

Nordisk Råd

26. sesjon

1978

Oslo

Del 1

Redaktör Åke Edwall

ISBN 91-7052-367-3

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	37
Översikt av sessionen	48
Protokoll	51
Saker m. m.	343
Medlemsförslag (A-saker)	345
Ministerrådsförslag (B-saker)	596
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	692
Del 2	
Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 3/e)	1263
Meddelanden (D-saker)	1500
Frågor (E-saker)	1816
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	1830
Beslut	1907
Rekommendationer	1912
Yttranden	1942
Övriga beslut	1964
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1977
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	1987
Register	2001
Översikt av sakernas behandling	2003
Personregister	2022
Ämnesregister	2031
Plan över sessionssalen	2045

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugosjätte session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugosjätte session kommer att inledas i Oslo lördagen den 18 februari 1978 och avslutas onsdagen den 22 februari 1978.

Helsingfors den 21 september 1977

V. J. Sukselainen

Gudmund Saxrud

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 18 februari 1978 med ändringar vid möten 20, 21 och 22 februari 1978)

Lista godkänd den 18 februari 1978

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Ágústsson, Einar</i>	<i>Kleppe, Per</i>
<i>Andersen, K. B. (närv. 18/2—19/2)</i>	<i>Matthiasen, Niels (närv. 18/2—21/2)</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Mundebo, Ingemar (närv. 20/2—21/2)</i>
<i>Bohman, Gösta (närv. 20/2—21/2)</i>	<i>Myklevoll, Kirsten</i>
<i>Brundtland, Gro Harlem</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Burenstam Linder, Staffan (närv. 18/2—20/2)</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Dahlgren, Anders (närv. 21/2)</i>	<i>Nørgaard, Ivar (närv. 18/2)</i>
<i>Egeland, Kjølvs</i>	<i>Olesen, Kjeld (närv. 19/2—20/2)</i>
<i>Frydenlund, Knut</i>	<i>Olsson, Elvy, (närv. 18/2—20/2)</i>
<i>Fälldin, Thorbjörn (närv. 18/2—21/2)</i>	<i>Romanus, Sven (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Gestrin, Kristian (närv. 18/2—21/2)</i>	<i>Ryste, Ruth</i>
<i>Gjerde, Bjartmar</i>	<i>Saarto, Veikko (närv. 20/2)</i>
<i>Hallgrímsson, Geir</i>	<i>Salo, Tuure (närv. 18/2—20/2)</i>
<i>Haukvik, Olav</i>	<i>Sorsa, Kalevi (närv. 19/2—20/2)</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Söder, Karin (närv. 18/2—19/2)</i>
<i>Häggbloom, Alarik</i>	<i>Turesson, Bo (närv. 19/2—21/2)</i>
<i>Jensen, Egon (närv. 21/2—22/2)</i>	<i>Työläjärvi, Pirkko (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Jóhannesson, Ólafur</i>	<i>Valle, Inger Louise</i>
<i>Johansson, Olof (närv. 18/2—19/2)</i>	<i>Virolainen, Johannes</i>
<i>Jordahl, Asbjørn</i>	<i>Väyrynen, Paavo (närv. 18/2—20/2)</i>
<i>Jørgensen, Anker (närv. 18/2—19/2)</i>	<i>Wikström, Jan-Erik (närv. 18/2—21/2)</i>
<i>Kivistö, Kalevi (närv. 18/2—20/2)</i>	<i>Åsling, Nils G. (närv. 18/2—20/2)</i>
	<i>Østergaard, Lise</i>

Valda medlemmar:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Christensen, Christian</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Christensen, Ib</i>
<i>Andersen, Liv</i>	<i>Dinesen, Erling</i>
<i>Ásgrímsson, Halldór</i>	<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Feldt, Kjell-Olof</i>
<i>Berge, Gunnar</i>	<i>Fjeldvær, Rolf</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Friberg, Ralf</i>
<i>Bondevik, Kjell Magne</i>	<i>Folke, Steen</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>
<i>Brusvang, René</i>	<i>Gjertsen, Astrid</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Glensgård, Leif</i>

Hansen, Guttorm
Haugstvedt, Asbjørn
Helgadóttir, Ragnhildur
Hermannsson, Sverrir
Hernelius, Allan
Hetemäki-Olander, Elsi
Holkeri, Harri
Holmberg, Gustav
Hyvönen, Anna-Liisa
Håvik, Doris
Jakobsen, Johan J.
Johansson, Knut
Jonasson, Bertil
Karhuvaara, Sinikka
Kjartansson, Magnús
Koivisto, Tellervo
Korvald, Lars
Kyllingmark, Håkon
Lillqvist, Bror
Lind, Nathalie
Lund, Thor
Lundblad, Grethe
Mellqvist, Sven
Mørch, Otto
Nilsson, Jan-Ivan
Olsen, Johannes M.
Palm, Sture
Palme, Olof

Patursson, Erlendur
Pedersen, Robert
Risgaard Knudsen, Jens
Savola, Petter
Schlüter, Poul
Sellgren, Rolf
Skaftason, Jón
Skytte, Karl
Steen, Reiulf
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundberg, Ingrid
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tastesen, Bernhard
Tuominen, Mirjam
Tuomioja, Erkki
Utkilen, Sigrid
Voigt, Mogens
Väänänen, Marjatta
Werner, Lars
Westerholm, Raino
Westerlund, Henrik
Westerlund, Seppo
Winberg, Håkan
Willoch, Kåre
Wirtén, Rolf
Woivalin, Folke

Ändringar den 20 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag och del av följande dag Kjell-Olof Feldt av *Karl-Erik Häll* samt för återstoden av sessionen Harri Holkeri av *Ilkka Kanerva* och Per Olof Sundman av *Ulla Ekelund*.

Ändringar den 21 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Rolf Sellgren av *Gabriel Romanus*, för denna dag Erik Adamsson av *Tyra Johansson* samt för återstoden av sessionen Jan-Ivan Nilsson av *Gabriel Romanus* och Ulf Sundqvist av *Aimo Ajo*.

Ändringar den 22 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av 8:e mötet Ulla Ekelund av *Ove Nordstrandh* och för 9:e mötet Allan Hernelius av *Ove Nordstrandh* samt för återstoden av sessionen Asbjørn Haugstvedt av *Odd With*, Knut Johansson av *Tyra Johansson*, Sven Mellqvist av *Karl-Erik Häll* och Olof Palme av *Bengt Wiklund*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 8 februari 1978)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Andersen, K. B., f. 14. Udenrigsminister, København (S)

Nørgaard, Ivar, f. 22. Handelsminister, Bagsværd (S)

Jensen, Egon, f. 22. Indenrigsminister, Slagelse (S)

Matthiasen, Niels, f. 24. Miljøminister og minister for kulturelle anliggender, København (S)

Olesen, Kjeld, f. 32. Minister for offentlige arbejder, Rødovre (S)

Østergaard, Lise, f. 24. Minister uden portefeuille, København (S)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 2 augusti 1977)

Hentze, Denmus, f. 23. Landstýrimaður (landsstyremedlem), Tórshavn (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 5 oktober 1977 med kompletteringsval den 10 januari 1978)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand, Frederiksberg

Dinesen, Erling, f. 10. Fhv. minister, Bagsværd

Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg

Mørch, Otto, f. 22. Politiasistent, Randers

Pedersen, Robert, f. 21. Cand. polit, Sunds

Tastesen, Bernhardt, f. 26. Assurandør, Kolding

Stedfortrædere

Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer, Næstved

Jensen, Hans Jørgen, f. 29. Forbundsformand, Nærum

Jensen, Henning, f. 38. Cigarsorterer, Horsens

Andersen, Erik, f. 19. Major, Haderslev

Fischer Møller, Inge, f. 39. Socialrådgiver, Nivå

Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder, Ålborg

Fremskridtspartiet (FP)*Medlemmer*

Glensgård, Leif, f. 48. Direktør, Horsens
Voigt, Mogens, f. 39. Chauffør, Hårby

Stedfortrædere

Jensen, Ove, f. 33. Pelsdyravler, Holstebro
Erlendsson, Finnur, f. 13. Læge, Frederikshavn
Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret ejendomsmægler, Ålborg (stedfortræder for Ib Christensen, (DR))

Venstre (V)*Medlemmer*

Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Simested, Ålestrup
Lind, Nathalie, f. 18. Fhv. minister, Frederiksberg

Stedfortrædere

Brøndlund Nielsen, Jørgen, f. 39. Adjunkt, cand. scient. pol., Løgstør
Hansen, Ivar, f. 38. Gårdsejer, Agerbæk

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlem*

Schlüter, Poul, f. 29. Advokat, statsrevisor, Klampenborg

Stedfortræder

Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg

Centrum-demokraterne (CD)*Medlem*

Brusvang, René, f. 26. Konsulent, Humlebæk

Stedfortræder

Knudsen, Ingolf, f. 40. Forstander, Stegebæk

Danmarks kommunistiske Parti (DKP)*Medlem*

Nørlund, Ib, f. 17. Sekretær, Brønshøj

Stedfortræder

(Førfall vid 26:e sessionen; ersatt av Steen Folke; se under Venstresocialisterne, Stedfortræder)

(*Folke, Steen (VS)*)

Det radikale Venstre (RV)*Medlem*

Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand, fhv. minister, Højrup

Stedfortræder

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander, Skive

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem*

Christensen, Christian, f. 25. Skoledirektør, Ringkøbing

Stedfortræder

Honoré, Bent, f. 36. Pastor, Hareskov, Vær-løse

Danmarks Retsforbund (DR)*Medlem**Christensen, Ib*, f. 30. Psykotekniker, Randers*Stedfortræder**(Kirsten Jacobsen (FP))***Venstresocialisterne (VS)***Stedfortræder**Folke, Steen*, f. 40. Universitetslektor, Frederiksberg. (Stedforetræder for Ib Nør-lund, DKP)*(Valda av Føroya lagting den 2 augusti 1977)***Sambandsflokkurin (SB)***Medlem**Olsen, Johannes Martin*, f. 33. Maskinmester, Strendur*Stedfortræder**Nielsen, Agnar*, f. 28. Dykker**Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)***Medlem**Patursson, Erlendur*, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit), Kirkjubøur*Stedfortræder**Mikkelsen, Ove*, f. 20. Skippari (skibsfører), Vaag**Finlands delegation****Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 10 februari 1978)**Sorsa, Kalevi*, f. 30. Statsminister, Helsingfors (Sd)*Virolainen, Johannes*, f. 14. Vicestatsminister, jord- och skogsbruksminister, Gerknäs (K)*Väyrynen, Paavo*, f. 46. Utrikesminister, Laurila (K)*Gestrin, Kristian*, f. 29. Undervisningsminister, Helsingfors (Sv)*Kivistö, Kalevi*, f. 41. Minister i undervisningsministeriet, Jyväskylä (Skdl)*Salo, Tuure*, f. 21. Justitieminister, Rovaniemi (Lkp)*Työläjärvä, Pirkko*, f. 38. Social- och hälsovårdsminister och nordisk samarbetsminister, Raumo (Sd)*Saarto, Veikko*, f.34. Trafikminister, Vanda (Skdl)*(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 12 januari 1978)**Hägglom, Alarik*, f. 14. Lantråd, Mariehamn

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 3 februari 1978 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Friberg, Ralf, f. 36. Journalist, Helsingfors
Koivisto, Tellervo, f. 27. Politics kandidat,
 Tammerfors
Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad

Sundqvist, Ulf, f. 45. Partisekreterare, Sibbo
 (Förfall vid 26:e sessionen 21—22/2;
 ersatt av *Aimo Ajo*; se under *Suppleanter*)
Tuomioja, Erkki, f. 46. Politics kandidat,
 Helsingfors

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politics
 kandidat, Helsingfors
Hyvönen, Anna-Liisa, f. 26. Generalsekreterare,
 Helsingfors
Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare,
 Helsingfors

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Savola, Petter, f. 32. Med. lic., avdelningsläkare,
 Kuopio
Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister,
 kansler, Hagalund
Väänänen, Marjatta, f. 23. Avdelningschef,
 Helsingfors

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo
Holkeri, Harri, f. 37. Politics magister,
 Helsingfors
 (Förfall vid 26:e sessionen 20—22/2;
 ersatt av *Ilkka Kanerva*; se under *Suppleanter*)
Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Filosofie magister,
 lektor, Helsingfors

Suppleanter

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä
Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat,
 Grankulla
Muurman, Peter, f. 44. Kandidat i samhällsvetenskaper,
 Vanda
Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi
Liikanen, Erkki, f. 50. Politics studerande,
 S:t Michel

Suppleanter

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare,
 Kemi
Wahlström, Jarmo, f. 38. Grundskollärare,
 Vasa
Peltola, Kaarina, f. 40. Sekreterare för socialärenden,
 Helsingfors

Suppleanter

Tenhiälä, Hannu, f. 41. Agronom, Tavastehus
Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala
Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör,
 Kauhava

Suppleanter

Mikkola, Saara, f. 27. Filosofie magister,
 Tavastehus
Kanerva, Ilkka, f. 48. Pol. stud, Åbo
Koski, Irma, f. 26. Filosofie magister,
 Vanda

Svenska Folkpartiet (Sfp)*Medlem**Westerlund, Henrik*, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå*Suppleant**Stenbäck, Pär*, f. 41. Politices magister, Esbo**Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)***Medlem**Westerlund, Seppo*, f. 30. Diplomingenjör, Hagalund*Suppleant**Nieminen, Terhi*, f. 46. Politices magister, Vanda**Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (Skl)***Medlem**Westerholm, Raino*, f. 19. Forstmästare, Kuusankoski*Suppleant**Järvilehto, Ulla*, f. 38. Medicine licentiat, Tammerfors*(Valda av Ålands landsting den 2 november 1977 för tiden intill nästa val)***Äländsk samling (ÅS)***Medlem**Woivalin, Folke*, f. 28. Bonde, landstingets talman, Finström*Suppleant**Dahlman, Nils*, f. 14. Borgmästare, landstingets förste vicetalman, Marichamn**Islands delegation****Regeringsrepresentanter***(Utsedda den 12 januari 1978)**Hallgrímsson, Geir*, f. 25. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj)*Jóhannesson, Ólafur*, f. 13. Dóms-, kirkju- og viðskiptamálaráðherra (justis-, kirke- og handelsminister), Reykjavík. (F)*Ágústsson, Einar*, f. 22. Utanríkisráðherra (utrikesminister), Reykjavík. (F)**Alþingi (altinget)***(Valda den 20 december 1977 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)**Helgadóttir, Ragnhildur*, f. 30. Forseti Alþingis (Altingspræsident), Reykjavík. N.*Varafulltrúar (stedfortrædere)**Jónsson, Axel*, f. 22. Bæjarfulltrúi (byrådsmedlem), Kópavogi. E.*Hermannsson, Sverrir*, f. 30. Útgerðarmaður (skibsreder), Reykjavík. N.*Bjarnadóttir, Sigurlaug*, f. 26. Kennari (lærer), Reykjavík. N.

Framsóknaflokkurinn (Framsíkríðspartíet) (F.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagföer), Kópavogur. N.
Ásgrímsson, Halldór, f. 47. Lektor (lektor), Höfn í Hornafirði. E.

Varafultrúar (stedfortrædere)

Helgason, Jón, f. 31. Bóndi (bonde), Segl-búðum, V-Skaftafellssýslu. E.
Pétursson, Páll, f. 37. Bóndi (bonde), Höllustöðum, A-Húnavatnssýslu. N.

Alþýðubandalagið (Folkealliancen) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Kjartansson, Magnús, f. 19. Ritstjóri (chef-redaktör), Reykjavík. N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi P., f. 17. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Björgvinsson, Sighvatur, f. 42. Fyrrv. ritstjóri (fhv. redaktör), Reykjavík. N.

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 27 januari 1978)

Nordli, Odvar, f. 27. Statsminister, Tangen (A)

Frydenlund, Knut, f. 27. Utenriksminister, Oslo (A)

Valle, Inger Louise, f. 21. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Hosle (A)

Kleppe, Per, f. 23. Statsråd, sjef for Finansdepartementet, Oslo (A)

Gjerde, Bjartmar, f. 31. Statsråd og sjef for Olje- og energidepartementet, Høybråten (A)

Brundtland, Gro Harlem, f. 39. Statsråd og sjef for Miljøverndepartementet, Oslo (A)

Egeland, Kjølsv, f. 18. Statsråd og sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Stavanger (A)

Ryste, Ruth, f. 32. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet, Oslo (A)

Nilsen, Arne, f. 24. Statsråd og sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Voss (A)

Haukvik, Olav, f. 28. Statsråd og sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Skien (A)

Myklevoll, Kirsten, f. 28. Statsråd og sjef for Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Tovik (A)

Jordahl, Asbjørn, f. 32. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet, Kristiansund (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 27 oktober 1977 med kompletteringsval den 7 februari 1978)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Bratteli, Trygve, f. 10, Oslo
Fjeldvær, Rolf, f. 26. Skoleinspektør, Sandstad
Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos
Steen, Reulf, f. 33. Partiformann, Oslo
Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn
Berge, Gunnar, f. 40. Studieinstruktør, Stavanger
Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad
Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik
Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker
Steinbach, Anne-Lise, f. 35. Telefullmektig, Ringstad
Bøsterud, Helen, f. 40. Lærer, Son
Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla
Førde, Einar, f. 43. Journalist, Oslo
Utsi, Per A., f. 39. Distriktssekretær, Kirkenes
Fredheim, Kjell Magne, f. 28. Journalist, Kongsvinger
Grøndahl, Kirsti, f. 43. Adjunkt, Spikkestad
Hansen, Harry, f. 19. Utbyggingssjef, Bergen

Høyre (H)*Medlemmer*

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo
Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Svolvær
Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum
Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell
Gjersten, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand

Varamenn

Tynning, Torstein, f. 32. Gårdbruker, Eidanger
Syse, Jan P., f. 30. Assisterende direktør, Oslo
Listau, Thor, f. 38. Elektrotekniker, Hesseng
Schnitler, Gunvor, f. 30. Lærer, Trondheim
Løvving, Marit, f. 38. Lærer og spesialpedagog, Haugesund

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde
Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen
 (Förfall vid 26:e sessionen 22/2; ersatt av Odd With; se under Varamenn)
Bondevik, Kjell Magne, f. 47. Cand. theol., Molde

Varamenn

With, Odd, f. 21. Finansrådmann, Selfors
Haus, Knut, f. 15. Forsøksleder, Kleppe
Sønstebø, Jørgen, f. 22. Lensmann, Kvite-seid

Senterpartiet (Sp)*Medlem*

Jakobsen, Johan J., f. 37. Avdelingsbestyrer, Spillum i Namdal

Varaman

Sælhun, Ambjørg, f. 22. Husmor, Lærdal

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 16 februari 1978)

Fälldin, Thorbjörn, f. 26. Statsminister, Ramvik (c)

Söder, Karin, f. 28. Minister för utrikes ärendena, Täby (c)

Antonsson, Johannes, f. 21. Statsråd och chef för kommundepartementet, Heberg (c)

Bohman, Gösta, f. 11. Statsråd och chef för ekonomidepartementet, Stockholm (m)

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Djursholm (m)

Dahlgren, Anders, f. 25. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Valdemarsvik (c)

Johansson, Olof, f. 37. Statsråd, Vällingby (c)

Olsson, Elvy, f. 23. Statsråd och chef för bostadsdepartementet, Hölö (c)

Mundebo, Ingemar, f. 30. Statsråd och chef för budgetdepartementet, Lidingö (fp)

Romanus, Sven, f. 06. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Bromma

Turesson, Bo, f. 14. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Mora (m)

Wikström, Jan-Erik, f. 32. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Stockholm (fp)

Åsling, Nils, f. 27. Statsråd och chef för industridepartementet, Trångsviken (c)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 11 oktober 1977 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)*Medlemmar*

Palme, Olof, f. 27. Partiledare, Vällingby
(Förfall vid 26:e sessionen 22/2; ersatt av Bengt Wiklund; se under Suppleanter)

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Fil. lic., Nacka
(Förfall vid 26:e sessionen 20/2; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)

Adamsson, Erik, f. 16. Riksgäldsfullmäktig, Malmö

(Förfall vid 26:e sessionen 21/2; ersatt av Tyra Johansson; se under Suppleanter)

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditor, Falun
(Förfall vid 26:e sessionen 22/2; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)

Suppleanter

Peterson, Thage, f. 33. Nacka

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov

(Förfall vid 26:e sessionen 22/2; ersatt av *Tyra Johansson*; se under *Suppleanter*)

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare

Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnösand

Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund

(Förfall vid 26:e sessionen 21—22/2; ersatt av *Gabriel Romanus*; se under *Folkpartiet, Suppleanter*)

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare, Stockholm

(Förfall vid 26:e sessionen 21—22/2; ersatt av *Ulla Ekelund*; se under *Suppleanter*)

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, Eksåra

Suppleanter

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

Eriksson, Olle, f. 25. Entreprenör, Dals Långed

Håkansson, Alfred, f. 21. Lantbrukare, Asmundtorp

Ekelund, Ulla, f. 28. Tillsynslärare, Ängelholm

(Förfall vid 26:e sessionen under del av 22/2; ersatt av *Ove Nordstrandh*; se under *Moderata samlingspartiet, Suppleanter*)

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör, bankofullmäktig, Stockholm

(Förfall vid 26:e sessionen under del av 22/2; ersatt av *Ove Nordstrandh*; se under *Suppleanter*)

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand., Billeberga

Winberg, Håkan, f. 31. Hovrättsråd, Sundsvall

Suppleanter

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag., lektor, Göteborg

Pettersson, Per, f. 19. Hemmansägare, Lulå

Carlshamre, Nils, f. 21. Lektor, Kungälv

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Wirtén, Rolf, f. 31. Folkskollärare, Jönköping

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik

(Förfall vid 26:e sessionen under del av 21/2; ersatt av Gabriel Romanus; se under Suppleanter)

Suppleanter

Richardson, N. Gunnar E., f. 24. Fil. dr, docent, Skara

Romanus, L. Gabriel, f. 39. Sollentuna

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Suppleant

Marklund, Eivor, f. 30. Fru, Kiruna

Saklista

för 26:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 18 februari 1978) i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 18 februari 1978 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)*

A. Medlemsförslag

- A 493/s Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (väckt av Eric Carlsson, Petter Savola och Jón Skaftason)
- A 495/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Erlendur Patursson)
- A 496/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel (väckt av Kristian Albertsen, Eric Carlsson, Magnús Kjartansson, Reidar T. Larsen, Kjeld Olesen och Folke Woivalin)
- A 497/k Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (väckt av Jo Benkow, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Bror Lillqvist, Sture Palm, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Marjatta Steinius, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- A 498/s Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen (väckt av Bror Lillqvist, Sture Palm, Gabriel Romanus, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz och Raino Westerholm)
- A 500/s Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Bertil Jonasson, Grethe Lundblad och Rolf Sellgren)
- A 501/s Medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden (väckt av Trygve Bratteli, Erling Dinesen, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olof Palme och Ulf Sundqvist)
- A 502/j Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer (väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Sture Palm, Robert Pedersen och Ulf Sundqvist)
- A 503/j Medlemsförslag om nordiskt domstolsorgan (väckt av Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Jan-Ivan Nilsson, Karl Skytte, Erland Steenberg, Pekka Tarjanne och Rolf Wirtén)
- A 504/t Medlemsförslag om nordisk storhamn (väckt av Eric Carlsson, Rolf Sellgren, Rolf Wirtén och Pekka Tarjanne)
- A 505/s Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarandet av ozonskiktet

(väckt av Ulla Ekelund, Gunnel Jonäng, Jan-Ivan Nilsson och Erland Steenberg)

- A 506/e Medlemsförslag om en tioårsplan för utveckling av fiskeriprodukter för u-ländernas behov (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Asbjørn Haugstvedt, Håkon Kyllingmark, Erlendur Patursson, Jón Skaftason och Erland Steenberg)
- *A 507/t Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter (väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Gustav Holmberg, Otto Mørch, Gunnar Richardson och Rolf Sellgren)
- A 508/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp (väckt av Veikko Hanhiova, Bertil Jonasson, Ulla Järvilehto, Bror Lillqvist, Thor Lund, Veikko Pihlajamäki, Petter Savola, Anna-Greta Skantz, Bernhardt Tastesen och Hannu Tenhiälä)
- A 509/e Medlemsförslag om nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser (väckt av Erling Dinesen, Kjell-Olof Feldt, Bertil Jonasson, Bror Lillqvist, Ib Nørlund, Jens Risgaard Knudsen, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg och Rolf Wirtén)
- A 510/e Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslöshet och inflation (väckt av Erlendur Patursson)
- A 511/s Medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer (väckt av Poul Hartling, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Pär Stenbäck, Pekka Tarjanne och Rolf Wirtén)
- *A 512/k Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland (väckt av Folke Woivalin)
- *A 513/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bertil Jonasson, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, Erland Steenberg och Per Olof Sundman)
- A 514/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning (väckt av Jan-Ivan Nilsson, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen)
- *A 515/t Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg (väckt av Rolf Sellgren, Rolf Wirtén och Folke Woivalin)
- A 516/s Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna (väckt av Poul Hartling, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- *A 517/s Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (väckt av Bertil Jonasson, Magnús Kjartansson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm)
- *A 518/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss (väckt av Eric Carlsson, Rolf Sellgren, Seppo Westerlund och Rolf Wirtén)
- *A 519/e Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för

Färöarna (väckt av Sverrir Hermannsson, Magnús Kjartansson och Erlendur Patursson)

- *A 520/k Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper (väckt av Erling Dinesen, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Sture Palm, Ulf Sundqvist och Bernhard Tastesen)
- *A 521/k Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (väckt av Aimo Ajo, Elsi Hetemäki-Olander, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Mirjam Tuominen och Marjatta Väänänen)
- *A 522/t Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission (väckt av Ralf Friberg, Sven Mellqvist och Rolf Sellgren)
- *A 523/j Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd (väckt av Erik Adamsson och Gylfi Þ. Gíslason)
- *A 524/e Medlemsförslag om valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden (väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Reiulf Steen och Ulf Sundqvist)

B. Ministerrådsförslag

- B 23/s Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 24 Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 25/s Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 26/t Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på turistområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. 1978. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samspörsmål och renskötselfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-
spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrå-
gor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK
- *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
(överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden 1976
- 17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
(överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livs-
medelstiftningens område (överlämnad av Nordiska
ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
(överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
(överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkom-
mittén för nordiskt telesamarbete (överlämnad av Nor-
diska ministerrådet)
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överläm-
nad av Nordiska ministerrådet)
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för huma-
nistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden
för humanistiska tidskrifter (överlämnad av Nordiska
ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av
Nordiska ministerrådet)
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekono-
misk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överläm-
nad av Sveriges regering)
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av
Nordiska ministerrådet)
- *28/k Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogs-
forskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrå-
det)
- *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för me-
dicin (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd
(NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
(överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk ma-
terialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-
forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska na-
turvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska pu-
bliceringsnämnden för naturvetenskap (överlämnad av
Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och in-

- dustriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *40/k a Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1973—1976 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *40/k b Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1977 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *41/k Berättelse från Nämnderna för nordiskt musiksamarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 6

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- 101/k Berättelse om nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Berättelse från Nordisk journalistkurs
- 103/k a Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- 103/k b Berättelse från Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 104/k Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
- 106/k Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
- 107/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 108/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 109/k Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 110/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 111/k Berättelse från Nordiska institutet för sjörätt
- 112/k Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
- 113/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 114/k Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
- 115/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 116/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

- 117/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 118/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
- 119/k Berättelse om Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 120/k Berättelse om nordiska forskarkurser
- 121/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
- 122/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
- 123/k Berättelse om Nordiska teaterkommittén
- 124/k Berättelse från Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
- 125/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut
- 126/k Berättelse från Nabolandslitteraturkommittén

BILAGA 7

- 127/e Berättelse om Nordel

BILAGA 8

- 128/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor

BILAGA 9

- 129/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D. 1978. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnat av Danmarks regering)
- 13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)
- 9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- 8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnat av Finlands regering)
- 7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistikursus (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering)
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- 9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnat av Danmarks regering)
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering)

- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Öst-europa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (överlämnade av Finlands regering)
- 5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnat av Finlands regering)
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnat av Finlands regering)
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnade av Danmarks regering)
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering)
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering)
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Öresund (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering)

- *2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnat av Finlands regering)
- 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering)
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- 19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnat av Sveriges regering)
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering)
- 1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarebegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering)
- *11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (överlämnat av Sveriges regering)
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Danmarks regering)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1975/s Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- *15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1976/t Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade reseömligheter för pensionärer m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1976/k Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1977/e Meddelande om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1977/e Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1977/e Meddelande om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående sannordisk insats mot trafikonykterheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1977/k Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

E. Frågor

1. Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar om Öresundsförbindelserna (ställd av Sven Mellqvist)
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om avgiftslättnader för handikappfordon (ställd av Bertil Jonasson)
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (ställd av Ilkka-Christian Björklund) /D 1978/18/1977/k/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (ställd av Bror Lillqvist) /D 1978/5/1965/s/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet (ställd av Folke Woivalin) /D 1978/9/1972/t/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (ställd av Tellervo Koivisto) /D 1978/29/1966/j/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland (ställd av Ralf Friberg) /D 1978/28/1973/t/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhälls- politiska konsekvenser (ställd av Raino Westerholm) /C 1978/17/s/

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 495/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
- A 502/j Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer
- A 503/j Medlemsförslag om nordiskt domstolsorgan
- *A 523/j Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd

B. Ministerrådsförslag

- B 24 Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet

C. 1978. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D. 1978. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- 27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havs rätt
- *10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- *11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- 30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
- 31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam

- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- *25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- *17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

E. Fråga

6. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (ställd av Tellervo Koivisto) /D 1978/29/1966/j/

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 497/k Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
- *A 512/k Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland
- *A 513/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik
- A 514/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande högre skolgig utbildning
- *A 520 k Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
- *A 521/k Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

B. Ministerrådsförslag

- B 24 Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet

C. 1978. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
- *13/k Berättelse från NORDFORSK
- *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden 1976
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
- *28/k Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
- *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
- *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska natur-

- vetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap
 *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet
 *40/k a Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1973—1976
 *40/k b Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1977
 *41/k Berättelse från Nämnderna för nordiskt musiksamarbete

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 6

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
 101/k Berättelse om nordiskt samarbete inom skolområdet
 102/k Berättelse från Nordisk journalistkursus
 103/k a Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
 103/k b Berättelse från Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
 104/k Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
 105/k Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
 106/k Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
 107/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
 108/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
 109/k Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
 110/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
 111/k Berättelse från Nordiska institutet för sjöriätt
 112/k Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
 113/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
 114/k Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
 115/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
 116/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
 117/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
 118/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
 119/k Berättelse om Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
 120/k Berättelse om nordiska forskarkurser
 121/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
 122/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
 123/k Berättelse om Nordiska teaterkommittén
 124/k Berättelse från Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
 125/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut
 126/k Berättelse från Nabolandslitteraturkommittén

D. 1978. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
- 24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
- 7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
- 7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
- 11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
- 9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
- 13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- 32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- 24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- 19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
- 19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
- *18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- *14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- *15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
- *16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottsamarbete
- *5 1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område

- 6/1976/k Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
- *8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
- *10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område
- 11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
- *15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
- *12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
- *14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
- *15/1977/k Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation
- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
- *17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
- 18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

E. Fråga

3. Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (ställd av Ilkka-Christian Björklund) /D 1978/18/1977/k/

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

- A 493/s Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
- A 498/s Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen
- A 500/s Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention
- A 501/s Medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden
- A 505/s Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarandet av ozonskiktet
- A 508/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp
- A 511/s Medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer
- A 516/s Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

- *A 517/s Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

B. Ministerrådsförslag

- B 23/s Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
 B 24 Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet
 B 25/s Ministerådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

C. 1978. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
 *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
 17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
 *18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
 *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikapppfrågor
 *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
 *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977
 *37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

D. 1978. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
 9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
 8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
 10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
 16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
 23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
 *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
 1/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
 *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
 5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
 *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
 *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
 1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning

- *2/1972/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
- 9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem
- *32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
- *8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- 7/1975/s Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- *10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- *6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
- *8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
- *9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

E. Frågor

4. Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (ställd av Bror Lillqvist) /D 1978/5/1965/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällspolitiska konsekvenser (ställd av Raino Westerholm) /C 1978/17/s/

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 496/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel
- A 504/t Medlemsförslag om nordisk storhamn
- *A 507/t Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter
- *A 515/t Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg

- *A 518/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss
 *A 522/t Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission

B. Ministerrådsförslag

- B 24 Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet
 B 26/t Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på turistområdet

C. 1978. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *19/t Berättelse för Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
 *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
 *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
 *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen

Nedanstående berättelse redovisas i C 1

BILAGA 9

- 129/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D. 1978. Meddelande i anledning av tidigare rekommendationer

- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
 *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
 *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
 *35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
 *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
 *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
 4/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
 *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
 *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
 *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
 *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
 *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
 26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
 27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

- 28/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
- 9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
- *10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
- *1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
- *2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
- 1/1976/t Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade reseöjligheter för pensionärer m. fl.
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

E. Frågor

2. Fråga till Nordiska ministerrådet om avgiftslättnader för handikappfordon (ställd av Bertil Jonasson)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet (ställd av Folke Woivalin) /D 1978/9/1972/t/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland (ställd av Ralf Friberg) /D 1978/28/1973/t/

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 506/e Medlemsförslag om en tioårsplan för utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
- A 509/e Medlemsförslag om nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser

- A 510/e Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslöshet och inflation
- *A 519/e Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna
- *A 524/e Medlemsförslag om valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden

B. Ministerrådsförslag

- B 24 Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet

C. 1978. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 7

- 127/e Berättelse om Nordel

BILAGA 8

- 128/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D. 1978. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
- *2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
- *16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
- 19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
- *21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
- *22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
- *6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
- *12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
- 2/1977/e Meddelande om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna
- *3/1977/e Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang
- 4/1977/e Meddelande om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn
- 5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Stortingssalen. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. Också för utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i Stortinget.

Plenarmöten

Lördagen den 18 februari kl. 10.30—12.30 och 14.30—18.30

Söndagen den 19 februari kl. 12.30—17.50

Måndagen den 20 februari kl. 10.—12.30 och 14.00—17.10

Tisdagen den 21 februari kl. 09.30—11.30 och 14.00—16.10

Onsdagen den 22 februari kl. 09.30—12.10 och 14.00—16.05

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 18 februari kl. 09.30—10.20

Måndagen den 20 februari kl. 09.15—09.40

Onsdagen den 22 februari kl. 08.45—09.00

Kulturutskottet

Fredagen den 17 februari kl. 11.50—13.50

Lördagen den 18 februari kl. 09.35—10.10

Måndagen den 20 februari kl. 09.50—09.55

Tisdagen den 21 februari kl. 11.40—12.00

Social- och miljöutskottet

Fredagen den 17 februari kl. 12.45—14.30

Lördagen den 18 februari kl. 09.30—09.45

Tisdagen den 21 februari kl. 11.35—11.50

Trafikutskottet

Lördagen den 18 februari kl. 09.30—10.15

Måndagen den 20 februari kl. 09.15—09.50

Tisdagen den 21 februari kl. 13.00—13.15

Ekonomiska utskottet

Fredagen den 17 februari kl. 17.00—18.00

Lördagen den 18 februari kl. 09.30—10.15

Söndagen den 19 februari kl. 12.15—12.30

Måndagen den 20 februari kl. 09.15—10.00

Tisdagen den 21 februari kl. 11.30—12.30

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 18 februari: Supé (värdar: Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges ambassader)
- Söndagen den 19 februari: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris (Oslo konserthus)
Mottagning i Oslo rådhus (värd: Oslo kommun)
- Tisdagen den 21 februari: Middag på Hotel Scandinavia (värd: Norges regjering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Lördagen den 18 februari 1978 kl. 10.30

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—4) och Trygve Bratteli (5—16)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Utsändningen av handlingar till sessionen
7. Fastställande av saklista till sessionen
8. Meddelande om voteringsordningen
9. Val av budgetkommitté
10. Val av informationskommitté
11. Fyllnadsval till Nordiska kulturfondens styrelse för resten av 1978
12. Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1979—1980
13. Val av utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
14. Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
15. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen
16. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium

B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (generaldebatt)

1 Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Värderade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Då vi igen en gång skall inleda råds-sessionen i det norska stortingshuset, som under rådets kvartssekullånga verksamhet har blivit också oss parlamentariker från de övriga nordiska länderna förtroget, går våra tankar tillbaka till det gångna året, dess segrar och nederlag, glädjeämnen och sorger.

Rådets senaste session präglades av rådets jubileum, till vilket vi hade fått flere gäster från den krets, som för ett kvartssekel sedan hade varit med om att grunda rådet och dra upp riktlinjerna för dess verksamhet. Händelserna för ett år sedan återkallas i minnet när vi idag nödgas konstatera, att liemannen under det gångna året har skonat rådets nuvarande medlemmar, men tagit sin tribut i den krets, som vid den föregående sessionen satt på den för hedersgästerna reserverade bänken. Vi hade i Helsingfors glatt oss över att professor Nils Herlitz, som hade fört pennan när den första rådsstadgan skrevs och som också var rådets första president, trots sin höga ålder ännu kunde hedra jubileumssessionen med sin närvaro. För några dagar sedan nådde oss budskapet, att

han vid en ålder av 89 år gått ur tiden. Så hade redan tidigare skett med John Lyng, vars insats vid undanröjandet av de hinder, som vid tiden för rådets inrättande förelåg i hans eget hemland, är känd.

John Lyng hade också varit medlem av presidiet och deltog i jubileumssessionen. När vi med en tyst minut hedrar dessa två förtjänta veteraners minne, låt oss samtidigt ägna hela den banbrytargeneration en tacksam tanke, till vilken våra band är för år alltmer uttunnas.

Då det föll på min lott att öppna Nordiska rådets tjugosjätte session här i Oslo drog jag mig till minnes, att jag i tiden här på samma plats öppnade också rådets sjätte session. Min nyfikenhet väcktes och jag grävde fram mina gamla papper och kan inte låta bli att göra ett par plock ur dem, för att belysa de dåvarande stämningarna.

Under de åren för tjugo år sedan var vi i vårt arbete ännu huvudsakligen beroende av medlemsförslag. Regeringarnas förslag var sällsynta, emedan regeringarna inte hade ett sådant beredningsmaskineri, som ministerrådet och biträdande organ i dag är. Man hade redan börjat överväga om det vore klokast att rådet skulle sammanträda bara vartannat eller vart tredje år. Samtidigt betonade man dock, att de mindre enheterna — utskotten och kommittéerna — också i det fallet fortlöpande borde utföra sitt beredande arbete.

Då den sjätte sessionen i november 1958 samlades i Oslo kunde man konstatera, att ett experiment med förlängd tid mellan sessionerna nästan omärkligt hade blivit utfört. Från den femte sessionen hade det förlöpt mer än ett och ett halvt år utan att nämnvärda klagomål över dröjsmålet med sessionen hade framförts.

Man levde nämligen mitt i det mest hektiska skedet av planerna på gemensam nordisk marknad. Det av regeringarna tillsatta nordiska ekonomiska samarbetsutskottet förberedde med iver de begärda utredningarna och alla hade den känslan, att arbetet var i full gång. Också vi finnar kunde när vi kom till Oslo meddela, att vi under mellantiden sedan föregående session hade kunnat frigöra oss från reglementeringen av utrikes-handeln och i många avseenden hade kom-

mit närmare de övriga nordiska ländernas utgångspunkter.

Även om praktiken hade visat, att det inte är lika nödvändigt att varje år hålla en session som att de gemensamma verksamhetsorganen fortgående bereder ärendena, talade man inte längre om att hålla sessionerna med längre tids mellanrum. Det intensiva beredningsarbetet började bära frukt och tillhandahöll tillräckligt med material för sakbehandlingen.

När man sedan hade hållit på i ett drygt decennium började man redan närma sig den andra gränsen, det höjdes röster för att rådet borde hålla session två gånger om året. Man experimenterade med detta redan åren 1973 och 1974, men var inte nöjd. Under de senaste åren har man försökt begränsa antalet sessionsdagar genom att man inte har gett utskotten stora möjligheter att mötas under sessionerna utan har strävat till att de skulle få sitt arbete färdigt i god tid före sessionen.

Vi vet emellertid alla, att stor uppmärksamhet också framdeles bör ägnas utvecklandet av organisationen, så att deltagarantalet vid sessionerna kan hållas inom rimliga gränser och sakernas behandling göras så smidig som möjligt. Då ett dylikt rationaliseringsarbete inte kan uppskjutas alltför mycket vore det önskvärt, att var och en av oss också vid denna session skulle försöka bilda sig en personlig uppfattning om de åtgärder, som kunde vara lämpliga.

Om man jämför med rådets första tider har rådsutskottens arbete blivit betydligt effektivare, särskilt i fråga om de utskott som har fått heltidsanställda sekreterare. Trots det tror jag att det återstår en hel del att göra i fråga om utskotten, som intar en nyckelposition inom rådsorganisationen. Ministerrådets tillkomst har under de senaste åren gett utskotten en betydligt större arbetsbörda än tidigare. Vi som var med för tjugo år sedan väntade oss något mera av tunga regeringspropositioner än de stundom ganska avrundade programskisser, ministerrådsförslag, som med alltför kort varsel på senaste tid har förelagts rådet utan att ge detta någon möjlighet att behandla dem ordentligt. Allt detta kräver emellertid förstärkta sekretariatsresurser i alla utskott men också fastare och mera detaljerade direktiv för ut-

skottsarbetet. De nuvarande paragraferna i arbetsordningen är mycket avrundade och praktiken har gett vid handen, att när det uppstår meningsskiljaktigheter söker alla vägledning i sitt eget parlaments praxis och regler, men de är ju inte samnordiskt standardiserade. Jag tror att vi kan konstatera, att det särskilt i år har förekommit flere fall av oklarhet i fråga om utskottsarbetet än tidigare, med beklagliga konsekvenser för färdigställandet av sakmaterial för sessionen. Ju grundligare utskotten är i tillfälle att behandla sakerna före sessionen, desto mindre blir också behovet att kalla sakkunniga till sessionen.

Inom rådet har man varit nöjd med de reformer som budgetkommitténs arbete har medfört, även om man samtidigt bör konstatera, att detta med hänsyn till rådets kontrollbefogenheter och budgetarbetets betydelsefulla nya organ ännu inte funnit sina slutliga arbetsformer. Också frågan om dess sekretariatshjälp är olöst. Dessa och andra organisationsfrågor pockar på sin lösning. För att vinna ytterligare erfarenheter vill man tydligen idag ännu skjuta på förslagen om att omforma arbetsprocedurerna med några år. Det kan vara riktigt mot bakgrund av att två så omfattande utredningar genomförts inom ett decennium som Fagerholm- och K. B. Andersen-kommitéernas. Någon längre tidsperiod kan det dock inte bli fråga om och det kan hända att det skulle vara på sin plats att redan inom en nära framtid som skrivbordsarbete inleda utarbetandet av sådana ändringar i de nuvarande stadgarna, som skulle föra med sig snabbare sessionsrutiner.

Vi har nu kommit så långt att vi öppnar den sjätte femårsperiodens första session. Det vore kanske skäl att som ett mål för denna femårsperiod uppställa en lugn, väl övervägd organisationsreform, vid vilken all hittills vunnen erfarenhet såvitt möjligt skulle beaktas. För det första borde man sträva att dra försorg om att en session på fem dagar förslår för en omsorgsfull behandling av sakerna och att sessionen inte får svälla ut och bli onödigt stor och betungande för arrangörerna. Lyckas man inte häri kunde man också tänka sig att grundligt undersöka möjligheterna att behandla en del ärenden

utan att behöva föra dem till sessionen. Så länge samarbetet formellt är ett samarbete mellan nationella delegationer, är man tydligen inte beredd att ändra på det nuvarande presidiets uppgifter och ställning. Där emot kunde man vid behov överväga en sådan ändring av stadgan, att rådet före utgången av varje års session skulle till presidiet utse ett visst antal sådana tilläggsmedlemmar, vilka som ett utvidgat presidium på hösten skulle kunna behandla sådana ärenden, som inte anses behöva föras till följande session, utan som sessionen kan delegera till detta organ. Den möjlighet som redan nu finns att låta presidiet avlåta en skrivelse i en fråga är inte tillräckligt. Det skulle gälla att finna en form mellan denna och plenarbehandlingen, men med tillräcklig formell och politisk tyngd.

Då rådsmedlemmarna numera har organiserat sig i åsiktsgrupperingar som går över de nationella gränserna skulle man på det här sättet kunna åstadkomma ett organ, som skulle motsvara dessa grupperingars politiska styrkeförhållanden. Något sådant har man då och då efterlyst och det har också berett tekniska svårigheter att utrusta det nuvarande presidiet med dessa egenskaper. På det här sättet vore det kanske möjligt att åstadkomma en betydligt behändigare och detoaktat politiskt representativ verksamhetsform.

Som ni observerar, mina damer och herrar, har jag uppehållit mig närmast vid organisatoriska frågor, och inte velat lyfta fram sådana frågor, kring vilka den förestående generaldebatten förmodligen kommer att kretsa. Detta beror inte därpå, att jag skulle undervärdera dagens stora frågor, utan snarare därpå, att jag är rädd för att de organisatoriska frågorna lätt blir förbisidda. Ändå vet vi alla, att vi ännu i årtal måste arbeta ihärdigt på att utveckla vår organisation, förrän vi är mogna för de verkligt stora besluten och för att behärska deras följdverkningar.

I dessa tecken, mina damer och herrar, ber jag att få hälsa er välkomna och förklara Nordiska rådets tjugosjätte session öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Ágústsson, Einar
 Andersen, K. B.
 Antonsson, Johannes
 Bohman, Gösta¹
 Brundtland, Gro Harlem
 Burenstam Linder, Staffan¹
 Dahlgren, Anders¹
 Egeland, Kjølvs
 Frydenlund, Knut
 Fällidin, Thorbjörn
 Gestrin, Kristian
 Gjerde, Bjartmar
 Hallgrímsson, Geir¹
 Haukvik, Olav
 Hentze, Demmus
 Häggblom, Alarik
 Jensen, Egon¹
 Jóhannesson, Ólafur
 Johansson, Olof
 Jordahl, Asbjørn
 Jørgensen, Anker
 Kivistö, Kalevi
 Kleppe, Per
 Matthiasen, Niels
 Mundebo, Ingemar¹
 Myklevoll, Kirsten¹
 Nilsen, Arne
 Nordli, Odvar
 Nørgaard, Ivar
 Olesen, Kjeld¹
 Olsson, Elvy
 Romanus, Sven¹
 Ryste, Ruth¹
 Saarto, Veikko¹
 Salo, Tuure¹
 Sorsa, Kalevi¹
 Söder, Karin
 Turesson, Bo¹
 Työläjäarvi, Pirkko¹
 Valle, Inger Louise
 Virolainen, Johannes¹
 Väyrynen, Paavo

Wikström, Jan-Erik
 Åsling, Nils G.
 Østergaard, Lise

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
 Albertsen, Kristian
 Andersen, Liv
 Ásgrímsson, Halldór
 Benkow, Jo
 Berge, Gunnar
 Björklund, Ilkka-Christian
 Bondevik, Kjell Magne
 Bratteli, Trygve
 Brusvang, René
 Carlsson, Eric
 Christensen, Christian
 Christensen, Ib
 Dinesen, Erling
 Eidem, Bjarne Mørk
 Feldt, Kjell-Olof
 Fjeldvær, Rolf
 Friberg, Ralf
 Folke, Steen
 Gíslason, Gylfi P.
 Gjertsen, Astrid
 Glensgård, Leif
 Hansen, Guttorm
 Haugstvedt, Asbjørn
 Helgadóttir, Ragnhildur
 Hermannsson, Sverrir
 Hernelius, Allan
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Holkeri, Harri
 Holmberg, Gustav
 Hyvönen, Anna-Liisa
 Håvik, Doris
 Jakobsen, Johan J.
 Johansson, Knut
 Jonasson, Bertil
 Karhuvaara, Sinikka
 Kjartansson, Magnús
 Koivisto, Tellervo
 Korvald, Lars
 Kyllingmark, Håkon
 Lillqvist, Bror
 Lind, Nathalie
 Lund, Thor
 Lundblad, Grethe
 Mellqvist, Sven
 Mørch, Otto¹
 Nilsson, Jan-Ivan
 Olsen, Johannes M.

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Palm, Sture
 Palme, Olof
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Risgaard Knudsen, Jens
 Savola, Petter
 Schlüter, Poul
 Sellgren, Rolf
 Skaftason, Jón¹
 Skytte, Karl
 Steen, Reiulf
 Stubberud, Liv
 Sukselainen, V. J.
 Sundberg, Ingrid¹
 Sundman, Per Olof
 Sundqvist, Ulf
 Tastesen, Bernhardt
 Tuominen, Mirjam
 Tuomioja, Erkki
 Utkilen, Sigrid
 Voigt, Mogens
 Väänänen, Marjatta
 Werner, Lars
 Westerholm, Raino
 Westerlund, Henrik
 Westerlund, Seppo
 Winberg, Håkan
 Willoch, Kåre
 Wirtén, Rolf
 Woivalin, Folke

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Trygve Bratteli, Norge, och till vice presidenter Nathalie Lind, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Jón Skaftason, Island, och Olof Palme, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

väljas Erling Dinesen, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Ragnhildur Helgadóttir, Island, Lars Korvald, Norge, och Jan-Ivan Nilsson, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten:

Jeg takker rådet for den oppgave som er betrodd det nettopp valgte presidium. Det er mitt håp at vi ved felles arbeid i rådet og dets utvalg skal kunne gjøre det 26. råds-møte til et nytt positivt kapittel i utviklingen av det nordiske samarbeid.

Etter de siste hendinger i Finland er det med tilfredshet at vi noterer oss at våre finske venner har sinnsro til likevel å være med oss i rådssesjonen.

Det foreligger en omfattende sakliste også for denne sesjonen. Ikke noen enkelt sak dominerer programmet. I samsvar med tradisjonen innbyr de foreliggende forberedte saker til et bredt arbeid med varierte oppgaver fra våre folks daglige hverdagsliv.

Om saklisten ikke innkretser noen dominerende enkeltsak, så er det likevel under noe særegne omstendigheter vi møtes til dette meget representative nordiske møte nettopp nå.

Hvert enkelt nordisk land er sterkt påvirket av de nye trekk som har markert seg i storparten av verden i de siste årene. Det har ført til virkninger som gjør at visse økonomiske og sosiale problemer står i sentrum for oppmerksomheten også i alle nordiske land.

Søkelyset kretser omkring vår tids sentrale samfunnsspørsmål, som teknologisk og økonomisk utvikling, den fulle sysselsetting, energispørsmålene, trygghet for arbeid og inntekt. Som forholdene er, er Nordisk Råd ikke blitt formet som et senter for felles praktiske løsninger og tiltak på slike sentrale og fundamentale områder.

Men ettersom vi hver i vårt land er opp-tatt med samme slags problemer, kan det

være nyttig at vi møtes nettopp nå. De nordiske land er høyt utviklet også i samfunnsvitenskapene. Likevel er hvert lands ressurser her begrensede, og under arbeidet bør vi ta sikte på maksimalt å kunne dra nytte av erfaringer som blir gjort også av gode naboer.

Tidssituasjonens ikke helt lyse bakgrunn vil vel komme til å sette preg på denne sessionen, kanskje særlig i generaldebatten, men også ellers. Det minste krav situasjonen stiller til det ganske godt utviklede nordiske samarbeid, er at vi hver for oss unngår å ta noe skritt som øker vanskelighetene for noen nabo. Kan vi på noen områder i hverdagens praktiske virke øyne områder hvor i sak og tid samordnede tiltak kan være til nytte, er det en naturlig bruk av det nordiske samarbeid.

Fra rådets fem utvalg foreligger en rekke praktiske forslag i politiske detaljsspørsmål som dette rådsmøte skal ta stilling til.

Det utkast til arbeidsprogram som foreligger fra Ministerrådet, er en nyttig impuls, både til prøving av saksområdene i nordisk samarbeid og til en aktuell vurdering av forholdet mellom det nordiske parlamentariske samarbeid og regjeringenes samarbeid. Det innbyr også til noen avklaring av forholdet mellom Nordisk Råd og Ministerrådet i den praktiske nordiske virksomheten.

Jeg hilser rådet velkommen til disse dager i Oslo, dager hvor mye arbeid venter, men som også gir plass for hyggelig samvær, muligheter for å friske opp eldre og til å etablere nye bekjentskaper i et sunt og nyttig flernasjonalt miljø.

Vi går så til sesjonens arbeid.

6

Utsändningen av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också, att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger. Före denna session har allt material inte kunnat sändas ut i tid bl. a. på grund av att utskotten har måst lägga sina sammanträden till en osedvanligt sen tidpunkt.

Presidiet föreslår att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölls.

7

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet föreslår att de saker, som inte är märkta med asterisk i den utdelade förteckningen över i Nordiska rådet anhängiga saker samt i nedanstående tillägg till denna förteckning, upptas på saklistan för sessionen.

Tillägg till Förteckning över anhängiga saker

*C 41/k Berättelse från Nämnderna för nordiskt musiksamarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

C 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Ytterligare föreslås, att meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk förses med asterisk och upptas inte på saklistan för sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Meddelande om voteringsordningen

Presidenten: Voteringen i Stortinget skjer med hjelp av voteringsapparat. I samsvar med § 11 i Nordisk Råds arbeidsordning kan medlem votere ja eller nei eller avstå fra å votere.

Stortingets voteringsapparat har kun en voteringsknapp. Under en votering registreres først ja-stemmer eller for-stemmer. Etter et lite opphold varsler presidenten at man vil gå over til å registrere nei-stemmer. Da trykker de som ønsker å stemme nei eller mot, på knappen. Når voteringen er avsluttet, summeres tallene, og summene kommer frem på skjermene i salen, en på hver side.

Av tekniske grunner kan voteringsapparatet ikke registrere de medlemmer som vil

avstå fra votering. Derfor foreslås at et medlem som ønsker å avstå fra å votere, tilkjennegir det ved å reise seg på anmodning av den fungerende president. De som avstår, bør etter at voteringen er avsluttet, dessuten kontrollere hos sekretæren at avståelsen er innført i protokollen.

9

Val av budgetkommitté

Arbetsutskotten hadde foreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets budgetkommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *juridiska utskottet*:

Kristian Albertsen och Håkan Winberg
från *kulturutskottet*:

Gylfi Þ. Gíslason och Karl Skytte
från *social- och miljöutskottet*:

Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist
från *trafikutskottet*:

Seppo Westerlund och Bjarne Mørk Eidem

från *ekonomiska utskottet*:

Kjell-Olof Feldt och Ragnhildur Helgadóttir.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

10

Val av informationskommitté

Arbetsutskotten hadde förslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets informationskommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från Danmark:

Chr. Christensen och Robert Pedersen
från Finland:

Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola

från Island:

Gylfi Þ. Gíslason och Halldór Ásgrímsson

från Norge:

Jo Benkow och Guttorm Hansen

från Sverige:

Sture Palm och Per Olof Sundman

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11

Fyllnadsval till Nordiska kulturfondens styrelse för resten av 1978

Nordiska rådet valde vid sin 24:e session fem medlemmar osh fem suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1977—78. Sedermera har Poul Hartling lämnat sin plats som suppleant för Karl Skytte i denna styrelse.

Arbetsutskotten hadde föreslagit, att som ny suppleant för Karl Skytte i Nordiska kulturfondens styrelse för den återstående delen av 1978 väljs René Brusvang.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

12

Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1979—1980

Arbetsutskottet hadde förslaget, att Nordiska rådet till medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1979—1980 väljer:

från Danmark:

Karl Skytte med René Brusvang som suppleant

från Finland:

Olavi Lähteenmäki med Ilkka-Christian Björklund som suppleant

från Island:

Sverrir Hermannsson med Gils Guðmundsson som suppleant

från Norge:

Jo Benkow med Rolf Fjeldvær som suppleant

från Sverige:

Gunnar Richardsson med Bengt Wiklund som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

13

Val av utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskotten hadde föreslagit, att ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning tillsättes.

Arbetsutskotten hadde föreslagit, att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session skulle väljas:

från Danmark:

Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

från Finland:

Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki-Olander som suppleant

från Island:

Gylfi Þ. Gíslason med Ragnhildur Helgadóttir som suppleant

från Norge:

Kjell Magne Bondevik med Trygve Brateli som suppleant

från Sverige:

Sture Palm med Eric Carlsson som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

14

Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté

Nordiska rådet har vid sin 25:e session för perioden 1977-06-01 till 1979-04-30 utsett fem representanter att ingå i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté. Sedermera har Poul Hartling lämnat kommittén. På förslag av den danska delegationen har presidiet 1978-01-20 utsett Knud Enggaard att ersätta Hartling från dennes avgång fram till den 26:e sessionen.

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till medlem i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1978-02-18 till 1979-04-30 skulle väljas Knud Enggaard.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

15

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

16

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium och B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (generaldebatt)

Palme: Herr president! Det är möjligt att det nordiska samarbetet vid ingången till 70-talet kunde framstå som en något bräcklig byggnad.

Det var vid denna tidpunkt vi hade misslyckats med NORDEK. Samtidigt stod vi alla inför problemet att finna lösningar på vårt samarbete med EEC. Eftersom vi följde olika vägar bidrog detta till att stärka de centrifugala krafterna i Norden. Kort därefter skulle våra länder drabbas av oljekrisen. I dess spår skulle följa efterkrigstidens svåraste lågkonjunktur. Det fanns många som trodde att det nordiska samarbetet skulle påverkas starkt negativt av denna händelsekedja.

Men farhågorna om en tillbakagång visade sig överdrivna. Den mängd av dokument som vi skall arbeta oss igenom här i Oslo under en vecka innehåller tvärtom besked om den väldiga bredd som det nordiska samarbetet har erövrat under 70-talet.

Det innebar något av ett genombrott när Nordiska rådet för sex år sedan i Helsingfors beslöt att inrikta samarbetet på konkreta handlingsprogram inom områden där man tyckte sig se framkomliga vägar. Det visade sig snabbt vara ändamålsenligt. Inom loppet av några år gjordes viktiga framsteg, med skapandet av en miljökonvention, inrättandet av investeringsbanken, upprättandet av industrifonden och uppbyggandet av kultursamarbetet. Samtidigt skapades en ny samsamarbetsorganisation genom inrättandet av ministerrådet och de tre samnordiska sekretariaten.

Med de nya arbetsmetoderna och den nyvunna organisatoriska styrkan kunde efterhand det ena området efter det andra hägnas in i den nordiska samfälligheten. Genom att i praktiska, ändamålsenliga former gå till offensiv avvärgde man risken för tillbakagång. I dag är, med de svårigheter och komplikationer som otvivelaktigt hör till bilden, det nordiska samarbetet en betydligt stabilare byggnad än vid 70-talets början.

Till denna session har ministerrådet lagt fram tre nya förslag till handlingsprogram:

Miljöprogrammet bygger vidare på det samarbete som med stor framgång inleddes redan i början av 70-talet. Det är en viktig komplettering till det tidigare antagna programmet om arbetsmiljön och den unika miljöskyddskonventionen.

Turistprogrammet innebär att vi efter många års diskussioner äntligen kommit fram till en gemensam rekommendation på ett område som är viktigt för att våra medborgare skall kunna utnyttja sin växande fritid.

Programmet för jämställdhet utgör däremot början till något nytt i det nordiska samarbetet. Det är utmärkt att denna fråga resulterat i ett handlingsprogram. Men låt mig till detta konstaterande foga en kritisk anmärkning. Vi har i de olika länderna var för sig kommit betydligt längre än vad vi tycks kunna bli överens om i ett nordiskt sammanhang. Om ett sådant förhållande blir bestående riskerar vi att samarbetet på detta område hamnar i kölvattnet i stället för att bli pådrivande.

I det kritiska skede som jämställdhetssträvandena nu befinner sig — när den ekonomiska krisen hotar kvinnans nyligen erövrade positioner i arbetslivet — måste viljan till framsteg skärpas. Därför är det nödvändigt att jämställdhetsfrågorna konkretiseras ytterligare i det nordiska samarbetet och att det förslag till handlingsprogram som vi har framför oss vid denna session på detta sätt vidareutvecklas.

Jag sade här i Oslo för fem år sedan att debatten om kvinnornas frigörelse och ställning i de nordiska länderna är ett hälsoecken för våra demokratier. Men ur debatten måste det också växa fram inte bara attityder och en åtvillig inställning till förändringar utan också konkreta åtgärder för att rätta till förhållandena. Vi måste med allvar och kraft undanröja den klasskillnad rakt igenom våra samhällen som den bristande jämlikheten mellan män och kvinnor utgör.

Med all respekt förefaller mig handlingsprogrammet om jämställdhet som ett något blekt och könlöst dokument.

Under rådets första decennier saknade vi den organisatoriska uppbyggnad som krävs

för att genomföra våra gemensamma strävanden. I dag står vi däremot väl rustade. Samordnings- och kontrollfrågorna har kommit att få en allt viktigare funktion i rådsarbetet. I detta sammanhang kan man peka på de viktiga resultat som uppnåddes av det sk KB Andersen-udvalget och på den allt viktigare roll som ministerrådets olika sektorprogram kommit att spela.

Av vad jag nu sagt kan man kanske dra slutsatsen att det kunde vara en tillräcklig uppgift för oss nu att inrikta oss på att praktiskt genomföra de program som vi har antagit. Det är naturligtvis viktigt att konsolidera det som redan åstadkommits. Men människornas intresse — och deras oro — är fästad vid verkningarna av den ekonomiska kris som nu härjar även i våra länder. De frågar sig vad de nordiska länderna gemensamt kan göra för att bemästra problemen.

Häromdagen uttryckte man i en dansk tidning oro för den försämrade situationen i Sverige — ”vår främsta exportmarknad”. Denna oro avspeglar att den nordiska samhandeln under hela 70-talet fortsatt att blomstra. Vi är i dag utan tvivel varandras viktigaste handelspartners. Den nordiska integrationen vilar på en fast produktiv grund. Detta innebär en väsentlig trygghet för de nordiska folken. Men kommer denna trygghet att bli bestående?

I ett utomordentligt intresseväckande anförande i Hässelby för en tid sedan ställer Guttorm Hansen frågan: ”Kommer vi om ett tiotal år att fråga oss om det var så att det nordiska samarbetet var en produkt av överflödssamhället och icke en verkligt djupgående process?” Jag tolkar det så att han vill säga att det nordiska samarbetet har gått bra så länge vi alla expanderade. Men när krisen kommer kan det nordiska samarbetet bli ett av krisens offer.

Vi känner alla vad krisen innebär. I många rika industriländer bekämpas inflationen genom att man tillåter en arbetslöshet som var otänkbar för 10—15 år sedan. De rika länderna söker lösa sina yttre balansproblem genom att skjuta över dem på varandra.

Under senare år har diskussionen om en ny ekonomisk världsordning väckt betydande intresse i våra länder. Därmed brukar vi

avse de fattiga ländernas befrielse från ekonomiskt beorende och en produktion som framför allt är inriktad på den egna befolkningens grundläggande behov. I stället upplever många fattiga länder ett ökat beroende av utländska privata ekonomiska intressen och en produktion inriktad på att konkurrera framför allt på de rika ländernas marknader. I första hand väljer man sådana stater där man erbjuds befrielse från nationell lagstiftning och sociala hänsyn.

I dessa länder genomförs — i hägnet av politisk diktatur — en snabb industrialisering som är ensidigt inriktad på export till västvärlden vars marknader samtidigt blivit allt trängre. Detta är enligt min mening icke någon ny världsordning utan en förstärkning av en gammal.

För de nordiska länderna har den ekonomiska krisen redan betytt stora påfrestningar. Små nationer blir lätt lekbollar i det stora ekonomiska skeendet. Tryggheten för arbete och inkomst hotas för många människor. Kraven på omedelbara insatser till skydd mot dessa hos växer. Sådana åtgärder — i den mån de innebär kortsiktiga skyddsåtgärder — ger i allmänhet ett mycket kort andrum. Det kan medföra att man för att vinna detta korta andrum skjuter över problemen på sina handelspartners. Det är uppenbart att det skulle vara utomordentligt farligt för det nordiska samarbetet om man steg för steg gav efter för sådana krav. Det skulle kunna leda till en gradvis framväxande protektionism i Norden. Och då skulle Guttorm Hansens fråga få stark aktualitet.

Men man kan också vända på resonemanget. Guttorm Hansen gör det själv och säger att en ny internationell arbetsfördelning som tvingar sig fram kommer att leda till en smärtsam process för de nordiska länderna under omställningstiden men att detta också erbjuder Norden en särskild möjlighet. Vi kan ju genom samarbete söka lösa de strukturproblem som de moderna industriländerna står inför, och Hansen menar att en rad av dessa problem kan lösas bättre på nordisk basis än om vi var och en söker lösa dem för oss själva.

Med detta synsätt skapar den ekonomiska krisen en ny utgångspunkt för det nordiska samarbetet. Därför är det viktigt att ta fasta på de förslag till nya samarbetsprojekt på

det ekonomiska området som förts fram under senare tid.

Odvar Nordli redovisade för några veckor sedan ett förslag om en gemensam nordisk analys av krisens orsaker. Ett sådant initiativ bör snabbt förverkligas. En gemensam bedömning av vad som sker betyder att man bör kunna undvika åtgärder som inte ligger i gemensamt nordiskt intresse. Det kan också ge anvisningar om framåtsyftande gemensamma insatser.

Jag vill också direkt knyta an till det medlemsförslag om samarbete på valutaområdet som nyligen väckts inom vår partigrupp. Förändrade växelkurser är ett medel som ligger nära till hands att tillgripa för att undvika att en situation förvärras. Men risken med återkommande åtgärder av detta slag är att de nordiska länderna glider in i ett nytt slags konkurrensförhållande som inte leder till några långsiktiga fördelar utan i stället skadar vårt samarbete i en omfattning som kan ta mycket lång tid att reparera.

Kjell-Olof Feldt kommer att beröra det här förslaget mera i detalj under sitt anförande i morgon. Låt mig bara tillägga att syftet med valutasamarbetet ligger nära Nordlis förslag om en gemensam analys. I båda fallen handlar det om att vi skall söka skydda oss mot alltför stora påfrestningar från omvärlden med gemensamma åtgärder i stället för att bolla problemen mellan varandra.

Ett tredje område för ökat ekonomiskt samarbete är industripolitiken. Ministerrådet kallar sitt programförslag "Människan och resurserna i Norden". Det är en utmärkt formulering. De nordiska länderna hör till världens mest framgångsrika industrinationer. Numera kan det visserligen låta som om själva förekomsten av en välutvecklad industri skulle vara en kvarnsten om halsen på våra länder. Och visst spenderas nu stora summor för att hålla krisdrabbade företag levande. Men det är naturligtvis ett utmärkt utgångsläge för ett land att ha en välutvecklad industri. Problemet är i stället att vi inte förmår utnyttja hela denna väldiga resurs. Arbetslösheten och den outnyttjade industrikapaciteten innebär i sig ett väldigt slöseri.

Under de senaste tio åren har en stor del av den politiska energin fått tas i anspråk

för diverse debatter om industrisamhällets framtid. Teorierna om sönderfall och försvinn har avlöst varandra.

Först framtonade visionen om det postindustriella samhället. Ingen skulle längre behöva jobba och slita — det skötte maskinerna i detta teknologiska drömrrike. Men visionen visade sig vara en hägring. Ögonen öppnades nu i stället för hur det egentligen var bestämt med förhållanden på industrins arbetsplatser och vi lärde oss något om hur man skulle skapa en mänsklig arbetsmiljö.

Så kom målet om nolltillväxt. I stället för att rusa in i det postindustriella samhället skulle vi få sjunka tillbaka i stillastående, lugn och ro. Men snart upptäckte man att stillastående betydde tillbakagång, kvardröjande orättvisor och arbetslöshet. De sociala och ekonomiska problemen fanns kvar, men det fanns inte resurser att lösa dem.

Nu möter man rätt ofta föreställningar om att de nordiska industrisamhällena kommer att försvinna i något slags ödesbestämd utveckling därför att de icke längre kan konkurrera, är dömda att överflyglas av nya, framväxande aggressiva nationer. Och man tar fram de mörka penslarna för att måla vår framtid.

Stämningarna växlar snabbt och debattörerna följer varandra som sparvar som flockas på ständigt nya telefontrådar. Människorna som står ute i vardagen torde ha haft svårt att följa med i svängarna. De är förankrade i verkligheten. De har svårt att tänka sig en framtid där man inte skall behöva arbeta. De har lika svårt att tänka sig en framtid utan en gradvis förbättring av de gemensamma resurserna och av levnadsvillkoren. De kräver verkligen inte att industrisamhället skall försvinna. Människorna samlas i dag inte för att kräva att industrier ska läggas ned. De kräver att de skall räddas. De vill vara med och bygga upp industrisamhällets framtid.

Detta betyder på intet sätt att vi ska nedvärdera svårigheterna. Vi står i alla våra länder inför mycket betydande omställningsproblem. Den fråga vi bör ställa oss är denna: är det inte sannolikt att vi bättre kan bemästra dessa problem om vi samlar krafterna, gemensamt utnyttjar resurserna, så långt möjligt ser Norden som en enhet

industriellt sett, helt enkelt prövar krafterna på en nordisk industripolitik.

Det kommer att bli svårt, inte minst på grund av alla förståeliga nationella bindningar, och därför är det naturligt om många känner tveksamhet. Men alternativet — att vi gradvis glider isär och försöker lasta problemen över på varandra — leder med största sannolikhet till sämre resultat för alla våra länder.

Många av förutsättningarna för en gemensam nordisk industripolitik finns redan. Vi har den nordiska investeringsbanken, industrifonden och de gemensamma forskningsresurserna.

Men andra delar måste utvecklas parallellt. Vi kan gemensamt trygga tillgången på energi för våra industrier genom en nordisk energipolitik som främst baseras på våra egna råvarutillgångar. Bara genom riklig tillgång på energi till rimlig kostnad kan vi utnyttja de resurser som i dag står oanvända till ingen nytta. Att inte utnyttja resurser är slöseri — inte sparsamhet. I en nordisk energipolitik bör också ingå ett gemensamt ansvar för forskningen om nya framtida energikällor. Genom att vidare fullfölja den miljöpolitik där våra länder varit föregångare kan vi länka in utvecklingen i banor som ger oss drägliga levnadsförhållanden i arbete, boende och fritid.

Vi har haft ett skede av stegvis, ihärdigt samarbete i Norden. Det har varit föga glamoröst, föga uppmärksammat, men med stora framgångar. Vi står nu inför ett nytt skede. Vår vilja och förmåga att sätta oss över samarbetets besvärligheter skall prövas i en tid av ekonomisk kris för industrinationerna. Det är hur denna kris skall hanteras som människorna är bekymrade för, beroende av och intresserade av. Och många frågar sig om det nordiska samarbetet kan ge någon hjälp i kristiden.

I det tal som jag redan citerat ställer Guttorm Hansen frågan om de nordiska länderna har de politiska resurserna, den politiska viljan att gripa sig an med dessa gemensamma problem. Den debatt som nu inleds i Nordiska rådet kommer att ge en anvisning om hur långt parlamentariker och regeringsledamöter i Norden är beredda att gå, en anvisning om måttet på den politiska viljan och beredskapen till praktiskt

handlande. Jag är övertygad om att många kommer att lyssna med intresse och förväntan.

Statsråd Gjerde: Det organiserade samarbetet mellom de nordiske land har som formål å utvikle videre det nære fellesskap som eksisterer mellom våre folk. Det gjelder så vel i synet på kultur som i utbyggingen av samfunnet på andre områder. Årsberetningen som Ministerrådet legger fram for Nordisk Råds sesjon, har nettopp som formål å vise utviklingen i samarbeidet siden forrige sesjon. Samtidig beskriver den planene for det fortsatte samarbeidet.

Men la oss i denne sammenheng ikke glemme selve fundamentet for samarbeidet: de mange vennskaps- og slektskapsbånd som krysser grensene og vever våre folk sammen. Dette er en del av det nordiske samarbeid som ikke er beskrevet i Ministerrådets årsberetning.

Jeg vil også peke på de direkte forbindelser mellom organisasjoner, institusjoner og næringer på tvers av grensene mellom våre land. Denne omfattende virksomhet er heller ikke å finne i Ministerrådets årsberetning. Men den føyer seg naturlig inn i det mønster som utgjør det nordiske samarbeid.

Ministerrådet har denne gang lagt fram et programforslag — Mennesket og ressursene i Norden. Programmet er ikke bare en oppsummering av de hittil oppnådde resultater, men trekker også opp visse retningslinjer for det fortsatte samarbeid. Ministerrådet søker dessuten å vise hvordan man vil komme videre mot de mål som ligger i Helsingfors-avtalen.

Ministerrådet gjør i dette programmet sine bedømmelser ut fra et helhetssyn. Programmet tar utgangspunkt i sektorprogrammene, og peker på de ulike samarbeidssektorenes innbyrdes avhengighet. Samarbeidsministrene har med dette program ikke til hensikt å gripe inn i arbeidet innen de enkelte sektorer. Virksomheten innen Ministerrådets ramme kommer som hittill til å basere seg på sektorprogram, allerede eksisterende og nye. Fagministrene skal ta hånd om den operative delen av virksomheten. Det er dog samarbeidsministrenes håp at dette programmet skal kunne gi visse ret-

ningslinjer for hvordan en ønsker å føre det nordiske samarbeid videre. Om dette program kan gi disse retningslinjer, kan det bidra til en bedre koordinering mellom forskjellige samarbeidsområder.

Når vi drøfter nordisk samarbeid, gjør vi — tror jeg — også klokt i å erkjenne at det finnes begrensninger. Vi er tross alt fem sjølstendige land med hver vår egenart, kulturelt og materielt, samtidig som vi har ulike økonomiske og sikkerhetspolitiske løsninger. Som ethvert samarbeid mellom sjølstendige og likeverdige parter kreves det at en viser respekt og tar hensyn.

Et program som det vi her legger fram, må være gjenstand for revisjon. Ministerrådet har derfor lagt opp programmet med et "mellomlangt" perspektiv. Samtidig har vi forsøkt å ta hensyn til enkelte allment akspeterte utviklingstendenser på lengre sikt. Vi håper forøvrig at programmet også skal kunne tjene som et informasjonsdokument som kan nå så mange som mulig.

Vi håper at programutkastet vil gi grunnlag for en helhetsdrøfting av det nordiske samarbeid her i Nordisk Råd for programmet endelig fastsettes. Ministerrådet vil i denne forbindelse legge stor vekt på de synspunkter som kommer fram fra parlamentarikerne.

Ministerrådet har sett det som sin oppgave å støtte tiltak som tar sikte på å styrke samhørigheten og solidaritetsfølelsen i Norden. Det har også vært viktig å treffe tiltak for å stimulere direkte samarbeid mellom mennesker, grupper, organisasjoner, institusjoner og næringer. I denne forbindelse har samarbeidsministrene nylig hatt et møte med Foreningene Nordens Forbund i København hvor en nettopp drøftet organisasjonenes plass i det nordiske samarbeidet. Stignings-takten i de nordiske budsjetter eller omfanget av samarbeidsprosjektene er derfor alene ikke noen god målestokk for utviklingen av det nordiske samarbeidet.

Det er vel ikke vanlig at parlamentarikere og regjeringsrepresentanter som er tillagt en betydelig del av ansvaret for det nordiske samarbeidet, gir hverandre blomster. Men om vi tillater oss å gjøre visse betraktninger om dette samarbeidet, må konklusjonen bli at det på mange måter er enestående i internasjonal sammenheng. Det finns neppe et så

omfattande samarbeid mellom fem sjölstendige stater i Norden, med tilsvarande enighet om samfunnsutviklingen.

Utviklingen av det nordiske samarbeid er i de senere år blitt trukket opp gjennom sektorprogrammer som nå nær dekker alle samarbeidsfelter. Ministerrådet har i 1977 fastsatt sektorprogrammer for områdene sosialpolitikk, arbeidsmiljø og byggepolitikk. Ministerrådet har dessuten lagt fram forslag til sektorprogrammer for turistområdet, likestillingsområdet og miljøvernområdet. Disse programforslagene er utformet bl. a. gjennom drøftinger mellom fagstatsrådene og Nordisk Råds ulike utvalg. Årets programforslag vil bli endelig fastlagt etter behandlingen ved denne sesjon. Ved å drøfte programmer på denne måte har Nordisk Råd en avgjørende innflytelse på utviklingen av det nordiske samarbeidet.

Samarbeidsformene mellom parlamentarikerne og regjeringssiden om budsjettene har også etter hvert funnet sin form gjennom de möter som finner sted mellom Nordisk Råds budsjettkomite og Ministerrådet. Vi har dessuten funnet samarbeidsformer mellom de ulike fagkomiteer og fagministrene slik at det også er god kontakt mellom parlamentarikerne og regjeringssiden mellom sesjonene. Jeg antar at parlamentarikerne sjöl vil gi til kjenne sitt syn på samarbeidsformene. Målet bör være stadig bedre og mer effektive måter å utvide det nordiske samarbeid på.

Ser vi på resultatene som er nådd gjennom vårt nordiske samarbeid, vil vi finne at reformene ofte er tatt opp av parlamentarikerne. Opprettelsen av Nordisk Ministerråd har imidlertid medført at regjeringene er kommet sterkt med når det gjelder å ta initiativ. På denne måten er grunnlaget for den tidligere kritikk mot regjeringssiden for passivitet borte.

Nordisk samarbeid har utviklet seg gjennom lang tid og under skiftende forhold. Ministerrådets årsberetning for 1977 gjelder for et år der hele den vestlige verden var rammet av en lavkonjunktur som vi ikke har hatt make til i etterkrigstiden. Om lag en halv million arbeidsvillige nordiske medborgere er i dag kastet ut i arbeidsløshet, og et stort antall blir midlertidig engasjert gjennom ekstraordinære sysselsettingstiltak. Sær-

lig følsom blir arbeidsløsheten når den rammer ungdom og næringssvake områder der alternativet for menneskene ofte er fraflytting. Krisen i de vestlige lands økonomi er bl. a. en følge av svakheter i vårt økonomiske system og manglende samarbeid og organisering i vår del av verden. Alle land bærer ansvaret for den situasjon som er oppstått — i forhold til den innflytelse det enkelte land över på internasjonal økonomi. De nordiske land kan hver for seg gjøre lite for effektivt å påvirke den uheldige utvikling. Spørsmålet er derfor stilt om at Norden gjennom felles analyse av den økonomiske situasjon samlet bör gjøre en sterkere innflytelse gjeldende for å påvirke den uheldige utvikling i internasjonal økonomi og i konkurranseforholdene. Det er også besluttet å ta disse problemene opp til drøfting i en planlagt konferanse hösten 1978 mellom de nordiske regjeringer og arbeidslivets organisasjoner. Uten at det innen rimelig tid lykkes å snu utviklingen, vil lavkonjunktoren kunne bli en trusel ikke bare mot det nordiske samarbeidet, men mot internasjonalt samarbeid generelt.

Under en langvarig lavkonjunktur som den vi opplever nå, oppstår mange problemer: underskott på betalingsbalansen, sterk prisstigning og ikke minst en omfattende arbeidsløshet. Det enkelte land søker å møte denne situasjonen med ulike støtte- og stimuleringstiltak overfor sitt næringliv. Dette fører i neste omgang til uro over konkurranseforvridning landene imellom, et problem som også er reist i nordisk sammenheng. Jeg skal ikke nå gå nærmere inn på dette ettersom saken er tatt opp til utredning av Ministerrådet.

Jeg finner det heller ikke nødvendig her i detalj å gå inn på Ministerrådets trykte årsberetning. På vegne av samarbeidsministrene vil jeg heller forsöke å trekke ut noen prinsipper som ligger til grunn for vårt nordiske samarbeid.

Det som framfor noe binder de nordiske land sammen, er stort sett et felles syn på utviklingen av demokratiet og på utviklingen av rettsbevisstheten. De nordiske land var for bare noen tiår siden blant de fattige i Europa, med store sosiale skillelinjer. Det er gledelig å kunne konstatere at solidaritetstanken har slått igjennom, og at sosial og

økonomisk rettferd er blitt det bærende prinsipp både nasjonalt og i nordisk sammenheng.

Med sektorprogrammene for sosialpolitikk, arbeidsmiljø, likestilling, miljøvern og turisme er søkelyset satt på viktige områder for det enkelte menneske. Den aktive innsats for full sysselsetting både nasjonalt og i nordisk sammenheng er også i høyeste grad et spørsmål om å understøtte menneskeverdet. Her i Norden blir ikke en jobb bare vurdert som et bidrag til nasjonalproduktet. Et meningsfylt arbeid er først og fremst et spørsmål om menneskelig utfoldelse og det enkelte individs følelse av å bety noe i samfunnet. Om utviklingen skulle gå i den retning at behovet for menneskelig arbeidskraft skulle avta, må det være en oppgave å fordele arbeidet framfor å kaste grupper ut i arbeidsløshet.

Årsberetningen bærer bud om at det også i nordisk politikk blir lagt økt vekt på vern av nærmiljø og kulturaktiviteter. Den vedtatte konvensjon om grenseregionalt samarbeid har som siktemål å skape større kontakt mellom folk i grenseområdene. Den får spesiell betydning for folk i disse ofte tynt befolkede områdene. Det blir lagt spesiell vekt på å opprettholde og utvikle kommunikasjonene i disse områder. Öresundsprosjektet viser at det også blir lagt vekt på miljøspørsmål i tett befolkede grenseområder. Av helt spesiell betydning framstår samarbeidet på Nordkalotten. I denne forbindelse vil jeg nevne oppgavene som har tilknytning til bevaring av den samiske kultur.

I det nye programmet for byggesektoren har en også søkt å komme fram til et felles nordisk syn på bevaring og forandring av verdifull eldre bebyggelse — et viktig miljøpolitisk tiltak. På kultursektoren for øvrig står tiltak for å styrke språkforståelsen i Norden. Jeg tar vel ikke mye feil når jeg sier at mye av interessen under denne sesjonen kommer til å dreie seg om den nordiske TV-satellitten. Uansett utfallet av denna saken vil radio og fjernsyn iallfall være verdifulle media for utbredelse av forståelsen og kontakten på tvers av grensene i Norden.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på kultursamarbeidet ettersom andre av mine regje-

ringskolleger vil behandle dette emne spesielt.

Et siste prinsipp som jeg vil trekke fram fra Ministerrådets årsberetning, er et stigende ansvar for et fornuftig ressursbruk. Denne sesjon har fått seg forelagt et revidert handlingsprogram for samarbeidet på miljøvernområdet. Jeg vil spesielt framheve arbeidet med avfallsproblemene. Her har en å gjøre med et av det moderne samfunns problem som ennå ikke er tilfredsstillende løst. I den sluttrapport som en nordisk arbeidsgruppe har lagt fram i 1977, er gjenvinning av avfall betonet sterkt samtidig som behandlingsformene for problemavfall er utredet.

De nordiske statsministre tok i 1975 initiativet til en nordisk råvare- og ressursutredning. Den ble lagt fram i 1976. I 1977 er det konkretisert nærmere en rekke utvalgte områder der man anser det mulig å få i stand et utvidet nordisk samarbeid om råvare- og ressursutnyttelsen. Det pekes på samarbeidsmuligheter når det gjelder korn og fôrstoffer, frukt og grønnsaker, legeringsmetaller, råvarer til gjødselindustrien, tilsetningsstoffer til papir- og pappindustrien og samarbeid om prosjekttransport og gjenvinning av avfall. Statsministrene har allerede truffet vedtak om å føre arbeidet videre til et av de viktigste råvareområder som Norden rår over, nemlig trevirke. Samtidig har statsministrene understreket mulighetene for økt nordisk engasjement når det gjelder prosjekttransport.

Energiressursene har stått sentralt i den politiske debatt i de nordiske land. Usikkerhet med hensyn til kjernekraft og oljepriser og uvilje mot fortsatte naturinngrep som følge av vannkraftutbygging har ført til at spørsmålet om alternative energikilder er reist også i nordisk sammenheng. Således drøftes for tiden et svensk forslag om utvidet samarbeid på området alternative energikilder. Spørsmålet om dette samarbeid skal utøves gjennom oppretting av et nordisk institutt eller gjennom en arbeidsdeling mellom de nordiske land, er nå til vurdering i Ministerrådet.

Det som imidlertid kan gi resultater på kortere sikt, synes å være tiltak for energioekonomisering. Flere land har lansert tilbud om energisparelån, samtidig som bruk av

prismekanismen for å begrense forbruket er aktualisert. På nordisk basis har en satt i gang utredninger om å begrense energiforbruket i eldre hus. Nytt er det også at det skal utredes hvorvidt det kan tas energihensyn ved prosjektering av vegger.

Som norsk industriminister gav jeg på Nordisk Råds møte i Helsingfors i fjor en oversikt over de tosidige energi- og industri-drøftinger som var innledet mellom Norge og de andre nordiske land. Jeg framholdt at den norske regjering har positiv vilje til å styrke det industrielle grunnlag for de nordiske land ved et utvidet energi- og industrisamarbeid med utgangspunkt i olje- og gassreservene på den norske kontinental-sokkel.

Drøftingene mellom Norge og de andre nordiske land er i året som er gått, blitt ført videre, men det har generelt vist seg vanskelig å komme fram til konkrete samarbeidsprosjekter. Når det gjelder drøftinger med Sverige, har en felles norsk-svensk komite søkt å følge opp den protokoll som ble undertegnet av de to lands energi- og industriministre 2. mars i fjor. Diskusjonen er særlig knyttet til samarbeid om olje og raffinerte produkter samt treforedling. Jeg har håp om at de videre drøftinger på disse områder vil kunne føre til etablering av et balansert samarbeid.

Drøftingene med Danmark har i hovedsak vært knyttet til et mulig naturgass-samarbeid i tilknytning til en eventuell samledning fra norsk kontinental-sokkel. Disse diskusjoner har i det siste året foreløpig ligget i bero som følge av at man ikke ennå har tilstrekkelige forekomster på norsk kontinental-sokkel for bygging av en slik rørledning.

Når det gjelder de norsk-finske drøftinger, arbeider en felles arbeidsgruppe videre med sikte på å undersøke mulighetene for et utvidet samarbeid innen olje og en del industriområder.

Resultatene av de tosidige energi- og industridrøftinger det siste året har kanskje ikke helt nådd opp til de forventninger som ble stilt. Jeg vil imidlertid understreke betydningen av at drøftingene føres videre. Med de utfordringer som alle de nordiske land står overfor i dag, vil et utvidet energi-

og industrisamarbeid bli av vesentlig betydning for våre land.

I dette innlegget har jeg gjort et kort streiftog innenfor aktuelle nordiske samarbeidstiltak. Det har ikke vært til å unngå at enkelte trekk i det nordiske bilde også må bli preget av den vedvarende lavkonjunktursituasjon. Det er ingen grunn til å skjule de problemer som også Norden har, i likhet med resten av den vestlige verden.

Våre problemer til tross kan vi ikke fornekte det faktum at Norden samlet befinner seg på solsiden i verdenssamfunnet. Det vi snakker om som problemer, er kanskje når alt kommer til alt, ikke noe annet enn en midlertidig brist i våre ambisjonsrike forventninger om en videre velstandsutvikling. Det er sjølsagt ikke noe galt i å ha ambisjoner. Økt velstand kan gi oss mulighet til å løfte opp grupper som ennå ligger tilbake. Men på samme måte som vi har søkt å utvikle våre samfunn med solidariteten som det bærende prinsipp, må vi erkjenne at behovet for solidaritet er mer aktuelt enn noensinne om vi ser oss om i verden.

En stor del av jordens befolkning kan ikke få dekket sine mest elementære behov. Underernæring er fortsatt viktigste årsak til at mennesker dør i altfor tidlig alder. I denne sammenheng hviler det et betydelig ansvar på oss i Norden til å yte bistand til lidende medmennesker.

I tillegg til den hjelp som hvert enkelt land yter direkte og gjennom internasjonale organer, har det kommet i stand et betydelig nordisk bistandssamarbeid, med prosjekter i Kenya, Tanzania og Mosambik. Dessuten samarbeides det i alle internasjonale organer som behandler forholdet mellom den rike og den fattige del av verden. Drivkraften i den nordiske innsatsen på dette område må nettopp være å utvikle solidaritet også med den fattige verden.

Skytte: Hr. præsident! Nordisk Råds arbejde har altid været og vil fremdeles blive det at virke for fremme af samarbejdet mellem de nordiske lande. Når vi ser tilbage, tror jeg, alle vil erkende — og det fremgik også i nogen grad af de taler, der er holdt — hvilke store resultater der er nået i de 25 år, Nordisk Råd har bestået. Der er for

mig ingen tvivl om, at store opgaver forstås for Nordisk Råd, det viser også det handlingsprogram, som foreligger. Der er for mig heller ikke tvivl om, at de vil kunne løses på fællesnordisk basis, blot man også i fremtiden mestrer samarbejdets kunst.

Det er min erfaring fra mere end 30 års arbejde i parlamentet, at de bedste og mest varige resultater opnås, når meningerne bøjes mod hinanden og man finder frem til et fælles standpunkt. Det gælder i alt parlamentarisk arbejde, at det er flertallet, der i tvivlstilfælde afgør beslutningerne. Det kan ikke anfægtes ud fra demokratiske principper, men der er ingen, der vil bestride flertallets ret til også at tage hensyn til mindretallet.

Nordisk Råd har ikke besluttende myndighed, og det får det nok heller ikke, i hvert fald ikke i min tid. Des mere vigtigt er det, at de henstillinger, Rådet retter til de forskellige landes regeringer, er af en sådan art og indhold, at de har gode chancer for at blive ført ud i livet. Det har de lettest ved, når der står et bredt flertal bag dem. Der er jo heller ingen af de nordiske lande, der har et klart flertal hjemme, og som kan gennemføre, hvad de vil. De må alle sammen, om jeg så må sige, nøjes med at gennemføre, hvad de kan enes med andre om. Samarbejdet er altså både en kunst og en nødvendighed.

Hermed mener jeg ikke, at politiske — vi kan også sige partipolitiske — synspunkter skal udelades i drøftelsen af spørgsmål af fællesnordisk interesse. Det ville være naturligt og uden bund i virkeligheden, hvis vi i drøftelserne i Nordisk Råd så bort fra, at der i alle lande er forskellige partier, der har hvert sit udgangspunkt og hvert sit idégrundlag, der ikke kan undgå at præge medlemmerne af de forskellige partier og præge deres standpunkttagen også her i Nordisk Råd.

Det er vel efterhånden en realitet, at Nordisk Råd er på vej til at blive mere og mere partipolitisk præget. I hvert fald er der en udvikling i gang, som jeg ud fra mine praktiske og politiske erfaringer er noget betænkelig ved. Nu vel, nogle mener, at der vil blive mere offentlig interesse om Rådets arbejde, der vil politiseres mere end før. Jeg skal da heller ikke nægte, at hvis det ud-

vikler sig til et partipolitisk storopgør, kan det godt give større referater, men derfor er det ikke sikkert, at det giver større praktiske resultater, og det er det sidste, der virkelig tæller.

Det er mit håb — og i Danmark siger vi, at håbet beskæmmer ingen — at vel må et arbejde af politikere præges af politik, engang imellem også af partipolitik; men vi må aldrig glemme, at de store resultater, vi hidtil har nået i Nordisk Råd, er nået i samarbejde på tværs af politiske og nationale skel. Det er mit håb, at det også i fremtiden må blive ledetråden for Nordisk Råds arbejde.

Korvald: En indisk journalist karakteriserede for fire år siden de skandinaviske lande slik at de synes å ha löst alle vesentlige problemer når det gjelder økonomisk fordeling og alminnelig velferd. Det er vel på en måte sant at det er slik. Imidlertid står de nordiske land nå sammen med den vestlige verden for övrigt oppe i meget vanskelige økonomiske problemer.

Norge så en tid ut til å kunne greie seg bra på forventede oljeinntekter. Nå må vi erkjenne at vi også har fått vår del av de økonomiske problemer. Alle de skandinaviske land har drevet sin levestandard meget høyt opp, vi har ökt omkostningsnivået i vår produksjon, og vår utenlandsgjeld har steget så sterkt at den er blitt et problem, fordi den vil begrense vår handlefrihet i fremtiden. Dette er særlig bekymringsfullt fordi vi samtidig taper markedsandeler både hjemme og ute. Dette ser vi typisk for en stor del av norsk industri i dag, og det er parallelle problemer i våre naboland.

Norske myndigheter synes å ha bygd på den teori at konjunktorene nok skulle bedre seg slik at vi bare kunne fortsette å öke vår egen levestandard. Selv om utslagene av den økonomiske krise er forskjellige i våre land, er det et felles trekk at eksportindustrien arbeider tungt, og at det er en lønnsomhetskrise i svært mange bransjer.

Den økonomiske krise vi nå opplever, er en særlig utfordring til det økonomiske samarbeidet i Norden. Jeg tror vi står overfor en situasjon da vi må söke nærmere sammen, og hvor vi må finne nye og mer forpliktende former for vårt økonomiske sam-

arbeid. Jeg viser i denne forbindelse til valutaspørsmålene, hvor vi har opplevd i løpet av meget kort tid at de ulike nordiske land foretar devalueringer av sin valuta, som setter de andre land i en meget vanskelig situasjon. Selv om Finland i alle tilfelle ville gått til devaluering, opplever vi akkurat i dag resultatet av den finske devaluering som fulgte umiddelbart etter den norske. Jeg hører personlig til dem som vurderer det slik at en stadig endring av valutaen ikke fører til det ønskede resultat, og at det i alle fall bare er en delløsning av de økonomiske problemer. Jeg tror lett vi narrer oss selv på denne måte. Det er derfor all grunn til at de nordiske land står i nært samarbeid med hverandre og ikke endrer sine valutaer ensidig. Man bør i det hele tenke seg meget vel om før man går hen og bruker valutaen i krisesituasjoner, lik de vi har i dag. Det er et meget kortvarig hjelpemiddel, som har en rekke betenkelige bivirkninger.

Et annet område vi bør koordinere vårt samarbeid på, er hjelp til vanskeligstilt industri og å planlegge nødvendige omlegninger f. eks. innen verkstedindustrien. Det må slås fast at også innen det nordiske område har det vært brukt støtteformer til nasjonal industri som har økt konkurranseforholdene og forskjøvet disse mellom våre nordiske land. Det er ikke ukjent for noen av oss at det går en bølge av proteksjonisme gjennom den industrialiserte verden. Dette har bl. a. gjort seg gjeldende på tekoindustriens område i Norden. Vi ser at vi ønsker å legge restriksjoner på import fra andre land. Nå er dette riktignok i første rekke et spørsmål om import fra fjerne land med lave lønnsomkostninger.

I våre nordiske land har skipsverftenes arbeidsvilkår vært et vanskelig problem å takle innenfor de OECD-avtaler som gjelder i dag. Japan har gjennom sin politikk med lavere lønninger enn våre og ved å bygge skip delvis uten fortjeneste, övet et press på verkstedindustrien i Vest-Europa. Vi har i det siste også merket konkurransen fra öst-europeiske verft.

Jeg nevner dette som eksempler på problemer, og at vi her har en stor grad av felles interesser i de nordiske land. Vi konkurrerer om de samme markeder og om de samme kontrakter. Det er av denne grunn

det har kommet skarpe reaksjoner fra ulike interessegrupper i våre land mot den nasjonale subsidiering som har foregått, og som delvis bryter med OECD-reglene.

Nå skal vi fra norsk side være forsiktig med kritikk på dette område, idet vi kanskje har vært det land som har fört denne politikk lengst ved å trekke vekslers på fremtidige oljeinntekter.

Vi har også et annet område hvor vi kan före samarbeidet videre, det gjelder selvforsyningen av landbruksvarer innen Norden. Dette sett i global sammenheng vil på lang sikt kunne komme til å få stor betydning.

Jeg vil også i denne sammenheng nevne det arbeid som er i gang i Norden når det gjelder energiforsyningen og industriutviklingen. Norge har her erklært sin vilje til samarbeid på tosidig basis med de ulike nordiske land. Her er områder hvor vi har gjensidige interesser, og hvor Norden kan komme til å utgjöre en betydelig ressurs samlet sett.

Om vi ser på energiforsyningen, har debatten ikke minst i Sverige dreid seg om atomkraft. Personlig hörer jeg til dem som mener at vi i langt större grad i Norden må ökonomisere med vår energi. En rekke tiltak er i denne forbindelse tatt opp i nordisk sammenheng. Når det dreier seg om atomkraftdebatten, kjenner jeg en blanding både av tilfredshet og ubehag når jeg må konstatere at vi i Norge nyter godt av overskuddskraft fra svensk kjernekraft. Jeg mener at vi bör være restriktive til utbyggingen av kjernekraft under de rådende forhold, og at moralen må være den samme uansett på hvilken side av grensen kraftverkene befinner seg.

Når det gjelder energiforsyningen, står vi overfor et meget omfattende problem. Jeg stiller meg skeptisk til at industrilandene skal sikre seg en stadig större andel av verdens begrensede energiressurser. Når vi i Norge har sluttet oss til IEA gjennom en spesialavtale, er det under den forutsetning at dette ikke hindrer det vi oppfatter som en fornuftig energipolitikk, bl. a. når det gjelder utnyttelsen av oljeressursene i Nordsjöen. Det må legges vekt på at olje- og gassressurser ikke er fornybare, og at de i fremtiden kan anvendes til helt andre ting

enn bare til energiforsyning, transport og industriråstoff. Det er grunn til å spørre om ikke en del av disse ressurser bør bevares som en proteinkilde med tanke på en matforsyningskrise regionalt og globalt i fremtiden.

Ved siden av å tilstrebe en dempet stigning i forbruket av energi i vår del av verden bør vi intensivere forskningen om andre energikilder. Det må etter min mening være hevet over tvil at man vil nå fram til slike reserver i uoverskuelig fremtid.

Et annet stort og meget betydningsfullt område som kaller på nordisk samarbeid, er arbeidsledigheten og da særlig ungdomsledigheten. Den er for øvrig et verdensomspennende problem. Imidlertid ser jeg det særlig viktig at vi i den teknologiske utvikling vi er inne i, og under de vanskelige økonomiske forhold vi har, bør intensivere vårt arbeid for å skaffe beskjefligelse, særlig for ungdom. Det samfunn som ikke har bruk for sin ungdom, har ingen fremtid. Den mest sørgelige av all arbeidsledighet er den som går ut over unge familieforsørgerne og tryggheten for deres familie og fremtid.

Enkelte har med rette betegnet vår tid som usikkerhetens tidsalder. Jeg tror ikke at slit eller tungt arbeid er det verste et menneske kan oppleve. Langt verre er det at et ungt menneskes drømmer og illusjoner blir drept lenge før det får prøvd seg i det hele. Mange unge med og uten utdanning får i dag en følelse av å være overflødige. Det er ingen oppgaver som kaller på deres innsats. I kjølvanet av disse problemer følger identitetskrise, sosiale problemer og ofte også rusgiftproblemer av verste slag.

Når vi vurderer vår økonomi også i disse perspektiver, kan vi bli stilt overfor valget mellom velstandsvekst eller arbeidsplasser. Valget vil i så fall etter min vurdering ikke være vanskelig. Vi må for øvrig forsøke å legge om vår økonomi slik at den blir tilpasset stabile konjunkturer og ikke bygger på en stadig vekst. Sett i global sammenheng er for øvrig stadig vekst ikke noen løsning. På tross av de rådende forhold må vi konstatere at vi i Norden lever i et privilegert område som på mange måter er vel forsynt med det meste av det vi trenger. Målet med vårt nordiske samarbeid må jo

ikke være å bygge en kinesisk mur om vår egen velstand!

Det synes nå klart at flere og flere u-land trekkes med i den teknologiske utvikling. På en måte kan vi si at i-landenes og u-landenes problemer møter hverandre i behovet for å skape nye arbeidsplasser. De nåværende økonomiske problemer er en stor utfordring til oss, og de bør løses innen rammen av en ny økonomisk verdensorden.

Vi står også overfor spørsmålet om det totale omfang av det offentlige engasjement. Det har vært gjort forsøk på samfunnsøkonomiske analyser av de utgifter som følger av det endrede kjønnsrollemønstre og større offentlig ansvar for barna. Jeg vil ikke på noen måte underkjenne betydningen av og behovet for kvinners engasjement i et yrke utenfor hjemmet. Nøkterne vurderinger viser imidlertid at ektefeller som oppdrar barn eller ivaretar omsorg for andre i hjemmet, sparer samfunnet for enorme utgifter. I tillegg kommer så de menneskelige forhold som etter min vurdering er de viktigste. Det må et minimum av tid til i ethvert hjem for samvær mellom foreldre og barn. Det er det som er det beste grunnlag for utvikling av personligheten, og som gjør livet mer verdifullt å leve. Jeg tror at vi i de nordiske land her er på vei inn i en tenkning som ikke er god. Vi trenger igjen å få syn for den medmenneskelige, samfunnsmessige verdi av omsorgsarbeidet i hjemmet uansett kjønnsroller. Forskere har påpekt at intet kjent samfunn har overlevd uten en eller annen form for familieliv. Vi har gode tradisjoner i Norden som vi bør søke å bevare. Midt i en pluralistisk tid er det om å gjøre at man velger det som man mener er best, og at man ikke bare lar seg drive med i en utvikling hvor alt er like godt, og hvor man søker å innrette lovene etter en slik samfunnsoppfatning.

For mitt vedkommende og ut fra Kristelig Folkepartis synspunkt er det å bevare ekteskapet og familielivet en hovedsak for menneskelig samliv og for det demokrati som vi ønsker å utvikle.

Statsminister **Anker Jørgensen**: Hr. præsident! Nordisk Råds session er den årlige markering av det nordiske samarbejdes in-

tensitet og den politiske manifestation af samførelsen og kulturfællesskabet mellem de nordiske lande. Det giver dem en lejlighed til at gøre status og drøfte nye veje frem i det nordiske samarbejde.

Samarbejdet mellem de nordiske lande er sjældent dramatisk. Det fremtræder som et afslappet og naturligt samarbejde, der bygger på den fællesnordiske følelse, solidariteten mellem de nordiske lande. Det har sit udtryk i konkrete samarbejdsprojekter, som imidlertid bundet dybt i det personlige plan og i talrige kontakter mellem institutioner, organisationer og mennesker på alle samfundslivets områder.

Denne samhørighed melder sig ikke mindst, når verden udenfor interesserer sig for de nordiske lande. Vi oplever noget instinktivt fælles i vore reaktionsmønstre. På dette plan er den nordiske samfølelse så stærk som nogen sinde.

I Danmark mærker vi dette i diskussionen som nordisk nation i De europæiske Fællesskaber. Jeg mener, at vi har fundet en måde at håndtere disse ting på, som både er til gavn for Norden og for landene i EF.

Vi har altid mødt både forståelse og respekt for den særlige rolle, den nordiske samhørighed spiller for dansk politik. Forståelse, fordi vor nordiske holdning giver sig tydelige udslag i vor praktiske politik. Det er ikke blot noget, vi taler om.

Respekt, fordi det nordiske samarbejde med rette vurderes som dybtgående og vellykket, og vel også fordi der er respekt om det, som de nordiske demokratier står for ude i verden. De nordiske lande har hver valgt deres plads i det internationale og sikkerhedspolitiske mønster. Vi forstår og respekterer hinanden. Vi kan og bør hver for sig være tilfredse med vor egen og vore broderfolks placering. Jeg føler, at vi kan være i det bevidstheden om, at vi dermed også bidrager til stabiliteten i Europa i det hele taget.

Det er en væsentlig opgave for os at gøre dette klart i vore kontakter med verdenen omkring os. En øget respekt om den nordiske balance er med til at forstærke dens positive virkninger for vore egne lande. Derved styrkes Nordens rolle som et stabiliserende element i den internationale sikkerhedspolitiske situation.

Det er tidligere ved Nordisk Råds session blevet sagt, at det nordiske samarbejde i en vis forstand er blevet et offer for sin egen succes, for sin egen selvfølgelighed. I et af H. C. Andersens eventyr siger hovedpersonen:

”Nu har jeg berejst Danmark på retten og på vrangen, kender alle mennesker og kender ingen. Nu er jeg gået til Sverige, og gør jeg her lykke og fortjener gode penge, så bliver jeg skandinav — ellers ikke!”

Virkeligheden har vist, at den nordiske fællesskabsfølelse ikke på denne bastante måde har været knyttet til det økonomiske — eller for den sags skyld til det sikkerhedspolitiske. Vi erkender simpelt hen os selv som nordiske, foruden som finner, islændinge, nordmænd, svenske og danske.

På det sikkerhedspolitiske område har vi nu snart længe levet under afspændings tegn, i al fald sammenlignet med den kolde krigs værste perioder. Ganske vist er der tegn i tiden, der tyder på, at modsætningerne stadig væk trives, og at afspændingen visselig ikke er noget én gang for alle givet. Vi kan vel sige, at verden er i færd med at lære sig selv afspændingsprocessen, at vænne sig til samarbejde og gensidig respekt og forståelse fremfor mistænksomhed og konfrontation.

Ingen må tro, at dette er let eller farefrit. Men jeg viger tilbage fra at forestille mig muligheden af en tilbagevenden til den kolde krigs atmosfære. Ligesom verden vist nok har indset, at varm krig er en verdenskatastrofe, således er vi vel også på vej til at indse, at verden simpelt hen ikke kan tillade sig den uansvarlighed at føre kold krig igen. Vi må i stedet søge at løse de virkelige problemer, som truer menneskeheden: befolkningsekspllosionen, forholdet mellem nord og syd, ressourceproblemerne og den internationale økonomiske krise.

Det er også afspænding, hvis vi i international målestok kan og vil tage kampen op mod vor klodes sociale, økonomiske og menneskelige problemer, mod undertrykkelse af både politisk og økonomisk karakter.

De nordiske lande, og ikke mindst Finland som vært for Helsingforskonferencen i 1975, har spillet en konstruktiv rolle i af-

spændingspolitikken. Vi er alle indstillet på, at der er tale om en langsigtet proces, hvor vi hele tiden må være rede til at gøre en indsats.

Alle de nordiske lande er stillet over for de alvorlige virkninger af den økonomiske krise, som begyndte i slutningen af 1973. Den har vel påvirket os på lidt forskellig måde, alt efter de strukturelle forhold i de enkelte lande. Men uanset det er vi alle stillet over for de samme grundlæggende problemer.

Det er af afgørende betydning, at vi kan drøfte disse problemer på nordisk plan og handle sådan, at vi ikke vælter problemerne over på hinanden — at vi ikke skader hinanden. Det er også uhyre vigtigt, hvis flere land kan samarbejde og koordinere deres valutapolitik. Det vil i sig selv være et bidrag til stabilitet. Der er behov for mere forpligtende samarbejde.

Hvis vi på længere sigt ikke alene skal overvinde den nuværende krise, men også skal skabe et solidt grundlag for den økonomiske og menneskelige udvikling i de nordiske lande, så er der en række problemer, vi skal have løst, og som vi måske bedst kan løse, hvis vi forstår at samarbejde om det.

Hele vækstproblemet har fået en ny dimension i de senere år. Miljøproblematikken er kommet ind i billedet på en måde, som vi ikke tidligere har kendt det. Vi er inde i en proces, hvor bevarelsen og forbedringen af miljøet må indtage en stadig mere central plads, også i den økonomiske planlægning. Hvis vi ikke formår i de nærmeste år at skabe harmoni mellem vækst- og miljøhensyn, så kan det i 1980erne stille os over for nye og næsten uovervindelige kriseskabende problemer.

I sin yderste konsekvens er løsningen af miljøproblemerne et globalt eller i hvert fald europæisk problem. Men det er min overbevisning, at det vil være af afgørende betydning for vor placering i løsningen af dette problem, hvis vi forstår at gennemføre en stærk udbygning af det nordiske samarbejde på dette område. De nordiske lande under ét er et bedre samlet område at anskue miljøproblemerne ud fra end de enkelte nordiske lande isoleret set.

Det samme gælder energi- og råstofproblemerne. De lå jo direkte bag den nuvæ-

rende krise. Vi må forudse, at disse problemer vil vokse i de kommende år, hvis ikke der sker strukturændringer, som kan bidrage til at lette vor energiforsyning og vor råstofforsyning.

I samme forbindelse vil jeg nævne arbejdet med at løse atomenergiens sikkerheds- og affaldsproblemer.

Også her gælder det, at der er behov for globale løsninger. Det er f. eks. min overbevisning, at energi- og råstofproblemerne ikke kan løses alene i de industrialiserede lande. Hvis ikke vi formår at opbygge det, vi har kaldt en ny økonomisk verdensorden, så er jeg bange for, at vi i 1980erne kan komme til at stå over for uløselige problemer med hensyn til energi og visse råstoffer. Og netop i den situation, vi står i, med Danmark som medlem af EF og det øvrige Norden uden for EF, er det vigtigt, at vi fastholder, at der ikke ved løsningen af disse problemer går en grænse ved Øresund og Skagerrak.

Desto stærkere et samarbejde vi formår at opbygge mellem de nordiske lande, f. eks. på det energipolitiske område, desto større sikkerhed er der for, at Norden som helhed får den rette placering i løsningen af den mere omfattende energipolitik.

Det tredje problem, vi er stillet over for, er at få skabt den nødvendige impuls til øget vækst. Det er der ingen af os, der kan klare isoleret. Vi er hverken økonomisk eller valutarisk stærke nok til det.

Men heller ikke de nordiske lande under ét vil formå at løse denne opgave, hvis de skal gøre det isoleret.

Det gælder her, som jeg ofte har peget på, at den opgave kun kan løses, hvis de valutarisk og økonomisk stærke lande vil gå i spidsen med en mere ekspansiv politik, som også godt kan koordineres med de svagere lande. Det er noget vi ofte har peget på, og vi har også rettet direkte opfordringer til en række lande.

Men vi må erkende, at det er en svaghed blot at presse på, at opfordre dem, hvis ikke vi har et svar på det dilemma, som hele den vestlige verden føler sig stillet over for. Det dilemma, der finder udtryk i, at når vi forøger den økonomiske vækst tilstrækkeligt til at skabe fuld beskæftigelse, så truer inflationen.

Vi må nok i dag gøre os fortrolige med, at hvis vi vil tilbage til fuld beskæftigelse igen, så må vi pege på løsninger af inflationsproblemet inden for de industrialiserede lande selv.

Jeg tror, at det er nødvendigt, at vi siger det helt åbent: det forudsætter en ændret holdning i fagbevægelsen i vore lande.

Det forudsætter lige så vel en ændret holdning hos erhvervslivet og arbejdsgiverne. De to ting hænger meget nøje sammen. Jeg er overbevist om, at vi ikke får en holdningsændring hos fagbevægelsen, hvis det skal være isoleret. Vi får heller ikke en holdningsændring i erhvervslivet, hvis det skal være en isoleret foreteelse. Men hvis begge parter er tilstrækkelig åbne og fordomsfrie, så er det muligt, at vi i fællesskab — som Stellan Arvidsson har skrevet det — er i stand til at "opgive én frihed for at opnå en anden og større".

Det er disse synspunkter, der ligger bag de tanker, der bl. a. er fremsat i Danmark — og også i en vis udstrækning er prakti-

seret — om direkte drøftelser mellem regering og arbejdernes og arbejdsgivernes organisationer.

Men der er meget snævre økonomiske bånd mellem de nordiske lande. Strukturen på arbejdsmarkedet har mange lighedspunkter, og i mange henseender er der tale om en fælles holdning. Det kan gøre det naturligt, at vi tager denne tanke op på nordisk plan, og måske bør de nordiske parlamentarikere også drøfte disse problemer. Der er i dag så store skred i udviklingen, og vi er stillet over for så alvorlige problemer, at det er nødvendigt at tænke nyt og søge at finde nye veje.

Må jeg med en let omskrivning bruge den tanke, som Henrik Ibsen i "Kongsemnerne" lader Kong Haakon give udtryk for: "Vi skal ikke blot gøre Nordens sag om igen!"

Der er behov for, at vi skaber noget nyt, som kan bringe udviklingen fremad.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 12.30.

Protokoll

2:a mötet

Lördagen den 18 februari 1978 kl. 14.30

Presidenter: Trygve Bratteli (1—2) och Nathalie Lind (2)

Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium

B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (fortsatt generaldebatt)

1

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet:

Danmark

Kristian Albertsen (S)
Ib Christensen (DR)
Mogens Voigt (FP)

Finland

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)
Sinikka Karhuvaara (Kok)
Tellervo Koivisto (Sd)

Island

Halldór Ásgrímson (F)

Norge

Astrid Gjertsen (H)
Guttorm Hansen (A)
Liv Stubberud (A)

Sverige:

Erik Adamsson (s)
Håkan Winberg (m)
Lars Werner (vpk)

Kulturutskottet:

Danmark

René Brusvang (CD)
Johannes M. Olsen (Sb)
Robert Pedersen (S)
Karl Skytte (RV)

Finland

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)
Ulf Sundqvist (Sd)
Mirjam Tuominen (Skdl)
Marjatta Väänänen (K)

Island

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Norge

Jo Benkow (H)
Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)
Trygve Bratteli (A)
Rolf Fjeldvær (A)

Sverige

Sture Palm (s)
Olof Palme (s)
Ingrid Sundberg (m)
Per Olof Sundman (c)

Social- och miljöutskottet:

Danmark

Erling Dinesen (S)
Ib Nørlund (DKP)
Bernhardt Tastesen (S)

Finland

Bror Lillqvist (Sd)
 Petter Savola (K)
 Raino Westerholm (SKl)

Island

Sverrir Hermannsson (Sj)

Norge

Liv Andersen (A)
 Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
 Sigrid Utkilen (H)

Sverige

Paul Jansson (s)
 Bertil Jonasson (c)
 Anna-Greta Skantz (s)

*Trafikutskottet:**Danmark*

Chr. Christensen (KrF)
 Gustav Holmberg (V)
 Otto Mørch (S)

Finland

Ralf Friberg (Sd)
 Seppo Westerlund (Lkp)
 Folke Woivalin (ÅS)

Island

Magnús Kjartansson (Ab.)

Norge

Bjarne Mørk Eidem (A)
 Håkon Kyllingmark (H)
 Thor Lund (A)

Sverige

Eric Carlsson (c)
 Sven Mellqvist (s)
 Rolf Selgren (fp)

*Ekonomiska utskottet:**Danmark*

Leif Glensgård (FP)
 Nathalie Lind (V)
 Erlendur Patursson (Tvfl)
 Jens Risgaard Knudsen (S)
 Poul Schiüter (KF)

Finland

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
 Harri Holkeri (Kok)
 V. J. Sukselainen (K)
 Erkki Tuomioja (Sd)
 Henrik Westerlund (Sfp)

Island

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)
 Jón Skaftason (F)

Norge

Gunnar Berge (A)
 Johan J. Jakobsen (Sp)
 Lars Korvald (Kr. F.)
 Reiulf Steen (A)
 Kåre Willoch (H)

Sverige

Kjell-Olof Feldt (s)
 Knut Johansson (s)
 Allan Hernelius (m)
 Jan-Ivan Nilsson (c)
 Rolf Wirtén (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

juridiska utskottet:

förman: Kristian Albertsen
 vice förman: Halldór Ásgrímson

kulturutskottet:

förman: Gylfi Þ. Gíslason
 vice förman: Per Olof Sundman

social- och miljöutskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
 vice förman: Bror Lillqvist

trafikutskottet:

förman: Seppo Westerlund
 vice förman: Gustav Holmberg

ekonomiska utskottet:

förman: Kjell-Olof Feldt
 vice förman: Gunnar Berge

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium och B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (fortsatt generaldebatt)

Erlendur Patursson: Hr. president! Når vi nå har gått inn i det andre kvartsekel av Nordisk Råds tilværelse, vil det være på sin plass med en nærmere analyse av vårt arbeid. I mitt innlegg i dag vil jeg især holde meg til en enkelt side av dette samarbeid, nemlig det som vedrører de små nasjoners stilling.

Her kan vi tale fritt, og jeg vil tale fritt. Vi tror alle på den nordiske idé, nemlig at landene her i Norden og det folk som her bor, har noe felles som har så stor verdi at vi gjør noe for det. Og når vi gjør det, må vi også være beredt til å handle i samsvar med det og gjøre en innsats. Riktige ord i denne sammenheng må være solidaritet, som bygger på gjensidig anerkjennelse og respekt for hverandre. Hertil bør da tilføyes likestilling og frihet for alle folk og folkegrupper uten hensyn til størrelse eller geografisk beliggenhet.

Først noen enkle fakta:

Nordens folk teller ca. 22 millioner innbyggere. Vi er sju nasjoner, regnet fra vest mot øst: grönlandere, islendinger, færøyinger, nordmenn, dansker, svensker, finlendinger. Hertil kommer så samene, som innehar en særstilling. Grönland er størst, ca 2 millioner km². Dernest kommer Sverige med 400 000 km², og så rekken nedover. Sist kommer Færøyene med 1 400 km². Sverige har 8 millioner innbyggere, Færøyene 40 000. Fra den sørligste del av Danmark til den nordligste del av Grönland og Svalbard er avstanden ca. 4 000 km og fra Vest-Grönland til Øst-Finland 3 000 km.

De fire land Finland, Sverige, Norge og Danmark ligger alle tett sammen og er en del av det europeiske kontinent. De andre, Færøyene, Island og Grönland, er øyer spredt over Nordatlanteren. Dette er geografisk sett vårt — om jeg så må si — operasjonsområde. Språkene er grönlandsk, islandsk, færøysk, norsk, dansk, svensk, finsk og samisk. I Norge er det dessuten to språk.

Det nytter ikke f. eks. for en finne å tale sitt morsmål i denne forsamling. Ingen av de andre vil forstå ham. Det samme kan sies om grönlenderen, islendingen, færøyingen og samene. Islendingen og færøyingen kan forstå hverandre, men ikke uten vanskeligheter. For å gjøre seg forståelig i dette forum blir disse nødt til å tale et annet språk enn sitt eget. Sannheten er den at i nordisk samarbeid er i virkeligheten bare tre språk fullt anerkjent: dansk, norsk og svensk.

Uten å gå for vidt kan man si at i det nordiske samarbeid er det fire sentra: København, Oslo, Stockholm og Helsinki. Periferiene er Nord-Norge, Nord-Sverige, Nord-Finland og så Færøyene, Island og Grönland.

I gamle dager hadde vi skandinavismen. På ett vis var det mer balanse i den. Folketallet var ikke så forskjellig, språkene omtrent de samme, landene lå tett inn til hverandre, næringsliv og levevilkår meget like, det kulturelle samband nært. Men skandinavismen gikk "all kjødets gang". I dens sted fikk vi så nordisk samarbeid, dvs. samarbeid mellom alle Nordens folk. Slik het det iallfall. Likevel må vi se i øynene at vi ennå skimter levninger av den gamle skandinavisme i vårt arbeid og vår holdning.

Sannheten er nå engang den at de nasjoner som mest preger det nordiske samarbeid, er de gamle skandinaviske nasjoner: Danmark, Sverige og Norge. Finlendingene er med, naturligvis. Periferien i vest, Island, også, fordi Island var blitt en selvstendig stat man ikke kunne komme utenom. Og en eller annen samvittighet har man overfor færøyingene. De får lov til å være med — med reservasjoner. Det får også ålendinger, som likevel ikke er et eget folk, en egen nasjon, men en svensk minoritetsgruppe, som bor på øyer som tilhører Finland, men slett ikke grönlendingene og samene. Likevel bor færøyinger, grönlendinger og samer innenfor Nordens grenser.

Samene har en særstilling. De er ganske visst ikke en egen nasjon, slik vi vanligvis definerer dette begrepp. Men de er utvilsomt en egen nasjonal gruppe, og overfor samene har Norden — og da i første rekke Norge, Sverige og Finland — forpliktelser

som vi ikke kan se bort fra uten å gjøre brudd på de premisser som jeg før omtalte.

Så er det grönlendingene. Da den norske prest Hans Egede "fant" Grönland, tok det den danske kongemakt ikke land tid å erobre dette land, gjøre det til sin koloni og velsigne det siden med sin kultur: ufrihet, monopol, brennevin og kjønnsykdommer. Det skulle så pent hete at grönlendingene fikk sin frihet med grunnlovsendringen i 1953, men i realiteten er Grönland ennå en dansk koloni, og den danske kolonipolitikk i Grönland fortsetter med uforminsket kraft.

Verken samer eller grönlandere har noen representasjon i Nordisk Råd. Det var på et hengende hår at det samme skjedde på Færöyene som på Grönland, men motstandskraften hos oss var sterkere. Færöyingene fikk reddet sin nasjonalitet og har derfor ennå håpet i behold. Men istedenfor å få den frihet som de hadde krav på, og som de ønsket, fikk de et slags hjemmestyre. Og istedenfor færöysk representasjon i Nordisk Råd fikk de dansk representasjon der.

Til slutt har vi så Åland og ålendingene. Vi må spørre: Hvorfor i all verden holder finlendingene fast på Åland og gir ålendingene en eller annen form for hjemmestyre, istedenfor å la öyene gå til Sverige, slik ålendingene har ønsket, og som er den eneste anstendige lösning på dette spørsmål? Slik færöyingenes representasjon i Nordisk Råd er dansk, er ålendingenes finsk.

Fra mitt synspunkt er det mer enn selvsagt at den kolonipolitikk som det skulle være slutt med, og som de nordiske land har medvirket til å få bukt med andre steder i verden, ennå drives innenfor egne rekker. Men slik er det jo. Vi må spørre oss selv:

Hvor er den nordiske solidaritet?

Hvor er den gjensidige anerkjennelse og respekt for hverandre?

Hvor er likestillingen og friheten?

Hvor er alle disse kjennetegn, fundamentet i hele den nordiske idé, når det gjelder grönlendingene, færöyingene, samene og ålendingene?

De eksisterer ikke.

Jeg mener at de forhold jeg her har gjort til gjenstand for omtale, er en fundamental feil ved det nordiske samarbeid. Andre vil

kanskje betrakte dette bare som en liten skjönhetsfeil. Men en feil er det i alle fall, en feil som bör rettes. Det er ikke for tidlig at vi tar de første skritt under denne sesjonen.

Vi holder denne sesjon i Fridtjof Nansens hjemland. Denne store nordmann kjempet bl. a. for de små nasjoners rettigheter. Han sa at det å undertrykke de små nasjoner var en forbrytelse, ikke bare mot de små nasjoner selv, men mot hele menneskeheten. La oss ha disse ord i tankene i vårt arbeid her i Nordisk Råd. Det vil bety lykke ikke bare for de små nasjoner, men også for oss alle sammen i vårt fellesskap.

Det er et annet spørsmål jeg vil nevne. Da EEC-spørsmålet for noen år tilbake var til debatt her i rådet, uttalte en av de danske representanter at dansk medlemskap ville være til fordel for de nordiske land som stod utenfor. Jeg tillot meg den gangen å dra denne påstand i tvil, og sa tvert om at de land som stod utenfor, ikke kunne påregne noen støtte fra det land som stod innenfor, men at det land som var innenfor, mer ville trenge hjelp fra dem som var utenfor. De år som har gått siden da, har bestyrket denne oppfatning.

Hva har så skjedd?

Danmarks medlemskap tvang et annet land inn i EEC. Stikk imot den overveiende del av de grönlandske velgeres ønsker ble Grönland trukket med inn i EEC. Slik respekterer man her i Norden folkenes selvbestemmelsesrett, demokratiet og den såkalte forståelse for det grönlandske folks ønsker. En, bare en følge — for det er mange — er at det grönlandske havområde nå tilhører EEC-landene, ikke grönlenderne selv.

Siden 1925 har færöyingene fisket ved Grönland. Det grönlandske standpunkt i denne sak er at fisken i første rekke tilhører grönlendingene selv, hvilket er overensstemmende med internasjonal rett. Dette får de ikke lov til. Dernest at hva grönlendingene ikke selv fisker, først og fremst skal komme færöyingene til gode. Også dette er i full overensstemmelse med anerkjent internasjonal rett. Heller ikke dette får de lov til.

Altså: For det første får grönlendingene

ikke selvbestemmelsesrett over egne fiskeforekomster til fordel for seg selv. For det annet blir nå Færøyene av EEC i grønlandske farvann betraktet som tredjeland. Det vil si: Først etter at EEC har fått det som de selv ønsker, får Færøyene som tredjeland tildelt en kvote i de grønlandske farvann — ikke fra Grønland, ikke fra Danmark, men fra Brussel. Og ikke nok med det, for denne færøyske kvote i Grønland forlanger EEC hård valuta i færøyske farvann. Deres krav betyr et inngrep i færøyingenes internasjonale rettigheter. Og den overfisking som i ly av denne tvang foregår i færøyske farvann, desimerer vår fiskebestand og er dessuten et brudd på internasjonal rett. Slik er konsekvensene for grønlandene og færøyingene av et av de nordiske lands medlemskap i EEC.

Keine Hexerei, nur Behändigkeit.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! De udtalelser, som her er fremsat af hr. Erlendur Patursson vedrørende Danmarks politik over for Grønland, kan ikke stå uimodsagte. Hr Erlendur Patursson sagde, at den danske kolonipolitik i Grønland fortsætter med uformindsket styrke. Dette er ikke rigtigt. For det første har Grønland været en ligeberettiget del af det danske rige siden grundloven af 1953. For det andet har man i øjeblikket efter grønlandsk ønske en fælleskommission af danske og grønlandske politikere, der er på vej med et arbejde for at indføre hjemmestyre på Grønland helt i overensstemmelse med principperne for det hjemmestyre, man har på Færøerne. Der er tale om, at man inden for en måned afgiver en betænkning om indførelse af hjemmestyre på Grønland med virkning fra 1. maj 1979.

Det er helt klart, at det, man når derved, er et hjemmestyre på linje med det hjemmestyre, man har på Færøerne, og som efter min vurdering har fungeret vældig godt.

Når man får dette hjemmestyre indført, vil Grønland have en status, der svarer til Færøernes, og den danske statsminister har erklæret, at hvis det er grønlandernes ønske efter indførelsen af hjemmestyret, så vil Danmark støtte kravet om, at Grønland kan udmelde sig af EF og få samme status i for-

hold til De europæiske Fællesskaber, som Færøerne har.

Jeg synes, at disse udtalelser fra hr. Erlendur Patursson bør modsiges med det samme, for de er ikke i overensstemmelse med den virkelighed, der præger danske politik på dette område.

Udenrigsminister **K. B. Andersen:** Jeg skal ikke gå ind i nogen polemik, hr. præsident, jeg synes blot, at jeg skylder at oplyse forsamlingen om, at den fiskerordning mellem EF og Færøerne, som hr. Erlendur Patursson omtalte, er tiltrådt af et enigt landsstyre på Færøerne og af en stor majoritet i lagtinget iberegnet en stor majoritet i hr. Erlendur Paturssons eget parti, så stor, at han er den nærmeste til at sige, hvem den ene var, der var imod.

Erlendur Patursson: Jeg skal ikke innlate meg på polemikk med mine danske venner. Jeg vil bare gjenta det jeg sa i mitt første innlegg. Det er et faktum man ikke kan komme utenom, at Grønland blev brakt inn i EEC mot et stort flertall av de grønlandske velgeres ønske.

Magnús Kjartansson: Hr. præsident! Det var nu ikke min mening at ville gribe ind i denne debat, men jeg hørte før en påstand, som jeg ikke kunne høre på uden at komme med en bemærkning. Det blev hævdet fra denne talerstol, at Grønland var en ligeberettiget del af det danske rige siden 1953. Jeg har været i Grønland. Jeg har rejst ganske meget på vestkysten af Grønland, og det er første gang i mit liv — og jeg har rejst meget i verden — hvor jeg kom til et land, hvor der var direkte kolonitilstande.

Der var en stor difference mellem lønnen for grønlandske arbejdere og danske arbejdere, som arbejdede side ved side. På alle områder var kolonimentaliteten herskende. Jeg synes, det var skandaløse tilstande, det må jeg sige lige ud, og det er helt urigtigt at tale om, at Grønland nogen sinde har været en ligeberettiget del af det danske rige. Tværtimod, det var netop i året 1953, at

kolonitilstanden indtrådte i Grønland. Før den tid var grønlænderne frie fangere, men de blev flyttet, dels ved tvang, til byer ved kysten, og deres kulturelle liv blev direkte revet op med rode.

Jeg har været vidne til dette, og derfor kan jeg ikke tåle at høre en sådan påstand.

Folke: Hr. formand! Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at tage ordet i generaldebatten, men da der nu er blevet dette lille replikskifte mellem forskellige repræsentanter fra Danmark, Færøerne og Island, vil jeg gerne sige, at der også iblandt danske politikere, i hvert fald på venstrefløjen, er nogle, som støtter de synspunkter, som hr. Patursson har givet udtryk for.

Jeg er selv medlem af den kommission om hjemmestyre i Grønland, som hr. Tastesen refererede til, og jeg vil gerne sige, at efter min overbevisning løser den hjemmestyreordning, som flertallet i udvalget agter at foreslå om ganske kort tid, på ingen måde de problemer, som hr. Patursson ganske rigtigt gjorde opmærksom på.

Jeg mener, det er rigtigt at sige — og det er meget beklageligt — at der fortsat har været tale om et koloniforhold mellem Danmark og Grønland også efter, at Grønland formelt blev en ligeberettiget del af det danske rige med grundlovsændringen af 1953. Jeg synes, det er et problem, som Nordisk Råd i allerhøjeste grad burde følge også i fremtiden, fordi den hjemmestyreordning, der vil blive planlagt og indført, bl. a. fortsat vil give direkte indflydelse til den danske stat på udnyttelsen af ressourcerne i den grønlandske undergrund, noget, som den danske stat efter min opfattelse — og det er der altså nogle politiske kredse i Danmark der mener — ikke har nogen form for adkomst til.

Udenrigsminister **K. B. Andersen:** Jeg er ked af, hr. præsident, at pressegrænsen for replikker, men jeg synes alligevel, det må siges endnu en gang ganske klart, at de oplysninger, der blev givet før af hr. Tastesen om den kommende hjemmestyreordning, der bliver udføret, som Grønland gerne vil, og hvorefter grønlænderne kan

er korrekte. Jeg synes, det er nødvendigt at tage stilling til f. eks. deres forhold til EF, bekræfte disse oplysninger efter hr. Magnus Kjartanssons indlæg. Man kan måske somme tider ønske — det gælder også hr. Folke — at de, der interesserer sig vældig meget for demokratiet i vor del af verden; og det bør vi alle interessere os for — også interesserede sig for det i den del af verden, der står dem nær, og hvor der er endnu større brug for det.

Meddelande

Det meddelades, at statsrådet Staffan Burenstam Linder intagit sin plats i rådet.

Statsminister **Fäldin:** Herr president! He-la industrivärlden har nu under bortåt fyra år i sträck präglats av ett uppseendeväckande dåligt utnyttjande av de produktiva resurserna. Arbetslösheten har legat på en mycket hög nivå och näringslivets kapacitetsutnyttjande har förblivit lågt. Därmed har det tidigare konjunkturmönstret under efterkrigstiden brutits. Det har visserligen inte heller efter oljekrisen saknats ansatser till uppgång. Men den spontana tillväxtkraften har hittills varit alltför svag. Den har dessutom motverkats av den restriktiva ekonomiska politik, som flera ledande länder genomgående fört. Konjunkturen har därmed aldrig fått möjligheten att skjuta fart på samma sätt som efter tidigare perioder med avmattning.

Ekonomiska kriser och djupa lågkonjunkturer har funnits förr. Det är ett självklart konstaterande, men det kanske bör göras för att motverka en pessimism, som skulle kunna leda till handlingsförlamning.

Men den nuvarande ekonomiska situationen uppvisar trots det drag, som är fundamentalt nya. Det första är att arbetslöshet och inflation tycks gå hand i hand på ett sätt som strider mot läroböckernas traditionella teorier.

Jag skall inte här försöka utreda dessa samband eller komma med någon ny teori. En sak förefaller klar. Vi har att göra med en serie problem, som rör anpassningen av näringslivets struktur till realiteter av teknologisk, ekonomisk och miljömässig natur.

Vad än analysen är måste den politiska slutsatsen i alla händelser bli att man inte i längden kan leva med en så hög arbetslöshet som den man nu har. Massarbetslöshet har för första gången sedan 1930-talet blivit en realitet även i avancerade industriländer. Arbetslöshetssiffrorna har med få undantag hållit sig mellan fem och åtta procent. Det innebär, att sammanlagt 5—7 miljoner människor regelbundet gått arbetslösa i Väst-europa de senaste åren.

Samtidigt har industriinvesteringarna utvecklats svagt till följd av överkapacitet och framför allt dålig lönsamhet i många branscher. Inflationstakten har efterhand pressats ned i de länder som medvetet accepterar en viss grad av arbetslöshet för att få ned priserna men genomsnittligt har ändå takten i prisstegringarna legat kvar på en hög nivå. Sist men inte minst har den internationella handeln kraftigt störts av det alltmera vidgade gapet mellan länder med överskott i sin utrikeshandel och länder med underskott.

Det rör sig inte bara om en grundläggande snedvridning av betalningsströmmarna genom OPEC-ländernas kraftiga överskott som för en överskådlig framtid kan beräknas till minst 25 miljarder dollar per år. Vi kan som redan nämnts notera en betydande obalans även inom OECD-området. Dessa bytesbalansproblem har också utgjort den viktigaste grogrunden för de återkommande valutakriserna och under senare tid också för en spirande protektionism.

Allt tyder på att även 1978 internationellt sett blir ett ekonomiskt svagt år. Världsekonomin har sedan våren 1977 utvecklats betydligt långsammare än vad de flesta bedömare funnit anledning att räkna med. Det mest oroande är att avsakningen i tillväxten främst gör sig gällande i de västeuropeiska industriländerna, dvs. i de delar av världen där de nordiska ländernas exportindustri har sina viktigaste avsättningsområden.

Ett gemensamt inslag i de nordiska ländernas ekonomiska politik under de senaste åren har varit en strävan att genom en ekonomisk expansion söka överbrygga vad vi från början uppfattade som en konjunktur-nedgång av mera normalt snitt. Tanken var att genom en stimulerad inhemsk konsum-

tion och produktionsuppehållande åtgärder temporärt ersätta en svag utländsk efterfrågan och därigenom hålla arbetslösheten i möjligaste mån nere. Vår politik byggde även på insikten att kostnaden för arbetskraften med våra dagars betraktelsesätt från samhällsekonomisk synpunkt är att jämställa med en fast kostnad och att därför ett upprätthållande av den fulla sysselsättningen är den från alla synpunkter lyckligaste lösningen.

Jag har redan pekat på, att den draghjälp från överskottsländerna, som vi hoppats på, i stor utsträckning hittills uteblivit och att klyftan mellan över- och underskottsländerna närmast tenderat att öka. Från nordisk synpunkt intar därvid Västtyskland en strategisk roll, men även ett land som Japan tycks i stort sett vara berett att bibehålla sin restriktiva politik trots rekordstora överskott både i handeln med andra länder och i bytesbalansen. Även överskotten i Schweiz och i Nederländerna synes ha fått en permanent karaktär. Andra länder åter, såsom Italien och Storbritannien, har eliminerat sina underskott. De mindre industriländerna — särskilt de nordiska — har fått vidkännas kraftigt försämrade externa balanser med ökad utlandsupplåning som följd.

Underskottsländerna har ibland kritiserats för att ej tillräckligt beakta inflationsfaran. Jag vågar icke desto mindre påstå, att vår mera aktiva ekonomiska linje, om än marginellt, varit till nytta för vår omvärld. Om också vi här i Norden hade fört en restriktiv politik hade situationen vad gäller produktion och arbetslöshet varit värre utan att fördenskull OECD-områdets samlade underskott gentemot omvärlden varit mindre. Detta underskott bestämmes ju främst av OPEC-ländernas bristande kapacitet att utnyttja sina stora valutainkomster för import av varor och tjänster.

Högt upp på listan över prioriterade uppgifter vill jag placera ett fortsatt bevarande av frihandeln. Det är ett faktum, att den fortgående liberaliseringen på handelsområdet varit en förutsättning för efterkrigstidens snabba ekonomiska tillväxt. För små länder med starkt utrikeshandelsberoende, såsom de nordiska, är det angeläget att med alla medel slå vakt om de landvinningar som gjorts till förmån för frihandeln. En för da-

gen angelägen uppgift är därför att föra de pågående GATT-förhandlingarna till ett snabbt och framgångsrikt slut.

Dagens svårigheter i industrivärlden är, enligt min uppfattning, uttryck för en mer varaktig global omställning. Vad jag tänker på är den ökande insikten om våra naturresursers knapphet och de miljörisker en fortsatt ohämmad exploatering innebär. Därtill kommer att med de högre priserna på främst olja men också kaffe och andra råvaror så har en del av de fattiga länderna ekonomiskt tagit ett litet steg närmare de rika. Samtidigt har "nya industriländer" i stark utveckling alltmer börjat arbeta sig in på färdigvarumarknaderna i industriländerna. En rad länder i Sydostasien, såsom Sydkorea, Singapore och Malaysia samt i Latinamerika, såsom Mexico och Brasilien blir nu allt starkare konkurrenter för oss i Norden. De konkurrerar inte bara med lägre priser utan också med hög kvalitet och offensiva försäljningsmetoder. Det är sannolikt en konkurrenssituation, som kommer att bestå. Denna utveckling är också exempel på konkreta steg på vägen mot en ny ekonomisk världsordning.

Det är en utveckling som vi alla sagt oss vilja medverka till. Men då måste vi också vara beredda att som enskilda och individer och som grupper ta konsekvenserna härav.

Det kan naturligtvis sägas att de länder som gjort dessa framsteg inte har den demokratiska utveckling som vi skulle önska, men det är viktigt att komma ihåg att ekonomisk utveckling nästan alltid är en förutsättning för en politisk utveckling till öppnare och mer demokratiska samhällen. Det är också värt att komma ihåg att export är en nödvändighet också för dessa länder, inte minst därför att de under många år har byggt upp en stor internationell skuldbörda.

En del av de industripolitiska åtgärder som Sverige vidtagit bör ses mot bakgrund av denna utveckling som vi bedömer vara av långsiktig karaktär. De svenska branschinsatserna har inriktats på rationalisering av livskraftiga företag inom t. ex. textil och konfektion. Inom branscher som varv och stål bidrar statliga åtgärder till en struktur-rationalisering och en sänkning av produktionskapaciteten. Omvandlingen i de berörda branscherna slår hårt mot många orter,

bygder och enskilda människor och därför är det angeläget att en neddragning kan ske i socialt acceptabla former och att regionalpolitiska hänsyn kan tas. De vidtagna åtgärderna ligger i linje med våra internationella åtaganden och torde inte heller skada våra grannländers intressen. Jag välkomnar det samråd i konkurrensfrågor som inletts mellan våra industriministrar.

Utvecklingen i de skilda nordiska länderna uppvisar många gemensamma drag. Vår standard hör till de högsta i världen samtidigt som vårt kostnadsläge i en internationell jämförelse ligger högt. Som små ekonomier är vi starkt exportberoende men har successivt mött ökade svårigheter att finna avsättning för våra varor utomlands.

Vi har i de nordiska länderna gemensamt en grundläggande syn på upplägningen i stort av den ekonomiska politiken. Vi vill t. ex. alla satsa på en ambitiös arbetsmarknadspolitik. Även valet av ekonomisk-politiska åtgärder för att komma tillrätta med nu aktuella problem har i stora stycken sammanfallit. Temporärt har vi sökt överbrygga svårigheterna genom en ökad upplåning utomlands, en lösning som dock inte kan stå till buds på längre sikt. Devalveringar har befunnits erforderliga för att vända utvecklingen.

Det är viktigt att vi i fortsättningen, liksom hittills, håller en nära kontakt vid utformningen av den ekonomiska politiken i varje land för att ej onödigtvis försvåra för varandra.

Jag tror vidare att det är angeläget för oss alla att tillsammans överväga de nordiska ländernas mera långsiktiga roll i världshushållet. Sådana överväganden bör grundas på en ingående analys av vår samlade teknisk-industriella kompetens gentemot omvärlden. Trots de svårigheter som många branscher i våra länder nu befinner sig i bör vi ha anledning ta itu med de långsiktiga frågorna med en viss tillförsikt, för att inte säga optimism.

Holkeri: Herr president! Den politiska situationen som uppstått i Finland har klavbundits med finska markens kursförändringsbeslut. Drivkraften till detta var för sin del valutabeslutet som fattades av Norges

regering för en vecka sedan, eller närmare sagt för åtta dagar sedan.

Man kan dock ingalunda påstå att orsaken till Finlands inrikespolitiska kris skulle vara av norskt ursprung. Valutapolitiska beslut här i Oslo har högst satt fart på handelsernas gång i Finland. De problem som förorsakade regeringens upplösning i Helsingfors fanns nog där och krävde åtgärder, vilka alla inte ville vidtaga.

Under dessa dagar har dock nordiska valutafrågor varit i brännpunkten, både skilt och samfällt.

För vissa delar har man också försökt ge en sådan uppfattning, att det hittillsvarande samarbetet enbart skulle vara en samling av bristfälligheter. På det viset förhåller det sig emellertid inte.

Jag skall nu i det följande kort beskriva det valutapolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna samt komma med några kommentarer och synpunkter på möjligheter till förbättringar.

Nordiska Finansutskottet, som ju har upprättats på initiativ av Nordiska Rådet, är ett aktivt forum för utbyte av åsikter och erfarenheter i valutapolitiska frågor. Utskottet, där centralbankerna och övriga förpenning- och kreditpolitiken ansvariga myndigheter brukar vara representerade, sammanträder vid behov, vanligen flera gånger om året.

Utskottets medlemmar brukar vid mötena ge översikter över sina respektive länders valutapolitiska åtgärder och problem. Under de senaste åren har största delen av utskottets arbetstid dock åtgått till koordinering av de nordiska ställningstagandena inom valutafonden.

De nordiska länderna representeras ju av en gemensam exekutivdirektör i valutafondens direktion. Även om de olika ländernas målsättningar inte alltid överensstämmer, har den nordiska medlemmen av direktionen dock representerat en för alla nordiska länder acceptabel linje. Den dagliga utformningen av denna linje har skett genom fortgående kontakter mellan respektive tjänstemän.

De ekonomiska banden mellan de nordiska länderna är starka, och en åtgärd i ett land har alltid återverkningar på de övriga länderna. Man är därför medveten om vik-

ten av att informera på förhand om betydelsefulla åtgärder, i synnerhet valutakursförändringar.

Sålunda har man inom ramen för ett gentlemens agreement strävat att i ett så tidigt skede som möjligt underrätta de andra länderna om kommande åtgärder. Tidsfristen mellan meddelandena och åtgärder blir av naturliga skäl kort, och det är därför ytterst viktigt att de andra ländernas myndigheter omedelbart underrättas. På senare tid har detta system inte alltid fungerat tillfredsställande.

De nordiska länderna har också samarbetsformer med helt konkret innebörd. Redan år 1962 undertecknades mellan de nordiska centralbankerna ett låneavtal, det s. k. swap-avtalet, som senast förnyades år 1976. Inom ramen för detta avtal kan de övriga länderna för perioder om sex månader ställa medel till förfogande för ett land som har svårigheter med betalningsbalansen eller valutareserven. Detta avtal har dock aktiverats bara en gång, år 1968.

Ledningen för de nordiska centralbankerna brukar också sammanträda till ett årligt diskussions- och informationsmöte. Vid dessa möten diskuterar man vanligen huvudlinjerna för de olika ländernas politik, det internationella ekonomiska läget samt samarbetet t. ex. inom valutafonden.

De senaste åren har de nordiska länderna valt att följa delvis olika valutapolitiska linjer. Norge, Danmark och tidigare även Sverige anslöt sig till den s. k. valutaormen medan Island och Finland har följt mera oberoende kurspolitiska linjer.

Sedermera har Sverige valt att lösgöra sig från ormen och följa en egen kurspolitisk linje i form av en valutakorg av samma typ som det index man i Finland tillämpar för fastställandet av markens externa värde.

Den nordiska valutapolitik som bedrivits under det gångna året har aktualiserat vissa problem. De kurspolitiska besluten har kanske fattats utan att man i tillräcklig grad beaktat återverkningarna i övriga nordiska länder. Det ursprungliga kurspolitiska beslutet har kunnat utlösa valutakurspolitiska beslut i övriga nordiska länder, åtgärder som det förorsakande landet kanske inte har förutsett och som egentligen inte har varit önskat i de övriga länderna. Ibland

har dessa följdåtgärder nästan haft karaktären av motåtgärder.

Det är därför viktigt att i framtiden kanske mera än hittills fästa uppmärksamhet vid detta problem. Under inga omständigheter borde en situation tillåtas uppstå, där de nordiska länderna utför konkurrerande devalveringar.

En ökad kännedom om och beaktande av övriga nordiska länders ekonomiska situation är därför önskvärd också vid utformningen av valutapolitiska beslut.

De senaste årens betalningsbalansproblem har också skapat ett större nordiskt lånebehov än tidigare på den internationella kapitalmarknaden.

Det finns säkert plats för ett samarbete som strävar till att förebygga samtida låneemissioner av flera nordiska låntagare på samma marknader.

Som helhet beaktat är det nordiska samarbetet i valutapolitiska frågor gott. Dock torde man kunna påstå att det finns rum för förbättringar — detta gäller både informationsutbytet länderna emellan och koordineringen vid utformningen av de kurspolitiska besluten i respektive länder.

Herr president! När debatten fortsätter, bör man emellertid dra försorg om att man inte söker efter samarbetsformer enbart för deras egen skull och inte heller för att begränsa någon enda parts rörelsefrihet.

Nathalie Lind övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Knut Johansson: Herr president! Årets session med Nordiska rådet har bl. a. förelagts ministerrådets förslag till program för det nordiska samarbetet. Det är ett försök till summering av hur långt det nordiska samarbetet avancerat. Samtidigt är programmet en ansats till riktlinjer för hur detta samarbete bör utvecklas åren framöver.

Helt naturligt är programmet allmänt hållet. Det är särskilt i de framåtsyftande delarna något av en "minsta gemensamma nämnare" för de länder och partier som är företrädde i rådet. Så mycket viktigare är det därför att diskussionen kring programmet förs vidare i syfte *dels* att konkretisera

de mål som anges på olika områden, *dels* att anvisa de vägar på vilka man bör gå fram. Det är en både krävande och svår process.

De politiska partierna eller grupperna i rådet bör rimligen känna sig förpliktade att ta en aktiv del i den diskussionen. Rådets socialdemokrater har gjort ett försök i den riktningen i och med att man i november 1976 antog ett programutkast, som täcker vissa av de delområden som nu återfinns i ministerrådets program. Bakom det socialdemokratiska programmet står för övrigt också merparten av de fackligt organiserade i Norden. I några fall har det redan avsatt medlemsförslag här i NR. I stort gäller dock att resurserna för ett systematiskt uppföljningsarbete varit alltför begränsade. Inom vår partigrupp är vi emellertid inställda på att föra programarbetet vidare. Vi skulle gärna se att fler åsiktsriktningar samlade sig till likartade program och ställningstaganden.

Utöver dessa generella kommentarer vill jag gärna göra några punktvisa sådana.

Det gläder mig i hög grad att programmet upphovsmän poängterat möjligheterna för *ökad internordiskt byggande*. Det är för mig personligen ett kärt skötebarn. Men det är nu av underordnat intresse. Viktigare är det faktum att det samarbete, som ligger inom räckhåll, kan ge oss alla stora fördelar. Det finns för det första rationaliseringsvinster att hämta inom den egentliga byggnadsindustrin; det finns för det andra möjligheter att genom samverkan trygga basen för materialindustrin; och det finns uppenbara chanser att tekniskt, organisatoriskt och administrativt slagkraftiga enheter för det tredje kan vinna framgångar på den internationella marknaden. De nordiska byggnadsindustriernas kunnande i de här avseendena är nämligen av högsta kvalitet. Det gör oss konkurrensdugliga, bara vi kan mobilisera också ekonomiska resurser och politiskt stöd i en del situationer.

Ministerrådets program redovisar också helt kort den nordiska *industrifondens arbete*. Dess 5-åriga försöksperiod är snart till ända och fondens kapital når nu, vill jag minnas, upp till förutbestämda 50 miljoner svenska kronor. Det vore fel att beskriva fondens och dess verksamhet som någon

succé. Men det är lika oriktigt att frammana tvivel på dess berättigande och att avvisa varje tanke på en ökning av fondens resurser. Inte för ett ögonblick tvivlar jag på att den har en viktig uppgift att fylla på det teknologiska och industriella samarbetsområdet. Svagheten i den hittills bedrivna verksamheten är, att fondens existens och ändamål är alltför litet känd.

Här finns utrymme för ett ministerrådsinitiativ i exempelvis den formen, att man etablerar ett närmare och direkt samarbete med näringslivsorganisationer och forskningsinstitutioner i de olika länderna för att effektivisera informationen om vad fonden kan medverka i.

Slutligen, herr president, några ord med anknytning till vad programmet säger om ökat samråd kring den ekonomiska politiken. Där konstateras bl. a.:

”De nordiska ländernas betydande inbördes beroende gör det nödvändigt att hålla en nära kontakt om den internationella utvecklingen och om utformningen av den ekonomiska politiken. Ministerrådet kommer även i fortsättningen att verka för ett ökat informationsutbyte om den ekonomiska politiken.”

Det är utmärkt sagt! Om jag inte visste bättre skulle jag frestas tro att det vore hämtat ur det program som rådets socialdemokrater antagit och som följts upp bl. a. med ett förslag om att inrätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut. Den sistnämnda tanken har anförtröts ministrarna, och mot bakgrunden av frågans behandling och mottagande i utskottet räknar jag med att vi redan före nästa session ska få se resultaten av deras tankemöda.

Låt mig emellertid i detta sammanhang fästa rådsmedlemmarnas uppmärksamhet på det handlingsprogram Föreningarna Norden antog i september 1977. Det presenterades för övrigt mera ingående för samlingsministrarna vid ett möte i början av denna månad. I det förordas bl. a. ett gemensamt nordiskt konjunkturråd eller konjunkturorgan. Föreningarna Norden erinrar bl. a. om hur sammanvävda de nordiska ekonomier är med varandra och hur omfattande handeln länderna emellan är.

Jag citerar några som jag tycker värdefulla meningar ur detta program:

”Under rådande lågkonjunktur med kännbara konsekvenser för alla nordiska länders sysselsättning, prisutveckling och utrikeshandel finns behov av inte bara tillförlitliga bedömningar av konjunkturen för varje *enskilt* nordiskt land, vilka nu utarbetas nationellt, utan också samlade nordiska bedömningar, som skulle kunna bidra till en större klarhet om hur aktuella förändringar internationellt och internt nordiskt påverkar de enskilda ländernas ekonomiska liv och samarbete. Även på sikt torde sådana bedömningar vara av värde. Ett material av denna art torde i det närmaste helt saknas i dag. Vad som sker är att de redan existerande organen för konjunkturbedömning och därtill finansdepartementen utväxlar informationer. Men något försök att utifrån ett samlat nordiskt betraktelsesätt analysera befintligt material och eventuellt också söka göra någon form av förutsägelser, alternativt avge direkta rekommendationer till regeringarna, torde inte ha gjorts.”

Det konjunkturorgan som föreningarna Norden pläderar för skulle alltså komplettera existerande nationella analyser. Det skulle också kunna bidra till en diskussion och en samordning av den ekonomiska politiken.

Två huvuduppgifter anges för konjunkturorganet. Det skall:

1 ”... vara initiativtagare till och huvudansvarigt för fortlöpande analyser av sådana trender inom den internationella och därtill den nordiska ekonomin som är av betydelse för de enskilda ländernas ekonomiska politik samt för samarbetet i vidaste mening.

2 ”... särskilt inrikta studierna på den fjärdedel av ländernas utrikeshandel som berör Norden samt på kapitalmarknads-, lönebildnings- och sysselsättningsproblem som har effekt utanför de enskilda ländernas gränser.”

Detta är motiveringar, som jag gärna gör till mina och brukar som stöd för kravet på ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut. När vi på socialdemokratiskt håll argumenterade för ett sådant, gjorde vi det främst med tanke på att effektivt kunna följa upp arbetsmarknads- och åtgärdsprogrammet. Men

där fanns också det vidare perspektiv som Föreningarna Norden så väl tecknat i sitt program.

Jag är, herr president, utomordentligt tillfreds med att i denna fråga befinna mig i den goda åsiktsgemenskap som Föreningarna Norden tillhandahåller!

Nu avvaktar vi ministerrådets svar, som jag utgår från kommer att gå i positiv riktning.

Statsminister Nordli: Den økonomiske krise vi står overfor, er ikke spesielt nordisk. Den har ikke oppstått i Norden, men vi må bære vår del av den.

I vinter er det over 16 millioner arbeidsløse i OECD-landene. Dette er et uhyggelig tall. Ved siden av dette finner vi uorden og mangel på stabilitet i internasjonale betalings- og valutaforhold. Produksjonsutviklingen er ikke tilfredsstillende, og mange land har ennå en prisstigning som er et alvorlig problem for dem.

Enkelte farlige tegn til proteksjonisme er kommet til syne. Det er i den vestlige verden gjennomført et åpent frihandelssystem. De nordiske land er en del av dette. Et åpent frihandelssystem har gitt betydelige muligheter for utvikling og vekst. Men samtidig gir det oss den situasjon at i økonomiske krisetider strømmer problembølgene fritt over landegrensene.

Vi ser samtidig at det ikke er etablert tilstrekkelig effektive internasjonale organer som kan regulere balanseforholdene mellom de enkelte land innenfor frihandelssystemet. Forskjell i politiske målsettinger bidrar sterkt til å skape mangel på balanse landene imellom. Dette avleses best i uroen på valutamarkedene. Denne mangel på internasjonal styring og balansering innenfor frihandelssystemene tvinger fram nasjonale tiltak for vern om den nasjonale økonomi og de nasjonale politiske målsettingene. Dette skjer ikke fordi man ikke ser verdien i frihandel. Det skjer ikke fordi man overser betydningen av internasjonalt samarbeid. Det skjer ikke fordi de enkelte land tror at nyproteksjonisme kan løse de grunnleggende problemene vi står overfor. Det skjer fordi vi ikke har internasjonale organer og organisasjoner som en kan ha tillit til når

det gjelder å verne om og gjennomføre sentrale og vitale politiske målsettinger, som f. eks. stabilitet i økonomi og full sysselsetting. Det bør være en sterk oppfordring til de nordiske land innenfor samarbeidet i Norden å søke i fellesskap å nå fram til synspunkter på en strategi som kan løse dette internasjonale dilemma.

Vi kan spore utviklingen av de økonomiske problemene tilbake til 1973—74, da de ble utløst av de organiserte pris- og leveringstiltak fra de oljeproduserende land. De høyere oljepriser skapte en akutt prisstigning med tilhørende valutaproblemer i mange land. Dette prøvde regjeringene å skjerme seg mot ved å føre en restriktiv økonomisk politikk, men derved kom raskt produksjonsutvikling og sysselsetting i ulage. Vi oppfattet en tid dette som et konjunkturtilbakeslag av om lag samme type som vi tidligere har erfart.

Det sies om generaler at de er ivrig opptatt av på ny å forberede seg til den foregående krig. Det kan kanskje nå i betydelig grad sies om økonomer og politikere at de i de siste par år har vært sterkt engasjert i på nytt å bekjempe de økonomiske kriser som vi for lengst har lagt bak oss.

Det begynner etter hvert å bli klarere at de økonomiske problemene vi nå sliter med, slett ikke bare skyldes konjunkturtilbakeslag. I virkeligheten er totalproduksjonen i de fleste industriland i svak oppgang, selv om industriproduksjonen stagnerer eller går ned. Det alvorlige er at selv med en svak oppgang går ikke arbeidsløsheten ned, tvert imot, det ser ut til at den fortsatt øker.

I en større sammenheng er det et alvorlig paradoks vi står overfor. Mens flertallet av verdens befolkning lever i økonomisk nød med et nesten umettelig behov for kapitalvarer og forbruksvarer, ser det ut til at vi i industrilandene ikke har råd til å holde vårt produksjonsapparat i full gang. Vi har aldri før hatt ett så godt og effektivt produksjonsapparat. Samtidig er det sterke politiske ønsker om å holde full sysselsetting. Likevel har vi nå i flere år uten tilløp til bedring sett at produksjonskapasiteten er svakt utnyttet, og at millioner av hender er ledige, samtidig med at verden trenger de varer som vi unnlater å produsere.

Vi må bare med beklagelse konstatere at

vi for første gang siden 1930-årene har fått massearbeidsløsheten tilbake i de vestlige industriland. Hittil har arbeidsløsheten ikke vært ledsaget av den samme sosiale nød som man opplevde i 1930-årene. Men likevel, arbeidsløshet er fortsatt et uverdig fenomen for en moderne velferdsstat. Det er uverdig og uakseptabelt for et moderne samfunn ikke å kunne tilby en jobb til mennesker som ønsker det, og som er vel kvalifisert for det.

Vi kan her komme til å stå overfor et av de alvorligste problemer våre vestlige demokratier har møtt på lang tid. Det kan komme til å stå om noe så alvorlig som vern om våre demokratier og vern om vår form for samfunnssystemer.

Langvarig massearbeidsløshet og økonomisk og sosial uro bryter ned et samfunn innenfra. I samfunn som preges av langvarig massearbeidsløshet, vil det uvegerlig skapes en bitterhet mot dette samfunnet, og dette er en bitterhet det også er grunnlag for.

I enkelte europeiske land har vi i den senere tid sett tilløp til voldsomheter, til visse former for masseopptrinn og tilsynelatende meningsløse voldshandlinger. Slike tendenser kan være de første tegn til at samfunnsformene blir etset opp innenfra på grunn av mangel på sosialt og menneskelig innhold.

Mange av våre regulære politiske oppgaver blir meningsløse hvis vi skulle gå inn i en slik utvikling. Sentrale deler av vår nasjonale politikk og også de samarbeidsoppgaver vi står overfor landene imellom, blir nærmest uinteressante i forhold til den grunnleggende oppgave å gjenreise tilliten til samfunnet, folkestyret og velferdspolitikken. Hvis den nåværende mangel på stabilitet og driv i de vestlige industrilands økonomiske systemer fortsetter i årevis, er jeg redd for at dette problemet kan bli påtrenderende.

Industrilandenes problem er påvirket av forholdet til utviklingslandene. Innenfor flere næringer ser vi allerede at utviklingsland kan produsere like billig og effektivt, ja, i flere tilfeller billigere og mer effektivt enn vi kan i vår del av verden. Vi er ennå ikke klare til å gjennomføre de tilpassinger i vår egen næringsstruktur som skal til for å

gi de fattige landene de sjansene som de må få.

Jeg sa at disse problemene ikke er oppstått i de nordiske land, ei heller er de nordiske land berørt på noen spesielt annen måte enn andre industriland. Men likevel, i denne kretsen av land som økonomisk, sosialt og politisk står hverandre så nær, tror jeg det er behov for å drøfte disse spørsmålene nærmere.

I mange land og i flere internasjonale organisasjoner settes det nå krefter inn for å trenge til bunns i disse spørsmål. Det arbeides med å klarlegge problemets sammensetning, slik at vi kan stille en best mulig diagnose. Dette er nødvendig for at man i de enkelte land skal kunne forme den riktigst mulige politikk.

Denne krisen er internasjonal i sitt vesen og må derfor bekjempes på det internasjonale plan. Men i mangel av et samlende internasjonalt organ er det i de enkelte landene vi må utvikle den nødvendige erkjennelse, forståelse og vilje til å sette i verk de nødvendige tiltak.

Jeg vil antyde som forslag at vi gjennom Ministerrådet setter i verk visse tiltak. For det første bør det skaffes en oversikt over de viktigste studier, utredninger m. v. som for tiden utføres nasjonalt og internasjonalt omkring de økonomiske hovedproblemene. For det andre bør vi deretter vurdere hvordan vi i de nordiske land bør supplere dette utredningsarbeid for å få et mest mulig realistisk bilde av situasjonen, og det beste mulige grunnlag for nødvendige politiske tiltak. Særlig gjelder dette de spørsmål som berører de nordiske land på en spesiell måte. For det tredje bør vi deretter vurdere hvilke nasjonale og internasjonale tiltak som vi i de nordiske land bør søke å få iverksatt. Det er i denne sammenheng av interesse å finne fram til tiltak som også kan påvirke forholdet mellom rike og fattige land i verden.

De nordiske land har lenge hatt et nært samarbeid i de internasjonale organer hvor vi er med. Det er med utgangspunkt i dette samarbeid vi har muligheter til å vinne fram med vårt syn i større internasjonale organisasjoner. Det er kanskje rimelig at vi i denne sammenheng først og fremst tar sikte på å arbeide gjennom eksisterende organisasjoner og institusjoner. Men vi bør

også ha øynene åpne for behovet for å vurdere nye organer hvis det alt i alt er behov for dette.

I de tiltak jeg her har antydnet, er det forutsatt at det i første rekke er regjeringene som må engasjere seg. I sammenheng med dette vil det være en styrke å kunne få en bredere drøfting med parlamentariske representanter i Nordisk Råd og Nordisk Råds organer.

Men det er ikke bare de nasjonale og nordiske politiske organer som må aktiviseres i dette sentrale spørsmålet. Vi må også bringe inn partene i arbeidslivet. På hvert enkelt trinn av arbeidet framover må det vurderes på hvilken måte man best mulig, nasjonalt og internasjonalt, kan bringe inn sentrale organisasjoner som fagbevegelse og arbeidsgiverorganisasjoner.

Justis-, kirke- og handelsminister **Ólafur Jóhannesson**: Fru president! I dagens läge är det naturligt att de ekonomiska frågorna intar en framstående plats i våra diskussioner på Nordiska rådets session. Världsekonominns långsamma återhämtning efter depressionsåren 1974—75 har vållat oss besvikelse och medfört olika slags svårigheter. Den ekonomiska utvecklingen har emellertid inte varit densamma i de olika länderna. Utvecklingen i Island har på vissa områden varit mera gynnsam än i de andra nordiska länderna. Bytesförhållande har förbättrats, produktionen ökats och det har varit möjligt att behålla full sysselsättning. Däremot har Island behövt brottas med större svårigheter än de andra nordiska länderna när det gäller prisutvecklingen, vilken medfört flera och större kursförändringar av den isländska kronan än någon annan nordisk valuta. Senast i den här månaden blev det än en gång nödvändigt för Island att devalvera kronan, nu med 13 %, för att bevara den ekonomiska aktiviteten.

På grund av den svåra situationen på arbetsmarknaden har regeringar i flera länder varit tvungna att gripa till olika föranstaltningar i syfte att stimulera näringslivet och minska arbetslösheten. Några av de nordiska ländernas regeringar har således också behövt vidta åtgärder för att särskilt bistå de industrigrenar som råkat i stora svårigheter

till följd av minskad efterfrågan på deras produktion jämte ökad konkurrens från andra länder. Det är ofta ofrånkomligt och nödvändigt att vidta sådana stödåtgärder, men i denna vår tid, som präglas av frihandel och nära ekonomiskt samarbete, är det ofta inte möjligt att gripa till sådana föranstaltningar utan att de inverkar på andra länders handel och ekonomi. Även om våra nationella intressen vanligtvis kommer att styra våra handlingar, så kan man dock önska att vid beslut om ekonomiska åtgärder det också kommer att tas hänsyn till de andra nordiska ländernas intressen, så att man inte förorsakar näringsgrenarna i grannländerna skada eller snedvrider konkurrensen, vilket kan hota den fortsatta frihandeln. Ett stort beroende av den internationella handeln är gemensamt för de nordiska länderna, och det är därför också av gemensamt intresse att försöka bevara den fria internationella handeln, vilken haft en betydande del i de sista decenniernas ekonomiska framsteg och välförstånd.

Som jag förut nämnde intar den ekonomiska utvecklingen i Island ofta något av en särställning. Som exempel kan det nämnas, att samtidigt som de andra nordiska ländernas export endast undergick en liten ökning under det senaste året, ökade deras export till Island med ca 42 %. Därmed ökade deras andel av totalimporten från 26,3 % till 29,3 %. Även om det inte rör sig om någon stor marknad, så är det i alla fall ett intressant faktum, att Island per capita — jag upprepar: per capita — utgör den största marknaden i världen för dansk export och tillhör också Norges och Sveriges största exportmarknader.

Tyvärr kan vi inte vara lika nöjda med vår export till de nordiska länderna som med vår import därifrån. Endast 8,9 % av 1977 års export gick till de nordiska länderna, och det var 1 % ökning från föregående år. Det rör sig här om ett betydande underskott i handelsbalansen, och även i detta hänseende står Island i särklass, då det annars för det mesta råder jämvikt i handeln mellan de nordiska länderna. Vi är synnerligen intresserade av att öka exporten till det övriga Norden och på så vis minska underskottet. Eftersom handeln till största delen är utan hinder, är det här först och

främst en uppgift för oss själva, men vi förväntar oss att de nordiska myndigheterna, nu liksom förr, med välvilja behandlar de möjligheter som finns till att öka handeln inom de områden där ännu vissa hinder förekommer.

Det är särskilt glädjande att se hur mycket det nordiska samarbetet ökats sedan Nordiska rådet sammanträdde första gången. Det senaste exemplet på konkret och effektivt samarbete är grundläggandet av Nordiska investeringsbanken, vilken redan bevisat sitt berättigande. Island var för sin del mycket intresserat av bankens stiftande, och jag vill uttrycka min tillfredsställelse över dess verksamhet. Nu föreligger bankens första verksamhetsberättelse inför denna session. I den framkommer det, hur snabbt verksamheten utvecklats och hur den nått till alla de nordiska länderna, vilket lovar gott för framtiden.

Jag vill sluta med några få anmärkningar rörande det nordiska samarbetet på lagstiftningens område. Detta samarbete, som har pågått sedan de sista årtiondena av förra århundradet, har troligen mera än något annat fält av det nordiska samarbetet möjliggjort bildandet av det Nordiska rådet och dets tjufemåriga utveckling.

Detta samarbete startades med stora förhoppningar och stor optimism i följd med uppvaknandet efter världskrigets kaotiska förhållanden. Man tyckte väl under de första åren att denna optimism visat sig väl begrundad, och även om man i ett visst skede trodde sig kunna konstatera ett visst stelnande i dialogen mellan parlamentariker och ämbetsmän, så tror jag att man nu kan märka en uppmuntrande förbättring i detta förhållande, kanske ett resultat av Nordiska rådets organisatoriska utveckling efter Helsingforsavtalet.

De politiska idealen, stundom rätt svagt definierade, och den praktiska dogmatiken, stundom rätt trög, har efter hand lett fram till ett effektivare sätt att samarbeta på. Jag tror därför, när vi nu står här i samma februari dagar som under den första sessionen för tjufem år sedan, att Nordiska rådet kan vänta en allt snabbare utveckling av sin förenande verksamhet för de nordiska folken. Jag vill framhäva att Island, med sina begränsade möjligheter till praktiska insat-

ser, önskar att deltaga i denna gemensamma utveckling, som är lika viktig för de många som för de få.

Udenrigsminister **K. B. Andersen:** Fru præsident! Jeg skal forsøge at fatte mig nogenlunde kort, jeg har jo allerede brugt forsamlingens tid på et par replikker, og jeg ser, at min ven hr. Magnus Kjartansson går nu for ikke at komme i slagsmål med mig også i denne omgang.

Den danske statsminister brugte et citat af H. C. Andersen, derfor er jeg næsten tøvende over for at gøre det samme. Man kunne måske tro, at vi i dansk politik går sådan lidt i en eventyrverden, og det er sandt at sige ikke tilfældet. Men i et meget lidt kendt eventyr af H. C. Andersen, der hedder "Stormen flytter skilt", og som handler om en vældig storm, der byttede om på alle skilte i byen, sådan at alt blev forvirring, slutter han med at sige: "Sådan en storm har nu aldrig blæst i vore dage, det er kun morfar, som har oplevet den, og det var som ganske lille; en sådan storm kommer måske ikke i vor tid, men i vore børnebørns; da må vi rigtignok håbe og bede om, at de holde sig inde, mens stormen flytter skilt."

Jeg har villet tage udgangspunkt i dette citat, fru præsident, for at sige, at selv om vi er i stormvejr i øjeblikket nationalt, nordisk, internationalt, så har stormen ikke flyttet Danmarks skilt og kommer ikke til at flytte Danmarks skilt. Jeg synes, det er vigtigt at sige det netop nu. Som bekendt har Danmark formandskabet i EF i disse måneder, og netop på denne baggrund har jeg gerne villet bekræfte, at vort skilt stadig er, hvor det hele tiden har været, at vi har viljen til det nordiske samarbejde, at vi på alle områder, hvor det er naturligt, ønsker at finde nordiske løsninger.

Jeg møder af og til det spørgsmål, som mange andre vel møder, om det nordiske og det europæiske da ikke udelukker hinanden eller står i modsætning til hinanden. Jeg skal sige i parentes, at dette spørgsmål nok oftest stilles af folk, der måske hidtil ikke har interesseret sig så forfærdelig meget for det europæiske og heller ikke så forfærdelig meget for det nordiske, men sen opgaven

er bedre end ingen opvågner. Jeg møder altså en gang imellem dette spørgsmål, og jeg mener virkelig at kunne sige nu efter 5 års erfaring, efter 5 års medlemskab af EF for Danmarks vedkommende, at vor deltagelse i det europæiske samarbejde ikke har svækket vor deltagelse i det nordiske samarbejde. Jeg kan også sige, at jeg er glad for, at vi, hver gang vi har bilaterale nordiske kontakter ved besøg i vort land eller besøg i andre lande, får bekræftet, at det også er andre landes opfattelse.

Jeg vil også gerne sige, at vi føler efter disse 5 år, at vi har ret, når vi siger, at det ikke er en modsætning, der er imellem det europæiske og det nordiske, det er et samarbejde, der supplerer hinanden. Danmark er et nordisk land, og det vil sige, at vi er et europæisk land lige så godt som andre nordiske lande. Vi har valgt at gå ind i EF-samarbejdet, vel at mærke et åbent EF. Det viser sig på mange måder, ikke alene i vort forhold til udviklingslandene, men også i forhold til de nye vestlige lande, der ønsker optagelse af en grund, som vi kun kan glæde os over, nemlig ikke først og fremmest af økonomiske grunde — de vil såmænd få besvær nok, og det vil vi alle, men det må vi finde ud af — men af politiske grunde for at stive deres nye demokratier af; og de nye lande siger til os, som vi siger til dem, at prisen for udvidelsen er ikke et udvandet samarbejde i EF; det er ikke et udvandet EF, de beder om at blive medlemmer af.

Vi får også somme tider stillet spørgsmålet: ja men hvordan går det med jeres selvstændighed? Nu kunne man, hvis der var tid, men jeg har lovet ikke at tage for meget tid, spørge: hvad er national selvstændighed i det moderne, integrerede, globale samfund? Men jeg skal lade det ligge og nøjes med at sige: javel, vi har jo vor vetoet, vi har den i udenrigspolitikken, vi har den i det traktatmæssige samarbejde, vi kan bruge den, når vi finder, vi er nødt til at bruge den, og når det så er sagt, vil jeg gerne føje til netop i Nordisk Råd, at jeg har endnu aldrig set regionalt samarbejde bygget op ved hjælp af vetoer, og det skulle vi måske også i Nordisk råd skrive os bag øret. Men vi har den, vi kan bruge den, hvis vi ønsker at bruge den.

Jeg vil også gerne sige, at vi har den erfaring efter de 5 år, at der ikke er kunstige skillelinjer mellem Norden og Vesteuropa, EF-landene, og der bliver det heller ikke. Jeg synes derimod, man kan se i de senere år på mange felter, at de vestlige lande, det gælder EF-landene, det gælder de nordiske lande, og det gælder vestlige lande uden for disse grupper, i højere og højere grad finder sammen om nogle synspunkter, der ligger vældig nær. Det ser vi f. eks., når vi studerer tendenserne i stemmeafgivningen i FN. Det møder vi, når vi har debatterne i Europarådet, de stadig mere vigtige og stadig mere interessante debatter i Europarådet, hvor vi desværre må undvære vore finske kammerater, også dér mærker vi en større og større samstemmighed, og jeg kan måske sige i en parentes, at når vi nu den 7. marts skal have kommunevalg i Danmark, er det første gang, at også statsborgere fra de andre nordiske lande både kan vælge og opstilles, og jeg ved også, at der er blevet opstillet folk fra andre nordiske lande til det valg, der forestår den 7. marts.

Det var den ene ting, jeg gerne ville sige, fru præsident: at stormen har ikke flyttet skiltet, og jeg tror heller ikke, den kommer til det.

Den andet, jeg gerne vil sige, er, at det, der er det mest typiske, hvis man skal nævne én ting, som er helt typisk for det samfund, vi lever i i øjeblikket, og som skiller det fra alle andre samfund og alle andre tidsperioder, er den hastighed, hvormed udviklingen sker, det er den hastighed, hvormed forandringerne sker, og det er klart, at det at leve i et så omskifteligt samfund, et samfund i den grad i ændring, giver nogle vældige muligheder for at skabe et bedre samfund, men netop også kun muligheder. Det går ikke automatisk.

I en sådan omskiftelig verden er der behov for øget solidaritet, der er behov for øget solidaritet indadtil i de enkelte lande, der er behov for øget solidaritet regionalt, der er behov for øget solidaritet globalt, og netop midt i en sådan vanskelig omstilling gælder det om, at vi ikke lukker os inde i de enkelte lande eller i de enkelte regioner og er os selv nok. Vi kan ikke klare denne situation ved økonomisk at skærme os bag protektionistiske mure, vi kan ikke klare os

uden at tage en dialog op med udviklingslandene.

Den omformning af verden, som vi her er midt i, rummer også en verdensomspændende krise. Vi taler så meget om menneskerettigheder f.eks. Hvis jeg var statsborger i et af de lande, vi plejer at snakke menneskerettigheder over for — og jeg synes, vi skal gøre det, det er rigtigt — kunne det være, at jeg ville spørge: hvordan er det for resten — og hermed kommer jeg ind på noget af det, statsminister Nordli var inde på før — med jeres samfund, det er de samfund, hvor unge mennesker, der gerne vil have arbejde, ikke kan få det. Mon det ikke også er en slags menneskerettighed, og mon vi ikke somme tider skulle fejle lidt for vores egen del, før vi taler for meget om andres problemer på menneskerettighedsområdet?

Netop denne krise stiller særlige krav til samfund som de nordiske, og det er grunden til, at jeg gerne ville nævne det her i dag. Hvorfor?

Jeg mener, at svarene ligger i følgende spørgsmål: hvordan kan vi i vore lande bevare og udbygge vort velfærdssamfund byggede på tryghed for den enkelte, på tryghed for familien, den tryghed, som netop nu er vigtig, fordi omstillingen i sig selv skaber utryghed? Hvordan kan vi fortsætte vor nordiske velfærdspolitik uden at sætte den dynamik over styr, der er en nødvendig forudsætning for fortsat fremgang? Det er nødvendigt med en dynamisk samfundsudvikling, så vi ikke stagnerer. Vækst er ikke et mål i sig selv, men er nøglen, og den nødvendige nøgle, til fremskridtene. Vækst og dynamik er den nødvendige baggrund for en mere menneskelig tilværelse for store grupper i vore egne lande og for endnu større grupper i den øvrige verden.

Det kræver styring på mange områder, det kræver også en bevidst indsats for at bygge bro mellem den enkelte borgers deltagelse, mellem nærdemokrati og løsningen af disse vældige problemer, der ikke kan løses lokalt, der ikke kan løses nationalt, men kun regionalt og måske somme tider globalt, og da må vi igen spørge: hvordan forener vi demokratiets styreform, som vi gerne vil bevare, men som desværre netop i vore lande i disse år viser en ikke ringe grad af mangel på stabilitet, hvordan forener vi be-

varelsen af dette demokrati med den langtidspanlægning, der er nødvendig for problemernes løsning? Vi må huske, at demokratiet — det glemmer vi nok en gang imellem — kun kan overleve, hvis det stadig kan skabe mere rimelige menneskelige vilkår. Det kan ikke overleve i kraft af en politisk filosofi. Vi må heller ikke tro, at vi kan sælge — hvis jeg må bruge det udtryk — demokratiet til de nye lande i den tredje verden, hvis ikke denne styreform kan løse hverdagens problemer. Vi kan ikke overleve blot i kraft af, at andre styreformer, som vi ikke bryder os om, jeg var lige ved at sige heldigvis har bygget et bureaukrati op, der gør det vanskeligt for dem at løse mange opgaver. Og her er det udfordringen til de nordiske lande i dag kommer: med demokrati, med tryghed, med solidaritet som basis at skabe et dynamisk samfund, der kan løse problemerne i en verden i hastig udvikling, så vi ikke blot lader os lede af udviklingen uden nogen klar målsætning. Her har Norden noget at yde, og også her gælder det — og det er derfor, jeg har taget det frem i dag — at det er en udfordring, der ikke kender grænser mellem de 5 nordiske lande under hensyn til den ene eller anden form for europæisk samarbejde. Det er en fælles opgave, det er en opgave for den sociale, den demokratiske velfærdsfilosofi, den velfærdspolitik, som er fælles for vore 5 nordiske lande.

Björklund: Fru president! Kvartsskeljubiletet i Helsingfors för ett år sedan överskuggades av den svenska devalveringen. En överrumplad rådsförsamling fick beskedet om det svenska beslutet mitt under den festliga regeringsmiddagen och exempelvis Finlands dåvarande statsminister bekände inför journalisterna att han ingenting vetat på förhand.

Jag tror, att alla då hade en känsla av att det nordiska samarbetet rätt demonstrativt hade satts på sin plats av den svenska regeringen.

Nu har först Norge och sedan Finland devalverat sina valutor inför denna session. En diskussion om ett samarbete på valutaområdet är minsann påkallad här och nu. Ty om de glidande konkurrerande de-

valveringarna blir kutym så kan de snabbt ha negativa följder för våra länders inbördes — och förstås också för gemensamma — åtgärder mot en stigande och till en stor del strukturell arbetslöshet.

Det gäller alltså att komma överens om åtgärder som i fortsättningen förhindrar att ett nordiskt land medvetet skjuter över sina ekonomiska problem på sina grannar.

I utarbetandet av formerna för ett effektivare valutasamarbete bör man vara försiktig, ty den som hyser baktanken att denna vidgning, denna effektivisering av valutasamarbetet genom köksingången skulle förverkliga planerna på en sådan samnordisk ekonomisk bindning till EG som inte klarade paradentrén, den kan försvåra möjligheterna att uppnå den nödvändiga enigheten.

Låt mig här hänvisa till en avslöjande formulering i ministerrådets handlingsprogram, en formulering som inte är ny, men som förekommer i ett sammanhang där den inte borde vara, i kapitlet om ett viktigt område inom det ekonomiska samarbetet, "Nordisk internhandel". Detta kapitel inleds med konstaterandet: "De nordiska länderna har valt olika former av anknytning till de Europeiska Gemenskaperna." Det är så sant som det är sagt, men vad har anknytningen till de europeiska gemenskaperna att göra som inledning till det stycke som formulerar målen för vårt interna ekonomiska samarbete? Formuleringen är avslöjande, den är genomskinlig. Textförfattarna visar här att de fortfarande inte ens kan definiera det *interna* ekonomiska samarbetet utan förhållande till EG och det var ju just denna oförmåga att definiera ett självständigt nordiskt ekonomiskt samarbete, som inte bara är ett bihang till EG, som fick NORDEK-planerna att lida skeppsbrott.

Om ett effektivare valutasamarbete skall planeras så att ingenting har glömts och ingenting lärts så kunde det lika gärna vara gjort.

Därför vill jag för min del utnyttja detta forum att samtidigt som jag vill understryka nödvändigheten av att skapa ett system för att förhindra de glidande konkurrerande devalveringarna också uppmana till eftertanke. Det tycks ju vara ett särdrag för det

nordiska samarbetet att man med regelbundna mellanrum entusiasmeras av planer och projekt där sinnet för proportioner har gått förlorat. Jag hoppas innerligt att ett effektiviserat valutasamarbete inte blir ett led i detta.

NORDSAT, den nordiska TV-satelliten, är däremot klart en symbol för just den så typiska nordistiska megalomanin, ty mången ivrig NORDSAT-entusiast tycks ha låtit sig bländas av den moderna rymdteknikens möjligheter till den grad att man avstått från att nyktert betrakta huruvida det tekniskt möjliga verkligen är ekonomiskt genomförbart och — vilket är mest väsentligt — om det är samhällspolitiskt meningsfullt.

NORDSAT skulle bli en pyrrusseger för nordismen, isynnerhet för kultur nordismen. En storsatsning på TV-satelliten skulle troligtvis leda till att medlen för radio- och TV-verksamheten i fortsättningen skulle komma att dirigeras till satellitprojektet medan de nationella kanalerna skulle åderlätas på resurser.

Resursknappheten skulle tvinga de nationella TV-bolagen att ytterligare utöka det billiga och tyvärr kvalitativt undermåliga importmaterialet. Och så skulle NORDSAT, avsedd att öka det som kallas för den nordiska kulturgemenskapen, urarta till ett instrument för spridning av utemordiskt, kommersiellt seriematerial.

Jag låter bli att här i dag gå in på den välkända men olösta problematiken kring den parlamentariska programkontrollen, ansvarsfrågan, upphovsrätten, den säkerhetspolitiska aspekten mm. Jag tror att den debatten kommer på måndagen.

Däremot vill jag redan nu kort beröra det framförda argumentet att NORDSAT skulle vara svaret på de språkliga minoriteternas behov av TV-program. Rent språkligt sett skulle det förstås vara berikande för finlandssvenskarna att kunna följa med Sveriges TV. Och sverigefinnarnas utveckling till halvspråkighet skulle säkerligen dämpas av ett rikt programutbud från det forna fosterlandet.

Men det är inte bara viktigt för en språklig minoritet att få se TV-program på det egna *språket*. Minst lika viktigt är det att få program om den egna *verkligheten*. Finlandsfinskt TV-program för sverigefinnarna

blir lätt ett surrogat som ytterligare ökar främlingskapet i det nya hemlandet. Sverigefinnarna behöver finskspråkigt TV-program producerat om och i Sverige. Det är glädjande att en sådan produktion har inletts.

Men jag är rädd för att NORDSAT — och här är vi nu åter inne på resursknapphetens följder — skulle användas som ett argument, och ett övertygande argument, mot en utökad finskspråkig programproduktion vid Sveriges TV och lika så mot finlandssvenskarnas rättmätiga krav på en utbyggnad av den svenska programverksamheten inom Yleisradio, Finlands Rundradio.

Inte ens lösningen av de språkliga minoriteternas skriande behov av bättre TV-service tycks tala för NORDSAT. Men det här är ju frågor som vi ännu hinner återkomma till under denna session.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! När vi skal vurdere, på hvilke områder det er særlig påkrævet at Ministerrådet gør en indsats i den kommende tid, må man efter min mening prioritere indsatsen imod ungdomsledigheden særlig højt.

I programudkastet fra Nordisk Ministerråd nævnes så pænt under afsnittet om arbejdslivet, at

”alla måste ha samma rätt till ett meningsfullt arbete. Denna rätt skall vara oberoende av kön, ålder, fysisk och psykisk utrustning, bostadsort och utbildning.”

Men denne ret til arbejde er bare ikke en realistisk virkelighed i dagens nordiske samfund for alle, der ønsker et arbejde.

I kølvandet på den internationale økonomiske krise har vi en stigende arbejdsløshed. Denne ledighed rammer de unge mellem 18 og 25 år med særlig styrke.

En undersøgelse foretaget af Nordisk arbejdsmarkedsudvalg fra november 1975 bekræfter den samme tendens i alle de nordiske lande. I november 1975 var der 120 000 unge ledige mellem 16 og 25 år, der hverken var under uddannelse eller i beskæftigelse. Siden dengang er udviklingen desværre blevet alvorligt forværret. Procenten af unge arbejdsløse er dobbelt så stor som

procenten for arbejdsløsheden for befolkningen som helhed.

Vi må i dag regne med, at omkring 200 000 unge mennesker i Norden vokser op i et samfund, hvor de føler, at der ikke er brug for dem.

Vi kan naturligvis med rette være stolte over det høje sociale og uddannelsesmæssige niveau, vi har nået i vore nordiske velfærdssamfund, men denne stolthed opleves ikke af de mere end hundredtusinde af unge, der nu snubler på vejen ind i voksenalivet.

Vi kan gennem socialpolitikken give penge til disse unge, men det giver ingen glæde, når det, man har brug for, er meningsfyldt arbejde.

Kender vi ikke vort ansvar over for disse unge, forværres de tendenser til selvdestruktion, man i nogen grad har set tendenser til i de seneste år.

Jeg tænker her på narkotikamisbruget og det stigende alkoholmisbrug blandt unge. Jeg tænker også på den trussel imod vort etablerede samfund, som finder sin næring i hadet mod det voksensamfund, der skyder sine unge fra sig. Symptomerne vil være stigende vold og frygt i befolkningen.

Egentlig kan man vel ikke forundres over, at de unge tager sig selv til rette, hvis vi styrer vore samfund så dårligt, at vi ikke fordeler opgaverne på en rimelig måde imellem os.

Vi har i social- og miljøudvalget drøftet disse alvorlige problemer, og vi mener, at det kan blive nødvendigt med et særligt nordisk handlingsprogram rettet imod ungdomsarbejdsløsheden.

Under alle omstændigheder må Ministerrådet i forstærket grad rette sin opmærksomhed imod den fare, som ungdomsarbejdsløsheden indebærer. Og dér glædede det mig at høre den danske udenrigsminister K. B. Andersen, der for kort tid siden sagde, at vi måtte feje for egne døre, når vi snakker med om forholdene ude i verden. Hvis vi skal have menneskeværd i vore samfund, må vi løse dette alvorlige problem. Det skal vi ikke gøre alene af hensyn til de unge, men også af hensyn til, at vore samfund kan udvikle en stigende livskvalitet.

Magter vi ikke problemet med at bruge vore unge, vil de vende sig imod os med

foragt. I virkeligheten er det selve vor demokratiske styreform, vi udsætter for en alvorlig risiko.

I et program for at bringe de unge i beskæftigelse kan vi ikke uden videre gå ud fra, at alle kan indprogrammeres i en effektivitet efter erhvervslivets normale normer. Mange unge er allerede påvirket af den sociale deroute, der er en følge af lang tids lediggang.

Vi må derfor acceptere de unge, som de er, og med de evner, de har, må vi give dem mulighederne inden for rammerne af vore samfund.

Trods den økonomiske krise befinder vi os, som den norske samarbejdsminister Bjartmar Gjerde udtrykte sig i formiddags, på solsiden i verdenssamfundet. Må jeg føje til, at netop derfor har vi råd til og pligt til at vise solidaritet med dem, som er de svageste stillede, og det gælder bl. a. de arbejdsløse unge.

Frem for at afvise disse måske lidet effektive unge, bør vi anerkende de unges behov for omsorg, respekt og opmuntring — eller med andre ord: det er måske netop mangelen på kærlighed fra de veletablede, der er den dybeste årsag til, at mange unge i vort samfund mistrives.

Vi må fremfor alt *ikke* bekræfte vore unge i deres rolle som ubrugelige.

Udfordringen til alle, der har et politisk ansvar i Norden, er klar nok. Det er en udfordring, der ikke kender grænser, som udenrigsminister K. B. Andersen for et øjeblik siden udtrykte det.

Ønsker vi et Norden for hele folket, så må de unge med i fællesskabets varme fremfor at skydes ud i ubrugelighedens kulde.

Statsrådet **Johannes Antonsson**: Fru president! Jag vill här ta upp en fråga som jag personligen finner mycket angelägen i vårt gemensamma arbete. Jag tänker på råvaru- och resursproblemen från nordisk synpunkt. Vi måste fråga oss: Hur skall vi hålla med våra naturresurser och råvaror i nordiskt perspektiv och hejda ett resursslöseri som i längden inte kan försvaras?

Vi börjar alltmer skönja de dramatiska följderna som en misshushållning när det gäl-

ler råvaror och resurser leder till. Med den insikt vi har i dag om detta problem borde vi kunna vara överens om att vi inte kan stå till svars inför framtida generationer, om vi hänsynslöst förbrukar de resurser som byggs upp under en tidlös ekologisk utvecklingsprocess.

Vi måste rimligen ha större möjligheter att möta dessa problem tillsammans i den nordiska länderkretsen än att göra det varje land för sig. Det är vår plikt och skyldighet att vända utvecklingen, och vår strävan är att göra detta på ett sådant sätt att det trots allt skall vara möjligt att upprätthålla en hög levnadsstandard med en god livskvalitet för våra medborgare.

Vi har lagt den första stenen på denna samverkansväg i resursfrågorna. Den nordiska råvaru- och resursutredningen har avslutat första etappen av sitt arbete, och diskussionerna hur vi nu skall gå vidare har redan inletts.

Ett annat viktigt samarbetsområde gäller energin och då särskilt utvecklingen av alternativa energikällor. Vi har ännu inte i något av våra länder kommit särskilt långt när det gäller denna typ av forskning. Redan forskningen om och utvecklingen av de alternativa energikällorna kräver stora kapitalinsatser och min slutsats blir då att fem länder gemensamt borde ha större möjligheter att ställa upp med resurser till detta än vad varje land för sig förmår göra.

De energiformer vi i dag använder bygger på ändliga råvaror, om man undantar vattenkraften. Detta är skäl tillräckligt för att vi redan nu bör behandla denna fråga med allvar och så att vi står väl rustade att möta den efterfrågan på energi som kommer att finnas när de energikällor vi nu använder oss av börjar sina eller helt tagit slut.

Ministerrådets ordförande, energiminister Bjartmar Gjerde, uppehöll sig i sitt anförande bl. a. vid två områden, som det finns anledning att anknyta till.

Det första gäller arbetsprogrammet "Människan och resurserna i Norden" som ministerrådet nu underställer rådets prövning. Jag vill ansluta mig till synpunkten att redan programmets tillkomst är något unikt. Det är unikt i så måtto att det torde vara första gången som fem självständiga nationer samlar sig kring ett gemensamt

samarbetsprogram på ett så stort antal viktiga samhällsområden.

Programmet är tänkt att ge en helhetssyn vad gäller ekonomi, arbetsliv, miljö, kultur, forskning m. m.

Oavsett vad man tycker om resultatet måste vi nu överväga hur vi skall gå vidare. Jag vill gärna ställa frågan om vi inte kan nå ännu längre.

Måhända har vi, när vi utarbetat programmet, varit litet väl försiktiga. Det finns skäl att vi ställer oss frågorna: Kan perspektiven förlängas? Kan vi åstadkomma starkare preciseringar som går vidare än sektorsprogrammen? Kan vi, kort uttryckt, göra arbetsprogrammet till ett mer konkret, mera framtidsinriktat handlingsprogram, till vilket t. o. m. kommande program för olika sektorer sedan anpassas? Skulle det vara en fördel för samarbetet i framtiden med ett övergripande och styrande handlingsprogram, som täcker hela fältet,

För min egen del är jag benägen att svara jakande på dessa frågeställningar.

Det är min förhoppning att vi utifrån det nu framlagda arbetsprogrammet skall lyckas göra ett mera framtidsinriktat mera konkret utformat handlingsprogram för det nordiska samarbetet.

För förnyelsen och mångfalden i vårt kulturliv och samhällsliv över huvud taget, är det av mycket stor vikt att det finns ett rikt kontaktnät mellan kulturlivet i våra olika länder.

Vi i Norden har många gemensamma band, inte bara av språklig natur som förklarar de nordiska länderna och underlättar ett kulturutbyte. Fortfarande är emellertid kulturlivet i Sverige påfallande fattigt på impulser som vi kunde få från grannländerna. Trots ett nära samarbete mellan en rad institutioner och organisationer existerar fortfarande en viss kulturell isolering som måste brytas.

Det nordiska kultursamarbetet bör byggas ut på alla områden. Utbyggnaden bör ske både på gemensam nordisk bas och mellan de enskilda länderna.

Det internationella kulturinslag som invandrarna utgör bör tas tillvara bättre som en tillgång i nordiskt kulturliv.

För att stimulera den nordiska kulturgemenskapen har Nordiska rådet tagit flera

initiativ. Bl. a. tillsattes utredningen om TV-samarbete över gränserna. Som en fortsättning på denna utredning har en särskild statssekreterargrupp studerat frågan om överföring av TV och radioprogram i Norden via stallit, som flera talare berört.

Jag är helt klar över vilket epokgörande framsteg för den nordiska samhörigheten det skulle innebära om de dagliga händelserna i våra länders samhällsliv, arbets- och kulturliv bildligt talat kunde nå in i varje nordiskt hem genom ländernas televisionskanaler.

Jag anser därför att det finns många skäl som talar för ett fortsatt utredningsarbete. Men det underlag vi har i dag är alltför knapphändig för att vi skall kunna säga ett definitivt ja eller nej till ett nordiskt satellitprojekt. Framför allt är det kostnadsaspekten och de totala ekonomiska insatserna som noggrant måste ses över.

Enligt försiktiga beräkningar skulle en utbyggd satellitverksamhet för svenskt vidkommande innebära en investeringsvolym på minst 8 miljarder kronor. Den årliga kostnaden för TV-tittarna skulle då motsvara vad vi i dag satsar på svensk radio och TV via licensavgifter.

Säkerligen kommer många — båda enskilda medborgare och organisationer — att fråga sig om en sådan kostnad står i rimlig proportion till de kulturpolitiska effekter som kan uppnås.

Utredning om en ökad samnordisk programproduktion och utbyte av dokumentärt material bör därför noga prövas parallellt med möjligheterna att ta in våra länders åtta televisionskanaler.

Ett ökat nordiskt televisionssamarbete med samproduktion och programutbyte skulle göra det möjligt att finansiera ekonomiskt kostsamma kvalitetsprodukter inom TV-området.

Det är viktigt att televisions- och radiosamarbetet inte stannar upp i avvaktan på ett ställningstagande i satellitfrågan. Ett sådant ställningstagande kan inte väntas förrän några år in på 1980-talet.

TV- och radiosamarbetet måste intensifieras under tiden. Det framstår i dag som en av de allra viktigaste uppgifterna i det nordiska kultursamarbetet.

Guttorm Hansen: Mens jubileumssesjonen i Helsingfors i fjor var en velkommen anledning til å stille opp en status for det nordiske samarbeidet, vil det være like naturlig at denne sesjonen i første rekke blir brukt til å se framover. Det nordiske samarbeidet er blitt en selvfølge, det er hverdag i Norden at fem land samarbeider, ja, det er blitt så selvfølgelig at få stiller spørsmålstegn ved framtida for dette samarbeidet. Det eksisterer faktisk en slags utviklingstro om at Norden stadig vil vokse seg mer og mer sammen. Men vi vet jo samtidig — i alle fall vi som har vært med i dette samarbeidet noen år — at det er grenser for samarbeidet, og at den politiske og økonomiske situasjon i de enkelte land bestemmer hvordan samarbeidet skal utvikle seg.

Derfor er det nå særlig viktig at spørsmålet om samarbeidets framtid settes på dagsordenen, slik som det i realiteten er skjedd gjennom Ministerrådets program om Mennesker og ressurser i Norden. Det er viktig å se på dette program som en viljeserklæring mer enn et praktisk arbeidsdokument, men det er ikke ment som noen kritikk mot programmet, tvert om.

Jeg er av den oppfatning at en slik politisk viljeserklæring er meget viktig, ikke minst i dag da også den nordiske skute ligger på været og har en vanskelig seilas foran seg. Den økonomiske krisen som også slår inn i de enkelte nordiske land, har mange sider ved seg, nasjonalt og i vår handelspolitikk overfor utlandet. Men den har også sine virkninger i det nordiske samarbeidet. Den virker som en sentrifugalkraft gjennom de mange nasjonale tiltak som er satt i verk, og som sikkert blir satt i verk i den kommende tid i de enkelte land. De proteksjonistiske tiltak, de valutatiltak, de støtteordninger vi foretar i eget land, må virke inn på det økonomiske samarbeidet.

Men dette er i virkeligheten enda alvorligere enn den skade vi påfører hverandre. I virkeligheten er Norden i dag en økonomisk enhet, og det vi kan komme til å gjøre, er å sage av den gren vi selv sitter på i de enkelte land. Det at vi i dag er våre viktigste handelspartnere, det at vår industri i stor grad er innrettet på den nordiske marked, gjør oss sårbare, og det er etter min mening nødvendig å finne fram til konsultasjons-

ordninger, ikke bare på det valutapolitiske område, men også når det gjelder de virkemidler vi hver for oss vil ta i bruk for å beherske krisen. Dette vil stille større krav til vår nordiske vilje enn vi i dag kanskje er villig til å erkjenne.

Ministerrådets program bør suppleres med slike konsultasjonsordninger og overlegninger så vi bedre kan se den nordiske helhet i vår politikk.

Jeg tror at den veldige forandring vi opplever i verdensproduksjonen, og som har fått en økonomisk krise til å ramme hele den rike, industrialiserte del av verden, ikke kan avhjelpes bare ved å få opp produksjonen igjen i de store industriland og så tro at alt dermed er vel. La oss et øyeblikk tenke oss tanken at det man har kalt "lokomotivlandene", Vest-Tyskland, Japan og USA, virkelig kommer i gang for fullt igjen. Hva vil da skje med energitilgangen i verden? Hva vil skje med råstoffknappheten, som også er til stede på andre områder? Hvordan vil vi samtidig kunne greie å få til en fornuftig politikk når det gjelder ressurser, samtidig som en økt produksjon skulle komme i gang overalt i den industrialiserte del av verden? Jeg vil få lov å si at de som sterkest ropte på null-vekst for noen år siden, og som nå gir uttrykk for at det gjelder å komme i gang på den gamle måten igjen, forbauser meg meget.

Jeg tror at Norden skulle ta opp strukturproblemer i produksjonen på en annen måte, spørre om vi i dette område av verden som økonomisk er så rikt, som politisk er så likt, ikke kunne søke å mestre de framtidige utfordringer på en bedre måte, en måte som bedre samsvarer med våre egentlige ønsker om hvordan framtida skal være. Det vi ønsker er jo at våre samfunn skal utvikle seg bedre, mer menneskelig enn vi kanskje synes de på enkelte felter har gjort i den rike industrialiseringsperiode vi har vært igjennom. Det vi ønsker, er både å bruke ressurser og samtidig å ta vare på dem. Det kan bare skje ved at vi finner andre produksjonsformer, andre produkter, mer tilsvarende vår status som høykostland. Den internasjonale arbeidsdeling som nå ser ut til å komme med sterkere industrialisering av en del lavkostland, vil allikevel tvinge oss til en slik omstilling. Jeg har gitt

uttrykk for tidligere, og det er min faste overbevisning, at Norden sammen kunne greie denne omstilling bedre og kanskje mindre smertefull enn vi ellers vil få oppleve den.

Til slutt vil jeg gjerne si: Spørsmålet om full sysselsetting står sentralt i alle nordiske land. Vi har en oppfatning av at mennesket ikke helt er menneske uten at det har et arbeid og en mening med sitt liv. En arbeidsløshet i den vestlige verden på 15—16 millioner er alvorlig, først og fremst fordi denne hær av arbeidsløse representerer en latent trusel for det politiske system vi har, og som vi vil ha. Det er ingen ting som er farligere for demokratiet enn at systemet ikke fungerer slik at mennesker kan tro på det. I Norden har demokratiet fått sin sikre forankring i en tro på at dette systemet var i stand til å løse alminnelige menneskers problemer. Ikke alle steder i verden er demokratiet så grunnfestet. Vi ser i dag tendenser til at voldsbruk og terrorisme får næring. Og det er dessverre grunn til å tro at denne terrorisme i enkelte land ikke lenger bare har sitt utspring fra frusterte studentpolitikere fra 1960-åra, men at den er i ferd med å vinne gjenklang i bredere lag av folket og nå kan hente sin næring fra den håpløshet som arbeidsløsheten er. Selv om de rike industrialiserte land kan bære fram en stor gruppe arbeidsløse i bra økonomiske kår, i motsetning til 20- og 30-åras krise med fattigdom og nød, er det ikke tilstrekkelig. Arbeidsløshet er et onde uansett og kan være grunnlaget for ekstremisme og vold og i siste instans fascisme, enten det er den ene eller den andre fargesjattering den måtte henge på seg.

Derfor er det nordiske samarbeidet på det økonomiske område, på det å søke å finne årsaker til arbeidsløshet og virkemidler mot den mer enn økonomisk politikk, mer enn energi- og industripolitikk, det er eller kan være spørsmålet om å verge selve det politiske systemet vi i dag har. Jeg vil varmt støtte det forslag som statsminister Nordli satte fram om en skikkelig utredning, en virkelig grunnleggende utredning om disse problemer.

Ut fra de perspektiver jeg her har søkt å trekke opp, bør vi ta det nordiske samarbeidets framtid på alvor. Ut fra det må vi være

villig til å bruke mennesker og ressurser i Norden for å finne svar på disse alvorlige spørsmål.

Seppo Westerlund: Rouva presidentti! Pohjoismaiden neuvoston puitteissa tapahtuvasta yhteistyöstä voivat kaikki siinä mukana olevat valtiot olla ylpeitä. Vaikka päätökset eivät sido yksittäistä valtiota, toteutuvat neuvoston suositukset suuressa mitassa. Tämä yhteistyö on vielä nuorta, joten on jatkuvasti ajankohtaista pohtia keinoja, kuinka sitä kehitettäisiin edelleen.

Näen kaksi uutta ulottuvaisuutta, joihin tulisi pyrkiä. Pohjoismaiden neuvoston työskentelyn tulisi muodostua läheiseksi ja merkittäväksi kaikille kansalaisille. Toisena tavoitteena näkisin asian, joka varsinkin vaikeina taloudellisina aikoina on tavoittelemisen arvoinen: yksittäisten valtioiden taloudellisten resurssien vahvistaminen parantamaan kunkin Pohjoismaan mahdollisuuksia kiristyvässä kilpailussa. Tähän kuuluu luonnollisesti kilpailu EEC:n houkutusia vastaan, joiden lisääntymisestä on ilmassa väreitä. Niitä ei ole syytä paisutella, mutta myöskin turha kieltää.

Pohjoismaiden kansalaiset eivät tunne kovin paljon Pohjoismaiden neuvoston työtä, sen tuloksia ja siten merkitystä. Vielä vähäisempää on tiedotus siitä, miten tavallinen kansalainen tai kansalaisjärjestö voi vaikuttaa Pohjoismaiden neuvoston työskentelyyn ja tehdä sille aloitteita. Myös kansanedustuslaitosten tasolla jää monta kertaa huomiotta se, että monet hallitusten antamat lakiesitykset perustuvat pohjoismaisiin mielitöihin.

Eräs epäkohta tavallisen kansalaisen kannalta on se, että tiedot neuvoston työskentelystä tulevat kerran vuodessa istunnoista ja silloin suurina annoksina. Parempi olisi, jos uutisaineisto ja tiedotettava löytyisi jatkuvasti koko vuoden ajaksi. Tiedottamisen painopisteen tulisi näin ollen siirtyä valiokuntien tasolle.

Kaksi vuotta sitten käytiin keskustelua välittömän vaalitavan ottamisesta käyttöön neuvoston jäseniä valittaessa. Ajatus ei saanut kannatusta. Syy, miksi vaalitavan kehittelystä luovuttiin, löytynee siitä, että neuvoston työskentely ja merkitys on kansalaisille vielä niin vierasta ja vähämerkityksel-

listä, ettei äänestysvilkkkaus kohoaisi sellaiseksi, jolla olisi tarpeeksi edustavuutta. Tämä on aivan totta, mutta se sisältää myös haasteen Pohjoismaiden neuvoston työskentelylle. Välitön vaalitapa onkin otettava vakavaan harkintaan heti, kun siihen ilmaantuu edellytyksiä merkityksen ja edustavuuden puolesta. Tähän tulisi pyrkiä. Pohjoismaiden neuvoston työskentelystä voi kysyä, ovatko siihen uhratut varat ja käytössä olevat henkilökuntaresurssit epätasapainossa. Neuvoston työskentelyä kiusaa valiokuntatasella avustavan henkilökunnan vähäisyys. Sihteeristön tulisi saada lisää voimia. On turhaa säästämistä, että valiokuntien kokoukset, jotka maksavat vuodessa useita satojatuhansia markkoja, yritetään hoitaa joko yhden tai jopa osapäivätoimisen sihteerin avulla. Säästöt ja kulut eivät aina ole oikeassa suhteessa.

Varsinkin meidän suomalaisten taholta on syytä jatkuvasti korostaa niiden keinojen suurta merkitystä, joilla helpotettaisiin kielivaikeuksia. Skandinaavisten kielten ymmärtäminen on meille suomalaisille tärkeää ja me pidämme pohjoismaista kieliperinnettä erittäin suuressa arvossa. Pohjoismaiden yhteistyö on kuitenkin tärkeä kansallisen edunvalvonnan forum. Siksi sitä ei voi eikä saa pitää kielikouluna. Nykyään on jo käytettävissä tekniikka. Simultaanitulkinta olisikin laajennettava käsittämään kaiken toiminnan Pohjoismaiden neuvostossa. Se laajentaisi lisää suomalaisten osallistumismahdollisuuksia ja toisi lisää mielenkiintoa toimintaan.

Pohjoismaiden neuvoston työskentelyyn kuuluisi luonnollisena osana Pohjoismaiden välisen siirtolaisuuden ongelmien tehostettu käsittely. Siirtolaisilla tulisi olla oma edustuksensa neuvoston sihteeristössä. Heidän asiantuntemustaan olisi käytettävä entistä enemmän hyväksi valmistelutyössä ja asiantuntijoina. Myös Pohjoismaiden neuvoston istunnoissa siirtolaisilla tulisi olla huomioitajan asema. Tämä pohjoismaalaisten siirtolaisten tiiviimpi mukanaolo saattaisi olla osaltaan apuna sen kielteisen ja uhkaavan vaarallisen piirteen poistamisessa, jonka tuloksena on eri maissa syntynyt epäluuloisuutta, jopa fyysistä uhkaa vierasmaalaisia ihmisiä kohtaan. Samoin voisi osallistuminen helpottaa muuttaneiden ihmisten sopeutumista uusiin oloihin. Muutenkin Poh-

joismaiden neuvoston tulisi yrittää löytää ratkaisuja näihin ongelmiin. Tasa-arvoisuutta lisäisi myös sen Pohjola-Nordenin esityksen toteuttaminen, mikä merkitsisi pohjoismaalaisille kahden vuoden oleskelun jälkeen myönnettyjä asuinmaansa kansalaisoikeuksia.

Toinen olottuvuus, jonka alussa mainitsin, on taloudellinen yhteistyö. Varsinkin nykyinen lama pakottaa jokaisen yksityisen maan pinnistämään voimavaransa äärimmilleen kiristyvän kilpailun maailmassa. Pohjolan valtioiden pienuus on tosiasia, joka vaikeuttaa selviytymistämme kansainvälisessä kilpailussa. Suuruudella tuntuu olevan yhä ratkaisevampi merkitys. Pienuutenne on tässä heikkous, ja se on eräiltä osin ylitettävissä siten, että löydämme yhä useammin toisemme. Tuskinpa Pohjoismailla on parempia ja tasavertaisempia yhteistyökumppaneita kuin toisensa. Taloutemme täydentävät toisiaan monella alalla. Yhteiskuntarakenteemme ovat samankaltaisia. Projektikohtainen taloudellinen yhteistyö avaisi uusia mahdollisuuksia, joihin tulisi viivyttelämättä käydä käsiksi. Niin tässä kuin muussakin yhteistyössä on kuitenkin muistettava, että jos aikoo saada jotain, on jostain myös luovuttava. Näenkin, että Pohjoismaiden neuvoston tulevaisuuden kannalta on hyvin tärkeää hakea mahdollisuuksia löytää kullekin mukana olevalle maalle sopivia projekteja, jotka toisaalta antavat työtilaisuuksia ja toisaalta hyödyttävät koko Pohjolaa. Esimerkiksi liikennepolitiikan alueella on olemassa mielenkiintoisia projekteja, joilla koko Pohjolan infrastruktuuria saataisiin kehitettyä palvelemaan sekä yksittäisen valtion että yhteisiä etuja. Myös yhteisestä valuuttapolitiikasta tapahtuva keskustelu syventäisi tietoa siitä, mitä projektikohtainen yhteistyö voisi pitää sisällään.

Suomalaiset nuorisojärjestöt ovat pyytäneet, että Pohjoismaiden neuvosto kiinnittäisi huomiota huolestuttavat mittasuhteet saavuttaneeseen nuorisotyöttömyyteen. Yhteiset nuorisoprojektit, joihin yhdistyisi työnteko ja naapurin kielen oppiminen, saattaisi olla eräs tapa, jolla Pohjolan valtiot voisivat lisätä panostaan juuri nuorisotyöttömyyden seurausten helpottamisessa.

Rouva puheenjohtaja! Namibian kysymyksen ratkaisu on lähivuosina yksi Yhd-

tyneiden Kansakuntien ja koko kansainvälisen yhteistyön ydinkysymyksistä. Omaksunsa kansallista itsemääräämisoikeutta korostavan linjansa perusteella Pohjoismaiden hallituksilla on erityinen tehtävä Namibian kansankuntaohjelman tukemisessa sen tulevaa itsenäisyyttä varten.

Pohjoismaiden hallitusten tulisi ottaa korostetusti huomioon Namibia yhteispohjoismaisessa kehitysyhteistyötoiminnassa. Samoin Lusakassa sijaitseva Namibia-instituutti tulisi sisällyttää yhteispohjoismaiseen projektiohjelmaan. Näin tehtäisiin mahdolliseksi instituutin koulutus- ja tutkimustoiminnan huomattava tehostaminen. Samaa päämäärää tukisi Pohjoismaiden yhteinen stipendiaattiohjelma namibialaisten nuorten opiskelua varten Pohjoismaissa.

Pitkän tähtäimen kehitysyhteistyöpoliittisena tavoitteena olisi Namibian itsenäistymistä silmällä pitäen se, että Namibiasta tehtäisiin yksi jokaisen jäsenmaan kehitysavun päävastaanottajamaista.

YK:n toisessa kaupp- ja kehityskonferenssissa vuonna 1968 hyväksyttiin yksimielisesti päätöslauselma kehitysmaiden hyväksi suoritettavasta tullietuusjärjestelmästä. Teollisuustuotteiden kaupan esteiden vähentäminen on myös yksi ”uuden kansainvälisen taloudellisen järjestyksen” keskeisistä tavoitteista. UNCTAD:in piirissä syntyneessä tullietuusjärjestelmässä teollisuusmaat ovat kuitenkin sijoittaneet eräät kehitysmaille tärkeät tuoteryhmät poikkeuslistalle.

Pohjoismaiden tulisi kauppapolitiikassaan johdonmukaisesti soveltaa hyväksymiensä UNCTAD:in tullietuusjärjestelmän ja uuden kansainvälisen taloudellisen järjestelmän periaatteita. Näiden tulisi vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta soveltaa tullietuusjärjestelmää mahdollisimman tehokkaasti kehitysmaiden tuonnissa. Pohjoismaiden neuvoston tulisikin suorittaa yhteispohjoismaiden tutkimus kehitysmaakaupan asettamista haasteista Pohjoismaiden teollisuudelle.

Taloudellisiin vaikeuksiin vedoten ei tule missään tapauksessa sallia uudistuksiin tähtävien pyrkimysten jäädä taka-alalle. Uskon, että kehitysmaakauppaa voidaan kehittää monella alalla vaikeuttamatta oman maan kansalaisten toimeentulomahdollisuuksia. Nyt alkanut keskustelu on vasta

ensimmäinen askel siinä pitkässä ketjussa, jonka toisessa päässä on ylivoimaisen kaukaiselta tuntuva tavoite, kansojen välinen tasa-arvo. Yhdyn niihin puhujiin, joiden mukaan pohjoismaiset demokratiat ovat luonteensa mukaisesti luonnollisia tämän kehityksen vauhdittajia — eivät sen jarruttajia.

Seppo Westerlunds tal i svensk översättning:

Fru president! Över det inom ramen för Nordiska rådet förekommande samarbetet kan samtliga däri deltagande stater vara stolta. Även om besluten inte är bindande för enskild stat, genomförs rådets rekommendationer i hög grad. Detta samarbete är ännu av ungt datum, av vilken anledning det fortfarande är aktuellt att överväga medel för att utveckla samarbetet vidare.

Jag ser två nya dimensioner till vilka man borde sträva. Arbetet inom Nordiska rådet borde bli nära och betydelsefullt för samtliga medborgare. Såsom det andra målet skulle jag se en angelägenhet som i synnerhet under svåra ekonomiska tider är värd att sträva till: förbättrandet av enskilda staters ekonomiska resurser för att förbättra varje nordiskt lands möjligheter i den allt stramare konkurrensen. Här till hör naturligtvis konkurrensen mot EEC:s lockelser, om vilkas ökning det finns en aning i atmosfären. Det är onödigt att överdriva dem, men det är också onödigt att neka dem.

De nordiska medborgarna känner inte så bra till Nordiska rådets arbete, dess resultat och sålunda betydelse. I ännu mindre grad finns det uppsikt om hur en vanlig medborgare eller folkrörelse kan påverka arbetet i Nordiska rådet och komma med initiativ till rådet. Även på parlamentsplanet förbises det ofta, att många av regeringarna ställa lagförslag grundar sig på nordiska betänkanterna.

En olägenhet från den enskilda medborgarens synpunkt är att uppgifterna om rådets arbete kommer en gång om året från sessionerna, och då i stora portioner. Det skulle vara bättre, om det vore ständigt möjligt att finna nyhetsmaterial för information året runt. Tyngdpunkten i informationsarbetet borde sålunda förskjutas till utskottsplanet.

För två år sedan diskuterades införande av direkt val vid val av medlemmar till Nordiska rådet. Tanken fann inte genklang. Orsaken till att man lät bli att utveckla valproceduren torde ligga däri, att rådets arbete och betydelse är för medborgarna ännu så pass främmande och av ringa vikt, att röstningsprocenten inte skulle bli sådan att den uppvisar tillräcklig representativitet. Detta är alldeles sant, men det innehåller också en utmaning till Nordiska rådets arbete. Direkt val bör också tas till allvarlig övervägning så fort som förutsättningar för direkt val uppenbarar sig med hänsyn till betydelsen och representativiteten. Detta borde man sträva till. Beträffande Nordiska rådets arbete kan man fråga sig, huruvida de därtill satsade pengarna och de tillgängliga personalresurserna är i obalans. Nordiska rådets arbete besvärar av brist på personal som hjälper till på utskottsplanet. Sekretariatet borde ges ökade resurser. Det är ju alldeles onödigt sparande att försöka sköta utskottens möten, som kostar flera hundratals tusen mark per år, med hjälp av en sekreterare eller till och med en deltidsarbetande sekreterare. Besparningarna och utgifterna är inte alltid i rätt proportion.

I synnerhet för oss finnar är det skäl att ständigt betona den stora betydelsen av de medel, genom vilka man skulle kunna underlätta språksvårigheterna. För oss finnar är det mycket viktigt att förstå skandinaviska språk, och vi uppskattar den nordiska språktraditionen högt. Det nordiska samarbetet är emellertid ett viktigt forum för bevakandet av nationella intressen. Därför varken kan eller får man anse den som en språkskola. Nur står redan tekniken till buds, simultantolkningen borde också utvidgas till att omfatta all verksamhet inom Nordiska rådet. Den skulle ytterligare öka finnarnas möjligheter att delta, och den skulle medföra större intresse för verksamheten.

I Nordiska rådets arbete skulle som en naturlig del ingå effektiviserad behandling av problemen kring internordisk emigration. Invandrarna borde ha sin egen representation i rådssekretariatet. Deras sakkunskap borde i högre grad utnyttjas i beredningsarbetet och såsom sakkunniga. Även vid Nordiska rådets sessioner borde invand-

rarna ha ställning som observatör. Denna intimare medverkan av nordiska invandrare skulle kunna bidra till att avskaffa det negativa, till och med hotfullt farliga drag, som vars resultat det har i olika länder uppstått misstänksamhet, till och med fysiskt hot mot utländska människor. Likaså skulle deltagande kunna underlätta invandrarnas anpassning till nya förhållanden. Även för övrigt borde Nordiska rådet försöka finna lösningar för dessa problem. Jämlikhet skulle också ökas av förverkligandet av det förslag av Norden-föreningarna som skulle innebära att nordbor beviljas medborgarrättigheter i sitt boplattningsland efter två års vistelse.

Den andra dimension, som jag nämnde i början, är det ekonomiska samarbetet. I synnerhet den nuvarande lågkonjunkturen tvingar varje enskilt land att anstränga sina resurser till det yttersta i världen av den allt stramare konkurrensen. Att de nordiska staterna är små, är ett faktum som försvårar våra möjligheter att reda oss i den internationella konkurrensen. Storleken tycks ha en allt mera avgörande betydelse. Vår ringa storlek är härvid en svaghet, och den kan för vissa delar övervinnas genom att vi allt oftare finner varandra. Knappast har de nordiska länderna bättre och jämlikare samarbetspartner än varandra. Våra ekonomier kompletterar varandra på många områden. Vår samhällsstruktur är likadan. Projektinriktat ekonomiskt samarbete skulle öppna nya möjligheter, som man utan dröjsmål borde ta itu med. Både i detta samarbete och i övrigt samarbete måste man emellertid komma i håg, att, om man vill få någonting, måste man också avstå från någonting. Jag anser också, att det med hänsyn till Nordiska rådets framtid är mycket viktigt att försöka för varje deltagande land finna lämpliga projekt som dels ger sysselsättning, dels ger nytta åt hela Norden, som en helhet. Till exempel inom trafikpolitiken finns det intressanta projekt, genom vilka hela Nordens infrastruktur kan utvecklas så att den gagnar både den enskilda statens och hela Nordens gemensamma intressen. Även en diskussion om en gemensam valutapolitik skulle fördjupa insikten om vad ett projektinriktat samarbete kunde innebära.

Ungdomsorganisationerna i Finland har anhållit om att Nordiska rådet måtte uppmärksamma ungdomsarbetslösheten, som nått oroväckande dimensioner. Gemensamma ungdomsprojekt i förbindelse med arbete och inläring av grannspråken skulle kunna vara ett sätt, på vilket de nordiska staterna kan öka sin insats inkom för att underlätta ungdomsarbetslöshetens följder.

Fru president! Lösningen av Namibienfrågan är under de närmaste åren en av de centrala frågorna för Förenta Nationerna och för hela det internationella samarbetet. Mot bakgrund av den av de nordiska länderna antagna linje, som betonar den nationella självbestämmanderätten, har de nordiska ländernas regeringar en speciell uppgift i att stöda Namibiens nationsprogram med tanke på landets framtida självständighet.

De nordiska regeringarna borde avgjort beakta Namibien i den samnordiska biståndsverksamheten. Likaså borde det i Lusaka belägna *Namibieninstitutet* medtas till det samnordiska projektprogrammet. På detta sätt skulle man möjliggöra en betydande effektivisering av utbildnings- och forskningsverksamheten vid institutet. Samma mål skulle också stödas av ett gemensamt nordiskt stipendieprogram för studier av namibiska unga studerande i de nordiska länderna.

Ett biståndssamarbetspolitiskt mål på lång sikt skulle med tanke på Namibiens självständighet vara att Namibien görs till ett *huvudmottagarland* för varje nordiskt lands utvecklingshjälp.

Vid FN:s andra handels- och utvecklingskonferens år 1968 godkändes enhälligt en resolution om ett tullpreferenssystem till utvecklingsländernas förmån. Att avskaffa hinder för handeln med industriprodukter är också ett centralt mål för "den nya internationella ekonomiska ordningen". I det inom UNCTAD skapade tullpreferenssystemet har industriländerna emellertid placerat vissa för utvecklingsländer viktigaste produktgrupper på en undantagslista.

De nordiska länderna borde i sin handelspolitik konsekvent tillämpa de av dem godkända principerna i UNCTAD:s tullpreferenssystem och i den nya ekonomiska ordningen.

Trots den svåra ekonomiska situationen borde de så effektivt som möjligt tillämpa tullpreferenssystemet i fråga om importen från u-länderna. Nordiska rådet borde också företaga en samnordisk undersökning angående de utmaningar som ställs av handeln med utvecklingsländerna för de nordiska ländernas industri.

Genom att vädja till ekonomiska svårigheter får man i intet fall tillåta att till förnyelse syftande strävanden förblir på bakgrunden. Enligt min uppfattning kan man på många områden utveckla handeln med utvecklingsländerna utan att försvara utkomstmöjligheterna för det egna landets medborgare. Den nu inledda diskussionen är bara ett första steg i den långa kedja i vars ända befinner sig målet, som tycks vara övermäktigt långt borta, nämligen jämlikhet mellan folken. Jag ansluter mig till de talare enligt vilka nordiska demokratier i överensstämmelse med sin karaktär utgör en drivande och inte en bromsande kraft för denna utveckling.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Industriministern Åsling: Herr president! Som bakgrund till den här debatten har vi det faktum att tillväxten i produktionen i Västeuropa stannade upp under förra året, och tyvärr har utvecklingen varit särskilt svag i de nordiska länderna.

De allmänna riktlinjer, som OECD-länderna enade sig om sommaren 1976 och som syftade till en minskning av såväl inflationen som arbetslösheten, har inte lett till önskat resultat.

Åtgärder för att bekämpa inflationen har lett till en ökning av arbetslösheten. Inom OECD-länderna räknar man idag med en arbetslöshet på fem procent trots ambitiösa åtgärder i flera länder för att slå vakt om sysselsättningen.

Detta skapar stora problem för de nordiska länderna, problem som i stor utsträckning är gemensamma och som i dag framstår som de viktigaste i den politiska debatten.

Man kan mot den här bakgrunden i Sverige i dag klart spåra en utveckling av in-

dustrins tyngdpunkt från basindustrierna till förädlingsindustrierna, framför allt inom verkstadssektorn.

Stålindustrin har stora problem och en viss kapacitetsminskning är oundviklig. Sysselsättningen och även exporten kommer att minska de närmaste åren.

Inom skogsindustrin har man akuta problem, men också på lång sikt kommer knappheten på råvara att innebära att kapacitetsutbyggnaden begränsas.

Sedan lång tid har varvsindustrin, tekoindustrin, skoindustrin och glasindustrin stora konkurrensproblem på världsmarknaden.

Konkurrensen på dessa områden har successivt skärpts genom utbyggnaden av industriell kapacitet i de länder som nu befinner sig i början av industrialiseringsprocessen.

Den svenska tekoindustrin har haft svåra problem i många år och strukturomvandlingen har gått fort. 1965 sysselsatte branschen 90 000 personer. I dag har sysselsättningen minskats till mindre än hälften.

Regeringens åtgärder har inriktats på att anpassningen skall ske i sysselsättningsmässig och regionalpolitiskt acceptabla former.

Det är viktigt — och detta är angeläget att betona i denna församling — att stödet inte innebär att strukturen inom branschen skall konserveras, utan avsikten är att hjälpa de livskraftiga företagen till att klara sig på egen hand. Vi närmar oss i dag i rask takt den nivå i produktionen, som är nödvändig av beredskapsskäl.

En annan bransch med påtagliga problem är varven. Överkapaciteten i världen är stor.

Den stora kapacitetsminskningen som vi genomför i Sverige måste göras på ett sådant sätt att en mjuk övergång kan ske till nya sysselsättnings- och produktionsförhållanden.

Neddragningen inom varvsindustrin berör direkt en tredje bransch med stora problem, nämligen stålindustrin.

Även på detta område har den svenska regeringen vidtagit åtgärder för att få till stånd en ändamålsenlig företagsstruktur, vilket innebär minskning av produktionen och anpassning till de marknadsförutsättningar som råder.

Sammanfattningsvis vill jag efter denna rapsodiska redovisning framhålla att det branschriktade stödet till svenska företag, syftar till omstrukturering som en följd av ändrad situation på marknaden. Konsekvenserna av denna ändrade situation är vi i Sverige beredda att ta. Vi måste acceptera minskning av kapaciteten i vissa branscher, eftersom detta är den naturliga följden av vår grundläggande tro på fritt ekonomiskt utbyte över gränserna. Men förändringarna måste, med statens medverkan, ske i ordnade former som i möjligaste mån skyddar den enskilde arbetstagaren och bidrar till ett effektivare resursutnyttjande.

Målsättningen är att företagen efter de tidsbegränsade stödåtgärderna skall ha uppnått lönsamhet och en anpassning till den förändrade marknadssituationen.

När det gäller varven och stålindustrin har Sverige gått längre i anpassning av sin produktionsstruktur än vad hittills några andra länder presterat. För båda dessa branscher söker man inom OECD uppnå en samordnad omställning och en kontroll över åtgärderna. Vi stöder från svensk sida starkt dessa strävanden.

På längre sikt syftar Sveriges politik till att stimulera nyföretagande och investeringar, så att vi kan både bibehålla och bygga ut vår industriella kapacitet.

De problem som vi upplever för närvarande i Sverige är inte unika. Draghjälpnen från de stora ekonomierna är inte tillräcklig och den egna industrin dras med överproduktion och avsättningssvårigheter.

I spåren följer tendenser ute i världen till protektionism och uppresande av olika slags handelshinder. Det är en oroande utveckling eftersom Sverige av princip och av nödvång är utpräglat frihandelsvänligt.

Vi har allt att vinna på ett fritt varuutbyte mellan länderna.

Sveriges starka inriktning på fritt handelsutbyte medför att våra internationella relationer är av avgörande betydelse för ekonomin och näringspolitiken.

Ett litet högindustrialiserat land med stora avstånd och liten befolkning, beläget i Europas utmarker har i själva verket inget val.

Det är ett nordiskt intresse att handeln är så fri som möjligt och vi tjänar fortfarande

på det, även om lågprisimporten kan vara besvärlig på de områden den uppträder.

Utomlands har blossat upp en debatt om Sveriges ansträngningar att slå vakt om systerstaten.

Sverige anklagas felaktigt för att med konstlade medel hålla sina företag under armarna och därmed orsaka arbetslöshet i andra länder.

Kritiken grundas på felaktiga sakuppgifter och jag är därför angelägen att bl. a. i detta sammanhang ge korrekt information.

Det är inte minst viktigt att noga framhålla att vårt agerande ligger inom ramen för Sveriges internationella åtaganden inom EFTA, EG, OECD och GATT.

I debatten har ibland presenterats en siffra på 26 miljarder kronor, som sägs utgöra den svenska subventioneringen av näringslivet.

Här har man adderat på ett grovt felaktigt sätt.

Av den sammanställning som åberopas består 17 miljarder av helt normala lån och lånegarantier som dessutom är fördelade på flera år.

Av resten utgör den större delen aktieköp och aktieägartillskott, dvs. utökning av kapitalet i företag som har staten som ägare eller meddelägare.

Helt kort vill jag framhålla att det branschriktade stödet till svenska företag syftar till omstrukturering som en följd av ändrad situation på marknaden.

Målsättningen är att företagen efter de tidsbegränsade stödåtgärderna skall ha uppnått lönsamhet i den förändrade marknadsituationen.

Sverige bedriver en aktiv regionalpolitik, som inte skiljer sig från motsvarande åtgärder i andra länder.

Sverige vill inte vidta åtgärder som äventyrar vår internationella trovärdighet.

Till detta kan läggas att Sverige medverkar till att upprätthålla efterfrågan i ett läge när de flesta andra länder agerat återhållande.

De näringspolitiska stimulansåtgärderna från svenska sida under de allra djupaste åren av lågkonjunkturen bidrog till att hålla uppe efterfrågan, inte minst i vår närmaste omgivning.

Ministerrådet beslutade i går att tillsätta

en utredning om konkurrensförhållandena i de nordiska länderna i ett internationellt perspektiv. Från svensk sida välkomnar vi en sådan utredning och tror att den väsentligt kan bidra till ökad kunskap och förbättrad information om de viktiga industripolitiska problemen som berör alla våra länder.

Voigt: I World Health Organization's (WHO) statistiske rapport nr. 1 fra 1977 gennemgås ulykkesmortaliteten i barnealderen i 50 udvalgte lande i perioden 1950 til 1971.

I det danske Ugeskrift for Læger, den 11. juli 1977, har den danske trafikmediciner, overlæge Erik L. Nordentoft behandlet rapporten, og han skriver bl. a.:

"For en dansker er det forstemmende læsning. I de skolesøgende aldersgrupper 5—14 år ligger risikoen for at blive dræbt i trafikken højere i Danmark end i noget andet undersøgt land, for både drenge og piger. Risikoen ligger på omkring det dobbelte af det vesteuropæiske gennemsnit i 1971. Endnu mere forstemmende er det at se, at også med hensyn til stigningstakt i perioden 1950—1971 indtager Danmark en førsteplads.

I konklusionen trækkes Danmark og Sverige specielt frem, idet disse lande startede på det samme ulykkesniveau, men Sverige har kunnet reducere sit, således at det ved slutningen af perioden ligger under halvdelen af det danske. Det er usandsynligt, at dette kan forklares ved forskelle i befolkningstæthed, og observationen tages da også til indtægt for, at trafikikkerheden kan forbedres igennem kvalificerede forebyggende foranstaltninger."

Overlæge Erik L. Nordentoft peger på det beskæmmende i, at det er en international organisation, der præsenterer disse ubehagelige kendsgerninger for os, som vi for længst havde mulighed for selv at konstatere ud fra foreliggende talmateriale. Overlæge Nordentoft anfører, at det danske risikoniveau, der afsløres i WHO-rapporten, er helt uacceptabelt, hvis man betragter det svenske risikoniveau som realistisk opnåeligt — og hvorfor skulle dette ikke kunne nås, spørger han.

Han tilføjer, at Danmark med en tilsvarende indsats som Sverige skulle kunne

redde 50—60 danske børn årligt fra at blive dræbt og formentlig 1 000—1 500 fra at blive kvæstet i trafikken, og han peger på, at disse tal er så store, at det berettiger og nødvendiggør en massiv dansk indsats.

Det skal her bemærkes, at Norge ligger forholdsvis langt nede i ulykkesstatistikken pr. køretøj, men med hensyn til børnetrafikdrabene ligger Norge meget, meget højt, hvilket jeg om et øjeblik skal komme tilbage til.

Den 20. januar 1978, samme dag som formanden for det danske færdsels sikkerhedsråd, forhenværende statsminister Hilmar Baunsgaard, i København udtalte, at Danmark i bekæmpelse af børnetrafikdøden kun bruger 600 000 kr. over en 2-årig periode, medens Sverige bruger 6 mill. kr., kunne man i den norske avis Aftenposten læse en artikel af Arne Aastrup Narverud. Han prøver at give en ansvarsfordeling. Forfatteren tager sit udgangspunkt i Kings Bay-ulykken, hvor 21 arbejdere omkom. Han skriver, at de manglende sikkerhedsforanstaltninger medførte, at regeringen måtte gå af, og tilføjer, at ingen regering har måttet gå af på grund af de 60—80 børn, som hvert år bliver dræbt på vore veje på grund af manglende sikkerhedsforanstaltninger. Ingen samfærdselsminister har måttet gå, ja ikke engang vejdirektøren.

Så stærkt kan vi naturligvis ikke stille tingene op, men det, der står tilbage, er trods alt, at vi alle kan vaske vore hænder under dække af, at dødsulykkerne og alle kvæstelserne på vore veje er ingen personligt ansvarlig for. Det er prisen for at have et samfærdselsmønster med bilen i den dominerende rolle.

Den engelske journalist Peter Waymark, trafikmedarbejder ved The Times i London, sagde på Rådet for større Færdselssikkerheds årsmøde i København den 30. januar 1978, at vi ikke kan nå længere ad lovgivningens vej — lovene er strenge nok. Heri har Peter Waymark utvivlsomt ret, men så melder spørgsmålet sig: hvor skal vi sætte ind for at bekæmpe ulykkerne, som skaber lidelser og sorg i mangt et hjem? F. eks. bliver der næsten hver anden dag dræbt et barn i trafikken i Danmark.

Hvad skal vi så gøre, er det spørgsmål, vi skal stille os. Efter min opfattelse er svaret

nærliggende. Vi ved, at rapporter fra alle lande viser, at omkring 95 pct. af alle ulykker ligger der en menneskelig fejl bag. Vi må derfor sætte ind på en bedre uddannelse af kommende motorførere. Vi må stille krav om, at motorførerne forstår de naturkræfter, der påvirker et køretøj. Jeg tænker her på centrifugalkraft, inert, vindmodstand, friktion m. m.

Vi må også stille krav om, at det i færdselsundervisningen igen og igen indskræpes: vis hensyn, tolerance og forståelse over for den medtrafikanter, der er kommet på gale veje og dermed bragt i en situation, hvor han kan medføre en ulykke. Vi må også stille det spørgsmål, om det kan være rimeligt, at et kørekort skal være en menneskeret, om det skal gælde for livstid.

Det er og bliver en skandale, at et kørekort kan erhverves for livstid, når man er fyldt 18 år, uden at man i de mellemliggende år op til det 70. skal dokumentere, at man har forstået de gældende regler. Vi må som lovgivere vise mod til at fremkomme med forslag, der i befolkningen er populære. Ét dræbt barn er ét for mange!

Men vi må også som lovgivere holde op med at brandskatte bilen. Det er hyklerisk, når man f. eks. i Danmark gennem en registreringsafgift på 180 pct. også lægger 180 pct. afgift på sikkerhedsudstyret i bilerne. Automobilfabrikkerne ofrer enorme summer på at sikre bilerne, men når bilen skal importeres til Danmark, bliver sikkerhedsudstyret beskattet, hvilket bevirker, at enten aftager importøren ikke bilen eller også kan han ikke sælge den, fordi den uvilkårligt bliver dyrere end bilen uden de pågældende sikkerhedsforanstaltninger.

I Danmark blev der alene i aldersgruppen 0—17 år i 1976 dræbt 171, og 5 463 blev kvæstet, heraf mange så alvorligt, at de aldrig kommer til at føre en normal tilværelse. Alligevel gør man i Danmark — foruden brandskatningen af bilerne — den tåbelige ting, at man pr. 1. oktober 1979 forbyder de knallerter, som alle vore trafik eksperter i Danmark har sagt er de mest trafiksikre. Hvor er fornuften og logikken i en sådan handling, når vi ved, at aldersgruppen 15—18-årige er den, som hovedsagelig benytter disse gode køretøjer? Hvorfor kan den danske justitsminister på dette område

ikke tage ved lære af vore nordiske venner fra Sverige, Norge og Island samt vore EF-partnere, der samstemmende siger: det afgørende er motorens ydelse. Hvorfor kan man i politiske kredse i Danmark ikke forstå, at jo mere robust en knallert er, jo mindre er risikoen for, at en af vore unge bliver dræbt i trafikken.

Jeg tror og håber på, at denne beslutning ikke får lov til at træde i kraft. Gør den det, påtager lovgiverne sig et ansvar, som bliver uhyre tungt at bære.

Jeg håber, at jeg med disse bemærkninger, hvor jeg har fremdraget børnenes sikkerhed, motorførernes manglende uddannelse og hensynsfuldhed, og lovgivernes dobbeltmoral, når de pålægger sikkerhed afgifter og forbyder de bedste køretøjer, har medvirket til, at der kan komme en dialog i gang til gavn for færdselssikkerheden.

Det er nemlig uhyre vigtigt, at så mange som muligt tager del i den offentlige debat om trafikikkerhed. Kun derved kan vi komme til en forståelse med hinanden. Det drejer sig ikke om at stå stejlt på sine egne meninger, men om, at vi alle lytter til hinanden og derigennem kommer frem til gode og sikkerhedsmæssige beslutninger, som kan spare unødvendige lidelser.

Den offentlige debat i Danmark om det store antal trafikdræbte børn har nu medført, at der er blevet nedsat et ministerudvalg til at se på problemet. Der er al mulig grund til at ønske ministrene held og lykke med på vejen. Især er der grund til det, når vi ser på de seneste statistiske oplysninger om børnenes andel af det samlede antal trafikdræbte i de forskellige lande fra 1975. De viser, at Norge og Danmark har den største andel af trafikdræbte børn. Med henholdsvis 16,3 og 13,9 pct. børn af samtlige trafikdræbte er disse to lande nr. 1 og 2 af i alt 15 lande, mens Finland med 9,2 pct. og Sverige med 8,6 pct. placeres som nr. 11 og 12 i rækken.

Det er min opfattelse, at de trafikale forhold og vore børns situation i de nordiske lande er af så ensartet karakter, at et udredningsarbejde på dette felt med fordel skulle kunne gennemføres som et fællesnordisk projekt. Herved vil vi kunne få et væsentlig bredere grundlag for undersøgelsen, og jeg vil henstille til Nordisk Ministerråd at

være opmærksom herpå.

Jeg er bekendt med, at der i anledning af Nordisk Råds rekommandation på den 25. session om forbedring af børnenes trafikmiljø forberedes et nordisk seminar om børns trafikikkerhed, og at Nordisk Trafikikkerhedsråd derefter vil tage stilling til, hvilke foranstaltninger der bør vedtages for at opfylde rekommandationens mål.

Effektive indsatser på dette område kan få den største betydning for vore børns fremtid og velfærd, og det er naturligt, at mange politikere er optaget heraf. Jeg vil derfor gerne benytte lejligheden til at foreslå, at man overvejer at indbyde nordiske parlamentarikere til det planlagte seminar.

Et menneskeliv er der ingen, som endnu har turdet sætte en pris på. Vi må derfor acceptere større bevillinger til kontrol med trafikken. Mit parti har til finansloven stillet et ændringsforslag, der betyder — hvis det bliver vedtaget — at færdselspolitiet får en merbevilling på 15 mill. kr. Jeg håber meget på, at de øvrige partier i Danmark vil forstå, at disse penge er givet godt ud, for som sagt: et menneskeliv har ingen pris.

Halldór Árgrímsson: Det er en spesiell glede å være her i Norge under Nordisk Råds 26. sesjon og fornye bekjentskapet med Norge.

Å være med i det nordiske samarbeidet er ikke bare å se konkrete resultater på forskjellige områder, men også å utveksle meninger om fortid og fremtid, styrke vennskapet og den gjensidige forståelsen.

Hver enkelt nasjon har lært av erfaringer at man til sist ikke har noen annen å stole på enn seg selv. I den store verden er det få som har interesse for de små nasjoner dersom det ikke tjener vedkommendes økonomiske eller politiske interesser. Sett på denne bakgrunn tror jeg at vårt samarbeid har ført til større trygghet for folket i Norden, og at nettopp dette samarbeidet har gjort oss mer gjeldende i verdenspolitikken.

Det nordiske samarbeidet og dets form har påvist hvor viktig samarbeid kan være ikke bare for de land det gjelder, men også for andre land sett i internasjonal sammenheng. Så vidt jeg har kunnet se, bygger dette samarbeidet på, og det bør i fremtiden

först og fremst bygge på, vennskap, samfølelse og gjensidig forståelse fremfor på økonomiske interesser. Men vi har selvfølgelig også et voksende økonomisk samarbeid som bør styrkes og utvides. Det vi ønsker å gjøre i vårt samfunn, er jo tross alt avhengig av vår økonomi og den økonomiske politikk som føres.

I Ministerrådets forslag til program for Nordisk Ministerråd har man lagt opp til et omfattende program for det fremtidige arbeidet. Mange vil nok synes at dette program er overfladisk og altfor ordrikt. Jeg anser det imidlertid som viktig og grunnleggende for de ønskemål vi tilstreber i det nordiske samarbeidet i tiden fremover. I dette program legger man stor vekt på det økonomiske samarbeidet, som må ses i sammenheng med de store økonomiske problemer i Norden. Det sies i programmet at det sentrale formål med det økonomiske samarbeidet er å gjøre det mulig for alle å få et trygt, meningsfullt arbeid. Flere er sikkert enig i dette hovedformål, men vi vet at økonomisk politikk som bygger på full sysselsetting, er en vanskelig vei å gå. Den krever stor forståelse i samfunnet, spesielt i arbeiderforeningene. Dette er en vei som få har greid å gå i lengre tid. Samarbeid og meningsutveksling mellom de forskjellige interessegrupper i Norden vil sikkert styrke forståelsen for en økonomisk politikk som bygger på full sysselsetting.

Vi har gått denne vei i Island i de siste år, men det har ikke vært uten uheldige virkninger og skuffelser på andre områder, f. eks. sterk inflasjon, underskudd på vår handelsbalanse og en for sterk utnyttelse av våre fiskeressurser, etter ekspertenes mening. Men vi har ment at retten til arbeid og det å gjøre en innsats i samfunnet må komme i første rekke.

I Ministerrådets program sies det at muligheten til å øke den internordiske handel undersøkes kontinuerlig, og at hvert nordisk land har en fjerdedel av sin eksport til andre nordiske land — noe som ikke stemmer i Islands tilfelle. I 1977 utgjorde omkring 1/3 av landets totale import import fra Norden, mens vår eksport til de nordiske land er mindre enn 1/10 av vår samlede eksport. Dette feltet er av stor interesse for Island. Spesielt må vi forsterke vår konkur-

ranseevne i forhold til Norden og andre land, men dette er ikke bare avhengig av våre egne tiltak. Statsstøtte til industrien i andre land og spesielt når det gjelder fiske- og skinnindustri, f. eks. i Norge, har stor innflytelse på vår konkurranseevne på de forskjellige markeder. Dette blir særdeles følsomt i et lite land som mer enn andre bygger på fiske og fiskeindustri.

Slik kan en løsning på økonomiske og regionale problemer i ett land skape store problemer for et annet land. Slike overveltninger av økonomiske problemer innenfor Norden bør vi unngå, men det krever et nærmere samarbeid. Vi står i forsvar overfor en slik overveltningsspross fra de store industriland, og på dette feltet bør vi samle kreftene og bygge opp en felles politikk som tar hensyn til virkninger av økonomiske tiltak innenfor Norden.

Det har kommet fram at man må øke samarbeidet i valutaspørsmål. I denne sammenheng må vi huske at valutapolitikken er avhengig av forskjellige hendelser i økonomien. Det kan derfor ikke foregå et effektivt valutasarbeid uten nært økonomisk samarbeid på forskjellige nivåer.

Man har i de siste årene lagt vekt på partipolitisk samarbeid innen Nordisk Råd. Dette er en utvikling man ikke kan eller bør stå imot. Dette samarbeidet har sine muligheter, men også sine begrensninger — det er vanskelig å sammenligne partier og politisk virksomhet landene imellom og å gruppere forskjellige partier. Jeg ser ikke hensikten med og har ikke noe ønske om et bredt partipolitisk samarbeid innenfor Nordisk Råd. Og hvor omfattende skal dette samarbeidet være? Skal man f. eks. påvirke det politiske liv i andre land med økonomisk støtte mellom såkalte broderpartier?

Det har kommet fram at en slik utvikling har begynt ved at enkelte sosialdemokratiske partier i Norden, enten alene eller i fellesskap, har gitt økonomisk støtte til politisk virksomhet, bl. a. pressestøtte. Eksempelvis på dette gjelder det sosialdemokratiske parti i Island. Dette har vært opplyst av ansvarlige ledere for partiet. Jeg vil benytte denne anledning til å advare mot denne utvikling.

Arbeiderpartiet i Norge, sosialdemokra-

tene i Danmark og Sverige eller andre partier har ikke moralsk rett til å påvirke politisk arbeid i andre land med sine penger, og det vil ødelegge det gode samarbeid som ellers har bestått mellom alle partier innenfor Nordisk Råd. Det er imidlertid nødvendig å opplyse om slike støtteordninger og beslutte å stoppe dem for man går lenger på denne farlige vei i politisk samarbeid. Med slike ordninger går man nemlig langt utover de grenser det nordiske samarbeidet skal og bør bygge på.

Vi må først og fremst legge vekt på å øke helhetssamarbeidet mellom landene og ikke få en utvikling mot et partipolitisk samarbeid med skarpe linjer.

Sundqvist: Herr president! Nordiska rådets session hålles denna gång vid en tidpunkt, då det finns sällsynt litet positivt att notera rörande den internationella ekonomiska eller politiska utvecklingen.

Mig förefaller också som om dagsläget skulle ha färgat av sig på det nordiska klimatet. Trots den igen rätt digra saklisten på denna rådsession förefaller det som om perspektiven smalnar av, vilket i och för sig inte är överraskande, men trots det värt och nödvändigt att notera.

Jag vill först med några ord beröra den internationella situationen.

Den process som startades i samband med Europas säkerhets- och samarbetskonferens i Helsingfors år 1975 har nu kommit så långt, att uppföljningsmötet i Belgrad håller på att komma till ända.

Det är inte mycket som finns att säga om avspänningsprocessen i dag. Klimatet har tyvärr svalnat, och trots att det inte finns något skäl att hänge sig åt djup pessimism, är det klart, att den berömda politiska viljan nu behövs för att målmedvetet föra avspänningen vidare på olika samhällsområden. Sådan som världen nu ser ut med allt mer tilltagande ekonomiska och sociala problem, skulle en återgång till ett kyligare klimat definitivt föra utvecklingen bakåt.

De nordiska länderna har skött avspänningsutvecklingen utgående från sina grundvärderingar. Denna inställning bör också i fortsättningen vara vägledande för de nordiska ländernas agerande på världsarenan.

Nedrustningen är det fält där konkreta åtgärder nu är av nöden. Jag tänker inte i detta sammanhang gå in på detaljer i fråga om nedrustningsförhandlingarna på olika plan. Men jag betonar starkt, att de nordiska länderna måste hysa ett aktivt intresse för att få till stånd framsteg i en situation där alla fakta talar emot den vansinniga situationen att i en värld av allt djupare sociala, ekonomiska och humana problem allt större och större summor slängs bort på upprustning och utvecklandet av nya vapen, som neutronbomben och andra förintelsevapen.

Det behövs politisk aktion för att få in resuranvändningen i världen på nya banor som skulle gynna mänskligheten. Frågor som den Nya Internationella Ekonomiska Världsordningen, energi- och miljöpolitik har bara kommit in som rubriker i debatten. Dessa begrepp kommer länge än att finnas med på saklistan i många internationella sammanhang.

De stora internationella spörsmålen har hittills varit av mera marginell betydelse i den nordiska samarbetsdebatten vid Nordiska rådets sessioner. Min uppfattning är att vi under kommande år i allt större utsträckning får vänja oss vid att bredare internationella problem kommer in i vår debatt, vilket jag uppfattar som helt nödvändigt.

De ekonomiska problemen står klart i förgrunden under denna session. Alla de nordiska länderna har svårigheter, produktionen sjunker, arbetslösheten stiger, flera årskullar av ungdomar har redan fått nöja sig med att se en allt mer tilltagande arbetslöshet. Sådan förefaller också utvecklingen i fortsättningen att se ut. Därför är det av central betydelse att allt som kan göras för att förhindra läget nu måste göras. Olof Palme inledde debatten genom att föra vidare det resonemang som Guttorm Hansen hade inlett och som utmynnande i en efterlysning av en större politisk vilja och stor politiskt beslutsamhet. Jag ansluter mig till dessa inlägg.

Det har väl knappast vid någon annan tidpunkt funnits ett större behov av att höja oss över vår i många avseenden — om också gedigna och etablerade — men ack så byråkratiska samarbetskutym för att få fram nya linjer och perspektiv. Men inte

heller detta betyder dramatik utan målmedvetet praktisk arbeid som gynnar våra medborgare, ökar tryggheten, minskar klasstillnaderna och ökar solidariteten.

För Finlands del är det lätt att säga att de ekonomiska problemen står i den absoluta förgrunden. Vårt beroendeproblem är en allt mer ökad arbetslöshet, och därför måste vi göra allt som kan göras för att utveckla det ekonomiska samarbetet i avsikt att stärka ekonomin i de olika nordiska länderna. För vår del är frågan om en utredning och en korrigering av konkurrenssituationen mellan de nordiska länderna av central betydelse, 200 000 arbetslösa och en fortsatt emigration till Sverige, 11 000 senaste år, förpliktar till snabba åtgärder.

Det har många gånger sagts i nordiska sammanhang att kapitalet måste röra på sig i stället för arbeidskraften. Det här är den ena sidan av vår gemensamma problematik, den andra sidan är att de nordiska länderna för en hård kamp sinsemellan om marknadsandelar utanför Norden i en allt hårdare konkurrenssituation. Så kan vi inte fortsätta och därför måste alla möjligheter till ökat samagerande, gemensam projektexport och ökad samordning av marknadsföringen noga genomgå. Det är också i detta sammanhang betydelsen av ett utvecklat valutasarbete skall ses, om vilket medlemsförslag gjorts här i Nordiska rådet från soc. dem. gruppen. Hela valutasamarbetet och valutapolitiken har naturligtvis sin centrala betydelse när det gäller att få till stånd en balanserad ekonomisk utveckling på gemensam bas i Norden. Detta har också Nordens fackliga samorganisation slagit fast då de fackliga organisationerna med bestämdhet deklarerat, att det måste bli ett slut på den politik som har lett till att länderna exporterar arbetslöshet till varandra samtidigt som man misslyckas med att få tag på orsakerna till inflation, arbetslöshet och handelsunderskott.

Herr president! Nordiska rådet kommer på denna session att behandla många frågor som faller under rubriken "praktisk samarbeite". Så går vi vidare på många plan. Under kulturdebatten skall jag ta upp några problem som visar, att vi eventuellt har varit för upptagna med att ständigt finna på nya samarbeitsprojeit i stället för att stän-

diget se till att de beslut vi redan har fått också kan förverkligas, följas upp och ha den önskade effekten. Jag kommer också att i samband med radio- och TV-debatten komma in på precis detta spørsmål. Min uppfattning är att innan nya miljardprojeit startas måste vi ha klart för oss målsättningarna, och den debatten är till sin karaktär politisk. Vi kan tekniken på många områden, vi kan också tv-tekniken, men de praktiska målsättningarna är på många punkter fortfarande oklara.

Herr president! Politik nämndes i det föregående inlägget, där en isländsk representant påtalade det faktum att de nordiska socialdemokratiska partierna samarbeitar och att de nordiska socialdemokratiska partierna utanför Island samarbeitar med det isländska socialdemokratiska partiet.

Herr president! Jag vill på det bestämdaste meddela att de nordiska socialdemokraterna har decennier och åter decennier av samarbeite bakom sig och vi kommer att fortsätta med detta samarbeite på många olika plan. Vi har uttryckt förhoppningar om att socialdemokraterna också på Island skall kunna bli starkare. Det här är en målsättning som de nordiska socialdemokraterna gemensamt arbetar för.

Johan J. Jakobsen: Selv om Nordisk Råds 25. sesjon i Helsingfors i fjor vil gå over i historien som "jubileumssesjonen", markerer også denne sesjonen på mange måter en milepæl i det nordiske samarbeidet. I disse dager er det nemlig nøyaktig 25 år siden rådet trådte sammen til sin første sesjon i København i 1953. Den omfattende sakliste som foreligger til behandling på denne sesjonen, manifesterer på en illustrerende måte bredden i Nordisk Råds arbeid i dag, og forteller dermed også en god del om utviklingen i rådets engasjement gjennom et kvart århundre.

Også på det organisatoriske plan har rådet gjennomgått en betydelig utvikling, delvis som en følge av erfaringer en har høstet under marsjen, delvis som en naturlig konsekvens av rådets utvidede engasjement og ønsket om å effektivisere virksomheten. Etableringen av Ministerrådet som beslutningsorgan synes å ha skapt grunnlag for et

mer effektivt samarbeid mellom de nordiske regjeringer, ikke bare når det gjelder å løse felles nordiske oppgaver, men forhåpentligvis også med tanke på de utfordringer som de nordiske land møter sammen med de øvrige land i verden. Det brede internasjonale engasjement, bl. a når det gjelder forholdet til utviklingslandene, hører også med dersom bildet av Nordisk Råd skal bli fullstendig.

Nordisk Råd møtes denne gang i en atmosfære preget av dystre økonomiske utsikter. Virkningene av det alvorlige økonomiske tilbakeslaget truer ikke bare de nordiske land, men berører i større eller mindre grad også de fleste øvrige vestlige industrialiserte land. Det er naturlig at generaldebatten preges av denne situasjonen, og at mulighetene for fellesnordiske tiltak for å dempe virkningene av den økonomiske krisen står i sentrum for interessen. I så måte faller debatten godt innenfor den ramme for nordisk økonomisk samarbeid som er stadfestet i Helsingfors-avtalen av 1962. Denne avtalen slår fast at det økonomiske samarbeidet mellom de nordiske land skal fremmes gjennom samråd i økonomiske spørsmål hvor oppmerksomheten må rettes mot mulighetene for å samordne tiltak av konjunkturutjevne karakter, og videre at en skal etterstrebe felles løsninger når det gjelder betalings- og valutaspørsmål.

Selv om medlemslandenes varierende markedspolitiske løsninger representerer visse begrensninger når det gjelder mulighetene for økonomisk samarbeid over et bredt felt, bør det i tråd med Helsingfors-avtalens ånd være en oppgave å utnytte de muligheter som foreligger for økt nordisk økonomisk samarbeid. Ikke minst i dagens situasjon bør dette arbeid vies stor oppmerksomhet. Det økonomiske tilbakeslaget som i dag rammer alle de nordiske land, kaller under alle omstendigheter på samarbeid og samråd om de tiltak de ulike regjeringer finner å måtte iverksette.

Den internordiske samhandelen har vært i sterk utvikling siden EFTA-samarbeidet kom i stand i 1959. Da bestrebelsene på å bygge ut det nordiske økonomiske samarbeidet ytterligere gjennom etableringen av NORDØK måtte oppgis og Danmark sluttet seg til Det europeiske felleskap, var det

mange som fryktet at det ville oppstå store handelspolitiske barrierer innenfor Norden, særlig dersom integrasjonsprosessen innenfor EF skulle skyte fart. Det har imidlertid — også de siste årene — vært en klar og sterk utvikling i samhandelen. De tre siste årene har det f. eks. skjedd nesten en fordobling av den internordiske handel.

Gjennom EFTA er et nordisk fellesmarked for industriprodukter blitt gjennomført. Siden 1967 har tollmurene for industrivarer vært avskaffet innenfor Norden, og den økte samhandelen er et positivt resultat av dette. Hvis en imidlertid splitter opp den nordiske samhandelen, vil en finne utviklingstrekk som ikke er like oppmuntrende for alle de nordiske land. For Norges vedkommende viser f. eks. tallene fra 1976 at importen i verdi lå 52 pst. høyere enn verdien av eksporten. Og mens importen til Norge fra 1975 til 1976 viste en økning på 12 pst., viste Norges eksport til de øvrige nordiske land en økning på bare 4 pst. Nedgangskonjunktorene og de tiltak som de enkelte land setter i verk i denne forbindelse, kan dessuten i betydelig grad komme til å påvirke — for ikke å si forskyve — konkurransesituasjonen mellom de nordiske land. Subsidier som settes inn til støtte for bestemte bransjer, og ulike regler og standardiseringskrav kan i urimelig grad påvirke konkurranseforholdene. Jeg tror dette er et generelt problem som ikke ensidig rammer et bestemt land, selv om oppmerksomheten på det nasjonale plan naturlig nok vil bli sentrert omkring skjevheter som synes å ramme bransjer innenfor ens eget land. La dette forhold være nevnt når jeg nå trekker fram den konkurranseforskyvning som deler av norsk treforedlingsindustri i de siste årene er blitt rammet av. Som et eksempel vil jeg nevne at importen av sponplater fra Sverige til Norge er fordoblet fra 1973 og fram til i dag, mens importen av trelast fra Sverige ligger ca. 40 pst. over importen for bare ca. et år siden. Tap av hjemmemarked føles selvsagt ekstra tungt i en tid hvor eksportmarkedene også svikter.

Den svekkede norske konkurranseevne skyldes selvsagt for en stor del den kostnads-eksplosjon som vårt næringsliv har gjennomgått den siste tiden, men også ulike transportbetingelser og avgiftssystemer bi-

drar til svekket konkurranseevne og dermed tap av innenlandske markeder. Uten å gå i detaljer vil jeg vise til at både avgiftsnivå, fraktregulativ, akseltrykkbestemmelser og krav til transportutstyr i betydelig grad påvirker konkurransesituasjonen. For andre bransjer vil subsidiepolitikken og transportavgiftene kunne påvirke situasjonen landene imellom like sterkt.

Jeg tror dette er et felt hvor de nordiske land i større grad burde arbeide for en større samordning. "Harmonisering" har vært et stikkord i det nordiske samarbeidet. Det bør være i alle lands interesse på noe lengre sikt at konkurransesituasjonen innenfor Norden blir mest mulig reell. Minister rådets vedtak om å la foreta en utredning av konkurranseforholdene i Norden er positiv i så måte. Det er selvsagt også en oppgave for de nasjonale regjeringer å bidra til å unngå unødig konkurranseforvridning. Dette gjelder ikke minst det konkrete eksemplet jeg nevnte. Ministerrådsforslaget om å arbeide for å avskaffe visse "icketarif-fära" hinder er en side av samme sak og bør få rådets klare støtte.

Som allerede nevnt forutsetter Helsingforsavtalen samordning av og samråd om felles nordiske konjunktur- og valutaspørsmål. Også ministerrådsforslaget til handlingsprogram understreker nødvendigheten av nær kontakt om utformingen av den økonomiske politikken.

På det valutamessige området synes imidlertid samarbeidet i dag å begrense seg til gjensidige informasjoner om de tiltak som settes i verk. Konsultasjoner om og samordning av denne viktige delen av den økonomiske politikken synes ikke å være videre utviklet. Tvert imot kan en vel med en viss rett si at de valutaendringer som fra tid til annen kommer innenfor Norden, i større grad synes å være konkurransebettinget enn et resultat av konsultasjoner og samarbeid. Det burde være i Helsingforsavtalens ånd å søke å endre på dette forholdet.

Også når det gjelder det internasjonale valutasamarbeidet, har de nordiske land for tiden ulik tilknytning. idet Danmark og Norge har valgt å fortsette samarbeidet innenfor den såkalte slangen. For Norge ville trolig en sterkere tilknytning til de nordiske valutaer være mer fordelaktig enn den

sterke binding som i dag skjer til den tyske mark gjennom "slange"-samarbeidet. For tiden skjer f. eks. bare ca. 1/4 av vår utenrikshandel med landene innenfor "slangen", mens altså 3/4 skjer med land utenfor.

De nordiske lands ulike valutapolitiske tilknytning setter i dag visse begrensninger for omfanget av valutasamarbeidet i Norden. Spørsmålet om et mer omfattende valutasamarbeid i Norden bør imidlertid vurderes som et seriøst alternativ til den aktuelle valutasituasjon. På mange betydningsfulle industrisektorer har de nordiske land felles interesser overfor andre industri-land, samtidig som de nordiske landene konkurrerer seg imellom på viktige eksportmarkeder. Valutasvingninger ensidig diktet av konkurransemessige hensyn de nordiske land imellom vil ikke tjene Nordens interesser og de felles interesser vi har om å videreutvikle samhørigheten i Norden.

Woivalin: Herr president! Ett av de stora och viktiga diskussionsämnena vid denna rådssession är frågan om den nordiska radio- och TV-satelliten. Frågan som sådan är ju inte ny, men har kommit in i en ny fas som knappast ens de största optimisterna ifråga om det nordiska TV-samarbetet ännu för något år sedan ansåg ligga inom möjligheternas gräns.

Vi på Åland har haft all anledning att mycket noga följa med utvecklingen allt sedan TV slog igenom som ett av de mest betydelsefulla av alla massmedia. Under många år har vi på Åland kämpat för att få TV på vårt eget modersmål. Vi har också lyckats så till vida att vi fått fullgod sebarhet för Sveriges TV över nästan hela landskapet. Men därförinnan var det många svåra frågor som måste lösas, frågor av teknisk, juridisk och framförallt upphovsmannarättslig karaktär. Detta problemkomplex är naturligtvis oändligt mycket större när det gäller den nordiska TV-satelliten. Vi är alltså medvetna om svårigheterna att få till stånd en så pass omfattande sak som en gemensam nordisk TV-satellit men också övertygade om att projektet går att genomföra. Samtidigt som vi för vår del kämpat för våra lagenliga och naturliga rättigheter i TV-frågan, varvid vi möts av mycken väl-

vilja från olika myndigheters och organisations sida, har vi ansett att det nordiska TV-samarbetet som helhet borde utvecklas. Av alla de alternativ som förelagat vill jag nu bara kort konstatera, att de möjligheter som skisserats upp för användningen av en TV-satellit kan räkna på de åländska myndigheterna och ålänningarnas fulla stöd.

Trots allt löser emellertid inte en satellit TV-frågan för alla samhällsgrupper. Det finns fortfarande en samhällsgrupp som även vid förverkligandet av satellitprogrammet står utanför TV-satellitens bärvidd och det är en grupp, som vågar jag påstå, å ena sidan är mest åsidosatt när det gäller TV-servicen men ändå den som bäst vore i behov av och betjänt av den, nämligen sjöfolket.

Då vi i Norden har förhållandevis många sjömän borde därför vid sidan av det nordiska TV-satellit-programmet sjömannens TV-fråga vara ett ärende som i nordiskt sammanhang ges allra högsta prioritet. Sjöfolket nås ju inte annat än i undantagsfall av nordiska TV-program från hemlandet och även med en TV-satellit kommer huvuddelen av sjöfolket och den nordiska handelsflottan att ligga utanför täckningsområdet.

Nordiska rådet har visserligen den 2 mars 1976 enhälligt antagit en rekommendation till nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk. Rekommendationen baserar sig på ett likaledes enhälligt avgivet betänkande från kulturutskottet i december 1975. Också i detta fall måste man utgå ifrån att målsättningen är att skapa en samnordisk TV-service där utbyte av nordiska program skall i princip kunna ske fritt. Frågan är enligt min mening en betydelsefull del av hela det nordiska TV-samarbetet.

Av många olika skäl synes det emellertid som om problemen i denna delfråga vore svårare att lösa än i fråga om det stora satellitprogrammet. Trots ovannämnda rekommendation från Nordiska rådet har nationella myndigheter gått in för olika icke mot varandra utbytbara kassettsystem och, vågar jag påstå, därigenom låst frågan på ett mycket olyckligt sätt, såvida inte tekniska lösningar fås fram som gör kasset-

terna användbara också på andra märken. Inom den finländska och åländska handelsflottan finns en mycket stor andel svensktalande besättningsmän liksom det å andra sidan inom Sveriges handelsflotta finnes ett icke obetydligt antal finskspråkiga. Det skulle ju även här, liksom Nordiska rådets rekommendation förutsatte, falla sig helt naturligt med ett intimt nordiskt samarbete, som enligt min bedömning skulle spara resurser, men samtidigt ge ett fullödigare och fullständigare utbud av, i detta fall, mellan Sverige och Finland, både finsk- och svenskspråkigt material.

Trots dessa omständigheter har sålunda de i Finland och Sverige ansvariga sjömansservicebyråerna, åtminstone hittills, gått in för och löst frågan på enbart nationell bas och har olika system, som tillsvidare tekniskt omöjliggör utnyttjande av program som producerats i det andra landet.

Synbarligen har man inom berörda instanser heller ingen ambition att lösa frågan annat än på nationell bas. En orsak härtill är att upphovsmannarättsliga frågor, anses ställa oöverstigligen hinder. Frågan kan och bör därför enligt min mening lösas endast av ett övergripande organ som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Till detta kan ytterligare framhållas att den tekniska utvecklingen i fråga om tv-kassetter och videobandspelare gått in i ett nytt skede. Utvecklingen av nya system som är billigare och driftssäkrare än de hittills tillämpade har, som tur är, i detta fall i någon mån bromsats en fortsatta utbyggnaden längs skilda vägar. Min förhoppning är att Nordiska rådet och politiska instanser i de olika länderna skall ge frågan högsta prioritet och att ministerrådet på basen av den nämnda rekommendationen snabbt och kraftfullt ingriper och i det nordiska sjöfolkets intresse vrider den fortsatta utvecklingen i rätt riktning. Det är i många avseenden en viktig social fråga och utan att närmare gå in på andra liknande fall önskar jag poängtera vikten av att Nordiska rådets rekommendation också fullföljs på verkställighetsplanet.

I ministerrådets berättelse under punkt 5 nämnt samarbete i gränsregioner hänvisas till Nordiska rådets rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt

institut för skärgårdsforskning. Den i ärendet utarbetade förstudien färdigställdes hösten 1977. Ministerrådet har inte i detta sammanhang redogjort för de vidare planerna i frågan. Däremot kan antecknas, att i ministerrådets budget upptages 104 000 norska kronor för projektet, som är benämnt "Ålandsprojektet". Resultatet av det i Nordiska rådets rekommendation för 1974 har förändrats så att det föreslagna institutet för skärgårdsforskning ändrats till ett skärgårdsprojekt inom ramen för det gränsregionala samarbetet. Detta är enligt min mening försvarbart och acceptabelt under förutsättning att de konkreta förslag som framlagts kan förverkligas.

För att föra frågan vidare har Ålands landskapsstyrelse sammanställt en redogörelse för projektets utveckling och även förelagt förslag om dess fortsatta arbete.

Till detta kan tilläggas, att NÄRP ställt sig positivt härtill. Jag förutsätter därför, att ministerrådet följer upp frågan i enlighet med dessa linjer.

Projektets förverkligande kan även ha betydelse för genomförandet av den av trafikutskottet föreslagna målsättningen för turismen inom Norden. På Åland har vi med tanke på å ena sidan turismens betydelse som en av landskapets huvudnäringar och å andra sidan riskerna för det känsliga skärgårdsområdet i en alltför ohämmad exploatering anledning att med tillfredsställelse notera både skärgårdsprojektets genomförande och turistmålsättningen som positiva i det nordiska samarbetet.

På rådets dagordning finns ett medlemsförslag om självständig representation för Färöarna. Då Ålands statsrättsliga ställning är likartad med Färöarnas och Ålands och Färöarnas anslutning till Nordiska rådet skedde på enahanda grund är det skäl att från vår sida med några ord belysa frågan. Därtill förekom ett uttalande av lagtingsman Patursson i generaldebatten som fordrar ett tillrättaliggande.

Då Åland och Färöarna inom givna områden har självständig beslutanderätt och därvid är jämställda med de nordiska länderna stöder vi i princip en självständig anslutning till rådet för Färöarna och oss. För Ålands del anser vi dock att tiden inte är mogen för ett sådant steg då den kompro-

miss som ledde till vår anslutning ligger så nära i tiden. Därtill har vi inom Finlands delegation givits tillfälle att på ett mycket självständigt och aktivt sätt delta i rådets verksamhet. På parlamentarikersidan har vi således beretts en plats i den nordiska familjen som vi för närvarande är tillfredsställda med och också tacksamma över.

Inom ministerrådssidan har vi länge helt stått utanför det nordiska samarbetet men sen ett år har vi där fått en observatörsplats då åländska frågor handläggs. Detta är ett steg i rätt riktning, men här önskar vi snabbara förbättringar och en lika fast förankring som på parlamentarikersidan.

Lagtingsman Paturssons uttalande om ålänningarnas önskan om återförening med Sverige var mycket aktuell efter första världskriget och var grunden till den självstyrelse vi har i dag. Självstyrelsen erbjöds oss av Finland som en kompromiss i stället för anslutning till Sverige. Ålänningarna vägrade först mottaga självstyrelsen men frågan avgjordes i Nationernas Förbund sedan bl. a. Sverige givit oss vissa garantier för självstyrelsens fortbestånd. Från den tiden för över 50 år sedan har självstyrelsen på Åland och relationerna mellan Åland och de finländska myndigheterna utvecklats så positivt att vi i dag icke eftersträvar en anslutning till Sverige utan lägger all vår kraft på att bibehålla vår nuvarande statsrättsliga ställning och att utveckla Åland inom denna ram.

Mørk Eidem: I den tid Nordisk Råd har bestått, har det ikke manglet på mindre vakre ord og uttrykk brukt om dette samarbeidsorgan. Jeg finner derfor grunn til å stille følgende spørsmål: Finnes det noe internasjonalt samarbeidsorgan som kan oppvise maken til de resultater som Nordisk Råd kan legge på bordet når det gjelder samarbeid? Det kunne kanskje være en idé både for dem som har mindre til overs for nordisk samarbeid, og for oss som ser betydningen av at dette arbeid føres videre og forsterkes, at det blir foretatt en sammenliggende undersøkelse. Som en av dem som ser en videre utbygging av samarbeidet som overmåte viktig, er jeg ikke redd resultatet av en slik undersøkelse. Dersom en skulle

tillate seg en spådom, måtte det bli at alle som sier at Nordisk Råd mer eller mindre er en fornem selskapsklubb, ville få seg en ganske alvorlig overraskelse.

Det spørres stadig: Hva blir den store saken på dette rådsmøtet? Til det er å si at Nordisk Råd ikke er et samarbeidsorgan hvor de store saker når sin løsning i ett møte, i løpet av én sesjon. Nordisk Råd er et organ hvor de små skrittets politikk har ført og fortsatt vil føre de nordiske folk nærmere hverandre. Det er et samarbeidsorgan hvis levedyktighet vises når resultatene legges sammen over år. Da vil en oppdage at gjennom dette samarbeidet er våre folks forståelse for hverandre blitt bedre, til beste for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Jeg tror det er viktig å understreke dette nettopp i den økonomiske situasjon vi i dag befinner oss. Jeg tror at vi som står som toppen av utvikling i verdensammenheng, maksimalt må utnytte den kapasitet vi nå rår over, til å finne vegen ut av den vanskelige økonomiske situasjon som disse land befinner seg i. Det kan ha interesse og kan glede både akademisk og politisk å vinne et replikkordskifte med basis i etterpåklokskap, men som bidrag til å løse framtidsoppgaver har det minimal interesse. Jeg er derfor helt enig i det utspill som statsminister Nordli har tatt når det gjelder å samle materiell, samt å finne mulige rådgjerder som kan gi svar på de mange spørsmål som i dag stilles. Og svarene på disse spørsmål vil kunne bli en forutsetning for videre framgang og vekst i vår del av verden. Men her må vi vakte oss vel, slik at vi tar tilstrekkelig hensyn til den tredje verden og til en ny økonomisk verdensordning.

Det er mulig at det jeg nå kommer til å si, kan bli opptatt feil, men likevel: Jeg har en bestemt følelse av at dagens økonomer bruker gårsdagens modell når økonomisk politikk for morgendagen skal utformes. Dette kan gi resultater som ingen ønsker. Jeg ser det derfor som overmåte viktig at krefter settes inn på å analysere hva som kan gjøres bedre enn hva tilfellet er i dag. En ting føler jeg meg temmelig sikker på ikke blir resultatet av en slik analyse, nemlig en anbefaling av generelt økt privat forbruk og en nedgang av det offentlige for-

bruk. Det finnes i våre land både grupper og distrikter som ligger tilbake på mange områder, og som ikke gis bedre muligheter alene ved en omprioritering innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Det kan derfor i framtida bli en nødvendighet med en økning i offentlig forbruk både for å rette på gjeldende urettferdigheter og for å få til en reduksjon av den arbeidsledighet som har en tendens til å bli størst i de svakeste regioner av våre land. Vi har en tendens til å bruke en prosentsats for arbeidsledighet i hvert enkelt land. Selv innenfor en lav prosentsats kan den inneholde store distriktsvise variasjoner.

Jeg ser det derfor som overmåte viktig at vi i den foreliggende økonomiske situasjon styrker regionalpolitikken, både innenfor de enkelte land og innenfor det nordiske samarbeid. Det er med skuffelse jeg som representant for den nordlige del av Norden må konstatere at den tverrgående flyforbindelsen på Nordkalotten er utsatt på grunn av vanskelige økonomiske forhold. Det representerer en holdning som jeg er redd, og som jeg håper ikke blir retningsgivende for det øvrige samarbeid i Norden. Skal det begrenses og reduseres, bør disse reduksjoner fortrinnsvis skje andre steder enn der det fra før av står dårligst til. Det harmonerer dårlig med de linjer de nordiske land til nå har fulgt, og som har bragt oss gode resultater og et utgangspunkt som det store flertall av stater i høy grad har grunn til å misunne oss.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! I dag och under den överblickbara framtiden möter vi i Norden en rad problem och bekymmer, som till sin bakgrund, art och effekt är i stort sett likartade för respektive länder. Dels har problemen samband med den internationella lågkonjunkturen, dels är de effekter av de internationella strukturförändringarna inom betydelsefulla näringsområden. De nordiska länderna är alla starkt berörda av dessa förhållanden, eftersom vårt välstånd och vår utveckling är så starkt beroende av handeln med den övriga världen. Vi är samtidigt varandras främsta handelspartners.

Våra respektive länders situation ger oss

anledning att på nordisk bas ytterligare överväga möjligheterna att lösa våra ekonomiska problem. Jag vill understryka ekonomiska utskottets uttalande i anledning av berättelsen över rådets verksamhet, att den ekonomiska situationen i de nordiska länderna bör leda till ett utökat samråd beträffande den ekonomiska politiken. En viktig uppgift i det nordiska samarbetet är att se till att förhandlingarna om energi- och industrisamarbetet snart leder till konkreta resultat.

En viktig förutsättning för positiva resultat av nordiskt samarbete är den stora värdgemenskap på de flesta områden, bl. a. det politiska området, som finns inom den nordiska länderkretsen. Rätten till arbete åt alla är en sådan mycket viktig fråga, som utgör en gemensam ideologisk plattform för att utvidga och konkretisera det nordiska samarbetet. Jag kan, herr president, helt ansluta mig till statsminister Nordliss uttalande i dag, att det inte är värdigt en industristat att inte kunna skapa arbete för sina medborgare. Inte minst gäller detta vår förmåga att tillvarata ungdomens vilja att arbeta, att ge sin kraft och sin entusiasm för sin egen framtid i ett bättre samhälle.

Rätten och möjligheten till arbete är sedan gammalt ett av de övergripande målen för såväl nationell som nordisk politik. Det var därför naturligt att ett av de första och mest betydelsefulla resultaten av nordiskt samarbete var den fria nordiska arbetsmarknaden.

Den är dock inte bekymmersfri. Under vissa perioder har t. ex. utvandringen från Finland till Sverige varit så stor att den skapat bekymmer i de båda länderna. I början av 1970-talet skedde en viss återflyttning till Finland, men under de två senaste åren har netteinvandringen av finska medborgare till Sverige ökat och är i storleksordningen 20 000. Det är en hög siffra.

Sedan början av 1970-talet har samarbetet mellan Finland och Sverige intensifierats för att lösa problemen med den ensidiga befolkningsströmmen. Några motsättningar i målet för detta samarbete finns inte. Vi vill i samarbete med Finland lösa dessa problem. För finska invandrare, som utgör en mycket stor grupp bland invandrarna till Sverige, försöker vi tillrättalägga olika för-

hållanden, bl. a. språkfrågan. Sålunda utvidgas hemspråksundervisningen för att barnen skall kunna behålla sitt modersmål.

Men samtidigt kan vi inte begränsa den rörelsefrihet som människorna i Norden upplevt som en realitet i snart en mansålder. Vi måste emellertid balansera arbeidskraftsrörelserna med andra former av samarbete. Hit hör informationsinsatser i våra respektive länder, engagemang genom fackliga organisationer och näringslivsorganisationer, statliga organ på området och på regeringsnivå. Det redan inledda samarbetet bör kunna ledas i sådana banor att utvecklingen främjar såväl de nationella som de nordiska målsättningarna.

Anna-Liisa Hyvönen: Herr president! Jag är för första gången med på Nordiska rådets session, men jag vet mycket väl, att ett gemensamt beslut har fattats om att inga som helst beslut fattas i detta organ med anslutning till säkerhets- och försvarspolitik. Det torde inte heller ha varit så sedvanligt att tala om dessa angelägenheter. Det förefaller mig emellertid omöjligt att behandla det samarbete som äger rum på de nordiska folkens olika levnadsområden och att tåga i fråga om de faktorer som har ett mycket väsentligt inflytande på våra folks framtid och på möjligheterna att förverkliga varje avtal och beslut som åstadkommit på basen av detta samarbete. Därför är det skäl att åtminstone i generaldebattens inlägg ge uttryck åt bekymren om att mycket starka krafter är i rörelse för att stoppa den avspänningsutveckling som fått sin början efter den Europeiska Säkerhets- och Samarbetskonferensen i Helsingfors och för att skapa en atmosfär för det kalla kriget. De fredsälskande folken i Norden kan inte glädja sig över det nordiska samarbetets framsteg på lagstiftningens och övriga områden utan att lägga märke till att kapprustningen håller på att bli häftigare och att den från mycket nära håll hotar den fredliga utvecklingen av folken inom vår region. Jag tror att man inte bara i Finland utan överallt i Norden och alldeles speciellt här i Norge skrämts av den just före NATOs vintersession framförda tanken om att man skulle börja tillverka neutronbomber och

placera dem här i Europa. Man har försökt marknadsföra neutronbomben såsom mindre farlig än de övriga kärnvapnen, och det har påståtts att dess förödande verkan enbart utsträcker sig till levande varelser, medan den däremot skulle skona miljön. Vetenskapsmän på olika håll i världen har dementerat påståendena om att ens miljön skulle bevaras och påvisat riskerna med denna bomb även för kommande generationer. Bl. a. den internationellt kände finske experten på kärnvapnens effekter, Jorma Miettinen, har konstaterat, att neutronbombarna kan utsätta de kommande generationerna i Europa för mycket ödesdiga risker. De som marknadsför neutronbomben har ju också tydligt uttryckt, att meningen är att komma till ett kärnvapenkrig på ett avgränsat område, t. ex. enbart på Europas område. Därför borde varje invånare i denna världsdel definitivt motsätta sig dessa planer och tillverkningen av neutronbomben i allmänhet.

Så länge som det inte finns internationella avtal som förhindrar dylika kapprustningen upphetsande planer, är det tvivelaktigt om man kan främja avspänningsutvecklingen. Därför bör man med största tillfredsställelse hälsa det av FN inledda arbetet för att åstadkomma nedrustning och även om vi på denna session inte kan fatta några som helst beslut i saken, är det enligt min uppfattning mycket motiverat att vi åtminstone i generaldebatten uttrycker vårt önskemål om att Nordens folk och regeringarna i våra länder allt mera målmedvet-

tet medverkar till åstadkommande av en allmän nedrustningsutveckling och uttrycker sitt definitiva motstånd till planerna på en neutronbomb. I detta sammanhang är det av president Kekkonen i tiden ställda förslaget om ett kärnvapenfritt Norden rätt aktuellt och skulle som genomfört mycket bättre än vad fallet är för närvarande säkerställa fruktbarheten av de resultat som man åstadkommit i Nordiska rådets samarbete, som redan pågått i över 25 års tid.

Fortsatt avspänningsutveckling och främjandet av nedrustningen var föremål för central uppmärksamhet vid det presidentval som nyss hölls i Finland. Vi är glada över att här kunna berätta om att presidentvalets resultat på det mest övertygande sätt visade att den utrikespolitik, vars utgångspunkt alltsedan år 1948 varit vänskaps-, samarbets- och biståndspakten mellan Finland och Sovjetunionen och konstruktivt samarbete med de nordiska folken samt strävan till att stärka förutsättningarna för freden i hela världen, fortfarande stöds av majoriteten bland vårt folk och kommer att fortbestå tack vare nyvalet av president Kekkonen. I överensstämmelse med denna utrikespolitiska linje kan Finland göra en allt aktivare insats för att motsätta sig kapprustningen och för att stöda nedrustningssträvandena och därigenom också bidra till att samarbetet mellan Nordens folk fortsätter och blir allt starkare.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.30.

Protokoll

3:e mötet

Söndagen den 19 februari 1978 kl. 12.30

Presidenter: Trygve Bratteli, V. J. Sukselainen, Jón Skaftason

Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium

B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (fortsatt generaldebatt)

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Gösta Bohman och statsminister Kalevi Sorsa inlagt sina platser i rådet.

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium och B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (generaldebatt)

Statsminister **Sorsa**: Herr president! För ett år sedan firade Nordiska rådet i Helsingfors 25-årsminnet av sin tillkomst. Under sessionens generaldebatt uttalade sig många talare om Nordiska rådets första kvartsseskel och det rådde en utbredd enighet om den avgörande betydelse Nordiska rådet haft — och har — för det nordiska samarbetet. Det är lätt att förena sig i detta. Rådets verksamhet och de resultat den lett till överträffar ju betydligt de förväntningar man i tiden ställde på rådet. Den skepsis

som på vissa håll var rådande vid tiden för Nordiska rådets tillkomst har nu förbytt i en allmän uppskattning över vad som åstadkommit. Nordiska rådet befinner sig i dag i centrum för det officiella nordiska samarbetet och ger detta samarbete tyngd och kontinuitet. Rådets initiativkraft och framtidsinriktade aktivitet är en central faktor för en ytterligare utbyggnad av samarbetet.

Det nordiska samarbetet präglas i dag allt mer av konkreta ekonomiska frågor, varför ett självskrivet tema i ett sammanhang som detta är de ekonomiska svårigheter som alla de nordiska länderna kämpar med. År 1977 medförde ingen lindring i den världsekonomiska kris som nu pågått så gott som i en följd ända sedan år 1974. Utsikterna för innevarande år är svåra att förutspå, men det förefaller uppenbart att en avgörande och otvetydig uppgång i världsekonomin inte är att förvänta under detta år. De tecken på en ökande ekonomisk aktivitet som kunnat iakttagas i vissa av de större industriländerna i väst är ännu svaga, och de kan knappast läggas till grund för en mera uttalad optimism beträffande den framtida utvecklingen. Även om prognoserna om en något snabbare tillväxttakt i de viktigaste industriländerna förverkligas, är det inte sannolikt att verkan av detta når oss ännu detta år. Svårigheterna kommer alltså att kvarstå.

Problemen är i mycket likartade i de nordiska länderna. De tre klassiska indikatorerna för det ekonomiska läget — sysselsättningen, utrikeshandels balans och in-

flationen — uppvisar nästan genomgående dystra siffror. Vi har alla strukturella problem på ett antal nyckelsektorer inom industrin och exportens bristande konkurrenskraft utgör ett gemensamt drag för de nordiska länderna.

För finländskt vidkommande kan det konstateras att den ekonomiska tillväxten senaste år stampade på stället för tredje året i följd, ett fenomen som man får gå tillbaka till trettioalets depressionsår för att finna det fredstida motstycket till. Den svaga ekonomiska aktiviteten har lett till att arbetslösheten i Finland antagit rekordstora proportioner. I januari uppgick antalet arbetslösa till 196 000 eller 9 procent av arbetsstyrkan.

Den i särklass mest angelägna uppgiften för Finlands regering är mot denna bakgrund att råda bot på arbetslösheten. De ekonomiska stimulansprogram som regeringen lanserade i juni och december senaste år har till syfte att stärka sysselsättningsläget. Stimulansåtgärderna förväntas minska arbetslösheten redan denna vår.

Den ekonomiska lågkonjunkturen har också återspeglats i den regionalpolitiska utvecklingen i Finland. Trots att antalet arbetslösa proportionellt sett fortfarande är högst i utvecklingsområdena, är arbetslösheten nu stor också i södra Finland. Arten av de regionalpolitiska problemen har därigenom i någon mån förändrats. Sysselsättnings- och regionalpolitiska målsättningar har även diskuterats på ett nordiskt plan, vilket vi anser viktigt och fruktbart.

Den otillräckligt utvecklade ekonomiska strukturen i Finland har lett till, att det i vårt land i större utsträckning än i de övriga nordiska länderna finns problemområden, där inkomstnivån är låg, sysselsättningen mer eller mindre konstant svag och servicenivån bristfällig. I sådana områden är benägenheten för emigration stark. Emigrationens negativa verkningar har varit oroande stora och en fortsatt emigration hotar att sätta utvecklingsförutsättningarna i dessa områden ur spel.

Det torde vara självklart, att regleringen av emigrationen och eliminering av de missförhållanden, som de förorsakar, är inte bara en central uppgift på finländskt håll utan mycket även kan göras på ett sam-

nordiskt plan. På längre sikt bör man sträva till att skapa mera bestående förutsättningar än tidigare för en balanserad nordisk regional utveckling. Man kunde härvid tänka sig, att vi gemensamt skulle fastställa sådana nordiska regionalpolitiska problemområden, vid vilkas utvecklingsförutsättningar man skulle fästa större uppmärksamhet än tidigare.

Den minskade efterfrågan på såväl hemmamarknaderna som på exportmarknaderna har varit ägnad att framhäva de strukturella svagheter i enskilda industribranscher. Skeppsbyggnads-, textil- och konfektions- samt stålindustrin kämpar i alla nordiska länder med svårigheter av växlande omfattning. Till en del förefaller det som om dessa svårigheter vore permanenta och oberoende av en eventuell uppgång i konjunkturen. En av de förnämsta orsakerna till svårigheterna torde i själva verket vara den omvandling som ägt rum i den industrialiserade världen de senaste åren. Nya länder har gjort sitt intåg på världsmarknaden med påföljd att många traditionella industriländer fått allt svårare att hävda sina positioner på flera av industrins nyckelområden.

Min uppfattning är att frågor av denna art hittills ägnats för liten uppmärksamhet inom det nordiska samarbetets ram. Det bör givetvis sägas att det handelspolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna förlöpt väl enligt traditionellt mönster, och ett stort mått av samstämmighet har kunnat uppnås, då dessa problem tangerats inom GATT, vid de multilaterala textilförhandlingarna och annorstädes. Frågan har emellertid en annan, rent industripolitisk dimension.

Jag tror för egen del att det vore nyttigt att underkasta exempelvis tekoindustrins problem en samnordisk granskning. De olika nordiska länderna har kanske en något olika utgångspunkt, då det gäller den framtida industriella strategin för denna bransch, men det finns likafullt också betydande beröringspunkter, inte minst genom den stora samhandeln med teko-varor i Norden. Det vore därför motiverat att få dessa frågor allsidigt belysta.

Senaste december var jag i tillfälle att tillsammans med de övriga nordiska stats-

ministrarna diskutera ett antal aktuella nordiska frågor och därvid främst frågor av ekonomisk art. Samtalen var mycket nyttiga och vi kom bl. a. överens om att även i fortsättningen hålla en nära kontakt vid utformningen av den ekonomiska politiken i varje nordiskt land. Jag och mina statsministerkolleger konstaterade härvid, att våra finansministrars överläggningar om nationella och samnordiska åtgärder för att förbättra ländernas ekonomi är mycket värdefulla.

Gemensamma rådplågningar av denna art är självfallet av betydelse då det gäller att komma till rätta med den ekonomiska kris som råder i alla våra länder. Speciellt inom den nordiska kretsen bör man söka tillse att utformningen av enskilda ekonomiska åtgärder inte inverkar menligt på de ekonomiska förhållandena i ett annat nordiskt land. Detta gäller hela skalan av olika ekonomiska åtgärder, från förändringar i våra valutors värde till industripolitiska stödåtgärder och importbemötande.

Under den långa och djupa lågkonjunkturen i marknadsekonomierna har allt flera länder tytt sig till valutapolitiska åtgärder för att trygga efterfrågan och sysselsättningen i det egna näringslivet. Så har också varit fallet i de nordiska länderna. Sedan oktober 1976 har våra valutor devalverats upprepade gånger. I största allmänhet och i synnerhet då det gäller länder som är ekonomiskt så starkt knutna till varandra som de nordiska länderna, är det med efterklokhet lätt att se, att totalresultatet av alla de valutakursjusteringar som har utförts under den korta tiden av drygt ett år har blivit magert. Exporten har eventuellt i någon mån underlättats, men de skadliga inverkningarna på kostnads- och prisnivån är sannolikt större än fördelarna. I den mån som de nordiska länderna exporterar likartade produkter, har de konkurrerande devalveringarna i huvudsak varit till nytta för avnämarna i tredje länder.

Ett annat område, där de kortsiktiga stöddandet av det egna näringslivet alltmör har kommit i konflikt med mera långsiktiga effektivitetskrav, är kostnadsänkande och efterfrågeökande åtgärder för enskilda industrier som har råkat i trångmål. Sådana åtgärder kan i och för sig vara väl motive-

rade i aktuella situationer, som ofta med goda skäl kan bedömas som övergående. Men ju längre uppgången i den ekonomiska aktiviteten dröjer, desto mera kommer nackdelarna av punktingripanden in i bilden.

Det som görs i ett land kan inte undgå att påverka de avgöranden som träffas i andra länder, där problemen är likartade och inte sällan ännu svårare. Återigen har man ett läge, där okoordinerade ingripanden på olika håll tar ut varandra, samtidigt som de leder till svårkorregerade smedvridningar i näringsstruktur och handel.

Den senaste tidens erfarenheter ger en tydlig fingervisning om nödvändigheten av en återhållsam inställning till det som man på 1930-talet med ett starkt men ganska karaktäristiskt uttryck kallade "beggar-thy-neighbour-policies".

En bättre koordinerad ekonomisk politik i Norden är inte uteslutande en teknisk fråga. De ekonomiska problem vi står inför har i stor utsträckning sin orsak i immateriella och psykologiska faktorer. Inom förvänsansvärt vida kretsar i förvaltningen, fackföreningsrörelsen och industrin råder det ett slags misstro mot framtiden, en bristande tillit till att de problem vi står inför kan lösas. Detta slag av defeatism bör givetvis motarbetas och detta är i första hand en sak för regeringarna i våra länder. Men blickarna vänds också mot det nordiska samarbetet. Vi bör kunna påvisa att vi inte står ensamma med våra svårigheter, utan att man också på det nordiska planet aktivt kan sträva till att finna utvägar ur det nuvarande läget.

Vid statsministermötet behandlade vi även den nordiska råvaru- och resursutredningen, vars andra del slutfördes senaste höst. Man har i den, inom ett begränsat antal områden studerat möjliga samarbetsformer rörande utnyttjande av råvaror och resurser. Av de rekommendationer som ges i utredningen har vi på finländskt håll fäst speciellt intresse vid möjligheterna till samarbete inom projektexportens område.

Den handelspolitiska utvecklingen i världen har gått i riktning mot leveranser av allt större projekt, varför de enskilda nordiska länderna kan ha svårt att på ett jämbördigt sätt konkurrera med länder med större ekonomiska resurser. Samarbete inom

projektexporten skulle otvivelaktigt ge de nordiska länderna ett bättre utgångsläge. Här bör även de möjligheter, som Nordiska investeringsbanken erbjuder, beaktas. Banken kan ju användas för finansiering av nordiska projekt, som förverkligas i tredje land.

Råvaru- och resursutredningen innehåller även en del andra rekommendationer, som Finland kan stöda. Utan att närmare gå in på detaljer vill jag gärna nämna, att det i Finland finns intresse också för samarbete t. ex. beträffande legeringsmetaller och geologisk forskning. En intressant framtidsfråga är samarbetsmöjligheterna rörande återanvändning av avfall. Det är självklart, att råvaru- och resursfrågorna kommer att bibehålla sin aktualitet i framtiden, varför det är viktigt att vi fortsättningsvis ägnar dessa frågor tillräcklig uppmärksamhet. Det gäller nu att följa upp de givna rekommendationerna så att de kommer ett samnordiskt intresse till del.

Herr president. Det nordiska samarbetet rör sig ju som vi vet i vidare cirklar än rent ekonomiska frågor. Jag har till min tillfredsställelse lagt märke till att det vid denna session föreligger ett ministerrådsförslag till handlingsprogram på jämställdhetsområdet. Även då det gäller att förbättra kvinnornas ställning och bygga ut jämlikheten mellan könen har det nordiska samarbetet en viktig roll att fylla. Internationellt sett har ju de nordiska länderna kommit mycket långt i jämlikhetsfrågor och vi bör naturligtvis inte nöja oss med de nuvarande resultaten. Också här kan vi gå vidare. Enligt min uppfattning ligger det nordiska samarbetets styrka just i det att man på så gott som alla samhällsområden är beredd att arbeta vidare och inte nöjer sig med att konstatera att en hel del uppnåtts och låta saken bero vid detta. Jag är därför övertygad om att det nordiska samarbetet kommer att fortsätta i samma goda anda och med samma goda resultat som hittills varit fallet.

V. J. Sukselainen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelanden

Det meddelades, att statsminister Geir Hallgrimsson, Otto Mørch och statsrådet Bo Turesson intagit sina platser i rådet.

Feldt: Herr president! Nordiska ministerrådet har vid denna session förelagt Rådet ett förslag till handlingsprogram. Programets väsentliga förtjänst är att det kort och icke utan pregnans sammanfattar de nordiska samarbetssträvandenas mål och medel över hela det stora fält, som dessa strävanden numera omfattar. Ekonomiska utskottet har i sitt betänkande över förslaget uttalat att ministerrådets arbete bör kunna inrättas efter principerna i programmet. Utskottet utgår därvid från att programmet fortlöpande ses över och att resultaten av denna översyn tillställs Rådet.

Ekonomiska utskottet uttrycker emellertid också en liten suck av besvikelse, som gäller programmets dominerande karaktär av återblick och beskrivning av pågående arbete, medan de framtida arbetsuppgifterna behandlas i allmänna och ofta mycket vaga ordalag.

Jag kan för min del förstå de svårigheter som möter om man i ett kort och översiktligt program skall söka konkretisera samarbetets innehåll och inriktning på många olika områden, där man i dagsläget bara kan formulera mycket allmänna målsättningar. Det krävs i många fall ett tålmodigt och mödosamt arbete, innan parollerna kan transformeras till handfasta och effektiva samarbetsprojekt. I detta avseende kan handlingsprogrammet sägas återspegla vad som är en styrka i det nordiska samarbetet — återhållsamheten med de stora orden och de högtflygande målen till dess man vet att någonting kan uträttas också i praktiken.

Men på åtminstone ett område har ministerrådet i mitt tycke drivit denna blygsamhetens politik för långt. Och vad värre är — programmet speglar här inte verklighetens krav på det nordiska samarbetet. Det jag avser är samarbetet på det ekonomiska området.

Sedan Nordiska rådets förra session har det ekonomiska läget i de nordiska länderna påtagligt försämrats. Praktiskt taget alla länder har svåra externa och interna ba-

lansproblem. I flera länder stagnerar ekonomierna och arbetslösheten växer. Överlag har mer eller mindre smärtsamma omprövningar och ingripanden framtvings i den ekonomiska politiken.

Av hela denna bistra verklighet finns i ministerrådets handlingsprogram knappast ett spår. Visserligen anges två väsentliga mål för det ekonomiska samarbetet — full sysselsättning och ökad prisstabilitet. Men ingenting i programmet antyder att ministerrådet varit medvetet om vikten av de problem vi står inför — den ekonomiska stagnationen, de utbredda strukturproblemen i våra industrier, den tilltagande protektionismen i vår omvärld och, sist men inte minst, oron på valutamarknaderna, som lett till en serie devalveringar också i de nordiska länderna.

Intrycket att handlingsprogrammet idylliserar de ekonomiska förhållandena i Norden och i världen förstärks av att det enda konkreta beslutet om innehållet i samarbetet om den ekonomiska politiken är att det ska bestå av ökat samråd. Ministerrådet utfäster sig sålunda att också i fortsättningen verka för ett ökat informationsutbyte om den ekonomiska politiken. Men det är allt.

Gårdagens debatt i rådet speglade en helt annan oro inför den ekonomiska situationen och ställde betydligt mer långtgående krav på det ekonomiska samarbetet i Norden. I vissa inlägg beskrevs läget som att vi står inför ett val mellan två vägar. Utnyttjar vi inte svårigheterna för att skapa ökat samarbete och större sammanhållning mellan våra länder, är risken stor att vi i stället glider isär. Vi kan tvingas var för sig söka nationella lösningar på problem, som i grunden är gemensamma och där lösningarna därför i bästa fall inte räcker till, i sämsta fall flyttar problemen till våra grannar.

Nu ska det gärna erkännas att det är lätt att ställa krav på ökat samarbete om den ekonomiska politiken, men det är svårt att anvisa vägarna. I ett medlemsförslag från socialdemokratiskt håll har nu tanken väckts att öppna en sådan väg genom en effektivisering och fördjupning av det valutapolitiska samarbetet.

Enligt förslaget skulle det ske i tre steg. Det första är att systemet med konsultation

och samråd i valutapolitiska frågor ges fastare regler och blir ett fortlöpande inslag i de nordiska kontakterna. Det andra är att man försöker nå överenskommelser om hanteringen av valutapolitiken, så att risken för s. k. konkurrensdevalveringar minimeras. Och det tredje är att man i en samnordisk utredning försöker utröna hur de nordiska länderna kan lägga grunden för en bättre samordning av valutapolitiken, som kan bidra till sysselsättning och ekonomisk tillväxt.

Den omedelbara bakgrunden till de här förslagen är det senaste årets erfarenheter av hur de nordiska länderna dragits allt djupare in i den internationella valutaoran. Den tidigare relativa stabiliteten inom det nordiska valutaområdet har avlösts av en rad förändringar i våra valutors inbördes relationer. Den svenska regeringens beslut att lämna det europeiska valutapolitiska samarbetet i den s. k. valutaormen förändrade i ett betydelsefullt avseende förutsättningarna för det nordiska samarbetet på det här området. Tidigare iakttagna former för konsultation och samråd har också utsatts för påfrestningar under den här oroliga perioden.

Det förefaller därför som om utvecklingen på det valutapolitiska området går åt rakt motsatt håll till vad som i det rådande krisläget borde eftersträvas, d. v. s. en förstärkning av samarbetet mellan de nordiska länderna.

En ökad instabilitet mellan de nordiska valutorna försvårar utvecklingen av samhandeln och av det industriella samarbetet. Valutakursförändringar, som har karaktären av renodlat nationella skyddsåtgärder, försvagar utvecklingen i de andra länderna och kan framkalla krav på olika slag av kompensande motåtgärder. Om dessutom de enskilda ländernas valutapolitiska beslut tas i former, som inte tillgodoser önskemålet om samråd i förväg, kan det knappast befrämja samsamarbetet inom den ekonomiska politiken i stort. Och skulle de nordiska ländernas politik på det monetära och valutapolitiska området glida allt mera isär, minskar det givetvis våra möjligheter att utåt uppträda tillsammans och främja Nordens intressen i internationella ekonomiska sammanhang.

Gentemot förslag om valutapolitiskt samarbete brukar den invändningen riktas att det båtar föga att försöka samordna valutapolitiken, om inte samma sak sker med den ekonomiska politiken i stort, så att förutsättningar skapas för en valutapolitisk samordning, t. ex. när det gäller pris- och kostnadsutvecklingen och takten i den ekonomiska tillväxten.

Invändningen är i och för sig relevant. Men vad den pekar på är egentligen att ekonomisk integration och ekonomiskt samarbete måste fortgå samtidigt och parallellt på en rad områden. Likaså måste det samarbetet för att bli framgångsrikt leda till en harmonisering av vissa grundläggande förutsättningar för sysselsättning och levnadsvillkor i våra länder.

Men det är ju just detta som vi allmänt säger oss eftersträva med vårt samarbete i Norden. Låt oss därför, om vi inte bara letar efter förhinder för de obotfärdiga, vända på resonemanget och säga oss:

Ekonomiskt-politiskt samarbete måste börja någonstans. Och den naturliga utgångspunkten är valutapolitiken. Där har våra ekonomier sina mest direkta beröringsytor. Där kan inget land företa sig något utan att det får återverkningar för grannar och handelspartners. Därför är valutapolitiskt samarbete något av både en inkörsport och en grundval för ekonomiskt samarbete i Norden.

Jag underskattar inte de praktiska och politiska svårigheterna att genomföra de här föreslagen. De är i själva verket betydande, både därför att ett mera förpliktande valutasamarbete kräver samordning och hänsynstagande till nordiska intressen också på en rad andra områden och därför att de nordiska länderna genom den senaste tidens händelser hamnat i sinsemellan olika valutapolitiska arrangemang. Men alternativet ter sig minst lika svårt. Det består inte bara av risken för en ekonomisk desintegration i Norden utan också av den dystra utsikten att våra länder i ökande isolering och utan stöd av varandra kan dras djupare in i den onda cirkeln av ekonomisk stagnation, inflation och arbetslöshet.

Statsminister Nordli har föreslagit en gemensam nordisk undersökning av den internationella ekonomiska krisen och dess verk-

ningar för Norden. Det borde vara naturligt, för att inte säga nödvändigt, att de valutapolitiska frågorna får en framskjuten plats i en sådan undersökning. Kunskap kan ofta fungera som en vägröjare för handling. Det är min förhoppning att det kan inträffa också i det här fallet.

Herr president! I ministerrådets förslag till handlingsprogram nämns över huvud taget inte ordet handelspolitik. Det må finnas skäl för detta. Men ministerrådets tystnad på den här punkten kan inte tränga undan det faktum att samverkan på det handelspolitiska området är och förblir en central arbetsuppgift för våra länder.

I själva verket borde frågan om de nordiska ländernas handelspolitiska samarbete tas upp till förnyad diskussion, men nu från en annan synvinkel än under tidigare skeden. I den internationella handeln kan för närvarande två betydelsefulla strukturella förändringar iakttas, som också har ett visst inbördes samband. Den ena är den snabba framväxten av en mer eller mindre dold men likväl högst påtaglig protektionism.

Den andra är tillkomsten av de s. k. nya industriländerna med en helt exportorienterad industri, uppbyggd och ledd av västerländska kapitalintressen. I alla nordiska länder märker vi konsekvenserna i form av svårigheter för vår export och importkonkurrens från länder med kostnads- och produktionsförhållanden, som radikalt avviker från våra.

I den politiska debatten, både här i Norden och internationellt, finns en benägenhet att försöka gå förbi de här problemen. När det gäller den snabba utbredningen av handelshinder och protektionism är en omtyckt metod att försöka *tala ihjäl* dem genom att desto mera passionerat och entusiastiskt predika frihandelns evangelium. Om jag ser med en smula skepsis på denna metod att bekämpa protektionismen beror det inte på att jag tycker illa om frihandel. Tvärtom, för oss mindre, utvecklade industriländer har handelns frigörelse under efterkrigstiden varit en huvudfaktor bakom vår ekonomiska tillväxt. Det beror på att jag tror att det bättre skulle gagna hela frihandelsidén, om vi kritiskt analyserade frihandelns förutsättningar på det globala planet inför de förändringar som världen nu

går igjennom.

Det för mig över till det andra problemet, framväxten av en exportindustri i ett antal länder i Asien och Sydamerika. Här tycks det finnas en allvarlig risk för feltolkning av innebörden i det som sker. I varje fall levererade den svenska statsministern en sådan feltolkning, när han i sitt inlägg igår bestred industrialiseringen av länder som Sydkorea, Hongkong och Brasilien som ett led i utvecklingen mot den nya ekonomiska världsordning som u-länderna krävt. I själva verket torde det vara tvärtom. Vad vi bevittnar är en ny kolonialisering av fattiga länder, där industrier byggs upp med tillgången på billig arbetskraft som avgörande förutsättning. Industrialiseringen sker helt på det internationella kapitalets villkor. De exploaterade länderna tillförs ingen teknologi, ingen bas för sin egen ekonomiska utveckling. Allt inriktas, liksom skedde under den gamla kolonialiseringen, på att tillgodose de rika ländernas behov. Kapitalet och kunnandet och därmed det avgörande inflytandet över industrierna i de här länderna samlas i samma händer — de internationella kapitalintressena. Mycket tyder på att den nya industrikolonialismen kan visa sig bli lika hämmande för den ekonomiska utvecklingen och oberoendet i u-länderna som den gamla råvarukolonialismen.

Jag förordar inte någon omläggning av de nordiska ländernas handelspolitik. Men jag tror att det är nödvändigt att vi gör en realistisk värdering av de strukturella förändringarna i världshandeln och de påfrestningar det skapar för våra länder, och inte döljer problemen bakom allmänt tal om frihandel och ekonomisk utveckling. I den kritiska analysen av Nordens ekonomiska läge, som Odvar Nordli förespråkade, borde en självklar ingrediens vara de nya konkurrensförhållanden vi möter i den tilltagande protektionismen och i uppkomsten av nya industriländer. Om en sådan kritisk analys leder till krav på handling, bör vi vara medvetna om att på handelspolitikens område gäller det mer än på de flesta andra områden att samverka och sammanhållning ger styrka och ökade möjligheter för små länder att hävda sina intressen.

Meddelande

Det meddelades att statsråd Ruth Ryste intagit sin plats i rådet.

Willoch: Hr. president! De nordiske land har i den tid Nordisk Råd har bestått, gjennomlevd en rik utviklingsperiode, som har bragt oss alle i aller fremste rekke i verden med hensyn til velstand og sosial trygghet.

Nå ville det neppe være holdbar historisk analyse å tilskrive Nordisk Råd eller nordisk samarbeid noen avgjørende andel av æren for den økonomiske fremgang. I hovedsak er den kommet som et resultat av at de enkelte land har funnet lønnsom avsetning for sin produksjon på verdensmarkedet — innenfor et videre samarbeid enn Nordisk Råd har hatt grunnlag for å tilrettelegge.

Vi er nå, som flere talere har vært inne på, inne i en periode som er preget av andre tendenser, og som i hvert fall for en tid fremover ser ut til å sette snøvrere grenser for fortsatt vekst, ja, som endog truer med tilbakegang i levestandard for mange. I en slik situasjon er jeg enig i at det er naturlig at vi benytter Nordisk Råds organer til analyse og konsultasjoner og til å presse frem slike også i andre organer.

Man vil sikkert kunne finne bekreftelse på at de nordiske lands økonomiske problemer i ikke liten grad skyldes likeartede feil i den interne økonomiske politikk, som det også vil være mulig å trekke felles lærdommer av. Det viktigste er selvfølgelig å drøfte hva vi i fellesskap kan gjøre for å lette virkningene av krisen. I denne forbindelse er det ikke minst viktig å drøfte hvilke tiltak landene hver for seg bør avstå fra å ta i bruk, for ikke å forsterke problemene for naboene, på en måte som bare kan gjøre krisen vanskeligere og mer langvarig for oss alle.

Den norske regjering vil utvilsomt gjøre klokt i å studere den danske partifelle og økonomiminister Hækkerups kritiske merknader om slik industripolitikk som man er havnet i bl. a. her i Norge. Man kan ikke lukke øynene for at statsstøtte til eksportbedrifter ofte vil føles meget urimelig i de land som må møte slik subsidiert konkurranse på sine egne markeder. Dette kan lett

före til et press for å oppnå beskyttelse mot subsidierte utenlandske konkurrenter, og det kan igjen lede til begrensninger i handelen som gjør krisen verre for alle.

Det er en del som faller for den lettvinde argumentasjon at de aktuelle økonomiske problemer viser nye sykdomstegn ved selve det kapitalistiske produksjonssystem, og som ut fra et slikt syn anbefaler nye restriksjoner for å møte vanskelighetene. Nærmere analyse vil kunne vise at problemene i langt høyere grad er skapt ved feilaktig politikk, mangel på målhold, planløse inngrep i det økonomiske liv og mangel på reelt politisk samarbeid på tvers av landegrensene.

Sosialdemokratene har reagert på et av de foreliggende internasjonale samarbeidsproblemer ved sitt forslag om nærmere valutapolitisk samarbeid i Norden. Selv om det neppe har vært meningen, kommer forslaget på et tidspunkt som nærmest faller sammen med den norske regjeringens alengang på dette området: Den norske devalueringen faller i tid nær sammen med et krav om utbygging av de nordiske konsultasjonene om slike spørsmål, fremsatt av den ansvarlige regjeringens egne partifeller. Men disse partifeller har ikke rukket å komme med kritiske merknader mot andre enn den borgerlige svenske regjering.

Valutapolitikken er et felt der samordning er viktig, men også uhyre vanskelig. De store valutapolitiske avgjørelser i Norden er jo dessverre som regel knyttet til devalueringer, og de fremkommer som resultat av tidligere lettsindighet i den økonomiske politikken, ofte med røtter i flere års utvikling.

For Norges vedkommende tror jeg det er riktig å søke årsakene til devalueringen i en utvikling som begynte i 1974, og det ville ikke overraske om analysen gav tilsvarende svar i Sverige. Det er som regel meget vanskelig å rette opp igjen slike feil ved andre midler når man først er kommet så langt at devaluering er blitt aktuelt. Både den svenske devalueringen i august i fjor og den norske i år er eksempler på det.

Reelt fellesskap i valutapolitikken ville kreve at hele den økonomiske politikken hele tiden innrettes på å holde kostnadsnivået nede, slik at alle nordiske lands varer

kan selges til de valutakurser som man er blitt enig om. Det virker lite sannsynlig at de sosialdemokratiske forslagsstillere vil akseptere slike bindinger på den økonomiske politikken i hvert enkelt land. Men saksområdet nordisk valutapolitikk er meget vel verdt en grundig behandling i nordisk samarbeidsperspektiv, kanskje på et bredere grunnlag enn det sosialdemokratiske forslag angir.

Både på dette og på de øvrige områder for økonomisk politikk er det imidlertid viktig å ha de historiske erfaringer klart for seg, slik at vi ikke unødig isolerer oss fra våre naturlige samarbeidspartnere utenfor vår egen region.

Det er dem som beklager at det nordiske samarbeid har måttet spille en relativt passiv rolle i landenes økonomiske utvikling. Jeg ser det ikke akkurat slik. Hovedsaken er at vi alle i en lang periode har hatt god vekst i vår økonomi, noe som igjen har gjort det mulig å gjennomføre reformer på det sosiale område og når det gjelder det nordiske samarbeids flaggsaker innenfor kultur, utdannelse og forskning.

Dessuten bør vi ikke glemme at det nordiske samarbeid antagelig har sine største muligheter og sin største verdi utenom det snevre økonomiske område. Det dreier seg om å utvide det område hvor hver enkelt føler seg hjemme, og det gjør man i meget høy grad ved harmonisering av immaterielle forhold, kanskje særlig utbygging og utdyping av det kulturelle og språklige fellesskap.

I denne sammenheng må jeg si at jeg oppfatter det som skuffende at det vises så vidt stor negativitet på mange hold overfor de nye muligheter for nordisk TV-fellesskap ved satellitt. I vår tid kan et slikt fellesskap bety overmåte meget for nordisk fellesskapsfølelse i videre forstand og for nordisk enhet.

Nordisk Råd har vist sin store eksistensberettigelse ved kontinuerlig å virke som inspirasjonskilde til harmonisering uten å forutsette likhet, men tilstrebe ensartethet og uten å stenge for impulser fra andre samfunn og regionale organisasjoner utenfor vår egen.

Den arbeidsform som har utviklet seg i rådet i de siste år, har etter mitt skjønn gitt

rådet bedre muligheder til å analysere utviklingen, sektor for sektor. Dessverre er ikke alt som legges på rådets bord av sektoroversikter og handlingsprogrammer helt godt egnet til realistiske og fruktbare analyser, men som arbeidsmetode representerer de en nyttig reform i Nordisk Råds virksomhet.

Men man bör ikke i utålmodighet glemme at det må ta atskillig tid å legge frem gode programmer som skal ta sikte på å møte situasjonen i fem forskjellige land med samordnede tiltak. Og man bör ikke falle for fristelsen til å prøve å vise en handlekraft som ikke er reell, ved å negligjere kravene til skikkelig forberedelse.

Et eksempel som ikke bör følges av flere, er det forslag som ble hastet igjennom på Rådets hittil eneste ekstrasessjon, og som på tross av påvist svak forberedelse ble realisert i rekordfart. Den første beretning fra styret i Den nordiske investeringsbank vil gi muligheter for å komme tilbake til ytterligere belysning av hvilke krav som bör stilles til saksbehandling, för viktige avgjørelser treffes. Banken har nemlig fått så uklare retningslinjer for sitt arbeid at den som nordisk samarbeidsinstitusjon har funnet det riktig å gi lån til en svensk havn til et formål som — avkledd utenomsnakk — kort sagt er å utkonkurrere blant annet norske havner. Men reglene må på den annen side forstås slik at berørte norske havner ikke vil kunne få lån i den nordiske bank for å stå mot konkurransen om trafikk til Norge.

Jeg kan dessverre ikke unngå å få en følelse av at en del av det materiale som vi får til behandling på denne sesjon, også med fordel kunne ha vært noe grundigere gjennomtenkt. Men det er likevel grunn til både å håpe og tro at denne sesjon vil føye seg inn i rekken av jevne arbeidssesjoner som bidrar sitt til å oppfylle Rådets i virkeligheten meget betydningsfulle formål.

Meddelande

Det meddelades att Jón Skaftason intagit sin plats i rådet.

Minister **Lise Østergaard**: Hr. præsident! Det nordiske samarbejde er vokset frem

gradvist og spontant mellem nært beslægtede folk, dels på basis af et i det store og hele ensartet syn på menneskets rettighe-der og samfundets indretning, dels i en erkendelse af, at små lande med stærkt begrænsede menneskelige og økonomiske reserver sammen kan nå betydeligt længere, end de enkelte lande formår hver for sig.

På denne session har det nordiske ministerråd for første gang fremlagt et samlet program for hele det nordiske samarbejde i de nærmest følgende år: "Mennesket og ressourcerne i Norden".

Et grundlæggende træk i dette program er det samme, som er det grundlæggende træk i det nordiske samarbejde i det hele taget. Det er den høje grad af solidaritet, der præger indretningen af det enkelte nordiske samfund, og som har ført til en høj levestandard og ensartede vilkår for det størst mulige antal borgere, altså til en klasseudjævning. Denne solidaritet er overført til den fællesnordiske politik i form af et fælles arbejdsmarked, fælles sociallovgivning, fælles retningslinjer på kultur- og uddannelsesområdet og en fælles miljøbeskyttelsespolitik. Det sidste har meget aktuel betydning. Det er først forholdsvis for nylig, vi har fået øjene op for, at beskyttelsen af det ydre miljø er afgørende, idet man først sent har erkendt, at naturens værdier af både materiel og åndelig art ikke i det lange løb kan klare sig over for en ukontrolleret udfoldelse af moderne teknik.

Da følgerne af miljøskadelig virksomhed ofte ikke blot er et lokalt problem, er det glædeligt, at man er nået frem til en overenskomst, der binder de fire lande til i deres miljøpolitik at tage de samme hensyn til nabolandenes interesser, som man tager til sit eget lands indre interesser.

Denne baggrund for det nordiske samarbejde har ført til en bemærkelsesværdig høj grad af tryghed for de enkelte mennesker i vore lande, en tryghed, der sammen med vores frihed til at tænke, tro og tale og en høj social levestandard fører til en tilstand, som vi i vore dage omtaler med begrebet livskvalitet.

En lang række forhold er endnu ikke opnået, og der er i arbejdsprogrammet angivet en række områder, hvor det kommende arbejde må gøres.

I debatten i går blev retten til arbejde og navnlig unge menneskers ret til arbejde udførligt omtalt. Jeg kunne have lyst til til dette at føje nødvendigheden af fælles bestræbelser i de nordiske lande på at beskytte familier med små børn, således at en tryk opvækst for den næste generation kan sikres. Der er i vore lande parallelle tanker fremme om en øget barselorlov og om ordninger, hvor både en far og en mor har mulighed for en arbejdsfri periode i forbindelse med hvert barns fødsel.

Under debatten i går blev adskillige gange forholdet til den tredje verden trukket frem, og her ser jeg en udvidelse af den tendens, der har ført til det internordiske samarbejde. Den solidaritet, der har præget udviklingen i vore egne lande, og som er overført til det nordiske samarbejde, søges nu også udstrakt til at omfatte den tredje verdens lande. Det er faldet naturligt at finde frem til et nordisk samarbejde på området bistand til udviklingslandene, og der foregår en række udviklingsprojekter i samarbejde mellem de nordiske lande. Det sker i særlig grad i Østafrika, i Tanzania og Kenya, og i Mozambique er der nu startet et fællesnordisk bistandsprogram, som med 26 enkeltprojekter er den hidtil største fællesnordiske bistandsindsats.

Men ud over dette samarbejde, det tosidede samarbejde mellem de nordiske lande og en række af den tredje verdens lande, foregår der også et meget væsentligt nordisk samarbejde igennem de internationale organisationer. De nordiske lande har en fælles repræsentation i Den afrikanske Udviklingsfond, i Den asiatiske Udviklingsbank og i Verdensbankgruppen, og der er et meget nært nordisk samarbejde inden for FN's forskellige organer, ikke mindst i den seneste tid, hvor mange nye strømninger er kommet frem. I ILO, den internationale arbejdsorganisation, i OECD og i Verdensbankgruppen har det efter min opfattelse været af meget stor betydning, at vi har denne faste praksis for en udveksling og en samordning af nordiske synspunkter inden for disse områder. Det er nemlig således, at i flere af de internationale organisationer, hvor vi i de nordiske lande er meget væsentlige bidragsydere, er vi samlet i stand til at øve en ganske væsentlig indflydelse på

grund af vores fælles historiske baggrund, vores fælles motivation i politikken over for den tredje verdens lande og i kraft af, at den nordiske holdning i meget vidt omfang ligger på linje med udviklingslandenes egne ønsker og eget syn på dette samarbejde.

Men det nordiske arbejde i forbindelse med den tredje verdens lande rækker ud over det rent bistandsmæssige. Der finder også et videregående nordisk samarbejde sted i vor almindelige politiske holdning over for undertrykte befolkningsgrupper i Sydafrika og andre steder i verden, og denne politik, der på samme måde er præget af solidaritetshensynet, har fundet en række konkrete udtryk, således under konferencerne i Maputo og Lagos i 1977, og endvidere derigennem at der i øjeblikket arbejdes i en fællesnordisk arbejdsgruppe på at finde frem til, hvilke områder man i fællesskab de nordiske lande imellem kan sætte ind på i en ydre politik i retning af at støtte de undertrykte befolkningsgrupper i den tredje verden, i denne sammenhæng særlig i det sydlige Afrika.

Fra alle sider erkendes det, at vor holdning til den tredje verdens lande ikke tilstrækkeligt varetages gennem vor bistandspolitik og vor solidaritetspolitik. Det er nemlig således, at introduktionen af begrebet "en ny økonomisk verdensorden" med al tydelighed viser, hvor bistandspolitikken må suppleres med et samarbejde på det handelsmæssige, det industrielle og det teknologiske område. Alene herigennem kan man øge muligheden for økonomisk vækst i udviklingslandene, som kan give disse mulighed for at opnå levevilkår, som er mere acceptable, end det i øjeblikket er tilfældet. Sideordnet med vor positive holdning, og den er jo kommet til udtryk mange gange i disse dage, vil det blive nødvendigt at foretage en industriel tilpasning i vore egne lande, som på lang sigt kan fremme den globale økonomiske vækst. Med den nye økonomiske verdensorden er der således tale om ikke bare en solidaritetstilkendegivelse, men om reelle sociale og økonomiske fordele for alle parter, som dog på vejen har deres pris.

De protektionistiske forholdsregler til afhjælpning af vore aktuelle økonomiske problemer virker på kort sigt og kan i me-

get høj grad hindre både os selv og udviklingslandene i at finde de udveje, som kan vise sig at være rammen omkring den langsigtede økonomiske politik, der kan fremme økonomisk vækst på verdensplan. Det er for mig at se meget væsentligt, at vi ikke lader en kortsigtet politik på dette område overskygge vore muligheder for langsigtede, reelle løsninger.

I erkendelse af behovet for at nå frem til en mere ligelig og retfærdig økonomisk verdensorden er der med udgangspunkt i en kerne af lande bestående af de nordiske lande og Holland blevet afholdt en række møder mellem industrilande med samme positive grundholdning til udviklingslandenes problemer, de såkaldte "like-minded countries", de ligesindede lande. Det er gået således i denne gruppe, at et stadig voksende antal industrilande har ønsket at tage del i vore møder, og de sidste af disse har fundet sted i vore nordiske hovedstæder. Vi opfatter dette som udtryk for, at der ude omkring i verden er interesse og sympati for det verdenssyn, som de nordiske lande især er kommet til at stå som eksponenter for. Vi betragter det endvidere som et tegn på, at lande på tværs af eksempelvis EF/EFTA-grupperingerne på uformel vis ønsker at udveksle synspunkter vedrørende mulighederne for at udvikle den nye økonomiske verdensorden, og det er min opfattelse, at de nordiske lande netop nu vil have mulighed for at være formidlere i den nord-syd-dialog, som i øjeblikket har så vanskelige kår.

Hr. præsident! Til slut vil jeg blot nævne endnu et eksempel på fællesnordisk samarbejde, som har den samme grundholdning som de områder, jeg indtil nu har omtalt. Det drejer sig om et fællesnordisk initiativ i FN om iværksættelse af en dybtgående FN-undersøgelse af forholdet mellem nedrustning og udvikling. Som jeg ser det, falder den tanke, der ligger bag Nordisk Råds arbejdsprogram om "menneskene og ressourcerne" helt i tråd med dette initiativ. Denne undersøgelse, der i modsætning til arbejdsprogrammet vil være af global karakter, altså foregår på verdensplan, skal søge at klarlægge militærudgifternes indflydelse på alle områder inden for samfundsøkonomien, dvs. oprustningens eller nedrust-

ningens konsekvenser f. eks. for økonomisk vækst, beskæftigelse, inflation, handelsbalance, forbrug af råvarer og efterspørgsel efter videnskabsmænd og forskere. Det er endvidere hensigten, at FN-undersøgelsen skal søge at belyse forudsætningerne for og fremgangsmåderne ved en planmæssig og kontrolleret omfordeling af ressourcer fra militære til civile formål, kort sagt de bedst egnede metoder til en omstrukturering af verdensøkonomien i forbindelse med en fremtidig omstilling fra oprustning til nedrustning.

Det nordiske forslag vil komme til behandling under FNs ekstraordinære generalforsamling om nedrustningsspørgsmål her i foråret, og vi opfatter det som et meget positivt tegn, at den seneste generalforsamling med consensus har vedtaget, at undersøgelsen skal sættes i gang. Fra dansk side håber vi, at dette nordiske initiativ vil blive et konstruktivt bidrag til at vurdere nedrustningsspørgsmålenes samfundsmæssige sider og de overordentlig udviklede økonomiske problemer, som disse rejser.

Feldt: Herr president! Kåre Willoch fortsætter sin kampanj mot Nordiska investeringsbanken. Den här gången valde han ett konkret låneärende som utgångspunkt för ett nytt angrepp. Men Kåre Willochs beskrivning av beslutet att låna ut pengar för en utbyggnad av containerhamnen i Göteborg var minst sagt vilseledande, och det är detta som har föranlett min begäran om replik.

Det gäller påståendet att syftet med utbyggnaden av hamnen i Göteborg är att konkurrera ut norska hamnar. Jag ifrågasätter om norska hamnar verkligen behöver frukta en utbyggnad av hamnen i Göteborg. Huvudsyftet med den utbyggnaden är att till Norden rädda den containertrafik i stora tonnage som annars skulle gå till de stora kontinenthamnarna Rotterdam, Hamburg och Bremerhafen.

Men detta är inte det egentliga problemet med Kåre Willochs inlägg utan det är att han försöker skapa intrycket att Nordiska investeringsbanken ger lånet direkt i syfte att konkurrera ut norska hamnar.

Investeringsbanken gjorde utomordentligt noggranna undersökningar av konkurrens-

låget. Man anlidade ett norskt konsultforetag, och man hade nära kontakt med hamnmyndigheterna bl a här i Oslo. Detta ledde bankstyrelsen till uppfattningen att det skulle ligga i Nordens intresse att hamnen i Göteborg byggdes ut. Den bedömningen har sedan ifrågasatts från vissa håll, men det är en allvarlig orättvisa mot investeringsbankens styrelse och mot kontrollkommittén, som granskat bankens verksamhet, att beskriva syftet bakom låneärendet på det sätt som Kåre Willoch gjorde, och det vill jag ha korrigerat i rådets protokoll.

Willoch: Vi vil heldigvis få anledning til å komme tilbake til debatten om den sak som hr. Feldt nevnte nå, når vi får innstillingen om beretningen om Den nordiske investeringsbanken til behandling her i Rådet. Men efter hr. Feldts lange redegjørelse nå finner jeg grunn til å utdype mine korte merknader.

Jeg har brukt poengterte uttrykk, det er riktig. Men når formålet med lånet åpenbart er å styrke Göteborg havns evne til å trekke til seg containertrafikk, må det etter mitt skjønn være klart at dette vil gå på bekostning av andre nordiske havner som har containertrafikk, og blant disse er Oslo. Jeg kan legge til at havnemyndighetene i Oslo, altså de som er ansvarlige for Oslo havn, er meget bekymret over den virksomhet som Göteborg havn utfolder for å trekke til seg trafikk, hvilket i praksis nødvendigvis vil si fra bl. a. Oslo.

Nå gjorde jeg det i mitt innlegg ved en bemerkning klart at dette ikke er Investeringsbankens egen fremstilling av forholdet. Det regnet jeg som nokså selvsagt. Men jeg mente meg berettiget til å fremstille dette som en avledning av utenomsnakk i saken. Og det som da blir igjen, er at denne lånetransaksjon er et virkemiddel for å ta containertrafikk fra bl. a. andre nordiske havner, blant dem Oslo, men også andre nordiske havner. Det er jeg fullt oppmerksom på. Og det må da være tillatt å si hva man mener om dette, og konstatere at Investeringsbanken her har gått langt utenfor rammen av en rimelig fortolkning av begrepet "nordisk interesse."

Når det så gjelder den interne norske behandling, er det riktig at denne har vært

meget uklar. Først var det noen som mente at dette var i orden. Så var det noen som mente at det ikke var bra. Og så var det fiskeriministeren som personlig gav et signal om at en uttalelse om at man kanskje burde se nærmere på saken, likevel ikke var ment som en negativ instruks. Jeg nevner dette fordi jeg tror det er riktig å gjøre klart at ansvaret for denne transaksjonen i forholdsvis høy grad faller på den norske fiskeriminister, og en del av den norske sentraladministrasjon. Men det forhindrer jo ikke at medlemmer av Rådet er berettiget til å si hva de mener om selve transaksjonen. Det har jeg gjort, og jeg skal få komme tilbake til det mer utførlig ved en senere anledning.

Feldt: Herr president! Det är naturligtvis viktigt att bankens handläggning av låneärenden ingående granskas. Om bankens styrelse skulle fatta beslut som skadar de nordiska intressena, bör det påtalas. Men det jag invänder mot är att Kåre Willoch använder detta låneärende, som har blivit omdiskuterat, till ett allmänt angrepp på investeringsbanken och beskriver den som en onödigt och farlig institution i Norden.

Jag tycker att detta är allvarligt, herr president. Vi har samlats här för att försöka bygga upp en gemensam politik här i Norden också på det ekonomiska området. Det tillfället väljer Kåre Willoch för att fortsätta kampanjen mot investeringsbanken. Men Kåre Willoch är ganska ensam om sin uppfattning. Det tror jag är bra för det nordiska samarbetet.

Willoch: Jeg noterer med interesse at hr. Feldt ikke har et eneste ord å legge til når det gjelder den konkrete lånesak, men finner nå å måtte innfortolke visse motiver i mitt innlegg for desto sterkere å ta avstand fra det. Det er typisk for en debattform som jeg finner det overflødig å karakterisere ytterligere, men likevel ikke overraskende.

Jeg har også kritiske merknader til Investeringsbanken, det er ganske riktig, og det er en selvfølge at vi når vi får beretningen fra Den nordiske investeringsbank til behandling, også foretar en generell gjennomgåelse av långivningen og herunder om denne er i overensstemmelse med de forutsetninger som ble etablert da banken ble

opprettet. Det er helt selvsagt. Men det kan da ikke hindre at man tar en særlig interessant lånesak og belyser den, som en anledning til å vurdere et konkret tilfelle som kan si noe om hva banken bör eller ikke bör engasjere seg i. Og når hr. Feldt så reagerer med den slags avstandtagen fra taleren istedenfor å konsentrere seg om saken, sier det mer om hr. Feldt enn det sier om meg. Det våger jeg å påstå.

Bratteli: Jeg hadde ventet at denne saken ville komme i forbindelse med innstillingen fra vedkommende utskott, og den kommer vel igjen da. Jeg skal komme tilbake til selve saken. Men siden det er rullet opp på denne måten, vil jeg gjerne understreke på vegne av i hvert fall min del av den norske delegasjon at når det gjelder den form for kritikk i det spesielle tilfelle som hr. Willoch har tatt opp i det norske Storting og ført videre her, står hr. Willoch og hans gruppe helt alene om den i det norske Storting.

Willoch: Det er ikke uvanlig at opposisjonen eller det største opposisjonsparti i Norge tar opp kritikk som sosialdemokratene har vanskelig for å slutte seg til. I dette tilfelle er det nødvendig å legge til at tvil om berettigelsen av denne lånesak ble uttrykt av en langt større gruppe enn hr. Bratteli nevnte, men det er riktig at det var noen forskjell på formen.

Bratteli: Jeg har intet håp om at hr. Willoch noensinne vil gi avkall på å ha det siste ord i et replikkordskifte som dette. Likevel vil jeg gjerne føye til at ikke bare sosialdemokratene, men samtlige andre partier i Stortinget ikke sluttet seg til hans form for kritikk.

Willoch: Jeg får bare gjøre oppmerksom på at efter reglementet i det norske Storting har den hvis tale replikken er rettet til, krav på, og efter praksis nærmest plikt til, å svare på alle innvendinger som kommer mot innlegget, selv om hr. Bratteli ikke liker dette.

Jeg bör kanskje få nevne at i det norske Storting uttalte samtlige partier, inklusive hr. Brattelis, tvil om riktigheten av denne långivning. Jeg vil anbefale rådets medlem-

mer å lese gjennom vedkommende innstilling fra Stortingets utenrikskomite, så vil de se at den kritiske holdning er vesenlig mer utbredt enn hr. Brattelis innlegg nå gav inntrykk av.

Statsminister Geir Hallgrímsson: Hr. præsident! Idet jeg uttrykker min glæde over at deltage i Nordisk Råds möde her i Oslo, vil jeg takke vore norske venner for deres store gæstfrihed.

Desværre var jeg forhindret i at deltage i generaldebatten i går, men jeg har erfaret, att den var interessant.

Ganske vist höder 25 års jubilæet og festlighederne i forbindelse med det fortiden til, men netop derfor bör vi hæve vort blik og sigte mod fremtiden.

Vi er inde i en ny epoke. Nordisk Råds præsident, Trygve Bratteli, sagde i sin tale på mödet i Helsingfors sidste år:

”Nordisk samarbeid skal ikke være noen dramatisk engangsoperasjon. Til hver tid må den politiske interesse følge oppmerksomt det som skjer, og stille de oppgaver som kan trygge arbeid og inntekt for de brede befolkningsgrupper.”

I den forbindelse må vi spørge os selv, om vi i kraft af nordisk samarbejde kan sikre de nordiske landes befolkning forbedrede arbejdsmuligheder og öget indkomst.

De nordiske landes regeringer har i de sidste dögn eller uger foretaget en række ökonomiske indgreb for at styrke disses hjemlige ökonomi.

Den ottende februar blev det besluttet af den islandske regering at gennemföre den af Centralbanken foreslåede nedskrivning af den islandske krone på 13 pct. Denne beslutning er et led i en række ökonomiske indgreb foretaget for tiden af regeringen for at sikre fortsat fuld beskæftigelse, söge inflationen dæmpet og forbedre landets stilling over for udlandet.

Det er klart, at alle de nordiske lande har ökonomiske problemer, og hvert land for sig må tage sine forholdsregler, men på samme tid indse nödvendigheden af at stile imod en koordinering af de ökonomiske foranstaltninger, sådan at de foranstaltninger, der træffes i det ene land, ikke skader de andre.

Den største økonomiske fremgang er sket i perioder, hvor der er tale om frihandel, og hvor der ikke forekommer offentlige indgreb i markedsføringen. Der bør derfor lægges særlig vægt på at opretholde dette system.

Som medlemmer af EFTA og EF har de nordiske nationer som hovedregel forpligtet sig til for almenhedens gavn at følge frihandelsprincippet. Det er dog klart, at de respektive landes økonomiske politik har medført visse risikomomenter for den indbyrdes konkurrenceevne dem imellem, i industri, fiskeri og landbrug.

Forskellige subsidier af landbrugsprodukter i de enkelte lande forhindrer lønsom eksport af disse produkter, men de har ganske vist længe haft en vis særstilling.

Det samme subsidie- eller støtteproblem er opstået mellem de nordiske lande på forskellige industrielle områder som f.eks. skibsbygningsindustrien.

Begge disse områder berører Island med overproduktion af lammekød og en ung, spirende skibsbygningsindustri.

Må jeg få lov til specielt at nævne fiskerirøringen, ikke på grund af Islands særstilling, men netop for gennem dette eksempel at pege på dette problem, Norden må prøve at løse, ikke alene os imellem, men også og ikke mindst i vores handel med andre nationer.

I nogle af de nordiske lande får fiskerirøringen betydelige økonomiske subsidier, samtidig med at disse nordiske lande konkurrerer med hinandens fiskeprodukter på udenlandske markeder. Island kan derimod ikke subsidiere fiskeriet, idet det udgør grundlaget for al anden økonomisk aktivitet i landet. Subsidier til fiskerirøringen ville indebære almen beskatning af befolkningen, hvilket sænker levestandarden.

Det er naturligvis også virkningen af subsidieringen i andre nordiske lande, selv om virkningerne der bliver lettere skjult. Islands eksempel er klart på grund af ensidigheden af Islands erhvervsliv, men genspejler ikke desto mindre den nordiske problematik på dette område, hvor man retfærdiggør forskellige støttetiltag for at bevare beskæftigelsen og føre en bestemt distriktspolitik.

Dette problem er blevet diskuteret på

statsministermøder og i Ministerrådet, og jeg håber, at undersøgelse af problemet fører til samarbejde, i stedet for at man skader hverandre.

Det nære nordiske samarbejde og hyppige gensidige besøg af repræsentanter fra den brede befolkning i de forskellige samfundslag i de nordiske lande medfører, at der foretages en sammenligning af befolkningens økonomiske stilling i de forskellige lande i Norden.

En sådan sammenligning kan i og for sig være til gavn, selv om nationalindtægterne naturligvis er forskellige i de nordiske lande, idet den kan opmuntre til øget indsats, hvis den er bygget på et solidt grundlag. Denne sammenligning er imidlertid noget misvisende, idet den ofte er baseret på ret forskellige forudsætninger.

I Islands tilfælde henvises der ofte til det øvrige Norden ved sammenligning af befolkningens stilling, fordi de andre nordiske lande gerne er vores forbillede. Det ville klart være en fordel, hvis det ved samarbejde mellem landenes eksperter på dette område lykkedes at gennemføre en sådan sammenligning på en både troværdig og let forståelig måde.

Selv om levevilkårene i Norden muligvis er forskellige fra ét land til et andet og eventuelt fra én landsdel til en anden, er der dog slet ikke tale om den kløft, der er en kendsgerning mellem os og udviklingslandene i den henseende.

Hvis vi vil være i overensstemmelse med vores erklærede politik over for udviklingslandene, må vi være beredt på i fremtiden at møde direkte og indirekte konkurrence fra disse lande, efter at bistand til udviklingslandene har høstet resultat. Vi kan ikke på det tidspunkt bortforklare konkurrencen med for lave lønninger eller mangel på sociale ydelser i udviklingslandene, men vi kan naturligvis prøve på at stimulere, at der i udviklingslandene sker den samme udvikling på disse områder, som er sket i industrilandene.

Det kan kun virkeliggøres under frihandel og demokratisk styreform, som har været grundlaget for udviklingen i de fleste industrilandene. Uden at blande os i andre landes styreform eller indre anliggender bør de nordiske nationer dog tage hensyn til

dette ved bistandsprojekter i udviklingslandene.

Det er ganske vist klart, at Islands bidrag til udviklingslandene er alt for beskedent, og det ville ikke nytte noget, hvis ikke vi deltog i et samarbejde på dette område med de andre nordiske lande. Muligvis kan det samme siges om flere af de nordiske lande, fordi vi hver for sig er små, men af betydning, når vi samarbejder.

Om denne kendsgerning kan stimulere nordisk samarbejde på forskellige fronter, beror på, at det enkelte menneske og almenheden i de nordiske lande føler samhørighed.

I den forbindelse vil jeg gerne komme ind på en sag, som er af en anden karakter, end hvad jeg før har berørt, men som man efter min mening burde ofre større opmærksomhed for at styrke samhørigheden, nemlig nordisk samkvem inden for sport.

Når jeg kommer ind på denne sag her og nu, er det, fordi jeg mener, at man netop her har den bedste mulighed for at gøre en indsats til gavn for den unge generation i Norden. Samkvem inden for dette område bevirker, at de unge på en sund og heldig måde lærer deres nordiske frænder og deres lande at kende. Det nedbryder sprogbarrieren og kan anspore til yderligere samarbejde på mange andre områder.

Jeg vil til slut sige, at vi i Island med glæde lægger mærke til, at det nordiske samarbejde er i stadig vækst, og vi mærker overalt interessen for dets fremgang.

I Nordens Hus i Reykjavik foregår der et livligt kulturelt arbejde, og der afholdes nordiske konferencer og møder. Men hvad der ikke mindst er anledning til at glæde sig over, er hvad der må vække opmærksomhed, er det faktum, at den brede befolkning i vid udstrækning tager aktiv del i nordisk samarbejde. Foreningen Norden har nu knap 12 000 aktive medlemmer, der findes lokalforeninger over hele landet, og det siger ikke så lidt. Befolkningens interesse og forståelse må da også være en hovedhjørnesten, hvorpå nordisk samarbejdes fremtid bygges.

Multinationale indtryk og indflydelse spiller en større rolle i dag end nogen sinde før, og vi i Norden må ikke kun være modtagere på dette område, men samtidig be-

vare og formidle vor kulturarv videre inden for et jævnyrdigt nordisk og multinationalt samarbejde.

Hernelius: Herr president! En svensk statsminister reste en gång under 1950-talet till Sydeuropa på semester, och när han återvände hem tillfrågades han av pressen om det inte var svårt att börja regera igen efter denna paus i söderns länder. Svårt — sa han; ni förstår nog vem jag talar om — det är verkligen inga bekymmer att regera i ett land med ständig högkonjunktur.

Det var då det. Ständig högkonjunktur och oavbruten tillväxt karakteriserade faktiskt Norden, låt vara med variationer och pauser, under 1950-talet och senare. Nordens stora exportvaror, träprodukter och malm, hade god avsättning, sjöfarten blomstrade och varven levde, internationellt sett, i högönskelig välmåga.

I dag är läget ett annat. Tillväxten har upphört, betalningsbalanserna visar underskott och omfattande utländsk upplåning är ofrånkomlig. Arbetslösheten är hög — skrämmande hög i fråga om de unga.

Priserna på våra exportvaror sjunker alltså. Varför har det blivit så? undrar många. Är det fel på systemet jämfört med andra system? Förvisso är inget system ofelbart, ekonomiskt eller av annan art, men de som i dag betvivlar vårt system har möjligen råkat tro på att ständig högkonjunktur skulle råda just i Norden. Var står det skrivet att våra länder — som för några århundraden sedan var i ett läge som närmast kan påminna om u-ländernas — skall ha den nära nog högsta levnadsstandarden på jorden, den bästa sociala tryggheten och den rikligaste välfärden för alla tider?

Efter oljekrisen för några år sedan började ju en gigantisk omfördelning av världens rikedomar. Den omfördelningen är väl egentligen bara påbörjad, och för oss som lever i länder med kyligare klimat är den kanske särskilt påkostande. I hägnet av denna utveckling blev våra stapelvaror mindre efterfrågade, sjöfarten och varven kom i kris. Läget försämrades möjligen också därav att många i det längsta vägrade tro på att något nytt hade inträffat och fortsatte att gå vidare i gamla hjulspår. För att ta ett exempel: u-landshjälpen höjs fortfarande,

numera med hjälp av upplånade medel.

Delvis kan man väl tala om en strukturförändring. Hur omfattande den blir vet ingen. Sådana förändringar har inträffat förr. Sillfisket försvann en gång i tiden från Danmark och Skåne. Östersjöhandeln med Gotland som centrum flyttades till andra delar av Europa. Tidigare mycket givande koppar- och silvergruvor i Sverige lades på sin tid ner, efter att under århundraden ha bringat stora rikedomar i dagen. Alla dessa svårigheter kunde emellertid bemästras, och så blir nog fallet även denna gång.

Hur är det då i länder med andra system? Ingalunda är dessa oberörda av krisen. I marxismens och leninismens Kina lär också stålverk stängas. I Cuba, ett annat marxistiskt-leninistiskt land, löser man ungdomsarbetslösheten på sitt sätt: uniformen sätts på, tusentals män skickas att strida över havnen.

Levnadsstandarden i länder med olika ekonomiska system skall jag inte gå in på här — det skulle kräva för lång tid — men arbetsmarknaden i väst kan inte jämföras med den i öst. I öst har fackföreningarna ingen eller ringa strejkrätt. Arbetsmarknaden är sluten. Tvångsarbete kan ibland vänta den late, t. o. m. svårt med hjälp av ransoneringssystemet. I öststaterna tar sig krisen uttryck i att varorna försvinner från butikerna — som köttet i Polen — och de långa köerna. Aldrig upphör man att förvånas över — när man tänker på effektiviteten i olika system — att supermakten i öst, som kan skicka upp satelliter i skyn, icke under 60 år har kunnat på hemmaplan lösa de enklaste problem inom varudistributionen.

Men de arbetslösa i Norden är inte hjälpta med att läget varit värre förut, det är sant. Med all kraft måste man instämma i vad Tastesen, Nordli och K. B. Andersen i går sade om ungdomsarbetslösheten som vårt stora problem, ett problem som vi måste komma till rätta med för människornas skull men också för demokratins skull.

Däremot hade jag kanske svårt att följa utrikesminister K. B. Andersen när han jämförde systematiska permanenta undertryckanden av elementära mänskliga rättigheter på sina håll med detta vårt ungdomsarbetslöshetsproblem, som faktiskt icke till-

skapats med vår vilja eller medvetet, och som vi försöker avlägsna så snart som möjligt. Jag tror inte att man i de länder, där mänskliga rättigheter förtrycks, har den ringaste tanke på att avlägsna detta förtryck.

Nu några ord om valutorna.

En talare i går sade att rådet vid förra sessionen, i Helsingfors, hade blivit helt överraskat av den svenska devalveringen. Till det är väl bara att lägga, att om icke rådet blivit överraskat hade någon devalvering inte kunnat göras. Varje devalvering och revalvering måste ju hållas hemlig, kan icke tillkännages i förväg. Detta är lika naturligt som att riksbanksledningarna och finansministrarna måste underrättas i tid. Så torde också ha skett i fråga om de svenska devalveringarna. Om det sedan på något håll brustit i de inre kommunikationerna är detta en annan sak.

Statsminister Sorsa sade nyss från denna talarstol, att det samlade resultatet av de gemensamma nordiska devalveringarna har blivit magert. Enligt svensk uppfattning stämmer kanske inte detta vad gäller länder utanför Norden — där bedöms nog resultatet av de åtgärder, som blev nödvändiga, såsom hittills ganska goda.

Herr Feldt kom också in på valutafrågorna och den motion som han jämte andra socialdemokrater har väckt. Behandlingen av den motionen i ekonomiska utskottet skall icke här föregripas, men som Holkeri framhöll i går har en del av de åtgärder, som herr Feldt efterlyser, redan vidtagits. Beträffande andra är det nog, som herr Feldt själv antydde, stora svårigheter i fortsättningen om man förutsätter den gemensamma politik, den gemensamma ekonomiska kurs och över huvud taget de gemensamma ansträngningar i fråga om valutorna som tecknas i motionen.

Herr Feldt gjorde också en del missvisande antydningar. Han påstod att det svenska devalveringsbeslutet och beslutet att lämna valutaormen hade träffats utan rådslag i förväg. Detta är faktiskt ett misslag. Det förekom diskussioner i principfrågan alltsedan juni 1977, även om själva devalveringsbeslutet icke kunde tillkännages förrän några dagar innan det fattades.

☐ Ett annat misslag gjorde herr Feldt när

han antydde, att Sveriges åtgärder skulle vara anledningen till splittringen i Norden i fråga om valutorna. Det är faktiskt så, herr Feldt, att Finland och Island inte har varit med i ormen, och ansvaret för det kan faktiskt inte Sverige påta sig.

Herr Feldt behöver kanske också erinras om vad Willoch nyss sade: att valutaändringar som regel är resultat av en föregående politik. Som exempel på detta kan nämnas att då den nya svenska regeringen ärde valutabekymren i augusti—september 1976 hade en tredjedel av valutareserven försvunnit. Det var i detta läge den nya regeringen måste handla.

Herr president! De ekonomiska problemen dominerar vid denna session. Tidigare har säkerhetsproblemen ofta tagit stort utrymme. Även denna gång hade det, som herr Sundqvist erinrade om i går, funnits anledning att behandla säkerhetsproblemen. Vårt grannskap är ingalunda riskfritt. Vi gläds över att avspänningen i stort fortsätter, men vi känner ibland också av isiga vindar. Svårigheterna i Belgrad är ett utslag av detta — Belgradkonferensens öde är ju fortfarande ovisst. Över huvud taget förefaller det som om den amerikanska presidentens strävan att föra in frågan om de mänskliga rättigheterna på det världspolitiska planet har medfört en påfallande klimatförändring, en kyligare atmosfär. För vårt eget vidkommande är det väl riktigt, som en av de eminent sakkunniga i Norge nyligen uttryckte saken, att en stabilisering i Centraleuropa möjligen kan öka trycket på flankerna.

Jag skall inte fördjupa mig i dessa ting — vi är anbefallda att inte tala under mer än åtta minuter. För vår del i Nordiska rådet är det väl bäst att vi fortsätter att söka stärka våra gamla nordiska positioner genom arbetet på traditionella fält: i fråga om rättsordning, kulturpolitik och sociallagstiftning, men också att med hjälp av ny teknik söka vinna nytt utrymme för vad som kan åstadkommas tack vare den. Jag tänker på den möjlighet som nu synes stå oss till buds, att föra in vår gemensamma nordiska kultur i hemmen via TV-satellit. Kostnaderna för miljoner antenner, av vilka åtskilliga säkert kan resas som resultat av gammal nordisk husflit, väger nog mindre

tungt än det omätliga värdet av det rikare utbud som kan bli vårt och det rikligare och mångsidigare flöde av gemensamma nordiska kultursatsningar som *bör* bli vårt.

Statsråd **Kleppe**: Hr. president! De ekonomiske problemene som har rammet industrilandene, deriblant våre nordiske naboland, setter også sitt preg på Norges situasjon. Vår utenriksøkonomi er rammet med full tyngde. Vår skipsfart er inne i sin verste krise i vår generasjon, en krise som synes å bli langvarig. Store deler av industrien er rammet av sviktende etterspørsel og priser.

På grunn av vår motkonjunkturpolitikk har vi unngått at den svekkede utenriksøkonomien hittil har fått særlige virkninger på sysselsettingen. Vi har i dag et stort sett meget stramt arbeidsmarked, med en arbeidsløshet i fjor på ca. 1 pst. Vi har hatt en sterk produktjonsvekst i fireårsperioden fram til 1977, rekordhøye investeringer og sterk realinntektsvekst for ulike grupper. Baksiden av medaljen har vært en sterk kostnadsvekst, særlig i 1974 og 1975, og store og voksende underskott på betalingsbalansen overfor utlandet. Så lenge disse underskottene for en vesentlig del refererte seg til oljesektoren i Nordsjøen og skipsfarten, mente Regjeringen at de var akseptable. Men fra og med 1977 har situasjonen endret seg. Nå er det "fastlands-Norge", altså Norge bortsett fra oljesektoren og skipsfarten, som får den sterkeste gjeldsøkningen. Og vi kan nå konstatere at dette bare vil forverre seg om vi ikke greier å minske importen og øke eksporten. Oljeinntektene kommer atskillig langsommere enn tidligere antatt, og strekker inntil videre ikke til for å crstatte bortfall av inntekter fra vareeksport og skipsfart.

Ennå så sent som for ett år siden så vi langt mer optimistisk på utsiktene. På linje med OECD regnet vi med et klart konjunkturoppsving — en fortsettelse av veksten i 1976. OECDs vedtatte strategi for perioden fram til 1980 var som kjent en gjennomsnittlig vekst på 5 pst.

I dag vet vi at vekstoptimismen ikke har slått til for 1977, og at den heller ikke vil gjøre det for 1978. Vi har hittil heller ikke

fått noen tegn på at 1979 vil bli noe bedre. De seneste månedene har prognosene gradvis endret seg i negativ retning.

Når veksten vil bli så svak i 1978, henger det bl. a. sammen med at det i de siste månedene ikke har skjedd endringer av betydning i den økonomiske politikk i de ledende industriland.

Slike tiltak er heller ikke varslet, og selv om det utover våren skulle bli satt i verk betydelige ekspansive tiltak i flere av de store landene, vil nok dette være for sent til å påvirke veksten fra 1977 til 1978 nevneverdig.

For de vesteuropeiske landene, som avtar mesteparten av de nordiske lands eksport, er konjunkturutsiktene spesielt svake. Dette gjelder ikke minst Norden selv. Mens det for de europeiske OECD-land under ett ventes en vekst i bruttonasjonalproduktet på 2 1/2 pst. i 1978, ventes det ingen vekst for Sverige og Finland og bare 1 pst. for Danmark. Også for Norge vil veksten bli lav når vi ser bort fra oljen. Veksten i OECD kan lett bli enda lavere enn prognosen, hvis pessimismen i næringslivet og blant lønsmottakerne får bre seg. Og dette kan lett skje i en situasjon hvor arbeidsløsheten er økende, industriproduksjonen stagnerer og forbrukerne sparer en økende del av sin inntekt.

Dersom det ikke blir foretatt snarlige stimulerende endringer i den økonomiske politikk i medlemslandene, vil det være fare for at det oppstår en enda vanskeligere betalingsbalansesituasjon innad i OECD-området. En rekke mindre industriland, deriblant de nordiske, har nå hatt store underskott i sin utenriksøkonomi så lenge at en omlegging til en enda mindre ekspansiv økonomisk politikk i enda flere land kan tvinge seg fram.

Det er denne situasjonsbedømmelse som ligger til grunn for våre nye prognoser for Norges vedkommende. Ved å legge nye og vesentlig mer pessimistiske forutsetninger om utviklingen på våre eksportmarkeder — og her veier utviklingen i våre nordiske naboland tungt — får vi en dramatisk forverring av våre eksportinntekter. Dette — sammen med enda dårligere utsikter for skipsfarten og en omfattende nedjustering av de forventede oljeinntekter — gir oss

store underskott i utenriksøkonomien. Når vi legger om den økonomiske politikken, er det spesielt for å minske disse underskottene.

Vi tar sikte på å bringe veksten i privat konsum, som har stor importhandel, ned til et minimum, samtidig som veksten i investeringer og offentlig konsum dempes ned. Industriinvesteringene vil vi fortsatt holde på et høyt nivå av hensyn til næringslivets framtidige konkurransevne. Spesielt ressurskrevende reformer vil i stor utstrekning bli skjøvet på framtiden.

Disse tiltakene vil føre til en neddemping av importen. Enda viktigere er en bedring av eksporten. Økt eksport forutsetter større etterspørsel etter våre varer og/eller økt konkurransevne for vår konkurrerende industri. Hovedvirkemidlet her må være en sterk neddemping av veksten i nominelle kostnader. Dette er en sentral målsetting for vår inntektspolitikk framover. Forskjellen i kostnader pr. produsert enhet mellom vår industri og konkurrentenes er imidlertid for stor til at en bare kan basere seg på dempet kostnadsvekst, om en samtidig vil ha høy sysselsetting. Derfor kom Regjeringen til at det i tillegg ville være nødvendig å nedskrive kronen med 8 pst. Det gir en nesten umiddelbar bedring i kostnadsstasjonen for norske bedrifter.

Det er grunn til å ha betydelige betenkeligheter overfor en slik bruk av valutapolitikken. Under normale forhold, med høy sysselsetting, må en regne med risikoen for kjedereaksjon av kompensasjoner og prisvirkninger. Det er imidlertid mye som tyder på at det de siste månedene har skjedd en holdningsendring hos flertallet i det norske folk i retning av å ta de byrder som situasjonen krever. Det er derfor rimelig håp om at valutajusteringen denne gang vil bli vellykket. At den skjer som ledd i en større pakke av tiltak, er i denne sammenheng avgjørende.

Dersom vi skal lykkes i å forbedre konkurransevnen varig og dermed trygge sysselsettingen i de utsatte næringer, må nedskrivningen også kombineres med tiltak som begrenser pris- og kostnadsstigningen. Det er derfor iverksatt en midlertidig meget streng prisstopp, som senere vil bli avløst av mer selektive pris- og avansereguleringer.

Dette må ses i sammenheng med inntektsoppgjøret i vår. Regjeringen legger stor vekt på at alle grupper viser stor moderasjon i dette inntektsoppgjøret.

Sysselsettingsmulighetene i de konkurranseutsatte næringer vil avhenge av vår internasjonale konkurranseevne. En hovedoppgave i den økonomiske politikken blir derfor å bedre vår kostnadssituasjon og å holde investeringene i industrien på et høyt nivå. Dette innebærer en gradvis omlegging av næringspolitikken bort fra tiltak som bare tar sikte på å opprettholde eksisterende arbeidsplasser, til tiltak som sikter mot omstilling til virksomhet med varige vekstmuligheter.

Arbeidsmarkedet ventes å bli mindre stramt i tiden framover, slik at tallet på registrerte ledige vil stige noe. Regjeringen har fortsatt full sysselsetting som det viktigste mål i den økonomiske politikken. Et mindre stramt arbeidsmarked vil dempe lønnsglidningen, noe som etter hvert vil bidra til å opprettholde sysselsettingen i de konkurranseutsatte næringer.

Hvert enkelt land i Norden har gjennom omfattende, til dels smertefulle omlegginger av den økonomiske politikken, tilpasset seg den nye situasjonen i verdensøkonomien. For flere av dem har dette bl. a. ført til en omfattende arbeidsløshet. Det har ikke vært til å unngå at disse nasjonale omstillingene har rammet andre land, ikke minst nabolandene. De nye norske tiltakene, med fall i importen i år, kan således ikke unngå å virke inn på utviklingen i våre naboland.

Denne uheldige skruen nedover ser vi i forholdet mellom alle de industrialiserte land. Det er et fenomen nordiske representanter har påvist gang på gang i internasjonale fora, og adressen har kanskje særlig vært Vest-Tyskland. Det har hittil hatt liten virkning i retning av sterkere ekspansjon i de land som i dag har styrke til å makte dette.

Blir dette et varig fenomen? Eller vil vi igjen oppleve et konjunkturoppsving av "gammel type" og i tilfelle når? Eller står vi i virkeligheten overfor en systemkrise, som er i ferd med å lede oss inn i en ny type verdensøkonomi, vesentlig mindre fordelaktig ut fra de små industrilands synspunkt? Det hersker stor usikkerhet om

dette. De internasjonale organisasjonene har bare i begrenset utstrekning bidratt til å klarlegge utviklingstendensene. Disse organisasjonene baserer seg nok i de fleste fall på forestillingen om at det nåværende tilbakeslaget snart eller etter hvert vil bli avløst av en tilbakegang til forholdene som de var før krisen, en antakelse som en nok bør drøfte.

De nordiske land har i de siste tiårene åpnet sine grenser for stadig mer vidtgående varebytte og arbeidsdeling overfor resten av verden. Vi har tjent på dette gjennom en sterk og jevn økonomisk vekst basert på en rask teknologisk utvikling og en spesialisering muliggjort av store, åpne verdensmarkeder. Om vi på en rekke områder ikke lenger ble konkurransedyktige på grunn av vår høye og jevnt fordelte levestandard, har vi uten store problemer kunnet erstatte det tapte med ekspansjon på andre områder.

Slik er det ikke lenger. Konkurransen fra en økende rekke halvutviklede land i Asia og Latin-Amerika føles stadig hardere. Vil industrilandene i årene som kommer, makte å opprettholde de åpne grensers politikk også i forhold til disse landene? Jeg tror, på linje med det Feldt nettopp var inne på, at det er grunn til fordomsfritt å drøfte disse nye problemstillingene.

Dette er problemer som med fordel bør kunne drøftes og analyseres på nordisk basis.

Det samme gjelder de valutapolitiske problemstillingene som er lagt fram i forbindelse med dette møtet i rådet. Jeg stiller meg tvilende til hensiktsmessigheten ved å behandle valutapolitikken for isolert fra de økonomiske spørsmålene som vi ellers har behov for å drøfte på felles nordisk basis. En praktisk måte for raskt å få i gang det ønskelige samarbeid kan være at Ministerrådet — arbeidsministrene — nå påtar seg å følge opp det forslag i tre punkter som Odvar Nordli la fram i sitt innlegg i går. Ved den kartlegging og analyse som der antydes, kan man få et bedre grunnlag for å vurdere muligheten både for felles nordiske tiltak og tiltak som vi ønsker iverksatt i en videre internasjonal sammenheng. Med vår avhengighet av verden omkring oss er ikke minst det siste viktig. I en slik felles nordisk

utredning hörer också valutapolitikken naturligt hemma.

Marjatta Väänänen: Herr president! Av Nordisk statistisk årsbok för år 1977, som har utkommit till Nordiska rådets 26:e session och som vi har fått tillfälle att studera under de senaste dagarna, får man en utmärkt bild av hur omfattande rådets arbete är. Medan det år 1960 utkom två och ännu år 1962 bara 10 betänkanden i NU-serien, har deras antal sedan mitten av 70-talet årligen varit 35 eller flera för att inte tala om rådets alla andra publikationer. Som ett tecken på att publikationsverksamheten verkligen sträcker sig över hela skalan av mänsklig aktivitet vill jag bara nämna några exempel: "Straffesystemer i Norden", "Läkemedel och trafik", "Bilmekanikerutbildningen i Norden", "Förörternas kulturliv" samt "Förtids- och invalidpension i Norden".

En medborgare som vill göra sig bekant med förhållandena i de nordiska länderna, har furstliga möjligheter för detta. Men hur många gör detta? Går ett gott material förlorat? Då man bedömer det vida arbete som utförts inom Nordiska rådet och dess tyngdpunktsområden skulle man önska, att verksamheternas nyttograd också i detta avseende vore så hög som möjligt. Borde man alltså också utöka informationen och inte bara utredningsarbetet?

I Finland har man i många avseenden varit nöjd med Nordiska rådets verksamhet på senare tid. Det beslut som fattades år 1976 om att ta i bruk simultantolkning vid rådets sessioner mottogs i Finland med glädje. Det möjliggör att de finskspråkiga rådsmedlemmarna nu kan delta i rådets verksamhet aktivt och fullödigt. På detta sätt blir det möjligt att realisera en utvidgning av demokratin också på detta område. Med tillfredsställelse har vi hälsat förverkligandet av den nordiska kommunalrörsträtten i Finland och Sverige, liksom de nyaste åtgärderna, placeringen av Nordiska investeringsbanken i Helsingfors och inrättandet av det nordiska bildkonstcentret på Sveaborg. Det är också mycket glädjande att man i Sverige har skridit till åtgärder för att uppöva och bevara kunskapen av modersmålet och det egna landets kultur bland de

finska invandrarbarnen i Sverige.

Som jag tidigare konstaterade har det nordiska samarbetet under de gångna åren utvidgats till de mest olikartade områden av samhällslivet. Det är dock klart, att samarbetet på kulturens område, dvs. när det gäller konst, undervisning, forskning och nordiskt kulturutbyte, har varit speciellt betydelsefullt, om att man särskilt genom de ökade kontakterna inom folkrörelserna har kunnat utsträcka samarbetet till breda medborgarkretsar. Särskilt betydelsefullt har det samarbete varit, som har åstadkommit t. ex. genom skapandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

När man i dessa sammanhang planerar huvuddragen av samarbetet i framtiden och då man fastställer nya tyngdpunktsområden är det några problem som framstår som särskilt viktiga.

En av dessa är frågan om televisionen och radion som förmedlare av den nordiska gemenskapen. Denna fråga, som redan har behandlats under några år, har kommit in i ett nytt och intressant skede sedan satellit-tekniken har blivit aktuell. Efter det att statssekreterarkommitténs betänkande har färdigställts och varit på remiss har det blivit klarlagt hur problematisk frågan är. Det som gör saken intressant är att utvecklingen på teknikens område är speciellt snabb och att det just har kommit besked om att ett europeiskt land redan håller på att gå över till att använda satellitsystemet i sin TV-verksamhet. Detta innebär att också de nordiska länderna kommer att nås av dessa TV-sändningar förmedlade per satellit.

Att döma av de 200 remissyttranden, som har avgivits om utredningens betänkande, kan frågan anses vara tudelad, i tekniska problem och i principiella spörsmål. Beträffande den principiella sidan av saken kan sägas att vissa remissinstanser är bekymrade över att eftersom det nya systemet innebär ökande programutbud, så kommer det underhållningsbetonade programutbudets andel att bli ännu mera dominerande än tidigare. Särskilt är man rädd för att det internationella programutbudet skall ställa i farozonen den egna produktionen och de nordiska delkulturernas liksom i allmänhet den nordiska kulturens möjligheter.

Faktum är — och det framgår bl. a. av

utredningar som gjorts inom UNESCO — att televisionsverksamheten i världen i varje fall på 80-talet kommer att tillväxa ytterligare och att utsändningstiderna kommer att bli allt längre. Det är också säkert att satellit-tekniken kommer att utvecklas snabbt och att utbudet av TV-program kommer att öka på alldeles samma sätt som redan under årtionden har varit fallet när det gäller radioverksamheten.

Det existerar faktiskt en fara för att man i de nordiska länderna inte förmår skydda sig mot flödet av alltför mycket internationell massunderhållning och att man inte i tillräcklig grad kan försvara sin egen nationella och nordiska särprägel, men å andra sidan kan det utländska utbudet också innebära en utmaning för den inhemska och nordiska produktionen.

Utan att dröja vid andra problem som har kommit fram i samband med denna fråga, vill jag endast säga, att utredningen av NORDSAT-frågan i varje fall bör föras vidare. Samtidigt bör man dock minnas, att frågan om utbytet av televisionsprogram mellan de nordiska länderna från början togs upp därför att man bättre än tidigare skulle kunna upprätthålla och utveckla just de nordiska kontakterna. Frågan gällde speciellt TV-utbudet för sverigefinnarna och finlandssvenskarna.

Frågan om satellitsändningar blev ju också aktuell först i det skede, då man började undersöka olika tekniska möjligheter att öka TV-utbytet. Om NORDSAT-utredningen fortsättes såsom för övrigt även kulturutskottet förutsätter, måste man fästa särskild uppmärksamhet utom vid de ekonomiska juridiska och tekniska frågorna också vid att den ursprungliga idén, förstärkandet av den nordiska gemenskapen och förmedlingen av kunskap om Norden i Norden samt främjande av den nordiska särpräglens, förverkligas.

Den lätta underhållningen har en ganska stor andel av TV-programutbudet i vilket land som helst. Ändå kan och bör televisionen också i hög grad vara ett undervisnings- och kulturmedium. Televisionen har stora möjligheter att främja kulturen, men dessa möjligheter har hittills endast ytligt utnyttjats.

I de nordiska länderna har vuxenutbild-

ningen, framförallt verksamheten i folkhögskolor och arbetarinstitut, inneburit förmedling av nödvändig samhälls- och kulturkunskap under en tid, då grundutbildningen ännu var anspråkslös till sin omfattning. Vuxenutbildningen utgör fortfarande ett väsentligt inslag i det nordiska utbildningssystemet trots att utbildningens omfång och standard har ökat i avgörande grad.

Televisionen skulle alldeles väl kunna nu inta en ledande roll på vuxenundervisningens område och skulle kunna fungera som ett folkuniversitet för envar — man och kvinna. I detta avseende skulle den nordiska TV-verksamheten verkligen ha stora möjligheter framför sig.

I många sammanhang, bl. a. i Nordiska rådets kulturutskott, har man uttryckt bekymmer över att man i de nordiska länderna fortfarande känner varandra dåligt. T. ex. norrmännen känner Finland mycket ytligt och finnarna känner inte tillräckligt till Norge.

Hur skall man t. ex. kunna få ungdomen att bli intresserad av Norden i en tid, då den söker sig förbi Norden mot Europa och ännu längre bort. Härvidlag borde man lägga vikt vid att främja särskilt de yngsta åldersklassernas nordiska umgänge med hjälp av skol- och ungdomsturism. Men därutöver har televisionen möjlighet att göra en stor insats för att öka ungdomens nordiska kunskaper. Undervisningspaket t. ex. om de nordiska folkrepresentationernas, rättsväsendets, folkkyrkans utveckling till nutiden och undervisningsprogram om olika riktningar på olika konstområden i de olika nordiska länderna är bara några exempel. Dessa nordiska TV-serier kunde kompletteras med kulturturism förmedlad av vuxenutbildningsorganisationerna, varigenom den nordiska turismen skulle främjas.

De nordiska samhällena skulle vidare kunna belysas genom att man skulle presentera stora befolkningsgruppers ställning t. ex. de som är verksamma inom servicenäringarna, jordbruket och industrin. Presentationer av utvecklingstrenderna hos olika nordiska institutioner kunde ge våra dagars människor förståelse för det nordiska.

Televisionen har slagit igenom särskilt som nyhets- och underhållningsförmedlare. Den skulle kunna uppställa allt mera äregi-

riga ambitioner för sig. Den behöver inte sänka kulturen till den vanliga medborgarens nivå, utan kan värtom lyfta den vanliga medborgaren till den verkligen goda kulturens nivå. Överhuvudtaget är det i en krympande värld fråga om att bevara och utveckla särsprågen hos den egna kulturen. Endast genom att bevara sin originalitet kan de befolkningsmässigt små nordiska länderna hävda sig i kulturutbytet mellan folken.

Herr president! Vid Nordiska rådets sessioner har man under de senaste åren från finsk sida ofta blivit tvungen att ta upp de i Sverige bosatta finnarnas speciella problem. De finnar som nu bor och arbetar i Sverige är en exceptionellt stor befolkningsgrupp, till antalet inalles ca 300 000. Antalet finska barn i skolåldern i Sverige är över 50 000 enligt en statistik från 1976. Av dessa är 12 000 i förskoleåldern 32 000 i grundskoleåldern och 7 000 i gymnasieåldern.

Invandrarbarnens skol- och språkfrågor har vällat en hel del debatt och besvär för att det gäller ett för samtliga samhällen nytt, först sedan 60-talet förekommande problem, för vilket man inte hade förberett sig och för vars lösande helt enkelt ingen på erfarenhet grundad kunskap stod till buds. Efter vidtagna åtgärder, och även många misstag, har man så småningom fått värdefull på erfarenhet grundad kunskap och i språkundervisningen för invandrarbarn håller man på att komma till rätta linjer.

Sveriges riksdag har nyligen godkänt lagen om språkundervisning för invandrarbarn. Detta är en positiv åtgärd som man i Finland hälsat med glädje. I detta skede är lagens praktiska tillämpning i kommunerna endast i sin början, och det är förstärkt att det inledningsvis förekommer svårigheter. Nu är det ju möjligt att följa med lagens genomförande och, må man hoppas, smidigt företaga justeringar som leder till en positiv och enhetlig praxis överallt i landet.

Speciellt glada är vi i Finland över att ett finskspråkigt gymnasium nu inlett sin verksamhet i Sverige. Förutom en principiell betydelse har denna skola en betydande praktisk betydelse, större än vad man ännu i dag är.

Ibland har man undrat, varför Finland fäster så stor uppmärksamhet vid finska

barns språkförhållanden. Vi i Finland uppfattar saken så, att, på grund av vår urgamla nordiska kontakt, de i Sverige bosatta och arbetande finnarna utgör en minoritetsgrupp som inte i alla avseenden kan jämföras med de mindre talrika minoritetsgrupperna av gästarbetare. I Finland har man försökt sköta den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningsdelens språk- och kulturförhållanden genom lagstiftning på ett sätt som inte ger anledning till klagomål från vederbörandes sida och som också internationellt tilldragit sig positiv uppmärksamhet. Vi har för vår del velat anse rollen av de sex procent av befolkningen omfattande svenskspråkiga medborgarna som en positiv och bl. a. vår kultur berikande insats i vårt samhälle.

Det har också varit möjligt att inom vida finskspråkiga medborgarkretsar med åren åstadkomma en välvillig inställning till den svenskspråkiga minoriteten i Finland. Det skulle vara synd om det från Sverige kommer upplysningar som gör att det finska folkets stora majoritet ändrar sin välvilliga inställning till landets svenskspråkiga minoritet och till den av denna minoritet företrädda kulturen.

Herr president! I Nordiska rådets arbetspunkter har också placerats verksamhet för jämlikhetsärenden, och även på denna session har man berört denna fråga. Till slut vill jag uttrycka ett önskemål om att Nordiska statistiska årsboken, som jag nämnde om i början, också skulle komma att omfatta material om jämlikhet och att till exempel i de nordiska länderna verkställda val och resultat av dessa val måtte behandlas både för kvinnors och för mäns vidkommande. Tack!

Werner: Herr president! Nordsatprojektet är den viktigaste kulturpolitiska frågan på många år som diskuterats både i och utanför Nordiska rådets olika organ. Den är viktig därför att om förslaget i detta projekt blir riktningsgivande, så kommer det att binda stora ekonomiska resurser, samtidigt som programriktningen inom TV och radio för många år framåt läggs fast i de berörda länderna.

Utredningens tre huvudskäl för satellitprojektet är, säger man, att "stärka den

nordiska kulturgemenskapen", att "öka individens valfrihet" samt att "ge de nordiska invandrarna en möjlighet att se hemlandsprogrammet".

Jag skall ta upp de här argumenten oih även diskutera de tre andra frågor som måste ställas i sammanhanget, nämligen: Vad kostar det? Vad ger det? Vad får det för följder?

Det råder säkert stor samstämmighet om att berika det nordiska kulturutbudet och att stärka den nordiska kulturgemenskapen, inte minst mot det kulturtryck som de stora nationerna utövar. En berättigad fråga som måste ställas är om detta motstånd stärks genom ett utbyte via satellit som i så stor utsträckning ökar det importerade programutbud som blir tillgängligt för människor. I det remissvar som de nordiska radio- och TV-anställdas fackliga samlingsorgan avgetts påpekas helt riktigt: "Kulturtrycket kommer framför allt från de stora ländernas kommersiellas kulturindustri och i det ingår den elektroniska marknaden och det massiva marknadsutbud av anglosachsiska TV-serier. Med tanke på att samordnade programköp inte är möjligt och att man åtminstone under övergångsperioden måste räkna med ett osamordnat och kraftigt ökat utbud av sådana serier förefaller införandet av nordisk satellit snarast komma att förstärka detta kulturtryck."

Man säger vidare i remissvaret: "Ett avgörande argument emot att försöka öka det nordiska kulturutbudet genom att införa åtta TV-kanaler är att tittandet på samhälls- och kulturprogram från såväl grannländerna som från det egna landet därvid kan förutsättas minska. Erfarenheterna visar att det är andra program människor väljer att titta på. Skälet att stärka gemenskapen genom att öka kunskaperna om varandras kultur och samhälle faller därigenom bort. Den tilltalande tanken på ökat nordiskt kulturutbyte blir därmed en chimär."

Jag anser detta vara en i högsta grad riktig slutsats.

När det gäller frågan om ökad valfrihet är det riktigt att en rikare tillgång till kulturaktiviteter och möjlighet att välja oavsett var individen bor och oavsett individens ekonomiska förutsättningar är ett viktigt mål. I den bemärkelsen har radio och TV

spelat stor roll för att öka människors valmöjligheter och tillgång till kultur.

Att försöka öka valfriheten när det gäller TV-programmen bara genom att införa många kanaler är en skenåtgärd. Det leder enbart till flera kollisioner. Flera remissinstanser pekar på det faktum att programutbudet i de olika kanalerna dessutom till stor del kommer att bestå av likartade importerade program, något som gör valmöjligheten meningslös.

Så är det i själva verket med argumentet om s. k. ökad valfrihet. Till argumentet om att ge de nordiska invandrarna möjlighet att se hemlandsprogrammet skall jag återkomma.

Några ord om de svenska remissvaren, som uppvisar en mycket skiftande skala. Bland de organisationer som avstyrker är i huvudsak samtliga kulturinstanser inklusive statens kulturråd. Övriga organisationer är bl. a. LO och TCO. Till de kritiska hör också ABF, Riksförbundet Finska föreningar i Sverige, Sveriges Journalistförbund och invandrarverket. Bland dem som tillstyrker återfinns Arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och — av lättförklarliga skäl — Sveriges Radiohandlars riksförbund och Sveriges radioleverantörer. Det är dessa sistnämnda organisationer som Per Olof Sundman och andra, vilkas övriga insatser för ökat kulturutbyte inom Norden ingen bestrider, stöder sig på i denna fråga.

Så över till kostnaderna. Kostnaderna för ett satellitprojekt drabbar alla människor, både på licensen och i hushållsbudgeten eftersom människor tvingas köpa tekniska prylar för flera miljoner i form av tillsatser för textmottagning, nya apparater och dyrbara antennenläggningar. Man talar vackert om valfrihet men inskränker samtidigt människors ekonomiska valfrihet genom att tvinga dem att hänga med. Radiohandlarna har redan inlett annonskrig — de bryr sig inte om beslutet om Nordsat.

Vad det handlar om är att välja vad vi vill satsa resurserna på, eftersom det finns stor risk för att satellitprojekt skulle bli så resurskrävande att det slår ut andra satsningar, t. ex. satsningar på bättre program.

Men kulturproblemet med radio och TV i de nordiska länderna är just att resurserna har skurits ned samtidigt som programmen

har blivit dyrare att göra. På det sättet har t. ex. det som vi 1970-talets början höll på att utveckla av verklighetsskildrande TV-teater och samhällskritiskt reportage "sparrats bort", så att vi fått pratshower och billiga magasinprogram i stället.

Detta skulle inte en TV-satellit råda bot på utan i stället förvärra. Men om man lägger pengarna på program i stället och i alla de nordiska länderna bygger upp resurser i stället för att skära ned dem så att vi får många bra inhemska program, skulle vi ha något att byta med. Och får man bara möjligheter att göra flera bra program som känns angelägna, så är det knappast något problem att ordna utbytet. Till det behövs ingen satellit. Det sker redan genom Nordvisionen. Det självklara sättet att utöka Nordvisionen är att varje land satsar på bättre program. Sedan kan man skicka programmen med post till varandra, om så vore.

Sedan till frågan om vad projektet ger. Det är fara värt att ett Nordsatprojekt skulle ge oss halvdana och billiga program utströdda i åtta kanaler. Frågan är om människorna skulle vilja se dessa program. Genom publikforskning vet vi en del om den situation som uppstår när man har möjlighet att välja mellan flera kanaler. Sedan Sverige fick två kanaler tittar människorna mindre totalt sett på samhälls- och kulturprogram än tidigare. Man kan alltså förutse att de viktiga nordiska samhälls- och kulturprogram som skulle kunna smyggas in i åttakanalsutflödet skulle människorna inte titta utan välja bort. Kan man då tala om nordiskt kulturutbyte?

De importerade serierna skulle däremot få ökat spelrum och fler tittare. Varje radiobolag har ungefär hälften av programmen i TV inköpta utomlands med det massiva amerikanska och engelska marknadsutbudet av serier i dominans. Det skulle flerfaldigas genom satellitutbytet, så att det praktiskt taget alltid fanns en "Kojak" eller "Fattiga och de rika" att slå över till.

Så till följderna. Av utredningens tre skäl för Nordsat har jag tagit upp frågan om att stärka den nordiska kulturgemenskapen och valfriheten. När det gäller det tredje argumentet, nämligen att ge invandrarna från de nordiska länderna möjlighet att se hemlands-

programmen, har jag redan pekat på att det inte blir ett nordiskt kulturutbyte utan ett importerat utbud och att valfriheten är en illusion. Det är riktigt att t. ex. de finska invandrarna i Sverige skulle ha glädje av att se programmen hemifrån. Men det skulle kunna ordnas utan dyra satelliter med en länk och ett TV3-nät, som för bara drygt 15 miljoner kronor skulle ge 80 % av invandrarna sådan service.

Däremot har man från de finska invandrarorganisationerna i Sverige klart sagt ifrån att det viktigaste är att få program på det egna språket om förhållandena i Sverige och att man är rädd för att en storsatsning på satellit skulle leda till ytterligare försämring därvidlag i svensk radio och TV. De farhågorna måste kännas ännu starkare för de icke-nordiska invandrargrupperna, som icke skulle få något utbyte alls utan bara drabbas av en snålare programbudget.

Till följderna av ett satellitutbud hör att de strävanden som finns hos de anställda i de nordiska radiobolagen att ta ansvar för sin publik skulle splittras. Man försöker genom publikforskningar att få veta mera om hur TV och radio fungerar i människors vardag, om man försöker utforma en programpolitik som tar fasta på olika grupper verkliga situation och behov. Med en satellit skulle man få ett övernationellt byråkratiskt organ som skulle omöjliggöra att arbeta i nära kontakt med publiken, eller också skulle man få en total anarki, där alla ambitioner drunknar.

Undersökningar av barns TV-vanor visar att barnen tittar på vuxenprogram och framför allt väljer ut underhållningsprogram med spänning och våld. Barnen är alltså mest utlämnade åt den kommersiella spekulativen i amerikanska deckare och andra serier som skulle ges fritt spelrum. Vi vet också genom färsk forskning att det är de barn som kommer från otrygga hem och från socialt och kulturellt fattiga miljöer som tar skada av sådana TV-program, medan barn som har ett stöd i sin miljö mera kan dra nytta av vad TV bjuder på. I detta ligger en mycket otäck utslagning, som ett nordiskt satellitutbyte med åtta kanaler kraftigt skulle öka. Vi skulle få ett allt ojämlikare samhälle.

Alternativen till Nordsat är relativt enkla

att se.

Satsa pengarna på bättre inhemska program i alla de nordiska länderna och byt dem i en utökad Nordvision!

Ge invandrarna först och främst den bättre service de begär i form av program på deras språk om det land de kommit till! Och ge den servicen utan diskriminering av invandrargrupper från länder utanför Norden!

Utred i stället frågan om en länk för de finska programmen till Sverige!

Det finns vidare en massa områden i det vardagliga nordiska kulturutbyte som pågår, där redan små satsningar kan ge stora resultat i människornas egen aktivitet. Radion och framför allt televisionen spelar en viktig roll i kulturutbytet. Det skulle kunna spela en ännu större roll om vi fick se och höra bra program från grannländerna med reportage och konstnärliga framställningar om vårt liv. Ett sådant ökat nordiskt programutbyte skulle bättre tillgodose reella kulturbehov av de importerade serieprodukterna.

Till sist, herr president, en helt annan fråga. De nordiska länderna och deras regeringar har i olika sammanhang gett uttryck för vår inställning till det omänskliga apartheidssystem som de sydafrikanska makthavarna upprätthåller. Det är viktigt att den ständigt växande världsoptionen stärks och fortsätter att genom påtryckningar och isolering av Sydafrika påskynda apartheidsystemets fall.

För 14 dagar sedan tog Nordens Fackliga samorganisation ett initiativ i den riktningen i form av en skrivelse till styrelsen för SAS, där man uppmanade SAS att inställa de flygförbindelser med Sydafrikanska Republiken som bolaget nu upprätthåller.

Jag anser att det vore en naturlig gård av solidaritet från de nordiska ländernas sida om man på ett samlat sätt genom Nordiska rådet gav denna skrivelse sitt stöd. Jag vill därför föreslå att presidiet utformar ett sådant stöduttalande.

Udenrigsminister **Einar Áugústsson:** Nordisk Råd har en nobel funktion. Det skal være et forum for de nordiske nationer, et parlament, hvor vi alle kan præsen-

tere vore problemer og søge frem til en fælles løsning.

Og det skal straks siges, at på mange områder har dette fælles organ opnået ypperlige resultater, om end man også må indrømme, at i enkelte sager går udviklingen nok så langsomt.

Ikke mindst vi, som tilhører de små nationer i den nordiske folkefamilie, vender vore blikke mod Nordisk Råd i det håb, at herfra kan vi vente støtte i vor kamp for såvel sociale som økonomiske forbedringer i vort daglige liv.

Fra islandsk side har vi mange grunde til at være taknemlige for rådets handlinger. Jeg behøver kun her at nævne den uhyre vigtige resolution, som præsidiets vedtog under vor kamp for fiskerigrænsernes udvidelse. Den kom netop på det tidspunkt, da vi havde allermost behov for den, da krisen var på sit højdepunkt, og selv om rådet ikke har eksekutiv magt, så har dets beslutninger uden tvivl stor indflydelse på medlemslandenes regeringer, et faktum, som blev så udmærket understreget i Skyttes tale her i går, og som jeg tror, at jeg som regeringsmedlem i nogle år kan bekræfte.

Den islandske nation er fåtallig, som vi alle ved, og det islandske folk har derfor et relativt større udbytte af det nordiske samarbejde end de andre medlemsnationer. Vor selvstændige repræsentation her er af største vigtighed for os, og man kan godt sige, at det nordiske samarbejde er grundlaget for vor udenrigspolitik.

Og netop fordi denne kendsgerning står så absolut klar for os har vi måske større muligheder for at forstå, at også de endnu mindre enheder inden for den nordiske folkefamilie har lige så stort om ikke større behov for aktiv og selvstændig deltagelse inden for Nordisk Råd.

Jeg skal på ingen måde blande mig i den — hvad skal jeg sige — livlige diskussion, som fandt sted her i går om forholdene på enkelte steder i Norden. Jeg ved godt, at sagen studeres og undersøges i de respektive regeringer, og at man dér har fuld forståelse for vigtigheden af sagen for vedkommende folk og den bedste vilje; men alligevel sker der ikke ret meget.

For mig ser det ud til at være en værdig opgave for Nordisk Råd at finde frem til en

tilfredsstillende løsning på denne representasjon, og om man i værste fall skulle behøve at ændre rådets regler, så skulle heller ikke det være nogen uoverstigelig hindring.

Vel ved jeg godt, at smukke og velvillige ord er viktige og af største betydning, men til syvende og sist er det jo handlinger der gjelder.

I denne forbindelse kommer jeg til at tænke på en lille historie, der fortælles om dr. jur. Stephan Hurwitz, der, som alle jo ved, var Danmarks ombudsmand i mange år, og i den virksomhed gjorde en så stor slået indsats, at det har vakt beundring ikke alene i Norden men i hele verden.

Anekdoten lyder således med præsidentens tilladelse:

Hurwitz besøgte en åndssvageanstalt, og overlægen forsynede ham med en hvid kittel, for at han i de følgende dage frit kunne gå rundt og tale med patienterne. Før han gik, oplyste overlægen: Nogle af dem er jo meget originale. F. eks. er der en mand på første sal, der i mange år har haft den tvangsforestilling, at han har en knap i næsen.

Hurwitz begav sig på rundtur og mødte også manden med knappen i næsen, der som forudset snøvlende demonstrerede, hvor han havde den ubelejlige placerte knap.

Den næste dag ankom en ny kvindelig læge, der ikke på forhånd var instrueret om patienternes særheder. Også hun gik straks en orienterende runde. Ved frokosten spurgte Hurwitz hende, om hun også havde mødt manden med knappen i næsen. Det havde hun. Hvad sagde De til ham, spurgte Hurwitz. Hvad jeg sagde? Jeg sagde ikke noget, jeg fjernede knappen.

Ville det ikke være muligt for Nordisk Råd at fjerne denne irriterende knap, som her er på tale? Det, som gjelder, er nemlig ikke, hvad man siger. Det, som gjelder, er, hvad man gør.

Jón Skaftason övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Bratteli: Hr president! Ministerrådet har denne gang lagt fram et program for det nordiske ministerrådets eget arbeid. Som det foreligger, reiser det et spørsmål både

om realitet og om form, bl. a. formen for behandling av et program av denne type i Nordisk Råd. Det er denne gang sendt over til rådets fem utvalg, som har uttalt seg om hver enkelt seksjon. En kommer senere tilbake til disse seksjonsuttalelsene om programmet.

Jeg vil gjerne understreke at slik programmet foreligger, er det i første rekke et program for Ministerrådets eget arbeid. Og en vil lett se ved lesingen av det at det er et arbeidsdokument, et dokument hvoretter det skal arbeides, mer enn en politisk utdøvendt fane omkring de saker som er behandlet der. Dette innebærer at de enkelte saker som er nevnt i dette arbeidsprogrammet, etter hvert må behandles av de kompetente organer.

Jeg vil i den sammenheng si litt om forholdet mellom Nordisk Råd og de andre nordiske organer som etter hvert har vokst fram. Det viktigste, tror jeg, er å være klar over at Nordisk Råd med sin brede representasjon fra nasjonalforsamlingene har den beste kontakt i Norden både til de store folkegruppene i våre land og til landenes konstitusjonelle myndigheter. Etter hvert som en får bygd ut dette samarbeidsapparatet tror jeg det er grunn til å legge spesiell vekt på at arbeidet på alle områder og i alle disse organer legges slik til rette at Nordisk Råd blir en synbar paraply over alle former for offentlig samarbeid i Norden.

Rådet er selvfølgelig ikke noe hjelpeorgan for Ministerrådet, men rådet er heller ikke noe selvstendig beslutende flernasjonalt organ, slik det ble formet meget gjennomtenkt da det i sin tid tok til.

Men like klart er det at under en behandling hvor både Ministerrådet og Nordisk Råd kommer inn, vil de endelige beslutninger i større saker i det vesentlige måtte treffes av de konstitusjonelle myndigheter i de enkelte land. Både Nordisk Råd og ministermötene kan gjøre mye for å samordne i sak og i tid utviklingen på de enkelte viktige områder. Utviklingen har her ikke minst i de senere år ført med seg vesentlige forandringer i arbeidsformene i det en kan kalle det offentlige nordiske samarbeid. Saklige opplegg fra det nordiske ministerrådet har etter hvert hatt gunstige virkninger på hele rådets arbeidsmengde og på dets arbeids-

form. Og denne udvikling vil gi økte muligheder for å gi det nordiske samarbeid økende praktiske resultater.

Vi feiret i fjor 25-årsjubileet, og de berømmelige medlemsforslag, som var rådets arbeidsstoff gjennom en årrekke, ble behørig og med rette bæret. De gav arbeidsstoff og liv til Nordisk Råd gjennom de første vanskelige grunnleggingsårene. Men rådet selv følte etter hvert behov for en mer systematisk bistand fra regjeringene og fra deres utbygde organer. Det var altså rådet selv som engasjerte seg aktivt for å få etablert det nordiske ministerråd i den form vi etter hvert har fått det. Og dette var et riktig skritt i det videre arbeid, det arbeid vi nå står foran.

Ministerrådet er et nødvendig hjelpeorgan i dette arbeidet, men samtidig er det også viktig, tror jeg, å være klar over at Ministerrådet selvfølgelig ikke er noe overordnet organ, verken i forhold til Nordisk Råd eller til de nasjonale regjeringer. Det er ikke konstitusjonelt slik plassert at det i og for seg har en overnasjonal myndighet av den art en omhyggelig unnløt å legge til rette da rådet selv ble iverksatt for 25 år siden. Men med disse reservasjoner er jeg for min del vel tilfreds med det arbeid som har ført fram til det foreliggende program for Ministerrådets arbeid. De praktiske konsekvenser av det vil en etter hvert forhåpentlig få se når de materialiserer seg i konkrete saker, konkrete forslag som vil komme til behandling også i rådet. Og som vil komme til behandling når det gjelder større saker, også i de nasjonale konstitusjonelle organer.

Får jeg i tilknytning til dette bare si at meget få innslag også i denne sesjon har etter min mening bekræftet visdommen i den tradisjon at en ikke prøver å gjøre Nordisk Råd til et organ for diskusjon om utenrikspolitiske spørsmål. De innslag som kan følge av dette, er til dels perifere, og de bekræfter bare at dette råd ikke er bygd opp for å være noe sentralt nordisk forum for behandling, enn si for avgjørelse av utenrikspolitiske spørsmål.

Johs. M. Olsen: Hr. præsident! Jeg vil fra denne talerstol først tale om det, som blev sagt i går og også af den sidste taler, der var heroppe nu, hvor han sagde, at Nordisk Råd

ikke bør tage skridt, som gør det vanskeligt for vore naboer, og dermed synes jeg der er sagt, hvad vi fra Færøernes side venter fra dette råd. Når jeg står på denne talerstol, føler jeg mig som en spurv i tranedans, og jeg tror, det er sådan, vor lille nation føler, når vi kommer sammen med vennerne her i Nordisk Råd.

Levevilkårene og livsbetingelserne fra land til land og hos de forskellige folk kan være og er i mange tilfælde meget forskellige. Udviklingen har medført, at forbindelsen mellem de enkelte lande er blevet lettere, at vi kender mere til hinanden, at vi er kommet hinanden nærmere, og at vi erkender at have mere brug for hinanden. Vi er kommet til den erkendelse, at der er visse opgaver, som vi bedst kan løse i fællesskab.

Som det er alle dem bekendt, der deltager i dette høje råds møde, har vi færinger i lange tider haft et særdeles godt samarbejde med Danmark. Dette nære samarbejde har vi færinger selv ønsket, og vi ønsker, at samarbejdet fortsætter.

I Nordisk Råd fik Færøerne taleret i 1970 ved rådets 18. session i Reykjavík. Denne adgang til at komme i direkte kontakt med politikere fra andre nordiske lande har været af stor betydning for os færinger. Vi er på denne måde kommet de andre nordiske lande nærmere, lande, som vi har haft og fremdeles ønsker at have et nært og positivt samarbejde med.

På den færøske politiske hjemmefront har særlig det sidste år været præget af, at vore ledende politikere har været på stadige rejser fra det ene land til det andet. Den, som måske ikke er så godt inde i færøske forhold, kan med rette spørge: Hvad er grunden til denne store politiske rejseaktivitet?

Hertil er svaret, at levevilkårene for de 40 000 mennesker, der bor på Færøerne, er så fuldstændig ændret ved gennemførelsen af 200 sømils fiskerigrænsen.

Det færøske samfund har stort set kun tre indtægtskilder at øse af: den ene fiskeriet i fjerne farvande, den anden fiskeriet i nære farvande og som den tredje det statsluskud, vi modtager fra Danmark både til varetagelse af forskellige offentlige opgaver og som støtte til erhvervslivet.

Uanset hvilken position på søkortet over

det nordlige Atlanterhav med fiskerimuligheter man ser på, har færingar til at begynde med ved hjelp af vind og sejl og senere med maskinens kraft hentet fangster, fangster, der har været nødvendige for at tilvejebringe rimelige levevilkår.

Denne frihed til at fiske er nu helt ændret efter fiskerigrænseudvidelserne. Nu er vi nødt til at forhandle os til fiskerirettigheder i andre lande, forhandle os til hver ton fisk, og hvor meget vi må yde til gengæld.

Denne nye tingenes tilstand har medført alvorlige tilpasningsvanskeligheder for det færøske fiskerierhverv, særlig derved, at den store og moderne fjernfiskerflåde kom i den situation, at fiskerimulighederne blev stærkt reduceret og i visse tilfælde bortfaldt. Jeg vil her benytte lejligheden til at takke Island og Norge for den forståelse, disse to lande har vist for vores vanskelige situation i de forhandlinger, der har været om gensidige fiskerirettigheder. Og så vil jeg benytte lejligheden til at takke Danmark for den støtte, Danmark har givet vores forhandlere under forhandlingerne med EF i argumentationen om, at færingar som danske statsborgere ikke i alle relationer er at betragte som tredjeland i forhold til EF.

Meningen med dette mit korte indlæg, hr. præsident, var dels at henlede opmærksomheden på, hvilke vanskeligheder det færøske langfartsfiskeri er kommet i, dels at udtrykke min taknemlighed for den sympati, vi har mødt i denne vanskelige situation fra vore nordiske brødre nationer.

Statsråd Egeland: Dette innlegg vil dreie seg om satellittspørsmålet.

Nordisk radio- og TV-samarbeid har vært en fast post på dagsordenen i Nordisk Råd i flere år, og det fins etter hvert en betydelig mengde bakgrunnsstoff og innledende eller foreløpige utredninger. Nå må tiden være kommet til å ta beslutning om vi skal gå mer konkret til verks, dvs. om vi skal sette i gang en så grundig utredning at den kan gi grunnlag for en bindende beslutning om nordisk radio- og TV-samarbeid via satellitt. Sier vi nei til slik vidare større og sammenhengende utredning, må det etter min mening bety at vi legger saken vekk. Noen vil nok gjøre nettopp det alt på

dette tidspunkt. Jeg tror likevel at det er relativt få som — når det kommer til stykket — tør ta ansvar for å si definitivt nei til realiteten, altså satellitt, på det utredningsgrunnlag som fins pr. i dag. Dertil er materialet for spinkelt. Tilstrekkelig materiale bør det dog være vår plikt å se til blir fremskaffet, også — ja, særlig — hvis en har i sinne å si nei til satellitt. At materialet ikke er godt nok til å danne grunnlag for positivt vedtak, det tror jeg er åpenbart for de fleste. Dette kan da etter min mening — hensett til begge de foreliggende sluttmuligheter — bare bety at vi bør bestemme oss for å la saken utrede i ordentlig omfang.

Og vi bør beslutte dette — altså utredning — meget snart. Saken selv, ja eller nei til satellitt, vil fremdeles måtte finne sin avgjørelse i de respektive nasjonalforsamlinger én for én når tiden er inne til å gjøre det.

Under studiet av høringsuttalelsene har det slått meg at mange ser ut til å ha glemt eller aldri brydd seg om hoveddimensjonen i samarbeidstanken: Nemlig at vi ønsker å utvide de nordiske lands kjennskap til og kontakt med hverandre. Under dette ønske ligger mange alvorlig begrunnede motiver, bl. a. viljen til å overleve som kulturfolk, samlet og hver for oss. Alle de nordiske land er små og utsatt for påvirkning fra mange kanter — på godt og vondt. Gjennom det nordiske samarbeid kan vi få styrket det enkelte lands egenart nettopp gjennom kontakt med land som likner vårt eget så mye som vi faktisk gjør, og som samtidig er så ulike som vi også faktisk er. Og dette er altså omtrent det motsatte av hva enkelte mener vil bli satellittens retning.

Tanken hos dem som har tatt initiativet til denne sak, har nettopp vært å styrke det nordiske kulturfellesskap ved å få mer av det, formidlet til flere.

Hva kan dette fellesskap konkret bestå i? Jeg vil her, om dette hevde bare summarisk følgende: Det dreier seg ikke bare, ikke en gang først og fremst om å skaffe seg innsyn hos og om hverandre; ikke bare — neppe en gang først og fremst — om utveksling av hverandres kunst og tanker for gjensidighetens skyld. Men dette dreier det seg særdeles sentralt om: at vi dermed får tilskott til vår opplevelsesfylde i det hele tatt. Den

svenske samfunnsdebatten kan f. eks. si oss noe også om våre egne problemer, og den kan si dette på en for oss i Norge kanskje ny og annen måte. For problemene i Norden er i forbløffende grad de samme fra land til land. Da hjelper det bra når flere syn er med i betraktningen, flere sinn er med i meningsbrytningen.

På samme måte kan f. eks. danske programmer fra den store verden gi oss forståelse for og innsikt om vår store samtidsvirkelighet ganske uansett nordisme. Og slik vil samhandling kunne gi tilskudd til viten og opplevelse innenfor generelt interessante og aktuelle felt. Finske program har ofte gitt meg nye innfallsvinkler til forståelse av TV-kunstnerisk form og uttrykksmåte ganske uansett det nordiske aspekt. Og slik kunne man regne opp nokså lenge. Poenget i denne sammenheng er at vi til sammen har meget større ressurser — ikke minst hva angår talenter — enn hver for oss alene til å lage generelt gode opplevelsesmuligheter. Vi står på den annen side så nær hverandre i utgangspunkter og hovedposisjoner i mange spørsmål, dessuten i opplevelsesmåter og vurderingsvaner at vi nettopp av den grunn kan få mer ut av fellesskapet enn de fleste naboland ellers formodentlig ville.

Også glede, også moro, også seriøs kunstopplevelse ganske uansett tale- og skriftmål er verdier vi kan og bør dele med hverandre.

Jeg nevner dette for å søke å bringe iallfall *litt* balanse inn i den tungsindige fremtidsvisjon av kulturelt ødeleggelseverk som mange har bragt til torgs i denne sak. Jeg mener vi har gode sjanser til å oppnå det motsatte av den forflatning i form av smakløse, uestetiske og uetiske kulturprogrammer som mange tar for gitt ville komme fra satellitten, særlig via utenlandsproduserte underholdningsprogram.

Men skal vi få til noe overveieende godt og verdifullt, er programpolitiske og programredaksjonelle fellesgrep ikke bare ønskelige, men en forutsetning, så vidt jeg kan bedømme dette. Jeg mener for min del jeg ser faren i "slalåm" mellom underlødighet like mye som andre. Men fordi vi *alle* ser den, kan man også få tak på dette problemet. Man kan finne og bruke instrumenter til å spille på under stikkordet fellesrefleksjon i

programopplegg. TV-kanalene i seg selv er svarte og døde inntil de brukes. Noe må sendes ut i form av stråler. *Mennesker* bestemmer over dette. Disse er etter mitt kjennskap til dem, normalt bevisste og dyktige fagfolk i alle de nordiske land. Jeg tror for min del at det som sendes ut — dersom systemet kommer — vil by på en rikere variasjonsmulighet, flere kilder å øse av, i positiv forstand. Forutsetningen er selvfølgelig at vi vil dette, at vi vil en positiv utvikling. Og nettopp det er det vi vel eventuelt vil alle sammen. Den dype pessimisme vi kan se uttrykt i denne og i liknende spørsmål, skriver seg vel dypest sett fra tilsvarende liten tro på gehalten i vurderingsnivåen hos *andre*. Dette er iallfall litt ovenfra og nedover, synes jeg.

Jeg vet at mange TV-kanaler, et sett av slike kanalsystem, kan bli et kulturpolitisk mareritt. Men det er ikke naturgitt at det skal *bli* slik. Fordi jeg synes debatten etter hvert kan trenge enkelte glimt av lys og håp i framtidsvisjonene, er det jeg bringer inn funderinger som disse i dette innlegg.

De som bad om utredningsarbeidet, trodde at TV over grensene kunne bli til vinning for oss, både nordisk og allmennkulturelt. Jeg mener vi fortsatt bør ha med oss at dette visselig er iallfall en mulighet.

Realitetsstandpunkt til satellitten skal og kan vi ikke ta i dag. Vi må først vite mer. Og det enkelte lands nasjonalforsamling må ta avgjørelsen når den dag kommer: Om igjen og om igjen er det nødvendig å slå dette fast. Intet er avgjort. Hver enkelt nasjonalforsamling avgjør for sin del. Det nordiske ministerråd som eventuelt skal ta beslutning om videre utredning, består av kulturministre og kommunikasjonsministre.

Om dette utvidede ministerrådet skulle beslutte en fortsatt utredning, vil det dreie seg om et arbeid over anslagsvis to—tre år. De nordiske televerk må ta ansvar for den tekniske delen, mens de øvrige utredningsområdene, det vil særlig si kultur- og programpolitiske, rettslige og finansielle spørsmål, må studeres i samråd med representanter for berørte ministerier og radioselskaper og yrkesutøvere.

En sentral del av en eventuell fortsatt utredning vil måtte bestå i utredning av hvordan fellesbruk eller utveksling av program-

mer faktisk vil virke på ulike mottakergrupper. Dels vil man da måtte ta i bruk kjente forskningsresultater, dels vil man måtte foranledige ny forskning på området.

Til slutt vil jeg si dette:

Så vel den offentlige debatten som remissvarene angår hovedsakelig det såkalte totalalternativet, dvs. at satellitt-teknikken utnyttes til overføring av samtlige program. Ministerrådet har ikke for sin del tatt noe standpunkt til eller for dette, heller ikke til, for eller mot alternativet redigert kanal. Også mindre omfattende varianter av direktesending er reelle muligheter som kan og bør diskuteres fortsatt.

Det er også viktig at spørsmålet ikke behandles under isolert nordisk synsvinkel. Statssekretærgruppen har latt sammenstille en oversikt over foreliggende internasjonale planer om å bruke direktesendende satellitter. Også denne sammenstilling er blitt lagt fram for denne forsamling. De planer som framfor alt landene i Nord-Europa har, må bli en vesentlig del av den bakgrunn mot hvilken beslutninger om nordisk radio- og TV-samarbeid skal tas.

Som konklusjon i dag vil jeg si følgende:

Dette er ikke en sak som vinner på å bli presset på noen måte, og slett ikke i tid. Dertil dreier det seg bl. a. om for store investeringer. Det vil dessuten alltid være en tidkrevende og omfattende prosess å få til et samarbeid mellom fem forskjellige land om et prosjekt som er så vidt omfattende og kostbart. Jeg tror likevel det kan sies at vi vil være tjent med at en eventuell utredning føres fram etter en tidsplan som gjør det mulig å sende den endelige utredning på høring høsten 1979. Deretter må vi se hva som skjer i den ansvarlige fellesnordiske behandling og i det enkelte land ett for ett.

Det er — for å si det enda en gang — pr. i dag verken nødvendig eller mulig å ta standpunkt til annet og mer enn om det skal settes i gang et videre utredningsarbeid. Standpunktet til et eventuelt faktisk prosjekt vil det bli rikelig anledning til å ytre seg om, både i Nordisk Råd og i de nasjonale parlamenter når et større materiale er bragt fram. Det er ofte blitt hevdet at i og med utredningen binder vi oss til en beslutning. Vi har ganske massiv erfaring i Norden for at det nettopp ikke trenger å

være tilfellet. Men om vi ikke vil arbeide fram et slikt materiale, da må vi skrinlegge også prosjektet selv i disse dager.

Mange av oss er spente på debatten om denne sak her på møtet. Overfor den norske regjering vil jeg for min del anbefale at den tillegger debatten betydelig vekt når vi skal ta standpunkt til om Norge vil gå inn for om en neste utredningsfase skal settes i gang eller ikke. Som nevnt er jeg personlig av den mening så langt, at vi i dag ikke vet nok om dette prosjekt, verken til å kunne si ja eller nei.

Når jeg har bragt inn i diskusjonen at gode muligheter visselig er til stede, da er det ikke minst for å få fram at hvis de har rett som allerede nå kan se bare svart i svart, da trengte vi ikke koste på oss mer utredning. Men de har ikke uten videre rett — iallfall ikke *bare* rett.

Statsrådet **Wikström:** Herr president! Vi firade förra året Nordiska rådets 25-årsjubileum och kunde då med stor tillfredsställelse se tillbaka på hur det nordiska samarbetet vuxit, hur det kommit att omfatta allt fler områden och påverkat vardagslivet för de flesta människor i Norden.

Den samhörighetskänsla som är den främsta grunden för vårt samarbete har vuxit fram under lång tid. Den har en fast förankring genom den stora likheten i våra länders samhällsförhållanden, och den nära språkliga och kulturella släktskapen mellan de nordiska länderna. Samhörighetskänslan har väl alltid funnits. Men intresset för och engagemanget i de nordiska frågorna har varierat. "Nordismen" har haft upp- och nedgångsperioder. Under yttre tryck har den nordiska gemenskapskänslan stärkts. För dem som upplevde det andra världskriget blev den nordiska gemenskapen en självklarhet. Det var också den generationen som efter kriget stod bakom uppbyggnaden av det nordiska samarbetet.

För senare generationer har i många hänseenden kontakter med länder utanför Norden i Västeuropa och USA liksom engagemang för u-länderna kommit att dominera. Man har inte på ett lika direkt och naturligt sätt upplevt hur viktig den nordiska gemenskapen är.

Vi kan därför inte ta det nordiska samar-

betet som något en gång för alla givet. Vi som nu verkar i det nordiska samarbetet har ett starkt ansvar för att "nordismen" förs vidare, till nya generationer. Jag tror nämligen att har man bara en gång upp-täckt vilken styrka som ligger i en nordisk samverkan, och hur mycket vi kan lära av varandra och i hur hög grad vi faktiskt är beroende av varandra, kommer man sedan att bli en "praktiserande nordist".

Det är min fasta övertygelse att ett ökat samarbete på etermediernas område verk-samt skulle kunna bidra till att hos nya ge-nerationer förankra den nordiska tanken. Inget medium är så verksamt som TV när det gäller att föra oss i nära kontakt med något utanför vår vardag. Få medier kan som TV väcka engagemang och skapa intresse. Sa-tellit-TV skulle föra grannländerna — deras vardag, deras problem — direkt in i våra egna hem, i vår egen verklighet och på så sätt skapa en nordisk medvetenhet som an-nars är svår att åstadkomma.

Herr president! Det är mot bakgrund av den nordiska samarbetstanken som vi bör diskutera frågan om en nordisk TV-satellit.

Tanken är inte ny — det vet de flesta av oss. Den är nästan lika gammal som eter-medierna själva. Men först nu när tekniken ger oss helt nya möjligheter till ett fullstän-digt programutbyte har frågan blivit före-mål för en mer genomgripande debatt.

Även om det finns delade meningar om de kultur- och mediapolitiska konsekven-serna av ett totalt programutbyte, råder det i stort sett enighet om att satellitalternativet med sammanhängande problemområden bör utredas mer ingående.

I diskussionen har riskerna med satelliten betonats mycket starkt. Man har talat om kulturell utarmning, ökad konsumtion av massproducerade internationella seriepro-gram m m. Jag tycker att det är synd att de positiva möjligheter som satellittekniken rymmer inte fått större utrymme i debatten.

De vinster som står att hämta ligger både i en starkare nordisk gemenskap och i ett ökat utbud av program med större mång-fald och variation.

Tittarna får möjlighet att se program gjorda av fler bolag. De kan få samma äm-nesområden speglade från flera håll. Detta gäller t. ex. utlandsprogrammen. Det är dyrt

att sända egna reportageteam till andra län-der. Ett programföretag kan därför oftast inte förmedla mer än *en* bild. Den nordiska TV-satelliten skulle ge tittarna tillgång till program från flera bolag och de skulle därmed kunna få en mer mångfacetterad bild.

Andra stora satsningar är teater- och operaföreställningar, där det nordiska TV-samarbetet skulle ge vinster och erbjuda tit-tarna fler program.

Med det ökade programutbudet följer också större möjligheter att tillgodose "smala" specialintressen. Och — framför-allt — de språkliga minoriteterna i t. ex. Finland och Sverige skulle kunna få tillgång till ett fullständigt programutbud på sitt eget språk.

Självklart löser inte detta hela frågan om de språkliga minoriteternas behov av pro-gram på det egna språket från det land och den miljö som de nu lever i. Men det skulle innebära en väsentlig förbättring i förhål-lande till dagsläget.

En TV-satellit för naturligtvis inte auto-matiskt allt detta goda med sig. För att nå fördelarna med en satellit krävs ett visst samarbete och en viss samplanering från ra-dio- och TV-företagen i de nordiska län-derna. Jag är övertygad om att det går att få till stånd ett sådant samarbete utan att därför inkräkta på resp. bolags självständig-het och egna linje.

Satellittekniken är en ung teknik, men den är inte ny eller oprövad. I flera euro-peiska länder finns det framskridna planer på egna nationella satelliter. För bara några veckor sedan beslöt den västtyska rege-ringen att dra i gång en utredning om en TV-satellit för tyskspråkiga sändningar i mitten av 80-talet. Vi vet att s. k. spill över inte går att till alla delar undvika. Mycket pekar alltså på att människor i Norden inom en tioårsperiod kommer att kunna ta in satellitdistribuerade TV-program från omvärlden vare sig vi vill det eller inte. Det är också mot bakgrund av denna realitet som frågan om nordisk radio- och TV-sam-verkan via satellit bör diskuteras. En nor-disk satellit kan — som Guttorm Hansen så kärnfullt uttryckt det — bli en viktig länk i ett nordiskt kulturellt försvarsförbund. Det finns alltså i mitt tycke flera goda skäl för

ett fortsatt nordiskt utredningsarbete om TV-samarbete via satellit.

Lars Werner försökte i sitt inlägg på ett försåtligt sätt koppla samman Per Olof Sundman med radiohandlarna. Per Olof Sundman är sjuk och är förhindrad att vara här. Lars Werners grepp var inte särskilt effektivt. Bli herr Sundmans kunnande och engagemang i nordiska frågor mindre värt eller hans ståndpunkt mera misstänkt för att den delas av norska socialdemokrater eller svenska radiohandlare?

När nu utredningsarbetet skall fortsätta, vill vi på svenskt håll ge det en bred förankring. Jag avser därför att inbjuda representanter för oppositionen, arbetsmarknadens parter och andra berörda som kulturarbetarna och journalisterna att ingå i en nationell referensgrupp i frågan. De skall följa det nordiska utredningsarbetet, ta del av utredningsmaterialet och ge synpunkter för det svenska ställningstagandet. Vår förhoppning är att på detta sätt medverka till att frågan om en nordisk TV-satellit kan få en allsidig bedömning.

Herr president! Till sist vill jag ta upp en fråga som inte formellt faller inom mitt ansvarsområde men som är allas vårt ansvar. Det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män.

Vi kan kanske säga oss att vi i Norden i ett internationellt perspektiv nått relativt långt med jämställdheten mellan könen. Kvinnor och män har samma formella rättigheter. Ett ständigt växande antal kvinnor förvärvsarbetar. Utbildningen står öppen för både pojkar och flickor. Fler och fler kvinnor deltar i det politiska livet.

Men mycket återstår innan den formella jämställdheten blivit en jämställdhet i praktiken. Och i arbetslivet spelar de traditionella könsrollerna en stor roll. Det är i alltför stor utsträckning så att vi har mans- och kvinnoyrken. Och "kvinnoyrken" betyder oftast lägre lön och sämre utvecklingsmöjligheter. Fortfarande bär kvinnorna huvudansvaret för barnens vård och hemmets skötsel. Fortfarande dominerar männen i beslutande församlingar — det må gälla i politiken, i det fackliga arbetet eller i de stora företagen. Vi behöver bara se oss omkring här i Nordiska rådet. Kvinnorna är få, t. o. m. färre än i våra resp. länders par-

lament.

Vid förra årets session väcktes från bl. a. svensk sida förslaget att utarbeta ett nordiskt handlingsprogram för jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta skedde mot bakgrund av att vi i de nordiska länderna i allt väsentligt har gemensamma värderingar och en likartad syn på jämställdheten mellan könen. Sedan några år pågår också i alla de nordiska länderna ett aktivt arbete för att avlägsna alla former av diskriminering på grund av kön och för att ge kvinnor och män lika möjligheter och lika ansvar i arbetslivet, i hemmet och i samhällslivet i övrigt.

Ett förslag till nordiskt handlingsprogram för jämställdhetsområdet har nu arbetats fram och föreläggs denna session med Nordiska rådet. Programmet är relativt knapphändigt och inte alltför radikalt.

Det skall emellertid kompletteras med en åtgärdsförteckning, som kommer att ge programmet större konkretion. Det är därför med tillfredsställelse jag ser att jämställdhetsfrågorna i och med detta handlingsprogram förs in som ett centralt område i det nordiska samarbetet.

Jag hoppas att det skall leda till praktiska konsekvenser också i de nordiska samarbetsorganen. Jag vill här erinra om det beslut som de nordiska kultur- och utbildningsministrarna fattade i somras. Vid varje ledigt uppdrag skall en man och en kvinna nomineras. Vi vill på det sättet nå en mera allsidig sammansättning av de olika nordiska samarbetsorganen.

Miljøminister og minister for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen:** Hr. præsident! Det er ikke få gange, jeg fra Nordisk Råds talerstol har talt varmt for et øget nordisk TV-samarbejde.

Det gør jeg gerne igen. Men snarere end at lade varmen fra tidligere taler blusse op føler jeg, at TV-sagen nu er på vej ind i en realistisk fase, hvor der ikke er behov for store ord. Der er mere behov for, at vi ser på hovedlinjerne i denne sags nordiske forløb.

TV-sagen har stået på Nordisk Råds dagsorden siden slutningen af 1950erne. Rådet og rådets kulturudvalg har taget en lang række konkrete initiativer, og der er vedta-

get flere omfattende rekommandationer.

Mest omfattende var den rekommandation fra 1973, som er gengivet i meddelelsen fra Ministerrådet om sagens forløb. Kort går denne rekommandation ud på, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der gøres alt, hvad der gøres kan, for, at man på TV-apparatet i det enkelte hjem i Norden kan modtage programmer fra de nordiske nabolande.

Hvad førte denne rekommandation til? Den førte til, at der blev gennemført de 2 grundige og omfattende undersøgelser, som vi alle kender: "TV över gränserna" fra 1974 og "Nordisk Radio og TV via satellit" fra 1977.

For mig er det et centralt spørgsmål: Hvad har der ligget bag ved den klare og stærkt markerede interesse, som nordiske parlamentarikere gennem de mange år har vist TV-sagen?

Jeg tror, svaret er, at de fleste har haft en helt enkel fornemmelse af:

at vi kunne have udbytte og berigelse af at se noget mere ind ad vinduerne hos hinanden — også gennem TV,

at en udveksling af TV-programmer ville give os mulighed for — i en helt anden grad, end tilfældet er i dag — at kunne følge med i samfundsudviklingen og samfundsdebatten i vore nabolande. Jeg tror, det ville give en ny rigdom af inspiration,

at vi — gennem et sådant nordisk TV-samarbejde — også ville få mulighed for at se omverdenen uden for Norden med nye og andre øjne — med vore naboers øjne. Jeg tror, det ville styrke den kulturelle samhørighed, samtidig med at det ville give os et rigere og mere nuanceret billede af omverdenen.

TV-samarbejdet er en af de virkelig store nordiske samarbejdsopgaver.

En af mine danske forgængere — Julius Bomholt — gav denne holdning vingeflugt, når han udtalte:

"Vi står over for selve porten til en rigere forståelse af de nordiske kulturer og sprog, og griber vi ikke til og udnytter de muligheder, som foreligger — ja, så kan meget være gået tabt for os i meget lang tid."

Og jeg tilføjer: måske for altid.

Min udtryksmåde er ikke den samme som Bomholts, men jeg tror, at han så rig-

tigt. Og problemstillingen er — på grund af den tekniske udvikling — mere aktuell end nogen sinde.

Jeg kan forstå, at mange nærer en vis bekymring ved, at vi får så mange TV-programmer ind i vore hjem. Ingen af os ønsker at blive lænket til TV-skærmen eller at blive bedøvet af det udbud af programmer, der her gives.

Den omfattende remissammenstilling, som ligger på vort bord, rejser også andre spørgsmål, som må undersøges mere, inden vi kan træffe beslutning.

Men jeg vil gerne fremhæve én ting. Hvad vi nu drøfter og overvejer, drejer sig ikke om at åbne op for et utal af TV-programmer af mere eller mindre kommercielt tilsnit, som vi kender det fra en række store lande.

Hvad vi drøfter er, om vi skal udveksle 7 nordiske TV-programmer, som vi kan have den tillid til, at vi ved, at hvert eneste program er produceret under demokratisk kontrol og ud fra den demokratiske livsholdning, som er fælles for vore lande.

Interessen for inden for en overskuelig fremtid at bruge satellitteknikken til TV-spredning har hidtil ikke været stor, men det er den ved at blive.

Vi ved nu, at den vesttyske regering for nylig har besluttet at bruge 6—7 millioner DM på en 9 måneders undersøgelse, der ligger på linje med, hvad de nordiske lande efter ønske fra Nordisk Råd allerede har gennemført.

Det viser, at interessen for at bruge satellitter til TV-spredning er stigende, og også, at den tekniske udvikling på dette område nu vil gå hurtigt.

Jeg mener derfor, at det er vigtigt, at vi fastholder og hurtigt arbejder videre på de resultater, vi har opnået i det nordiske samarbejde — jeg tror, at tidsfristen er rykket frem — således at der inden for 1 eller 2 år kan foreligge fuldt udarbejdede forslag, som kan forelægges til behandling i Nordisk Råd og til beslutning i vore nationale parlamenter.

Jeg vil gerne også tilføje, at det er mere end et kulturelt spørgsmål, der er også et andet aspekt: vi skal ikke overse, at der til den kulturelle side af spørgsmålet også knytter sig en erhvervsmæssig. Den tekno-

logiske udvikling, den industrielle omsætning, den fælles planlægning på disse områder kan få stor betydning for vore lande og knytter sig direkte til den problematik, som hr. Palme berørte i sin tale ved åbningsmødet i går.

Jeg understreger også dette, idet jeg kender både mit eget og de andre kulturministres betrængte budgetter. Der skal også være nogle til at betale for disse ting.

Jeg mener, at vi i de nordiske lande har alle kulturelle, demokratiske, tekniske og økonomiske forudsætninger for at løse denne sag i fællesskab. Lad os da gøre det!

Henrik Westerlund: Herr president! Det nordiska programsamarbetet inom TV-området inleddes 1959. Utgångspunkt för detta programsamarbete var både det starka politiska önskemålet om att TV genom programverksamheten skall medverka till att stärka den nordiska kulturgemenskapen och det rent praktiska och ekonomiska behovet för samproduktioner, programutbyte m. m.

Nordiskt radio- och TV-samarbete har varit föremål för ett flertal utredningar. Av den senaste utredningen, Nordisk radio och television via satellit, framgår att satellittekniken får anses som ett realistiskt alternativ till tidigare utredd teknik för överföring av radio- och TV-program över de nordiska gränserna. Genomgången av de juridiska aspekterna visar att inga avgörande hinder i detta avseende kan anses föreligga för en satellitöverföring.

Den tekniska delen av utredningen visar att det också är möjligt att upprätta ett satellitsystem med kapacitet att sprida samtliga nordiska radio- och TV-program till alla nordiska länder. Jämfört med de alternativ till internordisk programspridning via konventionella distributionsmetoder, som har framlagts i tidigare utredningar, har satellittekniken den fördelen att man uppnår så gott som 100-procentig täckning omedelbart vid systemets start. Också Island, Färöarna och Grönland kan vara med i programutbytet, som också kan inkludera inte endast TV-program, utan också radioprogram.

Satellittekniken möjliggör flera olika alternativ för programspridningen. Utöver en direkt överföring av samtliga existerande

radio- och TV-program till alla nordiska länder är det också möjligt att sända ett begränsat antal TV-program och samtliga existerande radioprogram. Ett tredje alternativ är att sända ett eller två TV-program bestående av ett urval av tidigare utsända program, redigerade antingen på nationell basis från grannlandsprogrammen för nationell sändning eller på gemensam nordisk bas för gemensam sändning till samtliga nordiska länder. Även i detta fall sänds samtliga existerande radioprogram direkt och så vill jag särskilt understryka att, härtill kommer ett speciellt finlandssvenskt önskemål om totalutbyte av programmen mellan Finland och Sverige.

En på nordisk bas samordnad programredigering bör kunna lösa de kulturpolitiska problem, som onekligen finns och som ett utvidgat samarbete eventuellt kan vålla. Den allmänna synen på kulturfrågorna och på samhället överhuvudtaget är så lika i samtliga nordiska länder att ett samspel angående programprinciperna väl torde kunna åstadkommas. Programutbytet kan rätt utnyttjat stärka den nordiska kulturgemenskapen, öka TV-tittarnas och radiolyssnarnas valfrihet samt förbättra språkliga minoriteters möjligheter i bl. a. Sverige och Finland att få ett tillräckligt programutbud på sitt modersmål. I den tidigare utredningen "TV över gränserna" gavs i både Sverige och Finland en hög prioritet åt önskemålen att tillgodose respektive språkliga minoriteters, alltså finlandssvenskarnas och Sverige-finländarnas önskemål om TV-program på sitt eget modersmål.

Satellittekniken gör det möjligt att fullt tillgodose detta önskemål, som fortfarande bör ges en mycket hög prioritering. TV-satelliten innebär dock inte ett programpolitiskt alternativ till egen finlandssvensk programproduktion, utan den bör fortsättas och utbyggas.

I den finansiella delen av utredningen framkommer att investeringarna för projektet kan uppskattas till ca 575 miljoner skr för totalalternativet och 475 miljoner skr för alternativet nordiskt redigerad kanal. Den årliga kostnaden för satellitsystemet har beräknats till ca 3 respektive 94 miljoner skr. Därtill kommer utgifter för de privata hushållen för investeringar i teknisk

utrustning för att ta emot satellitsändningar samt text-TV. För att klara av de investeringar som delvis måste ske innan systemet har etablerats är en möjlig konstruktion att de nordska länderna bildar ett samnordiskt organ för detta. Genom olika former av lån kan betalningsbördan fördelas över en längre period. Med tanke på att projektet kommer att genomföras av de nordiska länderna gemensamt kan kostnaderna också anses vara överkomliga trots allt.

Man kan därför instämma i Nordiska ministerrådets konstaterande, att det finns många skäl, som talar för fortsatt utredning av frågan om överföring av radio- och TV-program mellan de nordiska länderna via satellit.

Herr President! En utredning av hur de programpolitiska, rättsliga och ekonomiska problemen i anslutning till projektet skall kunna lösas bör nu i snabb ordning företas, så att ett positivt principbeslut om en nordisk TV-satellit skall kunna fattas så fort som möjligt utan ytterligare onödiga dröjsmål.

Undervisningsminister **Gestrin**: Herr president! Nordsat-projektet är ett av de största och intressantaste nordiska samarbetsprojekt som har stått på Nordiska rådets dagordning. Inte minst av den orsaken är det nödvändigt att vi, innan frågan förs till ett avgörande på nordiskt och nationellt plan, erhåller ett hållbart beslutsunderlag som gör det möjligt att grundligt väga det vi har att vinna genom Nordsat mot de uppföringar projektets förverkligande kräver.

Både i den offentliga debatten i våra länder och i de talrika remissyttranden som har tillställts Nordiska ministerrådet har det funnits ett starkt inslag av kritik mot hela projektet. På en del håll skräder man icke på orden då det gäller att stämpla Nordsat som ett hot mot den nationella integriteten i våra länder.

I argumenteringen mot Nordsat pekar man särskilt på det faktum, att ungefär hälften av de nordiska TV-företagens programutbud utgörs av importerat programstoff, till stor del av tvivelaktig eller direkt undermålig konstnärlig och kulturell kvalitet. Slås alla nordiska TV-program sam-

man, så blir mängden av sådana programinslag överväldigande stor och risken finns då, att tittarna börjar idka "slalomåkning" mellan dessa program, medan de nordiska och nationella programmen råkar i skymundan.

Skulle effekten av den ökade valfriheten bli denna, så vore Nordsats värde som ett instrument för nordiskt kultursamarbete verkligen minst sagt tvivelaktig. Men det saknas inte medel för att motverka en sådan effekt. Och det är en av den fortsatta utredningens mest angelägna uppgifter att finna en sådan lösning på de programpolitiska problemen, som eliminerar eller åtminstone betydligt minskar nämnda risker.

En väsentlig faktor i sammanhanget är en koordinering av de nordiska radioföretagens förvärv av utländska, icke nordiska program. En betydande del av den internationella underhållningsindustrins produkter borde helt enkelt kunna rationaliseras bort, då de är tillgängliga i sändningarna från ett annat nordiskt land. Därtill kommer möjligheten att till en viss grad koordinera sändningstiderna.

Om de icke-nordiska programinslagen reduceras, så innebär detta att programtid friställes, det är klart. Närmast till hands ligger då tanken att i motsvarande grad öka den egna programproduktionen. Här kommer emellertid en betydande kostnadsfaktor in: de utifrån köpta programmen kostar som bekant i allmänhet endast en bråkdel av vad den egna produktionen kostar. En möjlighet som i detta sammanhang bör övervägas är en kännbar ökning av reprisutsändningar av egna produktioner.

Sändes ett värdefullt program endast en gång, så föreligger det särskilt vid ett starkt ökat programutbud, en betydande risk för att en enskild tittare skall missa programmet därför att det kolliderade med ett annat program.

Beträffande det programstoff, som importerats från länder utanför Norden är det kanske skäl att understryka, att långtifrån allting kan stämplas såsom mindervärdiga produkter av den internationella underhållningsindustrin. Åtskilliga importerade program hör till de mest värdefulla inslagen i TV-utbudet: högklassiga dokumentärprogram, operaföreställningar, konserter, kul-

turhistoriska program och annat som når våra tittare genom förmedling av televisionen. Den ökade möjligheten att tillgodogöra sig sådana program även från grannländerna är värdefull i och för sig även om det primära syftet med det nordiska TV-utbytet givetvis är att genom tillgång till grannländernas egna program stärka den nordiska gemenskapen. Att man för det sistnämnda syftet svårligen kan finna något effektivare instrument än programspridning via satellit syns ganska obestridligt.

Man bör alltså enligt min mening inte överdimensionera hotet från den internationella underhållningsindustrin. Gör man åter gällande, att ett ökat inslag i TV-konsumtionen av program från de nordiska länderna skulle äventyra den nationella integriteten, så ifrågasätter man därmed själva grundvalen för strävandena att öka kontakten mellan våra nordiska länder.

Det vore väl att överdriva effekten av ett nordiskt TV-utbyte att vi plötsligt skulle riskera att bli alltför nordiska.

Men en annan internationell aspekt förtjänar uppmärksamhet. Enligt de senaste informationerna har Västtysklands regering nyss fattat beslut om att sätta igång ett nationellt TV-satellitprojekt. Den första icke-nordiska satelliten kommer alltså sannolikt att inom en överskådlig tid inleda sina sändningar. Det är väl sannolikt, att andra länder snart följer exemplet. På grund av overspill kommer man i stora delar av Norden att kunna ta emot sändningarna från angränsande regioner. Har vi icke då vår egen Nordsat, så synes hotet mot den nationella integriteten i våra länder vara betydligt allvarligare än i en situation med samnordisk TV-distribution.

En central punkt i debatten kring Nordsat gäller valet mellan alternativen total-spridning eller nordiskt redigerad kanal. De remissinstanser som har uttalat sig i denna fråga har på få undantag när förordat totalalternativet. Denna prioritering förefaller befogad. Skillnaden i kostnaderna mellan de bägge alternativen är ringa. Nöjer man sig med endast en redigerad nordisk kanal, så kan man fråga sig om resultatet motsvarar kostnaderna.

Synpunkter som berör invandrare och Nordens språkliga minoriteter, t. ex. den

finlandssvenska, talar för att Nordsat förs vidare. Det har betonats i tidigare anföranden där man också har framhållit att utvecklandet av Nordsat-projektet leder till bättre service både för språkliga minoriteter och för invandrargrupper i de länder som berörs. Jag vill här endast påminna om att Nordiska rådet vid en tidigare session i en rekommendation fäste vikt vid att regeringarna i Finland och Sverige skulle vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna och därmed tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål. Detta kunde kanske bäst göras inom ramen för ett framtida Nordsat-projekt.

Herr president! Kostnaderna för Nordsat-projektets genomförande har på en del håll betecknats som avskräckande och särskilt har uttalats, att dessa stora pengar kunde komma till bättre nytta om de skulle nyttjas för andra kulturfrämjande syftemål än ett ökat TV-utbyte. I detta sammanhang är det väsentligt att beakta, att det icke rör sig om en massa pengar som ligger på bordet och om vars användning för det ena eller det andra ändamålet det gäller att besluta.

Formerna för finansiering av ett eventuellt förverkligat Nordsat-projekt är ännu helt öppna, men vad man väl med ganska stor visshet vågar säga är, att en skrinläggning av Nordsat icke automatiskt leder till att en mängd andra kulturaktiviteter skulle komma i åtnjutande av därigenom friställda medel.

De kostnadskalkyler som hittills föreligger präglas för övrigt ännu av ganska stor osäkerhet. Denna fråga tarvar ytterligare utredning, så att otvetydiga och okontroversiella beräkningar kan föreligga då slutlig ståndpunkt till projektet skall tas.

Det är en naturlig önskan både inom Nordiska rådet och på många håll utom rådet att frågan om ett utvidgat nordiskt TV-samarbete inom en rimlig tid skall kunna bringas till en lösning — den har stått länge nog på rådets dagordning. Denna fråga är dock i sin nuvarande form av den storleksordningen, att en lösning i en handvänd-

ning inte kan trollas fram. Den utredning vi nu har tillgång till har kritiserats för att den är ofullständig och icke ger tillräcklig bas för ett ståndpunktstagande. Kritiken är väl icke i alla delar rättvisande — utredningen var uttryckligen avsedd som en möjlighetsstudie. Den torde ha visat, att möjligheter att föra planerna vidare föreligger. Men det vore icke saken till fromma, om de vidare utredningar, om vilkas nödvändighet enighet råder nu, också skulle vara utsatta för kritik om bristande grundlighet.

Det gäller nu att förhandla med upphovsmännen, att dra riktlinjer för programpolitiken, att slutligt lösa de tekniska problemen, att exakt kalkylera kostnaderna, att finna formeln för fördelning av dessa och mycket annat. Och innan ministerrådet är moget att förelägga Nordiska rådet ett slutligt förslag, bör även opinionerna kring utredningens resultat pejas i form av en ny remissomgång. Under sådana förhållanden ter det sig icke realistiskt, att ärendet kunde komma upp för definitivt ståndpunktstagande i Nordiska rådet förrän vid sessionen år 1981.

Statsrådet Bo Turesson: Herr president! Intresset för en ökad kulturgemenskap mellan våra länder är otvivelaktigt stort och har dokumenterats bl. a. i den långvariga debatten om nordiska samsändningar av TV-program som har tagit stor del av denna eftermiddag i anspråk.

Vad man kanske tidigare tvekat inför är om det över huvud taget är möjligt ur teknisk och ekonomisk synpunkt att åstadkomma ett sådant programutbyte. När tanken på en TV-satellit först fördes fram i rapporten "TV över gränserna" mottogs den med en viss skepsis. Man ansåg att en sådan lösning skulle ligga långt fram i tiden.

Den svenska regeringen har utnyttjat den senaste fyramånadersperioden till att låta teleteknisk och rymdteknisk expertis gemensamt undersöka olika genomförandealternativ i fråga om NORDSAT. Det är statens delegation för rymdverksamhet som haft detta uppdrag och som nu lämnat sin redovisning. Därmed har den debatt om tekniska och ekonomiska förutsättningar som följde i spåren på statssekreterargrup-

pens betänkande fått ett värdefullt tillskott. Ekvationen har hyfsats. Det gäller främst de rikhaltiga och divergerande kostnadsuppgifterna. Vi kan nu se ganska klart en tänkbar praktisk handlingslinje.

Redan med dagens teknik kan således ett satellitsystem med begränsat programutbyte realiseras ungefär fyra år och efter det att man fattat beslut. Årtalet 1984 har nämnts, grundat på förutsättningen att beslutet fattas 1980. I detta första skede uppnår man fyra kanaler för Östnorden, dvs. Danmark, Finland, Norge och Sverige, och en för Västnorden, dvs. Färöarna, Grönland och Island.

Om erfarenheterna av detta första system är goda kan systemet senare kompletteras med ytterligare en eller två satelliter, varvid totalt åtta kanaler erhålls för Östnorden och två för Västnorden.

Kostnaderna för dessa s. k. rymdsegment beror på vilka uppskjutningsanordningar som används. Flera alternativ finns. Man kan dock räkna med att kostnaderna kan täckas genom en ökning av den årliga TV-licensavgiften — utslaget på samtliga TV-hushåll i Norden — i storleksordningen 25 svenska kronor.

Det har från televerkskåll framhållits att man bör sträva efter att kunna använda högre röreffekter än som är tillgängliga i dag för att uppnå den effekt som tillåts enligt den internationellt fastställda frekvensplanen för rundradiosändningar med satellit. Om sådan teknik kan användas i en kommande satellitgeneration, kan sändningarna ske med sådana marginaler som erfarenhetsmässigt är värdefulla för att kompensera lokala variationer på mottagarsidan.

De kalkyler som gjorts vad gäller antenner och annan mottagarutrustning som hushållen får bekosta visar på belopp om 1 700—2 000 svenska kronor för individuella mottagare och 500—1 500 svenska kronor för mottagare i centralantennförsedda bostäder. Till det kan komma ytterligare något tusental kronor för individuell mottagarutrustning särskilt med hänsyn till antennens stabilisering.

Jag vill särskilt framhålla vikten av att rymdsegmentet får en sådan utformning att kraven på markmottagarna och därmed de-

ras anskaffnings- och underhållskostnader minimeras. Därigenom minskas hushållens totalkostnader.

Expertisen är enig med flertalet remissinstanser om att man i en fortsatt teknisk utredning bör precisera vilken systemutformning som bäst motsvarar kraven på hög överföringskvalitet och driftsäkerhet. Denna vidarestudie bör enligt min mening samordnas med de fortsatta programpolitiska, juridiska och finansiella studierna och skall tillsammans med dessa studier klargöra förutsättningarna för satellitsystemets utformning.

Ministerrådet, i vars arbete jag deltar, har anmeldt till Nordiska rådet att många skäl talar för en fortsatt utredning av NORDSAT-frågan. Ministerrådet ville dock före beslut härom avvakta denna debatt i Nordiska rådet.

I dagens debatt anser jeg att vi har flere tåmligen säkra förutsättningar for ett stillningstagande. Vi har således ett gott grepp om storleksordningen på de kostnader som projektet for med sig, samtidigt som vi vet vilken kapasitet vi får.

Vi har også i dag en økad kunnskap om vad som återstår att utreda på den tekniska sidan inom ramen for en teknisk-økonomisk projektstudie utford av de nordiska televerken. Det är i for sig en rad områden där vidarestudier behøvs. Jeg tænker på vågutbredningsforhållanden, lokale mottagningsforhållanden, behovet av kompletterende markbundna sendarstationer samt framfor allt hur systemet skall komponeras med avseende på en sådan avvægning mellom rymd- og marksegment att kostnaderna for det enskilda hushållet blir så låga som möjligt.

Åven rymdteknologisk finns problem kvar att løsa. Här har vi inom Norden en kvalificerad kompetens att använda.

Till sist, herr president, vill jeg säga att jeg tror det skulle vara en stor framgång for nordisk ingenjørsvetenskap og industri om NORDSAT-projektet kunde realiseres som ett av de første i sitt slag. Det vore også ett tillskott till den kulturpolitiske debatten, som kanskje hittills något forsummat det viktige tekniske kulturområdet. Nordens länder har på detta område — trots allt, skulle jeg kunna säga — lyckats befæsta sin stillning vorlden over.

Benkow: Rådsmedlemmet Palme som åpnet generaldebatten, sa bl. a. i sitt innlegg at det er sløseri ikke å utnytte tilgjengelige ressurser. Dette synspunkt er riktig et stykke på vei, men gjelder selvfølgelig ikke ubetinget. For dersom man bruker ressurser som vi ikke selv skaper, er det ikke bare sløseri, det er i virkeligheten å forgripe seg på det som hører neste generasjon til. Jeg vil nødig at det skal fremstilles som noe nordisk forbilde eller særlig dyd eller noen særnordisk modell å skyve problemene foran seg, eller over på andre, som det også ble uttrykt i samme innlegg.

I forbindelse med den såkalte krise kan man selvfølgelig håpe at oppgjørets time aldri kommer, eller at krisen rett og slett fordamper, løser seg opp av seg selv, men den unngås ikke gjennom hverken besvergelser eller mirakler. Det er bare gjennom et forstandig måtehold vi kan komme velberget gjennom den vanskelige periode vi alle er inne i.

Blant de ressurser vi selv har skapt, har vi de programmer som de nasjonale fjernsynsselskaper kontinuerlig produserer. Å stille disse ressurser til rådighet for befolkningen i de nordiske land må være en sentral kulturpolitisk oppgave. Og det er viktig at rådet bidrar til å løse oppgaver som befolkningen ønsker løst, som rett og slett kan bety noe godt og riktig for ganske vanlige mennesker. Det er nemlig ingen som behøver å tvile på at det er et utbredt ønske blant befolkningen i alle de nordiske land om å komme videre i det nordiske fjernsynssamarbeidet, alle påstander fra Lars Werner til tross. Uansett hva vi måtte mene i Nordisk Råd, er TV-satellitten en realitet som det ikke nytter å lukke øynene for, og gjør man det, hjelper det ikke.

Det vi derfor burde interessere oss meget sterkt for, er hvordan vi på nasjonalt og nordisk grunnlag kan ruste oss kvalitativt til å møte denne utfordringen. Men det lar jeg ikke nekte at det fortsatt finnes "kresne skjønnånder" som protesterer mot fjernsynets eksistens og gjør sin innflytelse gjeldende ved hårdnakket å motsette seg innkjøp av apparat. Det er de selvfølgelig i sin fulle rett til. Men det er ikke likegyldig hvordan man begrunner sitt negative valg. Fjernsynet skal liksom bidra til å hindre

edlere og mer høyverdige sysler, det legger beslag på for mye tid, det er et anslag mot familielivet, det virker passiverende, det er primitivt og vulgært — særlig i farger — og så gjør det alle barn under åtte år til forherdede kriminelle. Men alle må da vite at dette ikke har noe med virkeligheten å gjøre.

Kritikken av fjernsynet innskrenker seg ikke til de momenter jeg her har nevnt. Det blir beskyldt for å "drepe" teatrene, være et anslag mot lesning, tenkning, selvfordypelse og jeg vet ikke hva — redusere den musikalske selvtutfoldelse og kvele lokal egenart, nærmiljø og utkantkultur. Men det er nøyaktig det motsatte som er tilfelle. Store deler av vårt folk har opplevd sitt første møte med teatret gjennom fjernsynet. Selv om ikke alle vårt Fjernsynsteaters forestillinger er like glitrende, er det tross alt på godt og vondt et godt budskap og et godt repertoar og en ny verden som nye grupper har fått åpnet for seg. Våre øvrige teater går stort sett for fulle hus, og jeg er personlig ikke i tvil om at fjernsynet har inspirert nye grupper til å bli faste teaterbesøkende.

Hvordan er det så med litteraturen. Jo, saken er i virkeligheten den at aldri har utlåne ved våre bibliotek vært så overveldende som i dag, og særlig gjelder det hver gang en eller annen god bok blir omtalt i fjernsynet. Fjernsynet har vært og er god reklame for mye fin litteratur, og bøker som tidligere støvet bort i magasinene, er igjen blitt folkelesning. Nye grupper har funnet veien til bibliotekene og er blitt faste låntakere. Og det skyldes faktisk det systematisk utskjulte fjernsyn.

Også det folkelige musikkliv er blitt stimulert. Små ensembler i utbygdene rundt om har møtt et stort nasjonalt publikum for første gang. Det har vært en kolossal inspirasjon. Det samme kan sies f. eks. når det gjelder folkedans og kunsthåndverk i bygdene og mange andre ting. Så alle påstander til tross, er det min helt bestemte oppfatning at folk flest vet mer, forstår mer og kan mer på grunn av det bidrag fjernsynet har gitt oss. Til tross for alle påstander, som av og til kan være berettiget, om ensidighet, venstrevri, høyrevri, usaklighet, og jeg vet ikke hva, har fjernsynet

på godt og vondt gitt kulturformidlingen en ny dimensjon og utvidet horisonten for oss vanlige mennesker.

Når jeg har dvelt såpass lenge ved fjernsynets fortrinn, er det fordi jeg er nokså sikker på at det som gjelder her i landet og for vårt fjernsyns vedkommende, også vil gjelde for Norden som helhet.

Det aller siste vi må gjøre, er å velge en slags kulturell forbudslinje som hindrer fri informasjon og mangartede impulser. Det er ingen grunn til å frykte en diffus internasjonal massekultur, som enkelte driver og skremmer med. Vår nasjonale egenart vil være i behold. Resultatet av et friere fjernsynsvalg vil ikke bli nasjonal utarming, ei heller moralsk forfall eller forflatende kommersialisert hjernevask. Dette er en grotesk overdrivelse.

Så mitt hovedpoeng, og det er viktig for meg — jeg vil si, nesten overordnet. Det er at kunnskap om og kjennskap til andre land og andre folk, andre kulturytringer og livsformer gir det aller største og mest verdifulle bidrag til å bygge ned fordommer, øke den ekte toleranse og bringe menneskene nærmere sammen, uavhengig av landegrenser og nasjonale kanalmonopoler. Jeg tilstår gjerne at jeg hører med til dem som på grunn av tradisjon og eget miljø tror på vår egen kultur og våre egne verdinormer. Jeg tror at de tåler et møte med andre ytringsformer.

Dersom man frykter en vestlig kulturimperialisme, da burde man i det rene selvforsvar gå varmt inn for å styrke den nordiske samlede innsats som kan gjøre det mulig for oss å hevde oss bedre og mer likeverdig i fremtiden.

Jeg erkjenner de økonomiske realiteter, men det må ikke komme til å berøre det som skal være grunnleggende kulturpolitiske holdninger.

Minister **Kivistö**: Herr president! Be-
træffande dokumentet C från kultur- och
undervisningsministrarna om samarbetet på
berörda områden har ministerrådets ordför-
rande kommit fram med synpunkter som
klarlägger verksamheten på denna sektor.
Jag ville här beröra endast en kulturfråga,
som ter sig synnerligen viktig.

Först skall jag dock ta upp en sak som

också behandlas här i Oslo, när rådet senast samlades till session här. Då behandlades och antogs en rekommendation angående upprättandet av ett centrum för konstförmiddling. Jag kan glädja Er som nu åter samlas här i Oslo genom att meddela att detta centrum i dag är en verklighet. Vid sitt möte i januari detta år fastställde ministerrådet statuterna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg.

Låt mig, herr president, sedan gå över till följande fråga. Vi har inom Nordiska rådet redan under en lång rad av år diskuterat olika initiativ och förslag, som berört utvecklingen beträffande radio- och TV-samarbetet.

Det är uppenbart att samnordiska satellitsändningar skulle stärka den nordiska kulturgemenskapen. De skulle också kännbart öka programutbudet och valmöjligheterna samt tjäna invandrarnas och de språkliga minoriteternas behov.

I remissvaren har man även fäst en positiv uppmärksamhet vid dessa möjligheter, som ett eventuellt satellitsamarbete erbjuder. Å andra sidan har man även enligt min synpunkt med rätta fäst uppmärksamheten vid att satellitsamarbetet kan leda till att inflytandet från den internationella massunderhållningen ökar. Som känt är ju närmare hälften av de televisionsprogram som sändes i Norden av utländsk produktion. Därtill är produktionen av de utländska underhållningsprogram, som importeras till de nordiska länderna, mycket kraftigt koncentrerad till några få multinationella bolag och radiobolagen i industriländerna i väst, främst USA.

Utvecklandet av det nordiska satellitsamarbetet har även motiverats med att man önskar förbättra servicen till invandrare och minoritetsgrupper. Enligt min åsikt borde emellertid ansvaret för programservicen för invandrarna på deras eget språk ligga hos respektive mottagarland. Ett eventuellt utbud av program från hemlandet förändrar icke invandrarnas rätt att kräva programservice av mottagarländernas massmedia.

I själva betänkandet och i den offentliga debatt, som förts i de olika länderna, har man inte tillsvidare dess grundligare särskådat frågans kulturpolitiska aspekter, om t. ex. utvecklingen av TV och radio i alla

länder skall ställas i förgrunden, så att man i framtiden önskar koncentrera de största anslagen på utvecklandet av televisionsatelliterna och därav följande verksamhetsformer såsom programproduktion, översättningsarbete och så vidare.

Särskilt under den nuvarande svåra ekonomiska situationen borde tyngdpunkterna inom kulturpolitikens olika områden undersökas mycket noggrant, även olika alternativ för radio- och televisionsverksamhetens inre utveckling borde vägas sinsemellan lika noggrant. Sett ur finsk synvinkel skulle nordiska satellitsändningar åtminstone till en början tjäna endast marginala grupper. De potentiella brukarna skulle utgöras av finlandssvenskar, finska invandrare i Sverige och de i Finland som skulle ha intresse och ekonomiska möjligheter att skaffa de tillägsanläggningar som krävs för att följa med programmen.

Troligen skulle även språkfrågan vara problematisk för Finland. Det är inte heller sagt att man i de övriga nordiska länderna skulle visa intresse för översättning av finska program, då man skulle ha att välja mellan åtta till fem programkanaler på ett begripligt språk. Finansministeriet i Finland har därför, enligt min mening alldeles riktigt, i sitt utlåtande konstaterat, att ett projekt av det här slaget inte primärt skulle kunna finansieras med statsmedel. Enligt min mening stöder även de kulturpolitiska synpunkterna ett dylikt tänkesätt.

Den kulturpolitiska debatten och beslutsfattandet behöver som sitt stöd utredningsarbete. Jag anser att det skulle vara viktigt att utreda, vilken inverkan ett ökat television- och radioutbud skulle ha på andra masskommunikationsmedel, särskilt pressen. Statssekreterargruppens betänkande innehåller vissa uppgifter om televisionens inverkan på användningen av annan kulturell service. Denna fråga borde klarläggas mera noggrant med beaktande av mångdubblingen i programutbudet. Likaså borde man sträva till att utreda tittarnas beteende i en valsituation mellan många program. Resultaten kunde t. ex. utvisa att valmöjligheterna leder till en kumulering av seende på internationell massunderhållning.

I flera av de till ministerrådet inlämnade utlåtandena understrykes enligt min mening

alldeles riktigt de programpolitiska frågor-
nas betydelse. En utredning av dessa borde
vara förutsättningen för en eventuell prin-
ciplösning av satellitsamarbetet. Den pro-
grampolitiska planeringen inom de olika
nordiska radiobolagen och emellan dessa
borde effektiviseras på ett kännbart sätt,
om man med samarbetet verkligen avser att
tjäna en ökning av vår nordiska samhörig-
het och göra programverksamheten mångsi-
digare. Ett mål för samarbetet borde vara
en ökning av de nordiska programmen. En-
ligt min mening borde man koordinera pla-
neringen av sändningarna, med ett fasthål-
lande av radiobolagens självständighet och
med beaktande av deras särskilda behov.
Till utredningen av de programpolitiska
frågorna hänför sig även en lösning av de
redan nämnda språkliga problemen.

De nordiska sändningarna borde tjäna
alla medborgare inom området oavsett
språk. I praktiken skulle detta innebära
anordnande av översättningar och textning.
Till principerna för programpolitiken i ra-
dio- och TV i Finland hör även den parla-
mentariska kontrollen. De problem som hän-
för sig till en lösning av förhandskontrollen
av programverksamheten borde även in-
begripas i utredningsarbetet.

En utveckling av det nordiska radio- och
TV-samarbetet kräver även en undersökning
av de många juridiska problemen. Detta
borde göras redan innan man ens sätter
igång med att diskutera de principiella be-
sluten. Framför allt behöver vi en utveck-
ling av den nationella radiolagstiftningen,
men möjligen även nya nordiska bestämmel-
ser. Helt outhärdligt är tillsvidare ännu
de upphovsrättsliga frågorna, vilka visar sig
vara besvärliga för oss även på det nationel-
la planet.

I den offentliga debatten har man fram-
fört olika uppskattningar av kostnaderna
för satellitsamarbetet. Post- och telemyndig-
heterna har till exempel förhållit sig kri-
tiska till den av statssekreterargruppen fram-
lagda kostnadsberäkningen. Samtliga kost-
nader som uppstår på grund av satellitsänd-
ningarna har i statssekreterargruppens be-
tänkande inte ens uppskattats; t. ex. är kal-
kylerna för översättningsverksamheten och
textningen som är så viktig för Finland
ofullständiga. Kostnaderna för upphovsrät-

tigheterna har man inte ens försökt upp-
skatta. I vilket fall som helst kommer man
vid uppskattningen av de ekonomiska ut-
gifterna för satellitverksamheten till ett slut-
belopp i miljarder, vilket i den nuvarande
ekonomiska situationen verkar omöjligt att
genomföra. Å andra sidan kan en verksam-
het av detta slag i framtiden visa sig vara
en ekonomiskt rationell lösning.

Jag har i det föregående granskat några
problem som jag ansett viktiga i samband
med satellitsamarbetet. Dessa har visser-
ligen behandlats i statssekreterargruppens
betänkande, och de torde ej heller vara
främmande för mina kolleger här. De har
likaledes berörts i den offentliga debatten i
denna sal. Som huvudfråga bör anses, vad
de nordiska länderna gemensamt kan göra
för en äkta, på egen tradition byggd, mänsk-
ligheten främjande kultur, mot den standar-
diserade, kommersiella och utarmade mass-
kulturen. Även radio- och TV-samarbetet
kan tjäna detta mål, men det kan också
arbeta mot detsamma. Genom att enbart låta
oss drivas av tekniken förlorar vi lätt grep-
pet om huvudsaken, verksamhetens innehåll,
och vi blir lätt enbart den kommersiella
masskulturens tjänare. För att detta inte
skall ske, borde man ta sig an en utredning
av problemen med det allvar dessa kräver.

Ib Christensen: Hr. præsident! Siden Nor-
disk Råd sidst samledes, er tolden for så vidt
angår industrivarer faldet væk mellem EF
og EFTA. Der er dog som bekendt over-
gangsordninger med hensyn til papir, jern,
stål og enkelte andre produkter, men det
er i sig selv et betydeligt fremskridt, at man
har fået dette store europæiske marked for
så mange vareområder.

Der er dog — det kan ikke nægtes —
nogen diskussion omkring samhandelen mel-
lem de nordiske lande. Der er fra dansk
side rettet bebrejdelser mod Sverige på
grund af spånplade- og lignende produktio-
ner, hvor man siger, at der føres en nypro-
tektionistisk politik eller subsidiepolitik,
fordi disse produkter nyder offentlige sub-
ventioner af regionalmæssig og beredskabs-
mæssig karakter.

Dertil er at sige, at De europæiske Fælles-
skaber, som Danmark nu er medlem af, også
i høj grad fører subsidiepolitik og nyprotek-

tionistisk politik. Hvad er De europæiske Fællesskabers Kul- og Stålunion andet end ét eneste stort, statsdirigeret, protektionistisk foretagende, der i øvrigt medvirker til at holde stålpriserne oppe på et urimeligt højt niveau, hvad dansk industri her på det seneste bittert har erfaret?

Jeg tror ikke, der er nogen vej frem, ved at vi i de nordiske lande, om jeg så må sige retter anklager mod hinanden for at føre subsidiepolitik eller nyprotektionisme. Jeg tror i det hele taget ikke, at der er nogen vej frem i en fri verdenshandel, som indtil flere ministre også i her i Nordisk Råd har bekendt sig til, hvis vi slynger om os med beskyldninger om statssubsidier, lavere lønniveau eller lignende konkurrenceforvridninger. Der er i så fald næsten ingen grænser for, hvilke restriktioner, hvilke todsatser man må udstyre sig med for at værne sig mod det, og det bevirker, at protektionismen får vind i sejlene.

Ikke mindst skader det den fattige verden, og jeg mærkede mig, at udenrigsminister K. B. Andersen her erklærede, at man måtte vende sig imod protektionisme, og da K. B. Andersen jo er formand for De europæiske Fællesskabers Ministerråd, er det en ganske interessant udtalelse, når man ser på realiteterne.

Jeg vil også knytte en bemærkning til minister Lise Østergaard, der talte om Nord-Syd-dialogens vanskelige vilkår. Hvad er realiteterne? Realiteterne er, at De europæiske Fællesskaber har indskibet sig i en nyprotektionistisk politik, der rammer de fattige lande hårdt. Ét er, at man for så vidt angår landbrugsvarer fører en meget hård protektionistisk linje med total aflukkethed. Noget andet er, at man nu også rammer industrivarerne altså: arbejdsdelingen mellem de fattige og de rige lande lider under at De europæiske Fællesskaber går i spidsen med hensyn til importbegrænsninger over for de fattige landes industrivarer. Tekstilvarer er først ramt, senere kommer turen til skotøj og lignende.

Derfor synes jeg nok, at disse meget utiltalende paroler burde følges op med handling, der var af en helt anderledes karakter end den, De europæiske Fællesskaber rent faktisk fører.

Men vi kan som sagt glæde os over, at

der for så vidt angår det nordiske område er tale om en udvidelse af frihandelen, og jeg vil gerne henlede opmærksomheden på den udtalelse, som EFTAs ministerråd fremkom med den 13. maj i fjor, hvor man opridsede nogle samarbejds punkter over for De europæiske Fællesskaber. Man sagde, at der skulle ske øget konsultation omkring den økonomiske politik. Man sagde, at der skulle være lettere adgang til samhandel med forarbejdede landbrugsprodukter, herunder fisk og fiskeprodukter.

Endelig sagde man, at man i fællesskab skulle prøve at virke for en liberal verdenshandelspolitik gennem GATT.

Det er paroler, som i høj grad er tiltrækkende. De europæiske Fællesskabers Parlament fremkom i en rapport af den 1. juli med en slags svar, der dog indebar oprettelsen af visse kontakter og udvikling af de såkaldte udviklingsklausuler, der er i frihandelsaftalerne mellem de fleste EFTA-lande og EF.

Baggrunden herfor er naturligvis, at det bekymrer navnlig Danmark, at EF ved en eventuel udvidelse med Grækenland, Tyrkiet, Spanien og Portugal i højere grad end tilfældet er i dag bliver sydvendt og central-europæisk orienteret, men navnlig sydeuropæisk orienteret. Det kan ikke være i Danmarks interesse, og derfor må det for Danmarks vedkommende være i høj grad nødvendigt, at man åbner for de muligheder, der er for samarbejde med EFTA og dermed også med de øvrige nordiske lande.

Jeg mærkede mig, at udenrigsminister K. B. Andersen erklærede, at det nordiske og det europæiske samarbejde for Danmarks vedkommende supplerede hinanden. Det undrer mig for så vidt, at disse forsikringer skal til, for det sker hver gang i Nordisk Råd og ved andre lejligheder. Hvis det var så selvfølgeligt, så var det vel ikke nødvendigt at komme med disse forsikringer. Vi ved jo da også, at de barske kendsgerninger er, at Danmark i afventen på direktiver og forordninger fra EF må være tilbageholdende og sige nej til nordiske samarbejdsområder. Det drejer sig om mange forskellige forhold, bl. a. valutapolitikken, hvor Danmarks deltagelse i begyndelsen til en økonomisk-monetær union, dennes opbygning, er hindrende. Det drejer sig om

TV-satelitten, hvor der fra visse kredse blandt EF-tilhængere i Danmark er bekymring for, at det spærrer for senere samarbejdsmuligheder med EF på dette område.

Den kritik af andre nordiske landes handelspolitik, navnlig Sveriges, der er kommet, betragter jeg i nogen grad som en afledningsmanøvre for at aflede opmærksomheden fra den sydvendte politik, som Danmark fører, og som ikke harmonerer med de bekendelser, som man ofte fremkommer med, men som jo ikke har ret meget indhold i realiteten. Dér anbefaler jeg, at man nærlæser både statsminister Anker Jørgensens og udenrigsminister K. B. Andersens taler og ser, hvor mange realiteter man kan finde i dem. Det er overskueligt.

I ministerrådets handlingsprogram påkalder man nødvendigheden af en folkelig støtte til det nordiske samarbejde, og dér er det min opfattelse, at direkte valg til Nordisk Råd vil være i allerhøjeste grad et væsentligt skridt hertil. I det danske folketing behandler vi på fredag et forslag til folketingsbeslutning fra socialistisk folkeparti om indførelse af direkte valg til Nordisk Råd, altså et forslag om, at den danske regering skal fare videre med et sådant forslag. Et sådant forslag er tidligere diskuteret her i Nordisk Råd på opdrag af daværende medlem Ib Stetter fra det konservative folkeparti.

Der er ingen tvivl om, at hvis Nordisk Råd skal udvikle sig til at blive noget mere end en platform for officielle erklæringer, hvis interesse jo er så begrænset, som man kan se f. eks. på antallet af tilstedeværende i dette forum for tiden, så må der ske noget. Hvis det skal blive andet og mere end oplæsning af officielle erklæringer til indenrigspolitisk brug og en slags hætte over det nordiske samarbejde, der på utallige enkeltområder, men ofte af begrænset betydning, foregår.

Det er jo ikke nogen kunst at tale positivt om et nordisk samarbejde, der er begrænset til ganske ukontroversielle ting og detailspørgsmål, mens man på de væsentligste områder i de nordiske lande og da navnlig Danmark er inde i et tættere samarbejde med andre lande.

Der er det særlige aspekt for Danmarks vedkommende, at man her netop har gen-

nemført en lov om direkte valg til EF-Parlamentet. Det vil sige, at man regner med at det første direkte valg til EF-Parlamentet finder sted i 1979. Da dette valg er tænkt som et operativt instrument til at øge overstatsligheden i EF og dermed mindske de enkelte nationers faktiske selvbestemmelsesret og tænkt som forløber for, at man på et senere tidspunkt får øget kompetence overdraget til dette nye instrument, kan man sige sig selv, at allerede deri ligger det største skridt siden 1972 i retning af, at Danmark kan trækkes væk fra det nordiske samarbejde.

Jeg mener derfor, at tiden må være inde til, at vi alvorligt drøfter direkte valg til Nordisk Råd, men jeg mener det naturligvis ikke blot som udtryk for en slags nødværge for Danmarks vedkommende, for at båndene til de øvrige nordiske lande ikke skal briste. Men jeg mener naturligvis også, at der for de øvrige nordiske lande må være knyttet stor interesse til at få gjort de indirekte valg til direkte valg.

Det er ikke alene Danmarks skyld, at det nordiske samarbejde ikke på alle områder, og navnlig ikke på en række væsentlige områder, fungerer så godt, som det skal, det vil jeg gerne understrege, men jeg mener, at for de nordiske lande må i en konfliktfyldt verden med fare og risiko for øgede politiske konfrontationer af global karakter, tanken om og interessen for direkte valg til Nordisk Råd trænge sig på som en løsningsform, for at de nordiske lande kan stå tættere sammen i en tid, der kan indebære mange farlige og mange foruroligende perspektiver, og hvor de nordiske landes aktive medvirken til en ny økonomisk verdensorden og til fred mellem landene, også i Europa, i allerhøjeste grad er nødvendig.

Trygve Bratteli overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president, nordiska vänner! De centrala angelägenheterna vid Nordiska rådets sessioner har alltid varit ekonomiska. Än har man hållit tal vid Nordeks öppna grav, än har man inrättat nordisk investeringsfond till och med vid extrasession, än har man bekymrat sig

om olja, än om organisationsfrågor inom Nordiska rådet.

Även då det gäller TV-samarbetet och i synnerhet Nordsat, är det i hög grad fråga om pengar. Projektets höga kostnader skrämmer en. De om kostnaderna utgivna med varandra stridiga uppgifterna ger en onödigt osäker bild av förberedelserna. Dagens dåliga ekonomiska utsikter och de magra årens fortbestånd tvingar för sin del också till noggranna kalkyler och till exakta siffror angående ekonomiska omständigheter.

Ekonomiska omständigheter får emellertid inte vara det hölje av dimma, med vilket man försöker dölja de verkliga motiven.

I fråga om Nordsat gäller det ofantligt mycket annat än pengar, fri rörelse av information. Därför bör man lita på ingenjörskonstens möjligheter att utveckla och förenkla, och även göra de olika satellit-systemen billigare.

Vi vet ju, att TV-satelliterna kommer. Tyska Förbundsrepubliken har i sin konkurrensställning med fransk teknik redan gjort tidtabellen betydligt stramare för sin egen del: det är fråga om bara några år, och den första TV-satelliten är i funktion.

Vi i Norden måste vara med i utvecklingen, vi får inte bli isolerade. Från vissa politiska kretsar kommande röster, som på olika sätt försöker ringakta satellitfrågans betydelse och skyndsamhet, bör tolkas som brist på politisk vilja.

Ett demokratiskt, även nordiskt, samhälle förutsätter ett öppet kommunikationssystem som ger människorna själva möjligheten att skapa sin egen världsuppfattning. Kommunikationssystemen måste kunna distribuera på olika och mångsidiga värden grundad kunskap och skapa möjligheter till en debatt som täcker de i samhället förekommande olika meningsriktningarna.

Förutom informationsdistributionen erbjuds medborgarna i Norden även impulser för personlig och spontan kulturverksamhet, trivsel och kommunikering. Med hjälp av kommunikation är det möjligt att sprida kulturella och sociala impulser. Informationsdistributionen bör inte begränsas i annat syfte än för att skydda medborgarnas privatliv och rättsskydd.

De programpolitiska omständigheterna

såsom även frågorna om upphovsrätt väntar ännu på sina lösningar såsom minister Kivistö också påpekade. I själva verket har de förblivit föremål för till och med ringa uppmärksamhet. Man får hoppas, att det inte redan nu uppstått felaktiga attityder på grund av bristfällig diskussion och kontakter. Satellitsändningarna medför nya, tillsvidare olösta uppgifter. Olovligt utnyttjande av upphovsrätten bör bland annat förebyggas. Redan för närvarande begränsas ju möjligheterna av elektrisk kommunikation av att bland innehavare av upphovsrätt medräknas många personer som tekniskt medverkat i arbetets förberedande. En nordisk lösning torde kunna finnas för att klara denna centrala fråga.

I programpolitiken är det förstas förenligt med det nordiska samarbetets ändamål, att det nordiska stoffet kommer fram tillräckligt tydligt. Med speciell omsorg borde man sätta sig in i den programpolitik som riktar sig på barn och ungdom.

Det får naturligtvis ej vara meningen att vi medvetet ställer en enda människa under en andlig vägvält. Vi måste bära ansvaret för fri information och för så god programpolitik som möjligt.

Herr president, ärade medlemmar av Nordiska rådet. Jag har alltid varit en kraftig förespråkare för jämlikhet i alla dess nyanser. Det är på tiden, att både Palme, Sorsa och några andra har berört jämlikheten mellan könen. Vi har hopp om att komma vidare i frågan. Här i Norge har kvinnorna tillsvidare lyckats bäst, kvinnlig representation är högst i Norden.

— Jämlikheten i kommunikationsväsendet är även av stort värde. Vi medlemmar av Nordiska rådet bör göra allt för att förverkliga Nordsat.

Palm: Herr president! 1977 blev ett spännande år i TV-satellitfrågan. Det blev också för många ett omprövningens år, något som har kunnat avläsas i den kulturpolitiska debatt som förts under året.

Vid Nordiska rådets session i Helsingfors i fjol trodde många att nu var det klart för en gemensam nordisk TV-satellit. Den skulle osoraterat stråla ner sina program över Norden. Det skulle innebära det mest radi-

kala greppet för en rationell spridning av kulturutbudet.

Tekniken fanns, kostnaderna ansågs då mycket små och programutbudet skulle säkert ordna sig. Det var bara att få satelliten på plats, så var alla problem lösta.

Men det finns en del av oss som ställt frågor som inte blivit besvarade. Vi som förklarar oss mycket avvaktande för att inte säga skeptiska inför ett sådant projekt har därför först velat klarlägga vad konsekvenserna blir av ett sådant beslut.

I anslutning till debatten för ett år sedan vid Helsingforssessionen är bilden i dag en helt annan. Vid symposier, konferenser, genom debatt i tidningar och tidskrifter samt efter en omfattande remissbehandling har allt fler nu tänkt om i denna fråga. Utredningen om en nordisk TV-satellit gick ut på remiss till ca 300 organ. Svar har lämnats i ca 200 remissuttalanden. I dessa uttalas några varningens ord till dem — som utan ytterligare utredningar — vill säga ja till en nordisk TV-satellit.

De mera omfattande diskussionerna började vid kulturutskottets symposium i Saltsjöbaden den 12—13 maj i fjol. där frågan diskuterades med en stor grupp sakkunniga på detta område. Då förklarade kulturutskottets vice ordförande P. O. Sundman, som tyvärr är sjuk och därför förhindrad att delta i dagens debatt: "Det är min tro att en nordisk satellit kommer att leda till högre anslag och bättre kulturutbud". Samma synpunkter förde han fram i en ledande artikel i Vecko-Journalen den 5 juli, och säger: "Vi har helt enkelt inte råd att avstå från den nordiska TV-satelliten".

Sedan dess har framtoningen blivit betydligt försiktigare, något som kan avläsas i kulturutskottets enhälliga utlåtande, som vi skall behandla i morgon eftermiddag.

Skrivningen är en kompromissprodukt. Det väsentliga är emellertid att utskottet föreslår sessionen besluta att fler utredningar först måste genomföras för att vi på ett betydligt bättre sätt skall få de kulturpolitiska aspekterna belysta.

Om en sådan utredning görs grundligt och med stor omsorg, får vi för första gången en plattform för en debatt om den framtida kulturpolitiken i hela Norden. Detta tycker jag är mycket viktigt.

Det har ofta i den politiska debatten talats om behovet att höja vår *livskvalitet*. Vad som menas med det begreppet har aldrig preciserats, men som jag ser saken innebär bl. a. en marsch in i TV-samhället åtgärder som i högsta grad kan påverka vår kulturella livskvalitet. Detta kan ske både i positiv och negativ riktning. Därför är det så viktigt att vi inte endast upplever denna satellitfråga som en *distributionsfråga* utan är medvetna om att den i ännu högre grad är en *produktionsfråga*, en fråga om att producera ett bättre kulturutbud. Hur många kalla miljoner är de nordiska länderna f. ö. beredda att lägga upp för att vi skall få ett bättre programutbud?

Frågan om finansieringen är därför en utomordentligt viktig fråga, då vi måste veta vad vi skall "ladda" satelliten med, om vi över huvud taget har råd att ladda satelliten på ett meningsfullt sätt. Det blir ju som bekant ledig programtid vid en koordinering av programmen som i dag består till 50 procent av importerat material från utomnordiska länder. Låt mig exemplifiera vad detta handlar om. Jag gör det med erfarenheter från ett omfattande utredningsarbete om den svenska filmbranschens problem.

Utredningen genomfördes mot bakgrund av att tvåkanalsystemet i vårt land medförde ökade krav på samhällsinsatser för att svensk filmproduktion skall kunna leva även fortsättningsvis. TV hotade bli en övermäktig konkurrent, då vi bl. a. vet att man får fyra amerikanska filmer för en svensk. Detta tvingade fram särskilda regler i förhållandet mellan Sveriges Radio och filmindustrin. Det finns fler exempel än de som redovisas på filmens område som kan påverka det egna kulturutbudet. Presstöd, tidskriftsstöd, litteraturstöd och teaterstöd är andra exempel på åtgärder för att motverka kulturellt kalhygge i Norden.

Nu tycks en del drömma om att fylla ledig programtid med reklamprogram. Dessbättre är säkert den gruppen i minoritet. Men problemet kvarstår.

I högtidliga ögonblick talas det om att TV-satelliten skulle fungera som en Nordens kulturella försvarslinje och att vi på detta sätt skall hävda vår kulturella identitet. Jag anser det är meningslöst att föra ett

sådant resonemang om vi inte är beredda att satsa stora belopp för nordisk egenproduktion. Och skall detta vara möjligt handlar det om rejäla ekonomiska insatser! Den sidan har icke belysts i något sammanhang i den diskussion som förts hittills.

Enligt min mening är det angeläget att vi får en vetenskaplig belysning som klarlägger sociala och kulturella effekter för den enskilde och samhället genom ett starkt ökat TV-utbud.

Aspekter på yttrandefrihetens villkor måste belysas, och de följeffekter som ett ökat TV-utbud får på filmens, teaterns och litteraturens och föreningslivets områden behöver också klarläggas.

Så en sak till. Tänk om vi för en gångs skull genom tvärvetenskapliga insatser skulle kartlägga om och *vilka behov* det finns hos människorna själva av ett mycket kraftigt ökat TV-utbud i Norden. Kulturkonsumenterna är enligt min mening den mest betydelsefulla gruppen och bör inta en central ställning vid en sådan analys.

Per Olof Sundman frågade föregående sommar i Vecko-Journalen: "Orkar vi med 7 TV-kanaler?" Jag vill fråga: "Vad väntar sig människorna av 7 TV-kanaler?"

I populära klyschor kan man alltid tala om *livskvalitet* — i en konkret kulturpolitisk målsättning måste det handla om *programkvalitet*. Men för detta krävs politisk vilja och stora ekonomiska insatser för att hela projektet skall bli meningsfullt.

Herr president! Som jag ser det är förutsättningen för att vi skall kunna bli eniga i denna fråga, att utredningsarbetet kommer att bedrivas med grundlighet enligt de riktlinjer jag här endast kunnat snudda vid.

Justitieminister **Saló**: Herr president; mina damer och herrar. Sedan länge har den sannordiska arbetsmarknaden varit en av de viktigaste formerna för det intensifierade nordiska samarbetet. På basen av den har isynnerhet Finland och Sverige fått en betydande lindring i de arbetskraftsproblem, som det växlande sysselsättningsläget fört med sig, Finland närmast i fråga om arbetslösheten och Sverige i sin tidvis förekommande brist på arbetskraft. Samtidigt har man kunnat tillförsäkra den enskilde emigranten, på grundval av ett särskilt av-

tal, samma sociala förmåner som vederbörande värdlands egna medborgare.

Ett för emigranterna svårt problem, vid deras anpassning till främmande förhållanden, har dock utgjorts av den bristande språkkunskapen samt det svårtillfredsställda behovet av skolundervisning på eget språk för emigranternas barn. På grund härav har ordnandet av särskild språkservice för emigranterna blivit en första rangens fråga, vars lösning ännu är tämligen öppen.

En lösning på problemet håller på att bli aktuell också till följd av de nordiska regeringarna uppenbarligen inom den närmaste tiden har att ta ställning till frågan hur den rekommendation om åstadkommande av en särskild språkkonvention de nordiska länderna emellan nu skulle kunna förverkligas.

Då rekommendationen angående en nordisk språkkonvention på sin tid godkändes, var utgångspunkten närmast en strävan att också därigenom generellt öka den nordiska gemenskaps känslan samt den enskildes rättsskydd genom att tillförsäkra envar nordisk medborgare rätt att använda sitt eget språk vid hänvändelse till myndighet i annat nordiskt land i egen sak.

Efter tidpunkten för avgivandet av rekommendationen har dock tyngdpunkten för konventionens syftemål i någon mån förskjutits från det behov av språkservice, som sådana personer har, som endast tillfälligt vänder sig till myndighet i egen sak, t. ex. turister, till sådant allmänt språk, servicestöd, som uttryckligen emigranter kan ha ett mycket stort behov av.

Härvid är det ofta inte i första hand fråga om förverkligande av principen om nordisk jämställdhet eller om juridiskt rättsskydd, utan fastmer om garanterande av social trygghet för en mångtalig befolkning med mycket bristande kunskap i värdlandets språk och likaså om ett beaktande av humana synpunkter i fråga om människor i tämligen hjälplöst läge, isynnerhet inom sjukvårdens område.

Vi har i Finland med tillfredsställelse konstaterat att man i sistnämnda hänseende i det från vår synpunkt viktigaste landet, Sverige, t. o. m. mycket målmedvetet avancerat riktningen mot en utvidgad språkservice — även utan något avtal därom.

Det kan kanskje sägas, att det från finsk sida är lätt att framföra också långtgående förväntningar om en effektivisering av språkservicen även och isynnerhet på basen av den planerade språkkonventionen, emedan Finland ju redan sedan gammalt är ett tvåspråkigt land, där de övriga nordiska ländernas medborgare har kunnat komma till rätta på sitt eget språk någorlunda tillfredsställande.

Själva det faktum, att den fria arbetsmarknaden medfört en så omfattande emigration, att det på vissa orter i Sverige finns en mycket betydande andel finskspråkig befolkning, gör främjandet av den nordiska språkservicen till ett mera omfattande problem än bara en fråga om ett antal enskilda individers tillfälliga behov av språkservice.

Det kan också sägas, att de språkproblem, som rör de emigranter, vilka vunnit svenskt medborgarskap, är från juridisk synpunkt inomstatliga. Däremot bör det från finsk synpunkt konstateras, att vi känner ett eget moraliskt ansvar för de flera tiotusentals finnar, som ämnat stanna på sin arbetsplats i ett annat nordiskt land endast tillfälligt. För deras del kan man icke förvänta sig samma strävan till tvåspråkighet, som av den förstnämnda kategorin av emigranter.

Jag skulle därför vilja begagna mig av detta tillfälle för att från finsk sida betona det önskemålet, att då vi nu närmare börjar ta ståndpunkt till de begränsningar av den planerade språkkonventionens tillämpningsområden, vilka i och för sig bör anses nödvändiga, om man dock skulle kunna nå enighet om inte endast blotta rekommendationer, utan även om en del mera förpliktande åtaganden, även om det i fråga om vissa av dem kan tänkas, att de kunde rekommenderas bli hänfödda till särskilda bilaterala avtal, närmast väl mellan Sverige och Finland, på basis av konventionen.

Herr president! Tidsbegränsningen gör att jag inte kan tala om radio- och TV-satellitfrågan. Jag vill därför koncentrera mig till följande slutsats: I Finland och Sverige har vi enligt mitt förmenande alldeles speciella orsaker att bereda befolkningen möjlighet att se varandras TV-program. Bakgrunden härtill är givetvis att i Finland ca 300 000 invånare har svenska

som modersmål och i Sverige är antalet med finska som modersmål åtminstone lika stort. Det är naturligt av oundgänglig vikt att man i vardera landet gör egna radio- och TV-program för minoriteterna på deras eget språk, men man bör inte heller underskatta betydelsen av möjligheten att även kunna ta del av grannlandets program på sitt eget språk.

Haugstvedt: Generaldebatten denne gang omfatter også det programmet Ministerrådet har lagt fram under tittelen Menneskene og ressursene i Norden. Deler av dette programmet omfatter i sterk grad en rekke ulike problemstillinger som i særlig grad berører sosial- og miljøutvalgets saksfelt. Jeg vil derfor i dette innlegget i hovedsak konsentrere meg om dette nye programmet.

Men la meg først få understreke at når økonomiske problemer i så sterk grad har preget debatten denne gang, må vi likevel ikke glemme at selv om vi har økonomiske problemer i Norden, ligger levestandarden i våre land himmelhøyt over det menneskene i andre deler av verden må klare seg med.

Jeg er enig i de betraktninger som Islands statsminister gav uttrykk for når det gjelder vår holdning til u-landene. En ny økonomisk verdensorden må utvikles i nøye samarbeid med disse land. Og Norden må i denne sammenheng finne seg i at det er andre nasjoner som har krav på økonomisk fremgang i større grad enn de nordiske land.

Når vi drøfter den internordiske økonomiske politikk og valutapolitikk, er det nødvendig å understreke at ekstraordinære tiltak i ett land i Norden kan ramme et annet. Det må derfor understrekes at det sterkere enn for er behov for samordning av tiltakene i Norden. Det nytter lite, dersom vi ser Norden under ett, at problemer overføres fra et land til et annet.

Det har i debatten falt en del kritiske merknader i forbindelse med den nordiske investeringsbankens virksomhet. Etter min vurdering kan investeringsbanken bli et godt instrument til å utvikle nordiske fellestiltak, først og fremst i Nordkalottområdet eller andre særlig svakt utbygde regioner

i Norden. Det vil etter min vurdering skape problemer om bankens ledelse investerer i tiltak som er særlig kontroversielle, og som kan være egnet til å forrykke konkurranseforhold landene imellom. Det må derfor være vesentlig å finne fram til fellestiltak som tilfredsstillende de krav som er formulert i statuttene for banken.

Det nordiske samarbeidet har siden begynnelsen av 1970-tallet vært preget av et samarbeid sektor for sektor. En av fordelene med et slikt sektorsamarbeid er at en utbygging kan skje på et område uten at det foreligger særlig stor risiko for tilbakegang. I det tilfelle et tilbakeslag skulle skje innenfor en samarbeidssektor, er utsiktene til at dette medfører negative konsekvenser for nærliggende områder ganske små.

En ulempe med å arbeide bare etter sektorprinsippet er imidlertid at samarbeidsnivået kan komme til å skifte sterkt mellom de ulike områdene. På en sektor kan den være høy og ambisiøs, på en annen lav og mindre forpliktende. På denne bakgrunn antar sosial- og miljøutvalget at det ville vært verdifullt å utarbeide et overordnet program f. eks. på fem års sikt. Et slikt program kunne tjene i hvert fall tre hensikter: Å lette koordineringen av de ulike samarbeidssektorene, å gi et helhetsbilde av det nåværende samarbeid og å trekke opp retningslinjer for fremtiden.

Den største fordel ved helhetsprogrammet er kanskje muligheten til å utjevne forskjellene i ambisjonsnivået mellom de ulike samarbeidssektorene og få sammenheng mellom programmene klart fram og kanskje også utløse en generell debatt om det nordiske samarbeid i fremtiden.

Imidlertid må det understrekes at det nye sammenfattende programmet ikke peker fram mot nye mål for samarbeidet, i hvert fall ikke innenfor sosial- og miljøutvalgets saksfelt. Det pekes heller ikke på fremtidige konkrete resultater av programmet. Dette ville kanskje vært å stille feilaktige krav fordi mål og virkemidler på det sosialpolitiske felt i vid mening fastlegges innenfor rammen for de sektorprogram som er utarbeidet de senere år.

Utvalget har notert seg at det fremlagte programmet gjelder for Nordisk Ministerråds virksomhet og ikke det nordiske sam-

arbeidet i sin alminnelighet. I denne sammenheng bør en legge merke til den spesielle stilling som Nordisk Råd ifølge avtale og tradisjon inntar som et samarbeidsorgan for regjeringer og parlamentarikere, en transformator, som Hans Hedtoft en gang uttrykte det, for samarbeid i spørsmål av interesse for samtlige nordiske land eller for noen av dem. At Nordisk Ministerråd ble til i 1971 bl. a. etter initiativ fra Nordisk Råds side og etter et omfattende utredningsarbeid innenfor Fagerholmkomiteen, endrer i grunnen ikke Nordisk Råds karakter som et unikt organ i internasjonalt samarbeid. Nordisk Råd er et helt spesielt samarbeidsforum mellom regjeringsmedlemmer og parlamentarikere.

Fremleggelsen av stadig flere handlingsprogram fra Ministerrådets side stiller økende krav til parlamentarikerne. Nordisk Råds kontrollerende funksjon kommer derfor i forgrunnen på en annen måte enn før. Samarbeidet om størrelsen av og prioriteringen innenfor Ministerrådets budsjett er allerede blitt en viktig oppgave for utvalgene og budsjettkomiteen. Å avsette økonomiske og personellmessige ressurser er en viktig forutsetning for at intensjonene i det nordiske samarbeidet skal kunne omsettes til konkret politisk handling. Også ved å legge fram det overordnede handlingsprogram skapes forventninger i Norden som må følges opp.

De synspunkter jeg hittil har gjort meg til talsmann for, har berørt den generelle bakgrunnen for arbeidet med sektor- eller overordnede handlingsprogram innen Ministerrådet. Når det gjelder innholdet i det overordnede handlingsprogram, kan utvalget slutte opp om det meste av det som der kommer til uttrykk. La meg likevel feste oppmerksomheten ved noen punkter som det har ønsket å understreke.

Det frie nordiske arbeidsmarkedet skal vernes og de nordiske medborgere sikres fri bevegelse og lik behandling på arbeidsmarkedet innen Norden. Samtidig må målet være å oppnå full sysselsetting for alle uansett kjønn, alder, bosted eller utdanning. Ministerrådet fremla sitt syn på arbeidsmarkedsspørsmålene så sent som i 1975, da et program for nordisk samarbeid innen denne sektor forelå i Nordisk råd til utta-

lelse. En ny fase av arbetet med dette programmet kommer nå. La oss håpe at tiltaket mot ungdomsarbeidsløshet blir et viktig innslag når det gjelder videreføringen av dette program. Jeg sier dette fordi mennesket av alle ressurser er den viktigste. Ikke for noen andre grupper skaper arbeidsløshetsproblemene en slik uro som når det gjelder vår ungdom. For unge mennesker som overhodet aldri har vært eller öyner muligheten av å komme i meningsfylt arbeid, ligger vegen mot sosiale nederlag åpen. Ja, til og med tilliten til demokratiet kan bli rokket dersom arbeidsløsheten blant ungdom får utvikle seg over lengre tid. En mulighet kunne være at de nordiske land sammen tok opp de problemer som henger sammen med den store ungdomsarbeidsløsheten, f. eks. gjennom å utarbeide et særskilt handlingsprogram.

Arbeidet med å revidere konvensjonen av 1955 om sosial trygghet pågår innenfor Ministerrådets underorganer. Å sikre nordiske medborgere som flytter, samme sosiale rettigheter som innflytningslandets egne borgere har, er en forutsetning for at det frie nordiske arbeidsmarked skal fungere. Uten denne forutsetning blir det nordiske arbeidsmarked illusorisk. Etter min mening kan det stilles spørsmål om ikke innsatsen på det sosiale området i enda høyere grad skulle kunne samordnes landene imellom.

Trygghetskonvensjonens grunnleggende tanke er at den som flytter innen Nordens grenser, må ta skikkene slik de er i de forskjellige land. Dette grunnprinsipp er nok bra, men det kan i visse tilfelle resultere i klare svekkelser i den sosiale sikkerhet for dem som flytter, dersom forskjellene er for store landene imellom. I den grad det skulle være tanker om å forhøye ambisjonsnivået i samarbeidet på sosiallovgivningens område, er det klart at mulighetene for en harmonisering av sosiallovgivningen er et hensiktsmessig tiltak i første omgang.

Til slutt: Et av de nyeste områdene i Ministerrådets arbeid består av samarbeidet i spørsmål som gjelder likestilling mellom kvinner og menn. Jeg noterer med tilfredshet at et spesielt handlingsprogram innen denne sektor er under arbeid. Jeg vil her få vise til den uttalelse som sosial- og miljøutvalget har avgitt til ministerrådsforslag

nr. B 23/s. Jeg vil derfor i dag bare understreke sterkt at målet for samarbeid på likestillingsområdet må gjelde all likestilling mellom kvinner og menn, og denne målsetting bør kunne ut i konkrete tiltak så vel fra Nordisk Ministerråds som fra Nordisk Råds side.

Meddelande

Det meddelades att Ingrid Sundberg inlagt sin plats i rådet.

Jón Skaftason: Herr president! Inom det nordiska samarbetet har tonvikten legat på de ekonomiska frågorna, och så kommer det att förbli en lång tid framöver. De nordiska länderna utgör så små ekonomiska enheter och deras invånarantal är så begränsat, att de tvingas sträcka sig ut över sina egna gränser och får söka utöva inflytande på andra länders ekonomiska utveckling för att skydda egna intressen. Erfarenheterna från de två senaste åren kan tas som ett bevis för detta konstaterande. De ekonomiska problem som den västliga världen har brottats med de senaste åren har haft ett djupgående inflytande på de nordiska ländernas ekonomiska liv — som framgår bland annat av hur litet nationalinkomsten har ökat, av negativ betalningsbalans och av ökande arbetslöshet på många håll.

Ett gemensamt drag i de nordiska ländernas ekonomi är beroendet av utrikeshandeln. Produktionsförhållanden och efterfrågan i de stora industriländerna utövar därför ett avgörande inflytande på deras ekonomiska ställning. Följaktligen har det blivit en stor besvikelse, hur sakta den ekonomiska återhämtningen har gått i åtskilliga av världens mest betydande industriländer — inte minst i Västtyskland och Japan. Detta är ett faktum, trots dessa länders stark betalningsbalans, som skulle ha gett dem stora möjligheter att hjälpa till med konjunkturuppgången i världen. I det avseendet är de nordiska ländernas situation ytterst dystert. Deras utlandsskulder ökar och arbetslösheten är på sina håll oroväckande.

Denna utveckling medför också en all-

varlig fara för att många länder inför handelsrestriktioner som skydd mot en ökad import för att på så sätt försöka upprätthålla full sysselsättning. Resultatet blir givetvis en förskjutning av problemen från ett land till ett annat. Detta skulle medföra en stor fara för Norden, som i så hög grad är beroende av fri internationell handel och arbetsfördelning nationer emellan för fortsatt välstånd. En sådan utveckling måste därför motarbetas av våra representanter på det internationella planet. Vi måste vidare med all makt arbeta på att få de stora industriländerna — kanske speciellt Västtyskland — till att inrikta sig i högre grad än hittills på en ökning av efterfrågan och produktion.

Samtidigt som vi diskuterar den fara som Norden utsätts för på grund av andra länders agerande i detta sammanhang, skall vi heller inte glömma att vi inte själva får kompromettera oss i detta avseende. Beklagligtvis tvingas vi konstatera en växande tendens att tillgripa skyddsåtgärder på åtskilliga håll inom Norden. Detta yttrar sig inte minst i införandet av direkta subsidier till de delar av produktionen som har konkurrensproblem. För Island, som försöker bygga upp en mera diversifierad industri, utgör denna tendens en allvarlig fara. Reaktionen inom den isländska industrin har på många håll blivit krav på ökade skyddsåtgärder. Följden av en ekonomisk politik av detta slag blir med andra ord en kedjereaktion, som skadar alla parter.

Men det är här inte endast fråga om problem vad industrin beträffar. Under många år har de andra nordiska länderna — och då i synnerhet Norge — subventionerat sitt fiske och sin fiskeindustri på olika sätt, både med direkta subsidier och på annat sätt. Dessa åtgärder har givetvis haft en ofördelaktig inverkan på den isländska fiskerinäringen, som utgör basen för landets ekonomi och kommer att göra det en lång tid framöver. Även om vi — till en viss grad åtminstone — har förståelse för de olika samhällseliga orsaker som dikterar våra grannländers handlande i denna fråga, tvingas vi påminna våra nordiska vänner om att när de väljer att lösa de egna problemen på detta sätt, lastar de svårigheterna på sätt och vis över på oss, som i förväg

brottas med svårartade problem — visserligen till stor del självförvållade.

Tillåt mig vidare att i korthet omnämna en sak, som i mitt tycke borde utgöra en viktig beståndsdel av Nordens ekonomi — det vill säga behovet av en nordisk inkomstpolitik i samarbete med parterna på arbetsmarknaden.

Med en statlig inkomstpolitik menar jag att det är både naturligt och nödvändigt att företrädare för parlament och regering deltar i förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. I moderna samhällen, som de nordiska, deltar det offentliga representanter i hög grad i den kommunikation — de meningsutbyten, den debatt och de förhandlingar — som ständigt pågår mellan individer och olika samhällseliga institutioner på alla samhällets nivåer. De flesta av oss anser detta vara en naturlig sak. Lönebeslut utgör en av ekonomins viktigaste faktorer och berör alla i samhället. Det är därför av stor vikt, att man från statens sida har en möjlighet att tillvarata sina intressen inom detta område genom att — till exempel — hålla produktionsomkostnaderna nere och inverka på det allmänna prisläget — för att på så sätt kunna säkra sysselsättning åt alla, som vill och kan arbeta.

Enligt de informationer som jag har fått, kan man till stor del tacka den inkomstpolitik som Labourpartiet har drivit i en rad år för den ekonomiska förbättring som man just nu upplever i Storbritannien.

Därför tillåter jag mig att föreslå, att ministerrådet tillsätter ett sakkunnigt utskott med uppgift att närmare granska denna sak för att sedan utforska möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete inom denna sektor av ekonomin.

Mirjam Tuominen: Herra presidentti! Paljon käsiteltyyn satelliittikysymykseen haluan palata huomenna. Nyt haluaisin käsitellä kaikille Pohjoismaille tärkeätä kansainvälistä lientymisen kehitystä. Liennyysprosessi on vaikeassa murrosvaiheessa, ja siksi aseistariisuntaneuvotteluihin on kiinnitettävä ennistä vakavampaa huomiota. Nykyinen pysähdystila voi johtaa uuteen vaaralliseen kierteeseen kilpavarustelussa, vieläpä ydinasekilvassa. Yhdysvaltain suunnitelmat neu-

tronipommin joukkotuotannosta ja tämän ydinaseen luovuttamisesta NATO-joukkojen käyttöön Euroopassa merkitsevät pahaa taikaiskua pitkäaikaisille ponnisteluille, joita m. m. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat suorittaneet ydinaseiden leviämisen estämiseksi ja ydinsulkusopimuksen tehokkuuden vahvistamiseksi.

Neutronipommin käyttöönotto ei jäisi yksipuoliseksi toimenpiteeksi. Se sysäisi ihmiskunnan kasvavaan ydinsodan vaaraan. Neutronipommin luokittelu taktiseksi aseeksi, kuten on esitetty, poistaisi rajan ydinaseiden ja tavanomaisten aseiden väliltä ja alentaisi pelottavalla tavalla ydinaseiden käyttökynnystä. Lukuisat tiedemiehet ovat kiinnittäneet huomiota tähän vaaraan. Hälyttäviä ovat lehdissä olleet uutiset, joiden mukaan Yhdysvalloissa harkitaan neutronipommin luovuttamista Israelille ja että Chilen fasistijunta sekä Etelä-Afrikan fasistinen hallitus suunnittelevat ydinaseen hankkimista.

Ruotsin ulkoministeri Söder ja Suomen ulkoministeri Väyrynen ovat yhteisessä julkilausumassa kiinnittäneet huomiota neutronipommin vaaraan, joka ei suinkaan jättäisi Pohjolaa koskemattomaksi. Pohjoismaiden tulisi yhteisesti ja aktiivisesti esiintyä neutronipommin valmistusta vastaan samoin kuin vaatia kaikkien ydinaseiden ja muiden joukkotuhohuseiden kieltoa. Tässä ihmiskunnan elinkysymyksessä ei voi olla enempää passiivinen kuin puolueetonkaan. Sitä ei voi myöskään jättää yksinomaan suurvaltojen huoleksi, sillä kysymys pienten valtioiden kohdalla on jopa niiden elämän jatkumisesta. On hyvin huolestuttavaa, että vallalle on päässyt varsin laajalti eräänlainen pessimismi ja skeptisismi aseistariisuntaneuvottelujen suhteen. Aseistariisunnan eteneminen vaikka vain vaakan verran, vaikka pieninkin osatoimenpitein, merkitsee kansainvälisen yhteistyön ilmapiirin paranemista ja liennytyksen vahvistumista. Se puolestaan helpottaa sellaisten polttavien kansainvälisten ongelmien ratkaisua kuin nälän poistaminen, ympäristönsuojelu- ja energiaongelmien selvittäminen, laman ja työttömyyden vähentäminen.

Pohjoismaiden panos on ehdottomasti tarpeen liennytyksen edistämiseksi, kilpavarustelun lopettamiseksi ja varsinkin ydinaseiden ja muiden joukkotuhohuseiden torju-

miseksi. Juuri nyt Pohjoismaiden aktiivinen esiintyminen näiden päämäärien puolesta on välttämätön valmisteltaessa YK:n yleiskokouksen aseistariisuntakysymyksille omistettua erityisistuntoa, joka alkaa toukokuussa.

Koko nykyinen tilanne vahvistaa, miten tärkeä merkitys on myös alueellisilla toimenpiteillä jännityksen lieventämiseksi ja kilpavarustelun lopettamiseksi. Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen muodostaminen on entistäkin tärkeämpi ajatellen Skandinaviaan leviävää ydinaseiden uhkaa. Norjan rannikolle sijoitetut ydinohjussukelluslusten radiosuunnistusasemat vetävät Pohjolaa Yhdysvaltain ydinasestrategian piiriin. Tämä sekä Saksan Liittotasavallan asevoimien osallistuminen NATO:n sotilaallisiin harjoituksiin Norjassa kärjistävät tilannetta koko Pohjolassa.

Tässä yhteydessä ei voi olla kiinnittämättä huomiota väitteisiin, joiden mukaan molemmat ns. supervallat ovat samalla tavoin syypäitä suunnattomaan, koko ihmiskuntaa uhkaavaan ydinsodan vaaraan. Näin summittainen väite selvittämättä ydinsodan vaaran poistamiseksi ja aseistariisunnan edistämiseksi tehtyjä aloitteita ja toimenpiteitä voi vain lisätä skeptisismiä ja passiivisuutta, jota sodan voimat ovat aina käyttäneet hyväkseen. Mikäli pyritään Pohjoismaiden etujen mukaisesti liennytyksen ja aseistariisuntatoimien edistämiseen, edellyttää se tarkkaa perehtymistä eri esityksiin ja sellaisten esitysten kannattamista, joissa tarjotaan tasapuolinen mahdollisuus edetä aseriisunta-alalla minkään valtion turvallisuutta vahingoittamatta, tulevat nämä esitykset miltä taholta tahansa. Tällainen esitys on Neuvostoliiton ehdottama ensimmäisen ydiniskun kieltevä sopimus tai ehdotukset siitä, että kaikki valtiot lopettavat samanaikaisesti ydinaseiden tuotannon sekä että määräaikaaisesti kiellettäisiin kaikki ydinkokeet, myös rauhanomaisiin tehtäviin tarkoitettut ydinräjähdykset. Länsivaltioiden hallituksille Brezhnev on tarjonnut sopimusta molemminpuolisesta sitoumuksesta olla valmistamatta neutronipomia.

Suomi, Ruotsi ja Euroopan puolueettomat sekä sitoutumattomat maat ovat Belgradissa yhteisessä lausunnossa korostaneet välittömien aseriisuntaa edistävien toimien tar-

peellisuutta alueellisella pohjalla Euroopassa, mihin suurin osa sotapotentialiaa on keskittetty. Tässä lausunnossa kehoitettiin Belgradin seurantakokousta antamaan kaikki tuki toukokuussa kokoontuvalle YK:n yleiskokouksen aseidenriisuntaa käsittelevälle erityisistunnolle. Tällainen lausunto olisi merkittävä. ETYK:in osanottajavaltiot vastasivat 80 prosentista maailman varustelumenoista.

Ajatellen YK:n toukokuussa kokoontuvan erityisistunnon suurta merkitystä on paikallaan, että myös Pohjoismaiden neuvosto antaisi lausunnon neutronipommia ja kilpavarustelua, ”vastaan. Tätien Pohjoismaat toimisivat ministerineuvoston ohjelmassa mainitulla tavalla eivät ainoastaan omaksi edukseen vaan myötävaikuttaisivat myös tasapainon ja lientymisen lisääntymiseen maailmassa”.

Mirjam Tuominen tal i svensk översättning: Herr president! Till den rikligt behandlade satellitfrågan vill jag återkomma i morgon. Nu skulle jag vilja behandla den för de nordiska länderna viktiga utvecklingen av den internationella avspänningen. Avspänningsprocessen befinner sig i ett svårt brytningsskede, och därför måste man fästa allt allvarligare uppmärksamhet vid nedrustningsförhandlingarna. Det nuvarande stagnationstillståndet kan leda till en ny farlig upptrappning i kapprustningen, till och med i kärnvapenkapplöpningen. Förenta Staternas planer om massproduktion av neutronbomben och om överlåtande av detta vapen åt NATO-trupperna i Europa innebär ett svårt bakslag för långvariga ansträngningar, som bl. a. Finland och de övriga nordiska länderna haft för att hindra kärnvapnens spridning och för att stärka effektiviteten av avtalet om kärnvapenspärr.

Införandet av neutronbomben skulle inte förbli en ensidig åtgärd. Det skulle förskjuta mänskligheten in i en ökande risk för kärnvapenkrig. Neutronbombens klassificering som ett taktiskt vapen, vilket har föreslagits, skulle avskaffa gränsen mellan kärnvapen och konventionella vapen och på ett skrämmande sätt sänka tröskeln för kärnvapnens användning. Talrika vetenskapsmän har uppmärksammat denna risk. Oro-

väckande är de i tidningar förekommande nyheter, enligt vilka man i Förenta Staterna överväger överlåtelse av neutronbomben åt Israel samt att fascistjuntan i Chile och den rasistiska regeringen i Sydafrika planerar anskaffning av kärnvapen.

Sveriges utrikesminister Söder och Finlands utrikesminister Väyrynen har i en gemensam proklamation fäst uppmärksamhet vid neutronbombens risk, som ingalunda skulle lämna Norden oberört. De nordiska länderna borde samfällt och aktivt uppträda mot neutronbombens tillverkning och likaså yrka på förbud mot alla kärnvapen och övriga massförintelsevapen. I denna livsviktiga fråga för mänskligheten kan man vara varken passiv eller neutral. Den frågan kan man inte heller hänskjuta enbart till stormakterna, ty i fråga om små stater kan det till och med gälla frågan om fortbestånd av deras tillvaro. Det är mycket oroväckande att en sorts pessimism och skepsis i ganska hög grad vunnit terräng i fråga om nedrustningsförhandlingarna. Nedrustningens framsteg, vare sig det sker bara i små stycken, vare sig det sker genom små delåtgärder, innebär en förbättring av det internationella samarbetets atmosfär och détentens förstärkning. Detta åter underlättar lösningen av sådana brinnande internationella problem som avskaffandet av hungern, klarläggandet av miljövårds- och energiproblemen, lågkonjunktorens och arbetslöshetens minskning.

De nordiska ländernas insats är absolut nödvändig för att man skall kunna främja détenten, sluta kapprustningen, och i synnerhet för att avvärja risken för kärnvapen och övriga massförintelsevapen. Just nu är de nordiska ländernas aktiva uppträdande för dessa mål nödvändigt, när Förenta Nationernas specialsession för nedrustningsfrågor, som börjar i maj månad, håller på att förberedas.

Hela det nuvarande läget bekräftar den stora betydelse som regionala åtgärder också har för att minska spänningen och för att sluta kapprustningen. Att göra Norden till en kärnvapenfri zon är allt viktigare med tanke på kärnvapenhotet som håller på att sprida sig till Skandinavien. De på den norska kusten placerade radiostyrstationerna av Förenta Staterna för kärnmissil- och

tar drar Norden till kretsen av Förenta Staternas kärnvapenstrategi. Detta samt deltagandet av Tyska Förbundsrepublikens vapenmakt i NATOs militära övningar i Norge tillspetsar situasjonen i hela Norden.

I detta sammenhang kan man inte låta bli att fästa uppmärksamhet vid de påståenden, enligt vilka bägge så kallade supermakterna är på samma sätt skyldiga till den ofantliga risken för kärnvapenkrig, som hotar hela mänskligheten. Ett så pass obestämt påstående, utan att redogöra för initiativ som har tagits för att avskaffa risken för kärnvapenkrig och för att främja nedrustningen, kan bara öka skepticismen och passiviteten, vilket har alltid utnyttjats av krigets krafter. Ifall man i överensstämmelse med de nordiska ländernas intressen strävar till att främja avspänningen och nedrustningsåtgärderna, behövs det en noggrann granskning av de olika förslagen och stödande av sådana förslag som erbjuder en jämsidig möjlighet att taga framsteg inom nedrustningen utan att skada någon som helst stats säkerhet, oberoende av från vilket håll dessa förslag kommer. Ett dylikt förslag är det av Sovjetunionen föreslagna avtal, som förbjuder det första slaget med kärnvapen, eller förslag om att samtliga stater skulle samtidigt sluta kärnvapenproduktionen samt att man temporärt skulle förbjuda alla kärnvapenprov och även för fredliga ändamål avsedda kärnexplosioner. Brezhnev har åt de västerländska regeringarna erbjudit ett avtal om en ömsesidig förbindelse att inte tillverka neutronbomben.

Finland, Sverige och de neutrala och nonallierade länderna i Europa har i Belgrad i ett gemensamt utlåtande framhållit behovet av omedelbara nedrustningen främjande åtgärder på regional bas i Europa, dit största delen av krigspotentialen koncentreras. I detta utlåtande uppmanades uppföljningsmötet i Belgrad att ge allt stöd åt FN-generalförsamlings specialsession om nedrustning, som sammanträder i maj. Ett dylikt utlåtande skulle vara betydelsefullt. Deltagarstaterna i ESKK svarar för 80 procent av världens utrustningsutgifter.

Med tanke på FN:s specialsession, som sammanträder i maj, och på dess betydelse, är det på sin plats att Nordiska rådet också avger ett yttrande mot neutronbomben och

kapprustningen. Härigenom skulle de nordiska länderna på det i ministerrådets program nämnda sättet "inte bara gagna sina egna intressen utan bidra även till stabilitet och avspänning".

Steen: Som mange talere har vært inne på, har svak produksjonsvekst, ja, til og med redusert aktivitet kombinert med rask prisstigning vært det karakteristiske trekk ved den økonomiske situasjon i de vestlige land gjennom en rekke år. Dette viser i seg selv at en ikke automatisk kan trekke noen parallell mellom den krise vi nå opplever, og den krise som industrilandene gjennomlevde i 30-årene. Ett hovedtrekk er imidlertid det samme, en omfattende arbeidsledighet, som igjen tar preg av masseledighet i en rekke land. Sett mot denne bakgrunn, men også sett på bakgrunn av den debatt vi de siste dagene har hatt i Norge, vil jeg allerede innledningsvis slå fast: Full sysselsetting og økonomisk trygghet er ikke mål som vi kan sette på venteliste i påvente av bedre tider. Tvert imot er den fulle sysselsetting fortsatt hovedmålet for den politikk Det norske Arbeiderpartis regjering i dette landet fører. Vi har vært og er klar over at dette er en målsetting som har sin pris.

Den fulle sysselsettings politikk har for Norges vedkommende medvirket til et høyere kostnadsnivå enn i andre land og derved en forverret konkurranseevne og stort underskudd i utenriksøkonomien.

I politikk er det et ikke ukjent fenomen å uttale seg skråsikkert om fremtiden når fremtiden er blitt fortid. Det er det vi langt på vei opplever i den norske debatten nå om dagen. Som alle andre kunne også vi ha ønsket oss adgang til sannsigerskens krySTALLKULE. Muligens ville et og annet ha vært gjort annerledes. Ja, for så vidt er det lett å se i dag at et og annet burde ha vært gjort annerledes, men ikke i hovedsak.

Motkonjunkturpolitikken har satt det produktive arbeid og menneskets verdighet og selvrespekt i sentrum. Det enkelte menneskes utkomme og vekstmuligheter er satt i forgrunnen, og på dette punkt vil vi ikke vike.

Selv om dagens situasjon kan synes både kriseartet og uoversiktlig, bør vi vokte oss for psykosens effekter som lett kan føre til

overilte handlinger. Loven om pendelens svingninger er under ingen omstendigheter noe godt grunnlag for den økonomiske politikken. Greier vi å innrette oss med en viss fornuft, er det ikke noen grunn til å frykte at det vil skje en dramatisk reduksjon i den materielle standard for menneskene i våre land. Og de nordiske land er blant de land i verden som har historiens og verdens høyeste levestandard!

Etter en periode preget av dommedagsbeskrivelser burde vi nå føle det som politikken ansvar å ta imot de utfordringer vi står overfor, og det ligger nok av utfordringer på bordet til at vi i fellesskap og på nordisk plan har tilstrekkelig av arbeidsoppgaver å ta fatt på. Vi står alle på den fulle sysselsettingspolitikk, og vi har i fellesskap krav til en mer ekspansiv politikk i de store og dominerende industrinasjoner. Vi ønsker handelspolitiske tiltak som kan skape større utenriksøkonomisk stabilitet. Det burde innebære at de nordiske land i alle internasjonale fora samordner sine krav i en politikk for sysselsetting og økonomisk trygghet. En konkret og avgrenset, men vanskelig arbeidsoppgave er å ta initiativ til et mer omfattende og effektivt valutapolitisk samarbeid enn det vi ser i dag. Hyp-pige kursendringer, hvor godt nasjonalt begrunnet de enn måtte være, — og jeg får vel for sikkerhets skyld tilføye at den kursendring som ble foretatt fra norsk side nylig, var meget vel begrunnet — gir manglende stabilitet i utenriksøkonomiske forhold.

Det er atskillige som hevder — og med god grunn — at den krise vi nå gjennomlever, er resultatet av økonomiske og tekniske forandringer som er større enn menneskene noen gang har opplevd, større enn den industrielle revolusjonens forandringer i det 18. og 19. århundre. Teknologien er ført så langt at begrepet arbeid må gis en ny definisjon og et nytt innhold. Jeg vil derfor slutte meg til dem som mener at et slikt perspektiv har mye å gi i debatten om den langsiktige samfunnsutviklingen i det postindustrielle samfunn. Men samtidig må en slik diskusjon fortone seg som noe uvirkelig for de millioner av mennesker som mangler de mest elementære materielle forutsetninger for et menneskeverdig liv, og

det gjelder fortsatt for flertallet av menneskene.

Vår utfordring er: Formår vi å skape det politiske og organisatoriske grunnlag for en verden som gir arbeid til alle og brød til dem som trenger det? I denne sammenheng får den nye økonomiske verdensordning et høyst aktuelt perspektiv der det haster med å overføre ressurser til de deler av verden som nå må låne penger for å skaffe seg de mest grunnleggende livsfornødenheter og allikevel ikke greier det. Samtidig ser vi at de produksjonsmidler som kan skape disse livsfornødenheter, står uvirksomme i den industrialiserte verden. Det er dette som er det store paradoks i det sosiale og økonomiske drama som vi nå gjennomlever.

Lillqvist: Herr president! Sysselsättningen är, som vi redan hört i flera anföranden, ett av de största och svåraste problemen i våra länder för närvarande. Det är speciellt ungdomen som drabbas. De som efter avslutad skolgång söker sig ut i förvärvslivet, får för det mesta konstatera, att arbete ej finns för oss. Detta måste för de unga vara en svår prövning samt motgång och det finns risk för att de får men därav för hela livet samt förlorar tron på vårt samhällsskick. Av de nordiska länderna har, såvitt jag har kunnat följa med utvecklingen, Danmark och Finland drabbats hårdast av arbetslösheten.

Det är nu det fjärde året i följd som den pågående lågkonjunkturen, försatt våra länder i denna svåra och brydsamma situation. Åtgången på våra exportartiklar har minskat betydligt och investeringarna har beroende därav nedgått till ett minimum. Förutom statliga ingripanden skulle sysselsättningsläget för Finlands vidkommande vara ännu mycket sämre. Och statens andel i sysselsättningsläget i de övriga länderna torde även vara på samma sätt.

För närvarande ser det ut, som om nuvarande konjunkturer har kommit för att stanna. Om ett uppsving kommer blir det med sannolikhet, mångårig väntan.

Vad kan vi då göra inom Nordiska rådets ram för att förbättra sysselsättningen i Norden? Problemet är förstas mycket svåröst.

Men eftersom de nordiska länderna nu

måste ha stor import for att upprätthålla nuvarande levnadsstandard och även ofta har underskott i handelsbalansen, borde en undersökning och kartläggning ske för att utröna, huruvida någon del av de nu importerade varorna kunde framställas i våra egna länder. Med andra ord, vi skulle sträva till att höja den egna självförsörjningsgraden i Norden i görligaste mån inom alla sektorer. Därigenom skulle nya arbetsplatser skapas och arbetsbehövande få arbete.

För min del tror jag, att det finns produkter som nu importeras men som mycket bra bör kunna produceras i våra länder. Och med hela Norden som kundkrets blir lönsamheten även ofta bättre när större serier av samma varuslag kan produceras samtidigt.

Herr president! Säkert finns det också många andra möjligheter till en högre och förbättrad sysselsättningsgrad i våra länder men ovan relaterade åtgärd borde undersökas och därför vill jag uttala en förhoppning om att Ministerrådet skulle sätta igång med den omedelbart.

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. president! La meg først få uttrykke takk for at vi får oppholde oss noen dager i dette vakre landet og benytte oss av Stortingets arbeidsplass.

I mitt meget korte innlegg vil jeg berøre noen få trekk ved Nordisk Råds arbeidsutvikling og innflytelse, to enkelte saker på listen, og nordisk samarbeids livsvilkår i Island.

De nordiske land er rike, internasjonalt sett. Og alle disse rike land står overfor økonomiske vanskeligheter, inflasjon og arbeidslöshet — det ene eller det andre, eller begge deler. Ideologiske og praktiske grunner taler for at de nordiske stater samordner sine virkemidler mot de økonomiske svakheter, til gagn og nytte både for dem selv og omverdenen. Derfor må vi hilse med glede idéen som diskuteres innenfor Nordisk Råd og Ministerrådet om gjennomføring av en nordisk konferanse om inflasjon og arbeidsløshet. Felles nordisk kartlegging og samordning av idéer på dette området kunne føres ut i de enkelte lands politikk. føre oss nærmere hverandre og derved bidra til en sterkere nordisk stilling i

omverdenen, økonomisk og politisk.

Konferansene er blitt et fast trekk i rådets virksomhet. Det samme gjelder Ministerrådets handlingsprogrammer. Begge disse arbeidsmetoder innebærer store muligheter, positive og negative. I konferansene drøfter vi selve målet vi vil nå på vedkommende saksområde, og veier mot dette mål. Faren består i at vi ikke sørger for å føre resultatene inn i vår nasjonale og nordiske politikk. De positive muligheter i handlingsprogrammene består i sammenstilling og presisering av mulige midler mot mål man allerede har vurdert politisk. Det er jo uten mening å ofre tid og arbeid på handlingsprogram hvis man ikke har målet klart for seg.

De negative muligheter i disse nevnte arbeidsmetoder består i en eventuell uttynning av saker og en mild form for saksbegravelse. En gjennomdrøftet sak på en vellykket konferanse er ikke dermed en ferdigbehandlet sak. Det må dras konklusjoner, og de positive resultater må settes ut i livet og påvirke allmennhetens attityde. Sakkyndighet og erfaring som ligger bak konferanser og handlingsprogrammer, må etter politiske vurderinger tas i bruk i det daglige liv. Det er Nordisk Råds og Ministerrådets oppgave å føre dette videre gjennom påvirkning og deltakelse i vårt nasjonale lovgivningsarbeid. Det er ikke nok at sakkyndigheten hviler i handlingsprogrammet.

På vår sakliste står det et handlingsprogram som har svakhetstegn av denne art. Det er Nordisk Ministerråds handlingsprogram på likestillingsområdet. Vedkommende utvalg i Nordisk Råd sluttet seg for så vidt til programmet, selv om det er svakt, i håp om at det blir en fortsettelse som fører til grunnlag for konkrete innsatser i samråd med Nordisk Råd. Selve saken må bare ikke drukne i dokumentering og forskning som, så vidt jeg vet, allerede er foretatt i årtier.

Blant tenkbare midler mot målet likestilling, som Ministerrådet nevner i programmet, er noe som heter positiv diskriminering for den svakest stilte part. Jeg håper at Ministerrådet ved nærmere vurdering ser at iverksettelse av denne idé ville bringe oss mange skritt tilbake. Jeg er klar over at jeg ikke er alene om den anskuelse at den slags

tryllemidler virker imot likestilling. Kort sagt: Det finnes ingen positiv diskriminering, fordi all diskriminering er negativ.

Den andre sak jeg gjerne vil nevne, er den nordiske TV-satellitt. Ettersom teknikken på dette området går fremover og flere tar den i bruk, får det nordiske prosjekt på dette område større betydning. For Island vil det ha den kulturelle betydning at det blir større valgfrihet i tilbudet av det kulturelle stoff som vi får fra forskjellige steder i verden. Det skaper større trygghet for at Island fortsatt blir en del av det nordiske kulturområde.

La meg til sist henlede oppmerksomheten på det nordiske samarbeids tilslutning i Island. Landets beliggenhet og landets særskilte språk skaper hindringer som vi islendinger må overvinne for å kunne delta i dette samarbeidet. La oss holde øynene åpne for den spirende fare som består i at det, især blant ungdommen i Island, finnes mennesker som setter spørsmålstegn ved nødvendigheten av det nordiske samarbeid.

Slike spørsmålstegn settes især av de helt unge som skal lære dansk eller et annet nordisk språk på skolen som første utenlandske språk. Men nettopp dette spiller en vesentlig rolle. Vårt morsmål, islandsk, er slett ikke forstått utenfor Island, unntatt av dem som enten er språklige genier eller originale mennesker som anvender sin tid til å samle på språklige kuriositeter. Det er en nokså alminnelig påstand blant ungdommen at den del av livet som en har til rådighet for å høste språkkunnskaper, heller burde anvendes på språk som er mer internasjonalt forstått.

Det er klart at det kreves politisk innsats for å bevare den nordiske tanke i Island, især blant unge mennesker. Det er ikke nok at det nordiske samarbeid er en politisk realitet i dag. Det er også realistisk politikk. Det er en av de viktigste faktorer i islandsk utenrikspolitikk. Som verden er i dag, kan jeg ikke innse annet enn at det også er en politisk nødvendighet.

Westerholm: Herr president! Da man dryftar ärenden i större sammanhang händer det ofta att man diskuterar vidlyftigt om frågor som är mindre väsentliga och lämnar de mest väsentliga obehandlade. Jag

vill inte påstå att här inte i går och idag skulle ha kommit till diskussion ärenden som är väsentliga, men jag vill påstå, att de mest centrala problemen har fått stå åt sidan.

När man bygger ett hus skall stenfoten ligga på hållbar grund och så är det även när man bygger upp ett samhälle. Det finns nämligen vissa grundvärden i livet som vi borde följa om vi önskar nå hållbara resultat. Om vi icke följer livets lager ruineras vårt samhälle förr eller senare.

Religionsundervisningen och värdesättningen av Guds ord har tunnats ut både kvantitativt och kvalitativt även i de nordiska länderna. Det har uppstått otaliga negativa verkningar som speciellt syns i uppfostringen av vår ungdom. Taget på livet har avslappnat redan i uppväxtåren. Någon har sagt att många unga har levat sitt liv redan innan de blivit vuxna och är mogna att bli pensionerade. Det är även sant, och detta kan envar av oss konstatera om vi t. ex. besöker någon alkoholistanstalt. Vi träffar där patienter som borde leva i sin fräschaste ungdom, men som har en blick som tyder på att livet är levat.

Därför har jag även känt mig litet beklämd då jag har varit tvungen att konstatera, att alkoholfrågan som otaliga gånger har behandlats i Nordiska rådet och dess social- och miljöpolitiska utskott ännu denna dag inte har lett till några särskilt konkreta åtgärder trots att forskningen har varit och ännu i denna dag är rätt så vidlyftig. Forskningen borde också inriktas på centrala problem av vilka jag tar upp ett enda.

En allmän åsikt är att alkoholinkomsterna är så stora för samhället, att om dessa inkomster faller bort är återverkningarna skadliga för samhället. Sanningen är dock just den motsatta. Om man räknar med alla de otaliga skadeverkningarna som är en följd av alkoholmissbruket, är utgifterna för alkoholmissbruket mångdubbla jämförda med intäkterna. Detta har redan några forskare konstaterat men jag hoppas att en dylik undersökning skulle genomföras även som ett samnordiskt projekt för att bevisa de skadliga följderna av den alkoholpolitik som förs i de nordiska länderna. Jag hoppas även att Nordiska rådet och ministerrådet

skrider till åtgärder då det gäller syftet att minska alkoholmissbruket, personligen ser jag hela alkoholfrågan närmast som en av kärnfrågorna för ungdomens framtid och som sådan ytterst väsentlig. Därför har jag även gjort en skriftlig fråga i detta ärende till ministerrådet och hoppas att jag får ett uppbyggande, positivt svar på min fråga.

En annan central fråga som kommer upp under denna session är familjepolitisk och berör bl. a. äktenskapslagstiftningens förenhetligande inom Norden. Familjen är kärncellen i samhället och om äktenskapet nedrivs och äktenskapets grundvalar försvagas leder det till en spoliering av hela samhället. De allt allmänna skilsmässorna och de allt oftare förekommande s. k. papperslösa äktenskapen håller på att upplösa samhällets grunder. Inte ens de effektivaste och mest positiva åtgärder kan hela de sår som uppstår om grundcellen dvs. kärnfamiljen i samhället inte har en sund karaktär. Följderna av den etiskt nedrivande s. k. fria kärleken och den nya samlevnadsreformen har redan nu visat sig vara övermäktigt negativa. Det krävs ett nytänkande i Norden för att komma ur denna dal, där vi hamnat.

En av följderna har varit aborternas kraftiga ökning och därav har följt att abortlagstiftningen har fått nya former. Livet värderas icke mera och då livet icke mera värderas dör humaniteten och våldet träder i stället. Vi har i detta avseende alldeles tillräckligt med exempel i dagens värld även i Norden. Djupast är det fråga om bristen på högaktning av Guds ord och Guds vilja.

Juridiska utskottet har stämt för ett förenhetligande av äktenskapslagstiftningen. Av allt att döma skulle de leda till att s. k. samvetsäktenskap och de traditionella äktenskapen skulle jämföras i lagstiftningen och dessa skulle möjligen få ett likartat ekonomiskt stöd. Om vi vill värna våra äktenskap och även säkra barnens och ungdomens framtid bör vi utgå från att samvetsäktenskap aldrig kan bilda den bas som leder till hållbara fasta relationer mellan man och kvinna. En kyrkoherde i Finland hade intervjuat ungdomar som hade levat i samvetsäktenskap och ville ingå normala äktenskap. På kyrkoherdens fråga, varför de unga paren nu ville ingå äktenskap löd svaret: Eftersom det är en tryggare form för samlivet och även för barnens framtid. Som kristen kommer jag inte att kunna rösta för juridiska utskottets betänkande i ovannämnda ärende.

Herr president! Jag hade planerat att uttala mig kort även om ungdomsarbetslösheten, den nya ekonomiska världsordningen och den samnordiska u-hjälpen men den rekommenderade tiden går ut.

Hoppas jag på något sätt har kunnat belysa det centrala i det vi borde ta i beaktande då vi sköter de samhällsliga uppgifterna. Vi bör arbeta på en realistisk bas och det bör vi göra sanningsenligt, med ansvarskänsla, mod, uthållighet och med respekt för våra medmänniskor. Tack!

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 17.50.

Protokoll

4:e mötet

Måndagen den 20 februari 1978 kl. 10.00

Presidenter: Olof Palme (1—3) och Erling Dinesen (4—6)

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet; Dokument: Rapport från Nordiska rådets presidium. B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (fortsatt generaldebatt).

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*) C 129/t: Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan.

3. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1978/9/1972/t)

4. E 1: Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående Öresundsförbindelserna

5. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland (D 1978/28/1973/t)

6. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (D 1978/18/1977/k)

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Ingemar Mundebo intagit sin plats i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Kjell-Olof Feldt lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll

för 4:e, 5:e och del av 6:e mötet samt att Harri Holkeri lämnat sessionen och ersatts av Ilkka Kanerva och att Per Olof Sundman lämnat sessionen och ersatts av Ulla Ekelund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Berättelse rörande de nordiska samarbetet, Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium och B 24: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (fortsatt generaldebatt)

Bondevik: Hr. president! TV-satelliten har svevet rundt också i denne debatten. De mest entusiastiske satellitt-tilhengere har nærmest fremstilt dem som anmelder en smule skepsis, som om de står for foreldede kulturpolitiske holdninger. Og så er det kjørt fram argumenter for fjernsyn som sådant.

Men nå er det ikke innføring av fjernsyn som diskuteres. Selv om nesten alle er enige i fjernsynets positive kulturpolitiske funksjon, er det dermed ikke sikkert at det automatisk er et fremskritt at tilbudet i tid og antall kanaler stadig utvides. Jeg sier: Det er ikke *sikkert* det automatisk er et fremskritt, men det er *mulig* det er det på det nåværende stadium. Men akkurat dette bør vi kunne diskutere lidenskapsløst.

Jeg tror for min del ikke det er ut fra foreldede kulturpolitiske holdninger at f. eks. ungdomsorganisasjoner, kulturarbeidere og

svenske sosialdemokrater, som Sture Palm her i går, reiser visse kritiske spørsmål. Det kan tvert om være det motsatte: et forsøk på å se fremover, til å spørre om vi uten videre skal fortsette en rask utvikling av massemediaenes dominerende rolle i vårt kulturbilde.

Saken er at vi står midt oppe i en "kulturteknologisk" revolusjon, men uten å ha en klar mediapolitikk. Derfor må vi ta oss tid til å gjennomdrøfte sentrale mediapolitiske spørsmål før vi tar en endelig beslutning om et så viktig skritt som et nordisk TV-samarbeid, spesielt etter det såkalte totalalternativet, som i første omgang vil bety sju paralleltgående fjernsynskanaler.

Et eventuelt ja til dette som måtte komme etter en skikkelig debatt med vurdering også av motforestillinger, vil i tilfelle være langt sterkere ja enn et ukritisk ja som måtte komme på grunnlag av en altfor dårlig og tynn debatt. Og skulle vi finne at *det* er rett, må vi ha mot til å si nei til et slikt alternativ. Eller det som kanskje er aller mest interessant: at vi virkelig undersøker flere alternativer for utnyttelse av en eventuell satellitt enn det som til nå er gjort. En satellitt er bare et teknisk hjelpemiddel, og er i og for seg verken noe godt eller vondt. Det avgjørende er hva en slik satellitt måtte brukes til. Og da er det kulturpolitiske kriterier som må bli avgjørende.

Det er vel slik at noen i dette ser muligheter for en ny, betydelig samarbeidssak i Norden. Jeg vil ikke redusere verdien av dette.

Men fjernsyn er et så sterkt medium, og en utvidelse til sju programkanaler i første omgang vil være en så radikal endring i flere land at de kulturpolitiske aspekter må vurderes meget nøye.

Det å kunne velge mellom flere nordiske program vil selvsagt kunne øke kjennskapet til og forståelsen for hverandres samfunns- liv, kultur og språk. Men dette må veies mot andre virkninger. Saken reiser en rekke spørsmål som utredningene til nå ikke gir et skikkelig svar på. F. eks. dette: Hvordan vil de stadig økende kulturinntrykk utenfra virke på informasjonen om og samhörigheten med et nærmiljø? Kan det forsterke manges følelse av rotløshet og manglende identitetsfølelse?

Et aspekt som er vurdert altfor lite, er hvordan en slik utvikling vil virke på barn og ungdom, ja, på hele familielivet. Nå kan ikke noen med særlig utbytte se mer enn ett program om gangen. Men den totalt mulige seertid for barneprogram f. eks. vil etter totalalternativet kunne utvides betydelig på grunn av tidsforskjellene i våre nordiske land. Dette kan komme til å øke barns "avhengighet" av fjernsyn, og virkningene av dette må vurderes.

Den nordiske samarbeidssak er ikke tjent med at vi lar oss "beruse" av de muligheter den nye teknologi på dette området gir. Det har vært tendenser til dette også i denne debatt. Det er de kulturpolitiske og ikke de tekniske kriterier som må bli avgjørende for den videre behandling og det endelige standpunkt i dette spørsmål.

På den annen side er det ikke mening i å si et bestemt nei til dette spørsmål nå. Utredningen bør gå videre, slik Ministerrådet og kulturutskottet er innstilt på. Nye aspekter må trekkes grundig inn i disse utredninger, og andre alternativer for bruk av en eventuell satellitt må vurderes. F. eks.: Kan dette tekniske hjelpemiddel som en fjernsynssatellitt er, brukes for å bedre programtilbudet til minoritetsgrupper, f. eks. i våre nordiske land? Kan den brukes for å gi bedre programtilbud til fremmedarbeidere? Kan den brukes til utbygging av radio og fjernsyn i distrikter innenfor våre land osv.?

Og endelig: Utgiftene som et prosjekt som en felles nordisk TV-satellitt vil medføre, må vurderes opp mot investeringer vi i de enkelte land vil bruke til utbygging av lokal radio og TV. I Norge f. eks. har vi lagt mange planer med høye ambisjoner om utbygging av radio og fjernsyn i våre distrikter, og vi kan komme inn i vanskelige økonomiske avveiningsspørsmål.

Så over til et annet tema: Som ny i Nordisk Råd har jeg foreløpig ingen klar formening om hvor samarbeidet i dette forum best kan videreutvikles. Men ett vil jeg likevel understreke som viktig, uansett situasjon, og det er at de nordiske land hver for seg og i fellesskap forsterker innsatsen til hjelp for utviklingsland. Selv om våre land nå sliter med økonomiske problemer, er disse små sett i forhold til de grunnleggende oppgaver de fattige land står overfor. Vi i

Norden må aldri bli så opptatt av vår situasjon at perspektivene når det gjelder den lidende verden, svekkes. Det kan være nødvendig å understreke dette i en tid som vår.

Nordiske land har på flere vis opparbeidet tillitsfulle relasjoner til utviklingsland. Dette er et forhold som må føres videre. Men situasjonen reiser også nye problemstillinger for oss. Både den fattige verdens problemer og vår egen økonomiske politikk, f. eks. når det gjelder utviklingen av vårt produksjonsliv. Et spørsmål vi grundigere må gå inn i, er dette: Hvordan kan vi trekke vårt produksjons- og næringsliv inn i et samarbeid og samvirke med u-landene? Her burde det ligge til rette for både forskning og utvikling i Norden.

Kristian Albertsen. Hr. præsident! I mit innlæg her under generaldebatten vil jeg berøre to spørsmål. Dels, forholdsvis kort, som ordfører for juridisk udvalg kommentere Nordisk Ministerråds forslag B 24 om et program for Nordisk Ministerråd og juridisk udvalgs behandling af forslaget, dels som almindeligt medlem af Nordisk Råd knytte nogle bemærkninger til de økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer, vi står midt i.

Ministerrådsforslaget om et program for Nordisk Ministerråd er, som også tidligere talere har nævnt, ikke noget epokegørende dokument, der peger på helt nye veje eller initiativer i det nordiske samarbejde. Specielt for juridisk udvalgs arbejdsområde har udvalget konstateret, at ministerrådsforslagets gennemførelse kun vil få beskeden direkte indflydelse. Det kan imidlertid ikke overraske, at programmet koncentrerer sig om de store samfundspolitiske og samfundsøkonomiske samarbejdsorganer.

Jeg kan meddele, at en gennemgang af forslaget i juridisk udvalg set i relation til Helsingforsaftalen har ført til, at udvalget ikke umiddelbart har fundet synspunkter, som falder uden for Helsingforsaftalens rammer.

For de i programmet direkte omtalte juridiske sagsområder er det karakteristisk, at de allerede er genstand for aktuelt nordisk lovgivningssamarbejde, og som sådan figurerer i det nordiske lovgivningsprogram, så-

ledes som dette også fremtræder i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde.

Ministerrådets programforslag følger ikke noget nyt til denne fremstilling. Forslaget fastholder imidlertid på en række centrale områder den prioritering af indsatserne, som juridisk udvalg har medvirket til at fremkalde.

Et flertal i juridisk udvalg hilser således med tilfredshed den vægt, som ministerrådet lægger på det konsumentpolitiske arbejde, der inden for flere felter stræber mod en generelt bedre varetagelse af konsumenternes interesser.

Juridisk udvalg indstiller i sin betænkning, at Nordisk Råd vedtager følgende udtalelse:

”Nordisk Råd har ud fra et juridisk synspunkt ikke indvendinger mod den form og det indhold, som ministerrådet i sit forslag lægger frem for arbejdet i de kommende år. Nordisk Råd skal dog understrege den vægt, som rådet lægger på Helsingforsaftalens målsætning om harmonisering af de nordiske landes lovgivninger i så vidt omfang, som det er muligt.”

Jeg skal herefter vende mig til nogle aktuelle økonomiske problemer. Ude omkring i verden vurderes de nordiske lande som samfund, der ikke alene er velorganiserede, men også befolket af borgere, der efterlever de demokratiske spilleregler indadtil, men hvor de respektive regeringer respekterer de internationale aftaler, der indgås. Det gælder konventioner, traktater og aftaler, og det gælder også den specielle GATT-aftale, som snart har virket i 30 år.

Ved denne aftales indgåelse har man bevidst tilstræbt at nedbryde alle eksisterende toldskranker og dermed stimulere produktion og handel, hvorved man vil kunne forbedre de materielle vilkår, og dette er faktisk også lykkedes verden over, ikke mindst i vore nordiske velfærdsstater.

Vi oplever i disse år en vis stagnation og endog en behersket tilbagegang i den økonomiske udvikling. Denne tendens må ses i lyset af en betydelig fremgang i hele tiåret 1960—70.

Dette beherskede tilbageslag bør ikke føre vore regeringer til at fravige de internationale aftaler, som vi højtideligt har ind-

gået, og hvis frugter vi i høj grad har nydt. Vi må ikke af kortsigtede politiske hensyn tro, at vi kan fjerne stagnationsperiodens byrder ved at lave konkurrenceforvridende foranstaltninger, som vil skade partnerne i de respektive aftaler. Ikke mindst imellem de nordiske lande er samarbejdet og de økonomiske relationer så omfattende, at virkningerne af sådanne konkurrenceforvridende indgreb omgående vil få ulykkelige følger.

Det har glædet mig under debatten at bemærke, at også flere fremtrædende politikere f. eks. fra Norge — jeg refererer specielt til hr. Guttorm Hansens indlæg — har været inde på lignende betragtninger dels her og dels i den norske presse.

Ud fra min egen holdning har jeg ikke noget imod samfundsøvertagelse af visse industrier, og når eksempelvis den borgerlige svenske regering i sin korte regeringsperiode har socialiseret mere, end tidligere regeringer har gjort over en længere virkende regeringsmagt, er det da i orden, medmindre statsovertagelsen eller statskontrollen benyttes til at yde økonomisk hjælp, der må opfattes som direkte statsstøtte til produktionen, for i så fald påfører man sine nabolande eller handelspartnere en ubillig konkurrence, hvorved disse lande påtvinges yderligere arbejdsløshed.

I den danske presse og den danske offentlighed har man nøje fulgt eksempelvis det særlige eksportinitiativ med spånplader, som meget hurtigt skabte ledighed hos danske træindustriarbejdere. Så vidt jeg har forstået, har man, hvad spånplader angår, rettet sig efter kritikken og rettet priserne, men det kan kun vurderes som et bevis på, at der var tale om statssubvention.

På et andet vitalt område, nemlig inden for stålindustrien, har man oplevet noget tilsvarende. I pressen har man kunnet læse om statssubventioner på mange mia kr. Er disse tal rigtige, og er dette i så fald i overensstemmelse med GATT-aftalen?

Inden for tekstilområdet yder man rente- og afdragsfrie lån, uden at der stilles krav om sikkerhed. Man kan få 25 pct. af strukturgarantien afskrævet. Dette initiativ alene koster pr. år de svenske skatteborgere 140 mill. kr.

Ud over denne form for støtte yder man

særlige beskæftigelsesbidrag til ansatte over 50 år med 15 kr. i timen, og det er nu i 1978 forøget til 20 kr. i timen, hvilket koster den svenske stat og samfundet over 100 mill. kr. Derudover yder man afskrivningslån på over 200 mill. kr. samt andre former for støtte. Jeg ved meget vel, at man her har argumenteret fra svensk side, at det er ud fra beredskabshensyn, at disse bevillinger ydes, men det skulle da undre mig, om dette er i overensstemmelse med GATT-aftalen.

Mine bemærkninger her skal forstås dels som en kritik af disse i mine øjne kortsynede svenske støtteordninger, som i længden må være uholdbare, men også som en indtrængende opfordring til at holde op med, hvad der endnu måtte findes af slige ting.

Vi er alle som medlemmer af den nordiske familie interesserede i fortsat at kunne fastholde den internationale respekt, som vi nyder, og som ikke skal undergraves af kortsigtede og i længden alt for dyre nationale støtteordninger. Det vil også svække det nordiske samarbejde.

Bertil Jonasson: Herr president! Herr Albertsens inlägg måste grunda sig på något missförstånd. Vad vi i Sverige gjort är att vi vidtagit vanliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det branschriktade stödet syftar till omstruktureringar, och vi har ingalunda subventionerat exempelvis spånplatttillverkning. I övrigt har det gällt aktieinköp och aktieägartillskott.

Våra åtgärder skiljer sig inte från dem som vidtagits i andra länder, och vi vill inte på något sätt äventyra vår internationella trovärdighet. Jag vill i övrigt i denna replik hänvisa till industriminister Åslings anförande i lördags, där han tog upp dessa frågor.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Hvis der er tale om misforståelser på disse vitale områder, må jeg have lov til at sige, at så har den svenske regering i høj grad bidraget til, at disse misforståelser er opstået, idet der i de andre nordiske lande findes nogle stærke fornemmelser af, at man her yder nogle tilskud, hvor man med rette kan være i tvivl om, hvorvidt de virkelig kan være i overensstemmelse med de internationale af-

taler, som Sverige og andre lande har underskrevet.

Såfremt der skulle være tale om misforståelser, må jeg gå ud fra, at der på ministerrådsplan bliver anledning til at følge en sådan procedure i de enkelte lande — i dette tilfælde specielt i Sverige — at dette område kan blive afklaret og afdækket, således at der ikke om dette problem bliver misforståelser de nordiske folk imellem.

Bertil Jonasson: Herr president! Här är inte platsen att i detalj gå in på olika frågor — det tillåter inte bestämmelserna. Sådana frågor får vi klara ut på annat sätt, men jag utgår ifrån att det här föreligger ett rent missförstånd.

Sigrd Utكيلen: Hr. president! I tilknytning til det nordiske samarbeid som allerede er etablert på mange forskningsområder, vil jeg gjerne ta opp spørsmålet om man på nordisk basis kan utvikle et nærmere samarbeid innenfor ernæringsforskning i arktiske områder. Formålet med et slikt forskningssamarbeid er bl. a. mulighetene for å komme fram til en bedre utnyttelse av polare matemner. I virkeligheten er det vel slik at hele Nordkalotten, Svalbard og Grönland har behov for en bredere undersøkelse av hvilke ernæringsmessige muligheter som ligger i disse områders naturgitte forutsetninger. Selvsagt vil det fortsatt være slik at disse områder vil være helt avhengig av importerte matvarer, men etter min mening er det ønskelig å vurdere en bedre utnyttelse av de polare matemner for om mulig å kunne øke selvforsyningsgraden. Også i global sammenheng vil det være ønskelig å kunne øke matvareproduksjonen av både vegetabiliske og animalske matemner i de arktiske områder som har bosetting.

Et nordisk forskningssamarbeid på dette område vil imidlertid ikke bare kunne få betydning for matvareproduksjonen. Også ut fra en medisinsk vurdering kan det være nyttig å styrke ernæringsforskningen i de arktiske områder. Det er en kjensgjerning at vi foreløpig vet svært lite om hvorledes de klimatiske forhold og spesielle faktorer, som den lange mørketiden, virker inn på de organiske funksjoner, og om hvorledes

ernæringsforholdene virker inn i denne sammenheng.

Sett fra et norsk synspunkt kan det være naturlig å antyde at et nordisk forskningssamarbeid på dette område får Universitetet i Tromsø som sentrum på grunn av universitetets sentrale beliggenhet på Nordkalotten. Det kan i denne sammenheng være verd å nevne at man lenge har arbeidet for å få etablert en fullverdig ernæringsforskning ved Universitetet i Tromsø, uten at jeg i dag kan si konkret hvor saken står.

Etter min mening er dette et felt hvor det vil være naturlig med et nordisk samarbeid siden dette berører alle våre medlemsland. Man kan jo også tenke seg å trekke inn andre interesserte nasjoner, og da kanskje i første rekke USA og Canada. F. eks. burde universitetet i Fairbanks, Alaska, kunne være interessert i et samarbeid. Først og fremst er det imidlertid viktig å få etablert et slikt samarbeid, og da bør man kanskje i første rekke satse på et nordisk samarbeid. Jeg håper derfor at Ministerrådet vil ta opp dette spørsmål til alvorlig overveielse.

Meddelanden

Det meddelades att trafikminister Kjeld Olesen och trafikminister Veikko Saarto inlagt sina platser i rådet.

Tuomioja: Herr president! Under debatten har man karakteriserat de möjligheter NORDSAT skulle ge för det nordiska samarbetet bl. a. såsom ”epokgörande”. T. o. m. många av dem, som annars ställer sig kritiskt till TV-satelliten, har dock intagit en i viss mån defaitistisk hållning visavi planerna och anser det lönlöst att kämpa emot dylika teknikens nyaste vinningar och försöker däremot att påverka planerna i en mera demokratisk riktning med tillräcklig samhällelig kontroll utan att ifrågasätta själva nödvändigheten att överhuvudtaget ha ett satellitsystem.

En sådan defaitism finner jag svår att förstå. Måste mänskligheten alltid underkasta sig teknikens s. k. oundvikliga frammarsch, en frammarsch som idag inte styrs i främsta rummet av mänskliga behov eller solidaritetens krav utan av de ekonomiska

intressen som tjänar den ledande och ägande eliten i våra kapitalistiska samhällen? Att sådana ekonomiska intressen också finns i TV-satellitfrågan är en självklar sak. De fruktansvärt höga kostnaderna, som stiger till tiotals miljarder kronor och som många har hänvisat till som basis för sin skepticism, utgör samtidigt en ny jättemarknad för elektronikindustrin i samtliga nordiska länder — och mera betydelsefullt — för de stora multinationella företag som också vill bli delaktiga i de monopolvinster ett satellitsystem skulle kunna ge.

Kostnaderna skall naturligtvis granskas vid sidan av intäkterna. Men kostnadsintäktskalkylerna bör inte vara av enbart penningmässig karaktär. Av mycket större betydelse är de samhälleliga, sociala och kulturella påverkningarna TV-satelliten skulle innebära.

I detta sammanhang är det på sin plats att citera den finländska liberalen och "oliktänkaren" professor Ilmari Hustich som nyss i en tidskriftsartikel har behandlat stor teknikens negativa aspekter. Han skriver bl. a.:

"En påvisbar rädsla för överdimensionerad teknik har klart ökats framför allt i utvecklade kulturländer med hög kulturnivå. Stortekniken leder automatiskt till centralisering av verksamheter.

Den är på sätt och vis en väg till internationalism, men också ökad benägenhet för oro i samhället och närmast i storstäderna. Den leder i de återkommande depressionssituationerna till svår arbetslöshet samt i riktning mot polisstat (skydd av kärnkraftverk, ökad ADB-kontroll av medborgarnas aktiviteter och annat).

Ju mera omfattande teknik och ju mera utvecklad elektronik desto större är möjligheterna till att utmatta demokratin.

Den tekniska utvecklingens alla prestationer gagnar inte människan.

Man är ju inte tvungen att använda allt som uppfinnes. Någonstans måste också här som i annat finnas den optimala nivån. Det taket ligger i varje fall oss närmare än någonsin förut. Småningom har ekonomister och tekniker också hos oss börjat tala för en mindre skala.

I den allt mera tekniska världen är de små folken utsatta för svår korseld. Även

de behöver teknik för att hålla sig ajour med tiden. Men hur noggrant måste de små länderna följa med omväxlingar i det tekniska modet, och har de råd med det?"

Fastän Hustich inte behandlar just satellitfrågan, finner jag dessa ord vara av betydlig relevans också i dagens diskussion.

Slutligen vill jag också närmare behandla TV-satellitens möjliga påverkningar på det nordiska samarbetet i en viktig detalj.

Finland intar en särställning i Norden. Ett av landets starkaste band till de övriga nordiska länderna går via en egen finlandssvensk kultur. Bevarandet av denna kultur som en speciell finländsk kultur är inte bara önskvärt utan rent av nödvändigt för ett konkret nordiskt samarbete mellan vanliga medborgare i Norden. Finlandssvenskarnas blotta existens ger liv åt ett uppriktigt intresse för förhållandena i våra länder också hos befolkningen och inte bara i samarbetsorgan av detta slag.

Vill vi nu verka för en utveckling i annan riktning? Det är möjligt att NORDSAT innebär det.

En satellit skulle säkerligen tillfredsställa en tekniskt väl upplagd service på det egna modersmålet både för finnarna i Sverige och svenskarna i Finland, som tillsammans överskrider en halv miljon nordbor. Men konsekvensen skulle snart bli att majoriteten i Sverige och Finland skulle fråga sig, är inte detta nog? Varför skulle vi nu mera behöva upprätthålla kulturproduktion på grannlandets språk inom våra egna gränser? Räcker inte NORDSAT till för att tillfredsställa kulturutbudet på svenska för finlandssvenskarna och på finska för sverigefinnarna? Risken för att svaret blev jakande är stor. Detta skulle automatiskt leda till att den finlandssvenska och sverigefinska verkligheten skulle falla i skymundan. Intresset för de speciella problem och för denna egenartade kultur skulle dö ut. Detta kan inte resultera i annat än att svenskan i Finland inom en obehagligt nära framtid skulle dö ut. Detta måste ha konsekvenser för det nordiska samarbetet. Om krafterna bakom NORDSAT har insett detta samarbetar vi nu med utredare som har syften direkt riktade mot oss här i denna sal. Om de inte har begripit detta är det vår nordiska plikt att stoppa denna utveckling. Tack!

Glensgård: Hr. præsident! De norske, svenske og danske skatteydere ejer tilsammen halvdelen af aktiekapitalen i luftfarts-selskabet SAS. Det er derfor politikernes ansvar — fordi de er den største enkeltaktionærgruppe — at sørge for, at SAS drives ud fra forretningsmæssige principper, men så sandelig også at sørge for, at SAS drives ud fra sådanne etiske og moralske begreber, som vi kan og vil acceptere.

Det er min opfattelse, at SAS ikke drives ud fra sådanne etiske begreber, som jeg i hvert tilfælde som politiker ønsker at acceptere.

Under Nordisk Råds session i København i 1976 fremdrog jeg en række problemer, der skulle løses i det skandinaviske luftfarts-samarbejde, hvis selskabet fortsat skal drives af de tre lande. I Danmark er vittigheden om SAS egentlig meget beskrivende. Den er kort og enkel: bogstaverne SAS omskrives i daglig tale til: "Svensk Alt Sammen".

Den norske regering, men i særdeleshed den svenske må nu indse, at samarbejdet omkring SAS også skal tage hensyn til de danske interesser. I Danmark har vi tre store charterselskaber. De burde have mulighed for at operere på samme betingelser som SAS, men det er langtfra tilfældet, SAS bliver beskyttet på alle leder og kanter.

Det seneste eksempel, der nu her i de sidste dage er draget frem, på at SAS er blevet beskyttet, er meget beskrivende for denne problematik. Den nu afgående norske SAS-direktør Knut Hagrup har over for den danske regering skriftligt, men også mundtligt under et møde fremsat alvorlige trusler, trusler der senere viste sig at være så grove, at den danske regering ikke turde modsætte sig den norske SAS-direktør.

I Kastrup har SAS gennem de sidste mange år haft rettighederne til at drive den toldfri butik. Det har været en guldgrube for SAS. Et skønnet overskud på ca. 30 mill.kr. om året er ikke urealistisk. Dette forhold blev der efterhånden rejst politisk kritik af. Kritikken kom så langt, at den danske trafikminister besluttede sig til, at den toldfri butik i Kastrup skulle udliciteres. Ministeren indhentede tilbud, og der indkom i alt 7. Den bedst bydende af de syv var det danske charterselskab Sterling Air-

ways, og den ringest bydende var SAS. Sterling Airways havde tilbudt næsten 100 mill. kr. mere end SAS, og det blev for meget for den norske SAS-direktør Knut Hagrup. Han truede derfor den danske regering: forretningsmetoder, der nærmest kan beskrives som kriminelle og forretningsmetoder, som jeg i hvert tilfælde normalt kun kender fra de amerikanske film.

Den danske trafikminister følte, at han ikke kunne modsætte sig SAS-direktøren og aflyste licitationen. Det danske charterselskab Sterling Airways blev altså vraget sammen med fem andre, der var bedre bydende end SAS.

Den norske direktør har på et møde med den danske regering fremhævet, at hvis ikke SAS fortsat skulle drive den toldfri butik i Kastrup, ville det for det første medføre, at SAS ville optage salget af spiritus og cigaretter på de interskandinaviske ruter, og det ville for det andet få alvorlige følger for det skandinaviske samarbejde på luftfartssiden.

Hr. præsident, ærede kolleger, det er jeres direktør, som over for den danske regering har sagt, at hvis ikke man fortsat drev den toldfri butik i Kastrup, så fik det alvorlige følger for SAS. Den norske direktør var oven i købet efter min opfattelse så fræk, at han spurgte den danske trafikminister om, hvor meget SAS skulle byde mere for at få den toldfri butik i Kastrup. Det er underlige metoder, når der er tale om en normal licitation.

Anderledes stillede det sig dengang Nordiska Kompagniet i Stockholm skulle have salget i flyene. Der var ingen diskussion, salget blev umiddelbart overdraget til NK. Men det hænger måske sammen med, at NK i Stockholm ejes af en af de svenske private SAS-storaktionærer.

Mine kolleger her i Nordisk Råd bør nu snart få øjnene op for, hvor store og alvorlige problemer, der er inden for det skandinaviske luftfartssamarbejde. Det sidste problem er så alvorligt, at den danske regering nu har besluttet, for at blive renset for politiske bemærkninger om at den tilgodeser SAS, at inddrage den danske rigsrevision. Men det er selvfølgelig forhold, som vi skal diskutere derhjemme. Jeg synes bare, at det var en bemærkning, der skulle med her.

Til sidst skal jeg kun ganske kort berøre

et af de væsentligste problemer for det skandinaviske luftfartssamarbejde. Det er den svenske regerings stærke modstand mod, at der bliver liberaliseret for så vidt angår charterbestemmelserne. Den svenske regering har ved flere lejligheder sagt, at man ikke accepterer nogen form for liberalisering af charterbestemmelserne. Dette har bl. a. resulteret i, at store fragtchartre er blevet flyttet til Finland, og det kan jeg da kun lykønske finnerne med. Vi har altså fået store fragtchartre flyttet til Finland, men vi har også fået store fragtchartre flyttet til Luxembourg, og nu starter de også i Vesttyskland. Det vil sige, at Danmark med de store charterselskaber må se i øjnene, at vi er blevet den lille i spillet om fragtchartre, udelukkende fordi den svenske trafikminister Turesson ikke ville have, at vi skulle have friere bestemmelser på chartermarkedet.

Jeg håber, at den svenske trafikminister nu vil vedstå sit liberale ståsted og acceptere, at luftfart drives efter almindelige frie forretningsprincipper og ikke ud fra nogen som helst socialistisk holdning.

Statsrådet **Bo Turesson:** Herr president! Min erfaringer af Nordiska rådets verksamhet är mycket begränsad, men jag föreställer mig att angrepp på ett av de nordiska länderna i så uppseendeväckande former som i herr Glensgård's anförande inte hör till vanligheterna.

Herr Glensgård sade att SAS inte drivs efter etiskt acceptabla principer, och han riktade våldsamt kritik mot SAS-chefen, vars handlande han kallade kriminellt och fräckt.

Från svensk sida känner vi oss inte favoriserade av SAS linjetrafik — om något av länderna skall anses favoriserat, är det väl det land som i dag har den stora skandinaviska lufthamnen. Vi har dock på svensk sida slagit vakt om SAS därför att vi anser att företaget är det kanske främsta exemplet på en framgångsrik samverkan mellan de skandinaviska länderna.

Det är inte så, herr Glensgård, att taxifreeshoppen i Kastrup är en guldgruva. Den har givit SAS ett värdefullt tillskott till ekonomin, SAS kan inte heller betecknas som

en guldgruva. Företagets bokslut väger mellan svarta och röda siffror, och om man avstår från en inkomstpost av den volym som avkastningen av den taxifria shoppen i Kastrup representerar, kan det lätt bli röda siffror i bokslutet. Då kommer det att behövas skattepengar för att driva SAS i fortsättningen. Den svenska regeringen är angelägen om att undvika den situationen, och det är därför man med rätt kan säga att vad som sker med den taxifria shoppen i Kastrup kan få allvarliga följder för SAS.

I slutet av sitt anförande berörde herr Glensgård charterreglerna med uttryckssätt som kan få åhörarna att tro att han har synnerligen korrekt insideinformation. Han sade att den svenska regeringen inte kan acceptera en liberalisering av charterreglerna och utpekade mig som en hård motståndare till en liberalisering.

Detta är totalt fel. Har herr Glensgård varit med om överläggningarna? — Han ruskar på huvudet. Jag har fört ett resonemang som innebär att vi skall kunna genomföra en liberalisering av reglerna utan att det skadar linjeföretaget SAS. För att åstadkomma någonting i den vägen har jag och mina kolleger varit överens om att uppdra åt DAC-udvalget att göra en analys av situationen och lägga fram förslag. Förslaget skall vara färdigt i april i år, och därefter skall vi på nytt ta upp frågan.

Jag vill avsluta mitt anförande med att säga att det är litet förrädiskt när man från denna talerstol uttalar sig med sådan säkerhet som herr Glensgård gör och ger sken av att veta vad som har sagts i de slutna rum där jag och mina skandinaviska kolleger diskuterar. Det är inte bra att på det sättet ge sken av att man vet mer än man kan veta.

Mørch: Hr. præsident! Jeg vil gerne kort markere, at det heftige og hetzagtige angreb, som hr. Glensgård just har leveret fra denne talerstol, kan vi fra dansk side ikke være med til. Vi føler netop, at SAS har bevist, har dokumenteret, at her har vi et stykke stærkt og godt praktisk nordisk samarbejde, som vi er glade for, og som vi vil bevare.

Der findes vel ikke nogen anden virksom-

hed, der så stærkt har kunnet markere udadtil netop de nordiske lande, som SAS har gjort det igennem årene, og når hr. Glensgård vil påstå og kommer med en gammel vittighed om, at SAS betyder "Svensk Alt Sammen", er det jo slet ikke rigtigt.

Hvis vi ser på vores beskæftigelseskvota, hvad vi har ud af det i Danmark, er det en meget, meget betydelig virksomhed også i Danmark, lige så vel som det er det for både Norge og Sverige. Derfor må jeg tilbagevise den påstand, som hr. Glensgård her gør sig til talsmand for.

Men jeg tror, at alle har fået en opfattelse af, at hr. Glensgård er særdeles godt underrettet, når det drejer sig om chartervirksomhed, og jeg vil heller ikke undlade at markere, for det har stået i den danske presse, at på en rejse, som det danske trafikudvalg foretog i England, havde hr. Glensgård travlt med at kontakte disse private flyvirksomheder på denne officielle rejse.

Jeg vil altså, hr. præsident, kort markere, at vi i Danmark bestemt ikke kan følge det angreb, der har været rettet mod SAS. Det er ikke nyt for os fra Danmark, vi kender den virksomhed, som specielt hr. Glensgård og hans parti har præsteret på dette område.

Den aktuelle sag vedrørende den taxfree shop i Kastrup er stærkt markeret i den danske debat, og den går på, at det jo ikke bare var SAS, der ønskede at korrigere sit tilbud; der var 4 af de 7, der ønskede korrektion, og derfor var det naturligt, at trafikministeren anmeldte en ny licitation.

Glensgård: Hr. præsident! Den svenske trafikminister, Turesson, nævnte, at han arbejdede meget stærkt for at liberalisere charterbestemmelserne. Nu husker jeg godt nok et møde, der var med den svenske trafikminister umiddelbart efter hans tiltræden som trafikminister, et møde, der blev afholdt i København og hvoraf det meget stærkt fremgik, at den svenske trafikminister ikke mente, at der skulle foregå nogen liberalisering.

Det, den svenske trafikminister gjorde, var at udskyde problemet, men sige: vi vil gerne snakke om det. Det har man nu sagt i

mange år, og man kan sagtens være positiv, når det er noget, der skal ske ude i fremtiden.

Den svenske trafikminister siger, at hvis det er en liberalisering, som ikke vil skade linjetrafikken, så har han ikke noget imod at liberalisere. Hvorfor fik vi ikke en meget stærkere liberalisering på fragtcharterområdet? Det skader overhovedet ikke linjetrafikken. Chartertrafikken har overhovedet ikke skadet linjetrafikken. Det har vi set på den udvikling, chartertrafikken fra Danmark til Sydeuropa har medført. Der har vi oven i købet set en stigning med hensyn til linjetrafikken.

Så siger den svenske trafikminister, at butikken i Kastrup ikke er nogen guldgrube. Hvis ikke den er det, så forstår jeg ikke, at man kan tilbyde den danske stat op til 60 mill. kr. mere end man betaler i dag. 60 mill. kr. er dog trods alt penge, og det har man fra SAS' side sagt, at man er villig til at betale. 60 mill. kr. er stadig ifølge min regnestok mange penge. Jeg ved ikke, om det har så stor betydning for den svenske regering, men den danske statskasse er i hvert fald særdeles tom, og derfor er vi meget taknemlige for at få en sådan indtægt i statskassen.

Så siger den svenske trafikminister, at han ikke kunne lide, at jeg kunne udtale mig om mere end jeg kunne have kendskab til. Nu har jeg så meget tillid, trods alt, til den danske minister, at når han kommer tilbage og fortæller, at det og det er foregået på et møde, må jeg — indtil andet er bevist — tro, at det er rigtigt. Derfor er jeg selvfølgelig i stand til at vide, hvad der er foregået på sådanne møder, når den danske regering har refereret det over for det danske folketing.

Det er selvfølgelig beklageligt, at den svenske trafikminister måske ikke har samme gode samarbejde med sit parlament, men det har vi altså i Danmark, og vi får normalt et referat af, hvad der er foregået. Det, jeg har nævnt her, om den svenske regerings stilling til disse problemer, er selvfølgelig baseret på den tilbagemelding, vi har fået fra den danske regering.

Så sagde hr. Mørch, at jeg var særdeles godt underrettet om de danske charterselskaber. Ja, det er jeg, og det er jeg glad for.

Hr. Mørch har samme mulighed, men den fornægter han.

Og så den lille spøgefulde bemærkning fra hr. Mørch om, at jeg på en officiel rejse havde et møde med et charterselskab. Det er næsten korrekt. Nu var det ikke noget charterselskab, men det var et ruteselskab, nemlig British Island Airlines, og det var ud fra samme betragtning, nemlig at jeg også gerne ville være godt informeret om, hvordan man fra engelsk side stillede sig over for en dansk liberalisering på luftmarkedet.

Men det passede selvfølgelig ikke hr. Mørch, for der kom en debat i gang derhjemme på grund af et krav om, at der skulle igangsættes direkte flyvninger fra Jylland til England. Fra SAS' side hævdede man, at der overhovedet intet behov var herfor. Man fremlagde tal, som viser, at der i løbet af en måned i 1976 kun var nogle og halvtreds passagerer, der skulle fra Jylland til London, men hvis ikke der er flere, kan SAS da ikke have noget imod, at et andet selskab tager denne flyvning op. Men det ville man altså ikke. Nu viste det sig, at SAS siger: nu er der kommet et politisk krav, og nu må vi se, om vi ikke skal starte op på en rute fra Göteborg over Billund til London.

Resultatet var, at SAS blev bange for, at et engelsk selskab skulle komme ind og snuppe de 50 passagerer om måneden, og det engelske selskab ville endda lave 2 daglige flyvninger mellem Billund og London. Det ville sige, at de skulle have 1 passager i hvert fly. Hvis det skulle være tilfældet, at SAS' oplysninger er korrekte, er jeg sikker på, at det pågældende selskab ret hurtigt holder op med denne trafik.

Holmberg: Hr. præsident! Det var i og for sig bare en kort replik til hr. Glensgårds indlæg — det fortjener nemlig bare en kort replik.

Hr. Glensgård må være glad for, at han har måttet få talerstolen her, for hvis vi ellers skulle have fulgt hr. Glensgårds parti med hensyn til Nordisk Råd, havde hr. Glensgård ikke haft mulighed for at tale her, for så havde Nordisk Råd ikke eksisteret.

Når hr. Glensgård rejste spørgsmålet, om de 3 lande i det hele taget skal drive SAS,

står det for hr. Glensgårds regning og ikke for vores. Det samme gælder, når hr. Glensgård gør opmærksom på, at SAS er beskyttet på alle leder og kanter. Det trænger i høj grad til en nærmere dokumentation, som der ikke er tid til her. Og i øvrigt vil jeg gøre vore nordiske venner opmærksom på, at den proportionsforvrængning, som de her har hørt, ikke behøver at gøre indtryk her i Nordisk Råd — det gør ikke indtryk på os i Danmark!

Statsrådet **Bo Turesson:** Herr president! Det är klart att man ibland kan ha anledning att kritisera även ett företag som SAS, som man sätter stort värde på ur skandinavisk synpunkt. Jag har gjort det. Jag har önskat mer framförhållning i fråga om anpassning till nya behov och ny teknik, och ibland har jag kanske önskat en mer progressiv politik. Jag förstår därför inte riktigt hur herr Glensgård kan påstå att jag vill starkt motarbeta liberalisering. Det är fel.

Jag har inte heller under många år arbetat mot liberalisering. Jag har i knappt 16 månader haft den befattning jag nu har, och det är under den tiden jag haft anledning att komma i kontakt med de här frågorna. Jag tycker därför att det är litet onödigt att herr Glensgård höjer rösten så mycket, men det gör man ju ibland när argumenten är svaga.

Herr Glensgård tror på de uppgifter han fått av den danske trafikministern. Jag tror också på uppgifter från den danske trafikministern — vi har ett gott samarbete. För att få ett bättre beslutsunderlag och för att få veta vilka konsekvenser det som vi gör kan få har vi bitt udvalget att göra denna undersökning om behovet hos näringslivet i de skandinaviska länderna av en ökad liberalisering av fraktcharter och om den kapacitet som linjeflyget tillhandahåller är tillräcklig för näringslivets behov. Vi väntar på resultatet av undersökningen. Enligt uppgift skall resultatet föreligga i april månad. Då skall vi träffas på nytt och ta ställning till olika förslag till liberalisering av fraktcharter.

Trafikminister **Kjeld Olesen:** Hr. præsident! Når jeg tager ordet, er det fordi det ville virke ejendommeligt, om ikke jeg

gjorde det, ikke fordi jeg har så forfærdelig meget at føje til det svar, min kolleg hr. Turesson kom med her i sidste omgang.

Jeg vil bare først og fremmest beklage, at hr. Glensgård ligesom har gjort dette til en indenrigspolitisk debat ved et Nordisk Råds møde. Når man ikke rigtig vil lytte til hr. Glensgård hjemme, må han forsøge, når han kommer udenlands. At det optager tiden, er så en anden sag.

Jeg kan bekræfte det, som trafikminister Turesson var fremme med, om at vi har diskuteret liberalisering af fragtcharter adskillige gange, at vi er blevet enige om, at vi må videre, men at grundlaget ligesom skal være i orden.

Det er klart, at jeg som dansk minister som baggrund må have en vedtagelse i det danske folketing om, at vi skal videre med hensyn til liberaliseringen. Vi har set siden beslutningen, at man i Vesttyskland har liberaliseret, ikke voldsomt, men i en vis udstrækning. Det, som det såkaldte DAC-udvalg nu er i færd med, er at undersøge, hvad det har betydet, og undersøge hos danske erhvervsvirksomheder, hvad det praktiske behov er for en yderligere liberalisering af fragtcharter.

Så vil jeg endelig sige til hr. Glensgård — selv om det også er en mere intern dansk bemærkning — der er taknemlig for beløb i statskassen, når det drejer sig om den tax-free shop i København, at det er en bemærkning, jeg har noteret mig, og som vi sikkert får lejlighed til at vende tilbage til.

Glensgård: Den sidste bemærkning fra den danske trafikminister om, at han glædede sig til, at jeg ville være taknemlig for beløb i statskassen, forstår jeg godt, for nu ved SAS jo lige nøjagtig, hvor meget de skal byde for at komme ind på markedet.

Jeg kan godt lide at få penge i statskassen, men det skal ikke foregå mod, hvad jeg vil opfatte som normale etiske begreber. Det har den danske trafikministers egen hovedbedsmand sagt, at man nok i denne sag ikke har oprådt etisk korrekt.

Trafikminister Kjeld Olesen beklager, at jeg har gjort denne debat til en indenrigspolitisk debat. Nu vil jeg gerne sige til hr. Kjeld Olesen, at jeg hverken fysisk eller psykisk har tvunget hr. Mørch eller hr.

Holmberg på talerstolen. Jeg havde et indlæg til mine nordiske kolleger om, hvad der rent faktisk er hændt i SAS. At hr. Holmberg og hr. Mørch så laver det til en indenrigspolitisk debat, kan hr. Kjeld Olesen da ikke klandre mig for.

Hr. Holmberg sagde, at fremskridtspartiet ønskede Nordisk råd nedlagt. Jeg kan kun sige til hr. Holmberg, at selv om fremskridtspartiet stiller mange ændringsforslag til finansloven — og det er måske uoverskueligt for hr. Holmberg — kunne han dog, lige inden han gik på talerstolen, have spurgt mig, om vi havde stillet ændringsforslag om at nedlægge Nordisk Råd. Så kunne jeg have hvisket ham i øret, at det har vi ikke. Det er selvfølgelig en bemærkning, der er sjov og morsom, men jeg synes ærlig talt, at hr. Holmberg som gammel parlamentariker, selv om han er på vej ud af folketinget, burde vide, at man ikke fremsætter usandheder fra Nordisk Råds talerstol.

Trafikminister Turesson lagde ligesom op til, at jeg skulle have sagt, at hr. Turesson i sit første indlæg havde sagt, at han ville arbejde stærkt mod en liberalisering. Det sagde jeg ikke. Jeg sagde, at hr. Turesson i sit første indlæg sagde, at han ville arbejde stærkt for liberalisering. Og så var det jeg sagde, at det nytter ikke noget, hvis det kun er noget, man vil undersøge og engang ud i fremtiden se på, for der er et behov, der har været her i mange år.

Så sagde hr. Turesson, at man havde bedt Nordisk Råds trafikudvalg om at se på sagen og lave en udredning om sagen. Ja men trafikudvalget havde et medlemsforslag, som man afskrev sidste år, fordi man ikke mere mente, at der var noget at foretage i denne sag. Man kunne jo sidste år have taget denne debat op og sagt: nu undersøger vi og fremlægger medlemsforslaget for plenarforsamlingen, men det afskrev man.

Så sagde hr. Turesson også, at når argumentationen var svag, så var røsten høj, og det giver jeg hr. Turesson ret i. Men problemet er bare, at selv om røsten er høj, er det åbenbart ikke alle, der har forstået, hvilke problemer der er i denne sag, og nu har vi altså forskellige parlamentarikere siddende, som i dansk henseende har et problem. Hr. Holmberg, som er fra Vestjylland, og jeg,

förstår inte hinanden, och det samma är också tillfældet här, hvor sprogproublemerne kan komme ind.

Jeg vil i alt fald gerne være sikker på, at man ikke går herfra og siger, at man ikke kunne høre, hvad han sagde, og derfor ikke kunne forstå problemerne. Nu har man i alt fald hørt det. At man ikke har forstået problemerne, må jeg indrømme, at jeg ikke kan se er min fejl.

Erling Dinesen: Jeg forstår, at der er lidt uenighed om, hvad man skal forstå ved usandheder og løgn. Nu blev hr. Holmberg beskyldt for at have sagt noget forkert om Nordisk råd og fremskridtspartiets holdning. Derfor vil jeg for en ordens skyld gøre opmærksom på, at på finansloven for 1975—76 stillede fremskridtspartiet konkret forslag om Danmarks udmeldelse af Nordisk Råd.

Glensgård: Jeg skal til hr. Dinesen sige, at vi er ikke stokkonservative, vi tager også mod fornuft. Det er korrekt, som hr. Dinesen sagde, at i 1975 stillede vi et ændringsforslag om at fjerne alle midler til Nordisk Råd. Det skete ikke sidste år, og det sker heller ikke på denne finanslov, men det er jo klart fra vor side, at vi har indset, at der bør være midler tilbage til at opretholde Nordisk Råd. Men jeg skal da for en ordens skyld sige til hr. Dinesen, at de midler, der er afsat på den danske finanslov, mener vi rent faktisk er for rigelige. Jeg har også her i dag i økonomisk udvalg sagt, at jeg mener, vi skal skære ned på budgettet for Nordisk Råd, fordi vi i hvert fald i Danmark har store økonomiske problemer. Det er muligt, at de andre nordiske lande kan afse så store midler, men det kan vi ikke fra Danmarks side.

Jeg vil slutte af med at sige til hr. Dinesen, at man skal altid lære af fornuften, og det håber jeg også, at hr. Dinesen lærer, for så sker der en dag det, at hr. Dinesen indser, at midlerne er for rigelige.

Erling Dinesen: Jeg tror personlig ikke på, at det er fordi man i fremskridtspartiet er blevet klogere, at man undlod at genfremsætte forslaget om udmeldelse af Nordisk råd. Man var klar over, at der in-

gen politisk mulighed, var. Året efter foreslog man en nedsættelse af de udgifter, vi havde til Nordisk råd, med 30 pct. og i det følgende år med 40 pct. Man vil altså i virkeligheden kastre Nordisk Råd og samarbejdet.

Friberg: Herr president! Från finsk sida hade vi ingen anledning att reagera i det nordiska brödrakriget om SAS. Men jag kan intyga att från finsk sida är vi nöjda med det sätt på vilket tax-free shopen på Kastrup fungerar.

Trafikutskottet har gett mig, Herr President, det hedrande uppdraget att kort kommentera ministerrådets programutkast om människan och resurserna i Norden. Trafikutskottet fick del av programmet för en månad sedan och vårt utlåtande har tillkommit mot perspektivet av en snävt utportionerad behandlingstid. Det är mitt intryck att hela rådet — från presidiet nedåt — har inkomplats relativt sent på denna behandling.

I programmets ingress hoppas ministerrådet på att detta arbete kan ge riktlinjer för utarbetande av nya handlings- och arbetsprogram.

Rent allmänt finns det en betydligt större möjlighet både till en fortlöpande uppdatering av detta allmänna program och till koordinering mellan olika typer av programaktivitet än vad som kan utläsas ur aktstyckets text. En utomordentlig förutsättning för detta arbete, som kunde kallas rullande programplanering, erbjuds ifall och då utskotten fortlöpande kan få årliga positionsbestämningar av var ministerrådets arbete befinner sig i detta hänseende. Man kan givetvis hänvisa till ministerrådets C 1 berättelse, och denna kunde då uppta särskilda avsnitt om hur programmen realiserats och hållits aktuella.

Trafikutskottet har de senaste åren — jämfört med tidigare — kunnat notera en avsevärt effektivare kontakt med ministerråden. Utskottet har en känsla av att kunna både ingripa och påverka samarbetet och det är typiskt att vårt utlåtande beträffande granskning av nordiska institutioners verksamhet kommer att vara positivt formulerat. Desto större har därför besvikelsen inom utskottet varit över att programskrivarna

inte haft ambitionen att skriva samman trafikfrågorna i programmet till ett sammanhängande avsnitt. Jag citerar: "Enligt utskottets uppfattning borde detta samarbetsområde ha fått en sammanfattande och mera framträdande behandling med hänsyn till den stora praktiska betydelse som trafik-samarbetet har för den enskilde medborgaren." Och utskottet understryker det nordiska transportavtalets betydelse. Både med hänsyn till det jag sagt tidigare och till möjligheterna att i framtiden fördjupa samverkan har transportavtalets artikel 11 särskild betydelse. Enligt artikeln bör vederbörande organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggning innan verksamhetsprogram inom ministerrådet fastställs.

Det är klart att ambitionsnivån särskilt inom trafik-samarbetet bör vara hög.

Denna höga ambitionsnivå, som trafik-utskottet vill bidra till att upprätthålla, återspeglas enligt utskottets mening inte helt i ministerrådets program. Utskottet säger: "I det föreliggande programmet saknas förslag om nya samarbetsområden eller nya idéer om samarbete . . . Man har dessutom underlåtit att nämna de områden inom sjöfarten som berör trafikutskottet".

Utskottet ser alltså helst, att man vid den slutliga utformningen av ministerrådets program:

1. Sammanför trafikfrågorna under en hatt
2. Tar upp energifrågornas förhållande till olika transportlösningar
3. Observerar trafikmiljön i vid bemärkelse
4. Ger en aktiv målsättning för trafikplaneringen som ett medel för individen att fritt välja arbetsplats
5. Bygger in hänsyn i trafikplaneringen till de handikappade
6. Tar hänsyn till äldre och barn

Programmet innehåller självfallet inte exakta formuleringar om hur bindande detta aktstycke kan anses vara inom det nordiska samarbetet. Man kan naturligtvis utgå från att här gäller samma synpunkter som de vilka styr de direkta beslutsprocesserna inom ministerrådet.

Det är sålunda uppenbart att programmet inte kan anses statsrättsligt bindande och att detta inte heller är någon avgörande svag-

het. Nordiskt samarbete vilar på politisk vilja. Likaledes kan programmet knappast anses bindande för nationella tjänstemän och organ, ehuru dess betydelse ligger i ett fortlöpande samarbetsperspektiv de nordiska länderna emellan. Vagheten i de många målsättningarna och formuleringarna medverkar för sin del till, att spörsmål om programmets egentliga karaktär från en juridisk synpunkt knappast upplevs som aktuella.

Herr president! Världen kring oss är inte skonsam. De nordiska länderna är i dag drabbade av en hel serie faktorer som hotar att driva djupa kilar i samarbetet. I dag är det naturligt att särskilt fästa vikt vid att sätta in det nordiska samarbetets sektorer — till exempel trafiken i vidaste bemärkelse — i sitt internationella sammanhang. Personligen upplever jag bekymrad hur lite vi har kunnat göra kring t. ex. gemensamma hamnprojekt i Norden, hur den nordiska varvsindustrin drivits in i en kris som varje nation söker att lösa på egna villkor, hur den nordiska arbetsmarknaden fortfarande är i djup obalans, hur över tiotusen av de finska arbetarna enbart i Sverige i trol bytte medborgarskap som ett resultat av detta, hur man talar om att de nordiska länderna håller på att inbördes utdevalvera varandra.

Det knivskarpa konkurrensen om exportmarknader särskilt i de nyrika utvecklingsländerna, liksom i den tredje världen över huvud motsvaras inte av försök till samnordisk marknadsföring och samnordisk internationell arbetsfördelning. Framtidens stora ödesfråga — energiförsörjningen — skär djup genom alla våra samhällen och nästan alla våra politiska åsiktsriktningar i Norden. Åttiotalet är en enda stor utmaning till de nordiska länderna — denna rika och högt industrialiserade statsgrupp — att ta ledningen för att gradvis övergå till en rättvisare och mera stabil internationell ekonomisk ordning. Vi står i dag vid denna session inför denna utmaning delvis avväpnade eller åtminstone temporärt lamslagna av den internationella ekonomiska krisen.

Det internationella perspektivet borde alltså tydligare än tidigare kunna komma till uttryck i det tidvis tämligen specialiserade arbete utskotten utför. Varför inte till exempel förutse i den fortsatta nödvändiga

utvecklingen av ministerrådets programarbete och rådets verksamhet trafikprosjekt och procedurer som skulle leda till att vi skulle få en virkelig internasjonell procedur over vår verden.

Herr president! Jag vill for klarhetens skull avsluta med att trafikutskottet forordar programmet Mennesken og ressursene i Norden. De endrings- og kompletteringsforslag som vi har lagt fram stimuleras av den oerhort kravende rubriken og vår fortröstan att ministerrädet har kapacitet att sovra ut det eventuellt värdefulla i det som vi velat ha sagt.

Statsråd **Gjerde**: Hr. president!

Det økonomiske samarbeidet har stått sentralt i denne debatten som nå skal avsluttes. En rekke talere har vært opptatt av ønsket om og behovet for ytterligere å styrke det økonomiske samarbeidet. Det er i debatten blitt understreket at i den vanskelige internasjonale økonomiske situasjon vi nå opplever, er det viktig at samarbeidet ikke svekkes.

Dette spørsmålet har i det siste året stått sentralt i møtene mellom de nordiske statsministre og også i møtene mellom fagministrene. Det er jo slik at det økonomiske samkvem i Norden har utviklet seg meget sterkt i de senere år. Jeg viser her til handelen, jeg viser til en rekke konkrete samarbeidstiltak. Det siste tiltaket som er satt ut i livet, og som fungerer, er Nordisk Investeringsbank. Men også tidligere har vi hatt en rekke tiltak som har medvirket til den sammenveving som har skjedd av den nordiske økonomi. Det siste som konkret har skjedd, er at Ministerrädet har satt i gang en utredning når det gjelder konkurranseforholdene mellom de nordiske land.

Ministerrädet har under denne sesjonen på bakgrunn av det jeg her har sagt, drøftet hvordan man konkret skal kunne føre denne politikk videre, og det gjorde på et møte i går et vedtak som jeg mener det vil være riktig å referere for Nordisk Råd. Vedtaket i Ministerrädet lyder slik:

”1. Ministerrädet vil ta initiativet til å utarbeide en oversikt over de viktigste studier, utredninger m. v. som for tiden utføres nasjonalt og internasjonalt omkring de økonomiske hovedproblemer i vår del av ver-

den.

2. Eventuelt supplere dette med ytterligere materiale for å få et mest mulig realistisk bilde av situasjonen, særlig i nordisk sammenheng.

3. Söke ytterligere å styrke samordningen av den økonomiske politikk i Norden og skape et sterkere grunnlag for nordisk innflytelse på internasjonale økonomi.”

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rädet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottens förslag till yttranden över Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrädet.

Økonomiske utskottet hadde föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande yttrande:

Ved Ministerrådets fastsettelse av programmet bør hensyn tas til:

a) Øket samråd bør finne sted om den økonomiske politikken med sikte på å sikre alle mennesker et trygt og meningsfylt arbeid.

b) Det legges vekt på at drøftingene om et utvidet energi- og industrisamarbeid bringes fram til et snarlig resultat.

c) De annonserte forslag vedrørende dyper samarbeid om bedre utnyttelser av råvarer- og ressurser imøteses. Med hensyn til gjenvinning av avfall vises til økonomisk utvalgs betenkning om medlemsforslag A 509/c.

d) Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling bør tillegges stor betydning i arbeidet med en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling bl. a. ved å støtte finansieringen av prosjekter som har industriell interesse i flere nordiske land.

e) Samarbeidet når det gjelder bistandsvirksomhet og en ny økonomisk verdensordning bør utvikles videre med sikte på en utjevning mellom industriland og utviklingsland.

f) Det nordiske samarbeid i internasjonale

nale organisasjoner har stor betydning for de nordiske lands muligheter for å påvirke disse organisasjoners virksomhet og bør om mulig intensiveres.

För ekonomiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrud Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård, Mirjam Tuominen och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Ib Christensen, Steen Folke, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsie Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Ilkka Kanerva, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Poul Schlüter, Reulf Steen, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 55 röster mot 3.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande yttrande:

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till bl. a. följande punkter:

1. Trafikfrågorna bör i ministerrådets

program sammanföras under en rubrik inklusive de sjöfartsfrågor som kan hänföras till utskottet.

2. Energifrågornas förhållande till olika transportlösningar bör utredas.

3. Trafikmiljön i vid bemärkelse bör ses i relation till olika alternativ i samhällsplaneringen.

4. Samhälls- och trafikplaneringen bör främja individens frihet att välja arbetsplats.

5. Samhälls- och trafikplaneringen måste även ta hänsyn till de handikappade.

6. Samhälls- och trafikplaneringen måste också ta hänsyn till barn och äldre.

För trafikutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Sigrud Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Ib Christensen, Steen Folke, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Ilkka Kanerva, Jan-Ivan Nilsson, Poul Schlüter, Reulf Steen,

Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 58 röster mot 2.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande yttrande:

Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att vid fastställandet av det samlande programmet för ministerrådets verksamhet ta hänsyn till följande:

1. I det nordiska utbildningssamarbetet bör mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten särskild vikt läggas vid de 16—19-årigas utbildning.

2. Ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet bör snarast föreläggas Nordiska rådet.

3. Ett ministerrådsförslag om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete bör föreläggas Nordiska rådet.

4. De nordiska folkrörelserna bör beredas möjlighet till fast medverkan i det nordiska kultursamarbetet. Därvid bör särskild vikt läggas vid ungdomssamarbete.

För kulturutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg,

Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Steen Folke, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Hävik, Ilkka Kanerva, Jan-Ivan Nilsson, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Reulf Steen, Ulf Sundqvist, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 58 röster mot 2.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande yttrande:

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till följande punkter:

1. Ett program för nordiskt samarbete i syfte att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten bör utarbetas i skyndsam ordning.

2. Förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas sociallagstiftning bör kartläggas.

3. Reell jämställdhet mellan kvinnor och män bör eftersträvas.

För social- och miljöutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson,

Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård, Mirjam Tuominen och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Steen Folke, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Ilkka Kanerva, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Yttrande hade sålunda godkänts med 58 röster mot 3.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande yttrande:

Nordisk Råd har ud fra et juridisk synspunkt ikke indvendinger mod den form og det indhold, som ministerrådet i sit forslag lægger frem for arbejdet i de kommende år. Nordisk Råd skal dog understrege den vægt, som rådet lægger på Helsingforsaftalens målsætning om harmonisering af de nordiske landes lovgivninger i så vidt omfang, som det er muligt.

Leif Glensgård och Mogens Voigt hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, gjort följande uttalande:

Undertegnede kan ikke give tilslutning til udvalgets forslag til udtalelse om det konsumentpolitiske arbejde. Vi vil understrege betydningen af frihed på reklame- og markedsføringsområderne og ønsker derfor specielt at fremhæve, at vi må tage afstand fra et samarbejde, der vil kunne føre til en gennemførelse af ensartede regler for reklame og markedsføring i Norden.

För juridiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Steen Folke, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Ilkka Kanerva, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Ulf Sundqvist, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 56 röster mot 4.

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande) och C 129/t: Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av det till utskottet

hänvisade avsnittet måtte antaga följande yttrande:

I I anledning av de til trafikktutvalget hen viste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeid C 1/1978, vedtar Nordisk Råd følgende uttalelse:

1) Nordisk Ministerråd anmodes om å påskynde forberedelsene for tverrgående flyforbindelser mellom de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland; beslutte snarest mulig hvilke ruter som skal opprettes; fastsette et datum for åpningen av rutene samt gi omfattende informasjon til almenheten om de forestående flyforbindelser.

2) Regjeringene i Norge og Sverige anmodes om å ta stilling så snart som mulig til de forslag som er framsatt i utredningen om godstrafikken i "Trondheimsleden" (NU A 1977: 10).

3) Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å påskynde det arbeid som er i gang med å etablere en tilfredsstillende skipsforbindelse mellom Island, Færøyene og øvrige Norden.

4) Nordisk Råd legger vekt på at arbeidet med harmonisering av de nordiske lands statistikk på samferdsels- og turistområdene gjennomføres snarest mulig.

5) Nordisk Ministerråd anmodes om å påskynde arbeidet vedrørende nordisk gylldighet for kjørekort.

6) Nordisk Ministerråd anmodes om å arbeide for gjennomføring av de forslag som er fremført i Nordisk Trafikksikkerhetsråds rapport nr. 13. "Motorcyklar og mopedar — trafiksikkerhet og konstruksjon".

II Nordisk Råd tar de til trafikktutvalget hen viste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeide C 1/1978 samt berettelsen fra Nordisk Trafikksikkerhetsråd C 129/t til etterretning.

Seppo Westerlund (trafikuttokkettets talesman): Herr president! Trafikuttokkettet læger fram ett betänkande över de delar av ministerrådsberättelsen som berör trafikuttokkettets verksamhetsområde. Jag kommer att redogöra för de synpunkter som utskottet har angående Nordiska ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 26:e session.

Angående det nordiska samarbeidet på vägforskningsområdet bör först nämnas att

STINA-projektet och ett uppföljningsprojekt till STINA nu har slutförts och slutrapporten föreligger i NU-serien. STINA-projektet är som bekant avsett att ge bättre grundlag för bedömning av hur nordiska vägar bör byggas med särskild hänsyn till klimat och belastning. NÄT (Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för transportfrågor) har beslutat att genomföra fyra uppföljningsprojekt på vägforskningsområdet. Stina-projektet väntas att bli av stor betydelse för det fortsatta nordiska vägforskningsarbetet. Utskottet betonar att samarbetet på detta område bidrar till att den nordiska forskningskapaciteten engageras på så konstruktivt sätt som möjligt. Gemensam användning av resurser, teknik och organisation leder till lägre kostnader och bättre resultat för de nordiska länderna än om de hade arbetat var för sig på vägforskningsområdet.

NORDKOLT-projektet, vars syfte är att redogöra för och bedöma utvecklingsmöjligheterna för persontransportsystem i mindre och medelstora nordiska tätorter har slutförts och slutrapporten väntas föreligga i NU-serien i juni i år. Trafikuttokkettet hoppas att resultaten blir användbara och utskottet är ense med hänsyn till att förbättra den kollektiva trafiken inom Norden.

Ett annat projekt som har slutförts av NÄT under 1977 är Telemedelprojektet som går ut på att underlätta de handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar. Trafikuttokkettet ser fram emot att få redogörelse för detta projekt på ett möte med ministerrådet i morgon.

Med hänsyn till hur viktig regionalpolitiken är för våra samhällen beklagas trafikuttokkettet förseningen med igångsättningen av NÄT:s projekt om persontransport i glesbygd som avsågs påbörjas nu vid årsskiftet.

Vi kommer idag att votera om ett medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta de handikappades användande av kollektiva trafikmedel. NÄT har under 1977 tagit initiativ till åtgärder på detta område. Jag hoppas att ovannämnda medlemsförslag och NÄT:s arbete kommer att resultera i praktiska insatser på detta undanskymda område. Det borde vara en

själklarhet att de handikappade bereds möjlighet att fungera i våra samhällen på så harmoniskt och nyttigt sätt som möjligt

Angående upprättande av tvärgående flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland upplyste trafikministrarna på ett möte med trafikutskottet i november att av finansiella skäl skulle tvärgående flyglinjer inte kunna öppnas den 1 april i år vilket avsågs. Inom Norden har under de senaste åren gjorts stora insatser för att bidra till en fri och innehållsrik tillvaro för människor i alla delar av Norden. Det är helt otillfredsställande att flygförbindelserna mellan de nordliga regionerna till stor del går över huvudstäderna. Flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige har varit en angelägen sak för trafikutskottet genom flera år och en rekommendation angående saken har varit på rådets dagordning sedan 1973.

Trafikutskottet förutsätter att flyglinjerna kommer att öppnas under våren 1979 och vi understryker behovet av att regeringarna avgör så snart som möjligt vilka linjer som kommer att upprättas.

De flesta aktuella mellanriksvägarna i Skandinavien är redan under utbyggnad eller utreds ytterligare. Utskottet konstaterar med glädje att utbyggnaden av vägen mellan Kiruna och Narvik och vägen mellan Kaamanen—Sevettjärvi—Neiden har påbörjats.

På ett möte i april 1977 orienterades trafikutskottet om det nordiska samarbetet som pågår inom ramen för NUSA (Nordiska utskottet för samferdselsstatistik). På utskottets initiativ kommer NUSA förmodligen att ta upp frågan om revision och ajourföring av Nordtrans-statistiken. Jag hoppas att detta arbete kan slutföras under 1978.

Fasta förbindelser över Öresund har varit på rådets dagordning lika länge som rådet existerat. Öresundsdelegationerna, vilka som bekant har till uppgift att sammanställa underlag för nya regeringsöverläggningar, räknar med att redovisa sina utredningsresultat inom de närmaste månaderna. Jag vill på utskottets vägnar uttrycka ett stort intresse för denna viktiga fråga och utskottet förväntar sig att bli informerat om

resultaten så fort de föreligger.

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att NÄT nu på utskottets anmodan i sin berättelse har inkluderat ett avsnitt om det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet ut-
anför vägtrafiken, dvs. säkerheten vid järnvägstrafik, sjösäkerheten, och flygsäkerheten. Detta samarbete är inte lika omfattande som samarbetet inom Nordiska trafiksäkerhetsrådet. Jag räknar med att utskottet kommer att engagera sig mera på detta område i framtiden.

Trafiksäkerhetssamarbetet är ett av de allra viktigaste nordiska samarbetsområdena. Under de senaste tio åren har inom Norden nästan 400 000 personer dödats eller skadats på grund av vägtrafikolyckor. Ett mycket omfattande samarbete sker inom Nordiska trafiksäkerhetsrådets, NTR:s ramar.

På grundval av ett förslag av nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning har trafikutskottet länge arbetat för harmonisering av vägtrafiklagstiftningen. Nya regler på området har redan trätt i kraft i Danmark och i Sverige och harmoniserande regler väntas träda i kraft i Norge och Finland under detta år. En sak som är värd att nämnas i detta sammanhang är den fullständigt omotiverade skillnad som finns inom Norden i fråga om fartbegränsningar i landsvägstrafiken. NTR har tillsatt en arbetsgrupp som arbetar med omfattande projekt om säkerhetsföranstaltningar för motorcyklister och mopedister. En del av arbetsgruppens förslag har redan resulterat i ändrad lagstiftning på området. Som exempel kan nämnas att bestämmelser om obligatoriskt bruk av skyddshjälm för motorcyklister och mopedister har trätt i kraft i Danmark, Island, Norge och på Åland. Motsvarande påbud gäller i Finland och Sverige för motorcyklister. Ett projekt om utbildning av motorcyklister har slutförts och jag har just fått ett exemplar av deras rapport. Det nordiska samarbetet som sker inför NTR:s ramar är värt allt beröm.

Samarbetet på turistområdet har varit en viktig fråga inom trafikutskottet under de senaste åren. Jag konstaterar med glädje att vi till denna session har fått framlagt ett program för nordiskt samarbete på turistområdet. Eftersom detta handlingsprogram

utgör en särskild punkt på dagordningen skall jag inte gå närmare in på denna sak.

Jag vill slutligen konstatera att samarbetet mellan utskottet och ministerrådet, trafikministrarna och dess organ har varit mycket tillfredsställande under det gångna året. Utskottet ser fram emot ett lika gott samarbete med turistministrarna i förbindelse med turistprogrammets tillkomst.

Det är av stort värde för regeringarnas och parlamentens representanter att träffas regelbundet för överläggningar och utbyte av idéer.

Herr President, jag yrkar bifall till trafikutskottets betänkande om ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet i C 1/1978.

Voigt: Hr. præsident! I mit indlæg under generaldebatten berørte jeg et af de problemer, som er omtalt her i trafikudvalgets betænkning, nemlig det der er anført som nr. 6 i den udtalelse, der er kommet. Heri siger man, at Nordisk Råds Ministerråd anmoder om at arbejde for gennemførelse af de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapport nr. 13, og det drejer sig om motorcykler og knallerter, som vi siger i Danmark, altså mopeder. Jeg skal se, om jeg kan huske at sige mopeder.

Man siger i betænkningens bemærkninger side 5 i rapporten konkluderende, at betydelige trafiksikkerhedsmæssige resultater kan nås gennem forskrifter for mopeders konstruktion og effektivitet, og det er forkert. Sådan kan man ikke tillade sig at skrive i et afsnit, der har overskriften "Sikkerhed".

Her vil jeg gerne vende mig til, at i Sverige forsøgte man at lave en vægtgrænse for mopeder. Hvad skete? Jo, der skete det, at konstruktørerne lavede mopeder, så de stadig væk havde dette motorcykellignende udseende, men de brugte ringere materialer med mindre brudstyrke.

Nu har man i Danmark lavet en regel om, at pr. 1.10.1979 må man ikke længere sælge knallerter, der vejer over 60 kg, og der er rystende forkert at tale om trafiksikkerhed i den forbindelse, for motorerne må være det afgørende. Jo større mopeden er, jo bedre konstruktion og bedre materialer den er bygget af — det siger sig selv — jo

større sikkerhed giver det; når motoren yder 1,4 HK må det være det, der er afgørende, og så må det være således — det siger sund fornuft — at jo tungere mopeden er, jo mere sikkert og jo langsommere vil den køre.

Jeg forstår ikke, at man fra ordførerens side er lykkelig over, at man er kommet med så godt et forslag til at øge trafiksikkerheden. Det her er en hån mod de unge mennesker, som har brug for en moped til at køre på arbejde, til skole osv. Hvorfor skal de dog af Nordisk Råd fratages det køretøj, hvorom alle eksperter — vi har indhentet remissudtalelser i Danmark fra alle eksperter, der har forstand på mopeder — siger, at det er den sikreste knallerter.

Det eneste land i Norden, der har gennemført en tåbelig regel på dette område, er Finland, der har en øvre vægtgrænse på 50 kg.

Jeg anbefaler stærkt, at man siger nej til punkt 6. Det kan man eventuelt gøre ved at undlade at stemme, idet nogle måske synes, at de 5 første punkter kan være nok så rimelige.

Den danske trafikminister sagde her for en lille times tid siden, at der var jo ikke så mange, der ville lytte til fremskridtspartiet i Danmark, og derfor ville vi fremføre vores synspunkter her. Deri har den danske trafikminister ret et langt stykke hen ad vejen. I Danmark vil man ikke lytte til fremskridtspartiet. Man griner ad landets største oppositionsparti. Jeg kan høre Holmberg sige: det er rigtigt. Det er typisk. Det er det, vi så tit hører derhjemme. Men jeg vil tillade mig at vove den påstand, at af de politikere, der sidder her — ca. 150 — har kun 20, måske kun 10, læst de 230 sider, vi her snakker om; der vil sige, at resten faktisk sidder med hovedet under armen, når de skal stemme, for de har ikke læst materialet igennem. Det er sådan, at Nordisk Råd efterhånden er så befængt med papirer, at det overstiger både det danske folketing for slet ikke at tale om EF. Der er ingen, der læser materialet igennem. Jeg vil vove den påstand, at man ved ikke, hvad man stemmer om.

Nathalie Lind: Hr. præsident! Jeg er helt enig i udvalgsbetænkningens punkter 1—5.

Jeg vil blot gøre opmærksom på — uden at jeg helt ud deler hr. Voigts stærke argumentation — at jeg har den principielle opfattelse — det er der refereret til her — at i denne sag er det ikke grænsen for knallerter vægt, der er afgørende. Det har været min holdning i det danske folketing, og derfor er jeg nødt til at undlade at stemme her.

Mørch: Hr. præsident! Vi skal gøre os klart, at der er ganske unge mennesker, der færdes i trafikken på disse knallerter, som vi kalder dem i Danmark. Vi skal også gøre os klart, at de ikke får nogen egentlig føreruddannelse, som man får, inden man har tilladelse til at køre bil eller motorcykel, og derfor må vi sikre dem bedst muligt.

Den oprindelige moped eller knallert var en cykel med hjælpemotor, men den har udviklet sig til at være en camoufleret motorcykel. Det er det, vi vil ændre i Danmark ved den nye typegodkendelse, og det ligger sådan — og det glemte Voigt at omtale — at netop den typegodkendelse, som vi nu får, sikrer en række foranstaltninger, bremseeffekt osv., som vi ikke havde sikret før.

Vi får altså et bedre og mere sikkert køretøj for de unge mennesker gennem den faktiske sanering, som typegodkendelsen står inde for, og vi mener i hvert fald ikke, at de unge skal køre på camouflerede motorcykler. Det er simpelt hen livsfarligt, derfor har vi gennemført saneringen.

Et argument mere: hvis man ser på andre trafikanter, andre svage trafikanter, det kan være handicappede eller andre former for svage trafikanter, fodgængere, gamle mennesker osv., så er det jo helt klart, at jo større køretøjet er, jo tungere køretøjet er, jo mere skade vil det gøre i konflikt med andre.

Voigt: Hr. præsident! Hr. Mørch siger fra denne talerstol nøjagtig det samme forkerter, som han siger fra den danske talerstol. Det er ikke noget nyt. Det gør hr. Mørch tit. Det er således — hvis medlemmerne lagde mærke til det — at han sagde, at der var kommet nogle nye typegodkendelser til gavn for sikkerheden. Det bestred jeg i mit første indlæg, og jeg skal gerne gøre det igen, så at også hr. Mørch kan for-

stå det. Det kan ikke være at skabe sikkerhed, når man vil forbyde de moped, som alle trafikeksperter, retsmedicinere, FDM, Teknologisk Institut, forhandlere og ikke mindst forbrugere har erklæret er det bedste køretøj. Så står hr. Mørch her og siger, at vi har lavet en typegodkendelse. Men hvad er det for noget sludder? Det er sådan, at vi har en typegodkendelse for motoren, således at vi får en maksimal ydelse for motoren. Det er ikke rigtigt, hvad hr. Mørch siger, hvad der desværre ofte er tilfældet.

Mørch: Jeg overlader det til forsamlingen at bedømme, hvem der taler sandt, og hvem der taler usandt her. Jeg er ked af at bruge det, men jeg vil alligevel gøre det: jeg har mere end 30 år bag mig i det danske politi og har derfor nøje fulgt udviklingen på dette trafikområde, og jeg har specielt interesseret mig meget for netop den sikkerhed, der kan skabes for de unge og for børnene.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Reiulf Steen, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utكيلen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund,

Håkan Winberg, Rolf Wirtén, och Folke Woivalin.

Mot trafikskottets förslag till yttrande röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Ib Christensen och Nathalie Lind *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Ilkka Kanerva, Poul Schlüter, Jón Skaftason, V. J. Sukselainen, Ulf Sundqvist, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 54 röster mot 2. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, p. II, bifölles.

3

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1978/9/1972/t)¹

Woivalin: Hänvisande till motiveringen i min skriftliga fråga ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Är Nordiska ministerrådet berett att så snart som möjligt skrida till sådana åtgärder att förutsättningar skulle skapas för bättre och billigare flygförbindelser mellan Åland och Stockholmsområdet?

Trafikminister **Saarto:** Som svar på talman Folke Woivalins fråga får jag framföra följande: Flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm upprätthålls av Finnair Oy som flyger en daglig direkt tur i båda riktningarna. Därutöver har man via Åbo möjlighet till relativt snabba förbindelser mellan dessa orter.

Under sommarsäsongen var antalet lokal-

passagerare på den direkta flygrutten mellan Mariehamn och Stockholm sammanlagt 2815, något som innebär i medeltal sex lokalpassagerare per flygtur. Därutöver hade rutten ca 10.000 transitpassagerare som oftast reste mellan Åbo och Stockholm.

Upprätthållande av flygförbindelsen Mariehamn—Stockholm försakade flygbolaget under sommarsäsongen kostnader sammanlagt 2,53 milj Fmk och inkomster sammanlagt 1,47 milj Fmk. Den affärsekonomiska förlusten var sammanlagt 1,1 milj. Fmk eller ca 80 Fmk per passagerare inkl. transitpassagerarna. Enbart för de föränderliga kostnadernas del uppgick bolagets förlust till ca 200.000 Fmk under sommarsäsongen 1977. I kostnader som försakades för flygbolaget för upprätthållandet av trafiken under sommarsäsongen 1977 ingick landnings-, passagerar- och navigeringsavgifter till staten sammanlagt 630.000 Fmk eller 180.000 Fmk till Finland och 450.000 Fmk till Sverige.

För Finlands del kan konstateras att tariffen för flygtrafikens trafikeringsavgifter innebär i internationell trafik för korta — kortare än 360 km — flygresor en passageraravgift på endast 11 Fmk per passagerare, medan samma avgift för andra resor uppgår till 23 Fmk per avgående passagerare.

Denna "lättnad" betydde alltså för ifrågavarande rutt sammanlagt ca 150.000 Fmk under sommarsäsongen 1977.

Trafikministerierna i Finland och Sverige anser alltså att det inte finns grund för ytterligare lättnader för ifrågavarande rutt.

Woivalin: Herr president! Jag tackar för svaret som i flere avseenden är klarläggande. Jag har blott ett par noteranden att göra. För det första: Det låga passagerarantalet mellan Åland och Stockholm beror givetvis i hög grad på det höga biljettpriset. Ett något lägre biljettpris skulle säkert ge flere passagerare och därmed minst samma inkomster som för närvarande. Utvecklingen av flygtrafiken Mariehamn—Åbo bekräftar detta.

För det andra: Jag måste beklaga att trafikministrarna nu skärpt sin attityd till ekonomiska lättnader för flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm mot tidigare svar i frågan. Jag hoppas dock att man i

¹ Frågan tryckt s. 1824.

framtiden kan ta hänsyn till den totala lönsamheten för hela ifrågavarande flyglinje och den totala lönsamheten för hela flygtrafiken på Åland varvid flygrutten Mariehamn—Stockholm borde komma i en bättre ställning. En brist i svaret är att uppgifter om trafikavgifter på Arlanda saknas, vilka skulle vara än mera upplysande för hela frågan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

Erling Dinesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

E 1: Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående Öresundsförbindelserna¹

Mellqvist: President! Jag har tagit mig friheten att ställa en fråga till Danmarks och Sveriges regeringar angående Öresunds-förbindelserna.

Frågan om fasta förbindelser över Öresund har varit ett av de viktigaste ärendena på Nordiska rådets dagordning under flertalet sessioner de gångna 25 åren. En lång rad utredningar och rapporter har presenterats. Vid Nordiska rådets höstsession i Stockholm 1973 hade man kommit så långt, att ett avtal mellan de danska och svenska regeringarna kunde presenteras för rådet.

Det visade sig emellertid inte möjligt att i det danska folketinget samla en majoritet för godkännande av avtalet. Därefter har en utredning tillsatts, och enligt vad som erfärits bl. a. i pressen skall Öresundsdelegationernas beräkningar publiceras i april månad i år.

Denna fråga måste betraktas som av största intresse för Nordiska rådet, då rådet alltsedan sin tillkomst varit pådrivande i frågan om Öresundsförbindelserna. Utbyggnad av fasta förbindelser över Öresund skulle innebära lösningen på den största trafikfråga som någonsin behandlats inom de nordiska länderna och utförandet av det kanske största nordiska samarbetsprojektet i modern tid.

Mot denna bakgrund har jag till Dan-

marks och Sveriges regeringar ställt frågan: Vilka upplysningar kan regeringarna redan nu ge Nordiska rådet angående slutsatserna i Öresundsdelegationernas rapport?

Ministeren for offentlige arbejder **Kjeld Olesen:** Hr. præsident! Da jeg hørte spørgere-ns begrundelse, kom jeg til at tænke på, at det jo ikke er almindeligt, at man giver julegaver til hinanden i december måned. Man venter, indtil stunden er der.

Jeg skal svare på min svenske kollegas og egne vegne og sige, som det også fremgik af begrundelsen, at de to Øresundsudvalg, som nedsattes af den danske og den svenske regering i 1975, endnu ikke har afsluttet deres arbejde. Efter udvalgenes arbejdsplan vil afslutningen ske i april i år med aflevering af et meget omfattende rapportmateriale til min svenske kollega og mig. Samtidig hermed vil det danske lufthavnsudvalg aflevere en rapport til mig om problemerne vedrørende Københavns lufthavns fremtid. Og så vil jeg føje til, hvilket jeg mener er vigtigt i denne forbindelse, at da rapporterne som nævnt endnu ikke foreligger, kan min svenske kollega og jeg ikke oplyse noget om konklusionerne, og jeg vil i øvrigt gøre opmærksom på, at udvalgene ifølge deres mandater ikke har til opgave at komme med indstillinger f. eks. med hensyn til valg mellem forskellige projekter. Udvalgene skal alene tilvejebringe et materiale, der kan give en sådan belysning af de forskellige mulige løsninger og deres konsekvenser på forskellige områder, at det kan danne grundlag for nye forhandlinger mellem de to landes regeringer og for behandlingen i de to lovgivende forsamlinger.

Ingrid Sundberg: Herr president! Statsrådet Olesens svar på frågan om upplysningar på grund av Öresundsdelegationernas rapport är givetvis försvarligt. Principen är ju att ett statsråd inte skall föregripa pågående utredningar. Ändå instämmer jag i herr Mellqvists uppfattning att det hade varit bra att få veta litet mer i saken, eftersom upplysningar faktiskt har läckt ut till pressen. Rykten och påståenden har varit motsägande och i vissa fall åstadkommit stora svårigheter bl. a. när det gäller kommunal planering.

¹ Frågan tryckt s. 1816.

Sveriges riksdag har fattat beslut som innebär att frågan om en bro mellan Köpenhamn och Malmö är direkt beroende av frågan om en flygplats på Saltholm. Nu säger statsrådet att samtidigt med att Öresundsdelegationernas rapport presenteras kommer den danska lufthamnskommittén att presentera en rapport om problem angående Köpenhamns lufthamns framtid. Enligt vad vi i Sverige erfarit kommer Saltholmsprojektet *inte* att realiseras inom överskådlig framtid. Detta har ju också framförts i samband med projekteringen av Stora Bältbron. Från svensk synpunkt skulle därmed frågan om byggandet av en bro mellan Köpenhamn och Malmö vara avförd, såvida inte Sveriges riksdag ändrar sitt tidigare fattade beslut.

Riksdagen har emellertid senare i samband med förordnandet av Öresundsdelegationernas undersökningar velat prioritera en förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör.

Själv tror jag och hoppas att en sådan förbindelse skall bli verklighet inom en överblickbar framtid. Jag kan bara be de ärade ledarnöterna av Nordiska rådet att slå upp s. 312 i Nordisk statistisk årsbok, där det finns underlag för en sådan förhoppning.

För Helsingborgs stad är ett beslut i ena eller andra riktningen nödvändigt. Hela stadens trafikplanering måste göras om vare sig H-H-leden kommer till eller inte, och man kan inte vänta mycket längre på besked. Järnvägstrafiken går nu tvärs igenom staden och skall läggas utanför staden. En ny färjhamn måste byggas i händelse hela trafiken framdeles måste gå sjövägen. Trafikförhållandena i sundet måste också ses över.

Jag har alltså, statsrådet Olesen, på ett par minuter velat framföra hur oerhört angeläget det är bl. a. för Helsingborg att få klarhet i hur frågan skall lösas. Därför skulle jag vilja komplettera herr Mellqvists fråga med en bön om att statsrådet ändå ville säga något om de förhandlingar som skall följa på rapporten. Kommer de förhandlingarna att börja omedelbart i april, och kommer de att bedrivas med sådan intensitet att berörda kommuner och miljöerna berörda människor kan få besked

inom en rimlig tid av folkettinget och den svenska riksdagen? Eller skall frågan om en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige bli något av en snöboll — som egentligen växer när den rullar men som kanske i detta fall, i likhet med flertalet snöbollar i Öresundsområdet, smälter till ingenting?

Mellqvist: President! Jag är ledsen att behöva säga till minister Olesen att det inte var något direkt upplysande svar vi fick. Det erinrar om ett svenskt talesättet: "Goddag — Yxskaft."

Jag hade förväntat mig någonting mer positivt än en hänvisning till den rapport som skall avlämnas i april månad.

Som fru Sundberg mycket riktigt framhöll är detta en mycket angelägen fråga för våra två städer Malmö och Helsingborg. Självfallet hade det också varit av intresse för motsvarande städer i Danmark — Köpenhamn och Helsingör — att vi genom svaret hade fått litet mer kött på benen.

Det som gjort oss förhoppningsfulla är att dessa frågor tagits upp i svensk press sedan jag framställde detta spörsmål till vederbörande statsråd. En den svenska kommunikationsministern mycket närstående tidning hade den 16 februari en stort upplagd artikel om dessa problem. Man hänvisar där inte till kommunikationsministern utan till industriministern. Man frågar i artikeln om varvsjobbarna i Malmö kommer att få bygga en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör. Det skulle skapa arbetstillfällen åt de varvsarbetare som drabbas av krisen vid skånevarven. I artikeln sägs det:

"När det gäller Öresundsregionen med Kockums och Öresundsvarvet diskuteras nu på fullt allvar möjligheterna av att sätta igång arbetena på en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör för att i någon mån eliminera konsekvenserna av stora neddragningar på eller nedsättningar av varven i Malmö och Landskrona."

Mot denna bakgrund vill jag utan att vara ironisk fråga hur det är med samordningen i Sverige mellan industridepartementet och kommunikationsdepartementet. Man får här uppfattningen att industridepartementet är berett att — kanske utan att avvakta resultatet av de förhandlingar som minister Olesen redovisade i sitt svar och

som skulle vara färdiga i april månad — ta fram detta tunnelbygge som lämpligt ersättningsarbete för de varvsarbetare som drabbas av krisen. Detta har gjort min fråga än mer aktuell än när den ställdes i januari månad.

Sedan skulle jag liksom fru Sundberg vilja fråga hur länge det dröjer innan ett regeringsförslag kan framläggas på grundval av delegationernas rapporter. Det är en mycket väsentlig fråga med hänsyn till att detta ärende nu har diskuterats i så många år.

Man kan inte säga att det svar jag fått är särskilt optimistiskt. Jag hade nog väntat mig att de båda kommunikationsministrarna i samarbete skulle ha kunnat säga något mer positivt om dessa utredningar, som vi hoppas i sinom tid skall resultera i förverkligandet av dessa mycket gamla önskemål i hela Öresundsområdet.

Det skulle vidare vara intressant att få höra kommunikationsminister Turessons kommentar till mitt referat av vad hans kollega Åsling tycks ha sagt. Man har tydligen internt i Sverige diskuterat förutsättningarna för att ganska snart förverkliga tunnelbygget mellan Helsingborg och Helsingör, och det skulle vara värdefullt att få höra hur resonemanget har gått.

Till minister Olesen vill jag säga att denna fråga kommer tillbaka och alltså inte är avförd från dagordningen. Jag hoppas att vi inte skall behöva uppleva alltför många trafikministrar innan denna fråga är i hamn.

Ministeren for offentlige arbejder **Kjeld Olesen:** Jeg vil tillade mig at svare hr. Mellqvist og fru Sundberg under ét og allerførst sige, at der er en ting, jeg tror vi alle fire kan være enige om, både de to spørgere, min svenske kollega og jeg selv, og det er, at vi er meget interesserede i at nå frem til en afklaring omkring, hvad der skal ske med Øresundsområdet. Det er ikke dér, det ligger. Jeg er også meget enig med fru Sundberg i, at det selvfølgelig er yderst besværligt for Helsingborg kommune ikke at kunne planlægge ud fra en eksakt viden om de kommende planer. Derfor mener jeg, at der er det positive i det hele, at vi altså, når vi kommer frem til april måned, skulle have

det grundlag, der gør, at vi kan komme videre.

Nu har de to udvalg jo arbejdet siden 1975, og vi skriver i dag slutningen af februar måned. Det vil sige, at det er et spørgsmål om dage og ikke mere om år eller måneder.

Jeg håber, at jeg også kan mødes med hr. Mellqvist i en opfattelse af, at det ville være ganske ejendommeligt og måske vel også lidt af en sensation, hvis hr. Bo Turesson og jeg på et tidspunkt, hvor man ikke er endelig færdig med dette udredningsarbejde, indbød til en stor pressekonference eller svarede detaljeret på spørgsmål i Nordisk Råd vedrørende enkeltheder om ting, som ikke er færdigbehandlet i et udvalg. Jeg tror nok, det ville få nogle konsekvenser for fremtidige udredninger i et sådant udvalg eller i disse to udvalg, om ministre, statsråd, greb ind og på den måde viderebragte oplysninger. Jeg kan godt sige både til fru Sundberg og til hr. Mellqvist, at jeg har helt bevidst ikke ønsket at vide nogen ting om status for arbejdet i de to udvalg. Jeg kunne nok få noget at vide via mine medarbejdere i ministeriet, der sidder i disse udvalg, men det har jeg ikke ønsket for at styrke mig selv, når mange journalister og andre kommer og spørger, således som spørgsmålet er blevet stillet her.

Med hensyn til spørgsmålet om det tidsmæssige, hvornår rapporterne foreligger, vil jeg svare generelt, og jeg håber hr. Bo Turesson vil kunne svare på lignende måde: at vi ikke ønsker at forsinke noget. Når rapporterne ligger på bordet, mener jeg, det må dreje sig om hurtigst muligt at komme igennem de processer, vi skal igennem, og forhandlinger mellem Sverige og Danmark, og det vil også sige behandling i henholdsvis den svenske riksdag og det danske folketing.

Når det drejer sig om min indstilling, skal jeg nok gøre mit til, at der ikke bliver tale om forsinkelser af denne proces.

Statsrådet **Bo Turesson:** Herr president! Låt mig bara säga att jag helt delar de uppfattningar som Kjeld Olesen har givit uttryck åt dels i svaret på Sven Mellqvists fråga och dels nu i sitt senaste anförande då han betonade hur angelägna vi är om att

åstadkomma en så snabb behandling som möjligt sedan utredningen lagts fram.

Jag begärde emellertid ordet för att kommentera Sven Mellqvists farhågor för att det inte skulle förekomma något samråd inom den svenska regeringen mellan departementscheferna. Vad industriminister Åsling har sagt är bara att *om* det fattas beslut t. ex. om en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör, kan detta möjligen — eller rent av troligen — vara en lämplig uppgift för de varv i Skåne som nu hotas av brist på arbetstillfällen.

Mellqvist: Jag har bara att registrera denna treenighet mellan de två närvarande kommunikationsministrarna och den svenske industriministern. Om denna samstämmighet är så stor, måste det självfallet ge till resultat att man någon gång efter april är färdig att lägga fram konkreta förslag så att vi kan förvänta oss att de gamla fina planerna äntligen ger konkreta resultat i form av byggen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

5

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland (D 1978/28/1973/t)¹

Friberg: Herr president! Jag vill inte gå in på motiveringen annat än att kort understryka att trafikutskottet greps av djup besvikelse när vårt möte med trafikministrarna i Köpenhamn i november 1977 fick oss att tro, att planerna på att upprätthålla en flygförbindelse mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige såg ut att skjutas på en obestämd framtid. Redan nu är det klart att planerna har uppskjutits åtminstone med ett år. Samtidigt har den existerande tvärförbindelsen i norr blivit starkt utsatt, nämligen den mellan Vasa och Sundsvall.

Detta leder mig fram till följande tude-lade fråga till Ministerrådet: Har någon tidtabell inom regeringsorganen fastställts för

förverkligandet av den projekterade tvärgående flyglinjen mellan Finland, Sverige och Norge på Nordkalotten? Har Ministerrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att förhindra att flygförbindelserna mellan Finland och Sverige över Kvarken nedläggs?

Trafikminister Saarto: Herr president! Som svar på riksdagsman Ralf Fribergs fråga vill jag framföra följande: Planeringen av den tvärgående flygtrafiken mellan Finland, Sverige och Norge pågår fortfarande inom en arbetsgrupp som har sammansatts av representanter från de berörda ländernas trafikministerier. Arbetsgruppen har som uppgift att precisera de i utredningen NU 1976: 17 gjorda förslagen med syfte att finna det ekonomiskt och tekniskt bästa alternativet för ifrågakvarande trafik. Enligt dagens utsikter kunde den föreslagna försöksverksamheten påbörjas när anslag beviljas för detta ändamål.

Om trafiken över Kvarken kan följande konstateras: Enligt en uppgift som har lämnats av Finnair-aktiebolaget kommer bolaget i sin sommartidtabell 1978 att bibehålla Kvarkenruten oförändrad, om de rabatter som har beviljats på trafikeringsavgifterna också kommer att bibehållas. Luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige är för sin del beredda till detta.

Det bör dock framhåvas att ruttens framtid tillsvidare ligger på en rätt osäker grund. Under sommarsäsongen 1977 var ruttens omedelbara förlust för trafikbolaget 642 000 Fmk trots att rabatterna på trafikeringsavgifterna har tagits med i beräkningen: för Sveriges del sammanlagt Fmk 75 000 och för Finlands del Fmk 15 000.

Under sommarsäsongen 1976, då antalet flygturer på ruten fördubblades, var förlusten 1,3 milj Fmk.

Om ruten i fråga skall trafikeras också i framtiden, bör alltså dess ekonomiska förutsättningar kunna förbättras avsevärt mera än vad de gällande rabatterna på trafikeringsavgifterna innebär.

Det är klart att flygbolagets förluster inte helt kan elimineras genom rabatter på trafikeringsavgifterna, eftersom dessa avgifter enligt den nuvarande trafiken var bara ca 88 000 Fmk under sommarsäsongen 1977. Ett annat problem kommer att vara att

¹ *Frågan tryckt s. 1826.*

Finnair-aktiebolaget i början av 1980-talet inte mera kommer att ha lämpligt materiel till förfogande.

Det kan alltså konstateras att ett hinder för en ekonomisk skötsel av flygtrafiken över Kvarken och mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige i rätt stor grad utgörs av bristen på lämplig flygmateriel.

Att bibehålla flygtrafiken över Kvarken är för området i fråga av utomordentligt stor betydelse. Trafikministerierna i Finland och Sverige anser att efter uppkomsten av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Sverige och Norge eventuellt en motsvarande lösning borde undersökas också för Kvarken-trafikens del.

Mörk Eidem: Jeg er skuffet over at tverrforbindelsen Norge, Sverige og Finland ikke kommer i gang 1. april i år. Jeg er videre skuffet over at svaret ikke inneholdt en ny dato, f. eks. 1. april 1979.

Men når nå denne forbindelsen ikke kommer i år og kanskje heller ikke neste år, vil jeg gjerne spørre statsråd Bo Turesson om han vil følge opp tidligere statsråd Ragnar Christiansens tanke om en SAS-rute f. eks. Oslo—Bodö—Kiruna, eventuelt Luleå—Tromsø og retur, slik at man på den måten kunne løse noen av de problemer man hadde tenkt å løse ved hjelp av en tverrforbindelse. Kan statsråd Turesson love å ta dette opp med SAS' ledelse?

Statsrådet **Bo Turesson:** Herr president! Mitt svar på denna fråga är ja.

Friberg: Herr president! Med anledning av trafikminister Saartos svar och minister Turessons uppenbara beredvillighet att börja deltaga i debatten ber jag att som motivering för min tillägsfråga få understryka att Nordiska ministerrådet i dag av den här församlingen har uppmanats att påskynda förberedelserna för en tvärgående flygförbindelse mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland. Ministerrådet har uppmanats att besluta vilka rutten som skall upprättas, att fastställa datum och att sörja för omfattande information till allmänheten om den blivande förbindelsen.

Min fråga är: Varför är det så svårt för

ministrarna att ange ett konkret datum när flygförbindelsen kan öppnas och varför är det så utomordentligt vanskligt att ge besked om huruvida statsmakterna är beredda att komma in med subventioner till flygbolagen för att rutterna skall kunna inledas och upprätthållas? Och varför är det så svårt att komma fram till ett slutligt beslut i saken när man vet att flygmaterielen för ändamålet uppenbarligen måste säkerställas för trafik på 1980-talet när de närvarande typerna som föråldrade måste utgå?

Trafikminister **Saarto:** Herr president! Som svar på riksdagsman Ralf Fribergs tilläggsspörsmål måste jag bara hänvisa till mitt svar som jag här har framfört.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

6

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden (D 1978/18/1977/k)¹

Björklund: Herr president! Vid förra sessionen antogs en rekommendation med syfte att öka spridning av nordisk film inom Norden. Av ministerrådets meddelande till denna session framgår det att några konkreta åtgärder ännu inte har vidtagits. En möjlighet att skapa ett distributionsnät för spridning av nordisk film kunde vara att försöka engagera lämpliga nationella organ, t ex filmklubbarnas takorganisationer eller filminstitut och stiftelserna i en sådan verksamhet. En försöksordning med stöd till ett sådant distributionssamarbete skulle kanske vara värd att pröva. Jag får ställa följande fråga: Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att öka spridningen av nordisk film inom Norden?

Statsråd **Egeland:** Det nordiske filmsarbeid under kulturavtalen har til nå vært konsentrert om videreutdanningsspørsmål. På bakgrunn av tidligere forsøksvirksomhet og utredning av saken i en særskilt arbeidsgruppe vedtok Ministerrådet i 1977 å iverk-

¹ *Frågan tryckt s. 1820.*

sette en permanent støttestrøking for en nordisk kursvirksomhet for film- og TV-arbeidere i Norden fra og med 1978. Denne virksomheten vil bli drevet i nært samarbeid med nasjonale filminstitusjoner og med et eget nordisk utvalg som ansvarlig organ.

Ministerrådet er innforstått med at det nordiske filmsamarbeidet må søkes utvidet til også andre områder, og er enig i at spørsmålet om distribusjon av nordisk film må være en viktig oppgave i denne sammenheng.

Nordisk råds rek. nr. 18/1977 om spredning av nordisk film innen Norden er i løpet av 1977 blitt behandlet i Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet (RKK). Denne behandlet spørsmålet bl. a. i forbindelse med utarbeidelsen av et forslag til arbeidsprogram for det allmennkulturelle området. Komitéen sier om dette spørsmålet bl. a. følgende:

”Utdanningstiltak for filmmedarbeidere bør realiseres i hovedtrekk i samsvar med forslag i den spesielle utredning som foreligger om saken. Disse tiltak må imidlertid være et første steg i filmsamarbeidet, som må utvikles mer organisert etter hvert både når det gjelder videreutdanning og på andre områder. (Jfr. rek. nr. 18/1977 angående samarbeid for å øke spredningen av nordisk film innen Norden).

I den nærmeste framtid bør en konsentrere den nordiske innsatsen på filmområdet til å skape større ressurser og bedre muligheter for den omfattende filmvirksomheten som er knyttet til organisasjoner, biblioteker, spesielle filmklubber, skoler m.v. Spørsmålet om utvikling av et nordisk organ for import av egnet smalfilm bør utredes. Det må iverksettes støttestrøkinger for produksjon av egnet nordisk smalfilm, både barnefilm og undervisningsfilm.”

Nordisk Kulturfond har gjennom bevilgninger til nordiske filmaker bidratt til spredning av nordisk film. En kan her nevne en nordisk filmuke på Island høsten 1977, hvortil det ble bevilget 30.000 dkr.

Videre kan nevnes at Nordisk Kulturfond har bevilget dkr. 125 000,— til en nordisk filmuke i København i mars 1978. Denne filmuke er kommet i stand gjennom et samarbeid mellom de nordiske filminstitutter.

Tanken er, om erfaringene blir gode, at tiltaket skal bli årlig tilbakevendende og alternerende mellom de nordiske land.

På bakgrunn av bl. a. RKKs forslag vil spørsmålet om et utvidet nordisk filmsamarbeid bli tatt opp i Ministerrådet i nær framtid. En vil i dette arbeidet være innstilt på å søke å få til løsninger på de spørsmål som nevnte rekommandasjon reiser. Bl. a. vil man undersøke mulighetene for å styrke distribusjonssamarbeidet gjennom spesielle nordiske tiltak.

Björklund: Herr president! Jag tackar statsrådet Egeland för svaret som ju nog tyvärr bekräftar att det inte är så värst mycket ministerrådet har gjort för att fullfölja rekommandationen. Men jag noterar som hoppigivande att man, då kulturfonden beviljat medel för särskilda filmveckor, också har gått in för ett samarbete med och mellan de existerande filminstituterna och att man siktar på att göra filmveckorna till en årligen återkommande institution, men detta är förstas otillräckligt med tanke på rekommandationens syfte och därför finns det all anledning att i samarbetet med filminstituterna redan från början inrikta sig på att skapa ett permanent distributionsnät och jag hoppas att tanken om en särskild försöksordning tas till prövning i en nära framtid såsom minister Egeland nämnde. Kanske ministerrådet också kunde överväga möjligheten att utnyttja konstcentret i Sveaborg i sammanhanget. Detta konstcentrum skall kunna stå för förmedlingsverksamhet på bildkonstens område. Kunde man då kanske tänka sig att denna distribution även skulle kunna omfatta film? Jag vet att man har beaktat filmkonsten i planen för Sveaborg även om man då närmast haft experimentell filmproduktion och filmskapande i tankarna. Vore det inte då naturligt att också beakta filmdistributionen? Det egentliga distributionsnätet skulle kunna byggas upp kring redan existerande organ, allt enligt riktlinjer för en sådan försöksordning som jag nyss nämnde. Sveaborg kunde ta hand om koordineringsuppgiften och därmed få en central kompletterande funktion. Detta är förstas bara ett alternativ bland olika tänkbara som ministerrådet bör dryfta. Huvudsaken är ju att frågan får en

snar och allvarlig behandling så att rådets rekommendation och dess intentioner i en eller annan form kan förverkligas.

Det vore intressant att höra vad ministerrådet och statsrådet Egeland anser om tanken att komplettera konstcentret i Sveaborg i detta sammanhang?

Statsråd Egeland: Hr. president! Får jeg først tillate meg å nevne at uttrykket "inte så værst mycket" pleier å brukes som et av eksemplene på hvordan svensker og nordmenn har helt motsatt oppfatning av ett og samme uttrykk. "Ikke så verst mye" betyr på norsk "ganske bra", men jeg oppfatter hr. Bjørklund på svensk, og konstaterer da at han finner at det er det motsatte av ganske bra. Det er det første.

Det andre er at jeg erklærer meg helt ut enig i den alminnelige betraktning av den kulturpolitiske vurdering som er kommet til uttrykk i hr. Bjørklunds skriftlige begrunnelse. Jeg synes for min del, som hr. Bjørklund, at filmen er et helt spesielt medium for meddelelse, for informasjon, for opplevelse. Dernest at den som selvstendig kunst- art meget ofte er undervurdert, og for det tredje at den har en helt enestående rekkevidde. Alt dette fører til at jeg personlig har de samme oppfatninger som jeg synes å lese inn i hr. Bjørklunds begrunnelse og spørsmål. Hva angår det faktum at nordisk film bør spille en rolle av helt sentral betydning i nordisk kulturell samhandling, er det ingen uenighet mellom hr. Bjørklund og meg.

Når det så gjelder å finne en "snabb" løsning, så er det vel ikke gitt at fordi om man

forstår dimensjonene i et problem, så kan man også få til en "snabb" løsning. Jeg kan altså ikke garantere at vi vil få det til "snabbere" enn det er mulig. Vi vil gjøre vårt beste.

For det tredje, Sveaborg. I Ministerrådet i går ble det oppnevnt styre for Sveaborg. Tidligere er det oppnevnt råd med ordførende og viseordførnde. Ut fra forutsetningene skal Sveaborg i første instans arbeide med billedkunst og design. Dernest skal Sveaborg etter hvert som rammene gjør det mulig, og etter hvert som de ansvarlige styringsorganer finner også andre enn ressursmessige muligheter, f. eks. behov, ta opp de spørsmål som måtte melde seg som naturlige. Jeg er ganske sikker på at de av hr. Bjørklund fremførte synspunkter da vil bli tatt med og bli undergitt den alvorligste overveielse.

Bjørklund: Herr president! Jag vill helt kort tacka för det svar minister Egeland gav på min tilläggsfråga. Jag hoppas att svaret kommer att följas upp inom ministerrådet och konstaterar också att jämfört med vissa andra projekt som behandlats under denna session så är det ju fråga om rätt rimliga kostnader. Och den kultur som sprids är garanterat nordisk.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

Mötet avslutades kl. 12.40.

Protokoll

5:e mötet

Måndagen den 20 februari 1978 kl. 14.00

President: Trygve Bratteli

Dagordning

1. B 26/t: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på turistområdet

D 1978/1/1978/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete

2. D 1978/27/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

3. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

4. A 497/k: Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

5. A 514/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning

6. D 1978/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

7. D 1978/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

8. D 1978/21/1963/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

9. D 1978/24/1964/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

10. D 1978/11/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

11. D 1978/27/1969/k: Meddelande om

rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

12. D 1978/32/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon

13. D 1978/7/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

14. D 1978/13/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

15. D 1978/19/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

D 1978/19/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

16. C 16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

17. D 1978/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

18. D 1978/6/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

19. D 1978/11/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

20. A 496/t: Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel

21. A 504/t: Medlemsförslag om nordisk storhamn

22. D 1978/4/1971/t: Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

23. D 1978/26/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

24. D 1978/9/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara

1

B 26/t: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på turistområdet och D 1978/1/1976/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang

Trafikutskottet hade föreslagit,

a) att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för nordiskt samarbete på turistområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.

b) att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kyllingmark: (trafikutskottets talesman): Hr. president! De første utredningsarbejdene om organiseret offentlig nordisk samarbeid på turistområdet ble gjort opptak til for fem år siden. Det var omtrent samtidig med at arbeidet med å utforme en samlet nasjonal reiselivspolitikkk nærmet seg viktige konklusjoner i flere av våre land.

Jeg vil gjerne innledningsvis gi uttrykk for at dette var en naturlig sammenkobling

i tid. De nordiske initiativ kom akkurat i rette tid, og har siden kunnet følges opp i takt med de nasjonale beslutningsprosesser. Jeg vil tro at denne parallellitet har virket gjensidig fruktbar. Det resultat som legges fram til beslutning i rådet i dag i form av en positiv rekommendasjon av ministerrådsforslag B 26, gir et godt tverrsnitt av de tankeganger som preger de retningslinjer som følges også nasjonalt.

Jeg synes det er grunn til å gi Ministerrådet kompliment for den fremdrift dette arbeidet har fått. Jeg synes jo det er ekstra hyggelig på denne måten å kunne returnere de hyggelige ord som innleder ministerrådsforslaget, hvor det heter at arbeidet "i høy grad har vært inspirert av Nordisk Råds engasjement i turistspørsmål". På utvalgets vegne vil jeg gjerne bekrefte at det har vært et nyttig samspill, hvor vi også har hatt utbytte av å høre de mange organisasjoner som har vært involvert.

Den arbeidsform som har vært benyttet, har resultert i en meget oversiktlig analyse av hovedproblemstillingene, slik de fortøner seg i tilknytning til nordisk turistliv. På tross av at analysen er ordknapp, gir den, så vidt utvalget har kunnet konstatere, de nødvendige opplysninger man behøver for å kunne vurdere det program Ministerrådet har lagt fram.

For dem som ønsker ytterligere bakgrunnsmateriale, ikke bare på nordisk plan, men også når det gjelder det enkelte land, kan det vises til to nordiske utredninger. De gjengir dels rapporten fra en spesialkomite nedsatt av Ministerrådet og fremlagt i 1974, delvis referatet fra en meget representativ Nordisk Rådskonferanse i 1975. Det kan ellers vises til Trafikkutvalgets bakgrunnsmateriale for rekommendasjon nr. 1 for 1976.

Offentlig turistpolitikkdebatt har i de siste år stadig oftere benyttet betegnelsen sosialturisme. Med det uttrykket mener vi det reiseliv som har som målsetting å gi vår fritid et verdifullt innhold og rekreasjon for kropp og sinn. Turismen forsøkes gitt et videre sosialt og demokratisk sikte. For de skandinaviske lands vedkommende kreves det at vi bevisst skal utvikle turismen først og fremst for landets egne innbyggere, men også for andre nordboere.

I sitt forslag sier Ministerrådet det helt

klart at det fremste mål for det nordiske samarbeid på turismens område skal være å fremme reiser i Norden av nordboerne selv. Ved siden av å gi den enkelte muligheter til en rikere fritid tar en slik målsetting også sikte på å øke kontakten og dermed bidra til å styrke samhörigheten mellom de nordiske folk.

Trafikkutvalget noterer med tilfredshet at Ministerrådets konkrete planlegging i sterk grad er preget nettopp av denne målsetting. Det fremgår av sesjonsdokumentet. Utvalget har også hatt anledning til å få bekreftet i fellesmøter med de ansvarlige ministre at den internordiske reisevirksomhet vil være en prioritert arbeidsoppgave under programmens gjennomføring.

Oppgaven vil delvis være av motiverende art, og Ministerrådet er innstilt på et utstrakt samarbeid med de organisasjoner som er aktive på området, selvsagt også med næringens egne organisasjoner. Dette er en klok linje, og jeg vil gjerne understreke at man her skal være varsom med å utelukke noen meningsberettiget instans fra å delta i utformingen av den praktiske politikk. F. eks. mener jeg at de næringsorganisasjoner som arbeider innenfor reiselivet, er viktige samarbeidspartnere. Ikke fordi det er et offentlig ansvar å yte økonomisk støtte til næringen som sådan, men først og fremst for å få oversikt over hvordan offentlige myndigheter kan unngå å skape problemer for næringen. På enkelte felter, som f. eks. når det gjelder behovet for en tidsmessig yrkesutdanning, stiller for øvrig denne næring på linje med alt annet arbeidsliv.

Jeg tror ellers det er realistisk å regne med, som Ministerrådets forslag gjør, at bilturismen er kommet for å bli, med de oppgaver det pålegger myndighetene, også de bevilgende. I denne forbindelse vil jeg gjerne peke på den positive rolle bilorganisasjonene spiller. Disse organisasjoner er stadig mer representative talsmenn for det store antall masseturister som skal motiveres til å reise mer i eget land og i nabolandene.

I en rekke sammenhenger har det allerede lenge vært aktuelt med regionalpolitisk samarbeid om turisme, også i de regioner som spenner over landegrensene. Det er i denne forbindelse grunn til å registrere at noen av de formelle hindringer som har

kunnet skape problemer for slikt samarbeid, nå kan løses enklere i ly av den grensekommunale konvensjon. Jeg peker her spesielt på de oppgaver som venter på Nordkalotten.

Jeg har valgt å konsentrere mitt innlegg om det som er turistprogrammets fremste målsetting, nemlig den internordiske reisevirksomhet. Programmet vil etter hvert kunne få merkbar virkning også i arbeidet med å markedsføre nordisk turisme i utlandet. Men her dreier det seg om en videreføring av bestrebelsler som allerede er i god gjenge, men som nå kan komme inn i fastere og forhåpentligvis mer effektive former.

I programmet foreslås at det nedsettes en permanent komite under Ministerrådets stedfortredende komite for å styre og koordinere samarbeidet i turistspørsmål mellom de berørte regjeringsorganer. Trafikkutvalget anser at denne komite bør være en embedsmannskomite som hører direkte under Det nordiske ministerråd, slik at koordineringen i samarbeidet i turistspørsmål kan bli så effektiv som mulig. Utvalget påpeker behovet for at denne komite har et nært samarbeid med både NTTK, de nasjonale turistorganisasjoner og andre organisasjoner, motororganisasjoner, arbeidsmarkedsmyndigheter, stat og kommuner m. fl.

Til slutt vil jeg gi uttrykk for at utvalget følger at en av de saker som det har arbeidet særlig engasjert med, nå er bragt et godt stykke videre, og har foreslått at rådets rekommandasjon fra 1976 nå kan avskrives som oppfylt.

På Trafikkutvalgets vegne vil jeg foreslå at Rådet vedtar:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för nordiskt samarbete på turistområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.”

Friberg: Herr president! Trafikutskottets talesman Haakon Kyllingmark har på ett förtjänstfullt sätt presenterat utskottets allmänna synpunkter på ministerrådets förslag

till sektorsprogram om turismen.

Det är en lång process av möten, seminarier och ämbetsmannasamarbete, som nu kulminerar i detta program. Nordiska rådets rekommendation har burit frukt.

Nordiskt turistsamarbete har bedrivits också utan programförklaringar. Turistorganisationerna har samarbetat kring marknadsföringen, ministerrådet har drivit projekt som bl. a. har gällt utbildning inom turismen.

Dagens program visar att detta samarbete avsevärt kunde utvecklas. I själva verket är utvecklingsmöjligheterna konkret större än vad ministerrådet pekar på. Det faktum att flera av reselivsnäringsens problem är så likartade i de nordiska länderna har gjort det möjligt att ange en del ledande principer för samverkan. Det är naturligt att den gemensamma resursutnyttjan som ställs först i programmet i första hand anges gälla gemensamma utredningar, undersökningar och utbildningsplaner.

Ett stort problemkomplex gäller en tidsmässigt jämnare användning av turistinvesteringarna vilket på ett avgörande sätt skulle vända på den svaga lönsamheten inom näringen och samtidigt korrigera en serie investeringar som åtminstone i Finland efter oljekrisen slagit fel.

Programmets viktigaste praktiska målsättning är att öka turismen inom Norden. Programmet resonerar emellertid inte kring det faktum att denna strävan delvis står i kontrast till den tidvis häftiga debatt som har förts om turismens avigsidor i våra länder. Och därvid är det inte rättvist eller riktigt att begränsa avigsidorna enbart till de sorgligt nog självförsörjande västtyskarna i sina på autarki byggda husvagnar och rullande busshotell.

I dagens ekonomiska krisläge skulle det ha varit riktigt att närmare analysera vad som kan och borde göras för turismen under förhållanden av en omfattande och svår och långvarig ekonomisk depression. Turismen bringar in valuta, den har en stor och välkommen sysselsättande effekt, men i dag stryps den av arbetslöshet och avtagande firmaresor.

Programmet noterar med tillfredsställelse att turismen har demokratiserats de senaste årtiondena. Breda befolkningsgrupper

kan resa. Men problemet i Norden är naturligtvis ju bredare grupp, desto brunare vill den bli.

I den mån massturismen gäller inom Norden kanske denna församling tillåter en lätt skämtsamhet, där det ligger en god del vardagsrealism bakom. Den aktiva turismen inom Norden kan uttryckas i ord som filé-turister, margarinbilister, sockerköpare, invandrapendling, tonårsfyllerister på våra färjor, svenska sommarstugedanskar och vice versa naturligtvis, pensionärsresenärer, ödemarksvandrare och fjällrävar, köpenhamnssightseeing till Istedgade och vad allt. Med andra ord, reselivet inom Norden låter sig inte lätt formuleras i enkla programsatser där det bygger på utpräglat billiga förbindelser i lämmeltågsaktig skala eller på bilism inom ett väl utbyggt, bra men sparsamt trafikerat bilnät. Eller kanske ministerrådet menar just detta med den upphöjda men teoretiskt tunna satsen om att man måste slå vakt om turismens kvalitet fastän man då varken menar margarinets eller filéns. Turismen inom Norden är, förutom en funktion av arbetsmarknaden och dess folkförflyttningar en funktion av en hög och i världen påfallande jämnt fördelad levnadsstandard mellan befolkningsgrupperna. Kulturturism talar man tyvärr sällan om. Semesterturismen har sina svårigheter i det faktum att den höga levnadsstandardens Norden också för sina gäster har de högsta boende- och matkostnaderna av alla de natursköna regioner som vill kalla sig resesmål.

Ett drag som är utpräglat för turism inom Norden är att den inte bygger på flygcharter. I själva verket är den interna flygprisnivån inom Norden påfallande hög åtminstone om man jämför med de prisarangemang som andra icke-nordiska flygbolag, som är medlemmar av IATA kan ordna på interregionala rutter, t. o. m. på ruttlinjer. En äkta parisare till exempel betalar inte mera än 1.600 francs för att kunna resa till Martinique i Karibiska havet. Endast studentflyget och tillfällighetscharter utvisar att här finns en helt obearbetad nordisk marknad — i stark kontrast till den delvis mycket väl utbyggda färjtrafiken både inom och tvärs över Östersjön.

Ministerrådets turismprogram inrymmer värdefulla mål. Rätt förverkligade höjer de

definitivt livskvaliteten i de nordiska länderna.

Men vid sidan av resenärerna måste vi tänka på dem som jobbar inom denna näring. Vi måste alltså lägga vikt vid att stärka nordisk språkutbildning inom turismens område samt för dem som jobbar i branschen. Och varför bara ledarutbildning som i dag? Varför skall man anse det som en självklarhet i programmet att samnordisk marknadsföring av Norden som resmål nog kan försiggå i USA men inte inom det som man blygsamt kallar närmärknader?

Det finns ingen motivering till det bristande samarbetet här och varför glömma möjligheten av öststatsturismen till oss, som åtminstone för Finlands del raskt utvecklats efter undertecknandet av säkerhets- och samarbetskonferensens slutdokument i Helsingfors, en turism från de socialistiska länderna som är utpräglat säsongutjämnande.

Herr president! Jag hoppas det sagda visar att det finns förutsättningar att utveckla turismprogrammet i en konkret riktning, framförallt om man bibehåller en hälsosam kontakt till den konkreta inomnordiska turismens verklighet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi P. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason,

Karl Skytte, Liv Stubberud, Ulf Sundqvist, Bernhard Tastesen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg och Rolf Wirtén.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Ib Christensen, Steen Folke, Ragnhildur Helgadóttir, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Poul Schlüter, Reiulf Steen, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Mirjam Tuominen, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Marjatta Väätänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 2.

Utskottets förslag, punkt b, bifölls.

2

D 1978/27/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

Mørk Eidem (trafikutskottets talesman):

Hr. president! Det foreligger i denne sak nye opplysninger etter at utvalget avgav sin avskrivningsinnstilling. Trafikkutvalget ber derfor om at saken angående utredning om mellomriksveg Skjomen—Stora Sjöfallet blir sendt tilbake til Trafikkutskottet og tatt ut av dagens kart.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

3

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse

telse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att det i det nordiska utbildningssamarbetet mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten bör läggas särskild vikt vid de 16—19-årigas utbildning och yrkesutbildningen,

2. att arbetet med utvecklingen av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna bör vidareföras,

3. att Nordiska rådets kulturutskott bör föreläggas förslag till handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten,

4. att det bör skapas möjligheter att ta till vara det intresse för nordiskt kultursamarbete som väckts genom Nordiska kulturfondens stöd till lokala kulturveckor och

5. att frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden bör utredas allsidigt med utgångspunkt i grönländska behov och i samråd med grönländska myndigheter samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Kjell Magne Bondevik hade i ett särskilt uttalande, fogat till utskottets betänkande, framfört följande:

Undertegnede medlem vil slutte seg til kulturutvalgets forslag til uttalelse om C 1/1978.

Under omtalen av emner for sammenlignende *nordisk samfunnsforskning* tar imidlertid utvalget et standpunkt som jeg må gi uttrykk for at jeg er uenig i. Jeg ser det ikke som et naturlig, nordisk forskningsprosjekt å arbeide med spørsmålet om "papirløse ekteskap".

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Hr. president! Som talesmann for kulturutvalget vil jeg gjerne fremheve visse spørsmål som utvalget har behandlet i betenkningen til ministerrådsberetningen om det nordiske samarbeidet. Men først vil jeg si et par ord om et formelt spørsmål som etter min mening berører ikke bare kulturutvalget, men også alle andre utvalg i rådet, rådet som helhet og Ministerrådet.

Dette spørsmål gjelder selve behandlingen av ministerrådsberetningen og de andre beretningene. Utvalgets gjennomgåelse av C 1 i slutten av januar ble denne gangen vanskeliggjort ved at det korrekturopplag som utvalgsmedlemmene fikk i hende, ikke var fullstendig, og at de fleste bilagene som gjelder utvalgets saksområder, manglet eller først ble ferdig til selve møtet. Det sier seg selv at dette ikke er noen tilfredsstillende saksbehandling. Utvalget har dette til tross likevel foreslått at de berørte kapitler i ministerrådsberetningen skal vedlegges protokollen, men utvalget anser samtidig at man vil fortsette gjennomgåelsen av C 1 og tilhørende bilag som man ennå ikke har hatt mulighet for å ta stilling til.

Spørsmålet om innlevering av meldinger og beretninger må tas opp til alvorlig drøfting av Rådets og Ministerrådets organer. § 43 i vår arbeidsordning fastslår jo at beretninger og meldinger skal avgis så vidt mulig innen 10. desember. Hvilken grunn er det da for at man ikke på utvalgsrådet den 19.—20. januar hadde en fullstendig ministerrådsberetning? Hvis årsakene er at tidsfristene er for korte, må vi se nærmere på tidsskjemaene og eventuelt justere dem, til og med i den grad at sesjonene holdes noe senere enn hva vi er vant med.

Og så til utvalgets betenkning:

Det nordiske kulturbudsjettet for 1978 er det sjettede i rekken siden kulturavtalen trådte i kraft. Dette budsjettet, som er på 64,1 mill. dkr., er dobbelt så stort som det første fellesbudsjettet for 1973. Det var på 32,1 mill. dkr. Utviklingen av budsjettet på disse seks år kan synes rask nok dersom det ikke var spørsmål om en brutt utvikling. Nettoutviklingen har ikke vært tilnærmet så gunstig på grunn av kostnadsutviklingen, som har medført at mer enn halvparten av den årlige økningen har gått med til å kompensere den automatiske kostnadsøkningen. Aktivitetsøkningen, som etter min mening er det virkelige målet på kulturbudsjettets utvikling, har derfor vært beskjeden.

I budsjettet for 1978 har bevilgningen til Nordisk kulturfond blitt forhøyet med 1,5 mill. dkr. til 8 mill. dkr. Dette er gledelig og er blitt hilst med stor tilfredshet av utvalget. Av de virksomheter som med fondets midler har kunnet få støtte, har utvalget særlig

notert seg de lokale nordiske kulturukene. Slike er med stort hell blitt gjennomført rundt i Norden, delvis med nordiske midler og delvis med andre tilskudd. Utvalget er meget interessert i den nordiske kulturinteresse som disse lokale kulturukene har skapt og kan ivareta. Jo bredere forankring det nordiske kultursamarbeidet kan gi, desto bedre resultat kan man forvente av det.

Betydningen av tilstrekkelige bevilgninger til Nordisk kulturfond og til Ministerrådets disposisjonsmidler er ubestridelig. Faktum er at man med hjelp av disse midler lettest og best kan fange opp spontane initiativ. Men økningen av Kulturfondets midler og disposisjonsmidlene, som kulturutvalget lenge har ivret for, har samtidig innebåret at det er blitt mindre rom for utviklingen av virksomheten ved de faste institusjoner på kulturbudsjettet. Dette kan i fremtiden bli en kilde til bekymring. Det må ikke bli slik at virksomheter som startes med kulturfonds- eller disposisjonsmidler, siden ikke kan følges opp når de kommer inn som faste poster på kulturbudsjettet. Derfor må kulturbudsjettet gis en basis til utvikling av både kulturfond og disposisjonsmidler såvel som de faste institusjoner.

Av virksomheter på utdanningsområdet har utvalget på bakgrunn av den store ungdomsarbeidsløsheten festet særlig oppmerksomhet ved samarbeidet om utdanning for 16—19-åringene. Ungdomsarbeidsløsheten er et så alvorlig problem at ingen anstrengelser er for store for å løse det. Men det kreves innsatser også på andre områder enn utdanningsområdet. Det gjelder derfor at de nordiske innsatsene på så vel utdannings- som arbeidsmarkedsområdet må bli samordnet på best mulig måte.

Kulturutvalget legger stor vekt på å fortsette anstrengelsene for en forbedret nabospråkundervisning i Norden. Morsmållærerne, dansklærerne i Island og svensk-lærerne i Finland inntar her en nøkkelrolle. Samtidig er det helt klart at disse lærergrupper, uansett deres gode vilje, ikke kan utrette mye om de ikke støttes gjennom de nasjonale læreplaner. Selv om man på nordisk plan bør og kan gjennomføre tiltak for å styrke nabospråkundervisningen, er det likevel i siste instans innstillingen på na-

sjonalt plan som avgjør i hvilken utstrekning disse tiltak faktisk fører til bedret språkforståelse eller ikke i hvert enkelt land. Særlig store anstrengelser kreves på dette området naturlig nok i Island og Finland, og det er islendingene og finnene selv som må sørge for at kunnskapen i dansk, respektive svensk, ikke bare bevares, men helst forbedres. Disse anstrengelser bør på alle måter støttes og oppmuntres av de nordiske organer.

Av Ministerrådets virksomhet på forskningsområdet har vi størst interesse for et forslag til et allmennt handlingsprogram for den støtte til det nordiske forskningssamarbeidet som kanaliseres gjennom kulturbudsjettet. Forslaget er nå til uttalelse hos de berørte instanser. Utvalget ser fram til senere i vår å kunne ta stilling til dette handlingsprogrammet.

Når det så gjelder det omfattende allmennkulturelle området, vil jeg bare berøre noen få punkter. Spørsmålet om et utvidet nordisk radio- og TV-samband, som allerede er berørt under generaldebatten, hører jo også til dette området, men det spørsmålet kommer som eget punkt på dagsordenen, og jeg lar det ligge her. Derimot vil jeg med noen ord berøre etableringen av et nordisk kunstsentrum på Sveaborg i Finland, som starter opp virksomheten allerede i sommer. Kunstsentret skal ha oppgaver på billedkunstens og "designens" område, men oppgavene skal senere også kunne omfatte andre områder som film, video og teater. I spørsmålet om å utvide kunstsentrets virksomhetsområde har kulturutvalget funnet grunn til å minne om den opprinnelige hensikt med de rekommandasjoner som har ligget til grunn for dette arbeidet, nemlig et økt nordisk samarbeid på billedkunstens område og et nordisk sentrum for kunstformidling. Det sentrale i sentrets virksomhet bør altså være samarbeidet på billedkunstens område.

Arbeidet med kultursentret på Færøyene, Nordens Hus i Tórshavn, går fram i rask takt, og man regner med at det egentlige bygningsarbeidet skal kunne påbegynnes neste høst. Da jeg for to år siden, ved den 24. sesjon, berørte dette spørsmålet, uttrykte jeg en forhåpning om at sentret skulle stå klart for utløpet av dette tiåret.

Jeg er overbevist om at min forhåpning skal gå i oppfyllelse.

Sist, men ikke minst vil jeg peke på at kulturutvalget har aktualisert spørsmålet om et økt kultursamarbeid mellom Grönland og det øvrige Norden. Det har vært en naturlig arbeidsoppgave å sørge for en bedring av de kulturelle forbindelsene mellom utkantene i Norden. Utvalget har sluttet seg til grönlandske synspunkter om at kulturforbindelsene med Grönland bör gi økt oppmerksomhet. Men et utvidet kultursamarbeid mellom Grönland og det øvrige Norden bör ubetinget ha de grönlandske behov som utgangspunkt. För konkrete tiltak i iverksettes, må derfor spørsmålet utredes inngående og naturligvis i nært samarbeid med grönlandske myndigheter og organisasjoner.

Hr. president, jeg foreslår

dels at Rådet godkjenner den uttalelse som kulturutvalget har foreslått, og

dels at Rådet legger de avsnitt av Nordisk Ministerråds beretning som er henvist til kulturutvalget, ved protokollen.

Statsråd **Egeland:** Hr. president! Nordisk Råds kulturutskott har igjen levert en fyldig betenkning til årets beretning om virksomheten på kultursektoren. I den forbindelse vil jeg gjerne i egenskap av formann i Ministerrådet få komme med enkelte merknader.

Kulturutskottets meningsytringer og betenkninger er av vesentlig verdi i det løpende arbeid som foregår i sekretariatet, i Ministerrådet og i de andre organer under kulturavtalen. Det gjelder både det som sies her, det vi kan lese oss til, og det som fremkommer i de løpende kontaktmøter. Jeg er viss på at de blir lest og studert med største interesse, og at vi alle så langt råd er, vil bestrebe oss på å imøtekomme ønskene fra kulturutskottet.

Jeg er glad for at utvalget hilser økningen i 1978-budsjettet med glede. Vi er vel imidlertid alle klar over at vi i dagens økonomiske situasjon knapt kan vente oss en tilsvarende økning i 1979-budsjettet, noe som i og for seg kunne være ønskelig. At det hele tiden foreligger langt større planer og flere behov enn det er penger til, er likevel på sin måte et godt tegn, nemlig på den måten at

det innenfor de forskjellige interessegrupper og institusjoner foregår en rikt skapende virksomhet hva angår nettopp ideer og prosjektarbeid. Det motsatte ville virkelig ha vært ille og et mangelfullt element. At bevilgningsrammen i årene framover vil bli begrensende faktorer, må vi vel alle bare se i øynene.

Med disse få merknader generelt går jeg nå over til å omtale enkelte av de konkrete saker som har vært eller er under arbeid.

Jeg vil gjerne trekke fram enkelte av de prosjekter som i 1978 har kommet betydelige skritt framover mot en løsning.

Aller først om det Nordiske kunstsentrum i Finland — Sveaborg-prosjektet som det også kalles.

Nordisk Råd tok på sin 21. sesjon i 1973 initiativ til opprettelsen av et nordisk kunstsenter. Kort för siste sesjon traff Ministerrådet prinsippbeslutning om å etablere et slikt senter på Sveaborg ved Helsingfors, i de lokaler i den gamle festningsbebyggelsen som den finske stat stilte til disposisjon.

Ministerrådet forutsatte i sin beslutning at institusjonen i første omgang skulle være et forum for arbeid på billedkunstens og designens område. I det omfang det senere blir budsjettmessig mulighet for det, vil og bör det kunne gis rom for andre kulturaktiviteter så som film, video og teater "som til sammen kan utfylle hverandre og berike det nordiske kulturmiljö i bred forstand", som det heter i forutsetningsdokumentet.

I den siste tid har man i forhandling med de sammenslutninger og organisasjoner som representerer de tradisjonelle kunstformer, diskutert institusjonens kommende virksomhet. Det er nedsatt et bredt sammensatt kunstnerisk råd som skal arbeide med og gi råd om de langsiktige planer for dette senterets virksomhet. Dessuten nevner jeg at styre er oppnevnt — det skjedde i går, og klar til å tre i funksjon. Selve virksomheten forutsettes å ta til 1. juli 1978.

Så noen ord om Nordens Hus på Færøyene — Torshavn-prosjektet.

Ministerrådet realiserte i årets løp prinsippbeslutningen om å etablere et nordisk kulturhus i Torshavn. Virksomheten for institusjonen er fastlagt, og hovedprinsippene for romdisponeringen er klare. Institusjonen skal ikke bare tilføre nordisk kulturliv til

Færøyene og formidle færøysk kulturliv til Norden, men også tjene det færøyske kulturlivs egen hjemlige utfoldelse for det færøyske folk.

Et sentralt mål for romdisponeringen av huset er å skape et flerfunksjonshus, i samsvarende med og for å virkeliggjøre de kulturpolitiske hovedmål som jeg nettopp antydte i stikkords form.

Ministerrådet og Færøyenes Landsstyre inviterte sammen til en åpen nordisk arkitektkonkurranse, som skapte betydelig interesse, idet det kom inn over 100 bidrag fra hele Norden. Førsteprisen gikk til et prosjekt utført av en norsk arkitekt i samarbeid med en islandsk arkitekt. Huset er nå under prosjektering, slik at bygningsarbeidet ventes å kunne påbegynnes i dette år.

Om den store sak Nordisk språksekretariat vil jeg si følgende:

Nordisk Råd oversendte i mars 1976 Nordisk Ministerråd en rekommandasjon om nordisk språksamarbeid — 6/1976. Denne understreket det store behov for tiltak innenfor det nordiske språkrøktsamarbeid, og man anmodet ministrene om snarest å få utredet forslagene om felles nordisk alfabet, lik bokstavfølge og en eventuell opprettelse av en nordisk språknemnd. I juni 1976 besluttet Ministerrådet å nedsette et hurtigarbeidende utvalg, og dette gav sin innstilling om Nordisk språksekretariat i januar 1977. I mars 1977 gjorde Ministerrådet prinsippvedtak om å opprette et nordisk språksekretariat fra 1. juli 1978. Det er senere besluttet at språksekretariatet skal plasseres i Norge og inntil videre i tilknytning til Norsk språkråd.

Ved det norske sekretariat blir det i starten bare en nordisk sekretær med kontorhjelpe. Men det er meningen at de nasjonale språknemnder hver skal bidra sitt til å forsterke det nordiske samarbeid dem imellom.

Styret for språksekretariatet er nå oppnevnt og har holdt konstituerende møte ganske nylig, nemlig torsdag 16. februar 1978 i Bergen. Her skulle man etter planen ansette den nordiske sekretær, dessuten diskutere arbeidsprogrammet for Språksekretariatet i den første tiden.

Det er et stort markarbeid Språksekretariatet nå står framfor. Ingen kan eller bør tro at alle de mange og vanskelige proble-

mer vi har på dette område i Norden, skal kunne løses med ett slag i og med at Språksekretariatet nå er etablert. Framfor alt, hr. president: Ingen kan eller bør tro at alle de problemer som vi opplever, skal avskaffes. Problemer kan i virkeligheten være rikdomstegn, nyanser i det felles språkbilde. Men den store sak er å samordne det som kan samordnes, og å kartlegge det som kan kartlegges. Vi har nå fått et godt puff framover. Man har fra Nordisk Råds side i forbindelse med vedtak av rek. nr. 12/1977 om et samlet handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden pekt på at Språksekretariatet var et velegnet organ til å ta opp denne store oppgave. Nordisk Råds kulturutvalg har i forbindelse med Ministerrådet i august 1977 bedt om at dette handlingsprogram blir forelagt ved Nordisk Råds 27. sesjon. I den forbindelse tror jeg det er nødvendig å vurdere realistisk hva Språksekretariatet faktisk kan overkomme innen neste sesjon. Man må da huske på at en lang rekke andre organer under Ministerrådet i en årrekke har arbeidet med delproblemer innenfor dette store felt, f. eks. innenfor morsmålspedagogikk, nabospråkundervisning i skolen, de nordiske språk- og litteraturkurs og — som det ganske nylig ble nevnt i denne sal — innenfor reiselivsterminologien. Den viten og erfaring som er innsamlet gjennom omfattende og mangesidig arbeid, må naturligvis også tas med ved utarbeidelsen av et samlet handlingsprogram.

Ministerrådet vil nå i første omgang anmode Språksekretariatet om å utføre en analyse av de vesentligste problemer som reiser seg i forbindelse med språkforståelsen mellom de nordiske land. Når en slik analyse er utarbeidet, vil Ministerrådet drøfte denne med Nordisk Råds kulturutvalg, og på bakgrunn av det materiale som således framkommer — ikke minst under forutsatt medvirkning av Kulturutskottet — kan man gå i gang med å tilrettelegge et egentlig handlingsprogram. At dette neppe kan bli ferdig til den 27. sesjon, står for meg i dag som nokså klart, hensett til oppgavens dimensjoner og de begrensede mannskapsressurser vi faktisk har til rådighet.

Det siste enkeltproblem jeg her vil berøre, gjelder utdanning for 16—19-åring

sett i sammenheng med ungdomsledighetsproblemer.

Blant Vest-Europas mange millioner arbeidsledige er ca. en tredjedel under 25 år. Nå er ungdomsledighet som kjent ikke bare et fenomen som finnes under lavkonjunkturer. Den er der også i gode tider, men i såkalt dårlige tider er ungdomsledighet ekstra alvorlig, og den vokser i takt med nedgangen, altså omvendt proporsjonalt med godhet i tidene.

I undersøkelser som er gjort, har en ment å kunne konstatere en sammenheng mellom ungdomsarbeidsledighet og utdanningsbakgrunn, arbeidslivserfaring, kjønn, geografiske variasjoner på arbeidsmarkedet, sosial tilpasning, funksjonshemninger og andre variabler, bl. a. bakgrunn som innvandrer i et land.

De mest utsatte grupper synes å bestå av unge som har gått ut av organisert opplæring allerede i grunnskolen, videre slike som ikke har fått noen yrkesutdanning, og endelig slike som ikke har kunnet få den utdanning de har ønsket seg.

Nasjonalt har man i alle de nordiske land så vel på sentralt som lokalt plan satt i verk eller planlegger en rekke tiltak av forskjellig karakter, både kortsiktede og langsiktede, for å motvirke ungdomsarbeidsledigheten. Bl. a. kan her nevnes særlige undervisnings-tilbud, arbeid for å tilrettelegge flere arbeidsplasser, intensivert yrkesorientering og arbeidsformidling samt spesielle økonomiske støtteordninger.

I en sum vil jeg om dette si at man i alle de nordiske land med større bevissthet enn tidligere arbeider ut fra erkjennelsen av sammenhengen mellom utdanningsproblemer og arbeidsmarkedsproblemer for unge.

På det fellesnordiske plan har man i år vedtatt å ta opp et prosjekt som skal kunne forsyne de besluttede myndigheter i Norden med et informasjonsgrunnlag om de forskjellige tiltak som igangsettes i de enkelte land, både i utkantområdene og i de tettere befolkede strøk.

Disse studier skal ses i relasjon til det prosjekt som Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg planlegger innledet i dette år. I dette studiet kommer det til å inngå en undersøkelse av de kategorier ungdom som ungdomsarbeidsledigheten hardest rammer, en

kartlegging også av de utdannelses- og arbeidsmarkedspolitiske tiltak som er blitt vedtatt i de nordiske land, og som har rettet seg mot ungdomsarbeidsledigheten, videre en beskrivelse av de former for samarbeid som finnes mellom skole, arbeidsliv og arbeidsformidling, dels i det tradisjonelle utdannelsessystem og dels i de ekstraordinære tiltak som er iverksatt. Ut fra dette vil man stille forslag for å avhjelpe ungdomsarbeidsløsheten med hovedvekt på den utdannelsespolitiske side.

Som jeg sa innledningsvis, hr. president: Dette gjaldt noen av de saks- og problemområder hvor arbeidet er i gang eller under planlegging. Jeg har da latt den største av alle saker ligge i denne omgang, nemlig nordisk TV-satellitt og diskusjonen omkring den. Det er en stor diskusjon for seg, hvilket vi alle har erfart og fortsatt vil kunne få bekreftelse på.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president, ärade nordiska vänner! Litteratur- och musikpriset har inom det nordiska kultursamarbetet varit de mest konkreta, mest allmänt diskuterade händelserna. Kanske inte alltid på första plats i TV-nyheterna — som vi i går också fick höra, men en ovanligt god plats har diskussionen dock fått på kultursidorna.

Vi finnar är förstas glada över Sallinens musikpris, det är inte — såsom på finskt håll anses — enbart ett pris för honom och Ratsumies, "Ryttaren", utan även ett pris för vår operakonst, som blomstrat upp omkring den för oss finnar så viktiga Savonlinna-opera-festivalen.

I går på kvällen blev jag tillfrågad av många hur kandidaterna till pristagarna väljs. Kulturutskottet gör alltså inte valet.

Nordiska rådets litteraturpris till exempel utdelas för ett skönlitterärt verk som utväljes av prisenämnden för nordiska rådets litteraturpris. Nämnden består av tio medlemmar, vilka undervisnings- och kulturministrarna i varje land har valt för tre år. Nämnden gör sitt beslut på grund av förslagen av de nationella kommittéerna. De nationella kommittéerna i sin tur består av medlemmarna i bedömningskommittéerna och en suppleant. Priset har från 1977 varit 75 000 dkr.

Klart medveten om de svårigheter medlemmarna i kommittéerna har, då de försöker hitta prisvärda skönlitterära verk turvis för vart och ett land, skulle man gärna vänta litet mera aktualitet av prisen och deras delning. Förgäves har jag väntat att speciellt på grund av Förenta Nationernas kvinnoår kommittén hade funnit en kvinnlig författare värd priset eller att problematiken i jämlikhetsfrågorna på något sätt hade kommit fram i värderingarna. Litteraturpriset har utdelats sedan 1962 varje år. Ingen kvinna har fått priset hittills. Klaus Rifbjerg vann ju priset med sin bok om Anna. På det här sättet har kvinnan nog varit med.

År 1979 är Förenta Nationernas internationella barnår. På grund härav vill jag speciellt framföra önskan att litteraturpriset nästa år skulle utdelas till en bra barnförfattare. Vi har ett stort ansvar för den andliga näring vi matar våra barn med. Medlemmarna i Nordiska rådet kan ha dåligt samvete inför barnet. Vi har inte riktat tillräckligt mycket uppmärksamhet på det.

Litteraturpriset är inte heller mycket, kanske bara någonting i stil med de godis-lantar eller biobiljettpengar, med vilka vi löser oss ut ur de fordringar barnet med rätta har mot oss. Men genom att rikta uppmärksamheten på barnlitteraturen kunde även litteraturpriset göra en tjänst som en del i den diskussion, som jag hoppas kommer att bli både innehållsrik och djup under det internationella barnåret och som även skall leda till konkreta förslag till barnets väl.

I vårt välmående nordiska samhälle har vi gjort oss skyldiga inför barnet, vi har nästan glömt bort det!

Anna-Liisa Hyvönen: Herr president! FN har förklarat året 1979 för det internationella barnåret och förberedelserna pågår överallt i världen, uppenbarligen även i Norden. Åtminstone har i Finland nyligen inrättats en kommitté för det internationella barnåret som arbetar på parlamentarisk basis. Det väcker därför förundran, att saken av någon orsak inte uppmärksammats inom ramen för Nordiska rådet.

Det internationella kvinnoåret visade sig

vara mycket resultatrikt trots att det också fick kritik. Det höjde kvinnornas samhällsliga självmedvetande för att inte tala om hur det kartlade olika problem och värderingsskillnader när det gäller kvinnans ställning i olika länder. Det internationella kvinnoåret gav en impuls till, att man också inom ramen för Nordiska rådet började klarlägga och söka gemensamma åtgärder för att främja jämställdhet.

Redan detta exempel visar att det är skäl att tro, att det internationella barnåret kan leda till resultat, när det strävar till att belysa barnens ställning i världens olika länder och att främja regeringarnas strävan till att öka barnens rättigheter och förutsättningar att växa till harmoniska samhällsbyggare. I denna mening finns det verkligen mycket att göra i världen, inte endast där barnen saknar de mest elementära materiella förutsättningar för utveckling, utan även där det inte råder brist på materiella resurser, men där konsumtions- och konkurrenssamhället har dragit barnen och deras rättigheter ned i smutsen och allt mera försvårar barnens möjligheter till välbalanserad utveckling.

Så sker det också här i Norden, där som följd av den ökande materiella välfärden störningar bland barn och ungdomar har ökat, vilket klart visar, att det behövs speciell uppmärksamhet och åtgärder för att förbättra barnens och ungdomens ställning.

Enligt vad jag förstår är nordiskt samarbete på detta område mycket lämpligt, eftersom våra barns problem i många avseenden helt överensstämmer med varandra och alla nordiska länder erkänner principen, att samhället borde vara barnvänligt.

I praktiken torde dess genomförande bero mycket på samma faktorer i alla nordiska länder. Särskilt mycket torde det finnas sådant som gemensamt kan utredas och utvecklas på samnordisk basis till barnkulturens främjande. Med tanke på problem som migrationen medför för barnen, skulle samnordiska praktiska åtgärder för att främja barnkulturen ha möjlighet att bygga många broar och därför är de rentav brådsakande. De kunde också vara ett effektivt medel mot den kiosk- och våldsunderhållning, som nu fördärvar barn och ungdom i våra länder.

Herr president! Såsom jag konstaterade, innehåller programmen för Nordiska rådets kommande verksamhetsperiod inga speciella åtgärder för förberedelse av det internationella barnåret på samnordisk basis. Vi kommer att under de närmaste dagarna lämna ett medlemsförslag om, att ärendet dock snarast borde tas upp till dryftning. I detta sammanhang ville jag också uttala önskemålet att ministerrådet skulle uppmärksamma det internationella barnåret så, att det skulle stöda nordiska åtgärder som främjar förberedelserna för detta år och att man vid utdelningen av nordiska kulturpriser i synnerhet skulle gynna författare och konstnärer som främjar barn- och ungdomskulturen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, René Brusvang, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lind, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilssen, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Jón Skaf-tason, Karl Skytte, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Bernhard Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Marjatta Väätänen.

Mot yttrandet röstade: Leif Giensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ib Christensen, Ralf Friberg, Steen Folke, Elsi Hetemäki-Olander, Ilkka Kanner, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Olof Palme, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Reiuulf Steen och V. J. Sukselainen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 64 röster mot 2.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

4

A 497/k: Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Benkow (kulturutskottets talesman): Hr. president! Det foreligger et medlemsforslag om samnordisk utbildning av lærere for dövblinde. En skulle tro at denne saken er så oversiktlig og grei at den ikke fordrer mange kommentarer — det skal det da heller ikke bli.

Behovet er selvsagt. Gruppen det dreier seg om, er så liten at det er av betydning å legge sammen de nordiske ressurser for å gjøre det mulig å skape en så god utdanning som mulig på et så høyspesialisert, men samtidig snevert område som det det dreier seg om.

Som det fremgår av papirene, er samtlige remissuttalelser for forslaget, og det skulle derfor ikke være nødvendig å si særlig mer om dette. Saken er i virkeligheten udiskutabel. Det er ikke et forslag som går ut på å få vurdert om det er nødvendig med handling, men Kulturutvalget går enstemmig inn for å anbefale følgende rekommendasjon:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag

till samnordisk utbildning av lärare för dövblinda.”

Det ville nesten være å undervurdere rådet å gi en ytterligere begrunnelse for et så åpenbart riktig medlemsforslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, René Brusvang, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Bernhard Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund. Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Mogens Voigt och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Eric Carlsson, Ib Christensen, Ralf Friberg, Steen Folke, Gustav Holmberg, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Reulf Steen, V. J. Sukselainen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Folke Woivalin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster mot 1.

5

A 514/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Marjatta Väänänen (kulturutskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget om högre skoglig utbildning går tillbaka på en tidigare rekommendation i Nordiska rådet, nämligen rek. nr 18/1973, som syftade till en nordisk utredning av möjligheterna till ökad integration och samverkan inom högre skoglig utbildning och forskning. Denna utredning genomfördes sedermera och resulterade i december 1973 i ett betänkande med förslag till nordisk samverkan beträffande den högre skogliga utbildningen. Utredningen hade koncentrerat sig på utbildningsfrågorna, då det redan 1972 bildats ett särskilt organ för forskning kring skogsbruket i Norden kallat Samarbetenämnden för nordisk skogsforskning. Denna nämnd avger för övrigt årlig berättelse till Nordiska rådet.

Det nu aktuella medlemsförslaget syftar till att förverkliga de rekommendationer som den tidigare nämnda utredningen presenterat. d. v. s. större samverkan inom den högre skogsutbildningen. Det råder fullständig enighet bland remissorganen, som tagit del av utredningens rekommendationer, om behovet av ökat samarbete inom denna utbildning. Även kulturutskottet är enigt om detta behov. Av naturliga skäl känns behovet som störst i Finland, Norge och Sverige, men även i Danmark är man intresserad av ett utvidgat samarbete inom denna utbildningsgren.

Det skulle ju vara fråga om att rationellt utnyttja de trots allt begränsade resurserna i de enskilda länderna.

Vilken typ av utbildningssamarbete skulle det då vara fråga om? Utskottet understöder planerna på samordning inom specialiseringsdelen av grundutbildningen och

inom den teoretiska delen av forskarutbildningen. Vidare skulle samordningen kunna gälla framställning av studielitteratur, bildmaterial, filmer och andra hjälpmedel i själva undervisningen. Ytterligare skulle utbildningen av skogsexperter för u-landstjänst kunna anordnas samordningsvis. Detta med så mycket större skäl som utbildning för sådan tjänst ställer speciella krav, vilka givetvis är lättare att uppfylla om utbildningen anordnas på nordiskt plan än om vart och ett land anordnar sådan för sig.

Ett intimare samarbete inom den högre skogliga utbildningen leder givetvis till större likformighet mellan nordiska skogliga examina, vilket i sin tur är ägnat att minska eller i bästa fall helt avlägsna examensgiltighetsproblemen.

Under remissbehandlingen av medlemsförslaget har det framgått att ett flertal av de organ som uttalat sig för en utvidgning av samarbetsområdet till att omfatta inte bara den högre utbildningen, utan också den skogsutbildning som ges utanför högskolorna. Man menar nämligen att behovet av samarbete är ännu större inom den lägre utbildningen.

Kulturutskottet har dock inte i detta skede, framför allt mot bakgrund av den företagna utredningen, ansett sig kunna förordna en sådan utvidgning av samarbetsområdet, utan anser att denna utvidgning bör kunna åstadkommas senare.

Vad slutligen gäller organisationen av samarbetet har utskottet pekat på att det ju finns en särskild samarbetsnämnd för nordisk skogsforskning, som bl. a. har till uppgift att arbeta för samverkan inom den skogliga forskningsutbildningen. Utskottet anser att man först borde pröva på att utvidga den existerande nämndens verksamhetsområde för att därigenom få fram om utbildnings- och forskningsarbetet kan administreras av en enda nämnd eller om det behövs två särskilda nämnder, en för utbildningen och en för forskningen.

Herr president! Jag vill på kulturutskottets vägnar föreslå att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, René Brusvang, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Astrid Gjertsen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ib Christensen, Ralf Friberg, Steen Folke, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Sven Mellqvist, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Reiulf Steen och V. J. Sukelainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster mot 2.

6

D 1978/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Benkow (kulturutskottets talesman): Hr. president! Kulturutvalget har hatt till behandling og forberedelse for rådet de meddelelser som Ministerrådet har avgitt i desember 1977 og januar 1978 med sikte på behandling ved denne sesjon.

Nordisk Ministerråds møte i januar dette år er tydeligvis innstilt på fortsatt utredningsarbeid om det økte TV-samarbeid, men anser det selsvagt riktig å avvente sesjonens behandling av spörsmålet før man går videre, bl. a. med å fastsette timeplan, som det står.

I kulturutvalgets betenkning om dette spörsmål fremgår det med all ønskelig tydelighet at man i utvalget ønsker at utredningsarbeidet skal fortsette og med fornyet kraft. Utvalget vil imidlertid peke på visse problemområder som man anser det nødvendig å vise særskilt oppmerksomhet.

Kulturutvalget har vært inne på om det fortsatte utredningsarbeid bør få en bredere forankring enn hittil, slik at arbeidet ikke bare finner sted på embetsmannsnivå, med teknisk og juridisk ekspertise, men at det i tillegg kan nedsettes nasjonale referansegrupper med allsidig sammensetning, slik som det også fra statsrådshold ble utvist forståelse for i gårsdagens debatt.

I denne sammenheng finner kulturutvalget det meget viktig å understreke at uavhengig av på hvilken måte man velger å organisere den videre utredning, vil kulturutvalgets rolle som parlamentarisk organ forbli uforandret.

Økt TV-samarbeid i Norden er debattert og utredet gjennom mange år. Flere større betenkninger er avgitt og diskutert. Det er særlig grunn til å minne om utredningene "TV over grensene" fra 1974 og "Nordisk radio og fjernsyn via satellitt", som kom i fjor. Den siste har som kjent vært ute til en meget omfattende høring. I alt ble 300 hø-

ringsinstanser forespur, hvorav ca. 200 har gitt sine svar. Remissvarene er så omfattende at de faktisk foreligger i bokform og er tilgjengelige både for rådet og allmennheten.

Det er ikke så enkelt å sortere svarene og å trekke entydige konklusjoner. Ulikhetene i synspunkter kan ikke tilbakeføres til nasjonale holdninger som er representative og gjennomløpende for det enkelte land. Svarene er utpreget tverrnasjonale og fordeler seg først og fremst på faglige, dels også på politiske grupperinger uavhengig av de nordiske landegrensene. Men selv om det som sagt dreier seg om høyst ulike grader av entusiasme, og selv om premissene varierer, er det en overveldende majoritet som vil at utredningsarbeidet skal fortsette.

Kulturutvalget vil i likhet med flere ganger tidligere understreke hvor viktig det er å holde kontakt med opphavsmennenes organisasjoner. Problemer med opphavsretten kan ikke skyves til side, slik at vi f. eks. kan risikere forsinkelser fordi spörsmål på dette område er uavklart. Og dette bringer meg på en måte direkte over til de såkalte kulturpolitiske spörsmål knyttet til TV i sin brede alminnelighet og til nordisk TV-samarbeid i særdeleshet. Kulturpolitiske holdninger og TV-samarbeidet ble jo inngående drøftet og belyst i en rekke innlegg i generaldebatten i går, hvor både statsråder, rådsmedlemmer og representanter for kulturutvalget deltok. Jeg skulle derfor tro at det ikke foreligger noe behov for en reprise i dag. Kulturutvalget vil likevel betone et sterkt ønske om å utvide og forsterke det nordiske kulturfellesskap ved hjelp av etermedia, bidra til å øke språkforståelsen, styrke valgfriheten og gi et økt tilbud til de nordiske innvandrere. Det siste må anses for et tosidig problem. Innvandrerne vil antakelig føle et behov både for å se sitt opprinnelige hjemlands programmer og de programmer som angår det samfunn de for tiden befinner seg i og bor i. Et utvidet samarbeid bør svært lett og enkelt kunne komme begge disse utmerkede formål til gode.

Kulturutvalget har i sin betenkning pekt på at det er viktig å studere nærmere virkningene av et mer omfattende TV-tilbud og lengre sendetid og å ha dette aspekt med i

det videre utredningsarbeid. Et slikt studium vil ha krav på betydelig allmenn interesse, nesten uavhengig av hvilke nordiske planer som realiseres. Det er derfor svært vanskelig å ha noen motforestillinger mot dette.

Kulturutvalget synes det er viktig å peke på at Island har et meget beskjedent programtilbud i fjernsyn sammenliknet med de øvrige nordiske land, og at det i det hele tatt ikke finnes noe programtilbud verken på Færøyene eller Grønland. Jeg tror ikke kulturutvalget ønsker å se bort fra at disse spesielle forhold bør bli gjenstand for egne utredninger. Dersom debatten om fjernsynssamarbeidet skal bli virkelig nordisk, er det maktpåliggende ikke å fortape seg i en slags sentralskandinavisk nærsynthet, men være særskilt opptatt av hvordan Nordens øyriker i full bredde og med maksimalt utbytte trekkes inn i det utvidede fellesskap man håper at eteren skal kunne bidra til.

På ett område gir de innkomne remissuttalelser et helt entydig svar. På alle hold i Norden er det et sterkt ønske om å styrke det nordiske kulturfellesskap. Men det står vel ikke til å nekte at vi i altfor stor grad har unnlatt å diskutere på hvilken måte disse bestrebelsene kan komme konkret til uttrykk. Kanskje er den enkle, men litt skuffende forklaring at vi ikke har tilstrekkelig klart for oss hva kulturfellesskap er, og hva det ikke er, noe mange av gårdsdagens innlegg faktisk kan tyde på.

Kulturutvalget må imidlertid nå som før føle et sterkt selvstendig ansvar for både å klarlegge sin oppgave og gjennomføre den med konkrete virkemidler som kan bety noe for Nordens befolkning.

Det går ingen klar grense mellom de kulturpolitiske og de programpolitiske problemer. Det er imidlertid klart at det blir nødvendig med en viss koordinering, som det heter. på programsiden. Men det sier seg selv at denne koordinering ikke må gå ut over de nasjonale selskapers fulle selvstendighet og integritet.

For egen regning vil jeg gjerne legge til: det verste som kan hende, er at man prøver seg på å redigere en slags samnordisk kanal. Det vil etter alt å dømme bli det slettest tenkelige blandingsprodukt blottet for nerve, fantasi, spenstighet og fremfor alt for

frimodige ytringer. Noen later til å ha særskilte bekymringer over at det innkjøpes vesteuropeiske serier som blir sendt i alle de nordiske land. Til dette knytter det seg i virkeligheten ikke noen problemer. Dersom man sender "Fattig og rik", "Forsythesagaen" eller "Dronning Elizabeth" på én av de flere kanaler som står til rådighet for hele Norden, er i virkeligheten problemet løst. Det er ikke dermed sagt at all ledig tid på alle andre kanaler nødvendigvis må fylles med andre program, hva enten de er av nordisk, nasjonal eller utenlandsk opprinnelse.

Jeg er selvsagt klar over at det ikke er vanskelig å finne motforestillinger og negative innfallsvinkler til enhver tenkelig reform. De som ønsker å bevege seg inn i satellittalderen med hodet vendt bakover, de må gjerne gjøre det, men det er synd at så mye verdifull åndskraft blir brukt til noe som er så lite fruktbart.

Kulturutvalget er tross sin positive innstilling klar over at de tekniske og økonomiske forutsetninger må klarlegges videre. I det videre arbeidet må det derfor etter utvalgets oppfatning legges betydelig vekt på å komme fram til noe mer entydige tekniske løsninger med tilsvarende entydige økonomiske beregninger. Varierende teknikk og varierende tall har faktisk hittil gjort det umulig med en realistisk og konkret debatt hvor alle diskuterer de samme ting. Det må legges vekt på å klarlegge omkostningene, ikke bare for det offentlige, men også for seerne, som når det kommer til stykket, vil vise seg å være den viktigste part i dette arbeid.

I det videre arbeid bør man også forsøke å skaffe seg oversikt over de konsekvenser det kan få dersom Norden står uten et satellittsystem i en tid da tilgrensende ikke-nordiske land har et slikt system til rådighet. Det bør være et tankekors for dem som nøler.

Til slutt føler jeg behov for å si at en eventuell realisering av en nordisk satellitt først og fremst må være kulturpolitisk begrunnet og ikke komme i stand av hensyn til nordisk industri eller økonomi, selv om vi selvsagt vil hilse økte muligheter for vårt produksjonsliv som en fruktbar og velkommen bivirkning av våre overordnede bestre-

belser.

På denne bakgrunn og med henvisning til utvalgets skrivelse anbefales det

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendationen nr 15/1973 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Formelt betyr dette at saken vedlegges protokollen. Men reelt betyr det at kulturutvalget støtter kravet om en fortsatt utredning, som må finne sted så raskt som nødvendig grundighet kan gjøre det mulig.

Sundqvist (kulturutskottets talesman): Herr president! Frågan om en eventuell framtida nordisk TV-satellit har ju intagit en framskjuten plats i debatten vid denna rådssession — och det med rette. Det är ju faktisk spørsmål om ett projekt med stor politisk bærvidd. Kulturutskottet har skrevet sig samman till ett enigt betänkande. Det är riktig at bred enighet rådde i utskottet om att det är nödvändig at föra utredningen vidare innan frågan blir mogen för beslut. Detta innebær naturligvis inte at utskottsmedlemmarna skulle ha en och samma oppfattning om TV-satellitfrågan som sådan, tværtom. Åsikterne skiljer sig t. o. m. mycket. Dette är också bakgrunden till at kulturutskottet har utsett två talesmæn. Personligen anser jag at dette är en lyckad metod. Når det gæller viktige politiske spørsmål er det at føredra at ulike synsæt redivisas klart framom at man till varje pris försøker sopa meningsmotsætningarna under mattan. Nordiska rådet er ju ett politisk organ og bør fungere som ett sådant. Av det som jag har sagt bør man naturligvis dra slutsatsen at jag har utsett till andre talesman för kulturutskottet för at presentere kulturutskottets betänkande med socialdemokratiske betoningar på det som står där.

Till at börja med vill jag slå fast, at TV-satelliten som en teknisk spørsmål i og för sig er føge værdeladdad. Den tekniske utvekklingen går framåt, og den brukar kunne slå igennem oberoende av de eventuelle hinder man brukar bygge opp för den. Den snabbe tekniske utvekklingen på området exemplifieres ju også av nyheten om at en eventuell Nordsat inte kommer at bli ensam i rymden ovanför Norden. Det er klart

at alle de kommersielle intressene som finns inbyggde i hele satellitprosjektet både på nordisk plan og på ett bredere internasjonell plan försøker ta ut sin rett. Vårt ansvar som parlamentariker og regeringsrepresentanter måste være at under den fortsatte behandlingen av satellitfrågen nogggrant reda ut vilke privatintressene, spekulative og kommersielle intressene som ligger bakom frågen. Vi vet alltför litet om dette för at kunne ta beslut om ett prosjekt som kommer at kosta våre skattebetalere store summer.

Som sagt tekniken er inte i og för sig værdeladdad. Det er dæremot teknikens tillæmpninger, det vill säga substansen i frågen. Satellitdebatten er framførallet en kulturpolitisk debatt. Om vi i framtiden går in för at bygge opp ett TV-satellitsystem, måste vi se till at vi inte låter tekniken leda oss, at vi inte faller till føge för kommersielle og private intressene, utan at vi får ett system, där samhället genom sin demokratiske styringsprocess har den dominerende rollen, og de ønskede kultur- og mediapolitiske målsætningarna stilles i føgrunden.

Som finlændsk socialdemokrat vill jag för vår del deklarerer, at partiet inte har tagit definitiv stændpunkt för eller emot Nordsat. Dette beror fræmst på två saker: dels er det spørsmål om en investering, som kræver sådane resurser at det i nu rådande økonomiske læge nærmest vore ansvarsløst at slå fast en stændpunkt utan føregående og fortsatt grundlig utredning. Det andre skælet er at de kulturpolitiske øvervægandene ænnu inte kan gøres på ett tillrækkligt gott beslutunderlag.

Socialdemokraterne i Norden kommer at fortsætte sine diskussioner i TV-satellitfrågen. Jag anser det særskilt viktig at diskussionen førs videre just på dette plan — på det politiske planet. Enligt min mening er det nødvendig og ønskvært at de andre politiske meningsriktningarna i Norden initierer motsvarande politiske diskussion sinsemellan og med oss.

Efter dessa mere allmænne reflexioner skall jag gå øver till at kommentere en del synpunkter i utskottets betänkande: En del av synpunktene førdes fram av Jo Benkow og jag kan førene mig med vad han sade i

vad som faller tillbaka på utskottets betänkande. Utskottet framhåller att utredningsarbetet om radio- och TV-samarbetet hittills har genomförts på tjänstemannanivå med hjälp av teknisk och juridisk expertis. I fortsättningen måste utredningsarbetet få en bredare förankring. Detta kan göras t. ex. genom kontinuerliga diskussioner med nationella referensgrupper som representerar olika intressegrupper i samhället. Kulturutskottet självt som genom åren har spelat en mycket aktiv roll i TV- och radiopolitiken i Norden, är givetvis inställt på att även i fortsättningen utöva den medverkan som tillkommer det enligt kulturavtalet.

Det har ju redan sagts, att kulturutskottet tillråder fortsatt utredning av satellitfrågan. Vi ser ingen anledning att i detta fall forcera utvecklingen. Många viktiga kulturpolitiska och andra samarbetsprojekt har stötts och blötts i årtal innan de eventuellt har lett till resultat, trots att det i inget fall har varit frågor av TV-satellitens storleksordning. Varför skulle vi inte då utreda denna fråga ordentligt? Kulturutskottet framhöll redan 1974 — således innan TV-satelliten ännu hade blivit aktuell — med skärpa att de upphovsrättsliga problemen måste beaktas i utredningsarbetet om radio- och TV-samarbetet och att direkta kontakter måste tas med upphovsmännens organisationer. Något sådant kontakttagande, som borde vara en självklar sak, har inte ägt rum. Utskottet anser att detta nu ofördröjligen måste ske. Frågorna om upphovsrätten och ersättningarna till upphovsmännen måste lösas på nordiskt plan, alldeles oberoende av om det blir någon TV-satellit eller inte.

Det nordiska samarbetet har kommit längst när det gäller kulturpolitiken. Det beror ju i grunden på att våra samhällen är likartade, både till den kulturella traditionen och de grundläggande samhällsvärderingar som reglerar förhållandena mellan människorna i våra länder. Dessa principer måste vi hålla fast vid och utbygga också i ett framtida utbyggt TV-samarbete. Den nordiska traditionen, som bygger på att kulturarbetet har en bred folklig framtoning genom folkrörelserna, måste stärkas om vi får en TV-satellit, inte försvagas.

Här vill jag hänvisa till ett avsnitt i ut-

skottets betänkande, där det framhålles, "att det råder en stark önskan i Norden att på allt sätt stärka den nordiska kulturgemenskapen". Samtidigt betonar dock utskottet att det så gott som helt saknas "en diskussion om de konkreta uttrycken för denna gemenskap". Kulturutskottet anser vidare, att detta kräver en bred fortlöpande debatt om kulturpolitikens målsättningar och den nordiska kulturgemenskapens innehåll. Denna debatt är politisk och den bör alltså uppmuntras.

Utskottet betonar också i sitt betänkande, att den nödvändiga programkoordineringen mellan radioföretagen i våra länder kräver mycket utredningsarbete än. Samma sak gäller ju också behovet av och kostnaderna för en egen ökad programproduktion. Det är ju helt självklart, att de kulturpolitiska målsättningarna med en TV-satellit kan förverkligas endast om andelen nordiska program ökar i våra distributionsnät. Det är mycket litet av kulturpolitiska framsteg, ökad språkförståelse och stöd för minoritetskulturererna som uppnås genom en fortsatt ensidig programimport av det slag som hittills pågått. Utan att gå närmare in på problematiken om programproduktion vill jag också än en gång föra fram, att den finländska Reklam-TV:s existens utgör ett särproblem, som det är värt att notera i de övriga nordiska länderna, där man har kommit så långt, att den kommersiella TV-verksamheten har kunnat undvikas.

En annan sak som noga bör utredas är effekterna av ett ökat TV-utbud för barn och yngre tonåringar. Jag vill erinra om, att rådet har antagit en rekommendation om barnkulturen i Norden och utredning av den internationella skräpkulturens inverkan på vår vardag. TV-debatten måste nu kunna påskynda denna utredning, för att vi inte skall stå inför fullbordat faktum och vara tvungna att konstatera att det är för sent att satsa på vår barn- och ungdomskultur.

Vi har under denna session varit starkt upptagna med de ekonomiska problem som alla de nordiska länderna är drabbade av. Vi har också varit tvungna att konstatera, att redan existerande nordiska samarbetsformer liksom också de nya projekt som förs vidare under denna session kan för-

verkligas i en långsammare takt än vad vi har hoppats på, på grund av allt knappare spelrum i budgeten.

Jag har redan under denna session fört fram, att det är mycket viktigare i dagens kultursamarbete att se till att redan tagna rekommendationer och fattade beslut till alla delar kan förverkligas än att jämt spana efter nya projekt och samarbetsformer. Detta betyder inte att vi skall stanna upp, men vi har redan många exempel på funktioner som kunde fungera betydligt effektivare med bredare genomslag och service för stora folkgrupper än vad som nu är fallet. Detta gör att jag ställer mig skeptisk till ett snabbt utbyggande av satellitsamarbetet som skulle binda upp stora resurser som kunde användas för andra ändamål.

För en finländare kommer den ekonomiska aspekten i den absoluta förgrunden, och därför kan jag inte låta bli att uttrycka min förvåning över att så många av mina landsmän på den borgerliga sidan går på som om vi hade vilka resurser som helst att ta till, både i vår nationella budgetpolitik och i Finlands rundradio. Sanningen är ju den helt motsatta. Därför anser jag det vara något ansvarslost att gå på som några kolleger här har gjort utan att ta tillräcklig hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av förslagen.

Till slut, herr president, vill jag framhålla, att utredningsarbetet hittills på ministerrådsnivå har förts utan tillräcklig politisk förankring. Nu är det dags för den kulturpolitiska, upphovsmannarättsliga och ekonomiska debatten, som bör föras ut på ett brett folkligt plan, för att behandlingen av detta ärende till alla delar skall motsvara våra demokratiska principer.

Mirjam Tuominen: Herra presidentti! Nordsatia on perusteltu kansojen ja kulttuurin vuorovaikutuksen lisäämisellä, suuremmalla valinnan vapaudella sekä saatavissa olevan tiedon määrän lisäämisellä. Tämä hanke sitä lähemmin tarkasteltaessa suuntautuu kuitenkin näitä kannatettavia päämääriä vastaan eikä niiden puolesta.

Pohjoismaissa television lähetyksistä 40—50 % käytetään ulkomaisiin ohjelmiin. Täysin hallitsevassa asemassa ovat ennen kaikkea Yhdysvalloissa tuotetut sarjaeloku-

vat ja yleensä ulkomaisen viihdeteollisuuden tuotteet. Monet tutkimukset eri maista, mm. Ruotsissa tehty ”tv-kanalsutredningen” sekä Kanadassa tehty tutkimus, osoittavat, että vaikka tarjonta lisääntyy, niin katsojakohtainen keskimääräinen katselu-aika ei muutu. Sen sijaan saavat sarjaelokuvat ja yleensä massaviihde entistä suuremman osan katseluajasta. Lisääntynyt tarjonta olisi silloin tiedonvälityksen kannalta hyödytön ja jopa kielteinen.

Satelliitin vaikutus ei ilman muuta lisää Pohjoismaiden kansojen ja heidän kulttuurinsa vuorovaikutusta, vaan jopa vähentäisi sitä. Ylikansallisen viihdeteollisuuden kaupallisen tarjonnan levitys useampia kanavia myöten johtaisi kaikella todennäköisyydellä ulkomaisen massaviihteen osuuden nousuun pohjoismaisten katsojien ohjelmistossa mainitusta 40 %:sta jopa lähemmäksi 100 %.

Tiedetään, että liiallisella sarjafilmiin yms. tv-massaviihteen katselulla on vahingollisia vaikutuksia erityisesti lapsiin, joiden parissa lisääntyy uuslukutaidottomuus ja väkivaltainen käyttäytyminen. Yhdysvalloissa puhutaan jopa tv-taudista, johon sairastuneet lapset saavat erityishoitoa ja heille opetetaan mm. sellainen uusi ja outo asia kuin leikkiminen. Tällaisiakaan asioita ei saa unohtaa satelliittipäätöstä tehtäessä.

Valtiosihteeriryhmän mietinnössä esitetään mahdollisuus, että ulkomaisen viihdeteollisuuden tuotteiden ylitarjonnasta johtuvat vaarat estettäisiin tai niitä ainakin vähennettäisiin järjestämällä radioyhtiöiden ohjelmapolitiikan ja ulkomaisten ostojen koordinoitua. Vaikka ostoja vähennettäisiinkin käytännössä, massaviihteen katselu lisääntyisi jo sen johdosta, että sitä voisi hakea useammalta kanavalta. Mitä taas tulee ohjelma-ajan koordinointiin niin, että sarjafilmeillä ei voisi täyttää koko katsomisaikaa, se tuntuu varsin epärealistiselta. Suomessa on vain kaksi tv-kanavaa eikä tällainen koordinointi ole koskaan onnistunut niiden välillä. Miten se voisi onnistua koko Pohjolan alueella kaikkien kanavien kesken?

On väitetty, että Nordsat olisi aivan erikoisen tärkeä suomenruotsalaisten ja ruotsinsuomaisten kannalta, jotta he voisivat katsoa koko illan ohjelmaa omalla kielellään. Kuitenkin satelliittihanke saattaisi

tulla kohtalokkaaksi juuri suomenruotsalaiselle kulttuurille, sen omaleimaiselle kehitykselle. Satelliitin kautta ruotsinkielinen ohjelma olisi riikinruotsalaista, suomenruotsalaisen kulttuurin esiintymis- ja kehitysmahdollisuudet vähenisivät, suomenruotsalaiset loittonisivat omasta ympäristöstään, heidät siirrettäisiin kulturellisesti Ruotsiin. Ruotsissa olevat suomalaiset siirtotyöläiset taas saisivat entistä vähemmän ohjelmaa omalla kielellään varsinaisesta asumis- ja työympäristöstään Ruotsista, koska sitä koskevia vaatimuksia ilmeisesti tultaisiin vähentämään viittaamalla Suomesta tulevaan ohjelmaan. Näin suomalaiset siirtotyöläiset jäisivät entistä irrallisemmiksi ympäristöstään ja tästä johtuvat jo nyt vakavat vaikeudet lisääntyisivät.

Suomen yleisradiotoiminnassa on voimassa parlamentaarisen valvonnan periaate. Se on tarkoitettu ohjelmapolitiikan demokraattisuuden turvaksi. Nordsatin free-flow merkitsisi tämän periaatteen lopullista murtamista. Parlamentarisessa valvonnassa olisi silloin vain kaksi kanavaa seitsemästä. Seurauksena olisi myös kansallisen itsemääräämisoikeuden väheneminen tv-toiminnassa. Tv-ruudun kautta voitaisiin puuttua toisen maan sisäisiin asioihin, esimerkiksi hyökätä Suomen virallista ulkopoliittikka vastaan, mikä myös on Suomen yleisradion ohjelmäsäännösten vastaista toimintaa.

Tv-toiminnalla on ulkopoliittisia ja kansainvälisepoliittisia ulottuvuuksia, jotka voivat johtaa arveluttaviin seurauksiin. Ajatelkaamme esimerkiksi spillover ilmiötä. Nordsatin lähetykset ulottuvat yli Pohjoismaiden rajojen. Jos NATO käyttäisi tätä mahdollisuutta levittääkseen Neuvostoliitolle vihamielistä propagandaa Neuvostoliiton alueelle, niin kuin se tekee tv-lähetyksissä Saksan Liittotasavallan alueelta DDR:ään, ei se olisi suinkaan kansojen ystävällistä vuorovaikutusta edistävää eikä missään tapauksessa hyväksyttävää Suomen virallisen politiikan kannalta. Myöskään näitä kysymyksiä ei voi sivuuttaa.

Tv-satelliittitoiminnasta ei ole vielä kansainvälisiä lakeja tai säännöksiä. YK:n yleiskokouksen käsittelyssä on ollut yhdeksän komitean valmistama periaate-ehdotus. Sen käsittely jatkuu komiteassa, ja asiassa on suuria erimielisyyksiä.

Nordsatin toteuttaminen on siten kaikkea muuta kuin kypsä asia. Vaikuttaa siltä, että eräiltä tahoilta tätä hanketta pyritään toteuttamaan samalla tapaa kuin Suomessa toteutetaan kaapelitelevisiota, jota rakennetaan, vaikka koko hankkeesta ei ole sovittu millään lailla tai säännöksellä. Päätöksentekijöitä pyritään asettamaan tapahtuneiden tosiasioiden eteen.

Taustalla onkin nähtävissä pääomapiirien, ennen kaikkea elektroniikkateollisuuden pyrkimys liikevoittojen lisäämiseen. Niille kysymys onkin hyvin suuresta ja tuottoisasta kaupasta. Mietinnössä on käytetty ruotsalaisen Rymdbolagetin arviota, jonka mukaan satelliitti-kantoraketijärjestelmä maksaisi noin 500 milj. mkr. Tätä lukua on sitten jatkuvasti esitelty julkisuudessa. Tosiasiassa pelkästään avaruussegmentin kustannukset tulevat olemaan noin kaksi kertaa suuremmat. Tämän toteaa mm. Suomen posti- ja lennätinlaitos huomauttaen, että järjestelmään tulee kuulua alusta alkaen yksi tai usempia radalla olevia varasatelliitteja. Lisäksi Rymdbolagetin mukaan jouduttaisiin koko satelliittijärjestelmä uusimaan joka seitsemäs vuosi ja lähetyksen ja valvonta-asemia joka kymmenes vuosi. Lähetyksen ja valvonta-asemat maksavat arviolta 70 milj. mk. Tähän on lisättävä myös erilliset henkilökuntamenot. Suomessa tarvitaan kääntäjien määrän suurta lisäämistä. Tekijänoikeudet on turvattava. Lisäksi tulevat vastaanottimiin tarpeelliset lisälaitteet, jotka varovasti arvioiden maksaisivat noin 1 000 mk vastaanotinta kohden. Sen päälle tulevat vastaanottoantennien hinnat noin 500—2 000 mk ja lisäksi vastaanottimeen tarvittavat tekstiililaitteet noin 100 mk. Pelkästään Suomessa vastaanottimien muuttaminen satelliittikäyttöön maksaisi kaikkiaan noin 3 mrd. mk. Ei siis ihme, että määrättyt teolliset ja kaupalliset piirit puhuvat suurella innolla ”valinnanvapauden” kannalta tärkeästä satelliitista.

Tämä valtavia varoja vaativa Nordsat-toiminta ei poistaisi eikä korvaisi yhtään nykyistä yleisradion laitteistoa tai toimintaa. Se tulisi olemaan lisätoiminta, johon vaaditaan tällaisia varoja, samaan aikaan kuin yleisradio toimii tavattomissa taloudellisissa vaikeuksissa ja varojen puutteessa on estetty kaikki kiireelliset uudistukset, mm.

alueellisen toiminnan kehittäminen. Säästötoiminnan seurauksena on ryhdytty yleisradion ohjelmatoiminnan puitteita huonontamaan. Ja samaan aikaan esitetään satelliitiprojektia, jonka Suomen kohdalle koituvilla menoilla voitaisiin pitää koko Suomen yleisradiota toiminnassa kymmenkunta vuotta samalla luopuen kokonaan lupamaksuista.

Jo tähänastisten selvitysten nojalla on hylkäävä päätös Nordsat-hankeesta perusteltu. Kun kuitenkin selvitystä halutaan jatkaa, esitän että jatkoselvityksessä on kiinnitettävä erityistä huomiota seuraviin kohtiin, jotka haluan sanella pöytäkirjaan seuraavien Pohjoismaiden neuvoston jäsenten nimissä: Mirjam Tuominen, Ilkka-Christian Björklund, Anna-Liisa Hyvönen, Lars Werner.

Esitämme, että on yksityiskohtaisesti selvitettävä kaikki satelliitin perustamis-, ylläpito- ja toimintakustannukset, jotka alkupeleissä arvioidaan on täysin alimitoitettu.

Selvityksessä on kiinnitettävä erityistä huomiota satelliitin suurten kustannusten kielteisiin seurauksiin Pohjoismaiden oman tv-ohjelmiston kehittämiseksi samoin kuin tästä sekä kanavien lisääntymisestä aiheutuvaan halvan ulkomaisen sarjaviihteen katsomisajan kasvuun.

Selvityksen piiriin on otettava myös hankkeen aiheuttama yleisradiotoiminnan parlamentaarisen valvonnan väheneminen ja kansallisen itsemääräämisoikeuden kaatuminen.

Pääpaino selvityksessä tulee panna muiden vaihtoehtojen tutkimiselle. On selvitettävä, millä muilla keinoin kuin satelliitilla voidaan kehittää Pohjoismaiden radio- ja tv-toimintaa niin, että se palvelee kunkin maan kansallisten kulttuurien edistämistä ja kulttuurivuorovaikutuksen vahvistamista kansainvälisen yhteisymmärryksen, rauhan ja edistyksen hyväksi.

Mirjam Tuominenns anförande i svensk översättning. Herr president! Nordsat har motiverats med att den ökar växelverkan mellan folk och kulturer, med större valfrihet samt med ökad mängd av tillgänglig information. Om man granskar detta projekt närmare, märker man att det riktar sig *mot*

och inte *för* dessa målsättningar, som är värda att stödas.

I de nordiska länderna används 40—50 % av sändningstiden för utländska program. En helt dominerande ställning intas av framför allt från USA importerade seriefilmer och i allmänhet produkter av utländsk underhållningsindustri. Många undersökningar från olika länder (bl. a. den svenska "Tvåkanalsutredningen" och en i Kanada utförd undersökning) visar att, även om tillgången ökar, den genomsnittliga tittartiden per tittare inte ökar. Där emot får seriefilmerna och massunderhållningen i allmänhet en allt större andel av tittartiden. Det ökade utbudet skulle då vara från informationsförmedlingens synpunkt onyttigt och till och med negativt.

Satellitens inflytande ökar inte automatiskt växelverkan mellan de nordiska folken och deras kulturer, utan skulle till och med minska denna. Spridningen av den internationella underhållningsindustrins kommersiella utbud på flere kanaler skulle med all sannolikhet leda till en ökning av den utländska massunderhållningen bland de nordiska tittarnas program från nämnda 40 procent till och med till inemot 100 procent.

Man vet, att överflödigt tittande av seriefilmer och annan massunderhållning på TV har skadliga verkningar i synnerhet på barn, bland vilka nyanalfabetism och våldsamhet ökar. I Förenta Staterna talar man till och med om TV-sjuka. Barn som insjuknar i denna sjuka får speciell vård och de får undervisning bl. a. i en sådan ny och okänd sak som att leka. Även dylika saker får man inte glömma, när man fattar beslut om satelliten.

I statssekreterargruppens betänkande framförs en möjlighet, att man förebygger eller åtminstone minskar riskerna, som följer av överutbudet på den utländska underhållningsindustrins produkter, genom att anordna en koordinering av radiobolagens programpolitik och inköp av utländska program. Även om man minskade utländska programköp, skulle tittandet av massunderhållningen i praktiken öka redan till följd av att man skulle kunna söka den på flere kanaler. Vad åter programtidens koordinering beträffar, så att det inte skulle vara

möjligt att fylla hela tiden för TV-tittande med seriefilmer, förefaller sådan koordinering rätt orealistisk. Finland har bara två TV-kanaler, och inte ens denna koordinering har någonsin lyckats mellan kanalerna. Hur skulle den kunna lyckas inom hela Norden mellan samtliga kanaler?

Det har påståtts, att Nordsat skulle vara alldeles speciellt viktig med tanke på finlandssvenskarna och sverigefinnarna, för att dessa skall kunna se på program hela kvällen på sitt eget språk. Emellertid skulle satellitprojektet kunna bli ödesdigert enkom för den finlandssvenska kulturen, för dess egenartade utveckling. Via satelliten skulle det svenskspråkiga programmet vara rikssvenskt, finlandssvenskarnas kulturs möjligheter att uppträda och att utvecklas skulle minska, finlandssvenskarna skulle bli främmande för sin egen miljö, de skulle förflyttas till Sverige kulturellt sett. De i Sverige bosatta finska arbetarna skulle åter få allt mindre program på sitt eget språk från sin egentliga bostads- och arbetsmiljö i Sverige, emedan därpå syftande krav uppenbarligen skulle minskas genom att hänvisa till från Finland kommande program. Härigenom skulle de finska arbetarna bli alltmer lösgjorda från sin omgivning, och de härav redan nu följande svårigheterna skulle alltmer öka.

I rundradioverksamheten i Finland gäller principen av parlamentarisk kontroll. Den är avsedd som skydd för programpolitikens demokrati. Nordsats free-flow skulle innebära en slutgiltig nedbrytning av denna princip. Endast två kanaler av inalles sju skulle då stå under parlamentarisk kontroll. En annan följd skulle vara minskning av den nationella självbestämmanderätten i TV-verksamheten. Genom TV-rutan skulle man kunna blanda sig i ett annat lands inre angelägenheter och till exempel göra anfall mot Finlands officiella utrikespolitik, vilket skulle också vara mot Finlands rundradios programregler stridande verksamhet.

TV-verksamheten har utrikespolitiska och internationell-politiska dimensioner, som kan leda till betänkliga resultat. Låt oss till exempel tänka på spill-over fenomenet. Nordsats utsändningar sprids över de nordiska ländernas gränser. Om NATO utnyttjade denna möjlighet för att sända sov-

jetfientligt program till Sovjetunionens område, såsom NATO gör i TV-utsändningar från Tyska Förbundsrepublikens område till DDR, skulle detta ingalunda främja en vänskaplig växelverkan mellan folk, och det skulle ingalunda vara godtagbart från synpunkten av Finlands officiella politik. Dessa frågor kan inte heller förbises.

Tillsvidare finns det inga internationella lagar eller regler om TV-satellitverksamhet. Ett av nio-landskommittén förberett principförslag har varit uppe för behandling vid FN:s generalförsamling. Förslagets behandling fortsätter i en kommitté, och det råder stor oenighet i frågan.

Nordsats förverkligande är sålunda allt annat utom en mogen sak. Det förefaller att man försöker genomföra detta projekt på samma sätt som man i Finland förverkligar kabeltelevisionen. Den håller på att byggas, även om någon som helst överenskommelse inte har träffats om hela projektet genom lag eller regler. Man försöker ställa beslutsfattarna inför ett fullbordat faktum.

Mot denna bakgrund kan man ju se kaptalkretsarnas, framför allt elektronikindustrins strävan till att höja sina affärsvinster. För dem är det ju fråga om en stor och produktiv affär. I betänkandet har använts det svenska Rymdbolagets uppskattning, enligt vilken satellit-bäraketsystemet skulle kosta omkring 500 miljoner mark. Denna siffra har sedan ständigt framförts offentligt. I själva verket kommer enbart rymdsegmentets kostnader att vara omkring dubbelt så höga. Detta konstateras bl. a. av Finlands post- och telegrafverk med påpekande om att systemet alltsedan början bör omfatta en eller flere uppe på sin bana belägna reservsatelliter. Ytterligare skulle det enligt Rymdbolaget gälla att förnya hela satellitsystemet vart sjunde år och kontrollstationerna vart tionde år. Sändar- och kontrollstationerna kostar uppskattningsvis omkring 70 miljoner mark. Härtill bör läggas också olika personalutgifter. I Finland är det nödvändigt att i hög grad öka översättarnas antal. Upphovsrätten bör säkerställas. Därtill kommer nödiga tilläggsutrustningar till mottagare, vilka enligt försiktiga uppskattningar skulle kosta omkring 1 000 mk per mottagare. Därutöver är mottagarantennernas pris omkring 500—2 000 mk samt dess-

utom för mottagaren nödig tilläggsutrustning för text omkring 100 mk. Enbart i Finland skulle omvandlingen av mottagarna till satellitbruk kosta inalles omkring 3 000 miljoner mark. Det är alltså intet under, att vissa industriella och kommersiella kretsar med stor iver talar om den för "valfriheten" viktiga satelliten.

Denna Nordsat-verksamhet, som kräver ofantliga summor, skulle avskaffa eller ersätta en enda nuvarande apparatur eller funktion av Rundradion. Den skulle utgöra en tilläggfunktion, som kräver dylika pengar, samtidigt som Rundradion arbetar med stora ekonomiska svårigheter och, i brist på pengar, alla brådskande förnyelser, bl. a. den regionala verksamhetens utbyggnad, har uteblivit. Till följd av besparingsprogrammet har man börjat försämra ramen för Rundradions programverksamhet. Och samtidigt föreslår man ett satellitprojekt, genom vars kostnader för Finlands del det skulle vara möjligt att upprätthålla Rundradions verksamhet i ett tiotal år och samtidigt helt avskaffa licensavgifterna.

Redan på basen av de hittillsvarande utredningarna är ett förkastande beslut i Nordsatprojektet motiverat. När man emellertid vill fortsätta utredningen, föreslår jag, att vid den fortsatta utredningen särskild uppmärksamhet måtte fästas vid följande punkter, som jag får diktera till rådets protokoll i följande rådsmedlemmars namn: Mirjam Tuominen, Ilkka-Christian Björklund, Anna-Liisa Hyvönen, Lars Werner.

En detaljerad utredning av samtliga med satelliten sammanhängande investerings-, underhålls- och driftkostnader bör äga rum, vilka kostnader helt underdimensionerats i den ursprungliga uppskattningen.

I utredningen bör man fästa särskild uppmärksamhet vid de negativa följderna av satellitens höga kostnader för utvecklingen av de nordiska ländernas egna TV-program, såsom också vid den därav samt av det ökade kanalantalet följande ökningen av tittartiden för billig utländsk serieunderhållning. Utredningen bör också omfatta den av projektet åsamkade minskningen av rundradioverksamhetens parlamentariska kontroll och begränsningen av den nationella självbestämmanderätten.

Huvudvikten i utredningen bör läggas på

undersökningen av övriga alternativ. Det bör utredas, genom vilka andra medel utom satelliten man kan utveckla de nordiska ländernas radio- och TV-verksamhet så, att den betjänar främjandet av varje lands nationella kulturer, och en stärkning av kulturväxelverkan samförståndet, freden och framsteg till gagn.

Benkow: Hr. president! Den vanlige fremgangsmåte ved saker af denne type er vel at de som er med i utvalget, reserverer seg mot det forslag som blir fremlagt hvis man har et annet synspunkt enn det komiteen står for. Nå er forholdet det at rådsmedlemmet Tuominen er medlem av kulturutvalget, men har der ikke foretatt noen reservasjon hva angår forslaget som kulturutvalget her har lagt fram.

Jeg ville gjerne gjøre rådet oppmerksom på hvordan dette har skjedd, og så får man selv bedømme det. Det står selvfølgelig enhver fritt å gjøre det på sin måte. Men det svekker i aller høyeste grad et utvalgs innstilling og dets troverdighet dersom det skal stå ethvert utvalgsmedlem fritt, etter å ha vært med på en samlet innstilling, å være med på en annen. Det er i hvert fall i dette parlament, slik vi opererer, regnet for å være en — for å si det forsiktig — noe uvanlig parlamentarisk bordskikk. Jeg vil for men del gjerne henlede oppmerksomheten på dette forhold.

Mirjam Tuominen: Herra presidentti! Herra Benkowin puheenvuoron johdosta haluan huomauttaa, että sivistysvaliokunnassa olen tuonut esille juuri näitä samoja perusteluja, joita esitin puheenvuorossani, mutta koska kysymys on asian edelleen selvittämisestä, en katsonut tarpeelliseksi liittää eriävää mielipidettä sivistysvaliokunnan lausuntoon. Sitä vastoin puheenvuorossani samoin kuin ehdotuksessa selvityksistä, jonka tein useampien edustajien nimissä, halusin korostaa juuri niitä tekijöitä, joihin nyt edessä olevissa selvityksissä on kiinnitettävä huomiota.

Mirjam Tuominens anförande översatt till svenska: Herr president! Med anledning av herr Benkows inlägg vill jag påpeka, att jag inom kulturutskottet framfört just dessa

samma motiveringar, som jag kom med i mitt inlägg, men eftersom det gäller att utreda saken ytterligare, har jag inte ansett det nödvändigt att ansluta en reservation till kulturutskottets betänkande. Däremot har jag i mitt inlägg, såsom också i förslaget om utredningar som jag ställde i flere rådsmedlemmars namn, önskat betona just de faktorer som man bör uppmärksamma vid de nu förestående utredningarna.

Benkow: Hr. president! Jeg finner det i og for seg ganske forståelig at man fremsetter ytterligere et forslag. Men kan jeg da gå ut fra at representanten Tuominen vil stemme for det forslag hun selv har vært med på å sende over til rådet? I så fall har jeg større forståelse for at det kommer et forslag i tillegg.

Hvis det er slik å forstå, er det mer smakenlig. Men det vil være litt selsomt om man først er med på å underskrive et forslag til votering og så, deretter, ikke støtter det ved voteringen. Men hvis det er meningen å gjøre det, og samtidig ta opp ytterligere et forslag, er det formelt akseptabelt.

Nathalie Lind: Hr. præsident! Jeg kan på mit partis vegne give tilslutning til, at kulturudvalgets forslag om, at der sker en fortsat udredning af både de programpolitiske og de økonomiske konsekvenser af spørgsmålet om det øgede nordiske TV-samarbejde, følges. Sagen har efter min opfattelse et sådant format, en sådan betydning for det nordiske samarbejde, at det kun er rimeligt, at man får den bedst mulige belysning af det.

Men når jeg tager ordet her i dag, er det, fordi jeg gerne vil have givet en art tekstforklaring, for af denne tilslutning til den fortsatte udredning vil man ikke på forhånd kunne udlede andet, end at mit parti er afventende, at vi endnu ikke har taget endelig stilling. Dette er der forskellige årsager til.

Ingen af os kan jo se bort fra de økonomiske årsager. Vi diskuterer i det danske parlament spørgsmålet om en investeringsliste, men økonomien spiller også ind i dette projekt på en anden måde. Det har været nævnt af andre talere, at skal vi have det nordiske udbytte af en øget nordisk TV-virksomhed, da forudsætter det højere grad af egen produktion i de enkelte lande, og vi,

der arbejder lidt med mediepolitik, ved jo, hvordan relationerne er mellem prisen på egen og fremmed produktion. Dertil kommer, at vi ikke kan bortse fra, at hele denne sag for os også må vurderes i sammenhæng med vores ønske om en dag i Danmark at få et nationalt TV 2.

Vi finder, at disse hensyn må gå med ind i den endelige stillingtagen, og derfor er det, jeg i dag må gøre disse foreløbige reservationer. Jeg synes, det er glædeligt, at kulturudvalget nu understreger, at et udredningsarbejde må have en bredere folkelig forankring. Jeg har en fornemmelse af, i hvert fald for Danmarks vedkommende, at den brede, folkelige debat, den engagerede levende debat om, hvorvidt vi f. eks. i Danmark skulle have et TV 2, eller om vi skal have en nordisk TV-satellit, endnu ikke er kommet op af starthullerne.

Jeg tror, der er brug for, at ikke mindst de politiske partier — samtidig med at udredningsarbejdet pågår — tager disse spørgsmål op og søger virkelig at få en vurdering frem af: hvad er befolkningens ønsker?

Hr. præsident! Vi er indstillet på en åben vurdering, men jeg har taget ordet her for at sige, at også de andre hensyn, som jeg har trukket frem, vil indgå i vores endelige stillingtagen.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Jag skall alldeles kort gå in på den nordiska TV-satellitdebatt, som vid denna session tilldragit sig livlig uppmärksamhet, trots att här inte fattas något beslut om saken.

I meningsutbytet har dock förekommit några fördomsfulla drag, som enligt min mening är omotiverade. Dessutom har några representanter för den extrema vänstern kommit med inlägg, som präglats av mera politisk ändamålsenlighet än omsorg om lämpligheten av en ny möjlighet till informationsutbyte i de nordiska länderna. Kulmen härvidlag nåddes i riksdagsledamot Tuominens anförande.

Det är naturligtvis nödvändigt, att varje nation värnar sina egna kulturtraditioners originalitet och livskraft. Men kulturer lever och frodas endast om de får visa sin inre kraft i öppen växelverkan med andra. Begränsningar, för att inte tala om isole-

ring, är oroande bevis på blodbrist och bristande självtillit.

Då det gäller att tillägna sig sådana nya tekniska metoder, som andra anlitar, är det också fråga om antingen viljan till växelverkan eller viljan till isolering.

I detta sammanhang är det vår uppgift att skapa en sådan andlig grund för satellitsamarbete, som i sinom tid skall inledas, att alla parter kan lita på jämlik behandling. Det är inte, och får inte heller vara fråga om tvångsmatning av några främmande eller motbjudande faktorer.

De enda verkliga problemen är enligt min mening tekniska och framför allt ekonomiska. Deras omfång tvingar oss att än så länge dra andan och hoppas, att ingenjörs-kunskapen skall kunna utveckla konstruktiva lösningar, som minskar de kostnadskalkyler som ännu i detta skede ser tunga ut. Herr president, att så också kommer att ske, är jag säker på.

Johan J. Jakobsen: Hr. president! Den foreliggende sak er ingen ny sak i Nordisk Råd-sammenheng. Gjennom en årrekke har et utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid vært diskutert som ledd i en politikk som har en styrking av kulturfellesskapet og økt språkforståelse i Norden som hovedmål. Det spørsmål som i dag står i sentrum for interessen, nemlig et nordisk satellittsamarbeid, er som sak konkret nok. Men den reiser også en rekke spørsmål, og stiller oss overfor nye utfordringer som bør tilsi at en må gå varsomt fram. Dessuten trenger en et mer fullstendig og dyptgripende vurderingsmateriale lagt på bordet før avgjørelse tas. For til tross for at det foreligger et omfattende grunnlagsmateriale på delegatens bord, preges dette først og fremst av de tekniske mulighetene for et nordisk satellittsamarbeid. I mindre grad er de programpolitiske og kulturpolitiske sidene av et slikt samarbeid analysert og vurdert. Ikke minst viser den omfattende høringsrunden at de kulturpolitiske sidene ved satellittsamarbeidet vies stor oppmerksomhet. Hovedinntrykket av remissrunden er — som det står i meddelanden fra Ministerrådet, at

”Ett fåtal remissinstanser är oreserverat positiva och beredda att redan på grundval av det föreliggande underlaget tillstyrka, att

ett nordiskt satellitsystem för överföring av radio- och TV-program upprättas.”

Når viktige beslutninger skal tas, bør dette skje på et mest mulig reelt og fullstendig grunnlag. Mot en slik bakgrunn kan jeg også gi min tilslutning til betenkningen fra kulturutvalget, som forutsetter at nærmere angitte sider av satellittsamarbeidet skal granskes og analyseres inngående gjennom et fortsatt utredningsarbeid.

I gårsdagens debatt sa statsråd Egeland bl. a. ”at vi i dag ikke vet nok om dette prosjekt verken til å kunne si ja eller nei”. Ikke desto mindre kan det synes som om enkelte allerede har tatt et klart standpunkt til fordel for et omfattende satellittsamarbeid, og derfor betrakter det videre utredningsarbeid mer som et ledd i arbeidet for å løse de tekniske og praktiske problemer og svekke de motforestillinger som er framkommet, bl. a. under remissbehandlingen. Det er derfor grunn til å understreke at en tilslutning til kulturutvalgets konklusjoner selvsagt ikke innebærer noen endelig og prinsipiell stillingtagen til den ytterst kompliserte og vidtrekkende sak som satellittsamarbeidet representerer.

Det videre utredningsarbeidet bør gis en ramme og en form som ikke innebærer at en står på bar bakke dersom den endelige konklusjon skulle gå i en annen retning enn det mest vidtrekkende satellittsamarbeid. Vi bør unngå å skape det inntrykk at det framtidige radio- og TV-samarbeid i Norden står og faller med alternativet om full programutveksling over sju-åtte kanaler distribuert over satellitt. Alternativ bruk av satellitt bør vurderes, samtidig som det arbeid som er i gang med hensyn til samnordisk produksjon og utveksling av radio- og fjersynsprogrammer, bør videreutvikles uavhengig av utredningsarbeidet. Det vil under alle omstendigheter ta lang tid før satellittsamarbeidet vil kunne være en realitet i praksis.

Flere talere berørte under generaldebatten de økonomiske sidene ved et utvidet nordisk TV-samarbeid. En mer fullstendig utredning om de økonomiske konsekvensene av satellittsamarbeidet bør foreligge til neste gang Nordisk Råd skal behandle saken, og det gjelder kostnadene så vel for det offentlige som for forbrukerne. Det un-

derstrektes i det bakgrunnsmateriale som foreligger, at planene om økt nordisk TV-samarbeid bl. a. har som mål å styrke kulturfellesskapet i Norden, med andre ord at de midler som stilles til disposisjon for dette arbeidet, er et ledd i den samlede kulturpolitikk i Norden. Det spørsmål en da bør stille seg, er bl. a. følgende: Tjener vi det internordiske kulturfellesskapet og den nasjonale kulturpolitikken best ved å binde de betydelige økonomiske ressurser det her vil bli snakk om, til utbyggingen av et system med full programutveksling mellom de nordiske land? Og på det nasjonale plan kan vi spørre: Vil en slik prioritering falle sammen med en kulturpolitikk hvor den kulturelle egenaktivitet er forutsatt å gis høyere prioritet? Og videre: Vil en full programutveksling med sju fjernsynskanaler være et tilbud som vil kunne gi et rikere heimemiljø og styrke familiebåndene?

Dette er noen av de spørsmål som den foreliggende sak reiser, og som jeg for min del — med utgangspunkt i bakgrunns materialet — i dag har vanskelig for å svare positivt bekreftende på. Jeg synes kulturutvalget har avlevert en vel balansert betenkning, ikke minst når det gjelder denne side ved sakskomplekset, og jeg håper den videre utredning vil komme til å legge avgjørende vekt på å få slike spørsmål belyst.

Jeg vil til slutt benytte anledningen til å ta avstand fra de uttalelser som har falt under debatten som nærmest prøver å beskrive den uttalte skepsis som bakstrevsk. En del av de — skal vi si — lett nedlatende uttalelser som er blitt skeptikerne til del, rammer etter min oppfatning i like stor grad den balanserte betenkning som kulturutvalget har levert.

Bondevik: Hr. president! Når det gjelder denne saken, vil jeg i hovedsak vise til det innlegg jeg holdt i begynnelsen av generaldebatten i dag, hvor jeg gikk noe nærmere inn på de spørsmål som etter mitt skjønn er de sentrale i denne saken. Som medlem av kulturutvalget vil jeg derfor nå bare komme med et par, tre presiseringer i forbindelse med det vedtak Nordisk Råd er innbudt til å stemme over.

Jeg vil i likhet med det siste taler nå understreket, presisere at det det i dag er tale

om, er en videre utredning av saken som skal være med og gi oss alle et grunnlag for å ta et standpunkt i denne saken i framtida.

Jeg har i likhet med hr. Jakobsen en følelse av at enkelte av de mest engasjerte talere i dag allerede har tatt sitt standpunkt. Dette legger i hvert fall ikke kulturutskottet opp til. Kulturutvalget har derimot avgitt en svært balansert innstilling som refererer de vurderinger som er kommet inn under remisseringen, både positive uttalelser til et framtidig satellittsamarbeid og uttalelser fra dem som stiller seg kritisk.

Det går videre klart fram av kulturutvalgets innstilling at det ikke bare er de tekniske og økonomiske forhold som skal videretredes, slik det også kunne høres ut på enkelte. Det går helt klart fram av innstillingen at også kulturpolitiske og programpolitiske spørsmål skal ha en bred plass i den videre utredning av denne saken.

Personlig vil jeg gjerne peke spesielt på det kulturutskottet sier om den utredning som bör foretas når det gjelder de virkninger et slikt totalalternativ — som er det mest aktuelle — vil kunne ha på barn, på ungdom og på familielivet generelt. Denne saken illustrerer at vi står midt oppe i en teknologisk revolusjon, som vil få veldige konsekvenser på kulturområdet. Jeg tror for min del at den omtalte fjernsynssatellitten bare vil være et av flere eksempler som vi vil få se i åra framover, på at teknologien kan komme til å snu opp-ned på mye av det kulturbildet og de kulturmedia vi rår over i dag.

Noe av problemet er at vi går inn i denne teknologiske revolusjonsfasen — om vi kan kalle den det — uten å ha en klart definert mediapolitikk. Derfor er det påkrevd at vi nå framover, både de enkelte nordiske land og på nordisk basis, grundig drøfter mediapolitiske spørsmål og tar oss den tid vi trenger til det, för vi fatter vidtrekkende beslutninger som kan få store konsekvenser for kulturbildet både nasjonalt og i Norden. Det må være kulturpolitiske og ikke teknologiske kriterier som blir avgjørende for det standpunkt vi tar.

Enkelte talere har i dag holdt sterkt engasjerte innlegg for fjernsyn som sådant. Det har jo vært interessant å høre på. Det kan sjølsagt sies mye godt og riktig om fjernsyn

nets positive kulturelle virkninger. Men la meg da gjenta det som jeg også forsøkte å presisere i generaldebatten i dag: Det er ikke innføring av fjernsyn som nå diskuteres. Sjøl om nesten alle er enige om fjernsynets positive kulturpolitiske virkning, er det dermed ikke sikkert at det automatisk er et framskritt at tilbudet i tid og i antall kanaler stadig utvides. Jeg sier at det er ikke sikkert at det automatisk er et framskritt, men det er mulig at det er det på det nåværende stadium. Men dette er spørsmål vi bør kunne diskutere lidenskapsløst uten å blåse av enhver motforestilling som blir reist i denne sak. Et ja til en nordisk TV-satellitt som måtte komme etter en skikkelig debatt, hvor en har vurdert motforestillingene, vil etter min vurdering være et langt sterkere og mer betryggende ja enn et ukritisk ja som måtte komme på det nåværende tidspunkt. Og om vi skulle finne at det er rett, må vi ha mot også til å si nei i denne sak.

La meg til slutt da peke på noe som jeg også var inne på i generaldebatten i dag, at en gjennom videre utredning også virkelig forsøker å undersøke flere alternativ for utnyttelse av en eventuell satellitt enn de to alternativ som er utredet fram til i dag, nemlig det såkalte totalalternativ eller alternativet med en redigert nordisk kanal.

Av de grunner som jeg nå har vært inne på, og som jeg var inne på i generaldebatten, vil jeg konkludere med det samme som kulturutvalget gjør, nemlig at vi trenger en videre utredning av denne saken, og vi får ta oss den tid på den utredningen som grundigheten forlanger av oss.

Fjeldvær: Hr. president! Jeg skal være kort. Det er sagt så mye for og imot i denne saka at jeg finner det ikke nødvendig på dette tidspunkt å komme med noen reprise på argumenter. Ellers må jeg si at statsråd Egeland i sitt innlegg i generaldebatten gav uttrykk for de synspunkter som jeg deler. Men et par momenter vil jeg trekke fram.

Nordisk TV-samarbeid har nå vært debattert i mange år, men hittil har det først og fremst vært ekspertenes debatt. Det har vært politikernes, teknikernes og kulturarbeidernes debatt. Vanlige mennesker i de nordiske land har fått liten anledning til å

fortelle om sin mening. Det kan være vår skyld. Debatten om nordiske saker har lett for å bli en debatt mellom nordiske politikere. Det er vi som har mulighet for å komme sammen og til å utveksle meninger i et felles forum. Noen samlet meningsytring fra de nordiske folk vil vanskelig kunne registreres. Det betyr imidlertid ikke at vi kan se bort fra opinionen i våre land i dette spørsmålet. Hva den alminnelige mann og kvinne mener, bør tillegges vel så sterk vekt som det forskjellige slags ekspertgrupper innenfor sine miljøer finner formålstjenlig og ønskelig.

Sjøl om jeg er medlem av kulturutvalget og er med på den enstemmige innstillinga som det legger fram, vil det med utgangspunkt i det som jeg nettopp har sagt, for meg være slik at spørsmålet neppe dreier seg om hvorvidt vi skal ha ett satellittsamarbeid i framtida eller ei. Jeg tror spørsmålet heller er når vi skal få det samarbeidet og på hvilken måte. For meg ligger det i dette en stor politisk utfordring. Det er ikke noe ukritisk ja, som hr. Bondevik for litt siden sa, nei, det ligger en veldig politisk utfordring i det. Teknikken skal ikke være vår herre, men vår tjener. Teknikken er på den andre siden kommet for å bli.

Det har vært ført mange slags argumenter og til dels — er jeg redd — vikarierende argumenter mot det bredere radio- og TV-samarbeid i Norden. For meg er det ganske uforståelig når det framstilles som om et nordisk samarbeid i denne sektor nærmest skulle være en slags kapitulasjon overfor teknikken. Det er det motsatte vi ønsker skal skje. Vi vil ta i bruk de nye muligheter teknikken gir oss, til å skape et best mulig, nyanserikt og riktig bilde av våre nabolands sosiale, kulturelle og politiske hverdag.

Ser vi på de kilder vi i dag har for menigmann til å få informasjoner fra de nordiske land, slår det en hvor begrenset disse egentlig er. Vi har liten utveksling av de forskjellige lands aviser. Vi har en relativt liten dekning i våre etermedier når det gjelder våre naboland. Dessuten er det slik at den dekning vi får gjennom våre egne radio- og TV-sendinger, stort sett er foretatt av våre egne landsmenn og er sett gjennom våre nasjonale øyne.

Det er etter min oppfatning ikke tvil om

at den beste beskrivelse av våre nabofolks liv og utvikling gis av dem som selv lever midt i denne virkelighet. Et utstrakt radio- og TV-samarbeid vil kunne bli et åpent vindu til forståelse og kunnskap om våre nabofolks tilværelse og utvikling. For det nordiske samarbeids videre utvikling tror jeg få prosjekter kan få større betydning enn det vi nå i dag diskuterer.

Statsråd **Egeland**: Slik denne diskusjonen er blitt ført, føler jeg et visst behov for å prøve å bidra med visse oppklarende bemerkninger om karakteren av den utredning som hittil er lagt fram. Den er drøftet i form av en stor, bred remissrunde dessuten her i dag. Opphavet til utredningen er egentlig å finne i denne forsamling. Man ønsket en studie angående hvilke måter TV kunne føres over grensene på. Det er dette som har skjedd, og det som er blitt lagt fram, er en studie i muligheter.

En rekke representanter har ført fram for oss hvilke spørsmål som ikke er besvart. Ministerrådet er det første til å bekrefte at også vi for vår del ser begrensningen i det materiale som er lagt fram. Det har aldri gitt seg ut for å være et så bredt omfattende materiale at man er i stand til å si ja eller nei til realiteten. Det er akkurat det som er et hovedpoeng i saken fra Ministerrådets side, og det var det jeg prøvde å få fram i mitt innlegg i generaldebatten.

Så et par ord om begrensningen som er påstått — og sannsynligvis med rette — i hvem som har utført arbeidet hittil. Det har vært for liten tilknytning til politikerne, det har i for markert grad vært et ekspertarbeid. Ja, la meg få si at ansvaret for utredningen har vært Ministerrådets, og Ministerrådet består av kulturministrene og undervisningsministrene i de nordiske land med forsterkning fra kommunikasjonsministrene, og de er alle uten unntak politikere. Selve utvalget som har hatt ansvaret direkte for utredningsarbeidet, er statssekretærer. Også de er politisk forankret i systemet. Dette hindrer ikke at vi tar med oss i det videre arbeid hva som her er sagt om hvilke tilknytninger vi nå skal prøve å få til.

Jeg kommer nå til konklusjonen. Ministerrådet vil oppfatte den diskusjon som er blitt ført her både i går og i dag, særlig den

enstemmige uttalelse fra kulturutskottet, som et oppdrag til å føre utredningen videre, og da nettopp i det spor at vi så godt som mulig, så bredt som mulig og så ansvarlig som mulig skal fremskaffe et materiale på grunnlag av hvilke man skal si ja eller nei til realiteten. Det vi har bedt om tilslutning til, er slett ikke å skyte opp et himmellegeme nå, men nettopp til å arbeide ut et materiale til hvilket man så skal si ja eller nei. Om man så siden skal faktisk skyte opp satellitten, vil de neste omganger av debatt vise. Vi vil ta med oss ikke bare den skriftlige innstilling fra kulturutskottet, som er enstemmig, men også alle de momenter, argumenter, tanker og resonnementer som er fremført i denne sal og i denne sak, så vidt vi har kunnet oppfatte det. Og jeg tør forsikre at vi har fulgt nøye med.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

7

D 1978/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Marjatta Väinänen (kulturutskottets talesman): Herr president! Efter den långa diskussion som under de två senaste timmarna har upptagit oss kan det ha sitt intresse att se hur det förhåller sig i två länder i Norden just nu. Denna relation har varit orsaken till att frågan om en TV-satellit har kommit upp.

Föreliggande angelägenhet härleder sig från år 1971 då Nordiska rådet godkände rekommendationen till regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Samtidigt kom man överens om att koordinerande land skulle vara Sverige beträffande denna fråga.

Ett särskilt meddelande om denna rekommendation har nu lämnats på finska och svenska regeringens vägnar den 11 januari 1978. Meddelandet är det skäl att anse som en positiv åtgärd, som utgör ett bevis på att frågan om TV-program på eget språk för ifrågavarande befolkningsdelar i Finland och Sverige inte enbart förenats med det nordiska satellitprojektet.

Enligt av Sveriges regering given utredning har Sveriges Radios TV 1 alltsedan år 1968 sänt finskspråkigt program producerat av Finlands Rundradio i omkring 2 timmars tid per vecka. Praktiskt taget alla program har varit producerade i Finland. Dessa program har samtidigt försetts med svensk text, varigenom även svenskspråkiga har kunnat följa programmen. Avsikten med programmen har varit att bevara de i Sverige bosatta finska tittarnas kontakter med det ursprungliga hemlandet.

Historiken av dessa program är följande:

År 1969 började man i Finland producera ett för sverigefinnarna avsett Uutisviikko (Nyhetsveckan) program, som sändes varje söndag och innehöll material om de viktigaste händelserna i Finland. År 1972 började man i Finland producera ett Taphtumia (Det som hänt) program. Det förstnämnda har producerats på Sveriges Radios och det sistnämnda på Finlands Rundradios bekostnad. Senare har rubriker och sändningstiden ändrats, men principen är fortfarande densamma. Informationen till sverigefinska tittare har skötts genom en i Helsingfors verksam nyhetsredaktion.

Övrigt för sverigefinnar avsett program har bestått av ett barnprogram, som redigerats av Finland rundradios barnredaktion en gång i veckan. Inom ramen för nordvisionsutbytet har Sveriges Radio sänt närmast för rikssvensk publik avsedda finska och finlandssvenska program under normal sändningstid. Detta program har förstås också kunnat följas av i Sverige bosatta finnar.

Från 1978 års början har Finlands Rundradio minskat sitt för sverigefinnar avsedda program och Sveriges Radio håller på att med motsvarande andel öka sin egen pro-

duktion för sverigefinnar. I detta sammanhang är det inte fråga om att sändningstiden skulle ökas.

För att redogöra för den finländska partens arrangemang för finlandssvenskarna, sker detta huvudsakligen genom en i samband med Finlands Rundradio verksam svenskspråkig programenhet. Denna TV-enhet sänder svenskspråkiga program 12 timmar i veckan till finlandssvenskar. Härav är 60 procent egen produktion och 40 procent importerade program, som är delvis producerade i Sverige, Danmark och Norge. Härförutom sänder de finskspråkiga TV-enheterna i Finland dagligen Nordvisionsprogram samt långa filmer, vilka också kan följas på svenska. Svenskspråkiga nyhetssändningar ses två gånger om dagen alla veckodagar. Dessa sändningar äger rum klockan 18.55 samt omkring klockan 22.

Såsom man märker, har regeringarna i Finland och Sverige inte vidtagit åtgärder i ifrågavarande angelägenhet, utan bägge ländernas radiobolag har tillgodosett sverigefinnarnas och finlandssvenskarnas TV-service på eget initiativ. Både programmen och deras sändningstider och programlängder samt det till programmen använda personalantalet får fritt övervägas och avgöras av vardera radiobolaget. Det måste konstateras, att det råder ett uppenbart missförhållande mellan den åt sverigefinnarna erbjudna mängden av program på eget språk och den åt finlandssvenskarna erbjudna mängden av program på eget språk, genom att sverigefinnarna får nöja sig med betydligt mindre program på eget språk.

Utvecklingen har de senaste tiderna emellertid gått i en såtillvida god riktning, att för sverigefinnar avsett program nu också kommer att produceras i Sverige och att denna verksamhet sålunda inte mera enbart koncentreras i Helsingfors.

Herr president, kulturutskottet föreslår att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 20/1971 till handlingarna och avvaktar nya meddelanden i ärendet till nästa ordinarie session. Tack!

Björklund: Herra puheenjohtaja! Haluaisin kysyä edustaja Väänäseltä, kun hän nyt on perehtynyt tähän Suomen ja Ruotsin televisio-ohjelmavaihtoon, mikä hänen käsi-

tyksensä tästä Nordsat-hankkeesta on. Eikö ole pelättävissä, että sinä hetkenä, kun tällainen Nordsat-hanke toteutuu jos se on toteutuakseen, sitä silloin esim. Suomessa suomenkieliseltä taholta ryhdytään käyttämään perusteluna sille, että ruotsinkielistä ohjelmatoimintaa varten ei enää varoja myönnettäisi? Voiko edustaja Väänänen esim. oman poliittisen ryhmänsä puolesta antaa sen takuun, että Nordsat-hankkeesta ei tulevaisuudessa tehdä tekosyytä, jolla pyritään vähentämään ruotsinkielisen ohjelmatoiminnan varoja Suomessa tai pitämään niitä nykyisellä tasolla jäissä?

Björklunds anförande i svensk översättning: Herr president! Jag ville fråga Väänänen, när hon nu är bevandrad i detta TV-programbyte mellan Finland och Sverige, vad som är hennes uppfattning om detta Nordsatprojekt, är det inte att frukta, att så fort som ett sådant Nordsatprojekt förverkligas, om det förverkligas, börjar detta projekt då till exempel i Finland från finskspråkigt håll användas som motivering för att medel inte längre skulle beviljas för svenskspråkig programverksamhet. Kan fru Väänänen t. ex. på sin egen politiska grupps vägnar garantera, att Nordsatprojektet i framtiden inte görs till en förevändning med vars hjälp man försöker minska medlen för den svenskspråkiga programverksamheten i Finland eller hålla dessa medel på nuvarande nivå som infrusna?

Marjatta Väänänen: Herra presidentti! Herra Björklundin kysymykseen haluan vastata, että Nord-satelliitin osalta kysymykset ovat vielä ratkaisematta. Keskustelussa, joka tänään on tässä asiassa vielä käyty, on monissa eri puheenvuoroissa todettu, miten auki todellakin monet asiat ovat. Kun asian jatkoselvitystä hoidetaan, tulee toki ottaa huomioon kaikki mahdolliset tekijät, jotka vaikuttavat televisiotoiminnan nykyiseen tilanteeseen Pohjoismaissa ja jotka mahdollisesti vaarantavat kotimaista tarjontaa ja kotimaisia mahdollisuuksia.

Mitä tulee omaan puolueeseeni, niin keskustapuolue Suomessa ei ole vielä ottanut asiassa kantaa, mutta ymmärtäisin, että se on valmis siihen kuten minäkin henkilökoh-

taisesti, että asia pannaan jatkokäsittelyyn ja huolellisesti punnitaan eri vaihtoehtoja. Nykyinen tilanne Suomen ja Ruotsin osalta televisiotoiminnassa erityisesti suomalaista vähemmistöä ajatellen ei ole tyydyttävä. Tämä on ollut eräs syy, minkä vuoksi kysymys Nordsatelliitista on tullut ajankohtaiseksi.

Marjatta Väänänen anförande i svensk översättning: Herr president! På herr Björklunds fråga vill jag svara, att frågorna beträffande Nordsat tillsvidare är olösta. I den debatt, som ännu idag förts i denna sak, har i många inlägg konstaterats, hur oavgjorda många omständigheter verkligen är. När saken utreds ytterligare, bör man väl beakta alla möjliga faktorer som inverkar på TV-verksamhetens nuvarande situation i de nordiska länderna och som eventuellt riskerar det inhemska utbudet och de inhemska möjligheterna.

Vad mitt eget parti angår, har Centerpartiet i Finland inte ännu tagit ställning till saken, men jag skulle förstå, att det är berett, såsom jag personligen är, till att saken tas upp till fortsatt behandling och olika alternativ noga övervägs. Det nuvarande läget för Finlands och Sveriges vidkommande i TV-verksamheten i synnerhet med tanke på den finskspråkiga minoriteten i Sverige är inte tillfredsställande. Detta har varit en orsak varför frågan om Nordsat blivit aktuell.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

8

D 1978/21/1963/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och ansa spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1978/24/1964/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1978/11/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistikursus

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

D 1978/27/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1978/32/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1978/7/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1978/13/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1978/19/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område och D 1978/19/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

16

C 16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1976 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1976, samt

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

17

D 1978/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

18

D 1978/6/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

19

D 1978/11/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president, kära nordiska vänner, för två år sedan, i början av det internationella kvinnoåret godkände Nordiska rådet följande rekommendation av kulturutskottet: Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utarbeta ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Nu har till kulturutskottet sänts ett meddelande av Nordiska ministerrådet om denna rekommendation. Det framgår av ministerrådets meddelande att det av ekonomiska och arbetsmässiga prioriteringshänsyn inte varit möjligt att ge sig i kast med uppgiften, men att ministerrådet kommer att uppmärksamma rekommendationen i det mera långsiktiga planeringsarbetet på det allmänkulturella området.

Till Nordiska rådet har riktats en skrivelse från Arbetsgruppen för nordisk kvinnohistorisk forskning. Skrивelsen innehåller förslag till allmänna riktlinjer för ett historiskt verk om den nordiska kvinnan jämte disposition samt en preliminär kostnadskalkyl för åren 1978—81. Arbetsgruppen, som bildats spontant oberoende av rådets rekommendation i ärendet anför att det föreligger goda praktiska och institutionella förutsättningar på det nationella planet att realisera ett sådant samnordiskt projekt. Slutligen anhåller gruppen om medel för att kunna sammanställa ett historiskt verk om den nordiska kvinnan i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 11/1976.

Kulturutskottet finner att arbetsgruppens förslag väl motsvarar de uppfattningar som kom till uttryck vid behandlingen av det medlemsförslag som sedermera ledde till rekommendationen om ett historiskt verk om den nordiska kvinnan. Det skulle nu gälla att ta vara på det spontana intresset för nordisk kvinnohistorisk forskning som kommit till uttryck i arbetsgruppens detaljerade förslag till ett sådant verk. Genom att arbetsgruppen bildats är det första och samtidigt viktigaste steget att genomföra projektet redan taget. Det faktum att rådets rekommendation inte påverkat bildandet av denna grupp visar tydligt att det existerar ett faktiskt intresse att även på nordiskt plan bedriva forskning kring kvinnans ställning i Norden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet i alla fall föreslå att rådet lägger ärendet till handlingarna i avvaktning på nya meddelanden från ministerrådet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet i alla fall föreslå att rådet lägger ärendet till handlingarna i avvaktning på nya meddelanden från ministerrådet.

tan på ytterligare meddelanden i ärendet till nästa råds-session.

Herr president! Kulturutskottet kommer att med stort intresse följa med i saken och väntar att något också skall hända.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

20

A 496/t: Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige ressurer til rådighet for hurtig gennemføring og utbygging av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappedes behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Eric Carlsson (trafikutskottets talesman): Herr president! När vi väckte det medlemsförslag som ligger till grund för detta trafikutskottets betänkande utgick vi från den självklara förutsättningen att samhällets utveckling måste anpassas så, att det blir möjligt för handikappade och rörelsehindrade att fungera på ett så normalt sätt som möjligt. En väsentlig del häri är att anpassa miljö och särskilt trafiken till de handikappades förutsättningar. I förslaget hänvisades bl. a. till den s. k. HAKO-utredningen i Sverige. Utskottet har vid behandlingen av förslaget noterat, att liknande utredningar utförts både i Danmark, Finland och Norge. Dessa utredningar har icke samordnats på nordiskt plan och de lösningar som föreslagits har därför blivit olikartade.

De nationella utredningarna kan bilda utgångspunkt för vissa projekt på nordiskt plan. Det skulle kunna möjliggöra besparingar och större spridning av resultat i

form av normer m. m. Utskottet vill särskilt understryka behovet av samordnat nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Sålunda bör trafikmedel, terminaler och hållplatser utformas med tanke på de handikappades och rörelsehindrades behov. Utskottet anser att man bör eftersträva en nordisk principlösning vad gäller lämpliga transportsätt för olika slag av handikappade. Gemensamma nordiska normer, som bör utformas som minimikrav, bör införas i Norden så att trafikmedlen i alla de nordiska länderna i samma och ökad grad kan utnyttjas av handikappade.

Jag vill i detta sammanhang erinra om det i Sverige — både i riksdagen, i massmedia och inom handikapporganisationerna — diskuterade fallet med de nya järnvägsvagnarna, som Statens järnvägar i Sverige har beställt. Den utformning som dessa nya vagnar avses att få måste betraktas som klart otillfredsställande ur de handikappades synpunkt. Dessa vagnar är ett exempel på vad man skulle kunna undvika om en nordisk standard för handikappanpassade trafikmedel tillämpades.

Utskottet noterar att den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor förbereder projekt på handikappområdet vad avser buss- och järnvägstransporter, och utskottet vill starkt understödja ämbetsmannakommitténs insatser på detta område och att — det vill jag särskilt betona — det är angeläget att insatserna sker snart.

Här bör påpekas att för den stora gruppen handikappade och rörelsehindrade är de kollektiva trafikmedlen ofta de enda kommunikationsmedel som lämpligen kan användas. Det gäller handikappade, det gäller äldre och andra vars rörlighet av olika anledningar är nedsatt.

Av utvalgets betänkande framgår att de handikappade och rörelsehindrade är betydligt flera än vi vanligen tror, nämligen drygt 3 milj. människor i Norden — därav 600 000 allvarligt handikappade. Med andra ord, herr president, är det ca 15 % av Nordens befolkning som direkt berörs av problemen med ändamålsenliga trafikmedel.

Det kan i dagens kostnadsläge stöta på vissa svårigheter att införa mera ambitiösa normer med tanke på de handikappade, såsom bredare ingångsdörrar, plattformar

m. m. Det måste dock vara ett absolut minimikrav att vid ny- och ombyggnad av kollektiva transportmedel trafikmedlen utformas med hänsyn till de rörelsehindrades behov. Särskilt med hänsyn till att det vanligen ställer sig dyrt och ofta nästan omöjligt att ändra etablerade trafiklösningar i en mera handikappvänlig inriktning, bör det nordiska arbetet med normer för handikappanpassad kollektivtrafik påskyndas. Utskottet understryker därför vikten av att tillräckliga medel ställs till förfogande för nödvändiga utredningar och praktiskt arbete.

Medlemsförslaget har mottagits synnerligen positivt av remissinstanserna. Utskottet har även i samband med ministerrådets program "Människorna och resurserna i Norden" särskilt understrukit att de handikappades intressen måste tillvaratas i samhälls- och trafikplaneringen. Utskottet vill därför varmt anbefalla medlemsförslaget och hemställer att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att snabbt genomföra och utbygga det utredningsarbete, som Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor har initierat vad gäller möjligheterna att anpassa kollektivtrafiken i högre grad än hittills till de handikappades behov samt att på detta underlag verka för att gemensamma nordiska normer införes på området så snabbt som möjligt.

Magnús Kjartansson: Herr president! Jag tillhör de ursprungliga förslagsställarna, och jag var med när trafikutskottet behandlade saken.

Min vän Eric Carlsson har noga redogjort för själva ärendet, och jag vill bara tillfoga en liten suck. Jag har nu arbetat här i huset i tre dagar och har konstaterat att en som är svårare handikappad än jag inte kunde delta i arbetet. Huvudingången är så att den som är bunden till rullstol inte alls kan komma in där. Det finns en bakdörr, som verkar vara hemlig. Jag får knacka på där, och då kommer en tjänsteman och öppnar dörren. Men det finns två trappor där också, så man kan inte komma in i huset med rullstol.

När vi rekommenderar bättre service för de handikappade tycker jag att vi måste tänka också på våra riksdagar. Jag kommer ihåg Finlands riksdag. Trapporna där är monumentala men omänskliga. Jag vet inte om man komma in i det finska riksdagshuset med rullstol. Vi hade förra året ett utskottsmöte i Danmark, och ingen kan komma in med rullstol i den danska riksdagen. I Island är situationen den att vi icke ens har hiss i huset, så en som är litet svårare handikappad än jag kan inte alls arbeta där.

Det är en gammal god regel att man först skall sopa rent utanför sin egen dörr. Om vi nordiska parlamentariker önskar att våra samhällen skall bli tillgängliga för handikappade, måste vi utforma våra riksdagshus så att handikappade kan arbeta där.

De handikappade har ju samma kvalifikationer som andra människor. Det finns många utomordentligt skickliga människor som är svårt handikappade. Här i kretsen av politiker kan jag väl få erinra om att en av de största politikerna under detta århundrade, Franklin Delano Roosevelt, var förlamad långt innan han blev president. Om han hade varit riksdagsman här i Norge hade han inte kunnat fortsätta sitt arbete som politiker.

Jag har inte något förslag; detta är bara en liten suck. Jag hoppas att mina nordiska vänner tänker på den här saken. Det är möjligt att göra en ändring utan att det kostar för mycket.

Sedan diskussionen hade förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Knut

Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Bernhard Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén, och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Ib Christensen, Ralf Friberg, Steen Folke, Gylfi Þ. Gíslason, Johan J. Jakobsen, Håkon Kyllingmark, Sven Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 2.

21

A 504/t: Medlemsförslag om nordisk storhamn

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Woivalin (trafikutskottets talesman): Herr president! Förslagsställarna har tagit upp ett problemkomplex som måste anses vara både centralt och angeläget för de nordiska länderna så avhängiga av sjöfarten som dessa är. Frågan har också tidigare varit föremål för betydande uppmärksamhet inom rådet, särskilt i samband med den s. k. Nordtransutredningen, som genomfördes på initiativ av trafikutskottet. Tyvärr ledde inte den till några nämnvärda konkreta resultat. Bland annat den aktuella kris

som har drabbat sjöfarten också i Norden ligger till bakgrund för det aktuella medlemsförslaget. Det utmynnar i ett förslag om att ministerrådet skulle få i uppdrag att utreda den lämpligaste hamnstrukturen i Norden med hänsyn till den transoceaniska trafiken och därvid särskilt beakta frågan om en nordisk centralhamn för containertrafik.

Trafikutskottet, som har erhållit ett omfattande remissmaterial i ärendet, förenar sig om förslagsställarnas uppfattning om sjöfartens betydelse för de nordiska ländernas ekonomi och sysselsättning. Trafikutskottet noterar också, att utvecklingen runt om i världen och också i Norden har gått mot färre och större containerhamnar. Under utskottets behandling av denna fråga har utskottet varit i tillfälle att besöka Göteborgs hamn och blivit orienterat om Göteborgs hamns investeringsplaner, varvid det framgick att man också ansökt om medel från Nordiska investeringsbanken.

Utskottet har under arbetets gång erfarit, att man för närvarande på det nationella planet i flera av länderna är sysselsatt med en omfattande nationell hamnplanering. Trafikutskottet har med anledning härav beslutat föreslå, att rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets förslag.

Sellgren: Herr president! Det medlemsförslag Nordiska rådet nu har att behandla skall ses som en uppföljning av resultat och förslag som redovisades i NORDTRANS-utredningen från 1969. Utredningen bedömde frågan om nordiska storhamnar som en viktig fråga i det nordiska samarbetet.

Ett särskilt stöd för samnordiska insatser på kommunikationsområdet ger den nordiska transportöverenskommelsen som undertecknades den 6 november 1972 och trädde i kraft den 1 mars 1973. Artikel 2 anger syftet på följande sätt:

”Denna överenskommelse har till syfte att stärka och utveckla samarbetet med sikte på rationellt ordnade och effektiva transporter och kommunikationssystem, att genom samordning, samverkan och arbetsfördelning få till stånd ett bättre utnytt-

jande och en större samlad effekt av arbetet på transport- och kommunikationsområdet.”

I artikel 3 anges verksamhetens inriktning och de uppgifter som faller på ministerrådet och ämbetsmannakommittén.

Medlemsförslagets syfte är alltså väl förankrat inom den nordiska gemenskapen. Nära tio år efter NORDTRANS synes det vara väl motiverat att göra en översyn beträffande Nordens ställning inom den transoceanica containerhanteringen. Avsikten var självfallet inte att begära en utredning som skulle ingripa i de enskilda ländernas hamnplanering. Då betoningen var lagd på den transoceanica containertrafiken låg däri en begränsning till detta godsflöde.

Trafikutskottet har efter sin prövning funnit anledning föreslå att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget. Utskottets redovisning om bakgrunden till ställningstagandet är osedvanligt kortfattad och begränsar sig till en summering av delar av medlemsförslaget och att utskottet i samband med sitt möte i Göteborg blivit orienterat om Göteborgs hamns investeringsplaner. Motiveringen till avslagsyrkandet begränsas till konstaterandet att i flera nordiska länder pågår en omfattande nationell hamnplanering.

Såsom inom andra områden i näringslivet kännetecknas sjöfarten av en pågående strukturrationalisering. Denna utveckling påverkar självfallet hamnstrukturen, inte minst när det gäller den transoceanica containertrafiken. De allt större fartygen söker sig till allt större hamnar.

Mot den här bakgrunden ansåg förslagsställarna att tiden borde vara mogen för en ny översyn av hamnstrukturen i Norden med hänsyn till den transoceanica containertrafiken. Jag vill särskilt betona att det är fråga om containertrafik till avlägsna hamnar och inte trafik på kontinentalhamnar.

Under den senaste tioårsperioden har moderna containerhamnar anlagts på flera olika håll i Norden. Dessa har i de flesta fall tillgodosett närtrafikens behov. I fråga om den transoceanica containertrafiken är det endast Göteborgs hamn som i någon större omfattning trafikeras av oceantonnaget. Utvecklingen har visat att de nordiska transoceanica containerrederierna nästan un-

dantagslöst baserar sin verksamhet i Norden på direktanlöp i Göteborg.

De övriga nordiska ländernas transoceanica containertrafik ombesörjes också i hög grad genom Göteborg. Speciella blocktåg trafikerar dagligen inte bara Skandiamhamnen — Stockholm utan också Skandiamhamnen — Oslo. Norge är det land som mest utnyttjar Göteborgs hamn för transitering. Norges andel av den totala omsättningen transitgods i Göteborg har också ökat under de senaste åren och är i storleksordningen 60 %. Omkring hälften av det norska transitgodset beräknas vara transoceanica gods som till stor del fraktas med de s. k. blocktågen. Om detta gods råder inte konkurrens med annan nordisk hamn. Sedan 1976 förekommer också en mera sporadisk blocktågstrafik mellan hamnen och Danmark. Det finska transitgodset transporteras bl. a. med en regelbunden feederlinje mellan finska hamnar och Göteborg.

Göteborgs hamn fungerar alltså redan nu i viss omfattning som en nordisk centralhamn för det transoceanica containergodset. Det förhållandet att viss del av detta gods hanteras i andra nordiska hamnar antingen i direkttrafik eller feedertrafik, dvs. matartrafik, innebär en valfrihet för befraktarna som är positiv.

Jag har ingen avsikt att här diskutera Nordiska investeringsbankens lån till Göteborgs hamn. Jag vill bara betona att huvudsyftet med utbyggnaden är att inom Norden behålla och förstärka den containertrafik i stora tonnager till avlägsna hamnar, som annars skulle gå till de stora kontinentalhamnarna Rotterdam, Hamburg och Bremerhamnen.

Det borde vara ställt utom allt tvivel att i Norden finns behov av minst en konkurrenskraftig hamn när det gäller den transoceanica containertrafiken. De nordiska rederiernas möjligheter att hävda sig internationellt torde också vara störst så länge de kan stödja sig på en egen hemmahamn. Det är också av stort värde för näringslivet i Norden att ha tillgång till direktanlöp för det transoceanica containertonnaget. Härigenom kan fraktsatser och transportservice i den transoceanica trafiken bibehållas på nivåer som är likvärdiga den som gäller för näringslivet i Europa i övrigt. Detta är om

något ett nordiskt intresse.

Herr president! Jag har för dagen inget yrkande utöver trafikutskottets.

Mörk Eidem: Hr. president! For å hindre eventuelle misforståelser dette:

Forslaget fra representantene Carlsson, Sellgren, Wirtén og Tarjanne gikk ut på å få en utredning. Trafikutskottet har enstemmig tilrådd at "Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget".

Derfor undrer det meg sterkt at hr. Sellgren i dag går opp og motiverer forslaget og ikke den rekommandasjon som Rådet er innbudt til å vedta. Dette vil i tilfelle bli en ny måte å behandle medlemsforslag på som jeg tror vil være litt uheldig å innføre. Da kan man jo f. eks. kutte ut at forslagene går til de forskjellige utvalg, og det er vel ikke hensikten.

Sedan diskussionen förklarats avslutade, bifölls utskottets förslag.

22

D 1978/4/1971/t: Meddelande om rekommandation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

22

D 1978/26/1973/t: Meddelande om rekommandation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

24

D 1978/9/1974/t: Meddelande om rekommandation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Holmberg (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Ud fra erkendelsen af, at trafikulykkerne i alle de nordiske lande må betragtes som et af de virkelig alvorlige samfundsproblemer, har man i Nordisk Råd gennem årene forsøgt at give forskellige bidrag til løsning af dette problem. Rådet har således vedtaget en række rekommandationer i forbindelse med trafiksikkerheden, og der blev i 1970 afholdt en råds-konference, hvor de forskellige problemer i forbindelse med trafiksikkerheden blev belyst og drøftet mellem ledende politikere, eksperter og sagkyndige fra alle de nordiske lande.

På konferencen kom man også ind på den risikofaktor, der er opstået ved brugen af medicin, som nedsætter en persons egnethed som trafikant. Der er grund til at antage, at anvendelsen af sådan medicin er øget gennem de seneste år, uden at man har ofret tilstrækkelig opmærksomhed på de uheldige bivirkninger, der kan være tale om; et specielt risikomoment synes at være en sammenblanding af sådan medicin med selv små mængder alkohol.

For at få medicinproblemet nærmere belyst, stillede en række medlemmer i 1973 et forslag om oplysning til brugerne gennem en særlig mærkning af sådan medicin og om en alsidig undersøgelse af de foranstaltninger, der kunne blive tale om for at modvirke trafikale følger.

Dette medlemsforslag blev på sædvanlig måde sendt til udtalelse til en lang række myndigheder og organisationer. I samtlige udtalelser blev der givet udtryk for stor forståelse for de bestræbelser, der fra alle sider gøres for at løse dette særlige problem.

På grundlag af medlemsforslaget og de

indkomne udtalelser foreslog trafikudvalget til den 22. session 1974, at rådet skulle vedtage en rekommandation til Nordisk Ministerråd om hurtigst muligt at udrede spørgsmålet om mærkning af medicin og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Den foreslående rekommandation blev enstemmigt vedtaget af Nordisk Råd.

Af ministerrådets meddelelse til denne session om arbejdet med rekommandationen fremgår, at en særlig ekspertgruppe, der i 1975 var blevet nedsat af nordisk lægemiddelnævn til at foretage denne undersøgelse, nu har afsluttet sit arbejde. Ekspertgruppens rapport blev afgivet i april 1977 og er optrykt i Nordisk Udredningsserie som NU A 1977:11.

I ekspertgruppens udredning er foretaget en opstilling af potentielt trafikfarlige lægemidler, og man har stillet forskellige forslag, bl. a. om, hvorledes mærkningen skal foretages, om, hvilke lægemidler der bør mærkes, og om en information til patienten.

Udredningen er i øjeblikket til udtalelse hos lægemiddelnævnene i de enkelte lande.

Nordisk Råds rekommandation, der går ud på en udredning, er således fuldt opfyldt, og trafikudvalget har derfor i sin betænkning til denne session foreslået, at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 9/1974 som færdigbehandlet for rådets vedkommende. Jeg foreslår, at rådet følger udvalgets indstilling.

Jeg vil imidlertid gerne tilføje, at trafikudvalget er meget, meget interesseret i det videre arbejde med dette spørgsmål og forventer, at udvalget bliver informeret herom, f. eks. gennem en redegørelse i ministerrådets beretning eller på et af de fællesmøder, der afholdes mellem udvalget og ministerrådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 17.10.

Protokoll

6:e mötet

Tisdagen den 21 februari 1978 kl. 09.30

Presidenter: Ragnhildur Helgadóttir (1—4) och Olof Palme (4—6)

Dagordning

1. E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet om avgiftslättnader för handikappfordon

2. E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (D 1978/5/1965/s)

3. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (D 1978/29/1966/j)

4. E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (C 1978/17/s)

5. C1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*social- och miljöutskottets betänkande*)

6. B 23/s: Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

7. B 25/s: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövärdhetsområdet

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Anders Dahlgren intagit sin plats i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Erik Adamsson för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Thyra Johansson, att Ulf Sundqvist lämnat sessionen och ersatts av Aimo Ajo samt att

Erling Dinesen, Steen Folke och Marjatta Väänänen lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet om avgiftslättnader för handikappfordon¹

Bertil Jonasson: Fru president! Nordiska rådet antog år 1967 en rekommendation angående befrielse för handikappade från tull m. m. vid motorfordonsinköp (*rek. nr 17/1967*). Rådet rekommenderade därvid regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon. Det ansågs naturligt att handikappade, som för sitt arbete eller utbildning var beroende av bil, befriades från extraavgifter i form av tull och skatt. Rådet avskrev rekommendationen 1970 med hänvisning till att vissa åtgärder vidtagits nationellt för att befria handikappade från sådan avgift. Däremot syntes några initiativ inte ha tagits mellan de nordiska länderna i anledning av rekommendationen. En sammanjämkning av de olika bestämmelserna på området i de nordiska länderna syntes icke för tillfället kunna uppnås.

De gällande reglerna i de nordiska länderna är i stort sett att handikappade åtnjuter befrielse från tull, avgifter m. m. vid anskaffande av motorfordon i det egna landet. Däremot föreligger en lucka i bestämmel-

¹ *Frågan tryckt s. 1818.*

serna på så sätt, att handikappade som flyttar från ett nordiskt land till ett annat, ej kommer i åtnjutande av befrielse från tull och liknande avgifter för det fordon han för med sig. Reglerna om avgiftsbefrielse tillämpas sålunda endast inom vart och ett av de nordiska länderna, låt vara med vissa variationer, men däremot ej vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Denna brist i tillämpningen har illustrerats av ett fall, där en norsk handikappad studerande som flyttat till Danmark blivit instämd inför domstol och avkrävd avgifter för tull, omregistrering av fordonet samt dessutom böter för försök till smuggling av samma fordon.

Konsekvenserna av tull- och avgiftsbestämmelserna kan sålunda i sådana fall bli mycket olyckliga. Det bör i sammanhanget erinras att reglerna om avgiftsbefrielse för handikappade införts av sociala skäl och att de bör kunna tillämpas på samma sätt som andra sociala regler i enlighet med den nordiska socialkonventionen. Enligt denna skall ju medborgare i vart och ett av de nordiska länderna i annat nordiskt land vara likställd med landets egna medborgare vad gäller förmåner som utgår vid nedsatt arbetsförmåga, sjukdom, olycksfall m. m.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Är ministerrådet uppmärksam på de problem som tillämpningen av regler om avgifter m. m. för fordon kan vålla handikappade vid flyttning mellan nordiska länder och vilka åtgärder kan vidtagas för att underlätta situationen?

Statsråd Arne Nilsen: Vørde president! Som presidenten gjorde merksam på, har eg fått i oppdrag å svare på dette spørsmålet i statsråd Kleppes fråvere, og dette svaret vil derfor bli bore fram på eit anna målføre enn det som er mitt vanlege, men innhaldet vil sjølvsagt vere det same.

Det grunnlag som spørsmålet fra representanten Jonasson bygger på, er, så vidt jeg skjønner, noe sviktende. Det heter i begrunnelsen for spørsmålet at det foreligger et hull i bestemmelsene på det viset at handikappede som flytter fra ett nordisk land til et annet, ikke får fritak for toll og lik-

nende avgifter for det kjøretøy som vedkommende bringer med seg. Det faktiske forhold er imidlertid at en handikappet ved flytting til Norge kan få fritak for toll og avgifter av personbil i henhold til generelle bestemmelser på området. Vilkårene er bl. a at bilen har vært registrert i hans navn på ordinære kjennetegn i fraflyttingslandet i minst 6 måneder, og at han har brukt bilen i dette tidsrom. Han må videre ha til hensikt å bosette seg i Norge og må beholde bilen til eget bruk i minst 2 år.

Så vidt jeg kjenner til, har de øvrige nordiske land bestemmelser som i sin virkning fører til noenlunde samme resultat. Den vesentligste ulikhet i regelverket er de frister som gjelder for opphold og registreringstid før flytting. Videre samtykkes det i Danmark bare i fritak for toll og ordinære avgifter, mens den spesielle bilavgift må betales.

Når det gjelder den konkrete sak som det her er henvist til, skyldes de ekstra vansker som den handikappede har møtt, etter de opplysninger som foreligger, at han ikke meldte fra til Tollvesenet om at han hadde bragt med seg bil ved flyttingen til Danmark, og at han fortsatte å kjøre med de norske kjennetegn i lengre tid.

Bortsett fra særavgiften for Danmarks vedkommende skulle det etter min oppfatning ikke foreligge særlige problemer for handikappede om de medbringer bil ved flytting innen de nordiske land, og noen spesielle fellestiltak skulle ikke være nødvendig.

Bertil Jonasson: Fru president! Jag ber att få tacka statsrådet Nilsen för svaret. Anledningen till min fråga är ett till utskottet inkommet speciellt fall. Det skulle här föra för långt att gå in på alla dess detaljer.

Den regeln bör väl ändå gälla att handikappade skall befrias från tullar, avgifter m. m. enligt den nordiska socialkonventionen.

Lagar och förordningar måste omgärdas av villkor. Dessa kan leda till att den enskilde — i detta fall en handikappad — kan råka ut för oförutsedda svårigheter på grund av bristande kännedom om regler och förordningar. Att så varit fallet fram-

går också av svaret. Det är för den skull enligt min mening nödvändigt att både myndigheter och den handikappade själv erhåller de upplysningar som behövs för undvikande av konflikter i sådana här fall.

Jag tackar ännu en gång för svaret och uttalar förhoppningen att min fråga och det svar jag fått skall leda till att sådana upplysningar ges i sakfrågan att handikappade kan tillägna sig de fördelar som avsetts med den nordiska socialkonventionen.

Statsråd **Arne Nilsen**: Vørde president! Eg vil bare kort seia meg samd med hr. Jonnasson i at det er viktig at vi gjennom informasjonstiltak til kvar tid kan gjera kjent kva det aktuelle regelverket går ut på, slik at ein då kan unngå dei vanskar som av denne grunn måtte oppstå for handikapte.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

2

E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (D 1978/5/1965/s)¹

Lillqvist: Nordiska rådet antog redan 1965 en rekommendation om vissa frågor som rör arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor i Norden. Rekommendationen består av tre punkter. Den sista av dessa förklarade rådet för sin del slutbehandlad redan 1968.

I den andra punkten uppmanade rådet regeringarna att undersöka förutsättningarna för att få till stånd en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden. Frågan hänsköts av regeringarna till de nationella arkitektförbunden. Arkitektförbunden ingick 1972 ett avtal, vars innehåll finns refererat i meddelandet om rekommendationen. Detta avtal över-sändes till Nordiska rådet, vars presidium samma år i en skrivelse uppmanade Nordiska ministerrådet att uppta saken till skyndsam behandling, när det gällde de förslag till åtgärder från staternas sida som avtalet förutsatte. I Danmark har en lag om registrering av kvalificerade arkitekter i en-

lighet med förslaget antagits 1975, medan Island redan tidigare har skyddat arkitekttiteln i lag. I de övriga länderna i Norden har saken inte förts vidare på det statliga planet.

Den första och kanske viktigaste punkten i rekommendationen gäller en utredning om förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning för arkitekter på nordisk basis. År 1969 tillsatte regeringarna en kommitté som skulle arbeta med saken. Efter en lovande start avsmnade kommittén dock ganska snart. Sedan rådets socialpolitiska utskott 1972 hade tagit upp saken till diskussion lovade Nordiska ministerrådet att man skulle överväga att på nytt inkalla kommittén. Vid sessionen 1974 ställde rådsmedlemmen Gerda Møller en fråga till ministerrådet om saken. I svaret hänvisades till att Nordiska institutet för samhällsplanering gav vidareutbildning för ca 50 stads- och regionplanerare per år. Ministerrådets representant medgav dock att detta inte fyllde någon väsentlig del av behovet av vidareutbildning för arkitekter, men trodde att det från alla regeringars sida fanns en positiv vilja till att nå fram till resultat i frågan.

Sedan dess har dock ingenting inträffat, och de senaste åren har meddelandena över huvud taget inte innehållit någonting om denna del av rekommendationen. Av de upplysningar, som ministerrådet i sina allmänna berättelser har lämnat om vidareutbildningssamarbetet, finns heller ingenting som tyder på att arkitekternas vidareutbildning skulle ha tagits upp till övervägande.

Då jag tror att det vore värdefullt att få ett definitivt avgörande till stånd, vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet för avsikt att låta utreda förutsättningarna för gemensam nordisk vidareutbildning för arkitekter och för att införa en gemensam benämning på kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden?

Statsråd **Arne Nilsen**: Vørde president! Når det gjeld legalisering av arkitektittelen eller registrering av kvalifiserte arkitekter, så har hr. Lillqvist stort sett korrekt rekapitulert kva som er skjedd med saka sidan

¹ Frågan tryckt s. 1822.

Nordisk Råd i 1965 gav sin rekommendasjon.

Sosialpolitisk utvalg i Nordisk Råd vedtok 16. august 1972 å framføra til Nordisk Råds presidium at saka burde behandlast snøgt i regjeringane. Presidiet behandla spørsmålet 11. september same år og overleverte dokumentasjonen til Nordisk Ministerråd i samsvar med framlegget frå Sosialpolitisk utvalg.

I samsvar med avtalen mellom dei nordiske arkitektforbunda er det skipa eit Nordisk Register for Arkitekter (NRA) i börjinga av 1973. Registeret er heilt uoffisielt.

Situasjonen er i augneblinken slik:

Island har sidan 1937 ei lovgjeving som vernar arkitekttitelen.

I Danmark er det kome ei lov i 1975 om registrerte arkitekter.

I Finland har arkitektforbundet vendt seg til Undervisningsministeriet om ei lov tilsvarende den danske. Dette har ikkje ført til noko tiltak.

I Noreg og Sverige er det ikkje levert inn noko framlegg til styresmaktene.

Av det resymé eg her har gitt, kan vi konstatera at ikkje alle nordiske land har sett det slik at saka hasta så mykje som Nordisk Råds presidium føresette.

I det noverande kalde økonomiske klima kan spørsmålet få ein annan aktualitet og betydning enn det har hatt til no. Globalt sett har arkitektnemninga på ein eller annan måte blitt verna ved lov i dei fleste land — som oftast ved registrering. Slike legaliserte yrkesregister, eller mangelen på slike, kan i ein hard internasjonal konkurranse brukast til og med som handelspolitisk instrument, t. d. i knowhow-eksporten.

Når det gjeld spørsmålet om etter- og vidareutdanning av arkitekter, vil eg visa til beretninga frå Ministerrådet, C 1, og tidlegare meldingar om rek. 5/1965.

Eg vil elles peike på at Nordiska instituttet for samhøllsplanering — **NORDPLAN** — har til oppgåve å få i stand vidareutdanning for yrkesutøvarar frå ulike planleggingsmiljø. Vidareutdanninga ved **NORDPLAN** er eittårig og er lagt opp i tre kursperioder.

Til kursa i 1977 søkte 100 samfunnsplanleggarar frå dei nordiske landa — av desse kunne 50 takast opp. To tredelar av desse

hadde teknikarbakgrunn, dvs. dei var arkitekter eller sivilingenjører.

Talet på søkjarar til **NORDPLAN**s vidareutdanningkurs i år var 140.

Etter oppdrag av organ under kulturavtalen har Riksrevisjonen i Sverige føretatt ei oppfølging av verksemda ved **NORDPLAN**.

Rapporten frå Riksrevisjonen blir no behandla i kultursekretariatet.

Lillqvist: Fru president! Samtidig som jag ber att få tacka minister Nilsen för svaret vill jag ytterligare fråga om Ministerrådet har för avsikt att fortsätta med förverkligandet av de i rekommendationen nämnda ännu inte förverkligade frågorna och om så är fallet, när kommer detta då att ske?

Arne Nilsen: Vörde president! Som svar på det tilläggsfrågan hr. Lillqvist stilte, vil eg seia at skal ein koma vidare her, må det venteleg skje gjennom initiativ på det nasjonale planet. Eg er noko i tvil om det er særleg meir å oppnå gjennom nye initiativ frå Ministerrådet i si tid.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

3

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (D 1978 29/1966/j)¹

Tellervo Koivisto: Denna mer än ett decennium gamla rekommendation syftar till att nordiska medborgare då de vänder sig till domstol eller annan offentlig myndighet i Norden skall kunna använda sitt eget språk, något av de nordiska språken. Jag skall inte här gå in på de olika skeden denna fråga tidigare har genomgått. Då regeringarna inte hade kunnat peka på något praktiskt resultat i saken ställde jag vid senaste session en fråga i ärendet. På basen av det svar jag fick kunde man förvänta sig att något framsteg skulle kunna redovisas detta år. Så är dock inte fallet. Årets meddelande, ¹ *Frågan tryckt s. 1824.*

som er meget mindre uttømmende än ministerrådets svar i fjol, tycks ge vid handen att förhandlingarna ännu kommer att kräva en oöverskådlig tid. Jag ser mig därför tvungen att så här snart på nytt ställa en fråga i denna sak.

Mot bakgrund bl. a. av att denna fråga är mycket angelägen särskilt i förhållandet mellan Finland och Sverige på grund av den stora rörlighet inom arbetskraften som har ägt rum och pågår mellan våra länder och därför verkligheten har en stor praktisk betydelse för ett mycket stort antal nordiska medborgare får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att skyndsamt slutföra klarläggandet av förutsättningarna för att genomföra en nordisk språkkonvention och framlägga förslag härom före Nordiska rådets 27:e session?

Statsråd **Inger Louise Valle**: Ärede president! Fru Koivisto har spurt om Nordisk Ministerråd er forberedt på snarlig å slutføre klarleggingen av forutsetningene for å gjennomføre en nordisk språkkonvensjon, og å legge fram forslag om dette for Nordisk Råds 27. sesjon.

Som fru Koivisto har påpekt, har spørsmålet om en nordisk språkkonvensjon stått på dagsorden i mer enn et tiår. Det er ikke her mulig å gå inn på den tidligere behandling av saken. La meg imidlertid få minne om at det er blitt foretatt omfattende utredninger framfor alt i Finland og Sverige, som jo i særlig høy grad vil bli berørt av en nordisk språkkonvensjon, for å klarlegge de praktiske og økonomiske problemer som foreligger. Det som er kommet fram, peker i retning av at man neppe kan regne med en så omfattende konvensjon som forutsatt i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 29/1966. De nordiske justisministre har også vært enige om at konvensjonens rekkevidde må begrenses på forskjellige måter.

Det har nå i en tid pågått drøftinger mellom representanter for de svenske og finske regjeringene om avgrensingen av området for den planlagte konvensjonen. Et finsk forslag i saken ble diskutert på et møte i mai 1977 mellom de finske og svenske representantene. I disse dager er det fra

svensk side blitt overlevert et utkast til konvensjon. Det er meningen at dette utkastet skal diskuteres på et møte i slutten av mars dette år mellom de svenske og finske representantene. Deretter skal spørsmålet tas opp på nytt i den nordiske arbeidsgruppen som ble satt ned i 1973. På denne bakgrunn er det ikke mulig for Ministerrådet å angi når et endelig forslag til overenskomst kan legges fram, og hvordan forslaget kommer til å se ut.

Det er grunn til å understreke at mens arbeidet med språkkonvensjonen har pågått, er det på flere viktige områder gjort betydelige fremstøt for å bedre forholdene for de innvandrere som ikke behersker vertslandets språk. Disse fremstøtene er i godt samsvare med Nordisk Råds rekommandasjon. I Sverige har domstoler og forvaltningsmyndigheter heretter plikt til å ta imot partsinnlegg som er avfattet på et fremmed språk. Tolk- og oversettelseservicen er bygd meget kraftig ut i den senere tid. Videre kan nevnes at det nylig er innledet et samarbeid mellom de svenske og finske sosialmyndigheter for å forsøke å løse de problemer som møter de finskspråklige innvandrerne på helse- og sykehusvesenets område.

Også i Finland er det i den senere tid satt i gang og planlagt tiltak som tar sikte på å øke de praktiske mulighetene for at nordiske statsborgere kan bruke sitt eget språk hos alle landets myndigheter. Dette skjer med forankring i landets offisielle to-språklighet.

Den tiltenkte språkkonvensjonen har selvsagt sin verdi for den enkelte borger og for følelsen av samhörighet mellom de nordiske folk. Det er imidlertid Ministerrådets oppfatning, særlig etter de forhandlinger som har skjedd siden Nordisk Råds forrige sesjon, at en slik konvensjon må bli utformet nokså generelt for å kunne bli akseptert av samtlige nordiske land.

For flere av de nordiske land vil en mer vidtgående språkservice kunne komme til å støte på store problemer. Under slike forutsetninger kunne man tenke seg å utfylle en allmenn språkkonvensjon med mer detaljerte bilaterale overenskomster, tilpasset forholdene i hvert enkelt land. Også slike bilaterale overenskomster kan komme til å få stor betydning.

Tellervo Koivisto: Fru president! Jag ber tacka minister Valle för svaret och hoppas att frågan om språkkonventionen kan behandlas vid rådets nästa session, men jag får ännu vördsamt ställa två tilläggsfrågor:

1) En av Nordiska rådets huvudprinciper har alltid varit, att alla nordbor skall ha en jämställd rättslig ställning oberoende av i vilket nordiskt land de vistas. Är det så, att Sverige numera gör ingen skillnad — när det gäller språkservice — mellan de invandrare som flyttat till Sverige från ett *nordiskt* land och de som kommit från länder utanför Norden?

2) Det framgick av minister Valles svar, att det har pågått överläggningar mellan svenska och finländska myndigheter om genomförandet av en sådan språkkonvention som avses i rekommendation nr. 29/1966. Nu ville jag gärna veta, huruvida spørgsmålet har behandlats av ministerrådet som helhet och, om så har skett, vilka ståndpunkter som har lagts fram från dansk och norsk sida?

Statsråd **Inger Louise Valle:** Ærede president! Når det gjelder det første spørgsmålet som representanten Koivisto reiste, kan jeg for så vidt vise til det jeg sa i mitt første innlegg, at i Sverige har domstolene og forvaltningsmyndighetene heretter plikt til å ta imot partsinnlegg som er avfattet på et fremmed språk. Mitt kjennskap til Sveriges regelverk er begrenset, og det ligger derfor i sakens natur at jeg ikke kan alle detaljer der, men jeg mener dette skulle gi et rimelig svar på spørgsmålet.

Når det så gjelder Ministerrådets behandling av språkkonvensjonen, kan jeg nevne at det har vært oppe på justisminister møtene med jevne mellomrom, uten at jeg her kan gi en detaljert redegjørelse for synspunktene. Men rådets holdning til dette mener jeg fremgår av det som ble sagt i mitt første svar. Og med det utkast som nå foreligger fra svensk side til en rekommendasjon, ser det etter min mening ut til at denne saken nærmer seg sin avslutning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

4

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (C 1978/17/s)¹

Westerholm: Forskningen rörande alkoholbruket och dess följder utgör en viktig del av det nordiska samarbetet på den socialpolitiska sektorn. Nordiska rådet mottar årligen en berättelse från det särskilda samarbetsorgan, Nordiska nämnden för alkoholforskning, som koordinerar samarbetet på detta område. Årets berättelse visar att nämnden utför ett nyttigt arbete. De forskningsresultat som uppnås kan säkert vara till nytta då vi i de olika länderna utformar vår alkoholpolitik.

En fråga, som enligt min mening väl skulle lämpa sig för forskningssamarbete på nordiskt plan, är en utredning av förhållandet mellan de totala kostnader, som samhällsekonomi åsamkas genom alkoholkonsumtionen, och samhällets intäkter från alkoholförädlning och alkoholförsäljning. Saken har aktualitet åtminstone i Finland, men säkerligen också i de andra nordiska länderna.

Jag är övertygad om att en sådan undersökning, utförd i nordiskt samarbete mellan kvalificerade forskare, kunde ge oss politiska beslutsfattare viktiga fingervisningar när det gäller utformningen av alkoholpolitiken och ge oss en helhetsbild av de socialökonomiska konsekvenserna av alkoholbruket. Undersökningen borde omfatta beräkningar både av kostnaderna för den offentliga sektorn — vårdkostnader, kostnader för omhändertagande och brottspåföljder osv. — och för näringslivet — förlorade arbetsdagar, skadegörelse osv. Däremot kan kostnaderna för de enskilda familjerna vara svårare att kalkylera. Jag vet att motsvarande undersökningar har gjorts i USA och i åtminstone ett nordiskt land. Dessa undersökningar gav till resultat att de samhällsökonomiska kostnaderna med 6 respektive 3 gånger översteg samhällets intäkter från alkoholanteringen. Vad som nu skulle behövas är en undersökning av det aktuella läget. De nordiska ländernas likartade samhällspolitik gör att en sådan undersökning enligt min mening med fördel kunde göras

¹ Frågan tryckt s. 1828.

samnordiskt. Om undersökningen görs grundligt kan dess resultat bli ett viktigt inslag i debatten om mål och medel i alkoholpolitiken och kunde leda till omprövning av de metoder som används för att råda bot på alkoholproblemen.

Med hänvisning till vad jag här har framfört, får jag rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Ar Nordiska ministerrådet berett att medverka till att ett forskningsprojekt på nordiskt plan genomförs rörande relationen mellan samhällets intäkter från alkoholhanteringen och de kostnader som alkoholkonsumtionen åsamkar samhällsekonomin?

Statsråd **Ruth Ryste:** Ærede president! Forskning omkring bruk av alkohol och narkotika och om virkningene for enkeltmennesker, familien og samfunnet har i lang tid vært høyt prioritert i det nordiske samarbeid omkring sosial- og helsepolitiske spørsmål.

Som spørsmålstilleren også fremhever, er et hovedformål med forskning som tar sikte på å belyse dette problemområdet, å gi politikere og andre med ansvar for å fatte beslutninger, kunnskaper som kan danne grunnlag for utformingen av en målrettet og rasjonell alkohol- og narkotikapolitikk, samt gi underlag bl. a. for å utforme bedre behandlingstiltak.

Vi vet at alkoholen fører med seg høye økonomiske kostnader innen mange deler av samfunnsøkonomien, men vi savner mer eksakte kunnskaper. At forskningen på området er såpass begrenset skyldes nok i første rekke de metodiske og praktiske problemene som er knyttet til gjennomføringen av et slikt forskningsprosjekt. Det er i praksis meget vanskelig å beregne mange av kostnadene både for den offentlige sektor og for næringslivet — noe som bl. a. skyldes vanskene med å måle alkoholens direkte og indirekte virkninger.

I tillegg kommer at det vel er nærmest umulig å måle de sosiale konsekvensene i økonomiske størrelser på en forsvarlig måte. Hvordan skal vi f. eks. vurdere en skilsmisse eller den fysiske og psykiske belastningen som bl. a. ektefeller, barn og foreldre utsettes for?

Det er imidlertid viktig å understreke at

dette ikke må tas som uttrykk for at det ikke skal forskes, men derimot som uttrykk for at vi bør være klar over de begrensninger som fins. Innen rammen av disse begrensningene, spesielt de som er knyttet til måling av sosiale konsekvenser, er det samfunnmessig sett viktig å få belyst bl. a. den problemstilling spørsmålstilleren har tatt opp. Som kjent dreier spørsmålet seg om å få belyst forholdet mellom de totale kostnader som samfunnsøkonomien belastes med som følge av alkoholforbruket, og samfunnets inntekter av alkoholproduksjon og salg.

Nå er det både i Finland og i Sverige i gang forskningsprosjekter som nettopp tar sikte på å analysere de økonomiske konsekvensene av alkoholforbruket. I *Finland* har man avsluttet en omfattende undersøkelse som skulle belyse hvordan alkoholforbruket belaster institusjons-helsetjenesten. En rapport skal foreligge i vår. På initiativ fra Social- og helse- og helsøversministeriet er det dessuten gjennomført en kartlegging av de direkte kostnadene alkoholforbruket påfører den offentlige sektor. I *Sverige* gjennomføres nå en undersøkelse for å forsøke å klarlegge kostnadene slik de manifesterer seg i form av somatiske virkninger, trafikkskader, yrkesskader, drukkingsulykker og brannfare. Prosjektet skal etter planen være avsluttet i 1979.

Spørsmålstilleren gir klart uttrykk for at det er behov for "fingervisninger" når det gjelder utformingen av alkoholpolitikken, og kunnskap som kan gå inn som en viktig del av debatten om mål og midler på dette spesielle området. Ministerrådet vil understreke nettopp dette. Det innebærer bl. a. at man bør forsøke å gå lengre i forskningen enn til en analyse av kostnader og inntekter. I *Norge* har man nå gjennomført et større prosjekt — en programanalyse — som et første forsøk på å vurdere virkningene av ulike alkoholpolitiske tiltak på en systematisk måte og sett i et helhetsperspektiv. Prosjektet avsluttes i mars i år.

På bakgrunn av de metodiske problemene vi står overfor i forskningen på dette problemområdet, og de prosjekter som allerede er i gang, kan man etter Ministerrådets syn i dag ikke uten videre ta endelig standpunkt til det spørsmål som er stilt. Det er viktig at vi nå får klarlagt erfaringer og re-

sultater fra den pågående forskningen og får vurdert om det fins metodemessige forutsetninger for å gjennomføre et prosjekt av denne art.

Ministerrådet kommer derfor i første omgang til å be Nordisk nemnd for alkoholforskning om å foreta en faglig vurdering av disse spørsmålene og at en slik vurdering oversendes som rapport til Ministerrådet innen utgangen av 1978.

Westerholm: Ärade president! Jag ber att få tacka socialminister Ryste för det givna svaret, som i stort sett i detta skede tillfredsställer mig. Jag är ytterst bra medveten om det, att det är många problem som är sammanknippade med forskningen av kostnaderna som förorsakas av alkoholmissbruk och jag ansluter mig för denna del i ärade ministrernas åsikter. Det är verkligen svårt att mäta de sociala konsekvenserna i ekonomiska termer som minister Ryste uttrycker det.

Speciellt vill jag ansluta mig till den delen av minister Rystes svar där hon understryker, att man bör söka gå längre än till en rent samhällsekonomisk analys i forskningen. Dock anser jag det även vara nödvändigt att belysa ifrågavarande ärende med kalla siffror som skulle bevisa hur felaktig den ofta propagerade åsikten om de stora inkomsterna och de små utgifterna i verkligheten är. De kalla siffrorna skulle då gälla bara sådana skador som man direkt kan få ut ur statistiken. Då man plockar ut dessa och därtill tillägger de otaliga andra konsekvenserna alkoholmissbruket medför torde envar förstå varthän alkoholmissbruket leder. Konsekvenserna bör därefter leda till aktiva, synliga åtgärder för att hämma missbruk av alkohol. Minister Rystes svar ger mig icke full säkerhet om att min fråga leder till nödiga åtgärder, men tillfredsställer mig i detta skede. Jag återkommer i ärendet efter ett år om saken inte har lett till konkreta åtgärder före nästa års rådssession i Stockholm. Tack!

Olof Palme övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Eric Carlsson: Herr president! Det är en utomordentligt viktig och angelägen fråga

som herr Westerholm har ställt här. Jag vågar påstå att alkoholfrågan är vårt största sociala problem i dagens samhälle.

Här talas om alkoholmissbruk. Får jag säga att problemet ligger i alkoholbruket. Ur alkoholbruket växer alkoholmissbruket fram — det sambandet skall vi inte glömma.

Alkoholkonsumtionens ökning — Sverige hade år 1976 den högsta konsumtionen vi haft under hela 1900-talet, över åtta liter hundraprocentig, ren alkohol per invånare över 15 år — talar tydligt om vilket problem vi här står inför. Tendensen till ökad konsumtion av alkohol är densamma i alla de nordiska länderna.

Den ökade alkoholkonsumtionen leder i sin tur till en ständigt ökad efterfrågan på sjukvård. Kan inte alkoholkonsumtionen begränsas och trängas tillbaka kommer sjukvårdsproblemen att öka ytterligare. Det innebär att sjukvårdens och socialvårdens resurser inte kommer att räcka till för att klara av efterfrågan på vård.

Vi har ett material som visar att vid 25 % av intagningarna till akutsjukhusen finns alkohol med i bilden, även om diagnosen pekar på andra sjukdomar. Av intagningarna till mentalsjukvården har 50 % alkoholen med som orsak.

Varför använder människor alkohol? Ja, orsakerna därtill är många. Det kan vara ekonomiska eller sociala skäl, det kan vara fråga om att finna sysselsättning, som det påpekades här i generaldebatten — och det kan vara personliga bekymmer och svårigheter att finna en mening med tillvaron. Alkoholen ger tydligen en verklighetsflykt som dövar och skjuter undan problemen. Beröendet av alkoholen blir många gånger ett medicinskt problem, och det gäller att kunna befria sig från detta beroende.

Men får jag också säga, herr president, att det finns ett personligt ansvar med i den här frågan. Detta personliga ansvar visade pionjärerna i nykterhetsrörelsen när den växte fram under senare delen av 1800-talet. De mycket svåra sociala problemen då gjorde att människorna sade sig: "Här måste vi ta ett personligt ansvar." Jag måste säga att det finns anledning att också i dag betona detta personliga ansvar.

Det anses fint med alkohol i många sam-

manhang. Det talas om "alkoholkultur" och så vidare, som om det skulle vara någonting alldeles extra förnämligt. Får jag bara säga: där alkoholen går in, där går kulturen ut.

Här har sagts att de signalerade utredningarna under 1978 skall ge ett underlag för beslutsfattande. Det är angeläget att utredningsresultaten förs ut på ett sådant sätt att människorna blir klart medvetna om de problem som följer med alkoholen. Politiska beslutsfattare har ett ansvar för att medverka till att man kan bryta seden, ett *personligt* ansvar.

Jag har velat säga dessa ord, herr president, därför att jag betraktar alkoholfrågan som den har utvecklats i dag såsom en ödesfråga för den enskilda människan, för familjen, för samhället och för vår framtid över huvud taget. Det är därför det är så utomordentligt angeläget att vi försöker komma till rätta med alkoholproblemen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av berättelsen fortsätter i social- och miljöutskottet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Rolf Sellgren lämnat sessionen för resten av detta möte och del av nästa möte och ersatts av Gabriel Romanus.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

5

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Arbetsmarknadssamarbete, kapitel VI: Arbetsmiljösamarbete, kapitel VII: Miljövårdssamarbete, kapitel XVI: Samarbete i övriga frågor, i tillämpliga delar, samt kapitel XVII: Organisatoriska förhållanden, i

tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

I: Ytterligare åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan i syfte att komma till rätta med missbruket av tunga narkotiska preparat.

II: Frågan om sammanslagning av Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning bör under året bringas till ett avgörande.

III: Utredningen om förutsättningarna för införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika kategorier av social- och medicinalpersonal bör slutföras i skyndsam ordning.

IV: De åtgärder om vilka enighet uppnåtts beträffande ett nordiskt hälsokortssystem bör snarast omsättas i praktiken.

V: Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter bör ges möjlighet att medverka vid det fortsatta arbetet med det nordiska arbetsmarknadsprogrammet.

VI: Intensifierade åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan, eventuellt genom utarbetande av ett särskilt handlingsprogram, för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

VII: Utredningen om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser bör slutföras under innevarande år.

VIII: Arbetet med att förverkliga det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet bör vidareföras, men på en högre ambitionsnivå.

IX: De nordiska länderna bör samhälleligt verka för att konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö i skyndsam ordning ratificeras av samtliga icke-nordiska signatärstater.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI, VII, XVI och XVII, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Haugstvedt (social- och miljöutskottets talesman):

Hr. president! Det er min oppgave i dag å presentere sosial- og miljøutvalgets synspunkter på de avsnitt som gjelder sosialpolitikk, miljøvern, likestilling og formelle spørsmål i ministerrådsberetningen. Min

kollega Bror Lillqvist kommer til å ta opp de kapitler i C 1 som vedrører arbeidsmarked og arbeidsmiljø.

Når Ministerrådets beretning nå fremlegges for sjuende gang, har forutsetningene for behandlingen i Nordisk Råd endret seg først og fremst ved at Ministerrådet har fremlagt et samordnet program for hele sin virksomhet. De synspunkter som sosial- og miljøkomiteen fremkommer med på dette samlingsprogram, berørte jeg i generaldebatten for noen dager siden. De generelle sider ved samarbeidet har komiteen kommentert i sin betenkning over handlingsprogrammet Menneskene og ressursene.

Ved at det nå fremlegges to sektorprogrammer for henholdsvis miljøvern og likestilling dekket hele sosial- og miljøutvalgets virksomhet av løpende, aktuelle handlingsprogram. Dette er en utvikling som utvalget er fornøyd med. Men dermed kommer også spørsmålet om rollefordelingen mellom de offisielle nordiske samarbeidsorganer. Nordisk Råd og Nordisk ministerråd — i forgrunnen og på en ny måte, særlig når det gjelder de initiativ som skal foretas innenfor det nordiske samarbeidet. Det kan derfor være grunn til å slå fast fra denne talerstol at utarbeidelse av sektorprogram innenfor Ministerrådet ikke på noen måte må utelukke initiativ fra Nordisk Råds side, f. eks. i form av medlemsforslag. Ministerråds- og medlemsforslag er like berettiget og må ha plass ved siden av hverandre i rådets arbeid. Det kan ikke bli tale om et enten-eller, men et både-og.

Ved den forrige rådsesjon ble det lagt fram et program for nordisk samarbeid på sosial- og helsevernområdet i form av et ministerrådsforslag. Før programmet ble fastlagt, ble det avholdt to møter mellom Ministerrådet ved sosial- og helseministrene og sosial- og miljøutvalget i rådet. På disse møtene ble det oppnådd en stor grad av enighet om programmets formål, omfang og innhold. Jeg vil gjerne på utvalgets vegne understreke at de samarbeidsformer en fant fram til i denne sammenheng, kan tjene som et mønster for de fremtidige kontakter mellom utvalget og Ministerrådet.

De nordiske sosialpolitiske ministermøtene skal i fremtiden holdes hvert år, mot tidligere annet hvert år. Utvalget ser dette

som en ytterligere effektivisering av samarbeidet på ministerplanet, men vil samtidig uttrykke håpet om at Nordisk Råd også i fremtiden får anledning til å sende observatører til disse møtene for å kunne følge utviklingen innenfor dette vesentlige samarbeidsområde på best mulig måte.

En sak som komiteen har lagt stor vekt på, er at den nordiske rusmiddelforskningen samordnes i ett nordisk samarbeidsorgan. Det bør snarest fattes beslutning om en sammenslåing av den nordiske komiteen for alkoholforskning og det nordiske samarbeidsorganet for narkotikaproblem. Utvalget har tidligere vist til grunner som taler klart til fordel for en samordning av disse organer. Jeg skal ikke gjenta disse her i dag.

Innenfor rammen for det nordiske samarbeidsprogrammet på sosial- og helsevernområdet finner utvalget det ønskelig snarest mulig å få utredet mulighetene for en utvidelse av det nordiske arbeidsmarked for ulike kategorier av sosial- og helsepersonell. Denne utredning bør ikke bare gjelde leger, tannleger, sykepleiere, tannteknikere. For mange av yrkeskategoriene i sosial- og helsevernsektoren er det dessuten behov for videre- og etterutdanning. Samtidig kan det antall personer som ønsker slik utdanning, være forholdsvis lite i de enkelte land. En vil da vinne betydelige fordeler gjennom et slikt samarbeid på det nordiske plan.

Til det mer gledelige som har hendt i løpet av det siste år innenfor det nordiske sosialpolitiske samarbeid, er bl. a. at en internordisk reseptyldighet er blitt gjennomført. Dette er en reform av konkret betydning for alle dem som reiser mellom de nordiske land, og som har behov for å kjøpe medisin uten at de har direkte behov for å oppsøke lege. Innføringen av et nordisk helsekortsystem for spesielle alders- og sykdomskategorier — et spørsmål som har vært diskutert i mange år — bør etter vår vurdering settes i verk snarest mulig.

Samarbeidet på miljøvern- og likestillingsområdet vil jeg omtale ganske kort, da de tiltak som Ministerrådet vil gjennomføre innenfor begge disse samarbeidssektorer, presenteres i særskilte handlingsprogram som står på rådets dagsorden senere i dag. La meg bare peke på at sosial- og miljøvern-utvalget ser det som en oppgave å med-

virke til at intensjonene i den nordiske miljøvernkonvensjonen føres videre på det internasjonale plan. Så raskt som overhodet mulig, må vi nå fram til en alleuropeisk miljøvernkonvensjon. Forurenset luft og vann stopper ikke ved landegrensene. Derfor er det nødvendig at alle de europeiske nasjoner kommer med i dette positive miljøvernssamarbeid som nå er under utvikling i Norden.

Ved forrige rådsessjon minnet utvalget om at konvensjonen om vernetiltak av Østersjøens marine miljø ennå ikke var ratifisert av samtlige deltakerland. Nå har alle berørte nordiske land ratifisert avtalen. Dessverre har dette ikke skjedd for de øvrige Østersjöland. Utvalget vil enda en gang understreke betydningen av at denne konvensjonen snarest kan settes ut i praktisk handling. Utvalget vil derfor be Ministerrådet ta disse spørsmål opp igjen med de øvrige Østersjomakter som ennå ikke har ratifisert avtalen.

Når det gjelder det nordiske samarbeid for likestillingsspørsmål, befinner vi oss ennå i startfasen. Det fremgår av Ministerrådets beretning at utveksling av informasjoner og erfaringer utgjør hovedinnslaget i dette samarbeidet. Enkelte mindre samarbeidsprosjekt er dog blitt satt i gang. Ambisjonsnivået i samarbeidet innenfor denne sektor må økes betydelig for å komme på linje med øvrige sektorer. For å forsøke å bidra til en slik utvikling har sosial- og miljøutvalget ønsket å få i stand et møte med Ministerrådet for å diskutere konkrete tiltak innenfor rammen av likestillingsprogrammet. Med de gode erfaringer utvalget har hatt fra de møter som fant sted mellom Ministerrådet og utvalget når det gjelder arbeidsmarkedsprogrammet i 1975, sosial- og helsevernprogrammet i 1976 og det reviderte miljøvernprogrammet i 1977, tror jeg at det kan oppnås positive resultater ved et samarbeid mellom Ministerrådet og utvalget også på dette felt. De synspunkter som kommer fram i rådet i dag under behandlingen av det vi kan kalle rammeprogram for likestillingsspørsmål, vil også komme som direkte tilskudd til den debatt som skal føres mellom Ministerrådet og sosial- og miljøutvalget på et senere tidspunkt i dette år.

Dette var i korthet en sammenfatning av sosial- og miljøutvalgets synspunkter på de avsnitt i ministerrådsberetningen som omhandler sosialpolitikk, miljøvern- og likestillingsspørsmål.

Lillqvist: Herr president! Social- og miljøutskottets förman framförde i sitt anförande en rad av de synpunkter som utskottet har anlagt på ministerrådets berättelse. Jag har för min del av utskottet fått i uppdrag att presentera dess syn på de avsnitt i berättelsen som gäller samarbetet på arbetslivets område, dvs. frågor om arbetsmarknad och arbetsmiljö.

I fråga om arbetsmarknadssamarbetet är ju utgångspunkterna ganska klara, sedan samarbetsprogrammet för arbetsmarknadsområdet av år 1975 med tillhörande åtgärdsprogram fastställts. Nordiska rådet medverkade ju i tillkomsten av programmet och har formulerat sina synpunkter och önskemål på detta samarbete.

Det som nu är det viktigaste är att åtgärdsprogrammet förverkligas. Av ministerrådets berättelse framgår att detta är i full färd med att ske. Samarbetet synes ha bedrivits energiskt och den metod som man använt, nämligen att lägga ut förverkligandet av olika delprojekt till nationella myndigheter och institutioner, men med säkrad nordisk kontakthållning, synes ha lett till goda resultat. Första etappen av förverkligandet beräknas vara avslutad före utgången av 1978. I ministerrådets berättelse sägs att de olika projekten i denna första etapp av arbetsmarknadsprogrammets förverkligande naturligtvis i många fall leder till nya impulser, och förslag till ytterligare projekt. En revision och komplettering av åtgärdsförteckningen har därför inletts hösten 1977.

Ministerrådet skall också snart besluta om förverkligandet av den andra etappen av åtgärdsprogrammet. Den revision som pågår kommer naturligtvis att inverka på utformningen av detta beslut. Social- och miljøutskottet anser att det är viktigt att såväl Nordiska rådet som arbetsmarknadens parter ges tillfälle att medverka i utformningen av det fortsatta programarbetet, både när det gäller de nära förestående av-

göranden som jag nyss nämnde om, och på längre sikt. Detta har utskottet tagit upp som en punkt i sitt förslag till yttrande om C 1.

Social- och miljöutskottet tar i sitt betänkande upp en hel rad konkreta spörsmål inom arbetsmarknadspolitiken, där utskottet anser att speciella ansträngningar är nödvändiga från samarbetsorganens sida. Jag skall inte beröra dem alla, utan nöja mig med att nämna de två som har tagits upp i utskottets förslag till yttrande om ministerrådsberättelsen.

Den ena frågan är ungdomsarbetslösheten, som har fått ständigt ökad aktualitet i nästa alla nordiska länder. Frågan har ju både en arbetsmarknadspolitisk och en utbildningspolitisk aspekt. Den utbildningspolitiska aspekten är föremål för utredning av ministerrådet sedan Nordiska rådets kulturutskott för några år sedan tog upp saken i ett C 1-betänkande. Den arbetsmarknadspolitiska sidan, som jag berörde i ett anförande vid förra sessionen, har under året alltmer tilldragit sig uppmärksamhet både nationellt, nordiskt och internationellt. Social- och miljöutskottet anser att allt bör göras som kan göras också på nordiskt plan för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Utskottet anser att ministerrådet bör vidta intensifierade åtgärder på detta område, eventuellt genom att låta utarbeta ett särskilt handlingsprogram.

En annan sak som utskottet fäst avsevärd vikt vid är införandet av en nordisk databank för lediga platser. Nordiska rådet har önskat en utredning om denna sak. I årets berättelse sägs ingenting om vad som eventuellt har utträttats för att förverkliga en sådan utredning. I sitt förslag till yttrande säger utskottet därför att denna utredning bör slutföras under 1978.

Personligen vill jag begagna detta tillfälle till att uttrycka min tillfredsställelse över att det svensk-finländska avtalsprotokollet av år 1973 om kanalisering av den flyttande arbetskraften genom den offentliga arbetsförmedlingen under fjolåret har kompletterats så att överenskommelsen numera gäller också landstingen och kommunerna i Sverige — en väsentlig förbättring, eftersom just dessa arbetsgivare rekryterar bl. a. mycken hälso- och sjukvårdspersonal i Fin-

land.

Vid rådets förra session i Helsingfors stod arbetsmiljöfrågorna i förgrunden när det gällde social- och miljöutskottets arbetsområde, emedan rådet då kunde behandla ett ministerrådsförslag om handlingsprogram för detta samarbetsfält. Arbetsmiljöområdet är en relativt ny samarbetssektor för ministerrådet, men av C 1 framgår att ministerrådet prioriterar detta område högt. Social- och miljöutskottet delar denna uppfattning.

Då Nordiska rådet i fjol uppmanade ministerrådet att fastställa ett handlingsprogram för arbetsmiljöområdet, pekade man på åtta punkter som därvid borde beaktas. En del av dessa önskemål har tillgodosetts, bl. a. när det gäller förbättrad statistik över yrkessjukdomar och nordisk databank för arbetsmiljöforskning. Däremot har ministerrådet ställt sig avvisande till förslaget om att låta utarbeta en nordisk arbetsmiljökonvention. Social- och miljöutskottet som tidigare framlagt motiven för detta förslag, motiverar i årets betänkande ytterligare varför utskottet anser denna sak vara väsentlig. Utskottet har också en annan uppfattning än ministerrådet när det gäller formerna för arbetsmarknadsparternas och forskningsmiljöernas medverkan i arbetsmiljöforskningens utformning. Utskottet har föreslagit att ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning tillsätts, medan ministerrådet anser att ansvaret fortsatt skulle bäras av Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och att kontakterna till arbetsmarknadens parter och forskningsinstitutionerna skall upprätthållas på projektnivå. Även när det gäller tanken på en nordisk arbetsmiljöfond, som ingick i Nordiska rådets önskemål, har ministerrådet intagit en avvisande hållning.

Sammanfattningsvis säger social- och miljöutskottet i sitt förslag till yttrande om arbetsmiljöavsnittet i ministerrådsberättelsen, att arbetet med att förverkliga det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet bör vidareföras, men på en högre ambitionsnivå.

Herr president! Jag föreslår att social- och miljöutskottets förslag till yttrande godkännes av rådet.

Statsråd **Arne Nilsen**: Hr. president! I dette innlegget vil eg konsentrere meg om spørsmål som går på arbeidsmarknadspolitik og sysselsetting. Dertil vil eg kome litt inn på arbeidsmiljøspørsmålet.

Vi opplever i dag store regionale skilnader i sysselsettingsbiletet i Norden. Statsminister Sorsa opplyste her i Nordisk Råd for nokre dagar sidan at Finland har ei arbeidsløse på heile 9 pst. Dette er seks gonger meir enn i Noreg. I eit nøtteskal viser dette den store utfordring vi står framfor innan det nordiske felleskapet. Skulle dei finske tilhøva overførast på vårt land, ville vi i Noreg hatt ca. 130 000 arbeidsledige.

I skuggen av den internasjonale økonomiske krise står såleis trygging av den fulle sysselsettinga som den viktigaste og mest krevjande politiske oppgåva. I vårt land har vi prøvt å møte denne situasjonen gjennom det vi meiner har vore ein effektiv motkonjunkturpolitikk. Vi har greidd å halde arbeidsløysa på eit svært lågt nivå i forhold til mange andre industriland. Vi har valt denne lina ut frå den overordna politiske målsettinga om full sysselsetting.

Men vi veit alle at etter kvart er føresetnadene for denne politikken blitt endra. Ei omlegging har synt seg nødvendig, fordi vi i aukande grad står framfor eit strukturproblem.

Dette får følgjer for sysselsettingspolitikken og dei virkemiddel vi skal bruke. Vi må sjå i augo at vi ikkje lenger med støttetiltak av ymse slag kan hjelpe alle bedrifter å halde fram. Somme vil måtte innskrenke, leggje ned eller omstille seg til annan produksjon. Både i Noreg og i Norden elles skulle vi ha eit godt utgangspunkt til å ta fatt på den utfordring som ligg i å takle dei strukturproblem vi ser i kjølvatnet til det moderne industrisamfunnet.

Eit sers viktig mål i denne samanheng — slik vi ser det frå norsk side — er å styre dei nødvendige endringane lengst mogleg. Vi må skape tryggleik også i omstillingane. Det er inga lett oppgåve. Eg trur dei siste års motkonjunkturpolitikk, mellom anna ei rekkje av dei bedriftsretta tiltaka, framleis kan nyttats, og no som eit aktivt ledd i ei omlegging. Samstundes trur eg vi i større monn enn før må nytte oss av det eg vil kalle tradisjonelle arbeidsmarknadspolitiske

virkemiddel, t. d. arbeidsformidling i vanleg tyding av ordet.

Eg trur det er dobbelt viktig at vi i dag, i ein situasjon med trugande aukande arbeidsløse, held fast på samarbeidet. Vi må spele saman så vi ikkje freistar å løyse problema med å "eksportere" dei frå eitt land til eit anna. Særleg viktig er det at vi står samla utetter for å påvirke politikken i andre land gjennom dei internasjonale samarbeidsorgana.

Vi kan sjølsagt ikkje lukka augo for at den sams arbeidsmarknaden også kan føre med seg visse problem. Eg trur likevel ikkje dei er større enn at vi kan mestre dei. Eit døme på det er den særskilte avtalen om formidlingssamarbeid mellom Finland og Sverige. For tida pågår det òg direkte drøftingar på embetsmannsplanet mellom Noreg og Finland for å finne fram til ei ordning som kan sikre at den sams arbeidsmarknaden virkar til størst mogleg bate for dei to landa.

Ved utgangen av 1978 er første fasen i gjennomføringa av det nordiske handlingsprogrammet for arbeidsmarknadspolitikken frå november 1975 ferdig.

Nordisk arbeidsmarknadsutvalg har alt sett ned ei arbeidsgruppe som førebur neste etappe i gjennomføringa av handlingsprogrammet. Arbeidet er nett starta, og det er såleis for tidleg å seie noko om innhaldet i programmet. Det vil bli drøfta på breitt plan. Eg er kjent med at arbeidsgruppa skal ha eit møte i København i nær framtid. Partane i arbeidslivet vil då bli trekte med. Arbeidsmarknadsministrane skal etter planen ha det opp på møte i mai i år. Nordisk Råd vil få høve til å drøfte dette på neste sesjon.

Spørsmål i samband med entrepriser og utleigeverksemd er eit anna felt der det har vore visse vanskar. Som kjent er det no innan ramma av det nordiske arbeidsmarknadssamarbeidet sett ned eit utval som skal utarbeide framlegg til sams føresegnar for slik verksemd i Norden så langt dette er mogleg. Innstillinga er venta no på vårparten.

Eg er kjent med at ei prosjektgruppe vil gjere framlegg om fleire nye tiltak, og eg vonar at desse kan vere med å setje oss betre i stand til å få kontroll med verksemda

til leigefirma. Det er likevel grunn til å streke under at tiltak frå styresmaktene si side ikkje vil vere effektive utan at vi har eit tillitsfullt samarbeid med partane i arbeidslivet. Desse spelar her ein særskild viktig rolle. Dei har eit medansvar for å hindre misbruk og halde oppe respekten for lov og rett.

Tiltak retta mot den akutte faren for nedlegging av bedrifter og å motvirke arbeidsløse må sjølvstgå stå sentralt i sysselsettingspolitikken i dag. Likevel må vi ikkje gløyme det utvida målet som vel alle dei nordiske landa har sett seg: *Arbeid for alle*. Eg er redd for at vi må sette ned takten noko fram mot realisering av dette målet. Men vi må ikkje kome dit at vi spør om vi framleis skal arbeide for eit slikt mål. Spørsmålet må vera *korleis* vi kan prøve å nå det i ei endra økonomisk stode.

Dette kom då òg klart fram på møtet mellom dei nordiske arbeidsmarknadsministrane sist haust då dei drøfta arbeidsløysa blant ungdom. Som kjent gav dette møtet mellom anna som resultat at dei nordiske landa sto fram som ei blokk på høgnivåkonferansen om ungdomsarbeidsløysa som OECD heldt i desember i fjor. Vi freista å få gjennomslag for ein politikk der samfunnet skal gi all ungdom garanti for arbeid eller opplæring. Noreg har på si side i meldinga om sysselsettingspolitikken som Regjeringa la fram i fjor, sett opp eit program for å setta ein slik garanti ut i livet i løpet av dei komande fire åra.

Det grunnleggjande prinsippet er å få til likskap i den behandling samfunnet gir ungdom under utdanning og dei unge som går rett ut i arbeidslivet.

I arbeidet med ungdomstiltak har vi hatt nytte av den nordiske utgreiinga om ungdomsarbeidsløysa. Denne utgreiinga er no ført vidare gjennom ei utgreiing om førebuaende tiltak i skoleverket.

Høveleg arbeidstid og gode miljøvilkår elles utgjer viktige faktorar for både menneskeleg trivsel og for produktivitet på den einsskildre arbeidsplassen. Ettersom arbeidstida også er ein del av dei generelle vilkåra på arbeidsmarknaden, vil eg seie meg glad for tilrådinga om å ta opp spørsmålet om ein ny konvensjon om arbeidstida gjennom den internasjonale arbeidsorganisasjonen —

I.L.O.

Vi kan vel no seie at vi har nådd eit nivå når det gjeld arbeidstid, der ei ny generell nedkorting av arbeidsveka truleg har liten verknad ut frå reine vernesynspunkt. Det vil likevel vere nyttig å få ein gjennomgripande diskusjon om retningslinene for framtidige reformer når det gjeld arbeidstida.

Eg er samd i at ein ny konvensjon må ta utgangspunkt i kravet om fleksibilitet mellom inntektsgjevande arbeid, omsorgsarbeid i heimen, utdanning og fritid. Nye arbeidstidsreduksjonar må sjåast i samheng med kravet om at menn skal utføre større del av omsorgsarbeidet heime. Eg trur det er grunn til å understreke dette perspektivet i lys av det aukande kravet om større likestilling mellom kjønna.

Det er vidare viktig at berre eit internasjonalt samarbeid omkring arbeidstidsspørsmålet vil kunne gi løysingar på somme av problema kring arbeidsløysa i ei rekkje land. Om eit land åleine skulle korte ned arbeidstida for å auke sysselsettinga, vil konkurranseevna lett bli svekka av dei auka kostnadene. Det er derfor viktig at nye nedkortingar av arbeidstida skjer gjennom eit breitt internasjonalt samarbeid.

Når det gjeld arbeidsmiljøspørsmål, har det vore samarbeid i Norden i fleire år. I Danmark, Finland, Sverige og Noreg har det kome nye lover på dette området, på Island er lovarbeidet sett i gang. Under utarbeidinga av desse lovene har det skjedd ei viss harmonisering av dei nordiske reglane. Det har også vore samarbeid på eit meir praktisk plan i arbeidet med eins forskrifter.

På forrige sesjon behandla Nordisk Råd eit framlegg til handlingsprogram for arbeidsmiljøspørsmål. Det som no har skjedd — og som eg må seie meg svært nøgd med — er at handlingsprogrammet er vedteke. Dermed har vi kome over i ein meir konkret fase i samarbeidet om arbeidsmiljøsaaker.

Eg ser det som viktig at det er så like reglar som mogleg i Norden av omsyn til arbeidstakarane. Vi veit at det flytter ein god del landa mellom. Med eins reglar vil dei problema arbeidstakarane møter på arbeidsplassane, oftast vere dei same, og ikkje

noko land vil ha konkurranseføremoner av ei meir liberal arbeidsmiljøavgjeving. Ei harmonisering av reglane vil også styrkje handlekrafta til dei nordiske landa i internasjonal samanheng.

Når det gjeld arbeidsmiljøforskning, meiner eg det er viktig at både nasjonal og fellesnordisk forskning blir gjort mest mogleg tilgjengeleg, slik at forskingsresultata lett kan omsettast til praktiske forbetringar i arbeidsmiljøet. Oppretting av ein nordisk databank for arbeidsmiljøforskning står sentralt i dette arbeidet.

La meg til slutt få seie at det er gledeleg å kunne slå fast at arbeidsmiljøspørsmåla no er mellom dei høgast prioriterte samarbeidsområde innan verksemda til Nordisk Ministerråd.

Dette viser at Nordisk Råd kan vere på høgd med tida ved å ta fatt på aktuelle og samfunnspolitiske viktige spørsmål som går direkte på den einskilde borgar i hans nordiske kvardag.

På den andre sida er det klart at den praktiske gjennomføring av hovudprinsippa i arbeidsmiljølovene — eg tenkjer her ikkje minst på den norske — til kvar tid må tilpassast den aktuelle økonomiske stoda for ulike bransjar og bedrifter.

Tempoet i gjennomføringa av slike ønskjelege standardforbetringar må med andre ord skje innafør den økonomiske bereevne og i lys av den kostnadssituasjon vi har.

Men sjølv innafør slike rammer vil det etter mitt syn også i dagens meir vanskelege økonomiske situasjon vere rom for ei jamn og rimeleg forbetring av miljøside ved arbeidsplassane våre.

Savola Herra presidentti! On tyydytyksellä todettava se yhä voimakkaampi huomio, jota Pohjoismaissa kohdistetaan työterveyshuoltoon ja työhuoltoon. Pohjoismaat ovat kulkeneet kärjessä lapsi- ja äitiyskoulleisuuden vähentämisessä. Meillä on korkeasti kehittynyt nuorisoterveydenhuolto mutta työelämään siirtyvät ihmiset useimmiten katkaisevat siteensä järjestyneeseen terveyskontrollin usein vuosikymmeniksikin. Suomessa esimerkiksi 20:n ja 40:n ikävuoden välillä ihmisille tapahtuu jotain, joka aiheuttaa sen, että 40-vuotiaalla miehellä Suomessa on odotettavissa edessään Euroo-

pan lyhyimpiin kuuluva jäljellä oleva elinikä.

Työperäiset sairaudet ovat kohonneet tämän ajan keskeisimmäksi terveysongelmaksi, kansantaloudelliseksi ja sosiaalseksi ongelmaksi. Tämän hetken työelämässä on mukana työperäisten sairauksien invalidisoimia työntekijöitä, joiden työkyvyn ja ansiokyvyn säilyttämiseksi tarvitaan runsaasti erilaisia kuntoutuspalveluja. Työterveyspalvelujen keskeisenä tehtävänä on saattaa nuoret, vielä terveet työntekijät terveydenhoitokontrollin alaisiksi. Terveyden säilyttäminen työelämässä on hyvin laajamittainen haaste yhteiskunnalle, ja juuri tässä mielessä pohjoismaisten voimavarojen yhdistäminen tutkimusyhteistyöksi on kauaskantoinen ja merkittävä asia.

Työterveyteen liittyvät hyvin luonnollisena toimenpiteet, joilla edistetään työympäristön pitämistä terveydelle vaarattomana. Työterveyshuolto on luonnollinen osa kansanterveystyötä eikä sitä ole syytä siitä erityisesti irroittaa. Käsitksemme mukaan työterveyspalvelut kuuluvat myös omaa työtään tekeville ja yrittäjille. Suomessa tämä asia onkin otettu mukaan tulevaan työterveyslainsäädäntöön. Tässä asiassa on nähtävä työelämän tasa-arvokysymys, josta asiasta näissäkin istunnoissa vielä puhutaan.

Pohjoismaiden neuvosto on kiinnittänyt runsaasti huomiota kehitysvammaisuuden ongelmiin. Kuten jo mainitsin Pohjoismaat ovat päässeet erinomaisiin tuloksiin lapsi- ja äitiyskoulleisuuden vähentämisessä. Luonnollisena tähän liittyvänä pyrkimyksenä on jatkettava ponnisteluja pohjoismaisella tasolla myös kehitysvammaisuuden ehkäisemisessä ja vähentämisessä. Kehityshäiriöiden ehkäisytyö muodostaa niin laajan tutkimus- ja työkentän, että se edellyttää taloudellisten voimavarojen yhdistämistä. Odottava äiti elää nykyään kemiallisen maailman keskellä. Ravinnon lisäaineet, alkoholi, tupakka ja niiden liittyminen kehitysvammaisuuteen ovat vielä osin selvittämättömiä asioita. Esimerkkinä ympäristömyrkyistä voidaan mainita, että Suomessakin on todettu tupakoivien äitien maidossa runsaasti DDT-hyönteismyrkkyä. On aina oltava varuillaan uusien markkinoille tulevien lääkeainoiden suhteen. Lääkeaineet ja

kehitysvammaisuus kulkevat usein käsi kädessä ja pohjoismaisen seurantajärjestelmän kehittäminen on nähdäkseni välttämätön asia.

Vuodesta 1973 alkaen on Pohjoismaiden neuvoston toimesta käynnistetty Scandia-transplant-ohjelma. Pohjoismaiden munuaispankin toiminta on päässyt vähitellen hyvään vauhtiin ja se tarjoaa munuaissairaille aikaisempaa paremman mahdollisuuden saada sopiva vaihtomunuainen. Vuoden 1978 alusta on valmisteltu toiminnan rahoitusta uudelta pohjalta. Mutta on edelleenkin syytä tämän toiminnan vakiinnuttamiseksi valppaasti seurata uuden järjestelmän antamia kokemuksia. Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston on pidettävä edelleenkin Scandiatransplant-projekti kiinteässä neuvoston yhteistyöohjelmassa.

Herra presidentti! Haluan myös tässä yhteydessä puhua eräästä asiasta. Viime vuosinahan on urheiluelämään pesintynyt arveluttavia piirteitä lähinnä lääketieteellisessä mielessä. Anabolisilla steroideilla urheilijat ovat etsineet oikoteitä huipulle varsinkin voimalajeissa. Lääketieteessä anabolisilla steroideilla pyritään tehostouneeseen valkuaisaineiden hyväksikäyttöön ja niillä on erityistä merkitystä erilaisten näivetystilojen hoidossa. Anabolisia steroideja urheilijat käyttävät kehonsa rakentamiseen jopa satakertaisin annoksin lääketieteessä käytettävien annosten sijasta. Anabolisten steroidien lopullista vaikutusmekanismia solutasolla ei tunneta, mutta ne ovat erityisen vaarallisia kasvavalle elimistölle. Pohjolassakin ikäkausiturheilu on voimakkaassa nousussa ja vanhempien esimerkkiä seuraten vielä kasvuiässä olevat nuoret urheilijat ovat sortuneet käyttämään näitä hormoneja. IAAF on vuonna 1974 kielittänyt anabolisten steroidien käytön, mutta diagnostiikka edellyttää huippuun kehitettyä laboratoriotekniikkaa. Lisäksi osa käytettävistä hormoneista on vielä analyysitekniikan ulottumattomissa.

Pohjoismaiden on nähtävästi myös päättäväisesti käynnistettävä voimakas kampanja tätä urheiluelämän lääketieteellistä lieveilmiötä vastaan. Suomen Urheiluliitto on ottanut näihin hormoneihin kielteisen kannan ja tältä pohjalta voidaan pohjoismaista yhteistyötä jatkaa tämän asian hoitamiseksi. Olen tänään jättänyt asiaa koskevan jäsen-

aloitteen Pohjoismaiden neuvostolle.

Sairaanhoidon kustannukset ovat nousset kaikissa Pohjoismaissa huomattavasti. Kustannusten hillitsemiseksi olisi hyvä edelleen tehostaa yhteistyötä sairaalasuunnittelussa taloudellisten ja toimivien sairaalalaysiköiden aikaansaamiseksi. Erityisesti sairaaloiden käyttökustannukset ovat voimakkaasti nousset ja sairaaloiden suunnitteleminen sellaiseksi, että niissä käyttökustannukset voisivat alentua, on keskeinen tämän hetken lääkintähuollon investointiongelma.

Göteborgin terveydenhuoltokorkeakoulu antaa jatkokoulutusta sairaalahoidon johtaville virkamiehille, sairaanhoitajille, sairaalainsinööreille, suunnittelijoille jne. Sen ohjelmiin olisi syytä entistä enemmän ottaa sairaalasuunnitteluun liittyvä problematiikka. Göteborgin terveydenhuoltokorkeakoulu ei ota riittävästi ehkä huomioon kursseillaan kansallisia terveydenhuolto-ominaispiirteitä. Sen vuoksi onkin syytä käynnistää filiaalityyppinen adhockurssimuotoinen koulutus toiminta tarkoitukseen soveltuvissa muissaakin pohjoismaisissa yliopistoissa tai korkeakouluissa. On myös syytä kiinnittää huomiota siihen asiaan, että näissä yhteispohjoismaisissa erilaisissa korkeakouluissa ja oppilaitoksissa opettaja- ja professorivoimissa toteutetaan riittävän hyvin kansallisen jakautuma.

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Man måste med tillfredsställelse konstatera den allt större uppmärksamhet som fästs vid arbetshygien och arbetsvård i Norden. De nordiska länderna har stått i spetsen för minskningen av barn- och mödradödligheten. Vi har en högt utvecklad ungdomshälsovård, men människor som inträder i arbetslivet bryter ofta sina band till den organiserade hälsokontrollen för flera årtionden. Till exempel händer det mellan de 20:e och 40:e levnadsåren för människor i Finland någonting som medför, att en 40-årig man i Finland kan räkna med en återstående livstid som hör till de kortaste i Europa.

Arbetsbetingade sjukdomar har blivit det mest centrala problemet i dag, ett nationalekonomiskt och socialt problem. I dagens arbetsliv finns arbetstagare som invalidiserats på grund av arbetsbetingade sjukdomar.

För att bevara deras arbets- och förvärvsförmåga behövs det flera olika rehabiliteringstjänster. Arbetshälsoservicens centrala uppgifter är att få unga, ännu friska arbetstagare under arbetshälsokontroll. Bevarandet av hälsan i arbetslivet är en mycket omfattande utmaning för samhället och just i denna mening är samordningen av de nordiska resurserna till ett forskningssamarbete en viktiga och betydande sak.

Till arbetshygien ansluter sig som naturliga inslag åtgärder, som håller arbetsmiljön ofarlig för hälsan. Arbetshygien är en naturlig del av folkhälsovården och det är inte skäl att lösgöra den till ett separat system. Enligt vår uppfattning angår arbetshälsotjänster även dem som utför eget arbete och företagare. I Finland har detta tagits med i arbetshälsolagstiftningen. I denna sak måste man se en jämställdhetsförmåga i arbetslivet, som också diskuteras ännu vid denna session.

Nordiska rådet har fäst mycket uppmärksamhet vid de utvecklingsstördas problem. Såsom jag redan nämnde har de nordiska länderna nått utmärkta resultat i minskningen av barna- och mödradödligheten. Som en naturlig del här måste man fortsätta ansträngningarna på nordisk nivå även för att förebygga och minska utvecklingsstörningar. Förebyggandet av utvecklingsstörningar bildar ett så omfattande forsknings- och arbetsfält, att det förutsätter samordning av nordiska ekonomiska resurser. En havande kvinna lever i dag mitt i en kemisk värld. Tilläggsämnen i näringen, alkohol, tobak och deras anslutning till utvecklingsstörningar är ännu delvis outredda saker. Som ett exempel på miljögifter kan nämnas, att man även i Finland påträffat insektsgiftet DDT i rökande mammors mjölk. Man måste alltid taga sig i akt för nya läkemedel som kommer ut på marknaden. Läkemedel och utvecklingsstörningar går ofta hand i hand och ett utvecklande av det nordiska uppföljningssystemet är enligt min mening nödvändigt.

Sedan år 1973 har man på Nordiska rådets initiativ igångsatt ett Scandiatransplant-program. Den nordiska njurbankens verksamhet har småningom kommit i god fart och den erbjuder njursjuka en bättre möjlighet än tidigare att få en lämplig

njure. Sedan början av år 1978 har verksamhetens finansiering förberetts på ny basis. Men det är fortfarande, för att stabilisera denna verksamhet, skäl att vaksamt följa med erfarenheterna av det nya systemet. Nordiska rådet och ministerrådet bör fortfarande hålla Scandiatransplant-projektet i rådets fasta samarbetsprogram.

Herr president! Jag vill också i detta sammanhang tala om en särskild sak. Under de senaste åren har idrottslivet förekommit betänkliga drag närmast i medicinsk mening. Med hjälp av anabola steroider har idrottsmän försökt hitta en genväg till toppen, i synnerhet inom grenar som kräver stora kroppskrafter. Inom medicinen försöker man med anabola steroider effektivisera utnyttjandet av proteiner och de är av betydelse i synnerhet i vården av olika tvinsoter. Idrottsmännen använder anabola steroider för "body building", till och med hundrafaldiga doser mot vad man använder inom medicinen. Den slutliga påverkningsmekanismen av anabola steroider känner man inte till men de är särskilt farliga för den växande organismen. Också i Norden är idrotten för yngre åldersgrupper i stigande och efter de äldres exempel har de idrottsmän som ännu håller på att växa förfallit till att använda anabola steroider. IAAF har år 1974 förbjudit användningen av anabola steroider, men diagnostiken förutsätter utomordentligt väl utvecklad laboratorieteknik. Dessutom når analystekniken inte en del av tillbudsstående steroider.

De nordiska länderna måste uppenbarligen tillsammans beslutsamt igångsätta en intensiv kampanj mot denna medicinska biföreteelse i idrottslivet. Finlands idrottsförbund har intagit en absolut negativ ställning till dessa hormoner och på denna basis kan nordiskt samarbete för denna sak fortsätta. Jag har idag lämnat ett medlemsförslag i ärendet till Nordiska rådet.

Kostnaderna för sjukvården har stigit i alla nordiska länder. För att stävja kostnaderna vore det bra att fortfarande effektiva samarbetet i sjukhusplaneringen för att åstadkomma ekonomiska och fungerande sjukhusenheter. I synnerhet har sjukhusens driftskostnader stigit kraftigt, och att få till stånd en sådan sjukhusplanering att sjukhusens driftskostnader kunde sänkas, är ett

centralt investeringsproblem i medicinalvården för tillfället.

Göteborgs hälsovårdshögskola ger vidareutbildning för sjukhusadministrationens ledande tjänstemän, sjukvårdare, sjukhusingenjörer, planerare osv. I dess program borde också ingå sjukhusplaneringsproblematiken. Göteborgs sjukvårdshögskola har inte i sina kurser tillräckligt uppmärksammat de nationella karakteristiska hälsovårdsdragen. Därför är det också skäl att igångsätta utbildningsverksamhet på filialbasis och i ad hoc-form också vid andra för ändamålet lämpliga nordiska universitet eller högskolor. Det är också skäl att fortfarande fästa uppmärksamhet vid, att en tillräcklig nationell fördelning genomförs bland Göteborgs lärar- och professorspersonal.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Kjell-Olof Feldt återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För social- och miljöutskottets förslag till yttrande röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Ro-

manus, Petter Savola, Jón Skaftason, Karl Skytte, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Erkki Tuomioja, Sigríð Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

René Brusvang, Eric Carlsson, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Ilkka Kanerva, Magnús Kjartansson, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Poul Schlüter, Reulf Steen, Liv Stubberud, Mirjam Tuominen, Lars Werner, Henrik Westerlund, och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 54 röster mot 2.

Utskottets förslag, p. 2, bifölles.

6

B 23/s: Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt

2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Det foreliggende ministerrådsforslag om handlingsprogram for nordisk samarbejde i ligestil-

lingsspørgsmål er blevet til efter ønske fra Nordisk Råd, som på sin 25. session sidste år efter forslag fra social- og miljøudvalget udtalte, at tiden nu var inde til at udarbejde et sådant handlingsprogram.

Debatten om ligestilling har accelereret overalt i verden gennem de senere år, ikke mindst foranlediget af FN-kvindeåret i 1975 og verdenskonferencen samme år, hvor der blev vedtaget en aktionsplan til fremme af ligestillingen.

Allerede på sessionen for fem år siden her i Oslo var kvindernes ligestilling med mændene et af emnerne i generaldebatten. Det blev fastslået — af hr. Olof Palme — at kvindernes frigørelse ikke blot er kvindernes sag, men hele samfundets, og at det er politikernes opgave ikke blot at støtte kvinderne i deres bestræbelser på ligestilling, men fremfor alt at lede og samordne det arbejde for kvindernes ligestilling, som må finde sted på alle områder af samfundslivet.

Debatten om kvindernes frigørelse og stilling, som er ført i alle vore nordiske lande, har givet anledning til, at en række konkrete foranstaltninger til regulering af forholdene efterhånden er vokset frem. I alle landene er der ligestillingsdelegationer eller ligestillingsråd, der har til opgave at vejlede regeringerne i spørgsmål, der kan have indflydelse på ligestillingen.

Et nordisk samarbejde på dette felt har længe fundet sted, specielt i form af fællesnordiske udredninger og konferencer og til udbygning og koordinering af samarbejdet har der siden 1974 virket en særlig kontaktgruppe, som er et samarbejdsorgan placeret under samarbejdsministrenes stedfortræderkomité.

Gennem årene har Nordisk Råd vist ligestillingsproblemerne betydelig opmærksomhed. En rådskonference har været holdt om forsørgerbegrebet, flere medlemsforslag er behandlet, rekommandationer og udtalelser er afgivet, og en historisk udstilling om kvinden i Norden er fremstillet af rådet og vist i de nordiske og andre lande i 1976.

Ligestillingen er et af de samarbejdsområder, der senest er taget op i nordisk regie. Det befinder sig således endnu i en indledende fase. Ikke desto mindre — eller måske snarere netop derfor — har vi i social- og miljøudvalget fundet, at der var be-

hov for et samlende program, der klart kunne angive formålet, indholdet, arbejdsfelterne og virkemidlerne i det samarbejde, der skal udvikle sig i de kommende år for fuldt ud at gennemføre ligestillingen mellem kønnene i familieliv såvel som samfundsliv. Vi er derfor ministerrådet taknemmelige for, at man har udarbejdet et handlingsprogram for samarbejdet på dette vigtige område.

Der er næppe tvivl om, at mange uden for Norden betragter de nordiske lande som det sted i hele verden, der er nået længst med hensyn til gennemførelse af fuld ligestilling. Der er det rigtige heri, at vi i vidt omfang har fået formel ligestilling mellem kvinder og mænd. Selv om man stadig kan finde områder med regler om formel særbehandling, kan man vel fastslå, at særbehandling af kvinder og mænd i høj grad er aftagende.

Men spørgsmålet er så, om den formelle ligestilling er blevet fulgt op af en reel ligestilling. Ser vi på forholdene på arbejdsmarkedet og i familierne, må vi nok erkende, at dette ikke er tilfældet i store befolkningsgrupper. Vi har fået gennemført ligelønsprincippet, men det har endnu ikke været tilstrækkeligt til at hindre, at kvinderne gennemgående er placeret i de dårligst betalte erhverv. Kvinderne avancerer ikke i et omfang, der svarer til deres andel i den samlede arbejdsstyrke. Deltidsarbejde findes næsten udelukkende blandt kvinder. Kvinderne benytter sig ikke i samme grad som mændene af uddannelses- og efteruddannelsesstilbuddene, selv om de ofte er dårligere uddannede end mændene, og selv om kvindernes forståelse for betydningen af at være organiseret nu er stigende, er deres organisationsgrad dog stadig væsentlig lavere end mændenes.

Vi har altså stærke traditioner. Kvinder såvel som mænd vælger stadig fortrinsvis traditionelt kønsbestemte uddannelser og erhverv, og i familielivet er der stadig de fleste steder en traditionel fordeling af ansvar og opgaver, der ofte medfører, at mange kvinder har en dobbelt arbejdsbyrde. Også i det politiske liv er det traditionelt mændene, som dominerer for meget.

Der er således et stort behov for en forstærket indsats i ligestillingspolitikken,

og en øget forskning, informationsudveksling og projektvirksomhed mellem de nordiske lande er påkrævet.

Et handlingsprogram som det foreliggende vil kunne skabe muligheder for at styre ministerrådets virksomhed på området. Vi har bemærket, at styringsgruppen ikke som på så mange andre områder er en embedsmandskomité med direkte reference til de ansvarlige ministre — i dette tilfælde ministre med ligestillingssspørgsmålene under deres ansvarsområde. Men, hr. præsident, vi håber, at denne konstruktion ikke skal opfattes, som om man prioriterer dette samarbejdsområde lavere end andre vigtige samarbejdsområder.

Handlingsprogrammet har hos udvalgets medlemmer vakt forventninger om en række konkrete foranstaltninger fra ministerrådets side, og vi ville gerne have haft lejlighed til at drøfte programmets enkelte dele med de ansvarlige ministre — som tilfældet har været i forbindelse med behandling af andre handlingsprogrammer.

Dette har desværre ikke været muligt, men vi kan nu glæde os over, at det efterfølgende vil være muligt, idet social- og miljøudvalget er inviteret til et fællesmøde med ministerrådet for at gennemdrøfte, på hvilke punkter man vil være i stand til at opfylde handlingsprogrammets målsætning. Og i denne forbindelse kommer man vel ikke uden om at drøfte vel nok et af de mest omdiskuterede spørgsmål, hvorvidt det i en overgangsperiode vil være rigtigt med en diskriminering med modsat fortegn, en speciel diskriminering til fordel for kvinderne for på denne måde i en overgangsperiode at fremme ligestillingen på en række områder. Det er i al fald et af de mest kontroversielle spørgsmål, der må indgå i en sådan drøftelse.

Jeg skal derfor tillade mig under henvisning til udvalgets betænkning på udvalgets vegne at anbefale samlingen at vedtage følgende rekommandation i anledning af ministerrådsforslag B 23/3:

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at fastsætte et handlingsprogram for nordisk samarbejde i ligestillingssspørgsmål i overensstemmelse med det fremlagte ministerrådsforslag, samt

2. efter samråd med Nordisk Råds social- og miljøudvalg at lade udarbejde en fortegnelse over de konkrete foranstaltninger, som handlingsprogrammet foranlediger.”

Statsråd **Kirsten Myklevoll**: Hr. præsident! Nordisk Råd gav i sin betænkning til Ministerrådets beretning om virksomheten på ligestillingsområdet i 1976 uttrykk for at tiden nå var inne til å utarbeide et handlingsprogram på dette området. Nordisk ministerråd deler denne oppfatning, og har utarbeidet et forslag til program i den hensikt å skape en ramme om samarbeidet og grunnlag for en tilfredsstillende styring av arbeidet på dette området under Ministerrådet.

Full likestilling, det vil si like muligheter og lik status for kvinner og menn i utdanning, arbeidsliv og familieliv, organisasjonsliv og samfunnsnivå for övrig, er en målsetting som vel er allment akseptert i våre land. Det er imidlertid ennå et stykke igjen för målet er nådd, og det er med varierende innsats hver enkelt av oss — kvinner som menn — i de nordiske land bidrar til at målsettingen skal oppfylles. Det er fremdeles en rekke praktiske og kanskje först og fremst holdningsmessige hindringer i veien.

En rekke forskjellige grupper og organisasjoner arbeider på forskjellige måter for å fremme likestilling i våre samfunn og gjør et verdifullt arbeid. Regjeringsmyndighetene i Norden har også opprettet egne organer til å ta seg av spesifikke ligestillings-spørsmål, samtidig som ligestillingsprinsippet gjelder i alle offentlige organer og all offentlig virksomhet. Det er denne offentlige delen av ligestillingsarbeidet som samarbeidet under Ministerrådet gjelder, og det er denne virksomheten ligestillingsprogrammet angår. Det offentlige har, som det også står i programforslaget, et ansvar som lovgiver, som administrasjon og som opinionspåvirker og også som landenes störste arbeidsgiver.

Målsettingen for det nordiske samarbeidet under Ministerrådet må være å effektivisere og berike denne virksomheten foruten å gjennomføre full likestilling i Ministerrådets egne organer og virksomhet. Jeg finner det riktig i denne forbindelse å peke på den klare dominans av menn som vi hit-

til har hatt i Ministerrådets egne organer. Det er et bevis på at oppslutning om likestilling som et bærende prinsipp ikke av seg selv sikrer gjennomføringen av prinsippet. Det må derfor være viktig å gjennomføre likestilling innenfor våre egne rekker.

Et problem man står overfor når man skal utarbeide et samarbeidsprogram, er den form programmet skal ha. Ministerrådet har funnet det lite hensiktsmessig å ta inn en rekke detaljtiltak i programmet og således binde utviklingen på et overordnet nivå for flere år framover. På denne bakgrunn har programforslaget fått form av et rammeprogram, med begreper, målsettinger, hovedprinsipper og retningslinjer for samarbeidet, samt angivelse av de viktigste innsatsområdene. Programforslaget omhandler likestillingen innen arbeidslivet, familien og sosialpolitikken, politisk og samfunnsmessig virksomhet og ikke minst utdanning og opplæring.

Innen disse områder vil flere virkemidler være aktuelle. Jeg nevner holdningspåvirkning, lovgivning, dokumentasjon, forskning, utvikling og koordinering av de nordiske lands innsats og holdninger i internasjonale fora.

Jeg konstaterer med glede at Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg i sin uttalelse om det fremlagte forslag til program slutter seg til den form programmet har fått, og også til de målsettinger og hovedområder som er angitt. I uttalelsen sier utvalget samtidig at programmet skaper visse forventninger til måten programmet blir fulgt opp på i praksis. Jeg skal derfor knytte noen ord til den mer konkrete virksomheten på dette området.

Som det går fram av det jeg tidligere har sagt, er forslaget et program for det nordiske samarbeidet og altså ikke et program for de nordiske lands samlede virksomhet på likestillingsområdet, heller ikke de nordiske regjeringers totale virksomhet innen likestillingsarbeidet. Ministerrådet legger vekt på at man på nordisk plan finner fram til de problemer som best kan løses nettopp gjennom nordisk samarbeid, og som kan utløse konkrete tiltak utarbeidet i fellesskap. Men vi må erkjenne at betydningsfulle tiltak nasjonalt ikke alltid er relevante i nordisk sammenheng. Jeg antar at det hersker

enighet mellom Ministerrådet og Nordisk Råd om et slikt utgangspunkt.

De enkelte samarbeidstiltak som skal oppfylle programmets intensjoner, vil framgå av den tiltaksfortegnelse som skal føres på grunnlag av programmet. Denne fortegnelsen skal kunne ajourføres jevnlig, og det er en selvfølge at så vel parlamentarikersiden i Nordisk Råd som arbeidsmarkedets parter får mulighet til å medvirke i planleggingen av prosjektvirksomheten. Et møte er allerede avtalt mellom rådets sosial- og miljøutvalg og samarbeidsministrene i slutten av mai i år for å drøfte gjennomføringen av programmet.

Samtidig med at Ministerrådet ønsker å intensivere det spesifikke likestillingsarbeidet, legger man vekt på at likestillingen ikke behandles som noe isolert område, men integreres i samarbeidet på de øvrige samfunnsområder. En del prosjektvirksomhet med klare likestillingsaspekter vil man finne igjen, ikke som likestillingsprosjekter, men f. eks. som arbeidsmarkedsprosjekter eller sosialpolitiske prosjekter. Dette er jo også i pakt med målsettingen om full likestilling på alle samfunnsområder.

Det er også viktig å se arbeidet i offentlig regi i sammenheng med den virksomhet som bl. a. foregår innen de nordiske lands kvinnesaksorganisasjoner. Disse har lagt et solid grunnlag for det arbeidet som nå foregår i offentlig regi, samtidig som organisasjonene spiller rollen som samfunnets våkne samvittighet på dette område ved å rette søkelyset på felter som er blitt forsømt, eller som kommer skjært ut gjennom den generelle samfunnsutviklingen. Jeg vil i den forbindelse vise til en rapport fra De nordiske kvinnesaksforeningers samorganisasjon over emnet "Arbetsmarknad på like vilkår" som ble overrakt meg på vegne av Ministerrådet i dag.

Vi trenger å forene alle gode krefter i arbeidet for å bedre kvinnenens kår og for å fremme likestilling. Det offentlige, arbeidslivets organisasjoner, kvinnesaksorganisasjonene og det enkelte individ — mann og kvinne — må med i dette samspillet. Demokratiet kan vanskelig bli fullkomment, men vi kan nå enda et skritt på denne vei ved å gi også kvinnene muligheter til å bruke sine borgerrettigheter fullt ut.

Det er også slike hensyn som står bak det handlingsprogrammet for likestilling som Ministerrådet har foreslått. Ved å gjennomføre likestilling gir vi også demokratiet en bredere basis, og dette er to mål som det vel er full oppslutning om i denne sal. Det er da også viktig at de som her i generaldebatten har etterlyst konkrete tiltak til fremme av likestilling, nå kanaliserer sine idéer inn i det videre arbeid med å gi handlingsprogrammet et konkret innhold.

Det har vært rettet kritikk mot et av de virkemidlene som er foreslått i handlingsprogrammet for å rette opp de skjeve forhold som vi finner i kvinners muligheter på en rekke områder i samfunnet. Dette virkemidlet har vi omtalt som positiv forskjellsbehandling, dvs. å gi særfordeler til det svakest stilte kjønn i en overgangsperiode for å rette på et skjevt forhold. Vi mener det er et av de mange virkemidlene vi nå må sette inn dersom vi skal kunne få fortgang i likestillingsarbeidet.

Gabriel Romanus: Herr president! Den som kommer ny till Nordiska rådet har mycket att lära. Bland annat tycks vissa uttryck ha en speciell nordisk betydelse. Det dokument som vi nu behandlar benämns handlingsprogram. Normalt väntar man sig av ett handlingsprogram att det skall innehålla förslag till åtgärder. Så är det inte i detta fall, utan de förslagen skall komma i en särskild åtgärdsförteckning, som inte skall behandlas av den folkvalda församlingen, utan möjligen i ett gemensamt möte mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet.

Det som vi nu behandlar skulle man med vanligt språkbruk snarare kalla ett idéprogram eller målprogram. Det är knappast kontroversiellt i den allmänna form som det här har fått. Det vore naturligt att frågor om vilka åtgärder som konkret skall vidtas för att främja jämställdhet diskuterades i rådet, där de olika politiska grupperna och därmed också olika meningar är företrädna.

Ni sade, herr president, i ett inledande anförande i den allmänna debatten i lördags, att det finns risk att samarbetet för jämställdhet hamnar i kölvattnet efter det nationella arbetet i de nordiska länderna, i

stället för att vara pådrivande. Den risken är uppenbar.

Det tycks för dagen också vara så, att det internationella samarbetet i andra organ har kommit avsevärt längre än det nordiska på jämställdhetsområdet. Både Förenta Nationernas världsaktionsplan och ILO:s handlingsprogram innehåller mer av konkreta ställningstaganden och förpliktelser än det dokument som vi i dag inbjuds att antaga. Detsamma gäller vad man har uppnått inom det europeiska samarbetet, i vart fall inom den gemensamma marknaden.

Man märker ibland en viss tendens till nordisk självgodhet när det gäller sociala förhållanden och sociala reformer. En sådan antydning finns också i detta sammanhang. Det nordiska länderna sägs ha kommit långt på jämställdhetsområdet och vi bör samarbeta för att få bättre gehör för våra idéer i internationella organisationer.

Ett sådant fastare samarbete är säkert värdefullt när vi kommer utanför Norden. Men det finns också anledning, som jag redan har antytt, till en viss självkritik. Vi är erkänt framstående i Norden när det gäller progressiva idéer, men hur lyckas vi förverkliga dem?

Vi har haft goda förutsättningar att åstadkomma jämlikhet tack vare en expanderande arbetsmarknad. Vi har också kunnat notera höga siffror för kvinnornas förvärvsfrekvens. Till glädjeämnen för dagen hör, att denna tendens tycks kunna stå emot påfrestningarna av den utdragna ekonomiska lågkonjunkturen.

Men vi har anledning att fråga oss, för det första om vi har tagit till vara förmågan hos de kvinnor som sökt sig ut på arbetsmarknaden på ett riktigt sätt, och för det andra om vi har givit kvinnorna en chans att hävda sig och utvecklas genom att dela på ansvaret för henmet och barnen.

Svaret på båda frågorna är, som vi alla vet, nej. Vi har inte låtit samhället fullt ut få del av kvinnornas kapacitet. De flesta kvinnorna finns fortfarande i ett mindre antal yrken, med mindre kvalificerade uppgifter, mindre inflytande, lägre status och naturligtvis lägre lön.

Kvinnorna har vid sitt utträde på arbetsmarknaden fått ta på sig en dubbel arbetsbörda, som har gjort att många i dag ifråga-

sätter jämlikhetens värde och säger att på de här villkoren, på männens villkor, vill de inte vara med.

Vi behöver alltså åtgärder som bryter den föräldrade uppdelningen av arbetsmarknaden i en manlig och en kvinnlig del. Vi behöver också en sådan anpassning av arbetslivet till familjelivets krav, att det blir möjligt för både män och kvinnor att förena yrkesarbete och en aktiv insats som förälder. Vi behöver dessutom tillräckligt med platser i samhällets barnomsorg, så att alla barn till förvärvsarbetande och studerande föräldrar kan få en god omvårdnad.

Dessa mål antyds i dagens dokument, men ingen närmare diskussion förs om hur de skall kunna uppnås.

De kritiska synpunkter som jag har anfört bör inte tolkas så, att jag skulle anse att ett nordiskt samarbete om jämställdhet mellan kvinnor och män skulle vara obehövt eller ointressant. Tvärtom — ett sådant samarbete kan tillföra det nationella arbetet på jämställdhet betydande värden.

Jag kan som exempel peka på ett område som nu är aktuellt i flera länder. Jag tänker på frågan om att använda lagstiftning som instrument för att främja jämlikheten, i första hand på arbetsmarknaden.

Island har ju som första nordiskt land antagit en jämställdhetslag. I Norge och Danmark har regeringarna lagt fram för stortinget och folketinget förslag till sådana lagar, som nu är under behandling och kan bli antagna under våren, om det vill sig väl.

Det är uppenbart för mig att i vart fall Sverige skulle ha mycket att vinna på ett närmare samarbete inom lagstiftningens område. Jag vill ansluta mig till den tanke som den norska förbruknings- och administrationsministern framförde här, att det också måste finnas utrymme för positiva, aktiva åtgärder för att främja det eftersatta könet.

Andra exempel skulle kunna ges där samarbete kan vara till fördel kanske också för andra länder än Sverige.

När Nordiska rådet nu tar upp jämställdhetsfrågorna i ett handlingsprogram, skapar det — som utskottet påpekar — förväntningar om konkreta åtgärder. Om vi skulle gå ut till de många kvinnoföreningar och andra som arbetar för jämlikhet mellan kvinnor och män i våra länder, och berätta att det här betänkandet är Nordiska rådets program för jämställdhet, skulle reaktionen bli förvåning och besvikelse.

Jag vill därför stryka under vad utskottet säger: en åtgärdsförteckning är nödvändig, och ekonomiska och personella resurser måste ställas till förfogande vid genomförande av programmets intentioner — annars blir programförslaget utan mening.

Jag har i dag inget yrkande. Det blir anledning att återkomma när ministerrådet redovisar sina åtgärder med anledning av programmet.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.30.

Protokoll

7:e mötet

Tisdagen den 21 februari 1978 kl. 14.00

Presidenter: Trygve Bratteli (1, 8—21) och Nathalie Lind (1—7)

Dagordning

1. B 23/s: Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (fortsatt behandling)

2. B 25/s: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

3. A 500/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention

4. D 1978/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

5. A 505/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarandet av ozonskiktet

6. A 511/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer

7. A 493/s: Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

8. A 498/s: Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen

9. A 501/s: Medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden

10. A 508/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp

11. A 516/s: Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

12. D 1978/9/1967/s: Meddelande om re-

kommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

13. D 1978/8/1968/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän

14. D 1978/10/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

15. D 1978/16/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

16. D 1978/23/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållande i Finland och Sverige

17. D 1978/1/1970/s: Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

18. D 1978/5/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept

19. D 1978/1/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarebegreppets utformning

20. D 1978/9/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer

21. D 1978/7/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter

1

B 23 s: Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (fortsatt behandling)

Benkow: Det foreliggende produkt om likestilling er ikke et handlingsprogram, men et skriftlig uttrykk for sympati, godvilje og totalt fravær av konkrete virkemidler. Det er ikke etiketten, men flaskens innhold det kommer an på. Nå er jo ikke dette noe nytt verken i Nordisk Råd eller i de nasjonale parlamenter, men det gjør egentlig ikke saken bedre. Det denne debatt forhåpentligvis kan bidra til, er å gi anvisninger på hva et handlingsprogram bør inneholde, og hvordan det kan komme i stand. Forholdene skulle ligge godt til rette i Norden for felles fremstøt. Ikke bare har vi en betydelig felles politisk demokratisk tradisjon, vi har også i det alt vesentlige det samme menneskesyn. Derfor vil holdningsskapende tiltak ha store muligheter for å virke på samme gode måte i alle de nordiske land.

Det første som bør gjøres, er å kartlegge hvilke tiltak som allerede er satt i verk i de forskjellige land, og hvilke organer som skal fremme likestillingsbestrebelsene. Dernest tror jeg at vi må vie den nasjonale lovgivning stor oppmerksomhet. Mange av de fremstøt som er gjort i ett land kan med hell overføres til de andre. Det vil med andre ord ha en betydelig egenverdi å foreta en kartlegging av hva som faktisk er gjennomført, og hva som er under planlegging.

Jeg personlig hører med til dem som mener det er riktig og nødvendig å få en lov om likestilling mellom kjønnene. Nå er det jo slik at de nordiske land alle sammen er tuftet på rettsstatens prinsipper. Derfor vil gjeldende lov på sikt vise seg å være den sterkeste holdningsskapende faktor som tenkes kan. Gjeldende lov bidrar til å forme folks oppfatning av hva som er riktig, og hva som er galt.

Lovgivningens normative kraft kan vanskelig overvurderes. Det er i grunnen i denne sammenheng en likestillingslov får betydning. Som kjent har vi i lengre tid vært i gang med dette arbeid her hjemme. Etter alt å dømme vil det bli vedtatt en likestillingslov innen sommeren. Det er nok så mange som stiller seg temmelig likegyldig

til og trekker på skuldrene av likestillingsarbeidet. Men jeg tror nok at de siste års debatt har bidratt til at stadig flere får øynene opp for de eksisterende skjevheter. Et stigende antall av dem som fordomsfritt tar sitt forhold til likestilling opp til vurdering, kommer faktisk til at det er behov både for et sterkere politisk og et sterkere personlig engasjement.

Jeg har først og fremst tatt ordet for å gi Ministerrådets kommende bestrebelse min fulle støtte. Når det gjelder lovgivningen, vil jeg imidlertid understreke et vesentlig punkt. Dersom en lov om likestilling ikke åpner adgang til å gi det kjønn som står svakest på et område, visse begrensede fordeler, vil det formelle krav til likestilling bli et dødelig våpen i hendene på dem som ikke ønsker noen som helst endringer. Derfor må ikke lovgivningen hindre at det f. eks. ved opptak til kurs, skole og studium og ved andre tiltak som tar sikte på yrke eller profesjon, kan gis fordeler til det ene kjønn dersom dette på lengre sikt er egnet til å rette opp en markert mangel på likevekt mellom kjønnene. Selvsagt må denne adgang til positiv diskriminering ha en noenlunde rimelig og forstandig begrensning. Men jeg føler likevel behov for å understreke at en lovgivning som ikke åpner slik adgang, vil kunne virke stikk mot sin hensikt.

Til slutt vil jeg gjerne understreke at den lov vi arbeider med her hjemme — og det har vel også gyldighet i andre nordiske land — er en lov som ikke først og fremst tar sikte på å gi fellesskapet økt makt over det enkelte individ. Snarere det motsatte, det dreier seg om en lov til beskyttelse av det enkelte individ. Slike lover — synes jeg i hvert fall — representerer det beste i den tradisjon som mitt eget parti bygger sin politikk på — og ønsker Ministerrådet lykke til!

Liv Stubberud: Hr. president! Etter forslag fra sosial- og miljøutvalget vil Ministerrådets utkast til et nordisk handlingsprogram om likestillings spørsmål ikke bli realitetsbehandlet ved denne sesjon. Utvalget ønsker å gi handlingsprogrammet et mer konkret innhold enn det som nå foreligger. Jeg er

enig i dette.

Likevel synes jeg det er riktig å understreke betydningen av det foreliggende utkast som et første skritt på veien mot et fruktbart nordisk samarbeid på likestillingsområdet. Rammen er nå trukket opp. I det videre arbeid gjelder det å finne fram til praktiske samarbeidsoppgaver som vi best kan løse i fellesskap.

Det kan på mange måter være en fordel med et program som legger rammen for samarbeidet uten å gå for mye i detalj. På den annen side vil en tiltaksliste knyttet til programmet gi større mulighet til å formulere de praktiske tiltak i takt med utviklingen. Situasjonen i de nordiske land har så mange likhetspunkter at det neppe vil være vanskelig å finne fram til områder som egner seg for praktisk nordisk samarbeid.

Innenfor den ramme som handlingsprogrammet trekker opp, finnes det et mangfold av oppgaver å ta fatt på. Det er derfor viktig at de forskjellige samarbeidsorganer, hvert på sitt område, sørger for å virkeliggjøre programmets intensjoner. Det er i denne sammenheng viktig å understreke det som statsråd Myklevoll sa om at Ministerrådet selv bør legge likestillingssynspunktet til grunn for all sin virksomhet, og jeg vil gjerne tilføye at det samme selvsagt også må gjelde Nordisk Råd.

På enkelte områder kan det være forskjellig syn på hvilke praktiske tiltak som kan være mest tjenlige innen det enkelte land. I generaldebatten, hvor handlingsprogrammet ble berørt av flere talere, sa blant andre den islandske delegaten Ragnhildur Helgadóttir seg uenig i å bruke positiv forskjellsbehandling som et virkemiddel i likestillingsarbeidet. I det norske forslaget til likestillingslov er positiv særbehandling foreslått som et av de mange virkemidler som bør settes inn i arbeidet med å rette opp de eksisterende urimelige skjevheter, dette ut fra den vurdering at lik behandling ikke alltid fremmer likestilling. Positiv forskjellsbehandling kan f. eks. ha betydning for å jevne ut forskjeller mellom kvinner og menn både i utdanning og arbeid.

Små forskjeller i oppfatningen av virkemidler vil imidlertid etter min mening ikke være til hinder for et positivt samarbeid på

dette område. Jeg håper derfor at det videre samarbeid om handlingsprogrammet snarlig vil resultere i konkrete samarbeidsprosjekter som vil tjene likestillingsarbeidet i Norden.

Liv Andersen: I 1971 hadde vi Kvinneåret. Mange var det som moret seg over dette året, og det var også mange som syntes det var bra at det tok slutt. Men saken er den at det tok ikke slutt. Vi har nemlig startet på et kvinnetiår og er inne i det tredje året. Jeg tror at det handlingsprogram fra Ministerrådet som foreligger her i dag, er et resultat av Kvinneåret og de aksjoner vi da hadde.

Jeg er enig med dem som sier at det utkastet som foreligger, trenger mer kjøtt og blod. Det er nødvendig med konkrete tiltak og med en tempoplan. Likestillingsproblemer behandles ulikt også i Norden til tross for at landene har det samme kulturgrunnlag og lik sosial og økonomisk struktur. Kvinner over hele verden har mange felles problemer, og det gjelder særlig maktstrukturen i samfunnet. Ikke i noe land har vi kvinner en innflytelse som står i forhold til vårt antall, verken i organisasjoner eller i politiske partier, heller ikke i statsanliggender eller her i Nordisk Råd. Det er en kjensgjerning at utviklingen i hovedsak avgjøres av menn. En slik ubalansert maktfordeling er fullstendig i strid med rettferdighet og grunnleggende demokratiske rettigheter.

Sentralt i likestillingsproblematikken står kvinners mulighet til lønnet arbeid. Det dreier seg om et fundamentalt behov, en menneskerett. Her står vi overfor store utfordringer. Svært mange gifte kvinner ønsker arbeid utenfor hjemmet, særlig de unge kvinnene. Undersøkelser bekrefter dette. Vi skal merke oss at vi her står overfor store generasjonsforskjeller. De som er unge i dag, har langt bedre utdanning enn sine mødre. De får ikke så mange barn, og de nyter godt av de store lettelser i husholdningsarbeidet.

Vi sier at kvinnene skal ha et valg, hvorvidt de ønsker å være hjemme eller gå ut i arbeidslivet utenfor hjemmet. Det faktiske forhold er at mange kvinner ikke har noe

valg i dag. Med de store arbeidsløshetsproblemer som eksisterer, også i Norden, er det meget vanskelig og til dels umulig for kvinnene å få et lønnet arbeid. Dette er alvorlig. Hvordan skal vi takle disse problemene? Kvinners rett til lønnet arbeid må ikke gjøres konjunkturbestemt. Selv i den vanskelige økonomiske perioden Norden og Europa for øvrig er inne i, må målsettingen være at menn og kvinner skal ha like muligheter på arbeidsmarkedet.

I Norge diskuterer vi om vi skal gå inn for en kvoteordning. Det norske Arbeiderpartis kvinner har dette på sitt handlingsprogram. I mange tilfeller mener vi at dette er riktig. Det norske Arbeiderpartis kvinnesekretariat har også foreslått overfor Regjeringen at det stilles midler til rådighet for en undersøkelse av kvinnes levestandard.

La oss ikke glemme hva vi egentlig vil med våre reformer. Vi ønsker et samfunn der kvinner og menn har like muligheter for å delta i omsorgen for barn og i oppgavene i hjemmet, like muligheter for å velge arbeid utenfor hjemmet. La oss heller ikke glemme at vi også må arbeide for likestilling mellom kvinner på samme måte som vi arbeider for likestilling mellom ulike grupper i samfunnet. I dagens situasjon burde vi prioritere de ressurssvake kvinner og menn. Vanskeligheten med å kombinere arbeid utenfor hjemmet med familieforpliktelser rammer hardest de minst privilegerte. En industriarbeider som begynner på jobben kl. 7 om morgenen, kan vanskelig tenke seg at kona skal gjøre det samme.

Derfor, uten reformer i arbeidslivet kan vi regne med at det mønster vi har i dag, vil fortsette. Kvinner og menn med høy utdanning vil fortsatt være blant de privilegerte. Vi taler om fleksibel arbeidstid, om deltidsjobber og om at mann og kone skal kunne dele jobben. Men det fins et utall av yrker hvor dette i dag er helt umulig med det organisasjonsmønster vi har i vårt arbeidsliv.

Det er nettopp slike konkrete utspill med spørsmål om kvotering, med spørsmål om å organisere arbeidslivet på en annen måte, med spørsmål om annen verdiprioritering og om bruk av virkemidler for å påvirke gamle innarbeidede holdninger som hindrer likestilling. Vi må få med dette på programmet om likestilling på nordisk plan.

Statsråd Kirsten Myklevoll: Hr. president! Det har i debatten vært uttalt at det foreliggende programutkast er noe svakt. Delegaten Romanus oppfattet det som lite konkret og derfor svakt i forhold til de handlingsprogram som tidligere er vedtatt f. eks. av FN og av Det europeiske fellesskapet.

Når det gjelder FN's handlingsprogram fra kvinneårskonferansen i Mexico, kan jeg ikke erklære meg helt enig i at det er særlig mer konkret. Riktig nok finner vi her en omfattende og detaljert liste over problemområder, men det overlates til det enkelte medlemsland å vurdere sin egen situasjon og ut fra det å finne fram til egnede virkemidler.

I Mexico-planen lå det en oppfordring til landene om å lage nasjonale handlingsplaner til fremme av likestilling.

Den norske regjering har foreløpig valgt å bringe likestillingssynspunkter inn i sin naturlige sammenheng i den generelle samfunnsplanlegging. Også i nordisk sammenheng oppfatter jeg det som hensiktsmessig at likestillingsaspektet innarbeides i samarbeidsprosjekter på alle områder innen det nordiske samarbeid. I denne forbindelse vil en tiltaksliste i forbindelse med den nordiske handlingsplanen være nyttig, ikke minst som en huskeliste for alle som arbeider med nordiske prosjekter, og en påminnelse om at arbeidet for å fremme likestilling er viktig i alle sammenhenger innen det nordiske samarbeid. Hr. Romanus sa at vi i Norden er flinkere til å lansere ideer enn til å gjennomføre dem i praksis. Det er nok å kaste et blick på listen over representanter i denne forsamling for å erkjenne at det er en sannhet.

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. president! Jeg vil gjerne få lov å komme med noen få bemerkninger, særlig på bakgrunn av det fru Liv Stubberud sa om den positive diskriminering, som er det nye navnet som nå brukes.

Hvis vi skal ha likestilling, skal menn og kvinner ha samme rettigheter, samme muligheter og samme forutsetninger for å utføre de forskjellige oppgaver i samfunnet, og i den henseende må det stilles samme krav til menn og kvinner. Hvis man ikke

går inn for det, kan man slutte opp om den såkalte positive diskriminering. Den positive diskriminering regner ikke med at man stiller samme krav til menn og kvinner, og da kan det heller ikke sies å være tale om likestilling. Jeg tror at hvis man går inn for å diskriminere positivt, kan det i fremtiden føre til at man regner med at en kvinne som utfører det og det arbeid eller den og den oppgave i samfunnet, gjør det ikke fordi hun er i stand til det, men kun fordi hun er kvinne, og at man ikke kan stille samme krav til henne som til mannen. Det synes jeg er å føre oss mange skritt tilbake bort fra den utvikling som vi burde ha oppnådd på likestillingsområdet. Dette vil jeg gjerne understreke. Jeg har allerede gjort det i generaldebatten, men jeg synes det er sterke grunner til å gjøre det igjen.

Benkow: Ærede president! De synspunkter som Ragnhildur Helgadóttir gav uttrykk for nå, er selvfølgelig prinsipielt uangriplelige, men i det øyeblikk vi begir oss ut i den praktiske virkelighet, viser det seg at dette med positiv diskriminering har foregått og foregår i vårt land, men hittil har det foregått til fordel for menn. Det er nok å nevne at på ellers like vilkår vil menn bli foretrukket på en rekke områder fordi det er en markert kjønnsmessig ubalanse. Jeg kan bl. a. nevne at vi i vår barneskole etter manges mening har en for sterk dominans av kvinnelige lærere. Der har man uten at noen har trukket prinsippene inn i debatten, akseptert nødvendigheten av å gi menn en viss forrang.

Jeg vil gjerne ha nevnt dette. Vi står altså her overfor valget mellom å opprettholde et prinsipp uavkortet eller å tilpasse det til den virkelighet som omgir oss. Men det må være klart at der det skal være adgang til visse fordeler, må man ikke gi slipp på de formelle krav. Man skal ikke helt ubetinget overordne kjønnsmessige hensyn alle andre formelle krav. Det sier seg selv. Men på i hvert fall tilnærmet like vilkår må det være adgang til en slik positiv diskriminering. Blir det ikke det, synes jeg i grunnen at lovgivningsbestrebelsene her er hensiktsløse og kommer i et selsomt lys.

Sedan diskussionen forklarats avslutad,

skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, René Brusvang, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvår, Gylfi P. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V.J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Mirjam Touminen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch och Rolf Wirtén.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Gensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Steen Folke, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Reulf Steen, Lars Werner, Seppo Westerlund, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster mot 2.

2

B 25/s: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av minister-

rådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöparande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Den 5. oktober 1976 trådte den nordiske miljøbeskyttelseskonvention mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige i kraft. Vi fik hermed et nordisk redskab til forbedring af kvaliteten i vore livsvilkår.

Denne aftale har vakt opsigt som et eksempel på nordisk samarbejde, der vil kunne danne grundlag for andre internationale overenskomster om ansvar for miljøskader. Sådanne aftaler vil være nødvendige, hvis det i de kommende år skal lykkes at få bedre hold på de miljøproblemer, der har relation til flere lande, og som derfor må løses af disse i fællesskab.

Da Nordisk Råd forrige gang samledes til session i Oslo, i 1973, forelå det første handlingsprogram fra ministerrådet for det nordiske miljøpolitiske samarbejde. Et af resultaterne heraf var netop — med Nordisk Råds anbefaling — gennemførelsen af miljøkonventionen. Herudover indeholdt handlingsprogrammet en række forslag til initiativer, som senere er blevet gennemført, og som i de følgende år har givet det nordiske miljøbeskyttelsessamarbejde en betydelig bredde.

På baggrund af den hurtige udvikling på miljøpolitikens område fandt social- og miljøudvalget, at der var behov for en systematisk revision af handlingsprogrammet fra 1973, og efter forslag fra udvalget udtalte Nordisk Råd på den 25. session, sidste år, ønske om udarbejdelse af et revideret program til forelæggelse på rådets 26. session.

Et sådant programforslag foreligger nu i form af ministerrådsforslag B 25/s. Vi takker for det arbejde, der er udført i ministerrådet på grundlag af Nordisk Råds udtalelse.

Programforslaget er udarbejdet siden sidste session af embedsmandskomiteen for miljøspørgsmål, og der er i den formulering, vi nu har for os, taget hensyn til synspunkter, fremsat af arbejdsmarkedets parter og fremført af social- og miljøudvalgets medlemmer, som havde lejlighed til at drøfte programforslaget med de nordiske miljøministre i oktober sidste år på et møde her i Oslo. Denne arbejdsform har vist sig hensigtsmæssig, og den har været medvirkende til, at ministerrådets forslag har fået et indhold, som udvalget kan tilslutte sig.

Miljøpolitik er et område, der i væsentlig grad berører mange forskellige samfundsområder. Det er derfor ikke mærkeligt, at handlingsprogrammet behandler en række vidt forskellige emner. Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til nogle af dem, idet jeg i øvrigt henviser til udvalgets trykte betænkning.

Hvad angår samarbejdet om forureningsbekæmpelse, kan man næppe overvurdere betydningen af den nordiske miljøkonvention, men for at denne overenskomst skal kunne fungere helt efter sin hensigt, er det afgørende, at de nordiske landes love og bestemmelser vedrørende miljøbeskyttelse i størst mulig grad gøres ensartede. Det er nødvendigt, at der sættes kraftigt ind på harmoniseringsarbejdet. Men jeg vil dog gerne understrege, at dette ikke må føre til, at man tilpasser sig det land, der har den mest liberale miljølovgivning.

Beskyttelse af luft og vand mod forurening er en meget væsentlig del af miljøpolitikken. Samtidig er der her tale om et område, der forudsætter et nært samarbejde med lande uden for de nordiske, og vi ser gerne, at de nordiske landes regeringer søger gennemført aftaler herom med de pågældende lande. Vi finder det f. eks. vigtigt, at konventionen om beskyttelse af Østersøens maritime miljø, der endnu mangler ratifikation i visse lande uden for Norden, snarest kan komme i kraft, og vi har i udvalget under behandlingen af medlemsforslag A 500/s besluttet at rette en henstilling til regeringerne om gennemførelse af en europæisk miljøbeskyttelseskonvention.

Også støjbekæmpelse er et område, som vi finder bør prioriteres højt. Vi finder, at der sammen med bl. a. spørgsmål vedrør-

rende produktkontrol her er tale om et afsnit af miljøpolitikken, der har nær forbindelse med samarbejdet for at forbedre arbejds miljøet. Vi har i udvalget lagt stor vægt på, at man er opmærksom på forbindelsen mellem det ydre og det indre miljø, og at man i størst muligt omfang søger at få gennemført helhedsløsninger til gavn for begge disse miljøområder.

Vi vil også gerne understrege betydningen af, at der tages økologiske hensyn i samfundsplanlægningen, og ikke mindst vil vi påpege, at der ved lokaliseringen af miljøfarlige virksomheder må forudsættes en indgående hensyntagen til samt forudgående konsultationer med nabolande, der kan blive berørt af sådanne virksomheders drift.

Et eksempel herpå er Barsebäckværket i Øresundsområdet. Det må være en naturlig ting, at der mellem myndighederne i de lande, der berøres af en sådan virksomhed, er et nært samarbejde.

Selv om der er forskellige meninger om, hvorvidt et atomkraftværk er en forurenende virksomhed eller ej, er det vigtigt, at der foregår et samarbejde ved planlægningen, når lignende situationer opstår.

Vi har med tilfredshed bemærket, at man i ministerrådet er opmærksom på de problemer, der er forbundet med balancen mellem ønskerne om økonomisk vækst og de hensyn, som miljøbeskyttelsen nødvendiggør. Vi har konstateret, at modforestillingerne mod en ukontrolleret økonomisk udnyttelse af vore naturressourcer bliver særlig stærke, når moderne produktionsmetoder fører til åbenbare skadevirkninger i form af forurening og miljøforstyrrelser.

I denne forbindelse kan det være rimeligt også at pege på energiproblematikken. Det vil være naturligt også at se nærmere på forholdet mellem miljøbeskyttelsesindsats og energiforbrug. En undersøgelse heraf vil sikkert være hensigtsmæssig, således som det er foreslået af en af remissinstanserne.

På den 25. session i Helsingfors vedtog Nordisk Råd en rekommandation om et nordisk handlingsprogram på arbejds miljøområdet. Dette er senere blevet fastsat af ministerrådet. Jeg har før peget på den nære forbindelse mellem miljø- og arbejds miljøområderne og vil gerne udtrykke udvalgets tilfredshed med den foreliggende

formulering af programforslaget, der klart understreger den nære sammenhæng mellem ansvarsområderne for det indre og ydre miljø.

Vi finder, at det program, som ministerrådet har foreslået, i det store og hele er velegnet til at udgøre grundlaget for det fortsatte nordiske samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet. Også den påtænkte procedure for programmets gennemførelse kan udvalget tilslutte sig, idet vi går ud fra, at de årlige revisioner af fortegnelsen over projekter og foranstaltninger vil give Nordisk Råd en god lejlighed til at følge programmets virkeliggørelse.

Social- og miljøudvalget lægger stor vægt på, at det foreslåede handlingsprogram gennemføres, og jeg tillader mig under henvisning til udvalgets betænkning på udvalgets vegne at anbefale forsamlingen at vedtage følgende rekommandation i anledning af ministerrådsforslag B 25/s:

"Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at fastsætte et program for samarbejdet på miljøbeskyttelsesområdet i overensstemmelse med det fremlagte ministerrådsforslag samt kontinuerligt og i løbende samvirke med Nordisk Råds organer at videreudvikle og uddybe det nordiske samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet."

Nathalie Lind overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Statsråd Gro Harlem Brundtland: Ærede president! Det program for videreføring av det nordiske miljøvernssamarbeidet som nå foreligger, reflekterer et sterkt fellesskap i interesser og holdninger i de nordiske land. De samarbeidsprosjekter som er i gang eller som vil bli tatt opp i de nærmeste år, er rettet mot å oppnå praktiske og konkrete resultater og vil gi viktige bidrag til de beslutninger som treffes i miljøvernspolitikken i de enkelte land.

Programmet ble drøftet på et møte den 25. oktober i Oslo mellom Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg og de nordiske miljøvernministre. I en oppsummering av denne diskusjonen pekte jeg på de tre hovedområder som var blitt spesielt fremhevet, nemlig behovet for tiltak mot spredningen av luftforurensninger i Europa, gjenvinning av av-

fall og kontroll med helseskadelige stoffer og ressursforvaltning og energispørsmål.

Også på andre områder er det nordiske samarbeidet viktig og gir konkrete resultater. Det gjelder bl. a. naturvern, forvaltning av vannressursene, håndtering av avfall og regler for å begrense støyforstyrrelser. Dette samarbeidet vil bli videreført, samtidig som det vil bli lagt større vekt på områder som produktkontroll, forvaltningen av naturressurser, konsekvensanalyser foruten friluftsliv.

Tilførlene av svovelforurensninger fra andre land skaper alvorlige problemer for bl. a. Norge og Sverige. La meg derfor kort nevne hvor vi står når det gjelder spredningen av svovelforurensninger.

Målet må nå være å få en regional samordning av utslippspolitikken for alle stoffer som kan spres over store avstander. Vi må få en utvikling på luftforurensningsområdet som er parallell med den internasjonale samordning vi har fått for å begrense utslipp av havforurensninger.

Et slikt program kan bare ventes gjennomført over et antall år. Desto mer haster det derfor med å komme i gang. Hvis intet gjøres, må vi regne med at stadig større områder av Europa blir mer og mer forurenset.

Et viktig skritt i utviklingen av et samarbeid er opprettelsen av det europeiske overvåkningsprogram for luftforurensninger, omfattende 22 land, som trådte i kraft 1. oktober.

Innen rammen av FNs økonomiske kommisjon for Europa er en nå også i ferd med å forberede forhandlinger om tiltak for å redusere utslippene av svovelforurensninger i Øst- og Vest-Europa.

Nordisk ministerråd har gitt en arbeidsgruppe i oppdrag å samordne de nordiske forberedelser til slike forhandlinger. Gruppen hadde sitt første møte i Oslo 1. og 2. februar. Det foreligger nå et arbeidsutkast til forhandlingsopplegg som vil bli behandlet videre på gruppens neste møte i mars. Det vil kunne være av vesentlig betydning for å nå fram i den større internasjonale sammenheng at vi lykkes i vårt nordiske samarbeid på dette felt.

Avfalls- og gjenvinningsspørsmålene er ført opp som egen sak på rådets saksliste.

Jeg er enig i den tilråding som foreligger fra det økonomiske utvalg. Et viktig felt i forbindelse med avfallsproblemene er kontrollen med helsefarlige stoffer som er tatt opp som et sentralt samarbeidsområde i Ministerrådets embetsmannskomite for miljøvernsspørsmål.

I det foreliggende program er nordisk samarbeid om ressursforvaltningsspørsmålene gitt sterkere betoning enn tidligere.

Av særlig viktighet er det at Ministerrådets program tar opp også miljøsidene av energiproblemene. Miljøvernproblemene står sentralt i energidebatten, og for miljøvernmyndighetene blir det en hovedoppgave å medvirke i de valg og beslutninger som treffes innen energipolitikken. Viktige avgjørelser her må ta tilstrekkelig hensyn til innvirkninger på helse- og naturmiljø, ressursutnyttning, regional utvikling og bosetting.

Vi må bidra til at det blir bragt fram et mest mulig objektivt materiale om de forskjellige energikilders miljøforstyrrende og helsemessige virkninger. Jeg er derfor overbevist om at det er nyttig og nødvendig med et nordisk samarbeid når det gjelder å utrede og vurdere energikildenes miljøvirkninger. Det er lagt opp til at disse spørsmål skal bli et hovedtema på det kommende møte i embetsmannskomiteen til våren. Det vil også være naturlig at de nordiske lands regjeringer holder kontakt med hverandre i slike spørsmål som tiltak for å dempe veksten i energiforbruket, tiltak for å sikre energiøkonomisering og forskningsprosjekter som kan avklare mulighetene for utvikling av alternative energikilder.

Vanskeligheter for eksportnæringene og trusler mot sysselsettingen er naturlig nok blitt ofret bred oppmerksomhet under denne sesjonen. Ute i verden er de nordiske land kjent for sin velferds- og sysselsettingspolitikk. På det nordiske miljøvern- og ressursforvaltningsområdet er det i de nordiske land også bygd opp en politikk og oppnådd resultater som blir sett på som et eksempel i mange andre land. Det som er gjennomført i Norden på dette området, har perspektiver langt utover dagens situasjon. Vi har derfor ansvar for å sørge for at også disse resultater blir bevart og videreført, og at svingninger i konjunktursituasjonen ikke fører til

uheldige tilbakeslag i arbetet med ressursförvaltning och miljövård.

Hr. president, jag vil gjerne kort kommentere to saker som har nær tilknytning til de spørsmål jeg har berørt. Den første gjelder tanken om en europeisk miljøvernkonvensjon.

Prinsippene i den nordiske miljøvernkonvensjon er i dag en selvfølgelig del av det nordiske miljøvernsamarbeid. Konvensjonen har utgangspunkt i de prinsipper om nabohensyn og forurensningssamarbeid over landegrensene som ble nedfelt i deklarasjonen fra FN's miljøvernkonferanse i Stockholm i 1972. De nordiske regjeringer har siden, og med enda større styrke etter at den nordiske miljøvernkonvensjon trådte i kraft, arbeidet for at disse prinsipper må gjelde mellom alle berørte land. Vi har fått tilslutning til dette i anbefalinger som er vedtatt i OECD. Arbeidet med å videreutvikle og konkretisere internasjonale samarbeidsregler på dette området pågår stadig både i OECD og andre internasjonale organisasjoner.

Jeg betrakter den uttalelse om en europeisk miljøvernkonvensjon som foreligger fra sosial- og miljøutvalget, som en viktig støtte til videreføring av dette arbeidet.

Når det gjelder den foreliggende uttalelse fra sosial- og miljøutvalget om et nordisk forsknings- og utredningssamarbeid om forurensninger som påvirker osonlaget, går jeg ut fra at Ministerrådets embetsmannskomite for miljøvernspørsmål i samsvar med sitt mandat bør ha hovedansvaret for at nødvendig nordisk kontakt og samordning finner sted. Det er grunn til å overveie om ikke den arbeidsgruppe som foreslås av sosial- og miljøutvalget bør knyttes til embetsmannskomiteen, idet det for tiden arbeides med disse spørsmål i de enkelte land. Det er også kontakt mellom de nordiske land, og fra nordisk side har vi engasjert oss for å få etablert et internasjonalt avtalefestet samarbeid til beskyttelse av osonlaget. Jeg vil derfor hilse velkommen støtte fra Nordisk Råds side til arbeidet for å få i stand en internasjonal konvensjon, slik sosial- og miljøutvalget foreslår.

Undervisningsminister **Gestrin:** Det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet

har utveckplats mycket positivt under 1970-talet. Det är bara åtta år sedan Nordiska rådet rekommenderade ett fastare miljövårds-samarbete mellan regeringarna och initiativet til den s. k. nordiska miljövårdskonventionen togs. I samband med inrättandet av Nordiska ministerrådet tillsattes år 1972 en ämbetsmannakommitté för miljövårdsfrågor. Grunden för det nordiska samarbetet mellan regeringarna, dvs., samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige — det s. k. Helsingforsavtalet — utvidgades år 1974 med tre artiklar angående miljövårdssamarbetet. Två år senare trädde miljövårdskonventionen i kraft och i år är det meningen att ministerrådet skall fastställa det långtidsprogram för miljövårdsområdet som under vintern har remissbehandlats i Nordiska rådet.

Samarbetsformerna har snabbt utvecklats och mångfaldigats. Samarbetets innehåll har också blivit mera mångsidigt, vilket tydligt framgår av handlingsprogrammet, som omfattar praktiskt taget alla miljövårdens sektorer. Den snabba expansionen visar också att det finns ett konkret behov av att utbyta tankar och erfarenheter kring miljöfrågor och att betydande fördelar kan uppnås genom nordiskt samarbete.

Miljövårdslagstiftningen — liksom även miljövårdsadministrationen — i Finland är inte lika utvecklad som i de övriga nordiska länderna. Detta förorsakar naturligtvis problem som vi emellertid hoppas finna en lösning på inom en nära framtid. De övriga nordiska ländernas erfarenheter — både de positiva och de negativa — av olika miljöpolitiska åtgärder är i det sammanhanget mycket värdefulla och de impulser det nordiska samarbetet ger oss, av stor betydelse.

Det forsknings- och utredningsarbete som utförs i ett nordiskt land kommer i allmänhet också de övriga nordiska länderna till godo. Vi har utan tvekan kommit en god bit på väg när det gäller att undvika onödigt och kostsamt dubbelarbete. Jag har emellertid en känsla av att vi trots allt ännu kunde göra mycket för att samordna miljövårdsforskningen i de nordiska länderna. Inga hinder för ett ökat forskningssamarbete föreligger och en ytterligare satsning på detta gemensamma arbetsfält är väl motive-

rad. Det program för miljövårdsområdet, som ännu i vår skall fastställas av nordiska ministerrådet, borde kunna utgöra en bra utgångspunkt för utarbetandet av konkreta förslag till ett utbyggt nordiskt forsknings-samarbete också på miljövårdsområdet.

Det nordiska samarbetets arbetsformer har utvecklats positivt under 1970-talet. Trots detta kan vi ännu göra mycket för att ytterligare fördjupa verksamheten och öka det ömsesidiga utbytet av vårt samarbete. En koordinering av forsknings- och planeringsverksamheten framstår därför som en speciellt lämplig och aktuell uppgift för de nordiska länderna under de kommande åren.

Tack, fru president.

Meddelande

Det meddelades, att indenrigsminister Egon Jensen intagit sin plats i rådet.

Lillqvist: Fru president! Nordiska rådet uppmanade under sin 25:e session i Helsingfors 1977 Nordiska ministerrådet att göra upp ett program för samarbetet på miljövårdsområdet. Ministerrådets ämbetsmannakommitté för miljövårdsfrågor arbetade under våren och sommaren fram ett förslag, som preliminärt behandlades av miljöministrarna och Nordiska rådets social- och miljöutskott på ett gemensamt möte i Oslo i oktober senaste år.

Jag framhöll vid mötet på social- och miljöutskottets vägnar bl. a. att det nära sambandet mellan arbetsmiljön och den yttre miljön borde poängteras i programmet. Både bullerproblemen och organiseringen av produktkontrollen borde behandlas gemensamt av de myndigheter som svarar för skyddet av arbetsmiljön respektive den yttre miljön.

I den reviderade versionen av arbetsprogrammet har man preciserat och också utvidgat vissa delar av texten. Jag är dock fortfarande av den åsikten, att programmet på ett otillfredsställande sätt belyser de problem, som ligger på gränsen mellan skyddet av arbetsmiljön och den yttre miljön. Oftast är de båda sektorernas målsättning och åtgärder lätta att förena — bl. a. när det gäl-

ler att minska buller från industriell utrustning — men ibland kan det uppstå konflikter mellan skyddet av arbetsmiljön och den övriga miljövården. Det gäller t. ex. vid ventilation av fabrikslokaler, då man ofta måste välja mellan att hålla den inre eller den yttre miljön fri från skadliga gaser och partiklar.

Administrationen av skyddet av arbetsmiljön och den yttre miljön är i alla de nordiska länderna mer eller mindre klart åtskilda och ofta är samarbetet mellan myndigheterna otillfredsställande. Detta borde i alla fall inte utgöra något hinder för att förbättra samarbetet mellan ämbetsmannakommittéerna på nordisk nivå när det kan anses ändamålsenligt. För närvarande är kontakterna mellan ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor mycket sporadiska. Nuläget beskrivs bra bl. a. av det faktum att de båda kommittéerna gjorde upp sina sektorprogram utan att ta kontakt med varandra. Jag skulle därför vilja framföra förhoppningen, att kommittéerna förbättrar den inbördes informationen i detta avseende. En förbättring av informationen mellan ämbetsmannakommittéerna och parlamentarikerna skulle säkert också bidra till att öka nyttan av det nordiska samarbetet inom miljösektorn och troligen även inom andra områden.

I ministerrådets miljövårdsprogram ingår avfallshantering inklusive återvinning ur avfall. Däremot behandlas inte i programmet reningen av avloppsvattnet eftersom den hör till Nordforsks verksamhetsområde. Men enligt vad jag har hört sysslar Nordfosk endast med att förbättra gamla och i bruk varande avloppsreningsverk.

Det här betyder, att forskning och försöksverksamhet för att åstadkomma bättre, billigare och ändamålsenligare reningsmetoder vid uppförande av nya avloppsverk inte förekommer inom Nordiska rådets ram. Detta är en brist enligt min uppfattning. Dylik verksamhet borde mycket bra kunna ske inom det nordiska samarbetet. Det kan inte heller vara ekonomiskt förnuftigt att varje land gör egna grundutredningar om reningens teknik, ekonomi och organisation. Skillnaden mellan olika tätorter i Norden måste väl vara så pass liten att ett gemen-

samt forsknings- och projekteringsarbete för reningen av kommunernas avloppsvatten mycket väl bör kunna ske i gemensam nordisk regi.

Såvitt jag kan förstå, skulle en sådan gemensam forskningsverksamhet vara till nytta och gagn för alla som bor och verkar i Norden i såväl ekonomiskt som tekniskt avseende.

Haugstvedt: Ærede president! Jeg registrerer med glede den enstemmighet og oppslutning som det synes å være i rådet omkring de miljøpolitiske samarbeidssaker. Statsråd Harlem Brundtlands innlegg viste at det i realiteten ikke er noen forskjell i syn på de sentrale saker i handlingsprogrammet. Jeg håper at dette vil føre til at vi kan rykke raskt fram med konkrete tiltak som kan føre til forsterket vern om vår natur i årene fremover.

Når det gjelder problemstillingene omkring naturressursene, er det klart at det kan bli en interessemotsetning, en avveining mellom økonomiske hensyn og hensynet til bevaring av sentrale og viktige naturområder. Ministerrådet har selvfølgelig en vanskelig oppgave når det gjelder å skape balanse mellom vekst og miljøbevaring.

I Norge blir disse problemstillinger særlig aktualisert i spørsmålet om ytterligere vannkraftutbygging eller vern av områder som særlig de unge som vokser opp i dag, mener i høyeste grad er verneverdige. Denne vanskelige avveiningen vil vi stå overfor i årene som kommer. Den gir seg særlig uttrykk i debatten i Norge. I alle fall registrerer jeg med stor glede den oppslutning om miljøutvalgets forslag som det er gitt uttrykk for her i dag, og jeg vil i likhet med saksordføreren anbefale at utvalgets rekommandasjon blir vedtatt av rådet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen. Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Tryg-

ve Bratteli, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Karl Skytte, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Håkan Winberg och Rolf Wirten.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Steen Folke, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Reulf Steen, Liv Stubberud, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 2.

3

A 500/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Sigrid Utkilen: (social- och miljöutskottets talesman): Ærede president! Miljøvern er på tross av den oppmerksomhet som har vært omkring dette spørsmål, et relativt nytt begrep i praktisk politik. Vi skal ikke mer enn et par tiår tilbake, før begrepet var temmelig ukjent. Vern om det ytre miljø er blitt virkelig aktualisert i løpet av de siste tiår, men i løpet av denne tiden har det til gjengjeld meldt seg med meget stor styrke. Selv om en av hovedoppgavene for våre land i dag er å unngå omfattende arbeidsledighet og å få økonomien og produksjonen på fart fremover igjen må vi ikke glemme at arbeidet for å bedre det ytre og indre miljø og å redusere de miljøskadelige virkninger som kan følge med økonomisk og teknisk utvikling, fortsatt må ha høy prioritet. Vi har rett og slett ikke lov til å la problemene ligge.

Som statsråd Harlem Brundtland sa, har man på nordisk basis kommet et godt stykke når det gjelder samarbeidet om miljøpolitikken. Nordisk Råd anbefalte i 1972 at man skulle inngå en nordisk miljøvernkonvensjon. Konvensjonen trådte i kraft i oktober 1976, og sikrer at nabolandsinteressen blir likestilt med det egne lands interesser når det gjelder behandling av miljøspørsmål som kan få innvirkning på nabolandet.

Det er blitt sagt at den nordiske miljøvernkonvensjonen både i form og innhold er epokegjørende ny som miljøverninstrument i internasjonal sammenheng. Etter min mening er det mye riktig i en slik karakteristikk. Samtidig må vi imidlertid erkjenne at viktige miljøspørsmål ikke kan løses på nordisk basis. Forurensninger kjenner ingen grenser, iallfall ikke på et så lite kontinent som Europa. Det er derfor nødvendig å fortsette arbeidet for å få en koordinert innsats for bedre miljøvern også utenfor rammen av det nordiske samarbeide. Dette er bakgrunnen for at det foreliggende medlemsforslag tar til orde for at regjeringene bør arbeide videre etter linjene fra den nordiske miljøvernkonvensjon og få i stand en videre europeisk miljøvernkonvensjon. Sosial- og miljøutvalget har ikke hatt noe

problem med å slutte seg til medlemsforslagets intensjoner. Forslaget har da også i prinsipp fått tilslutning fra de fleste myndigheter og organisasjoner, selv om det ikke skal legges skjul på at enkelte har uttrykt en viss skepsis til den konkrete verdi av en formell internasjonal rammekonvensjon. F. eks. peker det norske Miljøverndepartement på at man muligens vil komme frem til raskere løsninger ved å ta opp forhandlinger om konkrete tiltak for å få en gradvis nedtrapping av de viktigste utslipp. Jeg tror likevel det vil være riktig å si at ingen av remissinstansene går imot at man arbeider for å få en europeisk miljøvernkonvensjon. Derimot blir det understreket at man ikke må la arbeidet med å finne frem til konkrete tiltak på kort sikt ligge mens man arbeider for å få til en konvensjon. Dette synspunkt har jeg for min del ingen problemer med å slutte meg til. Det er ikke her tale om et enten/eller. Etter min oppfatning er det en selvfølge at forhandlingene med sikte på en konvensjon kan gå parallelt med bestrebelsene for å få til raske løsninger på akutte forurensningsproblemer.

Som følge av at forurensninger — og da særlig luftforurensninger og sur nedbør — er et felleseuropeisk problem, understreker utvalget at en miljøvernkonvensjon må omfatte både Øst- og Vest-Europa. Utvalget tilkjennegir i denne sammenheng sin positive vurdering av det arbeid som allerede er i gang innenfor FNs økonomiske kommisjon for Europa og innenfor OECD. Det kan også være grunn til å huske at nettopp samarbeid om bekjempelse av miljøvernproblemer er blinket ut som et av de sentrale områder i sluttdokumentet fra den europeiske sikkerhetskonferanse.

En konvensjon ville på en bindende måte pålegge landene en gjensidig informasjonsplikt om miljø- og ressurskadelig virksomhet. Derved vil man oppnå en kartlegging av miljøproblemene, og en slik kartlegging er den første forutsetning for å kunne ta opp forhandlinger om konkrete tiltak.

Utvalget peker også på at arbeidet med en europeisk miljøvernkonvensjon i seg selv vil virke opinionspåvirkende og derved bidra til en større forståelse for betydningen av et effektivt arbeid på dette område.

Med disse ord vil jeg anbefale rådet å

slutte seg til utvalgets enstemmige innstilling om at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer å arbeide for at det inngås en europeisk miljøvernkonvensjon.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Sture Palm, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanov, Petter Savola, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woiwalin.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, René Brusvang, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Gutorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Jan-Ivan Nilsson, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Karl Skytte, Reulf Steen, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Kåre Willoch, och Marjatta Väätänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 2.

4

D 1978/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

5

A 505/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarandet av ozonskiktet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar

Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluormentanföreningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet

2. Nordiska rådet rekommenderar

de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Westerholm, (social- och miljöutskottets talesman): Ärade president! Det förslag om gemensamt nordiskt agerande till skydd för ozonskiktet i stratosfären, som fyra medlemmar av rådet har väckt, gäller en i hög grad betydelsefull, ja rentav livsviktig angelägenhet.

Jordklotet omges på 15—50 km:s höjd av ett lager ozongas. Detta ozonskikt fungerar som ett naturligt skydd mot solens ultravioletta strålning. Om ozonlagret skulle förtunnas eller försvinna, så skulle detta, anser vetenskapsmännen, öka cancerriskerna, orsaka oanade genetiska och andra skadeverkningar på människor, djur och växter och även påverka klimatet.

Det skrämmande är att det livsviktiga ozonskiktet tycks kunna skadas av ett antal faktorer som orsakas av människans egen verksamhet i vår tid. Förslagsställaren har nämnt tre: klorfluorkolväteföreningarna, främst de s. k. freongaserna, som används som drivmedel i sprayflaskor, överljudsflyg och kvävegödsel. Förslagsställarna vill att Nordiska rådet skall uppmana ministerrådet *dels* att verka för att en internationell konvention till skydd för ozonskiktet utarbetas och antas, *dels* att kraftigt begränsa användningen av freongaser i Norden.

Social- och miljöpolitiska utskottet har behandlat medlemsförslaget med allt det intresse och det allvar det förtjänar. Utskottet har kunnat konstatera att alla remissinstanser är positiva till själva syftet att skydda ozonskiktet — och något annat var väl inte heller att vänta.

Utskottet har också noterat, att freongaserna anses vara det farligaste hotet mot ozonskiktet. Detta är inte med full evidens bevisat, men indicierna är så starka att ett omfattande forskningsarbete har igångsatts i de stora industriländerna för att fastställa *dels* själva risksambanden, *dels* också storleken av freongasernas inverkan och med vilken snabbhet de påverkar ozonskiktet. Inom industrin har redan ersättningsprodukter för freongaserna utvecklats och detta arbete fortsätter.

Mot bakgrunden av att ett omfattande forskningsarbete om freongasernas inverkan på ozonskiktet pågår, har social- och miljöutskottet ansett det riktigtast att inte i detta skede föreslå omedelbara begränsningar i användningen av klorfluormetanföräningar, såsom förslagsställarna önskade. I stället föreslår utskottet att ministerrådet rekommenderas att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att följa den internationella forskningen om dessa frågor. En annan viktig uppgift för denna arbetsgrupp är enligt utskottets åsikt att undersöka i vilken utsträckning andra faktorer är skadliga för ozonskiktet. Utskottet avser med detta inte bara överljudsflyg och kvävegödselämnen, vilka nämns av förslagsställarna, utan också t. ex. fossila bränslen, d. v. s. kol och olja. Dessa avger nämligen oxider, som anses vara skadliga för ozonskiktet, även om detta inte har undersökts vetenskapligt.

Däremot ansluter sig utskottet till förslagsställarnas andra kläm, nämligen att de nordiska länderna borde verka för att en internationell konvention till skydd för ozonskiktet utarbetas och antas. Detta kan ju förefalla litet ologiskt, eftersom utskottet inte vill förorda omedelbara begränsningar av freongasbruket i Norden. Nu är det dock så, att det tar lång tid att få till stånd nya internationella konventioner. Det forskningsarbete som nu pågår kan väntas ge resultat inom inte alltför lång tid. Dessa resultat kommer att kunna ge underlag för vad en konvention skall innehålla. Därför anser utskottet att de nordiska länderna redan nu i internationella sammanhang bör inleda förberedelser för att åstadkomma en sådan konvention.

Social- och miljöutskottets betänkande utmynnar i förslag till två skilda rekommendationer, vilket har sin formella bakgrund. Den ena rekommendationen, som gäller tillsättandet av den arbetsgrupp som jag tidigare talade om, riktas till ministerrådet. Den andra, som avser gemensamt nordiskt agerande för att få till stånd en internationell konvention till skydd av ozonskiktet, riktas till de nordiska regeringarna, eftersom det i alla fall rör sig om verksamhet på det internationella planet.

Ärade president! Jag yrkar bifall till social- och miljöutskottets förslag. Tack!

Statsrådet **Dahlgren:** Fru president! Den svenska regeringen beslutade i december 1977 att förbjuda import och tillverkning av sprayförpackningar innehållande s. k. freoner. Genom detta initiativ har den svenska regeringen velat markera betydelsen av att åtgärder vidtas för att minska sådana skadliga utsläpp som kan medföra risker för att ozonlagret skadas.

Åtgärder i några enskilda länder är emellertid inte tillräckliga. Som framgår av medlemsförslaget har vi här att göra med ett miljöproblem av global omfattning. Utsläppen i ett land eller en region påverkar ozonskiktet runt hela jorden. Detta förhållande har lett till den svenska inställningen att problemen kring ozonlagret främst bör angripas genom internationellt samarbete när det gäller forskning och utredningsar-

bete samt genom internationella åtgärder för att minska utsläppen av ämnen som kan skada ozonlagret.

Sverige har därför liksom andra nordiska länder aktualiserat dessa frågor i olika internationella organisationer, t. ex. OECD och FN:s miljöstyrelse. Omfattande arbete pågår nu inom dessa organisationer.

Vid en internationell konferens om ozonfrågorna i Washington i mars 1977 utarbetades en särskild aktionsplan. Denna aktionsplan som bl. a. omfattar fortsatt forskningsarbete antogs vid FN:s miljöstyrelses femte möte i maj 1977 som också beslöt att sätta upp en särskild kommitté med uppgift att bl. a. samordna pågående forskning. Det är angeläget att vi från de nordiska länderna även i fortsättningen aktivt stödjer detta arbete. Ett aktivt nordiskt agerande kan ytterligare förstärka denna insats. Jag föreställer mig att den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor bör kunna spela en viktig roll i detta sammanhang.

Det räcker emellertid inte med att vi forskar och utreder mera. Vi måste så snart som möjligt också få till stånd internationella åtgärder för att begränsa de skadliga utsläppen. Sverige har i FN:s miljöstyrelse verkat för att en internationell konvention till skydd för ozonlagret skall komma till stånd. Det är viktigt att de nordiska länderna fortsätter att gemensamt driva denna fråga både inom FN:s miljöarbete och på annat sätt. Den svenska regeringen ser därför mycket positivt på det initiativ som här tagits i Nordiska rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Rolf Sellgren återtagit sin plats i rådet och att Gabriel Romanus lämnat sessionen samt att Jan-Ivan Nilsson lämnat sessionen och ersatts av Gabriel Romanus.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendationer.

För rekommendationsförslag 1 röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan, Hernelius, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johansson Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Mogens Voigt.

Frånvarande var:

René Brusvang, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Elsi Hentmäki-Olander, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Håkon Kyllingmark, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Reulf Steen, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väinänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 1.

För rekommendationsförslag 2 röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir

tir, Allan Hernelius, Anna-Liisa Hyvönen, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Sinnikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukeslainen, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Mogens Voigt.

Frånvarande var:

René Brusvang, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Håkon Kyllingmark, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Reiulf Steen, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 1.

6

A 511/s: Medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer

Social- och miljökottet hade föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Liv Andersen (social- och miljökottets talesman): Ærede president! Bakgrunnen för medlemsförslaget är utblåsningen från Bravo-plattformen på Ekofisk-feltet i Nordsjøen i april 1977. Det anföres att beredskapen var för dårlig, og at det fremkom kritikk over at eksperter for å bekjempe den ukontrollerte utblåsning — det som populært kal-

les "brønndreper" — måtte hentes fra utlandet.

Det pekes på at landene rundt Nordsjøen og Skagerak inngikk en avtale i 1969, kalt Bonn-avtalen, eller Nordsjø-avtalen, om gjensidig hjelp ved større oljeutslipp, videre at København-avtalen om samarbeid om tiltak mot større oljeforurensning av havet ble vedtatt i 1971. Denne siste avtalen har fungert i praksis flere ganger ved oljeforurensning i Øresundsregionen og i Bottenviken, men utblåsningen på Bravo-plattformen i april 1977 representerte det første tilfelle hvor praktisk samarbeid i Nordsjøen mellom Norge, Sverige og Danmark ble satt i verk.

Det foreslås at det utarbeides et samnordisk program for beredskap mot oljekatastrofer og bekjempelse av oljeutslipp.

Medlemsforslaget omfatter:

a) kartlegging av disponible ressurser og av mulighetene for å samordne innsatsen ved oljekatastrofer i Nordsjøen,

b) samarbeid om forskning om ulike metoder for å vinne kontroll over utblåsninger ved boreplattformer og utarbeiding av sikkerhetsbestemmelser,

c) en avansert utdanning på oljebekjenningsområdet.

Høringsrunden på dette medlemsforslaget viser at det er svært delte meninger om behovet for ytterligere avtaler om beredskap og sikkerhet for forurensning av olje m. m. på nordisk plan i tillegg til de avtaler og det arbeid som allerede er i gang på dette området. Flere høringsinstanser og også sosial- og miljøutvalget uttaler at det kan oppstå problemer om to så relativt ulikeartede havområder som Nordsjøen og Østersjøen skal omfattes av samme program, og man uttaler tvil om et begrenset samarbeidsområde vil ha noen særlig verdi. Det foregår allerede et utstrakt og intenst samarbeid om oljevernberedskap på et bredere internasjonalt plan som gjelder både forskning, tiltak mot oljesøl og varslingssystemer. Som allerede nevnt ble Bonn-avtalen inngått i 1969, hvor samtlige Nordsjø-land er tilsluttet. København-avtalen av 1971 er en samarbeidsavtale vedrørende tiltak mot forurensning av sjøen, inngått mellom de nordiske land, unntatt Island.

Helsingfors-korvensjonen av 1974 gjelder

beskyttelse av det marine miljø i Østersjøen og gjelder utslipp av ulike slag, flytende gift, olje og andre skadelige stoffer og gjelder de 7 kyststater omkring Østersjøen. Denne avtale ventes ratifisert om kort tid. Det er viktig at de nordiske land nå kan bruke den kapasitet de har, og få den ro de trenger, for å arbeide med de eksisterende avtaler, og ikke må splitte opp sin arbeidskraft på for mange områder.

Sosial- og miljøutvalget er tilfreds med at det nordiske samarbeid kom fort i gang i samband med Bravo-ulykken, og utvalget forutsetter at myndighetene i de nordiske land videreutvikler sitt samarbeid med utgangspunkt i disse erfaringer.

Sosial- og miljøutvalget vil understreke behovet for et bredt nordisk samarbeid både når det gjelder oljeutslipp fra skip og ved oljekatastrofer f. eks. ved utblåsing på oljefelt i Nordsjøen. Av de remissuttalelser som foreligger, særlig fra Danmark og Norge som i sterke grad er involvert, ble det gjort klart at det allerede er i gang et nært samarbeid på disse felt, ikke bare innen Norden, men også med Storbritannia. Under den forutsetning går utvalget inn for at det ikke foretas noe ytterligere med forslaget. Utvalget forutsetter imidlertid at det allerede innlede samarbeid styrkes i størst mulig grad.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

7

A 493/s: Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

Savola: Rouva presidentti! Ammatissa olevan viljelijäväestön keski-ikä on korkea kaikkialla Pohjoismaissa. Niissä verrattain harvoissa tutkimuksissa, joita on eri Pohjoismaissa tehty koskien viljelijäväestön sairastuvuutta ja terveydentilaa, on voitu todeta korkeita sairastuvuuslukuja. Sydän- ja verisuonisairaudet, nivelten ja tukirangan sairaudet ja ruoansulatuselinten sairaudet erityisesti vaivaavat viljelijäväestöä. Maailman terveysjärjestön käynnistämässä Pohjois-Karjala-tutkimuksessa on voitu todeta samanlaisia ilmiöitä. Jäsenaloitteen pohjalta annetuissa asiantuntijalausunnoissa eri Pohjoismaista todettiin, että tehdyt tutkimukset Pohjoismaissa ovat verrattain harvoja eikä ole olemassa yhtenäistä статистиikkaa viljelijäväestön sairauksista, sairastavuudesta eikä yhteisiä tutkimusmetodeja. Maatalouden teknillistyminen, jatkuva raskaiden taakkojen nosteleminen, erilaiset myrkyt, torjunta-aineet, pöly ovat tuoneet uusia ammattisairauksia maatalousväestön pariin. Asiantuntijalausunnoissa todettiinkin selvästi työsuojelun ja työterveydenhuollon tarve maatalousväestön parissa ja näiden tarpeiden pohjoismaisen selvittelyn aiheellisuus.

Lausunnoissa koskien viljelijäväestön sosiaaliturvaa todettiin, että viljelijäväestö joutuu pakostakin työsidosnaisuudesta johtuen tekemään työtä myös sairaana. Se on taas osaltaan aiheuttanut pitkäaikaissairauksia, työperäisiä sairauksia ja lyhentänyt työkykyistä elinikää. Lausunnoissa todettiin tarpeelliseksi luoda mahdollisuudet viljelijäväestölle sairastaa parantumista edistävällä tavalla. Todettiin, että tähän päästään lomittajajärjestelmän kautta. Asiantuntijalausunnoissa viitattiin myös naispuolisen viljelijäväestön sosiaaliturvassa esiintyviin epäkohtiin, mm. sairausvakuutuksessa, tuloperusteissa ja riittämättömässä lomassa. Viljelijäväestön sosiaaliturvan heikkouden todettiin myös kuvastuvan riittämättömässä eläketurvassa. Jäsenaloitetta koskevat lausunnot käsitelivät myös viljelijäväestön kuntoutustarvetta. Kun aktiivissa työssä olevan viljelijäväestön keski-ikä Pohjolassa on hyvin korkea, merkitsee se suurta riskiä sairastua ja menettää työkyky pysyväisesti. Sen vuoksi työterveyshuollon ja kuntoutustarpeen selvittelyä pohjoismaisella tasolla pidettiin tarpeellisena ja hyvänä asiana.

Aloitetta koskevien lausuntojen perusteella sosiaali- ja ympäristövaliokunta katsoi, että oli syytä koota ja yhdistää kaikki se tietous, mikä on Pohjoismaissa viljelijäväestön sairauksista, sairastavuudesta, työolosuhteista, työperäisistä sairauksista, työtapaturmista, kuntoutustarpeesta ja sosiaaliturvasta. Tätä tarkoitusta varten Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta järjesti lokakuussa 1977 Kuopiossa Suomessa kaksipäiväisen seminaarin käsittelemään näitä mainittuja asioita. Valiokunnalla oli siten tilaisuus perehtyä koko viljelijäväestön terveydenhuoltokenttään kokonaisuudessaan, ja se esittää seuraavanlaisia yhteispohjoismaisia toimenpiteitä maataloudessa työskentelivien terveydentilan edistämiseksi.

Seminaarissa todettiin, että Pohjoismaiden viralliset tilastot koskien maatalousväestön sairastavuutta olivat niin erilaisia, ettei voitu tehdä yhtenäisiä johtopäätöksiä maatalousväestön sairastavuudesta Pohjoismaissa kokonaisuudessaan, ja valiokunta suosittaleekin, että pohjoismaiset tilastot yhdenmukaistettaisiin. Tavallisimpien maatalousväestön sairauksien kuten selkäsairauksien, nivelsairauksien, sydän- ja verisuonisairauksien, ruoansulatuselinten sairauksien esiintyminen tulisi selvittää ja esittää suuntaviivoja, joilla näitä sairauksia voidaan myös torjua ja jotta viljelijäväestöä voidaan myös kuntouttaa. Valiokunta suosittaleekin yhteispohjoismaisia toimenpidelinjoja kuntoutustoiminnan kohdistamiseksi viljelijäväestön työkyvyn säilyttämiseksi rinnan muiden väestöryhmien samankaltaisten toimenpiteiden kanssa. Viljelijäväestön työterveyshuollon katsottiin seminaarissa myös olevanärkevintä kytkeä kansanterveystyöhön.

Seminaarissa käsiteltiin perusteellisesti maataloudessa esiintyviä työtapaturmia, niiden laatua, frekvenssiä ja olosuhteita, missä onnettomuudet esiintyvät. Todettiin, että viljelijäväestö joutuu käsittelemään hyvin useita erilaatuisia koneita, ja se on myös lisäämässä työtapaturmien alttiutta ja lukua. Valiokunta suosittaleekin yhteispohjoismaisia toimenpiteitä onnettomuustapauksien rekisteröimiseksi ja tutkimuksia olosuhteista, joissa työtapaturmia erityisesti esiintyy.

Seminaarissa todettiin niin ikään, että

työympäristö maataloudessa on muuttunut sikäli, että joudutaan käyttämään hyvin paljon erilaisia kemiallisia yhdisteitä, lannoitteita, kasvimyrkkyjä ja viljelijäväestö joutuu myös tekemisiin erilaisten kaasujen kanssa. Sen vuoksi yhteistyö työympäristön selvittämiseksi ja parantamiseksi on hyvin tärkeä asia pohjoismaisella tasolla. Valiokunta toteaa myös, että työperäisten sairauksien ehkäisemiseksi on parhaillaan käynnissä jo erilaisten työvälineiden ergonomisen selvittely ja että traktoreitten ja moottorisahojen turvallisuuskysymyksiä selvitetään myös pohjoismaisessa yhteistyökomiteassa. Sosiaali- ja ympäristövaliokunta toteaaakin, että maatalouden työterveys-, työsuojelu- ja työturvallisuuskysymykset on otettava jatkuvaksi pohjoismaiseksi yhteistyökohteeksi. Tietojen ja kokemusten vaihtaminen näillä alueilla on varmasti jokaiselle osapuolelle hyödyksi.

Sosiaali- ja ympäristövaliokunta toteaa myös käydyn seminaarin perusteella, että maatalousväestön sosiaaliturvaa on kehitettävä siten, että syntyy edellytykset sairastaa parantumista edistävällä tavalla ja ettei tarvitse tehdä työtä sairaana. Asia edellyttää lomittajajärjestelmän synnyttämisen myös sairaustapauksissa. Tämä asia on jo osittain Pohjoismaissa toteutettu. Valiokunta myös saattoi todeta, että viljelijäväestön sosiaaliturva eläkkeen suhteen on riittämätön. Kuopion seminaarissa todettiin niin ikään, että Pohjoismaissa viljelijäväestön vuosiloma ja sen pituus ei ole samantasoinen kuin muilla väestöpiireillä. Pisimmälle tässä asiassa on ehditty Norjassa. Jatkuvaa yhtäjaksoisen työn keskeyttäminen lomalla merkitsee valiokunnan käsityksen mukaan edellytysten luomista myös viljelijäväestön parempaan terveydentilaan.

Sosiaali- ja ympäristövaliokunta toteaa yhteenvetona, että lausuntokäsittely ja sitä seurannut seminaari Kuopiossa ovat antaneet hyvän pohjan jatkotyölle maatalousväestön terveydenhoidon, työterveydenhoidon, työympäristön, kuntoutuksen ja sosiaaliturvan kehittämiseksi ja parantamiseksi Pohjoismaissa. Sosiaali- ja ympäristövaliokunta esittää, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että ministerineuvosto laatisi yhteiset suuntalinjat toimenpiteille, joilla

parannetaan maataloudessa työskentelevien työympäristöä, terveydenhoitoa ja kuntoutusta Pohjoismaissa.

Rouva presidentti! Ehdotan, että Pohjoismaiden neuvosto hyväksyy sosiaali- ja ympäristövaliokunnan esityksen.

Savolias anförande i svensk översättning: Fru president! Den yrkesaktiva jordbrukarbefolkningens genomsnittsalder är hög överallt i Norden. I de jämförelsevis fåtaliga undersökningar, som företagits i de olika nordiska länderna angående jordbrukarbefolkningens sjukdomsfrekvens och hälsotillstånd, har man kunnat konstatera höga sjukdomsfrekvenser. Hjärt- och blodkärlssjukdomar, ledsjukdomar och rygg-sjukdomar samt sjukdomar i matsmältningsorganen är sådana som speciellt förekommer hos jordbrukarbefolkningen. I det av Världshälsoorganisationen igångsatta Nordkarelenprojektet har man kunnat konstatera liknande fenomen. I remissyttrandet som i de olika nordiska länderna givits med anledning av medlemsförslaget konstaterades, att de i nordiska länder företagna undersökningarna är rätt fåtaliga och att det inte finns någon enhetlig statistik över jordbrukarbefolkningens sjukdomar och sjukdomsfrekvens och inte heller gemensamma undersökningsmetoder. Jordbrukets teknisering, ständigt lyftande av tunga bördor, olika gifter, bekämpningsmedel, damm har medfört nya yrkessjukdomar hos jordbrukarbefolkningen. I expertutlåtanden konstaterades också tydligt behovet av arbetarskydd och arbetshygien bland jordbrukarbefolkningen liksom också angelägenheten av en samnordisk utredning av dessa behov.

I yttrandena angående jordbrukarbefolkningens socialskydd konstaterades att jordbrukarbefolkningen på grund av arbetsbundenheten också måste arbeta när de är sjuka. Detta har åter för sin del åstadkommit långtidssjukdomar, arbetsbetingade sjukdomar och förkortat den arbetsföra livstiden. I yttrandena konstaterades behovet att för jordbrukarbefolkningen skapa möjligheter att vara sjuk på ett tillfrisknande främjande sätt. Det konstaterades, att detta kan åstadkommas genom ett system av avlösare. I expertutlåtanden hänvisades

också till olägenheter som förekommer i den kvinnliga jordbrukarbefolkningens socialskydd, bl. a. i fråga om sjukförsäkring, inkomstgrunder och otillräcklig semester. Det konstaterades, att det otillräckliga socialskyddet för jordbrukarbefolkningen också återspeglas av det otillräckliga pensionskyddet.

I remissyttrandet med anledning av medlemsförslaget berördes även jordbrukarbefolkningens behov av rehabilitering. Då genomsnittsalderen av jordbrukarbefolkningen i aktivt arbete i Norden är mycket hög, innebär detta en stor risk att bli sjuk och att permanent förlora arbetsförmågan. Därför ansågs en utredning av arbetshygien och rehabiliteringsbehovet på nordiskt plan som en nödig och god angelägenhet.

På grund av yttrandena angående medlemsförslaget ansåg social- och miljöutskottet, att det var skäl att samla och förena all den kunskap som förekommer i de nordiska länderna angående jordbrukarbefolkningens sjukdomar, sjukdomsfrekvens, arbetsförhållanden, arbetsbetingade sjukdomar, arbetsolyckor, rehabiliteringsbehov och socialskydd. För detta ändamål anordnade Nordiska rådets social- och miljöutskott i oktober 1977 i Kuopio i Finland ett två dagars seminarium för att behandla dessa ärenden. Utskottet hade sålunda möjlighet att stifta bekantskap med jordbrukarbefolkningens hälsovårdsfält i dess helhet och utskottet föreslår följande samnordiska åtgärder för att främja hälsotillståndet hos folk som arbetar inom jordbruket.

Det konstaterades på seminariet, att de nordiska ländernas officiella statistiker över jordbrukarbefolkningens sjukdomsfrekvens var så pass olika, att man inte kunde dra gemensamma slutsatser angående jordbrukarbefolkningens sjukdomsfrekvens i de nordiska länderna som helhet, och utskottet rekommenderar också, att de nordiska statistikerna måtte förenhetligas. Förekomsten av de vanligaste sjukdomarna hos jordbrukarbefolkningen, såsom ryggskador, ledsjukdomar, hjärt- och blodkärlssjukdomar och sjukdomar i matsmältningsorganen, borde utredas och riktlinjer borde anges för dessa sjukdomars förebyggande och även för jordbrukarbefolkningens rehabilitering. Utskottet rekommenderar också

samnordiska åtgärdslinjer för att inrikta rehabiliteringsverksamheten så att jordbrukarbefolkningens arbetsförmåga kan bevaras jämsides med liknande åtgärder för övriga befolkningsgrupper. Vid seminariet ansågs också, att det är förnuftigast att ansluta jordbrukarbefolkningens arbetshygien till folkhälsoarbetet.

Vid seminariet behandlade man ingående de inom jordbruket förekommande arbetsolyckorna, deras natur, frekvens och förhållanden för olyckornas förekomst. Det konstaterades att jordbrukarbefolkningen måste hantera mycket talrika maskiner av olika typer, och detta är också ägnat att öka tendensen till och antalet av arbetsolycksfall. Utskottet rekommenderar också samnordiska åtgärder för registrering av olycksfallen samt undersökningar av förhållanden under vilka olycksfall speciellt förekommer.

Vid seminariet konstaterade man likaså, att arbetsmiljön inom jordbruket har såtillvida förändrats, att man i mycket hög grad måste använda olika kemiska föreningar, gödselämnen, växtgifter och jordbrukarbefolkningen kommer också i kontakt med olika gaser. Därför är samarbetet för att förbättra och utreda arbetsmiljön en mycket angelägen sak på nordiskt plan. Utskottet konstaterar också, att för att förebygga arbetsbetingade sjukdomar en ergonomisk utredning om diverse arbetsredskap redan är i gång och att säkerhetsfrågor kring traktorer och motorsågar också klarläggs inom en nordisk samarbetskommitté. Social- och miljöutskottet konstaterar också, att jordbrukets arbetshygiens-, arbetarskydds- och arbetssäkerhetsfrågor bör tas upp till ett ständigt nordiskt samarbetsföremål. Utbyte av information och erfarenheter på dessa områden är säkert till nytta för varje part.

Social- och miljöutskottet konstaterar även på grundval av det anordnade seminariet, att jordbrukarbefolkningens socialskydd bör utvecklas så, att det uppstår förutsättningar att vara sjuk på ett tillfrisknandet främjande sätt och att man inte behöver arbeta när man är sjuk. Detta förutsätter att det skapas ett system av avlösare även för sjukdomsfall. Denna sak är redan delvis genomförd i de nordiska länderna. Utskottet kunde också konstatera, att jordbrukarbefolkningens socialskydd i fråga om

pensionen är otillräckligt. Vid seminariet i Kuopio konstaterades också att årsemestern och dess längd för jordbrukarbefolkningen i de nordiska länderna inte är av samma nivå som för övriga befolkningskretsar. Längst har man kommit i denna sak i Norge. Att få avbryta ett ständigt oavbrutet arbete med semester innebär enligt utskottets uppfattning skapande av förutsättningar för ett bättre hälsotillstånd även hos jordbrukarbefolkningen.

Social- och miljöutskottet konstaterar sammanfattningsvis, att remissbehandlingen och det därpå följande seminariet i Kuopio har gett en god grund för fortsatt arbete för att utveckla och förbättra jordbrukarbefolkningens hälsovård, arbetshygien, arbetsmiljö, rehabilitering och socialskydd i de nordiska länderna. Social- och miljöutskottet hemställer, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

Fru president! Jag föreslår att Nordiska rådet godkänner social- och miljöutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldör Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johanson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf

Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utikilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund. Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Liv Andersen, René Brusvang, Ib Christensen, Erling Dinesen, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Karl Skytte, Reulf Steen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster mot 2.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

8

A 498/s: Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (NU 1975: 24),

2. undersöka formerna för nordisk medverkan vid arrangerandet av den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa 1979.

Bertil Jonasson: (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Tobaksrökning som en föroreningskälla och hälsorisk har under senare år allt mera uppmärksamats. Bl. a. beror detta på det ökade intres-

set för arbetsmiljöfrågor. Växelverkan mellan olika miljögifter förstärker de olika gifternas skadliga inverkan. Att även tobaksrökningen spelar en sådan roll har uppmärksamats framför allt i diskussionen om kombinationen av tobaksrök och asbest. Det borde vara en rättighet för alla människor att ha tillgång till en rökfri arbetsmiljö, men många saknar i dag denna rättighet. Mot denna bakgrund konstaterar vi med tillfredsställelse att ny lagstiftning införts i många länder. Särskilt erfarenheterna i Finland av förbudet mot tobaksrökning i offentliga lokaler och förbud mot försäljning av tobaksvaror till ungdomar under 16 år följs med intresse.

Frågan om tobaksbruket har vid flera tillfällen behandlats i Nordiska rådet. Rådet antog 1972 en rekommendation om förbud mot tobaksreklam och information om tobaksrökningens skadliga verkningar, bl. a. genom varudeklaration på tobaksförpackningarna. En arbetsgrupp har sedan framlagt förslag till samarbete angående tobaksupplysning. Gruppen föreslår att ett samarbete skall byggas upp inom områdena dokumentation, informationsplanering, framställning av informationsmaterial och samordning. Det medlemsförslag som social- och miljöutskottet nu behandlat ligger i linje med arbetsgruppens förslag. Vi konstaterade vid behandlingen av förslaget att några remissinstanser var tveksamma om en uppbyggnad av ett arbetsorgan för tobaksfrågor. Vi har dock kunnat konstatera att ett sådant fastare samarbete bara blir aktuellt om erfarenheterna av samarbetet i första skedet tyder på att så är lämpligt. Utskottet anser att samarbetet i varje fall behöver ges en fastare form än det för närvarande har. Detta skulle underlättas om det redan från början finansierades över ministerrådets budget, något som arbetsgruppen också föreslagit.

I medlemsförslaget föreslås också att ministerrådet uppmanas att medverka till att samnordiskt arrangera en fjärde världskonferens om rökning och hälsa. Denna konferens, som är ett uttryck för att man även på internationellt plan inser vilka stora hälsoproblem rökningen utgör, planeras att äga rum i Stockholm den 18—21 juni 1979. Förberedelsearbetet handhas av en svensk

organisationskommitté. I dess sammanträden deltar sakkunniga från Danmark, Finland och Norge. Utskottet finner detta tillfredsställande och vill understryka att arbetet inför konferensen bör ges samnordisk prägel. Samnordiska bidrag till konferensen skulle utgöra en värdefull manifestation. I detta sammanhang vill utskottet bl. a. peka på den möjlighet som det svenska biståndsorganet SIDA anvisat genom att medverka med stipendier för att göra det möjligt för u-landsrepresentanter att delta i konferensen. Det vore i hög grad lovvärt om övriga biståndsorgan följde detta exempel.

Herr president! Mot bakgrund av vad jag här anfört hemställer jag att rådet antar social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johanson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Liv Andersen, René Brusvang, Ib Christensen, Erling Dinesen, Kjell-Olof Feldt,

Steen Folke, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Sverrir Hermannsson, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Jens Risgaard Knudsen, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Karl Skytte, Reiulf Steen, Mirjam Tuominen, Lars Werner, Henrik Westlund och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot. 1.

9

A 501/s: Medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Grethe Lundblad: (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Arbetstidsfrågan är ett ämne som Nordiska rådet behandlade även vid sin förra session. Rådet antog då en rekommendation — nr 6/1977 — där rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

På ett vidare internationellt plan behandlas arbetstidsfrågor i Internationella arbetsorganisationen ILO, som redan 1919 antog sin första arbetstidskonvention. Nuvarande konvention är från 1935, men den anses så föråldrad att man inte kan förvänta sig att nya stater ratificerar den. Från 1962 finns en ILO-rekommendation med 40 timmars arbetsvecka som social målsättning.

I ministerrådets handlingar till årets session och i många andra sammanhang i Nordiska rådet betonas vikten av ett gemensamt nordiskt handlande i internatio-

nella organ. Social- och miljöutskottets förslag är därför i linje med en allmän handlingslinje nordiska länder emellan.

Förslaget att nu på nytt ta upp arbetstiden grundas på uppfattningen att det också i framtiden blir naturligt att se en successiv arbetstidsförkortning som en väg att fördela ett ökat produktionsresultat. Diskussionen har inletts i många länder, och en huvudströmning i denna diskussion har varit tanken på en förkortning av veckoarbetstiden till 30 timmar, fördelade på 6 timmar per dag. Ett viktigt motiv är strävan att uppnå ökad jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet, i samhällsarbetet och i omsorgen om barnen.

Om både män och kvinnor skall kunna förena inkomstbringande arbete med god omsorg om barn måste på sikt arbetstidsförkortningar komma till stånd. Även andra vårduppgifter i hemmet kan behöva lösas.

Social- och miljöutskottet framhåller i sitt betänkande att arbetstidsförkortningar kan ske på många sätt, såsom deltidarbete, flexibel arbetstid, partnerarbeten — d. v. s. att två personer delar på ett arbete — skiftarbete i kortare perioder per dag, arbets-scheman som ger ledig vardag med olika intervaller, olika antal arbetade timmar per dygn, ökad semester o. s. v. Allmänt har i diskussionen framhållits vikten av flexibla arbetstider, d. v. s. arbetstider som förläggs på så sätt att de bättre överensstämmer med individens eller vissa arbetstagargruppers önskemål.

Det förefaller inte ändamålsenligt att nu uppställa detaljerade mål för olika sätt att ta ut en arbetstidsförkortning på lång sikt. Däremot bör man ta till vara möjligheterna att öka individens valfrihet i arbetslivet i allmänhet. En utökning av flexibiliteten i arbetslivet skulle också kunna främja arbetsmarknadspolitiska målsättningar.

Medlemsförslaget om en gemensam nordisk framstöt i ILO är en frukt av diskussioner inom arbetarrörelsen i Norden, och förslaget har tillstyrkts av alla organisationer för anställda i Norden. I den svenska riksdagen har ett liknande förslag enhälligt tillstyrkts. Förslaget har alltså en bred förankring i Norden.

Även om omfattande arbetstidsreformer inte betraktas som aktuella på kort sikt an-

ser utskottet att det kan vara nyttigt med en internationell diskussion om riktlinjerna för framtida reformer genom att frågan om en ny konvention redan nu tas upp inom ILO. Att få ändringar i arbetstiden genom internationella rekommendationer tar lång tid. Internationella organ är kvarnar som mal långsamt — Nordiska rådet kan förefalla som ett effektivt beslutsorgan i den jämförelsen. En arbetstidsförkortning kan tidigast behandlas i ILO 1980. Men det är viktigt att sätta i gång en internationell diskussion om formerna för kommande arbetstidsförkortningar — en diskussion om fördelningen i tid mellan arbete, fritid och utbildning. Det kan i detta fall vara lämpligast att föreslå en ramkonvention som ger utrymme för både individer och grupper att på ett mer elastiskt sätt avväga valet mellan ökad inkomst och ökad fritid.

Som ett argument mot att arbeta för en ny ILO-konvention har anförts att det är små utsikter för att en ny arbetstidskonvention skulle komma att få en bredare anslutning och att sådana konventioner därför saknar betydelse för arbetstidsfrågorna i medlemsstaterna. Men man bör inte underskatta den normbildande verkan som konventionerna har även för länder som inte ratificerar dem. Även rekommendationer av ILO kan ha en avsevärd normbildande betydelse.

Utskottet anser att man samnordiskt bör verka för en ökning av flexibiliteten, valfriheten och den ekonomiska anpassningsförmågan i arbetslivet och att ett sätt är att ta upp frågan om arbetstiden på ett internationellt plan genom att de nordiska ländernas regeringar riktar en framställning till ILO att påbörja förberedelsearbetet för en ny arbetstidskonvention.

Herr president! Jag vill härmed yrka bifall till social- och miljöutskottets hemställan att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Glensgård: Hr. præsident! I en tid, som den vi lever i, er det selvfølgelig interessant nu at se, at et så godt som enigt Nordisk Råd vil diskutere en arbejdstidsforkortelse. Det skal selvfølgelig, som der er lagt op til her

fra udvalget, ske gennem ILO. Jeg vil godt for en ordens skyld lige nævne, at USAs præsident, Jimmy Carter, har truffet beslutning om at udmelde USA af ILO. Årsagen? At ILO i dag er infiltreret af kræfter, som ikke trækker på samme hammel som vi i den vestlige verden. Det er nu ganske klart, at ILO har én eneste målsætning: at få industrisamfundet brudt ned.

Hvis man tænker sig, at man i fremtiden — i hvert fald i den nærmeste fremtid — begynder at diskutere en arbejdstidsforkortelse, så vil de nordiske lande blive endnu fattigere, end de er i dag. Det er forkert at tro, at man kan fordele arbejdsløsheden ved at forkorte arbejdstiden.

Skal vi i de nordiske lande ud af vor økonomisk dårlige situation, så skal det ske ved, at der produceres noget mere. Man producerer ikke mere ved at arbejde mindre. Man producerer mere ved at arbejde mere.

Skulie man endelig tage det rent saglige i denne sag, så burde man fra udvalgets side have anbefalet, at de nordiske lande begyndte at vurdere arbejdstiden i sammenhæng med den økonomiske situation, vi befinder os i, og dermed også anerkende, at det kan være nødvendigt, at vi sætter arbejdstiden op.

Jeg er godt klar over, at det er ikke noget, man fra mange sider vil anerkende som en udvej, men der er efter min opfattelse kun den ene mulighed, at skal de nordiske lande ud af den økonomiske situation, så skal produktionen sættes i vejret, og det sker altså nemmest ved at sætte arbejdstiden op.

Jeg kan nævne, at fremskridtspartiet selvfølgelig stemmer imod forslaget om den internationale konvention om arbejdstid.

Grethe Lundblad: Herr president! Det tycks ha forbigått herr Glensgård och hans parti. att under de senaste tio åren har vi bl. a. i de nordiska länderna ständigt ökat vårt produktionsresultat samtidigt med att vi sänkt arbetstiden. Den ökade produktionen har alltså haft helt andra grunder än just arbetstidens längd.

Vi har också i alla de nordiska länderna den erfarenheten och den uppfattningen, att speciellt de sociala förhållanden varunder

arbetet försiggår har stor betydelse. Och arbetstidens längd är en viktig faktor i dessa sociala förhållanden. Det finns alltså ingen anledning att här dra en direkt parallell mellan arbetstidens längd och produktionsresultatets utveckling, utan det är helt andra förhållanden — särskilt rationaliseringen, mekaniseringen inom arbetslivet — som ofta avgör produktionsresultatet.

Jag vill återigen yrka bifall till social- och miljöutskottets förslag.

Glensgård: I Danmark har vi kun ét råstof, og det er de næver, vi skal arbejde med. Vi er ikke i besiddelse af olie, gas eller andre råstofforekomster.

Det er korrekt, at i de glade 60ere, da produktionen steg, havde man stadig væk mulighed for at sætte arbejdstiden ned. Jeg sagde udtrykkeligt i mit første indlæg, at når vi skulle diskutere eventuelt i stedet at øge arbejdstiden, så var det ud fra den betragtning, at vi nu befandt os i sådanne økonomiske kår, at vi ikke kunne klare problemerne på anden måde end ved at sætte produktionen op. Produktionen bliver naturligvis sat op, som den foregående taler ganske rigtigt sagde, ved at man øger investeringerne, men det er ikke nok. I Danmark er vi i dag ude i en økonomisk krise, som ikke kan klares ved, at vi fortsætter med at producere, i den udstrækning vi gør. Vi skal have øget produktionen. Og dette sker som sagt både ved øgede investeringer og ved øget arbejdstid.

Jeg er godt klar over, at hvis man vil være med til at drive en politik, hvor man fører landet længere og længere ud i en større og større gældsætning, så kan det godt gøres ved at lave en kortere arbejdstid. Men vi har en anden opfattelse af økonomisk politik, nemlig den, at vi ikke skal leve på gældsætning, at vi ikke skal leve på det, vore børn engang kommer til at tjene ind, men på det, vi producerer, og derfor har vi i Danmark kun den mulighed at arbejde os ud af den økonomiske krise.

Haugstvedt: Jag vil bare kort si til siste ærede taler i forbindelse med den karakteristikk han gav av ILO, at ILO-organisasjonen har som målsetting nærmest å bryte ned våre industrisamfunn, at jeg meget be-

stemt vil ta avstand fra en slik uttalelse — selv om jeg er kjent med president Carters beslutning om å melde Amerika ut av organisasjonen.

Det var i grunnen ikke særlig overraskende det hr. Glensgård sa, at han ville stemme mot denne resolusjonen. Hr. Glensgård har stemt mot samtlige resolusjoner som vi har behandlet i dag. Det ville kanskje være mer naturlig om han meddelte når han ville stemme for en av de sakene som blir behandlet her i rådet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Selgren, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Liv Andersen, René Brusvang, Ib Christensen, Erling Dinesen, Ralf Friberg, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Johan J. Jakobsen, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind,

Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Jón Skaftason, Reiuulf Steen, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 2.

10

A 508/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt

2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Doris Håvik (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Social- och miljöutskottet har behandlat ett medlemsförslag om åtgärder för att hindra uppkomsten av handikapp. Med handikapp förstår vi i detta sammanhang skador vilka uppstår under fosterstadiet, under eller omedelbart efter födelsen samt under senare stadier av barnets utveckling.

För att utröna orsaken till att barn drabbas av handikapp har bl. a. föreslagits utveckling och koordinering av nu förekommande register, t. ex. av handikappregister, födelsemeddelanden, register över miljögifter, läkemedelsregister inklusive biverkningsregister etc. Slutmålet bör vara ett enhetligt nordiskt register med alla de data som kan vara av värde då det gäller att belysa och förebygga orsakerna till handikapp.

Då detta kräver omfattande insamling och bearbetning av data, vill utskottet instämma i förslagsställarnas uppfattning att en arbetsgrupp bör tillsättas. Till gruppen bör knytas forskare och annan sakkunskap

samt representanter för myndigheter och handikapporganisationer. Denna grupp bör som sin första uppgift kartlägga pågående arbete för att förebygga handikapp i Norden och formulera de problemställningar, som bör tas upp nationellt eller på nordiskt plan. Vi vill erinra om att det också kan finnas behov att samordna diagnostik, förebyggande åtgärder och uppföljning beträffande barn som riskerar funktionshämningar. Genom en samordning av redan pågående verksamhet torde man kunna uppnå bättre planläggning och större kunskap om orsakerna till funktionshämningar. Vi vill dessutom särskilt understryka vikten av pågående undersökningar om ämnen i miljön, som kan förorsaka missbildningar.

En samarbetspartner i detta arbete bör vara Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO), som har en särskild grupp för medicinsk födelseregistrering.

I ett utredningsarbete för att klarlägga orsakerna till handikapp bör man sålunda hålla kontakt med NOMESKO men även med internationella organisationer som världshälsoorganisationen (WHO), som har en central för läkemedelsbiverkningar förlagd till Sverige. Kontakt bör också hållas med Nordiska nämnden för handikappfrågor. Vi får i detta sammanhang inte glömma bort att handikapp i mycket är ett socialt begrepp och att man därför kan behöva lita till ett mera tvärvetenskapligt samarbete och även klarlägga t. ex. sociologiska aspekter.

Men vi får inte stanna vid kartläggning och forskning om orsakerna utan måste utforma konkreta åtgärder på grundval av den kunskap som vi redan idag har. Därför bör vi jämföra och utvärdera metoder för förebyggande arbete, t. ex. uppsökande verksamhet, som bl. a. äger rum i form av årliga hälsokontroller av alla barn i förskoleåldern och utbyggnad av hälsokontrollen i skolorna. Om vi tidigt kan identifiera barn som riskerar att drabbas av handikapp, finns chansen att i tid sätta in förebyggande åtgärder som nu ofta blir insatta först efter flera år.

Det finns forskning som tyder på att många miljöbetingade förståndshandikapp kan förebyggas genom en tidig stimulerande

behandling. Utskottet hemställer att denna möjlighet särskilt beaktas.

Vi bör alltså redan nu i större utsträckning sätta in förebyggande åtgärder. För detta måste vi engagera social, pedagogisk och psykologisk expertis och även dra nytta av föräldrarnas erfarenheter.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets hemställan att rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingskedan samt

2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Knut Johansson, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Peter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Liv Andersen, Jo Benkow, René Brusvang, Christian Christensen, Ib Christensen,

Erling Dinesen, Kjell-Olof Feldt, Ralf Friberg, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Johan J. Jakobsen, Håkon Kyllingmark, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Olof Palme, Jón Skaftason, Reiulf Steen, Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 1.

11

A 516/s: Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

Social- och miljöutskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

12

D 1978/9/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1978/8/1968/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1978/10/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1978/16/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1978/23/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1978/1/1970/s: Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

18**D 1978/5/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19**D 1978/1/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegränsningens utformning**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet

1. måtte lägga meddelandet avseende punkterna 2 och 3 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,

2. måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse punkt 1 för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag, p. 1 och 2, bifölls.

20**D 1978/9/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21**D 1978/7/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 16.10.

Protokoll

8:e mötet

Onsdagen den 22 februari 1978 kl. 09.30

Presidenter: Trygve Bratteli (1—5) och Jón Skaftason (5—9)

Dagordning

1. Anmälan om de fasta kommittéernas val av förmän och vice förmän

2. D 1978/7/1966/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

D 1978/9/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

3. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

C 127/e: Berättelse om Nordel

C 128/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D 1978/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

D 1978/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

D 1978/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

D 1978/2/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna

D 1978/4/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsek-

torn

D 1978/5/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

4. C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

5. A 506/e: Medlemsförslag om en tioårsplan för utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

6. A 509/e: Medlemsförslag om nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser

7. A 510/e: Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslöshet och inflation

8. D 1978/19/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

9. D 1978/27/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Erik Adamsson återtagit sin plats och att Thyra Johansson lämnat sessionen samt att Asbjørn Haugstvedt lämnat sessionen och ersatts av Odd With, att Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Thyra Johansson, att Sven Mellqvist lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll och att Olof Palme lämnat sessionen och ersatts av Bengt Wiklund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

Anmälan om de fasta kommittéernas val av förmän och vice förmän

Presidenten: Ved sitt konstituerande möte har budsjettkommittéen valt til formann Kjell-Olof Feldt og til viseformann Karl Skytte, og Informasjonskommittéen har valgt Jo Benkow til formann og Sture Palm til viseformann.

Anmälan lades till handlingarna.

2

D 1978/7/1966/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV och D 1978/9/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna nr 7/1966 och 9/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Wiklund (kulturutskottets talesman): Herr president! Då jag hade tillfälle att representera kulturutskottet vid den konferens i Rungsted i Danmark den 8—10 februari i år som redovisas i meddelandet skall jag säga några ord. Jag skall emellertid fatta mig kort, eftersom ärendet kommer tillbaka vid en senare session.

Vid konferensen redovisades det s. k. NOVU-projektet, som gäller forsknings- och utbildningsinsatser. Den största frågan vid konferensen var om vi skall ha en nordisk samproduktion för undervisningsmateriel för vuxenutbildning inom radio och TV. På den frågan svarade konferensen ett ganska oreserverat ja. Det skedde bl. a. mot bakgrunden av att behovet av läromedel för vuxenundervisningen fortfarande är ganska litet på detta område. I regel påverkas produktionen av läromedel för vuxna av de läromedel som används inom ungdomsskolan. Detta är förhållandet i samtliga nordiska länder.

Konferensen diskuterade härfter ganska ingående de ekonomiska förutsättningarna för en samproduktion. Det ansågs att de samproduktioner som hittills förekommit hade blivit kostsamma. Man nämnde härvid språkkursen Start och NOVU-projektet. Andra exempel på kostnadskrävande produkter var hemtagning av undervisningsmaterial från avlägsna eller svåråtkomliga platser. Man konstaterade också vid konferensen att vissa områden var mera lämpade än andra för samproduktion. Man nämnde härvid särskilt det naturvetenskapliga området.

Det nämndes att Sveriges Radio hade producerat ett utbildningsmaterial som heter Tellus. Detta var avsett för vuxna, men det hade visat sig att det även hade intresse för de yngre i deras utbildning.

Det nämndes vidare att stora områden inom det estetiska fältet var lämpliga för samproduktion.

Man konstaterade vid konferensen att det kvarstod en hel del problem att diskutera och lösa.

Bland annat diskuterades vilka målgrupper man borde vända sig till och vilka behov dessa hade.

Projektledarnas ställning i samproduktionen diskuterades också ingående, och man betonade starkt projektledarnas centrala roll i det fortsatta arbetet.

Slutligen diskuterade man vid konferensen de upphovsmannarättsliga frågorna, vilka har särskilt stor betydelse när det gäller en produktion som skall täcka hela det nordiska fältet.

Herr president! Med denna korta presentation föreslår jag att Nordiska rådet i enlighet med kulturutskottets förslag lägger dessa meddelanden till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

3

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande), C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling, C 127/e: Berättelse om Nordel, C 128/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för

atomenergifrågor, D 1978/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, D 1978/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, D 1978/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, D 1978/2/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksränserna, D 1978/4/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och D 1978/5/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

Rådet beslöt att företa ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1978 vedtar følgende uttalelse:

1) Rådet støtter de nordiske statsministres oppfatning at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt kan bidra til en gunstigere økonomisk situasjon i de enkelte land. Det bør derfor være en nær kontakt ved utformingen av den økonomiske politikken.

Rådet har med interesse notert seg opplysningene om de industri- og energidriftinger som har funnet sted mellom Norge og de andre nordiske land i de siste to år. Rådet legger vekt på at disse forhandlinger så snart som mulig fører til konkrete resultater.

Rådet ser med tilfredshet at det foregår en fortløpende dialog i Ministerrådet og i Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål.

2) Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å følge utviklingen i den nordiske samhandel med sikte på å legge forholdene best mulig til rette for en utvidelse av denne. Det er viktig at samarbeidet med sikte på å løse praktiske handelshindrende problemer i Europa fortsetter. Det er av betydning at de

nordiske land samarbeider om eksportfremmende tiltak.

3) Rådet mener det er viktig at de nordiske land fortsetter det nåværende samarbeid på det handels- og valutapolitiske området med sikte på å samordne landenes forberedelser og standpunkter i internasjonale fora.

4) Rådet har ikke noe å innvende mot Nordisk Industrifonds forslag når det gjelder innretningen av fondets virksomhet i kommende 5-årsperiode.

Rådet er enig i prinsippet om innføring av Nordisk Industrifond i Ministerrådets almene budsjett fra og med 1979. Rådet har ikke noe å bemerke til beslutningen om å tilføre fondet 15 mill. s. kroner for 1979. Fondet bør tilføres økede midler i kommende 5-årsperiode sammenholdt med foregående periode.

5) Rådet vil prinsipielt understreke betydningen av en øket integrasjon av det nordiske byggmarked uten dermed å ta stilling til de forskjellige spørsmål som det er redegjort for på dette området i C 1/1978.

6) Rådet vil understreke betydningen av det regionalpolitiske samarbeid og konstaterer at det grenseregionale samarbeid i tråd med rådets syn, har vært høyest prioritert.

7) Rådet har notert seg at et forslag til handlingsprogram for samarbeid på forbrukerområdet vil bli utarbeidet i 1978. Rådet forutsetter at forslaget vil bli forelagt Nordisk Råd til uttalelse.

8) Rådet konstaterer at de fellesnordiske bistandsinnsatser i 1977 har holdt seg på samme relative nivå som i det foregående år. Når det gjelder samarbeid vedrørende de multinasjonale bistandsspørsmål legger rådet vekt på at de nordiske land i størst mulig utstrekning kommer fram til fellesnordiske holdninger og beslutninger.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X: Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 2/1977 om avtale om kommunalt samarbeid over de nordiske riksgrenser og rek. nr. 4/1977 om handlingsprogram for samarbeid innen byggesektoren til etterretning og anser sakene ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

IV. at Nordisk Råd tar beretningen om Nordisk Industrifond C 1978/35/e til etterretning.

V. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 13/1973 angående samarbeid vedrørende GATT-forhandlinger, reg. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF vedrørende gjensidig erkjennelse av testresultater, rek. nr. 1/1977 angående samarbeid vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, og rek. nr. 5/1977 angående samarbeid vedrørende utviklingslandene til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Feldt (økonomiske utskottets talesman): Herr president! I rådets generaldebatt kom det økonomiska samarbeidet att spela en framträdande roll. Krav fördes fram från många håll om att regeringarna måtte ta de initiativ som är nödvändiga för att vi skall kunna möta den ekonomiska krisen med gemensamma och samordnade insatser. Av besked som vid debattens slut lämnades från ministerrådets sida framgick att regeringarna avser att ta vissa initiativ i den önskade riktningen. Det finns alltså utsikter för att önskemålen från generaldebatten om ett utvidgat och fördjupat ekonomiskt samarbete kan ge vissa praktiska resultat.

Därmed skulle också en del av de synpunkter kunna tillgodoses, som ekonomiska utskottet anför i sitt betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse. Utskottet betonar vikten av att en nära kontakt upprätthålls mellan de nordiska länderna vid utformningen av den ekonomiska politiken. Utskottet tillmäter därvid gemensamt uppträdande i internationella sammanhang betydelse både för att hävda nordiska intressen och som ett led i en bättre koordinering av de nordiska ländernas politik på det ekonomiska området.

Ministerrådets berättelse speglar den snabba utvecklingen av det nordiska samarbetet i ett annat avseende, nämligen på de

industriella och näringspolitiska områdena. Utskottet har med intresse följt arbetet inom Nordiska industrifonden, NORDEL, NORDTEST o. s. v. När det gäller överenskommelser om tillämpningen av testresultat understryker utskottet betydelsen av ökade insatser för att få sådana överenskommelser mellan flera länder än vad man hittills har lyckats uppnå. Beträffande industrifonden biträder utskottet ministerrådets beslut att ge fonden ökade möjligheter att långsiktigt planera sin verksamhet genom att fonden får rätt att ta på sig fleråriga förpliktelser.

Utskottet har nu i ett par år följt de förhandlingar om olje- och energisamarbete som pågår mellan Norge och övriga nordiska länder vart för sig. I sitt betänkande uttrycker utskottet förhoppningen att dessa förhandlingar så snart som möjligt kan leda till konkreta resultat.

Jag vill här göra det tillägget, att den förhoppningen inte ter sig i alla delar realistisk efter de upplysningar i ärendet som under sessionen har lämnats till ekonomiska utskottet från ministerrådets sida. I varje fall verkar det inte troligt att förhandlingarna om leveranser av naturgas från de norska Nordsjöfälten till Danmark och Sverige kan komma att leda till snara resultat, detta av både tekniska och ekonomiska skäl. I själva verket framgår att det här kan vara fråga om ett decennielångt arbete innan några sådana resultat framkommit. Men desto viktigare borde det då vara att förhandlingarna om andra projekt på detta område drivs med så stor kraft och skyndsamhet som möjligt. Från svensk synpunkt är då energiförsörjningsmotivet inte det primära, utan det gäller vårt intresse att klarlägga förutsättningarna för utvecklingen av den petrokemiska industrin i Norden; och det må vara ett intresse som även andra länder delar.

I utskottets betänkande tas också det regionalpolitiska samarbetet upp. Utskottet fäster där särskild uppmärksamhet vid det gränskommunala samarbetet. Vi gör den markeringen, att det nu förefaller vara dags att låta det allmänna kartläggingsarbete, som pågått en ganska lång tid, övergå i ett skede där konkreta åtgärder successivt växer fram.

Med detta, herr president, vill jag yrka bifall till ekonomiska utskottets betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse.

Nathalie Lind (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Beretning fra Nordel om dens virksomhed i 1977 har været behandlet i økonomisk udvalg. Det er oplyst i beretningen, at arbejdet er foregået kontinuerligt i de faste udvalg og i sekretariatet.

For de enkelte landes vedkommende er der udarbejdet oversigter over aktuelle kraftforsyningsproblemer og mulighederne for at dække det fremtidige energibehov.

Foruden disse årlige rapporter er der to delrapporter, hvoraf den ene omfatter prognoser for elkonsument inden for Norden frem til året 1990, og den anden behandler elvarmens rolle i energiforsyningen i Norden. Økonomisk udvalg foreslår, at Nordisk Råd tager beretning C/127 e om Nordel til efterretning.

Jón Skaftason (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottet har diskuterat berättelsen från det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Utskottet har speciellt noterat att kontaktorganet har igångsatt forskningsarbete rörande kärnkraftens säkerhetsproblem på tre aktuella områden: kvalitetssäkring, kontrollrumsutförning och radioaktivt avfall.

I utskottet råder det enighet om att under hänvisning till vad som står i betänkandet föreslå Nordiska rådet att ta berättelsen 128/e från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor till efterrättning.

Willoch: Hr. president! Innstillingen fra økonomisk utvalg er enstemmig, og man kan vel også trygt si lite kontroversiell. Der-til kommer at de økonomiske problemer i Norden jo ble gjenstand for en omfattende debatt under generaldebatten. Det er derfor ikke så meget jeg har å legge til nå, men jeg føler trang til å knytte et par bemerkninger til ett punkt i innstillingen.

Utvalget fester der oppmerksomheten ved mulighetene for å bygge ut et olje- og energisamarbeid på grunnlag av norske olje- og gassfunn. Jeg hørte med tilfredshet

at også utvalgets formann nå var inne på dette og nevnte at man kanskje bør være noe varsom med å feste for store forventninger til dette. Jeg ville gjerne peke på dette, for jeg finner det uheldig hvis man bygger opp forventninger som det senere viser seg ikke å være grunnlag for.

Jeg tror man må regne med at man bare kan foretrekke nordiske løsninger når det gjelder utnyttelse av olje og energi på den norske sokkel, hvis disse ikke fremtrer som mindre praktiske og hensiktsmessige enn samarbeid med andre land. Og når man vurderer dette, må man ta i betraktning at beliggenhet og oppgavefordeling når det gjelder de oljefunn som er gjort hittil på den norske kontinentalsokkelen, ikke synes å gi spesielle muligheter for nordisk samarbeid om utnyttelsen av disse. Vi er selvfølgelig alle interessert i å utbygge et nordisk samarbeid på disse områdene dersom det viser seg mulig, men man kan dessverre ikke ennå regne med at forholdene vil vise seg å ligge spesielt godt til rette for dette.

Ellers var det spørsmålet om felles bekjempelse av den økonomiske krise i Norden som dominerte den økonomiske del av generaldebatten. Etter det som er sagt om dette, føler jeg trang til bare å si at selv om vi alle deler ønsket om felles innsats her, bør vi selvfølgelig igjen være oppmerksom på de begrensninger i mulighetene som foreligger.

Det nordiske økonomiske område er så vidt lite at tiltak for å stimulere efterspørse- len i Norden lett slår ut i økt import i en grad som vi på grunn av tidligere lettsindig- heter i den økonomiske politikk har lite råd til. Man kan derfor ikke komme bort fra at nordisk samarbeid ikke kan svekke behovet for de mer smertefulle deler av den økonomiske politikk med sikte på å begrense kostnadsstigningen og styrke konkurransevnen, hvilket synes å være et felles problem for alle de nordiske land.

Det er klart at samarbeid om valutapolitikk også er viktig, bl. a. når det gjelder å trygge full sysselsetting. Det forslag om dette som sosialdemokratene har lagt frem, tillot blant andre jeg meg å kommentere i generaldebatten. Dette forslag inneholder jo ønsker om en del tiltak som for lengst er gjennomført. Likevel er det klart at forsla-

get vil bli grundig overveid. Jeg vil imidlertid gjerne få feste oppmerksomheten ved en påstand i det som jeg synes man like godt burde kunne tilbakevise med det samme. Her skriver forslagsstillerne, blant andre formannen i Nordisk Råds økonomiske utvalg, at devalueringen av den svenske krone "skedde dessutom utan nordiskt rådslag på förhand". Det er nå, så vidt jeg vet, bekræftet fra flere hold at dette ikke er riktig. Og da bör vel den uriktige påstand korrigeres snarest, også fra en av forslagsstillerne.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För ekonomiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Bengt Wiklund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Odd With och Folke Woivalin.

Mot ekonomiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Jo Benkow, René Brusvang, Ib Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Ralf Friberg, Steen Folke, Gylfi P. Gíslason,

Gustav Holmberg, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Johannes M. Olsen, Robert Pedersen, Petter Savola, Reulf Steen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 57 röster mot 2.

Utskottets förslag, p. II—V, bifölls.

4

C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen C 42/e om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1 juni 1976—31 december 1977 och kontrollkommitténs revisionsberättelse till handlingarna.

Poul Schlüter och Kåre Willoch hade i ett säruttalande, fogat till utskottets betänkande, kritiserat riktlinjerna för Nordiska investeringsbankens utlåningsverksamhet.

Leif Glensgård hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande föreslagit,

at Nordisk Råd i anledning af beretningen C 42/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhed 1. juni 76—31. december 77 og i anledning af kontrolkomiteens revisionsberetning

udtaler, at udlånet til Göteborgs containerhavn er i strid med statutterne for investeringsbanken, og at investeringsbanken i fremtiden kun må foretage udlån, der har en fælles nordisk interesse.

Nordisk Råd tager på denne baggrund beretningen til efterretning.

Willoch: Hr. president! Nordisk Råd kan i dag for første gang drøfte en beretning om den nordiske investeringsbankens virksomhet. Det må da være naturligt å starte med vurderingen av om det man ser av bankens praksis, svarer til forventninger og forutsetninger som ble knyttet til den da den ble opprettet.

Blant de forventninger som ble nevnt for Den nordiske investeringsbank ble opprettet, var at den ville bli betydningsfull for utbyggingen av tilbakeliggende distrikter i

Norden. Denne forventning var for så vidt klart urealistisk, idet det ble understreket på forhånd at banken skal drives på rent bankmessige vilkår og ikke foreta noen form for subsidiering av utlån, og ikke gi noen form for subsidier til virksomhet som kunne trenge slik støtte for å komme i gang. Bankens beretning viser da også klart at dette ikke er en bank for regionalutvikling, eller distriktsutbygging som vi kaller det i Norge. Men dette er som sagt bare hva man måtte regne med. De som er skuffet over dette, burde ikke være overrasket over at banken i denne henseende har virket som man måtte vente etter de regler og forutsetninger som den fikk å arbeide innenfor.

Blant de vilkårene som ble stilt opp for banken, var imidlertid at lån og garantier skulle gis til tiltak av nordisk interesse. Erfaringer allerede nå viser at det ville ha vært meget nyttig om man i det minste hadde tatt seg tid til å gjøre det litt klarere hva man egentlig mener med dette, før banken ble satt i gang.

Investeringsbankens beretning inneholder en oversikt over de lån som er gitt i beretningsperioden. Som låntagere her finner man en liste over kjente nordiske storfretak med datterforetagender samt enkelte offentlige eller halvoffentlige prosjekter.

Beretningen inneholder dessuten styrets forsøk på å uttrykke noe nærmere hva det kan bety i praktisk bankpolitikk at bankens utlån skal avgrenses til prosjekter av nordisk interesse. Sammenfattende kan man si at denne fortolkningen er slik at bedrifter som er så store at de naturlig virker i flere land, vil kunne få lån til forholdsvis normal forretningsmessig virksomhet uten spesielt nordisk preg. Styret strekker seg endog så langt at det åpner for lån til prosjekter som bare hører hjemme i et land hvis prosjektet bare krever store leveranser fra et annet nordisk land, eller fører til varig eksport til et annet nordisk land. Med dette har man gitt begrepet "av nordisk interesse" en så vidt fortolkning at det mister meget av sin betydning som avgrensning av virksomheten, til tross for at det ble lagt stor vekt på denne avgrensningen da banken ble opprettet. Virkningen vil bli at storprosjekter som regel vil kunne få lån i denne nye bank selv om prosjektene i og for seg er temmelig lite

nordiske, mens banken vil bli av liten interesse for mindre bedrifter. Dette underbygger for så vidt ytterligere det som ble varslet av kritikerne på forhånd: Dette blir en bank for prosjekter som kunne finansieres uten noen slik ny institusjon, mens det vil bli smått med bidrag til samarbeidstiltak som ikke ville komme i stand uansett om man opprettet denne institusjonen eller ikke.

De uklare tanker bak banken har — som jeg tidligere har vært inne på — manifestert seg i et omstridt lån til Göteborg. Som begrundelse for dette lånet er som kjent bl. a. anført at Göteborg havn har en betydelig transittrafikk til andre nordiske land, særlig til Norge. Transittrafikken til Norge skjer imidlertid i klar konkurranse med andre nordiske havner, særlig da Oslo. Det virker unektelig eiendommelig at det skulle være av nordisk interesse å styrke Göteborgs havn i denne konkurranse med blant andre Oslo. De konkurrerende nordiske havner vil derimot som regel falle utenfor bankens virkeområde fordi de ikke har opparbeidet særlig stor trafikk til Sverige, hvilket jo er den tenkelige transistrafikk fra nordiske havner utenfor Sverige. Overføring av trafikk fra norske havner til Göteborg fører også til mer trailertrafikk på veiene, som ikke er ønskelig fra miljøsynspunkt. Man har her erfaringer i å bygge på.

Jeg finner det i denne forbindelse naturlig å nevne at havnemyndighetene i Oslo ser med bekymring på Göteborgs bestrebelser for å trekke til seg trafikk fra andre nordiske havner. Nå må jeg legge til at Göteborgs myndigheter selvfølgelig står fritt til å arbeide for sine interesser i sunn konkurranse. Men det kan ikke være noen oppgave for en nordisk samarbeidsinstitusjon å støtte den ene part i et slikt konkurranseforhold.

Jeg vil imidlertid ikke unnlate å nevne igjen hva jeg gjorde allerede i et replikkordskifte søndag, at ansvaret for dette lånet i høy grad faller på den norske fiskeriministeren, som gav et slags uklart klarsignal da han ble spurt om saken på forhånd. Bankens egne organer burde imidlertid etter mitt skjønn ha kommet til at dette prosjektet ligger utenfor deres naturlige virkeområde.

Det er blitt anført at undertegnede — eller man har vel strukket seg til hele det

parti jeg har den ære å representere — står helt alene om sin kritikk mot denne disposisjonen. Det er ikke riktig. Det vil man for det første se i innstillingen fra økonomisk utvalg, idet også representanten for det danske konservative parti der har en særuttalelse sammen med undertegnede.

Det jeg her spesielt vil nevne, er imidlertid at denne saken har vært drøftet også i Det norske storting. Og der gir for det første Høyres representanter klart uttrykk for at lånet ikke burde vært gitt, og da med den foranledning at de ville forebygge at banken fortsetter med flere lån til samme formål. Jeg vil imidlertid henlede oppmerksomheten på at samtlige andre partiers representanter samtidig uttalte bl. a. "tvil om deltagelse i finansieringen av et prosjekt som dette er et naturlig engasjement for banken". Og sakens ordfører, hr. Johan Jakobsen, uttalte i Stortinget at dette var et klart signal til banken.

Mot denne bakgrunn må jeg si at jeg finner det noe underlig at en rekke av de samme norske representanter uttaler seg så overmåte uklart i innstillingen fra Nordisk Råds økonomiske utvalg. Den veiledning bankens organer får fra disse representanter, lyder bl. a. slik:

"Etter utvalgets mening finnes det med denne behandling av lånesaken fortsatt mulighet for prøving av havneutbyggingen i Norden, slik at ulike lands behov kan tilgodesees. Hensyn hertil bör tas ved prøvingen av Investeringsbankens foresatte engasjement i det nå aktuelle prosjektet."

Med andre ord: Hvis banken skulle spørre hva Nordisk Råd mener, er svaret javel nei.

Jeg må erkjenne at jeg ikke forstår hva flertallet mener. Det kan selvfølgelig være min feil. Men på denne bakgrunn vil jeg gjerne tillate meg å spørre: Betyr denne uttalelsen at flertallet vil finne det i samsvar med forutsetningene om Nordisk investeringsbank gir enda et lån til utbyggingen av Göteborg havn, eller betyr det noe annet, eller betyr det at flertallet ikke har noen mening om saken? Det siste er kanskje det mest sannsynlige.

Representanten Glensgård har i innstillingens varslet et forslag som gir uttrykk for

synspunkter som jeg delvis er enig i, men i en slik form og med en slik overdreven rekkevidde at jeg ikke kan stemme for det. Hr. Glensgårds forslag må så vidt jeg kan se, bety at han vil at Nordisk Råd skal konstatere at bankens organer har opptrådt i strid med statuttene. Som jeg har prøvd å understreke, er feilen først og fremst begått av de politikere som har gitt banken så uklare statutter som den har fått, så uklare at man faktisk ikke kan konstatere — i hvert fall ikke med noe element av juridisk innhold — om statuttene er overtrådt eller ikke. Og derfor kan ikke politikerne velte ansvaret over på bankens ledelse på denne måten, som jo måtte bety avskjed for dem alle — og kanskje mer enn det.

Jeg finner derfor at den naturlige reaksjon fra min side har vært å delta i den særuttalelse som hr. Schlüter og jeg selv har avgitt, og som rådets medlemmer vil finne i innstillingen, og begrunne denne debatten og derefter la det ha sitt forblivende med det i denne omgang.

Jeg faller for fristelsen for å legge til, selv om det ikke vedrører denne sak, at hr. Glensgård selv om han nå vil stemme for noe, nemlig sitt eget forslag, nettopp stemte mot et forslag som var medundertegnet av hans partifelle Kirsten Jacobsen. Jeg forstår at hans motvilje går ikke bare mot alle andre partier i denne sal, men også mot deler av hans eget.

Björklund: Herr president! Herr Willoch innledde med att konstatera att regionalpolitiska hänsyn inte slagit igenom i den mån den politiska debatten inför grundandet av Nordiska Investeringsbanken skulle ha förutsatt. Herr Willoch har förstås rätt när han konstaterar detta och även när han redogör för orsaken, när han säger att orsaken till det här är att man i Investeringsbankens stadgar har omöjliggjort ett subsidieelement. Detta är förstas orsaken till att banken i dagens läge inte har de bästa förutsättningarna att verka som ett aktivt instrument i regionalpolitiken.

Jag representerar själv en politisk gruppering som skulle ha ställt sig betydligt positivare till Investeringsbankens inrättande om man från första början skulle ha gjort

det möjligt att ta med subsidie-elementet och över huvud taget göra banken till ett aktivt instrument för en målmedveten industrialiserings- och regionalpolitik. Men jag förstår att det är just motståndet från högerkretsarna som har tvingat till en situation där bankens stadgar alltför mycket motsvarar vilket kommersiellt bankföretags som helst.

Willoch: Hr. president! Hr. Björklund tar nok ganske kraftig feil når han tror at det var motstanden fra høyrekreftene, som han kaller det, som førte til at denne bank ikke fikk anledning til å gi subsidier — hvis han da ikke i begrepet ”høyrekreftene” nå inkluderer også sosialdemokratene. Det er imidlertid en språkbruk jeg ikke er vant til.

Det var en forutsetning helt fra forslaget ble fremlagt — og da uten medvirkning av såkalte høyrekrefter i det hele tatt, så vidt jeg vet — at man klart presiserte at det ikke skulle være subsidielementer i bankens utlån. Jeg er forbauset over at så mange likevel trodde at denne bank ville bli virkningsfull i regionalpolitisk henseende. Men det kunne den med denne forutsetning neppe bli. Årsakene til at man tok dette forbehold tror jeg er helt andre, nemlig at enkelte land nølte med å påta seg finansielle byrder av denne art til tiltak som de ikke kunne ha full oversikt over på forhånd.

Når det gjelder bruk av subsidier i distriktspolitisk hensikt, vil jeg gjerne understreke at det norske Høyre aldeles ikke er motstander av dette, og det gjelder — så vidt jeg vet — alle høyrepartier i Norden. Men jeg anser det som lite hensiktsmessig å la en institusjon av denne type disponere skattyternes midler til slike tiltak. Jeg vil anta at bruk av skattemidler til subsidier i regionalpolitisk hensikt bør skje under kontroll av andre organer enn slike som man her har opprettet, hvor den parlamentariske kontroll nødvendigvis må bli meget svak.

Glensgård: Hr. præsident! Jeg vil starte med at sige, at jeg beklager meget, at præsidi- et har taget en, synes jeg, særdeles uheldig beslutning, nemlig den, at rådet ikke skal udtale sig i denne sag. Jeg har fået re-

fereret fra mit præsidiemedlem, at man altså ikke får nogen afstemning her i rådet om den nordiske investeringsbank, og jeg har fået det forklaret på den måde, at man ikke kan foretage afstemning om min reservation, fordi den munder ud i, at Nordisk Råd på denne baggrund tager beretningen til efterretning.

Da jeg nu forstår, at det er sådanne spidsfindigheder, som skal få rådet her til at afstå fra at tage stilling til problemet om Göteborg havn, skal jeg herved, hr. præsident, meddele, at sætningen: ”Nordisk Råd tager på denne baggrund beretningen til efterretning”, udgår af min klemme, hvorefter der ikke vil være nogen mulighed for præsidenten for at nægte afstemning om den egentlige udtalelse, nemlig at banken har handlet i strid med statutterne omkring havnen i Göteborg.

Om selve bemærkningerne til banken vil jeg stort set henholde mig til hr. Willoch, selv om han måske senere vil blive fornærmet over, at jeg sådan umiddelbart tilslutter mig hans bemærkninger, men det skal alligevel ske.

Dog er der en enkelt ting, jeg godt vil drage den anden af reservanterne, nemlig hr. Schlüter, ind i, for hr. Willoch sagde, at der ikke var noget, der direkte kunne vise, at banken handlede i strid med statutterne, da den gav lånet til Göteborg havn. Jeg vil gerne spørge den anden reservant, hr. Schlüter, om han kan bekræfte, at den danske regering i folketinget har udtalt, at den nordiske investeringsbank ikke vil gå ind i projekter, som forretningsbankerne kan klare, og at den nordiske investeringsbank kun vil gå ind i fællesnordiske projekter.

Hvis hr. Schlüter kan bekræfte denne udtalelse fra den danske regering, ligger det helt klart, at den nordiske investeringsbank i Göteborgsagen har handlet i strid med statutterne, fordi andre forretningsbanker er inde i finansieringen af Göteborg havn, og dermed er investeringsbanken altså gået ind på forretningsbankernes område.

Men som sagt, jeg vil gerne henstille til præsidenten, at den sidste sætning i min klemme går ud, sådan at rådet her kan tage stilling til, om banken har handlet i strid med statutterne eller ej.

Schlüter: Hr. præsident! Jeg tror, at mine kolleger i Nordisk Råd vil forstå, at det øjeblik er nær, hvor jeg glæder mig til at vende tilbage til mit eget land for under hjemlige himmelstrøg og i det rette forum at kunne føre debatten med hr. Glensgård; men siden hr. Glensgård har stillet mig et spørgsmål, bør jeg svare her.

Hr. Glensgård har spurgt, om ikke det kan bekræftes, at ved vedtagelsen af beslutningen om Nordisk Investeringsbank i det danske folketing var det klarlagt, at investeringsbankens virksomhed skulle koncentrere sig om sådan långivning, der ikke normalt kunne finde sted inden for den almindelige banksystem.

Det kan bekræftes. Det er korrekt. Det problem, vi imidlertid behandler i dag, forekommer mig at være et andet. Hr. Willoch har så udmærket påvist, at man vanskeligt kan støtte hr. Glensgårds reservation eller udtalelse, fordi hr. Glensgård hævder i sin tekst, at banken har handlet i strid med statutterne.

Nu er det for det første en alvorlig udtalelse, som måtte få de stærkeste juridiske konsekvenser. For det andet er den efter min bedste opfattelse urigtig. Jeg mener ikke, at banken har handlet i strid med sine statutter, men jeg mener, at bankens beslutning om lånet til Göteborg havn af andre grunde er uhensigtsmæssig og burde være undgået.

Det ene grund er hensynet til andre nordiske havne. Jeg mener som hr. Willoch, at beslutningen om lånet til udbygning af Göteborg havn med hensyn til containertrafik påfører andre havne, først og fremmest København havn, Århus havn og Oslo havn, en utidig konkurrence på et urimeligt grundlag.

Den anden grund til mine betænkeligheder ved lånet er, at sker der dette, at Nordisk Investeringsbank nu i ét, måske senere i flere, tilfælde, yder lån af tvivlsom karakter og med dårlige begrundelser til projekter, som ikke er ganske klart fælles nordiske, så tror jeg, vi over en årrække kommer til at opleve, at de enkelte nordiske lande stort set får de samme lånemidler tilbage fra banken, som de hver især har indskudt i banken. Denne tendens kendes jo fra andre internationale låneinstitutioner, og det ville

være meget uheldigt. Frem og tilbage er som bekendt lige langt — bortset fra at der bruges kræfter.

Jón Skaftason: Herr president! Tyvärr var jag inte med när ekonomiska utskottet diskuterade Nordiska investeringsbankens verksamhet under perioden 1 juli 1976—31 december 1977. Om jag hade varit med på det mötet, skulle jag gärna ha undertecknat flertalets yttrande.

Man har speciellt diskuterat lånet till Göteborgs containerhamn, och några av medlemmarna i Nordiska rådet har sagt även i plenum, att detta lån ligger utanför ramen för bankens verksamhet. Får jag som medlem av Nordiska rådet och som medlem av kontrollkommittén säga några få ord om den saken.

Man har i diskussionen nämnt de reservationer som kontrollkommitténs medlemmar Kyllingmark och Enggaard gjorde vid kontrollkommitténs möte i Helsingfors den 10 februari. I dessa reservationer finns inte något direkt påstående om att bankens styrelse har överskridit låneramen genom lånet till Göteborg. Tvärtom har alla medlemmar av kontrollkommittén underskrivit att bankens verksamhet under räkenskapsperioden bedrivits i överensstämmelse med stadgarna och att styrelsen och verkställande direktören bör beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av bankens angelägenheter under den av oss granskade redovisningsperioden.

Detta är den första punkt som jag vill nämna.

Den andra punkten är att man innan bankens styrelse fattade beslut om detta lån till Göteborg hade kontakt bl. a. med den norske fiskeriministern och med landshavnerådet i Köpenhamn och hamndirektören i Århus. I ett brev som jag har här och som är skrivet av bankdirektör Bert Lindström står bl. a.:

”Sammen med kontorchef Erik Nielsen, Handelsministeriet (suppleant i NIB:s bestyrelse) besøgte Københavns Havnevesen den 28. september 1977. Havnedirektør Eigil Andersen og hans underdirektør Carl Veng deltog i mødet, hvor der blev redegjort for Göteborgs Havns planlagte investeringer i Skandia- og Ålvsborgshavnene. Den planlagte ka-

pacitetsutvidelse og de dertil knyttede investeringer, som en fulstændig udbygning af begge havne ville medføre, forekom både Andersen og Veng at være i overkanten af det forsvarlige. De fremhævede bl. a. Göteborgs høje omkostningsniveau i form af havneafgifter. Man var imidlertid opmærksom på Göteborgs betydning som transithavn for oversøisk trafik for andre nordiske lande end Sverige, bl. a. gennem bloktogstransporter til og fra København.

Ud fra denne betydning mente man fra København havns side ikke, at der skulle være noget i vejen for et lån til Göteborg fra NIB, idet et sådant lån jo ikke er forbundet med særligt fordelagtige betingelser. Da man fra NIB:s side endvidere anførte, at lånet utvivlsomt ville blive begrænset til et vedrøre Göteborgs planlagte investeringer frem til 1981, således at Skandiahavnen kunne færdiggøres havde man fra København havns side ingen indvendinger mod NIB:s eventuelle engagement. Man havde ikke overvejet at lånefinansiere investeringerne i en udvidelse af København havns containerhavn i Nordhavnen."

Vidare säger han:

"Jag besökte den 15 september 1977 hamndirektören i Århus och två av hans medarbetare och dikterade efter besöket följande anteckningar:

"Beträffande Århus hamns nordiska trafik finns statistik som visar att enbart någon procent av ankommande gods omlastas för vidare transport till annat nordiskt land. Finncarrier anlöper Århus en gång i veckan och tar containers med sig. Östasiatiska Kompaniet koncentrerar sin Västafrika-trafik till Århus som enda nordisk hamn, varvid feedertrafik kommer från Oslo, Göteborg m. m., totalt bara några procent av totala utgående godstrafiken av nordisk karaktär. Många båtar stannar i Århus på väg till Göteborg. Därför är Århus intresserad av att Göteborg som hamn ej går tillbaka. Århus konkurrerar i så fall mera med Köpenhamn där planer föreligger att bygga ut norra hamnen till en mycket stor containerhamn. Århus är främst exporthamn liksom Esbjerg (industrin i Danmark går

västerut). Köpenhamns hamnplaner bör undersökas.

Århus hamn har yttrat sig om utbyggnaden av Göteborgs containerhamn och Göteborg som central nordisk containerhamn."

För det tredje har man här i debatten uttalat tvivel om att det finns ett nordiskt intresse av detta lån till Göteborgs hamn. Det nordiska intresset i detta sammanhang består i att Göteborgs hamn riskerar att få en försvagad ställning som bashamn i konkurrensen med de stora kontinenthamnarna Amsterdam, Rotterdam, Hamburg och Bremerhafen. Med en investering i Skandiahavnen och Älvsborgshavnen i Göteborg tror man att hanteringskostnaderna kommer att gå ner. Därför har även andra nordiska länder som utnyttjar Göteborg som transithamn direkta finansiella intressen i denna utbyggnad.

Så ytterligare några få ord om det nordiska intresset. Näringslivets intresse är billiga, snabba, driftsäkra, flexibla och regelmässiga transporter av gods mellan Norden och resten av världen. Den pågående strukturförändringen i skeppsfarten kommer att fortsätta. Alternativen för näringslivet är därför att utnyttja en europeisk centralhamn i ett EG-land eller att utnyttja Göteborg som centralhamn.

Vad beträffar kostnaderna ger Göteborgsalternativet enligt Nordtransutredningen näringslivet i Norden en ekonomisk vinst på cirka 60 miljoner svenska kronor år 1969 i förhållande till att utnyttja en europeisk centralhamn. Dessa beräkningar är mycket osäkra, och svenska redare har senare kalkylerat vinsten till 300 miljoner svenska kronor.

Kontakten mellan centralhavnen och mottagare/avsändare blir bäst enligt Göteborgsalternativet. Om man använder blocktåg kommer prioriterat gods som ankommer till Göteborg att vara tillgängligt i Oslo nästa morgon.

En satsning på Göteborg ger transportmönstret en större grad av flexibilitet, antingen det gäller kostnader, tempo eller lokala driftstörningar. Det har t. ex. hävdats att en monopolisation för hamnarna i EG-länderna kan resultera i ökade avgifter för transitgods till och från Norden.

Till sist vill jag säga att banken genom att ge lånet till Göteborg enligt min mening inte har tagit ställning för att Göteborg absolut skall vara Nordens största bashamn. Det står fritt för alla andra som är intresserade av att bygga ut sina hamnar att ansöka om lån hos Nordiska investeringsbanken. Jag är helt övertygad om att styrelsen i banken granskar alla sådana ansökningar med stor välvilja.

Berge: Hr. president! Det må innrömmas at uttalelsen fra Ökonomisk utvalg om Nordisk investeringsbanks lån til utbygging av Göteborgs havn ikke utmerker seg med hensyn til å være klar og konsis. Årsaken til dette er ganske enkelt at det nok er nyanser i syn blant dem i utvalget som står bak denne uttalelsen, og det er altså det store flertallet. Nordisk Råd har jo ikke tatt stilling til Göteborg som en storhavn for Norden, men at denne havn som transoseansk containerhavn er av stor betydning og stor verdi for de øvrige nordiske land, kan det ikke være tvil om. At den så samtidig som den gir fordeler, kan gi visse ulemper for enkelthavner i de øvrige nordiske land, kan en jo ikke se bort fra, men hvis det i alle forhold skal være en hindring for at Investeringsbanken skal kunne gi lån til et prosjekt, tror jeg det skal bli vanskelig i det hele tatt å finne prosjekter som denne banken kan engasjere seg i.

Jeg synes dessuten det er et vesentlig poeng at en havn av denne type, som kan ta imot de store transoseanske containerskip, vil det ikke være hensiktsmessig å etablere flere steder i Norden. Egentlig vil jo dette derfor i hovedsak være en havn som opptrer i konkurranse utelukkende med de store containerhavner på kontinentet. På denne bakgrunn må dette være et prosjekt som er til fordel for Nordens interesser, når en vurderer det ut fra Norden som helhet.

I moderne sjøtransport tror jeg at de store containerskipene er kommet for å bli. De gir muligheter for mer effektiv og rimeleg transport. De representerer med andre ord et tidsmessig transportopplegg, og jeg kan ikke se at det er noen ulemper ved at Nordisk Råd for sin del stimulerer til en slik utvikling.

Av hr. Willoch's argumentasjon kan en nærmest få det inntrykk at denne havnen i Göteborg er bygd i den hensikt å skade Oslo havn. Men det er jo selvfølgelig ikke tilfellet. Jeg tror nok en må vurdere hr. Willoch's spesielle holdning til denne saken ut fra at han og hans parti har vært imot opprettelsen av denne banken, og en kan jo derfor ikke se helt bort fra at en nå leter etter argumenter som kan underbygge et slikt standpunkt. Jeg er derfor for min del for så vidt ikke overrasket over hr. Willoch's konklusjon, men han bør heller ikke være overrasket over at andre kan ha en annen konklusjon.

Hr. president, så kan en vel spørre om jeg med det som nå er sagt, egentlig distanserer meg fra flertallet i økonomisk utvalg. Det gjør jeg ikke, men jeg må nok si at hvis det hadde vært mulig å få til en noe mer positiv uttalelse i økonomisk utvalg, så ville i hvert fall jeg for min del ikke vært til hinder for det. Uttalelsen må oppfattes som et minste felles multiplum for flertallet i økonomisk utvalg, og det får være unnskyldningen for uttalelsens noe uklare innhold.

Johan J. Jakobsen: Hr president! Betenkingen fra økonomisk utvalg om Investeringsbankens virksomhet fra starten og ut året 1977 inneholder i tillegg til flertallsinnstillingen en særuttalelse og en reservasjon. Flertallsinnstillingen konkluderer med at beretningen om Investeringsbankens virksomhet og Kontrollkomiteens revisjonsberetning tas til etterretning.

Det er imidlertid ingen grunn til å legge skjul på at det både bak den enstemmige beretningen fra kontrollkomiteen og utvalgets flertallsinnstilling skjuler seg nyanser i synet på en bestemt sak, nemlig Investeringsbankens lån til utbyggingen av Göteborg havn. I beretningen er det imidlertid gjort rede for at det både i Kontrollkomiteen og i det økonomiske utvalget eksisterer ulike oppfatninger med hensyn til bankens engasjement i det nevnte prosjekt.

Det norske storting har, som allerede nevnt, nylig berørt denne konkrete saken i forbindelse med behandlingen av den årlige melding om det nordiske samarbeidet. Også i forbindelse med denne behandlingen kom det til uttrykk tvil om deltagelse i finansie-

ringen av utbyggingen av Göteborg havn er et naturlig engasjement for banken. I tillegg gav et mindretall uttrykk for at det nevnte lån ikke samsvarer med de forutsetningene Investeringsbankens virksomhet er tuftet på.

Når det gjelder selve saksbehandlingen, er det syn også kommet til uttrykk at det ville ha vært naturlig å avvente behandlingen av medlemsforslaget om en utredning av behovet for en nordisk storhavn, før banken ferdigbehandlet lånesøknaden. Dette forhold er også nevnt i utvalgets betenkning. Som kjent fattet Nordisk Råd på mandag vedtak om at rådet ikke skal foreta seg noe i anledning det nevnte medlemsforslag.

Når det bl. a. fra undertegnede har vært gitt uttrykk for tvil om en her har å gjøre med et naturlig engasjement for Investeringsbanken, har dette sin bakgrunn i bl. a. disse forhold: Trafikken over Göteborg havn skjer til en viss grad i konkurranse med andre havner, bl. a. Oslo havn. Det bør utvises forsiktighet når det gjelder fellesnordiske tiltak som kan tenkes å påvirke konkurranseforholdene. I dette tilfelle kan dessuten en økning av transittrafikken over Göteborg føre til at transporten på veg f. eks. fra Göteborg til det sørlige Norge øker sterkere enn det er ønskelig, sett fra et trafikk-miljøsynspunkt. Allerede i dag er Norges andel av transithandelen over Göteborg anslått til mellom 45 og 50 pst.

Jeg ser imidlertid ingen grunn til å dramatisere denne saken. En kan selvsagt heller ikke på et slikt grunnlag felle noen dom over Investeringsbankens utlånspolitikk. Utvalget sier da også at det dreier seg om et begrenset lånetilsagn, og peker på at styret ikke har tatt standpunkt til Göteborg havn som nordisk storhavn. Jeg er personlig av den oppfatning at Den nordiske investeringsbank fortsatt har en betydelig oppgave å fylle innenfor det samlede nordiske samarbeidet.

Det foreligger som nevnt en særuttalelse som uttrykker det syn at lånet til Göteborg havn ligger utenfor det arbeidsområde som banken burde konsentrere seg om. I tillegg finnes det også en reservasjon som konkluderer med at det nevnte lån er i strid med statuttene.

Hovedvekten i disse uttalelsene legges på at prosjektet ikke oppfyller forutsetningen om "felles nordisk interesse". Etter min oppfatning har banken gjort et grundig forarbeid når det gjelder å bringe de ulike lands interesser på bane. Konklusjonene som kan trekkes av de undersøkelser banken har gjort, er omtrent følgende: Fra Sverige og Finland er det uttrykt en klart positiv interesse. De signaler som ble gitt fra norsk side, var at "der var en viss norsk interesse i utbyggingen, men at den ikke var påfallende stor." Fra Danmark og Island ble det ikke — så vidt jeg kjenner til — gitt negative reaksjoner.

Fra norske styresmakter ble det altså anmeldt "en viss interesse" i utbyggingen. Styret skal selvsagt fatte sin beslutning på et selvstendig grunnlag, men det må vel også anses som naturlig og også riktig at styret la vekt på resultatet av de konsultasjoner som er foretatt.

Den tvil som har kommet til uttrykk både i Kontrollkommiteen og i utvalget med hensyn til dette konkrete prosjektet, bør ikke oppfattes som et uttrykk for det syn at Den nordiske investeringsbank ikke skal kunne engasjere seg i havneutbyggingsprosjekter i Norden. Tvert imot har det vel vært en forutsetning at banken skal kunne engasjere seg ikke minst i kommunikasjonsprosjekter. Ved vurderingen av slike prosjekter må de ulike lands behov tillgodeses. Hensynet til de ulike lands behov må også ivaretas ved vurderingen av spørsmålet om fortsatt engasjement fra bankens side i det aktuelle prosjektet. Dette syn står selvsagt ikke i motstrid med de synspunkter bl. a. undertegnede har gitt til kjenne i Innst. S. nr. 166 for 1977—78 og i debatten om denne.

Korvald: Hr. president! Denne sak står vel nå i fare for å bli overdimensjonert i forhold til de andre saker vi diskuterer i Nordisk Råd i denne sesjonen. Jeg hører til dem som har sett positivt på beslutningen om å opprette Nordisk investeringsbank. Sammen med det nordiske industrifond tror jeg at den vil medvirke til en styrkelse av samarbeidet om nordisk industri og til det industripolitiske samarbeid. Disse to institu-

sjoner hörer til de eksakte områder hvor vi hittil delvis har maktet å gjennomføre et samarbeid.

Nå er Investeringsbanken et ganske nytt tiltak. Det er første beretning som foreligger for Nordisk Råd. Det er klart at denne beretning derfor er blitt studert med den aller største interesse for at en kan se om bankens virksomhet faller innenfor de former og formål som var tanken da den ble opprettet. Debatten omkring dette spørsmål og den foreliggende innstilling mener jeg bør — ved siden av de regler som foreligger for virksomheten — være retningsgivende for det styret for banken og bankens ledelse for övrig bör söke å följge i fremtiden. Det vil av beretningen og innstillingen fremgå at det er liten uenighet om de tiltak som banken har medvirket til å sette i gang. Det er Göteborg containerhavn som her danner unntakelsen og som dominerer debatten.

Da dette spørsmålet like för Nordisk Råd begynte her i Oslo, ble behandlet i Stortinget, hadde den norske utenrikskomite avgitt en innstilling hvor den peker på at det etter komiteens mening ville være naturlig å avvente Nordisk Råds vurdering av behovet for en nordisk storhavn. Og flertallet i utenrikskomiteen pekte på at selv om man var i tvil om deltakelse i finansieringen av et prosjekt som dette er et naturlig engasjement for banken, ville flertallet imidlertid peke på at det her dreier seg om et begrenset lånetilsagn, og at styret i banken ikke har tatt standpunkt til Göteborg havn som nordisk storhavn.

Jeg hadde sykdomsforfall da denne innstilling ble avgitt og behandlet her i Stortinget, men jeg er enig i det som den norske utenrikskomites flertall her uttalte.

Det samme synet som den norske utenrikskomite kom med, er kommet til uttrykk i den foreliggende innstilling fra ökonomisk utvalg i Nordisk Råd. Det er der anført — som allerede sitert i debatten — at det er kommet til uttrykk tvil om Investeringsbankens lån til utbyggingen av Göteborg havn er et naturlig engasjement for banken. Jeg kunne personlig ha önsket meg at dette hadde vært formet som en reservasjon fra dem som ville stå for en slik uttalelse, slik at det kunne ha kommet klart fram at det her har vært reist en virkelig

tvil. Når det nå bare sies at det under behandlingen av saken i ökonomisk utvalg er kommet til uttrykk tvil, virker jo det noe kjönnslost. Jeg må si meg enig med hr. Berge når han sier at innstillingen er noe uklar. Det andre alternativet hadde selvfølgelig vært at flertallet i utvalget hadde uttrykt denne tvil, men det klarte man altså ikke å komme fram til i utvalget. Imidlertid må det sies at formuleringen er helt i overensstemmelse med det som skjedde da Stortinget behandlet saken. Utvalgets medlemmer vil vite at det er den norske delegasjon som har vært i tvil og har villet ha denne formulering. Når man så har kunnet få praktisk talt hele utvalget med, har man funnet at man på den måte styrket uttalelsen, så vidt jeg foretår. Jeg gjør i denne forbindelse oppmerksom på — og det vil fremgå av innstillingen — at jeg ikke var til stede da den ble avgitt, så jeg har altså ikke undertegnet den. Jeg skal ikke gå inn på at dette var et ekstraordinært möte, og at man ikke fant fram til alle representantene for utvalget. Jeg har med dette klargjort hva som ligger i uttalelsen sett fra mitt synspunkt. Jeg slutter meg til vedtaket og gir dermed en viss godtakelse av det som er foretatt.

Jeg må si meg uenig i den særuttalelse som hr. Schlüter og hr. Willoch har avgitt i innstillingen. Jeg tenker da spesielt på at de hevder at banken bare virker som en bank for storbedrifter. Jeg vil i så fall anbefale styret at det ser seg meget nöye for i fremtiden, og at det söker å tilgodese mindre og middelsstore bedrifter. Det er jo slik at storbedrifter vil greie seg bedre på lånemarkedet enn mindre bedrifter.

Det er selvsagt meget vanskelig å tolke hva som ligger i uttrykket "av nordisk interesse". Jeg vet ikke om det vil lykkes for banken i fremtiden å finne fram til tiltak som kan sies å ha interesse for to eller flere nordiske land samtidig. Hvis man imidlertid tar hensyn til en relativ fordeling mellom landene, skulle jeg tro at man også på den måten ivaretar hva man kaller nordiske interesser.

La meg til slutt understreke at vi på norsk side ikke på noen måte har godkjent at Göteborg havn skal være en felles tran-sitthavn for de nordiske land. Norge står

selsvagt fritt også i fremtiden til å vurdere hvordan landet vil bygge ut sine egne havner. Nå tror jeg riktig nok ikke — og det vil jeg fornye til til slutt, hr. president — at banken har vært særlig heldig med argumentasjonen i denne sammenheng. Det er kanskje en av grunnene til all den uklarhet som har fremkommet i denne forbindelse.

Statsråd Gjerde: Hr. president! Som formann i Ministerrådet finner jeg grunn til først å trekke fram noen generelle synspunkter.

For det første: Det vil være verdifullt for Den nordiske investeringsbank at dens virksomhet med jevne mellomrom kan bli gjenstand for debatt, både i de enkelte nasjonalforsamlinger og i Nordisk Råd. Men for at banken skal kunne drive sin virksomhet på bankmessige vilkår og i samsvar med samfunnsmessige interesser, er det nødvendig å stå fast på at det er bankens styre som utøver alle funksjoner, og at styrets lånevottak ikke kan endres ved påtrykk eller uttalelse fra noe organ. Dette gjelder bl. a. for at en skal ha et klart forhold mellom banken og dens internasjonale långivere og kjøpere av bankens obligasjoner.

Nordisk Råd og de enkelte medlemmer i rådet har full rett til å — og bør — diskutere bankens virksomhet og kontrollkomiteens uttalelse. Jeg synes også det er viktig å poengtere at diskusjon om enkeltlån bare bør gi grunnlag for prøvning av de prinsipielle spørsmål i forbindelse med styrets og kontrollkomiteens virksomhet. La meg imidlertid igjen understreke både medlemmenes rett til og ønskeligheten av at man fremmer synspunkter også på enkeltsaker.

Når bankens styre skal vurdere om et prosjekt er i nordisk interesse, må det bl. a. holde seg til de retningslinjer som er fastlagt i proposisjonen om opprettelsen av banken. Her er begrepet "nordisk interesse" gitt en meget vid tolkning, men forutsetningene er også angitt forholdsvis konkret.

Det prosjekt som er blitt gjenstand for spesiell oppmerksomhet under denne sesjonen i Nordisk Råd — lånet til containerhavn i Göteborg — er av styret vurdert på dette grunnlag, og kontrollkomiteen har godkjent lånet. Det er der ikke hevdet at

det er i strid med forutsetningene, men spørsmålet er reist om hvorvidt det er en naturlig oppgave. En ting er imidlertid å vurdere hvorvidt en oppgave er naturlig for banken å engasjere seg i. En helt annen sak er hvorvidt et tiltak er i samsvar med statuttene.

Dette prosjektet har — i likhet med bankens øvrige lånesaker — vært gjenstand for en meget samvittighetsfull behandling av så vel administrasjon som styre. Banken har behandlet dette som en søknad om et begrenset lånetilsagn til et stort prosjekt som var under utførelse. Styret har selsvagt ikke tatt standpunkt til Göteborg som storhavn. Styret har derimot sett det slikt at det har behandlet en søknad om et konkret lån til en spesialhavn.

Det har i debatten vært påstått at den svenske containerhavn vil utkonkurrere andre havner i Norden, og at Investeringsbanken således ikke burde ha gitt dette lånet. Det kunne sies mye, og det er sagt mye om en slik påstand. La meg begrense meg til å peke på at investeringen i Göteborg havn ikke gjøres med sikte på å utkonkurrere andre nordiske havner, men fordi Göteborg havn ligger i hard konkurranse med de store havner på kontinentet. Det dreier seg om havner som Amsterdam, Rotterdam, Bremerhaven og Hamburg. I denne konkurransen er det naturligvis ingen løsning at de nordiske havner unnlater å investere for å unngå å endre konkurranseforhold mellom nordiske havner. Det vil i så fall innebære at de nordiske havner mister trafikkgrunnlag i forhold til de kontinentale havner. Jeg tror det er nødvendig at vi også har dette klart for oss, når vi går inn på en vurdering av denne spesielle lånesak.

Representanten Willoch har i debatten her gjerne villet tillegge den norske fiskeriminister er helt spesielt ansvar for dette lånet. Jeg synes det er en lite rimelig påstand. Dette lånet er — som alle andre lån — gitt av styret i banken, ikke av den norske fiskeriminister. Kontakten mellom banken og den norske fiskeriminister var bare en av flere kontakter som gikk forut for bankens avgjørelse. Den norske fiskeriminister har naturligvis aldri ønsket — og heller ikke kunnet — gi noen direktiver til bankens styre i en konkret lånesak.

La meg ellers få lov til på Ministerrådets vegne å gi uttrykk for håpet om at diskusjonen omkring lånet i Göteborg ikke må overskygge det faktum at Nordisk Investeringsbank etter halvannet års virksomhet synes å ha etablert seg på et sikkert grunnlag i samsvare med de intensjoner som så vel Ministerrådet som Nordisk Råd hadde da banken ble opprettet.

Det er gitt 15 investeringslån til dels meget interessante prosjekter, og det er gitt flere tilsagn om eksportkreditter. Banken har introdusert seg på det internasjonale kapitalmarked. Den har en betydelig grunnkapital, den har en vel sammensatt låneportefølje og gode låntakere. Dette bør kunne gjøre banken til et betydningsfullt instrument når det gjelder å skaffe lån på fordelaktige vilkår utenfor Norden, til beste for nordiske prosjekter.

Det er ellers, hr. president, urimelig å avsi noen endelig dom for et foretak som bare har virket i halvannet år. Bare virksomheten fremover vil kunne gi svar på om banken svarer til de forventninger vi hadde da den ble opprettet.

Ragnhildur Helgadóttir: Det er av stor betydning å diskutere innenfor Nordisk Råd Nordisk Investeringsbanks virksomhet, ikke spesielt med hensyn til den bankmessige side av bankens virksomhet men den nordisk-politiske. Jeg tror fremdeles at banken er av stor betydning for det nordiske samarbeid og for de nordiske lands næringsliv på grunn av sin lånevirkosomhet når det gjelder foretak som er i felles eie, felles drift og av felles interesse for to eller flere av de nordiske land.

Det er derimot stor tvil om lånebevillingen til Göteborg havn er i overensstemmelse med bankens opprinnelige retningslinjer. I den henseende er det prinsippet og ikke størrelsen på lånet som er av betydning. Personlig tror jeg ikke det er ønskelig at lånet til Göteborg havn danner et prejudikat for bankens virksomhet. Jeg er klar over at det er mange som har dette syn. Men det står i flertallsuttalelsens siste del noen ord som kan fortolkes dithen at utvalget likevel går inn for at dette eventuelt burde være et prejudikat, dvs. hvis det fin-

nes muligheter for "havneutbygging i Norden, slik at ulike lands behov kan tilgodeses", som det sies i uttalelsen. I det hele tatt kan dette siste avsnitt sies å være en form for tilsløret anerkjennelse av prinsippet som man likevel kritiserer.

Det er helt klart at havneutbyggingen i Norden er et av de viktigste områder våre land beskjeftiger seg med. Hvis et slikt foretak skal være av nordisk interesse, kan man jo si at det er det hvis skip fra de øvrige nordiske land anløper angjeldende havn. Men der er meget vid fortolkning av kravet om nordisk interesse. Det er ifølge uttalelsen ikke nødvendig at havnen eies eller drives av flere enn et av de nordiske land — og kanskje heller ikke av flere enn en kommune.

Det er klart at dette dreier seg om foretak som det er nødvendig å iverksette, men det er ikke klart at de nordisk-politiske krav blir oppfylt. Dertil kommer at hvis man går inn på dette prinsipp, så kan jeg ikke forstå det annerledes enn at det ganske visst vil bli av stor interesse, men kun for de fire av de nordiske land, de, som ligger i nærheten av hverandre geografisk sett.

På grunnlag av det jeg nå har sagt, burde jeg ha avgitt særuttalelse. Men dels av tekniske, dels av formelle grunner som jeg ikke skal gå nærmere inn på her i plenum, gjorde jeg det ikke. Mitt navn står under flertallsuttalelsen, som jeg på mange måter kan slutte meg til. Jeg er bare ganske betenkt når det gjelder nest siste del og siste del av uttalelsen.

Steen: Hr. president! I stor grad er dette blitt en trafikkpolitisk debatt om Göteborg havn, og det er ikke unaturlig.

Når jeg bad om ordet, var det fordi hr. Willoch benyttet lånet som utgangspunkt for et mer generelt angrep på banken og de retningslinjer som er trukket opp for bankens virksomhet. Jeg la merke til at han selv presiserte at målet for hans angrep ikke er bankens ledelse eller dens styre, men dels retningslinjene og dels norske myndigheter.

En kunne imidlertid også av hr. Willochs innlegg i dag få inntrykk av at det er større bredde i hans kritikk enn hva det i virkeligheten er. Siden han refererte til behandlingen i Det norske storting, vil jeg på

samme måte som hr. Jakobsen presisere at Willoch og Høyre var alene i Stortinget om sin kritikk, på samme måte som han og Poul Schlüter er det i økonomisk utvalg. Dersom han tolker flertallets uttalelse som tilslutning til sin kritikk, hvorfor da denne særuttalelse, og hvorfor den sterke presisering av de premisser som ligger til grunn for den kritikk han har framført her?

Flertallet i den norske utenrikskomite har uttalt en viss tvil om Göteborg havn er et naturlig engasjement for banken — ikke noe annet enn det. Det ligger heri ingen kritikk mot retningslinjene eller mot bankens generelle virksomhet, og framfor alt er det intet angrep på banken som sådan, noe hr. Jakobsen og hr. Korvald tilstrekkelig sterkt har understreket for meg. Jeg sier dette også fordi jeg oppfatter det som positivt når det gjelder bankens virksomhet, at det kan komme bemerkninger av den karakter som her er kommet fra økonomisk utvalg. Jeg skulle faktisk ønske at flere banker kunne vært omfattet av slik gjennomgang og belysning av sin virksomhet i full offentlighet som tilfellet har vært med den nordiske investeringsbanken under debatten her i dag. Jeg har en fornemmelse av at vi da kunne fått enda mer interessante diskusjoner om forretningsbankers disposisjoner, men muligens ikke med en slik aktiv kritisk deltakelse fra hr. Willochs side.

Jeg har også sagt dette fordi jeg vil understreke det som er min oppfatning. Når jeg har deltatt i uttalelsen som uttrykker tvil om Göteborg havn er et naturlig prosjekt for bankens virksomhet, har jeg ikke med det hatt noe ønske om å hemme bankens handlefrihet og bevegelsesfrihet. Jeg vil for min del uttale det håp at bankens styre og ledelse ikke føler at den debatt som her har funnet sted, vil ha en slik hemmende virkning på bankens virksomhet.

Savola: Herra presidentti! Suomessa käydään parhaillaan näinä kahtena päivänä eduskunnassa energiapoliittista keskustelua. Suomen energiaomavaraisuus on tällä hetkellä noin 26 %, ja tarkoitus on saattaa se ainakin noin 40 %:n tasolle. On varmasti koko Pohjolan, sen jäsenkansojen edun mukaista, että pääsemme sekä koko Pohjolas-
sa että sen jäsenmaiden parissa mahdoli-

simman suureen omavaraisuuteen energian tuotannon suhteen. Kuitenkin tämä tulee vaatimaan hyvin suuria investointeja.

Meillä Suomessa ja Ruotsissa ollaan parhaillaan käyttämässä omia kotoisia voimavaroja, mm. turvetta, energian tuottamiseen, ja tähän tullaan tarvitsemaan paljon rahaa. On mielenkiintoista todeta se, millä tavoin Pohjoismaiden investointipankki tulee tämän kaltaisiin hankkeisiin suhtautumaan, katsooko se, että omavaraisuus energian suhteen on todellakin yhteispohjoismainen etu. Mielestäni tässä asiassa Pohjoismaiden investointipankki voisi toimia myöskin Pohjolan kehittämispankkina.

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! I Finland pågår som bäst under dessa dagar en energipolitisk debatt i riksdagen. Finlands energisjälvförsörjningsgrad är för närvarande ca 26 %, och avsikten är att få upp den till en nivå på ca 40 %. Det är säkert till fördel för hela Norden, för dess olika folk, att vi både i Norden som helhet som i de skilda länderna uppnår en så hög självförsörjningsgrad som möjligt när det gäller energiproduktionen. Detta kommer dock att kräva mycket stora investeringar.

Hos oss i Finland och i Sverige håller man som bäst på att använda egna inhemska resurser, bl. a. torv, till energiproduktion, och till detta kommer det att behövas mycket pengar. Det är intressant att konstatera, på vilket sätt Nordiska investeringsbanken kommer att förhålla sig till projekt av denna typ, d. v. s. huruvida banken kommer att anse att självförsörjning när det gäller energi verkligen är ett samnordiskt intresse. Enligt min mening kunde Nordiska investeringsbanken i denna fråga också fungera som en nordisk utvecklingsbank.

Willoch: Hr president! Jeg har sjelden eller aldri hørt medlemmer av et utvalg uttale seg så kritisk om sin egen innstilling som det som er skjedd i dag. Flere talere fra flertallet har åpent sagt at flertallets egen uttalelse er uklar, og at den dekker over ulikheter i synspunkt.

Efter mitt skjønn bör innstillinger gi forståelig uttrykk for hva medlemmene mener.

Efter de uttalelser som er falt i denne debatt, synes det å være en meget utbredt, kanskje bortimot enstemmig oppfatning at økonomisk utvalgs flertall ikke har tilfredsstilt dette enkle krav under behandlingen av Investeringsbanken. Innleggene fra flertallets side i denne debatt har ikke vært særlig klarere.

Høydepunktet av utenomsnakk representerer vel hr. Steen, som fant tiden moden til, under behandlingen av beretningen om Nordisk investeringsbank, å hevde at man burde ha mer inngående drøftelser av andre banker. Det må i tilfelle skje under andre poster på dagsordenen.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at representantene Schlüter og jeg ikke har ønsket at denne debatt skulle bli en ensidig debatt om ett enkelt lån. Vi har åpnet vår særuttalelse med en gjennomgåelse av bankens utlånspolitikk i sin alminnelighet, og jeg må for min egen del si at jeg er noe skuffet over at nesten ingen av talerne fra flertallets side har funnet grunn til å gå inn på denne problemstilling — bortsett fra hr. Korvald, som den første, og senere også statsråd Gjerde.

Statsråd Gjerde var inne på at det var naturlig når man skulle drøfte et enkelt lån, at man brukte dette som utgangspunkt for en prinsipiell vurdering. Og det er jo akkurat det representantene Schlüter og jeg har prøvd å få til.

Jeg stilte i mitt første innlegg spørsmålet om hva flertallets uttalelse egentlig betyr, og da med bakgrunn i at dette jo bare er det første av flere planlagte lån til Göteborgs havn. Det måtte da være av interesse, skulle jeg tro, å få vite om denne lånetype har rådets tilslutning eller ikke. Dessverre er vel dette ennå ikke å betrakte som avklart. Riktignok uttalte hr. Jakobsen i Stortinget at han med sin uttalelse der hadde villet gi et klart signal, men på spørsmål om hva dette klare signalet gikk ut på, fikk vi ikke noe svar. Man må derfor si at han her har fulgt mottoet om å uttale seg klart og tytydig — og med atskillig eleganse, i likhet med en rekke andre talere i debatten.

Denne kombinasjon av klarhet og tytydighet lyktes imidlertid ikke like godt for hr. Berge, som efter atskillig sirkelgang landet på å hevde at det er hensiktsmessig å ha bare én havn for store transoseane skip i

Norden, og at dette da naturlig måtte være Göteborg. Jeg må si jeg er meget overrasket over denne uttalelse fra Arbeiderpartiets fremste talsmann i saken. Efter mitt skjønn er det ikke unaturlig at også norske havner tar imot store transoseane containerskip, og så vidt jeg vet, er det en viktig bestrebelse for myndighetene bl. a. i Oslo.

Hr. Berge sa til slutt at hadde det vært mulig å få til en mer positiv uttalelse fra utvalget, ville ikke han ha vært til hinder for dette. Jeg er ikke riktig klar over hva hr. Berge mener med en mer positiv uttalelse. Hvis han hadde ønsket en mer positiv uttalelse om ytterligere lån til Göteborg, må jeg bare få si at dette efter mitt skjønn ikke er i samsvar med norske interesser.

Statsråd Gjerde mente det var urimelig å legge ansvaret på fiskeriministeren, idet han ikke har ønsket å instruere styret. Denne uttalelse illustrerer igjen uklarheten og delvis indre selvmotsigelser i flertallets argumentasjon. Først blir det argumentert til forsvar for banken med at banken har søkt kontakt med angjeldende norske myndigheter, og dette brukes da som et efter mitt skjønn berettiget argument for å minske bankens ansvar for transaksjonen. Når så undertegnede trekker den konsekvens av dette at da må det påhvile et ansvar på den norske fiskeriminister, fører det til at statsråd Gjerde synes dette er urimelig. Dette virker som en ren pulveriseringsprosess overfor det ansvar som et eller annet sted må foreligge for transaksjonene, uansett om man er enig eller ikke enig i dem.

Her er forholdet, som jeg har søkt å redegjøre for så nøyaktig som mulig, at fiskeriministeren ble spurt om en bestemt uttalelse var å konstatere som en negativ instruks, og til dette svarte at det var den ikke. Denne uttalelse var for så vidt også temmelig klar, men kan ikke ha falt uten at fiskeriministeren dermed påtar seg noe ansvar for disposisjonene.

Hr. Steen hadde med dette utgangspunkt merket seg at jeg ønsket å rette angrepet ikke mot bankens styre og ledelse, men mot norske myndigheter. På dette punkt hadde i grunnen Steen en del rett. Jeg mener det er uriktig å la valgte styremedlemmer eller ansatte i banken bære det fulle ansvar for en disposisjon som egentlig, efter mitt skjønn,

skyldes dels uklare retningslinjer, dels klar opptreden fra politiske myndigheters side. Og da synes jeg det er fair at disse politiske myndigheter også får den kritikk som efter mitt skjønn er berettiget i saken.

Til slutt: Jeg vil gjenta beklagelsen av at denne ene sak fra flertallets side er den bortimot eneste som har vakt interesse under en gjennomgåelse av bankens politikk.

Jeg synes derimot ikke det er rimelig å avfeie argumentene fra mindretallets side med at disse egentlig ikke var enig i opprettelsen av banken. Jeg synes man bør innrømme også herrene Schlüter og meg rett til å delta i en debatt om hvorvidt bankens lånepolitikk er i samsvar med de forutsetninger flertallet har trukket opp. Denne retten vil jeg i hvert fall praktisere også i årene fremover. Jeg synes da det burde være av interesse å finne ut om man er enig i den tendensen til konsentrasjon om storbedrifter og den forholdsvis minimale regionpolitiske interesse og interesse for mindre bedrifter som allerede synes tydelig i beretningen, og om man ikke er det, hva man egentlig kan gjøre for å rette opp kursen.

Steen: Hr. president! Jeg har anledning til å møte hr. Willoch i mange forbindelser: i stortingskomite, i Stortinget, i valgkamper og andre steder. Jeg kan forsikre våre nordiske venner om at han som regel er langt mer presis i sine formuleringer enn han var da han i dag siterte hva jeg hadde uttalt i mitt innlegg om Den nordiske investeringsbank og andre forretningsbankers virksomhet. Han sa at jeg representerte høydepunktet av utenomsmakk ved å hevde at man i denne debatt også burde ha debattert andre banker. Det har jeg ikke hevdet. Hva jeg har sagt, er at det i andre forbindelser selvfølgelig kunne være interessant å få en like omfattende gjennomgåelse og belysning av andre forretningsbankers virksomhet som den vi har fått her i Nordisk Råd av Den nordiske investeringsbank. Det er ikke min mening at vi skal forlate dagsordenen på det punkt. Jeg har tvert imot hevdet at det er et positivt trekk ved bankens virksomhet at vi her i Nordisk Råd har anledning til å få en slik åpen debatt om alle sider av virksomheten, og uttalte at det kunne ha vært interessant om vi i den økonomisk-politiske

debatten i våre land hadde fått en tilsvarende belysning av andre bankers virksomhet.

Hr. Willoch ble imidlertid presis mot slutten: Det er banken han ikke liker, og det er den som er målet for hans angrep.

Willoch: Hr. president! Jeg takker hr. Steen for den kompliment som han innledet sin replikk med, selv om jeg ikke er helt overbevist om at det var ganske frivillig.

Jeg må bare henviser til at hr. Steen i denne debatt har funnet tiden inne til å hevde at det ville være ønskelig med en mer inngående drøftelse av andre bankers virksomhet. Jeg fastholder at dette ligger langt på siden av den foreliggende sak. Men jeg vil gjerne benytte anledningen til å legge til at jeg synes det er noe nær en selvfølge at man her vier større oppmerksomhet til en bank som er opprettet av denne forsamling, og hvor beretningen som følge av dette forelegges denne forsamling, enn man vier til banker som de politiske organer ikke har tilsvarende nært ansvar for.

Hr. Steens bemerkning til slutt hadde ikke det presisjonsnivå som man venter i parlamentariske forsamlinger — ifølge en av hans partifeller. Den lå vel nærmere det man venter i valgkamper — for fremdeles å bruke vedkommende partifelles bilde. Det er ganske riktig at jeg var mot opprettelsen av denne banken, men jeg hadde håpet at hr. Steen og andre var i stand til å vurdere de argumenter vedrørende bankens drift som fremkommer, uavhengig av om taleren mener banken burde vært opprettet eller ikke. Banken er nå et faktum, og da har vi en felles plikt til å delta i en kontroll av dens virksomhet.

Feldt: Herr president! Jag tror att det varit värdefullt för Nordiska Investeringsbanken att den här debatten har ägt rum i Nordiska rådet i dag. Debatten har slagit fast att banken i sin verksamhet faktiskt har lyckats uppfylla sin allmänna målsättning, nämligen att tillgodose nordiska intressen. När banken inrättades var det nämligen det som ifrågasattes att det skulle vara möjligt för en internationell institution att göra avvägningar mellan nationella och samnordiska intressen i en så pass besvärlig hante-

ring som det här är fråga om. Därför är det en framgång för banken och dess ledning att den efter ett och ett halvt års verksamhet och efter att ha lånat ut 125 miljoner dollar inte mött kritik på mer än en enda punkt, nämligen när det gäller det i dag omdiskuterade lånet till Göteborg.

Dessutom tycker jag mig ha upplevt debatten så att kritiken i allt väsentligt är felaktig. Det har framgått att åtminstone tre nordiska länder visat positivt intresse för projektet. Det har också framgått att avsikten med projektet inte är att skada något nordiskt intresse. Tvärtom har det visat sig att Norden som helhet kan spara pengar och öka sin slagkraft på transportområdet om detta projekt genomförs. Jag tycker att vi i Nordiska rådet — från vilket land vi än kommer — har anledning att notera som väsentligt att en kommun i Norden nu är beredd att ta upp konkurrensen med de europeiska storhamnarna om en trafik som annars skulle gå Norden förbi.

Av hela den stort upplagda attacken mot investeringsbanken återstår alltså enligt min mening inte mycket. Rådets debatt har närmast gett det motsatta resultatet. Investeringsbanken har fått ett brett stöd för vad den hittills utträttat från representanter för alla länder och för de flesta partier.

Kanske det till och med är så, att debatten varit nyttig också för herr Willoch. Nu beskriver han inte längre banken som skadlig eller farlig för nordiska intressen. Inte heller har banken enligt herr Willoch brutit mot riktlinjerna för sin verksamhet. Om det nu återstår något för herr Willoch att fortsätta kampanjen med skulle det vara att angripa vad han anser vara oklara och dåliga riktlinjer för banken, något som faktiskt är en fråga som det ankommer på Nordiska rådet att handlägga. Om han nu framhårdar i uppfattningen att riktlinjerna är oklara och dåliga borde den rimliga slutsatsen vara att han försöker åstadkomma bättre riktlinjer. En sådan insats från herr Willochs sida skulle i så fall vara ett mera konstruktivt bidrag till det nordiska samarbetet än vad han velat åstadkomma idag. Det är i så fall ett bidrag som vore värdigt den begåvning och vitalitet, som herr Willoch enligt min mening slösar bort i det nordiska samarbetet på alltför negativa uppvisningar.

Willoch: Efter opfordring om å være kort skal jeg bare konstatere at det hr. Feldt utgav som referat fra min uttalelse, selvfølgelig ikke var det. Men det ville rådets medlemmer vel ha oppdaget uten min inngripen. La meg da bare legge til — det er andre gang jeg føler trang til å si det — at jeg tror det vil være en fordel om hr. Feldt holder seg til saken istedenfor til taleren.

Seppo Westerlund: Herra presidentti! Pohjoismaat ova hyvin monessa mielessä toistensa kaltaisia. Muun muassa devalvaatiokilpailu osoittaa, että me koemme pohjoiset naapurimme merkittävimpinä kilpailijoinamme, ja se on myöskin ehkä tosia. Tuotantorakenteemme, elinkeinorakenteemme ja liikenteellinen rakenteemme ovat niin lähellä toisiaan, että on todennäköistä, että lähes jokainen mainittavampi lainoituspäätös Pohjoismaiden investointipankista muuttaa kilpailuasetelmia Pohjoismaiden joidenkin instituutioiden välillä.

Kuten jo yleiskeskustelussa mainitsin, Pohjolan valtioiden pienuus on tosia, joka vaikeuttaa selviytymistämme kansainvälisessä kilpailussa. Suuruudella tuntuu olevan yhä ratkaisevampi merkitys. Pienuutemme on tässä heikkous, ja se on eräiltä osin ylittävissä siten, että löydämme yhä useammin toisemme. Projektikohtainen taloudellinen yhteistyö avaisi uusia mahdollisuuksia, joihin tulisi viivyttämättä käydä käsiksi. Esimerkiksi liikennepoliittikan alueella on olemassa mielenkiintoisia projekteja, joilla koko Pohjolan infrastruktuuria saataisiin kehitettyä palvelemaan sekä yksittäisen valtion että yhteisiä etuja. Niin tässä kuin muussakin yhteistyössä on kuitenkin muistettava, että jos aikoo saada jotakin, on myös jostakin luovuttava.

Kun keskustelu täällä on käsitelty päätösosin Göteborgin satamaa, on syytä todeta, että Pohjoismaiden liikenteen rakenteesta, suorituskyvystä ja hiukan myös tulevaisuudesta on suoritettu Pohjoismaiden neuvostossa tutkimus, Nordtrans. Tämä on nyt jo vuosia vanha, eikä se ole enää täysin ajankohtainen, ja olisikin varmaan syytä uusia tämä tutkimus mitä pikimmin, jotta mm. suuret liikennepoliittiset ratkaisut voitaisiin tehdä siten, että myös ajankohtainen ja

ajan tasalla oleva pohjoismainen näkemys olisi päätöksentekijöiden tiedossa. Suurilla ratkaisuilla tarkoitan satamarakentamisen lisäksi luonnollisesti myös maa- ja ilmaliihteen investointeja.

Toistan vielä sen, että toimivan taloudellisen yhteistyön on oltava jatkuvaa ja luottamuksellista vuorovaikutusta eri valtioiden välillä. Pitkällä aikavälillä siitä hyötyvät kaikki mukana olevat, vaikka yksittäisten ratkaisujen kohdalla voivat intressit ainakin teoriassa tuntua olevan jyrkästi toisiaan vastaan. Kuinka onnistumme ratkaisemaan juuri nämä yksityiskohdat ja kuinka onnistumme ylittämään ne yhteistyössä, osoittaa aikanaan, kuinka toimiva pohjoismainen yhteistyö on taloudellisella sektorilla.

Seppo Westerlunds anförande i svensk översättning: Herr president! De nordiska länderna är i mycket många avseende lika varandra. Bland annat devaluationstävlingen visar, att vi upplever våra nordiska grannar som de mest betydande konkurrenterna, och detta är kanske också ett faktum. Vår produktionsstruktur, näringsstruktur och samfärdselstruktur är så pass nära varandra, att det är sannolikt, att så gott som varje mera nämnvärt kreditbeslut från Nordiska investeringsbanken förändrar tävlingsställningarna mellan några institutioner i Norden.

Såsom jag redan nämnde i generaldebatten, är den ringa storleken av de nordiska staterna ett faktum, som gör det för oss svårare att reda oss i den internationella konkurrensen. Storleken tycks ha en allt mera avgörande betydelse. Vår ringa storlek är härvidlag en svaghet, och den kan för vissa delar överskridas så, att vi allt oftare finner varandra. Ett projektinriktat ekonomiskt samarbete skulle öppna nya möjligheter, som man utan dröjsmål borde ta itu med. Till exempel inom trafikpolitiken finns det intressanta projekt, genom vilka hela Nordens infrastruktur skulle kunna utvecklas för att gagna både den enskilda statens och Nordens gemensamma intressen. Såväl i detta som också i övrigt samarbete bör man dock komma ihåg att, om man vill få någonting, man också måste avstå från någonting.

När diskussionen här har främst berört

Göteborgs hamn, är det skäl att konstatera, att en undersökning, Nordtrans, har företagits inom Nordiska rådet beträffande den nordiska trafikens struktur, kapacitet och i någon mån även framtid. Denna undersökning är nu redan flera år gammal och inte mera helt aktuell, och det skulle säkert vara på sin plats att med det snaraste förnya denna undersökning, för att bl. a. stora trafikpolitiska lösningar skall kunna träffas så, att även en aktuell och tidsenlig nordisk syn är känd för beslutsfattarna. Förutom hamnbygget avser jag med stora lösningar förstå även jord- och flygtrafikens investeringar.

Jag upprepar ännu, att verksamt ekonomiskt samarbete måste vara ständig och förtrolig växelverkan mellan de olika staterna. På lång sikt gagnar den alla medverkande, även om det i fråga om enskilda lösningar kan förefalla, att intressena åtminstone i teorin strider rakt mot varandra. Hur vi lyckas lösa just dessa detaljer och hur vi lyckas överskrida dem i samarbete, kommer i sinom tid visa hur verksamt det nordiska samarbetet är på den ekonomiska sektorn.

Statsråd Gjerde: Jeg oppfattet representanten Willoch slik at han mente jeg pulveriserte ansvaret for bankens virksomhet ved å imøtegå hans kritikk mot den norske fiskeriminister. Ja, slik kan man tydeligvis snu en sak opp ned.

I mitt innlegg forsøkte jeg klart å vise hvilke organer som har myndighet og dermed ansvar når det gjelder å ta standpunkt til enkelte saker. Når så hr. Willoch forsøker å tillegge ansvaret i dette tilfellet den norske fiskeriminister, håper jeg det må være klart for forsamlingen hvem det er som i så fall forsøker å pulverisere ansvaret.

Det som har skjedd i forbindelse med de norske myndigheters behandling av saken, er at bankens representanter i et møte med norske myndigheter hvor Kystdirektoratet, Fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet var representert, kom til den konklusjon at det var en viss norsk interesse i utbygging av containerhavn i Göteborg, men at den ikke var påfallende stor. Senere kom Kystdirektoratet — i et brev — til at denne containerhavnen neppe kan være i samsvar med norske transport- og havnein-

teresser, og Fiskeridepartementet, som da viste til dette, gav uttrykk for at man på det nåværende tidspunkt er i tvil om en utbygging av Göteborg havn vil tjene norske interesser. Dette ble bankens organer orientert om, og fiskeriministeren ble spurt om dette betyr en instruks overfor banken. Til dette svarte fiskeriministeren naturligvis helt klart nei, det er ikke en instruks.

Benkow: Dette skal ikke være noe provoserende innlegg, og det skal være meget kort.

Det har i dag blitt minnet om at det var noen som var imot å opprette selve banken. Jeg hørte med til dem. Jeg vil da for min del si følgende: Det kan ikke fremstilles som et bevis på at de som den gang var imot banken, tok feil, at banken fungerer i dag. Det er nemlig ingen spesiell prestasjon at man er i stand til å låne ut penger, det er meget enkelt. Det har man altså maktet. Stort mer er det ikke å si om det. Jeg vil altså reservere meg mot den oppfatning at en ting fungerer, er et bevis på at de som var imot opprettelse, tok feil. Jeg fastholder fortsatt at de hensyn som banken har ivare tatt, kunne ivaretas av det allerede eksisterende kredittvesen. Jeg sier dette fordi jeg synes man i debatten har prøvd å bevise at en motstand mot banken i sin tid, er motbevist med det som senere er skjedd.

Ändring i medlemslisten

Det anmeldes, att Ulla Ekelund lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Ove Nordstrandh.

Rådet beslöt att ändra medlemslisten i enlighet härmed.

Presidenten: Debatten er slutt, og vi går til votering.

Utvalget har foreslått at beretningen tas til etterretning. Det er i innstillingen også en særuttalelse og en reservasjon. Reservasjonen, som er fra hr. Glensgård, har til slutt en formulering som likner et forslag. Forslaget er blitt forandret fra talerstolen her i dag og er ytterligere redusert til et benkeforslag. Det understreker enda ster-

kere det som var presidiets oppfatning da det drøftet denne sak. Med de meget strenge regler som er i rådets statutter for hvordan forslag skal fremmes, forberedes og behandles för det blir realitetsvotert over dem i rådet, er det etter presidentens oppfatning ganske klart at det ikke kan bli noen realitetsvotering over hr. Glensgårds forslag. Önsker hr. Glensgård å fremme forslag om banken i den retning som antyd det, har han full anledning til å fremme medlemsforslag, som da vil bli behandlet etter statuttens meget konsise regler på dette område. Presidenten akter derfor her bare å ta opp til votering det som er utvalgets forslag, men på grunn av den forutgående debatt skal presidenten legge voteringen opp litt annerledes enn man ellers har gjort her. Hvis noen önsker å stemme mot utvalgets forslag om at beretningen tas til etterretning, skal de få anledning til det.

Det stemmes da slik at de som stemmer for utvalgets forslag, forholder seg rolig, og de som stemmer mot utvalgets forslag, reiser seg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering enligt presidentens förslag.

Utskottets förslag bifölls.

5

A 506/e: Medlemsförslag om en tioårsplan för utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommenda-

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,

b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Korvald (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Det fremsatte forslag er meget interessant. Det påviser nemlig at vi i Norden har et overskudd av fiskepro-

dukker, og at dette i stor utstrekning burde komme utviklingslandene til gode. Disse land er i mangel av matvarer, ikke minst proteinrik mat. I tillegg til dette er det slik at nordisk produksjon av fisk og fiskeprodukter langt overstiger Nordens eget konsum. Vi har altså et overskudd å disponere. I en verden full av nød og hvor hundrer av millioner mennesker sulter, og tusenvis av barn dør av undernæring hvert år, må det være en stor oppgave å kunne medvirke til en snarlig hjelp. Selv om de nordiske land figurerer høyt på listen når det gjelder å yte utviklingshjelp i forhold til landenes befolkning, kan vi nok sikkert gå enda lenger uten skade for vår egen velstand. Forslagsstillerne peker på at vår egen velferd og sikkerhet på lengre sikt bare kan trygges i en verden der fred og rettferdighet råer. Vi ber derfor om at det må bli utarbeidet et nordisk handlingsprogram der vi krever ressurser så vel for forskningen som for markedsføringen.

Av remissmaterialet vil det fremgå at i enkelte svar, bl. a. fra Utenriksdepartementet i Oslo og Norsk Utviklingshjelp, er det pekt på at en stor del av verdens uutnyttede fiskeressurser befinner seg utenfor en rekke u-lands kyster. Det må derfor være av største viktighet å satse på tiltak som kan bidra til å sette disse land selv i stand til i større omfang å utnytte egne fiskeforekomster til menneskeføde. Økonomisk utvalg har tatt konsekvensen av dette syn og foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,

b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Det er i denne forbindelse viktig at man tilfører utviklingslandene kunnskaper og teknikk som er tilpasset utviklingslandenes behov til enhver tid og deres muligheter for å utnytte de kunnskaper og den teknikk de blir tilført. Det at utviklingslandene selv kan utnytte de ressurser som finnes like utenfor deres kyster, er en virkelig utvikling og sikter fremover. Det er altså et rent utviklingssamarbeid, som vel ikke direkte var tilsiktet fra forslagsstillerne.

Imidlertid er den akutte nød så stor at vi bør tilføre utviklingslandene matprodukter som vi selv ikke kan utnytte på en tilfredsstillende måte. Dette er forslagsstillerne egentlige anliggende. Forslaget sikter på en sterkere og riktigere utnyttelse av fiskefangsten til menneskeføde. Det er i dag bare en liten del f. eks. av den norske fangsten som nyttes til menneskeføde, mens ca. 75 pst. går til råstoff for fiskeolje- og fiske-melproduksjonen.

Et stort antall utviklingsland er i dag avhengig av import av matvarer. Til tross for dette er det vanskelig å få omsatt en stor del av norsk tørrfisk og andre fiskeprodukter til utviklingslandene. Dette har forskjellige årsaker, som jeg skal gå inn på her. Det er grunn til å se nærmere på disse spørsmål, slik at man virkelig kan få brukt disse produkter mer til menneskeføde enn tilfellet er i dag. Dette krever opplysning i utviklingslandene. Erfaringene ved å anvende fiskeprodukter som en del av utviklings- eller katastrofehjelpe har vist at det ofte i mottakerlandene er liten forståelse for disse produkter og den proteinverdi de har. Det har derfor i de siste 10 år i Norge vært forsket atskillig for å fremstille former for fiskemel som er egnet som menneskeføde, og da med en mer tiltalende smak og lukt. Det er bl. a. utviklet et produkt som kalles Norse Fish Powder som inneholder 70—75 pst. protein av høyverdig kvalitet, og som er særlig egnet som tilleggsføde.

Som kjent er grunnføden i de fleste utviklingsland ris. Disse land har ganske enkelt ikke råd til å skaffe seg proteinrike matstoffer i tillegg. Fiskemel av den type som jeg har nevnt, vil dersom det blir markedsført i stor stil til overkommelige priser, kunne bli den tilleggsføden som det er sterkt behov for i disse land i dag, og kanskje vil bli økende behov for. En sekk fiskemel vil rekke til et stort antall mennesker pr. dag. Dette vil føre til at transport- og frakteproblemer skulle være overkommelige.

Et felles nordisk prosjekt burde kunne tjene til å utvikle og markedsføre flere verdifulle fiskeprodukter tilpasset utviklingslandenes behov. Det største arbeidet ligger kanskje i å skape større forståelse for ernæringsproblemer så vel i industriland som i ut-

viklingsland. Vi lever på feil ernæring på grunn av overflod, mens den største del av verdens befolkning er tvunget til det på grunn av fattigdom og uvitenhet.

Jeg tror at en tiårsplan for å kunne hjelpe utviklingslandene med føde som er tilpasset deres behov, samtidig som vi aktiviserer vårt arbeid for å hjelpe dem til selv å utvikle fiskerier og til å bruke fisk, vil ha uhyre stor verdi. Et samarbeid skulle garantere for at prosjektet kan gjennomføres på en positiv måte, selv om det i utgangspunktet ikke har samme interesse for alle nordiske land.

Jón Skaftason overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi P. Gíslason, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Teller-vo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Bengt Wiklund, Rolf Wirtén, Odd With, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, René Brusvang, Christian Christensen, Erling Dinesen, Steen Folke, Guttorm Hansen, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Johan J. Jakobsen, Magnús Kjartansson, Håkon Kyllingmark, Nathalie

Lind, Otto Mørk, Johannes M. Olsen, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Poul Schlüter, Karl Skytte, Reiulf Steen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

6

A 509/e: Medlemsförslag om nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsresurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Wirtén (utskottets talesman): President! I det moderna industrisamhället produceras mängder av varor, men vid produktionsprocesserna uppstår också avfall i stora volymer och av mycket artschildt slag. På lämpligt sätt måste dessa avfallskvantiteter tas om hand. Och när varorna använts uppstår frågan om hur man skall bli kvitt skräpet.

Nu är det här med "kvittblivning" många gånger en felsyn: avfallet är i stället en råvara som bör användas på nytt. Det är det som är filosofin bakom det medlemsförslag vi nu skall ta ställning till, ett förslag om återvinning av avfall och återanvändning av resurser.

Avfallsvolymererna växer snabbt. En utredning som utförts inom EEC visar på en avfallskvantitet på 4 ton per år och invånare. Och man räknar med en årlig ökning av 5 % per år.

Av resursskäl liksom av ekonomiska och miljömässiga skäl måste krafttag tas för att komma till rätta med det växande avfallsberget. Åtskilligt har också gjorts och många saker är på gång. Industrin eftersträ-

var mera resurssnåla processer. Produktionen och produkterna utformas så att minsta möjliga avfall uppstår. Men avfall uppstår, och det gäller att få en bra insamlingsapparat och finna former för hur avfallet skall tas om hand och om möjligt återanvändas.

Ett omfattande forskningsarbete är igångsatt runt om i världen för att vinna framgångar i avfallshanteringen.

På det nordiska planet har de här frågorna berörts vid skilda tillfällen. Får jag erinra om 1972 års miljöskyddsprogram och om det program för nordiskt samarbete på miljövärdhetsområdet — "Människan och resurserna i Norden" — som behandlades vid gårdagens plenum. Ur det senare programmet vill jag citera följande:

"Samarbetet avser frågor om renhållning och avfallshandtering inklusive återvinning ur avfall. Såväl hushållsavfall som industriavfall inbegripes.

Under perioden skall prioriteras samarbete om återvinning ur avfall och frågor om miljöfarligt avfall. Dessa frågor har nära anknytning till naturresurs- och produktkontrollproblematiken.

Beträffande återvinning skall problemen behandlas såväl från avfallshandteringssynpunkt som från resurshushållningssynpunkt. Stor vikt skall läggas vid möjligheterna för avsättning av material och produkter som återvunnits ur avfall. Även ekonomiska och juridiska problem beträffande återvinning skall studeras.

I fråga om hälso- och miljöfarligt avfall skall särskilt beaktas möjligheterna till samordning av utnyttjande av i Norden befintliga behandlingsanläggningar samt vid planering av nya anläggningar."

Avfallshandteringen är ett av de prioriterade områdena under programperioden, och det gäller därför, president, att nu komma vidare och finna praktiska samverkansformer mellan de nordiska länderna.

Ekonomiska utskottet har med anledning av medlemsförslaget förordat följande rekommendation:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for handtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser."

Voigt: Hr. præsident! Det var mit indtryk, at da vi havde afstemningen ved det foregående forslag, gik der et sus gennem salen, fordi der ikke var nogen nej-stemmer, og flere sagde: hvordan kan det dog være, at I stemmer ja? Andre sagde: det kunne være rart, hvis fremskridtspartiet kunne begrunde, hvorfor de stemmer ja en gang imellem. Det skal jeg gøre, især som en orientering til hr. Holmberg, som i går gav udtryk for, at det var mærkeligt, fremskridtspartiet ikke begrundede, hvorfor de stemte, som de gjorde.

Jeg skal derfor sige til hr. Holmberg — og selvfølgelig også til det øvrige Nordisk Råd — at hvis hr. Holmberg læser forslaget, som det står på side 3, udformet af forslagsstillerne, er det et dårligt forslag, men hvis hr. Holmberg blader om til side 16 — dér tror jeg ikke, hr. Holmberg er nået om endnu — vil han kunne se, at forslaget er undergået en stor forandring gennem udvalgsarbejdet, således at man nu siger i rekommandationen, at man skal bygge på de bestående forsknings- og planlægningsressourcer. Det er vores opfattelse, at gør man det, vil det ikke blive den store økonomiske udgift, og det vil betyde, at man vil få en samfundsøkonomisk gevinst ved at lave en genbrugsordning som her foreslået.

Det er blot til orientering for hr. Holmberg fra Danmark, så han ved, hvordan fremskridtspartiet stemmer, og at vi læser forslagene igennem.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldor Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll,

Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Bengt Wiklund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Odd With, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Trygve Bratteli, René Brusvang, Erling Dinesen, Steen Folke, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

7

A 510/e: Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslöshet och inflation

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Erlendur Patursson hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer ministerrådet å samordna de nordiske myndigheters tiltak mot arbetslöshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.

Tuomioja (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget hemställdes att rådet skulle rekommendera

ministerrådet att samordna de nordiska myndigheternas åtgärder mot arbetslöshet och inflation i syfte att uppnå full sysselättning och ett stabilt penningvärde. En genomgång av remissmaterialet visar, att man allmänt förenar sig om medlemsförslagets målsättningar, som betecknas som centrala, men att man i flertalet fall förhåller sig skeptisk till möjligheterna att genom ett ökat nordiskt samarbete på ett märkbart sätt kunna påverka utvecklingen i positiv riktning. Man hänvisar förutom till det redan väl utbyggda nordiska samarbetet på detta området icke minst till faktorer utanför det nordiska samarbetets räckvidd som i hög grad har bidragit till den nuvarande ekonomiska krisens uppkomst.

Också ekonomiska utskottet understryker i sitt betänkande att de nordiska ländernas stabiliseringspolitik i hög grad är avhängig av den politik som förs i de stora icke-nordiska länderna. Med det system för utrikeshandeln som de nordiska länderna följer är dessa starkt avhängiga av strävandena att samordna konjunkturpolitiken på ett mera globalt plan. De nordiska länderna deltar också i det samarbete som försiggår mellan industriländerna i internationella organisationer som OECD, EFTA och IMF. Utskottet finner det viktigt att de nordiska länderna så vitt möjligt samordnar sina synpunkter med sikte på att söka påverka utvecklingen i dessa internationella fora.

En sak som man i detta sammanhang skall komma ihåg — fastän utskottet av fin känslighetsskäl inte har nämnt denna — är naturligtvis Danmarks särställning som medlem i EG, vilket betyder att det är svårt att föreställa sig en omfattande samordning av de nordiska ländernas ekonomiska politik som i någon mån kunde strida mot politiken i EG.

Man kan också fråga sig, om brist på koordination i åtgärderna mot arbetslöshet och inflation verkligen är det mest brådskande problemet i den ekonomiska politiken i samtliga nordiska länder eller om det största problemet i själva verket är oförmågan att åtminstone i de flesta länderna i Norden komma överens om den rätta prioriteringen av målen för den ekonomiska politiken och dess rätta innehåll i allmänhet. Innan man uppnått enighet kring dessa eko-

nomiskpolitiske substansfrågor förefaller det ganske meningsløst att ge uttrykk for fromme ønskingar om politikens samordnande.

Denna mer personliga skepticism oaktat redovisar utskottet de kanaler som idag står till buds for att på nordiskt plan diskutera samordningen av økonomiskpolitiske åtgärder och konstaterar, att de senaste årens erfaringer visar att man med deras tilhjelp kan oppnå en viss grad av samordning. Utskottet anser också att resultatene ytterligere kan förbättras genom en intensivering och ett fördjupande av samarbeidet. Utskottet är dock inte övertygat om att en så generell hållen rekommendation som den foreslagna skulle øke möjligheterna til samordning, utan den skulle snarere få en deklarasorisk betydelse. Utskottet anser att forslaget intentioner bør kunne tillvaratas ändå, til eksempel vid genomforandet av det nordiske handlingsprogrammet på arbeidsmarknadsområdet. Utskottet har derfor besluttat foreslå att rådet icke måtte foreta sig något i anledning av medlemsforlaget.

Til betänkandet har fogats en reservasjon.

Herr president! Jag får yrka bifall til utskottets forslag.

Erlendur Patursson: Hr president! Den herskende arbeidsløshet er langt det alvorligste problem i våre samfunn. Den er en svøpe for våre folk, og jeg vil si en skamplott på dem som har ansvaret for denne tilstand — hvem det så enn er.

En nokså sterk økonomisk vekst, en nokså rikelig arbeidsløshetsunderstøttelse kan aldri oppveie de tragedier som følger med arbeidsløshet. Det finnes bare en løsning på dette spørsmål: Arbeidsløshetens fullstendige avskaffelse.

Ingen ansvarlig politiker kan krype utenom dette spørsmål. Det er i første rekke et menneskelig spørsmål — et spørsmål om sikkerhet eller usikkerhet, et spørsmål om trivsel eller vantrivsel i samfunnet. Den arbeidsløse er faktisk satt utenfor samfunnet — han er drevet ut av det. Den arbeidsløse må bli en fiende av det samfunn som har utstøtt ham, istedenfor å være solidarisk med samfunnet.

Den andre fundamentale brist i vårt samfunnsliv er så pengeverdiens stadige forringelse — denne forurensning i vårt samfunnsliv, som professor Bertil Ohlin så trefende har kalt denne foreteelse — som forårsaker ulikevekt i hele det økonomiske liv, urettferdighet og misforhold i fordelingen av samfunnets goder og usunne spekulasjoner av mange slag.

Vi politikere må ha jordforbindelse med de mennesker vi lever blant, og som vi representerer. De hittidige anstrengelser har ikke gitt tilstrekkelige resultater. Både arbeidsløsheten og inflasjonen er blitt permanente tilstander i våre samfunn.

Medlemsforlaget er et forsøk på å komme disse onder til livs. Idet jeg henviser til motiveringen for forslaget og de vedheftede statistiske data fra samtlige nordiske land, vil jeg anbefale forslaget til vedtagelse her i rådet.

Medlemsforlaget er i samsvar med art. 18 i Helsingforsavtalen, hvorefter Nordisk Råd skal samordne de foranstaltninger som iverksettes i konjunkturutjevne øyemed.

Jeg vil til slutt si at jeg har notert meg ordførerens bemerkninger om konsekvensen av Danmarks medlemskap i EEC for det økonomiske samarbeid i Norden.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst voteringsapparat betræffande utskottets forslag.

För utskottets förslag röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldor Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Bengt Wiklund, Håkan Win-

berg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Odd With, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Mot utskottets förslag röstade:

Magnús Kjartansson och Erlendur Patursson.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Trygve Bratteli, René Brusvang, Christian Christensen, Erling Dinesen, Kjell-Olof Feldt, Ralf Friberg, Steen Folke, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Johan J. Jakobsen, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Poul Schlüter, Karl Skytte, Reiulf Steen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund och Marjatta Väänänen.

Utskottets förslag hade sålunda godkänts med 48 röster mot 2.

8

D 1978/19/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1978/27/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 12.10.

Protokoll

9:e mötet

Onsdagen den 22 februari 1978 kl. 14.00

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—2) och Trygve Bratteli (2—9)

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

D 1978/13/1965/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

D 1978/30/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

2. A 495/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

3. A 502/j: Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer

4. A 503/j: Medlemsförslag om nordiskt domstolsorgan

5. D 1978/27/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

6. D 1978/31/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

7. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

8. Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

9. Sessionen avslutas

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande), D 1978/13/1965/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription och D 1978/30/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af ministerrådets beretning C 1/1978 vedtager følgende udtalelse:

1) Nordisk Råd tager indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om arbejdet med og planerne for gennemførelsen af nye ensartede regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, idet rådet samtidig understreger sin tidligere fremsatte anmodning om, at Nordisk Ministerråd, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.

2) Nordisk Råd anser det som en foreløbig tillfredsstillende ordning på spørgsmålet om koordinering af samarbejdet vedrørende de

ikke-ægteskabelige forholds problemer, at dette arbejde varetages ved regelmæssige drøftelser mellem de nordiske ægteskabsudvalg, idet Nordisk Råd påregner, at Nordisk Ministerråd, på samme måde som i spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, hvis der måtte vise sig behov derfor, og samtidig opfordrer ministerrådet til særlig at søge arbejdet med at skabe grundlag for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område fremmet.

3) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.

4) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at følge udviklingen i lovgivningen om handelsrepræsentanter uden for Norden, og, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tage de nødvendige initiativer til at søge lovgivningen i de nordiske lande tilpasset denne udvikling samt til Nordisk Råds session i 1979 afgive en vurdering af behovet for ny lovgivning på området.

5) Nordisk Råd tillægger, at der, så snart det er muligt, etableres et praktisk administrativt samarbejde mellem organer i de nordiske lande, som skal behandle sager om udførsel og indførsel af registre og data, og at der træffes foranstaltninger til at indsamle og systematisere erfaringer fra praksis.

6) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de strafferetlige sanktioner, som har fundet sted i de seneste år, kan etableres, og fremlægge en rapport om disse overvejelser snarest og om muligt inden Nordisk Råds session 1979.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kap. I, II, XVI og XVII.

III. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation nr. 13/1965 om ensartet tid for forældelse af fordringer og om rekommandation nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed til efterretning og anser rekommandationerne

for færdigbehandlede for rådets vedkommende.

Leif Glensgård och Mogens Voigt hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, uttalat följande:

Undertegnede kan ikke give tilslutning til udvalgets forslag til udtalelse om ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Vi finder, at udvalgets betænkning er et kortfattet sammenkog af nogle få af beretningens mangfoldige emneområder på tilsammen 230 sider, som vi for langt de flestes vedkommende ikke vil kunne tillæde.

Kristian Albertsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal som ordfører for det overvejende flertal af medlemmerne i juridisk udvalg knytte nogle bemærkninger til de spørgsmål i ministerrådets beretning, som vedrører juridisk udvalg.

Juridisk udvalg har ved behandlingen af dette års beretning med tilfredshed konstateret, at ministerrådet har givet prioritet til de spørgsmål, som særlig blev fremdraget i juridisk udvalgs betænkning til sidste session.

Lovgivningsprogrammet fremstår nu klart som et arbejdsdokument, på grundlag af hvilket der kan arbejdes med de problemer, som programmet forudsætter løst, og som samtidig udvikles og udvides med nye programpunkter, som det er naturligt at medtage.

De forslag til udtalelser, som juridisk udvalg anbefaler Nordisk Råd at vedtage i dag, er derfor nok i højere grad end tidligere udtalelser præget af en tilslutning til de af ministerrådet angivne retningslinjer for lovgivningssamarbejdet end udtryk for, at juridisk udvalg har synspunkter, der på væsentlige punkter afviger fra Nordisk Ministerråds.

Ministerrådets beretning indeholder oplysninger og redegørelser for eksisterende og planlagte samarbejdsprojekter på en lang række områder. Redegørelsen indgiver tillid til, at det traditionelt nære samarbejde mellem vore lande på det lovgivningsmæssige område fortsat vil være et af de områder, hvor vi kan forvente reelle resultater — re-

sultater, der direkte vedrører hverdagen for de borgere, hvis interesser vi er sat til at varetage i vore respektive lande og på nordisk plan.

Vi har tidligere fremdraget det spørgsmål, som har en umådelig betydning for de enkelte borgere i de nordiske lande, nemlig den nordiske ægteskabslovgivning; jeg gør ingen undtagelse i så henseende ved denne lejlighed. Jeg nævnte sidste år ved sessionen i Helsingfors, at det juridiske udvalg inden denne session ville søge direkte kontakt med medlemmer af de nordiske ægteskabsudvalg. Udvalget har på et sådant møde i Stockholm i fjor mødt repræsentanter for ægteskabsudvalgene i alle fem nordiske lande og med disse og de nordiske justitsministre drøftet den fremtidige regulering af formueforholdene mellem giftede personer.

Der blev fra repræsentanterne i ægteskabsudvalgene givet meget klart udtryk for, at man såvel på nationalt plan som gennem regelmæssige kontakter mellem ægteskabsudvalgene søger at arbejde henimod løsninger, der vil medføre, at der ikke i praksis opstår vanskeligheder for nordiske statsborgere.

Fra de nordiske justitsministres side blev det understreget, at det nordiske samarbejde om ægteskabets økonomiske retsvirkninger ikke afsluttes med ægteskabsudvalgenes afgivelse af betænkninger. Samarbejdet vil altså fortsætte på departementsplan, hvorefter der efter ministrenes vurdering vil være gode muligheder for at koordinere de lovforslag, som revisionsarbejdet vil resultere i.

Juridisk udvalg har foreløbig taget dette til efterretning, idet udvalget drager den konklusion, at der er et sammenfaldende ønske mellem de nordiske justitsministre om at se så vidt muligt ensartede regler gennemført så hurtigt, som arbejdet i det nationale ægteskabsudvalg og i de nordiske justitsdepartementer kan afsluttes.

Vedrørende arbejdet med spørgsmålet om ensartede retsregler til løsning af økonomiske tvister, der kan udspringe af ikke-ægteskabelige samlivsforhold, kan jeg oplyse, at den koordinering af arbejdet, som juridisk udvalg tidligere har efterlyst, nu synes at have fundet en form, som indtil videre må anses for tilfredsstillende. Arbejdet

foregår parallelt i de nordiske ægteskabsudvalg, og der holdes regelmæssige fællesmøder mellem udvalgene.

Vi har i de nordiske lande forskellige myndighedsaldrer. Juridisk udvalg konstaterer i sin betænkning, at med de nugældende myndighedsaldrer kan det ikke undgås, at der som følge af den stadig øgede grænsetrafik — såvel i form af turistbesøg som i form af kortere eller længere bosætning — vil opstå problemer, der skyldes de forskellige aldersgrænser, der er afgørende for indtræden af myndighed.

Juridisk udvalg opfordrer derfor Nordisk Råd til at anmode ministerrådet om på baggrund af erfaringerne fra Danmark, Finland og Sverige, hvor myndighedsalderen er 18 år, at overveje mulighederne for ens aldersgrænser i Norden som afgørende for, hvornår en person opnår fuld personlig og økonomisk myndighed.

I en henvendelse til Nordisk råd har sammenslutningen af nordiske handelsagenter anmodet Nordisk Råd om at tage initiativ til en revision af de nordiske love om handelsrepræsentanter.

Udvalget har drøftet sagen med de nordiske justitsministre, der har givet udtryk for, at man bør have en bredere erfaring med den eksisterende relativt nye lovgivning, før der tages skridt til nye revisioner.

Det materiale, der er forelagt juridisk udvalg, viser, at der er behov for en overvågning af lovgivningen på dette område. Juridisk udvalg opfordrer derfor til, at ministerrådet anmodes om at følge udviklingen.

En fællesnordisk arbejdsgruppe, som har haft til opgave at kortlægge de retlige problemer i forbindelse med såkaldt dataflugt og overføring af persondata mellem landene, har afgivet beretning.

Juridisk udvalg kan tilslutte sig ministerrådets indstilling til beretningen, hvorefter der snarest bør etableres et praktisk administrativt samarbejde mellem de organer, som er eller vil blive etableret i de nordiske lande til behandling af sager om udførsel og indførsel af registre og data, og at man bør tage sigte på at samle og systematisere erfaring fra praksis med henblik på forbedringer og eventuelt harmonisering af lovene.

Andre spørgsmål vil blive nærmere un-

dersøgt i forbindelse med behandlingen i Nordisk Råd af det medlemsforslag om et nordisk dataråd, der er fremsat for rådet for ganske nylig. Nordisk Råds konference i 1977 havde som tema "Straffesystemer i Norden". Rapporten fra denne meget interessante konference foreligger nu og vil i 1978 blive gjort til genstand for nærmere drøftelse i juridisk udvalg med henblik på overvejelse af, hvilke konkrete initiativer konferencen måtte give anledning til fra Nordisk Råds side.

Under drøftelserne med de nordiske justitsministre har der fra juridisk udvalgs side været rejst spørgsmål om en harmonisering af de strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold.

Hvis vi ser på de nugældende aldersgrænser, er forholdet det, at man i Sverige og Danmark har en aldersgrænse på 15 år og i Norge og Finland en aldersgrænse på 16 år. I Sverige har man gennem nogen tid været inde på overvejelser om at nedsætte aldersgrænsen til 14 år.

Dette problem har vi i juridisk udvalg drøftet med de nordiske justitsministre, og jeg har som formand for udvalget gjort mig til talsmand for, at man her virkelig alvorligt tilstræber fællesnordisk ensartethed.

Det er derfor en stor glæde at erfare, at man ikke umiddelbart i Sverige vil nedsætte aldersgrænsen til 14 år, og at man kan konstatere en lignende nordisk holdning hos den norske justitsminister, der har lovet at overveje spørgsmålet om en nedsættelse af den norske aldersgrænse fra 16 til 15 år.

Det er mit håb og min forventning, at der er grundlag for en behersket optimisme vedrørende dette spørgsmål.

Jeg skal med disse bemærkninger, hr. præsident, anbefale rådet at stemme for de udtalelser, som udvalget har foreslået i sin betænkning, og dermed tage ministerrådets beretning til efterretning.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Samhällsutvecklingen tycks ha lett till att de olika nordiska länderna inte längre har likadana uppfattningar om äktenskapet såsom en samhällelig institution. Detta gäller speciellt reglerna om äktenskapets upplösning samt inställningen till utomäktenskapligt sammanboende. Ministerrådets inställning,

enligt vilken det inte är möjligt att genomföra en samnordisk lagstiftning om förfarandet beträffande äktenskapets ingående och upplösning, är riktig. Däremot förefaller det, efter det i de nordiska länderna utförda förberedelsearbetet, som om det vore möjligt, att man i de olika nordiska länderna är långtgående enig om makarnas egendomsförhållanden och deras reglering. Sålunda är det skäl att effektivisera lagsamarbetet på detta område.

Juridiska utskottet och ministerrådet har ansett det möjligt, att man även beträffande sammanboende inom ramen för tillräckligt samarbete skulle kunna åstadkomma enhetliga regler i de olika nordiska länderna. Inställningen till sammanboende är emellertid fortfarande en kontroversiell fråga, även om denna form av utomäktenskaplig samlevnad har blivit allmännare. Meningsskiljaktigheterna gäller både principfrågorna och de juridiska svårigheter som härrör sig från sammanboende. Det är sannolikt att en enhetlig reglering av utomäktenskapligt sammanboende inte kan genomföras i samband med den igångvarande revisionen av äktenskapslagstiftningen.

Även om sammanboende inte i närmaste framtid kan regleras enhetligt, har frågan blivit aktuell i samband med revision av annan lagstiftning. Som exempel kan nämnas beskattningslagstiftningen och lagstiftningen om faderskap. I samband med revisionen av lagstiftningen om adoptivbarn har man bl. a. diskuterat, huruvida utanför äktenskap sammanboende tillsammans kan ta ett adoptivbarn. När man överväger den här saken materiellt, bör man beakta, att utomäktenskapligt sammanboende alltid utgör en osäkrare och lösare familjeförbindelse än äktenskap. Det praktiska problemet är att det är svårt att konstatera ett utomäktenskapligt sammanboende på grundval av yttre omständigheter på samma sätt som ett äktenskap. Det har varit omöjligt att innefatta en entydig definition i så gott som några som helst regler, när avsikten har varit att på ett mera omfattande sätt reglera sammanboendets rättsverkningar. Detta är också den, på sätt och vis, tekniska grundorsaken till att det inte är möjligt att genomföra en enhetlig med äktenskapslagstiftning jämförbar lagstiftning.

Utomäktenskapligt sammanboende är onekligen ett problem i det moderna samhället. Innan man börjar lösa sammanboendets delproblem, borde man ju utreda samhällsmedlemmarnas principiella ställning till denna samlevnadsform, som på sätt och vis väsentligt förvandlar begreppet av samhällets grundenheter, familjen. Synpunkter kan säkert framföras både för och emot. Uppfattningarna har i intet fall ännu blivit så kristalliserade, att en övergripande lagstiftning, som täcker sammanboendets samtliga rättsverkningar, skulle vara möjlig.

På avtals- och handelslagstiftningens område har den nordiska lagstiftningen sedan gammalt varit enhetlig till sina grunder. Från Finlands synpunkt är det nordiska samarbetet på detta område synnerligen viktigt, emedan Finlands lagstiftning redan är föråldrad. Den nya konsumentskyddslagstiftningen kräver i Finland revision av handelslagstiftningen samt i synnerhet åstadkommande av så kallade produktansvarsregler. Det är klart, att nordisk enhetlighet på detta område är speciellt viktig, men å andra sidan är det förståeligt, om till exempel näringsstrukturens olikheter förorsakar avvikelser från den nordiska lagstiftningsformeln. Lagberedningsarbetet på detta, såsom också på bolagsrättens område, befinner sig i Finland i ett sådant skede, att nordiskt samarbete har en speciell betydelse.

I Finland har kriminalrättskommittén i slutet av senaste år avgett sitt betänkande. Det innehåller ett principförslag om kriminallagens revidering samt en så kallad ramplan till ny kriminallag. Finlands kriminallag är, trots omfattande delrevisioner, till många delar föråldrad och förnyelsebehovet är uppenbart. Det förefaller emellertid som om det vore svårt att nå enighet i fråga om reformarbetets centrala principer.

De nordiska ländernas kriminallagstiftning är långtgående enhetlig. Emellertid har deras tillämpning i praktiken, åtminstone statistiskt sett, lett till rätt olika resultat. En viktig orsak till olikheter kan vara den utveckling som ägt rum i fråga om sanktionsystemen. När kriminalitetsstatistikerna påvisar en ökning av antalet brott och brottslingar, har det uppstått osäkerhet om sanktionssystemens verkningar. Mången har till

och med helt förlorat tron på straffens reglerande effekt på kriminaliteten. I ett samhällssystem med nutida form är det i varje fall klart, att man inte kan avstå från att använda straff. Därför borde man koncentrera sig på att utveckla sanktionsystemet åtminstone i Finland.

I kriminalpolitiken är det en central fråga att hålla antalet fångar inom tolerabla gränser. Detta grundar sig på en ny syn på brottslighetens orsaker och också helt enkelt på den belastning som åsamkas statens ekonomi. Man diskuterar också flitigt brottslighetens menliga inverknings och härvid uppmärksammar man speciellt brottslingen, medan den som blivit offer för brottshandlingen blir föremål för mindre uppmärksamhet. Oberoende av vilken åsikt man har angående sanktionsystemet och straffens stränghet, tycks det vara klart, att den materiella gottgörelsen åt den som blivit offer för brott ofta inte är tillräcklig. Det väsentliga är naturligtvis att brottslingen inte upprepar sitt brott.

Det nordiska samarbetet för sanktionsystemets utvecklande har varit mycket intensivt. Trots detta förefaller det som om problemen har kunnat lösas enbart delvis. Det är också uppenbart, att det i de nordiska länderna råder olika uppfattningar på vilket sätt sanktionsystemet borde utvecklas. En väsentlig fråga är att förena straffen med vårdåtgärder, vilket ofta åsamkar stats-hushållningen ansevärd kostnader.

Som en positiv åtgärd bör man konstatera, att nödiga arrangemang beträffande rättshjälp i brottmål har kunnat förverkligas mellan de nordiska länderna och, inom ramen för en europeisk konvention, också med talrika andra länder.

Synnerligen aktuella frågor inom kriminalrätten är att förebygga ekonomisk kriminalitet och att allt effektivare förhindra terrorhandlingar.

Herr president! Sammanfattningsvis kan man konstatera, att det inom ramen för nordiskt samarbete är ändamålsenligt att behandla talrika till juridiska utskottets arbetsområde hörande problem. Det förefaller också som om det inom Nordiska rådet utförda arbetet har varit till värdefull hjälp vid utvecklandet av nationell lagstiftning.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Ulla Ekelund återtagit sin plats i rådet och att Ove Nordstrandh lämnat sessionen och att Allan Hernelius lämnat sessionen och ersatts med Ove Nordstrandh.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Anna-Liisa Hyvönen: Herr president! Juridiska utskottet var enigt om, att The Federation of Nordic Commercial Agents's begäran om att Nordiska rådet skulle taga ett initiativ till revidering av den nordiska lagstiftningen om handelsrepresentationer inte ger anledning till sådana åtgärder. I Finland, Norge och Sverige har denna lagstiftning genomförts först för fem år sedan och fastän lagstiftningen om handelsrepresentanter i andra länder utanför Norden även kan innehålla saker, som den nordiska lagstiftningen inte innehåller, ansåg utskottet, att det inte är skäl att nu vidta åtgärder för att ändra vår egen lagstiftning. Däremot anses det vara nödvändigt, att man inom ministerrådet följer med situationen i andra länder i detta hänseende och man förutsatte, att ministerrådet till 1979 års session på basis av utredningar bedömer om det är skäl att börja revidera lagstiftningen.

Juridiska utskottets betänkande om ärendet (bilaga nr 14) motsvarar dock inte fullt denna enhälliga uppfattning av utskottet. I dokumentet samt i motiveringen och beslutsdelen förutsättes utom det ovsagda, att ministerrådet vidtar nödvändiga initiativ för ändring av lagstiftningen om handelsrepresentanter, om utredningar visar att det är nödvändigt.

Om utskottets beslut hade innehållit en sådan förutsättning, hade vi från Finlands sida reserverat oss redan vid mötet, eftersom vår ställning i relation t. ex. till EG ingalunda är densamma i varje nordiskt land. Därför bör ändringar i lagstiftningen om handelsrepresentanter t. ex. enligt EG-modellen övervägas först på nationell nivå på basis av utredningar och bedömningar utförda i Nordiska rådet.

Då utskottets beslut trots reservationen av finska utskottsmedlemmar innehåller en sådan förutsättning, vill vi genom detta an-

förande uttala vår uppfattning. Vi hoppas, att ministerrådet endast nöjer sig med att följa med utvecklingen av lagstiftningen om handelsrepresentanter utanför Norden och att värderingen som gjorts på basis av utredningen föreligger vid nästa års session.

Winberg: Herr president! Så här i slutet av sessionen skall jag inte förlänga debatten mycket utan bara göra några korta kommentarer på ett par punkter som tas upp i juridiska utskottets betänkande.

Även jag vill säga ett par ord om lagstiftningen om handelsrepresentanter. Flera talare har tidigare fäst uppmärksamheten på de ändringar som skett under den senaste femårsperioden i åtminstone tre länder. Ändringarna har haft den inriktningen att de gett handelsrepresentanterna en starkare ställning i förhållande till huvudmannen än vad de hade tidigare. Det gäller bl. a. utformningen av reglerna om s. k. efterprovision eller motsvarande när handelsrepresentanternas uppdrag har upphört. Dessa regler fick i varje fall i Sverige en icke helt tillfredsställande lösning vid de ändringar i kommissionslagen som vidtogs 1974. Såvitt framgår av den framställning som de nordiska handelsagenternas organisation gjort till Nordiska rådet anser man att en översyn i det här avseendet alltjämt är erforderlig i de nordiska länderna. I Sverige intog riksdagen hösten 1977 en i viss utsträckning annan ståndpunkt än 1974, i det att riksdagen uttalade att en ändring av denna lagstiftning bör övervägas och då i samarbete med de andra nordiska länderna.

Detta är, herr president, en liten lagstiftningsfråga, såtillvida att det torde vara förhållandevis få människor som direkt berörs av den. Rättspraxis är mycket begränsad. De flesta av oss kommer sannolikt sällan i kontakt med handelsrepresentanterna och deras verksamhet. Men frågan kan likväl för dem den berör vara nog så viktig.

Jag har, herr president, med dessa synpunkter velat stryka under det uttalande som juridiska utskottet föreslår Nordiska rådet att göra på denna punkt.

Den andra frågan som jag vill säga några ord om tillhör ett lagstiftningsområde som betydligt oftare diskuteras i våra länder,

nämigen kriminalpolitiken. Jag tänker här närmast på påföljdssystemet. Det pågående utredningsarbetet på detta område är omfattande, och det kan åtminstone till viss del tyda på en medvetenhet om att det påföljdssystem och de straffformer som f. n. tillämpas inte tillräckligt ofta eller — för att skärpa det något — alltför sällan ger önskvärt resultat för den dömda, nämligen social återanpassning och utebliven fortsatt brottslig verksamhet.

Det är väl inte rätta tiden att nu ta upp det gamla problemet om individualprevention eller allmänprevention. Jag vill bara nämna att vi inom det parti jag företräder många gånger hävdade att kriminalpolitiken länge varit alltför ensidigt inriktad på åtgärder som något förenklat kan sammanfattas som individualpreventiva, medan de krav som allmänpreventionen må kunna ställa inte på samma sätt tillgodosetts.

Nu har en arbetsgrupp inom Brottsförebyggande rådet i Sverige lagt fram ett betänkande som i allt väsentligt ger individualpreventionen och den därmed förknippade behandlingsideologin underkänt. Vi håller därmed i Sverige på att få en kriminalpolitisk debatt med nya infallsvinklar. Det bör man hälsa med tillfredsställelse. Den kriminalpolitiska pendeln är därmed på väg åt rätt håll, men man bör kanske då besinna att det i regel inte är bra om den slår för långt. Om jag förenklar det hela kan jag säga att inte allt som kan hänföras till individualprevention är dåligt och inte allt som kan hänföras till allmänprevention bra. Det särpräglade ordet "lagom" kan passa in här för att ge uttryck för en önskan om att nå en rimlig balans mellan dessa båda teorier.

En strävan i det här sammanhanget bör emellertid vara att genom att hitta alternativ till frihetsstraff ge möjlighet att begränsa frihetsstraffen. Det finns här olika former att pröva — veckoslutsstraff av skilda modeller, som prövats i Nya Zeeland, eller Community Service, dvs. samhällstjänst, som prövats i England, för att nämna några.

I likhet med utskottets ordförande tror jag att rapporten om straffsystemen i Norden från Nordiska rådets konferens i Danmark 1977 tillsammans med andra be-

tänkanden bör kunna utgöra ett underlag för en nyanserad och balanserad debatt i dessa — för att använda en truism — utomordentligt svårlösta frågor.

Slutligen, herr president, ett par ord om sexuella åldersgränser. Jag kan på denna punkt instämma med utskottets ordförande. Även om det för närvarande inte finns utsikt till harmonisering av de straffrättsliga åldersgränserna för sexuella förhållanden, måste det vara ett önskemål att spännvidden mellan åldersgränserna inte ökar. De tankegångar som tidigare kommit fram i Sverige i ett betänkande om en sänkning av åldersgränsen för otukt med barn från 15 till 14 år bör därför enligt min mening stanna på papperet.

Herr president! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Korvald: Jeg vil gjerne si et par ord om avsnittet i Ministerrådets beretning om ekteskapslovgivningen og om ikke-ekteskapslige samlivsforhold og avsnittet om farskap og foreldremyndighet.

Ved behandlingen av samme spørsmål under sesjonen i København for to år siden gikk jeg inn på de prinsipielle sider ved ekteskapet og den oppløsning vi kan se av denne institusjonen i våre nordiske land. Jeg pekte på betydningen av et rettslig ordnet samlivsforhold, slik det stort sett har vært vanlig i våre nordiske land, og jeg understreket betydningen av det første taler sa i debatten, hva dette betyr for familielivet. Det er klare fordeler ved en slik samlivsform når det gjelder familieforhold og barna, og den er etter min vurdering også av stor betydning for de demokratier vi gjerne vil bygge opp.

Under behandlingen i København avstod representantene for de kristne demokratiske partier ved avstemningen over innstillingen fra juridisk utvalg for ikke å bli tatt til inntekt for en utvikling som vi ikke hadde oversikt over på det daværende tidspunkt. På samme måte avstod disse representanter under rådets sesjon i fjor.

På side 29 i beretningen fra Ministerrådet blir det vist til tidligere meldinger til rådet, 23., 24. og 25. sesjon, som trakk den kon-

klusjon at det for tiden ikke er aktuelt å oppnå ensartede nordiske regler om inngåelse og oppløsning av ekteskap. Ministerrådet mener derfor at det spørsmål bør utstå til resultatet av utredningsarbeidet i de forskjellige land er nærmere avklart. Jeg er enig i at man ikke tar disse spørsmål opp på det nåværende tidspunkt. Jeg mener for øvrig personlig at disse spørsmål ikke er særlig egnet for samordning i de nordiske land slik situasjonen ligger an i dag. Det vil i så fall, er jeg redd, føre til sterk strid innad i de enkelte land.

Det andre forhold som er tatt opp, er ektefellers formuesforhold. Jeg kan godt innse betydningen av at man finner fram til mest mulig ensartede regler på dette område i de nordiske land. Jeg har bare en prinsipiell innvending mot det Ministerrådet går inn for, nemlig at man skal ta de nødvendige initiativ til å koordinere arbeidet allerede under forberedelsen av en ny lovgivning om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger, slik at både innhold og tidspunkt for fremsettelse blir sammenfallende i de forskjellige land så langt som mulig.

Jeg ser det prinsipielt slik at hvert enkelt land må få lov å arbeide med sin egen lovgivning og komme fram til det hvert enkelt land finner er best. Det kan virke slik fra Ministerrådets side og dermed fra de respektive regjeringers side at når de fremmer sine forslag, vil de fremme likeartede forslag i de forskjellige nordiske land samtidig. Jeg må si jeg nödig vil tas til inntekt for de resultater de måtte komme fram til på forhånd, og for den arbeidsmåte som det her legges opp til. Det føyes jo endog til at man bør søke på departementsplanet å fjerne eventuelle uoverensstemmelser mellom de forslag ekteskapslovutvalgene i de ulike land måtte komme fram til.

Jeg vil sterkt understreke betydningen av at det nordiske samarbeid er bygd opp på den måte at vi hver for oss får vedta de lovgivninger som vi mener er riktige, og så får man undersøke muligheten av i hvilken grad diss kan tilpasses til hverandre.

Når det gjelder spørsmålet om ikke-ekteskapelige samlivsformer, blir det i Ministerrådets beretning pekt på at store deler av virkningene av faktisk sammenboenhet ikke hører naturlig inn under ekteskapsretten,

men bør bedømmes for seg, f. eks. innen rammen av sosiallovgivningen. Det har vært tilfellet hittil. Så langt jeg i dag har oversikt, tror jeg det vil være den riktige måte å behandle dette spørsmål på også i fremtiden.

Også på dette felt er jeg betenkt over at man henviser til fellesmøter mellom de nordiske ekteskapslovutvalg, og at det så vidt mulig søkes skapt ensartede regler i de nordiske land for ikke-ekteskapelig samlivsformer gjennom det arbeid som foregår innen ekteskapslovutvalgene. Det utvalg som i denne sammenheng er nedsatt her i Norge, er ikke nedsatt for å koordinere arbeidet i Norden, men for å komme med forslag til den norske regjering som den, i fall den ønsker det, kan legge fram som forslag for Stortinget.

Endelig nevner jeg avsnittet om farskap og foreldremyndighet. Under dette er det henvist til at man i Norge har hatt et såkalt barnelovutvalg hvis utredning nå er på remiss i Norge. Dette er et meget kontroversielt forslag som er sterkt debattert her i landet. Innvendingene mot utkastet har bl. a. vært at det overhodet ikke tar opp spørsmålet om ekteskap eller ikke, og man er engstelig for at det vil være med ytterligere å undergrave ekteskapsinstitusjonen. Videre tar forslaget opp det som er nevnt i Ministerrådets innstilling, nemlig at farskap skal fastslås ved dom eller erkjennelse i alle tilfelle, også der moren er gift.

Dette er et forslag jeg personlig er sterkt imot, og som jeg mener undergraver ekteskapet som institusjon. De fleste ekteskap i Norge er fremdeles inngått ved en kirkelig vielse, hvor ektefellene lover hverandre gjensidig og livslangt troskap. Så skal det altså komme en lovgivning som stiller dette forhold likt med hva man i Norge nå delvis kaller avtalt samliv. Barnefaren skal altså erkjenne skriftlig, også innenfor ekteskapet, at han er far til det barn som hans ektefelle har født. Det er et forslag som Kristelig Folkeparti ikke kan gå med på. Jeg skal ikke gå videre inn på dette forslag, men vil kommentere innstillingen.

Under I, punkt 2 i forslaget uttales det at Nordisk Råd anser det som en foreløpig tilfredsstillende løsning på spørsmålet om koordinering av samarbeidet vedrørende de

ikke-ekteskapslige forholds problemer, at dette arbeid ivaretas ved regelmessige drøftinger mellom de nordiske ekteskapslovutvalg, idet Nordisk Råd regner med at Nordisk ministerråd på samme måte som i spørsmålet om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger tar de nødvendige initiativ og koordinerer arbeidet med forberedelsen av en ny lovgivning hvis det skulle vise seg å være behov for det, og samtidig oppfordrer Ministerrådet til særlig å søke fremmet arbeidet med å skape grunnlag for gjennomføring av ensartede regler på det økonomiske området.

Jeg finner denne formulering så uklar — dessuten har den med seg det jeg nettopp nevnte, en oppfordring til de nordiske ekteskapslovutvalg om samarbeid — at jeg ikke kan votere for den. Og jeg må bruke samme begrunnelse som i København for to år siden, nemlig den at jeg ikke vil tas til inntekt for en oppfordring til et fremtidig samarbeid på dette område som jeg ikke kjenner resultatet av. Når vi gjentatte ganger kan lese i dokumentene at det har vært felles møter mellom ministrene om dette, og at ekteskapslovutvalgene holder regelmessige møter uten at vi får vite noe om hva man kommer fram til på disse møter, synes jeg dette er en betenkelig arbeidsmåte, og jeg vil reservere meg mot å skulle bli tatt til inntekt for det de måtte komme fram til underveis.

For øvrig tror jeg det er riktig, iallfall fra norsk synspunkt, at man får ekteskapslovutvalgets innstilling ferdig, slik at man kan se alle de problemer som her er tatt opp, under ett når man skal vurdere saken.

Endelig er det — uten at utvalget har tatt det opp — under punkt 1.7 i Ministerrådets beretning tatt opp spørsmålet om navnelovgivning, og det er der henvist til hva en arbeidsgruppe i Norge er kommet fram til. Også på dette punkt vil jeg reservere meg uten å gå nærmere inn på det. Jeg tror også dette er av de forslag som vil være med og undergrave de bånd som må eksistere innen familielivet dersom det skal fungere. Jeg er altså ikke med på en — om jeg kunne kalle det det — helt fri lovgivning når det gjelder navnespørsmålet innenfor ekteskap, og for den del også innenfor samboenhet, uten at jeg skal ha sagt noe om det.

Endelig ble det nevnt i debatten her — uten at jeg har kunnet finne noe om det i dokumentene — spørsmålet om seksuell lavaldersgrense og straffbarhet i den sammenheng, og at vi i Norge har en aldersgrense på 16 år. Jeg tror ikke at det vil være mulig i Norge å senke denne aldersgrense. Når det gjelder nordisk samarbeid, er dette spørsmålet et meget godt eksempel. For det er klart at skal det bli et samarbeid her, må grensen settes ned til den grense som det land har som har den laveste aldersgrense. Det er ikke spørsmål om å gå opp til den høyeste grense. Her ser man da et av resultatene av et samarbeid på områder av spesiell karakter.

I likhet med hva jeg gjorde i København for to år siden, gjør jeg det da klart på vegne av representantene for de kristen-demokratiske partier at vi vil avstå ved avstemningen over I, punkt 2. Vi har overveid om vi skulle stemme mot, men siden det ikke er noen klar beslutning i det som foreligger her, mener vi at vi får markert vårt synspunkt ved å avstå. Og for å lette presidentens arbeid med dette noe tungvinte voteringsapparat som vi har her i Stortinget, kan det ordnes slik fra vår side at vi avstår under voteringen her, men gjør det klart at det betyr at det er punkt 2 under I vi egentlig avstår på.

Johannes M. Olsen: Hr. præsident! Jeg kan tilslutte mig det synspunkt, som hr. Korvald fremførte. Det er jo sådan for mit vedkommende, at vi i mit land, Færøerne, ligesom Norge og ligesom Island har grundfæstet vor lovgivning på en fælles tro, nemlig på den kristne tro. Det er på dette synspunkt, vor lovgivning har hvilet indtil denne dag, og jeg vil gerne have lov at citere, hvad der står i indstillingens punkt 2:

„... tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, hvis der måtte vise sig behov derfor, og samtidig opfordrer ministerrådet til særlig at søge arbejdet med at skabe grundlag for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område fremmet.”

Vi taler så meget om kultur i Nordisk Råd, og der er mange kulturelle fortællinger fra gamle dage. Det fortælles således om et folk, at der oprandt en dag, hvor dette folk følte, at det måtte gå til kamp; men den dag, kampen skulle stå, viste det sig, at fjenden havde erobret alle landets smede og dermed alle dem, der kunne smede våben. Historien fortæller, at kun kongen og hans søn havde våben i hånd, da de skulle gå fjenden i møde.

Jeg vil udtrykke det på den måde, når jeg tænker på denne beretning, at vi her i Norden aldrig må komme til at savne de "smede", der skal lave vore love i fremtiden. Det, vi har brug for, og det, vi så inderligt ønsker, er, at vi må have mænd, som har visdom og evne til fremdeles at smede og skabe vore love, ikke mindst når det gælder dette område, som hele vort samfund hviler på, nemlig ægteskabet.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Jeg skal ikke forlænge denne debat i anledning af den stilling til beretningen, som de medlemmer af juridisk udvalg, der her har udtalt sig, har givet udtryk for. Det var rent personlige betragtninger, og jeg har opfattet deres indslag i debatten sådan, at de gerne har villet markere særlige afsnit på en sådan måde, at de vil have fremført nogle mere principielle ting, men at det ikke giver anledning til, at de tager afstand fra beretningen, men vil godkende den, som udvalget som sådant har indstillet den.

Når jeg beder om ordet, er det mere i ønsket om at gøre et par bemærkninger til det, som er fremført fra hr. Korvalds side.

Jeg forstår ganske den baggrund og den holdning, som hr. Korvald og andre, der repræsenterer de såkaldt kristelige partier i de enkelte lande, har, men jeg vil gerne sige, at henstillingen om, at juridisk udvalg ikke betragter det som sin opgave at drøfte ægteskabslovgivningen med de nationale ægteskabsudvalg og de respektive justitsministre, vil jeg ikke anbefale, at man imødekommer fra udvalgets side. Jeg anser det for at være af vital betydning, at der på disse felter, som vedrører titusinder af borgere i de nordiske lande, er en så ensartet lovgivning som overhovedet muligt for derved at

undgå mange af de vanskeligheder og menneskelige problemer, der opstår, når lovgivningen om disse stærkt personlige ting er forskellig, hvad den altså stadig væk er netop inden for det juridiske område. Hr. Korvald ved lige så vel som jeg og andre her i Nordisk Råd, at inden for det juridiske område har relationerne mellem de nordiske lande en langt stærkere og længere historie end den, som Nordisk Råd kan nævne for sit vedkommende, og det er netop udtryk for det ønskelige i, at der hersker en så stærk ensartethed på dette område som overhovedet muligt. Jeg anser det for vitalt og betydningsfuldt, og jeg opfordrer i denne forbindelse hr. Korvald til i sin vurdering af disse forhold at udvise tolerance og forståelse for synspunkter og vitale interesser, som andre mennesker måtte have på dette felt. Det tror jeg ikke vil være en appel, der er forgæves, til en så fremragende politiker som hr. Korvald.

Jeg skal derfor anbefale, at man stemmer for beretningen og dermed også sanktionerer den arbejdsform, vi inden for juridisk udvalg har ønsket at efterleve.

Korvald: Jeg vil henvise utvalgets talsmann, hr. Albertsen, til det som står på side 2 i innstillingen, tredje afsnitt:

"Udvalget har under sit møde den 1. november 1977 mødt repræsentanter for ægteskabsudvalgene i alle fem nordiske lande og med disse og de nordiske justitsministre drøftet den fremtidige regulering af formueforholdene gifte personer imellem."

Jeg går da ut fra at det bare var dette begrensede område — som det rett og riktig står her — dette gjelder, siden det er det som er nedfelt her.

Jeg har ikke hatt noen innvending, som jeg sa i innlegget mitt, mot den drøftelse som foregår av de økonomiske forhold innen ekteskapet, men det er andre formuleringer — som jeg var inne på i innlegget mitt, og som jeg ikke behøver å gjenta — som inngir meg en engstelse for at det også er andre områder som man mener det skal samarbeides på innen utvalgene.

Hva de enkelte regjeringer måtte ønske å gjøre når de skal fremme sine saker enten nasjonalt eller i Nordisk Råd, står dem selv-

fölgelig fritt. Hr. Albertsen sa at man hadde gammel tradisjon for samarbeidet på det juridiske område i Norden. Det har jeg da heller ikke bestridt. Jeg har tatt opp spesielle områder her, og jeg tror jeg har utvist den nødvendige toleranse, for jeg har ikke anklaget andre for å ha andre synspunkter enn mine, hvilket de har full rett til, det hører demokratiet til, men jeg har hevdet mitt syn i denne sammenheng.

Willoch: Hr. president! Selv om jeg godt forstår de synspunkter som leder frem til at enkelte av rådets medlemmer ønsker å avstå ved voteringen over en del av juridisk utvalgs betenkning, kan jeg ikke si meg enig i konklusjonen. Jeg vil gjerne kort gi en begrunnelse, idet jeg gjerne vil forebygge den mulige mistolkning at det å stemme for denne utvalgsinnstilling, skal kunne oppfattes som noe standpunkt til fordel for såkalte papirløse ekteskap, eller noe standpunkt til noen av de andre saker som har vært nevnt som del av begrunnelsen for å avstå ved denne voteringen.

For mitt vedkommende, og jeg tror det gjelder svært mange her, betyr det at vi stemmer for denne tilråding, ikke noen form for moralsk eller annen anerkjennelse av de såkalte papirløse forhold. Det innebærer ikke noen anerkjennelse av noe skritt i retning av å likestille disse forhold med de formelt stiftede ekteskap, som vi også i høyeste grad regner som den mest ønskerdige form for samliv. Men det kan ikke tjene noen hensikt å lukke øynene for at samboforhold uten ekteskap eksisterer, og slike forhold reiser da en del juridiske problemer som jeg for min del må si jeg ville synes det var uriktig ikke å søke å løse. Hvis man ikke løser disse juridiske problemer, vil nemlig mangelen på lovgivning regelmessig bli til skade for den svakeste part i forholdet — når problemer oppstår.

Jeg synes lovgiveren må ha plikt til å undersøke om man også i slike forhold kan unngå overgrep eller — man kan si — undergravning av det som burde være den svake parts naturlige rettigheter. Dette kan gjelde økonomiske forhold, det kan gjelde forholdet til barna, og en rekke andre spørsmål hvor det er bedre på forhånd å ha klarlagt hvilke konsekvenser et slikt sambofor-

hold må føre med seg også juridisk sett.

Jeg vil som sagt gjerne ha presisert dette. Jeg forstår meget godt de grunner som leder frem til at noen finner det riktig å avstå ved voteringen her. Det eneste jeg da ville forebygge ved dette innlegg, var den misforståelse at det å slutte seg til denne innstilling, skulle kunne tolkes som noen tilslutning til de former for samboforhold som enkelte talere her — og etter mitt skjønn med rette — har benyttet anledningen til å ta avstand fra.

Korvald: Jeg vil etter Willochs innlegg da gjøre det helt klart at jeg ikke lukker øynene for at samboenhet eksisterer, og at det derfor vil være uriktig ikke å søke å løse disse spørsmål, idet det i så fall vil gå ut over den svakeste part. Det jeg har reservert meg mot, er at man her allerede på et tidlig forberedende stadium forsøker å komme fram til løsninger som vi kanskje ikke vil finne tjenlige i fremtiden. Og vi vil derfor se den norske løsning for vi går inn på en nordisk.

Willoch: Jeg har faktisk glemt et poeng som, hvis jeg hadde nevnt det, kanskje kunne ha forebygget ytterligere debattbehov.

Jeg ser det også slik at dersom man først ønsker å løse de rettsproblemer som her foreligger, vil det være naturlig i de nordiske land å søke frem til enhetlige løsninger. Jeg ser det som en viktig del av det nordiske samarbeid at man søker rettsfellesskap så langt som mulig. Men dette betyr ikke at man godtar hva som helst, det betyr aldeles ikke at man lukker øynene for den mulighet at forholdene vil vise seg å være så forskjellige at det ikke blir noe rettsfellesskap. Ved å stemme for det forslag som her foreligger, har ikke jeg, og sikkert ikke noen annen heller, på forhånd godkjent hvilke senere forslag dette må kunne lede frem til. Vi har bare godkjent at man undersøker mulighetene for å etablere rettsfellesskap også på dette område.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För juridiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Magnús Kjartansson, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård och Mogens Voigt.

Kjell-Magne Bondevik, Eric Carlsson, Lars Korvald, Johannes M. Olsen, Raino Westerholm och Odd With *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, René Brusvang, Christian Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Gylfi Þ. Gíslason, Gustav Holmberg, Otto Mørch, Robert Pedersen, Gabriel Romanus, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 51 röster mot 2. 6 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, p. II och III, bifölles.

2

A 495/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Leif Glensgård och Mogens Voigt hade i reservation 1, fogad till utskottets betänkande, föreslagit,

att Nordisk Råd anmoder præsiediet om at udarbejde og fremlægge forslag til sådanne ændringer i aftalen om Nordisk Råd, at Færøerne får en selvstændig repræsentation i Rådet.

Lars Werner hade i reservation 2, fogad till utskottets betänkande, föreslagit,

att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att ta initiativ till en utredning rörande möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet för självstyrande områden och etniska grupper.

Erik Adamsson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Jag ber om tillgift om jag nu vid denna tidpunkt på rådets möte fattar mig kort i det ärende som nu föreligger till behandling.

Frågan om en självständig färöisk representation i Nordiska rådet har redan i generaldebatten varit föremål för ett ganska livligt meningsutbyte. Den salva som Erlendur Patursson levererade visste var den tog, även om den vad jag förstår missade att träffa juridiska utskottet. Men det var måhända inte heller avsikten.

Hur som helst vore det givetvis frestande att här göra några mera personliga kommentarer till Paturssons argumentering för sitt medlemsförslag. Det skall jag emellertid avstå från som talesman för juridiska utskottets majoritet. Jag skall i stället så koncentrerat som det är mig möjligt söka ange de sakskaäl som varit bestämmande för juridiska utskottets ställningstagande till det väckta medlemsförslaget. Låt mig emellertid — för undvikande av alla missförstånd — ha sagt att vi inom juridiska utskottet har den största respekt och känsla för det intresse och den strävan att fördjupa det nordiska samarbetet som bär upp det av Patursson väckta medlemsförslaget,

När detta är sagt vill jag fästa rådets

uppmärksamhet på rådets statuter och konstitution. Det för utskottsmajoritetens ställningstagande helt avgörande har varit att det inte vid beredningen — och inte heller nu under generaldebatten — framkommit något nytt som ändrat förutsättningarna för den värdering som gjordes av den s. k. Klingkommittén, som förde fram till den nuvarande representationen för Färöarna och Åland i Nordiska rådet.

Att man från Färöarnas sida icke är tillfreds med den nuvarande ordningen är i sig ingen nyhet. Redan vid inträdet i rådet 1970 gav lagman Djurhuus uttryck härför. Han framhöll med skärpa att man från färöisk sida strävade efter — som han uttryckte det — en självständig representation likställd med de andra nordiska landens.

Ett tillmötesgående härav skulle emellertid betyda en ändrad status för Nordiska rådet. Det skulle betyda att vi är beredda ge avkall på rådets principiella ståndpunkt att det nordiska samarbetet på politiskt plan bör försiggå mellan suveräna staters folkförsamlingar och regeringar.

Det skulle enligt utskottsmajoritetens mening kunna försvaga rådets ställning och minska dess inflytande om olika folkgrupper utan någon författningsmässig särställning kunde uppnå representation i rådet, en mening som så sent som vid fjorårets möte delades av juridiska utskottet och biträdades av rådets flertal vid behandlingen av medlemsförslaget om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen.

Som jag nämnt har för närvarande inte redovisats omständigheter, som utgör skäl för en ändrad inställning till de fastlagda principerna. Skulle sådana tillkomma, är utskottet givetvis öppet för förnyade överväganden.

Med det anförda ber jag, herr president, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Voigt: Hr præsident! Jeg skal henvise til vores reservation på side 6 og derudover yderligere tilføje, at ved det her foreliggende medlemsforslag har vi fået et usvigeligt bevis på, at den megen tale om solidariteten og samhørighedsfølelsen ikke er en

pind værd, hvilket kommer til udtryk i juridisk udvalgs flertalsafvisning af forslaget.

Det må være indlysende rigtigt, som hr. Patursson fremførte det på et udvalgsmøde i Stockholm den 24. januar 1978, at behandlingen af forslaget må have skabt dyb skuffelse og bitterhed hos det færøske folk. Det er også forkert, at den danske statsminister, Anker Jørgensen, forsøger at blande Grønland ind i spørgsmålet. Han påberåber sig, at en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd skal ses i forbindelse med den kommende hjemmestyreordning i Grønland. Man er fristet til at påstå, at den danske statsminister ikke er bekendt med, at Færøerne har haft hjemmestyre i 30 år, men mon ikke det færøske folk har ventet længe nok på at blive repræsenteret selvstændigt her i rådet.

I juridisk udvalgs flertalsudtalelse siges det bl. a., at Nordisk Råd er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer, og at dette princip bør fastholdes, da det vil kunne svække rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet.

Altså kan man konstatere, at en folkegruppe som det færøske folk skulle kunne svække rådets stilling og formindske dets indflydelse. Dertil vil jeg gerne anføre, at det er uheldigt at fremføre, at det færøske folk blot er en folkegruppe.

Jeg må gøre de damer og herrer fra de andre nordiske lande opmærksom på, at ved næsten hver eneste lovgivning i Danmark bliver der indføjet en sidste paragraf, hvori der bl. a. står: Loven gælder ikke for Færøerne. Det vil sige, at Færøerne selv bestemmer lovgivningen i deres land, og så siger man, at dette bare er en folkegruppe. Det synes jeg ikke er pænt sagt om det færøske folk.

Dernæst vil jeg påpege, at en selvstændig færøsk repræsentation ikke på nogen måde kan svække rådets indflydelse. Tværtimod må det være sådan, at jo flere nordiske lande, der deltager i arbejdet, jo mere vil alle disse taler, som vi har hørt her under sessionen, om solidaritet og samhørighed måske blive opfattet som ægte. Men det ser ud til, at denne samhørighed kan ligge på et

meget lille sted.

Hr. præsident og Nordisk Råd, lad mig her på denne sidste dag, da det vel nok er sidste gang, jeg er på talerstolen, sige, at behandlingen af dette forslag viser, at fremskridtspartiet har ret, når det gang på gang har påpeget, at denne årlige festival, hvor man på skift i de nordiske lande opfører denne forestilling, er uden berettigelse og kun tjener det formål, at parlamenterikere og embedsmænd mødes på skatteborgernes regning til et hyggeligt møde. Men o. k., det var smukt at se kongressen svinge sig i går aftes.

Werner: Herr president! Jag har i min reservation framhållit att ytterst litet gjorts under de senaste åren för att skapa underlag till ett beslut i den här frågan vid årets session. Jag skall inte gå in på orsakerna till detta — det kommer säkert andra att göra och har redan gjort i debatten.

I reservationen pekar jag också på att när den nu gällande ordningen för Färöarnas representation i rådet fastställdes, betraktades den som en tillfällig ordning.

Den nuvarande ordningen innebär att Färöarna faktiskt är avskuret från det viktiga arbetet som försiggår i ministerrådet, presidiet, olika kommittéer osv. Utskotts-majoritetens betänkande innebär att man också avisar tanken att de bitarna av medlemsförslaget skall diskuteras, och jag tycker inte att det är någon bra ordning.

Bl. a. därför har jag avgivit min reservation med hemställan att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att ta initiativ till en utredning rörande möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet inte bara för Färöarna utan också för andra självstyrande områden och etniska grupper.

Med detta vill jag yrka bifall till min reservation 2 vid juridiska utskottets betänkande.

Landsstyresmand **Hentze:** Hr. præsident! Under sidste års session i Helsingfors, da det foreliggende forslag endnu var til behandling i juridisk udvalg, kom jeg under generaldebatten med en kort redegørelse om det færøske landsstyes stilling til spørgsmålet om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd. Forhistorien for den re-

præsentation, Færøerne har i dag, er ganske kort følgende:

I 1960'erne blev der arbejdet ganske energisk og positivt på at finde en løsning på repræsentationsspørgsmålet, men man mente at støde imod både folkeretlige og statsretlige hindringer herfor, og hertil kom, at Nordisk Råd i henhold til vedtægterne var et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer.

Man anså det dog for værdifuldt, at det delvis selvstyrende Færøerne kom med i det nordiske samarbejde på en eller anden måde, og man kom frem til en slags kompromisløsning, dvs. den nuværende ordning, hvorefter Færøernes lagting vælger to parlamentarikere, og en repræsentant vælges af det færøske landsstyre. De indgår som en del af den danske delegation. Denne løsning af spørgsmålet blev vedtaget i 1969 af det færøske lagting. Denne status har vi så haft, siden Færøerne første gang gav møde i Nordisk Råd i Reykjavik i 1970.

Efter lagtingsvalget på Færøerne i 1974 blev der dannet et koalitionslandstyre af tre partier, og et af dets programpunkter var at arbejde videre på spørgsmålet om en selvstændig repræsentation, og den 16. marts 1977 blev følgende lagtingsbeslutning enstemmigt vedtaget:

”Lagtinget er enig i, at spørgsmålet om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd på ny behandles i rådet, og anmoder landstyret om at optage forhandlinger herom.”

I denne forbindelse vil jeg ikke undlade at gøre opmærksom på, at hr. Erlendur Paturssons forslag er dateret i august 1976, medens den lige nævnte lagtingsvedtagelse er fra marts 1977.

I ordene i lagtingsvedtagelsen ”om at optage forhandlinger” ligger ganske logisk og selvfølgelig det, at landstyret skulle starte denne sag med et samråd mellem den danske regering og landstyret, da Færøerne netop ikke har nogen selvstændig repræsentation her i rådet.

Det skal indrømmes, at nogen særlige forhandlinger har der ikke været med den danske regering. Årsagen hertil er den, at den danske regerings svar på lagtingsvedtagelsen straks var — således som også refereret i juridisk udvalgs betænkning — at

spørgsmålet om ændring af formen for den færøske repræsentation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørgsmålet om gennemførelse af grønlandsk repræsentation i rådet i forbindelse med indførelse af hjemmestyre i Grønland.

Endskønt både lagting og landsstyre står bag forslagsstillerens rekommandation, bliver jeg desværre nødt til at komme med en lille kritik til min landsmand, hr. Erlendur Patursson. Det er af den måde, hvorpå han har startet denne sag her i Nordisk Råd, hvilket, efter hvad jeg kan skønne, gør, at vi færinger kommer til at overvære begravelsen af denne sag her i dag.

Med hensyn til de to reservationer skal jeg ganske kort bemærke, at hvad angår reservation 2 fra Lars Werner, så finder jeg ikke, at den har noget med Færøerne at gøre, da Færøerne i denne sammenhæng hverken er et "område" eller en "gruppe", men et folk.

Med hensyn til reservation 1 fra fremskridtspartiets repræsentanter, de herrer Glensgård og Voigt, så vil jeg takke dem for, at de vil støtte tanken om selvstændig færøsk repræsentation, men jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg har en ikke ringe anelse om, at der er tale om ironi fra deres side, når man kommer i hu den nedsabling, hr. Glensgård for to år siden i København prøvede at give forslaget om at bygge et Nordens Hus i Tórshavn.

Hr. Præsident! Selve udvalgets betænkning er en lille, pæn juridisk afhandling om, hvem der er et folkeretssubjekt; men hvad et folk er, har udvalget ikke magtet at definere. Det er, som den danske digter Jeppe Aakjær har sagt i en strofe i sangen om havren: "Det kan kolde hjerner ej forstå."

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Det er jo ikke første gang, det problem, vi her drøfter, er ført frem. Det er ikke alene et problem Danmark og Færøerne imellem. Det, den danske statsminister har besvaret i så henseende, har været relationerne til Danmark og Færøerne, men vi befinder os i et nordisk forum, og jeg kan dårligt tænke mig, at man i denne forsamling vil vurdere spørgsmålet om selvstændig repræsentation for Færøerne som et isoleret dansk-færøsk problem. Dette vil i givet fald, såfremt man

kunne anbefale det, få virkninger for andre dele inden for det nordiske område.

Her tillader jeg mig at henvise til det, som hr. Woivalin anførte. Hr. Woivalin repræsenterer jo de ålandske synspunkter, og han gav i princippet i sin tale her forleden dag klart udtryk for sympati for det færøske forslag, men lagde jo på ingen måde — det beder jeg bemærket — skjul på, at "for Ålands vedkommende anser vi dog, at tiden ikke er moden for et sådant skridt, da det kompromis, som førte til vor tilslutning, ligger så nær i tiden". Og samtidig sagde han nogle venlige ord om samarbejdet i den finske delegation.

Derfor vil jeg gerne sige, at det, der er fremført på vegne af juridisk udvalg af kollega Adamsson, også er en holdning, som, så vidt jeg kan skønne, dækker det langt overvejende flertal i den danske delegation.

Hr. Patursson ved bedre end andre — og det ved også den øvrige repræsentation for Færøerne — at spørgsmålet om Færøernes tilknytning til Danmark er en afgørelse, der ligger hos det færøske folk, hos dem alene. Der har kun ved en enkelt lejlighed været et flertal for den holdning, som hr. Patursson repræsenterer — ellers har der ikke været det. Men den dag, der i givet fald måtte blive det, er det klart, at det er en holdning, som man må respektere, og jeg er overbevist om, at den danske regering, det danske folketing, vil respektere det.

Hr. Voigts nedsættende bemærkninger om Nordisk Råd synes jeg skal stå for sig selv. Det er klart sagt, hvad man mener om vort arbejde. Det er ret så rart at få det at vide som en slags efterkommentar, når man tager i betragtning, at de forleden dag sandelig ikke ville nedlægge Nordisk Råd, eller noget i den retning. Det beder jeg om, at man erindrer sammen med hr. Voigts nedvurdering her.

Jeg vil gerne sige til den færøske repræsentant for det færøske landsstyre, hr. Hentze, at jeg beder ham forstå, at der er ikke tale om ud fra det, jeg repræsenterer, det, jeg står for i så henseende, at vi her begraver den tanke, som er ført frem på den måde, som det nu er sket. Der er tale om, at vi ikke med den holdning, vi har, og med de uopklarede problemer, vi har, f. eks. for Grønlands vedkommende, men også med de

bemærkninger, som jeg i høj grad beder ham erindre, nemlig det, der er fremført fra Ålandsøernes side, for nærværende kan tage stilling jeg det ikke som. Jeg anser det for en nyttig drøftelse af et vitalt og vigtigt problem, som vi nok ad åre kan få en løsning på, som måske også svarer til hr. Hentzes forventninger.

Erlendur Patursson: Hr. president! Det sies i premissene for medlemsforslaget at den nåværende ordning for færøysk repræsentation i Nordisk Råd, hvorefter det færøyske lagting velger to medlemmer til den danske delegasjon og det færøyske landsstyre et medlem, hele tiden på Færøylene er blitt betraktet som en rent foreløpig ordning.

Dette ble uttalt allerede under sesjonen i Reykjavik i 1970, hvor den færøyske lagmann bl. a. sa at det fra færøysk side var blitt presentert at "man ønskede en selvstændig repræsentation og ikke en repræsentation, der formelt fremtrådte som en del af Danmarks".

Videre uttalte lagmannen at han følte seg "forpligtet til at understrege, at resultatet, hvorefter Færøerne har to medlemmer valgt af lagtinget og et medlem udpeget af landsstyret, men at alle tre indgår i Danmarks riges delegation, ikke tilfredsstillende opfylder det, man fra færøysk side stræber efter, en selvstændig repræsentation ligestillet med de andre nordiske landes".

Det er da åtte år siden nordiske politikere ble presentert for det færøyske ønske som inneholdes i det foreliggende medlemsforslag.

Medlemsforslaget var til behandling i det færøyske lagting i mars 1977, og 16. mars samme år fattet et enstemmig lagting følgende beslutning:

"Løgtingið tekur undir í, at spurningurin um sjálvstøðuga føroyska umboðan í Norðurlanda Ráðnum verður tikin uppáttur til viðgerðar í ráðnum, og heitir á landsstýrið um at taka upp neyðugar samráðingar hesum viðvíkjandi."

Jeg mener hermed å ha dokumentert færøyingenes klare og enstemmige vilje i denne saken.

For øvrig vil jeg henvise til motiveringen

for forslaget hvori det uttales at det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja, selvfølgelig i det færøyske ønske. "Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige."

Nå foreslår et flertall av juridisk utvalgs medlemmer at Nordisk Råd intet skal foreta seg i anledning av medlemsforslaget.

Av sakens akter fremgår at denne negative innstillingen er diktert av en uttalelse fra det danske statsministerium hvori det sies at spørsmålet om endring av formen for den færøyske representasjon i Nordisk Råd må ses i sammenheng med spørsmålet om gjennomføring av grønlandsk representasjon i rådet i forbindelse med innføring av hjemmestyre i Grønland. Ser man det!

Jeg kan imidlertid ikke se at færøysk representasjon i Nordisk råd skulle være noen hindring for at grønlandingene fikk sitt hjemmestyre, eller at denne vår representasjon skulle være noen hindring for at også grønlandingene fikk representasjon her i rådet. Man har her blandet sammen to spørsmål som ikke har noen forbindelse med hverandre.

I saken har et medlem av juridisk utvalg, Lars Werner, fremsatt følgende forslag:

"Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att ta initiativ till en utredning rörande möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet för självstyrande områden och etniska grupper."

For det første er formuleringen meget forsiktig og vag — jfr. ordene "utredning" og "möjligheterna". For det andre er jeg ikke klar over hva forslagsstilleren mener med uttrykket "områden". Færøylene er i hvert fall et land, og det er jo Grønland også.

Jeg kan også stemme for dette forslaget, men for Færøylene vil det ikke være tilfredsstillende. Tilfredsstillende er bare selve medlemsforslaget, som i en litt annen formulering stöttes av to av juridisk utvalgs medlemmer, Leif Glensgård og Mogens Voigt.

Fra denne talerstol skal det lyde en takk til Islands utenriksminister, Einar Ágústsson, for hans innlegg i generaldebatten her i salen. Hr. Ágústsson påpekte at da

islendingene var en fåtallig nasjon, var Islands selvstendige representasjon i Nordisk Råd av største viktighet for islendingene. Uten direkte å nevne Færøyene kom så hr. Ágústsson inn på spørsmålet om færøyingenens representasjon her i rådet, og siden den færøyske nasjon tallmessig sett er enda mindre enn den islandske, var det tydelig hr. Ágústssons oppfatning at det vil være av enda større viktighet for færøyingen å få en selvstendig representasjon i Nordisk Råd.

Den islandske utenriksminister sa videre at det ville være en verdig oppgave for Nordisk Råd å finne fram til en tilfredsstillende løsning på denne representasjon, og at en endring av rådets regler i den henseende ikke skulle være noen uoverstigelig hindring.

Under henvisning til disse veloverveide ord fra den islandske utenriksminister, og under henvisning til hva det fra færøysk hold er fremført i denne sak, vil jeg, ennå en gang appellere til våre venner her i Nordisk Råd om med sin stemme å støtte det færøyske forslag. Det kan, som det også ble sagt, være godt med smukke og velvillige ord, men til syvende og sist er det handlingene som teller.

Såfremt det utrolige skulle skje at medlemsforslaget blir nedstemt, vil dette hos mine landsmenn på Færøyene vekke forundring, skuffelse, ja bitterhet.

Jeg tillater meg å ytre tvil om flertallet av juridisk utvalgs medlemmer har gjort seg klart hva saken dreier seg om.

I 1100 år har dette nordiske folk bodd på öyer der vest i havet. Under ublide og trange levevilkår har dette nordiske folket kjempet for å bevare sin nordiske identitet — jeg vil hevde like godt, for ikke å si bedre enn mange av de andre. Med nedstemning av medlemsforslaget får vi så kvitteringen for denne vår nordiske trofasthet. Kan man være seg en sånn kvittering bekjent?

Det ble begått en urett mot det færøyske folket i 1970 — en nedvurdering, en degradering av dette nordiske folk. Nå — åtte år senere — har man mulighet for å gjøre denne urett god igjen.

Til slutt vil jeg bare si at det færøyske folk nok skal klare seg uten denne solidari-

tet i Nordisk Råd. Vi skal nok klare oss uten — vær ikke redd for det. For finner vi ikke venner her, kan vi saktens finne venner andre steder. Det finnes jo en verden utenfor Verona — det finnes en verden utenfor Nordisk Råd, og denne verden, den er stor.

Glensgård: Hr. præsident! Min kollega, hr. Voigt, har på ganske udmærket måde redegjort for vor holdning til denne sag. Når jeg alligevel går på talerstolen, gør jeg det fremprovokeret af hr. Hentzes indlæg.

Der skal ikke herske nogen som helst tvivl om, at når fremskridtspartiet støtter hr. Erlendur Patursson i dette forslag, så hænger det nøje sammen med, at Færøerne i vor politiske idéverden er en selvstændig nation. Det giver sig også udtryk ved, at fremskridtspartiet på den danske finanslov fjerner tilskuddene til Færøerne.

Vi har altså den opfattelse, at Færøerne ikke er en naturlig del af Danmark, og når vi har den politiske opfattelse, er det også helt naturligt, at vi så forsøger at hjælpe Færøerne til — hvis de ønsker det — at blive ordinært medlem af Nordisk Råd.

Når hr. Hentze drager kulturhuset i Tórshavn ind i debatten her i dag og siger, at vor sympati kunne måske ligesom ligge på et lille sted, så har hr. Hentze ret så langt, at vi — og det skal både hr. Hentze og hr. Erlendur Patursson vide — i fremtiden, den dag Færøerne kommer i Nordisk Råd, ikke vil være med til at yde støtte til Færøerne, hverken direkte eller indirekte. Det vil sige, at den dag Færøerne bliver repræsenteret som ordinært medlem i Nordisk Råd, da vil vi fortsat kæmpe mod, at man får institutioner, som den I fik med kulturhuset i Tórshavn. Det er der helt klart lagt op til på nuværende tidspunkt fra vor side, og så kan man kalde det bagtanke, hvis man vil, men det er i hvert fald ikke sådan, at man fra dansk side ikke har været bekendt med, at vi har haft denne holdning til Færøerne.

Vi ønsker Færøerne fortsat held og lykke med deres arbejde på at blive en selvstændig nation, og så håber vi, at det kan lykkes ved hjælp af Nordisk Råd at give dem en lille smule vind i sejlene i retning af det, jeg går ud fra, at de arbejder henimod.

Landsstyresmand **Hentze**: Hr. præsident! Jeg skal ganske medgive hr. Glensgård, det ikke er naturligt, at Færøerne er en del af Danmark i kraft af den afstand, der er mellem de to lande, strukturen og opbygningen af erhverv osv. osv., men jeg kan ikke fatte den konklusion, som hr. Glensgård kommer frem til, når han siger, at man vil støtte Færøerne til at få en selvstændig repræsentation her i Nordisk Råd, men man vil ikke på nogen som helst måde støtte andet end det. Og når man har gjort det, så vil man ikke give støtte til de kulturelle og andre aktiviteter, som er en så væsentlig del af det samarbejde, som finder sted her i rådet.

Glensgård: Hr. præsident! Hr. Hentze og rådets øvrige medlemmer og — forstår jeg nu — også en tidligere præsidiasekretær, Helge Seip, er det gået op for, at vi under denne session har stemt imod de fleste af de rekommandationer, der er fremsat, så jeg kan sige til hr. Hentze, at når vi ikke vil give tilskud til kulturhuset på Færøerne, så kan hr. Hentze være ganske rolig for, at skulle der komme en tilsvarende anmodning fra Sverige, fra Norge, fra Åland eller fra Finland, så vil den få samme behandling.

Vi ønsker altså ikke med danske skatteyderkroner at gå ind i noget finansieringstilskud, så hr. Hentze får her samme stilling som ethvert andet medlem af Nordisk Råd.

Halldór Ásgrímsson: Jeg var ikke med på det valgsmøte hvor denne saken ble sluttbehandlet, men jeg vil gjøre det helt klart at jeg støtter utvalgets formulering, selv om jeg gjerne skulle sett at formuleringen var litt mer positiv. I denne sammenheng vil jeg understreke det formannen for utvalget, hr. Albertsen, sa, og gjøre det ganske klart at man i utvalget ikke har tatt standpunkt til den fremtidige representasjon for Færøylene innen Nordisk Råd. Som formannen sa, har man ikke begravet denne tanken. Man har altså konstatert at det på det nåværende tidspunkt ikke finnes formelle forutsetninger for å innlede nye undersøkelser om Nordisk Råds sammensetning.

Det fremgår av remissuttalelsen fra den danske statsminister at man i det færøyske lagting har gitt sin tilslutning til at spørsmålet om selvstendig færøysk representasjon i Nordisk Råd tas opp til behandling i rådet. Det fremgår også av remissuttalelsen at Danmark har tatt opp forhandlinger med Færøeyenes hjemmestyre om denne sak. Jeg vil i tilslutning til hva hr. Hentze sa i denne sammenheng, si at det må være helt klart at den riktige fremgangsmåte i denne saken er å avvente disse forhandlinger, og så ta saken opp igjen fra færøysk side om man ønsker det — som jeg vet man ønsker — når resultatet av disse forhandlinger foreligger.

Presidenten: Debatten er slutt.

Det er her underhånden fremkommet visse ønsker om nyanser i voteringen som formelt vil gjøre den litt annerledes enn det som er vanlig her, men for at slike ytringer skal kunne komme fram underveis, vil presidenten følge de oppfordringer som er kommet om voteringsmåten.

Det foreligger tre forslag — innstillingen fra utvalget, en reservasjon fra Leif Glensgård og Mogens Voigt og en reservasjon fra Lars Werner. Voteringen vil bli foretatt via voteringsapparatet på den måten at vi først voterer over reservasjon 1. Om den ikke blir vedtatt, voterer en over reservasjon 2, og til slutt voterer det over utvalgets innstilling.

Reservasjon 1 fra Leif Glensgård og Mogens Voigt er tatt opp til votering.

För reservasjonsförslag 1 röstade:

Leif Glensgård, Magnús Kjartansson, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson och Mogens Voigt.

Mot reservasjonsförslag 1 röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Anna-Liisa Hyvönen, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Håkon Kyl-

lingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Gabriel Romanus, Karl Skytte, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Håkan Winberg, Kåre Willoch och Odd With.

Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Jón Skaftason, Lars Werner och Folke Woivalin *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, René Brusvang, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Otto Mørch, Ove Nordstrandh, Robert Pedersen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, V. J. Sukselainen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Rolf Wirtén och Marjatta Väänänen.

Reservationsförslag 1 hade sålunda förkastats med 41 röster mot 5. 5 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter skedde votering medelst voteingsapparat beträffande reservationsförslag 2.

För reservationsförslag 2 röstade:

Ilkka Christian Björklund, Leif Glensgård, Anna-Liisa Hyvönen, Magnús Kjartansson, Erlendur Patursson, Lars Werner och Mogens Voigt.

Mot reservationsförslag 2 röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind,

Thor Lund, Grethe Lundblad, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Gabriel Romanus, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Odd With, Håkan Winberg och Kåre Willoch.

Folke Woivalin *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

René Brusvang, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Otto Mørch, Johannes M. Olsen, Robert Pedersen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Rolf Wirtén och Marjatta Väänänen.

Reservationsförslag 2 hade sålunda förkastats med 47 röster mot 7. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter skedde votering medelst voteingsapparat beträffande utskottets förslag.

För utskottets förslag röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Liv Andersen, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Hyvönen, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Thyra Johansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Odd With, Håkan Winberg och Kåre Willoch.

Mot utskottets forslag røstade:

Leif Glensgård, Magnús Kjartansson, Johannes M. Olsen, Erlendur Patursson, Lars Werner och Mogens Voigt.

Folke Woivalin *avstod från att røsta.*

Frånvarande var:

René Brusvang, Christian Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Otto Mørch, Robert Pedersen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund, Rolf Wirtén och Marjatta Väänänen.

Utskottets forslag hade sålunda godkänts med 49 røster mot 6. 1 medlem avstod från att røsta.

3

A 502/j: Medlemsforslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någøt i anledning av medlemsförslaget.

Erik Adamsson, Tellervo Koivisto, Lars Werner och Håkan Winberg hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit,

att Nordiska rådet anmodar presidiet att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att undersøka och om möjligt framlägga forslag angående utskottens kontrolluppgifter inom utskottens egna arbetsområden, angående möjligheterna för att genomföra en politisk och juridisk kontroll av ministerrådet rörande beslut som fattats eller åtgärder som ministerrådet underlåtit att vidtaga samt angående presidiesekretariatets organisationsförhållanden.

Guttorm Hansen (juridiska utskottets talesman): Hr. president! Et mindretall i juridisk utvalg har på vegne av en av delegasjonene fremmet en anmodning her under råds-sesjonen om at utvalget skal be om at med-

lemsforslag 502/j om en ny utredning om organisasjonsforholdene i Nordisk Råd blir sendt tilbake til utvalget for ny vurdering. Flertallet i utvalget vil ikke motsette seg denne anmodning, men jeg vil som talsmann for flertallet gi uttrykk for og presisere at det i dette ikke ligger noen endring av det standpunkt flertallet har gitt uttrykk for i den rekommandasjon om saken som foreligger på rådssesjonen i dag.

Jeg tillater meg med dette på vegne av juridisk utvalg å foreslå at medlemsforslag 502/j blir tilbakeendt juridisk utvalg for fortsatt behandling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifølls Guttorm Hansens forslag.*

4

A 503/j: Medlemsforslag om nordisk domstolsorgan

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någøt i anledning av medlemsförslaget.

Halldór Ásgrímsson (juridiska utskottets talesman): Hr. president! Medlemsforlaget om et nordisk domstolsorgan er fremsatt den 3. april 1977.

Forlagsstillerne henstiller at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk ministerråd å undersøke mulighetene for å innrette et nordisk domstolsorgan til avgjørelse av slike tvister mellom nordiske organer og de ansatte som ikke hører inn under noen nasjonal domstols kompetanseområde.

I flere av de avgitte remissuttalelser henvises til at det i avtalene mellom de nordiske land om det nordiske ministerråds sekretariater og om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner er fastsatt at det opprettes voldgiftsnemnd til behandling av tvister om fortolkningen eller anvendelsen av en ansettelsesavtale. Disse remissinstanser gir uttrykk for at det allerede er instituert fremgangsmåter til avgjørelse av rettsvister vedrørende ansettelsesforhold. Da det formentlig ikke kan være tanken at tvister avgjørt etter disse retningslinjer skal kunne innankes for den foreslåtte fellesnordiske

domstol, vil en slik domstol neppe komme til å avgjøre rettsvister som vedrører ansetelsesforhold.

Juridisk utvalg deler det synspunkt som — slik det klart fremgår av forslaget — har vært en av beveggrunnene til at forslaget er fremsatt for Nordisk Råd, nemlig ønsket om en fortsatt og styrket nordisk integrasjon innenfor rettslivet.

Juridisk utvalg er ikke uenig i at det også på det dømmende område kunne være verdifullt å prøve et nordisk samarbeid av praktisk karakter. Juridisk utvalg har tidligere i forbindelse med behandlingen av spørsmålet om offentlighetsprinsippets anvendelse i de nordiske organer gitt uttrykk for dette synspunkt.

Med bakgrunn i de avgitte remissuttalelser og etter drøfting i juridisk utvalg er det ikke tilveiebragt opplysninger som etter utvalgets mening oppfyller forutsetningene for at utvalget kan anbefale igangsettingen av et større utredningsarbeid.

Utvalget har herved særlig lagt vekt på at de tvister om fortolkningen av de nordiske offentlighetsregler som utvalget i sin tid forutså muligheten av, tilsynelatende har kunnet løses innenfor offentlighetsreglenes egne rammer. Utvalget har også lagt vekt på opplysningene om at det i forbindelse med personalansettelser i nordiske institusjoner fastlegges prosedyrer for avgjørelse av tvils-spørsmål, og at disse prosedyrene ikke har vist seg utilstrekkelige til å avblåse de problemer som er oppstått i de nordiske ansetelsesforhold. Utvalget har endelig henvist til at det i forholdet mellom de nordiske land ikke er påvist et behov for et særlig organ til bedømmelse av rettsspørsmål. Det er for øvrig utvalgets oppfatning at opprettelsten av et organ som med bindende virkning skulle kunne avgjøre rettsspørsmål som oppstår mellom to eller flere nordiske land, måtte forutsette en betydelig endring av de forutsetninger for det nordiske samarbeid som inngår i Helsingforsavtalen.

Hr. president, utvalget vil på denne bakgrunn innstille at Nordisk Råd ikke foretar seg noe videre i anledning av medlemsforslag A 503/j om et nordisk domstolsorgan.

Sedan diskussionen *förklarats avslutad*, bifölls utskottets förslag.

5

D 1978/27/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

D 1978/31/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för att företa utredningar av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

8

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Palm: Herr president! Då den svenska delegationens ordförande tyvärr är förhindrad att delta i sessionens avslutning har det blivit min uppgift att framföra ett varmt tack för de utmärkte arrangemangen under dessa dagar i Oslo. Jag gör det inte endast som representant för den svenska delegationen utan gör det på samtliga sessionsdeltagares vägnar.

Vi riktar oss i första hand till den norska delegationen och den norske rådspresidenten, som har en utomordentligt stor erfarenhet av nordiska samarbetsfrågor. Han har lett förhandlingarna på ett förnämligt sätt under dessa dagar i samarbete med sina kolleger i presidiet. Vi gläder oss också över att vi har fått utnyttja den traditionsrika stortingsbyggnaden för årets session.

Vi vet alla vilket omfattande arbete som ligger bakom genomförandet av en session. Det är resultatet av ett gott lagarbete, som inte bara inbegriper stortingets personal utan också i hög grad det norska sekretariatet under ledning av dess generalsekretärer. Till alla övriga som också medverkat till att allt fungerat så bra ber vi även att få framföra vårt tack. Vi riktar oss också till pressens och övriga massmedias representanter, som genom sin rapportering av vad som förevarit här i så hög grad bidragit till att öka kännedomen om olika frågor som nu är aktuella i det nordiska samarbetet, ett samarbete som på olika sätt berör över 20 miljoner människor som bor i denna del av Europa.

Till sist, herr president, ber jag att på den svenska delegationens vägnar få önska hjärtligt välkommen till Stockholm 1979, där vi håller rådets 27:e session vid tidpunkt som presidiet senare fastställer.

Ännu en gång: ett varmt tack och på gjenlynn!

9

Sessionen avslutas

Presidenten: Presidenten tackar för de hyggelige ord och för innbydelsen till å legge neste sesjon til Stockholm. Det nærmere tidspunkt vil bli fastlagt av presidiet i samarbeid med de nasjonale delegasjonene. Vi er da kommet fram til sesjonens avslutning.

Jeg vil gjerne på vegne av presidiet få takke for arbeidet og samarbeidet i disse dagene. Både institusjonen og dens arbeid har fått litt varierende attester også fra denne talerstol i løpet av disse dagene. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det. Men jeg har av og til, når noen synes at det er for lite dramatik i forbindelse med Nordisk

Råd og det arbeid en etter hvert har utviklet, kommet til å tenke litt på hva det egentlig er som bringer små nasjoner inn i de store overskriftene i pressen og som første stoff i radio og fjernsyn. Det er nemlig stadig rundt i verden en rekke områder, også med mindre stater, som gir nok av den slags stoff. Og det er de områder hvor statene ikke har funnet fram til et slik samliv i fred og samarbeid, hvor det av og til er spennende nyheter som at en krig settes i gang eller avsluttes, og at det sluttes en mer eller mindre varig fred igjen osv., som er headlines i nyhetene hos dem som søker dem. Jeg syns alminnelig fornuft og ettertanke sier oss at vi ikke har noen grunn til å beklage oss over at det området vi representerer her i Nordisk Råd, ikke er stoffkilde for nyheter av det slag. Og når det ikke er det, er det fordi en ikke minst i de siste 100 årene har utviklet den evne til samliv og samarbeid som preger Norden, og som Nordisk Råd både er et symbol og et organ for. Det er derfor det eksisterer.

Alle som har kontakter også utenfor Norden, vet at det er svært mange som misunner de nordiske stater den evne til å leve i fred sammen som preger dem. Så får det da heller stå hen at vi har våre møter i Nordisk Råd hvert år uten stor dramatik, uten de store nyheter.

Jeg vil gjerne, i likhet med hva Palm nettopp gjorde, takke dem som ved sitt arbeid i andre rom i dette hus i disse dagene har vært kontakten mellom rådssesjonen og de mange mennesker som lever i våre land. Det har vært en utpreget arbeidskongress, slik vi vil ha den. Det er ikke noe ulykkestilfelle som gjør disse rådskonferansene til slike arbeidsmøter som de er, og som dette er ett av. Jeg tror for min del det var en lykke at vi når en kongress ble holdt nå, fikk anledning til å drøfte sammen de relativt likeartede problemer som de nordiske land i stor utstrekning nå er stilt overfor i samband med den internasjonale økonomiske utvikling. Jeg tror det er nyttig at en får gjennomdiskutere dette, og at en er oppmerksom på den nytte en kan ha av kontakt med hverandre, når det gjelder løsningen av en rekke av de problemer som etter hvert presser seg inn på oss, og som vi ikke riktig ennå vet hvordan en skal gripe an.

I sammenheng med det tror jeg også det er nyttig som et praktisk tiltak — jeg holdt på å si, med all sine eventuelle innholdsmessige ufullkommenhet pr. i dag — det arbeidspapir for Ministerrådets videre virksomhet som har vært behandlet i dette råds-møte av utvalgene, og som vil bli behandlet senere. Det er på det praktiske plan vi griper arbeidet an. Det er en begynnelse, og det vil på vesentlige områder kunne utvikle seg et videre arbeid på det punkt.

Jeg kunne foretrukket — det legger jeg ikke skjul på — en litt annen form på debatten om Den nordiske investeringsbank enn den vi fikk i denne sesjon. Men en kan vel ha rett i at det i hvert fall er godt at søkelyset ble satt på den på en slik måte at en ble fullt klar over bankens eksistens og dens virksomhet. For min del regner jeg med at den er kommet for å bli, og de vansker en måtte ha her i starten, er ikke verre enn at det er fullt mulig å overvinne dem.

Også på en rekke andre områder har en gått et skritt videre i det arbeidet som tilligger dette råd. Det har vært en praktisk nyttig samling. Den fører samarbeidet videre på de områder der dette er mulig. Dessuten er det nyttig for arbeidet i våre land gjennom året at så mange politikere gjennom arbeidet i rådet lærer hverandre å kjenne og kan samarbeide om de spørsmål som etter hvert oppstår.

Takk til presse og andre massemedia. Takk til de sakkyndige, som — henvist til et annet sted her i huset — har vært oss til hjelp under arbeidet. Takk til delegasjonssekretærer og sekretariater, som har vært med og gjort sitt arbeid. Og endelig en takk til de mange som på forskjellig måte rundt i dette huset har arbeidet for oss mens vi har vært her.

Jeg ble i går kveld klar over at blant dem som har vært våre hjelpere her, er det i referentkollegiet en representant som har vært med i alle rådsmøter. Formodentlig er han den eneste som var med allerede da Nordisk Råd ble etablert i København, altså før det første ordinære møtet i Nordisk Råd. Jeg har valgt å ta denne vår trofaste følgesvenn som adresse og symbol for min takk til de mange som har arbeidet for oss her. Han har vært med hvert år. Nå nærmer det seg så vidt jeg skjønner, siste gang for ham. Jeg vil be første stenograf Arnold Eriksson komme her opp og ta imot en symbolsk takk til dem alle og en takk og hilsen til ham selv ved denne anledning.

Rådsmøtet er så slutt. Jeg takker for samværet og ønsker alle god reise.

Mötet avslutades kl. 16.05.

Godkännande av protokollen

Foranstående protokoll, som omfattar stenografiske referater av handlingene ved Nordisk Råds 26. sesjon i Oslo den 18.—22. februar 1978, er ført av rådets fungerende sekretær under sesjonen, sekretær i den norske delegasjon, generalsekretær Gudvin Låder Ve.

I samsvar med § 16 i arbeidsordningen for rådet godkjennes protokollen hermed.

For Nordisk Råds presidium

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

(Väckt av Eric Carlsson, Petter Savola och Jón Skaftason)

I Finland gjorda undersökningar har visat, att sjukdoms- och olycksfallsfrekvenserna hos jordbruksbefolkningen är höga. Orsakerna till den stora sjukligheten har däremot ännu inte i högre grad blivit föremål för utredning, varför man i diskussionen om sambandet mellan arbete och sjukdom ofta får ty sig till antaganden. I det av WHO initierade forskningsprojektet i Norra Karelen i Finland har man även kunnat konstatera att sjukdomsfrekvensen är hög inom lantbruksbefolkningen och inom landsbygdsbefolkningen över huvud taget.

Under förra årtiondet konstaterades det i Finland att 43 procent av de manliga jordbrukare i arbetsför ålder, vilka innehade en gård på högst 14 hektar åker, led av någon sjukdom eller något handikapp som inverkade menligt på arbetsförmågan. Frekvensen av kroniska sjukdomar var vid denna tidpunkt ca 3,5 gånger så hög hos jordbruksbefolkningen som hos den friskaste befolkningsgruppen i landet.

Likaså betalar Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt i Finland i detta nu ut invaliditetspension åt mer än 43.000 personer som arbetat inom jordbruket. Detta tal utgör nästan 15 procent av totalantalet yrkesverksamma inom näringen. Motsvarande siffra för den övriga befolkningen är ca 8 procent.

Jordbruket är jämte skogs- och byggnadsarbete den mest olycksfallsdrabbade näringsgrenen i Finland. Uppskattningsvis var åttonde yrkesverksam inom jordbruket tvingades enbart på grund av olycksfall att vara arbetsoförmögen ca två månader per år. Jordbrukets mekanisering har under de senaste tio åren ökat kraftigt. Detsamma gäller skogsbruket, som i stor utsträckning utförs av jordbrukare. Trots mekaniseringen är jordbruksarbetet fortfarande i många stycken tungt och tär snabbt på hälsan. Användningen av hälsofarliga ämnen har ökat. Utvecklingen har ställt nya krav på arbetet för att öka jordbruksbefolkningens trygghet. Behovet av arbetsskydd inom jordbruket bör analyseras utgående från den allmänna utvecklingen inom denna näringsgren och i belysning av jordbruksbefolkningens sjukdomsbenägenhet.

Problemen är likartade också i de övriga nordiska länderna. I Sverige har en av Lantbrukarnas riksförbund tillsatt utredning konstaterat att

lantbrukets arbetsmiljö är mycket skiftande och rik på faktorer som kan utgöra risker för hälsan. Olycksfallsfrekvensen är hög och särskilt handskador är relativt vanliga. Ansträngande arbete och obekväma arbetsställningar bidrar till att skador och symtom från rygg och stödjevävnad är vanliga, liksom nedsatt hörsel på grund av starkt bullrande miljö. Olika kemiska ämnen och substanser som förekommer i lantbruksmiljön kan också medföra hälsorisk. Utredningen framhåller också att lantbrukets arbetsmiljö har studerats i mycket ringa grad och att försök till förebyggande åtgärder mot ohälsa inte har gjorts i samma utsträckning som inom andra branscher.

En utbyggnad av grundtryggheten på hälsovårdens område för lantbruksbefolkningen är en angelägen uppgift i alla nordiska länder. Ett led häri är den förebyggande hälsovården, som för lantbruksbefolkningen skulle innebära en ökad likställighet med sådana arbetstagare som åtnjuter företagshälsovård. Ett steg i strävandet att likställa egenföretagare/lantbrukare med arbetstagare har tagits i Sverige i samband med antagande under våren 1976 av en lag om arbetsskadeförsäkring. Härvid har regeringen ställt i utsikt efter beslut i riksdagen, att den nya lagen kommer att omfatta även egenföretagare/lantbrukare.

De nordiska länderna bör samfällt sträva till att kartlägga orsakerna till och finna metoder att förebygga sjukdomarna. Detta arbete, som faller även inom arbetsskyddets område, är en viktig faktor när det gäller främjandet av jordbruksbefolkningens allmänna välbefinnande i Norden. Det har också betydelse för bevarandet av de nordiska ländernas självförsörjning i fråga om livsmedelsproduktionen.

Den delegation som tillsatts i Finland för att främja forskning om arbetsskydd inom lant- och skogsbruket har för att få i gång forskningsarbetet utarbetat en förteckning över de mest brådskande forskningsobjekten inom lantbruket. Eftersom någon statistik inte har förts över olycksfall som drabbar den del av lantbruksbefolkningen som utför eget arbete, bör utredningsarbetet i inledningsskedet inriktas på en kartläggning av de problem, som för andra branscher framgår av färdig statistik.

Till de mest brådskande arbetsuppgifterna hör, utöver åstadkommandet av registrering av olycksfallen, bl. a.:

forskning rörande arbetets och arbetsmetodernas inverkan vid uppkomsten av inom jordbruket typiska sjukdomar,

forskning rörande av arbetet framkallade sjukdomar inom jordbruket och rörande metoderna att råda bot på dem,

kartläggning av särskilt belastande arbeten och arbetsmetoder,

framsökande av metoder för att förbättra den rådande hälsosituationen,

utredning av verkningarna på hälsotillståndet av den ständiga bundenheten vid arbetet och det otillräckliga socialskyddet samt av metoderna för att åstadkomma en förbättring i detta avseende,

utredning av jordbruksbefolkningens rehabiliteringsbehov och av metoderna att tillgodose detta.

I Finland har man hos jordbruksbefolkningen konstaterat rikligt med ryggskador, halskoteskador och ledskador på de övre och nedre extremiteterna. Vidare drabbas denna befolkning av blodkärllssjukdomar, allergier och lungsjukdomar.

Enligt undertecknades mening står mycket att vinna på nordiskt samarbete vid utredandet av de ovan anförda frågorna. Som ett naturligt första steg i denna riktning framstår arrangerandet av ett nordiskt seminarium om denna problematik.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. verkställa en utredning rörande jordbruksbefolkningens sjukdomsbenägenhet, hälsovård, arbetsplatshälsovård, arbetskydd och rehabiliteringsbehov i de nordiska länderna, samt att
2. på grundval av denna utredning antaga gemensamma riktlinjer för nödiga åtgärder på det nationella planet.

Stockholm, Helsingfors och Reykjavík i juni 1976

Eric Carlsson (c)

Petter Savola (K)

Jón Skaftason (F)

*BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 5)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen. Medlemsförslaget — som behandlats av utskottet vid möten under 1976 och 1977, däribland på ett av utskottet arrangerat symposium i Kuopio den 12—13 oktober 1977 — slutbehandlades av utskottet vid dess möte i Stockholm den 19 januari 1978.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hänvisas till att undersökningar som gjorts i Finland visar att sjukdoms- och olycksfallsfrekvensen hos jordbruksbefolkningen är hög. Orsakerna till den stora sjukligheten inom denna yrkesgrupp har dock ännu ej klarlagts. Frekvensen av kroniska sjukdomar var sålunda under förra årtiondet 3,5 gånger så hög som inom de friskaste befolkningsgrupperna i Finland. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt betalar ut invaliditetspension till 43 000 personer som arbetat inom lantbruket. Denna siffra motsvarar 15 % av det totala antalet yrkesverksamma inom näringen, medan motsvarande siffra för den övriga befolkningen är omkring 8 %.

Jordbruket är vid sidan av skogsbruk och byggnadsverksamhet den mest olycksdrabbade näringsgrenen i Finland. Var åttonde yrkesverksam person inom lantbruket var arbetsoförmögen på grund av olycksfall i cirka 2 månader per år. Användningen av hälsofarliga ämnen har ökat.

Problemen är likartade i de nordiska länderna. I Sverige har Lantbrukarnas riksförbund tillsatt en utredning, som kunnat konstatera att lantbrukets arbetsmiljö dels är mycket skiftande, dels rik på faktorer som kan medföra hälsorisker. Denna utredning har framhållit, att lantbrukets arbetsmiljö varit föremål för studium i ringa grad. Försök att genom förebyggande insatser minska förekomsten av sjukdomar har inte gjorts i samma utsträckning som inom andra näringsgrenar.

Enligt förslagsställarna borde en utbyggnad av grundtryggheten på hälsovårdsområdet för lantbruksbefolkningen i de nordiska länderna vara en angelägen uppgift. De nordiska länderna bör tillsammans eftersträva en kartläggning av orsakerna till och finna metoder för att förebygga sjukdomar inom lantbruksområdet. På så sätt skulle jordbruksbefolkningens allmänna välbefinnande kunna ökas. Möjligheterna till

att trygga de nordiska ländernas självförsörjning vad gäller livsmedel skulle stiga. I medlemsförslaget skisseras ett antal brådskande arbetsuppgifter. Dessa är utöver registrering av olycksfall inom lantbruket:

- forskning rörande arbetets och arbetsmetodernas inverkan vid uppkomsten av inom jordbruket vanliga sjukdomar,
- forskning beträffande av arbetet framkallade sjukdomar och metoder för att råda bot på dem,
- kartläggning av särskilt belastande arbete och arbetsmetoder,
- utredning av effekterna på hälsotillståndet av den ständiga bundenheten vid arbetet och det otillräckliga socialskyddet samt metoder för att åstadkomma en förbättring härav samt
- kartläggning av jordbruksbefolkningens rehabiliteringsbehov och metoder för att tillgodose detta.

Hos jordbruksbefolkningen i Finland har man funnit rikligt med ryggsador, halskotesador och ledsador i övre och nedre extremiteter, blodkärlsjukdomar, allergier samt lungsjukdomar.

Mycket står att vinna med ett nordiskt samarbete inom detta område och ett naturligt led i dessa strävanden utgör anordnandet av ett nordiskt seminarium.

Under hänvisning till vad som ovan sagts hemställas i medlemsförslaget att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. verkställa en utredning rörande jordbruksbefolkningens sjukdomsbenägenhet, hälsovård, arbetsplats hälsovård, arbetskydd och rehabiliteringsbehov i de nordiska länderna, samt att
2. på grundval av denna utredning antaga gemensamma riktlinjer för nödiga åtgärder på det nationella planet.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Danmark

Landbruksministeriet
 Indenrigsministeriet
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 De samvirkende danske Landboforeninger
 Specialarbejderforbundet i Danmark
 Danske Husmandsforeninger
 Assurandør-Societetet
 Den almindelige danske Lægeforening
 Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet
 Social- och hälsovårdsministeriet
 Jordbruksstyrelsen

Folkpensionsanstalten
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Socialstyrelsen
 Medicinalstyrelsen
 Ålands landskapsstyrelse
 Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
 Lantbruksproducenternas centralförbund (MTK)
 Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC)
 Finska försäkringsbolagens centralförbund
 Institutet för arbetshygien
 Finlands läkarförbund
 Ålands producentförbund

Norge

Socialdepartementet
 Den norske lægeforening
 De norske livforsikringsselskapers forening

Sverige

Socialstyrelsen
 Professor Gunnar Lindgren, socialstyrelsens vetenskapliga råd
 Riksförsäkringsverket
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Landstingsförbundet
 Lantbrukarnas riksförbund (LRF)
 Försäkringskasseförbundet
 Uppsala läns allmänna försäkringskassa
 Malmö allmänna försäkringskassa
 Östergötlands läns allmänna försäkringskassa
 Värmlands läns allmänna försäkringskassa
 Norrbottens läns allmänna försäkringskassa
 Svenska lantarbetareförbundet
 Sveriges läkarförbund
 Svensk sjuksköterskeförening

Remissmaterialet har indelats i tre huvudkategorier: de som tillstyrker medlemsförslaget, de som tillstyrker medlemsförslaget med vissa förbehåll och de som avstyrker medlemsförslaget. Därtill kommer de som avstår att yttra sig i saken. I det följande genomgås remissmaterialet enligt denna disposition.

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) finner en utredning av skador och sjukdomar hos jordbruksbefolkningen vara angelägen. Dock kan avgränsningen av hälsoproblem för en yrkeskategori som lantbrukare ifrågasättas ur forskningssynpunkt. Mekanismen bakom uppkomsten av en skada torde vara väsentligare än en viss arbetsmiljö. Därtill kommer att jordbruksbefolkningens arbetsmiljö är relativt omväxlande alltifrån traditionellt småbruk till maskinellt storjordbruk. Forskningsresurser

finns för närvarande ej vid NHV, men skall tillföras högskolan i begränsad omfattning. Därvid måste en hård prioritering av arbetsuppgifterna ske. Forskning med inriktning på lantbruksbefolkningens hälsoproblem förekommer dock vid socialmedicinska institutionen vid Lunds universitet.

2.1.2. Danmark

Indenrigsministeriet finner, att igångsättandet av en undersökning av lantbruksbefolkningens sjukdomsrisker, hälsotjänst, arbetsmiljöförhållanden, arbetarskydd och rehabiliteringsbehov ter sig ändamålsenligt vid en tidpunkt då man i allt större utsträckning har uppmärksammat de skador som sammanhänger med arbetsmiljön. För att en nordisk undersökning skall vara lönande bör den koordineras inte bara med nationella utan också med EF-aktiviteter på området.

De samvirkende danske Landboforeninger anser, att man positivt bör överväga om det kan uppnås förbättringar i hälsoskyddet för lantbruksbefolkningen genom det från finländsk sida framförda medlemsförslaget.

Den almindelige danske Lægeforening anser att det också i Danmark finns speciella arbetsmiljöproblem för lantbruksbefolkningen, som till stor del är självständiga företagare. Dessa kan inte tillgodoses i den nuvarande arbetsmiljölagen. Mot denna bakgrund är det ytterst viktigt att dessa problem får sin lösning på nordisk basis. Medlemsförslaget tillstyrkes. *

Danske Husmandsforeninger stöder medlemsförslaget. NBC, Nordens Bondeorganisationers Centralråd, har i augusti 1975 tillsatt en arbetsgrupp vid uppgift att kartlägga de sociala förhållandena inom lantbruket i de nordiska länderna samt utarbeta förslag till riktlinjer för ett gemensamt program som syftar till att förbättra förhållandena för lantbruksbefolkningen.

Rapporten förelåg i färdigt skick i februari 1976, varvid NBC anmodade arbetsgruppen om att följa den vidare utvecklingen på området.

Specialarbejderforbundet meddelar, att man med intresse skall deltaga i det i medlemsförslaget omtalade seminariet samt i de vidare strävandena för att verkställa de omtalade undersökningarna. I sammanhanget understryks att Teknologirådet håller på med ett projekt om registrering av undersökningar inom det aktuella området. Skovteknisk Institut är också inne på samma problematik.

2.1.3. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet anser att medlemsförslaget förutsätter enhetliga riktlinjer för åtgärder på det nationella planet efter verkställande av den föreslagna utredningen, något som kan bli svårt att

få till stånd i Finland. Emellertid vore det påkallat att genomföra utredningen till den del problematiken kan klaras av med enhetliga direktiv samt med utnyttjande av expertisen i de lokala instituten för arbetshygien.

Jordbruksstyrelsen delar medlemsförslagsställarnas uppfattning att jordbruksbefolkningen jämfört med många andra yrkesgrupper är särskilt utsatt för sjukdomar och olycksfall. Till detta kan flera orsaker bidra: att medelåldern bland jordbruksbefolkningen är synnerligen hög, att jordbruksarbetet är tungt, att väderleksförhållandena — som ofta är omväxlande — påverkar arbetet i hög grad, att man inom modernt jordbruk använder hälsofarliga kemiska ämnen, att förekomsten av buller är hög, att vibrationsskador förekommer, att näringsvanorna hos jordbruksbefolkningen kan medföra hjärt- och kärlsjukdomar, att riskerna för stress stigit i samma utsträckning som fordringarna på tekniskt yrkeskunnande ökat, att olycksrisken ökat i takt med mekaniseringen, att de arbetsredskap som kommer till användning t. ex. motorsåg, yxa, gaffel, spade — kan ge bestående men eller nötnings-skador samt att jordbrukaren ofta deltar i byggnadsarbete.

För att erhålla en tillförlitlig bild av den aktuella situationen på området synes den föreslagna utredningen vara synnerligen viktig. De uppgifter som insamlas om den manliga befolkningens hälsotillstånd under värnplikten bör kunna komma till användning i sammanhanget. Till detta yttrande ansluter sig *jord- och skogsbruksministeriet*.

Arbetskyddsstyrelsen påpekar, att jordbruksbefolkningen är en utsatt grupp i olycksfallshänseende. Antalet invalidpensionärer inom denna kategori är oroväckande högt. Brist på grundforskning föreligger dock när det gäller arbetskyddsverksamheten inom jordbruket. De statistiska uppgifterna som föreligger avser endast 4 % av de som är sysselsatta i jordbruksnämnden, då de som utför arbete åt sig själva utgör majoriteten eller 96 %.

Arbetskyddsstyrelsen anser, att man genom samnordiskt utredningsarbete skulle kunna uppnå fördelar. I sammanhanget erinras om den organiserade företagshälsovården, som man för lantbruksbefolkningens del bäst tillgodoser om den får ingå som en del i det kommunala folkhälsoarbetet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Socialstyrelsen erinrar om, att man försökt att minska de risker som sjukdom eller olycksfall förorsakar lantbruksföretagare. Möjlighet har getts att lösgöra lantbruksbefolkningen från de uppgifter som gäller skötsel av hem och företag vid sjukdom eller olycksfall. Erfarenheterna av denna verksamhet tyder på att de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna är behövliga.

Medicinalstyrelsen finner ett nordiskt samarbete som syftar till att förbättra jordbruksbefolkningens hälsotillstånd vara riktigt. Den föreslagna kartläggningen och forskningsverksamheten är sakligt motiverad

och hör i Finland närmast in under verksamhetsområdet för institutet för arbetshygien i Kuopio.

Ålands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget. Landskapsstyrelsen hänvisar till det yttrande som avgivits av Ålands producentförbund, men är av åsikten att den tredje punkt som producentförbundet föreslår skall tas upp, nämligen sociala förmåner, bör kunna besvaras genom hänvisning till de i medlemsförslaget ingående förslagen (*se nedan*).

Lantbrukarnas pensionsanstalt finner de i medlemsförslaget påtalade målsättningarna beträffande lantbruksbefolkningens hälsovård vara centrala och värda understöd. Den planerade obligatoriska olycksfallsförsäkringen för lantbruksföretagare skulle till stor del täcka de brister som nu finnes. En totalutredning av frågan om rehabilitering av lantbruksföretagare är synnerligen viktig. Pensionsanstalten är beredd att främja den föreslagna nordiska utredningen.

Finska försäkringsbolagens centralförbund finner ett nordiskt samarbete som syftar till att kartlägga jordbruksbefolkningens hälsovårdsproblem vara ytterst behövlig och ansluter sig till medlemsförslaget.

Institutet för arbetshygien understryker, att enhetliga uppgifter om lantbruksbefolkningens sjukdomsfrekvens, sjukdomar och hälsotillstånd inte finns att tillgå i Finland. År 1975 var 297 000 personer försäkrade i Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och anstalten hade beviljat 48 152 personer invalidpensioner. Vid en jämförelse av sjukdomsförekomsten med den övriga befolkningen befanns att de förhärskande sjukdomsgrupperna i stort sett var desamma.

Näst byggnadsarbete och skogsbruk är lantbruket den mest olycksfallsdrabbade näringen. Enligt arbetarskyddsstyrelsens statistik inträffade år 1974 1 834 olycksfall varav 40 med dödlig utgång. Denna statistik gäller dock enbart de anställdas olycksfrekvens. För de övriga 96 % av lantbruksbefolkningen saknas uppgifter. Man räknar dock med att omkring 32 000 olycksfall inträffar varje år, d. v. s. ett inom vart åttonde jordbruk.

Olycksfall och yrkessjukdomar förblir ofta orapporterade genom att de självständiga jordbrukarna inte är försäkrade mot olycksfall. Institutet för arbetshygien har genomfört undersökningar beträffande olycksfall med traktorer och dödsfall i samband med användning av dem. 1975 avled sålunda 26 personer till följd av olyckor med traktorer i Finland. Ett annat område som institutet uppmärksammat är förekomsten av dammhalter i skördetröskornas förares andningszon. Här har man funnit resultat som låg två till tre gånger över tillåtna gränsvärden. För att kunna komma till rätta med en del av dessa svårigheter borde en bättre maskinkontroll åstadkommas. De nordiska ländernas samarbete med internationella expertorganisationer för sammanställning av anvisningar för arbetsredskap och maskiner borde utökas. Även om olycksfallsfrekvensen inom jordbruksbefolkningen tenderar att minska kommer denna

grupp säkerligen att också fortsättningsvis vara beaktansvärd. I sammanhanget erinras om att forskningsbyrån vid institutet för arbetshygien kommer att överföras till Kuopio regioninstitut för arbetshygien. Genom detta institut kan Finland delta i de samnordiska utredningsprojekten. Institutet lägger stor vikt vid de punkter som hänför sig till det egna verksamhetsfältet och vill gärna delta i den samnordiska utredningen, som man anser borde inledas med att ett seminarium anordnas i syfte att göra en första kartläggning.

Finlands läkarförbund finner samnordisk forskning om jordbruksbefolkningens sjukdomsbenägenhet vara angelägen. Emellertid torde Nordiska ministerrådet inte själv ha resurser att genomföra undersökningen, utan bör istället utfärda rekommendation om att den skall utföras. I Finland har folkpensionsanstalten redan insamlat ett material, som är under behandling. En rekommendation från Nordiska ministerrådet torde sannolikt främja jämförelsen mellan det hittills insamlade materialet och det som finns tillgängligt i de övriga nordiska länderna. Forskning på likartade grunder skulle därigenom stimuleras.

Ålands producentförbund betonar, att de sociala frågorna för lantbruksbefolkningen ännu inte på långt när blivit lösta. Förslagsställarna är därför ute i ett angeläget ärende. Vad man kan ifrågasätta är dock om det verkligen förekommer en onormalt stor sjukledighet bland lantbruksbefolkningen, trots att det ofta förhåller sig så att denna yrkeskår måste arbeta, även om hälsan kan vara sviktande. Påståendet måste anses vara sökt. Enligt vad som hittills framkommit har jordbruksbefolkningen fått ställa sig sist i kön när det gäller att komma i åtnjutande av fri hälsovård. Till de två punkterna i medlemsförslaget bör läggas en anmodan om en utredning om i vilken utsträckning som lantbruksbefolkningen verkligen erhållit del av de sociala förmåner som enligt gällande lagstiftning kommer övriga medborgare i Norden till del.

Lantbruksproducenternas centralförbund (MTK) välkomnar medlemsförslaget. Av praktiska hänsyn talar mycket för att jordbruksbefolkningen bör behandlas som en grupp. Inom boskapsskötseln saknas möjligheter till vila och semester. Därtill kommer att befolkningen bor utspjunt med långa avstånd till sjukvården. Läkarkårens inställning till lantbrukare som söker sjukledighet eller invaliditetsintyg tycks vara otillåtligt skiftande.

För dem som står i ett avtalsförhållande är saken förhållandevis lätt att ordna, men för dem som utför eget arbete har man inte hittills kunnat utveckla en fungerande modell. Enighet råder om att hälsojätten för lantbruksbefolkningen bör bygga på det kommunala hälsovårdsnätet. Ett nordiskt samarbete skulle mot denna bakgrund vara nyttigt. Förhållandena länderna emellan påminner om varandra. MTK anser att man bör fatta ett positivt beslut och sätta i gång forskning på området så snart som möjligt. Därvid bör den förebyggande vården prioriteras.

MTK är berett att delta i det praktiska arbetet med förverkligandet av forskningsarbetet.

Folkpensionsanstalten pekar på att den fortsatta flyttningsrörelsen från land till stad medfört problem för lantbruksbefolkningen i näringshänseende. För att komma till rätta med dessa problem krävs långsiktig planering. Vissa inneboende motsättningar finns dock i det nuvarande läget. Å ena sidan finns på landsbygden personer i yrken och arbeten som är typiska för jordbruket och som ställer krav på fysisk prestationsförmåga, krafter och uthållighet. Dessa yrken har en hög sjukdomsfrekvens. Å andra sidan är det svårt att finna sysselsättning för dessa personer utanför lantbrukssektorn. Detta gäller även i fall där bestående handikapp begränsar aktiviteten eller vederbörande lider av kronisk sjukdom. Flera omständigheter bidrar till att binda dessa personer vid bosättningsorten t. ex. levnadsödet, familjeförhållandena och andra mänskliga relationer.

Man bör därför å ena sidan sträva efter att utveckla arbeten och arbetsförhållanden i en sådan riktning att de riskfaktorer som hotar aktivitets- och arbetsförmågan begränsas. Å andra sidan bör åtgärder vidtagas i syfte att möjliggöra rehabiliteringsåtgärder så att var och en under sakkunnig ledning kan ledas in i ur medicinsk och andra individuella faktorerens synpunkt lämpligt arbete.

Medlemsförslaget syftar till ett helhetsprogram inom detta område. Ett nordiskt samarbete är motiverat bland annat för att bevara jordbrukets ställning samt av omsorg om dem som arbetar däri.

Innan det nordiska utredningsarbetet sättes igång bör man kartlägga vilka utredningar som redan genomförts i de olika länderna samt undersöka jämförbarheten i de dataregister som existerar i de nordiska länderna. Denna kartläggning kan lämpligen ske vid ett seminarium. Folkpensionsanstaltens central för rehabiliteringsforskning i Åbo utför forskning inom det aktuella området. Dessa resultat kunde rapporteras vid det omnämnda seminariet.

2.1.4 Norge

Sosialdepartementet i Norge vill se jord- och skogsbruksbefolkningen som en enhet ur hälsovårdssynpunkt. Det föreligger i Norge endast fåtaliga exakta upplysningar om frekvensen av yrkessjukdomar och olyckor för dessa grupper, vilket delvis beror på bristande hälsoövervakning och registrering. Man ägnar emellertid speciell uppmärksamhet åt de ökade hälsorisker som förorsakas av förändringar i arbetsmiljön i takt med ökad mekanisering, användning av kemikalier och gifter m. m. Jordbruksnäringen är undantagen från arbetarskyddslagets bestämmelser. Enligt sosialdepartementet måste man vid inrättandet av en eventuell hälsoservice för jordbruksbefolkningen ta i betraktande dessas spridda bosättning. En egen hälsoservice för denna befolkningsgrupp skulle där-

för knappast vara ändamålsenlig. Genom utbyggnad av den allmänna servicen bör man också kunna nå ut till denna utspridda del av befolkningen. Jordbruksbefolkningen skulle kunna vara en lämplig målgrupp för särskild upplysningsverksamhet. Departementet vill emellertid tillstyrka medlemsförslaget och ser fram mot ett samarbete om förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen.

Den norske lægeforening stöder medlemsförslaget, men påpekar att ett bättre hälsoskydd för lantbruksbefolkningen så långt möjligt bör byggas upp inom ramen för den lokala hälsovården. Man bör således undvika att etablera en ny och fullständig sårmsorg.

2.1.5 Sverige

Socialstyrelsen, som inhämtat yttrande från medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professor Gunnar Lindgren, tillstyrker medlemsförslaget. Projektgruppen Jordbrukets socialmedicin har hittills redovisat sitt forskningsarbete i 17 stycken meddelanden.

Professor Gunnar Lindgren, socialstyrelsens vetenskapliga råd, understryker, att forskning inom de i medlemsförslaget berörda områdena bedrivits i Sverige i begränsad omfattning och till för några år sedan utan någon egentlig koordinering. Därför bildades under 1960-talet inom ramen för jordbrukets skyddspropaganda en projektgrupp som benämnes Jordbrukets socialmedicin. För samordning av den forskning som pågår inom lantbrukshögskolan har en särskild samarbetskommitté bildats. Ett utkast till projektrapport föreligger i form av "Jordbrukets arbetsmiljö — en probleminventering" av Gunnar Sundgren. Det framgår sålunda att det i Sverige finns en betydande potential för en intensifierad forskning beträffande lantbrukets arbetsmiljö. Det är sålunda en angelägen sak att underlätta och förstärka det samarbete som redan finns de nordiska länderna emellan. Medlemsförslaget tillstyrkes och det påpekas att redan insamlat material bör bearbetas och utnyttjas i första hand. Om de nordiska länderna inom detta område uppträder som en enhet utåt skulle möjligheterna att påverka förhållandena i andra länder och framför allt produktionen av lantbruksmaskiner tilltaga.

Riksförsäkringsverket påpekar, att några uppgifter i den löpande statistiken om yrkesgrupper inte finns. Statistiken utvisar ett lägre genomsnittligt antal sjukdagar för samtliga egna företagare jämfört med gruppen anställda. Den yrkesskadestatistik som verket för, bygger på anmälningar om skador som drabbat personer vilka är obligatoriskt försäkrade enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Denna lag omfattar dock inte egna företagare som t. ex. jordbrukare. Enligt yrkesskadeförsäkringskommitténs betänkande, som nyligen framlagts, skall även egna företagare omfattas av den från 1 juli 1977 gällande yrkesskadeförsäkringslagen. Om det informationssystem som föreslås av utredningen upprättas kommer möjligheterna att kartlägga olycksfall eller annan

skadlig inverkan inom jordbruksnäringen att öka. Riksförsäkringsverket finner det vara angeläget att man tar upp frågan om arbetsmiljö, arbetarskydd och hälsovård för alla grupper i arbetslivet. Jordbruket utgör en av de grenar som det därvid finns skäl att specialstudera. Som ett led i studiet av denna problematik föreslår verket att ett seminarium anordnas. I övrigt har man inga invändningar mot de i medlemsförslaget framförda synpunkterna.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) finner det vara ett naturligt led i det föreslagna nordiska samarbetet beträffande lantbruksbefolkningens hälsoplan att ett seminarium anordnas. Utbyte av kunskaper och erfarenheter forskare och praktiker emellan är av stort värde. Förslaget om att genomföra en utredning om jordbruksbefolkningens sjukdomsbenägenhet i de nordiska länderna och på grundval därav anta gemensamma riktlinjer för nationella åtgärder, menar LRF måste bedömas i ljuset av vad som framkommer vid seminariet. Underlaget för den föreslagna utredningen är i varje fall för Sveriges del mycket begränsat.

Uppsala läns allmänna försäkringskassa tillstyrker medlemsförslaget och förordar en utredning om de skador och sjukdomar som ådragits under jordbruksarbete. Också personal inom skogsbruket bör uppmärksammas.

Östergötlands läns allmänna försäkringskassa tillstyrker medlemsförslaget liksom *Värmlands läns allmänna försäkringskassa* och *Norrbottnens allmänna försäkringskassa*. Sjukkasen i Värmland understryker dock att förekomsten av sjukdomar hos jordbruksbefolkningen erfarenhetsmässigt inte är större än vad som gäller för den övriga befolkningen. Det motsatta förhållandet är troligen sannolikt.

Svenska lantarbetareförbundet konstaterar med största tillfredsställelse att det efter flera år av i det närmaste total händelselöshet nu finns ett stigande intresse för hälsovårdsfrågorna även bland jordbrukets egna företagare. Förbundet erinrar om att lantarbetareförbundet och Jordbrukets skyddspropaganda initierat en utredning i slutet av 1960- och början av 1970-talet. Dessa studier behöver dock utvidgas och fördjupas. Lantarbetarorganisationerna i de nordiska länderna har bedrivit samarbete inom Nordiska sekretariatet för arbetare inom jordbruk och trädgårdsnäring i syfte att klarlägga vilka bestämmelser som idag finns såväl i lag som i kollektivavtal på arbetsmiljöområdet. Avsikten har varit att uppnå så likartade bestämmelser som möjligt. Förbundet tillstyrker medlemsförslaget och anser det föreslagna seminariet vara ett lämpligt första steg. Till detta seminarium bör såväl företagare som de anställda inom lantbruket inbjudas.

Sveriges läkarförbund tillstyrker en utredning om arbetsmiljön inom lantbruksnäringen i de nordiska länderna. Denna bör inledas med en kartläggning av vad som eventuellt redan gjorts på andra håll i världen

och då givetvis beträffande lantbruk av den typ som återfinns i Norden.

Svensk sjuksköterskeförening anser, att förebyggande hälsovård måste komma också de arbetande inom jordbruksnäringen till del. Genom den snabba mekaniseringen har olycksfallsriskerna inom lantbruket ökat. Genom användningen av olika bekämpningsmedel har förekomsten av allergier tilltagit.

Eleverna vid lantbruksskolorna bör få utbildning i kritiskt tänkande och göras medvetna om de olycksrisker som finns inom lantbruket.

2.2. *Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget med vissa förbehåll*

2.2.1. *Danmark*

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger ansluter sig i princip till tankarna i medlemsförslaget men under förutsättning att arbetet i anslutning till lagen av den 23 december 1975 om arbetsmiljö, och vilken träder i kraft den 1 juli 1977, blir koordinerat med arbetet i branschsäkerhetsråden som upprättas för jordbruket.

2.2.2. *Sverige*

Arbetarskyddsstyrelsen pekar på att en rad forskningsprojekt igångsatts i Sverige inom detta område. De har gällt i första hand helkroppsvibrationer, förarstolar och ergonomisk utformning av förarplatser. Vid lantbrukshögskolans styrelse har tillsatts en forsknings- och försöksorganisation under vilken en rad samarbetskommittéer arbetar. I denna huvudkommitté ingår en representant för arbetarskyddsstyrelsen. Den svenska regeringen har fattat beslut om tillsättandet av en utredning om företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten. Arbetarskyddsstyrelsen kan idag inte ta ställning till i vilken utsträckning som ett nordiskt samarbete beträffande lantbruksbefolkningens hälsoproblem är motiverat. Under nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor arbetar en grupp med yrkesmedicin och yrkeshygien, som skall försöka effektivisera det nordiska samarbetet på dessa områden.

Försäkringskasseförbundet anser, att möjlighet saknas att konstatera om motsvarande förhållanden råder i Sverige som synes råda i Finland för jordbruksbefolkningen. Erfarenhetsmässigt torde sjukdomsfrekvensen hos jordbruksbefolkningen snarare understiga än överstiga genomsnittet för landets befolkning. Om det beror på en lägre faktisk sjuklighet eller på att man i vissa fall ändå känner sig tvingad att utföra sina sysslor har förbundet ingen uppfattning om. Genom riksförsäkringsverkets försorg pågår i Sverige en utredning om den för varje år ökade sjukfrånvaron. Vid detta utredningsarbete kommer sjukligheten inom olika branscher att analyseras. Förbundet anser att denna utredning borde bidra med värdefulla resultat. De problem som tas upp

i medlemsförslaget bör först bli föremål för överläggningar vid ett nordiskt seminarium innan ställning tas till genomförandet av den åsyftade utredningen. I huvudsak samma synpunkter anförs av *Malmö allmänna försäkringskassa*.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

2.3.1. Finland

Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC) anser, att man bör skilja mellan den allmänna sjukligheten och den arbetsbetingade sjukligheten. Den förra påverkas normalt av hälsopolitiken, som under senare år varit inriktad på landskommunerna. Sålunda bör hälsovården för jordbruksbefolkningen ha skötts bättre än för stadsbefolkningen. Arbetarskyddet för dem som är anställda inom jordbruket bör organiseras i enlighet med stadgandena i lagen om skydd i arbetet. När det gäller företagare som utför eget arbete gäller dock inte denna lag, vilket betyder att det finns en lucka. De nordiska samarbetssträvandena bör utsträckas till också dem som utför eget arbete, vilket skulle möjliggöra inrättandet av arbetsplatshälsovård. Då erfarenhet från andra branscher där grundutredningar saknas på nationell nivå är dåliga kan ett inledande samarbete på nordiskt plan lätt leda in i en återvändsgränd. Av detta skäl kan en samnordisk utredning ej prioriteras.

2.3.2. Sverige

Landstingsförbundet erinrar om att flertalet av de frågor som tas upp i medlemsförslaget är föremål för utredning eller behandling i Sverige. Redan den år 1967 träffade överenskommelsen om riktlinjer för företagshälsovård mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen belyser detta. 1971 års riksdagsbeslut ligger till grund för företagshälsovårdens nuvarande inriktning. År 1976 tillsattes därtill en parlamentarisk utredning som bland annat skall pröva lämplig organisation för företagshälsovården i små och geografiskt spridda företag. Det måste anses vara synnerligen angeläget att jordbruksbefolkningen får sina hälsovårdsproblem lösta. Genom att dessa frågor för närvarande är föremål för uppmärksamhet i olika avseenden kan förbundet inte, utifrån de intressen som man företräder, finna någon anledning att påbörja ytterligare utredningsverksamhet på nordiskt plan på detta område.

2.4. Remissinstanser som avstår från att yttra sig över medlemsförslaget

2.4.1. Danmark

Landbruksministeriet finner ej anledning att komma med särskilda kommentarer då berörda lantbruksorganisationer hörs direkt av Nordiska rådets danska delegation.

Assurandör-Societetet har inga synpunkter att anföra i saken.

Amtsrådsforeningen i Danmark har inga synpunkter på medlemsförslaget.

2.4.2. Norge

De norske livforsikringsselskapers forening påpekar att man vanligtvis inte engagerat sig speciellt i frågor som rör yrkessjukdomar och arbetsolyckor och har därför inga kommentarer till medlemsförslaget.

3. Utskottet

Medlemsförslaget, som under 1976 remitterades till ett stort antal myndigheter och organisationer i de nordiska länderna, tillstyrktes av det övervägande antalet remissinstanser. Många instanser ansåg att, innan det föreslagna utredningsarbetet inleddes, de undersökningar som gjorts inom området i de olika nordiska länderna borde kartläggas samt erforderliga jämförelser av ADB-register m. m. göras. Ett gemensamt seminarium skulle kunna bidra till detta.

Utskottet beslöt därför inbjuda experter från olika myndigheter och organisationer för att belysa de problem som aktualiserats i medlemsförslaget. Seminariet hölls i Kuopio den 12—13 oktober 1977. Utskottet fick därigenom en grundlig orientering av hela problemområdet och vill på grundval av seminariets resultat framhålla nedanstående områden som ägnade för samnordiska åtgärder för att förbättra hälsovården och arbetsmiljön för de i jordbruket sysselsatta.

Vid seminariet konstaterades, att den officiella statistiken i de nordiska länderna var så olika utformad, att några slutsatser beträffande lantbruksbefolkningens sjukdomsbenägenhet i Norden som helhet inte kunde dras, men att en harmonisering av statistiken, genomförbar inom 5—7 år, kunde ge ett sådant bedömningsunderlag. Emellertid kunde man redan nu fastställa att ryggsjukdomar, ledsjukdomar, hjärt- och blodkärlssjukdomar, mentala sjukdomar och sjukdomar i matsmältningsorganen var de oftast förekommande. Undersökning av utbredningen av dessa var nödvändig för en säkrare bild av lantbruksbefolkningens hälsotillstånd, liksom även gemensamma metoder för hälsundersökningar. Utskottet kan instämma häri och vill dessutom understryka vad som framkommit angående konkreta åtgärder för att förbättra hälsoläget för lantbruksbefolkningen. Dessa borde i främsta rummet sättas in på det generella planet, dels preventivt genom förändring av levnadsvanor, kostvanor och arbetsförhållanden, dels genom utbyggnad av den allmänna hälsovårdsservicen, så att en minimistandard för denna service uppnåddes för samtliga nordiska länder, för olika landsdelar och för olika yrkeskategorier.

Rehabiliteringsbehovet torde vara mycket stort inom jordbruksnäringen och ett samarbete angående metoder för att återställa arbetsförmågan är därför av stor vikt.

Vidare vill utskottet erinra om det förslag som framfördes beträffande åtgärder för att åstadkomma enhetlighet i begreppen när det gällde olycksfallen i lantbruket.

Ett gemensamt nordiskt formulär för registrering av olycksfall borde sålunda utarbetas. Förutom personalia och data rörande tidpunkt borde genom formuläret kunna insamlas uppgifter rörande olycksfallets olika skeden, d. v. s. innan olyckan skedde, olycksperioden, perioden efter olyckan. Vidare borde formuläret innehålla en beskrivning av det utförda arbetets art och den typ av maskin som använts. Genom användande av ett sådant formulär skulle statistikinsamlingen rörande olycksfall underlättas. Utskottet vill tillstyrka detta förslag.

Utskottet vill även tillstyrka stöd till det nordiska forskningssamarbete som pågår mellan medicinska forskare på delområden som berör jordbruksbefolkningens hälsoproblem och genomförande av samnordiska utredningsprojekt.

Utskottet noterar, att utformningen av maskinerna, framför allt traktorn, som den dominerande arbetsmaskinen inom jordbruket, anses som det viktigaste problemet i arbetsmiljön inom jordbruket. Förbättringar är angelägna och pågående arbete därmed bör följas och vid behov understödjas. Likartade normer och bestämmelser bör eftersträvas vad gäller traktorer och maskiner inom jordbruket. I detta sammanhang bör även erinras om vikten av att de nordiska länderna i det internationella samarbetet på standardiseringsområdet uppträder gemensamt. Detta ämnesområde behandlas av rådets ekonomiska utskott.

Andra arbetsmiljöproblem hänför sig till t. ex. fukt, buller m. m. Vidare påtalades att kombinationen av damm och gaser, svavelväte m. m. kunde antas ha ogynnsamma effekter. En undersökning för att bestämma toleransnivån för dessa faktorer, enskilt och i kombination, är enligt utskottets uppfattning en angelägen åtgärd. Det konstaterades att användningen av olika kemikalier kraftigt ökat inom jord- och skogsbruket samt inom trädgårdsnäringen, t. ex. konstgödsel (kväve, fosfor, kalk m. m.). Användningen av bekämpningsmedel inom skogsbruket har vållat avsevärd oro.

Utskottet fick vid seminariet tillfälle att konstatera att många undersökningar rörande kemiska behandlingsmedels inverkan på arbetsmiljön gjorts och pågår i flera länder. Samordning för att undvika dubbelarbete och förbättra informationsutbudet torde öka effekten av det arbete som utförs.

Många av hälsoproblemen för de i jordbruket sysselsatta torde kunna hänföras till brister i arbetsmiljön. De i jordbruket mest framträdande skadorna är skador på stöd- och rörelseorgan, som torde ha förorsakats av långvarig hantering av tunga säckar och olämplig arbetsställning, t. ex. på traktorn. Mot bakgrund av att i många fall läkarexpertisen ej kunnat ange vilka långsiktiga följder som sådana arbetsmiljöfaktorer

som damm, gas etc. ger, vill utskottet förorda en epidemiologisk undersökning för att klarlägga dessa samband i Norden. Denna undersökning bör sedan bilda grundval för bestämmelser om utformningen av redskap m. m. Utskottet noterar i detta sammanhang med tillfredsställelse, att inom ramen för den nordiska styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter, ett organ som bildats av arbetarskyddsmyndigheterna, utarbetas föreskrifter för t. ex. maskinell transport av timmerstockar, anläggningar för flytande gödsel, motorkedjesågar, användning och förvaring av bekämpningsmedel samt hörselskydd och skyddshjälm.

Utskottet vill vidare framhålla nyttan av att pågående ömsesidiga rapportering och information mellan myndigheter och forskningsanstalter utvidgas, t. ex. genom att kontaktmän utses i de olika länderna som ansvarar för ömsesidig information. Framför allt vill utskottet understryka seminariets bedömning att det mest väsentliga är att informationen om lämpliga lösningar på arbetsmiljöproblemen sprids till dem som berörs därav, d. v. s. de i jordbruket sysselsatta, och att dessa blir medvetna om existerande skyddsanvisningar och behovet av att tillämpa dem.

Vid seminariet diskuterades frågorna om formen för jordbrukarnas anslutning till sjukförsäkringen, karenstider samt lantbrukarhustruns ställning inom sjukförsäkringen. Det konstaterades, att sjukförsäkringens omfattning var total men att skillnader fanns i graden av obligatorium samt beträffande antalet karensdagar. Det uttalades, att miniminivån beträffande sjukpenningens storlek borde anpassas så att jordbrukaren har ekonomisk möjlighet att redan från första sjukdagen skaffa avlösare. Vidare framhölls, att kvinnans insats i jordbruksarbetet borde beaktas i större omfattning än vad som var fallet. För närvarande var hennes försäkringsskydd i flera länder sämre än mannens.

Från lantbrukarhåll underströks att jordbrukare borde ha samma försäkringsskydd vid ålderdom och vid nedsatt arbetsförmåga som löntagare, och att man borde sträva efter en sådan flexibilitet i pensionsystemen att jordbrukaren gavs möjlighet att erhålla pension före den normala pensionsåldern, vilket skulle vara till fördel t. ex. vid generationsskifte. Vidare borde jordbrukare omfattas av obligatorisk olycksfallsförsäkring. Utskottet noterar att dessa synpunkter kan behöva beaktas vid arbetet med reformer i försäkrings- och pensionssystemen i de nordiska länderna.

Seminariet diskuterade frågan om ledighet för jordbruksbefolkningen och det konstaterades att det förelåg stort behov av en insats för att skaffa de i lantbruket sysselsatta, oavsett om de var företagare eller löntagare, samma rekreationsmöjligheter som i dag åtnjutes av större delen av befolkningen. Frågan om semester och fritid för jordbruksbefolkningen torde enligt seminariet på det mest effektiva sättet kunna lösas genom en form för avbrytning.

Utskottet erinrar om att i Norge ett sådant system införts, som tillförsäkrar jordbrukarna det nödvändiga ekonomiska och praktiska biståndet vid sjukdom. Mot bakgrund av erfarenheterna av detta system bör enligt utskottets uppfattning ekonomiska och organisationsmässiga aspekter på avbytarsystem utredas med sikte på att ge lantbruksbefolkningen samma möjligheter till ledighet som övriga befolkningsgrupper. Ett avbytarsystem måste även tillgodose intresset hos dem som anställs som avbytare vad gäller fasta arbetsförhållanden och en tillfredsställande arbetsmiljö.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet, att remissbehandlingen och det efterföljande seminariet givit en god grundval för vidare arbete för att förbättra hälsovård och arbetsmiljö för de i jordbruket sysselsatta. En god arbetsmiljö i vidaste mening torde vara av betydelse för att trygga en tillfredsställande rekrytering till denna näring.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

Stockholm den 19 januari 1978

Liv Andersen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsforslag

om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

(Väckt av Erlendur Patursson)

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av lagtinget fattet beslutning hadde henvendt sig til den danske regjering om å få i stand at det færøyske landsstyre og det færøyske lagting ble representert i Nordisk Råd, ble det foretatt slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjons medlemmer mens én representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeide under de gitte betingelser, men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordning som rent foreløpig og alltid ønsket en endring i den, således at Færøyene ble selvstendig medlem av rådet likestilt med de nåværende fem. I den samarbeidsavtale, som den 11. januar 1975 ble inngått mellom tre av lagtingets partier, og som teller 18 av lagtingets 26 medlemmer, uttales da også at man fortsatt skal arbeide henimot en likestilling av Færøyene i Nordisk Råd.

Det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja selvfølgelig i dette ønske. Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige. Rett nok har de to færøyske representantene samme tale-, forslags- og stemmerett som de øvrige representanter, men noen selvstendig representasjon er dette likevel ikke. Dertil kommer, at meget av det nordiske samarbeide etter hvert foregår utenfor selve rådet — i ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komitéer m. v. — og der er Færøyene helt avskåret fra medvirken og deltakelse.

I henhold hertil foreslås

at Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet like stilt med de øvrige.

Kirkjubøur, 8. august 1976

Erlendur Patursson (Tvfl)

BILAGA 1, Yttrande (se Supplementband, s. 41)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 495/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet spørgsmålet på møder den 18. januar 1977 i Stockholm, den 31. marts og 2. april 1977 i Helsingfors, den 3. august 1977 i Akureyri, den 31. oktober 1977 i Stockholm og den 23. og 24. januar 1978 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat af lagtingsmedlem Erlendur Patursson. Det er dateret august 1976 og fremsat for Nordisk Råd den 25. oktober 1976.

Det foreslås i medlemsforslaget, at Nordisk Råd anmoder præsidiets om at udarbejde og forelægge rådet forslag til sådanne ændringer af aftalen om Nordisk Råd, at Færøerne bliver selvstændigt medlem af rådet ligestillet med de øvrige medlemmer.

Det anføres, at den nugældende ordning for færøsk repræsentation, hvorefter det færøske lagting vælger to medlemmer til den danske delegation og det færøske landsstyre én, hele tiden på Færøerne er blevet betragtet som en foreløbig ordning. Der henvises til, at partier, der repræsenterer et flertal i lagtinget, senest i januar 1975 har vedtaget en samarbejdsaftale, hvori indgår en udtalelse om, at man fortsat skal arbejde henimod ligestilling af Færøerne i Nordisk Råd.

Det fremhæves endvidere, at Færøerne er afskåret fra at medvirke og deltage i den del af det nordiske samarbejde, som foregår uden for selve rådet, dvs. i ministerrådet, præsidiets, kommissioner, komiteer m. v.

2. Regeringsforslag B 4/j om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd

Under den behandling i Nordisk Råd, som fandt sted af det i 1967 fremsatte regeringsforslag om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd nedsatte de nordiske statsministre i 1967 en særlig komité til udredning af formerne for de selvstyrende områders repræsentation i Nordisk Råd.

Komiteen svarede i sine undersøgelser bl. a. benægtende på et spørgsmål om, hvorvidt nationale minoritetsgrupper — sproglige, etniske eller retlige — var særskilte folkeretssubjekter. Komiteen kunne ikke fremvise eksempler på, at ikke-suveræne områder skulle have deltaget i interparlamentariske organer. Således indeholdt hverken statutterne for Europa-

rådet, Rom- og Paristraktaterne eller statutterne for Den interparlamentariske Union muligheder for et sådant arrangement.

I en redegørelse for Færøernes og Ålands statslige stillinger inden for Danmarks rige og republikken Finland udtaler komiteen bl. a.:

Färöarnas statsrättsliga ställning har inte fastlagts i Danmarks rikets grundlag. Loven af den 23. Marts 1948 om Färöarnes Hjemmestyre kan därför formelt-juridiskt upphävas och ändras ensidigt av de danska lagstiftningsmyndigheterna. Politiskt och moraliskt måste Hjemmestyreløven emellertid anses jämställd med en överenskommelse som inte kan ändras utan lagtingets samtycke.

Den centrala befogenheten i Färöarnas och Ålands självstyrelse är det faktum att de båda områdena har rätt att genom sina demokratiskt valda parlamentariska organ och genom administrativa myndigheter, som är ansvariga inför dessa parlamentariska organ, stifta lagar om och administrera vissa rättsliga angelägenheter.

Områdenas särställning kommer alltså i första hand till uttryck genom denna möjlighet att, inom vissa i lag närmare angivna ramar, administrera vissa angelägenheter utan inblandning av riksmyndigheterna. Dessa ramar är för båda områdena mycket vida eller, annorlunda uttryckt, självstyrelsen måste — även vid en internationell jämförelse — anses vara mycket vidsträckt.

Såväl Färöarnas som Ålands självstyrelse omfattar vissa delar av områdenas inre angelägenheter. Det kan därför vara riktigt att karakterisera de båda ögrupperna som delvis självstyrande. Utrikespolitiska frågor, t. ex. ingående eller upphävande av internationella avtal, faller under riksmyndigheternas kompetens. Om en internationell överenskommelse angår frågor som omfattas av respektive områdes självstyrelseslagstiftning kan den emellertid inte appliceras på Färöarna och Åland annat än efter beslut av självstyrelsesmyndigheterna.

En viss skillnad finns mellan Färöarnas och Ålands ställning såvitt angår medverkan vid förhandlingar med främmande makt. För Åland gäller att den tjänstemässiga handläggningen av utrikesärenden undantagslöst är förbehållen riksmyndigheterna. Färöarna däremot kan, när det gäller förhandlingar om handels- och fiskeriavtal, efter överenskommelse i varje särskilt fall få möjlighet att tillvarata särskilda färöiska intressen.

De angelägenheter som enligt de båda självstyrelselagarna förbehållits riksmyndigheterna är — som framgår av denna redogörelse — för båda ögrupperna i stort sett utrikesärenden, statsrätt, familje- och arvsrätt, de allmänna civilrättsliga reglerna på sak- och obligationsrättens område, straffrätt och processrätt.

3. Medlemsforslag A 456/j om repræsentation i Nordisk Råd for den samiske befolkning

I sin betænkning af 19. januar 1976 over medlemsforslaget henviste juridisk udvalg bl. a. til den undersøgelse, der i 1969 var blevet indhentet fra Nordisk Organisationskomité om det samme spørgsmål.

I denne udtalelse fremhævedes det, at Nordisk Råd i henhold til vedtægterne er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer. Dette princip burde fastholdes, da det ville kunne afsvække

rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet.

Juridisk udvalg fandt, at disse synspunkter også i 1976 burde medføre, at der ikke tilvejebragtes mulighed for en selvstændig samisk repræsentation i Nordisk Råd.

Nordisk Råd tiltrådte under rådets 24. session 1976 denne indstilling.

4. Nordisk Ministerråd

I anledning af henvendelser fra Færøernes landsstyre og Ålands landskabsstyre har ministerrådet den 22. oktober 1976 vedtaget at besvare henvendelserne således:

Nordisk Ministerråd har modtaget Ålands landskabsstyres og Færøernes landsstyres brev dateret henholdsvis 28. april og 20. maj 1976 med anmodning om uden stemmeret at blive repræsenteret ved ministerrådsmøder m. m., hvor sager af interesse for de selvstyrende områder er til behandling, samt løbende at blive orienteret om Ministerrådets beslutninger og foranstaltninger iværksat som følge heraf.

Ministerrådet er indforstået med, at der etableres direkte kontakter til Ålands landskabsstyre og Færøernes landsstyre om emner, der vedrører de to områder, for derigennem på et tidligt stadium af sagernes behandling at få synspunkter og forslag til brug i det videre arbejde.

Ministerrådet har derfor besluttet, at repræsentanter for Ålands landskabsstyre og Færøernes landsstyre kan deltage uden stemmeret i ministerrådsmøder og embedsmandskomitémøder, der behandler sager af interesse for Ålands landskabsstyre og Færøernes landsstyre.

Repræsentanterne forudsættes i disse tilfælde at indgå i den finske respektive danske delegation.

Ministerrådet mener videre, at formidlingen af ovenfor nævnte kontakter og af information om det nordiske regeringssamarbejde bør ske via det finske respektive det danske stedfortræderkontor.

5. Medlemsforlagets behandling i juridisk udvalg

I sin betænkning af 31. marts 1977 tilkendegav et flertal i juridisk udvalg, at man under hensyn til, at der ikke forelå nogen officiel udtalelse fra den danske regering og fra det færøske landsstyre, ikke fandt, at der for udvalget var tilvejebragt et materiale, som gjorde det forsvarligt at afgive en endelig indstilling til Nordisk Råd. Rådet tog til efterretning, at sagen viderebehandlede i juridisk udvalg.

6. Remissudtalelse over medlemsforlag A 495/j

Det danske statsministerium har i en udtalelse af 7. december 1977 meddelt, at forslaget af rigsombudsmanden på Færøerne har været forelagt Færøernes landsstyre, på hvis foranledning sagen har været behandlet i det færøske lagting. Den 16. marts 1977 har lagtinget med 21 stemmer mod 0 tilsluttet sig, at spørgsmålet om selvstændig færøsk repræsentation

i Nordisk Råd tages op til ny behandling i rådet. Statsministeriet udtaler, at spørgsmålet om ændring af formen for den færøske repræsentation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørgsmålet om gennemførelse af grønlandsk repræsentation i rådet i forbindelse med indførelse af hjemmestyre i Grønland. Der er på denne baggrund optaget forhandlinger med Færøernes hjemmestyre.

7. Juridisk udvalg

Nordisk Råd har senest i 1976 under behandlingen af medlemsforslag A 456/j om repræsentation i Nordisk Råd for den samiske befolkning overvejet spørgsmålet om principperne for Nordisk Råd som et internationalt samarbejdsorgan. Nordisk Råd fastholdt som sit principielle synspunkt, at Nordisk Råd er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer, og at dette princip burde fastholdes, da det ville kunne svække rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet.

Nordisk Råds vurdering havde bl. a. sin baggrund i de foran under pkt. 2 og 3 refererede synspunkter fra tidligere grundige undersøgelser af de samme spørgsmål, hvoraf det bl. a. fremgik, at nationale minoritetsgrupper — sproglige, etniske eller retlige — ikke kunne anses som særskilte folkeretssubjekter.

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at forudsætningerne ikke er ændret for den vurdering, som blev foretaget af den arbejdsgruppe, som de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium nedsatte i forbindelse med behandlingen af regeringsforslaget B 4, som førte til den nuværende repræsentation for Færøerne og Åland i Nordisk Råd. Juridisk udvalg er derfor fortsat af den opfattelse, at det nordiske samarbejde på politisk plan som udgangspunkt bør foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer.

Juridisk udvalg konstaterer på denne baggrund, at der på nuværende tidspunkt ikke findes formelle forudsætninger for at indlede nye undersøgelser om Nordisk Råds sammensætning.

Juridisk udvalg indstiller derfor til Nordisk Råd,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 495/j om selvstændig repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd.

Stockholm, den 24. januar 1978

Erik Adamsson (s)
Fung. formand

Astrid Gjertsen (H)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)

Tellervo Koivisto (Sd)

Liv Stubberud (A)

Håkan Winberg (m)

Reservation 1

Vi henviser til Mogens Voigts udtalelse af 31. marts 1977 (25. session p. 755) hvori det blev dybt beklaget, at forslaget ikke kom til behandling på Nordisk Råds 25. session og samtidig påpeget, at en afvisning måtte medføre den danske regerings omgående optagelse af forhandlinger med det færøske styre, således at forslaget kunne være sikret behandling på Rådets 26. session.

Først ved udtalelse af 9. december 1977 har den danske statsminister meddelt, at forslaget om en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd skal ses i sammenhæng med spørgsmålet om gennemførelse af grønlandsk repræsentation i Rådet i forbindelse med indførelse af hjemmestyre i Grønland, og at der på denne baggrund er optaget forhandlinger med det færøske styre.

Det er vor opfattelse, at den danske regering har udvist en komplet manglende forståelse og forhandlingsvilje over for det færøske folk i denne sag ved således at trække sagen i langdrag, og vi erindrer om, at det færøske lagting den 16. marts 1977 enstemmigt har vedtaget en anmodning om forhandlinger med den danske regering om selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Vi finder ikke, at statsminister Anker Jørgensens oplysninger om forhandlingerne er særlig befordrende for det nordiske samarbejde, og finder heller ikke, at spørgsmålet om den færøske repræsentation kan have en pind at gøre med, om Grønland får hjemmestyre eller ej.

På denne baggrund støtter vi forslagsstilleren Erlendur Patursson, der under juridisk udvalgs møde i Stockholm den 24. januar 1978 udtalte, at udvalgets behandling af forslaget var en dyb skuffelse for ham og ville vække stor bitterhed hos det færøske folk.

Under henvisning til ovenstående skal undertegnede derfor i anledning af medlemsforslaget indstille,

at Nordisk Råd anmoder præsidiet om at udarbejde og fremlægge forslag til sådanne ændringer i aftalen om Nordisk Råd, at Færøerne får en selvstændig repræsentation i Rådet.

Stockholm, den 24. januar 1978

Leif Glensgård (FP)

Mogens Voigt (FP)

Reservation 2

Förslaget från Erlendur Patursson om självständig färöisk representation i Nordiska rådet framlades i oktober 1976. Sedan dess har mycket litet gjorts för att skapa förutsättningar för ett beslut vid kommande session i Oslo 1978.

I förslaget anförs att den nu gällande ordningen för färöisk representation hela tiden på Färöarna betraktades som en tillfällig ordning. En huvudmotivering för en annan representation synes vara att med nu gällande ordning är Färöarna avskuret från att medverka och delta i den del av det nordiska samarbetet som försiggår utanför själva rådet, dvs. i ministerrådet, presidiet, kommissioner, kommittéer osv. En sådan ordning är enligt min mening otillfredsställande.

Den 16 mars 1977 har det färöiska lagtinget enhälligt uttalat sig för att frågan om självständig färöisk representation tas upp till ny behandling i Nordiska rådet. Trots detta har uppenbarligen mycket litet blivit gjort från den danska regeringens sida för att föra denna fråga framåt.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att ta initiativ till en utredning rörande möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet för självstyrande områden och etniska grupper.

Stockholm den 24 januari 1978

Lars Werner (vpk)

Medlemsförslag

om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel

(Väckt av Kristian Albertsen, Eric Carlsson, Magnús Kjartansson, Reidar T. Larsen, Kjeld Olesen och Folke Woivalin)

Ett led i den sociala omsorgen om medborgarna är åtgärder för att underlätta för handikappade personer att leva ett normalt liv. Härvid är bl. a. av vikt att anpassa trafiken till de handikappades förutsättningar.

I Sverige har en utredning rörande det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades situation — den s. k. HAKO-utredningen — lagt fram förslag i betänkandet Handikappanpassad kollektivtrafik (SOU 1975: 68). Målsättningen för utredningen har varit att en så stor handikappanpassning som möjligt av de kollektiva färdmedlen skall uppnås. Utredningen definierar som handikapp den som på grund av nedsatt fysisk eller psykisk förmåga inte kan utnyttja de nuvarande allmänna trafikmedlen eller som möter mera betydande svårigheter vid förflyttning och resa. Som allmän slutsats konstaterar utredningen, att trafikmyndigheterna måste lägga ner stora ansträngningar på insatser för att göra det lättare för handikappade personer att anlita allmänna färdmedel. Det utvecklingsarbete som kan behövas måste främjas. Vidare måste också tillverkare av fordon ha sin uppmärksamhet riktad på hithörande problem.

Utredningen ger en uppfattning om storleken av behovet av åtgärder för de handikappade när den konstaterar, att ca 250 000 personer i Sverige, d. v. s. något över 3 % av befolkningen, har en sådan begränsning i sin fysiska eller psykiska utrustning att de i kommunikationssammanhang är gravt handikappade. Andelen i övriga nordiska länder torde ligga i närheten av det svenska antalet. Antalet trafikanter med lindrigare handikapp som bedöms få direkt nytta och glädje av en allmänt ökad tillgänglighet och standard utgör över en tiondel av befolkningen.

På grundval av en kartläggning av de handikappades svårigheter i kollektivtrafiken konstateras att de har svårigheter att komma på och av färdmedlen. Många handikappades möjligheter att på egen hand resa kollektivt är för närvarande praktiskt taget obefintliga. Personer med

nedsatt syn eller hörsel och utvecklingsstörda m. fl. har svårigheter såvitt gäller information om destinationer, avgångs- och ankomsttider m. m.

Utredningen lägger fram ett antal förslag som omfattar ett ramprogram för anpassningsåtgärder avseende färdmedel, terminaler och närmiljö samt för forskning och utveckling och införande av riksfärdstjänst som komplement till den nuvarande kommunala färdtjänsten som utnyttjar taxibilar.

Utöver konkreta tekniska anpassningsåtgärder på färdmedel föreslår utredningen en intensifierad forsknings- och utvecklingsverksamhet på trafikområdet för att finna lösningar på de handikappades speciella transportproblem.

1975 framlades även en rapport av en dansk kommitté, Udvalget vedrørende bevægelsehemmedes transport med offentlige transportmidler. Den danska rapporten har en något vidare definition av begreppet handikappad än den svenska, och dess rekommendationer är mer generell utformade.

De nordiska länderna ligger vid en internationell jämförelse väl framme vad gäller omsorgen om de handikappade i trafiken. Nordiska rådet har antagit ett antal rekommendationer som berör deras problem. Sålunda rekommenderade rådet 1958 regeringarna att vidta åtgärder för genomförande av tullfrihet eller tullåttnader vid import av proteser, invalidvagnar och andra hjälpmedel för vanföra (*rek. nr 33/1958*). Nio år senare rekommenderade rådet regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade från tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon (*rek. nr 17/1967*). Samma år tillställde presidiet de nordiska flygbolagen en hänvändelse om harmonisering av reglerna för rabatter för passagerare med handikapp. Endast förstnämnda rekommendationen kan sägas ha genomförts.

1973 antog rådet en rekommendation (nr 25) till ministerrådet att genomföra enhetliga trafikregler för eldrivna invalidfordon med särskild hänsyn till trafiksäkerheten. Rekommendationen är under arbete inom ministerrådet.

Under ministerrådet bedrivs även ett projekt som bl. a. är inriktat på att få fram bättre tekniska hjälpmedel för handikappade. I detta syfte har ansökts om bidrag från den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling för ett samnordiskt projekt avseende telekommunikationer för döva och dövblinda samt för ett annat projekt som avser samnordisk testning av vissa hjälpmedel. Initiativ har vidare tagits till att de organ i de nordiska länderna som sysslar med inköp av handikapphjälpmedel närmare skall dryfta möjligheterna till gemensamma inköp. Frågan om möjligheterna till större likformighet vid tilldelning av handikapphjälpmedel har även uppmärksamrats.

Under ministerrådet har nyligen ett nytt samnordiskt organ, Nordiska nämnden för handikappfrågor, bildats. Nämnden har utfört en registrering av projekt i Norden på handikappområdet. På trafikområdet har därvid noterats ett svenskt projekt som avser anvisningar för lyftplattor, en svensk kontaktgrupp för handikappfrågor i samband med resor på SJ, samt ett norskt projekt som avser en samlad värdering av de funktionshämmandes problem vid transporter.

De ovannämnda danska och svenska utredningarna synes ge utgångspunkten för ett antal projekt som med fördel borde kunna ges en samnordisk uppläggning. Många av dessa projekt — inte minst trafik- och färdmedelstekniska — är av så specifik teknisk karaktär att för att konkreta förslag till anpassningsåtgärder skall kunna lämnas krävs detaljstudier eller särskilt utvecklingsarbete, som i sin tur förutsätter tillgång av expertis på flera sakområden, bl. a. medicin, handikappfrågor, färdmedelstillverkning och trafikutövning. Det är enligt utredningen angeläget att utvecklingsarbetet samordnas inom och mellan de olika trafikslagen.

Här vill vi understryka att en samordning av nordiska resurser för sådana studier och utvecklingsarbete bör vara en självklarhet. Den nyupprättade Nordiska nämnden för handikappfrågor har här ett viktigt arbetsfält.

Ett led i ett sådant utvecklingsarbete bör även vara att gemensamma nordiska normer utarbetas för de anpassningsordningar som skall vidtas på färdmedel och terminaler, som t. ex. trappsteg, lyftplattor, handikappsäten, breddade dörrar etc. Regler om tillämpningen av sådana normer bör utformas enhetligt och i alla nordiska länder och med sikte på att ge trafikmedel samt järnvägs- och flygstationer m. m. en standard som underlättar de handikappades resande i Norden.

Vi har sålunda noterat att Nordiska ministerrådet initierat ett antal projekt på handikappområdet och att ett särskilt organ, Nordiska nämnden för handikappfrågor, bildats för att effektivisera det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens områden. Endast ett fåtal pågående projekt berör dock trafikområdet. Enligt vår mening är det av vikt att man på nordiskt plan i detta skede uppmärksammar behovet av insatser för att anpassa trafikmedlen och trafikterminaler till de handikappades förutsättningar. Särskilt vill vi framhålla betydelsen av förbättrade rese-möjligheter och ökad rörlighet som ett led i rehabiliteringen för handikappade, inte minst genom att de handikappades integrering i samhället härigenom underlättas och ökade möjligheter till yrkesverksamhet ges.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att genom gemensamma nordiska normer och samordnat forsknings- och utvecklingsarbete anpassa kollektivtrafiken till de handikappades behov.

København, Stockholm, Reykjavík, Oslo och Helsingfors den 28 oktober 1976

Kristian Albertsen (S)

Eric Carlsson (c)

Magnús Kjartansson (Ab.)

Reidar T. Larsen (SV)

Kjeld Olesen (S)

Folke Woivalin (AS)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 42)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikutvalget er henvist medlemsforslag A 496/t om felles nordiske tiltak for å lette funksjonshemmedes bruk av kollektive trafikkmidler. Forslaget har vært drøftet på utvalgets møter i Oslo den 25. april 1977 og på Åland den 21. juni 1977.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefales at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken til de uføres behov gjennom felles nordiske normer og samordnet forsknings- og utviklingsarbeide.

Innledningsvis konstaterer forslagsstillerne at tiltak for å gjøre det lettere for funksjonshemmede å leve et normalt liv er et ledd i den sosiale omsorg for medborgerne. I denne forbindelse er det viktig å tilpasse trafikken til de funksjonshemmedes forutsetninger.

Forslagsstillerne henviser til den svenske HAKO-utredning (Handikappnpassad kollektivtrafik SOU 1975: 68), som hadde til mål å bidra til kollektivtrafikkens størst mulige tilpasning til funksjonshemmedes behov. I utredningen konstateres at omtrent 3 % av befolkningen i Sverige (ca. 250 000 personer) er alvorlig hemmet psykisk eller fysisk når det gjelder kommunikasjoner — omkring 10 % av befolkningen vil ha nytte og glede av øket standard og tilgjengelighet av trafikkmidlene. Det antas at forholdene er likedan i de andre nordiske land. I utredningen foreslås foruten konkrete og tekniske tiltak at forsknings- og utviklingsarbeidet forsterkes.

Forslagsstillerne er også oppmerksom på en dansk rapport som "Udvalget vedrørende bevægelseshemmedes transport med offentlige transportmidler" fremla i 1975. Begrepet "bevegelseshemmet" i denne rapport er videre enn begrepet "handikappad" i HAKO-utredningen. De danske forslagene er formulert forholdsvis generelt.

Nordisk Råd har tidligere vedtatt rekommandasjoner på området. Forslagsstillerne peker på:

- Rek. nr 33/1958 ang. tollfrihet og tollettelser ved import av proteser, invalidvogner og andre hjelpemidler for uføre
- Rek. nr 17/1967 ang. funksjonshemmedes befrielse fra toll m. m. ved kjøp av motorkjøretøyer
- Rek. nr 25/1975 ang. trafikkregler for handikappkjøretøyer.

Kun den førstnevnte har vært gjennomført mens den sistnevnte fortsatt behandles under Ministerrådet.

Et prosjekt med henblikk på å få frem bedre tekniske hjelpemidler for uføre gjennomføres i Ministerrådets regi.

Mulighetene for felles innkjöp av hjelpemidler vil formodentlig snart drøftes av vedkommende nordiske instanser.

Forslagsstillerne er oppmerksom på at Nordisk nemnd for handikappspørsmål har vært opprettet under Ministerrådet. Nemnden har gjennomført registrering av nordiske prosjekter på handikappområdet. Nemnden ventes å effektivisere det nordiske samarbeide såvel når det gjelder handikappforskning som forsyningen med hjelpemidler.

De ovenomtalte utredninger bør etter forslagsstillerne mening kunne gi utgangspunkt for en del prosjekter som med fordel kan gjennomføres i nordiske fellesskap. Mange av disse forutsetter nærmere detaljestudier — hvorledes utviklingsarbeide bør samordnes innenfor og imellom de forskjellige trafikkmidler.

Forslagsstillerne understreker at samkjøring av nordiske ressurser i forbindelse med disse studier og utviklingsarbeide bør være en selvfølge. Utarbeidelse av felles nordiske normer for tilpansningsanordninger på kjøretøyer og terminaler bør være et ledd i utviklingsarbeidet. Regler om praktisk gjennomføring av normene bør være ensartet med henblikk på at trafikkmidlene og terminalene får en standard som gjør det lettere for bevegelseshemmede å reise i Norden.

Til slutt gjør forslagsstillerne oppmerksom på betydningen av bedre reisemuligheter og øket bevegelighet for de uføres rehabilitering gjennom øket integrering i samfundet og øket sysselsettingsmuligheter.

2. Remissuttalelser

2.1 Innkomne remissuttalelser

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært sendt til berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse. Det er innkommet uttalelser fra følgende instanser:

Nordiske:

Nordisk trafikksikkerhetsråd
Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska handikappförbundet
Nordisk forening for rehabilitering
SAS

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbeider
Hovedstadsområdets Trafikselskab
Landsforeningen Danmarks Bilruiter
Landsforeningen af Vanføere

Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg

Danske Privatbaners Fælleskontor

Danair

Danmarks Rederiforening

Finland:

Inrikesministeriet

Trafikministeriet

Social- og hälsovårdsministeriet

Järnvägsstyrelsen

Ålands landskapsstyrelse

Helsingfors stads trafikverks tekniska planeringsbyrå

Finlands stadsförbund

Finlands svenska kommunförbund

Delegationen för vården av utvecklingshämmande

Invalidförbundet

Finnair

Finlands rederiförening

Linja-autoliitto r.y

Bilfærgernes Rederiforbund

Norge:

Samferdselsdepartementet

Sosialdepartementet

Vegdirektoratet

Luftfartsdirektoratet

Norges statsbaner

Norges rutebilforbund

Ruteskipenes rederiforening

Sverige:

Socialstyrelsen

Statens järnvägar

Luftfartsverket

Styrelsen for teknisk utveckling

Statens handikappråd

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Stort sett alle innkomne remissuttalelser gir sin tilslutning til medlemsforslagets intensjoner.

2.2 Nordiske uttalelser

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) er beredt til å bistå ved eventuelle undersøkelser såvidt de vil berøre trafikksikkerhetsmessige problemer. NTR gjør oppmerksom på at Nordisk embetsmannsnevnd for transportspørsmål har til hensikt å oppnevne en arbeidsgruppe for funksjonshemmedes transport- og kommunikasjonsproblemer.

Nordiska nämnden för handikappfrågor konstaterer at de fleste tiltak som er blitt gjennomført nasjonalt ikke har vært samordnet i Norden.

Det er viktig å komme fram til retningslinjer for forsknings- og utviklingsarbeidet med henblikk på at investeringer for å øke funksjonshemmedes mobilitet ofte er store og langsiktige. Nemnden har vært særlig interessert i spørsmål vedrørende sikkerhetsaspektene samt problemer i tilknytning til den såkalte 'färdtjänst'. Nemnden er villig til, i samarbeid med Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET), å foreslå en oppdeling av slik utviklings- og forskningsvirksomhet mellom de nordiske land.

Når det gjelder flyreiser hilser nemnden den nye og mer liberale definisjon av begreppet 'fysiskt handikappad person' velkommen. De i Danmark vedtatte og i Norge og Sverige foreslåtte bestemmelser for funksjonshemmedes flyreiser er et godt eksempel på et område der nordisk samarbeid, i dette tilfelle mellom luftfartsmyndigheter, sosiale myndigheter og funksjonshemmedes organisasjoner, bør være en selvfølge.

Nemnden understreker til slutt viktigheten av NET's initiativ angående oppnevning av en særskilt nordisk arbeidsgruppe for å behandle funksjonshemmedes transportproblemer. To personer fra hvert land inngår i arbeidsgruppen hvorav den ene er representant for handikappvirksomhetene.

Nemnden gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Nordiska handikappförbundets (NHF) medlemsforeninger gir sin tilslutning til den foreslåtte harmonisering av normer for trafikkmidlenes tilgjengelighet for handikappede. NHF konstaterer at det faktum at minst 10 % av befolkningen slett ikke eller kun med store vanskeligheter kan benytte seg av busser, tog og flytrapper er grunnen til at disse spørsmål nå behandles på forskjellig hold. Forbundet gjør oppmerksom på at man alt har oppnådd positive resultater på enkelte områder. Etersom trafikkmidlene i Norden bør ha samme tilgjengelighetsstandard, bør felles nordiske normer på området utarbeides. NHF gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Nordisk forening for rehabilitering (NFR) konstaterer at medlemsforslaget er helt på linje med foreningens virksomhet. En av grunnene til at disse spørsmål bør beaktes er tendensen til å bygge to forskjellige trafikksystemer, det ene for handikappede og det andre for ikke-handikappede.

NFR henviser til forsøk med handikappvennlige busser såvel i som utenfor Norden (f.eks. Chalmerbussen). NFR mener at det ville være av stor verdi — med tanke på konkretisering av medlemsforslaget — hvis de nordiske land bevilget midler til felles prosjekter (anskaffelse av 'tätortsbuss och långfärdsbuss' som utgangspunkt for samnordisk forsknings- og utviklingsarbeide).

NFR ser med tilfredshet på NET's initiativ til å oppnevne en arbeidsgruppe på området. Forbundet gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

SAS ser positivt på medlemsforslaget, men gjør samtidig oppmerksom

på at enkelte flyselskaper har meget små muligheter til å påvirke at flyene utformes i mer handikappvennlig retning. Av tekniske, sikkerhetsmessige og økonomiske grunner er mulighetene til å ombygge eksisterende flytyper meget begrensede.

De aktuelle skandinaviske regler omarbeides for nærværende med henblikk på å skape mest mulig liberale regler uten at sikkerhetskravene tilsesettes. Dette arbeide bør slutføres før ytterligere utredninger på flyområdet besluttes.

Til slutt hevder SAS at det er viktig at regler for flytransport av handikappede samt begrepet 'handikappet' får en internasjonal forankring.

2.3 Danske uttalelser

Ministeriet for offentlige arbejder gjør oppmerksom på at allerede før medlemsforslaget ble fremsatt hadde NET vedtatt å ta et prosjekt vedrørende funksjonshemmedes transport- og kommunikasjonsproblemer opp på sitt virksomhetsprogram for 1978. Det er NET's hensikt å oppnevne en arbeidsgruppe med representanter for hvert av de nordiske land for å forberede prosjekt på området i løpet av 1977.

Hovedstadsområdets Trafikselskab (HT) henviser til den rapport som i 1975 ble fremlagt av "udvalget vedrørende bevægelseshemmedes transport med offentlige transportmidler". HT var representert i utvalget og tiltreder prinsipielt innholdet.

Landsforeningen Danmarks Bilruter vil gjerne medvirke til nordisk samarbeide på dette området. Forøvrig henviser landsforeningen til den i 1975 i Danmark fremlagte rapport vedrørende bevegelseshemmedes muligheter i den kollektive trafikk.

Landsforeningen af Vanføre gir sin tilslutning til medlemsforslaget samtidig som den gjør oppmerksom på at den danske lovgivning vedr. ytelse av støtte til kjøp av motorkjøretøy avviker fra de andre nordiske lands lovgivning. Etter foreningens mening innebærer den nugjeldende danske lovgivning en økonomisk forringelse i forhold til tidligere. Landsforeningen har anbefalt den danske regjering å ratifisere UNESCO's reviderte Florenskonvensjon hvoretter visse hjelpemidler for handikappede kan innføres tollfritt.

Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg støtter forslaget og peker på at på en rekke områder er forholdene i de senere år blitt vanskeligere for handikappede i forbindelse med rasjonaliseringer — eksempelvis enmannsbetjening av S-togene og overganger til billettmaskiner. Kontaktudvalget henviser til den erfaring som Boligudvalget for Bevægelseshemmede har på området.

Danske Privatbaners Fælleskontor har ingen bemerkninger til medlemsforslaget.

Danair slutter seg til SAS' uttalelse (Jfr. pkt. 2.2).

Danmarks Rederiforening ønsker ikke å uttale seg i saken.

Bilfærgernes Rederiforbund tok ikke stilling til medlemsforslaget, men oversendte uttalelser fra sine medlemmer. Det fremgår av disse uttalelser at rederiene har allerede innført forbedringer på de nyere ferger.

2.4 Finske uttalelser

Inrikesministeriet fremfører at likestilling angående tilgjengeligheten er et av de viktigste målene når det gjelder samfunnsmiljøets kvalitet. Ministeriet henviser til den av Invalidförbundet utgivne bok "Planera och bygg för alla" hvori det opplyses at over 15 % av Finlands befolkning er foreløpig og permanent bevegelseshemmet.

"Byggnadsförordningen" ble i 1973 komplettert med bestemmelser om at ved utformingen av rom for almenhetens bruk skal hensyn tas til de bevegelseshemmedes forutsetninger.

Ministeriet henviser til en rekommandasjon om byggeforskrifter vedrørende bevegelseshemmedes miljø, som Nordisk komité for byggbestemmelser godkjente i 1974. Forskrifter utarbeides i ministeriet på grunnlag av rekommandasjonen. De vil bl. a. gjelde terminaler o. l. mens planlegging eller bygging av veier eller fotgjengerområder ikke berøres. Ministeriet mener at fortsatt nordisk utviklingsarbeid på området er hensiktsmessig og gir sin tilslutning til medlemsforslaget. Samtidig foreslås at det overveies hvorvidt utredningen bør utvides for å omfatte hvilke krav bevegelseshemmede stiller til miljøet, såvel på trafikkområdet som på andre områder.

Trafikministeriet fremfører at det er viktig, innenfor de gitte økonomiske rammer, å gjøre alt for å lette handikappedes bruk av kollektive trafikkmidler. Det vil være såvel vanskelig som dyrt å tilpasse trafikken til de sterkt handikappedes behov, mens det bør være mulig å gjennomføre mindre tekniske endringer som vil forbedre mindre handikappedes og eldre menneskers situasjon.

Når det gjelder standardisering bør man etterstrebe en felles nordisk prinsippløsning av den mest hensiktsmessige transportform for de forskjellige grader av bevegelseshemming. Sannsynligvis vil det økonomisk sett være best at handikappedes transporter arrangeres for seg, f. eks. med drosjer eller spesielt konstruerte biler.

Ministeriet henviser til NET's initiativ på området.

Social- og hälsovårdsministeriet betrakter det som viktig at kollektivtrafikkmedlene, terminaler, holdeplasser m. m. utredes med tanke på forskjellige handikappgruppers behov. Dertil kommer utarbeidelse av normer som vil bidra til å gjøre det lettere for flest mulig bevegelseshemmede å bruke kollektivtrafikken. Slike normer er viktige bl. a. fordi spesielløsninger er kostbare. Spesielløsninger er mangelfulle med henblikk på de handikappedes behov — de arrangeres f. eks. hovedsaklig lokalt. Forbedringer for handikappede vil også være av nytte for andre grupper — gamle personer, personer med barnevogn m. m.

Ministeriet mener at det er viktig at det foreslåtte utredningsarbeid samt utarbeidelsen av normer skjer i nordisk samarbeid. Ministeriet henviser til Invalidförbundets publikasjon "Bygg och planera för alla".

Järnvägsstyrelsen gir prinsipielt sin støtte til medlemsforslaget om nordisk standardisering av tiltak for å tilpasse kollektivtrafikken til de funksjonshemmedes forutsetninger. Høye hastigheter, dimensjonerings-spørsmål og sikkerhetskrav begrenser mulighetene til standardisering. Ytterligere detaljstudier og produktutvikling er nødvendig. Man bør oppnå enighet om en prinsippløsning angående hovedtransportformen av funksjonshemmede i forhold til deres invaliditetsgrad. Järnvägsstyrelsen er enig i de anbefalinger som den svenske Design-gruppen har fremsatt om nødvendige tiltak på området.

Ålands landskapsstyrelse gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Helsingfors stads trafikverk samarbeider nært med organisasjoner som representerer bevegelseshemmede. Samarbeidet har bidratt til at man har forsøkt å ta hensyn til handikappedes forutsetninger i forbindelse med planlegging av holdeplasser, døråpninger m. m. Bystyret har på forsøk pålagt "vårdverket" å sørge for bevegelseshemmedes transporter. Transporttjenestene bestilles fra private bedrifter og kostnadene deles mellom byen og staten. Trafikverket mener at disse behov bør tilfredsstilles gjennom særtiltak ettersom det krever spesielt konstruerte kjøretøyer.

Trafikverket gir sin tilslutning til at man søker å tilpasse kollektivtrafikken til de mindre bevegelseshemmedes behov gjennom felles nordiske normer og samordnet forsknings- og utviklingsarbeid.

Finlands stadsförbund konstaterer at spørsmålet om handikappedes muligheter til å bruke kollektive trafikkmidler er såvel omfattende som vanskelig å løse. Stadsförbundet mener at et normsystem for å tilpasse kollektivtrafikken til de handikappedes behov bør utvikles og gir sin tilslutning til at behovet og mulighetene for samnordisk forsknings- og utviklingsarbeid utredes.

Finlands svenska kommunförbund fremfører at man i den senere tid innen sosialomsorgen har gått inn for å skape forutsetninger for alle mennesker til å leve et normalt liv, uansett fysiske eller psykiske handikapp. Det er klart at kollektivtrafikken ikke kan tilpasse alle typer av handikapp, men det bør være mulig å gjennomføre mange forbedringer. Forbundet gir sin støtte til medlemsforslaget både for å oppnå best mulig samordning av økonomiske ressurser og tekniske sakkunnskap og på grunn av den livlige samferdsel mellom de nordiske land.

Delegationen för vården av utvecklingshämmede gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Invalidförbundet opplyser at ca. 725 000 eller over 15 % av Finlands befolkning er enten permanent eller foreløpig bevegelseshemmet. Permanent bevegelseshemmet er bevegelseshandikappede (ca. 120 000) og

synsskadade, psykisk utviklingshemmede og en del eldre personer (ca. 340 000). Foreløpig bevegelsehemmede er f. eks. ulykkeskadade, foreløpig syke og barn 0—3 år (ca. 265 000).

Forbundet gjør oppmerksom på at hele vårt trafikkmiljø er planlagt og oppbygget med henblikk på ikke-bevegelsehemmede. Det er nødvendig å endre trafikkmiljøet med tanke på de bevegelsehemmedes behov. Forbundet har forsøkt å påvirke samfunnsplanleggingen i denne retning. I 1965 utga Forbundet boken "Anvisningar för eliminering av rörelsehinder" og i januar kom boken "Planera och bygg för alla" ut på finsk.

Forbundet konstaterer at nordisk samarbeid om forskning og utviklingsarbeid vil være fordelaktig, og gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Finnair har liksom andre nasjonale flyselskaper forsøkt forsåvidt de tekniske forutsetninger og sikkerhetsbestemmelser tillater det, å forbedre transportmulighetene for syke og handikappede. Det etterstribes f. eks. at syke, gamle og handikappede går ombord før andre passasjerer. Rullestoler transporteres alltid med i lasterummet og på nesten alle internasjonale flygplasser står rullestoler til disposisjon. Ekstra flyvertinner står til tjeneste hvis nødvendig. Lederhunder til blinde passasjerer transporteres gratis med i kabinen.

Finnair transporterer også bårpasienter i overensstemmelse med de retningslinjer som IATA-selskapene har godkjent i sin Medical Manual.

Finlands rederiförening gir sin tilslutning til medlemsforslaget og gjør oppmerksom på at man forsøker å ta hensyn til følgende faktorer i forbindelse med bygging av nye ferger eller terminaler:

- tillräckligt breda hissdörrar, så att rullstolar kan transporteras mellan våningarna ombord.
- anordningar har installerats, vilka möjliggör rullstolars förflyttning över av klassificeringssällskap och myndigheter fordrade trösklar.
- invalidhytter finns, i vilka kojor, toaletter och badrum formats och utrustats så, att handikappades rörelser underlättas maximalt.
- terminalgångar, hissar m. m. är rymliga och saknar trösklar o. d. hinder.
- terminalerna har utrustats med rullstolar.

Til tross for disse forsøk er forholdene fortsatt mangelfulle, også ombord på de nyeste ferger. Det skyldes bl. a. personalets og medpassasjerenes innstilling når det gjelder å forstå og hjelpe funksjonshemmede. Passasjerederiene betrakter det som viktig å gi personalet utdanning og informasjon vedrørende korrekt behandling av funksjonshemmede.

Generelle normer om fartøyenes og terminalenes tekniske utrustning er ønskværdige liksom hensiktsmessig og ensartet utdanning av personalet. Rederiföreningen deltar gjerne i eventuelt samarbeide i denne retning.

Linja-autoliitto r.y. (Bussförbundet) konstaterer at målet å hjelpe handikappede til et normalt liv ved å tilpasse trafikken etter deres forutsetninger er i riktig retning. Problemet er meget omfattende, og omfatter ikke kun den kollektive trafikk. Hvis bevegelseshemmede skal kunne bevege seg forholdsvis fritt, gjelder spørsmålet i grunnen hele livsmiljøet.

Bussförbundet fremfører at det er teknisk vanskelig å gjøre bussene lettere tilgjengelige for handikappede. Veinettet er slik at bussenes dimensjoner knapt kan økes — bredere dører ville derfor ikke forbedre forholdene nevneverdig. Løfteplattform i bussene er knapt nok mulig av kostnadsmessige grunner, og rullestolens konstruksjon er så svak at spesialordninger for kopling av rullestoler i busser ikke er realistiske.

Sterkt funksjonshemmedes mobilitet bør løses på en annen måte. Samfundet bør erstatte funksjonshemmedes taxikostnader helt eller delvis. Samfunnet bør også gi tilskudd i de tilfelle særordninger anskaffes, f.eks. til personer som er helt bundne til rullestol.

Det bør være mulig å forbedre forholdene for mindre handikappede personer når det gjelder kollektive trafikkmidler. Felles nordiske regler og samordnet forsknings- og utviklingsarbeide vil kunne bidra til bedre forhold for disse personer. Produsenter av trafikkmidler og trafikkutøvere bør være representert i slikt samarbeide for å forsikre at eventuelle forslag blir realistiske såvel teknisk som økonomisk.

Til slutt gjør Bussförbundet oppmerksom på viktigheten av personalets utdannelse og innstilling til handikappede — faktorer som er meget vesentlige når det gjelder de handikappedes trivsel.

2.5 Norske uttalelser

Samferdselsdepartementet opplyser at en forskningsgruppe ved Norges tekniske høgskole i 1976 framla en rapport om uføretransport, hvor opplysninger om etablerte transporttilbud for funksjonshemmede (uføre) er samlet, og forslag er gitt til retningslinjer for uføretransporttilbud.

Departementet legger stor vekt på det nordiske samarbeid som er etablert på dette området innen Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET).

En arbeidsgruppe er under oppsetting for å gjennomgå og vurdere det arbeid som er gjort/eller er under utvikling i de nordiske land vedr. tilpasning av transport- og kommunikasjonsmidlene i videste forstand til de grupper som idag har vansker med å nytte disse. Arbeidsgruppens virksomhet tar sikte på å få igang et eller to prosjekter på området i 1978. Departementet ser medlemsforslaget som en støtte til det påtenkte arbeid.

Parallelt med det nordiske samarbeid vil en søke å få til en forsterket innsats for å få praktiske resultater av det nordiske og nasjonale utredningsarbeid som utføres.

Sosialdepartementet er enig med forslagsstillerne vedrørende behovet for øket innsats med sikte på å bedre funksjonshemmedes muligheter til å nytte kollektive transportmidler og at det synes fordelaktig å samordne de nordiske innsatser. Nordisk samarbeide på området får ikke medføre forsinkelse med hensyn til å sette i verk bedringer innen Norge, hvor situasjonen føles lite tilfredsstillende.

Vegdirektoratet gjør oppmerksom på de forskjellige grader av bevegelsehemning — fra personer som må transporteres liggende/sittende til personer som kan bevege seg ved hjelp av stokk eller personer f.eks. med barnevogn.

En markert bedring av de handikappedes transportsituasjon kan delvis oppnås ved mer differensiert offentlig transporttilbud og dels ved en teknisk tilpasning av kjøretøy og terminaler til de bevegelsehemmedes behov. Nordisk bilteknisk komité, under Nordisk trafikkikkerhetsråd, utarbeider for nærværende forslag til felles nordiske forskrifter for busser. Forslaget vil sannsynligvis påby spesielle plasser i bussene for handikappede.

Vegdirektoratet legger stor vekt på at det kommer i gang et godt nordisk samarbeid på alle områder som angår de handikappedes situasjon. Forskning og utvikling synes her å ligge spesielt godt tilrette for nordisk samarbeid.

Luftfartsdirektoratet har ingen bemerkninger til medlemsforslaget.

Norges Statsbaner (NSB) opplyser at i 1976 ble det oppnevnt en intern arbeidsgruppe ved NSB som fikk følgende mandat:

- Å gjøre seg kjent med de viktigste hindringer for funksjonshemmedes bruk av NSB i dag og følge med i de tiltak som andre steder er tatt i bruk eller anbefalt for bedring av forholdene.
- Å foreslå hvilket servicenivå NSB skal holde for denne trafikkgruppen ved nybygging eller vesentlige ombygginger av stasjoner og rullende materiell inntil disse forhold blir regulert gjennom offentlige forskrifter eller UIC-avtaler.
- Å foreslå enklere tiltak som kan gjennomføres ved eksisterende bygninger og materiell.

Arbeidsgruppen har, for å unngå unødig parallellkjøring, gått inn for et nært samarbeid med forskergruppen ved Norges tekniske høgskole. (Jfr. Samferdselsdepartementets uttalelse ovenfor). I løpet av første halvdel 1977 skal rapport om handikapptilpasning av kollektivtransport foreligge.

Jernbaneforvaltningen arbeider også internasjonalt med disse problemer.

NSB gjør oppmerksom på at noen tiltak vil kreve betydelige investeringsmidler.

Til slutt gir NSB sin støtte til at forsknings- og utviklingsarbeidet skjer i nordisk fellesskap, men påpeker samtidig at det vil likevel være nød-

vendig at de enkelte trafikkselskap vurderer tiltak med sikte på bedre løsninger.

Norges rutebilforbund (NRF) gir sin støtte til medlemsforslaget. NRF deltar i den rådgivende gruppen for det prosjekt som utføres ved Norges tekniske høyskole (jfr. Samferdselsdepartementet ovenfor) samt i et utvalg som skal utarbeide retningslinjer for karosserioppbygging med nødvendig hjelpeutstyr for vogner for uføretransport.

Ruteskipenes rederiforening ser med sympati på medlemsforslaget, men understreker at eventuelle merutgifter som påføres de kollektive transportmidler ved eventuelle tiltak bør dekkes over det enkelte lands sosialbudsjetter.

2.6 Svenske uttalelser

Socialstyrelsen henviser til de handikappedes voksende integrering i samfunnet som øker kravene på tilgjengelighet og tilpasning av det fysiske miljø. Felles nordiske tiltak for å bedre trafikkmiljøet er motiverte og styrelsen gir medlemsforslaget sin støtte.

Statens järnvägar (SJ) understreker at handikappedes reiser bør vurderes i sin helhet, og samfunnets tiltak for de forskjellige trafikkmidler og -bedrifter bør være ensartet. De enkelte trafikkmidler bør kunne utvikles med henblikk på eksisterende teknikk og økonomiske forutsetninger.

”Färdtjänsten” bør betraktes som et komplement for personer som har store vanskeligheter for å bruke kollektive trafikkmidler. I HAKO-utredningen ble ”riksfärdtjänst” foreslått som komplement til den kommunale. ”Färdtjänstreiser” med bil eller buss bør kunne kombineres med individuelle jernbanereiser.

Prinsipielt bør eventuelle tiltak utformes slik at ikke-handikappede ikke minsker sitt bruk av kollektive trafikkmidler — tiltakene bør ikke føre til lengre reisetider, forsinkelser eller økte kostnader for andre passasjerer.

Luftfartsverket gjør oppmerksom på at gjeldende bestemmelser i Sverige om flytransport av handikappede er formulert med henblikk på flysikkerheten, eksisterende utrustning og de handikappedes behov. Selve reglene utformes av flyselskapene, hvilket stort sett har fungert bra.

De skandinaviske luftfartsmyndigheter studerer mulighetene for å utgi skandinaviske bestemmelser på området.

Luftfartsverket henviser til sin uttalelse om HAKO-utredningen hvor verket bl. a. sier seg villig til å arbeide for mer handikappvennlige flymaskiner på det internasjonale plan. I denne sammenheng er det viktig at handikapporganisasjonene tar kontakt med sine motsvarigheter i andre land for å påvirke myndigheter og produsenter.

I Sverige har luftfartsverket gjennomført tiltak for å tilpasse svenske lufthavnterminaler til handikappedes behov.

Luftfartsverket gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Styrelsen for teknisk utveckling (STU) legger stor vekt på tiltak for å gjøre det lettere for funksjonshemmede å bruke dem. STU ser med tilfredsstillelse på medlemsforslaget ettersom det kan bidra til økte innsatser og større spredning av resultatene.

STU gir støtte til et prosjekt vedrørende bussystemer i tett bebygde strøk, hvilket ventes å føre til økt komfort og tilgjengelighet for en stor gruppe funksjonshemmede. Eventuelle tiltak kan også være aktuelle for jernbanetrafikken.

Statens handikappråd fremfører at det finnes et stort behov for godt gjennomtenkt kollektivtrafikk. Rådet er stort sett enig med de forslag som reises i medlemsforslaget.

Nordisk samarbeid på området kan føre til ensartet standard, fortere resultater og delvis påvirke det aktuelle internasjonale arbeid. Samarbeidet får ikke forsinke nasjonale prosjekter ettersom konkrete løsninger skjer på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Nordisk samarbeide bør rettes mot løsninger som bør betraktes som et minimum.

Svenska kommunförbundet uttaler at kollektive trafikkmidler såvidt praktisk mulig bør gjøres tilgjengelige for handikappede personer. Forbundet henviser til HAKO-utredningen og konstaterer at dens forslag til rammeprogram kan bli et nordisk prosjekt, hvilket vil gjøre det lettere for handikappede å reise internordisk. Forbundet støtter medlemsforslaget.

Landstingsförbundet henviser til forskjellige prosjekter for å gjøre trafikkmidlene tilgjengelige for handikappede, og konstaterer at nordiske myndigheter i voksende grad har engasjert seg for handikappedes integrasjon i samfundet.

Forskning på området er i høy grad et felles nordisk spørsmål og det er ønskelig at det pålegges et nordisk organ å initiere samkjøringen og å gi støtte til hensiktsmessige prosjekt.

Forbundet ser positivt på medlemsforslaget.

3. Trafikkutvalget

Trafikkutvalget er ikke i besittelse av materiale med hensyn til antallet nordboere som ikke eller kun med vanskeligheter kan benytte seg av kollektive trafikkmidler. Hvis Invalidförbundets opplysninger om forholdene i Finland antas å gjelde for hele Norden, dreier det seg om over 3 millioner mennesker. Av disse er omkring 2 millioner permanent bevegelseshemmet hvorav 600 000 alvorlig. Omkring 1 million er foreløpig bevegelseshemmet — f. eks. foreløpig syke, folk med barnevogn og barn i alderen 0—3 år.

Man har i den senere tid innenfor sosialomsorgen i økende grad gått inn for å skape forutsetninger for alle mennesker til å leve et normalt

liv, uansett fysiske eller psykiske handikapp. I denne forbindelse er det viktig, såvidt mulig, å tilpasse trafikkutbudet til de uføres forutsetninger ettersom øket bevegelse er av stor betydning såvel for deres rehabilitering i samfunnet som for deres sysselsetningsmuligheter.

Trafikkutvalget er oppmerksom på at man i de enkelte land allerede har oppnådd positive resultater på visse områder. Nasjonalt er det også gjennomført utredninger av disse problemer — f. eks. rapport om bevegelsehemmedes transport med offentlige trafikkmidler (Danmark), planer og bygg for alle (Finland), rapport om uføretransport (Norge) og HAKO-utredningen (Sverige). Hverken utredningene eller deløsningsene er samordnet på nordisk basis.

Trafikkutvalget er enig med forslagsstilleren vedrørende behovet for samordnet nordisk forsknings- og utviklingsarbeid på dette området. De nasjonale utredninger kan gi utgangspunkt for en del prosjekter som med fordel kan gjennomføres i nordisk fellesskap, hvilket vil bidra til økonomisering av ressursene, større spredning av resultatene og hurtigere gjennomføring av nødvendige tiltak.

Trafikkmidlene, terminaler, holdeplasser m. m. bør utredes med tanke på de forskjellige handikappgruppers behov. Utvalget er oppmerksom på at det kan være innviklet å gjennomføre standardiseringer når det gjelder trafikkmidlene. Det er derfor viktig at sakkunnskap fra såvel produsenter av trafikkmidler, trafikkutøvere og representanter for handikapporganisasjoner inngår i prosjektene.

Etter trafikkutvalgets mening bør man etterstrebe en nordisk prinsippløsning av den mest hensiktsmessige transportform for de forskjellige grader av bevegelsehemning. Det er ønskelig at trafikkmidlene i Norden har samme tilgjengelighetsstandard, hvilket forutsetter at det utarbeides felles nordiske normer. Slike normer bør utformes som minimumskrav. Samarbeidet bør ikke medføre forsinkelser av nasjonale forbedringer på området. Felles løsninger bør heller ikke utformes slik at ikke-bevegelsehemmede minsker sitt bruk av kollektive trafikkmidler — eventuelle tiltak bør derfor ikke føre til lengre reisetider, forsinkelser eller økte billettpriser. Målet bør være å gjøre kollektivtrafikken mest mulig attraktiv for flest mulig mennesker. I denne forbindelse bør personalet få informasjon og utdanning vedrørende korrekt behandling av uføre. Samtidig bør man med utbygget informasjon forbedre medpassasjerens innstilling til handikappede.

Trafikkutvalget er av den mening at samtidig som man arbeider for å legge kollektivtrafikkutbudet til rette for bevegelsehemmede, bør også den individuelle trafikk dras inn i overveielser, eksempelvis telefoner i handikappkjøretøyer.

Trafikkutvalget er oppmerksom på at Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål (NET) har oppsatt en arbeidsgruppe med det formål å forberede prosjekt vedrørende uføres transport- og kommunika-

sjonsproblemer. NET venter å få i gang et eller to prosjekter på området i 1978. Trafikkutvalget gir sin fulle støtte til NET's aktiviteter på området.

Med henvisning til remissinstansenes positive uttalelser og med henblikk på kommunikasjonsrådets hurtige utvikling mener trafikkutvalget at arbeidet med disse spørsmål bør påskyndes. Dette er viktig, ikke minst på grunn av at det vanligvis er dyrt og ofte nesten umulig å endre allerede etablerte trafikkløsninger i mer handikappvennlig retning. Trafikkutvalget understreker derfor betydningen av at det stilles tilstrekkelige midler til disposisjon slik at nødvendige utredninger kan forseres og praktiske samarbeidsresultater oppnås så snart som mulig.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor gir trafikkutvalget sin tilslutning til medlemsforslagets intensjoner, og foreslår at Nordisk Råd i anledning av dette vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige ressurser til rådighet for hurtig gjennomføring og utbygging av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappedes behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Mariehamn, den 21. juni 1977

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>	<i>Otto Mørch (S)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>
	Formann
<i>Seppo Tikka (Sd)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Medlemsförslag

om sammordisk utbildning av lärare för döv-blinda

(Väckt av Jo Benkow, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Bror Lillqvist, Sture Palm, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Marjatta Stenius, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)

Med termen multihandikapp (dubbelhandikapp) avses att en person har flera olika handikapp. Det kan t. ex. röra sig om döv-blinda, utvecklingsstörda-rörelsehindrade eller blind-hörselskadade-utvecklingsstörda. De multihandikappade lever ofta under mycket dåliga och otillfredsställande förhållanden utan möjlighet till självständigt liv. Många är hänvisade till en livslång vistelse vid någon vårdinstitution och får inte den sysselsättning, träning och vård de har behov av. Först under senare år har de multihandikappades situation börjat bli uppmärksammad. Man har upptäckt att de är många fler än man tidigare anat och har startat med uppspårande verksamhet och försök till aktivering och rehabilitering.

Människor med multihandikapp har svårigheter i mycket varierande grad och av olika slag. För att förstå t. ex. en döv-blinds situation kan man inte "lägga ihop" de dövas och de blindas svårigheter. En helt ny problematik uppstår i stället. Som exempel kan nämnas att tekniska hjälpmedel för synskadade ofta bygger på auditiv information medan hjälpmedel för döva ofta bygger på visuell information. Dessa hjälpmedel kan alltså inte utnyttjas av en döv-blind.

År 1976 fanns det ca 1 100 personer i Norden som kan betecknas som döv-blinda. Döv-blind definieras som en person som på grund av en kombinerad syn- och hörselnedsättning inte kan taga emot information via tidningar, radio och TV. Dessa utgör emellertid ingen enhetlig grupp. De flesta döv-blinda är inte helt döva eller helt blinda. Antingen är de primärt döva eller primärt blinda. Det kan vara svårt att avgöra vad som är det primära handikappet, syn- eller hörselnedsättningen. Dessutom kan de även ha andra handikapp t. ex. rörelsehinder.

Såväl vid vård som vid utbildning utgår man ifrån vad man kallar primärhandikapp. Den multihandikappade hamnar då i en grupp där man vet rätt mycket om ett av hans handikapp, kanske något litet om övriga, men ofta ingenting om vilka konsekvenser och komplikationer som en viss kombination av handikapp medför. Likaså är det svårt för den som har att vårda en multihandikappad att få del av erfarenheter som rimligtvis måste ha gjorts av andra.

Det vore fel att påstå att ingenting görs för multihandikappade men det finns ingen sammanbindande länk, ingen tvärkommunikation, ingen sammanhållande instans. Det finns rehabiliteringsteam, lärare, sjukgymnaster, talpedagoger och andra som var för sig kämpar med samma problem på sitt håll, gör erfarenheter, skaffar sig kunskap men den kommer sällan vidare.

I Sverige finns en statlig specialskola för synskadade med ytterligare handikapp, Ekeskolan i Örebro. Den vanligaste komplikationen till elevernas synskador är psykisk utvecklingsstörning. Andra handikapp kan vara rörelsehinder och hörselskador. Skolan har hela landet som upptagningsområde och för närvarande finns ca 63 barn på skolan varav 11 är döv-blinda. Ekeskolan samarbetar med skolor i de övriga nordiska länderna. Norge och Danmark har liknande skolor som den i Sverige medan Finland saknar speciell skola för döv-blinda.

Undervisningen för de döv-blinda måste för att kunna utföras på ett tillfredsställande sätt utövas av lärare som har en utbildning för att behärska kommunikationen med denna form av dubbelhandikappade. De nordiska länderna saknar emellertid utbildningsmöjligheter för dessa lärare. De som önskar utbilda sig till lärare för döv-blinda får i dag söka sig utomlands närmast till Nederländerna där denna utbildning ges.

Flertalet av nu tjänstgörande lärare har en grundutbildning för att undervisa antingen döva eller blinda barn men saknar utbildning för att undervisa barn med dubbel handikapp. Den nationella grundutbildningen i de nordiska länderna är så närbesläktad att en gemensam nordisk utbildning av lärare för döv-blinda med fördel torde kunna anordnas. Underlaget av tänkbara kursdeltagare är i respektive land alltför begränsat för att motivera en utbildning enbart på nationell grund. Dessutom torde en samnordisk utbildning med lärare och elever från alla de nordiska länderna verka mera stimulerande än en rent nationell utbildning med begränsat elevantal. En gemensam nordisk utbildning synes även motiverad med hänsyn till kostnaderna för den enskilde eleven, för vilken det måste ses som en fördel att kunna erhålla utbildning inom Norden.

Vid ett nordiskt ämbetsmannamöte år 1975 diskuterades frågan om en gemensam nordisk vidareutbildning av lärare som undervisar döv-blinda. Mot denna bakgrund utarbetade Aalborgskolan i Danmark, som är en specialskola liknande den svenska Ekeskolan, ett förslag till studieplan för en dylik utbildning. År 1976 planerade Aalborgs universitet en kurs för lärare som undervisar döv-blinda. Denna utbildning kom dock aldrig till stånd på grund av att antalet elever ansågs vara för litet.

Mot bakgrund av ovan angivna skäl om behov i samtliga nordiska länder av utbildning av lärare för döv-blinda och det alltför ringa underlaget för nationell utbildning på området synes det angeläget att de

nordiska länderna gemensamt finansierar och organiserar en sådan utbildning.

Under åberopande av vad som ovan anförts får vi hemställa att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att få till stånd en samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Oslo, Reykjavík, Helsingfors och Stockholm den 23 november 1976

Jo Benkow (H)

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Sture Palm (s)

Jón Skaftason (F.)

Anna-Greta Skantz (s)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1. Yttranden (se Supplementband, s. 74)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslaget om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda. Förslaget har behandlats vid möte den 20 januari, den 31 mars och den 15—16 augusti 1977.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att få till stånd samnordisk utbildning av lärare för dövblinda. Som skäl anføres att den nationella grundutbildningen i de nordiska länderna är så närbesläktad att gemensam nordisk utbildning med fördel kunde ordnas samt att underlaget av tänkbara kursdeltagare i respektive land är alltför begränsat för att motivera utbildning enbart på nationell grund. Vidare anføres att samnordisk utbildning med lärare och elever från samtliga nordiska länder skulle verka mera stimulerande än utbildning på rent nationell grund. Utbildning inom Norden skulle dessutom ställa sig billigare för den enskilde.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska handikappförbundet

Danmark

Undervisningsministeriet
Socialstyrelsen, Særforsorgsafdelingen
Aalborgskolen, Statens Specialskole for Nordjylland
Dansk Blindesamfund
Institutionen for unge og voksne døve og svært tunghøre

Finland

Undervisningsministeriet
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen
Työväen sivistysliitto TSL r.y. — Arbetarnas bildningsförbund ABF r.f.
Invalidförbundet r.f.
Sokeain keskusliitto r.y. — De blindas centralförbund
Svenska blindskolan
Kuurojen liitto r.y. (De dövas förbund)
Kuulonhuoltoliitto r.y. (Hörselvårdsförbundet)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Skådalen skole
Norges handikappforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Skolöverstyrelsen
Statens handikappråd
Handikappinstitutet
Ekeskolan i Örebro
Handikappförbundets centralkommitté (HCK)
Föreningen Sveriges dövblinda (FSDB)

Av de avgivna yttrandena är samtliga positiva till medlemsförslaget, varför i remissammanställningen endast de olika instansernas särskilda synpunkter på förslaget redovisas. *Nordiska handikappförbundet* och *Norges handikappförbund* har avstått från att avge yttrande, medan *undervisningsministeriet* i Finland meddelat sig ta slutlig ställning till förslaget vid behandling av frågan i de med stöd av kulturavtalet inrättade samarbetsorganen.

Nordiska remissyttrandena

Nordiska nämnden för handikappfrågor anför att det på initiativ av nämnden m. fl. i oktober 1976 anordnats en nordisk konferens om dövblindas problem, särskilt i fråga om utbildning, arbete och boende. Konferensen föreslog bl. a. att det skulle bildas en nordisk arbetsgrupp för dövblinda. Denna kommer enligt yttrandet att påbörja sitt arbete inom den närmaste tiden med stöd av de departement som ansvarar för handikappnämndens verksamhet. Nämnden påpekar att den undervisning som finns för närvarande till stor del är inriktad på barn, fastän det skulle finnas behov av undervisning av personer som blivit dövblinda som vuxna. Bristen på utbildning för vuxenlärare är ännu större än bristen på utbildning för dövblindlärare för barn. Slutligen meddelas att ett nordiskt ämbetsmannamöte om specialundervisning tagit upp frågan om utbildning av lärare för lågfrekventa handikappgrupper, däribland dövblindlärare (Reykjavík 17—18 februari 1977; beslut om att uppmåna sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete att efter kontakt med nordiska kontaktgruppen för specialundervisning tillsätta en arbetsgrupp bestående av två representanter från vart land med uppgift att utarbeta förslag till innehåll, finansiering och placering av samnordisk lärarutbildning för dövblinda barn; se även danska *socialstyrelsens* yttrande).

Danska remissyttrandena

Undervisningsministeriet upplyser om att behovet av lärarutbildning för dövblinda torde vara 3—4 lärare årligen under de första åren och

därefter mera permanent 1—2 lärare. *Sørforsorgsafdelingen* vid *socialministeriet* anför att *Aalborgskolen* (se särskilt yttrande) 1971 arrangerat en nordisk två veckors kurs med nordiskt deltagande undantaget Finland. Försöken att därefter återuppta kursverksamheten har misslyckats. Avdelningen hänvisar också till att frågan behandlats vid ett nordiskt ämbetsmannamöte om specialundervisning (jfr ovan). Slutligen anser avdelningen att *Aalborgskolen* skulle vara väl ägnad att fungera som primär utbildningsplats, även om skolan inte har medel att täcka en sådan utbildning.

I sitt eget yttrande meddelar *Aalborgskolen* att det i mars 1977 hållits ett nordiskt seminarium på *Ekeskolan* i Örebro, vilket även stannat för att utpeka *Aalborgskolen* som utbildningsplats. Kursen borde riktas till pedagoger med ett par års erfarenhet av undervisning av dövblinda barn, dock med beaktande av behovet av utbildning för elevhemspersonal i vuxenvården. Det finns dessutom behov av undervisningsmaterial, vilket måste förberedas innan själva kursen etableras.

Enligt *Dansk Blindesamfund* är det fråga om en mycket liten grupp, 80—100 personer av vilka största delen utgörs av äldre. *Institutionen for unge og voksne døve og svært tunghøre* understryker betydelsen av fortsatt utbildning vad gäller språkförståelse, träning till större självhjälp, underlättad mognadsprocess och slutligen yrkesutbildning. Det borde också kunna erbjudas utbildning åt sådana pedagoger som önskar arbeta bland unga och vuxna dövblinda. Även andra personalgrupper, särskilt vårdpersonal, har behov av specialutbildning.

Finländska remissyttranden

Enligt *skolstyrelsen* föreligger det behov av omkr. 1—2 finskspråkiga lärare under en femårsperiod och 1 svenskspråkig lärare under en tioårsperiod. Ytterligare skulle i någon mån behövas annan personal för undervisning och vård av dövblinda, vilkas utbildning även skulle kunna ordnas samnordiskt. Styrelsen anser det dock viktigt att frågan utreds noggrant på försorg av den av kultursekretariatet eventuellt tillsatta arbetsgruppen (jfr ovan samt *bihang* till skolstyrelsens yttrande). *Yrkesutbildningsstyrelsen* konstaterar att det i yrkesskolor för syn- och hörselskadade för närvarande studerar 3—5 dövblinda årligen. Någon utbildning som skulle göra lärarna förtrogna med undervisning av dövblinda har inte anordnats, utan undervisningen handhas av lärare som förvärvat sin kompetens genom praktisk övning.

Arbetarnas bildningsförbund stöder förslaget liksom också ett eventuellt förverkligande av detta, medan *invalidförbundet* inte anser sig ha tillräcklig sakkunskap för att kunna ge ett detaljerat utlåtande om medlemsförslaget. Förbundet understryker dock undervisningsspråkets betydelse för deltagare från Finland och uttrycker förhoppningen att undervisningen kunde ske på svenska, såsom från Finlands synpunkt fördel-

aktigast. *De blindas centralförbund* påpekar att läraren ofta får spela rollen av rehabiliterare och att behovet av kommunikation ofta väcks hos dövblinda barn först som resultat av ett digert arbete, ett arbete som omöjligt kan ge goda resultat utan specialutbildning. I dagens läge tvingas de dövblinda eleverna att fungera som ett slags försöksobjekt. Förbundet finner det dock omöjligt att anordna specialutbildning för lärare i Finland på grund av det relativt låga elevantalet.

Svenska blindskolan anför att behovet av lärare för dövblinda inte är akut på finlandssvenskt håll, men att det skulle vara synnerligen viktigt att minst en finlandssvensk lärare kunde delta i en sådan utbildning. I Finland har man enligt *hörselvårdsförbundet* redan skridit till åtgärder vad gäller den tidiga träningen av svårt dövblinda barn. Denna tidiga träning hotar att omintetgöras, om barnen inte bereds möjlighet till grundutbildning på grund av avsaknaden av speciallärarutbildning.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet upplyser om att det tillsammans med Sosialdepartementet och en del organisationer arbetat med frågor rörande dövblinda. Helseledningsdepartementet har igångsatt en kartläggning av behovet av särskilda insatser för dövblinda. Kirke- og undervisningsdepartementet kan få en klar bild av behovet av lärarutbildning för dövblinda i Norge först när denna kartläggning är slutförd, men departementet kan redan nu understöda medlemsförslaget.

Skådalen skole betonar att gruppen dövblinda är mycket heterogen, vilket speglar sig i behovet av undervisning, habilitering/rehabilitering och vård. Gruppen är dessutom liten med vuxna och äldre dövblinda i klar majoritet. Alla har dock ett gemensamt problem i fråga om kommunikation och att mottaga information. Skolan förmodar att det är riktigt med en ettårig lärarutbildning med stort praktiskt inslag. Utbildningen borde förläggas till en ort med högskola/universitet och erfarenhet av specialpedagogik. Skolan räknar med ett nordiskt behov av 8—10 studieplatser.

Svenska remissyttranden

Även *socialstyrelsen* understryker att de dövblinda är en mycket blandad grupp, dock med ett gemensamt drag, nämligen att de är beroende av teckenspråk och/eller handalfabet för sin kontakt med omvärlden. Styrelsen ger en kortfattad redogörelse för olika kommunikationsmetoder för kontakt mellan dövblinda och omvärlden, samt påpekar att det även finns dövblinda på institutioner som är födda med det dubbla handikappet och som inte kan kommunicera alls. Socialstyrelsen föreslår att de nordiska länderna gemensamt finansierar och organiserar samnordisk utbildning av lärare för dövblinda, både barn och vuxna med beaktande av skillnaderna i teckenspråket och hand-

alfabetet mellan länderna. *Skolöverstyrelsen* anser att utredningen bör omfatta också utbildning av lärare för vuxna dövblinda, där problemen är andra. Betydelsen av att lärare som skall undervisa flerhandikappade elever får en praktiskt förankrad utbildning understryks med hänvisning till att det vid flera skolor i Norden finns lärare som har såväl kunskaper om som lång praktisk erfarenhet av undervisning av dövblinda elever. Ytterligare framhålls att det finns andra personalgrupper som skall delta i verksamheten och som behöver speciella kunskaper om en kombination av syn- och hörselhandikapp. Detta skulle gälla även personal utan pedagogisk grundutbildning.

Samnordisk utbildning av lärare för dövblinda skulle enligt *statens handikappråd* även betyda ökade möjligheter till kontakter och utbyte av erfarenheter över gränserna. Rådet understryker det stora behovet av utbildning som vuxna dövblinda har, emedan de i stort sett saknar lärare. Det skulle även behövas fortbildning för alla personalgrupper som i större omfattning kommer i kontakt med dövblinda. Flexibilitet vid dimensioneringen av lärarutbildningen behövs på grund av svårigheterna att få fram säkra uppgifter om antalet dövblinda i olika åldrar. Handikapprådet påpekar att man av erfarenhet vet att handikappgrupper vars omfång man trott sig känna till i realiteten visat sig vara större än beräknat. Behovet av att forskningsresurser skapas understryks.

Enbart utbildning av lärare för barn- och ungdomsskolan löser inte alla de problem som dövblinda har under sin utbildningstid, framhåller *handikappinstitutet*. Lärarassistenters och elevassistenters utbildningsbehov bör också förstärkas, liksom resurserna för framställning av pedagogiska hjälpmedel och undervisningsmaterial. *Ekeskolan i Örebro* framhåller att läraren är den största resursen i skolsituationen för de flerhandikappade barnen med syn-hörselskador och att denne därför behöver en gedigen utbildning utöver ett starkt engagemang för eleverna. På grund av specialskolornas isolerade ställning har under en följd av år informella besök på skolorna gjorts och konferenser har arrangerats över veckoslut. Skolan finner det önskvärt att denna form av nordisk samverkan utökas och förstärks med ekonomiska resurser och föreslår att konferenserna ingår i en kontinuerlig fortbildning för vilken statliga bidrag utgår. Ekeskolan presenterar ett detaljerat förslag i åtta punkter till en samnordisk utbildning av dövblindlärare. Detta förslag baserar sig på synpunkter som kommit fram vid ett möte i slutet av mars 1977 på skolan med deltagande av speciallärare från de nordiska länderna. Ytterligare föreslås samverkan mellan de olika lärarhögskolornas utbildningsledare för speciallärarutbildning, samnordisk utbildning av lärare för vuxna dövblinda liksom av vårdpersonal. Slutligen anför skolan att *styrelsen för Ekeskolans föräldraförening* inte funnit den i medlemsförslaget brukade definitionen på en dövblind person vara adekvat för skolans syn-hörselskadade elever.

Handikappförbundens centralkommitté framhåller att det krävs resurser i form av utbildade lärare, lärarassistenter och andra personalgrupper för att utbildningen skall få den avsedda effekten. *Föreningen Sveriges dövblinda* anser att de dövblindas torftiga tillgång till utbildning är följden av en lång rad samverkande faktorer, såsom bristen på utbildade lärare, lärarassistenter och andra personalgrupper, bristen på anpassat studiematerial och utbildningsanordnarnas bristande ansträngningar att göra sin verksamhet i övrigt tillgänglig för dövblinda. Därför måste det totala behovet av lärare och annan personal uppmärksammas. Det behövs lärare för barn och vuxna liksom för olika utbildningsformer. Ytterligare finns det behov av kontinuerligt samråd och erfarenhetsutbyte mellan dem som i Norden arbetar med dövblinda inom utbildningsområdet.

3. Utskottet

De dövblinda hör till en stor, men samtidigt heterogen grupp av personer som har att kämpa med fler än ett handikapp, de multi- eller flerhandikappade. Enligt medlemsförslaget anses en person vara dövblind som inte kan tillgodogöra sig information genom tidningar, radio och television. Denna beskrivning har dock inte på alla håll befunnits vara fullt adekvat, även om förslag till ändringar inte framförts. Man torde dock kunna säga att de dövblinda har gemensamma problem när det gäller kommunikation och att mottaga information, liksom att de är beroende av teckenspråk och/eller handalfabet för sin kontakt med omvärlden. Utskottet finner visserligen inte att en diskussion av definitionen skulle vara nödvändig på grund av gruppen dövblindas heterogenitet, men utgår givetvis ifrån att definitionen inte utestänger någon från möjlighet till hjälp.

Såväl medlemsförslaget som av de om detta avgivna remissyttrandena framgår klart den eftersatta ställning som de dövblinda befinner sig i. Inte nog med att de bland de flerhandikappade utgör en liten grupp, de har dessutom svårt att hävda sina intressen på grund av de uppenbara kommunikationsproblemen. Dessa åter vidmakthålls genom otillräcklig utbildning av de dövblinda, vilket i sin tur beror på lärarbrist, som bottnar i avsaknaden av möjligheter till speciallärarutbildning. Inte heller har de dövblinda kunnat ty sig till tekniska hjälpmedel i samma utsträckning som andra handikappade, därför att det inte ansetts lönande att utveckla sådana för en så liten grupp.

Samtliga remissinstansers inställning till medlemsförslaget är tveklöst positiv. Vissa av dem nöjer sig inte med att rekommendera en undersökning av möjligheterna till samnordisk utbildning av lärare för dövblinda, utan föreslår utan omsvep att de nordiska länderna i samråd organiserar och finansierar utbildning av lärare inklusive vårdpersonal för dövblinda barn och vuxna. Det råder likaså full enighet om förde-

larna med att samnordiskt arrangera sådan specialutbildning, med tanke på det låga antalet lärarkandidater det årligen skulle bli fråga om. Som exempel har nämnts att en till hösten 1976 i Ålborg planerad kurs avlysts på grund av att "endast" nio lärare anmält sig. Av remissmaterialet framgår emellertid att det inte ens med hela Norden som rekryteringsbas kan bli fråga om fler än 8—10 lärarkandidater årligen. Gemensam nordisk utbildning skulle ytterligare erbjuda ekonomiska fördelar, inte minst för de blivande dövblindlärarna, vilka hittills fått lov skaffa sig specialistutbildning i Nederländerna eller t. o. m. utanför Europa.

Kulturutskottet omfattar odelat dessa synpunkter.

Enligt remissmaterialet är de som har drabbats av sitt handikapp i vuxen ålder i majoritet bland de dövblinda, medan barn och ungdom blott utgör en liten del. Utbildningssituationen för vuxna dövblinda är dock lika vansklig på grund av avsaknaden av lärare med specialistutbildning för vuxenundervisning. När det i medlemsförslaget talas om utbildning av lärare för dövblinda, bör det således enligt kulturutskottets mening gälla utbildning av lärare för såväl barn-, ungdoms- som vuxenundervisningen. Det har vidare framgått att det utöver ett behov av utbildning av egentliga lärare, också finns ett stort behov av specialutbildning för personal som arbetar bland dövblinda. Utskottet anser att även denna personal med fördel skulle kunna utbildas på nordisk bas.

En viktig grupp för de dövblinda utgör de personer t. ex. i familjekretsen som dagligen får lov att fungera som tolk och förbindelselänk med omvärlden. Att även dessa personer är i behov av utbildning eller åtminstone handledning är givet. Frågan är om det skulle vara möjligt att ordna kurser för anhöriga o. a. samnordiskt, utöver dem som arrangeras nationellt.

En av förutsättningarna för framgångsrik lärarutbildning är tillgång till undervisningsmaterial och pedagogiska hjälpmedel särskilt anpassade för dövblinda. Utskottet finner det naturligt att framställningen av sådant material och sådana hjälpmedel sker genom nordisk samverkan. Härvid bör de skillnader i teckenspråket och handalfabetet som råder mellan länderna självfallet beaktas. I vilken mån det skulle vara möjligt att utplåna dessa skillnader genom förenhetligande undandrar sig dock utskottets bedömande.

Den samnordiska utbildningen av lärare och annan personal för dövblinda bör dessutom kompletteras med möjligheter till utbyte av erfarenheter av undervisningsmetoder, undervisningsmaterial och liknande. Specialskolornas och speciellärarnas isolering på grund av att de är ensamma gör det absolut nödvändigt med regelbundna kontakter med motsvarande institutioner och personer i de andra nordiska länderna.

Ett nordiskt ämbetsmannamöte om specialundervisning tog i februari

1977 upp frågan om utbildning av lärare för sällan förekommande handikappgrupper, däribland dövblindlärare. Man föreslog därvid en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till innehåll, finansiering och placering av samnordisk utbildning av lärare för dövblinda barn. Enligt uppgift från kultursekretariatet skall det tillsättas kontaktgrupp för specialundervisning inom ramen för det nordiska skolsamarbetet.

Utskottet har vid behandlingen av olika medlemsförslag noterat att det bland remissinstanserna då och då uttalas farhågor för att nordiska initiativ skulle kunna ha en uppbrömsande effekt på det nationella planet, särskilt under utredningsskedet. Dessa farhågor delas inte av utskottet. Syftet med det nordiska kultursamarbetet är inte blott att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen, utan även att *öka den samlade effekten av ländernas insatser* i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för dövblinda.

Stavanger den 16 augusti 1977

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Einar Førde (A)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
Förman	
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>Agnar Nielsen (Sb)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag

om nordisk insats för att minska tobaksrökningen

(Väckt av Bror Lillqvist, Sture Palm, Gabriel Romanus, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz och Raino Westerholm)

Det kan nu anses vara vetenskapligt bevisat att all tobaksrökning — cigarrettrökning, piprökning och cigarrökning — är förenad med betydande hälsorisker. Redan under 1960-talet konstaterades i en engelsk expertundersökning en klar överdödlighet i lungcancer bland cigarrettrökare. En amerikansk rapport som publicerades år 1964, den s. k. Terry-rapporten, visade samma resultat. Forskningen har visat att samband existerar mellan cigarrettrökning och bl. a. lungcancer, struphuvudcancer, kronisk bronkit, lungemfysen (skador på lungblåsorna) samt hjärtinfarkt och andra hjärt- och kärlsjukdomar.

En allvarlig konsekvens av tobaksrökningen är att även icke-rökare drabbas av dessa risker på sina arbetsplatser, i offentliga lokaler etc. I rökiga lokaler kan partikelhalten i den utspädda tobaksröken uppnå värden, som icke är acceptabla från medicinsk-hygienisk synpunkt.

Världshälsoorganisationen (WHO) har under senare år vid flera tillfällen tagit upp tobaksrökningsfrågan. Sålunda har WHO åren 1970 och 1971 antagit rekommendationer i vilka man uppmanade medlemsländerna att ta initiativ i syfte att bekämpa tobaksrökningen. Dessa rekommendationer har vidareutvecklats och konkretiserats i en av WHO år 1975 publicerad expertrapport "Smoking and its Effects on Health". Enligt WHO torde i industriländerna ingen enskild åtgärd kunna ha större betydelse för förbättring av den nuvarande folkhälsosituationen än minskning av tobaks konsumtionen.

Nordiska rådet antog vid sin 20:e session år 1972 i Helsingfors en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa förbud mot tobaksreklam och att starta en effektiv information om tobaksrökningens skadliga verkningar bl. a. genom bestämmelser om uttömmande varudeklaration på tobaksemballage (*rek. nr. 12/1972*). Med anledning av rekommendationen tillsattes en särskild arbetsgrupp med uppgift att bl. a. undersöka i vilka former ett nordiskt samarbete beträffande upplysningsverksamhet om tobakens skadeverkningar, speciellt med avseende på barn och ungdom, kan förverkligas.

Arbetsgruppen har år 1975 avlämnat ett betänkande (*NU 1975: 24*). I betänkandet föreslås att ett nordiskt samarbete beträffande denna informationsfråga byggs upp successivt inom områdena dokumentation,

informationsplanering, materialproduktion och koordineringsverksamhet. Grunddragen i många projekt kan planeras gemensamt. Viss materialproduktion kan göras gemensamt och vissa koordinerande aktiviteter kan genomföras. Ett nordiskt samarbete i fråga om tobaksupplysning, bekostat med medel från Nordiska ministerrådets budget, kan enligt arbetsgruppen stödja och effektivisera det nationella arbetet i de olika länderna.

Den på kortare eller längre sikt idealiska lösningen torde enligt arbetsgruppen vara ett organiserat över Nordiska ministerrådets budget finansierat samarbete. Arbetsgruppen föreslår att detta utvecklas stegvis, med början i form av nordiska kontaktmöten. Till denna kontaktverksamhet knyts senare en fast sekretariatsfunktion och resurser för viss projektverksamhet. Erfarenheterna från denna form av verksamhet får sedan enligt arbetsgruppens mening visa om det är lämpligt att inrätta ett fast samarbetsorgan för tobaksupplysning.

Utredningen synes hittills inte ha lett till några mera konkreta åtgärder.

I de nordiska länderna har man i allmänhet begränsat tobaksreklamen genom olika frivilliga branschavtal. Då dessa inte har givit önskat resultat, har så småningom krav på andra, effektivare restriktionsåtgärder förts fram.

Finland, Island och Norge har infört lagar om förbud för tobaksreklam och om varningstext på vissa tobaksförpackningar. I Sverige träder 1977 en lag i kraft om varningstext och innehållsdeklaration på tobaksvaror.

Ett upplysningsarbete på tobaksområdet bör medgivas även i samarbete med en vidare internationell krets i synnerhet som större delen av forskningen på området bedrivs utanför Norden. Världskonferenser om rökning och hälsa har arrangerats av organisationer som har ett speciellt ansvar för upplysning om tobakens skadeverkningar, nämligen American Cancer Society i USA och Health Educational Council i Storbritannien. De har därvid samarbetat med berörda statliga organ och frivilliga organisationer samt med världshälsoorganisationen (WHO). Kostnaderna har i huvudsak betalats av arrangörsländets hälsovårdsdepartement.

De världskonferenser om rökning och hälsa som hölls i New York 1967, i London 1971 och i New York 1975 har varit viktiga inslag i de senaste årens arbete för minskning av tobakens skadeverkningar. Det anses önskvärt att en fjärde världskonferens om rökning och hälsa kan hållas 1979. Eftersom de nordiska länderna — vid sidan av de länder som redan arrangerat världskonferenser om rökning och hälsa — allmänt betraktas som ledande i arbetet för minskad tobaksrökning, är det naturligt att en världskonferens om rökning och hälsa förläggs till något nordiskt land.

I en motion till Sveriges riksdag 1976 föreslogs att Sverige — om möjligt i samarbete med de övriga nordiska länderna — skulle erbjuda sig att stå som värd för en fjärde världskonferens om rökning och hälsa år 1979. Motionärerna ville vidare bl. a. att Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar (NTS) skall få i uppdrag att i samverkan med socialstyrelsen och andra berörda organ arrangera konferensen. Riksdagen ansåg det i och för sig motiverat att Sverige stod som värd för en sådan världskonferens men att initiativet därtill borde tas av vederbörande enskilda organisation.

Enligt vår uppfattning skulle en konferens dock få större tyngd och uppnå större publicitet om ett samnordiskt organ kunde ställa sig bakom det ovannämnda initiativet. Ett samnordiskt arbete med en sådan världskonferens vore ett lämpligt led i det nordiska samarbetet i tobaksupplysningsfrågor som föreslås i den nordiska tobaksarbetsgruppens betänkande (*NU 1975: 24*).

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa att Nordiska rådet

- 1) rekommenderar Nordiska ministerrådet att bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (*NU 1975: 24*),
- 2) uppmanar Nordiska ministerrådet att medverka till att samnordiskt arrangera en fjärde världskonferens om rökning och hälsa.

Helsingfors, Stockholm och Reykjavík den 23 november 1976

Bror Lillqvist (Sd)

Sture Palm (s)

Gabriel Romanus (fp)

Jón Skaftason (F.)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 99)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Beitostølen den 9 augusti 1977 och i Kuopio den 11 oktober 1977.

1. Medlemsförslaget

I förslaget, som väckts av Bror Lillqvist, Sture Palm, Gabriel Romanus, Jón Skaftason, Anna Greta Skantz och Raino Westerholm hemställes att Nordiska rådet

1) rekommenderar Nordiska ministerrådet att bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (*NU 1975: 24*),

2) uppmanar Nordiska ministerrådet att medverka till att samnordiskt arrangera en fjärde världskonferens om rökning och hälsa.

Förslagsställarna hänvisar till forskning som visat att samband existerar mellan cigarettrökning och bl. a. lungcancer, strupcancer, kronisk bronkit, lungemfysen (skador på lungblåsorna) samt hjärtinfarkt och andra hjärt- och kärlsjukdomar. Dessutom anses att även icke-rökare drabbas av dessa risker på sina arbetsplatser, i offentliga lokaler etc., där partikelhalten i den utspädda tobaksröken kan uppnå värden, som icke är acceptabla från medicinsk synpunkt. Vidare hänvisas till att Världshälsoorganisationen (WHO) antagit rekommendationer i vilka man uppmanat medlemsländerna att ta initiativ i syfte att bekämpa tobaksrökningen.

Nordiska rådet antog vid sin 20:e session år 1972 i Helsingfors en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa förbud mot tobaksreklam och att starta en effektiv information om tobaksrökningens skadliga verkningar bl. a. genom bestämmelser om uttömmande varudeklaration på tobaksemballage (*rek. nr 12/1972*). Med anledning av rekommendationen tillsattes en särskild arbetsgrupp som 1975 avlämnat ett betänkande (*NU 1975: 24*), där man bl. a. föreslår att ett nordiskt samarbete beträffande denna informationsfråga byggs upp successivt inom områdena dokumentation, informationsplanering, materialproduktion och koordineringsverksamhet. Den idealiska lösningen torde enligt arbetsgruppen vara ett organiserat, över Nordiska minister-

rådets budget finansierat samarbete. Detta kan utvecklas stegvis med början i form av nordiska kontaktmöten vartill senare knyts en fast sekretariatsfunktion och resurser för viss projektverksamhet. Eventuellt kan senare inrättas ett fast samarbetsorgan för tobaksupplysning.

I förslaget erinras om att världskonferenser om rökning och hälsa arrangerats av organisationer som American Cancer Society i USA och Health Educational Council i Storbritannien i samarbete med berörda statliga organ och frivilliga organisationer samt med världshälsoorganisationen (WHO).

Då det kan anses önskvärt att en ny (fjärde) världskonferens om rökning och hälsa hålls 1979 och de nordiska länderna allmänt betraktas som ledande i arbetet för minskad tobaksrökning anser förslagsställarna det naturligt att en världskonferens om rökning och hälsa förläggs till något nordiskt land.

Enligt deras uppfattning skulle en konferens få större tyngd och uppnå större publicitet om ett samnordiskt organ kunde stå som värd för konferensen än om ett enskilt land gjorde det.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från nedanstående myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark

Indenrigsministeriet
Tobakshandlernes Landsforening
Provinshandelskammeret
Forbrugerrådet
Butikshandelens Fællesraad
Den almindelige danske Lægeforening
Landsforeningen til Tobakssygdommenes Bekæmpelse
Dansk Sygeplejeråd

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Arbetskyddsstyrelsen
Medicinalstyrelsen
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen
Finlands akademi
Väestöliitto (Finska befolkningsförbundet)
Svenska befolkningsförbundet i Finland r. f.
Finlands läkarförbund

Norge

Sosialdepartementet
Tobaksfabrikkernes landsforening av 1901
Landslaget mot tobaksskadene
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens medicinska forskningsråd
Konsumentverket
Arbetskyddsstyrelsen
Sveriges läkarförbund
Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar (NTS)

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker förslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan instämmer i allt väsentligt i de synpunkter, önskemål och förslag som framställts i förslaget. Behovet av ökad forskning och ökad information på området rökning—hälsa är uppenbar och en nordisk samverkan på dessa områden torde vara av stort värde, då man härigenom sannolikt kan göra besparingar samt åstadkomma viss likformighet i olika åtgärder.

För den världskonferens som avses hållas i Sverige år 1979 anser högskolan det vara realistiskt att ett samnordiskt organ skapas så snart som möjligt och i nära samarbete med Nordiska ministerrådet, den svenska Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar (NTS), samt den svenska socialstyrelsen. Som en möjlighet vid valet av lokal för en världskonferens borde Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg kunna ifrågakomma.

Forbrugerrådet i Danmark välkomnar förslaget om ett samarbete för tobaksupplysning finansierat över Nordiska ministerrådets budget, något som torde kunna stödja och effektivisera det nationella arbetet på området. Likaledes stöder forbrugerrådet uppmaningen till ministerrådet att medverka till att samnordiskt arrangera en världskonferens.

Indenrigsministeriet ansluter sig till förslaget om samarbete på tobaksupplysningsrådet med kontaktmannamöten i en första etapp men anser att resultatet av dessa bör få avgöra ställningstagandet till den framtida utformningen. Ministeriet har inga invändningar mot förslaget att Nordiska ministerrådet medverkar till att arrangera en världskonferens om övriga länder rekommenderar detta men anser det i och för sig mer naturligt om något av de etablerade nationella organen stod som initiativtagare till en sådan konferens.

Positiva till förslaget är också *Butikshandelens Fællesraad*, *Den almindelige danske Lægeforening*, *Landsforeningen til Tobakssygdommenes Bekæmpelse*, och *Dansk Sygeplejeråd*.

Social- och hälsovårdsministeriet och *medicinalstyrelsen* i Finland finner att hittillsvarande nordiska samarbete närmast bestått av inbördes kontakter mellan medborgar- och patientorganisationer och av nödvång blivit osammanhängande och bristfälligt varför det vore fruktbart att utveckla samarbetet mellan myndigheterna. För Finland kom påskyndandet

av samarbetet tidsmässigt mycket lämpligt då inom medicinalstyrelsen en byrå för hälsofostran grundats 1977.

Koordinering av projekt och delvis också utarbetandet av material finner styrelsen önskvärd, men den får inte vara för bindande och innebära övernationell bestämmanderätt i fråga om material som används inom landet. Styrelsen föreslår fortsatt nordiskt samarbete om tobakshälsofostran till en början i en tidvis sammanträdande samarbetsgrupp, senare möjligen via ett permanent sekretariat och på sikt ett permanent samarbetsorgan bestående av medlemmar valda av de nordiska hälsomyndigheterna.

Medicinalstyrelsen anser det önskvärt, att den fjärde världskonferensen om tobak och hälsa hålles i de nordiska länderna men vill förordna Sverige som värdland år 1979. Landets hälsomyndigheter bör ha huvudansvaret för arrangementet.

Skolstyrelsen och *yrkesutbildningsstyrelsen* i Finland anser det viktigt, att ett nordiskt samarbete förverkligas speciellt i fråga om koordineringen av forskningen och av de erfarenheter man fått av verksamheten för minskning av tobaksrökningen, men finner ej skäl föreligga att åtminstone i större utsträckning producera övernationellt informationsmaterial. Styrelserna anser anordnandet i Norden av fjärde världskongressen om tobaksrökning och hälsovård år 1979 för nyttigt bl. a. för att fästa uppmärksamhet vid tobaksproblemen speciellt då det gäller barn och ungdomar. Tidpunkten förefaller lämplig, då man fått erfarenheter av tobakslagen, som 1979 kommer att ha varit i kraft i Finland under ett par år.

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen anser att Världshälsoorganisationens initiativ och rekommendationer för att minska tobaksrökningen bör understödjas då minskad tobaksrökning är väsentlig för förbättring av folkhälsosituationen. Akademin finner även, att det omfattande nordiska samarbetet borde fortsätta och vidareutvecklas. Den föreslagna världskonferensen vore viktig inte bara för fortsatt internationellt samarbete utan även för förbättring och effektivisering av det nordiska samarbetet.

Arbetskyddsstyrelsen har ingen erinran mot förslagets innehåll och anser att det nordiska samarbetet på tobaksupplysningens område samt anordnandet av en världskonferens om rökning och hälsa skulle kunna bidra till minskad tobaksrökning.

Finska befolkningsförbundet anser medlemsförslaget motiverat och värt understöd.

Förbundet hoppas, att man i nordiskt samarbete måtte betona aspekter som berör familjen, t. ex. barnens och ungdomens tobaksrökning, hur föräldrarnas exempel inverkar på barnen, samt tobaksrökningens skadeverkningar under graviditet. År 1979 har förklarats ett internationellt barnår. Därför bör enligt förbundet just dessa frågorna betonas vid den världskonferens om rökning och hälsa som planeras.

Sosialdepartementet i Norge instämmer i ett uttalande av statens tobakskskaderåd som anser att de nordiska samarbetsuppgifterna huvudsakligen bör ligga inom områdena dokumentation, informationsplanläggning, materielproduktion och samordning. Däremot kan man f. n. inte fastställa hur upplysningsarbetet på lång sikt skall organiseras, även om ett gynnsamt alternativ kunde vara att inrätta ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för tobaksupplysning. Vidare förordas att Nordiska rådet medverkar till att en världskonferens om rökning och hälsa arrangeras t. ex. i Sverige, inte minst mot bakgrund av det intresse som andra länder visat för det nordiska arbetet på detta område.

Landslaget mot tobaksskadene vil starkt stödja den nordiska tobaksgruppens betänkande och anser att Nordiska rådet snarast bör praktiskt genomföra dess förslag. Samtidigt måste det dock vara klart att nordiskt samarbete inte får hindra att varje enskilt land vidtar de vid varje tidpunkt nödvändiga åtgärderna för att effektivisera insatserna inom landet mot tobaksskadorna. Landslaget stöder också förslaget att Nordiska rådet aktivt medverkar till ett samnordiskt arrangerande av en världskonferens om rökning och hälsa. Den bästa lösningen finner landslaget vara, att Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadverkningar (NTS) får i uppdrag att tillsammans med socialstyrelsen i Sverige, Statens tobaksskaderåd i Norge och representanter för frivilliga organisationer i de nordiska länderna arrangera världskonferensen i Stockholm 1979.

Norsk sykepleierforbund ger sin fulla tillslutning till förslaget.

Socialstyrelsen i Sverige påpekar att, för att komma till rätta med tobaksbrukets skadeverkningar — utöver ökade informations- och utbildningsinsatser — krävs lagstiftningsåtgärder, marknadsreglerande åtgärder, rökfrihet i offentliga lokaler och kommunikationsmedel och utbyggd rökavvänjningsverksamhet.

1977 trädde i Sverige en lag i kraft om märkning av tobaksvaror med varningstext och innehållsdeklaration och en informationskampanj har genomförts via TV och broschyrer i offentliga lokaler. Socialstyrelsen ställer sig positiv till ett utökat nordiskt samarbete för att begränsa rökningen. Samarbetet bör ta sikte på alla ovannämnda typer av åtgärder och förankras hos de myndigheter som har ett samordnande ansvar i dessa frågor (i Sverige socialstyrelsen, i Finland social- och hälsovårdsministeriet, i Norge statens tobaksskaderåd).

Som ett första led i detta samarbete tillstyrks nordiska kontaktmöten i enlighet med förslaget.

Sveriges läkarförbund anför liknande synpunkter, men anser att troligen krävs också någon form av "djupare" attitydbearbetning för att åstadkomma en för individen tillräcklig motivation att sluta röka respektive inte börja röka. Läkarförbundet bedömer alltså att det krävs ett ingående studium av framförallt psykologiska aspekter på rökningen som underlag för framtida, mera framgångsrika åtgärder i syfte att minska tobaksrökningen.

Socialstyrelsen vill för närvarande ej ta ställning till förslaget om inrättandet av en fast sekretariatsfunktion med resurser för viss gemensam projektverksamhet och materialproduktion. För detta krävs en allsidig belysning av de erfarenheter som hittills vunnits i arbete med tobaksupplysning inom de olika länderna.

Vad gäller förslaget om ett samnordiskt arrangemang av en 4:e världskonferens om rökning ställer sig socialstyrelsen positiv. Som gemensam inbjudare till konferensen bör respektive lands centrala hälsovårdande myndighet stå. Socialdepartementet har i Sverige övertagit det organisatoriska ansvaret för projektet.

Statens medicinska forskningsråd tillstyrker varmt att ett nordiskt samarbete i fråga om tobaksupplysning påbörjas, till en början i form av nordiska kontaktmöten, till vilka berörda intressenter inviteras. Kontaktmötena kunde äga rum vart eller vartannat år, med omväxlande placering i de nordiska länderna. Mötena bör bekostas med medel från Nordiska ministerrådets budget. Efter hand bör man genom detta samarbete få klarhet i om en fastare organisation för internordiskt samarbete är motiverad. Vidare tillstyrks att Nordiska ministerrådet medverkar till att på samnordisk bas arrangera en fjärde världskonferens om rökning och hälsa. En världskonferens förlagd till de nordiska länderna skulle vara av stort globalt intresse med tanke på de speciella insatser i tobaksfrågan, som gjorts i de nordiska länderna.

Arbetskyddsstyrelsen ansluter sig till syftet med medlemsförslaget och vill samtidigt framhålla att, om de föreslagna aktiviteterna kommer till stånd, man också överväger att ta upp frågan om de särskilda hälso-risker som rökning i kombination med inverkan av vissa ämnen i arbetsmiljön kan innebära.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker förslagets punkt 1 men avstyrker punkt 2

Finlands läkarförbund erinrar om den tobakslag, som trädde i kraft i början av 1977 och tycktes ha medfört att cigarettrökningen höll på att minska. Den allmänna opinionen erkände tobaksrökningens skadlighet och höll på att ta avstånd från den. För att följa situationen och stöda denna utveckling var nordiskt samarbete enligt tobaksarbetsgruppens förslag på sin plats. Däremot anser förbundet att arrangerandet av en internationell konferens antingen i Sverige eller med gemensamma nordiska insatser *inte* under nuvarande förhållanden hade nämnvärd praktisk betydelse, eftersom man på olika håll aktivt följde tobaksrökningens skadliga verkningar bl. a. genom världshälsoorganisationens åtgärder och inom ramen för rapporter om pågående forskning. Alla uppgifter var i allmänhet lätt och snabbt tillgängliga och en världskonferens skulle knappast ge betydande ny information.

Svenska befolkningsförbundet i Finland anser, att ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet är synnerligen önskvärt, inte minst för Finlands del, där insatserna på området hittills varit små. Dock borde överorganisation, som kan kräva stora ekonomiska insatser, undvikas, en risk som kunde föreligga i den av nordiska tobaksgruppen föreslagna modellen.

Då den senaste världskongressen om rökning och hälsa hölls så sent som 1975, anser befolkningsförbundet det inte önskvärt att splittra resurser på en världskongress i samnordisk regi.

Konsumentverket i Sverige tillstyrker det förslag som framlagts av den nordiska tobaksgruppen och som innebär att samarbetet finansieras över Nordiska ministerrådets budget och börjar i form av nordiska kontaktmöten som sedan kan vidareutvecklas stegvis.

Vad gäller frågan om en världskonferens påpekas att, som omnämns i medlemsförslaget, Sveriges riksdag ansett det i och för sig motiverat att Sverige — om möjligt i samarbete med de övriga nordiska länderna — står som värd för en fjärde världskonferens om rökning och hälsa år 1979, men att initiativet därtill borde tas av Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar (NTS). Enligt vad konsumentverket erfarit har den svenska regeringen nu beslutat att tillkalla en arbetsgrupp med uppgift att i samarbete med NTS förbereda en sådan konferens, varför konsumentverket saknar anledning att yttra sig över förslaget om samnordiskt arrangemang av en världskonferens.

Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar (NTS) beklagar att hittillsvarande arbete på nordiskt plan på tobaksupplysningsområdet ej kommit att leda till resultat. För att det aktuella samarbetet skall kunna fungera på ett verkligt effektivt sätt och fylla befintliga behov är det enligt NTS's uppfattning helt nödvändigt att samarbetet ges den fastare form som en finansiering över Nordiska ministerrådets budget utgör. NTS vill sålunda helhjärtat instämma i medlemsförslagets punkt 1.

Vad beträffar medlemsförslagets andra yrkande att den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa skulle arrangeras på samnordisk bas, påpekas att sedan medlemsförslaget väckts, den svenska regeringen beslutat tillsätta en arbetsgrupp för att i samråd med NTS förbereda arrangerandet av en världskonferens om rökning och hälsa sommaren 1979.

NTS noterar med stor tillfredsställelse detta svenska initiativ. Självfallet har NTS inget att erinra mot en utvidgning som innebär att konferensen arrangeras på samnordisk bas, om detta kan ske utan att det nu igångsatta förberedelserbetet försenas. Det väsentliga är dock att garantier skapas för att konferensen kommer till stånd enligt nu föreliggande planer inom Norden sommaren 1979. NTS förutsätter således att det inledda arbetet fortsätter utan att avvakta behandlingen av medlemsförslaget i Nordiska rådet.

Av praktiska skäl kan det visa sig svårt att efter behandling av medlemsförslaget göra en sådan ändring i planerna för konferensen att ett nordiskt organ inträder som arrangör. NTS förutsätter under alla förhållanden ett aktivt deltagande från de nordiska länderna i planeringen och genomförandet av konferensen. Detta kan och bör givetvis ske även om Sverige står som ensam arrangör.

2.3. Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

Provinshandelskammeret i Danmark anför som sin uppfattning att upplysningsverksamhet på tobaksområdet bör handhas av varje land för sig. Man kan därför inte ansluta sig till förslaget om nordiskt samarbete med de konsekvenser detta skulle få, bl. a. inrättande av en fast sekretariatsfunktion etc. Vad beträffar anordnandet av en världskonferens om rökning och hälsa finner handelskammaren att detta icke kan vara en uppgift som rätteligen med hänsyn till uppgiftens omfattning och kostnader bör handhas av Nordiska ministerrådet.

Tobakshandlernes Landsforening i Danmark bestrider den i medlemsförslaget framförda uppfattningen att reklamförbud erfordras därför att de frivilliga överenskommelserna om begränsning av tobaksreklamen icke gett önskat resultat utan finner att, såvitt man har sig bekant, dessa överenskommelser efterlevs. Föreningen varnar för ett generellt reklamförbud. Dels finns enligt föreningens uppfattning ingen dokumentation som visar att ett förbund skulle medföra minskad konsumtion, dels skulle ett generellt reklamförbud strida mot den allmänna rättsuppfattningen i Danmark. Föreningen vill inte motsätta sig förslagets målsättning att nå fram till en gemensam nordisk insats på upplysningsområdet, särskilt gentemot barn och ungdom, men en absolut förutsättning är att upplysningsarbetet sker på grundval av de vetenskapliga undersökningar, som kan föreligga.

Tobaksfabrikernes landsforening av 1901 i Norge har förståelse för tanken på upplysningsarbete om tobak i nordisk regi, men utgår från att det blir fråga om saklig och nykter information och att man undgår varje form av skrämselfpropaganda. Föreningen anser det väsentligt att det inte skapas någon form av hets mot dem som föredrar att behålla sina rökvanor eller mot dem som producerar och saluför tobaksvaror. Föreningen presenterar även en undersökning som motsäger uppgifterna om faran av "passiv rökning", d. v. s. att vistas i rökiga lokaler. Man menar även att tobaksbranschen långt före reklamförbudet följt en frivillig överenskommelse genom att bl. a. undvika reklam speciellt riktad till ungdomen.

Skolöverstyrelsen i Sverige instämmer i den bedömning, som ligger till grund för förslaget, nämligen att all tobaksrökning innebär betydande

hälsorisker och anser att i opinionsarbetet finns idéer och uppslag som med fördel kan direkt överföras mellan de olika nordiska länderna. Detta utbyte kan emellertid ske genom fortlöpande inofficiella kontakter över gränserna. Problemen kan dessutom variera mellan de olika länderna.

Styrelsen finner det angeläget att dokumentation, planering och materialproduktion handhas inom respektive land och anpassas till de behov som finns där.

Erfarenheter av försök till gemensam utformning av hjälpmedel för information visar enligt styrelsens uppfattning att mycket litet vinnas på en sådan gemensam produktion.

Skolöverstyrelsen avstyrker därför inrättandet av ett gemensamt sekretariat. Däremot bör Nordiska ministerrådet uppmanas till ökat utbyte av idéer och dokumentation mellan länderna samt underlätta för enskilda personer att delta i arrangemang mot tobaksrökning i andra nordiska länder. Vad gäller förslaget att Nordiska ministerrådet skall medverka till att samnordiskt arrangera en världskonferens erinras om att socialdepartementet i Sverige fattat beslut om att världskonferensen skall genomföras i Sverige och att en arbetsgrupp tillsatts för att planera densamma. Skolöverstyrelsen vill därför endast tillstyrka att konferensen genomförs enligt planerna.

3. *Utskottet*

Nordiska rådet antog vid sin session 1972 en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa förbud mot tobaksreklam och att starta en effektiv information om tobaksrökningens skadliga verkningar bl. a. genom bestämmelser om uttömmande varudeklaration på tobaksförpackningar (*rek. nr 12/1972*). Med anledning av rekommendationen tillsattes därefter en särskild arbetsgrupp med uppgift att bl. a. undersöka i vilka former ett nordiskt samarbete beträffande upplysningsverksamhet om tobakens skadeverkningar, speciellt med avseende på barn och ungdom, kunde förverkligas. Arbetsgruppen avlämnade år 1975 ett betänkande i ämnet (*NU 1975: 24*). I betänkandet föreslås att ett nordiskt samarbete i tobaksupplysningsfrågan byggs upp successivt inom områdena dokumentation, informationsplanering, materialproduktion och koordineringsverksamhet. Det nu aktuella medlemsförslaget avser i sin första del uppbyggande av ett samarbete i enlighet med arbetsgruppens förslag.

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att insikten om att tobaksrökning utgör ett viktigt folkhälsoproblem i varje fall i några av de nordiska länderna lett till konkreta åtgärder för att förhindra eller minska riskerna för skador till följd av tobaksbruk. Nordiska undersökningar synes bekräfta världshälsoorganisationens (WHO) konstaterande att ingen annan förebyggande åtgärd kan bidra mera till ökad hälsa i i-länderna än förhindrande av tobaksrökning.

Utskottet noterar att ny lagstiftning införts i de flesta nordiska länder på tobaksområdet. Sålunda har i Finland införts förbud mot tobaksreklam, mot försäljning av tobaksvaror till personer under 16 år samt mot tobaksrökning i vissa offentliga lokaler. I Island gäller reklamförbud och statliga bestämmelser om att viss del av offentliga kommunikationsmedel reserveras för icke-rökare. Norge har reklamförbud och förbud mot försäljning till personer under 16 år. I Sverige har införts en lag om varningstext och innehållsdeklaration på tobaksvaror. Reklamen för alkohol och tobak regleras i en överenskommelse mellan branschen och konsumentombudsmannen. En kommitté har tillsatts för att pröva hur man får fram flera rökfria miljöer. Förbud mot rökning i allmänna transportmedel och i offentliga lokaler i kombination med inrättande av speciella rökavdelningar resp. rökrum övervägs.

Utskottet har tagit del av den nya lagstiftningen i dessa länder och därvid diskuterat lämpligheten att föreslå en rekommendation som går längre än medlemsförslagets yrkande och att förordna t. ex. rökförbud i vissa offentliga lokaler och samordning av de nordiska ländernas lagstiftning om tobaksrökning. Det har dock därvid konstaterats, att det knappast i alla nordiska länder finns reella förutsättningar att lagstifta om rökförbud, reklamförbud och varudeklarationer på cigarrrettpaketen.

Medlemsförslagets yrkande som avser ett utbyggt nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med tobaksgruppens betänkande synes därför i dagens läge utgöra den mest realistiska målsättningen. Ett omfattningsrikt vetenskapligt material finns tillgängligt som kan utgöra grunden för ett samnordiskt upplysningsarbete. Utskottet vill särskilt betona att det ofta framförda kravet på rökförbud har samband med det ökade intresset för arbetsmiljön. Nordiska rådet antog 1976 en rekommendation angående giftiga och farliga ämnen i arbetslivet (*rek. nr 13/1976*). Flera undersökningar har i detta sammanhang påpekat de speciella risker som tobaksrök innebär i kombination med olika ämnen i arbetsmiljön, t. ex. asbest m. fl. Dessa s. k. additionseffekter borde enligt utskottets uppfattning särskilt uppmärksammas i informationsarbetet om rökning och hälsa.

Vad gäller den organisatoriska uppbyggnaden av informationssamarbetet finner sig utskottet kunna förordna den i tobaksgruppens betänkande föreslagna formen. Med hänvisning till bl. a. de rationaliseringsvinster ett välorganiserat nordiskt samarbete skulle medföra föreslås ett samarbete som ett första skede uppbyggs kring tre element, nämligen regelmässiga kontaktmannamöten, uppdrag åt något av de existerande nationella organen i tobaksfrågor att omhänderha sekretariatsfunktionen för kontaktmannamötena, samt vissa resurser för smärre projekt i kontaktmannagruppens regi.

Utskottet noterar att några remissinstanser uttryckt viss tvekan om uppbyggnad av ett fast nordiskt samarbetsorgan för tobaksfrågor, men kon-

staterar att detta endast blir aktuellt om erfarenheterna från initialskedet skulle tyda på att så vore lämpligt. Däremot anser utskottet att samarbetet bör få en fastare form än vad som för närvarande är fallet, något som skulle underlättas av att det nordiska samarbetet redan i första skedet finansierades över Nordiska ministerrådets budget, såsom arbetsgruppen förutsatt.

Vad beträffar medlemsförslagets punkt 2., samnordiskt arrangemang av en fjärde världskonferens om rökning och hälsa, konstaterar utskottet att förberedelsearbetet leds av den svenska s. k. organisationskommittén för den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa. I kommitténs sammanträden deltar som sakkunniga experter från Danmark, Finland och Norge. I dessa diskussioner har bl. a. framförts tanken att det svenska biståndsorganet SIDA medverkar med stipendier till deltagare från u-länder i konferensen. Denna idé bör följas upp därigenom att de övriga nordiska biståndsorganen ställer medel till förfogande för stipendier till u-landsrepresentanter vid konferensen.

Utskottet vill understryka det önskvärda i att så stor del av arbetet som möjligt inför konferensen ges en samnordisk prägel. Ytterligare samnordiska bidrag skulle förstärka en samnordisk insats för att fästa uppmärksamheten på riskerna med tobaksrökning och därmed medverka till att förverkliga medlemsförslagets syfte, något som utskottet finner i hög grad önskvärt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts, hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- 1) bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (*NU 1975: 24*),
- 2) undersöka formerna för nordisk medverkan vid arrangerandet av den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa 1979.

Kuopio den 11 oktober 1977

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Vice förman

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Raino Westerholm (Skdl)

Medlemsförslag

om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention

(Väckt av *Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Bertil Jonasson, Grethe Lundblad och Rolf Sellgren*)

Nordiska rådet rekommenderade 1972 Nordiska ministerrådet att framlägga förslag till en nordisk miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler (*rek. nr 4/1972*).

Samma år antog Nordiska rådet en rekommendation angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (*rek. nr 3/1972*), vari regeringarna bl. a. rekommenderades att snarast vidtaga åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa. Den nordiska miljöskyddskonventionen, som trädde i kraft i oktober 1976, är tillämplig på utsläppande av avloppsvatten m. m. från mark, byggnad eller anläggning i vattenområde samt användning av mark, havsbotten, byggnad eller anläggning på annat sätt som medför eller kan medföra störning av miljön genom vattenförorening eller annan inverkan på vattenförhållanden, luftförorening, buller eller joniserande strålning m. m.

Vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall störning som sådan verksamhet kan medföra i annan fördragsslutande stat likställas med störning i det egna landet.

Förutom fortsatta nationella ansträngningar att minska svavelutsläppen har rekommendation nr 3/1972 följts upp med nordiskt samarbete på ett vidare internationellt plan. 1975 startades ett nordiskt projekt med syfte att utarbeta lämpliga metoder att användas i ett internationellt regionalt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar i Europa. En rekommendation om att upprätta ett sådant program ingick i slutakten från Helsingforskonferensen 1975 om samarbete och säkerhet i Europa.

Programmet innebär en utvidgning av det samarbete som sedan år 1970 ägt rum inom OECD rörande spridning av svaveldioxid, dels genom att samarbetet avses omfatta även europeiska länder som inte är med i OECD, dels genom en utökning av antalet förorenande ämnen med bl. a. nitrogenoxid och partiklar. I projektet går de nordiska länderna samman för att utarbeta och testa metoder, vilka sedan kan pre-

senteras för övriga europeiska länder som ett bidrag att påskynda upp-
rättandet av ett europeiskt övervakningssystem för luftföroreningar.

Att åtgärder på ett vidare europeiskt plan är av nöden framgår inte
minst av en våren 1976 företagen utredning inom jordbruksdeparte-
mentet i Sverige, som understryker, att försurningen av mark och
vatten för närvarande är det kanske största akuta miljöproblemet. Var
tionde sjö i Sverige — eller 10 000 sjöar — har under vinterhalvåret ett
mycket lågt pH-värde. Ett fortsatt syranedfall i nuvarande omfattning
kommer att leda till att skadorna förvärras i dessa sjöar och att ytter-
ligare sjöar kommer att drabbas. Många sjöar saknar numera helt fisk.
Att Sverige vidtar åtgärder för att begränsa utsläppen av svavel har be-
gränsad verkan, då den svenska nederbörden är mycket beroende av de
utsläpp som sker på kontinenten. Medan man i Sverige varje år släpper
ut 750 000 ton svaveldioxid, släpper länderna i Västeuropa ut 22 mil-
joner ton i lufthavet och Östeuropa 38 miljoner ton. Utsläpp kan åstad-
komma försurning av nederbörden på upp till ett par hundra mils
avstånd.

Räknat i rent svavel faller varje år omkring 370 000 ton över Sverige.
Av detta svavel kommer två tredjedelar — d. v. s. 250 000 ton — ut-
ifrån. I vissa områden, som på västkusten, räknas med att tre fjärde-
delar av svavlet har utländskt ursprung. För Norges del har ännu
högre andel angivits.

Ökade utsläpp på kontinenten kan av den anledningen medföra att
inhemska ansträngningar att minska skadorna av försurningen blir
helt verkningslösa.

För att försurningen effektivt skall kunna motverkas måste sålunda
både Nordens och kontinentens länder minska sina utsläpp. För att
komma till rätta med de allvarliga miljöproblemen som orsakas av de
ökade svavelutsläppen torde vara nödvändigt att få till stånd någon
form av internationell lagstiftning på miljöområdet.

Under senare år har i viss mån grunden lagts för en framtida ut-
veckling av en internationell miljölagstiftning. För att åstadkomma
internationella bestämmelser krävs dock omfattande arbete. Enhetlighet
kan bäst säkerställas genom att globalt giltiga dokument utarbetas,
varigenom de grundläggande reglerna blir erkända över hela världen.
Å ena sidan är det lättare att genomföra konkreta bestämmelser på re-
gional bas, där ett antal länder har ett gemensamt intresse att skydda
sin egen regionala miljö. Regionala konventioner kan sättas i kraft
snabbare än generella, globala avtal. Å andra sidan vore det olyckligt
om den internationella rätten på miljöområdet skulle utvecklas på så-
dant sätt att vissa regler blir tillämpliga inom en region och inte i en
annan. Därför måste det regionala och det internationella arbetet
samordnas.

Ett led i utvecklingen av internationella bestämmelser är det konfe-

rensarbete som bedrivs inom FN. I förlängningen av denna utveckling ligger avslutande av regelrätta internationella konventioner och fördrag.

En viktig grundprincip för staternas beteende på miljöområdet anges i den deklaration som antogs av FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm i juni 1972. Enligt denna har medlemsstaterna den suveräna rätten att utnyttja sina resurser i enlighet med sin interna miljöpolitik men även ansvaret att tillse att verksamhet under deras jurisdiktion eller kontroll ej förorsakar skador på miljön inom andra stater eller områden. I en annan princip anges staternas plikt att samarbeta i syfte att vidareutveckla den internationella rätten vad gäller ansvar och kompensation för offer för förorening och annan miljöskada som förorsakas av verksamhet inom respektive lands jurisdiktion. Endast genom konventioner som undertecknats och ratificerats kan stater bli bundna av sådana internationella regler på ett mer direkt och konkret sätt än vad som blir fallet med breda deklarationer av ovannämnda typ. Dessutom krävs att dessa konventioner tillämpas, vilket vanligen sker genom att avtalsreglerna införes som gällande lag inom respektive land.

Efter miljökonferensen i Stockholm 1972 har flera konventioner slutits för att skydda och förbättra miljön. Några exempel är konventionen mot dumpning av avfall i haven, konventionen om förbud mot handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter och konventionen om föroreningar från fartyg. FN's generalförsamling uttalade 1975 sin oro över att de internationella miljökonventionerna ännu inte tillämpas i önskvärd utsträckning eftersom många stater inte anslutit sig till konventionerna. Församlingen uppdrog åt FN's miljösekretariat i Nairobi att årligen rapportera om vilka länder som har eller som under året ämnar ansluta sig till konventionerna samt att bistå de stater som så önskar med att utforma lagar och andra åtgärder som kan behövas för att dessa stater skall kunna ansluta sig till konventionerna.

Det internationella samarbetet för skydd av den marina miljön är ganska omfattande, liksom även samarbetet vad gäller att skydda levande resurser och vildmark. Däremot är skyddet mot luftföroreningar det minst utvecklade området inom det internationella samarbetet på miljöområdet. Enskilda länder, t. ex. de nordiska, har infört interna bestämmelser för att minska luftföroreningarna från industrier och andra installationer. Problem vållas på detta område av att bestämmelserna inom angränsande länder kan vara olika rigorösa samtidigt som föroreningar lätt sprids genom luften från ett land till ett annat.

Två internationella konventioner behandlar luftföroreningar. Enligt Helsingforskonventionen om skydd av östersjöområdets marina miljö åtar sig de deltagande staterna att motverka införandet av skadliga ämnen i östersjöområdet både via luften, vattnet eller på andra sätt.

Den nordiska miljöskyddskonventionen är som ovan nämnts tillämplig på vattenförorening, luftförorening, buller, temperaturförändring, joniserande strålning m. m. Den som drabbas av störning från miljöskadlig verksamhet i annat land skall enligt den nordiska miljöskyddskonventionen få föra talan hos vederbörande domstol eller administrativa myndighet i det landet beträffande verksamhetens tillåtlighet i samma utsträckning som rättssubjekt i verksamhetslandet. Detta gäller också talan om ersättning på grund av miljöskadlig verksamhet.

Inom Norges och Sveriges regeringar har intresse uttalats för att i internationella sammanhang aktivt driva frågan om begränsning av svavelutsläppen.

Dessa strävanden bör stödjas av alla nordiska länder. Målsättningen bör vara att komma fram till en alleuropeisk miljöskyddskonvention. Vi är givetvis medvetna om att detta är en mycket ambitiös målsättning som kräver ett tålmodigt arbete på lång sikt. Vad som torde erfordras är en långtgående harmonisering av de europeiska ländernas miljölagstiftning genom att de centrala bestämmelserna i en miljöskyddskonvention måste bli delar av den interna lagstiftningen. Även andra lagstiftningsändringar kan bli nödvändiga för att möjliggöra för utländska rättssubjekt att föra talan i mål som rör miljöskador. Samtliga europeiska länder som deltog i miljökonferensen i Stockholm 1972 har dock godkänt de ovannämnda principerna vid konferensen. Endast genom att de stora industriländerna antar dessa principer som en bindande konvention torde det bli möjligt att komma till rätta med de problem som t. ex. överföring av svavelföroreningar över stora avstånd genom luften innebär.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Oslo, Reykjavík och Stockholm den 19 januari 1977

Asbjørn Haugstvedt (KrF) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

Bertil Jonasson (c) *Grethe Lundblad (s)*

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 120)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention.

Medlemsförslaget har behandlats inom utskottet vid utskottets möten i Beitostølen den 9 augusti 1977 och i Kuopio den 11 oktober 1977.

1. Medlemsförslaget

I ett medlemsförslag väckt av Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Bertil Jonasson, Grethe Lundblad och Rolf Sellgren hemställs, att Nordiska rådet

rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Förslagsställarna hänvisar inledningsvis till Nordiska rådets rekommendation nr 4/1972 om en nordisk miljöskyddskonvention och nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar. Den nordiska miljöskyddskonventionen, som trädde i kraft i oktober 1976, är tillämplig på användning av mark, havsbotten, byggnad eller anläggning på sätt som medför eller kan medföra störning av miljön genom vattenförorening eller annan inverkan på vattenförhållanden, luftförorening, buller eller joniserande strålning m. m. Huvudregeln är, att vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet störning som sådan verksamhet kan medföra i annan fördragsslutande stat skall likställas med störning i det egna landet.

Rådets rekommendationer har även följts upp med nordiskt samarbete på ett vidare internationellt plan. 1975 startades ett nordiskt projekt med syfte att utarbeta metoder att användas i ett internationellt regionalt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar i Europa. En rekommendation om att upprätta ett sådant program ingick i slutakten från Helsingforskonferensen 1975 om samarbete och säkerhet i Europa (ESSK).

Behovet av åtgärder på ett alleuropeiskt plan belyses av förslagsställarna med uppgifter om stora svavelnedfall över de nordiska länderna med bl. a. försurning av sjöarna som följd. Huvuddelen av detta svavel har sitt ursprung utanför Norden i de kontinentaleuropeiska industriområdena.

För att försurningen effektivt skall kunna motverkas måste sålunda både Nordens och kontinentens länder minska sina utsläpp, menar förslagsställarna som vidare anser att det torde vara nödvändigt att få till stånd någon form av internationell lagstiftning på miljöområdet. En viss grund för en framtida utveckling av en internationell miljölagstiftning kan sägas ha lagts genom arbetet inom FN, särskilt den deklaration som antogs av FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm i juni 1972. Enligt denna har medlemsstaterna den suveräna rätten att utnyttja sina resurser i enlighet med sin interna miljöpolitik men även ansvaret att tillse att verksamhet under deras jurisdiktion eller kontroll ej förorsakar skador på miljön inom andra stater eller områden. Vidare anges staternas plikt att samarbeta i syfte att vidareutveckla den internationella rätten på miljöområdet.

Endast genom konventioner som undertecknats och ratificerats kan dock stater bli bundna av sådana internationella regler på ett mer direkt och konkret sätt än vad som blir fallet med allmänna deklarationer. Dessutom krävs att dessa konventioner tillämpas, vilket vanligen sker genom att avtalsreglerna införes som gällande lag inom respektive land, påpekar förslagsställarna.

Efter miljökonferensen i Stockholm 1972 har flera konventioner slutits för att skydda och förbättra miljön. Några exempel är konventionen mot dumpning av avfall i haven, konventionen om förbud mot handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter och konventionen om föroreningar från fartyg.

Det internationella samarbetet för skydd av den marina miljön är sålunda ganska omfattande, liksom även samarbetet vad gäller levande resurser och vildmark. Däremot är skyddet mot luftföroreningar ett föga utvecklat område. Enskilda länder, t. ex. de nordiska, har infört interna bestämmelser för att minska luftföroreningarna från industrier och andra installationer. Problem vållas på detta område av att bestämmelserna inom angränsande länder kan vara olika rigorösa samtidigt som föroreningar sprids genom luften från ett land till ett annat. Luftföroreningar behandlas endast i Helsingforskonventionen om skydd av östersjöområdets marina miljö och i den nordiska miljöskyddskonventionen.

Bästa sättet att motverka svavelutsläpp över nordiskt område med de miljöproblem dessa medför är enligt förslagsställarna att få till stånd en alleuropeisk miljöskyddskonvention, något som kräver ett tålmodigt arbete på lång sikt. Vad som bl. a. erfordras är en harmonisering av de europeiska ländernas miljölagstiftning genom att de centrala bestämmelserna i en miljöskyddskonvention blir delar av den interna lagstiftningen. Även andra lagstiftningsändringar kan bli nödvändiga för att möjliggöra för utländska rättssubjekt att föra talan i mål som rör miljöskador på samma sätt som kan ske inom Norden i enlighet med den nordiska miljöskyddskonventionen. Samtliga europeiska länder som deltog i miljökon-

ferensen i Stockholm 1972 har godkänt de ovannämnda principerna vid konferensen, framhåller förslagsställarna. Endast genom att de stora industriländerna antar dessa principer som en bindande konvention torde det enligt deras uppfattning bli möjligt att komma till rätta med de problem som t. ex. överföring av svavelföreningar över stora avstånd genom luften innebär.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från nedanstående myndigheter och organisationer:

Nordforsk
Nordel
Nordisk kontaktorgan för atomenergispørgsmål
Nordiska industriförbundens miljövårdskommitté (NIM)
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Udenrigsministeriet
Miljøministeriet
Danmarks Naturfredningsforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finland

Ministeriet för utrikesärendena
Handels- och industriministeriet
Ministeriet för inrikesärendena
Jord- och skogsbruksministeriet
Finlands akademi
Ålands landskapsstyrelse

Norge

Miljøverndepartementet
Norges naturvernforbund

Sverige

Statens naturvårdsverk
Koncessionsnämnden för miljöskydd
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning
Svenska naturskyddsföreningen

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Föreningarna Nordens Förbund delar helt förslagsställarnas grunduppfattning om behovet av en internationell lagstiftning för att skydda och främja en bättre miljö. Den miljövårdskonvention som antagits i Norden är i ljuset av situationen i övriga Europa ett instrument för skydd av miljön. Utan samordning av insatserna för miljöskydd sätts vitala delar av den nordiska konventionen ur spel, anför förbundet.

Det problem som tas upp i medlemsförslaget har för övrigt uppmärksamats i de handlingsprogram för nordiskt samarbete som förbundet antagit.

Förbundet ställer sig sålunda helt bakom medlemsförslagets hemstäl-
lan. Med hänsyn till att de nordiska regeringarna gemensamt antagit den
nu gällande nordiska miljöskyddskonventionen, anser förbundet att dessa
i syfte att ge större eftertryck åt sin ståndpunkt också gemensamt borde
verka för att en europeisk konvention kommer till stånd.

De nordiska industriförbundens miljövärdskommitté (NIM) framhål-
ler att man alltmer kommit till insikt om att det finns ett hot från svavel-
dioxid i luften mot människans hälsa, mot skogsmark, sjöar, vattendrag
och fisk, samt att merparten av det svavel som faller i Norden ”importe-
ras” från den europeiska kontinenten.

Framför allt Norge och Sverige har agerat i OECD i syfte att förmå
Västeuropa att vidta åtgärder i begränsande syfte men de förhandlingar
som förts kan enligt NIM knappast betecknas som framgångsrika.

Om man inom ramen för en europeisk miljöskyddskonvention skulle
kunna uppnå en reduktion av svavelutsläppen i Västeuropa, ställer sig
NIM självklart positiv till att de nordiska länderna verkar härför. Enligt
NIM:s uppfattning måste dock en europeisk miljöskyddskonvention bli
annorlunda och enklare utformad än den nordiska. Enligt den nordiska
miljöskyddskonventionen kan t. ex. ett nordiskt rättssubjekt föra talan
i ett miljöärende i samtliga nordiska länder. Att tillämpa en sådan ord-
ning i Europa ter sig betydligt svårare.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd och *Danmarks Naturfredningsfor-
ening* stödjer de strävanden som anföres i medlemsförslaget.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland framhåller att en effektiv mil-
jövärd inom Europa förutsätter ett koncentrerat internationellt samarbete.
I den nordiska miljöskyddskonventionen har man skapat normer angäen-
de miljöskadlig verksamhet. En förutsättning för denna konvention har
dock varit den tämligen enhetliga miljöskyddslagstiftningen i de nordiska
länderna, framhåller ministeriet. Ett förenhetligande och ett stärkande av
den internationella miljöskyddslagstiftningen bör emellertid understödjas
även i vidare utsträckning än endast på en regional nivå. I detta samman-
hang hänvisas till slutdokumentet för konferensen om säkerhet och sam-
arbete i Europa (ESSK) där man framlagt målsättningarna och samar-
betsområdena för samarbete på miljövärdens område samt behandlat
formerna och metoderna härför. De deltagande staterna har vid under-
tecknandet av slutdokumentet bekräftat sig understöda dess målsättning-
ar. En närmare definition rörande dessa målsättningar samt en överens-
kommelse om de åtgärder, som är nödvändiga för att uppnå dessa mål-
sättningar, skulle kunna vara ett följande steg i samarbetet på miljövärd-
dens område mellan ifrågakvarande stater.

Särskilt framhåller ministeriet att man i ESSK:s slutdokument rätt kraf-
tigt betonat den ställning, som FN:s Ekonomiska kommission för Europa
(ECE) har som ett samarbetsforum på miljövärdens område mellan staterna
i Europa och Nordamerika. Vid ECE:s 32. generalförsamling 1977 över-

enskoms att påbörja förberedelserna för en miljökonferens på hög nivå.

I samband med detta beredningsarbete bör man utreda vad en eventuell konferens skall behandla. Finlands åsikt har varit att konferensen bör leda till internationella avtal eller till andra bindande beslut.

En strävan att få till stånd en miljövärdskonvention gällande hela Europa står utan tvivel i harmoni med de nordiska ländernas miljöpolitik, framhåller ministeriet, som avslutningsvis påpekar, att de nordiska ländernas verksamhet i internationella organisationer även syftar till ett stärkande och förenhetligande av folkrätten angående miljövärd.

Handels- och industriministeriet i Finland, som tillstyrker förslaget, påpekar särskilt att separation av svavel från fossila bränslen och från rökgaser av fossila bränslen och industrins avfallsslam, är dyr och svår att utföra med dagens teknik. Det föreslagna avtalet, som skulle omfatta alla europeiska länder, borde därför ha ett sådant innehåll, att kostnader för svavelseparationen rättvist skulle delas mellan dem, som förorenar mest.

Finlands akademi understöder förslaget om samnordisk insats att åstadkomma en europeisk miljöskyddskonvention, som snarast borde utvecklas till konkreta åtgärdsförslag.

Den avsedda miljöskyddskonventionen borde enligt akademien utöver luftskyddet innehålla också principer om skydd av vatten och mark. Den gällande nordiska miljöskyddskonventionen torde ge goda utgångspunkter för arbetet att utveckla den europeiska miljöskyddskonventionen.

Vidare påpekar akademien, att förberedningsarbetet förutsätter utnyttjande av de i olika länder redan tillgängliga resultaten av miljöskyddsforskning, samt ett, möjligen mellan olika länder samordnat, program för grundforskning, observation, föregripande och utvärdering av miljöförändringar. De olika parterna borde också komma överens om en uppföljningsforskning sedan konventionen trätt i kraft.

Ålands landskapsstyrelse stödjer medlemsförslaget och anför, att även på Åland, där luftförorenande industri saknas, har utförts provtagningar vilka givit vid handen att landskapet mer eller mindre regelbundet drabbas av luftföroreningar som tillförs området från mer avlägsna regioner.

Norges naturvernforbund understödjer starkt medlemsförslaget. Dessutom föreslår man att rekommendationen utvidgas till att omfatta utarbetande av en organisations- och tidsplan för en konventions genomförande, vari även bör ingå en rekommendation hur de många ideella opinionsbildande organisationerna bäst kan medverka för att främja konventionen. Förbundet anser, att svårigheterna att förmå deltagande stater att ratificera internationella konventioner ofta beror på bristande opinion för saken. Detta beror i sin tur ofta på att det informationsarbete, som är ett led i opinionens mognad, uteblir. På detta område kan de många europeiska natur- och miljövärdorganisationerna, som utvecklat ett gott arbete, göra en insats, förutsatt att de får ekonomiska möjligheter härför.

Förbundet hänvisar till en deklaration från det europeiska naturvårdsåret 1970 och en av rekommendationerna vid FN:s miljövårdskonferens 1972 om behovet att stödja de frivilliga opinionsbildande organisationerna och uttalar förhoppningen, att Nordiska rådet kan bidra till att så sker.

Svenska naturskyddsföreningen understrykar miljösituationens allvar och betonar att en lång rad ytterligare samordnande och skyddsamma åtgärder är av nöden för att komma till rätta med de allra mest akuta miljöhoten.

Parallellt med arbetet att undanröja de allra mest akuta miljöhoten måste ett mera långsiktigt internationellt miljövårdsarbete bedrivas. Föreningen delar förslagsställarnas uppfattning att ett mål för detta arbete bör vara att komma fram till en europeisk miljöskyddskonvention. En rekommendation från Nordiska rådet till de nordiska ländernas regeringar att på allt sätt verka för att en sådan konvention kommer till stånd kan bidra till att föra frågan framåt. Föreningen tillstyrker sålunda medlemsförslaget.

2.2. *Remissinstanser som i första hand förordar en mer begränsad lösning*

Nordel anser att det vore värdefullt att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention i enlighet med medlemsförslaget.

Emellertid bör en sådan konvention grundas på omfattande utredning av den typ som pågår bl. a. inom OECD. De nordiska länderna bör därför i första hand satsa på fullföljande av pågående arbete inom OECD och FN-organ som t. ex. ECE och ta upp frågan om en europeisk miljöskyddskonvention i dessa organ. Saken kan enligt *Nordel* bäst främjas via de bestående internationella organen.

Slutligen vill *Nordel* påpeka, att endast en ringa del av de interna svavelutsläppen i Norden härrör från värmekraftverk, bl. a. på grund av de restriktiva regler som gäller beträffande svavelhalten i eldningsolja. I en bilaga till *Nordels* yttrande framhålls, att det av ekonomiska och tekniska skäl är svårt att på kort sikt förbättra situationen vad gäller utsläpp i andra västeuropeiska länder. Med ett europeiskt avtal torde man enligt *Nordel* kunna uppnå att den ständiga ökningen av utsläppen bromsas upp och att det första därefter kan finnas hopp om en verklig minskning av utsläppen.

Ministeriet för inrikesärendena i Finland gör en internationell exposé och hänvisar till att OECD givit en rekommendation angående principer rörande förorening av miljön över gränserna och en rekommendation om utlännings likställdhet i ärenden som gäller förorening av miljön över gränserna. Rekommendationerna omfattar OECD:s medlemsstater så som dessa närmare kommer överens om i särskilda bilaterala eller multilaterala avtal. Större betydelse i sammanhanget tillmäter ministeriet, att man i slutdokumentet från den europeiska säkerhets- och samarbetskon-

ferensen 1975 presenterat målen och samarbetsområdena för samarbetet på miljövårdens område mellan deltagarstaterna samt formerna och metoderna för detta samarbete.

I ESK:s slutdokument har man poängterat ECE:s ställning som ett forum för samarbetet mellan Europas och Nordamerikas stater på miljövårdens område. Under ECE:s session 1977 träffades en överenskommelse om att börja förbereda en miljökonferens på hög nivå. Finlands åsikt har varit, att konferensen helst borde leda till internationella avtal eller andra bindande beslut.

En miljövårdskonvention mellan Europas stater skulle enligt ministeriet vara ett högst konkret uttryck för andan i ESK:s slutdokument. Samtidigt skulle det vara ett konkret tecken på en praktisk tillämpning av deklARATIONEN från FN:s miljökonferens 1972.

Däremot vill ministeriet erinra om, att förutsättningen för miljövårdskonventionen mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige närmast varit en relativt enhetlig miljövårdslagstiftning. Läget är inte lika fördelaktigt vad gäller Europas alla industristater. Ett motsvarande avtal omfattande hela Europa skulle därför synbarligen vara en mycket svår och tidskrävande uppgift. På lång sikt kan och bör denna uppgift utföras. På kort sikt borde man försöka nalkas målet genom att ta upp miljövårdens olika internationella specifika problem och särskilt de mest skadliga företeelserna, till vilka svavelutfallet hör.

I avtalsarbetet bör man enligt ministeriet kunna dra nytta av erfarenheterna från tillämpningen av de internationella konventionerna rörande skyddet av havsmiljön. Avtalsrätten borde i första hand utvecklas i specifika frågor, exempelvis rörande fjärrtransport av svaveloxider, samordning av åtgärderna för skyddet av havsmiljön, samordning av bekämpningen av miljöskador förorsakade av skadliga ämnen och produkter samt bilateralt och multilateralt utbyte av information om miljövården.

Jord- och skogsbruksministeriet anser att det uppenbart svåraste miljöproblemet för de nordiska länderna är spridningen av svaveldioxid från Mellanuropas industricentra. Även i Finland har kunnat konstateras ökad försurning av regnvatten.

Viktigare än en allmän miljövårdskonvention, som möjligen skulle utarbetas efter de nordiska ländernas avtalsmodell, vore enligt ministeriet en sådan konvention, som kunde begränsa spridningen av svaveldioxid över stora områden. Redan detta snävare mål kan i och för sig vara tillräckligt svårt att uppnå. Sålunda anser jord- och skogsministeriet, att konventionsinnehållets omfattning noga bör övervägas, innan man vidtar aktiva åtgärder för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention, och att det vore ändamålsenligt att koncentrera sig endast på de viktigaste problemen.

Miljøverndepartementet i Norge erinrar om att Norge i internationella fora arbetat för att begränsa luftföroreningar över gränserna i Europa.

Inom ECE strävar man från norsk sida sålunda efter att få till stånd så bindande bestämmelser som möjligt i form av ett avtal, t. ex. att framläggas för de ovannämnda miljövärdsmötena på hög nivå inom ECE. Departementet påpekar också, att den nordiska miljövärdskonventionen tjänat som mönster för de principiella riktlinjer som OECD utfärdat. Inom FN:s miljövärdsprogram (UNEP), som blev resultatet av miljövärdskonferensen i Stockholm 1972, pågår ett samarbete om gränsöverskridande föroreningar. Från norsk sida har man därvid särskilt betonat vikten av att som ett första steg förmå flera stater att tillämpa principen om informationsplikt gentemot varandra vad gäller planerad verksamhet som kan inverka på utnyttjandet av naturresurserna eller miljön i andra länder. FN:s generalförsamling och UNEP:s styrelse har antagit denna princip, men globalt bindande regler härom torde vara en målsättning på längre sikt.

Bland annat mot bakgrund av erfarenheterna inom OECD antar departementet att det kan ta tid innan man får till stånd en europeisk miljövärdskonvention med så förpliktande bestämmelser att den får praktisk betydelse för föroreningsproblemen i Europa. Därför anser ministeriet, att överläggningar med sikte på konkreta lösningar i form av gradvis nedtrappning av de viktigaste utsläppen vore ett sätt att komma snabbare fram. Arbetet med en europeisk miljövärdskonvention bör enligt departementet tills vidare fortsätta inom ramen för OECD. och om möjligt föras vidare i ECE.

Det norska departementets synpunkter delas helt av *statens naturvårdsverk* i Sverige som erinrar om att en svensk-norsk samarbetskommitté bildats i syfte att förbereda ländernas deltagande i det internationella arbetet, främst inom ECE.

Verket framhäver att ett omfattande arbete på en allmän europeisk miljökonvention bör intensifieras och stödjas. Samtidigt bör dock det mest trögående problemet, förorening genom atmosfärisk svaveltransport, behandlas som ett prioriterat delproblem och begränsas så att konkreta resultat kan nås inom en överskådlig framtid. Både nödvändighet och möjlighet av åtgärder föreligger främst regionalt, d. v. s. inom Europa. Det bör även betonas att, med tanke på den roll östra Europa spelar i sammanhanget, en organisation som omfattar även detta område synes vara ett lämpligt forum, d. v. s. ECE.

Koncessionsnämnden för miljöskydd delar uppfattningen att en harmonisering av de europeiska ländernas miljölagstiftning är önskvärd och anser att utarbetande av en miljöskyddskonvention kan vara en lämplig metod att främja detta önskemål. Med hänsyn till de stora motsättningar inom och mellan de olika staterna som måste övervinnas innan en konvention kan bli verklighet, anser nämnden inte realistiskt att räkna med en allmän miljöskyddskonvention annat än som ett mål på mycket lång sikt. Arbetet med att få tillstånd internationella överenskommelser av mer

begränsad räckvidd — t. ex. rörande försurningsproblemen — måste därför fortsätta parallellt med ansträngningarna att åstadkomma en allmän konvention.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) anser att en sådan konvention, som skall ha verklig tyngd, blir svår att åstadkomma, då kontinentländerna samtidigt pressas av oljebrist och därmed i än högre grad kommer att lita till fasta fossila bränslen. Institutet erinrar om att, där föroreningsfrågorna varit en mera påtaglig gemensam nämnare, nämligen på det marina området, har det emellertid varit möjligt att uppnå överenskommelser, t. ex. om Östersjön, där skyddet avses bli mycket omfattande och även avse påverkan av Östersjön genom luftförorening. Klausulen om luftföroreningspåverkan på det gemensamma innanhavet borde dock vara tillräcklig för att möjliggöra diskussioner om harmonisering av riktlinjer på luftvårdssidan mellan Östersjöländerna. Dessa diskussioner kan föras mot bakgrund av ett än fullständigare undersökningsmaterial, både för Norden och övriga Europa, av luftmassornas transport av olika föroreningspaket.

Det stegvisa förfarande som IVL vill rekommendera borde givetvis inte förhindra sonderingar för att åstadkomma en alleuropeisk konvention på sikt, t. ex. via ECE, som omfattar alla aktuella stater. Förslagsvis kunde ECE anordna en konferens där en redovisning av dagens vetande i fråga om transport och nedfall gjordes och där detta vetande togs till utgångspunkt för någon form av principbeslut om en konvention.

2.3. Remissinstanser som stödjer medlemsförslagets syfte men ej vill binda sig för en viss lösning med hänsyn till pågående internationella förhandlingar m. m.

Enligt *Nordforsks* uppfattning kan mellanstatliga överenskommelser av olika slag vara värdefulla instrument för föroreningsbekämpning. Med tanke på spridningen av svavelhaltiga och andra luftföroreningar från Europas stora industricentra till de nordiska länderna och den ökande försurningen av nederbörden framstår överenskommelser som begränsar utsläppen av luftföroreningar såsom speciellt angelägna.

För att få avsedd verkan måste sådana överenskommelser dock grunda sig på tillräckliga kunskaper om föroreningarnas skadeverkningar och spridning under olika förhållanden samt så enhetliga och internationellt accepterade metoder för provtagning och analys. Helst bör man enligt *Nordforsk* ha tillgång till ett permanent men flexibelt internationellt övervakningssystem, med vars hjälp föroreningssituationen kontinuerligt kan bevakas, prognoser uppställas och överenskommelsernas efterlevnad kontrolleras.

Nordforsk hänvisar till det i förslaget beskrivna samarbetet bl. a. inom OECD och erinrar om att politiska insatser av de nordiska länderna lett till att FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) fattat ett princip-

beslut om upprättande av ett övervakningssystem för luftföroreningar omfattande både Öst- och Västeuropa.

I detta läge anser Nordforsk därför att det föreligger erforderliga förutsättningar för ingående av mellanstatliga överenskommelser rörande utsläpp av luftföroreningar och att de nordiska länderna bör göra en kraftfull gemensam insats för att få till stånd dylika överenskommelser.

Huruvida en europeisk miljöskyddskonvention är den bästa lösningen eller om andra slag av internationella överenskommelser bör eftersträvas, eventuellt i ett första skede avseende enbart luftföroreningar, är dock frågor som i första hand måste bedömas utgående från politiska synpunkter och ligger utanför Nordforsks kompetens. Till sist vill Nordforsk understryka vikten av att FoU-samarbetet mellan de nordiska länderna om olika aspekter på föroreningsproblematiken fortsätter med oförminskad intensitet inom alla de organ som är engagerade i sådant samarbete, inte minst med tanke på att nya föroreningsproblem kan väntas bli aktuella. En väl planlagd nordisk beredskap är då en förutsättning för att problemen skall kunna lösas på ett acceptabelt sätt.

Nordiska kontaktorganet för atomenergispörsmål (NKA) anför som sin uppfattning att, därest Nordiska rådet beslutar i enlighet med medlemsförslaget, hänsyn bör tas till det redan väl etablerade samarbete som finns i Europa på strålskyddsområdet. Som exempel nämner man samarbetet inom den internationella kommissionen för strålskydd (ICRP), det internationella atomenergiorganet IAEA, EG-Euratom samt inom Norden.

Udenrigsministeriet i Danmark ansluter sig med stöd av *miljöministeriet* till medlemsförslagets målsättning, men vill påpeka att ECE på sin helt nyligen avslutade session på grundval av ett sovjetiskt förslag beslutat överväga hållande av möten på hög nivå om miljöfrågor. Dessa möten skall utgöra en del av uppföljningen av säkerhetskonferensen i Helsingfors 1975 (ESSK). Med hänsyn till att detta beslut representerar en med svårighet uppnådd politisk kompromiss, bör enligt udenrigsministeriet tidpunkten för eventuella initiativ från Nordiska rådet noga övervägas och arten av dessa initiativ anpassas till arbetet inom ECE. Enligt *miljöministeriet* skulle man kunna uppmana ministerrådet att ständigt uppmärksamma möjligheterna att genom samnordiskt uppträdande på europeiskt plan eftersträva harmonisering av miljöbestämmelser.

3. Utskottet

Utskottets genomgång av remissmaterialet ger vid handen, att samtliga remissinstanser understödjer medlemsförslagets syfte att minska nedfallet av svavel i Norden. Likaså är man enig om att åtgärder enbart inom Norden ej är till fyllest, då den övervägande delen av svavlet härrör från de kontinentaleuropeiska industriområdena. Som särskilt lämpligt forum för samnordiskt agerande anges FN:s europakommission ECE, som om-

fattar både Öst- och Västeuropa, d. v. s. alla de länder där de aktuella svavelutsläppen sker. Remissinstanserna är sålunda eniga i förslagsställarnas bedömning att det bästa sättet att motverka svavelutsläpp över nordiskt område med de miljöproblem dessa medför torde vara att få till stånd en alleuropeisk miljöskyddskonvention. Däremot går uppfattningarna isär om vad som skulle erfordras för att få till stånd och verkligen tillämpa en sådan konvention och om utsikterna att genom en samnordisk aktion uppnå detta syfte. Vad som bl. a. torde erfordras är en harmonisering av de europeiska ländernas miljölagstiftning genom att de centrala bestämmelserna i en miljöskyddskonvention blir delar av den interna lagstiftningen. De principer som samtliga europeiska länder som deltog i miljökonferensen i Stockholm 1972 då godkände borde sålunda omsättas i en bindande konvention.

I detta sammanhang har även hänvisats till slutdokumentet för konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESSK) där man framlagt målsättningarna och samarbetsområdena för samarbete på miljövärdens område samt behandlat formerna och metoderna härför. De deltagande staterna har vid undertecknandet av slutdokumentet bekräftat sig understöda dess målsättningar. Det finns sålunda åtminstone två instrument som skulle kunna bilda utgångspunkten för ett arbete med att åstadkomma en allmän europeisk miljöskyddskonvention. Detta arbete bör fullföljas genom att man utarbetar en närmare definition rörande dessa målsättningar samt en överenskommelse om de åtgärder, som är nödvändiga för att uppnå dem.

Den gällande nordiska miljöskyddskonventionen torde kunna utgöra en förebild i arbetet att utveckla en europeisk miljöskyddskonvention. Flera remissinstanser erinrar om, att förutsättningarna för miljövärdskonventionen mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige närmast varit en relativ enhetlig miljövärdslagstiftning. Situationen är en annan vad gäller Europas alla industristater. Ett motsvarande avtal omfattande hela Europa torde därför innebära en svår och tidskrävande uppgift. Även om arbetet med en konvention kräver tålamod och målsättningen får ses på lång sikt — i synnerhet som den skulle förutsätta harmonisering av flera länders lagstiftning om miljöskydd, om informationsplikt beträffande miljöskadlig verksamhet m. m. — skulle en nordisk viljeyttring dock ha sitt värde inte minst i opinionsbildningsavseende. Som ett första steg kunde överläggningar upptas med sikte på konkreta lösningar i form av gradvis nedtrappning av de viktigaste utsläppen, framför allt beträffande svaveldioxid.

Som en första åtgärd bör sålunda eftersträvas en konvention, som begränsar spridningen av svaveldioxid över stora områden. Ett arbete som kan utgöra en viktig del därav pågår redan i form av ett projekt under ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor avseende nordisk samverkan för förberedelse och drift av ett europeiskt övervakningssystem för

luftföroreningar enligt ett beslut av ECE, som tillkommit inte minst tack vare de nordiska ländernas agerande inom ECE. Samverkan avser huvudsakligen metoder för provtagning och analys av långväga transporterade luftföroreningar. Förutsättningar torde sålunda kunna skapas för tillämpning av ett avtal om svavelföroreningar. I detta sammanhang vill utskottet erinra om Nordiska rådets rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar som främst avsåg att minska utsläppen av svaveldioxid i Norden.

Utskottet noterar med tillfredsställelse de insatser som redan görs i de nordiska länderna inom ramen för ECE. Finlands regering har bl. a. påpekat att slutdokumentet från den europeiska säkerhetskonferensen var en lämplig källa för ämnesområden som kunde tas upp av ECE på miljörådet. Särskilt gällde det sådana ämnesområden där man kunde dra nytta av att de lyftes upp på politisk nivå. Så har också skett vid överläggningar inom ECE, främst från norsk sida.

Norges regering har därvid hänvisat till det ovannämnda programmet inom ramen för ECE vad gäller svaveldioxid. Enligt norsk uppfattning borde en gemensam öst-väst-överläggning om frågor som berörde luftföroreningar utgöra ett lämpligt nästa steg mot närmare samarbete inom ECE. Vidare har härvid framförts tanken att diskussion skulle påbörjas angående regional harmonisering av åtgärder för kontroll av utsläpp samt att ett handlingsprogram för begränsning av utsläpp skulle utvecklas och att detta helst skulle genomföras i form av en internationell konvention. Från finsk och svensk sida har uttalats stöd för det norska förslaget. Visst intresse uttalades av andra delegationer, främst Storbritannien.

Det samarbete inom OECD, som bl. a. omnämnes i medlemsförslaget, har lett fram till en rapport, grundad på en femårig undersökning av svavelnedfallet i medlemsländerna. Rapporten har bekräftat de farhågor som särskilt från svensk och norsk sida framförts i internationella sammanhang och där ofta mötts med skepsis. Det har sålunda nu, medelst mätningar på ett 70-tal markstationer i Västeuropa och regelbundna luftprover från flygplan, bekräftats att svaveldioxid sprids långt över landgränserna. De nordiska länderna, som jämfört med övriga Europa har en mycket restriktiv lagstiftning mot svavelutsläpp, missgynnas av detta förhållande. I synnerhet Norge och Sverige får ta emot åtskilligt större svavelföroreningar än deras egen industri släpper ut.

En annan målsättning som både har ett värde i sig och skulle utgöra en etapp i arbetet på en allmän konvention vore att förmå fler stater att tillämpa principen om informationsplikt gentemot varandra vad gäller planerad verksamhet som kan inverka på naturresurserna eller miljön i andra länder. FN:s generalförsamling och UNEP:s styrelse har antagit denna princip, men juridiskt bindande regler härom saknas på de flesta håll.

Ur denna synvinkel kan det vara värdefullt om en nordisk insats för en

allmän miljökonvention även innefattar stöd till de organisationer som kan bidra till att skapa en opinion för antagande och tillämpning av ett miljöavtal.

Nordisk samverkan på europeiskt plan ter sig naturlig mot bakgrund av de nordiska ländernas relativt ensartade miljölagstiftning och likartade syn på värdet av att skydda natur och miljö.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Kuopio den 11 oktober 1977

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Vice förman

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om internationell konvention om arbetstiden

(Väckt av Trygve Bratteli, Erling Dinesen, Gylfi P. Gíslason, Knut Johansson, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olof Palme och Ulf Sundqvist)

I sitt betänkande över ett till social- och miljöutskottet hänvisat medlemsförslag angående förkortning av arbetstiden (A 452/s), vilket föreligger till behandling vid Nordiska rådets 25:e session, anför utskottet inledningsvis:

”Arbetstidens längd och förläggning utgör en viktig del av arbetsmiljön. De nordiska länderna har nu alla i allmänhet förverkligat kravet på en 40-timmars arbetsvecka. Men arbetstidsfrågorna är därmed inte avförda från de fackliga handlingsprogrammen. Också i framtiden blir det naturligt att se en successiv arbetstidsförkortning som en väg att fördela ett ökat produktionsresultat.”

I detta konstaterande vill vi oförbehållsamt instämma.

Nu gällande ILO-konvention om 40 timmar som mål för veckoarbetstidens längd antogs i mitten av 1930-talet. Utvecklingen mot en 40-timmars arbetsvecka har gått snabbt även i länder utanför den nordiska kretsen. Flertalet industriländer av betydelse torde under 1970-talet komma ned till en normal veckotid på 40 timmar.

Ytterligare kraftiga begränsningar av arbetstidens längd hör till de reformer som inte kan förverkligas i ett nära tidsperspektiv. Diskussionen om hithörande problem har emellertid redan inletts i många länder, vilket för övrigt framgår av nyss nämnda medlemsförslag och utskotts-betänkande.

Det är mot bl. a. den bakgrunden hög tid att frågan om en ny arbetstidskonvention aktualiseras inom ILO. En sådan konvention bör dra upp riktlinjer för arbetstidsreformerna, och i denna bör ett stöd skapas för kravet på flexibilitet mellan arbete, fritid och utbildning.

Med hänvisning till vad som anförts hemställas

att Nordiska rådet beslutar rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Oslo, København, Reykjavík, Stockholm och Helsingfors den 28 mars 1977

Trygve Bratteli (A)

Erling Dinesen (S)

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Knut Johansson (s)

Tellervo Koivisto (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Olof Palme (s)

Ulf Sundqvist (Sd)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 146)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Beitostølen den 10 augusti, i Kuopio den 11 oktober, i Oslo den 25 oktober och i Köpenhamn den 13 december 1977.

1. Medlemsförslaget

I ett medlemsförslag, som väckts av Trygve Bratteli, Erling Dinesen, Gylfi Þ. Gisslasson, Knut Johansson, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Olof Palme och Ulf Sundqvist, hemställes att Nordiska rådet beslutar rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Förslagsställarna hänvisar bl. a. till att gällande ILO-konvention om 40 timmar som mål för veckoarbetstidens längd antogs i mitten av 1930-talet. Utvecklingen mot en 40-timmars arbetsvecka har gått snabbt även i länder utanför den nordiska kretsen. Ytterligare kraftiga begränsningar av arbetstidens längd hör emellertid till de reformer som inte kan förverkligas i nära tidsperspektiv, även om diskussionen om hithörande problem redan inletts i många länder.

Bl. a. mot den bakgrunden anser förslagsställarna det vara hög tid att frågan om en ny arbetstidskonvention aktualiseras inom ILO. En sådan konvention bör dra upp riktlinjer för arbetstidsreformerna, och i denna bör ett stöd skapas för kravet på flexibilitet mellan arbete, fritid och utbildning.

2. Remissyttranden

Yttranden har inkommit från följande myndigheter och institutioner:
Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordiska arbetsledareunionen (NAU)
Nordisk Akademikerråd

Danmark:

Arbejdsministeriet
Amtsrådsforeningen i Danmark

Dansk Arbejdsgiverforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finland:

Arbetskraftsministeriet
Arbetarskyddsstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund
Finlands svenska kommunförbund
Työväen taloudellinen tutkimuslaitos (Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut)

Norge:

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Sosialdepartementet
Statens arbeidstillsyn, Direktoratet
Landsorganisasjonen i Norge
Norske kommuners sentralförbund
Norsk arbeidsgiverforening
Skibsfartens arbeidsgiverforening

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen
Arbetarskyddsstyrelsen
Institutet för social forskning
ILO-kommittén
Sysselsättningsutredningen
Delegationen för arbetstidsfrågor
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Svenska arbetsgivareföreningen
SACO/SR

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Nordens fackliga samorganisation (NFS) ansluter sig till medlemsförslaget och hänvisar till att gällande ILO-konvention om 40 timmar som mål för veckoarbetstidens längd antogs redan i mitten av 1930-talet och att utvecklingen mot kortare veckoarbetstid gått snabbt. I flera av de nordiska länderna förekommer nu en debatt om ytterligare kraftiga begränsningar i arbetstiden. I NFS' tidigare remissvar över medlemsförslag A 452/s angående förkortning av arbetstiden anfördes bland annat att de fackliga organisationerna och löntagarna hade behov av att göra vissa branschmässiga anpassningar vid genomförandet av arbetstidsförkortningar med hänsyn till de speciella förhållanden som rådde inom olika sektorer av arbetslivet. Vidare borde genom förhandlingar prövas hur avvägningen mellan generella arbetstidsförkortningar och andra standardhöjningar för löntagarna skall göras. Detta

krav torde enligt NFS ligga i linje med medlemsförslag A 501/s där det sägs att en ILO-konvention bör ge utrymme för kravet på flexibilitet mellan arbete, fritid och utbildning.

Nordiska arbetsledareunionen (NAU) finner det vara riktigt att man i en ILO-konvention skapar ett stöd för berättigade krav på flexibilitet mellan arbete, fritid och utbildning. NAU vill erinra om att en ny semesterlag i Sverige som träder i kraft 1978 medger ett flexibelt uttag av semestern och en möjlighet för arbetstagare att samla viss del av semestern till en längre sammanhängande ledighet ett år. Vidare vill NAU framhålla att man i Sverige har laglig rätt till ledighet för studier. Dessa exempel på svensk lagstiftning kan efterhand komma att påverka lagstiftningen i andra länder, i första hand i Norden. En konvention enligt medlemsförslaget måste därför ge möjligheter till minskning av arbetstiden även på annat sätt än genom en begränsning av veckoarbetstiden. Konventionen får heller inte förhindra andra grupper att genom avtal förkorta sin arbetstid. Enligt NAUs uppfattning måste en konvention sålunda utformas så att den ger de fackliga organisationerna full frihet att genom förhandlingar avgöra hur de vill disponera en förkortning av arbetstiden.

Nordisk Akademikerråd tillstyrker medlemsförslaget.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark ansluter sig till medlemsförslaget.

Norske Kommuners sentralforbund tillstyrker medlemsförslaget.

Arbetskraftsministeriet i Finland instämmer med medlemsförslaget i att det gällande arbetstidsavtalet är förlegat, då 40-timmarsveckan redan genomförts i de flesta industriländer. Ett avlägsnande av arbetslivets olägenheter genom reglering av arbetstiden kvarstår emellertid som ett centralt mål för samhällsutvecklingen. I vilken form detta kommer att ske beror på vilka frågor i samhällspolitiken som betonas mest och hur den ekonomiska utvecklingen gestaltar sig. Då den ekonomiska tillväxttakten förefaller att bli långsam, ter sig möjligheterna att förkorta arbetstiden sämre. Takten i arbetstidsförkortningen och formerna för utökningen av fritiden torde variera från land till land. Det förefaller därför inte ändamålsenligt att uppställa detaljerade mål på lång sikt. Däremot finns möjligheter att öka individens valfrihet i arbetslivet. Tanken på en selektiv, på särskilda villkor företagen förkortning av arbetstiden torde i allt högre grad komma att föras fram.

Vidare påpekar arbetskraftsministeriet, att även de arbetskraftspolitiska synpunkterna noga bör beaktas. Enligt ministeriets åsikt skulle en utökning av arbetslivets flexibilitet samt en selektiv förkortning av arbetstiden väl kunna befrämja även de arbetskraftspolitiska målen. Ministeriet tillstyrker medlemsförslaget och anser det dessutom vara av nöden, att en utredning om arbetstidsförkortningens samhällsekonomiska

och sociala konsekvenser verkställs i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 6/1977. Arbetstidsförkortningar bör kunna ses som ekonomiska och sociala val, vilka är inbördes beroende och det centrala i målet bör vara en utökning av arbetslivets flexibilitet.

Arbetarskyddsstyrelsen i Finland anser allmänt, att en förkortning av arbetstiden lagstiftningsvägen är en mångskiftande fråga, som ter sig olika för olika yrken och arbetsförhållanden. I vissa yrken är fortsatta studier en så väsentlig faktor, att även det borde beaktas vid uträkning av den totala arbetstiden. Regleringen av denna fråga är även förknippad med, hur ILO-avtalet om studieledighet med lön förverkligas i den nationella lagstiftningen. Styrelsen finner sålunda, att förverkligandet av en enhetlig reform av arbetstiden fordrar grundlig beredning. Denna uppgift är på grund av sin allmänna betydelse mycket lämplig för ILO. Sålunda förordar arbetarskyddsstyrelsen medlemsförslaget.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut i Finland erinrar om att nu gällande ILO-konvention ställer en 40-timmars arbetsvecka som mål, vilket redan uppnåtts i många länder. Inom en del branscher har man redan övergått till ännu kortare arbetsvecka. Detta innebär, att ifrågakarande ILO-konvention, som målsättning för arbetstiden, har föråldrats i ett flertal länder. Då man ytterligare beaktar, att en förkortning av arbetstiden erbjuder en av de viktigaste möjligheterna att fördela den ökande produktiviteten anser institutet det naturligt att ta upp frågan om en ny internationell arbetstidskonvention inom ILO.

Institutet förenar sig med medlemsförslaget däri, att man bör sträva till en konvention, vilken definierar arbetstidsreformens riktlinjer och vilken stöder kraven på flexibilitet mellan arbete, utbildning och fritid. Konventionen bör därtill erbjuda möjligheter till att i olika situationer och under olika förhållanden välja de mest ändamålsenliga medlen att utveckla arbetstidslagstiftningen i frågor såsom t. ex. en allmän resp. selektiv arbetstidsförkortning, ökning av arbetstidernas flexibilitet eller frågor gällande pensionsåldern.

Alands landskapsstyrelse erinrar om att såväl arbetsavtalslagstiftningen som arbetarskyddslagstiftningen undergått betydande reformer åtminstone sedan 1960-talet och reformeras alltfört, varför gällande ILO-konvention i ämnet måste anses vara föråldrad för nordiska förhållanden. Styrelsen, som i detta avseende dock ej tar ställning till arbetstidens längd, förordar därför medlemsförslaget.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge anser att den allmänna arbetstiden nått en nivå där ytterligare generell förkortning skulle ha mindre betydelse ur arbetarskyddssynpunkt. Därför borde åtgärder för att förbättra arbetsmiljön och minska belastningen för arbetstagarna prioriteras högre. Den nya arbetsmiljölagen förutsätter t. ex. strängare krav vad gäller arbetsplatsens utformning, användning av kemiska ämnen och organisation av arbetet, något som kommer att lägga be-

slag på betydande resurser i den närmaste framtiden. Trots detta anser departementet det vara nyttigt att få till stånd en genomgripande diskussion om riktlinjerna för framtida arbetstidsreformer och vill därför förordna att frågan tas upp inom ILO. Departementet vill särskilt peka på vikten av att en föreslagen konvention utgår från kravet på flexibilitet mellan inkomstbringande arbete och vårdarbete i hemmet. Hänsyn måste tas både till vårdbehövande och till dem som handhar vårdssysslorna. Dessa är i dagens läge oftast kvinnor, som på detta sätt får ett tungt dubbelarbete. Frågan om arbetstidsförkortning bör även ses i relation till mannens roll och möjligheter att utföra en större del av vårdssysslorna, samt i relation till jämställdhetsfrågorna.

Forbruker- og administrasjonsdepartement tillstyrker medlemsförslaget.

Statens arbeidstilsyn anser att frågan om en ny konvention mot bakgrund av den teknologiska utvecklingen bör tas upp inom ILO i enlighet med förslaget. Man bör emellertid också ha klart för sig frågans sysselsättningsmässiga sida. Vidare pekas på frågan att ordna förhållandena för grupper som har behov av reducerad arbetstid, något som bör utredas närmare.

Landsorganisasjonen i Norge har i sitt handlingsprogram för perioden 1977—1981 som målsättning att genomföra arbetstidsreduktion i form av längre semester samtidigt som man vill dryfta frågan om lägre pensionsålder för vissa grupper och sänkt arbetstid för småbarnsföräldrar. I programmet har man inte tagit upp frågan om reduktion av arbetsveckan. För att få till stånd en fruktbar diskussion om dessa frågor anser LO det lämpligast att man tar upp en genomgripande internationell diskussion genom att frågan väcks inom ramen för ILO. LO stöder därför medlemsförslaget.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige hänvisar bl. a. till sitt yttrande över en riksdagsmotion i samma ärende och framhåller att utvecklingen på arbetsmarknaden medför allt större krav på anpassning till önskemål från nytillkommande sökandegrupper bl. a. i fråga om arbetets organisation och arbetstidens förläggning.

Vad som i motionen sades om samråd mellan de nordiska ländernas regeringar anser styrelsen ligga i linje med dess yttrande angående medlemsförslaget om förkortning av arbetstiden (A 452/s). ”Konsekvenserna av en större arbetstidsförkortning torde bli relativt likartade i de nordiska länderna. Det synes därför värdefullt att i möjligaste mån samordna utredningsverksamheten kring dessa frågor i de nordiska länderna. En sådan samordning skulle också bidra till att skapa förutsättningar för en harmonisering av den nordiska arbetsmarknaden även i detta avseende”.

Arbetarskyddsstyrelsen i Sverige finner att frågan om arbetstidsförkortning numera inte primärt är en arbetarskyddsfråga. Den svenska

arbetstidslagen har inte i första hand utformats utifrån skydds synpunkter, utan dess syfte är framför allt att ange de normer som enligt allmänt accepterad uppfattning bör gälla i fråga om arbetstidens längd.

Den hittills genomförda arbetstidsförkortningen har åstadkommit genom en växelverkan mellan lagstiftning och kollektivavtal som lämnat utrymme för särlösningar för olika avtalsområden och arbetstagargrupper. Mot bakgrund av det inom Sverige pågående utredningsarbetet angående arbetstidsförkortning vill styrelsen tillstyrka bifall till medlemsförslaget.

Institutet för social forskning anser att den föreslagna nordiska framstötten till ILO bör kunna utformas på sådant sätt att den bl. a. bidrar till insikten att arbetslösheten kan vara lika hög eller låg vid 40 eller 35 som vid 48 timmars normalarbetstid. ILO skulle därför uppmanas att undersöka om inte en arbetslöshetsbekämpande effekt skulle kunna uppnås säkrare genom en ordning som t. ex. innebure utvidgad utbildningsverksamhet och andra uttag av ledighet under perioder eller på områden med nedgång i arbetskraftsbehovet, så att i gengäld tillgången på arbetskraft komme att bibehållas eller ökas vid hög efterfrågan. Utredningsarbetet bör dessutom främja en klagörande diskussion i frågan huruvida sociala framsteg i ett land nödvändigtvis måste innebära en försämring av dess konkurrensförmåga. Man bör samtidigt studera hur arbetstidsordningen skulle behöva utformas för att om möjligt förena de ekonomiska och sociala framstegsintressena. Vidare påpekas att insatser för att främja ett mera medvetet och differentierat val mellan de olika formerna inte behöver utesluta konventioner om riktlinjerna för ev. fortsatta nedskärningar av livsarbetstiden, men dessa behöver då vara dispositiva, så att sådana val möjliggöres och uppmuntras, både med tanke på kollektiva uppgörelser och individuell tillämpning.

Förberedelsearbetet för en ILO-konvention måste bl. a. gå ut på att undersöka tillämpningen av både de strikta regler, som allttjämt oftast gäller, men som ofta i praktiken blir starkt modifierade av praxis, och av de flexibilitetsfrämjande bestämmelser som existerar med tanke på både näringslivets och den enskildes behov. I den mån målkonflikter av den typen föreligger måste förberedelsearbetet kartlägga dessa, och ge underlag för utformningar som på bästa sätt övervinner målkonflikterna eller åtminstone innebär väl övervägda kompromisser. Vidare framhålles, att det gäller problem som skulle behöva undersökas närmare med tanke på de olika ekonomiska och sociala förhållandena i olika länder. Det är t. ex. uppenbart att olika former för variabilitet i uttaget av den totala livsarbetstiden kan ha mycket olika, positiva eller negativa, effekter både på samhällsekonomin och den sociala välfärden. Till yttrandet har fogats en *reservation* av Svenska arbetsgivareföreningens representant i institutets styrelse.

Centralorganisationen SACO/SR i Sverige uttalar liksom tidigare sitt principiella stöd för att ta ut en arbetstidsförkortning i form av kortare arbetsdag (6 timmar) framför andra alternativ, t. ex. fyradagarsvecka. Organisationen är dock medveten om att en generell arbetstidsförkortning sannolikt inte kan genomföras snart. Som ett steg på vägen mot en generell sextimmarsdag bör man enligt SACO/SR prioritera de grupper som är i störst behov av en sådan reform — heltidsarbetande småbarnsföräldrar är en sådan grupp. Vidare kan det ifrågasättas om inte arbetstagarna själva bör ges möjlighet att individuellt bestämma hur arbetstidsförkortningen skall förläggas. SACO/SR finner hittills kunna erfarenheter av flexibel arbetstid övervägande positiva och att effekterna av en individuell valfrihet beträffande arbetstidsförkortningens förläggning närmare bör utredas.

SACO/SR delar uppfattningen att den nu gällande ILO-konventionen med 40 timmars arbetsvecka som mål mist sin aktualitet och tillstyrker förslaget om att en ny arbetstidskonvention aktualiseras inom ILO.

2.2. Remissinstanser som med vissa förbehåll tillstyrker medlemsförslaget

ILO-kommittén i Sverige erinrar om att ILO genom åren från 1919 antagit ett stort antal instrument om arbetstiden. Den i medlemsförslaget åberopade konventionen (nr 47) om fyrtiotimmarsvecka har uppnått mycket begränsad formell anslutning, nämligen fem ratifikationer (Australien, Nya Zeeland, Sovjetunionen, Ukraina och Vitryssland). Kommittén anser att detta instrument numera är omodernt och inte inbjuder till ratifikation. Vad gäller frågan om en ny konvention påpekar kommittén att antagande av en ILO-konvention normalt kräver en tvåårsbehandling av arbetskonferensen. Dennas dagordning begränsas vanligen till ett litet antal ämnen (två nya ämnen per år) och fastställs av ILO:s styrelse mycket lång tid i förväg. Sålunda fastställer styrelsen i november 1977 dagordningen för 1979 års konferens, och valet av nya ämnen kommer att ske från en lista med ämnen i vilka föreskrivna s. k. law practice reports föreligger.

Frågan om antagande eller revision av en arbetstidskonvention kan sålunda tas upp tidigast år 1980 och leda till beslut tidigast år 1981.

ILO-kommittén vill vidare fästa rådets uppmärksamhet vid ILO:s trepartsstruktur. I ILO-arbetet deltar som självständiga och oberoende parter företrädare för regeringar, arbetsgivare och arbetstagare. En eller flera företrädare representerande en eller flera av de tre parterna kan fritt ta initiativ. För att en regeringsinitiativ skall bli framgångsrikt i ILO:s styrelse krävs i regel stöd också från arbetsgivar- och arbetstagargrupperna.

Enligt kommitténs uppfattning bör möjligheterna att vinna sådant

stöd sonderas på ett tidigt stadium. Kommittén finner inget hinder föreligga för närmare sondering hos partierna om intresset för en revision av konventionen nr 47.

Svenska kommunförbundet hänvisar till sitt yttrande över en motion i Sveriges riksdag (1976/77: 190) i samma ärende som medlemsförslaget samt över den svenska rapporten "Kortare arbetstid — när? hur?" (SOU 1976: 34) från delegationen för arbetstidsfrågor. De synpunkter, som i det sammanhanget framförts om de särskilda omständigheter som föreligger på den kommunala sektorn särskilt beträffande sjuk- och hälsovård samt social service inklusive barnomsorg med den konflikt-situation som finns mellan bemanningsproblem och medborgarnas alltmer ökade krav på service, anser förbundet nu om möjligt än mer accentuerad. Arbetstids- och bemanningsproblem kan på den kommunala arbetsmarknaden f. n. och möjligen även på sikt vara dominerade av strävandena dels att söka tillskapa möjligheter till nedsättning av arbetstid i samband med delpension, dels att söka uppnå ökade möjligheter till deltidsanställningar och/eller öka sysselsättningsgraden i redan befintliga anställningar av denna typ.

I sina tidigare yttranden framhöll förbundet som sin åsikt att frågan om anställningsvillkor inklusive arbetstid hörde hemma i avtalsförhandlingar mellan parterna, och att dessas prioritering av sina önskemål bland flera kostnadskrävande förmåner inte torde vara statsmakternas sak att styra. Den skyddsaspekt som ingick i tidigare diskussion om arbetstidens tillåtna längd kan enligt förbundet inte längre anses aktuell. Den flexibilitet mellan arbete, fritid och utbildning, som en ny ILO-konvention om arbetstidens längd skulle ge ett stöd för, finner förbundet redan aktuell och delvis förverkligad på den svenska arbetsmarknaden. Den anses dessutom i princip hemmahörande under arbetsmarknadens parter domvärjo; parter vars agerande och kompetens successivt stärks bl. a. genom ILO:s arbete.

Landstingsförbundet i Sverige anser att en arbetstidsförkortning bl. a. kan vara ett steg mot målet att uppnå ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. En förkortning av arbetstiden måste dock genomföras successivt och vara en reform på mycket lång sikt. Ett alltför snabbt genomförande av arbetstidsförkortningen skulle allvarligt försvåra eller t. o. m. göra det omöjligt för landstingen att fullgöra sina sjukvårdspolitiska skyldigheter och ambitioner. Personalbristen var mycket stor inom vissa yrkesgrupper. Vidare understryker förbundet den enighet som råder i Sverige om att det är parterna på arbetsmarknaden som avgör i vilken takt arbetstidsförkortning skall genomföras och hur generella arbetstidsförkortningar skall vägas mot andra resurskrävande arbetstidsreformer och mot andra standarduttag i form av löneökningar m. m. Landstingsförbundet har dock inga invändningar emot att frågan om en ny arbetstidskonvention aktualiseras inom ILO.

2.3 Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Arbetsministeriet i Danmark anser att tiden icke är mogen att på nytt ta upp frågan om arbetstidsförkortning inom ILO. Ministeriet hänvisar till att den danska ILO-kommittén hösten 1977 dryftat frågan om vilka ämnen som borde tas upp på ILO:s arbetskonferens 1979. Frågan om arbetstiden hörde därvid icke till de ämnen som man bland arbetsmarknadens parter tilldelade prioritet. Allmänt anför ministeriet, att frågor om arbetstidens längd i Danmark traditionellt icke är en lagstiftningsfråga utan föremål för avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Dansk Arbejdsgiverforening anser det belagt, att ytterligare begränsning av arbetstiden icke vunnit större internationell anslutning och pekar på att endast fem länder ratificerat den gällande ILO-konventionen. Frågan om en ny konvention bör sålunda först aktualiseras när den gällande ratificerats av ett betydande antal medlemsstater. Bara i vissa västliga industriländer torde det finnas intresse för en ny konvention, medan för de flesta medlemsstater en 40-timmars vecka fortfarande framstår som en föga realistisk målsättning. Arbetsgivareföreningen pekar vidare på kostnadsaspekten hos en arbetstidsförkortning och anser att många tendenser tyder på att det skulle vara värdefullare än en generell arbetstidsförkortning att undersöka möjligheterna att individuellt anpassa arbetstiden efter olika yrkens och arbetstagares behov. Medlemsförslaget bör sålunda enligt föreningens uppfattning avslås.

Enligt *Finlands svenska kommunförbunds* åsikt har Finland inte realistiska möjligheter att förverkliga arbetstidsreformer genom förkortning av arbetstiden, då de ekonomiska förutsättningarna för närvarande och enligt framtidsprognoserna är mycket oförmånliga under de närmaste åren. Utsikterna till en ökning i totalproduktionen är svaga, varför den ständigt reducerade avkastningen inte kan fördelas i form av förkortad arbetstid. I stället för begränsningar av arbetstiden kunde problemen i anslutning till arbetstidens användning tas upp till diskussion. Sådana problem kan förekomma till exempel i oavbrutet treskiftsarbete. Vad frågorna om arbetstidens längd på det kommunala planet beträffar finner förbundet det inte möjligt och inte ens befogat att söka lösningar som avviker från de övriga samhällssektorerna. Speciella problem i anslutning till arbetstiden saknas inom den kommunala sektorn.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* påpekar, att konvention nr 47, som på sin tid var avsedd att spela en central roll i arbetstidsregleringen, närmast är av policykaraktär. I den ställs allmänna mål för alla branscher, som är avsedda att realiseras först i en fjärran framtid. Att standarden för målsättningen var alltför hög framgick tydligt då ILO:s rekommendation nr 116 om arbetstidsförkortning färdigställdes år 1961—1962. I synnerhet var det omöjligt för utvecklingsländerna, som utgör majoriteten inom ILO, att då godkänna tanken på att ersätta konvention nr 47 med en

ny. Inte ens den punkt i rekommendationen, som uppställer som mål att omedelbara åtgärder skall vidtas ifall arbetsveckan överskrider 48 timmar, har kunnat genomföras i alla utvecklingsländer.

Det mål som uppställts i medlemsförslaget bör enligt arbetsgivarnas uppfattning granskas mot denna verklighetsbakgrund. Det är möjligt att förslaget inte kunde föras igenom i ILO:s administrativa och beslutande organ ens så att det inom en överskådlig framtid skulle tas upp på generalförsamlingens föredragningslista. Även om så skulle ske är det mycket antagligt att man inte kan besluta sig för en konvention i denna sak och i varje fall torde man klart kunna förutspå att ratificeringsgraden av densamma skulle bli mycket låg.

I debatter inom ILO har utvecklingsländerna synnerligen starkt fört fram åsikten om att en alltför högt spänd normeringsnivå inte är önskvärd och inte heller gagnar en stegring eller stabilisering av förhållandena i dessa länder. Samma inställning kan man förutspå i fråga om en revision av arbetstidsstadgandena. Föreningarna hänvisar även till sitt yttrande över det tidigare medlemsförslaget om förkortning av arbetstiden (A 452/s) och anser för Finlands del att förslag som går ut på en allmän förkortning av arbetstiden är fullkomligt orealistiska. Trots att 40-timmars arbetsveckan kunnat genomföras i de nordiska länderna anser arbetsgivareföreningarna det varken befogat eller ändamålsenligt att ta det initiativ som avses i medlemsförslaget.

Socialdepartementet i Norge erinrar om att erfarenheterna inom ILC av behandling av arbetstidsfrågor inte varit särdeles uppmuntrande. Normalt antas ILO-rekommendationer efter behandling på två konferenser. Den senaste rekommendationen om arbetstiden, nr 116, fick först efter tre års behandling tillräckligt stöd. De flesta arbetsgivarrepresentanter liksom flera av u-landsdelegaterna avstod vid omröstningen. U-länderna förklarade att de måste prioritera den ekonomiska utvecklingen och att det därför inte var aktuellt att förkorta arbetstiden. Vidare påpekade departementet att den i förslaget omnämnda konventionen nr 47 endast ratificerats av fem länder. Andra konventioner om arbetstiden, som gällde vissa näringsgrenar (handel, kolgruvor, glasbruk och textilindustri) hade också fått begränsad anslutning. Enligt socialdepartementets uppfattning finns inga skäl att tro att u-länderna ändrat sin inställning och antalet u-landsrepresentanter inom ILO har ökat avsevärt under senare år. Det torde sålunda finnas små möjligheter att ta upp arbetstidsfrågan på ILO:s dagordning under de närmaste åren. Departementet påpekar också att en rad viktiga ärenden väntar på att bli upptagna på konferensens dagordning, bl. a. uppföljningen av världssysselsättningskonferensen. Man måste enligt departementets uppfattning överväga på vilket sätt arbetstidsfrågorna bör prioriteras i förhållande till dessa ärenden.

Norsk arbeidsgiverforening menar att den ringa anslutningen till 1935

års konvention visar att konventionen ställer för stora krav och för speciella villkor för att ett större antal länder skulle kunna ratificera den. Ett initiativ avseende ännu strängare krav beträffande arbetstiden torde därför inte vara en lämplig väg på arbetsmarknaden. Arbetstidsförändringar bör f. ö. enligt föreningens uppfattning anpassas till förhållanden i de enskilda länderna och förhandlas av parterna på arbetsmarknaden i respektive land. Utanför de nordiska och några andra industriländer har tanken på ytterligare lagfäst begränsning av arbetstiden inte vunnit internationell anslutning, och fackföreningarna synes enligt arbetsgivareföreningen mer intresserade av andra reformer än arbetstidsförkortning.

Med hänvisning till att ett förslag till reviderad arbetstidskonvention med ett lägre timtal, i synnerhet i dagens ogynnsamma ekonomiska läge, knappast skulle falla väl ut, avstyrker föreningen medlemsförslaget.

Svenska arbetsgivareföreningen anser, att åtskilliga frågor som sammanhänger med en kraftig begränsning av arbetstidens längd måste göras till föremål för ingående utredningar innan ställning kan tas till en sådan reform. Detta gäller inom Sverige och i minst lika hög grad på det internationella planet eftersom diskussionen om ytterligare betydande förkortningar av veckoarbetstiden ännu inte kan sägas ha vunnit någon större internationell spridning. Särskild vikt bör enligt arbetsgivareföreningen läggas vid beräkningar av de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika arbetstidsreformer.

Föreningen vill starkt understryka att arbetstidsfrågorna har en väsentlig kostnadsaspekt som måste beaktas. Detta gäller i särskilt hög grad frågan om en förkortning av veckoarbetstiden till 30 timmar, som varit föremål för viss diskussion i Sverige. En sådan sänkning av veckoarbetstiden motsvarar en realinkomstökning på 33 %. De resursanspråk en sådan reform ställer bör ses mot bakgrund av den under de senaste åren i jämförelse med tidigare perioder mycket svaga produktionstillväxten. Föreningen finner sålunda anledning att för Sveriges del ifrågasätta möjligheterna överhuvudtaget för ytterligare arbetstidsreformer för närvarande.

Föreningen finner det vidare angeläget med en diskussion huruvida en arbetstidsreformerings även fortsättningsvis skall ske genom generella förändringar. Ett mera okonventionellt grepp på arbetstidsfrågan vore värdefullt, t. ex. borde möjligheterna att i ökad utsträckning kunna erbjuda individuellt anpassade arbetstider utredas.

En fortsatt reformering av arbetstiden kommer att kräva en större flexibilitet i arbetstidernas förläggning. En sådan flexibilitet uppnås lättast genom att arbetsmarknadens parter får bestämma takten i och formerna för framtida arbetstidsreformer. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av de starkt skiftande förhållandena i olika länder, inte minst i arbetstidshänseende, kan enligt föreningens uppfattning en fortsatt ar-

betstidsreformer via internationella konventioner inte anses påkallad. I detta sammanhang pekar arbetsgivareföreningen på att den nu gällande ILO-konventionen om 40 timmar som mål för veckoarbetstidens längd från 1935 hittills endast ratificerats av fem medlemsländer. Först sedan gällande konvention ratificerats av ett större antal länder anser föreningen det lämpligt att aktualisera frågan om en ny konvention. För många länder inom ILO torde redan en veckoarbetstid på 40 timmar framstå som orealistisk. Medlemsförslagets hemställen bör sålunda enligt föreningens uppfattning avslås. Föreningen vill emellertid i detta sammanhang framhålla att de internationella aspekterna på arbetstidsfrågorna har stor betydelse. Inte minst gäller detta effekterna av olika arbetstidsreformer på de olika ländernas internationella konkurrenskraft.

2.4 Remissinstanser som ej tar ställning till medlemsförslaget

Amtsrådsforeningen i Danmark finner ej anledning att anföra några synpunkter på förslaget.

Sysselsättningsutredningen i Sverige avstår från att yttra sig över förslaget. Sysselsättningsutredningen skall i samarbete med delegationen för arbetstidsfrågor bedöma arbetstidsförkortningens effekter på bl. a. produktion och sysselsättning. Detta arbete har ännu inte kommit så långt att utredningen kan göra några bedömningar.

Delegationen för arbetstidsfrågor i Sverige anser, att takten och inriktningen av framtida generella arbetstidsförkortningar i första hand måste bestämmas av arbetsmarknadens parter. Delegationen finner det inte möjligt att på nuvarande stadium av sitt arbete ta ställning till medlemsförslaget om internationell konvention av arbetstiden och avstår därför från att yttra sig.

Skibsfartens arbeidsgiverforening i Norge påpekar, att diskussioner om en eventuell revision av ILO-konventionen ej bör omfatta sjöfartens arbetstidsförhållanden, som behandlas i Joint Maritime Commission.

3. Utskottet

Utskottet vill erinra om att Nordiska rådet vid sin 25:e session i april 1977 antog en rekommendation (*rek. nr 6/1977*) enligt vilken rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

I det utskottsbetänkande, som låg till grund för denna rekommendation, konstateras att arbetstidens längd och förläggning utgör en viktig del av arbetsmiljön, att samtliga nordiska länder i allmänhet förverkligt kravet på en 40-timmars arbetsvecka samt att det också i fram-

tiden blir naturligt att se en successiv arbetstidsförkortning som en väg att fördela ett ökat produktionsresultat.

Utskottet underströk dock att, när det gällde frågan om arbetstidens längd och tempot i förkortningen av arbetstiden, avgörandena i praktiken kom att ske efter nationella överväganden och normalt blir resultatet av fria förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Utskottet konstaterade vidare att arbetet med reformer på detta område pågår oavbrutet som ett led i en kontinuerlig process.

Utskottet förordade en samnordisk utredning av alla de konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning skulle medföra. En nordisk utredning skulle ge en överblick över arbetstidsförkortningens ekonomiska effekter vad beträffar produktion och produktivitet, samhälls-ekonomi i stort samt arbetsmarknadseffekter, t. ex. vad avser utbudet av arbetskraft, sysselsättningen och arbetsmiljön. Utskottet lade vikt vid att de sociala effekterna av en arbetstidsförkortning av typ fritid, effekterna på barntillsyn, jämställdhetsaspekter samt arbetstidsförkortningens effekter beträffande medborgerligt engagemang av politisk, facklig eller ideell natur också blev undersökta.

Det nu aktuella medlemsförslaget går ut på att man inom ILO bör aktualisera frågan om en ny konvention om riktlinjer för kommande arbetstidsreformer, vari bl. a. ett stöd skulle skapas för kravet på flexibilitet mellan arbete, fritid och utbildning. Under förslagets remissbehandling har bl. a. understrukits att yrkandet berör problem som torde behöva undersökas närmare med tanke på olika ekonomiska och sociala förhållanden i olika länder, innan slutlig ställning kan tas till den närmare utformningen av en ny arbetstidskonvention. Oavsett i vilken takt framtida nedsättningar av arbetstiden kan komma att genomföras, är det sålunda viktigt att olika alternativ blir utredda med avseende på sina sociala och ekonomiska konsekvenser.

Utskottet har noterat att det i flera länder har förts en livlig debatt om en ytterligare förkortning av arbetstiden samt om ett flexibelt arbetsliv i allmänhet, så att arbetstiderna arrangeras så, att de bättre överensstämmer med individens och olika gruppers önskemål. Sannolikt torde takten med vilken arbetstiden förkortas och formerna för utökningen även framledes komma att variera från land till land, beroende på olika värderingssätt och skillnader i den ekonomiska utvecklingsgraden. Det förefaller därför inte ändamålsenligt att uppställa detaljerade mål på lång sikt. Däremot bör man ta till vara möjligheterna att öka individens valfrihet i arbetslivet i allmänhet. En utökning av arbetslivets flexibilitet skulle även kunna främja arbetsmarknadspolitiska målsättningar.

Även om det i dagens läge ej anses aktuellt att genomföra ytterligare kraftiga minskningar av arbetstiden, kan det vara nyttigt att få tillstånd en internationell diskussion om riktlinjerna för framtida arbets-

tidsreformer, genom att frågan om en ny konvention redan nu tas upp inom ILO. Med hänsyn till de stora olikheterna mellan olika länder kan det därvid vara lämpligt att föreslå en konvention av en något annorlunda typ än många av de tidigare, vars inriktning på fixerade regler kan vara en orsak till den i flera fall ringa anslutningen bland ILO:s medlemmar kring dem. Man kunde t. ex. föreslå en ramkonvention som ger utrymme för både individer och grupper att på ett mer elastiskt sätt avväga valet mellan ökad inkomst och ökad fritid. Arbetstidsförkortningar kan tas ut på många sätt såsom deltidarbete, flexibel arbetstid, partnerarbeten, vilka innebär att två personer delar på ett arbete, skiftarbete i kortare perioder per dag, arbetsscheman som ger ledig vardag med olika intervaller, olika antal arbetade timmar per dygn, ökad semester o. s. v. En aspekt som särskilt kan behöva beaktas är frågan om möjligheten att kombinera inkomstbringande arbete och vårdarbete, t. ex. av barn och andra vårdbehövande i hemmet. Sistnämnda är inte minst av betydelse från jämställdhetssynpunkt, då det erbjuder en möjlighet att undgå att den som handhar vårdsysslorna i hemmet får ett tungt dubbelarbete.

Det har under remissbehandlingen anförts, att tidigare konventioner delvis utgått från att likformighet länderna emellan är en förutsättning för sociala framsteg. Vidare har erinrats om att delegaterna från u-länderna inom ILO förklarar att de måste prioritera den ekonomiska utvecklingen och att det därför inte var aktuellt att förkorta arbetstiden i deras länder. Utskottet vill i detta sammanhang ifrågasätta nödvändigheten av likformighet mellan länder med helt olika förutsättningar. Utredningsarbetet bör av denna anledning även omfatta frågan om förhållandet mellan sociala framsteg i olika länder och deras inbördes konkurrensmöjligheter.

Medan många av hittills antagna konventioner och rekommendationer om dags- och veckoarbetstid, semester, studieledighet och pensionsålder sökt åstadkomma standardiserade regler var och en på sitt område, tämligen oberoende av deras ömsesidiga samband, kan det i dagens läge vara lämpligt att överväga i vilken utsträckning länder, grupper och individer kan tänkas föredra olika, i tid och rum varierande alternativ för ett val av formen för arbetstidsreglering.

Det kunde även vara värt att undersöka möjligheterna att bekämpa arbetslösheten genom en ordning som t. ex. innebär utvidgad utbildningsverksamhet och andra uttag av ledighet under perioder eller på områden med nedgång i arbetskraftsbehovet, så att i gengäld tillgången på arbetskraft kommer att bibehållas eller ökas vid hög efterfrågan.

Utskottet anser, att man samnordiskt bör verka för en ökning av flexibiliteten, valfriheten och den ekonomiska anpassningsförmågan i arbetslivet och att ett sätt att främja dessa syften är att ta upp frågan om arbetstiden till diskussion på internationellt plan. Första steget

härtill bör vara att de nordiska ländernas regeringar i den form de finner lämpligast riktar en framställning till ILO om att påbörja förberedelsearbetet för en ny arbetstidskonvention.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

København den 13 december 1977

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Förman

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Kirsten Myklevoll (A)

Ib Nørlund (DKP)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer

(Väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Sture Palm, Robert Pedersen och Ulf Sundqvist)

De önskemål som framförts beträffande behovet av ökad klarhet om kostnaderna för den verksamhet som bedrivs av Nordiska rådet resulterade i att rådets presidium tillsatte en särskild arbetsgrupp i december 1973. Gruppen — som fick en bred parlamentarisk sammansättning — skulle i första hand överväga formerna för behandlingen av de nordiska budgeterna samt utövande av rådets kontrollerande funktion. Kommitténs rapport överlämnades till presidiet den 3 februari 1975. Rapporten godkändes av plenarförsamlingen den 18 februari samma år. Rådets budget- och kontrollkommitté tillsattes.

Budget- och kontrollkommittén har nu fungerat under några år och erfarenheterna — när det gäller budgetarbetet — är mycket goda. Parlamentarikerna har numera full insyn med möjligheter att på ett tidigt stadium påverka det fortlöpande budgetarbetet. De rutiner som utvecklats för kontakterna mellan dels budgetkommittén — samarbetsministrarna vad avser ministerrådets allmänna budget, dels mellan kulturutskottet — kulturministrarna när det gäller kulturbudgeten, har medfört att anslagsfrågorna numera får en tillfredsställande behandling.

Detta nya organ fick emellertid dubbla funktioner. Utöver själva budgetarbetet skulle kommittén dessutom, i samverkan med utskotten, utföra ett gransknings- och kontrollarbete inom respektive verksamhetsområden. Detta skulle innebära en värdefull uppföljning av de beslut som fattas vid sessionerna men också av andra samnordiska samarbetsorgan vilka sorterar under rådet.

Erfarenheterna har visat att denna dubbla funktion hos ett parlamentariskt sammansatt organ — som det nu fungerar — är mycket tids- och arbetskrävande. Det kan också ifrågasättas om man får ut den effekt som utredningen avsåg. Mot denna bakgrund anser vi att Nordiska rådets arbetsformer generellt borde bli föremål för en analys och en utvärdering. Syftet bör därvid vara att undersöka om verksamheten skulle kunna bedrivas med större effektivitet. Den erfarenhet som nu vunnits av tjugofem års verksamhet inom Nordiska rådets ram ger enligt vår mening fullgott underlag för en sådan bedömning. Utredningen borde

ges stor frihet att föreslå förbättringar och rationaliseringar såväl beträffande organisation som verksamhetsformer i syfte att göra Nordiska rådet bättre rustat för att möta de nya krav som ett alltmer utvecklat nordiskt samarbete kommer att ställa.

Bland de exempel på konkreta frågor — utöver allmänna arbetsformer — som borde behandlas i detta utredningsarbete kan nämnas utskottens gransknings- och kontrollverksamhet inom sina respektive områden, presidiesekretariatets organisation och i samband härmed frågan om utskottssekreterarnas placering samt arbetsordningens nuvarande inskränkning när det gäller presidiesekreterarens nationstillhörighet, dechargefrågor osv.

Utredningen föreslås bestå av parlamentariker och biträdas av erfarna rationaliseringsexperter. Arbetet borde bedrivas skyndsamt så att eventuella förslag till förändringar, som kräver rådssessionens beslut, kan föreläggas rådets 26:e session.

Under återopande av vad som ovan sagts får vi hemställa

att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag om rationaliseringar vad avser rådets organisation och verksamhetsformer.

Stockholm, Reykjavík, København och Helsingfors den 23 mars 1977

Kjell-Olof Feldt (s)

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Ulf Sundqvist (Sd)

BILAGA 1

Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 502/j om en udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 31. marts og 2. april 1977 i Helsingfors, den 3. august 1977 i Akureyri, den 31. oktober 1977 i Stockholm og den 23. januar 1978 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 23. marts 1977. Det foreslås, at Nordisk Råd pålægger præsidiet at nedsætte en parlamentarisk komité med den opgave at fremlægge forslag om rationaliseringer med hensyn til rådets organisation og virksomhedsformer.

Der henvises til, at erfaringerne med budget- og kontrolkomiteens arbejde — når det gælder budgetarbejdet — er meget gode. Komiteen har imidlertid dobbelte funktioner og skal i samarbejde med udvalgene udføre et undersøgelses- og kontrolarbejde inden for de respektive virksomhedsområder. Det anføres, at erfaringerne har vist, at denne dobbelte funktion hos et parlamentarisk sammensat organ er meget tid- og arbejdskrævende. Der stilles spørgsmålstejn ved, om man får den effekt ud af arbejdet, som forudsættes.

På denne baggrund mener forslagsstillerne, at rådets arbejdsformer generelt bør blive genstand for en analyse og vurdering med det sigte, at virksomheden skulle kunne drives mere effektivt. Foruden dette foreslås det, at undersøgelsen skal omfatte udvalgenes undersøgelses- og kontrolvirksomhed inden for deres respektive områder, præsidiensekretariatets organisation og i tilslutning hertil spørgsmålet om udvalgssekretærernes placering samt arbejdsordningens nuværende indskrænkning, når det gælder præsidiensekretærens nationalitetstilhørsforhold.

Det foreslås, at komiteen skal bestå af parlamentarikere og erfarne rationaliseringseksperter.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 6. oktober 1977—15. januar 1978 afgivet remissudtalelser fra den danske, finske, islandske, norske og svenske delegation.

Den danske delegation fraråder, at der for tiden iværksættes en parlamentarisk udredning vedrørende Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer.

Der henvises til, at den udbygning af det nordiske samarbejde, der fandt sted på grundlag af forslag fra Nordisk Organisationskomité, var så gennemtænkt og omfattende, at der ikke for tiden er grund til at sætte et nyt udredningsarbejde i gang. Man forventer, at budgetkomiteen selv tager

initiativ til en udredning, hvis der viser sig behov herfor for så vidt angår rådets kontrollerende funktioner.

De konkrete spørgsmål, som i medlemsforslaget foreslås taget op, anser delegationen som afgjort for tiden.

Det anføres endelig, at man er bekendt med, at præsidiasekretariatet agter at tage sin organisations- og arbejdsform op til overvejelse.

Den *finske* delegation finder ikke, at det under hensyn til, at budgetkomiteen hidtil har virket i meget kort tid, er motiveret at indlede en særlig undersøgelse af budgetkomiteens virksomhed. Derimod bør virksomheden udvikles gennem delreformer, f. eks. udbygning af sekretariatshjælpen. Vedrørende Nordisk Råds virksomhed i almindelighed anser delegationen, at rådet kan siges at fungere på en måde, som modsvarer dets målsætning, men det er muligt yderligere at udvikle virksomheden gennem delreformer. Der peges på, at udvalgenes øgede arbejdsbyrde skulle forudsætte heltidsansatte udvalgssekretærer, men delegationen finder ikke en overflytning til præsidiasekretariatet egnet til at forbedre sekretærernes arbejdsmuligheder. Delegationen finder praksis vedrørende præsidiasekretærens nationale tilhørsforhold tilfredsstillende. Som et eksempel på udviklingen af praktiske virksomhedsformer nævnes simultantolkninger, som der udtrykkes håb om vil kunne udvides. Der henvises til, at der forholdsvis nylig — i 1971 og 1975 — er gennemført grundige undersøgelser af det nordiske samarbejdes organisation, og det konstateres, at ændringer, som har været af stor betydning for rådsarbejdet, har kunnet gennemføres som partielle reformer. Delegationen går ud fra, at der også i fremtiden er grund til at iagttage denne fremgangsmåde. Man kan dog i princippet tilslutte sig tanken om, at der nu og da kan være grund til mere generelt at undersøge samarbejdet. Man finder dog, at overvejelser om nye udredninger bør afvente resultatet af de igangværende overvejelser om de interne virksomhedsformer ved præsidiasekretariatet.

Den *islandske* delegation kan ikke støtte forslaget. Man mener, at der er gået for kort tid, siden der sidst blev foretaget en ændring af rådets arbejdsmetoder, til at det er muligt klart at vurdere resultaterne. Delegationen anser det for naturligt, at man indhøster mere erfaring, før man tager beslutning om at sætte et nyt udredningsarbejde i gang.

Den *norske* delegation anbefaler, at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget. Vedrørende decharge-spørgsmålet henvises der bl. a. til, at budget- og kontrolspørgsmål blev drøftet så sent som i 1975, og at rådet og de nationale parlamenter i de sidste par år har fået bedre kontrolmuligheder. Delegationen er klar over, at det videre arbejde med de organisatoriske og administrative forslag fra 1975 endnu ikke er tilfredsstillende løst, men finder, at det næppe skyldes mangel på effektivitetsanalyser, at det har taget tid at gennemføre ændringer i den del af rådets administration, der har nordisk status.

Den *svenske* delegation finder, at selv om det er tvivlsomt, om der er behov for en stor, parlamentarisk udredning, bør der iværksættes en un-

dersøgelse af visse konkrete punkter. Der peges bl. a. på spørgsmålet om udvalgssekretariaternes organisation, idet man ikke antager, at den nuværende udvalgsorganisation muliggør, at rådet kan gennemføre en effektiv kontrolvirksomhed. Tiden anses endvidere for moden til en gennemgang af præsidiesekretariatets organisation, og det samme anses for tilfældet vedrørende informationsvirksomheden. Under hensyn til, at dechargespørgsmålet ikke er taget op af præsidiet, finder delegationen endvidere, at dette spørgsmål bør tages op til fornyet behandling i rådet.

3. Udvalget

Et flertal i udvalget deler de synspunkter som er kommet til udtryk i udtalelserne fra den danske, islandske og norske delegation, og som også er udtrykt i den finske udtalelse, nemlig, at det er for tidligt kun tre år efter et ganske tilsvarende udredningsarbejdes afslutning på ny at foretage en gennemgribende undersøgelse af rådets organisation og virksomhedsformer. Resultaterne af de forslag og initiativer, som K. B. Andersen-udvalget fremlagde i 1975, begynder først at vise sig nu og kan næppe siges alle at have fundet deres endelige form. Det er vigtigt, at arbejdet med disse problemer får lejlighed til at udvikle sig endnu i nogen tid, inden der tages fat på nye generelle overvejelser af rådets samlede virksomhed. Igangsætningen af nye generelle overvejelser vil kunne risikere at virke hæmmende på delreformer og andre mere begrænsede revisioner og justeringer i det omfang, hvor sådanne ændringer af begrænset rækkevidde ville være omfattet af det undersøgelsesmandat, en ny udredning ville få.

Flertallet mener heller ikke, de mere konkret angivne områder, som forslagsstillerne nævner, på nuværende tidspunkt er egnede til at blive gjort til genstand for formaliserede overvejelser i en egentlig udredning. Der er dels tale om spørgsmål, som enten er under udredning eller som løbende kan forventes at blive overvejet i forbindelse med præsidiets og udvalgenes drøftelser af rådets administrative og kontrollerende funktioner. Dels er der — således som det også fremgår af remissudtalelserne — tale om spørgsmål, hvorom der fremdeles gør sig forskellige opfattelser gældende. Det er flertallets opfattelse, at et fornyet udredningsarbejde vedrørende disse spørgsmål allerede på nuværende tidspunkt ikke er en hensigtsmæssig måde at søge disse problemer løst på.

På denne baggrund indstiller juridisk udvalg til Nordisk Råd,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 502/j om udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer.

Stockholm, den 23. januar 1978

Kristian Albertsen (S)
Formand

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Liv Stubberud (A)

Halldór Ásgrímsson (F)

Leif Glensgård (FP)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)

Mogens Voigt (FP)

Reservation

Undertecknade är i princip eniga med förslagsställarna om att den utveckling som under senare år har präglat det nordiska samarbetet gör det naturligt att på nytt granska Nordiska rådets organisation. Oavsett att relativt kort tid har förflutit sedan rådet senast företog en omfattande utredning av dessa problem, anser vi att skäl föreligger för en fortsatt utredning om områdets organisation och verksamhetsformer.

Vi menar emellertid inte att tiden är mogen för en övergripande utredning om rådets arbetsformer i enlighet med förslagsställarnas önskemål. Däremot anser vi att vissa konkreta frågor bör tas upp för närmare behandling.

Vi anser att en översyn beträffande utskottssekretariatets organisation bör ske. Rådets kontrollerande funktion ställer stora krav på utskottssekreterarna såvitt gäller beredning och genomgång av berättelser och meddelanden. Med nuvarande utskottsorganisation är detta inte möjligt. En effektiv kontroll kan genomföras först när samtliga utskott har heltidsanställda utskottssekreterare.

Med tanke på att presidiesekretariatet varit verksamt i sex år får tiden anses mogen för en utvärdering av sekretariatets organisation och arbetsformer. Vi vill i detta sammanhang hänvisa till den organisationsöversyn som företagits vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo.

Vidare anser vi att en översyn av informationsverksamheten borde företas, varvid frågan om en samordning av Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets informationsverksamhet borde övervägas.

Vi vill slutligen peka på att arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor i sin slutrapport till rådets presidium (K. B. Andersen-rapporten) tog upp frågan om att genom ett décharge-förfarande pröva ministerrådets politiska och juridiska ansvar vad gäller beslut som fattas eller åtgärder som ministerrådet underlåtit att vidtaga. Av tidsskäl kunde arbetsgruppen inte framlägga förslag i syfte att formellt få till stånd en utvidgning av kontrollmöjligheterna. Arbetsgruppen beslöt därför hemställa att presidiet eller det organ som presidiet utser tog upp denna fråga till behandling. Då inte någonting skett i denna fråga anser vi att också frågan om ett décharge-förfarande bör tas upp till förnyad behandling i rådet.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet anmodar presidiet att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att undersöka och om möjligt framlägga förslag angående utskottens kontrolluppgifter inom utskottens egna arbetsområden, angående möjligheterna för att genomföra en politisk och juridisk kontroll av ministerrådet rörande beslut som fattats eller åtgärder som ministerrådet underlåtit att vid-

taga samt angående presidiesekretariatets organisationsförhållanden.

Stockholm den 24 januari 1978

Erik Adamsson (s)

Tellervo Koivisto (Sd)

Lars Werner (vpk)

Håkan Winberg (m)

BILAGA 2

Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Udvalget har på et møde i Oslo den 22. februar 1978 under Nordisk Råds 26. session på ny drøftet medlemsforslaget.

Under henvisning til den under sessionen stedfundne debat om Nordisk Råds organisation m. v. er det udvalgets opfattelse, at der bør gives udvalget lejlighed til på ny at drøfte sagen på baggrund af de synspunkter, som er kommet til udtryk bl. a. under generaldebatten. Udvalget finder derfor, at sagen bør henvises til fornyet behandling i udvalget, inden den gøres til genstand for drøftelse i plenarforsamlingen.

Udvalget understreger, at der ikke hermed i udvalget er givet udtryk for anden indstilling til sagens realitet, end hvad der fremgår af udvalgets betænkning af 23. januar 1978 med reservation af 24. januar 1978.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille,

at medlemsforslag A 502/j om en udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer henvises til fornyet behandling i juridisk udvalg.

Oslo, den 22. februar 1978

Erik Adamsson (s)

Kristian Albertsen (S)
Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo Koivisto (Sd)

Liv Stubberud (A)

Mogens Voigt (FP)

Lars Werner (vpk)

Håkan Winberg (m)

Medlemsförslag

om nordiskt domstolsorgan

(Väckt av Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Jan-Ivan Nilsson, Karl Skytte, Erland Steenberg, Pekka Tarjanne och Rolf Wirtén)

Under de senaste åren har den nordiska samarbetsapparaten byggts ut och effektiviserats. Fasta nordiska institutioner har upprättats med nordiska tjänstemän. Många människor arbetar nu helt med nordiska frågor. För detta område fordras rättsregler av olika slag. Det gäller institutionernas relationer till omvärlden, deras inbördes förhållanden samt de anställdas villkor. Vi har t. ex. fått särskilda föreskrifter om handlingars offentlighet och hemlighållande, en särskild skatteordning för nordiskt anställda, bestämmelser om anställningsvillkor för dessa, nordiskt resereglemente osv. Ytterligare exempel på regler av detta slag kan hämtas ur den årliga publikationen Nordisk statsamling.

För tolkningen av dessa stadganden och för lösningen av tvister om tillämpningen av dessa finns för närvarande ingen rättslig instans. Denna brist observerades av Nordiska rådets juridiska utskott vid behandlingen av rapporten från Arbetsgruppen för offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan. Utskottet föreslog därför i sitt betänkande den 14 januari 1975 att rådets presidium och Nordiska ministerrådet skulle söka inrätta ett för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet gemensamt organ med uppgift att avgöra tvister rörande offentlighetsprincipens tillämpning hos de båda rådens sekretariat. Utskottet tog ej ställning till om organet skulle ha beslutsrätt eller endast ha rådgivande funktion. Icke heller till frågan om organets sammansättning — av jurister eller av parlamentariker — tog utskottet slutlig ställning.

Juridiska utskottets förslag godkändes av rådet. Några åtgärder av presidiet eller ministerrådet synes ej ha vidtagits.

Det finns nu anledning att vidga det uppdrag som Nordiska rådet 1975 lämnade sitt presidium och ministerrådet. En rättslig instans av det slag Nordiska rådet förordade bör kunna ta upp alla rättsliga frågor som kan behöva lösas hos nordiska institutioner och beträffande deras anställda.

De nordiska länderna är alla rättssamhällen. I sådana stater ankommer uppgifter av denna art på domstolar. Någon sådan finns för närvarande icke med kompetens att döma beträffande nordiska organ. På detta specifika nordiska område saknas den tillgång till domstolsbedömning av rättsfrågor, som på det nationella planet är en självklarhet.

Juridiska utskottets tanke att fylla denna lucka med något slag av nordiskt domstolsorgan bör nu förverkligas. Ett sådant kan också upprättas utan större omgång och kostnad. En nordisk domstol kan t. ex. bestå av två domare från varje land, utsedda av de nordiska ländernas högsta domstolar inom sig. Domstolen som kunde vara domför med 5 medlemmar skulle blott mötas, då någon tvist som behövde avgöras, förefinns. De praktiska spörsmålen kunde skötas av Nordiska ministerrådets sekretariat. Några kostnader av betydelse skulle ett organ av detta slag ej medföra.

Samtidigt som organet skulle fylla ett praktiskt behov, skulle det vara värdefullt att också på det dömande området pröva ett nordiskt samarbete av praktisk natur. Om erfarenheterna blir goda, kunde domstolsorganet ges vidgade uppgifter, exempelvis då behov av ett organ för lösande av rättsliga tvister uppkommer på ett nytt nordiskt samarbetsfält. En fortsatt nordisk integration inom rättslivet kan på detta sätt på sikt främjas.

Tankens förverkligande kräver viss utredning. Eventuellt bör regler om ett sådant nytt nordiskt organ föras in i Helsingforsavtalet.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt domstolsorgan för avgörande av sådana tvister rörande nordiska organ och där anställda vilka ej tillhör någon nationell domstols kompetensområde.

Helsingfors den 3 april 1977

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Karl Skytte (RV)

Erland Steenberg (Sp)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Rolf Wirtén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 185)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 503/j om et nordisk domstolsorgan.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 3. august 1977 i Akureyri, den 31. oktober 1977 i Stockholm og den 23. januar 1978 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 3. april 1977.

Forslagsstillerne henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at indrette et nordisk domstolsorgan til afgørelse af sådanne tvister mellem nordiske organer og de ansatte, som ikke henhører under nogen national domstols kompetenceområde.

Forslaget henviser til, at de seneste års udbygning af det nordiske samarbejde med faste institutioner og nordiske embedsmænd har nødvendiggjort retsregler af forskellig karakter. Til at fortolke disse bestemmelser og til løsning af tvister om anvendelsen af reglerne findes der på nuværende stadi ingen retslig instans. Der henvises til, at juridisk udvalg i sin betænkning af 14. januar 1975 vedrørende offentlighedsprincippet foreslog, at man skulle søge oprettet et fælles organ med den opgave at afgøre tvister vedrørende offentlighedsprincippets anvendelse ved såvel Nordisk Råds som Nordisk Ministerråds sekretariat. Der synes ikke i anledning af forslaget, der blev godkendt af Nordisk Råd, at være vedtaget foranstaltninger. Forslagsstillerne mener, opdraget nu bør udvides til at gælde oprettelse af et organ, der kan tage alle retlige spørgsmål op, som der kan være behov for at løse, hos nordiske institutioner og vedrørende deres ansatte.

Forslaget vil kunne gennemføres uden større vanskelighed og uden større omkostninger.

Det anføres endvidere, at samtidig med at organet ville imødekomme et praktisk behov, ville det være værdifuldt også på det dømmende område at prøve et nordisk samarbejde af praktisk natur.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 14. september—11. oktober 1977 indkommet remissudtalelser fra følgende:

Danmark:

Justitsministeriet
Finansministeriet (Lønnings- og pensionsdepartementet)

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
Justitieministeriet
Ålands landskapsstyrelse

Norge:

Justis- og politidepartementet
Utenriksdepartementet

Sverige:

Justitiekanslern
Arbetsdomstolen
Svea hovrätt

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

Flere remissinstanser henviser til, at det i aftalerne mellem de nordiske lande om det nordiske ministerråds sekretariater og om de ansattes retsstilling ved nordiske institutioner er fastsat, at der oprettes voldgiftsnævn til behandling af tvister om fortolkningen eller anvendelsen af en ansættelseaftale. Disse remissinstanser giver udtryk for, at der allerede er institueret fremgangsmåder til afgørelse af retstvister vedrørende ansættelsesforhold. Da det formentlig ikke kan være tanken, at tvister afgjort efter disse retningslinjer skal kunne indankes for den foreslåede fællesnordiske domstol, vil en sådan domstol næppe komme til at afgøre retstvister, der vedrører ansættelsesforhold. En sådan tankegang kommer til udtryk i udtalelserne fra *justitsministeriet*, *finansministeriet*, *justisdepartementet*, *utenriksdepartementet* og *arbetsdomstolen*, der således ikke finder tilstrækkeligt grundlag for oprettelse af et domstolsorgan til afgørelse af sådanne tvister.

Også over for forslagets videre perspektiver næres der betænkeligheder. *Justitieministeriet* nævner, at oprettelsen af et særligt domstolsorgan — selv om dets kompetence efter det foreliggende forslag er snævert begrænset — må forudsætte indgående overvejelser af mere principiel karakter om Nordisk Råds organisatoriske struktur. Der næres betænkelighed ved — med udgangspunkt i medlemsforslaget — at iværksætte en selvstændig udredning af den generelle problemstilling. *Justisdepartementet* finder ikke, at der er påvist noget behov for et domstolsorgan med udvidede beføjelser.

Ministeriet för utrikesärendena, *utenriksdepartementet*, *Svea hovrätt* og *Ålands landskapsstyrelse* stiller sig principielt positivt over for tanken om et nordisk domstolsorgan, og der henvises til forslagsstillernes be-

mærkninger om ønsket om en øget nordisk integration inden for retslivet. *Svea hovrätt* drager imidlertid ligesom *justitiekanslern* den konklusion, at der på nuværende tidspunkt ikke synes at foreligge tilstrækkeligt behov for en nordisk domstol. *Utenriksdepartementet*, der som nævnt stiller sig tvivlende over for forslaget for så vidt angår ansættelsesaftaler, finder det ikke urimeligt, at tvister vedrørende offentlighedsprincippets gennemførelse afgøres af et organ som det foreslåede. *Ministeriet för utrikesärendena* finder, at endelig stilling til, om et nordisk domstolsorgan er motiveret og ønskværdigt, først kan tages, når spørgsmålet om en sådan domstols saglige jurisdiktion, partshabilitet, struktur og beføjelser er udredet. Også spørgsmålet om en sådan domstols kompetence i relation til suverænitet- og grundlovsspørgsmål må udredes.

Også *justitieministeriet* peger på suverænitet- og grundlovsproblemer. Det nævnes, at der inden for flere internationale organisationer virker forvaltningstribunaler, hvis opgave det er at behandle spørgsmål, der har sammenhæng med organisationens forvaltning, men som ikke har kompetence til at behandle tvister mellem medlemsstaterne. Ministeriet finder ikke, at der er grundlag for at forberede oprettelsen af en domstol, til hvis kompetence der skulle henhøre tvister om fortolkningen af organisationens retsgrundlag, spørgsmål mellem medlemsstaterne, der udspringer af medlemskabet, eller sager, som hører under en medlemsstats domstols kompetence. En udredning bør kun omfatte eventuelle tjenesteadministrative problemer inden for samnordiske organisationer.

3. Udvalget

Juridisk udvalg deler det synspunkt, som det af forslaget klart fremgår har været en af bevæggrundene til, at forslaget er fremsat for Nordisk Råd — nemlig ønsket om en fortsat og styrket nordisk integration inden for retslivet.

Juridisk udvalg er ikke uenig i, at det også på det dømmende område kunne være værdifuldt at prøve et nordisk samarbejde af praktisk karakter. Juridisk udvalg har tidligere i forbindelse med behandlingen af spørgsmålet om offentlighedsprincippets anvendelse i de nordiske organer givet udtryk for dette synspunkt.

En forudsætning for at kunne anbefale Nordisk Råd at tage initiativet til en sådan udvidelse af de nordiske samarbejdsområder må imidlertid være, at der er et reelt og ikke ubetydeligt behov for en udvidelse. Det må endvidere være en forudsætning, at de sager, som et sådant domstolsorgan forudsættes at skulle behandle, er af en sådan karakter, at det ud fra et alment nordisk integrationssynspunkt er rimeligt og fornuftigt at lade sådanne sager afgøre netop ved et nordisk *domstolsorgan* i stedet for ved andre eksisterende ikke-fællesnordiske organer med beføjelse til at træffe afgørelser. Endelig må det være en forudsætning, at der før oprettelsen af et nordisk domstolsorgan foreligger en grundig udredning af de stats-

og folkeretlige konsekvenser såvel i relation til de enkelte medlemslandes nationale lovgivninger som i henseende til Helsingforsaftalen.

Med baggrund i de afgivne remissudtalelser og efter drøftelse i juridisk udvalg er der ikke tilvejebragt oplysninger, som efter udvalgets mening opfylder de to førstnævnte forudsætninger for, at udvalget kan anbefale igangsætningen af et større udredningsarbejde.

Udvalget har herved særlig lagt vægt på, at de tvister om fortolkningen af de nordiske offentlighedsregler, som udvalget i sin tid forudså muligheden af, tilsyneladende har kunnet løses inden for offentlighedsreglernes egne rammer. Udvalget har også lagt vægt på oplysningerne om, at der i forbindelse med personaleansættelser i nordiske institutioner fastlægges procedurer for afgørelse af tvivlsspørgsmål, og at disse procedurer ikke har vist sig utilstrækkelige til afklaring af de problemer, der er opstået i de nordiske ansættelsesforhold. Udvalget har endelig henvist til, at der ikke i forholdet mellem de nordiske lande er påvist et behov for et særligt organ til bedømmelse af retsspørgsmål. Det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at oprettelsen af et organ, der med bindende virkning skulle kunne afgøre retsspørgsmål, der opstår mellem to eller flere nordiske lande, måtte forudsætte en betydelig ændring af de forudsætninger for det nordiske samarbejde, som er indeholdt i Helsingforsaftalen.

Udvalget skal på denne baggrund indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 503/j om et nordisk domstolsorgan.

Stockholm, den 23. januar 1978

Erik Adamsson (s)

Kristian Albertsen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Astrid Gjertsen (H)

Leif Glensgård (FP)

Guttorm Hansen (A)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)

Tellervo Koivisto (Sd)

Liv Stubberud (A)

Mogens Voigt (FP)

Lars Werner (vpk)

Håkan Winberg (m)

Medlemsförslag om nordisk storhamn

(Väckt av Eric Carlsson, Rolf Sellgren, Pekka Tarjanne och Rolf Wirtén)

Det råder i de nordiska länderna stor enighet om sjöfartens stora betydelse för ekonomi och sysselsättning. Sjöfartsnäringen genomgår emellertid för närvarande en av sina svåraste kriser, som ställer krav på anpassning till ett kärvare klimat präglat av protektionistiska strömningar, som t. ex. den föreslagna UNCTAD-coden enligt vilken handelspartners kan dela på 80 % av transportererna och endast 20 % överläts åt fri konkurrens.

Det är angeläget att man från regeringarnas sida vidtar åtgärder för att stödja sjöfartsnäringen. Inom Nordiska rådet har sjöfartsfrågorna därför också aktualiserats. Det är således att förvänta att rådet vid sin 25:e session kommer att anta en rekommendation om nordisk insats för bevarande av den fria sjöfarten.

Förutom av sjöfartspolitiska förhållanden påverkas sjöfartens utveckling i de nordiska länderna av ländernas hamnsituation. En väsentlig fråga är nämligen om de nordiska länderna kan hävda sig på hamnområdet i konkurrens med de kontinentala hamnarna och i synnerhet om det blir möjligt att upprätthålla en eller flera transocean hamnar i Norden.

En nordisk transocean hamn för t. ex. containertrafik torde ej kunna tävla med kontinenthamnarna när det gäller turfrekvens men skulle kunna motsvara moderna krav kostnads- och servicemässigt. Det föreligger för närvarande en tendens till att hamnar och rederier på kontinenten försöker locka till sig det nordiska godset under lågkonjunkturer. Under högkonjunkturer finns inget ledigt utrymme och den nordiska trafiken återgår till de nordiska rederierna. Inom Sveriges redarförening har gjorts en beräkning av hur mycket man för svensk del sparar genom att ha direktanlöp för transocean trafik i t. ex. Göteborg. Det har därvid konstaterats, att en förlust av denna transocean trafik skulle leda till en merkostnad på 350 milj. kr. om året. Fraktkostnaden blir nämligen densamma om man från USA går till Göteborg eller till Rotterdam. Transport via Rotterdam skulle medföra en ny transportkostnad för matartrafiken från Rotterdam till nordisk hamn med en total årskostnad på 350 milj. kr. Möjligheterna att bibehålla en nordisk centralhamn för anlöp av transocean containertonnage är beroende av

huruvida lastunderlaget i de nordiska länderna är så stort att det motiverar direktanlop i Skandinavien. Detta hänger i sin tur samman med industrins internationella konkurrensförmåga.

En annan förutsättning är att Norden kan hålla jämna steg i tekniskt och ekonomiskt avseende med de stora hamnarna på kontinenten. Framsynta investeringar och rationaliseringar av godshanteringen i hamn torde vara erforderliga härför.

Nordiska hamnar befinner sig emellertid i en ofördelaktig konkurrenssituation jämfört med kontinentala hamnar även på grund av höga statliga sjöfartsavgifter och på grund av att de transoceaniska hamnarna på kontinenten får stora statliga subsidier och kommunalt stöd av de kommuner där hamnarna finns. Det gäller Hamburg, Rotterdam och även de franska hamnarna, där staten i stort sett svarar för hela investeringskostnaden.

I den utredning som på uppdrag av Nordiska rådet företogs 1969 om Norden som en gemensam lokaliserings- och kommunikationsregion (NORDTRANS, *NU 1969: 13*) görs vissa kostnadsjämförelser vid alternativ som utredningen bedömer som de enda realistiska är att godset antingen föres till en eller flera kontinenthamnar eller samlas i en hamn i Norden.

Utredningen ansåg sig på grundval av då föreliggande material och gällande förutsättningar kunna dra slutsatsen att det fanns ett reellt underlag för transocean godstrafik från en hamn i Norden även år 1980 med en någorlunda god turtäthet. De kostnadsbesparingar som kunde uppnås vid alternativet "en nordisk storhamn" uppgick till i storleksordningen 60 milj. s. kr. gentemot alternativet "via en kontinenthamn". Det poängterades emellertid att godsunderlaget endast var tillräckligt för en enda nordisk storhamn. Till detta kom att en direkttrafik för transocean handel med i huvudsak nordiskt tonnage utgjorde en större prisgaranti och medförde bättre fraktkonkurrens än om enbart kontinentala hamnar och rederier fick ombesörja trafiken.

Vid remissbehandlingen anfördes kritiska synpunkter på NORDTRANS, t. ex. att beräkningarna av fraktkostnader, tillförseltrafik m. m. utförts ensidigt till fördel för Göteborg och att relevanta alternativa möjligheter ej redovisats. Fortsatta undersökningar borde företas med beaktande av alla intressenters synpunkter. Storhamnsfrågan borde övervägas med utgångspunkt från fler alternativ än de NORDTRANS presenterat och utredning företas om de ekonomiska verkningarna av en storhamn.

Som framgår av ovanstående stannade NORDTRANS-utredningen för att rekommendera en koncentration av det transoceaniska godset till en nordisk storhamn. Möjligt är att de skäl som åberopats av NORDTRANS för en storhamn ter sig ännu starkare i dag.

Det kan emellertid inte utan en ny utredning, grundad på ett aktuella faktamaterial, bedömas om NORDTRANS-utredningens slutsatser fortfarande är tillämpliga mot bakgrund av de förändringar som oljekrisen och dess följdverkningar medfört. De av Sveriges redarförening presenterade siffrorna antyder att kostnadsfördelen med en nordisk transocean storhamn skulle bli avsevärt större i dagens läge. Samtidigt bör dock hänsyn tas till utvecklingen av konjunkturer och handel.

Ett realistiskt alternativ till en nordisk storhamn är satsning på ökad matartrafik d. v. s. omlastning av våra produkter i de kontinentala nord-sjöhamnarna för vidare befordran till de avlägsna världsdelarna.

En satsning på matartrafik till dessa nordsjöhamnar skulle te sig motiverad, om det kan göras sannolikt att det nordiska godset inte ensamt kan ge tillräckliga godsvolymen för de stora fartyg som i framtiden kan komma att insättas och som man kan komma att behöva hela norra Europa som uppland och centrala hamnar på kontinenten som baser. För alternativet matartrafik talar även, att små matarfartyg inte genomgår lika snabb generationsväxling som oceanfartygen utan kan betjäna trafiken mycket längre med bibehållen konkurrensförmåga. Hamnarna kan för förhållandevis små kostnader hantera matarfartyg och, även om trafiken inte kan spridas på hur många hamnar som helst, erbjuder systemet stora fördelar på landtransportsidan genom närheten till producent och konsument.

Alternativet matartrafik innebär emellertid även nackdelar såsom t. ex. fler omlastningar, längre transporttider och höjda transportkostnader. Vidare torde ett system med matartrafik medföra att de nordiska länderna kommer vid sidan av det transocean transportmönstret med de konsekvenser detta kan få för ländernas utrikeshandel.

Såsom ovan anförts befinner sig den nordiska sjöfarten i en krisartad situation på grund av bl. a. ändrade kostnadsförhållanden och marknadsutsikter. Det syns därför motiverat att företa en ny utredning eftersom NORDTRANS-utredningen inte i alla avseenden kan anses aktuell i dagens läge. Den nya utredningen bör kartlägga genom vilka hamnar de nordiska sjötransporterna till och från transocean områden bör ske. Vidare bör utredas hur statliga avgifter skall anpassas så att hamnarnas konkurrenskraft i förhållande till kontinenthamnarna kan förbättras på kort och lång sikt. Utredningen bör ge en uppfattning om i vilka proportioner sjötransporter ur nationalekonomisk synpunkt bör ske i direkttrafik respektive genom omlastning med matartrafik.

Vi får sålunda hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta företa en utredning om den lämpligaste hamnstrukturen i Norden med hänsyn till den transocean trafiken och därvid

särskilt beakta frågan om en nordisk centralhamn för containertrafik.

Helsingfors den 1 april 1977

Eric Carlsson (c)

Rolf Sellgren (fp)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Rolf Wirtén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 195)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikutvalget er henvist medlemsforslag A 504/t om nordisk storhavn. Forslaget har vært behandlet på utvalgets møter i Gøteborg den 24. oktober 1977, København den 23. november og Stockholm den 17. og 18. januar 1978.

I forbindelse med sitt møte i Gøteborg besøkte utvalget havnen, og ble orientert om dens utvikling.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefales at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å la en utredning bli foretatt om den mest hensiktsmessige havnestruktur i Norden vedrørende den transoceaniske trafikk, i hvilken spørsmålet om en nordisk sentralhavn for containertrafikk også behandles.

Innledningsvis gjør forslagsstillerne oppmerksom på sjøfartens betydning for Norden, og påpeker at næringen for nærværende går igennom en av sine verste kriser. Forskjellige sjøfartspolitiske forhold spiller en viktig rolle i denne forbindelse, og de nordiske lands havnesituasjon er også av betydning. Spørsmålet om de nordiske land på havneområdet kan konkurrere med de kontinentale havner — og om det er mulig å opprettholde en eller flere transoceaniske havner i Norden — reises mot denne bakgrunn.

Forslagsstillerne opplyser at man i Sveriges redareforening har regnet ut at hvis den transoceaniske trafikk går via de kontinentale havner, vil merkostnadene for Sverige utgjøre Skr 350 millioner sammenlignet med en situasjon med direktanløp i Gøteborg. En nordisk storhavn vil neppe kunne konkurrere med de kontinentale havner når det gjelder turhyppigheten, men kostnads- og prisnivået bør kunne være omtrent det samme.

Mulighetene for å beholde en nordisk sentralhavn for transoceanisk container tonnasje er avhengig av at lastunderlaget i Norden er tilstrekkelig stort til å motivere direktanløp i Skandinavia. Norden må dessuten kunne holde tritt med den tekniske og økonomiske utvikling i de store kontinenthavnene. Høye offentlige sjøfartsavgifter i Norden og statlige investeringssubsidier på kontinentet vanskeliggjør de nordiske havners konkurransesituasjon.

Forslagsstillerne henviser til NORDTRANS-utredningen fra 1969, hvori det bl. a. ble rekommandert at det transoceaniske gods skulle kanaliseres til en nordisk storhavn. Etter deres mening er det mulig at argumentene for en slik konsentrasjon nå er blitt ennu sterkere.

Et realistisk alternativ til en nordisk storhavn er å satse på feedertrafikk til de kontinentale Nordsjø-havner. Slik feedertrafikk vil være motivert hvis det nordiske transportbehov ikke er tilstrekkelig stort for de store skip som kan bli tatt i bruk i framtiden, og som vil trenge hele Nord-Europa som oppland. Fordelene med feederløsningen er bl. a. at feederskipene ikke gjennomgår så hurtig generasjonsutveksling som oceanskipene samt at den krever mindre investeringer i havnene. Blant ulemper kan nevnes flere omlastninger, lengre transporttider og høyere transportkostnader.

Forslagsstillerne fremfører til slutt at ettersom NORDTRANS-utredningen ikke lenger kan betraktes som helt aktuell på alle områder, bør en ny utredning foretas. I utredningen bør man kartlegge til hvilke havner de nordiske transoceaniske transportere bør konsentreres samt hvordan de offentlige avgifter i de nordiske havner kan endres for å bedre deres konkurransevne vis a vis kontinenthavnene. Utredningen bør også klargjøre i hvilket omfang, nasjonaløkonomisk betraktet, sjøtransportene bør gjennomføres i direkttrafikk eller gjennom omlasting og feedertrafikk.

2. Remissuttalelser

2.1 Innkomne remissuttalelser

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært sendt berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse. Det er innkommet uttalelser fra følgende instanser:

Nordiske

Nordplan
 Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)
 NordREFO
 SAS
 Nordisk speditørforbund

Danske

Ministeriet for offentlige arbejder
 Handelsministeriet
 Miljøministeriet
 Provinshandelskammeret
 Industrirådet
 Sammenslutningen af danske Havne
 Københavns Frihavns-Aktieselskab
 Københavns Havnevæsen
 Danmarks Rederiforening

Finske

Ministeriet för inrikesärendena
 Trafikministeriet
 Handels- och industriministeriet
 Sjöfartsstyrelsen
 Järnvägsstyrelsen
 Centralhandelskammaren
 Industrins centralförbund
 Finlands hamnförbund
 Finlands rederiförening
 Finlands speditörförbund
 Ålands redarförening

Norske

Fiskeridepartementet
 Kystdirektoratet
 Norges arbeidsgiverforening
 Norske kommuners sentralforbund
 Transportbrukernes fellesorgan
 Norges rederforbund
 Dampskipsekspeditørenes arbeidsgiverforening

Svenske

Statens järnvägar (SJ)
 Statens vägverk
 Sjöfartsverket
 Statens naturvårdsverk
 Kommerskollegium
 Sveriges exportråd, Sveriges grossistförbund og Sveriges industriför-
 bund
 Stockholms handelskammare
 Skånes handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
 Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)
 Transportforskningsdelegationen
 Svenska hamnförbundet
 Svenska arbetsgivareföreningen
 Sveriges redareförening
 Göteborgs hamnstyrelse
 Befrakterrådet
 Sveriges speditörförbund
 Sveriges stuvareförbund

2.2 Nordiske uttalelser

Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF) henviser til konferansen "Hamn- og sjøfartsutvekklingen i Norden", som komitéen arrangerte i 1974 og hvor man behandlet planlegging av havner, styring av deres utvikling, den tekniske utvikling samt organisasjons-spørsmål.

NKTF fremfører at NORDTRANS-utredningen må kompletteres før man kan ta stilling til den mest hensiktsmessige havnestruktur i Norden.

Den foreslåtte utredning kan være av stor betydning ved at den kan initiere forskjellige FOU-aktiviteter på området og bedre kunnskapene om disse saksforhold generelt.

NKTF påpeker at den nordiske havnestruktur utformes suksessivt gjennom et komplisert samspill av forskjellige tekniske, økonomiske, organisatoriske og politiske faktorer, og at disse faktorer kan påvirkes i forskjellig grad. Mulighetene for å styre utviklingen mot en bestemt havnestruktur kan derfor betraktes som begrensede. I Sverige studeres den transocean linjetrafikken for nærværende.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor stiller komitéens flertall seg tvilende til den foreslåtte rekommandasjon. Hvis Nordisk Råd har til hensikt å avgi en rekommandasjon om utformingen av fremtidens havnestruktur, så bør dette bygge på et omfattende fellesnordisk bakgrunnsmateriale. NKTF deltar gjerne i arbeidet når det gjelder planlegging og opplegg av forsknings- og utredningsarbeidet.

Nordisk speditørforbund meddeler at forbundets medlemmer står splittet i denne sak. Sverige støtter medlemsforslaget helhjetet mens man i Norge ikke støtter det, idet man anser spørsmålet om en nordisk storhavn ikke modent for avgjørelse. For Danmarks vedkommende gjelder at de pågående overveielser om faste forbindelser over Øresund, Store Bælt og delvis også mellom Lolland—Fehmarn gjør det vanskelig å ta stilling til spørsmålet på nåværende tidspunkt. Fra finsk hold fremføres at en transocean storhavn i Skandinavia muligens kan forlenge og fordyre feedertrafikken til og fra Finland.

SAS er av den oppfatning at den fremtidige havnestruktur i Norden kun i begrenset omfang påvirker flyfraktens utvikling. Det virker å være i det skandinaviske næringslivets interesse at regelmessig flytrafikk utvikles direkte til og fra vedkommende land. Samlasting av frakt på kontinentet kan kun svekke grunnlaget for etablering av regulære flyfraktforbindelser. *SAS* er positivt innstilt til den foreslåtte utredning ettersom det virker som om sjøfarten står overfor liknende problemstilling.

Nordplan gir sin støtte til den foreslåtte utredning og fremfører at såvel regionalpolitiske som transportøkonomiske aspekter bør vurderes i forbindelse med de forskjellige alternativer.

NordREFO avgir ingen uttalelse ettersom arbeidsgruppen ikke har noen pågående utredninger på det aktuelle område.

2.3 Danske uttalelser

Handelsministeriet henviser til *NORDTRANS*-utredningen og meddeler at det for sitt vedkommende stiller seg tvilende overfor nytten av at spørsmålet om etablering av en nordisk storhavn tas opp igjen innenfor Nordisk Råd.

Ministeriet for offentlige arbejder tar avstand fra tanken om en ny undersøkelse av det eventuelle grunnlag for en nordisk storhavn. Fra dansk side vil man ikke kunne bidra til en slik utredning før man har utarbeidet en landshavneplan, ettersom den foreslåtte utredning vil være meget ressurskrevende og man fra dansk side prioriterer landshavneplanen. Landshavneplanen ventes å foreligge om ca. 2—3 år.

Miljøministeriet henviser til boligministeriets til dels kritiske bemerkninger 12.1.1970 vedrørende NORDTRANS-utredningen. Ministeriet opplyser at med den nye havnelov er det skapt grunnlag for en dansk havneplanlegging. De disponible danske ressurser bør konsentreres om landshavneplanleggingen som også må betraktes som en nødvendig forutsetning for et dansk bidrag til en eventuell nordisk utredning om havnestrukturen.

Ministeriet gjør oppmerksom på at den foreslåtte utredning vil være meget ressurskrevende og at den også må klarlegge hvorvidt en samordning av den transoceaniske containertrafikken er praktisk mulig og i så fall på hvilken måte. Indirekte kostnader bør også undersøkes da man utreder fordelene med konsentrasjon av trafikken (miljømessig belastning, øket energiforbruk). Miljøministeriet anser det hensiktsmessig foreløpig å utsette den nordiske utredning, men tilføyer at enkelte emnesområder muligens kan tas ut for hurtigere behandling.

Sammenslutningen af danske Havne har ikke noe imot at det foretas en fornyet undersøkelse for å supplere NORDTRANS-utredningen. Den nordiske havneplanlegging bør fra dansk side avvente den kommende danske landshavneplan. Hensyn må også tas til eventuell harmonisering innenfor EF.

Industrirådet uttaler at det stiller seg tvilende til nytten av at spørsmålet om etablering av en nordisk storhavn tas opp igjen innenfor Nordisk Råd. Industrirådet henviser til den pågående havneplanlegging i Danmark, og anser det rimelig at man avventer resultatene av arbeidet innen man foretar en nordisk utredning om behovet for en storhavn. Tanken om etablering av en slik storhavn er ikke særlig tiltrekkende for Danmark for nærværende ettersom den ville ha uheldige konsekvenser for de danske basishavner, København og Århus. Industrirådet foreslår at representanter for nordiske Shippers Councils trekkes inn i arbeidet hvis utredningen foretas.

Københavns Havnevæsen uttaler at det i prinsippet ikke har noen innvendinger imot at det foretas en ny utredning for å supplere NORDTRANS-utredningen. Forøvrig mener havnevæsenet at spørsmålet er så viktig at det bør behandles av Landshavnerådet samt at man fra dansk side ikke bør ta stilling til en nordisk plan før det foreligger en dansk landshavneplan. Havnevæsenet gjør oppmerksom på pågående drøftelser innenfor EF om eventuell harmonisering av medlemslandenes havnepolitikk.

Københavns Frihavns-Aktieselskab meddeler at det kan henholde seg til havnevæsenets uttalelse.

Provinshandelskammeret anser at man neppe vil kunne motsette seg at den foreslåtte utredning foretas. Likesom havnevæsenet mener kammeret at man fra dansk side bør vente med å ta stilling til eventuelle resultater av utredningen til den danske landshavneplanlegging er avsluttet.

Danmarks Rederiforening uttaler sin tvil om det er rimelig å ofre ressurser på en ny undersøkelse av nordiske havneproblemer med det formål å støtte krefter som søker å sentralisere oversjøisk containertrafikk på en eneste nordisk havn. Rederiforeningen anser det for viktig at de nordiske lands havnepolitikk er fleksibel — konkurranse mellom de større havner bidrar til at såvel rederienes som avskipernes interesser kan ivaretas ut fra konversielle hensyn byggende på såvel kortsiktige som langsiktige vurderinger av pris- og kostnadsrelasjoner.

2.4 Finske uttalelser

Handels- og industriministeriet har ingen invendinger mot en nordisk utredning om den mest hensiktsmessige havnestruktur i Norden, men understreker at en slik utredning må foretas på fritt grunnlag.

Ministeriet för inrikesärendena anser, med henvisning til at NORDTRANS-utredningen ikke lenger er helt aktuell, at en utredning om den mest hensiktsmessige havnestruktur i Norden vil være nyttig. Utredningen bør behandle a) lønnsomheten av og mulighetene for å konsentrere de transoceaniske transportene til en eller flere havner, b) påvirkningen av slik konsentrasjon på de enkelte lands sjøfarts- og havnfunksjoner, c) nødvendige endringer i landenes handelsflotte, havneanlegg og arbeidsfordelingen mellom de forskjellige havner og d) de viktigste endringer som konsentrasjonen ville bety for næringslivet, de forskjellige transportformer, sysselsettinger m. m.

Utredningen vil gjøre det lettere for havnene å tilpasse sine planer til de generelle utviklingstendenser.

Trafikministeriet anser at hvis den foreslåtte utredning foretas, må den også behandle landtransportene for å få et helhetsbilde av eventuelle endringers innvirkning på de enkelte lands transportforhold.

Sjöfartsstyrelsen betrakter den foreslåtte utredning som nødvendig, og understreker at den på nasjonalt nivå bl. a. bør klarlegge hvilken andel Finland vil ha i storhavens transoceaniske trafikk samt hvilke muligheter Finland har til å utvikle egen transoceanisk trafikk i fremtiden. De i tilknytning til en nordisk storhavn nødvendige investeringer bør kartlegges på nasjonalt nivå etter sjøfartsstyrelsens mening.

Finlands hamnförbund mener at den foreslåtte utredning er motivert med henblikk på at NORDTRANS-utredningen ikke lenger er aktuell. Utredningen bør foretas på fritt grunnlag. Transportene utvikles natur-

lig hele tiden. For nærværende er det sannsynligvis Göteborg som er av størst betydning for Finland for omlasting av eksportvarer mens det er Hamburg på importsiden.

Når det gjelder kontakten med finske havner i forbindelse med utredningen, anser havnforbundet at det ville best kunne ivareta funksjonen som kontaktorgan.

Finlands speditörförbund konstaterer at den mest sentrale havnen ville bli Göteborg, men tilføyer at eksportindustriene i Nord-Sverige og Finland neppe vil benytte seg av havnen i større grad enn de allerede gjør hvis ikke det tilkommer betydelige subvensjoner.

Finlands feedertrafikk på kontinenthavnene vil kunne svekkes av en skandinavisk omlastingshavn. Feedertransportene kan derfor ta lengre tid og bli dyrere. Speditörförbundet anser at spørsmålet om en felles nordisk storhavn fra finsk side behandles mer av idéell samarbeidsvilje enn med henblikk på økonomiske aspekter.

Järnvägsstyrelsen fremfører at utredningen ved siden av havner og skipstrafikk også bør behandle helhetsplanlegging av transportkjeder ettersom sentralisering av transportene også påvirker landtransporter. Styrelsen tror ikke at utvikling av nordisk storhavn vil påvirke jernbanens virksomhet i større grad forutsatt at feedertrafikken samt havnefunksjonene på finsk side ikke også sentraliseres. Hvis utredningen foretas, bør konsekvensene av de forskjellige alternativer kartlegges.

Industrins centralförbund påpeker at største delen av Finlands sjøeksport og -import skjer i form av direkte skipninger gjennom finske havner. Forbundet anser ikke at den foreslåtte utredning er viktig fra finsk synspunkt ettersom finsk bruk av en nordisk storhavn ikke i noen større grad vil økes i forhold til nåværende bruk av f. eks. Göteborg. Hvis utredningen foretas bør befraktere delta såvel i planleggingen som i gjennomføringen.

Finlands rederiförening gir sin støtte til den foreslåtte utredning med henblikk på at NORDTRANS-utredningen er blitt forholdsvis gammel. Ettersom det er urealistisk å vente at en nordisk storhavn plasseres i Finland vil landet også i fremtiden måtte satse på feedertrafikk.

En nordisk storhavn i Sverige kan være fordelaktig for Finland forutsatt at offentlige avgifter ikke blir høyere enn de på kontinentet samt at servicenivået blir omtrent det samme. Spørsmålet om konsentrering av transoceantrafikken til en storhavn bør også betraktes med henblikk på eventuelle kongestion-problemer såvel til lands som til sjøs. Arbeidskraftsituasjonen må også beaktes.

Alands redarförening gir sin tilslutning til den foreslåtte utredning.

Centralhandelskammeren konkluderer, uten å ta stilling til Göteborg som nordisk havn, at andre alternativer neppe ville være til noen fordel for finsk utenrikshandel. Etter kammarens mening har nåværende system følgende fordeler fremfor en nordisk storhavn:

- større valgmuligheter for avskipere
- større selvstendighet og mindre risiko for forstyrrelser på grunn av eventuelle streiker o. l. i andre havner
- større uavhengighet når det gjelder behandlingskostnader i transit-havnene. En nordisk storhavn ville dessuten neppe kunne konkurrere med kontinenthavnene når det gjelder linje- og turhyppigheten
- største delen av den transoceaniske containertrafikken til og fra Finland omlastes i tyske, hollandske, engelske og svenske havner.

Centralhandelskammaren konstaterer derfor at fordelene med en nordisk storhavn ikke ville overveie ulempene eller motivere nødvendige tilleggsinvesteringer i handelsflåten eller de finske havner. Den foreslåtte utredning er, med henvisning til det som er sagt ovenfor, umotivert.

2.5 Norske uttalelser

Fiskeridepartementet henviser til Kystdirektoratets uttalelse (nedenfor) og tilføyer at departementet for sitt vedkommende vil finne det gunstig at det blir foretatt en utredning i samsvar med medlemsforslaget. Departementet antar at det kan komme tilbake til spørsmålet om hvordan utredningen bør foregå.

Kystdirektoratet antar at havnenes utvikling må skyldes et stort antall faktorer som er lite klarlagt gjennom utredning og forskning. Direktoratet er i tvil om det er mulig og hensiktsmessig å styre denne utvikling etter et på forhånd oppsatt mønster. Forskning og utredning vedrørende havner og sjøtransport ligger etter direktoratets mening tilbake for andre sektorer og at det derfor vil være av stor interesse med en aktivisering av FOU innen dette felt i Norden. Slikt arbeid vil kreve en betydelig arbeidsinnsats og bevilgninger. Det bør eventuelt styres og koordineres gjennom en styringsgruppe sammensatt av representanter for de fagdirektorater som havnene sorterer inn under.

Norges arbeidsgiverforening henviser til nedenfor nevnte uttalelse fra Dampskipsekspeditørenes arbeidsgiverforening.

Norges rederforbund antar at en ny utredning vil konkludere med anbefaling om at det allerede eksisterende mønster legges til grunn. Sett på denne bakgrunn vil et større utredningsarbeid om dette spørsmål ha liten verdi. Rederforbundet ville på den annen side hilse med tilfredshet en rekommendasjon fra Nordisk Råd om å arbeide for og bevare den frie sjøfart.

Norske kommuners sentralforbund mener at det kan være nyttig med en utredning om spørsmål som knytter seg til de nordiske lands stilling i den transoceaniske sjøtrafikk. Forbundet peker på at det vil få betydelige nasjonale, økonomiske, distrikts- og havnepolitiske konsekvenser om en nordisk storhavn besluttes utbygget, og anmoder om å få anledning til å avgi uttalelse til de spørsmål utredningen måtte foranledige før saken

blir behandlet i Nordisk Råd med sikte på en anbefaling overfor de nordiske regjeringer.

Dampskipsekspeditørenes arbeidsgiverforening henviser til at man i Norge er avhengig av sjøveisforbindelse såvel innenlands som i forholdet til oversjøiske land. Det er viktig å søke å opprettholde trafikken i norske havner. Foreningen er i tvil om man skal arbeide for en nordisk storhavn og fremfører at opprettholdelse av skipstrafikken i havnene, eventuelt som feedertrafikk, kanskje best blir hjulpet ved at man baserer seg på en storhavn på kontinentet.

Foreningen finner imidlertid denne sak av så stor betydning at den anbefaler at spørsmålet utredes som foreslått i medlemsforslaget.

Transportbrukernes fellesorgan gir forslaget sin fulle støtte og understreker at det er viktig at utredningen ledes av en allsidig sammensatt styringsgruppe hvor såvel de forskjellige havnebrakerinteresser som de nordiske land er representert.

2.6 Svenske uttalelser

Statens järnvägar (SJ) henviser til sin uttalelse om NORDTRANS-utredningen hvori SJ uttalte at en konsentrasjon av transportene ville muliggjøre rasjonelle transportløsninger på jernbanesiden. Forutsetningene er fortsatt de samme, slik at SJ har ingen innvendinger mot at den foreslåtte utredning foretas.

Statens vägverk har ingen bemerkninger til medlemsforslaget.

Sjöfartsverket har ingen innvendinger mot at det foretas en utredning om hensiktsmessig opplegg av den nordiske transoceaniske trafikk. Sjöfartsverket fremfører at muligens bør utredningsarbeidet samordnes med de i Sverige nylig nedsatte sjøfartspolitiske utredninger som bl. a. skal behandle den transoceaniske linjetrafikk.

Statens naturvårdsverk anser det viktig at en containerhavn lokaliseres i tilknytning til likartet virksomhet. I en eventuell utredning bør miljøspørsmålene behandles, hvilket ikke var tilfelle vedrørende NORDTRANS-utredningen.

Transportforskningsdelegationen mener at det ikke er grunn til å utrede igjen spørsmålet om den nordiske havnstruktur. En ny utredning vil i meget begrenset omfang kunne påvirke havneutviklingen i Norden.

Kommerskollegium henviser til behandlingen av NORDTRANS-utredningen og gir uttrykk for tvil om det kan være realistisk å vente at en ny utredning kan gi resultat som kan gjennomføres. Spørsmålet er likevel av stor interesse og en eventuell utredning bør gjennomføres på fritt grunnlag. Den bør ikke rettes ensidig mot spørsmålet om en nordisk storhavn. Spørsmål som de forskjellige lokaliseringalternativer, kostnadene for den internordiske tilslutningstrafikk samt tilslutningstrafikkens kapasitet er viktige i denne forbindelse.

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) minner om sin uttalelse om

NORDTRANS-utredningen hvori akademien bl. a. ga sin støtte til tanken om å konsentrere den transocean containertrafikk til Göteborgs havn. IVA gjorde samtidig oppmerksom på behovet for kompletterende undersøkelser. Akademien redegjør for utviklingen av fraktstrømmen gjennom Göteborgs havn, prognoser samt finansieringsbehov. Det gjøres oppmerksom på mulige konkurrenthavner samt det høye kostnadsnivå i Norden. IVA peker på forskjellige problemer som må behandles og kommer til det resultat at det ville være verdifullt og dessuten mest naturlig å foreta en svensk utredning om Göteborg som storhavn. Den verdi ville økes hvis en nordisk referansegruppe, sammensatt av representanter for sjøfarts- og transportkonsumentkretser, deltok i arbeidet.

Sammenfattende foreslår IVA at oppdraget begrenses til å utarbeide et programutkast til en utredning.

Svenska hamnförbundet konstaterer at den foreslåtte utredning er meget innviklet. Det bør være klart at direkt transocean linjesjøfart over en nordisk havn er til fordel for nordisk rederivirksomhet. Det er også klart at det vil være vanskelig å tilrettelegge felles nordisk havnepolitikk i den hensikt å kanalisere forholdsvis attraktiv trafikk fra mange nasjonale havner til en eneste nordisk havn. Til dette tilføyes at Danmark i sin trafikkpolitikk må ta hensyn til sitt medlemskap i EF.

Göteborg har ikke helt uten konkurranse kunnet utvikle seg til Nordens største containerhavn. Andre havner har også lagt seg til containerterminaler hovedsakelig for å betjene feedertrafikken. Havneforbundet anser at myndighetenes muligheter er små, innenfor rammen av gjeldende sjøfartspolitiske prinsipper, for å påvirke trafikkoppleggingen — lavere sjøfartsavgifter f. eks. vil kun endre situasjonen marginalt. Den eneste effektive mulighet er å subvensjonere sentralhavnen med investeringsmidler.

Havneforbundet henviser til pågående svenske utredninger på området (trafikkpolitiske utredninger og sjøfartspolitiske utredninger), men anser spørsmålet så viktig at det gir sin støtte til den foreslåtte utredning.

Sveriges exportråd, Sveriges grossistförbund og Sveriges industriförbund gir i en fellesuttalelse sin tilslutning til den foreslåtte utredning. Vedlagt uttalelsen er en uttalelse fra

Befrakterrådet, som gjør oppmerksom på at NORDTRANS-utredningen ikke førte til noen beslutning i Nordisk Råd. Befrakterrådet konstaterer at den direkte transocean trafikken over Göteborg har utviklet seg til tross for kraftig konkurranse fra kontinenthavnene, som er statlig eller kommunalt subvensjonerte. Feedertrafikken har økt sammen med den voksende nordiske trafikk i Göteborg. Hele containertog går hver dag til Oslo og regelmessig skipstrafikk opprettholdes med Finland. Det forekommer også containertransporter med jernbane til Danmark.

Befrakterrådet gir sin tilslutning til den foreslåtte utredning og fremfører at muligens bør utredningens tyngdepunkt være å vurdere verdien

av Göteborg som nordisk storhavn, og hvordan denne virksomhet kan støttes i den hårde konkurranse.

Svenska arbetsgivareföreningen henviser til stuvareforbundets uttalelse og har ikke noe å tilføye til den.

Sveriges stuvareförbund påpeker at spørsmålet om en nordisk storhavn kun er en del av de problemer som sjøfarten kjemper imot. Forbundet har ingen innvendinger mot den foreslåtte utredning, men foreslår at spørsmålet utvides for å omfatte samordnet nordisk trafikkpolitikk. Når det gjelder en nordisk storhavn må man være særlig oppmerksom på synspunkter fra industrien og rederiene.

Stockholms handelskammare er i tvil om en nordisk storhavn kan konkurrere med kontinenthavnene om de transoceaniske transporter og peker i den forbindelse på de problemer som Göteborg for tiden kjemper med. Feedertrafikken er dessuten særlig viktig for havnene på østkysten — den er hensiktsmessig med tanke på varenes destinasjon. Det er såvel transportøkonomisk som miljømessig tvilsomt om transportene bør konsentreres på en havn. Handelskammaren har ingen innvendinger mot den foreslåtte utredning, men tviler på at den vil føre til mulige eller ønskelige resultater.

Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren har ingen innvendinger mot den foreslåtte utredning — den bør gjennomføres av sakkyndig som ikke er tilknyttet noen av de eventuelle interessegrupper for å sikre den objektivitet som er nødvendig for at den skal få tilfredsstillende forankring i Nordisk Råd. Utredningstiden bør være så kort som mulig.

Skånes handelskammare konstaterer at sjøfartsnæringen nå arbeider under helt andre betingelser enn i 1969 da NORDTRANS-utredningen ble foretatt. Bransjen er for nærvarende gjenstand for en svensk utredning.

Sjøfartsnæringen arbeider under voksende internasjonal tendens til proteksjonisme. Skipsmaterialet utvikles stadig og framtidens containerskip vil formodentlig kreve meget store investeringer — investeringer som vil stille store krav til havnene. Handelskammaren gir sin støtte til den foreslåtte utredning. Utredningen bør ta hensyn til de sjøfartspolitiske overveielser som nå pågår.

Göteborgs hamnstyrelse henviser til NORDTRANS-utredningen hvori direkte transocean rutetrafikk på en nordisk havn ble betraktet som verdifull for nordisk næringsliv. Det ble også fremført at Göteborg hadde de beste forutsetningene for å bli denne havn.

Havnstyrelsen viser med diagram at transittrafikk med tørrlast gjennom havnen har øket fra ca. 300 000 tonn i 1965 til over en million tonn i 1975. Prognoser hentyder at denne utvikling vil fortsette. I samme periode økte transittrafikkens andel i havnens omsetning av tørrlast fra ca. 5 % til ca. 15 %. Feedertrafikken til og fra de andre nordiske land har øket samtidig som den nordiske trafikk gjennom havnen er

gått opp. Varegrunnlaget er allerede så stort at godstog går hver hverdag til og fra Oslo. Regelmessig feedertrafikk opprettholdes ad sjøveien til de andre nordiske land, især Finland.

Havnstyrelsen mener at den foreslåtte utredning er meget viktig, såvel som oppfølging av NORDTRANS-utredningen som med hensyn til nye og endrede faktorer er av betydning for utviklingen. Utredningen bør foruten å klarlegge den aktuelle situasjon gi en klar målsetting samt fastslå med hvilke midler dette kan oppnås.

Sveriges speditörförbund henviser til NORDTRANS-utredningen og konstaterer at til tross for at utredningens forslag og rekommandasjoner ikke har ført til noen beslutning innen Nordisk Råd, så har den nordiske transitttrafikk over Göteborg øket vesentlig siden 1969. Containertrafikkens utvikling og utbygging av Skandiahavnen har gjort Göteborg til transithavn for nordisk gods.

Göteborg er basishavn for et omfattende linjenett til alle verdensdeler og feedertrafikken har utviklet seg i takt med den voksende nordiske trafikk. Göteborgs utvikling viser at det er viktig å beholde havnen som et alternativ til kontinenthavnene.

Speditörförbundet gir sin fulle støtte til den foreslåtte utredning. Tyngdepunktet i utredningen bør være å vurdere verdien av Göteborgs utvikling til nordisk containerhavn samt hvordan virksomheten kan fremmes i den hårde konkurransen. Videre bør utredningen studere pågående konsentrasjon av havntrafikken og overveie ytterligere effektivisering og rasjonalisering av havn- og stuverivirksomheten.

Sveriges redareförening fremfører at hvis de transoceaniske transporter til og fra Norden ble omlastet i kontinenthavnene, ville nordisk næringsliv på sikt lide betydelige tap.

De kontinentale rederier ville da få gode muligheter til å overta oceantransportene. Redareföreningen anslår at hvis direkttrafikken skulle opphøre, så ville nordisk næringsliv belastes med ytterligere transportkostnader på ca. 350 millioner Skr./år. Redareföreningen mener at de allerede omfattende nordiske transitttransporter over Göteborg viser hvor viktig det er for de nordiske land å arbeide for at skipningene kanaliseres over én havn i Norden. Göteborg har også den nødvendige infrastruktur.

Redareföreningen betrakter det som viktig at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å la en utredning foretas om hvilken havn man skal satse på som nordisk storhavn.

3. Trafikkutskottet

Trafikkutskottet är enligt med förslagsställarna rörande sjöfartens betydelse för de nordiska ländernas ekonomi och sysselsättning.

Sjöfarten går för närvarande igenom en av sina värsta kriser.

Förslagsställarna påpekar att hamnstrukturen i Norden är av stor be-

tydelse, inte minst när det gäller den transoceana containertrafiken. Trafikutskottet är uppmärksam på att utvecklingen runt om i världen och också i Norden har gått mot färre och större containerhamnar.

Tanken om en gemensam nordisk centralhamn för den transoceana linjetrafiken aktualiserades i mitten av 1960-talet. Bakgrunden härtill var att rederierna, inte minst de i de nordiska länderna, ofta gemensamt planerade investeringar i stora moderna containerfartyg och en drastisk nedskärning av antalet hamnanlöp. I detta skede ifrågasattes om godsunderlaget i Norden var tillräckligt för att motivera direktanlöp av de nya fartygen eller om utvecklingen skulle medföra att godset skulle komma att feedras till de stora hamnarna på kontinenten.

I den utredning som på uppdrag av Nordiska rådet företogs 1969 om Norden som en gemensam lokaliserings- och kommunikationsregion (*NORDTRANS, NU 1969: 13*) utfördes kostnadsjämförelser mellan kontinenthamnar och nordiska centralhamnar. De kostnadsbesparingar som enligt utredningen kunde uppnås vid alternativet "en nordisk storhamn" uppgick till i storleksordningen 60 milj. skr.

Trafikutskottet blev i oktober 1977 i samband med sitt möte i Göteborg orienterat om Göteborgs hamns investeringsplaner. Därvid upplyste om att man ansökt om att dessa investeringar skulle delvis finansieras med medel från den Nordiska Investeringsbanken. Denna ansökan har sedermera beviljats.

Utskottet har informerats om att i flera nordiska länder pågår en omfattande nationell hamnplanering.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår trafikutskottet därför att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Chr. Christensen (KrF)

Ralf Friberg (Sd)

Magnús Kjartansson (Ab)

Otto Mørch (S)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gustav Holmberg (V)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

Folke Woivalin (ÅS)

Medlemsförslag

om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarandet av ozonskiktet

(Väckt av Ulla Ekelund, Gunnel Jonäng, Jan-Ivan Nilsson och Erland Steenberg)

Under senare år har olika ämnens negativa inverkan på ozonskiktet varit föremål för forskning och debatt.

Ozongas finns på en höjd av mellan 15—50 km och fungerar som ett skydd mot den ultraviolettera strålningen från solen. Ozonskiktet uppfångar det mesta av solens skadliga ultraviolettera strålar. Utan detta skikt skulle liv vara praktiskt taget omöjligt på jorden. En förändring av ozonskiktet kan enligt amerikanska undersökningar öka cancerriskerna, orsaka svårberäknliga genetiska effekter och få betydande skadeverkningar på växternas fotosyntes och på djurlivet.

Enligt FN:s miljöstyrelse är det huvudsakligen tre aktiviteter som kan utgöra risk för skada på ozonskiktet, nämligen drivgasen i sprayflaskor, vilken går under namnet freon, överljudsflyg och kvävegödsel. I synnerhet freongaserna är kraftigt verksamma. De stiger långsamt — kanske under 20 år — och upplöses först då de når stratosfären, varvid de angriper ozonet. Föroreningarna uppehåller sig länge i atmosfären. De hinner därför spridas över stora delar av jorden. Det innebär att deras påverkan på ozonskiktet inte är begränsad till de områden där utsläppen äger rum utan berör mycket stora landområden.

I en amerikansk forskarrapport som publicerades i juni 1975, konstateras bl. a. att den freon som släppts ut i luften har medfört en minskning av ozonhalten med omkring 1 procent och att även om inga fler utsläpp äger rum kommer ozonhalten så småningom sjunka med upp till 3 procent. Om utsläppen tillåts fortsätta i samma omfattning som sker i dag, kommer ozonhalten efter några årtionden att minska med ca 7 procent. I rapporten sägs vidare att det är troligt att den ökade mängd ultraviolettera strålning som genom de minskade ozonhalterna når jorden, leder till en ökning av hudcancerfrekvensen. Även klimatet kan påverkas.

Frågan om miljöeffekterna av gaser från sprayförpackningar har rönt stort intresse under de senaste åren. Det vetenskapliga underlaget som finns för dessa diskussioner måste ännu betecknas som ofullständigt och utgörs i huvudsak av teoretiska beräkningar. Stora forsknings-

insatser görs, främst i USA, för att ytterligare kartlägga problemen. Det fordras mycket omfattande forskningsinsatser för att klarlägga frågor av den omfattning det här gäller, så omfattande att de svårigen kan utföras av något enskilt land. Sådana undersökningar måste komma till stånd genom internationellt samarbete. Studier rörande dessa problem har också påbörjats inom bl. a. OECD och FN:s miljöprogram.

Frågan om förbud mot användning av sprayflaskor är aktuell i Sverige. Svenska vetenskapsakademien har således i en skrivelse till jordbruksdepartementet uttalat att det forskningsunderlag som för närvarande finns tillgängligt är fullt tillräckligt för att rekommendera ett förbud mot sprayflaskor.

Någon fullständig kartläggning av vilka ämnen som påverkar ozonskiktet finns inte. Mycket talar dock för att denna påverkan är så stor att den på sikt kan bli ett hot mot mänskligheten. Det är viktigt att sträva efter att få till stånd internationella åtgärder för att motverka ozonförstörande föroreningsutsläpp. Som ett led i detta arbete bör en samlad redovisning göras. En särskild utredning bör enligt vår mening tillsättas med uppgift att redovisa de utsläpp som sker i Norden och som kan påverka ozonskiktet. Utredningen bör också redovisa om och i så fall vilka åtgärder som vidtagits eller kan vidtagas för att begränsa dessa utsläpp. Med ett sådant material som grund bör de nordiska länderna kunna aktualisera frågan om en internationell konvention till skydd av ozonskiktet.

Användningen av nya ämnen och produkter har i olika avseenden medfört ökade risker för vår miljö, vilket nödvändiggör en styrning av utvecklingen. Insatser krävs således för att avlägsna farliga och nedbrytande ämnen i vår miljö, av vilka en stor mängd introducerats under senare tid. Deras effekter är okända och det kan dröja flera år innan deras farlighet blir känd. De nordiska länderna är små och saknar resurser att var för sig göra alla de utredningar och initiera all den forskning som behövs för att komma till rätta med förekomsten av giftiga och farliga ämnen i vår miljö.

De nordiska länderna bör medverka till att i internationella sammanhang på olika områden ta initiativ till och medverka i bevarandet av en god hälsofrämjande miljö. Ett led i detta arbete synes oss vara att försöka komma till rätta med hotet mot ozonskiktet och föreslå konkreta åtgärder härför t. ex. ett förbud i de nordiska länderna mot användning av sprayflaskor drivna med freongaser.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa

- 1) att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för utarbetande och antagande av en internationell konvention till skydd för ozonskiktet samt

- 2) att med hänsyn till klorfluormetanföreningarnas farliga miljökonsekvenser kraftigt begränsa dessa föreningars användning i Norden.

Helsingfors den 2 april 1977

Ulla Ekelund (c)

Gunnel Jonäng (c)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Erland Steenberg (Sp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 235)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarandet av ozonskiktet. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Oslo den 25 oktober 1977, i Köpenhamn den 13 december 1977 och i Stockholm den 19 januari 1978.

1. Medlemsförslaget

I ett medlemsförslag väckt av Ulla Ekelund, Gunnel Jonäng, Jan-Ivan Nilsson och Erland Steenberg, hemställes

1) att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för utarbetande och antagande av en internationell konvention till skydd för ozonskiktet samt

2) att med hänsyn till klorfluorometanföreningarnas farliga miljökonsekvenser kraftigt begränsa dessa föreningars användning i Norden.

Förslagsställarna hänvisar till att olika ämnens negativa inverkan på det s. k. ozonskiktet är föremål för forskning och debatt. Detta lager av ozongas finns på en höjd av mellan 15—50 km och fungerar som ett skydd mot den ultravioletta strålningen från solen. Utan detta skikt skulle liv vara praktiskt taget omöjligt på jorden. En förändring av ozonskiktet kan befaras öka cancerriskerna, orsaka svårberäknliga genetiska effekter och få betydande skadeverkningar på växternas fotosyntes och på djurlivet. Även klimatet kan påverkas. Enligt FN:s miljöskyddsstyrelse är det huvudsakligen tre faktorer som kan utgöra risk för skada på ozonskiktet, nämligen drivgasen i sprayflaskor, vilken går under namnet freon, överljudsflyg och kvävegödsel. I synnerhet freongaserna är kraftigt verksamma. De stiger långsamt — kanske under 20 år — och upplöses först då de når stratosfären, varvid de angriper ozonet. Deras påverkan på ozonskiktet är inte begränsad till de områden där utsläppen äger rum utan berör mycket stora landområden.

Även om studier påbörjats inom FN och OECD har någon fullständig kartläggning av vilka ämnen som påverkar ozonskiktet inte gjorts. Förslagsställarna anser det viktigt att få till stånd internationella åtgärder för att motverka ozonförstörande utsläpp. Som ett led i detta arbete bör en samlad redovisning göras. En särskild utredning bör enligt deras mening

tillsättas med uppgift att redovisa de utsläpp som sker i Norden och som kan påverka ozonskiktet. Utredningen bör också redovisa om i så fall vilka åtgärder som vidtagits eller kan vidtagas för att begränsa dessa utsläpp. Med ett sådant material som grund bör de nordiska länderna aktualisera frågan om en internationell konvention till skydd av ozonskiktet. Allmänt framhåller förslagsställarna, att användningen av nya ämnen och produkter medfört ökade risker för miljön, vilket nödvändiggör en styrning av utvecklingen. Insatser krävs för att avlägsna farliga och nedbrytande ämnen av vilka en stor mängd introducerats under senare tid. Deras effekter är okända och det kan dröja flera år innan deras farlighet blir känd. De nordiska länderna är små och saknar resurser att var för sig göra alla de utredningar och initiera all den forskning som behövs för att komma till rätta med förekomsten av giftiga och farliga ämnen i vår miljö.

De nordiska länderna bör medverka till att i internationella sammanhang på olika områden ta initiativ till och medverka i bevarandet av en god hälsofrämjande miljö. Ett led i detta arbete är enligt förslagsställarna att söka komma till rätta med hotet mot ozonskiktet och föreslå konkreta åtgärder t. ex. ett förbud i de nordiska länderna mot användning av sprayflaskor drivna med freongaser.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Scandinavian Airlines System
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark:

Miljøministeriet
Institutet for Fremtidforskning
Industrirådet
Danmarks Naturfredningsforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
Trafikministeriet
Handels- och industriministeriet
Finlands akademi, statens naturvetenskapliga kommission
Luftfartsstyrelsen
Finnair Oy
Ålands landskapsstyrelse
Industrins centralförbund

Norge:

Miljøverndepartementet
Norges industriforbund
Norges kooperative landsforening

Norges handelsstands forbund
Aerosolforbundet Norge

Sverige:

Socialstyrelsen
Konsumentverket
Svenska naturskyddsföreningen
Sveriges industriförbund

2.1. *Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget*

Föreningarna Nordens Förbund finner, att den redovisning för aktuella forskningsrön som görs i medlemsförslaget klart visar på angelägenheten i att intensifierande åtgärder vidtas för att bemästra problemet.

Ett viktigt skäl till att de nordiska länderna i denna såväl som i andra miljöfrågor samfällt bör verka för internationella överenskommelser är enligt förbundets uppfattning att länderna tillsammans antagit en unik miljöskyddskonvention enligt vilken grannländernas miljöskyddsintressen likställs med det egna landets. Förbundet ansluter sig följaktligen till medlemsförslagets huvudtanke om en internationell konvention men också beträffande det påtalade behovet av ett nordiskt förbud mot sprayflaskor drivna med freongas. Slutligen erinras om, att Produktkontrollnämnden i Sverige aviserat att freonerna kommer att regleras från och med 1 januari 1979.

Danmarks Naturfredningsforening och Arbejderbevægelsens Erhvervsråd tillstyrker medlemsförslaget.

Ministeriet för inrikesärendena i Finland påpekar, att en sänkning av ozonskoncentrationen i statosfärens ozonskikt ökar atmosfärens genomsläpp för ultraviolett strålning. Detta för åter med sig en mängd biologiska effekter, av vilka den ur människans synvinkel allvarligaste torde anses vara att vissa elakartade hudtumörer sannolikt ökar i antal. En ännu allvarligare följd skulle vara de klimatförändringar som ökningen av den ultravioletta strålningen möjligen förorsakar.

Klorfluorkolvätena, vilka huvudsakligen härstammar från bruket av dem som kylmedel i kylmaskiner och drivgaser i aerosolförpackningar, stiger relativt långsamt upp till stratosfären. Även om man skulle sluta använda dessa ämnen omedelbart skulle det komma allt större mängder klorfluorkolväten till stratosfären under ca tjugo års tid. Dessutom skulle det ta flera år i anspråk att eventuellt ersätta klorfluorkolväten inom kyltekniken med andra kylmedel. Sålunda får t. o. m. stränga åtgärder för att hindra klorfluorkolvätena från att nå stratosfären effekt först efter en lång tid. Man borde därför enligt ministeriets uppfattning inte uppskjuta åtgärder angående skydd av ozonskiktet mot den mest uppenbara fara som hotar det med motiveringen att det ännu behövs undersökningar och sålunda också tid för att få fram ett oantastligt vetenskapligt belägg för den kvantitativa betydelsen av den skada som klorfluorkolvätena förorsakar ozonskiktet.

Klorfluorkolvätenas skadliga inverkan på stratosfärens ozonskikt kan knappast avlägsnas utan internationella åtgärder. Trots användningen av nämnda föreningar i de nordiska länderna inte är mer än drygt två procent av hela världens konsumtion, borde bruket av dem inskränkas kraftigt även här. Finlands lagstiftning ger redan nu en möjlighet att ingripa mot de kemikalier som används som drivgaser genom att handels- och industriministeriet (numera det tekniska inspektoratet) har rätt att övervaka de drivmedel som används i aerosolerna.

Finland borde i de internationella organisationerna, såsom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och i Nordiska rådets verksamhet, verka för att internationella rekommendationer för en begränsning av användningen av monofluortriklorometan och difluordiklorometan skulle fås till stånd. Finland borde dessutom vara berett att vid behov snabbt utfärda ett beslut angående begränsning av bruket av dessa föreningar i Finland.

Ministeriet anser sålunda att antagande av en internationell konvention till skydd för ozonskiktet, som avses i den första delen av Nordiska rådets medlemsförslag, skulle främja miljövården.

Även den andra delen av medlemsförslaget tillstyrkes av ministeriet. Man borde sträva till att alla de nordiska länderna samtidigt skulle fatta ett beslut, som skulle leda till att bruket av monofluortriklorometan och difluordiklorometan som drivgaser i aerosoler skulle upphöra i dessa länder inom en så nära framtid som möjligt. Ett sådant beslut borde inte göras beroende av eventuella internationella åtgärder rörande ett mera omfattande område än de nordiska länderna.

Trafikministeriet anser med hänvisning till en bifogad promemoria som uppgjorts av meteorologiska institutet att förslagställarnas motiveringar är vetenskapligt och sakligt korrekta och att den fara som hotar atmosfärens ozonskikt är reell.

Tillbudsstående information tyder på att man i hela världen kommer att vidta selektiva åtgärder för att begränsa produktionen och användningen av klorfluorkolföreningar dvs. halometan, som i handeln går under namnet freon (F-11 och F-12) och som anses vara den huvudsakliga orsaken till ozonsvinnet. Även de aerosolprodukter där drivgas används kommer sannolikt att ersättas med andra produkter. Om man i de nordiska länderna anser det vara nödigt att utföra en utredning eller forskningsarbete t. ex. i fråga om andra föreningar av olika ämnen, som hotar ozonskiktet, är trafikministeriet för sin del redo att främja en gemensam finansiering av denna forskning.

I fråga om klämmarna i medlemsförslaget konstaterar trafikministeriet att det förhåller sig positivt till strävandena att åstadkomma internationella avtal som syftar till skydd för ozonskiktet. Därtill är trafikministeriet berett att vid behov främja det nationella förberedelsearbetet, så att Fin-

land i framtiden kan ansluta sig till eventuella nordiska överenskommelser om begränsning av användningen av ämnen som påverkar ozonskiktet.

Finlands akademi, statens naturvetenskapliga kommission, anser, att enligt tillbuds stående sakkunskap är medlemsförslagets fakta både om de som drivgaser använda klorfluormetanföreningarnas natur och om deras miljöverknningar riktiga. Atmosfärens ozonskikt kommer att minska även om drivgasernas användning omedelbart skulle begränsas och de redan vållade miljöförändringarna torde komma att bestå ännu tiotals år. Problemet är globalt till sin natur. Därför är det mycket motiverat att åstadkomma internationella konventioner på området.

Å andra sidan har man enligt naturvetenskapliga kommissionen redan upphört att använda freongaser. Problemet har varit störst i Förenta staterna, där man dock redan vidtagit åtgärder både för att stoppa den produktion som använder dessa aerosoler och för att stoppa exporten av dessa ämnen under år 1978. Även de nordiska länderna borde enligt luftskyddets målsättningar vidtaga åtgärder för att begränsa och förbjuda freongaser gradvis. Den praktiska övervakningen av åtgärderna förutsätter, att de nyaste forskningsresultaten i ärendet ständigt är tillgängliga i Finland och i de övriga nordiska länderna. Vederbörande forskningsinstitut bör få förutsättningar att följa med den internationella vetenskapliga diskussionen samt möjlighet att utnyttja vetenskapliga resultat. Däremot torde det ej finnas primära behov av egen forskningsverksamhet vare sig i Finland eller i de övriga nordiska länderna. Sålunda tillstyrks båda delarna av medlemsförslaget.

Det torde dock inte vara nödvändigt att tillsätta en speciell arbetsgrupp för att genomföra förslagen, utan saken torde kunna skötas inom de redan förefintliga organen, anser kommissionen.

Ålands landskapsstyrelse anser det angeläget att ett internationellt samarbete inom miljöskyddets område kan fås till stånd för att förhindra skadliga förändringar av det för mänskligheten och växt- och djurlivet livsviktiga ozonskiktet. Enligt det föreliggande medlemsförslaget skulle detta förutsätta bland annat att effekterna på ozonskiktets stabilitet till följd av olika former av utsläpp utreds samt att berörda länder redovisar i vilken omfattning de svarar för olika sådana utsläpp som kan tänkas påverka ozonskiktet.

De nordiska länderna har tidigare i olika sammanhang vidtagit gemensamma åtgärder avsedda att förbättra förhållandena inom miljöskyddets och miljöforskningens område. Bland sådana insatser kan bland andra nämnas antagandet av en nordisk miljöskyddskonvention till vilken Ålands landsting även givit sitt bifall. Enligt landskapsstyrelsens uppfattning är det därför naturligt att de nordiska länderna tillsammans strävar till att få till stånd internationella åtgärder även för att förhindra utsläpp av föroreningar i luften i den omfattning att ozonskiktet förstörs. Sålunda omfattar landskapsstyrelsen i princip de förslag till åtgärder som framförs i medlemsförslaget.

Finnair, som instämmer i förslagsställarnas åsikt om vikten av att ozonskiktet bevaras, anser sig ej kompetent att uttala sig om drivgasernas eller kvävegödseffektens effekt. Däremot påpekar *Finnair*, att forskningen angående inverkan på ozonskiktet vid flygning på höga höjder är bristfällig. Detta gäller speciellt flygplanens inverkan jämförd med åska, vulkanutbrott och dylikt som orsakar naturliga växlingar i ozonskiktet. Forskningen på detta område borde främjas.

Eventuella internationella avtal borde baseras på tillräckliga och sakkunniga forskningsresultat med beaktande förutom av civilflyget även av militärflyget.

Luftfartsstyrelsen, som i princip understöder all verksamhet som syftar till skyddandet av omgivningen, har inga anmärkningar angående förslaget.

Miljøverndepartementet i Norge erinrar om att ett förslag att utarbeta en sådan konvention redan framförts från norsk sida under förberedande möten om ozonproblemen i USA. Departementet antar att man under loppet av 1978 får en klarare uppfattning om möjligheterna till ett brett internationellt samarbete om begränsning av fluorkarbonutsläpp. Man ställer sig vidare positiv till konkreta åtgärder på nordiskt plan i detta syfte förutsatt att detta inte negativt påverkar eventuella nationella planer för begränsning av utsläppen.

Vad beträffar utrednings- och forskningssidan erinrar departementet om att FN:s miljöskyddsorgan UNEP antagit en världsomspännande aktionsplan för att samordna forskningsinsatserna. Man bör enligt departementet på nordiskt plan till en början invänta en kartläggning i UNEP:s regi innan man igångsätter ett regionalt forskningsprogram.

Norges handelsstands forbund stödjer mot bakgrund av det vetenskapliga materialet förslaget om att man verkar för en internationell konvention. Förbundet anser sig ej ha sakkunskap att uttala sig om de i förslaget omnämnda kemiska ämnen, men anser att det finns skäl att även stödja förslagets andra del om de har så farliga verkningar som det hävdas i förslaget. *Norges kooperative landsforening* tillstyrker förslaget.

Konsumentverket i Sverige erinrar om, att Produktkontrollnämnden nyligen föreslagit en reglering av fullständigt halogenerade klorfluorkolväten i avsikt att minska ozonreduktionen. Förslaget går ut på förbud mot aerosolförpackningar med s. k. freoner som drivgas. Samma förbud övervägs också i vissa andra länder. Konsumentverket har tillstyrkt detta. Verket har därvid hänvisat till att ersättningsprodukter i de flesta fall finns. För att åtgärder i syfte att skydda ozonskiktet i stratosfären skall få någon väsentlig verkan krävs självfallet att de sker på bredast möjliga internationella bas. Det är därför angeläget att en internationell konventionsreglering kommer till stånd på området. En gemensam nordisk hållning är säkerligen en styrka i arbetet på en sådan reglering. Konsumentverket tillstyrker därför medlemsförslaget.

Socialstyrelsen anser, att av de orsaksfaktorer som är aktuella, dvs. användningen av freon, överljudsflyg och kvävegödsling, torde den första faktorn vara lättast åtkomlig. Något civilt överljudsflyg över Norden förekommer knappast men väl militärt. Vilken inverkan det militära överljudsflyget har på ozonskiktet kan emellertid socialstyrelsen inte bedöma. Kvävegödslingen har mycket stor betydelse för god produktivitet inom lantbruket. Även om riskerna för negativ miljöpåverkan vid kvävegödsling är begränsade anser styrelsen likväl den omständigheten att kvävegödslad jord avger nitrosa gaser, som kan påverka ozonskiktet, utgöra skäl för att begränsa användningen av detta gödningsmedel så mycket som möjligt. Allmänt anser styrelsen att det som föredöme och exempel för andra länder torde vara mycket värdefullt att man i de nordiska länderna genomför konkreta begränsningsåtgärder. Socialstyrelsen tillstyrker därför förslaget att begränsa användningen av fullständigt halogenerade klorfluoralkaner till ett minimum. Styrelsen vill dock påpeka vikten av att undantag medges för förpackningar avsedda för medicinska eller liknande angelägna ändamål. Styrelsen kommer även att söka bevaka miljöskyddsaspekten i fråga om läkemedel.

Svenska naturskyddsföreningen har tidigare verkat för begränsning av användandet av klorfluorometangaser (freoner) och välkomnar förslaget. Enligt föreningen bör Nordiska rådet i detta sammanhang kunna aktualisera även andra konventioner för bevarande av den globala atmosfären i livsviktiga hänseenden. Föreningen instämmer i uttalandet att det tillgängliga forskningsunderlaget är fullt tillräckligt för att motivera ett förbud mot freoner som drivgas i sprayförpackningar. Med tanke på risken för allvarliga miljöstörningar kan det inte vara rimligt att invänta en ytterligare ökad säkerhet i bedömningen på grundval av internationella forskningen, som måste bli tidskrävande.

Även den i förslaget angivna utredningen torde enligt föreningen knappast erfordras. Redovisningen bör utföras av Nordiska rådet med hjälp av de nordiska ländernas egna naturvårdsmyndigheter. Det bör dock vara möjligt att med redan tillgängliga data som grund driva frågan om en internationell konvention till skydd av ozonskiktet.

Föreningen erinrar även om att produktkontrollnämnden föreslagit reglering av bruket av freoner i sprayförpackningar i Sverige. En nordisk uppföljning och öppen redovisning av även andra regionala utsläpp med inverkan på den globala atmosfären (t. ex. svaveldioxid och nitrosa gaser) kunde också i detta sammanhang övervägas.

2.2. Remissinstanser som väsentligen avstyrker medlemsförslaget

Scandinavian Airlines System (SAS) ser sig ej kompetent att bedöma frågan om freongasers eventuella inverkan på stratosfärens ozonskikt men finner det förvånande att både vetenskapsakademien och de internationella rapporterna inte nämnvärt berör möjligheterna att ersätta freon-

gaserna i sprayflaskorna med något annat drivmedel. Det kan inte rimligen vara så att inte forskning och vetenskap tillsammans skulle kunna åstadkomma drivgaser som inte har denna oförmånliga inverkan på atmosfären. Om andra drivgaser kan framställas bör konsekvenserna för de industrier och de konsumenter som använder sprayflaskor bli av en helt annan storleksordning än om ett generellt förbud skulle införas innan ersättningsgaser finns tillgängliga. SAS rekommenderar därför att en lämplig tidsfrist lämnas innan ett eventuellt förbud träder i kraft.

Miljöministeriet i Danmark anser att teorierna om de aktuella föreningarnas inverkan på ozonlagret i atmosfären inte är fullständigt belagda.

Ministeriet hänvisar till att en konferens hållits i Washington av FN:s miljövårdsorgan UNEP, som rekommenderar världsomfattande planläggning av forskning om ozonlagret under koordinering av UNEP. Från dansk sida deltar man i denna forskning, bl. a. genom samarbetet i EG. Den danska forskningen skall intensifieras under de närmaste åren och omfattar bl. a. mätstationer samt mätningar i atmosfären över Grönland. Man avser att stödja internationella strävanden för att begränsa användningen av fluorkarboner. För närvarande finner ministeriet det dock icke ändamålsenligt att föreslå ett förbud mot användning av dessa föreningar som drivmedel i sprayflaskor, då man inte kan förvissa sig om att eventuella ersättningsämnen inte kommer att innebära andra riskmoment. Användningen av sprayflaskor är ett gott exempel på en produkt som lämpligen borde kunna regleras i samband med en mera modern kemikalielagstiftning.

Industrirådet i Danmark anser, att även om man i ett par år dryftat teorier om fluorkarbonernas skadliga verkningar på ozonlagret är dessa teorier varken vetenskapligt bevisade eller experimentellt prövade. OECD och EG m. fl. organisationer har beslutat om utvidgat forskningsarbete som kan väntas bli färdigställt under 1978—1979 varefter man kan ta vittgående beslut om begränsningar av fluorkarboner. Industrin har uppmannats att bedriva forskning om alternativa drivmedel.

Den danska officiella hållningen i dessa frågor har varit försiktig och man har enligt industrirådet betonat att ytterligare några års forskning skulle ge ett bättre beslutsunderlag, att det är fråga om ett globalt föroreningsproblem samt att ensidiga regleringsåtgärder i Danmark skulle kunna leda till näringsmässiga problem och även till hälsoproblem om de alternativa drivmedel som skulle tas fram ej på förhand kunde garanteras vara ofarliga. Industrirådet anser därför att de nordiska länderna bör vstå från ensidiga åtgärder och istället följa OECD's exempel och invänta pågående undersökningar.

Norges industriforbund hänvisar till att en expertkommitté i USA kommit fram till att klorfluormetaner torde ha inverkan på ozonskiktet, men att den kvantitativa uppskattningen därav anses osäker varför man bör vänta med drastiska åtgärder innan forskning pågått i ett par år, en tid

som för övrigt också kan användas till att förbereda den erforderliga lagstiftningen. Industriförbundet instämmer häri och erinrar om att användningen klorfluormetanföreningar i Norden är mycket begränsad i förhållande till världsförbrukningen. En begränsning av användningen skulle knappast ha några större sysselsättningsmässiga effekter men skulle kunna uppfattas som en lättvunnen demonstration av hur miljömedveten man är i Norden och kunna försvåra för de amerikanska myndigheterna att arbeta fram en välgrundad lösning av problemen. Industriförbundet finner sålunda det föreslagna initiativet onödigt och föreslår att de nordiska länderna istället aktivt stöder arbetet inom OECD på detta område.

Aerosolförbundet i Norge ställer sig på grundval av sin kännedom om det komplicerade i saken tveksamt till nödvändigheten av ett initiativ från Nordiska rådet. Förbundet anser det lämpligare att invänta internationellt forsknings- och utredningsarbete innan man inför eventuella restriktioner mot användningen av klorfluorkarboner.

Sveriges industriförbund citerar siffermaterial som utvisar att den svenska konsumtionen av klorfluoralkaner svarar för ca 0,5 % av världsförbrukningen. Detta tal överskrider enligt förbundet knappt om man räknar in övriga nordiska länder. Förbundet har konstaterat att man känner oro för att de aktuella föreningarna kan tänkas skada stratosfärens ozoninnehåll och man måste därför ytterst noga följa resultaten av de fortsatta undersökningarna på detta område, främst i USA men även inom EG. Om dessa undersökningar kommer att visa att påverkan på ozonskiktet kan befaras, stöder förbundet åtgärder för att få till stånd en reduktion av de nämnda ämnena i aerosolerna. Den tillståndsprövning som föreslås kan vara en lämplig handlingsberedskap och accepteras av förbundet.

Vad gäller regleringen av dessa produkter på det internationella planet har man i USA lagt fram förslag till ett tidsschema för avveckling av klorfluorföreningar som drivgas med vissa undantag. Inom EG ställer man sig något mera avvaktande i väntan på fler undersökningsresultat. Det är ännu ej aktuellt med reglering, men en genomgång av frågan skall göras av EG-kommissionen i mitten av 1978. Inom EFTA-kretsen har saken ej tagits upp.

EG:s ställningstagande gör det svårt för förbundet att förstå varför man från nordisk sida nu måste vidta åtgärder. Det finns enligt förbundets uppfattning knappast miljö- eller hälsoskäl som talar för att situationen i (ovanför) Norden är allvarligare än i EG och USA. Med hänsyn bl. a. till importandelen är det angeläget att de nordiska länderna anpassar sig till sina handelspartners.

Vidare hänvisas till både inom EG och i Sverige i olika sammanhang uttalade önskemål att så långt möjligt harmonisera regleringar av allehanda slag inom miljövårdsområdet samt till ett uttalande från jordbruksutskottet att man förutsätter att regeringen verkar för en inter-

nationell samordning av insatserna till skydd för ozonskiktet. En sådan samordning bör gälla hela Norden.

Förbundet vill sålunda avråda från att man i Norden ensidigt vidtar åtgärder i stället för att avvakta den reglering som otvetydigt kommer i övriga Europa och USA inom kort. Förbundet vill alltså föreslå att eventuella ingrepp mot fullständigt halogenerade klorfluoralkaner samordnas med EGs åtgärder.

2.3. Remissinstanser som föreslår en rekommendation av annat innehåll än medlemsförslagets yrkande

Handels- och industriministeriet i Finland, som följt debatten angående klorfluorutsläpp, konstaterar, att myndigheterna i de flesta länder tillsvidare omfattat ståndpunkten, att fortsatta undersökningar är erforderliga i saken, och har undvikit att införa förbud mot användningen av klorfluorkol som drivgas i aerosoler. Som ett exempel hänvisas till den resolution som EG antog efter det internationella mötet om ozonproblemet i Washington i april 1977, då man rekommenderade att vänta åtminstone till slutet av år 1978 på resultaten av dylika undersökningar, innan man skrider till några särskilda åtgärder för förbudande av användningen av klorfluorkol som drivgas.

Ministeriet har också stått i kontakt med andra berörda myndigheter i saken, i första hand med medicinalstyrelsen. Enligt dessa myndigheters och ministeriets uppfattning finns det i nuskedet ännu inte anledning att kategoriskt förbjuda användningen av klorfluorkol såsom drivgas i aerosoler, utan man bör vänta på resultaten av det forskningsarbete som utförs. Emedan de nordiska länderna inte har tillräckligt med resurser för att gemensamt verkställa undersökningar rörande de ändringar som sker i atmosfärens ozonskikt, borde den rekommendation som rådet kan anta enligt ministeriet gå ut på att:

1) Man tillsätter en samnordisk arbetsgrupp för att följa med dels de ändringar som sker i ozonskiktet på olika håll i världen, dels resultaten av de undersökningar som verkställs för utredande av de orsaker som lett till sådana ändringar. Arbetsgruppen borde omfatta representanter för berörda myndigheter och industrier i varje land.

2) Arbetsgruppen förpliktas att förelägga Nordiska rådet ett förslag till sådana åtgärder som nämnda undersökningar och internationella organisationers rekommendationer i saken kan ge anledning till.

Industrins centralförbund erinrar om att som en potentiell huvudfaktor i den misstänkta fara som riktar sig mot ozonskiktet i atmosfären anses som känt syntetiska klorfluorkolväten. Klorfluorväten används a) som kylmedier i kyl- och luftkonditioneringsmaskiner, b) i framställning av skumplast, c) som industriella lösningsmedel samt d) som drivmedel i aerosoler. På grund av sina tekniska egenskaper är de utmärkt lämpade för dessa bruksändamål och de har på sin tid inneburit ett betydande

framsteg i den tekniska och produktutvecklingen. Resultat, som skulle leda till säkra ställningstaganden angående deras skadliga inverkan på ozonskiktet har hittills inte publicerats. Förenta Staternas nationella vetenskapsakademi (NAS) konstaterade i mellanrapport 1976, att ett slutligt ställningstagande förutsatte omfattande tilläggsundersökningar, vilka ansågs kräva 2 år. Därför fanns under de två närmaste åren inte skäl att vidta några begränsningsåtgärder. Problemen var inte av akut karaktär. Förbundet framhåller vidare att de nordiska ländernas användning av klorfluorväten är obetydlig i det globala sammanhanget och dessutom i minskande, något som gäller även utanför Norden.

Europeiska ekonomiska gemenskapens kommission har sålunda för industrin rekommenderat begränsning av klorfluorväteläckage och andra onödiga utsläpp, avstående från planer med avseende på utökning av ifrågasvarande produktion och effektivisering av sökandet av surrogatämnen.

Centralförbundet erinrar om att medicinalstyrelsen, som ur hälso-synpunkt granskat klorfluorometanproblemet i augusti 1977, ansåg att hälsoskäl åtminstone inte tillsvidare gav anledning till att utfärda ett förbud mot att använda ifrågasvarande ämnen. Också av handelspolitiska skäl förordar centralförbundet harmonisering av de föreskrifter som syftar på ozonskiktets bevarande i hela Europa.

Aerosolindustrin har inlett utredning av möjligheterna att använda alternativa drivmedel och att söka lösningar till problem i anslutning till dem. En del problem återstår, bl. a. måste de nya produkternas bruks-egenskaper utredas och man bör försäkra sig om, att de inte medför skada för människor eller för miljön.

Emellertid anser Industrins centralförbund samnordisk aktivitet i utredningen av ozonfrågan positiv såväl ur forskningsresurssynpunkt som av handelspolitiska skäl. Då emellertid karaktären av den misstänkta risksituationen och utvecklingen av klorfluorkolväteproduktionen är sådana att de inte inger akuta bekymmer, utan man kan avvakta färdigblivandet av närmare forskning, anser Centralförbundet att det i sakens nuvarande läge inte föreligger särskild anledning att vidta åtgärder för åstadkommandet av ett internationellt avtal eller att begränsa användningen av klorfluorometaner i de nordiska länderna.

Enligt Industrins centralförbunds uppfattning vore det ändamålsenligt för de nordiska länderna att vidta följande åtgärder:

1. Uppfölja noggrant den forskningsverksamhet, som i olika delar av världen utförs med avseende på ändringar i ozonskiktet och orsakerna härtill, och i mån av möjlighet främja denna verksamhet.

2. Tillsätta för förenämnda uppgift en samnordisk arbetsgrupp eller något annat organ, i vilket även meteorologien, övriga naturvetenskaper, läkarvetenskapen samt industrin ges en tillräcklig representation.

3. Älägga olika länders myndigheter att i samverkan med vederbörande industriorganisationer utreda konsumtionsmängderna av misstänkta för-

eningar för olika ändamål och möjligheterna att ersätta dem med andra ämnen.

4. Reservera sig för alla de åtgärder, som ovannämnda forskningar och utredningar samt eventuella på bred bas utarbete internationella rekommendationer kan ge anledning till.

3. *Utskottet*

Utskottet noterar, att remissinstanserna är positiva till medlemsförslagens syfte att skydda ozonskiktet i stratosfären. Enighet synes också föreligga vad gäller riskerna med en uttunning av ozonskiktet. En förändring av ozonskiktet kan sålunda befaras öka cancerriskerna, orsaka svårberäkneliga genetiska effekter och få betydande skadeverkningar på växternas fotosyntes, på djurlivet och på klimatet. Förslagsställarna har erinrat om tre faktorer som kan utgöra risk för skada på ozonskiktet, nämligen drivgasen i sprayflaskor, vilken går under namnet freon, överljudsflyg och kvävegödsel. De har i synnerhet betonat freongaserna som kraftigt verksamma.

Utskottet noterar, att de flesta remissinstanser godkänner förslagsställarnas beskrivning av det faktiska läget, ehuru några anser att riskerna med freongas ej är helt vetenskapligt belagda. Utskottet vill i sammanhanget erinra om Nordiska rådets rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsplan i Norden. Förbud mot civilt överljudsflyg har sedermera införts i de nordiska länderna. Diskussionen i samband med denna rekommendation berörde huvudsakligen bullerproblem, men även verkan på ozonskiktet av flygning på höga höjder var ett bidragande motiv. Rekommendationen avskrevs 1973 då den ansågs uppfylld genom det i Danmark, Finland, Norge och Sverige införda förbudet mot överljudsflyg. Sverige deltar i den internationella luftfartsorganisationen ICAO's samarbete rörande överljudsflyg. Utskottet vill understryka betydelsen av att överljudsflyget även behandlas mot bakgrund av den nu aktuella miljöaspekten. Denna fråga synes böra ingå i övervägandena när de nordiska länderna beslutar aktualisera frågan om en internationell konvention till skydd av ozonskiktet.

Många remissinstanser anser, inte minst mot bakgrund av den nordiska miljöskyddskonventionen, att de nordiska länderna internationellt bör verka för en sådan konvention. Utskottet kan instämma häri men noterar att t. ex. EG ställer sig avvaktande med hänsyn till att forskningsresultat på internationellt plan kan väntas under de närmaste två åren. USA har intagit den ståndpunkten, att freongas torde ha inverkan på ozonskiktet men att den kvantitativa uppskattningen därav anses osäker. Man vill därför vänta med reglerande åtgärder till dess forskning pågått i ett par år, en tid som f. ö. också kan användas till att förbereda lagstiftningsarbetet. Ett tidsschema för avveckling av freoner som drivgas har dock framlagts.

Utskottet anser att rådet redan nu bör kunna rekommendera de nordiska regeringarna att verka för en konvention till skydd av ozonskiktet med hänsyn till att arbete med en ny internationell konvention är erfarenhetsmässigt tidskrävande och till att de väntade resultaten av den internationella forskningen med stor sannolikhet torde ge stöd för arbetet med en konvention.

Vad beträffar förslagets andra del, som avser åtgärder för att kraftigt begränsa klorfluormetanernas användning i Norden, noterar utskottet att industrin bedriver forskning om ersättningsprodukter. Sprayflaskor med andra drivmedel än freon föreligger redan i handeln. Vidare noteras, att Produktkontrollnämnden i Sverige föreslagit förbud mot aerosolförpackningar med s. k. freoner som drivgas. Konsumentverket har tillstyrkt och hänvisat till att ersättningsprodukter i de flesta fall finns. Flera producenter anser sig enligt remissuttalanden behöva viss tid att ta fram fler ersättningsprodukter och att pröva dessas egenskaper innan ett eventuellt förbud mot freongaser införs. Utskottet noterar, att man även inom industrin uttalat förståelse för oron för att de aktuella föreningarna kan tänkas skada stratosfärens ozoninnehåll och förklarat sig beredd att, om resultaten av de fortsatta undersökningarna på detta område i USA och inom EG kommer att visa att påverkan på ozonskiktet kan befaras, understödja åtgärder för att få till stånd en reduktion av de nämnda ämnena i aerosolerna.

Det kan vidare noteras att EG-kommissionen rekommenderat begränsning av onödiga utsläpp, avstående från utbyggnad av produktionen av freongaser och effektivare forskning angående ersättningsprodukter.

På internationellt plan bedrivs sålunda omfattande forskning angående freongaserna och man förefaller i de stora industriländerna beredd till omfattande regleringsåtgärder, därest forskningsresultat under de närmaste åren gör dessa motiverade. Utskottet, som noterar att den nordiska användningen av freongaser globalt sett är obetydlig, att vissa ersättningsprodukter redan kommit till användning, men att man av handelspolitiska skäl kan vilja avvakta med införande av förbud mot freongaser, vill förorda att de nordiska regeringarna utarbetar enhetliga bestämmelser om förbud som samtidigt kan införas i Norden så snart man anser det erforderligt. Bestämmelser om sådant förbud torde utgöra en naturlig del i en internationell konvention om skydd för ozonskiktet. Önskvärdheten av en internationell samordning av reglerna på miljöskyddsområdet talar för att man på nordiskt håll arbetar för en internationell samordning av insatserna till skydd för ozonskiktet.

Utskottet noterar, att även andra faktorer än överljudsflyg och freongaser kan antas inverka på ozonskiktet. I medlemsförslaget nämns kvävegödsel inom lantbruket. Kvävegödselad jord är en av de faktorer som anses avge nitrosa gaser som kan påverka ozonskiktet. Häremot får vägas kvävegödslingens betydelse för lantbrukets produktivitet. Från miljövärds-

synpunkt vore det önskvärt om kvävegödslingen kunde begränsas. Användning av fossila bränslen som olja och kol, som även oxider som kan skada ozonskiktet, är en faktor som även med hänsyn till övriga miljöintressen bör begränsas. De här nämnda faktorernas inverkan på ozonskiktet anses mindre än freongasernas, ehuru någon vetenskaplig undersökning därav ej torde ha gjorts. Utskottet anser att även dessa ämnens effekter på ozonskiktet bör undersökas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluormetanförningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Stockholm den 19 januari 1978

Liv Andersen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Paul Jansson (S)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skf)

Medlemsförslag

om en tioårsplan för utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

(Väckt av Bjarne Mørk Eidem, Asbjørn Haugstvedt, Håkon Kyllingmark, Erlendur Patursson, Jón Skaftason och Erland Steenberg)

Kravene om en mer ressursbevisst økonomisk politikk gjelder idag alle verdens land. Den tid er forbi da nasjonene kunne basere velstand og vekst på "høstningsbruk" i en verden der ressursene tilsynelatende var ubegrensede i forhold til den menneskelige aktivitet. Spesielt må vi som hører til land med høy levestandard og høyt forbruk se vårt ansvar for den framtid man nå går i møte.

Parallelt med den økende ressursbevissthet gjør det seg gjeldende et sterkt behov for en jevnere og mer rettferdig fordeling av verdens goder. Spesielt må kampen mot hungerkatastrofer og feilernæring appellere til økt innsats fra oss alle.

Det er et faktum at de nordiske land gir forholdsvis større bidrag til utviklingshjelp og særlig til den hjelp som ytes gjennom De Forente Nasjoner enn nesten alle andre land. Likevel er det grunn til å spørre om vi yter nok og om vi satser på områder og i former der Nordens land har de beste forutsetninger for å gjøre en innsats.

Vi har idag en nordisk matproduksjon som spesielt når det gjelder fisk og fiskeprodukter langt overstiger våre lands eget konsum. Det har ført til at vi er storeksportører av fisk. Samtidig viser det seg imidlertid at en meget stor del av de fangster som tas opp, ikke går til menneskeføde men nyttes til dyrefor, i visse tilfelle endog til gjødning.

Med sitt rike proteininnhold representerer fisk og fiskeprodukter en næringsverdi som kunne hjelpe store grupper av sultende og feilernærte mennesker til et godt og balansert kosthold. I enkelte tilfelle har leveringer av fiskeprodukter herunder også spesielle kvaliteter av fiskemel til menneskeføde inngått i nordiske lands utviklingshjelp og kriseinnsats under hungerkatastrofer. Erfaringene bekrefter at det her ligger betydelige muligheter for en innsats som både kunne utvikle disponeringen av de nordiske lands fiskefangster og ressurstilganger fra havet i en ressursøkonomisk bedre retning, og samtidig bidra til en endring av ernæringspolitikken i de land der proteinmangel og feilernæring representerer alvorlige problemer.

Etter vår mening er tiden nå inne til å ta opp spørsmålet om vår framtidige utnytting av Nordens fiskeressurser med sikte på at vesentlig mer

av havets rikdommer direkte kommer mennesker til gode som mat, og at vi i denne sammenheng særskilt har mennesker i land med proteinmangel for øyet. Vi foreslår at man nå søker å utarbeide en nordisk handlingsplan på dette området. Det vil kreve ressurser så vel på forskningens område som når det gjelder produktutvikling og markedsføring av hensiktsmessige fiskeprodukter. Det bør også bli tale om en innsats som koordinerer forskningen og utviklingen av fiskeprodukter mellom de nordiske land og også eventuelt om felles forsknings- og utviklingsprosjekter der det anses hensiktsmessig. De pengemidler som må til vil kreve bevilgninger på landenes forskningsbudsjetter, og dessuten må man regne med at en del av bevilgningene til utviklingshjelp, katastrofeinnsats m. v. naturlig kan gå til formidling av produktene til forbrukere som trenger dem. Det er samtidig viktig at utviklingsland med egen fiskeproduksjon kan bli gjort delaktige i resultatene av nordisk forskning og produktutvikling, slik at de i større grad kan dra nytte også av sine egne fiskefangster.

En plan for et slikt arbeid må nødvendigvis ta noe tid. Skal man både vinne erfaringer og gjennomføre nødvendige forskningstiltak kan en tiårsperiode synes rimelig, med gradvis økning av innsatsen.

Vår egen velferd og sikkerhet kan på lengre sikt bare trygges i en verden der fred og rettferdighet rå. Kampen mot sult og feilernæring hører idag til menneskehetens største utfordringer. Som et nordisk bidrag til å løse disse problemene og som en videreføring av synspunkter Nordisk Råd bl. a. tidligere har gitt sin tilslutning gjennom rek. 5/1975 angående et "handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning", vil et konkret opplegg for bedre utnytting av fiskeproduksjonen og utbudet av hensiktsmessige fiskeprodukter være av betydelig verdi.

Under henvisning til det som her er framholdt, henstilles at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å forberede en tiårsplan for utvikling og tilvirkning av fiskeprodukter med spesiell sikte på utviklingslandenes behov.

Oslo og Reykjavík, 13. april 1977

Bjarne Mørk Eidem (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Håkon Kyllingmark (H)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 261)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 21. november 1977 i Oslo og 17. januar 1978 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 506/e henstilles at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å forberede en tiårsplan for utvikling og tilvirkning av fiskeprodukter med spesielt sikte på utviklingslandenes behov.

Forslagsstillerne peker på at kravene om en mer ressursbevisst økonomisk politikk gjelder i dag i alle land. Parallelt med dette er det sterkt behov for en jevnere og mer rettferdig fordeling av verdens goder.

Den nordiske matproduksjon, særlig av fisk og fiskeprodukter, er langt større enn landenes eget konsum. Det har ført til en storeksport av fisk. Samtidig viser det seg at en meget stor del av de fangster som tas opp, ikke går til menneskeføde, men til dyrefór, i visse tilfelle endog till gjødning.

Med sitt rike proteininnhold representerer fisk og fiskeprodukter en næringsverdi som kunne hjelpe store grupper av sultende og feilernærte mennesker til et godt og balansert kosthold.

Etter forslagsstillernes mening er tiden nå inne til at en søker å utarbeide en nordisk handlingsplan på dette område. Det vil kreve ressurser på forskningens område og når det gjelder produktutvikling og markedsføring av hensiktsmessige fiskeprodukter. Det er viktig at utviklingsland med egen fiskeproduksjon kan bli gjort delaktig i resultatene av nordisk forskning og produktutvikling, slik at deres egne fiskefangster kan utnyttes bedre.

Som et nordisk bidrag i kampen mot sult og feilernæring og som en videreføring av synspunkter Nordisk Råd bl. a. tidligere har gitt sin tilslutning til gjennom *rek. nr. 5/1975* angående et "handlingsprogram for øket matforsyning", vil et konkret opplegg for bedre utnytting av fiskeproduksjonen og utbudet av hensiktsmessige fiskeprodukter være av betydelig verdi.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk industrifond
Nordisk Andelsforbund

Danmark:

Udenrigsministeriet
Fiskeriministeriet
Handelsministeriet
Miljøministeriet
Provinshandelskammeret
Industrirådet
Danmarks Havfiskeriforening
Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
Ålands landskapsstyrelse
Fiskeriföreningen i Finland
Finlands Sjömans-Union rf

Island:

Fiskeindustriens Forskningsinstitut

Norge:

Utenriksdepartementet
Handelsdepartementet
Fiskeridepartementet
NORAD
Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitut
Norges Eksportråd
Norges Fiskarlag

Sverige:

SIDA
Fiskeristyrelsen
Havsfiskelaboratoriet
Statens jordbruksnämnd
Kommerskollegium
Stockholms handelskammare
Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
Sveriges grossistförbund
Sveriges industriförbund
Svensk Fisk
Sveriges fiskares riksförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Danmark:

Handelsministeriet og *Miljøministeriet* har meddelt at de ikke har ment å kunne uttale seg om konkrete punkter i forslaget, men ministere ser med velvilje på alle slike forslag til forbedring av verdens matvareforsyning.

Fiskeriministeriet kan også i prinsippet anbefale forslaget. Ministeriet vil imidlertid fremheve at hovedvekten bør legges på å formidle opplysninger til u-landene om fiskeriteknikk og om den bl. a. i Danmark allerede eksisterende produksjonsteknikk med sikte på å fremme disse lands egen utnyttelse av fiskeressursene.

En slik prioritering vil formodentlig harmonere bedre med ressursutnyttelsesteorien bak forslaget fremfor å sikte på øket overførsel til u-landene av varer, som i stigende grad kommer fra de knappe ressurser i Danmark.

Ministeriet viser også til et innlegg vedrørende produksjon av lagringstabile tørrede fiskeproteinprodukter utarbeidet av laboratorieførster Poul Hansen.

Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening er enig i den oppsatte målsetting om en bedre og mer rettferdig fordeling av verdens matvareressurser. Foreningen er også enig i at en stor del av fiskefangstene er gått til produksjon av dyrefôr. Dette forhold er imidlertid etter innførelsen av bl. a. strenge kvoteringsregler i internasjonale avtaler for konsumfisk og industrifisk i ferd med å endre seg.

Denne omlegging er nødvendig for bare i beskjedent omfang å kunne dekke de nåværende avtakerlands behov for fiskeprodukter til menneskelig konsum.

Det er derfor ikke mulig for foreningen som bransjeinstitusjon innenfor konsumfiskomsetning, å medvirke til en senkning av foredlingsgraden av spisefisk f. eks. gjennom fremstilling av spiselig fiskemel av konsumfisk.

Derimot vil foreningen foreslå at fiskemelorganisasjonene i Norden medvirker til løsning av noen av de oppstilte problemer ved anvendelse av fiskesorter, som ikke anses å kunne inngå i hittil kjente foredlingsprosesser med henblikk på anvendelse til menneskelig konsum.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena viser til at i de utviklede lands økonomiske liv tas det mer hensyn til utviklingslandenes behov i forbindelse med det internasjonale samarbeid. Medlemsforslagets intensjoner anses derfor ønskelige for utviklingslandenes vedkommende.

Sammenholdt med andre nordiske land er fisket av liten betydning i Finland. Landet har dog i sitt utviklingssamarbeid ytet hjelp også

innen fisket. Tanzania har således skaffet seg fisketrålere fra Finland på utviklingskreditt. Besetningen på disse trålere har fått utdanning i Finland. På samme måte planlegges samarbeid med Zambia.

Fiskeriforeningen i Finland peker på at selv om Finland ikke hører med blant de store eksportland, har Finland problemer med utnyttelsen av såvel fisketilgangen som av oppnådde fangster. En forutsetning for en effektiv utnyttelse av de finske fiskeressurser er at slik fisk som hittil har vært av mindre betydning, kan fiskes og markedsføres på en økonomisk lønnsom måte.

Fiskeriforeningen har i lengre tid undersøkt ulike muligheter for å utnytte disse fiskesorter. Blandt de praktiske tiltak som er iverksatt nevnes et forskningsprosjekt som på fiskeriforeningens initiativ utføres ved Helsingfors Universitet og ventes avsluttet i 1978.

Resultatene av forskningsprosjektet vil etter fiskeriforeningens mening sikkert kunne anvendes i utviklingsland.

De nordiske lands fisketilgang bør mer effektivt enn tidligere utnyttes som menneskeføde. Derfor er det berettiget å koordinere erfaringene fra de nordiske land i spørsmålet om markedsføring og produktutvikling av fisk, samt at det i de enkelte land bevilges nødvendige midler for såvel "enskilda som gemensamma" prosjekter. Det er grunn til å anta at de resultater som da oppnås kan tilpasses i utviklingslandene når de utvikler sin egen fiskerinæring.

Finlands sjömans-union r. f. mener at saken først bør granskes nærmere for Finlands vedkommende. Finland kan uten videre sammenlignes med u-land, når det gjelder mottaking av fisk og fiskeforedling. Landet har for få fryselaagre og en uutviklet fiskeindustri. All tilgang av fisk bør anvendes til menneskeføde med unntak av fiskeavfall som kan gå til f. eks. fôr. Ved å utvikle det finske fisket samt øke foredlingsgraden kan Finland gi egen innsats og erfaring til det nordiske samarbeid innen fisket. Allerede nå vil det være bra at Finland deltar i samarbeidet med de andre nordiske land og utveksler inntrykk og erfaring med fiskerilandene.

Alands landskapsstyrelse mener at utviklingen av metoder for fremstilling av billige fiskeprodukter med høy næringsverdi, som lett kan anvendes som menneskeføde, vil muliggjøre en mer rettferdig fordeling av havets ressurser fra overproduksjonsområder til utviklingsland med mangel på fremfor alt proteinrik mat. Fiskeressursene er knappe, hvorfor det er et sterkt behov for at alle fiskefangster varetas på en fornuftig måte.

Landskapsstyrelsen støtter derfor medlemsforslaget.

Island:

Fiskeindustriens Forskningsinstitut anser at utkastet til rekommandasjon er positivt og ønsker å påpeke at i instituttets budsjett for neste

år søker man om en forsøksfabrikk, hvor det kan foretas eksperimenter med produktutvikling av fiskeavfall og fiskeindustriens biprodukter.

Hvis rekommandasjonen blir vedtatt tillater Forskningsinstituttet seg å gjøre Ministerrådet oppmerksom på lederen av Forskningsinstituttet i Lundby, Poul Hansens kjennskap og erfaring angående forberedelse og iverksettelse av dette spørsmål.

Norge:

Utenriksdepartementet og *NORAD* anser det positivt at det nå er kommet et initiativ på nordisk basis for å få en handlingsplan for utvikling av fiskeprodukter for u-landenes behov.

Fra et utviklingssynspunkt er det vesentlig å peke på at en stor del av verdens uutnyttede fiskeressurser synes å befinne seg utenfor en rekke u-lands kyster. Det må derfor være av største viktighet å satse på tiltak som kan bidra til å sette disse land selv i stand til i større omfang å utnytte egne fiskeforekomster til menneskeføde.

Det vil imidlertid inntil videre være behov for overføring av norske eller norsk-tilvirkede fiskeprodukter til en rekke u-land. Det kan her nevnes Norges leveranser av bl. a. tørrfisk og klippfisk, kommersielt og gjennom Verdens Matvareprogram, samt bestrebelsene på å introdusere fiskeproteinkonsentrat (FPC — type B) i en del u-land. Man bør imidlertid ha for øyet u-landenes egne potensielle muligheter for i fremtiden selv å kunne produsere eller skaffe seg disse produkter på en forholdsvis rimelig måte. Det bør ikke skapes behov for forbruksvarer som vil gjøre u-landene avhengig av kostbar import.

Det synes grunn til å overveie ytterligere tiltak på norsk side eller på nordisk basis innen forskning og produktutvikling som kan komme u-landene til gode. En slik forsknings- og produktutvikling som eventuelt vil bli stimulert på felles nordisk basis, bør allerede fra starten av foregå i nært samarbeid med næringslivet, samt berørte myndigheter og institusjoner i utviklingslandene selv.

Handelsdepartementet uttaler at det foreliggende medlemsforslag tar sikte på et handlingsprogram for utvikling av visse fiskeprodukter som gjennom internasjonale matvareprogrammer eller annen bistand kan tilstilles utviklingsland til dekning av deres ernæringsmessige behov. Midlene til dette, herunder nedskrivning av produktpriser, forutsettes tatt fra forskningsbudsjetter, utviklingshjelp, katastrofeinnsats, o. l.

Dersom de produkter som eventuelt utvikles slår an, vil grunnlaget være lagt også for kommersiell utnyttelse og under alle omstendigheter en mer effektiv utnyttelse av norske naturressurser.

Det må derfor være naturlig at Norge støtter medlemsforslaget.

Fiskeridepartementet anser det positivt at det er tatt et initiativ på nordisk basis for å få en handlingsplan for utvikling av fiskeriprodukter for u-landenes behov.

Det vises til det arbeid som er utført av Nordsildmel og Sildolje- og Sildemelindustriens Forskningsinstitutt i forbindelse med utvikling og produksjon av FPC. De oppgaver som en i denne forbindelse står overfor i tiden fremover vil kunne gå inn i et nordisk handlingsprogram. I tillegg til forskning og produktutvikling i Norden er det viktig at innsatsen øker på dette felt ved oppfølging i u-landene. Ved felles nordiske anstrengelser vil vi ha økte muligheter til å oppnå fremskritt på områder som transport, lagring og distribusjon, og i arbeidet for å gjøre folk i u-landene kjent med produktene for å få dem akseptert og gå inn som en del av kostholdet.

Fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt uttaler at både globale ernæringspolitiske vurderinger og analyse av fiskeressursenes karakter og fordeling tilsier at det er en særdeles viktig oppgave å utvikle fiskeprodukter som kan finne plass i ernæringen i u-land i betydningsfulle mengder.

FAO er også sterkt opptatt av oppgaver i forbindelse med en bedre utnyttelse av fiskeproduktene og -ressursene, og har nylig foreslått et globalt prosjekt med slike målsettinger for finansiering gjennom UNDP.

Instituttet opplyser at særlig Danmark og Island med sine betydelige fiskeindustrier og fiskeforskningsressurser burde kunne yte viktige bidrag til forskning og utrustning på dette felt.

Norges eksportråd mener at det på lenger sikt må være en målsetting å utvikle produkter og markeder som kan gi grunnlag for lønnsomhet basert på regulær eksport. Det er gjort betydelig innsats fra næringslivets side for å introdusere fiskeprotein til menneskeføde på flere markeder i Afrika og Asia.

En vesentlig økning av aktiviteten på dette område vil kreve en innsats innen forskning, produktutvikling og markedsføring som overstiger enkeltbedrifters kapasitet og ressurser. Som regel dreier det seg også om ustabile og lite kjøpekraftige markeder, hvilket innebærer stor risiko for tap på de nødvendige grunninvesteringer.

På denne bakgrunn kan det være nyttig med koordinering av virksomheten i de nordiske land. Det må være en forutsetning at næringslivet trekkes aktivt inn fra starten av.

Norges fiskarlag støtter medlemsforslaget.

Fiskeristyrelsen viser til at den internasjonale utviklingen på havrettens område har i 1977 medført radikalt endrede forutsetninger for svensk fiske. For å kunne fortsette fisket i Nordsjøen må Sverige komme fram til overenskomster med berørte kyststater.

Det er muligheter for i en viss utstrekning å skape kompensasjon i Østersjøen for bortfall av svensk fiske i Nordsjøen.

Under nåværende fiske er det periodevis vanskelig å få avsatt

småstrømning. Skarpsild fra Østersjøen har man ikke kunnet selge i Sverige hverken på ferskfiskmarkedet eller til konservesindustrien.

Fangstene av skarpsild i Skagerak og Kattegat går for den vesentligste del til tilvirkning av fôr.

Det er overordentlig viktig at verdenshavens proteinreserver tas vare på. Til det kreves det imidlertid et meget langsiktig arbeid med utvikling av ny teknologi for fangst og tilvirkning. Store investeringer må gjøres i fangstfartøyer og fabrikkfartøyer.

På kort sikt synes den beste hjelp som Sverige kan tilby, være å stille passende tilberedt overskottsfisk til forføyning. I denne forbindelse er det viktig at smakstilsetning i størst mulig utstrekning tilpasses de lokale kostvaner.

Fiskeristyrelsen tilrår at Sverige stiller midler til disposisjon for frembringelse av en for u-landene passende fiskekonserver med overskottet av skarpsild eller strømning som råvare. På grunn av råvarenes opprinnelse synes det hensiktsmessig at den vesentligste del av utviklingsarbeidet skjer innen landet. I størst mulig utstrekning bør arbeidet koordineres med lignende innsats i de andre nordiske land. Det nye produkt bør introduseres i land med proteinmangel innen rammen for bistandsprogrammet.

Havsfiskelaboratoriet viser til at verdens fiskefangst utgjorde i 1976 i alt 72 millioner tonn hvorav 2/3 ble anvendt til konsum og 1/3 til industrifisk. Ved FAO-sesjonen i Rom 1977 forutså man at andelen av fisk til industrifisk ville synke til 1/6 i år 2000.

Medlemsforslaget har til hensikt å satse på utviklingen av nye produkter som kan spises direkte eller i form av foredlede varer. Det må imidlertid etter Havsfiskelaboratoriets mening dreie seg om nye produkter som passer de ulike u-lands smaksretninger og øvrige tradisjoner. Produktene må være billige for å kunne markedsføres på en fremgangsrik måte.

Utviklingen av nye fiskeprodukter er således ikke noe spesielt nordisk problem, men et internasjonalt. I Norden har man imidlertid bedre forutsetninger enn på mange andre hold for å kunne lede og gjennomføre et 10-årsprogram som det skisserede. Ved en nordisk aksjon bør man fra begynnelsen prøve å knytte sakkyndige fra u-land til prosjektet. Ved gjennomføringen av programmet bør spesielle hensyn tas til de varme lands naturlige forutsetninger slik at resultatet ikke bare kan anvendes for industrifiskressurser i Norden, men også for ressurser i varmere havområder og i Sydatlanterhavet.

Statens jordbruksnämnd viser til at Sverige i mange år har levert tilberedte fiskeprodukter til u-land. Disse lands behov særlig av proteinrike matvarer øker fra år til år. Forutsetningene finnes for økede leveranser av svenske fiskeprodukter til u-land. På denne bakgrunn støtter jordbruksnämnden medlemsforslaget.

Handelskammaren i Göteborg støtter i det alt vesentlige forslaget og minner om mulighetene for å utnytte de erfaringer som allerede i dag finnes ved hjelpevirksomhet der fiskekonserver er blitt anvendt.

Sveriges fiskares riksförbund er helt enig i at fisken, som er proteinrik mat, bør tas bedre vare på til menneskeføde. Forskning må til for å finne passende produkter for mottakeren og i en form som han kan akseptere. Forbundet tror at det vil være til stor fordel om den samlede nordiske erfaring ble tatt vare på og dertil at forskning iverksettes for å få fram enda bedre produkter.

Forbundet støtter derfor medlemsforslaget helt ut.

Svensk fisk viser til at Sverige i mange år har levert betydelige kvanta helkonserver fremstillet av svensk industri med sild som hovedråvare. Disse sildkonserver er levert gjennom SIDA's bistandsvirksomhet, men også via World Food Programme og andre hjelpeorganisasjoner.

Denne proteinrike og holdbare mat egner seg usedvanlig godt som bistandsprodukt. Hjelpen bør kunne utbygges vesentlig. Dette forutsetter en planlegging vedrørende produksjon og distribusjon. De ulike u-lands konsumsjonsvaner vedrørende fiskeprodukter samt u-landenes ønskemål og behov bør gjøres til gjenstand for spesielle studier.

Det er utvilsomt meget å vinne om de berørte og lignende spørsmål løses gjennom et nordisk samarbeid. Det finnes innen de nordiske land en likeartet teknologi og stort sett samme råvarer som er aktuelle når det gjelder u-hjelp.

Svensk Fisk støtter derfor medlemsforslaget.

Sveriges industriförbund stiller seg klart positivt til forslaget, men finner en 10-års planleggingsperiode urovekkende lang og vil anbefale at man alvorlig undersøker mulighetene for å arbeide i et kortere tidsperspektiv.

Prosjektet bør være markedsorientert. Produktutviklingen må derfor ta sikte på fiskeprodukter som er tilpasset u-landenes konsumsjonsvaner. På denne bakgrunn stiller forbundet seg tvilende til en konsentrert satsing på fiskemel eller fiskeproteinkonsentrat.

Industriforbundet tror mer på videreutvikling og modifisering av produkter med fisk-karakter tilsvarende dem vi vil ha på vårt eget marked.

Det innebærer for svensk vedkommende at man går videre på den innslåtte vei med "SIDA-sill" o. s. v. samtidig som man naturligvis fortsetter også på fiskeprotein-linjen.

Sveriges grossistförbund mener at en utviklingsplan på forskningens område ikke bør innebære opprettelsen av en særskilt forskningsinnsretning på grunn av de betydelige investeringer dette vil medføre. Dessuten er det knapphet på kvalifisert personell.

Forbundet finner det i stedet mer hensiktsmessig å undersøke mu-

lighetene for å gi en arbeidsgruppe på nordisk nivå i oppdrag å utvikle, stille sammen og tilpasse det forskningsarbeid som allerede pågår i de enkelte nordiske land.

Remissinstanser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund uttaler at det er riktig at en stor del av fangstene hittil er gått til produksjon av dyrefôr.

De endrede og strengere kvoteregler for industrifisk og konsumfisk vil imidlertid endre dette forhold, slik at spisefisk bare vil bli foredlet til menneskeføde.

Dertil kommer at en senkning av foredlingsgraden vil medføre betydelige sysselsettingsproblemer.

Derfor går forbundet imot medlemsforslaget.

Danmark:

Provinshandelskammeret viser til de usikre forhold vedrørende fiskeriene, herunder ikke minst hvilke fiskesorter som vil kunne fiskes noenlunde kontinuerlig i de kommende 10 år. Det er derfor tvilsomt om det er rimelig å benytte arbeidskraft og penger til utarbeidelse av den 10-årsplan som er foreslått.

Handelskammeret tilføyer at ingen forberedende skritt bør tas uten forutgående meget nøye konsultasjon med ikke bare fiskerivervet, men også produsentene av fiskevarer. Videre er handelskammeret i tvil om produksjonsapparatet er så ensartet i de nordiske land at det vil være lønnsomt å utarbeide et felles nordisk produksjons- og avsetningsprogram.

Sverige:

Kommerskollegium mener det er uklart om forslaget tar sikte på en utvidelse av matvarebistanden til u-land ved større kvanta fiskeprodukter og/eller en utvidelse av markedet for disse produkter ved å forsøke å utvikle dem for salg i u-landene.

For så vidt forslaget gjelder matvarebistand viser kollegiet til erfaringene vedrørende denne form for bistand som det er redegjort for i den bistandspolitiske utredningens betenkning (SOU 1977: 13), hvor det bl. a. fremholdes at tiltak for å oppnå en bedre næringsstandard i u-landene må utgå fra innenlandsk produksjon og tradisjonelle kostvaner. En langsiktig løsning av u-landenes matvareproblemer må bygge på en økning av deres egen produksjonskapasitet, påpeker utredningen videre.

Kollegiet mener derfor at bistanden må innrettes på disse tiltak.

Derimot bør matvarebistand begrenses til mangelsituasjoner og utformes slik at den ikke hindrer u-landenes anstrengelser for å øke innenlandsk produksjon av mat.

Gjelder forslaget derimot å utvikle nordiske fiskeprodukter som passer for avsetning til u-land, mener kollegiet at dette neppe er et så viktig behov for u-landene at man bør anvende forsknings- og bistandsmidler hertil.

Kollegiet finner at det neppe er grunn til å støtte det fremlagte medlemsforslag.

Stockholms handelskammare anser at fiskeriområdet passer for felles nordiske anstrengelser for internasjonal utviklingshjelp. De nordiske land bør dog innrette seg på å gi u-landene totalløsninger innen fisket som svarer til deres behov. Handelskammeret mener bestemt at det i Norden allerede i dag finnes kunnskap og teknologi på disse områder som kan anvendes som en effektiv hjelp til selvhjelp. Handelskammeret er derimot ikke overbevist om at et decenniums forskning med sikte på å øke ivaretakelsen av fangstoverskott i Norden utgjør det optimale handlingsalternativet for å avhjelpe u-landenes proteinmangel.

Handelskammeret kan derfor ikke støtte at det foreliggende forslag legges til grunn for bevilgning av midler.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget

Nordiske:

Nordisk industrifond anser seg ikke kompetent til å avgi uttalelse.

Danmark:

Udenrigsministeriet har ingen merknader til medlemsforslaget.

Industrirådet har ingen merknader til medlemsforslaget.

Sverige:

Utrikesdepartementet tar ikke standpunkt til medlemsforslaget.

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) peker på sine erfaringer vedrørende fisk og fiskeprodukter i bistandssammenheng som viser betydelige vanskeligheter. Produktprisene er for høye. Svenske fiskeprodukter aksepteres ikke ut fra smakssynspunkter. Transport og lagring er ytterligere en komplikasjon.

Medlemsforslaget må bearbeides videre innen det behandles i Ministerrådet bl. a. vedrørende u-landenes ønskemål, avveining mellom nordisk bistand i form av leveranser av fiskeprodukter og produk-

sjonsstimulerende tiltak i u-land, forutsetningene for felles nordisk opptreden og innholdet i et eventuelt nordisk program. SIDA er beredt til å medvirke ved en slik utredning.

3. Utvalget

Utvalget vil i likhet med forslagsstillerne henlede oppmerksomheten på kravene om en mer ressursbevisst økonomisk politikk. Parallelt hermed gjør det seg gjeldene et sterkt behov for en jevnere og mer rimelig fordeling av verdens goder. Kampen mot hungerkatastrofer og feilernæring appellerer til økt innsats fra de nordiske land.

Den nordiske produksjon av fisk og fiskeprodukter overstiger langt Nordens eget konsum, og alle de nordiske land har noe å bidra med til endring av ernæringspolitikken i de underutviklede land, hvor proteinmangel og feilernæring representerer alvorlige problemer. Utvalget vil her peke på de nordiske lands muligheter til verdifulle bidrag på forskningens og produktutviklingens område. Det samme gjelder fangstmetodene, ved bedre utnyttelse av redskapene og anvendelse av fangstfartøyene på mest hensiktsmessig måte.

Fra et utviklingspolitisk synspunkt er det viktig at man tar i betraktning at en stor del av verdens uutnyttede fiskeressurser synes å befinne seg utenfor kysten av en rekke av utviklingslandene. En sentral oppgave må derfor være å satse på tiltak som kan bidra til å sette disse land selv i stand til i større omfang å utnytte egne fiskeressurser til menneskeføde. Dette kan bl. a. skje ved at de nordiske land stiller opplysninger til rådighet om fiskeriteknikk, om eksisterende produksjonsteknikk og om resultatene av nordisk forskning og produktutvikling.

Utvalget vil i denne forbindelse vise til at FAO også er sterkt oppatt av problemer i forbindelse med en bedre ressursutnyttelse. Organisasjonen har nylig foreslått et eget globalt prosjekt med slik målsetting for finansiering gjennom UNDP. De nordiske land bør under sin aktivitet samarbeide med FAO. Likeledes bør aktiviteten skje i nær kontakt med fiskernes og fiskeriindustriens organisasjoner i de nordiske land.

Under henvisning til at overføring av kunnskaper og utvikling av egne ressurser i utviklingslandene nødvendigvis tar tid, bør planleggingen også innrettes på utviklingslandenes aktuelle behov for nye og bedre næringsmidler. Det vil være hensiktsmessig å legge hovedvekten på fisk og fiskeprodukter som er kjent i utviklingslandene og på nye produkter som kan tilpasses de ulike utviklingslands matvaner og øvrige tradisjoner. Produktene må dessuten være billige for å kunne markedsføres på en fremgangsrisk måte. Det er viktig i denne forbindelse at man har for øyet utviklingslandenes fremtidige muligheter til selv å kunne produsere eller skaffe seg disse produkter på en forholdsvis rimelig måte.

Utviklingen av nye fiskeprodukter er ikke noe spesielt nordisk problem, men Norden har bedre forutsetninger enn mange andre land for å kunne gjøre en innsats på dette område. Ved programmets gjennomføring bør spesielle hensyn tas til ressursene i de varmere havområder.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor, foreslår utvalget at rådet i anledning medlemsforslag A 506/e vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

- a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,
- b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Stockholm, 17. januar 1978

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell-Olof Feldt (s)

Sverrir Hermannsson (Sj)

Formann

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Henning Jensen (S)

Knut Johansson (s)

Ilkka Kanerva (Kok)

Lars Korvald (Kr.F.)

Nathalie Lind (V)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Jón Skaftason (F.)

Reiulf Steen (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Rolf Wirtén (fp)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp

(Väckt av *Veikko Hanhiova, Bertil Jonasson, Ulla Järvillehto, Bror Lillqvist, Thor Lund, Veikko Pihlajamäki, Petter Savola, Anna-Greta Skantz, Bernhardt Tastesen och Hannu Tenhiälä*)

Finlands riksdag har nyligen behandlat ett lagförslag angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Bland de i lagförslaget avsedda specialomsorgerna ingår också förebyggandet av utvecklingsstörningar. Arbetet på att förebygga utvecklingsstörningar utgör ett vidsträckt forsknings- och arbetsfält. Endast genom insatser på detta område kan man nå reella resultat om man vill minska antalet handikappade människor. Det finns starka motiv för att igångsätta ett energiskt nordiskt samarbete när det gäller förebyggandet av utvecklingsskador och för att sammanföra de redan befintliga kunskaperna och ekonomiska resurserna på området.

Utvecklingsskador uppstår såväl på fosterstadiet som i samband med födseln och under tiden omedelbart därefter. Metoderna för att bota en utvecklingsskada efter det att den uppstått är alltjämt begränsade. Man vet att flera faktorer medverkar till uppkomsten av utvecklingsskador, antingen som bidragande eller direkta orsaker. Sådana faktorer är exempelvis åtgärder som sätts in under graviditeten eller vid födseln, näringstillförseln, infektioner, giftiga ämnen i omgivningen, njutningsmedel, sjukdomar och läkemedel som används under graviditeten eller i samband med födseln. I fråga om flera av dessa faktorer är orsakssammanhanget i relation till utvecklingsskadorna ofullständigt utrett. Ändå kommer nästan alla väntande mödrar och föderskor under inflytande av dessa faktorer.

Under de senaste åren har man fäst stor vikt vid skador som orsakats under fosterstadiet av olika läkemedel och som leder till handikapp. Ett exempel på detta är thalidomid-katastrofen. Det är nödvändigt att med detta för ögonen fortlöpande utforska och kontrollera läkemedlen, emedan det ständigt görs forskningsrön som visar att läkemedel förorsakar teratogena störningar under fosterstadiet. Det finns skäl att tillskapa ett nordiskt register över teratogena läkemedel och att även på detta område få igång ett nordiskt forskningssamarbete.

Under födelseprocessen och under dagarna omedelbart efter födelsen utsätts barnet för stor risk att få sådana skador, som senare leder till handikapp. På senare tid har stor uppmärksamhet fästs vid det faktum att lindriga hjärnskador i relativt stort antal påträffas hos nyfödda. Sådana skador leder senare till lindrig nedsättning av utvecklingsnabbheten, till anpassningssvårigheter och även till karaktärsstörningar. Detta mbd-symptomkomplex (minimal brain damage) synes vara relativt allmänt. Som framhållits har man först de senaste åren fäst större uppmärksamhet vid detta.

I Finland har ett register över medfödda missbildningar förts sedan år 1964. Tills dato har uppgifter om ca 5 000 födda med missbildningar bokförts i detta register. De vid utvecklingsskador synliga organiska förändringarna är mera ovanliga och skadan kan ofta påvisas först långt efter födelsen. Registret över missbildningar kan således inte användas vid fortlöpande kontroll av utvecklingsskador och vid utredandet av orsaks-påföljdsrelationen.

Det finländska registret över missbildningar anses till sin uppbyggnad och sin verksamhet vara ett av de bästa i världen. Det är uppenbart att man genom att tillämpa dess uppbyggnad skulle kunna skapa ett register över utvecklingsskador, genom vilket man lika väl skulle kunna följa, påvisa och utforska störningar i samband med utvecklingsskador och de faktorer som förorsakar dem. Genom kunskap om dessa och genom att avlägsna deras skadeverkningar uppnår man den tidigare nämnda målsättningen att minska antalet handikapp.

Enligt undertecknades mening bör en nordisk arbetsgrupp tillsättas för att undersöka hur man skulle kunna vidareutveckla de handikappregister som finns i de nordiska länderna eller eventuella nya motsvarande register i syfte att utforska orsakerna till utvecklingsskador och för att förebygga dessa.

Inledandet av ett nordiskt samarbete inom det förebyggande arbetet när det gäller utvecklingsstörningar för att hindra uppkomsten av handikapp är ett intresse för samtliga nordiska länder. Sammanförande av de ekonomiska forskningsresurserna och utnyttjande av den redan befintliga kunskapen samt upplysningsarbete är de metoder som bör kunna användas i ett samnordiskt preventivt arbete när det gäller utvecklingsskador.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår undertecknade att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbete i syfte att förhindra uppkomsten av handikapp.

Helsingfors, Stockholm, Oslo och København den 10 maj 1977

Veikko Hanhiova (K)

Bertil Jonasson (c)

Ulla Järvilehto (Skl)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Veikko Pihlajamäki (K)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Hannu Tenhiälä (K)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 294)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp. Förslaget behandlades vid utskottets möten i Köpenhamn den 13 december 1977 och i Stockholm den 19 januari 1978.

1. Medlemsförslaget

I ett medlemsförslag, som väckts av Veikko Hanhiova, Bertil Jonasson, Ulla Järvillehto, Bror Lillqvist, Thor Lund, Veikko Pihlajamäki, Petter Savola, Anna-Greta Skantz, Bernhardt Tastesen och Hannu Tenhiälä hemställas, att

Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbete i syfte att förhindra uppkomsten av handikapp.

Förslagsställarna anser, att det finns starka motiv för att igångsätta ett energiskt nordiskt samarbete när det gäller förebyggandet av utvecklingskador och för att sammanföra de redan befintliga kunskaperna och ekonomiska resurserna på området. Metoderna för att bota en utvecklingskada efter det att den uppstått är alltjämt begränsade. Orsakerna får sökas på fosterstadiet och i samband med eller omedelbart efter födseln. Sådana faktorer är exempelvis åtgärder som sätts in under graviditeten eller vid födseln, näringstillförseln, infektioner, giftiga ämnen i omgivningen, njutningsmedel, sjukdomar och läkemedel som används under graviditeten eller i samband med födseln. I fråga om flera av dessa faktorer är orsakssammanhanget i relation till utvecklingsskadorna ofullständigt utrett. I förslaget erinras vidare om den ökade debatten om skador som orsakats under fosterstadiet av olika läkemedel och som leder till handikapp. Ett exempel på detta är thalidomid-katastrofen. Det är därför nödvändigt att fortlöpande utforska och kontrollera läkemedlen, emedan det ständigt görs forskningsrön som visar att läkemedlen förorsakar s. k. teratogena störningar under fosterstadiet. Det finns skäl att tillskapa ett nordiskt register över teratogena läkemedel och att även på detta område få igångsatt ett nordiskt forskningssamarbete.

Förutom riskerna under fosterstadiet utsätts barnet under födelseprocessen och under dagarna omedelbart efter födelsen för stor risk att få

sådana skador, som senare leder till handikapp. På senare tid har stor uppmärksamhet fästs vid det faktum att lindriga hjärnskador i relativt stort antal påträffas hos nyfödda. Sådana skador leder senare till lindrig nedsättning av utvecklingssnabbheten, till anpassningssvårigheter och även till karaktärsstörningar. Registrering av missbildningar förekommer i de nordiska länderna men kan inte användas vid fortlöpande kontroll av utvecklingsskador och vid utredandet av orsaks-påföljdsrelationen.

De vid utvecklingsskador synliga organiska förändringarna är mera ovanliga och skadan kan ofta påvisas först långt efter födelsen.

Enligt förslagsställarna bör därför en nordisk arbetsgrupp tillsättas för att undersöka hur man skulle kunna vidareutveckla de handikappregister som finns i de nordiska länderna eller eventuella nya motsvarande register i syfte att utforska orsakerna till utvecklingsskador och för att förebygga dessa.

Inledandet av ett nordiskt samarbete inom det förebyggande arbetet när det gäller utvecklingsstörningar för att hindra uppkomsten av handikapp finner förslagsställarna vara ett intresse för samtliga nordiska länder. Sammanförandet av de ekonomiska forskningsresurserna och utnyttjande av den redan befintliga kunskapen samt upplysningsarbete är de metoder som bör kunna användas i ett samnordiskt preventivt arbete när det gäller utvecklingsskador.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från nedanstående myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordiska läkemedelsnämnden
Nordiska nämnden för handikappfrågor
6:e Nordiska kongressen för perinatal medicin

Danmark:

Indenrigsministeriet
Socialministeriets internationale kontor
Socialstyrelsen
Den almindelige danske Lægeforening
Dansk Sygeplejeråd
De samvirkende Invalideorganisationer (DSI)
Den almindelige danske Jordemoderforening

Finland:

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen
Medicinalstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Mannerheims barnskyddsförbund
Invalidförbundet
Väestöliitto (Finska befolkningsförbundet)
Finlands läkarförbund

Finlands sjuksköterskeförbund
 Kehitysvammaliitto — Förbundet utvecklingshämning
 Invalidstiftelsen

Norge:

Sosialdepartementet
 Apotekkontoret
 Kontoret for psykiatri
 Hygienkontoret
 Institutt for farmakoterapi
 Universitetet i Oslo, Hygienisk institutt
 Universitetet i Oslo, Institutt for medisinsk genetik
 Rikshospitalet, Barnekirurgisk service
 Rikshospitalet, Barneklubben
 Rikshospitalet, Kvinneklubben
 Rikshospitalet, Nevrokirurgisk avdeling
 Oslo kommune, Ullevål sykehus
 Sophies minde ortopedisk hospital
 Sentralsykehuset i Akershus
 Stadsfysikus i Oslo
 Sentralinstituttet for cerebral parese
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
 Norsk Sykepleierforbund
 Den norske lægeforening

Sverige:

Socialstyrelsen
 Statens handikappråd
 Medicinska forskningsrådet
 Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund
 Handikappförbundens centralkommitté
 De handikappades riksförbund (DHR)

2.1. *Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget*

Nordiska hälsovårdshögskolan tillstyrker helt förslaget och anför att samarbete mellan de nordiska länderna kan med sannolikhet öka möjligheterna att förhindra uppkomsten av utvecklingsstörningar och medfödda missbildningar, genom att tillgängliga forskningsresurser, ekonomiska såväl som personella, kan utnyttjas mera rationellt. Hälsovårdshögskolan finner det också angeläget och rationellt att all befintlig kunskap i ämnet systematiskt samlas och sammanställs på en plats, att ett nordiskt register över teratogena läkemedel etableras, samt att likformiga nationella registreringssystem i de olika nordiska länderna över utvecklingsskador utformas.

Nordiska läkemedelsnämnden erinrar om att under senare år bl. a. som följd av talidomidkatastrofen generellt ställts större krav på undersökning av eventuell teratogen (= missbildande) effekt vid registrering av läkemedel. Beträffande äldre läkemedel finns ej någon systematisk prövning. Antalet läkemedel med idag känd teratogen verkan är enligt nämnden

relativt litet. Dessa finns redovisade i internationella uppslagsverk. Nämnden ser därför ej något behov av ett separat nordiskt register över teratogena läkemedel.

Nämnden vill sålunda ej rekommendera större projekt inom läkemedelsområdet. Nämnden är dock beredd att, om så erfordras, bidra till att förmedla biverkningsinformationer från de nordiska länderna och att härvid ta initiativ till en samordning av ländernas biverkningsrapporter. Detta som ett komplement till det samarbete som redan idag finns såväl på nordiskt plan som innanför WHO, vars biverkningscentral från 1978 placeras i Sverige.

Beträffande förslaget om att tillsätta en nordisk arbetsgrupp med uppgift att bl. a. vidareutveckla de nordiska handikappregister som finns eller att ta fram nya register ansluter sig nämnden till förslaget. Dock framhålls att arbetet redan från början bör inriktas på en vidareutveckling i samarbete med andra internationella organisationer.

Indenrigsministeriet i Danmark som i ärendet hört *sundhedsstyrelsen*, pekar på pågående verksamhet för förhindrande av födselskador, t. ex. som ett led i havandeskapsprofylaxen samt forskningen inom området prenatal genetik. Verksamhet pågår också inom den s. k. biverkningsnämnden. Efter födseln tillkommer profylaktiska läkarundersökningar, vaccinationsprogram m. m., som står under *sundhedsstyrelsens* kontroll. Viss verksamhet pågår för att upprätta register över medfödda missbildningar. *Sundhedsstyrelsen* framhåller med stöd av ministeriet att ömsesidig orientering på nordiskt plan skulle vara givande. T. ex. kunde man upprätta en lista över de institutioner och myndigheter som skulle vara intresserade av upplysningar i det aktuella ämnet från andra nordiska länder.

Den almindelige danske Lægeforening erinrar om att i de enskilda länderna och även inom EG pågår visst registrerings- och forskningsarbete. En noggrann registrering av alla pågående aktiviteter anser föreningen vara ett nödvändigt första steg. Nationellt beviljade forskningsanslag måste vidare fullföljas. Föreningen vill dock i övrigt tillstyrka förslaget med hänsyn till möjligheterna att utnyttja samlade erfarenheter.

Dansk Sygeplejeråd och *Den almindelige danske Jordemoderforening* tillstyrker medlemsförslaget. *De samvirkende Invalideorganisationer* välkomnar förslaget att på nordiskt plan upprätta register över barn med medfödda handikapp, något som är en förutsättning för effektiv profylax. Medlemsförslaget begränsas till foster- och födselskador. Emellertid bör enligt organisationernas uppfattning forskning även om invalidiserande sjukdomar och andra invaliditetsorsaker intensifieras. Vidare nämns ett antal exempel på aktiviteter som berör medlemsförslagets område, till exempel att det arvsbiologiska institutet vid Köpenhamns universitet forskar angående genetiskt betingade handikapp, att register upprättats över blinda barn samt att i de nordiska länderna på nationellt plan pågår

samarbete mellan ögonläkare och blindorganisationer för att främja oftalmologisk forskning och förebyggande arbete. Detta arbete borde samordnas på nordiskt plan med deltagande av offentliga myndigheter.

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen anser att den medicinska forskningen rörande de faktorer, som menligt påverkar fostrets och barnets utveckling och möjligen orsakar bestående utvecklings-skador, de senaste årtiondena gjort avsevärda framsteg. Mycket kan dock ännu göras och akademien finner därför medlemsförslaget motiverat och värt understöd. Akademien påpekar, att man vad avser genetiska faktorer i förebyggandet av handikapp redan har nordiskt samarbete. Att fördjupa och stöda detta samarbete skulle främja verksamheten på området på många olika sätt. Vidare erinras om det i Finland verksamma registret över missbildningar vilket ansluter sig till handikappfrågor och framhåller att man bör utreda möjligheterna att harmonisera de nordiska registren samt i synnerhet utreda hur man kunde utnyttja registren i det förebyggande arbetet.

Ålands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget.

Medicinalstyrelsen anser förslaget värt understöd och att saken till en början borde utredas i en nordisk arbetsgrupp.

Finska befolkningsförbundet anser att förebyggandet av handikapp även inom ramen för hela befolkningen är mycket önskvärt ur mänsklig synpunkt, medicinskt möjligt och nationalekonomiskt lönsamt och tillstyrker därför förslaget. I praktiken är emellertid förebyggande arbete svårt. Vissa handikappgrupper, vilkas orsaker är kända, kan förebyggas i den mån just för dem kunnat utvecklas en lämplig teknik, som också kan genomföras i praktiken. Man bör inte inrätta de i medlemsförslaget nämnda registren på alltför lätta grunder, utan man bör noggrant överväga, om man med några register kan nå praktiska resultat. Så anser förbundet att t. ex. ett handikappregister, som skulle förutsätta en noggrann orsaksdiagnos (etiologisk diagnos), redan i förväg dömt att misslyckas.

Förbundet ställer sig frågan vilka förebyggande åtgärder som skulle lyckas bättre på nordiskt plan än på nationellt plan. Ätminstone skulle t. ex. register över läkemedlens skadeverkningar dra nytta av att registret på detta sätt skulle omfatta flera än i varje enskilt land för sig. Å andra sidan kunde en nordisk arbetsgrupp aktivera även till sådana åtgärder, som man lika bra kunde vidta inom nationella ramar, men som man av en eller annan orsak inte har fått i gång. Förbundet vill sålunda förorda medlemsförslaget åtminstone så långt, att man skulle tillsätta en arbetsgrupp för att grundligt dryfta möjliga praktiska åtgärder på detta område.

Förbundet utvecklingshämning uttrycker förhoppningen, att man genom behandlingen av saken bistår forskningen och informationen rörande handikapp i de nordiska länderna. Enligt förbundets uppfattning borde det planerade samarbetsorganet ha möjligast bred bas med representanter både för politiska beslutsfattare och tjänstemanna- och expertgrupper samt för de centrala organisationerna på området.

Utvidgning av register över missbildningar till register över utvecklingskador i varje land finner förbundet ändamålsenlig men den förutsätter många förberedande åtgärder. De är nödvändiga också i Finland, även om systemet till vissa delar redan är i bruk.

Slutligen pekar förbundet på de etiska och sociala aspekterna på byggandet av handikapp, vilka borde utredas i detta sammanhang.

Invalidstiftelsen påpekar att varje nordiskt land representerar en så liten befolknings- och resursgrundval, att krafterna inte räcker till för en fullständig handikappforskning i varje land för sig. Det är nödvändigt med samarbete i fråga om forskning och profylax. Stiftelsen stödjer förslaget om att skapa ett register över utvecklingsstörningar på samnordisk bas och vill fästa speciell uppmärksamhet vid tvärvetenskapligt samarbete, varvid man utom det rent medicinska materialet i tillräcklig mån skulle klarlägga t. ex. de sociologiska aspekter, som är förknippade med planen i fråga och med andra pågående omfattande undersökningar för att bekämpa och förebygga bl. a. som folksjukdomar ansedda sjukdomar. Det nya registret kunde användas tillsammans med andra register. Utom med det i medlemsförslaget nämnda registret i Finland över missbildningar vore det skäl att i det förberedande skedet bekanta sig med t. ex. Finlands cancerregister som anses mycket bra.

Invalidstiftelsen föreslår, att man överväger, huruvida man på Nordiska rådets initiativ i samband med detta ärende eller som ett separat samnordiskt projekt borde utarbeta en modell för sjukdomsregister. Om man skapar ett register för varje ändamål utan att ta hänsyn till behovet av koordinering, kan det visa sig vara en övermäktig uppgift att sedan ändra de redan förefintliga registren. Vidare vore det ändamålsenligt att på nordiskt plan dryfta behovet av olika sjukdomsregister även mera generellt. Man borde klarlägga, för vilka sjukdomar eller symptomkomplex man i dag har registeruppgifter, uppgifternas täckningsområde och pålitlighet samt över vilka sjukdomsgrupper sådana register borde skapas och prioritetsordningen dem emellan.

Sosialdepartementet i Norge, som inhämtat ett stort antal underremisser, stöder i princip medlemsförslaget men hänvisar till att ett stort antal alternativa synpunkter vad gäller den praktiska uppläggnings av arbetet har inkommit. Bland dessa underremisser förordar *Apotekkontoret* förbättrad registrering av läkemedlens betydelse för missbildningar hos de nyfödda. En förutsättning för att en sådan registrering skulle vara värdefull är, att den omfattar ett mycket stort antal gravida kvinnor. Den skulle kräva stora ekonomiska och personella resurser och en omfattande insamling och bearbetning av data. För närvarande har man inte på nationellt plan tillräckliga resurser härför.

Kontoret för psykiatri stöder helt medlemsförslaget liksom även *Hygienkontoret*, som pekar på att det norska födelseregistret och Sentralregistret för ärftliga skador skulle kunna vara till nytta i ett förslaget nordiskt samarbete.

Instituttet for farmakoterapi anser det mycket påkallat att varje läkare eller läkarmottagning, som kontrollerar gravida kvinnor, systematiskt registrerar vilka läkemedel som vederbörande nyttjar (utöver andra faktorer som kan leda till fosterskador). Institutet stöder därför förslaget, särskilt med hänsyn till läkemedel, och anser att sådan registrering bör genomföras snarast och helst på nordisk basis för att den skall få den bredd som erfordras. Förslaget befinner sig något diffust utformat men institutet tolkar det att gälla att förhindra fosterskador som kan medföra handikapp. Sådana skador registreras t. ex. vid institutet för hygien och socialmedicin i Bergen.

Universitetet i Oslo, Hygienisk institutt, hänvisar till det arbete för koordinering av den medicinska registreringen som utförs av NOMESKO. Registreringen av de nyföddas och småbarnens hälsotillstånd är ett nödvändigt första steg för att finna orsakerna till sjukdomar och funktionshämningar hos barn. Institutet finner det önskvärt att etablera ett nordiskt samarbete på detta område. Ett sådant samarbete skulle också verka stimulerande på den etiologiska forskningen, något som är erforderligt. Medlemsförslagets definition av handikapp förefaller institutet något oklar. En första uppgift för den föreslagna arbetsgruppen bör vara att vidareutveckla existerande handikappregister och undersöka huruvida nya register kan upprättas för att belysa orsakerna till utvecklingskador.

Rikshospitalet, Barnekirurgisk service och Barneklubben tillstyrker förslaget. Det erinras om att medfödda missbildningar registreras i Norge genom födselanmälningar, varigenom man erhåller ett varningssystem som reagerar om en viss missbildning skulle öka på ett påfallande sätt. Det föreslagna registret över teratogena läkemedel skulle förutsätta tillgång till ett stort material för att med säkerhet kunna påvisa den teratogena effekten. Det är därför lämpligt med nordiskt samarbete härvidlag. Barneklubben finner att formuleringen om skador i anslutning till födelsen är något diffust utformad och tvivlar på att detta område lämpar sig för nordiskt samarbete utöver det som redan pågår.

Rikshospitalet, Kvinneklubben, anser att ett gemensamt registrerings-schema för havandeskapskontroll, födelsens förlopp och neonatalperioden vore önskvärt och stöder därför förslaget.

Rikshospitalet, Nevrokirurgisk avdeling, anser knappast att förbättrad registrering skulle bidra till kunskapen om orsakerna till hjärnskador. I "Nordisk Pediatrisk Selskap", pågår redan ett samarbete. Ett eventuellt utvidgat forsknings-samarbete borde företas i regi av ett redan existerande organ och måste utgå från helt andra premisser än en ensidig registrering.

Oslo kommune, Ullevål sykehus (professor Ole J. Malm) stöder medlemsförslaget och anser att en nordisk samarbetsgrupp för vidareutveckling av handikappregistren snabbt bör kunna tillsättas. Gruppen bör också behandla frågan om ett nordiskt register över teratogena läkemedel och gärna även teratogena miljöfaktorer. Vidare erinras om medlemsförslaget

A 513/k om ett nordiskt medicinskt-genetiskt institut. En samordning av de båda medlemsförslagen torde vara till fördel för deras praktiska genomförande.

Stadsfysikus i Oslo anser att förslaget kan innebära ett metodologiskt mycket svårt arbete, som kräver insatser av avsevärda intellektuella och ekonomiska resurser. En rekommendation bör ej ges med mindre man säkerställer att tillräckliga anslag kan beviljas. Som ett första steg bör anslaget till det norska födelseregistret ökas.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon och *Norsk sykeplejeforbund* tillstyrker medlemsförslaget.

Den norske lægeforening anser att ett samarbete på forskningsområdet skulle betyda ökade möjligheter till fördelning och samordning av forskningsuppgifter. Föreningen erinrar om pågående samarbete inom ramen för NOMESKO vad avser födelseregistrering. Målet för detta samarbete är samordning av denna registrering i de nordiska länderna, så att den blir en gemensam bas för jämförelse och bearbetning av data. Arbetet med medlemsförslaget bör enligt föreningens uppfattning samordnas med detta pågående samarbete. Föreningen anser att en nordisk arbetsgrupp bör tillsättas med representanter för hälsomyndigheter, gynekologer, pediatriker, födelseregister och gentiker för att åstadkomma bästa möjliga samordning av pågående arbete och forskningsprojekt.

Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund, som tillstyrker förslaget, anser att de faktorer som misstänks kunna orsaka utvecklingsstörning tenderar att öka. Det är därför mycket angeläget att forskningen inom detta område intensifieras. Vidare erinras om att rationalisering och den alltmer komplicerade tekniken på arbetsplatserna har en benägenhet att slå ut de lättare utvecklingsstörda från arbetsmarknaden. En gemensam nordisk satsning på förebyggande åtgärder bör enligt förbundet kunna ge resultat i form av minskade antal handikappade.

De handikappades riksförbund, DHR, ställer sig mycket positiv till ett vidgat nordiskt samarbete. Forskningsresurserna kan därigenom utnyttjas bättre, liksom de redan befintliga kunskaperna. Enligt DHR:s uppfattning behövs en vidgad nordisk samverkan även när det gäller att förebygga andra handikapp än utvecklingsskador och dess förhoppning är att samarbetet senare skall vidgas till att gälla andra forskningsfrågor inom handikappområdet.

2.2. Instanser som tillstyrker och dessutom framför särskilda yrkanden och förslag

6:e *Nordiska kongressen för perinatal medicin* som ej erhållit förslaget på formell remiss, erinrar om att i Norge och Sverige finns likartade medicinska födelsemeddelanden som i dessa länder utgör basen för perinatal-

statistiken. Om detta födelsemeddelande gjordes enhetligt inom de nordiska länderna skulle man erhålla en utomordentligt värdefull bas för bredare och säkrare bestämning av de faktorer som är av betydelse för moderns, fostrets och den nyföddes hälsa.

För att på bästa sätt utnyttja fördelarna av ett enhetligt nordiskt medicinskt födelsemeddelande bör enligt kongressens uppfattning ett centralt nordiskt perinatalregister upprättas. Till detta register skulle då enhetligt insamlade uppgifter inflyta, och samtidigt som vart land kan ta fram den statistik som det önskar, skulle man också få fram enhetligt bearbetade data av största värde för förbättring av perinatalvården.

Socialministeriet i Danmark, som inhämtat yttrande från *socialstyrelsen*, ansluter sig till dennas synpunkter. Styrelsen anser, att det f. n. ej föreligger tillräckligt underlag för att tillsätta en nordisk arbetsgrupp. Om man ändå tillsätter en arbetsgrupp, bör dess direktiv vara mera vidsträckta än vad som anges i medlemsförslaget. Styrelsen anser det vara bättre att i första hand tillsätta en grupp för att kartlägga pågående arbete för att förebygga handikapp i Norden samt för att formulera de problemställningar, som bör tas upp nationellt eller på nordiskt plan.

Invalidförbundet r. f. i Finland tillstyrker förslaget. Då problemen i de olika länderna till stor del sammanfaller finner man det ändamålsenligt att sträva till att gemensamt klarlägga dem. Förbundet konstaterar, att av motiveringarna framgår att strävan är utredning av faktorer som förorsakar psykisk utvecklingsstörning. Å andra sidan anses i förslaget, att begreppet utvecklingsstörning omfattar också medfödda fysiska handikapp, som framträtt i barndomsåldern. Detsamma gäller om motiveringarna till den nya lagen om vård för utvecklingsstörda i Finland. I dem finns en motstridighet mellan begreppet utvecklingsstörning och specialomsorgens vårdåtgärder. Om det föreslagna samarbetet förverkligas, borde i det även ingå förebyggande av fysiska utvecklingsskador.

Finlands läkarförbund anser det absolut nödvändigt, att man med alla möjliga medel försöker hindra uppkomsten av utvecklingsskador. Detta förutsätter dock intensivt forskningsarbete, som redan enligt de nuvarande kunskaperna kraftigt bör förankras i medicinsk grundforskning. Även internationellt samarbete är nödvändigt.

Förbundet anser att man under beaktande av att utvecklingsskadorna uppkommer antingen som ärftlig sjukdom, eller på grund av skador som uppkommit i samband med graviditeten eller födseln, bäst avhjälper dessa skador genom att förbättra mödravården, födselbevakningen och vården av sjuka nyfödda. I fråga om ärftliga och teratogena faktorer kan man däremot organisera mycket mera än man nu gör i Finland. Finska befolkningsförbundet som sköter ärftlighetsrådgivningen lider dock brist på arbetskraft. Läkarförbundet finner, att vårdprinciperna under graviditeten, födseln och av de nyfödda är enhetliga i de nordiska länderna, vilket möjliggör insamling av ett homogent databestånd. Data i alla nor-

diska länder kunde följaktligen sammanföras till ett representativt material. Finlands erkänt utomordentliga register över missbildningar kunde fungera som grundmodell, men utvidgningen av dess verksamhet skulle kräva avsevärda ekonomiska arrangemang.

Förbundet vill erinra om att en annan form för fruktbart samarbete vore en central i stil med det nya fostervattenlaboratoriet på Kvinno-kliniken vid Helsingfors universitets centralsjukhus, där man i samarbete med andra forskningscentraler systematiskt kunde kartlägga i olika länder förekommande avvikelser och försöka förebygga dem. Lika-så kunde man i testningen av diagnostiska vård- och apparatlösningar sträva till allt djupare samarbete.

Finlands sjuksköterskeförbund tillstyrker förslaget men vill fästa upp-märksamheten vid ett antal synpunkter:

Handikapp uppstår, förutom i de sammanhang som framförs i med-lemsförslaget, också till följd av genetiska störningar. I medlemsförslaget anför, att handikapp uppstår bl. a. under perioden omedelbart efter fö-delsen. De uppstår också senare. Också dylikt senare uppkommet handi-kapp bör beaktas då man planerar förebyggandet av utvecklingsstörningar. I förslaget konstateras vidare, att organiska förändringar ofta kan kon-stateras först långt efter födelsen, och registret över missbildningar kan sålunda inte bistå vid uppföljningar av handikappet och vid utredningen av förhållandet mellan orsak och verkan. Enligt sjuksköterskeförbundets åsikt borde emellertid handikappregistret utvecklas så, att de kunde ge bistånd i ovannämnda frågor.

Mannerheims barnskyddsförbund tillstyrker och föreslår dessutom att ytterligare områden tas med i samarbetet, främst åtgärder för att före-bygga prematurer (dvs. för tidiga födslar), i synnerhet utvecklande och harmonisering av lagstiftningen på området samt harmonisering av grun-derna för sjukledighet på grund av sjukdomar och störningar under gravi-ditet, kartläggning av samarbetsbehoven inom ärflighetsforskning och -rådgivning, harmonisering och stabilisering av vaccinering mot röda hund. Förbundet anser även att man kunde utreda möjligheterna att minska antalet aborter samt sträva till att upphöra att använda dessa som preventivmedel, eftersom även lagliga aborter konstaterats ha skadliga verkningar på senare graviditeter samt medföra risk för skador hos senare födda barn. Utom läkemedelsregistret och forskningssamarbetet borde också läkemedelsupplysningen utvecklas.

Sentralsykehuset i Akershus erinrar om den registrering, som utförs i medicinsk födelseregister i Norge, som kontinuerligt övervakar med-födda missbildningar, för tidiga födslar och dödfödslar, som ger möjlig-het att slå larm om de skulle visa en oväntad ökning. Detta system syftar också till att spåra orsaksfaktorer och synes motsvara intentionerna i med-lemsförslaget. I sammanhanget erinras även om det samarbetet som pågår inom NOMESKO, som har en särskild grupp för medicinsk födelseregist-

rering. Målsättningen för denna grupp är en samordning av den medicinska födelseregistreringen i Norden för att ge en gemensam grundval för jämförelse och bearbetning av data. Behandlingen av medlemsförslaget bör därför samordnas med detta arbete inom NOMESKO och grundas på redan förefintliga födelseregister. Upprättandet av nya register torde endast komplicera förhållandena och vara onödigt resurskrävande. En lösning bör således avse existerande födelseregister och syfta till att arbetet kan koordineras och erfarenheterna samordnas.

Professor Sverre Halvorsen vid Ullevål sjukhus anser att det finns stort behov av samordning i olika former av diagnostik och uppföljning beträffande barn som riskerar funktionshämningar. Sådana undersökningar pågår i de flesta länder. Genom en samordning skulle man kunna uppnå bättre planläggning och större kunskap om orsakerna till funktionshämningar. Ett alternativ till medlemsförslagets modell vore att inrätta en styrningsgrupp, som medverkar i organiseringen och samordningen av de undersökningar som pågår för att mera i detalj klarlägga orsakerna till utvecklingshämningar.

Medicinska forskningsrådet i Sverige konstaterar sammanfattningsvis att det finns ett stort behov av en utökad bred grundforskning till tillämpad forskning vad gäller uppkomsten av olika handikapp; att det i Sverige finns flera centrala register och kommittéer som kan utnyttjas för en planering och samordning av forskning inom vissa delar av forskningsfältet; samt att försök till en internationell samordning vad gäller främst epidemiologiska aspekter av morfologiska missbildningar pågår.

Medicinska forskningsrådet finner att ett nordiskt samarbete vad gäller forskning rörande förebyggande av handikapp kan vara motiverat. Efter som erfarenheterna av samordning av forskning på detta fält på nationell nivå ännu är begränsade och då ett samarbete på bredare internationell bas påbörjats vad gäller morfologiska missbildningar bör ett sådant samarbete först ske försöksvis och då berörda begränsade, relativt konkreta och väldefinierade projekt som utvärderas kontinuerligt. Detta skulle kunna ske genom att man skapar nordiska planerings- eller initiativgrupper, eller genom att ett pilotprojekt genomförs. Ett sammanförande av nordiska ekonomiska forskningsresurser på detta område bör enligt rådets mening ej ske, åtminstone inte för närvarande. Mot bakgrund av redan tillgängliga register av olika slag samt det stora utbudet av litteratur i internationella tidskrifter eller databanker finner rådet det inte lämpligt att i dagens läge starta ytterligare nordiska register över handikapp eller teratogena läkemedel. Däremot kan det vara befogat med ett utökat utbyte av information till exempel mellan existerande register och planeringsorgan.

Handikappförbundens centralkommitté som tillstyrker förslaget, konstaterar att det väsentligen avser frågan om att förebygga handikapp hos barn, och anser att det finns goda skäl att utveckla ett mera intensivt

internordiskt utbyte av erfarenheter och forskningsresultat på detta område.

Inte minst anser centralkommittén det av värde att jämföra och utvärdera metoder och organisation för detta förebyggande arbete. Utgångspunkten måste vara en uppsökande verksamhet, bl. a. i form av *årliga* hälsokontroller av *alla* barn i förskoleåldern och utbyggnad av hälsokontrollen i skolorna. Till de metoder som här kan behöva utvecklas, utvärderas och användas hör det s. k. BOEL-testet (bilcken orienterar sig efter ljud). Även med tätare kontroller och bättre metoder i det diagnostiska arbetet är det dock svårt att ställa en säker diagnos hos små barn. Det kommer sålunda alltid att bli svårt att förutsäga den intellektuella utvecklingen hos många små barn. Det gör att de flesta läkare föredrar att avvakta innan de rekommenderar någon åtgärd om ett barn visar sen utveckling. Men följderna av detta är att de särskilda insatser, i form av intensiv barnomorg eller annat, som borde sättas in så *tidigt* som möjligt blir uppskjutna i flera år i en stor del av fallen. Och även om barnet aldrig blir diagnosticerat som utvecklingshämmat utan "bara" som svagbegåvat, skulle en *tidig* stimulerande behandling kunna göra stor nytta. Centralförbundet pekar på att viss forskning gör det sannolikt att många miljöbetingade förståndshandikapp kan förebyggas genom en tidig stimulerande behandling av god kvalitet. Förbundet noterar, att i förslaget talar väsentligen om olika medicinska och medicinskt statistiska åtgärder. Det finns därför anledning att mycket mer understryka att även social, pedagogisk och psykologisk expertis måste engageras i det uppsökande och förebyggande arbetet, inte minst föräldrars erfarenheter.

I anledning av förslagets formulering om handikappregister uttrycker förbundet förhoppningen att därmed icke avses något allmänt handikappregister. Därmed kan i vissa fall speciella register för särskilda ändamål vara till nytta.

2.3. Remissinstanser som väsentligen avstyrker förslaget

Sentralinstitutet for cerebral parese i Norge anser att existerande registrering av skador hos nyfödda ger små möjligheter till förståelse av orsakerna till olika typer av handikapp. Registreringen är ett föga lämpligt instrument för att förebygga sådana skador, utom i helt speciella fall. En vidareutveckling av registreringen skulle därför inte ge något väsentligt bidrag till kunskapen om handikapp. En bättre samordning av pågående forskning i Norden skulle vara lämplig men borde ske genom fackliga kanaler och ej genom politiska beslut.

Institut for medisinsk genetik anser att medlemsförslaget i första hand avser samarbete angående effekten av yttre faktorer och om registrering av teratogena effekter. En betydande del av medfödda missbildningar är emellertid helt eller delvis genetiskt betingade och arbetet för att förebygga sådana skulle ej vara meningsfullt utan ett betydande inslag av

medicinsk-genetisk forskning. Institutet vill därför se det aktuella medlemsförslaget i samband med förslaget om samarbete rörande medicinsk genetik (A 513/k). Detta förslag kan sägas vara mera omfattande än förslaget A 508/s och anses betydligt mera lovande, vad gäller förebyggande av medfödda sjukdomar och missbildningar. Institutet anser därför att förslaget bör dras tillbaka eller i varje fall invänta behandlingen av förslaget om ett institut för medicinsk genetik. Förslaget A 513/k är under behandling i rådets kulturutskott.

Socialstyrelsen i Sverige erinrar om att det pågår arbete inriktat på de problem som motionen avhandlar, både i ett organ inrättat av Nordiska rådet (NOMESKO) och på det internationella planet. Det framstår mot en sådan bakgrund inte motiverat att tillstyrka motionen utan en närmare undersökning av förutsättningarna. Dubblering måste undvikas. Socialstyrelsen betonar önskvärdheten av att redan förefintligt samarbete fortsätter och fördjupas.

Vad gäller det internationella samarbetet påpekas att den ideella internationella organisationen "National Foundation — March of Dimes" inrättat en organisation för informationsutbyte innebärande att deltagande länders sammanställningar av missbildningsrapporter samordnas, reproduceras och redistribueras. Denna uppgift kommer sannolikt att övertas av WHO som följt detta arbete.

I Sverige har socialstyrelsen nyligen inlett en utvärdering av och översyn över av staten fastställda formulär till journaler inom mödrahälsovård, förlossningsvård och barnhälsovård samt till medicinskt födelsemeddelande.

Med hjälp av uppgifterna i det medicinska födelsemeddelandet och missbildningsregistret kan i dag ett begränsat totalregister upprättas över de nyföddas sjukdomstillstånd och medfödda missbildningar, som kan vara av betydelse för kännedomen om utvecklingskador. Härigenom skulle man kunna följa, påvisa och utforska störningar i samband med utvecklingskador och de faktorer som förorsakar dessa. Tyvärr kan i ett sådant totalregister inte ingå alla utvecklingskador hos barn eftersom dessa skador till viss del kan diagnostiseras först senare under barndomen. De hälsokontroller som förekommer omfattar ej alla barn i samma årskull och många av de handikappregister som förs är ofullständiga och ojäm-förbara.

Det föreligger enligt socialstyrelsen en risk i att man övervärderar betydelsen av ett missbildningsregister i syfte att förebygga handikapp. Detta register måste därför fogas in i ett större sammanhang där man gärna på nordisk nivå får större möjligheter att informera om de metoder och principer som gäller för sekundär prevention eftersom dessa är föremål för en snabb utveckling i de olika länderna.

3. Övriga

Nordiska nämnden för handikappfrågor är positiv till alla åtgärder som kan förebygga uppkomsten av handikapp. Sådana strävanden måste få ett ökat genomslag på många områden. Som exempel kan nämnas åtgärder för säkrare trafik-, bostads- och arbetsmiljöer. Ytterligare ansträngningar torde vara motiverade också på det medicinska området.

Nämnden finner dock att den inom sig inte rymmer tillräcklig och adekvat kompetens för att klara ställningstaganden i det aktuella förslaget, eftersom frågorna närmast synes vara av medicinsk art. För att rätt kunna värdera förslagen krävs betydande insikter om sambandet mellan ett utbyggt registreringsförfarande beträffande skadliga läkemedel och medfödda handikapp och möjligheterna att med medicinska och andra insatser begränsa den fortsatta uppkomsten av medfödda skador. Då förslaget underkastats en omfattande underremissbehandling, och då nämnden inte anser sig kunna eller böra redovisa egna synpunkter i frågan, har nämnden avstått från ett sådant förfarande.

4. Utskottet

Utskottet noterar, att den helt övervägande delen av remissinstanserna understödjer medlemsförslagets syfte. Utskottet delar denna uppfattning och noterar samtidigt att olika synpunkter anförts angående lämpliga åtgärder för att förverkliga detta. Vidare har några remissinstanser inom forskningsområdet påpekat, att rådets kulturutskott behandlar ett medlemsförslag om samarbete rörande medicinsk genetik (A 513/k) och anför att förslagen borde sambehandlas. Utskottet vill dock erinra om att sistnämnda förslag avser ett mycket mer vidsträckt forsknings-samarbete än det i utskottet föreliggande förslaget, som berör även andra faktorer än de genetiska och är mer praktiskt målinriktat än A 513/k. Som handikapp definieras i detta sammanhang skador vilka uppstår under fosterstadiet, under eller omedelbart efter födelsen samt under senare stadier av organismens utveckling.

En sambehandling av de båda förslagen skulle enligt utskottets uppfattning kunna fördröja åtgärder på handikappområdet som skulle kunna vidtas redan på grundval av existerande kunskapsmaterial. I ett senare skede skulle detta samarbete kunna dra nytta av ett nordiskt institut för medicinsk genetik, därest ett sådant skulle komma att upprättas, såsom föreslås i medlemsförslaget A 513/k.

Utveckling och koordinering av nu förekommande registrering, t. ex. av handikappregister, födelsemeddelanden, register över miljögifter, läkemedelsregister inklusive biverkningsregister etc., avsett att leda till ett enhetligt nordiskt register som kan belysa orsakerna till handikapp torde förutsätta omfattande organisering av datainsamling och bearbetning och är enligt utskottets mening en fråga som först bör utredas av en särskild arbetsgrupp. Utskottet instämmer sålunda i förslagsställarnas uppfattning

att en arbetsgrupp bör tillsättas. Till gruppen bör knytas forskare och annan sakkunskap samt representanter för myndigheter och handikapporganisationer. Denna grupp bör som sin första uppgift kartlägga pågående arbete för att förebygga handikapp i Norden i syfte att formulera de problemställningar, som bör tas upp nationellt eller på nordiskt plan. Förutom registrering torde det finnas behov av samordning i olika former av diagnostik, möjlig profylax och uppföljning beträffande barn som riskerar funktionshämningar. Genom en samordning av redan pågående verksamhet torde man kunna uppnå bättre planläggning och större kunskap om orsakerna till funktionshämningar. I sammanhanget vill utskottet särskilt understryka vikten av pågående undersökningar om ämnen i miljön, som kan förorsaka missbildningar. En samordning med de data som forskningen om dessa ämnen ger torde erfordras.

Utskottet har noterat, att Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) har en särskild grupp för medicinsk födelseregistrering. Målsättningen för denna grupp är en samordning av den medicinska födelseregistreringen i Norden för att ge en gemensam grundval för jämförelse och bearbetning av data. Det samarbete som kan komma att inledas på grundval av medlemsförslaget bör därför samordnas med detta arbete inom NOMESKO och av praktiska skäl grundas på redan förefintliga födelseregister.

I ett utredningsarbete för att klarlägga orsakerna till handikapp bör sålunda hållas kontakt med NOMESKO och även internationella organisationer som världshälsoorganisationen (WHO), vars central för läkemedelsbiverkningar från och med 1978 förläggs till Sverige. Kontakt bör också hållas med Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att handikapp i mycket är ett socialt begrepp och understryker vikten av tvärvetenskapligt samarbete. Därvid bör man utom de rent medicinska aspekterna även klarlägga t. ex. de sociologiska aspekter, som även brukar beaktas i omfattande undersökningar för att bekämpa och förebygga bl. a. som folksjukdomar ansedda sjukdomar. Även på detta område finns skäl att utveckla ett mera intensivt internordiskt utbyte av erfarenheter och forskningsresultat. Det vore vidare av värde att jämföra och utvärdera metoder och organisation för förebyggande arbete, t. ex. uppsökande verksamhet, som bl. a. äger rum i form av årliga hälsokontroller av alla barn i förskoleåldern och utbyggnad av hälsokontrollen i skolorna. Förbättrad diagnostik kan medföra att särskilda insatser, i form av intensiv barnomsorg eller annat, kan sättas in så tidigt som möjligt i stället för att som nu ofta är fallet bli insatta först efter flera år.

I ett av remissvaren pekas på att viss forskning gör det sannolikt att många miljöbetingade förståndshandikapp kan förebyggas genom en tidig stimulerande behandling av god kvalitet. Utskottet vill hemställa att denna möjlighet särskilt beaktas och instämmer därför i att en undersökning

även bör omfatta frågan hur man i större utsträckning skall kunna engagera social, pedagogisk och psykologisk expertis i uppsökande och förebyggande arbete, och även dra nytta av föräldrars erfarenheter. Ett annat område där praktiska åtgärder kan vidtas redan på grundval av nu tillgängliga kunskaper är ökad information om de skadliga verkningarna på foster av alkohol- och narkotikamissbruk, rökning och användning av vissa läkemedel hos gravida kvinnor. Forskning på detta område pågår för att utröna de exakta skadeverkningarna, men åtgärder för att sprida information om sådana medel som antas vara skadliga och som kan undvikas torde ej behöva invänta slutliga forskningsresultat.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingskedan samt
2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Stockholm den 19 januari 1978

Liv Andersen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Paul Jansson (S)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (*se Supplementband, s. 339*)

Medlemsförslag

om nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser

(Väckt av Erling Dinesen, Kjell-Olof Feldt, Bertil Jonasson, Bror Lillqvist, Ib Nørlund, Jens Risgaard Knudsen, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Henrik Westerlund och Rolf Wirtén)

De ökande mängder av avfall fra produksjon og forbruk i vår del av verden har brakt gjenvinningsperspektivet fram i første rekke under vurderingen av vår framtidige ressurspolitikk. Det forhold at de nordiske land på en rekke områder idag er avhengige av import av råstoffer m. v. til industri og annen produksjonsvirksomhet, understreker ytterligere at vi her står overfor spørsmål av sentral økonomisk betydning.

I de fleste industriland arbeider man idag med spørsmål om avfallshåndtering og utnytting av de meget store verdier fra avfall som hittil bare i begrenset grad har vært gjenstand for økonomisk gjenutnytting. Miljøpolitiske overveielser kommer inn i bildet i flere sammenhenger. Dels dreier det seg om avfall som krever spesiell behandling for ikke å gjøre skade på omgivelsene. En lang rekke kjemiske stoffer må f. eks. lagres eller destrueres slik at man unngår forgiftninger og ødeleggelse. Støy og stank i forbindelse med avfallshåndtering må bekjempes. De avfallsmengder man idag står overfor reiser lagrings- og plasseringsproblemer o. s. v.

Samtidig vet vi at det ligger store muligheter i utnyttningen av avfall for produktive formål innen landbruk, industri, energiproduksjon o. s. v. Skal disse muligheter utnyttes, kreves det så vel et videre forsknings- og utviklingsarbeid som en systematisk innsats for å ta hånd om, forbehandle og distribuere utnyttbare ressurser fra avfallsmengdene.

4 tonn avfall pr. innbygger årlig

For å illustrere hvilke mengder det dreier seg om, kan nevnes at en utredning som EF-kommisjonen nylig foretok i forbindelse med opprettelsen av et utvalg "for forvaltning av avfallsstoffer", kom til at det årlige avfallskvantum i EF-området løper opp i 1 500 millioner tonn eller ca. 4 tonn pr. innbygger. Dessuten øket avfallsmengdene gjennomsnittlig 5 prosent pr. år, slik at man i begynnelsen av 1980-årene gjennomsnittlig 5 prosent pr. år, slik at man i begynnelsen av 1980-årene

Av disse avfallsmengdene falt ca. 63 pst. på landbruket, 13 pst. på renseslam, 18 pst. på industri (utvinnings- og bearbeidingsindustri til sammen) og 6 pst. på husholdningene.

Om man regner med tilsvarende avfallsmengder pr. innbygger i de nordiske land vil det samlede avfallskvantum ligge opp imot 100 millioner tonn årlig. Vi har således å gjøre med så vel et håndteringsproblem som en ressurstilgang av meget stort omfang.

En nordisk avfallsbørs

ble for noen år siden opprettet etter initiativ fra industriforbundenes side. Det har virket positivt på en rekke områder, og har vært til gjensidig interesse for næringslivet i de forskjellige nordiske land.

Forøvrig har man, dels gjennom offentlige og dels gjennom privatorganiserte ordninger, utviklet forskjellige opplegg for å ta hånd om og utnytte avfall fra næringsvirksomhet, husholdninger etc. i de enkelte land. Det later til at Danmark er det land i Norden, som hittil har gitt disse oppgavene høyest prioritet.

Det er imidlertid åpenbart at man her står overfor felles problemer og spørsmål som med fordel kan tas opp i samarbeid mellom de nordiske land. Den omstendighet at det nå pågår et utvalgsarbeid innen EF, der også Danmark tar aktiv del, bør ikke være noen hindring for et samlet nordisk initiativ på dette miljø- og ressurspolitisk så viktige felt. Derimot må man slå fast at så vel oppfølgingen av den nordiske miljøvernavtalen som det samarbeid man har etablert omkring den bebudede nordiske råvare- og ressursutredning gjør det naturlig og nødvendig å bringe avfallsdisponeringen inn i overveielserne på en mer systematisk og omfattende måte enn tidligere. I den foreløpige betenkning "Nordisk råvare- og ressursutredning" av 8. oktober 1976 (trykt som *NU 1976: 26*) foreligger det ingen nærmere behandling av gjenvinningsaspektene og utnytting av avfall i produktive øyemed. Dermed aktualiseres ytterligere behovet for en spesiell innsats på nordisk plan innenfor nettopp dette område.

En usikker næring

I dagens situasjon må man se i øynene at så vel økonomiske som administrative og praktiske usikkerhetsmomenter legger begrensninger på virksomheten innen de bedrifter som tar seg av innsamling og omsetning av avfall. Uten en bred medvirkning fra det offentliges side og et ansvar for at arbeidet med å ta vare på de ressurser det her gjelder, kan man neppe vente en vesentlig bedring av dagens forhold på området. Det vil si at bare en brøkdel av de muligheter som foreligger, blir utnyttet, og at virksomheten ofte blir spredt og tilfeldig.

Den økende bevissthet om at alle industriland idag må vurdere ressursproblemene på en annen måte enn før, og om at en samordning av

regler og bestemmelser for håndtering av avfall er viktig så vel fra miljøvern som ressursutnyttingssynspunkt, bør få de nordiske land til i fellesskap å utarbeide en plan for videre framstøt innen disse områder av ressurs- og miljøpolitikken.

Under henvisning til det som her er anført foreslås følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats for håndtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

København, Stockholm, Helsingfors og Oslo, 14. juni 1977

Erling Dinesen (S)

Kjell-Olof Feldt (s)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Ib Nørlund (DKP)

Jens Risgaard Knudsen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Erland Steenberg (Sp)

Henrik Westerlund (Sfp)

Rolf Wirtén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 340)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 21. november 1977 i Oslo og 17. januar 1978 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 509/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats for håndtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Forslagsstillerne viser til at de økende mengder avfall fra produksjon og forbruk i vår del av verden har bragt gjenvinningsperspektivet fram i første rekke ved vurderingen av ressurspolitikken. Som følge av at de nordiske land på en rekke områder er avhengig av importerte råstoffer m. v. til industri og annen produksjonsvirksomhet, er avfallsspørsmålet av stor økonomisk betydning.

Dertil kommer den miljømessige side. Delvis dreier det seg om avfall som krever spesiell behandling for ikke å gjøre skade på omgivelsene. En lang rekke kjemiske stoffer må således lagres eller destrueres slik at man unngår forgiftninger og ødeleggelser. Støy og stank i forbindelse med avfallshåndtering må bekjempes.

Det er videre store muligheter for utnyttning av avfall for produktive formål innen landbruk, industri, energiproduksjon o. s. v. Skal disse muligheter utnyttes, kreves både et videre forsknings- og utviklingsarbeid og en systematisk innsats for å ta hånd om, bearbeide og distribuere utnyttbare ressurser fra avfallet.

Forslagsstillerne gir en illustrasjon av de mengder som det dreier seg om. De viser til en utredning som EF-kommisjonen lot utarbeide for en tid siden. Den kom til at det årlige avfallskvantum i EF-området løper opp i 1 500 millioner tonn eller ca. 4 tonn pr. innbygger. Dessuten øker avfallsmengdene med 5 % pr. år, slik at man i begynnelsen av 1980-årene må regne med å være oppe i 2 000 millioner tonn. Av disse avfallskvanta faller ca. 63 % på landbruket, 13 % på renseslam, 18 % på industri (utvinnings- og bearbeidingsindustri tilsammen) og 6 % på husholdningene.

Etter initiativ fra de nordiske industriforbund ble det for noen år si-

den opprettet en nordisk avfallsbørs. Den har virket positivt på en rekke områder.

Forøvrig har man, dels gjennom offentlige og dels gjennom privatorganiserte ordninger, utvekslet forskjellige opplegg for å ta hånd om og utnytte avfallet.

Det er åpenbart at man står overfor felles problemer og spørsmål som med fordel kan tas opp i samarbeid mellom de nordiske land.

Oppfølgingen av den nordiske miljøvernavtalen og det samarbeid man har etablert omkring den nordiske råvare- og ressursutredning gjør det naturlig og nødvendig å bringe avfallsdisponeringen inn i overveielene på en mer systematisk og omfattende måte enn tidligere. I den foreløpige betenkning "Nordisk råvare- og ressursutredning" av 8. oktober 1976 foreligger det ingen nærmere behandling av gjenvinningsaspektene og utnytting av avfallet i produktive øyemed.

Slik forholdene ligger an i dag legger så vel økonomiske som administrative og praktiske usikkerhetsmomenter begrensninger på virksomheten innen de bedrifter som tar seg av innsamling og omsetning av avfall. Skal man oppnå en vesentlig bedring av situasjonen, må det offentlige medvirke og ta et visst ansvar for at ressursene det her gjelder, blir tatt vare på.

Forslagsstillerne viser tilslutt til den økende bevissthet i alle industri-land om nødvendigheten av å vurdere ressursproblemene på en annen måte enn før og om betydningen av en samordning av regler og betyngbare ressurser fra avfallet.

De nordiske land bør i fellesskap utarbeide en plan for videre framstøt innen disse områder av ressurs- og miljøpolitikken.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og instanser:

Nordiske:

Nordisk industrifond
Nordens fackliga samorganisasjon (NFS)
Nordisk Andelsforbund
Nordiska industriförbundens miljövårdskommité

Danmark:

Udenrigsministeriet
Handelsministeriet
Miljøministeriet
Industrirådet
Håndværksrådet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Provinshandelskammeret

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
 Handels- och industriministeriet
 Finlands akademi
 Industrins centralförbund
 Centralhandelskammaren
 Finlands stadsförbund
 Työväen taloudellinen tutkimuslaitos (Arbetarrörelsens ekonomiska
 forskningsinstitut)
 Ålands landskapsstyrelse

Norge:

Miljøverndepartementet
 Industridepartementet
 Handelsdepartementet
 Landbruksdepartementet
 Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd
 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
 Norges handelsstands forbund
 Norges kooperative landsforening

Sverige:

Lantbruksstyrelsen
 Statens naturvårdsverk
 Kommerskollegium
 Statens industriverk
 Nämnden för energiproduktionsforskning
 Naturvetenskapliga forskningsrådet
 Ekologikommittén
 Skånes handelskammare
 Jernkontoret
 Sveriges grossistförbund
 Kooperativa förbundet

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og tilslutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissinstanser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget.

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation, (NFS), uttaler at for å oppnå best mulig økonomisering både miljø- og ressursmessig kreves innsats på ulike stadier i produksjons- og konsumprosessen. For det første er det viktig at produksjonsprosesser og produkter utformes slik at en får så lite avfall som mulig. For det andre må effektive innsamlings- og håndteringssystemer utformes for det avfall som tross alt oppstår. For det

tredje må produksjonsprosessene tilpasses for gjenanvendelse av avfall.

NFS mener at felles nordisk innsats for gjenvinning av avfall og gjenanvendelse av ressurser bør støttes såvel fra miljø- som ressurspolitisk synspunkt. Dette er dessuten av verdi fra teknologisk synspunkt, da industrilandene innen en ikke altfor fjern fremtid kommer til å etterspørre teknikk for gjenanvendelse og gjenvinning. NFS støtter derfor medlemsforslaget, men anser samtidig at mulighetene for å dempe avfallsekspansjonen gjennom prosess- og produktforandringer også bør undersøkes.

Nordiska industriförbundens miljövårdskommitté (NIM) viser til at det arbeides i mange land med spørsmål som vedrører avfallshåndtering og gjenvinning. Som eksempel på fremgangsrik forskning nevnes gjenvinningsanlegg for avisepapir i stor skala, som relativt nylig er tatt i bruk ved visse papirfabrikker i Finland, Norge og Sverige.

Videre omtales den nordiske avfallsbørs.

I EF har man konstatert at avfallsbørser bidrar aktivt til å senke mengden av miljøfarlig avfall.

NIM har ikke noe å innvende mot at Nordisk Ministerråd tar fram en plan for ytterligere innsats på gjenvinningsområdet i Norden. Man bør imidlertid konsentrere seg om det miljøfarlige avfallet. I avfallsbørsens 3-årsrapport er det nevnt noen forslag som bør inngå som prosjekter i det kommende handlingsprogrammet, f. eks. undersøkning av:

kommersielle hindringer av betydning,
tekniske hindringer av materialspesifikk karakter,
sosio/økonomiske hindringer for øket gjenvinning,
markeder for tenkbare produkter basert på råvarer av sekunda kvalitet.

Danmark:

Handelsministeriet gir uttrykk for positiv stilling til gjenbruk og gjenvinning av avfall hvor dette er samfundsmessig hensiktsmessig. Det finner at et internasjonalt samarbeid herom vil være av vesentlig betydning for oppnåelse av resultater.

Miljøministeriet anbefaler medlemsforslag uten særlige kommentarer.

Industrirådet uttaler seg stort sett som Nordiska industriförbundens miljövårdskommitté ovenfor.

Industrirådet mener forøvrig at man på nordisk basis bør undersøke mulighetene for en forøkelse av gjenbruket ved fra husholdningsavfallet å utskille og innsamle materialer for gjenbruk.

Man bør støtte en utbygging av allerede etablerte returkanaler, og

undersøke om man ved standardisering av f. eks. flasker for øl, vin og mineralvann m. m. kan øke gjenbruket.

Håndværksrådet er enig i medlemsforslaget. Det er forøvrig rådets oppfatning at den danske ervervsstruktur med mange små virksomheter, gjør innsatsen forholdsvis lettere i Danmark, idet utnyttelsen av materialer og ressurser foregår på en slik måte at avfallet minimaliseres.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd er meget interessert i at forslaget fremmes.

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena omtaler først de tiltak som er truffet og det arbeid som er igang på nasjonalt grunnlag når det gjelder gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser. Deretter pekes på at Finland deltar i det internasjonale forskningsarbeid. Særlig aktivt har samarbeidet vært på nordisk nivå, f. eks. i Embetsmannskomiteen for miljøspørsmål og i en særskilt arbeidsgruppe for avfallsbransjen. Denne arbeidsgruppe samarbeider med de nordiske industriforbunds miljøkomité. Arbeidsgruppen har nylig tatt standpunkt til den nordiske råvare- og ressursutredning.

Ministeriet mener at under hensyntaken til spørsmålets omfatning og kompleksitet, er det på sin plass at man også i Nordisk Råd tar stilling til de spørsmål som fremføres i medlemsforslaget. Uten politisk beslutning i disse saker er det ikke mulig å gå videre med tilstrekkelig effektivitet. Ministeriet stiller seg derfor positivt til det foreslåtte planleggingsarbeid og anser det viktig at arbeidet koordineres med det eksisterende nasjonale og nordiske forsknings- og planleggingsarbeid.

Handels- och industriministeriet viser innledningsvis til de tiltak som ministeriet har iverksatt i de senere år med sikte på å fremme utnyttelsen av industriavfall. Det nevner også den nordiske avfallsbørsen.

Den felles nordiske forskning og utredningsarbeid spesielt innen området for avfall fra samfunnet krever antakelig en effektivisering og ytterligere bevilgninger. Samtidig er det hensiktsmessig å effektivisere det nordiske samarbeid vedrørende utviklingen av en behandlingsteknikk for det såkalte farlige industriavfall.

Finlands akademi mener at de utredninger som er gjort og de konferanser som er holdt både på nasjonalt og nordisk plan, viser at det allerede finnes interesse og beredskap for å føre arbeidet vedrørende gjenvinning av avfall videre. For å iverksette konkrete tiltak og praktisk arbeidsfordeling anser akademiet at medlemsforslaget er aktuelt og nødvendig.

Industrins centralförbund slutter seg til uttalelsen fra Nordiska industriforbundens miljövårdskommitté.

Centralhandelskammaren finner at medlemsforslaget er verd å un-

derstøtte. De felles nordiske innsatsene hittil har ikke vært tilstrekkelig eller medført de ønskede resultater. For å løse avfallsproblemene bør vitenskapens og teknikkens siste landevinninger anvendes. Med et nordisk samarbeid bør man kunne skape forutsetninger for en effektiv videregående behandling og foredling av avfall ved å fjerne de hindringer som skriver seg fra bl. a. transport, beskatning og finansieringsproblemer innen handelen på dette området. Omsetningen av avfall bør bli tilstrekkelig jevn for at prinsippene for gjenvinning av råmaterialet kan virkeliggjøres på en lykkelig måte.

En forutsatt utvikling av den nordiske forskningsvirksomheten er av største betydning på lang sikt.

Finlands stadsförbund finner det viktig at den i medlemsforslaget anbefalte plan blir utarbeidet. I planen bør oppmerksomheten konsentreres spesielt om å fremme forsknings- og utviklingsvirksomheten med sikte på gjenanvendelsen av avfall samt behandlingen av problemavfall.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut understreker den positive sysselsettingseffekt som en aktiv miljøvernpolitikk kan medføre i dagens vanskelige sysselsettingssituasjon. Videre vil instituttet særlig poengtere betydningen av foran en kommende høykonjunktur å utvikle en god beredskap for å ta hånd om og behandle eller gjenvinne avfall.

Nordisk Råd bør derfor gi spørsmålet om håndtering og gjenvinning av avfall og spesielt opprettelsen av behandlingsanlegg for problemavfall høy prioritet.

Alands landskapsstyrelse anser det hensiktsmessig med samnordiske regler og bestemmelser for håndtering, lagring og destruering av kjemiske avfallsstoffer. Det kan her bli tale om kostbare og spesialinnrettede arrangementer som kan fordeles mellom de nordiske land og som er særlig viktig av såvel helsemessige som miljøhygieniske synspunkter.

Landskapsstyrelsen anser det derfor verdifullt med en felles nordisk plan som foreslått.

N o r g e :

Miljøverndepartementet opplyser at avfallsgjenvinning er tatt opp av flere nordiske samarbeidsorganer. Nordisk arbeidsgruppe under Nordisk embetsmannskomite for miljøvernsspørsmål vil i løpet av 1977 legge frem en rapport med forslag til felles nordisk innsats på dette felt. Ressursgjenvinningsspørsmålet vil dessuten bli omtalt i en rapport fra styringsgruppen for nordisk råvare- og ressursutredning. Denne rapporten vil inneholde en nærmere presisering av *NU 1976: 26* Nordisk råvare- og ressursutredning.

Miljøverndepartementet mener at felles nordisk innsats for avfalls-

og ressursgjenvinning bør bygge på de samarbeidsorganer og den virksomhet som allerede er kommet igang.

Etter departementets vurdering bør følgende oppgaver inngå i en plan for felles nordisk innsats:

1. Utarbeiding av en prioriteringsliste for hovedtyper av avfall og brukte ressurser.
2. Kartlegging av tilbud og etterspørsel for hovedtypene.
3. Utvikling av teknologi knyttet til gjenvinning av avfall og brukte ressurser.

Handelsdepartementet støtter tanken om utarbeidelse av en plan for felles nordisk innsats for håndtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser. Forholdene bør legges best mulig til rette for en løsning av disse oppgavene.

Forbruker- og administrasjonsdepartementet har ikke noe å innvende mot at det utarbeides en slik plan som er foreslått i medlemsforslaget og vil gjerne delta i dette planleggingsarbeidet.

Industridepartementet viser til det nordiske samarbeid som er igang og som er nevnt ovenfor av Miljøverndepartementet. Industridepartementet gir sin tilslutning til arbeidet med å få istand et utvidet nordisk samarbeid når det gjelder avfalls- og ressursgjenvinning. Departementet peker imidlertid på at det er viktig å få en grundig vurdering av kostnadene forbundet med aktuelle tiltak. Transportkostnadene kan f. eks. i mange tilfeller vanskeliggjøre et samarbeid over grensen.

Det er flere områder hvor samarbeidet kan være til gjensidig nytte. Det gjelder f. eks. felles nordisk anlegg for gjenvinning av problemavfall (kvikksølv etc.) og klarlegging av mulighetene for utnyttelse av avfall for produksjon av varme og elektrisitet.

Landbruksdepartementet støtter forslaget om en felles nordisk innsats for avfalls- og ressursgjenvinning og presiserer at Landbruksdepartementet må være representert blant de faginstanser som skal delta i arbeidet.

Departementet slutter seg forøvrig til uttalelsen fra Norges Landbruksvitenskapelige forskningsråd som er gjengitt nedenfor.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAV F) mener at tildelte betydelige ressurser kan gjenvinnes ved enkle tiltak. Det synes nødvendig med en medvirkning fra det offentlige side for å få etablert et pålitelig system.

Tiltaket med nordisk avfallsbørs bør gjøres bedre kjent. Mange av problemene når det gjelder resirkulering og avfallsbehandling kan best løses i fellesskap. NAV F støtter medlemsforslaget.

NAV F peker på at det er et klart behov for utvidelse av forskningsvirksomheten vedrørende avfallsbehandling, som bør ligge vel til rette for koordinering på nordisk plan.

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF) finner at utarbeidelsen av en plan for felles nordisk innsats for håndtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser, representerer en naturlig videreføring av det pågående nordiske samarbeid omkring avfallsproblemene. NTNF støtter derfor medlemsforslaget.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLTF) peker på at rasjonaliseringen i landbruket har fremtvunget en teknologi som har forårsaket avfallsproblemer i denne næring. Avfallsproblemene er imidlertid for en stor del funksjon av næringspolitiske retningslinjer. Således vil f. eks. fabrikkmessig husdyrhold basert på importert kraftfor uten naturlig tilknytning til egen planteproduksjon lett føre til akkumulering av avfallsstoffer. Et annet eksempel er de sentrale barkeanlegg i skogsbruket.

Det er i første rekke urbaniseringen som har skapt de store avfallsproblemer i vår tid. Det er nærliggende å drøfte i hvilken grad landbruket kan bli avtaker av tettstedenes organiske avfallsstoffer og medvirke til å føre disse tilbake til den biologiske produksjon.

Landbruksforskningen har forsøkt å ta konsekvensen av at samfunnet vil kunne komme til å pålegge landbruket visse funksjoner. Forskningens oppgave blir å undersøke i hvilken grad dette kan gjennomføres.

Når det gjelder avfallsproblematikken må man se politiske avgjørelser og forskning i sammenheng. Forskningen må forsøke å påvise muligheter og analysere konsekvensene. NLVF tror at man er kommet godt igang når det gjelder forskningen, og man har også organer for nordisk forskningssamarbeid som virker tilfredsstillende. En annen sak er om man behøver nordiske organer med tanke på de politiske tiltak.

NLVF vil gjerne at også landbruksforskningen må bli representert i organer som måtte bli opprettet.

Norges kooperative landsforening (NKL) finner medlemsforslaget interessant og gir det sin tilslutning. NKL viser også til "Program for forbrukersamvirket 1977—80" som ble vedtatt på foreningens kongress 1977 og hvor man i et kapittel omtaler ressurser og miljø. Dette faller helt i tråd med det som er siktepunktet for medlemsforslaget.

Sverige:

Statens naturvårdsverk er enig med forslagsstillene i at det er behov for en bred medvirkning fra det offentliges side når det gjelder gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser. Det er to sektorer som må vies særlig interesse.

Den ene består av visse overgripende spørsmål av økonomisk-politisk natur, som bruk av ulike styringsmidler for å virkeliggjøre en tilbakeføring av materialer fra avfall/restprodukter til ny anvendelse.

Den andre sektor består hovedsakelig av tekniske og miljømessige faktorer i samband med virksomhet og prosesser. Aktivitetene innen denne sektor bør kunne handteres av arbeidsgrupper eller prosjektgrupper av vanlig karakter.

Kommunenes ansvar for avfallshandteringen øker. Det som særlig savnes er et noenlunde stabilt marked for gjenvundne produkter. Det er her behovet for en utredning av økonomisk-politisk karakter er påtagelig.

Innsats på prosessiden er også motivert.

Naturvårdsverket støtter medlemsforslaget.

Statens industriverk mener at spørsmålet om gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser er meget aktuelt. Med hensyn til skrapjern og returpapir skjer det allerede nå en betydelig gjenvinning, men virksomheten er forbundet med mange problemer. På andre områder er gjenvinningen liten, mens avfallshandteringen i visse tilfeller skaper store problemer.

Industriverket støtter medlemsforslaget.

Kommerskollegium viser til remissvar fra Lantbruksstyrelsen og Skånes handelskammare og vil for sin del ikke motsette seg utarbeidelsen av den foreslåtte felles nordiske plan for gjenvinnings- og avfallshandtering.

Lantbruksstyrelsen viser til sin tidligere uttalelse av 13. januar 1975 til jordbruksdepartementets sjef om den betenkning som ble avgitt av arbeidsgruppen for avfallsspørsmål og mener at medlemsforslaget på mange måter stemmer overens med styrelsens oppfatning vedrørende gjenanvendelse av jordbrukets avfall.

Lantbruksstyrelsen fremholder dessuten at for unngåelse av dobbeltanbud bør det utredes om andre internasjonale organisasjoner har til hensikt å behandle disse spørsmål. Styrelsen og noen svenske vitenskapelige institusjoner deltar nå i FAO-prosjekt med tilknytning til avfallshandteringsproblemer.

Skånes handelskammare stiller seg positivt til en øket satsning på felles nordiske tiltak og til en bred medvirkning fra den offentlige sektors side.

Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) deler de synspunkter som er kommet til uttrykk i medlemsforslaget.

Hovedgrunnen til at virksomheten bør samordnes nordisk er råvarenes følsomhet for høye transportkostnader. Dette gir mulighet for å oppnå bedre systemløsninger.

NE viser til at de store avfallsmengdene fra jordbruket også omfatter biomasse i form av halm. Denne biomasse inngår som en vesentlig del av NE's program BIOSYSTEM. For å stimulere internasjonalt samarbeid på dette område arbeider NE aktivt innen IEA (International Energy Agency). NE mener at IEA er hensiktsmessig også for å stimu-

lere og initiere nordisk samvirke på dette område. NE viser også til STU's program "Återvinning av energi av avfall m. m."

Jernkontoret opplyser at innen stålindustrien har gjenbruk forekommet i lange tider og i stort omfang. Mange restprodukter er av en slik art at de ikke kan tas hånd om innen den etablerte industri, idet spesielle opparbeidingsindustrier må bygges. I slike tilfeller må opparbeidingskostnadene stilles opp mot miljørisikoen ved deponering og om de fremstilte produkter er av forsyningsmessig betydning.

Jernkontoret har vist stor oppmerksomhet i 1970-årene overfor restproduktspørsmålene.

Restprodukthandtering og -opparbeiding er et forholdsvis nytt område og dagens teknikk kan forbedres betydelig. Da problemene er de samme innen samme industrigren i de ulike land, vil Jernkontoret støtte forslaget om felles nordiske innsatser fra det offentlige side.

Sveriges grossistförbund slutter seg til den uttalelse som Nordiska industriförbundens miljövårdskommitté har avgitt.

Kooperativa förbundet uttaler at det i mange år har vist stor interesse for miljøvernsspørsmål. Dette gjenspeiler seg bl. a. i det konsumentkooperative handlingsprogrammet hvor miljøvern utgjør et hovedområde.

Med utgangspunkt i miljøvernsspørsmålene har konsumentkooperasjonen i Sverige på flere områder forsøkt å finne praktisk anvendbare metoder for gjenvinning og gjenanvendelse av avfall. Det nevnes flere konkrete eksempler på det.

Kooperativa förbundet er positivt innstilt til at miljøvernsspørsmål blir allsidig belyst, samt at miljøvern i størst mulig utstrekning bør være generell gjennom f. eks. samordning av regler og bestemmelser for avfallshåndtering.

Forbundet støtter derfor medlemsforlaget.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt eller stiller seg avventende til medlemsforlaget.

Nordiske:

Nordisk industrifond fremholder at mulighetene for øket gjenvinning av avfall og gjenanvendelse av ressursene beror i større grad på økonomiske og markedsmessige forhold enn på tekniske muligheter. Det kreves betydelig oppbygging av de administrative ressurser. Dessuten må det treffes markedsstabiliserende tiltak. En forutsetning er også at det fastsettes kvalitetskontroll for gjenvunne råvarer.

Nordisk industrifonds formål er bl. a. å støtte en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling. Fondet har støttet en rekke prosjekter, f. eks. Nordisk avfallsbørs. Et forprosjekt angående tilpasning av gjenanvendesteknologien innen bygg-

og anleggsvirksomheten er gjennomført. Utnyttelse av avfallsfiber under fiberproduserende skogsindustri undersøkes nærmere ved et særskilt prosjekt. Dessuten har fondet støttet flere prosjekter med sikte på å minske utslipp av avfall ved industriinterne tiltak.

Med hensyn til det foreliggende forslag mener fondet at det primært ville være hensiktsmessig å kartlegge de konkrete problemer som med fordel kan løses i nordisk samarbeid på de områder som tas opp i forslaget. Først deretter kan det tas stilling til om en spesiell plan bør utarbeides samt omfanget av en slik plan.

Nordisk Andelsforbund tar ikke standpunkt til medlemsforslaget.

Danmark:

Udenrigsministeriet tar ikke standpunkt til forslaget.

Provinshandelskammeret finner ingen foranledning til å uttale seg om forslaget.

Norge:

Norges handelsstands forbund går ut fra at den foreslåtte plan primært vil berøre andre næringer enn handelsnæringen. Bl. a. av den grunn avstår forbundet fra å uttale seg nærmere om saken.

Remissinstanser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget.

Sverige:

Naturvetenskapliga forskningsrådet slutter seg til de synspunkter som forskningsrådets økologikomiteé har avgitt nedenfor.

Ekologikommittén peker på at en av de store vanskeligheter med avfallshandteringen, er at det dreier seg om meget store mengder og at avfallet er spredd over store områder. En sentral og endog regional avfallshandtering vil bli meget kostbar. Dertil kommer at vi har meget store lokale og regionale ulikheter i spørsmålet om avfallssituasjonen.

Komiteen mener derfor at avfallsområdet neppe egner seg for en utvikling som innebærer en nordisk samordning. Det forhindrer ikke at et nordisk samarbeid kan være nyttig og nødvendig i visse tilfeller, f. eks. opprettelsen av den nordiske avfallsbørsen for visse typer avfall.

3. Utvalget

I det moderne tekniske samfunnet foregår produksjons- og konsumprosessen på mangfoldige måter. Avfallsmengdene øker fra år til år. Det har medført at gjenvinningsaspektet er brakt fram i første rekke under vurderingen av vår fremtidige ressurspolitikk. Saken har stor betydning både fra en økonomisk og en miljømessig synsvinkel.

For å oppnå en størst mulig økonomisering er det nødvendig med innsats på de ulike stadier i produksjons- og konsumprosessen. Det er

ønskelig at produksjonen og produktene utformes slik at man får så lite avfall som mulig. Effektive innsamlings- og handteringssystemer bør utformes for det avfall som må oppstå. Dessuten bør produksjonsprosessene tilpasses for gjenbruk av avfall.

Det arbeides i mange land med sikte på å finne løsninger på de mange problemer som er forbundet med gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser. Forskningsarbeidet pågår på det internasjonale plan bl. a. i ECE, OECD og WHO. Økonomisk utvalg konstaterer med tilfredshet at de nordiske land deltar i dette arbeid og kan ikke se at det vil være noen hindring for et nærmere nordisk samarbeid.

På det nordiske plan har samarbeidet om miljø- og ressurspolitikken pågått i noen år. Oppfølgingen av den nordiske miljøvernavtale og videreføringen av de planer som må bli et resultat av NU 1976: 26. Nordisk råvare- og ressursutredning vil, etter utvalgets mening, gjøre det naturlig å bringe avfallsproblemene inn i overveielser på en mer systematisk måte enn tidligere. I likhet med flere remissinstanser mener utvalget at betydelige ressurser kan gjenvinnes ved enkle tiltak. En medvirkning fra det offentlige side synes påkrevet for å få etablert et pålitelig system som både leverandører og avtakere av resirkulerbart avfall kan basere sin virksomhet på.

Utvalget har notert seg opplysningene fra flere remissinstanser om at avfallsgjenvinningen er tatt opp av flere nordiske samarbeidsorganer. Således skulle en arbeidsgruppe under Nordisk embetsmannskomiteé for miljøvernsspørsmål i løpet av 1977 legge fram en rapport med forslag til felles nordisk innsats på dette område. En rapport fra styringsgruppen for nordisk råvare- og ressursutredning som ventes avgitt i nær framtid, vil omtale ressursgjenvinningsspørsmålet. Dette er en videreføring av den ovennevnte nordiske råvare- og ressursutredning.

Utvalget vil i denne forbindelse understreke at det er viktig å få en grundig vurdering også av kostnadene som vil være forbundet med konkrete tiltak. Transportkostnadene kan f. eks. i mange tilfeller vanskelig gjøre et samarbeid over grensen.

Fra enkelte instanser fremholdes det at mulighetene for øket gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser beror i større grad på økonomiske og markedsmessige forhold enn på tekniske muligheter. Det pekes også på betydningen av markedsstabiliserende tiltak. En forutsetning synes, ifølge vedkommende remissinstans, også å være etablering av kvalitetskontroll for gjenvunne råvarer.

Utvalget antar at det kan være hensiktsmessig med en kartlegging av hvilke problemer som med fordel kan løses i nordisk samarbeid på angjeldende områder før det tas stilling til den konkrete plan for felles nordisk innsats.

Med hensyn til avfallsproblematikken må man etter utvalgets mening, se politiske avgjørelser og forskning i sammenheng. Forskningen

må søke å påvirke mulighetene og analysere konsekvensene. Uten politiske beslutninger i disse saker synes det ikke mulig å gå videre med tilstrekkelig effektivitet.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor, foreslår utvalget at rådet i anledning medlemsforslag A 509/e vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Stockholm, 17. januar 1978

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>
Formann	
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Henning Jensen (S)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Medlemsförslag

om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslöshet och inflation

(Väckt av Erlendur Patursson)

I Norden som i store deler av verden iøvrig hersker det i det økonomiske liv ustabilitet og usikkerhet som bl. a. gir seg uttrykk i arbeidsløshet og pengeverdiens forringelse. Foruten den forstyrrelse som disse forhold medfører i det økonomiske liv i det hele tatt, medfører de tillike mistrivsel, frustrasjon og utrygghet i de enkelte menneskers og familiers liv.

Foruten at det må være et ønskverdig mål å tilveiebringe en stabil samfunnsøkonomi, må det være et ikke mindre ønskverdig mål å skape trivsel og trygghet for det enkelte menneske og det enkelte hjem. En av hovedbetingelsene herfor er stabil sysselsetting og stabile prisforhold.

I de enkelte nordiske land utfoldes det da også store og omfattende anstrengelser for å bekempe arbeidsløshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabilt prisnivå.

Etter forslagsstillerens mening er disse spørsmål imidlertid av så vital betydning for de nordiske landes sunne samfunnsøkonomi og de nordiske folks trivsel og trygghet, at de bør tas opp til behandling på felles nordisk plan, således at man samordner de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.

I henhold hertil stilles følgende forslag:

Nordisk Råd rekommanderer ministerrådet å samordne de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.

Kirkjubøur 6. juni 1977

Erlendur Patursson (Tvfl)

TILLÄGG

PM om åtgärder för sysselsättning och prisstabilitet i Norden

Hithörande problem är inte med säkerhet väsentligen desamma i de nordiska länderna som t. ex. i de stora industristaterna. De organisatoriska och sociala förhållandena är ganska annorlunda i Norden. Förståelse mellan olika folkgrupper är därför kanske lättare att åstadkomma än på många andra håll och erfarenheterna därifrån kan troligen inte direkt tillämpas hos oss i Norden.

Det uppenbara gemensamma intresset för de olika folkgrupperna i varje land av en i stort sett stabil sysselsättning och avsevärt minskad inflation kan skapa en grogrund för en viss likartad inriktning och partiell samordning av de relevanta ekonomisk-politiska åtgärderna. En väg till en mera tillfredsställande utveckling vore att de berörda parterna vid sina förhandlingar på arbetsmarknaden samt mellan organisationer och statsmakt började tänka mera på vad som kan uppnås i *realvärde* än på stora förmåner i *pengar räknat* vilka till följd av den i senare fallet oundvikliga fördyringen av varor och tjänster ger föga verklig förbättring av levnadsförhållandena.

Om alla berörda folkgrupper eftersträvar att uppnå den av nationalinkomsten bestämda möjliga *reella* inkomstförbättringen med en begränsad höjning av inkomsterna i pengar räknat skulle detta starkt begränsa prisstegringen. Det skulle däremot inte innebära några verkliga uppoffringar av eljest möjliga reella inkomstförbättringar. Snarare skulle "den kaka som finns att dela" för hela folket i varje land bli större än eljest därför att en minskad prisstegring skulle skapa mera valutastabilitet, ökad konkurrensförmåga samt bättre förutsättningar för produktion och handel.

Godtyckliga överföringar av inkomster och kapital från sparare och pensionärer till andra folkgrupper skulle minskas, vilket så småningom skulle öka kapitalbildningen och troligen påskynda produktionens tillväxt och levnadsstandardens stegring. Att lösa dessa spörsmål kan emellertid möta svårigheter. Därför är det lämpligt att ministerrådet uppdrager åt experter av olika slag att utreda dem och att framlägga förslag till åtgärder som bl. a. tar sikte på möjligheterna av en nordisk samordning.

Stockholm den 22 juli 1977

Bertil Ohlin

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 380)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 21. november 1977 i Oslo og 17. januar 1978 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A/510/e henstilles at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å samordne de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.

Forslagsstilleren peker på at i Norden, som i store deler av verden forøvrig, hersker det ustabilitet og usikkerhet i det økonomiske liv. Dette gir seg bl. a. uttrykk i arbeidsløshet og pengeverdienes forringelse. Foruten den forstyrrelse som disse forhold medfører i det økonomiske liv i sin alminnelighet, fører de til mistriivsel, frustrasjon og utrygghet i de enkelte menneskers og familiers liv.

I hvert av de nordiske land utfoldes det stor og omfattende aktivitet for å bekjempe arbeidsløsheten og inflasjonen med sikte på å oppnå full sysselsetting og stabilt prisnivå.

Efter forslagsstillerens mening er disse spørsmål av så vital betydning for de nordiske lands sunne samfunnsøkonomi og de nordiske folks trivsel og trygghet, at de bør tas opp til behandling på felles nordisk plan.

Forslagsstilleren henstiller derfor at Nordisk Råd rekommanderer Ministerrådet å samordne de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med sikte på å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.

Forslagsstilleren har til støtte for sitt forslag lagt ved en uttalelse fra professor Bertil Ohlin, hvor det bl. a. heter at det er en åpenbar felles interesse for de ulike folkegrupper i hvert land å oppnå en stort sett stabil sysselsetting og en vesentlig minsket inflasjon. Dette kan skape grobunn for en viss ensartet innretning og partiell samordning av de relevante økonomisk-politiske tiltak. En vei til en mer tilfredsstillende utvikling ville være at de berørte parter ved sine forhandlinger på arbeids-

markedet samt mellom organisasjoner og statsmakten begynte å tenke mer på det som kan oppnås i *realverdi* enn på store økninger *målt i kroner*, som på grunn av den uunngåelige prisstigning gir få virkelige forbedringer i levestandarden.

Hvis alle berørte folkegrupper bestrebet seg på å oppnå den av nasjonalinntekten bestemte *reelle* inntektsforbedring med en begrenset forhøyelse av inntektene målt i penger, ville det sterkt begrense prisstigningen. Det ville ikke innebære noe virkelig offer av ellers mulige inntektsforbedringer. Snarere ville "den kake som finnes til fordeling" blant hele folket i hvert land bli større enn ellers. Dette fordi en redusert prisstigning ville skape mer valutastabilitet, øket konkurranseevne samt bedre forutsetninger for produksjon og handel.

Overføringer av inntekt og kapital fra sparere og pensjonister til andre folkegrupper ville bli redusert, hvilket etterhvert ville øke kapitaldannelsen og trolig påskynde produksjonens vekst og levestandardens stigning.

Alle disse spørsmål kan imidlertid ifølge professor Bertil Ohlin støte på vanskeligheter. Derfor er det hensiktsmessig at Ministerrådet gir eksperter av ulike slag i oppdrag å utrede og fremlegge forslag til tiltak som bl. a. tar sikte på mulighetene av en nordisk samordning.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og instanser:

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund
Nordens fackliga samorganisation

Danmark:

Udenrigsministeriet
Økonomiministeriet
Industrirådet
Den danske Bankforening
Provinshandelskammeret
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland:

Finansministeriet
Arbetskraftsministeriet
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund
Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
Industrins centralförbund
Keskusosuusliike OTK (Centralhandelslaget OTK)
Centrallaget för handelslagen i Finland

Norge:

Finansdepartementet
 Handelsdepartementet
 Industridepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Norges bank
 Norges industriforbund
 Norges kooperative landsforening
 Den norske bankforening
 Norges rederforbund
 Norsk arbeidsgiverforening

Sverige:

Konjunkturinstituttet
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Statens industriverk
 Sveriges riksbank
 Sveriges industriförbund
 Svenska bankföreningen
 Sveriges grossistförbund
 Svenska arbetsgivareföreningen
 Kommerskollegium
 Skånes handelskammare
 Sveriges redareförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissinstanser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget.

Finland:

Centrallaget för handelslagen i Finland synes beskrivelsen av problemet er kortfattet. Heller ikke berøres noen konkrete virkemidler for å nå målet. I prinsippet anser foreningen naturligvis at bestrebelsene med sikte på et nordisk samarbeid på dette område er riktige og verd all oppmerksomhet.

Centrallaget för handelslagen i Finland støtter medlemsforslaget. Foreningen er enig i at en måte å komme ut av den økonomiske krisen er å dempe inflasjonen. Det vil virke positivt på sparevilligheten, investeringen og sysselsettingen. Forskjellen i inflasjonsgrad og sysselsetting i de nordiske land leder til en ujevn utvikling i Norden.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund og *Affärsarbetsgivarnas Centralförbund* uttaler i et felles remissvar at tross ulikheter med hensyn til sysselsetting og inflasjonstakt i Norden er det ønskelig med en samnordisk bestrebelse for en bedre balanse.

Selve problemet og tiltakene for å løse det er utredet og utredes best innen de internasjonale organisasjoner. Spørsmålet har vist seg å være meget vanskelig.

Hvis man ved hjelp av samnordisk arbeid kan oppnå resultater, er den forskningsinnsats som gjøres nyttig.

Alands landskapsstyrelse har for sin del ikke noe å innvende mot medlemsforslaget.

Norge:

Industridepartementet sier at det ser positivt på medlemsforslaget, men stiller seg noe tvilende til hvor langt en slik samordning lar seg gjennomføre i praksis.

En viss form for samordning eksisterer allerede gjennom samarbeidet i OECD, EFTA og IMF. Det er viktig at Norden står sammen i disse organer. Dette er kanskje det beste bidrag vi kan gi til den internasjonale bekjempelse av arbeidsløshet og inflasjon.

Sterkere vekt på nordisk samordning av tiltak for å oppnå full sysselsetting og stabilt prisnivå krever en sterkere samordning av den økonomiske politikk generelt. De nordiske land har imidlertid forskjellig internasjonal tilknytning og forskjellig handelsmønster. Disse forhold skulle tilsi at det nødvendigvis drives noe forskjellig økonomisk politikk i de enkelte nordiske land.

Handelsdepartementet peker på at en fra norsk side deltar aktivt på det internasjonale plan bl. a. i OECD i forsøkene på å bekjempe arbeidsledighet og inflasjon.

Også innen EFTA har Norge tatt aktivt del i arbeidet med disse spørsmål, jfr. EFTA's konsultative komité's møte i Stockholm d.å., hvor også regjeringsrepresentanter deltok.

På norsk side bør en hilse velkommen ethvert positivt tiltak som kan bidra til å redusere inflasjon og arbeidsløshet. Det vil være nyttig om en drøftelse kunne finne sted om i hvilken grad Nordisk Råd kan delta i dette arbeid.

Kommunal- og arbeidsdepartementet uttaler at samordningen av sysselsettingspolitikken med den generelle økonomiske politikk både på nasjonalt, nordisk og internasjonalt plan bør utvikles videre.

Departementet anbefaler videre at mulighetene for å få utredet hvilke arbeidsmarkedspolitiske tiltak som kan få en gunstig virkning på prisstegningen blir undersøkt i Ministerrådets regi.

Det kan også være aktuelt med en felles nordisk vurdering av den virksomhet som foregår i OECD. Spørsmålet vil også kunne bli diskutert på den nordiske arbeidsmarkedspolitiske konferansen som er planlagt i 1978.

Arbeidet med fornyelsen av det nordiske handlingsprogram på arbeidsmarkedsområdet er satt i gang. I denne forbindelse vil forslagsstillerens spørsmål bli nærmere vurdert.

Norges kooperative landsforening slutter seg til medlemsforslaget.

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen uttaler at i den nåværende økonomiske situasjon i Norden, er avveiningen mellom tiltak med sikte på å holde arbeidsløsheten nede og tiltak med sikte på å minske inflasjonen spesielt viktig. Hvert nordisk land må ta hensyn til virkningen på de andre ved utformingen av sin økonomiske politikk. Det er derfor viktig å finne og utvikle former for samvirke og informasjonsutbytte mellom myndighetene i de nordiske land.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser det hensiktsmessig at anstrengelsene med sikte på å styrke det nordiske samarbeid på den økonomiske politikens og arbeidsmarkedspolitikens område fortsetter. De i medlemsforslaget berørte spørsmål bør derved egnes særskilt oppmerksomhet.

Statens industriverk viser til at de nordiske land er alle sterkt avhengige av sin utenrikshandel. Den internordiske handel er av særlig stor betydning. En ekspansiv finanspolitikk fører till øket import fra grannelandene og får ekspansive virkninger også i disse. Det er ikke mulig å føre en helt autonom stabiliseringspolitikk i hvert av de nordiske land. En samordning av stabiliseringspolitiske tiltak i Norden ville derfor være verdifull.

Stabiliseringspolitiske tiltak i et nordisk land kan få sterke virkninger på enkelte bransjer eller regioner i grannelandene. Et øket kjennskap om disse burde være en forutsetning for felles tiltak enten det gjelder stabiliseringspolitikk eller strukturpolitikk. Industriverket støtter derfor det forslag til utredningsarbeid i disse spørsmål som fremlagt av Bertil Ohlin i tillegget til medlemsforslaget.

Sveriges industriförbund viser til de store anstrengelser som gjøres nasjonalt og internasjonalt for å begrense inflasjon og arbeidsløshet. Vanskene med å få i stand en samordnet økonomisk politikk har utvilsomt vært en årsak til den begrensede fremgang som hittil er oppnådd. Forutsetningene for en slik koordinering burde likevel være noe bedre innen et så pass begrenset og for arbeidsmarkedets vedkommende homogent område som Norden.

Industriforbundet stiller seg positivt til at en undersøkelse av tiltak med sikte på å oppnå en utvidet samordning av den økonomiske politikken på dette område mellom de nordiske land, blir foretatt.

Svenska bankföreningen deler de synspunkter som fremføres i medlemsforslaget.

Svenska arbetsgivareföreningen mener at en internasjonal samordning av tiltak mot inflasjon og arbeidsløshet er ønskelig. Likheten mellom de nordiske land burde lette en slik samordning i høyere grad enn innen andre grupperinger. De praktiske muligheter for å oppnå en effektiv samordning synes dog å være begrenset i den nærmest oversiktlige tid.

Västsvenska handelskammaren støtter medlemsforslaget i det vesentlige.

Skånes handelskammare mener at det synes uunngåelig at økonomisk-politiske og arbeidsløshetsbekjempende tiltak som vedtas i ett land i visse situasjoner kan komme til å stå i strid med andre lands interesser. Som eksempel nevnes valutakursendringer og proteksjonistiske tiltak. Samtidig påpekes vanskelighetene endog i et enkelt land å samordne arbeidsmarkedspolitiske, skattepolitiske, næringspolitiske, kredittpolitiske og finanspolitiske tiltak.

I et videre perspektiv burde imidlertid en nordisk samordning av tiltak mot inflasjon og arbeidsløshet kunne innlemmes i et institusjonalisert nordisk økonomisk samarbeid.

Remissinstanser som går imot medlemsforslaget.

D a n m a r k :

Økonomiministeriet har avgitt uttalelse som også er basert på bemerkninger fra arbeids- og handelsministeriet. Ministeriet viser til at det er tradisjon gjennom en lang tid for gjensidig orientering og samarbeid innenfor tilretteleggelsen av pris- og arbeidsmarkedspolitikken. Dessuten tillegges økonomisk politikk stor betydning. Det vises også til det i 1975 vedtatte program for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet og til det europeiske valutasamarbeid siden 1973.

Under hensynstaken til det allerede eksisterende nordiske samarbeid vedrørende tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon finner man på dansk side at vedtakelse av medlemsforslaget ikke er påkrevet.

Dansk Arbejdsgiverforening mener at den nåværende krise er av et slikt omfang at selv ikke et nærmere nordisk samarbeid eller endog et bredere europeisk samarbeid vil kunne løse krisen. Det særlige nordiske problem at lønn og andre omkostninger er blitt for høye, er en sak som i et visst samarbeid med regjeringen i det enkelte land også i kommende år må søkes løst.

En fortsettelse av erfaringsutveksling på nordisk plan vil være nyttig. I den forbindelse kan ekspertutredning på delområder som foreslås i vedlegget til medlemsforslaget, være nyttige.

En samordning av planer om påtenkte bestrebelser i Nordisk Ministerråds regi er ikke ønskelig eller praktisk i en overskuelig fremtid.

Provinshandelskammeret mener at det ikke vil være mulig å gjennomføre positive felles forholdsregler til bekjempelse av arbeidsløshet og inflasjon på grunn av den meget uensartede situasjon i de nordiske land.

Finland:

Finansministeriet uttaler at sysselsetting og stabil pengeverdi er sentrale målsettinger i den økonomiske politikk, men på grunn av de ulike forhold er det ikke mulig å koordinere tiltak på Ministerrådets nivå med sikte på å nå disse mål. Finansministeriet anser derfor at medlemsforslaget ikke gir foranledning til særskilte tiltak.

Arbetskraftsministeriet viser til at da bekjempelsen av arbeidsløshet og inflasjon i samtlige nordiske land behandles i flere ulike forvaltningsenheter, vil en koordinering på nordisk plan kreve samarbeid mellom flere av embetsmannskomiteene. Et slikt samarbeid er både nødvendig og lønnsomt. En rekommendasjon herom inngår også i Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram fra 1975. Saken vil bli diskutert under den nordiske konferanse på høyt nivå som skal arrangeres i 1978 og hvor temaet blir "full sysselsetting i et endret økonomisk klima".

Arbetskraftsministeriet stiller seg i prinsippet positivt til medlemsforslaget, men anser det dog mere hensiktsmessig ikke å påbegynne et særskilt forskningsprogram på grunnlag av forslaget. Saken bør heller sammenkobles intimt med gjennomføringen av det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut mener at det nåværende samarbeid på den økonomiske politikken område er tilstrekkelig for å koordinere de nordiske lands økonomiske politikk når det kreves. Den nåværende økonomiske krisen kan ikke løses gjennom øket samarbeid eller koordinering i Norden, da krisens årsaker skyldes forhold utenfor det nordiske samarbeids rammer.

Industrins centralförbund viser til at i de nordiske land avviker arbeidsløshetens omfatning og inflasjonshastigheten. Avhengig av ulike utgangspunkter og muligheter blir den økonomiske politikken som føres for å bekjempe arbeidsløshet og inflasjon, forskjellig. Forskjellen innvirker også på mulighetene for å samordne felles nordiske tiltak. Hvis man ønsker å forbedre disse muligheter, bør forberedende arbeid i stor omfatning først utføres.

Sentralforbundet anser det mulig at man kan komme fram til en viss samordning av den økonomiske politikken. På den annen side går forbundet likevel ut fra at koordinering og samnordiske tiltak for å bekjempe arbeidsløshet og inflasjon kan tas under overveielse når erfaring og sakoppgaver i tilstrekkelig mengde er samlet inn.

Norge:

Finansdepartementet uttaler at den omfattende liberalisering av det internasjonale økonomiske samkvem har økt landenes avhengighet av hverandre. Samtidig har teknologisk evne, sammen med økt innsikt i

hvordan det økonomiske system virker, gitt bedre muligheter til å påvirke den økonomiske utvikling. Industrilandene vil i vesentlig grad kunne bidra til å styre konjunkturutviklingen.

Det er Finansdepartementets syn at dybden i og varigheten av tilbakeslaget etter 1974 er tegn på at enkelte nasjoners økonomiske politikk har vært utilstrekkelig til å mestre de nye oppgaver og utfordringer. På prinsipielt grunnlag vil departementet støtte bestrebelsers med sikte på bedre samordning over landegrensene, f. eks. innenfor OECD.

Departementet er imidlertid i tvil om hensiktsmessigheten av den konkrete samordning som er foreslått. Hvert av de nordiske land har en handel med land utenfor Norden som er langt større enn landets handel med de øvrige nordiske land. Utviklingen i hvert av de nordiske land vil derfor i høy grad være avhengig av at det finnes gunstig løsning for samordning av konjunkturpolitikken på et mer globalt plan.

Det er viktig at Norden så langt det er mulig samordner sine synspunkter med sikte på å bedre mulighetene for å øve påvirkning i forbindelse med deltakelsen i et bredere internasjonalt økonomisk samarbeid. Dette bør prioriteres fremfor en internordisk samordning av konjunkturtiltak.

Finansdepartementet mener derfor — uavhengig av vurderingen av selve behovet for samordning — at en samordning i den form som fremgår av medlemsforslaget bør frarådes.

Norges industriforbund uttaler at det synes alment erkjent at det er behov for en samordnet, konjunkturtilpasset økonomisk politikk i de forskjellige land. En betydelig del av virksomheten f. eks. i OECD har akkurat dette formål.

Hvorvidt det i praksis vil være mulig, p. g. a. et vedtak i Nordisk Råd, å oppnå noe mer m. h. t. en samordning av de nordiske lands økonomiske politikk og om dette i tilfelle vil bety noe fra eller til for å oppnå full sysselsetting og prisstabilitet, kan det stilles spørsmålstegn ved.

Industriforbundet mener at forslaget, dersom det blir vedtatt, i første rekke vil få deklarasjonsverdi eller lede til enkelte pro forma samordningstiltak. Det synes derfor bedre at Nordisk Råd spesielt henleder de nordiske lands regjeringers eller finansministeres oppmerksomhet på saken og ber om at de, som et ledd i sine normale kontakter, søker å samordne politikken mest mulig med sikte på å oppnå full sysselsetting og prisstabilitet.

Norges rederforbund slutter seg til Norges industriforbunds uttalelse. For øvrig gjør rederforbundet oppmerksom på at det gjelder såvidt spesielle regler for tjenestegjøring på skip at det er mer naturlig å behandle sysselsettingen for sjøfolk på nasjonal basis.

Norsk arbeidsgiverforening uttaler at hvis en kunne komme fram til effektive tiltak på nordisk basis som kunne føre til bedre balanse mel-

lom prisutvikling og arbeidsløshet, ville foreningen selvsagt hilse det med glede. Erfaringen tyder imidlertid på at i en krisesituasjon vil hvert land naturlig nok la nasjonale hensyn være avgjørende. Foreningen synes derfor at medlemsforslaget er noe forhastet og at en trenger en nærmere vurdering av spørsmålet før en trekker konklusjonen.

Sverige:

Sveriges riksbank viser til at de nordiske lands stabiliseringspolitikk i høy grad er avhengig av den politikk som føres i de store ikke-nordiske land. Isolerte nordiske tiltak med sikte på å bekjempe arbeidsløshet og prisstigning vil ikke få særlig stor gjennomslagskraft.

Riksbanken peker videre på det omfattende økonomisk-politiske samarbeid mellom industrilandene som foregår i de internasjonale organisasjoner. De nordiske lands anstrengelser for å oppnå de ovennevnte mål gjennom samarbeid over grensene må i høy grad ta form av en samordnet opptreden i disse organisasjoner.

De problemer som tas opp i medlemsforslaget er av en slik karakter, at det samarbeid landene imellom som kan fremme deres løsning, bør være av en mer internasjonal karakter enn forslagsstilleren forutsetter. Riksbanken finner derfor ingen grunn til å støtte medlemsforslaget.

Sveriges grossistförbund uttaler at selv om forbundet har et positivt grunnsyn på tankegangen i medlemsforslaget, bør man ikke ha noen større forventninger om mulighetene for å nå positivt resultat. Forholdene i de nordiske land er tross alt så forskjellige at en samordning av politikken blir vanskelig å oppnå.

Forbundet viser forøvrig til professor Bertil Ohlins henstilling om at man mer enn hittil bør tenke på hva som kan oppnås i realverdi enn på store inntekter målt i penger. Hans forslag at Ministerrådet skal pålegge ulike eksperter å utrede problemene i denne forbindelse og å fremlegge forslag til tiltak mener forbundet er hensiktsmessige.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget.

Nordiske

Nordens fackliga samorganisation (NFS) oversender som remissvar en sammenfatning av rapporten "NFS och den internationella ekonomiska politiken".

Videre vises det til NFS's aksjonsprogram for å påvirke den internasjonale økonomiske politikken. Det ble vedtatt på NFS's styremøte den 15. september 1977 på bakgrunn av prognosene for økonomi- og sysselsetningsutviklingen innen OECD-området, som viser stor risiko for ytterligere sterkt forverret sysselsetting og øket arbeidsløshet i 1978.

NFS skal ta opp konkrete diskusjoner med de nordiske økonomi- og

arbeidsmarkedsministrene om den økonomiske krisen og fremføre faglige krav om å samordne nordiske aksjoner for å påvirke den internasjonale økonomiske politikken.

Videre skal NFS medlemsorganisasjoner i kontakt med regjeringer, arbeidsgiverorganisasjoner og industriforbund virke for internasjonale aksjoner som tar sikte på en ny økonomisk politikk i Vest-Europa innrettet på full sysselsetting og økonomisk vekst.

Endelig skal NFS presentere dokumentet "NFS och den internationella ekonomiska politiken" samt sitt aksjonsprogram for de nordiske sosialdemokratiske partiene og foreslå at disse i fellesskap og i samarbeid med NFS arbeider videre med en plan for å påvirke den internasjonale økonomiske utviklingen.

NFS vil også henvende seg til EFS og andre organisasjoner med diverse forslag.

Nordisk Andelsforbund tar ikke selv standpunkt, men oversender uttalelser fra dets medlemmer Norges Kooperative Landsforening, Keskusosuusliike OTK og Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta.

D a n m a r k :

Udenrigsministeriet tar ikke standpunkt til forslaget.

Industrirådet er i prinsippet enig i det ønskelige i å bekjempe arbeidsløshet og inflasjon, men har ingen kommentarer til det fremsatte medlemsforslag.

Den danske Bankforening meddeler at under hensynstagen til forslaget generelle natur, finner foreningen ingen foranledning til å uttale seg.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd er enig i forslagsstillerens intensjoner, men finner ingen foranledning til å knytte kommentarer til forslaget.

N o r g e :

Norges bank tar ikke direkte standpunkt til medlemsforslaget. Den viser til at i den nåværende internasjonale konjunktursituasjon hersker det bred enighet om at den økonomiske politikk må utformes med sikte på samtidig å øke sysselsettingen og å redusere prisstigningen. For land med en åpen økonomi, som de nordiske land, er det i første rekke konkurranseevnen overfor utlandet som setter grensen for hvor godt produksjonsressursene kan utnyttes.

For de nordiske land vil en relativ sterk kostnadsstigning være en felles trussel mot høy sysselsetting i fremtiden. Verken det enkelte land eller Norden samlet kan i det lange løp føre en uavhengig pris- og sysselsettingspolitikk.

Skal høy sysselsetting og rimelig prisstabilitet kunne oppnås samtidig, må sammenknytningen mellom høy etterspørsel og høy prisstigning brytes. Dette kan bare skje ved at inntekter og priser påvirkes direkte. Inntektspolitikken forutsetter i høy grad nasjonale løsninger og det er lite aktuelt med en samordning på dette område.

For å bedre de internasjonale sysselsettingsforhold er det fra ulike hold reist krav om at land med størst handlefrihet, både med hensyn til prisutvikling og betalingsbalanse, bør føre en mer ekspansiv økonomisk politikk. I internasjonale fora har nordiske representanter gjentatte ganger påpekt det ansvar disse land har for at sysselsettingen i de vestlige land skal kunne bringes opp på et høyt nivå.

Den norske bankforening ønsker ikke å uttale seg om medlemsforslaget.

S v e r i g e :

Konjunkturinstituttet tar ikke direkte standpunkt til medlemsforslaget. Det viser innledningsvis til det nordiske samarbeid som allerede pågår. Gjennom dette utbygde samarbeid er det skapt plattformer for diskusjoner om felles tiltak f. eks. for å motvirke arbeidsløshet og inflasjon. Rent teknisk skulle en også kunne tenke seg at en ekspertgruppe kunne få i oppdrag med visse tidsintervaller å analysere den økonomiske situasjon i Norden og avgi forslag til passende felles økonomisk-politiske tiltak. Flere grunner taler dog for at mulighetene er begrensede for å oppnå betydelige resultater.

Små land — som de nordiske tatt hvert for seg — har neppe noen mulighet for å drive en ekspansiv politikk i en omverden der en kontraktiv politikk er fremherskende. Slike små og høyt industrialiserte land er betydelig mer avhengig av utenrikshandelen enn de store industriasjoner.

En gjennomført samordning av den fremtidige økonomiske politikken og en langt drevet integrasjon skulle i konjunkturpolitisk henseende gjøre Norden jevnstilt med et middelstort industriland med vesentlig større handlingsfrihet enn de nordiske land nyter hver for seg.

I sin oppsummering sier instituttet at det økonomisk-politiske samarbeid som nå foregår mellom de nordiske land, har økt effektiviteten av landenes stabiliserings- og konjunkturpolitikk. En videre dreven samordning bør i og for seg være egnet til å øke stabiliseringspolitikens virkningsgrad. Det synes dog tvilsomt om det i den nærmeste overskuelige fremtid finnes forutsetninger for en i langt økt grad dreven integrasjon av landenes politikk. Det er også uvisst om ytterligere skritt som kunne overveies, kan gi mer enn et marginalt resultat.

Kommerskollegium tar ikke direkte standpunkt til forslaget. Det peker på det internasjonale samarbeid som allerede forekommer, f. eks.

i OECD og EFTA. Hertil kommer uformelle økonomiske drøftinger mellom de nordiske regjeringer på samrådsbasis forut for viktige økonomisk-politiske endringer, samt det institusjonaliserte samarbeid som finner sted i Nordisk Ministerråds finansutvalg om samordning av den nordiske pengepolitikken. Dessuten samarbeider de nordiske land i anledning det felles arbeidsmarked.

Av særlig interesse ville det være å få i stand diskusjoner på regjeringsplan vedrørende virkningene på de øvrige nordiske lands økonomi av slike støttetiltak til egen industri som regjeringene vedtar av sysselsettingshensyn. Herved skulle en slik koordinering bli lettere som forslagsstilleren tar sikte på. Innbyrdes motvirkende effekter kunne derved bli mildere.

Sveriges redareförening anser forslaget prisverdig i og for seg, men reiser spørsmålet om ikke utviklingen bl. a. på valutaområdet innebærer at den foreslåtte samordning er vanskelig å gjennomføre.

3. Utvalget

Høy sysselsetting og stabil pengeverdi er sentrale målsettinger i den økonomiske politikk i alle nordiske land. I den nåværende internasjonale konjunktursituasjon hersker det bred enighet om at den økonomiske politikk må utformes med sikte på samtidig å øke sysselsettingen og å redusere prisstigningen.

De nordiske lands stabiliseringspolitikk er imidlertid i høy grad avhengig av den politikk som føres i de store ikke-nordiske land. Isolerte nordiske tiltak for å bekjempe arbeidsløshet og prisstigning vil neppe få særlig stor gjennomslagskraft. Deres handel med land utenfor Norden er således langt større enn landets handel med de øvrige nordiske land. Den økonomiske utvikling i Norden vil derfor være sterkt avhengig av at det finnes en gunstig løsning for samordning av konjunkturpolitikken på et mer globalt plan.

De nordiske land deltar i det omfattende økonomisk-politiske samarbeid mellom industrilandene som foregår i internasjonale organisasjoner. Det gjelder f. eks. det økonomiske samarbeid i OECD, EFTA og IMF. Norden har relativt sammenfallende syn på en rekke sentrale spørsmål. Det synes viktig at Norden så vidt mulig samordner sine synspunkter med sikte på å bedre mulighetene for å øve påvirkning i disse internasjonale fora.

Det eksisterer i dag en rekke kanaler og fora for drøfting av internordisk samordning av økonomisk-politiske tiltak. Det gjelder f. eks. kontakter på såvel regjeringnivå som på ekspertnivå, nordiske finansministermøter, nordisk finansutvalg, internordisk samvirke om konjunkturovervåking, samarbeidsorganer om sysselsettingsspørsmål, m. v. Det vises også til det i 1975 vedtatte program for nordisk samarbeid

på arbeidsmarkedsområdet og til det europeiske valutasamarbeid siden 1973.

Etter utvalgets mening viser de seneste års erfaringer at man ved å utnytte disse organer kan oppnå en viss grad av samordning av den økonomiske politikken i Norden. Utvalget er samtidig overbevist om at en intensivering og utdyping av samarbeidet ytterligere kan forbedre samordningen og dens forutsetninger for en felles nordisk opptreden i alle internasjonale sammenheng.

Utvalget anser at forslagens intensjoner bør søkes ivaretatt, bl. a. ved gjennomføringen av det nordiske handlingsprogram for Nordisk Ministerråd og det nordiske handlingsprogrammet på arbeidsmarkedsområdet.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor, foreslår utvalget at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag A 510/e om felles nordiske tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon.

Stockholm, 17. januar 1978

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell-Olof Feldt (s)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Formann

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Henning Jensen (S)

Knut Johansson (s)

Ilkka Kanerva (Kok)

Lars Korvald (Kr. F.)

Nathalie Lind (V)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Jón Skaftason (F)

Reiulf Steen (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Rolf Wirtén (fp)

Reservation

Erlendur Patursson deler ikke flertallets tvivl om hvorvidt medlemsforslaget vil øke mulighetene for ytterligere samordning av de nordiske lands økonomiske politik, men mener tværtimot, at medlemsforslagets vedtakelse vil bety en forsterking av de nordiske lands samarbeide i bekæmpelsen av arbeidsløshet og inflasjon.

Som det fremgår av vedlagte statistiske oversikter¹ har de hittidige insatser mot arbeidsløshet og inflasjon ikke gitt tilfredsstillende resultater. Forslaget er desuten i nøye overensstemmelse med art. 18 i Helsingforsavtalen: "De kontraherende parter skal med henblik på å fremme det økonomiske samarbeide på forskjellige områder rådføre sig med hinanden i spørsmål vedrørende den økonomiske politik. I denne forbindelse bør oppmerksomheten rettes mod mulighederne for at *samordne de foranstaltninger, som iværksettes i konjunkturudjævnende øjemed.*"

Under henvisning hertil anbefales medlemsforslaget til rådets vedtakelse.

Erlendur Patursson

¹ *Se Bihang.*

BIHANG**Norge**

<i>Konsumprisindex. 1974 = 100</i>		<i>Registrerte arbeidsløse. I 000</i>
1968	65,5	16,5
69	67,5	15,6
70	74,7	12,5
71	79,3	12,2
72	85,1	14,8
73	91,4	12,8
74	100,0	10,7
75	111,7	19,6
76	121,9	19,9
77 sept.	135,4	14,3

Sverige

<i>Konsumentprisindex. 1949 = 100</i>		<i>Arbetsløsa. I 000</i>
1968	215,1	
69	220,9	72
70	236,4	70
71	253,9	101
72	269,1	107
73	287,3	98
74	315,7	80
75	346,6	67
76	382,2	66
77 okt.	440,5	88

Danmark*Forbrugerprisindex. 1964 = 100**Arbejdsløse*

1968	131,9			
69	136,5			
70	145,4			
71	153,9	<i>Antal</i>		<i>Prosent</i>
72	164,0		33 tus.	1,7
73	179,3		21 "	1,1
74	206,6		50 "	2,5
75	226,5		124 "	6,0
76	246,9		126 "	6,1
(77	279,0)	okt. 77	153 ¹ "	7,3

Island*Væksten i konsumentprisindexet*

1973	22,1 %
74	42,8 "
75	49,4 "
76	32,2 "
77	34,0 "

¹ Desuden i okt. 77 12 tus. deltidsforsikrede arbejdsløse.

Grønland

I skrivelse fra arbejds- og socialdirektoratet i Grønland af 23. des. 1977 oplyses bl. a. følgende om arbejdsløsheden:

Grønland kæmper mod en meget stor udvikling i arbejdsløshedstallene, en strukturarbejdsløshed.

Antal ledige blandt faglærte og ufaglærte, mænd og kvinder var 761 pr. 30. nov. 1977, hvilket er en tilvækst på 30,7 % i forhold til samme tidspunkt 1976. Aldersgruppen 15—24 år udgør 48,8 % av den registrerede arbejdsløshed.

Beregnet efter procentmetoden, der anvendes af EF, udgør den registrerede ledighed 8,3 % af den erhvervsaktive befolkning i de områder i hvilke registrering finder sted.

(I bygderne, hvor der ikke finder registrering sted, bor ca. 25 % af befolkningen.)

Færøylene*Leveomkostningsindex. 1970 = 100. (Pr. 1. jan.)*

1970	100
71	107
72	118
73	128
74	144
75	169
76	176
77	188
78	202

Finland*Konsumentprisindex. 1967 = 100*

1968	109
69	112
70	115
71	122
72	131
73	146
74	172
75	202
76	231
77 dec.	271

Arbetslösa

<i>Antal (1 000)</i>		<i>Procent</i>
1968	85	3,9
69	61	2,8
70	41	1,9
71	49	2,3
72	55	2,5
73	51	2,3
74	39	1,7
75	51	2,2
76	90	4,0
77 nov.	152 ¹	7,0

¹ torde stiga till 200 000 arbetslösa under vårvintern 1978.

Finska arbetstagare i Sverige

Enligt statistiken i Sverige fanns det 120 000 finska medborgare anställda i Sverige år 1976. Räknas familjemedlemmarna med, torde siffran stiga till ca 200 000. Räknas dessutom med de finländare, som tagit svenskt medborgarskap, rör sig siffran i dag (inkl. familjemedlemmar) vid 300 000.

Medlemsförslag

om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer

(Väckt av Poul Hartling, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Pär Stenbäck, Pekka Tarjanne och Rolf Wirtén)

Oljekatastrofen vid plattformen Bravo på Ekofiskfältet i Nordsjön kom som en överraskning för allmänheten och även för de ansvariga myndigheterna. Utflödet pågick från den 22 till 30 april 1977, då det stoppades av amerikanska experter.

Katastrofens verkningar blev begränsade men den visade hur sårbara oljeplattformar är och att beredskapen inte stod i nivå med riskerna. Man räknar med att cirka 20 000 ton olja strömmade ut under dessa dagar. Detta är ingen stor kvantitet. Den kan t. ex. jämföras med de närmare 120 000 ton som flöt ut vid brittiska kusten när tankern "Torrey Canyon" förliste 1967. Oljan från Bravoplattformen var dessutom mycket lätt och kunde till stor del fördunsta ganska snabbt eller brytas ned av havet.

Det torde för närvarande ej vara möjligt att ange vilka skador på det marina livet som orsakats eller kan komma att orsakas av oljeutsläppet. Redan före det stora oljeläckaget hade dock norska fiskare rapporterat att 85 procent av vissa fiskebankar i Nordsjön numera var omöjliga att tråla till följd av oljespill på havsbotten som läckt ut från oljeutvinningen.

Havets betydelse som näringskälla och dess sårbarhet för utsläpp gör att alla åtgärder måste vidtas för att förhindra skador på den marina miljön. Med den numera permanenta oljeutvinningen i Nordsjön ställs större krav på de nordiska ländernas beredskap mot oljeutsläpp. Att skadorna denna gång kunde begränsas berodde på att läckaget kunde stoppas av experter. Om detta inte hade varit möjligt, hade man varit tvungen att borra upp ett avlastningshål, vilket torde ha dröjt mellan 40 och 60 dygn. I så fall skulle mellan 150 000 och 400 000 ton olja ha hunnit läcka ut, vilket inneburit världens största oljekatastrof hittills.

Kritik har uttalats över att experter på bekämpning av s. k. utblåsning från borrplattformar inte finns tillgängliga i Norden utan måste hämtas från Texas. Kritik har även riktats mot bristerna i den materiella beredskapen för att bekämpa oljeutflödet och omhänderta den utrunna oljan.

Danmark har anskaffat ett antal kompletta system för mekanisk upp- tagning av utrunnen olja. De danska systemen är i första hand avsedda för insatser i Bälten och Öresund. Vidare finns viss utrustning för användning bl. a. i Nordsjön och en utredning pågår om utbyggnad av oljeskyddsberedskapen.

Norge förfogar över några kompletta system för mekanisk oljeupp- tagning till havs. Fram till april 1978 kommer en avsevärd utbyggnad av resurserna att ske.

Sverige förfogar över ett avsevärt antal fartyg och andra anordningar för oljebekämpning fördelade utefter kusten samt i Väneren och Mälaren. Från kritikerhåll har dock ifrågasatts om existerande typer av högsjölänsores kan fungera tillfredsställande i Nordsjön med dess ofta stora vindstyrkor.

Samtliga länder kring Nordsjön och Skagerack träffade år 1969 en överenskommelse om bl. a. ömsesidigt bistånd vid åtgärder mot större oljeutsläpp (Nordsjöavtalet). Mellan de nordiska länderna gäller sedan 1971 en överenskommelse om samarbete i fråga om åtgärder mot större oljeföroreningar av havet. Denna överenskommelse, till vars tillkomst Nordiska rådet medverkade genom rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvattnen, har vid flera tillfällen kommit till praktisk tillämpning vid oljebekämpning i Öresundsregionen och Bottenhavet. Oljebekämpningen i de nordiska farvattnen har hittills endast behövt inriktas på oljeutsläpp från fartyg, medan man har begränsad erfarenhet av utsläpp i samband med oljeborrningar. Hittills har samarbetet skett bilateralt. Vid Bravokatastrofen tillämpades för första gången norsk-svensk-danskt samarbete i Nordsjön som en samordnad operation. Utvärderingen av erfarenheterna av detta samarbete torde ge riktlinjer för framtida utbyggnad därav.

På norsk sida har från regeringshåll framhållits att den stora oljeolyckan kommer att föranleda en allmän översyn av norsk oljepolitik, särskilt i förhållande till beredskapen som man redan var i färd med att bygga upp vid olyckan. Vidare skall man klarlägga om säkerhetsförhållandena på produktionsplattformarna är tillfredsställande i förhållande till det riskfyllda arbetet. OECD har i en rapport nyligen förordat internationella säkerhetsbestämmelser för oljeproduktionen på kontinentalsockeln inkluderande bl. a. skärpt kontroll på plattformarna.

Vad gäller åtgärder på nordiskt plan bör man på kort sikt göra en kartläggning av disponibla resurser och av möjligheterna att samordna insatserna vid oljekatastrofer av denna typ. I en sådan inventering bör förutom traditionell oljebekämpningsutrustning ingå resurser som kan användas för sådana uppdrag. Resurser finns i de nordiska länderna hos marinen, sjöräddningen, sjöfartsmyndigheterna samt bogser- och bärgningsbolag. Dessutom finns fiskebåtar med besättningar som är lämpade för arbete under svåra sjöförhållanden. Vid en inventering som gjordes

på svensk sida i samband med den norska oljekatastrofen framkom att man utöver kustbevakningens specialiserade resurser inom två dygn kunde dra ihop ett betydande antal fartyg, helikoptrar m. m. till västkusten. Den föreslagna samnordiska kartläggningen borde kunna kompletteras med beredskapsutbildning, t. ex. av fiskelag, i användning av lämplig utrustning för att genom trålning eller på annat sätt ta upp olja.

Det nordiska samarbetet på längre sikt bör inriktas på forskning rörande olika metoder att vinna kontroll över utflöde vid borrhplattformar samt på utarbetande av säkerhetsbestämmelser för borrhplattformar och oljefartyg. Undersökning av utformningen av lämpliga fartyg är även en forskningsuppgift på längre sikt liksom framtagande av lämpligt material, t. ex. högsjölänsor, av sådan hållfasthet som erfordras vid stora vindstyrkor i Nordsjön.

Till samarbetsuppgifterna på längre sikt hör också att skapa förutsättningar för en avancerad utbildning på oljebekämpningsområdet. En sådan utbildning bör avse både bekämpning av utrunnen olja och metoder för att stoppa utblåsningar på oljeplattformar. Det måste betecknas som otillfredsställande att det bara finns fem experter i USA som är i stånd att klara sådana tekniska problem som oljekatastrofen vid plattformen Bravo nu orsakade.

Det är naturligt att de nordiska länderna samverkar för att bekämpa oljekatastrofer som hotar de nordiska ländernas kuster och gemensamt svarar för de kostnader som är förenade med sådana åtgärder.

Mot bakgrund av ovanstående får vi därför hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett nordiskt program för att förbättra beredskapen mot oljekatastrofer, innefattande dels inventering och samordning av tillgängliga resurser för oljebekämpning och dels åtgärder för att förbättra metoderna och resurserna för bekämpning av oljeutsläpp.

København, Stockholm och Helsingfors den 14 juli 1977

Poul Hartling (V)

Karl Skytte (RV)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Rolf Sellgren (fp)

Pär Stenbäck (Sfp)

Rolf Wirtén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 409)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet i Stockholm den 19—20 januari 1978 samt i Oslo den 17 februari 1978.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett nordiskt program för att förbättra beredskapen mot oljekatastrofer, innefattande dels inventering och samordning av tillgängliga resurser för oljebekämpning och dels åtgärder för att förbättra metoderna och resurserna för bekämpning av oljeutsläpp.

Verkningarna av olyckan vid Bravo-plattformen på Ekofiskfältet i Nordsjön blev begränsade, men visade dels hur sårbara oljeplattformarna är, dels att beredskapen ej är tillräcklig. Kritik framkom mot att experter på s. k. utblåsning inte fanns tillgängliga i Norden utan måste hämtas från USA. Havets betydelse som näringskälla och dess sårbarhet för utsläpp gör att alla åtgärder måste vidtas för att förhindra skador på den marina miljön, framhåller förslagsställarna.

Åtgärder som på kort sikt bör vidtagas på nordiskt plan är att kartlägga vilka resurser som står till förfogande och möjligheterna till att samordna insatserna vid oljekatastrofer. Vid en sådan inventering bör förutom traditionell oljebekämpningsutrustning ingå resurser som kan användas för sådana uppdrag. Resurser finns i de nordiska länderna hos marinen, sjöräddningen, sjöfartsmyndigheterna samt bogser- och bärgningsbolag. Dessutom finns fiskebåtar med besättningar som är vana att arbeta under svåra sjöförhållanden.

Den föreslagna samnordiska kartläggningen bör kompletteras med beredskapsutbildning, t. ex. av fiskelag, när det gäller användning av lämplig utrustning för att genom trålning eller på annat sätt ta upp olja. På längre sikt bör samarbetet inriktas på forskning rörande olika metoder att vinna kontroll över utflöde från borrhull och oljefartyg.

Undersökning av utformningen av lämpliga fartyg är även en forskningsuppgift på längre sikt liksom framtagande av lämplig utrustning.

Till samarbetsuppgifterna på längre sikt hör också att skapa förutsättningar för en avancerad utbildning på oljebekämpningsområdet, som borde avse både bekämpning av olja och metoder för att stoppa utblåsningar på oljeplattformar.

Förslagsställarna anser det naturligt att de nordiska länderna samverkar för att bekämpa oljekatastrofer som hotar de nordiska ländernas kuster och gemensamt svarar för de kostnader som är förenade med sådana åtgärder.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordforsk
 Nordiska oljeskyddsunionen
 De nordiska industriförbundens miljöskyddskommitté (NIM)

Danmark:

Udenrigsministeriet
 Statsministeriet
 Indenrigsministeriet
 Handelsministeriet
 Ministeriet for Grønland
 Miljøstyrelsen
 Sundhedsstyrelsen
 Civilforsvarsstyrelsen
 Kommunernes Landsforening
 Oliebranchens Fællesrepræsentation
 Danmarks Havsfiskeriforening
 Danmarks Rederiforening
 Danmarks Naturfredningsforening
 Sammenslutning af danske Havne
 Færøernes Landsstyre

Finland

Ministeriet för inrikesärenden
 Handels- och industriministeriet
 Finlands sjömansunion
 Oljebranchens centralförbund
 Ålands landskapsstyrelse
 Ålands redarförening r.f.
 Sjöfartsstyrelsen
 Finlands redarförening
 Neste Oy
 Fiskeriföreningen i Finland
 Industrins centralförbund
 Finska kommunförbundet

Finlands svenska kommunförbund
Finlands stadsförbund

Norge

Industridepartementet
Miljøverndepartementet
Norges teknisk- naturvitenskapelige forskningsråd
Norske kommuners sentralforbund
Norges naturvernforbund
Oljedirektoratet
Statoil

Sverige

Sjöfartsverket
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)
Generaltullstyrelsen
Statens naturvårdsverk
Statens industriverk
1977 års oljeskyddskommitté
Svenska kommunförbundet
Svenska naturskyddsförbundet
Svenska petroleuminstitutet (SPI)
Svenska hamnförbundet
Sveriges industriförbund
Sveriges fiskares riksförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Danmark

Civilforsvarsstyrelsen tillstyrker i princip att existerande anordningar för beredskap mot oljekatastrofer förstärks bl. a. genom att redan pågående utbyte av erfarenheter och strävanden till samordning av disponibla resurser samt förbättring av bekämpningsmetoder och material m. m., fortsätter. Styrelsen ser inga hinder för att personal från civilförsvaret kan sättas in i alla nordiska länder för bekämpning av oljekatastrofer.

Handelsministeriet vill inte motsätta sig en rekommendation i linje med medlemsförslaget om det föreligger behov för ett samarbete som går utöver redan existerande avtal.

Ministeriet for Grønland erinrar om att beredskapen mot oljeutsläpp i havet utanför Västgrönland grundas på de krav som ställs på innehavare av oljekoncessioner som villkor för deras prospekteringsverksamhet, t. ex. krav i skyddssyfte vad gäller borrhningar, krav på viss utrustning mm. Förhållandena utanför Grönland och i Nordsjön är så olika att man knappast kan dra några jämförande slutsatser. Samarbete för bekämpning av oljeutsläpp torde för Grönlands del lämpligen ske med Canada. Däremot kan åtgärder för allmän förbättring av metoder och

utrustning samt forskning härom vara av betydelse för oljebekämpning utanför Grönland.

Statsministeriet, Færøernes Landsstyre, Danmarks Havfiskeriforening och Danmarks Naturfredningsforening ställer sig helt bakom förslaget.

2.1.2. Finland

Ministeriet för inrikesärendena anser att det för Finlands del närmast är fartygshaverier samt utsläppen av spillvatten som är av betydelse.

I Finland har man sedan 1972 byggt upp en skyddsorganisation för bekämpande av oljeskador. Kustkommunerna har haft möjlighet att få bidrag för anskaffandet av skyddsmateriel från fonden för oljeskadeersättningar.

Anskaffad materiel är avsedd för bekämpning av ytmässigt begränsade oljeskador främst i den inre skärgården. Skyddskapaciteten vid stora oljeskador är däremot synnerligen otillräcklig.

Ministeriet anser, att med beaktande dels av det stora antalet oljetransporter på Östersjön, dels att tankfartygen blivit större borde oljebekämpningsberedskapen väsentligt förbättras. Anskaffandet av materiel, skapandet av transportsystem samt bruk av nytt materiel vid sidan av det gamla förutsätter en koordinerad verksamhet. Genom internationellt samarbete kan man nå såväl ekonomiska som miljövårdsmässiga fördelar. Ministeriet anser därför, att Nordiska rådet bör rekommendera ministerrådet att skrida till åtgärder för att inventera existerande oljeskyddsmateriel, koordinera nya materielanskaffningar samt för att skapa ett samnordiskt bekämpningssystem mot oljeskador, särskilt i de fall oljeskadorna uppstår som följd av skeppsbrott.

Finska kommunförbundet tillstyrker medlemsförslaget och anser att uppmärksamhet bör fästas också vid möjligheterna till att koordinera bekämpningen av oljeskador orsakade av fartyg.

Finlands svenska kommunförbund framhåller, att beredskapen för att begränsa skadorna ännu inte är tillfredsställande. Särskilt gäller detta oljekatastrofer i samband med oljeborrningarna i Nordsjön. Ett nära nordiskt samarbete rörande bekämpningen av oljekatastrofer är därför angeläget.

Finlands stadsförbund påpekar, att gällande bestämmelser beträffande bekämpningsorganisation och utrustning främst avser bekämpning av oljeskador i kustvatten. Den är i allmänhet olämplig för användning till havs, i synnerhet vid stora katastrofer.

Oljeskador till havs kan medföra risk för att olja driver mot land och sprider sig över stora områden. Förbundet anser det sålunda önskvärt att Finland deltar i skapandet av en samnordisk bekämpningsberedskap.

Finlands sjömansunion är av den åsikten att utvinningen av Nordsjöoljan bör göras så säker som möjligt. Då betydande oljemängder trans-

porteras på de havsområden som gränsar till de nordiska länderna borde då oljeolyckor inträffa effektiva räddnings- och bekämpningsåtgärder kunna vidtas för att komma till rätta med såväl oljeutsläpp från fartyg som läckor från oljeriggar.

Fiskeriföreningen i Finland framhåller, att en gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer bör byggas upp snarast och avse också Östersjön. Det är ytterst angeläget, i synnerhet vid oljeutsläpp och oljekatastrofer, att åtgärder kan sättas in för att på ett planmässigt sätt bekämpa skadorna.

2.1.3 Sverige

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) som i samarbete med bl. a. tullverket deltar i en provisorisk prognosberedskap avseende spridningen av olja och andra skadliga ämnen i samband med katastrofartade utsläpp, anser att behovet av en fungerande oljeskyddsberedskap inkl. spridningsprognoser är uppenbart, liksom att ett behov av nordiskt samarbete föreligger på området. SMHI, som förordar en inventering av resurser och möjligheter till samordning kan för egen del bidra med erfarenheter på det mät- och prognostekniska området. Den föreslagna inventeringen bör omfatta tekniska och organisatoriska erfarenheter av hittillsvarande nordiskt samarbete på området, speciellt Bravoolyckan, liksom översyn av kanaler för ledning och samordning av gemensamma insatser.

På längre sikt föreslås ett forskningssamarbete, främst på det tekniska planet. Här kan kunskaper och erfarenheter i de olika länderna tas till vara.

Statens naturvårdsverk anser det självklart att sträva till samordning och samarbete grannstater emellan för att uppnå en så god oljebekämpning och beredskap som möjligt. Samarbete på oljebekämpningens område finns redan etablerat mellan Östersjö- och Nordsjöstaterna.

Kemisk bekämpning av löskommen olja bör undvikas. Existerande metoder för att mekaniskt insamla utsläppt olja i öppen sjö räcker inte till vid sjöhävning och blåst. En förbättring av befintliga mekaniska bekämpningsmetoder och en utveckling av nya metoder är därför önskvärd.

Svenska kommunförbundet erinrar om att det i Sverige är kommunerna som svarar för avvärjning eller begränsning av skador som uppstår till följd av oljeutflöde eller annat skadligt ämne. Undantag gäller för hav, eller kustvatten, Vänern eller Mälaren, där ansvaret åvilar Tullverket.

Kommunerna förfogar bl. a. över vissa resurser som använts vid oljeskador utanför kommunernas ansvarsområde, t. ex. vid insatser till havs och i kustvatten. Kustbevakningens resurser har på motsvarande sätt utnyttjats inom det kommunala ansvarsområdet. Erfarenheterna av detta samarbete är goda.

Kommunförbundet har inte någon erinran mot att ett nordiskt program utarbetas för att förbättra beredskapen mot oljeskador särskilt vad gäller utvecklande av rutiner för samarbetet vid bekämpningsinsatser. Kostnadsfördelningsfrågor m. m. bör behandlas i särskild ordning.

1977 års oljeskyddskommitté konstaterar, att utvecklingen på oljebekämpningsområdet varit snabb de senaste åren och att variationerna i förhållandena vid oljeutsläpp kräver differentierade bekämpningsmetoder. Metodförbättringar är önskvärda, inte minst på materialsidan. Erfarenhetsutbyte med andra länder påskyndar utvecklingen och stärker beredskapen.

Samnordiska bekämpningsinsatser och övningar har varit värdefulla. Det föreslagna programmet innebär en önskvärd utvidgning av redan fungerande nordiskt samarbete på oljebekämpningsområdet.

Sveriges fiskares riksförbund håller med om att en kartläggning av disponibla resurser och möjligheter att samordna insatserna vid oljekatastrofer är nödvändig. Det bör utredas i vad mån man kan använda fiskelag för bekämpning av oljeutsläpp. Sjösäkra båtar finns som med kort varsel kan ta sig ut till katastrofplatser. Förbundet förutsätter att frivilliga överenskommelser skall kunna träffas och att ersättning utgår med skäligt belopp.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget och dessutom anför särskilda yrkanden

2.2.1. Nordiska

Nordiska Oljeskyddsunionen anser att oljeskyddsberedskapen är ett gemensamt nordiskt intresse dels därför att oljeutflöde i Nordsjön kan få svåra konsekvenser även för andra än Nordsjöstaterna, dels för att oljekatastrofen kan inträffa även i Östersjön och angränsande farvatten till följd av såväl oljeborrning som haverier med tankfartyg m. m.

Förslaget synes gälla en formell överenskommelse om oljebekämpning. Oljeskyddskommisionen vill därför särskilt framhålla, att en överenskommelse för att bli effektiv måste omfatta även andra länder vid Nordsjön resp. Östersjön än de nordiska. Vidare kan varken de nordiska länderna eller de övriga kuststaterna samtliga antagas vara villiga att ingå avtal om praktisk samverkan inom samtliga ifrågavarande vattenområden eller reservationslöst förbinda sig att bestrida kostnader härför. Det torde därför vara fråga om regionala överenskommelser men även i sådant fall kan skilda intressen föreligga de nordiska länderna emellan. Därför bör redan existerande överenskommelser tagas i beaktande. För Nordsjöns del träffades år 1969 avtalet om samarbete vid oljeförorening i Bonn, för Östersjöns vidkommande finns ett liknande år 1971 ingånget avtal mellan de nordiska länderna (utom Island) om samarbete avseende oljebekämpning (Köpenhamnsavtalet). Båda dessa avtal är dock av re-

lativt begränsad betydelse. Vidare finns Helsingforskonventionen av år 1974 om skydd för Östersjöns marina miljö som ännu icke trätt i kraft.

Oljeskyddsunionen finner det angeläget att förbättra beredskapen mot oljekatastrofer, men unionen vill även erinra om behovet av åtgärder i syfte att förhindra oljeutflöde på havet.

Vid skilda tillfällen har unionen framfört förslag i saken till de nordiska regeringarna som ännu ej föranlett någon åtgärd. Ett av dessa gällde risken för oljekatastrofer i Östersjön och angränsande farvatten till följd av oljetransporter med stora tankfartyg. Erfarenheterna från tankfartygshaverier har länge motiverat en begränsning av tankfartygens storlek. Flera framställningar i saken har gjorts såväl av oljeskyddsunionen som av de nordiska naturskyddsföreningarna. Resultatet har blivit förslag om begränsning av de enskilda tankarnas storlek samt om sådan placering av dem att högst 30 000 ton olja beräknas kunna utflöda vid ett och samma olyckstillfälle.

I samband med ett par stora haverier vid svenska ostkusten har förhållandevis små mängder olja kommit lös särskilt i skärgårdsområden och vållat mycket allvarliga skador. Betydande saneringskostnader har uppstått såsom följd därav.

Oljeskyddsunionen har framfört förslag om att stävja fartygens praxis att befria sig från oljerester genom avsiktliga utsläpp av oljeförorenat spol- eller barlastvatten m. m. De straff som stadgats för dylika förseelser är i stort sett verkningslösa, anser unionen. Det svenska sjöfartsverket har därför föreslagit, att domstolarna skulle åläggas att i samband med utdömande av böter föreskriva uttagande av en särskild vattenföroreningsavgift av lämplig storlek i syfte att neutralisera eventuell vinst genom förseelsen.

Sammanfattningsvis menar oljeskyddsunionen, att överenskommelser om samarbete mellan de nordiska länderna vid bekämpning av på havet löskommen olja redan föreligger liksom att förberedelser pågår för utvidgning och ytterligare reglering av denna samverkan. I medlemsförslaget framlagda synpunkter och önskemål bör beaktas i samband med detta arbete.

2.2.2. Finland

Ålands landskapsstyrelse anser att det nordiska samarbetet fungerat bra och erinrar om att representanter för de nordiska oljeskyddsmyndigheterna har hållit gemensamma överläggningar årligen.

För Ålands del är det av vikt att detta samarbete fortgår och vidareutvecklas. Genom den täta fartygstrafiken i Ålands hav finns en ständig risk för oljekatastrofer. Landskapet måste då få hjälp även från Sverige som har stora resurser för bekämpande av oljeutsläpp. Styrelsen önskar att det nordiska samarbetet utvecklas ytterligare inom ramen för be-

finntliga samarbetsorgan. Konkreta exempel på förbättringar vore inrättande av mottagningsanläggningar för oljehaltigt vatten i hamnstäderna.

Alands redareförening tillstyrker medlemsförslaget. Den föreslagna verksamheten bör dock kompletteras med undersökningar om hur olika riskfaktorer i samband med oljehantering kan reduceras eller elimineras. Detta är särskilt viktigt för Åland som har ett utsatt läge.

Stora delar av oljetransporten sker under så kallad "bekvämlighetsflaggtonnage". Varken säkerhetsutrustningen eller kvaliteten/behörigheten på befålet uppfyller nordiska krav. Dessutom saknar befålet på dessa fartyg lokalkännedom, vilket utgör ytterligare riskfaktorer.

Stora enhetslaster gör att konsekvenserna av en totalkatastrof är omöjliga att överblicka. Föreningen anser, att riskerna med oljetransporter i Östersjön reduceras till ett minimum om nordiskt tonnage i storleksklassen 100 000 ton används. Detta vore även fördelaktigt ur navigationssynpunkt och skulle innebära, att frekvensen av transporter optimeras. Även transportekonomiskt skulle användandet av denna fartygsstorlek vara fördelaktigt, då läktring för att minska djupgåendet inte blir nödvändig.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

2.3.1. Danmark

Miljøministeriet anser, att man bör understödja alla strävanden att effektivisera och samordna insatserna för att bekämpa oljekatastrofer, vilket lämpligast kan ske inom ramen för dels den s. k. Bonn-överenskommelsen från 1969 om bekämpning av oljeförorening i Nordsjön som omfattar alla nordsjöländer, dels den nordiska överenskommelsen från 1971 om bekämpning av oljeföroreningar i havet. Ministeriet har även hört *miljøstyrelsen*, som ansvarar för beredskapen mot oljeföroreningar. *Miljøstyrelsen* finner samarbetet mellan de nordiska länderna effektivt och ordnat på ett praktiskt sätt. Det är därför inte motiverat att nu vidtaga ytterligare åtgärder för att aktivera eller förändra det nordiska samarbetet om bekämpning av oljeföroreningar.

Indenrigsministeriet hänvisar till inhämtade yttranden från *sundhedsstyrelsen* och *civildövarsstyrelsen*. *Sundhedsstyrelsen* anser att en samordnad insats från alla Nordsjöländer skulle vara att föredra framför ett program som grundas på enbart nordiska resurser.

2.3.2. Finland

Oljebranschens centralförbund noterar, att de föreslagna åtgärderna väsentligen är inriktade på oljeletning och -produktion i Nordsjön. Därför synes det förbundet inte ändamålsenligt att bygga upp ett samarbete uteslutande på nordiskt plan, utan mera naturligt är ett samarbete mellan alla de stater, som omger Nordsjön samt de företag och gruppe-

ringar som utför oljeborrning i Nordsjön. Finlands deltagande i nordiskt samarbete vid oljebekämpning bör begränsas till Östersjöområdet.

Uppmärksamhet bör fästas vid de förpliktelser som följer av gällande internationella avtal och kontakt bör hållas, icke bara med olje- och sjöfartsbranscherna, utan också med internationella organ som IMCO, som arbetar för utvecklande av säkerhetsåtgärder och föreskrifter.

Förbundet finner det icke naturligt att de nordiska länderna gemensamt skulle svara för kostnader orsakade av åtgärder för bekämpning av oljekatastrofer som hotar de nordiska ländernas kuster.

Sjöfartsstyrelsen, i vars yttrande *handels- och industriministeriet* instämmer, erinrar bl. a. om 1971 års överenskommelse mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete mot oljeföreningar i havet. Inom ramen för denna överenskommelse har årligen möten ägt rum varvid information om oljebekämpningsresurser och metoder, erfarenheter utbytts etc. Denna samarbetsform är tillräcklig.

Vidare erinras om 1974 års konvention om skydd av den marina miljön i Östersjön. I oktober 1977 hölls i Gdansk i Polen det första mötet för oljebekämpningsexperter från alla Östersjöstater.

Styrelsen ifrågasätter lämpligheten av att i Norden utbilda experter för att klara oljeläckage i samband med oljeborrning som är helt fristående från den egentliga oljebekämpningstekniken. För den egentliga oljebekämpningsverksamhetens del är existerande samarbetsformer tillräckliga för närvarande. Nya behöver inte skapas inom en nära framtid.

Finlands rederiförening anser, att det i medlemsförslaget nämnda programmet motsvaras av Östersjökonventionens artikel 11 — Samarbete vid bekämpning av marina föreningar —, jämte därtill hörande bilaga IV. Saken är under behandling i en arbetsgrupp, som konventionens interimkommission tillsatt. Ett särskilt nordiskt program för att förbättra beredskapen mot oljekatastrofer är inte påkallat, åtminstone inte beträffande Östersjön.

3.3.3. Norge

Miljøverndepartementet som samrått med industridepartementet, redogör för pågående internationellt samarbete beträffande oljeskyddsberedskap inom ramen för de s. k. Bonn- och Köpenhamnsavtalen. Ett bilateralt avtal om norskt-brittiskt samarbete om oljeföreningar i Nordsjön väntas träda i kraft under 1978. Det internationella samarbetet torde komma att intensifieras på grundval av erfarenheterna från Bravoolyckan. Även om samarbetet mellan de nordiska länderna har kommit i andra hand sedan de ovannämnda avtalen trätt i kraft har det emellertid under senare tid aktiverats. Det finns därför all anledning att tillmäta ett utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på oljeskyddsområdet stor vikt. Om behov föreligger av att utvidga det nor-

diska samarbetet bör detta ske i första hand i anknytning till de internationella avtalen. Departementet anser sålunda, att det inte finns behov av att utarbeta ett nordiskt program på detta område.

Industridepartementet som inhämtat yttranden från *Norges teknisk-naturvetenskapelige forskningsråd*, *Statoil* och *Oljedirektoratet*, anser att internationellt samarbete rörande beredskap mot oljekatastrofer generellt sett bör ges stor vikt. Ett omfattande samarbete har etablerats både på bilateralt och multilateralt plan. Departementet hänvisar till det bilaterala samarbetet mellan Norge och Storbritannien samt de s. k. Bonn- och Köpenhamnsavtalen och ställer sig positivt till närmare överläggningar om ett eventuellt nordiskt samarbete inom ett eller flera av de i medlemsförslaget nämnda delområdena.

Däremot är departementet mycket tveksamt till nyttan av en väsentlig utvidgning enbart av det nordiska samarbetet utöver ovannämnda avtal. Det är mera ändamålsenligt att bygga vidare på redan existerande samarbete.

Vad gäller de olika delproblemen anser departementet att en kartläggning av beredskapsresurserna i och för sig vore nyttig, men av begränsat värde om den bara avsåg de nordiska resurserna. En översyn bör innefatta också den utrustning som enskilda bolag disponerar över och som med kort varsel skulle kunna sättas in i Nordsjön. Frågan om utnyttjande av fiskefartyg är under utredning inom en arbetsgrupp. Forskning angående säkerhet och beredskap pågår inom ramen för Oljedirektoratet och Norges Teknisk- Naturvetenskapelige Forskningsråd. Ett forskningsprogram igångsätts under 1978 för en tid av fem år. Forskningen om kontinentalsockeln skall ske i samarbete med länderna kring Nordsjön. Nordiskt samarbete kan äga rum inom Nordforsk och inom klart avgränsade projekt, men får inte hindra samarbete med andra Nordsjöländer. Departementet vill ej tillstyrka ett utökat nordiskt forsknings- och utredningsprogram angående säkerhet och beredskap på kontinentalsockeln. Ett sådant skulle försvåra det nationella samordningsarbetet i det uppbyggnadsskede man nu befinner sig i.

Departementet ställer sig dock positivt till ett eventuellt samarbete vad gäller utbildning för bekämpning av spillolja, men tvivlar på att utbildning av personal för bekämpning av utblåsning är möjlig att genomföra på nationell eller nordisk basis.

2.3.4. Sverige

Generaltullstyrelsen erinrar om det samarbete som ägde rum efter Bravoolyckan. Personal, fartyg och utrustning från Sverige ställdes då till norskt förfogande.

Alarmering liksom upptagande av direktkontakt mellan norska ak-sjonsledelsen och svenska kustbevakningsledningen fungerade utan anmärkning. En förfrågan från norsk sida om vilka resurser som kunde

ställas till förfogande besvarades inom någon timme. Kontakten mellan den norska aktionsledningen och deltagande svenska enheter säkerställdes genom en samverkansofficer. Enligt styrelsens uppfattning visar erfarenheterna av detta samarbete, att om inte möjlighet föreligger att före aktuell bekämpningsoperation samöva över gränserna med precis den materiel (fartyg och bekämpningsanordningar) och den personal som tillsammans skall forma ett integrerat oljebekämpningssystem så är det mest rationellt att assisterande land ställer kompletta bekämpningssystem till förfogande, vars befälhavare underställs det assisterande landets ledningsorganisation.

Styrelsen anför vidare, att användningen av fiskefartyg för oljebekämpning på mekanisk väg är begränsad. Fiskefartyg anses dock vid behov bli utnyttjade som plattformar för portabla anordningar för dispergering i de fall då denna metod blir aktuell.

Styrelsen finner sålunda att den i medlemsförslaget åsyftade kartläggningen av resurser för oljebekämpning sedan länge är utförd och att den fortlöpande uppdateras. För att ytterligare förbereda gemensamma bekämpningsinsatser t. ex. vid oljekatastrofer har en av de nordiska oljebekämpningsmyndigheterna tillsatt arbetsgrupp utarbetat modeller för gemensamma alarm-, beredskap- och praktiska oljebekämpningsövningar som också kommit till praktiskt utförande.

Sammanfattningsvis anser generaltullstyrelsen att det nordiska samarbetet i fråga om inventering av tillgängliga resurser liksom övriga förberedelser för gemensamma bekämpningsanordningar utvecklats så långt som praktiska omständigheter gjort detta möjligt. Några ytterligare åtgärder är icke erforderliga. Ej heller finns behov av någon ändring i nuvarande väl utvecklade samarbetsformer mellan de nordiska ländernas oljebekämpningsmyndigheter.

Svenska petroleum institutet (SPI) anser samverkan de nordiska länderna emellan till förebyggande och bekämpning av oljekatastrofer naturlig och värdefull. Sådant arbete förekommer redan nu såväl när det gäller planering som ömsesidigt bistånd enligt avtal. Samarbetet omfattar utbyte av informationer rörande organisation, utrustning, utbildning, alarmering m. m. samt praktisk samverkan.

I fallet Bravoolyckan var de åtgärder som inte redan täcks av Köpenhamnsavtalet huvudsakligen inriktade på oljeletning och -produktion i Nordsjön. Därför borde, enligt SPI:s uppfattning, samarbetet inte begränsas till de nordiska staterna utan utvidgas till att omfatta alla de stater som omger Nordsjön och uttryckligen inkludera de företag och företagsgrupperingar som utför oljeborrningar i Nordsjön.

SPI påpekar vidare att oljeutsläpp i Nordsjön, kan komma att beröra norska, danska och svenska kuster men icke någon del av den finska kusten. På motsvarande sätt kan oljeutsläpp i Östersjön inte komma att beröra någon del av den norska utan endast delar av den danska,

finska och svenska kusten. Mot denna bakgrund kan institutet inte finna det motiverat att de nordiska länderna gemensamt skall svara för kostnader, som är förenade med bekämpning av oljekatastrofer, som hotar de nordiska ländernas kuster.

2.4. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslagets huvudyrkande men föreslår en alternativ rekommendation

De nordiska industriförbundens miljöskyddskommitté, NIM, finner att medlemsförslaget innehåller ett antal konstruktiva idéer, som bör integreras i det redan etablerade samarbetet. Exempel härpå är att myndigheterna kan förbättra beredskapen genom att utbilda besättningarna på fiskefartyg och förbättra deras utrustningar. Med hänsyn till redan pågående samarbete mellan de nordiska länderna är det emellertid onödigt att utarbeta ett nordiskt program för samordning av insatserna på detta område. De centrala myndigheterna uppmanas i stället att gå igenom det etablerade samarbetet och samordna utbyggnaden av beredskapen med deltagande i privata institutioners materiel och expertis. En avsevärd forskning och utveckling pågår, i synnerhet i Norge. Gemensamt utnyttjande av resurserna kunde vara till fördel och det bör enligt NIM undersökas om det finns möjligheter till nordiska projekt, t. ex. i Nordforsks regi.

Sjöfartsverket erinrar om att dess uppgifter i beredskapen mot oljekatastrofer ligger främst på det förebyggande området samt beredskapen ombord. Detta arbete bedrivs på internationellt plan inom IMCO sedan länge.

Bekämpning av oljeutsläpp gäller ofta förhindrande av fortsatt oljeutflöde från fartyg. Härvid tillhandahåller verket skeppsteknisk kunskap.

Sjöfartsverket anser samarbete i syfte att öka beredskapen mot oljekatastrofer väsentligt och vill ej motsätta sig att saken tas upp i Nordiska rådet. Dock bör icke de nordiska ländernas förhandlingskapacitet ytterligare splittras genom att ett nytt forum för dessa frågor skapas. Saken kunde främjas genom ett uttalande från Nordiska rådet till respektive regeringar om intensifiering av arbetet inom Bonn-avtalets och Östersjökonventionens ramar.

Svenska hamnförbundet finner att det både i Nordsjön och i Östersjön är naturligt att operativt samarbeta med andra länder än de nordiska. Bl. a. av denna anledning ställer sig hamnförbundet tveksamt till den del av förslaget som innebär att de nordiska länderna solidariskt skall svara för kostnaderna för bekämpning av inträffade oljeutsläpp. Vidare anser förbundet att det knappast är ett nordiskt problem att inventera säkerhetsförhållandena på produktionsplattformar samt att utveckla metoder för att få kontroll över utflöden. De enskilda länderna

bör dock medverka i det internationella organ (IMCO) som har ansvaret för säkerheten till sjöss.

De gemensamma nordiska resurserna bör i stället inriktas på mera närliggande nordiska problem. Det forsknings- och utvecklingsarbete som föreslås bör därför främst inriktas på att ta fram medel, metoder, utrustning och organisation för att förebygga och bekämpa oljeutsläpp från fartyg eller från anläggningar i land. Bl. a. bör oljebekämpning kunna ske i öppen sjö på ett mera effektivt sätt än hittills. En väsentlig, positiv fördel med ett vidgat nordiskt samarbete inom detta fält torde vara att skaffa en totalöverblick över och en neutral värdering av de olika metoder och hjälpmedel som utvecklats på olika håll i Norden.

2.5. Övriga

Nordforsk, Danmarks Rederiforening, Sammenslutningen af danske Havne, Kommunernes Landsforening och Norske kommuners sentralforbund har inga kommentarer till förslaget. Även *statens industriverk* i Sverige avstår från att ta ställning till medlemsförslaget. Dock vill verket framhålla betydelsen av att samverka så långt som möjligt etableras mellan Sverige och berörda grannstater för att bekämpa oljeutsläpp som hotar de nordiska länderna eller övriga stater runt Östersjön.

3. Utskottet

I medlemsförslaget förordas utarbetandet av ett samnordiskt program för beredskap mot oljekatastrofer och bekämpning av oljeutsläpp. Problem kan, såsom påpekats av flera remissinstanser, uppkomma om två så relativt olikartade havsområden som Nordsjön och Östersjön omfattas av ett samlat program. Vartdera området omfattas av en internationell konvention med deltagande av även utomnordiska länder, nämligen för Nordsjön det s. k. Bonn-avtalet (1969) och för Östersjön konventionen om åtgärder mot Östersjöns skydd av dess marina miljö (1974). Sistnämnda konvention har dock ej ännu ratificerats av samtliga icke-nordiska signatärstater. På nordiskt plan gäller mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige en överenskommelse från 1971 (Köpenhamnsavtalet) om samarbete mot oljeförorening av havet. Det kan sålunda konstateras att ett av avtalen — Östersjö-konventionen — ännu inte trätt i kraft medan de övriga huvudsakligen avser ömsesidig information om resurser för oljebekämpning samt olyckor och större oljeföroreningar i angränsande farvatten. Stat som behöver hjälp för att bekämpa olja som hotar dess kust får begära sådan i första hand av annan stat som kan väntas också bli berörd av oljan. Medlemsförslaget avser emellertid mera långtgående samarbete de nordiska länderna emellan, en samordnad inventering av tillgängliga resurser samt åtgärder för att förbättra metoder och materiel m. m.

Inom Nordiska rådet har åtgärder i anledning av oljeutsläpp m. m.

behandlats vid olika tillfällen. I rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten togs frågan om större utsläpp från fartyg upp. I rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. aktualiserades en begränsning av utsläppen både från land och från fartyg. Rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön avsåg bland annat tillämpningen i Östersjö-området av den konvention som IMCO antagit år 1973 om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg.

Inte så få remissinstanser — framför allt i Danmark och Norge — har uttalat tveksamhet beträffande ändamålsenligheten av ett samarbete på oljebekämpningens område som begränsas till att enbart omfatta de nordiska länderna. Inom ramen för Bonnavalet och Köpenhamnsavtalet förekommande samarbete har ansetts fungera tillfredsställande. Därtill kommer att Östersjökonventionen väntas bli ratificerad inom inte alltför avlägsen tid. Ej heller, har det framhållits, bör de nordiska ländernas förhandlingskapacitet i frågor som rör skydd mot utsläpp av all slags olja i havet splittras upp genom att för många fora för samarbete och samråd etableras.

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att ett nordiskt samarbete synes ha kunnat igångsättas snabbt i samband med den s. k. Bravoolyckan. Utskottet förutsätter, att myndigheterna i de nordiska länderna vidareutvecklar sitt samarbete med utgångspunkt från erfarenheterna vid detta tillfälle i syfte att ta till vara de praktiska samarbetsmöjligheter som föreligger.

Vid bekämpning av föroreningar som kan uppstå som en följd av oljekatastrofer kan det redan existerande nordiska samarbetet behöva kompletteras med samverkan på ett vidare regionalt plan.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet,
att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo, den 18 februari 1978

Liv Andersen (A)

Bror Lillqvist (Sd)

Erling Dinesen (S)

Grethe Lundblad (s)

Steen Folke (VS)

Petter Savola (K)

Asbjörn Haugstvedt (Kr. F.)

Bernhardt Tastesen (S)

Förman

Doris Håvik (s)

Sigrid Utkilen (H)

Bertil Jonasson (c)

Raino Westerholm (SkI)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning

(Väckt av Jan-Ivan Nilsson, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen)

År 1973 antog Nordiska rådet en rekommendation (*rek. nr 18/1973*) med hemställan till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

I anledning av rekommendationen tillsatte regeringarna år 1974 en kommitté för att utreda förutsättningarna för ett nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning och forskning. I december 1975 avgav kommittén sitt betänkande med förslag till nordisk samverkan beträffande den högre skogliga utbildningen. Kommittén har i sitt betänkande endast behandlat frågan rörande samordning av den högre skogliga utbildningen. År 1975 hade nämligen ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för skogsforskning bildats.

Kommittén har diskuterat olika former för samarbete rörande den högre skogliga utbildningen och konstaterat att stora fördelar kan vinnas genom ett samarbete härvidlag. En form för samarbete som kommittén diskuterat är inrättandet av en gemensam nordisk skogshögskola. Kommittén har emellertid avvisat denna samarbetsform med hänvisning till de många nackdelar som en sådan skola skulle innebära. Härvid har bl. a. pekats på språksvårigheter, naturgeografiska skäl och brist på anknytning till skogshögskolan närstående undervisning.

Den nordiska samordningen bör däremot kunna ske inom grundutbildningens specialiseringsnivå och forskarutbildningens teoretiska del. Samarbete bör även kunna ske vid framställning av studielitteratur, bildmaterial, filmer och andra hjälpmedel i undervisningen. Förutsättningarna för en samordning av den högre skogliga utbildningen i Norden är goda och ekonomiskt gynnsamma. Kommittén har stannat för att föreslå att ett fast samarbetsorgan tillsätts för en försöksperiod av tio år samt att erforderliga medel ställs till samarbetsorganets förfogande. Samarbetsorganet bör organiseras med en nämnd bestående av en lärare och en student från varje land, och ett sekretariat jämte tillfälliga ämneskommittéer.

Kommittén framför i sitt betänkande att både skogsforskningen och skogsutbildningen hittills nästan uteslutande varit inriktad på virkesproduktion. För att bl. a. möta kraven på effektivare användning av och hus-

hållning med naturresurserna, uppnå större anpassning av avverknings- och drivningsteknik till rekreativsmöjligheterna samt fullständigare och alternativt utnyttjande av råvarorna anser kommittén att den framtida forskningen och utbildningen i högre grad än hittills bör inriktas på ekonomi och ekologi. Denna målsättning förutsätter att såväl den skogliga forskningen som utbildningen utvidgas till dessa ämnesområden. Detta i sin tur kräver en förbättrad basutbildning och en starkare ämnes-specialisering.

Vi delar kommitténs uppfattning att ett samarbete på detta område skulle medföra en högre utbildningsnivå och ett bättre utnyttjande av den på skogsbrukets område samlade forskar- och lärarkapaciteten. Det synes uppenbart att detta samarbete även skulle medföra ekonomiska fördelar. Såvitt gäller specialinriktade ämnesstudier där rekryteringsunderlaget i varje enskilt land oftast är begränsat, ter det sig naturligt att utnyttja de fördelar, som ett nordiskt samarbete kan erbjuda. Den här aktuella högre skogliga utbildningen är ett sådant specialområde.

Under åberopande av det ovan anförda får vi hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna
att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för högre skoglig utbildning.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 7 september 1977

Jan-Ivan Nilsson (c)

Erland Steenberg (Sp)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 454)**BILAGA 2, Förutsättningarna för nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning (se supplementband, s. 478)**BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning. Förslaget har behandlats vid möte den 19 januari 1978.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för högre skoglig utbildning. Förslagets utgångspunkt är en 1974 påbörjad utredning om möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning. Utredningen hade tillsatts av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige efter rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 18/1973*). Det i december 1975 avgivna betänkandet behandlar endast frågan om samordning av den högre skogligen utbildningen, emedan ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för skogsforskning redan bildats. Kommittén för integrering av den högre skogligen utbildningen i Norden, som genomfört utredningen och som anser att förutsättningarna för en sådan samordning är goda och utan tvekan lösnande, föreslår att en fast samarbetsnämnd för högre skoglig utbildning tillsätts för en försökstid av tio år, att erforderliga medel, årligen 400 000 skr. jämte ett engångsanslag på 30 000 skr. ställs till nämndens förfogande samt att stadgar för nämnden fastställs i enlighet med förslag.

Enligt medlemsförslaget, som baserar sig på ovannämnda utredning, skulle nordisk samordning av den högre skogligen utbildningen kunna ske på grundutbildningens specialiseringsnivå och inom forskarutbildningens teoretiska del. Dessutom skulle man inom den högre skogligen utbildningen kunna samarbeta vid framställning av studielitteratur, bildmaterial, filmer och andra hjälpmedel i undervisningen. Förslagsställarna anser att förutsättningarna härför är goda och ekonomiskt gynnsamma och menar att det ter sig naturligt att utnyttja de fördelar som ett nordiskt samarbete kan erbjuda i fråga om specialinriktade ämnesstudier där rekryteringsunderlaget i varje enskilt land oftast är begränsat. Ett samarbete på detta område skulle enligt förslagsställarna leda till högre utbildningsnivå och ett bättre utnyttjande av den på skogsbrukets område samlade forskar- och lärarkapaciteten.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)

Danmark

Undervisningsministeriet

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet
Helsingfors universitet
Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten
Finlands akademi
Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission
Forststyrelsen
Ålands landskapsstyrelse

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Landbruksdepartementet
Norges landbrukshøgskole
Norska deltagare i en nordisk konferens om skoglig utbildning

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Skogsstyrelsen
Uppsala universitet
Rektorsämbetet
Nämnden för biologlinjen
Lunds universitet
Rektorsämbetet
Biologisk-geografiska sektionsnämnden
Stockholms universitet
Rektorsämbetet
Umeå universitet
Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden
Linjenämnden för matematisk-naturvetenskaplig utbildning
Institutionen för skoglig produktionslära
Tekniska högskolan i Stockholm
Linjenämnden för lantmäteri
Skogsindustriernas samarbetsutskott
Sveriges skogsägareföreningars riksförbund

Eftersom samtliga remissinstanser förhåller sig positiva till medlemsförslagets yttersta syfte, nämligen ökat nordiskt samarbete inom högre skoglig utbildning, har någon särskild gruppering av yttrandena inte företagits. I stället redovisas landsvis remissinstansernas inställning till det föreslagna samarbetsorganet och dess uppbyggnad, samarbetets omfattning samt eventuella andra synpunkter på förslaget.

I medlemsförslaget anförs helt kort att utredningen tagit avstånd från tanken på en gemensam nordisk skogshögskola under hänvisning till språksvårigheter, naturgeografiska skäl och brist på anknytning till en sådan skogshögskola närstående undervisning. *Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission* vid *Finlands akademi*, *Norges landbrugshøgskole* och svenska *skogsstyrelsen* ansluter sig uttryckligen till denna uppfattning, medan de övriga inte uttalar sig om frågan och alltså får anses hysa samma uppfattning.

Nordiska remissyttranden

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning diskuterar förhållandet mellan nämnden och det tilltänkta samarbetsorganet. Man anför att det från flera håll föreslagits att det nya organet borde ingå i samarbetsnämnden för skogsforskning, eftersom nämnden också har representanter för den högre skogsbruksundervisningen. Inom nämnden är båda åsiktsriktningarna företrädda, de som stöder medlemsförslaget i oförändrad form och de som önskar ett gemensamt sekretariat för samarbetsnämnden för skogsforskning och det tilltänkta samarbetsorganet för högre skogsutbildning. *Samarbetsnämnden* hänvisar också till en nordisk konferens om skogsbruksutbildning (7—9 november 1977 i Skokloster) (*se även nedan*), som önskat utvidga det föreslagna samarbetsorganet till att omfatta alla nivåer inom denna utbildning, men menar att en sådan åtgärd skulle kräva ändring av samarbetsnämndens statuter liksom dess sammansättning. Denna fråga borde dock dryftas särskilt.

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd utgår från kravet på en fortsatt specialisering inom utbildningen, men anser att specialiseringen inte bör begränsas till ekonomi och ekologi, utan att den bör omfatta skogen som miljö för människan i arbete och fritid. Geografiska, klimatologiska och strukturmässiga variationer i Norden talar emot en övernationell fast koordinering och styrning av forskning och undervisning, men för en utbyggnad och förstärkning av kontakterna mellan de nordiska ländernas undervisningsorgan genom ökat informationsutbyte och utbyte av forskare, lärare och studenter. *Skogsarbetsstudiernas råd* fruktar att det föreslagna samarbetsorganet, såframt det ges styrande befogenheter, kan åstadkomma interna motsättningar och spänningar, som kan inverka menligt på redan etablerat, liksom framtida samarbete. Vidare anses den föreslagna representationen vara alltför begränsad för att kunna garantera tillräcklig kännedom om de komplicerade förhållandena inom det samlade skogsbruket. Största positiva effekt ger också i fortsättningen de nära nordiska kontakterna mellan forskare och lärare inom samma fackliga sektor.

Vad gäller försökstiden anser *skogsarbetsstudiernas råd* fem år vara tillräckligt lång tid, under vilken man även borde studera effekten av

den förbättrade kontakten mellan de existerande sidoordnade organen, för att bättre kunna bedöma i vilken utsträckning ett gemensamt kontaktorgan borde suppleras de existerande.

Skogsarbetsstudiernas råd avråder från att för närvarande och under de förutsättningar som är givna i utredningen utvidga förslaget till att omfatta skogsutbildning på andra nivåer.

Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet, som också uttalar sig på vägnar av *landbruksministeriet* och *miljöministeriet*, är intresserat av utvidgat nordiskt samarbete kring skogsbruksutbildning, men anser att samarbetet kan försiggå genom förmedling av existerande nordiskt organ, vars verksamhet skulle utvidgas. Ministeriet namnger samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning, vars område skulle utsträckas till skogsbruksutbildningen. Till denna åsikt ansluter sig *Dansk Skovforening*, *Skovstyrelsen* och *Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*, vilka ministeriet har hört.

Finländska remissyttranden

Jord- och skogsbruksministeriet anser att man i fråga om den samnordiska forskarutbildningen borde övergå från ord till handling. Det borde efter grundutbildningen anordnas handled utbildning av doktorander, både av blivande forskare och blivande lärare. Det torde enligt ministeriet också vara möjligt att i samarbete anordna vidareutbildning av forstmästare. Ministeriet framkastar tanken på en utvidgning av kretsen av samutbildade fackmän till att omfatta alla experter inom jordbruket. Särskilt beaktansvärd skulle samnordisk utbildning av folk för u-landstjänst vara. Ministeriet föreslår en försöksperiod på fem år, i stället för tio, för det tilltänkta samarbetsorganet. *Forststyrelsen* stöder medlemsförslaget i det styrelsen förenar sig om de i förslaget framförda motiveringarna.

Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid *Helsingfors universitet* ställer sig oförbehållsamt bakom förslagen i det betänkande som kommittén för integrering av den högre skogliga utbildningen i Norden framlagt. *Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission* vid *Finlands akademi* påpekar att behovet av en koordinering av den nordiska skogliga forskningen har accentuerats genom bildandet av samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning och förmodar att samordning av utbildningsresurserna kan leda till ett bättre utnyttjande av de enskilda ländernas liksom Nordens totala utbildningsvolym. Kommissionen anser att samordningen kan inledas med gemensam läromedelsproduktion, koordinering av terminologin, anordnande av specialkurser, t. ex. utbildning för u-landstjänst, anordnande av exkursioner och praktiska arbeten. På längre sikt borde man sträva till en mer långtgående sam-

ordning i fråga om utbildningsinnehållet och -nivån. Kommissionen förmodar att en ökad samordning eventuellt kräver samarbete kring terminsindelning, poäng- och betygsättning m. m. samt att en viss styrning av forskningen inom vissa ämnesområden kan komma ifråga.

Alands landskapsstyrelse, som till alla delar omfattar förslaget, kan omfatta tanken på att den högre skogliga utbildningen i högre grad än hittills skulle inriktas på ekonomi och ekologi endast under förutsättning att ingen väsentlig inskränkning görs i de ämnen som behandlar virkesprodukten. Landskapsstyrelsen tar även upp examensgiltigheten inom den skogliga utbildningen och anser att den högre skogliga utbildningen i de nordiska länderna bör göras så likformig att slutexamen förvärvat i ett nordiskt land bör gälla i samtliga nordiska länder.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet har fäst sig vid att det i budgetanslaget för det nordiska organet inte har förts upp medel för undervisnings- eller forskningsverksamhet, utan att det förutsätts utnyttjande av de utbildningsresurser som står till förfogande för den högre skogliga utbildningen i Norden. Departementet anser dock att man inte bör utesluta att ett nordiskt samarbetsorgan också skall kunna söka medel som beviljas generellt till nordiska forskarkurser för utbildningsverksamhet. Dessutom föreslås en fast kontaktordning med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Till detta yttrande liksom till yttrande av *Norges landbrukshøgskole* (se nedan) ansluter sig *landbruksdepartementet*, som också hänvisar till uttalande av norska deltagare i en nordisk konferens om skogsutbildning (se nedan), enligt vilket förslaget borde utvidgas till att omfatta skogsbruksundervisning vid skogsskolorna och annan kursverksamhet inom skogsbruket.

Norges landbrukshøgskole anser att nyttan av samordning inom grundutbildningen i första hand ligger i möjligheterna till utveckling av gemensamt undervisningsmaterial. Därutöver kan gemensamt anordnas fältundervisning, d. v. s. praktiskt betonad övningsundervisning, sommarövningar och utfärder samt undervisning inom nya fackområden såsom miljövård. De största fördelarna uppnås dock inom forskarutbildningen. Ett visst finansiellt stöd behövs för att studenterna skall kunna delta i kurser i andra nordiska länder. Högskolan understryker nödvändigheten av ett fast samarbetsorgan. Likaså anser högskolan att man bör se närmare på frågan huruvida det tilltänkta samarbetsorganet kan täcka både undervisning och forskning. Slutligen föreslår högskolan ett ambulerande sekretariat, 3—5 år i varje land.

I ett spontant yttrande till landbruksdepartementet med anledning av medlemsförslaget anför *norska deltagare i en nordisk konferens om skogsbruksutbildning* (november 1977 i Skokloster) aktuella samarbetsuppgifter inom denna utbildning. Som exempel nämns lärarutbyte,

efterutbildning av lärare, samarbete om undervisningsmaterial, särskilda kurser och programväxling. Medlemsförslaget understöds, men samtidigt påpekas att nordiskt samarbete om grundutbildning och efterutbildning är lika viktigt som samarbete om högre utbildning samt anbefalls att det föreslagna samarbetet utvidgas i denna riktning.

Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet anser det angeläget att det föreslagna organet i sin verksamhet försöker samordna inte bara nordisk skoglig utbildning, utan också denna utbildnings möjligheter att utnyttja universitetens och andra högskolors forsknings- och utbildningskapacitet. Ämbetet understryker vikten av detta mot bakgrund av att synen på skoglig utbildning vidgas. Dessutom påpekar ämbetet att det finns många andra utbildningar som skulle vinna på en ökad samordning och menar att erfarenheterna av det nu föreslagna organets verksamhet kommer att bli av stort värde för planeringen av den framtida nordiska samordningen på utbildningsområdet.

Rektorsämbetet vid Stockholms universitet tillstyrker i fråga om den skogliga grundutbildningen önskemålen om ökad inriktning mot ekologi. Beträffande forskarutbildningen anförts tveksamhet inför vissa av förslagen i den som grund för medlemsförslaget liggande utredningen. *Nämnden för biologlinjen vid Uppsala universitet*, i vars yttrande även *representanter för forskningen* instämmer, framkastar en förmodan att en förstärkning av samarbetet mellan skogsvetenskaplig fakultet vid lantbruksuniversitet och universiteten särskilt i Uppsala och Umeå skulle vara ett mera närliggande mål än en nordisk integrering inom den skogliga grundutbildningen. Nämnden instämmer livligt i den vidgade synen på skoglig utbildning som framförts av kommittén för integrering av den högre skogliga utbildningen i Norden. Det måste vara angeläget för det tilltänkta samsarbetsorganet att arbeta för att den forsknings- och utbildningspotential som finns vid universitetens fria fakulteter utnyttjas. Samsarbetsorganet måste ges ekonomiska möjligheter att själv anordna och stödja kurser vid universitet eller andra högskolor. Nämnden för biologlinjen anser att utbildning av skogsexperter för u-landstjänst bör ske samnordiskt, men påpekar att uppgiften är högst kontroversiell. Särskilda krav på skoglig utbildning för u-landstjänst bör därför ställas.

Biologisk-geografiska sektionenämnden vid Lunds universitet, vars yttrande *rektorsämbetet* ansluter sig till, anför att grundtanken i förslaget till ett samsarbetsorgan för högre skoglig utbildning är god, men att det föreligger vissa risker med samsarbetsorgan av denna typ, vilka inte har några egentliga befogenheter utan på eget initiativ skall försöka få till stånd samarbete i form av speciella kurser. Med hänvisning till de redan existerande nordiska kollegierna inom det biologiska om-

rådet (Nordiskt kollegium för ekologi och Nordiskt kollegium för marinbiologi) föreslår sektionen i stället att en mindre styrningsgrupp inrättas för att med kollegierna som modell sörja för att det väl motiverade behovet av gemensamma kurser inom den skogliga utbildningen tillfredsställs. Överföring av medlen för administration till direkta åtgärder skulle sålunda på sikt bättre gagna den skogliga utbildningen. Slutligen anser nämnden att samarbetet inom grundutbildningen kan sträcka sig längre än till materialframställning och hävdar att det bör kunna anordnas samnordiska kurser av övergripande natur, exempelvis inom ekonomi och ekologi.

Institutionen för skoglig produktionslära vid Umeå universitet har avgivit ett yttrande, som omfattas av *matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden* och *linjenämnden för matematisk-naturvetenskaplig utbildning*. Institutionen understryker att det i Sverige finns fler än en läroanstalt för högre skoglig utbildning och att Umeå universitet sedan 1971 bedriver en ettårig skoglig utbildning för akademiker. En kortfattad beskrivning av denna utbildning lämnas. Med utgångspunkt däri föreslås att man allvarligt överväger att vid genomförandet av samarbetet kring högre skoglig utbildning använda Umeåmodellen, d. v. s. att ge de akademiker som redan specialiserat sig i ekonomi eller biologi en skoglig påbyggnad av lämplig omfattning. För övrigt understöds medlemsförslaget om att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för högre skoglig utbildning.

Tekniska högskolan, sektionen för lantmäteri finner det rimligt att man under en försöksperiod prövar möjligheterna att få till stånd ett organiserat samarbete kring den högre skogliga utbildningen, även om sektionen anser det vara tänkbart att de praktiska svårigheterna med en samordning underskattats. Exempel inom högskoleområdet, där samordningsförsök givit gott resultat är det nordiska institutet för samhällsplanering.

Skolöverstyrelsen ansluter sig till medlemsförslagets uppfattning om behovet av ökat samarbete kring högre skoglig utbildning, men förmodar att det finns ett ännu större behov av samarbete inom den skogsutbildning som bedrivs utanför universitet och högskolor. Som exempel nämns lärarfortbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete rörande främst arbetsformer och läroplaner, planering och utrustning av skolor samt ömsesidig information om utbildning, vilken kan ligga till grund för samordning av sådana specialkurser som kräver särskild sakkunskap eller där deltagarantalet är litet. Vidare anføres att utvecklingen på det arbetsrättsliga området talar mot att isolera samarbetet till enbart den högre utbildningen. Det väsentliga i samarbetet borde vara den konkreta verksamheten, varvid tillgängliga medel i så stor utsträckning som möjligt borde användas för arbetskonferenser och studieresor samt bidrag till studerande. Administrativa och organisatoriska upp-

gifter borde kunna handhas av befintliga skolor och myndigheter. Skolöverstyrelsen anser det vara naturligt att det nordiska samarbetet organiseras så att föreliggande behov av samverkan och utbyte inom skogsutbildningen kan tillgodoses utan hänsyn till utbildningsstadium.

Enligt *skogsstyrelsen* är samordningsbehovet störst inom forskarutbildningen, där rekryteringsunderlaget i varje land är mycket litet. Det kan också gälla ämnen med ett relativt stort antal studenter i ett land, men där antalet i övriga länder är marginellt. Skogsstyrelsen finner det mycket angeläget att forskningsresultaten snabbt förmedlas länderna emellan, inte bara till respektive högskolor och forskningsinstitutioner utan också till de praktiskt verksamma.

Redan nu skulle det enligt *skogsindustriernas samarbetsutskott* finnas vissa samordningsmöjligheter i fråga om organisatoriska åtgärder. Även samarbetsutskottet anser att samarbetet borde utvidgas till att gälla all eftergymnasial skoglig utbildning. Utskottet avråder från att inrätta ett särskilt fast kansli och föreslår att den tilltänkta nämndens sekretariat ambulerar på viss tid mellan respektive högskolors centrala förvaltningar eller annan instans. Det finns enligt samarbetsutskottet tills vidare inte anledning till särskilda åtgärder vad gäller utbildningsplaner, terminsindelning, betygssystem och liknande. *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* hör även till dem som anser att det föreslagna samarbetet borde utvidgas till att gälla också annan skoglig utbildning. Riksförbundet föreslår att man i samråd med samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning organiserar lämplig förmedling av forskningsresultat mellan de nordiska länderna. Berörd personal borde snarast få kännedom och kunskaper om uppnådda forskningsresultat.

3. Utskottet

Till grund för medlemsförslaget ligger en utredning, som företagits efter rekommendation i Nordiska rådet (*rek. nr 18/1973*). Efter att ha tagit del av resultatet av utredningen konstaterade kulturutskottet i sitt betänkande om meddelandet till 25:e sessionen att de åsikter som utskottet uttalat i sitt betänkande om *Sak A 357/k*, som ledde till rekommendationen, motsvarades av de resultat som utredningen redovisade. Utskottet fann inga skäl att längre kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning, eftersom syftet med denna uppnått i och med att utredningen genomförts. Däremot ansåg utskottet att det kunde väckas ett medlemsförslag om förverkligande av de förslag som utredningen lagt fram, vilket alltså nu föreligger.

Såsom tidigare i detta betänkande konstaterats råder det bland remissorganen enighet om behovet av ökat nordiskt samarbete inom den högre skogliga utbildningen. Kulturutskottet delar denna uppfattning. I det följande anlägger utskottet synpunkter på utformningen av detta samarbete.

Utredningen har diskuterat två möjligheter för samordning av utbildningsresurserna, en gemensam nordisk skogshögskola eller samarbete inom vissa lämpliga områden. Även om utredningen medger att en gemensam skogshögskola skulle innebära enklare administration och effektivare utnyttjande av lärarkrafter och utbildningsmaterial, finner den dock nackdelarna vid en sådan lösning alltför stora. Härvidlag nämns språksvårigheter, naturgeografiska olägenheter för såväl forskning som utbildning, decentraliseringssträvandena inom utbildningen i Norden, bristen på anknytning till sådan undervisning (bl. a. lantbruksundervisning) som står skogshögskolorna nära, svårigheter att upprätta differentierade kontakter med det skogliga näringslivet på orten.

Inget av remissorganen förordar en sådan lösning av frågan. Inte heller kulturutskottet kan se att upprättandet av en gemensam nordisk skogshögskola skulle vara det bästa sättet att tillfredsställa behovet av ökat samarbete inom den högra skogliga utbildningen.

Medlemsförslaget tar fasta på den av utredningen presenterade modellen för en utvidgning av detta samarbete. Det gäller samordning på grundutbildningens specialiseringsnivå och i fråga om forskarutbildningens teoretiska del. Samordning bedöms såsom möjlig även vid framställning av studielitteratur, bildmaterial, filmer och andra hjälpmedel i undervisningen. I tillägg till dessa åtgärder på kort sikt anser utredningen att man på längre sikt bör sträva till en fullständigare samordning av de olika ländernas utbildningsinnehåll och utbildningsnivå. Utredningen framhåller att en viss styrning av forskning och utbildning är viktig inom sådana ämnesområden som anses komma att utvecklas i framtiden.

Även kulturutskottet finner de kortsiktiga åtgärderna ändamålsenliga. Däremot förhåller sig utskottet tveksamt till önskemålet om en fullständigare samordning på längre sikt med tanke på den trots allt varierande skogliga situationen i de nordiska länderna. Utredningen har själv pekat på att naturgeografiska olikheter i alla fall kräver viss differentiering av utbildningens innehåll. Å andra sidan anser utskottet att det är naturligt att det inledda samarbetet byggs ut i den takt som nya behov dyker upp och förutsättningar för en utvidgning skapas. Eftersträvansvärda är givetvis gemensam terminsindelning, gemensam eller omräkningsbar poäng- eller betygsättning, inte bara inom den skogliga utbildningen, utan inom all utbildning i Norden.

I medlemsförslaget framhålls särskilt kraven på effektivare användning av och hushållning med naturresurserna samt kraven på större anpassning av avverknings- och drivningsteknik till rekreationsmöjligheterna. Detta betyder att den framtida forskningen och utbildningen i högre grad än hittills bör inriktas på ekonomi och ekologi. Till denna uppfattning ansluter sig även kulturutskottet.

En del av remissinstanserna har föreslagit att utbildningen av skogs-

experter för u-landstjänst anordnas samnordiskt. Detta förslag finner utskottet vara utmärkt, inte minst med tanke på de särskilda krav på utbildningen som u-landstjänst ställer.

Vidare anser utskottet det vara viktigt att det skapas en ordning som gör det möjligt för skogsstuderande i de enskilda länderna, särskilt Danmark, att skaffa sig praktik i annat nordiskt land.

Medlemsförslaget syftar till en rekommendation om att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för högre skoglig utbildning, vars uppgift enligt utredningen skulle vara att verka för samordning och bästa utnyttjande av de utbildningsresurser som står till förfogande för den högre skogliga utbildningen i Norden samt att föreslå riktlinjer för hur detta skall ske. Nämnden skulle också ges befogenheter att påverka utvecklingen.

För att förmedla och stöda samnordisk forskning om skogsbruket i Norden upprättades år 1972 en samarbetsnämnd för nordisk skogsforskning (SNS), som avger särskild berättelse till Nordiska rådet (C 28/k). När det gäller samordningsfrågor inom utbildning och forskning påpekar utredningen att dessa måste lösas i samförstånd mellan SNS och det organ som kan komma att inrättas på utbildningsområdet, inte minst för att SNS enligt sina stadgar bl. a. har till uppgift att underlätta samverkan inom den skogliga forskningsutbildningen. Vidare framhåller utredningen att nya forskningsområden fordrar utbildningsinsatser liksom att nya utbildningsområden kräver forskningsinsatser.

Mot denna bakgrund skulle det kunna förefalla naturligt att inte inrätta en särskild samarbetsnämnd för den högre skogliga utbildningen, utan att i stället ombilda och utvidga den existerande nämnden till en nordisk samarbetsnämnd för högre skoglig utbildning och forskning. Sådana tankar har även framförts inom SNS, även om dessa inte erhållit odelat stöd. Kulturutskottet finner att en dylik lösning först borde prövas innan man inrättar en särskild nämnd för utbildningen, allra helst som två parallella nämnder sannolikt till stor del skulle rekrytera samma medlemmar. En försöksperiod bör kunna ge besked om huruvida det är nödvändigt med två särskilda skogliga samarbetsnämnder, en för utbildning och en för forskning, eller om en gemensam nämnd förslår.

Utredningen har föreslagit en försökstid på tio år. Utskottet finner detta vara taget i överkant och erinrar om att de nordiska försöksordningarna i allmänhet gått på betydligt kortare tid. En försökstid på 5—7 år bör rimligtvis vara till fyllest i detta fall.

Slutligen går kulturutskottet in på de förslag till utvidgning av samarbetets omfång som flera remissinstanser gjort sig till tolk för. De båda medlemsförslagen liksom utredningen omfattar blott samverkan inom den högre skogliga utbildningen. De som önskar utvidgning av samarbetsområdet förmodar att det finns ett ännu större behov av sam-

arbete inom den skogsutbildning som bedrivs utanför högskolorna och menar att behovet av samverkan och utbyte bör tillgodoses utan hänsyn till utbildningsnivå. Kulturutskottet kan givetvis i princip omfatta dessa åsikter. Utskottet ser dock inga möjligheter att inom ramen för det nu aktuella medlemsförslaget och med hänsyn till den företagna utredningen förorda en så drastisk utvidgning av samarbetsområdet. Där-
emot anser utskottet att när samarbetet kring den högre skogliga utbildningen väl har kommit igång, detta bör kunna utvidgas till att omfatta även andra nivåer i enlighet med de förslag som framställts.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Stockholm den 19 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Svend Haugaard (RV)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 4, I efterhand inkomna yttranden (se Supplementband, s. 497)

Medlemsförslag

om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

(Väckt av Poul Hartling, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)

Frågan om införande av sommartid, alternativt ny sommartid, i Norden har med stort intresse diskuterats under många år i Nordiska rådet och i de nordiska ländernas parlament, dock utan resultat. Nu har frågan fått ny aktualitet mot bakgrund av överväganden att införa sommartid inom hela EG. Frågan behandlas för närvarande i den tyska förbundsdagen. En positiv inställning i förbundsdagen till förslaget om införande av sommartid torde få en omedelbar effekt i Danmark och innebära införandet även där av motsvarande tidsberäkning.

Med sommartid avses vanligen i Norden en framflyttning av tidsberäkningen med en timme under hela eller delar av sommarhalvåret, förslagsvis under april—september. Med ändrad normaltid avses motsvarande tidsförskjutning under hela året. Införande av sommartid eller ny normaltid skulle i Danmark, Norge och Sverige innebära en anpassning under sommarhalvåret, alternativt under hela året, till den normaltid som tillämpas i Finland, s. k. östeuropeisk tid.

I Nordiska rådet antogs redan 1958 en rekommendation om att undersöka förutsättningarna för att införa sommartid efter enhetliga regler. Frågan fick ökad aktualitet sedan Norge beslutat införa sommartid från 1959. En ny rekommendation om att införa sommartid antogs, sedan den nordiska undersökningen slutförts. Frågan avskrevs emellertid från rådets dagordning 1966 med hänvisning till att Norge hade upphört med sommartidsordningen och att den inte var aktuell att införa i Danmark och Sverige.

Frågan om sommartid i de nordiska länderna aktualiserades på nytt under energikrisen vid årsskiftet 1973—1974, eftersom införande av sommartid förmodades kunna leda till minskad elenergiförbrukning för belysningsändamål. Bl. a. ställdes fråga till Nordiska ministerrådet vid Nordiska rådets 22:a session i Stockholm.

En av ministerrådet tillsatt utredning avgav betänkande om sommartid/ny normaltid i Norden i maj 1974 (*Nordisk utredningsserie 1974: 12*). Inte heller denna utredning, även om den beträffande många områden pekade på det positiva i att införa sommartid eller ny normaltid, gav något resultat. Ministerrådet konstaterade nämligen att förutsättningar saknades för att gemensamt införa en ändrad tidsberäkning i

Danmark, Norge och Sverige, vilket var en viktig utgångspunkt för genomförande av reformen.

Den arbetsgrupp, som utarbetat betänkandet i NU 1974: 12, kom fram till att införande av sommartid eller ny normalt看id endast skulle ge marginella effekter på energiförbrukningen men underströk att även dessa effekter motsvarade betydande ekonomiska värden, som beräknades uppgå till mellan 40—60 miljoner för de berörda länderna. Bland fördelarna pekade arbetsgruppen också på en förväntad nedgång av antalet trafikolycksfall samt på de positiva effekterna när det gäller hälsa och fritid, eftersom ändrad tidsberäkning skulle göra det möjligt att utnyttja solljuset bättre och ge bättre förutsättningar för friluftsliv. Till de negativa effekterna räknades svårigheter sammanhängande med arbetstidens förläggning bl. a. för jordbruket. Vidare framhölls att en ändring av tidsberäkningen skulle återverka negativt på kommunikationssektorn med bl. a. kostnadsökningar som följd.

Arbetsgruppen konstaterade att vid införande av sommartid i Danmark, Norge och Sverige under perioden april—september de någorlunda mätbara kostnaderna i stort sett balanserade mätbara fördelar. Vid införande av ny normalt看id i samma länder skulle fördelarna sannolikt överväga i varje fall i Norge och Sverige. Vidare fann arbetsgruppen att, om endast ett av de tre länderna skulle införa ändrad tidsberäkning, kostnaderna för de tre berörda länderna skulle vara större än fördelarna. Arbetsgruppen ansåg därför väsentligt att, om ändrad tidsberäkning infördes i någon form, detta skedde på samma sätt och vid samma tidpunkt i de berörda länderna.

Som inledningsvis nämnts har frågan om sommartid m. m. också behandlats i de nordiska parlamenten. I maj 1976 uttalades i den svenska riksdagen med anledning av motioner i ämnet, att det inte fanns grund för att frågan om sommartid eller ny normalt看id ånyo skulle aktualiseras på det nordiska planet. Härvid hänvisades till det resultat som den nordiska arbetsgruppen kommit fram till och till ministerrådets beslut med anledning av arbetsgruppens resultat. Inte heller fanns anledning att förorda en prövning av frågan bara för Sveriges del. Det tillades emellertid att EG 1975 tog upp frågan om införande av sommartid. Om man kom fram till en lösning som innebar att sommartid skulle tillämpas i medlemsländerna, fanns det självfallet anledning att även i Sverige åter ta upp till behandling frågan om annan tidsberäkning.

I Danmark behandlade folketinget år 1974 ett förslag om införande av sommartid. Genom lag nr 223 den 24 april 1974 beslöts att efter förhandling med folketingets näringsutskott för del av året kan träffas beslut om att tidpunkten för dygnets början förskjuts 1 timme i förhållande till normal tidsberäkning (sommartid). Detta bemyndigande betyder att sommartid kan införas genom en förhållandevis enkel och snabb procedur om det av hänsyn till samarbetet med de omkringliggande

länderna kan anses önskvärt. Det har förväntats att Förbundsrepubliken Tyskland skulle införa sommartid år 1978, men enligt senaste upplysningar kommer detta inte att ske. Det föregår emellertid inom EG förhandlingar i syfte att få till stånd en eventuell gemensam sommartid i EG-länderna från 1979.

Utöver de av arbetsgruppen anförda skälen för en ändrad tidsberäkning vill vi särskilt understryka de trafiktekniska. Olika tidsberäkningar i Danmark i förhållande till Sverige och Norge skulle medföra stora olägenheter för resenärer från dessa länder till Danmark och kontinenten. I tidigare sammanhang har särskilt åberopats att införande av sommartid skulle ha negativa effekter från kommunikationssynpunkt. Framför allt har man då pekat på nackdelar i förhållande till den internationella trafiken. Denna invändning bortfaller helt i och med att länderna inom den europeiska gemenskapen inför en enhetlig sommartid, till vilken de nordiska länderna också skulle anpassa sig.

Även de svårigheter som enligt arbetsgruppen skulle uppstå för jordbruket vid en ändrad tidsberäkning torde enligt vår uppfattning ha minskat genom jordbrukets mekanisering.

Genom den föreslagna sommartiden kommer de skandinaviska länderna också att få samma tidsberäkning som Finland under sommarhalvåret, vilket också måste ses som en fördel särskilt ur resandes synvinkel men även för befolkningen i gränstrakterna.

Med hänsyn till att Danmark såsom medlem i EG står inför beslut att införa sommartid anser vi att frågan redan på detta stadium bör väckas i Nordiska rådet för att även Norge och Sverige skall vara beredda att fatta ett liknande beslut om sommartid. Härvid hänvisas bland annat till det uttalande som gjorts av den svenska riksdagen om att, för den händelse man når fram till en lösning som innebär att sommartid skall tillämpas inom EG, det självfallet finns anledning att även i Sverige åter ta upp till behandling frågan om en annan tidsberäkning. Vi utgår från att man från norsk sida kommer att inta samma ståndpunkt.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att efter beslut härom i Danmark införa sommartid enligt enhetliga regler.

København, Stockholm och Mariehamn den 5 oktober 1977

Poul Hartling (V) *Per Olof Sundman (c)* *Folke Woivalin (AS)*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om införandet av enhetlig sommartid i de nordiska länderna. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Oslo den 17 februari 1978. I avsaknad av ett fullständigt remissmaterial har utskottet inte ansett det möjligt att i nuvarande skede slutbehandla medlemsförslaget. Utskottet vill härmed anmäla att det önskar fortsätta sin behandling av medlemsförslaget.

Oslo den 17 februari 1978

Liv Andersen (A)

Steen Folke (VS)

Asbjörn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Petter Savola (K)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Ministerrådsförslag

om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Målsetningen om likestilling mellom kvinner og menn deles av alle de nordiske land.

Likestillingsspørsmål ble i tillegg opprettet som eget samarbeidsfelt da Nordisk Ministerråd i 1974 besluttet at det i hver regjeringsadministrasjon skulle utses en person til å holde kontakt med andre nordiske regjeringsadministrasjoner i likestillingsspørsmål. Disse personene har siden hatt regelmessige møter der informasjon og erfaringsutveksling har stått i sentrum samtidig som flere nordiske likestillingsprosjekter er gjennomført.

Nordisk Råd uttaler i sin ytring over beretningen om samarbeidet på likestillingsområdet i 1976 at tiden er inne for å utarbeide et handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål. Ministerrådet er enig i dette og anser at et slikt program vil være et godt grunnlag å bygge det videre likestillingssamarbeidet på.

Vedlagte forslag til handlingsprogram er bearbeidet på grunnlag av remissuttalelser fra Nordens faglige samorganisasjon (NFS) og de sentrale arbeidsgiverforeningene i Norden.

Nordisk Ministerråd foreslår med dette:

at Nordisk Råd avgir uttalelse om det vedlagte forslag til handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål.

Ministerrådet har til hensikt å fastsette programmet etter Nordisk Råds sesjon 1978, under hensynstagen til de synspunkter som blir framført.

Stockholm den 9. desember 1977

Bjartmar Gjerde

Olli Bergman

BILAGA 1

Forslag til handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål

1. Innledning

Det offisielle nordiske samarbeidet i likestillingssaker er formelt av relativt ny dato. Likevel har nærheten mellom de nordiske land gitt mulighet til gjensidig inspirasjon på et mer uformelt plan helt siden det offentlige begynte å beskjeftige seg med spesifikke likestillingsspørsmål. Et samarbeid har i lengre tid funnet sted mellom faglige organisasjoner, kvinneorganisasjonene, likestillingsrådene (-delegationene) og andre organisasjoner i de nordiske land.

De nordiske landenes felles kulturbakgrunn og likhet i mentalitet, sosial struktur og politiske ambisjoner gjør at både begreper, problemoppfatninger og vilje til aktiv handling i likestillingsspørsmål er nokså ensartet og gir et naturlig grunnlag for nordisk samråd og samarbeid i disse spørsmål. De ulikheter i erfaringer og oppfatninger som likevel finnes innen rammen av et felles ambisjonsnivå gjør samtidig et slikt samarbeid fruktbart for alle parter.

Nordisk Ministerråd besluttet i 1974 å ta opp likestillingsspørsmål som eget samarbeidsområde. Dette ble gjort ved at det i hver regjeringsadministrasjon ble utsett en person til å holde kontakt med de andre nordiske regjeringsadministrasjoner i likestillingsspørsmål.

Kontaktpersonene kom til å danne en kontaktgruppe, som kommer sammen 4—5 ganger årlig. Kontaktgruppen fungerer først og fremst som informasjonsforum, men arbeider også med planlegging og gjennomføring av konkrete prosjekter.

Bl. a. kan nevnes et seminar om likestilling i arbeid og familieliv, som ble avholdt i Glumslöv, Sverige (1976), en kartlegging av grunnlaget for en samordning av arbeidet med å skape en tilfredsstillende rettsbeskyttelse av likestillingen samt et seminar om samme emne med representanter for myndigheter, likestillingsorganer og arbeidsmarkedets parter.

Nordisk Råd uttaler i sin betenkning over beretningen om samarbeidet på likestillingsområdet i 1976 at "... tiden er inne for å utarbeide et handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål."

Ministerrådet er enig i at et slikt handlingsprogram vil være et godt hjelpemiddel i det videre samarbeidet om disse spørsmålene.

2. Hensikten med handlingsprogrammet

Handlingsprogrammet skal gi grunnlag for en tilfredsstillende styring av Ministerrådets virksomhet på likestillingsområdet ved at man oppnår en oversikt over området og fastlegger visse overordnede prinsipper og

målsetninger som grunnlag for arbeidet. Samtidig skal programmet danne en programmerklæring utad.

Målgrupper for programmet er altså først og fremst Ministerrådets egne organer og dernest utenforstående som har interesser i virksomheten, spesielt Nordisk Råd og arbeidsmarkedets parter.

Programmet utformes som et overordnet program og skal dermed ikke danne en liste over detaljtiltak og enkeltprosjekter. Handlingsprogrammet må ikke ses som et program for de nordiske lands totale virksomhet på likestillingsområdet, men som et program for *samarbeidet* mellom de nordiske land på dette området.

3. Likestillingsbegrepet — målsetninger for virksomheten

Som grunnlag for de målsetninger som kan settes opp for virksomheten legges følgende likestillingsbegrep til grunn:

Likestilling innebærer like muligheter og lik status for kvinner og menn i utdanning, arbeidsliv og familieliv, organisasjonsliv og samfunnsliv for øvrig.

Arbeidet for likestilling skal innrettes på en reell og ikke bare en formell likestilling. I en overgangsperiode kan derfor såkalt positiv forskjellsbehandling brukes til støtte for den dårligst stilte part. Slike tiltak kan behøves både for kvinner og for menn.

Den overordnede målsetning for de statlige myndighetenes virksomhet på likestillingsområdet generelt må være å, med de midler som står til rådighet, gjennomføre full likestilling mellom kvinner og menn ut fra de prinsipper hvert land legger til grunn. Det offentlige har et ansvar både som lovgiver, administrasjon og opinionspåvirker, men også som landenes største arbeidsgiver.

Målsetningen for det nordiske samarbeidet under Ministerrådet på likestillingsområdet er å effektivisere og berike hvert av de nordiske lands streben etter å oppnå full likestilling, samt å gjennomføre full likestilling i Ministerrådets egne organer og virksomhet.

4. Hovedfelter for likestillingsarbeidet

Likestillingsarbeidet under Ministerrådet kan for oversiktens skyld deles inn i disse hovedfeltene:

Arbeidslivet

Tiltak for likestilling i arbeidslivet vil være et av de vesentligste felter i det offentliges arbeid på likestillingsområdet. Eget yrkesarbeid medfører økonomisk selvstendighet, noe som er en vesentlig forutsetning for likestilling mellom kvinner og menn. Likestilling er, og vil fortsatt være, en viktig del av det nordiske samarbeidet i arbeidsmarkedsspørsmål. Dette går bl. a. frem av det handlingsprogram som er vedtatt for samarbeidet på

dette området. Også innen samarbeidet på det sosialpolitiske område og på arbeidsmiljøområdet er man opptatt av likestillingsaspekter.

De nordiske land er kommet langt når det gjelder formell likestilling i arbeidslivet, men det er ennå et stykke igjen før vi kan si full reell likestilling eksisterer.

Målsetningen er like muligheter for kvinner og menn hva angår valg av utdanning og yrke, muligheten for å gå ut i arbeidslivet, lønnsvilkår, mulighetene for utvikling i arbeidet samt mulighet til å kombinere yrkes- og familieliv med andre samfunnsfunksjoner.

Av spesiell betydning er like muligheter og likartet motivasjon for yrkesutdanning for kvinner og menn samt tilretteleggelse av praktiske muligheter for å delta i arbeidslivet.

En rekke virkemidler står til rådighet for det offentlige i denne sammenheng. På nordisk plan vil en erfaringsutveksling om virkningen av de tiltak de ulike land iverksetter være av stor betydning. Likeså forskning om forhold som ligger til grunn for mangelen på likestilling.

På dette hovedfeltet mer enn noe annet må virksomheten skje i nært samråd med arbeidsmarkedets parter.

Familien og sosialpolitiske tiltak

I nær sammenheng med arbeidslivet står familielivet, dvs. det som har med samlivsregler, barn, arbeidsfordeling i hjemmet og økonomi å gjøre. Målet må være å stimulere til jevnere ansvars- og arbeidsfordeling i hjemmet og aktivt foreldreskap for begge foreldre. Mulighetene for likestilling i familien er i stor grad påvirket av det offentliges virksomhet hva angår arbeidsmarkedspolitik, ekteskapslovgivning, utbygging eller mangel på utbygging av barneinstitusjoner, skattepolitikk, sosialpolitikk osv.

Spesielt interessant på nordisk plan er forskning om farens betydning for barns utvikling og om arbeidsfordelingen i hjemmet. Utredningen om forsørgerbegrepet i sosiallovgivningen er et eksempel på nordisk samarbeid på dette feltet.

Politikk og samfunnsmessig virksomhet

Innflytelse på samfunnets utvikling i stor og liten sammenheng er et annet viktig område. Full likestilling i det politiske liv, både på lokalpolitisk, rikspolitisk og internasjonalt plan er en målsetning som ennå ikke er nådd. Også innen de faglige bevegelser, som spiller stor rolle i samfunnsutviklingen, er det ennå et stykke igjen før kvinner og menn er likt representert i aktivt arbeid og ledende funksjoner.

Full likestilling på dette området er viktig både av hensyn til utviklingen av et samfunn som tjener alle og for den enkeltes tilfredsstillelse ved å delta i en verdifull prosess. Det er et rettferdighetskrav at alle grupper — kvinner og menn — deltar i den demokratiske prosess.

Erfaringsutveksling og forskning om hva som påvirker rollefordelingen er tiltak som det ofte vil være hensiktsmessig å drive på nordisk plan.

Utdannelse og opplæring

Utdannelsespolitikken er av vesentlig betydning i likestillingsbestrebelsene når det gjelder forming av holdninger til likestilling og kvinners og menns like rettigheter og muligheter i arbeidsliv, familieliv og samfunnsliv for øvrig.

Forholdet utdanning/likestilling er utdypet nærmere i den uttalelse Nordisk Ministerråd fremsatte ved sitt møte i Helsingfors 30. september 1974 i forbindelse med betenkningen "Kjønnsroller i utdannelsen". Her understrekes bl. a. at de nordiske land på alle nivåer i utdannelsessystemet bør sette i verk tiltak som øker menneskers mulighet for å velge utdanning, yrke og voksenrolle ubundet av kjønnsrollebestemte forventninger.

5. Virkemidler og samarbeidsformer

Holdingspåvirkning vil alltid være en viktig del av arbeidet med å oppnå full likestilling. Fra det offentliges side vil det være naturlig å gå inn på den holdingsskapende prosess som skjer gjennom utdanning, massemedia, lovgivning og egen personalpolitikk.

På nordisk plan vil informasjonsutveksling gjennom seminarer o. l. gi muligheter for et styrket arbeid nasjonalt med hensyn til å påvirke holdningene. Symposiet om kjønnsroller og utdanning (Kungälv, juni 1977) er et eksempel på dette. Likeledes vil forskning og utvikling på dette området ofte med fordel kunne drives på nordisk plan.

Lovgivningsspørsmål

Lovgivning er et av de viktigste virkemidler i reguleringen av samfunnsforhold og i opinionspåvirkningen.

Særlig i fokus står temaet rettsbeskyttelse av likestillingen mellom kvinner og menn. Hensiktsmessigheten av og eventuelt formene for rettsbeskyttelse av likestilling har vært gjenstand for en grunnleggende kartlegging og et oppfølgende seminar i Ministerrådets regi, og vil fortsatt være et aktuelt tema på nordisk plan.

Ministerrådet vil ikke søke å gjennomføre like lovbestemmelser på dette område i Norden, men søke å bidra til at hvert land kan finne de former for lover og avtaler som er best tjenelig for likestillingen. I dette ligger også den beste nordiske harmonisering av forholdene i praksis.

Som et spesielt aktuelt emne for nordisk samråd bør nevnes de regler som gjelder for de statlige myndigheter som arbeidsgivere.

Dokumentasjon, forskning og utvikling

I mange tilfeller vil det være nødvendig med forskning for å kartlegge problemenes natur og skape grunnlag for løsninger. Dokumentering,

forskning og utvikling vil som oftest være meget ressurskrevende og i mange tilfeller være avhengig av et bredt underlagsmateriale. Dette vil derfor ofte være viktige virkemidler i det nordiske samarbeidet.

Samtidig legger Ministerrådet avgjørende vekt på at forskningsresultatene omsettes i praktiske resultater innen likestillingsarbeidet.

Koordinering på internasjonalt plan

De nordiske land er kommet langt i likestillings spørsmål, og det kan iblant være vanskelig å vinne gehør for de nordiske likestillingsidéene. Derfor er det på dette området spesielt aktuelt med nordisk samarbeid og en samordnet opptreden i ulike internasjonale organisasjoner. Også innhøsting av erfaringer og informasjon fra andre land kan styrkes ved koordinering og samarbeid på nordisk plan i internasjonale fora.

Spesielt tenkes her på FN og ILO. Utredningen "ILO og kvinner i arbeidslivet" er et eksempel på slikt samarbeid.

Likestillingsorganer og virksomhet under Ministerrådet

Ministerrådet legger vekt på at likestilling søkes fremmet også innen den virksomhet og de organer som inngår i det nordiske samarbeidet under Ministerrådet på alle fagområder. Likestilling skal ikke ses som et samarbeidsområde isolert fra de øvrige, men integreres i alle de samsnksområder der nordisk samarbeid finner sted. Likestillingsaspekter skal også fortsatt overveies ved utformning av handlingsprogrammer på de ulike samarbeidsområdene.

I dette arbeidet står kontaktpersonene for likestillings spørsmål sentralt.

Ministerrådet skal innen sin egen virksomhet ta likestillingshensyn ved utnevning av medlemmer i nordiske komitéer, arbeidsgrupper o. l. samt i de enkelte samarbeidsprosjektene innhold og organisasjon.

Ministerrådet vil gjennom kontaktgruppen eller på annen praktisk måte søke å finne fram til rutiner som fremmer en jevnere fordeling av kvinner og menn i alle sine organer.

Kontaktgruppen for likestillings spørsmål vil få anledning til i nødvendig omfang å uttale seg om prosjekter og annen virksomhet under Ministerrådet fra et likestillingssynpunkt. Den skal også i prosjekter som berører likestillings- og familiespørsmål i den utstrekning det er hensiktsmessig være representert i prosjektets styringsgruppe. Kontaktgruppens medlemmer forutsettes nasjonalt å ha den nødvendige kontakt med de organisasjoner og institusjoner som det er naturlig å samarbeide med.

Valget mellom de virkemidler og samarbeidsformer som står til disposisjon er av avgjørende betydning for resultatet av virksomheten og bør avgjøres på grunnlag av

- hva som i størst grad bidrar til å oppfylle de formulerte målsettingene

- hvor langt utviklingen på området er kommet generelt
- hvor langt det nordiske samarbeidet på området er utviklet
- de praktiske muligheter som foreligger.

Ministerrådet legger vesentlig vekt på at man på nordisk plan finner frem til de problemer som i størst grad krever en løsning nettopp på nordisk plan. I dette ligger erkjennelsen av at betydningsfulle tiltak nasjonalt ikke nødvendigvis er relevante i fellesnordisk sammenheng og at prioriteringer og tiltak i det nordiske samarbeidet derfor ikke nødvendigvis avspeiler virksomhet og prioriteringer i de enkelte land eller i Norden sett under ett.

Grovt sett kan man dele samarbeidsformene inn i tre, der ett stadium vanligvis vil være en forutsetning for å gå til det neste:

a) *Informasjonsutveksling*, som skjer ved fellesnordiske symposier, konferenser, kontaktgrupper etc. og ved uformelle personlige kontakter og utveksling av skriftlig materiale. Foruten den verdi dette har i seg selv vil det også berede grunnen for videre samarbeid ved at man får kjennskap til hverandres problemer, prioriteringer og ressurser.

b) *Arbeidsfordeling*, som f. eks. nordisk samordning av nasjonale prosjekter, avtalt deling av oppgaver i et nordisk prosjekt eller den mer tilfeldige arbeidsdeling som skjer ved at landene bruker hverandre som forbilder og utveksler materiale som direkte kan anvendes i andre nordiske land. En bevisst arbeidsdeling vil kunne bety store innsparinger i de nasjonale ressurser.

c) *Felles nordiske prosjekter*, dvs. prosjekter som i sin helhet drives på fellesnordisk basis vil ofte være spesielt ressurskrevende. Det er derfor viktig at grunnlaget er beredt gjennom de to tidligere stadier. Fellesprosjekter bør overveies når

- problemet på grunn av sitt innhold eller ressursforbruk er for omfattende til å realiseres nasjonalt
- problemet er av utpreget internasjonal karakter og resultatene er av umiddelbar nytte for flere land, som derfor bør dele kostnadene
- en tilfredsstillende løsning av problemet er avhengig av ressurser eller en sammenstilling av materiale fra flere land.

6. Høyt prioriterte områder

På kortere sikt vil Ministerrådet spesielt legge vekt på dokumentasjon og forskning ang. massemedias virkninger og hvordan massemedia kan påvirkes til å bidra aktivt til å fremme likestilling. Som et første ledd i dette arbeidet er det i 1977 igangsatt en kartlegging av allerede utført massemediaforskning som grunnlag for innretningen av det videre arbeidet. Videre ønsker man å se nærmere på rollefordelingen i hjemmet, spesielt farens rolle for barnets utvikling og spørsmål i forbindelse med barselspermisjon.

Det konkrete samarbeidet vil bli utformet på grunnlag av dette hand-

lingsprogrammet og i nær kontakt med organisasjoner som er opptatt med likestillingsspørsmål på nordisk plan. Spesielt skal nevnes arbeidsmarkedets parter, som beskjeftiger seg spesielt med disse spørsmål og sitter inne med verdifulle erfaringer og synspunkter. Samarbeidet skal skje ved felles møter med Kontaktgruppen for likestillingsspørsmål, informasjonsutveksling, sekretariatskontakter og ellers i de former Ministerrådet fastsetter. Bl. a. vil arbeidsmarkedets parter i de fleste tilfeller fungere som remissorganer og vil kunne delta i arbeidet i overensstemmelse med de retningslinjer Ministerrådet fastsetter.

7. Oppfølging av handlingsprogrammet

Den fremtidige prosjektvirksomhet skal utformes på basis av de målsetninger og prioriteringskriterier som angis i dette handlingsprogrammet. En fortegnelse over planlagte tiltak vil bli utarbeidet på grunnlag av programmet.

De mer detaljerte prosjekter vil fremgå av kontaktgruppens forslag til budsjett- og virksomhetsprogram to år før budsjettåret og dens forslag til konkrete prosjekter høsten før budsjettåret, i overensstemmelse med Ministerrådets budsjettrutiner.

For å sikre et funksjonsdyktig grunnlag for virksomheten skal dette handlingsprogrammets struktur, målsetninger, prinsipper og innhold for øvrig vurderes på nytt etter en toårsperiode på bakgrunn av de erfaringer man har vunnet nasjonalt og i det nordiske samarbeidet. Diskusjonene om dette bør innledes så snart som mulig.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över minister-
rådsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag, B 23/s, om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor. Ministerrådsförslaget har behandlats på utskottets möte i Stockholm den 19—20 januari 1978, varvid avdelingssjef Osmo Kaipainen och konsulent Terje Sundby, båda från Nordiska minister-
rådets sekretariat i Oslo, lämnade utskottet kompletterande upplysningar i saken.

1. Inledning

Mot bakgrund bl. a. av Nordiska rådets yttrande nr 3/1977 har Nordiska ministerrådet låtit utarbeta förslag till handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor. Detta har skett trots att samarbetet inom detta område — i varje fall formellt sett — är av sent datum. Ministerrådet understryker emellertid, att de nordiska ländernas gemensamma kulturella bakgrund samt likhet i mentalitet, social struktur och beträffande politiska ambitioner gör ett samarbete också i jämställdhetsfrågor fruktbart. Dessa frågor togs upp i ministerrådets verksamhet år 1974, då en person inom varje lands regeringsadministration utsågs till att hålla kontakt i jämställdhetsfrågor. Dessa kontaktpersoner har sedan dess mötts omkring 4—5 gånger per år.

Syftet med handlingsprogrammet är (1) att skapa underlag för styrning av ministerrådets verksamhet i jämställdhetsfrågor, (2) att lägga fast vissa övergripande principer för samarbetet samt (3) att tjäna som en programförklaring utåt. Målgrupper för programmet är i första hand ministerrådets egna organ, Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter. Avsikten är inte att handlingsprogrammet skall utgöra en lista över konkreta åtgärder som ministerrådet tänker vidtaga, utan i stället läggs tonvikten vid de övergripande målen för verksamheten. Ministerrådsförslaget är avsett att utgöra ett program för samarbete och täcker således ej den totala verksamheten på jämställdhetsområdet i de enskilda nordiska länderna.

Ministerrådet definierar begreppet jämställdhet på följande sätt: lika möjligheter och lika status för kvinnor och män vad beträffar utbildning, arbete, familjeliv, organisations- och samhällsliv. Målet är att nå fram till reell jämställdhet. Jämställdhet i formell mening är inte tillräcklig. S. k. positiv diskriminering kan komma i fråga, menar minister-
rådet, om den användes för att stärka positionen för den sämst ställda

parten. För samhällets organ står olika medel till buds för att främja utvecklingen mot jämställdhet: lagstiftning, opinionspåverkan etc.

Fem områden anges i ministerrådsförslaget såsom betydelsefulla för arbetet med jämställdhetsfrågorna: arbetsmarknaden, familjen, det politiska livet, samhällslivet i övrigt samt utbildningssektorn.

Inom arbetslivet är strävan att män och kvinnor skall beredas lika möjligheter vid val av yrke, erhålla samma chans att verka i förvärvslivet, uppnå samma lönevillkor etc.

En jämnare ansvars- och arbetsfördelning i hemmet eftersträvas liksom ett från både mäns och kvinnors sida aktivt föräldraskap. Inom politiken och på det fackliga området bör lika möjligheter till deltagande skapas. På utbildningsområdet skall åtgärder vidtagas i syfte att befrämja möjligheterna att, utan bundenhet till traditionella könsrolls-uppfattningar, välja utbildningsriktning och yrke.

För att uppnå dessa mål skall informationsutbyte ske de nordiska länderna emellan bl. a. vid seminarier och motsvarande. Lämpliga åtgärder på lagstiftningens område bör övervägas nationellt, då varje land självt bör söka finna de former som bäst passar. Forskning om jämställdhetsfrågor kan bidra till att klarlägga problemen. I internationella fora skall ett samordnat nordiskt uppträdande eftersträvas.

Ministerrådet framhåller vidare, att arbetet med jämställdhetsfrågorna inte får ske isolerat från nordiskt samarbete på övriga områden, utan fastmer bör integreras i detta. För egen del avser ministerrådet att beakta jämställdhetssynpunkter vid tillsättandet av kommittéer, arbetsgrupper etc. Målet är att försöka uppnå en jämnare fördelning mellan kvinnor och män inom ministerrådets egna organ.

Tre typer av samarbetsformer anges i ministerrådsförslaget: informationsutväxling, arbetsfördelning samt gemensamma nordiska projekt.

Till de områden som ministerrådet avser att prioritera högst hör massmedias roll för attitydbildningen i jämställdhetsfrågor och arbetsfördelningen mellan kvinnor och män i hemmet.

Samarbete med berörda organisationer skall äga rum, framhåller ministerrådet.

Ett åtgärdsprogram kommer att utarbetas och detaljplaneringen ske i anslutning till behandlingen av Nordiska ministerrådets budget. En utvärdering av handlingsprogrammet skall äga rum efter två år.

2. För utskottet tillgängligt bakgrundsmaterial

Genom ministerrådssekretariatets försorg har utskottet erhållit tillgång till de yttranden i saken som avgivits av Nordens fackliga samorganisation (NFS), Dansk Arbejdsgiverforening (DAF), Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund (AFC) och Affärsarbetsgivarnas Centralförbund (AAC) (gemensamt yttrande), Norsk Arbejdsgiverforening (NAF) samt Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), samtliga från november

1977. I det följande sammanfattas de synpunkter som framförts av ovannämnda arbetsmarknadsorganisationer. Att märka är att dessa remissyttranden hänför sig till ett tidigare utkast till handlingsprogram.

2.1. *Nordens fackliga samorganisation*

NFS delar ministerrådets grundläggande värderingar beträffande jämställdhet mellan könen samt önskar att jämställdhetsarbetet i varje nordiskt land effektiviseras. Jämställdhet mellan kvinnor och män grundas, menar NFS, på allas rätt att genom arbete bli ekonomiskt oberoende.

NFS kräver, att den nordiska kontaktgruppen i jämställdhetsfrågor ombildas till en arbetsgrupp med representation också för arbetsmarknadens parter.

Jämställdhet mellan kvinnor och män uppnås genom att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna görs lika för alla och inte genom att generella särbestämmelser för kvinnor införs. Positiv diskriminering i syfte att uppnå jämställdhet på sikt kan emellertid tänkas under en övergångsperiod. Förhållandena i arbetslivet är av central betydelse för strävandena till jämställdhet. På arbetsmarknaden förekommande könsuppdelning måste brytas. Inom familjens ram bör kvinnan och mannen tillsammans svara för de gemensamma sysslorna. På utbildningsområdet bör skolan arbeta för att könsrollsbingade yrkesval ifrågasättes. Vuxenutbildningen kan vara ett medel att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Fler kvinnor bör stimuleras till att åtaga sig förtroendeuppdrag i fackliga och politiska sammanhang.

Jämställdhetsarbetet bör integreras med annan verksamhet och ej bedrivs isolerat. Lagstiftning kan vara ett verksamt medel för att uppnå det åsyftade målet. För att vinna ökat inflytande i internationella sammanhang bör en nordisk koordinering eftersträvas. I det konkreta arbetet bör dokumentation och forskning kring massmedias sätt att påverka attityder till jämställdhet prioriteras. Vidare bör forskning kring jämställdhetsproblematiken på arbetsmarknaden tas upp på nordiskt plan. I det fortsatta programarbetet önskar NFS medverka.

2.2. *De nordiska arbetsgivareföreningarna*

De nordiska arbetsgivareföreningarna finner det naturligt för de nordiska länderna att samarbeta också i jämställdhetsfrågor. Det framlagda programmet avser inte den totala verksamheten i jämställdhetsfrågor, utan samarbetet länderna emellan. DAF uttrycker tveksamhet till användningen av s. k. positiv diskriminering samt understryker att utvecklingen på den privata och offentliga arbetsmarknaden bör löpa någorlunda parallellt.

AFC/AAC pekar på att skillnaderna mellan olika branscher kan med-

föra svårigheter vid jämförelser beträffande hur långt jämställdheten nått.

Införandet av särskild lagstiftning om jämställdhet ställer flera av arbetsgivareföreningarna sig tveksamma till och rekommenderar i stället att detta sker genom att kollektivavtal sluts mellan arbetsmarknadens parter. DAF framhåller, att jämställdhetssträvandena i Norden och inom EG inte står i konflikt med varandra, utan snarare verkar ömsesidigt inspirerande.

Sambandet mellan jämställdhet i arbets- och familjeliv tas upp i flera av remissvaren. AFC/AAC finner det riktigt att handlingsprogrammet inte syftar till att införa likadana lagbestämmelser i de nordiska länderna. Trepartssamverkan — d. v. s. samarbete mellan statliga myndigheter och arbetsmarknadens parter — lämpar sig inte bara inom Internationella Arbetsorganisationen (ILO), utan även på nordiskt plan vid genomförandet av jämställdhetsprogrammet.

Av de föreslagna samarbetsåtgärderna betraktas samnordiska projekt med skepsis av flera arbetsgivareföreningar, som ger samarbetet på informationsplanet prioritet. Också en arbetsfördelning de nordiska länderna emellan kan vara till nytta, framhåller arbetsgivareföreningarna.

3. Utskottet

I Nordiska rådets *yttrande nr 3/1977* framfördes önskemål om att ett nordiskt handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor borde utarbetas och föreläggas rådets 26:e session år 1978. Social- och miljöutskottet anförde som skäl för detta att samarbetet i jämställdhetsfrågor, även om det ännu befann sig i en inledande fas, hade kommit så pass långt att ett samlande program borde kunna utarbetas.

Social- och miljöutskottet har under senare år strävat efter att nå fram till övergripande program för samarbetet inom de sektorer som berör dess arbetsområde: social- och hälsovård, arbetsmarknadspolitik, arbetsmiljö-, miljövårds- och jämställdhetsfrågor. Som ett led i arbetet med att nå fram till dylika handlings- eller samarbetsprogram har direkta överläggningar mellan utskottet och ministerrådet ofta spelat en stor roll. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de överläggningar som ägde rum i februari 1975 om arbetsmarknadsprogrammet, i mars och november 1976 om social- och hälsovårdsprogrammet samt i oktober 1977 om miljövårdsprogrammet. Utskottet hade ansett det vara en fördel om ett sådant för utskottet och ministerrådet gemensamt möte hade kunnat äga rum också beträffande jämställdhetsprogrammet. Utskottet vill därför föreslå att ett dylikt möte kommer till stånd vid lämplig tidpunkt efter den 26:e sessionen. På så sätt ges möjligheter för utskottet att komma med ytterligare synpunkter på det konkreta innehållet i det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor.

Nordiska rådet har genom åren ägnat jämställdhetsfrågorna betydande

de uppmärksamhet. 1972 års rådskonferens ägnades åt en behandling av försörjarbegreppet och vid den 21:a sessionen året efter behandlades tre medlemsförslag i ämnet: ett om försörjarbegreppet, ett om förbättrat socialskydd för husmödrar samt ett om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. I *rekommendation nr 1/1973* sammanfattades Nordiska rådets synpunkter i dessa frågor.

Vid den 23:e sessionen antogs en rekommendation, *nr 7/1975*, om rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter. I ett annat medlemsförslag hade inrättandet av ett nordiskt samrådsorgan i jämställdhetsfrågor föreslagits. Mot bakgrund av att i flertalet av de nordiska länderna redan nationella jämställdhetsdelegationer upprättats och nordiska kontaktpersoner i jämställdhetsfrågor utsetts av ministerrådet, lämnade Nordiska rådet förslaget utan åtgärd. En historisk utställning om kvinnans ställning i Norden utarbetades av Nordiska rådet och visades runt om i Norden med början hösten 1976.

Det framlagda förslaget till handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor har inte av tidsskäl kunnat remitteras på sedvanligt sätt i Nordiska rådets regi. Social- och miljöutskottet har således inte haft tillgång till något egentligt remissmaterial i saken även om minister-rådskonferenssekretariatet välvilligt överlämnat de synpunkter som arbetsmarknadens parter framfört beträffande tidigare utkast till handlingsprogram.

Utskottet kan för sin del, i likhet med arbetsmarknadens parter, ansluta sig till syftet med handlingsprogrammet; (1) att skapa möjligheter för styrning av ministerrådets verksamhet i jämställdhetsfrågor, (2) att fastlägga vissa övergripande principer för detta arbete samt (3) att få till stånd en programförklaring utåt. Utskottet finner det emellertid vara en brist att någon åtgärdsförteckning ej fogats till ministerrådsförslaget. Därigenom saknas möjligheter för utskottet att bedöma det praktiska resultatet av handlingsprogrammet. Som en allmän synpunkt önskar utskottet framhålla, att utarbetandet av ett handlingsprogram på ett naturligt sätt skapar förväntningar om konkreta åtgärder från ministerrådets sida. Personella och ekonomiska resurser måste därför ställas till förfogande vid genomförandet av handlingsprogrammets intentioner. Annars blir programförslaget utan mening.

Den definition av begreppet jämställdhet — lika möjligheter och lika status för kvinnor och män inom utbildning, arbetsliv, familj, organisations- och samhällsliv — som använts i handlingsprogrammet kan utskottet ansluta sig till. Ambitionen att nå fram till inte bara formell utan även reell jämställdhet delas av utskottet. S. k. positiv diskriminering bör kunna komma i fråga för att stärka den sämst ställda partens ställning i olika avseenden.

De fem huvudområden som arbetet i jämställdhetsfrågor skall koncentreras till är arbetslivet, familje- och socialpolitiken, utbildningssektorn, politiken och samhällsverksamheten i övrigt. Preciseringen av dessa

områden är rimlig. Utskottet kan vidare ansluta sig till för samarbetet uppsatta mål.

När det gäller de konkreta insatser som måste till för att handlingsprogrammets intentioner skall kunna omsättas i praktisk verklighet noterar utskottet att informationsutväxling och koordinering står i förgrunden. Detta är i och för sig naturligt för en verksamhet som befinner sig på begynnelsestadiet, men bör inte på sikt utesluta samverkan i projektform, när så bedöms ändamålsenligt.

Attitydbildningens återverkningar på inställningen i jämställdhetsfrågor är av fundamental betydelse. Det verkar därför väl motiverat att massmedieforskning ges prioritet. Rollfördelningen mellan kvinnor och män inom familjen är också av grundläggande betydelse och bör ägnas uppmärksamhet på nordiskt plan.

Sammanfattningsvis finner utskottet det värdefullt att ett förslag till handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor i form av ett ministerrådsförslag förelagts Nordiska rådets 26:e session. Utskottet kan tillstyrka att det framlagda handlingsprogrammet fastställs i enlighet med framlagt ministerrådsförslag, men förutsätter att de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet ger anledning till kan dryftas vid ett för utskottet och ministerrådet gemensamt möte efter den 26:e sessionen. Någon mera påtaglig försening av arbetet med den s. k. åtgärdsförteckning, som regelmässigt brukar fogas till framlagda ministerrådsförslag, torde knappast bli följden om ett dylikt samrådsmöte kommer till stånd.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt
2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.) Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Förman

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Frågan om ett samlande program för Nordiska ministerrådets verksamhet aktualiserades under Nordiska rådets 24:e session i Köpenhamn 1976.

Ministerrådet inledde arbetet med ett sådant program våren 1976 och riktlinjerna för arbetet presenterades för de nordiska statsministrarna vid deras möte i Helsingfors i december 1976. Statsministrarna konstaterade att samarbetet nu fått en sådan bredd att behov föreligger att utarbeta ett sammanhållande program för hela det nordiska samarbetet. Man emotsåg att det arbete som ministerrådet inlett skulle slutföras till nästa statsministermöte.

Statsministrarna behandlade ministerrådets förslag vid sitt möte i Stockholm den 9 december 1977 och konstaterade att programmet är avsett att underlätta en framtida koordinering mellan de olika samsamarbetssektorerna. Det praktiska arbetet inom ministerrådets ram kommer att baseras på sektorprogram. Avsikten med det nu föreliggande programmet är att ge en helhetsbild av det hittillsvarande arbetet och dra upp vissa riktlinjer för det framtida nordiska samarbetet.

Ministerrådet avser att fastställa programmet efter Nordiska rådets session 1978, med beaktande av de synpunkter som där framförts.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer Nordiska ministerrådet

att Nordiska rådet måtte avgiva yttrande över bifogat programförslag för Nordiska ministerrådet.

Stockholm den 9 december 1977

Bjartmar Gjerde

Olli Bergman

*BILAGA 1***Förslag till Nordiska ministerrådets program****Människan och resurserna i Norden***I. Inledning*

Norden ett begrepp

Målsättningar för samarbetet, angivna i Helsingforsavtalet

Samarbetets syften och medel

Samarbetets förankring — kontakter och information

Framtiden

II. Ekonomiskt samarbete

Gemensamma huvudsyften

Ökat samråd om den ekonomiska politiken

Nordisk internhandel

Energi — olja och gas

Råvaru- och resursutnyttjande

Återvinning och avfall

Balanserad regional utveckling

Nordiska investeringsbanken

Nordiska industrifonden

Nordiska företagssamverkan

Statistiskt samarbete

Likartade provningsmetoder och standarder

Transportsamarbete

Samarbete på turistområdet

III. Arbetslivet

Rätten till arbete

1954 års överenskommelse

Frihet att välja arbetsplats

Åtgärdsprogram

Programmets uppföljning och komplettering

Utbildning för arbetslivet

Arbetsmiljön

IV. Trygghet för alla

Samarbete på social- och hälsovårdsområdet

Konsumentpolitiskt samarbete

Undersökning av varor och tjänster

Reklam och marknadsföring
Produktsäkerhet
Glesbygdsservice
Trafiksäkerhet
Rättslighet — rättssäkerhet
Lagstiftning och samhällsutveckling
Integritetsskydd
Jämställdhet mellan könen

V. Utformningen av miljön

Miljöskyddskonventionen
Vattenvård
Luftvård
Buller
Naturvård och friluftsliv
Den lokala miljön — bostäder
Trafikförsörjning och samhällsmiljö

VI. Utbildning, forskning och kultur

Utbildning
Forskning
Kultur

VII. Norden och omvärlden

Gemensamma principer
Samarbete i internationella organisationer
Nordisk biståndssamverkan

Inledning

Avsikten med detta program är att ange hur Nordiska ministerrådet utifrån en helhetssyn önskar föra vidare de politiska viljeyttringar som finns uttalade bland annat i samarbetsöverenskommelsen mellan de nordiska länderna (Helsingforsavtalet). Programmet, som tar sikte på de närmaste åren, bör ses i samband med de sektorsprogram som utarbetats inom ministerrådets ram. Det kan också ge riktlinjer för utarbetandet av nya handlings- och arbetsprogram och på så sätt bidra till en förbättrad samverkan mellan de olika samsamarbetssektorerna.

Norden ett begrepp

Den geografiska närheten, gemensamma traditioner, språkliga band och likartad kulturell utveckling har skapat en naturlig samhörighet. I grundläggande frågor om samhällets utveckling har länderna likartade

värderingar. De ekonomiska förbindelserna mellan länderna är intensiva och därmed är det inbördes beroendet starkt.

Norden är ett begrepp, även i andra delar av världen. Denna bild har förstärkts genom skapandet av de centrala nordiska samarbetsorganen. Nordiska rådet tillkom redan 1952 och är ett samarbetsorgan mellan de nordiska ländernas folkrepresentationer. Nordiska ministerrådet som grundades 1971, är regeringarnas samarbetsorgan. Dessa organs uppgifter och de grundläggande målen för det nordiska samarbetet framgår av Helsingforsavtalet som ingicks 1962. Detta kompletteras med ett stort antal andra konventioner och avtal såsom arbetsmarknadsöverenskommelsen, konventionen om social trygghet, kulturavtalet, transportavtalet, miljöskyddskonventionen och avtalet om Nordiska investeringsbanken.

Målsättningar för samarbetet, angivna i Helsingforsavtalet

Länderna önskar främja den nära gemenskap, som i fråga om kultur samt om rätts- och samhällsuppfattning råder mellan de nordiska folken, och ytterligare utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna.

Regeringarna strävar efter att på alla områden, där förutsättningar finns, åstadkomma en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna. Regeringarna eftersträvar att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövärden.

Samarbetets syften och medel

Det har ett egenvärde att vidareutveckla samhörigheten i Norden. Det nordiska samarbetet skapar förutsättningar för de enskilda länderna att uppnå mål som det är svårt att uppnå på egen hand. I många frågor är ett gemensamt uppträdande internationellt till fördel för länderna.

Samarbetet syftar till ett förbättrat och välavvägt resursutnyttjande. Detta kan exempelvis ske ifråga om råvaror och energi, utbildning och forskning, samhällsservice och transport, planerings- och utredningskapacitet m. m.

Ministerrådet ser det nordiska samarbetet som en del av ett vidare internationellt samarbete. Öppenhet och vilja till samarbete med andra länder präglar det nordiska samarbetet. Därmed gagnar de nordiska länderna inte bara sina egna intressen utan bidrar även till stabilitet och avspänning.

Ministerrådet fortsätter arbetet för att uppnå största möjliga rättsliga likställighet mellan medborgarna i de nordiska länderna oberoende av vistelseland.

Ministerrådet verkar för att främja det ekonomiska samarbetet på olika områden, bl. a. genom samråd i fråga om den ekonomiska politiken. Ministerrådet önskar främja produktions- och investeringssamarbetet mel-

lan länderna och verkar för att undanröja existerande hinder för den nordiska samhandeln.

Samarbetets förankring — kontakter och information

Samarbetet mellan regeringarna och parlamentarikerna är av den största betydelse för ministerrådets arbete. Nordiska rådets initiativ och dess granskning av ministerrådets arbete ger detta en djupare politisk förankring. Allteftersom det nordiska samarbetet vidgas och fördjupas skapas ytterligare behov av nära kontakter mellan regerings- och parlamentarikerorgan.

För att ytterligare stärka den folkliga förankringen för det nordiska samarbetet strävar ministerrådet att upprätthålla nära kontakter med in-tresseorganisationer och folkrörelser som exempelvis Nordens fackliga samorganisation, de nordiska arbetsgivarorganisationerna, folkbildningsorganisationer och Föreningarna Norden. För att öka kännedomen om målsättningarna för det nordiska samarbetet och de hittills uppnådda resultaten och för att öppna kanaler till impulser utifrån kommer ministerrådet att vidareutveckla informationsverksamheten.

Framtiden

Den ekonomiska framtidsutvecklingen i de nordiska länderna kommer att präglas av ett ökat internationellt och inte minst internordiskt beroende. Ett huvudmål för de nordiska ländernas ekonomiska politik kommer att vara att slå vakt om allas rätt till ett meningsfullt arbete. Såväl samhället som de enskilda företagen har här sitt ansvar.

Utveckling och tillväxt måste styras så att de gagnar de viktigaste behoven och leder till större jämlikhet och mera frihet för de enskilda medborgarna. En målmedveten koordinering av olika samsarbetssektors verksamhet krävs.

De nordiska ländernas ökande beroende av varandra förstärker behovet av samråd vad gäller utformningen av ekonomisk politik och sysselsättningspolitik.

Energi- och resursfrågor kommer att spela en dominerande roll för alla de nordiska länderna och därmed för ministerrådets arbete under de kommande åren. De norska gas- och oljeförekomsterna utgör en naturlig grund för ett bredare industri- och energisamarbete i Norden. Nordiska intressen vid ilandföring och distribution av olja och gas kommer att tillgodoses, bl. a. för att främja ett bredare industrisamarbete.

Nordiska insatser på energiforskningens område, särskilt beträffande energihushållning och alternativa energikällor, kommer att utvidgas. Förslag har väckts om inrättandet av ett nordiskt forskningsinstitut för utveckling av alternativa energikällor.

Samarbetet om utnyttjande av råvaror och andra resurser kommer att intensifieras bl. a. mot bakgrund av fortlöpande utvärdering av de nor-

diska ländernas resurser och behov. Härvid kommer att beaktas att vissa resurser är begränsade medan andra f. n. endast är begränsat tillgängliga av ekonomiska, miljömässiga och/eller andra skäl. Vid utformningen av den nordiska råvaru- och resurspolitiken bör dessa frågor ses i sitt internationella ekonomiska sammanhang.

De nordiska länderna vill verka för en samhällsekonomiskt balanserad utveckling i Norden. Man eftersträvar att genom lämpliga industri- och regionalpolitiska åtgärder undvika att rent företagsekonomiska avgöranden leder till alltför stark inflyttning till ett begränsat antal tätorter och tillväxtregioner. En sådan inflyttning kan skapa problem såväl för utflyttningsområdena som för inflyttningsområdena med negativa konsekvenser för de enskilda medborgarna och hela samhällsekonomi. För att ofrivilliga flyttningsrörelser skall undvikas krävs insatser såväl inom näringspolitik och sysselsättningspolitik som ifråga om kommunikationer, samhällsservice, kulturutbud, boendemiljö och miljövard. Ett samarbete över riksgränserna kan ge möjligheter att på olika områden förbättra villkoren, särskilt i glesbygder. Den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete underlättar kommunalt och regionalt samarbetet över riksgränserna.

Utvecklingen ställer allt större krav på utbildning för alla grupper i samhället. De nordiska ländernas konkurrenskraft i förhållande till andra industrialiserade länder är bl. a. beroende av utbildningsnivån hos arbetskraften och de resurser länderna är villiga att satsa på såväl grundforskning som tillämpad forskning. Utbildning och forskning är områden som är väl lämpade för nordiskt samarbete.

Den ökande kännedomen om effekterna av nu använda råvaror och andra produktionsmedel, en förutsedd ökad användning av nya produkter samt det högt uppskruvade produktionstempot med risker för störningar i olika former, ställer samhället inför betydande arbetsmiljömässiga problem. Utbyggnaden av industrin måste i framtiden ske mot bakgrund av medborgarnas rätt till en god och trygg arbetsmiljö.

Medborgarna i de nordiska länderna kommer i framtiden att ställa ökade krav på miljöinsatser, såväl av samhället som av berörda företag. De nordiska ländernas geografiska närhet gör att vissa problem endast kan lösas i samverkan. Den nordiska miljöskyddskonventionen som trädde i kraft 1976 skapar det formella underlaget för sådan samverkan. Samarbete mellan de nordiska länderna krävs för att hävda nordiska intressen på det internationella planet. Härvid eftersträvas särskilt att Nordens grannländer skall acceptera konventionens principer. Forskningsinsatser fordras för att ytterligare förbättra möjligheterna att skydda miljön.

Människornas fritid i form av längre semester och förkortad arbetstid kommer att öka. En del av denna fritid kommer att utnyttjas för turism i det egna landet och i de nordiska grannländerna. Ministerrådet kommer att möta denna utveckling genom att aktivt verka för åtgärder som un-

derlättar turism i de nordiska länderna för alla medborgargrupper.

Ökad frihet innebär också att samhället måste kunna erbjuda ett växande och brett upplagt utbildnings- och kulturutbud, så långt möjligt jämnt fördelat på alla regioner.

De nordiska länderna är högt utvecklade och internationellt sett rika samhällen och har därför ett ansvar och speciella möjligheter för att i olika former verka för en utjämning mellan i-länder och u-länder. Biståndsverksamheten kommer även i framtiden att syfta till att förbättra och utveckla de ekonomiska och sociala villkoren för de fattigaste befolkningsgrupperna. U-ländernas egna önskemål ställs i centrum.

Strävan efter en ny ekonomisk världsordning stöds av alla de nordiska länderna. Den väntas bl. a. medföra vissa omställningsproblem i de nordiska länderna samt behov av stöd i vissa fall för u-ländernas exportsträvanden.

II. Ekonomiskt samarbete

Gemensamma huvudsyften

Ett centralt syfte med samarbetet i ekonomiska frågor är att genom samverkan göra det möjligt för alla att få ett tryggt, meningsfullt arbete. Arbetet skall så långt det är möjligt vara anpassat till den enskildas förutsättningar och i mån av möjlighet vara placerat inom ett rimligt avstånd från bostaden. För att denna målsättning skall kunna nås fordras samverkan mellan den ekonomiska politiken varmed avses också regionalpolitik, industripolitik, resurspolitik, kommunikationspolitik och sysselsättningspolitik.

Ökat samråd om den ekonomiska politiken

Den ekonomiska politiken i de nordiska länderna måste inriktas på att dämpa pris- och kostnadsökningen för att förbättra de nordiska ländernas konkurrenskraft i förhållande till andra industriländer och säkerställa en hög sysselsättning. De nordiska ländernas betydande inbördes beroende gör det nödvändigt att hålla en nära kontakt om den internationella utvecklingen och om utformningen av den ekonomiska politiken. Ministerrådet kommer även i fortsättningen att verka för ett ökat informationsutbyte om den ekonomiska politiken.

Nordisk internhandel

De nordiska länderna har valt olika former av anknytning till de Europeiska gemenskaperna. Trots detta äger ett omfattande samarbete rum i handelspolitiska frågor i internationella organisationer. Tullfrihet råder med vissa undantag för handeln med industrivaror mellan de nordiska länderna. Varje nordiskt land sänder omkring en fjärdedel av sin export till andra nordiska länder. Eftersom de totala exportandelarna i de nor-

diska ländernas produktion är relativt höga, innebär detta att produktionen för export till andra nordiska länder spelar en betydande roll för totalekonomin och sysselsättningen i alla de nordiska länderna. Möjligheterna att ytterligare utöka den interna nordiska handeln undersöks kontinuerligt. Inom ministerrådets ram arbetas med att avskaffa vissa s. k. icke-tariffära hinder för handeln. Det nordiska samarbetet inom byggsektorn, för vilken ett nytt handlingsprogram fastställdes 1977, inriktas bl. a. på att underlätta möjligheterna för ökat internordiskt byggande.

Energi — olja och gas

Samarbetet på energisidan är nära förknippat med industrisamarbetet. De norska olje- och gasresurserna ger möjlighet till samarbete exempelvis om raffinering och petrokemisk industri, till samarbete ifråga om leveranser för såväl utvinning som transport samt annat industriellt samarbete. Ett nordiskt energiforskningsprogram har utarbetats och forskningsprojekt påbörjats dels inom ramen för den Nordiska industrifonden och dels inom det Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Det nordiska samarbetet bl. a. ifråga om möjligheter till energihushållning och om s. k. alternativa energikällor kommer att vidareutvecklas.

Råvaru- och resursutnyttjande

Produktionen och konsumtionen måste utformas så att största möjliga sparsamhet iakttas vid användning av knappa råvaru- och energiresurser. Härvid måste de globala problemen beaktas, liksom också de ekologiska. Lämpliga medel för att åstadkomma sådana besparingar kommer att undersökas. Särskild försiktighet krävs ifråga om utnyttjande av resurser som ej heller endast i viss utsträckning kan förnyas. Samarbetsmöjligheterna ifråga om lämpligaste utnyttjande av produktiv jord, skog och fiske-resurser bör granskas. Det är under övervägande på vilket sätt samarbetet inom vissa sektorer på lantbruksområdet kan utvecklas.

Inom ministerrådets ram har en allmän kartläggning av råvaru- och resurssituationen i Norden utförts. Härvid har konstaterats att det på olika områden är möjligt att förbättra råvaruförsörjningen. Utredarna har fått i uppdrag att fortsätta arbetet och lägga fram förslag om områden där ett djupare nordiskt samarbete är möjligt. Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning utreder frågan om bättre utnyttjande av skogsresurserna i de nordiska länderna. Insatser för att i större utsträckning kunna utnyttja fiskeprodukter som människoföda kommer att övervägas liksom även utvidgat samarbete på jordbruksforskningens område.

Återvinning och avfall

De nordiska länderna kommer att fortsätta och utöka sitt samarbete ifråga om återvinning ur avfall. Den nordiska "avfallsbörsen" ger möjligheter till återanvändning av avfall.

Ifråga om miljöfarligt avfall skall särskilt beaktas möjligheterna till samordning av utnyttjandet av i Norden befintliga behandlingsanläggningar samt av investeringar i nya anläggningar.

Balanserad regional utveckling

Det regionalpolitiska samarbetet syftar till en balanserad utveckling mellan de nordiska länderna och inom de enskilda länderna. Denna målsättning gäller bl. a. sysselsättningen, inkomst- och servicenivån samt ortsystemet. Förändringar i näringsstrukturen och skillnader i produktionsförhållandena har lett till en regional obalans i utvecklingen och en omformning av ortsystemet. Näringspolitiska insatser är viktiga för att återställa balansen. Inom de flesta samarbetsområdena, t. ex. arbets-, marknads-, social-, kommunikation- och byggsektorn, måste de regionalpolitiska målsättningarna beaktas.

I den första fasen av det regionalpolitiska samarbetet har vikt lagts på kartläggning av nuläget i den regionala utvecklingen och möjligheterna till konkret regionalpolitiskt samarbete i gränsområdena samt på utväxling av information om forskning, planering och försöksverksamhet. En utvärdering av samarbetet hittills på det regionalpolitiska området har nyligen inletts. Arbetet avses bli fullföljt under 1978 och utmynna i förslag till inriktning av det fortsatta regionalpolitiska samarbetet. I samband härmed övervägs behovet av en särskild regionalpolitisk fond.

Det regionalpolitiska samarbetet i gränsområden skall intensifieras och konkretiseras. I maj 1977 undertecknades en konvention om gränskommunalt samarbete, som kommer att ge bättre möjligheter till samarbete på det lokala planet — mellan kommuner och regioner — över riksgrensarna. Inom ministerrådet pågår en genomgång av tänkbara framtida samarbetsmöjligheter.

Nordiska investeringsbanken

Nordiska investeringsbanken upprättades 1976 genom en överenskommelse mellan de nordiska länderna.

Bankens tillkomst utgör ett exempel på den praktiska och konkreta utvecklingen av det nordiska samarbetet. Banken förväntas bli ett viktigt instrument i den fortsatta utvecklingen av samarbetet mellan företag i olika nordiska länder och beträffande finansieringen av de nordiska ländernas fortgående utbyggnad av produktion och export.

Investeringsbankens uppgift är att stärka Nordens ekonomi genom att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för genomförandet av investeringsprojekt och export av nordiskt intresse. Begreppet nordiskt intresse ges en vidsträckt tolkning, men utlåningspolitiken skall stå i överensstämmelse med deltagarländernas samhällsekonomiska mål. Sålunda kan banken även medverka till att finansiera projekt som sträcker sig över riksgren-

serna, t. ex. kommunikationsprojekt, eller regionalpolitiska projekt i syfte att stimulera utvecklingen i ett gemensamt gränsområde.

Nordiska industrifonden

1973 skapades den Nordiska industrifonden för en provotid på 5 år för att främja ett effektivt utnyttjande av nordiska resurser ifråga om teknologi och industriell utveckling. Fonden har främst inriktat sig på miljövårdsteknik, energiteknik, transportteknik och resursteknik.

Nordisk företagssamverkan

Samverkan inom industrisektorn sker främst direkt mellan berörda företag. Ministerrådet kommer emellertid att även i framtiden söka underlätta sådan samverkan mellan två eller flera nordiska länder. Särskilt bör man uppmärksamma de små och medelstora företag för vilka den nordiska marknaden har betydelse.

En nordisk underleverantörsbörs fungerar inom verkstadsindustrin. Ministerrådet avser att stödja denna typ av samarbete, både så att resultaten inom verkstadsindustrin förbättras och så att systemet utvidgas till andra branscher. Förutsättningarna för att stödja utökat branschsamarbete över gränserna skall prövas. Detsamma gäller samarbete mellan företag om sammansatta, större order, exempelvis s. k. "turn-key" projekt. I framtiden kan export av tekniskt kunnande exempelvis i form av konsulttjänster från de nordiska länderna öka. Ministerrådet kommer också att stödja samverkan mellan nordiska företag ifråga om sådan export.

Statistiskt samarbete

Med stöd av det Nordiska statistiska sekretariatet sker ett omfattande nordiskt samarbete på det statistiska området. Detta samarbete har stor betydelse för den nordiska samverkan inom de flesta sektorer och inte minst inom det ekonomiska området.

Likartade provningsmetoder och standarder

Gemensamma nordiska provningsmetoder och regler utformas bl. a. inom Nordtest. Nordiskt standardiseringsarbete pågår inom INSTA — Internordisk standardisering. Mättekniska metoder utarbetas nordiskt och är härigenom av stor vikt för den nordiska industrin. Härutöver kommer de att få betydelse på bl. a. miljövård-, arbetsmiljö- och byggområdena. Arbetet sker mot bakgrund av ett vidare internationellt samarbete och anpassas så att metoder och regler inte strider mot internationella åtaganden.

Transportsamarbete

Samarbetet inom transport- och kommunikationssektorn bidrar till ett ändamålsenligt utnyttjande av de samlade resurserna. Samverkan har be-

tydelse bl. a. ur regionalpolitisk synpunkt — bättre kommunikationer i glesbygder, ur turistsynpunkt — för att öka den internordiska turismen och ur miljösynpunkt — för att förbättra den framtida trafikmiljön. Trafiksamarbetet har vidare stor betydelse för de nordiska företagens samarbete över gränserna. Utvecklingen av lämpliga kollektiva trafiksystem för framtiden, samarbete om vägforskning, bl. a. rörande sambandet mellan kommunikationer och energiåtgång samt om mellanriksvägar, färjförbindelser och tvärgående flygförbindelser är viktiga exempel på samarbetsområden.

Samarbete på turistområdet

Ministerrådet har utarbetat ett handlingsprogram för turistsektorn.

Det främsta målet för ett samarbete på turismens område skall vara att främja resandet i Norden av nordbor. Förutom att turismen ger den enskilda möjligheter till en rikare fritid, är internordisk turism ett sätt att skapa bättre kontakter och därigenom bidra till att stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna. Vid sidan av arbetet med att främja det internordiska resandet bör samarbetet också inriktas på åtgärder för att främja utländsk turism i Norden.

Bland de åtgärder som är ägnade för nordiskt samarbete på detta område kan nämnas gemensam marknadsföring, effektiva mellannordiska kommunikationer, likartad trafiklagstiftning och likartade trafiksäkerhetsbestämmelser osv.

III. Arbetslivet

Rätten till arbete

Alla måste ha samma rätt till ett meningsfullt arbete. Denna rätt skall vara oberoende av kön, ålder, fysisk och psykisk utrustning, bostadsort och utbildning. Rätten till arbete innefattar också att arbetsplatsen så långt som möjligt är trygg och trivsam. Häri innefattas en rättvis inkomstfördelning.

Detta är grundläggande värderingar i alla de nordiska länderna. En stark ekonomi tillförsäkrar de nordiska länderna en jämn och hög sysselsättning. Den ekonomiska politiken — däribland närings- och regionalpolitiken — bör inriktas på full sysselsättning. Ett aktivt samspel mellan arbetsmarknadspolitiken å ena sidan och arbetsmiljö- och socialpolitiken å andra sidan fordras för att de allt högre kraven på trygghet och kvalitet i arbetet skall kunna tillfredsställas. Sambandet mellan utbildning och arbetsliv bör förstärkas för att förhindra obalans på arbetsmarknaden.

1954 års överenskommelse

Överenskommelsen av år 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad är av väsentlig betydelse för medborgarna i de nordiska länderna genom

att den tillförsäkrar dem fri rörlighet och lika behandling på arbetsmarknaden inom Norden. De framgångar som vunnits genom överenskommelsen skall värnas. De problem som tillämpningen av överenskommelsen medfört under de senaste åren skall studeras närmare och åtgärder vidtagas för att minska och förebygga dem.

Arbetsmarknadssamarbetet innehar en central plats i det nordiska samarbetet. Som framgår i 1975 års program på arbetsmarknadens område förenas de nordiska länderna i uppfattningen att arbetet och dess villkor har ett avgörande inflytande på människornas välfärd. Det är av central betydelse för samhället som helhet att alla, som så önskar, får möjlighet att delta i arbetslivet.

Den internationella ekonomiska utvecklingen påverkar såväl strömarna på den nordiska arbetsmarknaden som prioriteringarna i nationell och nordisk arbetsmarknadspolitik. På grund av likheterna i struktur och funktionssätt slår de internationella problemen igenom på likartat sätt på de nordiska ländernas arbetsmarknader. Samarbete är också av dessa orsaker en nödvändig sak.

Frihet att välja arbetsplats

Utgångspunkten för arbetsmarknadssamarbetet skall även i fortsättningen vara att medborgarna i de nordiska länderna fritt kan ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land. För att denna fria rörlighet också skall innebära en reell valfrihet vill varje land medverka till att upprätthålla full sysselsättning och trygghet i anställningen.

En balanserad utveckling av arbetsmarknaden mellan de nordiska länderna och inom de enskilda länderna förutsätter nordiska och nationella regional- och näringspolitiska insatser som också påverkar kapitalrörelserna i riktning mot regional balans. Inom ministerrådets ram har igångsatts en utredning av det samhällsekonomiska förhållandet mellan arbetskraftens och kapitalets rörlighet.

Åtgärdsprogram

Ministerrådet har fastställt vissa delmål för ett fördjupat arbetsmarknadssamarbete. De viktigaste delområdena berör åtgärder för att främja sysselsättningen och åtgärder för att förbättra underlaget för beslut. Åtgärder har vidtagits för en förstärkning av arbetsförmedlingen, utveckling av yrkesvägledningen, arbetsmarknadsutbildningen och praktikantutbytet, åtgärder till förmån för eftersatta grupper, ekonomiskt skydd vid arbetslöshet och förbättring av invandrarnas situation.

Samtliga nordiska länder söker efter medel att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Detta aktualiserar behov av gemensamma samarbetsprojekt, där såväl sociala som utbildningsmyndigheter deltar vid sidan av arbetsmarknadsmyndigheterna.

Programmets uppföljning och komplettering

Den första etappen av arbetsmarknadsprogrammets genomförande beräknas i stort sett vara slutförd vid utgången av år 1978. Detta innebär att en uppföljning och komplettering av åtgärdsprogrammet redan har inletts i de berörda länderna. Den första etappen av arbetsmarknadsprogrammets genomförande koncentrerades på arbetsmarknadsorganens service. Nästa fas inriktas på utveckling av sysselsättningsfrämjande åtgärder, på frågor i gränsområdena mellan utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken samt på frågor som har beröring med såväl arbetsmarknadspolitiken som den ekonomiska politiken, härunder kapitalets rörlighet.

Utbildning för arbetslivet

Ett väsentligt motiv för utbildningen är att den skall leda fram till en meningsfull sysselsättning. Detta förutsätter att den enskilda människan ges möjligheter att utveckla individuella anlag och intressen samtidigt som utbildningen bör utformas så att den svarar mot de krav yrkesliv och samhälle ställer.

Samhällsutvecklingen med snabba förändringar i arbetslivet kräver en fortgående utbildning. Ministerrådet kommer därför att stimulera en utbyggnad av vuxenutbildningssektorn och öka beredskapen för den omskolning som genom strukturomvandlingen i samhället blir nödvändig.

Arbetsmiljön

Ett intensifierat samarbete för att förbättra arbetsmiljön i de nordiska länderna bör ses i sammanhang med den sociala och teknologiska utvecklingen i samhället.

Målsättningen för all verksamhet på arbetsmiljöområdet är att säkra en arbetsmiljö med full fysisk och psykisk trygghet för arbetstagarna, dessutom att säkra trygga anställningsförhållanden och en meningsfylld arbetsituation för den enskilda arbetstagaren. Arbetsplatserna skall så långt möjligt vara anpassade till den enskilda arbetstagarens förutsättningar. Detta framgår av det handlingsprogram på arbetsmiljöns område som ministerrådet godkände 1977.

Ministerrådet fäster stor vikt vid forskning och utveckling på arbetsmiljöns område. Denna forskning måste inriktas på praktiska resultat vilket kräver en nära kontakt mellan forskningsmiljön och arbetslivet. I detta sammanhang önskar ministerrådet utnyttja den kunskap och erfarenhet som finns hos arbetsmarknadens parter vid val av och prioritering av forskningsuppgifterna. Speciell vikt kommer att läggas på forskning om kemiska och farliga ämnens kort- och långsiktiga inverkan på den fysiska och psykiska hälsan.

För att skapa en trygg arbetsmiljö krävs sakkunskap hos offentliga organ och på den enskilda arbetsplatsen, dvs. hos företagsledare, förtro-

demän, skyddsombud och hos den enskilda arbetstagaren. Det är vidare av avgörande betydelse att det finns utbildnings- och informationsmöjligheter för dem som sysslar med arbetsmiljöfrågor. Arbetstagarna, representerade genom skyddsombud och miljö- och skyddsutskott, måste beredas plats i de grupper som utformar arbetsplatserna.

IV. Trygghet för alla

De nordiska samhällena ger sina medborgare en hög grad av trygghet. Men detta innebär inte att man nått målet — samhällena som är lika trygga för alla.

Begreppet trygghet innefattar inte bara social trygghet utan också trygghet på arbetsplatsen, liksom tillfredsställande bostad och service, en ren yttre miljö, rättssäkerhet och rättsskydd, trygga produkter och säkerhet i trafiken.

Samarbete på social- och hälsovårdsområdet

För att ytterligare öka medborgarnas trygghet strävar de nordiska länderna var för sig att bygga ut social- och hälsovårdsväsendet och att göra detta efter gemensamt accepterade principer.

Genom den nordiska trygghetskonventionen som ingicks 1955 garanteras nordiska medborgare vistelselandets sociala trygghet. Detta gör det lättare för människor att arbeta och bo i samt besöka andra nordiska länder.

Sociallagstiftningen i de nordiska länderna revideras kontinuerligt och nya reformer på det sociala området genomförs i snabb takt. Det är därvid av mycket stor vikt att den nordiska trygghetskonventionen anpassas till sociallagstiftningens utveckling i de nordiska länderna. Detta utgör därför en av de viktigaste arbetsuppgifterna i det nordiska socialpolitiska samarbetet.

Målen för hälso- och sjukvårdspolitikerna är gemensamma. Man siktar i alla länder efter att tillförsäkra alla medborgare oavsett bostadsort och ekonomiska villkor en fullgod hälso- och sjukvård. Man strävar efter att en helhetssyn kommer till uttryck framför allt i insatser när det gäller förebyggande åtgärder och i en utbyggnad av närhetsservicen i den decentraliserade öppna hälso- och sjukvården.

Utvecklingen av den sociala tryggheten och servicen inom hälsovårdssektorn i länderna är mycket kostnadskrävande. Ett effektivt utnyttjande av resurserna kräver därför samordning av utredningsarbete, samarbete ifråga om planering, gemensamma projekt samt samverkan om forsknings- och utvecklingsverksamhet, vilket framgår av 1977 års socialpolitiska samarbetsprogram.

Det etablerade samarbetet rörande forskning på handikappvårdens om-

råde kommer att byggas ut inom ramen för det särskilda organ, Nordiska nämnden för handikappfrågor, som ministerrådet upprättat år 1976.

Sedan 1962 har Nordiska hälsovårdshögskolan varit ett centrum för den gemensamma forsknings- och utbildningsverksamheten. Från 1978 kommer utbildningen i första hand att ta sikte på specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal på ledarnivå. Samtidigt kommer en utredning rörande kursverksamhet inom social- och hälsovårdssektorn i länderna att genomföras. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja nationell utbildningsverksamhet skall särskilt undersökas.

Övriga områden som kommer att ägnas speciell uppmärksamhet är samarbetet på sjukvårdens område, läkemedelssamarbete och informations- och dokumentationssamarbete.

Konsumentpolitiskt samarbete

Ett av målen för de nordiska länderna är att stärka konsumenternas ställning. Detta betyder bl. a. att konsumenternas inflytande över produktionsinriktningen och över andra frågor som har betydelse för konsumenterna måste ökas.

Syftet med det nordiska samarbetet inom området är vidare att verka för en koordinering av konsumentskyddet, konsumentupplysnings- och konsumentforskningsverksamheten inom Norden samt att generellt tillvarata konsumenternas intressen.

En annan uppgift är samordningen av de Nordiska ländernas internationella uppträdande i organ där konsumentfrågor behandlas.

Undersökning av varor och tjänster

Denna verksamhet lämpar sig väl för nordiskt samarbete då produkt-sortiment liksom konsumenternas krav och önskemål vad gäller funktionell kvalitet visar stora likheter i de nordiska länderna. I varje land kan de till buds stående resurserna utnyttjas bättre om framtagning av provningsmetoder för olika produkter genomförts på nordisk basis. Målet är att prövning och godkännande av en produkt i ett nordiskt land skall få giltighet även i de övriga länderna.

Reklam och marknadsföring

Detta område är relativt nytt i det nordiska samarbetet inom konsumentområdet. Konsumentombudsmän finns i Danmark, Norge och Sverige och snart även i Finland. Det existerande samarbetet tar sikte på att utväxla erfarenheter, såvitt möjligt göra praxis likformig samt undersöka möjligheterna till fördelning av större uppgifter mellan länderna.

Produktsäkerhet

I flera av de nordiska länderna är problemet med produktsäkerhet aktuellt både i lagstiftningssammanhang och på andra sätt. Problemet har också getts hög prioritet i det nordiska samarbetet på konsumentområdet.

Inom ramen för miljövårdssamarbetet har ministerrådet också inlett ett samarbete som syftar till att få fram information om egenskaper och effekter hos varor som på grund av sin kemiska sammansättning kan medföra risker för människors hälsa och för miljön.

Konsumentorganen i de nordiska länderna har under senare tid alltmer börjat uppmärksamma problemet med produkternas livslängd. Många produkters tekniska livslängd har blivit kortare, samtidigt som allt fler produkter blir utbytta innan de är utslitna.

Glesbygdsservice

Glesbygdspromatiken i länderna är i många avseenden likartad och ländernas erfarenheter av bl. a. regionalpolitiken kan utnyttjas nordiskt. En kommersiell service i glesbygderna ser ministerrådet som ett viktigt jämlikhetskrav. Ministerrådet strävar till att i gränsområden där direkta nordiska lösningar kan nå ytterligare underlätta denna form av glesbygdsservice.

Trafiksäkerhet

Förbättrad trafiksäkerhet, som även innebär stora samhällsekonomiska fördelar, kräver betydande insatser i fråga om information och utbildning, investeringar i forskning, utrednings- och försöksverksamhet, lagstiftning, vägtrafikregler och krav på utrustning av motorfordon. Detta gäller såväl samhälls- och trafikplanering som den konkreta utformningen av de olika kommunikationsmedlen. Problemen i de nordiska länderna är likartade, de nordiska ländernas målsättningar är i stort sett sammanfallande och den redan mycket omfattande internordiska trafiken kan väntas öka ytterligare. De nordiska länderna samverkar i det nordiska trafiksäkerhetsrådet. Betydande insatser på detta område har redan gjorts men det nordiska samarbetet i dessa frågor kommer att ytterligare utvecklas.

Rättslikhet — rättssäkerhet

Genom bl. a. konventionen om social trygghet, avtalet om gemensam arbetsmarknad samt genom upphävandet av passtvang är nordbor som flyttar till ett annat nordiskt land i huvudsak säkrade samma rättigheter som inflyttningslandets egna medborgare. Det är ministerrådets målsättning att arbeta vidare för att garantera nordiska invandrare samma ekonomiska och sociala standard som landets egna medborgare. I detta sammanhang kan också nämnas möjligheten till direkt politiskt inflytande för nordiska invandrare genom kommunal rösträtt som ministerrådet fattade principbeslut om 1975. Denna möjlighet föreligger redan i Danmark, Finland och Sverige och beräknas gälla i Norge nästa kommunalval.

För närvarande utreds möjligheterna för nordiska medborgare att, såsom i Sverige, erhålla medborgarskap i annat nordiskt land efter 2 års vistelse i landet.

Genom lagstiftningssamarbetet har de nordiska länderna på centrala rättsområden nått en betydande rättslikhet. Denna rättslikhet utgör en värdefull bas för kontakterna över gränserna — på det privata området, på det ekonomiska området, mellan myndigheter osv. Rättslikheten har också förbättrat möjligheterna för gemensamt nordiskt uppträdande i internationella sammanhang och således givit nordiska synpunkter större genomslagskraft.

Lagstiftningen och samhällsutvecklingen

Målet för den vidare utvecklingen av samarbetet är dels ett fortlöpande samarbete om aktuella problem, dels en harmonisering eller såvitt möjligt likartad utformning av lagstiftningen. Samarbetet omfattar såväl de traditionella områdena för lagstiftningssamarbetet som nya områden där samhällsutvecklingen i Norden nödvändiggör lagstiftningsinsatser. Det förberedande arbetet bör i mån av möjlighet bedrivas parallellt i de nordiska länderna. Härvid kommer möjligheterna för att nedsätta gemensamma nordiska utskott att värderas samt bästa möjliga kontakt mellan nationella utredningar att säkras.

Integritetsskydd

Ifråga om integritetsskyddet i samband med den snabba utvecklingen inom datatekniken står man inför ett nytt lagstiftningsområde. Det är angeläget att de nordiska länderna på detta område söker nå fram till likartade lösningar.

Jämställdhet mellan könen

Det saknas fortfarande i många fall en reell jämställdhet mellan könen. Kvinnorna är således sparsamt representerade i politiska, fackliga och andra organisationers beslutande organ.

Männen erhåller yrkesutbildning i betydligt högre grad än kvinnorna och arbetsmarknaden är präglad av en könsuppdelning där kvinnorna sysselsätts inom områden med lägre lön. Trots likalönsprincipen är kvinnorna delvis sämre betalda än männen även i samma arbete.

Skapandet av en jämställdhet mellan könen såväl i arbetslivet som utanför detta är en ytterst angelägen uppgift för alla de nordiska länderna, och det nordiska samarbetet på området kommer att stimulera och effektivisera strävandena efter full jämställdhet.

V. Utformningen av miljön

Utformningen av miljön är av central betydelse för människornas trivsel och trygghet. För att säkerställa kvalitativt bättre samhällen i Norden i framtiden krävs en aktiv miljöpolitik samt att tillväxten sker under fullt hänsynstagande till miljön och den ekologiska balansen. Häri inbegripes

den s. k. yttre miljön — insatser mot föroreningar i luft och vatten och mot buller, återvinningsåtgärder, produktkontroll, balanserat resursutnyttjande samt vård av den mänskliga miljön. Man måste vara beredd att snabbt ingripa mot olika former av hot mot miljön.

Produktion och annan verksamhet som utgör hot mot väsentliga miljöintressen kan inte godtas i de nordiska länderna.

Miljöskyddskonventionen

Den nordiska miljöskyddskonventionen trädde i kraft hösten 1976. Vid prövning om viss verksamhet skall tillåtas kommer miljöstörning som kan uppstå i annat nordiskt land att likställas med störning i det egna landet. Ministerrådet avser att fortlöpande följa utvecklingen och ta de initiativ som erfarenheterna av tillämpningen av överenskommelsen kan kräva. Konventionen förutsätter tämligen likartade miljöskyddskrav.

Projektverksamheten inom ministerrådet kommer därför att inriktas på samarbete om det grundläggande forsknings- och utredningsarbete som krävs som underlag för beslut om åtgärder.

Vattenvård

Färskvatten för konsumtion, icke förorenade sjöar, älvar och stränder för fiske och rekreation är knappa resurser. I framtiden krävs ökade samhällsinsatser för att säkerställa de nordiska medborgarnas behov härför.

Arbetet på att skydda vattenområdena runt de nordiska länderna mot föroreningar bedrivs inom ramen för flera internationella konventioner och bilaterala överenskommelser. Ministerrådet är berett att vid behov ta initiativ till ytterligare åtgärder.

Luftvård

Arbetet mot luftföroreningar från den europeiska kontinenten till de nordiska länderna kommer att fortsätta som ett led i det europeiska övervakningssystem som håller på att etableras i anknytning till FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). Det nordiska samarbetet syftar till att utarbeta metoder för provtagning och analys och för övervakning av långväga transporter av luftföroreningar, samt till att samordna den nordiska delen av ett europeiskt nät av mätstationer.

Ett projekt rörande luftföroreningar i tätortsmiljö kommer att påbörjas varvid särskild vikt lägges vid analys av potentiella cancerframkallande ämnen.

Buller

En effektiv bekämpning av buller bl. a. från trafik och på arbetsplatser är angeläget. Det gäller bl. a. forsknings- och utredningssamarbetet beträffande vägtrafikbuller, emissionsföreskrifter för buller från industriell utrustning liksom forskningssamarbetet rörande bullers effekter på människan.

Naturvård och friluftsliv

Värden av naturen kommer att kräva stora insatser såväl av enskilda som av samhället. Härvid måste fästas stort avseende vid allmänhetens möjligheter för friluftsliv vid stränder, i större naturområden i anknäytning till tätorter och i skärgårds- och fjällområden. Samordning eftersträvas om avsättning av naturskydds- och friluftsområden samt om skydd av växter och djur.

Ett flerårsprogram har utarbetats som syftar till att upprätta en nordisk lista över representativa naturtyper och hotade biotoper i ett antal regioner.

Gemensam forsknings- och undersökningsverksamhet genomförs för att klarlägga situationen för vissa hotade djur- och växtarter i Norden.

Samhällsplaneringen måste utgå från en ekologiskt riktig användning av naturresurserna. Lokalisering av industri i de nordiska länderna kräver utredningar om miljökonsekvenserna.

Den lokala miljön — bostäder

Målet för samhällsplaneringen är att skapa bästa möjliga förutsättningar för en meningsfull tillvaro för människorna. Decentraliserat beslutsfattande erfordras för att göra det möjligt för medborgarna att på det lokala och regionala planet påverka utformningen av miljön. En balanserad utveckling av lokalsamhällena i de olika regionerna i Norden skall eftersträvas.

Kontakterna om samordning av byggbestämmelser, hygienisk standard, brandskydd, förebyggande av olycksfall och anpassning till de handikappades behov kommer att intensifieras. De nordiska länderna kommer vidare att samarbeta i syfte att uppnå regler för ett mer effektivt och ekonomiskt resursutnyttjande inom byggsektorn, framför allt ifråga om materialinsats och energihushållning. Ministerrådet har våren 1977 fastställt ett reviderat handlingsprogram för byggsektorn. Samarbetet på detta område skall utöver den egentliga byggsektorn även innefatta frågor om bebyggelsemiljö och bostadspolitik.

Trafikförsörjning och samhällsmiljö

Kommunikationerna i de nordiska länderna kräver mycket stora resurser såväl av samhället som av de enskilda. En långsiktig och brett upplagd planering ger möjlighet att spara stora resurser och förbättra servicen. Härvid bör bl. a. energibesparingsmöjligheter beaktas. Alla regioner måste tillförsäkras en tillfredsställande trafikförsörjning. Särskilda insatser krävs i glesbygder och för ö- och skärgårdsbefolkningen. Nordiskt samarbete bl. a. ifråga om trafik över riksgränserna innebär förbättrad service och bättre resursutnyttjande. Förbättrade kommunikationer mellan länderna underlättar dessutom kontakter i olika former och ger bättre möjlighet till internordisk turism för alla grupper. En förstärkning av den kollektiva

trafiken erfordras. Ministerrådets utredning om kollektiva trafiksystem i tätorter — Nordkolt — ger ett gott underlag för det fortsatta arbetet.

Ökad samordning erfordras av olika trafikgrenar. Vagnät och trafiksystem, särskilt i tätorter, måste i större utsträckning utformas med iakttagande av miljö och trafiksäkerhet. Särskilt måste de gåendes och cyklandes problem beaktas och de speciella svårigheter som gäller för de äldre, för barn och handikappade i trafiken.

VI. Utbildning, forskning och kultur

Det nordiska kultursamarbetet är av unik karaktär genom den särpräglade, historiskt betingade nordiska kulturgemenskapen, som visserligen utgör bakgrunden för allt nordiskt samarbete, men på kulturområdet ingår som en del av själva samarbetets innehåll och omfattning.

För kultursamarbetets del är målsättningen uttryckt i kulturavtalets inledning. Det understryks där att syftet med verksamheten är att stärka och intensiviera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet.

Kulturavsnittet i föreliggande program baserar sig på riktlinjer fastställda i enlighet med kulturavtalets syften.

Utbildning

Utbildningssamarbetet i Norden bygger väsentligen på en gemensam hållning till utbildningens mål och på gemensamma värderingar av utbildningens betydelse för samhällsutvecklingen.

Det pedagogiska forsknings- och utvecklingssamarbetet sker genom samordning och arbetsfördelning. Nationella forsknings- och utvecklingsprojekt bör i ökad utsträckning planeras så att de blir av större intresse också för de övriga nordiska länderna.

Specialundervisningen omfattar flera olika små grupper. Det är svårt för de nordiska länderna var för sig att tillgodose alla små utbildningsgruppers behov. En nordisk satsning på framställning av gemensamma läromedel och andra hjälpmedel är en naturlig inriktning av samarbetet.

Samarbetet kring utbildning av ungdom i åldrarna 16—19 år inriktas på yrkesutbildningen. Den proportionellt stora ungdomsarbetslösheten i flertalet nordiska länder ses idag delvis som ett utbildningsproblem när det gäller de ungdomar som endast har grundskolebakgrund eller som avbryter sina studier. Problemet lösning förutsätter ett fastare samarbete mellan utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheter och frågan kommer att vara viktig också i det framtida nordiska skolsamarbetet.

Ministerrådet fattade i juni 1976 beslut om att genomföra ett nordiskt projektprogram om vuxenutbildning. Programmet omfattar bl. a. vuxen-

utbildningen i relation till arbetslivet, vuxenutbildningen genom radio och TV och ILOs konvention om betald studieledighet. Ministerrådets beslut skall ses mot bakgrund av den utbyggnad av vuxenutbildningen som pågår i samtliga nordiska länder.

Frågan om grannspråksundervisning har hög prioritet. Förslag finns om såväl åtgärder på nordiskt plan som nationella när det gäller läroplaner, vidareutbildning av lärare, läromedel osv.

Den grundläggande kunskapen om vattenvård, luftföroreningar, resursutnyttjande, naturvård, arbetsmiljö m. m. erhålls i skolan. Inom nordiskt skolsamarbete har man under flera år arbetat med miljöundervisningen i grundskolan. Material och program inom detta område har utarbetats och vidareförts vid kurser för nationella fortbildare. Ett liknande arbete skall startas för undervisningen på gymnasienivå.

Utbildningspolitiken är ett viktigt redskap för jämlikhetssträvandena. Utbildningsåtgärder är inte tillräckliga i sig själva, men de är av stor betydelse för att uppnå jämlikhet på andra områden.

För att det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet skall ha önskad effekt i en större krets av skolintresserade i de nordiska länderna bör informationsarbetet utvecklas. En viktig del av detta samarbete är att främja de enskilda ländernas möjligheter att föra ut resultatet av de nordiska utbildningssamarbetet på olika nationella nivåer.

Forskning

Formerna för det nordiska samarbetet på forskningsområdet anges i kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former för nordiskt forskningssamarbete, men en tillämpning av kulturavtalet innebär i praktiken att en avgränsning måste ske när det gäller ansvarsfördelningen mellan olika nordiska samsamarbetsorgan. Ansvar för klart sektorsorienterad målforskning av tillämpad karaktär (rörande t. ex. industriell utveckling, sociala frågor, arbetsmarknadsfrågor etc.) bör i regel åvila de nordiska samsamarbetsorgan som svarar för dessa sektorer. Inom kulturavtalets ram bör i första hand tas upp forskningsuppgifter av mer långsiktig karaktär som inte tar sikte på omedelbara tillämpningar, och generella åtgärder för stöd till nordiskt forskningssamarbete. Vidare är det naturligt att forskning med anknytning till utbildnings- och kulturpolitiska frågor särskilt beaktas.

De forskningsresurser som kanaliseras genom den nordiska budgeten utgör endast en liten del av den totala forskningsinsatsen i de nordiska länderna. Större delen disponeras av forskningsråden och andra nationella organ, i synnerhet universitet och högre läroanstalter. En aktiv samverkan mellan det nordiska kulturavtalets organ och bl. a. forskningsråden är därför en förutsättning för att kulturavtalets intentioner skall kunna förverkligas.

Ministerrådets insatser för stöd till forskningssamarbete inom kulturbudgetens ram bör inriktas på

- att genom stöd till ökade vetenskapliga kontakter inom Norden för-
stärka grundvalen för nordiskt forskningssamarbete,
- att genom stöd till gemensamma nordiska insatser befästa och vidare-
utveckla forskningssamarbetet i Norden,
- att genom stöd till gemensam planering bidra till en bredare nordisk
inriktning av forskningsinsatsen.

Det är önskvärt att man inom den nordiska kulturbudgetens ram i fram-
tiden skapar ett större utrymme för tidsbegränsade projekt och att dessa
är sådana att de kan utgöra ett komplement till forskningsrådets insatser.

Kultur

Kulturpolitiken i de nordiska länderna har starka gemensamma drag.
Viktiga huvudsyften i kulturpolitiken är

- att kulturutbudet skall göras tillgängligt för så många som möjligt
oberoende av bosättningsort och ekonomiska förutsättningar,
- att ett brett spektrum av kulturyttringar skall accepteras och upp-
muntras,
- att det skall finnas möjlighet till skapande och utövande kulturakti-
viteter för alla samhällsgrupper på deras egna betingelser.

Kultursamarbetet i Norden spänner över ett brett arbetsfält. Det finns
långa traditioner för intimt samarbete mellan skapande och utövande
konstnärer på ett stort antal områden. Organisationerna på kulturom-
rådet har också långa och solida traditioner för ett samarbete som sträcker
sig över gränserna. Det frivilliga samarbetet mellan organisationer och
enskilda är omfattande och utgör ett väsentligt element i den nordiska
kulturgemenskapen.

Genom flera utredningar har möjligheterna för utbyggnad av TV- och
radiosamarbetet mellan de nordiska länderna klarlagts från teknisk,
ekonomisk och programpolitisk synvinkel. Under den närmaste tiden
kommer det att vara en central uppgift att finna acceptabla lösningar,
som gör det möjligt för flera i Norden att följa grannländernas radio-
och TV-program. Detta skulle öka kännedomen om förhållandena i de
övriga länderna, främja språkförståelsen och öka de gemensamma upp-
levelserna på viktiga områden, varvid ett utbyggt nordiskt radio- och
TV-samarbete kunde förstärka grunden för den nordiska kulturgemen-
skapen.

De kulturpolitiska problem som särskilt ett utvidgat TV-samarbete kan
medföra kommer i det fortsatta arbetet att särskilt beaktas.

Nordiska kulturfonden, som årligen ger ett stort antal anslag till sam-
arbetsinitiativ på kulturavtalets alla områden, har stor betydelse när det
gäller kultursamarbetet. Vidare har man etablerat stödordningar för sam-
arbetet mellan folkbildningsorganisationerna och ungdomsorganisatio-
nerna. Frågan om stöd till idrottssamarbetet prövas f. n. Det är aktuellt
att stödja samarbetet mellan de stora amatörrörelserna i de nordiska
länderna bl. a. på musik- och teaterområdet.

Med upprättandet av det nordiska konstcentret i Finland, som först och främst skall arbeta med förmedling av bildkonst, vill man stärka samarbetet på ett område där behoven är stora.

Särskilt för de mindre nordiska länderna är det svårt att på nationellt plan utveckla utbildning och vidareutbildning för specialiserade yrkeskategorier på kulturområdet. Mot denna bakgrund har utbildningssamarbete satts igång bl. a. på film- och teaterområdet.

Inom kultursamarbetet har genom institutionerna Nordiskt samiskt institut, Nordens Hus i Reykjavík och Nordens Hus på Färöarna, det sistnämnda på etableringsstadiet, lagts vikt på att öka möjligheterna att utveckla de nationella kulturerna, skapa kontaktmöjligheter med de övriga nordiska länderna och sprida kännedom om de nationella kulturerna i resten av Norden.

På viktiga områden som inom litteratur, bildkonst, film och musik är det angeläget att genom samarbete försöka trygga och utveckla produktionen och distributionen på nationell och nordisk grundval.

Kulturutbudet för barn har ändrats väsentligt p. g. a. den internationella kulturindustrins utbud. I den kommande tiden avser man att undersöka samarbetsformer som kan främja ett utbud som i ökad utsträckning har sin utgångspunkt i barnens egen miljö.

På alla dessa områden är problemen gemensamma för alla de nordiska länderna. Gemensam forskning och kartläggning är därför nyttig och nödvändig.

VII. Norden och omvärlden

Gemensamma principer

De nordiska länderna har valt olika former för sin säkerhetspolitik. Danmark, Island och Norge är medlemmar av NATO medan Finland och Sverige är neutrala stater. Säkerhetspolitiska och rent utrikespolitiska frågor beröres inte av samverkan inom ministerrådets ram. I många, viktiga utrikespolitiska frågor har dock de nordiska länderna en gemensam inställning. FN:s principer om alla människors lika värde och rätt till politisk och kulturell frihet måste ligga till grund för utvecklingen. Principen om icke-våld skall gälla i internationellt umgänge. Konsekvenserna av åtgärder för social och ekonomisk utjämning mellan världens länder måste bäras solidariskt av alla stater. Nordiska utrikesministermöten hålls regelbundet 2 gånger om året för diskussion om FN-frågor och andra internationella frågor som berör de nordiska länderna.

Samarbete i internationella organisationer

I enlighet med tidigt etablerad praxis och Helsingforsavtalet samråder och i många fall samordnar de nordiska länderna ställningstaganden i frågor som behandlas i internationella organisationer. Det nordiska sam-

arbetet inom raden för FN, dess generalförsamling och dess olika organ är betydelsefullt. Arbetsuppgifter, ordförandeskap i kommittéer etc. fördelas systematiskt mellan de nordiska länderna. Gemensamma ståndpunkter och uttalanden utarbetas där så är möjligt. Det sker även en omfattande samverkan i de olika internationella organisationerna för ekonomiskt samarbete. Samverkan ger de nordiska länderna större möjlighet att påverka utvecklingen inom organisationerna och markera Norden som en enhetlig grupp i internationella sammanhang.

Nordisk biståndssamverkan

Solidaritet med de ekonomiskt fattiga länderna präglar samtliga nordiska regeringarnas politik. Denna solidaritet tar sig bland annat uttryck i en omfattande biståndsverksamhet. De nordiska länderna har likartade mål för biståndssamarbetet med utvecklingsländerna. U-ländernas egna önskemål och prioriteringar ställs i centrum. Utvecklingssamarbetet inriktas bl. a. på att bidra till u-ländernas ekonomiska oberoende, förbättra och utveckla de ekonomiska och sociala villkoren för de fattigaste befolkningsgrupperna, ökade utbildningsmöjligheter, förbättrad näringsstandard och på olika åtgärder i syfte att motverka arbetslöshet och undersysselsättning. Samverkan mellan de nordiska länderna baseras på en gemensam syn på målen.

Biståndssamverkan mellan de nordiska länderna sker i flera olika former. Man har gemensamma representanter i Världsbankgruppen, i den afrikanska utvecklingsfonden och i den asiatiska utvecklingsbanken. En nära samverkan äger också rum i biståndsfrågor inom FN:s ram, exempelvis i generalförsamlingen, i Ekonomiska och sociala rådet, i styrelsen för FN:s utvecklingsprogram och i FN:s handels- och utvecklingskonferens. Detta multilaterala samarbete i biståndsfrågor leder till att de nordiska ländernas synpunkter får ökad vikt.

De nordiska länderna samråder ifråga om bilateralt bistånd till sådana utvecklingsländer som får bistånd från flera än en nordisk nation. En mycket stor del av de nordiska ländernas bilaterala bistånd berörs av sådant samråd.

De nordiska länderna samverkar genom gemensamma projekt i Tanzania, Kenya och Mocambique.

Ökade avsättningsmöjligheter för produkter från u-länderna är nödvändiga för dessa länders ekonomiska och sociala utveckling. De nordiska länderna stöder u-ländernas strävanden att säkerställa rimliga inkomster från sin råvaruexport. Olika stödåtgärder för deras export krävs i form av rådgivning, hjälp med marknadsundersökningar etc. Vidare krävs avveckling av återstående handelshinder i i-länderna. Nordisk samverkan kan här ge bättre resultat.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över minister-rådsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist visse deler av ovennevnte minister-rådsforslag, som er behandlet av utvalget 17. januar 1978 i Stockholm.

1. Ministerrådsforslaget

I ministerrådsforslag B 24 henstiller Nordisk Ministerråd at Nordisk Råd uttaler seg om det tilsendte programforslag for Nordisk Minister-råd.

Ministerrådet innledet arbeidet med et slikt program våren 1976. Retningslinjene for arbeidet ble forelagt for de nordiske statsministre i desember 1976. Statsministrene fant at behovet var tilstede for å ut-arbeide et sammenhengende program for hele det nordiske samarbeid.

Ministerrådets forslag ble behandlet på statsministrenes møte 9. de-sember 1977 og det ble konstatert at programmet vil lette en fremtidig koordinering mellom de ulike samarbeidssektorene. Det praktiske ar-beid innen Ministerrådets ramme vil bli basert på sektorprogrammer. I oversendelsesbrevet fra Ministerrådet uttales det at hensikten med det nå foreliggende programmet er å gi et helhetsbilde av arbeidet hittil og å trekke opp visse retningslinjer for det fremtidige samarbeidet.

2. Remissbehandling

Ministerrådet har til hensikt å vedta programmet etter Nordisk Råds sesjon 1978. Det har derfor ikke vært mulig å sende forslaget på remiss.

Utvalget vil i det følgende avgi uttalelse om de avsnitt i forslaget som særlig angår Økonomisk utvalgs saksområde.

3. Utvalget

Utvalget har hatt liten tid til behandlingen av programmet. Det har derfor ikke vært mulig å foreta en dyptgående og detaljert vurdering. Med hensyn til betydningen av at Ministerrådets arbeid så snart som mulig innrettes etter prinsippene i programmet, har utvalget imidlertid ikke noe imot at det vedtas som et program for Ministerrådet. Utvalget går derved ut fra at programmet fortløpende ses over og at resultatene av sådanne oversyn tilstiles Rådet.

Utvalget vil dog ikke unnlate å bemerke at enkelte avsnitt i program-met bærer for meget preg av ting som er gjort eller er under utførelse.

Derved er det blitt lagt for lite vekt på oppgavene i den nærmeste fremtid.

Det innledende avsnitt er vesentlig en utdyping av preamblet i Helsingforsavtalen, hvilket utvalget kan slutte seg til. En utvidelse i forhold til preamblet er merknadene i innledningen om en utjevning mellom industriland og utviklingsland når det gjelder bistandsvirksomheten og en ny økonomisk verdensordning, som utvalget gir sin fulle støtte.

Etter utvalgets mening er muligheten for alle mennesker til å få et trygt og meningsfylt arbeid et av de sentrale mål under det økonomiske samarbeid. Det er derfor nødvendig med øket samråd om den økonomiske politikken. Utvalget har i sin betenkning om C 1/1978 understreket dette. Dette syn er i samsvar med artiklene 18 og 19 i Helsingforsavtalen.

Utvalget er enig i at mulighetene for å øke den internordiske handel må undersøkes kontinuerlig for å oppfylle hensikten med artiklene 21—23 i Helsingforsavtalen. Samarbeidet i handelspolitiske spørsmål bør imidlertid ikke begrenses til den internordiske handel, men de nordiske land bør også gå sammen om å utnytte mulighetene i det nye frihandelsområdet med EF- og EFTA-landene, slik utvalget har gitt uttrykk for i sin betenkning om C 1/1978.

Utvalget vil understreke betydningen av det energisamarbeid som er omtalt i avsnittet om energi — olje og gass. Utvalget viser forøvrig til sine merknader til C 1/1978.

Utvalget slutter seg til det som er anført i avsnittet om råvare- og ressursutnyttelse og imøteser de annonserte forslag vedrørende områder hvor et dypere samarbeid er mulig.

Med hensyn til avsnittet om gjenvinning av avfall viser utvalget til sin betenkning om medlemsforslag A 509/e vedrørende nordisk felles innsats for gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser. Det foreslår der at det bør utarbeides en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsarbeid for håndtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Det nordiske samarbeidet i internasjonale organisasjoner er av stor betydning. Det gir de nordiske land større mulighet til å påvirke utviklingen innen organisasjonene og markere Norden som en ensartet gruppe i internasjonale spørsmål. Utvalget har derfor ikke noe å innvende mot dette avsnittet.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår Økonomisk utvalg at rådet vedtar følgende uttalelse:

Ved Ministerrådets fastsettelse av programmet bør hensyn tas til:

a) Øket samråd bør finne sted om den økonomiske politikken med sikte på å sikre alle mennesker et trygt og meningsfylt arbeid.

b) Det legges vekt på at drøftingene om et utvidet energi- og industrisamarbeid bringes fram til et snarlig resultat.

c) De annonserte forslag vedrørende dypere samarbeid om bedre utnyttelser av råvarer og ressurser imøteses. Med hensyn til gjenvinning av avfall vises til økonomisk utvalgs betenkning om medlemsforslag A 509/e.

d) Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling bør tillegges stor betydning i arbeidet med en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling bl. a. ved å støtte finansieringen av prosjekter som har industriell interesse i flere nordiske land.

e) Samarbeidet når det gjelder bistandsvirksomhet og en ny økonomisk verdensordning bør utvikles videre med sikte på en utjevning mellom industriland og utviklingsland.

f) Det nordiske samarbeid i internasjonale organisasjoner har stor betydning for de nordiske lands muligheter for å påvirke disse organisasjoners virksomhet og bør om mulig intensiveres.

Stockholm, 17. januar 1978

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>
Formann	
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Henning Jensen (S)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över ministerrådsförslaget

Inledning

Nordiska ministerrådet har tillställt Nordiska rådet ett ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet och hemställt att Nordiska rådet måtte avgiva yttrande över programförslaget. Trafikutskottet har av rådspresidiet anmodats att behandla de delar av programmet som berör dess sakområde. Ministerrådet avser att fastställa programmet efter Nordiska rådets session 1978, med beaktande av de synpunkter som där framförts.

Programmet

Frågan om ett samlande program för Nordiska ministerrådets verksamhet blev aktuell under Nordiska rådets 24:e session i Köpenhamn 1976.

Man har konstaterat från ministerrådets sida att programmet är avsett att underlätta en framtida koordinering mellan de olika samarbetssektorerna, att ge en helhetsbild av det hittillsvarande arbetet och dra upp vissa riktlinjer för det framtida nordiska samarbetet. Man anför vidare i programmets inledning att programmet, som tar sikte på de närmaste åren, bör ses i samband med de sektorsprogram som utarbetats inom ministerrådets ram. Det kan också ge riktlinjer för utarbetandet av nya handlings- och arbetsprogram och bidra till en förbättrad samverkan mellan de olika samarbetssektorerna.

Programmet är uppdelat i sju avsnitt, Inledning — Ekonomiskt samarbete — Arbetslivet — Trygghet för alla — Utformningen av miljön — Utbildning, forskning och kultur — Norden och omvärlden.

Trafikfrågor behandlas på flera ställen i ovannämnda kapitel.

Man konstaterar inledningsvis att eftersom människornas fritid kommer att öka kommer ministerrådet att möta denna utveckling genom att aktivt verka för åtgärder som underlättar turism i de nordiska länderna för alla medborgargrupper.

I avsnittet om *ekonomiskt samarbete* konstaterar man behovet och förmånerna med samarbetet inom *transport- och kommunikationssektorn*. Samverkan inom transport- och kommunikationssektorn har betydelse ur regionalpolitisk synpunkt, turistsynpunkt och miljösynpunkt. Trafiksamarbetet har vidare betydelse för de nordiska företagens samarbete över gränserna. Man pekar på utvecklingen av lämpliga kollektiva trafiksystem, vägforskning, mellanriksvägar, färjeförbindelser och tvärgående flygförbindelser som viktiga exempel på samarbetsområden.

Om samarbetet på *turistområdet* påpekar man att huvudsyftet inom detta område skall vara att främja internordiskt resande. Bland de åtgärder som lämpar sig för nordiskt samarbete på detta område nämner man gemensam marknadsföring, effektiva mellannordiska kommunikationer, likartad trafiklagstiftning och likartade trafiksäkerhetsbestämmelser.

I avsnittet *trygghet för alla* konstaterar man att förbättrad *trafiksäkerhet* kräver betydande insatser i fråga om information och utbildning, investeringar i forskning och utredningsverksamhet, lagstiftning och krav på utrustning av motorfordon. Problemen i de nordiska länderna är likartade, målsättningarna i stort sett sammanfallande och den internordiska trafiken väntas öka. Betydande insatser har redan gjorts men det nordiska samarbetet på detta område kommer att öka.

I avsnittet *utformning av miljön* deklarerar man att alla regioner måste tillförsäkras en tillfredsställande trafikförsörjning. Särskilda insatser

krävs i glesbygd. Nordiskt samarbete i fråga om trafik över riksgrensarna innebär förbättrad service och bättre resursutnyttjande. En förstärkning av den kollektiva trafiken erfordras. Nordkoltprojektet ger ett gott underlag för det fortsatta arbetet. Vägnät måste i större utsträckning utformas med iakttagande av miljö och trafiksäkerhet. De problem som gäller för de äldre, barn och handikappade i trafiken måste beaktas särskilt.

I avsnittet *kultur* konstaterar man att möjligheterna för utbyggnad av TV- och radiosamarbete mellan de nordiska länderna klarlagts från teknisk, ekonomisk och programpolitisk synvinkel. Under den närmaste tiden konstateras det i programmet att det kan bli en central uppgift att finna acceptabla lösningar som gör det möjligt för flera i Norden att följa grannländernas radio- och TV-program.

Trafikutskottet

Det föreliggande programförslaget ger en viss översikt över nordiskt samarbete inom trafiksektorn, sett i förhållande till de andra nordiska samarbetsområdena. Utskottet konstaterar, att samarbetet inom trafikområdet inte omfattas av något särskilt kapitel i programmet. Enligt utskottets uppfattning borde detta samarbetsområde ha fått en sammanfattande och mera framträdande behandling med hänsyn till den stora praktiska betydelse som trafiksamarbetet har för den enskilde medborgaren.

Programmet, som tar sikte på optimalt utnyttjande av resurserna och samhällsekonomiskt balanserad utveckling, har tre syften, nämligen att underlätta en framtida koordinering mellan de olika samarbetsområdena, att ge en helhetsbild av det hittillsvarande samarbetet och att ange vissa riktlinjer för det framtida samarbetet. Utskottet ansluter sig till dessa syften. Utskottet hade dock önskat att dessa syften i högre grad konkret hade präglat beskrivningen av trafiksamarbetet.

I programmet betonas Helsingforsavtalets grundläggande ställning för det nordiska samarbetet. Likaså understryks betydelsen av andra samarbetsavtal såsom socialkonventionen och arbetsmarknadsöverenskommelsen i de avsnitt som behandlar dessa samarbetsområden. Däremot nämns transportavtalet endast i det inledande avsnittet. Utskottet anser att avtalets betydelse bör poängteras i det delavsnitt som behandlar transportsamarbetet.

Samarbetet inom trafiksektorn kommer i framtiden att baseras på, förutom detta föreliggande program, transportavtalet och eventuella sektorsprogram. Inom trafikutskottets område har ett sektorsprogram redan framlagts, nämligen på turismens område. Utskottet emotser sektorsprogram också på andra områden. Utskottet betonar, att samarbetet i trafikfrågor bör hålla en hög ambitionsnivå. Utskottet erinrar om hittills uppnådda samarbetsresultat, vilka i hög grad vunnits tack vare det nära samarbetet som trafikutskottet varit angeläget om att ha med mi-

nisterrådets organ. Utskottet hänvisar härvid särskilt till tillämpningen av nordiska transportavtalets artikel 11.

Trafikutskottet finner att i det föreliggande programmet saknas förslag om nya samarbetsområden eller nya idéer om samarbete inom de nuvarande samarbetsområdena på trafik- och turistsektorerna. Man har dessutom i programmet helt underlåtit att nämna de områden inom sjöfarten som berör trafikutskottet. Trafikutskottet hade gärna sett mera preciserade prioriteringar bland projekten inom dessa samarbetsområden. Energifrågor, trafikförsörjning och miljö, friheten att välja arbetsplats, de handikappades problem i trafiken och forskning är delområden som trafikutskottet särskilt vill framhålla i detta sammanhang.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet för sitt vidarekommande att Nordiska rådet antar följande yttrande:

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till bl. a. följande punkter:

1. Trafikfrågorna bör i ministerrådets program sammanföras under en rubrik inklusive de sjöfartsfrågor som kan hänföras till utskottet.
2. Energifrågornas förhållande till olika transportlösningar bör utredas.
3. Trafikmiljön i vid bemärkelse bör ses i relation till olika alternativ i samhällsplaneringen.
4. Samhälls- och trafikplaneringen bör främja individens frihet att välja arbetsplats.
5. Samhälls- och trafikplaneringen måste även ta hänsyn till de handikappade.
6. Samhälls- och trafikplaneringen måste också ta hänsyn till barn och äldre.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (Kr.F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Folke Woivalin (ÅS)

Förman

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet: "Människan och resurserna i Norden". Ministerrådsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 19—20 januari 1978.

1. Allmän inledning

Syftet med det av ministerrådet framlagda sammanhållande programmet är trefaldigt, dels att underlätta en framtida koordinering mellan de olika samsamarbetssektorerna, dels att ge en helhetsbild av det hittillsvarande samarbetet, dels att dra upp vissa riktlinjer för det framtida nordiska samarbetet. Programmet skall ses i samband med de sektorsprogram som numera täcker i stort sett hela det nordiska samsamarbetsfältet.

Social- och miljöutskottet finner det värdefullt att ett dylikt, övergripande dokument presenterats av ministerrådet även om det konkreta nordiska samarbetet även fortsättningsvis måste vila på i särskild ordning utarbetade handlings- och arbetsprogram. Under 1970-talet har en avsevärd förstärkning av den nordiska samsamarbetsapparaten på regeringssidan ägt rum. Särskilda ministerrådssekreterariat har inrättats i Köpenhamn (1972) för kulturella frågor och i Oslo (1973) för allmänna frågor. Också Nordiska rådets organisation har förstärkts genom tillkomsten av presidiesekreterariatet (1971).

Sedan försök att i helhetsplanens form utveckla det nordiska samarbetet, framför allt på det ekonomiska området inte visat sig kunna förverkligas, har samarbetet sedan början av 1970-talet fått byggas ut sektor för sektor. Genom tillkomsten av Nordiska ministerrådet år 1971 fick regeringssamarbetet en fastare form än förut. I dag täcks det nordiska samsamarbetsfältet också av ett finförgrenat nät av ämbetsmannakommittéer, f. n. 15 stycken till antalet. Genom förekomsten av ett ministerråd, två särskilda sekretariat samt ett inte obetydligt antal ämbetsmannakommittéer föreligger i dagens läge alla förutsättningar för att det nordiska samarbetet skall kunna byggas ut sektor för sektor på områden där så är möjligt. Nya områden som t. ex. turism, biståndspolitik, jämställdhetsfrågor och arbetsmiljöfrågor har också de senaste åren blivit föremål för nordiska samsamarbetsinsatser.

Ett samarbete enligt sektorsprincipen löper knappast några betydande risker att råka ut för bakslag. Skulle dylika bakslag ändå uppkomma ter det sig knappast sannolikt att dessa skulle komma att påverka samverkan ens inom näraliggande sektorer. En nackdel med det sektors-samarbete som utvecklats under 1970-talet har emellertid varit att ambitionsnivån kunnat variera kraftigt mellan de olika sektorerna. Detta har i sin tur hängt samman med att samarbetet försiggått inom de relativt strikt avgränsade fält för samarbete som uppdelningen i ämbetsmannakommittéer resulterat i. Genom tillkomsten av ett övergripande program för ministerrådet kan dessa olikheter komma att jämnas ut och sambandet mellan de olika sektorerna att framstå mera klart. Någon ny samsamarbetsmodell eller några nya mål för samarbete ger dock programmet knappast någon antydan om.

Genom framläggandet av det sammanhållande programmet för mi-

ministerrådets verksamhet har t. ex. social- och miljöutskottet samtidigt måst behandla tre olika typer av dokument, som vart och ett har sina särskilda karakteristika. I sedvanlig ordning har utskottet granskat ministerrådets årliga berättelse — C 1 — i vilken 1977 års samarbetsinsatser redovisas och planer för det framtida samarbetet dras upp. Vidare har utskottet att ta ställning till två sektorsprogram — ett på miljövårdsområdet och ett beträffande jämställdhetsfrågor — båda tillkomna efter önskemål från Nordiska rådets sida. För det tredje och slutligen skall ståndpunkt tas till det föreliggande sammanhållande programmet för ministerrådets verksamhet.

Utskottet får konstatera, att det framlagda sammanhållande programmet inte innehåller något nytt vad beträffar mål för verksamheten inom de socialpolitiska sektorerna eller när det gäller konkreta planer för framtiden. För ett utskott vars hela verksamhetsfält efter den 26:e sessionen kommer att täckas av löpande handlingsprogram är detta inte heller möjligt, då dessa mål redan fastslagits vid arbetet med sektorsprogrammen.

Det grundläggande målet vid utarbetandet av ministerrådets nya sammanhållande program synes ha varit att utifrån en helhetssyn vidareutveckla, inom och inte utom Helsingforsavtalets ram, det nordiska samarbetet under de närmaste åren.

Utskottet vill i sammanhanget fästa uppmärksamheten vid den särskilda ställning som Nordiska rådet enligt avtal och av tradition innehar genom att däri samarbetar inte blott parlamentariker utan även företrädare för de nordiska regeringarna. Efter att under lång tid ha varit det enda officiella samarbetsorganet av permanent slag ändrades situationen i vissa avseenden år 1971, då ministerrådet tillskapades, vilket skedde inte minst mot bakgrund av inom Nordiska rådet framförda önskemål. Det faktum att i dagens läge regeringarnas samarbete sker också inom ramen för ministerrådet är dock inte ägnat att ändra Nordiska rådets karaktär av samarbetsorgan för parlamentariker och regeringsmedlemmar.

Nordiska rådets huvudfunktioner är av initiativtagande och rådgivande karaktär. Som ett forum för debatt om nordiskt samarbete är dess ställning unik. Nordiska ministerrådets huvudfunktioner är av beslutande/beredande och verkställande karaktär, men på senare tid har också dess initiativtagande funktion kommit mera i förgrunden. Nordiska rådet, återigen, utövar i flera avseenden en kontrollerande funktion visavis ministerrådet, utan att denna har inslag av dechargenatur. Framläggandet av det sammanhållande programmet för ministerrådets verksamhet aktualiserar på flera sätt rollfördelningen mellan de två officiella nordiska samarbetsorganen. I en situation, när alltflera sektorer kommer att täckas av inom ministerrådets organ utarbetade handlingsprogram, måste möjligheterna till att få till stånd parlamentarisk kon-

troll av samarbetets inriktning och utformning komma i förgrunden. Av särskild betydelse blir även i fortsättningen samrådet i budgetfrågor mellan ministerrådet-samarbetsministrarna och Nordiska rådets budgetkommitté. Över huvud taget blir storleken av de ekonomiska och personella resurser som ställs till ministerrådets förfogande vid förverkligandet av intentionerna i det nu framlagda programmet av helt avgörande betydelse.

Genom framläggandet av ett dylikt övergripande program skapas förväntningar hos en bred nordisk allmänhet om en ordentlig satsning på nordiskt samarbete i framtiden.

2. Utskottets arbetsområde

Rätten till ett meningsfullt arbete för alla oavsett kön, ålder, fysisk och psykisk utrustning, bostadsort och utbildning slås fast av ministerrådet. Den ekonomiska politiken skall inriktas på full sysselsättning. Detta kan utskottet ge sin fulla anslutning till. 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad utgör en av grundpelarna inom efterkrigstidens nordiska samarbete. Genom denna överenskommelse har nordiska medborgare tillförsäkrats fri rörlighet och lika behandling på arbetsmarknaden runt om i Norden. Ministerrådet som fastslår, att dessa vinningar skall värnas, betonar att valfriheten för den enskilda medborgaren skall vara reell. Utskottet finner detta vara en riktig bedömning.

Arbetsmarknadsprogrammets (1975) första etapp håller på att slutföras. Ett framgångsrikt samarbete på många områden har kommit till stånd under de två år som gått sedan programmet antogs. Att Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter beredes möjlighet att deltaga vid nästa fas av arbetsmarknadsprogrammets förverkligande får anses vara en självklarhet. För egen del önskar utskottet att ungdomsarbetslösheten blir ett framträdande tema i det fortsatta programarbetet. Knappast någon företeelse runt om i Norden inger sådan oro som den höga andelen arbetslösa ungdomar. Sambandet mellan ungdomsarbetslösheten och social utslagning har betonats i många sammanhang. Utskottet önskar i sammanhanget peka på möjligheten att låta sammankalla samtliga berörda ministerrådsorgan för att dryfta denna allvarliga fråga. Utarbetandet av ett särskilt nordiskt handlingsprogram för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten avtecknar sig också som en möjlighet.

På arbetsmiljöområdet råder långtgående enighet mellan social- och miljöutskottet och ministerrådets organ om de mål som bör gälla för verksamheten. Vid valet av medel för att nå fram till dessa mål har meningsskiljaktigheter framkommit. Dessa kvarstår ännu. Att arbetsplatserna skall vara säkra så att full fysisk och psykosocial trygghet råder för arbetstagarna ifrågasättes knappast från något håll. Trygghet

i anställningen och meningsfulla arbetsuppgifter synes också vara en samfällid strävan.

I nära kontakt mellan forskning och arbetsliv skall prioriteringar företas på arbetsmiljöforskningens område. Utskottet vill i sammanhanget peka på de fördelar som förekomsten av s. k. rådgivande kommittéer medfört på andra samarbetsområden. Inom ramen för dylika rådgivande kommittéer skulle de erfarenheter arbetsmarknadens parter besitter kunna tas till vara.

1955 års trygghetskonvention var en naturlig uppföljning av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse. Därigenom tillförsäkrades flyttande nordiska medborgare samma sociala rättigheter som inflyttningslandets egna. Om inte denna grundprincip hade vunnit tillämpning hade den fria nordiska arbetsmarknaden säkerligen förblivit en illusion. I takt med att sociallagstiftningen i de nordiska länderna förändras revideras den nordiska trygghetskonventionen. Social- och miljöutskottet har tidigare givit uttryck för uppfattningen att även om den nordiska trygghetskonventionen utgör en viktig beståndsdel inom det nordiska samarbetet, så är de ambitioner som däri kommer till uttryck knappast långtgående.

En av svagheterna är att de flyttandes förmåner beräknas enligt det regelsystem som gäller i inflyttningslandet, vilket stundom medför försämringar för individen. En strävan att höja ambitionsnivån inom det sociala området utmynnar på ett naturligt sätt i önskemål om en harmonisering av de nordiska ländernas sociallagstiftning.

En av de viktigaste uppgifterna inom nordiskt samarbete framöver blir att tillförsäkra kvinnorna en med männen jämställd representation i de nordiska samarbetsorganen. Denna strävan bör föranleda konkreta åtgärder såväl från ministerrådets som Nordiska rådets sida. Därtill bör jämställdhetsaspekter genomsyra det nordiska samarbetet på alla relevanta områden.

Samarbetet beträffande den yttre miljön har kommit relativt långt de nordiska länderna emellan. Den nordiska miljöskyddskonventionen är ett internationellt sett unikt dokument. Ministerrådet bör i sitt fortsatta arbete med miljövårdsfrågorna eftersträva att miljöskyddskonventionens grundprincip — att grannländernas miljöskyddsintressen likställes med det egna landets — vinner godkännande på internationellt plan. Vården av naturen kräver stora insatser av samhället, varför en ökad nordisk samordning här är nödvändig.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antager följande yttrande:

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till följande punkter:

1. Ett program för nordiskt samarbete i syfte att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten bör utarbetas i skyndsam ordning.

2. Förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas sociallagstiftning bör kartläggas.
3. Reell jämställdhet mellan kvinnor och män bör eftersträvas.

Stockholm den 19 januari 1978

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Hans Jørgen Jensen (S)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>	<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>
<i>Sigrid Utkilen (H)</i>	<i>Raino Westerholm (SkI)</i>

BILAGA 5

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ministerrådsförslaget

Nordiska rådets presidium har till kulturutskottet hänvisat ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet benämnt "Människan och resurserna i Norden". Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid möte den 19 januari 1978 i Stockholm.

1. Inledning

Inledningsvis erinras om att kulturutskottet sommaren 1977 till diskussion upptog det då pågående arbetet med ett allmänt handlingsprogram för Nordiska ministerrådet. Utskottet påpekade i sin promemoria om aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet (se *bihang* till utskottets betänkande om *C 1/1978*) att det för kultursamarbetets del redan fanns handlingsprogram, vilka utgjorde riktlinjer för detta samarbete. Dock fanns det enligt utskottets mening behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som avtalet om nordiskt kulturellt samarbete varit i kraft. Utskottet ansåg att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slogs fast 1974 ("Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", *NU 1974: 24*).

2. Ministerrådsförslaget

Avsikten med ministerrådets program är enligt förslaget att ge en helhetsbild av det hittillsvarande arbetet och att dra upp *vissa* (här kur-

siverat) riktlinjer för det framtida nordiska samarbetet. I fråga om kultursamarbetet anförs helt kort att kulturavsnittet, kapitel VI, baserar sig på de riktlinjer som fastställts i enlighet med kulturavtalets syfte. Detta syfte är ju att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet.

En något fylligare presentation av grunderna för kulturavsnittet i programmet ges emellertid i ministerrådets berättelse över verksamheten 1977 (*C 1*). Det framgår av denna att utgångspunkten har varit de två principskisserna på kulturområdet som ministerrådet lagt fram, nämligen "Planer för kultursamarbetet 1973—1975" (*NU 1972: 8*) samt ovannämnda riktlinjer för kultursamarbetet från 1974. Ytterligare anförs att ministerrådets rådgivande kommittéer var för sig utarbetat samarbetsprogram för kulturavtalets tre huvudområden, utbildning, forskning och allmänskultur, vilka ingår i ministerrådets överväganden vid planeringen av den fortsatta verksamheten.

3. Utskottet

Efter att ha genomgått förslaget till program för ministerrådet, särskilt kulturavsnittet, konstaterar kulturutskottet att det nordiska kultursamarbetet, dess mål och medel, givits en summarisk presentation, som till sitt omfång är mycket mindre än den som ges i ministerrådets årliga berättelse till Nordiska rådet. Den av utskottet efterlysta samlade värderingen av erfarenheterna av kultursamarbetet under kulturavtalets första femårsperiod har inte heller gjorts. Då så är och då kulturutskottet tidigare avgivit betänkande om de två ovannämnda principskisserna på kulturområdet (se betänkande om *C 1/1973* och *C 1/1975*), avstår utskottet från en detaljgranskning av ministerrådets program. Utskottet önskar dock anlägga några allmänna synpunkter på programmet.

I programmets inledning framhålls att skapandet av de centrala nordiska samarbetsorganen förstärkt bilden av *Norden som ett begrepp*. Denna uppfattning instämmer kulturutskottet till fullo i. Därefter presenteras Nordiska rådet som ett samarbetsorgan för de nordiska ländernas folkrepresentationer och Nordiska ministerrådet som ett regeringarnas samarbetsorgan. Denna presentation är ofullständig. Enligt artikel 44 av Helsingforsavtalet samarbetar i Nordiska rådet de nordiska ländernas folkrepresentationer och (här kursiverat) regeringar, vilket är unikt och okänt för andra motsvarande internationella organ. Väsentligt för det officiella nordiska samarbetet och dess organisation är även att de självstyrande områdena Färöarna och Åland deltar i rådets arbete genom lagting och landsstyre resp. landsting och landskapsstyrelse. Det är en klar brist att detta faktum inte fått något omnämnande i programmet.

I fråga om *samarbetets syften och medel* konstateras enligt kulturutskottets uppfattning helt riktigt att det ligger ett egenvärde i att utveckla samhörigheten i Norden samt att samarbetet skapar förutsättningar för de enskilda länderna att genom förbättrad och välavvägd resursanvändning uppnå mål som det är svårt att uppnå på egen hand. Det bör dock påpekas att det här inte är fråga om två olika syftemål, på grund av att allt nordiskt samarbete, även det icke-ideella, är ägnat att utveckla samhörigheten i Norden. Sålunda kommer sådant samarbete som primärt bedrivs i ett resursinbesparande syfte, t. ex. inom utbildning och forskning, även att utveckla samhörigheten mellan de deltagande parterna.

När det gäller det *nordiska samarbetets förankring* vill också kulturutskottet kraftigt understryka betydelsen av att ministerrådets arbete är väl förankrat bland parlamentarikerna i Nordiska rådet. Det är bara genom täta och nära kontakter mellan rådet och ministerrådet som det är möjligt att skapa den grund utan vilken samarbetsinitiativen inte kan förverkligas.

För kultursamarbetets del stadgas uttryckligen i kulturavtalet att detta sker genom Nordiska ministerrådet och under medverkan av Nordiska rådet. Det är ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) som låter utarbeta och beslutar om kulturbudgeten, men innan detta sker skall enligt kulturavtalet berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar. Kulturutskottet har av rådets presidium utpekats som det organ som på rådets vägnar deltar i samarbetet kring den nordiska kulturbudgeten. Såväl kulturutskottet som ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har uttryckt sin tillfredsställelse över den utveckling som budgetsamarbetet har genomgått under den tid som kulturavtalet varit i kraft. Det är väsentligt för kultursamarbetet att detta liksom hittills kan utformas i samråd, av kulturavtalets organ och Nordiska rådet genom dess kulturutskott.

Viktigt för det nordiska samarbetets fortbestånd är vidare den folkliga förankringen. Kulturutskottet har städse betonat vikten av att en allt vidare krets av medborgare i de nordiska länderna dras med i kultursamarbetet. Sedan 1976 gäller en försöksordning för stöd till samarbete mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna, vilken utlöper 1978. I fråga om fortsättningen har kulturutskottet uttalat att det bör skapas en permanent stödordning med erforderliga medel för folkrörelsernas fasta medverkan i det nordiska kultursamarbetet.

I detta sammanhang önskar kulturutskottet även peka på stödet till nordiskt ungdomssamarbete, vilket inte fått något omnämnande i ministerrådets program. Samarbetet mellan ungdomsorganisationerna i Norden är väl så viktigt, inte minst för att tidigt väcka intresset för det nordiska hos ungdomen. Stödet till ungdomssamarbetet blir allt viktigare ju starkare den internationella masskulturen påverkar de nordiska

länderna och särskilt ungdomarna. Ju tidigare ett nordiskt intresse kan väckas hos ungdomen, desto fastare blir den grund som det nordiska samarbetet i framtiden kan byggas på.

I fråga om att förankra det nordiska samarbetet önskar kulturutskottet framhålla att betydelsen av samarbete mellan folkrörelserna i allmänhet inte kan överbetonas. Ju starkare den folkliga förankringen av det nordiska samarbetet kan göras, desto bättre resultat av detta samarbete kan då även förväntas.

Vad gäller framtida *samarbetsuppgifter* i Norden anför i ministerrådets program bl. a. att utbildning och forskning är områden som är väl lämpade för nordiskt samarbete. Därom råder fullständig enighet i de nordiska länderna, vilket har manifesterats redan i det nordiska kulturavtalet av 1972. Avtalet omfattar förutom utbildning och forskning också allmänkultur, ett område där samarbetsmöjligheterna är hart när obegränsade.

Kulturutskottet önskar för utbildningssamarbetets del peka på den stora ungdomsarbetslösheten i Norden, som drabbat framförallt ungdomar utan annan utbildning än grundskola samt ungdomar som avbrutit sina studier. Det nordiska samarbetet kring *16—19-åringars utbildning*, särskilt *yrkesutbildning*, kommer därför att kräva allt större uppmärksamhet.

En av de viktigaste beståndsdelarna i den nordiska gemenskapen är den ömsesidiga språkförståelsen. Denna kan dock inte upprätthållas utan stora insatser i grannspråksundervisningen. Det kommer därvidlag att krävas åtgärder på nordiskt lika väl som på nationellt plan inom såväl själva undervisningen som forskningen om problem rörande *språkförståelsen i Norden*. Vid 25:e sessionen antog Nordiska rådet en rekommendation till ministerrådet om ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. Ett sådant handlingsprogram bör med det snaraste framläggas.

Betydelse för en ökad språkförståelse i de nordiska länderna, men också för en bättre kännedom om grannländerna överhuvudtaget, har otvivelaktigt ett *utvidgat radio- och TV-samarbete* i Norden. En väsentlig, styrd utvidgning av detta samarbete skulle i avgörande grad medverka till att stärka grunden för den nordiska gemenskapen.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet för sin del föreslå att Nordiska rådet antar följande yttrande:

Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att vid fastställandet av det samlande programmet för ministerrådets verksamhet ta hänsyn till följande:

1. I det nordiska utbildningssamarbetet bör mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten särskild vikt läggas vid de 16—19-årigas utbildning.

2. Ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet bör snarast föreläggas Nordiska rådet.
3. Ett ministerrådsförslag om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete bör föreläggas Nordiska rådet.
4. De nordiska folkrörelserna bör beredas möjlighet till fast medverkan i det nordiska kultursamarbetet. Därvid bör särskild vikt läggas vid ungdomssamarbete.

Stockholm den 19 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Svend Haugaard (RV)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 6

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över ministerrådsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist dele af ovennævnte ministerrådsforslag, som er behandlet af udvalget den 23.—24. januar 1978 i Stockholm.

1. Ministerrådsforslaget

I ministerrådsforslag B 24 henstiller Nordisk Ministerråd, at Nordisk Råd udtaler sig om det tilsendte programforslag for Nordisk Ministerråd.

Ministerrådet indledte arbejdet med et sådant program i foråret 1976. Retningslinjerne for arbejdet blev forelagt for de nordiske statsministre i december 1976. Statsministrene fandt, at behovet var til stede for at udarbejde et sammenhængende program for hele det nordiske samarbejde.

Ministerrådets forslag blev behandlet på statsministrenes møde den

7. december 1977, og det blev konstateret, at programmet vil lette en fremtidig koordinering mellem de forskellige samarbejdssektorer. Det praktiske arbejde inden for ministerrådets rammer vil blive baseret på sektorprogrammer. I oversendelsesbrevet fra ministerrådet udtales det, at hensigten med det nu foreliggende program er at give et helhedsbillede af arbejdet hidtil, og at trække visse retningslinjer op for det fremtidige samarbejde.

2. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg er formentlig det af Nordisk Råds udvalg, for hvis arbejdsområde ministerrådets forslag vil få mindst direkte betydning. Det kan imidlertid ikke overraske, at programmet koncentrerer sig om de store samfundspolitiske og samfundøkonomiske samarbejdsopgaver. Overskrifterne til de enkelte afsnit giver klart udtryk herfor — Økonomisk samarbejde, Arbejdslivet, Tryghed for alle, Udformningen af miljøet, Uddannelse, Forskning og kultur samt Norden og omverdenen.

Juridisk udvalg har vurderet forslaget ud fra tre synsvinkler:

- 1) En vurdering af programforslaget i relation til det retsgrundlag, det nordiske samarbejde hviler på,
- 2) En vurdering af de sagsområder, som direkte vedrører udvalgets arbejdsområde, og
- 3) En almen politisk vurdering.

Juridisk udvalg går ud fra, at ministerrådet nøje har vurderet forholdet til Helsingforsaftalen. Juridisk udvalg har ikke umiddelbart fundet synspunkter i forslaget, som falder uden for Helsingforsaftalens ordlyd. Forslaget tager således i vidt omfang udgangspunkt i de formuleringer, der forekommer i Helsingforsaftalen, og det vil næppe kræve ændringer i de eksisterende forudsætninger for det nordiske samarbejde at føre programmet ud i livet.

Om vurderingen af de sagsområder, som direkte vedrører udvalgets arbejdsområde, bemærkes indledningsvis, at målsætningen for samarbejdet på lovgivningsområdet i overensstemmelse med Helsingforsaftalens ordlyd angives at være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemer, dels en harmonisering eller så vidt muligt ensartet udformning af lovgivningen.

Om selve lovgivningssamarbejdet gives der i programforslaget udtryk for følgende vurdering: Gennem lovgivningssamarbejdet har de nordiske lande på centrale områder nået en betydelig retsenhed. Denne udgør en værdifuld basis for kontakterne over grænserne — på det private område, på det økonomiske område, mellem myndighederne o. s. v. Retsheden har også forbedret mulighederne for fælles nordisk optræden i internationale sammenhæng og således givet nordiske synspunkter større gennemslagskraft.

Juridisk udvalg er enig i denne vurdering.

For de i programmet omtalte juridiske sagsområder er det karakteristisk, at de allerede er genstand for aktuelt nordisk lovgivningssamarbejde og som sådanne figurerer i det nordiske lovgivningsprogram, således som dette fremtræder i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde C 1/1978. Ministerrådets programforslag føjer ikke noget nyt til denne fremstilling.

Forslaget fastholder imidlertid på en række centrale områder den prioritering af indsatserne, som juridisk udvalg har medvirket til at fremkalde.

Juridisk udvalg hilser således med tilfredshed den vægt, som ministerrådet lægger på dét konsumentpolitiske arbejde, der inden for flere felter stræber mod en generelt bedre varetagelse af konsumenternes interesser. Det samme er tilfældet i arbejdet omkring reklame- og markedsføringsproblemerne.

Juridisk udvalg er også enig med ministerrådet i, at det er vigtigt, at det forberedende lovgivningssamarbejde, så vidt det er muligt, foregår parallelt og i fælles nordiske udvalg.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende udtalelse:

Nordisk Råd har ud fra et juridisk synspunkt ikke indvendinger mod den form og det indhold, som ministerrådet i sit forslag lægger frem for arbejdet i de kommende år. Nordisk Råd skal dog understrege den vægt, som rådet lægger på Helsingfors-aftalens målsætning om harmonisering af de nordiske landes lovgivninger i så vidt omfang, som det er muligt.

Stockholm den 24. januar 1978

Erik Adamsson (s)
Fung. formand

Astrid Gjertsen (H)

Anna-Lisa Hyvönen (Skdl)

Tellervo Koivisto (Sd)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Håkan Winberg (m)

Reservation

Undertegnede kan ikke give tilslutning til udvalgets forslag til udtalelse om det konsumentpolitiske arbejde. Vi vil understrege betydningen af frihed på reklame- og markedsføringsområderne og ønsker derfor specielt at fremhæve, at vi må tage afstand fra et samarbejde, der vil kunne føre til en gennemførelse af ensartede regler for reklame og markedsføring i Norden.

Stockholm, den 24. januar 1978

Leif Glensgård (FP)

Mogens Voigt (FP)

Ministerrådsforslag om program for nordiskt samarbeide på miljøvårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Det nordiske samarbeid på miljøvernområdet kom inn i organiserte former i 1971 ved opprettelsen av Nordisk kontaktorgan for miljøvernsspørsmål. I 1973 ble kontaktorganet omdannet til Nordisk embetsmannskomite for miljøvernsspørsmål. Siden 1974 er det over Nordisk Ministerråds budsjett bevilget midler til prosjekter på miljøvernområdet.

Retningslinjer for samarbeidet på miljøvernområdet ble trukket opp ved opprettelsen av kontaktorganet. I 1972 vedtok Ministerrådet et handlingsprogram for samarbeid på visse områder, bl. a. for miljøvernområdet. Gjennom fastleggelsen av arbeidsordningen for embetsmannskomiteen for miljøvernsspørsmål i 1973 ble de nordiske samarbeidsoppgaver på miljøvernområdet ytterligere presisert. I 1974 ble det innført tre nye artikler vedrørende samarbeidet på miljøvernområdet i Helsingforsavtalen av 1962.

Handlingsprogrammet på miljøvernområdet fra 1972 er i hovedsak gjennomført. Nordisk Råd vedtok på sin 25. sesjon følgende uttalelse i tilknytning til Ministerrådets beretning for 1976:

”Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljøvårdsområdet bör utarbetas till rådets 26:e session.”

Nordisk embetsmannskomite for miljøvernsspørsmål har i løpet av 1977 utarbeidet et forslag til revidert program for det nordiske samarbeid på miljøvernområdet. Forslaget er bearbeidet på grunnlag av remissuttalelser fra arbeidsmarkedets parter og et møte 25. oktober 1977 mellom Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg.

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) foreslår med dette:

at Nordisk Råd avgir uttalelse om vedlagte forslag til program for det nordiske samarbeid på miljøvernområdet.

Ministerrådet vil, under hensyn til Nordisk Råds uttalelse, gjøre endelig vedtak om programmet i 1978.

Oslo, 7. desember 1977

For Nordisk Ministerråd

Gro Harlem Brundtland
Miljøvernminister

Olli Bergman
Generalsekretær

BILAGA 1

Program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

1. Inledning

Grunden för det nordiska samarbetet mellan regeringarna är den samarbetsöverenskommelse som 1962 ingicks mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, det s. k. Helsingforsavtalet, och som 1974 utvidgades med tre artiklar avseende samarbetet på miljövårdsområdet.

Genom tillkomsten 1971 av Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor fick samarbetet mellan regeringarna och centrala myndigheter i de nordiska länderna en fastare form på detta område. I samband med inrättandet 1972 av Nordiska ministerrådet, som en samarbetsform för de nordiska ländernas regeringar, omvandlades kontaktorganet 1973 till en ämbetsmannakommitté under ministerrådet. 1972 beslöt ministerrådet om ett handlingsprogram för samarbetet på vissa sektorer, bl. a. för miljövårdssektorn.

Med början 1974 fördelas medel till samnordiska projekt på miljövårdsområdet från ministerrådets allmänna budget.

Mot bakgrund av den hittillsvarande verksamheten, som gett goda resultat, har ministerrådet funnit behov av att utarbeta ett nytt program på några års sikt för fortsatt vidare utveckling av samarbetet.

Samarbetet baseras på de deltagande ländernas nationella politik och måste beakta de internationella förpliktelser som de deltagande länderna har gentemot stater och internationella organisationer utanför Norden.

Programmet skall utgöra en grund för den formaliserade och mer projektorienterade delen av det nordiska samarbete som bedrivs inom ministerrådets ram. Vid sidan härav förekommer ett omfattande formellt och informellt samarbete direkt mellan myndigheter och institutioner. Ministerrådet anser det värdefullt att detta samarbete fortsätter.

För att uppnå ett effektivt samarbete på nordiskt plan bör koordineringen av de olika samarbetsorganens verksamhet förstärkas. Detta är speciellt viktigt inom miljövårdssamarbetet som p. g. a. sin tvärfackliga karaktär har anknytningspunkter inom flera av ministerrådets ämbetsmannakommittéer. En effektiv koordinering förutsätter att utbytet av information både mellan kommittéerna och övriga samarbetsorgan effektivteras.

Av speciell betydelse i detta sammanhang är arbetsfördelningen mellan ministerrådets organ för yttre och inre miljö. Ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor ansvarsområde omfattar alla frågor som rör skydd och vård av den yttre miljön. Ämbetsmannakommitténs för arbetsmiljöfrågor ansvarsområde omfattar alla faktorer i *arbetsituationen* som män-

niskan reagerar fysiskt eller psykiskt på. Ministerrådets handlingsprogram för arbetsmiljöområdet fastställdes år 1977. Ansvarsområdena för ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor och ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har nära anknytning när det gäller föroreningsfrågorna, speciellt beträffande buller, hälso- och miljöfarligt avfall och produktkontroll.

2. Program för verksamheten

2.1 Allmänt

Programmet utgör grund för ministerrådets projektorienterade verksamhet inom hela det område som rör skydd och vård av den yttre miljön.

Vid prövning av nya projekt skall med programmet som grund följande kriterier iakttas

- bredden av intresset bland medlemsländerna
- sannolikheten för att projektet skall leda till praktiska resultat
- samband med planerade eller pågående aktiviteter inom andra internationella organ.

Grundläggande vid prövningen bör vara att samarbetet skall underlätta uppnåendet av gemensamma miljöpolitiska mål.

2.2 Föreningsfrågor

2.2.1 Allmänt

Den nordiska miljöskyddskonventionen trädde i kraft den 5 oktober 1976. Enligt konventionens grundläggande bestämmelse skall, vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet, störning som sådan verksamhet kan medföra i annat fördragsslutande land likställas med störning i det egna landet. Tillämpningen av konventionen kommer att medföra en fördjupad kontaktverksamhet mellan berörda myndigheter i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ministerrådet avser att fortlöpande följa utvecklingen och ta de initiativ som erfarenheterna av tillämpningen kan komma att kräva.

Den nordiska miljöskyddskonventionen, liksom även samarbetsavtalet mellan alla de fem nordiska länderna, förutsätter materiellt tämligen likartade miljöskyddskrav. Projektverksamheten inom ministerrådet bör med hänsyn till detta bl. a. inriktas på samarbete om det grundläggande forsknings- och utredningsarbete som krävs som underlag för beslut om åtgärder. Genom att de beslutande nationella organen har ett samordnat beslutsunderlag kan arbetet på att successivt få fram mera enhetliga åtgärdskrav underlättas.

2.2.2 Vattenvård

Samarbete i vattenvårdsfrågor har hittills bedrivits i begränsad omfattning i Nordiska ministerrådet. Skälet härtill är bl. a. att arbetet till skydd mot föroreningar av vattenområdena runt de nordiska ländernas kuster

bedrivs inom ramen för flera internationella konventioner och bilaterala överenskommelser, bl. a. konventionen om skydd av Östersjöområdet marina miljö, Oslo- och Paris-konventionerna rörande dumpning från fartyg respektive utsläpp från land, forskningsavtalet mellan Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken och avtalet mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar. Ett särskilt avtal från 1971 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige har bestämmelser om åtgärder mot oljeföroreningar av havet.

Ansvariga myndigheter i de nordiska länderna samarbetar vidare rörande åtgärder för att förbättra föroreningssituationen i de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena i Östersjön med Bottniska viken, Öresund, Kattegatt och Skagerack.

Inom NORDFORSK försiggår ett samarbete mellan ansvariga myndigheter och vattenforskningsinstitut, med tyngdpunkten på utveckling av övervakningsmetodik och reningsteknologi.

Ministerrådet följer verksamheten fortlöpande i syfte att — i de fall det är ändamålsenligt — ta initiativ till åtgärder.

2.2.3 *Luftvård*

Inom delområdet luftvård skall arbetet rörande långväga transport av luftföroreningar från den europeiska kontinenten till de nordiska länderna fortsätta. Samverkan skall utgöra ett nordiskt bidrag till det europeiska övervakningssystemet som håller på att etableras i anknytning till FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). Det nordiska samarbetet syftar dels till att utarbeta och testa metoder för provtagning och analys, lämpliga att brukas i det europeiska övervakningssystemet, dels till att utveckla metoder för övervakning av den långväga transporten av luftföroreningar, dels ock till att samordna den nordiska delen av ett europeiskt nät av mätstationer.

Under den kommande perioden kommer ett projekt rörande luftföroreningar i tätortsmiljön att påbörjas. Projektet är främst tänkt för samordning av de projekt som bedrivs eller kommer att initieras nationellt beträffande organiska föreningars förekomst men även för att direkt genomföra vissa metodstudier. Såväl framtagandet av nya analysmetoder, sökandet efter potentiella toxiska ämnen som ren monitoring av specifika kolväten är tänkta att ingå i projektet. Speciell vikt bör läggas vid analys av potentiella cancerframkallande ämnen som polyaromater och nitrosaminer men andra ämnesgrupper som klorerade kolväten av skilda slag skall medtagas.

2.2.4 *Buller*

Samarbetet behandlar frågor rörande s. k. omgivningsbuller, främst buller från trafik och industriell utrustning, samt frågor om bullers effekter på människan.

Under programperioden kommer det påbörjade forsknings- och utredningssamarbetet beträffande vägtrafikbuller att fortsätta. Samarbete kommer att påbörjas beträffande bl. a. flyg och spårbunden trafik.

Det påbörjade arbetet med att ta fram beslutsunderlag för att utfärda emissionsföreskrifter för högsta tillåtna buller från industriell utrustning skall fullföljas.

Det påbörjade forskningsarbetet rörande bullers effekter på människan skall fortsätta.

Utöver dessa mera forsknings- och utredningsinriktade insatser avser ministerrådet att fördjupa samverkan i fråga om det arbete som krävs för att utfärda anvisningar beträffande olika bullrande verksamheter. Detta gäller såväl emissions- som immissionsanvisningar.

2.2.5 Avfall och återvinning

Samarbetet avser frågor om renhållning och avfallshantering inklusive återvinning ur avfall. Såväl hushållsavfall som industriavfall inbegripes.

Under perioden skall prioriteras samarbete om återvinning ur avfall och frågor om miljöfarligt avfall. Dessa frågor har nära anknytning till naturresurs- och produktkontrollproblematiken (jfr. avsnitt 2.5 och 2.3 nedan).

Beträffande återvinning skall problemen behandlas såväl från avfallshanteringssynpunkt som från resurshushållningssynpunkt. Stor vikt skall läggas vid möjligheterna för avsättning av material och produkter som återvunnits ur avfall. Även ekonomiska och juridiska problem beträffande återvinning skall studeras.

I fråga om hälso- och miljöfarligt avfall skall särskilt beaktas möjligheterna till samordning av utnyttjande av i Norden befintliga behandlingsanläggningar samt vid planering av nya anläggningar.

2.3 Produktkontroll

Samarbetet avser varor som på grund av sin kemiska sammansättning kan medföra risker för människans hälsa och för miljön. Sådant som regleras i speciallagstiftning, t. ex. livsmedel, omfattas inte. Kemiska risker som främst är att se som yrkeshygieniska problem behandlas i samarbetet på arbetsmiljöområdet.

Ett konkret samarbete i projektform inom området för produktkontroll har inletts under 1977. Projektsamarbetet bör kunna utsträckas till flera olika aktiviteter och gälla såväl själva den administrativa kontrollen och informationen som riskvärderingar av hälso- och miljöfarliga ämnen och framtagande av underlag för riskvärderingar. Eftersom grunden för den kemiska produktkontrollen måste vara kunskap om kemiska ämnens egenskaper och effekter fäster ministerrådet i detta sammanhang speciellt avseende vid verksamheter som syftar till att få fram sådan information,

såväl vad gäller åtkomst av befintliga data som framskaffande av nya data genom direkta undersökningar av enskilda ämnen.

Vissa frågor kan även aktualiseras inom ramen för avsnitten 2.7 "Miljö-
vårdsforskning" och 2.8 "Miljö- och resursdata".

2.4 *Naturvård och friluftsliv*

I samarbetet inom naturvården eftersträvas samordning i fråga om av-
sättning av naturskydds- och friluftsområden samt i fråga om skydd av
växter och djur.

Med utgångspunkt i den på ministerrådets uppdrag utarbetade natur-
geografiska regionindelningen av Norden (*NU B 1977: 34*) har utarbeta-
tats ett flerårsprogram som syftar till att upprätta en nordisk lista över
representativa naturtyper och hotade biotoper i ett antal regioner. Vi-
dare skall lämnas rekommendationer om åtgärder för att rädda de akut
hotade objekten.

Enligt ett gemensamt klassifikationssystem har utarbetats en nordisk
lista över hotade djur- och växtarter i Norden. Listorna skall revideras
vart annat år mot bakgrund av rapporter från respektive land. Dessa rap-
porter skall innefatta uppgifter om vilka åtgärder m. m. som vidtagits för
att skydda de hotade arterna. Ministerrådet avser även att — vid behov
och när det är ändamålsenligt — genomföra gemensam forsknings- och
undersökningsverksamhet för att klarlägga situationen för vissa arter.

Under programperioden skall tas upp till behandling frågor om utnytt-
jande av naturresurser för friluftsliv över riksgränserna. Häri ingår frågor
om förutsättningarna för befolkningarna att utöva friluftsliv i andra nor-
diska länder, belastningen på värdlandets natur och de egna medborgarnas
möjligheter till friluftsliv. Även frågor om disponering av värdefulla om-
råden för friluftsändamål utifrån intressen hos befolkningen i intilliggande
land skall behandlas.

Samarbetet i fråga om friluftsliv skall bedrivas i nära kontakt med mi-
nisterrådets kommitté för turistfrågor.

2.5 *Naturresursfrågor*

Ett ökat intresse visas problem med anknytning till tillgång och förbruk-
ning av naturresurser. Inom ministerrådets arbete med "Nordisk råvaru-
och resursutredning" (*NU A 1977: 14*) behandlas problem utifrån ett
önskemål att uppnå ett mer effektivt utnyttjande av de samlade nor-
diska resurserna. De resurser som behandlas är de som är ekonomiskt
exploaterbara. Tyngdpunkten ligger på energiresurser, mineraler, skogs-
bruksråvaror, fisk och liknande.

Ministerrådet anser att naturresursfrågorna, som hittills har behandlats
i tämligen liten utsträckning inom ramen för miljövårdssamarbetet, i fort-
sättningen bör ägnas större uppmärksamhet. De frågor som därvid bör
behandlas torde främst anknyta till metoder för systematisering av

analys av naturresursförhållanden för sådana resurser som mark, vatten, sand, grus och torv, m. m. Av speciell betydelse är energifrågorna värderade i miljösammanhang. Verksamheten bör inledas med en förstudie.

2.6 Ekologisk kunskap i samhällsplanering

I alla de nordiska länderna har myndigheterna klart uttalat principen att samhällsplaneringen bör utgå från en ekologiskt riktig användning av naturresurserna och med iakttagande av de naturliga gränserna för människans verksamhet.

Lokalisering av miljöfarlig industri i de nordiska länderna kräver ofta omfattande utredningar om miljökonsekvenserna. Ett samarbete om utveckling av konsekvensanalysmodeller skall inledas.

Behovet av inventerings- och kartläggningsmetoder med vilka man kan uppskatta ett områdes naturliga förutsättningar för olika aktiviteter är stort i alla de nordiska länderna. Även i dessa frågor skall ett samarbete övervägas.

2.7 Miljövårdsforskning

I varje land bedrivs forskning för att identifiera och åtgärda miljöproblem. De resurser som varje land kan avsätta för miljövårdsforskning är begränsade varför det är rationellt att dra nytta av varandras resurser. Samarbetsformerna varierar och kan avse t. ex. utbyte av forskningsresultat, arbetsfördelning och gemensamma projekt.

Genom NORDFORSK bedriver de nationella tekniska forskningsråden (motsv.) sedan länge ett omfattande, huvudsakligen projektinriktat samarbete på miljövårdsområdet. Verksamheten omfattar såväl egentlig miljövårdsteknisk forskning och utveckling, som bakgrundsforskning med teknologiska aspekter eller perspektiv.

Enligt beslut av ministerrådet i februari 1974 har påbörjats ett miljövårdsforskningssamarbete under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. Ministerrådet anser att samarbetet skall fortsätta. Samarbetet skall avse tillämpad miljövårdsforskning och i första hand söka tillgodose miljövårdsförvaltningens behov av sådan forskning. Verksamheten skall inriktas på att efter behov samordna planering av huvudsakligen nationellt finansierad forskning.

2.8 Miljö- och resursdata

Samarbetet syftar till att utveckla det hjälpmedel för miljövårdsarbetet som dokumentations- och informationservice utgör. Delområdet omfattar data om föroreningar, produktkontroll och naturresurser. I verksamheten behandlas bl. a. regler för insamling av miljö- och resursinformation, bearbetning, analys och presentation av data, utredningar och

metodstudier, dokumentations- och biblioteksservice och internationellt samarbete.

Ministerrådet fäster stor vikt vid samarbetet i frågor om övervakning av miljö kvalitet, varvid det bör eftersträvas att göra det möjligt att studera miljö kvaliteten i Norden som helhet.

Ministerrådet fäster även stor vikt vid en samverkan om de praktiska insatser som de nordiska länderna måste göra inom ramen för det informationssamarbete som bedrivs i FN:s miljö värdsprogram och som går under samlingsbegreppet Earthwatch.

Inom delområdet skall även aktiva insatser göras för förbättring av utväxling av information och dokumentation om miljö förhållanden och kemiska ämnens effekter.

2.9 Miljö värdsutbildning

Nordiskt samarbete om miljö värdsutbildning bedrivs huvudsakligen inom ramen för det nordiska kultursamarbetet. Samarbetet inom ramen för sakområdet miljö värds kommer att begränsas till direkt yrkesanknuten miljö värdsutbildning.

2.10 Internationellt samarbete

De nordiska länderna har i allmänhet ett informellt samråd i anslutning till deltagande i internationellt utomnordiskt miljö värdsarbete. Samrådet syftar till ömsesidig orientering och så långt som möjligt till samordning av ländernas uppfattningar.

De nordiska ländernas deltagande i internationellt miljö värdsarbete medför vidare ofta att de måste bidra med praktiska insatser t. ex. utredningar. I vissa fall har det visat sig ändamålsenligt att de nordiska länderna samverkat för att lösa sådana praktiska uppgifter. Exempel på samverkan som redan påbörjats är metodutveckling inom ramen för det europeiska systemet för övervakning av luftföroreningar inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (jfr. p. 2.2). Samnordisk insats på detta område kommer även i fortsättningen att vara ett högt prioriterat område.

Inom ramen för ministerrådets verksamhet på miljö värdsområdet skall även i fortsättningen — i de fall det är ändamålsenligt — samverkan ske vid genomförandet av praktiska insatser som krävs av de nordiska länderna inom FN:s miljö program (UNEP), FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), Europarådet och Organisationen för ekonomisk utveckling och samarbete (OECD), regionala kommissioner till skydd mot föroreningar av havet, m. fl.

2.11 Sammanfattande prioritering

Under de senaste åren har projektverksamhet bedrivits i fråga om luftvård, vattenvård, buller, avfall, produktkontroll, naturvård, miljö- och resursdata och forskning. Projektverksamheten skall även i fortsättningen

bedrivs på dessa områden liksom på de nya aktualiserade områdena som friluftsliv, naturresursfrågor och ekologisk kunskap i samhällsplaneringen. I första hand skall satsningar göras på områdena luftvård, buller, produktkontroll, avfall och återvinning, naturresursfrågor och naturvård.

3. Genomförande av programmet

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor ansvarar under ministerrådet för att ta fram förslag till och genomföra projekt för att förverkliga programmets intentioner. Kommittén skall bl. a. upprätta en åtgärdsförteckning med utgångspunkt i programmet. Förteckningen bör omfatta flera år och bör revideras årligen i samband med att kommittén utarbetar budgetprogram för det kommande året.

BILAGA 2

Preliminär åtgärdsförteckning för det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har med utgångspunkt i sitt den 13—15 juni 1977 utarbetade förslag till program för det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet utarbetat föreliggande preliminära förteckning över planerade åtgärder och projekt under en femårsperiod. En definitiv förteckning beslutes av kommittén när ministerrådet (miljöministrarna) slutligt fastställt programmet (beräknas ske våren 1978).

Tanken är att åtgärdsförteckningen skall revideras i samband med att kommittén utarbetar årliga budgetprogram. Vad som kommer att kunna genomföras är beroende bl. a. av de medel som tilldelas från ministerrådets budget.

I förteckningen har med x utmärkts vilka år en aktivitet planeras. Aktiviteten kan avse planering eller genomförande. Genomförandet innebär i de flesta fall behov av medel från ministerrådets budget. Tecknet (x) anger att viss osäkerhet råder om aktiviteten kan eller bör genomföras. I denna preliminära förteckning har satts (x) för de två senaste åren d. v. s. 1980 och 1981.

1977 1978 1979 1980 1981

1. Föroreningsfrågor

Allmänt

- Rapport om erfarenheterna av tillämpningen av den nordiska miljöskyddskonventionen (vartannat år) x x
- Utredning om uppnådda resultat beträffande samordning och harmonisering av miljövårdsåtgärder x

Vattenvård

- Samordning av forskning och undersökningsverksamhet om förorenings-situationen i Skagerack och Kattegatt x x x (x) (x)

Luftvård

- Övervakningssystem för luftföroreningar. Utveckling av metoder för att mäta och analysera långväga transporterade föroreningar. Samarbetet bedrivs som ett gemensamt nordiskt bidrag till det europeiska övervakningssystemet för luftföroreningar x x x (x) (x)
- Samarbete i fråga om luftföroreningar i tätortsmiljön x x (x) (x)

Buller

- Vägtrafik, bl.a. utvärdering av buller-reducerande åtgärder x x x (x) (x)
- Flygtrafik, bl.a. avseende beräknings-metoder x x (x) (x)
- Spårbunden trafik x x (x) (x)
- Samarbete för att ta fram faktaunderlag för bestämmelser/riktlinjer för högsta tillåtna buller från industriell utrustning bl.a. x x x (x) (x)
 - kompressorer
 - fläktar
 - tryckluftsverktyg
 - grävmaskiner
 - anläggningsmaskiner (dumpers, dozers)
 - hjullastare
 - gräsklippare
- Utarbeta förslag till bestämmelser/riktlinjer för högsta tillåtna bullernivå (x) x (x) (x)
- Forsknings-samarbete om bullers effekter på människan x x (x)
- Gemensamt ta fram faktaunderlag för bestämmelser/riktlinjer rörande buller-immission från fasta anläggningar såsom x x (x) (x)
 - industrianläggningar
 - byggplatser
 - skjutbanor
 - motorsportbanor

Renhållning och avfall

- Fortlöpande information om behandlingsanläggningar för problemavfall i Norden. Informationsverksamheten är anknuten till Nordiska avfallsbörsen x x x (x) (x)
- Utredning om vilka särskilda avfallstyper som lämpar sig för gemensam behandling x
- Förstudie för att utröna förutsättningar för samarbete om återvinning ur avfall x

	1977	1977	1979	1980	1981
— Genomförande av åtgärder, bl.a. undersökningar om användningsområden för återvunna produkter			x	(x)	(x)
2. Produktkontroll					
— Undersökningsresurser för produktkontroll. Handbok över tillgängliga resurser i form av experter och laboratorier	x				
— Samarbete vid utnyttjande och utbyggnad av undersökningsresurserna			x	(x)	(x)
— Normer för produkttillverkning inom den kemisk-tekniska branschen (good manufacturing practice)	x	x	(x)		
— Produktrelaterad information hos myndigheterna		x	(x)	(x)	
— Produktundersökningar. Samarbete, t.ex. i form av arbetsfördelning, beträffande undersökningar av enskilda ämnen eller grupper av ämnen — såväl laboratorieundersökningar som sammanfattning av litteratur		x	x	(x)	(x)
— Övriga åtgärder, bl.a. rörande kemiska ämnens egenskaper och effekter		x	x	(x)	(x)
3. Naturvård och friluftsliv					
— Representativa naturtyper. Upprätta en förteckning över representativa resp. hotade naturtyper i Norden. Urvalet görs efter en enhetlig metod	x	x	x	(x)	(x)
— Hotade djur- och växtarter i Norden. Revidera vartannat år den 1977 framtagna listan över hotade djur- och växtarter i Norden			x		x
— Vid behov utföra eller samordna utredningar att klarlägga status för enskilda arter			x		(x)
— Studie av förutsättningarna för befolkningarna att utöva friluftsliv i andra nordiska länder, belastningen på värdlandets natur och på de egna medborgarnas möjligheter till friluftsliv		(x)	x	(x)	(x)
4. Naturresursfrågor					
— Förstudie		(x)			
— Genomförande av projekt, exempelvis metodstudier för naturresursräkenskaper			x	(x)	(x)
5. Ekologisk kunskap i samhällsplaneringen					
— Förstudie	x	x			
— Utarbetade av gemensamma metoder och principer för uppgörande av konsekvensanalyser vid förläggning av miljöfarlig verksamhet och andra större anläggningsprojekt			x	(x)	(x)
6. Miljövärdetsforskning					
— Samarbete mellan miljövärdetsforskningsadministrationerna, främst på planeringsstadiet	x	x	x	(x)	(x)

	1977	1978	1979	1980	1981
— Polycykliska aromatiska hydrokarboner (PAH)	x	x	x	(x)	
— Symposium om genbanker	x	x			
<i>7. Miljö- och resursdata</i>					
— Regler för insamling av miljö- och resursinformation					
— Karakterisering av miljödata	x	x			
— Internationellt samarbete					
— Förstudie om möjligheterna till samverkan för att effektivisera förhållandet till UNEP:s Earthwatch speciellt däri ingående informations-system IRS (International Referral System for Sources of Environmental Information)					
— Övervakning av miljö kvalitet			x	(x)	(x)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till social- och miljöutskottet har överlämnats ett ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet, innebärande en revision av 1973 års handlingsprogram. Ett utkast till detta program, som presenterats för utskottet vid dess möte i Beitostölen den 10 augusti 1977, behandlades vid ett gemensamt möte mellan social- och miljöutskottet och miljövärdministrarna den 25 oktober 1977.

Ministerrådsförslaget slutbehandlades vid utskottets möte den 19 januari 1978. Kompletterande upplysningar lämnades vid detta möte av avdelningschef Osmo Kaipainen och konsulent Morten Thornquist.

1. Inledning

Ett första handlingsprogram på det miljöpolitiska området framlades till Nordiska rådets session i Oslo 1973. Det omfattade tre huvuddelar, nämligen

- beslut om ingående av en nordisk miljöskyddsöverenskommelse
- samarbetsåtgärder i fråga om den yttre miljön
- nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor

Ett särskilt handlingsprogram för arbetsmiljöområdet framlades till 1977 års session.

Den nordiska miljöskyddskonventionen undertecknades i oktober 1976 och Helsingforsavtalet utvidgades 1974 med tre artiklar om miljö-

vårdssamarbete. De i programmet innefattade samarbetsåtgärderna i fråga om den yttre miljön avsåg bl. a. föroreningsituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt, avfallshantering, buller, miljövårdsutbildning, miljövårdsforskning, åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften, luftföroreningar genom bilavgaser, samt naturfredning och friluftsliv. De tre förstnämnda samarbetsområdena gavs hög prioritet.

Nordiska rådet uttalade i sitt yttrande över C1/1973 på förslag av socialpolitiska utskottet sin tillstyrkan av ministerrådets beslut avseende handlingsprogrammets miljövårdsavsnitt att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse, vidta samarbetsåtgärder om den yttre miljön samt upprätta ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. Tillvägagångssättet vid harmoniseringen av nordiska miljövårdsregler borde emellertid preciseras. Avtal borde ingås med övriga strandstater om vidgande av åtgärder för bekämpning av föroreningen i Östersjön. Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor borde ges förstärkta sekretariatsresurser. De av miljöskyddskonventionen föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet borde göras efter förslag i särskild ordning från de nordiska regeringarna.

Dessa önskemål från utskottet har uppfyllts genom samarbetet under åren efter 1973. Vid sin genomgång av C1/1977 fann social- och miljöutskottet, att det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet på relativt kort tid uppnått en betydande bredd. För att få till stånd en systematisk genomgång av hela detta samarbetsfält borde en revision av 1973 års handlingsprogram övervägas. På utskottets förslag uttalade Nordiska rådet i sitt yttrande över C1, att ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet borde utarbetas till rådets 26:e session.

2. Ministerrådsförslaget B 25/s

Nordiska ministerrådet överlämnade vid utskottets möte i Beitostölen den 10 augusti 1977 för förtrolig kännedom till Nordiska rådet ett utkast till nordiskt program på miljövårdsområdet daterat den 21 juni 1977. Detta utkast var identiskt med det som sänts ut på remiss till arbetsmarknadens parter. Sedan remissvaren från arbetsmarknadens parter inkommit (beträffande dessa se under punkten 5 nedan) hölls ett möte i Oslo den 25 oktober 1977 mellan Nordiska ministerrådet — miljövårdsministrarna och social- och miljöutskottet. På grundval av de synpunkter som framkommit dels i remissyttrandena dels vid mötet mellan ministerrådet och utskottet har ett ministerrådsförslag överlämnats till Nordiska rådet med begäran om rådets yttrande.

Ministerrådsförslaget består tekniskt sett av två delar: dels en skrivelse, som utgör det egentliga ministerådsförslaget, dels Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor: förslag till program för det

nordiska samarbetet på miljövårdsområdet. Ministerrådet kommer, med beaktande av Nordiska rådets synpunkter, att fatta slutligt beslut om programmets utformning under 1978.

För kännedom har därtill till ministerrådsförslaget fogats en åtgärdsförteckning för vilken ämbetsmannakommittén också bär ansvaret. Den åtgärdsförteckning är formellt sett ej att betrakta som en del av ministerrådsförslaget. Den formella uppläggningsen är därmed densamma som kom till användning vid behandlingen av ministerrådsförslagen B 18/s om nordiskt program för arbetsmarknadssamarbete och B 19/s om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet.

3. Ämbetsmannakommitténs programförslag

3.1. Inledande avsnitt

I det inledande avsnittet har ett par nya stycken införts efter remissbehandlingen och överläggningarna med utskottet den 25 oktober 1977. I detta avsnitt konstateras sålunda, att för att uppnå ett effektivt samarbete på nordiskt plan bör koordineringen av de olika samarbetsorganens verksamhet förstärkas. Detta är speciellt viktigt inom miljövårdssamarbetet som p. g. a. sin tvärfackliga karaktär har anknytningspunkter inom flera av ministerrådets ämbetsmannakommittéer. En effektiv koordinering förutsätter att utbytet av information både mellan kommittéerna och övriga samarbetsorgan effektivieras.

Av speciell betydelse i detta sammanhang är arbetsfördelningen mellan ministerrådets organ för yttre och inre miljö. Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor handhar frågor som rör den yttre miljön. Ämbetsmannakommitténs för arbetsmiljöfrågor ansvarsområde omfattar alla faktorer i arbetssituationen som människan reagerar fysiskt eller psykiskt på. Ansvarsområdena för ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor och ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har nära anknytning när det gäller föroreningsfrågorna, speciellt beträffande buller, hälso- och miljöfarligt avfall och produktkontroll.

I övrigt sägs i det inledande avsnittet, att programmet skall utgöra en grund för den formaliserade och mer projektorienterade delen av det nordiska samarbetet som bedrivs inom ministerrådets ram. Vid sidan härav förekommer ett omfattande formellt och informellt samarbete direkt mellan myndigheter och institutioner.

Vid prövning av nya projekt skall följande tre kriterier iakttas

- bredden av intresset bland medlemsländerna
- sannolikheten för att projektet skall leda till praktiska resultat
- samband med planerade eller pågående aktiviteter inom andra internationella organ.

Vidare säges, att grundläggande vid prövningen bör vara att samarbetet skall underlätta uppnåendet av gemensamma miljöpolitiska mål.

3.2. *Föroreningsfrågor*

Tillämpningen av den nordiska miljöskyddskonventionen kommer att medföra en fördjupad kontaktverksamhet mellan berörda myndigheter. Ministerrådet avser att fortlöpande följa utvecklingen och ta de initiativ som erfarenheterna av tillämpningen kan komma att kräva.

Vidare framhålles, att miljöskyddskonventionen förutsätter tämligen likartade miljöskyddskrav. Projektverksamheten inom ministerrådet bör med hänsyn till detta bl. a. inriktas på samarbete om det grundläggande forsknings- och utredningsarbete som krävs som underlag för beslut om åtgärder.

3.2.1. *Vattenvård*

Samarbete i vattenvårdsfrågor har hittills bedrivits i begränsad omfattning i Nordiska ministerrådet. Skälet härtill är bl. a. att arbetet till skydd mot föroreningar av vattenområdena runt de nordiska ländernas kuster bedrivs inom ramen för flera internationella konventioner och bilaterala överenskommelser.

Samarbetet förs vidare mellan ansvariga myndigheter och inom NORDFORSK, i sistnämnda fall med tyngdpunkten på utveckling av övervakningsmetodik och reningsteknologi.

Ministerrådet följer verksamheten fortlöpande i syfte att — i de fall det är ändamålsenligt — ta initiativ till åtgärder.

3.2.2. *Luftvård*

Det 1975 påbörjade projektet rörande långväga transport av luftföroreningar från den europeiska kontinenten till de nordiska länderna skall fortsätta. Samverkan skall utgöra ett nordiskt bidrag till det europeiska övervakningssystemet som håller på att etableras i anknäring till FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

I programmet aviseras för 1978 ett projekt rörande luftföroreningar i tätortsmiljön. Projektet avser främst samordning av de projekt som bedrivs eller kommer att initieras nationellt beträffande organiska föroreningars förekomst men även att direkt genomföra vissa metodstudier. Framtagandet av nya analysmetoder och sökande efter potentiella giftiga ämnen är tänkta att ingå i projektet. Speciell vikt bör enligt programmet läggas vid analys av potentiella cancerframkallande ämnen som polyaromater och nitosaminer, men andra ämnesgrupper som klorerade kolväten av skilda slag skall medtagas.

3.2.3 *Buller*

Frågan om trafikbuller behandlas av rådets trafikutskott. Under programperioden kommer det påbörjade forsknings- och utrednings-

arbetet beträffande vägtrafikbuller att fortsätta. Samarbete kommer att påbörjas beträffande bl. a. flyg och spårbunden trafik.

Påbörjat arbete med att ta fram beslutsunderlag för att utfärda emissionsföreskrifter för högsta tillåtna buller från industriell utrustning liksom forskningssamarbete rörande bullers effekter på människan skall fullföljas. De står på åtgärdsförteckningen upptagna för 1978.

Utöver dessa mera forsknings- och utredningsinriktade insatser avser ministerrådet att fördjupa samverkan i fråga om det arbete som krävs för att utfärda anvisningar beträffande olika bullrande verksamheter. Detta gäller såväl emissions- som immissionsanvisningar.

3.2.4. *Avfall och återvinning*

Detta avsnitt kallades i det tidigare förslaget "Renhållning och avfall". Efter överläggningarna med utskottet har rubriken ändrats och två meningar lagts till. Sålunda erinras nu om att återvinningsfrågor och frågor om miljöfarligt avfall har nära anknytning till naturresurs- och produktkontrollproblematiken. Beträffande återvinning säges att problemen skall behandlas såväl från avfallshanteringssynpunkt som från resurshushållningssynpunkt. Såväl hushållsavfall som industriavfall inbegrips. Under programperioden skall prioriteras samarbete om återvinning ur avfall och frågor om miljöfarligt avfall. Beträffande återvinning skall tyngdpunkten läggas vid möjligheterna för avsättning av material och produkter som återvunnits ur avfall. Även ekonomiska och juridiska problem beträffande återvinning skall studeras. I fråga om miljöfarligt avfall skall särskilt beaktas möjligheterna till samordning av utnyttjande av i Norden befintliga behandlingsanläggningar samt av investeringar i nya anläggningar.

3.3. *Produktkontroll*

Samarbetet avser varor som på grund av sin kemiska sammansättning kan medföra risker för människans hälsa och för miljön, med undantag av sådana som regleras i speciallagstiftning, t. ex. livsmedel. Kemiska risker som främst är att se som yrkeshygieniska problem behandlas i samarbetet på arbetsmiljöområdet. Projektsamarbetet inleddes 1977 och bör enligt programmet kunna utökas till flera olika typer av verksamhet, såväl administrativ kontroll och information som riskvärderingar och framtagande av underlag för riskvärderingar. Då produktkontroll grundas på kunskap om kemiska ämnens egenskaper och effekter fäster ministerrådet speciellt avseende vid åtgärder för att få fram sådan information. 3 nya projekt planeras till 1978.

3.4. *Naturvård och friluftsliv*

Samordning eftersträvas i fråga om avsättning av naturskydds- och friluftsområden samt i fråga om skydd av växter och djur.

I enlighet med rådets rek. nr 28/1974 om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse har på ministerrådets uppdrag utarbetats en naturgeografisk regionindelning av Norden och därefter ett flerårsprogram som syftar till att upprätta en nordisk lista över representativa naturtyper och hotade biotoper i ett antal regioner. Avsikten är att komma fram till rekommendationer om åtgärder för att rädda de akut hotade objekten.

Enligt ett gemensamt klassifikationssystem har utarbetats en nordisk lista över hotade djur- och växtarter i Norden. Listorna skall revideras vart annat år. Ministerrådet avser även att vid behov genomföra gemensam forsknings- och undersökningsverksamhet för att klarlägga situationen för vissa arter.

Under programmet skall även tas upp frågor om utnyttjande av naturresurser för friluftsliv över riksgränserna, bl. a. vad avser förutsättningarna för befolkningarna att utöva friluftsliv i andra nordiska länder, belastningen på värdlandets natur och de egna medborgarnas möjligheter till friluftsliv. Samarbetet skall bedrivas i nära kontakt med ministerrådets kommitté för turistfrågor.

3.5. *Naturresursfrågor*

Det erinras om den nordiska råvaru- och resursutredningen (NU 1976: 26), som behandlar ekonomiskt exploaterbara resurser som energiresurser, mineraler, skogsbruksråvaror, fisk och liknande.

Ministerrådet anser att naturresursfrågor även bör tas upp inom ramen för miljövårdsarbetet. De frågor som därvid bör behandlas torde främst anknyta till metoder för systematisering av analys av naturresursförhållanden för sådana resurser som mark, vatten, sand, grus och torv, m. m. Verksamheten bör inledas med en förstudie.

3.6. *Ekologisk kunskap i samhällsplaneringen*

Det erinras om att myndigheterna i alla de nordiska länderna klart uttalat principen, att samhällsplaneringen bör utgå från en ekologisk riktig användning av naturresurserna och med iakttagande av de naturliga gränserna för människans verksamhet.

Som exempel nämnes, att lokalisering av miljöfarlig industri i de nordiska länderna ofta kräver omfattande utredningar om miljökonsekvenserna. Ett samarbete om utveckling av konsekvensanalysmodeller skall inledas 1979. Samarbete skall övervägas beträffande inventerings- och kartläggningsmetoder med vilka man kan uppskatta ett områdes naturliga förutsättningar för olika aktiviteter.

3.7. *Miljövårdsforskning*

Det erinras om att de resurser som varje land kan avsätta för miljö-

vårdsforskning är begränsade varför det är rationellt att dra nytta av varandras resurser. Samarbetsformerna varierar och kan avse t. ex. utbyte av forskningsresultat, arbetsfördelning och gemensamma projekt. Vidare erinras om arbetet inom NORDFORSK.

1974 påbörjades ett miljövårdsforskningssamarbete under ämbetsmannakommittén. Ministerrådet anser att samarbetet skall fortsätta. Samarbetet skall avse tillämpad miljövårdsforskning och i första hand söka tillgodose miljövårdsförvaltningens behov av sådan forskning. Verksamheten skall inriktas på att efter behov samordna planeringen av huvudsakligen nationellt finansierad forskning. Bland de konkreta projekten kan nämnas, att ett symposium om genbanker skall hållas år 1978.

3.8. *Miljö- och resursdata*

Samarbetet syftar till att utveckla dokumentations- och informations-service vad gäller data om föroreningar, produktkontroll och naturresurser. Verksamheten avser bl. a. regler för insamling av miljö- och resursinformation, bearbetning, analys och presentation av data, utredningar och metodstudier, dokumentations- och biblioteksservice och internationellt samarbete.

Vad gäller nya projektområden uttalas att ministerrådet fäster stor vikt vid samarbetet i frågor om övervakning av miljö kvalitet, varvid det bör eftersträvas att göra det möjligt att studera miljö kvaliteten i Norden som helhet.

Ministerrådet fäster även stor vikt vid en samverkan om de praktiska insatser som de nordiska länderna måste göra inom ramen för det informationssamarbete som bedrivs i FN:s miljövårdsprogram och som går under samlingsbegreppet Earthwatch. Projekt förutses under 1979 inom dessa båda områden.

3.9. *Miljövårdsutbildning*

Nordiskt samarbete om miljövårdsutbildning bedrivs huvudsakligen inom ramen för det nordiska kultursamarbetet. Samarbetet inom miljövårdsprogrammet kommer att begränsas till direkt yrkesanknuten miljö-vårdsutbildning.

3.10 *Internationellt samarbete*

Informellt samråd äger rum i anslutning till deltagande i internationellt utomnordiskt miljövårdssamarbete. Samrådet syftar till ömsesidig orientering och så långt möjligt till samordning av de nordiska ländernas uppfattningar.

Ofta bidrar de nordiska länderna med praktiska insatser, t. ex. utredningar, i vissa fall i samverkan som t. ex. sker vid metodutveckling inom

ramen för det europeiska systemet för övervakning av luftföroreningar inom FN:s ekonomiska kommission för Europa. — Efter överläggningarna med utskottet har en mening tillagts enligt vilken samnordisk insats på detta område även i fortsättningen kommer att vara ett högt prioriterat område. Inom ramen för ministerrådet skall även i fortsättningen — i de fall det är ändamålsenligt — samverkan ske vid genomförandet av praktiska insatser inom FN:s miljöprogram (UNEP), FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), Europarådet och Organisationen för ekonomisk utveckling och samarbete (OECD), regionala kommissioner till skydd mot föroreningar av havet m. fl.

3.11. *Sammanfattande prioritering*

Under de senaste åren har projektverksamhet bedrivits i fråga om luftvård, vattenvård, buller, avfall, produktkontroll, naturvård, miljö- och resursdata och forskning. Projektverksamheten skall även i fortsättningen bedrivas på dessa områden liksom på de nya aktualiserade områdena som friluftsliv, naturresursfrågor och ekologisk kunskap i samhällsplaneringen. I första hand skall satsningar göras på områdena luftvård, buller, produktkontroll och naturvård. — Efter överläggningarna med utskottet har till den sistnämnda gruppen lagts avfall och återvinning samt naturresursfrågor.

4. *Genomförandet av programmet*

Ambetsmannakommittén för miljövårdsfrågor ansvarar under ministerrådet för att ta fram förslag till och genomföra projekt för att förverkliga programmets intentioner. Kommittén skall bl. a. upprätta en åtgärdsförteckning med utgångspunkt i programmet. Förteckningen skall omfatta flera år och revideras årligen i samband med att kommittén utarbetar budgetprogram för det kommande året.

En preliminär åtgärdsförteckning bifogas programutkastet.

5. *Remissyttranden*

Yttranden över utkastet till program inhämtades under sommaren 1977 från arbetsmarknadens parter.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) vill till de kriterier som gäller vid prövningen av nya projekt foga att man bör beakta sambandet mellan yttre och inre miljö och möjligheterna att uppnå godtagbara helhetslösningar för såväl yttre som inre miljö. Vad gäller den i den nordiska miljöskyddskonventionen fastslagna principen att störning genom miljöskadlig verksamhet som drabbar annat land skall betraktas på samma sätt som om störning skett i det egna landet påpekar

NFS att detta inte får innebära att man anpassar sig till det land som har den mest liberala lagstiftningen.

De föreslagna projekten gällande *vård av vatten* runt de nordiska länderna bör enligt NFS ges hög prioritet. Inom *luftvårdens* område finns stora möjligheter till gemensamt nordiskt utvecklingsarbete då det gäller analys och mätteknik. NFS hänvisar till i Sverige pågående projekt inom *miljövårdsforskningen* som syftar till att samla och systematisera alla befintliga miljö- och resursdata och förordar ett utvidgat nordiskt samarbete på detta område. Det är enligt NFS' uppfattning vidare angeläget att ministerrådets kommitté för arbetsmiljö och yttre miljövård ges resurser att ytterligare samordna och utveckla de nordiska forskningsinsatserna kring *produktkontrollfrågor*, *hygieniska gränsvärden* och andra projekt som syftar till att eliminera farliga ämnen i arbetsmiljö och yttre miljö. Även specialistutbildningen inom miljövårdsområdet bör med fördel samordnas mellan de nordiska länderna.

NFS framhåller slutligen att ministerrådets programförslag är väl ägnat att ligga till grund för det framtida arbetet inom miljövårdsområdet och att den föreslagna projektprioriteringen i stort sett överensstämmer med NFS' syn på dessa frågor.

De nordiske industriforbundenas miljövernkomité (NIM) anser allmänt att den bristande kontakten med näringslivet utgör en svaghet i ministerrådets arbete. Näringslivet, i första hand industrin, bör enligt NIM:s uppfattning dras in mer aktivt i de enskilda projekten och i de olika arbetsgrupperna.

Vad gäller det aktuella programförslaget är industrin mest intresserad av projekt som avser *föroreningsfrågor*, *produktkontroll* och *resursdata*. Några av de föreslagna projekten kan komma att utgöra grunden för bestämmelser och riktlinjer som skall tillämpas gentemot industrin. De i arbetet deltagande myndigheterna må ha sakkunskap om en del av de aspekter av teknisk, ekonomisk och handelspolitisk natur som berörs, men det är inom industrin som den mest praktiska erfarenheten och kunskaperna finns.

Beträffande enskilda projekt ställer sig NIM mycket positivt till arbetet med *övervakningssystem för luftföroreningar*. Arbetet med *normer för produktutveckling* och *konsekvensanalysmodeller för etablering av miljöfarlig verksamhet* bör enligt NIM ske i nära kontakt med industrin. NIM anser att Nordforsk kanske vore ett lämpligare samarbetsorgan än ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor i projekt av teknisk karaktär, t. ex. industribuller och projektkontroll.

Som ett lämpligt nytt projektområde vill NIM föreslå "*miljöskydd och energiförbrukning*". I alla nordiska länder har intresset ökat för den energiförbrukning som nya miljövårdsåtgärder kommer att kräva, både

vad gäller begränsning av föroreningarna och förbättring av arbetsmiljön.

Svenska arbetsgivareföreningen, (SAF) påpekar att problemen i stor utsträckning är likartade inom arbetsmiljön och i den yttre miljön. Det är därför angeläget att en övergripande planering kontinuerligt äger rum.

Föreningen finner den i programmet uttryckta nordiska samarbetssträvningar riktiga, men vill också betona att det nordiska samarbetet hittills haft en alltför ensidig begränsning till myndighetssidan.

Inom miljövårdsområdet finns det enligt SAF för myndigheterna anledning till ett kontinuerligt samarbete med näringslivet. Vidare hänvisas till arbetet inom ILO som utarbetat ett stort antal konventioner och rekommendationer som rör arbetsmiljön. Föreningen finner alltså att förslaget, som i och för sig upptar angelägna, gemensamma nordiska frågeställningar, inte tillräckligt beaktat fördelarna av ett samarbete med företagen.

Inom *vatten- och luftvårdsområdena* kan de erfarenheter, som näringslivet förfogar över, vara av stort värde, särskilt när det gäller kriterier för emissionsbegränsningar samt emissionsbegränsande teknologier. Inom *bullerområdet* har över 40-talet arbetsgrupper, sammansatta av representanter för arbetsgivare och arbetstagare, som utnyttjat externa konsulter och specialister, sedan mitten av 1960-talet framgångsrikt arbetat med industriella bullerproblem. När det gäller frågan om investeringar i nya anläggningar för *avfallshantering och återvinning ur avfall* liksom *produktkontroll* kan näringslivet lämna betydande bidrag.

Föreningen anser att samordningen mellan åtgärder inriktade på *arbetsmiljön och den yttre miljön* är av fundamental betydelse för både myndighetssidan och näringslivet och erinrar om det svenska avtalet om företagshälsovård.

Näringslivets erfarenheter är enligt SAF även av praktisk betydelse för uppläggning av nordiska projekt rörande *naturresurser och samhällsplanering*. En samlad bedömning av frågor rörande energi, mineral, skogsråvaror etc. liksom lokalisering av miljöfarliga industrier torde inte kunna göras utan en betydande medverkan från näringslivets sida. Inom områdena forskning, utveckling och utbildning samt information krävs inte bara utbyte av forskningsresultat utan även utbyte av praktiska erfarenheter och ett nyttiggörande av den tillämpade forskning som bedrivs inom näringslivet.

Sammanfattningsvis finner föreningen att programmet för verksamheten innefattar väsentliga områden av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Föreningen anser att ett samarbete på myndighetssidan inte är tillräckligt för de viktiga frågor det här gäller. Föreningen vill därför förorda att en systematiserad samverkan med företagen kommer till stånd.

6. Utskottet

I enlighet med Nordiska rådets yttrande över berättelsen C 1/1977 har ett förslag till nordiskt program för samarbete på miljövårdsområdet utarbetats. Utskottet konstaterar inledningsvis med tillfredsställelse att programmet i likhet med programmen på social- och hälsovårdsområdet och arbetsmiljöområdet förelagts Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Genom att ministerrådet lägger fram programmet som ett ministerrådsförslag bereds Nordiska rådets organ möjlighet att komma med sina synpunkter innan slutligt beslut fattas i saken.

Vad gäller förberedelsearbetet för programmet konstaterar utskottet med tillfredsställelse att det vid ett tidigt skede i arbetet beretts tillfälle att ge sina synpunkter på utkastet vid ett möte den 25 oktober 1977 mellan utskottet och ministerrådet samt att arbetsmarknadens parter beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på utkastet. Utskottet anser sig därför ha tillräcklig bakgrund för att kunna ta ställning till förslaget.

Programmet har liksom de tidigare handlingsprogrammen fått formen av ett ramprogram. Det skall utgöra grunden för ministerrådets projektorienterade verksamhet. Det konkreta innehållet i programarbetet blir därmed de projekt som återges i den åtgärdsförteckning som fogats till programmet. Denna skall revideras efterhand som ämbetsmannakommittén utarbetar årliga budgetprogram. Utskottet finner denna ordning tillfredsställande, då den ger möjlighet för Nordiska rådets organ att via budgetkommittén medverka i revisionsarbetet. Utskottet har heller inga invändningar mot de allmänt formulerade kriterier som enligt programmet skall iaktas vid prövning av nya projekt, men vill betona att de är allmänna riktlinjer och inte bör tolkas så att man i förväg binder sig för en viss typ av projekt i framtiden. Utskottet förbehåller sig också att vid granskning av budgetprogram och projektbudget bedöma föreslagna projekt från fall till fall.

I det inledande avsnittet noterar utskottet, att två stycken tillkommit i det slutliga förslaget, där det bl. a. talas om behovet av förstärkt samordning av de olika samarbetsorganens verksamhet och om arbetsfördelningen mellan organen för yttre och inre (arbets)miljö. Utskottet noterar att detta tillägg tillkommit med hänsyn till synpunkter framförda i NFS' remissyttrande och från utskottets sida vid överläggningarna med ministerrådet den 25 oktober 1977. Det nära sammanhanget mellan yttre miljö och arbetsmiljö inom flera delområden hade därvid understrukits. Utskottet vill därför uttala sin tillfredsställelse med den nya formuleringen att ansvarsområdena för de båda ämbetsmannakommittéerna för resp. yttre miljö och arbetsmiljö har nära anknytning när det gäller föroreningsfrågorna, speciellt beträffande buller, hälsofarligt avfall och produktkontroll.

Beträffande *föroreningsfrågorna* vill utskottet starkt understryka betydelsen av den nordiska miljöskyddskonventionen. Utskottet ser konventionen som en av de förnämsta landvinningarna inom nordiskt samarbete under det senaste decenniet. För att miljöskyddskonventionen skall fungera på ett tillfredsställande sätt måste dock lagar och bestämmelser på miljöskyddsområdet i de nordiska länderna i möjligaste mån vara likartade, något som även antyds i programmet. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att en jämförande översikt över den nordiska miljöskyddslagstiftningen utarbetats (*NU 1976: 25*) och förutsätter, att harmoniseringsarbete vad beträffar miljöskyddsbestämmelser fullföljs på grundval härav.

Till 1980 emotes enligt den preliminära åtgärdsförteckningen en rapport om erfarenheterna av tillämpningen av den nordiska miljöskyddskonventionen samt en utredning om uppnådda resultat beträffande samordning och harmonisering av miljöårsåtgärder.

Inom delområdet *vattenvård* noterar utskottet att ett avsevärt antal internationella avtal ingåtts. Utskottet vill också uttala sin tillfredsställelse över att Danmark nu ratificerat konventionen till skydd av Östersjöns marina miljö, men noterar att den ej ratificerats av Polen, Sovjetunionen och Västtyskland. Det finns därför anledning att upprepa Nordiska rådets hemställan i sitt yttrande över C 1/1977 att de nordiska regeringarna samfällt borde verka för att även dessa länder ratificerar konventionen.

Luftvård har av utskottet givits hög prioritet och utskottet stödjer det projekt som avser att bidra till ett europeiskt övervakningssystem för långväga transport av luftföroreningar som skall etableras inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). För att bygga vidare på detta projekt och i syfte att vidareföra intentionerna i den nordiska miljöskyddskonventionen har ett medlemsförslag, A 500/s, om en gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention, väckts och ett förslag till rekommendation framläggs till rådets 26:e session.

Förslag framläggs även om rekommendation i en annan fråga som nära berör luftvården nämligen skyddet av ozonskiktet (*A 505/s*).

Utskottet uttalade vid överläggningarna med miljövärdministrarna den 25 oktober 1977 att det projekt som avser luftföroreningar i tätorter är angeläget och noterar att huvuddelen av dessa föroreningar torde härröra från bilismen. I sammanhanget kan erinras om att de Nordiska industriförbundens miljöskyddskommitté (NIM) föreslagit ett nytt projektområde, miljövärd och energiförbrukning. Ett samarbete mellan olika forskningsgrenar och industrin torde erfordras för ett sådant projekt.

Utskottet noterar, att arbetet med att ta fram beslutsunderlag för att utfärda emissionsföreskrifter för högsta tillåtna *buller* från industriell

utrustning liksom forskningssamarbete rörande bullers effekter på människan skall fullföljas enligt åtgärdsförteckningen för 1978. Utöver dessa mera forsknings- och utredningsinriktade insatser avser ministerrådet att fördjupa samverkan i fråga om det arbete som krävs för att utfärda anvisningar beträffande olika bullrande verksamheter. Vissa av de projekt som tidigare skisserades har konkretiserats i den till utkastet fogade åtgärdsförteckningen.

Utskottet underströk vid överläggningarna med miljövärdministrarna sambandet mellan bullerproblem i den yttre miljön och i arbetsmiljön.

Rubriken "renhållning och avfall" har ändrats till "*avfall och återvinning*" och ett tillägg gjorts i detta stycke om dessa frågors anknytning till naturresursproblematiken, samt att återvinningsfrågorna skall behandlas såväl från avfallshanteringssynpunkt som från resurshushållningssynpunkt. Utskottet noterar dessa ändringar med tillfredsställelse då de ligger i linje med de synpunkter som utskottet framförde vid överläggningen med miljövärdministrarna.

Utskottet ser fram emot fortsatt projektverksamhet på återvinningsområdet.

Produktkontrollen är ett område där sambandet mellan yttre miljö och arbetsmiljö är väsentligt, något som för övrigt även noteras i det inledande avsnittet av programmet. Gränsdragningen kan i många fall vara svår då t. ex. lösningsmedel används både inom industrin och i hushållen. Genom den intensivare exponeringen för många ämnen inom industrin kan dessa dock bäst studeras i arbetsmiljösammanhang. Utskottet delar ministerrådets uppfattning om vikten av ökade kunskaper om kemiska ämnens egenskaper och effekter.

Utskottet har med intresse följt ministerrådets projekt angående *biotoper och naturtyper*. Utskottet har vid flera tillfällen påpekat vikten av skydd för myr- och kärrområden och noterar, att ett arbete även utförts inom ramen för det s. k. europeiska våtmarksåret och att man särskilt från norsk sida verkat för att fästa uppmärksamheten på behovet att inte missbruka våtmarkerna.

Utskottet noterar att ministerrådet uppmärksammar behovet av kontakt med ministerrådets kommitté för turistfrågor vad gäller arbetet för att främja friluftslivet över gränserna. Ministerrådets handlingsprogram på turismens område behandlas i Nordiska rådets trafikutskott. Gemensamma riktlinjer för turistanläggningar där hänsyn även tas till bevarandet av naturområden bör enligt utskottets uppfattning utarbetas.

Vad beträffar *naturresursfrågorna* har från utskottets sida framhållits att det kan föreligga en intressemotsättning mellan ekonomiska hänsyn och sådana icke-ekonomiska hänsyn som bevarande av naturvärden. Utskottet noterar, att man inom ministerrådet förefaller väl medveten om problemet att avväga balansen mellan tillväxt och miljö-

skydd samt att resursfrågorna tilldelas prioritet i det framlagda programmet.

Fortsättningen av den nordiska råvaru- och resursutredningen torde föreligga före sessionen och komma att utgöra grundvalen för det vidare arbetet med resursfrågor. Utskottet anser, att de nordiska länderna gemensamt borde utnyttja sina resurser och gemensamt framföra sin syn på resurs- och miljöfrågor i internationella sammanhang.

Utskottet följer med intresse den förstudie som inletts inom området *ekologisk kunskap i samhällsplaneringen*. Behovet av omsorgsfull planering vid lokalisering av miljöfarlig industri har klart dokumenterats av flera aktuella fall, inte minst i Öresundsregionen.

Inom *miljöforskningens* område kan utskottet med tillfredsställelse konstatera, att medel numera beviljas för forskning angående polycykliska aromatiska hydrokarboner (PAH), ett område som utskottet givit hög prioritet. Dessa ämnens cancerframkallande effekter gör dem till ett allvarligt miljögift. Då det endast finns begränsade säkra forskningsresultat angående andra cancerrisker i miljön, är detta ett viktigt forskningsområde. Arbetet att klarlägga inverkan av enskilda miljökomponenter ställer stora krav på resursinsats och vetenskaplig metodik. Utskottet har noterat att avsevärd forskning pågår särskilt på det medicinska området angående cancerrisker, men vill ändå ta detta tillfälle att framhålla att samordning av data och forskningsprojekt torde öka effekterna av forskningen.

Utskottet noterade vid sin överläggning med miljövärdministrarna att de försiktiga formuleringarna i programförslaget om *internationellt arbete* syntes återspegla den allmänna begränsningen i programmet. Detta skulle omfatta ministerrådets samarbete och inte det totala miljövärdssamarbetet i de nordiska länderna. Utskottet efterlyste dock en klarare viljeyttring i programmet vad gäller det internationella agerandet. Det framlagda ministerrådsförslaget innehåller jämfört med det tidigare utkastet endast det tillägget att den samnordiska insatsen inom ramen för ECE:s system för övervakning av luftföroreningar även i fortsättningen kommer att vara ett högt prioriterat område. Utskottet anser emellertid, att programmet bör kunna innehålla en utåtriktad manifestation av att de nordiska länderna företräder en i stort sett enhetlig syn på värdet av åtgärder till skydd för varandras miljövärdintressen. Denna likartade syn kommer till uttryck i den nordiska miljöskyddskonventionen, som är av unikt slag och borde kunna utgöra en förebild för andra länder. Det är bl. a. mot denna bakgrund som utskottet till rådets 26:e session föreslår en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en alleuropeisk miljöskyddskonvention.

Ministerrådet bör sålunda enligt utskottets uppfattning i programmet, utan att därför behöva binda sina regeringar inför kommande

förhandlingar i olika internationella fora, kunna uttala ett allmänt önskemål om ett starkare samnordiskt uppträdande i internationella miljövårdsfrågor.

Utskottet har noterat att programmet skall utgöra basen för den projektverksamhet som bedrivs i fråga om luftvård, vattenvård, buller, avfall, produktkontroll, naturvård, miljö- och resursdata och forskning liksom även områden som friluftsliv, naturresursfrågor och ekologisk kunskap i samhällsplaneringen. Som prioriterade områden hade i det första utkastet angivits luftvård, buller, produktkontroll och naturvård. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att områdena avfall och återvinning samt naturresursfrågor medtagits bland de prioriterade områdena.

Sammanfattningsvis finner utskottet det av ministerrådet föreslagna programmet i stort sett väl ägnat att utgöra grundvalen för det vidare nordiska samarbetet på miljövårdsområdet. Utskottet vill samtidigt uttala förhoppningen att programmet skall få en stor genomslagskraft och även, liksom den nordiska miljöskyddskonventionen, kunna utgöra en förebild för ett vidare internationellt samarbete.

Utskottet vill även ge sin tillslutning till den tillämnade proceduren för programmets genomförande enligt vilken ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor upprättar en åtgärdsförteckning med utgångspunkt i programmet. Förteckningen omfattar flera år och revideras årligen i samband med att kommittén utarbetar budgetprogram. Denna procedur synes lämplig, inte minst då den ger goda möjligheter för Nordiska rådet att genom sin budgetkommitté följa programmets genomförande.

Under hänvisning till vad som ovan sagts hemställer utskottet att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Stockholm den 19 januari 1978

Liv Andersen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Ministerrådsförslag

om program för nordiskt samarbete på turistområdet

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

Det nordiske samarbeidet på turistområdet var i 1973 gjenstand for en utredning som bl. a. tok for seg restriksjoner og hindre for inter-nordisk turisme, planlegging og naturvern, felles nordisk markedsføring samt formene for nordisk samarbeid på området.

Utredningen gav grunnlag for et intensivt samarbeid om turistspørsmål i Ministerrådets regi, bl. a. ved at det i 1974 ble nedsatt et midlertidig utvalg for turistspørsmål. Foruten det samråd og den erfarings- og informasjonsutveksling som har skjedd, har en rekke fellesnordiske prosjekter være gjennomført, bl. a. på utdannelsesområdet innen sektoren.

Virksomheten har i høy grad vært inspirert av Nordisk Råds engasjement i turistspørsmål, noe som har kommet til uttrykk i bl. a. flere rekommandasjoner og den konferanse om turisme som ble arrangert i 1975. Spesielt skal nevnes rekommandasjon nr. 1/1976 om nordisk handlingsprogram for turistsamarbeid.

Nordisk Ministerråd er enig i at tiden er inne for å etablere et program for det nordiske samarbeidet på området. Et slikt program vil bl. a. kunne lette et langsiktig opplegg av turistsamarbeidet innen Ministerrådet.

Et utkast til program har tidligere vært til remissuttalelse hos bl. a. arbeidsmarkedets parter og Nordisk turisttrafikkomité, foruten at et felles møte har vært avholdt mellom turisttrafikkomitéen og turistutvalget. Den 23. november 1977 ble dessuten programmet drøftet mellom Nordisk Råds trafikktvalg og enkelte av turistministrene. Det foreliggende programforslag er utarbeidet under hensyntagen til de synspunkter som er kommet fram.

Nordisk Ministerråd foreslår med dette

at Nordisk Råd avgir uttalelse om det vedlagte forslag til program for nordisk samarbeid på turistområdet.

Ministerrådet har til hensikt å fastsette programmet etter Nordisk Råds sesjon 1978, under hensyntagen til de synspunkter som blir framført.

Oslo den 20. desember 1977

For Nordisk Ministerråd
Ragnar Christiansen

Olli Bergman

*BILAGA 1***Förslag till program för nordiskt samarbete på turistområdet***1. Bakgrund till och syfte med ett program för samarbetet inom Nordiska ministerrådet på turismens område*

Samarbete i frågor som rör turism har sedan länge bedrivits mellan de nordiska länderna. Bl. a. har inom nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) bedrivits samverkan i marknadsfrågor i utlandet. På uppdrag av de för turistfrågor ansvariga ministrarna i de nordiska länderna utarbetade en kommitté år 1973 en utredning NU 1974: 22 (Nordiskt samarbete i turistfrågor). Som ett resultat av rapporten tillsatte ministerrådet i november 1974 ett tillfälligt utskott för turistfrågor. Nordiska rådet har vid flera tillfällen uttalat sig för ett intensifierat samarbete på turistområdet. 1973 avgavs rekommendation 23/73 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK. 1975 arrangerade Nordiska rådet en konferens om turism. Konferensrapporten är publicerad i NU 1975: 13. 1976 avgavs rekommendationen 1/76 om handlingsprogram för turistsamarbete.

Ministerrådet delar Nordiska rådets uppfattning att ett program för samarbete på turistområdet bör utarbetas. Syftet med programmet är att underlätta en långsiktig uppläggning av arbetet på detta område inom ministerrådet. Det ger även Nordiska rådet en utgångspunkt för förslag och rekommendationer.

Föreliggande program har utarbetats utifrån redan existerande utredningar och där lämnade synpunkter och förslag. Av särskild betydelse har härvid varit 1974 års utredning inom ministerrådet samt Nordiska rådets rekommendation 1/76. Samråd har ägt rum med NTKK.

Ministerrådet vill betona att här framlagt program är ett program för *samarbetet* mellan de nordiska länderna, ett samarbete som beaktar de enskilda nordiska ländernas nationella turistpolitik. De olika ländernas turistpolitik är naturligen inte helt överensstämmande sinsemellan. Några länder satsar främst på utlandsturismen i det egna landet, medan några lägger större vikt på att främja turism för det egna landets medborgare i det egna landet. Trots dessa skiljaktigheter är förutsättningarna goda för ett nära nordiskt samarbete på turismens område. En anledning härtill är bl. a. det förhållandet att tillresande nordbor utgör den ojämförligt största gruppen turister i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Island är turister från övriga Norden den största gruppen efter turister från Nordamerika.

En annan faktor som gör det naturligt att samverka nordiskt är att många turister utanför Norden ser på Norden som ett enda reseområde och således besöker flera nordiska länder under samma resa.

De organ som är involverade i utformningen av turismen spänner över ett brett typregister, från det ansvariga departementet via olika former för verk och icke-statliga organ, regionala och lokala myndigheter till de enskilda företagen. Den största delen av den löpande verksamheten tillvaratas av resenäringen själv och dess organisationer.

Nordiska ministerrådet är ett samarbetsorgan för de nordiska ländernas regeringar och samarbetet skall därför ske inom ramen för regeringsmyndigheternas verksamhetsfält.

2. Allmänt om mål för samarbetet

I Norden har under de senaste decennierna människornas fritid ökat påtagligt på grund av förkortning av arbetstiden och förlängning av semestern. Det är att förvänta att denna ökning fortsätter. Värdet av ökad fritid beror av det sätt på vilket den kan utnyttjas.

I samtliga nordiska länder genomförs åtgärder för att främja variationen av utbudet av fritidsaktiviteter. En viktig del av denna verksamhet är stöd och stimulans för resandet — turismen. Traditionellt har statens stöd till turismen främst varit inriktat på att främja besök av utlänningar för att därvid tillföra landet valuta. I vissa fall har stödet motiverats av sysselsättningsskäl eller lokaliseringpolitiska hänsyn.

Under senaste tiden har samhällets politik i några nordiska länder mer och mer kommit att dikteras av önskemålet att ge det egna landets medborgare och även medborgare i övriga nordiska länder möjlighet att turista i det egna landet. Ministerrådet anser att det främsta målet för ett nordiskt samarbete på turismens område skall vara att främja resandet i Norden av nordbor. Förutom att turismen ger den enskilde möjlighet till en rikare fritid är internordisk turism ett sätt att skapa bättre kontakter och därigenom bidra till att stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna.

Det är viktigt att främja resandet bland breda medborgargrupper. Ministerrådet anser det därför av vikt att verksamheten inriktas på ett brett spektrum av målgrupper med en målsättning att alla grupper skall kunna ha möjligheter att resa i Norden. Som exempel på grupper med speciella behov och möjligheter kan nämnas ungdom, barnfamiljer, pensionärer och handikappade.

Ministerrådet lägger stor vikt vid att nordisk turism skall innebära värdefull rekreation samt mänskliga och kulturella kontakter för den resande. Det är därför av avgörande betydelse att man förbättrar turismens kvalitet och att en ökning av turismen inte sker på bekostnad av denna kvalitet.

Ministerrådet vill erinra om att det inom det nordiska samarbetet sedan länge varit viktigt att underlätta människornas möjligheter att arbeta och bo i samt besöka andra nordiska länder. Ansträngningarna på detta område har manifesterats i särskilda konventioner inom ramen för

arbetsmarknadssamarbetet och samarbetet inom socialpolitiken. Andra exempel är inrättandet av nordisk passfrihet och rätten att ha med sig sin bil i upp till ett års tid i ett annat nordiskt land.

Samarbetet bör också liksom hittills inriktas på åtgärder för att främja att utlänningar turistar i Norden. En ökad tillströmning av utländska turister kan medföra ömsesidig förståelse mellan folken och ett ökat kulturutbyte. Det medför också ökade valutaintäkter, en för näringsens lönsamhet välkommen säsongutjämning samt bättre sysselsättningsförhållanden och service på lokal nivå.

Ett samarbetsområde som har nära anknytning till turistfrågor är frågan om friluftsliv och markanvändning och finansiering i anslutning här till. Ministerrådet anser att dessa frågor bäst behandlas i sammanhang med samarbetet på naturvårdsområdet, som i sin tur ingår inom samarbetet på miljövårdsområdet. Frågor om friluftsliv m. m. har därför lämnats åt sidan vid utarbetandet av detta program. Ministerrådet vill framhålla vikten av att åtgärder för att befrämja turismen vidtas under hänsynstagande till natur- och miljöskydd.

Huvudpunkterna i det nordiska samarbetet utvecklas närmare i det följande. Förslag framläggs även till lämplig organisation inom ministerrådet vad gäller handläggning av turistfrågor.

2.1. *Främjande av internordiskt resande*

Ministerrådets arbete bör inriktas, dels på att motivera människor att resa internordiskt, dels på att avlägsna — så långt möjligt — förhållanden som hämmar internordiskt resande.

Ministerrådet stöder även samarbete i turistfrågor i gränsregionerna, bl. a. genom bidrag till verksamheten i Nordkalottkommitténs arbetsutskott för turism och reseliv.

Kommunikationsmöjligheterna mellan de nordiska länderna är av den största betydelse för utvecklingen av den internordiska turismen. Ministerrådet verkar för rationella och effektiva kommunikationer samt för ett bättre utnyttjande av arbetet på transportområdet genom samordning och arbetsfördelning. Detta samarbete är inriktat på att tillgodose alla typer av transportbehov i Norden, såväl i som mellan de nordiska länderna. Ministerrådet fäster härvid stor vikt vid de transportbehov som har samband med internordisk turism.

Ministerrådet anser att arbete på de s. k. "mellanriksvägarna" mellan Norge—Sverige, Finland—Sverige och Norge—Finland är av stor betydelse för internordisk bil- och bussturism och följer noga detta arbete. Trafikförsörjningen i glesbygder har en viss relevans för turismen och är föremål för en särskild undersökning.

Tvärgående flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige kan ha betydelse även för turismen. I en av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor — NÄT — gjord utredning

analyseras behovet av nya flygförbindelser i området samt lämnas förslag vad avser bl. a. flygrelationer, flygplanstyper, trafikuppläggning och organisatorisk ram.

Färjeförbindelser mellan Island och Färöarna och det övriga Norden är av betydande värde främst för turismen till och från Island och Färöarna. (En passagerar- och bilfärja har sedan sommaren 1975 fungerat mellan Färöarna, Island och Norge, sedan 1976 också till Skottland.)

Mot bakgrund av en rekommendation från Nordiska rådet undersöker en arbetsgrupp under Nordiska ämbetsmannakommittén för trafikfrågor förutsättningarna för en utökad linjetrafik med en kombinerad passagerar- och godsferja.

Rabattordningar för kollektiva transportmedel för olika kategorier av resande torde ha en positiv inverkan på den internordiska turismen. Väsentliga rabatter för resor med järnväg och flyg har införts. Frågan om rabattordningar måste emellertid ses mot bakgrund av en samlad bedömning av transportbehov mellan de nordiska länderna, kapacitetsutnyttjande, lönsamheten för de olika transportmedlen och internationella åtaganden. Olika typer av rabattordningar prövas kontinuerligt av berörda instanser. Ministerrådet anser att den liberalisering av charterbestämmelser för flyg som företagits har positiva konsekvenser för den internordiska turismen.

Likartad väglagstiftning och likartade trafiksäkerhetsbestämmelser är av stor betydelse för internationell bilturism. De nordiska ländernas samarbete i detta sammanhang är av stor betydelse.

Bland andra faktorer som är av betydelse för internordiskt resande kan nämnas språkskillnader, restriktioner för gränshandeln, lagstiftning m. m. om militära skyddsområden, veterinärbestämmelser, valutatekniska förhållanden. Flera av dessa restriktioner grundas på hänsyn som ur samhällssynpunkt är av sådan tyngd att de inte uppvägs av de nackdelar det innebär för turismen. Ministerrådet avser att inom ramen för sin verksamhet fortlöpande vara uppmärksam på dessa faktorer och deras eventuella hämmande effekt på resandet.

2.2. Gemensamt utrednings- och utvecklingsarbete för turistfrämjandet

I samtliga nordiska länder arbetar man med att göra turisttjänsterna bättre tillgängliga och bättre anpassade till människornas behov. De problem man därvid möter kan ibland vara desamma, varför det kan vara rationellt att försöka lösa dem i samarbete. Genom samarbete i dessa frågor blir det möjligt att bättre utnyttja de resurser som står till förfogande för varje enskilt land. I vissa fall kan utredningar eller försök bli möjliga eller ekonomiskt rimliga att genomföra endast om de genomförs i samverkan mellan flera länder. Exempel på gemensamma problem är den korta beläggningsperioden för de flesta turistanläggningar och därmed dålig lönsamhet. Andra exempel där samverkan kan vara fördelaktig är

undersökningar om människors behov av turisttjänster, metodutveckling vid turistundersökningar och utbildningsfrågor.

2.3. *Samarbete om marknadsföring utom Norden (NTTK)*

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) är ett nordiskt samarbetsorgan sammansatt av Danmarks turistråd, Centralen för turistfrämjande i Finland, Islands turistråd, Landslaget for reiselivet i Norge och Sveriges turistråd. NTTK arbetar med ett sekretariat, plenarmöten och direktörmöten, där nordiskt samarbete sker.

En av NTTK:s viktigaste uppgifter är samarbete om marknadsföring utom Norden och erfarenhetsutbyte. Genom gemensamma satsningar kan den totala utdelningen bli större än om varje land går fram för sig. Skilda förhållanden i de nordiska länderna bl. a. geografiskt läge, medför att samarbetet inte alltid är möjligt i varje fall inte mellan alla de nordiska länderna. Därtill finns en konkurrens mellan de nordiska länderna om utländska turister.

Samarbetsformer är gemensamma marknadsundersökningar i utlandet, kampanjer, broschyrer, annat gemensamt informationsmaterial, besöksverksamhet, säljkonferenser och erfarenhetsutbyte. Ett nordiskt samarbete på det här området bör naturligen bygga på det som redan har etablerats och prövats. De nordiska turisttrafikförbunden har t. ex. kontorsgemenskap i USA medan det inte visat sig ändamålsenligt att samarbeta om gemensamma kontor på närmarknader i Europa.

2.4. *Nordisk samverkan i internationella organisationer*

Liksom på andra områden kan det vara av värde att de nordiska länderna samverkar i samband med deltagande inom internationella organisationer. Det kan dels gälla samordnad hållning vid diskussion och beslut, dels samverkan vad gäller praktiska insatser inom internationella organisationer. De organisationer där samordning och samverkan kan vara aktuella på turismens område är Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) och Economic Commission for Europe (ECE) och European Travel Commission (ETC).

3. *Samarbetsformer*

Ministerrådet anser det väsentligt att koncentrera verksamheten på frågor som är lämpligare att behandla på ett nordiskt plan än på ett nationellt plan. Här bör man lägga märke till att nationellt betydelsefulla åtgärder inte nödvändigtvis är relevanta i nordiskt sammanhang och att prioriteringar och åtgärder inom det nordiska samarbetet därför inte nödvändigtvis avspeglar verksamheten och prioriteringarna i de enskilda länderna.

Samarbetsformerna kan grovt indelas i tre steg, varav ett stadium vanligtvis utgör en förutsättning för det nästa:

1. Informationsutbyte

som sker i samnordiska symposier, konferenser, kontaktgrupper osv. samt genom informella personliga kontakter och utbyte av skriftligt material. Förutom att detta i sig är värdefullt, bereder det också grunden för vidare samarbete genom att man får kännedom om varandras problem, prioriteringar och resurser.

2. Arbetsfördelning

som t. ex. nordisk samordning av nationella projekt, avtalad uppgiftsfördelning inom ett nordiskt projekt eller en arbetsfördelning av mera tillfällig karaktär, vilket sker genom att länderna använder varandra som förebilder och utbyter material som direkt kan användas i de övriga nordiska länderna. En medveten arbetsfördelning innebär stora nationella resursbesparingar.

3. Gemensamma nordiska projekt

dvs. projekt som i sin helhet drivs på samnordisk basis är ofta speciellt resurskrävande. Det är därför viktigt att man har berett grunden på de två tidigare stadierna. Gemensamma projekt bör övervägas då

- problemet p.g. a. sitt innehåll eller resursbehov är för omfattande för att lösas nationellt
- problemet är av utpräglat internationell karaktär och flera länder har omedelbar nytta av resultatet och därför också bör dela kostnaderna
- en tillfredsställande lösning på problemet är avhängig av resurser eller en sammanställning av material från flera länder

4. Organisatorisk ram för det nordiska samarbetet på turismens område

I sina överväganden har turistkommittén undersökt möjligheterna att organisatoriskt samla behandlingen av nordiska turistfrågor i ett organ. Kommittén för turistfrågor har kommit fram till slutsatsen att det inte är möjligt att vare sig NTKK eller ministerrådets beredande kommitté kan sköta samtliga funktioner enligt ovan. NTKK, som med undantag för Finland icke är regeringsorgan, kan av ministerrådet inte tilldelas ansvar för beredning av ministerrådets beslut. Å andra sidan är inte ministerrådets beredande organ ägnade att sköta exekutiva uppgifter av det slag som NTKK handhar i form av gemensamma utlandskontor, informationskampanjer m. m.

4.1. Organisation

En permanent kommitté tillsätts under Ministerrådets ställföreträdarekommitté för att styra och koordinera samarbete i turistfrågor mellan de berörda regeringsorganen samt att utgöra ett forum för erfarenhetsutbyte om verksamhet som kan vara av betydelse för turismen. Kommittén utarbetar också budgetförslag för den projektverksamhet på turistområdet som finansieras ur ministerrådets budget.

Kommittén skall bestå av en medlem från varje nordiskt land. Varje medlem skall vid behov kunna samråda med en eller flera sakkunniga. Arbetet i kommittén skall ske i nära samarbete med NTTK, bl. a. genom att representanter för NTTK i stort utsträckning deltar i kommittémöten som de nationella representanternas sakkunniga och genom gemensamma möten med NTTK. NTTK kan även i fortsättningen initiera och tillvarata det praktiska genomförandet av projekt som finansieras ur ministerrådets budget.

5. Prioriterade verksamhetsområden

I det följande lämnas en översikt över de områden som avses behandlas för att uppfylla programmets intentioner. Ärligen föreslås genom ministerrådets utskott för turistfrågor projekt inom de olika områdena baserade på prioriteringar och givna ekonomiska ramar.

Ministerrådet har sedan projektverksamheten påbörjades år 1975 genomfört projekt rörande utarbetande av en nordisk lärobok i reseliv, 2 gemensamma nordiska seminarier för lärare i turistämnen samt en utredning rörande semesterspridning. Dessutom är en utredning rörande ledarutbildning inom hotell- och restaurangbranschen och ett seminarium om sociala, ekonomiska och miljömässiga följder av turism igångsatt.

5.1. Främjande av internordiskt resande

Åtgärder för att främja ett ökat internordiskt turistresande bedrivs på flera plan. Tillgång och efterfrågan på turisttjänster i annat nordiskt land samt förutsättningarna för turister att resa till annat nordiskt land undersöks. Utifrån uppgifter om dessa faktorer bedrivs en motivationsskapande verksamhet och åtgärder inriktas på att genom information och på annat sätt hjälpa turister över de praktiska problem som kan finnas och som kan försvåra resandet.

5.1.1. Tillgång och efterfrågan på turisttjänster i annat nordiskt land

Mot bakgrund av målsättningen att underlätta resandet bland breda konsumentgrupper skall en undersökning göras för att utröna vilka typer av internordiska resor som efterfrågas, bl. a. av olika delgrupper t. ex. pensionärer, barnfamiljer, samt vilka krav som ställs på logi, transporter, prissättning på resor, valutatransfereringar m. m. Inom undersökningen skall även kartläggas den potentiella efterfrågan under för- och eftersäsong, då lägre priser erbjuds vid turistanläggningar.

En undersökning av intresset för spridning av semestrarna har genomförts i regi av NTTK. Rapporten visar att det föreligger ringa intresse och möjligheter hos myndigheter, arbetsgivare och arbetstagare för genomförande av ytterligare spridning.

För att kunna effektivisera de motivationsskapande åtgärderna för ett ökat internordiskt resande och för att kunna avläsa resultaten av insatta

åtgärder bör en analys av Norden som resmål i nordbornas rese-mönster göras. Verksamheten utgör en utvidgning och intensifiering av vad som redan sker i samverkan mellan de nordiska turistmyndigheterna. Åtgärden innebär analys av inkvarteringsstatistik, resestatistik från transportföretag och researrangörer. Man vill försöka att i samarbete med de nationella statistiska centralbyråerna genomföra attitydundersökningar, konsumentundersökningar (households' surveys) och visitors' surveys.

5.1.2. *Motivationsskapande verksamhet*

En serie av insatser för att informera nordbor om Norden som turistmål och för att påverka producenter och distributörer att inrikta sig på internordiskt resande. Åtgärden som f. n. går under arbetsnamnet NORDEN NU — projektet organiseras av NTK i samverkan med Föreningarna Norden och fack- och andra intresseorganisationer som verkar inom turistsektorn. (Åtgärden finansieras delvis med nationella medel från de nordiska myndigheterna.)

I anslutning till allmänna kampanjer av typ NORDEN NU genomförda av turistorganisationerna och turistnäringen ser ministerrådet gärna en ökad information rörande fack- och yrkesmässigt intressanta händelser och en uppmuntran till studiebesök för olika yrkesgrupper samt utbyte inom fack- och andra organisationer.

5.1.3. *Information för att underlätta resandet mellan de nordiska länderna*

Informationsmaterial utarbetas företrädesvis av de nationella turistorganisationerna men ministerrådet kommer att beakta särskilda informationsbehov.

Ministerrådet ser gärna att informationsbehovet hos de breda konsumentgrupperna i Norden uppmärksammas och att ytterligare information om det stora utbud som finns av billiga rese- och inkvarteringsmöjligheter sprids genom lämpliga organisationer.

I samarbete med biblioteken avses utarbetas listor över lättillgängliga böcker, faktainformation och bakgrundsupplysningar rörande kultur, historia och samhällsliv i de enskilda länderna. Detta kan användas vid mindre utställningar i biblioteken, t. ex. i anslutning till NORDEN NU-projektet.

5.2. *Gemensamt utrednings- och utvecklingsarbete*

Inom varje nordiskt land pågår kontinuerligt åtgärder för att främja turismen. Genom olika former av samverkan kan de nordiska ländernas resurser för detta arbete ge bättre resultat.

5.2.1. *Marknadsundersökningar*

Inom NTK äger fortlöpande samarbete rum rörande marknadsundersökningar för utbyte av resultat och erfarenheter av resultaten m. m.

5.2.2. *Planering och utveckling av områden och anläggningar*

I tre etapper över åren 1978—81 planeras att genomföras ett projekt om samhällets insatser för turismen. Under 1978 hålls ett seminarium i Sverige om miljömässiga, sociala och ekonomiska följder av turism. Därefter följer en nationell uppföljning baserad på seminariematerialet. Ett uppföljande seminarium planeras för 1980 eller 1981.

5.2.3. *Utveckling av bokningssystem*

Med utgångspunkt från redan genomförda undersökningar och försök med bokningssystem övervägs ett projekt rörande behovet av och möjligheterna för bokningssystem i Norden.

5.2.4. *Utbildning*

Ledarutbildning inom hotell- och restaurangbranschen utreds för bestämning av behov samt av intresse och förutsättningar för gemensamma åtgärder för att förbättra utbildning av ledare inom branschen.

Med utgångspunkt i en utredning om nordisk ledarutbildning inom hotell- och restaurangbranschen (Nordisk lederuddannelsesprojekt for hotel- og restaurationsfaget, NU B 1977: 2) vill man undersöka möjligheterna för att bygga upp utbildningsmoduler på nordiskt och nationellt plan.

Seminarier för lärare verksamma inom turistutbildningen arrangerades år 1976 i Lillehammer och år 1977 i Borgå. Även i framtiden avser man arrangera liknande seminarier.

Utbildningsmaterial: En lärobok "Reiseliv i Norden" förelades i november 1977. Eventuellt kan det bli aktuellt att om några år revidera boken eller att ta fram annat utbildningsmaterial i ett samnordiskt projekt.

5.3. *Nordisk samverkan i utomnordiska sammanhang*

5.3.1. *Fortlöpande kontakt och samråd mellan regeringarna och de centrala turistmyndigheterna vid medverkan i internationella organisationer där turistfrågor behandlas bl. a. i OECD, ECE och European Travel Commission (ETC).*

5.3.2. *Samarbete vid marknadsföring utom Norden. I Nordiska turisttrafikkommittén bedrivs fortlöpande ett praktiskt samarbete för att främja turistresandet till Norden.*

5.4. *Regionalt samarbete*

Inom ramen för det nära samarbete som äger rum på regional och kommunal nivå i gränstrakter bedrivs ett fortlöpande praktiskt samarbete bl. a. för att främja turismen. På Nordkalotten bedrivs flera turistprojekt.

En särskild arbetsgrupp för turism har tillsatts av Nordkalottkommittén för att styrka och samordna verksamheten.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på turistområdet. Ministerrådet avser att fastställa programmet efter Nordiska rådets session 1978 med hänsyn till de synpunkter som blir framförda.

På ett möte i Helsingfors den 31 mars 1977 orienterade direktör Bengt Pihlström trafikutskottets medlemmar om det arbete som pågick med turistprogrammets förberedelser. Utkastet till det föreliggande ministerrådsförslaget har behandlats på utskottets möte i Köpenhamn den 23 november 1977 varvid handelsminister Ivar Nørgaard, samferdselsminister Ragnar Christiansen och berörda tjänstemän lämnade kompletterande upplysningar och diskuterade programmet med utskottets medlemmar.

Ministerrådsförslaget slutbehandlades för utskottets del på utskottets möte i Stockholm den 18 januari 1978.

Inledning

Ett medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden väcktes i november 1971 och hänvisades till trafikutskottet. Utskottet behandlade medlemsförslaget på en rad möten under perioden november 1971 till januari 1973, då utskottet avgav betänkande nr 1 över medlemsförslaget. År 1973 antog Nordiska rådet i anledning av ovannämnda betänkande en rekommendation angående ökad turism i Norden och stöd till Nordiska turisttrafikkommitté (NTTK) (*rek. nr. 23/1973/t*).

Samtidigt som utskottet avgav detta betänkande, anmälde utskottet att behandlingen av medlemsförslaget skulle fortsätta. Den 14 maj 1973 höll de nordiska turistministrarna en konferens i Helsingfors och trafikutskottet hade vid detta tillfälle ett möte med ministrarna. År 1975 arrangerade Nordiska rådet på trafikutskottets initiativ en turistkonferens i Saltjöbaden 5—6 maj 1975 (*NU 1975: 13*).

Nordiska ministerrådets kommitté för turism har utarbetat en rapport om nordiskt samarbete i turistfrågor (*NU 1974: 22*).

Med utgångspunkt från ovannämnt material fortsatte trafikutskottet sin behandling av medlemsförslaget och år 1976 antog Nordiska rådet rekommendationen nr 1/1976 som har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at udarbejde og fremlægge et nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område med udgangspunkt i de forslag som trafik-

udvalget har fremført samt de forslag som er fremlagt af Nordisk Ministerråds komité for turisme (*NU 1974: 22*), og de synspunkter som er fremkommet ved Nordisk Råds turistkonference 1975 (*NU 1975: 13*) samt

2. at vurdere og fremlægge forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

Remissuttalanden

Utkast till handlingsprogrammet som utarbetades av Nordiska ministerrådets turistkommitté förelåg under sommaren 1977 och remitterades till berörda nordiska organisationer. Vissa justeringar och tillägg har gjorts i utkastet till handlingsprogrammet efter remissbehandlingen. De föreliggande remissvaren hänför sig således icke till det slutliga ministerrådsförslaget.

Svar föreligger från följande organisationer:

Nordisk turisttrafikkommitté (NTTK)
Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)
Dansk Arbejdsgiverforening
Nordisk Hotell- og Restaurantforbund

NTTK ger sitt stöd till huvudlinjerna i förslaget. *NTTK* menar att ett offentligt nordiskt handlingsprogram primärt bör bygga på och stödja både de nationella turistorganisationernas aktuella verksamhet och deras gemensamma organ *NTTK*. *NTTK* vill gärna medverka både vid planläggningen och med den praktiska genomföringen av handlingsprogrammet. *NTTK* understryker att de vill ha ett nära samarbete med den permanenta kommitté som föreslås tillsättas och föreslår att *NTTK*:s direktörer och *NTTK*:s sekreterare bör vara medlemmar av den permanenta kommittén.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) anser det vara en riktig målsättning att utveckla turismen mellan de nordiska länderna och turismen från länder utanför Norden. *NFS* understryker behovet av information om de olika rese möjligheterna. *NFS* menar att i programmet bör införas ett avsnitt som klart deklarerar de nordiska ländernas ansvar som värdland för turister som söker efter friluftsliv och rekreationsmöjligheter i naturen och påpekar behovet av att ta hänsyn till miljökrav.

De svenska och danska arbetsgivareföreningarna avstår från att yttra sig om förslaget.

Nordisk Hotell og- Restaurantforbund tillkännager sin positiva ställning till programmet. Förbundet föreslår att få bli representerat i *NTTK*.

Utskottet

Trafikutskottet kan i huvuddrag ansluta sig till det föreliggande ministerrådsförslaget om program för nordiskt samarbete på turistområdet.

Det bör enligt utskottets mening läggas till grund för verksamheten under de närmaste åren.

Det ligger i sakens natur att ett nordiskt handlingsprogram inte kan vara ett uttryck för den totala verksamheten som de nordiska länderna önskar utveckla inom ett speciellt samarbetsområde.

Syftet med handlingsprogrammet är sålunda icke att täcka alla i de nordiska länderna förekommande aktiviteterna på turistområdet utan inriktning har skett på de områden där samarbete är möjligt och önskvärt. Syftet är vidare att underlätta en långsiktig uppläggning av arbetet på detta område inom ministerrådet. Att det ger Nordiska rådet en utgångspunkt för förslag och rekommendationer på detta område även i framtiden anser utskottet vara av stor betydelse.

På sitt möte i Köpenhamn i november 1977 hade trafikutskottet möjlighet att diskutera utkastet till programmet med turistministrarna och berörda tjänstemän som redan anförts. Från utskottets sida önskade man att de sociala aspekterna framhövdes ytterligare i programmet. Ett reseliv som ger den enskilda människans tillvaro ett värdefullt innehåll, fysisk och psykisk rekreation, bör eftersträvas. Kulturella och mänskliga kontakter för den resande är viktiga. Syftet för turismen bör delvis vara att öka kännedomen om de länder och nationer som besöks. Det är av avgörande betydelse att man förbättrar turismens kvalitet och att en ökning av turismen inte sker på bekostnad av denna kvalitet. Målsättningen skall vara att erbjuda de breda folkgrupperna rekreations- och resealternativ som motsvarar deras ekonomiska möjligheter. Vidare påpekade man från utskottets sida behovet av ökad information om de resealternativ som finns inom Norden.

Viss hänsyn har tagits till dessa synpunkter i ministerrådsförslaget som det nu är utformat, men utskottet vill ändå framhålla denna punkt ytterligare.

I programförslaget föreslås att en permanent kommitté tillsätts under Ministerrådets ställföreträdarekommitté för att styra och koordinera samarbete i turistfrågor mellan berörda regeringsorgan. Trafikutskottet anser att denna kommitté bör vara en ämbetsmannakommitté som hör direkt under Nordiska ministerrådet för att koordineringen i samarbetet i turistfrågor skall bli så effektiv som möjligt. Utskottet påpekar behovet av att denna kommitté nära samarbetar med både NTK, de nationella turistorganisationerna och folkliga organisationer, motororganisationer, arbetsmarknadsmyndigheter, stat och kommun m. fl.

Under hänvisning till vad som ovan sagts hemställer trafikutskottet att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för nordiskt samarbete på turistområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt

och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Folke Woivalin (ÅS)

Berättelse**rörande det nordiska samarbetet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd avgir hermed i overensstemmelse med artikkel 64 i samarbeidsavtalen av 23. mars 1962 (Helsingforsavtalen) sin beretning om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 26. sesjon.

Stockholm i desember 1977

På Nordisk Ministerråds vegne:

Bjartmar Gjerde

Olli Bergman

Innehållsförteckning

	Sid.
Kap I. Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet	695
Kap II. Samarbete på lagstiftningsområdet	719
Kap III. Kulturellt samarbete	739
Kap IV. Socialpolitiskt samarbete	770
Kap V. Samarbete i arbetsmarknadsfrågor	789
Kap VI. Samarbete i arbetsmiljöfrågor	796
Kap VII. Miljövårdssamarbete	805
Kap VIII. Handels- och valutapolitiskt samarbete	814
Kap IX. Industri- och energipolitiskt samarbete	831
Kap X. Samarbete inom byggsektorn	850
Kap XI. Regionalpolitiskt samarbete	856
Kap XII. Samarbete i konsumentfrågor	867
Kap XIII. Samarbete i fråga om transport, kommunikation och trafiksäkerhet	873
Kap XIV. Samarbete i turistfrågor	899
Kap XV. Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer	902
Kap XVI. Samarbete i övriga frågor	908
Kap XVII. Organisatoriska förhållanden etc.	914

Bilagor:

1 Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1976—1977	924
2 Presskommunikéer från ministerrådsmöten 1977	932
3 Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1978 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1977 och bokslutet för 1976	938
4 Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1977	939
5 Samnordiska utredningar på kulturområdet 1977	940
6 Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	945
7 Berättelse om Nordel	1186
8 Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor	1190
9 Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet	1196
10—14 Betänkanden av Nordiska rådets utskott	1211

Innledning

I Ministerrådets beretning er det gjort rede for utviklingen i det nordiske samarbeidet i 1977 samt for planene om det fortsatte samarbeidet.

Arbeidet er lagt til rette med hensyn tagen til artikkel 64 i Nordisk Råds arbeidsordning, hvor det heter at Ministerrådets beretning skal oversendes Nordisk Råd senest den 10. desember.

Dette betyr at beretningen på noen områder kun dekker perioden fram til midten av oktober.

Beretningens utforming er i store trekk den samme som i fjor. For å kunne gi bredest mulig informasjon, gjøres det rede for arbeidssituasjonen i embetsmannskomiteene og arbeidsgruppene innen flere områder, selv om Ministerrådet ikke har tatt stilling til spørsmål som der er under behandling.

Informasjon om tiltak i forbindelse med rådsrekommendasjonene blir gitt der hvor relevant informasjon på en hensiktsmessig måte kan innarbeides i beretningen. Samtidig behandles disse rekommendasjoner i egne meldinger. Supplerende opplysninger om visse samarbeidsorganer gis i bilagene. (Jfr særlig fortegnelse over rådsrekommendasjoner, beretninger og bilag som er referert her.)

I de respektive kapitlene i denne beretning omtales de tiltak som Ministerrådet har gjennomført i anledning av Nordisk Råds uttalelser om fjolårets beretning.

Gjennomføringen av Ministerrådets planlagte tiltak forutsetter for flere områders vedkommende respektive nordiske parlamenters godkjenning, særlig når Ministerrådets avgjørelser skaper finansieringsbehov.

Kapittel I

Det nordiske samarbeid — ministerrådets virksomhet

Grunnlaget for det nordiske samarbeidet finnes i Helsingforsavtalen fra 1962, Kulturavtalen fra 1971 og i Transportavtalen fra 1972.

Ministerrådet har i 1977 fastsatt sektorprogrammer for områdene sosialpolitikk, arbeidsmiljø og byggepolitikk. Ministerrådet har dessuten lagt fram forslag til sektorprogrammer for turistområdet, likestillingsområdet og miljøvernområdet.

Sektorprogrammer eller forslag til sektorprogrammer finnes nå på samtlige samarbeidsområder unntatt på forbrukerområdet og på handels-, valuta- og bistandsområdene som i første rekke dreier seg om kontakt med ikke-nordiske land. På forbrukerområdet har Ministerrådet besluttet at et sektorprogram skal utarbeides.

I tillegg til disse har Ministerrådet lagt fram forslag til program for Ministerrådet. Programmet tar sikte på å vise hvordan Nordisk Ministerråd skal føre videre de politiske viljeerklæringer som kommer til uttrykk bl. a. i Helsingforsavtalen. Ministerrådet legger, ut fra et helhetssyn, vekt på den innbyrdes sammenhengen mellom de ulike samfunnssektorer, og hvordan tiltak på en eller flere sektorer kan kreve konsekventiltak på andre samfunnssektorer. Hensikten er å klargjøre visse retningslinjer for hele det nordiske samarbeidet og en felles basis for et samvirke mellom de ulike samarbeidssektorene.

Blant øvrige viktige resultater av Ministerrådets arbeid i år kan nevnes

- undertegningen av konvensjonen om grensekommunalt samarbeid
- innføring av fire nordiske institusjoner på det allmenne budsjett for 1979
 - Nordisk statistisk sekretariat
 - Nordisk Industrifond
 - Nordtest
 - Nordisk komité for byggebestemmelser
- På kulturområdet har Ministerrådet
 - behandlet et handlingsprogram for forskningsområdet som utgangspunkt for konkrete tiltak de nærmeste år,
 - for å støtte nabospråkundervisningen og det nordiske språksamarbeidet for øvrig, startet flere tiltak, hvorav man nevner beslutningen om å opprette et nordisk språksekretariat
 - besluttet å opprette et nordisk kunstsentrum i Finland.

Statsministrene fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige møttes i Stockholm fredag 9. desember 1977. I en del av drøftelsene deltok samarbeidsministrene.

Etter invitasjon fra Sveriges statsminister Thorbjörn Fälldin møttes statsministrene fra de fem nordiske land til drøftelser i Stockholm fredag 9. desember 1977. I en del av drøftelsene deltok også de nordiske samarbeidsministrene.

Statsministrene diskuterte først og fremst Nordisk Ministerråds program og i sammenheng med dette den internasjonale økonomiske situasjon, sysselsettingssituasjonen i de nordiske land og det økonomiske samarbeidet mellom landene. Man diskuterte også den nordiske råvare- og ressursutredningen, hvis annen fase ble presentert for statsministrene ved drøftelsene.

Statsministrene konstaterte at samarbeidsministrenes arbeid med Ministerrådets program nå var kommet så langt at programmet kan komme opp til behandling ved Nordisk Råds neste sesjon i Oslo 18.—22. februar 1978. Man uttrykte sin tilfredshet med samarbeidets mål og den dybde og det omfang det nå har fått. Det omfatter praktisk talt alle samfunnsområder. Ministerrådets program gir et helhetsbilde av de resultater som hittill er oppnådd og vil gjøre det lettere å koordinere og avveie de ulike samarbeidssektorene i fremtiden.

Man noterte at programmet peker på tiltak som er egnet til å styrke de nordiske lands økonomi og derved bidra til å bedre sysselsettingssituasjonen i Norden samt at mennesket og dets livsmiljø står sentralt i programmet.

I diskusjonen mellom statsministrene hersket det enighet om at det i de nordiske land skal føres en politikk som kan sikre sysselsettingen både på kort og lang sikt. Tiltak for å sikre ungdommen arbeid skal studeres i fellesskap.

Statsministrene fant det verdifulle at de nordiske industriministrene har tatt initiativet til en undersøkelse av konkurranseforholdene mellom de nordiske land sett i et internasjonalt perspektiv.

Den internasjonale konjunktursituasjonen kjennetegnes fortsatt ved stor usikkerhet. Inflasjonen bør bringes ned til et rimeligere nivå. En altfor lav kapasitetsutnyttelse preger situasjonen i et flertall industriland. Statsministrene var enige om at land med gunstig betalingsbalanse bør sette i verk stimulanstiltak for å påskynde en internasjonal konjunkturoppgang. Videre var man enig om at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt kan bidra til en gunstigere situasjon i de enkelte land. I denne sammenheng inntar energi-, industri- og regionalpolitikken en fremtredende stilling. De norske gass- og oljeforekomstene utgjør et naturlig grunnlag for et bredere samarbeid på disse områdene. Den nordiske investeringsbanken er her et middel til å oppnå konkrete resultater. Statsministrene var enige om også i fremtiden å holde en nær

kontakt ved utformingen av den økonomiske politikken i hvert land. Finansministrenes drøftelser om nasjonale og samnordiske tiltak for å bedre landenes økonomi er verdifulle i denne sammenheng.

Ved sitt møte i Oslo i januar 1975 tok statsministrene initiativet til en nordisk råvare- og ressursutredning. Etter at første fase av arbeidet ble sluttført høsten 1976 ba statsministrene ved sitt møte i Helsingfors i desember samme år om en nærmere presisering av de områder hvor et utdypet nordisk samarbeid er mulig.

Annen fase av arbeidet ble nå presentert for statsministrene. De fant at utredningens spesifisering av samarbeidsmuligheter gir konkret underlag for videre bearbeidelse. Statsministrene mente at forslagene til utvidet samarbeid bl. a. innen landbrukssektoren, geologisk forskning, prosjekteksport og gjenvinning av avfall bør bearbeides videre. Samarbeidet om prosjekteksport kan i fremtiden vise seg å tiltrekke stor interesse og bør derfor studeres nærmere.

Statsministrene ba samarbeidsministrene om å ta opp til spesiell behandling en kartlegging av samarbeidsmulighetene vedrørende den videre utvikling av treforedlingsindustrien i Norden.

På grunn av naturressursenes betydning fant statsministrene at det vil være hensiktsmessig med regelmessige kontakter i tiden fremover. Samarbeidsministrene bør derfor så snart som mulig overveie hvilken form disse kontakter skal få.

Etter invitasjon fra Danmarks statsminister besluttet man at neste ordinære statsministermøte skal holdes i København høsten 1978.

Kapittel 1.2.

Finansiering av det nordiske samarbeidet.

Ministerrådet finansierer samarbeidet over det allmenne budsjett, det nordiske industrifond, kulturbudsjettet og gjennom nasjonale bidrag til de nordiske bistandsprosjekter. Nettobidragene fra de nordiske land fremgår av tabell 1.

Tabell 1. Finansiering av Ministerrådets virksomhet 1976, 1977 og 1978 (de nordiske lands nettobidrag i nkr.)

	1976	1977	1978
	1 000	1 000	1 000
Ministerrådets allmenne budsjett	19 806	26 149	46 684
Kulturbudsjettet	40 630	146 675	154 880
Nordisk industrifond	11 440	11 440	11 440
Nordiske bistandsprosjekter	23 000	26 000	

¹ Ekskl. kompensasjon for automatiske lønnsstigninger.

Ministerrådet har for perioden 1977—79 besluttet å fordele kostnadene mellom de nordiske land i forhold til deres bruttonasjonalprodukt:

Danmark 23,4 %, Finland 15,8 %, Island 0,9 %, Norge 17,0 %, og Sverige 42,9 %. Kostnadene for de nordiske bistandsprosjekter fordeles derimot i forhold til de nordiske lands bidrag til De Forente Nasjoner.

Fra og med 1978 er det seks institusjoner på det allmenne budsjett:

Nordisk samarbeidsorgan for drogeforskning

Nordisk legemiddelnemnd

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordisk institutt for odontologisk materialprøving

Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning

Nordiske skogsarbeidsstudiers råd

Institusjonene har et budsjett på til sammen 13,8 mill. nkr for 1978.

Ministerrådet besluttet å innføre følgende institusjoner på budsjettet fra og med 1979:

Nordisk statistisk sekretariat

Nordisk Industrifond

Nordtest

Nordisk komité for byggebestemmelser

Det er truffet beslutning om å arbeide videre med spørsmålet om innføring av ytterligere noen institusjoner.

Ministerrådet står kun for en del av finansieringen av det nordiske samarbeidet. Visse prosjekter finansieres bare delvis via Ministerrådet og delvis direkte fra de nasjonale budsjetter. Videre finansieres en del av det nordiske samarbeidet utelukkende over de nasjonale budsjetter.

Kapittel 1.3.

Den nordiske investeringsbank

Den nordiske investeringsbank ble opprettet i 1976 ved en overenskomst mellom de nordiske land.

Bankens formål er å yte lån og stille garantier på forretningsmessige vilkår og i overensstemmelse med samfunnsøkonomiske hensyn med henblikk på gjennomføring av investeringsprosjekter og eksport av nordisk interesse.

Bankens grunnkapital beløper seg til 400 mill. SDR (det internasjonale valutafonds spesielle trekkrettigheter) og tilsvarer ca. 2 600 mill. nkr., hvorav 1/4 skal innbetales av de fem medlemslandene. Den ikke innbetalte del tjener som medlemslandenes garanti for bankens forpliktelser. Grunnkapitalen utgjør også basis for bankens låneopptak og garantiforpliktelser. Banken kan gi lån og stille garantier opp til et totalbeløp som tilsvarer 2,5 ganger grunnkapitalen. I august 1977 ble 2. rate av grunnkapitalen innbetalt, hvilket betyr at den innbetalte grunnkapital for øyeblikket beløper seg til 66,7 mill. SDR, som tilsvarer ca. 410 mill. nkr.

Kapital til utlån skaffes gjennom å ta opp lån, først og fremst på de

internasjonale, men senere formentlig også på de nordiske kapitalmarkeder. Den innbetalte del av grunnkapitalen kan også lånes ut. Våren 1977 emitterte banken sitt første obligasjonslån på 40 mill. US dollar på europamarkedet. Rentesatsen er $7\frac{3}{4}\%$, og utlånstiden er 7 år uten amortisering. Lånevilkårene bedømmes også i fremtiden å bli gode.

Fram til september 1977 har banken bevilget 8 lån på i alt 75,5 mill. SDR. Dette tilsvarer ca. 500 mill. nkr., hvorav $\frac{2}{3}$ er blitt utbetalt. Lånene er bevilget til bl. a. utbygging av den fellesnordiske elkraftforsyning samt data-, ferrolegering- og bilindustrien.

Ca. 20 prosjekter er for øyeblikket til behandling. Disse berører investeringer i infrastruktur, energiforsyning, kommunikasjonssystemer, utnyttelse av medlemslandenes naturressurser, samt utvikling av underleverandørvirksomhet. Dessuten drøfter banken et antall større eksportprosjekter som dreier seg om tung verkstedsindustri og byggeindustri til både nordiske og ikke-nordiske land.

Banken har i årets løp bygget opp et funksjonsdyktig organisasjonsapparat med personale fra fire medlemsland. Samtidig er det innledet et omfattende samarbeid med de nasjonale investeringsbanker med henblikk på prosjekt- og virksomhetsvurdering i forbindelse med behandlingen av lånesøknader.

Kapittel 1.4.

Råvarer og andre ressurser

Initiativet til råvare- og ressursutredningen ble tatt av de nordiske statsministrene i januar 1975. Et første resultat av utredningsarbeidet var "Nordisk råvare- og ressursutredning" (NU 1976:26) som ble lagt fram i 1976 og som beskriver de faktiske råvare- og ressursforhold i Norden. En fortsettelse av denne utredning er blitt utarbeidet i 1977 under navnet "Nordisk råvare- og ressursutredning — en presisering av noen samarbeidsmuligheter". Denne konkretiserer nærmere en rekke utvalgte områder der man anser det mulig å få i stand et utvidet samarbeid om råvare- og ressursutnyttelsen. Den peker på samarbeidsmuligheter når det gjelder korn og forstoff, frukt og grønnsaker, legeringsmetaller, geologisk forskning, råvarer til gjødselindustrien, tilsetningsstoffer til papir- og pappindustrien, prosjekteksport og gjenvinning av avfall.

Utredningen ble behandlet på stats- og samarbeidsministermøtet den 9. desember 1977 i Stockholm, jfr. Kap. I.1.

Kapittel 1.5.

Lovgivningsspørsmål

På bakgrunn av bl. a. Nordisk Råds rekommandasjon nr. 1/1974 om nordisk samarbeid om lovgivning og drøftelser mellom Ministerrådet og

Nordisk Råds juridiske utvalg har Ministerrådet i sine årlige beretninger til Nordisk Råd lagt fram et langsiktig lovgivningsprogram. Programmet skal løpende suppleres og revideres bl. a. på bakgrunn av de årlige drøftelser mellom de nordiske justisministre og juridisk utvalg.

Samarbeidet er i 1977 blitt utvidet til å omfatte nordisk kjøpslovgivning, herunder reglene om forbrukerkjøp. For øvrig har man konsentrert seg om arbeidet for å gjennomføre de prosjekter som er tatt inn i programmet. Samarbeidet på erstatningsrettens område har fortsatt i samsvar med de retningslinjer som er angitt tidligere. Det er her bl. a. innledet et nordisk samarbeid om produktansvaret. Når det gjelder integritetsvern har man konsentrert seg om de problemer som kan oppstå i forbindelse med datateknikken. Ministerrådet har bl. a. drøftet de rettslige problemer i forbindelse med såkalt dataflukt og overføring av data over grensene. På strafferettens område har man innledet drøftelser og utveksling av erfaringer med hensyn til alternativer til frihetsstraff.

Det har som tidligere funnet sted et betydelig og utstrakt samarbeid på områder som ikke direkte er tatt opp i lovgivningsprogrammet.

Kapittel 1.6.

Kulturelt samarbeid

Samarbeidet mellom Nordisk Råds kulturutvalg og Nordisk ministerråd samt dettes organer har i løpet av året foregått etter tidligere vedtatte retningslinjer. Samarbeidet har ført til viktige resultat, og retningslinjer og hovedpunkter i det kulturelle samarbeidet er utformet etter felles drøftinger. Det har vært av positiv betydning for samarbeidets utvikling at man har vært enige om de prioriteringer som nå preger samarbeidets videre utvikling.

Ungdomsarbeidsløsheten har, i den grad den er et utdannelsesproblem, stått i forgrunnen for samarbeidet når det gjelder *16—19 åringers* utdanning i 1977. På ministerrådets initiativ har sekretariatet avviklet et antall konferenser med parlamentarikere, utdannelsesmyndigheter og representanter for arbeidsmarkedsorganisasjonene fra de nordiske landene. Målet har vært å analysere de faktorer innen skolevesenet som fører til at stadig flere ungdomsgrupper blir arbeidsløse. Konkrete temaer for konferansene har vært overgangen fra grunnskole til gymnasial utdanning — med størst vekt på riskgruppeproblematikken — forholdet mellom teori og praksis i gymnasiale utdannelser og forsknings- og utviklingsvirksomheten innen gymnaset. Gjennom dette arbeidet har ministerrådet lagt grunnen til et flerårig prosjektprogram, der sentrale temaer er ungdomsarbeidsløshet og utdanning, samspillet mellom arbeidsliv samt rådgivningsvirksomheten i gymnaset. Utover dette inne-

holder prosjektprogrammet forslag om å utrede spørsmålet om gymnas i utkantstrøkene.

Innenfor det nordiske prosjektprogrammet om *voksenopplæring* har man i løpet av 1977 satt i gang viktige delprosjekter. I samarbeid med departementer, arbeidsmarkedorganisasjoner, folkeopplysningsorganisasjoner og forskningsinstitusjoner behandles sentrale spørsmål på området. Av sakene kan nevnes bl. a. voksenopplæring i forhold til arbeidslivet, nordiske voksenopplæringstiltak gjennom utnyttelse av radio og TV, studiestøtte og utdanning av voksenopplærere. Gjennomføringen av prosjektprogrammet vil gi resultater som kan utnyttes til å styrke det nordiske samarbeidet på voksenopplæringsområdet.

Av de midler som bevilges til nordisk forskningssamarbeid er det bare en liten del som avsettes over det nordiske forskningsbudsjettet. Største delen av midlene kommer via de nasjonale forskningsrådene og andre nasjonale organ som universiteter og høyskoler. For at de totale midlene til nordisk forskningssamarbeid skal kunne utnyttes i samme øyemed, er det viktig at et aktivt *samarbeid* kan etableres mellom *kulturavtalens organer og de nasjonale organer, blant annet forskningsrådene*. På denne bakgrunn har ministerrådets rådgivende komité for forskning tatt opp spørsmålet om samarbeid mellom de nordiske og de nasjonale organ i sitt handlingsprogram. Ministerrådet forventes å ta dette forslaget opp til behandling i løpet av 1978.

I 1977 er det blitt tatt atskillige initiativ for å styrke språkfelleskapet i Norden. Det er fattet vedtak om å opprette et *nordisk språksekretariat* i løpet av 1978. Sekretariatet skal fungere som samarbeidsorgan for språknemndene og tilsvarende organ i de enkelte nordiske land. Som nordisk koordinerende organ skal sekretariatet arbeide for å bevare og forsterke det nordiske språkfelleskap og fremme den nordiske språkforståelsen.

Det er i 1977 bevilget midler til en forstudie angående opprettelsen av en *nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap*. Institusjonens hovedoppgave vil være å registrere allerede igangværende forskning i de nordiske landene på området nordiske språk, ut fra den oppfatning at en effektiv informasjons- og dokumentasjonstjeneste på dette felt vil være verdifull støtte til de tiltak som settes i gang innenfor det nordiske språksamarbeidet.

På språkområdet er det videre satt i gang tiltak for å realisere et *samnordisk symposieprogram for tillempet nordisk språkvitenskap* i den hensikt å finne fram til forskningsresultater av grunnleggende karakter med tilknytning til språkrøkt og den internordiske språkforståelse.

I denne sammenheng kan også nevnes at en særskilt styringsgruppe har lagt fram forslag til *samnordiske tiltak for å forsterke nabolands-språkundervisningen*. Blant forslagene kan nevnes ønsket om effektiv videreutdanning av morsmåls lærere, øket samproduksjon av læremidler samt bedre utveksling av informasjon.

På det allmenkulturelle området er planene om opprettelsen av to nye institusjoner ytterligere konkretisert i løpet av 1977. *Nordisk kunst-senter* på Sveaborg i Finland vil begynne sin virksomhet i 1978. Senterets hovedoppgave i den første tiden vil være å fungere som formidlingsinstitusjon på utstillingsområdet. Videre er det blitt holdt en arkitektkonkurranse om et *Nordens Hus på Færøyene*. Detaljplanleggingen av huset beregnes å kunne avsluttes i 1978, da man også regner med å komme i gang med byggearbeidet.

Utredningsarbeidet om utnyttelse av satellitt for å forsterke det *nordiske radio- og TV-samarbeidet* har i 1977 resultert i en omfattende rapport, en mulighetsstudie, som belyser utbyggingsmulighetene fra rettslige, tekniske og kulturpolitiske sider. Utredningen konstaterer at man ikke står overfor avgjørende hindringer på ovenfor nevnte punkter for å bygge ut radio- og TV-samarbeidet i Norden gjennom en felles nordisk satellitt. Ministerrådet har vedtatt å sende utredningsrapporten på remiss til et større antall myndigheter, organer og organisasjoner i Norden. Planen er å ta satellittspørsmålet opp til debatt på Nordisk Råds sesjon i februar 1978 i Oslo, på bakgrunn av utredningen om remissvarene.

Kapittel 1.7.

Sosialpolitikk

Arbeidet med å utforme et sosialpolitisk samarbeidsprogram, som ble påbegynt i 1976, ble avsluttet i 1977.

Ministerrådets forslag til samarbeidsprogram ble behandlet på Nordisk Råds 25. sesjon, etter å ha vært til høring hos arbeidsmarkedets parter. Nordisk Råd anbefalte Nordisk Ministerråd å vedta programmet, hvilket ble gjort på Ministerrådets møte 18. august 1977 i Ronneby, Sverige.

Samarbeidet skal i første rekke danne grunnlag for utformingen og utviklingen av de felles nordiske aktiviteter på det sosialpolitiske området. Ministerrådet har, i likhet med den sosialpolitiske komité, til hensikt kontinuerlig å revidere programmet. Dette vil fortrinnsvis skje ved de såkalte sosialpolitiske ministermøter, som Ministerrådet har besluttet skal holdes en gang i året fra og med 1978.

Planleggingen av virksomheten vil således ha sitt utgangspunkt i samarbeidsprogrammet. Målene i samarbeidsprogrammet blir veiledende for nye samarbeidsprosjekter. Ett ledd i realiseringen av programmet var den nordiske konferanse om forskningens rolle for sosial- og helsepolitikken som ble arrangert av Ministerrådssekretariatet. Et annet var innføringen av den nordiske reseptgyldigheten, som trådte i kraft 1. september 1977.

Tyngdepunktet i det nordiske sosialpolitiske samarbeidet har som tidligere ligget på sosialkonvensjonsamarbeidet, samarbeidet om droge-

og alkoholforskning, legemiddel- og transplantasjonssamarbeidet, sosial- og medisinalstatistisk samarbeid samt utvikling av samarbeid i handikapsspørsmål.

De undersøkelser som er i gang om et felles arbeidsmarked for sosialt og medisinsk personale har pågått gjennom hele året. Kartlegging av videreutdanning av sosialt og medisinsk personale er påbegynt siste halvår.

Vurderingen av virksomheten i Nordisk samarbeidsorgan for drogeforskning og Nordisk nemnd for alkoholforskning er påbegynt, og skal være ferdig i juni 1978.

Etter den omorganisering av Hälsovårdshögskolan som ble besluttet i fjor, er forberedelsene til overføringen av denne og Nordisk institutt for odontologisk materialprøving (NIOM) til Ministerrådets allmenne budsjett i årets løp blitt avsluttet. Dessuten er et nytt finansieringssystem for nyretransplantasjonssamarbeidet utarbeidet og vedtatt.

Ministerrådet har drøftet spørsmål knyttet til delpensjonering og fleksibel pensjonsalder, mulighetene for å fremme sosialpolitiske målsettinger innenfor andre sektorer av samfunnspolitikken samt narkotikasørsmål. På et arbeidsmøte om narkotikasørsmål den 12. desember i år drøftet Ministerrådet spørsmålet om tvang/frivillighet i behandlingen, forebyggende tiltak og behandlingsspørsmål ut fra sosiale, medisinske og pedagogiske aspekter samt mulige innsatser i det internasjonale samarbeid om narkotikasørsmål.

Ministerrådet har i 1977 bevilget nkr 1 840 000: — til samarbeidet på det sosialpolitiske området. Den indikative budsjetttrammen for 1978 er nkr 2 100 000: —.

Kapittel 1.8.

Arbeidsmarkedssamarbeid

I 1977 har det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet vært konsentrert om gjennomføringen av programmet for nordisk samarbeid på dette området som Ministerrådet vedtok 26. november 1975.

Arbeidsmarkedsprogrammet har ført til en sterk ekspansjon av det nordiske samarbeidet på dette området. Utredninger og andre prosjekter er satt i gang. Gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammet skjer etappevis i regi av Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) og i kontakt med arbeidsmarkedets parter. Den første etappe vil i hovedsak være gjennomført i slutten av 1978. Mange prosjekter vil føre til nye impulser og initiativ. En revisjon og komplettering av tiltaksfortegnelsen ble innledet høsten 1977. På denne måte vil nye deler av Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram bli behandlet.

I løpet av 1977 er det bl. a. gjennomført et samnordisk prosjekt om utvikling av tiltak for å forebygge og redusere ungdomsarbeidsløsheten.

Rapporten ble behandlet på Ministerrådets møte i november i år. Videre har man utarbeidet en oversikt over arbeidsmarkedsutdanningen i de nordiske land for å finne former for en videreutvikling av samarbeidet om disse spørsmål.

I 1977 har man avsluttet arbeidet med å systematisere og effektivisere informasjonsutvekslingen i Norden om arbeidsmarkedsspørsmål. Prosjektet tar sikte på å bygge ut et nordisk informasjonssystem på arbeidsmarkedsområdet. Et prosjekt om samordning av arbeidsformidlingsmetodene i Norden ble satt i gang i 1977 og planlegges ført videre i 1978.

I 1976 ble en omfattende utredning om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden satt i gang. I utredningen som ventes avsluttet i 1978, forsøker man å peke på hindringer, muligheter, virkninger og problemer i samband med en slik bevegelighet. En sammenlignende analyse av arbeidsmarkedspolitikken mål og midler i Norden er avsluttet og skal bl. a. bidra til å danne grunnlag for den arbeidsmarkedspolitiske konferansen i 1978.

Høsten 1976 ble en utredning satt i gang for å kartlegge faktiske forhold, regler og avtaler om utenlandske utleie- og entreprenørbedrifters virksomhet i de nordiske land når det gjelder problemer i samband med "grå arbeidskraft." Formålet med prosjektet er å utarbeide forslag til felles retningslinjer for denne virksomheten. Man skal videre forsøke å definere hva som bør bli betraktet som seriøs virksomhet, og hva som må betraktes som ikke ønskelig utleievirksomhet. Prosjektet, som gjennomføres i samråd med arbeidsmarkedets parter, blir avsluttet før sommeren 1978.

Samarbeidet har også omfattet bl. a. videreutdanning av tjenestemenn, arbeidsløshetsforsikringer, arbeidsmarkedsstatistikk og informasjonsspørsmål.

Det er satt i gang et prosjekt om den personlige veiledningsmetodikk og om informasjonsvirksomhet på yrkesveiledningens område.

Ministerrådet bevilget nkr 1 714 000: — til det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet i 1977. Den indikative budsjetttrammen for 1978 er nkr 1 950 000: —.

Kapittel 1.9.

Arbeidsmiljø

Den høye prioritering av arbeidsmiljøspørsmål som har funnet sted i de nordiske land de siste år har fortsatt i 1977. Også arbeidsmiljø-samarbeidet under Ministerrådet har økt både i omfang og effektivitet.

Et forslag til handlingsprogram for samarbeidet på dette området ble behandlet på Nordisk Råds 25. sesjon i Helsingfors. Programmet, som ble vedtatt av Ministerrådet i slutten av 1977, i overensstemmelse med

Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 8/1977* er bygget opp som et overordnet program for det nordiske samarbeidet på dette området. Det definerer begrepet arbeidsmiljø og angir målsettinger, kriterier og prinsipper for det nordiske samarbeidet. Programmet vil danne grunnlag for den videre utvikling av samarbeidet på dette området. I forbindelse med rekommendasjon nr. 8/1977 har Ministerrådet også vurdert nærmere de forslag til enkelttiltak som angis i rekommendasjonens 2. del.

Også i 1977 har arbeidsmedisin/yrkeshygiene vært den mest fremtredende sektoren innen samarbeidet. Dette kan ses i sammenheng med den vekt man legger på problemene med giftige og farlige stoffer. Et omfattende nordisk prosjekt, som har til hensikt å gi myndighetene best mulig faktaunderlag for å fastsette yrkeshygieniske grenseverdier, ble påbegynt i siste halvdel av året. Samarbeidet mellom de yrkeshygieniske enhetene har fortsatt og et samarbeid om utdanningsspørsmål innen sektoren har begynt. Utdanning av spesialister er av flere grunner særlig egnet for nordisk samarbeid.

På området psykososial arbeidsmedisin er tre større prosjekter i gang, bl. a. med nærmere undersøkelser av grunnskolelæreres psykososiale arbeidsmiljø og arbeidsmiljøet i prosessindustrien (høyt automatiserte produksjonsprosesser). Psykososiale arbeidsmiljøfaktorer inngår dessuten i en betydelig del av den øvrige virksomheten under Ministerrådet.

I samarbeidet mellom arbeidstilsynene har arbeidsfordelingen i forbindelse med utarbeidelsen av verneforskrifter utviklet seg videre etter en modell som har vist seg meget hensiktsmessig.

Kostnadene for prosjekter innen arbeidsmiljøområdet var i 1977 nkr 1 150 000: —. For år 1978 er den indikative planleggingsrammen nkr 1 600 000: —.

Kapittel 1.10.

Miljøvern

I 1977 har Ministerrådet utarbeidet forslag til handlingsprogram for samarbeidet på miljøvernområdet, som en revisjon av handlingsprogrammet av 1972 (*jfr. uttalelse nr. 3/1977*). Programmet ble drøftet mellom Ministerrådet og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg høsten 1977 og vil bli lagt fram på Nordisk Råds 26. sesjon 1978. Handlingsprogrammet vil danne grunnlaget for Ministerrådets prosjektorienterte virksomhet på miljøvernområdet.

Prosjektvirksomheten innen Ministerrådet har i 1977 vært konsentrert om delområdene avfall, støy, luftforurensningsspørsmål, miljødata, produktkontroll, naturvern og miljøvernforskning. Også i 1978 vil det bli gjennomført prosjekter på disse delområdene.

På avfallsområdet er det i 1977 gjennomført prosjekter om alternative metoder for behandling av kommunalt avfall, gjenvinning av kom-

munalt avfall og informasjonsutveksling om behandlingsanlegg for problemavfall.

På trafikkstøyområdet har samarbeidet vært konsentrert om to prosjekter: utvikling av en felles nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy, og metoder for måling av støyemisjon fra vegtrafikk. I 1978 vil det bli gjennomført prosjekter om vurdering av støyreducerende tiltak og om beregningsmetoder for flystøy og sporbunden trafikk.

Samarbeidet om støy fra visse typer industrielt utstyr har fortsatt i 1977. Det er gjennomført utredninger om vifter, mobile kompressorer og hjullastere. Virksomheten i 1978 vil i hovedsak gå ut på å slutføre andre påbegynte utredninger, samt å utarbeide et program for samarbeid om støy fra industrianlegg, byggeplasser, motorsport- og skytebaner.

Det nordiske samarbeidsprosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger" har fortsatt i 1977. Formålet med prosjektet er gjennom samnordisk innsats å bidra til bestrebelsene for å fastsette et europeisk program for overvåking av luftforurensninger. Prosjektet vil fortsette også i 1978.

Miljødatasamarbeidet har fortsatt i 1977, særlig konsentrert om prosjektet "Karakterisering av miljødata". Prosjektet forutsettes slutført i 1978.

På produktkontrollområdet er det i 1977 arbeidet med to prosjekter: "Kartlegging av undersøkelsesressurser for produktkontroll" og "Normer for produkttilvirkning". I 1978 vil arbeidet fortsette på det sistnevnte prosjektet, videre vil det bli startet to nye prosjekter: "Produktrelatert informasjon hos myndighetene" og "Produktundersøkelser — brannimpregneringsmidler".

På naturvernområdet er det i 1977 startet et omfattende prosjekt om representative naturtyper og truede biotoper i Norden. Prosjektet vil fortsette også i 1978.

Arbeidet med et forprosjekt om økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen vil bli slutført i 1978.

Når det gjelder miljøvernforskning vil man fortsette vurderingen av mulighetene for samnordisk planlegging og arbeidsdeling av miljøvernforskningprosjekter. Videre vil arbeidet fortsette på et prosjekt om polycykliske aromatiske hydrokarboner (PAH), som ble påbegynt i 1977. PAH er en gruppe kjemiske luftforurensninger som dannes ved forbrenning av organisk materiale, og som antas å medføre alvorlige miljøskader og kan være kreftfremkallende. I 1977 er det også gjennomført forberedelsesarbeid til et nordisk symposium om geebanker som vil bli avholdt våren 1978.

Bevilgningen til prosjekter på miljøvernområdet var i 1977 nkr 1 621 000: —. Den indikative budsjettrammen for 1978 er nkr 1 750 000: —.

Kapittel 1.11.

Handels- og valutapolitiske spørsmål

Utviklingen i den nordiske samhandelen har i de to siste år vært preget av den internasjonale økonomiske krise som i forskjellig grad har medført vanskeligheter for samtlige nordiske land.

For å utjevne virkningene av den internasjonale lavkonjunkturen, — sviktende utenlandsk etterspørsel —, fulgte de nordiske land i 1975 og delvis i 1976 en økonomisk politikk med sikte på å stimulere den innenlandske etterspørsel. Dette resulterte i økt import. Det ble imidlertid etter hvert tydeligere at den internasjonale konjunkturedgangen var større og mer langvarig enn forutsatt. Samtidig hadde de nordiske land pådratt seg større underskudd på handelsbalansen, noe som begrenset den økonomisk-politiske handlefrihet.

På det markedspolitiske området er det fra 1. juli 1977 opprettet et stort frihandelsområde for industrivarer som omfatter de 16 EF- og EFTA-landene. De siste 20 % av de opprinnelige tollsatser er opphevet for industrivarenes vedkommende, bortsett fra visse følsomme varer, bl. a. papirprodukter. For Islands import fra EF forutsettes tollavviklingen å være avsluttet 1. januar 1980.

Ministerrådet anser at det er av stor betydning at samarbeidet om løsningen av praktiske problemer i forbindelse med handelen mellom EF og EFTA fortsetter.

De nordiske land har fortsatt holdt nær kontakt på en rekke sentrale handelspolitiske områder som i løpet av året er aktualisert i internasjonale organisasjoner.

Likeledes er samarbeidet mellom de nordiske land på det eksportfremmende området ført videre. Dette samarbeidet finner sted mellom landenes eksportfremmende organisasjoner og mellom landenes representanter i utlandet.

Gjennom samarbeidsorganet for de nordiske lands handelsprosedyrekomitéer, NORDIPRO, har det vært arbeidet på en rekke prosjekter om forenklingen av prosedyrer i internasjonal handel, f. eks. hovedprosjektet Interface (dataoverføring i internasjonal handel) som ble avsluttet i 1977. Interface vil bli etterfulgt av et nytt prosjekt, DEDIST, som har til formål å utvikle metoder og vurdere utstyr til bruk ved overføring av datameldinger, dvs. et prosjekt som skal gjøre det mulig å trekke praktisk nytte av de teoretiske resultater fra prosjektet Interface. Videre kan nevnes prosjektene handelsprosedyreguiden og det felles nordiske fraktbrev. Ministerrådet har for 1977 bevilget 275 000 nkr til prosjektvirksomheten på det handelspolitiske området. I 1978 vil prosjektet "Pilot-test av automatisk datakommunikasjon i utenriks-handelen" bli gjennomført. Dette prosjektet må sies å være nær knyttet til Interface-prosjektet og er en begynnelse i arbeidet med å prøve

avanserte automatiske systemer for overføring av data i internasjonal handel. Prosjektet er viktig, idet det gir muligheter for å tilby data-systemer som på forhånd er gjennomprøvet. For 1978 er det hittil bevilget nkr 550 000: —.

Ministerrådet anser at det er av stor betydning at de hyppige kontakter mellom de nordiske administrasjoner på det handels- og valutapolitiske området fortsetter, slik at det er mulig å løse praktiske problemer mellom de nordiske land og å samordne landenes forberedelser og holdninger i internasjonal sammenheng.

Kapittel 1.12.

Energispørsmål

Ministerrådet besluttet i 1976 å gi Nordisk Industrifond ansvaret for det fortsatte nordiske forsknings- og utviklingssamarbeidet på energiområdet. Et slikt utvidet samarbeid vil kunne gi en bedre utnyttelse av økonomiske og personalmessige ressurser i Norden. Samtidig skal det tas fortløpende hensyn til det omfattende planleggings- og utviklingsarbeid som pågår internasjonalt og nasjonalt i Norden. Nordisk Industrifonds arbeid på området har vært konsentrert om produksjon, distribusjon, akkumulering og bruk av energi i industrien. Innen denne prioriteringsplan har Nordisk Industrifond ivaretatt prosjektvurderingen og fordelingen av nordiske midler til energiforskning og -utvikling og teknologiformidling i 1977.

Ministerrådet anser at det er av stor betydning at det nordiske energi-FoU(Forskning og Utvikling)samarbeidet fortsatt prioriteres høyt. Til dette samarbeidet er det i 1977 bevilget nkr 3 122 000: — og for 1978 utgjør den indikative budsjetttrammen nkr 3 024 000: —.

På kjernesikkerhetsområdet er det i 1977 innledet et utvidet nordisk samarbeid innen Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål. I 1976 er det bevilget nkr 800 000: — til igangsetting og forberedelse av kjernesikkerhetssamarbeidet. Den indikative bevilgningsrammen for 1978 er nkr 2 160 000: —.

Samarbeidet på kjernesikkerhetsområdet omfatter en rekke betydningsfulle prosjekter som kan bidra til en belysning og vurdering av aktuelle kjernesikkerhetsspørsmål. Det nordiske samarbeid om energiøkonomisering og alternative energikilder skal utvikles videre.

Kapittel 1.13.

Industrielt samarbeid

Ministerrådet anser at en utvikling av det energipolitiske samarbeidet på lengre sikt kan ha en stimulerende virkning på det industripolitiske samarbeidet. Ministerrådet behandler derfor det industripolitiske området i tilknytning til de energipolitiske spørsmål.

I Ministerrådet diskuteres regelmessig aktuelle industripolitiske spørsmål både i tilknytning til nordiske land og i forhold til ikke-nordiske land. Arbeidet innen Nordisk Industrifond og den standardiserings- og prøvingsvirksomhet som drives i Nordtest er blitt ført videre i 1977.

Ministerrådet har besluttet å tilføre Nordisk Industrifond 10 mill. sv. kr. i 1978 utover de anførte midler på energiområdet nkr 3 024 000: —.

Fondet har til og med september 1977 bevilget til sammen 39,5 mill. skr. fordelt på 88 prosjekter. I Nordisk Industrifond har man fått et viktig instrument for nordisk samarbeid om konkrete forsknings- og utviklingsprosjekter av betydning for industrien i de nordiske land.

Den nordiske råvare- og ressursutredningen vil gi ytterligere grunnlag for vurdering av konkret nordisk samarbeid også på det industrielle området.

Kapittel 1.14.

Byggesektoren

Handlingsprogrammet for byggeområdet fra 1972 er blitt ajourført og komplettert i det nye handlingsprogram som Ministerrådet vedtok 1. mai 1977. I tilknytning til dette er et prosjektprogram for de nærmeste år lagt fram.

En økt integrasjon av det nordiske byggemarkedet er fortsatt et viktig mål for samarbeidet. En aktuell oppgave er å harmonisere de tekniske byggeregler. Et nordisk samarbeid om dette gir en mer effektiv utnyttelse av utredningskapasiteten og en forenkling av handelen med byggevarer over grensene. Det skal utarbeides forslag til avtale om nordisk samvirke på prøve-, godkjennings- og kontrollområdet. Avtalen skal gå ut på at prøveresultater samt godkjente og tilvirkningskontrollerte produkter fra ett land kan godtas i de øvrige land uten kompletterende prøver eller tungvinte godkjennings- og kontrollprosedyrer.

Handlingsprogrammet understreker dessuten betydningen av å øke utvekslingen av idéer og planer om fremtidig bebyggelse. Det legges også vekt på utvide kontaktvirksomheten når det gjelder erfaringer og undersøkelser på byggeområdet. Bl. a. bør informasjonsutvekslingen og samarbeidet om allmenne målsettinger i byggesektoren og byggelovgivningen utdypes. Videre bør det internasjonale byggesamarbeidet som de nordiske regjeringer deltar i, først og fremst i FN-organet ECE, i særlig grad vises oppmerksomhet. Mulighetene for å lette et utvidet nordisk samarbeid i forbindelse med byggeeksport utenfor Norden skal også undersøkes.

I det nye programmet understrekes videre betydningen av å finne fram til et felles nordisk totalsyn på bevaring og forandring av eksiste-

rende bebyggelse og spørsmål om byggeteknisk betingede arbeidsmiljøer.

Energiøkonomisering på byggeområdet er det samarbeidsfelt Ministerrådet prioriterer høyest i prosjektprogrammet. Det er utferdiget bestemmelser for nybygg om energibesparende tiltak i Danmark og Sverige, og i de øvrige nordiske land er et lignende arbeid i gang. I prosjektprogrammet har Ministerrådet særlig understreket behovet for et nært samarbeid om energisparing i den eksisterende boligmasse. Av andre aktuelle oppgaver kan nevnes utviklingen av oppvarmings- og ventilasjonsinstallasjoner som har god funksjon og effekt og som også er lette å passe og holde ved like.

Ministerrådet regner med at det vil kreve stor innsats for at man skal kunne finne fram til effektive tiltak for energisparing.

På et møte i Finland i september 1977 behandlet Ministerrådet aktuelle boligpolitiske spørsmål, samarbeidet om energiøkonomisering, det nye handlingsprogrammet for byggesektoren, de nordiske lands medvirkning i ECE-samarbeidet på bolig- og byggeområdet samt mulighetene for å forbedre miljøet i eldre og halvgammel boligmasse. I 1977 har de nordiske boligdepartementene også utvekslet erfaringer om boligfinansiering og mulighetene for å nå fram til mer variert bebyggelse.

Til byggesamarbeidet har Ministerrådet i 1977 bevilget nkr 1 460 000: —. For 1978 er den indikative budsjetttrammen på nkr 1 500 000: —.

Kapittel 1.15.

Regionalpolitisk samarbeid

I det regionalpolitiske samarbeidet har det grenseregionale samarbeid hittil vært høyest prioritert. Undertegningen av den nordiske konvensjon om grensekommunalt samarbeid den 26. mai 1977 har ytterligere bedret mulighetene for dette samarbeidet.

For å fremme grenseregionalt samarbeid er forskjellige prosjekter satt i verk. Lengst er man kommet i området Enontekiö og Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommune i Norge og Karesuandodelen av Kiruna kommune i Sverige. I dette forsøksområdet er flere konkrete samarbeidsprosjekter i gang. I 1977 er det utarbeidet forslag om drift av en felles bibliotekbuss og om tiltak innen eldreomsorgen.

I Øresundregionen er samarbeidsprosjektet om utbedring av sommerhusområder og iverksettelse av fritidsaktiviteter blitt konkretisert og man planlegger en utvidelse av samarbeidet til andre samfunnssektorer. Åland og ARKO-prosjektene er blitt satt i gang i 1977. Begge har resultert i kartleggingsrapporter. Alle disse prosjektene skal fortsette i 1978.

Samarbeidet har ellers tatt sikte på å skape et informasjonsgrunnlag

for å oppnå en tilfredsstillende samordning av regionalpolitikken og regionalpolitisk planlegging mellom de nordiske land. Organiseringen av og innholdet i det regionalpolitiske samarbeidet har i 1977 vært tatt opp til fornyet overveielse for å vurdere om det regionalpolitiske samarbeidet har svart til forventningene. Undersøkelsen skal være ferdig i begynnelsen av 1979. Videre skal man vurdere den nåværende organiseringen av samarbeidet og eventuelt sette fram forslag om fornyelse av det regionalpolitiske programmet og om regionalpolitiske tiltak.

Nordkalottkomitéen har til oppgave å virke for et utvidet samarbeid på Nordkalotten på det regionalpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske området og for andre samarbeidsprosjekter av betydning for sysselsettingen på Nordkalotten.

Næringspolitiske spørsmål har dominert virksomheten de siste år. Man har i særlig grad hatt oppmerksomheten rettet mot industri og turisme og i økende omfang også mot primærnæringene.

Utveksling av informasjon har vært en viktig oppgave i Nordkalottvirksomheten. Samarbeid om konkrete prosjekter har likevel etter hvert fått større betydning. Seminarer på Nordkalotten om bl. a. reindrift og forhold innen byggesektoren har vært avholdt. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal behandle resultatene av seminaret og fremme forslag om konkrete samarbeidsprosjekter. Det er meningen å utvide denne virksomheten til andre delområder de nærmeste år.

Nordisk arbeidsgruppe for regionalpolitisk forskning (NORDREFO) har arbeidet videre med sitt forskningsprogram. Dette omhandler spørsmål om mål og midler i regionalpolitikken. For det regionalpolitiske samarbeidet i 1977 er det hittil totalt bevilget nkr 2 209 000: —. Den indikative budsjetttrammen for 1978 er nkr 2 400 000: —.

Kapittel 1.16.

Forbrukerspørsmål

Den organisasjonsform for samarbeidet på forbrukerområdet som ble vedtatt i 1974 har vært gjenstand for inngående gransking i 1977 på basis av en intern vurdering av virksomheten.

Ministerrådet har besluttet å utarbeide et forslag til handlingsprogram for samarbeidet på forbrukerområdet i 1978 med det formål å sikre og forbedre forbrukernes stilling på litt lengre sikt.

Prosjektsamarbeidet har siste år vært konsentrert om de sentrale områder der forbrukerne har hatt størst behov for økt innflytelse og hvor man har ment at felles nordisk virksomhet har vært formålstjenlig. Sammenlignbare empiriske data om produkters levetid utgjør en av forutsetningene for forbrukernes muligheter for reell påvirkning av hvilke produkter næringslivet produserer, produktutviklingen og salgs- og servicevirksomheten. Et forprosjekt om kartlegging av produkters

levetid og de faktorer som i avgjørende grad påvirker denne er avsluttet.

Samordningen av undersøkelser om varer og tjenester på forbrukerområdet har i 1977 hovedsakelig vært konsentrert om å undersøke mulighetene for å gjennomføre felles testsystemer og en videreføring av samarbeidet for de produkters vedkommende hvor det allerede foreligger testmetoder.

Produktsikkerhetssamarbeidet har fortsatt i 1977. Prosjektet om et system for rapportering av ulykker i hjemmene og deres omgivelser ventes avsluttet ved årsskiftet. Prosjektet skal kartlegge ulykkenes årsaker og omfang samt gi beslutningsunderlag for tiltak med sikte på å senke hyppigheten av ulykkene. Arbeidet med å samordne nordisk og annet internasjonalt test- og standardiseringsarbeid er også ført videre.

På opplysningsområdet har man i årets løp avsluttet en undersøkelse av behov og forutsetninger for et nordisk samarbeid om forbrukerundervisning i skolen. Et forslag er lagt fram om et utvidet samarbeid mellom de nordiske lands forbruker- og undervisningsmyndigheter. Det er pekt på lærerutdanningen som det mest egnede området. I et nytt prosjekt skal bruken av kommersielt materiale i grunnskolen kartlegges som grunnlag for forbrukerorganenes tiltak på dette området.

Innen reklame og markedsføringssektoren har man fortsatt erfaringsutvekslingen om bruken av de nordiske markedsføringslover. Man forutser et intensivt samarbeid i de kommende år på bakgrunn av at fire av de nordiske land har svært likeartede markedsføringslover. Samarbeidsprosjektet har berørt prissammenligninger i reklame og annen markedsføring i lys av gjeldende regler og forbrukernes bedømmelse. Omfattende planer for et omfattende prosjekt om selskaper med nordisk markedsføring er blitt utarbeidet i årets løp.

Ministerrådet har bevilget nkr 2 033 000: — til 14 prosjekter på forbrukerområdet i 1977. For 1978 er det fastsatt en indikativ budsjett-ramme på nkr 2 035 000: —.

Kapittel 1.17.

Transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet

Samarbeidet innen transport og kommunikasjonsområdet reguleres av nordisk transportoverenskomst av 6. november 1972.

Vegforskningen er et samarbeidsområde for lønnsomme tiltak, da selv relativt beskjedne rasjonaliseringer kan bety at store beløp spares på de nordiske vegbudsjetter. I STINA-prosjektet har man utredet betydningen av først og fremst trafikklast, undergrunn og klima ved dimensjoneringen av veger. Sluttrapporten ble publisert i mai 1977. Videre har en gjennomført et kompletteringsprosjekt om betydningen av ulike faktorer, som påvirker vegbyggingskostnadene. Sluttrapport er publi-

sert i 1977. De gode erfaringer med disse prosjekter har ført til at man ønsker å videreføre samarbeidet gjennom nye vegforskningsprosjekter, bl. a. om måling av akseltrykk hos lastebiler i Norden og om energirasjonalisering ved vegbygging.

NORDKOLT-prosjektet har til hensikt å gjøre rede for og bedømme utviklingsmuligheter for persontransportsystemer, særlig kollektivtrafikk, i mindre og mellomstore byer. Studier i åtte utvalgte byområder i Norden av ulik karakter og størrelse er fullført i 1977. Sluttrapporter fra prosjektet beregnes å foreligge trykt i juni 1978.

Prosjektet TELEMEDDEL tar sikte på å lette de funksjonshemmedes bruk av teletjenester ved å fremme utvikling og markedsføring av ulike hjelpemidler. En sluttrapport vil foreligge i første halvår 1978.

En utredning om tverrgående flyforbindelser mellom de nordlige delene av Finland, Norge og Sverige har vært gjenstand for en omfattende remissbehandling. En arbeidsgruppe med representanter for de norske, svenske og finske samferdselsdepartementer arbeider med prosjektets videreføring.

Mellom Finland, Norge og Sverige finnes et stort antal mellomriksveger. Mellomriksvegene forbedres suksessivt innen rammen for det enkelte lands vegbyggingsprogram. Bygging av vegen Kiruna — Narvik er påbegynt på svensk side. De finske og svenske vegmyndigheter arbeider med prosjektering av broer i Karesuando og Kolari. Det pågår utredninger om mulighetene til å bedre vegforbindelsene mellom Nord-Norge og Nord-Finland.

Spørsmål i forbindelse med godstrafikken i Trondheimsleden er utredet i rapport lagt fram høsten 1977. Den er under behandling i departementene i Norge og Sverige.

En arbeidsgruppe har gitt en oversikt over offentlige tiltak for å bedre transportforholdene i tynt befolkede områder. En første fase av et samarbeidsprosjekt planlegges gjennomført i 1978.

Forutsetningene for rutetrafikk med kombinert passasjer/bilferge mellom Island, Færøyene og Norden for øvrig er under utredning.

Utredningene om forbindelsene mellom Danmark og Sverige over Øresund er inne i sluttfasen. Resultatene ventes lagt fram i begynnelsen av 1978 samtidig med en dansk flyplassutredning om bl. a. Kastrup og Saltholm.

Et nytt prosjekt om tilpassing av transportmidler for å lette funksjonshemmedes og eldre reiser skal settes i gang. I første omgang søker man å nå fram til forslag til utforming av fremtidige jernbanevogner og busser i fjerntrafikk. Senere vil man overveie prosjekter som gjelder reiser med fly og skip.

En arbeidsgruppe er opprettet for å klarlegge behovet for en harmonisering av reglene for transportstøtten i Norge, Finland og Sverige.

Det er i løpet av året gjennomført tre forskerseminarer og en brukerkonferanse om trafikk og miljø samt en konferanse om STINA-pro-

sjktet. For 1978 planlegges bl. a. konferanser om energisparing i transportsektoren og om kystsjøfart.

Samarbeidet om trafikkikkerhetsspørsmål skjer gjennom Nordisk Trafikkikkerhetsråd og påvirker de nordiske lands nasjonale vegtrafikklovgivning. Særlig kan nevnes arbeidet for ensartede vegtrafikkregler, bestemmelser om obligatorisk bruk av bilbelter, påbud om styrthjelmer for motorsyklister og mopedister, og påbud om varsellys for motorsykler og biler.

Det er utarbeidet en rapport som fremmer en rekke forslag til forbedring av utdanningen av motorsykkelførere. Arbeidsgrupper er nedsett for å undersøke forskjeller i de nordiske lands utdanning av og kjøpreøver for førere av motorkjøretøyer, og for å studere hvordan syklisters sikkerhet i vegkryss kan forbedres.

Første fase av et prosjekt om metoder for innsamling og undersøkelse av ulykkesdata (MIRO) avsluttes ved årsskiftet 1977/78. I annen fase skal man utrede innsamling av data om hvor utsatt trafikantene er for ulike risikonivåer. Dessuten planlegges en statistisk sammenligning av de risiker barn utsettes for i trafikken. Som en videre oppfølging planlegges et prosjekt med formål å finne metoder til å måle effekten av tiltak som fremmer trafikkikkerheten.

For 1977 har Ministerrådet budsjettert med totalt 1 448 000 nkr til prosjekter på områdene samferdsel og trafikkikkerhet. I tillegg kommer 708 000 skr til delvis finansiering av Nordkoltprosjektet over de nasjonale budsjetter. Ministerrådets planleggingsramme for 1978 er 2 106 000 nkr.

Kapittel 1.18.

Turistspørsmål

Et utkast til program for nordisk samarbeid på turistområdet ble i slutten av året oversendt Nordisk Råd for behandling på rådets 26. sesjon i 1978. Programmet angir de viktigste innsatsområdene i det nordiske turistsamarbeidet. Det inneholder også forslag til organisering av det nordiske samarbeidet samt en tiltaksfortegnelse.

Prosjektvirksomheten har også i 1977 vært konsentrert om utdanningsspørsmål. Fase 2 av utredningen om lederutdanning i hotell- og restaurantnæringen ble avsluttet. En rapport med forslag til viderebehandling fikk positiv respons ved høringsrunden. Prosjektet blir videreført i 1978. I Borgå ble det i august 1977 arrangert et møte for lærere i turistfag. Samtidig ble læreboken "Reiseliv i Norden" presentert som sluttresultatet av prosjektet som startet i 1975.

En utredning om kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg ble slutført i 1977. Et seminar om miljømessige, sosiale og økonomiske følger av turisme er planlagt å bli gjennomført i 1978.

I 1978 vil dessuten utredningen om lederutdanning i hotell- og restaurantnæringen avsluttes og seminaret om turismens følger gjennomføres. Prosjektbudsjettet var i 1977 på nkr 440 000: —. Budsjettrammen for 1978 er nkr 430 000: —.

Kapittel 1.19.

Bistand til utviklingsland

De nordiske land har et nært samarbeid i bistandsspørsmål. Bistands-samarbeidet baseres på ønsket om å gi støtte til prosjekter utviklingslandene selv prioriterer med sikte på å oppnå større økonomisk selvstendighet, bedre levevilkår for de fattigste deler av befolkningen, bedre utdannelsemuligheter for alle befolkningsgrupper, bedre ernæringsforhold og en nedgang i antall arbeidsløse og underbeskjeftigede. Det nordiske samarbeidet gir større muligheter for også internasjonalt å arbeide for disse mål.

Det er nedsatt en nordisk arbeidsgruppe til utredning av det nordiske bistandssamarbeidet.

Fellesfinansierte bistandsprosjekter er i gang i Kenya, Tanzania og Mozambique.

For 3-årsperioden 1978—80 er det bevilget 50 mill. US \$ i felles nordisk bistand til jordbrukssektoren i Mozambique. Den svenske organisasjonen SIDA skal ivareta bistandsprosjektets administrasjon på de nordiske lands vegne.

Prosjektene omfatter utdanning, landbruk og kooperasjon. En permanent samordningsgruppe er nedsatt.

De nordiske land har felles representanter i verdensbankgruppen, hvor særlig det internasjonale utviklingsfondet har betydning sett ut fra et rent bistandssynspunkt, samt i det afrikanske utviklingsfondet og den asiatiske utviklingsbanken. Videre har de nordiske land felles representasjon i den utviklingskomité som ble opprettet nylig innen Verdensbanken og Det Internasjonale Valutafond.

De nordiske land har også et nært samarbeid innen en rekke internasjonale bistandsorganisasjoner, først og fremst innen FNs hovedforsamling, FNs økonomiske og sosiale råd, FNs utviklingsprogram og FNs konferanse for handel og utvikling. Samarbeidet munner ut i felles politiske holdninger som gir de nordiske lands standpunkter økt vekt.

Kapittel 1.20.

Likestillingsspørsmål

Samarbeidet om likestillingsspørsmål har fortsatt i regi av kontaktgruppen for likestillingsspørsmål samtidig som likestillingsaspekter også har vært tillagt vekt på Ministerrådets øvrige samarbeidsområder.

Som en oppfølging av fjorårets kartleggende utredning om rettsbe-

skyttelse av likestillingen mellom kvinner og menn, ble det i juni 1977 avholdt et seminar der rettsbeskyttelse som virkemiddel i likestillingsarbeidet ble diskutert. I siste halvdel av året startet et omfattende prosjekt om massemedia og likestilling, som skal kartlegge eksisterende forskning om massemedias funksjon i likestillingssammenheng og vurdere behovet for fremtidige forskningsinnsatser.

Et forslag til program for samarbeidet på likestillingsområdet vil bli lagt fram til behandling på Nordisk Råds 26. sesjon. Forslaget er utformet som et overordnet program med målsettinger, prinsipper og kriterier for samarbeidet og det angir de viktigste innsatsområdene.

Prosjektkostnadene i 1977 på området var nkr 140 000: —. Budsjett-rammen for 1978 er nkr 200 000: —.

Nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet

Ministerrådet gjorde i oktober 1975 en prinsippbeslutning om utformingen av en reform om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet. Reformen går ut på at nordiske innvandrere som i en viss minsteperode (maksimalt 3 år) har hatt fast bopel i tilflytningslandet, innrømmes stemmerett og valgbarhet ved kommunale valg.

I Sverige er reformen gjennomført ved endring i kommunaloven med virkning fra 1. januar 1976. Den omfatter alle innvandrere uansett nasjonalitet.

Finland har gjennomført ordningen (med unntak for Åland) for nordiske borgere ved endring av kommunaloven og den kommunale valglov i april 1976.

I Danmark er loven vedtatt og trådt i kraft. Den får således anvendelse ved kommunevalget i 1978.

I Norge forberedes de nødvendige lovendringer og reformen forutsettes gjennomført før neste kommunevalg i 1979.

Island har ikke tatt prinsipiell stilling til spørsmålet.

Multinasjonale selskaper

Ministerrådets undersøkelse av de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi ble påbegynt i 1976 som et nordisk prosjekt. Arbeidet skjer i kontakt med arbeidsmarkedets parter. Undersøkelsen skal tjene som grunnlag for senere politiske beslutninger og den forventes avsluttet i 1978. De samlede kostnader beregnes til omkring nkr 625 000: —.

Kapittel 1.21.

Kontaktene med Nordisk Råd

Samarbeidet mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har foregått etter de retningslinjer som ble vedtatt i 1976.

Det har i 1977 vært avholdt 3 møter mellom Nordisk Råds budsjettkomité og Nordisk Ministerråd. I februar behandlet man Ministerrådets allmenne budsjett for 1978. På bakgrunn av de kommentarer og forslag som kom fram på møtet foretok Ministerrådet flere endringer før budsjettet ble endelig vedtatt i mars. I november behandlet man spørsmålet om fordelingen av prosjektmidler for 1978 innenfor de tidligere vedtatte rammer.

I løpet av året har følgende møter vært holdt mellom Nordisk Råds utvalg og medlemmer av Nordisk Ministerråd:

Juridisk utvalg — justisministrene

Kulturutvalget — kultur- og undervisningsministrene

Sosial- og miljøutvalget — miljøministrene

Trafikkutvalget — trafikk/turistministrene

Nordisk Råds sekretærkollegium, Nordisk Ministerråds stedfortrederkomité og sekretariatetsjefene ved Ministerrådssekretariatene har hatt to møter. Videre har man holdt tre sekretariatssjefsmøter.

Kapittel 1.22.

Kontakter med arbeidsmarkedets parter

Kontaktene mellom Ministerrådet og arbeidsmarkedets parter er utviklet videre i 1977. Partene har fungert som høringsorgan for Ministerrådet i en rekke saker, bl. a. i forbindelse med samarbeidet vedrørende likestillingsspørsmål, turistspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Gjennomføringen av programmet for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet er skjedd i kontakt med arbeidsmarkedets parter. Partenes organisasjoner har bl. a. medvirket i undersøkelsen av arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden, samt i det nordiske prosjektet om bedrifter med "grå arbeidskraft".

De har også deltatt i prosjektvirksomheten på andre samarbeidsområder, særlig i spørsmål om de multinasjonale selskapers rolle i Norden og på likestillingsområdet.

Representanter for arbeidsmarkedets organisasjoner har deltatt såvel under planleggingen som under gjennomføringen av det nordiske prosjektprogrammet for voksenundervisning. De deltok også ved et symposium om betalt studiepermisjon i Norden som ble avholdt i København i mai 1977. De har dessuten hatt nær kontakt med sekretariatet for Nordisk kulturelt samarbeid når det gjelder spørsmålene om videreutdanning og utdanning av ungdom i 16—19 års alderen.

I oktober ble det holdt et møte mellom samarbeidsministrene og arbeidsmarkedspartene, hvor man diskuterte Ministerrådets program, det nordiske samarbeidets økonomi og konsekvensene av en betydelig arbeidstidsforkortelse. I november var det et møte mellom arbeidsmar-

kedsministrene og partene. Det var særlig sysselsettingssituasjonen og den økonomiske situasjonen som ble drøftet.

Ministerrådet stiller seg fortsatt positiv til nære kontakter med arbeidsmarkedets parter i former som muliggjør et smidig og effektivt nordisk samarbeid.

Kapittel 1.23.

Informasjonsvirksomhet

Informasjon om Ministerrådets virksomhet spres først og fremst gjennom pressen og andre massemedia. Dette skjer ved pressemeldinger, pressekonferanser og direkte kontakt med journalister. Hensikten med informasjonsvirksomheten er å gjøre resultatene av det nordiske samarbeidet kjent i og utenfor Norden.

I 1977 er de politiske partiers tillitsmenn og funksjonærer, fagforeningsfolk og personer innen opplysningsarbeid viet spesiell oppmerksomhet. Denne virksomheten skjer i nært samarbeid med Nordisk Råd.

For å øke kjennskapen til Ministerrådets virksomhet blir Ministerrådets beretning oversendt alle parlamentarikere, politiske partier og massemedia, til Finland også i finsk oversettelse. I 1977 ble innledningskapitlet oversatt til engelsk for distribusjon utenfor Norden og til utenlandske ambassader og korrespondenter i Norden. Denne virksomheten vil fortsette.

I 1977 har Ministerrådssekretariatet i Oslo hatt besøk av flere grupper som er blitt orientert om Ministerrådets virksomhet. Gruppedeltakerne har bl. a. vært journalister, fagforeningsfolk og personer fra folkeopplysningsvirksomheten.

Brosjyren om Ministerrådet er i 1977 utkommet i en revidert utgave. Likeledes er en kommentert brosjyre om miljøvernkonvensjonen utgitt på svensk og på engelsk. Ministerrådets program for byggesektoren er utgitt på engelsk og russisk. Ministerrådets program vil bli oversatt til finsk og engelsk og vil få omfattende distribusjon. Pressekonferanser vil som hittil bli arrangert ved behov.

Når det gjelder spesialinformasjon om de forskjellige prosjekter, vises til de respektive kapitler i det følgende.

Kapittel II

Samarbeid på lovgivningens område

Innledning

Nordisk Råd vedtok på sin 22 sesjon i februar 1974 *rekommendasjon nr 1/1974* om nordisk lovgivningssamarbeid. I rekommendasjonen ble blant annet forutsatt at ministerrådet i sine årlige beretninger til Nordisk Råd legger fram et program for det nordiske lovgivningssamarbeidet på lengre sikt. Programmet forutsettes stadig supplert og revidert bl. a. på bakgrunn av årlige drøftelser mellom de nordiske justisministre og juridisk utvalg. *Rek.nr 1/1974* ble besluttet avskrevet på Rådets 24 sesjon i mars 1976, etter at ministerrådet i CI 1976 la fram et lovgivningsprogram som kompletterte tidligere program.

Det programmet som ble lagt fram i 1976 omfattet særlig områdene ekteskapslovgivning, "papirløse ekteskap", erstatningslovgivning og trafikksforsikring, integritetsvern og datalovgivning, rettslige problemer i forbindelse med boreplattformer, kausjon, berikelsesforbrytelser, økonomisk kriminalitet og alternativer til frihetstraff.

Den beretning ministerrådet med dette legger fram til Nordisk Råd 26 sesjon, innebærer en oppfølging av dette arbeidet. Beretningen har vært behandlet i embetsmannskomiteen for lovgivningsspørsmål og har vært drøftet på et møte mellom juridisk utvalg og de nordiske justisministre 1 november 1977 i Stockholm.

Ministerrådet har siden fjorårets beretning ble avgitt ført opp det nordiske samarbeidet på kjøpslovgivningens område, herunder reglene om forbrukerkjøp, som nytt prosjekt på det nordiske lovgivningsprogrammet. For øvrig har ministerrådet konsentrert seg om arbeidet for å gjennomføre de prosjekter som i øyeblikket er tatt inn i programmet. Samarbeidet på erstatningsrettens område har fortsatt i samsvar med de retningslinjer som er angitt tidligere. Det er her bl. a. innledet et nordisk samarbeid om produktansvaret. Når det gjelder integritetsvern, har man konsentrert seg om de problemer som kan oppstå i forbindelse med datateknikken. Ministerrådet har drøftet den rapport som i løpet av året er avgitt fra en arbeidsgruppe som ble satt ned for å drøfte de rettslige problemer med såkalt dataflukt og overføring av data over grensene. På strafferettens område har man innledet drøftelser og utveksling av erfaringer med hensyn til alternativer til frihetstraff.

Det har også som tidligere funnet sted et betydelig og utstrakt samarbeid på områder som ikke direkte er tatt opp i lovgivningsprogrammet.

1. Person-, familie- og arverett

1.1. Ekteskap

I *rekommendasjon nr 22/1973* henstilte Nordisk Råd til regjeringene å tilstrebe utbygging av den ensartede nordiske ekteskapslovgivning og å undersøke alle muligheter for å finne en felles tilfredsstillende løsning.

a) Inngåelse og oppløsning av ekteskap.

I Sverige ble reglene om inngåelse og oppløsning av ekteskap endret ved lovendring som trådte i kraft i 1974. I Danmark avga ekteskapsutvalget i 1973 betenkning nr 691 om ekteskapsinngåelse og betenkning nr 697 om ekteskapsoppløsning. I Finland overveier man ennå spørsmålet om lovgivningstiltak på grunnlag av ekteskapslovkomiteens betenkning I (1972: A 21).

Som anført i tidligere meldinger i Rådets 23, 24 og 25 sesjon, synes det for tiden ikke aktuelt å oppnå ensartede nordiske regler om inngåelse og oppløsning av ekteskap.

Ministerrådet mener fortsatt at arbeidet med å revidere den nordiske ekteskapskonvensjon bør utstå til resultatet av utredningsarbeidet i de forskjellige land er nærmere avklart.

b) Ektefellers formuesforhold.

Også dette spørsmålet har vært behandlet av ekteskapslovutvalgene i de nordiske land. Den danske komiteen avga innstilling i 1974 (nr 716/1974), den finske i 1976 (1976: 29). Spørsmålet om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger har vært drøftet på møter mellom ekteskapslovutvalgene (og representanter for justisdepartementene) på møter i mai 1977 i København og september 1977 i Reykjavík. Representanter for utvalgene har dessuten deltatt i et fellesmøte mellom justisministrene og juridisk utvalg i Stockholm i november 1977.

Juridisk utvalg har framholdt at spørsmålet om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger er så viktig at ministerrådet bør utnytte alle muligheter for å oppnå den ønskede ensartethet. Utvalget har også reist spørsmålet om utvalgenes direktiver bør strammes inn for å sikre dette resultat. Ministerrådet har for sin del avvist dette og framholdt at den nødvendige samordning i tilfelle bør skje på departementsnivå. I sin uttalelse om fjorårets beretning (uttalelse nr 1, pkt 1) oppfordrer Nordisk Råd ministerrådet til å ta de nødvendige initiativer til å koordinere arbeidet med forberedelsen av ny lovgivning om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger slik at både innhold og tidspunkt for fremsettelse blir sammenfallende så langt det er mulig. Ministerrådet kan her peke på — som også framhevet under drøftelsene med juridisk utvalg — at tidsplanen for utvalgenes arbeid med disse spørsmål synes å åpne gode muligheter for at man på departementsplanet søker å fjerne eventuelle uoverensstemmelser mellom de forslag utvalgene vil komme med. Denne mulighet for også i fremtiden å bevare en høy grad av rettsenhet mellom de nordiske land på dette vesentlige område må klart foretrekkes.

1.2. Ikke-ekteskapelige samlivsforhold

Juridisk utvalg har tidligere oppfordret ministerrådet til å prioritere det nordiske samarbeidet om de rettslige og økonomiske problemer i forbindelse med ikke-ekteskapelige samlivsforhold høyt, og til å sikre den nødvendige koordinering, jf her også uttalelse nr 1, pkt 2 fra 25 sesjon. I beretningen til siste sesjon meddelte ministerrådet at problemene omkring faktisk samboende er gjenstand for undersøkelser i de nordiske ekteskapslovutvalg for så vidt angår problemer av samme type som dem som kan oppstå i et ekteskap. Store deler av virkningene av faktisk samboenhet hører imidlertid ikke naturlig inn under ekteskapsretten, men bør bedømmes for seg, f. eks. innen rammen av sosiallovgivningen. Det ble i den sammenheng vist til Nordisk Sosialpolitisk komite og utredningen Ekteskap og forsørgelse i Norden.

Den finske utredningen som ble lagt fram i mars 1976 har ikke tatt opp spørsmålet om ikke-ekteskapelige samlivsforhold, men spørsmålet vil bli vurdert i forbindelse med bl. a. revisjon av formynderskapsloven og adopsjonslovgivningen. I Danmark er ekteskapsutvalget i gang med behandlingen av disse problemer.

I Norge har Justisdepartementet etter anmodning fra Ekteskapslovutvalget fått utført en intervjuundersøkelse for å kartlegge den faktiske utbredelse av de såkalte papirløse ekteskap. Spørsmålet har vært drøftet på de fellesmøter de nordiske ekteskapslovutvalg har hatt i 1977.

På samme måten som juridisk utvalg finner ministerrådet det ønskelig at det såvidt mulig søkes skapt ensartede regler i de nordiske land for ikke-ekteskapelige samlivsforhold. Arbeidet i de nordiske ekteskapsutvalg skjer parallelt og med regelmessige fellesmøter mellom utvalgene, slik at koordineringen skjer helt naturlig. I ekteskapsutvalgenes arbeid inngår overveielser om koordineringen med lovgivning og utredningsarbeidet på tilgrensende områder som et naturlig ledd. Ministerrådet finner derfor at det på det nåværende tidspunkt neppe kan påvises noe vesentlig behov for ytterligere koordinering.

1.3. Farskap og foreldremyndighet

Et nordisk samarbeid om revisjon av reglene om farskap ble innledet i 1950 og førte til lovgivning i Norge i 1956, i Danmark i 1960 og i Sverige i 1969. I Finland fikk man en ny lov om farskap som trådte i kraft 1 oktober 1976.

I Sverige er bestemmelsene endret gjennom en lov som trådte i kraft 1 januar 1977. Samtidig fikk man nye bestemmelser om foreldremyndighet. Om innholdet i disse endringer vises til CI 1977.

I Norge har barnelovutvalget avgitt utredning i september 1977 (NOU 1977: 35). Utkastet foreslår en felles lov for barn født i og utenfor ekteskap og at disse betegnelser for øvrig skal avskaffes. Det foreslås at farskap skal fastslås ved dom eller erkjennelse i alle tilfelle, også der

moren er gift. Det foreslås videre at foreldremyndigheten som utgangspunkt skal deles av begge foreldre når de lever sammen eller har levet sammen.

I Danmark har justisdepartementet i 1977 anmodet ekteskapsutvalget om foreløpig å behandle spørsmålet om hvorvidt de gjeldende regler om foreldremyndighet til et barn født utenfor ekteskap bør endres, slik at det i større grad enn etter gjeldende rett åpnes mulighet for å tillegge faren foreldremyndigheten, og å avgi en særskilt innstilling om dette. Utvalget skal herunder overveie, om det bør foreslås en foreløpig lovendring som kan gjelde inntil en bredere løsning av spørsmålet i forbindelse med foreldremyndighet kan gjennomføres.

Etter at den nye finske loven kom i stand ble det innledet fellesnordiske forhandlinger om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser og arbeidet er i 1977 i det alt vesentlige fullført. Det ble holdt et møte i Oslo i september 1977 hvor man kom fram til enighet om et opplegg som i første omgang går ut på å satse på ensartet lovgivning på området. Det vil bli utarbeidet lovutkast med motiver i de enkelte land. Utkastene skal deretter remissbehandles.

1.4. Myndighetslovgivningen

En senking av myndighetsalderen til 18 år har, blant annet etter drøfting mellom de nordiske justisministre, blitt gjennomført i Sverige i 1974 og i Danmark og i Finland i 1976. I Norge foreligger ikke tilsvarende planer om å endre myndighetsalderen, som i dag er 20 år.

Spørsmålet om forvaltning av umyndiges midler har vært gjenstand for utvalgsutredning i Finland, Sverige og Norge. På grunnlag av dette er det vedtatt lovendringer i Norge i 1972 og i Sverige i 1976. I Finland vil det bli satt fram proposisjon i første halvdel av 1978.

1.5. Adopsjon

I Danmark og Sverige ble det, på bakgrunn av nordiske departementsforhandlinger, gjennomført visse endringer i adopsjonslovgivningen i årene 1970—72. I Danmark er det også gjennomført visse organisasjonsmessige endringer etter at mødrehjelpsinstitusjonene ble lagt ned i 1976.

I Finland er det i 1977 lagt fram et forslag til proposisjon om adopsjonslovgivningen. Forslaget har vært remissbehandlet og proposisjon kan ventelig settes fram i begynnelsen av 1978.

Norge og Sverige har ratifisert Europarådskonvensjonen om adopsjon fra 1967. Danmarks ratifikasjon vil sannsynligvis finne steg i nær framtid.

1.6. Arvelovgivningen

Det foregår i øyeblikket ikke noe lovgivningssamarbeid på arvelovgiv-

ningens område. I Finland er det i 1975 lagt fram en betenkning fra arverettskomiteen (1975: 84), som blant annet vil gi gjenlevende ektefelle rett til å beholde boet uskiftet, på samme måte som i de øvrige nordiske land. Remissbehandlingen er avsluttet, men man har ennå ikke tatt standpunkt til hvilke lovgivningstiltak som skal treffes.

Den nordiske dødsbokkonvensjonen ble endret delvis med virkning fra 1 juli 1976. En mer generell revisjon av dødsbokkonvensjonen kan bli aktuell når overveielser om endringer i ekteskaps- og arvelovgivningen er avsluttet i de nordiske landene.

1.7. Navnelovgivning

På grunnlag av nordisk lovgivningssamarbeid i 50-årene og begynnelsen av 60-årene ble det i årene 1961—64 vedtatt nye navnelover i Danmark, Norge og Sverige. Finland deltok ikke i dette samarbeidet.

I Danmark har likestillingsrådet henstilt at visse kjønnsdiskriminerende bestemmelser i navneloven endres. Spørsmålet overveies i justisdepartementet.

I Sverige fikk en sakkyndig i 1972 i oppdrag å revidere den svenske navnelovgivningen. Utredningen ventes avsluttet i første halvdel av 1978.

I Finland ble det i 1973 satt ned en arbeidsgruppe på bakgrunn av en sakkyndig utredning. Arbeidsgruppens innstilling ble avgitt samme år. Utkastet ble deretter sendt på høring men det videre arbeid har utstått blant annet i påvente av de norske og svenske forslagene. Proposisjon ventes imidlertid nå satt fram i 1978.

I Norge la en arbeidsgruppe i mars 1976 fram et utkast til endring i navneloven. Utkastet har vært på høring og proposisjon ventes satt fram i første halvdel av 1978.

Det har vært nordiske drøftelser om innholdet av endringsforslagene. Samarbeidet ble avsluttet i et møte i Stockholm i juni 1977. Det ble der klarlagt at de norske, svenske og finske forslagene ventelig vil bygge på samme hovedprinsipper når det gjelder ektefellers og barns slektsnavn: Det foreslås at ektefeller som utgangspunkt beholder sine slektsnavn når de gifter seg og at barn får morens slektsnavn om ikke foreldrene velger annet. På samme møte ble drøftelsene om utarbeiding av en nordisk overenskomst om anerkjennelse av navneavgjørelser fortsatt. Dette arbeidet er ennå ikke sluttført.

2. Avtalerett, kjøpsrett og konsumervern

2.1. Generelt

Om det generelle på dette området, vises til redegjørelse i CI 1977.

Det norske standardkontraktutvalget har i 1976 lagt fram delinnstilling om regulering og kontroll av standardkontrakter (NOU 1976: 7).

Utvalgsarbeidet ventes avsluttet i 1978 ved instilling om en formuerettslig generalklausul om lemping av avtalevilkår i avtaleloven.

I Finland inngår bestemmelser om regulering av avtalevilkår i forbrukerforhold i regjeringens proposisjon om forbrukervernlovgivning som ble satt fram i februar 1977. Man overveier også å sette ned en utredning for å forberede en liknende generalklausul som er innført i Norge, Sverige og Danmark.

2.2. Markedsføring

I Danmark, Norge og Sverige er det gjennomført særskilte lover om vern mot utilbørlig markedsføring. I henhold til dette er det i de tre land utnevnt en forbrukerombudsmann som skal føre kontroll med at reglene etterleves. Det er også opprettet et dømmende organ i slike saker. I Sverige er loven erstattet av en ny markedslov fra 1975 som også inneholder bestemmelser om informasjonsplikt og produktsikkerhet.

I Finland blir spørsmålet om markedsføring i forbrukerforhold regulert i den proposisjon om ny forbrukervernlovgivning som ble satt fram i februar 1977. Den komiteen som har vurdert revisjon av lovgivningen om illojal konkurranse har foreslått regulering av markedsføring utenfor forbrukerforhold (1977: 40).

2.3. Kjøp

Det nordiske komitesamarbeidet om kjøpslovgivningen ble formelt avsluttet i 1975. Det foreligger nå utredninger i Sverige, Finland og Norge, i og med at utredningene fra den svenske komiteen og den finske arbeidsgruppen ble avgitt i 1977. Den norske komiteen avga innstilling i 1976. Det danske utvalg har ennå ikke avgitt utredning. De nordiske justisministre har på et møte i september 1977 besluttet at det bør innledes departementsforhandlinger om den videre bearbeiding av kjøpslovene, for å sikre en størst mulig ensartethet. De foreliggende forslag er i det vesentlige likeartet når det gjelder innholdet, men det er en del strukturelle forskjeller. Ministerrådet har også besluttet at samarbeidet på kjøpsrettens område bør tas inn i det nordiske lovgivningsprogram. Det nærmere samarbeidet vil bli innledet etter høringsbehandling av det finske utkastet, som ventes å avsluttes i januar 1978.

Når det spesielt gjelder reglene om forbrukerkjøp, har disse vært gjenstand for særlige utredninger i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det har vært løpende departementskontakt på området. I Sverige fikk man lov om forbrukerkjøp i 1973. De norske bestemmelsene om forbrukerkjøp ble vedtatt i 1974. I Finland inngår bestemmelsene om forbrukerkjøp i proposisjonen om forbrukervernlovgivning. I Danmark vil et lovforslag kunne settes fram i 1978. Ministerrådet har i 1977 vedtatt at også reglene om forbrukerkjøp bør være gjenstand for videre-

nordiske drøftelser på departementsplanet og at også dette arbeidet bør inngå i det nordiske lovgivningsprogrammet.

2.4. Kredittkjøp

Reglene om avbetalingskjøp og kredittkjøp, jf CI 1977 har vært eller er gjenstand for utredning. Det danske utvalg vil ventelig avgi betenkning i løpet av 1977, slik at lovforslag kan settes fram i 1978. Den finske komiteen har avsluttet sitt arbeid i 1977. I Sverige har man i 1977 lagt fram proposisjon med forslag til konsumentkredittlov. Videre arbeider man med en proposisjon om avbetalingskjøp i kommersielle forhold. Proposisjon ventes lagt fram tidligst i 1978. I Norge vil man fremme proposisjon våren 1978.

2.5. Rente

Spørsmålet om rentelov har vært drøftet mellom utvalg i Norge og Sverige og Danmark. På grunnlag av disse utvalgs utredninger er det vedtatt nye rentelover i Sverige i 1975 og i Norge i 1976. I Danmark er forslag til lov om renter ved forsinket betaling m. v. satt fram i 1977. I Finland arbeider man med et lovforslag i justisdepartementet.

2.6. Foreldelse

Nordisk Råd har i *rekommandasjon nr 13/1965* henstilt til regjeringene å inføre felles nordisk lovgivning om preskripsjon, basert på en lengre alminnelig foreldingsfrist på 10 år og en kortere frist for dagliglivets krav på 3 år.

På bakgrunn av blant annet forskjellige nordiske drøftinger på området vil man i Norge fremme proposisjon i løpet av 1977. I Sverige la man i august 1976 fram en proposisjon til Riksdagen om spørsmålet. Proposisjonen ble senere forkastet av Riksdagen som mente at det ikke var behov for nye regler om preskripsjon, annet enn i forbrukerforhold. Man arbeider nå med en departementspromemoria om foreldelse i forbrukerforhold som bygger på en preskripsjonstid på 3 år. Proposisjonen vil eventuelt bli lagt fram i løpet av 1978. Det norske utkastet bygger i likhet med den svenske proposisjonen som ble forkastet av Riksdagen, på en hovedregel med foreldelsesfrist på 3 år, men med 10 års frist for skriftlige fordringer o. l.

I Danmark og Finland har man ikke til nå funnet å kunne prioritere arbeidet med ny foreldelseslov.

På denne bakgrunn vil ministerrådet reise spørsmålet om ikke rekommandasjon nr 13/1965 nå kan *avskrives*.

2.7. Kausjon

Om det nordiske prosjektet for undersøkelse av hvilken faktisk betydning de forskjellige formene for kausjon har for enkeltindividet og for

den alminnelige kredittpolitikken, vises til CI 1977. Prosjektet er satt i gang i 1977 og det er utpekt kontaktpersoner fra justisdepartementene i de nordiske land til å bistå på det nasjonale plan. Prosjektet ventes avsluttet omkring årsskiftet 1977—78, og man vil deretter ta standpunkt til spørsmålet om eventuell kodifisering og revisjon av gjeldende regler i de enkelte land.

2.8. Handelsrepresentanter

Norge og Sverige gjennomførte i 1973 og 1974 etter nordiske drøftinger visse endringer i kommisjonsloven med sikte på å styrke agentenes og handelsrepresentantenes stilling. Finland fikk tilsvarende regler i 1976. I Danmark avga et utvalg betenkning i 1974 (nr 79/1974).

Spørsmålet om å fremme proposisjon på grunnlag av betenkningen beror på arbeidet i EF, hvor kommisjonen i 1974 har satt fram et forslag om direktiv. På bakgrunn av en henvendelse fra det nordiske agentforbundet har juridisk utvalg tatt opp med Ministerrådet om reglene bør revideres på ny, både for å sikre et bedre vern for agentene og for å sikre den nordiske rettsenhet. Ministerrådet har imidlertid svart att det for tiden finner det vanskelig å anvende ressurser for revisjon av denne lovgivning og at man bør få en bredere erfaring med lovene før det gjøres noe. For Danmarks vedkommende må has for øye at det pågår utredningsarbeidet innenfor EF.

2.9. Forsikringsavtaler

Det er bestemt at forsikringsavtalelovene i de nordiske land skal tas opp til revisjon ved at det settes ned utvalg som skal arbeide parallellt. Slike komiteer er nå satt ned i Danmark, Finland, Sverige og Norge. Det svenske utvalget har i 1977 avgitt utredning om forbrukerforsikringsavtaler. Det har vært fellesnordisk møte mellom utvalgene i København i mai 1977 og for formennene i Oslo i september 1977.

2.10. Forbrukertjenester

Behovet for regler til beskyttelse av forbrukere ved avtaler om tjenester er under vurdering av utvalg i Norge, Sverige og Danmark og av en arbeidsgruppe i Finland. Den svenske utredningen ventes å foreligge tidlig i 1978. Den norske komiteen ventes å avslutte sitt arbeid i løpet av 1978. Komiteene tar så vidt mulig sikte på felles nordiske regler og det har vært holdt felles møter i Oslo i mai 1977 og i Stockholm i september 1977. Det er holdt et møte mellom det svenske og det norske utvalget i oktober 1977.

3. Transportrett

3.1. Sjøtransport

Om samarbeidet vedrørende konvensjonen av 1969 om erstatningsansvar for oljesølskade og konvensjonen av 1971 om opprettelse av et internasjonalt fond for erstatning av oljesølskade samt Brusselkonvensjonen 1967 om sjøpanterett, vises til CI 1977.

I Finland vil man fremme proposisjon i løpet av 1977 eller i begynnelsen av 1978.

Gjennom endringer i sjøloven har bestemmelsene om fartøys nasjonalitet og om partrederi blitt endret i Danmark, Sverige og Norge. I Finland har sjølovkomiteen avsluttet sitt arbeid med å utarbeide forslag til regler om fartøyers nasjonalitet.

Som nevnt i CI 1977 har spørsmålet om en privatrettslig regulering av borefartøyer vært under utredning i Sverige og Norge. Tilsvarende spørsmål er nå under utredning i Danmark.

I Sverige har man valgt inntil videre å avvete resultatet av det pågående arbeidet med en internasjonal konvensjon om oljeboringsplattformenes rettslige status, før man legger fram forslag til ny lovgivning om dette.

I Norge avgå Sjølovkomiteen en utredning om spørsmålet i 1976 (Privatrettslige regler for borefartøyer NOU 1976: 59).

En konvensjon om ansvar for skader på grunn av oljeutslipp i forbindelse med utforsking av havbunnen eller utvinning av mineraltilganger fra denne ble vedtatt på en diplomatisk konferanse i London i desember 1976.

I Sverige er en departementspromemoria med forslag til lovgivning på grunnlag av denne konvensjonen under utarbeiding i justisdepartementet. Den ventes å foreligge våren 1978. I Norge venter man en proposisjon om disse spørsmål i løpet av 1978.

Det er i 1977 vedtatt å innlede et samarbeid mellom sjølovkomiteer i Danmark, Sverige, Finland og Norge om revisjon av sjøfartslovgivningens bestemmelser om begrensning av rederens ansvar og om befordring av passasjerer og reisegods. Komiteene skal blant annet vurdere om landene skal slutte seg til London-konvensjonen av 1976 om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav og til Athenkonvensjonen 1974 om passasjerbefordring til sjøs.

3.2. Jernbanetransport

I Danmark overveier et utvalg en endring av reglene om erstatningsansvar for skader voldt ved jernbanedrift.

I Sverige fikk man med virkning fra 29 juni 1976 nye regler om jernbaneansvar ved passasjerbefordring. Man overveier i øyeblikket bl. a. spørsmålet om ny lovgivning om godsbeordring og reisegodsbeordring samt spørsmålet om forsinkelsesansvar ved beordring av reisende.

I Norge er en ny lov om jernbaneansvar overfor reisende vedtatt i juni 1977. I juli 1977 ble det satt ned et utvalg med oppdrag å utarbeide nye befordringsvedtekter for Norge Statsbaners godstransport. Utvalget skal også vurdere om det skal gis lovregler om innenriks jernbanetransport av gods.

3.3. Landevegstransport

Regjeringene i Finland, Norge og Sverige har vært enig om å gjennomføre ensartet lovgivning om innenriks befordring av gods på veg. Lovgivning med dette formål er allerede gjennomført i Norge og Sverige. I Finland vil man fremme proposisjon høsten 1978.

I Danmark overveies spørsmålet av et utvalg som ventelig vil avgi utredning i begynnelsen av 1978.

3.4. Lufttransport

Man har i Danmark, Norge og Sverige arbeidet med å forberede de nødvendige lovendringer for en ratifikasjon av Guatemalaprotokollen og av Montrealprotokollene, 1974 nr 3 og 4. Arbeidet med denne revisjon er imidlertid stilt i bero i påvente av at man i USA tar standpunkt til om landet vil ratifisere protokollene.

Det er også i Norge og Sverige utarbeidet utkast til regler om ansvar ved privat luftfart og om ansvarsforsikring. Tilsvarende arbeid er satt i gang i Finland. Også dette arbeidet er imidlertid stilt i bero i påvente av USA's stillingstaken til Montrealprotokoll nr 3.

Danmark, Norge og Sverige har i 1976 ved lovendring gjennomført en forhøyning av ansvarbegrensningsbeløpet for h. h. v. danske, norske og svenske fraktførere (luftfartsselskaper) ved passasjerskader.

I Finland er forhøyningen gjennomført på frivillig basis.

I Norge er det i april 1977 satt ned et utvalg for å vurdere luftfartsloven, særlig lovens bestemmelser om ervervsmessig luftfartsvirksomhet.

3.5. Annet

I Danmark, Finland, Norge og Sverige vil det i løpet av vinteren 1977—78 bli satt fram lovforslag om å endre den transportrettslige lovgivningen med henblikk på å erstatte gullfranc som begrensningen med Det internasjonale valutafonds "spesielle trekkrettighet". Der hvor gullfrancbeløpene av folkerettslige grunner vil måtte opprettholdes vil det bli gitt fullmakt til å fastsette hvordan omregning til nasjonal valuta skal skje.

4. Immaterialrett

4.1. Opphavsrett

Som nevnt i CI 1977 vedtok ministerrådet i mai 1975 nye retningslinjer for det opphavsrettslige reformarbeid. Det ble videre vedtatt at

det fortsatte arbeidet på området skulle foregå i nasjonale utvalg, hvis formenn skulle utgjøre et særlig arbeidsutvalg som hadde til oppgave å samordne utredningsarbeidet.

Det er nå satt ned slike komiteer i Danmark Sverige, Finland og Norge. Om mandatene til de danske, svenske og finske utvalg vises til Cl 1977. I Sverige ble det i februar 1977 utferdiget et tilleggsdirektiv til komiteen. I dette understreker man sterkere enn tidligere at man bør ta hensyn til de muligheter som finnes til løsninger gjennom avtaler og såkalte avtalelisensbestemmelser. Det understrekes videre at det er av største vekt at man i det fortsatte arbeidet forsøker å beholde ensartet nordisk lovgivning. Det norske utvalget ble satt ned i januar 1977. Ifølge mandatet skal utvalget arbeide ut fra de fellesnordiske direktivene og i samarbeid med utvalgene i de øvrige nordiske land. For øvrig står det fritt til å ta opp alle spørsmål hvor det finnes påkrevet med regulering eller reform. De spørsmål som er tatt opp i NU 1973: 21 og NU A 1977: 7 er foreløpig holdt utenfor mandatet.

Det arbeidsutvalget som utgjøres av formennene i de nasjonale opphavsrettskomiteer har hittil hatt to møter i 1977, ett i april i København og ett i august i Stockholm. Det vil dessuten bli holdt et møte i Oslo i november 1977. Island deltar på møtene som observatør.

Den delbetenkning om fotokopiering og båndopptak som ble avgitt av den samnordiske opphavsrettskomiteen i 1974 — NU 1973: 21 — er nå lagt til grunn for delendringer av opphavsrettslovene i Danmark, Finland og Norge. I Danmark ble opphavsrettsloven og fotografiloven således endret med virkning fra 1 juli 1977. I Sverige er spørsmålet om den videre behandling av betenkningen fortsatt under overveielse. I Norge ble åndsverkloven § 16 m. m. endret i 1977. Endringene ventes satt i kraft fra 1 januar 1978. I Finland skal opphavsrettskomiteen avgi en delbetenkning i 1978.

Den særskilte fellesnordiske satelittutredningen som er omtalt i Cl 1977 har avgitt innstilling i juni 1977, jfr NU A 1977: 7—9. Utredningen er i øyeblikket på høring i de nordiske land. Spørsmålet om de opphavsrettslige problemer som kan oppstå i forbindelse med nordisk satelittfjernsyn ble drøftet på et fellesmøte mellom de nordiske justisministre og juridisk utvalg i november 1977.

4.2. *Varemerker*

Det vises til redegjørelsen i Cl 1977.

4.3. *Firma*

Det vises til redegjørelsen i Cl 1977.

5. Erstatningsrett

5.1. Generelt

Som nevnt i C1 1977 hører lovgivningen på erstatningsrettens område til de felter som kom inn i det nordiske lovgivningsprogram allerede i 1946. Ministerrådet er enig i at samarbeidet skal fortsette og at det fortsatt skal ha en sentral plass i det nordiske lovgivningsprogrammet. Retningslinjene for det videre reformarbeidet vil bli framstilt nærmere nedenfor.

Om de utredninger som er i gang i de nordiske land vedrørende de alminnelige erstatningsrettslige regler vises til C1 1977.

I Danmark har erstatningslovutvalget i 1973 avgitt betenkning om erstatning for personskade og tap av forsørger (nr 679/1973). Utvalget vil antakelig i 1977 avgi betenkning om spørsmålene om skadelidtes medvirkning, forsikringsselskapets regressrett og om en alminnelig lempningsadgang. Lovforslag på grunnlag av 1973-betenkningen er satt i bero i påvente av utvalgsarbeidet.

I Sverige avsluttet erstatningskomitéen sitt arbeid i 1975 ved å legge fram forslag om forsikringsgivers regressrett m. v. Forslaget har vært remissbehandlet og overveies for tiden i Justisdepartementet.

I Finland utredes spørsmålet om regressrett av forsikringsavtalekomitéen.

I Norge har erstatningslovutvalget i 1977 lagt fram innstilling om lemping av skadevolders ansvar, forsikringsgivers regressrett, skadevoldt av flere og skadelidtes medvirkning. Utkastet er i øyeblikket på høring. Utredningen er skjedd i samråd med de tilsvarende utvalg i de øvrige nordiske land.

Det har vært samarbeid mellom utvalgene i de forskjellige nordiske land og man har så vidt mulig tatt sikte på fellesløsninger. Det er planlagt departementsforhandlinger om den videre oppfølging når samtlige utvalg har avgitt utredning.

Ministerrådet har ellers flere ganger framhevet at det framtidige reformarbeidet innen erstatningsretten bør konsentreres om erstatningssystemer som i likhet med sosialforsikringen egner seg bedre til å fordele de tilgjengelige ressurser på et mer rettferdig og rasjonelt vis enn hva som kan skje innen rammen av den tradisjonelle erstatningsrett. Slike systemer bør vurderes for hvert enkelt område. De er allerede gjennomført på flere felter og overveies på andre, f. eks. når det gjelder produktansvar. Det overveies også for forurensingsskader fra oljeboringsfartøyer. Om dette ble det i 1976 utarbeidet en internasjonal konvensjon som bygger på disse synspunkter. I Danmark **overveier man** for tiden spørsmålet om tiltredelse til konvensjonen.

5.2. *Produktansvar*

I Sverige overveier man i Justisdepartementet det forslag til erstatningssystem for legemiddelskader som produktansvarskomiteén la fram i 1976. Komiteén har i 1977 fått i oppdrag også å overveie om Sverige skal tiltre Europarådskonvensjonen om produktansvar for personskader. Den skal også vurdere om det bør innføres et alminnelig objektivt ansvar for eiendomsskader som påføres den enkelte forbruker.

I Danmark har Justitsministeriet nedsatt en arbeidsgruppe som skal følge arbeidet innenfor EF, hvor kommisjonen i 1976 har framsatt et forslag til direktiv.

I Finland ble det satt ned en produktansvarskomiteé i 1976. Komiteén skal avslutte sitt arbeid før utgangen av 1977.

I Norge ventes utvalget som er oppnevnt til å vurdere produktansvaret å avgi utredning i 1978—79.

Ministerrådet har besluttet at det skal etableres et nordisk samarbeid på området og det ble holdt et møte i Oslo i mai 1977, med representanter for komiteéene m. v. i Norge, Sverige, Danmark og Finland. Et nytt møte ble avholdt i Helsingfors i november 1977.

5.3. *Ansvar for trafikkskader*

I *rekommendasjon nr 24/1973* henstilte Nordisk Råd til regjeringene i Danmark, Finland, Sverige og Norge å undersøke hensiktsmessigheten av eventuelt å utvide motorvognforsikringen til også å dekke eier/fører ved skadetilfelle i et annet nordisk land.

Denne rekommendasjonen berører, foruten spørsmålet om erstatning til eier/fører, også spørsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikkskader. I Finland og Norge har man bygget på et system med objektivt ansvar. I Finland har man lenge, og i Norge siden 1974, ytt erstatning også til føreren.

I Sverige bygget man tidligere på et subjektivt ansvar, og det ble ikke ytt erstatning til fører. I 1975 ble det imidlertid vedtatt en ny trafikkskadelov, som innfører erstatning på objektivt grunnlag for personskader, og som også dekker fører og eier. Loven trådte i kraft 1 juli 1976.

I Danmark har man fortsatt samme ordning som den tidligere svenske, men spørsmålet om å innføre tilsvarende regler som i de øvrige nordiske land er under utredning av et utvalg.

5.4. *Atomansvar*

I Danmark, Finland, Sverige og Norge har man lover om atomansvar som bygger på Pariskonvensjonen 1960 om erstatningsansvar på atomenergiens område med senere tilleggskonvensjon og protokoll.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har også ratifisert konvensjonen 1971 om sjøtransport av kjernefysisk materiell.

Videre overveier man i nordisk samarbeid å forberede en eventuell ratifikasjon av atomfartøykonvensjonen 1952. En svensk departementspromemoria som skal danne grunnlaget for slike drøftelser ventes i løpet av 1978.

5.5. Erstatning til ofre for forbrytelser

I *Nordisk Råds rekommandasjon nr 19/1968* ble det henstilt til regjeringene å undersøke mulighetene for å fastslå samnordisk ensartede prinsipper, ifølge hvilke det kan administrativt utbetales en billighetserstatning av offentlige midler for skader som forvoldes av personer overfor hvem samfunnet har truffet foranstaltninger av strafferettslig eller omsorgspreget karakter.

Om de tiltak som er satt i gang i anledning av rekommandasjonen vises til CI 1977. I tillegg nevnes at man i Sverige i 1977 har fått betenkning fra det utvalg som ble satt ned til å revidere den tilsvarende ordningen. Utredningen foreslår at erstatning for personskader p. g. a. forbrytelser skal ytes uten behovsprøving. Ifølge forslaget skal også tingsskader erstattes i begrenset utstrekning, selv når de er forårsaket av andre enn rømlinger e. l. Proposisjon på grunnlag av betenkningen ventes i begynnelsen av 1978.

Redegjørelsen viser etter ministerrådets oppfatning at rekommandasjon nr 19/1968 i det vesentlige må anses oppfylt. Den må derfor kunne avskrives.

6. Selskapsrett og bokføring

6.1. Aksjeselskaper

Med utgangspunkt i nordisk lovsamarbeid på komitéplanet er det i tidsrommet 1974—77 trådt i kraft nye aksjelover i Danmark, Sverige og Norge. I Finland behandles en proposisjon med forslag til ny aksjelov for tiden av riksdagen.

Om den oversikt som ble utarbeidet i 1975 over den nye aksjelovgivningingen i Danmark, Finland, Sverige og Norge vises til CI 1977.

6.2. Andre selskapsformer

Det foregår utredninger i Danmark, Sverige og Norge om handelselskaper og kommandittselskaper, ved en utredningsmann i Danmark og utvalg i Sverige og Norge. Utredningene skjer i nordisk samarbeid, blant annet med bakgrunn i rapporten fra en internordisk arbeidsgruppe som ble satt ned i 1974 for å vurdere behovet for ytterligere nordisk samarbeid på selskapsrettens område. Den svenske selskapskomitéen ventes å avgi sluttbetenkning i slutten av 1978.

Også spørsmålet om stiftelser er under utredning i de nordiske land. I Sverige utredes spørsmålet av stiftelsesutredningen. I Danmark akter man å sette ned et utvalg som skal vurdere spørsmålet om lovgivning for stiftelser.

I Finland ble et forslag til lovgivning om stiftelser ferdig i 1975. Forslaget har nå vært remissbehandlet, men beslutning om lovgivnings-tiltak er ennå ikke truffet.

I Norge vil man fremme proposisjon om lov om stiftelser i første halvdel av 1978.

I Sverige har man besluttet etter remissbehandlingen, ikke å fremme det forslag som ble utarbeidet i Justisdepartementet om ny lov om økonomiske foreninger. I stedet vil man legge fram forslag til regnskapsregler for slike foreninger.

6.3. Bokføring

På bakgrunn av nordiske drøftelser er det vedtatt nye lover om bokføring i Finland i 1973, i Sverige i 1976 og i Norge i 1977.

7. Personvern og EDB

7.1. Personvern generelt

Delbetenknigen fra den svensk integritetsvernkomitéen Reklam och integritet (SOU 1976: 48) blir for tiden vurdert av regjeringen.

For øvrig vises til redegjørelsen i CI 1977.

7.2. Datalovgivning

I *Rekommandasjon nr 13/1972* henstilte Nordisk Råd til regjeringen i de nordiske land å tilstrebe enhet i spørsmålet om virkningene av de regler man hadde tenkt å gjennomføre om private personregistre.

I Sverige er dataloven under oversyn av et parlamentarisk utvalg. Utvalget ventes å legge fram en diskusjonspromemoria i februar 1978. Lovforslag vil ventelig kunne legges fram i 1979.

I Danmark ble forslag til lov om private registre og lov om offentlige myndigheters registre satt fram i folketinget våren 1977. Forslagene omfatter manuelle og EDB-registre i den private sektor og EDB-registre i den offentlige sektor og det foreslås opprettet en tilsynsmyndighet — registertilsynet. Lovforslagene er satt fram på ny høsten 1977.

I Finland utredes datalovgivningen av en arbeidsgruppe.

I Norge ble proposisjon til lov om personregistre lagt fram i juni 1977. Utkastet gjelder både private og offentlige registre. Det blir foreslått en konsesjonsordning for EDB-registre og registre som inneholder særlig følsomme opplysninger, og for visse typer privat virksomhet.

Videre skal det etter forslaget opprettes et nytt organ, Datatilsynet, som skal delta i konsesjonsbehandlingen og også ha en rekke andre oppgaver for å sikre personvernet.

Embetsmannkomitéen for lovgivningsspørsmål satte i mai 1976 ned en internordisk arbeidsgruppe med oppgave å kartlegge de rettslige problemer i forbindelse med såkalt dataflukt og overføring av persondata mellom landene. Arbeidsgruppens hovedkonklusjon er at det ikke er mulig og heller ikke nødvendig å gjennomføre ensartet lovgivning på området i de nordiske land. Arbeidsgruppen har heller ikke funnet det nødvendig å søke gjennomført en konvensjon mellom de nordiske land. Derimot kan en tilfredsstillende beskyttelse oppnås ved at landene innfører lover som fyller visse minimumsstandarder med hensyn til integritetsbeskyttelse, og som åpner muligheter for gjennomføring av et administrativt samarbeid mellom de enkelte lands tilsynsmyndigheter.

I sitt vedtak om CI 1977 har Nordisk Råd oppfordret ministerrådet til, også etter avslutningen av arbeidsgruppens arbeid, permanent å la disse spørsmål være undergitt særlig oppmerksomhet med henblikk på å sikre den best mulige koordinasjon av nasjonal lovgivning samt å overveie og ta initiativ til eventuelle fellesnordiske løsninger i form av f. eks. en konvensjon, hvis det måtte oppstå fare for integritetskrenkelser som ikke tilstrekkelig effektivt kan imøtegås gjennom anvendelse av de nasjonale rettsforskrifter. (Uttalelse nr 1 pkt 3.)

Arbeidsgruppens rapport og Nordisk Råds vedtak har vært drøftet på et nordisk justisministermøte i september 1977 og på et fellesmøte mellom justisministrene og juridisk utvalg i november 1977. Ministerrådet har besluttet å sette opp følgende hovedretningslinjer for det videre arbeid:

Det er i øyeblikket ikke nødvendig med særlige tiltak i form av en konvensjon, og rapporten kan for så vidt tas til etterretning. Derimot bør man snarest etablere et praktisk administrativt samarbeid mellom de organer som er eller vil bli etablert i de nordiske land for behandling av saker som gjelder utførsel og innførsel av registre og data. Man bør videre ta sikte på å samle og systematisere erfaring fra praksis og på grunnlag av dette kan man eventuelt ta skritt for å forbedre og hvis nødvendig harmonisere lovgivningen. Hvis nødvendig bør den internordiske arbeidsgruppen kunne kalles sammen igjen for å vurdere dette.

8. Kriminalpolitikk

8.1. Kriminalisering og kriminalitetsforebyggende tiltak

Om den generelle utvikling på det strafferettslige og kriminalitetsforebyggende område i de nordiske land vises til CI 1977.

I Finland har strafferettskomitéen lagt fram sin betenkning i begynnelsen av 1977 (1976: 72). Betenkningen inneholder bl. a. prinsipielle

synspunkter på behovet for strafferettslig vern og på reaksjonssystemet. Betenkingen er sendt på remiss.

I Sverige har arbeidsgrupper under rikspolisstyrelsen og riksåklagaren lagt fram forslag til visse tiltak for å bekjempe bl. a. grovere økonomisk kriminalitet. Forslagene, som er overlevert regjeringen, gjelder i stor grad organisatoriske og utdanningsmessige spørsmål. Rikspolisstyrelsen har også reist spørsmålet om en omfattende granskning av den aktuelle lovgivningen ved organisert økonomisk kriminalitet. Regjeringen har derfor anmodet brottsforebyggende rådet (BRÅ) om å overveie dette. BRÅ har i september 1977 foreslått at oversynet skal skje innen rammen av BRÅ, men under ledelse av en parlamentarisk forankret styringsgruppe og med tre arbeidsgrupper for ulike spørsmål på området. Forslaget overveies nå av regjeringen.

Som nevnt i fjorårets beretning har ministerrådet ment at det, for så vidt gjelder nyere former for økonomisk kriminalitet, har vist seg at det er ulikt behov for lovgivning i de forskjellige nordiske land, og at det derfor ikke vil være hensiktsmessig å forsøke å oppnå felles nordiske løsninger. Ministerrådet framhever imidlertid nytten av fortsatt utveksling av erfaringer og opplysninger på området.

Denne utveksling har fortsatt i 1977 og det har blant annet vært holdt en kriminalpolitisk konferanse i Nordisk Råds regi i Nyborg, Danmark i mai 1977. (Jfr. NU B 1977: 25 Straffesystemer i Norden.)

Når det gjelder den tradisjonelle kriminalitet, har ministerrådets syn vært at selve gjerningsbeskrivelsen er mindre egnet for å tas opp i nordisk sammenheng. Derimot bør det settes i gang et samarbeid når det gjelder reaksjonssystemet, jfr nærmere under punkt 8.2.

8.2. Reaksjonssystemet/Alternativer til frihetstraff

Som nevnt i CI 1977 har ministerrådet antatt at det er grunn til å overveie et nærmere nordisk samarbeid vedrørende mulighetene til å videreføre den utvikling av reaksjonene som har skjedd i de seinere år. En slik undersøkelse bør omfatte hele reaksjonssystemet og ha som målsetting å minske bruken av frihetstraff. Nordisk Råd har i sin uttalelse om CI 1977 (uttalelse nr 1 pkt 4) oppfordret ministerrådet til å avslutte overveielserne av hvordan et nærmere nordisk samarbeid på dette område kan settes i gang, og til å legge fram en rapport om disse overveielserne snarest og om mulig innen Nordisk Råds sesjon i 1978.

Ministerrådet bemerker her at det fortsatt pågår utredninger om spørsmålet i de nordiske land.

I Sverige ventes den kriminalpolitiske arbeidsgruppe som har vurdert hele reaksjonssystemet å avgi sin utredning i november 1977. I desember 1977 venter man at ungdomsfengselsutredningen, som har hatt som mandat å avskaffe ungdomsfengsel, skal avgi utredning. Det vil deretter bli aktuelt å ta kontakt med de øvrige nordiske land. Av øvrige utred-

ninger om reaksjonssystemet nevnes betenkningen *Psykisk störda lag-överträdare* (SOU 1977: 23). I denne sammenheng bør også nevnes at den svenske sosialutredningen i 1977 har avgitt betenkningen *Socialtjänst och socialförsäkringstillägg* (SOU 1977: 40—41). Her foreslår flertallet å avskaffe bruken av tvang mot voksne i sosiallovgivningen. I departementet pågår også et arbeid med formål å avskaffe eller begrense bruken av straffeforment interneringsstraff.

I Finland har lovgivningen om iverksetting av bøtestraff blitt endret med virkning fra 1978. En arbeidsgruppe i justisdepartementet har lagt fram et forslag om løslatelse på prøve. Bl. a. foreslås halvtidsfrigivning. En annen arbeidsgruppe foreslår en revisjon av sanksjonssystemet for unge lovovertredere og foreslår bl. a. to nye reaksjoner, straffovervåking og straffeadvarsel. Det vil på grunnlag av dette bli innkalt til departementsforhandlinger i begynnelsen av 1978.

I Norge kommer disse spørsmålene til å bli tatt opp i en videre sammenheng i en stortingsmelding om kriminalpolitikken som ventes lagt fram i løpet av 1978.

I Danmark har den arbeidsgruppe som ble nedsatt i 1975 vedrørende alternativer til frihetsstraff framlagt sin betenkning. På grunnlag av betenkningen har det i oktober 1977 vært holdt en kriminalpolitisk konferanse om spørsmålet om en ytterligere begrensning i anvendelsen av frihetsstraff. Det må ventes at betenkningen sammen med betenkningen fra 1975 om *Kriminalforsorg — Sosialforsorg* i løpet av kort tid vil bli forelagt straffelovrådet med henblikk på en samlet gjennomgang av det strafferettslige sanksjonssystem.

I 1977 har det regelmessig vært kontakt mellom de nordiske land vedrørende de endringer i sanksjonssystemet som overveies i de forskjellige land. Spørsmålet om en økt anvendelse av alternative sanksjoner har således vært drøftet på Nordisk Råds konferanse i Nyborg, Danmark i mai 1977. Likeledes har dette spørsmål vært drøftet i tilknytning til Nordisk Strafferettskomité's møter om prøveløslatelse (jfr pkt 8.5). Utover dette har det i vesentlig utstrekning vært mere uformelle kontakter, blant annet i forbindelse med den danske kriminalpolitiske konferanse i oktober 1977, hvor det også deltok representanter fra de øvrige nordiske land.

Det kan således konstateres at den kontakt som tidligere har vært etablert på området, er blitt fulgt opp. Det er ministerrådets oppfatning at denne kontakt bør fortsettes i videst mulig omfang.

8.3. Utlevering

Det vises til redegjørelsen i C1 1977. Som nevnt der ble man i begynnelsen av 1974 enige om å gjøre visse endringer i de ensartede nordiske utleveringslovene. Slike endringer trådte i kraft i Danmark 1 august 1975, i Sverige 1 juli 1975 og i Norge 1 august 1975.

Om utlevering i forbindelse med Europarådskonvensjonen 1977 om bekjempelse av terrorisme vises til 9.1. nedenfor.

8.4. *Konvensjonen 1964 om tilsyn med betinget dømte*

Ved drøftelser i 1976 med representanter for justisdepartementene i Danmark, Finland, Sverige og Norge har man fra dansk, norsk og svensk side blitt enig om å aktualisere spørsmålet om å slutte seg til denne konvensjonen, eventuelt med visse forbehold. I Sverige er spørsmålet deretter behandlet i en departementspromemoria (Ds Ju 1977: 4) om internasjonalt samarbeide om kriminalomsorg i frihet. Hensikten er at spørsmålet om Sveriges ratifikasjon av konvensjonen samt forslag til de nødvendige lovendringer, etter samråd med de øvrige nordiske land, skal forelegges riksdagen i 1978.

8.5. *Den nordiske strafferettskomité*

Den nordiske strafferettskomitéen har i 1977 vesentlig arbeidet med spørsmålet om prøveløslatelse. Det har vært holdt ett møte i mars 1977 i Helsingfors og ett i oktober 1977 i Island. Innstilling om saken ventes i løpet av 1978—79.

9. **Prosessrett**

9.1. *Internasjonalt samarbeid*

Europarådskonvensjonen om overføring av straffesaker er nå, på bakgrunn av nordiske drøftelser, ratifisert av Sverige og Danmark. I Norge vil den bli ratifisert innen utløpet av 1977. Konvensjonen vil tre i kraft i begynnelsen av 1978.

Danmark, Sverige og Norge har undertegnet Europarådskonvensjonen 1977 om bekjempelse av terrorisme. Gjennom konvensjonen forplikter de stater som slutter seg til den seg blant annet til enten å imøtekomme begjæring om utlevering av noen som har begått terrorhandlinger av nærmere bestemt slag, eller selv å sette i gang tiltak for straffeforfølgning av vedkommende. En uforbeholden tilslutning til konvensjonen betyr at en stat ikke kan nekte utlevering for en slik forbrytelse under henvisning til at den er politisk. Konvensjonstatene påtar seg også å gi hverandre rettslig bistand ved straffeforfølgning mot personer som har gjort seg skyldig i terrorhandlinger.

Sverige har ratifisert konvensjonen i 1977, men med forbehold for så vidt gjelder plikten til å utlevere for politiske forbrytelser (art. 13). I Danmark vil det i folketingsesjonen 1977/78 bli satt fram lovforslag med henblikk på ratifikasjon av konvensjon. Man vil som i Sverige ta forbehold i henhold til konvensjonens art 13.

I Norge har man også planer om å ratifisere konvensjonen. Det vil blant annet bli tatt tilsvarende forbehold som i Sverige og Danmark.

9.2. Fullbyrding av dommer

Den revisjon av den nordiske domskonvensjon som er omtalt i C1 1977 er nå avsluttet. En konvensjon om anerkjennelse og fullbyrdelse av nordiske dommer på privatrettens område ble undertegnet av Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige i oktober 1977 og vil tre i kraft 1 januar 1978. De nødvendige lovendringer er samtidig gjennomført i de forskjellige nordiske land. Konvensjonen avløser den nordiske domskonvensjon av 1932, som ellers vil bli avløst av ensartede lovregler i de nordiske land.

Den nye fullbyrdingskonvensjonen omfatter også særregler for fullbyrding av avgjørelser om foreldremyndighet og samværsrett med barn.

9.3. Konkurs

Det nordiske samarbeidet som har funnet sted på komitéplanet på konkursrettens område er avsluttet. I Danmark vil en ny konkurslov tre i kraft 1 april 1978.

I Sverige revideres konkursloven i etapper. En ny delreform er aktuell i 1978 og vil eventuelt tre i kraft 1 juli 1978.

I Finland ventes en prinsipputredning om konkurslovgivningen våren 1978.

I Norge ventes proposisjon om ny konkurslov lagt fram i sesjonen 1977/78.

Etter en tids stillstand vil arbeidet med revisjon av den nordiske konkurskonvensjon nå bli tatt opp igjen.

Kapitel III

Kulturellt samarbete

1. Inledning

1.1 Ministerrådets program 1978—1983

Det nordiska kultursamarbetet är av unik karaktär genom den särpräglade, historiskt betingade nordiska kulturgemenskapen. Denna utgör bakgrunden för allt nordiskt samarbete, men på kulturområdet ingår den dessutom som en del av själva samarbetets innehåll och har kunnat ge detta en omfattning såväl beträffande ämnesområden som samhällsgrupper, utan motsvarighet på de övriga samarbetsområdena.

För kultursamarbetets del är målsättningen uttryckt i kulturavtalets inledning. Det understryks där att syftet med verksamheten är att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet.

Ministerrådet har på kulturområdet lagt fram två principskisser för samarbetet, nämligen "Planer för kultursamarbetet 1973—1975" (NU 1972: 8) och "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (NU 1974: 24). De rådgivande kommittéerna har var för sig utarbetat förslag till samarbetsprogram inom kulturavtalets tre huvudområden. Dessa program ingår i ministerrådets överväganden vid planeringen av den fortsatta verksamheten. De har sålunda även utgjort utgångspunkten för de delar av ministerrådets program 1978—83, "Människan och resurserna i Norden" (*ministerrådsförslag B 24*), som behandlar samarbetet på kulturområdet.

1.2. Kulturbudgeten

Kulturbudgeten för 1977 fastställdes av ministerrådet i december 1976 till sammanlagt 52 milj. dkr exklusive kompensation för automatiska löneökningar, som under året fastställts till 2,89 milj. dkr på grundval av faktiska kostnader. Efter samråd med Nordiska rådets kulturutskott godkände ministerrådet vid sammanträde i mars 1977 sitt förslag till kulturbudget för 1978 med ett totalbelopp på 61,14 milj. dkr (exklusive automatiska löneökningar). Bruttoökningen av budgeten utgör 17,5 % (*bilaga 3*).

En av de väsentligaste ökningarna av en anslagspost på 1978 års *verksamhetsbudget* utgör höjningen av Nordiska kulturfondens årliga dispositionsbelopp (*jfr Nordiska rådets yttrande nr 5/1977*). Detta var oförändrat (6,5 milj. dkr) under budgetåren 1976 och 1977. Beloppet

har för 1978 höjts till 8 milj. dkr, vilket överensstämmer med de önskemål om en reell ökning av dessa medel som framförts från Nordiska rådets kulturutskotts sida. Likaledes har, i överensstämmelse med utskottets prioriteringar, ministerrådets dispositionsmedel ökat med 500 000 dkr till 5,5 milj. dkr i jämförelse med 1977.

Fördelningen av verksamhetsbudgeten på kulturavtalets olika samarbetsområden under de två senaste åren framgår av följande översikt:

1 000-tal danska kronor	1977 ¹	1978 ¹	Brutto ökning	Aktivitets- ökning
Utbildning	7 685	8 608	12,0 %	2,8 %
Forskning	18 790	22 755	21,1 %	12,9 %
Allmänkulturell verks.	8 990	10 722	19,3 %	11,0 %

¹ Exklusive kompensation för automatiska löneökningar.

Bortsett från pristalsomräkningar uppvisar budgetförslaget 1978 för kulturavtalets samarbetsområden endast mindre aktivitetsökningar, främst inom forskning och allmänkulturell verksamhet. På forskningsområdet upptas två nya projekt, som starkt prioriterats av Nordiska rådets kulturutskott, nämligen samarbetet inom masskommunikationsforskningen och inrättandet av ett nordiskt språksekretariat. Den fortsatta tendensen till förstärkningar av det allmänkulturella området är likaså i överensstämmelse med de synpunkter som framförts av kulturutskottet. Aktivitetsökningarna innebär förstärkning av verksamheten inom NORDINFO, Nordiska forskarkurser, Nordiskt vukanologiskt institut, Nordens Hus i Reykjavik och vissa andra fasta projekt.

Av *bilaga 4* framgår hur anslagen ur *ministerrådets dispositionsmedel för 1977* fördelar sig på olika samarbetsprojekt och samarbetsområden. Av dispositionsmedelsanslagen har 2,98 milj. dkr eller 54,6 % gått till projekt på det allmänkulturella området. Både beträffande dispositionsmedlen och Nordiska kulturfonden (*se avsnitt 1.6*) har det getts hög prioritet åt samarbetet på detta område, en utveckling som också överensstämmer med de prioriteringsdiskussioner som förts inom kulturutskottet.

Utöver den nordiska kulturbudgeten anslår de skilda nordiska länderna betydande belopp över de nationella budgetarna till nordiskt kulturellt samarbete.

1.3. Budgetproceduren

Ministerrådet kunde i sin berättelse över 1976 års verksamhet konstatera att Nordiska rådets kulturutskott uttryckt sin tillfredsställelse med den gemensamma proceduren för budgetöverläggningar. Från parlamentariskt håll har därför också framhållits vikten av att proceduren inte utvecklas så att samarbetet mellan kulturutskottet och ministerrådet

förändras i detta avseende. Bl. a. mot denna bakgrund stadgas i det mandat som fastställdes för det utskott som skall behandla såväl ministerrådets allmänna budget som kulturbudgeten att det endast skall ha rådgivande funktion och svara för finansiella och organisatoriska synpunkter i samband med den årliga budgetbehandlingen. Vidare skall kommittén bistå med råd i tekniska och principiella budgetfrågor. Där emot skall de tidsfrister och procedurer som hittills följts fortsätta att gälla såväl för den allmänna budgeten som för kulturbudgeten. Vidare bör prioriteringsdiskussionerna inom ramen för kulturavtalet såsom hittills föras inom kulturavtalets organ och i samråd mellan ministerrådet och kulturutskottet.

1.4. Statuter m. m. för nordiska institutioner¹

Som tidigare meddelats (*jfr ministerrådets berättelse för 1975*) fastställde ministerrådet i december 1975 riktlinjer för en omfattande revision av statuter m. m. för de nordiska institutioner som finansieras över kulturbudgeten. Beslutet innebar dels att en rad regler om budget och räkenskaper, revision och rapportering fastställdes gälla generellt fr. o. m. 1.1.1976, dels att man angav riktlinjer för en successiv översyn av samtliga statuter.

Med utgångspunkt i dessa riktlinjer har under året fastställts nya statuter för Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA), Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA), Nordiska institutet för folkdiktning samt Nordiska institutet för sjörätt.

Nordiska hushållshögskolans namn ändrades till Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i de stadgar som ministerrådet fastställde i januari 1977. Samtidigt minskades antalet medlemmar i styrelsen (*jfr avsnitt 2.1.8*).

Vidare har ministerrådet fastställt instruktioner för Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO), Nordiskt kollegium för ekologi, nordiskt filmsamarbete och Nordiska språksekretariatet. I januari 1977 fastställdes vidare nya bestämmelser för de nordiska geoexkursionerna till Island. Samtidigt fattade ministerrådet beslut om isländsk representation i Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning och fastställde ett tillägg till de tidigare gällande stadgarna för denna organisation.

Enligt ministerrådets beslut i januari 1977 kommer Nordens folkliga akademi att få fortsatt finansiering på kulturbudgeten som en fast insti-

¹ I bilaga till ministerrådets berättelse lämnas redogörelser för verksamheten under 1977 inom ett flertal av de institutioner, projekt m. m., som finansierats över verksamhetsbudgeten. Ministerrådet har inte haft möjlighet att i sin berättelse för 1977 ta ställning till synpunkter och önskemål i dessa årsrapporter. De kommer dock givetvis att beaktas i det fortsatta planeringsarbetet.

tution. Nya stadgar har därefter utarbetats och fastställts av ministerrådet (jfr avsnitt 2.1.8).

1.5. Nya medlemmar i de rådgivande kommittéerna

Ministerrådet utsåg vid sitt möte i november 1977 medlemmar i de rådgivande kommittéerna för perioden 1.1.1978—31.12.1979. Vid mötet rådde enighet om att eftersträva ett mindre antal medlemmar i kommittéer, styrelser m. m. som ministerrådet utser i syfte att skapa bättre arbetsformer för dessa organ. Mot denna bakgrund minskades medlemsantalet i den rådgivande kommittén för utbildning (RKU) med en medlem från varje land med undantag för Island. Därmed är antalet medlemmar i denna kommitté detsamma som i den rådgivande kommittén för forskning (RKF). Enligt ministerrådet fanns denna gång inte möjligheter att minska antalet medlemmar i den rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK).

Medlemsantalet i de rådgivande kommittéerna är fr. o. m. den 1 januari 1978 följande:

RKU	14 medlemmar
RKF	14 medlemmar
RKK	20 medlemmar (inklusive en representant för föreningarna Norden)

Vid tillsättningen av nya medlemmar i de rådgivande kommittéerna ökades den kvinnliga representationen. Detta skedde mot bakgrund av ministerrådets beslut vid sammanträdet i Húsavik den 14 juni 1977 om att främja en jämnare könsfördelning i de kommittéer m. m. som ministerrådet tillsätter.

1.6. Nordiska kulturfonden

Kultursekretariatet har fortsatt att sköta kulturfondens sekretariatsuppgifter och administration.

Kulturfondens dispositionsbelopp har under 1977 varit detsamma som för 1976, nämligen 6,5 milj. dkr. Av nedanstående tabell framgår fördelningen av de beviljade anslagen under 1976 och 1977.

	Anslag 1976 i dkr	procent	Anslag 1977 i dkr	procent
Utbildning	1 038 250	15,5	1 020 000	11,9
Forskning	1 107 600	16,5	629 550	7,3
Allmänkulturell verksamhet (inkl. nordiska kultur- veckor)	4 556 750	68,0	6 938 300	80,8
Summa	6 702 600	100,0	8 587 850	100,0

Under de senaste åren har en ökad satsning på det allmänkulturella området starkt förordats av kulturfondens styrelse. En särskild marke-

ring har samarbetet på detta område fått av de belopp som avdelats för att stödja aktiviteter av speciell karaktär. Sådana projekt har under 1976 och 1977 varit lokala nordiska kulturveckor. För detta ändamål disponerades under 1976 drygt 800 000 dkr och under 1977 ca 1,2 milj. dkr. Preliminärt har för 1978 beräknats 1,5 milj. dkr. Stödet var i begynnelsekedet avsett för kommuner, som genom egen delfinansiering arrangerade kulturveckor med aktiviteter från flera nordiska länder. Stödet har sedermera byggts ut till att omfatta även föreningslivet och andra särskilda grupper. Förutom att öka den geografiska spridningen av samnordiska kulturaktiviteter har kulturfonden med detta initiativ bidragit till att dra större befolkningsgrupper mer aktivt in i det nordiska kultursamarbetet (*jfr egen berättelse från kulturfondens styrelse*).

2. Utbildning

2.1. Verksamheten 1977

Utbildningen för 16—19-åringar, projektprogrammet på vuxenutbildningens område, erfarenhetsutbytet rörande återkommande utbildning och projektet rörande grannspråksundervisning har utgjort tyngdpunkten i undervisningssektorns arbete under 1977. Kring bl. a. problemställningar inom dessa områden har under året arrangerats ett relativt stort antal konferenser och symposier. Förutom nationella, statliga och kommunala utbildningsmyndigheter har även arbetsmarknadsorganisationerna och folkbildningsförbunden deltagit i dessa konferenser. Vid en del konferenser har även anlåtats experter från ILO eller OECD.

Speciell uppmärksamhet har ägnats utbildningen för 16—19-åriga, bl. a. beträffande utbildningspolitiska aspekter på ungdomsarbetslösheten. Med bl. a. nationella rapporter från alla de nordiska länderna som utgångspunkt anordnades i juni ett symposium med temat "Övergången från grundskola till gymnasial utbildning" (*jfr 2.1.2*).

Arbetet med det nordiska projektprogrammet på vuxenutbildningens område, som inleddes hösten 1976, har fortsatt under året. För att stärka informationsutbytet publiceras informationsbulletiner om nordisk vuxenutbildning och för närvarande planläggs en årsbok för vuxenutbildning, vilken skall utkomma under våren 1978. Samtidigt har utarbetats en översikt över allt forsknings- och utvecklingsarbete som pågår på nordiskt plan såväl centralt som lokalt. Projektet om möjligheter till betald studieledighet i Norden har avslutats med en rapport om nuläget i de enskilda länderna. Beträffande projektet om vuxenutbildningen i relation till arbetslivet utförs för närvarande en undersökning om utbildningssituationen inom vissa utvalda företag. Slutligen har sammanställts en rapport om utbildningen av vuxenutbildare inom den kompetensgivande vuxenutbildningen i Norden (*jfr 2.1.5*).

Erfarenhetsutbytet mellan länderna rörande återkommande utbildning har fortsatt under året. Med bl. a. rapporten "Återkommande utbildning i Norden" som bakgrundsmaterial anordnades under hösten ett symposium om arbetsmarknads- och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning. Rekommendationer från de arbetsgrupper som arbetat under symposiet kommer att behandlas bl. a. inom vuxenutbildningsprojektet (*jfr 2.1.6.*).

Inom det s. k. grannspråksprojektet, som inleddes 1976, har två olika arbetsgrupper lagt fram förslag till åtgärder som kan bidra till att stärka undervisningen i grannspråk i Norden. Den ena arbetsgruppen belyste förhållandena i Danmark, Norge och Sverige och den andra arbetade med förhållandena i Finland. Också ett avsnitt avseende Island har utarbetats (*jfr 2.1.7.*).

De tyngdpunktsområden inom undervisningssektorn under verksamhetsåret 1977 som ovan antytts har ingående behandlats i ministerrådets rådgivande kommitté för undervisning (RKU). Sålunda grundar sig t. ex. projektprogrammen för vuxenutbildning och de 16—19-årigas utbildning direkt på överväganden inom RKU och de undergrupper som tillsatts för att utarbeta förslag. RKU har även följt upp verksamheten och förslagen genom att enskilda medlemmar deltar i de flesta kontakt- och arbetsgrupper på utbildningsområdet. RKU har även varit representerat vid samtliga symposier och konferenser inom utbildningsområdet.

2.1.1. Det nordiska skolsamarbetet

Det nordiska skolsamarbetet, tidigare kallat harmoniseringsarbetet, arbetar för första året med ett av ministerrådet fastställt mandat. Detta innebär dock ingen ändring av verksamhetens inriktning, vilken även i fortsättningen skall gälla pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete inom förskola, grundskola, de 16—19-årigas utbildning samt lärarfortbildning på dessa skolstadier. Ett starkt prioriterat område utgör för närvarande de 16—19-årigas utbildning. Ett speciellt projektprogram utarbetas för närvarande inom detta utbildningsområde och kommer att behandlas av ministerrådet i januari 1978 (*jfr 2.1.2.*). På grundskoleområdet är specialundervisningen av särskilt intresse genom projektet "Barn med inlärningssvårigheter" (Bergen-projektet). (*Se vidare berättelsen om nordiskt skolsamarbete.*)

2.1.2. Den gymnasiala utbildningen och yrkesutbildningarna

I det av ministerrådet fastställda mandatet för ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete upptas samarbetet kring 16—19-åringarnas utbildning som ett väsentligt område. Utöver de i budgeten för nordiskt skolsamarbete upptagna medlen för denna sektor beviljade ministerrådet 150 000 dkr. ur dispositionsmedlen för 1977 för avhållande av tre

konferenser kring 16—19-åringarnas utbildningssituation. En speciell referensgrupp nedsattes för planeringen av dessa konferenser samt utarbetande av ett treårigt projektprogram kring det nordiska samarbetet för detta stadium. I referensgruppens möten har deltagit representanter för ledningsgruppen och för RKU.

Den första konferensen hölls den 9—10 juni i Køge. Temat var övergången från grundskola till gymnasieskola, härunder speciellt riskgrupper och ungdomsarbetslöshet. Vid konferensen gavs en utförlig beskrivning av de kategorier ungdomar som under 70-talet vandrat ut i arbetslösheten i de nordiska länderna.

I grunden har ungdomsarbetslösheten sin orsak i att antalet arbetsplatser i de nordiska länderna minskar, men den kan också till vissa delar ses som ett utbildningsproblem. De ungdomar som först drabbas av ungdomsarbetslöshet är sådana som saknar yrkesutbildning, har avbrutit sin yrkesutbildning eller i övrigt har en svag skolbakgrund. Man konstaterade även att det är nödvändigt med ett fastare samarbete mellan skola och arbetsliv. De försök som gjorts på nationell nivå med ökad samverkan skola—arbetsliv, härunder speciellt rådgivningsverksamhet, har visat sig ge goda utslag. En rapport från symposiet i Køge den 9—10 juni har publicerats.

Den andra konferensen kring 16—19-åringarnas utbildningssituation behandlade temat "Teori och praktik i de gymnasiala utbildningarna". Konferensen arrangerades i Köpenhamn den 22—23 september 1977. Konferensen hade karaktären av expertmöte mellan de nationella myndigheternas läroplansexperter. Till konferensen hade utarbetats ett omfattande bakgrundsmaterial kring teori/praktik-problematiken. En konferensrapport publiceras. Den sista konferensen om forsknings- och utvecklingsarbete kring de gymnasiala utbildningarna arrangeras vid årsskiftet 1977—1978.

Referensgruppen har även lagt fram ett förslag till projektprogram för åren 1978—80. Referensgruppens förslag bygger på de diskussioner som förts inom kulturavtalens olika organ. Tyngdpunkten i projektprogrammet ligger i en studie av utbildningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Projektprogrammet behandlas inom ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i december 1977. Ministerrådet tar ställning till förslaget vid sitt första möte 1978.

2.1.3. Högre utbildning

Utvecklingen av den högre utbildningen har varit något olikartad i de skilda nordiska länderna under de senaste åren. Bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets rek. nr 17/1973 tillsattes i slutet av 1975 en departemental arbetsgrupp med uppgift att utreda olika möjligheter till åtgärder på nordiskt plan inom den högre utbildningen.

Arbetsgruppen har försökt finna områden där gemensamma åtgärder bör ligga i alla länders intresse. Bl. a. har man diskuterat samverkan rörande universitetspedagogiskt utvecklingsarbete och forskning om högre undervisning. En kartläggning rörande lågfrekventa studieinriktningar inom de filosofiska fakulteterna har genomförts.

Beträffande samarbetet mellan universiteten och högskolorna på Nordkalotten kan nämnas att anslag har beviljats ur ministerrådets dispositionsmedel för ökat samarbete mellan institutioner i Nordkalottregionen samt för ett symposium om bl. a. utbyggnad av undervisningsutbudet inom regionen.

En ny utgåva av handledningen "Att studera i Norden" utkom under sommaren 1977. Cirkulärbestämmelser rörande den nordiska tentamensgiltigheten väntas för samtliga länders del ligga färdiga vid årsskiftet 1977/78.

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rek. nr 13/1970* ang. nordiska skol- och studentbetygs giltighet beslöt Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid sitt möte den 14 juni 1977 följande:

Nordiska ministerrådet rekommenderar att det vid högre utbildning med intagningsbegränsning i de nordiska länderna reserveras möjlighet att anta kvalificerade utländska och nordiska studerande till ett bestämt antal eller inom en bestämd andel av tillbuds stående platser vid en utbildningsgren. Denna kvot eller andel av totala antalet studieplatser bör fastställas med beaktande av antalet ansökningar om inträde från det egna landet till utbildningsgrenen/studieinriktningen.

Ministerrådet framhöll i samband med uttalandet och i enlighet med kulturavtalet att speciell uppmärksamhet bör fästas vid de nordiska studerande som önskar få sin utbildning vid universitet eller högskola i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Genom att en speciell kvot rekommenderas vid intagning till högre studier torde eventuella hinder att bedriva studier i annat nordiskt land än hemlandet undanröjas.

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rek.nr 7/1969* ang. skol- och studentbetygs jämförbarhet har medel beviljats för utarbetande av en terminologinyckel rörande grundläggande studieorganisatoriska begrepp inom den högre utbildningen i Norden. Terminologinyckeln skall även innehålla en komparativ översikt över normeringssystemen vid betygsättningen i grundskola och gymnasieskola i de nordiska länderna. Terminologinyckeln väntas föreligga vid årsskiftet 1977/78.

Arbetet med examensgiltigheten med hänsyn till förskollärare och grundskollärare som söker tjänst i annat nordiskt land än hemlandet är föremål för utredning inom kulturavtalets organ. Ärendet remissbehandlas och tas upp till förnyad behandling under verksamhetsåret 1978.

2.1.4. Fortbildning och vidareutbildning

I ministerrådets riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet (NU 1974: 24) har bl. a. fortbildning och vidareutbildning prioriterats som ett viktigt samarbetsområde på nordiskt plan. Den verksamhet som för närvarande förekommer på detta utbildningsområde har påbörjats antingen på basen av rekommendationer från Nordiska rådet eller genom initiativ från enskilda grupper och organisationer. I kulturbudgeten finns medel upptagna för fasta institutioner som bl. a. har fort- och vidareutbildning på sitt program. Sådana institutioner är bl. a. Nordiska institutet för samhällsplanering, Nordisk federation för medicinsk undervisning och Nordisk journalistkursus.

Den tvååriga försöksverksamheten med vidareutbildning av konservatorer avslutades i november 1975. Vidareutbildningen av konservatorerna upptas nu i kulturbudgeten under Kursverksamhetsanslaget liksom vidareutbildningen av socialhögskolelärare.

En departemental kontaktgrupp tillsattes 1976 för att i samarbete med kultursekretariatet närmare undersöka möjligheterna till övrig samnordisk fort- och vidareutbildning. Man har beslutat att låta kartlägga lärarfortbildningen inom vissa lågfrekventa industri- och hantverksyrken. Kartläggningen och förslag till åtgärder väntas föreligga kring årsskiftet 1977/78.

För att inhämta erfarenheter och underlag för eventuell fortsatt kursverksamhet arrangerades under april 1977 försöksvis en två-veckors fortbildningskurs för administratörer som handlägger frågor rörande vidareutbildning för lärare inom yrkesinriktade ämnen. Kursen omfattade såväl teoretisk undervisning om de administrativa systemen i de olika nordiska länderna (med särskild tyngdpunkt på utbildningsadministrationen), som studiebesök vid relevanta institutioner och skolor. I kursen, som avhölls i Danmark, deltog sammanlagt 20 administratörer från samtliga nordiska länder.

2.1.5. Vuxenutbildning

Vid sitt möte i Oslo i juni 1976 fattade ministerrådet beslut om att under en tvåårig försöksperiod genomföra ett nordiskt projektprogram på vuxenutbildningens område. Projektprogrammet leds av en nordisk evalueringsgrupp med företrädare för bl. a. ministerier, arbetsmarknadsorganisationer, folkbildningsförbund och forskningsinstitutioner. Detta program har varit en av huvuduppgifterna inom undervisningssektorn under verksamhetsåret 1977. Följande projekt ingår i programmet:

1. *Utarbetandet av en översikt av forsknings- och utvecklingsprojekt på nordiskt plan.* Översikten sammanställs f. n. och föreligger i tryck i januari 1978.

2. *Vuxenutbildningen i relation till arbetslivet.* Arbetsplanen för projektet har utarbetats av en sakkunnig i varje nordiskt land. Dessa har

inlett en undersökning av internutbildningen, dess struktur och dess karaktär inom 5—6 olika typer av företag i varje land. Undersökningsrapporterna sammanställs och publiceras under verksamhetsåret 1978.

3. *Möjligheter till nordiskt samarbete inom vuxenutbildning genom radio och TV* (jfr. *Nordiska rådets rek. nr 9/1970 och rek.nr 7/1966*). Avsikten är att i februari 1978 hålla en arbetskonferens med deltagare från de nordiska radiobolagen och olika brukargrupper för att diskutera den nuvarande situationen och de möjligheter som finns till ett utökat nordiskt samarbete. Inför konferensen utarbetas ett dokumentationsmaterial från radiobolagens sida över de nuvarande organisationsformerna rörande vuxenutbildningsprogram och existerande samarbete på området.

4. *Problemställningar på nordiskt plan rörande ILO:s konvention om betald studieledighet*. En konferens hölls den 4 och 5 maj 1977 i Köpenhamn med deltagare bl. a. från ministerier och arbetsmarknadsorganisationer samt ILO och OECD. Inför konferensen utarbetades nationella rapporter beträffande utvecklingen av möjligheter till studieledighet och studiestöd i en utbildningssituation. En rapport från konferensen har utkommit (*NU B 1977: 30*).

5. *Stärkande av informationsutväxlingen mellan länderna på vuxenutbildningens område*. På försök utges en informationsbulletin om nordisk vuxenutbildning som i korta notiser ger aktuella nyheter. Det första numret utkom i maj 1977. Samtidigt planeras en nordisk årsbok för vuxenutbildning, vilken beräknas utkomma våren 1978.

6. *Möjligheter till gemensamma åtgärder vid utbildningen av vuxenutbildare*. En översikt av metoder och kursinnehåll vid utbildningen av vuxenutbildare i Norden har utarbetats. Översikten innehåller bl. a. aktuella utvecklingstendenser i de enskilda länderna och en jämförelse av de olika utbildningarna. Undersökningen gäller främst kompetensgivande utbildning. Översikten trycks i början av 1978.

Det nordiska vuxenutbildningsprojektet (NOVU), vilket dels varit ett forskningsprojekt, dels ett undervisningsprojekt, har avslutats våren 1977 med sammanställning av en omfattande nordisk rapport som nu föreligger i tryck (*NU B 1977: 23*). Rapporten omfattar dels en beskrivning av den programproduktion, som utarbetats nationellt och förmedlats genom radio och TV i de enskilda länderna, dels en värdering av de problemställningar och erfarenheter som projektet medfört.

Med bl. a. NOVU-projektet som en utgångspunkt har fortsatta möjligheter till ett nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och TV tagits upp inom ramen för det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildningen (*se ovan punkt 3*).

2.1.6. Återkommande utbildning

En arbetskonferens om återkommande utbildning arrangerades av kultursekretariatet i Köpenhamn den 19—20 maj 1976. Rapporten "Återkommande utbildning i Norden" (*NU B 1977: 18*) innehåller en översikt från varje land över nuläge och framtidsplaner beträffande återkommande utbildning samt inledningarna från den nordiska konfe-

rensen. Rapporten har även utkommit på engelska (*NU B 1977: 18 E*).

Gemensamma nordiska problemställningar i fråga om återkommande utbildning är bl. a. följande:

a) Relationer till ungdomsutbildningen.

Hur skall skolan bäst organiseras för att befordra principen om återkommande utbildning? Det har framförts åsikten att ändringar måste ske redan i grundskolan, t. ex. att den teoretiska delen bör minska till fördel för de praktiska momenten med anknytning till arbetslivet för att ge eleverna en reell kännedom om förhållanden på arbetsmarknaden.

b) Vuxenutbildningen och arbetslivet.

I samtliga nordiska länder har det konstaterats att förhållandena i arbetslivet är viktiga i samband med återkommande utbildning. För att få största möjliga effekt borde en samplanering av utbildning och arbetsmarknad eftersträvas. Även konjunkturvåxlingarna borde beaktas vid diskussionen om återkommande utbildning.

c) Ekonomiska aspekter.

I många avseenden kommer ett system med återkommande utbildning inte att fordra annat än omstrukturering av redan etablerade undervisningsformer, vilket i och för sig inte behöver få allt för stora ekonomiska konsekvenser. Samtidigt medför principen om rätt till återkommande utbildning mer kostnadskrävande reformer såsom effektiv uppsökande verksamhet och betald studieledighet.

Ovannämnda problemställningar är under diskussion i samtliga nordiska länder. Kultursekretariatet eftersträvar ytterligare intensifiering av informations- och dokumentationsutbytet mellan länderna rörande återkommande utbildning.

Ett större nordiskt symposium kring temat "Arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning" anordnades den 11—13 oktober 1977 på Frostavallen i Sverige. En rapport från symposiet väntas föreligga i början av 1978.

2.1.7. Grannspråksundervisning

Ledningsgruppen för det grannspråksprojekt som pågått under 1976—77 avgav under våren sin rapport med förslag till åtgärder för stärkande av grannspråksundervisningen i Norden. Ledningsgruppen för grannspråksprojektet föreslår bl. a. att en harmonisering av läroplanerna i modersmålet i Danmark, Norge och Sverige genomförs. Avsikten med förslaget är att grannspråksundervisningen skall sättas in på samma stadium, dvs. lågstadiet, i alla tre länderna. Bland förslagen kan ytterligare nämnas att modersmållärarna bör få möjlighet till en mer effektiv fortbildning för undervisning i grannspråk. Utöver detta föreslås att samproduktion av läromedel för grannspråksundervisning intensifieras samt att de utredningar och den lärarhandledning som utarbetats, trycks och distribueras genom sekretariatets försorg.

Mot bakgrunden av Nordiska rådets *rek.nr 18/1974* ang. information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland framhåller led-

ningsgruppen att en av de största bristerna i Finland, när det gäller såväl kursutbud som undervisningsmaterial i svenska och andra nordiska språk, är bristen på ett institut som bedriver verksamhet med bl. a. utlåning av litteratur och AV-material. Arbetsgruppen har därför föreslagit inrättandet av ett informationscentrum i Finland för de nordiska språken. Informationscentrets huvudsakliga uppgift skulle vara distribution av undervisningsmaterial, informationsverksamhet, biblioteksverksamhet, språkkurser, översättningshjälp osv.

Förslaget om ett informationscentrum för de nordiska språken i Finland behandlas inom kulturavtalets organ i samband med de övriga förslagen till förstärkt granspråksundervisning i de nordiska länderna.

Vid sitt möte den 9 november 1977 beviljade ministerrådet 160 000 dkr. för bl. a. tryckning och distribution av lärarhandledningen för granspråksundervisning samt för en pilotkonferens för huvudmännen inom modersmålslärarfortbildningen i Norden. Vidare beslöt ministerrådet att möjligheterna till en harmonisering av läroplanerna skall utredas.

2.1.8. Övriga frågor, evaluering m. m.

Utredningsarbetet rörande *lärar- och elevutväxling i Norden* (jfr rek.nr 24/1964) avslutades under våren 1975 då ett betänkande i ärendet avgavs. I betänkandet ställs förslag om en avsevärd utökning av de nationella anslagen för detta ändamål. Under 1976 har remissvaren i anledning av utredningen dryftats i kulturavtalets organ och det har bl. a. betonats att det i stor utsträckning sker en elevutväxling mellan vänorterna i Norden i kommunal regi.

I samtliga nordiska länder sker idag en decentralisering i fråga om beslutsprocessen för skolväsendet. Det betyder också ändringar i de statliga stödordningarna för skolväsendet. Mot denna bakgrund har utredningarnas förslag om avsevärda nya statliga beviljningar inte bedömts som ändamålsenlig.

I utredningsarbetet pekas på lägerskolverksamheten som ett medel för att stimulera lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna. Lägerskolan ger eleverna och lärarna möjlighet att umgås utöver den egentliga undervisningstiden och löser inkvarteringsproblemen som har visat sig vara stora inom lärar- och elevutbytet.

Under verksamhetsåret 1977 har inom kultursekretariatet utarbetats förslag till stödordning för lärar- och elevutbytet på lägerskolverksamhetens bas. Stödordningen skulle avse rese- och gästgörelse och täckande av uppehållskostnader. Stödordningen är en försöksverksamhet. Enligt ministerrådets uppfattning bör utfallet av denna försöksverksamhet på nordiskt plan utgöra grund för nationella statliga resp. kommunala överväganden.

Ministerrådet beviljade 250 000 dkr. för stödordningen vid sitt möte i november 1977.

Mot bakgrund av Nordiska rådets rek.nr 14/1972 ang. utgivande av *Nordens historia* tillsattes 1975 en redaktionskommitté som skulle svara för utgivandet av en serie häften om Nordens historia.

Under verksamhetsåret 1977 har tre av de sex planerade häftena utarbetats och redigerats. Dessa tre häften behandlar följande ämnen: Norden under andra världskriget, Godspolitik och jordegendomsförhållanden i Norden 1550—1750 samt Från Kalmar brev till Stockholms blodbad, nordisk union, statsbildning, allians och brott 1397—1521 (preliminära titlar).

Första häftet beräknas vara klart för distribution i början av 1978.

Evalueringsarbetet rörande de gemensamma institutionerna på kulturbudgeten har fortsatt under verksamhetsåret. På uppdrag av ämbetsmannakommittén har verksamheten vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) granskats av riksrevisionsverket i Sverige. Riksrevisionsverket föreslår bl. a. att man utreder möjligheten att göra NORDPLAN till en nordisk institution, att man vid sidan av den ordinarie kursen inför kortare symposier och att den nuvarande forskningsverksamheten vid NORDPLAN knyts fastare till det som är NORDPLANS huvudsakliga uppgift, nämligen vidareutbildning. Riksrevisionsverkets rapport har sänts på remiss till relevanta nationella myndigheter. När remissbehandlingen avslutats tas evalueringsrapporten av NORDPLAN upp till behandling i kulturavtalets organ.

Nordiska socialpolitiska kommittén har till ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete översänt utredningen *Vidareutbildning i social administration och planläggning* (jfr rek.nr 1/1970). Utredningens förslag tas upp till behandling i kulturavtalets organ i samband med evalueringsrapporten om NORDPLAN.

Ministerrådet konstaterade vid sitt möte 19.1.1977 att *Nordens folkliga akademi* under sin tioåriga försöksperiod utfört ett värdefullt arbete inom det nordiska samarbetet rörande vuxenutbildning och folkbildning. Vid samma möte beslöt ministerrådet att akademins arbete nu skall övergå från försöksordning till permanent verksamhet på den nordiska kulturbudgeten.

Styrelsen för akademien har under verksamhetsåret utarbetat förslag till nya stadgar för akademien samt förslag till avtal mellan Nordiska folkhögskolan i Kungälv och akademien. Förslagen godkändes av ministerrådet vid mötet den 9 november 1977.

Vid mötet i januari 1977 godkände ministerrådet även nya stadgar för *Nordiska högskolan för hushållsvetenskap*. Bland annat innebar detta att antalet medlemmar i styrelsen minskades från 2 till 1 från varje land. Högskolans namn ändrades från Nordiska hushållshögsko-

lan till Nordiska högskolan för hushållsvetenskap. Ministerrådet har beviljat medel för en försöksverksamhet med en ettårig dietikerkurs i Göteborg under en treårsperiod. Den första kursen inleds i januari 1978.

I samband med att frågan om fortsatt anslag till *lektoratet i modern nordisk historia vid University College i London* behandlades i kulturavtalets organ 1976 framlades även ett förslag avseende en utredning kring *de nordiska utlandslektorernas verksamhet (rek.nr 13/1977 ang. undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter)*. Sedan en preliminär översyn av befintligt nationellt material rörande lektorsverksamheten utförts beviljades 1976 medel för genomförandet av en undersökning av möjligheterna till nordiskt samarbete på området. En sakkunnig har engagerats för att undersöka hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och andra läroanstalter är organiserat och hur en samordning och utbyggnad skulle kunna ske genom gemensamma nordiska insatser. Utredningsresultaten väntas föreligga vid årsskiftet 1977/78.

Mot bakgrund av ministerrådets uttalande om *könsroller och utbildning* 1974 och de diskussioner som förts i ärendet på nationellt plan anordnades ett symposium kring detta tema i juni 1977 på Nordens folkliga akademi i Kungälv. Vid symposiet redovisades de nationella utvecklingstendenserna och framfördes förslag till samnordiska åtgärder. I symposiet, som hade ca 60 deltagare, var bl. a. utbildningsmyndigheter, lärarorganisationer och arbetsmarknadsorganisationer representerade.

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rek.nr 11/1969 ang. Nordisk journalistkursus* har en omstrukturering av kursverksamheten skett under 1977. Huvudkursen har fått en mera modulindeldad uppläggning och kortare specialkurser har införts i programmet. Under verksamhetsåret 1977 hölls ett kortare seminarium med temat "Havet och vår framtid" samt en kurs rörande direkta val till Europa-parlamentet. Erfarenheterna med kortare seminarier tyder på att denna form av journalistutbildning röner stort intresse.

I den nordiska kulturbudgeten för verksamhetsåret 1977 upptogs på utbildningssektionen ett nytt moment, *Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet*. Till detta moment fördes dels kurser som tidigare hade varit fasta institutioner på kulturbudgeten, dels kurser som hade beviljats anslag ur dispositionsmedlen. För verksamhetsåret 1977 beviljades medel för följande kurser:

- Nordiska fältseminarier för etnologistuderande
- Vidareutbildning av konservatorer
- Nordiska kurser i språk och litteratur

Utöver detta beviljades följande kurser planeringsbidrag för kursverksamheten 1978:

Nordiska universitetskurser i historia
Vidareutbildning av socialhögskollärare
Nordiskt seminarium för arkeologistuderande.

I samband med den årliga budgetberedningen tas ställning till vilka kurser som kan anordnas under berörda budgetår (*jfr Nordiska rådets yttrande nr 5/1977 ang. nordiska historiekurser*).

2.2. Planeringen för de närmaste åren

Beträffande nya initiativ inom utbildningssektorn har under senare år en förskjutning skett från samarbete rörande grundskolenivån till gymnasial utbildning, högre utbildning och vuxenutbildning. Det har under hösten 1976 och 1977 tillsatts en rad nordiska arbetsgrupper inom dessa verksamhetsområden. Arbetsgruppernas uppgifter har varit dels att utföra vissa kartläggnings- och utredningsarbeten för att säkra ett idé- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna, dels att på grundval av detta material utreda möjligheter till nya samarbetsformer.

En avsevärd del av de nya initiativ, som tas inom utbildningssektorn under de närmaste åren, kommer att koncentreras till nordiskt samarbete rörande utbildning för 16—19-åringar, grannspråksundervisning, vuxenutbildning och återkommande utbildning.

På grundval av erfarenheterna från det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning, där den tvååriga försöksverksamheten avslutas sommaren 1978, kommer nya initiativ till samarbetsåtgärder att föreslås. Bland annat har man från arbetsmarknadsorganisationerna framhållit att det är av betydelse att projektet "Vuxenutbildningen i relation till arbetslivet" får en förlängning och fördjupning.

Under 1977 har utbildningen av 16—19-åringar utgjort ett viktigt arbetsfält. För närvarande planeras ett nordiskt projektprogram som kommer att sträcka sig över de närmaste åren. Väsentliga frågeställningar utgör bl. a. förhållandet mellan teori och praktik inom olika utbildningar, läromedelssamarbete och utbildningspolitiska aspekter på ungdomsarbetslösheten.

De diskussioner som under senare tid förts i alla länder rörande principen om återkommande utbildning har betydelse såväl för utbildningen i ungdomsskolan som vuxenutbildningen. Eftersom denna princip på längre sikt kan påverka hela den nuvarande utbildningsstrukturen är det av stor betydelse att erfarenhetsutbyte och gemensamma överläggningar mellan länderna sker kontinuerligt.

I övrigt kommer verksamheten inom det nordiska skolsamarbetet under de närmaste åren i första hand att koncentreras till koordinering av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete.

3. Forskning

3.1. Retningslinjer for kulturbudgetets indsats i det nordiske forskningssamarbejde

På baggrund af Nordisk Råds ønske (*rek.nr. 6/1975*) om en udredning om ansvarsfordelingen mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene angående det nordiske forskningssamarbejde, har kultursekretariatet — som nævnt i ministerrådets seneste beretning til Nordisk råd — ladet foretage en kortlægning af den nuværende situation og en analyse af de problemer, som bliver aktuelle i denne sammenhæng.

På grundlag af denne kortlægning har den rådgivende komite for forskning (RKF) udarbejdet et forslag til visse retningslinjer for kulturbudgetets indsats i det nordiske forskningssamarbejde. RKF's forslag har fået formen af et generelt handlingsprogram for indretningen af det nordiske kulturbudgets ressourcer til forskningssamarbejde. Ud over relationer til forskningsrådene tages også en række andre principielle spørgsmål op.

Handlingsprogrammet indledes med en mål/middeldiskussion, som tager sit udgangspunkt i kulturaftalens målformulering og i de af Ministerrådet i december 1974 fastsatte retningslinjer for det nordiske kultursamarbejde (*NU 1974: 24*). På grundlag af denne diskussion drages visse konklusioner om ønskværdige omfordelinger af det nordiske kulturbudgets ressourcer til forskning og de deraf betingede forandringer af budgetstrukturen. I dokumentet skitseres endvidere visse generelle retningslinjer for rollefordelingen mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene i Norden. Handlingsprogrammet afsluttes med et forslag til forsøgsvirksomhed med en ny model for samarbejde med forskningsrådene i form af nordiske planlægningsgrupper inden for et antal udvalgte temaområder.

En hovedtanke i handlingsprogrammet er, at man ønsker en større fleksibilitet i udnyttelsen af det nordiske kulturbudgets ressourcer til forskning. Et væsentligt mål er endvidere at tilvejebringe en frugtbar vekselvirkning mellem det nordiske budgets midler og de ressourcer, som satses nationalt bl. a. via forskningsrådene. De ikke-bundne ressourcer i kulturbudgetet burde derfor anvendes således, at de bidrager til at nationale forskningsressourcer i større udstrækning tages i anvendelse for nordiske samarbejdsprojekter.

RKF's forslag til handlingsprogram blev præliminært drøftet ved Ministerrådets møde i juni 1977. Handlingsprogrammet er på remiss hos de berørte forskningsråd samt en række andre organer. De pågældende instanser er blevet anmodet om svar senest 15.4.1978. Det overvejes i forbindelse hermed at afholde en konference i 1978 for yderligere at diskutere problemerne omkring rollefordelingen i det nordiske forskningssamarbejde.

3.2. Nordisk samarbejde vedrørende sprogrøgt og sprogvidenskab

3.2.1. Nordisk sprogsekretariat

Den udredning om samarbejde mellem sprognævnene i Norden, som blev nedsat på baggrund af Nordisk Råds rek.nr. 6/1976 har i januar 1977 afleveret sin betænkning (*NU A 1977: 1*). På grundlag af betænkningens forslag har Ministerrådet i marts 1977 besluttet at indrette et nordisk sprogsekretariat, som skal træde i funktion 1.7.1978. Sprogsekretariatet, som skal være et organ for samarbejde mellem sprognævnene og tilsvarende organer i de nordiske lande, skal have til opgave at arbejde for at bevare og forstærke det sproglige fællesskab i Norden og fremme den nordiske sprogforståelse. Sprogsekretariatets arbejdsopgaver skal først og fremmest være at

- a. være rådgivende og koordinerende organ i sprog- og termspørgsmål, som omhandler mere end ét nordisk sprog
- b. tage initiativ til udredninger og forskning af fællesnordisk interesse indenfor området samt arbejde for at spørgsmål vedrørende sprogrøgt, sprogforståelse m. m. gøres til genstand for opmærksomhed i universitetsuddannelserne
- c. følge udviklingen af nabolandsundervisning på alle uddannelsesniveauer i de nordiske lande, samt
- d. i samarbejde med massemedierne arbejde for at fremme den nordiske sprogforståelse.

Det nordiske sprogsekretariat skal ledes af en styrelse repræsenterende samtlige sprog i Norden. Inden for styrelsen udnævnes et arbejdsudvalg.

Sekretariatet får en begrænset administration (kansli) — i første omgang en nordisk sekretær — men Ministerrådets beslutning forudsætter samtidig, at man i hvert land bestræber sig på at øge de nationale sprognævns ressourcer til nordisk samarbejde.

Ministerrådet fastsatte i august 1977 instruktion for det nordiske sprogsekretariat og besluttede samtidig, at administrationen indtil videre skulle placeres ved Norsk sprogråd.

3.2.2. Nordisk samarbejde inden for anvendt nordisk sprogvidenskab

Som tidligere meddelt, har man inden for kulturaftalens organer behandlet et forslag om et samarbejdsprogram vedrørende anvendt nordisk sprogvidenskab, bl. a. med sigte på modersmålpædagogik. Kulturudvalget har i sin betænkning over *medlemsforslag A 484/k* udtalt, at udvalget finder det væsentligt at sprogforståelse og andre sprogproblemer i Norden gøres til genstand for forskning, og man har samtidig fremhævet, at kommende bestræbelser på øget sprogforståelse bør forankres i holdbare forskningsresultater.

Ministerrådet har i marts 1977 truffet beslutning om støtte til nordisk samarbejde inden for dette felt. Ministerrådets beslutning bygger på det forslag som blev fremlagt 1975 (se *NU 1975: 28*). For den indledende fase af et nordisk symposieprogram inden for dette område er der blevet bevilget 175 000 dkr. Beløbet skal dække det første års virksomhed. Man har forudsat, at ressourcer i samme størrelsesorden senere skal stilles til rådighed for yderligere et års virksomhed. Sigtet med dette symposieprogram er at fremme kontakt og informationsudveksling på tværvideenskabelig basis, bl. a. med sigte på planlægning og samordning af konkrete forskningsopgaver. Virksomheden skal i første omgang tage sigte på forskningsopgaver af grundlæggende karakter med relevans for sprogrøftsarbejdet og den internordiske sprogforståelse, med særlig vægt på spørgsmål af betydning for modersmålsundervisning i de nordiske lande, undervisning for indvandrere m. fl. Symposieprogrammet skal gennemføres under ledelse af en planlægningskomitee, som har ansvaret for emnevalg, planlægning og gennemførelse af symposierne. Komiteen skal bl. a. være ansvarlig for at forslag til nordiske samarbejdsprojekter og konkrete forskningsopgaver formidles til de relevante forskningsfinansierende organer. Arbejdet i komiteen går støt fremad, og man forventer, at det første symposium kan afholdes i løbet af 1978.

3.2.3. *Nordisk dokumentationscentral for sprogvidenskab*

Ministerrådet har i juni 1977 besluttet at bevilge 125 000 dkr. til et forstudie for en nordisk dokumentationscentral for sprogvidenskab for perioden 1.7.1977—31.12.1978.

Dokumentationscentralen skal i første række registrere igangværende forskning inden for feltet nordiske sprog i de nordiske lande. Det er indlysende, at en effektiv informations- og dokumentationstjeneste om sprogforskningen i Norden på flere måder kan udgøre en værdifuld støtte til de øvrige initiativer vedrørende nordisk sprogsamarbejde, som for tiden er aktuelle. Bl. a. bør det understreges at den informationsudveksling, som indgår som et betydningsfuldt del af det nylig vedtagne samarbejdsprogram inden for anvendt nordisk sprogvidenskab, vil lettes væsentligt via den service, som en sådan dokumentationscentral kan give. Også for den sprogvidenskabelige forskning i almindelighed kan en dokumentationscentral af denne type, være af stor betydning. Dokumentationscentralen bør endvidere ses som et led i opfyldelsen af Nordisk Råds *rek.nr. 6/1976* om nordisk sprogsamarbejde. Det forstudium, som man nu har indledt er blevet udformet i samråd med det nordiske samarbejdsorgan for videnskabelig information (NORDINFO) og tager sigte på at udarbejde retningslinjer for et permanent dokumentationssystem.

3.2.4. *Handlingsprogram for forbedret sprogforståelse i Norden*

Nordisk Råd har for nylig antaget en rekommendation (*rek.nr. 12/1977*) om et samlet handlingsprogram for forbedret sprogforståelse i Norden og i det nordiske samarbejde. I kulturudvalgets betænkning over dette medlemsforslag, som lå til grund for rekommandationen, fremhævede man, at opgaven med at udforme et handlingsprogram for øget sprogforståelse i Norden og at fremsætte forslag til hvorledes den kunne gennemføres burde være en naturlig arbejdsopgave for det kommende nordiske sprogsekretariat.

Selv om en del af de spørgsmål, som tages op i medlemsforslaget, ligger uden for sprogsekretariatets kompetenceområde, er det klart at sprogsekretariatet må få en central rolle ved udformningen af et sådant handlingsprogram. En af de væsentligste opgaver for dette organ er at søge at samordne alle de bestræbelser, der findes på det nordiske sprog-samarbejdes område. Sprogsekretariatet vil derfor få til opgave at udarbejde et forslag til et sådant handlingsprogram.

3.3. *Massemedieforskning*

På baggrund af Nordisk Råds *rek.nr. 10/1976* tilkaldtes i 1976 en sagkyndig for at udrede organisationen og finansieringen af det nordiske samarbejde inden for massemedieforskningen. Udredningsarbejdet skulle tage sit udgangspunkt i det, som Nordisk Råds kulturudvalg havde anført i sin betænkning om spørgsmålet.

Betænkningen blev fremlagt i januar 1977 (*NU 1976: 33*). Udredningens forslag indebar, at en nordisk samarbejdskomite for massekommunikationsforskning burde indrettes per 1.1.1978. Organets opgaver skulle være at dokumentere og informere om nordisk massekommunikationsforskning til forskere og andre, der måtte være interesserede i området, samt at lette og formidle kontakter mellem nordiske massemedieforskere og mellem forskere og interesserede på området. Dokumentationsvirksomheden — som i forsøgsperioden har været organiseret via den interimistiske nordiske dokumentationscentral for massekommunikationsforskning (NORDICOM) — bør efter forslaget fra og med 1978 organiseres således, at registreringsarbejdet knyttes til relevante nationale institutioner i hvert land og finansieres nationalt, mens de fælles funktioner finansieres via samnordiske midler.

Samarbejdskomiteen skal efter forslaget bestå af ni medlemmer, fire repræsenterende de berørte forskere og fire repræsenterende dagbladsudgiverforeningerne, journalistforbundene, radio- og TV-institutionerne samt journalisthøjskolerne. Formanden skal repræsentere almeninteressen. Under komiteen skal findes en referencegruppe for dokumentationsspørgsmål, som skal have ansvaret for samordningen af de nationale dokumentationscentralers virksomhed.

Udredningen har beregnet omkostninger for samarbejdskomiteens virksomhed til 675 000 dkr. per år.

Betænkningen har været på remiss i foråret 1977. Samtlige remissudtalelser giver udtryk for en positiv bedømmelse af den dokumentationsvirksomhed, som har været udført af NORDICOM, og man mener at denne virksomhed bør fortsætte efter udgangen af den nuværende forsøgsperiode, som udløber 1977. I nogle udtalelser peges dog på, at visse praktiske problemer kan opstå, når dataindsamlingen i hvert land skal føres over til national finansiering. Flertallet af remissinstanser mener også, at der findes et behov for nærmere kontakter mellem massemedieforskere i Norden, og støtter forslaget om en nordisk informationsbulletin for massemedieforskning, der kan erstatte det danske "Media-forsk orienterer" og som er blevet udgivet af de danske forskningsråds sekretariat for massekommunikationsforskning, men som opfører med at udkomme i slutningen af 1977.

Derimod råder der delte meninger blandt remissinstanserne om værdien af et nyt samarbejdsorgan på dette område, som skal disponere over midler til konferencer, stipendier, gæsteforelæsninger m. m. Pressens interesseorganisationer mener, at forslaget bør betragtes som et minimumsforslag, og at man på længere sigt bør stille væsentlig større ressourcer til rådighed. Lignende synspunkter fremføres af de forskersammenslutninger, som har udtalt sig. Derimod mener f. eks. de samfundsvidenskabelige forskningsråd ligesom også NORDINFO, at den foreslåede organisation er overdimensioneret, og at man i princippet bør indskrænke sig til at føre den allerede etablerede dokumentationstjeneste videre.

Ministerrådet forventes i foråret 1978 at tage stilling til udredningsforslaget. For tiden undersøges mulighederne for overgang til national finansiering af dokumentationscentralernes virksomhed. I det nordiske kulturbudget for 1978 har man i første omgang optaget et beløb på 400 000 dkr. for nordisk samarbejde inden for massemedieforskningen. Beløbet svarer i hovedsagen alene til omkostningerne for en videreførelse af den hidtidige dokumentationsvirksomhed.

3.4. Nordisk samarbejde vedrørende fremtidsstudier

I Nordisk Råds rek.nr. 9/1976 anbefalede Ministerrådet at udrede forudsætningerne for et øget nordisk samarbejde inden for området fremtidsstudier. Som det blev meddelt ved Nordisk Råds sidste session afholdtes i efteråret 1976 på initiativ af begge ministerrådssekretariatene et møde med repræsentanter for de berørte nationale organer, hvor man overvejede hvilke retningslinjer for udredningsarbejdet, der ville være relevante. Det blev konstateret, at det næppe var meningsfyldt fra starten at stræbe mod et samordningsprogram for alle fremtidsstudier i Norden. Man burde i stedet sigte på at udvikle former for kontakt og meningsudveksling inden for visse afgrænsede emneområder. Med udgangspunkt heri kan man så derefter lidt efter lidt intensivere samarbej-

det bl. a. også i form af samordnet projektarbejde. I en indledningsfase burde forudsætningerne for nordisk samarbejde prøves ved hjælp af et antal samnordiske seminarer omkring udvalgte emner. Den gruppe, som forudsattes at få ansvaret for planlægningen af disse seminarer, burde i sit mandat også få til opgave at overveje forudsætningerne og formerne for et mere formaliseret nordisk samarbejde inden for spørgsmålet omkring fremtidsstudier.

Der blev i maj 1977 stillet midler til rådighed for et tidsbegrænset seminarprogram omkring aktuelle temaer inden for området fremtidsstudier. Man har udnævnt en nordisk planlægningsgruppe, som skal have ansvaret for planlægning og gennemførelse af dette program og som også har til opgave at overveje forudsætningerne og formerne for et mere formaliseret nordisk samarbejde samt fremlægge forslag om, hvorledes dette skal organiseres og finansieres.

Seminarprogrammet vil blive gennemført i foråret 1978. Gruppens rapport, hvori også overvejelser og forslag om formerne for det fremtidige nordiske samarbejde på dette område indgår, skal afgives til Ministerrådet om muligt før 1.7.1978.

3.5. Øststatsforskning

I ministerrådets seneste meddelelse om Nordisk Råds *rek.nr. 1/1971* angående samarbejde inden for forskning og undervisning om Østeuropa konstateredes det, at der på initiativ af de berørte forskere er blevet dannet et informelt nordisk samarbejdsorgan for Østeuropa-forskning. Ved hjælp af dette organ, som har fået navnet Nordisk komite for Østeuropa-forskning, synes forudsætningerne at være blevet skabt for et væsentligt mere intensiveret nordisk samarbejde inden for især samfundsvidenskabelig forskning med sigte på Sovjetunionen og Østeuropa.

Efter ansøgning af komiteen blev der i marts 1977 bevilget et bidrag på 50 000 dkr. til komiteens arbejde i 1977 og 1978. Det er blevet forudsat, at spørgsmålet om eventuelle fremtidige bidrag må bero på en evaluering af komiteens hidtidige virksomhed.

3.6. Komparativ nordisk samfundsforskning

Nordisk Råds kulturudvalg har i sin betænkning over Ministerrådets seneste beretning erindret om, at Nordisk Råds konference om "Det politiske demokrati i søgelyset" i september 1976 bl. a. berørte behovet for en bred sammenlignende nordisk forskning omkring demokratiets vilkår. I Nordisk Råds *udtalelse nr. 5/1977* blev det fremhævet, at samarbejde vedrørende komparativ nordisk samfundsforskning bør bygges ud i overensstemmelse med Nordisk Råds *rek.nr. 15/1975*. Som anført i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde 1976 har det nordiske samarbejdsnavn for samfundsforskning (de samfundsvidenskabelige forskningsråds nordiske samarbejdsorgan) søgt at definere et

antal områder som kan være særligt egnede for komparative studier idet samarbejdsnævnet finder, at der er behov for et udbygget samarbejde på dette område.

I samarbejdsnævnets regie har der i en vis tid foregået et planlægningsarbejde angående et nordisk samarbejdsprojekt inden for temaområdet "familieforskning". Den nedsatte arbejdsgruppe har formuleret følgende mulige projekter:

1. undersøgelse af forandringer i nordiske familiers livsmønstre
2. undersøgelse af de konsekvenser familiens forsørgelsesgrundlag og det sociale sikringssystem har for familiemedlemmers indbyrdes forhold og for deres oplevelse
3. undersøgelse af større forandringer i familien med udgangspunkt i separations- eller skilsmisssituation

Arbejdsgruppen arbejder nu med den endelige projektformulering og opstilling af budget.

Det videre arbejde fortsætter indenfor samarbejdsnævnets regie. Samarbejdsnævnet har endvidere nedsat en arbejdsgruppe til at forberede eventuel nordisk komparativ forskning inden for området fællesnordisk datatjeneste for samfundsforskning. Arbejdsgruppen har ved et første møde opstillet en liste over mulige samarbejdsfelter.

Desuden drøftes for tiden muligheden for at etablere fælles projekter inden for yderligere nogle felter idet de nationale råd vil blive bedt om at komme med motiverede forslag.

Inden for området komparativ nordisk statsvidenskabelig forskning har det nyligt dannede Nordiske forbund for statsvidenskab etableret 4 samnordiske forskningsgrupper:

- partiforskning
- sociale og politiske ændringsprocesser i de nordiske lande
- komparativ udenrigspolitik
- komparativ nordisk offentlig forvaltning

De forskningsfelter, som tages op i disse projektgrupper, har nær tilknytning til de ønsker, Nordisk Råd har fremført om sammenlignende forskning vedrørende demokratiets vilkår. Nordisk forbund for statskundskab har hidtil modtaget bidrag fra Nordisk Kulturfond til den indledende planlægningsfase af virksomheden. Kulturfonden har fornylig bevilget midler til forskningsgruppernes fortsatte virksomhed i perioden 1977—78.

3.7. Videnskabelig information

Det nye nordiske samarbejdsorgan for videnskabelig information (NORDINFO) er trådt i funktion 1.1.1977. NORDINFOs budget for 1978 indebærer en forøgelse fra 1,6 mil. dkr. til 2,2 mil. dkr. Den temmelig kraftige budgetforøgelse sigter i første række mod at give større mulighed for NORDINFOs projektvirksomhed. Derudover er der ble-

vet bevilget midler til en udbygning af NORDINFOs sekretariat til den størrelse som man oprindeligt planlagde. Angående udviklingen af moderne informationstjenester koncentrerer anstrengelserne sig i dag, både på det nationale og det internationale plan, om etablering og anvendelse af on-line databaser. Inden for Norden er dette især blevet forstærket ved opbygningen af det af NORDFORSK etablerede informationsnet SCANNET. NORDINFO ser det som sin opgave at udvide nettets anvendelse med sigte på at nye biblioteker og informationscentraler slutter sig til nettets brugerkreds, og at nye databaser gøres tilgængelige via nettet. Tilslutningen af nye databaser til SCANNET forudsætter udviklingsarbejde i særdeleshed i 1978 og 1979. Den største del af behovet for midler udgøres af engangsomkostninger og forudsætter ikke, at NORDINFO binder sig til vedvarende finansiering af databaserne. Det faktum, at finansieringsbehovet koncentrerer sig i SCANNETs begyndelsesfase har gjort det nødvendigt med en relativt stor engangsførelse af NORDINFOs budget.

3.8. Fremtidsplaner

Udviklingen af den nordiske forskningssamarbejde inden for kulturbudgettets rammer vil bero på resultaterne af drøftelserne af det i afsnit 3.1 omtalte handlingsprogram. Et øget samarbejde med forskningsråd og andre organer som initierer og driver forskning i Norden burde under alle omstændigheder finde sted. Derudover synes det særligt vigtigt at forbedre de internordiske forskerkontakter dels ved, i det omfang der viser sig økonomisk mulighed derfor, at udvide kontakterne i form af seminarer, symposier o.l. omkring emner hvor udvekslingen af erfaringer specielt mellem nordiske forskere er af betydning. En særlig vægt må også lægges på de unge forskeres muligheder for at skabe sig nordiske kontakter. Et middel hertil er de nordiske forskerstipendier, der er en central bestanddel af forslaget til retningslinjer for det fremtidige forskningssamarbejde. Et andet væsentligt område er bestræbelser på at inddrage de mindre områders forskere i det fællesnordiske forskningssamarbejde. Dette kan ske dels ved at give tilskud til forskningsprojekter, som er af særlig interesse for disse områder, og ved at støtte forskere fra disse regioner i deres deltagelse i det nordiske forskningssamarbejde.

4. Allmennkultur

4.1. Retningslinjer for samarbeidet på det allmenkulturelle område

Ministerrådets rådgivende komité for allmenkulturelle spørgsmål (RKK) la mot slutten av 1975 fram en langtidsbedømmelse av samarbeidet på det allmenkulturelle området (*NU 1975: 14*).

Ministerrådet har ikke tatt stilling til den samlede innstillingen, men

RKK's vurderinger er i vesentlige spørsmål lagt til grunn for den utvikling som er skjedd på området.

Det har imidlertid vært behov for en klarere og strengere prioritering og en bedre vurdering av hvilke hovedlinjer som skal følges på lengre sikt, enn tilfellet er i arbeidet med de årlige budsjetter.

På denne bakgrunn har RKK utarbeidet et forslag til arbeidsprogram for de nærmeste tre år (1978—80). Programmet drøfter både de mer prinsipielle sider av virksomheten og hvilke saker som bør prioriteres i perioden. Det legges vesentlig vekt på at kultursamarbeidet i den nærmeste framtid bør konsentreres om arbeidsoppgaver som kan skape et bredere grunnlag for samarbeidet, særlig ved at de frivillige organisasjoner og de store amatørgruppene trekkes med i arbeidet. Dette program har ennå ikke vært forelagt ministerrådet.

4.2. Radio- og TV-samarbeidet

Sluttinnstillingen fra statssekretærgruppa, som har utredet spørsmålet om et utvidet nordisk TV- og radiosamarbeid via satellitt, ble avgitt juni 1977. Rapporten foreligger trykt (*NU A 1977: 7—9: "Nordisk radio och television via satellit"*). Den konkluderer med at et nordisk radio- og TV-satellittprosjekt kan realiseres til rimelige kostnader innenfor en rimelig tidsramme. I henhold til rapporten er satellitteknikken et realistisk alternativ til de tidligere tekniske løsninger som har vært drøftet for overføring av radio- og TV-programmer over de nordiske grensene.

Den tekniske delen av sluttrapporten viser at det er mulig å iverksette et satellittsystem som har kapasitet for spredning av samtlige nordiske radio- og TV-program til alle de nordiske landene. Sammenlignet med de muligheter til internordisk programspredning ved konvensjonelle distribusjonsmetoder som er foreslått i "TV över gränserna" (*NU 1974: 19*), har satellitt-teknikken den fordel at man oppnår så godt som 100 % dekning allerede fra starten av. Også Island, Færøyene og Grønland kan være med i programutvekslingen, som inkluderer ikke bare TV-program men også radioprogram.

De nordiske televerkene og radioselskapene har gitt foreløpige synspunkter på utkastet til den tekniske delen av utredningen. Disse går, i samsvar med statssekretærgruppas bedømming, ut på at satellitt-teknikken vil være et realistisk alternativ i nær framtid. Når det gjelder den nærmere utformingen av systemet, introduksjonstidspunkt og økonomi er det en viss meningsforskjell. Disse synspunkter vil man kunne ta hensyn til ved et eventuelt fortsatt utredningsarbeid.

For et system med kapasitet til å spre samtlige nordiske radio- og TV-program til alle de nordiske landene, kan investeringskostnadene for satellittene og markstasjonene beregnes til 575 mill. skr. Tilsvarende kostnader for spredning av et nordisk redigert TV-program og

samtlige radioprogram er beregnet til 475 mill. skr. I tillegg til dette kan det komme andre utgifter f. eks. til oversetting av TV-programmene. En detaljert oversikt over samtlige kostnader er det ikke mulig å få på det nåværende stadium i utredningsarbeidet. For TV-lisensbeta- lere i Norden er imidlertid kostnadene for gjennomføring av prosjek- tet, etter statssekretærgruppas vurdering, overkommelige.

Når det gjelder de rettslige spørsmål, først og fremst radiolovgiv- ningen, spørsmålet om straffe- og erstatningsansvar for innhold i radio- og TV-program, opphavsretten og den internasjonale folkeretten, er det helt klart at det ikke foreligger noe direkte hinder for et nordisk programsamarbeid.

De programpolitiske problemene som kan oppstå i forbindelse med en økt nordisk programutveksling, f. eks. spørsmålet om innkjøp av ikke-nordiske programmer, sendingstider og oversettelser, bør kunne løses gjennom et samarbeid mellom radioselskapene.

De kulturpolitiske aspektene ved økt programutveksling er diskutert forholdsvis inngående i rapporten. En har forsøkt å klarlegge både fordeler og svakheter ved gjennomføring av prosjektet.

Den kulturpolitiske vurderingen viser at prosjektet kan gi positive effekter i forhold til de kulturpolitiske målsettinger som er gitt i ministerrådets direktiv for et utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid. Disse målsettinger samsvarer med de som gjentatte ganger er kommet til ut- trykk fra Nordisk Råds kulturutvalg. De mindre heldige virkninger som en kan få av et utvidet programtilbud, bør etter statssekretærgruppas vurdering i det vesentlige kunne løses gjennom kulturpolitiske og pro- grampolitiske virkemidler.

Statssekretærgruppas sluttrapport ble lagt fram for ministerrådet 14. juni 1977. Ministerrådet vedtok i sitt møte at statssekretærgruppas slutt- rapport skal sendes til uttalelse til et stort antall nasjonale og nordiske instanser. I sitt vedtak understreker ministerrådet betydningen av en bred offentlig debatt om spørsmålet.

Når uttalelsene er kommet inn, er det ministerrådets hensikt å be- handle saken på nytt med sikte på en videre debatt ved Nordisk Råds sesjon i Oslo i februar 1978. Ministerrådet anbefaler at prosjektet blir gjenstand for en bred nordisk behandling før den blir tatt opp til ende- lig avgjørelse i noen av de nordiske land.

Ministerrådet vedtok at statssekretærgruppa skal fortsette sitt arbeid og at den i sitt videre arbeid skal knytte til seg representanter fra andre departementer og institusjoner som er berørt av spørsmålet.

4.3. Frivillige organisasjoner

4.3.1. Ungdomssamarbeidet

Ministerrådet har med virkning fra 1978 vedtatt nye retningslinjer for det nordiske ungdomssamarbeidet. Etter de nye bestemmelsene ut-

vides støtteordningen til å omfatte også det organisatoriske samarbeidet. Denne organisasjonsstøtten er forbeholdt organisasjoner med et fast organisert samarbeid mellom minst tre land og regelmessig virksomhet ellers. De nye retningslinjene understreker klarere enn de tidligere at utadvendt prosjektvirksomhet som tar sikte på de brede ungdomsgrupper skal prioriteres.

Bevilgningen til det nordiske ungdomssamarbeidet var i 1977 på 1,3 mill. dkr. Midlene fordeles av Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid, som etter de nye bestemmelsene er et besluttede organ.

Når det gjelder prosjektvirksomhet innkom det i 1977 i alt 180 søknader til et samlet ansøkt beløp på ca. 6,8 mill. dkr. og det ble bevilget i alt 925 000 dkr. til 41 prosjekter fordelt på alle de nordiske land. Midlene er fortrinnsvis gått til seminarer, kurser og leirvirksomhet.

Når det gjelder organisasjonsstøtte, innkom det i alt 26 søknader og det ble bevilget i alt 295 000 dkr. til 12 organisasjoner.

Det vises for øvrig til egen beretning om ungdomssamarbeidet.

4.3.2. Folkeopplysningsarbeidet

Støtteordningen for nordisk samarbeid mellom folkeopplysningsorganisasjonene, som ble iverksatt fra 1976 og gjelder på forsøksbasis i en treårsperiode, har i 1977 fortsatt etter de samme retningslinjer som tidligere.

Av den årlige bevilgning på 1 mill. dkr. samt overførte midler fra 1976 har ministerrådet i 1977 fordelt 1 270 000 dkr. til 18 prosjekter.

Det er gjennomført forholdsvis mange betydelige tiltak innenfor rammen av støtteordningen, bl. a. kan nevnes prosjektene Oppsøkende virksomhet og Kulturdager for bestemte yrkesgrupper, begge under ledelse av ABF i Norden. Det er imidlertid forholdsvis få av de større organisasjonsgrupper som til nå har fremmet forslag om prosjekter.

Man har derfor også i inneværende år lagt vekt på å styrke informasjonen om støtteordningen, og det er avholdt informasjonsmøter med opplysningsorganisasjonene i hvert av de fem nordiske land.

4.3.3. Idrett

Mot bakgrunn av Nordisk Råds rek. nr. 16/1975 om utvidet nordisk idrettssamarbeid og en kartlegging av landenes offentlige støtte til idrettsarbeid, utført av en nordisk arbeidsgruppe i 1976, oppnevnte ministerrådet våren 1977 et nordisk utvalg på fem medlemmer til å utrede spørsmålet om eventuelle nordiske støttetiltak på idrettsområdet. I følge sitt mandat skal utvalget særlig vurdere mulige støttetiltak for et idrettssamarbeid i bredden, samt behovet for særlige initiativ for å bedre utkantområdenes muligheter til å delta i idrettssamarbeidet.

Utvalget forventes å kunne avgi sin innstilling i løpet av første halvår 1978.

4.4. Nordisk kunstsenter

Ministerrådet vedtok i desember 1975 å opprette et nordisk kunstsenter i Finland. Vedtaket ble gjort på bakgrunn av Nordisk Råds rek. nr. 24/1971 om nordisk samarbeid på billedkunstens område og rek. nr. 21/1973 om et nordisk kunstformidlingscenter, samt innstillingen "Nordisk samarbeid om billedkunst" (NU 1975: 10).

Ministerrådet nedsatte samtidig et utvalg til nærmere å utrede saken, herunder ta stilling til spørsmålet om geografisk plassering i Finland og legge fram forslag til virksomhetsområde for sentret.

På grunnlag av utvalgets innstilling (NU B 1977: 3) vedtok ministerrådet i januar 1977 nærmere retningslinjer for opprettelsen av et kunstsenter i Finland. Ifølge vedtaket skal sentrets virksomhet omfatte aktiviteter på billedkunstens og designens område og etter hvert andre kulturaktiviteter med sikte på å skape et bredest mulig kulturmiljø.

Sentret skal ledes av et styre på sju medlemmer, som utpekes av ministerrådet. Videre skal det opprettes et råd på femten medlemmer. Rådets formann og viseformann vil inngå som medlemmer av sentrets styre.

Virksomheten kommer i gang i 1978.

Virksomheten i den første tida og fram til sentret får permanente lokaler på Sveaborg vil i første rekke bli konsentrert om videreføring av den nordiske utstillingsvirksomhet som til nå er drevet av Nordisk kunstforbund. Forhandlinger er derfor i løpet av året ført med Nordisk kunstforbund for å komme fram til avklaringer både når det gjelder forbundets framtidige arbeidsoppgaver og administrativ ordning.

Statutter for styringsorganene er under utarbeidelse og vil komme opp til behandling i ministerrådet i begynnelsen av 1978.

4.5. Kulturforbindelsene med Færøyene

På grunnlag av utredningen "Nordens Hus på Færøyene" (NU 1977: 4) vedtok ministerrådet i januar 1977 at det oppføres et nordisk kultursenter i Torshavn i overensstemmelse med utredningens forslag når det gjelder virksomhetsprogram og romdisposisjon, samt å basere oppførelsen av huset på en åpen nordisk arkitektkonkurranse.

Den nordiske utredningsgruppen er av ministerrådet prolongert som styringsgruppe for prosjektet i byggefasen, supplert med en representant for Færøyenes landsstyre.

Arkitektkonkurransen ble utskrevet 1. mai 1977 og vakte betydelig interesse blant nordiske arkitekter. Til bedømmelsen, som fant sted i Torshavn 6.—12. oktober 1977, inkom det i alt 140 prosjekter. Kon-

kurransens 1. pris ble tildelt arkitekt MNAL Ola Steen, Norge og arkitekt AI Kolbrún Ragnarsdóttir, Island.

Etter tidsplanen skal detaljprosjekteringen være avsluttet i løpet av våren 1978, slik at man etter lisitasjon av oppgaven kan påbegynne byggingen i løpet av høsten 1978 med sikte på å få huset ferdig i 1980.

4.6. *Musikksamarbeidet*

Det nordiske musikksamarbeidet har i de siste ti år vært preget av en sterk utvikling. Det gjelder særlig innenfor den mer etablerte del av musikklivet. Denne utvikling er blitt finansiert over det faste virksomhetsbudsjett, ministerrådets disposisjonsmidler og Nordisk Kulturfond.

I toårsperioden 1975—77 er musikksamarbeidet i samråd med NOMUS-nemndene blitt vurdert ut fra et helhetssynspunkt. Denne vurdering har ført til en del endringer av de eksisterende samarbeidsprosjekter. Den har også ført til utvikling av nye musikkaktiviteter på de mindre etablerte områder. Vurderingen har også ført til en styrkelse av det administrative grunnlag for musikksamarbeidet med en utbygging av NOMUS-nemndenes fellessekretariat.

4.7. *Teatersamarbeidet*

På bakgrunn av sin beslutning i november 1976 om en sammen slåing av de to tidligere teaterkomitéer, Gjestespillkomitéen og Vasakomitéen, oppnevnte ministerrådet i januar 1977 en ny nordisk teaterkomité, som skal ha ansvaret for i første rekke gjestespillmidlene og videreutdanningsvirksomheten.

Komitéen har i løpet av første halvår 1977 med utgangspunkt i den tidligere virksomhet foretatt en samlet vurdering av mulighetene for et nordisk teatersamarbeid og i en innstilling av august 1977 lagt fram forslag til retningslinjer for såvel gjestespillmidlene som videreutdanningsvirksomheten. Saken ventes å bli behandlet i ministerrådet i begynnelsen av 1978.

Vasakomitéen har vært prolongert i første halvår 1977, men uten forpliktelse til å arrangere kurs. Det har således ikke funnet sted noen videreutdanning på teaterområdet i 1977, men slik virksomhet ventes å komme i gang i 1978 etter nye retningslinjer.

Gjestespillmidlene er i løpet av våren blitt fordelt av den tidligere Gjestespillkomitéen, som ble prolongert for første halvår 1977. Fordelingen i oktober 1977 ble foretatt av den nye teaterkomitéen.

Det vises for øvrig til egen beretning om gjestespillmidlene.

4.8. *Litteratursamarbeidet, støtteordningen for oversettelse av nabolandslitteratur*

Nordisk Råds litteraturpris er øket til 75 000 dkr. Forslag om den

framtidige administrasjonsordningen og andre spørsmål i forbindelse med litteraturprisen, vil bli tatt opp i ministerrådet ved årsskiftet.

Til ministerrådets møte i januar 1977 la fordelingsgruppen for støtte til oversettelse av nabolandslitteratur fram en melding med beskrivelse og foreløpig vurdering av de to første års virksomhet innenfor støtteordningens fireårige forsøksperiode.

Meldingen er positiv og slår fast at støtteordningen stort sett må oppfattes som et positivt tiltak for utgivelse av nordisk litteratur. En mer utførlig vurdering av støtteordningen vil skje ved slutten av den første fireårsperioden.

Fordelingsgruppen har også i 1977 bestrebet seg på å øke den nyere skjønnlitteraturens andel av midlene. Samtidig har man sterkere ønsket å tilgodese de mindre språkområder samt bokmarkeder som tradisjonelt ikke har hatt nær forbindelse med hverandre.

Det vises for øvrig til egen beretning om støtteordningen.

4.9. Filmsamarbeidet

Ministerrådet vedtok i 1976 å nedsette et mindre utvalg til å vurdere behovet for videreutdanningstiltak for nordiske filmarbeidere, på bakgrunn av forsøksseminarene i 1973—75 (jfr. *Nordisk Råds rek. nr. 21/1963*). Utvalget som avga sin innstilling i juni 1977, framholder at det er et reelt behov til stede for fellesnordisk virksomhet på området og foreslår at det iverksettes en permanent ordning med årlige filmseminarer.

Etter at det forelå positiv uttalelse fra RKK, kom saken i november 1977 opp i ministerrådet, som vedtok å iverksette et nordisk samarbeid om kurs for filmarbeidere fra og med 1978.

Virksomheten vil være åpen for TV-arbeidere i den grad temaet gjør slik deltakelse hensiktsmessig.

Ansvarlig for virksomheten blir en filmkomité bestående av ett medlem fra hvert av de fem land.

Virksomheten vil i 1978 bli finansiert over disposisjonsmidlene. Til formålet er avsatt inntill 200 000 dkr.

4.10. Støtte til de små språksamfunn

De små språksamfunns særlige problemer har vært gjenstand for en voksende interesse i de senere år. Denne interesse er især kommet til uttrykk i utdelingen av støtte til oversettelse av nabolandenes litteratur. Her sikrer særlige kvoter at små språksamfunn blant annet får mulighet til å presentere deres litteratur i den øvrige del av Norden. Interessen er også kommet til uttrykk i Nordisk Kulturfonds styre, som har imotekommet flere søknader om støtte til de små språksamfunn. Dette gjelder blant annet en bevilgning til undersøkelse av små språksamfunns litteratur.

4.11. Kultursamarbeid mellom samene

Det kulturelle samarbeidet mellom samene har også i 1977 i første rekke vært preget av virksomheten ved Nordisk samisk institutt i Kautokeino. Virksomheten er omfattende og har i de tre år instituttet har eksistert blitt betydelig utvidet (jfr. egen beretning om virksomheten i 1977). I budsjettet for 1978 har en lagt vekt på å få dekning til slutføring av noen av de større prosjekter som er i gang. En mener at dette bør prioriteres framfor igangsetting av nye prosjekter.

På bakgrunn av tidligere bevilgninger til Nordisk sameråd og samekonferansene samt Nordisk Råds rek. nr. 15/1976 angående tiltak til styrking av det samiske kulturliv, har det i løpet av året vært en løpende kontakt med samenes organisasjoner. Spørsmålet om opplegg, utvidelse og koordinering av samarbeidet ble drøftet bl. a. på en konferanse mellom berørte nordiske organer og nasjonale, regionale og lokale myndigheter i de nordiske land i løpet av desember.

4.12. Barn og kultur

Et utvalg under Nordisk ministerråd som har utredet mulighetene for et nordisk samarbeid om kulturtilbud for barn har avgitt sin innstilling (jfr. Nordisk Råds rek. nr. 5/1976). Innstillingen inneholder en kartlegging av situasjonen på barnekulturområdet i hvert enkelt land og vurderer konkrete forslag til samarbeidsprosjekter på forskjellige områder.

Innstillingen ventes å bli behandlet i ministerrådet i første halvdel av 1978.

4.13. Virksomheten i den nærmeste framtid

En må rekne med at de omfattende utredningsarbeider som ennå gjenstår for å klarlegge spørsmålet om nordisk TV-programutveksling via satellitt vil være den dominerende oppgave på kultursektoren også i tida som kommer.

Etter at ministerrådet har fattet vedtak om retningslinjene for teatersamarbeidet, må en rekne med at særlig videreutdanningsvirksomheten for de forskjellige personellgrupper ved det profesjonelle teater og mulighetene for samarbeid mellom amatørteatre vil bli styrket. Spørsmålet om større innsats for samarbeid mellom musikkteatrene har vært stilt i bero inntil innstillingen fra teaterutvalget forelå. En må rekne med at dette kompliserte spørsmål vil bli avklart i løpet av første del av 1978.

Kultursekretariatet forbereder for tida spørsmålet om en utredning av den internasjonale kulturindustriens innflytelse i det nordiske kulturliv i samsvar med den rekommendasjon som ble vedtatt av Nordisk Råds 25. sesjon i Helsingfors (rek. nr. 16/1977). En må rekne med at gjennomføring av rekommendasjonens ønskemål vil kreve en meget omfattende utredning. Etter sekretariatets vurdering er det imidlertid

sentralt for den videre utvikling i alle land å få nærmere klarhet i hvordan internasjonale kommersielle krefter influerer på og muligens faktisk bestemmer kulturutviklingen på viktige områder i Norden. En rekner med at dette utredningsarbeidet kommer i gang i løpet av 1978.

Før forsøksperioden for støtte til folkeopplysningsorganisasjoner går ut pr. 1.1.1979 skal det foretas en evaluering av virksomheten hittil og avgjøres hvorvidt og i tilfelle i hvilken form en slik støtteordning skal fortsette (*jfr. yttrande 5/1977*).

Nordisk Kulturfonds initiativ med nordiske kulturuker vil være utviklet i løpet av 1978. En kan allerede nå fastslå at kulturukene har gitt verdifulle erfaringer som bør kunne nyttes i en diskusjon om tilsvarende tiltak i tida som kommer. Det er viktig å hindre at den interesse og aktivitet som er skapt gjennom kulturukene går tapt fordi tiltaket ikke følges opp. I tråd med RKK's anbefaling vil en anse det som viktig å få i stand et samvirke mellom kommuner og organisasjoner i oppfølgingen av kulturukene.

I løpet av 1978 vil en ha kommet fram til en forenkling av arbeidet ved at en på de fleste viktige fagområder har et utvalg eller en komité som kan vurdere og prioritere innenfor fagområdet og samtidig ha et visst styringsansvar for gjennomføring av tiltak.

Kapitel IV

Socialpolitiskt samarbete

1. Inledning

Under den inledande perioden av det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet inriktades ansträngningarna huvudsakligen på att skapa en nordisk konvention om social trygghet. Arbetet har efter hand kommit att omfatta ett flertal andra områden.

Samarbetet mellan Nordiska ministerrådets ansvariga organ och Nordiska rådets social- och miljöutskott har spelat en central roll vid utvecklingen av verksamheten inom social- och hälsovårdssektorn på nordiskt plan. Som ett led i detta samarbete har möten mellan social- och hälsovårdsministrarna och Nordiska rådets socialpolitiska utskott vid ett flertal tillfällen ägt rum.

Samarbetet inom den socialpolitiska sektorn har under år 1977 kännetecknats dels av aktiviteter inom talrika gemensamma organ, projektgrupper m. m. samt dels av planläggning av framtida insatser på social- och hälsovårdsområdet. De olika insatser som beslutades vid tiden för Nordiska socialpolitiska kommitténs ombildning till ämbetsmannakommitté under ministerrådet har nu kunnat utformas i praktiken.

2. Samarbetsprogram för ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Förutom de kontakter ministerrådet fortlöpande haft med Nordiska rådets social- och miljöutskott har samråd mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter ägt rum. Vid dessa överläggningar har ministerrådets arbete avseende utformandet av ett samarbetsprogram för det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet diskuterats. Ett förslag till ett sådant program har i slutet av år 1976 genom ett ministerrådsbeslut överlämnats till Nordiska rådet för behandling vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors 1977.

Förslaget har varit på remiss hos arbetsmarknadens parter. Nordiska rådet rekommenderade ministerrådet att fastställa programmet, vilket skedde i ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 18 augusti 1977 i Ronneby, Sverige. Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1977* är därmed uppfylld.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet.

Bland de insatsområden som behandlas i samarbetsprogrammet läggs stor vikt vid en revision av den nordiska trygghetskonventionen, som i första hand har till uppgift att ge de nordiska medborgarna social, medicinsk och ekonomisk trygghet vid vistelse eller bosättning i annat nordiskt land än hemlandet.

Ett annat insatsområde utgörs av forsknings- och utvecklingssamarbete. Målsättningen är att befrämja ett praktiskt samarbete för att göra resultaten bättre, mera pålitliga och eventuellt billigare.

Andra områden som ingår i programmet är gemensam arbetsmarknad och efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, läkemedelssamarbete, samarbete på sjukvårdens område och samverkan vad gäller dokumentation och information.

3. Socialpolitiskt ministermöte 1977

Möten mellan de nordiska ländernas socialministrar har hållits med jämna mellanrum sedan år 1926.

Vid det socialpolitiska ministermötet, som genomfördes 17—19 augusti i Ronneby, Sverige, var en av huvudfrågorna vilka möjligheter det finns att främja socialpolitiska mål genom insatser på andra sektorer inom samhällspolitiken. Detta gäller särskilt arbetsmarknads-, utbildnings-, bostads- och miljöpolitiken där det bör tas socialpolitiska hänsyn i beslutsprocessen. Beslut inom dessa områden kan få vittgående konsekvenser när det gäller att förverkliga sociala målsättningar.

Social- och hälsovårdsministrarna tog också upp frågor om utveckling av pensionssystemen. Bland annat underströks de ökade möjligheterna till flexibilitet vid val av pensioneringstidpunkt och pensionsform.

Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade i Ronneby beträffande det socialpolitiska ministermötet bland annat att det socialpolitiska ministermötet från och med år 1978 skall arrangeras årligen (försöksperiod 1978 och 1979)

att det socialpolitiska ministermötet disponeras

- a) dels som ett diskussionsforum vid vilket ett begränsat antal frågor (tema) behandlas och
- b) dels som ett ministerrådsmöte vid vilket överläggningar och beslut om bl. a. samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet äger rum.

Nästa socialpolitiska ministermöte kommer att hållas i Norge år 1978.

Ministrarna beslutade också i Ronneby att narkotikafrågor skulle tas upp vid ett särskilt arbetsmöte med de nordiska social- och hälsovårdsministrarna.

Arbetsmötet skall genomföras i Oslo den 12 december. Vid mötet skall behandlas bl. a. tvång/frivillighet i behandlingen, förebyggande och behandlingsfrågor utifrån sociala, medicinska och pedagogiska as-

pekter samt möjliga gemensamma nordiska insatser i det internationella samarbetet kring narkotikafrågor.

4. Den nordiska trygghetskonventionen

Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska medborgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger goda lösningar på dessa frågor, som berör bl. a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.

Under socialpolitiska kommittén arbetar sedan år 1973 ett nordiskt socialkonventionsutskott som har till främsta uppgift att göra en översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention.

I mars 1975 lade socialkonventionsutskottet fram ett förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension. Förslaget innebär en anpassning av konventionens bestämmelser om rätt till grundpension till de lagändringar som under senare år företagits först i Norge och därefter i Danmark och Island. Ändringarna i konventionen har sedermera ratificerats av samtliga nordiska länder och träder i kraft 01.01.1978.

I enlighet med sitt mandat, som bl. a. anknyter till Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen.

I socialkonventionsutskottets mandat ingår också att överväga spörsmål som sammanhänger med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. Till följd härav är utskottet för närvarande även sysselsatt med att från gemensam nordisk synpunkt granska och ta ställning till en inom Europarådet utarbetad europeisk konvention om social trygghet och dess förhållande till den nordiska trygghetskonventionen.

5. Forskning och utveckling

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s. k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forsknings-samarbete. I praktiken har dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet på social- och hälsovårdssektorn delvis berört forskning. Denna forskning har oftast varit av praktisk ka-

raktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägan- de skäl för ett nordiskt samarbete.

5.1. Drogforskning

5.1.1. Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (NSfD)

Det existerar nu en ansats till långsiktigt upplagt forskningsprogram för nordisk drogforskning. Det hör till NSfD:s uppgifter bl. a. att komma med förslag till forskningspolitiska riktlinjer. NSfD bereder förslag till konkreta forskningsprojekt åtminstone så långt att de kan ligga till grund för anslagsansökningar. Den föreslagna forskningsinriktningen har sin bakgrund dels i tidigare utredningar om nordisk drogforskning, dels i av styrelsen prioriterade områden.

Behandlingsforskningen har givits högsta prioritet i NSfD:s forskningsprogram. Forskning omkring kontrollpolitikens utformning och tillämpning kan bidra till förståelse av uppkomstmekanismer, missbruksförlopp och skador.

Hittills har NSfD initierat forskning på några av de ovannämnda områdena (se t. ex. "Kontrollpolitik och psykofarmaka", ett förslag till forskningsprogram, Nordisk Utredningsserie B 1977: 11). Det föreligger systematiska förarbeten om uppkomstsituation, missbruksförlopp och skadeverkningar, som blir föremål för diskussioner i expertgrupper vintern 1977/78. De väntas bilda underlag för ytterligare förslag till forskningsprojekt. Flera förslag finns nu på olika delområden inom behandlingsforskningen, t. ex. om missbrukares identitetsproblematik. Man har också intresserat sig för bl. a. evalueringsfrågorna och vad man egentligen vet om verkningarna av tvångsvård respektive vård i frivilliga former.

För att kunna göra bedömningar av kort- och långsiktiga tendenser i fråga om utbredning och omfattning av bruk och missbruk har samarbetsorganet sammankallat nordiska forskare och utfört studier i metodfrågor. Man samarbetar med det svenska socialdepartementets kommitté för kartläggning av narkotikamissbruket.

Till NSfD:s uppgifter hör även information och dokumentation om drogforskning. Det pågår för närvarande en inventering av olika nordiska och internationella informations- och dokumentationscentraler.

5.1.2. Forskningssymposier

Det tredje nordiska narkotikasymposiet i Røros, Norge, hösten 1975 resulterade i ett antal rekommendationer för behandlingsforskningen i Norden av särskilt intresse mot bakgrund dels av Nordiska rådets rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare, dels av nödvändigheten av att skyndsamt vidtaga åtgärder för en orga-

niserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för missbrukare i de nordiska länderna m. m.

Den 6—7 december 1976 sammanträffade ett 15-tal forskare från samtliga nordiska länder för att dryfta olika problem i samband med befolkningsundersökningar av droganvändning. Ett sammanträffande mellan kartläggningskommittén och nordiska forskare har planerats första veckan i december 1977. Den 14 december 1977 träffas nordiska forskare till ett seminarium om uppkomstbetingelser och vidmakt-hållande av missbrukskarriärer, som syftar till förslag om forskningsprojekt på dessa områden. Ett seminarium i frågan om tvång/frivillighet i vården av drogmissbrukare förbereds för närvarande av en nordisk expertpanel att äga rum i dec/jan 1977/78.

5.1.3. Kontaktmannaorganet för narkotikafrågor

År 1971 upprättade justitieministrarna i Norden en ämbetsmanna-grupp bl. a. för ömsesidig information om det aktuella läget på narkotikafronten.

Den tidigare iakttagna utvecklingen i befolkningsundersökningarna i riktning mot en minskande andel ungdomar som prövat narkotiska preparat, har fortsatt och förstärkts. Tendensen synes vara gemensam för alla de nordiska länderna. Det är ovisst om utvecklingen kan hänföras till ett minskat utbud av narkotiska ämnen. Däremot synes förebyggande åtgärder i form av upplysning och en ändrad inställning bland ungdomen bidra till de sjunkande siffrorna.

En motsatt utveckling har ägt rum såvitt gäller de s. k. hårda narkotiska preparaten som morfin, morfinbas och heroin i det etablerade, grava missbruksklientelet. Enligt tillgängliga uppgifter saluförs nu heroin regelmässigt i Sverige. Det har förekommit i Norge och är introducerat i Danmark i mindre omfattning. Tecken finns som tyder på att heroin förekommit i enstaka fall i Finland. Umgänget i de kretsar där det tunga missbruket sker, kännetecknas av en tilltagande brutalitet och kriminalitet. Dödsfall förekommer på grund av svårigheter vid dosering och orena preparat. Erfarenheterna av behandling av heroinister är små. Åtgärder vidtas för att möta denna nya situation. De rättsvårdande myndigheterna har ytterligare utökat sitt internationella samarbete, som redan tidigare varit omfattande.

5.2. Alkoholforskning

Under år 1975 inledde Nordiska nämnden för alkoholforskning en inventering av alkoholforskningen i Sverige. Detta arbete avslutades år 1976 och resultaten redovisades i rapporten "Alkoholforskning i Sverige 1975". Under år 1977 har liknande inventeringar genomförts i Finland och Norge.

Under år 1977 har verksamheten i nämnden bl. a. koncentrerat sig kring förberedelserna för samt genomförandet av seminarier om bl. a. kvinnor och alkohol och alkoholbiologisk forskning.

Året 1977 har också ägnats åt att initiera gemensamma nordiska alkoholforskningsprojekt. Mot bakgrund av den forskning som bedrivs vid de existerande nationella alkoholforskningsinstitutionerna, både på det samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga området, samt pågående forskning vid andra institutioner, har nämnden kommit fram till att initiera och detaljplanera projekt inom följande problemområden: attityder till och konsekvenser av alkoholbruk och alkoholproblem, alkoholskador, dryckesmönster samt rattfylleri.

I mars 1977 arrangerade nämnden i Köpenhamn ett forskarmöte om alkohol och trafik. Därvid framkom ett starkt behov av ett utvecklat samarbete. Detta resulterade i ett forskarmöte, som genomfördes i Stockholm i oktober, beträffande utbyte och utveckling av gemensamma metoder på samnordisk bas.

Som ett led i attitydstudierna har nämnden under året publicerat en bok om utvecklingen av ungdomens alkoholvanor i de nordiska länderna.

Verksamheten på kortare sikt skall i första hand inriktas på problem som berör aktuella ämnen i den allmänna debatten, där resultaten kan väntas inom en relativt begränsad tidsrymd. Frågorna bör ha direkt anknytning till omvärlden och i de nordiska länderna aktuella sociala och kulturella problem. Först i ett senare skede skall mera tekniska problem av grundforskningskaraktär angripas.

5.3. *Evaluering av rusmedelsforskningssamarbetet*

Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning har under året samrått med företrädare för såväl Nordiska samarbetsorganet för drogforskning som Nordiska nämnden för alkoholforskning samt sökt befrämja kontakterna mellan dessa organ. Härvid har Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1974* angående en förutsättningslös prövning av en organisatorisk samordning av det nordiska samarbetet på rusmedelsforskningens område särskilt uppmärksammats. Evalueringskommittén har under år 1977 anställt projektledare och lagt fast ett arbetsprogram för evalueringen.

5.4. *Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning*

Mot bakgrund av bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1973* angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område upprättade ministerrådet för en försöksperiod om tre år med början år 1976 en nordisk nämnd för handikappfrågor.

Verksamheten i nämnden syftar i första hand till en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedels-

försörjningsområde. Nämnden skall i övrigt inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet.

Nämnden har under året i samarbete med handikappinstitutet i Sverige genomfört en ny inventering av pågående projekt inom handikappområdet i de nordiska länderna. Inventeringen redovisas i år i publikationen *Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1977*. Vidare har nämnden under året arbetat vidare med ett projekt rörande klassifikation och registrering av tekniska hjälpmedel i Norden. Projektet beräknas kunna redovisas för ministerrådet i början av år 1978. Arbetet pågår också bl. a. med frågor rörande provning av tekniska hjälpmedel.

En viktig uppgift för Nordiska nämnden för handikappfrågor är att söka överblicka och koordinera insatser på skilda områden inom ramen för det nordiska samarbetet som har en handikappaspekt. Samverkan har här etablerats med bl. a. nordiska organ inom transport- respektive byggsektorn.

Erfarenheterna av nämndens treåriga försöksperiod skall värderas under år 1978.

5.5. Samarbete om forsknings- och utvecklingsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Målsättningen för forsknings- och utvecklingssamarbetet är bl. a. att finna metoder för effektiv identifikation av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl. a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m. m.

För att befärma denna målsättning beslöt socialpolitiska kommittén 1976 att en expertkonferens skulle avhållas år 1977. Tema för konferensen, som genomfördes 26.6—1.7 på Hanaholmen, Finland, var "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken". En särskild organisationsgrupp under socialpolitiska kommittén hade förberett konferensen genom att utarbeta ett bakgrundsdokument, "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken", publicerat i Nordisk utredningsserie (NU B 1977: 12). Konferensen samlade 50 deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige — forskningsadministratörer, forskare, representanter för kommunförbunden m. fl.

6. Social- och hälsovårdspersonalens arbetsmarknad

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimeringskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilli-

ga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén har våren 1976 beslutat att tillsätta en ad hoc arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets *rekommendationer nr 2 och 3/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker, *rekommendation nr 3/1974* angående vidareutbildning av fysioterapeutlärare samt *medlemsförslag A 474/s* om gemensam arbetsmarknad för tandtekniker m. m.

Enligt arbetsgruppens mandat skall gruppens arbete syfta till en översyn av förutsättningarna för yrkesutövning i länderna och på nordiskt plan för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Utifrån en sådan översyn skall förutsättningarna och formerna för en utbyggnad av den nordiska arbetsmarknaden för nämnda yrkeskategorier allmänt bedömas. Gruppen skall särskilt undersöka möjligheterna att genomföra gemensam arbetsmarknad för yrkesgrupper, för vilka krävs legitimation endast i vissa länder, utan att legitimationskrav införts i samtliga länder. Till de yrkesgrupper som uppdraget omfattar hör arbetsterapeuter, socionomer, psykologer, barnmorskor, distriktssköterskor, tandtekniker och optiker.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete september 1976, har inledningsvis företagit en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda. Denna inventering har gruppen redovisat i den lägesrapport med plan för det fortsatta arbetet som gruppen enligt sitt mandat har avlämnat i mars 1977.

Mera ingående har gruppen hittills behandlat förutsättningarna för införande av gemensam arbetsmarknad ifråga om arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker och tandtekniker. Vidare har gruppen påbörjat en översyn av gällande överenskommelser för dels tandläkare, i syfte att ge möjlighet att erkänna specialistbehörigheter i de olika länderna, och dels sjuksköterskor. Översynen av den sistnämnda överenskommelsen har påkallats av den uppdelning av sjuksköterskeutbildningen i grund- och vidareutbildning som införts i vissa länder sedan överenskommelsen träffades. Genom beslut av socialpolitiska kommittén under 1977 har gruppens mandat utvidgats att omfatta yrkesgrupperna veterinärer och receptarier.

7. Vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningssektorn har länge utgjort ett viktigt insatsområde i det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdens område. En av orsa-

kerna till detta har varit att det i länderna har funnits behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden. Eftersom det ofta gällt relativt små yrkesgrupper har både ekonomiska och personella skäl talat för nordiska alternativ till den nationella utbildningsverksamheten.

7.1. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 9 november 1976 fattat beslut om utbyggnad av verksamheten vid hälsovårdshögskolan. Genom utbyggnaden av verksamheten från och med år 1978 avser man att för nordiskt behov skapa en institution med en ambitionsnivå motsvarande den vid existerande Public Health Schools i länder med längre tradition i specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal. Utbildningen kommer i första hand att rikta sig till sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande befattning, administratörer, socialvårdstjänstemän m. fl. tjänstemän i ledande ställning. En viktig uppgift för hälsovårdshögskolan kommer att vara att fungera som kurscentrum för ad hoc-kurser av olika slag. En annan uppgift för hälsovårdshögskolan avses vara att medverka i forskarutbildningen i de olika nordiska länderna bl. a. genom anordnande av tvärvetenskapliga doktorandkurser eller genom att skolans lärare och forskare medverkar i handledning av doktorander vid andra universitet.

De tre nya professurerna vid hälsovårdshögskolan ledigförklarades i februari 1977 och samlade 48 sökande. Någon eller några av professorerna beräknas tillträda i början av år 1978.

Hälsovårdshögskolans utbildningsprogram omfattar 400, 450 respektive 500 elevmånader de närmaste tre åren.

För verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan har anslagits 4 600 000 nkr under år 1978, då hälsovårdshögskolan överförs till Ministerrådets allmänna budget.

7.2. Vidareutbildning i social administration och planläggning

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1970* angående vidareutbildning av socialpersonal har en särskild arbetsgrupp fungerat sedan år 1972. Denna arbetsgrupp avlämnade år 1975 sitt slutbetänkande till ministerrådet. Arbetsgruppen föreslår att en vidareutbildning rörande social administration och planläggning skall genomföras på nordiskt plan på försöksbasis under en treårsperiod.

Som målgrupp för den vidareutbildning som föreslås anges i första hand socialtjänstemän från den lokala, regionala och centrala förvaltningen med erfarenheter från administration och planläggning. Utbildningen skall ha till huvudmål att ge deltagarna ökade förutsättningar att fylla sina uppgifter i social planering och social sektorsplanering. Utbildningen anges vidare kunna vara till gagn för den vidare utveck-

lingen av utbildningen i social administration och planering samt för vidareutveckling av den sociala planeringen och de sociala organens och befattningshavarnas medverkan i denna.

Arbetsgruppen föreslår att en ev. försöksverksamhet skall förläggas till det år 1968 i Stockholm inrättade Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan).

Under våren 1976 har en nationell remissbehandling av utredningen genomförts. Frågan har därefter ytterligare beretts genom kontakter mellan dels ministerrådssekretariatet och Nordplan och dels mellan ministerrådssekretariatet och kultursekretariatet i Köpenhamn.

Ministerrådet har vidare hösten 1976 beslutat tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag till vidareutbildningsverksamhet rörande social administration och planläggning.

Utredningsgruppen överlämnade sin rapport till socialpolitiska kommittén i april. På förslag av utredningsgruppen har Nordiska socialpolitiska kommittén beslutat förorda

a) att det vid Nordplan fr. o. m. år 1979 skall under en treårig försöksperiod anordnas en förändrad vidareutbildning i samhällsplanering och

b) att denna vidareutbildning skall bygga vidare på och integreras i den utbildning i samhällsplanering som normalt förmedlas vid Nordplan och att utbildningen får till huvuduppgift att utifrån en helhetsyn på samhällsplaneringen förmedla ökade insikter om medel och möjligheter att bidra till att förbättra levnadsvillkoren för människorna i Norden.

Rapporten har av socialpolitiska kommittén överlämnats till kultur- ämbetsmannakommittén för vidare behandling.

7.3. Utredning rörande efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Vid sidan av de efter- och vidareutbildningsfrågor som berörts ovan under avsnitt 7.1. och 7.2. föreligger ett behov att utreda möjligheter till ökade nordiska insatser inom denna sektor. Ministerrådet har därför under hösten 1976 beslutat att en sådan utredning skall företas.

Utredningen skall bl. a. söka kartlägga utbudet av efter- och vidareutbildningstillfällen i länderna för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja nationell utbildningsverksamhet skall särskilt undersökas. Frågor rörande etablering av ett gemensamt nordiskt system för information om utbildningsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet skall uppmärksammas. De möjligheter Nordiska hälsovårdshögskolan erbjuder i ett sådant sammanhang skall härvid belysas.

Under år 1977 har en särskild utredare engagerats, som skall genomföra en översiktlig redovisning av pågående vidareutbildning inom so-

cial- och hälsovårdsområdet. Denna inledande kartläggning genomförs under första halvåret 1978.

8. Läkemedelssamarbete

8.1. Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska läkemedelsnämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Nämnden upprättades av ministerrådet fr. o. m. den 1 januari 1975. Nordiska rådets *rekommendation nr 16/1969* är därmed delvis uppfylld.

Nämnden har under året som grund för harmoniseringsarbetet infört ett notifikationssystem beträffande vidtagna och planerade åtgärder vad gäller lagstiftning och administrativa frågor samt information om läkemedel.

Samarbetet mellan specialitetskontrollerna har utökats med utbyte av utredningsprotokoll. Gemensamma nordiska riktlinjer för märkning av farmaceutiska specialiteter har utarbetats. Nämnden har rekommenderat de nordiska hälsovårdsmyndigheterna att lägga dessa riktlinjer till grund för nationella bestämmelser.

Den expertgrupp som nämnden tillsatt med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* om "märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra trafikfara" har överlämnat sin rapport. Den finns publicerad med titeln "Läkemedel och trafik" i Nordisk Utredningsserie (NU A 1977: 11) och har av nämnden överlämnats för nationell remissbehandling inom läkemedelsområdet.

Arbetet med att utforma en nordisk läkemedelsstatistik fortsätter liksom insamlingen av uppgifter för en sådan publikation. Beslut har fattats om gemensamt klassifikationssystem och måttenhet.

Nämnden arbete på farmakopé- och standardiseringsområdet har fortsatt inom det underutskott som finns för dessa frågor. Utskottet har fungerat som ett förberedande och samordnande organ inför sammanträden i den europeiska farmakopékommissionen. Man har utarbetat förslag till uppläggning av det fortsatta nordiska samarbetet på området. Dessutom pågår utarbetande av latinska och nationella benämningar på läkemedelsformer, vilket är en förutsättning för genomförande av en gemensam nordisk märkning av farmaceutiska specialiteter.

8.2. Internordisk receptgiltighet

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 5/1971* angående nordisk giltighet för recept har under året genomförts lagändringar i länderna som innebär ett uppfyllande av rekommendationens syfte.

Från och med 1 september 1977 infördes sålunda den nordiska receptgiltigheten. Den nordiska receptgiltigheten innebär att recept utställt av auktoriserad nordisk läkare upp till ett år efter förskrivningen kan expedieras i samtliga nordiska länder. Recept som innehåller narkotika får inte expedieras. Detsamma gäller bland annat sprithaltiga preparat. Apoteken kommer att ta ut fullt pris för läkemedlen. Eventuella återbetalningar sker i patientens hemland.

Med tanke på den starka rörligheten mellan de nordiska länderna, både vad gäller arbete och turism, kan reformen förväntas få stor praktisk betydelse.

9. Hälso- och sjukvårdssamarbete

Förhållandena inom sjukvårdssektorn i de nordiska länderna företer stora likheter. Ansvaret för sjukvårdsverksamheten har emellertid inte reglerats på enhanda sätt i länderna. Detta har dock inte utgjort hinder för ett fruktbart samarbete mellan länderna om hälso- och sjukvårdsfrågor.

Det nordiska hälsodirektörmötet som regelbundet avhållits under en lång följd av år har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor. Vid hälsodirektörmötet har även en förberedande behandling av i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske. De nordiska hälsodirektörerna har under 1977 sammanträtt i Helsingfors.

9.1. Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete tillsatt år 1968 av de nordiska hälsodirektörerna, har fortgått planenligt.

Scandiatransplantprojektet syftar primärt till att förbättra möjligheterna för Nordens njursjuka att få njurar med så god vävnadsöverensstämmelse som möjligt. Expertkommittén har fortlöpande samlat information om dialys och transplantationsverksamheten i Skandinavien, och har genom tre utredningar kommit med synpunkter på utbyggnaden av denna verksamhet.

Registreringen av njursjuka har inte i första hand ett vetenskapligt intresse utan framförallt ett socialmedicinskt intresse. Den ger möjlighet att få ett faktaunderlag till bedömning av resultaten av de utomordentligt stora insatser som gjorts för de njursjuka under det senaste decenniet. Genom att vården av de svårast njursjuka är bättre utbyggd i Skandinavien än på andra håll i världen är det också ur global synpunkt viktigt att resultatet av verksamheten dokumenteras så utförligt som möjligt.

Ministerrådets stöd till denna verksamhet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående permanent samarbete om njurtransplantationer.

Under året har frågan om ett nytt finansieringssystem förberetts. Detta träder i kraft från och med år 1978 och innebär att sjukvårdshuvudmännen i fortsättningen debiteras samtliga faktiska kostnader för Scandiatransplants tjänster. Ministerrådet kommer att förskottera kostnaderna.

9.2. Sjukhuslaboratoriesamarbete

Nordiskt samprojekt för klinisk kemi (NORDKEM) igångsattes på grundval av Nordiska rådets *rekommendation nr 6/1973* för att organisera kvalitetskontroll och uppsamling av normalvärden inom de nordiska sjukhuslaboratorierna för klinisk kemi. Samarbetets omfattning och former definierades i Nordiska ministerrådets socialpolitiska kommittés arbetsgruppsrapport "Slutrapport fra arbejdsgruppen for klinisk-kemisk sygehuslaboratoriesamarbejde nedsat af Nordisk socialpolitisk komite", utgiven 23.2.1976.

Projektets konstituerande möte hölls i januari i Helsingfors. Projektet startades först den 1 april då styrelsen tillsatte en heltidsanställd biträdande projektledare och godkände projektets verksamhetsplan.

NORDKEM har påbörjat sin verksamhet med sex projekt, av vilka fyra kommer att vara i gång redan under det första verksamhetsåret. De två andra är under planering och kommer att fullföljas år 1978.

9.3. Sjukhusfysikersamarbete

I en *rekommendation nr 33/1970* angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete uppmanar Nordiska rådet ländernas regeringar till en ökad samverkan på sjukhusfysikens område. En särskild arbetsgrupp som tillsattes för att undersöka möjligheterna till ett sådant samarbete avlämnade år 1975 sitt slutbetänkande i frågan. Med hänsyn till förslagen i betänkandet har ministerrådet beslutat att en gemensam nordisk kurs i klinisk dosimetri skall hållas under år 1977. Kursen, som genomfördes vid Statens strålskyddsinstitut i Stockholm i samband med den medicinska riksstämman, skall ses som en engångsföreteelse. En uppföljning av denna kurs förväntas ske inom ramen för Nordiska hälsovårdshögskolans utbyggda verksamhet. Ministerrådet avser inte företaga ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen.

9.4. Skeppsmedicinsk forskning

Nordiska rådet antog år 1969 en *rekommendation nr 10/1969* i vilken medlemsländernas regeringar uppmanas vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning. Rekommendationen har sedan år 1974 varit föremål för överväganden i bl. a. Nordiska samarbets-

nämnden för medicinsk forskning, hälsodirektörmötet och Nordiska socialpolitiska kommittén.

I maj 1975 beviljade ministerrådet 43 700 nkr för genomförande av ett symposium om skeppsmedicinsk forskning. Vid symposiet som hölls i Nordiska samarbetsnämndens för medicinsk forskning regi i juni i Oslo behandlades bl. a. frågor rörande

första hjälp för sjöfolk, hälsolära för sjöfolk, trivsel ombord, hälso-
problem och familjeliv, registrering av sjuklighet och dödlighet samt
hälsokrav vid anställning av sjöfolk.

I symposiet deltog ett stort antal experter inom området samt tjänste-
män från hälsovårdssektorn.

Ministerrådets finansiering av ovannämnda symposium bör ses mot
bakgrund av rekommendationen angående skeppsmedicinsk forskning.

Vid Nordiska rådets 25:e session redovisades de överväganden som
varit avgörande som svar på frågan varför ett åtgärdsprogram på detta
område inte utformats. Särskilt framhölls i svaret att en av målsätt-
ningarna för det nordiska samarbetet på hälsovårds- och sjukdomsbe-
handlingens område är att identifiera behovet av och förutsättningarna
för konkreta insatser för särskilt utsatta riskgrupper i arbetslivet.

Det synes såväl sakligt som administrativt sett välövertvägt att an-
gripa medicinska problem och liknande hos olika riskgrupper i arbets-
livet genom att ta utgångspunkt i sådana riskgruppers behov. Detta an-
greppssätt bör föredras framför att söka identifiera dessa grupper
genom att etablera en speciell medicinsk disciplin, som mot bakgrund
av dess utpräglade tvärvetenskapliga karaktär kommer att ställa mycket
stora krav på de myndigheter, forskningsorgan med flera som skall
verka för att ansträngningarna genomföres.

Förslagsställaren hoppades på att ministerrådet till nästa session
skulle framlägga ett förslag när det gäller denna rekommendation.

Rekommendationen har återigen varit föremål för överläggning i
Nordiska socialpolitiska kommittén. Kommittén ställer sig bakom det
svar som lämnades vid Nordiska rådets 25:e session. Ministerrådet an-
ser därmed att rekommendationen inte bör föranleda ytterligare åtgär-
der från ministerrådets sida.

9.5. Patienters rättssäkerhet

I *rekommendation nr 6/1974* angående tryggnad av patienternas
rättssäkerhet rekommenderar Nordiska rådet ministerrådet att låta ut-
värdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet
som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för
att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid me-
dicinsk behandling.

Denna fråga är föremål för utredning eller remissbehandling i flera
av länderna. Ministerrådet följer frågans utveckling.

9.6. Övrigt hälso- och sjukvårdsarbete

År 1975 lämnade den s. k. Nordiska tobaksskadegruppen sitt slutbetänkande till myndigheterna i länderna. Betänkandet som bl. a. innehöll förslag till ett utbyggt nordiskt samarbete om tobaksupplysning m. m. remissbehandlades under våren 1976. På grundval av den nationella remissbehandlingen överlade härefter de nordiska hälsodirektörerna om de framtida formerna för nordisk samverkan rörande tobaksupplysning. Med hänsyn till förslagen i betänkandet och frågans vidare beredning enades Nordiska socialpolitiska kommittén vid sitt vårmöte 1976 om att samarbetet om tobaksupplysning skulle integreras i det löpande samarbetet mellan ländernas centralförvaltningar. Frågans behandling inom ministerrådsorganen får ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 12/1972* angående förbud mot tobaksreklam.

10. Nordiskt hälsoformulär

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 29/1973* angående nordiskt hälsokortssystem har en arbetsgrupp arbetat sedan hösten 1975. Arbetsgruppen har haft i uppdrag att undersöka behovet och utformningen av särskilda hälsoformulär på nordisk basis för olika åldersgrupper och sjukdomskategorier som kan bedömas vara i behov av sådan hälsodokumentation. Arbetsgruppen har bl. a. sökt avgränsa dessa ålders- respektive sjukdomskategorier och har mot bakgrunden av denna avgränsning företagit en enkätundersökning i länderna rörande bruket av olika sjukdomssymboler och s. k. ID-kort.

Arbetsgruppen har vidare genomgått relevant internationellt material rörande hälsodokumentation. Slutrapporten överlämnades till socialpolitiska kommittén i juni. Arbetsgruppen föreslog bl. a.

1. att ett särskilt nordiskt samarbete etableras rörande dokumentering av barns och skolungdomars hälsotillstånd m. m.,
2. att ett hälsokort för vissa riskgrupper utarbetas för bruk i de nordiska länderna enligt enahanda principer,
3. att hälsokortet kan kompletteras med en symbol gemensam för alla riskgrupper,
4. att det internationella vaccinationsintyget utnyttjas som hälsodokument genom att intyget kompletteras med särskilda adekvata upplysningar,
5. att samarbete inleds på nationellt och nordiskt plan mellan intresseorganisationerna för olika riskgrupper och berörda myndigheter m. fl. rörande utformning samt tillverkning m. m. av en gemensam symbol för de avsedda riskgrupperna att kunna användas tillsammans med hälsokort resp. vaccinationsintyg.

Socialpolitiska kommittén beslutade vid sammanträde i oktober att

utredningen skall sändas ut på remiss. Frågan kommer att tas upp till förnyad prövning i socialpolitiska kommittén under våren 1978.

11. Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens servicefunktioner krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i det enskilda landet finns det alltid ett stort behov av information beträffande omfattningen och effekten av verksamheten.

11.1. Socialstatistiskt samarbete

Avsikten med det nordiska samarbetet på socialstatistikens område är bl. a. att koordinera statistiken rörande sociala utgifter i de nordiska länderna.

Det nordiska socialstatistiska samarbetet leds av Nordiska socialstatistikkommittén, som tillsattes år 1946, med en representant för vart och ett av de nordiska länderna.

Socialstatistikkommittén publicerar vartannat år, i samband med det s. k. socialpolitiska ministermötet, översikten "Social trygghed i de nordiske lande" i Nordisk statistisk skriftserie. Utgivningen omfattar hittills åren 1948—1972. Nästa rapport publiceras i årsskiftet 1977/1978 och avser förhållandena år 1974. De flesta rapporterna har också utgivits på engelska.

Vissa centrala områden inom i synnerhet pensionssektorn och rörande intäkt vid sjukdom, har hittills inte berörts av den nordiska socialstatistiken. Beslut har därför fattats om att utvidga den nordiska socialstatistiken i synnerhet vad gäller frågan om pensioner och intäkt vid sjukdom.

11.2. Medicinalstatistiskt samarbete

Arbetet med att samordna den nordiska medicinalstatistiken sker i första hand inom Nordiska medicinalstatistiska kommittén (NOMESKO), som bildades år 1966. Kommitténs uppgift är att åstadkomma bättre jämförbarhet mellan medicinalstatistiken i de nordiska länderna och ett ökat utbyte av erfarenheter samt att verka för en utveckling av medicinalstatistiken.

För närvarande ansvarar Danmark för en nordisk arbetsgrupp om individbaserad patientstatistik, Finland för en arbetsgrupp som diskuterar databanker och informationssystem och Sverige för en grupp med ämnet definitioner och klassifikationer. Norge ansvarar för en arbetsgrupp som har i uppdrag att handlägga publiceringsfrågor rörande medicinalstatistik och verka för jämförbarhet och enhetlighet vid sam-

tidig presentation av sådan statistik. Ytterligare en nordisk arbetsgrupp har planerats för att under isländsk ledning svara för analys och vidareutveckling av den medicinska födelseregistreringen.

Sedan år 1975 stöder ministerrådet ett av NOMESKO initierat projekt med målsättning att utveckla ett hälsoinformationssystem för primärvård i Island, det s. k. Egilstadirprojektet. Ministerrådet har under år 1977 avsatt 225 000 nkr för detta projekt. Projektet har beviljats medel för fortsatt verksamhet under år 1978. Under år 1978 skall insamlade data analyseras och projektet utvärderas i sin helhet.

Mot bakgrund av de nordiska ländernas betänkligheter beträffande den av WHO föreslagna 9:e revisionen av den internationella klassifikationen av sjukdomar, skador och dödsorsaker har NOMESKO påbörjat en mindre översyn av den för sjukhusbruk anpassade version av den sjukdomsklassifikation som används i de nordiska länderna.

12. Barnträdgårds- och förskoleverksamheten

Ministerrådet har under perioden 1975—1977 beviljat medel för avhållande av symposier mellan företrädare för ländernas ansvariga myndigheter för barnträdgårds resp. förskolesektorn.

Samarbetet har haft sin upprinnelse i ett stort behov av information hos dessa myndigheter om verksamheten i Norden inom denna sektor. Samarbetet har letts av en kontaktkommitté som bl. a. ansvarat för utgivandet av en nordisk informationstidskrift. Kontaktkommittén består av företrädare för ländernas socialmyndigheter. Kommittén planerar ett symposium år 1978 kring temat "Förskola-hem-närmiljö i samverkan".

13. Informationssamarbete

En grundförutsättning för befrämjande av den nordiska samverkan såväl på social- och hälsovårdsområdet som på andra områden är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna.

Vidare är det viktigt att informationsmaterial om det nordiska samarbetet på området utarbetas. Detta bl. a. med tanke på materialets användning i ett vidare internationellt sammanhang.

Under Nordiska socialpolitiska kommittén har en särskild arbetsgrupp för social information utarbetat en ny utgåva av publikationen "Nordiska medborgares sociala rättigheter". Publikationen, som publicerades i december, har finansierats med medel från ministerrådets budget.

14. Utredningssamarbete

14.1. Utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga regler

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973 en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppens mandat utvidgades år 1975 innebärande att utredningen även skulle gälla samlivsformer av äktenskapsliknande karaktär vilka har återverkan på försörjarbegreppet. Arbetsgruppen har i slutet av september 1976 avlämnat slutrapport.

Utredningsarbetet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1973* angående försörjarbegreppets utformning. Rekommendationen innehåller en uppmaning till länderna att företaga en genomgång av ländernas rättsregler med avsikt att avskaffa bestämmelser som leder till en olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende. Samtidigt uppmanas länderna till att ge försörjarbestämmelserna ett likartat innehåll som skulle gälla på samma sätt för män och kvinnor och skulle rikta försörjarplikten mot barnen. Rekommendationen innehåller även en uppmaning rörande utformningen av socialförsäkringssystemen i länderna.

Utredningen visar bl. a. att man i de nordiska länderna allt mera sällan stöter på försörjarbestämmelser som verkar olika för män och kvinnor. Däremot finns det fortfarande i stor utsträckning regler som gäller äkta makars inbördes försörjarpliktigheter.

De krav som ställes för att försörjarbestämmelserna skall tillämpas varierar starkt t. ex. beroende på om det krävs formellt äktenskap, faktiskt underhåll m. m. Vissa olikheter kan registreras mellan ländernas försörjarbestämmelser. Ofta förekommer även stora olikheter rörande försörjarbegreppets innebörd i olika rättsregler i samma land.

Utredningen som innebär att ett av syftemålen i rekommendationen uppfyllts har publicerats i NU-serien (NU 1976: 30, Ekteskap og forsørgelse i Norden). Ministerrådet avser härefter att fortsätta rekommendationens handläggning med hänsyn till det som framkommer i samband med att utredningen kommer att diskuteras med berörda departement och ministerier.

15. Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)

NIOM inrättades år 1969 efter en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Institutet är en självständig och oavhängig institution.

NIOM har till uppgift att genom systematisk utprovning och därtill hörande målinriktad forskning arbeta för att material och andra bruks-

föremål som användes eller avses bli använda i verksamhet och tandhälsovård i de nordiska länderna fyller de hälsomässiga och tekniska krav som till följd av utvecklingen ställs från tid till annan. Därtill kommer arbetet med utvecklingen av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Under år 1977 har frågan om NIOM:s överföring till ministerrådets allmänna budget förberetts. Överföringen sker fr. o. m. år 1978.

Kapittel V

Arbeidsmarkedssamarbeid

1. Innledning

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid omfatter spørsmål vedrørende det felles nordiske arbeidsmarked samt sysselsettnings- og arbeidsmarkedspolitikken i de nordiske land. Samarbeidet baserer seg først og fremst på 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked, på Helsingforsoverenskomsten samt på de beslutninger som Nordisk Ministerråd fattet den 8. februar 1974 i forbindelse med vedtaket om arbeidsordning for Nordisk arbeidsmarkedsutvalg. Ministerrådets virksomhet på dette området omfatter spesielt de tiltak som vedtas i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) og dets underorganer. Også samarbeidet innen arbeidsmiljøets, sosialpolitikken, regionalpolitikken og Nordkalottssamarbeidets ramme omfatter tiltak som berører arbeidsmarkedspolitiske problemstillinger. Samarbeidet er under senere år blitt utvidet også til andre organer, spesielt arbeidsmarkedets parter.

NAUT gir i en egen rapport i NU-serien en oversikt over arbeidsmarkedssituasjonen i de enkelte land og den arbeidsmarkedspolitikk som har vært ført. Rapporten beskriver den økonomiske utvikling, bevegelsene på arbeidsmarkedet herunder også den utenlandske arbeidskraft og tilslutt de arbeidsmarkedspolitiske tiltak.

Spørsmålet om et Nordisk arbeidsmarkedsinstitutt er tatt opp av Nordisk råd (*rekommendasjon nr 7/1977/s*) og er til vurdering i NAUT's underutvalg og vil bli tatt opp til nærmere behandling i forbindelse med fornyelsen av handlingsprogrammet på arbeidsmarkedsområdet.

I 1977 har det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid vært konsentrert om gjennomføringen av det program for framtidig nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet som Ministerrådet vedtok i november 1975. Prosjektvirksomheten har vært innrettet på delområdene arbeidsmarkedservice, utdanning, arbeidsmarkedsforskning og -statistikk samt arbeidsmarkedsinformasjon. Et omfattende utredningsarbeid har dessuten fortsatt vedrørende arbeidskraftens og kapitalets bevegelse i Norden. Høsten 1977 har spesielt tiltak mot ungdomsarbeidsløshet vært diskutert.

Ministerrådet bevilget 1 819 000 Nkr til det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid i 1977. I 1978 er det fra Ministerrådets almene budsjett hitil bevilget 1 600 000 Nkr.

2. Gjennomføringen av Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram

I henhold til Nordisk Råds *rekommendasjon nr 19/1975* vedtok Ministerrådet den 26. november 1975 et program for framtidig nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. Arbeidsmarkedsprogrammet og dets bakgrunn ble presentert i Ministerrådets beretning i 1975 (*C1/1976 side 97—99 og 110—115 (vedlegg A til kap. 5)*). Arbeidsmarkedsprogrammet betyr en fordypning og videreutvikling av det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid innen rammen for 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked. I programmet har man tatt hensyn til de forandringer på arbeidsmarkedet og i arbeidsmarkedspolitikken som funnet sted siden overenskomsten ble vedtatt.

Arbeidsmarkedsprogrammet har ført til en sterk ekspansjon av det nordiske samarbeidet på området.

Den organisatoriske utvikling og koordinering av det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har satt økte krav til personressurser både på nasjonal og nordisk nivå. Gjennomføringen av handlingsprogrammet skal skje i form av en etappevis konkretisering av de forskjellige programpunkter i Ministerrådets program og en tilsvarende redegjørelse for resultater av gjennomførte prosjekter til Ministerrådet. I henhold til NAUT's vedtak skal gjennomføringen av dette program også skje i nær kontakt med arbeidsmarkedets parter etter former som er vedtatt av Ministerrådet.

Den første etappe av gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammet er den tiltaksfortegnelse som Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) vedtok den 26. november 1975 etter at Ministerrådet godkjente arbeidsmarkedsprogrammet (*vedlegg B til kap. 5 i C1 for år 1975, sid. 115—123*). Tiltaksfortegnelsen som inneholder over 30 forskjellige prosjekter er i 1977 blitt behandlet i NAUT's underutvalg med sikte på gjennomføring av de forskjellige delprosjekter. Denne første etappe av arbeidsmarkedsprogrammets gjennomføring vil stort sett være sluttført i løpet av 1978. De forskjellige delprosjekter i tiltaksfortegnelsen kommer naturligvis i mange tilfeller å føre til nye impulser og initiativ og forslag til ytterligere prosjekter. En revisjon og komplettering av tiltaksfortegnelsen er innledet høsten 1977.

Ved gjennomføringen av de forskjellige prosjekter er det praktiske ansvar for utredningsarbeidet m. m. for det meste tildelt noen av arbeidsmarkedsmyndighetene. Man har også forsøkt få en jevn ansvarsfordeling mellom landene. De nordiske lands medvirkning i de fleste prosjekter er sikret gjennom nordiske prosjektgrupper, styringsgrupper eller kontaktmenn, eller slikt at prosjektlederen gjennom besøk i de øvrige land blir kjent med landenes forskjellige interesser i prosjektet. En slik ansvarsfordeling har fungert bra. Prosjektvirksomheten har dermed blitt knyttet til det nasjonale utredningsarbeid i hvert land. Samtidig blir det mer sannsynlig at prosjektets resultater kan gjennomføres i hvert enkelt land.

For noen prosjekter har man gitt utredningsoppdraget til utenomsstående institusjoner, bl. a. forskningsinstitusjoner og universiteter, spesielt når det gjelder mere forskningsmessige prosjekter og oppdrag.

2.1. Arbeidsmarkedservice

Området arbeidsmarkedservice omfatter samarbeidet om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling, yrkesveiledning, attføring/yrkesinnrettet rehabilitering og arbeidsmarkedsutdanning. På denne samarbeidssektor er følgende prosjekter prioritert. Gjennom prosjektet om attføringsinnrettet utdanning av personale utenfor arbeidsformidlingen forsøker man å finne målgrupper og et utdanningsopplegg for slike grupper som arbeidsformidlingen samarbeider med (f. eks. arbeidsledere). Et annet prosjekt har utredet tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten. Videre har man utarbeidet en oversikt over arbeidsmarkedsutdanningen i de nordiske land og forsøkt å finne former for en videreutvikling av samarbeidet i disse spørsmål.

I 1977 er det sluttført et prosjekt i arbeidsmarkedsprogrammet om systematisering og effektivisering av informasjonsutvekslingen mellom arbeidsmarkedsorganene i Norden. NAUT planlegger nå å etablere en nordisk informasjonstjeneste på arbeidsmarkedsområdet. I løpet av 1977 skal også informasjonsvirksomheten på yrkesveiledningens område vurderes. Samtidig er et prosjekt igangsatt for å utvikle den personlige veilednings metodikk. Dette prosjekt skal dels kartlegge hvordan individuelle forutsetninger tas i betraktning innen arbeidsformidlingen ved kundens valg av arbeid og utdanning, dels utvikle veiledningsmetodikken slik at den best svarer til den søkendes behov.

Et prosjekt om samordning av arbeidsformidlingsmetodene i Norden er igangsatt i 1977. Dette prosjektet skal utrede det kvantitative og innholdsmessige behov for informasjon om arbeidsplasser for arbeidssøkere med sikte på å utarbeide forslag og rekommandasjoner. Prosjektet skal også skape grunnlaget for fortsatt utredningsarbeid om informasjon om ledige stillinger i hjemlandet og annet nordiskt land i forbindelse med orienteringsbesøk på innflyttningsstedet.

Av andre spørsmål som har vært diskutert kan nevnes samarbeid mellom myndigheter og arbeidsmarkedspartene i yrkesveiledningsspørsmål og videre utvikling av utveksling av praktikanter mellom landene. Et nytt prosjekt vedrørende ikke yrkesaktive kvinners inntrede eller gjennntrede på arbeidsmarkedet er planlagt for 1978.

I denne sammenheng skal også innvandrerkvinnenes situasjon vurderes. En rekke av de prosjekter som er gjennomført i 1977 har gitt grunnlag for nye prosjekter i 1978. Det gjelder harmonisering av innholdet i arbeidsmarkedsutdanningen, samordning av arbeidsformidlingsmetodene og forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i skoleverket.

2.2 Arbeidsmarkedsforskning og -statistikk

I Nordisk Råds *uttalelse nr 4/1976* om Ministerrådets beretning C 1/1976 anbefales at en utredning igangsettes om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden. Denne utredning har pågått i hele 1977 og vil fortsette også i 1978. Utredningens viktigste spørsmål er om og i hvilken grad flytning av arbeidskraft kan erstattes med flytning av kapital. Nordisk Råd er høsten 1977 blitt informert om prosjektets status.

På forskningsområdet er det utført en sammenlignende analyse av arbeidsmarkedspolitikken mål og midler i Norden. Rapporten utgjør underlag for fortsatt utredningsarbeid og en nordisk arbeidsmarkedspolitisk konferanse som planlegges i 1978.

Det er avsluttet et prosjekt om dokumentasjon av arbeidsmarkedsforskning i Norden som vil resultere i en verdifull katalog.

Det foregår også et utviklingsarbeid omkring arbeidsmarkedsstatistikken, dels gjennom en sammenlignende utredning om arbeidsmarkedsstatistikk, dels gjennom et utviklingsarbeid på forskjellige delområder, bl. a. migrasjonsstatistikken og atføringsstatistikken. Man drøfter også mulighetene for å sette igang et nordisk arbeid for å oppnå sammenlignende regionale målinger av sysselsettingen.

I Sverige arbeider man med å opprette en ny sysselsetningsnomenklatur. I NAUT:s underutvalg for arbeidsmarkedsforskning og -statistikk har man diskutert mulighetene for å på nordisk basis utnytte den svenske utredningen.

Innen denne samarbeidssektoren er kontakter også tatt med de nordiske sjefsstatistikkernes tilsvarende organ.

I 1978 er det planlagt å videreføre spesielt arbeidet med å utvikle arbeidsformidlingsstatistikken.

2.3. Innvandrerspørsmål

Innen dette området har man diskutert spørsmål i forbindelse med inn- og utvandring både innen Norden og mellom Norden og tredjeland. Det er tidligere drøftet mulighetene for en koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk. En har kommet fram til at det verken er mulig eller formålstjenlig med en generell harmonisering eller koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk. Imidlertid kan det på visse delområder i innvandringspolitikken finnes muligheter og behov for en koordinering. Et fortsatt utredningsarbeid i dette spørsmål pågår.

En spesielt utsatt gruppe på det nordiske arbeidsmarked er innvandrerkvinnene, og særlig ikke nordiske innvandrerkvinner. En kartlegging av disse gruppers problemer er integrert i det tidligere nevnte prosjekt om kvinnenens situasjon på arbeidsmarkedet. På samme måte er innvandrerdømmens spesielle arbeidsmarkedsproblemer samordnet med et

prosjekt som planlegges i 1978 om forebyggende tiltak i skoleverket mot ungdomsarbeidsløshet. Man har også diskutert andre spørsmål som berører en forbedring av innvandrernes situasjon og tilpassing, bl. a. pensjonsspørsmål og overflytting mellom de nordiske lands sosialsystemer. Kontakter i disse spørsmål har funnet sted med aktuelle organer. Man har også diskutert spørsmålet om forbedret migrasjonsstatistikk samt spørsmålet om et utvidet samarbeid mellom migrasjonsforskerne i Norden.

2.4 Arbeidsløshetsforsikringer

Den 1. juli 1976 trådte en ny overenskomst i kraft mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om regler om godskrivning av avgifts- og arbeidsperioder for arbeidsløshetsforsikrede som flytter mellom respektive land. Overenskomsten erstatter den s. k. Fevikoverenskomsten av år 1959 av arbeidsløshetsforsikringer.

En oversikt over de nordiske lands arbeidsløshetsforsikringer er utarbeidet. Et prosjekt om forbedring av arbeidsløshetsforsikringsstatistikken er planlagt for 1978.

2.5. Videreutdanning av tjenestemenn innen arbeidsmarkedsorganene

Den samnordiske videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn er et viktig instrument for en videreutvikling av arbeidsmarkedsorganenes feltarbeid. Av ressurs hensyn er den nordiske videreutdanningen av betydning for såvel myndighetene som for de deltagende tjenestemenn.

Hvert år arrangeres et emneseminar for tjenestemennene. Høsten 1977 var emnet "arbeidsmarkedsutdanning som ledd i voksenopplæringen" som bygger på det ovennevnte prosjektet om harmonisering av innholdet i arbeidsmarkedsutdanningen (se kap. 2.1.). Emneseminarieret i 1978 skal behandle de unges tilpassing i arbeidslivet.

Arbeidet med en nordisk-engelsk ordliste om arbeidsmarkedsterminologi nærmer seg produksjonsstadiet. Denne ordliste skal inneholde oversettelse både mellom de nordisk språk og fra de nordiske språk til engelsk. Et prosjekt om framstilling av utdanningsmateriale for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn på intervjuområdet er avsluttet. Det er også gjennomført et symposium om vernet sysselsetting, bl. a. mot bakgrunn av den utvikling av vernede bedrifter som har funnet sted i de nordiske land.

Når det gjelder nordisk samarbeid vedrørende yrkesveilederutdanningen, (Jfr. Nordisk Råds rek. 29/1969 og uttalelse nr. 3 IV ved Nordisk Råds 25. sesjon), er et prosjekt vedrørende nordisk utdanning av personell med veilederfunksjoner under planlegging. Prosjektet skal gjennomføres i 1978.

Man har også drøftet spørsmålet om deltakelse i andre nordiske lands

tjenestemannsutdanning, felles utdanning av lærere for den nasjonale tjenestemannsutdanningen, m. m. Videre har man drøftet tjenestemannsutdanningens situasjon og framtidsutsikter i de nordiske land.

2.6. Øvrig arbeidsmarkedssamarbeid

Høsten 1976 ble en utredning igangsatt for å kartlegge gjeldende faktiske forhold samt regler og avtaler som gir retningslinjer for utenlandske utleie- og entreprenørsforetaks virksomhet i de nordiske land (foretak med s. k. grå arbeidskraft). Hensikten med prosjektet er å utarbeide forslag om enhetlige retningslinjer for denne virksomhet. Prosjektets oppgave er bl. a. å definere hva som bør betraktes som seriøs entreprenørvirksomhet og hva som bør betraktes som ikke ønsket utleie. Utredningen konsentreres om arbeidsmarkedspolitiske og arbeidsrettslige problemer, men skal også kunne peke på eventuelle problemstillinger i tilknytning til bl. a. skattelovgivning, etableringslovgivning og sosial-, industri- og handelspolitikk. Eftersom den virksomhet som utredningen gjelder baseres på nasjonale bestemmelser og avtaler og slike avtaler som regel ikke gjør forskjell på nasjonale og utenlandske foretak, gjelder utredningsoppdraget både foretak som opererer innen landenes grenser og foretak som opererer mellom landene. Prosjektet gjennomføres i samråd med arbeidsmarkedets parter og pågår i 1977 og avsluttes i løpet av første halvår 1978.

En adressekatalog over de nordiske lands sentrale og regionale arbeidsformidlingsorganer er ajourført.

Et bilateralt samarbeid mellom Sverige og Finland om kanalisering av den flyttende arbeidskraften via den offentlige arbeidsformidling har pågått også i 1977. Dette samarbeid reguleres av den svensk-finske avtaleprotokollen av 1973 mellom de to lands myndigheter og arbeidsmarkedets parter. Ved en komplettering av overenskomsten i 1977 har det svenske kommuneforbundet og landstingsforbundet tiltrådt overenskomsten. Derved er samtlige offentlige som private arbeidsgivere i Sverige unntatt private arbeidsgivere som ikke er tilsluttet den svenske arbeidsgiverforeningen bundet av avtalen. Den svensk-finske samarbeidsgruppe som er etablert har konstatert at den del av både ut- og tilbakeflyttede personer som har anvendt den offentlige arbeidsformidlingen har økt siden avtaleprotokollen ble vedtatt. Retningslinjene for den internordiske arbeidsformidling ble fastsatt av NAUT i november 1973.

Mellom Finland og Sverige har det siden 1971 foregått en kontinuerlig utveksling av arbeidsformidlingstjenestemenn, som i 2—4 måneder tjenestegjør på steder i Finland resp. Sverige, hvor migrerende arbeidskraft finnes. Oppgavene er i første rekke å informere om situasjonen i det andre land, og hensikten med utvekslingen er å forbedre arbeidsformidlingens service og den informasjon som formidles til de personer som ønsker å flytte til et annet land.

Et praktisk og resultatrikt nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanningen har siden år 1970 foregått ved Nordkalottens AMU-senter i Övertorneå. F. o. m. år 1975 er denne virksomhet blitt permanent gjennom en avtale som er inngått mellom Finland, Norge og Sverige.

3. Kontakter med arbeidsmarkedets parter

Kontakter mellom Ministerrådet og arbeidsmarkedets parter har i 1977 funnet sted på alle nivåer av Ministerrådets virksomhet. Den generelle utvikling av disse kontakter behandles i kapitel 1.22.

Ved fastsettelsen av det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet uttalte Ministerrådet at det fortsatte programarbeid skal utføres i kontakt med arbeidsmarkedets parter. Arbeidsmarkedets parter har hatt mulighet å delta i prosjektarbeidet, eksempelvis i forbindelse med prosjektet vedrørende arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet og prosjektet om foretak med grå arbeidskraft. Partene er også anvendt som remissorgan, bl. a. i sammenheng med utformingen av Ministerrådets beretning. Dessuten har løpende kontakter funnet sted på sekretariatsnivå.

Kapittel VI

Arbeidsmiljøsamarbeidet

1. Innledning

1977 har vist en fortsatt økt oppmerksomhet og innsats i arbeidsmiljøspørsmål i alle de nordiske landene. Dette synes bl. a. av at samtlige nordiske land er i ferd med å innføre helt nye og vidtrekkende arbeidsmiljølover. Arbeidsmiljøet er også fortsatt blant de høyest prioriterte samarbeidsområdene i Nordisk Ministerråds virksomhet.

Prosjektvirksomheten på området i Ministerrådets regi startet i 1975 og virksomheten hittil har naturlig nok for en stor del bestått i kontakt- og utredningsvirksomhet for å berede grunnen for et solid fundert og effektivt samarbeid. Samarbeidet i 1977 bærer preg av at man nå for alvor er kommet inn i et konkret og vel fundert samarbeid, med en rekke større, praktisk anlagte prosjekter med høy prioritet.

Et handlingsprogram for samarbeidet på området ble i slutten av året vedtatt av arbeidsmiljøministrene, etter at et utkast hadde vært til behandling på Nordisk Rådets 25. sesjon i Helsingfors.

Planene for 1978 bygger i vesentlig grad videre på virksomheten i 1977, samtidig som de erfaringer man fikk gjennom utarbeidelsen og behandlingen av handlingsprogrammet har spilt en stor rolle.

Prosjektbudsjettet på området var i 1977 på Nkr 1 150 000, eller 1,5 ganger større enn budsjettet i 1976. I 1978 vil prosjektbudsjettet være på ca. Nkr 1 600 000: —. I tillegg kommer også for dette området midler til møter i permanente grupper og visse deler av prosjektvirksomheten som bekostes nasjonalt og ikke gir utslag i Ministerrådets budsjett.

2. Nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet

Et nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet ble i siste halvdel av året vedtatt av Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene). Utarbeidelsen av programmet hadde bl. a. sin bakgrunn i en rekommendasjon fra Nordisk Råd.

Utkast til handlingsprogrammet ble høsten 1976 oversendt Nordisk Råd med et ministerrådsforslag for behandling på rådets 25. sesjon i Helsingfors. Det hadde da vært til remissuttalelse hos Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS) og de sentrale arbeidsgiverforeningene i Norden. Nordisk Råd anbefalte på sesjonen i sin *rekommendasjon nr. 8/1977* at et handlingsprogram skulle vedtas i overensstemmelse med

fremlagte forslag, samt at visse tiltak ble beaktet i forbindelse med programmet.

Handlingsprogrammet er bygget opp som et overordnet program for det nordiske samarbeidet på området. Det inneholder definisjon av begrepet arbeidsmiljø og angir målsetninger, prinsipper og kriterier for det nordiske samarbeidet. De viktigste hovedområdene er belyst hva gjelder faglig innhold og i relasjon til nordisk samarbeid. I programmet sies at hensikten med det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet er ved utnyttelse av felles ressurser og kunnskaper å effektivisere de nordiske lands bestrebelser i retning av den målsetning som er formulert for virksomheten på arbeidsmiljøområdet generelt.

I tilknytning til handlingsprogrammet slik det er vedtatt i sin endelige form vil embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål som sitt arbeidsdokument føre en tiltaksfortegnelse med konkrete og skisserte tiltak for et antall år framover. Utviklingen av tiltaksfortegnelsen vil skje i nær kontakt med bl. a. arbeidsmarkedets parter.

Nordisk Råd har i sin rekommandasjon nr 8/1977s, foruten å anbefale at et handlingsprogram vedtas i overensstemmelse med det forslag som ble behandlet ved rådets 25. sesjon, også satt frem forslag om en rekke enkelttiltak og -prosjekter.

Ministerrådet deler de målsetninger og det høye ambisjonsnivå som kommer til uttrykk gjennom de forslag rekommandasjonen inneholder. Nettopp på grunn av den vekt og aktualitet arbeidsmiljøspørsmål har fått i alle de nordiske land er det av stor betydning å finne frem til de tiltak som best oppfyller de bakenforliggende intensjoner og å nøye vurdere om de forventede resultater står i rimelig forhold til de ressursinnsatser som de enkelte tiltak vil kreve. Ikke minst viktig er det å få en rasjonell fordeling mellom virksomheten på nordisk plan og virksomheten på nasjonalt plan.

I rekommandasjonens del 2 gis uttrykk for at det bør utarbeides et forslag til en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon. I bakenforliggende uttalelser, først og fremst Nordisk Råds sosial- og miljøutvalgs betenkning over medlemsforslag A 483/s om arbeidsmiljøpolitiske innsatser, fremgår flere motiver for en slik konvensjon. Blant disse er at arbeidstakere som flytter mellom landene bør finne likeartete arbeidsmiljøbestemmelser, at en ulik arbeidsmiljølovgivning kan skape ubalanse i arbeidsmarkedet, at problemene i de nordiske land er av lik natur, at intet nordisk lands næringsliv skal dra konkurransemessig nytte av en mer liberal arbeidsmiljølovgivning, at en harmonisering vil kunne medføre forbedringer for arbeidstakerne samt at en harmonisert arbeidsmiljølovgivning vil kunne styrke de nordiske lands handlekraft i internasjonal sammenheng.

Nordisk Ministerråd er enig i at disse faktorer er vesentlige og bør beaktes i det nordiske samarbeidet. I tidligere beretninger til Nordisk

Råd, bl. a. i beretningen om arbeidsmiljøsam arbeidet i 1976 (C1/1977), har Ministerrådet pekt på den harmonisering som har funnet sted på det forberedende plan under utarbeidelsen av de nye arbeidsmiljølover og forslagene til slike i alle de nordiske land, og på den harmonisering dette har ført til i praksis. Ministerrådet anser at denne harmoniseringen og det samarbeid som skjer ved utarbeidelse av verneforskrifter i tilstrekkelig utstrekning tilgodeser de ønsker som ligger til grunn for forslaget om en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon. Man finner det forøvrig vanskelig å trekke en parallell til den nordiske miljøvernkonvensjonen, i det negative eller positive arbeidsmiljøfaktorer ikke kan få effekt over de geografiske landegrensene på samme måte som forurensninger i vann eller luft.

Nordisk Råd anbefaler videre at det opprettes et partssammensatt samarbeidsorgan for arbeidsmiljøforskning. Ministerrådet innser klart at arbeidsmarkedets parter med sin innsikt i problemene i arbeidsmiljøet bør ha vesentlig innflytelse på den overordnede styring av forskningsstrategien, også på den relativt begrensede del av forskningen som skjer som fellesnordiske prosjekter. Styringen av disse enkeltprosjektene bør imidlertid fortsatt ligge i den Nordiske embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål. For å ta hensyn til arbeidsmarkedspartenes ønsker og dra nytte av deres kunnskaper er en utstrakt kontakt på formelt og uformelt plan utviklet mellom Ministerrådets organer og arbeidsmarkedets parter. Ministerrådet har til hensikt å utbygge denne kontakten videre ved utvidet samråd mellom arbeidsmarkedspartene og embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål. Arbeidsmarkedspartene vil utover dette også til enhver tid være velkommen til å fremme konkrete prosjektforslag vedr. problemer som bør tas opp på nordisk basis. Ministerrådet anser at denne kontakten, sammen med den kontakt som skjer på nasjonalt plan, vil gi arbeidsmarkedets parter en reell innflytelse, uten at noe nytt organ opprettes i tillegg til de allerede eksisterende.

I denne sammenheng bør presiseres den vekt Ministerrådet legger på at det nordiske samarbeidet får en så enkel, oversiktlig og rasjonell organisasjon som mulig. Erfaring fra internasjonalt samarbeid ellers tilsier stor forsiktighet ved utbyggingen av det internasjonale byråkratiet. Foruten den tungroddhet og de koordineringsproblemer et stort antall delvis overlappende organer uvegerlig medfører, betyr det også at oversiktligheten, og dermed muligheten for å dra praktisk nytte av samarbeidet, reduseres. I den grad det er behov for det, ønsker Ministerrådet istedet en kontrollert styrking av de allerede eksisterende organer.

Det er bl. a. på denne bakgrunn at Ministerrådet stiller seg tvilende til om det er meningsfylt å utrede mulighetene for et eget nordisk fond for arbeidsmiljøforskning. Et slikt fond ville kreve en egen administrasjon og en betydelig grunnkapital for å kunne gi en rimelig årlig avkastning til forskningsformål. Ministerrådet anser det ikke er noe mål

i seg selv at finansieringsmulighetene utbygges på *nordisk* plan, men at en utbygget arbeidsmiljøforskning bør skje nasjonalt med en styrket nordisk koordinering og arbeidsdeling. De midler som kanaliseres til fellesnordiske forskningsprosjekter på arbeidsmiljøområdet bør også fortsatt kanaliseres først og fremst over Ministerrådets prosjektbudsjett og Nordisk Industrifonds budsjett.

En utbygget forskning, såvel nasjonalt som fellesnordisk, må etter Ministerrådets mening gjøres mest mulig tilgjengelig, slik at forskningsresultatene i maksimal utstrekning kan omsettes i praktiske forbedringer av den enkeltes arbeidsmiljø. Spørsmålet om opprettelsen av et nordisk kartotek eller en databank for arbeidsmiljøforskning står sentralt i dette arbeidet. Foruten det behov og den tilgang arbeidsmiljøforskere selv har på resultater og informasjon fra eksisterende forskning bør det legges stor vekt på å øke den muligheten arbeidslivets folk har til å ta del i forskningsresultater fra hele Norden. Ministerrådet vil derfor utrede nærmere hvordan informasjon om forskningsprosjekter i alle berørte institusjoner i Norden kan samles og gjøres lett tilgjengelig for personer og institusjoner som ønsker det.

I forslaget om en forbedring av statistikken for yrkessykdommer og sykdomssymptomer pekes det på et viktig problem. Nåværende statistikk på dette området er meget varierende både hva angår kvalitet og samordning mellom landene. Ministerrådet vil ta opp dette problemet på nordisk plan, i første omgang ved at det arrangeres et nordisk symposium for å drøfte de erfaringer og muligheter som foreligger.

I alle de nordiske land er man nå i ferd med å bygge opp nasjonale produktkontrollorganer. Opprettelsen av slike registre har vist seg å støte på mange vanskeligheter også på nasjonalt plan. En av grunnene til dette er de konfidensialitetshensyn som foreligger. Disse problemene vil i langt større grad gjøre seg gjeldende på nordisk plan, og Ministerrådet anser ikke at det i dagens situasjon har noen hensikt å utrede opprettelsen av et sentralt nordisk produktkontrollregister. Imidlertid bør det skje en utvidet nordisk koordinering ved utviklingen av informasjons-systemene, etterhvert som nye produktkontrollorganer bygges opp på ulike områder. Dette vil gi en betydelig rasjonaliseringsgevinst og styrke utbyggingen av slike organer.

Området psykososial arbeidsmedisin har fått en fremtredende plass i det nordiske handlingsprogrammet på arbeidsmiljøområdet. Det nordiske samarbeidet på dette feltet har også etterhvert fått en vesentlig plass i arbeidsmiljøvirksomheten under Ministerrådet. To større forskningsprosjekter pågår vedr. grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø og psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustri. Foruten de spesielt utskilte prosjekter på området inngår psykososiale arbeidsmiljøfaktorer også i de øvrige delområder. F. eks. omfatter samarbeidet om verneforskrifter også psykososialt arbeidsmiljø.

Et vel så høyt prioritert problemområde er de helsefarlige stoffene i arbeidsmiljøet. Sentralt her står vurdering av grunnlaget for fastsettelsen av hygieniske og biologiske grenseverdier. Et vesentlig nordisk samarbeidsprosjekt på dette område ble i 1977 iverksatt i den hensikt å sikre det best mulige faktaunderlag for å fastsette slike grenseverdier. Det er meningen dette samarbeidet skal utvikles på grunnlag av de erfaringer man vinner i løpet av de første årene.

3. Samarbeid om lovgivning og forskrifter

Ministerrådet har tidligere pekt på det samråd og samarbeid som har skjedd mellom de nordiske land under utarbeidelsen av de nye arbeidsmiljølover som trådte ikraft i Danmark og Norge 1. juli 1977 og er nært forestående i Finland og Sverige, og den harmonisering dette har ført til i praksis. Også i Island er nå arbeidet med en ny arbeidsmiljølov igangsatt. Nordisk Råd gir i sin betenkning over berettelsen for samarbeidet i 1976 uttrykk for tilfredshet over at harmoniseringen har skjedd på det forberedende nivå og ikke ved etterjustering av eksisterende lover. Rådet ønsker samtidig at en sammenlignende oversikt over lovene legges fram. En slik oversikt er nå utarbeidet vedrørende den svenske, danske og norske loven, og vil bli oversendt Nordisk Råd og arbeidsmarkedets parter.

3.1. Samarbeid om verneforskrifter

Samarbeidet om utarbeidelsen av de verneforskrifter som skal utfylle arbeidsmiljølovgivningen er forankret i Styringsgruppen for arbeidervneforskrifter, og har pågått i Ministerrådets regi siden 1975. Styringsgruppens hovedoppgave er å samordne og prioritere arbeidet med verneforskrifter i Norden. Gjennom en løpende aksjonsplan fordeles arbeidet med utarbeidelsen av forskrifter på de enkelte land. Det ferdige forslag og materiale i tilknytning til dette blir så stilt til fri disposisjon for de øvrige land. Ved utgangen av 1977 står over 40 enkeltprosjekter oppført på gruppens aksjonsplan, hvorav innpå halvparten er slutført.

Ministerrådet anser at denne form for arbeidsdeling er meget hensiktsmessig, og det regnes med en fortsatt ekspansjon i virksomheten. Hverken styringsgruppens virksomhet eller de enkelte prosjekter belastes Ministerrådets budsjett.

3.2. Samnordisk dokumentasjon vedrørende arbeidervneforskrifter

I tilknytning til arbeidsfordelingen ved utarbeidelsen av verneforskrifter ble det i 1975 opprettet en dokumentasjonsentral i tilknytning til og som en videreutvikling av det danske arbeidstilsyns dokumentasjonstjeneste. Sentralen skal forsyne de nordiske arbeidstilsynsmyndigheter med ønsket nordisk og internasjonal dokumentasjon vedrørende arbeidet

dervernforskrifter. I 1977 ble sentralen ytterligere utbygget og den driver kontinuerlig tilpasning for å kunne yte best mulig service overfor forbrukerne.

De variable kostnadene ved bestilling av dokumentasjon debiteres brukeren mens faste kostnader til driften finansieres over Ministerrådets budsjett.

4. Samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene har også i 1977 vært det høyest prioriterte delområdet innen sektoren. Dette henger ikke minst sammen med den vekt som legges på problemene rundt giftige og andre farlige stoffer i arbeidsmiljøet.

Det nordiske samarbeidet på delområdet er forankret i Arbeidsgruppen for arbeidsmedisin/yrkeshygiene, som består av sjefene for de yrkeshygieniske enhetene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Gjennom gruppen skjer en aktiv erfarings- og informasjonsutveksling som i praksis fører til en koordinering av den nasjonale virksomhet. Gruppen står også for utviklingen av en rekke nordiske samarbeidsprosjekter og følger opp de prosjekter som drives innen dette samarbeidsområdet.

4.1. Nordisk samarbeid i grenseverdispørsmål

Et høyt prioritert problemområde er grunnlaget for fastsettelsen av yrkeshygieniske grenseverdier, dvs. største mengde av et skadelig stoff man kan tillates utsatt for. På grunnlag av et forprosjekt ble prosjektet "Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier" iverksatt i siste halvdel av 1977.

Prosjektets hensikt er å gi de nordiske lands myndigheter det best mulige faktaunderlag for fastsettelse av hygieniske og biologiske grenseverdier. Prosjektet består av 3 hovedelementer som trer inn etter hverandre ved behandlingen av et stoff:

1. En dokumentasjonssentral for søking og sortering av relevant dokumentasjon.
2. Videre behandling og vurdering fordeles på nasjonale eksperter eller ekspertgrupper, som legger materialet fram for den nordiske ekspertgruppens møter.
3. Behandling i den nordiske ekspertgruppen som avgir uttalelse til bruk for de administrative myndighetene.

Dokumentalist og assistent for prosjektet er tilknyttet Arbetarskyddstyrelsen i Sverige. Ekspertgruppen består av to fremstående eksperter fra hvert land. Gruppen regner i innledningsfasen med å kunne avgi faktaunderlag for ca. 12 stoffer pr. år. De første resultater vil etter planene foreligge annen halvdel av 1978.

4.2. Samvirke mellom de yrkeshygieniske enhetene

For å effektivisere samarbeidet mellom de yrkeshygieniske enheter ble det i 1976 innledet et utvidet samarbeid i de nordiske grupper som var etablert i tilknytning til det årlige yrkeshygieniske instituttmøtet. Prosjektet besto i 1977 i et antall seminarier på områdene kjemiske analyser, støvproblemer, fysikalsk yrkeshygiene og arbeidsmedisin, samt et møte i programkomiteén for det yrkeshygieniske instituttmøtet, i tillegg til den aktivitet som fra før skjedde i gruppene. En viktig del av prosjektet var en assistentfunksjon som sto for samordningen av aktiviteten i de nevnte undergruppene, samt for arrangementet av det yrkeshygieniske instituttmøtet, som i 1977 fant sted i Helsingfors.

Fra og med 1978 blir opplegget noe endret, idet virksomheten i undergruppene normalt ikke tenkes finansiert over ministerrådets budsjett. Den koordinerende funksjonen vil imidlertid bli styrket.

4.3. Helsefare ved trestøv

For visse typer yrkessykdommer er det materiale som finnes i hvert enkelt land for spinkelt som grunnlag for vurdering av helsefaren. Prosjektet "Helsefare ved trestøv" går konkret ut på å undersøke mulighetene for samordning av nasjonale prosjekter i den hensikt å kartlegge og motivere helsefarer ved trestøv, spesielt faren for cancer i nese og bihuler, men danner samtidig et pilotprosjekt for en samordnet utnyttelse av informasjon fra de nordiske cancerregistrer generelt. Prosjektet startet i 1976 og vil fortsette i 1978.

4.4. Utdannelse innen arbeidsmedisin/yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste

Et høyt prioritert område der samarbeid på nordisk plan vil ha store fordeler, er etterutdanning av spesialister innen flere kategorier. Dette har sin bakgrunn i bl. a. at de faglige miljøer og dermed tilgangen på lærerkrefter er begrenset i hvert enkelt land, at det vil være urasjonelt å bygge opp utdannelsessystemer i hvert enkelt land og at felles kompetansedefinisjoner og utdannelsesopplegg vil gi et høynet kvalitetsnivå og en harmonisering av utdannelsen.

Investering i utdannelsesopplegg er dessuten en type prosjekter som har høy reproduksjonseffekt, idet de som deltar i utdannelsen vil gi støtte til en automatisk videreutvikling gjennom berikelse av sine egne faglige miljøer, og gjennom at de selv vil kunne virke som lærere. Prosjekter som har en slik langsiktig og reproduserende effekt bør etter Ministerrådets syn prioriteres på nordisk plan. Dette avspeiler seg i den vekt Ministerrådet legger på forsknings- og utdannelsesamarbeid.

I 1977 gjennomførtes et prosjekt med tittelen "Yrkeshygienisk spesialistutdanning" med det formål å utrede mulighetene for felles retningslinjer og nordisk samarbeid hva gjelder spesialistutdanning og yrkes-

hygienikere. Prosjektet hadde sin bakgrunn i et stort og økende behov i alle de nordiske land for kvalifiserte yrkeshygienikere innen bl. a. arbeidstilsynsmyndighetene, arbeidsforskningsinstituttene og ved yrkesmedisinske sykehusenheter og bedriftshelsetjenesteorganisasjoner. Prosjektet innebar en definiering av kompetanseområdet, kartlegging av nåværende utdanning på området og skissering av et nordisk utdannelsesprogram som gir den ønskede kompetansen.

Prosjektets resultater vil bli videreført i 1978 og samordnet med et større prosjekt med tittel "Nordisk videreutdanning av spesialister innen yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste".

Et annet prosjekt innen utdannelsessektoren gjelder et *kompedium i yrkeshygiene og en lærebok i arbeidsmedisin*, som begge er utarbeidet i Finland, og som vil foreligge senere i 1978. Det vil i 1978 også bli arrangert et symposium om bedriftshelsetjeneste.

4.5. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*

Også i 1977 gav Ministerrådet bidrag til driften av *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*. Tidsskriftet er et engelspråklig fellesnordisk vitenskapelig organ som behandler arbeidsmiljø- og helse spørsmål. Det inneholder først og fremst rapporter fra vitenskapelige undersøkelser innen arbeidsmedisin, toxicologi, epidemiologi, arbeids-hygiene, arbeidspsykologi, ergonomi og arbeidssosiologi.

5. Psykososial arbeidsmedisin

5.1. *Samnordisk symposie- og kontakvirksomhet*

I 1975 innledet ledende forskere innen området psykososial arbeidsmedisin en symposievirksomhet i Ministerrådets regi. Symposiene tok sikte på å gi en erfaringsutveksling og å komme fram til felles problemområder som burde tas opp på nordisk plan. Symposiene har foruten den verdi de har hatt i seg selv utkrystallisert øvrige prosjekter. I 1977 er det i tilknytning til symposievirksomheten utarbeidet en prosjektkatalog over pågående virksomhet innen sektoren.

5.2. *Psykososiale arbeidsmiljøproblemer (stress) i prosessindustri*

Dette prosjektet ble startet i 1977 på grunnlag av symposievirksomheten innen sektoren, og har til hensikt å kartlegge stress og helserisiker ved overvåking av høyt automatiserte produksjonsprosesser. Prosjektet er sammensatt av nasjonale prosjekter som er koordinert på nordisk plan.

5.3. *Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskolelærere*

Også dette prosjektet er utkrystallisert av symposievirksomheten på

området. Prosjektet dannet i 1977 en planleggingsfase av selve hovedprosjektet, som vil bli iverksatt i 1978. Planleggingen har foregått som et samarbeid mellom forskerne og representanter for Nordens faglige samorganisasjon (NFS) og Nordiske lærerorganisasjoners samråd (NLS), og prosjektet vil danne en nordisk overbygning og koordinering av nasjonale forskningsprosjekter.

6. Annet

Av nye prosjekter for 1978 bør nevnes at 1. fase av et nytt prosjekt vil innledes, som går ut på å utvikle modeller for bedriftenes egen langtidsplanlegging av arbeidsmiljøet på grunnlag av de krav som stilles i de nye arbeidsmiljølover.

Kapittel VII

Miljøvernssamarbeid

1. Innledning

Miljøvernssamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern og forvaltning av det ytre miljø. Prosjektvirksomheten har i løpet av året vært konsentrert til delområdene avfall, støy, luftforurensningsspørsmål, miljødata, produktkontroll, naturvern og miljøvernforskning. Videre har ministerrådets organer fortløpende fulgt utviklingen med hensyn til internasjonale og bilaterale tiltak for å verne de nordiske lands felles kyst- og havområder mot forurensninger.

I 1978 vil det bli gjennomført prosjekter på delområdene avfall, støy, luftforurensningsspørsmål, havforurensningsspørsmål, miljødata, produktkontroll, naturvern og miljøvernforskning.

2. Handlingsprogram for samarbeidet på miljøvernområdet

Nordisk ministerråd vedtok i 1972 et handlingsprogram på miljøvernområdet. Nordisk Råd har i sin uttalelse til ministerrådets beretning for 1976 bedt om at et revidert program blir utarbeidet til rådets 26. sesjon (*uttalelse nr. 3/1977*). Ministerrådet har i 1977 utarbeidet forslag til et slikt handlingsprogram. Programmet har vært drøftet mellom ministerrådet (miljøvernministrene) og Nordisk råds sosial- og miljøutvalg høsten 1977, og vil bli framlagt på Nordisk råds 26. sesjon 1978, før det blir endelig vedtatt av ministerrådet.

3. Nordisk miljøvernkonvensjon

Den nordiske miljøvernkonvensjonen ble undertegnet 19. februar 1974. Konvensjonens formål og innhold ble det redegjort for i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. sesjon 1974 (*CI/1974*).

Konvensjonen trådte ikraft 5. oktober 1976. Gjennomføringen av konvensjonen forutsettes å medføre en forsterket kontaktvirksomhet mellom miljøvernmyndighetene i de nordiske land. Ministerrådet vil fortløpende følge utviklingen og ta de initiativ som erfaringene med gjennomføringen av konvensjonen kommer til å kreve.

4. Forurensningssituasjonen i Østersjøen, Øresund, Skagerak og Kattegat

4.1. Generelt

Forurensningssituasjonen i den nordiske kyst- og havområder krever, foruten nasjonal innsats, såvel bilaterale og nordiske tiltak som et samarbeid med ikke-nordiske kyststater. Nordisk Råd har aktualisert disse problemer i *rekommendasjon nr. 30/1970* vedrørende tiltak mot Østersjøens forurensning, *nr. 21/1971* vedrørende samarbeid ved bekjempning av forurensningene i Skagerak, Kattegat og Øresund, *nr. 8/1975* vedrørende begrensning av utslipp i Bottenviken m. v. og *nr. 9/1975* vedrørende bekjempelse av skader fra giftige laster i Østersjøen.

Ministerrådets organer følger fortløpende hva som skjer innen rammen av aktuelle internasjonale og bilaterale overenskomster, bl. a. konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen, Oslo-konvensjonen om dumping fra skip og fly, Paris-konvensjonen om utslipp fra land, København-avtalen og Bonn-konvensjonen om samarbeid ved oljeforurensningsulykker, samarbeidet mellom Finland og Sverige vedrørende forurensningssituasjonen i Bottenviken —, samarbeidet innen rammen for avtalen mellom Danmark og Sverige for å verne Øresund mot forurensninger, og innen de dansk-svenske undersøkelsene i Øresund, Beltene og Kattegat.

4.2. Samordning av undersøkningsvirksomheten i Skagerak og Kattegat

Minsterrådets embetsmannskomiteé for miljøvernspørsmål tok i 1975 initiativ til et utvidet forskningssamarbeid vedrørende Kattegat og Skagerak. Dette initiativ innebar bl. a. at Ministerrådet finansierte dels en forstudie over visse fakta vedrørende Kattegat/Skagerak, dels et symposium om utvidet samarbeid vedrørende forsknings- og undersøkningsarbeid.

Symposiet, som fant sted i 1976, munnet ut i en rekke anbefalinger. Hovedkonklusjonen var at det finnes store fordeler — både faglig og økonomisk — med en koordinering av den marine forsknings- og undersøkningsvirksomhet i Skagerak/Kattegatområdet og spesielt med hensyn til forurensningsspørsmål. Årlig satser Danmark, Norge og Sverige ca. 10 mill. kroner på forsknings- og undersøkningsvirksomhet i området. Ministerrådet har for 1978 bevilget kr 105 000 til et prosjekt med følgende oppgaver:

- 1) å utarbeide forslag til et informasjonssystem for pågående og planlagt forskningssamarbeid i Skagerak og Kattegat (f. eks. for å utarbeide en prosjektkatalog)

- 2) å undersøke muligheten til en samordning av miljøundersøkelsene i Skagerak og Kattegat i relasjon til konvensjonene for vern av det marine miljø, og i relasjon til allerede eksisterende organer (f. eks. ICES og de nordiske kollegene for fysisk oseanografi respektive marin biologi)

3) å kartlegge ressursene i de nordiske havforskningsinstitusjoner vedrørende mulighetene for å utnytte utstyr og personell til arbeide i Skagerak og Kattegat

4) å undersøke mulighetene for å gjennomføre samnordiske prosjekter

4.3. Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen

Konvensjonen ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige 7 Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold m. v. er det redigert for i C1/1975.

I 1977 er konvensjonen blitt ratifisert av Danmark, slik at alle de tre nordiske land som er parter i konvensjonen, dvs. Danmark, Finland og Sverige, nå har ratifisert konvensjonen (*uttalelse nr. 3/1977*).

I løpet av året er det skjedd betydelige fremskritt i de tre arbeidsgrupper som er nedsatt av interimskommisjonen for Østersjøkonvensjonen. Den vitenskapelig-teknologiske arbeidsgruppen har konsentrert seg om å utarbeide felles kriterier og forslag til standarder, samt å fremme utvikling av vannforurensningsteknologi. Den biologiske forskning på området ble behandlet på et møte i Forbundsrepublikken Tyskland og tilstanden i Østersjøen ble drøftet på et møte organisert av Polen. Arbeidsgruppens årlige møte ble avholdt i august 1977.

Den såkalte maritime arbeidsgruppen har avholdt to møter i Sverige samt et ekspertmøte i Polen. Dessuten har man på et møte i Sverige drøftet opplegget til et felles prosjekt vedrørende identifisering av oljespill fra tankfartøy.

4.4. Bilateralt samarbeid mellom Finland og Sverige vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken

Forsknings- og utredningsarbeidet i Finland og Sverige vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. En spesielt nedsatt komité fastlegger på sine årlige møter ettårige forskningsprogram som omfatter bl. a. felles monitoringvirksomhet vedrørende hydrografiske, hydrokjemiske og biologiske forhold, samt felles undersøkelser av materialsubstansen i Bottenviken.

4.5. Avtale mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger

Avtalen mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger ble undertegnet 5. april 1974 (jfr. C1/1975 side 108). Avtalen er ratifisert av begge parter.

Den dansk-svenske kommisjonen som er opprettet for å overvåke gjennomføringen av avtalen har hatt to møter i 1977. Kommisjonen utga

i april 1977 en rapport om sin virksomhet. Et teknisk utvalg som spesielt skal vurdere behov for ytterligere rensetiltak har hatt to møter i løpet av året.

5. Avfall

Samarbeidet vedrørende avfallsspørsmål som ble drevet under Ministerrådet i 1973 og 1974 er det redegjort for i en rapport som ble avgitt i juli 1974 (jfr. *C1/1975 side 110*). En særskilt arbeidsgruppe for avfallsspørsmål ble nedsatt i januar 1975. Gruppens mandat, som omfatter visse oppgaver vedrørende kommunalt avfall (bl. a. husholdningsavfall), problemavfall (bl. a. kjemisk) og gjenvinningsspørsmål er det redegjort for i *C1/1976 side 135*.

I løpet av 1977 er det gjennomført tre prosjekter på avfallsområdet: 1) alternative metoder for behandling av kommunalt avfall 2) gjenvinning av kommunalt avfall 3) behandlingsanlegg for problemavfall — rutiner for informasjonsutveksling. Videre har Institutet för vatten- och luftvårdsforskning i Sverige (IVL) fortsatt arbeidet med innsamling og distribusjon av informasjon vedrørende behandlingsanlegg for problemavfall.

Arbeidsgruppen for avfallsspørsmål har ansett at den i hovedsak har løst de oppgaver som den ble tildelt ved opprettelsen i 1975 gjennom de prosjekter som er gjennomført. Gruppen har i 1977 utarbeidet en sluttrapport til embetsmannskomiteén. I rapporten foreslår den bl. a. at det nordiske samarbeidet om gjenvinning av avfall prioriteres og at det nedsettes en særskilt prosjektgruppe for gjenvinningsspørsmål.

6. Støy

6.1. Trafikkstøy

I 1974 ble det foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet. Et av utgangspunktene for utredningsarbeidet var Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 11/1974* om begrensning av trafikkstøy.

I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Bl. a. tok man opp spørsmålet om harmonisering og skjerpning av grenseverdiene for emisjon av støy. Med hensyn til forsknings- og utredningsvirksomhet på trafikkstøyområdet ble det foreslått en prioritering av de tre områder: målemetoder, beregningsmetoder samt virkninger av støy på menneskene.

Samarbeidsmulighetene på disse områder er senere blitt undersøkt nærmere av en nordisk arbeidsgruppe for trafikkstøyspørsmål. I 1975 ble det foretatt en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forsk-

ning vedrørende trafikkstøy i Norden. Videre ble det foreslått en rekke samnordiske støyprosjekter.

Ministerrådet har i 1977 bevilget totalt Nkr. 470 000 til trafikkstøyprosjekter, herunder Nkr. 163 000: — til et prosjekt for utvikling av en felles nordisk beregningsmodell for veitrafikkstøy, og Nkr. 286 000 til et prosjekt om metoder for måling av støyimmisjon fra vegtrafikk.

For 1978 har Ministerrådet bevilget Nkr. 82 000 til et prosjekt om vurdering av støyreducerende tiltak. Kunnskap om støyreducerende tiltaks virkelige effekter er begrenset. Prosjektets formål vil være å klarlegge de subjektive og objektive konsekvenser for menneskene av forskjellige støyreducerende tiltak. Videre er bevilget Nkr. 54 000 til et seminar om beregningsmetoder for flystøy og Nkr. 39 000 til et seminar om støy fra sporbunden trafikk. Hensikten med seminarene er å samle eksperter og myndighetsrepresentanter for å vurdere hensiktsmessige samnordiske forsknings- og utredningsprosjekter vedrørende disse typer trafikkstøy.

6.2. Støy fra industrielt utstyr

Siden 1975 er det over Ministerrådets budsjett bevilget midler for å utarbeide underlag for bestemmelser og retningslinjer for høyest tillatte støynivå fra industrielt utstyr. Bl. a. er det gjennomført utredninger vedrørende vifter, mobile kompressorer, trykkluftsverktøy, knusere, ulike typer anleggsmaskiner, gravemaskiner og gressklippere. Utredningene vedrørende mobile kompressorer, vifter og hjullastere er slutført.

I 1977 blev det bevilget Nkr. 88 000 over Ministerrådets budsjett. I tillegg til disse midler har de nasjonale myndigheter bevilget midler til utredningene.

I 1978 er det avsatt Nkr. 79 000 som i hovedsak vil gå med til slutføring av de pågående aktiviteter. I tillegg vil det bli utarbeidet et program for nordisk samarbeid vedrørende spørsmål om støyimmisjon fra industrianlegg, bygge- og anleggsvirksomhet, motorsportsbaner og skytebaner.

7. Luftforurensningsspørsmål

Nordisk samarbeid på luftforurensningsområdet ble aktualisert av Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 3/1972* vedrørende tiltak mot visse luftforurensninger. Rekommandasjonen er sluttbehandlet.

Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til prosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger" som har til formål gjennom samnordisk innsats — i form av utvikling av metoder for måling og analysering av luftforurensninger — å bidra til etablering av et europeisk program for overvåking av luftforurensninger.

Et slikt program kom igang 1. oktober 1977. Men selv etter at syste-

met er etablert er det mye å vinne på en fortsatt felles nordisk innsats for metodeutvikling for på sikt å muliggjøre at flere typer av forurensende stoffer — utover svovelkomponenter — kan studeres i det europeiske overvåkningssystemet.

For 1978 er det videre bevilget Nkr. 63 000 over Ministerrådets budsjett til et forprosjekt om luftforurensninger i tettstedsmiljøer.

8. Miljø- og ressursdata

I 1975 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for miljødata under embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål. Gruppen har utredet mulighetene for nordisk samarbeid om miljødata. Siden 1976 har den ledet prosjektet "Karakterisering av miljødata" som tar sikte på å utarbeide forslag til prinsipper og normer for karakterisering av visse typer miljødata. Miljødatagruppen har videre arbeidet med nordisk samordning av miljødataarbeid i internasjonale organisasjoner, særlig i FN's miljøvernprogram (UNEP).

Videre vil miljødatagruppen i 1978 arbeide med planlegging av et større prosjekt om overvåkning av miljøkvalitet i Norden.

9. Produktkontroll

I 1975 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for produktkontroll med oppgave å undersøke interesser og forutsetninger for et nordisk samarbeid om produktkontroll. Hovedvekten skulle legges på kontroll av kjemiske produkter. Gruppen avga rapport i 1976 og konkluderte med at det foreligger gode muligheter for et utvidet nordisk samarbeid om produktkontroll.

I 1977 er det igangsatt to prosjekter. Det ene prosjektet — "Kartlegging av undersøkingsressurser for produktkontroll" — har som formål å kartlegge og å presentere i en publikasjon eksisterende ressurser for toksikologiske undersøkelser for produktkontroll i Norden. Prosjektet beregnes avsluttet i 1977. Det andre prosjektet — "Normer for produkttilvirkning" — har som formål å utarbeide forslag til normer for den kjemisk/tekniske bransjen for produkttilvirkning ("good manufacturing practice").

Prosjektet "Normer for produkttilvirkning" vil fortsette også i 1978. I tillegg vil det startes to nye prosjekter. Prosjektet "Produktrelatert informasjon hos myndighetene" har som formål å foreta en utredning om de nordiske lands regler og praksis om offentlighet og taushetsplikt for dokumentasjonsmateriale som innleveres til myndighetene i forbindelse med behandling av produktkontrollsaker. En vil i første rekke ta for seg bekjempningsmidler. Spørsmålet er aktuelt for produktkontrollmyndighetene i samtlige nordiske land. Det andre prosjektet "Produktunder-

søkelser vedrørende brannimpregneringsmidler" har som formål å foreta en felles nordisk utredning om risiko ved brannimpregneringsmidler. Bruken av brannimpregneringsmidler i Norden forventes å øke kraftig. Slike midler utgjøres av en heterogen gruppe kjemiske stoffer med svært skiftende egenskaper og potensielle risikomomenter.

10. Naturvern og friluftsliv

Naturvernsamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern av natur- og friluftsområder samt vern av dyr og planter.

Ministerrådet fastla i februar 1974 retninglinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

1. Naturgeografisk regioninndeling.
2. Truede dyr og planter samt naturtyper.
3. Metoder for landskapsanalyser.

En arbeidsgruppe for naturvernsspørsmål ble nedsatt under embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål for å lede arbeidet med utredningene. I løpet av 1976 og 1977 er samtlige utredninger i hovedsak slutført.

På grunnlag av utredningene er det vedtatt et nytt rammeprogram og over Ministerrådets budsjett bevilget midler til et omfattende prosjekt om "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Prosjektet ble påbegynt i 1977 og er basert på følgende fem punkter:

1. De naturtyper og biotoper som finnes i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem.
2. På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden, opprettes i hvert land en fortegnelse av de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region.
3. Representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hver land og en særskilt objektfortegnelse opprettes.
4. De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste.
5. En rapport om representative og truede objekter og arter utarbeides, inkludert forslag til tiltak for å redde de akutt truede artene.

Under arbeidet med å gjennomføre ovennevnte 5 punkter kommer en særlig til å ta hensyn til Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 28/1974* vedrørende vern av naturtyper og biotoper av felles interesse, samt en rapport om våtmarker i Norden som tidligere er utarbeidet i samarbeid mellom naturvernmyndighetene i de nordiske land. Arbeidet med vern av våtmarker er også aktualisert av Nordisk Råds *uttalelse nr. 3/1977*.

Vedrørende Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 26/1973* ang. likartede bestemmelser om terrenggående motorkjøretøyer vises det til *C1/1976*, side 141.

Ministerrådet vil ta opp spørsmålet om interesser og forutsetninger for et samarbeid om friluftsliv mellom de nordiske land. Særlig vil en

vurdere spørsmål vedrørende utnyttelse av naturressurser for friluftsliv over riksgrensene, herunder befolkningens forutsetninger for å utøve friluftsliv i andre nordiske land og belastningen på vertslandets natur.

11. Økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen

På Ministerrådets budsjett for 1977 er det bevilget Nkr. 55 000 til et forprosjekt "Økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen". I alle de nordiske land har myndighetene klart gitt uttrykk for prisippet om at samfunnsplanleggingen bør baseres på en økologisk riktig anvendelse av naturressursene og med spesiell hensyntagen til de naturlige grenser for menneskets virksomhet. Lokalisering av miljøfarlig industri i de nordiske land krever ofte omfattende utredninger av miljøkonsekvensene. Det vil derfor være fordelaktig med et samarbeid mellom de nordiske land om utvikling av konsekvensanalysemodeller. Prosjektet "Økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen" er tenkt som et forprosjekt for videre samarbeid om disse spørsmål. Forprosjektet forutsettes avsluttet 1. halvår 1978.

12. Miljøvernutdanning

I januar 1974 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for miljøvernutdanning under embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål. Rapport ble avgitt i juni 1975. Innholdet i rapporten er det redegjort for i C1/1976 side 137. Bl. a. på grunnlag av rapportens forslag ble det i desember 1976 avholdt en konferanse i Lund om miljøvernutdanning ved universitet og høyskoler i Norden.

Nordisk samarbeid om miljøvernutdanning vil i framtiden hovedsaklig finne sted innenfor rammen for det nordiske kultursamarbeidet (jfr. kap. III). Samarbeidet på miljøvernområdet kommer til å bli begrenset til direkte yrkestilknyttet miljøvernutdanning.

13. Miljøvernforskning

I hvert land drives det forskning for å identifisere og løse miljøvernproblemer. De ressurser som de enkelte land kan anvende på miljøvernforskning er imidlertid begrenset, slik at det er rasjonelt å dra nytte av de andre lands ressurser. Samarbeidsformene varierer og kan ta form av f. eks. utveksling av forskningsresultater, arbeidsfordeling og felles prosjekter.

Gjennom NORDFORSK driver de nasjonale tekniske forskningsrådene et omfattende miljøvernteknisk samarbeid.

Siden februar 1974 har det vært drevet miljøvernforskningssamarbeid også under embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål, under ledelse

av samordningsgruppen for miljøvernforskning. Samarbeidet omfatter anvendt miljøvernforskning og skal i først rekke dekke miljøvernforvalningens behov for forskning. Virksomheten tar sikte på å skape bedre kontakt mellom de organer i de nordiske land som nasjonalt finansierer miljøvernforskning og etter behov samordne planleggingen av slik forskning. Hensikten er å kunne utarbeide forslag til problemområder der en nordisk samordning kan medføre vitenskaplige og økonomiske fordeler.

I 1976—77 ble det gjennomført et prosjekt vedrørende undersøkelse av forutsetningene for et nordisk samarbeid om felles utnyttelse av prøver av jord, vann, luft og biologisk materiale ("Nordisk miljøprøvebank"). Rapporten er publisert i nordisk utredningsserie (NU B 1977: 6).

En forstudie for å undersøke forutsetningene for et nordisk samarbeid om genebanker er gjennomført. I 1978 vil det bli avholdt et nordisk symposium om genebanker.

På grunnlag av en forstudie ble det i 1977 startet et prosjekt om polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) er en gruppe kjemiske luftforurensninger som dannes ved forbrenning av organisk materiale, og som antas å medføre alvorlige miljøskader og kan være kreftfremkallende. Prosjektet tar for det første sikte på å gjennomføre en felles nordisk ringtest basert på en bestemt metode, som anses å være den mest effektive for å analysere mengder av PAH i prøver fra luft, vann og biologisk materiale. For det annet å gjennomføre planlegging av et større nordisk koordinerende forskningsprogram. Det er forutsatt at hoveddelen av programmet vil utgjøres av nasjonalt finansiert forskning, mens en viss del av samordnede funksjoner bekostes over Ministerrådets budsjett.

Kapittel VIII

Handels- og valutapolitiske spørgsmål

Indledning

Gennem møder mellem de nordiske handelschefer (de cheftjenestemænd i de nordiske landes udenrigsforvaltninger, som har ansvaret for handelspolitiske spørgsmål), Embedsmandskomiteen for handelspolitiske spørgsmål, Embedsmandskomiteen for valutaspørgsmål og finansielle spørgsmål eller ved andre kontakter, følger de nordiske lande udviklingen på det handelspolitiske og valutapolitiske område.

Ministerrådet lægger stor vægt på, at de hyppige kontakter mellem de nordiske administrationer på det handels- og valutapolitiske område fortsætter, og at det gennem disse kontakter er muligt at løse praktiske problemer og konkrete sager mellem de nordiske lande, ligesom man på denne måde søger at samordne de nordiske landes forberedelser og holdninger i internationale fora.

1. Den økonomiske udvikling i de nordiske lande

Udviklingen på dette område vil blive skitseret gennem en summarisk oversigt over de vigtigste økonomiske foranstaltninger og hovedtræk i udviklingen i de enkelte lande.

Danmark

Den økonomiske situation i Danmark i 1977 er karakteriseret ved en relativt lav aktivitet, en høj og stigende arbejdsløshed, en stigende tendens i inflationstakten samt et betydeligt underskud på betalingsbalancens løbende poster. Der er ikke udsigt til en afgørende vending i positiv retning i 1978.

Underskuddet over for omverdenen lægger snævre grænser for en generel ekspansion i den økonomiske politik til bekæmpelse af arbejdsløsheden. I august 1977 gennemførte folketinget selektive foranstaltninger i form af en finanspolitisk stramning samt en beskæftigelsesplan. Hensigten var dels at reducere betalingsbalanceunderskuddet dels at mindske ledigheden.

Nettoeffekten af forliget ventes at blive en beskæftigelsesforøgelse på ca. 20 000 i hvert af årene 1978—80 og en forbedring af betalingsbalancen på 0,5 mia kr. i 1977 og på mellem 1,7—2,6 i de efterfølgende år.

Under indtryk af virkningen af det økonomiske forlig samt af de

moderate internationales konjunkturer vil den mængdemæssige stigning i Danmarks samlede produktion næppe overstige 1 ½ % i 1977 og 2 % i 1978. Der kan kun ventes en mindre forbedring af investeringsklimaet, og det private forbrug vil tendere mod at falde som følge af den finanspolitiske stramning, herunder en stigning i momsprocenten fra 15 til 18.

Stigningen i forbrugerpriserne var i sommermånederne 1977 på ca. 11—12 % i forhold til samme periode året før. Som følge af momsforhøjelsen og kronedevalueringen i august på 5 % må stigningen i forbrugerpriserne skønnes at blive på mere end 10 % i 1978.

Antallet af arbejdsløse lå medio 1977 på niveauet 140 000, svarende til ca. 6 % af arbejdsstyrken. Tendensen i antallet af arbejdsløse er stigende og beskæftigelsesplanen vil formentlig højst hindre en yderligere stigning.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster var i 1976 på 11,5 mia kr og skønnes i år at blive mindst 9 mia kr.

Finland

Bruttonationalproduktens tillväxttakt i Finland har avtagit under det första halvåret 1977 och jämfört med andra hälften av 1976 har totalproduktionens volym till och med sjunkit något. Orsaken har varit att nedgången i den inhemska efterfrågan fortsätter även i år. Både konsumtionen och i synnerhet investeringarna sjunker i volym från i fjol. Den svaga investeringsverksamheten har utom av de svaga avsättningsutsikterna även orsakats av det stora kapacitetsöverskottet. Totalefterfrågan har därmed upprätthållits enbart av exporten som återhämtat sig under loppet av 1976 och 1977. Dess stimulerande impulser på produktion och sysselsättning blir dock rätt små under slutet av detta år. Som en följd av den svaga inhemska efterfrågan har importen vuxit långsammare än exporten och därmed bidragit till att Finlands externa balans förbättrats ytterligare i år. Underskottet i handelsbalansen har sjunkit betydligt och uppskattas i år uppgå till endast en fjärdedel av fjolårets. Konjunkturutsikterna för industriproduktionen är däremot dåliga. Den torde inte i år stiga alls från nivån i fjol.

Då den ekonomiska aktiviteten fortfarande är svag, dels beroende på den förda strama ekonomiska politiken och dels på att återhämtningen i exporten inte i tillräcklig grad har kunnat stöda produktionen, har arbetslösheten stigit oroväckande i år. Arbetslöshetsgraden är i år i genomsnitt 6 %, men sysselsättningsutsikterna för nästa år ser ut att bli ännu dystrare. Inflationstakten har däremot något avtagit men är dock ännu hög i jämförelse med våra konkurrentländer och genomsnittet för OECD-området. Devalueringarna av den finska marken som gjorts i år och som varit en följd av nedskrivningarna av de övriga nordiska

ländernas valutor förstärker vår konkurrenskraft endast i förhållande till övriga länder.

I syfte att förbättra sysselsättningsläget och produktionen har regeringen fattat beslut om stimuleringsåtgärder. Dessa ingår i en tilläggsbudget för detta år och i budgetpropositionen för 1978. För att en stadig tillväxt och en hög sysselsättning skall kunna uppnås samt att den externa och interna obalansen i vår ekonomi skall kunna avlägsnas krävs dock tid och fortsatta ansträngningar.

Island

Islands eksport har i 1976 og 1977 draget fordel af den begyndende bedring i den økonomiske situation i industrilændene. Den positive udvikling i Islands udenrigshandel har i 1977 været stærkere end ventet. Udviklingen i 1976 og 1977 er i høj grad markeret ved et klart økonomisk opsving, hvorved underskuddet på betalingsbalancen blev kraftigt formindsket, eller fra 11—12 % i forhold til bruttonationalproduktet i 1974—1975 til 1—2 % i de sidste 10 %. Bruttonationalproduktet, der faldt med 2 % i 1975, steg i 1976 med 2 % og forventes at stige med yderligere 4 % i 1977. Igennem hele det økonomiske tilbageslag i 1974 og 1975 har dog situationen på arbejdsmarkedet været præget af en lav arbejdsløshedsprocent, hvor arbejdsløsheden har været omkring ½ % i forhold til arbejdsstyrken.

Eksportproduktionen forventes at stige med 13 %, men eftersom lagrene muligvis vil øges i 1977 efter en reduktion i 1976, beregnes væksten i eksporten dog at blive noget lavere, omkring 10 %.

De relativt gunstige forhold for eksporten sammenholdt med væksten i realindkomsterne ventes at bidrage til, at den private efterspørgsel vil stige mere end ventet, eller med omkring 8 %.

Indenlandsk efterspørgsel ventes at stige med omkring 7 % i 1977, eksporten med omkring 10 % og importen med ca. 16 %, hvorved bruttonationalproduktets stigning på 4 % er nogenlunde på højde med gennemsnitsstigningen i de seneste årtier. En ventet forbedring i bytteforholdet på 9—10 % medfører en yderligere forhøjelse i bruttonationalindkomsten, som ventes at blive på nærmere 7 %, hvilket ligger over den tidligere tendens.

Udsigterne for 1978 synes at pege i retning af, at bytteforholdet ikke vil blive forringet i forhold til udviklingen i 1977. Bruttonationalproduktet ventes at stige med 3 ½—4 %, og idet bytteforholdet ventes at blive uforandret, ventes bruttonationalindkomsten at stige med samme 3 ½—4 %.

Eksportudsigterne for 1978 er af forskellige grunde præget af usikkerhed, mens selve eksportproduktionen ventes at ville stige med 2 % i forhold til 1977. Den totale fiskefangsts økonomiske værdi ventes også

at ville stige med 2 %, hvilket formodes at ville medføre en like så stor forøgelse af den slutlige produktion af fiskeprodukter.

Man regner med, at det nuværende prisniveau for fiskeprodukter vil stige moderat i 1978, og at dette regnet i udenlandsk valuta vil ligge 6—7 % højere end i 1977. De øvrige eksportpriser ventes også at ville stige 6—7 % i 1978, regnet i udenlandsk valuta. Da importpriserne ventes at stige tilsvarende, vil bytteforholdet i 1978 stort set blive uforandret set i forhold til 1977.

Inflationsraten, der henimod midten af 1977 var omkring 26 %, er siden blevet forstærket bl. a. som følge af kraftige lønstigninger i sommeren 1977 og ventes i 1978 at komme til at ligge på noget over 30 %.

De totale investeringer ventes i 1978 at ville mindskes med 1—2 % i forhold til 1977, hvor de offentlige investeringer formentlig vil blive 5 % mindre, og investeringer inden for industrien ventes at falde med 3 %, medens boligbyggeri ventes at stige med 5—6 %.

Norge

I Nasjonalbudsjettet 1977, som ble lagt fram for Stortinget høsten 1976, ble det regnet med en moderat oppgang i de internasjonale konjunkturer gjennom 1977. En ventet gode avsetningsmuligheter for norsk eksport og økte fortjenester i eksportindustrien. Tradisjonell vareeksport (vareeksporten utenom skip, olje og oljeplattformer) ble antatt å øke med 12 pst. i volum. Fordi oppgangen ute er blitt svakere enn ventet, er dette anslaget justert ned; i Revidert nasjonalbudsjett 1977 ble veksten satt til 6 pst., i Nasjonalbudsjettet 1978 er det regnet med en nedgang på 4 pst. Nedjusteringene av eksportanslaget for 1977 henger sammen med svikt i etterspørselen etter slike varer som Norge særlig eksporterer, men i noen grad er også markedsandeler gått tapt.

I Nasjonalbudsjettet 1978 er det regnet med fortsatt svak tendens i internasjonal konjunktur. For tradisjonell vareeksport ventes en volumvekst i 1978 på om lag 3 pst. Det er da lagt til grunn at eksporten vil stige om lag i takt med importen i de land Norge eksporterer til.

Svikten i vareeksporten, sammen med produksjonsforsinkelser og kostnadsstigninger i oljevirkosomheten og fortsatt dårlig marked for skipsfrakter, har ført til oppjusteringer av underskottet på driftsbalansen.

Underskottet for 1977, som i det opprinnelige nasjonalbudsjett var anslått til 13,2 milliarder kroner, ble i Revidert nasjonalbudsjett anslått til 18,8 milliarder kroner og videre til 27,5 milliarder kroner i Nasjonalbudsjettet 1978. For 1978 er underskottet foreløpig satt til 16 milliarder kroner. Nedgangen fra 1977 skyldes særlig økt produksjon av olje og gass i Nordsjøen.

Ved bl. a. omfattende motkonjunkturtiltak har produksjon og sysselsetting blitt holdt godt oppe under de seneste års lavkonjunktur. Til-

take har for en stor del hatt karakteren av midlertidig hjelp, i påvente av en oppgang ute som gradvis ville gjøre tiltakene overflødig. Fordi oppgangen i internasjonal økonomi er blitt svakere enn forutsatt, med mer varig svikt i eksportinntektene som følge, vil målet om full sysselsetting i årene framover i sterkere grad enn før bli søkt sikret gjennom tiltak for å bedre den relative konkurranseevnen overfor utlandet.

For å bedre konkurranseevnen vil en søke å dempe stigningen i de nominelle kostnader. I samarbeid med organisasjonene vil Regjeringen gå inn for å oppnå lave tillegg ved inntektsoppgjørene og en demping av lønnsglidningen. En annen viktig del av opplegget går ut på å bidra til produktivitetsstigning. Opprettholdelse av et høyt investeringsnivå vil sette bedriftene i bedre stand til å bære et høyt kostnadsnivå. Det vil også bli stimulert til ekspansjon i de deler av næringslivet som lettest kan bære høye kostnader.

Den økonomiske politikk som føres i 1977, og opplegget for 1978 er preget av disse synsmåtene.

Bruttonasjonalproduktet er regnet å stige med 4,3 pst. i 1977 og 6,8 pst. i 1978. Holdes sjøfart og oljevirksomhet utenfor blir stigningen henholdsvis 3,7 og 2,5 pst. Arbeidsledigheten vil fortsette å være lav, om lag 1 pst. i begge år.

Enhetskostnadene i industrien har hittil i 1970-årene økt sterkere i Norge enn i den gruppe av land som vi har størst samhandel med. I 1976 var den norske kostnadsøkningen særlig stor, om lag 10,5 pst. Om en justerer for kursendringer betyr dette at de norske kostnader steg mer enn dobbelt så sterkt jamført med stigningen hos viktige handelspartnere. Også i 1977 ventes en relativ forverring av kostnadsposisjonen, men ikke like sterk som i 1976.

Sverige

Den svenska ekonomin präglades under 1977 av en svag inhemsk efterfrågan. Till detta kom en utebliven exporttillväxt, dels till följd av den svaga och utdragna internationella konjunkturåterhämtningen, dels till följd av förlorade marknadsandelar på viktiga exportmarknader. Endast den offentliga sektorn, särskilt den kommunala delen, visade en klar volymtillväxt. För 1977 beräknas bruttonationalprodukten ha minskat med ca 2 procent. Men arbetslösheten har förblivit låg: bl. a. till följd av fortsatt sysselsättningsökning inom den offentliga sektorn och till följd av arbetsmarknadspolitiska insatser.

Exporten av varor och tjänster beräknas ha minskat med ca 0,5 procent 1977 men för 1978 väntas en tillväxt med drygt 4,5 procent. Tjänsterna, främst sjöfarten, antas utvecklas svagare än varuexporten. Importminskningen 1977 uppskattas till en dryg procent. Ökningen 1978 antas bli av ungefär samma storlek. Då importpriserna beräknas stiga

snabbare än exportpriserna, begränsas förstärkningen av handelsbalansen till ca 600 milj. kr. Tjänste- och transfereringsbalanserna förutses emellertid försämrats, varför bytesbalansens underskott för 1977 uppskattas till ca 16,5 miljarder, antas förbli av ungefär samma storleksordning.

Utvecklingen av den inhemska efterfrågan förutses förbli svag 1978. Den privata konsumtionen minskade marginellt 1977 och antas visa en liknande minskningstakt också 1978. De disponibla realinkomsterna minskade med ca en halv procent 1977. Konsumentpriserna ökade under loppet av 1977 med runt 13,5 procent. I år väntas takten avta till ca 8 procent. Den offentliga konsumtionen väntas expandera snabbare 1978. Kommunerna förutses bli den del, som även 1978 svarar för den starkaste inhemska efterfrågan.

Investeringarna avtog totalt med drygt 2 procent 1977. En något lägre minskningstakt förutses för 1978. Industrins investeringar uppvisade den mest negativa trenden i fjol och kommer sannolikt att falla med ytterligare ca 10 procent i år. Företagens inkomster har av allt att döma fortsatt att falla kraftigt. En svag återhämtning kan skönjas för 1978. Lagerutvecklingen väntas representera ett betydligt mindre efterfrågebortfall än under fjolåret. Med den begränsade ökningen av totalproduktionen, som väntas, förutses sysselsättningen sjunka något. Nedgången är delvis en följd av semesterförlängningen med en vecka, något som också påverkar arbetskraftsutbudet.

Den bestående svaga utlandsefterfrågan, speciellt i Europa, förvärrade obalansen i den svenska ekonomin. Under våren 1977 lades därför den ekonomiska politiken om i en restriktiv riktning. Stabiliseringsprogrammet syftar till att minska underskottet i bytesbalansen, nedbringa inflationstakten och trygga sysselsättningen. Ett viktigt inslag i stabiliseringsprogrammet är att anpassa nivån på den inhemska konsumtionen för att föra över medel till utrikessektorn.

2. Markedsspørsmål

Tollavviklingen mellom de nordiske land og EF har fortsatt etter den vedtatte plan. 1. juli 1977 ble de siste 20 % toll avskaffet for de fleste industrivarer. For disse varer var dermed etablert et europeisk frihandelsmarked på 300 mill. mennesker. For de såkalte følsomme varer gjelder det for Finland, Norge og Sverige særlige regler om forlenget avtrappingstid fram til 1980 og 1984.

Når det gjelder EFs tollinnrømmelser overfor Island på fiskeproduktområdet, ble protokoll nr. 6 iverksatt ved rådsforordning (EØF) av 18. juli 1976. Reduserte tollsatser for fiskeprodukter ble anvendt fra 1. juli 1976 som om bestemmelsene i protokollen hadde vært i kraft fra 1973. Islands toll på industrivarer ble 1.1.77 redusert til 30 % av basis-

tollsatsen og vil 1.1.78 gå ned til 20 %, 10 % den 1.1.79 og tollfrihet fra 1.1.1980.

Færøyenes spesielle ordning med EF som trådte i kraft 1. september 1974 innebærer at tollnedtrappingen vil skje i samme takt som den nedtrapping de øvrige nordiske land er underkastet. Tollen for industrivarer ble således fjernet 1.1.77. For fisk gjelder en særlig ordning. Etter ønske fra Danmark gir de nordiske land tollfrihet for de fleste eksportvarer av betydning for Færøyene.

Samtidig som tollen 1.7.77 bortfalt for de fleste industrivarer mellom Finland, Norge, Sverige og EF, foretok Danmark (og Storbritannia) den siste tilpasning til EFs felles ytre tolltariff. Det betød at tollen for de følsomme varer (spesielt papir) som er tollfrie i EFTA gradvis har økt. Tollen er nå på det høyeste og vil bli avviklet. Som følge av tollkonvingenter er dog hoveddelen av eksporten fortsatt tollfri.

Pågående samarbeid

Gjennom de nordiske handelssjefer, embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål eller andre kontakter, følger de nordiske land utviklingen i avtalene med EF. Praktiske løsninger søkes enten gjennom å innvirke på utformingen av EFs regler eller ved samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land. Der holdes regelmessige nordiske konsultasjoner mellom Danmark, Norge og Sverige før møter i Den blandede Komité mellom de enkelte nordiske land og EF.

På kull- og stålområdet har Finland, Norge og Sverige inngått avtale med CECA som betyr at de nordiske land har gjennomført prisregler som svarer til CECA's på sine markeder. Representanter for de ansvarlige myndigheter i de enkelte land har løpende samråd om gjennomføringen av bestemmelsene.

Tilskyndet av Danmark har EF i 1976 arbeidet videre med spørsmålet om en utvidelse av tollfrihetsområdet med sikte på at dette kan omfatte en rekke bearbejdede landbruksvarer som i EFTA-handelen var og er tollfrie. Saken er komplisert og det holdes nær kontakt mellom berørte nordiske land om dette spørsmål.

De nordiske drøftinger om opprinnelsesreglene i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen har fortsatt. EFTA's ekspertkomité for opprinnelsesregler og tollspørsmål har fortsatt gjennomgåelsen av opprinnelsesreglene og fremlagt en rekke endringsforslag. Forhandlingene om disse forslag med EF har ført til beslutninger om visse endringer av reglene. Forhandlinger om de mer generelle forslag fortsetter.

Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet om løsning av praktiske problemer i forholdet EF-landene fortsetter.

Ministerrådet vil også følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen.

3. Det nordiske GATT-samarbejde (rek.nr. 13/1973)

Møter mellom tjenestemenn i de ministerier i de nordiske land, som har ansvaret for GATT-forhandlingene, fortsetter. På møtene orienterer de enkelte land hverandre om de interne opplegg i forbindelse med forberedelsene til forhandlingene og utveksling av opplysninger om landenes holdninger. Danmark deltar i de generelle, orienterende møter.

Island, Finland, Norge og Sverige har etablert et nærmere samarbeid om forhandlingene. Disse land har fordelt forhandlingsgruppene, slik at ett land har hovedansvaret for å fremlegge disse lands synspunkter i en bestemt gruppe og for samråd mellom de nordiske land om de saker som gruppen behandler. Det tas i størst mulig utstrekning sikte på felles standpunkter. Det land som har talsmannsfunksjonen og koordineringsansvaret i en bestemt gruppe, er imidlertid ikke alene om å representere de fire land i gruppen. Også de øvrige deltar i større eller mindre utstrekning. Man har ikke noe formelt opplegg med felles forhandlinger.

4. Nordisk samarbejde for at bevare den frie søfart (rek.nr. 3/1977)

Der foregår et nært og effektivt virkende samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende bestræbelserne for at bevare den frie søfart. Dette samarbejde pågår inden for OECD's søtransportkomite og i den konsultative skibsfartsgruppe.

5. Nordisk samarbejde inden for andre internationale organisationer på det økonomiske og handelspolitiske område

De nordiske landes optræden i de forskellige internationale organer, hvor spørgsmål i forbindelse med en ny økonomisk verdensorden er under behandling, koordineres i vid udstrækning gennem fælles forberedelser, fælles udtalelser og indlæg. Forud for UNCTAD IV nedsattes en nordisk embedsmandsgruppe, hvori de nordiske landes holdning blev drøftet og afstemt. Danmark deltog også heri, selvom Danmark som medlem af EF kun i begrænset omfang kunne deltage i fællesnordisk optræden på UNCTAD IV. En række af de væsentlige spørgsmål, som behandles i UNCTAD, er desuden genstand for løbende konsultationer blandt de nordiske lande.

I konferencen om Internationalt økonomisk Samarbejde (SIEC) i Paris deltog af de nordiske lande alene Sverige, og Danmark indgik i en fælles EF-delegation. Bl. a. på handelschefsmøderne blev der givet informationer og fandt meningsudvekslinger sted om drøftelserne i CIEC.

6. Gensidig godkendelse af testresultater (rek.nr. 15/1974)

De nordiske lande er enige om, at man må søge at benytte de kon-takter, som er mulige for at nå længst muligt i en samordning og godkendelse af testresultater for at lette den internationale handel. På nordisk plan behandles en del af disse problemer i Nordtest og i Embedsmandskomiteen for samarbejde inden for byggesektoren. De nordiske EFTA-medlemslande deltager aktivt i EFTA's arbejde for at få nye områder ind under ordningen med gensidig godkendelse af testresultater og kontrol. Således er der hidtil indgået konventioner og overenskomster for trykbeholdere, farmaceutiske produkter, ædelmetaller, skibsfartsudstyr, landbrugsmaskiner og traktorer, gasudstyr, elevatorer, kraner og opvarmningsudstyr til anvendelse i forbindelse med flydende brændsel. Den metode, der anvendes, er den såkaldte "gensidige godkendelse af testresultater", som inden for visse rammer sætter nationale myndigheder i stand til at godkende testresultater leveret af korresponderende myndighed i et andet land. EFTA-ordningerne er åbne for andre lande, de tidligere EFTA-lande Storbritanien og Danmark deltager i de fleste overenskomster. De ansvarlige myndigheder i de fleste af overenskomsterne har indbudt de modsvarende myndigheder i de EF-lande, som ikke deltager, til at tilslutte sig.

Irland har derefter tilsluttet sig lægemiddelkonventionen, Holland har tilsluttet sig skibsudrustningsoverenskomsten og Italien har tilsluttet sig gasapparatoverenskomsten.

7. Kortlægning af gældende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige indkøb i Norden (rek.nr. 12/1976)

Der er i 1977 foretaget en kortlægning af de regler og bestemmelser, der gælder i de respektive nordiske lande med hensyn til offentlige indkøb. Denne kortlægning består i en redegørelse for hovedtrækkene i de i de enkelte nordiske lande gældende bestemmelser på området. Den nævnte kortlægning er oversendt til Nordisk Råd.

8. Samråd vedrørende eksportkreditter (rek.nr. 16/1974)

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl. a. kan føre til forvriddning af handelen.

9. Forenkling af procedurer i international handel

I tilknytning til det internasjonale arbeid med prosedyreforenklingen — som bl. a. foregår i regi av FN's økonomiske kommisjon for Europa,

ECE — har de nordiske handelsprosedyrekomitéer tatt op spesielle sider av dette arbeid i felles nordiske prosjekter. Arbeidet blir koordinert gjennom NORDIPRO, som er et felles utvalg for de nordiske handelsprosedyrekomitéer.

Ved utgangen av året ble det største prosjektet avsluttet. I dette prosjektet, som har hatt navnet Interface, har man bl. a. uarbeidet standardmeldinger for overføring av opplysninger uten dokumenter. Interface vil bli etterfulgt av et nytt prosjekt (DEDIST (Data Element Distribution)), hvor en vil utvikle metoder og vurdere utstyr for overføring av slike meldinger. I forbindelse med dette arbeid er det planlagt å utføre en "Pilot-test av automatisk datakommunikation i utrikeshandeln" for å kunne tilby de forskjellige brukergrupper i Norden et system som er utprøvet på forhånd.

Av andre prosjekter som det arbeides med kan nevnes et felles fraktbrev for de nordiske land, samt en internasjonal handelsprosedyre-guide. Disse prosjekter regnes å være slutført i løpet av 1978. Likeledes er det etablert en egen prosjektgruppe som skal kartlegge og finne løsninger på juridiske problemer som forhindrer prosedyreforenklinger i internasjonal handel.

10. Samarbejdet mellem de nordiske lande på det eksportfremmende område

Dette samarbejde finder sted løbende mellem de fem landes eksportfremmeorganisationer og mellem landenes repræsentanter i udlandet.

Eksportfremmeorganisationerne mødes i de enkelte lande på skift. Der afholdes normalt et årligt møde på chefplan, 3—4 årlige møder i en særlig arbejdskomité og en række møder mellem eksperter inden for særlige emneområder.

De nordiske repræsentanter i udlandet mødes normalt en gang om måneden i de respektive byer for at drøfte samarbejdsmuligheder på eksportfremmeområdet.

Hovedformålet med møderne både hjemme og ude er at udveksle erfaringer samt udbygge det konkrete samarbejde om særlige opgaver af fælles interesse.

Som eksempler på de erfaringsområder, der behandles, kan nævnes eksportfremstød, kontakter mellem organisationer og firmaer, personalepolitik, placering af poster i udlandet, styring af repræsentationerne og samhandel med Østlandene. Af konkrete samarbejdsprojekter kan nævnes udveksling og planlægning af publikationer, fælles salgsfremstød uden for Norden for varehuse, udarbejdelse af kalender over messer og udstillinger i udlandet og kursusdeltagelse.

11. Udviklingen i den nordiske samhandel 1976/77

Udviklingen i de nordiske landes udenrigshandel 1976/77 må siges at have været præget af den fortsatte internationale økonomiske krise.

I nedenstående tabeller gives en oversigt over den nordiske samhandel, samt de nordiske landes handel med EFTA, EF og Verden i 1975, 1976 og 1. halvår 1977.

Til trods for de vanskeligheder, som den internationale økonomiske krise har givet, er den nordiske samhandel vokset, om end beskedent, fra 1975 til 1976, som det fremgår af tabel I.

Hvad angår den nordiske samhandel i 1. halvår 1977, ses denne, tabel II, at have ændret sig set i forhold til 1. halvår 1976, dog med visse variationer landene imellem.

Ser man på Nordens handel med Verden under ét, kan man konstatere, tabel I, at Nordens import fra Verden er forøget ikke ubetydeligt fra 1975 til 1976, mens Nordens eksport til Verden i samme periode er steget noget mindre end væksten i importen. Anskues Nordens handel med Verden fra en værdimæssig synsvinkel ses det, at Nordens import fra Verden i 1976 er betydeligt større end Nordens eksport til Verden. Norden har følgelig haft et handelsunderskud overfor Verden som helhed, og dette underskud var af størrelsesordenen 8 266 mio US \$. I 1975 var der også tale om et handelsunderskud i forhold til Verden, hvilket androg 7 067 mio US \$. Regnet i årets priser har der med andre ord været tale om en ikke ubetydelig stigning i Nordens handelsunderskud overfor Verden.

Ser man på Nordens handel med EF, ses det, tabel I, at Nordens import fra EF relativt er vokset ikke ubetydeligt fra 1975 til 1976, mens eksporten fra Norden til EF relativt dog er steget noget mere end importen. Anskues Nordens samhandel med EF ud fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Norden har haft et handelsunderskud overfor EF på 3 580 mio. US \$, mens der i 1975 var tale om et underskud på 4 079 mio US \$, hvilket betyder, at der regnet i årets priser har været tale om en bedring i Nordens handelsbalance overfor EF.

Sammenfattende kan det således konstateres, at der i perioden 1975 til 76 har været tale om en beskedent relativ stigning i Nordens import fra de nordiske lande, men stigningen har dog været mindre end den relative stigning i Nordens import fra Verden og fra EF. Det samme mønster gør sig gældende for så vidt angår eksportsiden, idet der også her har været tale om en svagere relativ stigning i eksporten til Norden fra de nordiske lande end til Verden og EF fra Norden. Endvidere må det konstateres, at Norden også i 1976 har haft et betydeligt handelsunderskud over for Verden og EF.

Her er det på sin plads at gøre opmærksom på, at der ved omregningen til US \$ er blevet anvendt et gennemsnit af de omregnings-

Tabel I. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1795 og 1976 og procentvis ændring 1975—1976.
Mill. US-dollar

Import Rapporterende land	Fra: Norden			EFTA			EF ¹			Verden			Imp. fra Norden i % af samlet imp. 1976
	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	
Til: DK	2 264	2 706	19,5	2 681	3 175	18,4	4 758	5 854	÷23,0	10 384	12 409	19,5	21,8
F	1 639	1 610	÷1,8	1 729	1 716	÷0,8	2 808	2 566	÷8,6	7 611	7 390	÷2,9	21,8
I	143	124	÷13,3	103	88	÷14,6	221	204	÷7,7	493	470	÷4,7	26,4
N	2 700	2 915	8,0	2 481	2 680	8,0	4 211	4 924	16,9	9 646	11 087	14,9	26,3
S	3 477	3 627	4,2	3 133	3 226	3,0	9 452	9 748	3,1	18 010	19 110	6,1	19,0
Norden	10 223	10 982	7,4	10 127	10 885	7,5	21 450	23 296	8,6	46 144	50 466	9,4	21,8

Eksport Rapporterende land	Til: Norden			EFTA			EF ¹			Verden			Eksp. til Norden i % af samlet eksp. 1976
	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	
Fra: DK	2 110	2 280	8,1	2 369	2 555	7,9	3 897	4 137	6,2	8 701	9 104	4,6	25,0
F	1 460	1 566	7,3	1 419	1 467	3,4	1 959	2 413	23,2	5 504	6 342	15,2	24,7
I	29	41	41,4	60	84	40,0	77	126	63,6	312	404	29,5	10,2
N	1 913	1 913	0,0	1 522	1 487	÷2,3	3 760	4 466	18,8	7 237	7 936	9,7	24,1
S	4 695	5 080	8,2	3 857	3 988	3,4	7 678	8 574	11,7	17 323	18 414	6,3	27,6
Norden	10 207	10 880	6,6	9 227	9 581	3,8	17 371	19 716	13,5	39 077	42 200	8,0	25,8

¹ Danmark inkl.

Kilde: Nordisk statistisk årsbok.

Tabel II. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1977 og ændring for tilsvarende periode 1976.
Mill. US-dollar

Import Rapporterende land	Fra: Norden		EFTA		EF ¹		Verden		Import fra Norden i % af total
	1. halvår 77	%	1. halvår 77	%	1. halvår 77	%	1. halvår 77	%	
Til: DK	1 452,0	7,2	1 693,0	7,0	3 061,0	8,1	6 667,2	11,4	21,8
F	755,3	2,1	804,0	0,3	1 334,6	12,0	3 678,4	13,0	20,5
I	76,2	30,9	55,8	27,7	130,8	39,4	283,0	36,6	26,9
N	1 574,4	17,3	1 424,6	14,3	2 827,1	27,5	6 359,6	20,9	24,8
S	1 940,3	13,1	1 666,3	8,3	5 275,9	14,6	10 364,3	15,7	18,7
<hr/>									
Eksport Rapporterende land	Til: Norden		EFTA		EF ¹		Verden		Eksport til Norden i % af total
	1. halvår 77	%	1. halvår 77	%	1. halvår 77	%	1. halvår 77	%	
Fra: DK	1 255,8	14,9	1 418,8	15,5	2 168,5	6,5	4 986,4	12,1	25,2
F	912,5	26,2	869,4	26,8	1 358,0	24,3	3 515,9	24,6	26,0
I	27,4	28,6	34,5	÷ 24,5	74,2	47,2	249,3	35,0	11,0
N	974,3	8,4	788,5	9,7	2 380,5	16,0	4 183,4	11,6	23,3
S	2 774,1	13,4	2 202,8	18,3	4 530,9	9,9	9 784,1	9,2	28,4

¹ Danmark inkl.

Kilde: National statistik.

Tabel III. Nordisk samhandel i 1975 og 1976, samt procentvis ændring.
Mill. US-dollar

Im- port Rap- porte- rende land	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%	1975	1976	%
Til:																		
DK	—	—	—	272,1	354,2	30,2	12,7	13,5	6,3	502,9	581,2	15,6	1 476,4	1 757,3	19,0	2 264,1	2 706,2	19,5
F	225,8	202,7	-10,2	—	—	—	4,6	8,8	91,3	197,0	227,2	15,3	1 211,8	1 171,6	-3,3	1 639,3	1 610,3	÷ 1,8
I	49,5	44,7	-9,7	11,4	9,5	-16,7	—	—	—	52,3	39,3	-24,9	29,7	30,0	1,0	142,9	123,5	÷ 13,6
N	559,9	618,9	10,5	278,9	250,6	-10,2	5,6	10,4	85,7	—	—	—	1 854,9	2 034,9	9,6	2 700,4	2 914,8	7,9
S	1 271,3	1 345,7	5,9	1 004,2	1 094,8	9,0	8,1	13,5	66,7	1 193,2	1 172,7	-1,7	—	—	—	3 476,8	3 626,7	4,3
Eks- port Rap- porte- rende land																		
Til:																		
DK	—	—	—	195,1	182,7	-6,4	41,9	48,7	16,2	571,3	612,4	7,2	1 301,4	1 436,7	10,4	2 109,7	2 280,5	8,1
F	197,6	253,5	28,3	—	—	—	10,1	8,2	-18,8	259,3	225,3	-13,1	993,5	1 078,5	8,6	1 460,5	1 565,7	7,2
I	12,1	12,6	4,1	4,6	6,9	50,0	—	—	—	5,8	10,5	81,0	6,9	11,0	59,4	29,4	41,0	39,5
N	523,9	585,4	11,7	198,1	170,8	-13,8	43,9	33,1	-24,6	—	—	—	1 147,1	1 124,0	-2,0	1 912,9	1 913,3	0,0
S	1 494,6	1 797,3	20,3	1 241,4	1 195,4	-4,5	27,0	27,2	0,7	1 932,1	2 069,8	7,1	—	—	—	4 695,0	5 079,7	8,2

Kilde: Nordisk statistisk årsbok.

Tabel IV. Nordisk samhandel 1. halvår 1977 og procentvis ændring fra foregående år.
Mill. US-dollar

Import Rapporte- rende land	Fra: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Til: DK	—	—	235,5	28,0	6,2	29,2	320,5	10,8	889,7	1,5
F	97,4	13,8	—	—	5,6	43,6	119,6	10,1	532,8	× 1,7
I	25,8	39,5	5,1	18,6	—	—	24,9	20,9	20,4	37,8
N	359,5	30,7	169,6	40,8	6,4	23,1	—	—	1 038,4	10,9
S	727,4	14,3	582,7	12,5	10,3	18,4	617,4	11,7	—	—

Eksport Rapporte- rende land	Til: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Fra: DK	—	—	96,2	3,6	33,4	59,0	363,5	27,5	762,7	9,9
F	144,6	29,6	—	—	4,3	4,9	167,1	54,4	596,5	19,5
I	6,6	20,0	5,5	120,0	—	—	6,5	1,6	8,8	29,4
N	278,1	6,5	97,8	14,3	20,0	× 3,8	—	—	572,6	7,8
S	936,0	3,8	613,0	7,8	19,5	62,5	1 201,8	24,8	—	—

Kilde: National statistik.

kurser, der publiceres i OECD's publikation Statistics of Foreign Trade. Dette betyder, at forandringer i valutakurserne påvirker de resultater, som fremgår af tabellerne. Man skal med andre ord være varsom med at tillægge tallene i tabellerne alt for stor betydning, grundet valutakursændringerne.

12. Finansielt og valutapolitisk samarbeid

De nordiske drøftelser om konjunkturutviklingen, budsjettproblemer, beskatningsproblemer m. v. har fortsatt etter tidligere mønster. De nordiske sentralbanksjefer holder også regelmessige møter.

I styret for Valutafondet og Verdensbanken med dens underorganisasjoner, Der internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) og Det internasjonale utviklingsfond (IDA), er de nordiske land, som tidligere, representert ved sine felles eksekutivdirektører og deres stedfortredere. Representasjonen roterer mellom de nordiske land. Eksekutivdirektørstillingen i Valutafondet innehas for tiden av direktør Frede Hollensen, Danmarks Nationalbank, og i Verdensbanken av direktør Einar Mag-nussen, Norges Bank.

I Interimskomiteén er de nordiske land for tiden representert av den svenske økonomiminister Gøsta Bohman og i Utviklingskomiteén av den danske handelsminister Ivar Nørgaard.

Interimskomiteén har holdt 2 møter i 1977, det siste i forbindelse med Valutafondets og Verdensbankens årsmøte i Washington i slutten av september. Neste møte er fastsatt til april 1978.

På grunnlag av Interimskomiteéns henstilling på møte i april 1977 har Valutafondet utarbeidet en ny midlertidig låneordning (Supplementary Facility), som vil sette Fondet i stand til å utvide sin finansielle bistand til de medlemsland, som i forhold til deres økonomi og kvote i Fondet, vil stå overfor store betalingsbalanseunderskudd i de nærmeste år. Finansiering vil skje ved Fondets opplåning i land med sterk utenriksøkonomi. Omtrent halvparten av midlene vil komme fra de oljeeksporterende land. Ordningen trer i kraft når det er sluttet avtaler med potensielle bidragsytere for motverdien av ikke mindre enn SDR 7,75 milliarder. Dette antas å ville skje tidligst i januar 1978. Tilsagn om å stille midler til disposisjon er imidlertid gitt for i alt 8,6 milliarder SDR eller omtrent 10 milliarder US dollars. Ingen av de nordiske land deltar i denne låneoperasjon.

På interimskomiteéns møte i september ble man enig om at

- a. nedgangskonjunkturen burde bekjempes med økonomisk ekspansjon i flere industriland, ikke bare i land med sterk økonomi som Japan, Tyskland og USA,
- b. Fondet skulle utrede muligheten av å opprette en rentesubsidie-

ringskonto til beste for de fattigste land i forbindelse med lån under Supplementary Facility,

c. Fondet skulle utrede spørsmålet om en ny tildeling av SDR ville være tilrådelig,

d. Fondet skulle gjennomgå reglene for og bruken av SDR i den hensikt å fremme SDR's rolle som det viktigste reservemedium i det internasjonale monetære system.

På Valutafondets årsmøte var man særlig opptatt av den meget moderate konjunkturoppgang, arbeidsledigheten, prisproblemer, betalingsproblemer og utviklingslandenes gjeldsbyrde.

Som nevnt i årsberetningen for 1976 er utkastet til den nye Valutafondsavtalen og forslag til nye kvoter under den 6. kvoterevisjon sendt de enkelte land for ratifisering. Avtalen vil tre i kraft når ratifikasjonen er foretatt av minst 60 prosent av antall medlemsland med minst 80 prosent av stemmevekten i Fondet. Pr. 12. september 1977 hadde 51 medlemsland med 54,16 prosent av stemmene ratifisert avtalen. Avtalen vil ventelig tre i kraft i begynnelsen av 1978. De nye kvoter vil ikke bli effektive før den nye Valutafondsavtalen trer i kraft og etter at medlemsland med minst 75 prosent av de gjeldende kvoter har samtykket i kvoteøkningene. Pr. 12. september har 38 medlemsland med 47,97 prosent av kvotene samtykket.

Fondets representantskap (Board of Governors) har tidligere besluttet at arbeide med forslag til den 7. kvoterevisjon skal være fullført 9. februar 1978. Forslaget vil bli fremlagt på Interimskomiteéns møte i april neste år. De nordiske land går inn for en proporsjonal kvoteforhøyelse på minst 50 %.

På grunnlag av bestemmelser i den nye Valutafondsavtale har Fondet utformet prinsipper og fremgangsmåter for overvåking av medlemmenes valutakurspolitikk. Disse ble godtatt av Interimskomiteén i april og umiddelbart deretter av Fondets styre.

På Valutafondets årsmøte i Washington D.C. i september 1977 fremholdt Sveriges økonomiminister, Gøsta Bohman, i et fellesnordisk innlegg at de små land har båret en for stor andel av industrilandenes betalingsunderskudd siden oljekrisen i 1973. Mens flere viktige land har ført en stram økonomisk politikk, har de små land i alminnelighet prøvd å sikre beskjeftigelsen ved en relativt ekspansiv politikk. Hvis verdensøkonomien skal komme på riktig kurs igjen, er det viktig med en hurtigere vekst i land med sterk utenriksøkonomi og lav prisstigning.

Det finansielle støttefond på 20 milliarder SDR som OECD-landene vedtok å etablere den 9. april 1975, er ennå ikke trådt i kraft. Av de nordiske land har Danmark, Island, Norge og Sverige ratifisert avtalen, mens USA er blant de land som ikke har ratifisert.

Kapittel IX

Industri- og energipolitisk samarbejde

1. Energisamarbejde

1.1. Energisituationen i de nordiske lande

Udviklingen på dette område vil blive skitseret gennem en summarisk oversigt over de vigtigste energipolitiske foranstaltninger og hovedtræk af udviklingen i de enkelte lande.

Danmark

Regeringens plan for Danmarks energiforsyning frem til 1995, indeholdt i redegørelsen: "Dansk Enerkipolitik 1976", er i 1977 blevet fulgt op af en række gennemførelsesforanstaltninger. Energiplanens primære målsætninger er at reducere Danmarks sårbarhed med hensyn til energiforsyningen ved omlægning til andre energikilder end olie, at bremse væksten i energiforbruget og at intensivere den energiorienterede forskning og udvikling. I august 1977 indgik en række politiske partier med flertal i folketinget en aftale "Beskæftigelsesplan 2" med virkning frem til og med 1980. Foranstaltninger i energisektoren indgår som et væsentligt led i denne plan. Således er det forudsat, at der i merinvesteringer i sektoren frem til 1980 anvendes 8 mia. kroner, hvortil kommer mulige investeringer i forbindelse med naturgasforsyning. Af de 8 mia. kroner afholder staten ca. 2 mia. og kommuner 1 mia., mens private finansierer de resterende 5 mia. kroner.

På besparelsesområdet blev lov om statstilskud til energibesparende foranstaltninger i forbindelse med industrielle processer vedtaget i juni 1977. Som led i den politiske aftale blev der forudsat ydet tilskud hertil frem til og med 1980. På bygningsområdet fortsattes tilskudsordningerne til lejerboliger og erhvervsbygninger, men støtten til ejerboliger som led i augustaftalen søges ændret til fradrag i den skattepligtige indkomst for en vis procentdel af udgifterne til isolering m. v. Der vil i forbindelse hermed blive stillet krav om forhåndsgodkendelse fra energisparekonsulenter, som er under uddannelse.

I lighed med de forudgående år gennemføres kampagner for at påvirke forbrugerne til at spare på energien.

For at fremme udnyttelsen af overskudsvarme fra elværkerne har staten siden efteråret 1976 givet tilskud til udbygning af fjernvarmeforsyningen fra eksisterende kraftvarmeverker. Frem til 1982 er der afsat yderligere midler til udbygning af fjernvarmeforsyningen, såvel til bestående som til nye fjernvarmeområder. Af tilskudsrammen, der blev

vedtaget ved lov af september 1977, kan desuden ydes tilskud til udnyttelse af overskudsvarmen fra affaldsforbrænding, industrivirksomheder m. v. Tilskuddet vil først og fremmest blive givet til etablering af hovedledninger.

Anvendelsen af naturgas indgår som et væsentligt element i regeringens energiplan. Der har i de forløbne år over en bred front været sat ind på at accelerere planlægnings- og projekteringsarbejdet med henblik på at være rede, når Dansk Undergrunds Consortium afgiver rapport om mulighederne for en dansk naturgasforsyning — senest 1. maj 1978.

Efterforskningen på dansk sokkelområde har inden for de seneste år givet tilstrækkelige indenlandske naturgasressourcer til at kunne dække det i energiplanen anførte naturgasforbrug. Der vil herigennem være skabt grundlag for en betydelig forøgelse af den danske energiforsyningssikkerhed.

Beslutning om anvendelse af kernekraft som energikilde i Danmark afventer undersøgelser af spørgsmålet omkring oplagring af radioaktivt affald og energiinvesteringernes indpasning i samfundets øvrige investeringsbehov.

De fire efterforskningsboringer efter olie og gas ud for Grønlands vestkyst, der i 1977 er gennemført af private konsortier, har ikke påvist tilstedeværelse af kulbrinter, men de indkomne resultater vil nu nøje blive analyseret for at kunne indgå i planlægningen af det videre efterforskningsarbejde.

Undersøgelse og utnyttelse af Grønlands energiressourcer indgår i udbygningen af det danske energiforsknings- og udviklingsprogram. Som led heri er der desuden truffet beslutning om at foretage prøveboringer, der skal klarlægge mulighederne for udnyttelse af geotermisk energi fra Danmarks undergrund. Andre forsknings- og udviklingsprojekter omfatter bl. a. bedre energiudnyttelse, energilagring, vindmøller og solvarmeanlæg samt støtte til industrielle udviklingskontrakter.

Fastlæggelse af hvilken opvarmningsmetode, der bør anvendes af energiforbrugere i de forskellige geografiske områder af landet er en forudsætning for samtidig anvendelse af naturgas og fjernvarme produceret på elværker, geotermiske anlæg, affaldsforbrænding, spildvarme fra industrivirksomheder m. v. Med henblik på at gennemføre det nødvendige udredningsarbejde herom nedsattes i april 1977 et varmeplansudvalg. Udvalget har i oktober 1977 afgivet sin første delbetænkning, og den endelige redegørelse skal foreligge senest april 1979.

Finland

Den totala energiförbrukningen, som under år 1974 sjönk och år 1975 bevarades konstant, steg med 6,2 % år 1976. Under de första sex månaderna av 1977 var totalförbrukningen litet över en procent högre än under motsvarande period av förra året. Motsvarande siffror för elkonsumtionen är 9,3 % ökning år 1976 och 1,7 % för första halvåret

1977. Utvecklingen kan förklaras till största delen av den ekonomiska stagnationen under 1977.

Primärenergins totalförbrukning under första halvåret 1977 var 11,7 Mtoe (hela 1976 22,7 Mtoe), varav oljans andel var 55 %, kolens 11 %, gasens 3 %, kärnkraftens 2 %, elimportens 1 %, vattenkraftens 12 %, torvens 0,6 % och andra källors (mestadels ved och lutar) 15 %. Den inhemska andelen blir 29,6 %, om man räknar kärnkraft som inhemska energikälla. Elanskaffningen under första halvåret 1977 var 16,1 TWh (hela 1976 31,8 TWh), varav vattenkraften uppgjorde 35 %, mottryckskraften 28 %, kodenskraften 27 %, kärnkraften 4 %, gasturbinkraften 2 % och nettoimport 4 %.

Baserad på betänkandet "Energipolitikens riktlinjer 1976—1985", som färdigställdes av den energipolitiska delegationen år 1976, håller regeringen på att bereda ett energipolitiskt program och meddelande till riksdagen. Enligt betänkandet borde man sträva till energisparingar och större användning av inhemska energikällor. Dessutom betonas i betänkandet viktigheten av helhetsplaneringen av energihushållningen samt energi-FoU's roll i den framtida utvecklingen.

Regeringen har på våren 1977 givit riksdagen ett förslag till ellag, som bl. a. reglerar byggandet av nya kraftverk. Enligt lagförslaget skall speciella organ upprättas för att planera elkraftens byggande, och byggnadstillstånden av större kraftverk blir beroende av kapacitetsbehovet.

Kraftverkskapaciteten, som den 01.01.1977 var 8 287 MW fick under första halvåret 1977 en ökning av 640 MW, varav 420 MW i och med att det första finska kärnkraftverket Lovisa 1 togs i kommersiellt bruk i maj 1977. I juni 1977 fanns det ytterligare 2 500 MW elkraft under byggande, varav 1 740 MW kärnkraft.

Energispar kampanjen har fortsatt med energianvändning för lokal komfort och persontransporter som huvudmål. Som del av det ekonomiska stimulansprogrammet beslöt regeringen sommaren 1977 att ställa 110 Mmk lånepengar till förfogande för investeringar, som syftar till energibesparingar. Största delen av detta, 60 Mmk skall användas till reparationer i det gamla byggnadsbeståndet, och 50 Mmk går till investeringar inom industrin.

Under året har man fortsättningsvis lagt upp säkerhetslager av olja och oljeprodukter, och p. g. a. statsfinansiella orsaker avbrutit byggandet av säkerhetslager. Regeringen har i budgeten för 1978 föreslagit, att man tillfälligt också avbryter bärandet av säkerhetslageravgifter för andra oljeprodukter förutom bensin, vilket innebär att säkerhetslagringen också år 1978 skall uppläggas.

Island

Produktionen af elektrisk energi udgjorde ialt 2 421 GWh i året 1976, mod 2 295 året før, hvilket modsvarer en tilvækst på 5,5 %. Heraf gik 55,8 % til kraftkrævende industri (56,8 % 1975). Der var i 1976 en

stigning på 3,6 % i dette forbrug, der i året 1975 gik tilbage med 10,1 %. Det øvrige forbrug voksede med 7,9 % (11,2 % 1975).

Vandkraftens andel i totalproduktionen var 97,0 % (96,1 % 1975); geotermisk kraft stod for 0,8 % (uforandret) og dieselmagt 2,2 % (3,1 % 1975).

Ved udgangen af 1976 var den installerede effekt i islandske kraftværker totalt 503 MW (496 året før), hvoraf i vandkraftværker 398 MW (389 MW); i brændselfyrede varmekraftværker (diesel, kondens og gasturbiner) 108 MW (104 MW) og i geotermiske værker 3 MW (uforandret).

Bygningen af et 150 MW vandkraftværk ved Sigalda i Syd-Island fortsatte i 1976 og det første aggregat (af tre ialt) ventes at komme i drift til foråret 1977. Ligeledes fortsatte arbejdet med bygningen af et 70 MW geotermisk kondenskraftværk ved Krafla i Nord-Island. Efter planen skulle det første aggregat (af to) komme i drift omkring årskiftet, men arbejdet er blevet forsinket af forskellige grunde, og desuden har boringer efter damp givet langt dårligere resultater end forventet af årsager, som endnu ikke er fuldtud kendte, idet man dog mener at kunne give nylig vulkansk aktivitet i udbygningsområdet en del af skylden. Man håber at komme i gang med prøvedrift af det første aggregat i løbet af sommeren 1977, men med stærkt reduceret effekt p. g. a. dampmangel.

I 1976 besluttedes udbygningen af Hrauneyjafoss, et 210 MW vandkraftværk i Syd-Island, kort fra Sigalda. Det beregnes at blive færdigt i 1982.

Bygning af en 132 kV forbindelse mellem Nord- og Syd-Island fortsatte også i 1976, ligesom bygning af en ledning fra Krafla til Akureyri, Nord-Islands største by. Begge disse ledninger, der vil blive færdige i 1977, er led i opbygningen af et landsomfattende samkøringsnet i Island.

I 1975 indgik den islandske stat en aftale med den amerikanske koncern Union Carbide Corporation om bygning af et ferrosiliciumværk på Islands vestkyst. Et selskab blev stiftet, og kraftkontrakt indgået med Landsvirkjun og bygningsarbejder ved fabrikken kom igang. I 1976 trak Union Carbide sig ud af samarbejdet. Det norske firma Elkem-Spigerverket har nu taget U.C.'s plads som modpart til staten i dette projekt, som bl. a. bliver landets største aftager af ikke garanteret kraft.

Medens der synes at være enighed om, at organisationen af den islandske elforsyning trænger til en revision, så synes enigheden at være mindre om, hvordan den nye organisation skal være. Der har nu været arbejdet med dette problem i over fem år, både af den forrige regering og den nuværende og en række udvalg er endnu igang.

Norge

Norges totale energiforbrug økte i 1976 med 7 % eller fra 18,9 mill. toe til 20,2 mill. toe. Av dette ble ca. 60 % dekket av elektrisitet, 35 % av oljeprodukter og 5 % av faste brensler.

Den gjennomsnittlige årlige vekst i energiforbruket i perioden 1973—76 var 2,1 % som er innefor målsettingen i Regjeringens langtidsprogram som en årlig stigning på 3 % for perioden 1973—85.

Denu sterke økning i energiforbruket i 1976 skyldes i vesentlig grad en betydelig vekst i forbruket av petroleumsprodukter (8,7 %), som var forårsaket av bl. a. en høy konsumetterspørsel og den relativt kalde vinteren. Økning i elektrisitetsforbruket lå på 5,7 %. (Ikke temperatur-korrigert).

Norge hadde også i 1976 en betydelig eksport av kraft til Sverige på ca. 8 % av den totale innenlandske produksjon. Denne situasjon har nå snudd seg og en venter at Norge i 1977 vil få en netto import av elkraft.

Det samlede energiforbruk første halvår 1977 økte med ca. 2 % sammenlignet med første halvår i 1976. Økningen i oljeforbruket var omkring 7 %, mens elektrisitetsforbruket gikk ubetydelig tilbake.

Regjeringen la i september frem et handlingsprogram for energiøkonomisering. Man vil søke å redusere veksten i det alminnelige elforbruk ved å gjennomføre tiltak for å spare energi til oppvarming og husholdningene. Tiltakene for energiøkonomisering i industrien og bygningssektoren vil også bli utvidet. Som virkemidler foreslås bl. a.

— tilskudd til kraftforsyningen for reduksjon av overføringstap, modernisering av eldre kraftverk etc.,

— skjerping av byggeforskrifter for å oppnå bedre varmeøkonomi,

— støtteordninger for energiøkonomisering i eldre boliger og industri,

— økt innsats for forskning, utvikling og informasjon.

Det er foreslått bevilget 134 mill. kroner for slike tiltak i 1978.

Regjeringen vil legge frem en melding om energiøkonomisering i begynnelsen av 1978.

Statskraftprisen til alminnelig forsyning ble forhøyet fra 1. juli 1977 med 10 % (fra 4,50 til 4,95 øre/kW).

Oljeproduksjonen på norsk kontinentalsokkel var i 1976 på 13,6 mill. tonn olje. Hele produksjonen kom fra Ekofiskområdet. Frem til utblåsing på Bravo-plattformen i april 1977 utviklet produksjonen seg meget tilfredsstillende. Som følge av ulykken var plattformen ute av drift til 17. juli. Dette har isolert sett ført til en redusert oljeproduksjon på ca. 1,6 mill. tonn olje som representerer en brutto salgsverdi på noe i overkant av 900 mill. norske kroner.

Totalproduksjonen fra den norske kontinentalsokkel er nå anslått til ca. 18 mill. toe for 1977, herav ca. 15 mill. tonn olje og ca. 3 mdr m³ gass. To nye satellittfelt, Cod og Tor i Ekofiskområdet er forutsatt å bli satt i drift i 1977, mens ytterligere 3 felt ventes å bli igangsatt mot slutten av 1978.

Produksjonen i 1978 er beregnet til ca. 37 mill. toe. Det må understrekes at det er mange usikkerhetsfaktorer knyttet til denne prognosen.

Gassrørledningen fra Ekofiskområdet til Emden ble satt i drift i midten

av september etter at det var inngått overenskomst med danske myndigheter om nedgraving av ledningen over dansk territorium.

Produksjonen av gass fra Friggfeltet startet i midten av september. Det er lagt to gassledninger fra feltet til Skotland, men bare den ene er foreløpig fullført og satt i drift.

En proposisjon til Stortinget om tildeling av blokker på den norske kontinentalsokkel ble lagt frem for Stortinget våren 1977. Som følge av utblåsing på Bravo-plattformen ble behandlingen av proposisjonen utsatt. Det er ventet at proposisjonen vil bli fremmet for Stortinget på nytt innen utgangen av 1977.

Sverige

I 1975 års energipolitiska program förutsattes en årlig genomsnittlig ökning av den totala energiförbrukningen med 2 % om året under perioden 1973—1985. Den totala energiförbrukningen 1985 beräknas till 540 terawattimmar (twh). Ökningen av elförbrukningen antogs till 6 % om året. Elförbrukningen 1985 skulle då bli 159 twh.

Den utdragna lågkonjunkturen i Sverige har medfört att energiförbrukningen har ökat med endast ca 0,9 % om året under perioden 1973—1976 medan elförbrukningen under samma period har ökat med nära 4 % om året. Industrins energiförbrukning år 1977 väntas bli ungefär densamma som år 1973.

Nya prognoser för åren 1985, 1990 och 1995 har publicerats i oktober 1977. Det tyder på att såväl energiförbrukningen totalt som elförbrukningen till 1985 kommer att öka mindre än vad som antogs år 1975. Den totala energiförbrukningen 1985 skulle bli 490 twh och elförbrukningen 125 twh. En osäkerhetsfaktor är de långsiktiga effekter av nuvarande kris inom vissa branscher, bl. a. stålindustrin och skogsindustrin, som svarar för en stor del av industrins energiförbrukning.

Ett omfattande utredningsarbete pågår för att förbereda kommande beslut om energipolitiken till omkring år 1990. Arbetet bedrivs främst inom den energikommission, som tillsattes efter regeringsskiftet hösten 1976. Kommissionen har redovisat ett omfattande material som tagits fram av särskilda expertgrupper för frågor rörande säkerhet och miljö, energitillförsel, energihushållning, styrmedel samt forskning och utveckling. Kommissionen väntas komma att redovisa resultatet av sitt arbete under våren 1978.

I avvaktan på beslut om energipolitiken till år 1990 fortsätter arbetet med att åstadkomma en bättre energihushållning genom sparåtgärder och effektivare utnyttjande.

1975 års energipolitiska beslut omfattade även en vidgning av det ekonomiska stödet till energisparande åtgärder, ändringar i byggnadslag och byggnadsstadga samt satsning på ett omfattande treårigt forsknings- och utredningsprogram för energiområdet.

Under våren antog riksdagen den lag i vilken kommunerna åläggs ett planeringsansvar på energiområdet. Detta planeringsansvar skall omfatta såväl hushållningen med, som produktion och distribution av energi.

Riksdagen har sedan våren 1974 anvisat sammanlagt ca 500 milj. skr för bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivet, varav huvuddelen till åtgärder i industrins processer. Fram till den 1 oktober 1977 har sammanlagt drygt 300 milj. kr beviljats i bidrag till olika företag m. m. för energibesparande åtgärder i byggnader och processer, samt till prototyper och demonstrationsanläggningar för bl. a. effektivare energianvändning inom industrin.

I syfte att främja den fortsatta utbyggnaden av fjärrvärmeanläggningar har kommunernas möjligheter till lån för sådana utbyggnader förbättrats. Vidare förbereds lagstiftning i syfte att begränsa användningen av direktverkande elvärme med elradiatorer i områden där från energihushållningssynpunkt lämpligare alternativ såsom t. ex. fjärrvärme står till buds.

Omkring en tredjedel av den nuvarande svenska energiförbrukningen går till uppvärmning av bostäder, offentliga lokaler m. m. (exkl. näringslivets byggnader). Möjligheterna att effektivisera denna energianvändning har bedömts vara goda. Stora insatser görs därför på energibesparande åtgärder i bostadsbeståndet m. m. Under de tre senaste budgetåren har för stöd till sådana åtgärder anvisats sammanlagt ca 1 700 milj. kr.

Beträffande kärnkraften gäller att arbetena på de sex aggregat som var under byggnad eller beställda hösten 1976 t. v. fortsätter, dock i långsammare tempo. Normer som leder till väsentligt skärpta energihushållningskrav för nybyggnad har därför utarbetats. Under 1977 har riksdagen dessutom fattat beslut av betydelse för energihushållningen i byggnader, bl. a. en förstärkning och förbättring av det ekonomiska stödet, ytterligare medel för forskningsinriktat experimentbyggande, för kommunernas informations- och rådgivningsverksamhet samt för utbildning inom energiområdet.

I enlighet med regeringens allmänna politik på kärnkraftområdet har projekteringen av ett uranverk i Ranstad upphört. Visst forsknings- och utvecklingsarbete i syfte att tillvarata de svenska skiffarnas innehåll av kol och andra råvaror kommer att fortsätta.

Förberedelser pågår för att introducera naturgas i Sverige, i första hand på grundval av tillförsel från kontinenten. Det gäller t. v. en begränsad kvantitet för användning främst i Skåne. Diskussioner förs mellan Swedegas och Dansk Olje & Naturgas rörande bl. a. transitering av gasen över danskt område. Även viss komplettering med LNG kan komma att ske från utomeuropeiska leverantörer.

1.2. Samarbejde på olie- og naturgasområdet (rek.nr. 21/1974)

Her skal kort omtales industri- og energidrøftelserne mellem Norge og de andre nordiske lande, de såkaldte bilaterale industri- og energidrøftelser.

I løbet af de sidste to år er indledt energi- og industridrøftelser mellem Norge og de andre nordiske lande. Det konkrete udgangspunkt for disse drøftelser er olie- og gasreserverne på den norske kontinentalsokkel. Produktionen af olie ventes at øge fra vel 17 mio. toe i 1977 til ca. 60 mio. toe i 1980. Norsk olieproduktion vil i begyndelsen av 1980-erne tilsvare omtrent 60 % af det samlede olieforbrug i de nordiske lande.

Dette giver Norge en råstof- og energitilførsel og på noget længere sigt en kapitaltilførsel, som åbner muligheder for et udvidet energi- og industrisamarbejde mellem Norge og de andre nordiske lande. Formålet er at udvikle et bredt samarbejde, som er af gensidig interesse for de deltagende lande.

Selv om disse drøftelser er af relativt ny dato, er de kommet godt i gang og spænder over et vidt område. For oversigtens skyld er det derfor naturligt at give en kort beskrivelse af disse drøftelser.

Drøftelserne mellem Norge og Sverige blev indledt i februar 1976 og skulle i første række omfatte olieforsyning og petrokemisk industri. Under arbejdets gang har det imidlertid vist sig at være naturligt at tage spørgsmål angående samarbejde også på andre industriområder op til diskussion.

En fælles komité ledet af statssekretærene i de to industridepartementer afgav en rapport den 2. marts 1977. Rapporten blev lagt til grund for en protokol, som blev undertegnet af de to landes energi- og industriministre.

Inden for olieforsyning og petrokemi blev de enige om at følgende spørgsmål skulle tages op:

1. Forhandlinger med de berørte selskaber om
 - leverancer af fyringsolier og andre raffinerede olieprodukter fra Norge til Sverige på kort og lang sigt
 - norsk markedsføring af raffinerede olieprodukter på det svenske marked, og
 - drøftelser om en langsigtet principaftale om levering af råolie fra Norge til Sverige.
2. Det undersøges, om og i hvilken udstrækning Sverige kan deltage i koncessioner om ledning efter og udvinding af olieforekomster på den norske kontinentalsokkel.
3. Der optages drøftelser mellem de berørte norske og svenske selskaber om udbygningsmulighederne for den petrokemiske industri i de to lande med særlig vægt på, at tilgængelige ressourcer udnyttes rationelt. Speciel opmærksomhed skal vises de forskellige alternativer for fremtidig forsyning med etylen.

I protokollen bliver der endvidere henvist til de samarbejdsmuligheder på industriområder, som ikke er knyttet til olie og petrokemi, således træmasse, stålindustrien, aluminium, fosforråvare, bilindustrien og elektronikindustrien.

Drøftelserne mellem Norge og Danmark om energi- og industrisamarbejde blev indledt foråret 1976. En statusrapport om samarbejdet blev afgivet i marts 1977 af en norsk-dansk embedsmandskomité. Spørgsmålet, som her har været i fokus, er mulighederne for et naturgassamarbejde i tilknytning til en samleledning for gas fra den norske sokkel. Denne ledning må ses inden for et nordisk perspektiv, idet man her står over for opbygning af et større distributionssystem for naturgas, hvor også eventuelt Sverige vil kunne udgøre et vigtigt marked.

Komiteen har foretaget en undersøgelse af alternative veje for en samlerrørledning set i sammenhæng med en rørledning fra de danske felter og et distributions- og transportsystem i Danmark.

De udførte undersøgelser viser, at investeringerne ved en samlerrørledning direkte fx til Emden, er af samme størrelsesorden som en ilandføring over Jylland til Hamburg.

Den dansk-norske komités foreløbige konklusion er, at der foreligger forudsætninger for efter 1985 at knytte et eventuelt skandinavisk gas-system til en mulig ny gasledning fra den norske sokkel. Det er imidlertid klart, at nye gasreserver må påvises på norsk sokkel før lægning af en sådan ledning kan retfærdiggøres. Der er her tale om et projekt på ca 20 mia. kroner. Usikkerheden vedrørende reserver, markeder og investeringer må være minimale, før der tages beslutning om en investering af det nævnte omfang. I forbindelse med Nordisk Råds 25. session i Helsingfors enedes de berørte regeringer om, at de dansk-norske drøftelser skulle intensiveres og videreføres på dansk-norsk-svensk basis.

Komiteen har også taget andre samarbejdsområder op. Det gælder bl. a. langsigtede leverancer af fyringsolier til danske elektricitetsværker og andre sider ved en olielevering til Danmark, køb af Svalbard-kul og udvidet dansk-norsk elektricitetssamarbejde.

Der er også indledt et energi- og industrisamarbejde mellem Norge og Island. Et fælles industriprojekt, bygning af et ferrosiliciumanlæg, vil nu blive realiseret på Island. I tillæg har Norge tilbudt leverancer af olieprodukter til dækning af det islandske forbrug, og der vil blive givet norsk faglig bistand i forbindelse med eventuel leden efter olie på den islandske kontinentalsokke.

De norsk-finske samarbejdsdrøftelser blev indledt februar 1977 i Helsingfors.

I første omgang skal man få bragt på det rene, hvilke praktiske samarbejdsmuligheder, der foreligger mellem de to lande inden for olie og naturgas samt en del industriområder. Mulighederne for et samarbejde om fælles projekter i og eksport til tredjelande skal også undersøges.

Der er nedsat en fælles arbejdsgruppe, som skal undersøge mulighederne for et udvidet samarbejde. Komiteen skal også opmuntre til kontakter og samarbejde mellem de berørte industribrancher og bedrifter.

1.3. Fælles forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet (rek.nr. 21/1974)

Som omtalt i C1 fremlagde Nordisk Industrifond den 1. oktober 1976 en rapport: "Nordiskt energi-FoU-samarbete" (FoU = Forskning og Udvikling) for Ministerrådet. På sit møde den 23. november 1976 behandlede Ministerrådet denne rapport og besluttede at give Nordisk Industrifond ansvaret for det fortsatte nordiske samarbejde inden for de sektorer af energi-FoU-området, hvor nordisk samarbejde ikke varetages af andre organer. Til finansiering af dette samarbejde på energiområdet under Industrifonden har Ministerrådet i 1976 og 1977 totalt bevilget 3,6 mio. nkr. og for 1978 er vedtaget en ramme på 3 024 mio. nkr. (1978-priser).

Nordisk Industrifond har fortsat sin tidligere påbegyndte planlægning for at initiere det nordiske samarbejde på energiområdet. Situationen i de nordiske lande på nogle energi-FoU områder er blevet kortlagt. Med hensyn til udbygningen af modtrykskraftens anvendelse i Norden tyder kortlægningen på, at mulighederne for forbedringer gennem fælles projektarbejde er små. Derimod bedømmes udsigterne for kommunal energiplanlægning og fjernvarmedistribution at være betydelig gunstigere. For at kunne initiere FoU-samarbejde omkring bestående energikilder kræves der kompletterende arbejde i forhold til den meget skematiske kortlægning, der hidtil er foretaget. Der planlægges endvidere et nordisk symposium vedrørende geotermisk energi. Inden for området energianvendelse i industrien lader Fonden, i forbindelse med sit planlægningsarbejde, bl. a. foretage kortlægning af det specifikke energiforbrug inden for nogle forskellige typer af industrivirksomhed i ensartede foretagender, som er virksomme i de nordiske lande.

Fonden bevilgede desuden i sin normale projektstøttende virksomhed midler til samarbejdsprojekter efter sædvanlig ansøgningsprocedure. Med hensyn til omfanget af projektvirksomheden henvises til tabel under afsnittet Nordisk Industrifond.

1.4. Øvrigt energisamarbejde (rek.nr. 21/1974)

Her kan nævnes samarbejdet inden for Nordel, organ for nordisk elkraftsamarbejde. Nordelsamarbejdet pågår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og kernekraftudvalget) og i Nordels sekretariat. Dette sidste er ansvarligt for Nordels udadrettede virksomhed og kontakter, udarbejder årsberetning og udgiver andre regelmæssige rapporter, statistik etc. Sekretariatet er for perioden 1975—

78 placeret hos NVE (Norges vassdrags- og elektricitetsvesen) i Oslo, men vil fra efteråret 1978 ligge hos ELSAM i Danmark.

Som konkret eksempel på elkraftsamarbejdet kan nævnes jævnstrømsforbindelsen Jylland—Norge, der blev taget i brug i efteråret 1976, og fra efteråret 1977 med to kabler over Skagerak har en overføringskapacitet på 500 megawatt.

Herudover er der fra Nordel kommet to delrapporter, således en der indeholder prognoser for elforbruget inden for Nordelområdet frem til 1990 og en, der behandler elvarmens rolle i energiforsyningen i Norden.

Vedrørende den fremtidige virksomhed kan siges, at der på Nordels arbejdsprogram, foruden behandlingen af den videre udvikling af elproduktionen og kraftoverføring i Norden også står bl. a. en udredning af problematikken omkring kombineret el/varmeproduktion (modtrykskraft) og om anvendelsen af varmepumper til husopvarmning.

1.5. Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter (rek.nr. 1/1977)

De nordiske industriministre enedes ved deres møde den 23. november 1976 om, at NKA (Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål) skulle iværksætte det udvidede nordiske kernesikkerhedsprogram, som er beskrevet i udredningen "Udvidet nordisk samarbejde inom kärnsäkerhetsområdet", NU 1976: 28. Året 1977 skulle anses for et prøveår, hvor man søger at få et bedre grundlag for vurderingen af omfanget af det videre arbejde med gennemførelsen af programmet, samt et nærmere grundlag for fastsættelse af tidsplan og finansiering.

Ministerrådet afsatte i overensstemmelse med denne beslutning et beløb på 800 000 nkr. for året 1977 som tilskud til nationale indsatser til dette program.

Arbejdet er i løbet af året igangsat på de tre mest aktuelle af de oprindelig foreslåede seks prioriterede områder: Kvalitetssikring, kontrolrumsudformning og affald. Desuden vurderes de fremtidige programmer på radioøkologiområdet og for sikkerhedsmyndighedernes samarbejde. Det samarbejde, som således sættes igang på Ministerrådets initiativ, udgør et værdifuldt nordisk supplement til de indsatser, som gøres på kernesikkerhedsområdet i de enkelte nordiske lande.

De nordiske midler har i 1977 været fordelt på følgende måde (angivet i tusind norske kroner):

Kvalitetssikring	250
Kontrolrumsudformning	325
Affald	150
Andre	75

Kontaktorganet har udarbejdet administrative retningslinjer, ifølge hvilke arbejdet fordeles mellem styringsgrupperne samt respektive pro-

jektledere og værtsorganisationer. Kontaktorganet er selv ansvarligt for programmets gennemførelse i sin helhed.

Kvalitetssikringsprogrammet har som formål at fremskaffe metoder, som sikrer, at det ønskede kvalitetsniveau opnås ved både udformning, bygning og drift af kernekraftværker og -komponenter. Kvalitetssikringsarbejdet i Norden befinder sig i hurtig udvikling. Gennem NKA-programmet forsøger man at omsætte udenlandske regler og erfaringer til de nordiske forhold.

I 1977 er en nordisk terminologioversigt udarbejdet. Desuden er fire delprojekter igangsat under deltagelse af sikkerhedsmyndigheder og kraftindustri i de fire lande. Alle projekter er flerårige.

En styrende gruppe (med finsk formand) er oprettet til koordinering af nuværende og kommende kvalitetssikringsprojekter.

Kontrolrumsprogrammet har til formål at samordne det omfattende arbejde, som nu udføres i de enkelte nordiske lande vedrørende sikkerhedsmæssige aspekter af kontrolrumsudformning og personalets uddannelse og pålidelighed.

I 1977 er der afholdt en række arbejds møder af cirka tre dages varighed, hvor man er kommet frem til en fælles planlægning af indsatser i de forskellige lande. Det planlagte arbejde påregnes at strække sig over en treårsperiode og falder inden for områderne ergonomisk vurdering, menneskelig pålidelighed samt operatørtræning.

En styrende gruppe (med dansk formand) er oprettet for at fremme koordineringen af nationale indsatser og for at lede de nordiske projekter.

På affaldsområdet har man i 1977 måttet begrænse arbejdet til lav- og middelaktivt affald fra den daglige reaktordrift. Der er specielt udført et forprojekt, som omfatter en analyse af vigtige led i affaldets behandlingskæde fra dets produktion til slutlagringen. Risikoen ved det enkelte trin skal også bedømmes. Dette projekt beregnes påbegyndt i 1978 og løbende over mindst tre år. Arbejdet ledes af et projektråd (med svensk formand), som i forvejen var oprettet inden for rammerne af Nordisk Atomkoordineringskomite, som er de fire nordiske atomenergiforskningsinstitutters fælles organ.

NKA har endvidere i 1977 tilsat en ad hoc planlægningsgruppe for affaldsprojekter. Gruppen har til opgave at udvælge, hvilke af de mange aktuelle projekter, som skal udføres i 1978 med økonomisk støtte fra Ministerrådet.

2. Industrisamarbejde

2.1. Industripolitisk samarbejde

Det industripolitiske samarbejde finder sted i en række forskellige former. I Ministerrådet og Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik foregår således en fortløbende dialog om aktuelle industri-

politiske spørgsmål af fælles interesse i og udenfor Norden. Som eksempel på et område, der har været diskuteret, kan nævnes forholdene omkring den nordiske glasindustri. Ministerrådet har endvidere taget problemerne for små og mellemstore virksomheder op til vurdering.

Foruden det arbejde, der pågår i Ministerrådet, er der i de senere år sket en udbygning af de nordiske landes bilaterale kontakter på minister-niveau om industrispørgsmål af fælles interesse for enkelte af landene. Dette samarbejde udgør et værdifuldt supplement til Ministerrådets arbejde med spørgsmål af mere almen interesse.

Herudover pågår et praktisk orienteret samarbejde i forskellige institutionelle rammer først og fremmest i Nordisk Industrifond og i Nord-test, men dog også inden for andre organisationer. Således kan nævnes det arbejde i form af projektvirksomhed, som foregår under NORD-FORSK.

2.2. Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifonds opgave er at fremme en effektiv udnyttelse af de nordiske ressourcer med hensyn til teknologi og industriel udvikling blandt andet gennem at støtte finansieringen af projekter og programmer, som har industriel interesse i to eller flere af medlemslandene. Støtte kan gives til foretagender, institutioner, myndigheder og foreninger, der virker i de nordiske lande. Det primære mål er udvikling af materialer, produkter, processer, metoder og udrustning, som inden for en overskuelig tid beregnes at kunne udnyttes industrielt. Også teknisk virksomhed, som på anden vis kan bidrage til at løse opgaver af fælles industriel interesse, kan støttes.

Ved Fondens oprettelse i februar 1973 blev der truffet aftale om, at den over en 5-årsperiode skulle tilføres 50 mio. skr. I perioden fra Fondens start 1. juli 1973 til 31. december 1976 er den blevet tilført totalt 30 mio skr., og i 1977 er den tilført yderligere 10 mio. skr., således at Fonden hidtil (november 1977) er blevet tilført 40 mio. skr. I henhold til tidligere beslutning vil Fonden 1978 få tilført de resterende midler inden for den oprindeligt besluttede ramme på 50 mio. skr. Udover disse midler har Fonden som tidligere nævnt fået tilført specielle midler til finansiering af indsats på energiområdet.

Med hensyn til forpligtelser har Fonden i 1977 mulighed for at påtage sig flerårige forpligtelser udover de tilgængelige midler inden for et beløb på højst 3 mio. skr. for 1978 og højst 2 mio. skr. for 1979.

Fondens virksomhedsberetning for 1976 blev afleveret til Ministerrådet i maj 1977 (C35/e 1978). Hidtil er der i 1977 (til og med september) indkommet 33 projektforslag til Fonden. Der er blevet bevilget 8,6 mio. skr. i sttte/ af disse midler er ca. 2 mio. skr. blevet bevilget til fortsættelse af projekter, der tidligere har opnået støtte, og de resterende 5,6 mio. skr. er bevilget til 12 nye projekter. Ud over de formelt bevilgede midler er

Indsatsområde	Antal projekter	Bevilget t. o. m 76 tSkr	Bevilget jan—sept 77 tSkr	Totalt tSkr	Bevilget %
Ydre miljø	13	6 508	2 198	8 706	22
Arbejds miljø	4	3 002	—	3 002	7
Helseværnsteknik	3	262	400	662	2
Transportteknik	6	3 254	175	3 429	9
Energiteknik	17	1 796 ¹	1 083 ¹	2 879 ¹	7
Ressourceteknik	17	4 746	1 910	6 656	17
Nordtest (prøvningsmetoder)	5	6 250	2 000	8 250	21
Standardisering og måling	15	1 424	390	1 814	4
Datateknik	—	—	—	—	—
Øvrigt	8	3 830	421	4 251	11
Totalt	88	31 072	8 577	39 649	100

¹ I disse beløb indgår de særlige energimidler over Ministerrådets budget.

ca 1,5 mio skr. blevet reserveret til 2 projekter (ét inden for arbejdsmiljø og ét inden for ressource teknik). Fordelingen af midlerne på de forskellige indsatsområder fremgår af følgende tabel:

Ministerrådet (industriministrene) besluttede på sit møde den 23. november 1976, at der i første halvår 1977 skulle foretages en vurdering af Nordisk Industrifonds fremtidige virksomhed.

På baggrund heraf har Fonden fremlagt en rapport: "Redogörelse för hittills vunna erfarenheter samt förslag till fortsatt verksamhet."

I denne rapport fremsættes en række forslag vedrørende indretningen og omfanget af Fondens fremtidige virksomhed (dvs. virksomheden i den kommende 5-årsperiode 1979—1983). Disse forslag vedrører:

1. indretningen af Fondens virksomhed,
2. kapitalbehov og finansiering og
3. revision af de for Fonden gældende "Allmänna riktlinjer".

Ad 1) Indretningen af Fondens virksomhed

For så vidt angår Fondens industripolitiske opgaver foreslås det i rapporten, at der i den kommende 5-årsperiode (1979—1983) fortsat lægges stor vægt på at stimulere det teknologiske samarbejde mellem de nordiske industriforetagender. Fondens virksomhed bør i den forbindelse indrettes på at støtte dels tekniske udviklingsprojekter mellem et fåtal industrier, dels branche- eller teknikindrettede projekter, som sigter mod at løse problemer af central betydning for visse industri-sektorer.

Fonden finder, at det må anses for væsentligt, at der i forbindelse med de industrielt målrettede projekter, som Fonden støtter, bliver iagttaget spørgsmål af samfundsmæssig interesse, som fx projektresultaternes fremtidige indvirkning på arbejdsmiljøet og det ydre miljø, samt på udnyttelsen af energi- og materialressourcer.

Det foreslås, at det nordiske samarbejde angående standardisering, prøvningsmetoder og måleteknik bliver stimuleret, og at der i passende omfang fortsat gives støtte til sådanne aktiviteter.

Ud over den projektstøttende virksomhed på energi-FoU området som Fonden har til opgave at drive, foreslås det, at Fonden fortsat følger den nationale virksomhed på energiområdet for derved aktivt at søge at udvirke yderligere nordisk samarbejde.

Det foreslås videre, at der, som erstatning for de nuværende prioriterede indsatsområder, i fremtiden skal foretages planlægning og budgettering inden for følgende aktivitetsområder:

- Produkt- og procesudvikling (hovedsagelig støtte til samarbejde mellem de enkelte industrier)
- Branche- og teknikindrettet virksomhed (fx støtte til produktionsteknik, materialeudvikling, energianvendelse, genanvendelse, arbejdsmiljø, ydre miljø)
- Prøvning, standardisering, måleteknik
- Energiforsyning.

Ad 2) Kapitalbehov og finansiering

Det foreslås i rapporten, at Fonden for den kommende 5-årsperiode 1979—1983 tildeles en kapitalramme på 95 mio. skr., hvoraf 15 mio. skr. foreslås overført til Fonden i 1979, samt at Fonden fra og med 1978 årligt skal fremkomme med begæring til Ministerrådet om inden for den fastsatte ramme at få overført midler for det næstfølgende virksomhedsår.

Videre foreslås det, at der fra og med 1979 gives Fonden følgende generelle bemyndigelse vedrørende flerårige forpligtelser ud over de tilførte midler: "Fonden får under ett verksamhetsår påta sig fleråriga förpliktelse som för närmast följande år får uppgå till högst 50 % av under året tillförda medel och för därpå följande år till högst 30 %."

Ad 3) Revision af de for Fonden gældende "Allmänna riktlinjer"

Fonden har udarbejdet forslag til nye "Allmänna riktlinjer". Dette forslag er en mere systematisk opstilling af de hidtil gældende retningslinjer. Herudover er der tale om visse saglige ændringer, hvoraf den væsentligste vedrører afgrænsningen af Fondens virksomhedsområde. Efter de nugældende retningslinjer kan Fonden blot give finansiel støtte til projekter af industriel betydning. Inden for energiområdet har Ministerrådet, som nævnt, fra og med 1976 pålagt Fonden at støtte FoU samarbejdet, også selv om dette ikke skulle have direkte industriel tilknytning. Fonden foreslår derfor et tillæg, som giver Ministerrådet en generel mulighed for inden for rammerne af retningslinjerne at udvide Fondens virksomhedsområde.

Ministerrådet behandlede på sit møde den 28. november 1977 rap-

porten fra Fonden, og man besluttede, at der var enighed om, at det er af væsentlig betydning, at Nordisk Industrifond i forbindelse med den fortsatte virksomhed tilsikres mulighed for at gennemføre en langsigtet planlægning. Fonden bør derfor årligt tilføres pengemidler, som mindst modsvarer det nuværende niveau. Fra og med 1979 bør de midler, som i perioden 1976—78 er bevilget over Ministerrådets projektbudget, indregnes i Fondens ordinære midler.

På baggrund heraf er Ministerrådet enig om, at Fonden for 1979 bør have tilført 15 mio. skr., og at Fonden bør have bemyndigelse til at påtage sig flerårige forpligtelser udover de tilgængelige midler med højst 7,5 mio. skr. for 1979 og højst 4,5 mio. skr. for 1980.

Ministerrådet (industriministrene) er i princippet enig om indføring af Nordisk Industrifond på Ministerrådets almene budget fra og med 1979, men finder, at vilkårene og konsekvenserne heraf må undersøges nærmere og resultatet fremlægges på næste ministerrådsmøde (industriministrene).

2.3. Nordtest (jfr. rek.nr. 6/1975)

Verksamheten har under året bedrivits i styrelse, fackgrupper och sekretariat. Styrelsen har under året hittills hållit 4 sammanträden i Oslo, Glostrup, Mariehamn och Bergen. Härutöver planeras ytterligare ett möte att hållas i Stockholm. Arbete har under året bedrivits i 6 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik, NDT (oförstörande provning), VVS och Elektronik. Den sistämnda fackgruppen utsågs under hösten 1976, men det egentliga arbetet i gruppen påbörjades under innevarande år.

Arbetet i Nordtest bedrivs enligt tidigare uppgjord plan i form av projekt. Hittills har inkommit sammanlagt 222 förslag till projekt. Av dessa har under år 1977 inkommit 72 nya förslag. Av inkomna förslag har hittills utvalts 35 nya arbeten jämte fortsättning på ett tidigare påbörjat projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 474 900 skr.

Fördelningen områdesvis av under året påbörjade projekt är följande:

Område	Antal projekt	Kostnad (1 000 skr)
Bygg	10	384,5
Brand	6	308,0
Akustik	6 (+1 från 1976)	242,0
NDT	1	65,0
VVS	4	94,0
Elektronik	1	10,4
Övriga	7	371,0
	35	1 474,9

Av sammanlagt 107 beställda projekt har hittills (per 1977-09-15) inlämnats slutrapport över 49 arbeten. Under året har hittills 17 projekt slutförts.

Igångsättningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1977-09-15)
1974	16	15
1975	18	17
1976	38	15
1977	35 (per 1977-09-15)	2
	107	49

Arbetet inom NORDTEST har hittills resulterat i 74 rekommenderade NORDTEST-metoder. Fördelningen fackgruppvis av rekommenderade NORDTEST-metoder är följande:

Fackgrupp	Antal rekommenderade NORDTEST-metoder
Bygg	45
Brand	7
Akustik	21 (varav 10 provdonsspecifikationer)
Övriga	1
	74

"Register of approved NORDTEST METHODS" har utgivits som NORDTEST Doc Gen 007.

"Annual Report 1976" har utgivits som NORDTEST Doc Gen 008. I denna publikation ges bl. a. kortfattad information om slutförda och pågående projekt.

"Förslag till NORDTEST långtidsplan 1978—1982" har publicerats som NORDTEST Doc Gen 009. Här har NORDTEST redovisat sitt arbetsprogram för de närmaste åren med uppgift om medelsbehov för genomförande av detta. Långtidsplanen är baserad på "NORDTEST primär behovsanalys" som utfördes 1975 och på detaljerade fackgruppsvis utförda behovsanalyser.

"NORDTEST scheme for certification of non-destructive testing personnel" är under tryckning som NORDTEST Doc Gen 010. Fackgrupp NDT har här utarbetat ett system för nordisk certifiering av provningspersonal i anslutning till det internationellt föreslagna UNICERT-systemet. I styrelsen har intensivt arbete utförts i syfte att uppställa en modell för avtal om ömsesidigt godkännande av provningsresultat. Modellen är främst avsedd för användning vid upprättande av avtal de nordiska länderna emellan.

NORDTEST har på sekretariatsplanet etablerat kontakt med EEC-

kommissionen i frågor rörande prövning. Kontakten förväntas att bli kanaliserad genom kommissionens "Bureau Communautaire des References".

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1977 har Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling beviljat 2 milj. skr. För år 1978 har fonden reserverat oförändrat 2 milj. skr till NORDTESTS verksamhet, medan NORDTEST har beräknat att behovet för året uppgår till 3,35 milj. skr. Finansieringssituationen har presenterats för Ministerrådet.

2.4. Metrologisk samarbejde (rek.nr. 2/1972)

På det metrologiska området stödjer Nordiska Industrifonden för närvarande ett projekt inom delområdet Termometri. Projektet har beviljats ca 275 000 nkr och beräknas pågå drygt två år.

Hovedhensikten med dette projekt er å sette i verk optimal internordisk utnyttelse av gode, eksisterende materielle kalibreringsressurser som hittil ikke har kunnet utnytted fullt ut i de enkelte land. Når prosjektet er fullført, skal det for temperaturmålinger kunne fungere adekvate kalibreringsmuligheter, utnyttbare over hele Norden for hvilken som helst nordisk institusjon eller bedrift som ønsker å samarbeide på området. Prosjektet vil som direkte konsekvens føre til en alminnelig nøyaktighetsøkning av temperaturmåling med henblik på å kunne tilfredsstille de krav som moderne teknik i de nordiske land stiller.

2.5. Samarbejde vedrørende overflade- og kolloidforskning (rek.nr. 22/1974)

Stiftelsen ytkemisk forskning er en nordisk industristiftelse med målsetting å fremme kunnskap om grenseflate- og kolloidvitenskap og dens industrielle anvendelser. Flertallet av medlemmene er idag svenske foretag.

Bakgrunnen til interessen for anvendt grenseflate- og kolloidvitenskap er at de fleste industrielle prosesser og biologiske system har viktige innslag av denne spesialkunnskap. Vitenskapsgrenen blir derved i høyste grad tverrvitenskapelig og kan ved problemløsning føre ny kunnskap sammen.

Idag finnes begrensede kunnskapsressurser i Norden, dog med Ytkemiska Institutet som den dominerende institusjon innenfor anvendt grenseflate- og kolloidkjemi. Dette institutt som drives av Stiftelsen ytkemisk forskning, har under året gitt kurser i anvendt grenseflate- og kolloidkjemi i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Man har i disse kursene såvel som i den anvendte forskningen, forsøkt å samarbeide med andre institusjoner med interesse for grenseflate- og kolloidkjemi, der-

iblandt Lunds Tekniska Högskola, Nordisk Institutt for maling og trykkfarver, for å nevne noen av de nordiske samarbeidspartnere.

Styrelsen för Teknisk Utveckling har under året forsøkt å kartlegge det industrielle behov for grenseflate- og kolloidvitenskapelige innsatser idag og på 5—10 års sikt i samarbeide med Stiftelsen Ytkemisk Forskning og annen svensk industri. Utredningen har også kartlagt tilgjengelige ressurser i og utenfor Sverige. Arbeidet har resultert i skisseringen av ulike teknologioverføringsmodeller.

Stiftelsen Ytkemisk Forskning har selv foreslått å komplettere utredningen for hele Norden.

Det store behovet, både i industrien og innen universiteter og høyskoler for en forskerkurs i teknisk grenseflate- og kolloidvitenskap har under året resultert i utarbeidelsen av et program for et slik kurs. Denne er foreslått gitt innenfor rammen av de nordiske forskerkurser.

Kapitel X

Samarbete inom byggsektorn

1. Inledning

Sedan Nordiska rådet vid sin 25:e session rekommenderat ministerrådet att anta ett framlagt förslag till reviderat handlingsprogram, fastställde ministerrådet (bostadsministrarna) det nya handlingsprogrammet för samarbete inom byggsektorn den 1 maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram, vilket utarbetats av ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn och innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

I det nya programmet sägs att samarbetet för att uppnå en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna skall fortsätta. Väsentliga nyheter är att man har utvidgat samarbetet till att omfatta de politiska målsättningarna inom byggsektorn och bygglagstiftningen. Andra nyheter är att energisamarbetet har prioriterats högt, att man vill verka för en stärkt nordisk medverkan i det internationella byggsamarbetet och att man vill möjliggöra ett utvidgat samarbete mellan byggföretag i två eller flera länder vid byggexport utom Norden. Det poängteras att samarbetet även skall omfatta bevarandet och förändringen av den befintliga bebyggelsen liksom även frågor rörande byggnadstekniskt betingade arbetsmiljöer. Det övergripande målet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den byggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Under 1977 har det pågående samarbetet baserat på 1972 års handlingsprogram förts vidare samtidigt som nya uppgifter enligt 1977 års handlingsprogram påbörjats. Medverkande samarbetsorgan är i första hand NKB (Nordiska kommittén för byggbestämmelser), Nordtest, NBS (Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp) och INSTA-bygg (ett samarbetsforum för de nordiska byggstandardiseringsorganen).

Erfarenheterna från arbetet med genomförande av 1972 års handlingsprogram visar att byggsamarbetet är av en mer kontinuerlig karaktär än som förutsattes i detta program. Det kan konstateras att samarbetet utvecklas och förstärks successivt och att handlingsprogrammen kraftigt bidragit till en intensifiering och koordinering av verksamheterna. Ett uttryck för kontinuiteten och utvecklingen är att projektchefen vid ministerrådet skall ersättas av en konsulent och att de medverkande nordiska samarbetsorganen under de senaste åren har reviderat sina administrationsformer och program.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

2. Nordiska och internationella samarbetsorgan

De nordiska *bostadsministrarna* sammanträdde som ministerråd, NMR-BOS, under september 1977 i Finland. Härvid behandlades aktuella bostadspolitiska frågor, samarbetet rörande energihushållning, det nya handlingsprogrammet för byggsektorn, de nordiska ländernas medverkan i ECE-samarbetet inom bostads- och byggnadsområdet samt möjligheterna att förbättra bostadsmiljön i den äldre och halvgamla bebyggelsen. Under 1977 har de nordiska bostadsministerierna även utbytt erfarenheter rörande bostadsfinansiering och möjligheterna att åstadkomma en mer varierad bebyggelse.

Ämbetsmannakommittén, ÄK-BYGG, som har ansvaret för genomförande och koordinering av byggsamarbetet, har under året utarbetat ett program för nya samarbetsprojekt och initierat arbete härmed bl. a. beträffande övergripande målsättningar inom byggsektorn, energihushållning, brandskydd, byggexport utom Norden samt godkännande, kontroll och provning. Som ovan nämnts skall ÄK-BYGGs projektchef ersättas av en konsulent vid ministerrädssekreteriatet från och med 1978.

NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser, fastställde i november 1976 ett reviderat arbetsprogram (NKB-skrift nr 27 och 28). Aktuella arbetsuppgifter är bl. a. bärande konstruktioner, brandskydd, inneklimat, ventilationsinstallationer, vatten- och avloppsinstallationer, energihushållning, småhus, skydd mot olyckor i hemmen, trygghet mot inbrott, våld samt godkännande och kontroll.

I programmet konstaterar NKB att byggföreskrifterna i de nordiska länderna kan inordnas i ett någorlunda ensartat mönster och NKB har redovisat en förenklad modellstruktur härför med uppdelning på följande nivåer:

1. *Överordnad målnivå*, som redovisas i lagar, förordningar o. d. utfärdade av parlamenten eller regeringarna och som anger de huvudegenskaper hos bebyggelsen, vilka från samhällets och medborgarnas sida betraktas som väsentliga.

2. *Funktionsområden*, som vanligen redovisas i tillämpningsbestämmelser till lagarna och som anger vilka huvudfunktioner som krävs av en byggnad för att intentionerna på den överordnade målnivån skall uppfyllas.

3. *Operativa krav*, som redovisas i offentliga byggbestämmelser eller i normer och standarder godtagna av de offentliga myndigheterna och som ger kvantifierade funktionskrav på den färdiga byggnaden.

4. *Verifikationsregler*, som anger olika sätt att verifiera att funktionskraven uppfylls t. ex. medelst godtagna provnings- eller beräkningsmetoder eller kontroll av att givna kriterier eller generellt godtagna lösningar följs. Verifikationsmetoder utarbetas av olika organ — på nordiskt plan bl. a. av Nordtest och INSTA.

5. *Exempel på godtagbara lösningar*, vilka anger dels lösningar som får tillämpas när kvantifierade funktionskrav saknas, och dels standardiserade lösningar, som uppfyller de kvantifierade funktionskraven.

NKB har publicerat en översikt rörande implementering av hittills framkomna NKB-resultat och ett nordiskt förslag till brandklassindelning.

NKB deltar aktivt i ECE's program avseende harmonisering av byggbestämmelser.

För NKB-utredningar har ministerrådet under 1978 finansierat projekt inom områdena bärande konstruktioner, brandskydd, inneklimat, energihushållning samt godkännande och kontroll.

INSTA-byggs samarbete rörande byggstandardisering pågår enligt planerna. Samarbetsprogrammet omfattar för närvarande 46 projekt och arbetet härmed finansieras till största delen över de nationella byggstandardiseringsorganens ordinarie budget. Ministerrådet har lämnat anslag under 1977 till INSTA-organ för utredningar om en ny brandklassindelning, armeringsprodukter, metoder för beräkning av byggnaders energibehov och handikappstandarder.

Under tiden oktober 1976—september 1977 har 11 nordiska förslag till byggstandarder sänts ut på remiss och vidare har 56 förslag fastställts som standard i ett eller flera länder. Förslagen avser standarder om modulkoordinering, hissar och hisschakt, lättbetongelement, fönster och fönsterrutor, beklädnadsplattor, brandprovning, golvbeläggningar, betongvaror, stålkonstruktioner, radiatorer, ventilationskanaler, yt- och volymbärkning i hus, beräkning av byggnaders energibehov, inredningsenheter och geotekniska provningsmetoder.

Nordtest har som framgår av kapitel IX avsnitt 2.3 framlagt en långtidsplan för perioden 1978—82 inkluderande byggområdet. Av planen framgår att ca hälften av Nordtests projektmedel avser projekt inom byggsektorn inklusive byggprojekt inom brand-, akustik- och VVS-områdena.

Nordtest har hittills slutfört 33 projekt inom byggområdet och 72 projekt är under arbete.

Inom byggområdet har 52 metoder registrerats som Nordtest-metoder.

Pågående utredningar inom Nordtest om ömsesidigt godkännande av provningsresultat inom Norden berör även byggområdet. Nordtest har åtagit sig att medverka i de särskilda byggutredningarna härom, se avsnitt 3.5 nedan.

Med bidrag från *Nordiska industrifonden* (se kapitel XI, avsnitt 2.2) har projekt rörande fiberarmerade cementprodukter och byggkomponenter i energisnåla hus genomförts.

Inom *NBS*, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp, fortsätter informationsutbytet och kontaktverksamheten. Aktuella samarbetsområden är energihushållning, samhällsplanering, samhällsekonomi, fastighetsförvaltning, bostadsforskning, arbetsmiljö, u-landsforskning, ventilation, vatten- och avloppsteknik och provningsmetoder (tillsammans med Nordtest).

Nordkalottkommittén anordnade 1976 en konferens i Narvik för byggbranschen på Nordkalotten. Som ett resultat härav har det bildats en arbetsgrupp för byggsamarbete med uppgift att närmare utreda samarbetsmöjligheterna på Nordkalotten. Aktuella områden är trävaru- och småhustillverkningen.

Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska branschorgan.

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete, bl. a. det som pågår inom FN och dess europaorgan ECE om bosättning, samhällsplanering och byggande samt inom ISO om byggstandarder, CIB om byggforskning och inom RILEM om byggnadsmaterial och provningsmetoder.

3. Sakområden

3.1 Allmänna målsättningar, bygglagstiftning m. m.

Under 1977 har utarbetats en översikt rörande politiska målsättningar samt nya idéer och planer rörande bygglagstiftningen. Översikten skall utgöra bakgrund för det fortsatta nordiska samarbetet.

Aktuella frågor är — förutom energihushållning som behandlas i annat sammanhang — följande:

Myndigheternas ansvar för och krav på den äldre bebyggelsen med avseende på underhåll, kvalitetsstandard och bebyggelsemiljö;

Arbetsmiljön i den utsträckning den påverkas av byggandet;

Effektivt utnyttjande av råvaru- och materialresurser inom byggsektorn;

Konsumentskydd vid köp av småhus, andelsbostäder och dylikt;

Möjligheten att förenkla sakbehandlingen för byggnadsärenden;

Studium av ansvarsförhållanden och strukturering av byggregler i de enskilda länderna med syfte att finna vägar för förenkling av det nordiska samarbetet.

3.2 Säkerhetsfrågor

NKB-utredningen om ett nytt överordnat säkerhetssystem för *bärande konstruktioner* beräknas vara slutförd under 1978. Arbetet har koordinerats med motsvarande europeiskt och internationellt arbete

inom bl. a. ECE respektive ISO. I samarbete mellan NKB och INSTA pågår utredningar rörande kompletterande byggregler för betong- och träkonstruktioner. Under 1978 startas arbete rörande stål- och aluminiumkonstruktioner.

Det pågående arbetet med NKB-förslaget rörande byggbestämmelser om *brandskydd* beräknas kunna avslutas under 1978. Arbetet koordineras så långt möjligt med det som pågår inom ECE, ISO och andra internationella organ. INSTA-utredningen rörande ny brandteknisk klassindelning har avslutats och kommer att utnyttjas i det fortsatta nordiska och internationella samarbetet. Det ökande skadeområdet vid brand i de nordiska länderna har uppmärksammats och förberedelser pågår för att starta ett projekt för att studera möjligheterna att kunna reducera skadorna.

Under 1978 är avsikten att starta projekt för studium av *olycksfall i hemmen, barnsäkerhet och farliga byggmaterial*.

3.3 Energihushållning och inomhusklimat

Utvecklingen beträffande lagar och byggregler om *energiushållning* i byggnader har nått olika långt i de nordiska länderna beroende på de olika nationella förutsättningarna. I Sverige och Danmark har alla tillgängliga resurser satts in för att snabbt kunna vidta åtgärder för att reducera energiförbrukningen. Det ömsesidiga informationsutbytet har ändå varit stort genom det personliga och institutionella kontaktnät som byggts upp. Viktigare problemområden har nu utkristalliserats och under 1978 torde ett planlagt och effektivt samarbete inom energiområdet kunna bedrivas. Aktuella problemområden är energiförbrukningen i äldre hus, åtgärder för att reducera denna, energibesparingar genom minskad ventilation och ökad täthet hos byggnaderna samt utveckling av pålitliga anordningar och apparater för produktion av energi och kontroll av energihushållningen.

NKB avser att starta projekt om bl. a. energihushållning i befintliga byggnader och allmänna, överordnade byggbestämmelser om energihushållning. INSTA-utredningen om metoder för beräkning av byggnaders energibehov har slutförts och utsänts på nordisk remiss. Den nordiska koordineringen av byggforskningen inom energiområdet kommer att fortsätta även 1978 under ledning av NBS's samarbetsgrupp för energifrågor.

NKB anordnade under oktober 1977 ett symposium angående byggbestämmelser om *inomhusklimat*. Det rörde enighet om behovet av sådana bestämmelser och om det principiella innehållet. NKB avser att försöka slutföra det nordiska bestämmelseförslaget under 1978. Arbetet har huvudsakligen inriktats på frågor rörande värmekomfort (termiskt inneklimat) och ventilation och är i de avseendena samordnat med energiutredningarna.

3.4 Byggnader, byggnadsdelar, installationer och byggvaror

Det nordiska samarbetet pågår på bred front bl. a. inom NKB, INSTA, Nordtest, NBS och Nordiska industrifonden. (Se även avsnitt 2.) Samarbetet genomförs till största delen utan bidrag från ministerrådet. Nedan redovisas sådant som ej behandlas på annan plats.

Inom NKB pågår arbete med byggbestämmelser för *småhus*. Under 1977 har NKB utarbetat förslag till reviderade nordiska riktlinjer för *vatten- och avloppsinstallationer*.

3.5 Godkännande, kontroll och provning

ÄK-BYGG har under 1977 utarbetat program för det fortsatta nordiska samarbetet rörande godkännande, kontroll och provning. NKB har åtagit sig att i samråd med Nordtest och andra berörda organ utarbeta förslag till avtal rörande ömsesidigt acceptering av godkännanden, kontroll och provning inom Norden. Arbetet härmed startar under 1977—1978 och beräknas kunna vara avslutat under 1979.

3.6 Upphandlingsregler

Beträffande de *juridiska och ekonomiska upphandlingsreglerna* är läget oförändrat sedan föregående år.

Förutsättningarna och möjligheterna för ett nordiskt samarbete rörande de *tekniska upphandlingsreglerna* om material och arbetsutförande kommer att studeras under 1978. Nämnda regler kompletterar de statliga byggbestämmelserna och ger upphov till vissa tekniska handelshinder.

3.7 Samnordisk byggexport

Under 1977 påbörjas ett delprojekt som omfattar utredningar om förutsättningar och möjligheter till nordiskt samarbete vid byggexport utom Norden.

Kapitel XI

Regionalpolitiskt samarbete

1. Inledning

Det regionalpolitiska samarbetet har utvidgats och effektiviserats under de senaste åren. Riktlinjerna härför har givits i det regionalpolitiska handlingsprogrammet från år 1973. Programmet har reviderats fortlöpande. Syftet är att uppnå:

- ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen
- utökat informationsutbyte i regionalpolitiska frågor
- samordning av regionalpolitiken
- samarbete i gränsregionerna

Huvudvikten i samarbetet har legat på gränsregionala projekt, som har prioriterats högst från ministerrådets sida. Nordkalott- och Öresundssamarbetet har varit en central del av denna verksamhet i enlighet med handlingsprogrammet. Avtalet om gränskommunalt samarbete som träffats i år har ytterligare ökat möjligheterna för sådant samarbete. Under året har samarbetsprojekten ökat i antal och konkretiserats. Man har startat nya samarbetsprojekt och förslag till gemensamma konkreta aktiviteter har kommit fram, exempelvis biblioteksbusssamverksamhet och åldringsvård i vissa gränsregioner.

Samarbetet har vidare inriktats på att skapa underlag för att uppnå ökad samordning av regionalpolitiken och regionalpolitisk planering mellan de nordiska länderna. Den forskningsverksamhet som syftar härtill har dels varit grundforskningsinriktad, dels inriktad mot att skaffa fram jämförbar information om de olika ländernas regionalpolitiska planering och åtgärder. Krav för att höja ambitionsnivån rörande dessa frågor har börjat komma fram.

NÄRP planerar att under 1979 starta en sammanställning och analys av läns/fylkes/amtsplaneringens resultat. I alla de nordiska länderna är det på denna administrativa nivå som primärmaterial produceras för regionalpolitisk planering. Strävandena att nå ökad enhetlighet måste därför baseras på planeringsverksamhet på just denna nivå.

Glesbygdspolitiska problem har spelat en dominerande roll inom regionalpolitiskt samarbete. Behandling av andra ortstyper har varit av mindre omfattning. Då storstadsproblem är aktuella i alla länder och man har prövat olika slags politik för att lösa problemen, skulle det vara ändamålsenligt att inleda ett fördjupat informationsutbyte om sådana problem. Vid behandling av storstadsproblematik torde det va-

ra lämpligt att innefatta även andra större städer än huvudstadsområdena. Projektet planeras att igångsättas under 1979.

Tyngdpunkten i det regionalpolitiska samarbetet har hittills legat vid samling av information om den regionala utvecklingen i Norden, om den regionalpolitiska planeringsprocessen i olika länder och om de regionalpolitiska åtgärdernas effekter. Som de ovannämnda projektplanerna visar behövs ännu en komplettering och fördjupning av denna information. När det gäller det gränsregionala samarbetet börjar nu kartläggningsskedet resultera i förslag till konkreta åtgärder. En första kartläggande och orienterande fas när det gäller regionalpolitiskt samarbete har kommit så långt att behovet av förnyad målsättning och förverkligande av detsamma har aktualiserats.

Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har under 1977 börjat en utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet. Utvärderingsarbetet beräknas bli klart i början av 1979 och utmynna i förslag till program för och organisation av det fortsatta nordiska regionalpolitiska samarbetet. Utgångspunkt för arbetet skall vara de aktuella regionala problemen i Norden samt erfarenheterna från det hittills enligt 1973 års handlingsprogram bedrivna samarbetet. Inom utvärderingsarbetet skall slutligen behandlas möjligheter till och behov av en samordning av regionalpolitiken. Möjligheterna för en harmonisering av de nationella regionalpolitiska insatserna skall utredas, så att effekterna därav blir så ändamålsenliga som möjligt för grannländerna och för hela Norden. Även möjligheterna att utnyttja redan existerande nordiska institutioner (t. ex. Nordiska investeringsbanken och Nordiska industrifonden) för regionalpolitiska syften skall undersökas. Vidare skall man utreda behovet av och förutsättningarna för nya nordiska insatser (t. ex. Nordiska rådets *rekommendation nr 23/1974* om en utredning av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten). Behovet av samverkan med andra fält inom det nordiska samarbetet skall också övervägas. Speciell uppmärksamhet skall vidare ägnas åt de organisatoriska sambanden mellan de centrala nordiska organen och regionala organ av det slag som främst Nordkalottkommittén representerar. En strävan bör därvid vara att finna smidiga samarbetsformer som ger möjlighet till ett effektivt arbete i olika delar av Norden.

2. Ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen

NÄRP har tidigare gjort en systematisk genomgång av regionalpolitisk planering i de nordiska länderna. Den regionalpolitiska planeringen befinner sig i ett uppbyggnadsskede i samtliga nordiska länder. Även om det finns vissa gemensamma drag mellan länderna — tyngdpunkten i planeringsarbetet ligger exempelvis i alla länderna på den regionala nivån och basmaterialet som utgör stommen i beslutsunderla-

get är tämligen analogt — så finns det också fundamentala skillnader rörande innehåll, organisation och periodisering av planeringen. En central del av regionalpolitisk planering i alla länder är befolknings- och sysselsättningsfrågorna. En komplettering av det insamlade materialet pågår för närvarande. Parallellt härmed inventerar en arbetsgrupp de metoder som används i olika länder rörande prognoser eller planering av regional arbetsplats- och befolkningsutveckling. Arbetet planeras bli färdigt i slutet av 1977.

3. Utökad informationsutbyte i regionalpolitiska frågor

System för utbyte av information på central nivå har införts. Det samma gäller system för lokalt och regionalt informationsutbyte. Som en del av utvärderingen av det regionalpolitiska samarbetet i Norden skall förverkligandet av informationsutbyte evalueras och förslag ges till vidareutveckling härav.

4. Samordning av regionalpolitiken

En första fas av samordningen av de regionalpolitiska insatserna mellan de nordiska länderna har varit att klarlägga hur den totala stödvolym som utgår vid nylokalisering eller utbyggnad av företag varierar inom och mellan länderna. Resultat från denna verksamhet har tidigare rapporterats. Därvid kunde man konstatera att det finns betydliga skillnader mellan olika länder vad avser stödform, stödvolym, stödets regionala fördelning samt villkoren för att få stöd. Då det fanns vissa brister i metodiken i den ovannämnda utredningen och stora förändringar i stödförfarandet har skett speciellt i Finland efter förnyandet av den regionalpolitiska lagstiftningen, har man under 1977 utvecklat metodiken och förnyat primärmaterialet. Rapport från detta arbete skall vara färdig i mars 1978.

För att samordna regionalpolitiken i Norden är det också nödvändigt med en kartläggning av de regionala obalanserna i de nordiska länderna. Den regionala utvecklingen har under 70-talet förändrats i hela Norden. Nettomigrationen har minskat, men antalet personer som flyttar är ändå stort, då motsatta flyttningsströmmar upphäver varandra. Tillväxten i storstadsområdena har minskat. Arbetslösheten, som har ökat speciellt i Danmark och Finland, varierar fortfarande regionalt. En del stadsområden som tidigare inte drabbats av sysselsättningsproblem i någon nämnvärd grad har visat oroväckande höga arbetslöshetssiffror. Kartläggning av de regionala förhållandena i de nordiska länderna pågår. Svårigheten har varit att från de olika länderna få fram standardiserad, jämförbar information i ändamålsenlig regionindelning. Arbetet förutsätts vara färdigt vid årsskiftet 1977/1978.

För att få underlag för en fortlöpande analys av de regionalpolitiska problemens förändring bör resultatet av den regionalpolitiska planeringen i de olika länderna ställas samman och analyseras. Tidigare har det inte funnits möjligheter för en sådan genomgång av läns/fylkes/ amtsplanering på nordisk nivå, då den första planeringsomgången som utarbetas enligt den nya lagstiftningen ännu inte blivit slutförd i Finland och Danmark. Projektförberedelser är på gång och man räknar med att kunna starta själva genomförandet av projektet under 1979.

Under 1977 har startats ett nytt projekt rörande fiskodling som ett medel i regionalpolitiken. Ansvarig för projektet är Økonomisk utviklingsinstitut i Reykjavik. Under 1978 skall man börja försöksverksamhet rörande laxodling. Ur regionalpolitisk synvinkel är det av stor vikt att försök görs även i andra delar av landet och inte bara i de sydvästliga delarna som tidigare varit föremål för sådan verksamhet. Försöksverksamhet planeras äga rum i den västliga delen av Island i närheten av Isafjörður i norra Island på halvön Skagi och i sydöstra delen av Island. Projektet skall pågå flera år. Rapportering skall ske kontinuerligt.

5. Samarbete i gränsregionerna

Gränsregionalt samarbete har haft en central ställning inom nordiskt regionalpolitiskt samarbete. De flesta NÄRP-projekt tillhör denna kategori.

Avtalet om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, som grundar sig på Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1977*, undertecknades av de respektive ländernas samarbetsministrar den 26 maj 1977. Avtalet kommer att underlätta kommunalt och regionalt samarbete inom gränsregionerna.

Hösten 1974 tillsatte NÄRP en särskild arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna för nordiskt samarbete inom glesbygdspolitiken. Som försöksregion valdes Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och f. d. Karesuando kommuns område i Kiruna kommun i Sverige. Först gjordes en kartläggning av förhållandena i området. Under kartläggningsskedet planerades praktiska försök till samarbetsprojekt. Följande projekt har kommit i gång:

- kartläggning av varuströmmar i försöksregionen. I år har man gett ut en rapport. Den har skickats ut till myndigheter, företag och andra intresserade inom området för att informera om tillgång- och efterfrågemöjligheterna;
- serviceplan för försöksregionen. Den innehåller ganska detaljerade uppgifter om tillgängliga resurser. Myndigheterna inom området har behandlat denna plan;
- studie- och utbildningsverksamhet. Första etappen i denna verk-

- samhet omfattar informationsmöten på ett antal platser i varje kommun, introduktionsmöten i anslutning till utställningar i skolor och studiecirkel rörande information om försöksområdet. Andra etappen i studierna utgörs av fördjupningskurser i olika ämnen, t. ex. fiskevård, bygdeturism;
- samarbetsmöjligheter rörande handikappade;
 - konferens om inlandsfiske. Ändamålet är en bred informationsutväxling om inlandsfiskets nuvarande situation. Konferens hölls i maj 1977;
 - telefonkatalog med yrkesregister. Den har distribuerats till samtliga hushåll i försöksregionen;
 - åldringsvården. Förslag rörande byggande av Kiruna ålderdomshem i Karesuando föreligger. Enontekiö och Muonio kommuner har visat intresse för att disponera en del av platserna. Man har utarbetat ett förslag till praktiskt genomförande av samarbetet. Möjligheterna härför utreds vidare;
 - getskötsel och tillverkning av getost. En konsulent har anlits för vidare bearbetning av projektet;
 - konsultation till företag. En konsultfirma utreder frågan om hur teknisk och kommersiell rådgivning till näringslivet inom området skall kunna organiseras effektivt;
 - biblioteksbusstverksamhet. Man planerar starta en gemensam biblioteksbusstverksamhet inom området. I bussen skulle finnas böcker på finska, svenska och samiska. Man har gjort ett förslag till praktiskt genomförande av verksamheten.

Under år 1977 har man startat försöksverksamhet i en annan gränsregion: Strömsund, Lierne, Röyrvik och Krokommuner vid norsk-svenska gränsen. Verksamheten befinner sig ännu i begynnelseskedet. Program för det framtida arbetet är nu färdigt och verksamheten beräknas komma i gång i slutet av innevarande år.

Avsikten är att börja försöksverksamhet i ytterligare en gränsregion.

Hittillsvarande resultat från Öresundsprojektet har redovisats i en förstudie som bl. a. behandlar förslag till en undersökning av friluftsliv och fritidsbosättning i Öresundsregionen. Denna följs nu med en kartläggning av nuläget. Projektet avses fortsätta med en studie av den framtida utvecklingen inom området. Man har i år börjat arbetet med kartläggningen.

Under 1977 har en styrgrupp arbetat vidare med förslag till projekt som gäller utbyggt gränssamarbete i denna region. Gruppen har bl. a. satt i gång två av de undersökningsprogram som skisseras i förstudien. En rapport om dessa projekt kan väntas i slutet av året. Man tar vidare sikte på att 1978 hålla ett seminarium om tillämpning av framtidsstudiemetoder i denna viktiga del av Norden.

I ministerrådets planer för 1976 ingick en undersökning av de regional-

ekonomiska sambanden i Arvika-Kongsvingerregionen (ARKO). På grund av försening i arbetsplaneringen kunde projektet starta först under hösten 1977. Syftet med projektet och dess allmänna uppläggning är följande:

- kartläggning av omfattningen, strukturen och inriktningen av varuutbyte mellan industriföretagen och deras inköp av företagservice samt av pendlingen över riksgränsen;
- diskussion på grundval av det framtagna kartläggningsmaterialet om dels vilka hinder som förekomsten av riksgräns rent allmänt anses utgöra, dels och främst av de övriga förutsättningar som den lokala och regionala närings- och befolkningsgeografiska strukturen ger samt det intresse för ett utökat gränsregionalt samarbete som kan finnas bland företagen;
- diskussion om olika åtgärder som kan medföra en förstärkt näringsmässig integration i form av ett utökat samarbete och ökade kontakter över riksgränsen mellan företagen samt förbättrade förutsättningar för pendling.

På grundval av Nordiska rådets *rekommendation nr 27/1974* angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning påbörjades under 1977 en förstudie om samarbetsmöjligheterna mellan Stockholmsregionen, Åland och Åboland. Studien blev färdig hösten 1977. Inledningsvis presenteras fakta om skärgården i de tre nämnda regionerna. Sedan behandlas några generella uppslag som anses lämpade för nordiskt samarbete eller nordisk forskning när det gäller skärgårdsfrågor. Därpå följande avsnitt presenterar några aspekter på de regioner i Danmark och Norge som kan jämföras med begreppet skärgård i Sverige och Finland. Avslutningsvis poängteras de viktigaste samarbetsuppslagen, varav kan utrönas vilken fortsättning projektet skulle kunna få i fortsättningen.

6. Regionalpolitisk forskning

NordREFO:s nuvarande verksamhet har utformats enligt riktlinjerna i Nordiska ministerrådets regionalpolitiska handlingsprogram från år 1973. NordREFO:s forskningsprogram syftar därmed till att ge underlag för att främja ett samarbete i de nordiska ländernas regionalpolitik. I skilda arbetsgrupper har hushållens miljöpreferenser och levnadsvillkor, målkonflikter i regionalpolitiken, ortssystemets utveckling, de regionalpolitiska medlens effekter och administrativa betingelser för regional planering behandlats. NordREFO avser att avsluta den nu pågående forskningssetappen under år 1978. Som en del av gruppernas slutrapporter ingår bl. a. att uppskatta det fortsatta behovet av forskningen inom respektive grupps område. Dessa rapporter ligger till grund för den samlade resultatredovisningen och utvärderingen av verksamheten. Ett större

nordiskt symposium kommer att arrangeras under våren 1979 för att presentera resultaten och skapa en bas för det fortsatta arbetet.

NordREFO har inlett planeringen av den framtida verksamheten med en rapport i NordREFO 1977: 3 som skisserar några tankar och idéer kring ett framtida forskningsprogram. Rapporten har sänts ut till nordiska och nationella organ inom planering och forskning för yttrande. Därmed har NordREFO startat planeringen av den kommande verksamhetsperioden med ett brett kontaktutbyte. Det framtida forskningsprogrammet kommer att preciseras under år 1978.

Under 1977 har projekten "Hushållens miljöpreferenser och levnadsvillkor" och "Alternativa mönster för ortssystemets utformning" lämnat en lägesrapport i NordREFO-skriften, NordREFO 1977: 1—2 resp. NordREFO 1977: 3. I rapporten om levnadsvillkorsforskningen presenterar projektgruppen Hushållens miljöpreferenser och levnadsvillkor de olika angreppssätt som har använts i den nordiska välfärdsforskningen och hur dessa är relaterade till olika former av planläggning. Två av gruppens delprojekt omfattar flyttstudier. Den ena tar upp analyser av vad som kännetecknar de som flyttar respektive flyttar tillbaka. I studien undersöks bostadsprefereernas betydelse liksom levnadsvillkorens förändring i samband med flyttningarna. Den andra flyttningsstudien söker bl. a. genom analyser av omgivningens tillgångar att belysa de faktorer i regionernas utveckling som påverkar flyttning, vilka faktorer som kännetecknar regioner med flyttningstvinst respektive flyttning förlustområden. Dessa studier utgör underlag för att visa hur välfärden förändras genom att olika människor reagerar t. ex. på upplevda försämringar av sin situation genom att flytta. Den andra delen av projektet söker att bredda kunskapsunderlaget om andra anpassningsmekanismer vid förändrade levnadssituationer. Här belyses hur människor söker att påverka sin situation snarare än att lämna den bl. a. genom egen organisering och aktiv handling.

I NordREFO 1977: 4 beskriver projektgruppen *Alternativa mönster för ortssystemets utformning* ortssystempolitikens mål och medel i de nordiska länderna. I en tillhörande bilaga granskas utvecklingen av de nordiska ortssystemen. Rapporten utgör en fortsättning på de landsvisa beskrivningar av "ortssystempolitiken" som publicerats i NordREFO 1976: 2. I rapporten granskas de centrala politiska målsättningarna — lagar, förordningar samt regeringsuttalanden. Huvudvikten läggs vid växtcenteridéns genombrott och speciellt vid de nu gällande målsättningarna och de allra senaste utvecklingstendenserna. Vid jämförelse av de gällande målsättningarna i de olika länderna har en indelning i fyra ortsnivåer tillämpats. Målsättningsgranskningen kompletteras med en beskrivning av använda regionalpolitiska medel och en analys av deras ortssystempolitiska betydelse. Den tillhörande bilagan innehåller en jämförande analys av ortssystemen och deras förändring i de nordiska län-

derna under åren 1960—1975. I analysen har en regionindelning som består av pendlingsregioner använts.

Huvudsyftet för projektet "Målkonflikter i regionalpolitiken" har varit att uppskatta om regionalpolitikens och arbetsmarknadspolitikens rörlighetsfrämjande åtgärder står i konflikt med varandra. Arbetsgruppen har tidigare utarbetat en rapport som innehåller en empirisk studie om konfliktmöjligheter i Danmark. Arbetet inom gruppen har under 1977 koncentrerats till att belysa frågeställningar genom tillgängligt material från de övriga nordiska länderna. Analysen har också utvidgats till att omfatta även andra politikområden och att belysa målhierarkier och deras förändring över tiden.

Arbetet inom projektgruppen "Analys av regionalpolitiska medels effekter" har koncentrerats på metod- och informationsfrågor. Arbetet har bedrivits i form av pilotstudier. En orsak till denna arbetsform har varit att jämförbart bakgrundsmaterial som skulle ha möjliggjort mera omfattande komparativa studier inte varit tillgängligt från de olika länderna. Förhoppningen är att resultaten av de olika studierna kan bidra med bättre faktaunderlag och metodansatser för evaluering av regionalpolitikens resultat i de nordiska länderna.

Projektet Administrativa betingelser för regional planering har utarbetat ett förslag till ett komparativt nordiskt forskningsprogram som består av ett nordiskt och nationella delprojekt. Projektgruppen har också överlämnat en ansökan om medel för den nordiska delen av projektet. Finansieringen av den nordiska delen anses nödvändig för att forskningsprogrammet i övrigt skall kunna komma i gång.

Inför utarbetandet av sitt betänkande år 1978 och planeringen av den nya verksamhetsetappen har NordREFO utarbetat ett förslag angående sin framtida organisation. I rapporten har NordREFO tagit ställning till följande punkter:

1. uppgifter och ansvarsområde
2. organisationsform
3. sekretariatets lokalisering
4. relationer till andra nordiska organ
5. finansiering

NordREFO anser bl. a. att verksamheten bör regleras av arbetsordning, att sekretariatet under en forskningsperiod lokaliseras till det land som med den aktuella inriktningen på forskningsprogrammet bäst anses kunna ge bidrag till sekretariatets arbete, att NordREFO skall ha nära kontakter och samarbete med andra nordiska organ samt att NordREFO:s verksamhet finansieras med medel från Nordiska ministerrådets institutionsbudget och projektbudget.

7. Nordkalotten

7.1. Syfte och arbetsformer

Nordkalottkommittén (NKK) tillsattes 1970 av arbetsmarknadsministrarna i Finland, Norge och Sverige. NKK:s uppgift är "att verka för ett fördjupat samarbete på Nordkalotten på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten".

Frånvaron av resurser försvårade i hög grad NKK:s arbetsmöjligheter under de första åren av dess verksamhet. Nordiska ministerrådets budget skapade helt nya möjligheter för Nordkalottkommittén. Dessa medel är förutsättningen för att konkreta åtgärder skall kunna genomföras. Budgetprocessen har också gett stadga åt planeringen av verksamheten.

NKK har inriktat sitt arbete på att engagera sektor för sektor av Nordkalottens näringsliv i samarbetet. För närvarande är sex arbetsgrupper i gång inom lika många sektorer. NKK tar det första steget för att få i gång kontaktverksamheten, men förutsätter att ett egenintresse därefter skall driva samarbetet vidare. Möjligheten att via anslag från NKK genomföra olika projekt är givetvis en viktig förutsättning för samarbetet.

7.2. Industri

Tromsö universitet fick 1975 Nordkalottkommitténs uppdrag att kartlägga handelsströmmarna på Nordkalotten. I september 1977 framlades slutrapporten. En allmänt omfattad hypotes i arbetet har varit att handeln över gränserna på Nordkalotten är ringa. Detta antagande visade sig vara riktigt. Industriföretagens inköp från de andra länderdelarna av Nordkalotten uppgår enbart till 0,63 % av de totala inköpen. Siffrorna för de tre länderdelarna är: Norrbotten 1,1 %, Lapplands län 0,46 % och Nordnorge 0,20 %. Inköpen från den egna länderdelen är däremot stora: Lapplands län 71 %, Nordnorge 44 % och Norrbotten 41 %. Av de företag som har tvärgående handel på Nordkalotten uppger 42 % att handelshinder av ett eller annat slag föreligger. Av företagen som inte deltar i denna handel anger endast 15 % att handelshinder föreligger.

NKK har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att på basis av rapporten komma med förslag till åtgärder som kan leda till ökat handelsutbyte och exportsamarbete på Nordkalotten.

I augusti genomfördes ett seminarium för träindustrin på Nordkalotten. Ett 20-tal företagare deltog. Seminariet genomfördes i samarbete med Svenska Arbetsgivareföreningen och Företagareföreningen i Norrbotten. Diskussionerna utgick från en företagsledarutbildning med rubriken "Se om Ditt företag".

Vid två tidigare tillfällen har NKK arrangerat seminarier för företagare från de södra delarna av de tre länderna. Ett sådant seminarium

var planerat även för 1977, men har på grund av konjunkturen uppskjutits till 1978.

7.3. *Primärnäringarna*

Kommitténs vårsammanträde kombinerades med ett seminarium om rennäringens ekonomi. Inför seminariet hade en faktasammanställning utarbetats. För första gången presenterades på så sätt rennäringens ekonomiska förhållanden på Nordkalotten i ett sammanhang. För att föra vidare de uppslag till samarbete som framkom tillskapades en arbetsgrupp. I arbetsgruppen återfinns företrädare för produktion, vidareförädling, forskning och administration.

Ett seminarium för jordbruksforskare har genomförts. Vidare har en studieresa kombinerad med föreläsningar och diskussioner arrangerats rörande grönsaks- och bärödling.

7.4. *Turism*

Formerna för samarbetet på turismens område har en tid diskuterats. I december 1976 bildades så Nordkalottkommitténs arbetsgrupp för turism/reiseliv. Arbetsgruppen har till skillnad från NKK:s fem övriga arbetsgrupper fått en arbetsordning. Därmed är den av en mer permanent karaktär än övriga. Turismen förfogar över 1/3 av NKK:s totala finansiering.

En hotellöversikt har utarbetats. Ett samarbete mellan bussföretagen i Lapplands län och Nordnorge har inletts. Bl. a. har tidtabeller och biljettköp samordnats. En broschyr utarbetades över några bussresor som omfattade både Lappland och Nordnorge och som kunde erbjudas till förmånliga priser.

En sk work shop — turismmässa — för Nordkalotten genomfördes i Helsingfors i oktober.

7.5. *Information*

Mycket av NKK:s arbete skulle kunna rubriceras som information i vid bemärkelse. Men här skall några åtgärder beröras som är informationsåtgärder i snävare bemärkelse.

En ny upplaga av Befolkning och näringsliv på Nordkalotten har utkommit. Den har tryckts på finska, norska, svenska och engelska i en sammanlagda upplaga av 18 000 ex. Den sprids till företag, skolor, organisationer och används också i myndigheternas egen utåtriktade verksamhet.

Nordkalott-Nytt, som är en ekonomisk bulletin, utges i samarbete med Studieförbundet för nordnorsk näringsliv. Den utkommer med två nummer per år och distribueras till flertalet företag på Nordkalotten.

Önskemål om en Nordkalottens industrikalender har framkommit vid 28—770426. *Nordiska rådet*

skilda tillfällen. Medel för en sådan är avsatta i 1977 års budget och arbetet med kalendern inleddes under året.

7.6. *Sammanträden*

Kommittén sammanträdde vid två tillfällen — i april och i oktober. Apriksammanträdet kombinerades som nämnts med ett seminarium med rubriken Rennäringens ekonomi på Nordkalotten. Vid sammanträdet i oktober deltog chefen för Nordiska investeringsbanken, direktör Bert Lindström. Kommitténs arbetsutskott har dessutom sammanträtt två gånger och beredningsgruppen sex gånger under året.

7.7. *Resultat*

Beredningsgruppen följer verksamheten i arbetsgrupperna via anteckningar från deras sammanträden och ibland genom att delta i sammanträdena. Det är givetvis av stor betydelse att projekten och åtgärderna undan för undan utvärderas. Förbättringar i det avseendet kan emellertid göras.

Beredningsgruppen genomför i början av 1978 en enkät till de företag som deltog i seminariet för träindustrin. Syftet är att få en uppfattning om värdet av seminariet och de resultat seminariet eventuellt lett till.

1979 avser beredningsgruppen samla ledamöterna i arbetsgrupperna för en genomgång och diskussion av det hittillsvarande samarbetet inom NKK:s ram.

Kapitel XII

Samarbete i konsumentfrågor

1. Inledning

Samarbetet på konsumentområdet har under 1977 varit på samma höga nivå som föregående år. Nordiska ministerrådet har anslagit ca 2 miljoner nkr till fjorton projekt. Av de beviljade medlen har huvuddelen (1,35 milj. nkr) gått till kontinuerligt pågående eller tidigare påbörjade projekt. De projekt som beslutats vid tiden för Nordiska kommitténs för konsumentfrågor ombildande till ämbetsmannakommitté under ministerrådet har i huvudsak avslutats. Samarbetet har kunnat evalueras internt varigenom grunden för beslut om det kommande nordiska samarbetet stabiliserats.

För 1978 har något större anslag beviljats. Beviljningarna avser huvudsakligen nya projekt.

2. Verksamheten under 1977

2.1. *Undersökningar av varor och tjänster*

Detta delområde omfattade tidigare huvudsakligen framtagande av gemensamma nordiska provningsmetoder för olika konsumentprodukter. Sådana metoder föreligger nu för flertalet större hushållskapitalvaror, antingen som en rekommendation eller som ett förslag för yttrande och vidare bearbetning. Under 1977 har inga nya provningsmetoder framtagits. I NÄK har i stället diskuterats hur samarbetet på bästa sätt skall vidareföras beträffande produkter för vilka nordiska provningsmetoder föreligger eller kan väntas föreligga i framtiden.

Kontakterna med Nordtest har utvecklats under året. Representanter för konsumentensida ingår som rådgivande grupp i ett projekt under Nordtest för framtagande av provningsmetoder för mätning av olika sulmaterials halksäkerhet.

Undersökningsverksamheten har under 1977 koncentrerats till ett fåtal större projekt.

Två under 1976 påbörjade projekt har avslutats. I dessa har ingående studier gjorts av kvalitet och funktion hos kokkärl resp. regnkläder för barn.

Projektet "Kokkärls bruksegenskaper" har haft till syfte att samordna i de nordiska länderna befintliga metoder för provning av kokkärl avsedda för hushållsbruk, att precisera brukarkrav på kokkärl samt söka

utarbete normer för en utvärdering som underlag för information till konsumenterna. Inom projektet har förekommande provningsmetoder jämförts och utvärderats och man har utarbetat ett förslag till en nordisk provningsmetodik, omfattande tekniska mätningar av materialegenskaper, vidbränningsprov samt praktiska hanterlighetsprov. I rapporten diskuteras även förslag till utvärdering av resultaten. Inom undersökningsutskottet har för 1978 föreslagits ett projekt "Kokkärl — produktprofil" med syfte att med utgångspunkt från resultaten från det slutförda projektet rörande kokkärls bruksegenskaper precisera brukarkrav och utarbete underlag för ev. konsumentvarustandard på området. (Se vidare 3.1.)

Projektet "Regnkläder för barn" har haft till syfte att granska marknadens utbud av regnplagg för barn ur såväl teknisk som praktisk synvinkel. I den föreliggande rapporten ges en översikt över olika typer och modeller av regnplagg för barn upp till 6 år på den nordiska marknaden samt resultat från genomförda tekniska och praktiska provningar. Resultaten från utredningen kan av konsumentorganen användas som underlag för kommande förhandlingar med producenter och importörer med sikte på att få fram mer praktiska och ändamålsenliga regnplagg för mindre barn.

Vid ett seminarium under sensommaren 1977 har diskuterats konsumentproblem på emballageområdet. Vid seminariet diskuterades också inriktningen av ett fortsatt nordiskt samarbete på området och ett antal projektförslag formulerades.

2.2. Produktsäkerhet

Arbetet inom produktsäkerhetsområdet har fortgått under 1977 och i första hand koncentrerats till projektet "Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap". I samtliga nordiska länder har en försöksverksamhet med inrapportering av till vissa sjukhus inkommande olycksfall genomförts. Sammanställning av undersökningens material pågår. En slutrapport väntas föreligga under första halvåret 1978.

Projektet "Produktsäkerhet hos hushållskemikalier" med syfte att utarbeta gemensamt nordiskt åtgärdsprogram för att minska riskerna för olycksfall i hemmen, orsakade av kemisk-tekniska produkter för hushållsbruk har avslutats. I den föreliggande rapporten ges en översikt över på marknaden befintliga preparat och man diskuterar med utgångspunkt från preparatens användningsområde ev. risker samt möjligheter att minimera dessa. Vidare ges i rapporten en översikt över förekommande lagar och förordningar i de nordiska länderna gällande kemisk-tekniska produkter. En redogörelse för det arbete som pågår inom EG på området samt den av EG framlagda rekommendationen gällande märkning av kemikalier för hushållsbruk ingår i rapporten.

2.3. *Produktlivslängd*

Rapport från det under 1976 genomförda förprojektet har sammanställts och publicerats i Nordisk Utredningsserie (NU 1977: 17). Rapporten har utgjort underlag för diskussioner inom konsumentorganen rörande problem i samband med produkters livslängd.

Projektet "survey-undersökning" med syfte att dels belysa konkreta problem i samband med produkters livslängd och dels studera olika metoder att insamla data kring produkters livslängd har startat. En pilot-undersökningen för att testa frågeformulär har genomförts i Norge. I samtliga nordiska länder genomförs en postalundersökning rörande vissa hushållskapitalvaror (tvättmaskiner, spisar, dammsugare, cyklar). Resultaten från denna undersökning bearbetas och projektet fortsätter under 1978.

2.4. *Märkning*

Inom området märkning har under 1977 genomförts två projekt, ett gällande textil skötselmärkning och ett gällande jämförpriser. Det arbete som pågår i de nordiska länderna rörande införande av ett europeiskt varukodningssystem har även bevakats.

Målet för projektet "textil skötselmärkning" har varit att söka samordna synpunkter från de nordiska länderna beträffande av ISO framlagt förslag till rekommendation för skötselmärkning. Projektledaren har deltagit i en av Ginetex (Groupement international d'étiqutage pour l'entretien des textiles) anordnad konferens rörande textil skötselmärkning för att där framföra de nordiska konsumentorganens synpunkter och önskemål, vilka främst går ut på en förenkling av ISO:s förslag till rekommendation.

Seminarium angående jämförprismärkning har genomförts under hösten 1977, då man diskuterade olika system för att göra det möjligt för konsumenten att vid köp göra prisjämförelser. En rapport från seminariet är under utarbetande.

2.5. *Information och utbildning*

Under 1977 har en undersökning av behov och förutsättningar för fortsatt nordiskt samarbete beträffande konsumentundervisning i skolan avslutats. Undersökningen pekar på ett fortsatt stort behov av insatser och nämner i detta skede lärarutbildningen som det mest angelägna området. (Se vidare 3.2.)

Under året har också ett nytt projekt startats. I detta skall kartläggas omfattning och art av det kommersiella material som används i grundskolan i de nordiska länderna. Härvid skall materialet klassificeras och närmare analyseras för att tjäna som utgångspunkt för fortsatta åtgärder från konsumentorganen. Bl. a. kommer man i detta sammanhang att stu-

dera hur informationen om materialet sprids till lärare och elever samt hur materialet distribueras till skolorna.

Tidskriften "Konsumentnytt från Norden" har utkommit med två nummer under 1977. Innehållet har sammanställts för att ge information om vad som är aktuellt på konsumentområdet i Norden och inom vilka organ denna verksamhet sker.

2.6. Reklam och marknadsföring

Det under 1976 påbörjade projektet angående otillbörliga prisjämförelser i marknadsföring har vidareförts under 1977. Projektet syftar till att inom ramen för den marknadsföringslagstiftning som finns i de olika nordiska länderna föreslå åtgärder för att motverka förvirrande, vilseledande, ofullständiga eller på annat sätt otillbörliga prisjämförelser i marknadsföringen. I första hand studeras dagligvaruområdet, men även urvals- och sällanköpsvaror ingår i undersökningen. Särskild uppmärksamhet ägnas prisjämförelser i detaljistannonsering. En prioritering gjordes i början av året av vilka typer av prisjämförelser som i resp. land var av stort intresse att studera vidare. Under resten av året har undersökningar av konsumentreaktioner beträffande dessa prisjämförelsetyper gjorts.

Utskottet för reklam- och marknadsföringsfrågor under Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor, som bl. a. ansvarar för genomförandet av ovannämnda projekt, fungerar också som nordisk referensgrupp för verksamheten i en arbetsgrupp om otillbörliga marknadsföringsmetoder under OECD:s konsumentkommitté.

Utskottets verksamhet har även omfattat samarbete mellan de nordiska konsumentombudsmannainstitutionerna.

3. Planerad verksamhet

Med stöd av den interna utvärdering av det nordiska samarbetet på konsumentområdet som företagits 1977 har redigeringsarbetet på ett förslag till handlingsprogram inletts. Det beräknas avslutat efter Nordiska rådets 27:e session.

Indelningen i fyra områden med fyra utskott bibehålls som organisationsform.

Det har ansetts angeläget att på nordisk basis granska varudistributionen och konsumenternas tillgång till kommersiell service. Planer på ett samarbete angående samhällsvetenskaplig konsumentforskning ingår ytterligare i den föreslagna nya verksamheten.

En närmare samverkan planeras i lagstiftningsfrågor av betydelse för konsumenten.

Den fortsatta behandlingen av *rekommendation nr 35/1968* angående enhetlig nordisk resebyrålagstiftning har under 1977 överförts för hand-

läggning inom Nordiska ministerrådet. Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor har funnit att en revision av den civilrättsliga regleringen på området är aktuell i samtliga nordiska länder, varför ett nordiskt samarbete tillstyrkes.

3.1. Undersökningar av varor och tjänster

Arbetet med framtagande av gemensamma nordiska provningsmetoder för olika typer av konsumentvaror kommer i framtiden att bedrivas i en mer begränsad omfattning. Samordningsarbetet beräknas under de kommande åren till stor del inriktas mot genomförande av gemensamma provningar samt för diskussion av normer för utvärdering och för godkännande av varandras provningsresultat. Under 1978 föreligger förslag till två projekt, dels ett gällande en utredning av förutsättningarna för genomförande av gemensamma provningar, dels ett gällande kokkärn, där syftet är att ta fram ett underlag för gemensamma nordiska brukarkrav samt förslag till konsumentvarustandard.

För 1978 har föreslagits ett projekt inom området *hushållsekonomi* gällande framtagning av en modell för beräkning av matkostnaderna vid alternativa hushållningar. Projektet kommer att fortlöpa också under första hälften av 1979.

Produktsäkerhetsfrågorna har under de gångna tre åren givits hög prioritering och under ledning av en nordisk styrgrupp bedrivs en relativt omfattande projektverksamhet. Under 1977 pågick i samtliga länder en försöksverksamhet rörande ett system för inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap. Detta projekt beräknas avslutas under första halvåret 1978 och under andra halvåret detta år planeras ett seminarium, då resultaten från försöksverksamheten skall presenteras och diskuteras för ev. fortsatt arbete. Inom området planeras också för 1978 framtagande av ett notifikationssystem för underlättande av nordisk samordning av verksamheten inom produktsäkerhetsområdet.

Problemställningar i samband med produkters livslängd har debatterats i de nordiska länderna under de senaste åren. Det har ansetts viktigt att försöka konkretisera förutsättningarna för en aktiv konsumentpolitik på detta område. På basis av förprojektet rörande inventering av förekommande utredningar angående produkters livslängd samt förslag till gemensamt fortsatt arbete (NU 1977: 17) har ett projekt omfattande enkätundersökning av livslängden hos vissa produkter i hushållen påbörjats. Under den följande treårsperioden föreslås en fortsatt hög aktivitet inom området, bl. a. skall under 1978 företas en inventering av utfört arbete rörande service och reparationer av hushållskapitalvaror för att ge underlag för ev. framtida åtgärder.

Beträffande rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar utreds möjligheterna att på projektbasis kartlägga förutsättningarna för ett nordiskt samarbete.

I nordisk regi avser man även samordna nordiska synpunkter på internationellt standardiseringsarbete.

3.2. Information och utbildning

Under 1978 planeras ett seminarium om konsumentinformation för de nationella konsumentorganen. Seminariet syftar till bredare idéutbyte för en kvalitativt bättre spridning av konsumentinformation via massmedia samt en kartläggning av möjligheterna för fortsatt arbete.

Inom undervisningssektorn föreslås en prioritering av lärarutbildningen i syfte att formulera målsättningen för en lärarutbildning i konsumentinformation och i samarbete med undervisningssektorn diskutera innehållet i en sådan utbildning. Denna verksamhet antas visa var behov föreligger för ett nordiskt samarbete beträffande lärarutbildning i konsumentfrågor.

Det under 1977 påbörjade projektet "Reklam i skolan" planeras huvudsakligen genomfört år 1978. Slutrapporten väntas ge konsument- och skolmyndigheterna grundlag för värdering av eventuella åtgärder beträffande användningen av kommersiellt material i grundskolan.

Tidskriften "Konsumentnytt från Norden" avses utkomma med två nummer även under 1978.

3.3. Reklam och marknadsföring

Erfarenhetsutbytet angående konsumentombudsmännens övervakning av marknadsföring planeras utvidgat under 1978 då i Finland torde inrättas en konsumentombudsmannabefattning.

Den planerade undersökningen av näringslivets uppläggning av marknadsföring inom Norden samt en analys av otillbörlig marknadsföring föreslås genomförd under nästa år. Undersökningen väntas ge en kartläggning av i vilken omfattning nordiska och utomnordiska inkl. internationella företag marknadsför sina varor och tjänster i två eller flera nordiska länder med samma eller olika metoder. Utredningen möjliggör en utvärdering av i vilken utsträckning det är möjligt och ändamålsenligt att samordna kontrollen av denna marknadsföring. Analysen och förslagen till uppföljning beräknas föreligga efter två år.

Kapitel XIII

Samarbejde vedrørende transport, kommunikation og trafikikkerhed

Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafikikkerhed i de nordiske lande ifølge regeringsoverenskomst 1971.

Ministerrådet har været samlet til drøftelse med Nordisk Råds trafikudvalg om aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten. Nordisk trafikikkerhedsråds virksomhedsberetning er overgivet til trafikudvalget.

Nordisk Ministerråds embedsmandskomité for transportspørgsmål (NÄT) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilretlagte og effektive transporter og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistår Embedsmandskomiteen af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande. Desuden findes arbejdsgrupper under NÄT for særlige opgaver.

Fra samarbejde i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafikikkerhedsråd (NTR), som er central kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl. a. at følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafikikkerhedsområdet, virke for information i trafikikkerhedsspørgsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafikikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsgrupper, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). NBK er oprettet ved regeringens beslutning i 1975 og har afløst Nordisk bilteknisk arbejds-

gruppe (NBA). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver. I nordisk trafikikkerhedsråd indgår repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island holdes fortløbende underrettet om Rådets virksomhed.

1. STINA-projektet

STINA-projektet har haft till syfte att till nordiska förhållanden, särskilt ifråga om undergrund, trafiklast och klimat, söka anpassa utländska försöksresultat och då främst resultaten från det stora amerikanska provvägsförsöket AASHO Road Test.

Avsikten har därvid varit att projektet dels skall ge ett förbättrat underlag för analytisk dimensionering av vägöverbyggnaden, dels söka belysa hur detta underlag kan användas för bedömning av olika trafiklasters inverkan på investerings- och driftskostnader.

I redogörelserna för år 1975 och 1976 har utförligt redovisats bakgrunden till arbetsprogrammet för och organisationen av projektet. Projektet har numera slutförts. Slutrapporten har i maj 1977 publicerats i Nordisk Utredningsserie (*NU A 1977: 2—4*).

Kostnaderna för projektet uppgår till 2 300 000 nkr i prisnivå 1975/1976. Härtill kommer vissa nationella kostnader för anläggning av provplatser, anskaffning av mätutrustningar, m. m.

2. Projekt för värdering av olika faktorer, som inverkar vid dimensionering av en vägöverbyggnad

Projektet är en kompletteringsstudie till STINA-projektet och har med NÄT som styrgrupp utförts inom STINA-organisationen under hösten 1976 och våren 1977.

Projektet har omfattat litteraturstudier, insamling av tekniska och ekonomiska data samt bearbetning och analys av dessa data. Resultaten visar för ett antal vägkonstruktioner vilken inverkan variationer hos olika faktorer har på den totala överbyggnadskostnaden. Totalt har tjugo faktorer studerats av vilka som exempel kan nämnas undergrundens bärrighet, förstärkningslagrets bärrighet, asfaltlagrets tjocklek, trafikvolymen och trafiklasten.

Huvuddelen av arbetet har under ledning av en projektchef vid Nordiska ministerrådets sekretariat utförts av Norges och Sveriges projektgrupper, medan datainsamlingen berört samtliga länder.

En redogörelse för projektet har under sommaren 1977 genom projektchefens försorg lämnats inför Nordiska rådets trafikutskott.

Studien har redovisats i en rapport till NÄT vid halvårsskiftet 1977 och har under hösten publicerats i *NU A 1977: 12*.

Kostnaderna för studiens genomförande har uppgått till 239 000 skr vartill kommer kostnaderna för projektchef och tryckning av rapporten.

3. Planeringsprosjekt for vëgforskning og vëgforskningen framöver

I STINA-projektets slutrapport anges i ett sarskilt kapitel eksempel på angelägna följdprojekt till STINA. I avsikt att erhålla ett mera detaljerat underlag for ställningstagandet till behovet av ytterligare samnordisk vëgforskning har NÄT beslutat att under hösten 1977 utföra ett kartläggningsprojekt och tre projektprogram, utarbetad i samråd med Nordisk Vegteknisk Forbund, med nedanstående rubriker.

1. Kartläggning, analys och prioritering av pågående och planerade forskningsprojekt inom vëgbyggnadsområdet i Norden (planeringsprojekt).

2. Mätning av axeltryck hos lastbilar i Norden. Samnordisk form, metodik och utrustning. Projektprogram.

3. Vëgbyggandets energirationalisering. Projektprogram.

4. Provning av N SAMP (nordisk program for systemteknisk underhållsstrategi). Projektprogram.

Planeringsprojektet utföres med NÄT som styrgrupp inom STINA-organisationen under ledning av en projektchef vid Nordiska ministerrådets sekretariat.

Kostnaden har beräknats till ca 80 000 skr vartill kommer kostnader for projektchef och tryckning av rapport.

Arbetet, som påbörjades i augusti 1977, beräknas kunna redovisas for NÄT omkring årsskiftet 1977/78.

Resultatene av STINA og kompletteringen som ble utført høsten 1976 og våren 1977, har vist noen av de muligheter som ligger i et organisert nordisk forskningsamarbeid på området også i tiden framover. De gode kontakter som er etablert mellom forskere gir også et godt grunnlag for dyperegående samarbeid. Samfunnmessig sett er vëgforskningen et stort område for lønnsomme tiltak og selv relativt beskjedne rasjonaliseringer kan bety at store beløp spares, etter som det her dreier seg om mange milliarder kroner årlig i nordiske vëginvesteringer.

NÄT har undersøkt mulighetene for et utvidet samarbeid i vëgforskningen ved at Nordisk Vegteknisk Forbund (NVF) trekkes inn i en systematisk videreføring av — vëgforskningsarbeidet. Man har kunnet konstatere at NVF, som er en halvoffentlig forening som i vesentlig grad virker gjennom medlemmenes frivillige innsats, ikke kan bygge ut noe apparat for formålet, eller skaffe pengemidler. NVF er imidlertid interessert i å virke som rådgivende organ for valg av prosjekter og for den forskning og de utredninger NÄT kan organisere med midler fra Nordisk Ministerråds budsjett. Det er videre stemning for å skaffe faglig bistand til prosjektene fra eksperter som er ansatt i de respektive lands vegadministrasjoner. Slike muligheter vil bli undersøkt videre.

Den vëgforskning som er under planlegging i forståelse med NVF, forutsettes tatt opp på 1978 budsjettet med nkr 500 000, hvorav det

vesentlige ventes anvendt til måling av akseltrykk hos lastebiler i Norden samt energirasjonalisering under vegbygging.

Den kartlegging, analyse og prioritering av pågående og planlagte forskningsobjekter innen vegbyggingen i Norden som foretas, spenner over et videre område enn bæreevneproblematikken. Arbeidet ventes å gi et bredt grunnlag for valg av prosjekter som både de enkelte deltagende land ser seg tjent med og som et nordisk forskningssamarbeid kan gi lønnsomme resultater for. Dette kan f. eks. gjelde vedlikeholdet. Sammen med en videreføring av akseltrykkmålinger og energirasjonaliseringen vil nye tiltak kreve større midler i 1979 enn i 1978.

4. NORDKOLT-projektet

Nordkolt är ett nordiskt utredningsprojekt, vars syfte är att redogöra för och bedöma utvecklingsmöjligheter för persontransportsystem — främst kollektivtrafiksystem — i mindre och medelstora nordiska tätorter.

För projektet, som igångsattes av NÄT 1973, har målsättningen varit — att undersöka tänkbara transportsystem och kombinationer av sådana system för persontransporter i medelstora nordiska tätorter, med perspektiv fram till sekelskiftet

— att behandla såväl kollektiv som individuell transport med huvudvikten lagd på den kollektiva transporten

— att ange krav som bör ställas på olika transportmedel och transportsystem

— att ta hänsyn till såväl den enskildes som samhällets behov och ekonomiska möjligheter

— att påvisa vilka konsekvenser olika transport- och planläggningspolitiska målsättningar och åtgärder kan få.

I etapp I har pågående forsknings- och utredningsarbete i Norden kartlagt och som en inledning till problemanalysen har framtidens krav på transportsystem diskuterats med utgångspunkt i studier av resbehov, resstandard, miljö och säkerhet. Resultaten har framlagts i en arbetsrapport (*NU 1974: 25*).

I etapp II har företagits studier av samhällsutvecklingens inflytande på resbehovet, människors krav och önskemål, transportkostnaderna, energitillgångens betydelse, möjlig och sannolik teknisk utveckling med hänsyn till säkerhet och andra krav samt sammanhanget mellan bebyggelsen och den kollektiva transportservicen. Vidare har, som underlag för etapp III, redogjorts för analysmetoder och värdering av transportsystem. Vidare har en framställning av alternativa framtida trafiksituationer lämnats. Resultatet av arbetet har redovisats i *NU 1976: 21*.

Huvudsyftet med etapp III har varit att genomföra studier i ett antal utvalda tätortsområden av olika karaktär och storlek med sikte på att

använda de utförda analyserna till bedömning av alternativa framtida trafiksituationer och transportsystem.

I tätortsstudierna har skisserats och bedömts lösningar för samlade transportsystem innefattande bil-, buss-, gång-, cykel- och mopedsystem för tre alternativa framtida trafiksituationer. Dessa situationer kännetecknas av "ökad biltrafik", "nära oförändrad biltrafik" respektive "minskad biltrafik". Orter där studierna har utförts är Aalborg och Herning i Danmark, Jyväskylä och Borgå i Finland, Trondheim och Harstad i Norge samt Uppsala och Karlstad i Sverige. Utöver mer konventionella lösningar har i vissa av dessa orter också studerats alternativa former för främst kollektivtransporter t. ex. el-buss, spårvagn och taxi-buss samt översiktligt också anpassning mellan bebyggelse och kollektivtrafik. Tätortsstudierna har avslutats under hösten 1977.

Projektets slutrapport kommer att framläggas i tre delar

- Resultat från Nordkoltprojektet
- Tätortsstudier i Nordkoltprojektet
- Sammanfattning av Nordkoltprojektet.

De två första delarna blir mer omfattande och ger möjligheter till detaljerad inblick i tätorternas trafikproblematik. Den sista delen blir koncentrerad och redovisar de viktigaste resultaten i överskådlig form.

I rapporten Tätortsstudier kommer studierna i de olika tätorterna att återges i sin helhet avseende såväl uppläggning som resultat. I de två övriga rapporterna kommer resultaten att redovisas under huvudrubrikerna:

- "Bakgrund och problem" med bl. a. krav på transportsystemet.
- "Människan och trafiken", hennes förutsättningar, beteende och önskemål.
- "Transportsystemen och deras utveckling" innefattande såväl motorfordonens och vägnätens utveckling i allmänhet som utveckling av olika delsystem: bilsystem, gång/cykel/moped-system samt linjebundna, anropsstyrda och helautomatiska kollektivsystem.
- "Trafikutveckling i samhällsperspektiv" med diskussion om bl. a. samhällets ekonomiska förutsättningar och tillgång på energi, tätorterna och deras utveckling samt konsekvenser av olika trafiksituationer baserade på resultat framkomna från tätortsstudierna.
- "Slutsatser och förslag" avseende bl. a. krav på och utvecklingsmöjligheter för olika transportsystem samt möjligheter att kombinera transportsystem och anpassa bebyggelse till trafiken i olika tätorter och trafiksituationer.

Förslag till rapporter kommer att framläggas för NÄT i början av 1978. Rapporterna beräknas föreligga i tryck i juni månad samma år.

Nordkolt är organiserat med NÄT som styrande organ och med en projektchef och en facklig medarbetare anställda vid Nordiska ministerrådets sekretariat. Vid sidan av projektchefen finns en rådgivande grupp

bestående av representanter för vart och ett av de nordiska länderna.

Tätortsstudierna har utförts under ledning av projektchefen och för varje land av en projektgrupp i samarbete med lokala kommunala myndigheter som också har ställt arbetskraft till disposition.

Kostnaderna för projektets etapp III, som täcks över nationella budgeter, är budgeterade till 1 666 000 skr i 1977 års prisnivå. Utöver dessa kostnader tillkommer projektchefens och hans medarbetares lönekostnader och resor samt kostnader för tryckning av rapporter täckta över Nordiska ministerrådets budget.

5. TELEMEDEL-projektet

Projektet tar sikte på att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar.

Det utförs av en arbetsgrupp under NÄT, bestående av representanter för de nordiska ländernas teleförvaltningar och social/medicinalmyndigheter. En koordinator har anställts på heltid. TELEMEDEL-gruppen samarbetar med en av teleförvaltningarna tillsatt särskild teknisk grupp.

Arbetsprogrammet för TELEMEDEL upptar följande punkter.

1. Inventering och katalogisering av såväl existerande som under utveckling varande telekommunikationsutrustningar för olika kategorier av handikappade. Vid denna inventering testas, i de fall så erfordras, utrustningarna ur såväl teleteknisk synpunkt som användarsynpunkt.

2. Koordinering av den hos de nordiska teleförvaltningarna pågående utveckling av handikapputrustningar, så att samma utrustningstyper kan användas inom alla nordiska länder. Denna koordinering skall utföras i samarbete med berörda handikapporganisationer, så att användarsynpunkter blir tillgodosedda.

3. Analys av behoven av handikapputrustningar, sett från socialpsykologiska, ekonomiska och tekniska synpunkter.

4. Diskussion av aktualiserade nya telekommunikationsutrustningar för handikappade med teleförvaltningarna, högskolor, institutioner och industrier, så att förslag till lämpliga utvecklingsprocesser erhålls.

En utförlig redovisning av de aktiviteter som har tagits upp av TELEMEDEL lämnades i föregående års redogörelse.

Som har nämnts tidigare har ett material för *inventering* av olika handikapphjälpmedel på teleområdet sammanställts och systematiserats och sänts ut till sociala instanser och handikapporganisationer. Syftet med enkäten har varit att klarlägga om materialet är tillräckligt områdestäckande och lämpligt systematiserat och att erhålla uppgifter angående omfattningen av olika intressegrupper. De hjälpmedel som enligt enkätsvaren ansetts vara mest värdefulla har blivit föremål för en djupare

bearbetning. Problemen kring en lämplig informationsverksamhet har ägnats särskild uppmärksamhet. Handläggningen kan initiera projekt som lämpligen bör drivas utanför TELEMEDELS ram.

I föregående års redogörelse behandlades frågan om *telekommunikationsutrustningar för döva, dövblinda och talskadade*. TELEMEDEL har ansett det viktigt att teleförvaltningarna enas om att tillämpa den av internationella teleunionens kommitté för telegraf- och telefonfrågor (CCITT) utarbetade standarden för datakommunikation. Därmed skapas på sikt möjlighet till internationell kommunikation. Likaså har behovet av en kravspecifikation för dövtelefoner bedömts stort. Sådan kravspecifikation har utarbetats och tillställts de nordiska ländernas teleförvaltningar för övervägande. TELEMEDEL har därmed avslutat denna aktivitet.

När det gäller *alarmeringsanordningar (trygghetslarm) för svårt handikappade och åldringar* har TELEMEDEL ansett det angeläget att företa en värdering såväl från teknisk synpunkt som från användarsynpunkt. En översikt rörande befintliga systems egenskaper m. m. har gjorts av den tekniska gruppen.

Användarnas behov av krav på alarmsystemen har endast i mindre mån klarlagts. Därför har en intervjuundersökning genomförts i vissa av de nordiska länderna i samverkan med nationella landsting/kommunförbund och med TELEMEDEL som ledningsgrupp. Den utförda intervjuundersökningen har inneburit att man fått en klar bild av de krav som bör ställas på alarmsystemen liksom vilket behov av sådana system som föreligger. Materialet kan utgöra grund för rekommendationer till kommuner och landsting när det gäller anskaffning av alarm-system.

TELEMEDEL lämnade i januari 1977 en redogörelse för sitt arbete inför Nordiska rådets trafikutskott.

TELEMEDELS arbete har avslutats under 1977. En slutrapport kommer att redovisas för NÄT omkring årsskiftet 1977/78 och kommer under första halvåret 1978 att publiceras i Nordisk utredningsserie.

Kostnaderna för TELEMEDELS verksamhet täcks över Nordiska ministerrådets budget och uppgår till skr 238 000 på helårsbasis räknat.

6. Flygförbindelser i de nordiska utvecklingsområdena

På uppdrag av Nordiska ministerrådet tillsatte Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) år 1973 en arbetsgrupp för att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Till grund för utredningsarbetet utarbetade NÄT en promemoria, Utredning om utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena (PM 8/1973). Resultat av arbetsgruppens utredningsarbete, Flygförbin-

delserna mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland (NU 1976: 77), överlämnades i oktober 1976 av NÄT till Nordiska ministerrådet och till de för trafikfrågor ansvariga ministrarna i resp. land.

Arbetsgruppens betänkande har varit föremål för en omfattande remissbehandling.

En särskild grupp bestående av representanter från kommunikationsdepartementen i Norge, Sverige och Finland har bearbetat de inkomna remissvaren.

En remissammanställning lades fram för NÄT den 20 januari 1977. NÄT beslutade att sända den till de tre ländernas kommunikationsministrar. I anslutning härtill underströk NÄT vikten av att arbetet fördes vidare och förutsatte att detta gjordes av representanter från kommunikationsdepartementen i de tre länderna. NÄT förutsatte vidare att ett regeringsavtal borde kunna föreligga i sådan tid att det skulle vara möjligt att etablera flygförbindelserna den 1 juli 1978.

I enlighet med NÄT:s rekommendation arbetar en särskild beredningsgrupp med representanter från de norska, svenska och finska kommunikationsdepartementen med projektet.

7. Mellanriksvägarna

I NÄT:s verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under 1977 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

Norge—Sverige

Väg E 6 Göteborg—Oslo, väg E 18 Karlstad—Årjäng—Oslo och väg 61/2 Karlstad—Kongsvinger—Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1975 uppgick i genomsnitt till ca 5 000, 1 700 resp. 2 400 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp. lands vägbyggnadsprogram. Sålunda har exempelvis på svensk sida den första etappen av ombyggnadsarbetena öster om Årjäng på väg E 18 mellan Karlstad och riksgränsen vid Örje avslutats år 1976. En andra etapp beräknas öppna för trafik i slutet av år 1977.

Väg E 75 Östersund—Trondheim är sedan ett par år tillbaka i huvudsak utbyggd till godtagbar standard. För närvarande pågår på svensk sida ombyggnadsarbeten väster om Östersund vilka beräknas vara färdigställda under år 1979. Trafiken på väg E 75 uppgick år 1975 vid riksgränsen till ca 830 fordon/dygn.

I sammanhanget kan nämnas att expertgruppen angående Trondheims-

leden under hösten 1977 framlade sin rapport Godstrafiken i Trondheimsleden (*Nu A 1977: 10*). (Se avsnitt 8.)

Väg E 79 Storuman—Umbukta—Mo i Rana, dvs. Blå vägen samt mellanriksvägen Luleå—Bodö, ”Graddisvägen”, är numera färdigställda.

På svensk sida har utbyggnaden av vägen Kiruna—Narvik påbörjats. I den utbyggnadsplanering som föreligger har hela vägprojektet på 130 km och till en kostnad av ca 230 milj. skr i 1977 års prisnivå indelats i fem utbyggnadsetapper. Den svenska regeringen beviljade under år 1977 medel för den första etappen med 30 milj. skr. Utbyggnaden av denna påbörjades under hösten samma år. Vägen i Norge beräknas få en längd av 26 km samt kosta ca 71 milj. nkr.

Enligt Nordiska rådets rekommendation nr 27/1973 bör regeringarna i Norge och Sverige utreda frågan om en väg mellan *Skjomen och Stora Sjöfallet*. Bakgrunden till rekommendationen är de pågående kraftverksutbyggnaderna på såväl norsk som svensk sida.

På norsk sida finns det från väg E 6 vid Grindfjord en ca 30 km lång länsväg (fylkesveg) längs Skjomen till Bogholm längst in i Skjomdalen. I anslutning till kraftverksutbyggnaden på norsk sida har en enkel anläggningsväg byggts från Bogholm till riksgränsen vid norra änden av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns en allmän väg längs Stora Lulevattnet till Vietasjokk vid Stora Sjöfallet, en väg i lägre standard längs sjöarna Suorva och Akkajaure till Ritsem och en tillfällig anläggningsväg från Ritsem till södra änden av sjön Sitasjaure.

På svensk sida är anläggandet av en mellanriksväg via Ritsem och Sitasjaure beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. En sådan väg strider mot den preliminära avgränsning av sådana områden som den svenska riksdagen beslutade år 1972.

Som framgår av föregående års redogörelse har naturvårdsverket och planverket i Sverige utrett frågan. Utredningsarbetet har redovisats i rapporten ”Obrutna fjällområden, förslag till avgränsning och diskussion av bestämmelser” (Statens naturvårdsverks publikation 1975: 12). Enligt verkens förslag till avgränsning har området mellan Ritsem och riksgränsen klassificerats som obrutet fjällområde, vilket innebär att en väg mellan Ritsem och riksgränsen inte får anläggas. Rapporten, som har remissbehandlats, övervägs f. n. i det svenska regeringskansliet.

Finland—Sverige

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm—Norrtälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal—Helsingfors, väg E 79 Umeå—Holmsund—Vasa och väg E 4 Haparanda—Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen bro vid Övertorneå, bro vid Pello, färjeled vid Kolari, färjeled vid Muonio och färjeled vid Karesuando.

Beträffande väg E 3 Stockholm—Norrtälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal kan nämnas att den första etappen av den i tidigare redogörelser angivna ombyggnaden av vägen Norrtälje—Kapellskär numera har genomförts och att sträckan är öppen för trafik. Arbetet med den återstående etappen pågår f. n.

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 Haparanda—Torneå.

Årsmedelsdygnstrafiken vid riksgränsen uppgick år 1975 till ca 7 300 fordon/dygn. Utarbetande av arbetsplan för ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda pågår på svensk sida. Arbetet med delen Vouno—Haparanda har påbörjats i slutet av 1977. På den finska sidan har under sommaren 1977 fastställts en väg- och broplan, vars genomförande har påbörjats under hösten 1977. Planen avser sträckan Torneå—svenska gränsen.

Trafiken över broförbindelserna vid Övertorneå och Pello uppgick år 1975 till ca 1 600 resp. 1 100 fordon/dygn.

Nordiska rådet har rekommenderat att färjelederna vid Kolari (rek. nr 14/1974) resp. Karesuando (rek. nr 15/1970) ersätts med broar.

Beträffande färjelederna vid Kolari, Muonio och Karesuando konstaterades i tidigare års redogörelser att även om nämnda färjeförbindelser kan anses tillgodose den övervägande delen av det trafikbehov som finns längs gränsen mellan Finland och Sverige norr om Pello är det angeläget att frågan om broförbindelser även på denna del längs den finsk-svenska gränsen får en snar behandling. Tillkomsten av en broförbindelse skulle minska trafikavbrotten på grund av bl. a. menföre höst och vår och göra inskränkningar i fordonens bruttovikt m. m. obehövlige. Ytterligare broförbindelser över gränsälven skulle även kunna ge fördelar med hänsyn till det lokala näringslivets transporter samt till turisttrafiken i Tornedalen.

Som har nämnts i tidigare redogörelser har väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjort en utredning om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna. De båda vägmyndigheterna beslöt i början av år 1976 att ersätta färjeförbindelserna i Karesuando och Kolari med broar. Vägmyndigheterna har börjat projekteringen för byggande av dels bro över Muonio älv vid Karesuando jämte tillfartsvägar, dels bro över Muonio älv vid Kolari jämte tillfartsvägar.

För Karesuando broplats har vägförvaltningen i Norrbottens län utarbetat en lokaliseringsplan. Vidare har Lapplands vägdistrikt utfört en broplatsundersökning. Med utgångspunkt häri skall bl. a. en preliminär broplan utarbetas.

För bron vid Kolari vid Muonio älv har vägförvaltningen i Norrbottens län utarbetat en lokaliseringsplan innehållande tre broplatsalternativ.

F. n. pågår remissbehandling av de upprättade lokaliseringsplanerna avseende broförbindelserna.

Norge—Finland

Längs den norsk-finska gränsen finns det fem mellanriksvägar, nämligen väg E 78 Torneå—Kilpisjärvi—Skibotn, väg 93 Enontekiö—Kautokeino—Alta, väg 4 Ivalo—Karasjok—Lakselv, väg Inare—Utsjoki—Polmak—Tana och en väg i lägre standard Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden.

Vad gäller *riksväg 93* pågår f. n. beläggning av sträckan riksgränsen—Alta.

Beträffande *vägen Ivalo—Lakselv* har det bedömts viktigt att vägen förses med beläggning för att möjliggöra helårsförbindelse. Medel härför har, såvitt avser den norska sträckan riksgränsen—Lakselv, avsatts för perioden 1978—81.

Nordiska rådet har rekommenderat (*rek. nr 4/1971*) att väg byggs från *Tjærebukt i Pasvik, Norge, till Virtaniemi i Finland*. En sådan väg (ca 40 km lång) skulle ge en mellanriksväg från Kirkenesområdet till Ivalo och det finska huvudvägnätet. Den norsk/finska utredningen om en riksvägsförbindelse mellan Virtaniemi och Tjærebukten har slutförts och har sänts på remiss till berörda län och kommuner i de båda länderna. Efter remissbehandlingen kommer vägmyndigheterna i Norge och Finland att gemensamt utvärdera utredningsförslaget. I sammenheng hermed og som alternativ til *Virtaniemi—Tjærebukten* vurderes spørsmålet om utbygging av vegen *Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden*. Nordiska rådet har även rekommenderat (*rek. nr 10/1974*) att *bro byggs över Tana älv vid Utsjoki*. I dag får man vid Utsjoki göra en färd om ca 150 km för att komma med bil över till andra sidan älven. Utredningsarbete rörande brobygge vid Utsjoki pågår och utförs av en gemensam arbetsgrupp från vägmyndigheterna i Norge och Finland. En rapport beräknas kunna läggas fram omkring årsskiftet 1977/78.

8. Godstrafiken i Trondheimsleden

I verksamhetsberättelsen för år 1974 redovisade NÄT behovet av att utreda frågor som sammanhänger med transporter på den s. k. Trondheimsleden. En expertgrupp under NÄT har därefter haft till uppgift att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över Trondheimsleden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skulle beaktas var fordonslängder, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

Resultatet av expertgruppens utredningsarbete, rapporten Godstrafiken i Trondheimsleden (*NU A 1977: 10*) överlämnades under hösten 1977 till Nordiska ministerrådet och trafikministrarna i Norge och Sverige. Dessförinnan informerade NÄT sommaren 1977 Nordiska rådets trafikutskott om utredningens huvudförslag.

Rapporten är f. n. under behandling i regeringskanslierna.

I utredningen analyseras förutsättningarna för godstransporterna på leden samt behovet av åtgärder för att underlätta dessa. En omfattande kartläggning av transportströmmar, varuslag m. m. redovisas.

I jämförelse med annan gränsöverskridande trafik mellan Norge och Sverige finns enligt expertgruppen inget i de institutionella reglerna som direkt missgynnar Trondheimsleden. Snarare har tidigare vidtagna åtgärder gett leden speciella fördelar framför annan trafik mellan Norge och Sverige. Samtidigt konstateras att — vid en jämförelse med alternativa transportlösningar — Trondheimsledens utvecklingsförutsättningar i fråga om främst transitogods är mindre goda. Orsakerna härtill är dels obalansen i transportströmmarna, dels att järnvägstaxorna i Trondheimsleden ligger avsevärt högre än de taxor som tillämpas på svensk sida och dels att fordonslängden i Norge är maximerad till 18 m. Skillnaden i axeltryck på den norska och svenska delen av järnvägen har också ansetts utgöra ett hinder för en rationell järnvägstrafik.

När det gäller *fordonslängdfrågan* är man inom expertgruppen å ena sidan överens om att skillnaden mellan norska och svenska längdbestämmelser är en faktor som motverkar utvecklingsförutsättningarna för Trondheimsleden. Transporter från Sverige till norska mottagare eller hamnar blir dyrare genom begränsningen till 18 m-fordon i Norge än om de hade kunnat genomföras med 24 m-fordon. Å andra sidan konstateras att begränsningen av fordonslängden till 18 m i Norge inte är något specifikt för Trondheimsleden utan gäller för all gränsöverskridande trafik mellan Sverige och Norge. Även om i och för sig trafikekonomiska vinster säkerligen skulle uppnås om 24 m-fordon skulle tillåtas även på den norska sidan av gränsen finner gruppen inte anledning att rekommendera generellt undantag på Trondheimsleden från de norska längdbestämmelserna för svenska 24 m-fordon.

Belastningsbestämmelserna för fordonstrafiken har diskuterats av expertgruppen. Med nuvarande norska bestämmelser finns en viss skillnad i förhållande till de svenska bruttoviktsbestämmelserna.

Genom åtgärder som skall utföras i Norge under år 1978 kommer de smärre skillnader som finns beträffande belastningsbestämmelser för Trondheimsleden att elimineras.

Frågan om *beskattningen av vägtrafiken* mellan de båda länderna är f. n. föremål för särskilda förhandlingar mellan Norge och Sverige. Inom ramen för dessa förhandlingar har utförts vissa beräkningar av skattebelastningen på norska och svenska fordon. Beräkningarna visar enligt

den rapport som delegationerna sammanställt att beskattningen inte leder till någon snedvridning av konkurrensen mellan norska och svenska åkare.

De nuvarande skattesystemen i Norge och Sverige förutsätter att särskilda åtgärder vidtas vid varje gränspassering med lastbil, buss eller släpvagn. Fr. o. m. den 1 januari 1977 gäller ett förenklat system för avräkning av svenska fordons körsträcka i Norge i fråga om svensk kilometerskatt.

Gruppen föreslår att en ordning liknande den svenska införs även på den norska sidan under en prövotid och att den begränsas till norska kilometerskattepliktiga fordon som passerar norsk/svenska gränsen vid Storliens tullstation för transport till Sverige. Återresan till Norge kan ske vid valfri gränspassage.

För att transporter över Trondheimsleden skall kunna bli ett konkurrenskraftigt alternativ till andra transportlösningar är det enligt expertgruppen väsentligt att åtgärder vidtas för att skapa bättre balans i transportströmmarna. Den nuvarande obalansen förhindrar ett rationellt utnyttjande av transportmedlen, vilket bidrar till ett ogynnsamt kostnads-läge.

För att stimulera till en ökad trafik anser expertgruppen att *järnvägs-taxan* för transitogods till och från hamnar i Trondheimsfjorden bör reduceras genom en särskild rabatt. Den lösning som gruppen stannat för innebär en kostnadsutjämning för järnvägstransporter mellan Tröndelagen och Jämtlands län som i praktiken innebär att östgående transitogods i vagnslaster via hamn i Trondheimsfjorden debiteras enligt svensk inrikes godstaxa. Gruppen föreslår att transitorabatten utformas som en undantagstariff till den gällande NET-taxan. För att stimulera till en ökad östgående trafik menar expertgruppen att transitorabatten i denna riktning bör vara högre än för den västgående trafiken. En sådan rabatt bör för det östgående godset sättas till 15 skr per ton.

Som en konsekvens av den föreslagna differentieringen måste rabatten för det västgående godset begränsas. Expertgruppen har därför stannat vid att föreslå en transitorabatt för det västgående vagnslastgodset uppgående till 10 skr per ton. Jämfört med nuläget innebär detta en taxer-sänkning med mellan 5—10 skr per ton.

Den föreslagna rabatten bör enligt gruppen tillämpas under en treårig försöksperiod under vilken dess effekter kan studeras och eventuellt justeras. Utvärderingen av taxeförsöket får bli avgörande för transitorabattens fortsatta tillämpning.

9. Transportavvikling i tynt befolkede områder

NÄT opprettet våren 1976 en arbeidsgruppe for transportavvikling i tynt befolkede områder i Norden. Gruppen leverte i februar 1977 sin

rapport "Transportbetjeningen i tynt befolkede områder (Glesbygd)".

Denne rapporten gir en oversikt over offentlige tiltak til fremme av transportbetjeningen i tynt befolkede områder. Etter anmodning fra NÄT foretok deretter arbeidsgruppen en konkret utforming av et nordisk samarbeidsprosjekt i et P.M. av 13. juni 1977. Det var forutsatt at prosjektet kunne startes opp ved årsskiftet 1977/78 og gjennomføres på 4 år. NÄT besluttet å søke gjennomført en første fase i prosjektet, som forutsettes å bestå i litteraturstudier (innsamling og presentasjon av data), og av mere teoretiske modelldiskusjoner med sikte på å bedre transportbetjeningen ved innføring av ukonvensjonelle transportsystemer. Etter at denne fase er gjennomført mot slutten av 1978 vil en lettere kunne bedømme spørsmålet om videreføring av prosjektet og prosjektets totale omfang. For 1978 forutsetter NÄT anvendt nkr 500 000 til dette formål. Dette ble Nordisk Råds Trafikkutvalg orientert om på sitt møte 21. juni 1977.

10. Skipsrute mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden

NÄT nedsatte sommeren 1976 en arbeidsgruppe til å utrede forutsetningene for rutetrafikk med kombinert passasjer — og bilferge mellom Island, Færøyene og Norden for øvrig. Arbeidsgruppen fikk til oppgave å utarbeide en prognose over behovet for slik ruteforbindelse for de nærmeste 10 år og

å skjønne om det tidsrom på året en kombinert passasjer- og godsferge kun skal nyttes til passasjertrafikk

å utarbeide tilsvarende prognose for islandske og færøyske innbyggers reiser til det øvrige Norden med slikt skip

å oppstille alternative ruteopplegg på grunnlag av prognosene

å undersøke mulighetene for utnyttelse av en passasjer- og bilferge til godstransport i perioder hvor passasjertransporten vil være ulønnsom, eller eventuelt for utchartring som passasjerskip i andre områder

å gi overslag over inntekter og utgifter (drifts- og kapitalutgifter) ved gjennomføring av alternative løsninger herunder alternative muligheter for anskaffelse av skip.

Arbeidsgruppen har framlagt en midlertidig rapport som formannen presenterte for NÄT på møte i Island 24. august 1977.

Verken NÄT eller arbeidsgruppen har kunnet trekke noen endelige konklusjoner på grunnlag av den midlertidige rapport. Man mener bl. a. at det vil være av vesentlig betydning å få vurdert om en slik forbindelse skal erstatte det færøyske skip Smyril eller om det vil oppstå et konkurranse-forhold. Likeledes forutsettes undersøkt andre muligheter for anskaffelse av passerende skip til rimeligere pris slik at økonomisk balanse kan oppnås allerede fra starten. Det samme gjelder andre muligheter for godstransport. Selv om arbeidsgruppens utredningsoppdrag

utløper ved utgangen av 1977, kan det bli tale om å få utført ytterligere undersøkelser første halvår 1978 innen NÄT.

Til arbeidsgruppens virksomhet er medregnet nkr 45 000 i 1976 og nkr 100 000 i 1977 på Nordisk Ministerråds budsjett.

11. Samarbeid om transportstatistikken

Det er etablert kontakt mellom NÄT og Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA). I et møte i Nordisk Råds Trafikkutvalg 25. april 1977 orienterte formannen i NUSA Trafikkutvalget om NUSA's virksomhet og arbeidsprogram. Trafikkutvalget uttrykte på dette møte, som tidligere gjennom NÄT, ønske om at NUSA skulle følge opp den statistikk som var gitt i NORDTRANS-utredningene. Formannen i NUSA lovet å ta denne sak opp på kommende møte og antok at revisjon og å jour føring av statistikken kunne bli utført i løpet av 1978.

NUSA vil for øvrig gjennomgå og å jour føre hele sitt program for samferdselsstatistikk. Herunder vil også tabellverket i Nordisk statistisk årbok bli gjennomgått.

De Nordiske statistikere anser at det er behov for gjensidig informasjonsutveksling for turiststatistikken og for godsundersøkelse, også med sikte på enkelte felles tabeller. Programmet for økonomiske data er forutsatt drøftet og klarlagt. Økonomiske data er viktige for nasjonalregnskapsberegninger og for andre analyse-formål, f. eks. vedrørende økonomi- og effektivitet ved forskjellige transportmåter. Regionale fordelinger av statistikkenes resultater er etterspurt i økende omfang, spesielt fra planleggersiden i samfunnet. Det er derfor av interesse å få drøftet og klarlagt i hvilken grad de enkelte land bearbeider og finner det forsvarelig å offentliggjøre statistikk med fordeling på forskjellige typer regioner.

12. Öresundsfrågorna

De av regeringarna i Danmark och Sverige år 1975 tillsatta delegationerna, som har till uppgift att sammanställa underlag för nya regeringsöverläggningar om Öresundsfrågorna, är nu inne i slutfasen av sitt arbete. Under utredningsarbetet har en rad olika undersökningar genomförts. Sålunda har på grundval av ett av delegationerna framlagt aktuellt basmaterial utarbetats nya prognoser för såväl person- som godstrafiken på alternativa förbindelser över Öresund. Dessutom har gjorts undersökningar för att ytterligare söka klarlägga vilken inverkan en tunnel på botten av Öresund mellan Helsingör och Helsingborg har på den fysikaliska och kemiska vattenmiljön i Öresund och vad denna inverkan betyder för de biologiska förhållandena i sundet. Vidare har delegationerna låtit studera fasta förbindelsers inverkan på näringslivets utveck-

ling och vad fasta förbindelser betyder för kontaktverksamhet och produktionssamarbete mellan Skåne och Själland. Öresundsförbindelsernas effekter på fritidsbosättning och friluftsliv samt på markanvändning och miljö i Skåne har också studerats.

Öresundsdelegationerna beaktar vid utredningarna om fast förbindelse mellan Köpenhamn och Malmö de lösningar av flygplatsfrågan i Köpenhamnsområdet som övervägs av den danska lufthamnsutredningen. Denna utredning har till uppgift att göra en samlad värdering av de ekonomiska, miljömässiga och andra konsekvenserna av att anlägga en flygplats på Saltholm eller alternativt att bygga ut den nuvarande flygplatsen i Kastrup.

Öresundsdelegationerna och den danska lufthamnsutredningen räknar med att redovisa sina utredningsresultat samtidigt. Redovisningen beräknas ske i början av år 1978.

13. Handicap-projektet

Projektet, som er startet efter beslutning på NETs møde den 22.2.1977, tager sigte på at fremdrage områder, der kan gennemføres som fællesnordiske projekter til lettelse af handicappedes transport og derved til bedring af deres trafiksituation.

Projektet forestås af en arbejdsgruppe under NET, bestående af repræsentanter for de nordiske landes trafikministerier (undtagen Islands) samt en ekspert i handicapsspørgsmål (handicapforskning) fra henholdsvis Sverige, Norge, Finland og Danmark.

Som primære arbejdsopgaver er foreslået iværksat udviklingsprojekter, der tager sigte på at lette handicappedes og ældres rejser med tog og busser i fjerntrafik.

Igennem et forsknings- og udviklingsarbejde vil man søge at nå frem til forslag til udformning af fremtidige jernbanevogne og busser, der kan lette de pågældende personers på- og afstigning. For jernbanevognenes vedkommende vil man samtidig søge frem til udformninger, der kan lette handicappedes bevægelse i vognene samt deres toiletbesøg.

Til varetagelse af udviklingsarbejdet forudsættes under arbejdsgruppen nedsat to særlige projektgrupper, hvortil er knyttet eksperter fra bl. a. trafikforetagender, handicapforskningsinstitutter samt handicaporganisationer.

NET kommer senere til at overveje projekter, der kan føre til lettelse for handicappedes og ældres rejser med fly og skib, hvorved især tænkes på problemerne med på- og afstigning.

Arbejdsgruppen vil endvidere søge opstillet forslag til rekommandationer indeholdende retningslinier for

— brochurer udsendt af trafikforetagender med vejledninger for svært handicappede, der ønsker at benytte kollektive fjerntrafikmidler

- henvisningsskilte udformet specielt med henblik på svagtseende
- højtalerinformation
- handicapvenlige adgangsveje på større trafikterminaler
- serviceordninger omfattende assistance til svært handicappede i forbindelse med fjernrejser.

Det samlede budget for arbejdsgruppen og de tilhørende projektgrupper er 500 000 nkr, i såvel 1978 som 1979.

14. Transportstødsfrågor

Nordiska ministerrådet har uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av en harmonisering av reglerna för transportstöden i Norge, Finland och Sverige.

I anledning härav har NÄT under hösten 1977 upprättat en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor.

Arbetsgruppen har till uppgift

att beskriva de olika ländernas stödsystem med avseende på historik, syfte, utformning och administration,

att redovisa den gränsöverskridande trafikens struktur och omfattning samt gällande regler för gränsöverskridande trafik mellan de tre länderna,

att kartlägga skillnaderna mellan de olika stödsystemen och analysera de bestämmelser som kan tänkas hämma samarbetet mellan näringslivet i de tre länderna,

att kartlägga och utvärdera olika harmoniseringsåtgärder med avseende på positiva resp. negativa effekter,

att väga samman positiva och negativa effekter eventuellt med hänsyn till olika branscher och områden, samt

att överväga förslag till åtgärder.

15. Vegfinansiering

I yttrande nr. 4 til Nordisk Råds 25. sesjon 1977, anmodes Nordisk Ministerråd om å utforme forslag til finansiering av mellomriksveger som fremmer utbygging av slike forbindelser bedre enn någjeldende ordning. NÄT har drøftet de muligheter som kunne tenkes for anvendelse av ekstraordinære midler til vegbygging landene imellom. NÄT har merket seg at Nordisk Investeringsbank også kan medvirke til å finansiere prosjekter som strekker seg over riksgrensene, f. eks. kommunikasjonsprosjekter. En regner dog med at slike lån, som forutsettes gitt på bankmessige vilkår, kun kan gå til veger som påviselig kan gi høy rentabilitet. Flere av de veger det er tale om, særlig på Nordkalotten, er svakt økonomisk begrunnet. Når en rekke slike likevel er bygget, skyldes dette dels at en i en del områder har kunnet nytte sysselsettingsmidler og

derigjennom få en dobbelt nyttevirkning av midlene, dels at andre, ikke-økonomiske hensyn, herunder spesielle hensyn til nordisk samarbeid, har gjort seg gjeldende med styrke. Når rent nordiske samarbeidshensyn har kunnet få slik gjennomslagskraft, vil en anta at dette i høy grad skyldes at prosjektene er individuelt behandlet og vurdert og nettopp ikke har vært belastet med et generelt stempel som skulle innebære at disse vegegis prioritert uansett nasjonale interesser.

NÄT vil anbefale at man fortsatt behandler mellomriksvegene individuelt, og vurderer såvel den nordiske som nasjonale betydning i hvert tilfelle. Dette synes særlig viktig i tider hvor statlig støtte i større grad må settes inn på selektive støttetiltak mot arbeidsløshet.

16. Nordisk sikkerhetssamarbeid utenom vegtrafikken

Nordisk Råd har henstillet til Ministerrådet å redegjøre også for det nordiske sikkerhetsarbeide vedrørende andre trafikksektorer enn vegtrafikken.

NÄT har innhentet den følgende første oversikt over samarbeidet om sikkerheten ved jernbaner, sjøfart og flytrafikk.

Säkerheten vid järnvägstrafik

För det nordiska samarbetet när det gäller järnvägstrafikens säkerhetsfrågor svarar i första hand personer i ledande ställning vid banavdelningarna i berörda länder. Cheferna för de nordiska banavdelningarna håller varje år ett möte, där frågor rörande banavdelningens fackområde behandlas. I detta samarbete tecken har man bl. a. tillsatt en arbetsgrupp, Nordiskt Signaltekniskt Samarbete, som sammanträder 1—3 gånger om året för behandling av frågor rörande signalanordningar. Avsikten är att utföra en koordinering av olika signaltekniska forskningsuppgifter länderna emellan, att utöva gemensamt utvecklingssamarbete inom säkerhetssektorn samt genom standardisering för vissa komponenters del minska anskaffnings- och underhållskostnader.

I plankorsningsfrågor har det nordiska järnvägssamarbetet varit aktivt. Frågor i anslutning till säkerheten i plankorsningar har senast behandlats vid de nordiska järnvägarnas generaldirektörmöte i Köpenhamn den 11.11.1975. Vid mötet belystes och diskuterades rådande plankorsningsförhållanden i berörda länder samt pågående åtgärder för en lösning av ländernas plankorsningsproblem.

Plankorsningsfrågan har också behandlats vid de möten, som banavdelningarnas chefer har hållit.

Samarbete i plankorsningsfrågor har även idkats på planerarnivå och man har anordnat bl. a. gästbesök och utbyte av planeringsmaterial har förekommit.

Då plankorsningsproblemet principiellt är likartat i alla de nordiska länderna, har man i dessa länder försökt tillämpa samma metoder vid lösning av problemet.

Samarbejdet mellem de fire nordiske jernbaner plejes først og fremmest gennem de direkte kontakter mellem styrelsernes generaldirektører, fagdirektører og øvrige administrative organer. Endvidere finder der i forbindelse med det internationale samarbejde inden for den Internationale Jernbaneunion (UIC) en vis afstemning af de nordiske jernbanestyrelseres synspunkter sted. Men også Nordiska Järnvägsmannasällskapet (NJS), hvis formål er udvikling af samhørigheden mellem de nordiske jernbaneansatte m fl gennem studier af aktuelle emner af fælles interesse, har behandlet spørgsmålet om sikkerhedsproblemer f eks i forbindelse med studier vedrørende høje hastigheder, automatisk togkontrol, tele- og signalanlæg, niveauoverkørsler m. v. Disse spørgsmål er behandlet på nordisk plan af eksperter blandt NJS's medlemmer, og der har her kunnet foregå en udveksling af erfaringer på disse områder, som har ført til udarbejdelse af visse løsningsforslag. Disse forslag kan tages i betragtning under spørgsmålenes detailbehandling inden for jernbanestyrelserne.

NJS driver sine studier på den måde, at selskabets medlemmer er opdelt i fem fagsektioner efter interesse-områder (administration og økonomi, baneteknik, maskinteknik, driftsteknik samt elektroteknik). Disse sektioner arbejder dels hver for sig i eget land, dels i fællesmøder for medlemmer fra samme sektion fra de fire lande og endelig ved fælles møder mellem flere eller alle fagsektioner i fællessymposier eller lignende.

Sjösäkerhet

När det gäller sjökortsproduktionen täcker denna östersjöområdet, Kattegatt, Skagerack och Nordsjön. Sjömätning görs för bl. a. s. k. tungtrafik-korridorer i öppen sjö och nymätningar sker i vissa farledsavsnitt i skärgårdarna. Här kan särskilt nämnas sjömätning i Flintrännen i södra Öresund vilken har skett efter diskussioner mellan Danmark och Sverige. De mätningar som sker i Nordsjön har stort intresse för såväl Danmark och Norge som Sverige.

Farledsutmärkningen förbättras kontinuerligt. Fyrar automatiseras och ges förbättrad drifttillförlitlighet. Utprickningen skall för svensk del under de närmaste åren ändras till IALA-system A. Systemet introduceras f. n. av nordsjöstaterna. Danmark och Norge har för avsikt att ansluta sig till systemet medan Finland ännu inte har tagit ställning till en avslutning.

Hela den svenska kusten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator, vars stationer för svensk del drivs i sjöfartsverkets regi. Hjälpmedel av samma typ används också i övriga nordiska länder.

I Sverige tillhandahålls lotsservice från ett trettiotal lotsplatser längs kusterna. Dessutom ställs lots till förfogande för s. k. långlotsning i Östersjöområdet.

Vissa gemensamma frågor som berör dessa långlotsningar är under diskussion mellan bl. a. de nordiska länderna. Från svensk sida undersöks i samarbete med Danmark möjligheterna att få till stånd en av den mellanstatliga sjöfartsorganisationen IMCO stödd rekommendation att ta lots för genomfartstrafik i Öresund.

Som ett komplement till lotsningen studeras olika former av trafikinformation och trafikövervakning med hjälp av radiotelefoni (VHF) och radar. I anslutning till Östersjökonventionen, till vilken Danmark, Finland och Sverige har anslutit sig, utarbetas ett system för positionsregistrering för Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last.

Inom området för sjöräddningen finns ett flertal samarbetsavtal mellan de nordiska länderna. Vidare bedrivs tidvis gemensamma nordiska sjöräddningsövningar.

Det är en målsättning att sjöfart skall kunna bedrivas på ett säkert sätt längs kusterna året runt. Isbrytarflottorna har därför under senare år förstärkts avsevärt. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna.

Till grund för fartygs konstruktion, utrustning, bemanning m. m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMCO:s verksamhet. I flera frågor eftersträvas ett samnordiskt ställningstagande. Detta har medfört att representanter för berörda nordiska myndigheter före sammanträdena med IMCO ofta gemensamt diskuterar de frågor som skall behandlas.

Säkerhetsarbetet på sjöfartsområdet följs ständigt upp och utvecklas genom granskning av utredningsmaterial beträffande sjöolyckor och yrkesskador till sjöss. Härvid sker ofta utbyte mellan de nordiska länderna av sådant material.

I sammanhanget kan också nämnas att sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige i huvudsak överensstämmer till sitt innehåll. Bl. a. innebär reglerna om sjöförklaring att sådan förklaring för fartyg från något av dessa länder kan hållas av behörig domstol i annat av de nämnda länderna.

På fritidsbåtssektorn har under senare år typbesiktning av fritidsbåtar utvecklats. Nordiskt samarbete på detta område har inneburit att det numera finns gemensamma nordiska normer för sådan besiktning.

Slutligen bör nämnas att det i flera andra frågor av mera detaljerad natur, där samnordiskt intresse kan finnas, ofta förekommer direktkontakter mellan de ansvariga myndigheterna i de nordiska länderna för att uppnå gemensamma lösningar.

Flysikkerheten

1. OPS-utvalget

De skandinaviske luftfartsmyndigheters tekniske samarbeidsutvalg (OPS-utvalget) er opprettet i henhold til avtalen av 20. desember 1951 om samarbeide mellom Danmark, Sverige og Norges luftfartsmyndigheter.

De tre myndigheter opprettet 14. juli 1969 et skandinavisk sentral-kontor for tilsyn med SAS's vedlikeholdsvirksomhet (STK) underordnet OPS-utvalget.

Utvalget ivaretar på vegne av de tre lands luftfartsmyndigheter

- alle spørsmål vedrørende det operasjonelle og tekniske tilsyn med SAS
- prinsipielle spørsmål av allmenn interesse for de tre myndigheter for så vidt angår skandinaviske charterforetagenders tekniske og operative virksomhet
- bearbeidning av ICAO's, OPS- og PEL-annekser med henblikk på ensartet tilpassning i de tre land og skandinavisk harmonisering av det nasjonale forskriftsverket.

Behandling av prinsipielle spørsmål av allmenn interesse og spørsmål av teknisk og operativ art som skal behandles av ICAO, blir behandlet i samarbeid med den finske luftfartsmyndighet i den utstrekning de finnes nødvendig, bl. a. av hensyn til Nordic ICAO.

2. Nordiske luftfartsinspeksjonsmøter

for utveksling av erfaringer og synspunkter på det flytekniske og operative område i Sverige, Danmark, Finland, Island og Norge.

3. Nordiske flysikringsmøter

for drøftelse av problemer vedrørende utøvelse av lufttrafikkjeneste i forannevnte fem land.

4. Møter for drøftelse av problemer vedrørende kontrollflyging av radionavigasjonshjelpemidler i Sverige, Danmark, Finland og Norge.

Samarbeidet for øvrig skjer som et sak-til-sak samarbeide etter behov.

17. Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (NKTF)

NKTF opprättades år 1966 av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige på initiativ av Nordiska rådet. Sedan år 1974 deltar även Island i kommitténs arbete. Kommittén har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en gemensam forskningsmiljö på området. I enlighet med den nordiska transportöverenskommelsen från år 1972 bistår NKTF Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) i dess verksamhet.

Kommitténs verksamhetsår sträcker sig över tiden den 1 oktober—

den 30 september. Under verksamhetsåret 1976/77 har NKTF arrangerat tre forskarkonferenser på temat trafik och miljö:

- Miljöaspekter vid planering, 12 maj 1977 i Köpenhamn,
- Värderingsmetoder av miljöförhållanden i planeringen, 26 maj 1977 i Oslo,
- Praktiskt hänsynstagande till miljöförhållanden i planeringen, 2 juni 1977 i Stockholm.

Syftet med dessa tre konferenser har bl. a. varit att mellan de nordiska länderna sprida kunskap om aktuella forsknings- och utredningsprojekt och därmed möjliggöra ett utbyte av erfarenheter och synpunkter mellan olika forskare och utredare som är verksamma inom ämnesområdet. Härutöver har konferenserna haft en vidare uppgift att ligga till grund för uppläggningsplaneringen av den större konferensen om trafik och miljö som arrangerades i oktober 1977 i Oslo. I december 1977 arrangerades i Helsingfors en större konferens om STINA-projektet. Under arbetsåret har NKTF dessutom givit ut en rapport, "Langsiktige beslutninger i transportsektoren".

Kommitténs verksamhet kommer även fortsättningsvis att i huvudsak ligga på det kontaktskapande planet. Information och meningsutbyte om avslutade, pågående eller planerade FoU-projekt i de nordiska länderna kan konstateras ha en avgörande betydelse för koordineringen av forskningen liksom för att ge impulser till uppkomsten av en gemensam forskningsmiljö i Norden.

Konferensämnen som avses behandlas under det kommande verksamhetsåret är:

- Möjligheter till energibesparing inom transportsektorn, februari 1978,
- Kustsjöfart, april 1978.

Därutöver planeras konferenser under de närmaste åren på följande teman:

- Attitydundersökningar
- Trafikplanering under 1980-talet
- Oskyddade trafikantgrupper
- Terminalfrågor

För att sprida kunskap från konferenserna till en vidare krets av intressenter i Norden kommer under innevarande verksamhetsår ett antal publikationer att ges ut innehållande föredrag och de väsentligaste diskussionsresultaten från konferenserna. Härutöver planeras i anslutning till konferenserna översättningar av vissa aktuella forskningsrapporter till finländska/isländska.

18. Trafiksikkerhed

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) er kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafiksikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

NTR bistås af 3 permanente samarbejdsorganer, Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk Bilteknisk Komité (NBK). Derudover har NTR nedsat ad hoc-grupper med henblik på specielle undersøgelser.

Udarbejdelsen af ensartede færdselsregler i Norden har i de sidste år været et meget væsentligt og vigtigt punkt i hele det nordiske trafik-sikkerhedssamarbejde. Forslag til sådanne regler er tidligere afgivet (NU 1966: 2 og NU 1970: 10). Gennem sit samarbejdsorgan Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV) har Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) fulgt arbejdet på dette område. Lovgivning på grundlag af det nævnte forslag er allerede gennemført i Danmark og Sverige. I Finland behandles forslagene i trafikministeriet på grundlag af den parlamentariske trafikkomité's forslag og indhentede udtalelser. Et lovforslag forventes at foreligge i løbet af vinteren 1977/78. I Norge vil den departementale behandling blive afsluttet i løbet af 1977, og reglerne forventes at kunne træde i kraft i løbet af 1. halvdel af 1978.

En af de trafiksikkerhedsfremmende foranstaltninger, der i de seneste år har vakt størst interesse såvel i Norden som i andre dele af verden, er anvendelse af sikkerhedsseler. Nordisk Råd vedtog ved sin 22. sessions første samling i februar 1974 en rekommandation (nr. 12/1974) om, at brug af sikkerhedsseler skulle være obligatorisk i de nordiske lande. I alle 4 lande er bestemmelser om obligatorisk brug af sikkerhedsseler nu trådt i kraft. I Norge er påbudet om brug af sikkerhedsseler dog endnu ikke sanktioneret.

I samtlige nordiske lande er og vil der fortsat blive foretaget undersøgelser med henblik på at måle trafiksikkerhedseffekten og brugsfrekvensen. De undersøgelser, som foreligger indtil nu, kan tyde på, at skadesreduktionen omtrent er af den størrelse, som NTR forudsatte i sine undersøgelser.

NTR's rapport "Motorcykel- og mopedhjælmar" (nr. 8 i rådets rapportserie) foreslog, at brug af styrthjelme blev gjort obligatorisk. Bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelme for motorcyklister og knallertkørere trådte i kraft den 1. januar 1977 i Danmark. I Finland er obligatorisk brug af styrthjelm trådt i kraft den 1. juni 1977. Loven gælder ikke for knallertkørere. Norge indførte den 15. april 1976 et sanktionsfrit påbud om anvendelse af styrthjelme for motorcyklister og knallertkørere. I Sverige har der siden 1. maj 1975 været pligt for motorcyklister til at anvende styrthjelm. Spørgsmålet om knallertkøreres anvendelse af styrthjelme undersøges af Statens Trafiksäkerhetsverk efter anmodning fra regeringen.

I forbindelse med undersøgelser om sikkerhedsfremmende foranstaltninger for børn i biler har NTR i sin rapport "Barn i bil" konkluderet, at det bl. a. ville være af største betydning, om der skabes hjemmel til at forbyde dårligt sikkerhedsudstyr til børn. I Danmark, Norge og

Sverige er der hjemmel til at forbyde alt underlødigt sikkerhedsudstyr.

I relation til spørgsmålet om fodgængeres anvendelse af reflekser har der, efter at NTR i maj 1975 forelagde en rapport om spørgsmålet, i samtlige nordiske lande været iværksat omfattende oplysningskampagner for brug af refleksbrikker. Disse oplysningskampagner har allerede bevirket en forøget udbredelse af refleksbrikkerne. Det er hensigten fortsat at iværksætte oplysningskampagner med jævne mellemrum. I Sverige er et arbejde om kvalitetskrav til refleksbrikker ved at være afsluttet.

I 1974 nedsatte NTR en arbejdsgruppe med henblik på at undersøge problemerne omkring kørelys. Arbejdsgruppen har i 1975 afsluttet sine undersøgelser om motorcyklers brug af kørelys. NTR afleverede således i slutningen af 1975 en rapport om "Varselljus för motorcyklar" (nr. 12 i rådets rapportserie). I rapporten foreslås det, at det også i dagslys gøres obligatorisk for motorcykler at anvende lys, og at det korte lys må anses for bedst egnet som kørelys. I rapporten "Varselljus — bilbelysning under dagtid" (nr. 17 i rådets rapportserie), som NTR afleverede til regeringerne i december 1976, foreslås tilsvarende foranstaltninger for biler.

I Danmark indeholder den nye færdselslov en bestemmelse, som påbyder motorcykler at anvende nærlys (kort lys) uden for lygtetændingstiden. Spørgsmålet om indførelse af påbud om bilers anvendelse af varselslys er til høring. I Sverige gælder fra og med den 1. oktober 1977, at det er obligatorisk både for biler og motorcykler at anvende nærlys eller særligt varselslys i dagtimerne. I Finland overvejes spørgsmålet for tiden, og i Norge overvejes spørgsmålet i forbindelse med de nye trafikregler.

Arbejdsgruppen har efter afslutningen af undersøgelserne om kørelys på motorcykler og biler fortsat sit arbejde med en undersøgelse vedrørende andre køretøjers synbarhed.

Inden for rammen af det i 1974 vedtagne projekt om motorcyklister og knallertkøreres sikkerhed i trafikken har NTR i 1975 afgivet sin første rapport, rapport nr. 13 i rådets rapportserie, "Motorcyklar og mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion". Rapporten konkluderer, at betydelige færdselssikkerhedsmæssige resultater kan opnås gennem ændrede forskrifter for motorcyklers og knallerters konstruktion og effekt. I Danmark er der administrativt gennemført nye regler om godkendelse af knallerter, som i vidt omfang bygger på rapportens synspunkter. I Sverige er rapporten sammen med indhentede udtalelser overgivet til trafiksäkerhetsutredningen. I Norge vil nye bestemmelser om motorcykler blive givet i 1978.

Arbejdsgruppen har efter afgivelsen af rapport nr. 13 fortsat sit arbejde med en undersøgelse af uddannelsessituationen for motorcyklister. Arbejdsgruppen har afsluttet dette projekt i efteråret 1977. Resultatet er endnu ikke offentliggjort.

tatet vil inden Nordisk Råds 26. session i 1978 foreligge i Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapportserie som rapport nr. 19 "Uddannelse af motorcykelførere".

Rapporten, der er under behandling i de enkelte landes departementer, indeholder en række forslag af både generel og konkret karakter til forbedring af uddannelsen af kommende motorcyklister med henblik på at formindske den høje ulykkesrisiko, som denne trafikantgruppe har. Det foreslås bl. a. at modtagelse af teoretisk og praktisk køreuddannelse gøres obligatorisk som forudsætning for at kunne indstille sig til køreprøve. Hele undervisningen foreslås lagt til rette efter principper, der i højere grad end tidligere tager udgangspunkt i de faktiske faresituationer i trafikken, og at der på denne baggrund søges udviklet et beredskab og en kørestil, som i rapporten sammenfattes i begreberne defensiv færdselstaktik og defensiv motorcykelkørsel. Det foreslås, at væsentlige dele af den praktiske køreoplæring foregår på arealer, der er lukket for almindelig færdsel, og at der på disse arealer opøves en mere avanceret bremse- og undvigeteknik, end det hidtil har været tilfældet i motorcyklistuddannelsen. Det foreslås endvidere, at der opstilles særlige krav i henseende til uddannelse og tidligere erfaring i motorcykelkørsel som betingelse for at kunne erhverve ret til at føre de største motorcykler.

Rapporten er afgivet til de respektive ministre og er under behandling i departementerne.

Arbejdsgruppen fortsætter sit arbejde med yderligere undersøgelser af motorcyklers og knallerters trafiksikkerhed. Gennemførelse af regler om nordisk gyldighed af kørekort har været behandlet af NTR, der i sin rapport "Körkort i Norden" har fremsat forslag om sådanne regler. I Danmark er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at gennemføre reglerne. Det samme vil være tilfældet i Finland, når de nye vejtrafikregler er gennemført. I Norge dækker de gældende bestemmelser i det væsentlige de foreslåede regler. De gældende bestemmelser skal i øvrigt underkastes en omfattende revision i efteråret 1978. I Sverige har rigsdagen i foråret 1976 principielt godkendt forslagene. NKV følger det fortsatte arbejde med henblik på at skabe fælles løsninger på de praktiske problemer, som dukker op.

NTR har nedsat en arbejdsgruppe, der skal undersøge forskelle i de nordiske landes uddannelse af og køreprøver for førere af motor-køretøjer samt årsagerne til eventuelle forskelle. Undersøgelsen omfatter tillige forskellene i uddannelseskraft til erhvervschauffører.

Fra flere sider indsamles der statistisk materiale om færdselsuheld. NTR har i januar 1976 godkendt første del af et program for et projekt om metoder for indsamling og undersøgelse af ulykkesdata (projekt MIRO). NTR har samtidig udpeget en projektleder samt en referencegruppe for projektet.

Projektets 1. fase, der har omfattet litteraturstudier, planlægning af forsøgsvirksomhed, kortlægning og udredning vedrørende indsamling m. v. af ulykkesdata og studier af undersøgelsesteknik, forventes afsluttet inden udgangen af 1977. Projektets 2. fase skal omfatte en kortlægning og udredning vedrørende indsamling m. v. af eksponeringsdata for forskellige trafikantgrupper samt en praktisk efterprøvelse af de i fase 1 opnåede resultater. Der påtænkes en sammenligning af statistiske data mellem de nordiske lande, herunder eventuelt en sammenligning af de risici børn udsættes for i trafikken i de nordiske lande.

NTR har endvidere overvejet en opfølgning af MIRO-projektet. Opfølgningen skal ske i form af et nyt projekt, hvis formål skal være at finde metoder til måling af effekten af trafiksikkerhedsfremmende foranstaltninger. Projektet skal resultere i udarbejdelsen af en mindre håndbog over, hvilken grundstatistik og hvilke analysemetoder der kræves, for at man kan belyse aktuelle trafikikkerhedsforanstaltninger.

Interessen for cykling er i de seneste år steget voldsomt. Spørgsmålet om cyklisterens vilkår i trafikken er derfor taget op af NTR. Som et led heri har NTR nedsat en ad hoc-arbejdsgruppe, der skal undersøge, hvorledes cyklisteres sikkerhed i kryds kan forbedres.

Kapitel XIV

Turistspørsmål

1. Innledning

I slutten av 1977 ble et forslag til program for nordisk samarbeid oversendt Nordisk Råd for behandling på rådets 26. sesjon i 1978. Videre har et antall prosjekter vært gjennomført, først og fremst innen utdannelsesområdet.

Samarbeidet på turistområdet under Ministerrådet finner sted i Utvalget for turistspørsmål og drives i nært samarbeid med Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK), som er et samarbeidsorgan for de sentrale turistrådene og tilsvarende i de nordiske land. Dette samarbeidet vil bli ytterligere styrket i tiden fremover.

Spørsmål vedrørende transporters tilgjengelighet og kapasitet etc. behandles i kapittel XIII "samarbeid vedrørende transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet" og spørsmål vedrørende regionalt samarbeid i turistspørsmål i kapittel XI "Regionalpolitisk samarbeid".

2. Program for nordisk samarbeid på turistområdet

Et forslag til program for nordisk samarbeid på turistområdet har vært under utarbeidelse i Ministerrådets organer i løpet av året. Et utkast til programmet ble sendt på remiss til Nordens Faglige Samorganisasjon, de sentrale arbeidsgiverforeningene i Norden og Nordisk turisttrafikkomité (NTTK). Programforslaget har også vært drøftet i et møte mellom Nordisk Råds trafikkutvalg og representanter for Nordisk Ministerråd. I desember 1977 ble et ministerrådsforslag oversendt Nordisk Råd fra Nordisk Ministerråd (turistministrene) for behandling på rådets 26. sesjon.

Programforslaget har som utgangspunkt først og fremst utredningen "Nordisk samarbeid i turistfrågor" (NU 1974: 22) og Nordisk Råds *rekommendasjoner nr. 23/1973* om øket turisme i Norden og støtte til NTKK og *nr. 1/1976* om nordisk handlingsprogram for turistsamarbeidet. De synspunkter som kom frem ved Nordisk Råds turistkonferanse i 1975 har også vært iaktatt.

Programforslaget angir de viktigste innsatsområdene for det nordiske turistsamarbeidet og inneholder forslag til organisasjon for det nordiske samarbeidet samt en tiltaksfortegnelse.

Endelig vedtak om programmet vil gjøres av Ministerrådet i 1978 etter behandlingen i Nordisk Råd.

3. Prosjektvirksomheten i 1977

Ministerrådets prosjektvirksomhet på turistområdet har i 1977 vært konsentrert om utdannelsesspørsmål. I august 1977 ble det arrangert et seminar for lærere i turistfag i Borgå i Finland. Seminarets hovedtemaer var undervisning om fysisk planlegging og regionalplanlegging fra turismens synspunkt, pedagogiske synspunkter på voksenutdannelsen samt bruk av hjelpemidler i reiselivsundervisningen. Ved seminaret ble også diskutert mulighetene for å etablere en samnordisk modell for reiselivsundervisningen. Ved seminaret ble også diskutert mulighetene for å etablere en samnordisk modell for reiselivsutdanning.

I løpet av året ble også en lærebok i turisme ferdig under tittelen "Reiseliv i Norden — en håndbok for turistutdanningen". Prosjektet ble påbegynt i slutten av 1975. Hensikten med prosjektet har vært å bidra til å avhjelpe den mangel på undervisningsmateriale i turistundervisningen som finnes i alle de nordiske land.

Det mest omfattende prosjektet i 1977 har vært "Nordisk videreutdannelsesprosjekt for hotell- og restaurantfaget", som har tilknytning til *rekommendasjon nr 13/1974*. En rapport som dekker fase 2 er utarbeidet og denne konstaterer et stort behov for lederutvikling innen bransjen i hele Norden. Det foreslås at utdannelsesmoduler for ledere bygges opp på fellesnordisk mønster og at disse delvis drives på nordisk og delvis på nasjonalt plan. Rapportene har vært på remiss til berørte instanser i de enkelte land. Fase 3 som innebærer utforming av utdannelsesmodulene, vil bli startet i 1978.

En utredning om kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg og spredning av ferieperiodene har vært gjort i NTTK's regi.

Et seminar om sosiale, økonomiske og miljømessige følger av turisme er under året planlagt og vil bli avholdt i Sverige i 1978. Hensikten er å få til en problemanalyse i forbindelse med offentlige tiltak på turistområdet.

4. Nordisk samarbeid i internasjonale organisasjoner

De nordiske land har også på turistområdet funnet det hensiktsmessig å samarbeide innen internasjonale organisasjoner, bl. a. ECE, OECD og European Travel Commission (ETC). Samarbeidet skjer ved en samordnet holdning ved diskusjoner og beslutninger og ved felles praktiske innsatser innen organisasjonene.

I internasjonal forbindelse bør pekes på den OECD-rapport som ble publisert i 1977 vedrørende "Tourism for retired persons".

Dette er et emneområde som også i nordisk sammenheng har stor interesse.

5. Annet

Samarbeidet med Nordisk Turisttrafikkomité har i 1977 blitt styrket og et antall felles møter er blitt avholdt mellom NTTK og turistutvalget for å koordinere virksomheten og innretningen på den fremtidige aktiviteten.

Kapitel XV

Samarbejde om bistand til udviklingslandene

1. Det nordiske bistandssamarbejdes baggrund og organisation

I overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 3 af den 22. februar 1961 nedsatte regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige en ministerkomité med henblik på at samordne bistanden til udviklingslandene. I den såkaldte Oslo-overenskomst af den 18. juli 1968 findes de gældende retningslinier for det nordiske bistandssamarbejde. I et tillæg til overenskomsten af den 3. december 1971 tilsluttede Island sig ovennævnte overenskomst.

Det centrale ansvar for forvaltningen af de fællesnordiske bistandsprojekter ligger hos Nordisk Ministerråd og Styrelsen for nordiske bistandsprojekter, mens den løbende administration af de enkelte projekter varetages af bistandsmyndighederne i de enkelte nordiske lande.

Med det formål at fremme en forenkling og effektivisering af den nordiske samrådsprocedure i bistandspolitiske spørgsmål besluttede Nordisk Ministerråd ved sit møde i Rovaniemi den 20.—21. maj 1976 at oprette en embedsmandskomité for bistandsspørgsmål. Herved samlede man behandlingen af multilaterale og bilaterale bistandsspørgsmål, som tidligere behandledes hver for sig, i et forum, hvilket muliggør et bedre overblik over det bistandspolitiske område.

Embedsmandskomiteen er forberedelsesorgan for Nordisk Ministerråd i spørgsmål af fællesnordisk interesse, som vedrører det multilaterale og bilaterale udviklingsamarbejde. Komiteen skal bl. a. behandle rekommandationer og andre henvendelser fra Nordisk Råd og rapportere til dette. Embedsmandskomiteens møder giver også de nordiske lande mulighed for mere uformelt at udveksle synspunkter i spørgsmål som vedrører det udviklingspolitiske samarbejde. Embedsmandskomiteen holdt sit første møde i september 1976.

Nedsættelsen af en embedsmandskomité for bistandsspørgsmål indebærer ikke forandring af de arbejdsopgaver, som ifølge Oslo-overenskomsten påhviler styrelsen for nordiske bistandsprojekter. Løbende kontakter mellem tjenestemænd fra de nordiske landes bistandsadministrationer vil også fortsætte som hidtil.

Embedsmandskomiteen har til opfølgning af Nordisk Råds rek. 5/1977 nedsat en arbejdsgruppe til undersøgelse af det fremtidige nordiske bistandssamarbejde.

Ligeså arbejder Nordisk Ministerråd videre på at opfylde de mål, der indeholdes i Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1977, der går ud på

en udvidelse af samordningen af de nordiske landes bistandsindsatser og på at de nordiske lande fortsat aktivt samvirker for at udviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internationale handelspolitiske forhandlinger.

2. De fællesnordiske bistandsprojekter

2.1 Landbrugsprojektet i Mbeya, Tanzania

De nordiske lande indgik i 1970 en aftale med Tanzania om planlægningen af et landbrugsinstitut og en regional central landbrugsforskning, som man ville oprette i Mbeya i det sydvestlige Tanzania. Efter endt planlægningsarbejde indgik man en 5-årsaftale i 1972 om nordisk bistand til oprettelsen af den omhandlede institution. Indsatsen administreres af afdelingen for udviklingssamarbejde i Finlands udenrigsministerium. De nordiske landes indsats beløber sig i aftaleperioden til ca. 45 mill. skr. hvoraf omkring 1/3 anvendtes til finansiering af personalehjælp svarende til ca. 145 arbejdsår og resten til investeringer i institutionens faste anlæg, dens landbrugsbedrift samt maskiner og anden udrustning.

Instituttet uddanner elever op til agrolog-niveau.

Forsknings- og forsøgsvirksomheden gælder såvel planteavl som husdyrproduktion, og målsætningen er først og fremmest at fremme levnedsmiddelproduktionen inden for området, der omfatter provinserne Mbeya, Ivinga, Ruvuma og Rukwa. Bygningsprogrammet afsluttedes i 1976 og instituttet er således etableret efter den indgåede aftale. I oktober 1977 havde instituttet omkring 580 ansatte, deraf 23 inden for rammerne af den nordiske personalehjælp. Efter de eksisterende planer vil der i juni 1978 være omkring 15 personer inden for den nordiske ramme for personalehjælpen.

En resultatvurdering af projektet gennemførtes i juni—juli 1976 af en nordisk-tanzaniansk vurderingsgruppe. Gruppen konstaterede, at centeret, der indviedes officielt den 1. maj 1977 af Tanzanias præsident Julius Nyerere, idag opfylder et behov i Tanzania, og at virksomheden har fået en lovende start. Evalueringsgruppen har også fremført kritiske synspunkter og fremhæver særligt de problemer, det kan medføre, at man søger at opretholde en høj mekaniseringsgrad ved instituttet.

Det betones, at hovedvægten i de nærmeste år bør lægges på en konsolidering af virksomheden for at garantere det bestående resultat af de investeringer, der er gjort i bygninger, udrustning og personale og et stipendieprogram for skoling af tanzaniansk personale. Endvidere har evalueringsgruppen foreslået et antal tillægsinvesteringer, bl. a. i personaleboliger, garanteret vandforsyning samt opbygningen af et betryggende reservedelslager for landbrugsmaskiner. Tanzanias regering har i det store og hele været enig i de synspunkter og rekommandatio-

ner, som er blevet fremført i forbindelse med resultatvurderingen, og en anmodning om fortsat støtte til centeret er allerede blevet rettet til de nordiske lande. Styrelsen for de nordiske bistandsprojekter har på et møde den 10. oktober anbefalet overfor ministerrådet, at en sådan nordisk bistandsindsats gennemføres i årene 1978—81.

2.3 Andelsprojektet i Kenya

Planlægningen af andelsprojektet i Kenya indledtes i år 1965. Den første 5-årsaftale blev indgået i 1967 og den anden 5-årsaftale i 1972. I følge begge disse aftaler har de nordiske lande bevilget Kenya en personalehjælp, som sammenlagt beløber sig til over 450 arbejdsår. Indsatsen er et sektorprogram og er intimt forbundet med virksomheden i Kenyas ministerium for kooperativ udvikling og den kooperative bevægelses særlige institutioner. Målsætningen har under hele perioden været at udvikle den andelsbevægelse, som betjener landbrugserhvervet og særlig småbrugernes økonomiske foreningsvirksomhed. Inden for rammerne for bistandsindsatsen er endog Cooperative College og Kenya blevet etableret, hvortil de nordiske landes investeringsindsats beløb sig til 80 % af investeringen. Indsatsen har op til 30.6.1977 kostet de nordiske lande 87 milj. Dkr. Indsatsen administreres af DANIDA.

Indsatsen er blevet vurderet tre gange, nemlig 1969, 1973 og 1976 af nordisk-kenyanske vurderingsgrupper. Den nuværende aftale udløber i juni 1977, men på basis af den resultatvurdering, som gennemførtes i 1976 har Kenyas regering allerede rettet anmodning om, at personalehjælpen forlænges ud over den nuværende aftaleperiode med yderligere tre år frem til 1980.

I år 1976 har man lavet standardiserede undervisningssystemer, udviklet spare- og kreditvirksomheden i de lokale foreninger og Cooperative Bank of Kenya, særlige indsatser i centralorganisationen Kenya National Federation of Cooperatives samt virksomhedsøkonomisk planlægning, rådgivning og uddannelse på nationalt såvel som på provins- og distriktsniveau. Den seneste vurderingsgruppe henlede særligt opmærksomheden på, at indsatsen har haft en bemærkelsesværdig effekt i de områder, hvor markedsøkonomien har vundet teræn, men kun beskednen effekt i de områder, som endnu domineres af selvhusholdning.

I 1977 er der indgået en ny treårig aftale om en fortsættelse af bistanden til den kenyanske andelsbevægelse til midten af 1980. For tiden arbejder 28 rådgivere under projektet hvortil kommer 9 konsulenter, som bistår med planlægningen af i første række by-kooperationens udvikling.

2.4 Andelsprojektet i Tanzania

Indsatsen i Tanzania er i lighed med den tilsvarende indsats i Kenya et sektorprogram for udvikling af landbrugets økonomiske forenings-

virksomhed og har form af en flerårig personalehjælp, som samordnes af et ministerium, der sorterer under statsministeren. Virksomheden indledtes i år 1968 i form af en dansk-svensk indsats, som i år 1972 udvidedes, hvorved Norge og Finland og i år 1973 også Island tilsluttede sig indsatsen. I perioden 1972—1975 omfattede bistanden 116 eksperter. Indsatsen er forlænget i 1976, og det er blevet vedtaget at fortsætte indsatsen også i 1977.

Tanzania afgav i 1975 en anmodning om en 5-årig personalehjælp i perioden 1977—81 omfattende ca. 300 arbejdsår. Anmodningen blev vurderet af en nordisk-tanzaniansk gruppe. I 1976 — inden den nye aftale blev afsluttet — gennemførte Tanzanias regering initieret omfattende strukturforandringer inden for den kooperative bevægelse i året 1976, hvorved bl. a. centralforeningerne på landsniveau opløstes, og deres funktioner blev overtaget af statslige opkøbs- og distribueringsvirksomheder. Ligeså er de tidligere lokalforeninger blevet integreret i den virksomhed, som organiseres inden for rammen for de planlagte byer og ujamaa-byerne, som efter Tanzanias udviklingspolitik udgør basisenheder for landsbyerne og mobiliseringen af disses befolkning. På denne baggrund har der indtil videre rådet usikkerhed om formerne for en fremtidig nordisk indsats inden for denne sektor for økonomisk virksomhed. Den tanzanianske regering har anmodet om en videreførelse af den nordiske bistand i perioden 1978—81, og det er blevet besluttet, at en fælles nordisk-tanzaniansk mission på baggrund af denne anmodning skal vurdere behovet for bistand og de nordiske landes muligheder for at yde støtte til Tanzanias andelsbevægelse, der i 1976 gennemgik de omtalte meget omfattende strukturændringer.

Der er endvidere truffet aftale om at forlænge den gældende overenskomst indtil udløbet af 1978 for at sikre projektets kontinuitet, indtil der, på grundlag af fællesmissionens rekommandationer, kan tages stilling til den tanzanianske anmodning om fortsat bistand. Til og med 30.6.1977 har denne indsats kostet de nordiske lande ca. 30 mill. dkr. Indsatsen administreres af DANIDA.

2.5 Institute of Development Management Tanzania

Danmark, Finland og Norge har siden 1971 i fællesskab bistået Tanzania med at etablere ovennævnte institut, som er beliggende i Mzumbe nær Morogoro. Inden for rammerne for indsatsen er sammenlagt 22,5 mill. nkr. blevet bevilget til investering i bygninger, og dertil er aftaler indgået om en personalebistand, der højst må beløbe sig til 21 ansatte pr. år i femårsperioden 1972—76. På baggrund af anmodning fra Tanzania er aftalen om personalebistanden blevet forlænget frem til år 1981, hvorefter antallet af ansatte højst må udgøre 21 pr. år, som efter den tidligere aftale.

Ved instituttet studerede ca. 700 elever i året 1975—76 og antallet

formodes at stige til ca. 1 000 i 1977. Eleverne har i almindelighed en grunduddannelse, der ligger noget lavere end nordisk gymnasieniveau, samt nogen erhvervs erfaring, og studierne varer 2—4 år. Der afholdes også kortere kurser og seminarer. Efter endte studier rekrutteres IDM-eleverne til stillinger inden for statslig og lokal forvaltning, revision samt økonomisk og social planlægning etc.

IDM-indsatsen administreres af NORAD. Projektadministrationen (NORAD) har inviteret Island og Sverige til at deltage i projektet.

2.6 Nordisk bistand til Mozambiques landbrug

I interimfasen for dette projekt, der hidtil har kørt som et bilateralt hjælpeprogram fra de enkelte nordiske landes side, har der op til 1977 været anvendt i alt ca. 56 mill. skr.

I august i år besluttede Nordisk Ministerråd, at der skal ydes fællesnordisk støtte til landsbrugssektoren i Mozambique. Det bliver den hidtil største hjælpeindsats de nordiske lande gør i fællesskab. Omkostningerne beregnes til ca. 50 mill. US \$ i treårsperioden 1978—1980. Støtten skal administreres af den svenske bistandsmyndighed SIDA og programmet iværksættes fra 1. januar 1978.

3. Bistandens omfang

Siden indledningen af de fællesnordiske bistandsindsatser år 1963 er der til og med 1977 bevilget og anvendt ca. 223 mill. skr. i nordiske bistandsmidler til disse projekter. I år 1977 beløber omkostningerne for ovennævnte fire igangværende indsatser sig til ca. 23 mill. skr. I relation til de nordiske landes totale bistand udgør de fælles indsatser for nærværende ca. 1/2 %. Deres betydning er imidlertid større i relation til de nordiske landes sammenlagte personalebistand. I år 1977 svarede personalehjælpen i de fælles indsatser til ca. 137 arbejdsår, hvilket svarer til ca. 7 % af de nordiske landes totale personalebistand. Som personaleindsatser repræsenterer de fælles indsatser de største, som overhovedet er blevet gennemført af de nordiske lande. Erfaringen har vist, at intet enkelt nordisk land ville have haft tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre tilsvarende indsatser på egen hånd under de nuværende forhold. Hidtil indvundne erfaringer viser, at der findes gode forudsætninger for en fortsat og udvidet samordning af de nordiske landes personalebistand ud over rammen for de fælles indsatser.

4. Øvrigt nordisk samarbejde på bistandsområdet

4.1 Samarbejde i multilaterale spørgsmål

De nordiske lande har fælles repræsentation i styrelserne for Den afrikanske Udviklingsfond, Den asiatiske Udviklingsbank og Verdensbanken /IDA ligesom i den af Verdensbanken og IMF oprettede udviklings-

komité. Dette indebærer, at de nordiske lande sammen tager stilling når beslutninger tages i disse organisationer.

Et nært nordisk samarbejde vedrørende bistandsspørgsmål finder sted inden for FN's forskellige organer, f. eks. i FN's generalforsamling i ECOSOC, UNDP og UNCTAD. Samarbejdet udmunder ofte i fælles-nordiske holdinger og beslutninger, hvilket giver de nordiske landes synspunkter øget vægt. De nordiske lande indtager på skift styrelsespladserne i FN's fagorganer og komiteer.

F. eks. inden for UNDP har de nordiske lande i fællesskab med fremgang virket for at programmets ressourcer i stigende udstrækning omfordeles til fordel for de fattigste lande.

De nordiske lande har også bidraget til at nye kriterier, som bl. a. vedrører udviklingslandenes sociale udviklingsbestrebelse, har påvirket fordelingen af UNDP's ressourcer.

4.2 Øvrigt samarbejde i bilaterale spørgsmål

Det konkrete samarbejde mellem bistandsadministrationerne giver sig udtryk i et antal samrådsmøder på tjenestemandsniveau i forskellige spørgsmål. Der afholdes regelmæssige sektorkoordineringsmøder og landskoordineringsmøder samt samrådsmøder om, på den ene side bistandsvirksomheden inden for forskellige sektorer, samt på den anden side bistanden til sådanne modtagerlande hvor flere nordiske lande har bilaterale programmer. Disse møder giver værdifuldt udbytte og erfaringer. Endvidere holdes der regelmæssige samrådsmøder i forskellige spørgsmål, som vedrører personalebistanden, såsom rekruttering, uddannelse etc.

Det livlige samarbejde mellem de nordiske bistandsadministrationer afspejles også i nære kontakter mellem de nordiske repræsentationer i sådanne modtagerlande hvor flere nordiske lande har større bistandsprogrammer.

4.3 Samarbejde i informationsspørgsmål

Samarbejde i informationsspørgsmål koordineres gennem samrådsmøderne på tjenestemandsniveau et par gange pr. år. I fællesskab gennemfører man bl. a. hvert år journalistrejser til udviklingslande. En vis fælles produktion af informationsmateriel forekommer også. For 1977 planlagdes en fælles lærerejse til Sri Lanka i samarbejde med UNICEF. Stillingstagen i spørgsmål inden for rammerne af FN's informationsvirksomhed forberedes i fællesskab. Bl. a. er de nordiske landes frivillige bidrag til FN's Centre for Economic and Social Information (CESI) blevet forberedt ved samrådsmøder med informationsenhederne.

Kapitel XVI

Samarbeid i øvrige spørsmål

Likestillingsspørsmål

Samarbeidet i likestillingsspørsmål er forankret i en egen kontaktgruppe for likestillingsspørsmål som har vært i funksjon siden 1975. Dens fremste formål er utveksling av informasjon, synspunkter og erfaringer, men gruppen har også vært ansvarlig for flere samarbeidsprosjekter. Kontaktgruppen har også vært spesielt opptatt av likestillingsaspekter innen det nordiske samarbeidets virksomhet og organer.

Handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål

Et utkast til handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål har i 1977 vært under utarbeidelse i Ministerrådets organer. Programmet ble i slutten av året oversendt Nordisk Råd for behandling på rådets 26. sesjon i 1978. Det hadde da vært på remiss hos arbeidsmarkedets parter. Endelig vedtak om programmet vil bli gjort av Nordisk Ministerråd i 1978.

Programmet er bygget opp som et overordnet program med målsetninger, retningslinjer, prioriteringskriterier og de viktigste innsatsområder for det nordiske samarbeidet på området.

Rettsbeskyttelse av like rettigheter for menn og kvinner

Med bakgrunn i Nordisk Råds *rekommandasjon nr 7/1975* igangsatte Ministerrådet høsten 1975 en kartleggende utredning om forutsetningene for å samordne arbeidet med å skape en tilfredsstillende rettsbeskyttelse av likestillingen mellom kvinner og menn. Denne er publisert i NU-serien som nr. 1976: 31. Temaet rettsbeskyttelse av likestilling ble fulgt opp av et seminar på Hanaholmen i Esbo i juni 1977, der utredningen utgjorde en vesentlig del av bakgrunns materialet. Seminarets hovedemner var lovgivning mot kjønnsdiskriminering, demokratisering av arbeidslivet som middel til å avskaffe kjønnsdiskriminering, ILO's like lønnskonsensjon samt arbeidsmiljø og likestilling. Deltagerne var representanter for myndigheter, likestillingsorganer, arbeidsmarkedspartene og Nordisk Råd. Seminarets hensikt var å utveksle informasjon og synspunkter om rettsbeskyttelse som virkemiddel i likestillingsarbeidet.

Massemedia og likestilling

Det er i Norden foretatt en god del mediaforskning i tilknytning til likestillingsforhold. Både forskere og de som arbeider med likestillings-

spørsmål har imidlertid savnet en samlet oversikt over hva som er gjort, og fremfor alt en vurdering av hvilke praktiske resultater denne forskningen har ført til for å fremme likestillingen. I hensikt å avhjelpe dette savnet gjennomførte Ministerrådet i 1977 en utredning for å kartlegge utført og pågående forskning og å vurdere forskningsresultatene for å klarlegge behovet for videre forskning og grunnlaget for praktisk arbeid for å fremme likestilling gjennom massemedia.

Annet

Et symposium om kjønnsroller og utdanning ble avholdt i Kungälv 1.—3. juni 1977.

I 1978 er det planlagt et prosjekt vedr. foreldres og barns behov ved graviditet, fødsel og det første leveår, spesielt med tanke på barselpermisjon. Budsjettet for likestillingsområdet i 1978 vil totalt ligge på 200 000 Nkr mot 147 000 Nkr i 1977.

Nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed

Henimod 300 000 udvandrede nordiske statsborgere bor i dag i et andet nordisk land end statsborgerlandet. Omkring 200 000 af disse har opnået stemmeretsalderen i bosætningslandet, men har ikke haft mulighed for at øve direkte politisk indflydelse gennem deltagelse i valg til de almindelige folkevalgte forsamlinger i vedkommende land.

Efter et finsk regeringsinitiativ i 1972 henstillede Nordisk Råd i rek.nr. 30/1973 til Nordisk Ministerråd "snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed".

På baggrund af udredningen "Nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed" (NU 1975: 4) og høring af Nordisk Råd, traf Ministerrådet i oktober 1975 principbeslutning om udformningen af en reform om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed. Reformen indebærer, at nordiske indvandrere, som i en vis mindsteperode (maksimum 3 år) har haft fast bopæl i indflytningslandet, indrømmes stemmeret og valgbarhed ved kommunale valg. Der blev taget sigte på at gennemføre reformen fra og med de nærmest forestående kommunevalg i Finland og Sverige i 1976, i Danmark i 1978 og i Norge i 1979. Fra islandske side er der ikke taget principiel stilling til spørgsmålet. Med henblik på en bredere redegørelse for udredningsarbejdet henvises til beretningen for 1975 kap. XVI 2.

I Sverige er reformen gennemført ved ændring i kommunaloven med virkning fra 1. januar 1976. Alle indvandrere uanset nationalitet omfattes.

Finland har gennemført ordningen for nordiske borgere ved ændring i kommunaloven og den kommunale valglov i april 1976. Statsborgere

fra de andre nordiske lande kan indtil videre ikke være medlem af et politisk parti i Finland.

For Ålands vedkommende må beslutning om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed træffes af Ålands egne myndigheder.

En komitébetænkning, som anbefaler gennemførelsen af reformen også på Åland, blev afgivet i november 1977 til landskabsstyrelsen. Man regner med, at reformen vil kunne gennemføres til efteråret 1979, når det ålandske kommunevalg afholdes næste gang.

I Danmark er reformen gennemført ved ændring i den kommunale valglov. Loven er trådt i kraft, og den finder anvendelse ved kommunalvalgene i 1978. Indtil videre må der dog tages forbehold for gennemførelse af ordningen på Færøerne og Grønland.

I Norge forberedes de nødvendige lovændringer og reformen forudsættes gennemført ved næste kommunalvalg i 1979.

Multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi

Spørgsmålene omkring multinationale selskabers virksomhed er blevet aktuelle i forbindelse med den voksende internationalisering af de nordiske landes økonomi og produktion og de multinationale selskabers ekspansion særlig i de to seneste tiår. I de sidste år har disse selskabers rolle og virksomhed udgjort et vigtigt led i samfundsdebatten.

I november 1974 vedtog Nordisk Råd følgende rekommandation (nr. 25/74):

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.”

Efter udarbejdelsen af en foreløbig sekretariatsrapport og efter drøftelser med arbejdsmarkedets parter, vedtog Ministerrådet i december 1975 direktiver for en nordisk undersøgelse som forudsat i rekommandationen. Undersøgelsesarbejdet tager sigte på at tjene som grundlag for overvejelser om mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at træffe fællesnordiske forholdsregler med henblik på løsning af problemer, der har relation til multinationale selskabers virksomhed. Der bør foretages en sammenligning og vurdering af eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrolinstrumenter for at se, om der er behov for vedtagelse af flere eller udførligere regler. Endvidere bør der tages hensyn til, om der på visse områder mest hensigtsmæssigt kan findes løsninger eller tages bestemmelser inden for en videre international ramme.

Undersøgelsen er påbegyndt i 1976 som et nordisk projekt. Projektlederen står for gennemførelsen af projektet og Ministerrådets kontaktgruppe for spørgsmål vedrørende multinationale selskaber er styrings-

gruppe. Arbejdet sker i kontakt med arbejdsmarkedets organisationer. Undersøgelsen forventes afsluttet i 1978.

Ved nedsættelsen i 1975 af Ministerrådets særlige kontaktgruppe har man etableret et fast forum for information og spørgsmål vedrørende de respektive landes opfattelse af og stillingtagen til spørgsmål, der angår multinationale selskaber. De vigtigste opgaver for kontaktgruppen i 1977 har foruden arbejdet som styringsgruppe for Ministerrådets undersøgelse om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, været nordisk samråd om og koordinering af arbejdet med multinationale selskaber i internationale organer (særlig inden for FN (ECOSOC) og OECD). Der er Ministerrådets forudsætning, at den nordiske koordinering i forbindelse med internationale drøftelser om multinationale selskaber udbygges kontinuerligt, bl. a. på basis af det faktamateriale som fremkommer under arbejdet med den nordiske undersøgelse.

Tabell 1. Nordisk ministerråds almene budsjett

	1 000 Nkr		
	Regnskap 1976	Budsjett 1977	Budsjett 1978
Nordisk Ministerråds sekretariat	8 377	9 049	9 671
Lønnsreserve		1 200	900
Sum administrasjon	8 377	10 249	10 571
Nordisk samarbeidsorgan for drogforskning	431	400	247
Nordisk legemiddelsnemnd	680	610	691
Nordiska hälsovårdshögskolan			4 600
Nordisk institutt for odonto- logisk materialprøving			4 407
Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning			796
Nordiske skogsarbeidsstudiers råd			1 891
Reserve for institusjoner			1 150
Sum institusjoner	1 111	1 010	13 782
Ministerrådets disposisjons- bevilgning	—	2 ¹	25 000
Prosjekter	10 968	19 609	—
Sum utgifter	20 456	30 870	49 353
De nordiske lands bidrag	19 806	26 149	46 684
Bevilget av ubrukte budsjett- midler foregående år	1 523	2 721	
Andre inntekter	1 862	2 000	2 669
Ubrukte budsjettmidler	2 735	—	—
Fordelt av Ministerrådets disposisjonsbevilgning på de enkelte områder:			
			Rammer 1978 ²
Alminnelige utredninger	242,9	515	216
Sosialpolitikk	1 158,7	1 840	2 268
Arbeidsmarked	996,0	1 842	2 106
Arbeidsmiljø	376,8	1 151	1 728
Miljøvern	1 343,9	1 621	1 750
Likestillings spørsmål	95,7	147	216
Handelspolitikk	249,9	275	292
Industri- og energi	520,5	3 122	3 024
Kjernesikkerhet	—	800	2 160
Ressurspolitikk	281,0	100	—
Byggsektoren	1 159,4	1 460	1 620
Regionalpolitikk, generelt	1 162,6	1 784	1 944
Regionalpolitikk, Nordkalotten	387,8	425	648
Skogforskning	223,7	241	—
Konsumentspørsmål	1 724,8	2 033	2 197
Samferdsel	221,4	943	
Nordkolt	355,0	494	1 674
STINA	216,8	11	
Trafikksikkerhet			432
Turistspørsmål	221,2	440	464
Turisme på Nordkalotten	30,1	206	243
Juridiske spørsmål		159	—
Sum	10 968,2	19 586	22 982

¹ Ikke fordelt rest av en total bevilgning på kr. 19 611.² Indikative planleggingsrammer for embetsmannskomiteenes utarbeidelse av prosjektforslag for fordeling av midler fra Ministerrådets disposisjonsbevilgning.

Tabell 2. Nordisk ministerråds almene budsjett 1978. Utgifter fordelt på kapitler og poster

1 000 Nkr.

Kapittel	Post 01 Lønn og godt- gjørelser	Post 11 Varer og tjenester	Post 21 Prosjekt- virksom- het	Kapittel- sum
1 Nordisk Ministerråds sekretariat	5 776	3 645	250	9 671
151 Nordisk samarbeidsorgan for drogforskning	101,5	82	62,5	247
152 Nordisk legemiddelnemnd	300	191	200	691
153 Nordiska hälsovårdshögskolan	2 736	1 864		4 600
154 Nordisk institutt for odontologisk materialprøving	2 547	1 860		4 407
280 Samarbeidsnemnden for nordisk skogsforskning	23	73	700	796
281 Nordiske skogsarbeidsstudiers råd	57,5	62,5	1 771	1 891
471 Lønnsreserve for Minister- rådssekretariatet	900			900
482 Reserve for institusjoner	1 150			1 150
491 Ministerrådets disposi- sjonsbevilgning			25 000	25 000
Sum utgifter	13 592	7 777,5	27 983,5	49 353

Kapittel XVII

Organisatoriske forhold etc.

Fremstillingen i dette kapitel indskrænker sig i det væsentligste til en redegørelse for den organisationsmæssige udvikling siden forrige beretning. Mht opbygningen af samarbejdsapparatet under Ministerrådet henvises der til tidligere beretninger.

1. Ministerrådet og embedsmandskomiteerne

1.1 Ministerrådet (samarbejdsministrene) har i 1977 haft følgende sammensætning

- Danmark: Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard til marts
 Udenrigsminister K. B. Andersen og
 Minister Lise Østergaard fra marts
- Finland: Justitsminister Kristian Gestrin til maj
 Social- og hälsovårdsminister Pirkko Työläjärvi fra maj
- Island: Statsminister Geir Hallgrímsson
- Norge: Industriminister Bjartmar Gjerde
- Sverige: Statsrådet Johannes Antonsson

Ministerrådet i sammensætningen samarbejdsministrene har haft følgende møder i 1977:

- 27 januar i Oslo
 22 februar i Helsingfors
 24 marts i Stockholm
 30 april i Helsingfors
 26—27 maj på Færøerne
 2 august i Oslo
 13 oktober i Oslo
 17 november i Helsingfors
 8—9 december i Stockholm

Samarbejdsministrene har haft fællesmøder med Nordisk Råds budgetkomité 28. januar i Oslo, 23. februar og 17. november i Helsingfors samt med arbejdsmarkedets parter den 14. oktober i Oslo.

Samarbejdsministrene og de nordiske landes statsministre mødtes 9. december i Stockholm.

I overensstemmelse med sine særlige samordningsopgaver har samarbejdsministrene arbejdet videre på at udvikle det nordiske samarbejde og koordinere arbejdet mellem de forskellige samarbejdsområder.

På det organisatoriske plan må oppbygningsfasen af samarbejdsapparatet med Ministerrådet, embedsmandskomiteerne og sekretariatene stort set anses for at være afsluttet (jfr. figur 1).

1.2 Ministerrådet har hatt følgende møter av fagministre i 1977

Kultur- og undervisningsministrene: 17 januar i Kungälv, 14 mars i København, 31 mars (per capsulam), 14 juni i Húsavik, 9 november i Stockholm og 14 desember (per capsulam)

Arbeidsmarkedsministrene: 17—18 januar i Reykjavik, 22—23 november i Helsingfors

Arbeidsmarkedsministrene og arbeidsmarkedets parter: 22 november i Helsingfors

Arbeidsmiljøministrene: 15 november et telefonmøte.

Boligministrene: 29—30 september på Hanaholmen, Finland

Industriministrene: 30 mars i Helsingfors (uformelt møte), 28. november i Oslo

Justisministrene: 21 september i Helsingfors

Miljøministrene: 25 oktober i Oslo

Sosialministrene: 18 august i Ronneby, Sverige, 12 desember i Oslo

Trafikkministrene: 23 november i København

Fagministrene har hatt følgende møter med Nordisk Råds utvalg i 1977:

Miljøministrene med social- og miljøutvalget: 25 oktober i Oslo

Justisministrene med juridisk utvalg: 1 november i Stockholm

Trafikkministrene med trafikkutvalget: 24 november i København.

1.3 Ministerrådet bistår i sin virksomhet af embedsmandskomiteer

I 1977 er der ikke sket nogen organisatoriske ændringer i form af opprettelse af eller omdannelse til embedsmandskomiteer.

Visse opplysninger om virksomheten i embedsmandskomiteerne m. v. og om undervalg og arbeidsgrupper som er opprettet på forskjellige områder med henblik på at bistå embedsmandskomiteerne fremgår af respektive sagskapitler. En oversigt over disse organer findes i publikationen "Nordiska samarbetsorgan" (revideret udgave 1977).

2. Ministerrådets sekretariater

2.1 Ministerrådssekretariatet i Oslo

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet og dets embetsmannskomiteer, utvalg og arbeidsgrupper på alle samarbeidsområder utenom kultursektoren.

Sekretariatet er fra etableringen 1. juli 1973 utbygget etappvis og er nå organisert med en samordningsavdeling, to fagavdelinger og en informasjonssekretær direkte underlagt generalsekretæren.

Samordningsavdelingen er delt i en administrativ enhet og en budsjettenhet og har i tillegg to saksbehandlere som bl. a. skal forestå sekretærfunksjonen for samarbeidsministrene og stedfortrederkomitéen samt være kontaktleddet med nordiske organer og institusjoner. På samordningsavdelingen behandles også lovgivningsspørsmål.

Fagavdeling 1 er ansvarlig for saksområdene økonomisk samarbeid, handels- og finansielle spørsmål, ressursspørsmål, industri- og energipolitikk, regionalpolitikk, samferdsel, turisme, byggsektoren, bistands-spørsmål og primærnæringene.

Fagavdeling 2 har saksområdene arbeidsmarkedsspørsmål, arbeidsmiljø- og likestillingsspørsmål, sosial- og helsepolitikk, forbrukerspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Sekretariatet har i budsjettet for 1977 hatt 32 faste stillinger. I tillegg til dette har det vært engasjert en sekretær i deltidsstilling. Som foregående år har tre prosjektsjefer, en prosjektassistent og en sekretær vært tilknyttet Sekretariatet. For øvrig er et større antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

Den nåværende generalsekretær Olli Bergman, Finland, slutter ved sekretariatet den 30. april 1978. Han etterfølges av ambassadør Hans Kühne, Danmark.

Om Sekretariatets budsjett vises til avsnitt 3.

2.2 Sekretariatet for kulturelt samarbeid

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet även sekretariat för de tre rådgivande kommittéerna och Nordiska kulturfonden.

Kultursekretariatet har under 1977 haft sekretariatsansvar för 10 av de 34 fasta institutionerna/projekten på kulturbudgeten. Härutöver har sekretariatet haft det kamerala ansvaret för ett tjugotal av de ca 40 projekt som finansieras av ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten.

De anslag som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgår till 24,6 milj. dkr. av den sammanlagda kulturbudgeten på 52 milj. dkr.

Antalet fast anställda vid kultursekretariatet har under 1977 uppgått till 28 personer. Utöver den fast anställda personalen har 3 personer varit knutna till sekretariatet som projekthandläggare. I anknytning till sekretariatets verksamhet har under 1977 ca 400 personer arbetat i kommittéer, arbetsgrupper och liknande.

Gustav Skuthälla, Finland, tillträdde som ny sektionschef för utbildningsområdet 1.1.1977, Lilla Voss, Danmark, som ny sektionschef

för forskningsområdet 1.7.1977 och Lars Buer, Norge, som ny sektionsschef för det allmänkulturella området 1.10.1977. Fr. o. m. 1.1. 1978 inrättas vid sekretariatet en informationssekreterartjänst. Till innehavare av denna tjänst har utsetts Ulla Magnusson, Sverige.

Kultursekretariatets administrativa budget uppgick 1977 till 5,035 milj. dkr. exklusive kompensation för automatiska löneökningar. Motsvarande belopp i budgeten för 1978 är 5,555 milj. dkr.

3. Budsjettspørsmål vedrørende det allmene budsjettet¹

3.1 Innledning

Ministerrådet vedtok i 1975 en ny behandlingsprosedyre for embetsmannskomiteéenes prosjektvirksomhet med virkning fra og med budsjettåret 1977. Etter denne skal embetsmannskomiteéene innen 1. november (14 måneder før budsjettåret) levere inn sitt forslag til budsjettprogram. Dette skal med sikte på prinsipielle diskusjoner inneholde bl. a. følgende punkter:

1. Målet for komitéens prosjektvirksomhet innenfor sitt arbeidsområde, med henvisning til eventuelle beslutninger fra Ministerrådet etc.

2. Program for virksomheten inklusive pågående prosjekt i budsjettåret og minst ett år fremover med tilsvarende henvisning til beslutninger, prinsipputtalelser m. v. Dette program skal angi behov for utredninger etc., omtrentlige kostnadsberegninger m. v. herunder utgiftsfordeling på de enkelte år.

På dette grunnlag fremlegger generalsekretæren sitt budsjettforslag for Ministerrådet.

Det inneholder forslag til totalramme for prosjektmidler, som i hovedsak skal være fordelt på indikative rammer til de enkelte embetsmannskomiteéer. Generalsekretærens forslag behandles i Ministerrådets stedfortrederkomité, som deretter legger fram sitt forslag.

Dette presenteres for Nordisk Råds budsjettkomité, og etter drøftelser mellom Ministerrådet og budsjettkomitéen fastsetter Ministerrådet rammen for budsjettet, hvilket normalt skjer i mars året før budsjettåret. Indikative budsjettammer meddeles deretter til de enkelte embetsmannskomiteéer for videre planlegging av deres virksomhet og konkretisering av enkeltprosjekter.

Frist for søknader fra embetsmannskomiteéene om bevilgning til konkrete prosjekter er 1. august året før budsjettåret. Disse søknader danner grunnlaget for generalsekretærens disponeringsforslag nr 1 for prosjekter som skal fremlegges 1. oktober. Her behandles bevilgningsforslag til såvel prosjekter med tilsagn fra foregående år som nye prosjekter. Ministerrådets beslutning søkes fattet ca. 15. november året før budsjettåret.

¹ Budsjettspørsmål vedrørende Kulturbudsjettet behandles i kap. III.

Ved den nye behandlingsprosedyre for prosjektbudsjettet tar en sikte på i en første fase å legge opp til mer generelle drøftelser om målsetting, kostnader, nytte og prioritering av områder og oppgaver innenfor de enkelte områder, og i den annen fase legge arbeidet med detaljutformningen av prosjekter til et senere tidspunkt så nær det aktuelle budsjettåret som mulig. Budsjettprogrammene vil omfatte embetsmannskomiteéenes totale prosjektvirksomhet for det aktuelle budsjettåret.

Gjennom budsjettprogrammene vil embetsmannskomiteéene på et tidlig stadium i planleggingen kunne drøfte og legge opp hovedlinjer for arbeidet med utformning av prosjekter. I det videre arbeid såvel innen nordiske som nasjonale organer, vil budsjettprogrammene være hjelpemidler for kommunikasjon og drøfting av embetsmannskomiteéens prosjektvirksomhet.

Samtidig med at generalsekretæren legger fram sitt ovennevnte forslag til rammebudsjett for prosjektmidler legges det fram forslag til administrativt budsjett for Ministerrådets sekretariat i Oslo samt forslag til budsjett for de nordiske institusjoner som finansieres over Ministerrådets almene budsjett (se side 6). Beslutning om sistnevnte deler av budsjettet blir også tatt i mars som en del av Ministerrådets almene budsjett.

Denne budsjettprosedyre har vist seg å gi en god nordisk budsjettbehandling og har ført til en betydelig effektivisering av budsjettarbeidet. For Nordisk Råds utvalg og spesielt budsjettkomitéen er det blitt anledning til på et tidlig stadium å gi synspunkter på prioritering og bevilgning. Fremdeles inngår drøftelser om de konkrete prosjektforslag i samrådet mellom Ministerrådet og budsjettkomitéen.

3.2 Hovedtrekk i budsjettutviklingen

De totale utgifter har økt fra 20,5 mill. norske kroner i 1976 til 49,4 mill. norske kroner beviljet for 1978. Veksten i budsjettet er 51 pst. fra 1976 til 1977 og videre 60 pst. fra 1977 til 1978. Hovedtallene i budsjettet er gitt i *tabell 1*.

Nordisk Ministerråds sekretariat.

Nordisk Ministerråds almene budsjett har siden Ministerrådssekretariatet ble etablert i juli 1973 utviklet seg fra primært et sekretariatsbudsjett til et institusjons- og prosjektbudsjett.

Ministerrådssekretariatet ble i det vesentligste utbygd fram til 1975 sammen med etablering av embetsmannskomiteer, arbeidsgrupper m. m. for de ulike områder under Ministerrådet. I 1975 utgjorde sekretariatsutgiftene 48 pst., i 1976 var denne andel gått ned til 41 pst. og for 1978 er den budsjettert til 21 pst. av totale utgifter.

Prosjektbudsjettet.

Prosjektvirksomhet av noen betydning kom først i gang i 1975, med regnskapsførte utgifter på 6,1 mill. norske kroner. Fram til budsjettet for 1978 er det skjedd mer enn firedobling av denne virksomheten. Prospektbudsjettet er i 1978 på 25 mill. kroner, eller vel halvparten av det totale budsjett.

Det vil nødvendigvis måtte ta noe tid før embetsmannskomiteéene på de ulike områder finner fram til egnede samarbeidsoppgaver for prosjektvirksomhet. Under noen komitéer er det etablert undergrupper eller arbeidsgrupper som også skal ta opp nye oppgaver og finne sine arbeidsformer. Etter at felles interesse for nordisk virksomhet på visse områder er klarlagt, skal konkrete prosjekter planlegges i samsvar med flere lands interesser for problemstillingen, siktemål og tilpassning i tid for det enkelte lands primære ønskemål. Deretter blir gjerne en nordisk styringsgruppe etablert og prosjektet satt i gang.

Der er meget å vinne ved felles nordisk utførelse av utredningsprosjekter, felles nordiske drøftelser i konferenser m. m. På den annen side er det viktig å finne fram til de mest rasjonelle organisasjonsformer for nordiske prosjekter, best mulig styring av prosjektene, felles nytte og formidling av resultatene så raskt som mulig til de interesserte organer i de enkelte land.

I de år som er gått, er organisasjonsapparatet blitt stadig bedre tilpasset disse oppgaver. Samarbeidsorganene er derfor beredt til å kunne møte en fortsatt utvidelse af prosjektvirksomheten.

3.3 Nordiske institusjoner

De to første institusjoner på Ministerrådets almene budsjett, Nordisk samarbeidsorgan for drogforskning og Nordisk legemiddelnemnd ble etablert i 1976, i det vesentligste på grunnlag av pågående virksomhet på de samme områder. Disse institusjoner har hatt årlige budsjetter på om lag 1 mill. norske kroner. Den virksomhet som her drives av Nordisk samarbeidsorgan for drogforskning, er under utredning sammen med virksomheten til Nordisk nemnd for alkoholforskning.

Spørsmålet om innføring på Ministerrådets budsjett gjelder i første rekke administrasjonsbudsjettet for vedkommende institusjon med den planlegging og oversikt over bevilgninger, virksomhet og regnskaper som følger med dette. Fordelene ved en samling av virksomheten på Ministerrådets budsjett kan sammenfattes i følgende hovedpunkter:

- Bedre oversikt over den nordiske virksomhet
- Bedre muligheter til koordinering og samarbeid
- Samlet prioritering
- Rasjonalisering ved samlet behandling av ensartede administrasjonsspørsmål og forenkling av budsjettbeslutninger og kanalisering av midler

— Felles nordisk revisionsordning med samlet beretning til Nordisk Råds budsjettkomité under medvirkning av de nordiske riksrevisjonsorganer.

I møte 22. oktober 1976 besluttet Ministerrådet å innføre fire eksisterende institusjoner på Ministerrådets almene budsjett f. o. m. budsjettet for 1978:

Nordiska hälsovårdshögskolan
 Nordisk samarbeidsorgan for odontologisk materialprøving
 Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning
 Nordiske skogsarbeidsstudiers råd.

Med virkning f. o. m. budsjettet for 1979 har Ministerrådet i møte 9. desember 1977 besluttet å innføre ytterligere fire nordiske institusjoner:

Nordisk statistikk sekretariat
 Nordisk industrifond
 Nordtest
 Nordisk komité for byggbestemmelser.

Ministerrådet har gitt Ministerrådssekretariatet i oppdrag å arbeide videre med spørsmålet om innføring av institusjoner/samarbeidsorganer som fremdeles befinner seg utenfor Ministerrådets budsjett.

For 1978 utgjør institusjonene 13,8 mill. kroner på Ministerrådets almene budsjett. De institusjoner som innføres f. o. m. 1979 har tilsammen budsjetter av om lag samme størrelsesorden.

Utgifter fordelt på art.

Tabell 2 viser utgiftene fordelt på kapitler og poster. Denne viser at innenfor administrasjonsbudsjettet og institusjonsbudsjettet samlet utgjør lønnspostene i 1978 64 pst. av de totale utgifter til lønn og godtgjørelser, varer og tjenester. Bevilgningene til prosjektvirksomhet er verken for Ministerrådets disposisjonsbevilgning eller for institusjonene konkretisert på utgiftsarter som lønninger, varer og tjenester m. v. i den primære budsjettbevilgningen. En gjennomgåelse av pågående prosjekter viser at lønnsutgiftene utgjør om lag samme andel av de totale utgifter. På denne bakgrunn kan en i runde tall anslå sysselsettingen på Ministerrådets almene budsjett, beregnet i årsverk til følgende:

	1977	1978
Nordisk Ministerråds sekretariat	32	35
Nordiske institusjoner	5	60— 65
Ministerrådets prosjektbudsjett	110—120	130—140
Beregnet i alt	147—157	225—240

Utgifter fordelt på områder.

På Ministerrådets almene budsjett er sosialpolitikk innbefattet institusjonene blitt det største området, med i alt 2,8 mill. norske kroner i 1977 og ca. 13 mill. norske kroner i 1978 (iberegnet planleggingsrammer på prosjektbudsjettet). Industri og energi går opp til 4 mill. norske kroner i 1977 og 5,2 mill. norske kroner er planlagt i 1978. Arbeidsmarked og arbeidsmiljø utgjør 2,9 mill. norske kroner i 1977 og 3,8 mill. norske kroner er planlagt for 1978. Regionalpolitikk inklusive Nordkalotten stiger fra 2,4 til nærmere 3 mill. norske kroner. Konsumentspørsmål ligger på vel 2 mill. norske kroner, mens samferdsels- og byggsektoren hver ligger på vel 1 ½ mill. norske kroner.

Ved vurdering av den økonomiske innsatsen på de ulike områder må en ta i betraktning nordisk virksomhet i institusjoner og andre samarbeidsorganer som ennå ikke er innført på Ministerrådets budsjett. Dessuten vil en del av virksomheten også bli delfinansiert ved nasjonale bevilgninger.

4. Øvrig

4.1 Ansattes rettsstilling

Den 31. januar 1974 underskrev samarbeidsministrene på de respektive regerings vegne en aftale om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner med tilhørende normalkontrakt. Aftaleudkastet og normalkontrakten har tidligere været forelagt Nordisk Råd og arbeidsmarkedets parter, som har anbefalet tekstene. Aftalen tilsigter først og fremmest at skabe mere ensartede og enklere regler for ansættelse ved nordiske offentlig-retlige institusjoner og at sikre de ansattes rettigheder i henseende til pensionsordning, orlov fra statslig tjeneste m. v.

Efter at samtlige lande har ratifiseret aftalen, har Ministerrådet sat aftalen i kraft fra 1. marts 1976. Efter Ministerrådets beslutning tillempe aftalen for tiden på følgende institusjoner:

Nordforsk
Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordiska industrifonden
Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
Nordiska läkemedelsnämnden
Nordiska samarbetsorganet för drogforskning
Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
Nordiska statistiska sekretariatet
Nordtest

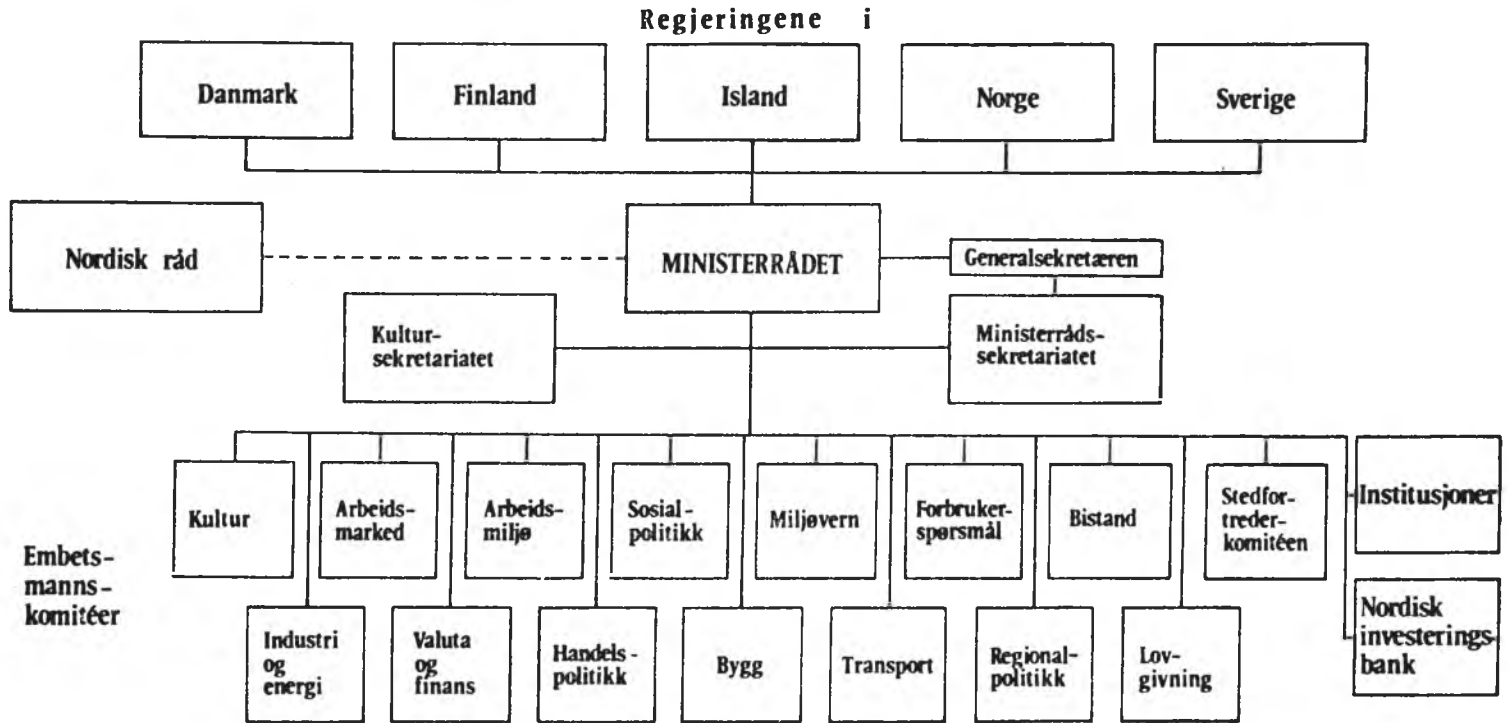
4.2 Offentlighedsprincippets anvendelse

Udgangspunktet er, at offentlighedslovgivningen i de enkelte nordiske lande ikke kommer til direkte anvendelse overfor selvstændige internordiske organer.

Efter forudgående undersøgelse (NU 1974: 14) og indgående drøftelser i og mellem Nordisk Råd og Ministerrådet, har Nordisk Råds præsidium og Ministerrådet fastsat regler om dokumenters offentlighed ved henholdsvis Præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatene med virkning fra 1. januar 1976. Samtidig er der taget skridt til en nødvendig justering af Ministerrådets og embedsmandskomiteernes arbejdsordninger for at fastsætte regler for den nye praksis med offentlige beslutningsprotokoller.

For andre nordiske samarbejdsorganer end Præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatene er der ikke fremlagt forslag om regler i NU 1974: 14. For disse organer antydes i rapporten den almindelige regel at offentlighedslovgivningen i det land hvor institutionen er beliggende bør anvendes i tillempet form. Offentlighedsprincippets nærmere forankring for disse organer er fortsat genstand for undersøgelse. Også for disse organer vil imidlertid principerklæringen i Helsingforsaftalens nye art. 43 om, at der i det nordiske samarbejde bør herske størst mulig offentlighed, være gældende.

NORDISK MINISTERRÅD

Undergrupper

Prosjekter

BILAGA 1

Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1976—1977

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
40	<i>Alminnelige utredninger</i>	
20	Projekter generelt	
3.	37,3	96,0
4.	43,0	
5.	34,1	
6.	66,2	
7.	62,3	311,0
8.		108,0
	242,9	515,0
150	<i>Sosialpolitikk</i>	
20	Projekter generelt	
1.		40,0
2.		
3.	-6,6	
5.	205,0	210,0
6.	265,0	390,0
7.	1,5	72,0
8.	27,0	
9.	45,0	
10.		66,0
11.		22,0
23	270,2	297,0
24	28,1	
25	NOMESKO-prosjektet	
1.	223,5	225,0
2.	100,0	25,0
26		443,0
	1 158,7	1 840,0
160	<i>Arbetsmarknad</i>	
20	Utbildning	
1.	111,1	
2.	30,7	
3.	22,0	
4.	30,0	

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
5. Nordisk-engelsk glossar om arbetsmarknadsterminologi, kan överföras	4,1	169,0
6. Ämnesseminarium 1977, kan överföras	11,6	93,0
7. Undervisningsmaterial för arbetsmarknadsorganens tjänstemän, kan överföras	6,6	98,0
8. Symposium om skyddat arbete		62,0
9. Gästlärare vid Nordkalottens AMU-center		40,0
11. Ämnesseminar 1978, kan överföras		22,0
21 Arbetsmarknadsservice		
1. Nordiskt expertsymposium om arbetsprövning och -träning	50,0	
2. Åtgärder mot ungdomsarbetslöshet	86,9	
3. Kartläggning av förhållandena m.m. rörande uthyrnings- och entreprenadsföretagets verksamhet i Norden	1,3	88,0
4. Harmonisering av innehållet i arbetsmarknadsutbildningen	24,8	
5. Utredning av den personliga vägledningens metodik, kan överföras		221,0
6. Sammanställning över riktlinjesbestämmelser m.m. rörande arbetslöshetsförsäkringar		22,0
7. Förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoderna inom Norden		125,0
22 Statistik och forskning		
2. Dokumentering av arbetsmarknads- och socialforskning i Norden	133,4	55,0
3. Jämförande analys av arbetsmarknadspolitikens mål och medel i Norden	114,0	
5. Utvikling av statistik vedr. erhvervmässig revalidering i Norden, kan överföras	93,0	96,0
23 Arbetskraft och kapital i Norden		
2. Utredning rörande arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden, kan överføres	240,0	577,0
24 Information		
1. Systematisering av informationsutbytet	36,5	97,0
2. Informationsverksamheten på yrkesvägledningens område, kan överföras		82,0
	996,0	1 842,0
170 <i>Arbetsmiljö</i>		
20 Projekt generell		
21 Arbetsmedisin/yrkeshygiene		
1. Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grensverdier, kan överföras		185,0
2. Samverkan mellan de yrkeshygieniska enheterna, kan överföras		
Delprojekt I		82,0
Årliga symposier	} 99,8	
Delprojekt II		
Assistent		95,0
3. Helsefare ved trestøv, kan överföras	18,0	18,0
4. Yrkeshygienisk spesialistutdannelse, kan överföras		79,0

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
5. Nordisk kompendium om arbetsmedisin, kan överföras		62,0
6. Scandinavian Journal of Work, Environment and Health	65,0	72,0
7. Arbetsmiljö i sågverk och träindustri-Konferanse	16,1	
8. Arbeidsmøte angående responsregistrering	8,5	
22 Yrkeskader/sikkerhet		
1. Dokumentasjon etter den nordiske arbeidervernkongressen 1976	10,0	
23 Psykososial arbeidsmedisin		
1. Psykososial arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskolelærare, kan överföras		55,0
2. Psykososiale arbeidsmiljøproblemer (stress) i prosessindustri, kan överföras		68,0
3. Psykososial arbeidsmedisin, kan överföras	45,4	77,0
25 Lovgivning/forskrifter		
1. Arbetarskyddsforskrifter, kan överföras	114,0	358,3
	376,8	1 151,3
180 <i>Miljövård</i>		
20 Projekt generellt		
4. Nordisk ordlista för avfallstermer, kan överföras	80,0	
10. Metoder för behandling av kommunalt avfall	97,8	25,0
12. Nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller, kan överföras	174,2	218,0
13. Forskarseminarium om bullers biologiska effekter	15,0	
14. Expert hjälp till arbetsgruppen för trafikbuller	17,0	21,0
15. Buller från industriell utrustning, kan överföras	85,8	88,0
16. Samarbete rörande miljöprover	76,3	
17. Symposium om Skagerack och Kattegatt, kan överföras	32,9	
18. Studie av lagstiftning och administration i Norden	22,2	
19. Karakterisering av miljödata, kan överföras	88,3	126,0
21. Återvinning av kommunalt avfall		77,0
23. Konferanse om miljövernutdanning	59,9	
24. Forstudie om "polycykliska, aromatiska hydrokarboner", kan överföras	34,2	110,0
25. Information om anläggningar för problemavfall		14,0
26. Mätning av bulleremissioner från vägtrafik, kan överföras		174,0
27. Sekretariatsresurser m.m. till samordningsgruppen för miljövärd-forskning, kan överföras		32,0
30. Symposium om genbanker		16,0
31. Undersökningsresurser för produkt-kontroll, kan överföras		91,0
32. Normer för produkttillverkning, kan överföras		60,0

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
33. Symposium rörande metoder för genomförande av intervjuundersökningar för att kartlägga störningar på människor av trafikbuller		30,0
34. Utvärdering av effekter av vidtagna bullerminskande åtgärder		27,0
21. Övervakningssystem för luftföroreningar, kan överföras	389,7	248,0
22 Naturvård		
1. Hotade djur och växter i Norden	58,1	44,0
2. Naturgeografisk regionindelning av Norden	45,6	
3. Landskapsanalyser	66,9	
4. Hotade naturtyper i Norden, kan överföras		1 65,0
5. Ekologisk kunskap i samhällsplaneringen, kan överföras		55,0
	1 343,9	1 621,0
190 <i>Likestillingspørsmål</i>		
20 Projekter generelt		
1. Rettsbeskyttelse av likestilling mellom menn og kvinner	26,0	
2. Nordisk seminar om likestillingspørsmål	69,7	
3. Seminar om rettsbeskyttelse av likestilling mellom menn og kvinner		47,0
4. Massmedia og likestilling, kan överföras		100,0
	95,7	147,0
210 <i>Handelspolitikk</i>		
21 Forenkling av prosedyrer		
2. Interface, internasjonal tilknytning, koordinering og styring, kan överföras		132,0
2. Koordinering, internasjonal tilknytning, sekretariat og informasjon, kan överföras	249,9	33,0
3. Nordisk fraktbrev, kan överföras		66,0
4. Handelsprosedyreguide, kan överföras		11,0
5. Juridiske problemer, kan överföras		33,0
	249,9	275,0
220 <i>Industri- og energi</i>		
20 Projekter generelt		
1. Utredning om energi of FoU-samarbeid	16,5	
3. Energi FoU	504,0	3 122,0
	520,5	3 122,0
221 <i>Kärnsäkerhet</i>		
20 Projekt generelt		
1. Koordinering og forberedelse, kan överföras		75,0
2. Kvalitetssikring, kan överföras		250,0
3. Avfallsspørsmål- kan överföras		150,0
4. Kontrollrumsudformning, kan överföras		325,0
		800,0
222 <i>Resurspolitikk</i>		
20 Projekt generelt		
1. Resursutredningen, kan överföras	281,0	100,0
	281,0	100,0

Kap./Post		Regnskap 1976	Bevilget 1977
230	<i>Byggsektorn</i>		
21	Byggregler		
	1. Administration	202,0	259,0
	6. Existerande standarder	23,0	
	7. Last — säkerhet, allmänt	159,9	82,0
	8. Träkonstruktions	73,9	72,0
	9. Betongkonstruktions, allmänt	25,2	134,0
	10. Betongkonstruktions, armering, kan överföras	26,1	33,0
	11. Brandskydd, allmänt	127,4	
	12. Brandklasser, kan överföras	140,0	302,0
	13. Inneklimat, kan överföras	129,1	59,0
	14. Energihushållning, bestämmelser, kan överföras	52,0	22,0
	15. Energihushållning, beräkningsmetoder, kan överföras	62,7	82,0
	16. Energihushållning, FoU-samordning	39,7	82,0
	17. Handikappstandarder, kan överföras		60,0
	18. Vatten- och avloppsinstallationer		33,0
	20. Mål och lagstiftning, kan överföras		25,0
	23. Brandskydd, kan överföras		15,0
	24. Energihushållning, kan överföras		25,0
	25. Godkännande, kontroll, prövning, kan överföras		50,0
	27. Samnordisk byggexport, kan överföras		60,0
22	Upphandlingsregler		
	2. Entreprenadkontrakt	98,4	
		1 159,4	1 460,0
240	<i>Regionalpolitik — generellt</i>		
21	Embetsmannskomiteén för regionalpolitik		
	1. Kartläggning av det regionalpolitiska stöttevolumets variationer		173,8
	2. Samarbeid på utkantstrøkpoltikkens område, kan överføres	107,1	89,0
	3. Kartläggning av metoder m.m. i den regionalpolitiska planleggingen, kan överføres	118,0	
	4. Kartläggning av de regionale forhold i de nordiske land	56,3	
	5. Kartläggning av de regionaløkonomiske forhold i ARKO-regionene		78,4
	6. Forundersøkelse i Øresundsregionen, kan overføres	75,0	330,0
	7. och 10. Utvärdering av regionalpolitiskt samarbete och utveckling av det regionalpolitiska handlingsprogrammet samt utredning av en regionalpolitisk fond på Nordkalotten		125,0
	8. Fiskodling som ett medel i regionalpolitiken		130,0
	9. Ålandsprojektet		35,0
22	NordREPO		
	1, 4, 7 Mål i regionalpolitikken, kan överføres	461,2	374,0
	2. Oppfølgingsstudier av regionalpolitiske gjennomsnittseffekter		165,0
	3. Administrative betingelser for regional planlegging, kan overføres		
	5. NordREFO-informasjon, kan overføres		50,0

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
23 Nordplan, kan överföres		
1. Informationsystem och metoder i samfunnsplanering	320,0	233,8
2. Metoder för sammenlikning og vurdering av planalternativ	25,0	
Sum Regionalpolitikk — gen.	1 162,6	1 784,0
241 <i>Regionalpolitikk — Nordkalotten</i>		
20 Prosjekter generelt		
1. Nordkalottkomitéens aprilseminar	6,9	9,0
3. Befolkning og næringsliv	15,0	
4. Industriseminar, kan överföras	28,6	44,0
5. Tidsskrift om næringslivet på Nordkalotten	41,5	42,0
8. Kartlegging av handelshinder, kan överföras	125,7	148,0
11. Ökt grönnaksdyrking, kan överföras	15,3	78,9
12. Same- og reindriftsspørsmål, kan överföras	4,8	
15. Nordkalottens Industrikalender		63,0
19. Industriresa		33,0
20. Oversikt-karta över Nordkalotten		7,0
21 Nordisk sameråd		
1. Nordisk samekonferanse 1976	150,0	
	387,8	424,9
280 <i>Skogforskning</i>		
21 Skogsförvaltning		
1. Samspelseffekter mellan gödsling och gallring, kan överföras	223,7	241,0
	223,7	241,0
310 <i>Konsumentfrågor</i>		
20 Diverse projekt		
4. Seminarium om den samhälls- och beteendevetenskapliga konsument- forskningen i Norden	134,0	
5. Engelsk översättning av sammanfattning av "konsumenttjänster"	2,2	
21 Undersökningssamordning		
1. Undersökningssamordning på kon- sumentområdet	300,8	231,0
2. Köksfläktar — metodförenkling	71,8	
3. Hushållsskylar och -frysar	28,0	
4. Diskmaskiner — framtagning av referensmaskin	65,8	
5. Bullermätning — metodik	31,6	
7. Utombordsmotorer — metodutveck- ling	3,2	
10. Kokkärls bruksegenskaper, kan överföras	109,2	116,0
12. Regnkläder för barn, kan överföras	113,5	144,0
13. Konsumentkrav på emballage.	90,0	
14. Produktsäkerhet hos hushållskemika- lier	155,0	51,0
15. Produkters livslängd — förprojekt	134,7	
17. Produkters livslängd-situation, utveckling, orsaker och konsekvenser, kan överföras		405,0

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
18. Konsumentkrav på emballage — konsumenternas och samhällets styrmedel på emballageområdet, kan överföras		65,0
22 Information och utbildning		
3. Konsumentundervisning i skolan. Undersökning av förutsättningarna för fortsatt nordiskt samarbete	11,0	33,0
4. Konsumentnytt från Norden	13,4	22,0
5. Reklam i skolan, kan överføres		110,0
23 Produktsäkerhet		
1. Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap, kan överföras	194,4	531,0
2. Produktsäkerhet — farliga produkter	72,3	
3. Seminarium om produktsäkerhet och skaderapporteringssystem	16,5	
4. Förplanering av kommande verksamhet på produktsäkerhetsområdet		25,0
24 Märkning		
1. Godkännandemärkning av flytvästar	4,5	
2. Behandlingsmerking av textilier	15,3	
3. Seminarium om jämförprismärkning, kan överföras		25,0
4. Skötselmärkning av textilier — gemensama kriterier för användandet av behandlingssymboler		55,0
25 Reklam och marknadsföring		
1. Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring, kan överföras	157,6	220,0
	1 724,8	2 033,0
320 <i>Samferdsel</i>		
20 Projekter generellt		
1. Färjeförbindelser mellan Island, Färöerna och övriga Norden	7,5	100,0
2. Parametrar vid vägdimensionering, kan överföras		396,0
3. Planeringsprojekt för vägforskning, kan överföras		150,0
21 Telemedel, kan överføres	219,9	297,0
	227,4	943,0
321 <i>Nordkolt</i>	355,0	494,0
322 <i>Stina</i>	216,8	11,0
330 <i>Turistspörssmål</i>		
20 Projekter generellt		
1. Fellesnordisk undervisningsmateriale till bruk för reiselivsutbildningen	57,0	
2. Fellesnordisk möte för lärare i reiselivsutbildningen	46,2	94,0
3. Utredning om kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar — effekter av spridning av skolfrier och semestrar		55,0
4. Förprojekt angående nordbors resande i annat nordiskt land		55,0
5. Seminarium om miljömässiga, sociala och ekonomiska följder av turismproblemanalys vid offentliga insatser för turism, kan överföras		110,0

Kap./Post	Regnskap 1976	Bevilget 1977
21		
Utredning om fellesnordisk videreutdanning for hotell- og restaurantledere		
1. Nordisk ledereutdanningsprosjekt for hotell- og restaurantfaget, kan overføres	118,1	126,0
	221,3	440,0
331		
<i>Turisme på Nordkalotten</i>		
20		
Prosjekter generelt		
2. Ny versjon av hotelloversikten	} 30,1	82,0
3. Utredning om utbygningsmuligheter, kan overføres		
4. Nordkalottens turistråd		35,0
5. Gemensame vandringsleder for fjällturister, kan overføres		28,0
6. Åtgärder for fremjande av interkalottisk trafik		28,0
7. Översättning av reselivsplanen for Nord-Norge till finska		11,0
8. Gemensamt uppträdande på nationella workshops		22,0
	30,1	206,0
350		
<i>Juridiska spørsmål</i>		
20		
Projekt generellt		
1. Nordisk undersökelse om de forskjellige kausjonsformers faktiske betydning		159,0
		159,0

BILAGA 2**Presskommunikéer från ministerrådsmöten 1977**

Stockholm, den 24 mars 1977

Nordiska ministerrådets budget för 1978 fastställdes vid ministerrådsmötet (samarbetsministrarna) den 24 mars 1977 i Stockholm. Totalbudgeten, som inte omfattar kultursektorn, uppgår till 49,2 milj. Nkr. Projektverksamheten ökar med 33 % till 25 milj. nkr.

Vid fördelning av projektmedel ställer ministerrådet ökade resurser till förfogande bl. a. för arbetsmiljöområdet, byggsektorn och socialpolitiken. För dessa sektorer lägger ministerrådet fram handlingsprogram vid Nordiska rådets session i Helsingfors. En fortsatt satsning sker på arbetsmarknadssamarbetet där ministerrådet godkände ett handlingsprogram vid årsskiftet 1975—76. Till det treåriga nordiska programmet för forsknings- och utvecklingssamarbete på energiområdet har för 1978 anslagits 2,8 milj. nkr.

Medlen för gemensamma nordiska institutioner som finansieras över ministerrådets budget ökar från ca 1 milj. till 13,8 milj. nkr. Detta hänger samman med att ministerrådet beslutat införa ett antal institutioner, som tidigare finansierats genom olika nationella källor på ministerrådets budget. Genom att på detta sätt samla nordiska institutioner på en budget avser man skapa större överskådlighet och bättre redovisning av det nordiska samarbetet. Förutsättningar skapas också för bättre prioritering och samordning av verksamheten på olika områden.

Bland de institutioner som nu kommer in på ministerrådets budget kan nämnas Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Högskolan ger specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal i ledande ställning. För denna skola sker en omorganisation och väsentlig ökning av verksamheten.

De övriga institutionerna som från och med 1978 införs på ministerrådets budget är Institutet för odontologisk materialprövning, Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning samt Nordiska skogsarbetsstudiers råd.

Ministerrådet behandlade också rapporten från Nordiska Investeringsbankens styrelse. NIB har verkat i 8 månader och har hittills beviljat fyra lån på sammanlagt 325 milj. fmk.

Ordförande vid ministerrådets möte var Finlands samarbetsminister, justitieminister Kristian Gestrin.

Från Danmark deltog minister Lise Østergaard, från Island ambassad-

råd Halla Bergs Vetlesen, från Norge industriminister Bjartmar Gjerde och från Sverige kommunminister Johannes Antonsson.

Ronneby, Sverige, den 17—19 augusti 1977

Vid det vartannat år återkommande socialpolitiska ministermötet, som i år hölls den 17—19 augusti i Ronneby, Sverige, har Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) bekräftat införandet av en nordisk receptgiltighet från och med den 1 september 1977.

Den nordiska receptgiltigheten innebär att recept utställt av auktoriserad nordisk läkare ett år efter förskrivningen kan expedieras i samtliga nordiska länder. Recept som innehåller narkotika får inte expedieras. Detsamma gäller sprithaltiga preparat. Även andra begränsningar finns, men de flesta recept blir alltså giltiga i annat nordiskt land från den första september. Apoteken kommer att ta ut fullt pris för recepten. Eventuella nedsättningar återbetalas i patientens hemland.

Med tanke på den starka rörligheten mellan de nordiska länderna, både vad gäller arbete och turism, kan reformen förväntas få relativt stor praktisk betydelse.

Förslaget om en nordisk receptgiltighet har väckts i Nordiska rådet. De nordiska ländernas medicinalförvaltningar har tidigare under året förberett frågan.

Nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialvårdsområdet

Vid ministerrådsmötet i Ronneby antog social- och hälsovårdsministrarna också ett samarbetsprogram för hälso- och socialvårdsområdet som ska ligga till grund för ministerrådets insatser på dessa områden.

Förslaget till samarbetsprogram har utarbetats av Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté, Nordiska socialpolitiska kommittén. Detta förslag har varit på remiss hos arbetsmarknadens parter och behandlats av Nordiska rådet vid dess 25:e session 1977 i Helsingfors. Nordiska rådet rekommenderade ministerrådet att fastställa programmet.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet, såväl samarbete av mera allmän karaktär som avgränsade projekt som finansieras med medel från ministerrådets budget. Programmet skall göra det möjligt för ministerrådet att bedöma behovet av insatser inom olika delområden och underlätta en prioritering av insatserna samt ge närmare vägledning vid utformning av olika samarbetsinsatser.

Bland de så kallade insatsområden som behandlas i samarbetsprogrammet läggs den största vikten vid den nordiska trygghetskonventionen, som i första hand har till uppgift att ge de nordiska medborgarna

social, medicinsk och ekonomisk trygghet vid vistelse eller bosättning i annat nordiskt land än hemlandet.

Ett annat insatsområde utgörs av forsknings- och utvecklingsarbete. Målsättningen är att befärma ett praktiskt samarbete för att göra resultaten bättre, mera pålitliga eller eventuellt billigare.

Andra områden som ingår i programmet är gemensam arbetsmarknad och efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, läkemedelssamarbete och samverkan vad gäller dokumentation och information.

Vid det socialpolitiska ministermötet var huvudfrågorna i övrigt vilka möjligheter det finns att främja socialpolitiska mål genom insatser inom andra sektorer inom samhällspolitiken samt rörlig pensionsålder — del-pensionering.

Deltagande ministrar i ministerrådsmötet har varit socialminister Eva Gredal, Danmark, statsrådet Ruth Ryste, Norge, social- och hälsovårdsminister Pirkko Työläjärvi, Finland, socialminister Rune Gustavsson och bitr. socialminister Ingegerd Troedsson, Sverige. Island representerades av departementschef Pall Sigurdsson.

Hanaholmen, Finland den 29—30 september 1977

De nordiska bostadsministrarna har den 29 och 30 september 1977 sammanträtt som Nordiskt Ministerråd i det finsk-svenska kulturcentret på Hanaholmen i Esbo utanför Helsingfors.

I mötet deltog kommunalminister Leif Aune, Norge (ordförande) boligsminister Ove Hove, Danmark, inrikesminister Eino Uusitalo, Finland, bostadsministrarna Elvy Olsson och Birgit Friggebo, Sverige samt ämbetsmän från de nordiska bostadsministerierna och från Nordiska ministerrådets sekretariat.

I överläggningarna behandlades bostadspolitiska frågor, vissa internationella frågor, energibesparande åtgärder inom byggområdet och det utvidgade handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn, vilket fastställdes den 1 maj 1977.

Bland de bostadspolitiska frågor som diskuterades återfanns bostadsbyggandets omfattning, kvalitet och ekonomi samt behovet av förenkling och effektivisering av dess administration och reglering. Vidare diskuteras frågor i anslutning till inlösning av hyresbostäder.

I alla länderna har man uppmärksammat behovet av att förbättra miljön i den äldre och halvgamla bostadsbebyggelsen och ministrarna beslöt att utvidga pågående samarbete härom.

Man diskuterade också det vidare internationella samarbetet inom bostadsområdet, särskilt det europeiska samarbetet inom FN's ekonomiska europakommission, ECE, och beslöt att understryka vikten av

att FN's generalförsamling i höst kunde enas om en global uppföljning av FN's bosättningskonferens Habitat i fjol.

Man var överens om att frågan om energihushållning i befintliga byggnader är av yttersta vikt och att förstärka det nordiska samarbetet inom detta område. Utredningsarbetet bör bedrivas så snabbt som möjligt.

Ministrarna konstaterade, att det är mycket viktigt att klarlägga om och i vilken utsträckning det är möjligt att utarbeta bestämmelser om enhetliga och gemensamma nordiska kontroll- och godkännandeprocedurer angående byggprodukter samt beslöt att påskynda utredningsarbetet ifråga.

Oslo, den 28. november 1977

Nordisk Ministerråd (industriministrene) har man industriminister Bjartmar Gjerde, Norge, som formand holdt møde i Oslo den 28. november 1977. I mødet deltog desuden handelsminister Ivar Nørgaard, Danmark, handels- og industriminister Eero Rantala, Finland, industri- og socialminister dr. Gunnar Thoroddsen, Island, og energiminister Olof Johansson, Sverige. Endvidere deltog embedsmænd fra de nordiske landes industriministerier og fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

Ministrene orienterede hinanden om den aktuelle industri- og energipolitiske situation i de nordiske lande. På baggrund af den efterfølgende diskussion gav Ministerrådet Embedsmandskomiteen i opdrag til næste ministerrådsmøde (industriministrene) 1. februar 1978 at fremlægge forslag til mandat for en undersøgelse af konkurrenceforholdene mellem de nordiske lande set i en international sammenhæng.

Ministrene drøftede forholdene omkring små og mellemstore virksomheder. Ministerrådet var enigt om, at det bør igangsættes et fællesnordisk udredningsprojekt, som skal sigte mod at sammenligne de mindre virksomheders situation i de nordiske lande på en række centrale områder. En sådan sammenlignende analyse, der vil give øget information om de støtteforanstaltninger, der anvendes i de forskellige nordiske lande og resultaterne heraf, vil kunne bidrage til en mere effektiv politik overfor de små og mellemstore virksomheder.

På baggrund af redegørelsen fra Nordisk Industrifond (Nordisk Fond för Teknologi och Industriell Utveckling) ønsker Ministerrådet at give udtryk for, at man finder, at Nordisk Industrifond har opnået betydningsfulde og positive resultater og erfaringer i løbet af den hidtidige virksomhedsperiode. Ministerrådet finder endvidere, at Fonden også i fremtiden vil være af stor betydning såvel for opfyldelsen af Fondens primære formål som for gennemførelsen af nye initiativer inden for Fondens arbejdsfelt.

Ministerrådet er enig om, at det er af væsentlig betydning, at Nordisk Industrifond i forbindelse med den fortsatte virksomhed tilsikres mulighed for at gennemføre en langsigtet planlægning. Fonden bør derfor årligt tilføres pengemidler, som mindst modsvarer det nuværende niveau.

Det blev besluttet at afholde et nyt industriministermøde den 1. februar 1978.

Oslo, den 12. desember 1977

Problemer knyttet til narkotikamisbruk var emnet da sosialministrene i Danmark, Sverige og Norge møttes i Oslo 12.12. Finlands og Islands sosialministre var forhindret fra å delta.

På møtet ble det lagt fram rapporter om situasjonen i de enkelte nordiske land — videre ble det gitt en orientering om arbeidet i nordisk kontaktmannsutvalg for narkotikaproblemer.

Hovedintrykket er at problemene synes å være noenlunde de samme i alle de nordiske land. Et generelt inntrykk er også at det synes å ha funnet sted en viss stagnasjon av narkotikamisbruket.

Karakteristisk for det nordiske mønster er et "blandingsmisbruk" der alkohol spiller en stadig mer dominerende rolle. Det gjelder også i alle de nordiske landene at introduksjonen av heroin den senere tid har ført til at misbruksmiljøene er blitt hardere. Alle steder har man "hard-kjerner" av misbrukere som byr på store problemer.

De "harde" stoffenes inntreden på markedet i Norden har ført til at politi og tollvesen er blitt tvunget til å konsentrere seg om kampen mot disse. Det ble imidlertid understreket at det fortsatt er nødvendig å bekjempe cannabis. Ikke minst i opplysningsarbeidet må man ha dette for øyet.

Et særlig problem er at de tungt belastede misbrukere for å kunne opprettholde sitt misbruk, selv må forhandle stoff og naturlig vil være orientert i retning av å rekruttere nye misbrukere.

Det er nødvendig å bekjempe den oppfatning at stoffmisbrukere ikke kan helbredes. De "harde" kjernene — som består av et relativt begrenset antall — er oftest personer med store, sammensatte hjelpebehov.

Sosialministrene var enige om å få utredet på nordisk basis problem knyttet til behandling av "den harde kjerne" av stoffmisbrukere.

Frivillige instanser kan meget vel ha en rolle i det forebyggende arbeidet, likedan i ettervernet. Det dreier seg ikke om et enten eller, men et både og. Man må finne fram til en forsvarlig funksjonsfordeling og samarbeidet må struktureres.

Det var også enighet om at man må legge særlig vekt på det forebyggende arbeid og i denne forbindelse tiltak som kan fange opp unge som befinner seg i faresonen bl. a. gjennom oppsøkende ungdomsarbeid

og varierte fritidstilbud. Kamp mot ungdomsarbeidsløshet og tiltak for å hindre at unge faller ut av utdanningssystemene er viktige forebyggende tiltak også på dette området.

Det kom på møtet fram at det nordiske samarbeidet fungerer godt i hovedtrekk og man legger vekt på at samarbeidet må utdypes.

Det må også skje en styrking av samarbeidet på det internasjonale plan — bl. a. gjennom at det på nordisk basis blir tatt initiativ til å fremme tiltak gjennom FN.

Eksempler på dette er de nordiske lands engasjement i aktuelle prosjekter i opiumproduserende land i Asia. Danmark støtter f.eks. prosjekter i Afganistan, Sverige i Pakistan og Laos og Norge i Burma.

Det er viktig å arbeide for at FN blir satt i stand til å forsterke sitt engasjement i kampen mot narkotika.

Det er også enighet om at de nordiske land bør øve påtrykk for å få flest mulige land til å ratifisere konvensjonen om psykotrope stoffer — spesielt gjelder dette de store legemiddelproduserende land. Konvensjonen innebærer kontroll med produksjon og omsetning av visse vanedannende stoffer. Det var enighet om å søke få til en effektiv kartlegging av og et varslingsystem — for nye, vanedannende lægemidler.

Sosialministrene var enige om betydningen av en videre utbygging av det nordiske samarbeid mellom toll- og politimyndigheter med sikte på å hindre innførsel og markedsføring av narkotika.

Sosialministrene var videre enige om å fortsette sine drøftninger av narkotikaproblemene, herunder spørsmål knyttet til behandling av stoffmisbrukere, ved sitt neste ordinære møte i august 1978.

BILAGA 3

Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1978 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1977 och bokslutet för 1976

Verksamhetsområde	Verksamhets- budget 1978 anslag 1 000-tal danska kronor	Verksamhets- budget 1977 anslag	Bokslut ¹ 1976
<i>Utbildning</i>	8 608	7 685	
Nordens folkliga akademi	2 422	2 020	2 279
Nordiskt skolsamarbete	1 510	1 320	1 039
Nordisk Journalistkursus	550	495	464
Nordiska högskolan för hushållsvetenskap	0	130	100
Nordiska institutet för samhällsplanering	2 676	2 425	2 630
Nordisk federation för medicinsk undervisning	360	315	260
Nordisk kursverksamhet	1 090	980	690
<i>Forskning</i>	22 755	18 790	
Nordiskt kollegium för marinbiologi	498	390	402
Nordiskt institut för teoretisk atomfysik	7 665	6 770	6 804
Nordiskt institut för folkdiktning	571	475	488
Nordiskt institut för sjö rätt	1 043	875	905
Nordiska geoexkursioner till Island	305	250	202
Nordiskt kollegium för ekologi	443	420	416
Centralinstitutet för nordisk Asienforskning	2 113	1 950	2 135
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	600	555	616
Nordisk samarbetskommitté för arktisk medicinsk forskning	573	485	402
Nordisk samarbetskommitté för internationell politik	764	670	706
Nordiska samarbetsorganet för vetenskapliga informationer	2 197	1 615	
Nordiska forskarkurser	2 300	1 665	1 752
Nordiskt vulkanologiskt institut	1 611	1 360	943
Nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning	342	310	283
Nordiskt samarbete inom massmediaforskning	400	—	
Nordiskt språksekretariat	220	—	
Nordiska sommaruniversitetet	1 110	1 000	223
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>	10 722	8 990	
Nordens Hus. Reykjavik	2 230	1 765	1 712
Nordiskt teatersamarbete	290	265	247
(vidareutbildning och gästspel)	1 260	1 145	963
Nordiska rådets litteraturpris	210	175	141
Nordiska rådets musikpris	135	—	103
Nordiskt musiksamarbete	1 235	1 030	507
Nordiskt samiskt institut	2 442	1 990	1 756
Nordiskt ungdomssamarbete	1 450	1 300	1 205
Stöd till översättning av grannlandslitteratur	1 050	900	0
Nordiska konstförbundet	420	420	300
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>	5 500	5 000	
<i>Nordiska kulturfonden</i>	8 000	6 500	
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>	5 555	5 035	
Summa	61 140	52 000	
Reservation för beräknade automatiska lönestegringar	3 000	2 500	
Summa	64 140	54 500	

¹ Valutakurser 31.12.1976. Summa utgifter inkl. kompensation för automatiska lönestegringar.

BILAGA 4

Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1977

Beviljade anslag

	Anslag i dkr
1 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap	330 000
2 Samarbete inom folkbildningen	1 000 000
3 Tryckning av rapport om återkommande utbildning	25 000
4 Symposium om återkommande utbildning	120 000
5 Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning för verksamheten 1977	200 000
6 Projektävling om Nordens hus i Torshavn	175 000
7 Ledningsgruppen angående Nordens hus i Torshavn	50 000
8 Projekt angående information i skolan om funktionshämmande	30 000
9 Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning för verksamheten 1977	360 000
10 För mottagning av studiebesök i Köpenhamn	30 000
11 Tilläggsanslag till Nordiskt samiskt institut	65 000
12 Nordisk kommitté för öststatsforskning för verksamheten 1977	50 000
13 Kontaktgruppen för miljövärdutbildning vid universitet och högre läroanstalter	50 000
14 Projekt angående inlärningsproblem hos barn	170 000
15 Samarbetet mellan universiteten på Nordkalotten	100 000
16 Nordiska kurs- och undervisningsplaner inom el-utbildningen	30 000
17 Simultantolkningskurs	35 000
18 Samarbete inom tillämpad nordisk språkvetenskap	175 000
19 Nordiskt deltagande i den internationella minoritetskonferensen 1977	300 000
20 Nordiskt samarbete inom framtidsstudier	120 000
21 Engelskspråkig broschyr om miljövärdutbildning	44 000
22 Satellitutredningen	990 000
23 Nordisk dokumentationscentral för språkvetenskap	125 000
24 Distribution av NU B-serien	40 000
25 Nordiska samrådets sekretariat för verksamheten 1977	40 000
26 Handboken Att studera i Norden	30 000
27 Beskattning av stipendier vid NORDITA	5 766,29
28 Nordiskt konstcentrum i Finland	22 191,44
29 Grannspråksundervisning i Norden	160 000
30 Nordiska författarkurser 1978	120 000
31 Nordiskt filmsamarbete 1978	200 000
32 Ung Nordisk Musik 1978	20 000
33 Lärar- och elevutbyte	250 000
Summa	5 461 957,73

BILAGA 5

Samnordiska utredningar på kulturområdet 1977

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1. Utbildning				
1.1 Arbetsgruppen för återkommande utbildning	Informera och ge rekommendationer om återkommande utbildning i Norden	1975	Återkommande utbildning i Norden (NU B 1977: 18) Recurrent Education in the Nordic Countries (NU B 1977: 18 E)	Konferens i Köpenhamn 19—20.5 1976 Symposium på Frostavallen, Sverige Tema: Återkommande utbildning i Norden och arbetsmarknads- och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning
1.2 Evalueringsgruppen för projektprogrammet för vuxenutbildning med undergrupper	Följa utvecklingen av det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning	1976	<i>Rapporter hittills</i> Betald studieledighet i Norden (NU B 1977: 30) Översikt av FoU-arbete i Norden (jan. 1978) Utbildning av vuxenutbildare i Norden, (jan. 1978)	Kontinuerlig evaluering om verksamheten, utger informationsbulletiner innehållande lagar, förordningar, mötestitlar, ny litteratur o.s.v.
1.3 Redaktionskommittén för utgivande av häften i Nordens historia	Utarbeta och utge sex temahäften om olika perioder i Nordens historia	1975	De tre första häftena utkommer i början av 1978 De preliminära titlarna är "Norden under andra världskriget", "Bonden — kronan — adelsmannen" och "Fra Kalmarsbrev til Stockholms blodbad"	Redaktionskommittén föreslår författare till temahäftena och svarar för den slutliga redaktionen av manuskriptet
1.4 Att studera i Norden — nationella redaktörer	Utarbeta och utge reviderad utgåva av handboken "Att studera i Norden"	1974	"Att studera i Norden" utgiven i augusti 1977	Kontinuerlig revision företas
1.5 Ledningsgruppen för projektet nordisk grannspråksundervisning	Att med hjälp av arbetsgrupper utarbeta förslag till åtgärder för stärkande av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna och utge en lärarhandledning för låg- och mellanstadiet	1965	Rapport med lärarhandledning utkommer hösten 1978	Ministerrådets beslut i november 1977 om fortsatt arbete enligt ledningsgruppens förslag
2. Forskning				
2.1 Planeringsgruppen för framtidsstudier	Planera och genomföra ett antal samnordiska seminarier kring aktuella teman rörande framtidsstudier och härigenom pröva förutsättningarna för nordisk samverkan inom detta område	1977	Rapport avges före utgången av 1978	Dubbelseminarium om framtidens utbildningspolitik och kommunikationssamhälle 18—20.4.1978 i Rungsted

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder	
2.2	Planeringsgruppen för tillämpad nordisk språkvetenskap	Planera och genomföra ett symposioprogram med tonvikt på modersmålspedagogik, internordisk språkförståelse m. m. och främja konkreta forskningsuppgifter på detta område	1977	Rapport avges senast 1.4.1978	Symposium 2—6.10. 1978 på Schæffergården i Danmark. Tema: Språkriktighetsproblemen i skolan — normerna
2.3	Arbetsgruppen för utredning av språkvårdssamarbetet i Norden	Överväga lämpliga former för samarbete mellan språknämnderna i Norden	1976	Nordiskt språksekretariat (NU A 1977: 1)	Ministerrådsbeslut i mars 1977 om inrättande av ett nordiskt språksekretariat från 1.7.1978
3. <i>Allmenkultur</i>					
3.1	Arbetsutvalg til utredning av videreutdanningsspørsmål på filmområdet	Vurdere behovet for permanente nordiske videreutdannings-tilbud for filmarbeidere i Norden, samt mulighetene for en koordinering av videreutdanningstiltak innen film, TV og tilgrensende områder	1976	Nordisk filmsamarbeid — videreutdanning juni 1977	Ministerrådets vedtak i november 1977 om en permanent kursvirksomhet for film- og TV-arbeidere
3.2	Arbetsutvalg til utredning av mulighetene for et nordisk idrettssamarbeid	Vurdere mulighetene for et nordisk idrettssamarbeid, særlig innenfor barne- og ungdomsidrett, handikapidrett, bedriftsidrett, samt behovet for særlige initiativer for utkantområder	1977	Ikke avsluttet	
3.3	Nordisk teaterkomité	Vurdere støtteordningen for teatergjestespill, utarbeide en oversikt over områder for nordisk videreutdanning på teaterfeltet og fremkomme med forslag til den administrative struktur for dette samarbeidet	1976	Gjestespill, videreutdanning, administrasjon, struktur, august 1977	Teaterkomiteens innstilling vedtatt av MR. Dessuten opprettet en støtteordning for nordisk amatørteatersamarbeid
3.4	Arbetsgruppe for utredning av spørsmålet om det nordiske kultursentrum i Finland	Vurdere den virksomhet som det nordiske kultursentrum i Finland skal overta samt fremlegge forslag om kultursentrets geografiske plassering i Finland	1976	Nordisk kultursentrum i Finland (NU B 1977: 3)	Ministerrådets beslutning i januar 1977 om etablering av et nordisk kunstsentrum på Sveaborg fr. 1.7.78
3.5	Torshavn-komiteen	Frømsette forslag om virksomhets program, ramdisponering, etablerings- og driftskostnader for et Nordens Hus på Færøylene	1976	Nordens Hus på Færøylene (NU B 1977: 4)	Nordisk arkitektkonkurranse avsluttet oktober 1977. Detaljprosjektering er påbegynt

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
3.6 Nordisk barne- kulturgrupp	”Utvalget skal med utgangspunkt i en aktuell kartlegging av eksisterende forslag, initiativer og samarbeidsmuligheter fremlegge konkrete planer for videreføring av samarbeidet omkring barn og kultur. I særlig grad forutsettes det, at utvalget tar hensyn til allerede eksisterende muligheter, som kan anvendes på nordisk basis.”	1975	Ventes foreligge sommeren 1978	

Utredningar 1977 inom projektet Nordiskt skolsamarbete

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1. Lektor Liv Vedeler, Barneverns- akademiet, Oslo	Att externt och in- ternt informera om förskoleverksamhet i Norden	1974	Notisbladet "Infor- mation om försko- lan" utkommer minst 5 gånger per år.	Notisbladet sprids till ca 500 adresser. Fort- gående verksamhet
2. Forsknings- assistent Ulla Wall Ped inst, Umeå Arbetsgrupp för förskola i gles- bygd	Samarbete kring problemen om för- skola i glesbygd	1975	Rapport har publi- cerats (NU B 1977: 22)	Rapporten har distri- buerats nationellt och nordiskt
3. Arbetsgrupp för förberedande av konferens för förskolläraryut- bildare	Att utarbeta pro- gram för konferensen	1977	Konferensrapport vid årsskiftet 1977/78	Konferens om kultur- tillhörighetens och modersmålets betydelse vid övergången för- skola—skola
4. Skolkonsulent Sven-Erik Gode Skolöverstyrelsen, Sverige Arbetsgruppen för individuali- sering av mate- matikundervis- ning	Att utarbeta en rapport och ett stu- diematerial för indi- vidualisering av un- dervisningen i mate- matik i grundskolan	1974	Rapport har pub- licerats (NU B 1977: 20) och på finska (NU B 1977: 23)	En konferens om marknadsföring av det framtagna mate- rialet har hållits. Projektet förs vidare i nationell fortbild- ning
5. Skolkonsulent Per Malmberg Skolöverstyrelsen, Sverige Arbetsgruppen för individuali- sering av eng- elskundervis- ning	Att utarbeta en rapport och ett stu- diematerial för indi- vidualisering av un- dervisningen i engelska i grund- skolan	1974	Rapport har pub- licerats (NU B 1977: 10) och på finska (NU B 1977: 13)	En populariserad rapportexempelsam- ling sprids som studie- dagsmaterial. En nordisk konferens om den nationella vidareföringen har hållits.
6. Samarbetsgrupp om sociala och emotionella effekter av spe- cialundervisning	Forskningsamarbete om sociala och emo- tionella effekter av specialundervisning	1976	Sju bulletiner har utkommit	Projektet kommer att pågå till 1980
7. Kontaktgrupp för specialunder- visning	Utarbeta förslag till fortsatt samarbete	1977	Konferensrapport (stencil): special- undervisningens läromedel	En uppföljningsgrupp har vidareutvecklat förslagen. Konferens om specialundervis- ningens läromedel
8. Kontaktgrupp för specialun- dervisning	Att följa och infor- mera om den natio- nella utvecklingen. Ställa förslag om nordiska åtgärder	1976		Förslag till vidgat sam- arbete behandlas av ledningsgruppen för nordiskt skolsamar- bete
9. Kontaktgrupp för miljölära	Att biträda vid den nationella material- utvecklingen, följa utvecklingen och föreslå revideringar	1974	Broschyr på nor- diska språk och engelska	Broschyr om miljö- undervisningen har sänts till alla skolor i Norden. Projektet har presenterats vid en internationell kon- ferens om miljöunder- visning

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapporten avgiven	Åtgärder
10. Arbetsgrupp för miljölära 1—9	Utarbetar material och modellkurs för årskurs 7—9	1975	Konferensrapporter (stencil)	Två modellkurser har hållits om miljöundervisningen i grundskolan. Arbetet fortsätter på det gymnasiala stadiet
11. FoU-samverkan	Samverkan mellan administratörer av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete	1975		Fortgående verksamhet
12. Rektor Jostein Osnes Lærerskolen, Stord	Att revidera rapporten om de gymnasiala utbildningarna	1977	Rapport publiceras i NU B 1978	
13. Referensgrupp för 16—19-åringarnas utbildningssituation	Att utarbeta ett projektprogram för området.	1977	Konferensrapporter, (bl a NU B 1977: 35)	Konferens om ungdomsarbetslöshet och om läroplaner
14. Rektor Jostein Osnes Lærerskolen, Stord	Att utarbeta en översikt över lärarutbildningarna i Norden	1975	Rapporten har publicerats (NU B 1977: 37)	
15. Expert-grupp och studierektor Jan-Sture Karlsson, Folkuniversitetet	Att revidera en översikt över utbildningsväsendets styrelseformer	1976	Rapport publiceras NU B 1978	

*BILAGA 6***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbeide****C 100/k****1978****Nordens folkliga akademi***Verksamhetsberättelse 1977**A. Navn og adresse*

Nordens folkliga akademi,
Fontinvägen 1,
S-442 00 Kungälv,
Sverige.

B. Startår

1968.

C. Formål

Akademiet skal i sin virksomhet streve etter å vekke og utvikle forskningsarbeidets utvikling og fornyelse. Akademiets virksomhet skal fremst rette seg til lærere og ledere innen folkehøgskolen og det frie og frivillige folkeopplysnings- og ungdomsarbeidet.

Nordens folkliga akademi skal i følge sine lover være ett sentrum for studium av spørsmål som er vesentlige for det nordiske folkeopplysningsståelse både for det mangfoldige og det som er felles i Nordens kultur- og samfunnsliv, samt for Nordens samvirke med den øvrige verden.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Nordens folkliga akademi ledes av et styre bestående av 9 medlemmer. Av disse utses 2 av hver av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige, samt 1 av regjeringen i Island.

Styret velger selv formann og viseformann.

Ansvar for Akademiets daglige virksomhet påhviler rektor.

2. Styret

Styret har under året hatt følgende medlemmer:

Utsett av Danmarks regering:

Professor Roar Skovmand, formann

Inspektør Vilhelm Nielsen

Utsett av Finlands regering:

Avdelningschef Magnus Kull
Departementssekreterare Marjatta Lehtinen

Utsett av Islands regering:

Konsulent Seynir Karlsson

Utsett av Norges regering:

Professor Sigmund Skard
Tilsynsmann Stein Fossgard

Utsett av Sveriges regering:

Departementssekreterare Berndt Johansson
Kanslichef Carl-Erik Virdebrant, vise-formann.

Styrets sekretær har vært rektor Björn Höjer (til 1.7.) og vik. rektor Mona Persvold (fra 1.7.). Adjungerte medlemmer av styret har under året vært: studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark, opplysningsjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland, og generalsekretærene Ralph Uddman, Sverige, representanter for studieorganisasjonenes samarbeidsorgan i respektive land.

3. Personale

Rektor Björn Höjer, Sverige (tjensteledig fra 1.7.—31.12.).
Lektor Sten-Erik Fagerlund, Finland (tjensteledig).
Lektor Sinikka Metsätähti, Finland (vikar).
Lektor Kim Mørch Jacobsen, Danmark.
Lektor Mona Persvold, Norge (vikarierende rektor fra 1.7.—31.12.).
Bibliotekar Carita Forsman, Finland.
Bibliotekskontorist Inger Blixth, Sverige.
Sekretær Ole Backström, Finland.
Sekretær Miriam Holm, Sverige.
Institusjonstekniker Lennart Holm, Sverige.
Telefonist Sonja Axelsson, Sverige (AMS).
Kontorist Ingebjørg Engelsen, Norge (deltidsansatt vikar).

4. Revisorer

Revisorer for Akademiet, forordnet av Kungl. Maj:t i Sverige har vært Karl-Bertil Synnergren og Sten G. Olsson, med varamennene Algot Hedefalk og Gösta Jacobsson.

5. Lokaler

Akademiet driver sin virksomhet i et anlegg på Fontinvägen 1 i Kungälv. Anlegget eies av Nordiska folkhögskolan, med hvem Akademiet har en spesiell avtale.

Denne avtalen ble i 1976 sagt opp fra 31.12.77. Forhandlinger har vært ført under høsten og ny avtale vil tre i kraft den 1.1.78.

E. Virksomhet

1. Status

Den 17.1.77 var de nordiske lands kultur- og undervisningsministre samlet til møte i Kungälv og besluttet at Akademiet skal bli en permanent institusjon på det nordiske kulturbudsjettet.

2. Styret

Styret har hatt fire møter under perioden. Styrets arbeidsutvalg, bestående av Roar Skovmand, Knut Fjæstad, Martti Kojonen og Carl-Erik Virdebrant, har hatt 2 møter.

Arbeidsgrupper

Nordisk Ministerråd ga på sitt møte i Kungälv den 17.1.77 styret i oppdrag å gjøre en oversikt over Akademiets lover og utrede forutsetningene for at Akademiet også i framtiden skal dele bygninger med Nordiska folkhögskolan i Kungälv.

Styret nedsatte en arbeidsgruppe for å se på lovene, bestående av: Roar Skovmand, Danmark, (formann), Knut Fjæstad, Norge, Marjatta Lehtinen, Finland, Berndt Johansson, Sverige, Reynir Karlsson, Island, samt rektor som sekretær.

Forslag til nye lover for Akademiet ble vedtatt i styremøte den 26.10.77 og av Nordisk Ministerråd den 9.11.77.

Styret nedsatte en annen arbeidsgruppe for å se på leieavtalen med Nordiska folkhögskolan, bestående av: Magnus Kull, Finland, (formann), Carl-Erik Virdebrant, Sverige, direktør Klas Olofsson, Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbeid, samt rektor som sekretær og revisor Christer Ljungsten i Malmö som konsult.

Forslag til ny leieavtale ble diskutert med Folkhögskolan høsten —77. Ny avtale ble godkjent av begge parter den 26.10.77 og av Nordisk Ministerråd den 9.11.77.

3. Kursvirksomheten

Antall åpne kurs, seminar og konferenser for alle interesserte har vært 20. Det er en økning med 2 fra foregående år. Kurs i samarbeid med ulike organisasjoner har avtatt noe, og var ialt 6. Akademiets egne arrangement har hatt en varighet på fra 3 til 6 dager. Temaene har fulgt den strukturen som ble lagt opp i foregående år.

Deltakerantallet økte i fjor med 20 % p. g. a. det store antallet samarbeidskurs. I år er tallet nede på nivået med tidligere år — i alt 659. Den prosentuelle fordelingen på de enkelte land har forandret seg en

del, og forskjellen er noe større enn tidligere år (fra 19—31 %). Norge hadde i 1977 en deltakerandel på Akademiets egne kurs (samarbeidskursene i parentes) på: 31 % (32 %), Danmark 26 % (24 %), Sverige 22 % (21 %), Finland 19 % (21 %) og Island 2 % (2 %).

Prosentandelen menn var 46 % og kvinner 54 %. Det er først og fremst kvinnekongressen i mai med 87 deltakere og kurset om letteste bøker, hvor 34 av 46 deltakere var kvinner, som gir den høye kvinneandelen.

Det gjennomsnittlige antall deltakere pr. kurs var 25 (1976 — 27).

Folkehøgskolene og studieforbundene er de største deltakergruppene (noe over 20 % hver), andre lærere 16 %, bibliotekarer og journalister 7 %, ungdomsorganisasjoner 3 %. Mens gruppen øvrige var den største på hele 28 %.

Kursledere har vært Akademiets rektor, lektorer og bibliotekar, ofte i nært samarbeid med tilreisende sakkyndige.

Forelesere har under året, liksom tidligere, kommet fra hele Norden. Antallet forelesere har av både pedagogiske og økonomiske årsaker vært begrenset i antall. Tallet er således nå kommet ned i ca. 50 (i 1976 — noe over 100, i 1975 — 157). Mange forelesere har deltatt under hele kurset, og med de nye pedagogiske metoder med deltakerstyring o. l., er det rettere å bruke uttrykket medvirkende i stedet for forelesere.

3.1. Voksenpedagogisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid

Et av de nyere arbeidsområdene for Akademiet er voksenpedagogisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid.

Hovedmålsettingen med denne virksomheten er å virke for en økt kontakt og samarbeid mellom voksenundervisningen og den voksenpedagogiske forskningen, samt for et økt nordisk samarbeid innenfor området. Dette har dels skjedd gjennom generell kontaktvirksomhet, dels gjennom realisering av ulike prosjekter:

1. Kartlegging av voksenpedagogisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid i Norden

Målsettingen med kartleggingen har vært å få utarbeidet en så fullstendig oversikt som mulig over forskning og utvikling innen voksenopplæring og folkeopplysning i Norden med tanke på anvendelse av praktikere, forskere og administratorer.

Akademiet har planlagt og samordnet kartleggingsarbeidet, herunder ledet den nordiske samarbeidsgruppen og utarbeidet spørreskjema på 4 nordiske språk, følgeskriv, metodebeskrivelse, samt redigert slutt-rapporten.

Datainnsamlingen er foretatt av de nasjonale institusjoner: Danmarks Pedagogiske Institut, Tammerfors Universitet, Norsk Voksenpedagogisk Institutt, Lärarhögskolan i Stockholm. Det er ialt innsamlet opplysninger

om ca. 300 prosjekter som i sluttrapporten presenteres dels med en kort beskrivelse, dels med en rekke faktaopplysninger. Det betyr at leseren selv kan søke mer opplysning om de enkelte prosjekter, enten ved litteraturstudier eller direkte kontakt med prosjektmedarbeiderne. Til rapporten er det utarbeidet en voksenpedagogisk indeks på 4 nordiske språk, og et institusjons- og personregister.

Rapporten gikk til trykking i desember.

Prosjektet utgjør en del av et forsøk med nordisk handlingsprogram for voksenundervisningen, som realiseres av Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbeid.

2. Nordiske nyhetsbrev om voksenundervisningen

Akademiet har i samarbeid med Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbeid koordinert arbeidet med og redigert 2 nordiske nyhetsbrev om voksenundervisningen.

Nyhetsbrevene, som utgis i A 4-format med et opplag på 5 000 eks., har følgende overskrifter:

lover, forordninger, avtaler — Utredninger — Forsknings- og utviklingsarbeid — Litteratur, undervisning, informasjon — Kurs, møter, seminar — Allmennkulturell virksomhet — Organisasjonsnytt — Institusjonsnytt — Internasjonalt samarbeid — Nytt i radio og TV.

På nasjonalt plan samles nyhetene inn av Dansk folkeopplysningsråd, Samverkande Bildningsorganisationerna, Samnemnda for studiearbeid og Folkbildningsförbundet.

De nordiske nyhetsbrevene er også en del av forsøket med nordisk handlingsprogram for voksenundervisningen.

3. Avprøving av modell for dokumentasjon, bearbeiding, formidling og anvendelse av voksenpedagogiske forskningsresultater

Modellen er nærmere beskrevet i årsmeldingen for 1976. I 1977 har vi bestrebet oss på å avslutte arbeidet med deltakerfracfall. Det har vært holdt et forskningsseminar om emnet og forberedt utgivelsen av en rapport.

Oppsøkende virksomhet er et nytt emne i 1977, hvor det har vært avholdt et forskningsseminar og et kurs, som vil resultere i en håndbok i emnet.

Innenfor begge disse områdene er det startet lokale forsøksprosjekter etter inspirasjon fra Akademi-aktivitetene.

4. Å lage et pedagogisk utviklingsarbeid

Under denne overskriften har det vært gjennomført en rekke diskusjoner om hvordan man i organisasjonene og den enkelte undervisningsinstitusjon selv kan gjennomføre et pedagogisk forsøksarbeid som kan få praktiske konsekvenser for det daglige arbeidet.

Som et ledd i aktivitetene har Akademiet gjennomført et kurs for praktikere, hvor deltakene selv gjennomførte pedagogiske utviklingsarbeid.

3.2. Voksenundervisning for minoritetsgrupper

I alle nordiske land har man som en sentral voksenundervisningspolitisk målsetting at voksenundervisningen i høy grad skal rette seg til grupper som har den korteste utdanningen. Undersøkelser har vist at nettopp disse gruppene har den laveste deltakerandelen i voksenundervisningen.

I mars møttes for første gang på nordisk plan forfattere, illustratører, bibliotekarer og representanter for ulike handikappgrupper på et seminar på Akademiet for å diskutere produksjon av lettleste bøker for voksne. En nordisk arbeidsgruppe ble dannet. Den har hatt møte i forbindelse med et tilsvarende seminar i Danmark i september. Et fortsettelsesseminar med spesiell innretning på syn- og hørselskadede forbedes på Akademiet i juni 1978.

Utviklingen av voksenundervisningen for fanger og mulighetene for et nordisk samarbeid på dette området ble tatt opp på et seminar på Akademiet i januar. Her møtte representanter for fengsellærerne, fangers egne organisasjoner og studieorganisasjonene.

Dette seminaret var det første i sitt slag på nordisk plan. De foreslåene som her ble framført, ble tatt opp til videre behandling under et nytt seminar på sommeren. Seminaret ble arrangert av fangenes organisasjoner i Stockholm, og Akademiet var representert på seminaret.

Akademiets innvandrerseminar høsten 1976 ble fulgt opp med et seminar på Hanaholmen i Finland. Utgangspunktet for seminaret var den resolusjonen som ble skrevet på seminaret i Kungälv. Et tredje seminar med en noe mer begrenset problemstilling planlegges på Akademiet i april 1978.

3.3. Ekstern virksomhet

Akademiet har de siste årene med stort hell forlagt et par kurs utenfor Kungälv. I 1977 var det hele tre slike aktiviteter — i Finland, Island og Norge.

Fjorårets kurs i Finland om prosjektundervisning var en så stor suksess at det kom ønsker om et nytt kurs i 1977. Dette ble lagt til Alkio-folkhögskola i Korpilahti. Det deltok 20 finner og 5 fra de andre nordiske land. Et vellykket tiltak som innebærer at Finland kommer ennå nærmere den aktuelle voksenundervisningsdebatten i Norden.

Til Island reiste Akademiet med et to-delt opplegg. Første del bestod av en ukes rundreise hvor 26 folkeopplysere fra Danmark, Finland og Norge deltok. Turen var lagt opp i samarbeid med islandske folkeopplysere, og formålet var å studere Islands natur, historie og samfunn.

Andre delen var et kurs på Skålholt folkehøgskole om voksenundervisningen i Norden. Her deltok også 9 fra Island.

Det tredje kurset var lagt til Fosen folkehøgskole i Trøndelag. Dette var et opplegg hvor størstedelen av kurset foregikk utendørs. Kurset handlet om økologi og friluftsliv, og ble en ny og spennende opplevelse for de 22 som deltok.

4. *Tolkning*

I vårhalvåret har Akademiet kunnet tilby kvalifisert tolkning på alle kurs og konferanser. Med kvalifisert tolkning menes her tolker som har perfektionert seg på Akademiets tolkekurs høsten —76 og tolket på flere av våre kurs, slik at de etterhvert blir kjent med miljøet og fagområdene. Det betyr også at to tolker deltar på hvert kurs. Kursvirksomheten er meget konsentrert og dagene intense og lange, så det har vist seg helt nødvendig å måtte bruke to tolker hver gang.

Men dette er en dyr utgift for Akademiet, og for høsthalvåret strakk ikke pengene til for to tolker. Det var en simultantolk på alle de kurs i høsthalvåret som hadde finskspråklige deltakere.

Översettelse

Den finske lektor på Akademiet har oversatt kursfolderen, detaljprogram og 1 informasjonsblad. Større oversettelsearbeider kan ikke belastes denne stillingen, og budsjettet gir heller ingen midler til slikt arbeid, som er både kostbart og tidkrevende. Dette problemet skal tas opp till drøfting i løpet av 1978.

5. *Informasjon*

Etter at Akademiet fikk en egen institusjonstekniker i fjor, trykker vi nå alle våre trykksaker selv, og både variantene og opplaget har kunnet øke uten vesentlige økonomiske belastninger. For 1977 trykket vi for første gang kursfolderen selv, noe som ga en innbesparing på ca. 25 000 kr. for de to folderene. Det gjorde også at vi kunne sende programmet ut 1 måned tidligere enn vanlig, og på kort varsel kan trykke opp et nytt opplag.

Til hvert kurs, seminar og konferanse har det to måneder før start vært sendt ut detaljprogram.

Et informasjonsblad med tekst og bilder fra Akademiets virksomhet ble sendt ut i vårhalvåret.

Det er laget tre rapporter, en fra konferansen "Kvinnen og framtiden", en fra en forberedende konferanse om folkehøgskolelærernes etterutdanning og en om oppsøkende virksomhet. På grunn av en dårlig økonomi har det ikke vært laget så mange rapporter som ønskelig i løpet av året.

Redaktører av tidsskrifter i studieorganisasjon, folkehøgskole, ung-

domsorganisasjon og bibliotek møttes til fagkonferanse på Akademiet i mai. Det ble besluttet å gjøre Kungälv til fast møteplass for denne gruppen, og at Akademiet hvert år legger opp et fagkurs for dem.

6. Nordisk folkehøgskoleråd

Det nordiske folkehøgskolerådet har sitt sekretariat forlagt til Akademiet. Den finske lektor, som har vært dets sekretær, har hatt permisjon fra sin stilling på Akademiet i hele 1977, og hoveddelen av sekretariatsarbeidet har derfor vært utført fra Åland folkehøgskole hvor han har sin ordinære tjeneste.

Et forslag til ny avtale mellom Nordisk folkehøgskoleråd og Akademiet er utarbeidet. Den sier at en av Akademiets lektorer skal tildeles ansvaret for sekretariatet, og at arbeidet skal inngå som en prioritert del av lektorens stilling. Videre skal alle Akademiets ressurser stå til disposisjon for sekretærarbeidet.

Folkehøgskolerådets årlige konferanse i Kungälv i mai tok i år opp problemene med folkehøgskolelærernes videre- og etterutdanning. Før konferansen ble det holdt en forberedende konferanse hvor man utarbeidet en diskusjonsrapport. Mai-konferansen inneholdt videre en rapport fra folkehøgskoleinspektørene om situasjonen for folkehøgskolen i de ulike land, en presentasjon av Folkeaksjonen Fremtiden i våre hender i Norge, og en orientering om det nordiske kultursamarbeidets administrasjon.

Rådet har via sitt sekretariat i Kungälv administrert kurset "Møte med Frankrike" i Vanosc i samarbeid med prof. Erica Simon.

Ved hjelp av midler fra Nordisk Kulturfond er det under året forberedt en bok med artikler og foredrag, som berører emnet Grundtvig og Freire.

Brosjyren Folkhögskolor i Norden ble ferdig trykt i mai og er under året distribuert til alle folkehøgskoler, folkehøgskoleforeningene og informasjonskontorene i hele Norden.

På Akademiet er det bygd opp en informasjonsbank som inneholder programmene for de nordiske folkehøgskolene. Hensikten med denne banken er først og fremst at den skal stimulere til og underlette utvekslingen mellom folkehøgskolene i Norden.

7. Biblioteket

En meget stram innkjøpspolitikk har kjennetegnet bibliotekets virksomhet i 1977. 274 nye bøker er kjøpt inn. Ressursene har bare tillatt en større satsning på den pedagogiske litteraturen. Det er imidlertid åpenbart at bibliotekets mangsidige boksamling er uvurderlig for Akademiets virksomhet. Økningen i bevilgningen for 1978 kommer, om ikke prisøkningen blir uventet høy, å tillate et noe bredere bokvalg. Biblioteket har under året mottatt 180 bind i gave.

En spesialavtale mellom Nordens folklige akademi og Nordiska folkhögskolan planlegges om biblioteket.

I løpet av året har biblioteket arrangert 16 bokutstillinger og utarbeidet 12 litteraturlister til Akademiets kurs.

Fra andre bibliotek i Norden har vi lånt 240 bøker og 13 fotokopier. Vi har gjort 174 forespørrelser om litteratur.

Biblioteket abonnerte i 1977 på 92 tidsskrift og fikk 168 i gave. Videre abonnerte vi på 33 dagsaviser.

Det er opprettet en spesialsamling med lettlest litteratur i biblioteket. Initiativet til dette ble tatt i forbindelse med et seminar om lettleste bøker for voksne, som Akademiet holdt i mars i samarbeid med LL-gruppen ved Skolöverstyrelsen i Stockholm. Hensikten er at all lettlest litteratur i Norden skal være samlet på ett sted. Grunnstammen i materialet er den litteratur deltakerne hadde med seg til seminaret. Den skal etterhvert kompletteres med nyutkommen lettlest litteratur. Seminaret uttalte håpet om at nye nordiske seminar om dette emnet kan arrangeres i Kungälv, slik at boksamlingen også kan utnyttes. Et nytt seminar er planlagt i juni 1978.

Den 28.—29. mars deltok bibliotekaren sammen med den finske lektoren i de nordiske biblioteksforeningenes møte i Fredrikstad, Norge.

Den 30. august—21. september deltok bibliotekaren i en studiereise for bibliotekarer til Kenya og Tanzania arrangert av SIDA, Svenske FN-forbundet og SAB.

Den 19. september hadde biblioteket studiebesøk fra bibliotekhøgskolen i Borås.

Avslutning

Akademiet har nå avsluttet den første 10-årsperioden av sin virksomhet. Den nye perioden merkes med at Akademiet fikk permanent status den 17.1.77, og i løpet av året utarbeidet nye lover og ny leieavtale med Nordiska folkhögskolan. Den 10.11.77 tilsatte styret Maj-Britt Imnander som ny rektor for Akademiet, og den 16.1.78 blir et nytt styre oppnevnt av Nordisk Ministerråd.

Kungälv den 12. januar 1978

Roar Skovmand
Formann

Mona Persvold
t.f. rektor

BILAGA 1

Datum	Kurser, seminarier, konferenser/NFA	DK	SF	I	N	S	Övr.	Sum- ma	Kursled.
31.1—5.2	Möte med Arnfred	14	—	1	1	1	—	17	K. M. J.
7.—12.2	Kursplanläggning	2	10	—	5	3	—	20	M. P.
7.—11.3	Lättlästa böcker för vuxna	10	3	—	14	19	—	46	C. F.
16—18.3	Vuxenutbildningspolitiken i Norden	—	2	—	3	1	—	6	B. H.
21—24.3	Vuxenpedagogiskt forsk- ningsseminarium III	5	2	—	7	2	—	16	K. M. J.
28.3—2.4	Handen och anden i undervisningen	10	4	—	5	4	—	23	B. H.
18—23.4	Att göra ett pedagogiskt utvecklingsarbete	5	3	—	4	1	—	13	K. M. J.
25—30.4	Kulturarbete i organisa- tionerna	—	2	—	11	—	—	13	B. H.
2—4.5	Internationellt samarbete i vuxenundervisningen	6	9	—	3	7	—	25	S. M.
6—8.5	Kvinnan och framtiden	26	14	1	24	22	—	87	M. P.
9—12.5	Fängelse — början eller slut	3	9	1	7	11	—	31	S. M.
25—27.5	Tidskriftsredaktörs- konferens	3	5	—	8	3	—	19	M. P./K.M.J.
3—17.6	Möte med Island	10	5	9	9	—	—	33	M.P./KMJ
6—11.6	Ekologi och friluftsliv	2	1	—	19	—	—	22	S. M.
12—16.9	Hur vuxna lär	6	—	—	6	2	1	15	S. M.
19—24.9	Uppsökande verksamhet	10	1	—	3	6	—	20	K. M. J.
3—8.10	Dialogpedagogik	3	4	1	11	13	—	32	M. P.
6—10.11	Projektundervisning	2	20	—	1	2	—	25	S. M.
21—25.11	Studieinstruktörskonferens	1	—	—	9	7	—	17	M. P.
27.11—3.12	Kreativitet i vuxen- undervisningen	12	5	—	6	4	—	27	M. P.
	Deltagare totalt vid 20 NFA-kurser 1977	130	99	13	156	108	1	507	
	Procentuell fördelning 1977	26 %	19 %	2 %	31 %	22 %		100 %	

BILAGA 2

Datum	Kurser, seminarier, konferenser/samarbete	DK	SF	I	N	S	Övr.	Sum- ma	Kursled.
3—5.3	Konferens om nordisk utbildning/fortbildning av folkhögskollärare (i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet)	3	1	—	3	2	—	9	B. H.
2—4.5	Nordisk folkhögskolekonferens (i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet)	8	8	—	6	6	—	28	S. E. F.
19—25.5	Praktisk vuxenpedagogik (i samarbete med MA ¹)	—	23	—	1	1	—	25	B. H.
11.6—2.7	Möte med Frankrike (i samarbete med Erica Simon)	3	2	—	9	3	—	17	M. H./M. P.
1—6.8	U-ländernas industriella utveckling (i samarbete med FN-förbundet i Danmark)	12	6	1	9	17	—	45	K. M. J.
26.9—1.10	Nordisk litteratur (i samarbete med Oslo Lärarskole)	—	—	—	28	—	—	28	M. P./S. M.
	Deltagare totalt vid 6 samarbetskurser 1977	26	40	1	56	29	—	152	
	Procentuell fördelning 1977	17 %	27 %	—	37 %	19 %		100 %	
	Deltagare totalt 1977 (Deltagare totalt 1976)	156	139	14	212	137	1	659	
		200	155	15	233	242	1	846	
	Procentuell fördelning 1977	24 %	21 %	2 %	32 %	21 %		100 %	
	(Procentuell fördelning 1976)	24 %	18 %	2 %	27 %	29 %		100 %	

BILAGA 3

Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan har under 1977 disponerats av följande organisationer (förutom egna kurser och konferenser och uthyrning av 40 1—2 dagars arrangemang):

26—28.1	Göteborgs universitet. 21 delt.
16—20.2	Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd. 27.
19—20.3	Fackklubben, Volvo. 18.
25—26.3	Sveriges Lärarförbund. 30.
2—3.4	Göteborgs Afrikagrupp/Amnesty International. 19.
15—17.4	Svenska Teaterförbundet. 25.
8—11.5	Foreningen af Gymnasie- og HF-lærere i historie, 37.
13—15.5	Svenska Kvinnors Vänsterförbund. 25.
21—28.5	Nordiska folkhögskolan i Genève. 39.
22—28.5	Kertemindeegnens Friskole. 7.
1—3.6	Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde. 53.
3—4.6	Lärarhögskolan, Göteborg. 12.
3—5.6	Centralinstitutet för Asienstudier (CINA). 41.
4—5.6	Studieförbundet/Chilekommittén. 39.
8—10.6	ABF, Kungälv. 22.
10—12.6	B-11 klubben. 95.
13—17.6	Lärarhögskolan, Mölndal. 30.
17—19.6	Teaterkurs med Inga Allwood. 10.
18—22.6	Föreningen för parsamtalare. 43.
27.6—3.7	Dansk Lærerforening. 64.
24.7—4.8	Lions International. 44.
8—14.8	Lärarhögskolan, Umeå. 49.
14—19.8	ABF, Trollhättan, 50.
17—18.8	Liberalt oplysningsforbund. 21.
21—22.8	Akademitjänstemännens förening. 17.
21—30.8	Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde. 21.
29.8—3.9	Norrköpings Kommunaltjänstemannaförbund. 12.
6—9.9	Riksförbundet 4-H. 38.
17—18.9	SIF-klubben, Volvo. 23.
8—9.10	Liberalt Oplysningsforbund. 19.
22—23.10	Studieförbundet/Amnesty International. 20.
28—30.10	Statens Ungdoms- og Idrettsråd, Oslo. 27.
1—4.11	Kriminalvårdsstyrelsen, Norrköping. 39.
19—20.11	ABF, Trollhättan/Länsteaterföreningen. 30.
5—9.12	LO, Målarförbundets avd. 22. 25.
9—10.12	Utrikespolitiska Institutet. 15.
10—11.12	ABF/Unga Örnar, Kungälv. 20.
10—11.12	Studieförbundet. 20.

BILAGA 4

Møter, konferanser og kurs utenfor Kungälv som Akademiets personale har deltatt i

- 6.—7.1. Kim Mørch Jacobsen på kontaktreise i Danmark.
- 12.1. Björn Höjer på møte i Kultursekretariatet i København.
- 13.1. Björn Höjer på møte i Folkbildningsförbundet i Stockholm.
- 19.1. Kim Mørch Jacobsen på møte i Kultursekretariatet i København om nordisk info-projekt.
- 20.1. Kim Mørch Jacobsen deltok i voksenpedagogisk seminar i Linköping.
- 21.1. Björn Höjer på møte i Scandinavian Seminar i Stockholm.
- 26.—28.1. Rektor og lektorer på studiebesøk i Helsingfors og møte for formenn og sekretærer i de nordiske studiesamråd i Tammerfors.
- 8.2. Kim Mørch Jacobsen holdt foredrag for danske ungdomsskoleinspektører på Örenäs slott, Helsingborg.
- 13.—17.2. Mona Persvold deltok i Samnemnda for studiarbeidskonferanse på Røros.
- 18.2. Mona Persvold på planleggingsmøte i Norsk Korrespondanseskole og Statens ungdomsråd i Oslo.
- 22.2. Björn Höjer på møte i styrets avtalegruppe i Stockholm.
- 7.—8.3. Kim Mørch Jacobsen på kontaktreise i Danmark.
- 14.—15.3. Björn Höjer på møte i Kulturfondet for Sverige og Finland i Stockholm.
- 24.3. Björn Höjer på møte i styrets lovgruppe i Stockholm.
- 25.3. Björn Höjer på planleggingsmøte i AOF, Norge.
- 28.—29.3. Sinikka Metsätähti og Carita Forsman deltok i Nordisk Biblioteksforenings møte i Fredrikstad.
- 28.3.—1.4. Mona Persvold på studie- og kontaktreise til finske studieorganisasjoner.
- 4.—6.4. Sinikka Metsätähti deltok i Innvandrerseminarium II på Hanaholmen.
- 6.4. Kim Mørch Jacobsen på møte om nordisk kartlegging av voksenpedagogisk forsknings-, forsøks- og utviklingsarbeid.
- 20.4. Björn Höjer på møte i Folkbildningsförbundet i Stockholm.
- 25.4. Mona Persvold på årsmøte i Samnemnda for studiearbeid i Asker.
- 26.—28.4. Mona Persvold og Kim Mørch Jacobsen på redaksjonsmøte for nordisk newsletter og kontakt- og planleggingsmøter i København.
- 5.—6.5. Kim Mørch Jacobsen foreleste ved den svenske skoleoverstyrelsens konferanse i Tällberg om pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid innen folkeopplysningen.

- 12.5. Kim Mørch Jacobsen på møte med styret for Forening-
en af folkehøjskoler i Danmark, i Åbenrå.
- 15.—21.5. Sinikka Metsätähti deltok i videreutdanningskurs for
nordiske simultantolker i København.
- 23.5. Kim Mørch Jacobsen og Mona Persvold på årsmøte i
Dansk folkeopplysnings samråd i København.
- 1.6. Kim Mørch Jacobsen i møte med Statens pedagogisk
psykologiske bibliotek i Stockholm ang. nordisk VO-
kartlegging.
- 6.6. Björn Höjer på styremøte i Folkbildningsförbundet i
Stockholm.
- 9.6. Björn Höjer på forberedende møte med Folkbildnings-
förbundet i Södertälje om det nordiske folkeopplys-
ningsmøtet i 1978.
- 27.6.—3.7. Sinikka Metsätähti og Carita Forsman deltok i "Meeting
in Finland" i Orivesi.
- 3.—7.8. Mona Persvold på studiebesøk på Lech Volkshochschule
og en rekke danske folkehøgskoler.
- 10.—12.8. Sinikka Metsätähti medvirket på NFA's og de finske
medborgar- og arbetarinstitutens samarbeidskurs i Työ-
väen akademia i Kauniainen.
- 27.—29.8. Sinikka Metsätähti deltok i nordisk KRUM-konferanse
i Stockholm.
- 31.8. Mona Persvold på møte i styrets lovgruppe i Stockholm.
- 5.—9.9. Kim Mørch Jacobsen på kontakt- og info-reise i Dan-
mark.
- 5.—9.9. Mona Persvold på kontakt- og info-reise i Norge.
- 13.9. Kim Mørch Jacobsen og Mona Persvold på møte i Kul-
tursekretariatet i København.
- 15.9. Miriam Holm deltok i møte med Trafiksäkerhetskom-
mittén i Kungälv kommune.
- 16.—24.9. Sinikka Metsätähti på kontakt- og info-reise i Finland.
- 23.—25.9. Mona Persvold på voksenpedagogisk etterutdannings-
kurs ved Universitetet i Oslo, på Klækken.
- 28.9. Mona Persvold på årsmøte i Folkbildningsförbundet i
Lund.
- 13.10. Kim Mørch Jacobsen på møte om den nordiske VO-
kartleggingen i Stockholm.
- 15.—16.10. Miriam Holm deltok i konferanse om de nordiske kurs-
institusjoner på Bohusgården, Uddevalla.
- 20.10. Mona Persvold deltok i pedagogisk seminar i Linköping.
- 27.10. Kim Mørch Jacobsen på møte om den nordiske VO-
kartleggingen i Göteborg.
- 5.—7.11. Kim Mørch Jacobsen og Mona Persvold deltok i det
nordiske folkehøgskolerådets møte på Åland.
- 14.—15.11. Sinikka Metsätähti på planleggingsmøte i Helsingfors.
- 18.11. Mona Persvold på møte i styrets avtalegruppe i Stock-
holm.
- 6.12. Inger Blixth på kortkurs i tekstning på Stadsbiblioteket
i Göteborg.

C 101/k
1978

Nordiskt samarbete inom skolområdet

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiskt samarbete inom skolområdet
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K.

B. Startår

1971, i nuvarande form 1972, under nuvarande namn 1976.

C. Syfte

Målsättningen för nordiskt samarbete inom skolområdet är att främja det nordiska utbildningssamarbetet rörande förskola, grundskola och gymnasiala utbildningar samt fort- och vidareutbildning av lärare för dessa områden. När det gäller förskoleområdet skall samarbetet gälla sådan verksamhet som anknyter till problemen vid övergången mellan förskola och grundskola. Med gymnasiala utbildningar avses här alla utbildningar som bygger på grundskola, bland annat yrkesutbildningar för 16—19 åriga.

Samarbetet skall främst ske med anknytning till det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet, antingen genom en samordning av de för ändamålet avsatta nationella resurserna eller genom erfarenhetsutväxling om reformarbete och utvecklingstendenser inom de ovan nämnda utbildningsområdena. Arbetet skall i första hand ha karaktären av initiativtagande och etablering av kontakter och nya verksamheter.

D. Organisation

1. Administration

Nordiskt samarbete inom skolområdet leds av en ledningsgrupp med en ordinarie representant och en suppleant från de nationella skolmyndigheterna i varje nordiska land "Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for skoleområdet". Ledningsgruppen utses av Nordiska ministerrådet för en period av fyra år.

Sekretariatsfunktionen tillvaratas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. För de arbetsuppgifter som är förbundna med skol-

samarbetet avlönas via institutionens budget två handläggare för projektplanering och en heltidsanställd assistent.

2. Ledningsgruppens sammansättning 1977

<i>Ordinarie ledamöter:</i>	Nationalitet
Undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen	D
Avdelningschef Magnus Kull	F
Avdelningschef Hörður Lárusson	I
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge	N
Undervisningsrådet Bengt Jacobson	S
<i>Suppleanter:</i>	
Undervisningsinspektør Johan Engelhardt	D
Skolrådet Vesa Lyytikäinen	F
Professor Andri Isaksson	I
Forsøksleder Elen Lein	N
Avdelningsdirektør Inger Marklund	S

Ledningsgruppens ordförande har varit undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen och dess sekreterare fuldmægtig Lisbeth Rudemo.

3. Personal

Över skolsamarbetets budget avlönas två handläggare och en assistent. Den ekonomiska redovisningen handhas av kultursekretariatets administrativa avdelning.

Fuldmægtig Christen Jordet (från 1.8.1977)

Fuldmægtig Lisbeth Rudemo

Konsulent Jørgen Villadsen (till 31.7.1977)

Assistent Bente Wagnkilde

4. Revisorer

Revision sker på samma sätt som för kultursekretariatet i övrigt.

E. Verksamhet

1. Bakgrund

Redan 1973 fattade ministerrådet beslut om en tyngdpunktsförskjutning från harmonisering av ramplanerna för undervisning i grundskolan till ett nordiskt samarbete inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Den gamla beteckningen — Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna — behölls emellertid trots att den var missvisande i förhållande till de projekt som sedan dess utförts inom harmoniseringsarbetet.

I november 1976 antog ministerrådet mandat och riktlinjer för det fortsatta arbetet, vilket därmed bytte namn till Nordiskt samarbete inom

skolområdet. Mandatet innebär i stort sett ett formellt fastställande av redan existerande förhållanden.

Det nordiska skolsamarbetet är uppbyggt på enskilda projekt, vilket ger flexibilitet och därmed möjlighet till utvidgning eller begränsning av arbetets omfång. En målinriktad styrning och planläggning sker centralt, men det egentliga projektarbetet är decentraliserat. Sakkunniga, som arbetar med de enskilda projekten, är anställda på korttidsförordnande och utför arbetet i hemlandet. I allmänhet svarar också arbetsgrupper eller referensgrupper — vilkas medlemmar utsetts av de nationella skolmyndigheterna — för en viktig del av projektarbetet. Nedan följer en redogörelse för arbetet inom varje projekt och i bilagan finns en förteckning över de personer som deltagit i arbetet.

2. Ledningsgruppens verksamhet

Ledningsgruppen har under året hållit fem endagarsmöten och ett tvådagarsmöte. Ett av sammanträdena hölls i anslutning till ett tredagars informations- och diskussionsmöte i Heinola, Finland, vilket anordnats i samarbete med finska utbildningsmyndigheter. I mötet deltog ett 70-tal finska skoladministratörer från undervisningsministeriet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen och länsstyrelsernas skolavdelningar. Syftet var att informera om och diskutera det pedagogiska utvecklingsarbete som äger rum på nordiskt plan.

3. Projekt

3.1 Informationsverksamhet

Stor vikt läggs på informationsarbetet, dels genom åtgärder inom de olika projekten, dels genom en mera allmän verksamhet. Genom sekretariatets försorg fördelas rapporterna i Nordisk utredningsserie och andra tryckta produkter till cirka 600 adressater i Norden, däribland alla lärarutbildningsanstalter och pedagogiska institutioner. Skoltidskrifter och större dagstidningar får därutöver pressmeddelanden och bakgrundsmaterial. NU-rapporterna är i allmänhet försedda med sammandrag på finska, isländska och engelska och sprids även till internationella organisationer.

Nordisk utredningsserie har under året delats upp i en A- och en B-serie. Samtliga tryckta rapporter, som utarbetats inom skolsamarbetet innevarande år, har utkommit i B-serien, vilket innebär att varje rapport har försetts med individuellt utformat omslag. Förhoppningsvis kommer detta att underlätta marknadsföringen av rapporterna.

Allmän information om skolsamarbetet och kultursekretariatets arbete ges vid de olika typer av möten i vilka representanter för projektet deltar. Det har också blivit kutym att varje år hålla ett större informationsmöte. Innevarande år har ett sådant möte hållits i Heinola,

vilket omnämns i avsnittet om ledningsgruppens verksamhet. I samband med mötet utarbetades ett bakgrundsmaterial på finska.

En omarbetning av den broschyr om utbildningssamarbete som kom 1975 har slutförts. Den nya broschyren har tryckts på danska, finska, norska, svenska och engelska i sammanlagt 25 000 ex. Större delen av upplagan sprids till grundskolor och gymnasieskolor i Norden via de nationella utbildningsmyndigheterna.

Upplysningar om informationsåtgärderna som inriktar sig på ett särskilt utbildningsområde finns i anslutning till varje projekt.

3.2 Matematik

För matematik finns en *kontaktgrupp* med en representant från varje lands undervisningsministerium eller motsvarande myndighet. Medlemmarna i kontaktgruppen har till uppgift att löpande ge information om utvecklingen i ämnet matematik samt att årligen ge en översikt över ämnets ställning nationellt genom att peka på aktuella problemställningar, utvecklingstendenser och resultat av forsknings- och utvecklingsarbete. Kontaktgruppen har sammanträtt en gång under 1977. Vidare har *arbetsgruppen för individualisering av matematikundervisningen* avslutat sitt arbete. Med hjälp av en sakkunnig utarbetade arbetsgruppen 1976 en rapport om åtgärder och erfarenheter vid individualisering av matematikundervisningen. Rapporten som har karaktären av en lärarhandledning och kan lämpa sig som undervisningsmaterial vid lärarhögskolor eller fortbildningsmaterial för lärare, har under året utkommit i NU B-serien. I anslutning till rapporten har ett program för en studiedag utarbetats under titeln Matematik för alla.

Rapport och studiedagshandledning har presenterats och diskuterats vid ett nordiskt symposium. I detta symposium deltog ett 20-tal personer från de nordiska länderna, vilka utsetts av respektive utbildningsmyndighet att marknadsföra materialet nationellt.

3.3 Miljölära

Sedan flera år pågår ett arbete med syfte att lägga grunden till ett gemensamt nordiskt undervisningsmaterial för miljölära samt skapa ett underlag för nationell fortbildning av lärare. Arbetet har kommit längst vad gäller material och fortbildningsprogram för grundskolans låg- och mellanstadium. Nationella arbetsgrupper finns som har till uppgift att vidareutveckla det nordiska materialet på nationellt plan.

Parallellt med detta har material utvecklats för *undervisningen i miljölära för årskurs 7—9*. Utvecklingen har skett nationellt, men under nordisk ledning och koordinering av en särskild sakkunnig. I anslutning till högstadiematerial har två veckolånga kurser hållits, en på

våren och en på hösten med i stort sett samma deltagare vid båda tillfällena. Avsikten med dessa kurser är att utbilda instruktörer, som nationellt skall kunna leda fortbildningskurser för lärare om miljöproblem.

En *broschyr om miljölära i grundskolan*, som utarbetades förra året har under 1977 tryckts i 25 000 ex. och distribuerats till grundskolorna i Norden via de nationella myndigheterna. Särskilt i Norge kommer projektet att få stor spridning. Denna broschyr har under året också översatts till finska samt till engelska, då intresse för projektet också finns utanför Norden.

Ytterligare en engelskspråkig broschyr, som ger en mera allmän introduktion till nordiskt skolväsende och de naturorienterande ämnena i synnerhet, har utarbetats inom miljöprojektet. Denna senare publikation utgör bakgrundsmaterial för en UNESCO-konferens, som hölls i oktober och vid vilken kultursekretariatet var representerat.

Ett motsvarande arbete som för grundskolan har startats för det gymnasiala stadiet. En kartläggning av de *naturorienterande ämnena i gymnasiala utbildningen* har påbörjats och beräknas vara genomförd i början av 1978. Denna kartläggning kommer att publiceras under nästkommande år och utgör då grunden för en materialutveckling liknande den, som förekommit för grundskolan.

Arbetet i miljölära koordineras av en kontaktgrupp med representanter för de nationella utbildningsmyndigheterna.

3.4 Översikt grundskola och gymnasiala utbildningar

1974 sammanställdes två allmänna översikter över skolsystemen i Norden, en om grundskolan och en om de gymnasiala utbildningarna. Avsikten med dessa kartläggningar var att skapa en bakgrund för det fortsatta arbetet, vad gäller mera specifika undervisningsproblem.

Då rapporterna varit mycket efterfrågade har ledningsgruppen beslutat att låta omarbeta dem och ta in de förändringar som skett under de senaste åren.

Själva omarbetningen av grundskolerapporten ägde rum 1976, men rapporten har under 1977 utkommit i NU B-serien. En revidering av kartläggningen av de gymnasiala utbildningarna har också genomförts under året och är under tryckning. Båda uppdateringar har gjorts av samma sakkunnige, som skrev de ursprungliga rapporterna. Materialet presenterades vid informationsmötet i Heinola.

3.5 Specialundervisning

Under året har för specialundervisningen utsetts en kontaktgrupp med liknande uppgifter som kontaktgrupperna i engelska och matematik. Gruppen skall också utgöra ett kontaktorgan till Nordiskt ämbetsmannamöte för specialundervisningen. Gruppen har sammanträtt en gång och

diskuterat olika initiativ bland annat fortbildning av speciallärare för små handikappgrupper.

Ett mera vittgående projekt har under året kommit in i en aktiv fas. Med utgångspunkt i ett norskt projekt (Bergenprojektet) om *barn med inlärningssvårigheter* har ett samarbete kommit till stånd med deltagande från psykologiska institutionen vid Umeå universitet och skolpsykologkontoren i två danska kommuner, Lyngby-Tårnbæk och Køge/Vallø. Projektet består av två delar, som delvis är sammanvävda i varandra. Den ena rör barn med läs- och skrivsvårigheter, den andra sociala och känslomässiga effekter av specialundervisningen. Den ledande tanken är att man måste studera det enskilda barnet, inte grupper av barn, om man skall nå en djupare kunskap om dessa problem. Stora summor har från kommunalt och nationellt håll satsats på detta arbete, där det nordiska skolsamarbete går in med medel för själva samordningen och för vissa informationsuppgifter. Under 1977 har olika typer av diagnostiska prov utarbetats och utprövats av de elever som gick i årskurs 1 under våren. Under höstterminen har den stora kartläggningen av förstaklassarnas skolförutsättningar förberetts genom kontakter med föräldrar och lärare.

Sedan 1975 har ett samarbete pågått kring *specialundervisningen i förskolan*, närmare bestämt mellan projekt som behandlar tidig identifiering och behandling av barn med särskilda behov. Syftet är att genom utväxling av erfarenheter och analys av resultat, definiera de specialpedagogiska åtgärder, som är relevanta vid placering av barn i förskola eller skola. Detta arbete har under året avslutats med rapporten "Specialundervisning i förskolen".

3.6 FoU-samverkan

Två gånger under året har sekretariatet samlat de personer som centralt har överblick och ansvar för det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet på nationellt plan. Avsikten är att på längre sikt åstadkomma en koordinering av verksamheterna i de olika nordiska länderna så att de nationella forskningsprogrammen skall komplettera och stödja varandra. Gruppen administratörer har medverkat till en revidering av sammanställningen Dokumentation om pedagogiskt FoU i Norden, som utkommer årligen.

Sammanställningen om dokumentation av pedagogiskt FoU har blivit mycket efterfrågad, inte minst av forskare, vars kontakter med andra forskningsinstitutioner på detta sätt underlättas.

3.7 Förskola

Under tre år har det nordiska skolsamarbetet finansierat en särskild sakkunnig med uppgift att syssla med *Information om förskolan*, ett informationsblad innehållande notiser om nyttkomna rapporter, konferenser, projektplaner m. m. som har sänts ut till cirka 500 adressater, där-

ibland samtliga förskollärarseminarier eller motsvarande. Notisbladet Information om förskolan har utkommit 6 gånger under 1977.

På försök har i år vissa nummer av Information om förskolan blivit översatt till finska, danska respektive svenska. Detta tycks ha bidragit till en ökad spridning av innehållet.

Rapporten om Förskola i glesbygd har slutjusterats och tryckts i NU B-serien. Den har också översatts till engelska och presenterats vid ett Europaråds-seminarium om "Preschool in Sparsely Populated Areas".

I slutet av året hölls på Hässelby slott ett seminarium för lärarutbildare och administratörer inom förskoleområdet. Tema för seminariet var kulturtillhörighetens och modersmålets betydelse vid övergång från förskola till grundskola. En stencilerad konferensrapport utkommer i början av 1978.

3.8 Utbildningar för 16—19-åringar

Den av ministerrådet 1976 beslutade referensgruppen för de 16—19-årigas utbildning har under året påbörjat sitt arbete. En särskild sakkunnig har under tre månader varit anställd för att planera arbetet i stort och genomföra den första av de konferenser som skall hållas inom detta område. Denna konferens behandlade ungdomsarbetslöshet och utbildning, speciellt de s. k. restgrupperna, som varken får adekvat utbildning eller sysselsättning efter grundskolan. En konferensrapport har tryckts i NU B-serien.

Under hösten har hållits ytterligare en konferens om de 16—19-årigas utbildningssituation. Denna gång var temat teori och praktik i utbildning samt integrering av allmänna ämnen och fackämnen.

Referensgruppen har sammanträtt fyra gånger under året och bl. a. antagit ett treårsprogram för det fortsatta arbetet med de 16—19-årigas utbildningssituation. Detta program har behandlats i ledningsgruppen samt i Rådgivande kommittén för undervisning.

3.9 Främmande språk

Liksom för matematikens vidkommande finns för främmande språk i grundskolan en *kontaktgrupp* som skall följa utvecklingen på området. Kontaktgruppen har under året utvidgats från att gälla endast engelskundervisningen till att omfatta alla främmande språk i grundskolan. Gruppen har sammanträtt en gång under året.

Arbetsgruppen för *individualisering av engelskundervisningen* har med hjälp av en sakkunnig avslutat sitt arbete med lärarhandledningen "Fem undervisningsmodeller vid individualisering i engelska", som finns på fyra nordiska språk.

"Fem undervisningsmodeller vid individualisering i engelska" är en förkortad och populariserad form av rapporten "Individualisering av engelskundervisningen", vilken utkommit i NU B-serien. Den innehåller

exempel på hur man på olika sätt kan differentiera språkundervisningen i grundskolan och har distribuerats till samtliga skolor i Norden. Efter förslag från kultursekretariatet har nationella arbetsgrupper bildats med uppgift att vidareföra resultaten vid studiedagar och på liknande sätt. Uppläggningsen av denna nationella fortbildning har utarbetats och diskuterats vid ett nordiskt symposium. Detta projekt är ett exempel på styrningsgruppens strävanden att satsa på sådan verksamhet, som får direkt betydelse för de dagliga arbetet i skolan.

3.10 Lärarutbildningen

Den redan tidigare delvis utarbetade rapporten om lärarutbildningen i Norden har färdigställts 1977 och tryckts i NU B-serien. Förutom kartläggningar innehåller rapporten en sammanfattande jämförelse och diskussion av utbildningen.

3.11 Utbildningsväsendets styrelseformer

Under 1974 utkom en översikt över utbildningsväsendets styrelseformer i Norden, det vill säga en beskrivning av hur undervisningsministerier och liknande är uppbyggda. I slutet av 1976 utsågs på nytt en sakkunnig grupp med en representant från varje ministerium för att ajourföra den tidigare kartläggningen. Detta arbete har genomförts under året och resulterat i rapporten "Skolförvaltning i Norden", vilken är under tryckning.

3.12 Nordisk-engelsk ordlista

Försök har gjorts att få till stånd en enhetlig terminologi vid översättning av rapportsammanfattningar och liknande till engelska. En preliminär lista med skoltermer har därför sammanställts och kommer att bearbetas ytterligare.

4. Publikationer

4.1 Rapporter i NU-serien

Grunnskolen i Norden 1976 (NU B-serien 1977: 5)

En revidering av översikten från 1974 med anledning av de förändringar som inträffat, speciellt i Danmark och Island. Revidering har lik som den tidigare rapporten gjorts av Jostein Osnes.

Individualisering av engelskundervisningen (NU B-serien 1977: 10)

Lärarhandledning innehållande beskrivningar av olika modeller för individualisering av språkundervisning, utarbetad av en sakkunnig, Per Malmberg, med hjälp av en arbetsgrupp.

En kort form av denna lärarhandledning, kallad "Fem undervisningsmodeller vid individualisering i engelska" har också tryckts, se nedan.

Englannin kielen opetuksen yksilöistäminen (NU B-serien 1977: 13)

Finsk version av Individualisering av engelskundervisningen.

Individualisering av matematikundervisningen (NU B-serien 1977: 20)

En handbok för lärare av samma typ som den som utarbetats för engelskundervisningen. Lärarhandledningen har utarbetats av en sakkunnig, Sven-Erik Gode, tillsammans med en arbetsgrupp.

Yksilöllistäminen matematiikan opetuksessa (NU B-serien 1977: 21)

Finsk version av "Individualisering av matematikundervisningen" (NU B 1977: 20).

Förskola i glesbygd (NU B-serien 1977: 22)

En sakkunnig, Ulla Wall, har tillsammans med en arbetsgrupp utarbetat en rapport om den försöksverksamhet med förskola i glesbygd som försiggår i Finland, Norge och Sverige. Rapporten finns också på engelska, se nedan.

*16—19-åringars utbildningssituation i Norden I:**Ungdomsarbetslöshet och utbildning (NU B-serien 1977:35)*

Dokumentation från en konferens i Kjøge, bl. a. innehållande lägesrapporter från de nordiska länderna.

Lærertutdanningen i Norden (NU B 1977: 37) En översikt över olika lärartutbildningar i de nordiska länderna sammanställda av rektor Jostein Osnes, Stord.

4.2 Rapporter under tryckning

Skolförvaltningen i Norden (NU B-serien 1978: 17)

En revidering av den tidigare rapporten Utbildningsväsendets styrelseformer; utarbetad av studierektor Jan-Sture Karlsson i samarbete med en nordisk arbetsgrupp.

*16—19 åringenes utdanningssituation i Norden II:**En kartlegging (NU B 1978)*

En revidering av den tidigare kartläggningen De gymnasiale utdannelser i Norden, utarbetad av Jostein Osnes.

4.3 Övrigt material

Utbildningssamarbete i Norden — Undervisningssamarbejde i Norden — Undervisningssamarbeid i Norden — Koulutusyhteistyö Pohjoismaissa — Nordic Educational Cooperation

En broschyr om utbildningssamarbetet i Norden och i synnerhet det nordiska skolsamarbetet; avsedd att spridas till alla skolor i Norden, till pedagogiska institutioner, bibliotek m. m., samt till vissa internationella organisationer.

Preschool in Sparsely Populated Areas

Engelsk översättning av Förskola i glesbygd (NU B-serien 1977: 22)
(Stencil)

Läromedelssamarbete i Norden

Dokumentation från en konferens på Hässleby Slott 13—14 april.
(Stencil)

Specialundervisning i förskolan

Rapport utarbetat av professor Hans Vejleskov som en avslutning
av projektet om specialundervisning i förskola.

Bergen-Projektet

*Et nordisk forskningssamarbeid och lærerproblemer hos barn —
Virkninger af specialundervisning.*

Informationsbulletin nr 3—7 från det nordiska forskningssamar-
betet om barn med inlärningssvårigheter. (Stencil)

Externbulletin I (stencil)

Nordisk instruktørskursus i miljølære — rapport

Grundskolens äldste klassetrin — *Første kursuserioder 20.—25.3.
1977 — Helsingør.* (Stencil)

Miljøvernundervisning i Norden

En kortfattad redogörelse om det nordiska undervisningsmaterialet
i miljölära, vilken tryckts i broschyrform och sänts till alla skolor i
Norden.

Ympäristökasvatus pohjoismaiden peruskoulussa

Finsk version av ovanstående. Tryckt broschyr.

Environmental Education in Nordic Compulsory Schools

Engelsk version av ovanstående. Tryckt broschyr.

Environmental Education in the Nordic Countries

Redogörelse för bakgrunden till det nordiska miljöläraprojektet av-
sedd för en internationell publik. Tryckt broschyr.

Dokumentation om pedagogiskt FoU i Norden

Redogörelse för de informationskällor, kataloger m. m. som finns
om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Adresslista till forsk-
ningsinstitutioner m. m. (Stencil)

Information om förskolan

Kontinuerligt utkommande notisblad om nyutkomna rapporter, kon-
ferenser, projektplaner m. m. på förskoleområdet, utkommit med 6 num-
mer 1977. (Stencil)

Nordisk-engelsk ordlista

Preliminär version. (Stencil)

Individualisering av engelskundervisningen. Dokumentation från en konferens 11—12 okt. 1977 (stencil)

F. Framtidsplaner

För 1978 och 1979 räknar ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete med i stort sett samma aktivitetsnivå som innevarande år, 1977. Att ökningen i absoluta tal ändå blir större än vad förväntade prisstegringar, cirka 10 % per år, ger anledning att förvänta beror på att personalkostnaderna ökat. Fr. o. m. augusti 1977 är personalen anställd på samma villkor som övrig personal vid kultursekretariatet, vilket i praktiken inneburit bl. a. att utlandstillägg tillkommit.

Två tendenser gör sig gällande i det nordiska skolsamarbetet under senare år. Dels ägnas en proportionellt större del av projektverksamheten åt 16—19-åringarnas utbildningssituation, medan huvudvikten tidigare låg på grundskolestadiet. Dels koncentreras verksamheten i högre grad kring några större projektprogram, nämligen specialundervisningen (barn med inlärningssvårigheter och läromedelssamarbete), miljöläran och de 16—19-årigas utbildningssituation. Ett annat utmärkande drag för skolsamarbetet är att informationssidan efterhand utvecklas på ett mera medvetet sätt, både vad gäller den allmänna informationen och de delar av ett projekt som berör marknadsföringen av resultaten.

Personalstyrkan 1978 är två handläggare och 1 1/2 assistent. Personalstyrkan beräknas vara väl avpassad till arbetsvolymen i projekten, under förutsättning att ombyte på handläggartjänsterna inte sker för ofta. Detta innebär att en faktisk ökning av projektvolymen ej kan ske utan en motsvarande ökning på personalsidan.

Den informationsverksamhet som inte är bunden till ett speciellt projekt tas upp som *generell information*. Under 1979 beräknas en bearbetad upplaga av broschyren "Utbildningssamarbete i Norden" utkomma, den tredje i ordningen. Denna broschyr utgör en kontaktlänk ut till enskilda skolor och lärare och stimulerar till att skaffa ytterligare information om nordiskt pedagogiskt arbete. En upplaga på drygt 20 000 exemplar beräknas kosta ca 50 000 kr. Varje år brukar ledningsgruppen hålla ett större informationsmöte för lärare och skoladministratörer i ett av de nordiska länderna. Sådana möten kommer att hållas 1978 och 1979. Skolsamarbetet täcker i detta sammanhang resor och arvoden för tillresande sakkunniga samt materialkostnader. Över detta konto tas också kostnaderna för översättningar till finska, isländska och engelska, vilka ej kunnat planeras in i respektive projekt. Slutligen ryms här resor för handläggarna till konferenser som arrangeras av andra än kultursekretariatet.

Med *fortlöpande informationsprojekt* avses informationsbulletiner av olika slag. "Information om förskolan" som startade 1975, har efter hand funnit en intresserad publik och efterfrågas både bland forskare och skoladministratörer. Under 1978 beräknas verksamheten utvidgas att även omfatta andra skolformer och områden än förskolan. Bland annat är specialundervisningen aktuell för särskilda informationsinsatser liksom grundskolan i allmänhet. Om de olika informationsinsatserna skall samordnas i en bulletin, eller om flera specialinriktade informationsblad skall utges är föremål för övervägande i ledningsgruppen. Informationen bör fortsättningsvis riktas in på ett bredare material än vad som är aktuellt för förskolebulletinen, vilken huvudsakligen refererar forskningsrapporter. Kostnaderna består dels i arvodering av sakkunniga, som skriver notiser, dels i tryckkostnader. Bulletinerna kommer att maskinskrivas och offset-tryckas utanför kultursekretariatet.

Ajourföring av rapporter måste vara en återkommande rubrik i skol-samarbetets budget. De allmänna kartläggningarna av olika skolformer m. m. måste med jämna mellanrum förnyas, för att kunna tjäna till allmän bakgrund till det övriga projektarbetet. Om detta som hittills skall ske genom att ajourföra hela rapporter innehållande beskrivningar av samtliga nordiska länder är under utvärdering i ledningsgruppen. Eventuellt kommer den fortsatta ajourföringen att ske genom separata uppföljningar för de länder som just genomfört en skolreform eller liknande. I båda fallen rör det sig om kostnader för sakkunnigarvode och vissa resor som är nödvändiga för arbetet.

Förskolan har tidigare varit ett betydande intresseområde inom det nordiska skolsamarbetet. För att bereda plats åt andra trängande behov har förskoleverksamheten under senare år avvecklats och återfinns inte i 1979 års budget. Förskoleinformationen tillgodoses dock (se ovan) liksom möjligheten att inom lärarfortbildningen ta upp förskoleproblem.

Även inom *grundskolan* har tidigare stora projekt avvecklats, nämligen rörande matematikundervisningen och engelskundervisningen. I båda dessa fall återstår fasta kontaktgrupper, som träffas en gång om året för att ömsesidigt informera om aktuella utvecklingstendenser m. m. och uppmärksamma behov av särskilda åtgärder.

En liknande fast kontaktgrupp finns också inom specialundervisningen. Denna grupp är samtidigt kultursekretariatets kontaktorgan för Nordiska ämbetsmannamötet. Vissa medel ställs på kontaktgruppens uppmaning till förfogande för en utredning om skolpsykolog- och speciallärarverksamheten (den psykologisk-pedagogiska tjänsten).

Specialundervisningen är det stora intresseområdet inom grundskolan. Det stora nordiska forskningssamarbetet om barn med inlärningssvårigheter kommer att pågå till och med 1981. I detta projekt satsar de fyra deltagande kommunerna och de nationella anslagsgivarna huvudparten av resurserna, sammanlagt minst 6 miljoner dkr. Endast koordinering

och gemensam rapportering finansieras med nordiska medel.

Även delprojektet läromedelssamarbete rör specialundervisningen. 1979 beräknas det under 1977 planerade samarbetet om framtagning av läromedel för specialundervisningen ha kommit igång, lett av en särskild referensgrupp.

Som framgår riktas uppmärksamheten fortsättningsvis från ämnesbunden verksamhet mot grundskolans allmänna problem. Elevernas sociala situation och utvärderingsfrågor är exempel på framtida problemområden.

För de 16—19-årigas utbildningssituation finns ett särskilt program för åren 1978—1980 som tar upp olika verksamheter, som dock delvis kommer att finansieras med ministerrådspengar.

Vidare planeras någon form av informationsverksamhet — se ovan.

Enligt sin målsättning skall skolsamarbetet inte längre arbeta med grundutbildning för lärare, men väl med *lärarfortbildning*. Under 1978 har det inte varit möjligt att inom de snäva ekonomiska ramarna rymma ett samarbete om skolledarutbildningen, vilket är angeläget. 1979 påbörjas därför två olika fortbildningsprojekt, nämligen skolledarutbildning och fortbildning av lärare för små handikappgrupper. Det senare är ett önskemål från Nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisningen.

Några av verksamheterna spänner över flera skolstadier och har samlats under rubriken *gemensamt för flera skolstadier*. Det stora projektet här är miljölära, som 1979 huvudsakligen är inriktat på det gymnasiala stadiet. Hösten 1978 hålls första delen av en tvåveckors kurs för att utbilda nordiska instruktörer, som kan föra arbetet vidare vid nationell fortbildning. Andra perioden av denna kurs kommer att hållas våren 1979 och dra en kostnad av minst 150 000 kr. Vidare finns fortfarande den kontaktgrupp som har överinseende över grundskoleverksamheten.

Ledningsgruppen har ett uppdrag från ministerrådet att utveckla möjligheten att koordinera det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Detta utredningsuppdrag beräknas 1979 att ha lett till någon form av praktisk försöksverksamhet, som förmodligen kommer att samordnas med den mötesverksamhet som nu bedrivs för de centralt placerade administratörerna av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete (FoU-samverkan).

För en vittförgrenad verksamhet av det slag som skolsamarbetet bedriver, är det inte möjligt att förutse alla behov som kan uppstå. Ett projekt kan under året utvecklas så att det blir nödvändigt att göra en större insats än ursprungligen planerat. För att möta sådana behov finns en särskild summa upptagen — *dispositionsmedel*.

Avslutningsvis vill ledningsgruppen framhålla att man nu efter några års verksamhet byggt upp en sådan erfarenhet och sådana rutiner att det nordiska skolsamarbetet kommer att underlättas och ge resultat som alltmer kommer det praktiska skolarbetet tillgodo.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)*

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	61 997	70 000	65 000	70 000
Personal	347 028	320 464	399 549	545 635
Kontor				
Lokaler				
Projekt	629 768	978 649	930 000	1 080 000
— + res.				
—				
—				
—				
Summa utgifter	1 038 793	1 369 113	1 394 549	1 695 635
<i>Inkomster</i>				
Anslag	990 000	1 320 000		1 510 000
Lönstegr. kompensation	43 519	47 110		
Övrigt	299 725	22 649		
Summa inkomster	1 333 242	1 389 759		

BILAGA**Förteckning över medlemmar i ledningsgrupp och arbetsgrupper inom Nordiskt skolsamarbete***1. "Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for skoleområdet"**Ordinarie medlemmar:**Danmark:*

Undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K.

Finland:

Skolrådet Magnus Kull
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53

Island:

Avdelningschef Hördur Lárusson
Undervisningsministeriet
Skolforskningsavdelningen
Reykjavik

Norge:

Ekspedisjonssjef Johan Bjørge
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo Dep.
Oslo 1

Sverige:

Undervisningsrådet Bengt Jacobson
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm

*Suppleanter:**Danmark:*

Undervisningsinspektør Johan Engelhardt
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
Fredriksholms Kanal 26
1220 København K.

Finland:

Skolrådet Vesa Lyytikäinen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53

Island:

Professor Andri Isaksson
Undervisningsministeriet
Reykjavik

Norge:

Forsøksleder Elen Lein
 Forsøksrådet for skoleverket
 Postboks 38
 Linderud
 Oslo 5

Sverige:

Byrådirektör Inger Marklund
 Skolöverstyrelsen
 106 42 Stockholm

2. Sekretariatsfunktioner

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
 Snaregade 10
 1205 København K.

Personal som avlönas över budgeten för nordiskt skolsamarbete:
 Fuldmægtig Christen Jordet (från 1.8.1977)
 Fuldmægtig Lisbeth Rudemo
 Konsulent Jørgen Villadsen (till 31.7.1977)
 Assistent Bente Wagnkilde.

*3. Arbetsgrupper och sakkunniga inom enskilda projekt**3.1 Matematik**Sakkunnig:*

Skolkonsulent Sven-Erik Gode
 Kattfortsbacken 18, 162 41 Vällingby/Sverige

Arbetsgruppen för individualisering av matematikundervisningen:

Ledende skolepsykolog Heinrich Fritzel
 Skolepsykologisk kontor
 Frederiksbergs Rådhus
 2000 København F

Rektor Frans Handest
 Metropolitanskolen
 Struensegade 50
 2200 København N

Lektor mag. Hannu Korhonen
 Taitomiekantie 15 E 55
 40740 Jyväskylä 74/Finland

Lektor Gunnar Andresen,
 Ski ungdomsskole
 Postboks 218
 1401 Ski/Norge

Kontaktgruppen för matematikundervisningen:

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov
 Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
 Frederiksholms Kanal 26
 1220 København K.

Länsskolkonsulent C. G. Wolff
Björknäsgratan 34
10600 Ekenäs/Finland

Lektor Alf J. Berntsen
Skolesjefens veiledningstjeneste
Trymsevei 13 B
4600 Kristianssand/Norge

3.2 Miljölära

Kontaktgrupp för årskurs 1—9:

Fagkonsulent Ingolf Leth
Løvetandsvej 57
2700 Brønshøj

Överinspektör Lars Nyström
Försöks- och forskningsavd.
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Elsa Wahrby
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Koordineringsgrupp årskurs 1—9:

Dosent Bjarne Bjørndal
Pedagogisk forskningsinstitutt
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Lektor Sigmund Lieberg
Pedagogisk forskningsinstitutt
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Arbetsgrupp för årskurs 7—9:

Seminarielektor Eigil Holm
Byskovvej 4
8751 Gedved/Danmark
Fagkonsulent Ingolf Leth
Løvetandsvej 57
2700 Brønshøj/Danmark

Lærer Jørgen Mortensen
Spøttrupvej 38
7400 Herning/Danmark

Lærer Søren Vinding
Kastanjevej 9
6852 Billum/Danmark

Överinspektör Riih  Laukkanen
Försöks- och forskningsavd.
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

 verinspekt r Lars Nyström
Försöks- och forskningsavd.
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Docent Bjarne Bjørndal
Pedagogisk forskningsinstitutt
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Lektor Sigmund Lieberg
Pedagogisk forskningsinstitutt
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Lektor Svein K rhus
Norges Idrettshøgskole
Sognsvn. 220
Oslo 8/Norge

Universitetslektor Hans Solerød
Geografisk institutt
Universitetet i Oslo
Oslo 1/Norge

Lektor Karl Olav Gustavsson
Magasingatan 82
432 00 Varberg/Sverige

Lektor Kjell-Arne Grundstr m
Bengt Emils v g 11
430 16 Rolfstorp/Sverige

Sakkunnig f r det gymnasiala stadiet:

Lektor Sven-Anders Bj rse
Stadsbudsgatan 15
222 36 Lund/Sverige

3.3 Översikt över grundskola och gymnasieskola

Sakkunnig:

Avdelningsleder Jostein Osnes
Universitetet i Tromsø
Avdelningen för praktisk-pedagogisk utdanning
Postboks 635
9001 Tromsø/Norge

3.4 Specialundervisningen

Nordisk kontaktgrupp för specialundervisning:

Undervisningsinspektør I. Skov-Jørgensen
Inspektionen for specialundervisning
Vester Voldgade 117, st.
1552 København V/Danmark

Byråchef Elias Niskanen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Specialundervisningskonsulent
Magnus Magnusson
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Avdelingssjef Einar Nyhus
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektören Folke Elowsson
S 1: 1
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Samarbetsgruppen för specialundervisning i förskolan:

Professor Hans Vejleskov
Lanmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV/Danmark

Direktør Jesper Florander
Danmarks pædagogiske institut
Hermodsgade 28
2200 København N.

Lektor Liss Rasmussen
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV/Danmark

Psykolog Frode Røise
Pedagogisk-psykologisk distriktssenter for Midt-Troms
Postboks 168
9301 Finnsnes/Norge

Professor K.-G. Stukát
Institutionen för praktisk pedagogik
Göteborgs universitet
Fack
431 20 Mölndal/Sverige

Fil. kand. Barbro Eneskär
Universitetet i Lund
Institutionen för pedagogik
Fack 220 07
Lund 2/Sverige

*Forskningssamarbete om barn med inlärningssvårigheter (Bergenpro-
jektet)*

Professor Hans-Jørgen Gjessing
Avdeling for pedagogisk psykologi
Universitetet i Bergen
Sydneplass 12
5014 Bergen/Norge

Amanuensis Ragnar Solheim
Avdeling for pedagogisk psykologi
Universitetet i Bergen
Sydneplass 12
5014 Bergen/Norge

Chefpsykolog Johs. Hovden
Kommunehuset
Nesttun
Bergen/Norge

Forsker Hans Daniel Nygaard
Avdeling for pedagogisk psykologi
Universitetet i Bergen
Sydneplass 12
5014 Bergen/Oslo

Skolepsykolog Per Bisgaard
Bakkegårdsvej 20, Strøby Egede
4600 Køge

Skolepsykolog Kirsten Torsten Sørensen
Ærøvej 24, Hastrup
4600 Køge

Skolepsykolog Jens Chr. Jakobsen
Holmebuen 16
2690 Karlslunde

Skolepsykolog Knud Larsen
Victoriagade 16 st
1655 København V

Skolepsykolog Børge Jensen
Nørrebrogade 189, 4
2200 København N

Skolepsykolog Mogens Hansen
Skolepsykologisk kontor
Jernbaneplassen 22
2800 Lyngby

Docent Ingvar Lundberg
Psykologiska institutionen
Umeå universitet
902 87 Umeå/Sverige

Psykolog Margit Tornéus
Psykologiska institutionen
Umeå universitet
901 87 Umeå/Sverige

Docent Sven Styrborn
Sociologiska institutionen
Umeå universitet

3.5 Samverkan mellan administratörer av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete

Professor Kaj Spelling
Folkeskolens Forsøgsråd
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K./Danmark

Lektor Henning Andersen
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV/Danmark

Afdelingsleder Finn Rasborg
Danmarks pædagogiske institut
Hermodsgade 28
2200 København N/Danmark

Byråchef Veikko Lepistö
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrå
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef Erkki Kangasniemi
Pedagogiska forskningsinstitutet
Jyväskylä universitet
Skolforskningsavd.
Seminaarinkatu 15
401 00 Jyväskylä 10/Finland

Cand. real. Claus Kvamme
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Konsulent Inger Anne Kvalbein
Birch Reichwaldsgate 34
Oslo 4/Norge —

Undervisningsrådet Bengt Dahlbom
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Avdelningsdirektör Inger Marklund
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

3.6 Förskola

Sakkunnig för informationsblad:

Lektor Liv Vedeler
Kalkbrennerveien 21
1347 Hosle/Norge

Sakkunnig för förskola i glesbygd:

Forskningsassistent Ulla Wall
Ringvägen 10
902 54 Umeå/Sverige

Arbetsgrupp för förskola i glesbygd:

Överinspektör Alli Ruuskanen
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrån
Hagnäsgatan 2
005 30 Helsingfors 53/Finland

Inspektör Silja Lihl
Socialstyrelsen
Broholmsgatan 18 C
005 30 Helsingfors 53/Finland

Konsulent Inger Berg
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 21
Linderud
Oslo 5/Norge

Konsulent Knut Hongrø
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Postboks 8004
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Byråsekreterare Britta Holm
Socialstyrelsen
106 30 Stockholm/Sverige

Skolkonsulent Elsa Wahrby
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

*3.7 Referensgrupp för de 16—19-årigas utbildning**Sakkunnig:*

Studierektor Kenneth Nyström (förordnat för 3 månader)

Josefinasgränd 9

381 00 Kalmar/Sverige

Undervisningsinspektør Arne Højsten

Direktoratet for erhvervsuddannelserne

Højbro Plads 4

1200 København K.

Undervisningsdirektør Richard Frederiksen

Direktoratet for gymnasieskolerne og HF

Højbro Plads 4

1200 København K.

Planerare Ukko Laurila

Undervisningsministeriet

Planeringssekretariatet

Mikaelsgatan 6 C 29

001 00 Helsingfors 10/Finland

Avdelningschef Hörður Lárusson

Undervisningsministeriet

Skolforskningsafdelningen

Reykjavík/Island

Ekspedisjonssjef Johan Bjørge

Kirke- og undervisningsdepartementet

Oslo Dep.

Oslo 1/Norge

Rektor Johan Kvikstad

Rådet for videregående opplæring

Brundalen videreg. skole

7000 Trondheim/Norge

Konsulent Sigrid Moe

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Postboks 8112

Oslo Dep.

Oslo 1/Norge

Departementsrådet Carl Tomas Edam

Utbildningsdepartementet

Fack

103 10 Stockholm/Sverige

*3.8 Främmande språk**Kontaktgrupp:*

Fagkonsulent Chresten Skov

Kongsbjergvej 34

2830 Virum/Danmark

Överinspektör Jouko A. Riihä

Skolstyrelsen

Hagnäsgränd 2

005 30 Helsingfors 53/Finland

Øvingslærer Liv Skreden
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Daglig leder Vidar Guldal
Grunnskolerådet
Boks 8137
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Per Malmberg
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Sakkunnig för individualisering av engelskundervisningen:
Skolkonsulent Per Malmberg — Adress som ovan.

Arbetsgruppen för individualisering av engelskundervisningen:

Fagkonsulent Chresten Skov, adress som ovan
Överinspektör Jouko A. Rähä, adress som ovan
Øvingslærer Liv Skreden, adress som ovan
Skolkonsulent Per Malmberg — Adress som ovan.

3.9 Lärarutbildningen

Sakkunnig:

Avdelingsleder Jostein Osnes
Universitetet i Tromsø
Avdeling for praktisk-pedagogisk utdanning
Postboks 635
9001 Tromsø/Norge

3.10 Utbildningsväsendets styrelseformer

Sakkunnig:

Studierektor Jan-Sture Karlsson
Styrmansgatan 47
Folkuniversitetets kansli
114 60 Stockholm/Sverige

Arbetsgrupp:

Fuldmægtig Ernst Gravesen
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K.

Byråchef Lasse Hoffman
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
005 30 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef Arni Gunnarsson (korresponderande medlem)
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Byråsjef Jon Chr. Løken
Kontoret for yrkesopplæring i handel og kontorarbeid
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Departementssekreterare Catharina Rudhe
Statens institut för läromedelsinformation
Box 21059
100 31 Stockholm/Sverige

3.11 Läromedelssamarbete

Arbetsgrupp för uppföljning av läromedelskonferensens förslag:

Skoleleder Leif Klinte
Holmegårdsvej 17
4320 Lejre/Danmark

Överinspektör Urpo Koponen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
005 30 Helsingfors 53/Finland

Specialundervisningskonsulent
Magnus Magnusson
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Avdelingssjef Marit Dahl
Grunnskolerådet
Boks 8137
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Rose-Mari Adeen
L 3: 2
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

Nordisk Journalistkursus*Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Nordisk Journalistkursus
 Vennelystparken
 DK-8000 Århus C
 Tlf. 06-13 62 33

B. Startår

1957

C. Syfte

Syftet med Nordisk Journalistkursus är att meddela undervisning på ett vidaregående plan. Utbildningen bör ha såväl en nordisk som en allmän prägel, den bör vara minst tre månader, företrädesvis äga rum i seminarieform och ta sikte på studerande med några års praktisk erfarenhet eller studerande som har genomgått grundutbildning.

*D. Organisation**1. Administration*

Verksamheten leds av en styrelse vald av pressorganisationerna i de nordiska länderna. Styrelsen tillsätter ett arbetsutskott bestående av en representant för vart och ett av de deltagande länderna samt av en av styrelsen på 3 år utsedd kursföreståndare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

Nationalitet

Chefredaktör Per Winther	D
Redaktionschef Karl Ahlenius	S
Redaktör Henrik von Bonsdorff	F
Chefredaktör N. Chr. Christensen	D
Direktör Tom Eklöf	F
Redaktör Einar Karl Haraldsson	I
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Kontorsjef Reidar Hirsti	N
Generalsekreterare Eila Hyppönen	F

Journalist Bjørn Øvrum Nielsen	N
Chefredaktör Olle Nilsson	S
Journalist Ruth Nørthen	D
Disponent Martin Vårvik	N
Föreståndare för kursen Erik Reske-Nielsen	D

3. *Personal*

- 1 föreståndare (deltid)
- 1 kursusledare (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

4. *Revisorer*

Otto Bjerrum A/S

E. *Verksamhet*

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1977 som sædvanlig et tre måneders kursus i tiden 1. februar—1. maj. Kurset optog 18 deltagere, hvoraf én meldte afbud og én blev hjemkaldt til bladet. Af disse var 1 fra Finland, 5 fra Sverige, 6 fra Norge og 4 fra Danmark. De var af bestyrelsens forretningsudvalg udpeget blandt et halvt hundrede ansøgere.

Undervisningen

Undervisningen på kurset i foråret 1977 havde følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af styrelsen.

1. *Fællesnordiske emner*

1. Nordiske samarbejdsorganisationer ved informationschef Harry Granberg, Nordisk Råd.
2. Økonomiske problemer i Norden ved direktør Kaare Petersen, Den norske Bankforening.
3. Socialpolitik i de nordiske lande ved socialdirektør Jørgen Koch, Århus.
4. Nordiske miljø og samfærdselsproblemer ved redaktör Thomas Michélsen, Dagens Nyheter.
5. Nordisk kulturpolitik ved kulturminister Niels Matthiasen, København.

II. *Politik i de nordiske lande*

1. Aktuelle politiske spørgsmål i Danmark ved professor Gunnar Thorlund Jepsen, Århus Universitet og chefredaktør Hans Larsen, Skive.
2. Aktuelle politiske spørgsmål i Finland ved professor Göran von Bonsdorff og redaktör Henrik von Bonsdorff, Helsingfors.

3. Aktuelle politiske spørgsmål i Norge ved professor Henry Valen og kontorsjef Reidar Hirsti, Oslo.

5. Aktuelle politiske spørgsmål i Sverige ved professor Nils Andrén, Stockholm og docent Torbjörn Vallinder, Lund.

III. International politik

1. Aktuelle verdenspolitiske emner ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole.

IV. Massekommunikation

1. Sproget i nordisk dagspresse ved rektor Lars Alvegren, Journalisthögskolan, Göteborg.

2. Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits ved pressombudsman Lennart Groll, Stockholm og generalsekretær Hans Ihlebæk, Oslo.

3. Ophavsret ved jur. kand. Lars Bruun, Helsingfors.

4. Nye former for avisfremstilling ved redaktør C.-A. Nycop, Stockholm.

5. Interviewteknik ved redaktør Gary Engman, Malmö.

6. Kasette- og kabel-TV ved redaktør Paul Hammerich, København.

V. Aktuel dialog

Aktuelle emner, som på tidspunktet for kursus afholdelse har speciel interesse.

Kurset blev fulgt af alle i tre moduler — med undtagelse af en enkelt, der afsluttede deltagelsen efter at modulet om politik i de nordiske lande var gennemført.

Undervisningsplanen blev noget udvidet som følge af folketingsvalget i Danmark. Kursisterne fulgt valgnatten på Christiansborg og der blev indlagt yderligere forelæsninger ved professor H. P. Clausen, Århus Universitet. Kursisterne tog desuden initiativ til at følge Nordisk Råds samling i Helsingfors. Kurset var i det hele taget præget af betydelig selvstændig aktivitet fra kursisternes side.

I evalueringen gav kursisterne udtryk for en meget positiv holdning over for kurset, hvis specifikt nordiske indhold de understregede som særlig værdifuldt. De fandt alle, at kursets varighed var passende og at det var vigtigt, at deltagerne gennemførte det i dets helhed.

Ud over det normale tre måneders kursus afholdt Nordisk Journalistkursus på grundlag af en særbevilling et specialkursus om "Havet og vor fremtid". Det fandt sted i Århus den 15.—19. august 1977 og havde samlet deltagere fra alle nordiske lande (11 danske, 3 finske, 3 islandske, 10 norske og 6 svenske). Følgende program blev gennemført:

Aktuelle politiske spørgsmål omkring havretskonferencen ved havretsminister Jens Evensen, Norge.

Problemerne omkring den dybe havbund og en international havbundsmyndighed ved kontorchef Villads Villadsen, Danmark.

Økonomiske zoner, kontinentalsokkel og søterritorium ved professor Carl August Fleischer, Norge.

Havet som fødevarerkilde ved naturværnsinspektør Magnar Norderhaug, Norge.

EF-havet ved juridisk rådgiver Peter Baumann.

Videnskabelige havundersøgelser og udvikling og overførsel af marin teknologi ved mag. scient. Vøgg Jacobsen, Danmark.

Havforurening fra fartøjer ved kanslirådet Gösta Lind af Hageby, Sverige.

Fiskerigrænser ved byråsjef Finn Fostervold, Norge.

Norsk oliepolitik ved kontorsjef Kjell Mathiesen, Norge.

Dagens hovedemne "Interessemodsætninger og konfliktrisici i det nordiske område".

Barentshavet og Svalbard ved redaktør Ivan Kristoffersen, Norge.

Island ved departementschef Thordur Asgeirsson, Island.

Grønland ved kontorchef H. M. Netterstrøm.

Færøske fiskeriproblemer og synspunkter på havretskonferencen ved lagmand Atli Dam, Færøerne.

Østersøen ved direktør Åke Sparring, Sverige.

De danske stræder ved redaktør Niels Jørgen Haagerup, Danmark.

Strategiske aspekter i kapløbet om havet ved kommendørkapten Cay Holmberg, Sverige.

Verdenspolitiske aspekter i kapløbet om havene ved mag. art. Arne Olav Brundtland, Norge.

Der blev både fra kursusdeltagerne og fra forelæsernes side udtrykt stor tilfredshed med dette kursus, både hvad indhold og form angik. Tilsvarende kurser eller seminarier over aktuelle emner bør føjes til de ordinære kurser, men gennemførelsen af sådanne kortvarige arrangementer er meget arbejdskrævende for kursusledelsen, som ikke i det lange løb har kapacitet til at løse opgaver af denne art.

Endvidere var Nordisk Journalistkursus rammen omkring et kursus om "Direkte valg til Europa-Parlamentet" i Århus den 22.—26. august. Kurset havde 24 deltagere og var tilrettelagt og finansieret af Europa-Parlamentets informationskontor i København.

Bestyrelsen holdt sit årlige møde i Helsingfors den 4. juni 1977. Bestyrelsen fastholdt her det ønske om en udvidelse af Nordisk Journalistkursus som tidligere er blevet fremført. Et væsentligt element i arbejdet ved Nordisk Journalistkursus er det aktuelle redaktionsarkiv, som rummer en stor mængde klip fra nordiske aviser om politiske og samfundsmæssige emner. Stoffet er af interesse langt ud over Nordisk Journalistkursus og anvendes i stigende grad af studenter og lærerkræfter ved Århus Universitet og andre uddannelsesinstitutioner.

Det på Ministerrådets møde 4/76 bevilgede beløb på dkr. 75.000 af dispositionsmidlerne er ikke medregnet i 1977-budgettet.

F. Framtidsplaner

Nordisk Journalistkursus styrelse sigter mod at udvide kursets aktiviteter, i særdeleshed ved at afholde specialkurser og seminarer af kortere varighed. Det ordinære tremånederskursus bør bevares og helst dubleres.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel.utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	51	75	75	82
Personal	177	155	174	184
Kontor	27	32	32	35
Lokaler	46	50	50	56
Projekt	176	189	204	208
—				
—				
—				
—				
Summa udgifter	477	501	535	565
<i>Inkomster</i>				
Anslag	450	495	495	
Lönstegr. kompensation	31		34	
Övrigt = räntor	13			
Summa inkomster	494		529	

Nordiska hushållshögskolan*Verksamhetsberättelse 1.7.1976—31.12.1976**A. Namn och adress*

Nordiska hushållshögskolan (NHH)¹
 Topeliusgatan 16
 SF-00250 Helsingfors 25
 Finland

B. Startår

1963

C. Syfte

Nordiska hushållshögskolan har till syfte att såsom en samnordisk institution främja och anordna undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på samma vetenskapliga nivå som är gällande för universitet och högskolor i övrigt.

*D. Organisation**1. Administration*

Nordiska hushållshögskolan leds av en styrelse, bestående av en ordförande som utses efter överenskommelse mellan de nordiska undervisningsministerierna samt av två representanter från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige jämte en representant från Island. Ledamöterna utses av Nordiska ministerrådet.¹

2. Styrelsens sammansättning 30.12.1976

<i>Ordförande</i>	Nationalitet
Skolrådet Magnus Kull	F

Ledamöter:

Seminarierector Gustav Nedergaard	D
Professor Bendt Rørstedt	D
Regeringssekreterare Ulla Lång	F

¹ *Jfr avsnitt "Framtidsplaner".*

Agroforstdoktor Ritva Seppänen	F
Föreståndarinnan Vígdis Jonsdóttir	I
Byråsjef Hans Sörbö	N
Direktör Bergliot Q. Werenskiold	N
Avdelningschef Maarit Neymark	S
Byråchef Rolf Rudhe	S

3. Personal

Styrelsens sekreterare:

(uppdrag)	
Förvaltningsdirektör Holger Kronman	F

Föreståndare för NHH's utbildningslinjer:

(anställda av resp. institution)	
Professor Bengt Edberg, textillinjen vid Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg	S
Professor Kaare R. Norum, näringslinjen vid Universitetet i Oslo	N
Professor Björn Isaksson, Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg (dietetikerutbildn.)	S

4. Revisorer

Ekonomieinspektör Birger Svanljung, undervisningsministeriet i Helsingfors	F
--	---

1. Allmänt om verksamheten

Nordiska hushållshögskolan har sedan den inledde sin verksamhet år 1963 haft undervisningsaktiviteter på två linjer. Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg och näringslinjen vid Universitetet i Oslo omfattar bägge 2 1/2 års studier och avslutas med kandidatexamen (NHH-kandidat). Dietetikerkurser om 5 månader har hållits vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg åren 1969, 1971 och 1973.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftskostnader.

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för Nordiska Hushållshögskolan har under verksamhetsperioden 1.7—21.12.1976 sammanträtt 1 gång, 22.10.1976 på Institutionen för textilteknologi vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

I enlighet med styrelsens beslut har linjeföreståndarna för NHH:s utbildningslinjer samt en representant för NHH:s studentföreningar i Göteborg (Textilia) och Oslo (Nutritia) såsom tidigare deltagit i styrelsens arbete.

Styrelsen har under verksamhetsperioden i främsta hand inriktat sina aktiviteter på frågan om uppföljning av det ingående evalueringsarbetet av NHH:s verksamhet, vilket utfördes under den tidigare verksamhetsperioden. Styrelsen har även behandlat frågor som ansluter sig till planeringen av en kommande dietetikerutbildning. Detta arbete har lett till att Nordiska ministerrådet i januari 1977 såväl antagit nya stadgar för NHH som fattat beslut om dietetikerutbildningen. Närmare redogörelse för dessa frågor ges under avsnittet "Framtidsplaner".

Utöver ovannämnt evaluerings- och utredningsarbete har styrelsen under verksamhetsperioden i främsta hand behandlat och tagit ställning till ärenden av löpande natur.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

NHH:s utbildningsaktiviteter under läsåret 1975/76 har ingående beskrivits i verksamhetsberättelsen för nämnda period och eftersom redogörelse för utbildningsverksamheten under läsåret 1976/77 kommer att ingå i verksamhetsberättelsen för år 1977, upptas inte i denna verksamhetsberättelse, som endast avser höstterminen 1976, utbildningsaktiviteterna till behandling.

F. Framtidsplaner

På NHH:s framställning har Nordiska ministerrådet vid sitt möte 17.1.1977 godkänt nya stadgar för högskolan. Samtidigt ändrades högskolans namn till "Nordiska högskolan för hushållsvetenskap".

I och med att nya stadgar godkänns har ministerrådet utsett ny styrelse för NHH.

Ministerrådet har 17 januari 1977 fattat beslut om en treårig försöksutbildning av dietetiker. Utbildningen, som kommer att bedrivas genom ettåriga kurser, förlägges till Göteborgs universitet och Sahlgrenska sjukhuset. För den första kursen beviljade ministerrådet vid nämnda möte medel ur sina dispositionsmedel.

Genom de nya stadgarna ändras verksamhets- och räkenskapsperioden för NHH till kalenderår, vilket föranlett styrelsen att avge denna verksamhetsberättelse för 1/2-årsperioden 1.7.—31.12.1976.

G. Finansiering och ekonomi

I. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal, nat. valuta)

	Bokslut 1975/76	Budget 1976/77	Bokslut 1976 1.7--31.12	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	65,1	33,0	20,0	41,1
Personal	13,8	14,0	7,6	19,3
Kontor	2,2	2,8	1,1	5,5
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	14,0	15,0	—	12,0
Dietetikerkurs	—	—	—	42,3
Övriga kostn.	1,5	1,0	—	1,5
Summa utg.	96,6	65,8	28,7	121,7
<i>Inkomster</i>				
Anslag	—	63,5	25,7	81,0
Reservering	—	—	—	37,8
Lönstegr. kompensation	—	—	—	—
Övrigt	0,7	—	3,0	2,5
Eget kapital	95,9	2,3	—	0,4
Summa ink.	96,6	65,8	28,7	121,7

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Uppgifterna för de olika åren i ovanstående ekonomiska redogörelse är inte direkt jämförbara med varandra, eftersom redovisningsperioden ändrats till kalenderår genom ministerrådets beslut om nya stadgar för NHH. Dessutom bör observeras att i 1977 års budget ingår NHH:s andel av anslag för dietetikerkurs under 1977—78.

*BILAGA***Resultaträkning 1.7.1976—31.12.1976***Ordinarie verksamhet*

I n t ä k t e r

1. Anslag av nordiska medel		25 744,92
-----------------------------	--	-----------

K o s t n a d e r

1. Styrelsekostnader	19 980,81	
2. Personalkostnader	7 634,00	
3. Projektkostnader	—	
4. Kontorskostnader	1 137,87	/.28 752,68

<i>Verksamhetens underskott</i>		3 007,76
---------------------------------	--	----------

Placerade medel

1. Ränteintäkter		3 007,76
------------------	--	----------

Räkenskapsperiodens resultat

	<u>Mkr</u>	—
--	------------	---

Balansräkning 31.12.1976*Aktiva**Finansieringstillgångar*

— Banktillgodohavande		40 080,36
-----------------------	--	-----------

	<u>Mkr.</u>	40 080,36
--	-------------	-----------

*Passiva**Reservering*

— Reservering av nordiskt anslag p. g. a. ändrad räkenskapsperiod		37 755,08
---	--	-----------

Eget kapital

— Kapital 1.7.1976		2 325,28
--------------------	--	----------

	<u>Mkr.</u>	40 080,36
--	-------------	-----------

Helsingfors den 1 februari 1977

Magnus Kull
Ordförande

Holger Kronman
Sekreterare

Revisionsberättelse

Undertecknad, som av Finlands undervisningsministerium utsetts att fungera som revisor för Nordiska Hushållshögskolan (NHH), har i dag verkställt revision av Hushållshögskolans räkenskaper och förvaltning för verksamhetsperioden 1.1.1976—31.12.1976 och får häröver avge följande revisionsberättelse:

Med hänvisning till ovanstående föreslår undertecknad

- a) att bokslutet för verksamhetsperioden 1.7.—31.12.1976 måtte fastställas, samt
- b) att de redovisningsskyldiga måtte beviljas ansvarsfrihet för nämnda periods verksamhet.

1. Räkenskaperna har öppnats med ledning av bokslutet per 30.6.1976.
2. NHH:s medel har under räkenskapsperioden varit placerade på konto i Helsingfors Sparbank, varifrån utbetalningarna även skett. Bokföringens uppgifter över NHH:s banktillgodohavande överensstämmer med av banken utfärdade kontouppdrag.
3. Den direkta undervisningsverksamheten har finansierats av resp. nationell institution, varför uppgifter om dessa kostnader inte ingår i NHH:s räkenskaper.
4. De löpande räkenskapsnoteringarna grundar sig på sakenliga verifikat.
5. Nordiska ministerrådet har på NHH:s framställning antagit nya stadgar för NHH. Stadgarna trädde i kraft den 1.1.1977. Enligt stadgarna är högskolans namn i fortsättningen "Nordiska högskolan för hushållsvetenskap" och räkenskapsåret omfattar i fortsättningen kalenderåret.
6. I enlighet med ovanstående har bokslut för NHH uppgjorts per 31.12.1976 och den tidigare räkenskapsperioden, vilken omfattade tiden 1.7.—30.6., sålunda ändrats till kalenderår.
7. I bokslutet, vilket är riktigt härlett ur den löpande bokföringen, har på grund av ändrad räkenskapsperiod en reservering av nordiskt anslag om 37 755,08 mk beaktats. Bokslutet uppvisar härefter varken över- eller underskott för perioden 1.7.—31.12.1976.
8. NHH-styrelsens protokoll har genomgåts. Härvid har kunnat konstateras att av styrelsen fattade beslut verkställts.

Helsingfors den 22 mars 1977

Birger Svanljung
Ekonomieinspektör

C103/k b**1978****Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)***Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
 (tid. Nordiska hushållshögskolan NHH)
 Topeliusgatan 16
 SF-00250 Helsingfors 25
 Finland

B. Startår

1963

C. Syfte

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

*D. Organisation**1. Administration*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studentrepresentant. Varje medlem har en personlig suppleant. Nordiska ministerrådet utser styrelsemedlemmarna och suppleanterna, med undantag av studentrepresentanten och -suppleanten, vilka väljs av de studerande. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

(Suppleanterna inom parentes)	Nationalitet
Skolrådet Magnus Kull, ordförande	F
(Docent Ritva Seppänen)	F
Kanslichef Nils-Olof Halling, vice ordförande	S
(Avd.direktör Bengt Wedel)	S
Professor Bendt Rørsted	D
(Rektor Gustav Nedergaard)	D
Byråsjef Hans Sörbö	N
(Rektor Inger Marie Svare)	N

Rektor Vigdís Jónsdóttir	I
(Elsa Guðjonsson)	I
Studerande Mona Carlswärd	S
(Studerande Anne Liv Evensen)	N

3. Personal

Styrelsens sekreterare:

(uppdrag)

Förvaltningsdirektör Holger Kronman F

Föreståndare för NHH's utbildningslinjer:

(anställda av resp. institution)

Professor Bengt Edberg, textillinjen vid Chalmers tekniska högskola, Göteborg S

Professor Kaare R. Norum, näringslinjen vid Universitetet i Oslo N

Professor Björn Isaksson, Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg (dietetikerutbildn.) S

4. Revisorer

Ekonomieinspektör Birger Svanljung, undervisningsministeriet i Helsingfors F

E. Verksamhet

1. Allmänt om verksamheten

Nya stadgar för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap antogs av Nordiska ministerrådet 17.1.1977. Stadgarna ersätter de statuter som antogs av de nordiska ländernas regeringar år 1963. Genom de nya stadgarna ändrades högskolans namn fr. o. m. 1.1.1977. Det tidigare namnet var Nordiska hushållshögskolan (NHH).

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på två linjer, textillinjen vid Chalmers tekniska högskola som med en 2-årig studietid leder till textilingenjörsexamen och vid näringslinjen vid Oslo universitet, som omfattar 2½ års studier. Fr. o. m. 1.1.1978 inleds för en treårig försöksperiod en 1-årig dietetikerutbildning vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Denna utbildning ersätter de tidigare anordnade dietetikerkurserna.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftskostnader, förutom den ovannämnda dietetikerutbildningen, vilken inleds 1.1.1978, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten (dispositionsmedlen).

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap har under verksamhetsåret sammanträtt 3 gånger, nämligen

13.4.1977 på Institutt for Ernæringsforskning vid Oslo universitet,
3.10.1977 på Chalmers tekniska högskola i Göteborg, och
16.11.1977 på Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

I enlighet med NHH:s stadgar har linjeförestandarna för NHH:s utbildningslinjer kallats att delta i styrelsens sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret, förutom handhavandet av den administrativa verksamhet som ankommer på styrelsen, i främsta hand inriktat sin verksamhet på utvecklandet av högskolans utbildningsaktiviteter, vilka närmare beskrivs i det följande.

Med hänvisning till ökad arbetsbörda har skolrådet Magnus Kull hos ministerrådet anhållit om befrielse från medlemskap i NHH:s styrelse vid utgången av år 1977. Ministerrådet har beviljat denna befrielse och till ny ordinarie medlem i styrelsen räknat från 1.1.1978 utsett docent Ritva Sep-pänen och till hennes suppleant regeringssekreterare Ulla Lång.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom ovan framgått har NHH under verksamhetsåret bedrivit konkret undervisningsverksamhet på de två linjerna, textillinjen och näringslinjen, medan en del planerings- och uppberedningsåtgärder vidtagits beträffande dietetikerutbildningen. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan:

A. Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)

Textillinjen har från och med läsåret 1977/78 omarbetats från 2,5 år till 2 års studietid. Vidare erhåller de, som enbart genomgått textillinjen, tektilingenjörsexamen. Enligt den av NHH:s styrelse den 13.4.1977 fastställda studieplanen avser utbildningen vid textillinjen att dana ingenjörer med mångsidiga och avancerade kunskaper inom den alltmer tekniskt avancerade processindustri, som textilindustrin idag är. Behörig att söka är den som har slutbetyg från gymnasium (motsv.) på naturvetenskaplig, teknisk eller matematisk linje. Lärare på det textila området ges företräde. Dessa kan få dispens från full gymnasieexamen.

Genom egna kurser i de flesta grundläggande ämnena har ämnesinnehållet kunnat avpassas så att studierna av de tillämpade ämnena underlättas.

Under hela första året ges genom ämnena maskinteknologi och konstruktionsteknik en allsidig ingenjörsmässig träning, bl. a. med tillämpning av arbetsvetenskap. Den textiltekniska skolningen startar redan första året men huvuddelen är förlagd till andra läsåret.

Utbildningen är unik för CTH såtillvida att den i sig innefattar både en maskinteknologisk och en kemiteknologisk utbildning. Under första studieåret läses egna kurser i oorganisk, fysikalisk och organisk kemi.

Andra studieåret omfattar främst textila ämnen, men även andra för en process- eller produktionsingenjör viktiga ämnen, såsom informations-

behandling, mat. statistik och elektroteknik, läses. En kurs i industriell organisation kan väljas som frivilligt examensämne under andra läsåret.

Examensarbetet, som skall utföras under den sista lästerminen, kan vara av experimentell eller teoretisk natur. Efter samråd med föreståndaren för textillinjen väljes examensarbete i något av ämnena: Textilteknologi, textil provningsteknik, konfektionsteknik eller textilkemi.

Föreståndare för linjen under verksamhetsåret har varit professor Bengt Edberg, CTH. Undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns speciallärare i matematik och kemi samt övningsassistenter.

Den nya tvååriga linjen kan anta 10 studerande per år. För linjen har CTH:s utbildningsavdelning utarbetat en ny broschyr, vilken distribuerats inom de nordiska länderna.

Antalet sökande till läsåret 1977/78 var 10 stycken varvid 9 fyllde inträdeskraven. Ytterligare 1 studerande, som antagits på CTH:s väg- och vattenbyggnadslinje, sökte vid terminsstarten över till textillinjen. Det totala antalet antagna elever blev således 10 st, av dessa har 5 påbörjat utbildningen och 5 tackat nej av olika anledningar.

Till läsåret 1976/77 sökte 12 st, av dessa antogs 9 st. Endast 4 påbörjade studierna. Av skilda anledningar slutade 3 av eleverna efter 14 dagar och den fjärde sökte över till civilingenjörslinjen för kemi vid CTH. Detta innebar att textillinjen saknade elever i denna årskurs. Härigenom kunde arbetet med kursutveckling av den redan då diskuterade 2-åriga linjen intensifieras, vilket ledde till ovan beskrivna omändring.

Läsåret 1977/78 har textillinjen sålunda 10 aktiva studerande. 3 elever har sökt över till civilingenjörsutbildning på maskinteknik. 1 elev har alla studier klara och beräknas få diplom under hösten 1977.

B. Näringslinjen vid Universitetet i Oslo

Studietiden är normalt 2½ år. Inträdeskrav: Studentexamen (motsv.). De som har hushållsläroexamen eller ekonomiföreståndarexamen har företräde. Huvudämnena är: Kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Dessutom ges undervisning i: Anatomi, statistik, mikrobiologi och livsmedelslagstiftning.

Som linjeföreståndare sedan 1.1.1976 fungerar professor, dr. med. Kaare R. Norum.

Förutom linjeföreståndaren är 19 personer knutna till näringslinjen. Av dessa är 3 docenter, 3 lektorer, 3 amanuenser, 1 vetenskapsassistent och 1 kosthållskonsulent.

Näringslinjen beviljas anslag för täckning av avlöningar o. a. driftsutgifter direkt vid den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknytning till Institutet för ernæringsforskning vid Universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Laboratorierna är förhållandevis små, varför det är svårt att arbeta med mer än 16 studenter per gång på kemi- och biokemikursen. Av denna orsak är intagningen av studenter till den första terminen begränsad till 16. Under den tredje, fjärde och femte terminen finns det utrymme för något fler studenter och eftersom ansökningarna till dessa terminer är rätt stora har till fysiologi- och näringsläroterminerna antagits upp till 20 studenter. Totalt kan det sålunda förekomma 56 studenter inom 3 olika nivåer. De studenter som söker om antagning under senare terminer är i huvudsak studenter som planerar att ta näringsfysiologi som huvudämne. Intresset för detta huvudämne är mycket stort.

Sedan upprättandet av linjen år 1966 har det t. o. m. våren 1977 totalt funnits 536 sökande, varav 210 blivit antagna. Av dessa är 7 danska, 1 finsk, 1 isländsk, 159 norska, 39 svenska och 3 amerikanska. 132 studenter har fullföljt studierna, 23 av dessa hade även annan sådan utbildning som berättigade till diplom över NHH-kandidat. Av de antagna studenterna har 40 avbrutit sina studier, men 2 av dessa har senare fullgjort studierna i näringslära i Stockholm.

Hösten 1976 antogs av 75 sökande 20 studenter, varav 2 hade lärarutbildning. Hösten 1977 antogs av 75 sökande 15 nya studerande till termin 1, 2 till termin 2 och 3 till termin 4. Av sökandena hade 3 st lärarutbildning.

I överensstämmelse med antagningsreglemente, som det norska kirke- og undervisningsdepartementet godkänt 6.5.1974, finns en särskild antagningskommitté för näringslinjen tillsatt. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 student från linjen.

C. Dietetikerutbildningen vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg

NHH har åren 1969, 1971 och 1973 genomfört en 5 månaders dietikerutbildning. I denna utbildning deltog sammanlagt 27 studerande.

Som ett resultat av det utredningsarbete styrelsen utfört och på styrelsens framställning, beslöt Nordiska ministerrådet 17.1.1977 ge NHH i uppdrag att anordna 1-åriga dietetikerkurser vid den kliniska näringslinjen vid Göteborgs universitet under en treårsperiod 1977—80. Ministerrådet avsatte samtidigt anslag för den första dietetikerkursen 1977—78. Styrelsen beslöt att denna kurs påbörjas i januari 1978, varvid senare delen av 1977 används för att upparbeta kursprogrammet.

Samtidigt som styrelsen fastställde studieplan för dietetikerutbildningen fastställdes följande antagningsvillkor: "För att vinna inträde till kursen fordras normalt genomgång av NHH:s näringslinje i Oslo, agr.först kand.examen vid näringslinjen i Helsingfors eller genomgången utbildning i näringslära vid Karolinska institutet. I sistnämnda fall krävs också dokumenterade kunskaper i fysiologi motsvarande fordringarna i medicine kandidatexamen (inom områdena energimetabolism, digestions-, cirkulations- och njurfysiologi). Vidare fordras av alla att senast under

kursens sommaruppehåll dokumentera färdigheter i tillämpad näringslära, motsvarande ca 2 månaders kurs i matlagning (ej storhushåll). Tillträde till studierna kan också ges den som har annan sådan utbildning som bedöms likvärdig med de enligt ovan.”

För antagning av studerande till den dietetikerutbildning, som inleds i januari 1978, utsåg styrelsen en särskild intagningsnämnd. Inom ansökningstidens utgång den 30 september 1977 inlämnades 26 ansökningar (1 från Danmark, 3 från Finland, 5 från Norge och 17 från Sverige). Av sökandena antogs 12 som studerande.

Till föreståndare för dietetikerutbildningen har styrelsen utsett professor Björn Isaksson, som även fungerade som föreståndare för de tidigare nämnda 5-månaderskurser, vilka anordnats i NHH:s regi.

F. Framtidsplaner

Beträffande framtidsplanerna kan konstateras att den dietetikerutbildning, som Nordiska ministerrådet fattat beslut om, kommer att utvärderas på styrelsens försorg mot slutet av försöksperioden.

Samtidigt kan konstateras att det för närvarande vid Chalmers tekniska högskola finns planer på att göra textilingenjörsutbildningen till en allmän CTH-linje. Inom styrelsen har frågan behandlats, varvid det konstaterats att en dylik utveckling av textillinjen är ändamålsenlig och att den även såsom varande administrativt en helt svensk CTH-linje samtidigt kan utgöra NHH:s textillinje. Formerna för kopplingen mellan CTH och NHH är under utredning.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1976 1.7—31.12	Budget 1977	Prel.utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	20,0	41,1	42,4	
Personal	7,6	19,3	15,3	
Kontor	1,1	5,5	4,3	
Lokaler	—,—	—,—	—,—	
Projekt	—,—	54,3	57,7	
—				
—				
Övriga	—,—	1,5	—,—	
Summa utgifter	28,7	121,7	119,7	
<i>Inkomster</i>				
Anslag	25,7	81,0	81,0	
Reservering	—,—	37,8	37,8	
Lönstegr.	—,—	—,—	—,—	
Lönstegr.kompensation	—,—	—,—	—,—	
Övrigt	3,0	2,9	2,0	
Summa inkomster	28,7	121,7	120,8	

2. Kommentarer

Uppgifterna för åren 1976 och 1977 i ovanstående ekonomiska redogörelse är inte jämförbara med varandra, eftersom redovisningsperioden ändrats till kalenderår genom ministerrådets beslut om nya stadgar för NHH. Uppgifterna för 1976 omfattar sålunda endast senare halvåret 1976. Dessutom bör observeras att i 1977 års uppgifter ingår anslag för dietikerutbildningen 1977—78, vilken genom ministerrådets beslut delvis skall finansieras av styrelsens medel.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
S-111 49 STOCKHOLM
Tel. 24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

NORDPLAN har enligt stadgarna följande uppgifter: Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering. Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida.

Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna.

NORDPLAN har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas

*D. Organisation**1. Administration*

Institutet leds av en styrelse med företrädare för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av ett lärarråd och en föreståndare. Lärarrådet består av institutets lärare. Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

2. <i>Styrelsens sammansättning 31.12.1977</i>	Nationalitet
Professor Erik Kaufmann	D
Direktør Vagn Rud Nielsen	D
Professor Esko Lehti	F
Bitr. professor Bertil Roslin	F
Professor Erik Lorange	N
Direktør Aage Danielsen	N
Professor Lennart Holm	S
Fil. dr. Rudolf Meidner	S

Styrelsens sekreterare

Departementssekreterare Brita Lundh

3. *Personal*

3 professorer (varav 1 föreståndare)

1 adjungerad professor ($\frac{1}{3}$ -tid)

1 forskarassistent

4 undervisningsassistenter

1 administrativ assistent

$\frac{1}{2}$ biblioteksassistent

1 kanslist

3 institutionssekreterare

1 vaktmästare

$\frac{1}{3}$ växeltelefonist (gemensamt med Arkitekturskolan och Konsthögskolan)

Härtill en personlig halvtidstjänst för f. d. stadsbyggnadsdirektör Göran Sidenblad som professor vid institutet, bekostad av Stockholms stad. Denna tjänst upphör vid 1977 års slut i och med professor Sidenblads pensionering.

Härtill deltar Arkitekturskolans 2 professorer (deltid).

14 forskare har under året eller delar därav varit knutna till institutet.

4. *Revisorer*

Kammarkollegiets revisionskontor.

E. Verksamhet

Vidareutbildningen

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam un-

dervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. Under 1977 har fältperioden varit förlagd till Odense på Fyn.

Under den första kursmånaden i Stockholm har förutom gruppsamarbetsträning i huvudsak behandlats planeringsbegrepp och planeringsinstitutionernas utveckling, planeringens samhälleliga förutsättningar, individens möjligheter i planeringen samt åtgärder för förändringar.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till Fyn-regionen. Kursdeltagarna har varit uppdelade i sju grupper om 6—8 personer. Arbetet har avslutats med en gemensam rapport enligt redovisning under ”publikationer”.

Den sista kursmånaden i Stockholm har i huvudsak behandlat planeringsteori och förhållandet teori-praktik. Innovationer inom samhällsplaneringsområdet har behandlats speciellt: Ekologi, individorienterad planering, kommunreform och decentralisering.

I kursen har deltagit 50 personer (av drygt 100 sökande) fördelade på 12 från Danmark, 7 från Finland, 11 från Norge och 20 från Sverige. Ungefär två tredjedelar av deltagarna har teknikerbakgrund (arkitekter och civilingenjörer) medan ungefär en tredjedel har samhällsvetenskaplig eller humanistisk bakgrund. Enstaka naturvetare och jurister har deltagit. Antalet sökande till 1978 års vidareutbildning är ca 140.

Forskarutbildningen

Under år 1977 har 20 personer deltagit i forskarutbildningen som är fyraårig. Under året genomfördes 6 forskarseminarier över vardera 3 dagar, varav ett förlagt till Norges lantbrukshögskola (NLH) i Ås utanför Oslo. Under enstaka seminariedagar har dessutom ett antal svenska och en finsk kommun besökts (Uppsala, Hedemora, Västerås och Åbo). I övrigt har undervisningen bedrivits i Stockholm. Under året har en av de forskarstuderande som deltog i den första seminarieomgången avslutat sin forskarutbildning med disputation och erhållit doktorsexamen vid Lunds Tekniska Högskola.

Forskning

En grupp av forskare bestående av Kjell Falkborn, Robert Lippoy och Stig Hägerstrand och med bistånd av Göran Friberg och Bengt Holmberg har sysslat med trafikplanering.

Projektet ”Samhällsplanering med hänsyn till kollektivtrafik” har finansierats av Transportforskningsdelegationen och projektet har avslutats under året. Projektets huvudtema har varit att studera hur samhällsplaneringen, främst den fysiska, påverkar förutsättningar för den kollektiva trafiken. Tyngdpunkten i gruppens arbete har legat på frågor som

har med standarden i trafiksystem att göra. Delar av resultaten finns re-
dovisade i B. Holmbergs doktorsavhandling (se under publikationer).

Gruppen är också engagerad i Nordkolt och har arbetat med metod-
frågor i samband med analys och bedömning av transportsystem i tät-
orter. För närvarande deltar gruppen i Nordkolts modellstudier och sva-
rar för det svenska bidraget.

Vid sidan av Nordkoltprojektet arbetar gruppen med följande tre
mindre projekt: 1) Trafikprognosers användning i den kommunala traf-
fikplaneringen — en empirisk studie av trafikprognosens roll i planpro-
cessen, 2) NIM's i trafikplaneringen — krav och önskemål och NIMS-
systemets fortsatta utveckling ur trafikplaneringens synpunkt, 3) Res-
standard i kollektiv glesbygdstrafikutveckling av beskrivningsmetodik.

Ett projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig
sambällsplanering i medelstora tätortsregioner (NIMS). Projektet har fi-
nansierats av Nordiska ministerrådet. Projektledare är fil. mag. Owe Salo-
monsson och i övrigt medverkar i projektet fil. kand Anna-Liisa Olsson,
fil. kand. Agneta Rönnerberg och fil. kand. Krister Selander. Syftet är att
utforma en prototyp för ett informationssystem som kan användas vid
uppbyggnad av lokalt anpassade system. Utvecklingsarbetet med proto-
typen är nu avslutat och arbete med att införa och anpassa systemet i de
olika nordiska länderna pågår. Informationssystemet byggs upp av data-
baser, ett databehandlingssystem och en uppsättning analysmetoder. Den
del av databehandlingssystemet som består av generella rutiner för lag-
ring och sökning av data är färdig och dokumenteras för närvarande. Vi-
dare inventeras för närvarande samhällsplaneringsmetoder sektorvis med
en beskrivning av relevanta metoder, inventering av tillgängliga program
samt beskrivning av erforderliga data. Som försöksort i utvecklingsarbe-
tet har använts Linköping. Försöksverksamhet pågår i Bærum och Melhus
kommuner i Norge. Lyngby/Tårnbæk och Helsingør är orter för försöks-
verksamheten i Danmark. I Finland införs systemet i Helsingfors stad.
I Sverige tas systemet i reguljär drift med utgången av 1977. Det används
då i fackskoledrift i Linköping, Haninge och Nacka kommuner (samt i
försöksdrift i en del av Stockholms kommun). Försök med regionalt ut-
nyttjande pågår i Stockholms läns landsting.

Ett projekt som finansieras av Statens råd för byggnadsforskning i Sve-
rige avser "Samhällsplaneringens informationsmiljö". Detta utförs av
Henrik O. Andersson, Ib Christensen, Åsa Ekman, Eva Hägerstrand, Bri-
ta Larsson och Marja Granlund. Projektets problemområde gäller gene-
rellt hur planerare formar sin uppfattning av den verklighet de skall be-
handla, vilka data de uppsöker, vilka informations- och data-hanterings-
möjligheter de behärskar, hur de väljer informationsvägar, samt vilka
kunskaps- och idéströmningar de kommer i kontakt med och själva akti-
vt förmedlar. Projektet är inriktat på en empirisk kartläggning och ana-

lys av de förhållanden som här nämnts, särskilt när det gäller den kommunala planeringen i alla de nordiska länderna.

Med medel från Transportforskningsdelegationen (TFD) genomförs ett projekt rörande "Transportstruktur och regional organisation — substitutionsmöjligheter vid begränsningar i energitillgången". Studien håller nu på att avslutas. Från TFD har också erhållits anslag till två förstudier. Det ena avser "Styrmedel för ökad energihushållning inom transportsektorn". I projektet kommer förhållandena även i övriga nordiska länder att beaktas. Den andra studien avser att belysa "Färdmedelsval vid långväga personresor". För projektet svarar Mats G. Engström och Bengt Sahlberg.

Projektet "Samhällsplanering — teoriutveckling med tillämpning på medborgerligt deltagande" drivs av Anders Gullberg med "Bygghörsningsrådet" (BFR) som finansierare. Syftet med projektet är att utveckla en teoretisk ram för studium av samhällsplanering som social process. Den teoretiska ansatsens fruktbarhet prövas på spörsmål om medborgardeltagande i fysisk översiktsplanering.

Konferenser och liknande

Nordplan har tillsammans med Nordplan-föreningen genomfört ett seminarium Hjørring under 5 dagar i augusti 1977. Temat för seminariet var "Egnsutveckling".

Under året har en planeringsteoretisk seminarierie startats och den har anknytning till både forskning och forskarutbildning. Seminarierien som är öppen även för personer utanför institutet ger deltagarna möjlighet att lägga fram preliminära forskningsidéer och -resultat. Ansvariga för serien är Kerstin Bohm och Anders Gullberg.

Nordplan arrangerade tillsammans med Svenska NIMS-föreningen en tredagars kurs på Utö i Stockholms skärgård för användare av NIMS-systemet.

Förberedelser har påbörjats för ett symposium om Naturresurshushållning och -planering. Symposiet är avsett att avhållas under 1978.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1976 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. En gemensam rapport om de grupparbeten som genomfördes under fältperioden på Fyn har utarbetats.

I rapportserien har publicerats:

- R 1977: 1 Holmberg, Bengt: Standard i lokal kollektivtrafik — Metoder för mätning och beskrivning (doktorsavhandling)
- R 1977: 2 Andersson, Henrik & Ekman, Åsa: Den kommunala planeringens personal och utrustning i de nordiska länderna

- R 1977: 3 Bohm, Kerstin: Participatorisk planering
 R 1977: 4 Davidsen, Henrik: Planlægningsformer og procedurer i dansk kommunal planlægning.

I Meddelandeserien har publicerats:

- M 1977: 1 Søholt, Svend: Planlægnings- og informationssystem
 M 1977: 2 Eklund, Olle: Beskrivning av åtkomlighet i regionplaner
 M 1977: 3 Holmberg, Bengt: Standard of travel in local public transport
 — Method for measuring and describing.

I övrigt har publicerats:

En sammanställning på finska av 1976 års grupparbeten: Helsingissä kesällä 1976 pidetyn kenttäjakson ryhmätyöraporttien yhteenvedot.

Jämförelsemetoder i samhällsplaneringen. Rapport från ett nordiskt symposium 30 sept.—1 okt. 1976. NU: B-serien.

Remisser

Yttrande avgivet till Nordiska rådet betr. ”Medlemsförslag om nordisk storhamn”.

Yttrande avgivet till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete över Riksrevisionsverkets granskning av verksamheten vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN).

Yttrande avgivet till Nordisk Industrifond betr. ”Kommunal energiplanering — nordiskt utvecklingssamarbete”.

F. Framtidsplaner

De första åren av Nordplans verksamhet har i första hand ägnats en utveckling av den ett-åriga vidareutbildningen. Under de närmaste åren eftersträvas nu en ytterligare kvalitativ förbättring av denna utbildning samtidigt som resurser i ökad utsträckning sätts in på forskarutbildning och forskning.

Vidareutbildningen kommer sålunda för de närmaste åren att genomföras i huvudsak med samma upplägning som under 1977.

Fältperioden blir förlagd till Island 1978 och året därefter till Nord-Norge.

Inom forskarutbildningen kommer fortsättningsvis att prövas en förläggning av forskarseminarierna till olika platser i Norden.

En försöksverksamhet under 3 år med ökat inslag av planerare och administratörer från socialsektorn tillsammans med en facklig förstärkning på den tvärfackliga utvecklingen mot sociala konsekvenser av planeringen förutsätts påbörjas under 1978.

Ämnet naturresurshushållning kommer att försöka utvecklas bl. a. genom arrangerandet av en konferens år 1978.

G. Finansiering och ekonomi

Anslag från Nordiska ministerrådet: Skr. 2 173 000.

Nordplan har under samma år förvaltat forskningsanslag från Nordiska ministerrådet på Skr. 257 150 samt anslag från annat håll på sammanlagt Skr. 596 870.

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1973
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	30,7	18,6	19,0	20,0
Personal	1 528,6	1 855,2	1 805,2	1 921,0
Kontor	209,1	173,0	216,8	266,7
Lokaler	106,9	126,2	132,0	138,0
Projekt		21,0	21,0	120,0
—	79,0	29,0 ^a		80,0
—				198,7
—				
—				
Summa utgifter	1 875	2 273,0	2 273,0	2 744,7
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 455,0	1 726,0	1 726,0	2 744,7
Lönstegr. kompensation	295,4	447,0	447,0	
Övrigt	21,0	21,0	21,0	
			79,0	
Summa inkomster	1 896,4	2 194	2 273,0	

¹ Eftersom ingen verklig budget för 1978 föreligger anges här äskade belopp som dock är justerade efter det verkliga antalet tjänster.

^a Av 1974 års överskott på 79 000 som Nordplan fått tillåtelse att disponera i enlighet med vad styrelsen bestämmer avses 50 000 användas för 1978 års fältperiod på Island.

C 105/k1978**Nordiska kurser i språk och litteratur***Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

De nordiske spog- og litteraturkurser
 c/o generalsekretær, professor, dr. phil. Chr. Westergård-Nielsen
 væ. 309, Århus Universitets hovedbygning
 DK-8000 Århus C, tlf. 06/13 67 11, lok. 590

B. Startår

1955 (som nuværende organisation 1963)

C. Syfte

Der afholdes kurser af ca. 4 ugers varighed for danske, finske, norske og svenske modersmålsstuderende samt islandske danskstuderende hvert år ved universiteter i andet nordisk land i dette lands sprog og litteratur. Kurserne slutter normalt med prøve, der erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disciplin. Der afholdes desuden for studerende fra de andre nordiske lande kursus i islandsk sprog og litteratur ved Háskoli Islands hvert andet år og kursus i færøsk hvert fjerde år ved Fróðskaparsetur Føroya i Tórshavn.

*D. Organisation**1. Administration*

Samarbejdsnævnet for de nordiske sprog- og litteraturkurser, jf. 2, hvor de understregede personer tillige hver for sig er de nationalt ansvarlige. I øvrigt er organisationens ydre rammer fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965), vedtaget af de nordiske undervisningsministre.

2. Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Professor, dr. F. J. Billeskov Jansen	D
Professor, dr. Mogens Brøndsted	D
Professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen, generalsekretær	D
Professor, dr. Lars Huldén	F
Professor, dr. Pertti Virtaranta	F
Lektor Jón Fridjónsson	I

Professor, dr. Reidar Djupedal	N
Professor, dr. Einar Lundeby	N
Professor, dr. Lennart Elmevik	S
Professor, dr. Gösta Holm, vicegeneralsekretær	S

3. Revisorer

Regnskaberne føres eller vidimres ved universiteterne, for Færøernes vedkommende af Froðskaparsetur Føroya.

E. Verksamhet

Der afholdtes i 1977 flg. kurser:

Danmark

- Kursus for nordiske stud., Schæffergården, Kbh. Univers., 31/5—26/6
- Kursus for finske stud., Odense Univers., 1/6—29/6
- Kursus for svenske stud., Aarhus Univers., 7/6—30/6
- Kursus for islandske dansk-stud., Aarhus Univers., 29/5—23/6

Finland

- Internationell kurs i finska språket och litteraturen, Kuopio, 6/7—3/8
- Kurs för nybörjare i finska, Nyslott, 25/7—13/8
- Kurs i finska språket och Finlands kultur, Tammerfors, 13/6—8/7
- Kurs i finska språket och litteraturen för bibliotekarier, Tammerfors, 13/6—23/6
- Kurs i finska språket och Finlands kultur, Villmanstrand, 4/7—24/7
- VII nordiska kursen i finska, Abo Akademi, 4/7—23/7
- Kurs i samiska språket och litteraturen, Utsjoki kyrkby, 27/6—16/7

Færøerne

- Kursus i færøsk sprog og litteratur, Tórshavn, 6/6—1/7

Island

- Kursus i islandsk sprog og litteratur, Háskoli Islands, Reykjavík, 26/7—27/8

Norge

- Kursus i norsk sprog og litteratur for finske studerende, Bergen, 30/5—25/6
- Kursus i Knut Hamsuns forfatterskab for danske hovedfagsstuderende, Oslo, 23/5—18/6
- Kursus i norsk sprog og litteratur for svenske, færøske og islandske studerende, Trondheim, 13/6—8/6

Sverige

- 17. sommerkursus for finsktalende studenter i nordisk filologi, Umeå, 24/5—17/6
- Kursus i svensk sprog og litteratur for danske og norske studenter, Uppsala, 31/5—24/6

Kursusvirksomheden har overalt i Norden vist sig som et særdeles gavnligt, inciterende supplement til de ordinære universitetsstudier, idet et relativt stort antal studerende gennem kursusdeltagelse får lejlighed til primært og intensivt at lære et andet nordisk universitet, dets lærere og undervisning at kende, ligesom kursusdeltagelse altid vil betyde, at deltagerne erhverver førstehåndskendskab til et andet nordisk lands kultur- og næringsliv og de problemer, der optager landets egne indbyggere. På de ekskursioner, der foretages på ethvert kursus, under kyndig ledelse, har vi, der leder kurserne, gang på gang oplevet, hvorledes deltagerne får den viden, de har erhvervet gennem læsning om ældre tiders kulturtrin, til at gå op i en højere enhed, når de får tingene forklaret på stedet. Der er for os, der arbejder med kurserne, ingen tvivl om, at kursusvirksomheden har tjent til at knytte ikke blot Nordens universiteter, men også landene selv nærmere hinanden. Dette mærkes tydeligt, hvor talen er om de nationale ydersamfund: Island og Færøerne og Finland, hvor interessen i øjeblikket er overordentlig stor.

Kursusledelsens fremtidige planer er at give et større antal studerende lejlighed til at deltage i kursus i andet nordisk land. Ligeledes er der stadig planer om at inddrage flere områder under kurserne, og i øjeblikket arbejder man med grønlandsk.

For de kommende år er der allerede lagt ret faste planer med hensyn til tid og sted for et lignende antal kurser som i 1977, og ledelsen håber, at man bevillingsmæssigt må blive i stand til at tage mindst ét nyt område op hvert år.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över budget (dkr)

	Fordeling 1976	Budget 1977	Fordeling 1977
Danmark	112 500	136 400	130 000
Færøerne	10 000	30 000	32 000
Finland	190 000	414 000	201 000
Island	50 000	7 875	5 000
Norge	141 000	168 707	166 000
Sverige	116 500	256 114	206 000
Kurs i samiska	30 000		15 000
Summa	650 000	1 013 096	755 000

C 106/k

1978

Nordiska universitetskurser i historia

(Inga kurser har avhållits 1977)

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning
c/o generalsekretær, læge Jørgen Nystrup
Psykiatrisk Hospital i Århus
DK-8240 Risskov

B. Startår

1966

C. Syfte

Federationens syfte är att främja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta syfte skall Federationen

- a. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildnings och undervisnings centrala och aktuella problem,
- b. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning,
- c. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter,
- d. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan, samt
- e. vidta andra åtgärder och framlägga förslag som främjar medicinsk undervisning och utbildning.

D. Organisation

1. Administration

Federationen är ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer som har anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. Federationens beslutande organ är generalförsamlingen, som består av representanter för

- varje medicinsk fakultet
- de medicinska studentorganisationerna vid varje medicinsk fakultet
- det eller de centrala statsorgan i varje land som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård
- det nationella läkarförbundet i varje land
- den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationen består av sju medlemmar. Fem av dessa representerar var sitt land och väljs efter förslag av landets vid undervisningsmöte samlade ledamöter. Två av styrelsens medlemmar är studentrepresentanter.

2. Federationens sammansättning 31.12.1977

Læge Mark Krasnik	D
Professor Ole Wasz-Höckert (ordförande)	F
Overlæge, lektor Arinbjörn Kolbeinsson	I
Spesiallege Bjørn Østberg	N
Professor Nils-Holger Areskog (vice ordförande)	S
Studenterrepresentanter:	
Med. kand. Britt-Marie Ahltin	S
Med. kand. Willy Serlo	F

3. Personal

Ingen fast anställd.

4. Revisorer

Revisionskontoret i Århus A/S, teknisk revision med. jur. kand.
 Ulf Lagerström, Stockholm som suppleant
 Professor Harald Teir, Helsingfors parlamentarisk revision
 med docent Øivind Larsen, Oslo som suppleant.

E. Verksamhet

23.—25. januar 1977, Helsingfors, Finland: "The Education of Nursing and Medical Students for Health". 70 personer representerende både läger, sygeplejersker og uddannelsessøgende mødtes på det svensk/finske kulturcenter Hanaholmen. Konferencen blev afholdt på engelsk, idet WHO's regionale Europakontor var medarrangør sammen med SSN (Sjuksköterskors Samarbete i Norden) og Federationen. På konferencen drøftedes aktuel uddannelsesproblematik med særligt henblik på analysen af uddannelsesændringer, som tilstræber mere undervisning om sundhedsfremmende forhold i modsætning til den traditionelle undervisning, som mere er orienteret om sygdommen. Den polske læge og psykolog Magdalena Sokolowska talte om barrierer for tværfagligt samarbejde inden for sundhedssektoren. Analysen af sundhedsuddannelserne blev ret strengt funktionelt relateret til områderne promotiv, præventiv, terapeutisk, rehabiliterende og terminal omsorg. Ved at indbygge didaktiske indslag om rollespil som undervisningsmetode lykkedes det at få hver gruppe til at afgive sin rapport både i form af skriftlige konklusioner og i form af et rollespil, der inspirerede det øvrige plenum. Den endelige rapport fra mødet kan så længe oplag have fås ved henvendelse til generalsekretæren.

14.—18. marts 1977, Kungälv, Sverige: "Modelkursus i Pædiatrisk

farmakologi". 32 yngre læger fra Norden samledes for at modtage videreuddannelse og for enkeltes vedkommende efteruddannelse i pædiatrisk farmakologi. De nordiske landes videreuddannelsesmyndigheder var fællesansvarlige for projektet, der var koordineret af Nordisk federation för medicinsk undervisning. Et nordisk lærerkollegium anført af överläkare, docent Lars Olof Boréus, Karolinska sjukhuset i Stockholm ledte undervisningen. Det var en forudsætning for den valgte kursusmodel, at kursus kunne foregå på et internat. Samtlige lærere var til stede under hele kursus. Lærerne havde ud over fastsatte præsentative funktioner i plenum en udpræget konsultativ rolle i grupperne og i plenum. Kursusvurderingen foregik dels ved faglig bevågenhed af gruppearbejdet og resultatpræsentationer dels ved at hver enkelt deltager blev personligt interviewet. Deltagernes meninger om kursus kan summeres såsom en énstemmig begejstring for det fællesnordiske oplæg. En enkelt mente, at der for alle specialister burde arrangeres et nordisk kursus som led i videreuddannelsen. Begejstringen drejede sig ikke blot om det nordiske kontaktudbytte, men lige så meget om udbyttet på det faglige plan. Man var også meget tilfredse med kursusmodellen, lærernes funktion som permanente konsulenter og med blandingen af specialister og ikke-specialister blandt kursusdeltagerne. Enkelte ville dog gerne have haft muligheder for at være bedre forberedt og f. eks. haft mulighed for at medbringe egen speciallitteratur. Kursusledelsen var imidlertid særdeles tilfreds med svar og præsentationer fra gruppearbejderne. Der fremkom også overraskende konkrete og særdeles positive ting om, hvad deltagerne havde lært under kursus, spændende fra at man havde lært at tænke på en ny måde om farmakas virkemåde til direkte planer om reformation af den hjemlige afdelings rutiner. Se i øvrigt Nordisk Medicin 8—9/77 p. 200—202.

22.—23. april 1977, Stockholm, Sverige: "Studiedag på Karolinska Institutet". Medicinska Föreningen i Stockholm blev 100 år den 22. april 1977. I den anledning havde man henvendt sig til Karolinska Institutet og til NFMU om støtte til at indbyde lærere og studenter ved Karolinska Institutet til et eksperiment med multidisciplinær undervisning. Det var denne studiedags målsætning

- at repræsentanter fra forskellige institutioner og klinikker fælles kunne belyse og diskutere et tema sammen med studenter fra alle niveauer i uddannelsen
- at udvide kontakten mellem lærerne på Karolinska Institutet i særdeleshed mellem de prækliniske og kliniske lærere
- at om det ville vise sig muligt ved hjælp af den foreslåede arbejdsform at demonstrere problemorienteret undervisning
- at skabe diskussioner om uddannelses- og undervisningsformerne.

Der var tale om et gigantprojekt både hvad angår tilrettelæggelse og hvad angår gennemførelse. På selve studiedagen deltog omkring 1 200

personer, heraf 900 studenter. Undervisningen foregik dels på Karolinska Institutet dels på Karolinska Sjukhuset og de øvrige universitetssygehuse i Stockholmsområdet, dvs. Huddinge Sjukhus, Serafimerlasarettet, Södersjukhuset og S:t Görans Sjukhus. Den multidisciplinære undervisning fandt sted inden for følgende områder: Alkohol, armbrott, barnmisshandling, barnvaccination, bløddarsjuka, cancer colli uteri, cerebrovaskulära sjukdomar, diabetes mellitus, hjärtinfarkt, lungcancer, medicinsk undervisning, ondt ryggar, sjukhusinfektioner, suicidproblematik, synfält och vätskebalans.

Der var stor tilfredshed med arrangementet, som det fremgår af en skriftlig vurdering, som kan rekvireres fra Sekretariatet.

I forbindelse med studiedagen havde Federationen den 23. april 1977 inviteret til et seminar om integreret undervisning, hvor professor Arne Nordøy fra Tromsø i imponerende veloplagt stil modererede og fortalte om erfaringerne, udviklingerne og håbet om, at det alligevel kan blive anderledes i Tromsø.

I skrivende stund er det rygter om, at der ved flere svenske universiteter er ønsket om at foretage et sådant eksperiment med multidisciplinær undervisning og Karolinska Institutet omgås også med planer om at gentage studiedagen på én eller anden måde.

14.—17. juni 1977, Vadstena, Sverige

27.—30. juni 1977, Århus, Danmark

15.—18. august 1977, Tampere, Finland

10.—13. oktober 1977, Reykjavik, Island

24.—27. oktober 1977, Tromsø, Norge

Nordisk Modelkursserie: "Øvelser vedrørende patient/læge relationen og samtaleteknik med video-play-back". Kursusleder var professor Gerdt Wretmark, Linköping, Sverige som inspireret af Norman Kagan, Michigan State University har fremstillet et kursusmateriale og en kursusform, som harmonerer med nordiske kulturforhold, herunder forhold i sundhedsvæsenet. Kurset betjente sig voldsomt af videoteknik, som deltagerne fik færdigheder i ved siden af selve kursustemaet. På hvert kursus deltog 25 personer, læger skønsomt repræsenterende det meste af medicinen, sygeplejersker, psykologer, socialrådgivere, pædagoger, medicinske studenter og en præst. Frygten for at kursustemaet og gennemførelsen af det skulle virke for psykologiserende blev helt gjort til skamme. Ikke mindst af somatikerne blev kurset oplevet som særdeles konkret, relevant og nyttigt. I den skriftlige evaluering blev deltagerne bl. a. spurgt om, hvad der havde gjort størst indtryk på dem under kursus. To glimt fra disse besvarelser vil vi citere: "Möjligheten till utnyttjande av audiovisuell play-back teknik för att klargöra medvetna och omedvetna reaktionssätt och sedan möjligheten att i grupp bearbeta dessa. Indirekt hoppas och tror jag att detta borde medföra en bättre patient-läkar relation — kanske också en bättre medmänniska relation."

”Størst indtryk gjorde den påvirkning, som de andre gruppemedlemmer havde på mig i terapi/øvelsessituationerne. De nye aspekter af fænomenet samtale, som jeg er blevet bevidst over for og føler, jeg kan videreudvikle. Så hurtigt vi kom til at kende (‘kende’ i en ikke-gængs forstand) mennesker i gruppen og den enorme sympati, man kom til at føle for hver enkelt.”

Det er meningen ved en senere enquete at undersøge, hvorvidt kursusserien har medført lokale undervisningsaktiviteter inspireret fra kursus. Der har været nedlagt et stort arbejde lokalt, ikke mindst for at fremskaffe den nødvendige tekniske udrustning. På Federationens vegne takker jeg hermed herfor.

26. september 1977, Stockholm, Sverige: ”Continuing Medical Education in the Nordic Countries its present structure and present plans”. I Svenska Läkarselskapet samledes ca. 120 nordiske og internationale medicinske lærere samt enkelte studenter for at udveksle de seneste nyheder og erfaringer m. v. — om efteruddannelse af læger. Mødet foregik som et heldags seminar in pleno og indeholdt såvel instruktive foredrag som livlige diskussioner. På grund af det følgende nordisk/europæiske møde i Uppsala kunne mødet om de specielle nordiske videre- og efteruddannelsesproblemer befrugtes af internationale synspunkter.

27.—28. september 1977, Uppsala, Sverige: ”Innovations in Medical Education”. Dette var en international lægekongres om medicinsk uddannelse i anledning af Uppsala Universitets 500 års jubilæum. Arrangementet var kommet i stand ved et samarbejde mellem AMEE (Association for Medical Education in Europe), Svenska Läkarselskapets sektion for medicinsk uddannelse, NLV (Nämnden för Läkares Vidareutbildning), Uppsala Universitet og Nordisk federation för medicinsk undervisning. Konferencen rummede en række foredrag og workshops og slog fast, at ”Medical Education” er et fagområde. Fire fremtrædende nytænkere inden for medicinsk uddannelse blev udnævnt til hædersdoktorer ved Uppsala Universitet. Det var Spyros Doxiadis, Athen Universitet, John R. Ellis, London Hospital Medical College, John P. Hubbard, Philadelphia College of Physicians og George E. Miller, University of Illinois Medical College.

Den øvrige virksomhed

Federationens medvirken i redaktionskomiteen for tidsskriftet Nordisk Medicin har været fortsat også i 1977. Tidsskriftet, der udgives af de nordiske landes lægeforeninger koncentrerer sig om sundhedspolitik og uddannelse og sendes automatisk som medlemsblad til samtlige lægeforeningernes medlemmer. Det vil for øjeblikket sige ca. 40 000 nordiske læger 10 gange om året. Gennem dette tidsskrift har Federationen et meget fornemt og effektivt talerør.

Samarbejdet med en række internationale organisationer er ligeledes fortsat. Det drejer sig især om

AAMC (Association of American Medical Colleges), Washington D.C.

USA

AMEE (Association for Medical Education in Europe), Edinburgh, Scotland, Great Britain

WHO (World Health Organisation) Regional Office of Europe, København.

Endvidere med Federation Panamericana de Asociaciones de Facultades de Medicina, Bogotá, D.E. Colombia.

Det skal yderligere nævnes at 1977 har bragt nyt internationalt samarbejde med SSN (Sjuksköterskors Samarbete i Norden) samt British Council.

Federationens nyhedsbulletin "Federationen Informerer" har i år været udgivet fire gange og distribueret til 1 500 læger. Gennem denne nyhedsbulletin distribueres en mængde informationer om uddannelsesændringer og forespørgsler desangående, som vi på Federationens sekretariat i stigende omfang modtager fra de medicinske uddannelsessteder i Norden.

F. Framtidsplaner

1978 vil blive planlagt med sigte på en inventering af en række prækliniske fags kliniske perspektiver. I første række planlægges at tage fat på anatomi og farmakologi, men biokemi og fysiologi vil formentlig følge efter. Det er vigtigt for Federationen i stigende grad at kræve konkrete præstationer af mødedeltagere, f. eks. i form af indbyrdes undervisningsdemonstrationer og diskussion omkring tilstedeværende undervisningsmateriale.

I slutningen af juni 1978 i forbindelse med generalforsamlingen vil der blive afholdt et regulært kursus om The Problem Oriented Medical Record, som indledning til det 7. nordiske medicinske undervisningsmøde, der har temaet: "The Problem Oriented Medical Record and its Implications for Medical Education". Opfinderen af systemet professor Lawrence Weed, University of Vermont vil være tilstede og markere 10-året for offentliggørelsen af det epokegørende forslag i New England Journal of Medicine. På samme møde vil britiske erfaringer og skandinaviske blive diskuteret.

Federationen følger stadig opmærksomt udviklingen inden for det fællesnordiske arbejdsmarked for læger, specielt udvidelsen af aftalen til også at omfatte speciallæger. Federationens bevågenhed fokuseres på de uddannelsesmæssige aspekter.

Også den forøgelse af aktiviteten på Nordiska hälsovårdshögskolan, som kan finde sted med bevillinger af en række nye faste stillinger, følges spændt af Federationens styrelse.

Som tidigare lägger Federationens styrelse vikt på, att de aktiviteter, man investerar i, enten kan bygge på en i förvejen eksisterende interesse, eller efter afviklingen kan kanaliseras ind som et naturligt led i allerede eksisterende institutioners ramme og virksomhed.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	17	20	15	25
Personal	44	70	40	50
Kontor	7	20	5	20
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	209	209	259	270
—				
—				
—				
—				
Summa utgifter	277	319	319	365
<i>Inkomster</i>				
Anslag	289	319	319	365
Lönstegr. kompensation				
Övrigt, räntor	4	4	4	5
Summa inkomster	285	315	315	360

Nordiskt kollegium för marinbiologi

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för marinbiologi
c/o Professor Hans Brattström
Universitetet i Bergen
Institutt for marinbiologi
Espegrend
N-5065 Blomsterdalen
Tel. Bergen 22 62 00

B. Startår

1956

C. Syfte

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

D. Organisation

1. Administration

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ omfattende følgende fire institutter (biologiske stasjoner): Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, Tvärminne zoologiska station, Tvärminne (Hangö), Institutt for Marinbiologi, Blomsterdalen (Bergen) og Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil. Styrerne for disse institutter eller en av respektive institutt valgt forsker er medlemmer i kollegiet. Kollegiets virksomhet er åpen også for andre institusjoner på området. Kollegiet har ansatt en generalsekretær. Ny organisasjonsform er under behandling.

2. *Kollegiets sammansättning 31.12.1977*

(ordinære medlemmer kursivert)

	Nationalitet
Lektor <i>Hans Christensen</i>	D
Professor Tom Fenchel	D
Lektor Lars Hagerman	D
Afdelingsleder Aage Møller Christensen	D
Direktør Jørgen Møller Christensen	D
Lektor Claus Nielsen	D
T. f. professor <i>Rolf Kristoffersson</i>	F
T. f. stationsintendent Saara Broberg	F
Bitr. professor Erkki Leppäkoski	F
Professor Hans Luther	F
Professor Åke Niemi	F
F. d. stationsintendent K. J. (Kalle) Purasjoki	F
Försteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i>	N
Professor Hans Brattström (<i>kollegiets generalsekretær</i>)	N
Professor Egil Baardseth	N
Dosent Ulf Lie	N
Professor Gunnar Sundnes	N
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i>	S
Docent Björn Ganning	S
Professor Bengt-Owe Jansson	S
Professor Tore Levring	S

3. *Personal*

1 generalsekretær

4. *Revisorer*

Danmark:

Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland:

Helsingfors universitets revisorer.

Norge og fellesutgifter:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

E. *Verksamhet**Möten*

Årsmötet ble holdt på Tvärminne zoologiska station den 2. september i forbindelse med stasjonens 75-års jubileum. Foruten rutinesaker og budsjettet for 1978—1979 ble et revidert forslag, fra Sekretariatet for

nordisk kulturelt samarbejde, til ny organisasjon for kollegiet drøftet og godkjent med noen små forandringer.

Övrige saker er blitt avgjort per korrespondanse og telefon.

Specialkurser

Kollegiet arrangerte et ca. to-ukers spesialkurs ved hver av stasjonene på Tvärminne, Disco, Bergen (Herdla) og Kristineberg. Det var første gang et kurs ble avholdt på Grönland.

Tvärminne. "Specialkurs för biologdykare i ledande ställning", 27/6—3/7, med kursassistent Ulf Hakon Eklund, Tvärminne zoologiska station, fil. kand. Ilkka Luotamo, Ekenäs, och fil. kand. Henrik Rosenius, Helsingfors som lärare. Deltagare 14, därav 2 från Danmark, 1 från Finland, 8 från Norge och 3 från Sverige. Avsikten var att få en översikt över bl. a. säkerhetsfrågor, utrustning, ansvar, försäkring och utbildning med tanke på att eventuellt komma fram till likartade regler i Norden. Kursdeltagarna har samlat erfarenheterna i en kursrapport, som har sänts till uttalelse till alla biologiska institutioner som har dykning på programmet. Avsikten är att följa upp kursen ett senare år och då särskilt ta för sig dykning i den marinbiologiska forskningens tjänst.

Arktisk Station, Disco, 15/7—12/8 1977. Kurset var en indføring i arktisk marin fauna og flora og i ökologiske problemer, specielle for det arktiske miljø. Følgende lærere med særlig kendskab til arktiske forhold deltog: Seniorstipendiaterne Jean Just, Zoologisk Museum, og Poul Møller-Pedersen, Institut for Sporeplanter, København, samt cand. scient. Ole Norden Andersen, Zoologisk Museum, København. Deltagere 12, heraf 3 fra Danmark, 2 fra Finland, 1 fra Island, 3 fra Norge og 3 fra Sverige.

Bergen (Herdla). "Fytoplankton — bestemmelse av standing stock og kjemiske målinger i populasjoner", 4/7—15/7, med førsteamanuensene Egil Sakshaug, Trondheim biologiske stasjon, og Berit Riddervold Heimdal, Institutt for marinbiologi, Bergen som kursledere. Dessuten deltok stipendiat Else Nöst Hegeseth, Trondheim biologiske stasjon, cand. mag. Willy Sjøvoll, Institutt for marinbiologi, Bergen og førsteamanuensis Tor-

Kurs ved stasjon i	Deltakere fra					Summa
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark ¹	41	48	2	95	49	235
Finland	51	60	0	50	64	225
Norge	60	68	2	69	70	269
Sverige	38	49	1	54	61	203
Summa	190	225	5	268	224	932

¹ Inkl. Grönland.

leiv Brattgard, samme sted, i undervisningen. Deltakere 10, derav 2 fra Danmark, 2 fra Finland, 3 fra Norge og 3 fra Sverige.

Kristineberg. "Marina djurs fysiologi, særskilt respiration, cirkulation och ekskretion", 13/6—23/6, med professorerna Ragnar Fänge, Zoofysiologiska institutionen, Göteborg, och Kjell Johansen, Zoologisk Institut, Lab. C., Århus som kursledare. Dessutom deltog i undervisningen docent Stefan Nilsson och fil. kand. Susanne Holmgren från Zoofysiologiska institutionen i Göteborg och Dr. Chris Bridges och Dr. Eduardo Bicudo, båda gästforskare vid Institut for Zoofysiologi i Århus. 11 deltagare, därav 1 från Danmark, 3 från Finland, 4 från Norge och 3 från Sverige.

Tabellen på föregående side viser antallet deltakere i spesialkursene fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land.

Utvæxlingsstipendiater

Kollegiet har i 1977 hatt følgende stipendiater:

Helsingør. Cand. real. Eivind Oug, Norge, 1/1—31/8.

Århus. Cand. real. Torbjörn Dale, Norge, 1/8—31/12.

Tværminne. Cand. real. Jón Eldon, Island, 10/5—31/12.

Bergen. Fil. kand. Sven-Bertil Johnson, Sverige, 1/1—30/11. — Einar B. Ólafsson, Island, 16/10—31/12.

Askö. Fil. kand. Annikki Lappalainen, Finland, 1/1—31/10.

Foruten å skaffe seg den allsidige utdannelse i marinbiologiske arbeidsmetoder og marinbiologisk forskning, som man får ved å oppholde seg i et marinbiologisk forskningsmiljø, har stipendiatene, enten selvstendig eller i samarbeid med stasjonenes forskere, foretatt vitenskapelige undersøkelser:

Oug har arbeidet med ernæringsbiologi og systematikk hos marine polychaeter.

Dale har påbegynt studier av reducerende systemer i marine sedimenter.

Eldon har undersøkt tungmetallens anrikning i ørstersjømussla, *Macoma baltica*, med hovedvikt på inverkan på beteendet.

Johnson har arbeidet med systematikk, taksonomi og funksjonell morfologi hos krepsdyrgruppen Tanaidacea, og med biologi og populasjonsstruktur hos gruntvannsarten *Tanais cavolini*.

Ólafsson arbeider med populasjonsdynamikk hos blåskjell i Lindåspollene.

Lappalainen har arbeidet med *Chara*-ångarnas biotiske struktur og funksjon i området kring Askö-laboratoriet.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1956 har 84 stipendiater virket ved de biologiske stasjonene, de fleste ca. ett års tid. Mange er senere blitt ansatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller tilsvarende institutter.

Stipendium till tropiska-subtropiska Amerika

Årets stipendiat var universitetslektor Kjell Björklund fra Norge som oppholdt seg 3 måneder ved Duke University Marine Laboratory, Beaufort, hvor han studerte radiolarier.

19 forskere har hittil vært stipendiater til tropisk-subtropisk Amerika. For de fleste har dette vært den eneste mulighet for å skaffe seg kjennskap til tropisk marinbiologi, et viktig ledd i utdannelsen til marinbiologer.

Annat forskningssamarbete

Arbete med referenssamling pågår på Kristineberg och fil. kand. Gunnilla Ejdung har fått visst bidrag för detta arbete.

Kristineberg firade sin hundraårsdag med ett internationellt symposium "Deep-sea faunas — history, differentiation & Adaptation", 14—17 augusti. Vid symposiet deltog stationens egna forskare och gästkorskare samt 34 vetenskapsmän från annat håll, bl. a. Danmark, Norge, Frankrike, Sovjetunionen, Storbritannien och USA. Symposiet stöddes med 10 000 nkr. från Kollegiet. Ett par av Kollegiets medlemmar och en nordisk stipendiat var bland deltagarna.

Lektor Marianne Kjøie har fått bidrag for å tilsammen med Jan Thulin, Göteborg utføre undersøkelser i Gullmarfjorden av digene trematoder.

Upplysningsverksamhet

NORDMAR har skiftet redaktör. Claus Nielsen stod for udgivelsen af nr. 6. Den store internationale efterspørgsel efter dette tidsskrift tyder på et reelt behov for information om nordisk marinbiologi.

*F. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nkr)*

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	36	34	23	34
Personal	—	—	—	—
Kontor	4	4	2	4
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	321	470	450	423
—				
—				
—				
Summa utgifter	361	508	475	461
<i>Inkomster</i>				
Anslag	347	352	352	445
Lönstegr. kompensation	— ²	18	28 ³	
Övrigt	139	142 ⁴	125	29
Summa inkomster	486	512	505	474

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. TRia 1616

B. Startår

1957

C. Syfte

Ifølge de af regeringerne 1970—1971 godkendte reviderede vedtægter (Nordisk statutsamling *NU 1970: 22*, ss. 82—84) har instituttet til formål at fremme det videnskabelige samarbejde mellem de nordiske lande inden for den videnskabelige og grundlæggende teoretiske atomforskning. Instituttet, hvis arbejdsresultater skal offentliggøres eller på anden måde gøres alment tilgængelige, må ikke befatte sig med virksomhed, der tjener til militære formål. Instituttets hovedopgave er at fremme det videnskabelige samarbejde mellem nordiske fysikere, bl. a. gennem at drive et nordisk institut for teoretisk atomfysik i København.

D. Organisation

1. Administration

Nordita ledes af en styrelse som består af højst tre medlemmer fra hvert af de deltagende lande. Medlemmerne bør være repræsentanter for den teoretiske atomfysik med overblik over den igangværende forskning inden for dette område. Medlemmerne udpeges for højst fire år ad gangen af regeringerne.

Styrelsen udpeger en direktør, som forestår Norditas videnskabelige arbejde i overensstemmelse med de af styrelsen fastsatte retningslinier, og som samtidig er instituttets administrative leder.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1977*

	Nationalitet
Professor H. Højgaard Jensen	D
Professor J. Lindhard	D
Professor Aage Winther	D
Professor K. G. Fogel	F
Professor P. Jauho	F
Professor A. Kallio (suppleant)	F
Professor C. Cronström	F
Professor M. Magnússon	I
Professor P. Chr. Hemmer (suppleant)	N
Professor J. M. Hansteen	N
Professor M. Kolsrud	N
Professor H. Olsen (næstformand)	N
Professor L. Hulthén (formand)	S
Professor S. G. Nilsson	S
Professor S. Lundqvist	S
Kontorchef Leo Nielsen (sekretær)	D

Styrelsesmøder afholdtes den 29. marts i Aarhus, og den 4. oktober i København.

Derudover har Norditas forretningsudvalg holdt møder den 8. marts, 7. juni, 12. september og 4. oktober 1977.

3. *Personal*

Professor Aage Bohr — direktør

Videnskabeligt

Professor G. E. Brown
 Professor J. Hamilton
 Professor A. Luther
 Professor B. R. Mottelson
 Professor C. J. Pethick
 Professor B. Strömberg
 Dr. R. Epstein
 Dr. I. Hamamoto
 Dr. M. Sunjic
 Dr. P. Di Vecchia

Administrativt

N. R. Nilsson — administrationschef
 H. Bergen
 V. Clifford
 H. Kiilerich

G. Møller Nielsen
I. Sondergaard
E. Vinther
I. Wadil
EDB
V. Helth

4. Revisorer

J. Bredsdorff, København

E. Verksamhet

1. Inledning

NORDITA har till uppgift att stärka forskningen inom den teoretiska atomfysiken och att främja nordiskt samarbete på detta område. Forskningen vid NORDITA, som pågår i nära samarbete med Niels Bohr Institutet, spänner över vida områden av atomfysiken från studiet av elementarpartiklarnas och materiens struktur till undersökning av universums byggnad. Bredden i aktiviteterna är av största betydelse för forskningsmiljön vid NORDITA och Niels Bohr Institutet. Trots delområdenas skilda karaktär och den därav följande specialiseringen finns det djupgående allmänna problemställningar, som är gemensamma för hela atomfysiken. Nya begrepp och metoder, som utvecklats på ett område, kan ofta inspirera utvecklingen på andra fält. Många grundläggande problem inom fysiken kräver för sin lösning en kombination av erfarenheter från många av fysikens områden.

Genom en samlad nordisk insats har det varit möjligt att skapa en forskningsmiljö, som gör det möjligt att attrahera framstående forskare från hela världen till Norden i en utsträckning, som knappast vore möjligt att nå på annat sätt. Den atomfysikaliska forskningen i Norden tillföres därigenom betydelsefulla impulser och idéer till fromma för utvecklingen på området.

2. Stipendiatverksamhet

NORDITA:s stipendiatverksamhet syftar till att ge yngre nordiska fysiker en forskarutbildning, som leder till fördjupade kunskaper om och förmåga att använda den teoretiska fysikens metoder. Stipendiaterna har möjlighet att delta i forskningsarbete på aktuella områden av den teoretiska fysiken i samarbete med erfarna forskare från olika delar av världen. Bredden i forskningsmiljön vid NORDITA ger vidare stipendiaterna tillfälle att stifra bekantskap med utvecklingstendenserna inom andra områden än deras eget specialområde. De får därmed möjlighet att uppleva fysiken i större sammanhang.

Verksamheten syftar även till att ge stipendiaterna tillfälle att knyta

kontakter med den egna generationen fysiker och med erfarna fysiker från såväl Norden som den övriga världen. För att vidmakthålla och fördjupa de sålunda erhållna kontakterna ges stipendiaterna möjlighet att även efter återkomsten till hemmainstitutionen besöka institutet i Köpenhamn och kolleger i de övriga nordiska länderna.

Många förutvarande stipendiaterna intar nu betydelsefulla poster inom atomfysikalisk forskning i sitt hemland och utgör därmed naturliga och viktiga kontaktpunkter för NORDITA:s verksamhet.

3. *Gästforskarprogrammet*

Omfattande internationella kontakter mellan forskare är en nödvändig och naturlig ingrediens i dagens fysikaliska forskning. En förutsättning för att man skall kunna etablera och vidmakthålla intressanta internationella kontakter är emellertid, att den egna miljön kan attrahera framstående forskare. Det har visat sig möjligt att stärka nordiska institutioners internationella kontakter betydligt genom samarbete och samordning. Vetenskapligt får man därigenom en större attraktionskraft och finansieringen underlättas avsevärt, då gästerna i ett sammanhang kan besöka flera institutioner i samma geografiska område.

NORDITA söker främja nordiska fysikers internationella kontakter genom ett omfattande gästprogram. Varje år deltar ett antal framstående utomnordiska och nordiska teoretiska fysiker i forskningsverksamheten i Köpenhamn. Under uppehållet där besöker de också en rad institutioner runt om i Norden. Inom ramen för gästprogrammet finns det också möjlighet för nordiska institutioner att inbjuda utomnordiska gästforskare, som kan tillföra väsentliga nya impulser och sakkunskap till den atomfysikaliska forskningen i Norden. Som regel är en särskild institution värd för gästen, men man lägger stor vikt vid att besöket är av betydelse även för andra institutioner i Norden och att gästen får tillfälle att besöka dessa institutioner.

För utvecklingen av atomfysiken i Norden och det nordiska samarbetet på området är det naturligtvis av största betydelse att även nordiska fysiker bereds tillfälle att besöka varandra. Inom ramen för gästforskarprogrammet och övriga projekt söker NORDITA därför kontinuerligt främja kontakterna mellan teoretiska och experimentella institutioner i Norden. En detaljerad redogörelse för gästforskarprogrammet 1977 ges i NORDITA 225 (kan rekvideras från NORDITA).

4. *Symposieprogrammet*

Fysiken är ett mycket dynamiskt forskningsområde där strömmen av nya resultat och metoder är så stor, att det för den enskilde forskaren ofta kan vara svårt att följa utvecklingen t. o. m. inom det egna området. Som nämnts får vidare metoder, som utvecklats inom ett område, ofta betydelse för utvecklingen inom andra områden av fysiken. Härtill kommer betydelsen av att upprätthålla och förnya personliga kontakter mellan fysiker.

Det föreligger därför ett mycket stort behov av både konferenser och symposier med syfte att informera nordiska fysiker om utvecklingen på områden av särskilt intresse. Detta gäller såväl områden, som redan är i stark utveckling på någon eller några nordiska institutioner, som nya områden, vilka man finner det angeläget att introducera för nordiska fysiker.

NORDITA arrangerar eller står som medarrangör till ett antal sådana sammanträffanden varje år, varvid speciella åtgärder vidtas för att möjliggöra nordiska fysikers deltagande.

5. Vetenskaplig verksamhet

5.1 Introduktion

Vid NORDITA är forskningen väsentligen koncentrerad till högenergifysik, partikelfysik, kärnfysik, den kondenserade materiens fysik och astrofysik. I föregående årsberättelse gavs korta introduktioner till alla dessa områden. I år har valts att begränsa framställningen till att illustrera verksamheten inom den kondenserade materiens teori.

5.2 Kondenserad materia

Med kondenserad materia förstår man de anhopningar eller kondensat av atomer och molekyler, som materien i vår omgivning består av. Beroende på bl. a. tryck- och temperaturförhållanden kan materien anta skilda tillstånd eller faser. I ett glas med isvatten förekommer således vatten dels i en fast fas — is — dels som vätska. Ovanför vattenytan har vi slutligen en "gasfas" i form av vattenånga.

Inom den kondenserade materiens fysik söker man förklara materiens egenskaper i alla dess utpräglade former under varierande yttre betingelser. Man utgår härvid från kunskapen om de enskilda atomernas och molekylernas egenskaper, samt de krafter som verkar mellan dem och ger upphov till makroskopiska kondensat.

Det kan påpekas att man även på andra områden av fysiken har anledning att behandla andra typer av "kondensat".

Atomkärnorna är sålunda sammansatta av protoner och neutroner och utgör således ett kondensat av dessa s. k. nukleoner. För några få år sedan upptäcktes den första neutronstjärnan. En sådan består väsentligen av neutroner. Densiteten hos en sådan "superkärna" är också ungefär densamma som hos materien i en atomkärna.

Gemensamt för dessa skilda typer av "kondensat" är, att de är sammansatta av ett stort antal "partiklar", som växelverkar med varandra. I samtliga fall har man att behandla mångkropparproblem, d. v. s. system med många frihetsgrader. Det är därför inte förvånande att de teoretiska metoderna och modellerna för att studera de olika systemen har mycket gemensamt och att erfarenheter från ett område ofta kan finna tillämpningar inom helt andra fält av fysiken.

5.2.1 Fasövergångar

Rent kol förekommer i naturen i två former, grafit och diamant, med vitt skilda egenskaper. Figur 1 visar hur kolatomerna i en grafitkristall och en diamantkristall är anordnade. Som synes är grafiten uppbyggd i skiktform. Bindningskraften mellan kolatomerna i de hexagonala "ringarna" är mycket starkare än bindningen mellan skikten. Dessa kan därför lätt glida i förhållande till varandra. I diamantkristallen är kolatomerna ordnade så att varje kolatom är omgiven i fyra riktningar, och på lika avstånd av fyra andra kolatomer. I stället för grafitens "tvådimensionella" gitter har vi här ett mycket regelbundet rymdgitter. Det är dessa skilda gitterformer som förklarar varför grafit kan användas som ett smörjmedel medan diamantkristallen är mycket hård. Skillnaderna stannar dock inte därvid; grafit är exempelvis svart och en god ledare för elektricitet medan diamanten är genomskinlig och en perfekt isolator. (Fig. 1 se påföljande sida.)

Vid övergång från en strukturform till en annan förflyttas atomerna i gittret på ett systematiskt sätt så att kristallen deformeras. En fasomvandling behöver dock inte innebära en strukturell förändring. I vissa material uppträder atomerna exempelvis som små magneter. Man säger att atomerna har ett magnetiskt moment. Dessa växelverkar med varandra och kan ställa in sig i bestämda "mönster". Vilket mönster man får beror av temperaturen. Det mest välkända exemplet härpå är en järn-magnet där atomernas magnetiska moment är riktade åt samma håll vid rumstemperatur. Värmer man upp magneten blir den emellertid omagnetisk vid en viss kritisk temperatur d. v. s. att de magnetiska momenten intar godtyckliga riktningar.

Karakteristisk för såväl strukturella som magnetiska fasövergångar är att de sker samtidigt över en hel kristall och att de därför innebär kollektiva rörelser av ett mycket stort antal atomer även om var enskild atom endast växelverkar med sina närmaste grannar i gittret. Det är detta som gör det så svårt att beräkna förhållanden i närheten av den kritiska temperatur där fasövergången sker.

Trots fenomenens svåröverskådlighet har man funnit överraskande enkla och universiella lagar som endast beror av de olika fasernas symmetriegenskaper. En fasövergång kan alltså ofta beskrivas med utgångspunkt från kännedom om de ordnade och oordnade tillståndens egenskaper, utan att man i detalj behöver känna de mekanismer som styr fasövergången.

Fasövergångar förekommer i alla material och leder ofta till drastiska ändringar av materialegenskaperna. Studier av dem är därför av största betydelse ur såväl grundläggande som teknisk synpunkt.

Arbetena vid NORDITA på området syftar dels till att öka förståelsen för fasomvandlingar och kritiska fenomen i allmänhet dels är vissa material föremål för detaljstudier. I detta sammanhang kan spe-

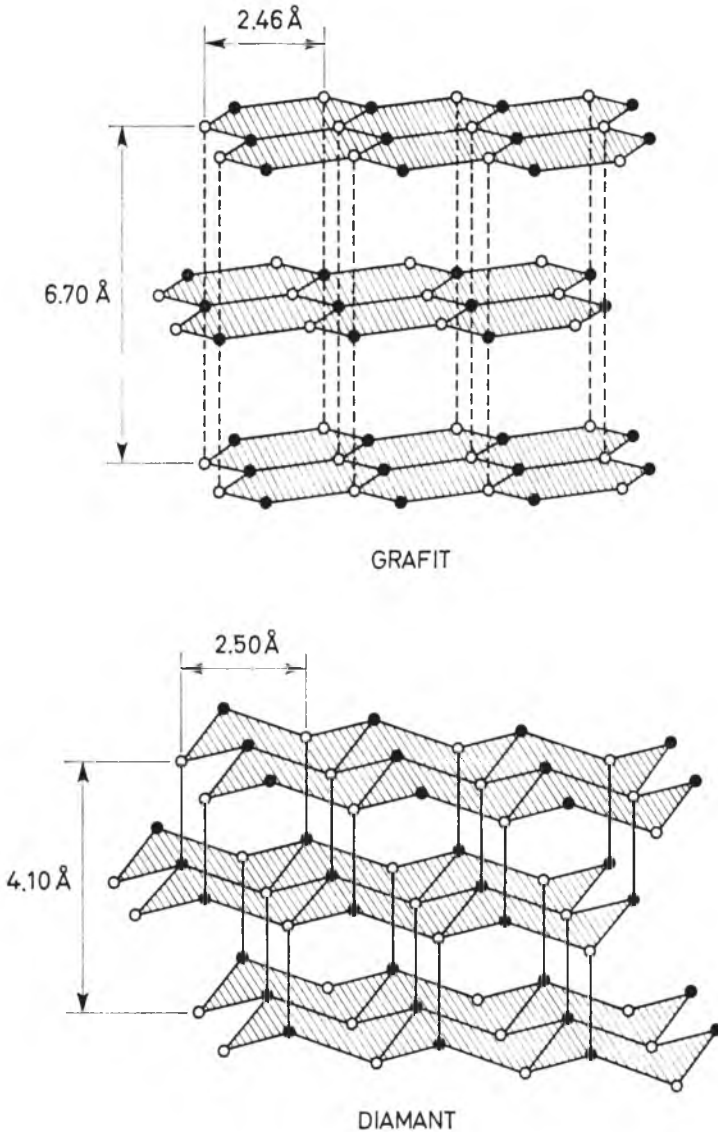

Fig. 1: Kolatomernas lägen i en grafit- respektive diamantkristall. Både ringarna och de svarta punkterna representerar kolatomer. Hos grafiten ligger atomerna ordnade i plan som är relativt lätt rörliga i förhållande till varandra. (Måtten är angivna i längdenheten Ångström (Å) 1 Å = 10 miljondels mm.) I diamantfallet har vi däremot ett mycket symmetriskt rymdgitter där varje kolatom är omgiven av fyra andra atomer på samma avstånd från varandra. Betraktar man en atom representerad av en ring representeras de "närmaste grannerna" av de fyra svarta punkter som förbundits med ringen (och tvärtom).

ciellt nämnas material där atomerna bildar långa ”kedjor” eller ”strängar”. Sådana ”endimensionella” material visar sig ha många intressanta fysikaliska egenskaper. Exempelvis kan de ha avsevärt bättre elektrisk ledningsförmåga längs strängen än vinkelrätt mot den. Därtill kommer att den matematiska behandlingen av teorin för sådana material underlättas av att man väsentligen endast behöver beakta en dimension i rummet.

5.2.2 Heliums egenskaper vid låga temperaturer

Redan vid början av detta århundrade upptäckte man att bly blev superledande vid temperaturer nära absoluta nollpunkten (noll grader Kelvin = $0 \text{ K} = -273^\circ \text{ C}$), d. v. s. att en elektrisk ström i en ring av bly inte dämpades utan kunde ledas rund under obegränsad tid.

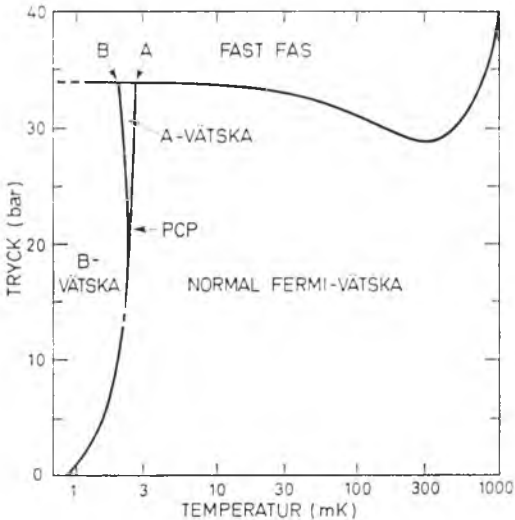
Det fortsatta utforskandet av materiens egenskaper vid extremt låga temperaturer skulle emellertid leda till ytterligare överraskningar. Helium som är det enda ämne, som ännu är flytande nära absoluta nollpunkten visade sig bli supra-flytande vid drygt 2 grader Kelvin. D. v. s. att heliumvätskan kan rinna ut obehindrat genom sprickor även om de endast är mindre än en tusendels millimeter vida. Man kan föreställa sig experimentatorernas förvåning när heliumet bara flöt ut genom förvaringskärlets ”väggar”. I andra försök kunde man notera att vätskan ”flöt upp” längs förvaringskärlets väggar för att rinna ut på kärlets utsida.

Newtons mekanik, som förklarar fenomenen i vår vanliga värld är ej längre giltig när vi kommer till atomära dimensioner. Där måste vi använda oss av kvantfysikens lagar. Vanligen betraktar man kvantmekaniken som en teori vilken *enbart* beskriver skeenden i atomistisk eller molekylär skala. När vi studerar system av makroskopisk storlek t. ex. en metall eller vätska har enstaka ”kvanttillstånd” normalt inte någon betydelse. Detta beror på att vid normala temperaturer antalet möjliga energi- eller kvanttillstånd är mycket större än antalet partiklar.

Det motsatta kan bli fallet vid mycket låga temperaturer och kan förväntas leda till speciella tillstånd hos helium av två skäl. Dels är helium som nämnts det enda ämne, som ej är i fast tillstånd nära absoluta nollpunkten, dels är den vanligaste heliumisotopen ^4He en s. k. boson d. v. s. att de partiklar som heliumatomen är uppbyggd av alla förekommer i jämna par. (Kärnan består av två neutroner och två protoner, runt kärnan har vi två elektroner.) Bosoner har nu den speciella egenskapen att de söker sig till varandra och samlas i samma kvanttillstånd om de tillåts detta. När man därför kyler ned helium till tillräckligt låg temperatur börjar vid en viss kritisk temperatur (2.7 K) ett stort antal atomer att samlas i det lägsta energitillståndet. Man erhåller ett bosonkondensat, där alltså ett stort antal partiklar samlas i ett enda kvanttillstånd. Vi får en kvanteffekt även i makroskopisk skala.

För att upplösa ett kondensat måste energi tillföras — det krävs t. ex. betydande energimängder för att förångas vatten. Helium kan stanna kvar i det lägsta energitillståndet även när det passerar en mycket fin kanal helt enkelt för att den energi, som skulle kunna frigöras genom kvantvätskans "friktion" mot kärnväggarna inte är tillräcklig för att "förstöra" kvanttillståndet bara vätskans strömningshastighet är tillräckligt låg. Följden blir att friktionen inte kan göra sig gällande och att vätskan utan svårighet kan passera utomordentligt smala passager.

Det supraflytande tillståndet hos ^4He kan alltså förstås med utgångspunkt från ganska allmänna resonemang. Det finns emellertid ännu en heliumisotop ^3He , vars kärna endast innehåller *en* neutron. ^3He är alltså ingen boson. Trots detta finner man att även ^3He kan uppvisa egenskaper som är karakteristiska för supraflytande tillstånd. Detta hänger samman med att ^3He -atomerna *parvis* skapar bundna tillstånd och därmed uppträder som bosoner. Det finns flera möjliga bundna tillstånd. Man har också funnit två supraflytande faser av ^3He : B-vätskan, som uppträder under 0,002 K och A-vätskan, som uppträder mellan 0,0026 och 0,002 K. Undersökningen vid NORDITA har bidragit till att belysa de magnetiska, mekaniska och termodynamiska egenskaperna hos dessa först på senare år upptäckta kvantvätskor.

"Fas diagram" för ^3He . Vid låga tryck är ^3He flytande även vid de lägsta temperaturer. Under 0,002 K uppträder en "kvantvätska" B-vätska och mellan 0,002 K och 0,0026 K en annan s. k. A-vätskan. Över ett tryck på c:a 34 bar existerar helium endast i fast form. (1 bar motsvarar ungefär ett tryck på 1 atmosfär, 1 mK = 0,001 K)

5.2.3 Ytfysik

Ett materials egenskaper bestäms väsentligen av uppbyggnaden av elektronhöljet runt kärnorna. Det är naturligt att tänka sig att detta deformerar på ytan av ett material eftersom antalet grannatomer — grannatomhöljen — är mindre vid ytan. Vi kan alltså vänta oss andra egenskaper hos "ytatomerna" än hos de som befinner sig inuti materialet. Vidare kan atomerna på en yta lätt utsättas för påverkan från utifrån kommande främmande atomer. Man finner därför att de processer — av fysikalisk, kemisk eller biologisk natur — som försiggår i naturen ofta är ytprocesser. Trots att kemisterna studerat katalysfenomen under mer än 100 år är våra kunskaper om ytors egenskaper mycket begränsade. Detta beror dels på problemens komplicerade natur — återigen möter vi ett mångkropparproblem — dels på att man först under de senaste åren funnit metoder att experimentellt studera rena ytor. (En ren yta som utsätts för luft vid atmosfärstryck förorenas genom reaktioner med luftens molekyler på mindre än en miljondels miljondels sekund. De prov som skall studeras måste alltså finnas i ett kärl med utomordentligt gott vakuum för att man skall få tid att studera ytan).

Arbetarna vid NORDITA inom ytfysiken har främst syftat till att utveckla modeller för beskrivning av elektronernas rörelser och täthetsfördelning på metallytor. Studier av tvådimensionella atomkonfigurationer, som kan skapas på ytor, rymmer också allmänna fysikaliska problemställningar som ligger inom NORDITA:s intresseområde.

På längre sikt ger en djupare förståelse av ytors struktur möjligheter att finnas förklaringar till katalysförlopp, som det som illustreras i figur 3 där metan (CH_4) bildas ur kolmonoxid (CO) och väte (H_2) genom katalys på en yta av nickel (Ni).

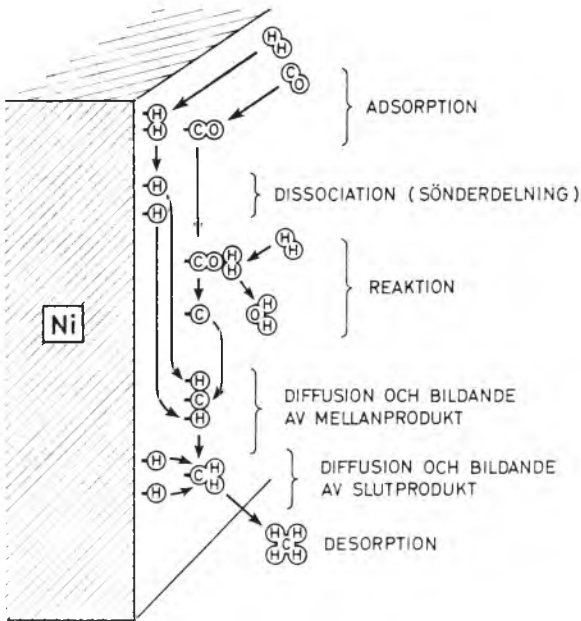

Fig. 3. Metanproduktion:

En katalysator är ett ämne, som påskyndar en kemisk reaktion utan att självt förbrukas.

Figuren visar en atomär hur metan (CH_4) skulle kunna tänkas bildas (tillsammans med vatten (H_2O) ur kolmonoxid (CO) och väte (H_2) över en nickelyta (katalysator). Alla detaljer i denna process är ännu inte kända, men det är karaktäristiskt, att s. k. heterogen katalys innehåller flera steg:

- 1) Från gas- eller vätskefasen infaller de ursprungliga molekylerna (reaktanterna, här H_2 och CO) mot ytan (substratet);
- 2) Molekylerna häftar fast vid ytan (adsorption), varvid elektronerna kan delas mellan molekyl (adsorbat) och substrat;
- 3) Omfördelning av elektronerna kan medföra sönderdelning av molekyl (dissociation);
- 4) Sönderdelningsprodukterna är normalt absorberade men har ofta viss möjlighet att röra sig längs ytan (diffusion);
- 5) Därvid kan en atom råka stöta ihop med en annan adsorberad atom eller molekyl och i en kemisk reaktion bilda mellan- och slutprodukter;
- 6) Slutprodukterna (här CH_4 och H_2O) frigörs från ytan (desorption);

5.6 Avslutande kommentar

En uppdelning som den under punkterna 2—5 är med nödvändighet något artificiell. De olika projekten eller programmen är — liksom forskningsområdena — nära sammankopplade.

Under en följd av år har NORDITA samarbetat med lågtemperaturlaboratoriet i Otnäs. I detta samarbete har forskare från NORDITA, stipendiater och en rad forskare från såväl Norden som övriga delar av världen deltagit. NORDITA har även givit stöd till ett nordiskt symposium på området. På ytfysikens område har ett omfattande samarbete skett med Institutionen för teoretisk fysik vid CTH, Göteborg och Fysiska Institutionen i Århus.

Som exempel på hur NORDITA kan stärka samspelet mellan olika forskningsgrenar kan nämnas att NORDITA i juni 1976 i samarbete med Fysiska Institutionen vid NTH, Trondheim, anordnade ett symposium över "Renormaliseringsgruppmetoder i fysiken". Symposiet samlade 80 nordiska och 15 utomnordiska deltagare, representerande bl. a. statistisk fysik, elementarpartikelfysik, den kondenserade materiens fysik och kärnfysik. En symposium över egenskaperna hos galaxernas centrala delar, anordnat i Köpenhamn i juli 1977, samlade ca. 100 astrofysiker, kärnfysiker, elementarpartikelfysiker och solid state fysiker.

6. Stipendiater

I 1977 har Nordita haft följande stipendiater:

Danmark

P. Bak 1.1—31.12.77	F
O. Jepsen 1.1—31.12.77	F
N. Kjær Nielsen 1.1—31.12.77	E
H. Nørgaard 1.1—31.10.77	A
J. Randrup 1.1—31.12.77	K

Finland

J. von Boehm 1.9—31.12.77	F
P. Hoyer 1.9—31.12.77	E
L. Lantto 1.1—31.8.77	F
H. Miettinen 1.1—31.8.77	E
R. Nieminen 1.1—31.8.77	F
M. Salomaa 1.1—31.8.77	F
J. T. Timonen 1.9—31.12.77	F

Norge

F. Myhrer 1.9—31.12.77	K
P. Papatzacos 1.1—31.8.77	E
J. S. Vaagen 1.1—31.12.77	K

Sverige

R. Bengtsson 1.1—31.12.77	K
S. Garpman 1.1—31.8.77	K
B. I. Jacobsson 1.9—31.12.77	K

G. Lindell 1.1—31.8.77	F
P. Minnhagen 1.9—31.8.77	F
Å. Nordlund 1.1—31.12.77	A
S. A. Rosengren 1.1—31.12.77	F
J. Uschersohn 1.1—31.12.77	E

E = elementarpartikelfysik

K = kernefysik

F = faststofffysik

A = astrofysik

7. Gæsteforskere 1977

Følgende gæsteforskere har besøgt Nordita i længere tid:

J. Hopfield, Princeton
 G. Grinstein, Illinois
 A. Jackson, Stony Brook
 R. D. Lawson, Argonne
 V. G. Kaminsky, Moskva
 V. L. Pokrovsky, Moskva
 S. Takagi, Sussex
 W. J. Swiatecki, Berkeley

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita indbudt:

D. G. Ellis, Toledo	Lund
W. Davidon, Haverford College	Trondheim
F. Herman, San Jose	Göteborg
G. D. Mahan, Indiana	Göteborg
R. B. Meyer, Harvard	Göteborg
E. Pytte, New York	Oslo
D. Rainer, Stuttgart	Helsinki
A. Russek, Connecticut	København
S. Takagi, Sussex	Helsinki
R. A. Sorensen, Pittsburgh	Stockholm

Oversigt over nordiske og udenlandske gæster findes i NORDITA 225.

8. Forelæsninger

Ud over de faste forelæsningsserier har en række kollokvier og uformelle seminarer været afholdt i samarbejde med Niels Bohr Institutet. NORDITA 225.

9. Symposier

I 1977 har følgende symposier og møder været afholdt med støtte fra Nordita.

Symposier uden for Nordita 1977:

Spåtind 3—7.1, "Intermediate Energy Physics"

Geilo 7—11.2, "Scandinavian Winter Symposium on Nuclear Structure"

Uppsala maj, "Symposium över elektronspektroskopi"

Loma Koli 11—18.8, "Symposium on the Foundations of Modern Physics"

Helsinki aug., "Summer School in Laser Physics"

Symposier ved Nordita 1977:

”Quasars and Active Nuclei of Galaxies”, 27—30.6, København

”Missing Mass”, workshop 1—5.7, København

”Scandinavian Dispersion Relations Group”, 1—3.2, København.

Se NORDITA 225.

10. Publikationer

Under året har en omläggning skett av redovisningen av de vetenskapliga resultaten. I stället för att utsända särtryck av publicerade arbeten till intresserade forskare och institutioner utges numera samtliga arbeten i form av preprints som framställs på institutet. Härigenom tidigare lägges utsändningen 6—12 månader, vartill kommer att kostnaderna reduceras avsevärt.

Under året har sammanlagt 72 avhandlingar utgivits varav 25 i form av särtryck och 47 preprint.

Se NORDITA 225.

F. Framtidsplaner

Under de senaste åren har NORDITA:s verksamhet breddats till att omfatta även den kondenserade materiens teori. Detta initiativ, som fått starkt stöd från bl. a. forskningsråden i samtliga nordiska länder, har tagits i syfte att stärka forskningen i Norden på detta betydelsefulla område av den teoretiska fysiken och att främja kontakterna mellan denna forskningsgren och övriga områden av atomfysiken som är representerade vid NORDITA.

En ledigbliven professur har tillsatts med en företrädare för den kondenserade materiens teori och ett fruktbarande samarbete har etablerats mellan NORDITA och flera nordiska institutioner, teoretiska och experimentella, som arbetar på aktuella områden av den kondenserade materiens fysik. Med tanke på ämnesområdets bredd har det hela tiden stått klart att en utvidgning av verksamheten är nödvändig för att skapa en tillräckligt livskraftig och självständig forskningsmiljö vid NORDITA. De framlagda planerna för verksamheten inom den kondenserade materiens teori har således från början omfattat två professorer. NORDITA har därför under tidigare år anhållit om en förstärkning av resurserna som skulle möjliggöra inrättandet av en andra professur inom området.

Då en sådan resursförstärkning ej erhållits och man ej anser det försvarligt att ytterligare skjuta tillsättandet av denna tjänst på framtiden har NORDITA:s styrelse funnit det nödvändigt att söka lösa problemet inom den nuvarande budgetramen. Styrelsen har därför anhållit att få inrätta den önskade heltidstjänsten genom att omvandla en ledigbliven deltidspersur till en heltidstjänst. Kompletterande medel förutsättes kunna erhållas genom en reduktion av gästforskarprogrammet. Detta medför en kännbar nedskärning av en starkt belastad budgetpost. Det är

dock styrelsens uppfattning att en sådan omfördelning av resurserna är det mest effektiva sättet att stödja forskningen i Norden och det nordiska samarbetet inom den för NORDITA tillgängliga resursramen.

I det framlagda budgetförslaget för 1979 och 1980 har det förutsatts att tillstånd ges till en sådan omfördelning av resurserna. Budgetförslagen rymmer inga aktivitetsökningar utan endast ökning motiverade av förväntade stigningar av kostnadsnivån.

Inom partikelfysiken har under de senaste åren en intensiv utveckling ägt rum som lett till ökad kunskap om materiens djupaste strukturer. Dessa studeras experimentellt vid stora partikelacceleratorer både i Europa och andra delar av världen. De teoretiska bidragen till förståelse av elementarpartiklarnas underliggande struktur är betydande och området är under stark utveckling. Många grupper i Norden är engagerade inom detta forskningsfält. NORDITA, som alltifrån sin start haft teoretisk partikelfysik på sitt program och därigenom utgjort ett naturligt centrum för den nordiska verksamheten, ser som en väsentlig uppgift att främja nordiskt deltagande också i denna nya, perspektivrika utveckling.

Inom kärnfysiken pågår en intensiv utveckling i olika riktningar. I synnerhet kan man peka på det nya forskningsfält, som öppnats genom utvecklingen av accelerators, som kan accelerera tunga joner till höga energier. Man har därmed möjligheter att studera kollisioner mellan tunga atomkärnor, varvid kärnmaterien kan undersökas under helt nya betingelser där nya sidor av kärnans dynamik avslöjas. Den kärnfysikaliska gruppen vid NORDITA är starkt engagerad i denna utveckling i nära samarbete med den teoretiska och experimentella forskningen vid Niels Bohr Institutet och andra nordiska forskningscentra.

På gränsområdet mellan kärnfysik och partikelfysik sker också en livlig utveckling i vilken både teoretiska och experimentella nordiska grupper deltar. Även på detta område har NORDITA goda förutsättningar att göra en effektiv insats.

Den snabba utvecklingen av observationsmedlen och metoderna inom den astronomiska forskningen har lett till en rad uppmärksammade upptäckter av helt nya fysiska fenomen och objekt i universum. Vid analysen av dessa observationer har det visat sig nödvändigt att utnyttja erfarenheter från så gott som alla områden av atomfysiken. På gränsområdet mellan fysik och astronomi har det således utvecklats en mycket fruktbar forskningsaktivitet i synnerhet i USA och England. Det är högst sannolikt att denna utvecklingstendens kommer att förstärkas avsevärt i kommande år. Den breda forskningsmiljön vid NORDITA ger goda möjligheter att bidra till utvecklingen på området. NORDITA har därför under en längre tid varit engagerat i att bygga upp en forskningsaktivitet inom nya områden av astrofysiken i samarbete med Niels Bohr Institutet och andra nordiska institutioner verksamma inom experimentell och teoretisk astrofysik. Intresset för astrofysiken är mycket stort hos många teore-

tiska fysiker i de nordiska länderna och NORDITA strävar att stödja deras deltagande i forskningen inom denna lovande del av fysiken så långt NORDITA:s resurser medger detta.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget ³ 1977	Prel. utfall 1977 ³	Budget 1973
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	204	203	200	211
Personal	982	1 093	1 070	1 045
Kontor	222	210	210	227
Lokaler				
Projekt				
— vet. stab	1 555	1 810	1 848	2 427
— stip.	1 386	1 755	1 743	1 665
— gästprogr.	2 134	1 779	1 653	1 600
— publikationer	74	90	96	90
— symposier	247	170	90	300
— EDB		100	100	300
överf. nästa år	34		200	
Summa utgifter	6 838	7 210	7 210	7 865
<i>Inkomster</i>				
Anslag	5 900	6 770	6 770	7 665
Lönstegr. kompensation	403	306	306	
Övrigt	535 ¹	134 ²	134 ²	200 ⁴
Summa inkomster	6 838	7 210 ³	7 210 ³	7 865

¹ Överföring från 1975; 203 + 200 från inbesparade medel + 132 räntor.

² Överföring från 1976; 34 + 100 från inbesparade medel.

³ Inkluderande lönekomensation 1977.

⁴ Överföring från 1977.

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)*Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Henrikskatan 3
SF-20500 Åbo 50
Finland
Tel. 921-11523

B. Startår

1959

C. Syfte

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutets högsta myndighet är styrelsen, vars medlemmar utses av regeringarna efter samråd med universiteten och de folkloristiska institutionerna. Island utser 1, Danmark, Finland och Norge 3 samt Sverige 4 representanter i styrelsen, som väljs för en period av tre år. Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott bestående av en representant för varje land.

Den dagliga ledningen av arbetet handhas av en institutsledare, som anställs av styrelsen på förslag av arbetsutskottet.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Mag.art. Iørn Piø	D
Professor Nils Schjørring	D

Professor Lauri Honko	F
Professor Nils Storå	F
Fil. mag. Urpo Vento (vice ordf.)	F
Cand. mag. Hallfredur Örn Eiríksson	I
Cand. mag. Árni Björnsson (suppleant)	I
Dosent Kjell Bondevik	N
Professor Olav Bø	N
Förste amanuensis Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Docent Bengt R. Jonsson	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (ordf.)	S
Professor Anna Birgitta Rooth	S

3. Personal

Institutsledare: prof. Lauri Honko (arvoderad, tjänstledig 1.8.—31.12.1977)

T.f. institutsledare 1.8.—31.12.1977: t.f. prof. Olli Alho

Institutsassistenter: FM Gun Herranen, FM Lassi Saressalo

Kanslisekreterare: Merkonom Maj-Lis Fagerholm

4. Revisorer

Överrevisor Erkki Ahokas

Revisor Pertti Suokas

Överrevisor Hannu Mattila (suppleant)

E. Verksamhet

1. Administration

Styrelsen har under året sammanträtt två gånger, 26.4.1977 i Lund och 13—14 oktober i Åbo. Vid mötet i Lund var 10 styrelseledamöter (inkl. institutsledaren) närvarande, vid mötet i Åbo närvar 12 styrelseledamöter. T.f. institutsledaren deltog i styrelsemötet i Åbo och institutsassistenterna har deltagit i bägge mötena, varvid den ena institutsassistenten fungerat som sekreterare.

Arbetsutskottet har under 1977 bestått av följande medlemmar utsedda av styrelsen: professor Nils-Arvid Bringéus (S), cand. mag. Hallfredur Örn Eiríksson (I), förste amanuensis Reimund Kvideland (N), mag. art. Iørn Piø (D) och fil. mag. Urpo Vento (F). Ordförande för arbetsutskottet har varit Iørn Piø. I arbetsutskottets möten har förutom de ordinarie medlemmarna deltagit styrelsens ordförande, institutsledaren och institutsassistenterna, av vilka den ena fungerat som sekreterare. Under verksamhetsåret har arbetsutskottet sammanträtt tre gånger, 10—11.2.1977 i Åbo, 25.4.1977 i Lund och den 15.9.1977 i Åbo.

2. Informatitons- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* skall under verksamhetsåret ha utkommit med 4 nummer (av vilka nr 3/1977 utkommer i oktober och 4/1977 i december). Distributionen är enligt kontroll av nr 3/1977 följande:

Norden	834
Europa	621
Övriga	303
Sammanlagt	1 758 ex.

NIF Newsletters redaktionella utformning har följt samma riktlinjer som tidigare och riktar sig till läsare såväl inom som utom Norden. Informationsbladet förser sina läsare med uppgifter om kommande konferenser och forskarmöten, rapporter från dessa konferenser, redogörelser för intressanta nordiska och utomnordiska forskningsuppgifter, presentationer av nordiska tidskrifter och nyutkomna vetenskapliga arbeten samt information om traditionsvetenskaplig forskning i Norden i allmänhet. Med *NIF Newsletter 2/1977* utsändes ett första cirkulär rörande den internationella folkloristkongressen, som skall äga rum i Edinburgh 1979 (International Society for Folk-Narrative Research). Informationsbladets redaktion strävar till en aktivisering av skribenter på olika håll såväl inom som utanför Norden.

NIF Publications utökades i januari 1977 med en volym i serien, *NIF Publications nr 5, Ämneskonferens 1976*, redigerad av Gun Herranen och Lassi Saressalo. Slutredigeringen av *NIF Publications nr 6* och tryckningen av volymen, som innehåller presentationer på engelska om arkiv och institutioner i Norden med folkloristiskt primärmaterial har på grund av praktiska och tekniska svårigheter dragit ut på tiden, sker vid årsskiftet. Volym nr 7 i serien presenterar resultaten från Traditionsekologi-projektet med artiklar av Wigdis Espeland (N), Joan P. Joensen (Färöarna), Seppo Knuuttila (F), Orvar Löfgren (S) och med en övergripande teoretisk inledning av projektets ansvarige ledare, Lauri Honko. Artiklarna är i svensk språkdräkt.

Såväl *NIF Publications* som *NIF Newsletter* resulterar i bytesförbindelser av vilka en del, särskilt östeuropeiska, deponeras i Åbo universitetets bibliotek.

3. Forskningsprojekt

Traditionsekologiprojektet avslutas enligt planerna med en publikation (se ovan under *NIF Publications*). Projektet har undersökt den kultur-ekologiska forskningsaspektens tillämpningsmöjligheter på utforskningen av muntlig tradition och traditionskommunikation i olika socioökono-

miska miljöer. Bidragen till publikationen består av fallstudier, vilka konkretiserar problematiken och belyser forskningsaspektens möjligheter med hjälp av ett empiriskt material.

Ett redaktionellt möte för artikelförfattarna till artiklarna i Traditions-ekologiboken äger rum under november, där den slutgiltiga granskningen av manuskriptet till boken skall ske och manuskriptet detaljgranskas före tryckningen.

Etnomedicinprojektet är också inne i sitt avslutningsskede. Den publikation, som projektet har resulterat i är en s. k. porträttbok med fallstudier av fyra folkbotare, etnomedicinare, en från vart och ett av de fyra länder, som är representerade inom arbetsgruppen. Fallstudierna bygger dels på arkivmaterial och dels på undersökningar i nutid. Boken skall publiceras utanför NIF's publikationsverksamhet.

Medlemmarna av projektets arbetsgrupp Beate Alver (ansvarig ledare) och Birgitte Rørbye presenterade projektet för NIF's styrelse vid dess sammanträde i april i Lund.

Såväl representanter för NIF som för arbetsgruppen för Etnomedicinprojektet har deltagit i planeringen av ett nordiskt symposium för folkmedicin, vilket ägde rum i Sideby, Finland i augusti 1977 (se närmare här-om under rubriken Konferensverksamhet).

Projektet Högfrekventa nutidstraditioner. Arbetsgruppens sammansättning fastslogs på NIF's styrelsemöte 26.10.1976 och gruppen konstituerade sig 27.4.1977 i Lund. Projektet inleddes redan 1975 med medel utanför NIF's budget, och denna inledande del av projektet avslutas enligt planerna 1978 med en publikation innehållande fem temastudier. Inom NIF's ram är projektets första målsättning en rapport om arkivens problem när det gäller insamling av stora och allmänt utbredda nutids-traditioner, frågan om hur man skall säkra att arkiven får ett representativt urval av traditionen, och i vilken mån man kan tänkas dra nytta av metoder, som utarbetats inom andra vetenskaper.

Projektplanering

Sångaktivitet som folkloristiskt forskningsobjekt var rubriken på ett projektförslag som 1976 inlämnades till NIF av Brynjulf Alver och Reimund Kvideland. Förslaget sändes på remiss för att utröna det nordiska intresset för förslaget till institutioner och enskilda forskare. Allmänt uttryckte man då önskemål om att förslaget skulle konkretiseras. Remissronden gav också vid handen, att ett flertal projekt av motsvarande karaktär redan var i gång inom den etnomusikologiska forskningssektorn.

I augusti 1977 aktualiserades projektförslaget på nytt och man sände ut en förnyad intresseförfrågan till de personer och institutioner, som i första omgången uppgivit sig vara intresserade av projektet. I denna omgång visade det sig, att projektförslaget fortfarande ägde aktualitet för de

tillfrågade och man beslöt ge dessa personer möjlighet att konkretisera projektförslaget på ett möte, som skall arrangeras i början av 1978.

Dansespill på Färöarna. Amanuensis Mortan Nolsøe (Färöarna) hade till NIF's styrelsemöte inlämnat en ansökan om stöd till ett forskningsprojekt på Färöarna med nämnda rubrik. Ansökan tillmötesgicks ekonomiskt av NIF till vissa delar, och projektledaren Nolsøe meddelade NIF per brev av den 19.9.1977 att projektet beviljats de resterande medlen av Föroya Landsstyri, vilket innebär att projektet kommer att fullföljas.

Festsikke, teori og metode. Under senare hälften av verksamhetsåret har en arbetsgrupp sammansatt av representanter för de nordiska länderna utarbetat planer för ett folkloristiskt metodologiskt seminarium med temat Festsikke, teori og metode, under vilken rubrik seminariet skall ta upp festsedernas teori och tillämpa dem på ett empiriskt material. NIF's t.f. institutsledare, Olli Alho har deltagit i planeringen av seminariet vid ett möte i Köpenhamn 2.10.1977. Seminariet upptas i NIF's program enligt beslut av NIF's styrelse och skall äga rum i Köpenhamn i februari—mars 1978.

4. Konferensverksamhet

1977 har varit ett mellanår i NIF's konferensverksamhet. Planeringen av NIF's andra folkloristiska arkiv- och dokumentationskonferens har ägt rum under året och planeringsgruppen har bestått av: Carsten Bregenhøj, Pekka Laaksonen, Magne Velure och Lassi Saressalo som NIF's representant och sekreterare. Konferensen skall äga rum 11—13.1.1978 i Åbo och dess huvudtema bär följande rubriker:

”Insamlings- och kunskapsförmedlande praxis; teoretiska, metodiska och ideologiska aspekter”; ”Arkivtekniska problem: arkivsystematik och -terminologi”; ”Informationsbehovet, upphovsrättsfrågor”.

Folkmedicinsymposiet

Under 1976 och 1977 har Olav Bø, Lauri Honko, Bente Alver och Gun Herranen deltagit i planeringen av ett nordiskt folkmedicinsymposium, som arrangerades 3—5 augusti 1977 av Stiftelsen Kilens Hembygdsgrd i Sideby i samråd med Nordisk medicinhistorisk förening, Nordiska institutet för folkdiktning, Medicinhistoriska institutionen vid Helsingfors universitet, Etnologiska institutionen vid Jyväskylä universitet och staden Kristinestad.

Av NIF's representanter på folkmedicinsymposiet höll Olav Bø ett av seminariets öppningsföredrag ”Folkmedicin och folklivsforskning”; Lauri Honkos föredrag bar rubriken ”Botningsakten och kulturell anpassning”, Bente Alvers föredrag hette ”Förtroende och bot” och Birgitte Rørbyes ”Folkmedicin av idag”. Rapport om symposiet har ingått i NIF Newsletter 3/1977 av Gun Herranen och inläggen kommer att publiceras i regi av Medicinhistoriska institutionen vid Helsingfors universitet.

21:a nordiska etnolog- och folkloristkongressen

Den 21:a nordiska etnolog- och folkloristkongressen äger rum på Gotland i juni 1978. Enligt beslut av NIF's arbetsutskott (10—11.2.1977 § 11b) reserverade NIF ett mindre anslag att användas för planeringen av den folkloristiska sidans innehåll. Temat för kongressen är "Kulturkommunikation", och planeringsmötet ägde rum i Stockholm 25—26. 10.1977 varom rapport ingått till NIF.

5. Forskarkontakter

I samband med NIF's arbetsutskotts möte i februari 1977 sammankom redaktionskommittén för Svenska litteratursällskapets i Finland serierverk Finlands svenska folkdiktning till ett diskussionstillfälle med arbetsutskottet för att dryfta utgivningsprinciper och problem i samband med en utgåva i serien benämnd Vaggvisor. Representanter för Svenska litteratursällskapet vid detta tillfälle var sällskapets ordförande, prof. Lars Huldén, redaktionskommitténs ordf. FM Ann-Mari Häggman och dess sekreterare assistent Birgitta Karlsson.

Institutsledaren Honko och institutsassistenten Herranen deltog 11—12.3.1977 i ett planeringsmöte för det nordiska folkmedicinseminariet, som ägde rum i Göteborg (se NIF Newsletter 1/1977 s. 14 f.).

6. Gästföreläsarverksamhet

På sitt möte 25.4.1977 beslöt NIF's arbetsutskott inbjuda professor Linda Dégh, Bloomington, USA, till en nordisk föreläsningsturné i oktober 1977. Professor Déghs rundtur i Norden omfattar Reykjavík, Lund, Bergen, Oslo, Helsingfors, Åbo (Åbo akademi och Åbo universitet), Stockholm, Uppsala och Köpenhamn. Hennes föreläsningar berör aktuell forskning i fråga om moderna sägner, etnicitetsforskning i USA och nya aspekter på folksagan som uttryck för världsåskådning.

7. Övrigt

NIF's stadgar

Arbetet med nya stadgar för NIF har pågått under hela verksamhetsåret inom såväl NIF's styrelse, dess arbetsutskott och inom institutet i samråd med NKS. Det slutgiltiga stadgeförslaget insändes till NKS den 22.8.1977 och godkändes av Nordiska ministerrådet den 9.11.1977

Läromedelskommittén

Som resultatet av NIF's andra nordiska folkloristiska ämneskonferens i Bergen 1976 bildades en kommitté för utredning av behovet av samnordisk produktion av läromedel för bruk inom undervisningen av folkloristik i Norden. Kommittén utsände i samråd med NIF en frågelista för att kartlägga detta behov. Frågelistans svar bearbetas inom institutet och

sändes för granskning till kommittén i juni 1977. I detta nu arbetar kommitténs medlemmar med svaren på frågelistan och övervägar vilka åtgärder som skall vidtas. Då kommittén har ett konkret förslag till hur en dylik samproduktion av läromedel skall ske kommer den att vända sig till NIF.

Läromedelskommittén sammanträdde i Stockholm den 29.10.1977 varvid NIF företrädde av Lassi Saressalo.

Finnish Folk Poetry

NIF's institutsledare Lauri Honko hade 1974 i NIF's namn tillsammans med Finska litteratursällskapet (SKS) ansökt om medel från finska undervisningsministeriet för utgivning av volymen *Finnish Folk Poetry — Epic*. Denna volym utkom under verksamhetsåret.

Enligt av NIF's styrelse godkänt förfarande har institutsledaren på samma sätt i NIF's namn stött SKS ansökan om anslag från finska undervisningsministeriet för en andra volym i serien, *Finnish Folk Poetry — Lyric*.

Utlåtande

NIF har enligt arbetsutskottets beslut 15.9.1977 avgett anbefallande utlåtande beträffande översättning och utgivning av en isländsk del av serien Eventyr i Norden.

Nordisk vecka i Täby

På begäran av arrangörerna för en nordisk vecka i Täby, Sverige, har NIF bidragit till deras utställning med informationsmaterial om NIF Publications och NIF Newsletter. Utställningen var uppställd på Täby huvudbibliotek 4—11.10.1977.

Besök på NIF

I samband med ett finskt-sovjetiskt symposium i Helsingfors besöktes NIF av en grupp vetenskapsmän med intresse för språk, folkdiktning och litteratur från bl. a. Tallin och Petroskoi.

NIF's bibliotek

NIF's bibliotek har under 1977 vuxit med 89 volymer som resultat dels av bytesverksamhet och dels av inköp av facklitteratur som hänförs till projektverksamheten.

F. Framtidsplaner

Institutets verksamhet har under de senaste åren uppnått den målsättning beträffande verksamhetens uppbyggnad, som förelegat. Den relativt snäva budgetramen har visserligen varit en bromsande faktor, som har

inverkat menligt på ett fullödigt förverkligande av planerna och medfört att vissa verksamhetsformer fått slopas.

Institutet har stabiliserat sin ställning som nordiskt samarbetsorgan och utvecklat kontakterna mellan folkloristiska forsknings-, undervisnings- och arkivinstitutioner. Vidare har institutet genom sin informationsverksamhet nått hela det nordiska traditionsvetenskapliga området och därtill en betydande del av det internationella fältet. Institutets sekreterarkapacitet har ökats och motsvarar det växande verksamhetsområdet. Man kan alltså fastslå, att förutsättningarna för att utveckla institutet till koordinators- och informationskanal för nordisk folkloristisk forskning, undervisning och arkivverksamhet finns. Att vidareutveckla verksamheten kräver dock att resurserna för själva arbetet är tillräckliga. I det följande framhålls en del av de centrala sektorerna av institutets verksamhet och deras målsättning. I detta sammanhang bör påpekas, att till grund för resursuträkningen både i fråga om institutets generella verksamhetsplanering och i fråga om den konkreta aktivitetsplaneringen är den ökning av resurserna som skisserats för 1979.

1. Administration (Styrelsen och arbetsutskottet)

Enligt institutets nya stadgar är dess styrelse institutets högsta beslutande organ. Denna styrelse representerar en bred, facklig expertis och borde enligt institutets åsikt utses bland ämnesområdets nordiska universitets- och arkivinstitutioners vetenskapliga fackmän. Styrelsens roll som beslutsfattande organ i fråga om rutinartade tekniskt-administrativa frågor blir mindre och dess arbetsutskott får redan 1978 en allt större roll som sorteringsorgan för styrelsen och beslutsfattande organ i fåga om administrativa ärenden. På så sätt ges styrelsen möjlighet att verka som expertisgrupp i bredaste fackliga bemärkelse och som vetenskapspolitisk och initierande auktoritet. Därför är det meningen att styrelsens sammanträden i större utsträckning än tidigare skall ges prägeln av vetenskapliga diskussionstillfällen. I samband med styrelsens möten anordnas smärre symposier med nordiskt sett intressanta temata, till vilka man inbjuder representanter för ämnet på mötesorten.

2. Personal

Institutets personalstruktur har i och med budgeten för 1978 fastslagits. Därmed har NIF's sekretariats ställning stabiliserats och lönenivån justerats till att motsvara lönenivån i Norden i övrigt. Detta å sin sida gör det möjligt att, efter en övergångsperiod, nordiskt lediganslå och besätta tjänsterna.

Ur institutets synvinkel råder dock ett missförhållande i att institutet inte har en heltidsanställd institutsledare, utan institutsledartjänsten är en deltidseftersättning. På lång sikt är detta ohållbart och det kommer i framtiden att vara svårt att få någon kompetent nordisk forskare som in-

stitutsledare på deltidbasis. Det är därför angeläget att poängtera att det för institutets utveckling vore av central betydelse att institutsledarbefattningen ombildas till en heltidstjänst, icke minst för att stärka institutet som forskningsinstitution. Budgetförslaget för 1979 upptar därför anslag för en heltidsanställd institutsledare.

3. Verksamhet

Institutets verksamhet kan i huvudsak indelas i följande huvudsektorer:

3.1 Informations- och publikationsverksamhet

Några större förändringar i publikationsverksamheten kommer inte att vidtas inom närmaste framtid. Informationsbladet NIF Newsletters innehåll är föremål för ständig förnyelse och aktivering, däremot är det inte för tillfället aktuellt att ytterligare öka dess spridning. Beträffande andra former för information kan nämnas att utredningar om informatonsbehovet mellan nordiska forskare och institutioner är på gång, och resultaten härav kommer i första hand att tas upp till diskussion under NIF's andra arkiv och dokumentationskonferens i början av 1978. Erfarenheterna visar redan nu, att institutet kan fungera som ett specialiserat informationsorgan och sprida kännedom om forskning och folkloristisk undervisning i Norden via sina informatitonskanaler.

Publikationsverksamheten koncentrerar sig på NIF Publications-serien, vari bl. a. ingår rapporter om NIF's egen konferensverksamhet samt om forskning, som bedrivits med NIF's medel. Samnordisk produktion av läromedel för undervisningen inom folkloristiken har under senaste tid diskuterats, och kommer att aktualiseras som en form av publikationsverksamhet som antingen stöds av NIF eller som faller helt inom NIF's ram.

3.2 Arkivverksamhet

Institutet kommer att i högre grad än tidigare fästa uppmärksamheten vid utvecklingen av samarbetet mellan nordiska traditionsarkiv och deras interna informationsbehov. Detta arbete är knutet både till konferensverksamheten och till de planerade arkivcentrerade utrednings- och forskningsaktiviteterna.

3.3 Konferensverksamhet (bilaga 1)

En viktig samarbetsform är institutets konferensverksamhet för forskare, lärare och arkivpersonal inom ämnesområdet. NIF's konferenser är av tre slag och betjänar i princip olika avnämarkategorier:

a) Ämneskonferenser, vilka är avsedda för lärare inom ämnena folkloristik och etnologi och indirekt också för studerande inom dessa ämnen i de olika nordiska länderna. Konferensernas målsättning är att samla dem som har ansvaret för undervisningen till gemensamma diskussioner

om disciplinens utveckling samt till evaluering av undervisningen. Vidare avser man med dessa konferenser att öka informationsutbytet om undervisningsprogram och kursfordringar mellan de nordiska universitetens undervisningscentra.

b) Arkiv- och dokumentationskonferenser, vilka tar upp frågor i anknytning till traditionsarkivens gemensamma problem. Konferensernas huvudvikt fästs vid såväl tekniska frågor som insamlingsideologiska frågeställningar i arkivens arbete samt vid traditionsinsamling som en del av den allmänkulturella samhällspolitiken. Vidare tar konferenserna upp frågor i samband med arkivens forsknings- och publikationsverksamhet.

c) Forskarkonferenser, avsedda för nordiska forskare inom traditionsvetenskaperna med målsättning att ge tillfälle till diskussion om forskningspolitiska spörsmål, om nya forskningsidéer och teoriutbildning samt för att planera projektforskning såväl inom NIF's ram som utanför NIF. Forskarutbildningen är en viktig aktivitet som faller under konferensplaneringen. Med denna aktivitetsform vill NIF aktivera yngre forskare samt i samband forskarutbildningen planera nya, realiserbara forskningsidéer för NIF's forskningsprojekt. För yngre forskare är denna typ av verksamhet av stor betydelse, både för att förkovra deras forskningsfärdigheter och ge dem nödig informatiton bl. a. om publiceringsmöjligheter för deras egna alster. Till konferensverksamheten får även räknas de symposier, som i framtiden kommer att hållas i samband med styrelsens möten, samt NIF's gästföreläsarverksamhet, inom ramen för vilken man strävar till att varje år inbjuda någon internationellt känd forskare till en gästföreläsningsturné till de olika universitetsinstitutionerna i Norden.

3.4 Stipendiatverksamheten

Stipendiatverksamheten är en ny verksamhetsform, för vilken medel föreslagits i budgeten för 1979. Denna verksamhet skulle inriktas på nordiska forskare inom traditionsvetenskaperna för vetenskapligt arbete av särskilt intresse, som faller inom NIF:s verksamhetsområde.

Institutets styrelse godkände på sitt möte 14.10.1977 ett stipendiereglemente, som reglerar stipendiernas tekniska ansöknings- och utdelningsprocedur. (*Bilaga 2*)

Med anslag för stipendier i institutets budget vill man tillförsäkra institutet de forskarresurser, som måste anses vara av vitalt intresse inte bara för forskning inom ramen för NIFs projekteringsverksamhet utan även som stöd för traditionsvetenskaplig forskning i Norden i övrigt.

3.5 Forskningsprojekt

Institutets forskningsprojekt är för närvarande i sina respektive avslutningsskeden. Året 1978 kan anses som ett mellanår, då huvudvikten inom projektverksamheten fästs vid planering av nya projekt och testande av

nya projektförslag. Enbart väl underbyggda projektuppslag kommer att tas upp inom institutets projektverksamhet. I budgetförslaget för 1979 upptas medel för ett nytt projekt. Budgetförslaget upptar också ett mindre anslag för forskning inom institutet, vilket är tänkt närmast att täcka materialkostnader i samband med institutets eller dess stipendiaters forskning. Den forskningsaktivitet, som skall idkas inom institutet, kommer att ske i enlighet med NIF's allmänna forskningsmålsättning.

4. Långtidsbudget

NIFs budget- och verksamhetsplaner på lång sikt uppskisserades senast på försorg av institutets styrelse för ansökningen av budgetmedel för år 1978. Föreliggande sammandrag av planerna baserar sig på de verksamhetsformer, vilka institutets styrelse ansåg det vara väsentligt att stabilisera och utveckla.

Beräkningsgrunden för långtidsbudgeten (*bilaga 3*) är institutets budgetäskande för 1979. Om budgetförslaget godkänns enligt äskandet kan man redan 1980 förverkliga verksamheten utan att göra nedskärningar av anslagen i realbudgeten på viktiga punkter. Budgetförslaget för 1979 upptar en realökning på 5 % och en inflationsökning på 15 %. Därutöver äskas medel för en ny verksamhetsform, nämligen forskningsstipendiatverksamheten, för vilken NIF:s styrelse godkänt ett särskilt reglemente. Vidare bygger långtidsbudgeten på samma personalstruktur som budgetförslaget 1979 upptar.

Tabellen uppvisar budgetplanerna för de olika verksamhetsformerna 1980—1984. År 1980 avser man att styra budgetens realökning till institutets samnordiska forskningsprojekt och till de med jämna intervaller återkommande konferensformerna. Den ökning, som uträkningen för 1981—1984 uppvisar, är i enlighet med en beräknad inflationsprocent (15 %). Lönekostnader och egna inkomster upptas utanför tabellen.

De olika verksamhetsformernas fackliga och vetenskapliga innehåll framgår av budgetförslaget för 1979 samt av bilaga F till NIF:s verksamhetsberättelse för 1977.

Konferensplan för Nordiska institutet för folkdiktning

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Ämneskonferenser			planering	NIF's III Ämnes- konferens			planering	NIF's IV Ämnes- konferens
Arkiv- och Doku- mentationskonf.	Planering	NIF's II Ark & Dok konferens			planering	NIF's III Ark & Dok konferens		
Forskar- konferenser	forskar- kontakter	planering	NIF's forskar- symposium	forskar- kontakter	forskar- kontakter	planering	NIF's forskar- symposium	forskar- kontakter
Forskar- utbildning				planering	Forskar- utbildn.			
Gäst- föreläsningar	årligen	årligen	årligen	årligen	årligen	årligen	årligen	årligen
Utgifter	37.000	53.000	66.000	85.000	100.000	120.000	120.000	150.000

Bilaga 1

1052

C 1: Bilaga 6

*Bilaga 2**Stipendiereglemente för Nordiska institutet för folkdiktning*

§ 1.

Av de medel som Nordiska ministerrådet årligen ställer till Nordiska institutets för folkdiktning förfogande anslår institutet ett belopp avsett att utdelas som stipendier åt forskare i de nordiska länderna och vilkas forskningsuppgifter faller inom institutets verksamhetsområde.

§ 2.

Ansökan om forskarstipendium jämte plan för arbetet inlämnas till NIF's sekretariat före 1 januari.

§ 3.

Beslut om utdelandet av stipendier fattas normalt vid styrelsens höstsammanträde.

§ 4.

Ur det avsatta beloppet kan viss del efter arbetsutskottets förslag anslås till forskare som är verksam inom NIF's egna projekt.

§ 5.

Stipendiat åligger att till styrelsen inlämna redogörelse över stipendiets användning senast två månader efter det datum som i ansökningen angetts som tidpunkt för arbetets avslutande. Frågan om eventuell återkrävande av stipendium avgörs av styrelsen.

§ 6.

Stipendium bör användas under den period som anges i ansökningen. Ändrad forskningsplan skall godkännas av styrelsen.

§ 7.

Stipendium må även utdelas för att täcka kostnader för deltagande i nordiska eller internationella forskarkonferenser inom NIF's verksamhetsområde. Om användningen av sådant stipendium skall redogörelse inlämnas i likhet med vad som är stadgat ovan i § 5.

§ 8.

Institutets styrelse eller arbetsutskottet kan även inom ramen för tillgängliga medel bevilja stipendier för andra ändamål på därvid fastställt sätt.

Tabell. Långtidsbudget för Nordiska institutet för folkdiktning

verksamhets- former	budget	anslag	budget förslag					
	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
styrelsen	57.000	60.000	71.000	81.000	93.000	107.000	123.000	141.000
kontor	17.000	25.000	34.000	40.000	47.000	55.000	64.000	75.000
planering och koordinering		8.000	16.000	18.000	21.000	24.000	28.000	32.000
information publikationer	33.000	28.000	51.000	56.000	64.000	74.000	85.000	98.000
arkivverksamhet	5.000	8.000	13.000	15.000	17.000	20.000	23.000	26.000
konferensverks.	37.000	53.000	66.000	85.000	100.000	120.000	120.000	150.000
stipendier			35.000	40.000	45.000	50.000	55.000	60.000
forskningsproj.	44.000	35.000	41.000	68.000	78.000	90.000	103.000	120.000
SUMMA	193.000	217.000	322.000	403.000	465.000	540.000	601.000	702.000
lönekostnaderna	135.000	156.000	199.000	199.000	199.000	199.000	199.000	199.000
egna inkomster	3.000	5.000	5.000	7.000	8.000	10.000	12.000	12.000

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)*

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	49,5	57	65	60
Personal	125,6	107	135	156
Kontor	17,6	17	21	25
Lokaler	—	—	—	—
Verksamhet				
— planering, koord.				8
— inform., publ, arkivverks.	37,4	38	36	40
— konferensverks.	52,3	37	29	53
— stipendier	—	—	—	—
— forskningsprojekt	34,7	45	43	34
Summa utgifter	317	301	329	376
<i>Inkomster</i>				
Anslag	267	298	298	371
Lönstegr. kompensation	27		28	
Övrigt	2,3	3	3	5
Summa inkomster	317	301	329	376

Nordiska institutet för sjörett*Verksamhetsberättelse 1977**Namn och adress*

Nordisk institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel 33 00 70

I. Innledning

Nordisk Institutt for Sjørett startet sin virksomhet 1. januar 1963. 1977 var således Instituttets femtende driftsår. I denne årsberetningen er det forsøkt å gi en uttømmende beskrivelse av Instituttet og dets virksomhet. Man har videre forsøkt å uttrykke Instituttets virksomhet tallmessig på samme måte som man gjorde det i årsberetningen for 1976.

*II. Styret**Danmark*

Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus
Varamann: Professor dr. jur. Allan Philip, København

Finland

Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
Varamann: Professor jur. dr. Esko Hoppu, Helsingfors

Norge

Høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo
Varamann: Høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo

Sverige

Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg
Varamann: Advokat Claës Palme, Stockholm

Ifølge Instituttets statutter § 2 er dessuten Instituttets bestyrer medlem av styret. Fra og med 1. januar 1973 har professor dr. jur. Erling Selvig vært Instituttets bestyrer og også formann i styret. Hans varamann i perioden har vært professor dr. jur. Thor Falkanger.

Ordinarie styremøter i 1977 har vært avholdt 31. januar og 17. oktober. Foruten styremedlemmene, bestyreren og hans varamann, har også professor Sjur Brækhus, amanuensis Hans Jacob Bull, administrasjonssekretær Frøydis Rothé og kontorfullmektig Arnlaug Helseth deltatt på møtene.

På styremøtet i januar godkjente styret Instituttets regnskap og årsberetning for 1976 og foretok dessuten hovedutdelingen av forskningsstipend og ordinære stipend for 1977. Styret gjennomgikk også utkast til nye statutter utarbeidet efter retningslinjer som var kommet fra Kultursekretariatet. Dette utkastet har senere vært diskutert med Sekretariatet i København, og på grunnlag av disse drøftelsene vedtok Ministerrådet Instituttets nye statutter 9. november 1977.

På styremøtet i januar ble man videre enig om et opplegg for Nordisk Dommerseminar som ble avholdt 13.—15. oktober på Sole Turisthotel, Krødsherad.

På styremøtet i oktober behandlet styret Instituttets budsjett for 1978, 1979 og langtidsbudsjett, og delte ut stipend for vårsemesteret 1978.

Styret diskuterte også opplegget for det 8. nordiske sjørettsseminar som finner sted på Munkebjerg Hotel, Vejle, i tiden 17.—21. september 1978.

Styret ble også informert om at Nordisk Ministerråds rådgivende komité for forskning (RKF) under sitt møte i Oslo i mars måned, også tok seg tid til å avlegge et besøk på Instituttet. Representantene ble vist rundt på Instituttet og bestyreren ga en oversikt over Instituttets opprettelse og dets daglige funksjoner.

III. Økonomi

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag efter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). Over Instituttets "nordiske" budsjett dekkes lønn til følgende stillinger: En førsteamanuensis, to forskningsstipendiater, en vitenskapelig assistent, en administrasjonssekretær og en kontorfullmektig. Dessuten dekkes Instituttets utgifter til stipend, seminarer, kontoromkostninger m. v.

For 1977 har Instituttet fått en bevilgning på kr. 790 000,—. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. mai 1975, har Instituttet dessuten fått etterbetalt kr. 52 692,— til dekning av tariffmessig lønnsstigning fra 1. mai 1975 og ut 1977. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på kr. 842 692,— i år.

Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m. v. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet — de har da også en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og transportrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1977 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger har i det

vesentlige medgått til avlønning av en vitenskapelig assistent og til kontorhjelp.

Sosialdepartementet i Norge har også i år gitt støtte til avlønning av en vitenskapelig assistent i forbindelse med et særlig forskningsprosjekt som ble avsluttet 30. juni.

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m. h. t. hvorledes det vil anvende sitt rene driftsbudsjett. Bundne utgifter gjør det imidlertid vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene.

Hittill har amanuensen, administrasjonssekretæren og kontorfullmektigene vært innmeldt i Statens pensjonskasse i tillegg til alle som er "norsk" lønnet. Instituttet arbeider med å få til en tilsvarende ordning for de to forskningsstipendiatene og den vitenskapelige assistenten lønnet av nordiske midler. Det er godt håp om at saken vil bli bragt i orden i løpet av siste halvdel av 1977.

IV. Personale

Foruten bestyreren, professor dr. jur. Erling Selvig og hans varamann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1977:

Professor dr. jur. Sjur Brækhus
 Amanuensis Hans Jacob Bull
 Forskningsstipendiat jur. kand. Folke Grauers, Lund.
 Forskningsstipendiat jur. kand. Karl Johan Gombrii, Göteborg.
 Stud. jur. Hans Petter Graver (fra 1. aug.)
 Stud. jur. Vibecke Groth
 Cand. jur. Kjetil Krokeide
 Stud. jur. Jørgen Lund (til 1. aug.)
 Stud. jur. Kirsten Sandberg (fra 1. jan.)
 Stud. jur. Karin Stang (til 1. april)
 Stud. jur. Gunnar Sørli (fra 1. jan.)
 Stud. jur. Marit Winnem (til 1. juli)
 Administrasjonssekretær Frøydis Rothé
 Kontorfullmektig Karin Gamborg
 Kontorfullmektig Arnlaug Helseth
 Kontorfullmektig Jorunn Birkedal

Administrasjonssekretæren har hatt stilling med 75 % lønn (5 % fondslønnet) fra 1. jan. til 31. juli. Fra 1. august har hun 100 % stilling (20 % fondslønnet). Kontorfullmektigene Gamborg og Helseth har begge hatt 60 % stilling. Kontorfullmektig Jorunn Birkedal har hatt 25 % stilling hvorav 20 % var fondslønnet fra 1. januar—31. juli og det hele fondslønnet fra 1. august—31. desember.

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Instituttet har hatt særskilt bibliotekshjelp av assisterende bibliotekar Torbjørn Navelsaker.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Et stort antall stipendiater har i 1977 foretatt sjørettsstudier ved Instituttet og flere praktiserende sjørettsjurister fra inn- og utland har oppholdt seg her i kortere eller lengre tid. Takket være velvillig hjelp fra Boligavdelingen ved Studentsamskipnaden i Oslo har det stort sett vært mulig å skaffe stipendiater og andre besøkende bolig i studentbyene på Kringsjå, Sogn og Bjerke.

V. Stipendier (tall i parentes gjelder 1976)

For 1977 var det opprinnelig budsjettert med kr. 157 500 (140 000) til stipendier. I dette beløp inngår ikke avlønning av to nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, jur. kand. Folke Grauers og jur. kand. Karl Johan Gombrii.

Ved å overdra overskudd fra andre konti til stipendkontoen og dessuten legge til overskuddet fra 1976 kunne man dele ut kr. 168 000 i stipend for 1977. (Kr. 157 550 i 1976).

For 1977 ble det lyst ut stipendier i oktober 1976 med søknadsfrist primo januar 1977, i februar (søknadsfrist medio mai) og i august med søknadsfrist primo oktober. Kunngjøring sendes alle de nordiske universiteter og høyskoler, de nordiske advokat-tidsskrifter og foreninger og de nordiske sjørettsforeninger.

I løpet av 1977 er det innkommet ialt 47 (37) søknader, herunder søknadene fra de nordiske forskningsstipendiatene. Det ble innvilget stipend til 33 (28) søkere.

Nedenfor er inntatt en oversikt over årets stipendiater med angivelse av hvilke beløp de er tildelt og i hvilket tidsrom de oppholdt seg ved Instituttet. Det er også gitt en tabellarisk oversikt hvorledes stipendiemidlene fordeler seg på stipendkategoriene og på de enkelte land, sammenlignet med 1976 og hvor mange "stipenddøgn" Instituttet har hatt i 1977.

<i>Forskningsstipend.</i>	Dager	Beløp
Jur. kand. Folke Grauers, Lund	360	
Jur. kand. Karl Johan Gombrii, Göteborg	360	
<i>Kandidat-oppholdsstipend.</i>		
David Kolstoe, USA (Oslo) cand. jur.	180	5 000,—
Maaria Nivari, Helsingfors, jur. kand.	21	10 000,—
Marie Louise Rahnboy, Malmö, jur. kand.	30	8 000,—
Leif Sevón, Helsingfors, lagstiftningsråd	14	4 000,—
Peter Wetterstein, Åbo, jur. lic.	30	4 000,—
Nicholas Wilmot, Bergen, amanuensis		6 000,—
Claës Österberg, Karis, dipl. ek.	60	6 000,—
Ulf Hellbacher, Uppsala, hovfiskal	21	3 500,—
Vilhjálmur H. Vilhjálmsson, Reykjavík	120	12 000,—
Bo Benell, Karlshamn, jur. kand.		5 000,—
Karen Eg Lodden, København		8 000,—

<i>Student-oppholdsstipend.</i>	Dager	Beløp
Karin Hultén, Lund		8 000,—
Torbjörn Ivarsson, Uppsala	90	8 000,—
Andreas Lehman, København	90	8 000,—
Göran Ohlson, Uppsala	90	8 000,—
Inge Kjems Rasmussen, Århus	90	8 000,—
Ekskursjon av 6 studenter fra Århus universitet till Institutttet	12	1 412,45
Anders Eydal, Blackstad	120	8 000,—
Björn Karlström, Stockholm	90	8 000,—
Sven Liljeström, Helsingfors	90	8 500,—
Bjarne Bang Christensen, København	90	
Henriette Stokholm, København	120	
Lars Christiansen, Oslo	180	5 000,—
Roger Henriksen, København		8 000,—
Immatrikuleringsavgift for 7 stipendiater		800,—
Semester- og eksamensavgift for 8 stipendiater		850,—
Nordisk dommerseminar og	66	
4 dommerseminar arrangert på Institutttet	24	15 000,—

Stipendiater som ikke har mottatt økonomisk hjelp fra Institutttet.

	Dager
Farouk Malash, Egypt	240
Peter Watson, Scotland	120
Peter Swan, USA	60
Michael Kerr, England	6
Erik Bernström, Sverige	90
Miomir Zdrakovic, Sverige	90
Richard Lewandowski, USA	120
John Goldring, Australia	14
Prayag Narayan Misra, India	130
Satindra Paul Singh, India	120
Aboul Fetouh Hifnawy, Egypt	90

Stipendier tildelt i 1976, men benyttet i 1977.

Stud. jur. Henriette Stokholm, København	8 000,—
Stud. jur. Bjarne Bang-Christensen, København	8 000,—

Stipendier tildelt i 1977, men ennå ikke benyttet.

Karin Hultén, Lund (ank. vårsem. 1978) (jur. stud.)	8 000,—
Maaria Nivari, Helsingfors (jur. kand.)	(rest) 7 000,—

Stipendier tildelt i 1977 for bruk i 1978.

Jur. kand. Elisabeth Ankarloo, Mölndal	40 000,—
Cand. jur. Arngrímur Isberg, Blönduosi	12 000,—
Advokat Ulric Sundström, Lund	2 500,—
Docent Carl-Gustav Björkelund, Lund	2 500,—
Jur. stud. Thomas Olofsson, Uppsala	8 000,—
Jur. stud. Magnus Pousette, Helsingfors	4 000,—
Jur. stud. Jan Runesson, Uppsala	8 000,—
Stud. jur. Michael Villadsen, København	8 000,—
Jur. stud. Tomas Vollert, Lund	8 000,—
Stud. jur. Svend Wæver, Århus	8 000,—

Instituttet har hatt 3 428 (2 527) stipendiatdøgn i 1977.

	Kandidat oppholdsstip.	Student Oppholdsstip.	Ialt
Danmark	9 000	25 412	34 412
Finland	29 000	8 500	37 500
Island	12 000		12 000
Norge	7 500	5 000	12 500
Sverige	17 000	40 000	57 000
Andre land	5 000		5 000
	79 500	78 912	158 412

Fra Instituttets side har man sterkt oppmuntret de stipendiater som har oppholdt seg her til å fremstille seg til særskilt eksamen i spesialfaget sjørett. Dette har først og fremst vært i de tilfelle kandidaten ikke har skrevet spesialfagsavhandling e. l.

I 1977 har følgende 11 stipendiater fremstilt seg til særskilt eksamen i sjørett:

Bjarne Bang-Christensen, København
 Anders C. A. Eydal, Blackstad
 Torbjörn Ivarsson, Uppsala
 Andreas Chr. Lehman, København
 Inge Kjems Rasmussen, Århus
 Henriette Stokholm, København
 Göran Ohlson, Uppsala
 Erik Bernström, Uppsala
 Miomir Zdrakovic, Kristinehamn
 Björn Karlström, Stockholm
 Satindra Paul Singh, India

Instituttet har vurdert om man bør drive en noe mer aktiv stipendiepolitikk med sikte på å dele ut stipend også til ikke-skandinaver. Inntil videre vil Instituttet fortsette den politikk man hittil har ført, nemlig bare å dele ut slike stipend i helt spesielle tilfelle.

Instituttet har i år hatt 10 studerende som har finansiert sine studier på annen måte enn med stipend herfra.

Farouk Malash, Egypt, ankom til Instituttet allerede i august 1976 som NORAD-stipendiat. Han avsluttet sitt arbeid i september 77 med en avhandling om "Legal and Commercial Aspects of Seaborne Liquefied Gas Transportation" som er innlevert til bedømmelse for norsk licentiat-grad. Malash vil komme tilbake til Instituttet i januar 1978 for å holde de nødvendige forelesninger.

Peter Watson fra University of Edinburgh mottar statsstipend og vil oppholde seg ved Instituttet i ett år fra september 1977. Han driver studier i petroleumsrett, særlig når det gjelder arbeidsrettslige spørsmål.

Peter N. Swan, professor i jus fra University of Oregon, USA, ankom til Instituttet i november og vil oppholde seg her frem til juni 1978.

Han er Fulbright-stipendiat og skal være gjesteprofessor i engelsk/amerikansk rett (1/2-stilling).

The Hon. Justice Michael Kerr, Royal Courts of Justice, London, oppholdt seg en uke på Instituttet i slutten av september. Foruten å holde foredrag i Den norske Sjørettsforening var han også innleder på et av Instituttets onsdagsseminarier. Hans besøk ble finansiert av Det juridiske fakultet under den såkalte Nicolaysen-planen.

Erik Bernström og Miomir Zdrakovic, begge fra Sverige oppnådde ikke stipend ved stipendutdelingen i januar 1977. De ankom likevel til Instituttet og tok spesialfagseksamen i sjørett våren 1977 på egen bekostning.

Richard Lewandowski, USA, som tok spesialfagseksamen i sjørett i 1976 har oppholdt seg på Instituttet for videre studier i tre måneder i 1977 på egen bekostning. Han finansierte også sine studier i 1976 for egen regning.

Professor John Goldring, Australia, oppholdt seg for egne midler på Instituttet i 14 dager for å studere sjørett.

Prayag Narayan Misra, India, har oppholdt seg på Instituttet for å forberede en anmeldelse av "Flyttbare børeplattformer: Forskrifter" og "Forskrifter for beregning og dimensjonering av faste bærende konstruksjoner på den norske kontinentalsokkel".

Satindra Paul Singh, India, har oppholdt seg på Instituttet i høstsemesteret og tatt spesialfagseksamen i internasjonal sjørett. Han har selv finansiert sine studier.

Aboul Fetouh Hifnawy, Egypt er NORAD-stipendiat og kom til Instituttet i oktober. Han skal studere problemer i forbindelse med sjøforsikring og skal oppholde seg her i ett år.

VI. Bibliotek

1. Januar 1977 bestod Instituttets bibliotek av ca. 8 000 bind og ca. 900 småtrykk. Instituttet har også i 1977 tatt sikte på å kjøpe det man kan komme over av sjørettslig og annen transportrettslig litteratur, foruten en viss "støttelitteratur" i tilgrensende juridiske fag. Vi mener nå å ha et av de beste sjørettslige bibliotek i verden og anser det for vesentlig å beholde denne stillingen for fremtiden.

I løpet av 1977 har biblioteket øket med ca. 200 bind og ca. 60 småtrykk.

Instituttet har et nært biblioteksmessig samarbeid med Institutt for Privatrett, som har hovedbiblioteket for Det juridiske fakultet, med de øvrige institutter ved fakultetet og med Universitetsbiblioteket. Instituttets bokinnkjøp samordnes også i noen utstrekning med bokinnkjøp ved andre institusjoner som f. eks. Nobelinstituttet og Utenriksdepartementet.

Det juridiske fakultets bibliotekstjeneste utgir tilvekstlister som også omfatter vårt Instituttets tilvekst.

VII. Undervisning og seminarier i sjørett og tilknyttede fag

1. Undervisning ved Instituttet

Undervisningsopplegget i sjørett har i 1977 stort sett fulgt det opplegg man fastla høsten 1976. Vi forsøker å kombinere interessene til (student)-stipendiatene og de norske studentene ved å arbeide med en tre måneders undervisningstermin hvert semester. Undervisningsterminen har startet med såkalte oversiktsforelesninger i sjørett på i alt 16 timer, konsentrert over 1 1/2 uke. Hensikten med forelesningene er å gi studentene en kortfattet innføring i sjøretten, samtidig som de får mulighet til å høre Instituttets lærerstab på deres respektive fagområder.

Undervisningen har derefter fortsatt med ordinære forelesninger i sjørett. Instituttet har forsøkt å legge opp disse slik at man i løpet av en periode på 1—1 1/2 år skal dekke de fleste av emnene i pensum.

I vårsemesteret foreleste professor Selvig 20 timer om rederansvaret, og professor Brækhus 20 timer om reglene om skib, reisebefraktning.

I høstsemesteret foreleste professor Selvig i 20 timer om rederansvar og stykkgodsbefordring og professor Brækhus foreleste i 20 timer om tidsbefraktning m. m.

Forelesningene i sjørett ble i vårsemesteret fulgt av 25 studenter og i høstsemesteret av 20 studenter.

I tilknytning til det prosjekt som i 1977 ble satt igang for behandling av rettslige spørsmål i tilknytning til Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S ble det i vår- og høstsemesteret holdt et kollokvium på 20 timer under ledelse av professor Selvig i samarbeid med de av det vitenskapelige personale som var knyttet til prosjektet. I dette kollokviet deltok gjennomsnittlig 15--20 personer som kom fra Garantiinstituttets styre og administrasjon og fra banker og rederier.

På grunnlag av det arbeide som er gjort ved Instituttet de senere år i petroleumrett, og på initiativ fra professor Selvig og amanuensis Bull, vedtok Fakultetsrådet i sitt møte 7. juni 1977 å opprette spesialfaget petroleumrett ved Universitetet i Oslo.

Det har i høstsemesteret vært holdt en kort innføringsserie i faget ved amanuensis Bull og vitenskapelig assistent Krokeide.

8 studenter har deltatt i innføringsserien.

2. Undervisning ved andre institusjoner

Professorene Selvig og Brækhus har i 1977 forelest ved Det norske Shippingakademis sjøforsikringskurs i henholdsvis internasjonale kjøp og fraktforsikring. Kurset følges av ca. 25 deltagere. Professor Selvig deltok dessuten i Shippingakademiets ekskursjon for studentene til London i mai 1977.

Ved SIDA/UNCTAD-seminariet i London 15. august til 2. september holdt professorene Selvig og Falkanger innledningsforelesninger.

Professor Selvig og nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii foreleste ved Transportpolitisk seminar, som ble arrangert i Kungälv av Rättsvetenskapliga Institutionen ved Göteborgs universitet i tiden 22.—30. august. Fra Instituttet deltok forøvrig amanuensis Hans Jacob Bull og de vitenskapelige assistentene Kirsten Sandberg, Hans Petter Graver og Gunnar Sørлие.

4. Seminarer

Instituttet har også i 1977 avholdt sin rekke av onsdagsseminarer hvor man på grunnlag av en skriftlig innledning diskuterer sjørettslige problemer av felles interesse. Deltagerne på disse seminarene har vært advokater, dommere og folk fra sentraladministrasjonen, universitetsjurister, jurister med tilknytning til rederi- og forsikringsvirksomhet, og ikke minst studenter og stipendiater. Det har til en rekke av seminarene vært et stort antall tilreisende fra andre nordiske land. Det gjelder i særlig grad det siste seminar hvert semester hvor det også arrangeres et postseminar i selskapelige former. Seminarene har vært ledet av professorene Brækhus, Selvig og Falkanger. I det følgende skal det gis en oversikt over de enkelte seminarer med innleder og antall norske og ikke-norske deltagere.

	Norske	Ikke-norske
Onsdag 16. februar		
Stipendiat jur. kand. Elisabet Ankarloo: "Fartygsservice til sjöss."	19	9
Onsdag 16. mars.		
Hr. r. advokat Åsmund Simonsen: "Problemer omkring kontaktpant i skip."	52	20
Onsdag 30. mars.		
Hr. r. advokat Arne Rikheim: "Rederikontrakter."	19	8
Onsdag 27. april.		
Professor jur. dr. Kurt Grönfors: "Papirløse transporter."	31	30
Onsdag 21. september.		
The Hon. Justice Michael Kerr: "Problems relating to renegotiation of a charterparty after "cancellation" by the charter."	22	14
Onsdag 26. oktober.		
Advokat Øystein Ore: "Konkursrettslige spørsmål ved kansellering av langtidskontrakter."	45	10
Onsdag 30. november.		
Banksjef Erling Naper: "Långiverens tilsyn og kontroll med rederiets virksomhet, herunder pant i aksjer og stemme- rettsavtaler."		

I tilknytning til seminarerne 16. mars, 27. april, 21. september og 30. november ble det arrangert dommerseminar om eftermiddagen kl. 14.30—16.00. På disse seminarerne har man diskutert nyiiig avsaigte sjørettsdommer på grunnlag av muntlige innledninger fra Instituttets forskere. På seminarerne har det gjennomsnittlig deltatt 8 dommere. Instituttet har forøvrig i år tildelt stipend til dommere for å gi dem anledning til å delta i disse seminarer.

5. Nordisk Dommerseminar 13.—15. oktober 1977

Efter initiativ fra Instituttets styre ble ovennevnte seminar holdt på Sole Turisthotell. Foruten representanter fra Instituttet og styret, deltok 6 dommere fra Danmark, 2 dommere fra Finland, 7 dommere fra Sverige og 6 dommere fra Norge. Utgiftene til de danske, norske og svenske dommere ble dekket av de respektive lands justitiedepartementer. Instituttet dekket utgiftene til de finske dommere og Instituttets egne deltagere samt generalomkostningene.

Nedenfor er tatt inn programmet for seminaret.

Torsdag 13. oktober:

- Kl. 15.00: Ankomst Instituttet av deltagerne.
Orientering om Instituttet og dets virksomhet v/Erling Selvig. Kaffe og kaker.
- Kl. 16.00: Avreise Instituttet til Sole Turisthotell.
- Kl. 19.30: Middag på Sole.

Fredag 14. oktober:

- Kl. 08.00—
09.00: Frokost.
- Kl. 09.15: Hovedlinjer i den rettslige regulering av stykkgodsbefordringen. Inkorporeringen av Haag-Visby-reglene i de nordiske sjølovene. UNCITRAL-utkastet til ny konnossementskonvensjon. **Birgitta Blom.**
- Kl. 10.00: M/S UTSIRA — kort inledning ved **Sjur Brækhus.**
- Kl. 10.15: Diskusjon i smågrupper av case-study om M/S UTSIRA. Kaffe serveres ca. kl. 10.45 i grupperommene.
- Kl. 11.45: Plenumdiskusjon.
- Kl. 13.00: Lunch.
- Kl. 14.30: Globalbegrensningsreglene. **Erling Selvig.**
- Kl. 14.50: Plenumdiskusjon og spørretime på grunnlag av foredragene om stykkgodsbefordring og globalbegrensning.
- Kl. 15.30: Pause.
- Kl. 15.45: Oljesøl — oversikt over den relevante lovgivning i de nordiske land og de internasjonale konvensjoner på området. **Hans Jacob Bull.**
- Kl. 16.30: Problemer vedrørende saksbehandling og domsskrivning i sjørettssaker — plenumdiskusjon.
- Kl. 18.00: Avslutning.
- Kl. 19.00: Middag.

Lørdag 15. oktober:

Kl. 08.00—

09.00: Frokost.

Kl. 09.00: En oversikt over rettslige problemer i forbindelse med gullverdiklausuler i sjørettslige konvensjoner og i de nordiske sjølovene. **Bengt Nilsson.**

Kl. 09.30: Eventuelt diskusjon og spørsmål.

Kl. 10.00: Sammenstøt og bergning. Kort innledning ved **Christer Rune.**

Kl. 10.15: Diskusjon i smågrupper om sammenstøt og bergning. Kaffe vil bli servert i grupperommene ca. 10.45.

Kl. 11.45: Plenumdiskusjon.

Kl. 13.00: Lunch.

Kl. 14.30: Avreise.

*VIII. Undervisning m. v. i andre juridiske emner**1. Ved Universitetet i Oslo*

Professor Brækhus foreleste i vårsemesteret 40 timer om omsetning og kreditt. I høstsemesteret foreleste han 16 timer om omsetning og kreditt og 20 timer i obligasjonsrett.

Professor Selvig ledet seminar i obligasjonsrett i vårsemesteret og foreleste 24 timer i samme emnet i høstsemesteret.

Professor Falkanger holdt både i vår- og høstsemesteret forelesninger i tingsrett, panterett og odelsrett.

Vitenskapelig assistent Krokeide ledet i vår- og høstsemesteret et lukket seminar i obligasjonsrett, hvert med 12 timer.

2. Utenfor Universitetet i Oslo

Professor Falkanger har vært medleder av og holdt forelesninger under en rekke kurser for bankfolk m. fl. om kredittvurdering i lys av moderne registreringslovgivning.

Nordisk forskningsstipendiat Grauers har undervist ved Universitetet i Lund og Göteborg om avtale- og kjøpsrett m. m.

Professor Brækhus holdt gjesteforelesning ved Stockholms universitet.

Professor Falkanger holdt i vårsemesteret en gjesteforelesning ved Universitetet i Århus om "Eiendomsretten i det moderne regulerings-samfunn". Han fungerte dessuten som sensor ved eksamen ved universitetet i Århus.

*IX. Forskning**1. Publikasjoner*

Instituttet har ingen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger og artikler Instituttets medarbeidere skriver i sjørett og tilgrensende fag, blir trykket enten i Arkiv for Sjørett eller Marius.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske Sjøretts-Forening. Redaktør for

Arkivet er professor Falkanger. Arkivet er i 1977 kommet med bind 14, hefte 3/4 som inneholder Michael J. Mustill's foredrag i Sjørettsfor-
 eningen 22. mars 1976: Distinctive features of English commercial arbi-
 tration, H. r. advokat H. P. Michelet: Tidsfrakt. Beregning — betaling
 — bevaring, og innledningsforedrag ved det 7. nordiske sjørettsseminar,
 nemlig: H. r. advokat Ole Lund: Inflasjon og konjunktursvikt som pro-
 blem for skipsfartens langtidskontrakter, Docent Lars Gorton: Eskala-
 tionsklausuler i skeppsbyggnadskontrakt, H. r. advokat H. P. Michelet:
 Escalation clauses in long term charterparties, Direktør Nils-Gustaf
 Palmgren: Kancellering av skeppsbyggnadskontrakt, og Advokat Arild
 Ditlev-Simonsen: Kansellering av langtidscertepartier.

Marlus utgis av Sjørettsfondet. Professor Falkanger er fondets for-
 mann og redaktør for Marlus er amanuensis Bull.

Marlus er i 1977 kommet med følgende hefter:

- Nr. 14. Leikvang, Nina Frisak: Tidstapsbergningen ved off hire. Sær-
 lig om Esso Time kl. 11. 120 s.
- Nr. 15. Krokeide, Kjetil, Kaasen, Knut, Rein, John: Innføring i olje-
 rett I. 68 s.
- Nr. 16. Krohn, Mads, Krokeide, Kjetil, Sogn, Petter Chr.: Innføring i
 oljerett II. 69 s.
- Nr. 17. Bull, Hans Jacob, Lund, Morten, Winnem, Marit: Innføring i
 oljerett III. 50 s.
- Nr. 18. Krogdahl, Trygve: Kyststatsjurisdiksjon i lys av utviklingen
 innenfor havets folkerett. 31 s.
- Nr. 19. Groth, Vibeke, Lund, Jørgen: Norsk Garantiinstitutt for skip og
 borefartøyer. 45 s.
- Nr. 20. Selvig, Erling: Rederansvaret. § 3. Objektivt rederansvar. 36 s.
- Nr. 21. Srivastava, C. P.: International Shipping Law and the Develop-
 ing Countries. 20 s.
- Nr. 22. Grönfors, Kurt: Transport documents and computerization.
 28 s.
- Nr. 23. Bull, Hans Jacob: Kompendium i sjøforsikringsrett. Del I. 44 s.
- Nr. 24. Selvig, Erling: Skade voldt av borerigger, 24 s.
- Nr. 25. Selvig, Erling: Rederansvaret. § 4. Ansvarsbegrensning 43 s.
- Nr. 26. Philip, Allan: Maritime Jurisdiction in the EEC. 22 s.
- Nr. 27. Bull, Hans Jacob: Fare, årsakssammenheng og tap. Forsikring-
 ens dekningsfelt. 39 s.

2. *Annen publisert sjørettsforskning*

Professor Selvig har i TfR 1977. 423 flg. trykt en artikkel om "Be-
 driftsansvaret i sjøfartsforhold".

Amanuensis Bull har gitt en anmeldelse av *Sejersted*, Haagreglene,
 3. utg. i LoR 1977.

3. *Forskningsprosjekter*

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers har i 1977 fortsatt arbei-
 det med sin avhandling "Försäljning av skepp".

Nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii arbeider med en avhandling om "samarbetsformer i internasjonell sjøfart".

Forskningsgruppen som har arbeidet med rettslige spørsmål i tilknytning til de faste petroleuminstallasjoner i Nordsjøen, avsluttet sitt arbeide i 1977. I september 1977 blev gruppens medlemmer John. Rein, Petter Chr. Sogn, Knut Kaasen, Mads Krohn og Morten Lund tildelt HM Kongens Gullmedalje for avhandlingen "Petroleumsutvinning i rettslig belysning". Avhandlingen som er på ca. 650 s. med vedlegg er utgitt som bok av Sjørettsfondet. Man arbeider for tiden med en oversettelse til engelsk av boken.

Vit.ass. Marit Winnem som i 1976 påbegynte et prosjekt for Sosialdepartementet om "En fremstilling og vurdering av trygdeforholdene for arbeidstagere på borefartøyer og faste oljeinstallasjoner, særlig ved arbeid på kontinentalsokkelen utenfor norsk territorium", fortsatte sitt arbeide med avhandlingen i 1977. Arbeidet blev avsluttet høsten 1977.

De vitenskapelige assistentene Vibecke Groth og Jørgen Lund som har arbeidet med rettslige spørsmål i tilknytning til Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S, avsluttet sitt arbeide i 1977. Avhandlingen er på ca. 150 s., og det arbeides med spørsmålet om å utgi den som egen bok.

Instituttet har høsten 1977 dannet en ny forskningsgruppe bestående av nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii, stipendiat, jur. kand. Elisabeth Ankarloo, vit. ass. stud. jur. Kirsten Sandberg og vit. ass. stud. jur. Hans Petter Graver. Gruppen skal ta opp rettslige problemer vedrørende nordisk skipsfart under fremmed flagg.

Vitenskapelig assistent Kjetil Krokeide arbeider med et prosjekt finansiert av NAVF om "Borekontraktsforholdet". Ansvarlig for prosjektet er professor Falkanger. Krokeide arbeider for tiden spesielt med forutsetningslæren og misligholdsbegrepet — særlig i langsiktige kontraktsforhold, og har skrevet en større artikkel om dette emne, som er inntatt til trykning i TfR.

4. Annen publisert forskning

I Rett og Humanisme, Festskrift til Kristen Andersen har Instituttets medarbeidere skrevet følgende artikler:

Professor Brækhus: Avtalt motregning (23 s.)

Professor Falkanger: "Panthaverens stilling når forkjøpsrett utøves, 28 s.
Amanuensis Bull i samarbeid med universitetslektor Kirsti Bull: Ektefeller og andre feller i FAL: Identifikasjonsregelen i Forsikringsavtalelovens § 19, 3. ledd. (21 s.)

Amanuensis Bull har også skrevet en artikkel om "Forsikringsskadenvendn — et dårlig vern for forbrukerne?" som er publisert i LoR 1977.

Nordisk forskningsstipendiat Grauers har revidert lærebøkene om "Fastighetsköp", 6. oppl. og Norstedts formularbok, 9. oppl.

5. Artikler innlevert til trykking

Professor Falkanger har innlevert til trykking en artikkel om Pante rett og festerett. Videre har han innlevert en artikkel om "Quantity contracts" som vil bli publisert i Scandinavian Studies in Law og artikkelen "The concept of ownership", i en amerikansk antologi om equity.

Professor Selvig har innlevert til trykking avslutningen på "Freight Risk" med registre til 1. og 2. del. Dermed vil Arkiv for Sjørett bind 7 være avsluttet.

Vitenskapelig assistent Kjetil Krokeide har skrevet en større artikkel om "Samspillet mellom negativ og positiv kontraktsinteresse ved erstatning i et kontraktsforhold." Artikkelen er innlevert til trykking i TfR.

X. Annen faglig virksomhet

1. Lovkomitéer

Professor Brækhus er fortsatt formann i Sjølovkomitéen som nu skal ta fatt på innarbeidelse av nye regler om begrenset rederansvar, passasjerer m. m.

Professor Selvig er medlem av Sjølovkomitéen. Han er formann i utvalget til utredning av spørsmålet om lovgivning om forbrukertjenester, og formann i utvalget til revisjon av lovgivningen om verdipapirhandel.

Professor Falkanger er formann i Tinglysningsutvalget og utredningsmann for Tvangslovrevisjonen.

Amanuensis Bull er medlem av Forsikringsavtalelovkomitéen.

2. Internasjonalt arbeide

Professor Selvig har også i 1977 vært formann for den intergovernamentale gruppe som forbereder en konvensjon for multimodale transporter. Som leder for den norske delegasjonen deltok han i CMI's konferanse i Rio de Janeiro 25.—30. september. Fra Instituttet deltok forøvrig også amanuensis Bull og vit. ass. Krokeide på konferansen.

3. Annen virksomhet — ved Universitetet

Professor Selvig har i 1977 representert Instituttet i Fakultetsrådet. Hans vararepresentant har vært amanuensis Bull.

Professor Falkanger er formann i Undervisningsutvalget. Sammen med professor Lødrup har Falkanger vært faglig ansvarlig for Vestlia-seminaret og deltatt i studentekskursjon til Gudbrandsdalen. Professor Falkanger er også medlem av Fakultetsrådet med professor Brækhus som varamann.

Professor Brækhus var medlem av bedømmelseskomitéen i anledning

universitetslektor Ole Steen-Olsens ansøknning om fast ansettelse og førstelektor-kompetanse. Han er også medlem av bedømmelseskomitéen for Mads Andenæs' avhandling for doktorgraden.

Amanuensis Bull er medlem av forskningsutvalget og stipendutvalget. Han er videre medlem av komitéen til utredning om fri rettshjelp ved Universitetet i Oslo og Instituttstrukturkomitéen.

Vit. ass Krokeide har vært sensor til 2. avdeling både i vår- og høstsemesteret 1977.

Adm. sekretær Frøydis Rothé har i 1977 vært medlem av Fakultetsrådet. Hun er videre medlem i Undervisningsutvalget og Komitéen til utredning om fri rettshjelp ved Universitetet i Oslo.

4. Annen virksomhet — utenfor Universitetet

Professor Selvig er fortsatt formann og amanuensis Bull sekretær i Den norske Sjørettsforening, som i 1977 holdt 4 medlemsmøter.

Professor Selvig er dessuten formann i Reklamasjonsnemnda for radio og TV. Han har også vært sensor i sjørett ved Agder Distriktshøyskole.

Professor Falkanger er viseformann i Norsk forskerforbund og medlem av styret i Juristforbundet. Han er sensor ved Norges landbruks-høyskole.

Amanuensis Bull er varamedlem i styret i Garantiinstituttet for Skip og Borefartøyer A/S. Han har videre fungert som sensor ved revisor-eksamen ved Distriktshøyskolene. Professor Selvig har fungert som sensor i sjørett ved de samme skolene.

XI. Oversikt över bokslut och budget (1.000-tal nkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>			
Styrelse	30 000	38 000	40 000
Personal	450 000	463 000	523 000
Kontor	115 000	123 000	133 000
Lokaler			
Prosjekt stip.	158 000	158 000	169 000
— Seminarier			
— Nordisk sjøretts seminar.	57 000	9 000	67 000
—			
Summa utgifter	810 000	791 000	932 000
<i>Inkomster</i>			
Anslag			
Lönstegr. kompen- sation			
Övrigt			
Summa inkomster			

*BILAGA 1***Nordisk dommerseminar i Sjørett***Rapport*

Nordisk Institutt for Sjørett arrangerte i tidsrommet 13.—15. oktober 1977 et nordisk dommerseminar i sjørett på Sole Turisthotell i Krødsherad.

Deltagerliste og program fremgår av vedleggene.

Finansiering: for de danske, norske og svenske dommerne betalte de respektive justisdepartementer reise til/fra Oslo og oppholdsutgifter på Sole. Fra det finske justisdepartement var det ikke innkommet bekræftende svar på Instituttets anmodning om støtte til deltagelse for 2—4 finske dommere, og Instituttet fant det på denne bakgrunn riktig å gi stipend til dekning av reise og opphold for 2 finske dommere. Instituttet bekostet i tillegg oppholdsutgiftene på Sole for Instituttets deltagere, reise for samtlige Oslo/Sole—Sole/Oslo samt leie av konferanselokale m. v. Instituttets samlede utgifter i forbindelse med seminaret beløp seg til ca. kr. 12.000,—.

Vurdering: Programmet var lagt opp slik at man skulle få en blanding av orienterende foredrag og arbeid i grupper med konkrete saker. Det var god og stor aktivitet i gruppediskusjonen.

Når det gjaldt de orienterende foredrag, kom deltagerne ulike forutsetninger klarere frem. På den ene side fant enkelte deltagere som bare mer sporadisk behandler sjørettssaker at behandlingen av emnene tildels lå på et noe for høyt nivå. På den annen side hadde nok foredragene for de dommere som arbeider med slike spørsmål til stadighet eller kjenner dem fra lovningsarbeid e. l. en viss karakter av repetisjon uten egentlig nyheter, men også for disse ga foredragene i hvert fall en nyttig oversikt over rettstilstanden. Samlet sett virket det som om også opplegget av de orienterende foredrag falt i de flestes smak.

Ved et eventuelt nytt seminar er det antagelig grunn til, ved siden av orienteringer om eventuell ny lovgivning og nye konvensjoner, også å gi korte, poengterte oversikter over hovedpunktene i de emner som diskuteres i grupper. Det bør antagelig også settes av mer tid til selve gruppediskusjonene.

Nytt seminar: Under seminaret innbød hovrättslagmannen Birgitta Blom på vegne av Svea Hovrätt til et nytt dommerseminar i sjørett høsten 1979. Instituttet sa seg for sin del meget interessert i en slik oppfølging, forutsatt at man kan få den nødvendige økonomiske støtte fra de respektive justisdepartementer.

*BILAGA 2***Deltagerliste ved seminaret***Nordisk Institutt for Sjørett*

Brækhus, Sjur, Professor dr. jur.
 Bull, Hans Jacob, Amanuensis
 Falkanger, Thor, Professor dr. jur.
 Gombrii, Karl Johan, Nordisk forskningsstip.
 Hellbacher, Ulf, Hovrättsfiskal, stip. ved NIFS
 Krokeide, Kjetil, Cand. jur. vit. ass.
 Rothé, Frøydis, Sekretær
 Selvig, Erling, Professor dr. jur.

Representanter fra styret i NIFS

Grönfors, Kurt, Professor jur. dr., Göteborgs universitet rättsvetenskapliga inst. 411 24 Göteborg.

DANMARK

Jensen, Axel Møller, Retsassessor, Sø- og Handelsretten, Bredgade 70, 1260 København
 Jørgensen, Thor, Direktør, R., Classensgade 71, 2100 København Ø
 Kruhl, Jørgen, Direktør, Amaliegade 49, 1256 København
 Schelle, T., Vicepræsident, Sø- og Handelsretten, Bredgade 70 1260 København
 Stridsland, Jørgen Daae, Kaptajn, Havnegade 55, 1958 København K.
 Topsøe-Jensen, Hans, Retspræsident, Sø- og Handelsretten, Bredgade 70, 1260 København

FINLAND

Räsänen, Jouko, Hovrättsauskultant, Magistraten i Helsingfors, Helsingfors
 Sjöstrand, Arne, Vicehäradshövding, Helsingfors rådstuvurätt, Helsingfors

NORGE

Borchsensius, Chr., Lagdommer, Eidsivating Lagmannsrett, Oslo Dep.
 Drabløs, Helge, Byrettsdommer, Oslo Byrett, Oslo Dep.
 Gaarder, Bård, Lagdommer, Hålogaland lagmannsrett, 9000 Tromsø
 Havrevold, Dag, Byrettsdommer, Oslo Byrett, Oslo Dep.
 Nielsen, Ove Kreiner, Byrettsdommer, Oslo Byrett, Oslo Dep.
 Nøstebø, Odd, Lagdommer, Frostating lagmannsrett, 7000 Trondheim

SVERIGE

Blom, Birgitta, Hovrättslagman, Svea hovrätt, 103 10 Stockholm
 Freyschuss, Bertil, Rådman, Stockholms tingsrätt, 104 20 Stockholm 8
 Linder, Erik, Hovrättsråd, Svea hovrätt, 103 10 Stockholm

Lindkvist, Ulf, Hovrättsråd, Hovrätten för Västra Sverige, Boks 5051, 402 22 Göteborg 2
 Nilsson, Bengt, Departementsråd, Justitiedepartementet, 103 10 Stockholm
 Rune, Christer, Hovrättsråd, Justitiedepartementet, 103 10 Stockholm
 Witt, Frank, Chefsrådman, Stockholms tingsrätt, 104 20 Stockholm 8

BILAGA 3

Forslag om opprettelse av en ny forskerstilling i "mellomgruppen" med virkning fra og med 1979

Som kjent vedtok Instituttets styre på møte 31. januar 1977 å endre sitt forslag til budsjett for 1978 og foreløpig budsjett for 1979 ved at man foreslo å opprette en ny forskerstilling i mellomgruppen (amanuensis/førsteamanuensis 1. tr. 20—25) ved Instituttet. Ved brev av 25. mars 1977 meddelte De at embedsmannskomiteén og senere Ministerrådet ikke hadde funnet å kunne tilltre Instituttets forslag, selvom forslaget i og for seg syntes vel grunnet.

Instituttets styre har på møte 17. oktober 1977 vedtatt å gjenta forslaget med virkning fra 1979-budsjettet. Den begrunnelse som gis for forslaget, bygger på begrunnelsen gitt Dem i brevet av 10. februar 1977 i ajourført form.

1. Instituttet har for tiden følgende *nordiske stillinger*:

en amanuensis-stilling
 en vitenskapelig assistent
 en administrasjonssekretær-stilling
 en kontorfullmektig-stilling
 Disse stillinger er besatt på følgende måte:

Amanuensis: Hans Jacob Bull

Forskningsstipendiater: Folke Grauers og Karl Johan Gombrii

Vitenskapelig assistent: Vibecke Groth (50 %), Hans Petter Graver (50 %)

Administrasjonssekretær: Frøydis Rothé (80 %)

Kontorfullmektig: Arnlaug Helseth (60 %)

Kontorfullmektig Karin Gamborg (60 %)

Det bør i denne sammenheng påpekes at Instituttet opprinnelig hadde en tredje stipendiatstilling på sitt nordiske budsjett, som falt bort i 1970, bl. a. fordi behovet for korttidsstipendier til studenter og yngre forskere var meget stort.

2. Dessuten har Instituttet følgende *norske stillinger* knyttet til seg:

tre professor-stillinger over universitetsbudsjettet
 en vitenskapelig assistent-stilling over universitetsbudsjettet
 en vitenskapelig assistent-stilling over NAVF
 en kontorassistent-stilling (25 %) over Jahre-midler.

Instituttet håper dessuten å få en ny vitenskapelig assistent-stilling over NAVF pr. 1. januar 1978.

De vitenskapelige assistent-stillinger som er eller vil bli lønnet av NAVF knytter seg til spesielle forskningsprosjekter, og vil falle bort i henholdsvis desember 1979 og eventuelt desember 1980.

De ovenstående stillinger er besatt på følgende måte:

Professorer: Sjur Brækhus, Thor Falkanger, Erling Selvig
 Vitenskapelig assistent U: Kirsten Sandberg (50 %), Gunnar Sørli
 (50 %)
 Vitenskapelig assistent NAVF: Kjetil Krokeide
 Kontorassistent: Jorunn Birkedal (25 %)

Av de vitenskapelige assistenter er det bare Kjetil Krokeide som er cand. jur. — de øvrige er studenter.

3. Stipendiater og studenter

Instituttet har i 1977 utdelt stipendier til ialt 33 søkere. (i 1976 var tallet 28, i 1975 25 og i 1974 23), heri inkludert forskningsstipendiatene. Ca. halvparten av disse var stipendier til studenter. De fleste av stipendiatene har enten arbeidet med avhandlinger under sitt opphold ved Instituttet (13 i 1977) eller har tatt norsk spesialfagseksamen i sjørett (11 i 1977), (i tillegg kommer en indisk kandidat som tok spesialfagseksamen i internasjonal sjørett).

Ved siden av stipendiatene har Instituttet hvert år 15—20 norske studenter (studentassistentene medregnet) som enten skriver spesialfagsavhandling eller tar ordinær sjørettseksamen. 1977 har således 13 studenter skrevet avhandling med hel eller delvis veiledning fra Instituttets ansatte.

Dessuten har Instituttet i den senere tid stadig fått flere stipendiater og besøkende fra ikke-nordiske land. I 1977 har således to egyptiske forskningsstipendiater (NORAD), to amerikanske forskere og en skotsk forsker (britisk/norsk statsstipend) oppholdt seg i lengre tid ved Instituttet. I tillegg kommer flere besøkende som har oppholdt seg ved Instituttet i kortere eller lengre tid (se forsåvidt årsberetningen).

Et samlet bilde av aktiviteten ved Instituttet fremgår av at det som nevnt i årsberetningen for 1977, vil ha i alt vel 3.400 stipendiatdøgn, heri medregnet forskningsstipendiatene. Det bør også nevnes at de studentavhandlinger som er omtalt ovenfor, gjennomsnittlig har et omfang på ca. 120 sider, samt at antallet studenter som skriver avhandlinger har vist markert økning i de senere år. Det kan i denne forbindelse vises til

skriftserien *MarIus*, som redigeres ved Instituttet og som i løpet av to år har utkommet med i alt 27 hefter, hvorav en vesentlig del inneholder arbeider utgitt av studenter ved Instituttet. 10 studenter har vært engasjert i to gruppeforskningsprosjekter, som begge har ført til avhandlinger på godt over 1.200 sider. En annen gruppe er for tiden i ferd med å avslutte sitt prosjekt, samtidig som det nylig er startet en ny gruppe som tar sikte på å avslutte sitt arbeid i desember 1978.

4. Undervisning og veiledning for studenter og stipendiater

Undervisning og faglig veiledning av studenter og stipendiater vil i det alt vesentlige falle på professorene og amanuensen. Professorene er imidlertid vanlige medlemmer av Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, og har således en stor del av sin undervisnings- og arbeidskapasitet belagt innenfor andre fag enn sjørett (for Selvigs vedkommende særlig avtale- og obligasjonsrett og for Brækhus og Falkangers vedkommende særlig tingsrett, panterett og konkursrett). Professorene kan derfor — i tillegg til vanlig undervisning og seminarvirksomhet innenfor sjørett — bare i begrenset utstrekning påta seg individuell veiledning av stipendiater og studenter. Dette gjelder særlig den arbeidskrevende veiledning i forbindelse med de mange avhandlinger som utarbeides.

Selv om amanuensen er heltids "nordisk" viser erfaring fra de senere år at administrasjon, undervisning og veiledning tar såvidt meget tid for ham at det praktisk sett ikke blir tid til eget undervisnings- eller forskningsarbeid. Dette er klart i strid med forutsetningene og er også uheldig på lengre sikt, både for Instituttet og den forsker som innehar stillingen, samt for mulighetene til å skaffe og beholde kvalifiserte personer som amanuensis ved Instituttet.

Forskningsstipendiatene og de vitenskapelige assistenter vil bare i meget begrenset utstrekning kunne påta seg veiledning eller undervisning. Studentassistentene vil ikke ha den nødvendige kompetanse til å foreta slik virksomhet, og for forskningsstipendiatene vil større byrder i undervisning og veiledning raskt komme i strid med deres primære oppgaver — eget forskningsarbeid. Reelt sett betyr derfor forskningsstipendiatene og assistentene, som jo også konsentrerer seg om egne forskningsoppgaver, heller en øket belastning på Instituttets veiledningskapasitet enn en reservekapasitet.

5. Nye arbeidsoppgaver

Samtidig som dette er situasjonen, er det adskillig pågang på Instituttet for å få det til å påta seg nye arbeidsoppgaver. Det er således en rekke ikke-nordiske jurister, bl. a. fra utviklingsland, som har bedt om anledning til å studere ved Instituttet. Som et tilbud til disse — og også til nordiske sjørettsjurister med internasjonal orientering eller arbeid —

har Instituttet laget en internasjonal sjørettseksamen. Hittil har vi imidlertid ikke kunnet tilby den nødvendige undervisning i faget. Det er grunn til å regne med at denne siden av virksomheten ved Instituttet vil øke i årene som kommer — noe som også har den positive virkning at miljøet ved Instituttet blir bredere. Det bør særskilt nevnes at man underhånden har fått forespørsel fra flere internasjonale organisasjoner om bistand til undervisning m. m. beregnet på studenter og kandidater fra utviklingsland.

6. Forslag om en ny forskerstilling

Instituttets styre antar på bakgrunn av det ovenstående at det vil være behov for permanent å styrke staben ved Instituttet med en modern forsker, stillingsmessig plassert i den såkalte "mellomgruppe" dvs. som amanuensis/førsteamanuensis. Hovedformålet med stillingen vil være å sikre tilstrekkelig veiledning til studenter, stipendiater og andre yngre forskere, særlig i forbindelse med avhandlingsskrivning, ledelse av gruppeforskningsprosjekter, samt i nødvendig utstrekning deltagelse i undervisnings- og seminarvirksomhet. Vedkommende må også sikres tid til egen forskning, f. eks. innenfor noen av de nye forskningsoppgaver som er nevnt ovenfor. En slik økning av staben vil bl. a. bety en helt nødvendig avlastning av den nåværende amanuensens arbeidsoppgaver, slik at han — i samsvar med gjeldende arbeidsvilkårsinstruks — kan få tid til egen forskning og undervisning.

Efter en samlet gjennomgang av virksomheten ved Instituttet, bl. a. med utgangspunkt i opplysninger styremedlemmene hadde mottatt fra studenter og stipendiater fra deres respektive hjemland, har styret lagt til grunn at man snarest mulig må søke å løse de påtrengende problemer som den permanente økning i virksomheten ved Instituttet har vist seg å skape.

Nordiska geoexkursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska geoexkursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K
Tel. 11 47 11

B. Startår

1964

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom naturgeografi och geologi en inblick i den inte bara för Norden, utan nära nog för hela jorden unika miljön i fråga om glaciärer, vulkaner och andra geomorfologiska agentier som Island erbjuder. De sålunda vunna erfarenheterna förutsätts kunna utnyttjas inom forskning och undervisning inom respektive hemland, där antingen motsvarande processer väl en gång funnits men icke längre är verksamma, respektive arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare.

Formellt fick verksamheten en fastare struktur när Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställde bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör om möjligt utses så att de båda vetenskapliga huvudinriktningar som omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagarna i exkursionerna, varvid huvudansvaret hela tiden legat på professor Sigurdur Thórarinsson.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Professor Arne Noe-Nygård	D
Lektor Johannes Krüger	D
Professor Kaarlo Neuvonen	F
Professor Olavi Granö	F
Dr. Thorleifur Einarsson	I
Professor Sigurdur Thórarinsson	I
Dosent Bjørn Andersen	N
Første konservator Johannes A Dons	N
Professor Valter Schytt	S
Professor Frans Erik Wickman (ordf.)	S

3. Personal

Exkursionsledare: professor Sigurdur Thórarinsson, Reykjavik.

F. Verksamhet

I berättelsen för 1974 gavs en redogörelse för verksamheten sedan starten 1964.

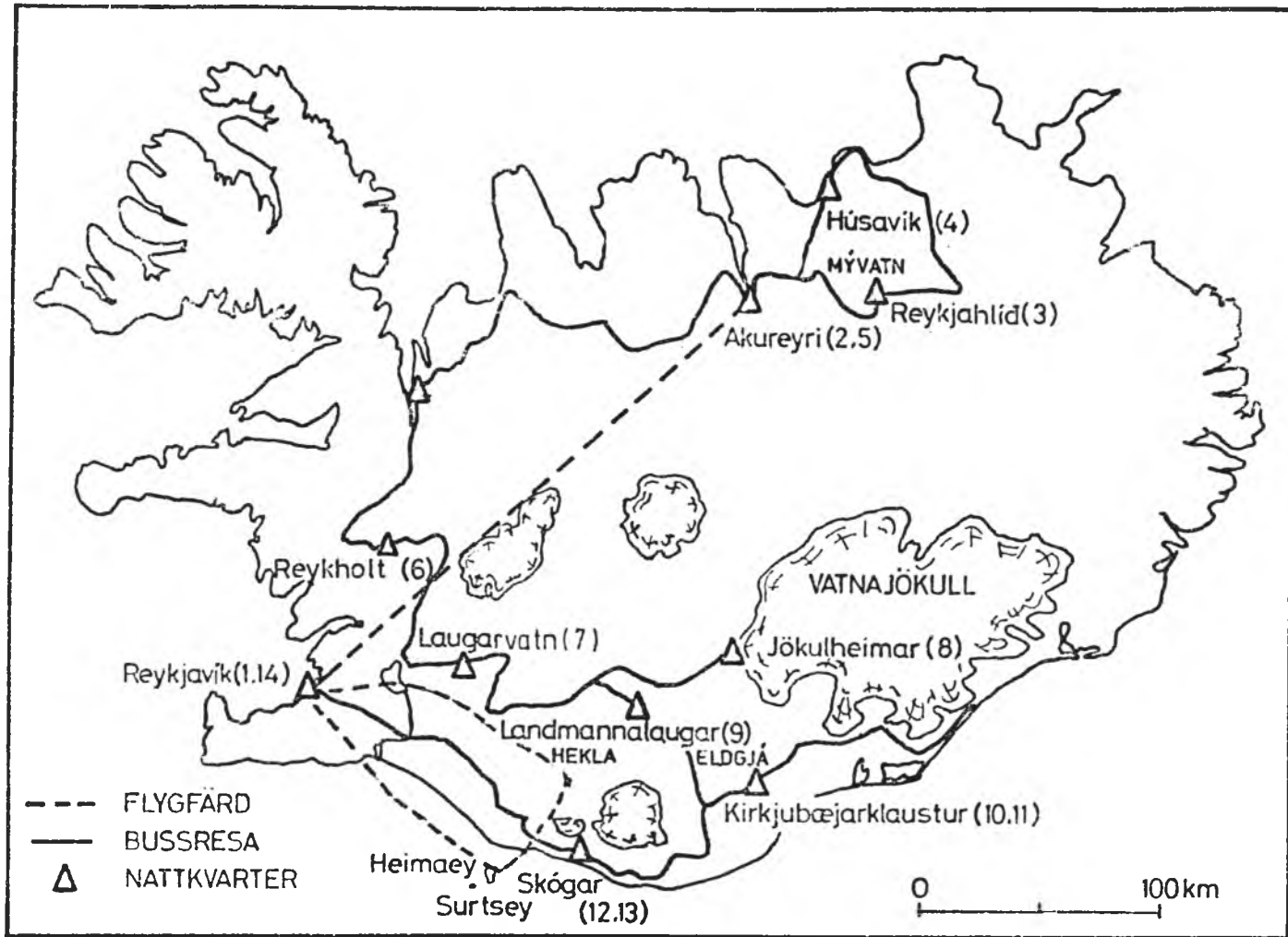
Exkursionerna, som anordnas varje år, omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från respektive Danmark, Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologiskt inriktad; vartannat år är inriktningen geomorfologisk-glaciologisk.

1975 genomfördes en omläggning av exkursionsrutten med hänsyn till att Island numera fått sin "ringväg" runt landet sedan bron över Skeiðarársandur blivit färdig.

Program för 1977 års exkursion för kvartärgeologer och fysiskgeografer

Tisd.	5/7	Ankomst till Keflavík.
Onsd.	6/7	På förmiddagen orienterande föredrag i Nordens Hus om Islands geologi. På eftermiddagen kort exkursion i Reykjavíks omgivning samt flygtur över sydvästra Island med landning och kort uppehåll på Heimaey. Flyg till Akureyri på kvällen.
Torsd.	7/7	Akureyri—Reykjahlíd. Fnjóskadalurs issjöterrasser. Godafoss. Skvalrännor vid Nyvatn. Myvatnsområdets vulkanism.

- Fred. 8/7 Reykjahlid—Húsavík.
Vinderosion på inlandshögslätten. Jökulsá's kanjon. Asbyrgi. De kvartära cragavlagringarna på Tjörnes's öst-sida.
- Lörd. 9/7 Húsavík—Tjörnes—Húsavík—Akureyri.
Pliocena och gammalkvartära marina och glacigena avlagringar. Den plio-pleistocena gränsen.
- Sönd. 10/7 Akureyri—Reyholt.
Alpin basalttopografi. Marina terrasser. Interglaciala växtavlagringar i Bukkabrunir.
- Månd. 11/7 Reykholt—Tingvellir—Laugarvatn.
Passet mellan Langjökull och Ok. Inlands sandur. Vulkanism (möberg-ryggar, sköldvulkaner). Tingvellir's tektonik. Seminarium på Laugarvatn.
- Tisd. 12/7 Laugarvatn—Jökulheimar.
Tilliter i Tjörnsárdalur. Tefrokronologi i Heklaområdet. Storpolygoner. Tungnárörefi, ett subarktiskt, delvis edafiskt ökenområde.
- Onsd. 13/7 Jökulheimar—Landmannalaugar.
Vatnajökulls västrand, en typisk retirande inlandsisrand. Storpolyginer i Veidivötnområdet.
- Torsd. 14/7 Landmannalaugar—Eldgjá—Kirkjubæjarklaustur.
Obsidianlavaströmmar. Thyolit- och möbergtopografi. Explosionsklyftan Eldgjá. Barranco topografi. Kagagígarlavan från 1783.
- Fred. 15/7 Klaustur—Bredamerkursandur—Klaustur.
Islands klassiska sandurområden. Skeidararársandur och Bredamerkursandur. Skaftafell nationalpark.
- Lörd. 16/7 Klaustur—Skógar.
Myrdalssandur. Vandring upp på Hörleifshöfði. Dyrhólaey. På eftermiddagen seminarium i Skógar.
- Sönd. 17/7 Alternativt
1) Buss Skógar—Sólheimajökull—Skógar.
Dalgliaciären Sólheimajökull och Sólheimasandur, eller:
2) Skógar—Stakkholtsgjá—Skógar.
Dalgliaciären Gígjökull. Det unge (1967) bergraset vid Steinholt. Kanjonen Stakkholtsgjá.
- Månd. 18/7 Skógar—Múlakot—Reykjavík.
Markarfljót's sandur område. Hlíðarendi (Njáls saga). Reykjavík. Sydsländska lågslätten.
- Tisd. 19/7 Avresa.

G. Framtidsplaner

För närvarande föreligger inga planer på en omläggning av exkursionsverksamhetens inriktning eller omfattning. Styrelsen har funnit att det alltjämt finns ett behov av årliga exkursioner av detta slag för geovetenskapare i de nordiska länderna. Styrelsen avser att försöka effektivisera exkursionerna genom att deltagarna i förväg ges en utförligare orientering om Islands geologi. Fr. o. m. 1977 anordnas en förberedande informationsdag för exkursionsdeltagarna i varje land.

*H. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)*

<i>Utgifter</i>	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
Styrelse	12	19	—	22
Personal	18	20	20	25
Förberedelser ¹ o. expenser	9	35	30	33
Projekt ²				
— resor till Island	58	70	54	80
— exk. på Island	93	125	110	140
— stip. t. isl. geol.		20	5	
— övr. kostn.	12		6	20
Summa utg.	202	289	225	320
<i>Inkomster</i>				
Anslag	220	250	250	305
Övrigt (överskott från tidigare år)	16	15	15	15
Summa ink.	236	265	265	320

¹ Kostnader för framställning av skriftligt material till exkursionsdeltagarna, arvoden och traktamenten till biträdande exkursionsledare m.m. Fr.o.m. 1977 tillkommer kostnader för förberedande seminarier i hemlandet för exkursionsdeltagarna.

² Kostnaderna är beräknade för 25 exkursionsdeltagare.

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
V/sekreteraren Nils Robert Nilsson
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø

B. Startår

1974

C. Syfte

Kommittén skall

a) verka för ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt

b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid acceleratörer utanför Norden.

I detta syfte skall kommittén

c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön om acceleratörer och deras kringutrustning,

d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,

e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,

f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt

g) stödja initiering och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till berörda forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

D. Organisation

1. Administration

Acceleratorkommittén består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Kommittén väljer själv ordförande och vice ordförande. Dessa tillsammans med sekreteraren bildar ett arbetsutskott.

2. *Komitéens sammansättning 31.12.1977*

	Nationalitet
Lektor, lic. scient. Bent Herskind	D
Professor, dr. phil. Karl Ove Nielsen	D
Professor Mårten Brenner	F
Professor Antti Siivola	F
Professor Arnfinn Graue	N
Dosent Ole Martin Lønsjø	N
Professor Arne Johansson	S
Professor Ingmar Bergström	S
Sekreterare:	
Docent Nils Robert Nilsson, NORDITA	

3. *Revisorer*

Rigsrevisor J. Bredsdorff, København

E. *Verksamhet*

Etter bare tre års virksomhet kan den Nordiske akseleratorkomitéen konstatere at den har nådd fram med sin støtte til forskere ved samtlige laboratorier i Norden som driver akseleratorbasert forskning. Det vil si at minst en, men oftest flere medarbeidere, ved disse laboratoriene har kunnet utnytte sin spesielle kompetanse i samarbeidsprosjekter der man effektivt utnytter hverandres forskningsutstyr. Riktignok er de økonomiske midlene man får fra komitéen ytterst beskjedne i forhold til de ressurser som laboratoriene selv setter inn, men støtten har vært helt avgjørende for at samarbeidet kunne etableres. De gode resultatene som allerede er oppnådd, vil med sikkerhet føre til nye samarbeidstiltak. Hver for seg kan de enkelte forskningslaboratoriene i Norden ikke lenger utelukkende basere sin virksomhet på egne maskininstallasjoner, hvis de skal hevde seg i internasjonal sammenheng.

For å klargjøre hvilke samarbeidsmuligheter som foreligger i Norden lot komitéen i fjor utarbeide en ressurskatalog som nå er distribuert til samtlige impliserte forskningslaboratorier.

Med sikte på å få til en bedre utnyttelse av EDB-ressursene i de nordiske akseleratorlaboratoriene har komitéen videre hatt et eget utvalg i arbeid med disse spørsmål. Det foreligger nå en rapport fra utvalget der det kommer med sine anbefalinger. Komitéen skal også kunne gi råd ved nyinvesteringer på EDB-sektoren dersom det enkelte laboratorium ønsker det. Utvalget har hatt en slik henvendelse til behandling i inneværende år.

Av større prosjekt som komitéen har støttet, vil en spesielt trekke fram et samarbeide mellom Uppsala og Jyväskylä, der en har studert bl. a. elektriske monopoloverganger. Hver for seg begynte en i disse laboratoriene for et par år siden å utvikle elektronspektrometre (in beam) for

formålet. Men fra begynnelsen av 1976 har gruppene, med økonomisk støtte fra komitéen, hatt anledning til å samarbeide om projektet. Dette har ledet til helt nye målemetoder og teknikker, unike i verden, samt systematiske eksperimentelle resultater innenfor tinnområdet. Komitéen har i dette samarbeidsprosjektet dekket reise- og oppholdsutgifter for noe lengre perioder enn vanlig. Resultatene har vært så gode at en nå er innstilt på å gi flere muligheter for forskningsopphold av måneders varighet ved andre forskningslaboratorier i Norden.

Stort sett kan en si at den virksomhet som akseleratorkomitéen har støttet, fortsatt faller inn under følgende tre hovedposter:

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt
2. Konferanser og symposier
3. Gjeste forelesere og invitasjon av ikke nordiske forskere

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt

Hittil i år har komitéen bevilget kr. 213.957 fordelt på 20 prosjekter. Det dreier seg her nesten utelukkende om reisestøtte til internordiske samarbeidsprosjekter. Å få dekket utgifter til utenlandsreiser på de nasjonale forskningsbudsjetter er fortsatt like vanskelig som før. Prosjektsøknadene dekker en rekke felter innenfor akseleratorbasert forskning med hovedvekt på eksperimentell kjernefysikk og atomfysikk.

2. Konferanser og symposier

Komitéen har i 1977 støttet følgende konferanser og symposier med tilsammen kr. 64 000

- a) Scandinavian Winter Symposium on Nuclear Structure, Geilo 7—11 February, 1977
- b) Nordic Meeting on "Atomic and Molecular Transition Probabilities", Lund 28—29 March, 1977
- c) "Multiple Atomic Collision Phenomena", Copenhagen 9—10 December, 1977

Som planlagt av komitéen, fikk den store kjernefysikk-konferansen på Geilo i år størsteparten av bevilgningen. Midlene ble brukt til å dekke reise- og oppholdsutgifter til inviterte foredragsholdere og deltagere på møtet, en post det vanligvis er meget vanskelig å få dekket på annen måte. Akseleratorkomitéen hadde også ved denne anledning et godt samarbeid med NORDITA som stilte midler til rådighet for teoretiske fysikere som deltok på møtet. Den neste store kjernefysikk-konferanse vil bli arrangert i Sverige i 1979.

3. Gjeste forelesere og invitasjon av ikke nordiske forskere

Det er i 1977 bevilget kr. 18 600 under denne posten. For relativt beskjedne midler har en på denne måten tilført forskningsmiljøene verdifulle impulser og internasjonale kontakter.

F. Framtidsplaner

Etter at komitéen i sitt arbeide nå har lagt etableringsfasen bak seg, er det særlig viktig at den får utvidet sin virksomhet slik at samarbeidet kan få en større faglig bredde. En forutsetning for dette er økte bevilgninger. Med større økonomisk tyngde vil komitéen ha tilsvarende større muligheter for å bygge opp under samarbeidsbestrebelsene innen fagområdet i Norden.

I årene som kommer må fortsatt størstedelen av midlene gå til felles nordiske forskningsprosjekt. Komitéen vil arbeide for en utvidet utveksling av forskere og tekniske spesialister, og også gi støtte til forskningsopphold av noe lengre varighet når dette viser seg nødvendig.

I 1979 vil det bli påkrevet å avsette noe større midler til posten symposier, da den neste store kjernefysikkkonferensen er planlagt (i Sverige) i dette året.

En gjør fortsatt regning med at bare en mindre del av komitéens midler vil gå med til administrasjonsutgifter. En vil således prøve å ha bare ett møte i året hvor hele komitéen blir samlet. På dette møtet fordeles mesteparten av de bevilgete midler og arbeidsutvalget får retningslinjer å arbeide etter for resten av året.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel.utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	17	20	26	25
Personal				
Kontor	22	15	15	20
Lokaler				
Prosjekt Symposier	70	65	64	60
Nordiskt utbyte	155	216	213	212
Nordiskt utbyte ej redovisat vid revisionen	63			
Inbjudan av utomnordiska forskare	19	20	18	25
Överskott	26			
Summa utgifter	372	336	336	342
<i>Inkomster</i>				
Anslag	280	310	310	342
Lönstegr. kompensasjon				
Övrigt	92 ¹	26	26	
Summa inkomster	372	336	336	342

¹ Råntor 920 kr + överföring från föregående år (huvudsakligen vid revisions-tillfället oredovisade anslag) 90 881 kr. avser bokslutet 1976.

Nordiskt kollegium för ekologi*Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Nordiskt kollegium för ekologi
 c/o fil. lic. Pehr H. Enckell
 Zoöekologiska avdelningen
 Ekologihuset
 S-223 62 Lund
 Tel. 046 46 148188

B. Startår

1976 (1964 startades Nordiskt kollegium för terrester ekologi)

C. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom inter-nordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

*D. Organisation**1. Administration*

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land. Kollegiet har deltidsarvoderad sekreterare och skrivhjälp.

2. Kollegiets sammansättning 31.12.1977

Nationalitet

Professor Christian Overgaard Nielsen	D
Professor Seppo Eurola	F
Professor Agnar Ingólfsson	I
Professor Arne Semb-Johansson	N
Professor Per Brinck	S
Kollegiets sekreterare Pehr H. Enckell	S

3. Personal

En sekreterare, deltidsarvoderad
 En räkenskapsförare, deltidsarvoderad

4. Revisor

Auktoriserad revisor
Sven Bogren
Stortorget 9
S-211 22 Malmö

E. Verksamhet

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden bibehållits vid den ambitionsnivå som uppnåddes 1970/71. Genom att verksamheten numera gäller samtliga ekologiska ämnesdelar inom den terrestra och limniska ekologin är verksamheten kvantitativt mera omfattande.

Kollegiet har under året avhållit två sammanträden; i Umeå/Oulu samt i Helsingfors.

Under året har en konferens initierats rörande Biologiska variabelers användning för att studera miljöförändringar. Konferensen anordnas i samarbete med den Nordiska föreningen Oikos.

Kollegiet har initierat och finansierat åtta nordiska kurser, varav flertalet med lärare från utanför de nordiska länderna. Intresset för deltagande har som vanligt varit mycket stort.

Kollegiet har fortsatt sitt arbete att i samarbete med Nordiska afrikainstitutet planera forskarutbildning i ekologi i u-länder.

Kollegiet har stött yngre nordiska ekologers deltagande i tjugonde internationella limnologiska kongressen i Köpenhamn, samt i den skandinaviska ornitologiska kongressen i Revinge, Skåne.

Planer för ett fortsatt samarbete med den nordiska föreningen Oikos har dragits upp och skall närmare diskuteras under våren 1978.

Kollegiet har utdelat kort- och långtidsstipendier för arbete eller kortare besök vid skilda nordiska institutioner och fältstationer.

De samnordiska grupparbeten som under året erhållit stöd från Kollegiet behandlar smånagardynamik och därmed sammanhängande problem samt spridnings- och populationsekologi hos terrestra evertebrater på Island. Även har den samnordiska limniska grupp som f. n. arbetar i Thingvallavatn erhållit stöd.

Den tendens till grupparbeten i stället för enskilda arbetsuppgifter, som tidigare förmärkts, har accentuerats. Denna utveckling stödes av Kollegiet.

Internationaliseringen av kurs- och symposieverksamheten fortgår. Engelska förekommer nu regelbundet som kursspråk.

Kollegiet har under året etablerat kontakt med The British Ecological Society vad avser forskarutbildning i ekologi. Planer på brittiskt deltagande i den nordiska utbildningen diskuteras.

Kollegiet har under året försöksvis utgivit ett meddelandeblad, NORD-ECOL, vilket rönt stort intresse både inom och utom de nordiska länderna.

F. Framtidsplaner

Kollegiet arbetar för en förankring av det samnordiska arbetet inom en vidare sektor av ekologin än vad som tidigare varit fallet. En översyn av aktuella aktiviteter sker fortlöpande och Kollegiet aktualiserar löpande nya gränsområden inom ekologin, där Kollegiets roli kan bli meningsfull. Den utveckling som inleddes med att bl. a. ekologisk botanik och limnisk ekologi inleddades i Kollegiets arbetsfält har visat en sådan uppgång, att tillgängliga medel idag är klart otillräckliga för att ens delvis täcka behoven. Detta integreringsarbete bör för att kunna fortsätta enligt de uppdragna riktlinjerna ges tillräckliga medel, vilket ej är fallet idag. De tillgängliga resurserna i Norden vad avser fältstationer, apparatur och övriga forskar- och forskarutbildningsresurser är så stora, att kostnaderna för att samnordiskt utnyttja dem, vilket idag sker bl. a. via Kollegiet, är marginella i sammanhanget. I övrigt bör det fortsatta arbetet även innefatta ett ökat samarbete med de övriga nordiska ekologiska kollegierna, Nordiskt kollegium för marinbiologi och Nordiskt kollegium för viltforskning, så att överlappning undviks och existerande luckor täcks.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr)*

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel.utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	20	24	20	20
Personal	19	19	25	35
Kontor	2	2	2	2
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	248	259	256	264
Information	7	8	8	8
—				
—				
Summa utgifter	296	311	311	329
<i>Inkomster</i>				
Anslag	285	299	299	316
Lönstegr. kompensation				
Övrigt Räntor	11	12	12	13
Summa inkomster	296	311	311	329

2. Kommentarer till ovanstående översikt

Tillkomst av socialavgifter jämte indragning av ett styrelsesammanträde har medfört justeringarna under "Styrelse" och "Personal".

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 16 86 el. 11 12 71

B. Startår

1967

C. Syfte

Formålsparagraffen i CINAs nye statutter af 17/11 1976 har følgende ordlyd:

Stk. 1. Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) er et videnskabeligt institut, der er oprettet med henblik på at fremme og styrke nordiske humanistiske og samfundsvidenskabelige Asienstudier samt gennem forskning og tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler at drive informations- og dokumentationsvirksomhed vedrørende Asien.

Stk. 2. Instituttet har navnlig til formål at søge at koordinere Asienforskningen og uddannelsen af Asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande.

Stk. 3. Til disse formål og med formidling af kontakt og samarbejde mellem nordiske Asienforskere for øje kan instituttet tage initiativ til eller deltage i fællesnordiske forskningsprojekter, konferencer, symposier og kurser, ligesom instituttet gennem stipendier og på anden vis skal søge at stimulere interessen for studier af og det almindelige kendskab til Asien i de nordiske lande.

D. Organisation

1. Administration

Instituttet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Perso-
35—770426. *Nordiska rådet*

nalets repræsentanter vælges af og blandt det fastansatte personale ved instituttet, inkl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand blandt de nationale repræsentanter.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige ledelse.

2. Styrelsens sammensætning 31/12 1977

	Nationalitet
Professor Mogens Boserup	D
Professor Niels Steensgaard	D
Professor Aulis Joki (næstformand)	F
Docent Asko Parpola	F
Professor Henry Henne (formand)	N
Professor Per Kværne	N
Professor Göran Aijmer	S
Professor Göran Malmqvist	S
Assistent Susanna Harald Hansen	CINA
Forskningsleder Bo Utas	CINA

3. Personale

- 1 forstanderstilling (honorarlønnet)
- 6 forskningslederstillinger
- 1 forskerstipendiatstilling
- 4 kontorstillinger

samt udstationeret og aflønnet af Det kgl. Bibliotek i København:

- 1 forskningsbibliotekar
- 1 bibliotekar (deltid)
- 1 overassistent
- 1 assistent
- 3 studentermedhjælpere (deltid)

4. Revisorer

- 1 revisor (honorarlønnet)

E. Virksomhed

1. I medfør af en styrelsesbeslutning af 4/3 1977 har CINA udarbejdet et P.M. vedrørende Asienforskningens situation i Finland, hvori det påpeges, at finsk Asienforskning ikke har udviklet sig i samme tempo som Asienforskningen i de øvrige nordiske lande, fremfor alt i Danmark og Sverige. Dokumentet er blevet overrakt og drøftet med den finske under-

visningsminister og rektor for Helsingfors universitet af de finske styrelsesmedlemmer.

På tilsvarende måde har de svenske styrelsesmedlemmer og en svensk repræsentant for instituttets personale haft en drøftelse med den svenske undervisningsminister om CINAs betydning for at fremme forståelsen af udviklingen i Asien på længere sigt.

Endvidere har man ved et møde den 26. maj på instituttet haft lejlighed til at drøfte instituttets virksomhed med Den rådgivende Komité for Forskning under Nordisk Ministerråd.

Endelig har flere af instituttets medarbejdere under rejser i Finland, Norge og Sverige søgt at styrke kontakten med institutioner og enkeltpersoner med tilknytning til Asienforskningen.

2. CINA afholdt i dagene 3—5. juni en konference om Indonesien- og Malaysieforskningens nuværende situation og fremtidsmuligheder i Norden. Konferencen, der fandt sted på "Nordens Folkliga Akademi" i Kungälv og samlede 58 deltagere fra hele Norden, viste, at interessen ikke mindst samler sig om den nyere udvikling i området. Der vil i forbindelse med udgivelse af de på konferencen fremlagte papirer blive offentliggjort en rapport om konferencens forløb og resultater.

I dagene 16—17. juni afholdtes på CINA et møde for de bibliotekarer, der varetager de nordiske landes kinesiske, koreanske, japanske og vietnamesiske samlinger. Mødet beskæftigede sig især med etablering og udgivelse af en fælleskatalog, standardisering af katalogisering, accessionspolitik, fjernlån og indkøbsmuligheder. Et sammentrængt referat af mødet vil antagelig fremkomme i instituttets informationsblad, "Asienstudier i Skandinavien".

Instituttet fungerer fortsat som sekretariat for den i 1976 oprettede arbejdsgruppe vedrørende nordisk Afghanistanforskning og forbereder en ny Afghanistan-konference, formentlig som led i en almen konference om nordisk Vestasienforskning.

Endvidere agter instituttet i slutningen af 1977 eller begyndelsen af 1978 at afholde en konference om nyhedsformidlingen om Asien og en om teknologipolitik og alternative udviklingsstrategier i Indien og Kina.

Papirerne fra instituttets konference "The House in East- and South-East Asia", der afholdtes på Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg 11—13. juni 1975, forventes at udkomme omkring årsskiftet 1977/78.

3. Instituttet har fortsat udgivelsen af sit Newsletter, hvis formål blandt andet er international information om nordisk Asienforskning. Derudover har man bragt informationsbladet, "Asienstudier i Skandinavien" i en fast form. Hensigten med denne publikation er at meddele information i de nordiske lande om såvel nordisk som international Asienforskning. Instituttet fortsætter tillige udgivelsen af den fællesnordiske forelæsningskatalog, dvs. en fortegnelse over den stedfindende undervisning vedrørende Asien ved nordiske universiteter og højere læreanstalter. Disse

publikationer distribueres vederlagsfrit til alle interesserede institutioner og enkeltpersoner i de nordiske lande.

Omkring årsskiftet 1977/78 udsendes en fyldig betænkning om Asienforskningen i Norden, hvis udgivelse har måttet udsættes af økonomiske grunde.

Instituttet har i 1977 udgivet "The Lampang Field Station. A Scandinavian Research Center in Thailand, 1969—1974" der i form af en række rapporter redegør for CINAs første forskningsprojekt i Asien.

Instituttet fungerer som sekretariat for "Acta Orientalia's redaktion" og varetager den praktiske side af tidsskriftets udgivelse. Tidsskriftet udgives under de nordiske orientalistiske selskabers auspicier. Finlands Akademi yder fra og med 1977 tilskud til udgivelsen sammen med de øvrige nordiske landes videnskabelige forskningsråd.

4. Som den første i en række kataloger og beskrivelser af nordiske samlinger på asiatiske sprog udgives i slutningen af året *Harry Halén*: "Handbook of Oriental Collections in Finland". Den næste publikation af denne art bliver en fælleskatalog over de nordiske samlinger på østasiatiske sprog. Manuskriptet er under udarbejdelse, og forhandlinger om udgivelsen er indledt med forskellige forlæggere, blandt andet med henblik på at fastslå størrelsen af den økonomiske støtte instituttet agter at søge fra diverse fonds. Udarbejdelsen af katalogen forestås af CINAs forskerstipendiat.

5. Udbygningen af CINAs bibliotek er fortsat. Biblioteket falder i 3 afdelinger, håndbogsbibliotek, tidsskrifthold og større samlinger af kildemateriale, hvoraf tidsskrifthold og kildematerialesamlinger tegner sig for en stigende del af de samlede udgifter, med en deraf følgende relativ svækkelse af håndbogsbiblioteket, en udvikling, som instituttet betragter med den største bekymring.

Bibliotekets udlån er i fortsat stigning, og denne udvikling forventes at ville fortsætte i det kommende år, hvor instituttet efter den øgede bevilling til dækning af porto og forsikring vil søge at stimulere denne del af virksomheden.

I 1977 har biblioteket udgivet en fortegnelse over sine tidsskrifter og særtryk, *Hanne Balslev*: "List of Periodicals" og *Erik Skaaning*: "List of Offprints/Pamphlets". Den planlagte reviderede udgave af den systematiske katalog ("Subject Index") over CINAs øvrige samlinger har af økonomiske grunde måttet udsættes til 1978.

6. I Monografiserien er udgivet:

- No 14 Rune E. A. Johansson: Pali Buddhist Texts (rev. udg.)
- No 15 Otto Christian Dahl: Proto-Austronesian (rev. udg.)
- No 21 Robert Tung: Proscribed Chinese Writing (rev. udg.)
- No 26 Wang Eang Cheong: Mandarins and Merchants
- No 28 B. G. Gokhale: Surat in the Seventeenth Century
- No 29 Raphael Israeli: Muslims in China

- No 31 Harry Halén: Handbook of Oriental Collections in Finland
 No 32 Björn Hettne: The Political Economy of Indirect Rule: Mysore 1881—1947
 No 33 K. Lindell-J. Ö. Swahn-D. Tayanin: A Kammu Story-Listener's Tales
 No 34 Staffan Öhrling: Rural Change and Spatial Reorganization in Sri Lanka

Følgende monografier er under udgivelse:

- No 16 Trygve Lötveit: Chinese Communism 1931—34 (rev. udg.)
 No 35 Søren Egerod: Atayal — English Dictionary, 3 vols.
 No 36 Bo Utas: A Persian Sufi Poem: Vocabulary and Terminology
 No 37 Rune Johansson: The Dynamic Psychology of Early Buddhism
 No 38 Arne Kalland: Shingu Fishermen. Management units in a Japanese Fishing Community
 No 39 Christoph Harbsmeier: Studies in Archaic Chinese Grammar

7. I 1977 har instituttet uddelt i alt 13 stipendier til studieophold i Asien til et samlet beløb af dkr 109.000 og 17 kontaktstipendier til kortvarige studieophold ved instituttet eller andre institutioner i de nordiske lande til et samlet beløb af dkr 42.500. Uddelingen er foretaget på grundlag af 52 ansøgninger om Asien-stipendier og 29 ansøgninger om kontaktstipendier.

Stipendierne fordeler sig på følgende måde:

Asienstipendier

- Björn Gyllström, Lund. Exportproduktionens organisation i Singapore og Malaysia
 Erland Jansson, Uppsala. De nordvestlige grænseprovinser 1937—1947, politiske, sociale og økonomiske forhold (Pakistan)
 Margaretha Björkman, Uppsala. Sprogstudier (Iran)
 William Leonard Smith, Spånga. Komparative studier af fire forskellige folkelige versioner af Ramayana (Indien)
 Inge Demant Mortensen, Beder. Supplerende undersøgelse af islamiske gravpladser i den centrale og nordlige del af Luristan
 Oivind Andersen, Minde. Lingvistiske studier af maori sprog (New Zealand)
 Olavi K. Fält, Oulu. Samtidshistorie (Japan)
 Poul Andersen, København. Studier i taoisme (Taiwan)
 Purbilien Aass, Oslo. Religionshistoriske studier (Java)
 Eero Julkunen, Helsingfors. Studier i indisk folkekultur (Indien)
 Eva Rosén, Göteborg. Religionshistorisk undersøgelse af buddhismen (Bangladesh)
 Judith Winther, København. Forholdet mellem ideologi og litteratur i Israel i årene 1948—75
 Britt Krause, Kathmandu. Socialantropologiske feltstudier vedrørende slægtskabsforhold og ejendomsretten til jord (Nepal)

Internordiske kontaktstipendier

- Laura Minasjan-Thorén, Stockholm. Studier i sydøstasiatisk (spec. kambodjansk) kultur (København)
- Marine Carrin-Bouez, Paris. Studier i Santal-arkiv i Kungl. Biblioteket (Oslo)
- Pär Bergman, Sollentuna. Studier i litteratur og arkivmateriale vedrørende det moderne Kina (København)
- Lena Bang, Göteborg. Biblioteks- og arkivstudier vedrørende statskuppet i Indonesien 1965 (København)
- Merete Aagaard Henriksen, København. Fortsatte studier af tekstiler på Göteborgs Etnografiske Museum
- Anita Diehl, Lund. Deltagelse i konference i Uppsala om indisk samtids-historie
- Lars Vargö, Stocksund. Afslutning af afhandling i japanologi (København)
- Claes Corlin, Göteborg. Bidrag til socialantropologisk forskningsarbejde blandt tibetanske flygtninge i Schweiz
- Veikko Polameri og Satu Apo, Turku. Japansk folkløse (København)
- Sergio Comet, Helsingfors. Metodeproblemer i forbindelse med undervisning i kinesisk som fremmedsprog (København)
- Thommy Svensson, Göteborg. Biblioteksstudier vedrørende indonesisk samtidshistorie (København)
- Jan Hesselberg, Oslo. Forberedelser til kulturgeografisk feltforskningsprojekt i Afghanistan (Århus og København)
- René Gothóni, Helsingfors. Rejse til Göttingen med henblik på biblioteksstudier og deltagelse i seminar vedrørende buddhismen i Sri Lanka
- Arne Kalland, Nesøya. Biblioteksstudier vedrørende østasiatisk socialantropologi (København)
- Kirsti Koch Christensen, Oslo. Biblioteksstudier vedrørende japansk lingvistik (København)
- Torbjørn Færøvik, Langhus. Arkivstudier vedrørende kinesisk historie efter 1949 (København)
- Stig Toft Madsen, Gilleleje. Arkivstudier i London vedrørende "advokaters rolle i indisk politik"

Det bemærkes, at der i enkelte tilfælde er ydet kontaktstipendier til kortvarige studieophold i Europa uden for Skandinavien, jfr. herom nærmere under instituttets planer for de kommende år.

8. Ud over de ovenfor under E. 1 nævnte kontaktrejser i de nordiske lande har instituttets medarbejdere deltaget i forskellige nordiske og internationale konferencer og kurser om Asienforskning. Hertil kommer vejledning af instituttets brugere og udarbejdelse af specialbibliografier, responsa o. l.

Det forløbne år har i øvrigt været præget af en væsentlig styrkelse af

kontakten og samarbejdet mellem CINA og forskellige institutioner i de asiatiske lande, hvoriblandt kan nævnes The International Asian Studies Programme, The Chinese University of Hong Kong, Institute of Southeast Asian Studies i Singapore, Marga Institute, Sri Lanka, Centre for the Study of Science and Technology and Development i New Delhi, The International Tamil Research Association samt Afghanistans Informations- og Kulturministerium. Sådanne kontakter tjener det formål at lette nordiske forskeres og studerendes ophold i Asien og ikke mindst at sikre de for forskningen og udbredelsen af det almindelige kendskab til Asien nødvendige informationskanaler. Begge dele må betragtes som en afgørende forudsætning for en intensivering af uddannelsen under de af Asienforskningen berørte fagområder.

F. Finansiering och ekonomi

Oversikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	19	21	24	23
Personal	1 464	1 373	1 595	1 497
Kontor	112	90	105	115
Lokaler
Projekt stipend.	137	155	155	155
— konferencer	81	50	50	60
— bibliotek	193	193	178	195
— trykning	78	40	40	40
— sekretariatsrejser	50	40	37	40
Summa utgifter	2 134	1 962	2 184	2 125
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 775	1 950	1 950	2 113
Lönstegt. kompensation	208	222	222	...
Övrigt	72	2	20	12
Summa inkomster	2 055	2 174	2 192	2 125

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi
Haraldsgade 6
DK-2200 København N.

B. Startår

1965

C. Syfte

Kollegiets opgave er at varetage samarbejdet mellem de nordiske universiteter i spørgsmål om forskning og undervisning inden for fysisk oceanografi. Dette sker bl. a. ved arrangement af fællesnordiske forskningsprojekter, støtte til symposier og konferencer og ved udveksling af forskere samt uddeling af stipendier til unge forskere.

D. Organisation

1. Administration

Kollegiet består af en repræsentant for hvert af de deltagende lande.

2. Kollegiets sammansætning 31.12.1977

Professor Nils Jerlov (formand), D
Lektor Gunnar Kullenberg, D, adjung. medlem
Professor Erkki Palosuo, F
Professor Aarno Voipio, F, adjung. medlem
Docent A. Foldvik, N
Professor Odd H. Sælen, N, adjung. medlem
Professor Gösta Walin, S
Lektor Johan Rodhe, S, adjung. medlem

Sekretær:

Overassistent Elin Halldén

3. Personale

1 timelønnet kontordame.

Kollegiet har til stadighed mindst 5 stipendiater.

4. Revisorer

Rigsrevisionen i København, hvor regnskaberne føres, foretager revision af Kollegiets regnskaber.

E. Virksomhed

På grund af flystrejke måtte et møde i maj aflyses, hvorfor der i år kun er afholdt 1 planlægningsmøde, som fandt sted i Bergen i oktober. Budgettet for 1978 samt ansættelse af nye stipendiater blev drøftet. Desuden planlagde man forskningsprojekter for 1978 og 1979.

1977: De planlagte projekter for 1977 er gennemført. I marts udførtes undersøgelserne i Grimstadfjord. Disse undersøgelser skulle have fundet sted i 1976 (december), men måtte udsættes på grund af manglende båd. Man søgte at kortlægge, hvor lang tid spildevand forblev i fjorden, efter at det var sluppet ud. Vindforholdene spiller her en afgørende rolle.

De første 3 uger i juni gennemførtes togtet i Bottenhavet. Dette togt fandt sted på initiativ af Havsforskningsinstituttet, Helsingfors, ombord på det finske forskningsskib "Arlanda". Også forskere fra Danmark og Sverige deltog. Hensigten var bl. a. at undersøge årsagen til den meget høje turbiditet, som findes i Bottenhavet, specielt i det østre bassin. Laser Doppler strømmåleren blev anvendt til målinger 35—40 cm fra bunden på dybder fra 25—77 m. Det lykkedes at observere interessante svingninger samt turbulente forstyrrelser i strømhastigheden. Også optiske målinger af turbiditet og gennemskinnelighed blev udført i flere sektioner, navnlig lykkedes det at kortlægge bundlaget med et højt partikelindhold. Der anvendtes 6 forankrede strømmålersystemer, hvoraf et var forsynet med lysmålere udviklet ved Oceanografiska Institutionen i Göteborg. Desuden foretoges vedvarende strømmålinger med pendler. Der vil i december 1977 blive afholdt et møde, hvor deltagerne i ekspeditionen vil præsentere de præliminære resultater.

Kollegiet har endvidere, om end i mindre omfang, ydet støtte til BOSEX -77, hvor samtlige lande grænsende op til Østersøen deltog. Fra Finland deltog "Aranda", hvor også 2 danske forskere var med. Herfra udførtes bl. a. forskellige optiske målinger. Andre danske forskere deltog ombord på "Martin Knudsen", som var udlånt af den danske miljøstyrkelse. Man foretog undersøgelser af omblandingen i termoklinen, samtidig med, at man observerede temperatur og salinitets profiler. Der blev udlagt 15 strømmålere, som alle blev bjærget trods meget hårdt vejr. Endvidere blev 2 eksperimenter med en drivende radiobøje, som målte temperaturprofilen i termoklinen, udført. Visse kemiske undersøgelser blev ligeledes gennemført. Undersøgelserne fandt sted de første 3 uger af september.

Kollegiet har haft 4½ faste stipendiater, nemlig 2 i Norge, 1½ i Sverige og 1 i Finland. 3 hovedfagsstuderende i Danmark har fået et mindre stipendium hver til hjælp til udførelse af deres specialeopgaver.

1978: Det er hensigten at fortsætte projektet i Bottenhavet i 1978, idet de opnåede resultater er lovende for samtlige deltageres vedkommende.

Endvidere er et togt til Faroe-Shetlands-Kanalen planlagt. Hensigten er at undersøge de hydrografiske forhold i de øvre og kystnære vandmasser. Et nærmere kendskab til disse forhold er af væsentlig interesse for fiskeriet, som har været af stor betydning i dette område. Der er hidtil foretaget meget få undersøgelser i disse farvande, og der er derfor behov for at udvide kendskabet til forholdene der. Bergen kan skaffe fornødent fartøj, og der vil blive deltagelse fra Danmark, Færøerne, Norge og Sverige.

1979: I 1979 er det hensigten at fortsætte undersøgelserne i færøske farvande. Mastprojektet, der skulle have været genoptaget i 1978, er udsat og vil i stedet blive forsøgt videreført i 1979.

En del publikationer er udsendt i løbet af 1977 i forbindelse med arbejdet inden for Kollegiet. Heraf er nogle stipendiatarbejder. Som det hidtil har været sædvane, er udgifterne i forbindelse med publikationerne betalt af de respektive institutter.

Kollegiets midler er bevilget af Nordisk Ministerråd alene.

F. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	4 406	5,5	4,6	6,5
Personal	9 497	12,0	12,5	11,0
Kontor	2 686	3,0	3,5	3,6
Lokaler	—	—	—	—
Projekt 5.1	21 463	29,0	12,0	25,0
— 5.2	139 738	125,0	142,8	140,0
— 5.3	402 327	424,5	422,0	447,5
— 5.4	35 760	30,0	35,0	26,0
—	—	—	—	—
Summa utgifter	615 877	629,0	632,4	659,6
<i>Inkomster</i>				
Överf. fra tidl. år	63 837	14,5	136,9	13,5
Anslag	538 000	555,0	555,0	600,0
Lönstegr. kompensation	44 150	54,7	45,0	46,5
Övrigt Renter	6 823	5,0	9,0	—
Summa inkomster	652 810	629,2	645,9	660,0

¹ Større overførsel end ventet, skyldtes nødvendig udskydelse af norsk fjordprojekt fra december 1976 til marts 1977.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Kajaanintie 46 D
SF-90220 Uleåborg 22
Tel. 981-334202

B. Startår

1969

C. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering av forskning, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land. Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg, Finland.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Professor Bent Harvald, ordförande	D
Lektor Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius, vice ordförande	F
Professor Jorma Hirvonen	F
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Hrafn Tulinius	I

Professor Johann Axelsson (suppleant)	I
Doktor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Professor Knut Westlund	N
Länsläkare Kolbjørn Øygaard	N
Docent Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. *Personal*

1 generalsekreterare/forskare (heltidsanställd)

2 kanslisters

Biträdande professor Hans Åkerblom har fungerat som heltidsanställd generalsekreterare/forskare fr. o. m. den 1.1.1977. Under bitr. professor Hans Åkerbloms tjänstledighetstid den 1.1.77—30.6.77 (Finska akademins forskningsstipendium för längre hunnen vetenskapsidkare) fungerade docent Paula Rantakallio som heltidsanställd generalsekreterare/forskare. Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

4. *Revisorer*

Statens revisionsverk, Helsingfors, Finland.

E. *Verksamhet*

1. *Samarbetskommitténs möten*

Kommittén har hållit två möten under året 1977:

i Stockholm, Sverige den 2.2.1977,

i Ivalo, Finland den 3. och 4.5.1977 med fortsättning

i Alta, Norge den 5.5.1977.

Arbetsutskottet har hållit två möten under året 1977:

i Stockholm den 2.2.1977 och

i Stockholm den 3.10.1977.

I samband med mötet i Stockholm anordnades den 3—4.2.1977 ett symposium om koronarsjukdomar, i Ivalo den 3—4.5.1977 ett möte om epidemiologiska studier i norra Finland och i Alta den 5—6.5.1977 ett möte om alkoholproblem i nordliga bygder.

2. *Islands anslutning till kommittén*

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete meddelade den 20.1.1977, att Nordiska ministerrådet fastställt bestämmelser om Islands deltagande i samarbetskommittén att gälla fr. o. m. den 1.2.1977:

— Islands regering äger utse en medlem i samarbetskommittén för högst fyra år i sänder,

- den isländske medlemmen äger rätt att deltaga i arbetsutskottets sammanträden,
- kommittén och arbetsutskottet är beslutföra när minst fyra länder är representerade vid sammanträdet med vardera minst en medlem, däribland ordföranden eller vice ordföranden.

Islands undervisningsministerium meddelade den 18.4.1977 att ministeriet för en tid av två år fr. o. m. den 1.2.1977 utsett som Islands medlem professorn i hygien vid Islands universitet Hrafn Tulinius samt som suppleant professorn i fysiologi Johann Axelsson.

3. Seminarier och arbetsmöten

Samarbetskommittén anordnade i Stockholm den 3—4.2.1977 ett symposium om koronarsjukdomen, med speciell hänsyn till de nordliga delarna av Norden. Vid symposiet hölls 31 föredrag och 4 paneldiskussioner. Deltagarantalet var ca. 80. Symposiet öppnades av generaldirektör Bror Rexed, socialstyrelsen, Sverige och som gästföreläsare var doktor Z. Pisa, WHO, Genève. Föredragen och paneldiskussionerna kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report".

Samarbetskommittén anordnade i Ivalo, Finland den 3—4.5.1977 ett symposium för tjänsteläkarna i nordliga delar av Finland om epidemiologiska projekt i norra Finland. Programmet innehöll 10 föredrag och i samband med symposiet besöktes hälsocentralen i Ivalo. Deltagarantalet var ca. 25. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report".

Samarbetskommittén anordnade i samband med besöket i Ivalo ett annat symposium i Alta, Norge den 5—6.5.1977 om alkoholproblem i nordliga områden. Vid mötet hölls 14 föredrag och en paneldiskussion. Vid mötet besökte man även hälsocentralen i Alta. Deltagarantalet var ca. 20 personer. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report".

4. Report-serien

Under 1977 har fyra nummer av "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" utkommit:

Arctic Medical Research Report, 17/77:

- Hasunen, K., Muhonen, M., Sahi, T. and Kirjarinta, M.: Dietary intake in cases of lactose malabsorption in a Finnish Lapp population.
- Miettinen, Rauno: Uveitis: A 6-year follow-up study and the location of patients in northern Finland.
- Miettinen, Rauno: Uveitis and social status in the population of northern Finland.

Arctic Medical Research Report, 18/77:

Proceeding from meeting on medical aspects of modern fishery and medical problems related to cold exposure.

Thorshavn, Faroe Islands, May 28—29, 1976

- Helgason, Tómas: Psychiatric problems in a fishing population.
- Rodahl, Kåre and Vokac, Zdenek: The work physiology of fishing.
- Vangaard, Leif: Occupational hazards in the Danish North-Sea fishing.
- Hirvonen, Jorma: Fatal accidents in water: a survey.
- Hart Hansen, J. P.: Medico-legal viewpoints on drowning and floating bodies.
- Linderholm, Håkan: The cold environment and coronary insufficiency.
- Granberg, Per-Ola, Lennquist, Sten and Lindell, Bo: Is there a relation between primary hyperparathyroidism and psycho-social stress?
- Forsius, Henrik: Influence of the northern climate on the eye.
- Aagaard Hansen, Ivar: Cold injuries in northern Sweden.
- Malmros, Ingegård: Some aspects about frost-bites among patients in the northern part of Sweden (Gällivare-Kiruna).
- Hart Hansen, J. P., Høygaard Nielsen, N., Mikkelsen, F.: Malignant diseases in Greenland.

Arctic Medical Research Report, 19/77: (under bearbetning)

Symposium on coronary heart disease particularly with regard to the northern parts of the Nordic countries.

Stockholm, February 3—4, 1977

Introduction: Bent Harvald

Opening of the symposium: Bror Rexed

- Piza, Z.: The epidemiology of myocardial infarction — results from WHO's infarct register.
- Wilhelmsen, Lars et al.: The infarction register in Sweden.
- Nikkilä, Esko and Rissanen, Aila: Familial occurrence of coronary risk factors.
- Lundman, Torbjörn: Genetic aspects of ischaemic heart disease: experiences from twin studies.
- de Faire, Ulf et al.: Mortality from ischaemic heart disease among Finnish immigrants in Sweden.

Panel discussion: Usefulness, function and costs of infarction register.

- Voigt, Jørgen: Sudden death.
- Tibbling, Lita: Specificity of the conventional angina score questionnaire.

- Linderholm, Håkan: ECG in epidemiological studies of coronary heart disease.
 - From Hansen, Per: The Glostrup study.
 - Gyntelberg, Finn: Coronary heart disease and physical activity.
 - Pyörälä, Kalevi et al.: The coronary heart disease morbidity of Helsinki policemen born in western and eastern Finland.
 - Karvonen, Martti: 15-year incidence of coronary heart disease in the East-West population study.
 - Reunanen, Antti et al.: Prevalence and prognosis of coronary heart disease in Finland: The Social Insurance Institution's coronary heart disease study.
 - Aromaa, Arpo et al.: Prevalence and incidence of hypertension in Finland; The Social Insurance Institution's study on Finnish population groups.
 - Valkonen, Tapani and Notkola, V.: Social environment and natural environment in relation to ischaemic heart disease.
 - Axelsson, Johann: Health survey in the Reykjavik area.
 - Leren, Paul: The Oslo study of the general male population.
 - Eriksson, Jan: Aspects of latent coronary heart disease in apparently healthy middle-aged men in Oslo, Norway.
 - Nordøy, Arne et al.: The Tromsø study. A spectrum of risk factors for coronary heart disease.
 - Bjartveit, Kjell: The cardiovascular disease study in the counties of Norway. Preliminary Report.
 - Tibblin, Gösta: The 'Men born in 1913' study.
 - Olsson, Anders et al.: Differences in lipid metabolism in relation to ischaemic heart disease in Edinburgh and Stockholm.
 - Englund, Anders et al.: Chest symptoms among construction workers in northern and southern parts of Sweden.
- Panel discussion: Comparability of population studies and follow-up studies of coronary heart disease within and between the Nordic countries — internationally.
- Hjermann, Ingvar: The Oslo study: design and some preliminary results.
 - Puska, Pekka et al.: The North Karelia project — a comprehensive cardiovascular community control programme.
 - Øygard, Kolbjørn: The Finnmark study. Preventive measures.
 - Åkerblom, Hans K.: Pediatric views on the prevention of coronary heart disease.

Panel discussion: Methods of prevention of CHD in individuals and in population groups. Summary with points from the free discussion by Hans K. Åkerblom.

General discussion: Future population studies, particularly in the northern parts of the Nordic countries.

Arctic Medical Research Report, 20/77: (under bearbetning)

Symposium on epidemiological projects in northern Finland.

Ivalo, May 3—4, 1977

- Harvald, Bent: Introduction to the symposium on epidemiological projects in northern Finland.
- Luukanen, Rauni-Leena: Administrative health problems in the province of Lapland.
- Kirjarinta, Mikko: What practical benefit can we have from epidemiological studies?
- Näyhä, Simo: Special features of mortality in northern Finland. A preliminary report.
- Kirjarinta, Leena: Morbidity in Inari and Utsjoki.
- Hassi, Juhani: Industrial hygiene and health problems of forest workers.
- Väisänen, Erkki: Need for psychiatric therapy in the health centres in northern Finland.
- Forsius, Harriet: Nervous symptoms in schoolchildren in northern Finland.
- Myhrman, Antero: The mother-child project in northern Finland: Relationship between family migration and child development at school age studied in a sociomedical risk group.
- Kirjarinta, Leena: The health care in Inari and Utsjoki in northern Finland.

5. *Annan publikationsverksamhet*

Samarbetskommitténs ordförande sammanställde en förkortad årsberättelse för 1976, vilken distribuerades på danska och finska i sammanlagt 1 146 exemplar till riksdagsledamöter, nordiska universitetet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkarna på Nordkalottområdet, Sameinstitutet m. fl.

Samarbetskommitténs ordförande utarbetade en 12-sidig rapport "Nordisk samarbejdskomite for arktisk medicinsk forsknings studierejse til Svalbard 9.—19. august 1976", vilken duplicerades för utdelning till deltagarna och för deponering på sekretariatet för eventuell utdelning till intresserade.

6. *Förberedelser för arbetsmöten under 1978*

Samarbetskommittén arrangerar i samverkan med Vilhelminaprojektets forskargrupp vid Umeå universitet ett arbetsmöte i Umeå den 6—7.4.1978 om glesbygdernas medicinska problem. Förberedelserna för mötet har varit i gång under verksamhetsåret 1977 under ledning av kommittéledamot, professor Håkan Linderholm.

Samarbetskommittén arrangerar den 12.8.1978 i Mariehamn ett symposium om genetiska problem på nordliga områden i Skandinavien.

7. Förberedelser för det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, Novosibirsk 1978

Det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa anordnas i Novosibirsk, Sovjetunionen den 2—7.10.1978. Samarbetskommitténs ordförande, professor Bent Harvald, presidenten för det II internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, kommittéledamot, professor Ole Wasz-Höckert och generalsekreteraren Hans Åkerblom underhandlade på inbjudan av ordföranden av organisationskommittén, akademiledamot V. P. Kaznachejev i Moskva den 24—25.5.1977 om den skandinaviska insatsen vid arrangerandet av symposiet.

Samarbetskommitténs representanter erhöll uppgifter om planläggningen av programmet och praktisk information om arrangemangen. Arrangörerna emotser ca. 200 utländska gäster, inkluderande ca. 20 inbjudna föredragshållare och ordförande. Arrangörerna önskade att samarbetskommitténs sekretariat distribuerar information om symposiet till de nordliga ländernas vetenskapsmän, och samlar in anmälningsblanketter och abstrakt för vidarebefordran till Sovjetunionen. Samarbetskommitténs ledamöter har i respektive länder spritt information om symposiet och föreslagit föredragshållare och lämpliga ämnen till arrangörerna. Sekretariatet har vidarebefordrat anmälningar och abstrakt från de nordiska länderna till arrangörerna. Antalet anmälda personer var ca. 58 och abstraktantalet 47.

8. Annan internationell verksamhet

Följande vetenskapsmän har besökt sekretariatet och erhållit information om samarbetskommitténs verksamhet:

Den 4.3.1977 biträdande professor Seppo Eurola, Institutionen för botanik, Uleåborgs Universitet och Finlands representant vid Nordiskt kollegium för terrester ekologi (NKE). Vid besöket behandlades samarbetsmöjligheterna mellan NKE och NoSAMF inom de områden av medicinsk forskning som är nära allmän biologi och miljöhygien. Man beslöt att NKE och NoSAMF skall byta sina publiceringar.

Professor Fred A. Milan, Institute of Arctic Biology, University of Alaska, Fairbanks besökte den 21—23.6.1977 Uleåborg och träffade samtidigt vice ordföranden, professor Henrik Forsius och redogjorde för det amerikanska deltagandet vid det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, Novosibirsk 1978.

Den 6.8.1977 professor Mikhail Matveyev, professor Maya Ignatova och doktor Valentina Naumova, Moskva, samt professor Emile Gautier, och doktor J.-P. Guignard, Pediatriiska kliniken, Universitetet i Lausanne,

Schweiz. Vid besöket diskuterades speciellt erfarenheterna om förekomsten av epidemisk nefropati i olika delar av Europa.

Den 21.9.1977 professor Mikhail Zhukovski, Moskva. Vid besöket underhandlade generalsekreteraren med gästen om samarbete för utredning och jämförelse av epidemiologin av diabetes mellitus mellan olika delar av Norden, i synnerhet i Finland och Sovjetunionens nordvästliga delar.

Professor J. R. K. Robson, Medical University of South Carolina, Department of Family Practice, College of Medicine har tagit kontakt med kommittéledamot, professor Håkan Linderholm, sekretariatet och enskilda forskare inom arktisk medicin med begäran om särtryck av publikationer. Professor Robson är editor för serien "Ecology of Food and Nutrition", och han har meddelat att serien är intresserad av forskningar inom arktisk medicin, lämpliga för ovannämnda serie.

9. *Generalsekreterarens forskningsarbete*

Docent Paula Rantakallios forskningsverksamhet under tiden 1.1—30.6.1977 ägnades åt hennes projekt gällande användandet av datamaskin i preventionen av mentala och fysiska åkommor i moderskaps- och barnomsvård. Flera arbeten har tidigare publicerats som resultat av projektet och under verksamhetsåret var följande ämnen i analyskedet:

- effekten av moderns rökande på barnets utveckling i 1-årsåldern
- mortaliteten och morbiditeten av barn till ogifta mödrar i norra Finland
- barnens dödsorsaker under de 5 första åren i norra Finland
- sociala faktorernas roll vid sjukhusintagandet hos barn i norra Finland
- den fysiska och mentala utvecklingen vid 7-årsåldern hos barn som varit icke-önskade av deras mödrar under graviditeten.

Generalsekreterare Hans Åkerbloms forskningsarbete 1.7—31.12.1977 har berört framför allt juvenil diabetes mellitus och nutrition. Av projekten må nämnas.

- uppdagandet av prekliniska fall av juvenil diabetes i ett nordfinskt material med hjälp av HLA-typning och oral glukosbelastning,
- utredning av juvenil diabetes mellitus' insidens och prevalens i olika delar av Finland,
- bearbetning av en nutritionsstudie bland nordfinska skolbarn och deras familjer, och
- handledning av ett projekt berörande fettsyresammansättningen av modersmjölken i Finland, skillnaden mellan olika delar av landet och inverkan av moderns diet på mjölkens fettsyresammansättning.

10. *Övriga aktiviteter*

Ett förslag till reviderade stadgar har bearbetats enligt de riktlinjer, som erhållits från Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

F. Framtidsplaner

Kommittén skall

- söka definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden genom bl. a. fortsatt projektinventering, kontakter med läkare och sjukvårdspersonal i nordliga distrikt, sameorganisationer och internationella kontakter,
- anordna mindre symposier, seminarier och arbetsmöten av två olika typer: a) möten, till vilka i arktiska områden arbetande läkare och annan hälsovårdspersonal deltagar och har möjlighet att träffa forskare som arbetar med arktiskt medicinska problem, och b) mindre symposier, vid vilka forskare med arktiskt medicinska forskningsprojekt mötes med teoretiskt arbetande forskare på samma område.

Kommittésammanträden anordnas fortsatt i samband med arbetsmöten och symposier för att spara på kostnader och underlätta kommittémedlemmars möjlighet att träffa arktiskt medicinskt intresserade forskare.

- intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten.

Utgivandet av "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*"-serien är en av kommitténs huvuduppgifter. Report-serien kommer att publicera både sammanfattningar från arbetsmöten och mindre symposier och längre uppsatser om arktiskt medicinska forskningsresultat samt översiktsartiklar. Utvecklandet av litteraturservice hör även till kommitténs verksamhetsplan.

- bilda arbets-, planerings- eller projektgrupper för att finna nya former för initiering och stöd av forskning.

I det följande beskrivs verksamheten för 1978—1979 närmare:

Verksamhet 1978

NoSAMF arrangerar den 6—7.4.1978 i Umeå ett arbetsmöte om glesbygdernas medicinska problem. Programmet avses behandla bl. a. sjukdomspanorama och arbetsvillkor för sjukvården i glesbygd, kommunikationsproblem, sjukvårdens organisation och dess betydelse för behandlingsresultat och sjuklighet, samt aktuella forskningsprojekt inom glasbygdsmedicinen.

Samarbetskommittén arrangerar den 12.8.1978 i Mariehamn ett symposium om genetiska problem på nordliga områden i Skandinavien. Symposiet anordnas i samband med Sigrid Juselius stiftelses internationella forskarmöte om genetiska sjukdomar i Mariehamn den 13—16.8.1978.

Budgetmedlen för 1978 tillåter inte arrangerandet av ett tredje arbetsmöte under verksamhetsåret 1978.

Däremot kommer en avsevärd del av kommittéledamöternas och sekretariatets aktiviteter rikta sig till förberedelserna och deltagandet vid det *IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa* i Novosibirsk, Sovjet-

unionen den 2—7.10.1978. Sekretariatet har åtagit sig att fungera som kontaktorgan för de nordiska vetenskapsmännen som planerar att delta, och de praktiska researrangemangen kommer även sannolikt att skötas av sekretariatet.

Verksamhet 1979

NoSAMF syftar till att anordna under verksamhetsåret arbetsmöten och mindre symposier om följande ämnen:

- epidemiologiska studier på Island
- tandhälsan i nordliga områden
- katastrof- och olycksfallsmedicin
- zoonoser.

För att verksamheten skall kunna genomföras med planerat omfång, förutsättes en betydlig ökning av kommitténs anslag jämfört med den nuvarande nivån. Särskilda skäl för anslagsökning är dels samarbetskommitténs möjligheter att utöka verksamheten, sedan generalsekreteraren blivit heltidsanställd, dels Islands anslutning.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	84 000	40 300	48 000	46 000
Personal	125 000	150 000	172 200	176 000
Kontor	26 000	24 000	24 000	28 000
Lokaler				
Projekt	35 000	99 700	110 200	122 000
—				
—				
—				
—				
Summa utgifter	270 000	314 000	354 400	372 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	232 000	301 000	301 000	372 000
Lönsteigr. kompensation	28 760	40 400	40 400	
Övrigt	—	13 000	13 000	
Summa inkomster	260 760	354 400	354 400	372 000

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,
inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel. 08/23 40 60

B. Startår

1966

C. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, däribland konflikt- och fredsforskning genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga tre länderna.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1977*

	Nationalitet
Universitetslektor Niels Amstrup	D
Professor Peter Hansen	D
Lektor Anders Boserup	D
Pol. dr. Jan-Magnus Jansson	F
Professor Juhani Paasivirta	F
Docent Tapio Varis	F
Ambassadör Hans G. Andersson	I
Förstelektor Ida Blom	N
Forsker Martin Sæter (v. ordf.)	N
Dosent Jarle Simensen	N
Professor Ulf Himmelstrand	S
Professor Sven Tägil (ordf.)	S
Docent Krister Wahlbäck	S

3. *Personal*

1. Forskningssekreterare Fil. kand. Carl-Einar Stålvant
- 1/2. Informationssekreterare Fil. kand. Cecilia Molander

4. *Revisorer*

Kammarkollegiets fondbyrå, Sverige

E. *Verksamhet*

Samarbetskommittén sammanträdde den 28—29 mars i Trondheim. Den 1—2 december möttes Samarbetskommittén i Stockholm för att ta ställning till arbetsinriktningen under det närmaste året. Utgångspunkten är att främja forskning kring temat "En Ny Ekonomisk Världsordning". Kommittén antog vidare vissa principer för verksamheten på längre sikt.

Arbetsutskottet möttes den 9 maj i Köpenhamn, den 30 juni också i Köpenhamn och den 24 oktober i Stockholm.

Universitetslektor Niels Amstrup, Århus fungerade som ordförande under första halvåret 1977 med docent Krister Wahlbäck, Stockholm som ställföreträdare. Professor Sven Tägil, Lund tillträdde som ny ordförande den 1 juli och docent Martin Sæter utsågs till vice ordförande.

Under året har drygt 250 000 kronor fördelats på anslag. Med finansiellt och administrativt stöd från Samarbetskommittén avhölls ett internationellt och nordiskt seminarium över "Armaments, Tension and War" på Hanaholmen, Finland den 26—28 september.

Samarbetskommitténs informationskrift över pågående forskning i Norden, NEWSLETTER, International Studies in the Nordic countries, har under året redigerats och utgivits i två nummer. Skriften tryckes i 1 500 exemplar och ca halva upplagan går till läsare utanför Norden.

Den samnordiska tidskriften *Cooperation and Conflict* har under året utkommit i fyra nummer. Redaktör är universitetslektor Nikolaj Petersen, Århus.

En retroaktiv verksamhetsredogörelse över "Samarbetskommittén 1967—1976" har sammanställts och redovisats till berörda institutioner och organ.

Sekretariatet har under året bl. a. varit representerat vid följande vetenskapliga konferenser och seminarier:

II. Nordic Conference on Macrohistory and Peace Research, Oslo, 4—6 juni;

Armaments, Tension and War, Hanaholmen 26—28 september;

IPRA VII. General Conference, Mexico City 11—16 december;

Nationella Ekonomiska mål i utrikespolitiken, Kungälv 10—11 december.

Samarbetskommittén har härutöver bidragit med anslag till seminarier och konferenser, stipendier och forskningsresor, publikationer samt till enskilda forskares deltagande i internationella och nordiska forsknings-sammankomster. Ett urval av de viktigaste under året avslutade och beviljade anslagen inom vartdera av dessa områden beskrives nedan.

1. *Forskningsprojekt*

Helge Hveem, Oslo: "*OPECISERING*" som frigjörelsestrategi. Om de viktigaste råvaru- och mineralindustriernas politiska ekonomi.

Anslaget användes i första hand för insamling och bearbetning av data om globala råvarutilgångar. Huvudresultaten från studien föreligger i en stencilerad rapport som är under utgivning som separat bokutgåva: "The political economy of raw materials and the conditions for their opecization."

Inom ramen för anslaget hölls en forskningskonferens över råvaru- och resurspolitisk forskning i Oslo 26—28 augusti. 10 forskare från de olika nordiska länderna deltog. Problem och frågeställningar inom projekt från olika håll diskuterades, liksom möjligheterna till en utbyggd samverkan i framtiden. Det konstaterades att en god informationstillgång förelåg i och med den "bank" som byggts upp på fredsforskningsinstitutet i Oslo.

Raimo Väyrynen, Tammerfors: *Militär forskning och utveckling i de nordiska länderna*. Arbetet tar sikte på en jämförande analys av de nordiska ländernas politik. Raimo Väyrynen omarbetar en tidigare forskningsrapport över "military research and development in Finland". Björn Hagelin och Manne Wängborg. FOA står för det svenska bidraget som till del behandlar internationell standardiseringsproblematik, och spridning av konventionella vapen. Jan Öberg skriver om dansk politik och Nils Petter Gleditsch behandlar Norge. Gruppen har sammanträtt tre gånger och diskuterat de enskilda bidragen. Avsikten är att arbetet skall resultera i en publikation.

Leena Paldán, Tammerfors: *"Kulturellt beroende"*. Anslaget användes för en förberedande studie kring begreppet "kulturellt beroende" med situationen i Latin-Amerika som empiriskt exempel. Avsikten är att resultatet skall kunna ligga till grund för en ansökan till ett större nordiskt projekt kring dessa problem.

Ett idéseminarium arrangerades på Västerhaninge Folkhögskola den 13—16 augusti. 13 forskare och studenter deltog. Såväl substantiella som teoretiska och metodologiska frågor i studiet av kulturellt beroendekulturell dominans togs upp. Begreppsbildningen kring termer som kulturell identitet, autenticitet och nationell kultur befanns problematisk. Det underläge som utvecklingsländer befinner sig i som mottagare av kulturutbud från industriländerna demonstrerades med data från kommunikation och massmedia, musik och litteratur i Latin-Amerika.

Katrin Fridjonsdottir/Petur Petursson, Lund: Islands forsknings- och informationspolitiska utveckling och dess samband med den utrikespolitiska utvecklingen. Projektets centrala del syftar till att belysa de problem ett litet och internationellt beroende land som Island kan ha vad avser dess möjligheter att erhålla tillgång till och utveckla egen expertis i en för landet så viktig fråga som fiskekonflikterna och utvecklingen av havsrätten.

Victor Pestoff, Stockholm: Nordiskt fackföreningssamarbete. Anslaget användes till en förberedande studie kring omfattningen av, inriktningen på och ambitionerna bakom det nordiska samarbetet mellan de nationella fackföreningarna. Vilken roll spelar detta kontaktnät i utvecklandet av fackföreningsintressen? En institutionell utgångspunkt är det arbete som bedrivs i NFS och de nordiska sekretariaten. Såväl internationella kontakter utöver Norden som strukturella determinanter i utvecklandet av samarbete inom Norden kommer att undersökas. Arbetet anknyter på ett fristående sätt till den forskning om det nordiska organisationsväsendet som tidigare presenterats av bl. a. Kalela-Kalela-Linton-Hallenstvedt (1975) och Skjelsbæk (1973).

2. Seminarier och konferenser

II:a nordiska konferensen över makrohistoria och fredsforskning (professoratet i freds- och konfliktforskning, Oslo). Konferensen var en uppföljning av det seminarium som året innan avhölls i Lund över samma tema. Arbetet skedde huvudsakligen i två grupper: en kring "historia", där 8 uppsatser presenterades, och en över "indikatorer, utveckling och välfärdsteori" med 14 olika bidrag. Ett centralt inslag i konferensen var en sammanfattning av de bägge projekt som professor Johan Galtung och professoratet drivit under de senaste åren, "World Indicators Program" och "Trends in Western Civilization Program".

Détentepolitik och ekonomiskt samarbete, Nordiska Kommittén för Öststatsforskning, Helsingfors 10 september. I samband med att styrelsen

diskuterade sin verksamhet och internationella kontakter arrangerades ett symposium över de samarbetsformer mellan Öst och Väst som etablerats under de senaste åren inom ekonomi och industriell produktion. Expansionen i kontakterna över gränserna är delvis ett resultat av avspänningspolitiken och de europeiska säkerhetskonferenserna. Såväl aspekter på det internationella förhandlingsmaskineriet och enskilda länders politik som på de enskilda företagens situation och samarbetsvillkor diskuterades.

Förhållandet mellan USA och Skandinavien 1948—49. Nikolaj Peterser, Århus och Geir Lundestad, Tromsø. Seminariet ägde rum på Rungsted Kyst 9—11 maj och samlade de flesta av de historiker och statsvetare som under de senaste åren publicerat forskningar kring bildandet av Atlantpakten, de skandinaviska försvarsförbundsförhandlingarna och framväxten av det kalla kriget. Tidigare preliminära forskningsresultat har i och med utgivningen av ny dokumentation och personliga vittnesbörd i Norden, samt kanske framför allt genom frisläppandet av amerikanskt arkivmaterial "The Foreign Relations of the United States 1948—49" kunnat fördjupas och delvis omvärderas. Flera mer omfattande verk om denna brytningstid i de enskilda ländernas efterkrigshistoria är under utarbetande.

Symposium över "collective goods and their application to the problems of raw materials", Jerome Davis, Århus och Arild Underdal, Oslo. Symposiet, som ägde rum på Sandbjergs högskole i september, tog sin utgångspunkt i den teoribildning som finns kring "kollektiva nyttigheter". Den ekonomiska styrningen av råvaruresurser såväl i i- som u-länder behandlades i skilda uppsatser bl. a. kring tenn, kaffe, olja och uranium. Förekomsternas geograiska fördelning och dess konsekvenser för etablerandet av internationella institutioner diskuterades, liksom utvecklandet av en internationell råvarupolitik. Även fiskeförhandlingar och problem med uppdelningen av havsallmänningarna togs upp.

Beslutsprocesser i norsk utrikespolitik. Daniel Heradstveit, Oslo. Seminariet anknöt till ett forskningsprojekt som bedrivs i samarbete mellan Norsk Utenrikspolitisk Institutt och några amerikanska forskare. Metodologiska och teoretiska problem kring användandet av modeller i kognitiv psykologi vid studiet av politiska beslutsprocesser diskuterades. Vidare presenterades substantiella resultat från enskilda sektorstudier.

Nationella ekonomiska intressen i utrikespolitiken, Gunnar Sjöstedt, Stockholm. Ett förberedande seminarium kring hur ett land artikuleras, definieras och verkställer sin internationella ekonomiska politik ägde rum i Kungälv 10—11 december. Seminariet tog sikte på en första inventering av förekommande forskning inom fältet samt drog upp riktlinjer för kommande samarbete, bl. a. med sikte på en workshop kring detta tema på den V:e Nordiska Statsvetarkongressen i Bergen augusti 1978.

Rustningar, spänning och krig. Ett nordiskt och internationellt sympo-

sium "Armaments, Tension and War" ägde rum på Hanaholmen, Esbo 26—28 september. Vid symposiet närvarade förutom nordiska forskare också särskilt inbjudna forskare från USA, Sovjetunionen, Nya Zeeland och Australien. 16 olika uppsatser presenterades som dels behandlade aspekter på vart och ett av dessa fenomen, dels också försökte sätta dem i samband med varandra. Symposiet arrangerades av Håkan Wiberg, Lunds universitet med administrativt stöd från Samarbetskommittén. Proceedings från seminariet är under utarbetande. Flertalet uppsatser är redan publicerade eller skall publiceras i nordiska facktidskrifter.

3. Stipendier och studieresor

Institut for fiskerifag, Fiskehögskolan i Tromsø. Bidrag till exkursion till Island för genomgång av fiskepolitik och fiskets villkor och etablerande av framtida samarbete.

Inge Thomesen, Norges Fiskeriforskningsråd, Tromsø. Resa och uppehålle på Island i samband med studier av förhållandet civil/militär kustbevakningsorganisation och jämförelser mellan norsk och isländsk politik.

Frank Horn, Offentlighetsliga Institutionen, Helsingfors Universitet. Resor till de nordiska huvudstäderna för studier i de nordiska ländernas praxis vad avser reservationer till och invändningar mot av andra länder framförda reservationer till statsfördrag.

Tatu Vanhanen, Statsvetenskapliga Institutionen, Tammerfors. Resa och uppehålle i Stockholm för sammanställande av data till forskningsprojektet "defense expenditures related to political and social structures 1850—1975".

Kjell Goldmann, Utrikespolitiska institutet, Stockholm. Bidrag till finansiering av resa i USA och Canada för presentation av forskningsresultat och forskningsplaner.

4. Publikationer

4.1 Tidskrifter

Cooperation and Conflict, Nordic Journal of International Politics, Århus.

Bulletin of Peace Proposals, Oslo. Bidrag till nummer om vapenkapp- löpningen och spridning av kärnfysiska vapen och till nummer om kapp- rustningen i den tredje världen.

4.2 Böcker och forskningsrapporter

Angell, Valter ed. Verdenshandelens fremtid. De økonomisk-politiske rammebetingelser. NUPI RP 1/2 1977 Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo. 170 s.

Holst, Bertram ed. *New Strategic factors in the North Atlantic*. Universitetsforlaget/IPC Science and technology Press Ltd, 1977. 191 s.

Hakovirta, Harto. *Puolueettomuus ja integraatiopolitiikka — Tutkimus puolueettoman valtion adaptaatiosta alueelliseen integraation teorian, vertailujen ja Suomen poikkeavan tapauksen valossa (Neutrality and Integration Policy — A Study of Adaptation by a Neutral State to Regional Integration in the Light of Theory, Comparisons, and the Deviant Case of Finland)*. Acta Universitatis Tampensis, ser. A, vol. 78. Vammala 1976, 366 pp. In Finnish, English Summary, Dissertation.

Hernes, Helga ed. *The Multinational Corporation: A Guide to Information Sources*. Vol. 4. *International Relations Information Guide Series*. Gale Research Co., Detroit, 1977. 197 pp. US dollar 18.00.

Sjöstedt, Gunnar: *The external role of the European Community*. Teakfield London 1977. 273 s.

Tägil, Sven et al. *Studying Boundary Conflicts. A theoretical framework*. Lund Studies in History no 9 1977. Esselte Studium 1977. 214 s.

Traavik, Kim: *De nordiske lande i havsretforhandlingene*. Polhögda-Stiftelsen, Lysaker 1977.

Törum, Harald: *Konfliktforestillinger i Egypt*. NUPI R 26. Hag. avh. Institutt for statsvitenskap, Oslo 1976. 145 s.

Wiberg, Håkan: *Visions of the future. A cross-national survey*. Lund 1977. 244 s.

Wirak, Anders: *Om menneskelige behov — og om aspekter ved tilfredsstillelse av de fundamentale materielle behov*. Inst. for sosiologi, Prof. i konflikt- og fredsforskning, Oslo. Mag. avh. 1977. 157 s.

F. Framtidsplaner

Samarbetskommittén avser att framöver vidareutveckla sitt ansvar att på ett nordiskt plan främja forskning i internationell politik, inklusive freds- och konfliktforskning efter ungefär följande mall: Vid sidan av den hittillsvarande bidragsverksamheten till enskilda forskare och forskningsprojekt på basis av inkomna ansökningar avser kommittén att som institution engagera sig i och särskilt stödja forskning kring "en ny internationell ordning". Det förefaller ändamålsenligt i ett tvärvetenskapligt sammanhang att använda denna något bredare term snarare än den vanliga ekonomiska bestämningen. Verksamheten kommer ta sin utgångspunkt i redan pågående studier vid universitet och högskolor i Norden. En första inventering redovisas i Samarbetskommitténs NEWSLETTER no 2/77. Den kan också anknyta till de projekt av myndighetsledd karaktär (Maktutredningen i Norge, Framtidsstudiesekretariatet i Sverige, TASKU i Finland) som tangerar denna problematik. En tredje källa till impuls- och riktgivare är det internationella konferensprogrammet, särskilt i FN:s regi, som kan ses som en manifestation av den pågående förändringsprocessen. Det vidare innehållet i forskningen kommer att vär-

deras i takt med att arbetet fortskrider. En idégrupp till vilken utomstående personer kan inkallas kommer att bildas med uppgift att initiera och koordinera påbörjade studier. Tanken är att sammanföra forskare som arbetar med besläktade ämnen i återkommande symposier. Det generella tema som från ett nordiskt perspektiv ter sig angeläget har av Samarbetskommittén grovt givits följande formulering:

De nordiska länderna som exempel på små industrialiserade stater och en ny internationell ordning ställer krav på dessa länders internationella anpassning men också deras möjligheter att utöva inflytande och påverka framväxten av en sådan ordning. Andra mer specificerade temaområden som nämnts i det första planeringsarbetet är forskning kring sambandet mellan utveckling och nedrustning liksom forskning kring själva innehållet i en ny internationell ordning som det fortlöpande framställs i de internationella organisationerna och på annat håll. Mer teoretiskt/metodiskt koncentrerade seminarier om olika vetenskapers syn på och förståelse av globala strukturella förändringar, exempelvis marknads- versus maktorienterad (ekonomisk kontra politisk) analys av NIO, är också en angelägen framtida uppgift inom ramen för programmet.

Programmet innebär en ambitionshöjning av kommitténs verksamhet som ställer krav på ökade resurser. Samarbetskommittén får ånyo framföra sin begäran att erhålla en utvidgning av sekretariatet som f. n. består av en och en halv tjänst med ytterligare en deltidsbefattning, benämnd konferenssekreterare.

Kommittén avser att i ljuset av vunna erfarenheter värdera denna mer bundna programverksamhet. Rent allmänt kan sägas att i förlängningen av denna arbetsuppläggning ligger en möjlighet att dela upp kommitténs framtida aktiviteter i en mer bunden, temastödd del, och en förslagsvis lika stor obunden sektor där kommittén — som hitintills varit fallet — stödjer nordisk internationalpolitisk forskning med de traditionella formerna för anslag.

G. Finansiering och ekonomi

Ekonomisk rapport 77.01.01—77.10.15

Inkomster:

Ingående behållning 77.01.01	
Postgiro	76 261: 57
Bank	855: —
Anslag 1977	477 000: —
Tilläggsanslag enl. reg. beslut 76.12.30	24 355: —
Restititioner anslag: 102/72A, 201/73A, 704/76, 207/77 och 210/76	14 601: —

Utgifter:

Konto A	Kommittén	19 244: 57
B	Personalomkostn.	105 587: 04
C	Kontorsutgifter	26 447: 08
D	Hyra — service	8 000: —
100	Forskningsprojekt	27 120: —
200	Konferenser	106 683: —
300	Stipendier inom Norden	14 875: —
600	Publikationer	32 000: —

Diverse restitutioner och inkomster	816: 85	700 Resebidrag, deltagande i konferenser	8 316: —
Bankränta	0: 30	Utgående behållning 77.10.15	
		Postgiro	1241 156: 74
		Bank	4 459: 72
Totalt	593 889: 72	Totalt	593 889: 72

¹ Av beloppet är 75 000 kronor avsatt för sekretariat och kommitté, 79 000 beviljade men ej utbetalade anslag och 90 000 beviljade vid AUsmtr 1029.

Balansräkning

Bokslut per den 31.12.1976 (avseende räkenskapsåret 1.1—31.12.1976)

<i>Inkomster:</i>		<i>Utgifter:</i>	
Ingående behållning 76.01.01		Konto 10 Kommittén	17 020: 65
Postgiro	76 883: 69	20 Personalomkostn.	136 477: 85
Bank	6 396: 30	30 Kontorsomkostn.	19 307: 67
Anslag 1976	440 000: —	40 Hyra	16 000: —
Ersättning för avtalsenlig löneökning 1975	20 119: —	50 Forskningsprojekt	63 831: 62
Restitution konferensdeltagande	198: 02	60 Seminarier	76 041: —
Restitution för utlägg, Cooperation and Conflict	33 651: 16	70 Publikationer	126 181: 21
Restitutioner, anslag:		80 Stipendier	17 270: —
607/70 A + 317/71 A	761: —	90 Resebidrag deltagande i konferenser	26 504: 09
707/76	600: —	01 Gästföreläsare	4 278: —
266/76	265: 84	Utgående behållning	
Återbetalning av förskott	169: 70	Postgiro	76 261: 57
Inkomster bibliografi	414: 25	Bank	855: —
Felöverföring postgiro	6: —		
Utlägg anslag 504/76 A (Stockholms Universitet)	418: —		
Ränta Svenska Handelsbanken	172: 70		
Totalt	580 028: 66	Totalt	580 028: 66

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, NORDINFO
Tekniska högskolans i Helsingfors bibliotek
Otnäsvägen 9, SF-02150 Esbo 15, Finland

B. Startår

1977

C. Syfte

NORDINFO har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Dess uppgift är att inom sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrad eller mer rationell service för forskare och andra nyttjare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna.

D. Organisation

1. Administration

NORDINFO består av tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två medlemmar från Island. För varje medlem förordas en suppleant.

NORDINFO utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Inom NORDINFO skall finnas ett arbetsutskott bestående av en medlem av varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO biträds av ett sekretariat. Sekretariatet är t. o. m. 31.12.1979 förlagt till Tekniska högskolans i Helsingfors bibliotek, Otnäsvägen 9, SF-02150 Esbo 15, Finland.

2. NORDINFO:s sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	D
Rigsbibliotekar Palle Birkelund	D
Professor Henning Spang-Hanssen	D
Överbibliotekarie Esko Häkli	F

Fil. dr. Marjatta Okko	F
Överbibliotekarie Elin Törnudd	F
Riksbibliotekarie Finnbogi Gudmundsson	I
Civilingenjör Jón Erlendsson	I
Direktör Anton Disch	N
Riksbibliotekar Gerhard Munthe	N
Professor, rektor Lars Strand	N
Professor Sixten Abrahamsson	S
Överbibliotekarie Gert Hornwall	S
Verkställande ledamot Hans Håkansson	S

3. Personal

Sekretariatspersonalen består av en sekretariatschef, Mariam Ginman, och en byråsekreterare, Annika Mäklin.

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland ansvarar för revisionen.

E. Verksamhet

NORDINFOs aktiviteter har under det första verksamhetsåret bestått av igångsättandet av projektverksamheten. Dessutom har organet haft som uppgift att skapa administrativ praxis, att utarbeta riktlinjer för verksamheten, samt att integrera de två verksamhetsområden som ombesörjts av NFBS och NORDDOK.

Området för NORDINFOs verksamhet utgör en del i det samhälleliga kunskapsutnyttjandet, som baseras på resultat av forskning, utveckling och annan liknande verksamhet.

Insatserna på BDI-området inriktas på att underlätta åtkomsten till dokumenterad kunskap (dokumenterad i vid mening, innefattande olika media).

Insatserna kan därför komma att beröra dokumenteringstekniken (resultatredovisningen), distributionsformerna (spridnings- och publiceringsformerna), sekundär information (referens-, hänvisningsformerna), hanteringen av primärinformationen (litteratursamlingar, faktasamlingar) samt även kommunikationen av sekundärinformation (referenstjänster) och i ökande utsträckning även primärinformation (fakta- och fulltexttjänster).

Beaktande den ovanstående strukturen av BDI-området har NORD-INFO under år 1977 valt att gruppera verksamheten i bl. a. följande delområden:

— basmaterialförsörjning

omfattande försörjning och tillhandahållande vad avser primärkällor, innefattande uppbyggnad av litteratursamlingar, lokaliseringssystem och förmedlingssystem.

— *databaser och nätverksamhet*

omfattande sekundära informationskällor och tjänster (bibliografier, referenstjänster, söksystem och datakommunikation).

Under år 1977 har NORDINFO inte haft någon verksamhet inom det delområde som omfattar forskningsinformation och vetenskaplig resultatredovisning.

Basmaterialförsörjning

Det har under de senare åren blivit allt mer uppenbart att det inte är möjligt för ett enskilt land att anskaffa vetenskaplig litteratur och annat vetenskapligt informationsmaterial i tillfredsställande omfattning, varför det allt tydligare framgått att man genom samordnande av resurserna sam genom litteraturbevakningen kan nå uppenbara förmåner. NORD-INFO anser därför att koordineringsplaner för mediaanskaffning bör i detta skede prioriteras högt, och har därvid ansett det angeläget att fortsätta de två ur denna synpunkt centrala projekt, Scandiplanen och NOSP, som hittills omhänderhåfts av NFBS.

Scandiplanens intention är att utveckla rationella och ekonomiska samarbetsmetoder:

- 1) för litteraturförsörjning och därmed sammanhängande informationsförmedling, samt
- 2) för låneverksamhet mellan forskningsbiblioteken i de nordiska länderna.

Under år 1977 har en inre revidering av projektet pågått. NORDINFO kommer att besluta om projektets framtida utformning så snart organet erhållit Huvudkommitténs för Scandiplanen rekommendationer i ärendet.

NOSP skall utgöra ett lokaliseringsregister för tidskrifter i nordiska bibliotek. Man kommer inom projektet att etappvis bygga upp registret iakttagande bibliotekens bestånd, avslutade tidskrifter samt deltagande bibliotek. NOSP registrerar publikationer med International Standard Serial Number (ISSN) oberoende av ämnesområde och språk. NOSP skall för nyttjarna göras tillgänglig i form av periodika och kumulerande uttag, men också utformas så, att sökning i registret kan ske från terminaler via datanät.

Medel har även reserverats för att utarbeta ett supplement till List Agr samt till att bygga upp lokaliseringsfil(er) för MEDLINE-databasen, som är sökbar över SCANNET. Dessa två projekt är nära anslutna till NOSP-arbetet och utföres i samråd med detta.

För att underlätta lokaliseringen av det flitigt efterfrågade konferensstrycket och därmed möjliggöra ett effektivt utnyttjande av de samlade resurserna på området, har NORDINFO beviljat understöd för tryckningen av "Samkatalog över nyanskaffat konferensstryck" år 1977. Samkatalogen

har påbörjats av Scandiaplanens tekniska specialkommitté och produceras med hjälp av Danmarks tekniske Biblioteks datoriserade katalogiseringssystem.

Medel har även reserverats för ett lokaliseringsprojekt för rapporter (RECODEX), där lokaliseringen kommer att ske med tillhjälp av COM-kort.

Databaser och nätverksamhet

I dagens läge synes en rationalisering av arbetsrutinerna samt ett maximalt utnyttjande av redan utfört arbete vara av stor, inte minst ekonomisk betydelse. Det enda sättet att rationellt bearbeta stora informationsmängder är elektronisk databehandling. Datorbaserad informationsbearbetning har främst utnyttjats inom området IoD, medan införandet av datoriserade informationssystem för underlättandet av biblioteksrutinerna ännu inte hunnit lika långt i utvecklingen. NORDINFO anser det därför angeläget att stöda sådana utvecklingsprojekt, som bidrar till utbyggningen av datoriserade serviceformer för de nordiska biblioteken. Efter som registreringen av informationsmaterialet dessutom är utgångspunkten för alla datoriserade bibliotekssystem och samtidigt den dyraste enstaka processen vid behandlingen av bibliografiska data, har man påbörjat ett projekt, vars syfte är att undersöka huruvida man med hjälp av en gemensam nordisk satsning kunde tillgodogöra sig nationalbibliografiska MARC-band som produceras i andra länder, t. ex. i USA, England, Väst-Tyskland, Frankrike etc. för att reducera behovet av primärkatalogisering av utländskt material i Norden. För att undersöka huruvida detta kunde utföras, har NORDINFO anslagit medel för ett förprojekt, vars ändamål är att fullständigt utvärdera projektidén, möjligheten att genomföra projektet samt dess tänkbara följder.

NORDFORSK har i det experimentella datanätet SCANNET gett Norden ett verktyg för effektiv informationsöverföring. NORDINFO har inte befattat sig med nätets fysiska utveckling. Däremot har organet speciellt åtagit sig ansvaret för substansen på nätet och anser att dess utnyttjande borde ökas och främjas i så snabb takt som resurserna tillåter. Medel har därför reserverats för att till SCANNET knyta följande databaser:

— INIS (International Nuclear Information System). Målet är att ställa databasen tre senaste års inmatning till förfogande för interaktiv sökning över SCANNET. Databasen tillverkas av International Atomic Agency och innehåller patentrapporter och tidskriftsartiklar både inom atomfysik och kärnkemi samt inom dessas gränsområden.

— Ship Abstracts. Målsättningen är att utveckla en skepp teknisk online databas som bevakar ca 400 rapportserier och ca 200 tidskrifter. Databasen skall tillkopplas SCANNET. Databasen, som är av stor betydelse för nordisk varvs- och rederiverksamhet, har ingen motsvarighet i Europa.

— INSTAINFO. Projektet är ett förprojekt till ett projekt som skall utveckla en standardinformationstjänst, vilken i första hand omfattar uppgifter om nordiska standarddokument och senare även andra dokument av standardkaraktär. Projektets mål är en databank över standarder som i sitt färdiga tillstånd är sökbar över SCANNET.

— SCANP (Scandinavian Periodicals Index in Economics and Business). Målet är att förena det nordiska artikelmaterialet som produceras av handelshögskolor i Norden till en gemensam databank, som är sökbar on-line över SCANNET.

— MechEn. IDC-KTHB har sedan år 1968 producerat denna bibliografiska databas inom området verkstadsteknik, mekanisk bearbetning etc. Databasen omfattar i detta nu 350.000 referenser och kommer att tillkopplas SCANNET.

— Termbank. Arbetets mål är att i datanätet SCANNET bygga upp kommunikation mellan datorbaserade termbanker i de nordiska länderna.

Övrigt

För att NORDINFO skall kunna sätta in sina resurser där de bäst behövs, samt bygga upp substansen på SCANNET i enlighet med arbetsprogrammets principer, behöver organet en fullkomlig kartläggning av existerande nationella och internordiska databaser. NORDINFO har därför reserverat medel för en kartläggning av nämnda sak. NORDINFO kommer även att påbörja en registrering av pågående IoD-projekt i Norden.

För att underlätta ett maximalt utnyttjande av de möjligheter SCANNET i dag erbjuder, har NORDINFO visat speciellt intresse för de användarorienterade aspekterna i samband med nätet, bl. a. brukarutbildning. Man har bl. a. anslagit medel för arrangerandet av kurser i de databaser som är tillgängliga över nätet.

NORDINFO har även lagt betydande vikt vid utbildningsfrågor samt vid standardiseringsarbetet och ersätter telekommunikationskostnader i samband med MEDLINE, tills denna tillkopplas SCANNET.

Internationellt samarbete

Den internationella utvecklingen karaktäriseras av ett ständigt stigande intresse för informationsutbyte. Detta intresse beror på att man allt mer kommit till insikt om att ett välutvecklat informationssystem utgör ett strategiskt viktigt arbetsredskap både för den nationella och den internationella utvecklingen. Man har därför allt mer börjat undersöka huruvida satsning på ett internationellt välfungerande informationssystem kunde ge snabbare och billigare lösningar än nationella strävanden. Detta har vidare aktualiserats av att den moderna tekniken av i dag (datanät, satellitsändningar) möjliggjort snabb och effektiv informationsöverföring. För Norden, vars forskning endast utgör några procent av världsforsk-

ningen är det speciellt viktigt att tillgodogöra sig den internationella forskningen och utnyttja utvecklingen utanför de nordiska länderna. Förutom ur rent informationsmässig synpunkt, är det viktigt även med hänsikt på den politiska och kulturella utvecklingen, att Norden har ett rikt informationsutbyte med de övriga länderna samt en aktiv representation i internationella sammanhang. Alla dessa funktioner har bidragit till att man i Norden är väl medveten om informationens betydelse, vilket bevisas bl. a. av den undersökning som gjorts av PA International Management Consultants Ltd (Pandata) på uppdrag av EG år 1974. Undersökningen visar att Norden kommer att gemensamt svara för 13 % av den totala västeuropeiska terminaltrafiken år 1980. Norden är således enligt studien bland de mera trafikintensiva regionerna i Europa.

I enlighet med detta faller det sig helt naturligt, att det internationella samarbetet inom området BDI intar en mycket central roll i ett internordiskt organ. Följaktligen följer NORDINFO med BDI-arbetet inom UNESCO och OECD samt EG. Likaledes samarbetar organet även med andra, både nationella och internordiska organ inom BDI.

NORDINFO kan bäst nå sitt mål genom att samordna de nationella utvecklingarna inom Norden. Detta kan ske enbart genom en noga avvägd policyskapande verksamhet och genom att inom ramen för sina anslag finansiera sådana utvecklingsprojekt och verksamheter, vilka är av strategisk betydelse för ett ändamålsenligt utnyttjande av de samlade nordiska resurserna. NORDINFOS verksamhet har fr. o. m år 1978 indelats i fyra programområden.

1) Policyutveckling samt koordinerings- och utvecklingsverksamhet

För att uppnå optimal nytta måste NORDINFO bedriva en fortlöpande planering av både projektverksamhet och policyställningstaganden. För att kunna förverkliga detta måste NORDINFO hela tiden ha den bästa nordiska sakkunskapen till sitt förfogande. Detta kan realiseras bl. a. genom ett nät av kontaktpersoner eller -grupper.

Att utveckla nya metoder samt att effektivt sprida nådda resultat är en angelägen uppgift för NORDINFO. I detta sammanhang är bl. a. standardiseringsfrågor aktuella.

I framtiden kommer organet att även inkorporera frågor om resultatredovisning och forskningsinformation i sitt arbetsprogram.

2) Basmaterialförsörjning

NORDINFOS verksamhet inom basmaterialförsörjningen kan indelas i tre delprogram: a) beståndsuppbyggnad, b) lokalisering och c) förmedling. Genom dessa delprogram strävar NORDINFO mot en största möj-

liga samordning samt största möjliga utnyttjande av de samlade resurserna.

3) Databaser

Målet för NORDINFOs verksamhet inom detta delprogram är att största möjliga utbud av kvalitativt högtstående databaser i Norden samt ett maximalt utnyttjande av det experimentella datanätet SCANNET.

4) Utbildning

I samband med utbildningsfrågor kommer NORDINFO att speciellt uppmärksamma specialområden, där utbildningsbehovet i de enskilda länderna inte kan tillfredsställas t. ex. på grund av brist på lärarkraft, eller då en samnordisk utbildning samtidigt främjar framtida samverkan på ifrågavarande område.

G. Finansiering och ekonomi

Oversikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>			
Styrelse	60	115	82
Personal	134	143	195
Kontor	25	37	40
Lokaler	—	—	—
Projekt	1930	911	1 111
—			
—			
—			
Summa utgifter	1 149	1 206	1 428
<i>Inkomster</i>			
Anslag	1 004	1 004	1 428
Lönstegr. kompensation			
Övrigt	145	203	
Summa inkomster	1 149	1 207	1 428

¹ Utökad med eventuellt resterande medel från pågående NORDDOK-projekt.

² 145 000 utökad med de 21.10.1977 resterande medlen från bundna NORDDOK-projekt = 58 123 fmk (status 21.10.1977).

Nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för oorganisk kemi, CTH/GU
Fack
S-402 20 Göteborg 5
Tel. 031-81 01 00 ank. 1514

B. Startår

I nuvarande form 1972 (som en fortsättning av Nordiska sommarskolan för forskarutbildning vilken startades 1966).

C. Syfte

Syftet med verksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från olika delar av världen.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i sänder av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1977*

	Nationalitet
Overarkivar Vagn Dybdahl	D
Kontorchef Jytte Kvorning	D
Föredragande Ulla Ekberg-Piimies	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I
Professor Svein Nordbotten	N
Direktör Arvid Siljan	N
Professor Georg Lundgren	S
Byråchef Hans Poppius	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1977 varit fil. lic. Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola/Göteborgs universitet.

3. *Revision*

Revisionsuppgifterna fullgörs av den danska statsrevisionen.

E. *Verksamhet*

Styrelsen har under 1977 disponerat ett anslag av 1 680 000 dkr. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 17 kurser. Vid kurserna har cirka 450 forskare i Norden deltagit.

Kurserna har varit av vitt skiftande karaktär. Vissa kurser har givit kunskap om nya vetenskapliga metoder och arbetsmetoder. Andra har gällt nya viktiga forskningsområden, antingen speciella delområden inom etablerade discipliner eller frågor av vikt för forskningen eller samhällets utveckling. De senare har ofta legat på gränsen mellan redan etablerade vetenskaper eller haft tvärvetenskaplig karaktär.

Kursutbudet under 1977 kan sägas väl uppfylla styrelsens målsättning för kursverksamheten att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt inom Norden.

Styrelseledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Detta har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten förutom att det ger värdefull ömsesidig information mellan styrelsen, kursarrangörerna och kursdeltagarna. Styrelsen har under året färdigställt en kursledarhandbok och utarbetat en verksamhetsrapport omfattande perioden 1972—1977. Programmet har 1977 omfattat följande kurser:

1. *Religion och samhälle*

Kursort: Göteborg

Kurslängd: 8 dagar

Antal deltagare: 26

Huvudtemat för kursen var religionsantropologi, dvs. studiet av religionens roll i samhället. Stor vikt lades vid växelverkningarna mellan reli-

giösa föreställningar och sociala förhållanden. Kursen vände sig till bl. a. religionshistoriker, religionspsykologer och socialantropologer.

2. *Inläring av främmande språk*

Kursort: Helsingör

Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 25

Kursens syfte var att samla forskare kring studiet av interspråkfenomen och dithörande teoretiska och metodologiska problemställningar. Kursen vände sig i första hand till forskare med lingvistisk bakgrund och lämpade sig väl som ett samnordiskt arrangemang då undervisningen i främmande språk av tradition har många gemensamma drag i de nordiska länderna.

3. *Specialpedagogisk forskning-målsättning och metodik*

Kursort: Joensuu

Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 23

Kursen vände sig främst till forskare inom specialpedagogikens område. Man belyste den specialpedagogiska forskningens anknytning till pedagogik, psykologi, samhällsvetenskap och lingvistik. I fråga om målsättning och metodologi diskuterades tvärvetenskapliga problem. Kursen gav även möjlighet till att utarbeta gemensamma riktlinjer för den pedagogiska forskningen inom de nordiska länderna.

4. *Empiriska analyser av regionala data — metod och teori*

Kursort: Bergen

Kurslängd: 11 dagar

Antal deltagare: 19

Inom detta ämnesområde arbetar flera yngre forskare i de skilda nordiska länderna men det förekommer endast i ringa grad systematisk utbildning i de metoder och teorier som kursen behandlade. Kursen var därigenom synnerligen väl lämpad för ett gemensamt nordiskt arrangemang. Den omfattade dels föreläsningar, dels praktiska övningar på konkret datamaterial på EDB. Kursen vände sig i första hand till statsvetare.

5. *Mikrodemografi med tillämpningar inom olika forskningsområden*

Kursort: Haparanda, Umeå

Kurslängd: 11 dagar

Antal deltagare: 31

Denna kurs hade tvärvetenskaplig karaktär och riktade sig till forskare inom humaniora, samhällsvetenskap och medicin. Forskare från de olika ämnesområdena hade möjlighet att utnyttja den information, som ligger samlad vid databasen i Haparanda-Umeå, för studier inom olika forskningsområden.

6. *Transportpoliik*

Kursort: Göteborg

Kurslängd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen syftade till att mot bakgrund av allmänna transportpolitiska överväganden behandla sjöfartspolitiska frågeställningar ur olika synvinklar. Vad gäller sjö- och flygtransporter har de nordiska länderna gemensamma intressen, varför en nordisk transportpolitisk forskarkurs var mycket angelägen.

7. *Odling och diagnostik av anaeroba bakterier*

Kursort: Stockholm

Kurslängd: 8 dagar

Antal deltagare: 16

Denna kurs behandlade ämnen som hittills beaktats i mycket begränsad omfattning inom forskning och undervisning varför kursen fyllde ett mycket stort behov. Programmet omfattade förutom föreläsningar en stor del laborationer vilket gav deltagarna ett betydande utbyte. Framför allt betonades odlingstekniker och moderna analysmetoder.

8. *Toxikologiska mekanismer och klinisk toxikologi*

Kursort: Oslo

Kurslängd: 7 dagar

Antal deltagare: 54

Detta var en avancerad forskarkurs som behandlade dels mekanismerna vid toxiska organskador, dels klinisk toxikologi. Kursen utgjorde ett gott supplement till den grundläggande toxikologiundervisning, som bedrivs vid skilda lärosäten i Norden.

9. *Lungtoxikologisk bedömning av luftburna substanser i allmän- och industrimiljö*

Kursort: Göteborg

Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 18

Kursen syftade till att ge deltagarna insikt i hur en bedömning av hälsovådligheten hos luftburna substanser i allmän- och industrimiljö utförs. Endast ett fåtal institutioner inom Norden sysslar med inhalationstoxikologiska utvärderingar varför ett stort behov förelåg av ett samnordiskt arrangemang. Man behandlade problem som allmänt förekommer inom yrkesmedicinen och inom den allmänna omgivningen.

10. *Harmonisk analys*

Kursort: Island

Kurslängd: 21 dagar

Antal deltagare: 42 varav 20 bekostades av Nordiska forskarkurser

Den harmoniska analysen är en viktig del av matematiken med anknytning till klassisk fysik. Den har under de senaste åren genomgått en betydande utveckling och är numera en mycket omfattande teori. Tidpunkten var alltså mycket lämplig för att ge denna utbildning åt yngre matematiker med analys som huvudintresse.

11. Oxidation och korrosion av metaller

Kursort: Göteborg

Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 17

Kursen avsåg att ge deltagarna kännedom om moderna metoder och modern instrumentering som används inom korrosions- och oxidationsforskning. Vidare ville kursen ge fördjupad insikt i de mekanismer som reglerar metallers korrosion och oxidation samt möjligheter att förhindra eller minska korrosionen.

12. Separation av cellpartiklar och makromolekyler med hjälp av fasfördelning

Kursort: Lund

Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 20

Rubriken anger en metodik med mycket stor betydelse för biokemisk och cellbiologisk forskning. Kursen vände sig till forskare inom olika grundläggande medicinska och biologiska ämnen. Den bestod av föreläsningar och laborationer och dessutom gavs deltagarna möjlighet att utföra experiment med eget material.

13. Sjöarnas fysik

Kursort: Lammi (Helsingfors)

Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 28

Detta ämnesområde har utvecklats snabbt under senare år, bl. a. på grund av den kraftiga utvecklingen inom databehandlingssystem och instrumentering. Behovet av denna kurs var därför mycket stort. En annan viktig motivering för en gemensam nordisk kurs är de likartade klimatförhållandena i flera av de nordiska länderna, vilket medför stora likheter mellan ländernas sjösystem. Å andra förekommer även olikheter varför en samordning av nordiska lärarkrafter gav en mycket allsidig belysning av sjöforskningen.

14. Närings- och livsmedelsforskning

Kursort: Roskilde

Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 31

Kursens syfte var att förmedla det internationella nytänkandet på näringsområdet. Den behandlade det moderna livsmedelsförsörjningssystemet. Bland ämnen som togs upp kan nämnas resursanvändning i olika led från jordbruk till konsument sett i både nordiskt och globalt perspektiv.

15. Populationsgenetik med tonvikt på planering av husdjursavel

Kursort: Ås (Norge)

Kurslängd: 13 dagar

Antal deltagare: 24

Nordiskt samarbete inom detta område är nödvändigt då antalet forskare i varje enskilt land är litet. Kursen uppfyllde i hög grad syftet att ge

nom samordning av resurser utnyttja erkända forskare utanför Norden. Speciellt vände sig kursen till forskare som behöver vidareutbildning inom områdena husdjursavel och husdjursgenetik.

16. Miljö — ekonomi

Kursort: Ås (Norge)

Kurslängd: 13 dagar

Antal deltagare: 26

Kursen gav en inblick i fysisk-biologiska sammanhang som är nödvändiga för miljö-ekonomiska analyser. I samband härmed behandlades även grundläggande ekologiska problem liksom de ekonomiska teorier, som används vid analys av dylika problem. Vidare genomgicks konkreta problemställningar som tidigare behandlats i de skilda nordiska länderna. Som exempel kan nämnas projektering kring Idefjorden.

17. Energianalys

Kursort: Alvdal (Norge)

Kurslängd: 5 dagar

Antal deltagare: 18

Kursen utgjorde en fortsättning och en avslutning på den kurs i energi-analys som gavs våren 1976.

F. Framtidsplaner

Styrelsen har i augusti 1977 fastställt program för 1978. Av de cirka 50 utarbetade kursförslag som inlämnats kommer 20 kurser att genomföras. Urvalet har skett efter samma riktlinjer som ovan angetts för 1977 års verksamhet.

Följande program fastställdes:

1. Numismatik
2. Humanvetenskapernas historia
3. Terminologilära
4. Politisk textanalys
5. Administrativa betingelser för regionplanläggning i Norden
6. Målsättningar och metoder inom rättsvetenskaplig forskning
7. Longitudinella, prospektiva undersökningar av riskpopulationer
8. Stråldoser och deras biologiska inverkan vid diagnostisk radiologi
9. Receptorer för peptidhormoner
10. Epidermisk biologi
11. Medicinsk cellgenetik
12. Grafisk databehandling
13. Försöksdjur inom biomedicinsk forskning
14. Experimentell mikrobiologisk ekologi
15. Ekotoxikologi
16. Experimentella fasstudier tillämpade på malmer
17. Mekaniska egenskaper i konstruktionsmaterial
18. Spårelementanalys med tillämpningar

19. Resistensförädling mot svampsjukdomar inom jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksodling

20. Foderkonservering och fodermedelvärdering.

I den fortsatta planeringen av arbetet kommer styrelsen att bygga på den utvärdering som gjorts i ovannämnda verksamhetsrapport. Verksamheten kommer huvudsakligen att bedrivas efter de riktlinjer som tidigare använts. Kontinuerligt bedrivs också arbetet med att initiera nya och aktuella ämnesområden. Med hänsyn till inkommande kursförslag finns ett behov av att öka kursutbudet till 25 kurser per år vilket kommer att beaktas i kommande budgetarbete.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	125,2		87,5	
Personal	36,7		16,2	
Kontor	43,1		52,1	
Lokaler	—		—	
Projekt	1 425,0		1 602,0	
Summa utgifter	1 630,0		1 757,8 ¹	
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 410,0	1 665,0		2 300,0
Övrigt	231,5 ¹	26,5 ¹		—
Summa inkomster	1 641,5	1 691,5		2 300,0

¹ Överföringar från tidigare år.

² Enligt bokföringsrapport per den 24.10.1977 (exklusive eventuella återbetalningar av överskjutande medel).

Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiskt vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
Reykjavík
Tel. 2 50 88

B. Startår

1973

C. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som — efter styrelsens beslut — utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1977*

	Nationalitet
Professor Arne Noe-Nygaard	D
Dr. Ilkka Laitakari	F
Direktör Sveinn Jakobsson	I
Dr. Guðmundur Pálmason	I
Direktör Sveinbjörn Björnsson	I
Professor Sigurður Thórarinnsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N
Professor Frans Erik Wickman	S

3. *Personal*

- 1 direktör
- 2 vetenskaplig personal
- 1 kontorsassistent
- 3 tekniska assistenter
- 1 bibliotekar

4. *Revisorer*

Guðmundur Magnússon, Reykjavík

E. *Verksamhet**Forutsigelse og undersökelse av vulkanutbrudd*

Den 1. juli 1977 fikk Vulkaninstituttet bevilgning til å ansette en geofysiker, og derved også mulighet for å begynne geologiske undersøkelser som har direkte betydning for forutsigelse av vulkanutbrudd. Instituttets styre hadde tidligere bestemt at innenfor det geofysiske arbeidsfelt burde man konsentrere seg om jordskorpedeformasjoner. Instituttet har nå anskaffet instrumenter for dette formål og begynt undersøkelser i Krafla området i Nord-Island, hvor der for tiden foregår sterke skorpebevegelser i forbindelse med vulkansk aktivitet. Undersøkelsen er todelt: (1) Lengdemålinger med laser geodimeter som gir opplysninger om horisontale bevegelser og (2) helningsmålinger.

Et trekantnett som strekker seg over det mest aktive område er opprettet. Sidelengden i trekantene er fra 3 til 16 km og målenøyaktighet er ± 0.5 —2cm. Trekantnettet ble målt to ganger i sommer og høst; den siste målingen fant sted etter vulkanutbruddet den 8. september. Det ble funnet at den aksiale del av sprekkesystemet hadde utvidet seg 1 meter, mens randsonene hadde trukket seg sammen opp til 60 cm. Andre mere kompliserte bevegelser ble også påvist.

Helningsmålingene utføres på tre måter: (1) Ved nivellering av et ringformet punktmønster. Disse målinger foretas en gang hver måned. (2)

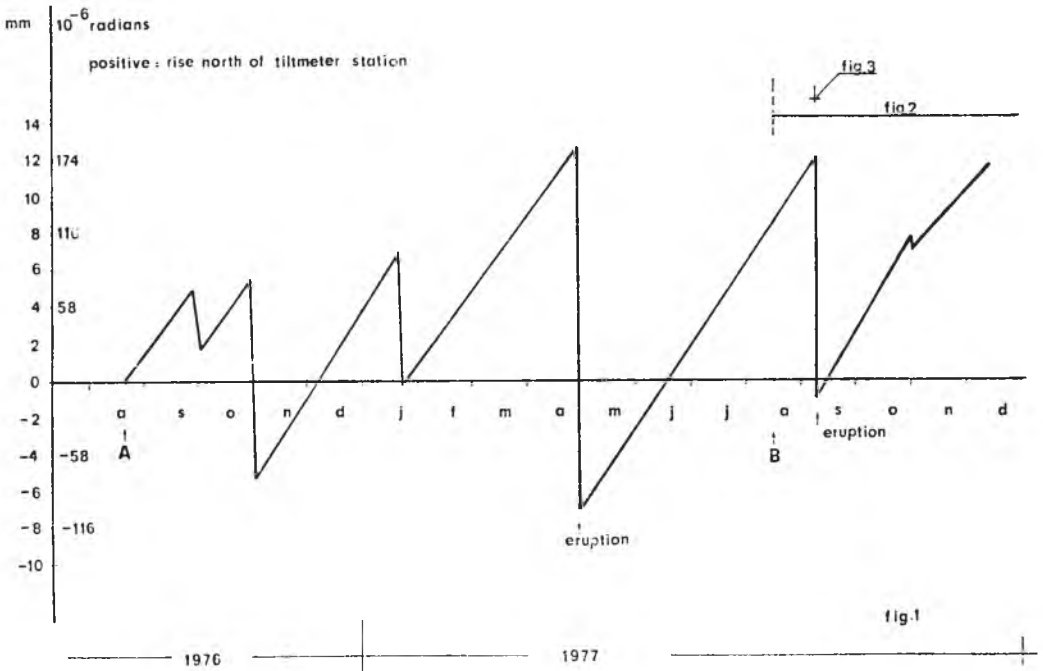

Fig. 1: Kurve som viser helningsendringer i jordskorpen ved Krafla.

Vertikal skala: 10^{-6} radian er en helningsendring på 1 mm per km.

A: Installering av vannhelningsmåler.

B: Installering av elektronisk måler.

Mikrometeravlesning av vannstanden i to beholdere som er sammenkoblet med en 69 m lang slange. Dette instrument er satt opp i kraftverkstasjonen i Krafla, og avleses to ganger om dagen. (3) Begge ovennevnte metoder har den ulempe at avlesningen foregår for sjelden til at instrumentene kan tjene som utbruddsvarslere. Instituttets ansatte har derfor lenge prøvet å løse dette problem, og vi har i år bygget et måleinstrument som ble installert i Krafla området i august. Den 8. september kom et mindre utbrudd og Fig. 3 viser instrumentets registrering av endringene i jordskorpenes helning. Det bør fremheves at disse bevegelser begynte to timer før utbruddet kom. Fig. 2 viser bevegelsemønsteret over en lengere periode, og på dette baseres hovedsakelig langtids-forutsigelsen om vulkanutbrudd i Krafla området.

Analyse av termale gasser er foretatt med noen ukers mellomrum i Krafla området. Etter den drastiske endring som fulgte utbruddet i desember 1975, har man ikke kunnet finne noen betydelige variasjoner i gasskjemien før september 1977. Da øket vannstoffinnholdet i gasser som kommer opp i midten av det aktive sprekkesystem fra 0.5 til 15 prosent.

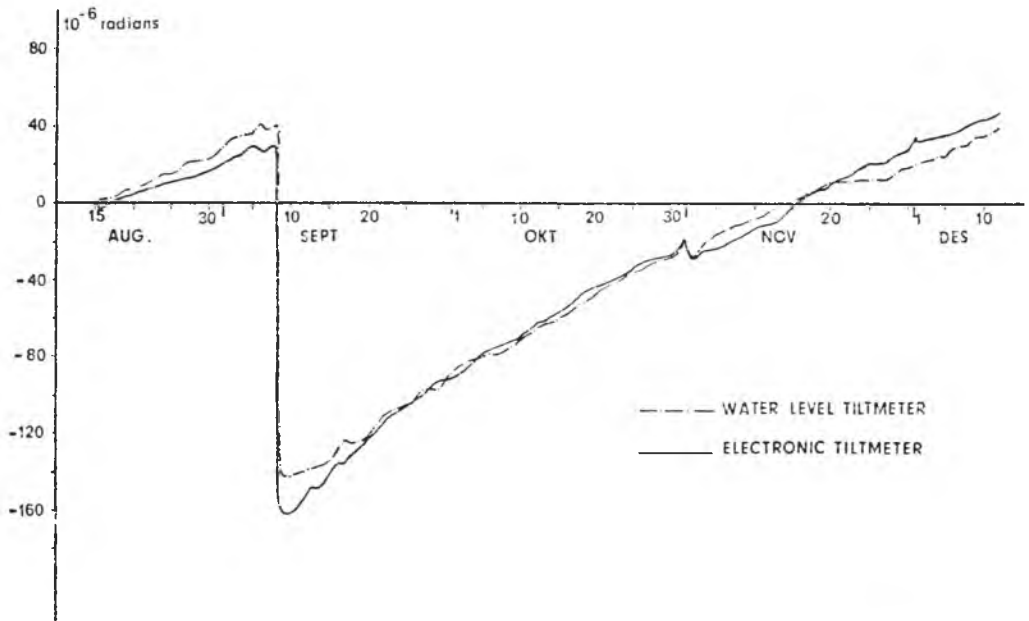

fig. 2

Fig. 2: Sammenligning imellom konvensjonell vannhelningsmåler og det nye elektroniske instrument. Helningsendringer før og etter vulkanutbruddet den 8. sept. 1977.

På grunnlag av alle målinger som er foretatt mener man at det kan ventes et større utbrudd i Krafla-Myvatn-området. Vulkansk aktivitet med lavaproduksjon vil sannsynligvis begynne igjen imot slutten av 1977 eller i begynnelsen av 1978.

Undersøkelsene i Krafla-Myvatn området har nødvendigvis vært mere tid- og pengekrevenne enn man kunne vite på forhånd, og det har derfor ikke vært mulig å begynne innsamling av data fra andre potensielle utbruddsområder.

Petrologi, geokjemi

Basalters opprinnelse og utviklingshistorie er fremdeles et av de problemer vi er sterkt opptatt av. Basalter er antatt å ha oppstått ved deloppsmelting av jordens mantel, og siden utviklet ved forskjellig grad av fraksjonert krystallisasjon. Denne antagelse er ikke i overensstemmelse med våre resultater og vi mener at mere kompliserte prosesser har foregått. Vi tror at reaksjoner mellom smelten fra mantelen og skorpebergarter har innflytelse på basaltkjemien fordi vi finner systematiske kjemiske forskjeller mellom basalter fra områder med unike skorpeegenskaper.

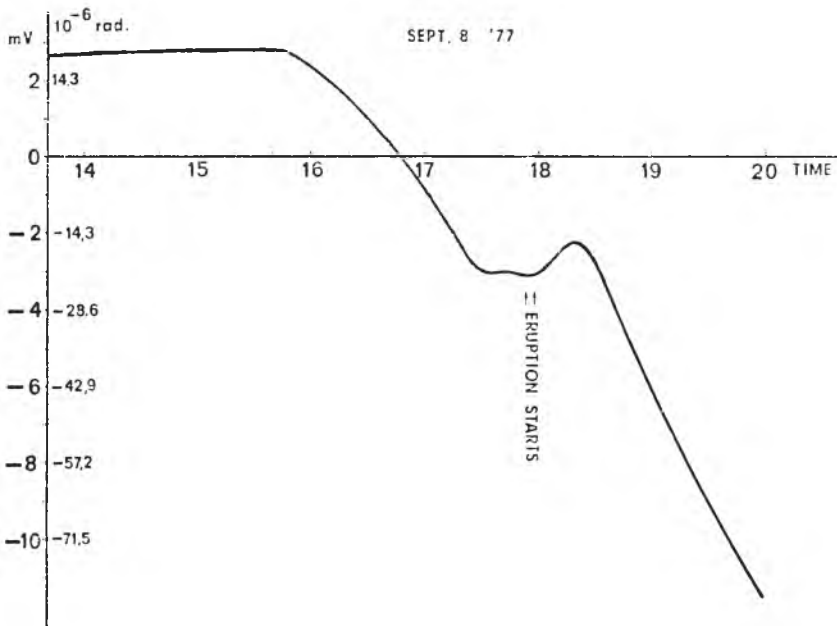

fig. 3

Fig. 3: Utskrift av den elektroniske helningsmåler i tiden fra kl. 14 til kl. 20 den 8. september 1977. Måleren viser rask senkning av jord-skorpen to timer før utbruddet.

Heikki Mäkipää har undersøkt likevektsforhold mellom krystaller og glass i lavasmelter som ble hurtig avkjølt ved utbrudd under vann eller is. På grunnlag av sine målinger kan han bestemme temperatur og partielt trykk av vannet i smelten under krystaldannelsen. Resultatene viser at basalter med noenlunde samme kjemi har hatt forskjellig vanninnhold. Heikki Mäkipää har videre undersøkt fordelingen av elementene Cr, Mn, Co og Ni mellom olivenkrystaller og den veske som krystallen ble dannet i. Undersøkelsen omfatter naturlige glasser, disse er også underkastet eksperimentell oppsmeltning og krystallisering under kontrollerte temperatur- og trykkforhold. Fordelingskoeffisientene viser seg å være noe forskjellige fra tidligere antatte verdier.

Karl A. Jörgensen arbeider med Tindfjallavulkanens petrologiske utvikling. Dette vulkanområde har en særstilling fordi det ligger i et vulkansk belte hvor der ikke er skorpeutvidelser. Sammenligning mellom bergarter i dette område og i den aktive spredningssone viser systematiske ulikheter som antyder at delvis oppsmeltning av den eldre skorpe under Tindfjallavulkanen kan ha endret den opprinnelige kjemiske sammensetning.

Per Olav Mørkeseth arbeider med likevektsforhold under krystallisasjon av sure bergarter fra forskjellige vulkaner. Undersøkelsen har som

mål å finne om sure bergarter dannet i forskjellig geotektonisk miljø er oppstått under like temperatur- og trykkforhold.

Peter Torssander undersøker forholdet mellom svovelisotoper i geotermale og vulkanske gasser. Svovelisotoper kan gi viktige opplysninger om sammenhengen mellom vulkanisme og geotermal virksomhet og denne studie kan også bidra til bedre forståelse av dannelsesbetingelsen for enkelte malmforekomster.

Den nye lavaen i Krafla som er kommet til overflaten i tre korte utbrudd er blitt undersøkt av Grönvold og Mäkipää. Lavaen er uensartet og for hver gang får den en stadig mere "primitiv" kjemisk sammensetning enn lavaen fra utbruddet i 1724—1725, den ligner nu mere på Yngre Laxárlava. Lavaen fra dette utbrudd oversvømmet hele Myvatn området for 2500 år siden og nådde helt til havet ved Islands nordkyst. (En slik likhet tillater dog ikke spekulasjoner om størrelsesgraden av det utbrudd man kan vente ved Myvatn.)

Óskarsson og Sigvaldason har undersøkt innholdet av fluor i islandske bergarter. Fluorinnholdet er størst i bergarter fra den sydøstlige vulkansone. De historiske dokumenterte fluorforgiftninger som følge av vulkanutbrudd har også alltid funnet sted i SÖ-Island.

Gudrun Larsen har undersøkt vulkanismen i den østlige vulkansone. Hun bruker askehorisonter for å gjengi den vulkanske historie i området. Hovedvekten legges på et utbrudd som skjedde omkring landnámstiden i Vatnaöldur kraterrekken. Det fremgår at utbrudd av samme størrelsesorden som det enorme Laki-utbruddet i 1783 gjentar seg med 6—800 års mellomrum.

Ellen M. Sigmond studerte utbredelse og karakter av prekambriske vulkanske bergarter i Telemark og vest for Setesdal, Syd-Norge. Hun grupperer vulkanisme ved sammenligning med forskjellige resente vulkanområder. Basaltenes kjemiske sammensetning har mange likhetspunkter med sammensetningen av basalter fra kontinentale rifter.

Jan Mayens geologi og petrologi ble underkastet detaljert studie av Páll Imsland. De forskjellige vulkanske bergarter inneholder karakteristiske inneslutninger som antagelig stammer fra smeltens opprinnelsested. De forskjellige smelte-inneslutnings-par viser en regelmessig geografisk fordeling.

Stipendiater

Páll Imsland (I)	1/1—31/1
Karl Aage Jørgensen (D)	1/6—31/12
Gudrú Larsen (I)	1/1—31/12
Heiki Mäkipää (F)	1/1—31/12
Per Olav Mörkeseth (N)	1/6—31/12
Ellen M. Sigmond (N)	1/1—31/1
Jan Swantesson (S)	1/1—31/5
Peter Torssander (S)	1/6—31/12

Konferenser, utenlandsreiser

G. E. Sigvaldason ble bedt om å være med i en internasjonal komité under ledelse av Prof. Frank Press, U.S.A., for å vurdere den vulkanske faresituasjon på öya Guadeloupe i Vestindia. Komitéen, som ble tilkalt av det franske forskningsråd, konkluderte at det ville være trygt å tillate 70 000 evakuerte innbyggere å vende tilbake til sine hjem forutsatt at man monterte de nödvendige avanserte instrumenter for kontinuerlig kontroll av vulkanen Soufriere.

G. E. Sigvaldason var invitert foredragsholder på et möte om vulkanske gasser i Napoli og om utbruddsfare ved Napolibukten.

Karl Grönvold organiserte et symposium om vulkanaktiviteten ved Krafla i Nord-Island under et möte om vulkanologi i Durham, England.

F. Framtidsplaner

Instituttet har påbegynt målinger av jordskorpebevegelser i vulkanområder, en oppgave som er av stor viktighet når det gjelder å forutsi vulkansk aktivitet. Vår oppmerksomhet har naturlig nok vært rettet mot Krafla området i første omgang, men i de kommende år vil instituttet etablere flere nett med fastpunkter for måling av jordskorpebevegelser i andre fareområder. I første rekke: Vestmannaeyjar, Katla området, Veidivötn området og Askja.

Vi håper at kunne etablere et overvåkingsanlegg i Vestmannaeyjar. Utbruddssonen der strekker seg fra Surtsey i syd opp til fastlandet i Landeyjar. På denne 30 km lange strekning finns en rekke öyer hvor Heimaey er den største. For å måle *horisontale* bevegelser i jordskorpen vil vi sette opp fastmerker og to ganger i året måle avstandene mellom de enkelte öyer med laser geodimeter. Målingene blir utfört ved hjelp av helikoptere som den islandske kystvakt stiller til rådighet. For å måle jordskorpens *helning* settes opp målere av den type som instituttet har utviklet. Signalene fra disse må sendes med radio til en mottakersentral som i første omgang blir satt opp på Heimaey, senere sendes direkte til instituttet i Reykjavik. En slik kontinuerlig opptegnelse av skorpebevegelser kan brukes sammen med jordskjelvs målingene til korttids varsler.

I kommende år håper vi å kunne sette opp lignende overvåkingsanlegg i Katla området i Veidivötnområdet og Askja. Disse planer er realistiske forutsatt at instituttet får en elektrotekniker i tillegg til den som allerede er ansatt. Det har vist seg i praksis at elektroteknikeren er under et større arbeidspress enn noen av de övrige ansatte, og en viktig del av de planer som instituttet har for fremtiden krever nybygging og utvikling av måleinstrumenter og elektronisk databehandling. Vi ber derfor, for tredje gang, om stilling til en elektrotekniker.

Mens jordskjelvs- og deformasjonsmålinger lenge har vært benyttet for utbruddsvarsling har man nesten ingen erfaring med slik anvendelse

av gassanalyser. Man vet lavasmelten gir fra seg gasser når den kommer på grunt dyp i jordskorpen. Vanskelighetene ved å bruke gassanalyser for varslingsformål er hovedsakelig knyttet til ulempene ved innsamling av gasser med korttids mellomrum fra utilgjengelige områder. Instituttet har planer om å utvikle et instrument som opereres ved fjernkontroll og sender analyser inn til et datasentrum. Teknisk er dette lett gjennomførbart, men tidkrevende. Dette er derfor enda en begrunnelse for ansettelsen av en elektrotekniker.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	1 158	1 530	1 200	1 800
Personal	22 121	25 391	35 000	34 382
Kontor	1 638	3 210	2 000	3 300
Lokaler	4 346	7 350	10 731	7 100
Projekt				
— Undersk. v/75	3 195			4 730
— Krafla prosjekt	783		4 120	
—			228	
—				
Summa utgifter	33 241	37 481	53 279	51 312
<i>Inkomster</i>				
Anslag	25 752	36 363	36 363	51 319
Lönstegr. kompensasjon	4 970		9 000	
Övrigt	3 190	1 118	7 916	
Summa inkomster*	33 912	37 481	53 279	51 319

* Overskudd 671 i henhold til bokslut 1976.

Nordens hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1977

A. Navn og adresse

Nordens Hus i Reykjavík
Nordens Hus — Norræna Húsið
Reykjavík
Tel. 170 30

B. Startår

1968

C. Formål

Nordens Hus i Reykjavík, som er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1963 og med deltagelse af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har til formål at virke som et bindeled mellem Island og det øvrige Norden for derved at aktivisere og levendegøre den nordiske interesse på Island. Det skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og udveksling af personer, materiale og oplysninger om nordisk kulturliv og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

D. Organisation

1. Administration

Institutionen ledes af en bestyrelse, der består af 7 medlemmer, hvoraf Islands regering udnævner 3 og regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige udnævner ét medlem hver. Ét af de islandske medlemmer udpeges af Islands Universitet og ét af den islandske forening Norden. Medlemmerne vælges for 4 år ad gangen. Den daglige ledelse varetages af en af bestyrelsen udnævnt direktør. Omkostningerne dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og udbetales via Kultursekretariatet i København.

2. *Styrelsens sammansättning*

Nationalitet

Universitetsrektor, prof. dr., phil. Gunnar Hoppe, formand	S
Direktör Birgir Þóhallsson, næstformand	I
Kontorchef Eigil Thrane	D
Regeringsråd Ragnar Meinander	F
Prof. dr., phil. Sigurður Þórarinnsson	I
Höjesteretsdommer Ármann Snævarr	I
Fhv. stortingsmedlem Berte Rognerud	N

3. *Personal*

Nationalitet

Direktör, dr. phil. Erik Sönderholm	D
Bibliotekar Þórdís Þorvaldsdóttir (stedfortrædende direktör)	I
Kassereske Guðrún S. Jónsdóttir	I
Sekretær Ingibjörg Björnsdóttir	I
Programsekretær Dóra Kristjánsdóttir	I
Biblioteksmedhjælper Sigurleif Þórhallsdóttir	I
Vagtmester Gunnar Heiðdal	I
Kafeteriabestyrerinde Kristín Eggertsdóttir	I

4. *Revisorer*

Revisionskontor Gunnar Zoëga

Foredrag, litterære programmer, koncerter:

Museumsdirektör Olov Isaksson fra Sverige:

To foredrag: "Bilder fra Kina" med lysbilleder og "Från Olaus Magnus till Hasse Alfredsson".

Skuespilleren Lena Nyman og visesangeren Rune Andersson fra Sverige:

Viseprogram. Arrangeret af Isländsk-svenska föreningen.

Museumsinspektör Erik Kjersgaard fra Danmark:

To foredrag: "Et surt, tyrannisk, indadvendt og fattigt lille land — Robert Molesworth Esq. i Danmark 1691", og "Fortællingen om de amerikanske sørovere, A. O. Exquemelin og hans saga fra Vestindien".

Prof. dr. phil. Olav Bö fra Norge:

Foredrag: "Om kjempekarar og forteljekunst i Setesdal".

Illustratören Anna Taurila fra Finland:

Foredrag: "Börneböger og börnebogsillustrationer". I tilknytning til udstilling af finske börnebogsillustrationer i entreen.

Prof., dr. phil. Arne Næss fra Norge:

Foredrag: "Sammenheng mellom holdningen til 'natur', 'dyr' og 'kvinnen'."

Prof. dr., phil. Kai Laitinen fra Finland:

Foredrag: Bo Carpelans forfatterskab. I forbindelse med Nordisk Råds litteraturpris 1977.

Per Runeson fra Sverige:

Foredrag: "Vad är priset för välfärd och såkallad utveckling". I tilknytning til en fotoudstilling i biblioteket og entreen om samme emne.

Historikeren dr. phil. Alf Kaartvedt fra Norge:

Foredrag: "Unionsfellesskap som radikaliserende faktor".

Manuela Wesler og Halldór Haraldsson fra Island:

Kammermusikaften, flöjte og piano.

Digteren dr. phil. Thorkild Bjørnvig fra Danmark:

To foredrag: "Identiteten hos Martin A. Hansen og Karen Blixen", og "Nödvändigheden af elefanter".

Docent, fil. dr. Tore Frängsmyr fra Sverige:

Uppsala Universitets 500 års jubilæum. Foredrag og film.

Skuespilleren Jesper Langberg fra Danmark:

Program med oplæsning og sang bl. a. fra "Kierlighed uden Strømper".

Komponisten Vagn Holmboe fra Danmark:

Foredrag: "Musik, Magi og Ekstase". Pianisten *Halldór Haraldsson* spillede Holmboes klaverkomposition "Suono da Bardo".

Fru Meta May Holmboe fra Danmark:

Foredrag med lysbilleder: "Sol — is — vand".

Sangerinden Ritva Auvinen fra Finland:

Koncert med program af Edv. Grieg, S. Rachmaninov, Hugo Wolff, Rich. Strauss og Yrjö Kilpinen. *Agnes Löve* akkompagnerede.

Cellisten Asger Lund Christiansen fra Danmark:

Cellokoncert med værker af Sammartini, Beethoven, Holmboe og Heise. *Porkell Sigurbjörnsson* akkompagnerede på piano.

Forfatteren Jan Mårtenson fra Sverige:

Foredrag: "Svensk litteratur i dag".

Solokoncert med værker efter C. Ph. E. Bach, E. Varese, J. Ibert, *Porkell Sigurbjörnsson* og V. Holmboe.

Historikeren prof. Svend Ellehøj fra Danmark:

Foredrag: "Fra Absalons borg til det tredje Christiansborg".

Kunsthistorikeren Allan Ellenius fra Sverige:

Foredrag: "Stormaktstida adelsmiljöer i Sverige" og "Torsten Renqvist, humanist och konstnär".

Fil. mag. Anja Paulin fra Sverige:

Foredrag: "Filmvisning på nytt sätt" samt film: "Oskyldigt offer".

Lektor Kari Skjøsberg fra Norge:

To foredrag: "Kjønnsrollemønstre i nyere skandinaviske barne- og ungdomsbøker" og "Den kvinnepolitiske situasjon i Norge".

Cellisten Arto Noras fra Finland:

Koncert med værker af L. Boccherini, Z. Kodaly, Dimitrij Sjostakovitj og Y. Kilpinen. *Gisli Magnússon* akkompagnerede på piano.

Musikkonsulent Göran Bergendal fra Sverige:

Foredrag om den svenske komponist Allan Petterson og præsentation af grammofonplader. Foredrag om Rikskoncerters virksomhed i Sveriges skoler.

Historikeren Willy Östreng fra Norge:

Foredrag: "Svalbards politiske stilling" og "Norges politiske situation etter valget".

Forfatteren Pekka Parkkinen fra Finland:

Foredrag: "Finsk litteratur i dag".

Dr. phil. Sture Allén, professor fra Sverige:

Foredrag: "Språket, datorn og vi".

Jazztrioen Niels-Henning Ørsted Pedersen, Ole Koch Hansen og Alex Riel fra Danmark:

Koncerter i Nordens Hus.

Folkemusikanter Risto Ala-Ikkelä og Eero Piirto fra Finland:

Koncert (i tilknytning til Suomi-fest 6. dec.).

Kunsthistorikeren Allan Ellenius fra Sverige:

Foredrag: "Stormaktstida adelsmiljöer i Sverige" og "Torsten Renqvist, humanist och konstnär".

*Udstillinger i udstillingslokalerne:**Adhæsiva Arketyper fra Finland:*

13 finske kunstnere. Maleri, grafik, skulptur m. m.

Selskabet til Haandarbejdets Fremme fra København:

"Dansk haandarbejde — islandsk uld".

"Sammenspil mellem ord og billeder":

Asger Jorns litografier og Halldór Laxness' håndskrevne tekst fra "Die Geschichte vom teuren Brot", der udkom i Schweiz i 1972.

Sommerudstilling:

Tre islandske kunstnere, Jóhann Briem, Sigurður Sigurðsson og Steinþór Sigurðsson, udstillede tilsammen 60 større og mindre arbejder.

Lone Plaetner og Mable Rose fra Danmark:

Akvareller, malerier og grafik.

Tom Krestesen fra Sverige:

Maleriudstilling.

Følgende islandske kunstnere har lejet lokalerne til udstilling af egne værker:

Helgi Gíslason:

Skulptur og grafikudstilling.

Sigríður Björndóttir:

Maleriudstilling.

Gunnlaugur Stefá Gíslason:

Akvareluudstilling.

Islandsk Grafik:

Islandske grafikeres fælledsudstilling.

Bragi Ásgeirsson:

Maleriudstilling.

Skálatún:

Udstilling af håndarbejde m. m. udført af handicappede.

Helgi Þorgils Friðjónsson, Ólafur Láursson, Niels Hafstein, Þór Vigfússon og Rúri Fannberg:

Fælledsudstilling.

Björn Birnir:

Maleriudstilling.

Margrét Elíasdóttir:

Keramik-, tekstiludstilling.

Sept. 77:

Kunstnergruppen Kristján Davíðsson, Jóhannes Jóhannesson, Guðmunda Andrésdóttir, Þorvaldur Skúlason, Valtýr Pétursson og Sigurdjón Ólafsson:

Maleri- og skulptur.

Magnús Pásson, Richard Valtingojer og Salóme Fannberg:

Skulptur, grafik, tegninger og tekstiler.

Islands Turistforening:

En udstilling i anledning af 50 års jubilæum.

Þorbjörn Höskuldsdóttir, Haukur Dór, Baltasar o. a.:

Maleri, keramik m. m.

Udstillinger i foyeren og biblioteket:

Finske børnebogsillustrationer:

13 finske illustratører og forfattere, bl. a. Tove Jansson, Camilla Mickwitz, Björn Landström, Anna Tauriala o. a.

Kvinden i Norden:

Udstilling i anledning af Nordens Dag, d. 23. marts.

Islands Naturvårnsforening:

Propagandauge for naturvårn, plakater og böger.

"Bogen som grafisk redskab":

Forlæggeren Hans Jørgen Brøndum fra Danmark viste grafik i forbindelse med udstilling of illustrerede böger fra Brøndums forlag.

Meta og Vagn Holmboe:

Udstilling af glasmosaik og noder.

Nordiske Börnebogillustrationer:

En vandreudstilling fra Sønderjyllands Kunstmuseum.

Anette Holdensen og Peter Tybjerg fra Danmark:

Udstilling af tekstiler og keramik.

Runebergudstilling:

Udstilling af illustrationer til J. L. Runebergs værker.

Andre udstillinger i foyeren og biblioteket:

Nordisk konkurrence om byplanlægning på Vestmannaöerne.

Foreningen af islandske vævelærere: Konkurrence om møbelbetræk.

Malerier og böger of forfatterinden Ásta Sigurðardóttir arrangeret af Rödströmperne, Reykjavík.

Olie i Nordsöen — en vandreudstilling.

Per Runeson: Fotografiudstilling.

Unesco-udstilling: I anledning af Unescos 30 års jubilæum.

Kirkelige kulturdage på Island: Kirkeligt kunsthåndværk af Sigrún Jónsdóttir.

Övrig virksomhed i Nordens Hus

Ung Nordisk Musik holdt møder og koncerter i Nordens Hus i juni måned.

”Åbent hus” — arrangementer blev holdt i juli og august. Der blev vist film om Island og holdt foredrag om islandske emner og spillet og sunget islandsk musik; de medvirkende var:

Björn Teitsson, Guðrún Tómasdóttir, Sigurður Þórarinnsson, Vésteinn Ólason, Jónas Kristjánsson, Halldór Haraldsson, Nanna Hermannsson og Haraldur Ólafsson.

Desuden har huset været benyttet til diverse arrangementer.

Ex.: Den islandske solistforening afholdt hver fredag i juli solistkoncerter med isl. sange, Anna Rögnvaldsdóttir holdt violinkoncert med Agnes Löve, Guðny Guðmundsdóttir og Philip Jenkins afholdt sonateaften. Kongresser såsom Kirkelige Kulturdage og Nordkalotmødet blev delvis afviklet i Nordens Hus. Nordjazz havde koncert i huset, Monica Zetterlund samt trio gav koncert. Ud over de islandske film ved Åbent hus er der enkelte weekends blevet vist film.

Gæster i gæsteværelserne i Nordens Hus januar — november 1977

Dr. phil. Olov Isaksson, museumsdirektör, *sv*

Lena Nyman, skuespiller, *sv*

Rune Andersson, visesanger, *sv*

Erik Kjersgaard, museuminspektör, *da*

Dr. phil. Kai Laitinen, professor, *fi*

Ulla Pettersson, socialrådgiver, *sv*
John Hansen, *da*
Dr. phil. Olav Bø, professor, *no*
Anna Tauriala, illustratör, *fi*
Dr. phil. Arne Næss, professor, *no*
Maj-Britt Imnander, fil. mag. (med sön) *sv*
Dr. phil. Alf Kaartvedt, historiker, *no*
Ingjerd Åsnæs Wåhländer, journalist, *sv*
Eyðun Johannesen, teaterdirektör, *fær*
Dr. phil. Thorkild Björnvig, digter (med frue) *da*
Ragnhild Sundby, professor, *no*
Fil. dr. Tore Frängsmyr, docent, *sv*
Hans Jørgen Brøndum, forlagschef (med frue) *da*
Vagn Holmboe, komponist (med frue) *da*
Willumsen Krog, fotograf, *da*
Anders Beck, fritidspædagog, *da*
Erlendur Patursson, folketingsmand (med frue), *fær*
Olle Holmberg (med frue), *sv*
Esbjørn Hiort, arkitekt, *da*
Vidar Reinhamar (med frue), *sv*
Peter Tybjerg, kunstner, *da*
Ragnar Lassinantti, landshövding (med frue), *sv*
Gunnar Valkare (med frue), *sv*
Lone Plætner, kunstner, *da*
Lars Janson, jazzpianist, *sv*
Juhani Aaltonen, flöjtist, *fi*
Jan Mårtenson, journalist, forfatter, *sv*
Asger Lund Christiansen, cellist, *da*
Gunilla Hellman, bibliotekar, *fi*
Peter Springborg, cand, mag., *da*
Svend Ellehøj, historiker, *da*
Tom Krestesen, kunstner (med frue), *da*

Gæster i gæsteværelserne i Nordens Hus nov. — dec. 1977

Anja Paulin, fil. mag., *sv*
Lise Roes, filminstruktör, *da*
Göran Bergendal, musikkonsulent, *sv*
Arto Noras, cellist, *fi*
Pekka Parkkinen, forfatter (med frue), *fi*
Sture Allén, dr. phil., *sv*
Lennart Elmevik, professor, *sv*
Troels Kierulf, bankdirektör (med frue), *no*
Risto Alaikkela, musikanter, *fi*

Eero Piirto, musikanter, *fi*
 Allan Ellenius, kunsthistoriker, *sv*
 Helga Kress, lektor, *is*

F. Fremtidsplaner

Virkomheden i det kommende år vil i det hele og store følge de afstukne retningslinier. Det skal dog fremhæves som noget principielt vigtigt, at kontakten med Islands Universitet søges intensiveret, således at Universitetet i så vidt omfang som overhovedet muligt kan nyde fordelene af de nordiske gæsteforelæsere i NH. Endvidere arbejder radioens musikafdeling og Nordens Hus på et projekt gående ud på, at der afholdes nordiske kammermusikkoncerter i NH, som skal transmitteres direkte; også her er der tale om en bestræbelse på systematisk videreudnyttelse af de inviterede kunstnere. I 1978 finder den islandske kunstdfestival sted i første halvdel af juni; traditionen tro vil NH sørge for de nordiske indslag, af hvilke kan nævnes Københavns Strygekvarteret, Griegduoen og malerægteparret Seppo Mattinen og Vibeke Helle Eriksen, festivalens eget arrangement med Elisabeth Söderström vil få tilskud fra NH. For at understrege, at NH ikke blot er en institution for Reykjavík, er det meningen at lade nogle af de nordiske programmer flytte til enten Akureyri eller Húsavík. I efteråret 1978 fejrer Nordens Hus sit 10 års jubilæum, hvilket bl. a. vil blive markeret med en udstilling af skandinavisk glaskunst og med en festkoncert.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr)

	Rev. 1.10.76		Rev. 1.1.10.77	
	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall (1/10) 1977	Budget 1973
<i>Utgifter</i>		Tus.	Tus.	Tus.
Styrelse	2 244 222	2 773	2 219	3 399
Personal	19 300 272	17 948	24 581	34 434
Kontor	2 047 460	2 883	1 762	3 574
Lokaler	11 999 908	10 752	11 354	15 727
Projekt 1	3 283 479	3 405	3 440	5 009
— 2	15 660 490	20 408	16 040	28 938
—				
—				
—				
Summa utgifter	54 535 831	58 169	59 396	91 081
<i>Inkomster</i>				
Anslag	39 865 563			
Lönstegr. kompensation	7 527 049			
Övrigt	7 311 154			
Summa inkomster	54 703 766			

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1977

A. Navn og adresse

Inden for det nordiske teatersamarbejde, som er finansieret af det nordiske kulturbudget, har der hidtil fundet støtte til nordiske gæstespil og gennemførelse af nordiske videreuddannelseskurser (Vasaseminarerne) sted. De to projekter lededes af henholdsvis den nordiske gæstespilkomité og Vasakomiteen. Ved beslutning i 1976 samledes disse to komiteer, med virkning fra begyndelsen af 1977, i en nydannet "Nordisk Teaterkomité" (nedsat af Ministerrådet i januar 1977). Dog prolongeredes de to tidligere komiteer til 1.7.1977, således at gæstespilkomiteen fordelte midlerne som hidtil indtil nævnte dato og Vasakomiteen stod til rådighed for den nye komité som ekspertorgan på videreuddannelsesområdet, men uden forpligtelse til at anordne seminarer.

B. Startår

Den tidligere gæstespilordning påbegyndte sin virksomhed 1974, og Vasaseminarerne påbegyndtes 1963. Den nye nordiske teaterkomité konstitueredes i marts 1977.

C. Formål

Vasakomiteen havde til formål at gennemføre videreuddannelseskurser inden for teaterområdet, oprindeligt primært for regissører, nu i stigende grad også for andre teaterområder, herunder det tekniske område. Seminarernes formål er videreuddannelse gennem forelæsnings-, diskussioner, demonstrationer og gruppearbejde eller på anden hensigtsmæssig måde.

Gæstespilkomiteen havde til formål at støtte nordisk gæstespil af enhver art inden for såvel dramatisk teater som musikteater og ballet, indbefattet børne-, ungdoms- og skoleteater samt amatørteater.

Den nye nordiske teaterkomité har ansvar for fordelingen af støtte til nordisk gæstespiludveksling samt planlægning og gennemførelse af det nordiske videreuddannelsesarbejde på teaterområdet samt sådanne øvrige samarbejdsprojekter på dette område, som af Ministerrådet måtte blive henlagt under komiteen.

D. Organisation

De to tidligere komiteer havde i 1977, i deres sidste virksomheds-

periode, samme sammensætning som i 1976. Den nye nordiske teaterkomité havde i 1977 følgende sammensætning:

	Nationalitet
Asger Bonfils	D
Henrik Bering Liisberg (suppleant)	D
Ritva Siikala	F
Martin Kurtén (suppleant)	F
Carl Öhman	F
Tuovi Laukkanen (suppleant)	F
Sveinn Einarsson	I
Helga Hjørvar (suppleant)	I
Knut Thomassen, formand	N
Karin Hox (suppleant)	N
Pierre Fränckel	S
Rolf Rembe (suppleant)	S

E. Virksomheden

Gæstespilstøtten har i årets løb under de to forskellige komiteer givet bevillinger (se bilag). I lighed med tidlige udtoges et beløb (stort dkr 105 000), som har været disponeret af Nordisk Amatørteaterråd til amatørteatergæstespil.

I det forløbne år har der, som tidligere besluttet, på grund af gennemgående ændring af den samlede struktur i samarbejdet ikke kunnet gennemføres videreuddannelsesprojekter.

Teaterkomiteen har foruden at fordele gæstespilmidler for sidste halvår gennemført en udredning, som ønsket af Ministerrådet, vedrørende eventuel ændring og samlet vurdering af gæstespilstøtten, planer for det udvidede nye videreuddannelsessamarbejde samt den administrative struktur for dette samarbejde. Denne udredning forelægges, med forslag til instruks for en treårig forsøgsperiode, for Ministerrådet i januar 1978, hvortil er knyttet forslaget om en lignende forsøgsperiode med en støtteordning for nordisk amatørteatersamarbejde i Nordisk Amatørteaterråds regie.

F. Fremtidsplaner

De i nævnte udredning "Nordisk teatersamarbejde, gæstespil, videreuddannelse og administrativ struktur" indeholdte påpegninger for virksomheden i den kommende forsøgsperiode.

G. Finansiering og økonomi

Såvel gæstespilstøtten som videreuddannelsesseminarer finansieres af det nordiske kulturbudget. Bevilling i 1977 til gæstespilstøtte var dkr. 1 145 000 og til teaterseminarer dkr. 265 000. Årets mødeomkostninger for tillige den nye komité har været fordelt på disse bevillinger.

Förteckning över gästspel som erhållit anslag

1976

1. Fønix Teatret, København	Gästspel i Sverige med "Liv og Dukken" m. fl.
2. Södra Teatern, Stockholm	Gästspel av Folketeatret, København, med "Støvler og Sko"
3. Folketeatrets intimsce-
Hippodromen, København	Gästspel i Island med "Støvler og Sko"
4. Operascenerna i Helsingfors,
Oslo och Stockholm	Gästspel av operan i Finland med "De sista frestelserna" i Oslo och Stockholm
5. Södra teatern, Stockholm	Gästspel av dansgruppen Raatikko med "Folk utan makt"
6. Nordiska amatörteaterrådet	Ramanslag för 1976
7. Narrens verkstad, Stockholm	Gästspel i København och andra danska städer med "Valparaiso"
8. Förskoleseminariet i Gävle	Gästspel av Paraplyteatret, København
9. Svenska Teatern, Helsingfors	Gästspel av musikteatergruppen Oktober, Malmö, med "Sven Klangs kvintett"
10. Ryhmäteatteri, Helsingfors	Gästspel i norra Norge och Sverige med "För klok" m. fl.
11. Det norske Teater, Oslo	Gästspel av Göteborgs stadsteater med "Gustav Vasa"
12. Harald Jørgensen Tournéen,
København	Gästspel i Island med "Galaner, Godtfolk og Galgenfugle"
13. Helsingfors stadsteater	Gästspel av Stockholms stadsteater med "Pariserliv", "Medeas barn", "Min bror! Min bror!"
14. Comedievognen, Søborg	Gästspel i Oslo med "Da Oldemor var Lille"
15. Jytte Abildstrøms teater,
København	Gästspel i Helsingfors med "Tobias og Englen"
16. Festspelen i Reykjavík	Gästspel av Lilla teatern, Helsingfors, med "Sizwe Bansi är död"
17. Finska teaterorganisationers
centralförbund	Gästspel i Åbo och Björneborg av Dramatiska teatern, Stockholm, med "Tribadernas natt"
18. Odensefestivalen för nordisk
gruppteater	Gästspel av Dalateaterns "Revyen"
19. Høje Tåstrup Teater,
Tåstrup	Gästspel av Pionjärteatern, Svenska riksteatern, med "Mahagonny" på flera orter i Danmark
20. Den Jyske Opera, Århus	Gästspel vid festspelen i Bergen med "Fröken Julie"
21. Det lille Teater, København	Gästspel med musikteaterpjäsen "En summende bi"

22. Södra teatern / Svenska riksteatern	Gästspel av Kom-teatern, Helsingfors, med "Trä fågelsnidaren"
23. Fria proteatern, Stockholm	Gästspel i Oslo med "Operation Morgonrodnad"
24. Det danske Teater, København	Gästspel av Svenska riksteatern med "Midsommarlekar", "Segern", "Känner du Fia Jansson"
25. Invandrarnas kulturcentrum, Stockholm	Gästspel med folklore från flera länder i Oslo och København

1977

1. Svenska riksteatern, Stockholm	Gästspel i Umeå av Jens Bolling, Norge, med "Peer Gynt i sägner och dikt"
2. Svenska riksteatern, Stockholm	Gästspel av Skolteatern i Finland med "Prinsessan som inte kunde tala" på skilda orter i Sverige
3. Wasa Teater	Gästspel i Umeå med "Hulda"
4. Norrbottenteatern	Gästspel i Vasa med "Den heliga familjen"
5. Comedievognen, København	Gästspel på Färöarna med "Cirkus Rummel" m. fl.
6. Festspelen i Bergen	Gästspel av Odin-teatern med bl. a. "Dansenes bog"
7. Svenska riksteatern, Stockholm	Gästspel av Rovaniemi teater med "Salakaato"
8. Penniteatteri, Helsingfors	Gästspel på Nordkalotten med bl. a. "Guldfågels by"
9. Akureyri teater	Finansiering av regissör för Goldonis "La Donna di Garbo"
10. Nordiska amatörteaterrådet	Ramanslag för 1977
11. Teatervidenskabeligt Institut, afdelingen for gruppeteater, København	Gästspel av Nationalteatern och Nynningen med "Vi kommer att leva igen"
12. Föreningen Danscentrum, Stockholm	Gästspel av dansteatern Raatikko på skolor i Stockholm
13. Hønie-Onstad kunstcentrum, Oslo	Gästspel av teatergruppen Pakhus 13, København
14. Friteatern, Stockholm	Gästspel i Oslo och på andra orter med "Woyzeck"
15. Narrens verkstad, Stockholm	Gästspel i Stockholm av Skifteholdet, København, med barnteater
16. Tampereen työväen teatteri, Tammerfors	Gästspel i Sverige med "Skomakarens döttrar"
17. Husets teater, København	Gästspel i København och Århus av Teatergruppen Narren med "Sjappet"
18. Det lille Teater, København	Gästspel av Manne Klintberg med "Min bror, min bror . . ."
19. Föreningens Danscentrum, Stockholm	Bidrag till föreställningar i samband med dansfestival i Stockholm

20. Kuopio tanssii ja soi ry,
Kuopio	Bidrag till gästspel av Cramér-
baletten vid dansfestivalen 1977
21. Operakomiteen i Narvik	Bidrag till gästspel i Kiruna med
”Trubaduren”
22. Living Movement,
København	Gästspel i Oslo med
”Red for Roses”
23. Alþýðuleikhúsið, Reykjavík	Gästspel i de övriga nordiska
länderna med ”Skollaleikur”
24. Pakhus 13, København	Gästspel av Cullberg-baletten
25. Tukak Teatret, Lemvig	Turné på Grønland med två
skådespel
26. Bruksteatern, Malmö	Gästspel i Norge med ”Hotet”
27. Gruppetatern Armar & Ben,
Stockholm	Gästspel med ”Tusen och en skatt”
vid barnteaterfestivalen i Holstebro
28. Teatergruppen Turnus,
Albertslund	Gästspel i Norge med ”Hvorfor
bliver der ikke skudt flere
journalister . . .”
29. Svenska riksteatern,
Stockholm	Gästspel av Kemi stadsteater med
”Sven Tuuva”
30. Dansteatern Raatikko,
Helsingfors	Turné till de övriga nordiska
länderna
31. Stockholms kyrkoopera	Gästspel av Den Jyske Opera med
”Jefta”
32. Sunnbiar Dansifelag,
Färöarna	Gästspel med färöisk folkdans i
København
33. Stockholms stadsteater	Gästspel i Helsingfors med
”Väntarna”

Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete

Verksamhetsberättelse 1977

A. Navn og adresse

Nordisk ungdomssamarbeid
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid

B. Startår

1973

C. Formål

Målet for støtteordningen skal være å

— øke kunnskapene om og forståelsen av kulturelle, politiske og sosiale spørsmål blant ungdom i de nordiske land ved å støtte det nordiske samarbeid som drives av landsomfattende og nasjonalt støtteberettigede barne- og ungdomsorganisasjoner i Norden

— gi ungdomsorganisasjonene større muligheter til å understreke nordisk samhörighet i internasjonal sammenheng

D. Organisasjon

Virksomheten ledes av et utvalg på to medlemmer fra hvert land. Sekretærfunksjonen utøves av kultursekretariatet.

Utvalget hadde pr. 31.12.1977 følgende sammensetning:

Jens Clausager, Danmark

Frode Møller Nicolaisen, Danmark

Risto Ikäheimo, Finland

Ulla Helsingius, Finland

Sigurður Geirdal, Island

Reynír Karlsson, Island

Sissel Rønbeck, Norge

Alf-Cato Gaaserud, Norge

Bert Valtersson, Sverige

Håkan Wallensten, Sverige

Revisjonsansvaret påhviler den mottakende organisasjon og revidert regnskap om anvendelsen av midlene skal sendes kultursekretariatet innen seks måneder etter at det bevilgede beløp er utbetalt.

E. Virksomheten

Det nordiske ungdomssamarbeidet er fra 1977 ført inn som fast tiltak på det nordiske kulturbudsjettet og midlene er i inneværende år fordelt etter nye retningslinjer vedtatt av Nordisk ministerråd i november 1976.

Disse retningslinjene adskiller seg fra de tidligere ved at de utvider ungdomssamarbeidet til å omfatte det organisatoriske samarbeidet mellom organisasjonene. Det understrekes videre at prioritet bør gis til prosjekter som tar sikte på brede ungdomsgrupper.

Ungdomsutvalget har besluttet å fordele organisasjonsstøtten én gang om året med søknadsfrist 1. mars, og med virksomhetsåret regnet fra august til juli måned. Når det gjelder prosjektstøtten, vil midlene fortsatt bli fordelt to ganger om året med søknadsfrister 15. september og 1. mars.

Denne fordelingsprosedyre har medført at utvalget når det gjelder midlene for 1977 (1,3 mill. dkr.) har foretatt to fordelinger av prosjektstøtte, gjeldende for første og annet halvår 1977, og en fordeling av organisasjonsstøtte, gjeldende for perioden august 1977 til juli 1978.

Bevilgningen til prosjektvirksomhet var på i alt dkr. 925 000,— fordelt på 41 prosjekter og bevilgningen til det organisatoriske samarbeidet på dkr. 295 000,— fordelt på 12 organisasjoner.

Totalt ansøkt beløp var på ca. 6,8 mill. dkr.

F. Framtidsplaner

Etter kun ett års forløp er det vanskelig å si noe sikkert om virkningen av de nye retningslinjene. Når det gjelder støtten til det organisatoriske samarbeidet, antar man at bevilgningen må få noe tid til å virke og gi den ønskede effekt som var å skape et stabilere grunnlag for den nordiske virksomheten. Utvalget vil nøye følge utviklingen i det organisatoriske samarbeidet og stille økte krav til de mottakende organisasjoner.

I 1977 har man lagt vekt på å nå ut med informasjon til organisasjonene om de nye bestemmelsene. På møtet i Reykjavik i oktober ble det arrangert et møte mellom ungdomsutvalget og representanter for islandske ungdomsorganisasjoner.

Utvalget vil peke på nødvendigheten av informasjon og ønskeligheten av tilsvarende kontaktmøter også i framtida.

G. Finansiering og økonomi

Det nordiske ungdomssamarbeidet finansieres over det nordiske kulturbudsjett. Bevilgningen for 1977 var på 1,3 mill. dkr.

BIHANG

Bevilgninger 1977

1. *Organisatorisk samarbeid*
 - 1.1 Nordisk samorganisasjon for ungdomssamarbeid.
 - 1.2 KFUM og KFUK i Norden.
 - 1.3 Nordisk Fællesrådskonferance, Det danske spejderkorps.
 - 1.4 NORDGU.
 - 1.5 Nordisk ungtkonservativ Union.
 - 1.6 Nordens konservative studentunion.
 - 1.7 Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom.
 - 1.8 Nordens liberale og radikale ungdomsforbund.
 - 1.9 Arbetarbevegelsens barnorganisasjoner i Norden.
 - 1.10 Samarbeidskomitéen for demokratiske og kommunistiske ungdomsforbund i Norden.
 - 1.11 Nordiska centerungdomens förbund.
 - 1.12 Kristen demokratisk ungdom.

2. *Prosjektvirksomhet*
 - 2.1 *Politiske organisasjoner*
 - 2.1.1 Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund til et seminar om utdanningspolitikk, Sverige.
 - 2.1.2 Nordiska Centerungdomens Förbund til seminar under temaet "Verksamhetsformer", Sverige.
 - 2.1.3 Nordisk Ungtkonservativ Union til et seminar om Islands sikkerhets- og utenrikspolitiske situasjon, Island.
 - 2.1.4 Kristelig Folkepartis Ungdom til en konferanse om bostadspolitikken, Sverige.
 - 2.1.5 FNSU til et seminar om "Arbeiderkulturen i Norden", Stockholm.
 - 2.1.6 FNSU til seminaret "Fremmedarbeidere i nordisk arbeidsliv", Danmark.
 - 2.1.7 Nordens Konservativa Studentunion til en studie av Nordisk Råd, Danmark.
 - 2.1.8 Kommunistisk Ungdom til et seminar om barn og kultur i Norden, Sverige.
 - 2.1.9 Norges Kristelige Ungdomsforbund til Nordisk Lejr i Sandefjord, 10.—15. juli 1977.
 - 2.1.10 Nordiska Centerungdomens Förbund til konferanse i Reykjavik, 26.—29. juli 1977.
 - 2.1.11 Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom til to seminarer:
 1. Seminar om avspennings- og nedrustningspolitikk i Norden, 4.—. november 1977 i Norge.
 2. Seminar om faglig/politisk ungdomsarbeid i Norden, oktober 1977 i Finland.
 - 2.1.12 Kristelig Folkepartis Ungdom til Massemediaseminar 25.—27. nov. 1977 i København.
 - 2.1.13 Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund til to seminarer:
 1. Seminar om U-hjelp og ny økonomisk verdensordning 21.—23. okt. 1977 i Norge.

2. Seminar om Nordkalottens situasjon og framtid 7.—9. okt. 1977 i Kiruna.

2.1.14 Unge Høyres Landsforbund til to seminarer:

1. Seminar om sikkerhetspolitikk 21.—23. okt 1977 i København.

2. Seminar om organisasjonsarbeid 2.—4. desember 1977 i Oslo.

2.2 *Edruskapsorganisasjoner*

2.2.1 Nordens Godtemplarungdomsråd til et nordisk fredsseminar, Norge.

2.2.2 Det Norske Totalavholdsselskaps Ungdomsforbund til en nordisk sommerskole, Tromsø, Norge.

2.2.3 IOGT i Norge til et kurs om nordisk samarbeid på Nordkalotten, Norge.

2.2.4 Nordens Godtemplarungdomsråd til seminar 10.—14. august 1977 i Sverige.

2.3 *Speiderorganisasjoner*

2.3.1 De tre speiderkorps, Danmark til kurs for ledere av senior-speidere, i Danmark 24.—31. juli 1977.

2.3.2 Frälsningsarméns Scoutförbund til en nordisk speiderleir, Gränna.

2.3.3 Soumen Partiolaiset-Finlands Scouter r. y. til "Virsu 77" en samnordisk leir for 13—14 årige speidere, Finland.

2.3.4 Soumen Partiolaiset-Finlands Scouter, r. y. til et nordisk handikappederkurs, Finland.

2.4 *Kristne organisasjoner*

2.4.1 Norges Kristlige Student- og skoleungdomslag til nordisk møte 29. juli—30. august 1977 på Gol.

2.4.2 Unge Norske Katolikkens Forbund til nordisk kontaktmøte 22. juli—2. august i Oslo.

2.4.3 Sveriges Kristna Ungdomsråd til europeisk ungdomskonferanse i Sverige 4.—6. november 1977.

2.4.4 Metodistkyrkans Nordiska Ungdomsråd til ungdomslederkonferanse 3.—4. desember 1977 i Stockholm.

2.4.5 Finlands Kristliga Studentförbund til Nordisk sommermøte 19.—22. august 1977, på Åland.

2.4.6 Isländska kyrkans Ungdomsarbete til en forberedelseskonferanse for kirkelige ungdomsledere i hele Norden, Island.

2.4.7 KFUM og KFUK i Danmark til en KFUM leir for gutter i alderne 11—16 år, Danmark.

2.5 *Øvrige organisasjoner*

2.5.1 Luonta-Liitto r. f. til en nordisk konferanse, Finland.

2.5.2 Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde til avholdelse av en konferanse for unge landbrukere.

2.5.3 Norges Ungdomslag til et nordkalottseminar.

2.5.4 Foreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap til et nordisk ungdomsstevne, Danmark.

2.5.5 Framfylkingen til et leder- og instruktørkurs, Norge.

2.5.6 Nordbottensdistriktet av Svenska Röda Kors til forberedende møte.

- 2.5.7 Arbetarbevegelsens Barnorganisationer i Norden til Nordiske møter under 1977.
- 2.5.8 Förbundet Vi Unga til nordisk kurs i Södertälje november 1977.
- 2.5.9 Pohjola-Nordens Ungdomsförbund til seminar i Finland. 21.—22. oktober 1977.
- 2.5.10 Nordisk samorganisasjon for ungdomssamarbeid til nordisk ungdomsuke i Sydslesvig 30. juli—6. august 1977.
- 2.5.11 Fältbiologerna til nordisk konferanse 29. sept.—2. okt. 1977 i Sverige.
- 2.5.12 Dansk Ungdoms Fællesråd til nordiske kontaktmøter i løpet av 1977.

Nordiskt samiskt institut*Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Sámi Institut'ta/Nordisk Samisk Institutt
 Postboks 93
 N-9520 Kautokeino

B. Startår

1973

C. Syfte

Institutet har som målsättning att tjäna den samiska befolkningen i de nordiska länderna med sikte på att förbättra befolkningens ställning socialt, kulturellt, rättsligt och ekonomiskt. Institutet skall ta initiativ till att samordna och igångsätta utredningar, planläggningar och forskning samt genomförande av projekt. Det skall genom konsulent- och rådgivningsverksamhet ge bistånd både i teoretiska och praktiska frågor.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutet ledes av en styrelse som har tolv medlemmar. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet, fem utses efter förslag av regeringarna i de nordiska länderna, sju efter förslag av Nordisk Samekonferens. Styrelsemedlemmarnas funktionstid är tre år. Styrelsen väljer för varje år ordförande och vice ordförande bland sina medlemmar. Den dagliga verksamheten av institutet ledes av institutsledaren i överensstämmelse med de riktninglinjer och beslut som styrelsen fattat.

Nordiskt Sameråd är institutets rådgivande organ.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Prof. dr. phil. Arild Hvitfeldt	D
Regeringssekreterare Fredrik Forsberg	F
Rektor Haraldur Olafsson	I
Dr. philos. Anton Hoém	N
Överdirektör Lars Sköld	S
Lärare Pekka Lukkari	F

Lektor Helvi Nuorgam-Poutasuo	F
Lärare Sverre Fjellheim	N
Rektor Jon Eldar Einejord	N
Gårdsbrukare Ole Henrik Buljo	N
Studerande Susanna Kuoljok-Angeus	S
Rektor Ingvar Åhrén	S

3. Personal

- 1 Institutsledare Aslak Nils Sara
- 1 Sektionsledare för språk och kultur: Alf Isak Keskitalo
- 1 Sektionsledare för näringsliv, miljö och rättigheter: Oula Näkäläjärvi
- 1 Sektionsledare för utbildning och information: Veikko Holmberg (vikarie)
- 2 Sekreterare: Ellen Ragnhild Sara, Kajsa Mariana Blind (vikarie)
- 1 Kassör: Berit Anne Hætta (vikarie)
- 1 Kontorsassistent: Finn Olav Nystad
- $\frac{1}{3}$ Rennäringsbetjänt: Ellen J Sokki (deltid)
- $\frac{1}{8}$ Vaktmästare: Klemet Hermansen (deltid)

Permissioner: Sektionsledare för utbildning och information Per Mikael Utsi har studiepermission 15.8.1976—31.1.1978. Sekreterare Veikko Holmberg vikarierar för honom. Före sekreterare Veikko Holmberg vikarierar Kajsa Mariana Blind. Johannes Mathis Anti har studiepermission från 1.1.1977—1.8.1979, Berit Anne Hætta vikarierar i kassörtjänsten.

4. Revisorer

Utgifterna för institutets verksamhet täckes genom bidrag från Danmark, Island, Norge, Finland och Sverige. Kostnaderna fördelas mellan länderna efter beslut av Nordiska Ministerrådet. Institutets styrelse kan också söka medel från andra finansieringsinstanser.

E. Verksamhet

Styrelsen

Nordisk Ministerråd utser institutets styrelse. Styrelsens ordförande är Ingvar Åhrén, vice ordförande är Helvi Nuorgam-Poutasuo.

Styrelsens arbetsutskott består av Ingvar Åhrén, Helvi Nuorgam-Poutasuo, Anton Hoém och Sverre Fjellheim. Styrelsens sekreterare är institutsledaren Aslak Nils Sara.

Styrelsemöten

Styrelsen har hållit två möten under 1977 och behandlat sammanlagt 24 ärenden. Bland de större ärenden som styrelsen behandlat kan nämnas revidering av 1978 års budget och behandling av 1979 års budgetförslag, utlysning av kontraktanställningar för 1978, kontorslokaler för in-

stitutet i miljöbygget i Kautokeino samt arbetsordning för institutets fasta personal.

Dessutom har styrelsen varit representerad vid WCIP-konferensen i Kiruna samt vid årsmötena för SSR, NRL, NSR.

Vidare hölls hösten 1977 ett gemensamt informationsmöte mellan institutets styrelse, Nordisk Sameråd samt institutets projektpersonal. Sammanlagt deltog 60 personer vid detta möte.

Styrelsens arbetsutskotts möten

Arbetsutskottet har haft ett möte under 1977 och behandlat i allt 9 ärenden. Bland de största ärenden som arbetsutskottet behandlat kan nämnas den administrativa ordningen vid institutets förvaltning.

2. Kulturfrågor

2.1 Samisk kultur- och samhällsforskning

Institutet försöker hålla översikt över samisk kultur- och samhällsforskning, bl. a. genom insamlande av bibliografier samt genom deltagande vid offentliga debatter och genom hållande av gästföreläsningar.

Sektionsledaren för språk och kultur har hållit föreläsningar över dessa ämnen vid Nordiska Etnografi Konferensen i Helsingfors 10 jan. 1977, vid Kulturhuset i Stockholm 15 jan. 1977, vid Tromsø Universitet 2 febr. 1977 samt vid Bibelseminariet i Kautokeino den 24 maj 1977.

Institutet har vidare detta år för UNESCO:s räkning utformat färdigt en översikt över arktisk kulturforskning i Norden och gjort en översikt över bibliografier som behandlar samisk kultur- och samhällsforskning. Institutet vidarebefordrar, oftast per brev, förfrågningar över samiska kulturförhållanden samt är behjälplig journalister, forskare och författare vid deras besök.

2.2 Samiska museums- och biblioteksfrågor

Institutet har i samarbete med Tromsø Museum diskuterat den nya norska fornminneslagen för kulturbeskyddande ändamål.

Institutet insamlar verksamhetsberättelser från alla nordiska museer med samisk avdelning.

Institutet har gett ett uttalande angående utställningsekonomi för Sámi Vuor'ká Dávvirat i Karasjok.

Tryckningen av uppgifter om biblioteks- och museumsfrågor har inte offentliggjorts på grund av avsaknad av ekonomiska medel och underbemanning i arbetskraften. Men tanken är att denna tryckning skall också ske i samarbete med slöjdfrågor.

Bysten av Per Fokstad har inte färdigställts i detta läge på grund av konstnärens många arbetsuppgifter. Men den är dock under utarbetande och vi förväntar oss att den färdigställes inom kort tid.

2.3 *Samisk litteratur*

Institutet fungerar liksom tidigare som förmedlare av manuskript bl. a. till Norsk Kulturråds kommitté för samisk litteratur samt besvarar förfrågningar från förlag och enskilda personer om samisk litteratur. Institutet genomgår även ibland manus.

2.4 *Samiska kulturaktiviteter och planläggning av dessa*

Institutet har offentliggjort uppgifter om samiskt kulturarbete och språkforskning i början av detta år.

Ett mindre möte med den samiska teatergruppen har institutet varit med om att arrangera samt medverkat i, samt varit teatergruppen ekonomiskt behjälplig.

Institutet hjälper för övrigt samiska kulturarbetare att göra ekonomiska ansökningar, dessa befordras oftast till Nordisk Kulturfond.

I samarbete med Grönlandsföreningen i Köpenhamn planlade och genomförde institutet och samiska kulturarbetare en kulturresa till Grönland 29 mars—13 april 1977. Medel för genomförande av denna resa har beviljats av Nordisk Kulturfond. Arrangemangen vid kulturresan var bl. a. slöjd-, litteratur- och konstutställningar, filmförevisningar, dockteater, föreläsningar samt jojkkunderhållning. Dessa arrangemang genomfördes också i Köpenhamn.

För närvarande är inte klart hur det blir med Nordiska Rådets medlemsförslag angående stärkande av samiskt kulturarbete. Från denna instans har inte inkommit plan eller förslag till lösning av främjandet.

2.5 *Samisk slöjd och hantverk*

Institutet har gjort ett uttalande till "Norsk Kulturråds Utvalg for folkekunst". Som grund för detta uttalande ligger det "Samiska Husflidsmötet" i Karesuvando 1974.

Vidare har institutet påtagit sig sekreterarbetet för Nordiska Samerådets Slöjdsutskott.

För övrigt har planering skett rörande ett samiskt slöjd- och hantverksprojekt. Detta föreslås påbörjat 1979.

2.6 *Film*

Samarbete: National Film Board of Canada.

Filmsamarbetet med "National Film Board of Canada" angående informationsfilm om samer, har kommit så långt som till att kommentarerna till filmen skall göras färdiga i november 1977. Innan filmen utges skall den godkännas av Nordiska Samerådet.

Projektet påbörjades i slutet av 1975.

3. *Språkfrågor*

3.1 *Samisk språkforskning, syntax och fraseologi*

Forskare/medarbetare:

Prof. Israel Ruong

Mag.art. Ole Henrik Magga

Kontorsass. Solfrid Sara

Från och med 1 augusti 1977 avlönas mag.art. Magga som forskningsstipendiat av NAVF med tillknytning till projektet och kontor på institutet.

Projektet har under 1977 i stort sett följt intentionerna från projektmötet 9 september 1977. Den 15 juni 1977 hölls ett projektmöte i Uppsala, närvarande var prof. Ruong, mag.art. Magga samt sektionsled. Keskitalo. Vid detta möte tillrättalades den vidare planläggningen av projektet.

Under första halvåret 1977 var kontorsass. Solfrid Sara engagerad vid projektet, hon utförde då bl. a. transskriptionsarbete från ljudbandsmaterialet. Detta material omfattar i allt 450 sidor.

Mag.art. Ole Henrik Magga har fram till 1 augusti 1977 varit heltidsengagerad vid projektet. Han har under denna tid, bl. a. på grundlag av det insamlade ljudbandsmaterialet, utarbetat en avhandling; "Lokotive lætsetningar i samisk". Denna avhandling är samtidigt ett led i hans magisterexamen. Avhandlingen publiceras detta år i tidskriften "Diedot". Ole Henrik Magga fortsätter med undersökningar i samisk syntax med sikte på vidare publicering.

Prof. Ruong har fortsatt bearbetningen av material från existerande samisk litteratur för fraseologi ändamål. Detta arbete fortlöper. Kontakt har tagits med stud.philol. Per Jernsletten för eventuell tillknytning till projektet från och med 1978.

En välkvalificerad språkstudent sökes för engagerande vid projektet, denne skulle arbeta med genomgång av grundmaterialet för publiceringsändamål samt med studier i verbalsyntax.

Fältarbetet fortsätter i de områden som hittills inte genomgått materialinsamling.

Projektmaterialet är deponerade hos DAUM i Umeå.

Projektet påbörjades 1974.

3.2 *Samisk språknämnd*

Institutet har i år, liksom tidigare, varit sekreterare i Samisk Språknämnd. Sektionsledaren i språk och kultur representerade Samisk Språknämnd vid den Nordiska Språknämndens möte i Trondheim i oktober 1977.

Vid Samiska Språknämndens möten har bl. a. följande ärenden tagits upp: samisk ortografi, Nordisk Språksekretariat, nyutgivning av ordböcker, grammatik samt frågor kring det samiska språkets status.

Projektet påbörjades 1974.

3.3 *Språkarkiv*

Samarbete: DAUM i Umeå genom arkivchef Åke Hansson.

I anslutning till tidigare projektplan har institutet igångsatt samarbete med DAUM i Umeå med syftet att bygga upp ett samiskt språkarkiv samt med syftet att publicera kataloger över detta arbete.

Sektionsledaren i språk och kultur och ordföranden i Samisk Språknämnd besökte DAUM i juni 1977 och gjorde praktiska avtal med arkivchefen.

Kontrakt med DAUM är undertecknat samt material deponerat.

3.4 *Språktest*

Rådgivare:

Universitetslektor Nils Jernsletten

Adjunkt Lars H:son Simma

Hum.kand. Ole Henrik Magga

Institutet har efter tidigare planer igångsatt utvecklandet av ett samiskt språktest. I januari 1977 hölls ett möte i Helsingfors med en arbetsgrupp utnämnd av Samisk Språknämnd. Vid detta möte bestämdes testets struktur. Materialet för nordsamiskt test är utarbetat och utprovningen av testet genomfördes i juni 1977.

Testet skall utvidgas till samtliga samiska dialekter.

3.5 *Språkundersökning i Kautokeino*

Uppläggningsen av den kvantitativa språkundersökningen som pilotprojekt i Kautokeino har tagit längre tid än beräknat. Frågeformulär är utarbetade. Återstår tryckning av dessa, statistiskt urval av populationen, genomförande av undersökningen samt bearbetande av det insamlade materialet. Det sistnämnda sker dock under 1978.

3.6 *Andra uppgifter som berör språkfrågor*

Institutet har förmedlat förfrågningar om översättningsarbeten samt utfört tolkningsarbeten vid olika möten. Bl. a. var sektionsledaren i språk och kultur tolk vid WCIP-konferensen i Kiruna.

Institutet har deltagit vid planeringen av en samisk språkkurs i Karasjok.

4. *Näringsliv*

4.1 *Försöksprojekt i kombinationsdrift inom jordbruket*

Idéer om försöksprojekt i kombinationsdrift av näringarna togs upp av institutet 1975 med lantbruksmyndigheterna i Norge.

En kort skissering av syftet med detta:

Syftet med projektet är att styrka och vidareutveckla de näringar som traditionellt har gått in i kombinationsdriften på de små bruken. Vidare är syftet att skapa en miljöförbättring för producenterna, bl. a. genom att

bygga upp större förståelse för de möjligheter primärnäringarna ger. Det bör ske genom bättre information, rådgivning och demonstrationsupp-läggning.

Kort sagt kan vi säga att det är behov för:

- organiserad insamling och användande av idéer och erfarenheter
- utvecklande av nya driftsformer
- praktiska demonstrationer
- ökad information om möjligheterna hur dessa kan användas.

Försöksverksamheten förutsattes att komma igång våren 1977 som en egen driftsplanering med egen sakkunnig ledare.

I det vidare arbetet vill det vara mest naturligt för institutet att kunna engagera sig i informationsarbetet om erfarenheterna till de praktiska nä-ringsutövarna samt publicering av resultaten.

4.2 *Utmarksnäringar i kommunerna Kautokeino och Porsanger*

Samarbete med:

- Ligningskontor och folkeregister i Kautokeino och Porsanger
- Ressursutvalget for Finnmarksvidda.
- Nord-Norges datasentral
- Statistisk Sentralbyrå

Forskare/Medarbetare: Johan Klemet Hætta

Intervjuare: Peder Andersen, Klemet Hermansen

Institutet har i vår avslutat en undersökning om utmarksnäringarna i Kautokeino och Porsanger kommuner.

Utredningen är gjord på uppdrag av Ressursutvalget for Finnmarksvidda, som också har stött undersökningen ekonomiskt med 86 000 Nkr.

Utredningen bygger på en intervjuundersökning av 10 % av befolkningen mellan 16—80 år i de två kommunerna. En statistiskt representativ intervjupopulation i båda kommunerna togs ut genom Nord-Norges data-sentral med samtycke av Statisk Sentralbyrå.

Materialet är systematiserat och bearbetat och levererad uppdragsgiva-ren. Huvudinnehållet i rapporten är:

- Inledning
- Befolknings- och bosättningsförhållanden
- Näringsanknytning och kombinationsutnyttjande av utmarksnä-ringarna
- Utmarksresursernas betydelse för lokalbefolkningen
- Naturingrepp, föroreningar och utmarksresurser.

Institutet vill utöka undersökningen efter samma uppläggning till andra områden bl. a. i Norge men också i Sverige och Finland. Detta är med i arbetsplanen för 1978.

Projektet påbörjades 1976.

4.3 *Seminarium om sötvattensfiske*

Samarbete: NÄRP-kommittén

Medarbetare: Gunnar Stumo, Seppo Koponen

Institutet arrangerade i samarbete med Nordiska Arbetsgruppen för Samarbete i Glesbygden (NÄRP) ett seminarium om sötvattensfiske i sameområdena i Sverige, Norge och Finland. På seminariet deltog ca 60 personer: forskare, representanter för administrationen som arbetar med uppgifter inom sötvattensfiskeområdet, institutioner, samiska organisationer, kommuner och näringsutövare.

Syftet med seminariet var att sakkunniga i sötvattensfiskefrågor skulle:

- 1: Utbyta kunskaper om förhållanden kring insjöfiske i samiska områden beträffande forskning, undervisning, marknadsföring, kultivering osv.
- 2: Diskutera åtgärder för utvecklandet av fiskets ekonomiska betydelse.
- 3: Diskutera samarbetsåtgärder över gränserna i insjöfiskefrågor.

Seminarierapporten publiceras i *Diedot*.

4.4 *Utfodringsförsök av sötvattensfiskar*

Samarbete: Gårdsbrukare: Anders Pedersen Siri, Kautokeino, Forsheims Försöksgård, Sjomen

Forskare/medarbetare: Försöksled. S. Slettfjord, Forsheims Försöksgård, Amanuensis A. Klemetsen, Tromsø Universitet

Utfodringsförsök av sötvattensfiskar i Kautokeino har kommit igång med hjälp av ekonomiskt stöd från "Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder". Fonden har beviljat 22 500 Nkr i år för projektets ändamål.

Detta är ett samarbetsprojekt med gårdsbrukare Anders Pedersen Siri, Kautokeino, med fackligt bistånd av försöksledare S. Slettfjord, Forsheims Försöksgård, och amanuensis A. Klemetsen, Tromsø Universitet.

Projektet uppfattas som en del av arbetet vid främjandet av praktiska åtgärder för bättre ekonomiskt utnyttjande av sötvattensfiskeresurser inom de samiska bosättningsområdena. Dessutom är syftet med projektet att se om utfodring av fisk kan kombineras med småbruksdrift och vilket ekonomiskt utbyte detta kan ge utövaren samt att man vid försöket prövar tillvägagångssätt för dylik drift och att ge praktisk erfarenhet i arbetet.

Det har i år inköpts utrustning och planen var att starta redan tidigt i våras, men p. g. a. att man inte fick utrustningen tillhanda förrän i somras, så måste transport av smolten från Sjomen (Narvik) utsättas till våren 1978.

Det har i höst tagits rom och mjölke av röding från vatten nära Kautokeino. Kläckningen utföres vid Forsheims Försöksgård och smolten fraktras till Kautokeino var utfodringsförsöken genomföres. Detta för att få resultat och få erfarenheter av själva utfodringen. Senare kan det bli aktuellt att värdera huruvida det skall anläggas kläckningsanläggning på stället.

Planläggningen av projektet påbörjades 1976.

4.5 Upplysningar om renen — dess liv och praktisk rendrift

Rådgivare:

Konservator Johan Albert Kalstad
 Reindriftskonsulent Heikki Niittyvuopi
 Veterinär Sven Sjenneberg
 Projektledare Anders Eira
 Lantbrukschef Per Holm Varsi
 Studierektor Nikolaus Kuhmunen

Intervjuare:

Mikkel Nils Sara
 Johan J. Eira

Projektet har fått 33 000 nkr från Lantbruksdepartementet i Norge. Norges Reindriftsamers Landsføring (NRL) har anbefallt projektet för departementet.

Medlen har under 1977 använts till intervjuarbete på norsk sida. Vi har förhoppning om att lösa finansieringsfrågan för att utföra motsvarande intervju på svensk och finsk sida. Projektgruppen har utarbetat ett frågeformulär för intervjun. Vid val av intervjuområden och intervjuobjekt på norsk sida har det lagts vikt vid att välja områden och objekt så att undersökningen tar hänsyn till:

- a: Olika typer av betesområden
- b: Olika typer av driftsformer
- c: Olika typer av kalvningsplatser och olika typer av flyttningssätt och flyttningssätt
- d: Olika åldersgrupper av rennäringsutövare för att därvid få en bild av förändringar inom renskötseln under de senare åren. Med detta som bakgrund är dessa distrikt intervjuade:

Finnmark:

- 1: Seinos-Navgastak
- 2: Magerøy
- 3: Vuorjenjár'ga med Vestgaisene

Troms:

- 1: Ringvassøy
- 2: Sørøy (Oskal-Siri gruppen)
- 3: Gråfjord

Nordland:

- 1: Kappfjell och Vesterfjellgruppen
- 2: Pavall-gruppen

Nord Trøndelag:

- 1: Laila Vesterfjell
- 2: Margit Steinfjell

Sør Trøndelag:

- 1: Riast Hyllingen reinbetedistikt Jonas Barruk

Informationsinsamlingen har tagits upp på ljudband och är delvist på samiska och delvist på norska.

Materialet nedskrivs såsom det föreligger på ljudbandet, en del av detta arbete har gjorts i år. Därefter skall materialet översättas helt till samiska, norska och finska. Institutet måste därför engagera folk som utför detta arbete.

Projektet påbörjades 1976.

4.6 *Kellogg — renforskningsprojekt*

Samarbete: Projektstyrelsen, Projektpersonalen.

Institutet är med i projektstyrelsen, representerad av institutsledaren. Han har deltagit vid styrelsemötena för att diskutera genomförandet och vidare planläggning av projektet. Detta år har projektet arbetat med:

1: Driftsräkenskaper och utfyllande av scheman för medlemmarna i projektet.

2: Renräkning i projektområdet samt systematisering och analys av materialet.

3: Utarbetande av översikt över de ekonomiska och sociala förhållandena inom området.

4: Utarbetande av driftsplaner.

5: Registrering av slaktvikter, av köns- och åldersfördelning av ren som slaktats i år och registrering av bete.

6: Byggande av slakterikorridorer och gården.

7: De administrativa göromålen är utförda av projektpersonalen: Anders Eira och Isak I. Eira. De har representerat projektet på möten och konferenser.

Projektet ger varje år ut en detaljerad rapport.

Projektet påbörjades 1974.

4.7 *Arbetsplaner i näringspolitiska spörsmål*

Samarbete: De samiska huvudorganisationerna.

Nordiska samrådet har hänställt till de samiska huvudorganisationerna om att det utarbetas ett gemensamt arbetsprogram för näringsverksamhet i de samiska områdena. Nordiska samrådet har bett institutet att utarbeta en disposition till arbetsplanen och om att institutet koordinerar detta arbete så att programmet kan framläggas på Samekonferensen 1978.

Institutet har i år gjort en sådan dispositionsplan som är sänd till organisationerna, vilka å sin sida är igång med arbetet.

4.8 *Andra uppgifter som berör näringsliv*

Institutet har hållit sig underrättad om samiska näringsfrågor och har hållit kontakt med samiska organisationer och institutioner.

Institutets personal har deltagit vid landsmöten och institutsledaren har bl. a. hållit inledningsföredrag om näringsfrågor på NSR:s landsmöte.

Vidare är institutsledaren medlem i styrelsen för "Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder".

I det dagliga arbetet har personalen varit behjälplig med administrativa funktioner för näringsutövare och deras organisationer.

Sektionsledaren för näringsliv, miljö och rättigheter har varit sekreterare för flyttsamelagen i Karasjok och Kautokeino vid arrangerandet av en hundutställning för renskötselhundar. Ansvariga för utställningen var de nämnda flyttsamelagen.

5. Miljö

5.1 Miljöprogram för de samiska områdena

Samarbete: Samiska organisationer

Forskare/medarbetare:

Civ.ing. Klemet Nils Hansen

Fil. kand. Ingvar Åhrén

Fil. stud. Astrid Larsson

Hum. kand. Pekka Aikio

Adv. Leif Dunfjell

Jur. kand. Jörgen Bohlin

Forskare Heikki Hyvärinen

Rådgivare: Prof. Erik Bylund

A: Detta år har institutet arbetat med att göra färdigt rapporter med följande innehåll:

1: Prof. Israel Ruong har behandlat ekologiska problemställningar om förhållandet människa, natur, ren.

2: Hum.kand. Pekka Aikio har arbetat med en specialstudie av en sameby, Lapin Paliskunta, som visar på vilket sätt ett samiskt ekosystem faller samman vid ett tekniskt ingrepp i naturen.

3: Fil.kand. Ingvar Åhrén har gjort motsvarande studie i norra Västerbotten, Sverige.

4: Undersökning av nationalparker och deras inverkan på samiskt näringsutövande.

5: En studie av den ekonomiska betydelsen av utmarksnäringarna och på vilket sätt utmarksnäringarna är en del av näringskombinationen.

6: Utarbetande av en översikt av de rättsliga förhållandena med relevans för samiskt samhällsliv i Sverige, Finland och Norge.

7: En översikt över internationella minoritetsrättigheter och rättighetsförhållanden.

Rapporterna som beskrivits ovan kommer att publiceras i Diedot. Publiceringen kommer att ske delvist i år och under 1978.

B: Dessutom har projektpersonalen arbetat med följande uppgifter som beräknas vara avslutade under 1978.

1: Bakgrundsbeskrivning av undersökningsområdet..

2: Fysisk planlägningsaktivitet från samhällets sida inom undersökningsområdet.

3: En strukturering över de ingrepp i undersökningsområdet samt planläggning av sådana — en översiktlig presentation.

4: Presentation av utredningar, forskningsprojekt m. m. inom undersökningsområdet.

5: Samiskt utnyttjande av mark.

De arbeten som här har nämnts kommer att avslutas och utges i rapportform under 1978.

Planläggningen av projektet påbörjades 1974, med det praktiska arbetet igångsattes under 1975.

5.2 Andra uppgifter som berör miljön

Fil.kand. Ingvar Åhrén höll ett inledningsföredrag på SSR:s landsmöte där han belyste problem mellan dagens samhällsplanering och samiskt näringsutövande.

Institutsledaren är medlem i "Ressursutvalget for Finnmarksvidda». Detta utskott arbetar bl. a. med frågor om resursutnyttjande och miljö.

6. Rättigheter

6.1 *Det historiskt-juridiska projektet om bruksrätt och brukssätt inom sameområdena*

Samarbete:

Samiska organisationer

Universiteten

Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo

Forskare/medarbetare:

Prof. Bergsland

Prof. Hyvönen

Prof. Hafström

So. Tomas Cramer

Cand. fil. Minde

Jur. kand. Simma-Fjellgren

Cand. jur. K. Korpjaakko

Resurspersoner:

Sekr. i NRL: Arne G. Arnesen

Forskare Heikki Hyvärinen

Dessa två har deltagit vid arbetsmöten som har hållits två gånger i år.

Arbetsmaterialet bygger mycket på det material som anskaffats under 1976.

Cramer och Hyvönen måste använda mycket av sin tid till analysarbete och i samarbete med övriga forskare tillrättalägga materialet för publicering.

Prof. Hafström ledde det rättshistoriska seminariet i Stockholm 7—12 februari 1977. Syftet med seminariet var att belysa samernas bruks- och egendomsrätt till land och vatten i de nordiska länderna. Deltagarna vid seminariet var projektgruppen samt andra intresserade som arbetar med samiska rättsspörsmål.

Projektgruppen finner att de historiska aspekter i Ot.prp.nr 9 (1976—1977) om lag av rendrift är missvisande.

En arbetsgrupp bestående av h.r.adv. Björn Dalan, prof. Bergsland och stipendiat Minde har i maj 1977 utarbetat en utredning om detta som också är institutets uttalande och denna är sänd till NRL.

Prof. Hyvönen påtar sig på samma sätt att koordinera arbetet med att gå igenom förarbetena till det finska lagförslaget om en ny rennäringslag, och eventuellt utarbeta ett uttalande angående förslaget.

Ellen Simma-Fjellgren fortsätter arbetet med undersökningar av domböcker och analyser av dem. Arbetet har kommit fram till 1650-talet. Materialet ämnas utges under 1978.

Henry Minde fortsätter sina studier angående norska myndigheters politik över samerna. I samarbete med arkivkunnig person i Tromsø föregår insamling av material från tingsprotokoll. Han räknar med att avsluta denna del av arbetet nästa år för att därefter intensivera lokala studier av samiska rättigheter på norsk sida.

I samband med forskning kring samiska spørsmål är det nödvändigt att ge ut källmaterialet angående samisk historia. En utredningsgrupp är i arbete med att undersöka möjligheten om ett samarbete mellan Nordkalottuniversiteten och Nordiskt Samiskt Institut om utgivande av källmaterialet.

Minde är ordförande i arbetsgruppen, det har hållits ett gemensamt möte mellan de nämnda institutionerna i år för att diskutera projektet närmare.

Institutet och historiesektionen vid Tromsø Universitet har ansökt om medel av NAVF för engagerande av forskare som arbetar med utgivandet av källmaterialet.

Prof. Hyvönen och K. Korpijaako företar insamling och systematisering av material från jordböcker från 1800-talet angående beskattning av samer.

Korpijaako har påbörjat en preliminär utredning om skogsförordningen av 1886 i Finland, hon fortsätter med denna undersökning.

På anmodan av juridiska utskottet vid Sameparlamentet har det insamlats material för identifiering av Ortsnamn i Enare och Utsjoki bl. a. från jordböcker, detta material berör fiske i sötvatten.

Heikki Hyvärinen har i förbindelse med arbetet i Sameparlamentet utfört en grundlig utredning omkring de rättsliga förhållandena omkring 1800-talet. Detta arbete översattes till svenska och tryckes.

I samarbete med Uleåborgs Universitet göres en historisk-juridisk un-

dersökning omkring Peltovuoma sameby. Detta arbete kommer att ge konkreta upplysningar om de rättshistoriska förhållanden såsom de har artat sig för en bestämd sameby. Undersökningen omfattar bl. a. genomgång av domböcker.

På norsk sida skall man under 1978 försöka anknyta ytterligare en forskare som kan företa undersökning angående samisk befolkning, resursutnyttjande och rättigheter till inland och kust till ca 1950. Denna arbetsuppgift beräknas att pågå i ett år och sex månader.

Forskargruppen har hållit två möten i år. Vid dessa möten har gruppen bl. a. behandlat det undersökningsmaterial som hittills föreligger samt den vidare arbetsplanen.

Vid mötet den 2 september deltog också Anne Østergaard, ministerrådets sekretariat. Gruppen diskuterade också den undersökning som ministerrådet planlagt vidrörande samernas rättigheter. Både gruppen och ministerrådet önskar ett nära och fackligt samarbete omkring denna undersökning. Forskargruppen önskar också ekonomisk hjälp av ministerrådet för projektet, bl. a. till arkivundersökningen.

Planläggning av institutets projekt påbörjades 1974 och arbetet kom igång 1975.

6.2 *Andra uppgifter som berör näringsfrågor*

NSR och NRL har utnämnt ett gemensamt statusutskott. Sektionsledare Alf Isak Keskitalo är ordförande i utskottet. Utskottet skall bl. a. utarbeta nödvändiga definitioner och begreppsavgränsningar som berör samernas status i deras bosättningsområden.

Sektionsledare Oula Näkkäljärvi är medlem i Sameparlamentets juridiska utskott.

7. *Undervisning*

7.1 *Samisk historiebok*

Forskare/medarbetare: Hum. kand. Samuli Aikio

Rådgivare:

Lärare Isko Sara, Utsjoki

Lärare Lars H:son Simma, Gällivare

Lektor Leif Persen, Karasjok

Rådgivningsgruppen beslutade vid sitt första möte att målsättningen med detta projekt är att skriva en historiebok efter samisk synvinkel. Boken är ämnad för skolor, lärare samt andra intresserade.

I oktober 1977 har fyra kapitel skrivits helt färdiga samt delar av de övriga kapitlen. Boken kommer att innehålla 13 kapitel.

Under utarbetandet av boken har även källmaterial insamlats och översatts. Dessa kommer eventuellt att utges efter själva historieboken om finansieringsmöjligheter finnes.

Vidare har teckningar, bilder och kartor fastställts samt Hans Ragnar Mathisens samekarta tryckts, den medföljer som bilaga till boken.

Projektgruppen har hållit ett möte i år, där behandlades bl. a. bokens innehåll, frågor kring källmaterialet, tryckningen och utgivandet.

Historieboken utges 1978 på samiska, därefter översättes den till finska, norska och svenska.

Projektet påbörjades 1974.

7.2 Vuxenutbildning

Rådgivare:

Representanter för Samisk Utdanningsråd

Representanter för SSR

Representanter för Samernas Folkhögskola

Representanter för Länsstyrelsen, Enare

Representanter för Arbetsförmedlingen, Ivalo

Institutet arrangerade 1974 ett seminarium över samiska utbildningsfrågor, där berördes också vuxenutbildning av samer. Seminariet fastslog att samerna är i behov av särskilda utbildningsinsatser för att uppnå jämlikhet inom utbildningen som majoritetsbefolkningen inom resp. land har. Där bekräftades också att samerna inte fått någon utbildning inom sitt eget språk, kultur och icke heller i sin egen historia.

Även olika bestämmelser inom resp. land medför svårigheter för samer vilka ämnar påbörja studier i vuxen ålder.

Med anledning av detta har institutet planlagt att påbörja en vuxenutbildningsverksamhet inom olika samiska områden. Hösten 1977 hölls ett planeringsmöte för detta projekts ändamål. Deltagare vid mötet var förutom sektionsledaren för utbildning och information, de tidigare nämnda representanterna för olika organ och institutioner. Vid mötet sammanställdes följande syften med projektet, att institutet skall:

- Påbörja upplysnings- och undervisningsverksamhet inom olika samiska områden.
- Samarbeta med andra utbildningsinstitutioner och försöka anpassa deras arbetsmetoder till samiska förhållanden.
- Stimulera samer och samiska organisationer att påbörja och genomföra upplysnings- och undervisningsverksamhet.
- Undersöka vilka behov inom upplysnings- och utbildningsverksamheten föreligger.
- Söka lämpliga arbetsformer och finansieringsinstanser för projektets ändamål.

Vidare skall målsättningen för den upplysnings- och vuxenutbildningsverksamhet som påbörjas utgå från människornas egen livssituation samt hjälpa dessa att få den utbildning de anser sig behöva.

Mötet beslutade att detta projekt igångsattes inom följande områden:

- Utsjoki, vilket representerar ett samiskt ursprungsbefolkningsområde, där samer fortfarande är i majoritet.
- Tröndelag, vilket representerar ett samiskt ursprungsbefolkningsområde, där samer nu är i minoritet.
- Stockholm, vilket representerar ett område dit samer flyttat.

Vid projektets påbörjan skall undersökas vilka behov inom utbildningen föreligger. Inom resp. område tas kontakt och samarbete med ex. kommun, sameförening, sameby, rensamelag osv. Därefter igångsattes den vuxenutbildningsverksamhet som efterfrågas och som anses möjlig att ge.

Planläggningen av projektet påbörjades 1977.

7.3 Samarbete inom samiska utbildningsfrågor

Institutet har sammankallat en arbetsgrupp, vilka arbetat med samordning av den samiska grundläroverutbildningen. Arbetsgruppen har hållit ett möte och har där behandlat utbildningens mål, inträdeskrav till utbildningen, läroplaner samt byte av elever lärarutbildningsanstalterna emellan.

Arbetsgruppen anser att grundläroverutbildningen måste organiseras olika inom resp. land.

Institutet har påbörjat en insamling av läroplaner vilka berör samernas utbildning. Materialet skall ligga till grund för senare arbete där syftet är att få enhetliga läroplaner inom resp. samiskt land.

Vidare har institutet utarbetat en läromedelsförteckning över samiska läromedel i Sverige, Finland och Norge.

7.4 Annan verksamhet som berör utbildning

Institutets personal har varit behjälplig med undervisning vid skolor och andra utbildningsinstitutioner.

Sektionsledaren i språk och kultur har undervisat i logik vid Öytuns Folkhögskola, Alta, Kulturhistoria vid Kautokeino Videregående Skole, samiska och kulturhistoria vid Samekvinnornas kurs i Kautokeino, samiska och kulturhistoria vid Samemissionens kurs i Kautokeino, samt hållit föreläsningar vid Tromsø Universitet och Försvarets Högskola. Sektionsledaren för miljö, näringsliv och rättigheter har hållit föreläsningar vid Lappia-seminariet på sommaruniversitet i Rovaniemi samt vid teaterseminariet i Rovaniemi.

8. Information

8.1 Diedot

Institutet utger tidskriften Diedot. Syftet med denna är att informera om all den verksamhet som föregår vid institutet. Under 1977 har två nummer av Diedot utkommit: "verksamhetsberättelse för 1976" samt

"Seminarium över samiska utbildningsfrågor". För närvarande föreligger två nummer under tryckning, dessa utkommer sålunda under loppet av detta år.

Karajok Produkter A/S trycker Diedot.

8.2 Informationsmaterial på samiska inom det sociala området

Rådgivare:

Fil. stud. Nils Isak Eira

Avd. led. Anne Hetta

Universitetslektor Nils Jernsletten

Socionom Regnor Solbakk

Läkare Per Somby

Rektor Johan Jernsletten

Norska Socialdepartementet beviljade 1976 13 000 nkr för detta projekts ändamål.

Institutet påbörjade 1975 på norsk sida utformandet av informationsmaterial på samiska inom det sociala området. Arbetet är fullfört så när som på översättningen. På grund av att institutet inte fortsatt beviljats medel för detta projekts ändamål har detta arbete måst avslutas och överlämnas till norska Socialdepartementet för vidare behandling. De som arbetade i detta projekt med översättning, var av den åsikten att behov föreligger för samisk terminologi inom det sociala området. Institutet har av de medel som beviljats av norska Socialdepartementet hållit två möten, varav ena under 1977. Dessa resulterade i två mindre ordlistor med norska och internationella ord inom det sociala området översatta till samiska.

8.3 Annan informationsverksamhet

Till institutet kommer många sorter av förfrågningar. Institutet har försökt vara behjälplig i dessa samt försökt ge råd och service åt enskilda personer och institutioner så långt som det varit möjligt. Institutet distribuerar samiska läromedel, skivor, kassetter och den samiska kartan.

Institutets personal har informerat om samiska ärenden vid olika tillfällen.

Institutsledaren är ordförande i den norska sameradions programråd.

9. Skrivelser och remisser

Institutet har haft en del viktiga ärenden till behandling och uttalande, av dessa kan nämnas:

28/77 Universitetet i Tromsø: Inträdeskriterier för samiska studenter — test för mätning av kunskaper i samiska språket

29/77 Pegatigiit Kalaallit: Samisk resa till Kalaallit Nunat

39/77 H.r.adv. Björn Dalan: Ny reindriftslag

64/77 Ressursutvalget for Finnmarksvidda: Utredning om urmarksnäringar i Kautokeino och Porsanger

- 68/77 Utsjoki mantall/Enare mantall: Institutets juridiska projekt
- 96/77 Nordisk Sameråd: Samisk ortografi
- 128/77 Nord-Hågoland Biskop: Behov av kyrkliga tolktjänster i Nesseby och Polmak socken
- 101/77 Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder: Utfordringsförsök av sötvattensfiskar i Kautokeino
- 155/77 Karasjok Bonde- och måbrukerlag: Verksamhet angående jordbruk
- 162/77 Sameparlamentet, SSR. NRL. NSR, Same Ætnam: Samernas näringspolitiska program
- 237/77 Fylkeskontoret i Finnmark: Ortnamn i Finnmark
- 238/77 Norsk Kulturråd: Inställning om folkkonst
- 317/77 Tie- ja vesirakennuslaitos Lapin piri, Rovaniemi: om byggande av vägar och lagar kring vägverksamhet
- 325/77 Pohjos-Suomen Tutkimuslaitos: Planering kring renförsök och forskning kring renen
- 340/77 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Nordisk Ministerråd: om nordisk radio och TV via satellit.

10. Möten och konferenser

Institutet har deltagit vid en del viktiga möten och konferenser detta år, av dessa kan nämnas:

- Möten med Nordiska Samerådet
- Årsmöten med samiska huvudorganisationer
- Möten med lokala sameföreningar
- Möten med Samisk Utdanningsråd
- WCIP-konferensen i Kiruna
- Sydsamisk kulturkonferens i Snåsa
- Möte om pråmtransport av renar
- Samisk kulturresa till Grönland
- Möte med norska sameradions programråd
- NRL:s och NSR:s statusutskotts möte
- Samisk kulturvecka, Kulturhuset i Stockholm
- Styrelsemöten med Kellogg-reindrifts projekt
- Möten med "Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder"
- Möten med "Ressursutvalget for Finnmarksvidda"
- Möten med Ministerrådets sekretariat i Oslo
- Möte med Nordnorsk Kulturråd och Finnmark Kulturstyre
- Möte med Tromsø Museum om den nya fornminneslagen
- Möten med Bygghöjningskommittén angående miljöbygget
- Möte med NÆERP-kommittén
- Medicin och alkoholforskningsmöte

- Möte med den svenska utbildningsministern
- Informationsmöte med skoldirektörerna i Finnmark
- Gemensamt möte med Nordkalott Universiteten
- Möte med Nordkalott-kommittén om rendriftsfrågor
- Nordiskt Språkmöte i Trondheim
- Informationsmöte med Riksdagens Kulturutskott och Arbetsmarknadsutskott
- Nordisk Etnografikonferens i Helsingfors
- Möte med Samiska avdelningen vid Umeå Universitet
- Litteraturseminarium i Harstad
- Seminarium om Samisk Bibel
- Seminarium om samiskt forskningsarbete
- Seminarium om tvärkulturella undervisningsfrågor, Godthåb, Grönland
- Seminarium om sötvattensfiske

F. Framtidsplaner

Vid planläggning av institutets framtida verksamhet bör hänsyn tas till fyra huvudmoment:

- 1: Verksamhet/projekt
- 2: Personalanställningar
- 3: Behov av kontorslokaler
- 4: Behov av medel.

1. Verksamhet/projekt

I tiden framöver må institutets arbete ses mot bakgrund av de syften och arbetsområden som är pålagda institutet i statuterna. Dessutom är verksamheten tillpassad de krav och förväntningar som samiska organisationer och grupper ställer till samhället och institutet. Vidare är verksamheten beroende av de förväntningar som myndigheterna ställer till institutet. Institutets verksamhet kommer därför att också att vara präglad av de eventuella förändringar som sker inom vårt samhälle.

De projekt och arbetsuppgifter som för närvarande pågår och planlägges kommer att vara grundlaget för vidare arbete.

Vid begründandet av projekt är varje projekt planlagt så långt man har möjlighet att göra det idag.

Projektet omfattar delar av de olika ämnesområden inom institutets arbetsfält: språk, kultur och utbildning, näringar, miljö och rättigheter.

Under arbetets gång med projekt och efter avslutade delprojekt måste institutet utvidga arbetet inom samma område.

Vi måste t. ex. vänta, att i det material som kommer fram genom projektarbetet som nu föregår och som planlägges att igångsättas under 1979, så uppstår problemställningar som kräver närmare analys. På detta sätt kommer nya arbetsuppgifter att vara avhängiga av det arbete som föregår

och av de frågor som ställs till den samiska befolkningen eftersom förhållandena ändras i vårt samhälle.

2. Anställning av personal

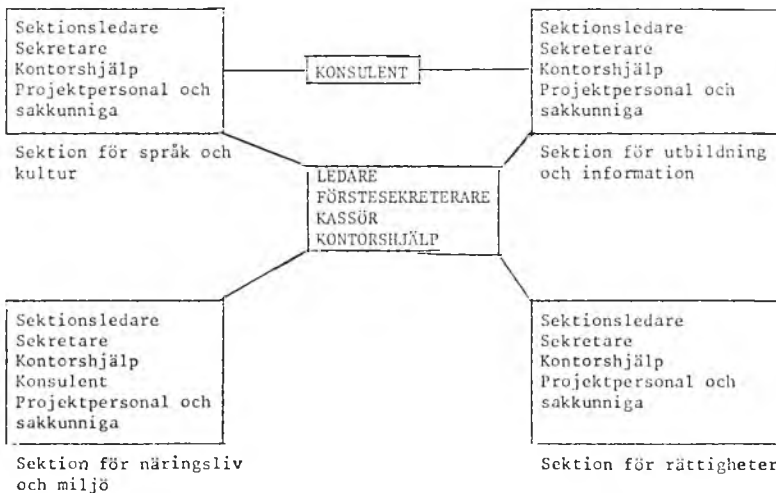
I tillägg till de åtta fasta anställningar som institutet har idag är följande personalmässiga uppbyggnaden föreslagen:

1978	1979	1980
1 kontorsassistent	1 kontorsassistent	1 språk- och
1 sektionsledare	1 förste sekreterare	skolkonsulent
		1 näringskonsulent

Denna plan kan inte följas helt då ställningarna för 1978 icke är godkända utan planen måste därför försenas med ett år. Det är också naturligt när arbetet utvidgas så föreligger behov för ytterligare (i tillägg till planen) två sekreterare och två kontorsassistenter.

När denna plan är fullförd måste institutets organisering bli den att sektionerna blir mer självständiga eller självmyndiga så att de kan utföra sina funktioner mer självständigt och att sektionernas verksamhet knytes till en enhet via ledaren och huvudadministrationen, och att gemensamma administrationsfunktioner utföres av huvudadministrationen. Detta har illustrerats schematiskt (se schemat).

Denna organisationsform angående personalen bör institutet komma fram till snart. Med tiden kan så institutet byggas vidare på den formen.

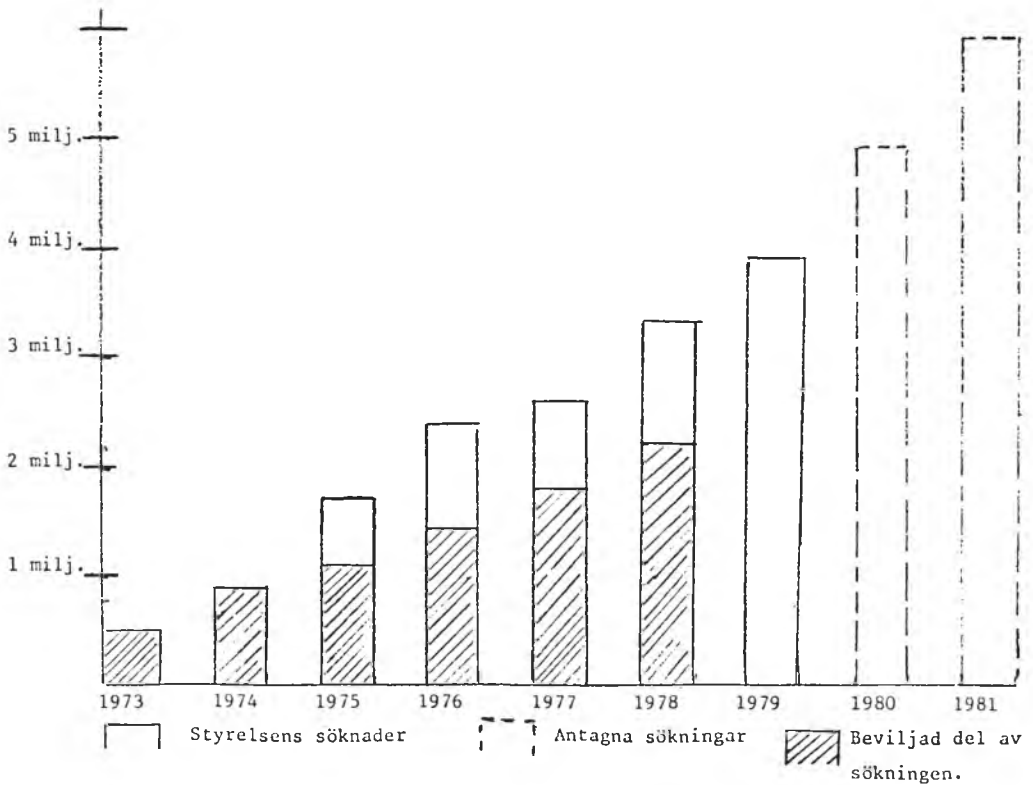

Det som i planen (schemat) är betecknat som "Projektpersonal och sakkunniga" är forskare, medarbetare, sakkunniga, resurspersoner, intervjuare o. s. v. som är knutna till projektverksamheten. Anställningstiden för dessa är avhängig projekternas varaktighet. Utgifter (löner, honorarer) betalas genom institutets budget av medel avsatta för verksamhet/projekt och av befintliga forskningsmedel, t. ex. NAVF-stipendier.

3. Behov av kontorslokaler

Kautokeino kommun planlägger att bygga ett miljöbygge och själva byggandet antas att påbörjas under våren 1978. Efter deras plan kommer den att stå färdig 1979.

De förhandlingar institutet har haft med kommunen för att lösa lokalbehovet har resulterat i att institutet kommer med i bygget på hyresbasis. Det ställes 530 kvadratmeter till kontor för institutets räkning. Samtidigt får institutet en del gemensamma lösningar med andra intressen i byggnaden, som förutom kommunen är samiska organisationer och sameradion.

Ovanstående diagram visar beviljningar till institutet t. o. m. 1978 och de behov av medel som styrelsen antar vara efter att ha sett ansökningarna t. o. m. 1979. Vidare är i diagrammet antytt vad som antas att ansökningarna om medel kommer att vara under 1980 och 1981 om man tar i betraktande:

- Att det kommer att vara samma tendens som hittills vid utvidgandet av projektverksamheten
- Att institutet personalmässigt kommer att vara utbyggt innan 1980
- Att inflyttning i miljöbygget innebär en väsentlig förhöjning av hyresutgifter för lokaler från och med 1980. Enligt kommunens förslag kommer hyreskostnaderna att ligga närmare 400 000 nkr/år

— Att nyanställningar medför hyressubsidieringar av lägenheter för fast anställda.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nkr)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	82	77	77	83
Personal	866	885	1 019	1 269
Kontor	107	99	145	103
Lokaler	54	63	64	66
Projekt	480	602	602	850
— Disposition	11	73	73	38
— Driftsomkostn	7	17	66	60
—				
Summa utgifter	1 610	1 818	2 048	2 202
<i>Inkomster</i>				
Anslag				
Lönstegr. kompensation	127		87	
Räntor	23	20	20	20
Övrigt Bidrag	17		11	
Summa inkomster	1 465	1 798	1 930	2 182

2. Kommentar till ovanstående översikt

Institutet har tre projekt utanför budsjettregnskapet:

Sosial informationsmateriale på samisk
överfört midler fra 1976 i samråd med sos. dep.

kr 9 697: —

Rein/praktisk reindrift (Landbruksdep.)

kr 33 000: —

Fiskeseminar, tilskudd fra NERP komit.

kr 12 000: —

Prel. utfall for 1977 viser underskudd på 132 000: —.

Nabolandslitteraturkomiteen*Verksamhetsberättelse 1977***A. Navn og adresse**

Nabolandslitteraturkomiteen
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

1975

Deltagende lande/sprogområder

Danmark, Færøerne, Grønland, Finland (begge sprogområder), Island, Norge, Sverige og det samiske sprogområde

C. Formål

Fireårig forsøgsordning med støtte til oversættelse/udgivelse af nordisk nabolandslitteratur.

D. Organisation

Bevillingen fordeles af en komité med et medlem fra hvert af de otte involverede lande/sprogområder:

Poulsen, Bjørn, D

Hoydal, Karsten, Færøerne

Berthelsen, Christian, Grønland

Laitinen, Kai, F

Huldén, Lars, F

Höskullsson, Sveinn Skorri, I

Ustvedt, Yngvar, N, formand

Holmqvist, Bengt, S

Aikio, Samuli, det samiske sprogområde

(Kultursekretariatet er sekretariat for komiteen.)

E. Virksomhed

Der modtoges 200 ansøgninger og blev givet 108 bevillinger (jfr. Bilaga).

F. Fremtidsplaner

I støtteordningens sidste år af forsøgsperioden skal gennemføres den evaluering, som er forudsat i instruktionen. I denne vil de ræsonnementer, som fremlagdes af komiteen i dennes "halvvejsrapport" til MR i januar 1977, og som blev berørt ved et spørgsmål på Nordisk Råds session 1977, blive beagtet.

G. Finansiering

Støtteordningen finansieres af det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1977 var dkr. 900 000. Administrative udgifter til styrelse og udannoncering sattes til dkr. 85 000. Resten disponeredes til støttebevillingerne.

BILAGA

Oversigt over bevillinger 1977

TIL DANSK

- fra finsk Matti Klinge "Suomen Historia" (s)
Si-Mi Tryk, Ronde
- fra islandsk Guðrún Jacobsen "Den lille mester" (n)
Birgitte Høvrings biblioteksforlag, Humlebæk
- fra islandsk Einar frá Hergilsey "Mens græsset gror" (r)
Birgitte Høvrings biblioteksforlag, Humlebæk
- fra islandsk Halldór Laxness "Fløjtespilleren" (n)
Hans Jørgen Brøndum, København
- fra islandsk Jón Oskar "Leg ved stranden" (r)
Birgitte Høvrings biblioteksforlag, Humlebæk
- fra islandsk Olafur Jóhann Sigurdsson "Glasskåret" (b)
Birgitte Høvrings biblioteksforlag, Humlebæk
- fra islandsk Gudbergur Bergsson "Det stiger fra dybet" (r)
ARENA, Viborg
- fra norsk Liv Køltzow "Historien om Eli" (r)
Forlaget Fremad, København
- fra norsk Herman Sachnowitz "Det angår også deg" (r)
Samlerens Forlag, København
- fra svensk Lindegren m. fl. "Svensk lyrik 1930—1975, en antologi" (d)
Borgens Forlag, København
- fra svensk Kennet Ahl "Grundbulten" (r)
Spektrum, København
- fra svensk Per Olof Sundman "Berättelsen om Såm" (r)
Samlerens Forlag, København
- fra svensk Ulf Lundell "Jack" (r)
Lindhardt og Ringhof Forlag, København
- fra svensk Per Olov Enquist og Anders Ehnmark "Chez nous" (t)
Samlerens Forlag, København
- fra svensk Staffan Seeberg "Jens Holobukk" (r)
Gyldendals, København
- fra svensk Inge Ihsgren "Sociopaten" (r)
Bo Bondesen, Skanderborg
- fra svensk Sven Delblanc "Grottmannen" (r)
Gyldendals, København
- fra svensk Jan Myrdal "Sidenvägen" (r)
Samlerens Forlag, København
- fra fransk August Strindberg "En dåres forsvarstale" (r)
Samlerens Forlag, København

TIL FÆRØSK

- fra dansk Ole Lund Kirkegaard "Hodja fra Pjort" (b)
Pauli Nielsen, Tórshavn
- fra dansk Ole Lund Kirkegaard "Albert" (b)
Pauli Nielsen, Tórshavn
- fra dansk Mogen Jansen "Græs — verdens vigtigste planter" (b)
Føroya Skúlabókagrunnur, Tórshavn

- fra islandsk/norsk Einar Bragi m. fl., Rolf Jacobsen m. fl. (d)
digte fra forskellige digtsamlinger
Karsten Hoydal, Tórshavn
- fra nynorsk Tarjei Vesaas "Fuglane" (r)
Jacob Olsen, Sandvik
- fra svensk Per Anders Fogelström "Sommaren med Monika" (r)
Jacob P. Christiansen, Vester Skerninge
- fra svensk Frans G. Bengtsson "Røde Orm, sjöfarare i Västerled" (r)
Bjarni Niclasen, Tórshavn

TIL GRØNLANDSK

- fra dansk J. P. Stephansen "Spænd bæltet" (b)
Det grønlandske Forlag, Godthåb
- fra dansk Einar Lund Jensen "Grønland og EF" (s)
Forlaget Kragestedet, Vedbæk
- fra svensk Inga Borg "Plup" (b)
Det grønlandske Forlag, Godthåb
- fra svensk Ann-Madeleine Gelotte "Ida Maria från Arfliden" (s/b)
Det grønlandske Forlag, Godthåb

TIL FINSK

- fra dansk Hans Kirk "Fiskerne" (r)
Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsingfors
- fra dansk Finn Hansson "Kapitalakkumulation, arbejderklasse og socialpolitik" (s)
Gaudeamus Ab, v/Risto Eräsaari, Helsingfors
- fra islandsk Olafur Jóh. Sigurdsson "Spói" (b)
Werner Söderström, Helsingfors
- fra islandsk Gudrun Helgadóttir "Jón Oddur og Jón Bjarni" (b)
Tammi, Helsingfors
- fra norsk Fredrik Wisløff "Å være menneske" (r)
Eino J. Honkanen, Helsingfors
- fra norsk Jens Bjørneboe "Hajene" (r)
Arvi A. Karisto, Hämeenlinna
- fra svensk Theodor Kallifatides "Den grymma freden" (r)
Kirjayhtymä, Helsingfors
- fra svensk Kerstin Ekman "Springkällan" (r)
K. J. Gummerus, Jyväskylä
- fra svensk Katarina Taikon "Katitzi" (b)
K. J. Gummerus, Jyväskylä
- fra svensk Lennart Frick "Misstaget" (b)
Werner Söderström, Helsingfors
- fra svensk Sveriges Fältbiologiska Ungdomsförening
"Knuffa för Kryptogamer" & "Mossnyckel" (s)
Luonto-Liitto, Helsingfors
- fra svensk Hans Petersen "Dagen när allting hände", "Dagen när Simon försvann", "Dagen innan vintern kom till Sverige" (b)
Tammi, Helsingfors

- fra svensk Ralf Nordgren "Det har aldrig hänt" (r)
Kirjayhtymä Oy, Helsingfors
- fra svensk August Strindberg "En dåres försvarstal" (r)
Kirjayhtymä Oy, Helsingfors
- fra svensk Carl Johan Holm "Anteckningar öfver fälttågen emot
Ryssland" (r)
Amer-yhtymä Oy/Weilin + Göösü Esbo
- fra samisk — Annukka Aikio "Samiska sagor" (b)
Werner Söderström, Helsingfors

TIL SVENSK I FINLAND

- fra finsk Risto Rasa "Under en stor stjärna" (d)
Svenska Österbottens litteraturförenings rf förlag, Vasa
- fra finsk Raisa Lardot "Silmänräpäys — ja koko elämä" (r)
Ekenäs Tryckeri, Ekenäs
- fra islandsk Stein Steinarr "Dikter i urval" (d)
Holger Schildt, Helsingfors

TIL ISLANDSK

- fra dansk William Heinesen "Gamaliels besættelse" (n)
Mál og menning, Reykjavík
- fra dansk Dea Trier Mörch "Vinterbørn" (r)
Idunn Forlag, Reykjavík
- fra dansk Hanne Larsen "Da skal vi snakke sammen" (b)
Bjallan, Reykjavík
- fra norsk Tordis Örjasæter "Boka om Dag Tore" (s)
Bjallan, Reykjavík
- fra norsk Jon Michelet "Jernkorset" (r)
Prentúsid, Reykjavík
- fra svensk Per Olof Sundman "Berättelsen om Såm" (r)
Almenna Bókafélagid, Reykjavík
- fra svensk Sven Wernström "Kamrat Jesus" (b)
Prentúsid, Reykjavík
- fra svensk Sven Wernström "Kamrat Jesus" (b)
Mál og menning, Reykjavík
- fra svensk Astrid Lindgren "Mio, min Mio" (b)
Mál og menning, Reykjavík
- fra svensk Maj Sjöwall, Per Wahlöö "Roseanna" (r)
Mál og menning, Reykjavík

TIL NORSK

- fra dansk Ole Sarvig "Havet under mitt vindu" (r)
Bokhandlerforlaget, Oslo
- fra dansk Bjarne B. Reuter "Kidnapning" (b)
J. W. Cappelens Forlag, Oslo
- fra dansk Inge Eriksen "Victoria og verdensrevolutionen" (r)
Tiden Norsk Forlag, Oslo
- fra dansk Tom Kristensen "Hærværk" (r)
J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo
- fra færøsk Jens Pauli Heinesen "Rekgods" (r)
Noregs Boklag, Oslo

- fra færøsk Steinbjörn B. Jacobsen "Lammet" (b)
Fabritius Forlagshus, Oslo
- fra finsk Heikki Turunen "Kivenpyörittäjän kylä" (r)
J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo
- fra islandsk Hallgrímur Pétursson "Passiusálmar" (d)
Lunde Forlag og Boghandel A/S, Oslo
- fra islandsk Olafur Joh. Sigurdsson "Litbrigdi Jardarinnar" (r)
Cappelens Forlag, Oslo
- fra islandsk ca. 20 islandske diktarar
"Islandske dikt frå Solarljod til opplysningstid" (d)
Fonna Forlag, Oslo
- fra svensk C. J. L. Almqvist "Det går an" (r)
Solum Forlag, Lysaker
- fra svensk Gun-Britt Sundström "Maken. En Förhållandero-
man" (r)
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Lars Andersson "Gleipner" (n)
Grøndahl & Søn Forlag, Oslo
- fra svensk Per Olof Sundman "Berättelsen om Såm" (r)
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Kerstin Ekman "Häxringarna" (r)
H. Aschehoug, Oslo
- fra svensk Moa Martinson "Sallys söner" (r)
Tiden Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Henrik Tikkanen "Brändövägen 8, Brändö Tel 35" (r)
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Stig Claesson "En vandring i solen" (r)
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Per C. Jersild "Barnens ö" (r)
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo

TIL SVENSK

- fra dansk Karen Blixen "Efterladte fortællinger" (n)
Bokförlaget ALBA, Stockholm
- fra dansk Leif Esper Andersen "Hakkebreng" (b)
Tidens förlag, Stockholm
- fra dansk Dea Trier Mørch "Vinterbørn" (r)
Tidens förlag, Stockholm
- fra dansk 21 nya danska poeter (d)
Rolf Aggestam, Stockholm
- fra dansk Inge Eriksen "Victoria och världsrevolutionen" (r)
Rabén & Sjögren, Stockholm
- fra dansk Elsa Gress "Salamander" (r)
Bokförlaget Trevi, Stockholm
- fra dansk Jytte Borberg "Eline Bessers læretid" (r)
Leif Stegeland Förlag AB, Göteborg
- fra dansk Bente Clod "Brud" (r)
Bokförlaget Prisma, Stockholm
- fra færøsk William Heinesen "Berättelser från Thorshavn" (n)
Bokförlaget Forum, Stockholm
- fra færøsk Hedin Brú "Fedgar á ferd" (r)
Norstedt, Stockholm

- fra færøsk William Heinesen "Diverse dikter" (d)
Bo Cavefors Bokförlag AB, Lund
- fra finsk Hannu Salama "Kosti Herhiläinens bouppteckning (r)
Rabén & Sjögren, Stockholm
- fra finsk Maritta Matinlompola "Vem känner morgondagen"
(r)
Rabén & Sjögren, Stockholm
- fra finsk Veikko Huovinen "Fårätarna" (r)
Rabén & Sjögren, Stockholm
- fra finsk Alpo Ruuth "Hemlandet" (r)
- fra finsk Juhani Aho "Rautatie" (r)
Bokförlaget Atlantis Petersen & Co AB, Stockholm
- fra finsk Aulikki Oksanen "Kanonjärens famn" (r)
Bokförlaget Forum AB, Stockholm
- fra norsk Rabén & Sjögren, Stockholm
- fra norsk Inger Bahnsen och Leif Toklum "Det är ju mitt liv"
(r)
Forum, Stockholm
- fra norsk Sverre Asmervik "Bjarne på Skjæret" (r)
Prisma, Stockholm
- fra norsk Hans E. Kinck, "Fladdermusvingar och andra noveller"
(n)
Bokförlaget Atlantis Petersen & Co AB, Stockholm
- fra norsk Björg Vik "Berättelser om frihet" (n)
Rabén & Sjögren, Stockholm
- fra norsk Ebba Haslund "Bare ett litet sammanbrott" (r)
Trevi, Stockholm
- fra norsk Einar Økland "Amatöralbum" (r)
Bo Cavefors Bokförlag AB, Lund
- fra norsk Johan Borgen "Kaprifol och andra noveller" (n)
Bokförlaget Atlantis Petersen & Co AB, Stockholm
- fra norsk Else Breen "I stripe tæser" (b)
Albert Bonniers förlag, Stockholm

TIL SAMISK

- fra norsk Tor Edvin Dahl "Ante" (b)
Luther Forlag A/S, Oslo
- fra norsk Reidar Hirsti "Suenjelfolket — ved veis ende" (r)
Tiden Norsk Forlag, Oslo

(b) = børne/ungdomsbog

(d) = digte/antologi

(n) = noveller/antologi/sagn og eventyr

(r) = roman/biografi

(s) = samfundsforhold

(t) = teaterstykke

BILAGA 7

C 127/e
1978

**Berättelse
om Nordel***Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

NORDEL — Organ for nordisk elkraftsamarbeide
c/o NVE-Statskraftverkene
Middelthunsgt. 29
Postboks 5091 Maj
Oslo 3 - Norge
Tlf. (Oslo) 46 98 00
Telex: 11 912 (nveso n)

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

De nordiska kraftföretagens samarbetsorgan
— en sammanslutning av inom elkraftförsörjningens område verk-
samma personer i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.
— ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att be-
främja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produk-
tion, distribution och konsumtion av elenergi.

*E. Organisation**1. Administration*

Formann: Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær NVE-Statskraftverkene
 Sekretær: Overingeniør Olav Melby (adresse som under A.)

2. Medlemmer

	Nationalitet
Albrechtsen, Svend, direktør	D
Andersen, Carl, direktør	D
Jakobsen, Erik Leif, direktør (vice ordf.)	D
Poulsen, Jens Aksel, direktør	D
Hakkarainen, Urho, industriråd	F
Hiekko, Aulis, direktør	F
Kunnas, Tapio, direktør	F
Nevanlinna, Lasse, avdelningsdirektør	F
Briem, Eiríkur, direktør	I
Björnsson, Jakob, generaldirektør	I
Gudjohnsen, Adalsteinn, direktør	I
Heggenhougen, Rolv, direktør	N
Vatten, Gunnar, direktør	N
Wiedswang, Rolf, samkjøringsdirektør	N
Aalefjær, Sigurd, kraftverksdirektør (ordf.)	N
Ekberg, Göran, direktør	S
Lalander, Sven, driftdirektør	S
Norrby, Jonas, generaldirektør	S
Ryman, Jan-Erik, direktør	S

3. Personale

Sekretær:

Overing. Olav Melby

F. Verksamhet

Nordel hadde sitt årsmøte 25. august 1977 i Danmark. Blant de saker som ble behandlet kan nevnes:

- Oversikter fra de enkelte land over aktuelle kraftforsyningsproblemer og mulighetene for dekning av det fremtidige energibehov innen el-sektoren.
- Rapporter fra driftsutvalget over elkraftforsyningen i driftsåret 1976/77, prognoser for kraftbalansen i de tre nærmeste driftsår, og det nordiske samarbeid i enkelte driftstekniske saker.
- Fra Planleggingsutvalget forelå den sedvanlige rapport "Samordnet utbyggnadsplanering inom Nordel", med årsrapport over utvalgets virksomhet, sammenstilling av aktuelle prognoser og utbyggingsplaner samt sammendrag av to delrapporter (de fullstendige rapportene utgis separat):

Delrapport 2/1977: Prognoser för elkonsumtionen inom Nordel fram til år 1990.

Delrapport 3/1977: Elvarmens rolle i energiforsyningen i Norden. På Planleggingsutvalgets arbeidsprogram står foruten behandling av den videre utvikling av elproduksjon og kraftoverføring i Norden også bl. a. utredning av problematikken omkring kombinert el/varme-produksjon (mottrykkskraft) og om anvendelse av varmepumper til husoppvarming.

I forbindelse med behandlingen av elvarmerapporten vedtok Nordel en rekommandasjon om elvarmens rolle i Norden. Denne inneholdt også en anbefaling om å støtte den tekniske utvikling av varmepumpeanlegg.

— Kjernekraftutvalget har utarbeidet en ajourført oversikt over "Marknadsituationen inom kärnbränslecykeln".

Den rapport "Okonventionell Energiproduktion" som Nordel utarbeidet i 1976, var bl. a. oversendt Nordisk Råd og tatt i betraktning ved NR's behandling på møtet 2. april 1977 av medlemsforslag A 466/e om utnyttelse av alternative energikilder, og var muligens medvirkende til konklusjonen ". . . at samnordisk kartlegging av alternative energikilder allerede er utført eller pågår . . ."

Nordel har videre i mai 1977 gitt en uttalelse til Nordisk Råd om medlemsforslag A 500/s "om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention".

Nordel har ikke hatt noen andre plenumsmøter enn årsmøtet i august, men Nordel-samarbeidet pågår kontinuerlig i først og fremst de faste utvalg (drifts-, planleggings- og kjernekraftutvalg) og i sekretariatet. Det siste er ansvarlig for Nordels utadrettede virksomhet og kontakter, utarbeider årsberetning og utgir andre regelmessige rapporter, statistikk etc. Sekretariatet er for perioden 1975—1978 hos NVE i Oslo, men vil fra høsten 1978 ligge hos ELSAM i Danmark.

Nordels årsberetning for 1976 utkom i august 1977 og inneholder foruten beretning over Nordels virksomhet, oversikter for de enkelte land og statistikk for elforsyningen i 1976, også en artikkel om elvarmens stilling i Norden, basert på den foran nevnte utførlige rapport fra planleggingsutvalget.

H. Finansiering

Nordel samlar inga pengar för sin verksamhet.

Nordels ordförande organiserar sekretariat inom sitt land samt svarar för med denna verksamhet följande administrativt arbete och kostnader härför.

Varje företag svarar för sina egna kostnader för deltagande i verksamheten.

BIHANG

Betänkande från Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordel om virksomheten i 1977. Utvalget har behandlet denne sak på møte 17. januar 1978 i Stockholm.

Nordel-samarbeidet pågår kontinuerlig i de faste utvalg og i sekretariatet. Det siste er ansvarlig for Nordels utadrettede virksomhet og kontakter.

Driftsutvalget har utarbeidet oversikter fra de enkelte land over aktuelle kraftforsyningsspørsmål og mulighetene for dekning av det fremtidige energibehov. Det foreligger videre rapporter over elforsyningen i siste driftsår, prognoser for kraftbalansen i de tre nærmeste driftsår og det nordiske samarbeid i de enkelte driftstekniske saker.

Planleggingsutvalget har foruten sine årlige rapporter utarbeidet to delrapporter. Den ene omfatter prognoser for el-konsumet innen Norden frem til år 1990 og den andre elvarmens rolle i energiforsyningen i Norden.

På Planleggingsutvalgets arbeidsprogram står bl. a. en utredning av problematikken omkring kombinert el/varme-produksjon (mottrykkskraft) og om anvendelse av varmepumper til husoppvarming.

Kjernekraftutvalget har utarbeidet en ajourført oversikt over "Marknadsituationen inom kärnbränslecykeln".

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 127/c om Nordel til etterretning.

Stockholm, 17. januar 1978

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>
Formann	
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Henning Jensen (S)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

*BILAGA 8***C 128/e**
1978

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Efter framställning från Nordiska rådet upprättade de fem nordiska ländernas regeringar år 1957 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) som ett permanent samarbetsorgan med uppgift att "nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet".

NKA har under år 1977 hållit två sammanträden, den 3 februari 1977 i Stockholm och den 7 september 1977 i Oslo. Vid sammanträdena har följande personer deltagit:

Danmark

Direktør H. von Bülow
Kontorschef E. Bastrup-Birk
Fulldmægtig E. Elbæk-Jørgensen
Civilingenjör P. Emmersen
Direktør N. W. Holm
Fulldmægtig Olle Loewe
Direktør M. Møller-Madsen

Finland

Överdirektør E. Vaara
Professor A. Isola
Byråchef I. Mäkipentti
Överinspektør B. Palmén
Professor V. Palva
Ambassadråd R. Salmi
Professor A. Vuorinen

Norge

Ambassadør H. Nord
Forhandlingsdirektør O. Gøthe
Konsulent Bjørn Dahl
Direktør K. Koren

Byråsjef J. A. Mortensen
Kontorsjef M. Mølsæter
Underdirektør Ch. Owe
Konsulent E. Risa
Byråsjef N. Skeie
Konsulent K. Solem
Ass.direktør N.-G. Aamodt

Sverige

Civilingenjör L. Lübeck
Direktör B. Aler
Överingenjör T. Eckered
Kanslirådet L. Hjorth
Professor G. Holte
Civilingenjör B. C. Johanson
Civilingenjör A. Larsson
Departementssekreterare J. Lind
Kanslisekreterare R. Nilsson
Civilingenjör T. Rapp

Islands representant, professor Magnús Magnússon, har varit förhindrad att delta vid sammanträdena.

Civilingenjör Franz Marcus har deltagit i sammanträdena i sin egenskap av kontaktorganets exekutivsekreterare.

En kontaktmansgrupp förbereder tillsammans med exekutivsekreteraren kontaktorganets sammanträden och övervakar att organets beslut blir verkställda. Gruppen har under år 1977 hållit nio möten. I kontaktmansgruppen ingår direktör Hans von Bülow, exekutivsekreterare Franz Marcus, diplomingenjör Ilkka Mäkipentti, konsulent Knut Solem samt civilingenjör Bo C. Johanson, som fr. o. m. den 1 juli 1977 efterträtt civilingenjör Alf Larsson. Kontaktmansgruppen har sekretariat vid den danska energistyrelsen.

På initiativ från den svenska delegationen vid NKA:s möte i februari har kontaktmansgruppen gjort en översyn av kontaktorganets arbetsformer och arbetsområde. Det framgår av översynen att det nu och under de närmaste åren finns ett antal uppgifter för NKA, vilka inte kräver organisatoriska förändringar och som ligger i linje med NKA:s tidigare verksamhet och mandat. Om kärnkraften kommer till användning i flertalet nordiska länder kan det antas att dessa uppgifter växer i omfattning. Om så inte sker bör behovet av ett särskilt kontaktorgan för atomenergifrågor åter övervägas.

På sikt vore det enligt översynen naturligt att de erfarenheter som finns inom NKA vad gäller bl. a. forskningssamarbete också kunde tillgodogöras för annan energiforskning. Ännu har det emellertid ansetts vara för tidigt att bedöma hur nordiskt forskningssamarbete på nya områden bäst bör främjas.

Mot den angivna bakgrunden förordades att NKA:s verksamhet borde fortsätta med väsentligen nuvarande inriktning och form.

Samarbete rörande kärnkraftens säkerhetsfrågor

De nordiska industriministrarna enades vid sitt möte den 23 november 1976 om, att NKA skulle genomföra det utvidgade nordiska kärnsäkerhetsprogram, som är beskrivet i Nordisk Utredningsserie, *NU 1976: 28*. År 1977 anses som ett provår.

Ministerrådet avsatte 0,8 milj. nkr. för 1977 som tillskott till nationella insatser. De nationella insatserna är av ungefär samma storlek.

Arbete har under året igångsatts på de tre mest aktuella av de ursprungligen föreslagna sex prioriterade områdena: kvalitetssäkring, kontrollrumsutformning och avfall. Dessutom utvärderas de framtida programmen på radioekologiområdet och för säkerhetsmyndigheternas samarbete.

De nordiska medlen har under 1977 fördelats på följande sätt (1 000-tal nkr.).

Kvalitetssäkring	250
Kontrollrumsutformning	325
Radioaktivt avfall	150
Övrigt	75

Kontaktorganet har utarbetat administrativa riktlinjer, enligt vilka arbetet fördelas mellan styrgrupper samt resp. projektledare och värdorganisationer.

Programmet för kvalitetssäkring har som mål att ta fram förbättrade metoder för att tillgodose att erforderlig kvalitetsnivå uppnås vid utformning, utförande och drift av kärnkraftverk och hos komponenter till dessa. Kvalitetssäkringsarbetet i Norden befinner sig i snabb utveckling. Genom NKA-programmet försöker man anpassa utländska regler och erfarenheter till nordiska förhållanden.

Under år 1977 har utarbetats en nordisk terminologiöversikt för kvalitetssäkringsområdet. Dessutom har fyra delprojekt påbörjats med deltagande av säkerhetsmyndigheter och kraftindustri i fyra länder. Samtliga projekt är fleråriga.

Kontrollrumsprogrammet har till syfte att samordna det omfattande arbete som nu utförs i de enskilda nordiska länderna i fråga om säkerhetsaspekter på kontrollrumsutformning och personalutbildning. Under år 1977 har hållits en rad arbetsmöten i syfte att gemensamt planera insatserna i de olika länderna inom områdena ergonomi, mänsklig tillförlitlighet och operatörsträning. Ett gemensamt projekt beräknas sträcka sig över en treårsperiod.

På avfallsområdet har arbetet under år 1977 begränsats till låg- och medelaktivt avfall från normal reaktordrift. Ett förprojekt har genomförts kring analys av väsentliga led i avfallets behandlingskedja från produktion till slutlagring. Om projektet genomförs skall det resultera i verktyg för bl. a. bedömning av risken i varje enskilt led. Projektet be-

räknas kunna påbörjas under år 1978 och omfatta minst tre år.

NKA har vidare under år 1977 tillsatt en tillfällig planeringsgrupp för avfallsprojekt. Gruppen har till uppgift att gå igenom vilka av många aktuella projekt som bör utföras under år 1978 med ekonomiskt bidrag från ministerrådet.

Hantering av radioaktivt avfall

Vid Nordiska rådets 25:e session antogs ett medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall (A 473/e). Preliminära diskussioner kring dessa frågor har förts inom kontaktmansgruppen.

Seminarium om högaktivt avfall

I samarbete mellan det svenska Projekt kärnbränslesäkerhet (KBS-projektet), Nordels kärnkraftsutskott och NKA anordnades den 14—15 december 1977 ett nordiskt seminarium kring resultaten av KBS-projektets arbete.

Övrigt samarbete

Den på kontaktorganets initiativ av kärnforskningsinstituterna i de nordiska länderna år 1968 upprättade Nordiska atomkoordineringskommittén (NAK), som är institutens samarbetsorgan för gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt, har fortsatt sin verksamhet under 1977.

Det största gemensamma projektet rör säkerhetstekniska experiment vid Marviken-anläggningen i Sverige. Projektets två första faser har avsett simuleringar av reaktorolyckor i full skala i syfte att undersöka vilka mekaniska påkänningar som uppkommer till följd av brott på primärsystemet. Detta arbete avslutades under år 1977. Förutom de nordiska länderna har också Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Nederländerna, Japan och Amerikas förenta stater deltagit. Under år 1977 har fattats beslut om att genomföra en tredje projektfas. Den omfattar ca tre år och innebär experimentella undersökningar av kritisk utströmning genom stora rör.

Norhav-projektet påbörjades år 1974 och omfattar experimentella undersökningar och utveckling av datorprogram för analys av konsekvenserna av kylmedelsbortfall i primärkretsen. Mot bakgrund av arbetet inom detta projekt har de nordiska ländernas kärnforskningsinstitut ingått avtal om gemensamt deltagande i omfattande amerikanska reaktorsäkerhetsexperiment, det s. k. LOFT-projektet (Loss of Fluid Test). Avtalet innebär ömsesidigt deltagande och informationsutbyte mellan de två projekten. Deltagande i LOFT-projektet sker enligt ett samarbetsavtal med den amerikanska Nuclear Regulatory Commission.

De nordiska länderna samarbetar vidare kring ett experimentellt bränsleutvecklingsprogram i Studsvik i Sverige. Arbetet syftar till att undersöka drifttillförlitlighet hos bränsleelement för kokarreaktorer. Un-

der år 1977 har slutits ett liknande treårsavtal för experiment med bränsle för tryckvattenreaktorer. Även i detta ingår ett antal länder utom Norden.

NAK har också satt upp en områdesgrupp för alternativ energiforskning. Syftet är att utarbeta gemensamma projektförslag där institutens beräknings- och experimentresurser kan utnyttjas.

De nordiska kärnforskningsinstitutens bibliotek samarbetar genom Nordic Atomic Libraries Joint Secretariat (NALJS). Under år 1977 har särskilt det framtida samarbetet med det amerikanska energiforskningsorganet ERDA, numera Department of Energy, varit föremål för gemensamma överläggningar.

Liksom tidigare år har kontaktorganet diskuterat de nordiska ländernas samarbete i olika internationella organisationer, däribland det internationella atomenergiorganet (IAEA) och OECD:s atomenergiorgan (NEA).

BIHANG

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA). Utvalget har behandlet denne sak på møte 17. januar 1978 i Stockholm.

Utvalget har notert seg at kontaktorganet har iverksatt forskningsarbeid vedrørende kjernekraftens sikkerhetsspørsmål på de tre aktuelle områder kvalitetssikring, kontrollromsutforming og radioaktivt avfall.

Programmet for kvalitetssikring tar sikte på forbedrede metoder for å tilgodese nødvendig kvalitetsnivå ved utforming og drift av kjernekraftverk og hos komponenter til disse.

Kontrollromsprogrammet har som mål å samordne det omfattende arbeid, som utføres i de enkelte nordiske land i spørsmål om sikkerhetsaspekter på kontrollromutforming og personellutdanningen.

På avfallsområdet har arbeidet vært begrenset til lav- og middelaktivt avfall fra normal reaktordrift.

Når det gjelder høyaktivt avfall, har det i samarbeid mellom det svenske Prosjekt Kärnbränslesäkerhet (KBS-prosjektet), Nordels kjernekraftutvalg og NKA, vært avholdt et nordisk seminarium i desember 1977 vedrørende resultatene av KBS-prosjektets arbeid.

Nordisk atomkoordineringskomite (NAK) som ble opprettet i 1968 har fortsatt sin virksomhet i 1977.

Det største felles prosjekt vedrører sikkerhetstekniske eksperimenter ved Marviken-anleggene i Sverige.

Norhav-prosjektet omfatter eksperimentelle undersøkelser og utvik-

ling av dataprogram for analyse av konsekvensene av bortfall av kjøle- midler i primærkretsen. De nordiske lands kjerneforskningsinstitutter har inngått avtale om felles deltagelse i omfattende amerikanske reaktorsikkerhetseksperimenter, det såkalte LOFT-prosjektet.

Videre samarbeider de nordiske land om et eksperimentelt brensel- utviklingsprogram i Studsvik i Sverige.

Kontaktorganet har som i tidligere år diskutert de nordiske lands samarbeid i ulike internasjonale organisasjoner, deriblant det internasjonale atomenergiorganet (IAEA) og OECD's atomenergiorgan (NEA).

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C128/e fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

Stockholm, 17. januar 1978

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>
Formann	
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Henning Jensen (S)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

*BILAGA 9***C 129/t****1978****Berättelse****från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan***Verksamhetsberättelse 1977**Namn och adress*

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR)
Justitsministeriet
Færdselssikkerhedsafdelingen
Købmagergade 48/Postboks 2131
1015 København K

Startår: 1971

<i>Styrelsens sammansättning:</i>	Nationalitet
Afdelingschef Ole Due	D
Byråchef Jarmo Hirsto	F
Direktør R. N. Torgerson	N
Statssekreterare Bengt Furbäck	S

NTR er kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande. En repræsentant for Danmark, Finland, Norge og Sverige er medlem af rådet. Island deltager ikke i samarbejdet, men holdes løbende underrettet om rådets virksomhed.

NTR bistås af følgende permanente samarbejdsorganer:

Nordisk komité for Vejtrafiklovgivning (NKV),
Nordisk komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT) og
Nordisk Bilteknisk Komité (NBK).

Derudover har NTR nedsat ad hoc-grupper med henblik på specielle undersøgelser.

Som centralt organ for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande skal NTR ifølge sine statutter (Nordisk statutsamling 1975, side 52 og 53) bl. a. følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensar-

tet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafiksikkerhedsområdet, virke for bedre information i trafiksikkerhedsspørgsmål, til stadighed undersøge seriøse nordiske samarbejdsprojekter angående trafiksikkerheden og udarbejde forslag til regeringerne om forholdsregler, der kan fremme en øget trafiksikkerhed.

NTR's virksomhed i 1977 har i overensstemmelse med ovenstående retningslinier taget sigte på opfølgning, udredning og planlægning af forskellige trafiksikkerhedsforanstaltninger på nordisk plan.

En af de trafiksikkerhedsfremmende foranstaltninger, som i de seneste år har vakt størst interesse såvel i Norden som i andre dele af verden, er anvendelse af sikkerhedsseler. Interessen for sikkerhedssele-spørgsmålet bevirkede, at Nordisk Råd ved sin 22. sessions første samling i februar 1974 vedtog en rekommandation (nr. 12/1974) om, at brug af sikkerhedsseler skulle gøres obligatorisk i de nordiske lande. I alle 4 lande er bestemmelser om obligatorisk brug af sikkerhedssele nu trådt i kraft.

I *Danmark* har Rådet for Trafiksikkerhedsforskning i samarbejde med Retsmedicinsk Institut ved Århus Universitet iværksat en undersøgelse af sikkerhedsselerens virkning. I denne undersøgelse vil man bl. a. foretage en nærmere analyse af samtlige færdselsdrab i 1976 på førere og forsædepassagerer og årsagerne hertil. Undersøgelsen forventes afsluttet i november 1977.

Påbudet om brug af sikkerhedsseler trådte i kraft den 1. januar 1976, og bøder for overtrædelse af påbudet blev anvendt fra 1. april 1976. I det første år efter selebrugslovens ikrafttræden steg brugen af sikkerhedsseler i trafikken fra ca. 25 % til ca. 85 % som gennemsnit for hele landet. Fortsatte tællinger viser, at brugsfrekvensen stadig er ca. 85 %.

I *Finland*, hvor overtrædelse kun straffes, hvis bilisten undlader at følge en konkret opfordring fra politiet om at benytte selen, har man bl. a. undersøgt anvendelsesfrekvensen før og efter ikrafttrædelsen af sikkerhedsselepligten den 1. juli 1975. Denne undersøgelse viste en brugsfrekvens i august 1975 på 68—71 % på landeveje uden for tættere bebygget område (30—40 % i maj—juni 1975), på 71 % ved udfartsveje (23 %) og på 53 % i tættere bebygget område (9 %). I en tilsvarende undersøgelse i sommeren 1976 var brugsfrekvenserne 64—67 %, 52 % og 37 %. Omtrent 80—85 % af personbilerne at være udstyret med sikkerhedsseler.

Norge indførte 1. september 1975 påbud om brug af sikkerhedssele. Påbudet blev i første omgang gjort sanktionsfrit. Efter en prøveperiode, der oprindeligt var fastsat til 12—18 måneder, men som nu er forlænget med yderligere 1 år, vil man vurdere, om brugsfrekvensen kan anses for tilfredsstillende.

Der har jævnligt været foretaget tællinger. Disse viser, at brugsfrekvensen nu er ca. 60 % på landet og ca. 30 % i byerne.

Samferdselsdepartementet sigter mod ved prøveperiodens udløb i foråret 1978 at forelægge stortinget erfaringerne med påbudet og eventuelt forslag til nye forholdsregler.

I *Sverige*, hvor påbudet ligesom i Danmark sanktioneres umiddelbart, har brugsfrekvensen været relativt stabil og ligget på omkring 85 %. Denne procentdel er imidlertid faldet noget i tættere bebygget område.

En af NTR nedsat arbejdsgruppe, der havde til opgave at udarbejde ensartede nordiske standardkrav for så vidt angår sikkerhedsselerens håndteringsegenskaber, har afsluttet sit arbejde med en rapport, som af NTR er sendt dels til de respektive ministerier, dels til NBK med henblik på, at NBK skal undersøge visse spørgsmål af teknisk karakter. Rapporten er ikke offentliggjort.

NTR's rapport "Motorcykel- og mopedhjælmar" (nr. 8 i rådets rapportserie) foreslog, at brug af *styrthjelme* blev gjort obligatorisk.

Bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelme for motorcyklister og knallertførere trådte i kraft i *Danmark* den 1. januar 1977. Før påbudet trådte i kraft, benyttede omkring 85 % af motorcyklisterne og omkring 35 % af knallertkørerne styrthjelm. Efter ikrafttrædelse af påbudet har tællinger vist, at næsten 100 % af motorcyklisterne og ca. 97 % af knallertkørerne benytter styrthjelm.

I *Finland* er obligatorisk brug af styrthjelm trådt i kraft den 1. juni 1977. Loven gælder ikke for knallertkørere.

Norge indførte den 15. april 1976 et sanktionsfrit påbud om anvendelse af styrthjelme. Påbudet gælder knallertkørere og motorcyklister samt sidevognspassagerer.

I *Sverige* har der siden 1. maj 1975 været pligt for motorcyklister til at anvende styrthjelm. Regeringen har bedt statens trafiksikkerhedsverk undersøge forudsætningerne og formerne for et udviklingsarbejde med henblik på at finde frem til tilfredsstillende hovedbeskyttelse for knallertkørere. Arbejdet er nået langt, og man kan forudse positive resultater, som vil kunne danne grundlag for udfærdigelse af forskrifter. Trafiksikkerhedsverket har samtidig informeret om værdien af at anvende hjelm, hvilket har ført til en øget anvendelsesfrekvens blandt knallertkørere.

Et nordisk standardiserings samarbejde har ført til, at man i Finland, Sverige og Danmark anerkender styrthjelme med fælles godkendelsesmærke for dansk, finsk og svensk standard.

Udarbejdelsen af *ensartede færdselsregler i Norden* har i de sidste år været et meget væsentligt og vigtigt punkt i hele det nordiske trafikikkerhedsarbejde. Forslag til sådanne regler er tidligere afgivet (*NU 1966: 2* og *NU 1970: 10*). Gennem sit samarbejdsorgan Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV) har NTR fulgt arbejdet på dette område. Lovgivning på grundlag af det nævnte forslag er allerede gennemført i *Danmark* og *Sverige*. I *Finland* behandles forslagene i trafikministeriet

på grundlag af den parlamentariske trafikkomité's forslag og indhentede udtalelser. Et lovforslag forventes at foreligge i løbet af vinteren 1977/78. I Norge vil den departementale behandling blive afsluttet i løbet af 1977, og reglerne forventes at kunne træde i kraft i løbet af 1. halvdel af 1978.

I forbindelse med det nye lovgivningsarbejde har NTR nedsat en særlig arbejdsgruppe, som skal udarbejde en fælles *nordisk publikation om de nye færdselsregler*.

NTR fremlagde i 1975 resultaterne af en undersøgelse om sikkerhedsfremmende foranstaltninger for *børn i biler* "Barn i bil" (nr. 11 i rådets rapportserie). NTR konkluderede bl. a., at det ville være af største betydning, om der skabes hjemmel til at forbyde dårligt sikkerhedsudstyr til børn. Rapporten har været sendt til høring, og forslagene er i det væsentlige blevet modtaget positivt.

I Danmark er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at forbyde alt underlødigt sikkerhedsudstyr. I Sverige har regeringen bemyndiget Statens Trafiksäkerhetsverk til at forbyde brugen af bl. a. underlødigt sikkerhedsudstyr.

Det yderligere udviklings- og standardiseringsarbejde inden for det pågældende meget vigtige område vil blive fulgt af NTR. I forbindelse hermed har NTR bemærket, at der ved Retsmedicinsk Institut, Århus Universitet, er udført en undersøgelse af tilfælde, hvor børn blev dræbt som passagerer i biler. Undersøgelsen viste, at de dræbte børn ofte var slynget ud af bilerne. Undersøgelsens konklusioner er, at børn uanset alder bør være fastspændt under kørslen. Da denne konklusion var i modstrid med tidligere opfattelser, blev der på initiativ af Rådet for Større Færdselssikkerhed, Dansk Selskab for Trafikmedicin og Forenede Danske Motorejere afholdt en konference i sommeren 1976. Det viste sig, at supplerende undersøgelser, både svenske og danske, støttede konklusionen. Der udsendtes som resultat af konferencen en officiel opfordring til at lade selv små børn være fastspændt i en forsvarligt fastgjort sele under kørsel i bil, også selv om kun en voksensele er monteret i bilen.

NTR's rapport "Fotgångarreflexer" (nr. 10 i rådets rapportserie) har været sendt til høring i samtlige nordiske lande. De fleste myndigheder og organisationer kan tilslutte sig NTR's forslag om øget propaganda, om tilsyn med *refleksbrikkernes* kvalitet samt om, at adgangen til at erhverve refleksbrikkerne lettes.

I Sverige har Statens Trafiksäkerhetsverk i samarbejde med Statens väg- og trafikinstitut samt Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande på det nærmeste afsluttet et arbejde vedrørende kvalitetskravene.

Oplysningskampagner for brug af refleksbrikker har allerede været

iværksat. Arbejdet med at udbrede brugen af reflekser vil fortsætte i de kommende år, og NTR vil nøje overvåge udviklingen på området.

I 1974 nedsatte NTR en arbejdsgruppe med henblik på at undersøge problemerne omkring *kørelys*.

Arbejdsgruppen har i 1975 afsluttet sine undersøgelser om *motorcyklers brug af kørelys*. NTR afleverede således i slutningen af 1975 en rapport om "Varselljus för motorcyklar" (nr. 12 i rådets rapportserie). I rapporten fastslår rådet, at motorcykler i særlig grad er udsat for ulykker, hvor motorcyklen kolliderer med et andet køretøj, hvis fører har haft vanskeligt ved i tide at blive opmærksom på motorcyklen. Hvis motorcykler anvender lys i dagtimerne, vil dette klart bevirke en forøgelse af motorcyklens synbarhed. På baggrund heraf foreslår NTR, at det også i dagslys gøres obligatorisk for motorcykler at anvende lys, og at det korte lys må anses for bedst egnet som kørelys.

Arbejdsgruppen har endvidere afsluttet sine undersøgelser om bilers brug af varselslys. Resultatet heraf er offentliggjort i rapporten "Varselljus — bilbelysning under dagtid" (nr. 17 i rådets rapportserie). Rapporten blev afleveret til ministrene i december 1976. Rådet konstaterer — på baggrund af en analyse af effekten af varselslysanvendelse i Finland — at antallet af ulykker med flere implicerede køretøjer må forventes at gå væsentligt ned, hvis bilisterne anvender varselslys uden for lygtetændingstiden. Rådet foreslår derfor, at det også i dagslys gøres obligatorisk at anvende varselslys. Påbudet bør efter rådets opfattelse udformes således, at det gælder fuldt ud, d. v. s. uden lokale eller tidsmæssige begrænsninger. Rådet noterer endvidere, at det nærlys, som indgår i bilernes standardudstyr, på klart acceptabel måde tilgodeser varselslysfunktionen. Andre lyskilder vil imidlertid også kunne anvendes. I forbindelse hermed har rådet i oktober 1977 anmodet NBK om i samarbejde med Statens Trafiksäkerhetsverk, Sverige, snarest at opstille kravene til den lystekniske udformning af varselslygter.

I Danmark indeholder den nye færdselslov en bestemmelse, som påbyder motorcykler at anvende nærlys (kort lys) uden for lygtetændingstiden. Tællinger foretaget før og efter påbudets ikrafttræden den 1. maj 1977 har vist følgende brugsfrekvenser:

	1. marts 1977 (diset vejr)	1. april 1977 (solskin)	1. juni 1977 (solskin)
København	56 %	27 %	81 %
Aalborg	92 %	77 %	99 %

Spørgsmålet om indførelse af påbud om bilers anvendelse af varselslys er for tiden til høring.

I Sverige gælder fra og med den 1. oktober 1977, at det er obligatorisk for både biler og motorcykler at anvende nærlys eller særligt varselslys i dagtimerne.

I *Finland* overvejes spørgsmålet for tiden.

I *Norge* overvejes spørgsmålet i forbindelse med de nye trafikregler.

Arbejdsgruppen har efter afslutningen af undersøgelserne om kørelæs på motorcykler og biler fortsat sit arbejde med en undersøgelse vedrørende andre køretøjers synbarhed.

Inden for rammen af det i 1974 vedtagne projekt vedrørende *motorcyklister og knallertkøreres sikkerhed i trafikken* har NTR i 1975 afgivet sin første rapport, Rapport nr. 13, i rådets rapportserie, "Motorcyklar og mopeder — trafiksikkerhet och konstruktion".

Rapporten konkluderer, at betydelige færdselssikkerhedsmæssige resultater kan nås gennem ændrede forskrifter for motorcyklers og knallerters konstruktion og effekt.

Rapporten er sendt til høring hos myndigheder og organisationer.

I *Danmark* er der administrativt gennemført nye forskrifter om godkendelse af knallerter, som i vidt omfang bygger på rapportens synspunkter.

I *Sverige* er rapporten sammen med indhentede udtalelser overgivet til trafiksikkerhedsudredningen.

Arbejdsgruppen har efter afgivelsen af rapport nr. 13 fortsat sit arbejde med en undersøgelse af *uddannelsessituationen for motorcyklister*. Arbejdsgruppen har afsluttet dette projekt i efteråret 1977, og resultatet vil blive offentliggjort i rådets rapportserie som rapport nr. 19 "Uddannelse af motorcykelførere".

Rapporten vil indeholde en række forslag af både generel og konkret karakter til forbedring af uddannelsen af kommende motorcyklister med henblik på at formindske den høje ulykkesrisiko, som denne trafikantgruppe har. Det foreslås bl. a., at modtagelse af teoretisk og praktisk køreuddannelse gøres obligatorisk som forudsætning for at kunne indstille sig til køreprøve. Hele undervisningen foreslås lagt til rette efter principper, der i højere grad end tidligere tager udgangspunkt i de faktiske faresituationer i trafikken, og at der på denne baggrund søges udviklet et beredskab og en kørestil, som i rapporten sammenfattes i begreberne defensiv færdselstaktik og defensiv motorcykelkørsel. Det foreslås, at væsentlige dele af den praktiske køreopklæring foregår på arealer, der er lukket for almindelig færdsel, og at der på disse arealer opøves en mere avanceret bremse- og undvigeteknik, end det hidtil har været tilfældet i motorcyklistuddannelsen. Det foreslås endvidere, at der opstilles særlige krav i henseende til uddannelse og tidligere erfaring i motorcykelkørsel som betingelse for at kunne erhverve ret til at føre de største motorcykler.

Arbejdsgruppen vil fortsætte sit arbejde med yderligere undersøgelser af motorcyklers og knallerters trafiksikkerhed.

NTR har i januar 1976 godkendt første del af et program for et projekt om *metoder for indsamling af og redegørelse for ulykkesdata* (Pro-

jekt MIRO). Samtidig har NTR udpeget en projektleder samt en referencegruppe for projektet.

Projektets hovedformål er at forbedre det beslutningsgrundlag i form af ulykkes- og eksponeringsdata, som benyttes inden for trafikssikkerhedsarbejdet. Dette mål søger man at opnå ved at kortlægge de nuværende forhold vedrørende dataindsamling og udfra denne viden at undersøge forskellige muligheder for at sammenfatte, koordinere eller opstille normer vedrørende dataindsamlingen for til sidst praktisk at efterprøve forskellige metoder.

Første fase i projektet omfatter tre delprojekter:

- 1) Litteraturstudier med dertil hørende målsætningsstudier og planlægning af forsøgsvirksomhed.
- 2) Kortlægning og udredning vedrørende indsamling, registrering og bearbejdning af samt redegørelser om ulykkesdata.
- 3) Studier af undersøgelsesteknik.

Arbejdet hermed overholder stort set den fastsatte plan, herunder også omkostningsrammen, der var bestemt til 100.000 skr.

MIRO-projektets fase 1 forventes afsluttet i slutningen af 1977, og NTR skal herefter tage endelig stilling til projektets 2. fase, der forventes udført i 1978—79. Projektet vil fortsat blive ledet af den udpegede projektleder og referencegruppen. 2. fase vil omfatte følgende delprojekter:

- 1) Kortlægning og udredning vedrørende indsamling, registrering og bearbejdning af samt redegørelser om eksponeringsdata for forskellige trafikantgrupper.
- 2) Forsøg med at udnytte ligheder og uligheder i de nordiske landes ulykkesstatistik med det formål at belyse udvalgte trafikssikkerhedsproblemer.
- 3) Afprøvning af forslag til ny metodik/teknik ved indsamling af ulykkesdata.
- 4) Undersøgelser vedrørende behov for og metoder til at kombinere ulykkes- og eksponeringsdata med det formål at beskrive trafikssikkerheden i hele eller dele af trafiksystemet.

I forbindelse med fastlæggelsen af 2. fase vil NTR tage stilling til, i hvilket omfang MIRO-projektet kan bidrage til en belysning af forskellene imellem børns trafikrisiko i de nordiske lande.

NTR har endvidere besluttet at foretage en opfølgning af MIRO-projektet. Opfølgningen skal ske i form af et nyt projekt, hvis formål skal være at finde metoder til måling af effekten af trafikssikkerhedsfremmende foranstaltninger. Projektet skal resultere i udarbejdelsen af en mindre håndbog over, hvilken grundstatistik og hvilke analysemetoder der kræves for, at man kan belyse aktuelle trafikssikkerhedsforanstaltninger.

I rapporten "Körkort i Norden" (nr. 6 i rådet rapportserie) har NTR behandlet visse tilpasningsspørgsmål i forbindelse med betænkningen

om *Nordisk gyldighed af kørekort* (NU 1969: 7) og Nordisk Råds rekommandation nr. 34/70 om gyldighed af kørekort i de nordiske lande. I *Danmark* er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at gennemføre sådanne regler. Det samme vil være tilfældet i *Finland*, når de nye vejtrafikregler er gennemført. I *Norge* dækker de gældende bestemmelser i det væsentlige de foreslåede regler. De gældende bestemmelser vil i øvrigt blive underkastet en omfattende revision i efteråret 1978. I *Sverige* har riksdagen i foråret 1976 principielt godkendt forslagen. NTR og NKV følger det videre arbejde med reglernes gennemførelse.

NTR har nedsat en ad hoc-gruppe, der skal undersøge *forskelle i de nordiske landes uddannelse af og køreprøver for førere af motorkøretøjer* samt årsagerne til eventuelle forskelle. Undersøgelsen, der forventes afsluttet i 1977, vil på baggrund af Nordisk Råds rekommandation 3/76 II tillige omfatte forskellene i uddannelseskraft til erhvervschauffører. Der henvises til Nordisk Råds rekommandation 35/70 og 3/76 II.

NTR har nedsat en ad hoc-gruppe, der skal undersøge *cyklisters sikkerhed i trafikken*. Gruppens arbejde skal i en første fase koncentreres om cyklisteres sikkerhed i kryds.

Nordisk Råds rekommandation 10/1977 om samnordisk indsats mot *trafiknykterheten* og rekommandation 11/1977 om förbättring av *barrens trafikmiljö* har været behandlet af NTR.

Der henvises herom til meddelelserne om Nordisk Råds rekommandationer 10/1977 og 11/1977.

Information om NTR's samarbejdsorganer NKV, NKT og NBK fremgår af vedlagte bilag 1—3. En fortegnelse over NTR's rapporter vedlægges som bilag 4.

NTR har udarbejdet en liste over virksomhedsprogrammet inden for NTR's område. Listen fremgik også af sidste års beretning. Arbejdsopgaverne heri er opdelt i løbende opgaver, opgaver på kortere sigt og opgaver på længere sigt. Nummereringen inden for de enkelte grupper sigter ikke til en prioritering af opgaverne.

Virksomhedsprogrammet har følgende indhold:

Løbende opgaver

Samarbejdsorgan m. m.

1. Gennemførelse af ensartede nordiske trafikregler med udgangspunkt i forslagene i NU 1966:2 og NU 1970: 10.

2. Spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes tilslutning til internationale konventioner vedrørende trafiksikkerhed m. v.

3. Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer i trafiksikkerhedsspørgsmål.

4. Samordning af nordiske bestemmelser på det biltekniske område. NBK

*Samarbejds-
organ m. m.*

5. Udarbejdelse og publicering af dels projekt-kataloger over løbende forskningsprojekter i Norden på trafikikkerhedsområdet, dels bibliografier på samme område.

NKT

6. Forskerkonferencer

NKT

7. Opfølgning af SCAFT-retningslinierne fra 1968.

NKT

Statens Planverk i Sverige har i samarbejde med Statens Vägverk udgivet publikationen "Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn til trafik-säkerhet", de såkaldte SCAFT-retningslinier. Disse retningslinier er i praksis anvendt i samtlige nordiske lande. Den opfølgning, der nu foregår, tager bl. a. sigte på at klarlægge de hidtidige erfaringer med tilpasningen af retningslinierne i de enkelte lande samt at konstatere, i hvilken udstrækning man afviger fra retningslinierne og af hvilke årsager. Man undersøger også behovet for yderligere forsknings- og udviklingsarbejde på området.

8. Spørgsmål i forbindelse med anvendelsen af sikkerhedsseler.

Efter at anvendelse af sikkerhedsseler nu er gjort obligatorisk i Danmark, Finland, Norge og Sverige, er NTR's opgaver i forbindelse hermed af opfølgende karakter.

Arbejdsopgaver på kortere sigt

1. Styrthjelme for motorcyklister og knallertkørere.

NTR har i oktober 1974 afgivet rapporten "Motorcykel- och mopedhjälmar", nr. 8 i rådets rapportserie, til de ansvarlige ministre i Norge, Finland, Sverige og Danmark. NTR vil fortsat følge det videre arbejde på området.

2. Køretøjers synbarhed.

Speciel arbejds-
gruppe

NTR har i 1975 afgivet rapporten "Varselljus för motorcyklar" (nr. 12 i rådets rapportserie) og i 1976 rapporten "Varselljus-bilbelysning under dagtid" (rapport nr. 17). Den arbejdsgruppe, der har undersøgt spørgsmålet, fortsætter sit arbejde med problemerne omkring synbarheden af andre typer af køretøjer. Arbejdsgruppen har endvidere fået til opgave at undersøge spørgsmålet om forbedring af motorcyklisters og knallerterers synbarhed ved valg af farve på førernes beklædning eller på selve køretøjet.

3. Refleksanordninger til fodgængere. NTR har i 1975 afgivet rapport om spørgsmålet. NTR vil følge det fortsatte arbejde på området.

4. Oplysningskrift om den nordiske vejtrafiklovgivning.

NTR vil heri gøre rede for de mere betydningsfulde dele af den nye nordiske vejtrafiklovgivning (jfr. pkt. 1 under løbende opgaver).

5. Motorcyklisters og knallertkøreres sikkerhed i trafikken.

NTR har i 1976 afgivet en rapport om motorcyklers og knallerters konstruktion og ydeevne, nr. 13 i rådets rapportserie. Arbejdsgruppen, der behandlede spørgsmålet, har i efteråret 1977 afsluttet en undersøgelse af uddannelsessituationen for motorcyklistere. Resultatet vil blive offentliggjort i NTR's rapportserie som rapport nr. 19 "Uddannelse af motorcykelførere". Arbejdsgruppen fortsætter sit arbejde med yderligere undersøgelser af motorcyklers og knallerters trafikikkerhed.

6. Hastighedsgrænser.

NKV har nedsat en speciel arbejdsgruppe, der skal undersøge og vurdere de faktorer, der har betydning for afgørelser om hastighedsgrænser med henblik på eventuelt at skabe fælles grundlag for bedømmelsen af disse spørgsmål.

7. Nordisk gyldighed af kørekort m. v. Arbejdet sigter på at få udarbejdet regler i overensstemmelse med de retningslinier, der er angivet i NU 1969: 7, Nordisk Råds rekommandation 34/1970, 3/76 og NR's rapport nr. 6/1974, "Körkort i Norden.

8. Motorføreres uddannelse

I rekommandation 35/1970 har Nordisk Råd henstillet til regeringerne, at der foretages en undersøgelse af spørgsmålet om ens uddannelse af og prøver for førere af motorkøretøjer.

NTR har nedsat en arbejdsgruppe, der skal afgive en udtalelse om spørgsmålet. I arbejdet indgår tillige en behandling på nordisk plan af spørgsmålet om uddannelseskraft til erhvervschauffører, jfr. NTR's rapport og Nordisk Råds rekommandation 3/76.

9. Sikkerhedskrav til busser

NBK har nedsat en arbejdsgruppe, der skal undersøge, hvilke sikkerhedskrav der bør stilles for at forbedre førerens, passagerernes og andre trafikanters sikkerhed.

10. Varselslygter

NBK undersøger, hvilke krav lygter skal opfylde for at kunne godkendes som varselslygter.

11. Projekt MIRO

NTR godkendte i januar 1976 første fase af et

Samarbejdsorgan m. m.

speciel arbejdsgruppe

speciel arbejdsgruppe

NKV

NKV

Speciel arbejdsgruppe

NBK

NBK

særlig udpeget projektleder

*Samarbejds-
organ m. m.*

program for et projekt om *metoder for indsamling af og redegørelse for ulykkesdata*.

Projektets 1. fase, der har omfattet litteraturstudier, planlægning af forsøgsvirksomhed, kortlægning og udredning vedrørende indsamling m. v. af ulykkesdata og studier af undersøgelsesteknik, afsluttes inden udgangen af 1977. Herefter igangsættes projektets 2. fase, der skal omfatte en kortlægning og udredning vedrørende indsamling m. v. af eksponeringsdata for forskellige trafikantgrupper samt en praktisk efterprøvelse af de i fase 1 opnåede resultater. Der påtænkes en sammenligning af børns trafikrisiko i de nordiske lande.

12. Effektstudier

Projektet, der skal være en opfølgning af MIRO-projektet, har til formål at angive retningslinier og metoder, såvel undersøgelses- som analysemetoder, til belysning af effekten af forskellige trafikikkerhedsfremmende foranstaltninger, således at informationsbehovet om trafik og trafikulykker er tilgodeset i god tid såvel inden den aktuelle foranstaltnings indførelse som efter dens gennemførelse. Projektet skal resultere i udarbejdelsen af en håndbog over, hvilken grundstatistik og hvilke analysemetoder, der kræves for, at man kan belyse aktuelle foranstaltninger.

13. Cyklisters sikkerhed i kryds.

speciel arbejds-
gruppe

NTR har nedsat en arbejdsgruppe, der skal undersøge dette spørgsmål.

Arbejdsopgaver på længere sigt

1. Forbedring af fodgængeres sikkerhed i trafikken.

Et omfattende arbejde udføres bl. a. inden for CEMT og OECD for at forbedre fodgængernes sikkerhed i trafikken. Arbejdet på området har karakter af dels forskning og dels direkte forholdsregler af forskellig karakter.

2. Forbedring af cyklisters sikkerhed i trafikken.

Efter at der i de seneste år har vist sig at være en voldsom stigning i interessen for cykling, må opgaven med at forbedre cyklisternes vilkår i trafikken prioriteres højt. Den indsats, der bør ske, skal både være af skade- og uheldsforebyggende art. Som et led i dette arbejde er den ovennævnte arbejdsgruppe om cyklisters sikkerhed i kryds nedsat.

3. Harmonisering af de nordiske færdselsuhedsstatistikker (videreudvikling af det foran nævnte projekt MIRO).

Nordisk Trafiksikkerhedsråd

Ole Due
Formand

Jarmo Hirsto

R. N. Torgersen

Bengt Furubäck

*BILAGA 1***Rapport från Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) till Nordisk trafiksäkerhetsråd****Rapport om NKV's verksamhet under år 1977**

NKV har under året 1977 hållit ett möte i Norge 14—15 mars och ett möte i Finland 25—26 augusti.

Ordförandeskapet och sekreterarens uppgifter har överförts till Finland för åren 1976 och 1977.

Trafiktekniska utskottet (TTU), som är underställt NKV, har under 1977 hållit ett möte i Sverige 25—26 januari och ett möte i Norge 21—23 augusti. TTU's nästa möte skall hållas i Danmark eventuellt 29 november—1 december.

NKV har under år 1977 fortsatt sitt arbete för vägtrafiklagstiftningens harmonisering och enhetliga tillämpning. I Danmark har den nya færdselsloven trätt i kraft 1 maj 1977. I Finland trädde den 1 april en förändring av strafflagen i kraft i vilken promillegränserna införts. I NKV har vidare varit framme frågan hur NKV skulle kunna främja en enhetlig tillämpning av vägtrafiklagstiftningen i Norge.

Av andra ärenden som under detta år behandlats i NKV kan nämnas frågan om gränsöverskridande med terrängmotorfordon samt de nordiska ländernas ställningstagande till utländska körkort. Det sistnämnda kommer vidare fram i NKV's följande möte. Av under behandling varande ärenden må nämnas kartläggning av lagstiftningen om rattfylleri i de nordiska länderna.

TTU har behandlat frågor som uppkommit i anslutning till genomförandet av NKV's betänkande angående signalanläggningar samt fortsatt redovisning och behandling av problem angående signalanläggningar vid övergångsställen. Dessutom har TTU bl. a. diskuterat de trafiktekniska spörsmål, som anknyter till s. k. entrégator.

*BILAGA 2***Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning****Årsberetning for 1977**

Norge har hatt sekretariat og ordfører.

Komitén har hatt to møter, 21. april i Stockholm og 24. november i Oslo. Dessuten hadde forskere/sekretærer et møte i Helsingfors 27. januar, og i Stockholm 13. oktober.

Komiteen har fortsatt arbeidet med å spre informasjon om forskningsaktiviteter på trafikksikkerhetsfeltet innen Norden, det gjelder både planer, prosjekter under arbeid og informasjon om resultater og praktiske tiltak.

Informasjonsutvekslingen skjer på NKT's møter, og ved den prosjekt-katalog og bibliografi som utgis i NTR's rapportserie. I 1976 er prosjekt-katalog for 1975—76 kommet som rapport nr. 16. og en fullstendig oppdatert bibliografi 1976 er publisert som rapport nr. 18.

Annens informasjonsutveksling skjer løpende mellom NKT's medlemmer og ved særskilte uformelle forskerkonferanser som er arrangert ved to anledninger i år. Den første ble holdt i Helsingfors 22.—23. september og tema var trafikksikkerhetsmessige konsekvenser av piggdekkbruk.

Den andre konferansens tema var Trafikkovervåkning og ble arrangert i Stockholm 9.—10. november med både forsker og representanter for politiet som deltakere. Forskerkonferansens formål er å foreta en kritisk analyse av metoder og forskningsbehov innen et avgrenset område. Det er NKT's oppfatning at dette formål er rimelig godt ivaretatt ved de konferanser som er arrangert.

Flere konferanser er under planlegging.

NKT's arbeidsgruppe på problemet SCAFT-retningslinjer er avsluttet høsten 1977. NKT vil i neste beretning komme tilbake til resultatene av gruppens arbeid.

*BILAGA 3***Nordisk bilteknisk komité****Beretning om virksomhet i 1977**

Komitéen har hittil i året 1977 hatt to møter. De ble avholdt i Helsingfors i tiden 1.—2. mars 1977 og i Oslo, 10.—11. mai 1977. (Komitéens møter nr. 10 og 11). Det er videre besluttet å avholde ett møte til i november 1977.

Komitéens arbeid har på de to siste møtene tildels vært rettet mot forslag til felles nordiske bestemmelser om busser. Bussgruppen som er nedsatt av NBK har lagt fram forslag som er behandlet i komitéen. Bussgruppen anser seg nokså snart ferdig med utkastet, slik at en beregner å kunne sluttbehandle forslaget til bussbestemmelser i NBK på møtet i november.

Komitéen har viderebehandlet henvendelsen fra Scandinavian Tire and Rim Organisation (STRO) om felles nordiske forskrifter om dekk. Spørsmålene her har i hovedsak dreid seg om piggdekk og piggkrefter og er enda ikke sluttbehandlet i komitéen.

NBK besluttet forrige år å bringe møtene i NBK mer i "fase" med møtene i ECE (Economic Commission for Europe). Dette har en gjort, og på møtene som er holdt i 1977 er informasjon og diskusjon av saker som skal opp i ECE- og EF-sammenheng drøftet.

Forøvrig har komitéen arbeidet fram et forslag til felles nordiske bestemmelser om styreinnetninger. Dette utkastet til bestemmelser er ferdig fra komitéens side.

Dessuten er det behandlet en rekke mindre saker og henvendelser.

Brudd i sikkerhetsbeltelåser.

Forskrifter om signalthorn for utrykningskjøretøy.

Bruk av "tredje" lands tilhengere til transport med nordiske trekkvogner innen Norden.

BILAGA 4**Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapportserie**

- Rapport 1. Projektkatalog 1971. Köbenhavn 1972.
- Rapport 2. Bilbelter. Stockholm 1973.
- Rapport 3. Projektkatalog 1972. Köbenhavn 1973.
- Rapport 4. Bibliografi 1972. Köbenhavn 1973.
- Rapport 5. Bilbelter — slutrapport. Stockholm 1973.
- Rapport 6. Körkort i Norden. Stockholm 1974.
- Rapport 7. Vissa trafikregler m. m. Stockholm 1974.
- Rapport 8. Motorcykel- och mopedhjälm. Stockholm 1974.
- Rapport 9. Projektkatalog 1973. Helsingfors 1974.
- Rapport 10. Fotgägarreflexer. Stockholm 1975.
- Rapport 11. Barn i bil. Stockholm 1975.
(Ges ut även i engelsk översättning, report 11 A, Child-re in cars.)
- Rapport 12. Varselljus för motorcyklar. Stockholm 1975.
- Rapport 13. Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion. Stockholm 1975.
- Rapport 14. Projektkatalog 1974. Helsingfors 1976.
- Rapport 15. Bibliografi, supplement 1973—74. Helsingfors 1976.
- Rapport 16. Projektkatalog 1975—76. Stockholm 1976.
- Rapport 17. Varselljus — bilbelysning under dagtid. Stockholm 1976.
- Rapport 18. Bibliografi 1976. Stockholm 1977.
- Rapport 19. Uddannelse af motorcykelførere. Köbenhavn 1977.

*BILAGA 10***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Følgende kapitler i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1978 er hen-
vist till trafikutvalget:

Kapitel I.17	Transport, kommunikasjoner og trafikksikkerhet
Kapitel I.18	Turistspørsmål
Kapitel VII.6.1	Miljøvern — trafikktøy
Kapitel XIII	Samarbeide vedr. transport, kommunikasjoner og trafikksikkerhet
Kapitel XIV	Turistspørsmål
Kapitel XVII	Organisatoriske forhold
Bilag 9 (C 129/t)	Nordisk Trafikksikkerhetsråds beretning

Utvalget drøftet de nevnte kapitler på et møte i Stockholm den 17.
januar 1978. Kapitel XIII ble dessuten behandlet på et utvalgsmøte
den 24. oktober 1977 i Göteborg.

2. Drøftelser med Ministerrådet

I samsvar med artikkel 11 i den nordiske Transportoverenskomst og
senere prosedyreavtale mellom trafikutvalget og Nordisk Minister-
råd, trafikkministrene, mottok utvalget i midten av oktober 1977 NET's
(Nordiske Embetsmannskomite for transportspørsmål) beretning til Mi-
nisterrådet om virksomheten i 1977 og forslag til arbeidsprogram i
1978. Beretningen ble behandlet på et fellesmøte mellom trafikutvalget
og Nordisk Ministerråd, trafikkministrene i København den 23. no-
vember 1977.

Trafikutvalget mottok uformelt i november 1977 et utkast til nor-
disk program på turistområdet og fikk anledning til å drøfte det med
to nordiske turistministre og nordiske tjenestemenn på et utvalgsmøte
i København den 23. november 1977.

*3. Om de enkelte punkter i Ministerrådets betenkning**3.1 Transport og kommunikasjon*

STINA-prosjektet (Samarbetsprosjekt för Tillämpning I Norden av
AASHO-undersøkningen) er avsluttet og sluttrapporten foreligger i NU-
serien (NU A 1977: 2—4). Formålet med prosjektet var å gi bedre

grunnlag for analytisk dimensjonering av veilegemes under særlig hensyn til trafikkenes påvirkninger, grunn- og klimaforholdenes innvirkning samt disse påvirkningers betydning for investerings- og driftsutgifter. Prosjektet ventes å være av stor betydning for den fortsatte nordiske veiforskning.

Et oppfølgingsprosjekt til STINA er også ferdig og foreligger i NU-serien (NU A 1977: 12). Det handler om vurdering av forskjellige faktorer som er av betydning for dimensjonering av en veioverbygning.

For å skaffe bedre bakgrunnsmateriale med sikte på å bedre kunne ta stilling til behovet for ytterligere samnordisk veiforskning, har NET besluttet å gjennomføre 4 prosjekter, et planleggingsprosjekt og tre prosjektprogram. Planleggingsprosjektet vil bli gjennomført i 1977 innenfor STINA-organisasjonen. Det handler om kartlegging, analyse og prioritering av pågående og planlagte nordiske forskningsprosjekter på veiforskningsområdet. To av prosjektsprogrammene vil bli gjennomført i 1978. Det gjelder a) måling av lastebilers akseltrykk — samnordisk form, metodikk og utrustning og b) energirasjonalisering under veibygging.

NET har innledet samarbeid med Nordisk veiteknisk forbund (NVF), foreløpig slik at NVF blir rådgivende organ for valg av prosjekter og for den forskning og utredninger som NET kan organisere med midler fra Ministerrådets budsjett.

Trafikkutvalget fremførte overfor Ministerrådet at det er enig i den tankegangen som ligger bak NET's forslag om å følge opp resultatene av STINA-prosjektet. Utvalget ønsket å få bekreftet at samarbeidsformen når det gjelder veiforskning bidrar til at nordisk forskningskapasitet engasjeres på mest mulig konstruktiv måte. Trafikkministrene pekte på at vegforskning foregår såvel ved vegdirektoratenes laboratorier som ved tekniske høyskoler. Men en må også legge vekt på betydningen av teknisk-økonomisk forskning. Det opplegg som foreligger tar sikte på en mest mulig rasjonell og dekkende vegforskning. NET's samarbeid med NVF vil bidra til at nasjonale forskningsresultater gis videre slik at dobbeltarbeid kan unngås. Trafikkutvalget var enig med ministrene i at samfunnsmessig sett er veiforskningen et stort område for lønnsomme tiltak, og at selv relativt beskjedne rasjonaliseringer kan bety at store beløp spares eftersom nordiske veiinvesteringer dreier seg om milliarder.

Formålet med NORDKOLT-prosjektet er å redegjøre for og bedømme mulige framtidige persontransporter i mindre og mellomstore byer i Norden (innbyggertall mellom ca. 10 000 og ca. 200 000). Slutt-rapporten ventes å foreligge i NU-serien i juni 1978. Såvel trafikkutvalget som trafikkministrene håpet at resultatene vil bli anvendbare og man var enig i at det vil være viktig å følge opp prosjektet med henblikk på å bedre den kollektive trafikken.

Også TELEMIDDEL-prosjektet er avsluttet. Det gikk ut på å fremme utviklingen og markedsføringen av forskjellig utstyr som gjør det lettere for handikappede å benytte seg av teletjenester. Sluttrapporten ventes å foreligge i NU-serien i løpet av første halvår 1978. Trafikkutvalget vil få redegjørelse om prosjektet under Rådets 26. sesjon i Oslo.

Når det gjelder opprettelsen av tverrgående flyforbindelser mellom de nordlige deler av Norge, Sverige og Finland opplyste trafikkministrene at det bl. a. av finansielle grunner ikke vil bli mulig å åpne flyrutene i 1978. Den arbeidsgruppe som forbereder saken har ikke avsluttet sitt arbeid. Trafikkutvalget vil bli orientert om resultatene så snart de foreligger. Trafikkutvalget beklager forsinkelsen. Utvalget forutsetter at man vil kunne starte flyvningene senest våren 1979 og understreker at det er viktig at regjeringene så snart som mulig avgjør hvilke ruter som skal flys. Informasjon om flyrutene bør gjøres tilgjengelig for almenheten i god tid før åpningen.

De fleste aktuelle mellomriksveiforbindelser er allerede under utbygging eller utredes ytterligere. Utvalget noterer med tilfredshet at man har startet byggingen av en vei mellom Kiruna og Narvik. Man har også begynt utbygging av veien Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden.

Utredningen om godstransportene over "Trondheimsleden" foreligger i NU-serien (NU A 1977: 10). Trafikkutvalget ble på et møte i juni orientert om utredningens forslag. Utredningen har vært på remiss, og trafikkministrene har opplyst at man vil søke å behandle saken så fort som mulig.

Når det gjelder tilbudet av persontransporter i tynt befolkede områder, opplyste trafikkministrene at "glesbygd"-prosjektet måtte utsettes ut i året 1978, og at tiden vil brukes til å forbedre prosjektets planlegging. Trafikkutvalget beklaget forsinkelsen.

En midlertidig rapport ang. en skipsrute mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden er fremlagt, men man har ikke kunnet trekke endelige konklusjoner på grunnlag av rapporten. Trafikkutvalget syntes at det generelt går for lang tid mellom initiativ og konklusjon i den nordiske saksbehandling. Man mente på ministerrådssiden at arbeidet med skipsruten ville kunne avsluttes på noen få måneder.

På et møte i april 1977 ble trafikkutvalget orientert om det nordiske samarbeid som foregår innen NUSA's (Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk) rammer. NUSA vil formodentlig ta opp spørsmålet om revisjon og ajourføring av NORDTRANS-statistikken. Statistikerne overveier også gjensidig informasjonsutveksling for bl. a. turiststatistikk. Trafikkutvalget understreker betydningen av en harmonisering av såvel nordisk som internasjonal statistikk på samferdsels- og turistområdet.

Faste forbindelser over Øresund har vært på Nordisk Råds dags-

orden like lenge som Rådet har eksistert. De nå pågående utredninger ventes foreligge i første månedene av 1978.

Trafikkutvalget hilser velkommen NET's initiativ for å forbedre handikappedes muligheter til å bruke kollektive trafikkmidler. Trafikkutvalget henviser i denne forbindelse til sin betenkning over medlemsforslag A 496/t om "samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel", som vil bli behandlet på Rådets 26. sesjon i Oslo.

Trafikkutvalget hilser også velkommen at NET har nedsatt en arbeidsgruppe for bl. a. å kartlegge og vurdere forskjellige harmoniserings tiltak vedrørende de nordiske lands transportstøtteordninger.

Det er med glede som trafikkutvalget noterer at NET på utvalgets anmodning nå har inkludert i sin beretning et avsnitt om nordisk trafikksikkerhetssamarbeid utenom veitrafikken. Samarbeidet er ikke så omfattende som det samarbeid som foregår innenfor Nordisk Trafikksikkerhetsråds rammer. Dette er et felt hvor trafikkutvalget regner med å engasjere seg mer i framtiden.

Trafikkutvalget har tidligere uttalt sin anerkjennelse av NKTF's (Nordisk komité for transportøkonomisk forskning) arbeid. Utvalget var representert på to av NKTF's konferanser i løpet av 1977.

3.2 Trafikksikkerhet

Trafikkutvalget har lenge lagt stor vekt på utarbeidelse av ensartede nordiske ferdselsregler på grunnlag av forslag fra Nordisk komité for veitrafikklovgivning (jfr rek. nr. 27/1968 ang. gemensam trafiklagstiftning). Lovgivning på grunnlag av nevnte forslag er allerede gjennomført i Danmark og Sverige, og utvalget noterer at nye regler ventes innført i Norge og Finland i løpet av 1978.

Trafikkutvalget tar til etterretning Nordisk Trafikksikkerhetsråds (NTR) opplysninger om at foretatte undersøkelser, med henblikk på å måle trafikksikkerhetseffekten i forbindelse med innførelse av obligatorisk bruk av bilbelter, tyder på at skadereduksjonen er omtrent av den størrelse som forutsatt. Utvalget går ut fra at Nordisk Råd vil informeres om resultatene av ytterligere undersøkelser på området.

Såvel i Danmark, Island og Norge som på Åland er det innført påbudt bruk av styrthjelm for motorsykler og mopedister. Tilsvarende påbud gjelder i Finland og Sverige for motorsykler. Spørsmålet om påbud for mopedister undersøkes i Sverige.

Trafikkutvalget noterer at nå er også administrasjonen i Norge, foruten den i Sverige og Finland, bemyndiget til å forby utilstrekkelig sikkerhetsutstyr til barn i biler. Utvalget noterer også at opplysningskampanjer har bidratt til øket utbredelse av refleksbrikker. I Sverige er et arbeid angående kvalitetskrav til refleksbrikker avsluttet.

NTR har foreslått at det innføres påbudt bruk av lys (varsellys) om dagen, såvel for motorsykler som for biler. Slikt påbud er innført i Sverige og Finland (under vinterhalvåret). I Danmark er det innført for motorsykler. I Finland og Norge overveies spørsmålet.

På NTR's forslag er det i Danmark innført nye regler om godkjenning av mopeder. Forslagene er fremført i NTR's rapport nr. 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion". I rapporten konkluderes at betydelige trafiksikkerhetsmessige resultater kan nås gjennom endrede forskrifter for mopeders konstruksjon og effekt. I Sverige behandles rapporten og innkomne remissuttalelser av trafiksikkerhetsutredningen. I Norge vil nye bestemmelser om motorsykler bli gitt i 1978. Før Rådets 26. sesjon i Oslo ventes en rapport om utdanning av motorsyklister å foreligge i NTR's rapportserie. I rapporten foreslås bl. a. at hele undervisningen legges til rette etter prinsipper som i høyere grad enn tidligere tar utgangspunkt i de faktiske faresituasjoner i trafikken.

I Danmark er det skapt hjemmel til å gjennomføre regler om nordisk gyldighet av kjørekort. Det samme vil bli tilfellet i Finland når de nye veitrafikkregler innføres. I Norge omfatter gjeldende bestemmelser stort sett tilsvarende regler. I Sverige har riksdagen prinsipielt godkjent slike regler.

NTR har satt i gang en undersøkelse av forskjellene i de nordiske lands utdanning av og kjøreprøver for førere av motorkjøretøyer, inkl. utdanningskrav til yrkessjåfører.

NTR har opprettet en ad hoc arbeidsgruppe for å undersøke hvordan man kan forbedre syklisters sikkerhet i kryss.

Trafikkutvalget noterer også at NTR har godkjent og igangsatt MIRO-prosjektet som omfatter metoder for innsamling og undersøkelse av ulykkesdata.

3.3 *Turistspørsmål*

I november 1977 drøftet trafikkutvalget et utkast til program for nordisk samarbeid på turistområdet med turistministre og vedkommende tjenestemenn. Trafikkutvalget ønsket bl. a. at man la større vekt på de sosiale aspekter og pekte på behovet for øket informasjon. I det nå foreliggende ministerrådsforslag om program for samarbeid på turistområdet er tatt hensyn til disse utvalgets synspunkter. Programforslaget angir de viktigste innsatsområdene for det nordiske turistsamarbeid, og inneholder forslag til organisasjon for det nordiske samarbeidet samt en tiltaksfortegnelse. Trafikkutvalget henviser til sin betenkning om ministerrådsforslaget B 26/t.

Prosjektvirksomheten i 1977 har vært konsentrert om utdanningsspørsmålet. Samarbeidet med Nordisk Turisttrafikkomité har blitt styrt.

3.4 Miljøvern — trafikkstøy

Trafikkutvalget noterer med tilfredshet at samarbeidet angående mulighetene for å begrense trafikkstøy ikke begrenses til veitrafikken. Ministerrådet har for 1978 bevilget midler til seminarer som skal behandle flystøy og støy fra sporbunden trafikk. Utvalget legger også vekt på det prosjekt som har til formål å klarlegge de subjektive og objektive konsekvenser for menneskene av forskjellige støyreducerende tiltak.

4. Avsluttende bemerkninger

Samarbeidet mellom trafikkutvalget og Ministerrådet, trafikkministrene, i henhold til Helsingforsavtalen og Transportavtalen, har vært godt. Utvalget ser fram til et like godt samarbeide med turistministrene i forbindelse med turistprogrammets tilkomst.

Trafikkutvalget setter pris på å motta NET's beretning senest den 15. oktober og NTR's beretning i slutten av oktober hvert år. Utvalget forutsetter en like tidlig beretning om turistsamarbeidet i Norden nå da dette ser ut til å få fastere former.

5. Utvalgets forslag

Med henvisning til ovenstående foreslår trafikkutvalget at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

I I anledning av de til trafikkutvalget henviste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeid C 1/1978, vedtar Nordisk Råd følgende uttalelse:

1) Nordisk Ministerråd anmodes om å påskynde forberedelsene for tverrgående flyforbindelser mellom de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland; beslutte snarest mulig hvilke ruter som skal opprettes; fastsette et datum for åpningen av rutene samt gi omfattende informasjon til almenheten om de forestående flyforbindelser.

2) Regjeringene i Norge og Sverige anmodes om å ta stilling så snart som mulig til de forslag som er framsatt i utredningen om godstrafikken i "Trondheimsleden" (NU A 1977: 10).

3) Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å påskynde det arbeid som er i gang med å etablere en tilfredsstillende skipsforbindelse mellom Island, Færøyene og øvrige Norden.

4) Nordisk Råd legger vekt på at arbeidet med harmonisering av de nordiske lands statistikk på samferdsels- og turistområdene gjennomføres snarest mulig.

5) Nordisk Ministerråd anmodes om å påskynde arbeidet vedrørende nordisk gyldighet for kjørekort.

6) Nordisk Ministerråd anmodes om å arbeide for gjennomføring av de forslag som er fremført i Nordisk Trafikksikkerhetsråds rapport nr. 13. "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion".

II Nordisk Råd tar de til trafikkutvalget henviste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeide C 1/1978 samt berettelsen fra Nordisk Trafikksikkerhetsråd C 129/t til etterretning.

Stockholm, den 17. januar 1978

<i>Ingvar Bakken (A)</i>	<i>Eric Carlsson (c)</i>
<i>Chr. Christensen (Kr. F.)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>
<i>Ralf Friberg (Sd)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Otto Mørch (S)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
	Förman
<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>	

BILAGA 11

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbeidet (C 1)

Till social- och miljöutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbeidet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande avsnitt i berättelsen:

Kapitel I: Det nordiska samarbeidet—ministerrådets verksamhet (i berörda delar),

Kapitel IV: Socialpolitiskt samarbeide,

Kapitel V: Arbetsmarknadssamarbeide,

Kapitel VI: Arbetsmiljösamarbeide,

Kapitel VII: Miljøvårdssamarbeide,

Kapitel XVI: Samarbeide i øvrige frågor (i berörda delar) samt

Kapitel XVII: Organisatoriske forholdene.

Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möte i Köpenhamn den 13 december 1977 samt i Stockholm den 19 januari 1978.

1. Allmän inledning

Den ministerrådsberättelse som nu förelagts Nordiska rådet är den sjunde i ordningen. Utskottets tidigare uttryckta uppfattning, att det är värdefullt att på detta sätt erhålla en samlad redovisning av det gångna årets samarbeide liksom planerna för det framtida samarbeidet, står fast. I föregående års betänkande över ministerrådsberättelsen pekade social- och miljöutskottet på två omständigheter, som medverkat till att något förändra den karaktär som ministerrådets årliga berättelse ditintills haft.

För det första hade— vilket inte var någon nackdel utan tvärtom låg helt i linje med utskottets och rådets önskemål — en betydande del av ministerrådets planer för framtiden kommit att redovisas inom ramen för det budgetsamråd som äger rum mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet — samarbetsministrarna. För det andra hade samarbetsplanerna inom enskilda sektorer, också det helt i linje med Nordiska rådets önskemål, kommit att i ökad omfattning föreläggas Nordiska rådet i form av separata ministerrådsförslag. Utskottet anser att dessa synpunkter har fortsatt aktualitet, men i år tillkommer att från ministerrådets sida framlagts ett sammanfattande program — B 24.

Utskottet har i särskild ordning avgett sina synpunkter på ministerrådsförslaget B 25/s, om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet, ministerrådsförslaget B 23/s om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor samt ministerrådsförslaget B 24 om program för Nordiska ministerrådet.

Social- och miljöutskottet har under senare år lagt stor vikt vid att få till stånd övergripande helhetsprogram inom sitt kompetensområde. Genom framläggandet av de två ovannämnda sektorsprogrammen för miljö-vårdssamarbete och samarbete i jämställdhetsfrågor täcks numera samtliga utskottets fem arbetsområden av löpande handlingsprogram.

Samtidigt som detta är en av utskottet understödd utveckling reses därmed på ett naturligt sätt frågan om rollfördelningen mellan de officiella nordiska samarbetsorganen, särskilt beträffande de initiativtagande funktionerna. I de flesta fall har handlings- eller samarbetsprogrammen tillkommit i nära samråd mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet, vilket emellertid inte får föranleda ett åsidosättande av Nordiska rådets självständiga initiativfunktion. Det kan sålunda aldrig bli tal om att framläggandet av ministerrådsförslag utesluter initiativ från rådets sida i form av medlemsförslag. Ministerrådsförslag och medlemsförslag har en lika berättigad plats vid sidan av varandra. Samtidigt står det klart att utvecklingen i riktning mot heltäckande program ställer ökade krav på rådets valda medlemmar, särskilt i samband med det prioriteringsarbete som sker inom ramen för budgetsamrådet.

2.1. *Socialpolitiskt samarbete*

Vid Nordiska rådets 25:e session behandlades ministerrådsförslaget B 20/s om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. På ett förberedande stadium hölls två möten mellan ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna och social- och miljöutskottet, varvid långtgående enighet uppnåddes om programmets syfte, omfattning och innehåll. De kontakter som därvid på olika plan ägde rum mellan rådets och ministerrådets organ var av stor betydelse för slutresultatet och bör, enligt utskottets uppfattning, tjäna som mönster för de framtida relationerna mellan utskottet och ministerrådets organ.

Möten mellan de nordiska socialministrarna har ägt rum regelbundet sedan 1926. Under efterkrigstiden har dylika möten hållits varannat år. Under en period förekom därtill särskilda hälsovårdsministermöten. Ministerrådet har nu beslutat att socialpolitiska ministermöten skall hållas årligen på försök. Utskottet, som betraktar detta som en ytterligare effektivisering av samarbetet de nordiska social- och hälsovårdsministrarna emellan, vill uttrycka förhoppningen att Nordiska rådet också fortsatt skall beredas möjligheter att sända observatörer till dessa möten.

I december 1977 höll de nordiska socialministrarna ett arbetsmöte i syfte att närmare behandla olika problem i anknytning till narkotikamissbruket. Utskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att de mycket allvarliga problem, som missbruket av narkotiska preparat utgör i de nordiska länderna, tagits upp till ingående behandling inom ministerrådet.

Arbetet med att revidera den nordiska trygghetskonventionen har pågått under längre tid. Nya bestämmelserna om grundpension trädde i kraft vid ingången av år 1978. Fortsättningsvis skall socialkonventionsutskottet, ett underutskott till Nordiska socialpolitiska kommittén, gripa sig an de frågor som sammanhänger med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner och därvid särskilt Europarådets. En närmare redogörelse för de tänkbara konsekvenserna av denna anslutning önskar utskottet ta del av.

Samarbetet på drogforskningsområdet har kommit in i fasta former i och med upprättandet av Nordiska samarbetsorganet för drogforskning. Ett förslag till forskningsprogram — Kontrollpolitik och psykofarmaka — har utarbetats och publicerats i NU-serien. Narkotikamissbrukets olika aspekter har diskuterats vid ett seminarium i december 1977. Frågan om frivillighet och tvång vid vård av narkotikamissbrukare skall tas upp vid ett möte i början av år 1978. Kontaktmännen i narkotikafrågor fortsätter sitt arbete.

På alkoholforskningens område har förstärkta resurser ställts till Nordiska nämndens för alkoholforskning förfogande. Under de två senaste åren har nämnden låtit företaga en inventering av alkoholforskningen i Finland, Norge och Sverige.

Till övriga problemområden som nämnden uppmärksammat hör alkohol och trafik samt alkohol och ungdom. Utskottet har vid flera tillfällen aktualiserat tanken på en sammanslagning av Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning. Sedan en tid tillbaka arbetar en särskild evalueringskommitté för rusmedelsforskning bl. a. med denna problematik. Projektledare har anställts under år 1977 och ett program för evalueringens genomförande har fastlagts. Tidpunkten för ett beslut om sammanslagning eller ej närmar sig. Utskottet vill påpeka, att dess uppfattning fortsatt är att en dylik sammanslagning bör ske.

Social- och miljöutskottet har under det gångna året ägnat handikapp-

frågorna särskild uppmärksamhet. Utskottet har föreslagit Nordiska rådet att antaga en rekommendation syftande till att igångsätta ett nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp.

Forskningens betydelse för utformningen av samhällets social- och hälsovårdspolitik har behandlats på en konferens i regi av Nordiska socialpolitiska kommittén. Konferensens förhandlingar har även utgivits i NU-serien. Detta finner utskottet positivt.

Ett av de områden som social- och miljöutskottet prioriterade högst i samband med förarbetena till det nordiska programmet för social- och hälsovårdssamarbete var utvidgningen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal. I 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse undantogs uttryckligen de yrkeskategorier för vilka särskilda kompetensvillkor eller legitimation uppställts från den gemensamma arbetsmarknadens fördelar. Mot denna bakgrund infördes efter beslut i särskild ordning en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare (1966), tandläkare (1967), sjuksköterskor (1970) samt farmaceuter — egentligen bara apotekare — (1971). Vid olika tillfällen under 1960- och 1970-talet har från Nordiska rådets sida införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för andra kategorier av social- och medicinalpersonal aktualiserats i rekommendationer. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de propåer som gjorts beträffande hälsosystrar, optiker, barnmorskor m. fl. Ministerrådet har som ett led i förverkligandet av social- och hälsovårdsprogrammet tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att närmare studera förutsättningarna och formerna för yrkesutövning på nordiskt plan för olika kategorier av social- och medicinalpersonal.

Bland de yrkesutövare, som berörs av arbetsgruppens arbete märks förutom ovannämnda grupper arbetsterapeuter, socionomer, psykologer, distriktssköterskor samt tandtekniker. Veterinärer och receptarier har också tagits med. Av innehållet i den lägesrapport som arbetsgruppen avlämnat önskar utskottet ta del. Utskottet anser det vara värdefullt att denna övergripande utredning kommit till stånd och att därmed det tidigare tillämpade mera ad hoc-betonade sättet att närma sig problemen övergivits. I sitt betänkande över social- och hälsovårdsprogrammet framhöll utskottet, att den vägledande principen för den på området arbetande utredningen borde vara att påvisa vilka bestämmelser som över huvud var nödvändiga för att en gemensam arbetsmarknad för de aktuella yrkeskategorierna skall kunna införas.

Utskottet, som var av uppfattningen att stora fördelar stod att vinna genom införandet av en nordisk arbetsmarknad för de angivna kategorierna, ansåg det följaktligen ej vara tillräckligt att blott utreda förutsättningarna för en dylik. Syftet måste istället vara att förverkliga dessa intentioner. Inte minst av rättviseskäl är detta en rimlig utgångspunkt.

En annan fråga som utskottet lagt betydande vikt vid gäller vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal. För många, ofta små

och högt specialiserade, yrkesgrupper står stora fördelar att vinna genom utbildningssamverkan på nordiskt plan.

Nordiska hälsovårdshögskolan har alltsedan sin tillkomst framstått som en central nordisk institution för praktiskt samarbete på hälsovårdsområdet. I olika sammanhang har social- och miljöutskottet uttalat sig för förändringar och förstärkningar av hälsovårdshögskolan. Sålunda föreslogs forskningsresurser bli knutna till högskolan i *rekommendation nr 28/1970*. Den utvidgning som omsider skett av hälsovårdshögskolans verksamhet ställer sig utskottet positivt till. Ambitionen har varit att skapa ett utbildningscentrum i nivå med i anglosachsiska länder förekommande School of Public Health, att högskolan skall fungera som ett centrum för ad hoc-kurser av olika slag, att resurser för forskarutbildningen skall knytas dit samt att forskning av målinriktad, ämnesavgränsad karaktär skall förläggas dit. Att skolan från och med 1978 erhåller erforderliga budgetmedel via Nordiska ministerrådets budget ställer sig utskottet positivt till.

Glädjande är att internordisk receptgiltighet kunnat införas med verkan från den 1 september 1977. Därmed kan recept, ej äldre än ett år, utskrivna av nordisk läkare lösas in på vilket apotek som helst i Norden med den inskränkningen att narkotiska preparat ej får expedieras. Ersättning för på detta sätt gjorda utlägg erhålles i hemlandet enligt där gällande regler.

I yttrande nr 3/1977 uttalade sig Nordiska rådet för att en plan för slutförandet av arbetet med upprättandet av ett nordiskt hälsokortsystem borde fastställas. Utskottet noterar, att den för ändamålet tillsatta arbetsgruppen blivit överens om: (a) att ett nordiskt samarbete rörande dokumentation av barns och skolungdoms hälsotillstånd borde komma till stånd, (2) att hälsokort för särskilda riskgrupper bör utarbetas, (3) att dessa hälsokort bör kompletteras med symboler gemensamma för de olika riskgrupperna, (4) att internationella vaccinationsintyg kan användas som hälsodokument samt (5) att ett samarbete bör inledas på nordiskt och nationellt plan rörande utformning, tillverkning m. m. av bl. a. gemensamma symboler. Mot denna bakgrund och eftersom införandet av ett hälsokortsystem i enlighet med de riktlinjer som skisserats av arbetsgruppen torde bli av stor praktisk betydelse, är det utskottets förhoppning att beslut i denna fråga träffas så att de avsedda åtgärderna kan träda i kraft snarast.

2.2. *Samarbete i arbetsmarknadsfrågor*

1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad har kommit att betraktas som en av det nordiska samarbetets hörnpelare. I slutet av år 1975 antog Nordiska ministerrådet ett program för samarbete på arbetsmarknadsområde, som var avsett att komplettera och vidareutveckla det redan existerande arbetsmarknadssamarbetet. Programmet har

sedan dess förverkligats etappvis under Nordiska arbetsmarknadsutskottets överinseende samt i kontakt med arbetsmarknadens parter. Förverkligandet av arbetsmarknadsprogrammet har i många fall genomförts så att ansvaret för det praktiska utredningsarbetet delegerats till nationella myndigheter och institutioner. Projektverksamheten har därmed fått en konkret nationell förankring. Ministerrådet står nu inför att besluta om den kommande etappen av vidareföringen av arbetsmarknadsprogrammet. Att Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter ges möjlighet att medverka i det fortsatta programarbetet finner utskottet naturligt.

Tidigare framförda önskemål om en redovisning av arbetsmarknads-situationen i Norden har ministerrådet uppfyllt på ett förtjänstfullt sätt bl. a. genom utgivandet av "Arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna under konjunktturnedgången 1975—76" i NU-serien (NU A 1977: 6).

En av de viktigaste uppgifterna som statsmakterna ställs inför under de kommande åren är att bekämpa ungdomsarbetslösheten. I en situation där ett växande antal ungdomar är arbetslösa kan problem uppstå för den politiska demokratin och själva grundvalarna för den sociala välfärden råka i fara. Allt bör således göras också på nordiskt plan för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Utskottet förutsätter att ministerrådets organ lägger speciellt stor vikt vid de problem som sammanhänger med ungdomsarbetslösheten, eventuellt genom att utarbeta ett särskilt, avgränsat handlingsprogram.

Flyttningsrörelserna i Norden har till stor del berört Finland och Sverige. Utskottet framhöll vid behandlingen av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet hösten 1975 att möjligheterna för nordiska medborgare att fritt välja arbetsplats och uppehållsort inte fick inskränkas. Samtidigt underströks att valfriheten måste vara reell, dvs. valet fick ej stå mellan å ena sidan arbetslöshet i hemlandet och å andra sidan emigration. Under senare tid har undersökningar satts igång för att utröna i vilken grad som arbetskraftflyttningarna kan ersättas av motsvarande flyttning av kapital. Inrättandet av den nordiska investeringsbanken kan i viss mån ses mot denna bakgrund. Den utredning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet, som utskottet vid flera tillfällen uttalat sig till förmån för, har kommit igång och skall fortgå också under år 1978. Utskottet har i särskild ordning erhållit information om detta samarbetsprojekts framdrift. Arbetsmarknadspolitiken mål och medel har blivit föremål för analys på nordiskt plan. En utredning om detta har publicerats och skall ligga till grund för en nordisk arbetsmarknadspolitisk konferens år 1978. Utskottet förutsätter att det kan beredas möjlighet till representation vid denna konferens.

Utskottet har tidigare framfört önskemål om att frågan om införandet av en nordisk databank för lediga platser borde bli föremål för utredning. Några upplysningar om vad som framkommit i denna sak under året står emellertid inte att finna i ministerrådsberättelsen.

Möjligheter att koordinera de nordiska ländernas invandrapolitik synes inte föreligga. Ministerrådet uttalar på denna punkt att någon generell harmonisering eller koordinering av de nordiska ländernas invandringspolitik vare sig är önskvärd eller ändamålsenlig. De närmare skälen till detta ståndpunktstagande önskar utskottet en precisering av. Insatserna har i stället fått göras inom avgränsade sektorer. Sålunda har en kartläggning skett av invandrarkvinnornas situation på arbetsmarknaden.

Inom ramen för ministerrådets verksamhet i arbetsmarknadsfrågor borde samarbetet om yrkesvägledarutbildningen prioriteras, framhöll utskottet i sitt betänkande över förra årets ministerrådsberättelse. Mot denna bakgrund är det positivt att ett projekt som avser utbildning av personer med vägledarfunktioner skall genomföras på nordiskt plan år 1978.

En för utskottet angelägen fråga har varit utredningen om utlånings- eller entreprenadföretagens verksamhet i Norden. Utskottet tillägger det utredningsarbete som nu utförs inom ministerrådets organ i samråd med arbetsmarknadens parter stor betydelse och ser fram emot att få ta del av upplysningar i saken så snart som möjligt.

2.3. *Samarbete i arbetsmiljöfrågor*

Arbetsmiljöfrågorna stod i förgrunden vid Nordiska rådets 25:e session, då ett handlingsprogram på området behandlades. Ministerrådet framhåller i årets berättelse att arbetsmiljöfrågorna fortsatt tillhör de högst prioriterade frågorna. Utskottet kan ansluta sig till detta synsätt. Ministerrådets arbete på arbetsmiljöområdet har inte pågått särskilt länge. Under de första åren präglades verksamheten inom ministerrådets organ av informationsutbyte och koordinering. I och med handlingsprogrammets tillkomst har den förberedande fasen avslutats och samarbetet kommit in i ett mera aktivt skede.

Den rekommendation som Nordiska rådet antog på grundval av det framlagda ministerrådsförslaget om handlingsprogram på arbetsmiljöområdet, B 19/s, bestod av två delar. I en första punkt uppmanade utskottet ministerrådet att fastställa ett handlingsprogram i enlighet med framlagt ministerrådsförslag. I åtta särskilda punkter pekade utskottet på vad som enligt dess mening därvid borde beaktas.

I ministerrådsberättelsen påpekas, att ministerrådet är överens med utskottet om de övergripande målen för arbetsmiljöarbetet. Den höga ambitionsnivå som utskottet efterlyst på arbetsmiljöområdet ansluter sig ministerrådet till. Divergerande meningar råder däremot om de vägar som bör beträdas i syfte att nå fram till dessa mål. Rent allmänt kan utskottet konstatera, att av de åtta punkter som utskottet önskat få beaktade har hälften inte vunnit gehör inom ministerrådet.

Av de övriga fyra synpunkterna var två av den karaktären att de knappast kunde anses stå i strid med ministerrådets uppfattning. På endast två punkter har i realiteten utskottet fått sina åsikter accepterade.

Ministerrådet ställer sig avvisande till att låta utarbeta en nordisk arbetsmiljökonvention. De motiv som anförts av utskottet — och som enligt dess mening talar för ingåendet av en dylik arbetsmiljökonvention — delas i princip av ministerrådet. Ministerrådet anser dock att harmonisering av den nordiska arbetsmiljölagstiftningen skett redan vid utarbetandet av de lagar som trätt eller kommer att träda i kraft på detta område i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vidare pekar ministerrådet på att samarbete äger rum på det praktiska planet t. ex. vid utarbetandet av föreskrifter. Utskottet har för egen del ansett att en nordisk arbetsmiljökonvention borde utarbetas, efter mönster av miljöskyddskonventionen, men med nödvändiga anpassningar. Ministerrådet finner det emellertid svårt att dra en direkt parallell mellan miljöskyddskonventionen och den tilltänkta arbetsmiljökonventionen. De negativa och positiva arbetsmiljöeffekterna kan inte få effekt över de geografiska gränserna på samma sätt som gäller för vatten- och luftföroreningar, framhåller ministerrådet. Utskottet kan instämma i detta, men önskar i klarläggande syfte tillägga att man i sammanhanget har att göra med dels miljöfaktorer, dels människorna själva. Miljöskyddskonventionens syfte är att värna om den mänskliga miljön genom att varje nordiskt land ikläder sig ett ansvar också för de miljöstörningar som kan uppkomma i angränsande nordiska länder. Här är sålunda miljöfaktorerna det rörliga elementet medan människorna förutsätts befinna sig på samma plats. När det gäller den tilltänkta arbetsmiljökonventionen, utgår den ifrån det faktum att en betydande rörlighet av arbetskraft förekommer mellan nordiska länder — cirka 1 miljon flyttningar sedan mitten av 1950-talet — medan arbetsmiljöfaktorerna naturligtvis huvudsakligen är stationära och knutna till de enskilda arbetsplatserna. Det faktum att det är människor som flyttar i det senare fallet och därmed kan möta sämre arbetsmiljöer medför dock, enligt utskottets uppfattning, inte omedelbart att tanken på förenhetligande av arbetsmiljöerna i de nordiska länderna får minskad aktualitet.

Utskottet har föreslagit att ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning skulle upprättas. I handlingsprogrammet betonades att det är av betydelse att nära kontakt upprätthålles mellan forskningsmiljöerna och arbetslivet. I årets ministerrådsberättelse fastslås dock att Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor fortsatt skall bära huvudansvaret för de samnordiska arbetsmiljöprojekten. Behövliga kontakter med arbetsmarknadens parter tas i samband med behandlingen av de enskilda forskningsprojekten. Ministerrådet understryker vidare, att avsikten är att få till stånd en enkel, översiktlig och rationell organisation samt varnar för tungroddhet och internationell byråkrati. Enligt ministerrådets uppfattning skulle inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning skapa nya koordineringsproblem och den praktiska nyttan av samarbetet sålunda försvagas. Utskottet kan inte dela denna uppfattning, utan betraktar tvärtom tillskapandet av ett nordiskt samar-

betsorgan för arbetsmiljöforskning som ett led i strävandena att skapa överblick över och samordning av den forskning på arbetsmiljöområdet som är av nordiskt intresse.

För att uppmuntra tillkomsten av tvärnationella forskningsprojekt på arbetsmiljöområdet har tillskottet önskat att ministerrådet låter utreda förutsättningarna för etablerandet av en nordisk arbetsmiljöfond. Också denna tanke ställer sig ministerrådet tvivlande till. Utskottet har i annat sammanhang uttalat, att en institutionalisering av det nordiska samarbetet inte innebär ett värde i sig. Det faktum att utskottet uttalat önskemål om att utreda förutsättningarna också för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan skall således inte tolkas som ett önskemål i sig om en ökad byråkratisering och institutionalisering av det nordiska samarbetet. I stället är det utskottets övertygelse, att inrättandet av samnordiska institutioner och nämnder kan befrämja samordning samt innebära en effektivisering av verksamheten inom speciella sektorer.

På två punkter har ministerrådet gått utskottet tillmötes: (1) vidtagandet av åtgärder för att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan bedömas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet samt (2) frågan om inrättandet av en nordisk databank för arbetsmiljöforskning. I ytterligare två avseenden föreligger numera inga meningsskiljaktigheter mellan utskottet och ministerrådet: (a) i fråga om vidtagandet av åtgärder för att kartlägga de psykosociala faktorernas förekomst i arbetslivet samt (b) när det gäller satsningen på en vidareutveckling av samarbetet beträffande s. k. hygieniska gränsvärden. Under flera år har utskottet återkommande understrukit betydelsen av att också de psykosociala problem som sammanhänger med olika förhållanden i arbetslivet blir föremål för uppmärksamhet på nordiskt plan. Mot denna bakgrund ter det sig särskilt tillfredsställande att ett konkret samarbete inletts i form av dels en studie av de psykosociala problemen inom processindustrin, dels studiet av den psykosociala arbetsmiljön för grundskollärare. I båda fallen har de samnordiska projekten planlagts i samråd med berörda arbetstagarorganisationer, vilket utskottet finner värdefullt.

Sammanfattningsvis önskar utskottet framhålla, att viss oenighet fortsatt föreligger beträffande valet av medel för att nå fram till de mål som utskottet och ministerrådet synes vara ense om bör gälla för det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Utskottet uttalade i sitt betänkande över förra årets ministerrådsberättelse, att det skulle vara en fördel om en jämförande översikt över likheter och skillnader i befintlig och kommande nordisk arbetsmiljölagstiftning förlades till Nordiska rådets organ.

I årets berättelse från ministerrådet aviseras att en dylik översikt beträffande dansk, norsk och svensk arbetsmiljölagstiftning kommer att tillställas Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter. Detta hälsar utskottet med tillfredsställelse.

Samarbetet om skyddsföreskrifter har pågått i ministerrådets regi sedan år 1975. Vid slutet av år 1977 hade 40 olika projekt påbörjats, varav hälften redan slutförts. Som ett led i detta samarbete har en dokumentationscentral upprättats i anslutning till den danska arbeidstilsynets dokumentationscentral. Utskottet finner det önskvärt att få tillgång till närmare upplysningar om de konkreta erfarenheterna av denna form för samverkan på dokumentationsområdet.

2.4. Miljövårdssamarbete och samarbete i jämställdhetsfrågor

Efter anmodan från Nordiska rådet har särskilda handlingsprogram på miljövårdsområdet och beträffande jämställdhetsfrågor framlagts inför den 26:e sessionen. Utskottet avstår mot denna bakgrund från att kommentera samarbetet på dessa områden i detalj i detta betänkande, utan får hänvisa till de betänkanden som avgivits beträffande de båda ministerrådsförslagen B 23/s om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor samt B 25/s om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet.

Tillkomsten av den nordiska miljöskyddskonventionen utgjorde ett viktigt framsteg inom det nordiska miljövårdssamarbetet. Konventionen, som varit i kraft sedan oktober 1976, dvs. i knappt ett och ett halvt år, kan på många sätt tjäna som ett mönster för samarbetet i miljövårdsfrågor inom geografiskt avgränsade regioner. Mot bakgrund av att bekämpningen av luft- och vattenföroreningar måste ske på ett vidare internationellt plan, har utskottet beslutat förorda att de nordiska länderna samfällt verkar för att en europeisk miljöskyddskonvention ingås.

Att vissa typer av miljöproblem inte kan bekämpas enbart på nationellt eller nordiskt plan är den år 1974 undertecknade konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö ett uttryck för. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att samtliga tre berörda nordiska länder nu har ratificerat denna konvention. Däremot utestår den slutliga ratifikationen för vissa icke-nordiska signatarmarker. Utskottet vill än en gång understryka vikten av att Östersjö-konventionen snabbt blir formellt bindande för samtliga Östersjö-stater och får därför uppmana de nordiska länderna att samfällt vidtaga de åtgärder som krävs för att uppnå detta.

I slutet av år 1976 ägde ett symposium om forskningssamarbete beträffande Skagerack och Kattegatt rum. Symposiet mynnade ut i en rad rekommendationer och enighet uppnåddes om att fördelar stod att vinna med en samordning av den marina forskningsverksamheten i dessa områden. Ett konkret projekt inleddes år 1978 med stöd från ministerrådets budget. Detta finner utskottet positivt.

På naturvårdsområdet arbetar ministerrådet vidare efter de riktlinjer som fastslogs år 1974 på följande tre områden: (1) utarbetande av en naturgeografisk regionindelning, (2) fastställande av förteckning över hotade djur- och växtarter samt (3) metoder för landskapsanalyser. Frågan

om skydd av särskilt värdefulla myrmarker, vilken aktualiserades i Nordiska rådets yttrande nr 3/1977 som punkt XI, har därvid kommit att tas upp, vilket utskottet anser vara en fördel.

Samarbetet på nordiskt plan i jämställdhetsfrågor befinner sig ännu i sin begynnelse. I ministerrådets berättelse uppges samarbetets syfte ännu inskränka sig till informationsutväxling och erfarenhetsutbyte även om vissa begränsade samarbetsprojekt satts igång.

Utskottet konstaterar, att ambitionsnivån på detta område måste höjas avsevärt för att komma i paritet med de mål som gäller för samarbetet inom andra nordiska samarbetsfält.

2.5. Formella frågor

Relationerna mellan social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet och dess underorgan har också under det gångna året utvecklats på ett positivt sätt. Av naturliga skäl har samarbetet koncentrerats till de områden där nya handlingsprogram framlagts.

Sålunda har utskottet hållit gemensamt möte med ministerrådet — miljövärdministrarna hösten 1977 i samband med utarbetandet av det reviderade handlingsprogrammet på miljövärdsområdet. Utskottet hade ansett det vara en fördel om samma förfarande hade kunnat tillämpas i samband med utarbetandet av jämställdhetsprogrammet. Utskottets sedvanliga representation vid det socialpolitiska ministermötet har vidmakt-hållits liksom observatörskapet i socialpolitiska kommittén. Tjänstemän från ministerrådssekretariatet har deltagit såsom sakkunniga vid flera av utskottets möten.

3. Utskottet föreslår:

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Arbetsmarknadssamarbete, kapitel VI: Arbetsmiljö-samarbete, kapitel VII: Miljövärdssamarbete, kapitel XVI: Samarbete i övriga frågor, i tillämpliga delar, samt kapitel XVII: Organisatoriska förhållanden, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

I: Ytterligare åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan i syfte att komma till rätta med missbruket av tunga narkotiska preparat.

II: Frågan om sammanslagning av Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning bör under året bringas till ett avgörande.

III: Utredningen om förutsättningarna för införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika kategorier av social- och medicinalpersonal bör slutföras i skyndsam ordning.

IV: De åtgärder om vilka enighet uppnåtts beträffande ett nordiskt hälsokortssystem bör snarast omsättas i praktiken.

V: Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter bör ges möjlighet att medverka vid det fortsatta arbetet med det nordiska arbetsmarknadsprogrammet.

VI: Intensifierade åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan, eventuellt genom utarbetande av ett särskilt handlingsprogram, för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

VII: Utredningen om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser bör slutföras under innevarande år.

VIII: Arbetet med att förverkliga det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet bör vidareföras, men på en högre ambitionsnivå.

IX: De nordiska länderna bör samfällt verka för att konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö i skyndsam ordning ratificeras av samtliga icke-nordiska signatärstater.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI, VII, XVI och XVII, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stockholm den 19 januari 1978

Liv Andersen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

BILAGA 12

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 26. sesjon for så vidt angår visse deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, kapittel VIII,

Handels- og valutapolitisk samarbeid, kapittel IX, Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X, Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI, Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII, Samarbeid i konsumentspørsmål, og kapittel XV, Samarbeid i spørsmålet om bistand til utviklingsland.

Videre er henvist til utvalget beretning C35 og meldinger om ovennevnte rekommendasjoner.

Beretningene og meldingene er behandlet av utvalget på møte 17. januar 1978 i Stockholm.

1. Utvalget har med interesse merket seg at de fem nordiske statsministre under sitt møte 9. desember 1977 var enige om at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt kan bidra til en gunstigere økonomisk situasjon i de enkelte land.

Økonomisk utvalg er enig i at det fortsatt bør være en nær kontakt ved utformingen av den økonomiske politikken. Utvalget viser forøvrig til sin betenkning om medlemsforslag A 510/e om felles nordiske tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon.

2. Utvalget tar til etterretning opplysningene om de industri- og energidrøftelser som har funnet sted mellom Norge og de andre nordiske land i de senere år. Norges råstoff- og energitilførsel på lengre sikt fra den norske kontinentalsokkel gir muligheter for utvidet energi- og industrisamarbeid i Norden. Økonomisk utvalg legger derfor stor vekt på at disse forhandlinger med sikte på et bredt samarbeid til gjensidig interesse for deltakerlandene så snart som mulig fører fram til konkrete resultater.

Utvalget har notert seg at Nordisk Industrifond har fortsatt sin planlegging for å initiere det nordiske samarbeid på energiområdet, hvor noen forsknings- og utviklingsområder er blitt kartlagt. Bl. a. mener fondet at utsiktene for kommunal energiplanlegging og fjernvarmedistribusjon er forholdsvis gunstige.

Samarbeidet innenfor Nordel har fortsatt. Som eksempel på elkraftsamarbeidet nevnes likestrømsforbindelsen mellom Jylland og Norge som ble tatt i bruk i 1976. Videre har Nordel utarbeidet to delrapporter, hvorav den ene omfatter prognoser for elforbruket i Nordelområdet fram til 1990 og den andre behandler elvarmens rolle i energiforsyningen i Norden.

3. Utvalget konstaterer at til tross for de vanskeligheter som den internasjonale krise har medført, har den nordiske samhandel øket i noen grad fra 1975 til 1976. Stigningen har imidlertid vært mindre enn den relative stigning i Nordens samhandel med EF og med verden totalt sett.

Utvalget vil henstille at Ministerrådet følger utviklingen i den nordiske samhandel med sikte på å legge forholdene best mulig til rette for en utvidelse av handelen til gjensidig fordel for de nordiske land.

Det er av betydning at samarbeidet med sikte på å løse praktiske handelshindrende problemer i handelen mellom landene fortsetter. Det gjelder bl. a. opprinnelsesreglene i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen.

Likeledes er det av betydning at de nordiske land fortsatt samarbeider om eksportfremmende tiltak. Utvalget ser derfor med interesse på den nære kontakt mellom landenes eksportfremmende organisasjoner og mellom landenes representanter i utlandet.

4. *Rek. nr. 13/1973* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.”

Utvalget har notert seg at Island, Finland, Norge og Sverige har etablert et nært samarbeid om GATT-forhandlingene og at Danmark deltar i de generelle, orienterende møter mellom de nordiske tjenestemenn. De fire førstnevnte land har ikke noe formelt opplegg med felles forhandlinger, men det tas i størst mulig utstrekning sikte på å komme fram til felles standpunkter.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 13/1973 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

5. *Rek. nr. 15/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.”

Utvalget konstaterer at samarbeidet mellom de nordiske land om gjensidig godkjennelse av testresultater innenfor EFTA fortsetter og at EFTA-ordningene som er åpne for andre land, får en viss tilslutning fra EF-land.

Utvalget vil understreke betydningen av at man søker å oppnå tilslutning for slike overenskomster fra et større antall land i Europa.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 15/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

6. Utvalget konstaterer at de nordiske land har fortsatt det nære samarbeid vedrørende valutaspørsmål i de internasjonale organisasjoner, som Valutafondet og Verdensbanken med dens datterorganisasjoner.

Utvalget er enig i det felles nordiske innlegg på Valutafondets siste årsmøte om at de små land har båret en for stor andel av industrilandenes betalingsunderskudd siden oljekrisen og at det er viktig med en hurtigere økonomisk vekst i land med sterk utenriksøkonomi og lav prisstigning. Utvalget etterlyser ytterligere tiltak med sikte på å redusere dette underskudd.

Utvalget legger stor vekt på etableringen av den nye midlertidige låne-

ordning (Supplementary Facility) som vil gjøre det mulig for Valutafondet å utvide den finansielle bistand til de medlemsland som er forholdsvis sterkt rammet av betalingsbalansunderskudd i de nærmeste år.

Utvalget tar til etterretning opplysningen om at den nye Valutafondsavtalen trer i kraft i begynnelsen av 1978.

7. *Rek. nr. 1/1977* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iakttatt det internasjonale samarbeid på dette område.”

Utvalget konstaterer at Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål i løpet av 1977 har igangsatt forskningsarbeid på tre aktuelle områder: kvalitetssikring, kontrollromsutforming og avfall. Dertil vurderes de fremtidige programmer på radioøkologiområdet og sikkerhetsmyndighetenes samarbeid. Prosjektbudsjettet for 1978 er øket vesentlig i forhold til bevilgningene for 1977.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 1/1977 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

8. Nordisk Industrifond har lagt fram forslag vedrørende fondets virksomhet i 5-årsperioden 1979—83. Når det gjelder innretningen av virksomheten, har utvalget ikke noe å bemerke.

Med hensyn til kapitalbehov og finansiering, samt dermed foreslåtte revisjon av fondets gjeldende ”Allmänna riktlinjer”, er utvalget enig i Ministerrådets beslutning om at fondet i forbindelse med sin fortsatte virksomhet sikres mulighet for å gjennomføre en langsiktig planlegging og at fondet årlig tilføres pengemidler som minst tilsvarer nåværende aktivitetsnivå. Likeså slutter utvalget seg til prinsippet om innføring av Nordisk Industrifond i Ministerrådets almene budsjett fra og med 1979, men finner i likhet med Ministerrådet at vilkårene og konsekvensene bør undersøkes nærmere.

Utvalget har ikke noe å bemerke til Ministerrådets beslutning om å tilføre fondet 15 mill. s.kroner for 1979 og bemyndigelse for fondet til å påta seg flerårige forpliktelser utover de tilgjengelige midler med maksimum 7,5 mill. s.kroner for 1980 og maksimum 4,5 mill. s.kroner for 1981. Fondet bør tilføres økede midler i kommende 5-årsperiode sammenholdt med foregående periode.

9. Utvalget har notert seg at i tilknytning til det nye handlingsprogram for byggområdet, er det lagt fram et prosjektprogram for de nærmeste år.

Utvalget er enig i at en øket integrasjon av det nordiske byggmarked er et viktig mål for samarbeidet. Utvalget har ikke noe å bemerke til øket samarbeid vedrørende de generelle målsettingene i byggsektoren og bygglovgivningen. Utvalget har dermed ikke tatt standpunkt til de en-

kelte prosjekter, som måtte bli lagt fram. Det internasjonale byggsamarbeid som de nordiske regjeringer deltar i, bør vies tilstrekkelig oppmerksomhet. Utvalget har ikke noen innvendinger mot en undersøkelse av mulighetene for å lette nordisk samarbeid om byggekspert utenfor Norden.

Utvalget støtter tanken om et felles nordisk totalsyn på det bebyggede miljø med hensyn til bevaring, endring og nybebygging i den utstrekning målsettingen kan realiseres.

Energiøkonomisering på byggområdet bør prioriteres høyt, selv om det vil kreve stor innsats for å finne fram til effektive tiltak for energisparing.

10. *Rek. nr. 4/1977* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 21/e. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres under hensyntaken til mulige uønskede sosiale bivirkninger og i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.”

Nordisk Ministerråd meddeler at ministerrådet (boligministrene) vedtok 1. mai 1977 det nye handlingsprogrammet for samarbeid innen byggsektoren i samsvar med nevnte rekommandasjon. Samtidig vedtok som nevnt ovenfor ministerrådet et prosjektprogram, som er utarbeidet av Embetsmannskomiteén for samarbeid innen byggsektoren. Rekommandasjonen er således i det vesentlige oppfylt. Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 4/1977 blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen blir avskrevet.

11. Utvalget konstaterer at på den regionalpolitiske sektor har det grenseregionale samarbeid vært høyst prioritert, hvilket er i tråd med utvalgets syn. En rekke prosjekter er således satt i verk i Nordkalottområdet og Øresund-regionen. Videre er Åland og ARKO-prosjektene påbegynt.

Såvidt utvalget har forstått har hovedvekten hittil vært lagt på nødvendig innsamling av informasjon om den regionale utvikling i Norden. Utvalget går ut fra at kartleggingsstadiet med hensyn til det grenseregionale samarbeidet etterhvert vil føre fram til konkrete tiltak.

Utvalget tar til etterretning opplysningen om at Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk (NÄRP) har påbegynt vurderingen av det regionalpolitiske samarbeidet og at det ventes ferdig i 1979. Det forutsettes lagt fram forslag til program og organisering av det fortsatte nordiske regionalpolitiske samarbeidet.

Utvalget legger stor vekt på Nordkalottkomiteéns arbeidsoppgaver som tar sikte på å utvide samarbeid på Nordkalotten på det regional-

politiske og arbeidsmarkedspolitiske området. Det er naturlig at næringspolitiske spørsmål har dominert virksomheten.

12. *Rek. nr. 2/1977* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 22/e.”

Nordisk Ministerråd meddeler at avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge, Sverige, basert på ovennevnte rekommandasjon, ble undertegnet av de respektive lands samarbeidsministre den 26. mai 1977.

Rekommandasjonen er således oppfylt. Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 2/1977 blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen blir avskrevet.

13. Utvalget har notert seg at ministerrådet har besluttet å utarbeide et forslag til handlingsprogram for samarbeid på forbrukerområdet i 1978 og går ut fra at forslaget blir forelagt for utvalget til uttalelse før programmet blir vedtatt.

Utvalget har tatt til etterretning opplysningene om prosjektsamarbeid, bl. a. om produkters levetid. Videre er det foretatt undersøkelser om mulighetene for å gjennomføre felles nordiske testsystemer. Produktsikkerhetssamarbeidet har fortsatt. Det samme gjelder samarbeidet på opplysningsområdet og innen reklame og markedsføringssektoren.

Utvalget tillegger arbeidet med sikte på å styrke konsumentenes stilling i de nordiske land stor vekt.

14. Utvalget konstaterer at de fellesnordiske bistandsinnsatser i 1977 har holdt seg på samme relative nivå som i 1976, dvs. ca. 1/2 % av de nordiske lands totale bistand, hvilket synes noe beskjedent. Personalinnsatsen derimot svarer til ca. 7 % av samlet personalbistand. Det anføres at erfaringene viser at det er gode forutsetninger for en fortsatt og utvidet samordning av personalbistanden ut over rammen for de felles innsatser.

Utvalget tar til etterretning opplysningene om de fellesnordiske bistandsprosjekter.

Når det gjelder samarbeid vedrørende de multinasjonale bistands-spørsmål, legger utvalget vekt på at de nordiske land i størst mulig utstrekning kommer fram til felles-nordiske holdninger og beslutninger. Utvalget ser med tilfredshet at de nordiske land i fellesskap, f. eks. innenfor UNDP har medvirket til at programmets ressurser i stigende grad omfordeles til fordel for de fattigste land. Likeledes har de nordiske land bidratt til at nye kriterier vedrørende utviklingslandenes sosiale utviklingsbestrebelse er tatt hensyn til ved fordelingen av ressursene.

15. *Rek. nr. 5/1977* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme, og å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.”

Nordisk Ministerråd meddeler at det arbeides videre på å oppfylle de mål som inneholdes i denne rekommandasjon. Utvalget går ut fra at ministerrådet herunder sørger for at det blir foretatt en utredning om det fremtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner med utviklingslandene, samt formene for disse, slik det er anbefalt i rekommandasjonen.

Utvalget foreslår at meldingen om samarbeid vedrørende utviklingslandene blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1978 vedtar følgende uttalelse:

1) Rådet støtter de nordiske statsministres oppfatning at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt kan bidra til en gunstigere økonomisk situasjon i de enkelte land. Det bør derfor være en nær kontakt ved utformingen av den økonomiske politikken.

Rådet har med interesse notert seg opplysningene om de industri- og energidriftinger som har funnet sted mellom Norge og de andre nordiske land i de siste to år. Rådet legger vekt på at disse forhandlinger så snart som mulig fører til konkrete resultater.

Rådet ser med tilfredshet at det foregår en fortløpende dialog i Ministerrådet og i Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål.

2) Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å følge utviklingen i den nordiske samhandel med sikte på å legge forholdene best mulig til rette for en utvidelse av denne. Det er viktig at samarbeidet med sikte på å løse praktiske handelshindrende problemer i Europa fortsetter. Det er av betydning at de nordiske land samarbeider om eksportfremmende tiltak.

3) Rådet mener det er viktig at de nordiske land fortsetter det nåværende samarbeid på det handels- og valutapolitiske området med sikte på å samordne landenes forberedelser og standpunkter i internasjonale fora.

4) Rådet har ikke noe å innvende mot Nordisk Industrifonds forslag på det gjelder innretningen av fondets virksomhet i kommende 5-årsperiode.

Rådet er enig i prinsippet om innføring av Nordisk Industrifond i Ministerrådets almene budsjett fra og med 1979. Rådet har ikke noe å

bemerket til beslutningen om å tilføre fondet 15 mill. s.kroner for 1979. Fondet bør tilføres økede midler i kommende 5-årsperiode sammenholdt med foregående periode.

5) Rådet vil prinsipielt understreke betydningen av en øket integrasjon av det nordiske byggmarked uten dermed å ta stilling til de forskjellige spørsmål som det er redegjort for på dette området i C 1/1978.

6) Rådet vil understreke betydningen av det regionalpolitiske samarbeid og konstaterer at det grenseregionale samarbeid i tråd med rådets syn, har vært høyest prioritert.

7) Rådet har notert seg at et forslag til handlingsprogram for samarbeid på forbrukerområdet vil bli utarbeidet i 1978. Rådet forutsetter at forslaget vil bli forelagt Nordisk Råd til uttalelse.

8) Rådet konstaterer at de fellesnordiske bistandsinnsatser i 1977 har holdt seg på samme relative nivå som i det foregående år. Når det gjelder samarbeid vedrørende de multinasjonale bistandsspørsmål legger rådet vekt på at de nordiske land i størst mulig utstrekning kommer fram til fellesnordiske holdninger og beslutninger.

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henvisede deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X: Samarbeid innen byggesektoren, kapittel XI: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 2/1977 om avtale om kommunalt samarbeid over de nordiske riksgrenser og rek. nr. 4/1977 om handlingsprogram for samarbeid innen byggesektoren til etterretning og anser sakene ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

IV at Nordisk Råd tar beretningen om Nordisk Industrifond (C 35/1978) til etterretning.

V at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 13/1973 angående samarbeid vedrørende GATT-forhandlinger, rek. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF vedrørende gjensidig erkjennelse av testresultater, rek. nr. 1/1977 angående samarbeid vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, og rek. nr. 5/1977 angående samarbeid vedrørende utviklingslandene til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Stockholm, 17. januar 1978

Gunnar Berge (A)

Kjell-Olof Feldt (s)

Formann

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Knut Johansson (s)

Lars Korvald (Kr. F.)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Kirsten Jacobsen (FP)

Henning Jensen (S)

Ilkka Kanerva (Kok)

Nathalie Lind (V)

<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
<i>Rolf Wirtén (fp)</i>	

BILAGA 13

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1977 jämte bilagor. Utskottet har anmodats avgiva yttrande över följande avsnitt av berättelsen: *Inledning, Kapitel I* Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, *Kapitel III* Kulturellt samarbete och *Kapitel XVII* Organisatoriska förhållanden etc. Därjämte har utskottet även att beakta de till berättelsen anslutna bilagorna. Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möte den 19—20 januari 1978 i Stockholm.

Vid sin behandling av berättelsen har utskottet funnit skäl att behandla de ovannämnda kapitlen samt fem till berättelsen anslutna bilagor, nämligen *bilaga 3* Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1978 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1977 och bokslutet för 1976, *bilaga 4* Nordiska ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) dispositionsmedel 1977, *bilaga 6* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1972—1976 samt *bilaga 7* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete. Vid behandlingen förslåg endast *bilaga 7*, i vilken dock saknades en berättelse.

Utskottets genomgång av *C 1* har i viss mån försvårats av att den korrekturupplaga som utskottsmedlemmarna haft tillgång till inte varit fullständig och av att de flesta av de till utskottets arbetsområde hörande bilagorna saknats. Utskottet kan inte anse detta sakförhållande vara tillfredsställande.

Fastän utskottet formellt slutbehandlat ministerrådsberättelsen vid mötet i Stockholm, trots att fullständig berättelse inte förelåg, bör detta dock inte utgöra något hinder för att de till utskottet hänvisade avsnitten av och bilagorna till berättelsen av rådet läggs till handlingarna. För den händelse det material som utskottet ännu inte behandlat ger anledning till särskilda åtgärder, anser sig utskottet oförhindrat att vid något av de gemensamma mötena med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) eller på annat lämpligt sätt uppmärksamma detta.

2. Redovisningen av de med anledning av yttrande nr 5/1977 vidtagna åtgärderna

Vid 25:e sessionen antog rådet med anledning av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1976 på förslag av kulturutskottet ett yttrande (nr 5/1977) i fem punkter. De synpunkter som i dessa framfördes hade av utskottet bedömts såsom väsentliga för det fortsatta samarbetet på kulturens område. Därför önskar utskottet först behandla de åtgärder som ministerrådet vidtagit med anledning av detta yttrande. Det konstateras att separata meddelanden inte avgivits om yttrandet och de däri ingående olika punkterna, utan att i fall av vidtagna åtgärder dessa redovisats i respektive kapitel.

Den av kulturutskottet sedan 1973 förordade betydande förhöjningen av anslaget till *Nordiska kulturfonden* har till dels kunnat förverkligas i och med att anslaget till fonden i kulturbudgeten för 1978 höjts från 6,5 milj. till 8,0 milj. dkr. Samtidigt måste dock konstateras att skillnaden mellan summan av de högst prioriterade ansökningarna och tillbudsstående medel fortfarande är alltför stor. De högst prioriterade ansökningarna uppgick redan 1976 till 11,3 milj. dkr, medan anslaget först 1978 kommer att uppgå till 8,0 milj. dkr.

Utskottet har noterat kulturfondens satsningar på det allmänkulturella området och då särskilt stödet till de lokala nordiska kulturveckorna, vilka haft stor geografisk spridning. Utskottet har funnit att sådana arrangemang under kunnig ledning på ett utmärkt sätt kunnat medverka till att ge det nordiska kultursamarbetet en folklig förankring, utan vilken samarbetet löper risken att mista sin styrka. Det skulle därför vara ytterst viktigt att ta till vara det intresse för nordiskt kultursamarbete som de lokala kulturveckorna kunnat skapa, så länge som stödordningen ännu är i kraft. En möjlighet härtill skulle vara att såsom rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK) har föreslagit, försöka få till stånd en samverkan mellan kommuner och organisationer i uppföljningen av kulturveckorna.

Vid sin genomgång av aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete sommaren 1976 (se *bihang* till kulturutskottets betänkande *bilaga 16* om C 1/1977) påpekade utskottet att det var medvetet om att kulturfonden hade ett vidsträckt område att täcka, inte bara det prioriterade allmänkulturella området, utan också både utbildnings- och forskningsområdet.

Utskottet var dock inte berett att diskutera frågan om att eventuellt beskära täckningsområdet till att omfatta bara vissa delområden. Orsaken var den att överenskommelsen mellan de nordiska länderna om fonden för någon tid sedan hade ändrats och att det inte syntes finnas alternativa finansieringskällor för det område eller de områden som inte skulle kunna stödas med medel ur fonden för den händelse täckningsområdet beskars.

Även om kulturutskottet fortfarande anser att den allmänkulturella

sektorn bör prioriteras, utgör detta i och för sig dock inget skäl till att ändra syftet med fonden, nämligen att främja det nordiska kultursamarbetet i vidaste bemärkelse. Det är desto mindre skäl till någon ändring härvidlag som anslaget till kulturfonden nyss höjts, om inte tillräckligt, så i varje fall ansenligt.

I yttrandet efterlystes även en samlad redovisning av de *medel utöver kulturbudgeten* som på nationellt plan anvisas för sådan verksamhet som faller inom ramen för kulturavtalet. Utskottet framhöll att en sådan redovisning skulle vara av betydelse inte bara för nordiska utan också för nationella organ. En kartläggning av samtliga till nordiskt kultursamarbete anvisade medel skulle ge bättre möjligheter till och säkrare underlag för prioriteringar inom den egentliga kulturbudgeten. Utskottet har erfarit att arbetet med kartläggningen fortgår inom kulturavtalets organ, och ser fram emot att i sinom tid ta del av denna.

I fråga om att skapa förutsättningar för årligen återkommande nordiska *universitetskurser i historia* anfördes endast att kurserna i budgeten för 1977 beviljats planeringsbidrag för kursverksamheten 1978. Detta är inte tillfyllest. Utskottet anser att det bör kunna anordnas årliga historiekurser, inte minst för att vidmakthålla och förstärka den nordiska inriktningen hos de blivande historielärarna. Denna lärargrupp är vid sidan av modersmålslärarna samt svensklärarna i Finland respektive dansklärarna på Island en av de viktigaste när det gäller att hos eleverna väcka ett nordiskt intresse.

Historielärarna har varit föremål för uppmärksamhet även av rådets informationskommitté. Ett nordiskt temanummer av tidskriften *Aktuellt för historieläraren* har utgetts med stöd av informationskommittén, som hoppas att detta skall stimulera lärarna att i vidgad omfattning låta nordiska aspekter präglade undervisningen.

Vad gäller utskottets önskemål om utbyggnad av den jämförande *nordiska samhällsforskningen* i enlighet med *rek. nr 15/1975* noteras att Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (de samhällsvetenskapliga forskningsrådets samarbetsorgan) planerat forsknings-samarbete rörande familjen i Norden med tre möjliga projekt. Dessa skulle gälla nordiska familjers livsmönster, familjemedlemmarnas inbördes förhållande och upplevelsen av detta mot bakgrund av försörjningsunderlaget och socialförsäkringssystemet samt förändringar i familjen med utgångspunkt i separations- eller skilsmässosituationen. Innan arbetet kan inledas, återstår slutlig projektformulering och uppgörande av budget.

Nordiskt samarbete kring jämförande samhällsforskning förefaller nu att komma igång. Det förslag till forskningssamarbete, som samarbetsnämnden lagt fram omfattar ett centralt problemkomplex i de nordiska samhällena av idag: hur har familjeinstitutionen påverkats av utvecklingen till välfärdsamhälle. I detta sammanhang erinras om att

rådets juridiska utskott föreslagit koordinering av arbetet kring rättsliga och ekonomiska problem vid olika slag av familjebildning (*yttrande I/1977*). Kulturutskottet utgår ifrån att den nu planerade nordiska familjeforskningen även kommer att omfatta familjer bestående av sammanboende.

Ytterligare noteras att det grundats ett nordiskt förbund för statsvetenskap, som i sin tur tillsatt fyra forskningsgrupper med var sitt forskningsområde. Områdena är partierna, sociala och politiska förändringar, utrikespolitik samt offentlig förvaltning. Utskottet vill här peka på fler ämnen, vilka väl skulle lämpa sig för jämförande nordisk forskning, nämligen intresseorganisationerna och deras utveckling, den nordiska demokratin representativitet, de politiska ideologierna och deras utveckling, maktstrukturerna och förändringarna i dessa, jämlikhetsfrågor m. m.

Såsom utskottet tidigare har påpekat ligger värdet av jämförande nordisk samhällsforskning i spänningen mellan å ena sidan de nordiska samhällenas fundamentala likhet, å andra sidan den variation mellan samhällena som utvecklingen lett till. En brett upplagd jämförande forskning har stor betydelse för den nordiska demokratin.

I sista punkten av yttrandet uttalade utskottet att konkreta planer för *folkrörelsernas* deltagande i det nordiska samarbetet borde framläggas i god tid före utgången av den försöksordning som gäller stöd till samarbete mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna och som utlöper 1978. Av ministerrådsberättelsen framgår att det före utgången av försöksperioden skall företas en evaluering av verksamheten, innan beslut om fortsättningen fattas. När det gäller riktlinjerna för denna fortsättning hyser utskottet uppfattningen att målet bör vara att skapa en permanent stödordning med erforderliga medel för folkrörelsernas fasta medverkan i det nordiska kultursamarbetet. Kulturutskottet förväntar sig att få ta del av förslaget till riktlinjer för denna stödordning innan den slås fast.

3. Redovisningen av ministerrådets verksamhet (Kapitel I) samt organisatoriska förhållanden (Kapitel XVII)

I kapitel XVII om organisatoriska spørsmål redogörs för budgetfrågor m. m. Det är här enbart fråga om ministerrådets allmänna budget, fastän detta inte sägs ut. Kulturbudgeten, som visserligen presenteras i kapitlet om kulturellt samarbete, omnämns inte, trots att den är väsentligt större än den allmänna budgeten, 52 milj. dkr mot totalt 28.1 milj. nkr (31,7 milj. dkr).

I fråga om den allmänna budgeten har kulturutskottet i ställföreträdarkommitténs disponeringsförslag till projektbudget för 1978 noterat att det ingår några poster på områden, där ett visst arbete utförts eller utförs med stöd av medel över kulturbudgeten. Kulturutskottet finner det

väsentligt att beredningen av projektansökningar, vilka nära berör områden täckta av kulturbudgeten, sker i samarbete med kulturavtalets organ. Sålunda skapas garantier mot dubbleringar, samtidigt som det ges bättre möjligheter till växelverkan mellan den allmänna budgeten och kulturbudgeten till förmån för det nordiska samarbetet som helhet.

4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (Kapitel III)

Kapitlet om kulturellt samarbete är den andra redovisningen, som ges kulturutskottet över verksamheten 1977. Enligt numera välinarbetad praxis erhåller utskottet årligen två redogörelser för kultursamarbetet, den första på sommaren inför utskottets budgetöverläggningar med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och den andra i samband med avgivande av ministerrådets berättelse C 1 till råds-sessionen. Att ministerrådsberättelsen sålunda kompletteras med en lägesrapport om kultursamarbetet tillfredsställer mycket långt utskottets önskemål om kontinuerlig information om ministerrådets verksamhet. Snabb och utförlig rapportering om verksamheten i ministerrådets olika organ är en absolut förutsättning för att utskottet framgångsrikt skall kunna följa sin uppgift som parlamentariskt kontrollorgan på nordiskt plan.

Vad gäller själva utformningen av de särskilda avsnitten om *utbildning, forskning* och *allmänkultur* anser utskottet att dessa allmänt taget är i hög grad informativa. Dock finner utskottet att det allmänkulturella avsnittet ännu inte kännetecknas av den stringens som de båda andra huvudavsnitten nått upp till. Detta förhållande påtalades av kulturutskottet redan i betänkandet om ministerrådsberättelsen till 23:e sessionen om verksamheten 1974, utan att någon nämnvärd förbättring hittills har kunnat skönjas. Utskottet ser fram emot en klarare och koncisare redovisning av samarbetet på det allmänkulturella området till nästa session.

I det följande behandlar utskottet de olika avsnitten av kapitlet om kulturellt samarbete, i den mån dessa inte redan kommenterats ovan (*Nordiska kulturfonden*) eller utskottet avgivit särskilt betänkande i saken (ministerrådets program 1978—1983, *Sak B 24*, utvidgat radio- och TV-samarbete i Norden *rek. nr 20/1971* och *nr 15/1973*).

4.1 Kulturbudgeten och budgetproceduren

I sin såsom *bihang* till detta betänkande fogade promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete diskuterar utskottet ingående utvecklingen av kulturbudgeten och hemställer om att budgeten för 1979 ges en bas, som tillåter en väsentligt större aktivitetsökning än 1978. Till detta önskar utskottet ytterligare foga följande.

Enligt ministerrådsberättelsen utgör bruttoökningen i kulturbudgeten från 1977 (52,0 milj. dkr) till 1978 (61,1 milj. dkr) 17,5 %. Detta ger dock inte en helt rätt visande bild av utvecklingen, som bättre framgår

av aktivitetsökningens storlek på de tre samarbetsområdena. Denna är i medeltal 8,9 % fördelad på forskningen med 12,9 %, allmänkulturen med 11,0 % och utbildningen med blott 2,8 %.

Merparten av aktivitetsökningen går 1978 till Nordiska kulturfonden, vars anslag höjs från 6,5 milj. till 8,0 milj. dkr, samtidigt som minister rådets dispositionsmedel höjts med 0,5 milj. till 5,5 milj. dkr.

Kulturutskottet har under en följd av år starkt prioriterat en höjning av anslaget till kulturfonden, liksom utskottet förordat en höjning av anslaget till ministerrådets disposition. Förhöjningen av de båda anslagen i budgeten för 1978 hälsas därför med stor tillfredsställelse av utskottet. Samtidigt måste dock konstateras att detta betytt en försvagning av de fasta institutionernas utvecklingsmöjligheter. Såsom utskottet i sin till detta betänkande som *bihang* anslutna promemoria påpekat, bör den nordiska *kulturbudgeten för 1979* ges en bas, som tillåter en väsentligt större aktivitetsökning än budgeten för 1978. Det är utskottets uppfattning att det bör vara möjligt även för de över kulturbudgeten finansierade fasta institutionerna att öka sin aktivitet, där sådan kan motiveras.

Budgetproceduren har av kulturutskottet utförligt diskuterats i ovan nämnda *bihang* till detta betänkande.

4.2 Statuter m. m. för nordiska institutioner

Revisionen av statuter, instruktioner och bestämmelser för de över kulturbudgeten finansierade nordiska institutionerna har fortsatt i enlighet med de riktlinjer för översyn av dessa som ministerrådet fastställde i slutet av 1975. Utskottet finner att detta arbete är av stor betydelse och förväntar sig att det slutförs enligt planerna, inte bara för att i och för sig åstadkomma större enhetlighet rent formellt mellan institutionerna, utan för att genom den uppnådda enhetligheten kunna förbättra kontrollen av verksamheten, vilket rådets budgetkommitté framställt önskemål om till samtliga rådsutskott.

4.3 Utbildning

Tyngdpunkten i utbildningssektorns arbete har legat i *utbildningen för 16—19-åringar*, projektprogrammet på *vuxenutbildningens* område, erfarenhetsutbytet rörande *återkommande utbildning* och projektet *grannspråksundervisning*.

Problemen i fråga om utbildning av de 16—19-åriga har blivit allt mera brännande i takt med den stigande ungdomsarbetslösheten. För närvarande utgörs omkring en tredjedel av alla arbetslösa i Norden av unga människor under 25 år. Det är riktigt att den främsta orsaken till detta faktum inte är av utbildningspolitisk art, men samtidigt är det klart att arbetslösheten först drabbar sådana ungdomar som avbrutit sin skolgång redan i grundskolan, sådana som inte erhållit någon yrkesutbildning efter avslutad grundskola eller sådana som avbrutit sin yrkes-

utbildning samt sådana som inte erhållit önskad yrkesutbildning. Sålunda är ungdomsarbetslösheten till väsentliga delar också ett utbildningsproblem.

.Av ministerrådsberättelsen framgår att det lagts fram ett förslag till projektprogram för åren 1978—80 med tyngdpunkten i en studie av utbildningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Det omtalas dock inte vad slags åtgärder det är fråga om, men utskottet önskar trots detta understryka vikten av skyndsam behandling av förslaget.

En annan av de frågor inom utbildningssektorn som utskottet fäst särskild vikt vid är *grannspråksundervisningen* i de nordiska länderna. Ett handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden baserat på erfarenheterna av det grannspråksprojekt som pågått 1976—77 har lagts fram för kulturavtalets organ. Programmet går bl. a. ut på en översyn av läroplanerna i modersmålet i Danmark, Norge och Sverige med grannspråksundervisning på samma stadium (lågstadiet) i de tre länderna, lärarfortbildning för undervisning i grannspråk samt samproduktion av läromedel för denna undervisning.

När det gäller information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland, framhålls mot bakgrund av *rek. nr 18/1974* att en av de största svårigheterna i Finland är bristen på ett institut som bedriver verksamhet med utlåning av litteratur och AV-material. Ovannämnda förslag till handlingsprogram omfattar även inrättande av ett informationscentrum i Finland för de nordiska språken med uppgift att distribuera undervisningsmaterial, bedriva informations- och biblioteksverksamhet, anordna språkkurser, ordna med översättningshjälp m. m.

Kulturutskottet anser att arbetet med att utveckla grannspråksundervisningen i Norden är synnerligen viktigt. I fråga om läroplansöversynen önskar utskottet framhålla att de särskilda språkförhållandena på Nordkalotten kräver uppmärksamhet. Grannspråksundervisningen i t. ex. svenska Tornedalen och Finnmarken bör kunna omfatta även undervisning i finska, utan att läroplanerna ställer hinder i vägen för detta.

Ministerrådet har beviljat medel för en försöksverksamhet med en ettårig dietikerkurs under tre år vid *Nordiska högskolan för hushållsvetenskap*. Starten sker i början av 1978. Kulturutskottet hade tidigare noterat att högskolan inte längre finansierades över fast post på kulturbudgeten. Utskottet hade dock erfarit att verksamheten inklusive kostnaderna för styrelsen interimistiskt fram till 1980 finansierades över dispositionsmedlen på grund av den ovannämnda treåriga försöksperioden.

I fråga om nya initiativ inom utbildningssektorn anfördes att det under senare år skett en förskjutning från samarbete om grundskolan till gymnasial utbildning, högre utbildning och vuxenutbildning. Denna utveckling inom utbildningssamarbetet har haft kulturutskottets fulla stöd.

Det är dock skäl att påpeka att kulturutskottet inte anser det nordiska skolsamarbetet (tidigare *harmonisering av skolordningarna*) mindre betydelsefullt för den skull. Detta samarbete gäller pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete inom förskola, grundskola och gymnasieskola samt lärarfortbildning för dessa skolstadier. Tillräcklig uppmärksamhet bör alltid ägnas skolsamarbetet såsom ett verksamt medel att fördjupa den nordiska gemenskapen.

4.4 Forskning

På förslag av kulturutskottet antog rådet vid 23:e sessionen ett yttrande (*nr 6/1975*), enligt vilket rådet ansåg att ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden ifråga om det nordiska forskningsarbetet borde göras till föremål för en allsidig utredning. I sitt betänkande framhöll utskottet att frågan inte enbart var organisatorisk, utan att den även hade en forskningspolitisk aspekt. Nordiska rådet hade nämligen i flera sammanhang förordat att anslag till särskilda tyngdpunktsområden (arktisk medicin, internationell politik, inklusive freds- och konfliktsforskning) ställdes till självständig disposition för specialiserade samarbetsorgan över den nordiska kulturbudgeten. Forskningsrådets ståndpunkt i sådana fall hade varit att medel för dylik projektforskning borde fördelas av forskningsrådets samarbetsorgan inom ramen för dessas normala anslagstilldelning.

Ministerrådets rådgivande kommitté för forskning (RKF) har numera lagt fram ett förslag till generellt handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten. Ett av syftena med programmet är att åstadkomma större flexibilitet i forskningsdelen av kulturbudgeten med tydföljande förändringar i budgetstrukturen. Vidare strävas till fruktbar växelverkan mellan kulturbudgetens medel och de medel som satsas nationellt via forskningsråden. Tanken är att icke-bundna medel i kulturbudgeten skall kunna användas så att de bidrar till att nationella forskningsresurser i större utsträckning tas i bruk för nordiska samarbetsprojekt. Programmet innehåller generella riktlinjer för rollfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden i Norden. Nordiska kulturfondens roll som finansieringskälla för nordiskt forskningssamarbete har omprövats. Slutligen skisseras ett förslag till försöksverksamhet med en ny modell för samverkan med forskningsråden i form av nordiska planläggningsgrupper inom vissa utvalda temaområden, under försöksperioden de fyra disciplinområdena humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap och medicin.

Förslaget till handlingsprogram har utsänts på remiss till forskningsrådets nordiska samarbetsorgan liksom till forskningsråden själva. Förslaget har även tillställts kulturutskottet.

Kulturutskottet finner det utomordentligt värdefullt att ett förslag till handlingsprogram nu har utarbetats liksom att detta program och de

däri ingående förslagen gjorts till föremål för diskussioner inom berörda organ. För egen del är utskottet dock ännu inte berett till slutligt ställningstagande i detalj förrän berörda parter uttalat sig, även om utskottet funnit programutkastet ambitiöst och de ställvis långtgående förslagen mycket intressanta. Utskottet förväntar sig att få ta ställning till ett slutligt förslag till handlingsprogram, där resultatet av remissbehandlingen beaktats, innan handlingsprogrammet fastslås.

Av ministerrådets verksamhet på forskningssektorn vill kulturutskottet särskilt understryka vikten av fortsatta ansträngningar för ökat samarbete kring *nordisk språkvård* och *språkvetenskap*. Ett nära samarbete kring språkliga frågor i Norden inom såväl utbildning som forskning, är en av förutsättningarna för att kunna bibehålla och fördjupa den nordiska gemenskapen, som utgör grunden för allt nordiskt samarbete.

4.5 Allmänkultur

Av ministerrådsberättelsen framgår det att rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK) utarbetat ett förslag till arbetsprogram för åren 1978—80 med riktlinjer för samarbetet på det allmänkulturella området. Detta program följer långtidsbedömningen av samarbetet på området (*NU 1975: 14*) från 1975, som ministerrådet visserligen inte sanktionerat, men som enligt vad som anförs i ministerrådsberättelsen utgjort grunden för utvecklingen på området. Det nya programmet får en ytterst knapphändig presentation, som avslutas med konstaterandet att det inte varit förelagt ministerrådet.

När arbetsprogrammet aviserades i berättelsen till 25:e sessionen, uttalade kulturutskottet i betänkandet om *C 1* sitt intresse att få ta del av programmet, innan det slogs fast. Något program har emellertid ännu inte kommit utskottet tillhanda. Utskottet önskar därför erinra om Nordiska rådets yttrande *nr 6/1975*, enligt vilket rådet anser att kulturutskottet bör beredas tillfälle att redan under beredningsskedet medverka i utformningen av de årliga handlingsprogrammen för kultursamarbetet och av eventuella fleråriga åtgärdsprogram.

Av verksamheten på det allmänkulturella samarbetsområdet har kulturutskottet i detta betänkande redan uttalat sig om *folkrörelsernas* medverkan i kultursamarbetet. Utskottet ser även fram emot att få ta del av förslaget till stöd för *nordiskt idrottssamarbete* i enlighet med *rek. nr 16/1975*. Utskottet noterar med tillfredsställelse att verksamheten vid det *nordiska konstcentret på Sveaborg* startar detta år. Även arbetet med *kulturcentret på Färöarna* avancerar i god takt. Efter arkitektävlingen pågår nu detaljplaneringen med sikte på att byggnadsarbetet skall kunna inledas hösten 1978. I detta sammanhang önskar kulturutskottet erinra om (jfr *bihang* till detta betänkande) att det aktualiserat frågan om *kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden*. Det är utskottets uppfattning att frågan borde utredas allsidigt med

utgångspunkt i grönländska behov och i samråd med grönländska myndigheter.

Slutligen önskar utskottet ta fasta på ett administrativt förhållande, som kommer att gälla det allmänkulturella området i den närmaste framtiden. Det anförs att det under 1978 i de flesta facken (musiksamarbetet, teatersamarbetet, filmsamarbetet m. m.) kommer att finnas en kommitté eller en styrelse med uppgift att värdera och prioritera inom sitt område och samtidigt ha ett visst styrningsansvar för genomförandet av projekt.

Det är givetvis riktigt att detta kan betyda en förenkling av arbetet och kan avlasta kultursekretariatet vissa uppgifter av mer eller mindre rutinartad karaktär. Men samtidigt måste man ha klart för sig att detta även kan ha negativa effekter. Denna fråga diskuterades ingående av kulturutskottet i dess promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete sommaren 1975 (se *bihang* till utskottets betänkande om C 1/1976, *bilaga 13*). Utskottet framhöll att det var väsentligt för kulturavtalets organ att skapa sådana arbetsmetoder som gjorde det möjligt att snabbt nå resultat. En bättre planläggning fick inte leda till långsammare takt vid genomförandet av värdefulla projekt. Denna uppfattning gäller givetvis fortfarande.

5. Bilagor

Såsom tidigare omtalats förelåg vid utskottets behandling av C 1 endast *bilaga 7*, i vilken dock en berättelse saknades. De återstående bilagorna och berättelsen kommer av utskottet att upptas till behandling vid senare tidpunkt.

I fråga om de enskilda berättelserna noterar utskottet att *Nordiskt kollegium för ekologi* (C 114/k) planerat ett ökat samarbete med de övriga nordiska ekologiska kollegierna, *Nordiskt kollegium för marinbiologi* (C 108/k) och *Nordiskt kollegium för viltforskning* (C 2/j). Avsikten med samarbetet är att undvika överlappningar och att täcka existerande luckor. Utskottet finner att detta rimmar väl med de allmänna strävandena till effektivare utnyttjande av tillbudsstående medel. Vad för övrigt gäller kollegiet för marinbiologi kan noteras att förslaget till ny instruktion för kollegiet ännu inte godkänts av ministerrådet.

Berättelsen från *Nordens hus i Reykjavík* (C 122/k) omfattar en förteckning över föredrag, litterära program, konserter, utställningar och gäster i husets gästrum under året. Utskottet finner att en dylik presentation av verksamheten inte är tillfredsställande och förutsätter att berättelsen till följande session, liksom tidigare ges i beskrivande form.

Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete, som upprättades 1973, avger för första gången berättelse till rådet (C 124/k). Basen för utskottets verksamhet utgörs av en stödordning med syfte att öka kunskaperna om och förståelsen för kulturella, politiska och sociala frågor bland ungdom

i de nordiska länderna genom att stöda det nordiska samarbete som bedrivs av landsomfattande barn- och ungdomsorganisationer i Norden berättigade till nationellt stöd samt att ge ungdomsorganisationerna större möjligheter till att markera nordisk samhörighet i internationella sammanhang. Ministerrådet drog upp nya riktlinjer för stödordningen mot slutet av 1976, enligt vilka stöd även kunde beviljas för organisatoriskt samarbete mellan ungdomsorganisationerna. Samtidigt betonades vikten av att projekt som tar sikte på breda ungdomsgrupper prioriteras.

Av berättelsen framgår det att utskottet för ungdomssamarbete finner det vanskligt att ännu säga något om verkningarna av de nya riktlinjerna. Kulturutskottet, som anser stödet till nordiskt ungdomssamarbete vara utomordentligt viktigt, understryker vikten av att man även i fortsättningen tar fasta på projekt som omfattar breda ungdomsgrupper.

När det gäller den som bihang varande förteckningen över beviljningar, utgår utskottet ifrån att denna i nästa berättelse kompletteras med uppgifter om det fördelade stödets storlek.

I detta sammanhang önskar kulturutskottet erinra om *rek. nr 3/1975* om en Nordturistbiljett med syfte att förbättra ungdomens rese-möjligheter i Norden. Införandet av en sådan biljett skulle enligt utskottets uppfattning även ha betydelse på det kulturella planet genom att det nordiska ungdomssamarbetet därigenom skulle underlättas betydligt.

6. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att det i det nordiska utbildningssamarbetet mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten bör läggas särskild vikt vid de 16—19-årigas utbildning och yrkesutbildningen,
2. att arbetet med utvecklingen av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna bör vidareföras,
3. att Nordiska rådets kulturutskott bör föreläggas förslag till handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten,
4. att det bör skapas möjligheter att ta till vara det intresse för nordiskt kultursamarbete som väckts genom Nordiska kulturfondens stöd till lokala kulturveckor och
5. att frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden bör utredas allsidigt med utgångspunkt i grönländska behov och i samråd med grönländska myndigheter

samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 20 januari 1978

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Niels Bollmann (CD)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Kaarina Peltola (Skdl)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

Särskilt uttalande

Undertegnede medlem vil slutte seg til kulturutvalgets forslag til uttalelse om C 1/1978.

Under omtalen av emner for sammenlignende *nordisk samfunnsforskning* tar imidlertid utvalget et standpunkt som jeg må gi uttrykk for at jeg er uenig i. Jeg ser det ikke som et naturlig, nordisk forskningsprosjekt å arbeide med spørsmålet om "papirløse ekteskap".

Stockholm, 20. januar 1978

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

BIHANG

Aktuelle frågor inom nordiskt kultursamarbete

(PM upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 28 juli 1977)

1. Inledning

Avtalet om kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna, som trädde i kraft den 1 januari 1972, har nu gällt i fem år. Mot bakgrund härav konstaterade kulturutskottet i sitt betänkande om Nordiska ministerrådets berättelse (C 1) till 25:e sessionen att man i allt större omfattning kunde se konkreta resultat av det nordiska samarbetet på kulturområdet. Utskottet konstaterade även att det fanns goda organisatoriska förutsättningar att med framgång bedriva detta samarbete, om blott till-

räckliga medel beviljades härför. Det är inte utskottets avsikt att på nytt diskutera de uppnådda resultaten, utan syftet är att inför utskottets överläggningar med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) anlägga synpunkter på i första hand kultursamarbetet 1979 och de medel som detta kommer att kräva samt vissa samarbetsfrågor med aktualitet redan 1977—1978. Därutöver avser utskottet att fortsätta diskussionen om proceduren för budgetsamarbetet. Utskottet önskar dock först ta upp planerna på ett allmänt handlingsprogram för det nordiska samarbetet.

2. *Ministerrådets allmänna handlingsprogram*

De nordiska statsministrarna uttalade vid sitt möte i december 1976 i Helsingfors att det nordiska samarbetet fått en sådan bredd att det förelåg behov av ett program för samarbetet i dess helhet. Under generaldebatten vid 25:e sessionen framgick det att samlingsministrarna redan inlett arbetet med ett allmänt handlingsprogram för hela det nordiska samarbetet. Enligt dåvarande ordföranden för samlingsministrarna skulle det övergripande programmet ange hur de politiska viljeyttringarna i Helsingforsavtalet skulle föras vidare. Tanken var att programmet skulle vara relativt kortsiktigt och kunna baseras på redan befintliga eller snarast utarbetade sektorsprogram. Ett konkret förslag skulle kunna föreläggas statsministermötet i Stockholm hösten 1977 och programmet presenteras Nordiska rådet vid 26:e sessionen.

De uppgifter som därefter nått rådsorganen ger vid handen att arbetet på handlingsprogrammet fortsätter planenligt. Utskottet har sig bekant att ett av programavsnitten skulle omfatta kultur och miljö med tre underavdelningar, en för miljövård, en för boendemiljö och en för allmänskultur. Underavdelningen för allmänskultur skulle behandla det allmänskulturella samarbetet under kulturavtalet. En av underavdelningarna till avsnittet om arbetslivet skulle dessutom behandla utbildningen med särskilt omnämnande av samhällets behov, beredskap för omskolning, vuxenutbildning samt utbildning för handikappade. Något särskilt avsnitt eller någon särskild underavdelning för skolsamarbetet och forskningssamarbetet skulle inte finnas.

Det är i synnerhet förslaget till att kultursamarbetet inte längre skulle ses som en helhet, liksom givetvis att skolsamarbetet och forskningssamarbetet inte skulle ges ett eget avsnitt, som tilldrar sig kulturutskottets uppmärksamhet. Redan av Helsingforsavtalet, men framförallt av att ett *särskilt* kulturavtal¹ slutits, framgår klart de avtalsslutande parternas vilja att uppfatta det nordiska kultursamarbetet som en organisk helhet. Orsaken till detta är likaså klar, den kan utläsas ur kulturavtalets artikel 1, enligt vilken syftet med avtalet är att "stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska *kulturgemenskapen*² och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning". Kulturutskottet anser att planerna på en uppsjälkning och nyindelning av kultursamarbetet klart strider mot kulturavtalet och dess anda. Det är utskottets bestämda uppfattning att den nordiska kul-

¹ *Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete (undertecknades 15.3.1971; trädde i kraft 1.1.1972.)*

² *här kursiverat*

turgemenskapen stärks bäst genom att kultursamarbetet liksom hittills även i fortsättningen bedrivs som en helhet på det sätt som kulturavtalet förutsätter.

Kulturutskottet kan därför inte se att den föreslagna uppläggningsen av det allmänna handlingsprogrammet vad kultursamarbetet beträffar skulle kunna utgöra en hållbar grund för det fortsatta arbetet på programmet. Utskottet önskar erinra om att det för kultursamarbetets del redan finns handlingsprogram, som utarbetats i samråd med kulturutskottet, nämligen "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (NU 1974: 24) och "Langtidsbedømmelse for det allmenkulturelle område" (NU 1975: 14). Det sistnämnda har dock ännu inte sanktionerats av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Vidare redovisas årliga handlingsprogram, dels i form av en lägesrapport från kultursekretariatet, dels i samband med rapporteringen i ministerrådets berättelse (C 1). Ytterligare bör i detta sammanhang erinras om att även kulturutskottet aktivt deltar i planeringen av kultursamarbetet genom att årligen inför sina budgetöverläggningar med kultur- och undervisningsministrarna utarbeta en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete.

Det oaktat och oberoende av planerna på ett allmänt program för det nordiska samarbetet finns det enligt kulturutskottets mening dock behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som avtalet om nordiskt kulturellt samarbete nu varit i kraft. Denna värdering skulle sedan kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slogs fast 1974.

3. *Budgetsamarbetet*

Kulturavtalet stadgar att samarbetet enligt detta avtal sker under medverkan av Nordiska rådet, vilket är en garanti för parlamentariskt inflytande på utformningen av samarbetet. Denna medverkan gäller inte bara utformningen av samarbetet i allmänhet, utan också den nordiska kulturbudgeten, i fråga om vilket berört organ inom rådet skall höras. Detta har av kulturutskottet, vilket av rådets presidium utpekats som det berörda organet, uppfattats såsom synnerligen viktigt. Utskottet har städse understrukt betydelsen av att det bereds tillfälle till ett fruktbart deltagande i diskussionerna om kulturbudgetens storlek och prioriteringarna inom denna.

Enligt den numera fast etablerade proceduren för budgetsamarbetet mellan kulturutskottet och ministerrådet hålls årligen två gemensamma överläggningar. Den första, som äger rum innan budgetberedningen ännu påbörjats, var ursprungligen avsedd att gälla ramen för den kommande budgeten liksom givetvis den allmänna planeringen av kultursamarbetet, medan den andra skulle gälla prioriteringar inom ett framlagt förslag med den tilltänkta ramen. Emellertid har utskottet funnit det vara ändamålsenligt att redan vid den första överläggningen framlägga konkreta förslag till åtgärder inom de olika sektorerna, varigenom ramdiskussionen kunnat göras mera realistisk än annars. Vid den andra överläggningen har diskussionen gällt såväl det utarbetade budgetförslagets ram som dess olika poster. Kulturutskottet har varit tillfreds med den rådande proceduren och framförallt understrukt vikten av att budgetberedningen handhas av kulturavtalets organ, liksom att den direkta kon-

takten mellan utskottet och ministerrådet, kultur- och undervisningsministrarna inte bryts. Detta har även noterats av ministerrådet, senast i berättelsen över verksamheten 1976 (C 1).

Behandlingen av budgetförslaget för 1978 var emellertid från kulturutskottets synpunkt mindre tillfredsställande. Vid överläggningarna den 14 mars 1977 framkom det nämligen att det material som tillställts utskottet redan behandlats av det av samarbetsministrarna tillsatta budgetutskottet, som därvid bl. a. ansett den föreslagna aktivitetsökningen vara för stor. Dessa synpunkter hade kulturutskottet inte haft kännedom om vid sin behandling av förslaget, utan utgått ifrån att den av kultursekretariatet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete uppgjorda ramen skulle hålla. Utskottet stöddes i sin uppfattning av att det tidigare hade fått försäkringar om att ministerrådets budgetutskott blott hade en rådgivande funktion i budgettekniska frågor.

Kulturutskottet är enigt om behovet av ändring av budgetproceduren på denna punkt. Fastän samarbetsministrarnas budgetutskott bara är ett rådgivande organ och alltså inte har kompetens att behandla budgetförslaget i sak, är det ändå väsentligt att kulturutskottet bereds tillfälle att utan tidsnöd ta del av alla de synpunkter, även tekniska, som kan komma fram under de olika skedena av budgetbehandlingen. Det är endast på basen av fullständiga upplysningar om resultaten av den tidigare behandlingen av förslaget som de slutliga överläggningarna mellan utskottet och ministerrådet kan bli meningsfulla och därmed svara mot kulturavtalets anda och inte blott mot dess bokstav.

4. Kultursamarbetet 1977—1978

Under 1976 och i början av 1977 företogs på ministerrådets försorg en del betydande utredningar, på basen av vilka antingen redan fattats eller kommer att fattas beslut om åtgärder med djupgående följder för det nordiska kultursamarbetet. Utskottet önskar i det följande kommentera några av dessa.

4.1. Nordiskt radio- och TV-samarbete

Till 25:e sessionen överlämnades en lägesrapport av ministerrådets satellitutredning benämnd "Nordisk radio och television via satellit" (NU B 1977: 1). Denna rapport har utlöst debatt, såväl i rådet som i massmedierna, vilken särskilt kommit att gälla kultur- och programpolitiska problem aktualiserade genom möjligheterna till totalspridning via satellit av de nordiska radio- och TV-programmen i Norden. Kulturutskottet, som redan vid det gemensamma mötet med ministerrådet hösten 1975 uppmärksammat dessa problem, anordnade för sin del i maj 1977 i Saltsjöbaden en radio- och TV-höring, till vilken utskottet inbjudit en rad sakkunniga, vilkas åsikter om just de kultur- och programpolitiska aspekterna på frågan om totalspridning utskottet önskade ta del av. Höringen gav värdefulla synpunkter, vilka utskottet kan ta hänsyn till när det skall ta slutlig ställning till frågan.

Sedan satellitutredningen numera avgivit sitt slutbetänkande (NU A 1977: 7—9) och ministerrådet sänt ut detta på remiss, vilket utskottet finner vara helt på sin plats, önskar utskottet anlägga några synpunkter på den fortsatta behandlingsgången. Den senaste utredningen är inte någon fristående utredning och får således inte heller behandlas som en

sådan. Den kompletterar den tidigare utredningen "TV över gränserna" (NU 1974: 19), där utvidgningen av det nordiska radio- och TV-samarbetet föreslås baserad på konventionell distributionsteknik. Det är utskottets uppfattning att de båda utredningarna, sedan även den senare remissbehandlats, är tillräckligt omfattande för att kunna utgöra grunden för ett *ministerrådsförslag om nordiskt radio- och TV-samarbete*.

Mot bakgrund av att satellitutredningen som sig bör undergår en omfattande remissbehandling, såväl på nordiskt som på nationellt plan, förefaller det utskottet knappast realistiskt att räkna med ett ministerrådsförslag redan till 26:e sessionen, därtill synes tiden vara alltför kort. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt understryka behovet av en grundlig utskottsbehandling som en absolut förutsättning för en framgångsrik behandling av ärendet i rådet.

Kulturutskottet anser att ministerrådet under tiden, och jämsides med behandlingen av radio- och TV-frågan i kulturavtalets organ, bör skrida till åtgärder för att åstadkomma en allmän debatt på brett plan om det nordiska radio- och TV-samarbetet mot bakgrund av möjligheterna till totalspridning av radio- och TV-programmen i Norden via satellit. Det har visserligen redan försiggått en viss debatt och då särskilt kring och under 25:e sessionen, men utskottet anser att debatten borde breddas och fördjupas ytterligare med tanke på frågans betydelse. En fördjupad debatt skulle vara ägnad att ge det kommande ministerrådsförslaget fastare förankring hos den nordiska allmänheten än vad som annars kan bli fallet.

I alla händelser förväntar sig utskottet information om vidtagna åtgärder till 26:e sessionen i samband med rapportering om *rek. nr 20/1971* angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland samt *rek. nr 15/1973* angående ökat nordiskt TV-samarbete.

4.2. *Nordiskt språksekretariat och handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet*

I mars 1977 fattade Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) beslut om att som fast post på den nordiska kulturbudgeten uppföra ett nordiskt språksekretariat. Detta beslut hade föregåtts av en utredning (NU A 1977: 1), föranledd av *rek. nr 6/1976* angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete. Utredningen hade föreslagit att det inrättades ett nordiskt språksekretariat med ett samnordiskt kansli, en sekreterare, ett arbetsutskott och en styrelse och att det samtidigt i Danmark, Finland, Norge och Sverige anslogs medel till en ny sekreterartjänst vid respektive nämnd för intensifiering av det nordiska språksamarbetet. Vidare hade föreslagits att den isländska språknämndens behov av förstärkning beaktades. Ytterligare föreslogs att de färöiska, samiska och grönländska språkorganens behov av medel för deltagande i det nordiska samarbetet uppmärksammades.

Ministerrådets beslut att den 1 juli 1978 inrätta ett nordiskt språksekretariat i enlighet med den ovannämnda utredningens förslag har givetvis hälsats med stor tillfredsställelse av kulturutskottet. Det är likaså givet att utskottet nu förväntar sig att beslutet följs av snabba åtgärder på det nationella planet i enlighet med utredningens förslag. Utskottet konstaterar därför att det vilar ett tungt ansvar på ministerrådets enskilda medlemmar att var på sitt håll genomdriva den upprustning av språknämnderna utan vilken beslutet om det nordiska språksekretariatet blott blir en halvmesyra. De nationella insatserna bör naturligtvis även

komma de färöiska, samiska och grönländska språkorganen till godo, liksom utskottet förutsätter att de finlandssvenska och sverigefinska språkorganens behov beaktas.

Vid 25:e sessionen antog rådet på förslag av kulturutskottet en rekommendation (*nr 12/1977*) om att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. Då beslut om ett nordiskt språksekretariat nu har fattats, kommer därmed att skapas ett samnordiskt organ till vars arbetsuppgifter enligt planerna kommer att höra uppgiften att utforma ett handlingsprogram för ökad språkförståelse och att föreslå åtgärder för dettas förverkligande.

Kulturutskottet förväntar sig att Nordiska rådet senast till 27:e sessionen föreläggs ett *ministerrådsförslag avseende förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet* i enlighet med *rek. nr 12/1977*.

4.3. *Gymnasieskolan (16—19-åringars utbildning)*

I sitt betänkande om ministerrådets berättelse till 23:e sessionen 1975 fäste kulturutskottet uppmärksamheten vid de stora problem som de flesta av de nordiska länderna hade när det gällde de stora grupper av ungdomar som inte erhållit någon som helst yrkesutbildning efter sin grundutbildning. På förslag av utskottet antogs ett yttrande (*nr 6/1975*), enligt vilket rådet ansåg att de utbildningspolitiska åtgärder som skulle bli erforderliga för att lösa arbetslöshetsproblemen bland ungdomen borde tas upp till överväganden på nordiskt plan. Av ministerrådsberättelsen till 25:e sessionen framgår det att formerna för utökat samarbete om de 16—19-årigas utbildning under 1976 diskuterats i kulturavtalets organ och att ett projektprogram på detta utbildningsområde antagits av ministerrådet.

I juni 1977 anordnades i Køge ett nordiskt symposium om övergången från grundskola till gymnasiala utbildningar, i vilket även rådsmedlemmar deltog. Symposiet utgjorde första ledet i arbetet på ett förslag till en samlad arbetsplan för det fortsatta samarbetet kring de gymnasiala utbildningarna, vilken är avsedd att fastställas före utgången av 1977.

Kulturutskottet konstaterar med tillfredsställelse att samarbetet kring de 16—19-årigas utbildning, inklusive yrkesutbildningen, nu synes komma igång. Utskottet kommer för sin del att noggrant följa med strävandena att utveckla samarbetet på detta område.

5. *Kultursamarbetet 1979*

5.1. *Kulturbudgeten*

Vid sin genomgång av aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet hösten 1976 fäste kulturutskottet uppmärksamheten vid den allmänna utvecklingen av kulturbudgeten. Motiveringen var de senaste årens mycket blygsamma aktivitetsökning, 2,2 milj. dkr. 1975, 2,5 milj. 1976 och 2,9 milj. 1977.

I ministerrådets slutliga förslag till kulturbudget för 1978 är aktivitetsökningen 5,0 milj. dkr., som i jämförelse med ökningen de föregående åren kunde förefalla kraftig nog. En närmare granskning av budgetförslaget visar emellertid att det endast kunnat bli fråga om viss korrigerings av den efterläpning som de tidigare årens svaga aktivitetsökning förorsakat. Sålunda har anslaget till *Nordiska kulturfonden* höjts

från 6,5 milj. till 8,0 milj. dkr., vilket självfallet hälsats med tillfredsställelse av utskottet. Det framgår dock samtidigt av fondens årsberättelse för 1976 att gapet mellan de högst prioriterade ansökningarna och de tillbudsstående medlen fortfarande är stort, trots den företagna höjningen. Summan av dessa ansökningar uppgick nämligen redan 1976 till drygt 11 milj. dkr., medan anslaget inte ens 1978 kommer att vara högre än 8,0 milj. Till yttermera visso anförs i årsberättelsen att fonden varit tvungen att s. a. s. ta ut förskott på följande års beviljning genom att av denna reservera hela 1,2 milj. för olika projekt, vilket också klart visar det tryck som fonden är utsatt för. Att antalet ansökningar till fonden något minskat under 1976 är inte heller ägnat att förvåna kulturutskottet, som redan i sitt betänkande om ministerrådets berättelse till 25:e sessionen varnat för att den nordiska allmänheten förlorar tron på fondens möjligheter att erbjuda stöd, ifall medelstilldelningen inte är tillräcklig.

I förslaget till kulturbudget för 1978 är *anslaget till ministerrådets disposition* upptaget med 5,5 milj. dkr., vilket betyder en höjning med 0,5 milj. i förhållande till budgeten för 1977. Det är givet att denna höjning blott har marginal betydelse när det gäller att öka ministerrådets möjligheter att sätta igång nya projekt. Till saken hör ju att dispositionsmedlen till största delen är bundna på förhand genom olika försöksordningar på 2-3 år.

Kulturutskottet förväntar sig alltså att den *nordiska kulturbudgeten för 1979* ges en bas som tillåter en väsentligt större aktivitetsökning än budgeten för 1978.

5.2. Särskilda samarbetsfrågor

Vad gäller de särskilda samarbetsfrågorna under 1979 önskar kulturutskottet ånyo understryka betydelsen av folkrörelsernas medverkan i det nordiska kultursamarbetet samt aktualisera frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden.

5.2.1. Folkrörelserna

Sedan 1976 gäller en treårig försöksordning för stöd till samarbete mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna, vilken utlöper 1978. Stödordningen, som är på 1 milj. dkr., syftar särskilt till att stödja projekt på lokalplanet, på arbetsplatserna samt projekt för särgrupper i samhället. Den ledande tanken bakom den har varit strävan att göra det möjligt för en allt vidare krets av medborgare i de nordiska länderna att delta i kultursamarbetet.

Av ministerrådets berättelse till 25:e sessionen framgår det att kulturavtalets organ har för avsikt att redan mot slutet av 1977 inleda evalueringen av stödordningen, för att i god tid före dess utgång kunna dra upp riktlinjerna för fortsättningen. Enligt kulturutskottets uppfattning bör målet därvid vara att skapa en permanent stödordning med erforderliga medel för *folkrörelsernas fasta medverkan i det nordiska kultursamarbetet*.

5.2.2. Kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden

När det gäller att intensifiera det nordiska kultursamarbetet, har särskild uppmärksamhet ägnats åt de problem som gjort sig gällande i utkantsområdena i Norden. Sålunda verkar sedan 1968 i Reykjavík *Nor-*

dens Hus, vars uppgift är att vara förbindelselänk mellan Island och det övriga Norden och att därvid aktivera och levandegöra det nordiska intresset på Island. Vidare upprättades 1973 i Kautokeino på Nordkalotten *Nordiskt samiskt institut*, som har som uppgift att betjäna den samiska befolkningen i de nordiska länderna för att förbättra dess ställning socialt, kulturellt, rättsligt och ekonomiskt. Verksamheten vid dessa två inrättningar finansieras över den nordiska kulturbudgeten. För att förbättra kulturförbindelserna med Färöarna beslöt ministerrådet i december 1975 efter rekommendation av Nordiska rådet att uppföra ett *kulturcentrum i Tórshavn*.

Kulturutskottet finner det därför naturligt och angeläget att *kulturförbindelserna med Grönland* nu ges ökad uppmärksamhet. Utskottet anser att frågan med det snaraste bör göras till föremål för en allsidig utredning, som bör syfta till att med utgångspunkt i grönländska behov kartlägga möjligheterna till bättre kulturella förbindelser med Grönland.

Utskottet har sig bekant att *Knud Rasmussens Højskole* i Holsteinsborg sedan 1971 fungerat som en kulturell bro mellan Grönland och det övriga Norden, bl. a. genom att arrangera kurser för olika mottagargrupper om Grönland och grönländska förhållanden. Utskottet finner att den av folkhögskolan inledda verksamheten utgör en god grund för utveckling av kultursamarbetet mellan Grönland och det övriga Norden.

BILAGA 14

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965/j angående enhetlig tid för fordringspreskription och nr 30/1973/j angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 26. session, kap. I, II, XVI og XVII.

Udvalget har behandlet beretningen på et møde den 23. januar 1978 i Stockholm.

1. Samarbejdet på lovgivningsområdet (kap. I, 1.5. og kap. II)

1.1. Indledning

Ministerrådets beretning om samarbejdet på lovgivningsområdet er en fortsættelse af de senere års redegørelse for resultaterne af og planerne for arbejdet med det i samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd fastlagte langsigtede lovgivningsprogram.

Redegørelserne indeholder en passende blanding af oplysninger om resultater, der er nået siden Nordisk Råds 25. session, og planer for igangsætning og videreudvikling af samarbejde på områder, hvor det er ønskeligt at nå frem til nordiske løsninger.

Lovgivningsprogrammet fremstår nu klart som et arbejdsdokument, på grundlag af hvilket der kan arbejdes med de problemer, som programmet forudsætter løst, og som samtidig udvikles og udvides med nye program-punkter, som det er naturligt at medtage. De principielle diskussioner om lovgivningsprogrammets indhold, rammer og målsætninger er et over-stået stadium og forladt til fordel for arbejdet med programpunkternes virkeliggørelse.

Det er med tilfredshed, at udvalget konstaterer, at ministerrådet har givet prioritet til de spørgsmål, som særlig blev fremdraget i juridisk ud-valgs betænkning af 18. januar 1977 over C 1/1977, og som juridisk ud-valg har drøftet med de nordiske justitsministre på det årlige fællesmøde, der blev holdt den 1. november 1977 i Stockholm.

Den enighed med ministerrådet om initiativerne på en række områder, som juridisk udvalg gav udtryk for i sin betænkning af 18. januar 1977, er således også dækkende for den bedømmelse, som dette års beretning har fået i juridisk udvalg.

1.2. Ægteskabslovgivningen

Det igangværende og tildels afsluttede komitéarbejde vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger har længe været et hovedemne i drøftelserne mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg og i drøftelserne i juridisk udvalg. Udvalget lægger fremdeles stor vægt på, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at nå frem til fælles løs-ninger på problemerne udnyttes fuldt ud, og at ministerrådet, i det om-fang der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning såvel i henseende til retsreglernes indhold som i henseende til tidspunkterne for fremsættel-sen af lovforslag.

Juridisk udvalg meddelte i sin betænkning af 18. januar 1977, at ud-valget inden Nordisk Råds 26. session direkte ville søge kontakt med med-lemmer af de nordiske ægteskabsudvalg og redegøre for udfaldet af disse drøftelser.

Udvalget har under sit møde den 1. november 1977 mødt repræsentan-ter for ægteskabsudvalgene i alle fem nordiske lande og med disse og de nordiske justitsministre drøftet den fremtidige regulering af formuefor-holdene gifte personer imellem.

Der blev fra repræsentanterne for ægteskabsudvalgene givet meget klart udtryk for, at man såvel på nationalt plan som gennem regelmæssige kontakter mellem ægteskabsudvalgene søger at arbejde hen mod løs-ninger, der vil medføre, at der ikke i praksis opstår vanskeligheder for nordiske statsborgere.

Fra de nordiske justitsministres side blev det understreget, at det nor-diske samarbejde om ægteskabets økonomiske retsvirkninger ikke afslut-tes med ægteskabsudvalgenes afgivelse af betænkninger. Samarbejdet vil

fortsætte på departementsplan, hvor der efter ministrenes vurdering vil være gode muligheder for at koordinere de lovforslag, som revisionsarbejdet vil resultere i.

Nordisk Ministerråd giver udtryk for det samme i beretningen og mener, at denne mulighed for også i fremtiden at bevare en ny grad af retsenhed mellem de nordiske lande på dette væsentlige område klart må foretrækkes.

Juridisk udvalg har foreløbig taget dette til efterretning, idet udvalget drager den konklusion, at der er et sammenfaldende ønske mellem de nordiske justitsministre om at se så vidt muligt ensartede regler gennemført så hurtigt, som arbejdet i de nationale ægteskabsudvalg og i de nordiske justitsdepartementer kan afsluttes.

1.3. *Ikke-ægteskabelige samlivsforhold*

Den koordinering af arbejdet i de nordiske lande vedrørende ikke-ægteskabelige samlivsforhold, som juridisk udvalg tidligere har efterlyst, synes nu at have fundet en form, som indtil videre må anses for tilfredsstillende. Arbejdet foregår parallelt i de nordiske ægteskabsudvalg, og der holdes regelmæssige fællesmøder mellem udvalgene, således at koordineringen af arbejdet sker helt naturligt. Ministerrådet finder ikke, at der er noget væsentligt behov for yderligere koordinering.

Juridisk udvalg vil endvidere fremhæve, at udvalget i sit hidtidige arbejde med dette spørgsmål har anset det for vigtigt, at løsningen af de økonomiske tvister, som ikke-ægteskabelige samlivsforhold — og deres ophævelse — kan give anledning til, blev prioriteret højt. Det fremgår ikke af ministerrådets beretning, om det er tilfældet. Udvalget skal derfor gentage sin anmodning herom.

1.4. *Myndighedslovgivningen*

Det fremgår af beretningen, at man bl. a. efter drøftelser mellem de nordiske justitsministre inden for de seneste år har sænket myndighedsalderen til 18 år i Danmark, Finland og Sverige, medens den i Norge fremdeles er 20 år. I Island er myndighedsalderen 20 år.

Med de nugældende myndighedsaldre kan det ikke undgås, at der som følge af den stadig øgede grænsetrafik — såvel i form af turistbesøg som i form af kortere eller længere bosætning — vil opstå problemer, der skyldes de forskellige aldersgrænser, der er afgørende for indtræden af myndighed.

Juridisk udvalg opfordrer derfor ministerrådet til på baggrund af erfaringerne fra Danmark, Finland og Sverige at overveje mulighederne for ens aldersgrænser i Norden som afgørende for, hvornår en person opnår fuld personlig og økonomisk myndighed.

1.5. *Køb*

Juridisk udvalg kan tilslutte sig den opprioritering, som ministerrådet vil give arbejdet med ny lovgivning om køb, herunder især arbejdet med spørgsmålene om forbrugerkøb.

1.6. *Forældelse*

Juridisk udvalg har ved flere lejligheder med de nordiske justitsministre drøftet mulighederne for at gennemføre rek. nr. 13/1965 om ensartede regler om forældelse. Det er under disse drøftelser meget klart blevet tilkendegivet fra ministrene, at behovet for ændrede forældelsesregler ikke er så påtrængende, at man har ment at kunne prioritere arbejdet med nye forældelsesregler særlig højt.

Udvalget må efter disse drøftelser erkende, at de forudsætninger, der i 1965 begrundede rekommandationens vedtagelse, ikke længere er til stede. Udvalget har hverken fra forbruger- eller erhvervsside mødt ønsker, der i dag kan begrunde, at forældelsesreglerne i alle nordiske lande behøver at være affattet i overensstemmelse med rekommandationens forslag.

Rekommandationen ser således fortsat ikke ud til at kunne opfyldes inden for en overskuelig fremtid. Udvalget kan på dette grundlag tiltræde ministerrådets forslag om, at rekommandationen afskrives.

1.7. *Handelsrepræsentanter*

I en henvendelse til Nordisk Råd har The Federation of Nordic Commercial Agents anmodet Nordisk Råd om at tage initiativ til en revision af de nordiske love om handelsrepræsentanter. Selv om der siden 1973 er gennemført lovændringer i Finland, Norge og Sverige, finder føderationen, at der er områder, på hvilke der i de nordiske love ikke er fundet tilfredsstillende løsninger.

Udvalget har drøftet sagen med de nordiske justitsministre, der — ligesom Nordisk Ministerråd i sin beretning — har givet udtryk for, at man bør have en bredere erfaring med den nye lovgivning, før der tages skridt til nye revisioner. Endvidere er det for Danmarks vedkommende fremhævet, at der inden for EF foregår et udredningsarbejde på grundlag af et direktivforslag fra Kommissionen. Der vil formentlig gå et par år, før arbejdet er afsluttet.

Det materiale, der er forelagt juridisk udvalg, viser, at der er behov for en overvågning af lovgivningen på dette område. Den svenske rigsdag har i november 1977 udtalt, at en sådan overvågning bør finde sted. Handelsrepræsentanters virksomhed rækker langt ud over det nordiske område. Det er derfor vigtigt, at den lovgivning der i de nordiske lande er gældende for handelsrepræsentanters virksomhed, harmonerer med den lovgivning, der gælder i andre lande, hvor handelsrepræsentanter har deres virksomhed. Den lovgivning, der er under forberedelse andre

steder i Europa, vil få stor betydning for nordiske handelsrepræsentanter. Juridisk udvalg skal derfor opfordre til, at ministerrådet anmodes om at følge udviklingen på dette område uden for Norden og, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tage de nødvendige initiativer til at søge lovgivningen i de nordiske lande ajourført. Ministerrådet bør i næste års beretning om det nordiske samarbejde redegøre for sin vurdering af udviklingen i 1978.

1.8. Erstatningsret

Udvalget er enig i de retningslinjer, som ministerrådet har redegjort for vil blive fulgt i det fortsatte samarbejde omkring de almindelige erstatningsregler og reglerne om ansvar for produkter, trafikforseelser og atomulykker samt reglerne om erstatning til ofre for forbrydelser. Vedrørende det sidste spørgsmål bemærker udvalget, at den i ministerrådets beretning omtalte rekommandation nr. 19/1968 om erstatning til ofre for forbrydelser er afskrevet under Nordisk Råds 22. session 1974.

1.9. Personbeskyttelse og EDB

Den fællesnordiske arbejdsgruppe, som har haft til opgave at kortlægge de retlige problemer i forbindelse med såkaldt dataflugt og overføring af persondata mellem landene, har i februar 1977 afgivet beretning. Det konkluderedes, at det ikke er muligt og heller ikke nødvendigt at gennemføre ensartet lovgivning i de nordiske lande, men at en tilfredsstillende løsning kan opnås gennem love, som opfylder visse minimumsstandarder, og som åbner mulighed for et administrativt samarbejde.

Rapporten har været drøftet i juridisk udvalg og på et møde mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg.

Juridisk udvalg kan tilslutte sig ministerrådets indstilling, hvorefter der snarest bør etableres et praktisk, administrativt samarbejde mellem de organer, som er eller vil blive etableret i de nordiske lande til behandling af sager om udførsel og indførsel af registre og data, og man bør tage sigte på at samle og systematisere erfaring fra praksis med henblik på forbedringer og eventuelt harmonisering af lovene.

Juridisk udvalg har under drøftelserne med de nordiske justitsministre draget enkelte andre spørgsmål ind i debatten.

Udvalget har således rejst spørgsmålet om samfundets pligt til at iagttage beskyttelsesforanstaltninger mod risikoen for og konsekvenserne af EDB-fejl, sabotage og lignende. Konsekvenserne af EDB-fejl kan i økonomisk henseende ofte være uoverskuelige, og det er væsentligt, at der er klare retningslinjer for, hvem der i givet fald kan gøres ansvarlig.

Udvalget har også peget på, at udviklingen på EDB-området går så hurtigt, at det kan være vanskeligt for de politikere, som i sidste instans står med ansvaret, at følge og kontrollere udviklingen og de baner, den forløber ad. Disse spørgsmål vil nu blive nærmere undersøgt i forbindelse

med behandlingen i Nordisk Råd af det medlemsforslag om et nordisk dataråd (*A 523/j*), som er fremsat for rådet den 4. januar 1978.

1.10. *Reaktionssystemet/Alternativer til frihedsstraf*

Det fremgår med glædelig tydelighed, at der i Norden foregår et omfattende udredningsarbejde omkring de spørgsmål i relation til det strafferetlige sanktionssystem, som juridisk udvalg har ønsket underkastet sagkyndig behandling.

I den udførlige redegørelse for hidtidige og kommende initiativer har juridisk udvalg imidlertid savnet oplysning om, hvilke overvejelser ministerrådet har gjort sig vedrørende etableringen af et langsigtet nordisk samarbejde omkring sanktionssystemet, herunder om mulighederne for at begrænse brugen af frihedsstraf i forbindelse med anvendelse af et mere nuanceret sanktionssystem. Nordisk Råd opfordrede i sin udtalelse af 1. april 1977 ministerrådet til at afslutte sine overvejelser omkring etableringen af et sådant samarbejde. Juridisk udvalg indstiller, at denne opfordring gentages.

Det strafferetlige sanktionssystem har i 1977 været emnet for Nordisk Råds årlige konference. Konferencens forhandlinger og indlæg er optrykt i NU-serien (*NU B 1977: 25*) "Straffesystemer i Norden". Rapporten, der i endelig form først har foreligget omkring årsskiftet 1977—78, vil blive gjort til genstand for nærmere drøftelse i juridisk udvalg med henblik på overvejelse af, hvilke konkrete initiativer konferencen måtte give anledning til fra Nordisk Råds side.

Under drøftelserne med de nordiske justitsministre har der fra juridisk udvalgs side været rejst spørgsmål om en harmonisering af de strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold. Udvalget har påpeget, at det på samme måde, som det kan være tilfældet med myndighedsalderen, kan give anledning til uønskede konflikter for nordiske statsborgere, at de seksuelle aldersgrænser ikke er de samme i alle landene. De nordiske justitsministre har givet udtryk for den vurdering, at der i løbet af kort tid næppe er udsigt til en harmonisering af de strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold. Justitsministrene har imidlertid tilkendegivet vilje til en fri diskussion om disse problemer. Juridisk udvalg har hilst dette med tilfredshed.

2. *Samarbejde i øvrige spørgsmål (kap. XVI)*

Juridisk udvalg har taget oplysningerne i kap. XVI om ligestillings-spørgsmål, kommunal stemmeret og valgbarhed og om multinationale selskaber til efterretning.

Udvalget konstaterer, at efter oplysningerne er eller vil rek. nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed være gennemført inden de norske kommunevalg i 1979. Rekommandationen må derfor anses for opfyldt, hvorfor juridisk udvalg indstiller, at den afskrives.

3. Organisatoriske forhold (kap. XVII)

De i kap. XVII indeholdte oplysninger vedrørende ministerrådet og embedsmandskomiteerne, ministerrådets sekretariater og budgetspørgsmål tager juridisk udvalg til efterretning.

4. Juridisk udvalg

Under henvisning til, hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af ministerrådets beretning C 1/1978 vedtager følgende udtalelse:

1) Nordisk Råd tager indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om arbejdet med og planerne for gennemførelsen af nye, ensartede regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, idet rådet samtidig understreger sin tidligere fremsatte anmodning om, at Nordisk Ministerråd, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.

2) Nordisk Råd anser det som en foreløbig tilfredsstillende ordning på spørgsmålet om koordinering af samarbejdet vedrørende de ikke-ægteskabelige forholds problemer, at dette arbejde varetages ved regelmæssige drøftelser mellem de nordiske ægteskabsudvalg, idet Nordisk Råd påregner, at Nordisk Ministerråd, på samme måde som i spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, hvis der måtte vise sig behov derfor, og samtidig opfordrer Ministerrådet til særlig at søge arbejdet med at skabe grundlag for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område fremmet.

3) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.

4) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at følge udviklingen i lovgivningen om handelsrepræsentanter uden for Norden og, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tage de nødvendige initiativer til at søge lovgivningen i de nordiske lande tilpasset denne udvikling samt til Nordisk Råds session i 1979 afgive en vurdering af behovet for ny lovgivning på området.

5) Nordisk Råd tiltræder, at der, så snart det er muligt, etableres et praktisk, administrativt samarbejde mellem organer i de nordiske lande, som skal behandle sager om udførsel og indførsel af registre og data, og at der træffes foranstaltninger til at indsamle og systematisere erfaringer fra praksis.

6) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de strafferetlige sanktioner, som har fundet sted i de seneste år, kan etableres, og fremlægge en rapport om disse overvejelser snarest og om muligt inden Nordisk Råds session 1979.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kap. I, II, XVI og XVII.

III. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation nr. 13/1965 om ensartet tid for forældelse af fordringer og om rekommandation nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed til efterretning og anser rekommandationerne for færdigbehandlede for rådets vedkommende.

Stockholm, den 23. januar 1978

Erik Adamsson (S)

Kristian Albertsen (S)
Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)

Tellervo Koivisto (Sd)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Håkan Winberg (m)

Reservation

Undertegnede kan ikke give tilslutning til udvalgets forslag til udtalelse om ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Vi finder, at udvalgets betænkning er et kortfattet sammenkog af nogle få af beretningens mangfoldige emneområder på tilsammen 230 sider, som vi for langt de flestes vedkommende ikke vil kunne tiltræde.

Stockholm, den 23. januar 1978

Leif Glensgård (FP)

Mogens Voigt (FP)

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	37
Översikt av sessionen	48
Protokoll	51
Saker m. m.	343
Medlemsförslag (A-saker)	345
Ministerrådsförslag (B-saker)	596
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	692

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 3/e)	1263
Meddelanden (D-saker)	1500
Frågor (E-saker)	1816
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	1830
Beslut	1907
Rekommendationer	1912
Yttranden	1942
Övriga beslut	1964
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1977
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	1987
Register	2001
Översikt av sakernas behandling	2003
Personregister	2022
Ämnesregister	2031

Plan över sessionssalen

Berättelse

från Nordiskt statistiskt sekretariat, 1976

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordisk statistisk sekretariat
Sejrgade 11
Postboks 2550
DK-2100 København Ø
Tel. 01-29 82 22

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

(Se bilaga 1)

E. Organisation

1. Administration

Sekretariatet er underlagt en styrelse, der består af cheferne for den officielle statistik i de deltagende lande. Chefen for den officielle statistik i domicillandet er formand for styrelsen og fører et almindeligt tilsyn med sekretariatet.

2. Styrelsens sammansætning

	Nationalitet
Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen (ordförande)	D
Överdirektör Aaro Kenttä	F
Direktør Klemens Tryggvason	I
Direktør Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Ingvar Ohlsson	S

3. Personal

Borg, Nelly, overassistent, D
Finell, Lars, fuldmægtig, F

Johansen, Annelise, assistent, D
 Nielsen, Johannes, sekretariatschef, D
 de Sharengard, Harry, byrådirektör, S

F. Verksamhet

1. Möten och seminarier

1.1. Det nordiske chefstatistikermøde 1977 og det nordiske statistiske sekretariats styrelsesmøde holdtes i Genève den 26. juni 1977.

1.2. Uændret fra 1976

1.3. Uændret fra 1976

1.4. Den 15.—17. marts 1977 afholdtes et seminar om folk- og bostadsræknings 1980 i Lillehammer, Norge, samt et seminar om miljøstatistik den 31. oktober—3. november 1977 i Kungälv i Sverige.

2. Publikationsverksamhet

Følgende publikationer er i virksomhedsåret 1977 udgivet:

2.1. Nordisk statistisk årbog 1976 udkom i februar 1977 med sin 15. årgang.

2.2. Nordisk statistisk skriftserie

I serien er følgende publikationer udkommet:

Nr. 32 Det nordiske chefstatistikermøde i Reykjavík 1976. København 1977.

Nr. 33 Det 14. nordiske statistikermøde i Reykjavík 12—14 august 1976. Reykjavík 1977.

2.3. Nordisk statistisk sekretariat. Tekniske rapporter.

I serien er følgende publikationer udkommet:

Nr. 17 Nordiska seminarieret om vägtrafikolycksstatistik. Göteborg, 4—7 november 1975

Nr. 18 NOR-NI. Gemensam nordisk näringsgrensindelning

Nr. 19 Nordiska seminarieret om folk- och bostadsræknings 1980.

2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat

Et nummer er udgivet 22.12.1976.

H. Finansiering

Budgetterne for 1977 og 1978 er 965 000 dkr. respektive 1 005 000 dkr. Fordelingsnøgle som flg.:

1977 og 1978

Danmark	23,4 %
Finland	15,8 %
Island	0,9 %
Norge	17,0 %
Sverige	42,9 %

Berättelse

från det tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska Tulladministrativa Rådet (NTR)
c/o toll- og avgiftsdirektør Jens Sterri
Direktoratet for toll og særavgifter
Postboks 8122 Oslo-Dep. Oslo 1.

B. Startår

1960

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

1 §

Samarbetet mellan de nordiska centrala tulladministrationerna (tullstyrelserna) har till syfte

att söka nå så ensartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art som det med hänsyn till omständigheterna kan vara möjligt och lämpligt;

att verka för förenklingar i samfärdseln mellan de nordiska länderna i fråga om tullkontroll och tullklarering m. m.;

att verka för samarbete mellan de nordiska tullmyndigheterna till förhinderande och uppdagande av brott mot tullbestämmelserna;

att verka för utbyte av erfarenheter och synpunkter på det tulladministrativa området;

att ge tillfälle till dryftande och utredning av tullspörsmål och administrativa frågor av gemensamt intresse;

att ge kunskap om tullbestämmelserna i de nordiska länderna och att över huvud taget verka för främjande av samarbetet mellan nordiska tullmyndigheter;

att ägna uppmärksamhet åt sådana internationella ärenden som kan vara av gemensamt intresse för de nordiska tullstyrelserna; samt

att hålla den kontakt med organen för annat nordiskt samarbete som kan vara av värde för tullsamarbetet.

2. Styrelsens sammansättning

Tolldirektør V. E. Parving (D)

Generaldirektør J. Uitto (F)

Tolldirektør B. Hermansson (I)

Toll- og avgiftsdirektør J. Sterri (N) formann

Generaltulldirektør L. Eriksson (S)

3. Personal

Til Rådet er det knyttet ett permanent underutvalg (Arbetsutskottet).

Formann i utvalget er underdirektør Braathen (N).

F. Verksamhet

Virksomheten i rådet har i 1977 bestått av et rådsmøte i Moss (Norge) i tiden 7. til 9. september. Videre er det avholdt to møter i rådets arbeidsutvalg i tiden 14.—15. mars 1977 og 1.—2. juni 1977. Begge møter er avholdt i Oslo.

Ved rådsmøtet i Moss ble blant annet følgende emner behandlet:

- Tollfrihetsregler for reisende — spørsmål om heving av beløpsgrensen som reisende kan bringe med varer for ved innreise i de nordiske land.
- Nordisk samarbeid på toll- og punktskatteområdet. — Man ble her enige om å utarbeide en felles nordisk avtale om gjensidig bistand i tollsaker. Videre var det enighet om å etablere et utstrakt nordisk samarbeide om kontroll og innkreving av særavgifter (punktskatter, acciser).
- Rekruttering og utdanning av personell. Dette emne var hovedtema på årets rådsmøte, hvor hvert enkelt lands bemanningssituasjon, personalpolitikk og utdannelsessystem m. v. ble drøftet.

I arbeidsutvalgets møte 14. og 15. mars 1977 ble følgende emner tatt opp:

- tollfrihetsreglene for reisende
- tollklarering av privatforsendelser med jernbane
- behovet for kontrollmessig samarbeid når man ved internasjonale transportsystemer går over fra ett transitteringssystem til et annet
- spørsmålet om avgiftsplikt ved levering av varer som omsettes i kiosker ombord på skip i internordisk passasjerfart
- nordisk samarbeid på toll- og punktskatteområdet.

Sistnevnte emne ble tatt opp og drøftet nærmere på særskilt møte i arbeidsutvalget i tiden 1. og 2. juni 1977.

På dette møtet ble foretatt en kartlegging av behovet for normalisering av eksisterende nordisk samarbeid på tollsiden, og utarbeidet alternative forslag til løsninger av spørsmålet om formalisering av det nordiske samarbeidet på toll- og punktskatteområdet.

Forslaget ble drøftet på rådsmøtet i september.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
c/o Finlands Akademi
Stationskarlsgatan 2
SF-00520 Helsingfors 52
Finland

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning är ett samarbetsorgan för de medicinska forskningsråden (motsv.) i de nordiska länderna.

Samarbetsnämnden har till uppgift att

- följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,
- främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling,
- främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden samt,
- därvid beakta önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsnämnden skall ha sitt sekretariat förlagt i det land från vilket ordföranden kommer. Sekretariatskostnaderna bestrides av ifrågasvarande lands forskningsråd.

Sekretariatet har under tiden 1.1.1977—31.12.77 varit förlagt i Finland i anslutning till statens medicinska kommission.

2. *Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1977*

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Prof. Niels Tygstrup

Prof. V. Gaunø Jensen

Statens medicinska kommission, Finland:

Prof. Nils Oker-Blom, ordförande

Prof. Keijo Paunio

Island:

Prof. Ólafur Bjarnason, observatör

Prof. Tomas Helgason, observatör

Rådet for medisinsk forskning, Norges almenvitenskapelige forskningsråd:

Prof. Egil Gjone

Prof. Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, Sverige:

Prof. Henry Danielsson

Prof. Bernt Hökfelt

3. *Personal*

Sekreterare:

Pol. kand. Pia Rosenqvist

(Statens medicinska kommission, Finland)

4. *Revisorer*

Inga

NOS-M har inga fasta beviljningar eller anslag.

F. *Verksamhet*

Samarbetsnämnden har under 1977 sammanträtt två gånger: 21.3.1977 och 21.9.1977 i Köpenhamn.

En viktig punkt vid sammanträdena är diskussionerna och rapporterna från de enskilda länderna om verksamheten under perioderna mellan sammanträdena. Därvid redogörs för forskningsrådets forskningspolitik, ekonomiska omständigheter, speciella program, prioriteringar och åtgärder och för övriga händelser, vilka kan vara av intresse för de andra länderna. NOS-M har beslutat att från och med 1977 utge dylika korta skriftliga rapporter tillsammans med sin årsrapport på engelska.

Ett annat framträdande diskussionstema under 1977 var frågan om medicinskt forskningssamarbete inom ramen för den nordiska kulturbudgetens resurser. Frågan dryftas vidare våren 1978 då NOS-M tar ställning till förslaget till handlingsprogram för inriktningen av den

nordiska kulturbudgetens resurser till forskningssamarbete. Vidare har samarbetet inom dokumentationstjänst dryftats. Verksamheten vid Medicinska informationscentralen bekostas till största del av svenska medel (inkl. det svenska forskningsrådets) men åtnjuter även understöd av de medicinska forskningsråden i DK, SF och N för en indexerare (lönekostnader).

NOS-M tillsatte hösten 1976 en planeringsgrupp för forskning kring självmord. Gruppen består av två medlemmar per land, och den har under 1977 sammanträtt tre gånger. Planeringsgruppen har kartlagt nyligen avslutad och pågående suicidforskning i de nordiska länderna samt övervägt och definierat centrala och aktuella temata för eventuella nordiska projekt. Gruppen har skisserat upp ett arbetsprogram för år 1978, i programmet ingår anordnandet av ett nordiskt forskarsymposium under senare hälften av 1978. Avsikten är att främja och initiera nordiskt samarbete inom suicidforskning.

NOS-M har vidare under 1977 avgett utlåtande om förslag till nordiska forskarkurser 1978. I utlåtandet prioriterades 6 av 17 kursförslag. NOS-M har även yttrat sig om nordiskt samarbete inom humangenetik; yttrandet inbads av Nordiska rådets presidium i anledning av medlemsförslaget A 513/k.

Inom ramen för de s. k. nordiska forskarstipendierna, ett av NOS-M skapat program som tar sikte på att bevilja stipendier åt forskare för studieuppehåll i ett annat nordiskt land, beviljades år 1977 fem stipendier:

Rådet for medisinsk forskning, NAVF har förnyat följande stipendier för 1978:

- cand. real. Odd Georg Nilsen för forskarutbildning i toxikologi vid Karolinska institutet, Stockholm
- B. sc. Leifur Thorsteinson från Island för "Studie av den tredje lymfocyttlignende cellepopulasjon" vid Institutt for generell og revmatologisk immunologi vid Rikshospitalet i Oslo

Statens medicinska kommission har beviljat följande nordiska stipendier för 1978:

- med. lic. Veli-Pekka Lehto, en månads studieuppehåll vid Institutt for immunologi og revmatologi, Oslo
- fil. kand. Anja Norling, sex månaders studieuppehåll vid Karolinska institutet, Stockholm
- med. dr Johan Stjernschantz fortsatt studieuppehåll fem månader vid Uppsala universitets biokemiska centrum.

Vidare har statens medicinska kommission med anslag bidragit till anordnandet av två nordiska symposier år 1978: "Nordic Symposium on the Quality of Laboratory Animals 6—8.10.1978 i Kuopio samt "Scandia-kongressen" 5—6.6.1978 i Tammerfors.

G. Framtidsplaner

NOS-M kommer under 1978 att följa upp de aktiviteter som redan är igångsatta.

Under våren 1978 anordnas ett diskussionstillfälle mellan NOS-M och det nordiska hälsodirektörmötet med nordiskt samarbete inom hälso- och sjukvårdsforskning såsom huvudsakligt tema.

Under våren 1978 kommer NOS-M att dryfta sin roll inom ramen för det nordiska forskningssamarbetet i den form samarbetet har uppskisserats i RKF:s handlingsprogram för inriktningen av den nordiska kulturbudgetens resurser till forskningssamarbete.

NOS-M:s planeringsgrupp för forskning kring självmord fortsätter sin verksamhet under 1978 och planerar att anordna ett forskarsymposium, vid vilket närmare projektsamarbete eller/och koordinering av pågående projekt dryftas.

H. Finansiering

Finansieringen av verksamheten sker via de deltagande forskningsråden. NOS-M har ingen egen budget.

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
Jordbruksdepartementet
Fack
S-103 20 STOCKHOLM

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetsorganet behandlar frågor, gemensamma för rennäringen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av renskötseln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklande av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av respektive lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för ett år i sänder mellan delegationerna.

2. Styrelsens sammansättning

Finska delegationen:

Segercrantz, Stig, äldre reg.sekr., ordförande
Antti Länsman, Aslak, renskötare
Helander, Johannes, dipl.ing.
Huttu-Hiltunen, Veikko, verksh.ledare
Laasonen, Pentii, reg.råd
Stenqvist, Unnukka, jur. kand., sekreterare
Westerling, Bengt, vet. med. dr.
Suomus, Heikko, överdir.

Norska delegationen:

Christensen, Helge, ekspedisjonssjef, ordförande
Fjellheim, Paul, veterinær
Samuelsberg, Harald, kontorsjef
Sara, Ole K., statssekretær
Storsveen, Helge, underdirektör

Svenska delegationen:

Erneholm, Berndt, expeditjonschef, ordförande
Englund-Ghai, Karin, dep.sekr.
Silén, Ulla B., dep.sekr.
Thomasson, Lars, rektor
Utsi, Lars, renägare
Wikman, Åke, avd.dir.

3. Personal

Permanent utskott:

Allmänna utskottet
Näringsutskottet
Huvudsekr. t. o. m. 1978:
Ulla B. Silén
Jordbruksdepartementet
S-103 20 STOCKHOLM

F. Verksamhet

Samarbetsorganet har rekommenderat regeringarna i Norge och Finland och Sverige att utse en kommitté med bred sammansättning bestående av 2 till 3 medlemmar från varje land med uppdrag att utreda hur det nordiska samarbetet inom renforskningen bör utvecklas. Inom organet vidareutreds program och kostnadsberäkning för ett forskningsprojekt rörande renhjordens omloppstid och sammansättning. Frågan om en gemensam nordisk renköttssammansättning är under utredning. Organet har på sitt program tagit upp frågan om stöd till samisk litteratur. Yttrande har avgetts till Nordiska ministerrådets kultursekretariat i fråga om Nordisk radio och television via satellit.

H. Finansiering

Varje delegation finansieras på anslag inom respektive lands statsbudget.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Box 607
S-752 37 UPPSALA
Sverige

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden har upprättats av ministerrådet enligt beslut den 5 december 1974. Nämnden består av två medlemmar och två suppleanter från varje land.

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Detta är förlagt till socialstyrelsens läkemedelsavd. fr. o. m. 15 sept. 1976 i Uppsala, Sverige.

Nämnden har hittills tillsatt fyra underutskott, nämligen för

- nordisk läkemedelsstatistik
- märkning av trafikfarliga läkemedel
- standardiserings- och farmakopéfrågor
- humant somatotropin (växthormon)

Nämnden skall mötas minst två gånger per år. Den fastställer själv riktlinjer för sitt arbete och utarbetar sina årliga arbetsprogram.

2. Styrelsens sammansättning

Nämndens sammansättning 1977-01-01

	Nationalitet
Overlæge Jørgen Fog	D
Afdelingschef Jens Overø, v. ordf. från 1977-06-08	D
Laboratoriechef Elna Nieminen	F
Byråchef Reijo Purasmaa	F
Afdelningschef Almar Grímsson	I
Overlæge Arní Kristensson	I
Professor Egil Gjone	N
Overapoteker Bjørn Jøldal, ordf. till 1977-06-07	N
Professor Åke Liljestrand, ordf. från 1977-06-08	S
Farm. dr Rune Lönngren	S

3 Personal

Sekretariatschef: Leg. apotekare Marianne Granat

Assistent: Anita Zetterqvist

För vaktmästeri och dylikt finnes ingen egen personal anställd, utan sådana tjänster köpes av socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

F. Verksamhet

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN), kommer under året att ha haft två sammanträden. Nämnden har behandlat frågor rörande bl. a.

- regler för märkning av farmaceutiska specialiteter
- trafikfarliga läkemedel
- fortsatt samarbete mellan specialitetskontrollerna
- läkemedelsstatistik
- farmakopé, m. fl. standardiseringsfrågor
- notifikationer om lagstiftning och andra administrativa åtgärder på läkemedelsområdet.

Gemensamma nordiska riktlinjer för märkning av farmaceutiska specialiteter har utarbetats och godkändes av nämnden i juni. Dessa riktlinjer har överlämnats till nordiska hälsovårdsmyndigheter med en rekommendation att de skall läggas till grund vid utformning av nya etiketter. Dessutom att hänsyn tas till dessa riktlinjer vid revidering av nationella bestämmelser för farmaceutiska specialiteter.

NLN har, med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974*, fått i uppdrag att utreda frågan om märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra trafikfara. Nämnden har tillsatt en expertgrupp med en medlem från varje nordiskt land. Gruppen har under året haft två sammanträden och avgivit en rapport "Läkemedel och trafik" publicerad i *NUA 1977: 11* Rapporten remissbehand-

las f. n. av organisationer inom läkemedelsområdet i de nordiska länderna. Rapporten omfattar en allmän del som ger bakgrundsinformation om undersökningar, bestämmelser och informationsåtgärder hittills i de nordiska länderna, en översiktlig beskrivning av de läkemedel som bedöms vara potentiellt trafikfarliga samt ett förslag till märkning och information.

På läkemedelskontrollområdet har en kartläggning skett över inneliggande ansökningar om registrering för farmaceutiska specialiteter. Denna följes upp med ökat utarbetande och utväxling av utredningsprotokoll i samband med registrering. Dessa åtgärder är av grundläggande betydelse för det fortsatta arbetet med en harmonisering av de nordiska ländernas regler och arbete med kontrollen av farmaceutiska specialiteter.

Enligt NLN:s instruktion åligger det nämnden att verka för en samordning av läkemedelsstatistiken. För att uppfylla detta uppdrag har nämnden beslutat att publicera en regelbundet återkommande nordisk läkemedelsstatistik. Avsikten är att för de senaste tre åren redovisa uppgifter om läkemedelsförbrukning baserad på försäljningsdata i samtliga fem nordiska länder med kommentarer. Dessutom att ge viss bakgrundsinformation för att underlätta tolkningen av upplysningarna. NLN har beslutat att utge publikationen även om enskilda länder ej kan bidra med alla data. Nämnden har tillsatt en arbetsgrupp med en medlem från varje nordiskt land. Gruppen har under året haft tre möten. Utformning och innehåll i den första upplagan är under bearbetning. Beräknad publicering under 1978.

Arbetet hittills har bl. a. inneburit att samtliga farmaceutiska specialiteter i Norden nu finnes klassificerade enligt ett gemensamt terapeutisk-kemiskt system (modifierad EPhMRA-kod). Dessutom pågår framtagande av statistisk måttenhet (definierad dygnsdos) för preparaten.

Frågor rörande farmakopé- och andra standardiseringsfrågor behandlas i Standardiseringsgruppen. Den har under året haft fyra möten. Detta underutskott består av två medlemmar från varje nordiskt land med nära anknytning till nationella läkemedelskontrollorgan och den europeiska farmakopékommissionen.

När man i Norden gick in i det europeiska farmakopéarbetet var det en klar förutsättning att det mångåriga nordiska samarbetet på detta område skulle trappas ned. Konventionen om ett nordiskt farmakopé-samarbete har också sagts upp. NLN har vidare rekommenderat att en fortsatt revision av den nordiska farmakopén ej skall ske i nämndens regi. NLN har rekommenderat de nordiska hälsovårdsmyndigheterna att sätta den europeiska farmakopéns del I—III och supplementen till del II resp. del III i kraft från januari 1978.

Standardiseringsgruppen har för de nordiska delegaterna fungerat som förberedande och samordnande organ i en rad frågor som har be-

handlats av den europeiska farmakopékommisionen. Man har också arbetat för att klarlägga de mera allmänna nordiska synpunkterna på farmakopéns uppgift och innehåll.

Under året har gruppens fortsatta arbetsuppgifter diskuterats. Bl. a. undersökes behov och förutsättningar för att under administrativt enkla former utarbeta gemensamma nordiska läkemedelsstandarder. Ett separat arbetsutskott som under året haft två sammanträden bearbetar frågan om en monografi för humant somatotropin (växthormon). Vidare pågår i samarbete med specialitetskontrollerna framtagande av latinska och gemensamma nordiska beteckningar inkl. definitioner på aktuella läkemedelsformer. Detta bl. a. för att möjliggöra enhetlig märkning av läkemedlen i Norden.

Nämnden har under året infört ett notifikationssystem för genomförda och planerade åtgärder på läkemedelsområdet. Detta såväl vad gäller lagstiftning som informationsaktiviteter. Nämnden ser dessa notifikationer som ett viktigt led i harmoniseringsarbetet för att på ett så tidigt stadium som möjligt uppmärksamma initiativ och idéer, vilka kan utvecklas på ett gemensamt nordiskt plan.

Nämnden har under året varit representerad vid bl. a. Nordiska nämndens för alkoholforskning symposium "Alkohol och trafik" samt vid ett regionalt nordiskt UNESCO-seminarium med titeln "Adult education and drug education".

C. Finansiering

Nordiska ministerrådet har anvisat 610 000 nkr för nämndens verksamhet under 1977.

Berättelse

från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Navn og adresse

Nordisk Samarbejdsnævn for Samfundsforskning (NOS-S)

Forskningssekretariatet

Holmens Kanal 7

DK 1060 København K

B. Startår

1962

C. Formål

At følge den samfundsvidenskabelige forsknings og forskeruddannelses udvikling i Norden,

at fremme gensidig information om den samfundsvidenskabelige forsknings og forskeruddannelses udvikling,

at fremme og tage initiativ til konkrete samarbejdsprojekter inden for samfundsforskningen i Norden,

at bevilge støtte til nordiske samfundsvidenskabelige tidsskrifter inden for rammerne af de midler, forskningsrådene stiller til rådighed,

at fremme kontakten mellem de nordiske lande med hensyn til deltagelse i internationalt samfundsvidenskabeligt arbejde,

at være opmærksom på ønskeligheden af en rationel udnyttelse af de forhåndenværende ressourcer.

Samarbejdsnævnet er samarbejdsorgan for de samfundsvidenskabelige forskningsråd i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

D. Organisation

1. Administration

NOS-S består af to repræsentanter for hvert af de ovenfor anførte forskningsråd. Endvidere deltager en observatør fra Island i nævnets møder. NOS-S vælger blandt sine medlemmer en formand for en periode af 2 år. Formandskabet går på skift mellem de deltagende forskningsråd. Det

højeste besluttende organ er de to gange årligt forekommende nævns-møder. Forskningsrådenes sekretærer deltager i disse møder og udgør sammen med NOS-S' sekretær, som udpeges af værtslandets forskningsråd, nævnets sekretariat.

NOS-S kan som led i sin virksomhed nedsætte arbejdsgrupper, udvalg m. v. samt indkalde særligt sagkyndige.

Forskningsrådene tiltrådte, at der i 1977 oprettedes et Nordisk Publiceringsnævn for Samfundsvidenskabelige Tidsskrifter (NOP-S) under NOS-S. Publiceringsnævnet har til opgave at fremme udgivelsen af nordiske samfundsvidenskabelige tidsskrifter. NOP-S er rådgivende organ for NOS-S og de samfundsvidenskabelige forskningsråd i de nordiske lande. NOP-S består af to repræsentanter for hvert af de deltagende forskningsråd, og nævnets sekretariatsfunktioner varetages af NOS-S' sekretær.

2. Samarbejdsorganets sammensætning pr. 31. december 1977

NOS-S:

Professor Erling B. Andersen (D) formand
 Direktør Henning Friis (D)
 Docent Krister Ståhlberg (F)
 Bitr. professor Juha Tolonen (F)
 Professor Olafur Ragnar Grimsson (I)
 Professor Magnus Aarbakke (N)
 Førstelektor Helga Hernes (N)
 Professor Erik Lönnroth (S)
 Professor David Magnusson (S)

NOP-S:

Professor Erling B. Andersen (D) formand
 Lektor Per Schultz Jørgensen (D)
 Docent Krister Ståhlberg (F)
 Bitr. professor Juha Tolonen (F)
 Docent Anton Hoëm (N)
 Fagrådssekretær Mari Holmboe Ruge (N)
 Professor Pär-Erik Back (S)
 Överbibliotekarie Lennart Grönberg (S)

3. Personale

Halvdagsbeskæftiget sekretær, mag. scient. soc. Ole Aagaard Sørensen. Forskningssekretariatet har endvidere bistået med skrivemedhjælp og anden kontorassistance.

E. Virksomhed

I 1977 har NOS-S afholdt to møder: den 29.—30. marts i Oslo og den 26. september i Reykjavík. I Reykjavík deltog for første gang en islandsk observatør i nævnets møder.

Sekretærene har afholdt møder den 11. februar 1977 i Helsingfors og den 23. august 1977 i København.

I 1977 har NOS-S fortrinsvis behandlet sager, som vedrører nordisk komparativ samfundsforskning og nordiske samfundsvidenskabelige tidsskrifter.

På NOS-S' møde den 29.—30. marts 1977 i Oslo var der en diskussion af principperne for igangsættelse, opfølgning og støtte til nordisk komparativ samfundsforskning. I diskussionen deltog repræsentanter for den rådgivende komité for forskning under Nordisk Ministerråd (RKF). Til mødet forelå en række forslag til emner for nordisk komparativ samfundsforskning. Det besluttedes på mødet at støtte familieforskningen og datatjenesten samt Nordisk Forbund for Statskundskabs forskningsgrupper. Et notat herom har været forelagt på RKF's møde den 24. maj 1977.

På NOS-S' møde den 26. september 1977 i Reykjavík var der en fornyet behandling af nordisk komparativ samfundsforskning. Det besluttedes at udskyde iværksættelsen af yderligere initiativområder, idet NOS-S bl. a. ønskede at afvente resultatet af de allerede nedsatte arbejdsgruppers arbejde.

Samarbejdsnævnet nedsatte i april 1976 en arbejdsgruppe vedrørende familieforskning bestående af direktør Henning Friis (D) (formand), professor Elina Haavio-Mannila (F), lektor Johannes Noordhoek (D), docent Jan Trost (S) og assistent Kari Wærness (N).

Arbejdsgruppen fik bl. a. til opgave at undersøge mulighederne for et nordisk projektforslag til Wien-Centret (European Coordination Centre for Research and Documentation in the Social Sciences) inden for familieforskningsområdet.

Arbejdsgruppen har afgrænset relevante temaområder, og den 2.—4. marts 1977 afholdtes et seminar for interesserede nordiske forskere. På dette seminar udarbejdedes tre skitser til projekter inden for familieforskningsområdet:

1. Undersøgelse af forandringer i nordiske familiers livsmønstre.
2. Undersøgelse af de konsekvenser, familiens forsørgelsesgrundlag og det sociale sikringsystem har for familiemedlemmernes indbyrdes forhold og for deres oplevelser.
3. Undersøgelse af større forandringer i familien med udgangspunkt i separations- eller skilsmisssituationen.

På NOS-S' møde den 29.—30. marts 1977 i Oslo var der enighed om, at der bør arbejdes videre med alle tre projektskitser.

Forslagene har været behandlet på et styrelsesmøde i Wien-Centret den 9.—13. maj 1977, hvor det besluttedes at rundsende forslag nr. 1 og forslag nr. 3 til potentielle deltagere i medlemslandene. Hvor vidt der er den nødvendige interesse for at deltage, således at Wien-Centret kan acceptere disse to forslag, er stadig uafklaret.

NOS-S' arbejdsgruppe vedrørende familieforskning mødtes den 28. ok-

tober 1977 i København for at drøfte projektgruppernes videre arbejde, herunder terminerne for de færdige projektansøgninger til rådene. Der var enighed om, at det bør tilstræbes, at iværksættelsen af projekterne kan påbegyndes sommeren 1978.

På NOS-S' møde den 29.—30. marts 1977 i Oslo nedsattes en arbejdsgruppe vedrørende fællesnordisk datatjeneste. Arbejdsgruppen, som består af professor Erling B. Andersen (D) (formand), sekretariatsleder Bjørn Henriksen (N), cand. polit. Per Nielsen (D), professor Erik Ruist (S) og docent Timo Toivonen (F) fik til opgave at afgrænse temaet og forberede eventuelle projekter og har som led heri afholdt sit første møde den 31. august—1. september 1977 i Bergen.

NOP-S nedsattes på NOS-S' møde den 29.—30. marts 1977 i Oslo og har i 1977 afholdt to møder.

NOP-S behandlede på sit 1. møde den 22. august 1977 i København ansøgninger om støtte for 1978 fra 14 samfundsvidenskabelige tidsskrifter og har til NOS-S afgivet indstilling om en samlet støtte i 1978 på ca. 700 000 d.kr.

På mødet i København den 29. november 1977 har NOP-S diskuteret generelle problemstillinger med hensyn til tidsskriftstøtten og udarbejdet et budgetforslag for 1979.

NOS-S er i 1977 i øvrigt blevet anvendt som høringsinstans af en række af den nordiske kulturaftales organer.

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

De nordiska språknämndernas samarbete 1977

Samarbetet mellan de nordiska språknämnderna har under 1977 bedrivits efter samma riktlinjer som tidigare. Nämnderna har utbytt publikationer och hållit varandra underrättade om sin verksamhet, särskilt i fråga om det språkliga rådgivningsarbetet.

I frågor som berör flera nordiska språk har nämnderna i en mängd fall rådfört sig med varandra och eftersträvat gemensamma rekommendationer. I åtskilliga fall har det rört sig om terminologiska frågor, och här har nämnderna ofta samrått med Rådet för teknisk terminologi i Norge och Tekniska nomenklaturcentralen i Sverige.

Språknämndernas gemensamma årsskrift *Språk i Norden* innehåller 1977 som brukligt redogörelser dels för de enskilda nämndernas verksamhet, dels för den gemensamma verksamheten. I boken ges i år liksom tidigare en översikt över både nyare litteratur av intresse för språkvårdsarbetet och nya böcker och ordlistor.

Huvudinnehållet i årets volym utgörs av två artiklar som rör isländska förhållanden: Jakob Benediktsson skriver om aktuella språkvårdsproblem och Peter Sjøby Kristensen om grannspråksundervisningen i Island. Pia Riber Petersen diskuterar några produktiva ordbildningstyper i danskan. Det nordiska språksekretariatet presenteras i en artikel av Catharina Grünbaum. Boken har 140 sidor.

Den nordiska *nyordsundersökningen* som bedrivs vid nämnderna i Danmark, Norge och Sverige fortgår. Under 1976—1977 har arbetet snarare intensifierats. Tre ordböcker, som beskriver ordförrådets tillväxt under efterkrigstiden, är under utarbetande — en i Danmark, en i Norge och en i Sverige. Varje band kommer att innehålla uppgifter om uppslagsordens motsvarigheter på grannspråken. I den svenska delen håller även finlandssvenska nyord på att arbetas in. De olika delarna redigeras efter i stort sett samma principer och de kommer att förses med en väsentligen gemensam inledning. Språknämnderna utväxlar listor och manuskript efter hand som dessa blir färdiga. Nyordsböckerna beräknas kunna föreligga omkring 1980.

Språknämnderna kommer att fortsätta sitt arbete med insamlandet av nyord. Vid språkmötet i oktober 1977 diskuterades möjligheten att med

kortare mellanrum ge ut gemensamma ordlistor, eventuellt för perioder om fem år.

Släktnamn i Norden (da. *Efternavne i Norden*, no. *Familienavn i Norden*). En lista med uttalsangivelser för 3 300 släktnamn i Danmark, Norge, Sverige och de svenskspråkiga Finland kom ut i maj 1977. Listan innehåller förutom namnen generella regler för uttal av finska och isländska namn. Listan har utarbetats gemensamt av språknämnderna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Språknämnderna i Danmark, Norge och Sverige har var för sig avgivit yttranden över betänkandet "Nordisk radio och television via satellit" (*NU A 1977: 7*).

Språknämnderna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har granskat ett nytt, reviderat manuskript till *Nordisk politisk ordbok*, som ges ut av Föreningarna Nordens Förbund.

Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland (finska och svenska språkbyrån). Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden har granskat en lista med *skoltermer*, som utarbetas inom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

I september 1976 hölls i Lund, på initiativ av professor Bengt Sigurd och med medel från Nordiska kulturfonden, en konferens om *de nordiska språkens framtid*. Språknämnderna i Danmark, Norge, Sverige och på Färöarna var representerade vid mötet. Föredragen från konferensen har samlats i en volym, som kom ut i Svenska språknämndens skriftserie i oktober 1977. Boken har också utgivits i en delupp-laga i Norsk språkrådserie.

Språknämndernas sekreterarmöte hölls i Köpenhamn 23—24 maj.

Språknämndernas årsmöte hölls i Trondheim 30 september—2 oktober. Mötet hade följande program:

1. Redogörelse för nordiska projekt av intresse för språknämndernas arbete.
2. Principerna för språknämndernas rådgivningsarbete.
3. Språknämnderna och det nordiska språksekretariatet.
4. Den nordiska nyordsundersökningen.
5. Språk i Norden.
6. Erfarenheter från Norsk språkråds arbete 1972—1977.
7. Nyare litteratur av intresse för språknämnderna.

Vid diskussionen av punkt 2, "Principerna för språknämndernas rådgivningsarbete", föreslogs det att nämnderna under året mer systematiskt skulle diskutera sina rådgivningsprinciper och att sekretariatet till språkmötet 1978 skulle förbereda en generaldiskussion i ämnet.

Språknämnderna hade, med några få undantag, utvalt sina representanter i styrelsen för det nordiska språksekretariatet och ombesörjt att dessa kom till språkmötet. Därmed kunde ett förberedande sammanträde hållas och vissa frågor förberedas inför det konstituerande sty-

relsemötet 1978 och inför starten av sekretariatets verksamhet. En interimistisk arbetsgrupp utsågs att ta hand om dessa frågor (arbetsgruppen sammanträdde i Helsingfors den 26 oktober 1977). I de förhandlingar som rörde Nordiska språksekretariatet deltog också sektionschef Lilla Voss från Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976/77

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

Utbildningen startade 1953. 1962 ingicks avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, varefter verksamheten blev permanent.

C. Organisation

1. Styrelsens sammansättning

Danmark

Overlæge Axel Mahneke, vice ordförande
Kontorchef Niels Bentsen, suppleant

Finland

Medicinalråd Antti Marttila
Överläkare Mauri Parmela, suppleant

Norge

Ekspedisjonssjef Knut Munch-Søegaard
Fylkeslege John W. Syse

Sverige

Överdirektör Sven-Olof Hedengren, ordförande
Professor Bengt Lindegård, suppleant

Sekreterare

NHV:s redogörare, utredningssekr. Gunnar Bävman

2. *Personal*

Nationalitet

T. f. föreståndare, med. dr Sixten Haraldson (kontrakt)	S
Assistent, fil. lic. Thomas Hjortsjö	S
Assistent, fil. kand. Berit Viklund	S
Undervisningssekr. Rut Ljungquist	S
1:e kontorsskrivare Veronica Fredriksson	F
Kontorist Eivor Angelborn	S
Kontorist Ulla Nyström	S

Extra personal:

1:e biblioteksass. Ingrid Vinge	S
Kontorist Lena Spångberg	S

Kursledare

Tannlegekonsulten Ola Haugejorden
 Odontologisk institutt for eksperimentell forskning
 Oslo Universitet

Adm. direktör E. Borgenhammar
 Södersjukhuset
 Stockholm

Dipl. ingenjör Risto Aurola
 Medicinalstyrelsen
 Helsingfors

D. Verksamhet

Under läsåret 1976/77 har 451 timplärare deltagit i undervisningen.
 (Bilaga 1)

Undervisningen höstterminen 1976

Läkarkurs (två månader) i biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien under tiden 16/8—15/10.

Ingenjörskurs (sex veckor) i vattenhygien under tiden 16/8—25/9.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i vattenhygien under tiden 27/9—9/10.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i fysiologisk hygien under tiden 11/10—23/10.

Sjukhusadministrationskurs (första delen) under tiden 1/11—27/11.

Undervisning vårterminen 1977

Läkarkurs (två månader) i fysiologisk hygien under tiden 31/1—30/3.

Ingenjörskurs (sex veckor) i fysiologisk hygien under tiden 31/1—12/3.

Lärarkurs (två månader) i socialmedicin under tiden 31/3—28/5.

Tandläkarkurs (en månad) i socialodontologi under tiden 31/5—30/4.

Sjukhusadministrationskurs (andra delen) under tiden 2/5—28/5.

Läkarkurser

Utbildning har under läsåret omfattat sex månaders undervisning uppdelad på tre huvudområden

Kurs I. Biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelhygien

Kurs II. Fysiologisk hygien

Kurs III. Socialmedicin

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 987. Antalet elever som genomgått sex månaders utbildning är 162. Fördelningen nationsvis av elever som genomgått läkarkurser framgår av *Bilaga 2*.

Ingenjörskurser

Utbildningen inom miljövårdsområdet, innebärande behandling av hela föroreningsproblemet — vattenförorening — luftförorening och andra emissioner — eftersträvas. Undervisningen var under verksamhetsåret liksom tidigare uppdelad på en vattenvårdskurs och en kurs omfattande övriga delar av omgivningshygien. Den senare behandlade följande avsnitt: klimathygien, lufthygien, ljus- och ljudhygien, strålningshygien samt bostadshygien och samhällsplanering.

Vid slutet av vårterminen 1977 har totalt 411 ingenjörer genomgått kursen i vattenhygien, medan kursen i omgivningshygien har haft sammanlagt 254 deltagare — se *Bilaga 3*.

Kurs för sjukhusadministratörer

En försökskurs för sjukhusadministratörer avhölls i maj 1968 med 25 deltagare. Läsåret 1970/71 ökades kursen till att omfatta två månader. Deltagarna i de tio hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer framgår av *Bilaga 4*.)

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Sedan år 1962 har tvåveckorskurser anordnats för hälsovårdsinspektörer. Vid de två första kurserna meddelades undervisning i olika ämnesområden. Man fann emellertid att undervisningen var alltför koncentrerad, varför utbildningen fr. o. m. våren 1966 uppdelades på två specialkurser. Hittills har kurserna i livsmedelshygien, fysiologisk hygien och vattenhygien anordnats. Elevernas antal fördelade nationsvis framgår av *Bilaga 5*.

Kurser för tandläkare

Den första kursen i socialodontologi avhölls under vårterminen 1971. Fördelningen nationsvis av nordiska tandläkare som genomgått kursen framgår av *Bilaga 6*.

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattade läsåret 1976/77 tretton kursmånader med totalt 1 938 undervisningstimmar. Kurserna för de olika yrkeskategorierna samordnades i vissa fall i tiden så att kurserna löpte parallellt. Man sökte på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden.

Under höstterminen 1976 hade läkar- och ingenjörskurserna samundervisning 71 timmar.

Under vårterminen 1977 hölls sammanlagt 202 samundervisningstimmar; vid läkar- och ingenjörskurserna 168 timmar, vid läkar- och tandläkarkurserna 25 timmar samt vid läkar- och sjukhusadministrationskurserna 9 timmar.

Totala antalet kursdeltagare och elevmånader under verksamhetsåret framgår av *Bilaga 7*.

Vetenskapliga aktiviteter

I. Deltagande och bidrag i symposier, konferenser etc.:

Sixten Haraldson:

Ciba Foundation symposium, London, September 1976: Health and disease in tribal societies

WHO/EURO konferens: Arktisk medicin, Köpenhamn, oktober 1976

First WHO Interdisciplinary workshop on psychosocial factors and health. Stockholm, oktober 1976

Studieresa Svalbard: studier av hälso- och sjukvårdsorganisation juli—augusti 1976

Studieresa Island: studier av hälso- och sjukvårdsorganisation, juni 1977

Studieresa Färöarna: studier av hälso- och sjukvårdsorganisation, juni 1977

II. Föredrag och föreläsningar utanför NHV:

Sixten Haraldson:

WHO symposium, Stockholm, se ovan

Ciba Foundation symposium, London, se ovan

St. Thomas' Hospital Medical School, London, October 1976

Gambia School of Public Health, Banjul, January 1977

Scott Polar Research Institute Cambridge: Health services of the Eskimo Arctic, October 1976

Återkommande föreläsningar vid:

Göteborgs universitet, kulturgeografiska institutionen

Göteborgs stads vårdskolor, sjuksköterskeutbildning.

*III. Publikationer och skrifter:**Sixten Haraldson:*

Socio-medical problems of Nomad peoples. Kapitel i "The theory and practice of public health" (Ed. W. Hobson) 5:e upplagan, Oxford Univ. Press, London 1977

Internationell hälsovård. Kapitel i Nordisk lärobok i socialmedicin (Ed. Gunnar Inghe). Stockholm 1977

Health and disease in tribal societies. Bidrag. Ciba Foundation, London 1977 (Bok)

Evaluation of Alaska National Health Service: Alternative approaches to meeting basic health needs. Kapitel i "Circumpolar health" (Ed. R. J. Shephard & S. Itoh), 1976 (Bok)

Health services of Svalbard (Rapport)

Health Services of the Faroe Islands (Rapport)

Alternative approaches to health services for the least developed countries. Bidrag till "Making the most of least alternative development for poor nations". (Ed. L. Berry & E. W. Kates) Clark University, Mass., USA 1977 (Book)

Evaluation of health care with special reference to psychosocial factors (Stockholm) Dupl.

Tribal people in transitional phase (London) Dupl.

Rapid social change influencing health and health care (Stockholm) Dupl.

Planning of health services (London) Dupl.

Internordisk omskolning till offensiv medicin. Publ. i "Hygien och miljö", Stockholm, 1977

Nordiska hälsovårdshögskolan inifrån. Publ. i "Nordisk Medicin". Stockholm 1977

Utbildning för medicinskt u-landsarbete vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Bidrag till Svenska läkarförbundets u-landsinformation, 1977

Thomas Hjortsjö:

Suicidum i de nordiska länderna. En sammanfattning av studier baserade på officiell statistik. Comm. Depart. Anat., No. 1, 1976

Suicidium i Sverige. Delrapport 1. En epidemiologisk studie av 686 konsekutiva fall. Material Kön Levnadsålder Civilstånd Yrke. Comm. Depart. Anat., No. 1, 1977

Suicidium i Sverige. Delrapport 2. Suicidalmetoder Kronologiska variabler. Comm. Depart. Anat., No. 2, 1977

Suicidium i Sverige. Delrapport 3. Alkohol. Comm. Depart. Anat., No. 3, 1977

Suicidium i Sverige. Delrapport 4. Förgiftning av fasta eller flytande ämnen. Comm. Depart. Anat., No. 4, 1977

Suicidium i Sverige. Relrapport 5. Psykiska och Somatiska komplikationer. Stresstillstånd. Comm. Depart. Anat., No. 5, 1977

Suicidium i Sverige. Delrapport 6. Sammanfattning och Diskussion General Summary Litteratur. Comm. Depart. Anat., No. 6, 1977

Angående ett koncentrationsindex som hjälpmedel vid epidemiologiska undersökningar. Comm. Depart. Anat., No. 7, 1977

E. Framtidsplaner

Från och med 1/1 1978 under Nordiska ministerrådets regi

BILAGA 1

Antal föreläsare under verksamhetsåret 1976/77 fördelade nationsvis

	Föreläsare
Danmark	48
Finland	21
Norge	52
Sverige	330
Övriga*	20
	<hr/> 451

* WHO-föreläsare m.fl.

BILAGA 2

Läkarkurser

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 987. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående tabell:

	Kurs I	Kurs II	Kurs III	Summa
Danmark	55	32	48	135
Finland	96	65	72	233
Island	8	7	5	20
Norge	90	75	76	231
Sverige	128	107	123	358
Summa	377	286	324	987

Antal personer, som genomgått läkarkurser vid högskolan är 592 av vilka 162 genomgått tre kurser, 71 två kurser och 359 en kurs.

Fördelningen av elever, som genomgått tre kurser, på yrkesgrupp och nation, framgår av nedanstående tabell:

	Läkare	Tand- läkare	Sjuk- sköterskor	Summa
Danmark	6	—	7	13
Finland	23	1	9	33
Island	5	—	—	5
Norge	50	—	2	52
Sverige	56	—	3	59
Summa	140	1	21	162

BILAGA 3

Ingenjörskurser

Antal deltagare fördelade nationsvis framgår av nedanstående tabell:

	Kurs I*	Kurs II**	Summa
Danmark	42	12	54
Finland	114	77	191
Island	2	—	2
Norge	99	37	136
Sverige	154	128	282
Summa	411	254	665

* Vattenhygien (18 kurser), 1955/56—1960/61, 1962/63—1976/77.

** Fysiologisk hygien (14 kurser), 1961/62—1976/77.

Antal personer, som genomgått ingenjörskurser vid hälsovårdshögskolan är 583, av vilka 329 genomgått enbart kursen i vattenhygien och 172 enbart kursen i fysiologisk hygien. Hela utbildningen har genomgåts av 82 elever, varav 2 från Danmark, 17 från Finland, 10 från Norge och 53 från Sverige.

BILAGA 4

Sjukhusadministratörskurser

Deltagarna i de tio hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av nedanstående tabell:

Läsåren 1968/69—1969/70 (tre enmånadskurser)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Övriga admi- nistratörer	Summa
Danmark	5	3	11	19
Finland	8	3	7	18
Island	1	—	1	2
Norge	10	2	6	18
Sverige	6	3	9	18
Summa	30	11	34	75

Läsåren 1970/71—1976/77 (sju tvåmånadskurser)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Övriga admi- nistratörer	Summa
Danmark	6	14	15	35
Finland	13	12	19	44
Island	2	—	1	3
Norge	12	2	28	42
Sverige	17	9	19	45
Summa	50	37	82	169

BILAGA 5

Hälsovårdsinspektörskurser

Sammanlagt 23 kurser för hälsovårdsinspektörer har givits vid högskolan, nämligen 8 kurser i fysiologisk hygien, 11 kurser i livsmedels-hygien och 4 kurser i vattenhygien. Antal kursdeltagare i dessa kurser, fördelade nationsvis framgår av följande tabell:

	1962/63— ht 1976	1976/77 vattenhyg.	1976/77 livsm.hyg.	1975/76 fys.hyg.	Summa
Danmark	52	—	3	5	60
Finland	104	—	5	5	114
Island	8	—	—	—	8
Norge	110	5	5	6	126
Sverige	186	14	7	5	212
Summa	460	19	20	21	520

BILAGA 6

Tandläkarkurser

Antal kursdeltagare i de hittills givna sju kurserna:

	1970/71— 1975/76	1976/77	Summa
Danmark	22	1	23
Finland	40	6	46
Island	1	—	1
Norge	38	6	44
Sverige	45	10	55
Summa	146	23	169

BILAGA 7

Nordiska hälsovårdshögskolan

Antal kursdeltagare (a) och elevmånader (b) 1976/7

Kurser	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		Summa	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Läkare I	2	4	5	10	1	2	5	10	7	14	20	40
Läkare II	1	2	2	4	—	—	7	14	4	8	14	28
Läkare III	—	—	4	8	—	—	5	10	6	12	15	30
Ingenjörer I	—	—	6	9	—	—	5	7,5	11	16,5	22	33
Ingenjörer II	—	—	6	9	—	—	—	—	13	19,5	19	28,5
Hv.insp., vattenhyg.	—	—	—	—	—	—	5	2,5	14	7	19	9,5
Hv.insp., livsm.hyg.	3	1,5	5	2,5	—	—	5	2,5	7	3,5	20	10
Sjukhusadm. I	6	6	6	6	—	—	7	7	5	5	24	24
Sjukhusadm. II	5	5	6	6	—	—	7	7	5	5	23	23
Tandläkare	1	1	6	6	—	—	6	6	10	10	23	23
Summa a	18		46		1		52		82		199	
Summa b		19,5		60,5		2		66,5		100,5		243

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
Jordbruksstyrelsen
Helsingfors

B. Startår

1961

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Kontaktorganet har till uppgift att följa utvecklingen i lantbrukets produktions- och exportförhållanden samt avsättningen av och priserna på jordbruksprodukter i de nordiska länderna. Likaledes dryftas viktiga lantbrukspolitiska ändringar och andra spörsmål, vilkas behandling anses vara viktig på nordisk basis.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktorganet har inte gemensam administration. I Finland fungerar jordbruksstyrelsen som sekretariat för den nationella delegationen. I andra nordiska länder skötes detta av lantbruksdepartementet.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark

Departementschef H. J. Kristensen, ordförande
Kontorchef E. Mortensen

Gårdejer H. Dehn
Sekretariatschef J. Pedersen
Fuldmægtig P. Poulsen, sekreterare

Finland

Generaldirektör S. Suomela, ordförande
Kanslichef R. Uronen
Ordförande H. Haavisto
Agro. o. forst. dr. E. Koivisto
Överinspektör T. Nakko, sekreterare

Island

Statssekretær S. Dagfinnsson, ordförande
Direktör Tryggvason
Afdelingsleder G. Sigthorsson, sekreterare

Norge

Departementsråd L. E. Hande, ordförande
Landbruksdirektør J. Ringen
Styreformann H. Haga
Generalsekretær T. Kaldahl
Byråsjef E. Mykland, sekreterare

Sverige

Statssekreterare P.-E. Eliasson, ordförande
Departementsrådet R. Henriksson
Riksdagsman A. Kristiansson
Förbundsordförande E. Jonsson
Kanslirådet C. Senning, sekreterare

F. Verksamhet

Kontaktorganet har hållit två möten under året 1977: i Helsingfors den 3 mars och i Hamar, Norge den 30 september.

Kontaktorganet har bl. a. dryftat viktiga ändringar i lantbrukets produktions- och exportsituation samt viktiga lantbrukspolitiska ändringar.

Vidare har kontaktorganet behandlat aktuella lantbruksspörsmål i de internationella organisationerna UNCTAD, FAO, GATT, OECD, EG och EFTA.

Representanter för lantbruksorganisationerna har informerat kontaktorganet om verksamheten i NBC, IFAP/CEA och COPA.

Av andra behandlade spørsmål må nämnas upprättandet av en genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter, nordiskt samarbete inom den högre lantbruksundervisningen och -forskningen samt det nordiska samarbetet angående produktionen av frukt, grönsaker och spannmål.

C. Framtidsplaner

Verksamheten kommer att fortsättas på samma basis som tidigare. Nya frågor tas upp till behandling enligt initiativ av delegationerna eller Nordiska ministerrådet.

H. Finansiering

Delegationernas resekostnader och andra utgifter betalas ur varje lands egna budgetmedel.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordisk Kontaktutvalg for fiskerispørsmål

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Norge, Sverige, Danmark, Finland, Island, Færøyene

D. Syfte

Kontaktorganet, som vanligvis avholder to møter i året, er ment å gi de nordiske land anledning til i fellesskap å utveksle erfaringer og drøfte problemer i forbindelse med aktuelle internasjonale fiskerispørsmål.

E. Organisation

1. Administration

Hvert av de nordiske land oppnevner en kontaktmann i utvalget. Utvalget har intet permanent sekretariat. Sekretariatfunksjonen utøves ad hoc av vertslandet i forbindelse med møter i Utvalget.

F. Verksamhet

Nordisk Kontaktutvalg for fiskerispørsmål har avholdt to møter i 1977, ett i København 23. mars og ett i Reykjavík 27. oktober. Representanter fra alle de nordiske land deltok på disse møtene.

På møtet i København behandlet utvalget følgende saker:

- a) Aktuelle fiskerireguleringer
- b) NEAFC:s fremtid
- c) KNAF's fremtid

- d) Fiskeriene i Østersjøen, herunder den baltiske fiskerikommisjon
- e) Fiskeriene i Skagerak
- f) Samhandelen med EF.
- g) Rapporter om fiskeriene i de nordiske land i 1976.
- h) Problemer for fisket i forbindelse med oljeutvinningen i Nordsjøen.

På møtet i Reykjavík ble de samme saker behandlet. I tillegg behandlet Kontaktutvalget spørsmålet om en 10 års plan for utvikling av fiskeprodukter til u-landene, på bakgrunn av et medlemsforslag om dette fremmet i Nordisk Råd 13. april 1977.

2. Styrelsens sammansättning

Kontaktutvalget er sammensatt av maksimum 4 medlemmer fra hvert enkelt land, hvorav 2 fra fiskeridministrasjonen og 2 fra fiskerinæringen.

G. Framtidsplaner

På møtet i Reykjavík ble det opplyst at neste møte i Kontaktutvalget vil finne sted i Göteborg i mars 1978. Den finske delegasjon opplyste videre at den nordiske fiskerikonferanse vil bli avholdt i Helsingfors i august 1978. Konferensen avholdes vanligvis hvert annet år. De nordiske kontaktmenn vil i samarbeid med vertslandet forestå forberedelsene til denne konferanse.

Det foreligger ingen planer om å endre Kontaktutvalgets nåværende mandat og funksjonsform.

H. Finansiering

Fiskerimyndighetene og fiskeriorganisasjonene i det enkelte deltakerland dekker selv de påløpne utgifter i forbindelse med reise og opphold for egne delegasjonsmedlemmer. Vertlandet dekker øvrige utgifter.

Berättelse

från NORDFORSK

(Berättelse ej överlämnad till 26:e sessionen)

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskares förening

Verksamhetsberättelse för 1977

A. Namn och adress

Nordiske Jordbrugsforskernes Forening
Wergelandsveien 15, 3 tr.
Oslo 1
Norge

B. Startår

1918

C. Syfte

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land till gagn for landbruket. Foreningen har særlig arbeidet for at forskerne skal bli kjent med hverandre og for at de kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter som blir forelagt Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning og andre finansieringskilder med søknad om midler.

D. Organisation

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Direktør Anton Skulberg, formann	N
Professor Eeva Tapio, viseformann	F
Lektor A. Hjortshøj Nielsen	D
Konsulent Óli Valur Hansson	I
Statsagronom Birger Granström	S

3. *Personal*

NJF disponerer beskjedne midler og har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær som for tiden er direktør Ottar Jamt.

4. *Revisorer*

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge

Direktør Jac. Fjelddalen, Norge

E. *Verksamhet*

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

- I Jord og gjødsling
- II Plantedyrking
- III Hagebruk
- IV Plantepatologi og landbrukszoologi
- V Husdyrbruk
- VI Næringsmiddelteknikk
- VII Teknikk
- VIII Kulturteknikk
- IX Landbruksøkonomi
- X Undervisning og rådgivning
- XI Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbrugsforskning" som trykkes i et opplag på 3 000. En årgang er på 400—600 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er store bestillinger på slike hefter.

I samarbeid med Kungliga skogs- og lantbruksakademien utgir NJF "Acta Agriculture Scandinavica". En årgang er på ca. 250 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJF's seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

Foreningen har også et stipendprogram hvor det tas sikte på utveksling av yngre forskere. I tilknytning til dette arrangeres det i foreningens regi flere kurser på licentiat- og doktornivå.

F. *Framtidsplaner*

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF's virksomhet må fortsette å intensiveres, både når det gjelder seminarene, publiseringsvirksomheten og stipendprogrammet.

Det er behov for å utvide virksomheten ettersom jordbruksforskningen etter hvert blir trukket inn i nye områder. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp till forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel.utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Delegertforsamlingen, sentralstyret, kontorutg.	118 344	154 000	144 000	207 000
Avdelingene	23 123	24 000	24 400	25 000
Seksjonene	442 538	326 500	295 000	340 000
Nordisk Jordbruksforskning	114 426	150 000	90 000	140 000
Stipend	36 000	—	—	—
Komitéeer	—	—	—	5 000
Diverse	750	12 500	15 000	10 000
Underskudd fra 1975	70 109	—	—	—
Summa utgifter	805 290	667 000	568 400	727 000
<i>Inkomster</i>				
Statsbidrag	550 724	537 500	559 000	590 000
Medlemskontingent	115 613	119 500	121 800	127 000
Deltakeravgift	116 038	—	—	—
Diverse	22 915	10 000	5 800	10 000
Summa inkomster	805 290	667 000	686 600	727 000

2. Seminarene blir finansiert ved hjelp av deltakeravgifter, og disse er ikke tatt med i budsjettet for 1977 og 1978. Det skal dessuten nevnes at i foreningens forskjellige organer sitter omlag 300 tillitsmenn, og disse utfører et stort arbeid uten noen godtgjørelse. Videre mottar NJF forskjellig hjelp fra de institusjoner tillitsmennene er knyttet til.

Berättelse
från Nordiska utlänningsutskottet 1976

(Berättelse ej överlämnad till 26:e sessionen)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1976

A. Navn og adresse

Nordisk Kulturfond,
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde,
Snaregade 10,
DK-1205 København K
tlf. 01/11 47 11

B. Oprettet

1966

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Målsætning

Nordisk Kulturfond skal give støtte til udvikling af det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan gives til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i videste forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden om nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv. Støtte kan gives til nordiske projekter af engangskaraktter eller af mere varig karakter i en af styrelsen nærmere fastsat periode. Der kan også gives tilskud til regelmæssigt tilbagevendende formål i særlige tilfælde.

E. Organisation

1. Administration

Nordisk Kulturfond ledes af en styrelse, der består af 10 ordinære medlemmer og 10 personlige suppleanter. Heraf er halvdelen parlamentarikere udpeget af Nordisk Råd og halvdelen embedsmænd udpeget af Nordisk Ministerråd.

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen udføres af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Fonden anvender endvidere Nordisk Ministerråds rådgivende komiteer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed samt andre specialorganer i sagsbehandlingen af de indkomne ansøgninger.

2. Styrelsens sammensætning i 1976

Danmark

folketingets formand, Karl Skytte
(suppleant: folketingsmand Poul Hartling)
departementschef Ole Perch Nielsen
(suppleant: kontorchef Jens Peter Ipsen)

Finland

professor Olavi Lähteenmäki
(suppleant: redaktör Georg Backlund)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kultursekretærene Matti Gustafson)

Island

altingsmand Jóhan Hafstein
(suppleant: altingsmand Gils Gudmundsson)
departementschef Birgir Thorlacius
(suppleant: afdelingschef Arni Gunnarsson)

Norge

stortingspresident Guttorm Hansen
(suppleant: stortingsrepresentant Jo Benkow)
departementsråd Olav Hove
(suppleant: byråsjef Hans Sørbrø)

Sverige

riksdagsman Ingemar Mundebo (delvis)
riksdagsman Gunnar Richardsson (delvis)
(suppleant: riksdagsman Sven Hammarberg)
expeditionsschef Jan Stiernstedt
(suppleant: departementssekretærene Björn Thomasson (delvis),
departementssekretærene Karin Ghai (delvis))

Styrelsen valgte efter konstitueringen professor Olavi Lähteenmäki som fondens formand og kanslichef Jaakko Numminen som fondens næstformand.

3. Revision

Fondens forvaltning og regnskaber revideres af 2 revisorer udpeget af Nordisk Råd. I 1976 har fonden haft folketingsmand O. Mørch og rigsrevisor J. Bredsdorff som revisorer. Disse har som suppleanter haft Jens Foged og S. Lendler Olsen.

F. Virksomheden i 1976

1. Information

Den i 1975 påbegyndte omlægning af fondens informationsvirksomhed er fortsat i 1976. Annonceringen i en række dagblade Norden rundt er fortsat i et noget mindre omfang. Til gengæld er distributionen af informationsmateriale i øvrigt til en nærmere fastlagt række af målgrupper blevet udvidet.

I forbindelse hermed har fonden modtaget et stort antal henvendelser om støttemulighederne generelt. Disse henvendelser er blevet besvaret individuelt, idet det almene informationsmateriale om fonden i alle tilfælde er blevet udleveret. En del af henvendelserne har vedrørt projekter, som fonden efter sin overenskomst ikke kan støtte. I disse tilfælde er ansøgeren såvidt muligt blevet henvist til andre relevante støtteorganer.

2. Ansøgningerne

Fonden har i de senere år modtaget et stadig stigende antal ansøgninger. Som det fremgår af det efterfølgende skema voksede antallet af ansøgninger i perioden 1970—1975 fra 208 til 888. Samtidig hermed voksede det ansøgte beløb fra dkr. 12,1 mill. till dkr. 63,1 mill. Alt i alt en omfattende vækst i ansøgningsmaterialet. I den samme periode voksede fondens årlige rådighedsbevilling kun fra dkr. 4 mill. til dkr. 5,5 mill. Fondens styrelse har derfor også flere gange gjort opmærksom på, at det i de senere år er blevet stadigt vanskeligere at foretage en tilfredsstillende fordeling af de til rådighed stående midler.

I 1976 ser denne tendens ud til at være ændret noget. Fonden modtog således kun 636 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på dkr. 37,9 mill. Samtidig hermed øgedes fondens årlige rådighedsbevilling til dkr. 6,5 mill.

De nærmere oplysninger i udviklingen i ansøgningsmassen fremgår i øvrigt af den efterfølgende oversigt.

Ansøgninger år	Antal ansøgninger	Tilvækst	Ansøgt beløb i mill. dkr.	Tilvækst	Disponibelt beløb i mill. dkr.
1970	208	—	12,1	—	4,0
1971	272	+31 %	13,9	+15 %	5,0
1972	306	+13 %	19,2	+38 %	5,0
1973	321	+5 %	23,1	+14 %	5,0
1974	468	+46 %	36,4	+58 %	5,0
1975	888	+90 %	63,1	+73 %	5,5
1976	636	÷28 %	37,9	÷40 %	6,5

En nærmere undersøgelse af ansøgningerne inden for de enkelte hovedgrupper: forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed, viser i øvrigt, at der er en relativ stabilitet i fordelingen mellem grupperne. En mulig tendens i udviklingen af ansøgningsmassen er, at ansøgningerne på det almenkulturelle område styrkes på bekostning af ansøgningerne på forsknings- og undervisningsområdet.

I 1976 er der tale om en tilbagegang i antal og ansøgt beløb på modtagne ansøgninger på alle tre hovedområder: forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed. Relativt set er det imidlertid en videreførelse af den nævnte tendens mod en styrkelse af ansøgningerne på det almen-

kulturelle område på bekostning af ansøgningerne på forsknings- og undervisningsområdet.

De nærmere oplysninger om fordelingen mellem hovedgrupperne fremgår i øvrigt af den efterfølgende oversigt.

	Forskning		Undervisning		Almenkulturel virksomhed		I alt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1970	80	38	19	9	109	53	208	100
1971	78	29	17	6	177	65	272	100
1972	100	33	22	7	184	60	306	100
1973	93	29	38	12	190	59	321	100
1974	137	29	54	12	277	59	468	100
1975	158	18	86	12	644	70	888	100
1976	133	21	85	13	418	66	636	100

Man må imidlertid være opmærksom på, at tallene for 1976 ikke kan tillægges en alt for stor vægt. I 1975 var væksten i ansøgningsmaterialet usædvanlig stor, bl. a. på grund af, at fonden i dette år havde etableret to forskellige særlige støtteordninger, som hver for sig resulterede i indsendelse af et stort antal ansøgninger til fonden. Og betragter man udviklingen i ansøgningsmaterialet fra 1970 og frem til i dag, kan man, om man ser bort fra 1975, konstatere, at der er en jævn og sikker vækst i både antallet af ansøgninger og ansøgt beløb. Det må derfor være rimeligt at fastslå, at der ikke er sket nogen afgørende ændring i tendensen. Og man må afvente udviklingen i ansøgningsmaterialet i de kommende år, førend man drager konklusioner af den tilsyneladende tilbagegang i 1976. Viser denne en stagnation eller tilbagegang, kan det uden i øvrigt at gå nærmere ind herpå være nærliggende at tro, at en forklaring må søges i en manglende tro i potentielle ansøgerkredse på fondens støttemuligheder forårsaget af de seneste års hårde konkurrence om fondens midler.

3. Behandlingen af ansøgningerne

Nordisk Kulturfond har siden 1975 modtaget ansøgninger året rundt. Fonden har ingen faste ansøgningsfrister, og indkomne ansøgninger vil efter deres karakter blive behandlet hurtigst muligt i fondens styrelse. Førend ansøgningerne fremlægges til afgørelse, bliver de efter deres karakter vurderet af sagkyndige i fondens sekretariat, Nordisk Ministerråds rådgivende komitéer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed og om nødvendigt i andre kompetente organer. Behandlingen af ansøgningerne bliver igangsat straks efter deres modtagelse med henblik på afgørelse på et af fondens fire årlige styrelsemøder. Langt de fleste af ansøgningerne har kunnet færdigbehandles på det førstkommande styrelsemøde i fonden. Et beskedent antal ansøgninger

af større økonomisk omfang og/eller større principiel betydning har dog måttet behandles på to af fondens styrelsesmøder.

Behandlingen af ansøgningerne fører bl. a. til, at hver enkelt ansøgning forsynes med prioriteringstal og individuelt udarbejdede vurderinger. I 1976 har man således gjort anvendelse af prioriteringstallene 1, 2 og 3/0 samt "overføres til . . .". Disse prioriteringstal m. v. har haft følgende indhold:

1: projekter, som bør prioriteres i højeste kategori. Bør ubetinget støttes.

2: ansøgninger, der prioriteres i en lavere kategori. Projekternes nordiske indhold og kvalitet er dog så høj, at de bør støttes, såfremt fonden har midler hertil.

3/0: ansøgninger, der prioriteres i laveste kategori. Bør afslås.

"overføres til . . .": ansøgninger, der er overført til eller foreslås finansieret af andre organer.

Af det totale antal ansøgninger blev 256 eller 40 % placeret i prioriteringsgruppe 1 eller 2 mod 222 eller 25 % i 1975. Tilsvarende blev 304 eller 47 % placeret i prioriteringsgruppe 3/0 mod 506 eller 57 % i 1975. Hertil kommer, at 22 ansøgninger eller 3 % blev foreslået overført m. v. mod 69 eller 8 % i 1975. Og endelig blev 61 eller 9 % fremlagt til behandling uden prioriteringstal mod 89 eller 10 % i 1975. Det er således nærliggende at formode, at der er sket en kvalitativ forbedring af ansøgningsmaterialet, og at væsentlig færre ansøgninger er blevet fejlplaceret. Man bør dog samtidig være opmærksom på, at det meget store antal ansøgninger i 1975, herunder de mange ansøgninger under de to særlige støtteordninger, har været medvirkende til at præge billedet af ansøgningsmaterialet. Og endelig bør man være klar over, at prioriteringsgrupperne er behæftede med vissa fejlkilder, og at tallene må vurderes med nogen forsigtighed. De nærmere oplysninger om fordelingen i prioriteringerne fremgår i øvrigt af den efterfølgende oversigt og det vedlagte *bilag 1*.

Indstillinger	1 & 2		3/0		Overføringer		Andet	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1975	222	25	506	57	69	8	89	10
1976	256	40	304	47	22	3	61	9

4. Uddelingen af fondens midler

Af de indkomne ansøgninger kunne fonden imødekomme 163 med et samlet beløb på dkr. 4 649 100. Sætter man disse to tal i forhold til ansøgningsmaterialet og indstillingerne, kan man konstatere, at fonden kunne imødekomme omkring 25 % af alle ansøgninger med et samlet bevilget beløb på godt 12 % af det totale ansøgte beløb mod henholdsvis 13 % og 7 % i 1975. Og ligeledes, at fonden kunne imødekomme

omkring 64 % af de ansøgninger, der efter indstillingerne burde støttes, med et samlet bevilget beløb på omkring 41 % af det samlede indstilte beløb mod henholdsvis 53 % og 28 % i 1975. De nærmere oplysninger om forholdet mellem indstillinger og bevillinger fremgår i øvrigt af den efterfølgende oversigt.

	Indstillet til 1 & 2 Antal	Bevilget antal	%	Indstillet til 1 & 2 Beløb	Bevilget beløb	%
1975	222	144	53	15 350 875	4 444 380	28
1976	256	163	64	11 291 921	4 649 100	41

Til afrunding heraf hører endvidere, at fonden i 1975 ved behandlingen af de indkomne ansøgninger så sig nødsaget til at reservere i alt dkr. 2 088 500 til 33 forskellige projekter af sin forventede rådighedsbevilling for 1976. Årsagen hertil var den usædvanlig hårde konkurrence om fondens midler i 1975. I 1976 er det tilsvarende tal dkr. 1 245 000 til 4 forskellige projekter. Og heraf udgør dkr. 1 000 000 det reserverede beløb til uddeling til kulturuger i 1977.

5. Fondens økonomi og forvaltning

Nordisk Kulturfond får sin bevilling stillet til rådighed over det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1976 beløb sig til dkr. 6,5 mill.

Fonden havde i 1976 følgende midler til rådighed:

Overført fra 1975	dkr. 155 885,26
Medlemslandenes bidrag	dkr. 6 500 000,00
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	dkr. 950 459,45
Renter	dkr. 203 966,71
I alt	dkr. 7 810 311,42

Af de indkomne ansøgninger foretog fonden uddeling til i alt 194 projekter med et samlet bevilget beløb på dkr. 6 702 600. En nærmere oversigt over bevillingerne og deres fordeling på de enkelte hovedområder er givet i de vedlagte bilag 2 og 3.

6. Opsøgende virksomhed

Fonden har over en årrække gennemført opsøgende virksomhed med særlige støtteordninger. Baggrunden herfor har været, at man har ønsket at give støtte til områder, hvor særlige finansieringsbehov har gjort sig gældende. Hertil kommer, at man gennem støtteordningerne har ønsket at informere om fondens støttemuligheder over for grupper, der traditionelt ikke har udnyttet disse muligheder i et større omfang. Af de særlige støtteordninger kan fra de senere år nævnes støtteordningerne for teatergæstespil, koncertudvekslinger og kvindesamarbejde.

I 1976 havde fonden etableret en særlig støtteordning for lokale nordiske kulturuger. Støtte blev her givet til en lang række kulturuger Norden rundt. Støtteordningen er fortsat i 1977. Og fonden gennemfører i øjeblikket evaluering af resultaterne af uddelingen i 1976 med henblik på fastsættelse af rammerne for en fortsættelse af støtteordningen i 1978.

7. Overenskomsten om Nordisk Kulturfond

På foranledning af Nordisk Ministerråd udarbejdede fonden i 1974 forslag til ny overenskomst om Nordisk Kulturfond. Dette forslag byggede på erfaringerne fra fondens virksomhed siden etableringen i 1966. Forslaget til ny overenskomst blev efter behandling i Nordisk Råd vedtaget af Nordisk Ministerråd i juni 1975. Efter ratifikation i de enkelte nordiske lande er den ny overenskomst trådt i kraft den 1. december 1976. Den ny overenskomst er vedlagt som *bilag 4*.

Oversigt over ansøgninger til Nordisk Kulturfond i 1976

	1		2		3/0		Overførte		Andet	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
<i>Forskning</i>										
20 Tværvidenskabelige og overgribende spørgsmål	1	60 000	—	—	1	29 000	—	—	—	—
21 Humanistisk forskning	7	372 231	5	218 950	30	1 794 419	—	—	3	153 039
22 Samfundsvidensk. forskning	7	337 189	3	145 218	20	1 503 492	2	385 839	3	55 354
23 Naturvidenskabelig forskning	8	585 461	2	34 489	11	757 244	1	470 400	5	124 868
24 Medicinsk forskning	2	56 370	1	110 000	13	562 523	1	90 557	1	240 000
25 Teknologisk forskning	—	—	1	13 810	2	90 000	—	—	—	—
26 Skov- og landbrugsforskning	1	66 711	—	—	3	185 443	—	—	1	39 100
I alt	26	1 477 962	12	522 467	80	4 922 121	4	946 796	13	612 361
<i>Undervisning</i>										
30 Overgribende spørgsmål og pædagogisk forskning	4	406 948	2	90 350	4	147 470	—	—	5	105 071
31 Førskole og grundskole	—	—	1	18 980	5	50 769	—	—	1	6 191
32 Gymnasial uddannelse	—	—	—	—	1	11 600	—	—	—	—
33 Akademisk grunduddannelse	4	105 610	5	87 035	15	1 090 419	2	212 191	2	170 040
34 Læreruddannelse	—	—	1	70 662	11	133 600	—	—	—	—
35 Erhvervsuddannelser	2	62 000	—	—	1	55 388	—	—	—	—
36 Voksen- og videreuddannelse	3	122 099	1	22 270	5	365 312	—	—	5	240 341
37 Specialundervisning	—	—	1	38 548	1	56 525	—	—	2	83 526
I alt	13	696 657	11	327 845	43	1 911 083	2	212 192	15	605 169

*Almenkulturel virksomhed**Diverse*

40	Overgribende spørgsmål	6	519 420	5	204 957	15	622 579	2	3 362 486	4	273 453
----	------------------------	---	---------	---	---------	----	---------	---	-----------	---	---------

Formidling

50	Museum, bibliotek og arkiv	1	24 667	1	50 084	2	38 026	—	—	2	260 970
51	AV-medier, grafiske medier	3	175 246	3	242 743	8	246 087	1	55 000	—	—
60	Håndværk og formgivning	—	—	4	230 560	1	15 456	—	—	1	94 931

Kunstnerisk virksomhed

61	Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	5	206 888	6	249 210	13	523 129	2	1 328 885	3	138 927
62	Musik og dans	18	905 798	19	867 366	60	2 830 787	1	65 000	8	433 013
63	Litteratur	6	154 411	4	233 438	9	311 782	1	25 000	2	165 307
64	Dramatisk virksomhed (teater og film)	6	338 316	5	452 963	7	547 473	4	3 177 260	9	1 018 153

Anden virksomhed

70	Etniske minoriteters samarbejde	—	—	—	—	2	44 742	1	20 658	1	166 725
71	Idræts og friluftsvirksomhed	3	104 384	1	35 000	11	923 429	2	28 528	2	128 170
72	Socialt samarbejde	4	215 066	2	195 375	4	108 796	—	—	—	—
73	Børne- og ungdomssamarbejde	5	268 387	2	98 778	3	101 000	2	27 299	1	1 500
74	Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk)	5	144 400	1	34 693	7	429 089	—	—	—	—
75	Kvindesamarbejde	—	—	1	82 830	6	223 774	—	—	—	—
76	Nordiske kulturuger	46	1 121 936	28	1 110 044	33	1 038 172	—	—	—	—
I alt		108	4 178 949	86	4 088 041	181	8 004 321	16	8 090 116	33	2 681 149

Totalt for
1976

		147	6 353 568	109	4 938 353	304	14 837 525	22	9 249 104	61	3 898 679
--	--	------------	------------------	------------	------------------	------------	-------------------	-----------	------------------	-----------	------------------

Oversigt over bevillinger for Nordisk Kulturfond i 1976

	Ansøgninger i 1976			Bevillinger, 1976-midler						Bevillinger, 1977-midler				
	Antal	Beløb	%	Før 1976		I 1976		I alt		Før 1977				
				Antal	Beløb	Antal	Beløb	%	Antal	Beløb	%	Antal	Beløb	
<i>Forskning</i>														
20	Tværvideenskabelige og overgribende spørgsmål	1	60 000	0,2	—	—	1	35 000	0,8	1	35 000	0,5		
21	Humanistisk forskning	45	2 561 936	6,8	5	455 000	8	261 600	5,6	13	716 600	10,6		
22	Samfundsvidensk. forskning	34	2 473 064	6,5	1	45 000	2	60 000	1,3	4	105 000	1,6		
23	Naturvidenskabelig forskning	27	1 972 462	5,2	1	25 000	7	136 000	2,9	8	161 000	2,4		
24	Medicinsk forskning	18	1 060 450	2,8	—	—	2	45 000	1,0	2	45 000	0,7		
25	Teknologisk forskning	3	103 810	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—		
26	Skov- og landbrugsforskning	5	326 254	0,9	—	—	2	45 000	1,0	2	45 000	0,7		
I alt		133	8 557 976	22,6	7	525 000	22	582 600	12,5	30	1 107 600	16,5		
<i>Undervisning</i>														
30	Overgribende spørgsmål og pædagogisk forskning	15	749 839	2,0	2	60 000	5	425 000	9,1	7	485 000	7,2		
31	Førskole og grundskole	7	75 940	0,2	—	—	1	10 000	0,2	1	10 000	0,2		
32	Gymnasial uddannelse	1	11 600	0,0	—	—	—	—	—	—	—	—		
33	Akademisk grunduddannelse	28	1 665 296	4,4	1	42 500	7	198 000	4,3	9	250 500	3,7		
34	Læreruddannelse	12	216 012	0,6	—	—	1	11 750	0,3	1	11 750	0,2		
35	Erhvervsuddannelser	3	117 388	0,3	—	—	2	49 000	1,1	2	49 000	0,7		
36	Voksen- og videreuddannelse	15	777 726	2,1	1	35 000	5	192 000	4,1	6	227 000	3,4		
37	Specialundervisning	4	178 599	0,5	—	—	1	15 000	0,3	1	15 000	0,2		
I alt		85	3 792 400	10,0	4	137 500	22	900 750	19,4	26	1 038 250	15,5		

*Almenkulturel virksomhed**Diverse*

40	Overgribende spørgsmål	32	4 709 442	12,4	2	90 000	7	307 000	6,6	9	397 000	5,9	1	150 000
----	------------------------	----	-----------	------	---	--------	---	---------	-----	---	---------	-----	---	---------

Formidling

50	Museum, bibliotek og arkiv	6	373 947	1,0	2	129 000	1	25 000	0,5	3	154 000	2,3		
51	AV-medier, grafiske medier	15	719 076	1,9	3	205 000	2	80 000	1,7	5	285 000	4,3		

Kunstnerisk virksomhed

60	Håndværk og formgivning	6	340 947	0,9	2	157 000	1	60 000	1,3	3	217 000	3,2		
61	Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	29	1 251 139	3,3	2	165 000	8	220 000	4,7	10	385 000	5,7		
62	Musik og dans	105	5 095 776	13,4	1	180 000	25	759 000	16,3	26	939 000	14,0	1	50 000
63	Litteratur	22	870 401	2,3	1	125 000	7	240 000	5,2	8	365 000	5,5		
64	Dramatisk virksomhed (teater og film)	31	5 534 165	14,6	1	60 000	7	32 000	0,7	8	380 000	5,7		

Anden virksomhed

70	Etniske minoriteters samarbejde	4	232 125	0,6	1	60 000	—	—	—	1	60 000	0,9		
71	Idræts og friluftsvirksomhed	19	1 219 511	3,2	1	25 000	3	95 000	2,0	4	120 000	1,8		
72	Socialt samarbejde	10	512 037	1,4	1	90 000	1	35 000	0,8	2	125 000	1,9	1	45 000
73	Børne- og ungdomssamarbejde	13	506 964	1,3	1	50 000	2	57 500	1,2	3	107 500	1,6		
74	Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk)	13	608 182	1,6	1	35 000	4	86 000	1,8	5	121 000	1,8		
75	Kvindesamarbejde	7	306 604	0,8	1	20 000	—	—	—	1	20 000	0,3		
76	Nordiske kulturuger	106	3 267 202	8,6	—	—	51	881 250	19,0	51	881 250	13,2	1	1 000 000
I alt		418	25 547 318	67,4	20	1 391 000	119	3 165 750	68,1	139	4 556 750	68,0	4	1 245 000
I alt		636	37 897 694	100,0	31	2 053 000	163	4 649 100	100,0	194	6 702 600	100,0	4	1 245 000

BILAGA 3**Bevillinger af Nordisk kulturfonds midler i 1976**

(Alle beløb i danske kroner)

*Overgribende og tværvideenskabelige spørgsmål***Forskning**

Redaktionen af Danish Yearbook of Philosophy, København til gennemførelse af et nordisk symposium om videnskabelig objektivitet 35 000

Humanistisk forskning

Nordiska samarbetskommittén för judaistik, Stockholm til igangsættelse af et nordisk videnskabeligt tidsskrift for judaistik 45 000

Gösta Arvastson, Lund til afholdelse af et nordisk arbejdsseminar om kulturfotogrammetri 40 000

Nationalmuseet/P. V. Glob, København til videreførelse af arkæologiske undersøgelser af de nordiske bosætninger i Grønland 250 000

Stein U. Larsen og Ingun Montgomery, Bergen til gennemførelse af en undersøgelse "Kirke og samfunn i Norden" om mellemkrigstidens krisesituation som social og politisk udfordring 50 000

Den danske komité for byhistorie, København til udarbejdelse af "Nordisk byhistorisk atlas" 70 000

Bengt Sigurd, Stockholm til gennemførelse af en konference om "De nordiska språkens framtid" 45 000

Johan Sundberg og Gunnar Fant, Stockholm til etablering af en nordisk samarbejdsgruppe for automatisk nodeoptegning og katalogisering af enstemmede båndindspillede melodier ved hjælp af EDB 70 000

Nordiskt institut för missions- og ekumenisk forskning, Uppsala til forberedelse af en fællesnordisk kortlægning af missionsarkiver af interesse for studiet af ekumenik i Norden 10 000

Martin Blindheim, Oslo m. fl. til udarbejdelse af en fælles nordisk terminologi og principper for registrering af genstande fra nordisk middelalder 80 000

Egil Bakka, Trondheim m. fl. til gennemførelse af nordiske undersøgelser af rækkedanse 15 000
+ 6 600

Knut Mykland, Bergen til gennemførelse af et nordisk seminar om beslutningsprocessen i de nordiske lande i 1700-tallet 10 000

Nanne Engelbrektsson, Göteborg til gennemførelse af et nordisk etnologisk symposium om samfundsplanlægning 25 000

Samfundsvidenskabelig forskning

Jesper Hermann, København og Inger Ahlgren, Stockholm til gennemførelse af et arbejdsseminar om metodologiske problemer inden for psyko- og sociolingvistikken 45 000

Edvard Befring, Århus til videreførelse af undersøgelsen "Ungdom i Reykjavik"	40 000
Nordisk Forbund for Statskundskab, Århus til konsolidering af forbundets virksomhed	20 000

Naturvidenskabelig forskning

De kartografiske selskaber i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige til udarbejdelse af manuskript til en nordisk kartografisk ordbog	25 000
Per Halldal, Oslo til gennemførelse af et symposium i økologisk plantefysiologi	20 000
Torbjörn Reitberger, Stockholm m. fl. til deltagelse af G E Adams, England i en nordisk strålekemikerkonference	6 000
Sverre T. Eng, Göteborg til gennemførelse af en konference inden for laser-elektrooptikken	20 000
Matti Seppälä, Åbo til gennemførelse af det 4. nordiske glaciologmøde	10 000
Etologisk afdeling ved Københavns Universitets zoologiske laboratorium, København til gennemførelse af et nordisk etologisk symposium	35 000
Ragnar Edenman, Uppsala og Mats Sonesson, Abisko til gennemførelse af et nordisk økologisk symposium	35 000
Vagn Mejdahl, Edinburgh til gennemførelse af en nordisk konference om termoluminescens-datering og andre arkæometriske metoder	10 000

Medicinsk forskning

Nordisk psykiatrisk samarbejdskomité/Psykiatriska kliniken vid Regionssjukhuset i Linköping, til gennemførelse af et nordisk symposium om etiske spørgsmål inden for psykiatrien	30 000
Afdeling for kostholdsforskning ved universitetet i Oslo/Marit Eggen Øgrim til gennemførelse af et symposium om kostholdsforskning i Norden	15 000

Skov- og jordbrugsforskning

Eeva Tapio, Helsingfors til indarbejdelse af finske synonymer i "Norsk landbruksordbok"	35 000
Taimistoviljelijät/Plantskolodlarna r.y., Helsingfors til gennemførelse af en nordisk planteskolekongres	10 000

Undervisning*Overgribende spørgsmål og pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde*

Føroyskir lesilærarar, Tórshavn til afholdelse af en konference om sprogminoriteter i Norden — skoleproblemer i det lille samfund	10 000
The American-Scandinavian Foundation, New York til udarbejdelse af et undervisningsprogram "The Nordic Educational Materials Project"	50 000
Nordisk förening för pedagogisk forskning, Lund til gennemførelse af et symposium om pædagogisk forskning og	

evaluering af forsøgs- og reformvirksomhed på uddannelsens område	40 000
Nordiska Samerådet, Helsingfors til gennemførelse af et kontaktseminar om udvikling af det nordsamiske skriftsprog	25 000
Stavanger lærerskole til gennemførelse af et udviklings- og udprøvningsprojekt vedrørende nabolandssprogundervisningen i grundskolen	35 000
Rogaland distriktshøgskole, Stavanger til videreførelse af undersøgelser af nabolandssprogundervisningen på 7.—9. klassetrin	90 000
Foreningerne Nordens Forbund, København til udgivelse af to undervisningshefter til anvendelse i nabosprogsundervisningen	235 000

Forskole, grundskole

Kópavogurs lærerforening, Kópavogur til gennemførelse af Kópavogurs nordiske venskabsbylærermøde	10 000
--	--------

Akademisk grunduddannelse

Olavi Nuutinen, København til udarbejdelse af manuskripter til lærebøger i finsk på dansk, islandsk og norsk	42 500
Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet, Jväsksylä til gennemførelse af en nordisk konference om undervisning af biblioteksbrugere (videnskabelige biblioteker)	30 000
AISEC-Sverige, Stockholm til gennemførelse af et uddannelsesseminar for nordiske økonomistuderende	47 000
Jacob Jervell, Oslo som repræsentant for de ni teologiske fakulteter i Norden, til gennemførelse af et forberedende møde om "Teologiens fremtidsopgave i de nordiske lande"	20 000
Fróðskaparsetur Føroya (Academia Færoensis), Tórshavn til indbydelse af gæsteforelæsere til bifagsstudiet i færøsk sprog og litteratur ved Fróðskaparsetur Føroya	20 000
Det kgl. nordiske Vitenskabs selskab, museet, Oslo til gennemførelse af et nordisk fjeldkursus for biologi- og naturfaglærere	11 000
Stofnun Arna Magnússonar á Islandi/Jonas Kristjánsson, Reykjavik til gennemførelse af filologiske ekskursioner til Island	60 000
Lantbrukshögskolans studentkår, Ultuna til udgivelse af en nordisk studiehåndbog for landbrugshøjskolestuderende	10 000

Erhvervsuddannelser

Nordisk textillærerforbund, Lyngby til udgivelse af en nordisk stingterminologi	19 000
Forening for forlagsfolk/Kirsten Skaarup, København til udveksling af yngre forlagsfolk i de nordiske lande	30 000

Voksen- og videreuddannelse

De nordiske AOF-organisationer, Stockholm til gennemførelse af en sammenlignende undersøgelse af uddannelsen inden for fagorganisationerne	35 000
--	--------

De nordiske AOF-organisationer, Stockholm til gennemførelse af et nordisk seminar om sprogundervisningen inden for AOF-organisationerne og højskolerne i Norden	60 000
Nordiska folkhögskolerådet, Kungälv til udarbejdelse og udgivelse af en informationsbrochure om folkehøjskolen i Norden	12 000
Forbundet for nordisk voksenoplysning, København til udvikling af studiemateriale for studiekredslærere	60 000
Det nordiske folkehøgskolerådet, Skjeberg til gennemførelse af det nordiske folkehøjskolemøde i 1976	50 000
Det nordiske folkehøgskolerådet, Skjeberg til etablering af et simultantolkningsanlæg for finsk på det nordiske folkehøjskolemøde i 1976	10 000
<i>Specialundervisning</i>	
Nordisk textillærerforbund, Reykjavik til gennemførelse af en nordisk kongres for håndarbejds- og sløjdlærere	15 000
Almenkulturel virksomhed	
<i>Overgribende spørgsmål</i>	
Samarbejdskomiteen for nordiske publikumsorganisationer, Åbo til afholdelse af en nordisk konference om formidling af kulturudbuddet på arbejdspladserne	50 000
Koordineringsgruppen för nordisk kulturel amatörverksamhet, Helsingfors til udgivelse af en bog om "Amatörerna i nordisk kultur"	40 000
Guovdagaino Sámiid Særvi, Kautokeino til gennemførelse af en samisk kulturpåske i 1976	70 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til gennemførelse af et seminar om fremtidsforskningen og folkeuddannelsesarbejdet	40 000
Styringsgruppen for projektet "Lokalteatret som kulturel katalysator", Haderslev til igangsættelse af ovennævnte projekt	60 000
Nordens husmoderforbund, Oslo til gennemførelse af en konference om madvarer og ernæring set i nordisk og global sammenhæng	50 000
Kommittén för Finlands kulturkontakter med Nordens utkantstrømdena, Helsingfors til gennemførelse af et seminar om kulturkontakter, kulturkanaler og kulturudveksling mellem Finland og Nordens udkantsområder	60 000
Vendsyssel Festival, Vrå til norske og svenske indslag i festivalen	2 500
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til kulturaktiviteter i forbindelse med politiske møder under Nordisk Råds 25 års jubilæum	25 000
<i>Formidling</i>	
<i>Museum, bibliotek og arkiv</i>	
Svenska museiföreningens bild- och filmkommitté, Stockholm til gennemførelse af et nordisk arbejdsseminar om "Museer och rörliga bilder"	100 000

Svenska folkbibliotekarieförbundet, Nacka til gennemførelse af en konference om nordisk samarbejde indenfor folkebiblioteksområdet	29 000
Riksantikvarieämbetet, Stockholm til gennemførelse af et nordisk møde om samarbejdsspørgsmål indenfor bevaring, dokumentation og forskning af industrimiljøer	25 000
<i>AV-medier, grafiske medier</i>	
Norske kunst- og kulturhistoriske museers filmkomité, Oslo til produktion af yderligere 3 etnologiske film om samisk kultur	95 000
Kiruna sameforening, Kiruna til opsætning og produktion af en udstilling om "Samerne — ett folk i Norden"	50 000
Suomen Museoliitto — Finlands museiförbund r. y., Helsingfors til omarbejdelse fra finsk til svensk af en udstilling om brydninger indenfor samekulturen med henblik på opsætning af udstillingen i Island, Norge, Sverige og Danmark	60 000
Aage Deleuran, København til udgivelse af bogen "Presseetik i Norden"	20 000
Den norske arbeidskomité for nordisk bokkunst, Oslo til gennemførelse af en nordisk boguge	60 000
<i>Kunstnerisk virksomhed</i>	
<i>Håndværk og formgivning</i>	
Kunstindustrimuseet i Oslo til opsætning af en udstilling om nordisk industridesign i dag	150 000
Bent Næsby, København til forberedelse af illustrationsmateriale i bogen "Nordens natur"	7 000
Teollisuustaiteen liitto/Industrikonstförbundet r. y., Helsingfors til gennemførelse af et nordisk designseminar om formgivning af børns omgivelser	60 000
<i>Billedkunst (maleri, skulptur, foto)</i>	
Arbejdskomiteen for Nordisk tekstiltriennale, Lyngby til opsætning af Nordisk tekstiltriennale, udstilling for billedkunst	150 000 + 15 000
Kunstnergruppen "Elonkorjaajat", Helsingfors til flytning af en landsudstilling i de nordiske lande	50 000
Norsk-finsk forening i Vadsø, til rejsning af et monument i Vadsø over den finske indvandring til Finnmark (Kvæmonumentet)	30 000
Finlands fotografers förbund r.f., Helsingfors til gennemførelse af et nordisk fotoseminar for unge fotografer og fotostuderende	75 000
Rautatieläisten Henkisten Harrastusten Keskus r.f., Helsingfors til opsætning af en kunstudstilling for skandinaviske jernbanefolk og deres familiemedlemmer	8 000
Suomen Taidograafikot — Finlands grafiska konstnärer r.y., Helsingfors til gennemførelse af udstillinger i forbindelse med Helsingfors festspil 1976—1979 med værker af fire udvalgte nordiske grafikere	12 000

Nordiska konstförbundet, Helsingfors til gennemførelse af et kontaktmøde med billedkunstnere på Færøerne	15 000
Aarhus Kunstforening af 1847/Preben Schmidt, Århus til etablering af en kunstudstilling med deltagelse af kunstnere fra Bergen, Göteborg og Århus	20 000
Nordisk Grafisk Union, Helsingfors til gennemførelse af unionens 40-års jubilæumsudstilling	10 000

Musik og dans

Nordisk Komponistråd, København til gennemførelse af nordiske musikdage i 1976	180 000
Nordisk Arbejdsanger- og Musikerforbund, Oslo til gennemførelse af et nordisk kulturseminar i 1976	28 000
Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar, Linköping til gennemførelse af et nordisk ungdomsmusikstævne	83 000
Noregs Ungdomslag, Oslo til gennemførelse af et nordisk folkedans- og spillemandsstævne	40 000
De nordiske AOF-organisationer, Stockholm til gennemførelse af et seminar om arbejderbevægelsens musik i Norden	40 000
NORDJAZZ, København til gennemførelse af et møde om det fremtidige nordiske jazzsamarbejde	15 000
Norske Trekkspilleres Landsforbund, Oslo til gennemførelse af en nordisk musikfestival for harmonikaspillere	50 000
Föreningen Norden i Härjedalen, Frösön til gennemførelse af sang-musikkoncerter under "Nordivalen -76"	14 000
Filharmonisk Selskap, Oslo til gennemførelse af en koncertturné på Nordkalotten	136 000
Tampereen Kaupunki, Tammerfors til gennemførelse af en nordisk konference for professionelle orkestre	40 000
Eva Nordwall, Stockholm til indspilning af en grammofoonplade med ny nordisk cembalomusik	30 000
Kuopio Dance and Music Festival, Kuopio til gennemførelse af festivalen i 1976	25 000
Stiftelsen for Helsingforsugen, Helsingfors til gennemførelse af en festuge med nordisk jazz-, pop- og folkemusik	20 000
Noregs Ungdomslag, Oslo til gennemførelse af en nordisk lederkonference på folkemusikkens/folkedansens område	25 000
Jysk Akademisk Kor, Århus til gennemførelse af en koncertturné til Sverige og Finland	10 000
Nordisk Korkomité, Århus til gennemførelse af en nordisk studieuge for amatørkorister	25 000
Musikskolerne i Albertslund, Mölndal og Onsoy til gennemførelse af et nordisk ungdomsstrygerseminar	9 000
Akademiska sångföreningen, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk koncertturné	10 000
Frøydis Ree Wekre, Oslo til gennemførelse af et nordisk hornseminar	20 000
Havnar Hornorkester/Johann Isholm, Tórshavn til gennemførelse af en nordisk koncertrejse	25 000
Luleå hembygdsgille, Luleå til dækning af udgifter ved finsk og norsk deltagelse i Gammelstads spelmansstämma 1976	7 000

Pjodansafélag Reyjavíkur, Reykjavík til íslandsk deltagelse i "Nordleik 76"	15 000
Danmarks Radiokammerkor, København til gennemførelse af en korturné til Færøerne, Island og Grønland	15 000
KFUM's sangere, København til gennemførelse af en koncertrejse til Sverige og Norge	10 000
Samkór Trésmíðafélagasin (Snedkernes Sangkor) og Lúdrasveit Verkalýðsins (Arbejdernes Hornorkester), Reykjavík til deltagelse i den 7. nordiske arbejdersanger- og musikfest i Oslo	40 000
Nordisk Folkemusikfestival/Erik Moseholm, Hellerup til præsentation af original nordisk folkemusik under Nordisk Folkemusikfestival	27 000

Litteratur

Norsk Forfattercentrum, Oslo, Dansk Forfatterforening, København, Författarcentrum, Stockholm til gennemførelse af forfatterturneer til biblioteker, universiteter, lærerskoler m. m.	125 000 + 25 000
Ungdomslitteraturens Forfatterlag, Oslo til gennemførelse af en arbejdskonference med emnet "Litteratur for minoriteter"	45 000
Nordiska författarrådet, Stockholm til gennemførelse af fire litterære kurser	100 000
Josef B. Michl, Brno til indsamlingsarbejde i forbindelse med udgivelse af en nordisk poetisk antologi i tjekkisk oversættelse	10 000
Martin Allwood, Mullsjö til udgivelse af en engelsksproget antologi med poesi fra de fem nordiske lande fra perioden 1900—1975 under titlen "Modern Scandinavian Poetry"	34 000
Nordnorsk Forfatterlag, Nordkalottutvalget, Stonglandseidet til gennemførelse af et forfatterseminar om forfatternes problemer i udkantssamfundene	16 000
Dikt & Datt, Tidsskrift for ny litteratur, Oslo til udsendelse af gratis eksemplar af Dikt & Datts specialnummer om ny nordisk litteratur	10 000

Dramatisk virksomhed (teater og film)

Nordisk Amatørteaterråd, Gråsten til gennemførelse af et nordisk kursus for dukketeaterledere	60 000
Nordiska teaterunionen (NTU), Stockholm til gennemførelse af unionens XIII teatermøde	45 000
Teatergruppen Tugqaq, Holstebro til udvikling af et teater for den grønlandske befolkning	100 000
Teateramatörernas samarbetskommitté samt Finlands svenska ungdomsförbund, Helsingfors til gennemførelse af et seminar for unge teateramatører	30 000
Norrbottnens bildningsförbund, Luleå og Malmfältens folkhögskola, Kiruna til gennemførelse af en teaterfestival på Nordkalotten	45 000
Centralförbundet för svenska teateramatörer i Finland r. f.,	

Helsingfors til gennemførelse af en amatørteaterturné til Island	10 000
Sveriges dövas riksförbund, Leksand til gennemførelse af et nordisk teaterseminar for døve	60 000
Samarbejdsnævnet for de nordiske venskabsforeninger i Island, Reykjavik til gennemførelse af en nordisk filmuge	30 000

*Social virksomhed**Etniske minoriteters samarbejde*

Stockholms sameförening, Huddinge til gennemførelse af en samisk kulturuge	60 000
--	--------

Idræt og friluftsvirksomhed

Foreningen til Ski-idrettens fremme, Oslo til gennemførelse af en nordisk konference om "Friluftsliv for voksne"	25 000
Nordiska skolidrottskommittén, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk skoleidrætslejr	50 000
Midtsjællands Natur og Ungdom, Danmark, Skövde fältbiologer, Sverige, og Halden Natur og Ungdom, Norge, til gennemførelse af en naturhistorisk studielejr i Sjaunja	5 000
Knattspyrnussamband Islands/Islands fodboldforbund, Reykjavik til gennemførelse af en nordisk fodboldturnering for drenge under 16 år	40 000

Socialt samarbejde

Boligudvalget for bevægelseshæmmede, København til gennemførelse af en konference med gennemgang og vurdering af forskellige nordiske boligformer og miljøer for handicappede	90 000
Finlands dövas förbund, Helsingfors til gennemførelse af et nordisk seminar om de døves tegnsprog	35 000

Børne- og ungdomssamarbejde

De nordiske AOF-organisationer, Stockholm til gennemførelse af en konference om den fremtidige børnefilm- og ungdomskultur	50 000
Foreldra og Styrktarfelag Heyrnardaufra, Reykjavik til gennemførelse af en nordisk ungdomslejr for døve	40 000
Landsforeningen Ungdomsringen, Vejle m. fl. til udvikling af det nordiske samarbejde mellem fritids- og ungdomsklubber i Norden	17 500

Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk o. l.)

Musica Sacra — Samfunn til kirkemusikalsk fornyelse, Tomter m. fl. til gennemførelse af et nordisk seminar omkring anvendelsen af den bibelske psalme og gregoriansk melodik i den nordiske gudstjeneste	35 000
Nordiska godtemplarrådet, Stockholm til gennemførelse af en konference om IOGT i Norden	20 000
Nordisk Missionsråd, København til tilskud for unges deltagelse i et nordisk missionærkursus	40 000

Nordkalottens kyrkomusikdagar, Kiruna til gennemførelse af et nordisk symposium i liturgi og kirkespil	15 000
Kirkerådets udvalg for forskning og utredning, Oslo til gennemførelse af en nordisk socialtisk konference	11 000
<i>Kvindesamarbejde</i>	
Ingrid Segerstedt Wiberg, Göteborg til gennemførelse af en undersøgelse om kvindernes stilling i de nordiske landes samarbejdsorganer	20 000
<i>Nordiske kulturuger</i>	
Kopavogurs kommune, Island	50 000
Dragsholm, Nykøbing-Rørvig og Trundholm kommuner, Danmark	20 000
Egvad kommune, Danmark	6 200
Esbjerg kommune, Danmark	10 000
Initiativrådet, Fredensborg, Danmark	20 000
Frederikshavn og Sæby kommuner, Danmark	30 000
Hinnerup kommune, Danmark	4 000
Hjørring kommune, Danmark	25 000
Hobroegnens kulturelle samråd, Hobro, Danmark	35 000
Holbæk kommune, Danmark	10 000
Holeby Kommune, Danmark	5 000
Kulturelt samråd, Hundested, Danmark	6 000
Møn kommune, Stege, Danmark	20 000
Nakskov og Ravnsborg kommuner, Danmark	10 000
Nyborg kommune, Danmark	15 000
Nykøbing F's kommune, Danmark	3 800
Foreningen Norden i Odder, Danmark	15 000
Randers kommune, Danmark	50 000
Skærbæk kommune, Danmark	15 000
Skørping kommune, Danmark	15 000
Sorø kommune og Foreningen Norden, Sorø, Danmark	12 500
Sønderjyllands amtsråd, Åbenrå, Danmark	10 000
Thisted kommune, Danmark	18 000
Vejle amtsråd, Vejle, Danmark	15 000
Vejen kommune, Danmark	4 500
Kulturnämnden i Forssa stad, Finland	15 000
Kommunalstyrelsen i Korsholm, Vasa, Finland	20 000
Kotka stads kulturnämnd, Finland	15 000
Kulturnämnden i Kronoby, Finland	8 000
Kulturnämnden i Kyrkosläts kommune, Finland	4 000
Föreningen Norden i Pielavesi, Finland	3 900
Rovaniemi stads kulturnämnd, Finland	30 000
Kulturnämnden i Suolahtiköping, Finland	4 000
Tammerfors stad, Finland	30 000
Biblioteksnämnden i Viiala kommun og Föreningen Norden, Finland	1 600
Kulturnämnden i Vörå kommun, Finland	15 000
Innrøndelag ungdomssamlag, Steinkjer, Norge	60 000
Moss kommune, Norge	25 000
Oppgård kommune, Kolbotn, Norge	9 700

Frøya kommune, Svellingen, Norge	8 800
De samiske samlinger, Karasjok, Norge	20 000
Skien kommune, Norge	20 000
Föreningen Norden, Enköping, Sverige	9 600
Gislaveds kommun, Sverige	6 900
Kulturnämnden i Haparanda, Sverige	24 750
Järfälla kommun, Sverige	15 000
Karlskoga kulturnämnd, Sverige	15 000
Skellefteå kommuns kulturnämnd, Sverige	8 000
Stockholms läns landsting, Stockholm, Sverige	50 000
Umeå kommun, Sverige	30 000
Kulturnämnden i Vimmerby kommun, Sverige	7 000
<i>Bevillinger truffet gennem særlig beslutning</i>	
Vægavisen og det nordiske samarbejde	150 000
Evaluering af kulturugerne i 1976	50 000
Forberedelse af støtteordningen for lokale nordiske kultur- uger i 1977	25 000

BILAGA 4

Overenskomst af 12. juni 1975 om Nordisk Kulturfond

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som finder det ønskeligt, at det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande yderligere udvikles og styrkes, er blevet enige om, at den i 1966 indgæede overenskomst om oprettelse af Nordisk Kulturfond fremover skal have følgende udformning:

Formål m. m.

Artikel 1

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i videste forstand.

Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Artikel 3

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af engangskaraktér. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af

mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål.

Fondens midler

Artikel 4

Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på det nordiske kulturbudget.

Artikel 5

Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket.

Artikel 6

Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 7

Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af ti medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. De øvrige medlemmer udnævnes af Nordisk Ministerråd, ét fra hvert land. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem en personlig suppleant.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandatidens udløb, skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandatiden.

Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk.

Artikel 8

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslaggivende. Beslutning om bevilling af et tilskud fra fonden må dog ikke træffes, når mindst ét af landene gennem begge sine repræsentanter modsætter sig dette.

Artikel 9

Styrelsen bistås af komiteer og arbejdsgrupper, som Ministerrådet har udpeget inden for fondens virkeområde. Styrelsen kan herudover efter behov indhente udtalelser fra andre sagkyndige.

Artikel 10

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen varetages af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Artikel 11

Af fondens midler afholdes rejsegodtgørelse, dagpenge og øvrige omkostninger i forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand.

Artikel 12

Fonden har sit sæde i det land, hvori Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde er beliggende.

Artikel 13

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere forskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 14

Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 15

Nordisk Råd træffer bestemmelse om revision af fondens forvaltning og regnskaber.

Artikel 16

Styrelsens og revisorerens beretninger skal senest den 1. oktober året efter virksomhedsåret/regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Slutbestemmelser

Artikel 17

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i udenrigsministeriet i Danmark.

Overenskomsten træder i kraft den første i den måned, som begynder nærmest efter den dag, da samtlige parter ratifikationsinstrumenter er deponeret.

Artikel 18

Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsigse overenskomsten, skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den danske regering, som umiddelbart herefter skal underrette de øvrige kontraherende parter herom, samt om datoen for meddelelsens modtagelse. Overenskomsten ophører at gælde fra og med den første dag i det kalenderår, som følger efter opsigelsen, såfremt meddelelse om opsigelsen er indgået til den danske regering senest den 30. juni og ellers fra den første dag i det næstfølgende kalenderår.

Når overenskomsten er ophørt at gælde, skal fondens aktiver og passiver fordeles mellem de kontraherende parter i overensstemmelse med den fordelingsnøgle, som gælder for finansieringen af det nordiske kulturbudget.

Overenskomsten skal være deponeret i udenrigsministeriet i Danmark, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende parter.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i Stockholm i ét eksemplar på dansk, den tolvte juni nittenhundrede og femoghalvfjerds.

Ritt Bjerregaard

Marjatta Väänänen

Bertil Zachrisson

Bjartmar Gjerde

Birgir Thorlacius

Overenskomsten trådte i medfør af artikel 17 i kraft den 1. december 1976.

BILAGA 5

Räkenskaper för verksamhetsåret 1976 för Nordiska kulturfonden

Inkomster		
Dispositionsanslag enligt den nordiska kulturbudgeten 1976		6 500 000,—
<i>Andra inkomster</i>		
Återföringar (NKF 32/76, 35/76)	709 282,96	
Återbetalningar av ej utnyttjade beviljningar	241 176,49	
Räntor	203 966,71	
Ej disponerade medel från tidigare år	155 885,26	1 310 311,42
Summa Dkr		7 810 311,42

Utgifter

Administrativa utgifter

Möteskostnader	104 353,92	
Arvoden	44 500,—	
Trycksaker, annonser m. m.	43 960,88	
Bankomkostnader	253,79	
Övriga omkostnader	3 179,30	196 247,89

Anslag

Styrelsemöte 30/maj 1975	25 000,—	
” 31/nov. 1975	2 728 500,—	
” 32/febr. 1976	2 800 250,—	
” 33/juni 1976	956 000,—	
” 34/sept. 1976	406 100,—	
” 35/dec. 1976	11 750,—	6 927 600,—
Ej disponerade medel av 1976 års anslag		686 463,53
Summa Dkr		7 810 311,42

Ekonomisk status per 31.12.1976 för Nordiska kulturfonden

Tillgångar

Likvida tillgångar

Bank och postgiro		1 701 567,45
-------------------	--	--------------

Fordringar

Poster rörande 1976 bokförda under 1977	1 270,69	
A conto betalning av 1977 års beviljning	15 000,—	16 270,69

Kända återbetalningar av ej utnyttjade beviljningar		15 720,37
---	--	-----------

Summa Dkr		1 733 558,51
-----------	--	---------------------

Skulder

A-skatt	7 030,—	
Mellanräkning/sekretariatet	3 340,60	
Poster rörande 1976 bokförda under 1977	13 766,27	24 136,87

Rest av ej utbetalda beviljningar från tidigare år	221 232,49	
Ej utbetalda belopp av beviljningar 1976	801 725,62	1 022 958,11

Ej disponerade medel		686 463,53
----------------------	--	------------

Summa Dkr		1 733 558,51
-----------	--	---------------------

Köpenhamn, den 28 februari 1977

Klas Olofsson
Direktör

Ove Stenroth
Byråchef

*BILAGA 6***Revisionsprotokoll**

1. Fondens regnskab for 1976 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 21.—22. marts 1977 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 18. april 1977 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i omfang og på samme måde som tidligere.

Til driftsregnskab og status bemærkes følgende:

Driftsregnskab

2. Fondens indtægter har i alt andraget 7 810 311 kr.

Fondsbidraget er i det nordiske kulturbudget for 1976 forhøjet fra 5,5 mill. kr. til 6,5 mill. kr. Forskellen — 1,3 mill. kr. — mellem det budgetmæssige tilskud og det samlede til rådighed værende beløb hidrører for størstedelens vedkommende fra, at bestyrelsen har besluttet til fonden at tilbageføre en række ikke brugte bevillinger eller restbeløb af bevillinger på tilsammen ca. 700 000 kr. Den resterende del af fondens indtægter består af overført driftsoverskud, tilskrevne renter og tilbagebetalinger af bevillinger, som ikke var udnyttet, og hvorom der endnu ikke var truffet beslutning om tilbageførsel til fondens kasse.

Blandt tilbagebetalingerne var oprindeligt optaget et beløb på 61 999 kr. hidrørende fra en bevilling fra 1968 til produktion af dias-serier om nordisk kunst. Fondens bestyrelse godkendte på mødet i august 1976 (33/1976), at det pågældende beløb blev anvendt til færdiggørelse af dias-serierne ved sekretariatets foranstaltning. Fonden har betragtet denne genbevilling som en omdisponering af en allerede givet bevilling og har derfor blot omposteret tilbagebetalingsbeløbet til en nyoprettet konto uden at optage denne på udgiftssiden under bevillinger. Hermed er beløbet gledet ud af driftsregnskabet. Da fondens regnskab fremtræder som et bevillingsregnskab, skal revisorerne pege på det hensigtsmæssige i at undlade omdisponering eller genbevilling af konkrete, tilbagebetalte beløb. Sådanne beløb bør i overensstemmelse med den sædvanligvis anvendte fremgangsmåde indgå i den samlede sum af tilbagebetalinger, som sammen med fondens øvrige indtægter er til bestyrelsens disposition.

3. Regnskabets udgiftsside viser to hovedgrupper: administrationsudgifter og meddelte bevillinger. Administrationsudgifterne er i forhold til foregående år gået ned med ca. 120 000 kr.

Mødeomkostningerne viser en stigning på ca. 20 000 kr. svarende til 25 pct., og i overensstemmelse med bestyrelsens beslutning modtager

samtligte bestyrelsesmedlemmer nu vederlag. Dette er i regnskabet optaget med 44 500 kr. Da formanden modtager 6 000 kr., næstformanden 4 000 kr. og hver af de øvrige medlemmer 3 000 kr., skulle årsvederlaget alene have andraget 34 000 kr. Forskellen skyldes bl. a., at regnskabet for 1976 også er belastet med formandshonorarer for 1974 og 1975.

Når de samlede administrationsudgifter trods disse stigninger er faldet, skyldes det, at udgifterne til tryksager og annoncer m. m. er faldet fra ca. 230 000 kr. i 1975 til nu ca. 44 000 kr., bl. a. på grund af at regnskabet alene er belastet med udgifter, som vedrører det foreliggende regnskabsår. Det skal dog bemærkes, at udgifterne til annoncer m. v. i virkeligheden har været ca. 64 000 kr. I forbindelse med afslutningen af 1975-regnskabet er der fejlagtigt overført et beløb, der er 20 000 kr. større end det skyldige beløb ved regnskabsårets udløb. Revisorerne skal henstille, at der i forbindelse med regnskabsafslutningen som skyldige poster alene optages beløb, der er et direkte udtryk for konkrete forpligtelser, der kan dokumenteres ved ordrer, kontrakter eller lignende.

Bevillingerne er i regnskabet anført med ca. 7 mill. kr. Beløbene fordeles sig på 196 projekter, hvoraf de 51 til et samlet beløb af 881 250 kr. vedrører fondens særlige støtteordning for lokale nordiske kulturuger.

To af årets bevillinger er givet til et arbejde, som skal udføres i fondens eller kultursekretariatets eget regie. Det drejer sig om en bevilling på 25 000 kr. til det forberedende arbejde med de nordiske kulturuger og 50 000 kr. til evaluering af dette projekt. Af de to bevillinger på tilsammen 75 000 kr. er der i årets løb anvendt ca. 28 000 kr., medens restbeløbet er overført til næste år. Det anvendte beløb må betragtes som en del af fondens administrationsomkostninger.

Fonden/kultursekretariatet har tillige selv forestået projektet vedrørende en vægavis om det nordiske samarbejde. Af det hertil bevilgede beløb på 150 000 kr. er i 1976 anvendt ca. 25 000 kr., medens restbeløbet er overført til næste år.

4. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke-disponerede midler) på ca. 690 000 kr. svarende til mere end 10 pct. af fondstilskuddet. Henset til at fondstilskuddet både i 1975 og 1976 er forhøjet med 1/2 mill. kr. har revisorerne taget det betydelige driftsoverskud til efterretning. Man skal dog henvise til, at driftsoverskuddet de foregående 4 år kun har andraget omkring 2—5 pct. af det årlige tilskud, og at det formentlig ikke er forudsat, at fonden skal opsamle en egentlig formue.

Status

5. Fondens aktiver omfatter stort set kun indestående på bank- og postgirokonti. Ultimobeholdningerne er verificeret.

Der er den 3. august 1976 under et kasseeftersyn i kultursekretariatet tillige foretaget opgørelse af fondens beholdninger. Eftersynet gav ikke anledning til bemærkninger.

Regnskabets største passivpost vedrører bevilgede, men endnu ikke udbetalte beløb. Den stramning, som bestyrelsen har gennemført i den hidtil fulgte overførselspraksis, har bl. a. medført, at det restbeløb fra tidligere år, som er godkendt overført til næste år, er blevet mere end halveret, jfr. i denne forbindelse den under driftsregnskabet anførte betydelige tilbagebetaling til fondens kasse af ikke udnyttede bevillinger m. v.

Særregnskaber

6. Der er som nævnt ydet støtte til 51 kommuner m. v. til gennemførelse af lokale nordiske kulturuger. For at få et indtryk af afviklingen af dette projekt har man bedt de indkomne regnskaber fremsendt til revision. Der er herefter modtaget 27 regnskaber, som i forhold til antallet af bevillinger fordeler sig således:

	Antal bevillinger	Modtagne regnskaber
Danmark	24	17
Finland	11	6
Island	1	0
Norge	6	3
Sverige	9	1
	<u>51</u>	<u>27</u>

Af de 27 regnskaber var 12 vedlagt bilag, og heraf bestod bilagsmaterialet i 5 regnskaber kun af fotokopier.

Med hensyn til revision var der 14 regnskaber, der ikke bar påtegning om at være revideret — 1 af disse var underskrevet af vedkommende kommunebogholder som revisor. De øvrige 13 regnskaber var revideret, for de ottes vedkommende af kommunens revisor. Henset til at kun 7 regnskaber var vedlagt original dokumentation, og til at der er tale om afvikling af et betydeligt antal projekter af ret ensartet karakter, synes det rigtigt alene at indkræve behørigt revideret regnskab. I det omfang støtten ydes til kommuner, bør regnskaberne søges revideret af vedkommende kommunes ordinære revision.

7. De indkomne regnskaber viser, at kulturugerne i økonomisk henseende er afviklet på forskellig måde. Foruden kulturfonds- og kommunale tilskud har der i et vist omfang været tale om indtægtsgivende aktiviteter og tilskud fra lokale firmaer m. v. En sammenholdelse af regnskabernes bruttoudgifter ved arrangementerne med fondens tilskud viser en totaludgift på 1 015 000 kr. og et samlet fondstilskud på ca.

390 000 kr. svarende til, at fonden gennemsnitlig har dækket 38 pct. af bruttoudgifterne. Bortset fra 2 tilfælde — hvor der har været tale om forholdsvis beskedne beløb — viser regnskaberne, at fondens støtte har udgjort mellem 20 og 52 pct. af de enkelte kulturugers bruttoudgifter. Nedenstående opstilling viser fordelingen i procentgrupper:

Tilskuds- procent	Antal regnskaber
20—29	3
30—39	9
40—49	10
50—52	3
	<u>25</u>

I omkring halvdelen af tilfældene har fondens støtte således udgjort ca. 50 pct. af bruttoomkostningerne.

De enkelte projekter er i et vist omfang afviklet ved udvekslingsbesøg af idrætshold og ungdomsklubber m. v. mellem venskabsbyer. Normalt finder der i sådanne tilfælde privat indkvartering sted. Hvor dette ikke har kunnet praktiseres, har deltagerne overnattet på skoler og lignende. I det omfang de herhenhørende udgifter har kunnet konstateres af regnskabsmaterialet, har de ikke givet anledning til bemærkninger.

De gennemgåede regnskaber har endvidere vist, at der i alt er afholdt udgifter til annoncer og andet reklamemateriale på ca. 130 000 kr. svarende til ca. 13 pct. af bruttoudgifterne.

Regnskabsmaterialet fremtræder ret uensartet. Ligeledes indeholder materialet kun i begrænset omfang oplysning om antallet af deltagere i og publikum ved de enkelte arrangementer. Da fondets bestyrelse har besluttet at videreføre projektet med lokale nordiske kulturuger i 1977 og 1978, vil det med henblik på en nærmere vurdering være hensigtsmæssigt, om der kunne tilvejebringes et så standardiseret regnskabs- og oplysningsmateriale som muligt.

8. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

”Foranstående driftsregnskab og status er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Yderligere oplysninger og forklaringer er indeholdt i vores revisionsprotokollet af 12. oktober 1977”.

København, den 12. oktober 1977

Otto Mørch

J. Bredsdorff

*BILAGA 7***Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1976 av-
givet av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kultur-
fondens förvaltning**

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1976. Berättelsen har behandlats vid sammanträde den 20 januari 1978. Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma.

Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1976 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1976, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 20 januari 1978

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.) *Gylfi Þ. Gíslason (A)*
Förman

Svend Haugaard (RV) *Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

Berättelse

från Nordiska nämnden för alkoholforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för alkoholforskning
Institutionen för teoretisk alkoholforskning
Karolinska institutet
S-104 01 STOCKHOLM
Sverige

B. Startår

1975 (Utan särskilda bidrag har verksamheten pågått sedan 1959)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

1. Initiera nordiska seminarier och symposier runt aktuella problem inom alkoholforskning och praktisk socialpolitik.
2. Samordna och initiera nordiska alkoholforskningsprojekt.
3. Förmedla utbyte av metoder och forskningsresultat.
4. Göra forskningsresultat, bundna inom ett land, kända även i de andra länderna.
5. Förmedla studiebesök och gästforskarverksamhet.
6. Söka i växande omfattning lägga tvärvetenskapliga aspekter på upptagna forskningsprojekt.
7. Koordinera forskningsmetoder och resultatbearbetning så att de blir tillgängliga såväl för forskare i andra länder som för socialarbetare och socialpolitiker.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av tre ledamöter från varje land.

Nämnden, med en ordförande vald bland ledamöterna, biträdes av en deltidsanställd forskningssekreterare.

Beslut fattas av ledamöterna.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark

Jensen, Egill, overlæge

Nielsen, Randi, fuldmægtig

Skyum-Nielsen, Svend, professor

Finland

Ahlström-Laakso, Salme, pol. dr.

Forsander, Olof, docent

Hirvonen, Leo, professor

Norge

Anchersen, Per, overlege

Hauge, Ragnar, forskningssjef

Salvesen, Anders, direktør

Sverige

Goldberg, Leonard, professor, *ordförande*

Jonsson, Erland, forskardocent

Wiklund, Daniel, avdelningsdirektör

3. Personal

Forskningssekreterare Björn Hibell (1/2-tid)

Sekreterare Sonja Andersson (1/3-tid)

F. Verksamhet

Seminarier och forskarmöten

Under 1977 har nämnden arrangerat fyra seminarier och forskarmöten. Två berörde problemområdet alkohol och trafik, medan de båda övriga behandlade kvinnor och alkohol respektive alkoholbiologisk forskning.

Den 24—25 mars 1977 arrangerade nämnden ett seminarium om alkohol och trafik i Köpenhamn. Vid seminariet, som var utformat som ett forskarmöte, deltog ca 30 personer. Programmet upptog bl. a. lagstiftning och rattfylleriutveckling i Norden, alkoholbetingade olycksfall och dödsfall i trafiken samt nya metoder att bestämma alkoholhalt, bl. a. i utandningsluften.

Problemområdet om alkohol och trafik har sedermera följts upp genom att ett speciellt forskarmöte genomfördes i Stockholm den 5—6 oktober. 12 forskare från de olika nordiska länderna medverkade och diskuterade i första hand användningen av sållningsinstrument för alkohol och trafik. I syfte att få till stånd en dialog mellan forskare och personer med erfarenhet från den praktiska användningen av instrument för alkoholbestämning medverkade drygt 20 representanter från nordiska polismyndigheter den andra seminariedagen.

I anslutning till nämndens plenarmöte genomfördes två olika forskarmöten i Stockholm den 9—13 maj. Det biologiskt inriktade seminariet samlade ett 50-tal forskare. De ämnen som behandlades var dels "Metabolic effect of ethanol on the central nervous system" och dels "Effects of ethanol on the liver and on other organs and functions". Abstracts från de anföranden som hölls har samlats i en publikation.

Det samhällsvetenskapligt inriktade forskarmötet hade "Kvinnor och alkohol" som huvudtema. Dessutom gavs information om aktuell alkoholforskning i de nordiska länderna. Sammanlagt medverkade ca 35 personer. De anföranden som berör kvinnor och alkohol har sammanställts i en publikation.

Ungdomsfrågor

En av nämnden tillsatt arbetsgrupp har sammanställt ett material om utvecklingen av den nordiska ungdomens alkoholvanor. Materialet håller för närvarande på att tryckas i bokform.

Forskningsinventering

Som ett komplement till den inventering av den svenska alkoholforskningen som gjordes 1975 har liknande kartläggningar genomförts i Finland och Norge. En rapport från den norska inventeringen har publicerats under hösten.

Forskningsinitiering

Under 1976 tillsattes en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag på samnordiska alkoholforskningsprojekt. Inom följande fyra områden har det föreslagits fortsatt arbete i syfte att formulera samnordiska forskningsprojekt:

- *Attityder till och konsekvenser av alkoholkonsumtion.* Gemensamma studier i Danmark, Finland, Norge och Sverige där avsikten är att försöka utvärdera likheter och olikheter mellan de deltagande länderna. En arbetsgrupp som detaljplanerar projektet har tillsatts.
- *Alkoholskador.* Denna undersökning avser att studera om patienter som vårdas inom olika medicinska institutioner skiljer sig åt beträffande epidemiologiska data, medicinska och sociala skador samt

huruvida skadornas art och omfattning korrelerar med konsumtionsmönstret.

- *Dryckesmönster*. Denna undersökning avser att studera faktiska dryckesmönster med hänsyn till konsumtionsvanor, den uppnådda blodalkoholhalten och, på ett visst material, även att söka registrera, mäta och utvärdera den uppnådda graden och omfattningen av alkoholverkan.
- *Rattfylleri*. Rattfylleriets utveckling under en 14-årsperiod studeras i relation till konsumtionsutvecklingen, antalet fordon och gällande lag i de nordiska länderna.

Under 1977 har omfattande förberedelser gjorts för projektet om attityder till och konsekvenser av alkoholkonsumtion. Den speciellt tillsatta arbetsgruppen har bl. a. fastställt undersökningsuppläggning samt bestämt huvuddelen av formuläret.

En pilotundersökning genomförs i slutet av 1977 för att testa ett antal frågor.

Även rattfylleriprojektet har påbörjats under 1977.

Publikationer

Under 1977 har följande publikationer och artiklar med anknytning till nämnden publicerats:

1. Alkoholkonsumtionens tillväxtmekanismer. Rapport från ett seminarium i Helsingfors den 18—20 maj 1976.
2. Aktuella forskningsprojekt i Norden. Material från ett forskarmöte i Helsingfors den 18—20 maj 1976.
3. Kvinnor och alkohol. Rapport från ett seminarium i Stockholm den 11—13 maj 1977.
4. "Abstracts" från ett alkoholbiologiskt seminarium i Stockholm den 9—11 maj 1977.
5. Nordiska nämnden för alkoholforskning — en kort presentation. Artikel i Alkohol och narkotika, nr 6 1977.
6. Forskning om alkohol og andre avhengighetsskapende stoffer i Norge 1975/76. Rapport från Statens institutt for alkoholforskning, Norge.

G. Framtidsplaner

Samnordiska alkoholforskningsprojekt

För de forskningsprojekt som nämndes under punkt F beräknas följande aktiviteter under 1978.

1. *Attityder till och konsekvenser av alkoholkonsumtion*. Formulärets utseende kommer att fastställas. Vidare kommer forskare i Danmark och Sverige att ansöka om medel till projektet. (I Finland och Norge ryms det inom ramen för respektive forskningsinstitutions ordinarie budget.) Datainsamlingen beräknas ske under hösten 1978.

2. *Alkoholskador*. Förundersökning planeras under 1978.
3. *Dryckesmönster*. Förundersökning planeras under 1978.
4. *Rattfylleri*. Projektet har påbörjats under 1977 och merparten av arbetet beräknas ske under 1978.

Alkoholforskningsinventering

En rapport från en inventering av den finländska alkoholforskningen beräknas utkomma under 1978.

Seminarier och forskarmöten

I anslutning till nämndens plenarmöte arrangeras två forskarmöten i Tromsø den 20—23 maj 1978.

Det samhällsvetenskapligt inriktade mötet upptas bl. a. dels av beteendevetenskapliga synpunkter på beroendeproblemet och dels av effekterna av alkoholpolitiska tilltag.

Det biologiskt inriktade seminariet handlar bl. a. om alkohol och nutrition.

Dessutom planeras några sammankomster i Tromsø som är gemensamma för samhällsvetare och biologer. Dessa kommer bl. a. att handla om alkohol och mediciner samt beroendeproblematiken.

Förutom de teman som nämnts ovan kommer tillfälle att ges till information om aktuella alkoholforskningsprojekt.

Det finns planer på ytterligare några forskarmöten under 1978. Bland de tänkbara teman som diskuterats kan nämnas alkoholen i arbetslivet och beteendeinriktad alkoholistbehandling.

Dessutom måste nämnden hålla möjligheten öppen att det, som en integrerande del av något av nämndens pågående forskningsprojekt, kan bli aktuellt med ytterligare något möte.

H. Finansiering

Anslag från Nordiska ministerrådet på 210 000 Nkr. Medel för genomförandet av enskilda forskningsprojekt erhålls från annat håll.

BILAGA

E 8. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om alkoholpolitikens samhällspolitiska konsekvenser

(Se Sak E 8, s. 1828.)

Berättelse

från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Utvalget avholder i alminnelighet årlige møter. Det har imidlertid vært enighet om at det ikke skulle avholdes noe møte i 1977. Neste møte vil bli avholdt i 1978 med Norge som vertsland.

Berättelse**från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**A. Navn og adresse*

Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK)
 Trondhjemsplads 4²
 DK-2100 København Ø
 Tlf. 01-764118
 Telex 27.114 NORAMB — DK
 Tigr.adr. "Nordtravel"

B. Stiftelsesår

1923

C. Deltagende land

Danmarks Turistråd, Sveriges Turistråd, Islands Turistråd, Centralen för Turistfrämjande og Landslaget for Reiselivet i Norge.

D. Målsetting

NTTK har til oppgave å fremme og lette reiselivet mellom de nordiske land og å stimulere utenlandsturismen til de nordiske land.

*E. Organisasjon**1. Plenarmøtet*

Landslaget for Reiselivet i Norge:	Adm.dir. Ronald Bye, formann fra 1.7.77 Adm.dir. Kai Sørtorp Adm.dir. Just Muus-Falck
Sveriges Turistråd:	Riksdagsman Arne Pettersson, form. til 30.6.77 Komm.råd Thorsten Sundström Adm.dir. Rolf Arfwedsson Adm.dir. Bertil Harrysson
Islands Turistråd:	Ordførande Heimir Hannesson Dir. Ludvig Hjalmtýsson
Centralen før Turistfrämjandet:	Dir. Heikki Toikka Adm.dir. Bengt Pihlström

Danmarks Turistråd: Adm.dir. Ernst Klaebel
Kontorchef Eigil Jensen
Adm.dir. Sven Acker
Dir. Jørgen Helweg
NTTK-sekretariatet: Turistsjef Bjørn Pahle, fra 1.7.77
Dir. Ingvar Mattsson, til 30.6.77

2. Direktørmøtet

Landslaget for reiselivet i Norge: Adm.dir. Just Muus-Falck, formann fra 1.7.77
Danmarks Turistråd: Dir. Jørgen Helweg
Islands Turistråd: Dir. Ludvig Hjalmtysson
Sveriges Turistråd: Adm.dir. Bertil Harrysson, formann til 30.6.77
NTTK-sekretariatet: Turistsjef Bjørn Pahle, fra 1.7.77
Dir. Ingvar Mattsson, til 30.6.77

3. NTTK-sekretariatet

Trondhjemsplads 4²
DK-2100 København Ø
Tlf. 01-764118
Telex 27.114 NORAMB — DK
Tlgr.adr. "Nordtravel"
Sekretær: Turistsjef Bjørn Pahle

F. Virksomheten

Møtevirksomheten 1977

1. *Plenarmøtet* ble avholdt 13. juni i Lillehammer med forannevnte (E-1.) deltagere. LRN's formann, adm.dir. Ronald Bye overtok formannshvervet etter ordførende i ST, riksdagsman Arne Pettersson (fra 1.7.77). Samtidig overtok LRN ledelsen av Direktørmøtene og sekretariatfunksjonen som ble lagt til LRN's kontor i København.

2. *Direktørmøtenes* antall (8) er økt i 1977: København 12.1., Stockholm 16.5., Lillehammer 13.6., København 29.6., Borgå 10.—11.8., København 26.9., Oslo 17.10., Oslo 8.12.

NTTK-direktørene og NTTK-sekretæren har dessuten deltatt i 2 fellesmøter med Nordisk Ministerråds ad hoc Turistutvalg, i Borgå 10.—11.8 og i Oslo 18.10. Ytterligere er det avholdt en rekke arbeidsgruppemøter på avdelingssjefsnivå i forbindelse med planleggingen av løpende felles prosjekter og promosjonsfremstøt. Direktørmøtets formann har sammen med NTTK-sekretæren holdt fellesmøter i New York (sept.) med de nordiske turistsjefene i USA angående promosjonsplaner for 1978/79.

3. Løpende prosjekter, bl. a.:

- Koordinering og felles markedsundersøkelser.
- Feriespredningsundersøkelser med etterfølgende undersøkelser vedr. bedre kapasitetsutnyttelse på innkvarteringsstedene.

- "Norden Nu"-programmet med forberedelser til "Nordisk Reisemarked" (work shop og turistkonferanse) i København oktober 78, massemediapåvirkning, samarbeide med Foreningen Norden (bl. a. årbok) o. a. nordiske organisasjoner.
- Cost/Benefitanalyse. Undersøkelser vedr. ringvirkningene av investeringer i turistanlegg. Seminar og presentasjon av foreliggende eksempler.
- Undersøkelser vedr. konsekvensene av en økt liberalisering av charterflytrafikken fra Nord-Amerika til de nordiske land.
- Skandinavisk Work Shop for *oversjøiske agenter* (april 78) i samarbeide med SAS.
- Flere prosjekter under forberedelse i samarbeide med Nordisk Ministerråds Turistutvalg.

4. Fellesnordiske trykksaker

— Map of Scandinavia (eng. versjon)	300 000 eks.
— Map of Scandinavia (japansk vers.)	100 000 „
— Scand. Travel Facts (eng.)	250 000 „
— Scand. Travel Facts (japansk)	20 000 „
— Trade Agents Manual (håndbok eng.)	10 000 „

G. Fremtidsplaner

NTTK's virksomhet preges mer og mer av samarbeidsoppgaver med sikte på fremme av internordisk reiseliv og turisme i meget nært samarbeide med Nordisk Ministerråd og i tråd med de retningslinjer som er trukket opp i sistnevntes forslag til felles nordisk Handlingsprogram for reiseliv og turisme.

På de fjernere markeder siktes det særlig på utvidet samarbeide i Nord-Amerika og Canada samt på det japanske marked for å fremme trafikken til de nordiske land.

H. Finansiering

NTTK har intet fellesbudsjett.

Sekretariatfunksjonen ivaretas og finansieres av hver av de nasjonale turistorganisasjoner (NTO) i turnusorden over en 3-års periode (p. t. LRN).

Alle samarbeidsoppgaver finansieres fra sak til sak av de deltagende NTO etter avtale. Den prosjektansvarlige NTO dekker (foreløpig) omkostningene i planleggingsperioden inntil fellesfinansiering og evt. støtte fra Nordisk Ministerråd er aktuell.

Berättelse

från Nordiska nämnden för handikappfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Fack
S-161 25 BROMMA
Sverige

B. Startår

1976 (för en försöksperiod om tre år)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Island på observatörsbasis.

D. Syfte

Nordiska nämnden för handikappfrågor har till ändamål att verka för en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område samt i övrigt att inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet.

Det åligger nämnden särskilt att följa handikappforskningen i de nordiska länderna att ta initiativ till löpande systematiska översikter över hjälpmedelsforskningen respektive försörjningen m. m. att ta eller förmedla initiativ till sådan forskning och sådana föranstaltningar m. m. inom sitt ansvarsområde som ur samnordisk synpunkt är särskilt angelägna, härunder koordinering av verksamheten att befrämja information inom sitt ansvarsområde mellan forskare samt mellan forskare, myndigheter och enskilda att stimulera initiering och planering av gemensamma nordiska projekt och annan verksamhet inom nämndens verksamhetsområde.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare.

Samtliga ledamöter och ersättare utnämnes av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underutskott för särskilda uppgifter.

Nämnden bistås i sin verksamhet av en sekretariatschef.

Nämndens sekretariat är förlagt till handikappinstitutet i Stockholm. Enligt avtal den 7 maj 1976 mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och handikappinstitutet ansvarar institutet för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalning av löner m. m. till vid nämnden anställda personer samt tillhandahållande av utrymmen vid institutet för nämndens verksamhet. Institutet bistår också med en sekreterare på halvtid åt sekretariatschefen.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:

Konsulent Eugenie Engberg, (vice ordförande)
Forskningsleder Anders From (avliden under år 1977)
Laboratorieleder Knud Børrild, (suppleant)
Overlege Brynjulf Strandberg, (suppleant)

Finland:

Avdelningschef Antti-Veikko Perheentupa
Docent Castor Lindqvist
Översinspektör Seppo Eräkanto, (suppleant)
Professor Veikko Kallio, (suppleant)

Norge:

Sivilingeniør Øivind Lorentsen
Overlege Gurli Gleditsch
Sivilingeniør Alf Reiar Berge, (suppleant)
Professor Ivar Lie, (suppleant)

Sverige:

Professor Sven-Olof Brattgård, (ordförande)
Kanslirådet Åke Fors
Förste sekreterare Gunnar Danielsson, (suppleant)
Direktör Karl Montan, (suppleant)

3. Personal

Sekretariatschef: Finn Petré
Sekreterare: Marianne Cedell, halvtid

F. Verksamhet

Nämnden har hittills under år 1977 sammanträtt två gånger: i Helsingfors 1977-02-24—25 och i Köpenhamn 29.6.1977. En tredje sammanträde kommer att hållas i Helsingfors 7.12.1977.

En viktig uppgift för nämnden är att följa och översiktligt dokumentera den handikappforskning som bedrivs i de nordiska länderna. På nämndens uppdrag har det svenska handikappinstitutet gjort en nordisk inventering av forskningsprojekt inom handikappområdet. Resultatet av inventeringen har redovisats i den av nämnden utgivna rapporten "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1977". Arbete med en motsvarande rapport för år 1978 inleds inom kort.

Vidare har nämnden under verksamhetsåret givit ut en publikation benämnd "Samnordiska organisationer med verksamhet inom handikappområdet". Nämnden har också ställt samman och distribuerat en rapport — "Tekniska hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda" — från ett nordiskt symposium som arrangerades i november 1976 av Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshämning i samarbete med nämnden.

Slutligen har nämnden i samarbete med danska socialstyrelsen och Institutionen for døvte i Köpenhamn publicerat en rapport — "Døvblindes kommunikations- och miljøproblemer" — från ett nordiskt möte i Köpenhamn, oktober 1976.

För att bl. a. få till stånd en lämplig grundval för det nordiska samarbetet på hjälpmedelsförsörjningens område har nämndens särskilda arbetsgrupp för registrering av och information om tekniska hjälpmedel, i samarbete med en anlitad konsult, utarbetat ett preliminärt förslag rörande gemensam nordisk klassifikation och registrering av tekniska hjälpmedel. Förslaget beräknas efter vissa justeringar kunna sändas ut på remiss i början av år 1978.

Nämndens arbetsgrupp för provningsfrågor, som har till uppgift att utreda förutsättningarna för ett nordiskt samarbete rörande provning av hjälpmedel, kommer att sammanträda i Stockholm 6.12.1977.

Nämnden ser som en viktig uppgift att identifiera de små handikappgruppernas specifika behov av samhällsservice. Nämnden har — efter framställning därom — av Nordiska socialpolitiska kommittén bemyndigats att inrätta en nordiska arbetsgrupp för dövblinda. Sedan medlemmarna utsetts av respektive lands socialdepartement har Nordiska arbetsgruppen för dövblinda haft sitt konstituerande sammanträde i Stockholm 8.11.1977.

Bland övriga frågor som nämnden har behandlat under verksamhetsåret kan nämnas

- utbildningsfrågor inom nämndens ansvarsområde
- frågan om tekniska hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda
- frågan om hjälpmedel för handikappade barn
- frågor om transport av handikappade

— tekniska frågor rörande boendemiljöns utformning och byggnaders tillgänglighet.

G. Framtidsplaner

Enligt Nordiska ministerrådets beslut den 12 oktober 1975, angående upprättande av en nordisk nämnd för handikappfrågor, skall Nordiska socialpolitiska kommittén under år 1978 utvärdera nämndens verksamhet. Nämnden avser att inför denna utvärdering utarbeta en fylligare rapport som dels sammanfattar nämndens verksamhet under försöksperioden, dels drar upp riktlinjer för ett fortsatt arbete.

Flertalet av de frågor som nämnden hittills har behandlat kommer att kräva fortsatt arbete från nämndens sida under verksamhetsåret 1978. Vissa nya frågor tillkommer. Bland annat avses kontakter tas med samhällsorgan i de nordiska länderna som svarar för inköp av tekniska hjälpmedel. Avsikten är att diskutera förutsättningarna för nordiskt samarbete i upphandlingsfrågor.

Det arbete som bedrivs inom andra nordiska samarbetsorgan i fråga om t. ex. byggnaders tillgänglighet för handikappade, transportfrågor och telekommunikationer för döva, kommer nämnden fortsätta att bevaka i enlighet med sin särskilda uppgift att söka koordinera samnordiska åtgärder för handikappade.

H. Finansiering

Nämnden har för verksamhetsåret 1977 av Nordiska ministerrådet beviljats ett anslag om 390 000 nkr.

Berättelse

från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiske telekonferansen och styringskommittéen for nordisk telesamarbeid.

Adresse t. o. m. 1. juni 1979:

c/o Teledirektoratet

GS

Postboks 6701 St. Olavs plass, OSLO

B. Startår

For telekonferansene 1917, for styringskommittéen 1972

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

Det nordiske telesamarbeidet som skjer kontinuerlig mellom post- og teleadministrasjonene i Danmark, Finland og Island og teleadministrasjonene i Norge og Sverige, har til formål å forbedre og utvikle teletjenestene innen Norden samt mellom de nordiske land og øvrige land. Samarbeidet har også til formål å såvidt mulig komme fram til ensartete regler for de nordiske lands teletjenester.

E. Organisation

1. Administration

Det nordiske telesamarbeidet drives

- dels i forbindelse med de nordiske telekonferanser (NT) som holdes annethvert år
- dels i periodene mellom telekonferansene i komitéer og arbeidsgrupper underlagt styringskommittéen for nordisk telesamarbeid (NST)

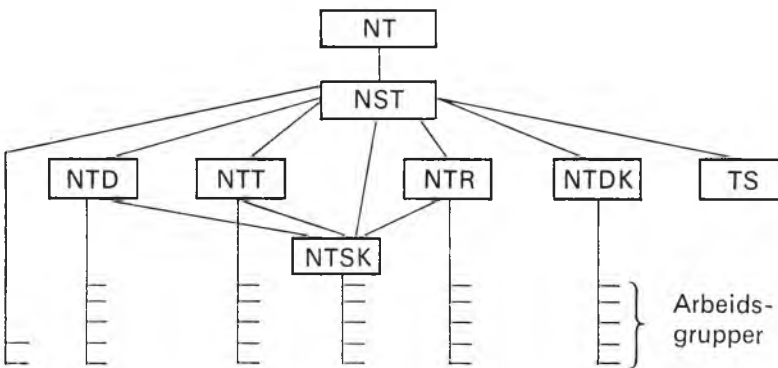
Under telekonferansen og styringskomitéen sorterer følgende komitéer:

- samordningskomitéen for drift- og takstspørsmål (NTD)
- samordningskomitéen for teletekniske spørsmål (NTT)
- samordningskomitéen for radiotekniske spørsmål (NTR)
- samordningskomitéen for tele data kommunikasjon (NTDK)
- nordiske telesatellittkomitéen (NTSK)
- styret for den nordiske jordstasjonen for satellittrafikk i Tanum/Bohuslän (TS)

Under komitéene arbeider nå 25 forskjellige *arbeidsgrupper* med konkrete arbeidsoppgaver. Alle rapporter og konklusjoner legges fram i respektive komitéer, før de med komitéenes uttalelse legges fram for styringskomitéen til godkjenning.

Unntaksvis blir det opprettet arbeidsgrupper som er direkte underlagt NST.

Organiseringen går fram av denne skjematiske oppstillingen:

Nordisk telekonferanse tar stilling til rapporter fra komitéene og trekker opp retningslinjene for arbeidet i neste toårsperiode. Formann er den generaldirektør som fungerte som formann i styringskomitéen i siste periode.

2. Styrelsens sammansättning

Styringskomitéen har følgende sammensetning:

Generaldirektør Poul Hansen, Danmark

Generaldirektør Pekka Tarjanne, Finland

Generaldirektør Jón Skúlason, Island

Generaldirektør Per Øvregard, Norge (formann)

Generaldirektør Tony Hagström, Sverige

Sekretær: Sjefssekretær Håvard Weberg, Norge

Formann- og sekretærfunksjonen går på omgang mellom administrasjonene etter en fastlagt rotasjonsplan.

3. Personal

Alle administrasjonene er representert i arbeidsgruppene og komitéene.

I 1977 er fordelingen i komitéer og arbeidsgrupper slik:

Fra Danmark	69 representanter (6 formenn)
Fra Finland	65 representanter (2 formenn)
Fra Island	29 representanter (1 formann)
Fra Norge	87 representanter (7 formenn)
Fra Sverige	90 representanter (11 formenn)

(Det gjøres oppmerksom på at noen arbeidsgrupper er så nyetablerte at formenn ikke er utpekt.)

F. Verksamhet

Det nordiske telesamarbeidet har også i 1977 gitt gode resultater og vært nyttig for arbeidet innen den enkelte administrasjon.

Den 38. nordiske telekonferansen (NT) ble holdt i dagene 16.—20. mai 1977 i Nyslott, Finland. Konferansen behandlet bl. a.:

- rapporter fra virksomheten i komitéer og arbeidsgrupper i siste to-års-periode
- videreutviklingen av samarbeidet på datakommunikasjonsområdet. Det ble opprettet en samordningskomité (NTDK) som bl. a. vil studere nye avanserte teletjenester og samtrafikk mellom datanett i land utenfor Norden og de nordiske datanettene som nå bygges opp i Danmark, Finland, Norge og Sverige som resultat av det nordiske samarbeidet
- det videre arbeid med innføring av et felles nordisk automatisk mobiltelefonsystem som beregnes å komme i drift ved årsskiftet 1980/81
- formene for det fortsatte nordiske samarbeidet på telesatellittområdet, såvel satellitter for formidling av teletrafikk innen Europa som satellitter for telekommunikasjoner med fartøy
- former for felles nordisk innsats i internasjonalt telesamarbeid — spesielt innen den vesteuropeiske post- og teleunionen CEPT.

Den neste nordiske telekonferansen vil bli arrangert i 1979 i Norge.

Styringskomitéen har holdt 5 møter i 1977. Av viktige spørsmål som styringskomiteen har behandlet kan nevnes:

- felles nordisk bidrag til utforming av den framtidige telepolicy innen CEPT
- deltaking i europeiske satellittsystemer (EUTELSAT)
- nye bestemmelser for telefontrafikk i grenseområdene
- muligheter for nordisk samråding når det gjelder metoder for inflasjonsomregnede regnskaper og driftresultater for administrasjonene
- de nordiske teleadministrasjoners engasjement når det gjelder teknisk/økonomiske aspekter ved NORDSAT og framtidig forvaltning

av et NORDSAT-system samt uttalelse til Statssekretærgruppens rapport.

Det må også nevnes at det nordiske telesamarbeidet fortsatt er en svært god plattform for felles innsats i det europeiske og internasjonale telesamarbeidet.

Det nordiske samarbeidet muliggjør dessuten fortløpende besparelser, takket være bl. a. felles investeringer i teleanlegg som jordstasjonen i Tanum og den nyeste sjøkabelen mellom Danmark og Storbritannia.

G. Framtidsplaner

Alle de nordiske teleadministrasjoner er fortsatt av den sikre oppfatning at et effektivt nordisk samarbeid gir større slagkraft i internasjonale organer og gir god utnytting av de totale personalressurser og den faglige ekspertise. Samarbeidet gagnar derfor den enkelte administrasjon såvel som Norden sett som helhet.

Man er derfor innstilt på å satse de ressurser som er mulige, sett på bakgrunn av administrasjonenes totale oppgaver.

Man er oppmerksom på at organisasjonsform og arbeidsmetoder må kunne justeres i takt med endrete arbeidsoppgaver og arbeidsmengde. Nordisk telekonferanse 1977 satte derfor ned en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til retningslinjer for organiseringen av det fortsatte nordiske telesamarbeid. Gruppen skal rapportere til NST innen 1. maj 1978.

Av særlige viktige arbeidsoppgaver i nærmeste framtid blir bl. a.:

- teleadministrasjonenes engasjement i NORDSAT-prosjektet
- det fortsatte arbeid med felles nordisk automatisk mobiltelefon-system
- det fortsatte arbeid med det nordiske datanettet.

H. Finansiering

Teleadministrasjonene finansierer hver for seg de utgifter som det nordiske telesamarbeidet fører med seg.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska sommaruniversitetet
Hagagatan 25 A
S-113 85 Stockholm
Tel. 08-33 32 11

B. Startår

1950 (Konstituerande möte på Lysebu augusti 1950, första sommar-session 1951 på Askov)

Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

C. Syfte

Nordiska sommaruniversitetet (NSU) är en frivillig organisation, som vill verka för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker med olika bakgrund och genom att främja en kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället. NSU vill inom ramen för denna målsättning ge akademiker från Nordens olika länder möjlighet att mera regelbundet träffas, utbyta kunskap och erfarenheter samt bedriva gemensamt forskningsarbete.

Mot bakgrund härav ser NSU som sin uppgift att fortlöpande verka för förändring av de högre läroanstalterna i Norden i fråga om såväl organisation som utbildnings- och forskningsverksamhet.

D. Organisation

1. Administration

Representantskapet är NSU:s högsta myndighet. Av dess ledamöter väljs en av varje lokalavdelning och lika många plus en av generalförsamlingen. Generalförsamlingen består av samtliga registrerade deltagare i NSU:s sommarmöte. Representantskapet väljer vid sommarmötet en sty-

relse, vars uppgift är att leda och planera NSU:s verksamhet. Styrelsen består av nio ledamöter med personliga suppleanter (jfr. punkt D. 2). Landsavdelningarnas styrelser, till vilka en eller två ledamöter väljs av varje lokalavdelning, leder arbetet i respektive land. Lokalavdelningar kan upprättas på alla orter i Norden där det finns universitet eller annan akademisk läroanstalt efter beslut av representantskapet. Lokalavdelningarna, som f. n. är 20 till antalet, genomför den av NSU planlagda verksamheten. NSU:s verkställande organ är sekretariatet, vars arbete leds av en generalsekreterare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Bent Anker Nielsen, Arkitekt MAA, ordf.	D
Harriet Bjerrum Nielsen, cand. phil.	D
Jan Otto Andersson, fil. dr. tf. professor, v. ordf.	F
Arto Noro, assistent	F
Thorsteinn Vilhjálmsón, univ. lektor	I
Helge Rønning, forskningsstipendiat	N
Torill Steinfeld, laerer	N
Ann Mari Engel, fil. kand.	S
Agneta Herlitz, fil. kand.	S
Suppleanter:	
Jørgen Poulsen, univ. adj.	D
Helmuth Schledermann, univ. lektor	D
Clas Zilliacus, fil. dr.	F
Bertel Ståhle, pol. kand.	F
Hrafn Hallgrímsson, arkitekt	I
Lars Mjøset, stud.	N
Torill Melhus, stud. mag. art.	N
Sten Andersson, e. univ. lektor	S
Katrin Fridjónsdóttir, sociolog	S

3. Personal

Vid NSU:s sekretariat i Stockholm finns två fast anställda personer med administrativa och kontorstekniska uppgifter på halvtid. Räkenskaperna granskas av auktoriserad revisor vid Sjöåker revisionsbyrå AB, Stockholm.

4. Revisorer

Majja Kalin, Jyväskylä och Lennart Nilsson, Stockholm.

E. Verksamhet år 1977

Arbetet i Nordiska Sommaruniversitetet, NSU, har sin självklara tyngdpunkt i det lokala kretsarbetet som pågår under hela året. Planläggningen för lokalkretsarna äger rum under hösten, sedan representant-

skapet, NSU:s högsta beslutande organ, vid sommarsessionen fastställt studieprogrammet för påföljande år. I januari samlas så de av lokalavdelningarna utsedda kretsledarna till en kretsledarkonferens för att i samarbete med de nordiska koordinatörerna planera och samordna arbetet fram till sommarsessionen.

Årets kretsledarkonferens, som avhölls i Södertälje, samlade ca. 150 deltagare. Förutom kretsarbetet fördes också en preliminär grundläggande diskussion om NSU:s programpolitik i relation till problem i den samhällsliga och vetenskapliga utvecklingen i de nordiska länderna och om den roll, som NSU kan spela i dag vid de olika universitets- och högskolorna i Norden.

Det program, som fastställdes på sommarsessionen i Tvind 1976 av representantskapet för år 1977, består av följande kretsar:

1. Havet och Norden
2. Lantbruket i Norden
3. Hälsa- och socialpolitik
4. Vetandeförmedling i skolan
5. Krislagstiftningen i Norden
6. Filmvetenskap/filmsociologi
7. Produktionssätt och medvetandeformer
8. Teknologi, arbetskraft och yrkesutbildning
9. Kapital, stat och kris
10. Proletärlitteratur och borgerlig offentlighet
11. Familjens roll i reproduktionen

Av dessa kretsar är nummer 1, 4, 5, 7 och 8 nya kretsar. Kretsarna 4, 7 och 8 anknyter till tidigare kretsarbete. Sålunda behandlar kretsen "Vetandeförmedling i skolan" problem, som den tidigare kretsen "Alternativ pedagogik" funnit forskningsvärda; "Teknologi, arbetskraft, yrkesutbildning" fick sina problemställningar definierade i den tidigare kretsen "Produktion och kvalifikation" och "Produktionssätt och medvetandeformer" slutligen har framgått ur den mycket produktiva kretsen "Arbetarrörelsens historia".

Helt nya ämnen är således endast kretsarna "Havet och Norden" och "Krislagstiftningen i Norden". "Havet och Norden" kan sägas vara en djärv satsning från representantskapets sida, eftersom rekryteringen till NSU traditionellt inte sker bland naturvetare. Vissa svårigheter fanns också till en början att nå dem som kunde tänkas intressera sig för kretsen, men den nordiska aspekten av NSU kunde i detta fall stötta den tvärvetenskapliga sidan. Den isländska sakkunskap som finns företrädd inom NSU kunde bistå med en breddning av rekryteringen i de övriga nordiska länderna. Nu, under höstterminen, har kretsen fått en god start på ett flertal orter i Norden.

Rekryteringen av jurister till NSU har varierat mellan åren. En fast referensgrupp finns i Århus, där en NSU-arbetsgrupp forskar kring

”Rättssystemet och produktionssättet”. Kretsen ”Krislagstiftningen i Norden” är ett uttryck för en önskan hos styrelse och representantskap att knyta fler jurister till NSU.

Av de övriga kretsarna på programmet, som alltså alla är fortsättningskretsar, arbetar alla utom kretsen ”Filmvetenskap/filmsociologi” för sista året.

Med utgångspunkt i detta program har det i lokalavdelningarna upprättats ca. 120 lokalkretsar. Detta har under en rad år varit det genomsnittliga antalet kretsar och kan också anses vara det mest realistiska i förhållande till de penningmedel som står till förfogande. Deltagarantalet i lokalkretsarna varierar mellan 5 och 50. De flesta kretsarna rör sig dock kring genomsnittet 15 deltagare.

Förutom dessa kretsar har två grupper vid Freie Universität Berlin varit anknutna till NSU. Dessa finansieras dock av Freie Universität Berlin. Deltagarna i Berlin är alla nordister med goda kunskaper i något av de nordiska språken.

Några av de ovan nämnda fortsättningskretsarna har arbetat i tre år. Detta gäller kretsen ”Lantbruket i Norden” och den krets som behandlat hälso- och socialpolitiken i Norden. Dessa båda kretsar har under sitt arbete producerat ett stort antal artiklar som efter ett redaktionsarbete, vilket äger rum under hösten 1977 och avslutas under våren 1978, skall sammanställas så att de kan publiceras i bokform.

Årets sommarsession, som ursprungligen planerats äga rum i Island, avhölls i Norge. Den norska landsavdelningen hade valt att förlägga sessionen till Lillehammer, där deltagarna kunde stifta bekantskap med den norska distriktshögskolan.

Genom en stadgeändring på sommarsessionen i Umeå 1974 slogs det dåvarande presidiet samman med programkommittén till en styrelse. Denna sammanslagning skedde av ekonomiska skäl. NSU:s styrelse svarar således för såväl administrationen av NSU som för planläggning och programverksamhet. Detta senare upptar normalt den största delen av styrelsens arbete. Under år 1977, med början under hösten 1976, har styrelsen gjort en koncentrerad insats i fråga om planläggningen av NSU:s arbete på längre sikt. Enskilda styrelsemedlemmar har i sina respektive hemländer sökt kartlägga de områden där NSU skulle fylla ett direkt behov som kontaktskapare mellan olika forskare. Denna verksamhet har också resulterat i en rad nya kretsämnen, av vilka några kommit med på 1978 års program, andra f. n. bearbetas ytterligare för att tas upp senare.

Programarbetet inom NSU tillgår så att enskilda NSU-medlemmar under våren inkommer med förslag till nya kretsar. Samtidigt engagerar sig även styrelsen aktivt när det gäller att ta till vara goda förslag. De inkomna förslagen, som i år uppgick till 40 stycken, bearbetas därefter av styrelsen, varefter de går ut på remiss till lokalavdelningarna som uttalar sig såväl om hur lokalavdelningen skulle vilja utforma det samnordiska

programmet under följande år, som om möjligheterna att lokalt kunna starta de föreslagna kretsarna på orten i fråga. Utifrån detta material sammanställer så styrelsen ett programförslag till representantskapet. Styrelsen söker också finna personer som kan göra ett mer djupgående förarbete i fråga om kretsmanschetterna t. ex. inför sommarsessionen. Representantskapet tar således ställning till ett väl förberett förslag.

I styrelsens uppgifter ingår också att tillsätta nödvändiga utredningsgrupper. Exempel på sådana grupper som arbetat under 1977 är "Teknologihistoria" och "Konstens och litteraturens sociala funktioner". Båda dessa grupper har kommit med utarbetade förslag till 1978 års program. Fr. o. m. hösten utreder en grupp möjligheten att starta kretsarbete om "Profession och samhällelig funktion i den offentliga administrationen".

Under år 1977 arbetar också en s. k. arbetsgrupp med syfte att utarbeta en publikation i ämnet "Energipolitiken i Norden". Vidare har på tre orter i Norden pågått studier i "Fenomenologi och fenomenologisk psykologi" i en s. k. projektgrupp.

Under år 1977 har flera symposier ägt rum. I januari 1977 arrangerade den gamla vetenskapshistoriekretsen ett stort symposium om "Historia, vetenskap och samhälle" på Ustaoset. De "papers" som där framlades, i mycket resultat av tidigare kretsarbete, kommer att presenteras i en antologi. Ännu ett stort symposium har avhållits under året. På initiativ av Nordisk Forums redaktion har ett symposium arrangerats om arbetsmiljöforskning. Resultatet kommer att publiceras i ett omfångsrikt särnummer av Nordisk Forum.

Under hösten äger ett symposium rum om lantbruket i Norden på Lysebu. "Krislagstiftningen i Norden" kommer att anordna ett seminarium i internatform. Inför kretsarbetets start i januari 1978 äger ett mindre planeringssymposium rum, "Konstens och litteraturens sociala funktioner". "Nordisk u-landspolitik och utvecklingsstrategier i tredje världen" har haft ett större planeringsmöte i symposieform i Uppsala i oktober.

Under åren har man inom NSU prövat olika former för publicering av aktuellt NSU-material. Nordisk Forum, NF, är NSU:s egen tidskrift. Den utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften är inriktad på universitets- och forskningspolitik. Redaktionen är sammansatt av representanter för alla de fem nordiska länderna. 1977 års årgång behandlar följande huvudtemata: Humaniora i kris; Masskommunikation — forskning och politik; Energihushållning — forskning och kärnkraftspolitik i Norden och slutligen Materialistisk vetenskapskritik. Tidskriften bevakar också löpande vad som sker i Norden på detta område.

I "Information fra Nordisk Sommeruniversitet" har NSU en mer intern publikation, som ger aktuell information om kretsarbete och symposier, men också om det administrativa arbetet inom organisationen. "Information" utkommer med tre nummer under år 1977.

I Nordiska sommaruniversitetets skriftserie har under året utkommit:

Vilmer Andersen & Ragnvald Kalleberg (red) "Forskningen, staten og kapitalen" samt en tredje upplaga av Signe Arnfred & Karen Syberg "Kvindsituation & kvindebevægelse under kapitalismen".

Som framgår av denna översikt, förbereds f. n. ett flertal publikationer inom NSU. De publikationer, som vuxit fram inom NSU:s ramar, har ett extra värde i den nordiska aspekten. Mycket obetalt arbete läggs ned på att översätta finskspråkiga och isländska bidrag till svenska, norska eller danska. Genom Nordiska sommaruniversitetet blir då forskningsresultat, som annars lätt skulle förbli obeaktade av en icke inhemsk publik, tillgängliga för alla forskare i Norden.

F. Framtidsplaner

Som framgått under E ovan, har en omsorgsfull planering föregått 1978 års kretsarbete. På sommarsessionen i Lillehammer fastställde representantskapet ett program om 13 kretsar. Kretsarbete kommer alltså att bedrivas kring ämnena:

1. Havet och Norden
2. Den progressiva vetenskapstraditionen och universitetspolitiken i Norden
3. Teknologihistoria, kapitalistisk teknologi
4. Vetandeförmedling i skolan
5. Social- och arbetsmarknadspolitik i krisen
6. Filmvetenskap/filmsociologi
7. Produktionssätt och medvetandeformer
8. Den ekonomiska teorins och politikens kris
9. Nordisk u-landspolitik och utvecklingsstrategier i tredje världen
10. Lokalsamhällsforskning i ett regionalpolitiskt perspektiv
11. Socialisationsteori
12. Konstens och litteraturens sociala funktioner
13. Produktionssätt, folkhälsa och sjukdomens socialhistoria

Endast fyra av dessa kretsar har arbetat tidigare. Det stora antalet nya kretsar kommer att innebära att lokalavdelningarna får många nya medlemmar som sannolikt även kommer att rekryteras bland naturvetare och jurister.

Flera symposier, som avses äga rum under 1978, har redan nu förberetts med ett omfattande planeringsarbete. Detta gäller ett symposium om vetandeförmedling i skolan och ett om hälso- och socialpolitik. Förutom dessa två symposier planeras mindre arrangemang av symposiekaraktär.

Tidskriften Nordisk Forum beräknas utkomma med fyra nummer 1978 under förutsättning att inga större ekonomiska svårigheter uppstår. I skriftserien beräknas minst två nummer utkomma, dels rapporten från symposiet i vetenskapshistoria i januari 1977, dels en antologi om lantbruket i Norden.

Sommarsessionen 1978 planeras i Island. När detta skrivs är kultur-

budgeten för 1978 ännu inte fastställd, varför det inte med säkerhet kan anges, om sessionen kan förläggas till Island. Näst i tur att arrangera sommarsessionen står Sverige. Om sessionen kan förläggas till Island blir det i Laugarvatn sista veckan i juli 1978.

G. Finansiering

NSU:s finansiering sker uteslutande över den nordiska kulturbudgeten förutom marginella ränteinkomster. Skriftserien finansieras dels genom anmälningsavgifter till sommarsessionen, dels genom försäljning av böcker. Nordisk Forum har av Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning erhållit ett anslag om 10 000 danska kronor.

Budget

	1979 skr.
1. Studieverksamhet	383 200
2. Kommunikation	35 300
3. Sommarsession	165 300
4. Planläggning	81 400
5. Administration	211 900
6. Publicering	50 000
	<hr/>
Summa	927 100

Specifikation

<i>1. Studieverksamhet</i>	
1.1 Studiekretsar i lokalavdelningarna	96 000
1.2 Koordinatorer för studiekretsarna	8 600
1.3 Kretsledarkonferens	103 500
1.4 Lokalavdelningarnas sekreterare, arvode	60 000
1.5 Lokalavdelningarnas verksamhet	49 600
1.6 Arbetsgrupper	10 500
1.7 Symposier	55 000
<i>2. Kommunikation</i>	
2.1 Studiekatalog	4 000
2.2 Information fra NSU	21 300
2.3 Översättning från/till finska/isländska	10 000
<i>3. Sommarsession</i>	
3.1 Arrangörsarvode	10 650
3.2 Material, sekretariat	10 650
3.3 Programhäfte, tryck och distribution	4 000
3.4 Subventionering av deltagare	140 000
<i>4. Planläggning</i>	
4.1 Styrelsen	66 400
4.2 Planläggnings- och utredningsgrupper	15 000
<i>5. Administration</i>	
5.1 Landsavdelningarna	8 500
5.2 Generalsekreterare	66 000

5.3 Sekretariatspersonal	53 000
5.4 Sekretariat, kontor och material, revision	55 000
5.5 Distribution	10 500
5.6 Telekommunikation	9 000
5.7 Resor	8 500
5.8 Diverse	1 400
6. <i>Publicering</i>	
6.1 Nordisk Forum	43 000
6.2 Stencilserien	7 000

Berättelse

**från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte
Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordisk Samarbejdsnævn for Humanistisk Forskning
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7
1060 København K

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordisk Samarbejdsnævn for humanistisk forskning blev oprettet efter aftale mellem de nordiske humanistiske forskningsråd i 1968. I samarbejdsnævnet indgår Statens humanistiske Forskningsråd, Danmark, Statens humanistiska kommission, Finlands akademi, Finland, Fackrådet för humanistisk forskning, Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge, Statens humanistiska forskningsråd, Sverige. Island deltager som observatør.

Nævnet har til opgave at fremme og koordinere den humanistiske forskning og forskeruddannelse i Norden, fremme informationen inden for de nævnte områder samt tage initiativ til samarbejdsprojekter inden for humanistisk forskning i Norden.

D. Organisation

1. Administration

De deltagende forskningsråd udpeger hver to medlemmer til nævnet for to år ad gangen. Sekretariatsfunktionerne går på skift mellem landene hvert andet år. Værtslandets forskningsråd udpeger ordføreren og sekretæren. Nævnet sammenkaldes to gange om året. Ved disse møder er også forskningsrådenes sekretærer til stede. Nævnet kan nedsætte udvalg og arbejdsgrupper. Hvert råd har ret til at sende yderligere eksperter til nævnets møder.

I 1977 havde nævnet følgende udvalg:

Nordisk publiceringsnævn for humanistiske tidsskrifter. Komité vedrørende koordinering af arkæologiske hjælpediscipliner. Arbejdsgruppe for europæisk forskningsamarbejde. Planlægningsgruppe for Symposium om kvindeforskning.

Nævnets administration varetages af en deltidsbeskæftiget sekretær. Samarbejdsnævnet har ikke eget budget. Udgifterne til aflønningen af sekretæren deles mellem medlemslandene. Værtslandets forskningsråd står for rejseomkostninger, telefon, kontorholdsudgifter m. v.

Nævnets sekretariat flyttede til Danmark 1. juli 1976.

2. <i>Samarbetsnämndens sammensætning 31/12 1977</i>	Nationalitet
Professor Knud Rahbek Schmidt, ordf.	D
Professor Søren Sørensen	D
Tf. Professor Pertti Karkama	F
Professor Reijo Wilenius	F
Professor Åse Hiorth Lervik	N
Professor Egil Pettersen	N
Professor Erik Lönnroth	S
Professor Gun Widmark	S
Islands observatør:	
Professor Jónas Kristjánsson	

3. *Personal*

Cand. mag. Lone Heyde

4. *Revisorer*

Den danske Rigsrevision

E. *Verksamhet*

Samarbejdsnævnet har holdt møde den 23. marts i København og den 23.—24. september i Reykjavík. De respektive råds sekretærer har holdt møde den 9. februar i Stockholm og den 12. august i Helsingfors.

Nordisk Samarbejde

Spørgsmål af fællesnordisk interesse er drøftet, herunder det nordiske ødegårdsprojekt og forskeruddannelser.

I februar udsendtes et spørgeskema til forskellige universitetsinstitutter for at skaffe et overblik over omfanget og arten af sprogundervisningen i moderne afrikanske og asiatiske sprog ved universiteterne i Norden. Resultatet af dette kortlægningsarbejde blev i form af en oversigt udsendt til de adspurgte institutter, forskningsrådene, CINA m. fl.

Retningslinier for afholdelse af et symposium om kvindeforskning i foråret 1979 blev diskuteret, og en planlægningsgruppe blev nedsat.

Ved nævnets efterårsmøde i Reykjavík redegjorde Jónas Kristjánsson

for den humanistiske forsknings struktur i Island. Han håbede på en snarlig omdannelse af Videnskabsfonden til forskningsråd efter skandinavisk mønster. Dette ville betyde en fastere kontakt til islandsk forskningsmiljø m. v., hvorved Island i højere grad kunne inddrages i det nordiske samarbejde.

En foreløbig drøftelse af den Rådgivende Komité's forslag til handlingsprogram for det nordiske forskningssamarbejde fandt sted på efterårs mødet.

En drøftelse af samarbejds- og koordineringsmuligheder inden for arkæologien med specielt henblik på de arkæologiske hjælpevidenskaber resulterede i dannelsen af en komité bestående af en sagkyndig fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Komitéen holdt sit første møde i november, hvor det besluttedes, at de 5 nordiske lande (Island agtes inddraget) udarbejder en oversigt over de arkæologiske hjælpediscipliner. Det er tanken, at denne oversigt sammen med eventuelle rekommandationer og forslag til afholdelse af en konference afgives til behandling i de nordiske lande og i European Science Foundation.

Europæisk Samarbejde

Den kommission, som NOS-H havde nedsat med henblik på planlægning af det europæiske samarbejde, indgik i en humanistisk arbejdsgruppe under European Science Foundation og forelagde her på møder i 1976 og 1977 bl. a. forslag til en standing committee for humanistisk forskning. Det nordiske forslag blev vedtaget af ESF's generalforsamling i Strasbourg november 1977. NOS-H's tidligere formand, professor Bengt Algot Sørensen, Odense, blev valgt som formand for den europæiske komité.

Høringer

Nævnet har udtalt sig til Sekretariatet for nordisk kulturelt Samarbejde vedrørende forskellige forskningsprojekter, kurser m. m. og om forslag til Nordiske Forskerkurser for 1978.

F. Fremtidsplaner

Vil bero på udfaldet af forhandlingerne med Nordisk Kultursekretariat om ansvarsfordelingen mellem Nordisk Kulturaftales organer og forskningsrådene.

RKF's handlingsprogram er sendt til høring i de nordiske forskningsråd og i NOS-H, som er anmodet om at udtale sig inden 1. marts 1978.

Samarbejdsnævnet anser det for nødvendigt og vigtigt med en tilbunds gående behandling af handlingsprogrammet og ønsker derfor på nævnets møde den 6. april 1978 at drøfte de nationale forskningsråds udtalelser. NOS-H bad derfor om udsættelse af fristen til 1. maj 1978 for udtalelser fra henholdsvis de nationale forskningsråd og NOS-H.

NOS-H regner med nær kontakt med den nyoprettede Standing Committee for humanistisk forskning under European Science Foundation og forudser, at det nordiske samarbejde vil få øget betydning i takt med udviklingen af humanistisk forskning inden for rammerne af den europæiske organisation.

*BILAGA***Berättelse****från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter**

Verksamhetsberättelse för 1977

A. Namn och adress

Nordisk Publiceringsnævn for humanistiske tidsskrifter
 Forskningssekretariatet
 Holmens Kanal 7
 1060 København K.

B. Startår

1974

C. Syfte

At tilstræbe rationel udgivelse af nordiske tidsskrifter inden for de humanistiske videnskaber og afgive indstillinger til forskningsrådene om støtte til tidsskrifterne.

*D. Organisation**1. Administration*

Som NOS-H

2. Samarbetsorganets sammansättning

Professor Knud Rahbek Schmidt, ordf.
 Overarkivar Vagn Dybdahl
 Sekretær Marjatta Hiisivaara-Hela
 Professor Lars Huldén
 Fagrådssekretær Anne-Lise Hilmen
 Professor Egil Pettersen
 Överbibliotekarie Lennart Grönberg
 Professor Erik Lönnroth

Nationalitet

D

D

F

F

N

N

S

S

3. Personal

Som for NOS-H

4. Revisorer

Som for NOS-H

E. Verksamhet

Nordisk Publiceringsnævn for humanistiske tidsskrifter har holdt møde den 9. november i København. Tidsskriftsansøgningerne blev forbehandlet af sagkyndige i de respektive lande og derefter på nævnte møde. Anbefalinger vedrørende støtte til de enkelte tidsskrifter er herefter tilgået forskningsrådene, som på baggrund af disse indstillinger tager beslutning om eventuel støtte og i givet fald størrelsen heraf.

Problemet om frieksemplarer, redaktørhonorar, rejseomkostninger, oversættelsesudgifter o. lign. blev forelagt NOS-H den 23. marts i form af et oplæg vedrørende praksis i de forskellige lande og forslag til ændringer heri, og der blev vedtaget principielle retningslinier i forbindelse med disse spørgsmål.

Berättelse

från Nordiska afrikainstitutet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976/77

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet
Sysslomansgatan 7
Box 2126
S-750 02 UPPSALA 2

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01—1964-06-30)

C. Syfte

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet ”i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna rör Afrika.”

”Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika
- att genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest sprida information rörande Afrika och aktuella förhållanden,
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt
- att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika.”

D. Organisation

1. Administration

Institutet är en svensk myndighet under utbildningsdepartementet. Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. Under styrelsen leds institutet av en föreståndare.

2. *Styrelsens sammansättning 1977-12-31*

	Nationalitet
Professor Mogen Boserup	D
Professor Stig Jaatinen	F
Ambassadör Ingvi Ingvarsson	I
Professor John Sanness	N
Internationell sekreterare Thorbjörn Carlsson	S
Professor Claes Fredrik Claeson	S
Överbibliotekarie Gert Hornwall	S
Generaldirektör Ernst Michanek	S
Bankdirektör Claes Nyman	S
Departementsråd Thord Palmlund	S
Rektor Torgny Segerstedt	S
Föreståndare Carl Gösta Widstrand	S

3. *Personal*

- 1 föreståndare
- 1 byrådirektör
- 3 forskarasistenter
- 2 bibliotekarier
- 1 byråsekreterare
- 1 kanslist
- 1 kontorsskrivare
- 2 kansliskrivare
- 1 nordisk sekreterare
- 1 expeditivsvakt

4. *Revisorer*

Revision sker genom revisionskontoret vid universitets- och högskole-
ämbetets försorg.

E. *Verksamhet**Seminarier, kurser, föreläsningar m. m.*

Institutets internationella seminarier ägde rum den 16—19 augusti 1976 på Hanaholmen utanför Helsingfors. Temat för seminariet var "Non-capitalist development in Africa". Ett femtiotal deltagare från de nordiska länderna, Algeriet, Kanada, Guinea-Bissau, Guyana, Holland, Somalia, England, USA, Polen, Tyska demokratiska republiken, Italien och Ungern deltog.

Den 9 oktober höll institutet ett *seminarium* kring ämnet "Administration of pastoral development" med 22 deltagare från de nordiska länderna, huvudsakligen ekonomer, geografer, antropologer och tjänstemän vid biståndsmyndigheterna.

Dessutom har institutet arrangerat ett 50-tal föreläsningar och mindre seminarier runt om i Norden med medverkan av olika forskare och personal från institutet.

Forskningsverksamhet

Institutets föreståndare är sedan december 1976 medlem av en tvärvetenskaplig ledningsgrupp för en studie om *Vatten i u-landsperspektiv*. Projektet, som avser att producera en kunskapsöversikt över detta område och även identifiera nödvändiga forskningsinsatser och policyalternativ, finansieras av Samarbetskommittén för långsiktigt motiverad forskning och SAREC.

Forskningsprojektet *The Christian Presence in Africa*, som finansieras av Humanistiska forskningsrådet och leds av prof. em. Bengt Sundkler, fortgår.

Professor Yash Ghai har beviljats fortsatta anslag från SAREC för sitt projekt *Law and Economy in Africa*, som administreras av institutet.

Forskarassistenten Britha Mikkelsen har beviljats anslag från SAREC för sitt projekt *Industrial development, technical training and formation of labour qualifications, the case of Kenya*.

Biblioteksverksamhet

Bibliotekets nyförvärv har under verksamhetsåret uppgått till ca 1 200, därav är 60 nya tidningar och tidskrifter. Det totala bokbeståndet uppgår till ca 25 000 titlar.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har följande publikationer utgivits av institutet:

Periodiska skrifter

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek, nr 36, 1975

Newsletter nr 15

Bulletin nr 15

Research report nr 35, Magnusson, Åke, *The Voice of South Africa*. 55 s. Uppsala 1976.

Research report nr 36, Ghai, Yash P., *Reflections on Law and Economic Integration in East Africa*. 41 s. Uppsala 1976.

Research report nr 37, Carlsson, Jerker, *Transnational Companies in Liberia*. The role of transnational companies in the economic development of Liberia. 51 s. Uppsala 1977.

Research report nr 38, Green, Reginald H., *Toward Socialism and Self Reliance*. Tanzania's striving for sustained transition projected. 57 s. Uppsala 1977.

Research report nr 39, Sjöström, Rolf & Margareta, *Literacy Schools in*

a Rural Society. A Study of Yemissrach Dimts Literacy Campaign in Ethiopia. 130 s. Uppsala 1977.

Research report nr 40, Ståhl, Michael, *New Seed in Old Soil. A study of the land reform process in Western Wollega, Ethiopia 1975—76.* 90 s. Uppsala 1977.

Research report nr 41, Holmberg, Johan, *Grain Marketing and Land Reform in Ethiopia.* An analysis of the marketing and pricing of food grains in 1976 after the land reform. 34 s. Uppsala 1977.

Böcker

Dimbaza — dödens hemland. Bilder från tvångsförflyttningarnas Sydafrika. 75 s. Uppsala 1976.

Halldin Norberg, Viveca, *Swedes in Haile Selassie's Ethiopia, 1924—1952.* A study in early development co-operation. 320 s. Uppsala 1977.

Resor

Föreståndaren företog den 3—10 juli en resa till Italien för deltagande i International African Institute's årliga styrelsemöte samt besök vid olika italienska institutioner i Rom och Milano med specialisering eller intresse för Afrika, bl. a. Italienska afrikainstitutet, det italienska geografiska institutet, Vatikanmuséets afrikanska samlingar och arkiv, FAO m. fl.

Under tiden 13 oktober 1976—3 februari 1977 företog forskarasistent Christer Krokfors en resa till Somalia för att förbereda ett forskningsprojekt rörande återanpassning av omflyttade nomader. Under vistelsen i Somalia har Krokfors bl. a. etablerat kontakt med Somali Institute of Development Administration and Management (SIDAM), vilket är den somaliska institution där projektet kommer att baseras. Projektet har fått finansiellt stöd av SAREC.

På inbjudan av polska vetenskapsakademin besökte föreståndaren Warszawa den 20—21 november 1976, varvid han föreläste över afrikastudier i Sverige samt kooperativa problem i Östafrika.

Advokaten Peter Nobel, Uppsala, representerade institutet vid AACCs (All African Conference of Churches) planeringsmöte i Nairobi den 17—18 februari 1977, då en allafrikansk flyktingkonferens avsedd att äga rum i Arusha våren 1978 diskuterades.

Den 8—18 mars besökte föreståndaren Ottawa, New York och London för att vid diverse institutioner diskutera framtida gemensamma seminarie- och forskningsaktiviteter.

Den 11—18 mars besökte Birgitta Fahlander London där hon bl. a. deltog i en SCOLMA-konferens.

Studiestipendier

Under året har följande personer erhållit studiestipendier för ca 1 månads vistelse vid institutet:

Hanne Steen Christensen, Köpenhamn; Asger Werner Hansen, Århus; Karsten Jensen, Århus; Grethe Kjærgaard, Köpenhamn; Anne-Lise Klausen, Köpenhamn; Erik Lyby, Århus; Morten Ougaard, Århus; Ebbe Poulsen, Århus; Lamin Sidibeh, Århus; Pekka Aalto, Åbo; Maurice Andem, Helsingfors; Immanuel Ithete, Helsingfors; Risto Jussila, Åbo; Riitta Launonen, Helsingfors; John Nandilimbe, Tammerfors; Sirkka Partanen, Helsingfors; Kristina Rantanen, Åbo; Tunde Soyemi, Åbo; Ossi Tuusvuori, Helsingfors; Berit Aasen, Oslo; Svein Ege, Bergen; Helge Ersøy, Trondheim; Ivar Evensmo, Oslo; Arne Johannes Holte, Oslo; Björg Kristiansen White, Oslo; Joar Hoel Larsen, Oslo; Asbjørn Løvbræk, Oslo; Karl Gjermund Moum, Trondheim; samt Liliane Myrstad, Oslo.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslutade vid sammanträde den 10 november 1976 utdela resestipendier för forskning i Afrika till följande personer:

Jaya Appalaraju, Lund, 5 000: —; Birgitta Björnson, Täby, 5 000: —; Arild Boman, Oslo, 3 000: —; Jerker Carlsson, Göteborg, 5 000: —; Erik Eriksen, Bergen, 5 000: —; Tore L. Eriksen, Oslo, 3 000: —; Selim Gool, Lund, 5 000: —; Alexander Gorham, Täby, 5 000: —; Marty Haraldsson, Uppsala, 7 000: —; Hans Iversen, Århus, 5 000: —; Helena Jerman, Helsingfors, 4 000: —; Lars Å. E. Jonsson, Uppsala, 7 000: —; Lars Jönsson, Uppsala, 4 000: —; Ritva Kivikkokangas-Sandgren, Helsingfors, 5 000: —; Grethe Kjærgaard Petersen, Birkerød, 8 000: —; Ali Najib, Uppsala, 5 000: —; Christina Nordin, Göteborg, 5 000: —; Ahmed Rami, Uppsala, 4 000: —; Flemming Dan Skou, Köpenhamn, 5 000: —; Michael Ståhl, Uppsala, 5 000: —; Jens Erik Torp, Klampenborg, 5 000: —; samt Staffan Wiking, Uppsala, 7 000: —.

G. Finansiering och ekonomi

	Bokslut 76/77	Budget 77/78	Budget 78/79
<i>Avlöningar m. m.</i>			
<i>Utgifter</i>			
Lönekostnader	676	677	1 005
Sjukvård	1	2	2
Lokalkostnader	226	276	322
Summa	903	955	1 329
<i>Inkomster</i>			
Anslag (Sv. statsbudget)	903	955 (erhållet)	1 329 (ansökt)
<i>Driftskostnader</i>			
<i>Utgifter</i>			
Reseersättningar	44		
Drift	115	(siffrorna osäkra)	(siffrorna osäkra)
Seminarier och föreläsningar	117		
Publikationstryck	196		
Bokinköp	60		
Resestipendier	125		

Forskarassistenter	237		
Studiestipendier	36		
Särskilda projekt	145		
Utg. reservation	293		
	<u>1 368</u>	—	—
<i>Inkomster</i>		—	—
Anslag	420	464 (erhållet)	640 (ansökt)
Ing. reservation	164	293	
Bidrag (D)	120	ca 198 (sökt)	(siffrorna osäkra)
Bidrag (F)	110	ca 198 (sökt)	
Bidrag (N)	129	ca 198 (sökt)	
Övriga bidrag (bl. a. publikationsförsäljn.)	425		
	<u>1 368</u>	<u>1 351</u>	—

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977 (1976-10-01—1977-09-30)

Namn och adress

NKTF — Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning
Kommunikationsdepartementet
Fack
S-103 20 Stockholm
Sekreterare: Pol. mag. Göran Nyström

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Kommitténs uppgift är att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en gemensam forskningsmiljö på området.

E. Organisation

1. Administration

NKTF rapporterar till Nordiska ministerrådet via Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Nationellt sorterar NKTF under respektive lands kommunikationsdepartement.

NKTF:s administrativa ledning utövas av kommitténs ordförande med bistånd av sekreterare.

Kommittén har inga underordnande organ.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark

Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, vice ordförande, Ministeriet for offentlige arbejder.

Civ. ing. Jørgen Sterner, Danmarks Tekniske Højskole.

Finland

Avdelningschef Antero Aarvala, Trafikministeriet

Byråchef Aarno Soivio, Statistikcentralen (t. o. m. 28 februari 1977)

Professor Otto Wahlgren, Statens tekniska forskningscentral (fr o. m. 1 mars 1977).

Island

Cand. oecon. Tomas Sveinsson, Ökonomisk Udviklingsinstitut.

Norge

Kystdirektør Ole Vatnan, Kystdirektoratet

Instituttchef Karsten Krogsæter, Transportøkonomisk institutt, (t. o. m. 30 september 1977).

Instituttchef Dag Bjørnland, Transportøkonomisk institutt (fr. o. m. 1 oktober 1977).

Sverige

Departementsrådet Per Jönsson, ordförande, kommunikationsdepartementet

Fil. lic. Alf Ekström, transportforskningsdelegationen.

Ordförandeskap och sekretariatsfunktion skiftar vartannat år mellan länderna enligt särskilt fastställd turordning.

I kommittén kan varje land ha två medlemmar representerade, dels från kommunikationsdepartementet, dels från ett forskningsorgan.

Medlemmarna utses av resp. lands departement för trafikfrågor.

3. Personal

Sekreterare under år 1977 har varit pol. mag. Göran Nyström och kanslist Gunvor Persson, båda vid kommunikationsdepartementet i Sverige.

F. Verksamhet

NKTF har under år 1977 valt att koncentrera verksamheten kring temat trafik och miljö. Följande fyra konferenser har härvid arrangerats:

— Miljöaspekter vid planering (forskarkonferens 12 maj 1977 i Köpenhamn)

- Värderingsmetoder av miljöförhållanden i planeringen (forskarkonferens 26 maj 1977 i Oslo)
- Praktiskt hänsynstagande till miljöförhållanden i planeringen (forskarkonferens 2 juni 1977 i Stockholm)
- Trafik och miljö (brukarkonferens 12—14 juni 1977 i Oslo).

Härutöver har arrangerats en brukarkonferens angående det nordiska vägforskningsprojektet STINA mellan den 1—2 december 1977 i Helsingfors.

Under år 1977 har NKTF gett ut en rapport i anslutning till en konferens i Korsør den 6—8 september 1976 — Langsiktige beslutningar i transportsektoren.

För planeringen av NKTF:s konferenser har under år 1977 sammanlagt fyra arbetsgrupper varit verksamma.

NKTF har under året haft fem kommittémöten. Vid mötena har behandlats arbetsprogram, planerats konferenser samt andra åtgärder med sikte på samordning och effektivisering av den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna.

G. Framtidsplaner

Huvudvikten av kommitténs arbete kommer även fortsättningsvis att läggas vid arrangemang där forskare i de nordiska länderna kan träffas på ett sätt som leder till en samordning av deras arbete. Kommittén kommer vidare arbeta för att stärka kontakterna mellan forskare och användare av forskningsresultat. Härigenom öppnas möjligheter för forskare att få impulser från den praktiska transportverksamheten samtidigt som forskningsresultat kan spridas till olika utnyttjare.

För den framtida verksamheten planeras konferenser under följande teman:

- Energibesparingar inom transporsektorn
- Kustsjöfart
- Nordkoltprojektet
- Attitydundersökningar
- Trafikplanering under 1980-talet
- Oskyddade trafikantgrupper
- Terminalfrågor

H. Finansiering

Kommitténs verksamhet har t. o. m. år 1977 finansierats genom bidrag från resp. lands departement för trafikfrågor. För år 1977 har totalt anvisats 125 000 nkr fördelat med 30 000 nkr var på Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 5 000 nkr för Island. Från och med år 1978 kommer NKTF:s verksamhet att finansieras via Nordiska ministerrådets allmänna budget. Kostnader för sekretariatuppgifter åvilar berört land efter särskilt fastställd turordning.

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Skolkonsulent Matti Kenttä
Skolöverstyrelsen
S-106 42 STOCKHOLM

B. Startår

1967, ombildad 1976

C. Syfte

Enligt 1967 års direktiv, ett permanent rådgivande organ med syfte ”att verka för att underlätta för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem”.

Enligt 1976 års direktiv, ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ ”med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvänder till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering.”

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ämbetsverk, bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits och planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, ”har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och

Finland bör nu därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och riksdag fastställda mål samt att lösa olika praktiska frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter.”

D. Organisation

1 Administration

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under respektive undervisningsministeriet i Finland och utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt till föräldrar i utbildningsfrågor.

2 Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning 31.12.1977

Svenska delegationen	Nationalitet
----------------------	--------------

Ledamöter

Expeditionschef Jan Stiernstedt, ordförande	S
Avdelningschef Annika Baude	S
Byrådirektör Ulf Ebbeson	S
Sekreterare Randolph Norberg	S
Skolrådet Lennart Teveborg	S

Sakkunniga

Avdelningsdirektör Staffan Lundgren	S
Undervisningsrådet Harald Vrethammar	S
Byrådirektör Inga-Britta Åstedt	S

Ledamöter

Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delegationen	F
Generaldirektör Erkki Aho	F
Planeringschef Liekki Lehtisalo	F
Överinspektör Annette Liljeström	F

Permanent experter

Riksdagsman Ralf Friberg	F
Byråchef Lasse Hoffman	F
Generalsekreterare Martti Pöysälä	F

3 Personal

Skolkonsulent Matti Kenttä	S
----------------------------	---

Finska delegationen

Professor Artturi Similä, generalsekreterare	F
Kultursekreterare Aira Kalela, biträdande sekreterare	F
Hum. kand. Ahti Ratia, biträdande sekreterare	F
Hum. kand. Pirkko Kivipelto, kontorsföreståndare	F

E. Verksamhet

Utbildningsrådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering. Ordförandeskapet samt sekreterarfunktionen åvilar den svenska delegationen.

Sammanträden

Finsk-svenska utbildningsrådet har haft tre sammanträden under året. Dessa har hållits i Norrköping, Helsingfors och Haparanda. I anslutning till sammanträdet i Norrköping gjorde rådet studiebesök i Navestads rektorsområde och kunde därvid följa finskspråkiga invandrarbarn i arbete i förskolan och grundskolan samt diskutera med skolledare och lärare. I anslutning till sammanträdet i Haparanda gjorde rådet studiebesök vid Nordkalottens AMU-center i Övertorneå och Finska folkhögskolan i Haparanda.

De nationella delegationerna har därtill haft egna sammanträden.

Rådet har under året gett nationella myndigheter och ämbetsverk ett antal rekommendationer och uppdrag.

Studieresor

Finska delegationen inom finsk-svenska utbildningsrådet har under året ordnat med två studieresor till Finland för svenska skolledare.

Svenska delegationen har ordnat med en studieresa till Sverige för finska skolledare och lärare från kommuner med många återvändande barn från Sverige. Som ett led i deras befattningsutbildning ordnade rådet i samarbete med skolstyrelsen i Finland en studieresa till Finland för hemspråkslärarutbildare och lärarutbildare vid den särskilda klasslärarutbildningen vid lärarhögskolorna i Stockholm, Mölndal och Gävle.

F. Framtidsplaner

Utbildningsrådet håller sig informerad om och följer kontinuerligt alla frågor inom rådets verksamhetsområde.

G. Finansiering och ekonomi

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsrådet.

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn

Nordisk Postforening

B. Startår

1869 (1934 i nuvarande form og 1946 under nuvarande navn)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

At forbedre og udvikle postforbindelsen mellem medlemslandene

E. Organisation

Administration

Repræsentanter for poststyrelserne skal sammenkomme til konference mindst en gang i året.

Foreningens sekretariatsarbejde varetages af den poststyrelse, som skal stå for næste nordiske postkonference. Fast sekretariat eller personale eksisterer ikke.

Foreningen har et organ, Nordisk Posttidsskrift, som udkommer med 8 numre i året. Redaktionskomiteen består af et medlem fra hvert af medlemslandene.

F. Verksamhet

På årets nordiske postkonference blev følgende rapporter gennemgået og godkendt.

1) Rapport fra de nordiske poststyrelseres kontaktmænd i postale sikkerhedsspørgsmål.

2) Rapport fra Nordisk Postforenings kontaktgruppe.

3) Rapport fra Nordisk Postforenings markedsgruppe.

4) Rapport fra mødet mellem de nordiske poststyrelseres organer for drifts- og rationaliseringsspørgsmål.

5) Rapport fra mødet mellem de nordiske poststyrelseres kontaktmænd i produktivitetsspørgsmål.

Konferencen vedtog at disse organer skulle fortsætte deres virksomhed. I forbindelse med samarbejdet på drifts- og rationaliseringsområdet blev vedtaget at antallet af sager på de årlige drifts- og rationaliseringskonferencer skulle begrænses til nogen få vigtige sager i tillæg til den almindelige informationsudveksling. Langtidsplanlægning skal behandles som eget punkt på dagsordenen.

Endvidere vedtog konferencen at et fællesnordisk frimærke skal udgives i 1980 med ældre brugskunst som fælles tema.

G. Finansiering

Hver poststyrelse for sig bærer udgifter i forbindelse med sine repræsentanter på nordiske postkonferencer og arbejdsgruppemøder.

Udgifter for Nordisk Posttidsskrift fordeles mellem landene på den måde at Sverige betaler 32,7 % Danmark, Finland og Norge hver 21,7 % og Island 2,2 %.

Berättelse**från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1977**A. Namn och adress*

Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)
c/o Skovstyrelsen, Strandvejen 863, DK-2930 Klampenborg.
Telefon (01) 63 11 66.

B. Startår

1972

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge, Sverige (Island observatør)

D. Syfte

At formidle og støtte samnordisk forskning over hele skovbrugets skala.

*E. Organisation**1. Administration*

Nævnet består af 3 repræsentanter fra hvert af landene Danmark, Norge, Sverige og Finland. Formandskab og generalsekretariat går på omgang imellem landene og findes i 1977—1980 i Danmark.

2. Styrelsens sammansætning

	Nationalitet
Skovdirektør Hakon Frølund (formand)	D
Forstander, dr. agro. Erik Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Forstmästare Holger Mauria	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Maximilian Hagman	F
Skogdirektør Hans Kr. Seip	N
Direktør Toralf Austin	N
Førsteamanuensis Oddvar Haveraaen ¹	N
Rektor Gustaf von Segebaden	S
Professor Bertil Lekander	S
Avdelningschef Nils-Erik Nilsson	S

¹ erstatter professor Fritz Jørgensen † 1977.

3. Personal

Som generalsekretær fungerer forstfuldmægtig A. E. Billeschou på deltid.

F. Verksamhet

22. oktober 1976 vedtog NMR at indføre SNS på sit budget. I 1977 har SNS af denne grund udarbejdet økonomiinstruks samt vedtaget en tilføjelse til sine vedtægter for så vidt angår den økonomiske forvaltning i SNS af midler bevilget af NMR.

SNS har i 1977 haft et stort antal nye samnordiske projektforslag forelagt. Det drejer sig om forskningsopgaver inden for

Systemdynamiske metoder i skovbrugspolitikken.

Skadevoldere i skovbruget (insekter, gnavere, svampe).

Registrering af gener.

Frøplantager og stiklingeformering.

Blandingsskovenes produktion og økonomi

SNS har fremkaldt forslag til et samnordisk projekt vedr. biologiske og teknisk/økonomiske konsekvenser af alternative udhugningssystemer, hvor flere samarbejdsgrupper vil blive engageret. SNS har også taget initiativ til og iværksat forberedelserne til afholdelse af et symposium i 1978 i Oslo om samnordisk skovforskning.

Endelig har SNS i 1977 udarbejdet et forslag til et nordisk forskerkursus: "Popularisering af forskningsresultater".

SNS har afholdt 2 møder i 1977.

G. Framtidsplaner

SNS ønsker fortsat i samarbejde med de nordiske samarbejdsgrupper inden for skovforskningsområdet i videste forstand at formidle og støtte den samnordiske skovforskning. Dette vil fortsat ske som en prioritering mellem forskningsopgaver og en koordinering af indsatserne, omfattende samtlige grene af skovbrugsområdet. SNS vil fortsat arbejde på en samordning af alle fællesnordiske skovforskningsopgaver til gavn for det samlede skovbrug i Norden. SNS vil stimulere den samnordiske skovforskning ved i forstærket omfang at igangsætte nyt forskningssamarbejde inden for områder af stor aktualitet og fælles interesse.

H. Finansiering

I 1977 har medlemslandene selv afholdt alle omkostninger i forbindelse med virksomheden i SNS. Generalsekretariatet har været finansieret af det danske statsskovvæsen. SNS har i 1977 ikke forvaltet forskningsmidler.

Klampenborg, den 11. november 1977

A. E. Billeschou

Berättelse

från Nordiska publiceringsnämnden för medicin, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska publiceringsnämnden för medicin
c/o Finlands Akademi
Stationskarlsgatan 2
SF-00520 Helsingfors 52
Finland

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nämnden skall främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter och därvid arbeta för en rationell utgivning av dylika vad gäller såväl deras finansiering och ekonomi som administration och distribution.

Nämnden har till särskild uppgift att

- medverka vid beredningen av ansökningar och andra ärenden rörande dylika tidskrifter samt till de deltagande organen avge förslag till beslut betr. ansökningar och andra ärenden,
- medverka till en rationell administration och distribution för berörda tidskrifter samt kontinuerligt följa deras ekonomiska utveckling och därvid lämna de deltagande organen förslag till beslut om åtgärder,
- verka för en gemensam form av abstracts i de nordiska facktidskrifterna, bl. a. så att dessa blir lämpliga för ADB-behandling,
- behandla frågor rörande tidskriftshonorar, rese- och annan ersättning till redaktörer m. m. samt
- i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syfte, enligt § 1.

E. Organisation

1. Administration

Enligt instruktion fastställd av de medicinska forskningsråden i Norden skall nämnden ha ett sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren kan ej samtidigt vara ledamot av nämnden.

2. Nämndens sammansättning 31.12.1977

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, DK:

Prof. Niels Tygstrup

Prof. V. Gaunø Jensen

Statens medicinska kommission, SF:

Prof. Nils Oker-Blom, ordförande

Prof. Jukka Ainamo

Prof. Tomas Helgason, Island, observatör

Rådet for medisinsk forskning, NAVF, N:

Prof. Egil Gjone

Prof. Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, S:

Prof. Sture Falkmer

Prof. Gunnar Ström

3. Personal

Sekreterare:

Pol. kand. Pia Rosenqvist (deltid)

(Statens medicinska kommission, Finland)

Manuskriptsekretariatet, Stockholm:

Dr. Gunvor Svartz-Malmberg (6 tim./vecka)

Fil. mag. Ragna Goldmann (deltid)

4. Revisorer

—
NOP-M har inga fasta beviljningar.

F. Verksamhet

NOP-M har under 1977 sammanträtt en gång: 21.9.1977 i Köpenhamn.

Arbetet med "Nordic Biomedical Manuscripts. Instructions and Guidelines", ett verk innehållande rekommendationer för utformning av manuskript till originalartiklar publicerade i nordiska tidskrifter inom medicin, odontologi, farmaci och veterinärmedicin, har under 1977 slutförts. Verket utkommer i början av 1978.

NOP-M (Manuskriptsekretariatet) anordnade 13.6.—16.6.1977 en nordisk kurs i vetenskaplig publicering för redaktörer och författare. I kursen deltog sammanlagt 60 personer fördelade på de olika nordiska länderna. Kursen, som bestod av dels föreläsningar med efterföljande fråge- och diskussionsstunder, dels grupparbete, dels paneldiskussioner, hade förberetts av en av NOP-M tillsatt arbetsgrupp (prof. J. J. Pindborg, DK, prof. A. Scheinin, SF, prof. E. Gjone, N och prof. G. Ström, S) och Manuskriptsekretariatet. Kursen genomfördes med hjälp av anslag från de enskilda medicinska forskningsråden. En kursrapport utarbetas för närvarande.

För utgivning av nordiska vetenskapliga tidskrifter år 1977 har NOP-M rekommenderat de nordiska medicinska forskningsråden att bevilja följande anslag:

Acta Chirurgica Scandinavica	Skr 20 000
Acta Paediatrica Scandinavica	Skr 15 000
Scandinavian Journal of Infectious Diseases	Skr 30 000
Scandinavian Journal of Social Medicine	Skr 30 000
Scandinavian Journal of Rehabilitation Medicine	Skr 15 000
Scandinavian Journal of Immunology	Nkr 30 000
Scandinavian Journal of Gastroenterology	Nkr 30 000
Acta Odontologica Scandinavica	Nkr 40 000
Scandinavian Audiology	Dkr 20 000

Anslagen har beviljats av ifrågavarande forskningsråd.

För verksamheten 1978 har NOP-M rekommenderat följande anslag:

Scandinavian Journal of Infectious Diseases	Skr 20 000
Scandinavian Journal of Social Medicine	Skr 20 000
Scandinavian Journal of Rehabilitation Medicine	Skr 15 000
Scandinavian Journal of Immunology	Nkr 20 000
Acta Odontologica Scandinavia	Nkr 20 000
Scandinavian Audiology	Dkr 20 000

C. Framtidsplaner

NOP-M:s två större projekt: Nordic Biomedical Manuscripts samt kursen i vetenskaplig publicering för författare och redaktörer har så gott som avslutats under år 1977. Under 1978 distribueras Nordic Biomedical Manuscripts samt sammanställs en kursrapport. I och med att dessa projekt genomförts slutar Manuskriptsekretariatet sin verksamhet i juni 1978.

NOP-M kommer i framtiden att verka för Manuskripts-verket. Ovan nämnda kursrapport tas som utgångspunkt för diskussion i de medicinska forskningsråden och andra nationella organ om utbildning m. m. i vetenskaplig publicering samt anordnandet av motsvarande kurser m. m. på nationell nivå.

Vidare innebär avslutningen av dessa projekt en omorganisering av

NOP-M:s verksamhet. De medicinska forskningsråden torde till våren 1978 ta ställning till NOP-M:s fortsatta verksamhet. NOP-M har föreslagit att verksamheten fortsätts i form av en arbetsgrupp under NOS-M (Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning) bestående av ett färre antal medlemmar och med sammanträden i anslutning till NOS-M-sammanträden. Arbetsgruppens huvudsakliga uppgift vore att medverka vid beredningen av ansökningar av nordiska medicinska tidskrifter.

H. Finansiering

NOP-M:s verksamhet finansieras gemensamt av de medicinska forskningsråden genom speciella anslag för speciella ändamål (t. ex. kurs). Manuskriptsekretariatets verksamhet har finansierats av det danska, norska och svenska forskningsrådet.

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Berättelse ej överlämnad till 26:e sessionen)

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

NSR (Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd)
c/o Skovteknisk Institut
Vester Voldgade 86
DK-1552 KØBENHAVN V
Telefon 01-122166

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Syfte

Fælles forum for det skovtekniske forsknings- og udviklingsarbejde i de nordiske lande.

E. Organisation

1. Administration

Forskningsråd.

Information, samråd og koordinering af skovteknisk forskningssamarbejde.

2. Styrelsens sammansättning

	Nationalitet
Statsskovrider Gunnar Bergsten, ordfører	D
Institutleder Per Tutein Brenøe	D
Forstander Aage Marcus Pedersen	D
Professor Bror-Anton Granvik	F
Professor Kalle Putkisto	F
Direktör Aulis Hakkarainen	F
Professor Ivar Samset, viseordfører	N
Forstkandidat Kjell Wibstad	N

Professor Anders Staaf	S
Direktør Olle Berggrund	S

3. *Personal*

Intet.

Sekretariatsbistand ydes af Skovteknisk Institut, København.

F. *Verksamhet*

Forskningsprojekter

1. *Hugst, transport og terminalhåndtering af hele stammer og træer*

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

Udarbejdelse af slutrapport.

2. *Skogsförnygringsarbetets mekanisering*

Projektledende institution: Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, S.

— Afprøvning af studiemetoder for plantningsarbejde.

— Tidsstudier af skovforyngelsesarbejdet.

— Undersøgelse af jordbearbejdningsekvipager.

3. *Röjningens och gallringens mekanisering*

Projektledende institution: Skogshögskolan, S.

— Afprøvning af redskaber til maskinel udrensning og tynding samt til flisning af hele træer.

— Udvikling af metoder til sammenbringning og terræntransport.

— Ergonomi og økonomi ved forskellige udhugningssystemer.

— Mekaniseret udrensning og tynding under vinterforhold.

4. *Udvikling af skovarbejdet for mindre skovbrugsenheder*

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

— Analyse af privatskovbrugets struktur.

— Udvikling af traktorer og udrustning for det kombinerede land- og skovbrug.

— Udvikling af vinsjer og metode hermed.

— Metode og redskabsanvendelsens ergonomi, teknik og økonomi.

— Hugst af småt træ og affaldstræ i de kombinerede land- og skovbrug.

5. *Virkesdrivning på torvmarker*

Projektledende institution: Helsingfors Universitet, F.

— Forskning over vejbyggeri for sommer- og vintertransport.

— Frostjordsundersøgelser.

— Køreprøver på tørvejord. Vurdering af bæreevne, slitage og skader.

6. *Arbetsmiljön i skogsbruket*

Projektledende institution: Skogshögskolan, S.

- Udvikling af arbejdsorganisation og -metoder til undgåelse af skader.
- Undersøgelse af oplevelsen af fysisk og psykisk belastning.
- Udarbejdelse af forslag til foranstaltninger, der muliggør tilpasning for personer med arbejdshandicap.

7. *Skoglig arbejdsforskning*

Projektledende institution: Norsk Institut for Skogforskning, N.

- Revision og udvikling af arbejdsstudienomenklaturens tidsbegreber og definitioner.

G. *Framtidsplaner*

De under punkt F, "Verksamhet", anførte forskningsprojekter nr. 2—6 fortsætter i 1978.

H. *Finansiering*

I medfør af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1966 finansieret af de nordiske landes regeringer i året 1977 med 1 638 000 Nkr.

Fra 1. januar 1978 finansieres forskningen over Nordisk Ministerråds almene budget.

Budget og bevilling for 1978	1 891 000 nkr. (prisniveau 1978)
Budget for 1979	2 364 000 nkr. (prisniveau 1979)
Budgetprogram for 1980	2 297 000 nkr. (prisniveau 1978)
Budgetprogram for 1981	2 600 000 nkr. (prisniveau 1978)

Berättelse

från Nordiska instituttet för odontologisk materialprovning, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

NIOM (Nordisk instituttet for odontologisk materialprovning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruks-gjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

E. Organisation

1. Administration

Styret (instituttets øverste ansvarlige organ)

Instituttet

Administrasjon

Biologisk/klinisk avdeling

Fysikalsk/kjemisk avdeling

2. Styrelsens sammansättning

Representanter:

Nationalitet

Overtandlæge Erik Randers Hansen, (visformann)

D

Bitr. professor, dr. odont. Aimo V. Rantanen (for-
mann)

F

Professor, dr. odont. & cand. med. Ole T. Gilhuus-Moe	N
Professor, odont. dr. Per Olof Glantz	S

Suppleanter:

Fuldmæktig Peter Rygaard Andersen	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Vakant	N
Medicinalrådet John Hedlin	S

*3. Personal**Fast ansatte:*

Andersen, Sylvi E., laborant	N
Beltesbrekke, Hans, ingeniør	N
Brune, Dag, dr. techn., avdelingssjef	N
Espevik, Svein, B. Sc., Ph. D. N., forsker	N
Follerås, Tone, laborant	N
Gregersen, Egil, avdelingsingeniør	N
Halvorsen, Anne M., laborant	N
Haugen, Ellen, lic. odont., forsker	N
Heldal, Kari, ingeniør	N
Hoffmoen, Eva W., administrasjonssekretær	S
Johansen, Åse, laborant	N
Johansson, Berit, materialfysiker, avd.ingeniør	S
Jørgensen, Randi, ingeniør	N
Kjelsberg, Randi, ingeniør	N
Mjör, Ivar, B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont., instituttssjef	N
Pettersen, Arne Hensten, dr. odont., forsker	N
Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef	N
Ruyter, I. Eystein, dr. rer., nat., forsker	N
Sjøvik, Inger, ingeniør	N
Svendsen, Svend, cand. real., avdelingsingeniør	N
Söderholm, Karl-Johan, tandläkare, materialfysiker, forskare	S
Windsland, Gry Slettner, kontorassistent	N

Midlertidig ansatt:

Øilo, Gudbrand, cand. odont., forsker	N
---------------------------------------	---

3a. Gjesteforskere:

Det planlegges opprettet 2 forskerstillinger ved NIOM med tidsbegrenset ansettelse. Disse stillinger vil i første rekke være beregnet på sø-

kere fra deltagerlandene slik at instituttets oppbygging i størst mulig grad får en nordisk profil.

F. Verksamhet

Instituttet leier lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees løst på en tilfredsstillende semi-permanent måte. Lokalene har imidlertid ikke muligheter for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor, søke samarbeid med Det odontologiske fakultet i Oslo, Skoletannpleien i Oslo, Statens institutt for folkehelse, Oslo, samt andre institusjoner i Norden.

NIOM deltar i det internasjonale standardiseringsarbeid for odontologiske materialer gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Federation Dentaire Internationale (FDI). Forberedende diskusjoner om igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER) fortsetter, og det har vært avholdt konferanser vedrørende sertifisering på europeisk basis hvor NIOM har deltatt.

Instituttets materialprøveprogram omfatter prøvning og kontroll av 12 materialgrupper, dvs. innen alle områder hvor det foreligger internasjonale standarder for odontologiske materialer. Hver materialgruppe søkes kontrollert minst en gang pr. år. Ingangsetting av prøvning av en ny materialgruppe resulterer i en rekke justeringer og modifikasjoner av både formelle krav og kvalitetskrav for en rekke produkter. Lister over de produkter som tilfredsstiller de angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, offentliggjøres i de odontologiske fagtidsskrifter i Norden. I løpet av 1977 har det vært offentliggjort i alt 7 forskjellige lister.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling vært arbeidet med forskjellige forhold ved amalgam og støpegullegeringer. Korrosjonsstudier av amalgam og uedle metaller utføres for å kontrollere materialenes holdbarhet i munnhulen. Videre er det foretatt studier av komposittmaterialer med hensyn til sammensetning, struktur, fysiske egenskaper. Det har også vært foretatt undersøkelse av støv i dentale laboratorier for en nærmere kartlegging av støvnivåene i disse arbeidslokaler, og karakterisering av dets forskjellige komponenter. Videreføring av dette arbeid vil omfatte dyreforsøk hvor opptagelse av støv i forskjellige organer blir undersøkt histopatologisk. Ved biologisk/klinisk avdeling arbeides det med metodologiske problemer i forbindelse med etableringen av prøveprogrammer samt tilheling av eksperimentelt induisert pulpitt. Et klinisk prøveprogram er igang hvor amalgamfyllinger vil bli vurdert over en 3—4-årsperiode, og hvor amalgamenes teknologiske egenskap er kartlagt på forhånd. En kombinert klinisk/biologisk undersøkelse av periodontal pakninger er under bearbeidelse og ventes avsluttet i 1977/1978. Undersøkelsen skulle kunne danne grunnlaget for å fastsette en internasjonal standard for prøvning av disse sårpakning-

er. Utløsningsforsøk for å kartlegge oppløsningen av odontologiske materialer i spytt og vevsvæske er igangsatt, og utløsningsproduktene allergene og toksiske egenskaper vurderes.

C. Framtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvnings
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste bestå i deltagelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 — Dentistry" (ISO/TC 106). Ifølge NIOM's statutter skal instituttet i størst mulig utstrekning anvende standarder som anbefales av ISO. Flere av NIOM's personale deltar aktivt i ISO's arbeidsgrupper.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er nå tillagt FDI (Federation Dentaire Internationale). Instituttetsjefen er Chairman i den komite som har med odontologiske materialer å gjøre.

ISO har til nå 12 vedtatte odontologiske standarder eller ISO Recommendations. Dessuten foreligger det foreløpige standarder for en del materialer. Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder og NIOM deltar i dette arbeidet.

Materialprøvearbeidet består i å teste i henhold til en standard. Etter hvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvnings- og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Materialprøvningsarbeidet er et kontinuerlig arbeid som gjentas for de forskjellige materialgrupper med visse mellomrom. Dette arbeid vil også i fremtiden utgjøre hoveddelen av NIOM's arbeidsoppgaver.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøvnings-, standardiserings- og utviklingsarbeid. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning. Det vil bli lagt vekt på en samkjøring av arbeidsoppgavene ved de to avdelinger samt en samordning av materialprøvnings- og forskningen.

Opplysningsvirksomheten vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tann teknikere, tannpleiere og kontorsøstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper m. fl.

H. Finansiering

Driftutgiftene fordeles på deltakerlandene etter følgende fordelingsnøkkel:

Danmark 23,6 %

Finland 15,9 %

Norge 17,2 %

Sverige 43,4 %

Budsjett 1977: kr. 4.232.000,—.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Adress

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning
Wergelandsvn. 15, III
Oslo 1.

Fra 1/1 1978 blir adressen:

NKJ
Landbrugets Samraad for Forskning og Forsøg
Axelborg, 4. sal, vær. 19
Vesterbrogade 4 A
DK-1620 København V, Danmark.

B. Startår

1965.

C. Deltagande länder

Danmark, Island, Sverige, Finland og Norge.

D. Styrelsens sammansättning:

Danmark:

Lektor Birthe Palludan
Professor A. Neimann-Sørensen

Finland:

Professor Risto Ihamoutila
Professor Eeva Tapio

Island:

Direktør Bjørn Sigurbjörnsson

Norge:

Direktør Conrad Bonnevie-Svendsen
Professor Knut Aastveit

Sverige:

Landshövding Ragnar Edenman
Professor Olle Johansson.

Når det gjelder personale har NKJ ikke eget sekretariat eller personale, i det sekretariatfunksjonen legges til et av de deltagende forskningsråd.

NKJ skal medvirke til å sikre den økonomiske bakgrunn for gjennomførelsen av forskningsprosjekter av fellesnordisk interesse og skaffe seg den nødvendige oversikt over jordbrukets, skogbrukets og det veterinærmedisinske forskningsområde samt ta initiativ til planlegging og løsning av fellesnordiske prosjekter. Videre skal det behandle forslag til nordiske forskningsoppgaver og avgi innstilling til de enkelte lands forskningsråd (samråd).

Kontaktorganet disponerer ikke midler selv, men anbefaler fellesnordiske forskningsprosjekter, som bør finansieres av forskningsrådene, og avgir innstilling til forskningsrådene i de enkelte land med forslag til fordeling av utgiftene mellom forskningsrådene.

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS)

c/o Civilekonom Anja Borg

Naturvetenskapliga forskningsrådet

Box 23 136

S-104 35 Stockholm 23

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Holland (ZWO) adjungerat

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering.

Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder

att då så befinnes erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning. Under nämnden finns också permanent inrättat Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndigande, äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet i fråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna, jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

Se vidare under F. Verksamhet.

2. Nämndens sammansättning 1976-12-31

Ej permanent sammansättning. Nedanstående deltog i sammanträde 1976-10-01.

Prof. Peder Olesen Larsen	D
Prof. Axel Michelsen	D
Sekretær Flemming Øster	D
Dr Heikki Ignatius	F
Docent Antti Kulmala	F
Sekr. Leena Kirkkomäki-Juntunen	F
Sekr. Lasse Sammalisto	F
Prof. Antti Siivola	F
Fagrädssekr. Axel Andersen	N
Docent Per Maltby	N
Mr. J. Smits	Holland
Tekn. dr Martin Fehrm	S
Byråchef Bengt Samuelsson	S
Byråchef Lars Persson (observatör)	S
Sektionschef Hans Näslund (observatör)	Nord. kultursekretariatet

Under 1977 har inget sammanträde ägt rum. Nästa NOS-möte kommer att hållas i Köpenhamn 1977-02-06.

Sekreterare

Byrådir. Göran Friberg t. o. m. 1977-08-01. Fr. o. m. 1977-12-01 civ.-ekon. Anja Borg.

3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet i Stockholm. Nämndens sekreterare har varit G. Friberg t. o. m. 1977-08-01, fr. o. m. 1977-12-01 civ.ekon. Anja Borg. Deltidsanställd assistent har varit A. Waxler t. o. m. 1977-03-06.

4. Revisorer

Sekretariatet är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av Riksrevisionsverket.

F. Verksamhet

Permanent underorgan:

Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap inrättades 1968. Denna nämnds uppgifter är i första hand att samordna de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets stöd och rationaliseringssträvanden vad gäller de samnordiska naturvetenskapliga tidskrifterna. Genom denna nämnd ges bidrag på drygt 1 milj. nkr till ett 17-tal samnordiska tidskrifter. Från 1975 är denna nämnds sekretariat knutet till Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i Oslo.

Arbetsutskott

Nämnden inrättade under 1976 ett arbetsutskott med följande utseende:

SNF, Danmark	Flemming Øster
SNK, Finland	Antti Kulmala (NOS ordf.)
NAVF, Norge	Axel Andersen
NFR, Sverige	Bengt Samuelsson
ZWO, Netherlands	Johan Smits, observatör, närvarande ad hoc
den nordiska naturvetenskapliga medlemmen av ESF Exec Council	Peder Olesen Larsen, närvarande ad hoc
NOS	Göran Friberg (NOS sekreterare) t. o. m. 77-08-01

Arbetsutskottet sammanträdde första gången 24 september 1976.

Internationellt samarbete:

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4.) Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC). 1975 blev ESRC en standing committee under European Science Foundation (ESF).

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadier i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

- European Incoherent Scatter Radar Project (EISCAT)
- Committee of West European Science Research Councils (ESRC)
- European Science Foundation (ESF)
- International Geological Correlation Programme

Särskilda frågor:

- Under året har följande projekt diskuterats speciellt:
- Nordiskt laboratorium för termoluminiscensdatering
- Biologisk kontroll av nordliga gnagare
- Nordiska forskarkurser 1978

November 1976 hade den franska forskningsadministrationen CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique) initierat ett europeiskt möte i Strasbourg angående anordnande av speciella kurser för forskningsadministratörer. Detta möte följdes av diskussioner inom ESRC (European Science Research Councils) om ev. behov av liknande initiativ och möte inom NOS. Följden blev att ett sådant möte anordnades av NOS i Stockholm den 9—10 maj 1977.

Övrigt:

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

- bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska forskarkurser
- yttranden över remisser från Nordiska kultursekretariatet och Nordiska rådet
- bidragsgivning och stipendier i samband med nordiska symposier

G. Framtidsplaner

Diskussionen om framtidsplaner kommer ytterligare att behandlas i anslutning till remissbehandlingen av utredningen om det nordiska forskningssamarbetets organisatoriska struktur. Remissbehandlingen kommer att ske vid nästa NOS-möte den 6 februari 1978 i Köpenhamn.

*BILAGA***Berättelse**
från Nordisk publiceringsnämnd för naturvetenskap*Verksamhetsberättelse för 1977**A. Namn och adress*

Nordisk publiseringsnemnd for naturvitenskap (NOP-N)
NAVF, Munthesgt. 29, Oslo 2

B. Startår

1968

C. Syfte

NOP-N har som sin oppgave å fremme utgivelsen av nordiske og andre internasjonale naturvitenskapelige publikasjoner og derved arbeide for en rasjonell utgivelse av de enkelte tidsskrift når det gjelder såvel deres finansiering og økonomi som administrasjon og distribusjon.

D. Organisasjon

1. NOP-Ns styre består av to representanter utvalgt fra hvert av de fire naturvitenskapelige forskningsråd i Danmark, Finland, Norge og Sverige. NOP-Ns aktiviteter er underlagt Samarbeidnemnden for de nordiske naturvitenskapelige forskningsrådene (NOS). NOP-Ns styre kommer normalt sammen to ganger i året, men kan også innkalles utenom dette under ekstraordinære omstendigheter. Sekretariatet er plassert i Oslo ved Norges almenvitenskapelige forskningsråd, og består av en konsulent og en førstekontorfullmektig som tar seg av de løpende saker. Begge stillingene er $\frac{1}{2}$ -tidsstillinger.

2. Styrelsets sammensetning pr. 31.12.1977 er følgende:

Professor Erik Alfsen (Norge)
Professor Tove Birkelund (Danmark)
Produksjonschef Ingemar Johannsson (Sverige)
Professor Arne Løvlie (Norge), nestformann
Docent Martin Meinander (Finland)

Professor Jørgen Rassing (Danmark)
Professor Valter Schytt (Sverige), formann
Professor Boris Sjöberg (Finland)

3. *Personale*

Som sekretær fungerer konsulent Synnøve Irgens-Jensen, Ph. D., kontorpersonale er førstetektorfullmektig Betty Esjeholm.

E. Virksomhet

Virksomheten består i å tildele naturvitenskapelige tidsskrifter støtte etter søknad. Organisasjonen skal medvirke til en rasjonell administrasjon og distribusjon for de enkelte tidsskrifter og kontinuerlig følge deres økonomiske utvikling og derved foreslå for de deltakende organer hvilke tiltak som må tas for å oppnå en rasjonell utgivelse.

Innen enkelte fagområder har en avholdt møter for tidsskriftredaktører og deres medarbeidere for å diskutere den mest hensiktsmessige utforming på tidsskriftene og deres innhold.

For å oppnå en rasjonell tidsskriftstruktur innen Norden nedsetter en også for enkeltdisiplinenes vedkommende arbeidsgrupper som avgir uttalelser og rekommendasjoner til NOP-N om den eventuelle ønskeligheten av nedleggelse, nyopprettelse eller fusjonerings av eksisterende tidsskrifter.

En holder seg à jour med den utvikling som foregår på europeisk basis når det gjelder samarbeid om naturvitenskapelig publisering, og deltar i dette foreløpig gjennom støtte av det europeiske "Astronomy and Astrophysics".

Unntaksvis gir en også støtte til annen naturvitenskapelig publisering som utgivelse av symposieforhandlinger eller monografier.

I 1977 mottok 19 tidsskrifter støtte gjennom NOP-N, i 1978 antar en det vil bli 21.

F. Framtidsplaner

Framtidsplaner består vesentlig i å fortsette den virksomhet som er skissert under avsnitt E, og utvide denne der behovene måtte oppstå. I året 1978 ønsker en å avholde et kurs i publiseringsmetodikk. Slik undervisning foregår nå bare sporadisk ved nordiske universiteter. En vil med dette kurset ta sikte på å utdanne høyskole- og universitetspersonale med interesse for faget, og hensikten er at kursdeltakerne etter gjennomgåelsen vil være rustet til å gi slik undervisning til hovedfagsstudenter og nyutdannede kandidater ved sine egne institusjoner.

G. NOP-N utarbeider hvert år budsjettforslag for sin virksomhet. De deltakende forskningsrådene søkes på grunnlag av dette budsjettforslag om å tildele en rammebevilgning for det kommende år. Fordelingen lan-

dene imellom skjer slik at enkeltlandets bidrag regnes proporsjonalt med foregående års totale nasjonale bruttoprodukt. Dog står ethvert land fritt fra å delta med bidrag til et eller flere av de av NOP-N støttede tidsskrifter.

1. Oversikt over regnskap og budsjett (1 000-tall, norske kroner).

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel.utfall 1977	Budget 1978
<i>Utgifter</i>				
Styrelse				
Personal				
Kontor	100	94	87	97
Lokaler				
Prosjekt				
— Publiserings utenom tidsskr.	—	30	30	30
— Sekretariatsutg.	54	15	43	47
— Redaktørmøter	5	50	50	30
— Rasjonalisering av tidsskrifter	23	40	10	40
— Tidsskriftstøtte	865	1 110	1 080	1 542
Summa utgifter	1 047	1 339	1 300	1 786
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 013	1 414	1 397	1 781
Lønsteogr. kompensasjon				
Øvrigt				
Summa inkomster	1 013	1 414	1 397	1 781

2. Innen det inneværende år (1977) regner en med at ytterligere kr. 25 000 vil medgå til rasjonalisering av tidsskrifter. For 1978 er det det å bemerke at dette året sannsynligvis vil gi et betydelig overskudd, slik at en i 1979 kan søke de nasjonale forskningsråd om en mindre sum. Grunnen til dette overskudd er at de totale tidsskriftsøknader bare beløper seg til en sum på 1,2 mill. kroner mot de avsatte 1,5 mill. Denne gledelige reduksjon er forhåpentligvis et resultat av NOP-Ns bestrebelser på mer rasjonelle publiseringsformer.

Berättelse

från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk Industrifond 1976

Inledning

Nordiska ministerrådet beslöt i december 1972 att föreslå de nordiska regeringarna att upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, Nordisk Industrifond. Överenskommelse om fonden undertecknades av de nordiska ländernas regeringar den 20 februari 1973, och har sedermera ratificerats.

Fonden startade sin verksamhet den 1 juli 1973. Den första verksamhetsperioden fastställdes att vara ett och ett halvt år, d. v. s. till och med december 1974. Verksamhetsåret skall därefter vara kalenderåret. Nordisk Industrifonds styrelse framlägger således sin berättelse för fondens tredje verksamhetsår som avslutades den 31 december 1976.

Fondens uppgifter

Fonden skall främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av projekt och program som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Stöd kan ges till företag, institutioner, myndigheter och föreningar verksamma i de nordiska länderna. Det primära målet är utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning som inom begränsad tid beräknas kunna utnyttjas industriellt. Även teknisk verksamhet som på annat sätt kan bidra till att lösa uppgifter av gemensamt industriellt intresse kan dock stödjas.

Från och med 1976 har Nordiska ministerrådet ålagt fonden ett utvidgat ansvar inom energiområdet, vilket innebär att fonden inom detta område även kan stödja FoU-verksamhet som ej har direkt industriellt intresse.

Fondens ekonomiska resurser

Enligt det avtal som de nordiska regeringarna träffade i samband med fondens inrättande är avsikten att fonden under en första 5-årsperiod skall tillföras 50 milj. skr.

Fonden har inom ramen för det ursprungliga avtalet till och med

1976 tillförts 30 milj. skr. Utöver tillgängliga medel har fonden under 1976 haft möjlighet att påta sig flerårsförbindelser med högst 3 milj. skr för 1977 och 2 milj. skr. för 1978.

Genom tidigare beslut kommer fonden för år 1977 att tillföras ytterligare 10 milj. skr.

För fondens utvidgade verksamhet inom energiområdet har Nordiska ministerrådet preliminärt beslutat att från sin budget, utöver fondens ordinarie medel, tillföra fonden 1 milj. nkr. för 1976 samt för 1977 preliminärt beräknat 2,6 milj. nkr.

Fondens framtida aktiviteter

I november 1976 fattade Ministerrådet beslut om tillförsel av medel till fonden för år 1978, genom vilket beslut den ovan angivna ramen om 50 milj. skr. till fonden kommer att uppnås. I samband härmed beslöt Ministerrådet att uppdra åt fonden att under första halvåret 1977 företa en utvärdering av vunna erfarenheter samt lämna förslag till fondens framtida verksamhet.

Planering och utredning

Under året har i ökande omfattning planerings- och utredningsaktiviteter inom fondens verksamhetsområde pågått. Följande aktiviteter bör särskilt framhållas.

Planering av fondens verksamhet

Den utredning om fondens verksamhet som styrelsen hösten 1975 beslöt utföra som underlag för sin planering avslutades under våren 1976.

Utredningen omfattade dels en intern analys av verksamheten och dels en intervjuundersökning med företrädare för olika målgrupper för fondens verksamhet. Styrelsen har på grundval av utredningen bland annat beslutat om ökad informationsverksamhet och om en utredning beträffande behov av och förutsättningar för stöd till ytterligare branschriktade eller teknikinriktade FoU-program. Dansk Teknisk Oplysningstjeneste har fått fondens uppdrag att göra en inledande studie inom sistnämnda område.

Nordiskt energi-FoU-samarbete

Såsom omnämndes i föregående verksamhetsberättelse överlämnade en av Nordiska ministerrådet tillsatt ad hoc-kommitté i oktober 1975 en utredning, "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling inom energiområdet" (NU 1975: 30), till Ministerrådet. Med denna utredning som underlag beslöt Ministerrådet i november 1975 att ge Nordisk Industrifond i uppdrag att under 1976 söka åstadkomma ett ökat samarbete inom energi-FoU-området. Mi-

nisterrådet angav samtidigt att de speciellt anvisade energimedlen i första hand skulle utnyttjas för energi-FoU-projekt som på grund av bristande industriell inriktning faller utanför fondens allmänna verksamhetsområde.

Fonden har under året i kontakt med berörda nationella och nordiska organ utfört planerings- och initieringsarbete inom energi-FoU-området, och fondens styrelse överlämnade den 1 oktober 1976 en rapport till Ministerrådet med förslag till utvidgat nordiskt energi-FoU-samarbete.

Styrelsen framhöll i rapporten att det inom många väsentliga områden finns stort behov av och goda möjligheter för ett sådant utvidgat samarbete och uppskattade att en extra tillförsel av 3—4 milj. skr. per år under en treårsperiod är nödvändig för att väsentliga delar av det framlagda förslaget skall kunna genomföras.

Nordiska ministerrådet anmodade i november 1976 fondens styrelse att även i fortsättningen ta ansvar för det nordiska energi-FoU-samarbetet. Fonden har därför fortsatt sin planering för att initiera nordiskt samarbete på energiforskningsområdet.

Utredningen "Nordisk Radio och Television via Satellit"

I slutet av 1975 upprättade Nordiska ministerrådet (kulturministrarna) en särskild statssekreterargrupp för att studera nordisk radio- och TV-distribution via direktsändande satelliter, som medger att satellitsända program kan tas emot direkt av hemmottagare försedda med speciell antenn- och konverteringsutrustning. Studien skulle täcka två huvudområden: det tekniskt-ekonomiska och det juridiskt-programpolitiska. Statssekreterargruppen anmodade Nordisk Industrifond att åta sig ansvar för den tekniska utredningen och fonden lämnade i februari 1976 i uppdrag till Svenska rymdaktiebolaget att genomföra en sådan studie. Rymdbolaget inlämnade en lägesrapport över den tekniska studien i december 1976. En sammanfattning av Rymdbolagets rapport kommer att ingå i den lägesrapport som statssekreterargruppen kommer att presentera i samband med Nordiska rådets session i Helsingfors 1977. Utredningens slutrapport väntas föreligga i juni 1977.

Fondens stöd till projektverksamhet

Såsom tidigare nämnts beslöt Nordiska ministerrådet hösten 1975 att under 1976 borde från ministerrådets budget 1 milj. nkr. tillföras fonden för speciella energiprojekt utöver de medel som fonden för övrigt disponerar. Projektstöd inom ramen för dessa energimedel ingår i den följande redovisningen.

Till fonden inkom under 1976 60 st. projektförslag. En mycket stor del av dessa berörde insatsområdena miljövårdsteknik, energiteknik och resursteknik.

Under året har fonden totalt beviljat ca 14 milj. skr. i stöd. Av

dessa medel avser ca 3 milj. skr. fortsatt stöd till tidigare beviljade projekt och ca 11 milj. skr. stöd till 36 nya projekt. Vid årets utgång hade dessutom dels reserverats ca 1 milj. skr. för två utvecklingsprojekt, för vilka principbeslut fattats men överenskommelse om lånevillkor ej hunnit träffas, och dels reserverats för fortsatt stöd till pågående projekt 1 milj. skr. för 1977 och 1,1 milj. skr. för 1978. Under året har arbete pågått inom ett stort antal tidigare beviljade projekt. Även medel som beviljats under 1976 kommer i relativt stor omfattning att bli utnyttjade först under kommande verksamhetsår.

Till och med 1976 har fonden beviljat drygt 31 milj. skr. i projektstöd till totalt 76 projekt. Det kan uppskattas att detta stöd ingår i finansieringen av projekt med en sammanlagd projektkostnad av ca 90 milj. skr.

Stödformer

Stöd från fonden kan ges såsom

- bidrag
- lån på fördelaktiga villkor
- garantier

Bidrag ges vanligtvis till projekt som ej innebär direkt industriellt utvecklingsarbete såsom förstudier, kollektiva projekt och arbeten rörande standardisering, provning och mätteknik.

Om det inom ramen för kollektiva program bedöms att resultat kan framkomma som kan leda till industriell exploatering, förbehåller fonden sig rätten att senare föreskriva att fondens bidrag eller delar därav skall återbetalas. Lån på fördelaktiga villkor ges till industriella utvecklingsprojekt. Lånen skall normalt återbetalas när uppnådda resultat kommer till utnyttjande i produktionen.

Fonden kan ge garantier för lån för anskaffande av utrustning för tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete.

Fördelningen av beviljade medel på olika stödformer framgår av tabell 1. Några garantier för lån har hittills ej ställts av fonden.

Tabell 1. Fördelning av beviljade medel på olika stödformer

Stödform	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t o m 1975 1 000 Skr	Beviljat 1976 1 000 Skr	Totalt beviljat 1 000 Skr	%
Bidrag	69	13 063	9 357	22 420	72
Lån	7	4 120	4 532	8 652	28
Garanti	—	—	—	—	—
Totalt	76	17 183	13 889	31 072	100

Det har varit en ganska stor variation i fördelningen av fondens medel mellan bidrags- och låneprojekt under fondens tre första år. Totalt

uppgår lånedelen under denna tid till knappt 30 % av beviljade medel.

Återbetalning av beviljade lån förutsätter att framkomna projektresultat kan utnyttjas industriellt. Först under 1977 kommer ett par av de först beviljade låneprojekten att utvärderas. Det är därför svårt att uppskatta hur stor del av beviljade lånemedel som kommer att kunna återbetalas till fonden.

Insatsområden

Nordiska ministerrådet har fr. o. m. 1976 fastställt följande generella prioriteringar för fondens stöd och annan verksamhet.

Fonden kan lämna stöd till tekniskt-industriellt inriktade samarbetsprojekt och samarbetsprogram av intresse för två eller flera nordiska länder. Verksamheten skall syfta mot utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning eller i övrigt bidra till att lösa tekniska uppgifter av gemensam industriell betydelse. Vid fördelning av fondens stöd skall viss koncentration ske till följande insatsområden:

- Miljövårdsteknik — yttre miljö
- arbetsmiljö
- Hälsovårdsteknik
- Transportteknik
- Datateknik och dess användning
- Energiteknik, med särskild inriktning på energianvändning och energibesparing
- Resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik

Såsom tidigare angivits kan fonden fr. o. m. 1976 inom energiområdet även stödja FoU-verksamhet som är av samhällsekonomisk betydelse.

Nordiska ministerrådet har dessutom angivit att det bör vara en naturlig uppgift för Nordisk Industrifond att finansiera verksamheten inom Nordtest, som är ett av Ministerrådet inrättat nordiskt samarbetsorgan för provning.

Tabell 2. Fördelning av beviljade medel på olika insatsområden

Insatsområde	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t o m 1975 1 000 Skr	Beviljat 1976 1 000 Skr	Totalt beviljat 1 000 Skr	%
Yttre miljö	11	3 112	3 396	6 508	21
Arbetsmiljö	5	598	2 584	3 182	10
Hälsovårdsteknik	3	229	82	311	1
Transportteknik	6	2 408	846	3 254	10
Datateknik	—	—	—	—	—
Energiteknik	16	194	1 602	1 796	6
Resursteknik	15	2 443	2 407	4 850	16
Nordtest (provning-metoder)	4	4 000	2 250	6 250	20
Övrigt	16	4 199	722	4 921	16
Totalt	76	17 183	13 889	31 072	100

Fördelningen av fondens stöd på olika insatsområden framgår av tabell 2. Även om vissa projekt kan ha anknytning till mer än ett insatsområde har de här endast hänförs till det område som bedömts ha dominerande betydelse. Angiven fördelning av fondens insatser mellan olika insatsområden blir därför ej helt rättvisande, men bedöms ändå ge en god beskrivning av insatsernas inriktning.

Inom insatsområdena hälsovårdsteknik och datateknik har endast ett fåtal förslag till samarbetsprojekt inkommit, vilket också återspeglas i tabell 2. Fonden är på energi-FoU-området inne i ett planeringssskede. Detta har medfört att beviljat stöd till stor del gått till planeringsprojekt som syftat till att ta fram underlag för kommande insatser. Området har därför under året ej krävt så stora finansiella resurser, men en väsentlig ökning beräknas för kommande år. Inom övriga områden har tillgången på intressanta projektförslag varit god.

Projekttyper och mottagarkategorier

Hur av fonden beviljade medel fördelats på olika projekttyper och mellan olika anslagsmottagare illustreras i tabell 3 och 4.

Tabell 3. Fördelning av beviljade medel på olika projekttyper

Projekttyp	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t o m 1975 1 000 Skr	Beviljat 1976 1 000 Skr	Totalt beviljat 1 000 Skr	%
Förstudier, utredningar, symposier	21	565	1 174	1 739	5
Kollektiva projekt	26	4 975	5 115	10 090	32
Industriella utvecklingsprojekt	7	4 120	4 532	8 652	28
Övriga FoU-projekt	6	2 401	606	3 007	10
Standardisering, provning, mätteknik	16	5 122	2 462	7 584	25
Totalt	76	17 183	13 889	31 072	100

Tabell 4. Fördelning av beviljade medel på olika anslagsmottagare

Anslagsmottagare	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t o m 1975 1 000 Skr	Beviljat 1976 1 000 Skr	Totalt beviljat 1 000 Skr	%
Forskningsinstitut och institutioner	18,5	1 188	2 392	3 580	11
Nordiska samarbetsorgan	6	4 100	2 325	6 425	21
Standardiseringsorgan	12	959	211	1 170	4
Branschorganisationer och branschinstitut	16	3 726	3 102	6 828	22
Industrier	9,5	5 014	4 488	9 502	31
Myndigheter	1	2 053	245	2 298	7
Övriga	13	143	1 126	1 269	4
Totalt	76	17 183	13 889	31 072	100

Om de projekt som kan hänföras till viss bransch fördelas på olika branscher fås följande procentuella fördelning av fondens stöd t. o. m. 1976 (tabell 5). I tabellen har också medtagits procentuell fördelning av antalet anställda samt förädlingsvärde mellan olika grenar av tillverkningsindustrin.

Tabell 5. Procentuell fördelning av tillverkningsindustrins förädlingsvärde och antal anställda på olika grenar i Norden exkl. Island 1974 samt av Nordisk Industrifond fram till 76-12-31 beviljade medel, vilka kunnat hänföras till de olika grenarna

Gren av tillverkningsindustrin ¹	Anställda ¹ %	Förädlingsvärde ² %	Av NI bevilj. ³ %
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustrin	11,7	11,0	15,3
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustrin	9,0	5,5	4,4
Trävaruindustrin	8,8	8,5	0,7
Massa-, pappers- och pappersvaruindustrin, grafisk industri	12,5	15,9	16,5
Kemisk industri, petroleum-, gummivaru-, plast- och plastvaruindustrin	7,7	10,6	0,2
Jord- och stenvaruindustrin	4,3	4,2	13,2
Järn-, stål- och ferrolegeringsverk	5,6	7,4	9,2
Verkstadsindustrin	39,4	36,2	39,9
Annan tillverkningsindustri	1,0	0,7	0,6
	100	100	100

¹ Totalt i Norden 2 228 000 anställda.

² Totalt i Norden ca 157 000 milj Skr.

³ Ca 22,3 milj Skr. Ytterligare ca 8,8 milj Skr har beviljats men kan ej direkt fördelas på olika grenar.

⁴ Indelning enligt ISIC 1968.

Not: Grundmaterialet till fördelningen av anställda och förädlingsvärde har hämtats från "Nordisk statistisk årsbok 1976".

Beskrivning av projektverksamheten

I bilaga 2 har gjorts en sammanställning av under året pågående bidragsprojekt. Ett par av de större projekt som erhöll stöd under fondens första verksamhetsår och där projektresultatet börjat utvärderas under 1976 presenteras dessutom i bilaga 3. Det gäller:

Redningsmidler og nødradioutstyr (projekt nr 2)

Fiberarmerade cementbaserade produkter (projekt nr 50)

Här följer en kort sammanfattning av vissa pågående projekt som bedöms ha mer allmänt intresse.

Såsom framgår av de föregående tabellsammanställningarna har en betydande del av fondens beviljade medel gått till insatser inom området yttre miljö. De projekt rörande vatten- och luftproblem inom

cellulosaindustrin och vattenproblem inom järn- och stålindustrin som startade redan under tidigare år har fortsatt även under 1976 och ytterligare bidrag har även lämnats under året. Under 1976 har dessutom stöd lämnats till två inom NORDFORSK (Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-naturvetenskaplig forskning) planerade projekt beträffande textilindustrins och fiskindustrins vattenvårdsproblem.

Inom arbetsmiljö har Stöpforsks (Nordiska samarbetsgruppen för gjuteriforskning) projekt rörande utveckling av gjuteritekniska processer i syfte att förbättra arbetsmiljön i gjuterier fortsatt och arbeten har påbörjats rörande bullerbekämpande åtgärder vid snickerimaskiner. Även inom det projekt som leds av sjöfartsdirektoratet i Oslo och som syftar till att utveckla bättre livräddningsutrustning och nödsignalsystem för fartyg spelar arbetsmiljökrav en avgörande roll, även om projektet har hänförs till insatsområdet transportteknik (se även bilaga 3).

Energi-FoU-området har indelats i två huvudområden: energiproduktion, -distribution och -ackumulering samt energianvändning i industrin. Inom det förstnämnda huvudområdet inryms huvudsakligen de FoU-insatser som kan motiveras av samhällsekonomiska skäl. Fonden har på detta område främst inriktat sig på den kommunala sektorn. Utredningsuppdrag på nordisk bas pågår bl. a. då det gäller kommunal energiplanering, fjärrvärmedistribution och mottryckskraftalstring. Egentligt FoU-arbete pågår i ett projekt, som samfinansieras med Teknologirådet i Danmark och som rör möjligheterna att effektivare utnyttja värmeinnehållet i utgående rökgaser från förbränningsanläggningar för värmeproduktion.

I Jernkontorets regi pågår fyra olika projekt, som väntas få viss betydelse för energianvändningen inom nordisk järn- och stålindustri, och vilka medfinansieras av Nordisk Industrifond. Även ett samnordiskt projekt, som har till syfte att utveckla metoder för bättre värmehushållning i tvätterier, har inletts under året. I övrigt har inom fonden pågått intern planering för initiering av samarbetsprojekt, som berör industrins energianvändning.

Till resursteknik har förts både rent materialtekniska projekt och projekt med mer produktionsteknisk inriktning. Tillgången på intressanta projekt inom området har varit god.

Det inom NORDFORSK planerade projektet om fiberarmerade cementbaserade produkter har avslutats under året och i bilaga 3 lämnas en redogörelse för projektet.

Fonden stödjer tre olika svetsprojekt, nämligen praktisk användning av implantmetoden för värdering av svetsbarheten hos konstruktionsstål, automatisering av gasmetallbågsvetsning genom adaptiv styrning och förbättrade punktsvetsmetoder för aluminium.

Förutom dessa projekt rörande svetsning stödjer fonden flera projekt av speciellt intresse för verkstadsindustrin såsom aluminiums material-

egenskaper, ytskikt på verktygsstål, djuppressning av stål samt djupprofilslipning.

Nordtest har för sin verksamhet under perioden 1973—1976 totalt erhållit 4,25 milj. skr. och för verksamheten 1977 har fonden beviljat Nordtest 0,5 milj. skr.

INSTA (internordiskt standardiseringssamarbete) har bildats för att verka för samordnade nordiska standardiseringsnormer. För nordiska standardiseringsprojekt med industriell inriktning har fonden under året beviljat 0,5 milj. skr.

Samtliga sju industriella utvecklingsprojekt, till vilka fonden beviljat stöd i form av lån, har pågått under 1976.

Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt

I tabell 6 visas omfattningen av det nationella deltagandet i de samarbetsprojekt som erhållit stöd under fondens tre första verksamhetsår. Det är totalt 43 projekt som ingår i redovisningen till ett sammanlagt projektstöd av 21,8 milj. skr., vilket utgör 70 % av det totala projektstödet. De projekt som ej medtagits i denna sammanställning är projekt inom provning, standardisering och mätteknik samt utredningar och symposier. Dessa genomförs oftast huvudsakligen i ett land. Resultaten bedöms ändock komma samtliga länder till godo.

Tabell 6. Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt

Land	Deltar i antal projekt	Beviljat belopp till projekten milj Skr
Danmark	27	10,4
Finland	27	15,9
Island	7	4,1
Norge	35	18,1
Sverige	37	19,0

Samarbete med nationella och nordiska organ

Fonden skall i sin verksamhet ta hänsyn till de enskilda ländernas nationella prioriteringar samt verksamheten inom andra nordiska samarbetsorgan. Fondens behöver därför väl utvecklade kontakter med centrala nationella stödorgan för teknisk forskning och industriell utveckling samt med olika nordiska organ.

Genom att nära samarbete etablerats med de nationella organen inom fondens intresseområde samt med NORDFORSK har fonden för sina projektbedömningar haft tillgång till en erforderlig och omfattande fackkunskap samt säkerställt att den egna prioriteringen koordinerats med de prioriteringar som de enskilda medlemsländerna tillämpar för sina nationella utvecklingsinsatser. Samarbetet har även omfattat samfinansiering av vissa projekt.

Fonden har haft löpande kontakter med organ under Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, speciellt ministerrådssekretariatet i Oslo och presidiesekretariatet i Stockholm.

Remisser och andra yttranden

Fonden har under året yttrat sig över två medlemsförslag till Nordiska rådet:

- Nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer (A 478/e)
- Samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning av stora företag grundade på innovationer (A 476/e)

Dessutom har fonden yttrat sig till den svenska nämnden för energi-produktionsforskning över dess programplan för området spillvärmeutnyttjande samt till Nordiska ministerrådets sekretariat lämnat synpunkter på tillämpningen av avtal angående de anställdas rättsliga ställning vid nordiska institutioner.

Information

Under våren 1976 utarbetades en plan för fondens informationsverksamhet. En ny broschyr har utarbetats och började distribueras under hösten.

Fonden har även sökt sprida information genom annonsering. I slutet av året har en annons varit införd i tre danska tidningar och ytterligare ett införande i var och en av dessa tidningar kommer att ske i början av 1977. Om annonskampanjen bedöms ge positiva resultat är avsikten att även sprida information om fonden via annons i övriga nordiska länder.

Flera artiklar om projektverksamhet som bedrivs med fondens stöd har distribuerats till olika fackliga tidskrifter.

Administration

Fonden leds av en styrelse, som är underställd Nordiska ministerrådet, och har att följa de allmänna riktlinjer och de prioriteringar detta utfärdar och beslutar.

I styrelsen ingår en ledamot med suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en ledamot med suppleant från NORD-FORSK. NORDFORSKs ledamot har ingen rösträtt.

Ordförande och vice ordförande utses av styrelsen. Ordförandeskapet skulle cirkulera mellan deltagarländerna.

Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm och leds av en direktör. Styrelsen har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

<i>Ordinarie ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark:	
Direktör Ivar Haahr	Sekretariatschef P. L. Hansen
Finland:	
Industriråd Pekka Malinen	Specialforskare Björn Blomqvist
Island:	
Departementschef Árni Snaevarr	Ministersekreterare Thorvardur Alfonsson
Norge:	
Underdirektör Christofer Owe	Direktör Tore Tysland
Sverige:	
Civilingenjör Lennart Lübeck	Generaldirektör Sigvard Tomner
NORDFORSK:	
Professor Sakari Heiskanen	Direktör Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit underdirektör Christofer Owe och vice ordförande civilingenjör Lennart Lübeck.

Styrelsens sammansättning under 1977 framgår av bilaga 1.

Styrelsen har under året hållit 9 sammanträden, varav 7 i Stockholm och de övriga i Köpenhamn och Oslo. I samband med mötet i Köpenhamn informerades styrelsen om verksamheten vid Teknologirådet, Statens Teknische Prøvenævn och Udviklingsfondet.

Sekretariatet har haft följande personal:

Direktör Rut Bäcklund-Larsson
 Assistent Marianne Anderson
 Civilingenjör Roland Pettersson
 Civilingenjör Jens Peter Nielsen fr. o. m. 1976-06-01.
 Kontorist Margareta Tiger (deltid)

Sekretariatet är samlokaliserat med NORDFORSK och Nordtest. Genom överenskommelse har av NORDFORSK förhyrts viss administrativ service.

Sekretariatet har skött den ekonomiska förvaltningen, inklusive bokföringen.

Efter samråd med kammarkollegiet i Stockholm detaljgranskas räkenskaperna av Sjöåker Revisionsbyrå AB, vars auktoriserade revisor Ulf Egenäs varit ansvarig för granskningen.

Resultaträkning 1976-01-01—1976-12-31*Intäkter (Skr.)*

Anslag från medlemsländer

Danmark	2 200 000: —	
Finland	1 600 000: —	
Island	100 000: —	
Norge	1 600 000: —	
Sverige	4 500 000: —	10 000 000: —

Speciella energimedel från
Nordiska Ministerrådet

792 500: —

Bankräntor 1 469 222: 73

Återförda projektmedel 115 317: 73

Årets underskott 2 479 760: 06

14 856 800: 52*Kostnader (Skr.)*

Beviljningar

Beviljade bidrag	8 597 509: —	
Beviljade lån med villkorlig återbetalningsskyldighet	4 531 999: —	
Utredningar initierade av NI	759 943: 35	13 889 451: 35
Projektkonsulter		24 943: 51

Administration

Personalkostnader	516 003: 18	
Mötes- och styrelsekostnader	130 368: 71	
Köpta tjänster	121 444: 18	
Lokalkostnader	69 514: 75	
Expenser	44 761: 74	882 092: 56

Kursdifferenser 60 313: 10

14 856 800: 52

Anmärkning: Under året har styrelsebeslut fattats om reservation av totalt 2 milj
Skr för 1977 och 1,1 milj Skr för 1978.

Balansräkning 1976-12-31*Tillgångar (Skr.)***L i k v i d a m e d e l**

Bankbehållning	16 424 596: 45	
Postgiro	12 260: 50	
Kassa	216: 34	16 437 073: 29
	<hr/>	

F o r d r i n g a r

Anvisade ej utbetalade speciella energimedel		561 630: —
--	--	------------

Beviljade lån med villkorlig återbetalningsskyldighet 8 651 999 Skr.¹

16 998 703: 29

Skulder och eget kapital

Beviljade ej utbetalade projektanslag	15 648 347: 26
---------------------------------------	----------------

D i v e r s e s k u l d e r

Leverantörsskulder	26 144: 95
--------------------	------------

E g e t k a p i t a l

Ej utnyttjade medel från tidigare år	1 324 211: 08
--------------------------------------	---------------

16 998 703: 29

¹ Beviljat 1974 1 620 000 Skr. varav utbetalat 1 570 000 Skr.
 Beviljat 1975 2 500 000 Skr. varav utbetalat 1 900 000 Skr.
 Beviljat 1976 4 531 999 Skr. varav utbetalat 609 191 Skr.
 8 651 999 4 079 191

Christofer Owe

Lennart Lübeck

I. Haahr

Björn Blomqvist

Árni Snaevarr

Erling Hagen

R. Bäcklund-Larsson

*TILLÄGG 1***Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Kungl. Maj:t har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt aukt. revisorn U. Egenäs, Sjöåker revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har tagit del av styrelseberättelsen, styrelseprotokoll och fondens räkenskaper för verksamhetsperioden 1976-01-01—12-31 ävensom av den av U. Egenäs översända granskningsberättelsen, som här bifogas.

Revisionen har icke givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 25 april 1977

Stig Andrén

Chef för revisionskontoret

*TILLÄGG 2***Granskningsberättelse för Nordisk Industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1976, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt kontroll av grundregistreringen.

Bokförda anslag och lån har avstämts mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i projektreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgodohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked. Värderingen av behållningar i utländsk valuta har kontrollerats mot vid bokslutstillfället gällande säljkurser. Samtliga låneavtal har inventerats.

Kontrollsummering har skett av dagbok, huvudbok och årsbok.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Sjöåker revisionsbyrå AB

U. Egenäs

Aukt revisor

*BILAGA 1***Styrelse 1977-01-01—1977-12-31**

Ordinarie ledamot	Suppleant
Danmark	
Direktör Ivar Haahr (v. ordf.) Teknologirådet Bredgade 31 DK-1260 KÖPENHAMN K Tel.: 45 (1) 14 66 55	Sekretariatschef P. L. Hansen Udviklingsfondet Nyropsgade 28 DK-1602 KÖPENHAMN V Tel.: 45 (1) 11 47 22
Finland	
Industriråd Pekka Malinen Handels- och industriministeriet Alexandersgatan 10 SF-00170 HELSINGFORS 17 Tel.: 358 (0) 1603 600	Industriråd Björn Blomqvist Handels- och industriministeriet Alexandersgatan 10 SF-00170 HELSINGFORS 17 Tel.: 358 (0) 1603 604
Island	
Departementschef Árni Snævarr	Ministersekreterare Thorvardur Alfonsson
Industridepartementet REYKJAVÍK Tel.: 250 00	Industridepartementet REYKJAVÍK Tel.: 250 00
Norge	
1977-01-01—1977-06-30:	
Underdirektör Christofer Owe Industridepartementet	Direktör Tore Tysland Norges Teknisk Naturvitenskape- lige Forskningsråd Gautstadalléen 30 N-OSLO 3 Tel.: 47 (2) 14 35 90
Akersgatan 42 N-OSLO Tel.: 47 (2) 11 94 15	
1977-07-01—1977-12-31:	
Avdelingsdirektør Per-Christian Endsjø Industridepartementet Akersgatan 42 N-OSLO Tel.: 47 (2) 11 94 47	Byråsjef Andreas Mortensen Industridepartementet
	Akersgatan 42 N-OSLO Tel.: 47 (2) 11 94 78
Sverige	
Civilingenjör Lennart Lübeck (ordf.) Industridepartementet Fack (Storkyrkobrinken 7) S-103 10 STOCKHOLM 2 Tel.: 46 (8) 763 21 63	Generaldirektör Sigvard Tomner Styrelsen för teknisk utveckling Fack (Liljeholmsvägen 32) S-100 72 STOCKHOLM 43 Tel.: 46 (8) 744 51 00

NORDFORSK

Civilingeniör Per Grønberg
 Forskningssekretariatet
 Holmens Kanal 7
 DK-1060 KÖPENHAMN K
 Tel.: 45 (1) 11 43 00

Direktör Erling Hagen
 NORDFORSK
 Box 5103 (Grev Turegatan 19)
 S-102 43 STOCKHOLM 5
 Tel.: 46 (8) 14 14 50

BILAGA 2**Projektverksamhet 1976**

I den följande projektsammanställningen har medtagits de bidragsprojekt som under 1976 pågått med stöd från fonden. För flera projekt beviljades medel redan under tidigare verksamhetsår. I sammanställningen har ej medtagits de industriella utvecklingsprojekt som erhållit stöd i form av lån.

Projekten har indelats i följande områden

Miljövårdsteknik

Yttre miljö

Arbetsmiljö

Hälsövårdsteknik

Transportteknik

Energiteknik

Produktion, distribution och ackumulering

Användning i industrin

Resursteknik

Provningsmetoder

Standardiseringsmetoder

Övrigt

Miljövårdsteknik

Yttre miljö

Projekttitel: *Nordisk avfallsbörs (projekt nr 1)*
 Bidragsmottagare: *De nordiska industriförbundens miljövårdskommitté*
 Beviljat belopp: 250 000 Skr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 344 000 Skr.
 Kontaktperson: *Lars-Gunnar Lindfors, IVL, Stockholm*

Projektet Nordisk Avfallsbörs initierades av Industriförbunden i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Verksamheten påbörjades i novem-

ber 1973 med Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) som ansvarig för den centrala sekretariatsfunktionen. Avfallsbörsen förmedlar inom Norden information om utbud av och efterfrågan på avfall eller restprodukter, vilka bedöms kunna utnyttjas produktivt eller lego-destrueras vid annat företag.

Nordisk Industrifond har lämnat stöd till projektet under den nu avslutade treåriga försöksverksamheten. En överenskommelse har träffats mellan de nordiska industriförbunden att de gemensamt skall finansiera avfallsbörsen under en ny treårsperiod.

Projekttitel: *Återanvändning av vatten i järn- och stålverk under nordiska klimatförhållanden* (projekt nr 10)
 Bidragmottagare: Nordiska stålförbundet
 Beviljat belopp: 550 000 Skr.
 Beräknad total projektkostnad: 1,1 milj. Skr.
 Projektid: 1974-09-01—1976-08-31
 Kontaktperson: Jan Åselius, Jernkontoret, Stockholm

Projektet har varit uppdelat i tre delprojekt med följande målsättning:

- Rening och återanvändning av gasreningsvatten från masugn;
 Att genom utredningsarbete och driftserfarenhet bestämma olika föroreningar i vatten och att fastställa toleransgränser för utsläpp.
 Att komma med förslag till en optimal renings- och slutningsgrad för vattensystemet.
- Rening och återanvändning av kyl- och transportvatten från stränggjutnings- och varmbearbetningsanläggningar;
 Att bedöma och utprova metoder för rening och återanvändning av kyl- och transportvatten. Speciell uppmärksamhet skall ägnas åt avskiljning av olja och fett.
- Kylning av vatten i cirkulerande system;
 Att genom utredningar och utprovning av alternativa kylmetoder redovisa olika konstruktioner, dimensionering och kostnader för alternativa anläggningar.

Projektet avslutades under 1976 och bedöms ha givit för järn- och stålindustrin värdefulla resultat. Slutrapport kommer att tryckas i början av 1977.

Projekttitel: *Klorid i återvinningssystem* (projekt nr 33)
 Bidragmottagare: Stiftelsen Skogsindustriernas vatten- och luftvårdsstiftelse, Sverige
 Övriga deltagare: Centrallaboratorium AB, Finland
 Svenska Träforskningsinstitutet
 Stora Kopparbergs Bergslags AB, Sverige
 Ångpanneföreningen, Sverige
 Beviljat belopp: 670 000 Skr.
 Beräknad total projektkostnad: 3 milj. Skr.
 Projektid: 1974-01-01—1976-06-30

Kontaktpersoner: Stig Larsson, Iggesunds Bruk, Iggesund, Sverige
Hans Norrström, Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholm

Utsläppen från blekning av massa svarar i dag för en stor del av skogsindustrins utsläpp till vatten. Projektets mål har varit att studera återföring av strömmar från blekeriet till återvinningssystemet och de miljöeffekter som därmed kan uppnås. Effekter av denna återföring på fabriken driftsbetingelser, på korrosion, på kloridhalt m. m. skulle också klarläggas.

Projektet avslutades arbetsmässigt 1976-07-01 och därefter har slutrapport sammanställts. Rapporten kommer att tryckas och distribueras under våren 1977. Under första halvåret 1977 kommer också projektets resultat att presenteras i seminarier i Finland och Sverige.

Genom att endast förhållandevis låga kloridhalter (av storleksordningen 10 g/l som Cl i viltluten) kan tolereras i återvinningssystemet utan att höja drifts- och kapitalkostnaden begränsas möjligheterna till återföringar. System för utstötning av klor erfordras även vid låga klor-tillskott och en teknisk-ekonomisk genomgång har gjorts av dessa system.

Med i dag tillgänglig teknik är det första steget mot minskade utsläpp att syrgasbleka massan (alternativt driva delignifieringen i koket till låg ligninhalt) och därefter bleka med hög andel klordioxid. De teknisk-ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av ett sådant förfarande har belysts liksom möjligheterna att minska utsläppen ytterligare genom återföringar.

Projekttitel: *Miljömätsystem, mät- och styrsystem för skogsindustrins miljövård — NORDMILJÖ 80* (projekt nr 84)

Bidragmottagare: Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Sverige
Svenska träforskningsinstitutet
Papperindustrins Forskningsinstitut, Norge
Centrallaboratorium AB, Finland

Beviljat belopp: 1 650 000 Skr.
Reserverat belopp: 1 650 000 Skr.
Projekttid: 3 år från 1 juli 1975
Planerad total omfattning: 11 milj. Skr. (varav ca 1/3 från Nordisk Industriefond)

Kontaktperson: Lennart Eriksson, Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm

I NORDMILJÖ 80 samverkar skogsindustrin i Finland, Norge och Sverige samt miljövårdsmyndigheterna i de tre länderna. I projektet utvecklas och utprovas system och anordningar som ska möjliggöra en sådan övervakning och styrning av fabrikerna att olika miljöskyddskrav uppfylles samtidigt med en hög och jämn produktion. Under året har den andra etappen av projektet genomförts och innehållit utveckling och utprovning i laboratorier och fabriker av olika systemdelar. I en tredje etapp under första halvåret 1977 kommer detta arbete att slutföras och projektet avslutas med en fjärde ettårig etapp, då utvecklade

system utprovas i fabriker. NORDMILJÖ 80 berör skogsindustriella utsläpp i såväl vatten som luft.

Projekttitel: *Utnyttjande av avfallsfibrer* (projekt nr 88)
 Bidragmottagare: Papperindustrins forskningsinstitut, Norge
 Svenska Träforskningsinstitutet
 Centrallaboratorium AB, Finland
 Beviljat belopp: 291 375 Skr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 582 700 Skr.
 Projektid: 2 år från 1975-04-01
 Kontaktpersoner: Liva Söderhjelm, Centrallaboratorium AB, Helsingfors
 Kjell Helge, Papperindustrins forskningsinstitut, Oslo
 Christer Söremark, Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm

Projektet syftar till att finna praktisk användning av avfallsfibrer d. v. s. fiberslam som uppstår vid fiberproducerande skogsindustri och som inte återföres till processen. De användningsområden som prövas är följande:

- Inblandning i träfiberplattor
- Ensilering av grönfoder
- Inblandning i formpressade produkter för t. ex. paketering
- Inblandning i produkter som tegelsten, cementplattor och plastartiklar.

Delresultat som framkommit under året har betecknats som lovande.

Projekttitel: *Textilindustrins vattenvårdsproblem* (projekt nr 144)
 Bidragmottagare: Nordiska projektet "Textilindustrins vattenvårdsproblem"
 Deltagare: Nordiska textilforskningsinstitut
 Nordiska institut för vattenvårdsforskning
 Textilföretag i Danmark, Finland, Norge och Sverige
 Beviljat belopp: 500 000 Skr.
 Reserverat belopp: 500 000 Skr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 8,4 milj. Skr.
 Projektid: 1976-07-01—1979-06-30
 Kontaktpersoner: Leif Bruneau, Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholm
 Björn Federley, NORDFORSKs miljövårdssektariat, Helsingfors

Projektets mål kan sammanfattas i följande punkter:

- att genom industriinterna åtgärder minimera de totala kostnader, som direkt eller indirekt har samband med gränskrav, volym eller pris på in- och utgående vatten i textilindustrins beredningsverk

- att genom kemisk och biologisk karakterisering ta fram underlag för uppdelning av processavloppsvattnen i tre skilda strömmar: en som utan olägenhet kan ledas direkt till recipienten (eller recirkuleras), en som kan ledas till recipienten efter enbart biologisk rening och en som kräver avancerad reningsteknik
- att genom kemisk och biologisk karakterisering ta fram underlag för ersättande av riskfyllda kemikalier med mindre riskfyllda
- att få driftserfarenheter av behandling och återanvändning av mindre förorenade processavloppsvatten i stor skala
- att öka kunskapen om de kvalitetskrav som bör ställas på textila processvatten
- att ta fram enklaste och billigaste teknik för eliminering av toxiska eller svårnedbrytbara kemikalier ur textila processavloppsvatten i stor skala
- att öka kunskapen om toxiska ämnens inverkan på konventionella behandlingsmetoders effektivitet (mekanisk, biologisk och kemisk behandling).

Projekttitel: *Fiskindustrins vattenvårdsproblem* (projekt nr 159)
 Bidragsmottagare: Nordiska projektet "Fiskindustrins vattenvårdsproblem"
 Deltagare: Från Danmark, Island och Norge deltar sammanlagt 16 institutioner och företag
 Beviljat belopp: 413 000 Skr.
 Beräknad total projektkostnad: 1,1 milj. Skr.
 Projektid: 1977-01-01—1978-12-31
 Kontaktpersoner: Ole Krogh, Vandkvalitetsinstituttet, Hørsholm, Danmark
 Björn Federley, NORDFORSKs miljövårdssektariat, Helsingfors

Projektets mål kan sammenfattes i følgende punkter

- at skabe en oversigt over den nordiske fiskeindustri forureningsproblemer og de nuværende tekniske muligheder for løsning af disse
- at undersøge og afprøve mulighederne for vandbesparelser i fiskeindustrier og vurdere indflydelsen på produktkvaliteten
- at udvikle rensningsteknologi for behandling af procesvand fra fiskeindustrien, med særlig vægt på metoder der fører til genvinding af værdifulde indholdsstoffer
- at undersøge mulighederne for genanvendelse af rensset procesvand og vurdere indflydelsen af dette på produktkvaliteten.

Arbetsmiljö

Projekttitel: *Utveckling av gjuteritekniska processer i syfte att förbättra arbetsmiljön i gjuterierna och gjutgodsets kvalitet* (projekt nr 26)

Bidragmottagare: Nordiska samarbetsgruppen för gjuteriforskning
— STÖPFORSK
Beviljat belopp: 1 020 000 Skr.
Beräknad total
projektkostnad: 2,6 milj. Skr.
Kontaktperson: Per Rolf Roland, Kristiansands Jernstøperi A/S,
Kristiansand, Norge

Projektet, som bedrivs i samarbete mellan gjuteriforskningsorganisationerna och industriföretag i Finland, Norge och Sverige, är uppdelat i tre delprojekt. De två första syftar till att klarlägga möjligheterna att införa kromitsand respektive olivinsand som enhetssand i stället för kvartssand i gjuterierna. Det tredje delprojektet syftar till framtagning av ny rensningsteknik med utnyttjande av hittills föga använda metoder, t. ex. kemiska och elektrokemiska metoder, elektrohydraulisk rensning och plasmaskärning.

Samtidigt genomförs en utredning beträffande möjligheterna att minska rensningsarbetets omfattning genom lämpliga åtgärder tidigare i produktionskedjan. Projektarbetet pågår planenligt och förväntas vara slutfört under 1977.

Projekttitel: *Støvekspløsjoner* (förstudie) (projekt nr 112)
Bidragmottagare: Chr. Michelsens institutt, Norge
Beviljat belopp: 62 000 Nkr.
Kontaktperson: Rolf Eckhoff, Chr. Michelsens institutt, Bergen

Industriella dammexplosioner är ett reellt problem i alla de nordiska länderna. Fonden har därför givit stöd till ett utredningsprojekt, där möjligheterna till och intresset för en gemensam nordisk forskningsinsats skulle undersökas. Utredningen har bl. a. resulterat i ett konkret projektförslag ”Dammexplosioner i kanaler och rör” och den nordiska industrins intresse att delta i ett sådant projekt håller på att undersökas.

Projekttitel: *Støjdæmpende foranstaltninger ved snedkerimaskiner* (projekt nr 152)
Bidragmottagare: Teknologisk institut, Danmark
Träbranschernas ergonomigrupp, Träforskningscentrum, Sverige
Beviljat belopp: 150 000 Skr.
Beräknad total
projektkostnad: 225 000 Skr.
Projekttid: Ett år från 1976-12-01
Kontaktperson: Chr. Boye, Teknologisk institut, Tåstrup, Danmark

Projektet har til formål at udvikle relativt enkle og effektive komponenter, som ved montering på gængse snedkerimaskiner bidrager til at forbedre arbejdsmiljøet i maskinsnedkerier, især ved at reducere støjgenerne. Resultater forventes præsenteret i form af en rapport, hvori de udviklede løsninger beskrives, dels ved karakteristik af miljøforbedrende

effekter, dels ved konstruktionsanvisninger med tilhørende overslag over fremstillingspriser.

Der vil blive lagt stor vægt på at rapporten spredes til berørt industri i de nordiske lande.

Hälsovårdsteknik

Projekttitel:	<i>Telekommunikation för döva och dövblinda</i> (projekt nr 11)
Bidragmottagare:	Handikappinstitutet, Sverige
Referensgrupp:	Förutom representanter för varje enskilt land även representant för Døves Nordiske Råd och Nordiske Høreskades Samarbejdskomité, De Nordiska Dövblindorganisationernas Samarbetsorgan samt för de nordiska televerken.
Beviljat belopp:	230 300 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	560 000 Skr.
Kontaktperson:	Jan-Ingvar Lindström, Handikappinstitutet, Stockholm

En utredning har gjorts kring telekommunikationer för döva, dövblinda och talskadade i Norden. Utredningen har verkställts av handikappinstitutet i samarbete med representanter för de nordiska länderna, berörda handikapporganisationers nordiska samarbetsorgan samt televerken i de nordiska länderna. Målsättningen har varit att föreslå ett lämpligt telekommunikationssystem vad avser apparatur, behov av service samt ekonomiska och administrativa konsekvenser. Provning av enskilda utrustningar har inte ingått.

Utförlig rapport över projektet kan erhållas från Handikappinstitutet, Fack, 161 25 Bromma, Sverige.

Transportteknik

Projekttitel:	<i>Redningsmidler og nødradioutstyr</i> (projekt nr 2)
Bidragmottagare:	Sjøfartsdirektoratet, Norge
Projektkommitté:	Representanter för de nordiska sjöfartsmyndigheterna
Beviljat belopp:	2 865 000 Nkr.
Beräknad total projektkostnad:	7,6 milj. Nkr.
Projekttid:	5 år
Kontaktpersoner:	Modolv Hareide, Sjøfartsdirektoratet, Oslo Inge Johnsen, NTNFs skipstekniska komité, Oslo

Se utförlig beskrivning i bilaga 3.

Projekttitel:	<i>Prognosmetoder för fartygsprovture</i> (projekt nr 109)
Bidragmottagare:	Skibsteknisk laboratorium, Danmark Ship Hydrodynamics Laboratory, Finland Norges Skipsforskningsinstitut, Norge Statens Skeppsprovvningsanstalt, Sverige
Beviljat belopp:	300 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	550 000 Skr.
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Hans Lindgren, Statens Skeppsprovvningsanstalt, Göteborg

Skeppsprovvningsanstalterna i Danmark, Norge och Sverige deltar sedan 1972 i ett internationellt samarbete som syftar till att få fram en enhetlig metod för prediktering av fartygs axeffekt, fart och varvtal vid provtur. Nordisk Industrifond har bekostat en del av detta arbete (projekt nr 59) och ovanstående projekt är en fortsättning på det tidigare projektet.

Arbetet kommer i stort att utföras i enlighet med följande plan:

1. Metodstudier av modellförsöks- och provtursteknik
2. Framtagning av dataprogram för analys av modellförsöksresultat
3. Framtagning av dataprogram för korrektion av provtursresultat
4. ITTC-programmet kompletteras
5. Inkörning av ITTC-program, analysering av SHL provtursmaterial samt utförande av vågenergimätningar
6. Framtagning av gemensamt prognosförfarande samt rapportskrivning

De framtagna metoderna kommer huvudsakligast att användas av de olika skeppsprovvningsanstalterna för att beräkna sambandet mellan axel-effekt, fart och propellervarvtal för fartyg under provtursförhållande. Dessa prognoser ligger till grund för de provturskontrakt som upprättas mellan varv och rederier. Då en felaktig prognos kan få svåra ekonomiska konsekvenser har arbetet stor betydelse.

Projekttitel:	<i>Nordsat-utredning</i> (projekt nr 115)
Bidragmottagare:	Svenska rymdaktiebolaget, Sverige
Beviljat belopp:	300 000 Skr.
Kontaktperson:	Fredrik Engström, Rymdbolaget, Stockholm

Projektet beskrivs i verksamhetsberättelsens textavsnitt.

Energiteknik

Energiproduktion, -distribution och -ackumulering

Projekttitel:	<i>Spillvärmekonferens</i> (projekt nr 117)
Bidragmottagare:	STF Ingenjörutbildning, Sverige
Beviljat belopp:	63 500 Skr.
Utnyttjat belopp:	54 000 Skr.

Denna nordiska konferens ordnades för klarläggande av tekniska, ekonomiska och administrativa frågor, som berör kommunernas förtroendemän, planerare och tekniker liksom beslutsfattare och driftansvariga i industrin, i samband med att spillvärme från industrin ska utnyttjas i samhället. Konferensen arrangerades av STF Ingenjörutbildning, Sverige och genomfördes den 30—31 mars 1976 i Lidingö. Konferensmaterialet finns tillgängligt hos STF Ingenjörutbildning, Box 40116, 103 43 Stockholm 40.

Projekttitel: *Icke-konventionella energikällor* (utredning) (projekt nr 127)
 Bidragmottagare: Ångpanneföreningen, Sverige
 Beviljat belopp: 40 000 Skr.
 Kontaktperson: Ulf Norhammar, Ångpanneföreningen, Sverige

På fondens uppdrag har Ångpanneföreningen i Sverige kartlagt vilka FoU-aktiviteter som pågick och planerades 1976 i de nordiska länderna då det gäller vindenergi, solenergi, vågenergi och geotermisk energi. I uppdraget ingick också att göra en snabb utblick över vad som pågick internationellt samt att presentera ev förslag till nordiska projekt som kunde framkomma under arbetets genomförande.

Ångpanneföreningens rapport finns i ett mindre antal exemplar på fondens sekretariat.

Projekttitel: *Fjärrvärmedistribution* (utredning) (projekt nr 130)
 Bidragmottagare: Dansk Kedelforening, Danmark
 Beviljat belopp: 126 000 Dkr.
 Kontaktperson: S. Rolf Jacobsen, Dansk Kedelforening, Hellerup

Fonden har till Dansk Kedelforening uppdragit att i samarbete med de nordiska ångpanneföreningarna översiktligt kartlägga omfattning och betydelse av fjärrvärmedistribution i Norden, definiera problemområden och presentera pågående och planerade FoU-aktiviteter. Med ledning av detta skall man även lämna förslag till projekt, lämpliga att genomföra på nordisk bas. Rapporten beräknas bli klar till den 1 februari 1977.

Projekttitel: *Kommunal energiplanering* (utredning) (projekt nr 131)
 Bidragmottagare: Dansk Kedelforening, Danmark
 Beviljat belopp: 196 000 Dkr.
 Kontaktperson: S. Rolf Jacobsen, Dansk Kedelforening, Hellerup

Uppdrag som ovan, men inom området "Kommunal energiplanering".

Projekttitel: *Røgenergiudnyttelse* (projekt nr 142)
 Bidragmottagare: Teknologisk Institut, Danmark
 Beviljat belopp: 303 000 Dkr.

Beräknad total
 projektkostnad: 730 000 Dkr.
 Projektid: 76-04-01—76-11-01
 Kontaktperson: Anders Korsgård, Teknologisk Institut, Tåstrup

Projektets mål är att ta fram konkreta lösningar för att i förbränningsanläggningar (värmeverk, industrier) sänka rökgastemperaturen motsvarande ökning i total verkningsgrad med ca 5 % med acceptabel ökning av driftskostnader.

Arbetet utföres i samarbete mellan Teknologisk Institut, Dansk Kedelforening och Korrosionscentralen, samtliga i Danmark. I projektets styrgrupp ingår representanter från Finland, Norge och Sverige och resultaten skall vara tillgängliga för samtliga intressenter i Norden. Projektet erhåller även bidrag från Teknologirådet, Danmark.

Projekttitel: *Mottryckskraft* (utredning) (projekt nr 148)
 Bidragmottagare: EKONO, Finland
 Beviljat belopp: 90 000 Fmk
 Kontaktperson: Fjalar Kommonen, EKONO, Otnäs

För klarläggande av ev. insatser, som kan göras för att förbättra möjligheterna för utbyggnad av mottryckskraften i de nordiska länderna har fonden lämnat ett utredningsuppdrag till EKONO (Energiekonomiska föreningen). I första hand kartlägges mottryckskraftpotentialen och dess utnyttjning i Finland och Sverige, företagsekonomiska och samhällsekonomiska aspekter belyses, teknisk-ekonomiska hinder identifieras liksom olika vägar att eliminera dessa. Materialet behandlas vid ett nordiskt expertseminarium i mars 1977 och slutrapport lämnas 1 juni 1977.

Projekttitel: *Hvirvelbed som forbrenningssystem* (projekt nr 153)
 Bidragmottagare: Norsk Dampkjelforening, Norge
 Beviljat belopp: 250 000 Nkr.
 Projektid: 76-12-01—77-08-31
 Kontaktperson: Jan Sandviksnes, Norsk Dampkjelforening, Oslo

Utredningens uppgift är att på nordisk basis ta fram underlag för bedömning av vilka ytterligare FoU-insatser som bör göras då det gäller "fluidized bed"-teknik för förbränning av i första hand kol, torv samt flytande och fast avfall. Utredningen skall även beakta möjligheterna till resultatöverföring från den "fluidized bed"-teknik som utnyttjas i andra sammanhang i t. ex. metallurgisk och kemisk industri. Arbetet blir slutfört under år 1977.

Projekttitel: *Nollenergihus Väst* (projekt nr 156)
 Bidragmottagare: Danmarks Tekniska Högskola, Danmark
 Chalmers Tekniska Högskola, Sverige
 Beviljat belopp: 58 283 Skr.
 Kontaktperson: Gunnar Nordfeldt, Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg

Fondens stöd avser ett förprojekt för analys av ett speciellt energisystem till ett experimenthus "Nollenergihus Väst". Analysen skall utmynna i kravspecifikationer för bl. a. solfångare + värmepump och reglersystem som skall ingå i experimenthuset och framtagas av danska och svenska företag. Förprojektet slutföres i januari 1977.

Energianvändning i industrin

Projekttitel: *Varmebesparende foranstaltninger i vaskerier*
(projekt nr 98)

Bidragsmottagare: Teknologisk Institut, Danmark
i samarbejde med de nordiska tvätteriförbunden

Beviljat belopp: 322 000 Dkr.

Kontaktperson: Ulf Meyer Henius, Teknologisk Institut, Köpenhamn

Undersøgelsens overordnede mål er følgende:

- a) at påvise ukomplicerede foranstaltninger, som det enkelte vaskeri umiddelbart selv kan gennemføre
- b) at udvikle en metodik for konsulentbaserede undersøgelser af mere gennemgribende varmebesparende foranstaltninger
- c) at tilvejebringe viden om specifikke tekniske muligheder for varmebesparende foranstaltninger omkring enkeltprocesser
- d) at tilvejebringe viden om muligheder for udnyttelse af overskudsvarme på vaskerier eller i disses umiddelbare omgivelser.

Projektet er tilsvarende opdelt i 4 delprojekter. Midler er hidtil kun bevilliget til delprojekt 1. Delprojektet har følgende målsætning:

Analyse af de forhold omkring de væsentligste energiforbrugende processer der fører til et højt eller lavt energiforbrug, for at påvise hvorledes dette kan nedsættes ved ikkeinvesteringskrævende foranstaltninger og udvikling af målemetoder og dataindsamlingsrutiner til dette formål.

Projektet kan ventes afsluttet omkring 77-05-31.

Projekttitel: *Energibalanser för olika industrier* (förstudie)
(projekt nr 121)

Bidragsmottagare: Näringslivets stiftelse för forskning och utveckling på energiområdet (NEFOS), Sverige

Beviljat belopp: 80 000 Skr.

Kontaktperson: Lars Sjunnesson, Ångpanneföreningen, Stockholm

Projektets syfte är att utarbeta en enhetlig metod för uppgörande av energibalanser i tillverkningsindustrin. Metoden skall också ange hur energibalanser skall uttryckas bland annat när det gäller olika energiformers kvalitet.

Projektet startas med ett första steg omfattande definition och en preliminär metodutveckling baserad på några vitt skilda branscher, förslagsvis cellulosaindustri, järn- och stålindustri och konservindustri, d. v. s. sådana branscher där god information redan finns. Arbetet skall också summera vad som gjorts internationellt samt samordnas med annan liknande verksamhet som pågår i Norden.

Denna etapp, för vilken fonden beviljat medel, beräknas vara avslutad i mars 1977.

Projektpaket: Energianvändning i järn- och stålindustrin
 Projekttitlar: *Utnyttjande av avgaser från stålugnar* (projekt nr 132)
Temperaturstyrning vid gjutning (projekt nr 134)
Signalsystem för slagg vid stränggjutning (projekt nr 135)
Felindikering på varmt ämnesmaterial (projekt nr 136)
 Bidragsmottagare: Jernkontoret, Sverige
 Beviljat belopp: 469 000 Skr.
 Beräknad total projektkostnad: 938 000 Skr.
 Projektid: 2 år
 Kontaktperson: Jan Åselius, Jernkontoret, Stockholm

Ovanstående projekt drives i Jernkontorets projektorienterade forskningsverksamhet med aktivt deltagande från stålverken samt en del andra större industrier i Norden. Dessa projekt har hänförts till området energiteknik då fondens prioritering av projektstödet till Jernkontoret skett med ledning av de möjliga effekterna på energianvändningen i nordisk järn- och stålindustri.

Projekttitel: *Kortlægning af visse virksomheders energiforbrug* (utredning) (projekt nr 164)
 Bidragsmottagare: Dansk Kedelforening, Danmark
 Beviljat belopp: 110 000 Dkr.
 Kontaktperson: Evald Brønd, Dansk Kedelforening, Hellerup

Den specifika energiförbrukningen vid tillverkning av likartade produkter kartlägges för ett antal fabriker i de nordiska länderna. Undersökningen görs för totalt fyra produkter som tillverkas i stålgjuterier, glasverk, spånplattfabriker resp. fiskmjölsfabriker.

Arbetet beräknas vara slutfört 77-03-01.

Resursteknik

Projekttitel: *Svetsbarhet av konstruktionsstål — praktisk användning av implantmetoden* (projekt nr 6)
 Bidragsmottagare: Svetskommissionen, Sverige
 Projektdeltagare: Danmark: Svejsecentralen
 Finland: Statens tekniska forskningscentral
 Norge: SINTEF/Norges tekniska högskola
 Kværner Brug A/S
 A/S Norsk Jernverk

Sverige: Kungliga tekniska Högskolan
Kockums Mekaniska Verkstads AB
SEGA
Tekniska Röntgencentralen

Beviljat belopp: 600 000 Skr.
Beräknad total
projektkostnad: 1 200 000 Skr.
Projekttid: 3 år
Kontaktperson: Nils Christensen, SINTEF, NTH, Trondheim

Projektet har tagit sikte på å utvikle en i og for seg kjent teknikk til et hjelpemiddel for tallmessig gradering av sprekkfaren, og for valg av den mest økonomiske kombinasjon av stål kvalitet/tilsettmaterialer/sveisestrukturer som vil gi den nødvendige sikkerhet. I prinsippet har man prøvet overgangssonens kvalitet ved statisk belastning av en innsveist gjenget prøvestav, og ved forsøk bestemt den nominelle strekkspenning overgangssonen kan bære i ubegrenset tid utan brudd. Denne sveisbarhetsindeks, implant bruddstyrken, avhenger av en rekke materialparametre og operasjonsvariable, som forsøkes kartlagt for det spektrum av materialer og metoder som ansees relevant i nordisk industri de kommende 10—15 år.

Slutrapport forventes omkring 1 juni 1977.

Prosjekttittel: *Fiberarmerade cementbaserade produkter* (prosjekt nr 50)
Bidragsmottagare: NORDFORSKs projektkommitté för FRC-material
Beviljat belopp: 660 000 Skr.
Beräknad total
projektkostnad: 1,4 milj. Skr.
Projekttid: 2 år
Kontaktpersoner: Sven G. Bergström, Cement- och betonginstitutet, Stockholm
Stig Pettersson, NORDFORSK, Stockholm

Se utförlig beskrivning i bilaga 3.

Prosjekttittel: *Materialbehov og -problemer innen petroleums-teknologien* (prosjekt nr 75)
Bidragsmottagare: Sentralinstitutt for industriell forskning, Norge
Beviljat belopp: 50 000 Nkr. 1975
Beräknad total
projektkostnad: 100 000 Nkr.
Kontaktperson: Paul Løvland, Sentralinstitutt for industriell forskning, Oslo

I projektet deltagande företag har varit

Det Norske Oljeselskap A/S
Gränges Oxelösunds Järnverk
Kværner Engineering A.S.
Norsk Hydro a.s.
Uddeholms AB

Projektets målsetting har vært å kartlegge materialtyper, problemer, brukerkrav, anvendelser og utviklingstendenser for materialer i offshore industrin, raffinerier og petrokjemisk industri.

Arbeidet ble utført ved å studere teknisk litteratur og intervjuere eksperter fra en rekke kontraktorfirmaer, oljeselskaper, stålverk o. a., totalt ca. 15 firmaer. Opplysningene har hyppig vært diskutert og vurdert av prosjektdeltagerne.

Det konkrete arbeidsprogram ble utformet av prosjektdeltagerne i fellesskap og omfattet konstruksjonsmaterialer hovedsakelig for: bærende deler i plattformene, selve rørledningene og foringsrørene, destillasjonstårnet i raffinerier, og crackere og reformere i petrokjemisk industri.

Prosjekttittel:	<i>Slitstarka ytskikt på verktøy</i> (prosjekt nr 92)
Bidragmottagare:	Danmarks Tekniske Høgskola, Danmark Chalmers Tekniske Høgskola, Sverige Linköpings Tekniske Høgskola, Sverige Sandvik AB, Finland Airam, AB, Finland
Beviljat belopp:	625 000 Skr.
Beräknad total prosjektkostnad:	2,1 milj. Skr.
Prosjekttid:	3 år
Kontaktman:	Gösta Brogren, Chalmers Tekniske Høgskola, Göteborg

Prosjektet, som erhåller stöd även från Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige, syftar till en bestämning av skiktbeläggningsförloppet, bindingens (skikt-substrat) beroende av olika parametrar och bestämning av skiktens prestanda. Skikt av TiC med CVD-teknik (Chemical Vapor Deposit) och katodförstoftning. Substrat dels enkristaller av WC, (W, Ti) C samt kobolt (ev. även nickel) och hårdmetaller innehållande kristalliter av ovan nämnda typer.

Prosjekttittel:	<i>Aksellerert prøving av langtids materialegenskaper hos aluminium</i> (prosjekt nr 93)
Bidragmottagare:	A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Norge A/S Kongsbergs Våpenfabrikk, Norge A/S Årdal og Sunndal Verk, Norge AB Volvo, Sverige
Beviljat belopp:	125 000 Nkr.
Beräknad total prosjektkostnad:	500 000 Nkr.
Prosjekttid:	2 år
Kontaktperson:	Nils Chr. Tømmeraas, A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Raufoss

Det prosjekt fonden støder syftar till framtagning av tillförlitliga och snabba metoder att bestämma åldringsegenskaper hos aluminiumlegeringar (korrosion, utmattning). Prosjektet ingår som en nödvändig del i

ett större projekt, där man söker utveckla konkurrenskraftigt Al-material för transportmedel (huvudsakligen bilar).

Nordtest har åtagit sig att följa metodutvecklingen i det av fonden stödda delprojektet med sikte på att få fram ev. Nordtest-metoder på detta provningsområde.

Projekttitel: *Gasmallbågsvetsning* (projekt nr 105)
 Bidragsmottagare: Svejsecentralen, Danmark
 Statens Tekniska Forskningscentral, Finland
 Selskapet for industriell og teknisk forskning
 (SINTEF), Norge
 Institutet för verkstadsteknisk forskning, Sverige
 Beviljat belopp: 500 000 Skr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 1 650 000 Skr.
 Projektid: 2 år
 Kontaktperson: Thomas Thomsen, Svejsecentralen, Glostrup

Fonden har beviljat stöd till en första etapp av detta projekt, som har som slutmål adaptivt styrda laboratorieprototyper av gasmetallbågsvarsar för några olika fogtyper och plåttjocklekar. Under denna ettåriga etapp görs inledande försök och olika alternativa mät- och styrparametrar värderas liksom möjligheterna till datorstyrning och robotanvändning.

Projekttitel: *Dybdeprofilslipning* (projekt nr 116)
 Bidragsmottagare: Teknologisk Institut, Danmark
 Danfoss A/S, Danmark
 Norges Tekniska Högskola/SINTEF, Norge
 Beviljat belopp: 110 000 Dkr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 220 000 Dkr.
 Projektid: 1 år
 Kontaktperson: K. B. Andersen, Teknologisk Institut, Köpenhamn

Projektets mål er gjennom praktiske slipeforsøk å utvikle et grunnlag for valg av skjæredata ved dybdeprofilslipning for et utvalg av arbeidsmaterialer og slipeskiver med hensyn til profilets form, overflatekrav og toleransekrav.

Dybdeprofilslipning gir muligheter til betydelig reduserte bearbeidings-tider og høyere presisjon, sammenlignet med konvensjonelle slipemetoder. Metoden gir ved profiler med toleransekrav vesentlig reduserte kostnader, men krever egnet utstyr og erfaring. Prosjektet tar sikte på å frembringe regler for valg av skjæredata, presentere disse, slik at det blir enklere for et større brukerpotensiale å ta metoden i bruk.

Projekttitel: *Hydrogen i aluminiumlegeringar* (projekt nr 123)
 Bidragsmottagare: Sentralinstitutt for industriell forskning (SI), Norge
 Beviljat belopp: 240 000 Nkr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 480 000 Nkr.

Prosjekttid: 2 år
 Kontaktperson: Halvor Aschehoug, SI, Oslo

Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Gränges Aluminiumverk, Lista og Mosjøen Aluminiumverk, Årdal og Sunndal Verk, Norsk Hydro a. s., Karmøy Fabrikker, F. O. A. og SI.

Foranledningen til prosjektet er de uheldige effekter hydrogen har på aluminiummaterialer som nedsatte mekaniske egenskaper og sprekke- i valseemner og ekstruderte profiler. Således har aluminiumindustrien i mange år ønsket å utvikle et instrument til analyse og kontroll med hydrogen i aluminium-materialer. På den bakgrunn har prosjektet følgende målsetting:

1. Utvikling av en rask metode for rutineanalyser av hydrogen i aluminium.
2. Bestemmelse av hvordan hydrogen foreligger i aluminiumlegeringer.
3. Kartlegging av hydrogenets skadevirkninger i aluminiumlegeringer. Dette arbeid vil bli begrenset til opptak av hydrogen i fuktig atmosfære.

Prosjekttittel: *Djuppressning — stål* (prosjekt nr 155)
 Bidragsmottagare: Sentralinstitutt for industriell forskning (SI), Norge
 Beviljat belopp: 115 000 Nkr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 190 000 Nkr.
 Prosjekttid: 1,5 år
 Kontaktperson: Håkon Herø, SI, Oslo

Prosjektet bedrivs i samarbeide mellom
 Sentralinstitutt for industriell forskning (SI), Oslo, Norge
 Institutet för Metallforskning, Stockholm, Sverige (IM)
 Tekniska Högskolan, Helsingfors, Finland
 Fagersta AB, Sverige
 Gränges stål, Nyby bruk, Sverige
 Polaris Fabrikker A/S, Norge
 Norsk samarbeidsgruppe for dyppressning, Norge

Målsætningen er at undersøge de proces- og materialtekniske faktorer, der ved dybpressning med flere træk har indflydelse på forekomst af utilsigtede skøre brud under 2' træk. En øget forståelse af problemet vil give såvel materialeleverandører som brugere bedre mulighed for at fremstille og utvælge optimale materialekvaliteter for processen.

Hovedindsatsen sker på laboratorieniveau og suppleres med undersøgelser af nogle få i praksis forekommende dybpressningsoperationer.

Prosjekttittel: *Punktsveising av aluminium* (prosjekt nr 165)
 Bidragsmottagare: SkanAluminium (Nordiskt organ för aluminium-industrin)
 Beviljat belopp: 375 000 Nkr.
 Beräknad total
 projektkostnad: 750 000 Nkr.

Projekttid: 1,5 år
 Kontaktperson: Magnar Henriksen, SkanAluminium, Oslo

Dagens ogynnsamma kostnader vid punktsvetsning av aluminiumplåt är ett hinder för ökad användning av aluminium i verkstadsindustrin. Detta projekt skall ta fram användningsmetoder och kompletterande utrustning, till i första hand konventionella punktsvetsutrustningar, sådana att man vid aluminiumpunktsvetsning i löpande produktion kan svetsa minst 1 000 punkter mellan elektrodbytena. I dag skiftas elektroderna i svetsmaskinerna rutinmässigt efter 100—200 punkter.

Laboratoriearbeten i detta projekt kommer till största delen att utföras vid Svejsecentralen i Danmark.

Provningsmetoder

Nordtest; nordiskt samarbetsorgan för provning.

Beviljat belopp för verksamheten under 1976: 1 500 000 Skr.

Nordtest är ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provningsområdet.

Information om rekommenderade Nordtest-metoder, projektverksamhet m. m. kan erhållas från Nordtests sekretariat, Box 5103, 102 43 Stockholm 5, tel. 08/14 14 50.

Standardiseringsmetoder

Följande nordiska standardiseringsprojekt, som bedrivs inom ramen för INSTA (internordiskt standardiseringssamarbete), har pågått under året med stöd från fonden.

Projekttitel:	<i>Hörselskydd</i> (projekt nr 40)
Beviljat belopp:	179 921 Skr.
Kontaktperson:	L. Nørgård, Dansk Standardiseringsråd, Hellerup
Projekttitel:	<i>Skyddsskor</i> (projekt nr 129)
Beviljat belopp:	59 900 Skr.
Kontaktperson:	Jan Ollner, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm
Projekttitel:	<i>Inredning: fartyg; komponenter</i> (projekt nr 107)
Beviljat belopp:	150 000 Skr.
Kontaktperson:	H. T. Romstad, Norsk Verkstedsindustris standardiseringscentral, Oslo
Projekttitel:	<i>Teknisk granskning av tryckkärlsstål</i> (projekt nr 17)
Beviljat belopp:	104 000 Skr.
Kontaktperson:	Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm
Projekttitel:	<i>Tryckkärlsstål, gemensamma godkännanderegler</i> (projekt nr 72)
Beviljat belopp:	92 000 Skr.
Kontaktperson:	Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm

Projekttitel: *Oljeeldningsapparater* (projekt nr 32)
 Beviljat belopp: 170 000 Skr.
 Kontaktperson: Åke Svedjemark, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm

Projekttitel: *Form- och lägetoleranser* (projekt nr 62)
 Beviljat belopp: 231 000 Skr.
 Kontaktperson: Lars Erik Hofstedt, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm

Projekttitel: *Rörledningsarmatur* (projekt nr 100)
 Beviljat belopp: 60 000 Skr.
 Kontaktperson: Åke Svedjemark, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm

Övrigt

Projekttitel: *Termometri* (projekt nr 65)
 Bidragmottagare: Nordiska arbetsgruppen för metrologi (Normet)
 Beviljat belopp: 272 000 Nkr.
 Kontaktperson: Knut Birkeland, Justerdirektoratet, Oslo

Hovedhensikten med dette prosjekt er å sette i verk optimal inter-nordisk utnyttelse av gode, eksisterende materielle kalibreringsressurser som hittil ikke har kunnet utnyttes fullt ut i de enkelte land, slik at når prosjektet er fullført, skal det for temperaturmålinger kunne fungere adekvate kalibreringsmuligheter, utnyttbare over hele Norden for hvilken som helst nordisk institusjon eller bedrift som ønsker å samarbeide på området. Prosjektet vil som direkte konsekvens føre til en alminnelig nøyaktighetsøkning av temperaturmåling med henblikk på å kunne tilfredsstille de krav som moderne teknikk i de nordiske land stiller.

Projekttitel: *Tryckkvalitet vid offsettryck* (projekt nr 102)
 Bidragmottagare: Nordisk avisteknisk samarbetsnämnd (NATS)
 Beviljat belopp: 75 000 Skr.
 Total projektkostnad: 150 000 Skr.
 Kontaktperson: Erik Jönsson, NATS, Stockholm

Prosjektet syftar till en fullständig kartläggning av vilka faktorer som påverkar det slutliga tryckresultatet vid tidningsstrykning enligt offsetlitografimetoden, samt ett försök till sammanvägning av dessa faktorer inverkan vid en totaloptimering av hela produktionsförloppet.

Slutrapporten skall få formen av en handbok, användbar för tekniker och teknisk ledning på tidningsföretag, vilka utnyttjar offsetlitometoden i sin produktion. Handboken bör ge dessa personer en god vägledning i hur de kan förbättra och övervaka kvaliteten, m. a. o. hur de kan söka sina egna tryckeribundna optimalbetingelser. Vidare bör den kunna ge tryckeriets tekniska ledning en bättre kännedom om processen samt dess viktigaste kontrollpunkter. Värdet för tidningarna i Norden av en dylik rapport är otvetydigt, i synnerhet om man beaktar det faktum att antalet tidningar som trycks i offsetlitografi är i ständigt stigande.

*BILAGA 3***Utførlig redogørelse for två av fondens projekt:***Projekt nr 2:* Redningsmidler og nødradioutstyr

Projektredogørelsen är skriven av överingenjör Inge Johnsen, som är sekreterare i Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråds (NTNF) Komité for skipsforskning. Inge Johnsen har åtagit sig projektuppföljningsansvaret för NTNFs och fondens räkning.

Projekt nr 50: Fiberarmerade cementbaserade produkter

Projektledaren, professor Sven G. Bergström på Cement- och Betonginstituttet i Stockholm, har skrivit projektredogørelsen.

*Fondets prosjekt nr 2**Redningsmidler og nødradio*

Den generelle utvikling innen sjøfarten har satt økende krav til sikkerhet til sjøs, særlig til bedre redningsmidler, herunder livbåter og nødradio, i tilfelle havari. Utviklingen på dette området har ligget tilbake i forhold til annen skipsteknisk utvikling.

Dette var bakgrunnen for et nordisk samarbeidsprosjekt som kom i gang i 1973. De nordiske lands sjøfartsadministrasjoner med det norske Sjøfartsdirektoratet i spissen, gikk her sammen om å utvikle mer tidsmessige systemer som kunne produseres og settes ombord til gradvis erstatning for det nåværende redningsutstyr.

Etter søknad fra styringskomiteen, sammensatt av representanter for sjøfartsadministrasjonene i de nordiske land, bevilget Nordisk Industriefond og Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF) i 1973/74 henholdsvis nkr 1 000 000 og nkr 500 000 til prosjektet. De fremlagte planer gikk ut på å utvikle og bygge

1) Ny overbygget livbåt som kunne utsettes enten ved nerfiring, eller ved fritt fall fra slike eller ved oppflytning.

2) Et nødradiosett basert på helt nytt konsept.

Etter forslag fra Det norske Veritas i Göteborg tok prosjektet også opp idéen med å bygge

3) En såkalt storflåte, som skal være tilfluktsrom plassert inne i skipets hekk og som frigjøres i tilfelle havari og

4) Utvikling av en ny kran/davit med vinsj basert på nye prinsipper.

Det norske Veritas har dekket en del av kostnadene med de to siste delprosjektene.

Nordisk Industriefond og NTNF har fulgt opp med nye bevilgninger

for årene 1975, 1976 och 1977 og de samlede bevilgninger fra Nordisk Industrifond er på nkr. 2 865 000 og fra NTNf på nkr. 2 700 000. Foruten industribedriftenes og Det norske Veritas innsats i prosjektet har det norske Sjøfartsdirektoratet skutt inn betydelige midler helt fra starten av i 1973 og Norges Rederforbund og Norges Fiskarlag har ytet økonomisk støtte. Prosjektets totalbudsjett er på ca 7,7 mill. nkr. Prosjektforberedelsen og koordineringen ble satt bort til Norges Skipsforskningsinstitutt (NSFI), sammen med Det norske Veritas hva angår delprosjektene 3 og 4.

Produktutviklingen ble satt ut på anbud til industrien i Norden.

Livbåtsprototypen er blitt utviklet og bygget av Harding A/S.

Prototypen har gjennomgått omfattende fallprøver fra rampe på land med instrumenterte dukker (utlånt fra Volvo) ombord. Også prøver med full bemanning fra opp til 20 meters fall, samt sjøprøver har vist at prototypen fungerer tilfredsstillende. Utvikling og bygging av utsetningsanordningen er utført av Nor Davit A/S. Dette utstyr vil foreligge ferdig produsert våren 1977.

Nödradio med antenne er utviklet og bygget av Simrad A/S og Brødrene Tjöstheim.

Utstyret foreligger i prototyp og idéen virker meget lovende. Av vektmessige hensyn har man funnet det nødvendig å dele utstyret i to, en instrumentenhet og en kraftenhet.

Storflåten ble bygget av Ulstein Trading A/S. Det er foretatt vellykkete fallprøver med prototypen med instrumenterte dukker og med folk ombord. Dessuten er det foretatt brannforsøk og sjøprøver. Forsøkene viser at Storflåten virker som forutsatt. Utvikling av sprengbolter for utløsning av Storflåten er i gang.

Kran/davit med vinsj er utviklet og bygget av Navire Cargo Gear, Göteborg. Tekniske prøver med prototypen har gitt gode resultater. Dette utsetningsarrangement passer såvel for dagens konvensjonelle livbåter som for lukkede livbåter, flåter, kapsler o.l. og arrangementet kan anvendes både for store og små skip og for boreplattformer.

Prosjektet som sådant vil være avsluttet i 1977. Det vil imidlertid komme til å foregå en oppfølging og videre utprøving av de redningssystemer som blir installert i nybygg i en periode etter 1977.

Som helhet må man kunne konstatere at dette prosjekt har vært vellykket. Prosjektet har hatt det praktisk rettende mål, å få utviklet, utprøvet og internasjonalt godkjent nye redningsmidler basert på nye og riktigere prinsipper, for fremme av sikkerheten til sjøs. Prosjektet har helt fra starten vært omfattet med meget stor interesse fra alle hold: Sjøfartsmyndigheter, rederier, yrkesutøvere, industri, classeselskap, forskning o.l. Prosjektet og dets resultater har allerede hatt betydelige virkninger internasjonalt. Som følge av dette initiativ ble de nordiske land av FN:s skipfartsorganisasjon, IMCO, valgt som "lead countries"

når det gjelder forskning og utvikling vedrørende nye redningsmidler. Prosjektet vil således danne basis for utvikling av nye internasjonale standarder for redningsutstyr for skip.

En 120 000 tdw bulkcarrier bygget ved et svensk verksted for et norsk rederi blir det første skip som får den overbyggete livbåten med den nye utsetningsanordningen ombord. Skipet skal leveres i juli 1977. Dette redningsutstyr kommer i første omgang i tillegg til skipets konvensjonelle redningsmidler, inntil de utprøvinger som skal foregå ombord har vist at redningssystemet fungerer tilfredsstillende og kan godkjennes av myndighetene som hovedredningsmiddel.

Flere rederier har allerede sagt seg interessert i å installere de i prosjektet utviklede redningssystemer (overbygget livbåt eller storflåten) ombord i nybygg så snart sjöfartsmyndighetene har godkjent utstyret, og det kan bli aktuelt med flere installasjoner allerede i 1977.

Motivet for at Nordisk Industrifond har gått inn med finansiering i dette prosjekt er mulighetene for ny industri/industrielt samarbeid i Norden. Resultatene fra prosjektet vil stå til rådighet for nordisk industri i sin alminnelighet. Det synes å foreligge betydelige spredningsmuligheter når det gjelder produksjon av det utstyr som kommer ut av prosjektet. Gjennom referansgrupper som er etablert i forskjellige nordiske land er idéer og resultater blitt löpende og raskt spredt til alle parter som har hatt tilknytning til prosjektet innen Norden. Såvel styringen av prosjektet gjennom den nordiske styringkomité, som de konkrete resultater som er oppnådd, må derfor kunne sies å være forankret i de nordiske land.

Hvis de nye redningsmedler og nödradio slår igjennom internasjonalt, kan dette före til en betydelig industriell produksjon for et stort marked.

Fondens projekt nr 50

Fiberarmerade cementbaserade produkter

Projektets tillkomst

Projektet har sina rötter i NORDFORSKs områdesstudie materialteknik 1973/75, där fiberbetong framhålls som ett lämpligt område för samordnade nordiska projektinsatser. Denna uppfattning bekräftades av en arbetsgrupp som NORDFORSKs styrelse tillsatte med uppdrag att försöka utarbeta ett konkret förslag till samarbete. Arbetsgruppen fann det vara mycket motiverat att samordna insatserna på området. På olika institutioner och företag i Norden fanns stort kunnande inom olika delområden. Materialet och tänkbara produkter därav rönste stort intresse på många håll. Flera institutioner och företag stod i begrepp att börja eller hade nyligen påbörjat undersökningar och utredningsarbete.

Genom samordning kunde dubbelarbete undvikas och ett effektivt utnyttjande av resurser och specialkunnande uppnås, vilket borde med-

föra ekonomiska fördelar framför separat bearbetning av forskningsuppgifterna. Samtidigt borde den ökade täckningen av problemområdet skapa tillfredsställande underlag i form av information, baskunskap och basunderlag för produktutveckling och praktisk tillämpning över huvud taget.

Arbetsgruppen framlade ett förslag till program bakom vilket så småningom följande 12 institutioner och företag stod:

ABK	— Afd for bærende konstruktioner, DtH, Lyngby, Danmark
APCF	— Aktieselskapet Aalborg Portland Cementfabrik, Aalborg, Danmark
BML	— Institutt for bygningsmateriallære NTH, Trondheim, Norge
CBI	— Cement- och betonginstitutet, Stockholm, Sverige
Euroc	— Euroc Development AB Malmö, Sverige
IIT	— Institutet för Innovationsteknik, Stockholm, Sverige
LKNES	— A/S Laur Knudsen Nord. Elektr. Selskab, Köpenhamn, Danmark
Lojo	— Oy Lohja Ab, Virkby, Finland
Pargas	— Pargas Kalk AB, Pargas, Finland
Stabilator	— Stabilator AB, Stockholm/Göteborg, Sverige
VMC	— Gosefnanefnd Idnadarraduneytisins/Vulcanic Materials Committee, Reykjavik, Island
VTT	— Valtion Teknillinen Tutkimuskeskus, Otaniemi, Finland

Projektmedtagarna ställde egna anslagsmedel till förfogande, Nordisk Industrifond tillsköt 0,66 milj. Skr. och NORDFORSK svarade för samarbetskostnaderna, 0,22 milj. Skr. Totalt beräknas projektet ha kostat nära 2 milj. Skr.

Målsättning

Målsättningen för projektet var att med hjälp av fiberarmering skapa förutsättningar att utveckla cementbaserade materiel med väsentligt förbättrade egenskaper primärt på dragsidan, högre draghållfasthet, bättre seghet och slaghållfasthet etc. genom

- ökat kunnande om fiberarmerade cementbaserade produkter
- framtagande av underlag för materialsammansättning, dimensionering och egenskapskontroll
- provning och vidareutveckling av praktiskt användbara metoder, maskiner och processer att framställa fiberarmerade cementbaserade produkter för olika tillämpningar.

Formuleringen "... skapa förutsättningar att utveckla ..." är viktig. Det skulle säkert vara svårt att genomföra ett liknande samarbete om själva produktutvecklingen, medan samarbete om att lägga en gemensam kunskapsgrund går utmärkt.

Genomförande

Projektet har styrts av en projektkommitté bestående av
professor Sven G. Bergström, CBI
dr techn. Herbert Krenchel, ABK
professor Bengt Forss, Pargas
universitetslektor Magne Maage, BML

med fil. kand. Stig Pettersson, NORDFORSK, som sekreterare.

Projektet startade 1 juli 1974 och slutfördes vid årsskiftet 1976/77.

För att samtliga projektdeltagare hela tiden skulle vara väl informerade om pågående arbeten och uppnådda resultat hos de olika institutionerna och företagen har informationsutbytet varit mycket intensivt. Totalt har ca 90 arbetsrapporter utbytts mellan deltagarna, fyra tvådagarsseminarier har hållits, där uppnådda resultat och planer för fortsatt arbete diskuterats, och projektkommittén har sammanträtt 12 gånger.

Resultat

Det omedelbart synliga resultatet av projektet är en tryckt rapport som kommer ut våren 1977 och som omfattar ca 700 sidor. Rapporten består av en sammanfattande del och en del med specialrapporter, där olika frågeställningar detaljstuderas. Den sammanfattande delen på ca 15 sidor skall kunna användas som en handbok vid projekterande och utförande av fiberbetongprodukter, medan specialrapporterna mera har karaktär av dokumentation.

De tekniska resultaten har nedan förtecknats i 16 punkter, av vilka de fem första är av övergripande karaktär, medan de övriga går in i problemområdets detaljer.

Övergripande har projektet

1. utökat kunnandet om FRC-material genom att producera en mängd nya försöksresultat betr. kompositens mekaniska egenskaper vid varierande sammansättning
2. sammanställt, bearbetat och presenterat vetande om FRC-material i praktiskt användbar form i tryckt rapport
3. bidragit till utveckling av produktionsmetoder för praktisk, kommersiell tillämpning i full skala
4. initierat utveckling av produkter och påvisat materialens användningsmöjligheter
5. redovisat patentsituationen och dess betydelse för användning och utveckling av FRC-produkter
6. genom litteraturstudier och egna försök tagit fram kvantitativa samband mellan kompositens sammansättning (matrisens egenskaper, fibermängd, fiberfördelning, fiberorientering, fibertyp och fibergeometri) och den hårdnade kompositens mekaniska egenskaper (tryck-, drag- och böjdraghållfasthet, proportionalitetsgräns, elasticitetsmodul, krypning, brottöjning, krympning, slagseghet, resistens mot mekaniskt slitage)
7. analyserat och vidareutvecklat provningsmetoder för FRC-material, t. ex. betr. slagseghet, hållfasthet av olika typ och vidhäftning mellan fiber och matris

8. speciellt påvisat brottöjningens stora betydelse för böjdraghållfasthet, slagseghet och tålighet för förhindrad krympning samt initierat specialstudier rörande brottöjningen som funktion av kompositens sammansättning
9. angivet hur sprickmönster och sprickvidder blir i olika belastningssituationer
10. påvisat vilka förändringar av fibergeometri och fiberns ytbeskaffenhet som ger bättre förankring eller vidhäftning och därigenom förbättrar kompositens egenskaper
11. utvecklat proportionerings- och blandningsanvisningar för konventionell blandning av stål- och glasfiberbetong, t. ex. med hänsyn till bollbildning
12. utvecklat en metod för stålfiberbesprutning betr. dosering av fibern och själva sprutningen så att metoden är praktiskt och kommersiellt användbar
13. utvecklat metod att magnetiskt orientera stålfiber och påvisat de mycket stora förbättringar av kompositens egenskaper som följer av att fibern orienteras i en riktning
14. genom laboratorieförsök bekräftat de stora förbättringar, som tidigare påvisats, av att fiberbetong polymerimpregneras
15. vidareutvecklat "papperstekniken" att åstadkomma glas- och plastfiberlaminat med tvådimensionellt arrangerad fiber samt påvisat dessa laminats mycket goda mekaniska egenskaper
16. utvecklat kvantitativa metoder att mäta fibermängd, fiberläge och fiberorientering i färdig komposit med såväl glas- som stålfiber.

Sammanfattningsvis anser projektdeltagarna att den ursprungligen angivna målsättningen har uppfyllts. Detta hindrar dock inte att mycket alltjämt återstår att göra, främst följande:

1. Att med hänsyn till livslängd och trygghet vid materialets användning i bärande konstruktioner klargöra korrosionsförhållandena för såväl glas- som stålfiber.
2. Att utreda fiberbetongens användbarhet som konstruktionsmaterial med hänsyn t. ex. till brottets sprödhet och de mekaniska egenskapernas spridning.
3. Att vidareutveckla kompositformler, särskilt för brottdeformation, samt kartlägga och sammanställa erforderliga materialkoefficienter.
4. Att vidareutveckla produktionsmetoderna, t. ex. med hänsyn till sprutning, återslag vid sprutning, hopfogning vid tunnväggiga konstruktioner, industrialisering av laminatmetoden och magnetorienteringsmetoden m. m.
5. Att utveckla en billigare fiber utan att åsidosätta kraven på beständighet.

Till detta vill jag för mitt eget instituts vidkommande uttala att vi funnit denna form av samarbete vara utomordentligt värdefull. Vi anser att vi i detta fall fått ut ca 10 ggr mer resultat och information än om vi hade arbetat ensamma med endast de egna projektpengarna. Vi har redan tagit konsekvenserna av detta konstaterande och försökt att bygga upp samarbete med andra nordiska institutioner även på andra projektområden.

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Berättelse

från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
Box 42
S-950 94 Övertorneå
Tel. 0927-108 30

B. Startår

1970

C. Deltagande länder

Norge, Finland och Sverige

D. Syfte

Överenskommelse mellan Finland, Norge och Sverige den 23 september 1971 och den 20 december 1974. (*NSstat. NU 1971: 20, s. 214—218 och NU 1975: 37, s. 46—50.*)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de tre ländernas nordligaste delar.

E. Organisation

1. Administration

Centrets ledningspersonal

Henricsson, Per-Eric, kursföreståndare, S
Laaksonen, Jalmari, utbildningsman, S
Johansson, Astrid, kansliföreståndare, S

2. Styrelsens sammansättning

Bäcklund, Dick, rektor, F
Timonen, Otto, byråchef, F
Hansen, Halvdan, rektor, N
Karila, Rolf, fylkesarbetschef, N
Weinz, Erik, läns skolinspektör, S, ordf. t. o. m. 1978-06-30
Sääf, Henry, länsarbetsdirektör, S

3. Personal

- 1 Kursföreståndare
- 2 Utbildningsmän
- 28 Lärare, heltid
- 2 Lärare, deltid

Kansliet

- 1 Kansliföreståndare
- 1 Assistent
- 3 Kontorister

Arbetsförmedlingspersonal

- 1 Elevföreståndare
- 1 Elevhemsföreståndare
- 1 Fritidsassistent

Förråd

- 1 Materialförvaltare
- 3 Förrådsmän (därav 2 arkivanställda)

Ekonomipersonal

- 1 Kokerska
- 3 1/2 Ekonomibiträden

Övrig personal

- 2 AV-central, bokförråd (därav 1 arkivanställd)
- 3 Vaktmästare (därav 1 arkivanställd)
- 1 Tvätterska

F. Verksamhet

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

Kursens benämning	Läroplans nr	Antal kurser	Kurstid veckor
Fordonsmek. grund	753.00 10	1	36
Fordonsmek. lastbil	753.25 26	1	36
Verkstadsmek., grund	751.00 21	1	10
" , svarvare	751.30 14	1	24
" , fräsare	751.35 12	1	24
" , slipare	751.55 16	1	24
" , bänkarbetare	752.00 10	1	24
Svetsmek. grundkurs	756.10 13	1	10
Svetsare	756.10 14	1	14
Plåt- och svetsmekaniker	754.10 17	1	38
Industriplåtslagare	754.10 12	1	48
Rörsvetsare	756.10 24	1	10
Förbindning och montering, tele	764.50 17	1	10
Telemontörer	764.50 18	1	26
Kommunikationselekt. för telerep.	764.10 23	1	36
Industrielektriker	761.30 13	1	72
Styr- och reglermekaniker	741.30 15	1	48
Styr- och reglermek. processind.	741.30 16	1	24

Rest. och storhushåll, grund	912.10 13	1	10
Personal till storhushåll	912.10 14	1	10
Serveringspersonal	921.20 10	1	10
Reseliv och turistnäringen, Nordkalotten	919.20 14	1	40
Förb. teorikurs för yrkesutbildning	x21.23 14	1	16
Kylmontörer	755.30 12	1	48
” , fortbildningskurs	755.30 30	1	6

G. Framtidsplaner

Verksamheten skall enligt styrelsens beslut ej för närvarande väsentligt utökas, men all arbetsmarknadsutbildning skall ju vara flexibel därför kan kurser utgå och nya komma till allt efter behovet av arbetskraft i de tre ländernas nordligaste delar.

H. Finansiering

Centret finansieras genom att Norge och Finland faktureras en utbildningskostnad per kursdeltagare och vecka (månad), den kostnaden får ej överstiga vad motsvarande utbildning kostar i hemlandet. Övriga kostnader betalas av svenska staten.

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning, 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordisk samarbetsorgan for drogforskning
Boks 44
Gaustad
OSLO 3
Norge

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.
Island på observatörsbasis.

D. Syfte

1. utformning av förslag till forskningspolitiska riktlinjer
2. initiativ (tagande och förmedlande) till särskilt angelägen samnordisk forskning
3. stöd åt initiering och planering av gemensamma nordiska projekt
4. befrämjande av information om forskningsresultat och anordnande av kontaktmöten, symposier o. d.
5. uppföljning av drogforskningen och initiativ till löpande, systematiska översikter

Samarbetsorganet skall inom sitt verksamhetsområde samarbeta med myndigheter, organisationer och institutioner på området i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet har två ordinarie ledamöter från varje land, med två suppleanter. Ordföranden väljs ett år i taget och biträds av en heltidsanställd forskningssekreterare och kontorist.

Styrelsens ledamöter äger insikt i drogproblemens samhällsmässiga sammanhang och minst en av ledamöterna från varje land har forskningsmässiga och forskningspolitiska kvalifikationer.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark

Vedel-Petersen, Jacob, forskningsleder, cand. psych.

Schmidt, Elsa, afdelingsleder, cand. psych.

Finland

Bruun, Kettil, docent, sociolog, *ordförande*

Eskola, Jarkko, medicinalråd, psykiater

Norge

Bergersen Lind, Brit, underdirektör, sociolog, *vise ordf.*

Stang, Hans Jakob, 1:e amanuensis, psykiater

Sverige

Börjeson, Bengt, docent, kriminolog

En plats vakant f. n.

3. Personal

Forskningssekreterare: Nils Wickberg

Kontorist: Lisbeth Risnes

Båda tjänsterna avser heltid.

F. Verksamhet

Styrelsen har under året hållit 3 möten och ett fjärde äger rum i december. Verksamheten har koncentrerats till systematiska förarbeten som i några fall lett fram till förslag till konkreta forskningsprojekt på de av NSfD prioriterade områdena för nordisk drogforskning. Flera forskare har avlönats under året såsom experter, och flera rapporter har tagits fram som underlag för diskussioner vid arbetsmöten och seminarier.

De områden som prioriterats är följande:

- undersökningar om utbredning och omfattning av bruk/missbruk
- uppkomstsituationen (förhållanden kring debuten)
- missbrukskarriärer
- skadeverkningar av droganvändning och av olämpliga åtgärder
- behandlingsforskning (»intervention«)
- kontrollpolitikens grundvalar, utformning och verkningar
- beslutsprocesserna bakom centrala drogpolitiska beslut.

Det åligger samarbetsorganet att befrämja informationen av forskningsresultat. En finländsk dokumentalist, Pirjo Havia, har sammanställt uppgifter om de internationella databankerna med upplysningar om hur och var data om drogforskning finns att få tag i. Rapporten utkommer i början av år 1978.

Möten, seminarier och liknande: 6—7 december 1976 angående epidemiologisk forskning, ca 15 deltagande forskare från hela Norden. En dansk arbetsgrupp sammanträdde i maj 1977 för att diskutera uppläggningsområdet "uppkomstsituationen". Den 14 december 1977 träffas ett 15-tal forskare för att diskutera ett förslag av den danska sociologen Lisbeth B. Knudsen om konkret forskning på detta område liksom på området "missbrukskarriärer". Psykologen Pär Nygren har skrivit två

rapporter som kan bilda underlag för ett forskningspolitiskt program, och fil. kand. Lennart Mossberg har tillsammans med prof. Erik Änggård gjort en litteraturgenomgång som underlag för de fortsatta diskussionerna ("Missbrukskarriären — en litteraturstudie").

På området för behandlingsforskning har en svensk arbetsgrupp sammanträffat vid ett flertal tillfällen och nu överlämnat en rapport som på samma sätt kan bilda underlag för konkreta förslag till forskningsprojekt. Ett seminarium om tvång/frivillighet har måst skjutas upp till våren 1978.

G. Framtidsplaner

NSfD:s provotid utgår i och med år 1978. Det är avsikten att dels åstadkomma ett värderande slutdokument, som självständigt tar upp erfarenheterna från verksamheten och sammanfattar det utförda arbetet, dels att efterlämna förslag till nordisk drogforskning av sådant slag att forskning kan komma igång oberoende av en eventuell fortsättning efter år 1978. Det är alltså fråga om att bereda förslag till forskningsprojekt så att de antingen kan igångsättas under det kommande året *eller* efter vårt frånfälle.

Härför kommer hela anslaget om 125 000 nkr för experthjälp och konferenser att användas. Genom att det förberedande stadiet passerats på flera områden blir det förmodligen fler möten under 1978 än under 1977, då medlen huvudsakligen användes för framtagning av förarbeten.

Det planeras forskarmöten, seminarier eller konferenser på följande områden:

- utbredning och omfattning av bruk och missbruk
- uppkomstsituationen
- brukarkarriärer
- behandlingsforskning (flera möten)
- uppföljning av vad som skett med förslagen på området "kontrollpolitik och psykofarmaka".

H. Finansiering

Anslag från Nordiska ministerrådet 400 000 nkr för året 1977. Ca hälften går till administration, omkostnader för löpande verksamhet samt experthjälp och konferenser tar den andra hälften.

Berättelse

från Nordiska konstförbundet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska konstförbundet
Sekretariatet
Georgsgatan 23 G 7
SF-00100 Helsingfors 10
tel. 60 78 61

B. Startår

1945

C. Syfte

§ 1 i stadgarna.

Nordiska konstförbundets ändamål är att genom kontinuerligt konstutbyte mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bidra till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen samt att eljest verka till gagn för det nordiska konstlivet.

Förbundet skall söka nå detta syftemål bl. a. genom:

1. Utställningsverksamhet.
Anordnande och främjande av utställningar av:
 - a) Nordisk konst i Norden.
 - b) Nordisk konst utanför Norden.
 - c) Utställningar omfattande betydande internationell konst i de nordiska länderna.
2. Föredrag om nordisk konst i respektive länder.
3. Spridande av konstlitteratur, omfattande nordisk konst.
4. Förmedling av konstartiklar mellan nordiska pressorgan.
5. Ordandet av gemensamma radio- och TV-program, omfattande nordisk konst och nordiskt konstliv.
6. Anordnandet av gemensamma nordiska konstnärsmöten.
7. Lösandet av praktiska frågor rörande konsten och konstlivet samt främjandet av forskning rörande nordisk konst och konstens villkor i allmänhet.

D. Organisation

1. Administration

NKF består av fem nationella sektioner och handhar verksamheten i respektive land. Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av $3 \times 5 = 15$ delegater, utsedda av sektionerna. Förbundsrådet utser förbundsordförande, förbundssekreterare, förbundskassör och revisorer samt tillsätter arbetsutskottet, som enligt beslut av förbundsrådet i maj 1977, består av en representant för varje sektion samt förbundsordförande och förbundssekreterare. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi utförs på förbundssekretariatet i Helsingfors.

2. Förbundsrådets sammansättning 31.12.1977

	Nationalitet
Heltoft, Kjeld, målare	D
Poulsen, Erik, skulptör	D
Wildt Pedersen, Ole, fuldmægtig	D
Fredriksson, Stig, målare	F
Osipow, Paul, målare	F
Jaukkuri, Maaretta, fil. mag.	F
Sigurðsson, Hjörleifur, målare	I
Björnsdóttir, Sigríður, målare	I
Jonsdóttir, Ragnheidur, grafiker	I
Rittun, Thorstein, målare	N
Starheim, Olav, målare	N
Berg, Mårten, jur. kand.	N
Nurmi, Matti, målare	S
Hallek, Enno, skulptör	S
Carlsson, Sonja, målare	S
Förbundsordförande: Hofsjö, Lars, målare	S
Förbundskassör: Voipio, Niilo, kansliråd	F

3. Personal

Förbundssekreterare: Österberg, Annemie	F
Kanslisekreterare: Repo-Myllynen, Liisa	F

4. Revisorer

Lindbohm, Curt, GRM-revisor, dipl.ekonom	F
Kujasalo, Matti, målare	F

E. Verksamhet

NKF:s traditionellt tredelade verksamhet — utställningar, kontaktskapande verksamhet och information — har också under det gångna året i stort sett följt det givna mönstret. Dock tvingades förbundet på

grund av ett betydligt lägre bidrag över den nordiska kulturbudgeten än den av NKF uppgjorda budgeten förutsatte, uppskjuta det planerade seminariet, Konstnärerna och konstkritiken, till år 1978.

Utställningsverksamheten har i år dels omfattat sådan verksamhet, där NKF stått som initiativtagare till och huvudarrangör av projektet ifråga, dels sådan där förbundets roll har varit den förmedlande. Det största projektet har varit vandringsutställningen ÖGA MOT ÖGA — 25 nordiska konstnärer, som efter starten i Stockholm (Liljevalchs) november 1976 fortsatte till Oslo, där den visades i Kunsternes Hus januari—februari, varefter Bergen (Bergens kunstforening) stod i tur under mars månad. Följande visningsort var Helsingfors (Amos Andersons konstmuseum). Nämnas kan, att vernissagen inföll samtidigt som Nordiska rådet inledde sin 25 års jubileumssession i Helsingfors. Utställningen gick i början av maj månad vidare till Köpenhamn. Här började den längsta visningsperioden; Öga mot öga kunde ses i Nikolaj ända fram till slutet av juli för att i början av augusti transporteras till Nordjyllands konstmuseum i Ålborg. Efter avslutad visning där gick färden vidare till den sista utställningsorten, Reykjavík, där islänningarna i september kunde stå öga mot öga med denna utställning, som den svenske konsthistorikern Staffan Cullberg på uppdrag av NKF hade sammanställt.

ÖGA MOT ÖGA har varit en enorm satsning. Förberedelserna påbörjades redan 1974; det har sålunda tagit 3 1/2 år att genomföra projektet. Bortsett från de utställande museernas insatser ifråga om teknisk hjälp, övervakning och i några fall också kringliggande aktiviteter, har förbundet stått för genomförandet, såväl ekonomiskt som arbetsmässigt. Ett extra anslag beviljades av Nordiska ministerrådet för utställningens visning i Island, som annars hade blivit utanför programmet, främst p. g. a. de höga transportkostnaderna. Ett stort frivilligt, oavlönat arbete har de nationella sektionerna stått för. Utställningen har väckt uppmärksamhet i hela Norden och på ett påtagligt sätt gjort NKF:s verksamhet mera känd.

I november månad inleddes en vandringsutställning av ett helt annat slag. Då öppnades i Århus konstmuseum en utställning med den danske konstnären VILHELM LUNDSTRØM:s verk. Sammanställningen har på NKF:s uppdrag gjorts av den danske konstskribenten Preben Wilmann och museumsinspektör Marianne Brøns. Efter att ytterligare ha visats i Esbjerg under december månad, går utställningen i januari vidare till Oslo, Stockholm och Helsingfors.

En förmedlande roll har NKF spelat i samband med ett flertal nordiska utställningsprojekt, bland vilka NORDISKA BARNBOKSILLUSTRATIONER har varit det mest omfattande. Utställningen sammanställdes av Sønderjyllands konstmuseum, där den öppnades i april månad. Därefter påbörjades den av NKF planerade nordiska vandringen,

till Vasa i Finland, till Reykjavík, till Tórshavn på Färöarna, till Hässelby slott utanför Stockholm och sist till Norge, där den under oktober—november visades i Bergen och omnejd.

Vidare har NKF:s sektioner utsett nordiska konstnärer att delta i två mindre utställningar, den ena i Akershus fylke i Norge, den andra i Hvidovre kommune i Danmark. Dessa utställningsprojekt ingick som ett led i de nämnda kommunernas nordiska kulturveckor. Bland övriga utställningsprojekt som har påbörjats under 1977 kan nämnas en utställning med verk av den finske grafikern ERKKI TANTTU. Den kommer att cirkulera i Norge under ett halvt års tid med början vid årsskiftet 1977—78. En annan utställning, som kommer att öppnas på Hässelby slott i slutet av januari år 1978, har planerats i samarbete med nämnda institution. Den omfattar 10 NORDISKA KONSTNÄRER, som har utsetts genom Nordiska konstförbundets nationella sektioner. Utställningen har anknytning till NKF:s tidigare omnämnda seminarium, varom närmare under framtidsplaner.

Den kontaktskapande verksamheten. Det årliga seminariet måste, som tidigare nämnts, uppskjutas till 1978. Förbundets ordförande och sekreterare deltog i en nordisk utställningskonferens som ägde rum i Moss, Norge i slutet av augusti. Vid det seminarium om konstterapi, som i oktober månad hölls i Hanaholmens kulturcentrum, var NKF representerat genom en av föredragshållarna, Sigriður Björnsdóttir, som är isländska sektionens sekreterare. Ett möte av kontaktskapande karaktär ägde rum i Nordens Hus mellan direktör Erik Sønnderholm, utställningssekreterare Thora Kristjansdóttir och NKF:s arbetsutskott, vars höstmöte ägde rum i september månad i Reykjavík. AU har utöver nämnda möte under 1977 sammanträtt 2 gånger: i februari i Oslo och i april i Köpenhamn. Det ordinarie förbundsrådsmötet för 1977 ägde rum i Sorø, Danmark i början av maj.

Som ett led i samarbetet mellan de nationella sektionerna, gästade den finska sektionen Sveriges sektion i slutet av februari. Bl. a. hölls ett gemensamt möte på Hässelby slott. Svenska sektionen avlade i sin tur ett besök i Helsingfors, varvid sektionerna gemensamt bl. a. besökte Sveaborg och stiftade bekantskap med de tilltänkta utrymmena för Nordiskt konstcentrum. Dessa kontaktmöten finansierades inom ramen för sektionernas nationella anslag.

Informationsverksamheten. NKF:s viktigaste publikation under 1977 är inventeringskatalogen KUNST I NORDEN. Boken utkom i maj månad och presenterades vid officiella pressinformationer i Köpenhamn och Stockholm. Materialet har sammanställts och bearbetats av en redaktionskommitté bestående av museumsdirektör Knud Voss, Danmark, fil. mag. Marketta Tamminen, Finland, museumsdirektör Knut Berg, Norge och intendent Bo Lindwall, Sverige. Det isländska materialet har redigerats av museumsdirektör Selma Jónsdóttir. Fil. dr Erik Kruskopf

har fungerat som huvudredaktör. KUNST I NORDEN, som ger en översikt över grannlandskonsten i offentliga nordiska samlingar, är försedd med ett 80-tal illustrationer och innehåller även index över de konstnärer, vilkas verk finns upptagna i katalogen. Upplagans storlek är 1500; ett begränsat antal finns ännu kvar och kan rekvireras från förbundets sekretariat.

Den 31 mars förelåg ett specialnummer av NKF-BLADET, som i experimentsyfte och med stöd av Nordisk kulturfond gavs ut under åren 1973—75. NKF beslöt publicera detta specialnummer i anledning av Nordiska ministerrådets beslut i januari 1977, om att grunda ett Nordiskt konstcentrum på Sveaborg utanför Helsingfors. I numret presenterades projektet och dess bakgrund i korthet. Ur innehållet kan dessutom nämnas information om NKF och dess verksamhet.

NORDISK UTSTÄLLNINGSKALENDER har även under det gångna året utkommit 3 gånger som bilaga till den norska tidskriften F 15 Kontakt. Innehållet — en översikt över nordisk utställningsverksamhet — bygger som förut på de uppgifter som de olika utställningsarrangörerna sänder in till NKF:s sekretariat, där redigeringen av materialet har ägt rum. Som en "biprodukt" till detta arbete kan man se det kartotek, sekretariatet har uppgjort på basen av allt insänt material. Kartoteket ger information om vederbörande muséers, galleriers etc. utställningar alltsedan NKF år 1973 började ge ut Nordisk utställningskalender.

Ytterligare kan nämnas, att NKF:s ordförande, Lars Hofsjö och finska sektionens viceordförande, Paul Osipow, i Kostnärsgillet i Finland årsbok TAIDE 77, Nordiska bilder, bidragit med var sin artikel om projektet Nordiskt konstcentrum på Sveaborg.

Inom ramen för informationsverksamheten kan ännu nämnas den *service* NKF:s sekretariat har gett genom att både skriftligt och muntligt svara på förfrågningar från hela Norden, som har anknytning till bildkonsten i en eller annan form. Likaså förtjänar den språkliga *service* nämnas, som sekretariatet erbjuder organisationer och enskilda. Härvid har förbundet vad isländskan beträffar, haft ett gott samarbete med lektor Erlingur Sigurdsson vid Helsingfors universitet.

Bland övriga aktiviteter inom NKF kan nämnas ett aktivt engagemang i frågor som rör konstnärskollegiet i Skandinavisk förening i Rom. Så t. ex. har urvalet bland sökande till föreningens konstnärskollegium gjorts gemensamt av de nordiska konstnärorganisationerna och NKF:s nationella sektioner. Vidare har förbundet för kollegiets räkning hos utbildningsdepartementet i Sverige anhållit om medel för en upprustning av kollegiet. Förbundet beviljades Skr. 60 000, som genom den svenska sektionens försorg vidarebefordrades till kollegiets styrelse.

Under 1977 har NKF avgett *utlåtanden* bl. a. om betänkandet rörande Nordisk radio och television via satellit och om Nordiska rådets

medlemsförslag om en undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland.

Slutligen är det skäl att beträffande verksamheten under 1977 nämna den avsevärda insats förbundet och i synnerhet dess ordförande Lars Hofsjö har gjort i samband med det förberedande utredningsarbetet för Nordiskt konstcentrum. Bl. a. har ett flertal diskussioner förts med representanter för Kultursekretariatet i Köpenhamn i frågor rörande centrets administration och verksamhet. I den av det finska undervisningsministeriet tillsatta kommissionen för utarbetande av centrets rumsprogram har finska sektionens ordförande, Stig Fredriksson suttit som medlem. Förbundets sekreterare har medverkat vid utarbetandet av kommissionens betänkande. NKF:s samtliga sektioner har engagerat sig aktivt i denna fråga för att medverka till att bildkonsten och det nordiska samarbetet på detta område skall få en fast plattform i centret, såsom den ursprungliga avsikten var. I denna strävan har NKF:s sektioner haft de nordiska bildkonstorganisationernas stöd.

Den centrala skötseln av det gångna årets verksamhet har skett i NKF:s sekretariat i Helsingfors. På det nationella planet har sektionerna i respektive land svarat för arbetet. Arbetsbördan har kontinuerligt ökat, varför den frivilliga, oavlönade insatsen såväl på sekretariatet som i sektionerna har varit betydande. Sektionerna avlägger separata verksamhetsrapporter, som kommer att föreligga i början av år 1978.

F. Framtidsplaner

Beträffande *utställningar* inom den närmaste perioden har — förutom de tidigare nämnda vandringsutställningarna med verk av VILHELM LUNDSTRØM och ERKKI TANTTU samt utställningen 10 NORDISKA KONSTNÄRER på Hässelby slott — följande projekt påbörjats för att förverkligas under 1978—79. EN TECKNINGsutställning OM SVEABORG med den svenska konstnären Stig Claesson. Utställningen visas först på Sveaborg varefter den turnerar i de övriga nordiska länderna. Vidare en vandringsutställning med verk av svensken LAGE LINDELL i Finland, Danmark, Norge och Island och en utställning av ILLUSTRATIONER TILL SNORRE-SAGAN. Sammanställningen har gjorts av den norska sektionens ordförande, Thorstein Rittun på initiativ av Bildende Kunstneres Styre, som är producent för utställningen. Turnén i Norden står NKF för. Den äger rum 1979 och sammanfaller med Snorre-jubiléet. En annan vandringsutställning i vilken NKF medverkar, är MAXIMAL — MINIMAL. Den omfattar enbart konstruktivistisk konst med deltagande konstnärer, förutom från en del europeiska länder, från samtliga nordiska länder. Turnén startar i Finland i maj 1978 för att sedan 1979 fortsätta i det övriga Norden.

Bland övriga projekt, planerade för 1979, märks en utställning med verk av OLAF RUDE för visning i Norge och Sverige. Sammanställ-

ningen kommer att göras av museumsdirektör Lars Rostrup Bøyesen från Nordjyllands kunstmuseum. Dessutom kan nämnas en utställning med arbetsnamnet UNGA DANSKA GRAFIKER, som danska sektionens ordförande, Kjeld Heltoft kommer att göra urvalet till.

Exempel på projekt som ännu befinner sig på diskussionsplanet är en utställning med GRÖNLÄNSK KONST, EXPORTKONST, en nordisk utställning för visning i länder utanför Norden och en KJARVAL-utställning.

För att återgå till projekt för 1978 bör i detta sammanhang nämnas den redan långt framskridna planeringen av en NORDISK SKULPTURUTSTÄLLNING på Sveaborg. Den skulle ursprungligen äga rum år 1977, men måste uppskjutas av ekonomiska skäl trots att de utsedda konstnärerna redan hade inlett sitt arbete för utställningen. Förberedelsearbetet fortsätter nu med tanke på ett genomförande av projektet i samband med öppnandet av Nordiskt konstcentrum på Sveaborg sommaren 1978. Genomförandet är dock beroende av det belopp man ur Nordiska ministerrådets dispositionsmedel kan reservera för detta projekt.

Vad beträffar NKF:s kontaktskapande verksamhet bör i första hand nämnas seminariet KONSTNÄRERNA OCH KONSTKRITIKEN, som äger rum på Hässelby slott i slutet av januari 1978. Till seminariet har NKF inbjudit nordiska konstnärer och konstkritiker, utsedda av de nationella sektionerna. Seminariet kommer som utgångspunkt för sina diskussioner att ha recensionsmaterialet från utställningen ÖGA MOT ÖGA. Dessutom kommer arbetet att starkt anknyta till den samtidigt pågående utställningen 10 NORDISKA KONSTNÄRER. Dessa konstnärer har valts av seminariedeltagarna och avsikten är att föra diskussioner i frågor också kring denna utställning. Seminariematerialet kommer senare att utnyttjas i olika sammanhang.

Sektionskontakterna på bilateralt plan kommer att fortsätta. En kontaktskapande verksamhet på längre sikt och med stor bärvidd innebär planerna på att få till stånd kontinuerliga *utbyten mellan de nordiska konstskolorna*, både vad beträffar lärare och elever. NKF har länge varit medvetet om vikten av en sådan utbytesverksamhet och har för avsikt att i sin långsiktplanering utarbeta förslag till hur verksamheten bäst skall utformas. Nämnas kan att en viss utbytesverksamhet redan existerar. Så t. ex. har eleverna i Finlands konstakademis högsta årskurs med sin lärare Stig Fredriksson, ordförande i NKF:s finska sektion, avlagt ett 2 veckors studiebesök vid Kungliga Akademien i Stockholm. Ett svarsbesök kommer att ordnas inom den närmaste framtiden. Erfarenheterna från det finska besöket i Stockholm talar för betydelsen av att utveckla ett nordiskt utbytessystem på detta område.

NKF räknar i sina framtidsplaner även med att arbeta på *utbyggnaden av ett nordiskt gästateljénät*. Den av förbundet företagna invente-

ringen av existerande ateljéer och gästbostäder, tillgängliga för konstnärer från samtliga nordiska länder, kommer att ligga som grund för en vidare utredning av frågan. Projektet kommer att bli en av de första arbetsuppgifterna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg. NKF har påpekat, att förutsättningen för ett väl fungerande gästateljénät är att ateljéer och bostäder finns att tillgå i samtliga nordiska länder. Förbundet har därför varmt rekommenderat att möjligheter skapas för ett förverkligande av de danska planerna på att inrätta en gästateljé och -bostad vid institutionen Hald Hovedgaard utanför Viborg i Jylland.

Slutligen — beträffande kontakter — kommer NKF att ytterligare öka samarbetet med de *färöiska bildkonstnärerna*. En början har redan gjorts; under 1978 kommer representanter för NKF att avlägga ett besök på Färöarna för att fortsätta diskussionerna med Listafélag Føroya. De inleddes hösten 1976, då det färöiska förbundets representant, Bardur Jákupsson deltog i NKF:s arbetsutskottsmöte i Stockholm.

Nytt för 1978 vad gäller *informations- och publikationsverksamhet* blir NORDISK KONSTKALENDER, som i en något utvidgad form kommer att ersätta Nordisk utställningskalender, vars utgivning som bilaga till F 15 Kontakt i och med utgången av 1977 upphör. Förutom nordisk utställningsinformation, baserad på de av arrangörerna till NKF:s sekretariat inlämnade uppgifterna, kommer kalendern att i kortfattad form innehålla aktuellt stoff från de olika länderna, förmedlat av de nationella sektionerna. Redaktörer är Badil Kaalund, Danmark, Maaretta Jaukkuri, Finland, Jón Reykdal, Island, Mårten Berg, Norge och Sonja Carlsson, Sverige. Kalendern sammanställs av NKF:s sekretariat. NORDISK KONSTKALENDER beräknas utkomma med tre nummer under 1978.

År 1978 inleds också det förberedande arbetet på en årlig publikation. Avsikten med denna är att i lättfattlig form ta upp aktuella frågor kring nordisk bildkonst av i dag. Dock kommer innehållet också att ta upp konsthistoriska ämnen och behandla frågorna ur ett vidare perspektiv, när detta är motiverat utgående från aktuella händelser och tendenser. Meningen är att posten som huvudredaktör skall alternera mellan de nordiska länderna. Den första årsboken är planerad att komma ut i början av år 1979. Till dess ansvariga redaktör har den svenska konsthistorikern Beate Sydhoff utsetts.

En målsättning för NKF på längre sikt — när Nordiskt konstcentrums verksamhet har kommit i gång på allvar — är att ge ut en representativ nordisk konsttidsskrift. Planerna på denna är ännu bara i begynnelsestadiet.

Beträffande en mera *detaljerad långsiktplanering* av NKF:s verksamhet är det skäl att framhålla, att denna är intimt förknippad med förbundets och bildkonstens ställning i Nordiskt konstcentrum på Sveaborg. Den inledande verksamheten under 1978 kommer härvidlag att ha avgörande betydelse.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal, nat. valuta)

	Bokslut 1976	Budget 1977	Prel. utfall 1977	Budget 1978
	Dkr	Dkr	Dkr	Dkr
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	88 000	81 000	100 000	92 000
Personal	88 000	78 000	114 000	141 000
Kontor	26 000	24 000	30 000	39 000
Lokaler	9 000	14 000	11 000	17 000
Projekt				
Seminarium	54 000	66 000	—	66 000
Utställningar	185 000	281 000	262 000	706 000
Information	19 000	44 000	44 000	49 000
Summa utgifter	469 000	588 000	561 000	1 110 000
<i>Inkomster</i>				
Kultursekretariatet	—	—	420 000	—
Anslag	300 000	420 000	14 000	420 000
Lönstegr. kompensation	—	—	—	—
Ur Nordiska ministerr. disp.	150 000	82 000	82 000	
Summa inkomster	450 000	502 000	516 000	420 000

Kommentarer till översikten över bokslut och budget

Översikten är liksom budgetförslaget uppgjord i dkr och gäller förbundets ordinarie budget. För projektet Nordisk konstvecka, till vilket medel har beviljats av Nordisk kulturfond och som innevarande år kommer att avslutas, har separat redovisning gjorts. Likaså redovisas separat för det av Nordisk kulturfond beviljade anslaget för utvecklandet av samarbetet med Färöarna, ett projekt som först under år 1978 väntas bli slutfört till den del det finansieras av nämnda anslag.

NKF åtnjuter inte kompensation för automatiska lönestegringar.

Utgifter

Den markanta skillnaden mellan budgeten och det preliminära utfallet för 1977 vad beträffar styrelse och personal, beror på följande:

Det första beloppet inkluderar kostnaderna för 2 diskussionsmöten betr. Nordiskt konstcentrum på Sveaborg. Kostnaderna kommer att bestridas av Kultursekretariatet. I det andra beloppet ingår en försäkringspremie, som förbundet retroaktivt från 1 januari 1973 har tecknat för sina anställda (2 personer). Premien gäller den i Finland för arbetsgivaren obligatoriska arbetspensionen.

Inkomster

Bidraget om dkr 82 000 har beviljats av Nordiska ministerrådet för utställningen Öga mot ögas visning i Reykjavík. Kostnaderna för denna

del av projektet är ännu inte slutgiltigt täckta, men finns approximativt inräknade i det preliminära utfallet för 1977 under posten Utställningar.

Beloppet dkr 14 000 omfattar dels ett bidrag från Kultursekretariatet, beviljat för ett möte om NKF:s informationsverksamhet. Mötet ägde rum i april 1976 och beloppet täcker en del av underskottet för nämnda år. Dels ingår i beloppet en ersättning för NKF:s inventeringsarbete beträffande nordiska gästateljéer.

Som en allmän kommentar är det skäl att såsom också för ett år sedan framhålla, att det nordiska bildkonstsamarbetet alltjämt är *underprioriterat i den nordiska kulturbudgeten*. Tyvärr har någon ändring i detta avseende inte heller för år 1978 skett. Enligt uppgift kommer en opprioritering att genomföras för 1979 års del. Den nordiska bildkonstverksamheten och dess genomförande enligt de uppgjorda planerna för 1978 är sålunda helt beroende av, att ministerrådet ur sina dispositionsmedel för nämnda år reserverar medel i enlighet med den budget för nordisk bildkonstverksamhet, som NKF har gjort upp och som medföljer denna verksamhetsberättelse.

Berättelse**från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1977

A. Namn och adress

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
S-171 94 SOLNA

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

*E. Organisation**1. Administration*

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.

Forskningsrådets kansli sköts av en sekreterare på deltid. (Fr. o. m. sept. 1977 anställd på heltid för att bedriva forskning på övrig tid.)

2. Styrelsens sammansättning

<i>Medlemmar</i>	Nationalitet
Nielsen, Thøger, professor	D
Rosman, Jens, kontorchef	D
Eggert Møller, Mogens, lektor (v. ordf.)	D
Andersson, Edward, professor (ordf.)	F
Söderholm, Rainer, regeringsråd	F
Lehtovuori, Jouko, professor	F
Aarbakke, Magnus, professor	N
Borgenvik, Hallvard, direktör	N
Gabrielsen, Inger, forsker	N

Ekman, Gösta, generaldirektör	S
Lodin, Sven-Olof, professor	S
Johansson, Sven-Erik, professor	S

3. Personal

Tivéus, Ulf, sekreterare	S
--------------------------	---

F. Verksamhet

1. Beviljande av forskningsanslag

Under året har forskningsrådet vid två tillfällen utlyst forskningsanslag till ansökan. Vid det första ansökningstillfället hade 5 ansökningar kommit in på sammanlagt ca 84 500 skr. Forskningsrådet beslöt därvid att tilldela jur. lic. Henry Lönnfors, Åbo, 4 000 fmk i reseanslag för hans studie om skatt till kommun för inkomst av rörelse. Vidare tilldelades jur. kand. Anja Auranen, Helsingfors, 5 000 fmk för att utforma en detaljerad plan för en undersökning av skatteavtalens metoder för undvikande av dubbelbeskattning och jur. lic. Olof Olsson, Helsingfors, ett stipendium på 12 000 fmk till ett arbete om beskattningen av öppna bolag, kommanditbolag och liknande sammanslutningar. Slutligen beviljades ekon. dr Birgitta Lundmark-Jönsson, Göteborg, ett stipendium på 10 000 skr. för att utreda de skattemässiga frågorna i samband med olika modeller för inflationsredovisning.

Vid det andra ansökningstillfället kom 6 ansökningar in på sammanlagt ca 395 000 skr. Docenten Göran Grosskopf, Göteborg, beviljades 16 500 skr. till den empiriska delen av ett arbete om aktiebolagens skattskyldighet för mottagen aktieutdelning.

2. Seminarium

Forskningsrådet arrangerade den 19—20 oktober ett seminarium i Vedbæk kallat "Skatteproblemer ved generationsskifte".

I seminariet deltog drygt 50 skatteexperter från vetenskap, skatteadministration och näringsliv i Norden.

Första dagen inleddes med en diskussion på grundval av de i förväg utsända nationalrapporterna. Rapporterna hade utarbetats av professor Thøger Nielsen, Danmark, professor Edward Andersson och jur. lic. Pauli Mattila, Finland, universitetsstipendiat Frederik Zimmer, Norge och assessor Per Anclow, Sverige. Därefter framlades professor Thøger Niensens generalrapport i ämnet.

Andra dagen diskuterades arvsskattens betydelse ur ekonomisk synvinkel med utgångspunkt från bl. a. civilekonomen Jan Werdings i förväg utsända rapport. Ekon. mag. Otto Forsman, Finland, redogjorde för en beslutsmodell för planering av generationsskifte i familjeföretag. Professor Sven-Erik Johansson belyste den bristande neutraliteten i be-

skattningen mellan olika former av hushållssparande i Sverige. Professor Edward Anderson redogjorde för motsvarande problem i Finland.

Sista delen av seminariet ägnades åt en diskussion och värdering av beskattningen vid generationsskiften med utgångspunkt från vissa frågeställningar, uppställda av generalrapportören.

Rapporterna och inläggen kommer enligt forskningsrådets beslut att publiceras i skriftserien i början av 1978.

3. Forskningsprojektet Internationella koncerners beskattning i Norden

Forskningsprojektet, som är samnordiskt, bedrivs i forskningsrådets regi med deltagande av forskare i samtliga medlemsländer. Av tidigare års verksamhetsberättelser framgår hur projektet lagts upp och hur arbetet bedrivs.

Arbetet inom projektet har under året framskridit enligt de uppdragna riktlinjerna. I samband med överföring av enkätmaterial på data uppstod emellertid vissa förseningar.

Intervjuundersökningen har i huvudsak avslutats i Danmark och Finland. I Sverige har större delen av den teoretiska delen av studien färdigställts.

Större delen av forskningsrådets budget har även i år tagits i anspråk för detta forskningsprojekt.

4. Informationstjänst

Forskningsrådet har under året givit ut Nordiska skattenyheter, nsn, med tre nummer. Nsn innehåller skattenyheter i form av ny lagstiftning, propositioner, utredningar, tidskriftsartiklar, nyutkommen litteratur på skatteområdet m. m. i notisform. Informationsbladet har kostnadsfritt distribuerats till parlament, centrala skattemyndigheter, skattedomstolar och skatterättsliga institutioner i Norden.

G. Finansiering

Forskningsrådets verksamhet har finansierats genom bidrag från medlemsländerna på sammanlagt 300 000 skr. (Danmark 22,25 %, Finland och Norge 16,25 % vardera och Sverige 45,25 %.)

Berättelse

från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 6 maj 1973—19 juni 1976

NOSALF:s bildande och organisation

Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (NOSALF) bildades i Köpenhamn den 6 maj 1973 av deltagarna i den andra nordiska Latinamerika-konferensen. Den nya organisationen avlöste en nordisk samsarbetskommitté som under nära tre år förberett och delvis inlett verksamheten.

NOSALF:s syften anges i de stadgar som antogs vid det konstituerande sammanträdet (se *Bilaga I*). Stadgarna meddelar vidare regler om bl. a. medlemskap och plenarsammanträden. Enligt stadgarna verkar Latinamerikainstitutet i Stockholm tills vidare som NOSALF:s sekretariat och institutets tjänstgörande föreståndare som dess sekreterare.

Till ledamöter i NOSALF:s styrelse för högst tre år valdes vid det konstituerande sammanträdet för Danmark Jens Lohmann, Köpenhamn och Christian H. Rasmussen, Institut for Udviklingsforskning, Köpenhamn; för Finland Markku Jääskeläinen, Institutionen för forskning och dokumentation i historia, Helsingfors universitet och Olavi Lähteenmäki, Institutet för allmän historia, Åbo universitet; för Norge Tord Høivik, Fredsforskningsinstitutet, Oslo och Henning Siverts, Historisk Museum, Universitetet i Bergen samt för Sverige, Claes Brundenius, Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet och Birgitta Leander, Socialantropologiska institutionen, Uppsala universitet.

Till revisorer utsågs Christian Lange, Stockholm och Harald Runblom, Uppsala och till revisorssuppleanter Göran Lindahl, Stockholm och Poul-Ove Pedersen, Köpenhamn.

Styrelsen

Som interimsordförande under maj och juni 1973 beslöt styrelsen att till sig adjungera Niels Fock vid Institutet for Etnologi och Antropologi, Köpenhamns universitet. I augusti 1973 valde styrelsen Henning Siverts till sin ordförande för perioden fram till nästa Latinamerikakonferens.

Styrelsen har haft sammanträden den 8 mars och den 22 november 1974, den 10 oktober 1975, den 2 april 1976 — samtliga på Latin-

amerika-institutet i Stockholm — samt den 19 juni 1976 i Bergen. I övrigt har beslutet fattats per capsulam. Vid samtliga sammanträden har planeringen av den nordiska Latinamerika-konferensen i Bergen varit en viktig fråga. Utdelning av stipendier för studieresor inom Norden har varit en annan viktig återkommande uppgift sedan slutet av 1974. Vid styrelsemötet den 22 november 1974 diskuterades i första hand formerna för det framtida nordiska Latinamerika-samarbetet.

Förutom de ordinarie ledamöterna har ett flertal suppleanter och adjungerade deltagit i styrelsens arbete. Under Tord Høiviks vistelse som lärare i Tanzania 1974 och 1975 tjänstgjorde Rune Jørgensen från Fredforskningsinstitutet som hans suppleant. Vid mitten av 1974 inträdde Bjørn Førde, Mellempøkkeligt Samvirke, Köpenhamn i stället för Christian H. Rasmussen, som sedan dess vistats i Mexico för forskning. Under 1975 inträdde Esko Anstola, Institutionen för Statsvetenskap, Åbo universitet, i stället för Olavi Lähtenmäki, som avsågt sig uppdraget då han lämnat det latinamerikanska arbetsfältet. I Markku Jääskeläinens ställe har vid olika tillfällen Marja Lorunssalo, Universitetsbiblioteket i Helsingfors, tjänstgjort. Pedro Nicasio, Latinamerika-institutet i Stockholm, har varit Claes Brundenius' suppleant under 1975 och början av 1976, under dennes vistelse i Peru som FN-expert.

Som adjungerade har vidare vid olika tillfällen Tor Sellström, Stockholm, Kristin Tornes, Bergen, och Vagn Mikkelsen, Århus, deltagit i styrelsens arbete. Som sekreterare i styrelsen har Magnus Mörner (under tiden maj 1973—sept. 1975) samt Weine Karlsson (okt. 1975—juni 1976) båda vid Latinamerika-institutet i Stockholm, fungerat.

Allmänt om verksamheten

NOSALF:s löpande verksamhet under perioden maj 1973—juni 1976 har bedrivits inom ramen för de blygsamma ekonomiska resurser som beviljats NOSALF av nordiska kulturorgan. Bidragen härifrån utgjorde under åren 1973—1975 som högst 26 000 dkr per år (*se Bilaga 2*). För 1976 höjdes det årliga bidraget till NOSALF från Nordiska ministerrådet till en avsevärt högre nivå (100 000 dkr). Dessa ökade medel kommer dock att avspeglar sig i en expanderande verksamhet först under andra halvåret 1976. Under de gångna tre åren har de ekonomiska resurserna, förutom att täcka kostnader för styrelsens sammanträden, i stort endast tillåtit en viss publikationsverksamhet jämte en från slutet av 1974 expanderande studiestipendiering, varom mera nedan.

Den tredje nordiska Latinamerika-konferensen

En av styrelsens viktigaste uppgifter har varit att förbereda en ny nordisk konferens om Latinamerika. Vid styrelsens möte i mars 1974 fastställdes ämne, plats och tidpunkt för konferensen ("Levels of Domi-

nance in Latin America: Past, Present and Future", Bergen, 17—19 juni 1976). Vidare utsågs en särskild organisationskommitté, bestående av styrelsens ordförande och sekreterare samt Ana Beatriz Sørbrø, Kristin Tornes, Ernesto Lorenzi Iglesias och Edvard Vogt, alla bosatta i Bergen. Senare tillträdde Sissel Skjoldmoe och Willy Rasmussen i Bergen-kommittén.

Ansökan om medel för att organisera Bergen-konferensen inlämnades i juli 1974 till Nordiska kulturfonden. I februari 1975 erhöll NOSALF besked att Ämbetsmannakommittén för nordiskt samarbete beviljat NOSALF ett anslag av 88 000 dkr för detta ändamål. Utöver dessa medel erhöles från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. freds- och konfliktforskning, ett anslag om 7 000 skr att användas till resestipendier till konferensorten.

Den särskilda organisationskommittén har att efter avslutad konferens till NOSALF och de nordiska kulturorganen avge redovisning för konferensmedlens förvaltning.

Publikationer

NOSALF inledde 1973 utgivandet av en monografiserie kallad "Scandinavian Studies on Latin America/Estudios Escandinavos sobre América Latina". Som nummer två i denna serie utgavs våren 1974:

"The Rural Society of Latin America Today. Three Papers Presented at the Second Scandinavian Research Conference in Copenhagen, 4—6 May 1973", Stockholm 1974, 99 s. (Distr. Almqvist & Wiksell, Stockholm). För tryckning av denna bok beviljade Nordiska kulturfonden ett särskilt anslag av NOSALF 12 200 dkr.

Av NOSALF:s tidskrift *Ibero-Americana* har under den gångna treårsperioden följande nummer utgivits: III: 1—2, IV: 1—2, V: 1—2 och VI: 1. En förändring av tidskriftens karaktär har påbörjats: från att tidigare främst ha varit ett "newsletter" till ett vetenskapligt organ. Förutom återkommande accessionslistor över bokförvärv och översikter om den pågående Latinamerika-forskningen i Norden har således sedan 1973 totalt åtta vetenskapliga artiklar publicerats, varav fyra i det senast utgivna numret (VI: 1). Därutöver har tre bibliografiska artiklar publicerats: om Latinamerika i finsk och norsk bibliografi 1969—1971 (av Miguel Benito, III: 1), Latinamerika i svensk bibliografi 1972—1973 (av Miguel Benito, IV: 1) och Latinamerika i finsk bibliografi 1972—1973 (av Marja Lounassalo, V: 2).

En särskild redaktionskommitté för *Ibero-Americana* utsågs i början av 1975 bestående av Markku Jääskeläinen från Finland, Jens Lohmann från Danmark, Henning Siverts från Norge och Birgitta Leander från Sverige. Vid ett sammanträde på Latinamerika-institutet i Stockholm den 7 maj 1976 diskuterades *Ibero-Americanas* ombildning till en renodlat vetenskaplig tidskrift samt utgivandet, förslagsvis 4 ggr per år,

av ett särskilt nyhetsblad, riktat i första hand till NOSALF:s medlemmar.

NOSALF har vidare utgivit tre upplagor av "Handledning vid samhällsvetenskaplig forskning rörande Latinamerika" (28 sidor), vilka samtliga utarbetats vid Latinamerika-institutet i Stockholm. Denna handledning har distribuerats kostnadsfritt till intresserade forskare och institutioner i de nordiska länderna och har rönt en livlig efterfrågan. Första upplagan utkom sommaren 1973, andra upplagan våren 1974 och tredje upplagan i juni 1976.

Studiestipendier

I slutet av 1974 inledde NOSALF en ny verksamhetsgren genom att utlysa ett antal smärre resestipendier för studerande inom Norden med Latinamerika-specialisering. Under nov. 1974—juni 1975 utdelades åtta sådana stipendier. Programmet slog mycket väl ut, varför styrelsen kom att avdela större resurser för studiestipendiering under 1975/76. Under tiden fram till den 15 juni 1976 har totalt 26 stipendier utdelats och utnyttjats. Stipendierna har alla gällt besök vid Latinamerika-institutet i Stockholm för studier i omkring en vecka vid dess bibliotek. Stipendierna har fördelat sig på de nordiska länderna enligt följande: Danmark 8, Finland 9, Island 1, Norge 5 och Sverige 3. En lista över stipendierna återfinns i *Bilaga 3*.

Internationellt samarbete

NOSALF är sedan 1971 anslutet till CEISAL — Europeiska rådet för samhällsforskning rörande Latinamerika, som har sitt sekretariat vid Institute of Latin American Studies i London. Sekreteraren har varit nordisk representant i CEISAL:s koordinationskommitté.

En annan representant för NOSALF deltog på inbjudan av CEISAL i en forskningskonferens som 1973 anordnades i Väst-Berlin. NOSALF:s sekretariat har också i flera frågor samarbetat med CLACSO — det latinamerikanska samhällsvetenskapliga forskningsrådet med säte i Buenos Aires.

Övriga frågor

På begäran härom från Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn gjordes inom NOSALF hösten 1974 en översyn av den dittillsvarande verksamheten. Ett förslag utarbetades därjämte för det framtida nordiska forskningssamarbetet, dess förutsättningar, målsättning och organisation. I ett memorandum av den 22 november 1974 (38 sid.) till kultursekretariatet föreslog NOSALF inrättandet av ett nytt, permanent nordiskt samarbetsorgan för latinamerika-forskning, helt finansierat med nordiska medel. Förslaget remissbehandlades av olika nordiska

organ, inklusive Nordiska ministerrådets rådgivande kommitté för forskning. På grundval av remissorganens synpunkter fattade därvid Nordiska ministerrådet vid sitt möte den 2 mars 1976 principbeslut om fortsatt och avsevärt större stöd till NOSALF.

*BILAGA 1***Stadgar för Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)****§ 1 Ändamål**

NOSALF:s uppgifter är:

- a) att utgöra en samarbetsorganisation för latinamerikanister i Danmark, Finland, Norge och Sverige,
- b) att främja forskning och spridande av kunskap om Latinamerika i Norden,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanslutningar av latinamerikanister i andra delar av världen liksom för latinamerikanska forskare som önskar nordiska kontakter,
- d) att organisera Latinamerika-konferenser vart annat eller vart tredje år,
- e) att utge vetenskapliga och informativa publikationer om Latinamerika.

§ 2 Medlemskap

Medlem med rösträtt är de nordiska medborgare eller övriga inom Norden bosatta personer, som erlagt årsavgift, eller utanför Norden bosatta skandinaviska medborgare som erlagt årsavgift. Institutionellt medlemskap är möjligt men är inte förenat med rösträtt eller valbarhet.

§ 3 Plenarsammanträden

I samband med NOSALF:s Latinamerika-konferenser skall ordinarie plenarsammanträde hållas med samfundets medlemmar. Sammankallande till extra plenarsammanträde, ej knutet till Latinamerika-konferens, kan beslutas vid föregående plenarsammanträde eller av styrelsen. Kallelse till plenarsammanträde skall utgå senast 30 dagar i förväg. Förslag till frågor som skall behandlas måste, för att kunna upptas på dagordningen, vara styrelsen till handa senast två veckor före detsamma. Dagordningen skall utsändas senast en vecka före sammanträdet. Plenarsammanträdet väljer mötets ordförande, varjämte två särskilda justeringsmän väljs. Vid ordinarie plenarsammanträde förrättas val av styrelseledamöter. Två representanter väljs genom sluten votering för i tur och ordning Danmark, Finland, Norge och Sverige. Därvid begränsas rösträtten vid varje valmoment till de som är medborgare i eller bosatta i det land vars representanter väljs.

Plenarsammanträdet behandlar i övrigt styrelsens verksamhetsberättelse, revisionsberättelse, styrelsens ansvarsfrihet, val av revisorer, fastställande av medlemsavgift samt övriga frågor upptagna på den av sty-

relsen utsända dagordningen. Beslut kan ej fattas i sådana frågor som ej uppförts på dagordningen. Beslut i sådana frågor kan emellertid genom i vanlig ordning fattat beslut delegeras till styrelsen. Beslut fattas vid plenarsammanträdet med enkel majoritet.

§ 4 *Styrelsen*

Styrelsen skall bestå av två valda representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av sekreteraren, tjänstgörande föreståndaren för Latinamerika-institutet i Stockholm, vilken också kan tjänstgöra som kassaförvaltare. Valbar är NOSALF-medlem med rösträtt som i sin yrkesmässiga eller akademiska verksamhet har Latinamerika-forskning som specialisering. Styrelseledamot väljs för högst 3 år. Ordföranden utses av styrelsen inom sig. Styrelsen är beslutsför när minst fem ledamöter, varav minst en från varje nordiskt land, är närvarande. Beslut kan fattas per capsulam.

Två ersättare för varje land väljs särskilt av plenarsammanträdet.

§ 5 *Sekretariat*

Som NOSALF:s sekretariat tjänstgör tills vidare Latinamerika-institutet i Stockholm.

§ 6 *Räkenskapsperiod*

Räkenskapsperiod skall vara tiden mellan två på varandra följande NOSALF:s Latinamerika-konferenser.

§ 7 *Revision*

För granskning av räkenskaper och kassaförvaltning utser mötet två revisorer jämte ersättare för dessa. Revisionsberättelsen skall vara styrelsen till handa senast fjorton dagar före sammanträdet.

§ 8 *Stadgeändring och upplösning av samfundet*

Ändring av dessa stadgar och beslut om samfundets upplösning kan endast ske genom beslut vid ordinarie plenarsammanträde. För beslut fordras minst två tredjedels majoritet.

KolleKolle 6 maj 1973

Gudmund Stang

Justeras:

Ulf Himmelstrand

Juhani Mylly

BILAGA 2

NOSALF: Ekonomisk berättelse, 7/5 1973—16/6 1976

	7/5—31/12 1973	1974	1975	1/1—16/6 1976	Totalt
<i>Inkomster</i>					
Bidrag, Nordiska kultursekr. ¹	6 876: 58	18 776: 63	17 706: 15	72 982: 05	116 341: 41
Bidrag, särskilda fonder ²	1 500: 00	8 939: 69	—	—	10 439: 69
Medlemsavgifter	925: 00	1 123: 80	1 793: 58	1 747: 69	5 590: 07
Ränteinkomster	223: 93	276: 75	789: 72	—	1 290: 40
Försäljningsinkomster ³	—	—	750: 00	678: 33	1 428: 83
					135 090: 40
<i>Utgifter</i>					
Publikationer					
a) Monografier "The Rural Society"	—	9 620: 00	—	—	9 620: 00
b) Ibero-Americana, III: 1—V: 2 ⁴	3 256: 20	4 325: 10	3 051: 25	6 695: 00	17 327: 55
c) "Handledningen", 1:a & 2:a uppl.	2 689: 95	1 295: 15	—	—	3 985: 10
Styrelsens sammanträden ⁵	—	5 331: 17	3 246: 82	4 018: 61	12 596: 60
Studiestipendier	—	380: 00	6 404: 83	3 533: 32	10 318: 15
Bibliografisk dokumentation om Latinamerika ⁶	1 000: 00	1 300: 00	—	688: 80	2 988: 80
Bokinköp ⁷	—	—	492: 25	—	492: 25
Resefond till Bergen-konf.	—	—	—	20 000: 00	20 000: 00
Expenser (tele, pgavgifter, papper, etc.) ⁸	158: 10	700: 66	368: 00	17: 00	1 243: 76
					78 572: 21
<i>Ingående behållning 7/5 1973</i>					50: 75
<i>Utgående behållning 16/6 1976</i>					
Kontant				37: 00	
Postgirokonto				83: 33	
Kapitalkonto				56 448: 61	56 568: 94

Kommentarer

¹ Anslag ursprungligen beviljade i danska kronor: 9 500, 26 000, 24 500 resp. 100 000 för åren 1973—1976.

² Bidraget under 1973 beviljades av Längmanska Kulturfonden och avsåg tryckning av "Handledningen", 1:a uppl. Bidraget under 1974 erhöles från Nordiska Kulturfonden (12 200 DKr) och avsåg tryckning av "The Rural Society of Latin America Today".

³ Avser Almquist & Wiksells försäljning av i huvudsak "The Rural Society". Slutredovisning från AB Seelig väntas under sommaren. Seelig omhändertade till en början försäljningen av "The Study of Latin American History and Society in Scandinavia" men uppdraget uppsades av NOSALF i mars 1975. NOSALF:s intäkter härifrån torde bli obetydliga eller rent av noll.

⁴ Avser nr III: 1—2 under 1973, IV: 1 under 1974, V: 1 under 1975 samt V: 2 och vissa utgifter för VI: 1 under 1976.

⁵ Avser styrelsemöten 8/3 och 22/11 1974, 10/10 1975 och 2/4 1976, samtliga i Stockholm. Inkluderar även mindre kostnader för andra sammanträden: 5/10 1974 i Stockholm (ordf., sekr. och representant för Nordiska Kultursekretariatet), 23/2 1976 i Bergen (organisationskommittén för Bergen-konferensen inkl. ordf. och sekr.) och 7/5 1976 i Stockholm (redaktionskommittén).

⁶ Arvoden till experter för sammanställningar om Latinamerika i finsk och norsk bibliografi 1969—1971 (Ibero-Americana III: 1), i svensk bibliografi 1972—73 (IV: 1) samt i finsk bibliografi 1972—73 (V: 2).

⁷ Avser publikationer om "dependencia"-problem av intresse vid planläggningen av Bergen-konferensen.

⁸ Inkluderar 1974 kostnad för utskrift och stencilering av PM angående nordiskt samarbete inom Latinamerika-forskningen (38 sid.).

BILAGA 3

NOSALF-stipendiater, 1 december 1974—15 juni 1976

Tid	Namn	Ort	Ämne	Belopp (Sv. kr.)
1. December 1974	Torben Kitai	Köpenhamn	Statskunskap (Samfundsfag)	380: 00
2. Januari 1975	Helinä Rautavaara	Helsinki	Religionsvetenskap	400: 00
3. Januari 1975	Alex Røsler	Bergen	Socialantropologi	561: 00
4. Januari 1975	Gun Magnusson	Göteborg	Sociologi	189 00:
5. Februari 1975	Inge Schjellerup	Köpenhamn	Etnografi	363: 00
6. Mars 1975	Jørgen Würtz Sørensen	Århus	Historia	455: 00
7. Maj 1975	Evelyn Gulbrandsen	Oslo	Sociologi	450: 00
8. Juni 1975	Tore Tanum	Oslo	Statskunskap	419: 00
9. Juli 1975	Anders Hermansen	Köpenhamn	Merkantil spanska	380: 00
10. Juli 1975	Eeva-Liisa Myllymäki	Turku	Statskunskap	350: 00
11. Oktober 1975	Adalberto Martins	Lund	Ekonomisk historia	180: 00
12. Oktober 1975	Harald O. Skar	Oslo	Socialantropologi	302: 00
13. November 1975	Vegard Bye	Oslo	Statskunskap	495: 00
14. November 1975	Eero Kelo	Helsinki	Ekonomisk geografi	} 120: 00
15. November 1975	Juhani Kumpulainen	Helsinki	Statskunskap	
16. November 1975	Marja Lounassalo	Helsinki	Historia	451: 00
17. November 1975	Sirpa Volanto	Helsinki	Politisk historia	424: 00
18. December 1975	Adrián Soto	Oulo	Historia	350: 00
19. December 1975	Vagn Mikkelsen	Aarhus	Statskunskap	515: 00
20. Januari 1976	Sergio da Rocha	Roskilde	Samfundsvidenskab	471: 00
21. Januari 1976	Erkki Takkatalo	Turku	Historia	479: 00
22. Mars 1976	Heli Venho	Turku	Statskunskap	414: 00
23. April 1976	Mourits Dahl-Hansen	Århus	Statskunskap (Samfundsfag)	200: 00
24. Maj 1976	Hernán Villablanca	Lund	Sociologi	406: 00
25. Juni 1976	Gunnar Olesen	Århus	Statskunskap	463: 00
26. Juni 1976	Sigurdur Hjartarson	Reykjavik	Historia	1 380: 00

Revisionsberättelse

Undertecknade utsågs 6.5 1973 resp. 10.8 1973 att vara revisorer för Nordiska Samfundet för Latinamerika-forskning. Revisionsperioden omfattar tiden 6.5 1973—16.6 1976.

Enligt samfundets stadgar skall revisionsberättelsen vara styrelsen tillhanda senast fjorton dagar före det sammanträde vid vilket räkenskaperna skall godkännas. Av protokollet från NOSALF's generalförsamling 16.6 1976 framgår att revisionsberättelse på grund av tidsbrist inte ingivits. Vi antar att detta måste betyda att räkenskaperna inte kunde avslutas i sådan tid att en granskning kunde medhinnas före generalförsamlingen. Vi har under alla omständigheter först kontaktats nu under november månad 1976 och med mycket snäv tidsfrist ombetts utföra revisionen.

Med hänsyn till den snäva tidsramen har det inte varit möjligt att göra en detaljerad och fullständig genomgång av alla bilagor och verifikationer och avstämma dessa mot girobokföringen. Granskningsarbetet skulle avsevärt ha underlättats om det hade funnits en kassadagbok med löpande bokföring och kontering av alla inkomster och utgifter. Vi har emellertid full förståelse för att det inte har varit möjligt att lägga upp arbetet på det sättet eftersom vi antar att det mesta av sekretariatsarbetet för NOSALF har fått utföras som ideellt arbete och utan ersättning, med hänsyn till samfundets blygsamma ekonomiska resurser. När NOSALF nu för 1976 erhållit mer substantiella anslag vill vi där-
emot starkt framhålla att resurser måste avsättas för att sköta den löpande bokföringen.

Den granskning vi har kunnat göra av räkenskaperna ger vid handen att styrelse och sekretariat har handlagt de ekonomiska frågorna med all den noggrannhet man kan begära och konsekvent eftersträvat att bedriva verksamheten så ekonomiskt som möjligt.

Vi föreslår att räkenskaperna godkännes och styrelsen beviljas ansvarsfrihet.

Djursholm den 21 november 1976

Göran G. Lindahl

Christian Lange

Berättelse

från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF), 1977

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Samfund for Latinamerika-forskning blev stiftet i maj 1973, da den II nordiske Latinamerika-konference afholdtes i Kollekolle, København.

NOSALF's opgaver er:

- a) at fungere som samarbejdsorgan for latinamerikanister i de nordiske lande.
- b) at fremme forskning og sprede kundskab om Latinamerika.
- c) at være kontaktorgan for nordiske latinamerikanister i forhold til forskere i Latinamerika og andre sammenslutninger af latinamerikanister.
- d) at organisere Latinamerika-konferencer i Norden.
- e) at udgive videnskabelige og informative publikationer om Latinamerika.

Organisation

Styrelsen består af 2 valgte repræsentanter fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt forstanderen for Latinamerika-instituttet i Stockholm, sidstnævnte er NOSALF's sekretær (jfr. statutter § 4).

Styrelsens sammensætning pr. 31. december 1977 (valgt af generalforsamlingen den 19. juni 1976):

Danmark:	Jens Lohmann, København Thure Hastrup, Århus
Finland:	Markku Jääskeläinen, Helsingfors Luis Herrera, Tammerfors
Norge:	Birger Angvik, Bergen Gudmund Stang, Trondheim (suppleant for Malva Cifuentes, Oslo)
Sverige:	Mauricio Dias David, Stockholm Eivor Halkjær, Uppsala Weine Karlsson, Stockholm (forstander for Latinamerika-instituttet)

Revisorer (valgt på generalforsamlingen den 19. juni 1976):

Henning Siverts, Bergen

Raúl Silva Cáceres, Stockholm

Generelt

NOSALF's virksomhed, der i årene 1973—1975 var af et yderst beskeden omfang, er ekspanderet ganske betydeligt i 1977. Specielt er der sket en udvidelse af stipendieprogrammet og af støtten til arbejdsgrupper og nordiske seminarer. Desuden er der sket en udbygning af sekretariatet. Denne udvikling har været mulig som følge af en større bevilling fra Nordisk Ministerråd. For virksomheden i 1977 blev der bevilget 200.000 dkr., mens bevillingen i 1976 var på 100.000 dkr.

Under virksomhedsåret har der været afholdt 4 styrelsesmøder. Den øgede aktivitet har medført et større behov for diskussion og fastlæggelse af generelle retningslinier for NOSALF's aktiviteter. Specielt har styrelsen drøftet muligheden af et bedre samarbejde inden for de nordiske lande gennem oprettelse af arbejdsgrupper og afholdelse af mindre seminarer og symposier. Det må forudses, at arbejdet inden for dette felt vil blive forøget betydeligt i de kommende år.

Stipendieprogrammet

NOSALF's stipendieprogram, som blev startet i efteråret 1974, er i 1977 udvidet betydeligt. Stipendier kan kun anvendes til studiebesøg på nordiske forskningsinstitutioner. Under virksomhedsåret har 19 studenter og yngre forskere udnyttet stipendier, hovedsagelig til besøg af en uges varighed på Latinamerika-instituttet i Stockholm. Fordelingen på lande har været: Danmark 6, Finland 4, Norge 7, Sverige 2. Værdien af stipendium har ligget mellem 400 og 700 skr.

Arbejdsgrupper og seminarer

Der har vist sig et udtalt behov for en nordisk koordinering af Latinamerika-forskningen på et mindre ambitiøst niveau end det, der kommer til udtryk ved konferencer og lignende. NOSALF har derfor besluttet at igangsætte eller støtte en række arbejdsgrupper omkring specifikke områder inden for Latinamerika-forskningen. Bl. a. er følgende emner taget op: agrarproblemer, kulturel afhængighed, staten i Latinamerika, Brasiliens økonomiske og politiske udvikling, militæret i Latinamerika. Det forventes, at flere grupper vil blive startet i det kommende år.

NOSALF har indtil nu haft begrænsede muligheder for at yde direkte økonomisk støtte til gruppernes arbejde. Dog har en arbejdsgruppe i Bergen modtaget et mindre beløb til afholdelse af et seminar i foråret 1977 om kulturel dominans i Latinamerika.

Derimod har NOSALF deltaget i, og ved et par tilfælde ydet øko-

nomisk støtte til, afholdelse af seminarer og et symposium. Et seminar om kulturel afhængighed afholdt i Västerhaninge, Sverige, i august har modtaget et beløb til offentliggørelse af "papers"; endvidere deltog repræsentanter fra NOSALF i seminaret. I forbindelse med afholdelse af et styrelsesmøde i Helsingfors deltog NOSALF's styrelsesmedlemmer i et seminar om "Dependency Theories and Latin American Development".

Endelig har NOSALF ydet en betydelig økonomisk støtte til afholdelse af et nordisk symposium om agrarproblemer i Latinamerika. Dette arrangement udsprang af arbejdet inden for NOSALF's arbejdsgruppe omkring dette emne. Symposiet fandt sted 17.—20. november på Lantbruksuniversitetet i Ultuna nær Uppsala. Der deltog omkring 100 deltagere. Der var ydet økonomisk bidrag fra en række svenske institutioner (Latinamerika-institutet i Stockholm, Lantbruksuniversitetet i Ultuna, SIDA og SAREC — Beredningen for u-landsforskning). Ud over et bidrag til afholdelse af symposiet bevilgede NOSALF endvidere et beløb til rejsestipendier for studenter og yngre forskere i Norden, således at personer med studie- og forskningsprogrammer inden for agrarproblematikken fik mulighed for at deltage (disse stipendier blev givet til personer, som ikke gennem egen eller andre nordiske institutioner havde modtaget økonomisk støtte).

Publikationer

Styrelsen har under virksomhedsåret drøftet en omlægning af NOSALF's publikationsvirksomhed. Dette forhold skal ses som en følge af en øget aktivitet inden for Latinamerika-forskningen i Norden (hvilket bl. a. har givet sig udslag i et stigende medlemstal i NOSALF). Styrelsen har derfor fundet det nødvendigt at etablere en bedre kontakt mellem organisationen og institutioner/de enkelte medlemmer i Norden. En sådan kontakt kan bedst etableres gennem udgivelse af en publikation med mere nyhedsorienteret stof, end det er muligt at bringe i NOSALF's tidsskrift, Ibero-Americana. Man har derfor besluttet at udgive et nyhedsblad (newsletter) med generel information om NOSALF's virksomhed og oplysninger om den aktuelle Latinamerika-forskning i Norden. Det første nummer er under forberedelse og vil udkomme i januar 1978. Nyhedsbladet vil få navnet "NOSALF News".

Publikationen af Ibero-Americana er fortsat under de hidtidige retningslinier. Vol. VI: 2 udkom i april 1977. På nuværende tidspunkt er to numre under forberedelse. Vol. VII: 1 indeholder et udvalg af bidrag fra den III Nordiske Latinamerika-konference, som afholdtes i Bergen i juni 1976, og en bibliografi om emnet for konferencen. Vol. VII: 2 indeholder nogle bidrag af i Norden virksomme forskere om stat og militarisme i Latinamerika. Udgivelsen af nordiske bibliografier over Latinamerika-forskning fortsættes som hidtil. Under forberedelse er

dansk, finsk og svensk bibliografi, som er fortsættelser af tidligere offentliggjorte bibliografier i Ibero-Americana.

NOSALF har tidligere offentliggjort løbende oversigter over Latinamerika-forskning i de nordiske lande (se Ibero-Americana vol. VI: 1). Gennem et samarbejde med SAREC bliver det nu muligt at få en mere fuldstændig oversigt for Sveriges vedkommende; en sådan er under forberedelse. M. h. t. de andre nordiske lande fortsætter NOSALF med sin egen indsamling af oplysninger. En oversigt over forskningen i Finland er færdiggjort under dette virksomhedsår (udarbejdet af Eeva-Lisa Myllymäki, Institut for Statskundskab, Åbo universitet).

Stockholm den 14. december 1977

Markku Jääskeläinen

Formand

Weine Karlsson

Sekretær

Vagn Mikkelsen

Assistent

BILAGA

Økonomisk oversigt (Beløb afrundet til 1.000 Skr.).

<i>Udgifter</i>	1976	Budget 1977	1977 (foreløbig)
Styrelse	8 000	18 000	19 000 ¹
Personale	2 000	45 000	43 000
Kontorudg.	1 000	4 000	4 000
Lokaler	—	1 000	1 000
Stipendier	9 000	16 000	16 000 ²
Publikationer	16 000	48 000	34 000 ³
Seminarer og symposier	20 000	31 000	27 000 ⁴
Total	56 000	163 000	144 000
<i>Indtægter</i>			
Bevilling fra Nordisk Råd	73 000	140 000	146 000
Medlemsafg.	3 000	2 000	3 000
Salg af publ.	1 000	—	—
Balance	21 000	21 000	26 000

Kommentarer

Generelt: Indtil 1977 har NOSALF modtaget betydelige subsidier fra Latinamerika-institutet i Stockholm, der fungerer som sekretariat. Således har NOSALF ikke betalt for den arbejdskraft, der er stillet til rådighed. Ej heller er der betalt lokaleleje. Fra 1977 er dette forhold ændret, idet NOSALF har afholdt personaleudgifter samt betalt lokaleleje.

¹ Der har været afholdt 4 styrelsesmøder i 1977. To af disse blev afholdt i forbindelse med et nordisk seminar i Helsingfors og et symposium i Ultuna.

² Omfatter 19 stipendier udnyttet i 1977 samt 6 bevilgede, der først udnyttedes i januar 1978.

³ Trykning af Ibero-Americana VII: 1 er inkluderet, mens trykning af VII: 2 må betales ud af balance for 1977.

⁴ Inkluderer en udgift på 3 000 kr til stipendier for deltagere i agrarsymposiet.

Revideret regnskab for 1977 vil blive fremsendt til Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i begyndelsen af 1978.

Berättelse

om NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete), 1977

A. Navn og adresse

NOMUS
 Generalsekretariatet
 Ministeriet for kulturelle anliggender
 Nybrogade 2
 1203 København K

B. Startår

1963, vedtægter 1972

C. Formål

NOMUS' formål er at medvirke til at fremme og udbrede kendskabet til og forståelsen af musiklivet i Norden.

D. Organisation

1. Administration

Den daglige administration varetages af det danske NOMUS-nævn, der fungerer som generalsekretariat. Administrationen vedr. kompositionsbestillinger og musikfremførelser, jfr. nedenfor under E og G, varetages af henholdsvis det svenske og det norske NOMUS-nævn. Opgaver i forbindelse med udgivelsen af NOMUS NYTT varetages af en deltidsansat redaktør. Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde har hidtil stået for administration og udbetaling af de til NOMUS-samarbejdet bevilgede midler fra Nordisk Ministerråd.

2. Sammensætning

NOMUS sammensættes af repræsentanter fra følgende fem nordiske NOMUS-nævn, således at hvert land har en stemme:

Danmark — Statens Musikråd
 Finland — Statens tonkunstkommission
 Island — Tónlistarnefnd alþjóðasamvinnu
 Norge — Statens musikråd
 Sverige — Nämnden för nordiskt musiksamarbete

3. Personale

Sekretariatsopgaver varetages af sekretærer for respektive nationale

nævn, generalsekretariatets opgaver af sekretæren for Statens Musikråd i Danmark.

4. *Revisionen* formidles af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

E. Virksomhed

I overensstemmelse med formålet har NOMUS følgende *virksomhedsfunktioner*:

1) Sagkyndigt, rådgivende organ for nordiske og nationale myndigheder i spørgsmål vedrørende nordisk musiksamarbejde.

2) Initierende og indstillende organ til nordiske myndigheder vedrørende projekter.

3) Administrativt organ vedrørende de nedenfor nævnte projekter.

Møder

Der har i 1977 været afholdt 2 plenummøder og 4 arbejdsgruppemøder.

Remissudtalelser

NOMUS har i 1977 afgivet remissudtalelser til Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond.

Projekter

NOMUS' rådgivende og administrativt budgetmæssige funktion indgår i et naturligt og effektivt helhedssamspil mellem projekter og midler inden for Nordisk Kulturfond, ministerrådets dispositionsmidler og NOMUS-midlerne.

Det nedenfor under G opførte budget er et resultat af dette samspil, idet ministerrådet for 1977 bevilgede i alt 1 030 000 dkr. til det nordiske musiksamarbejde på NOMUS-området. Af dette beløb vedrører ca. 900 000 dkr. direkte tilskud til gennemførelse af specielt følgende projekter:

1) NOMUS NYTT omfatter 4 numre årligt samt med jævne mellemrum en engelsksproget bulletin og et katalog over musikadresser i Norden.

2) Kompositionsbestillinger. NOMUS udlyser midler til komposition af musikværker af enhver art til opførelse i et andet nordisk land end komponistens. Siden 1970 er midler fordelt til omkring 100 bestillingsværker.

3) Musikfremførelser. NOMUS udlyser midler til koncertturneer inden for alle musikgenrer mellem de nordiske lande. Siden 1973 er midler fordelt til mere end 100 turnéprojekter.

4) Større musikarrangementer har omfattet aktiviteterne Nordiske

Musikdage og Ung Nordisk Musik, der har eksisteret siden henholdsvis 1888 og 1945.

Nordiske Musikdage finder sted på skift i de nordiske lande. Aktiviteterne arrangeres af Nordisk Komponistråd og omfatter bl. a. orkester-, kammer- og korkoncerter inden for den nyere musik, herunder koncerter med gæsteensemble fra et ikke-nordisk land.

Ung Nordisk Musik har til formål at skabe et godt organisatorisk grundlag for samarbejde på uddannelsesniveau for komponister og udøvende kunstnere under 30 år. Stedet for aktiviteterne alternerer mellem de nordiske lande.

F. Fremtidsplaner

I 1977 har NOMUS påbegyndt en vurdering af formål, arbejdsområde og projekter.

Som et foreløbigt resultat af disse vurderinger vil NOMUS virke for undersøgelser med henblik på bevarelse og udvikling af musikaktiviteterne på de mindre etablerede områder. NOMUS har derfor indstillet til Nordisk Ministerråd, at der fremover afsættes midler til sådanne undersøgelser, bl. a. i form af seminarie- og evalueringsvirksomhed. Som første led i en række undersøgelsesprojekter har NOMUS besluttet at behandle amatørmusikken i Norden, herunder dens betydning i regionalt og lokalt perspektiv.

NOMUS har endvidere indstillet til ministerrådet, at den rytmiske musik opnår en mere fast placering i det nordiske musiksamarbejde.

G. Finansiering

Budget i dkr.	1977	1978
A. Driftsomkostninger		
Styrelse, personale, konto	160 000	212 000
B. Projektomkostninger	870 000	1 023 000
I alt	<u>1 030 000</u>	<u>1 235 000</u>

Berättelse

från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

I enlighet med bankens stadgar § 9 och 13 översänds härmed verksamhetsberättelse 1.6.1976—31.12.1977 och kontrollkommitténs revisionsberättelse samt som bilagor fackrevisorernas revisionsberättelse och utdrag ur protokollet från kontrollkommitténs möte den 10.2.1978.
Helsingfors den 10 februari 1978

Nordiska investeringsbanken

Bert Lindström
Verkställande direktör

Verksamhetsberättelse 1.6.1976—31.12.1977

Nordiska Investeringsbanken (NIB) har upprättats av Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige som en bank för medel- och långfristig utlåning. Banken finansierar investeringsprojekt och export av nordiskt intresse. Verksamheten inleddes i augusti 1976. Banken har under verksamhetsperioden beviljat 15 lån som tillsammans uppgår till motvärdet av 103,0 milj. SDR (särskilda dragningsrätter, se sid. 9), vilka motsvarar 125 milj US dollar. Av beviljade lån har vid utgången av år 1977 utbetalats 62 %.

Bland de investeringsprojekt banken varit med om att finansiera kan följande nämnas:

- Ett projekt som genomförs av Årdal og Sunndal Verk och som innebär en strukturrationalisering inom en sektor av aluminiumindustrin i Norge och Sverige. Företaget har i produktutveckling ett nära samarbete med betydande avnämare i Sverige för att öka användandet av gjutna aluminiumkomponenter. Banken har gett ett 12 års lån på 4 milj. SDR (\$4,9 milj.) för finansiering av företagets investeringsprogram på 140 milj. Nkr (\$27,3 milj.), som innebär utbyggnad och specialisering av produktionen av gjutna aluminiumprodukter.
- En utökning av kapaciteten vid de norska företagen Kongsberg Våpenfabrikk och Raufoss Ammunitionsfabrikker för produktion av stål- och aluminiumkomponenter till den svenska bilindustrin enligt ingångna långtidsavtal. NIB har lånat ut sammanlagt 6,4 milj. SDR (\$7,8 milj.) på 12 år för dessa investeringar som totalt uppgår till 118 milj. Nkr (\$23,0).

- En anläggning med en produktionskapacitet på 50 000 ton järnkisel, ett nödvändigt legeringsmaterial vid ståltillverkning, uppförs på västra Island av Islenska Järnblendifélagid (Icelandic Alloys). Företaget ägs till 55 % av isländska staten och till 45 % av det norska industriföretaget Elkem-Spigerverket. Ett långtidsavtal för att trygga bolagets energiförsörjning har slutits med Landsvirkjun med isländska staten och staden Reykjavik som ägare. Elkem-Spigerverket levererar bl. a. de båda smältugnarna och bidrar med teknisk hjälp i samband med anläggningsverksamheten och driften samt svarar för försäljningen. Totalkostnaderna för projektet beräknas till 450 milj. Nkr (\$87,7 milj.) och NIB har beviljat 15 års lån på totalt 31,8 milj. SDR (\$38,6 milj.) för utbetalning under åren 1977—80.
- Utbyggnad av bilfabriken i Nystad, Finland, tillhörande Saab-Valmet, som till 50 % ägs av Saab-Scania i Sverige och till 50 % av Valmet i Finland. Totalkostnaderna uppgår till 15 milj. Fmk (\$3,1 milj.), av vilka NIB lånat ut 1,6 milj. SDR (\$1,9 milj.) på 8 år.
- Uppförande av en ny 400 kV 780 km lång finsk-svensk kraftledning som kommer att ingå som en väsentlig länk i det gemensamma nordiska kraftförsörjningsnätet. NIB har beviljat ett lån på 17 milj. (\$20,7 milj.) på 7 år till det finska statsägda kraftbolaget Imatran Voima för den finska delen av kraftledningen. Lånebeloppet utgör en tredjedel av de totala projektkostnaderna.
- Uppförande av två 660 mW kärnkraftanläggningar i sydvästra Finland för Industrins Kraft (TVO), med ledande finska industrier och kraftbolag som delägare. Anläggningarna uppförs som ett finskt-svenskt samarbetsprojekt och beräknas bli färdiga 1978 resp. 1980. Samarbetet omfattar även bränsleförsörjning och kraftöverföring. Projektets totalkostnader uppgår till 3 700 milj. Fmk (\$918,8 milj.). NIB har gett ett lån på 21,1 milj. SDR (\$25,6 milj.) på 15 år.
- Produktutveckling och utökad tillverkning av elektroniska kassaterminaler vid det finska företaget Kajaani Oy i norra Finland. Företaget har ett nära samarbete med Datasaab i form av gemensam marknadsföring vid Datasaab-Valmet, som ägs till 50 % av Datasaab och till 50 % av Valmet. NIB täcker med sitt lån till Kajaani Oy på 1,7 milj. SDR (\$2,1 milj.) drygt en tredjedel av de sammanlagda projektkostnaderna på 24 milj. Fmk (\$6 milj.). NIB har dessutom beviljat ett lån till Datasaab-Valmet på 0,5 milj. SDR (\$0,6 milj.).
- Utbyggnad av en limfabrik för spånskiveindustrin i östra Finland. Fabriken ägs gemensamt av det norska företaget Dyno Industrier och det finska Pellos Oy. Projektkostnaderna uppgår till 5 milj. Fmk (\$1,2 milj.). NIB har beviljat ett lån på 0,4 milj. SDR (\$0,5 milj.) på 7 år.
- Färdigställande och utbyggnad av containerhamnen i Göteborg. Av de totala transoceana containertransporterna till denna hamn går 30 % till och från andra nordiska länder än Sverige. Kostnaderna för investeringsetappen 1977—81 har beräknats till 233 milj. Skr (\$49,9 milj.). Högst 30 % av dessa, motsvarande 60—70 milj. Skr, kommer att täckas av lån från NIB. Ett 15 års lån på 6 milj. SDR (\$7,3 milj.) har utbetalats.
- Uppförande av en dansk-svensk kraftledning, främst bestående av en undervattenskabel från Sveriges sydkust till den danska ön Born-

holm. De totala projektkostnaderna inklusive de kompletterande investeringarna i Sverige har beräknats till 83 milj. Dkr (\$14,4 milj.). Projektet utförs av det danska Andelsselskabet Østkraft och det svenska Kraftbolaget Sydkraft. Banken har beviljat lån på 3,6 milj. SDR (\$4,3 milj.) till Østkraft och 1,4 milj. SDR (\$1,7 milj.) till Sydkraft motsvarande ca 40 % av investeringskostnaderna.

- Uppförande av Nordkalottcenter i Luleå, Sverige, för att främja turisttrafiken till de nordligaste områdena av Sverige, Finland och Norge. Banken har efter räkenskapsperiodens utgång beviljat ett lån till det kommunalägda projektet.

Banken har hittills fyra åtaganden om exportkrediter på totalt \$119 milj. Eftersom projekten ännu befinner sig på anbudsstadiet har inte något av bankens kreditlöften ännu tagits i anspråk. Tre av exportkreditlöfterna avser tung verkstadsutrustning för kraftverksprojekt i Fjärran Östern och Latinamerika samt utrustning till en oljeledning i Latinamerika. Det fjärde gäller ett byggnadsprojekt till Östeuropa.

Bankens uppgifter

Överenskommelsen om att upprätta Nordiska Investeringsbanken undertecknades den 4 december 1975 av de nordiska ländernas regeringar. Medlemsstaterna ratificerade överenskommelsen under våren 1976 och den trädde i kraft den 1 juni 1976. Banken har sitt kontor i Helsingfors. Nära kontakter upprätthålls med regeringarna och näringslivet i de fem medlemsländerna. Banken har status av inhemsk juridisk person i vart och ett av medlemsländerna. Bankens tillgångar och rörelseöverskott är befriade från direkt beskattning. Bankens styrelse rapporterar till Nordiska ministerrådet. Verksamheten övervakas av en kontrollkommitté bestående av 10 medlemmar utsedda av Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

Bankens uppgift är att finansiera industriella och andra investeringsprojekt samt export som är i två eller flera nordiska länders intresse. Den driver sin verksamhet enligt bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn. Den skall sträva efter att uppnå överskott som möjliggör fondbildning och rimlig förräntning av det inbetalade kapitalet. Banken förväntas bli ett viktigt instrument i den fortsatta utvecklingen av samarbetet mellan företag i de nordiska länderna och för finansiering av ländernas fortgående utbyggnad av produktion och export. Banken samarbetar härvid med andra kreditinstitut och berörda offentliga och privata organ.

Projekt som finansieras av banken skall vara av nordiskt intresse. Banken kan bevilja lån för projekt som utförs i samarbete mellan företag eller institutioner i två eller flera nordiska länder. Ett mellan flera länder delat ägarintresse behöver emellertid inte föreligga. Banken kan även medverka i finansieringen av projekt som är direkt knutna till endast ett land, förutsatt att sådana projekt har betydande positiva följder för minst ett annat nordiskt land. Nordiskt intresse kan även

föreligga beträffande investeringsprojekt i ett land med betydelsefulla leveranser från annat nordiskt land. NIB kan t. ex. delta i finansieringen av ett projekt i ett land, om en del av den ökade kapaciteten finner långfristig avsättning i annat nordiskt land.

Banken kan inom den allmänna ramen för sin verksamhet också delta i finansieringen av regionalpolitiska projekt i syfte att stimulera utvecklingen i ett gemensamt gränsområde.

Medlemsländerna har tecknat ett grundkapital på 400 milj. SDR (\$486 milj.). Grundkapitalet är fördelat såsom följer:

	SDR (milj.)	\$ (milj.)	%	i nationell valuta (milj.)
Danmark	88	107	22	618 Dkr
Finland	64	78	16	312 Fmk
Island	4	5	1	1 033 Ikr
Norge	64	78	16	400 Nkr
Sverige	180	218	45	1 021 Skr
	400	486	100	

En fjärdedel av NIB's grundkapital eller 100 milj. SDR (\$121,5 milj.) skall erläggas i tre lika stora rater av vilka de två första inbetalats. Styrelsen kommer planerligt att anmoda medlemsländerna att inbetala den tredje raten i augusti 1978.

Den icke inbetalade delen av grundkapitalet tjänar som medlemsländernas garanti för bankens förpliktelser. Beslut om ökning av grundkapitalet fattas av Nordiska ministerrådet på förslag av bankens styrelse.

Bankens överskott skall överföras till en reservfond tills denna motsvarar 10 % av grundkapitalet. Därefter beslutar Nordiska ministerrådet, efter förslag av bankens styrelse, om fördelning av överskottet mellan reservfonden och utdelning på grundkapitalet.

Banken kan bevilja lån och ställa garantier upp till ett sammanlagt belopp motsvarande två och en halv gånger grundkapitalet.

Investeringslån i Norden

De beviljade lånen redovisas på sid. 11. Mot bakgrund av den korta tid som banken varit verksam är det ännu för tidigt att göra någon detaljerad uppdelning av dess utlåningsverksamhet på olika sektorer, vare sig med hänsyn till projektens lokalisering eller samhällsekonomiska innebörd.

Redan nu kan man emellertid ange vissa typer av projekt som är aktuella och områden där banken aktivt kommer att söka göra en insats.

- *Energi och kommunikationer.* En betydande del av NIB's medel har redan gått till energiinvesteringar. Detta kommer sannolikt att gälla även framöver. Lånen till Imatran Voima, Industrins Kraft, Østkraft och Sydkraft utgör exempel på finansiering inom energisektorn och ett antal andra energiprojekt är under behandling. Containerhamnen i Göteborg är ett exempel på investeringsprojekt inom transportområdet.
- *Utveckling av råvaruresurser.* Aktuella investeringsprojekt av nordiskt intresse finns t. ex. inom aluminiumindustrin och annan metallindustri. Projekt inom skogsindustrin och den petrokemiska industrin kan även bli aktuella för NIB.
- *Omstrukturering och modernisering av produktion.* Det föreligger ett betydande behov av omstrukturering och diversifiering inom många industrier i de nordiska länderna. Banken kan här delta i finansieringen av projekt för att i nordiskt sammanhang strukturanpassa företag till ändrade marknadsförhållanden.
- *Industri med avancerad teknologi.* Med tanke på den internationella konkurrensen måste exportindustrier baserade på avancerad teknologi fortlöpande utvecklas för att motverka de höga arbetskostnader som är utmärkande för de nordiska länderna. NIB räknar med att kunna delta i finansieringen av nordiska projekt inom sådan industri.

Exportkrediter

NIB kan lämna exportkrediter för avgränsade exportprojekt då företag i minst två nordiska länder i betydelsefull utsträckning deltar med leveranser till tredje land inom eller utom den nordiska regionen. Samarbetet kan ha formen av konsortium mellan två eller flera leverantörer eller också avtal mellan en huvudleverantör i ett nordiskt land och en underleverantör i ett annat.

Vid exportfinansiering, som avses få mindre omfattning än investeringslån, kommer NIB att som regel nära samarbeta med berörda länders nationella exportkreditinstitut eller med andra banker, vilket även är påkallat av att det vanligen är fråga om mycket stora kreditbelopp per projekt. Detta samarbete kan ske genom att banken refinansierar exportkrediter som lämnats av andra kreditinstitut. Banken kan även finansiera importören eller exportören tillsammans med ett annat kreditinstitut, varvid fullt betryggande säkerhet förutsätts, i regel nordisk exportkreditgaranti. Banken kan även vid behov komma att koordinera finansieringen av ett nordiskt exportprojekt.

Lånebehandling

Ansökningar om lån analyseras, värderas och föredras med verkställande ledningens rekommendation för avgörande i bankens styrelse. Lån och garantier lämnas på bankmässiga villkor och med krav på betryggande säkerheter. Lånens längd och amorteringsvillkor blir främst beroende av de berörda projektens tekniska och ekonomiska livslängd samt cash-flow. De beviljade investeringslånen är på mellan 6 och 15 år.

Banken beviljar oftast sina lån till en fast räntesats och med reserveringsprovision på icke utbetald del av lånet. Räntan är beroende av bankens beräknade upplåningskostnader för motsvarande lånevaluta, lånets längd samt säkerheten.

Upplåning

Bankens utlåningsverksamhet har hittills främst finansierats med det inbetalade grundkapitalet som utlånas i SDR.

I maj 1977 introducerade sig NIB på kapitalmarknaden för eurodollar med ett 7 års obligationslån på \$40 milj. till fast ränta. Lånet upptogs i ett gynnsamt marknadsläge på villkor förbehållna förstklassiga låntagare, vilket avspeglas i räntesatsen på $7\frac{3}{4}\%$.

Framdeles kommer banken huvudsakligen att skaffa finansiella resurser genom regelbunden upplåning i olika valutor på de internationella kapitalmarknaderna och senare eventuellt även på nordiska kapitalmarknader. Upplåningen blir beroende av låneportföljens tillväxt, rådande villkor på olika marknader samt kundernas preferenser beträffande lånens valuta och längd.

NIB skall i den utsträckning som är möjlig skydda sig mot valutakursförluster. Banken beviljar därför endast lån i de valutor som banken disponerar över eller kan låna upp.

Likviditet

Banken förfogade vid årets utgång över likvida tillgångar på 41,6 milj. SDR, varav 40,0 milj. är placerade på kortare tid än ett år. Placeringarna har skett både i SDR och US dollar.

Administration

Personalen uppgick vid verksamhetsperiodens utgång till 18 personer, och var i genomsnitt 10 personer under verksamhetsperioden. Sammanlagt 7 personer är kontraktsanställda och dessa kommer från samtliga medlemsländer utom från Island. Bankan anlitar dock isländska konsulter.

Styrelsen har förelagt ett 30-tal låneprojekt. Vid projekt- och företagsvärderingarna har banken samarbetat med och konsulterat kreditinstitut i medlemsländerna. Särskilt gäller detta Industrialiseringsfonden i Finland och Strukturfinans i Norge.

Med Europeiska Investeringsbanken, EIB, har diskuterats olika former för samverkan för att främja utvecklingen inom områden av gemensamt intresse. Ett par projekt inom energiområdet är under övervägande inom båda bankerna för parallell långivning.

Bankens resultat

Bankens ränteintäkter på utlåning utgjorde under verksamhetsperioden 3,49 milj. SDR och på banktillgodohavanden och kortfristiga placeringar 2,75 milj. SDR.

Den i augusti 1976 inbetalade delen av grundkapitalet deponerades enligt särskild överenskommelse i medlemsländernas centralbanker till av Internationella Valutafonden (IMF) tillämpad räntesats på 3,75—4 %. Den 1.12.1976 utbetalades ungefär hälften av beloppet till den första låntagaren och vid årsskiftet 1976/77 omplacerades resterande belopp som 3 och 6 månaders depositioner till marknadsmässiga villkor, vilket gällt för hela år 1977.

Räntekostnaderna uppgick till 1,49 milj. SDR och räntenettet till 4,74 milj. SDR.

Förvaltningskostnaderna utgjorde 0,95 milj. SDR. Verksamhetens överskott var 3,56 milj. SDR efter det att resultatet belastats med en femtedel av upplåningskostnaderna för obligationslånet. En reservering på 0,50 milj. SDR har gjorts för kreditrisker. Överskottet på 3,06 milj. SDR har enligt bankens stadgar i sin helhet överförs till en reservfond.

Helsingfors den 7 februari 1978

Hermod Skånland

Thorhallur Asgeirsson

Arne Callans

Teemu Hiltunen

N. E. Sørensen

E. Kristiansen

Arne Asper

Bengt Dennis

Jon Sigurðsson

Pentti Uusivirta

B. Lindström
Verkställande direktör

*BILAGA 1***Resultaträkning**

1.6.1976—31.12.1977

(i 1 000 SDR — se not 1)

Ränteintäkter på utlåning	3 485	
Ränteintäkter på banktillgodohavanden och kortfristiga placeringar	2 746	6 231
		<u>1 490</u>
./.. räntekostnader för upplåning		4 741
Räntenetto		4 741
Övriga intäkter		
Provisionsintäkter		46
		<u>4 787</u>
Övriga kostnader		
Förvaltningskostnader	954	
Provisions- och övriga bankkostnader	56	
Avskrivningar på inventarier	36	
Upplåningskostnader	182	1 228
		<u>3 559</u>
Verksamhetens överskott		500
Reservering för kreditrisker		<u>3 059</u>
Överskott till reservfond		

Balansräkning

31.12.1977

(i 1 000 SDR — se not 1)

Aktiva

Kassa och banktillgodohavanden (2)	39 970
Kortfristiga placeringar (3)	1 592
Upplupna räntor och provisioner	1 254
Diverse fordringar	18
Utestående lån (4)	64 256
(Beviljade icke utbetalade lån: 38,7 milj.) ¹	
Balanserade upplåningskostnader (5)	727
Aktier och andelar (6)	115
Inventarier (7)	84
	<u>108 016</u>

Passiva

Främmande kapital	
Upplupna räntor och provisioner	1 490
Diverse skulder	77
Bankdepositioner	3 293
Obligationslån	32 930

¹ Härtill kommer utfästelser avseende exportkrediter på 98,0 milj. SDR.

Eget kapital

Grundkapital

Grundkapital	400 000	
varav garantikapital	300 000	
Kapital att inbetalas	100 000	
kapital som anmodats att inbetalas 1.8.1978	33 333	
Inbetalt grundkapital		66 667
Stadgeenlig reservfond		3 059
Reservering för kreditrisker		500
		108 016

Noter till bokslutet

1: Enligt 9 § i bankens stadgar förs bankens räkenskaper i SDR (särskilda dragningsrätter). SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella Valutafonden (IMF) fastställt med giltighet från och med den 1 juli 1974. Om dessa värderingsregler ändras, avgör bankens styrelse i vad mån banken skall följa dessa nya värderingsregler.

Värdet av SDR fastställs av IMF för närvarande på basen av 16 valutor. En SDR är lika med summan av följande valutaenheter

			(andelar i % per 30.12.1977)
USD	— USA	0,40	32,9
DEM	— Västtyskland	0,38	14,9
GBP	— Storbritannien	0,045	7,1
FRF	— Frankrike	0,44	7,7
JPY	— Japan	26,0	8,9
CAD	— Kanada	0,071	5,3
ITL	— Italien	47,0	4,4
NLG	— Nederländerna	0,14	5,1
BEF	— Belgien	1,6	4,0
SEK	— Sverige	0,13	2,3
AUD	— Australien	0,012	1,1
DKK	— Danmark	0,11	1,6
NOK	— Norge	0,099	1,6
ESP	— Spanien	1,1	1,1
ATS	— Österrike	0,22	1,2
ZAR	— Sydafrika	0,0082	0,8
			<u>100,0</u>

En SDR, uttryckt i US dollar, är summan av motvärdet i dollar när varje enskilt valutabelopp ovan omräknats till dollar enligt av IMF tillämpat förfarande. IMF noterar dagligen värdet av SDR uttryckt i dollar.

SDR-kurs 31.12.1977:

US dollar	1,21471
Skr	5,67209
Nkr	6,24300
Dkr	7,01799
Fmk	4,88070

- 2: Samtliga banktillgodohavanden är placerade på kortare tid än 1 år.
- 3: Placeringarna består av nordiska obligationer som upptagits i bokslutet till det lägsta av anskaffningsvärdet, nominella värdet eller marknadsvärdet.
- 4: Beviljade lån 1.6.1976—31.12.1977 uppgår till 103,0 milj. SDR varav 64,3 milj. utbetalats.
Utfästelser avseende exportkrediter på 98,0 milj. SDR är givna i samband med fyra nordiska exportofferter. Erfarenhetsmässigt tas endast en mindre del av sådana utfästelser i anspråk då förutsättning för lån är att beställningen går till exportören i fråga.
- 5: Upplåningskostnaderna för bankens \$40 000 000,— obligationslån, som upptogs 1.6.1977, är aktiverade. Kostnaderna avskrivs med samma belopp under fem år.
- 6: Banken innehar aktier för tjänstebostad och andelsbevis för telefoner.
- 7: Inventarier har avskrivits med 30 %.

BILAGA 2

Förteckning över lån 1.6.1976—31.12.1977 i den ordning de beviljats

Företag	Kreditens ändamål	Belopp (milj. SDR)
Imatran Voima Oy	400 kV kraftledning mellan Finland och Sverige	17,0
Islenska Járblendifélagid Hf	Produktionsanläggning för järnkisel på Island	31,8
Oy Noresin Ab	Utbyggnad av limproduktion i Finland	0,4
Industrins Kraft Ab	Kärnkraftanläggning i Finland	21,1
Kajaani Oy	Utvidgning av produktion och produktutveckling för elektroniska kassaterminaler, Finland	1,7
Oy Datasaab-Valmet Ab	Utveckling av dataindustri, Finland	0,5
Vörå kommun/Glamox Elektro Ab	Tillverkning av belysnings- armatur och värmepaneler, Finland	0,2
Oulu Osakeyhtiö	Reparation och ombyggnad av sodapanna i cellulosa- fabrik, Finland	1,0
Oy Saab-Valmet Ab	Tillbyggnad av personbils- industrin, Finland	1,6
Årdal og Sunndal Verk a. s.	Utbyggnad och omstrukturer- ing av aluminiumgjuterier, Norge och Sverige	4,0
A/S Kongsberg Våpenfabrikk	Utbyggnad av produktion av bildelar av stål, Norge	4,0
A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker	Anläggning för produktion av bildelar av aluminium, Norge	2,4
Göteborgs Hamn, Göteborgs stad	Utbyggnad av containerhamn, Göteborg	12,3
Andelsselskabet Østkraft	Dragning av sjökabel för kraftöverföring från Skåne till Bornholm	3,6
Sydskraft	Investeringar i Skåne i kraft- överföringsnät till Born- holmkabeln	1,4
Totalt		103,0

Styrelsen*Danmark*

Erling Kristiansen, ambassadör
Utrikesministeriet (från 1.12.1977)
Lars Blinkenberg, ministerråd
Danska Ambassaden, Bonn (fram till 30.11.1977)
Suppl. Erik Nielsen, kontorchef, Handelsministeriet
Niels Erik Sørensen, kontorchef, Finansministeriet
Suppl. Bent Sveistrup, kontorchef, Danmarks Nationalbank

Finland

Teemu Hiltunen, statssekreterare, Finansministeriet
Suppl. Pentti Viita, biträdande avdelningschef, Handels- och industriministeriet
Pentti Uusivirta, bankdirektör, Finlands Bank
Suppl. Arvi Rytkönen, understatssekreterare, Utrikesministeriet

Island

Thorhallur Asgeirsson, statssekreterare, Handelsdepartementet
Suppl. Tomas Arnason, direktör, Institutet för Ekonomisk Utveckling
Jon Sigurdsson, direktör, Statens Ekonomiska Institut
Suppl. Gudmundur Magnússon, professor, Islands Universitet

Norge

Arne Asper, verkställande direktör, Frionor Norsk Frossen Fisk A/L
Suppl. Harald Henriksen, direktör, Den Norske Industribank A/S
Hermod Skånland, direktör (vice centralbankchef), Norges Bank
Suppl. Kjell Kristensen, statssekreterare, Statsministerns kontor

Sverige

Arne Callans, verkställande direktör, Sveriges Investeringsbank AB
Suppl. John Ekström, ekonomie licentiat, Industridepartementet
Bengt Dennis, ambassadör, Utrikesdepartementet
Suppl. Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank
Styrelseordförande är direktör Hermod Skånland och vice ordförande ambassadör Erling Kristiansen, valda till juni 1978.

Kontrollkommittén*Danmark*

Poul Hartling, riksdagsman (fram till 20.1.1978)

Erling Dinesen, riksdagsman

Finland

Mauno Forsman, riksdagsman

C. O. Tallgren, verkställande direktör

Island

Jón Skaftason, riksdagsman

Johann Hafstein, riksdagsman

Norge

Håkon Kyllingmark, riksdagsman (från 1.6.1977)

Martin Buvik, riksdagsman (fram till 31.5.1977)

Odd Sagör, rådmann

Sverige

Paul Jansson, riksdagsman

Gunnar von Sydow, landshövding

Av kontrollkommittén utsedda fackrevisorer:

Eric Haglund, CGR-revisor, Finland

Tore Henckel, auktoriserad revisor, Sverige

Administration

Bert Lindström, verkställande direktör

Svend Kraemer, utredningar

Peter Laurson, administrativa och juridiska frågor, exportkrediter

Erik Rindal, investeringslån

Annikki Saarela, upplåning

Petter Skouen, likviditetsfrågor och särskilda projekt

Siv Hellén, bankjurist

Adress

Södra Esplanaden 8

00130 Helsingfors 13

Finland

telefon 90-601066

telex: 122121 nib sf

telegram: niba sf

*BILAGA 3***Till Kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken***Revisionsberättelse*

Vid Kontrollkommitténs för Nordiska Investeringsbanken möte den 27 januari 1977 utsedda att utföra bankens revision i uppdrag av Kontrollkommittén, lämnar vi följande revisionsberättelse efter att ha fullgjort vårt uppdrag för bankens första räkenskapsperiod, som utgick den 31 december 1977.

Vid vår revision, som utförts i enlighet med allmänna revisionsprinciper, har vi granskat årsredovisningen och räkenskaperna samt vidtagit de övriga granskningsåtgärder som vi ansett erforderliga.

Balansräkningen den 31 december 1977 och resultaträkningen för 1.6.1976—31.12.1977 jämte noter är uppgjorda i enlighet med allmänna bokföringsprinciper och ger tillsammans med styrelsens verksamhetsberättelse en rättvisande bild av bankens ställning per bokslutsdatum och resultatet av verksamheten för räkenskapsperioden.

Vid vår revision har vi inte funnit anledning till anmärkning beträffande förvaltningen av bankens angelägenheter.

Helsingfors den 9 februari 1978

Eric Haglund
CGR-revisor, Helsingfors

Tore Henckel
Auktoriserad revisor
Stockholm

*BILAGA 4***Till Nordiska Ministerrådet**

Kontrollkommitténs för Nordiska Investeringsbanken berättelse över revisionen av bankens förvaltning och räkenskaper.

I enlighet med § 13 av stadgarna för Nordiska Investeringsbanken utsedda att kontrollera bankens verksamhet och svara för revisionen av banken, avger vi efter att ha slutfört vårt uppdrag för bankens första verksamhetsperiod, som utgick den 31 december 1977, följande berättelse.

Kontrollkommittén har sammanträtt under räkenskapsåret och efter det bankens bokslut upprättats till sammanlagt 4 möten, varvid erforderliga kontroll- och granskningsåtgärder vidtagits. Bankens verksamhetsberättelse och bokslut har genomgått vid möte i Helsingfors den 10 februari 1978, då vi även tagit del av den den 9 februari 1978 daterade revisionsberättelse, som avgivits av de av kontrollkommittén utsedda fackrevisorerna.

På basen av vår revision konstaterar vi

- att Banken upprättats i enlighet med överenskommelsen av den 4 december 1975 mellan Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar om upprättandet av Nordiska Investeringsbanken,
- att av Bankens grundkapital stadgeenligt har inbetalts 66 666 665 SDR,
- att Bankens verksamhet under räkenskapsperioden bedrivits i överensstämmelse med stadgarna,
- att bokslutet, som efter avsättning av 500 000 SDR för kreditrisker uppvisar ett överskott om 3 059 438 SDR, vilket stadgeenligt överförts till reservfonden, ger en rättvisande bild av bankens ställning den 31.12.1977 och av resultatet för bankens verksamhet under perioden 1.6.1976—31.12.1977.

Vi tillstyrker för Nordiska Ministerrådet

- att bokslutet fastställs, och
- att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av bankens angelägenheter under den av oss granskade redovisningsperioden.

Helsingfors den 10 februari 1978

Odd Sagør

Håkon Kyllingmark

Gunnar von Sydow

Paul Jansson

Erling Dinesen

Knud Enggaard

Johann Hafstein

Jón Skaftason

C. O. Tallgren

*BILAGA 5***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Investeringsbank vedrørende dens virksomhet 1. juni 1976—31. desember 1977, Kontrollkomitéens revisjonsberetning samt utdrag av protokollen fra Kontrollkomitéens møte den 10. februar 1978. Utvalget har behandlet denne sak på møte 17, 18. og 19 februar 1978.

I sin uttalelse vedrørende Ministerrådsforslag om opprettelse av en nordisk investeringsbank presiserte utvalget at det er en forutsetning at Ministerrådet årlig rapporterer til Nordisk Råds ordinære sesjon om bankens virksomhet i nærmest foregående år og at Kontrollkomitéens rapport bør følge beretningen fra bankens styre.

Beretningen gir et konsentrert og oversiktlig bilde av bankens virksomhet fra opprettelsen og ut året 1977.

Banken har i tråd med vedtektenes § 7e søkt å sikre seg mot valuta-risiko, idet utlånene gitt på basis av grunnkapitalen, er denominert i SDR. Utvalget forutsetter at bankens innlån, som hittil utgjør \$ 40. mill., så vidt praktisk mulig vil bli lånt ut i samme valuta som innlånene for derved å begrense valutarisikoen.

Utvalget har tidligere tilrådet at utlånsrenten ikke i noe tilfelle settes lavere enn innlånsrenten for å unngå et klart subsidieelement og går ut fra at dette er fulgt opp. Et annet forhold av interesse er at utlånsrenten ikke bare fastsettes på basis av innlånsrenten, men at det tas også hensyn til bankens beregnede opplåningskostnader for tilsvarende lånevaluta, lånets lengde samt sikkerhet.

Det uttales videre i beretningen bl. a. at banken oftest bevilger sine lån til en fast rentesats i lånets hele løpetid. I tilfelle flytende rentesatser måtte bli benyttet, ville det være av interesse å få nærmere informasjon om hvorfor denne lånetype anvendes og om det ikke ville by på visse risikoproblemer for banken å låne ut midler med flytende rente basert på langsiktige innlån med fast rente.

Utlånsvirksomheten vil ifølge beretningen bli fordelt på to hovedtyper, nemlig til investeringslån i Norden og til eksportkreditter. I beretningen uttales at eksportfinansieringen antas å få mindre omfatning enn investeringslån.

Utvalget har notert seg at banken har gitt tilsagn om eksportkreditter på i alt \$ 119 mill., men utbetaling har ikke funnet sted ennå da prosjektene befinner seg på anbudsstadiet. Samarbeidet ventes å ville finne sted mellom foretak i minst to nordiske land. Det forutsettes forøvrig at banken som regel vil ta sikte på et nært samvirke med de berørte

lands regionale eksportkredittinstitusjoner eller med andre banker, da de foreliggende prosjekter synes å omfatte meget store kredittbeløp pr. prosjekt.

Det gis innledningsvis i beretningen en kort omtale av en del av de investeringslån som banken har innvilget.

I november 1977 innvilget banken et lån til havnemyndighetene i Gøteborg til finansiering av utbyggingen av en storhavn for containertrafikk. Kontrollkomitéen har godkjent bankens beretning. Av protokollen for komitéens møte 10. februar 1978 fremgår at nevnte lån er bevilget i overensstemmelse med statuttene. Medlemmet Enggaard ønsket å få antegnet i protokollen som sin oppfatning at "den vedtagne bevilging af lån til udbygning af Gøteborgs Havn desværre gennem den rejste debat i nabolandene har kunnet berøre den ro om Bankens virke og idé, som er ønskelig".

Medlemmet Enggaard mente ytterligere at

"den reelle frygt fra dansk side er baseret på risiko for, at den nuværende status for Københavns og Aarhus havne som basishavne vil blive forandret med højere fragtomkostninger for den oceangående import og eksport til følge."

Medlemmet Kyllingmark sluttet seg til denne uttalelse og ville for egen del tillegge følgende uttalelse:

"Jeg vil i forbindelse med det bevilgede lån til Gøteborg havn gi uttrykk for tvil om at dette engasjement er et naturlig engasjement for bankens virksomhet efter forutsetningene for NIB."

Trafikkutvalget avga i januar dette år en innstilling vedrørende et medlemsforslag om behovet for en nordisk storhavn hvor det konkluderes med forslag om at "Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslaget". Det vil således kunne hevdes at Nordisk Råds vurdering av behovet for nordisk storhavn burde ha vært avvartet før banken ferdigbehandlet lånesøknaden.

Under behandlingen av saken i Økonomisk utvalg er det også kommet til uttrykk tvil om Investeringsbankens lån til utbyggingen av Gøteborg havn er et naturlig engasjement for banken. Utvalget vil i den forbindelse peke på at det dreier seg om et begrenset lånetilsagn, og at Styret i banken ikke har tatt standpunkt til Gøteborg havn som nordisk storhavn.

Etter utvalgets mening finnes det med denne behandling av lånesaken fortsatt mulighet for prøving av havneutbyggingen i Norden, slik at ulike lands behov kan tilgodesees. Hensyn hertil bør tas ved prøvingen av Investeringsbankens fortsatte engasjement i det nå aktuelle prosjektet.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 42/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhet 1. juni 1976—31. desember 1977 og Kontrollkomitéens revisjonsberetning til etterretning.

Oslo, 19. februar 1978

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i> Formann
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Nathalie Lind (V)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Reiulf Steen (A)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Särskilt uttalande

Utvalgets medlemmer Schlüter og Willoch vil peke på at listen over de prosjekter som har fått lån fra Nordisk Investeringsbank viser at banken i praksis virker som en bank for storbedrifter og andre prosjekter som kunne finansieres ved hjelp av andre kredittinstitusjoner. De retningslinjer for långivning som er nevnt i beretningen, gir grunn til å regne med at dette vil bli tilfelle også i fremtiden. Forutsetningen om at lån skal være "av nordisk interesse" blir fortolket så vidt at denne avgrensning av virksomheten, som det ble lagt stor vekt på da banken ble opprettet, mister sin naturlige betydning. Bedrifter som er så store at de naturlig virker i flere land vil kunne få lån til forholdsvis normal forretningsmessig virksomhet, uten spesielt nordisk preg. Bankens vil derimot være av mindre interesse for mindre bedrifter.

Lån som det som er gitt til Gøteborgs havn ligger etter disse medlemmers oppfatning utenfor det arbeidsområde som banken burde konsentrere seg om, etter de retningslinjer som ble trukket opp da banken ble etablert.

Som begrunnelse for lånet er bl. a. anført at Gøteborgs havn har en betydelig transitt-trafikk til andre nordiske land. Transitt-trafikken til andre nordiske land skjer imidlertid delvis i klar konkurranse med havner i disse land. Det virker eiendommelig at det skulle være "av nordisk interesse" å styrke Gøteborgs havn i denne konkurranse. De konkurrerende havner i andre nordiske land vil derimot ofte falle utenfor Bankens virkeområde, fordi de ikke har opparbeidet særlig stor trafikk til Sverige. Overføring av trafikk fra andre nordiske havner til Gøteborg fører også i viktige tilfelle til mer trailertransport på veiene, som ikke er ønskelig fra miljøsynspunkt. Det kan ikke være noen naturlig arbeidsoppgave for en nordisk samarbeidsinstitusjon å medvirke til et prosjekt av denne art.

Oslo, 19. februar 1978

Poul Schlüter (KF)

Kåre Willoch (H)

Reservation

Ved etableringen af den nordiske investeringsbank advarede Fremskridtspartiet mod denne, både i Nordisk Råd og i Folketinget. En statslig — og altså dermed en skatteyderfinansieret bank skulle kun foretage udlån til projekter af fælles nordisk interesse og kun hvor forretningsbankerne ikke ville indgå i lånefinansieringen hævdede tilhængerne. Under en debat i folkettinget bekræftede den danske regering, at udlån fra investeringsbanken ikke vil finde sted i situationer, hvor forretningsbankerne kunne og ville klare opgaven. Efter bankens første leveår er det nu klart, at bankens udlånsaktivitet på så godt som alle felter er i konkurrence med forretningsbankerne og således klart i strid med de forudsætninger, som folkettinget har taget beslutningen på.

Fremskridtspartiet kan derfor ikke tage Nordisk Investeringsbanks kontrolkomité's revisionsberetning til efterretning uden særlige bemærkninger og må skarpt kritisere, at i hvert tilfælde de danske medlemmer ikke har været opmærksomme på det helt klare krav der var fra et flertal i folkettinget.

Et enkelt af de projekter, som investeringsbanken er indgået i finansieringen af, ligger på alle måder uden for investeringsbankens udlånsområde. Containerhavnen i Gøteborg har kun ren svensk interesse og kan på ingen måde siges at have fælles nordisk interesse. For det første vil en kæmpeudvidelse af Gøteborg havnen så ganske givet medføre, at containerhavnen i Århus vil blive tilført en skærpet konkurrence, der måske vil medføre, at havnen mister sin status som basishavn. For det andet er udlånet i strid med den forudsætning, at investeringsbanken ikke skal indgå i lånefinansiering, hvor forretningsbankerne har naturlige interesser.

Udlånet til Gøteborghavnen bør derfor ikke udvides med de påtænkte 30 millioner svenske kroner.

Under henvisning til ovenstående skal Fremskridtspartiet henstille,

at Nordisk Råd i anledning af beretningen C 42/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhed 1. juni 1976—31. december 1977 og i anledning af kontrolkomiteens revisionsberetning udtaler, at udlånet til Gøteborgs containerhavn er i strid med statutterne for investeringsbanken, og at investeringsbanken i fremtiden kun må foretage udlån, der har en fælles nordisk interesse.

Nordisk Råd tager på denne baggrund beretningen til efterretning.

Oslo, den 19. februar 1978

Leif Glensgård (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdannelse på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdannelse;
2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører, og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Etter vedtak i ministerrådet i november 1976 og januar 1977 er teatersamarbeidet omorganisert fra 1977. De to tidligere utvalg, Vasa-komiteén og Gjestespillutvalget er avløst av en Nordisk teaterkomité på seks medlemmer, som er oppnevnt etter forslag fra faglige organisasjoner i de fem nordiske land. Komiteén er ansvarlig for de to hovedarbeidsområder i teatersamarbeidet, nemlig fordeling av gjestespillmidler og videreutdanning av nordiske teaterarbeidere.

Komiteén har i 1977 arbeidet med en evaluering av den tidligere virksomhet og i en innstilling av august 1977 lagt fram forslag til nye retningslinjer for det nordiske teatersamarbeidet.

På grunn av administrativ omlegging og evalueringsarbeid har det ikke vært gjennomført videreutdanningstiltak i 1977.

Gjestespillmidlene er blitt fordelt etter tidligere retningslinjer, delvis av den tidligere Gjestespillkomité, som ble prolongert for første halvår 1977. Det vises for øvrig til egen beretning fra teaterkomitéén.

Spørsmålet om fellesnordiske utdanningstiltak for filmarbeidere har på bakgrunn av den tidligere forsøksvirksomheten med nordiske kurs blitt utredet i et særskilt utvalg, som la fram sin innstilling i juni 1977.

Ministerrådet vedtok i november 1977, i hovedsak i overensstemmelse med utvalgets forslag, å iverksette en permanent nordisk kursvirksomhet for filmarbeidere, herunder også TV-arbeidere, fra januar 1978.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television. Rekommendationen avser grundutbildning på nationell bas av personal inom dessa områden samt strävan till nordiska lösningar i fråga om fortbildningen. Vidare syftas till kurser för instruktörer, regissörer och annan konstnärlig och teknisk personal.

Det meddelas att det nordiska teatersamarbetet omorganiserats 1977, genom att en nordisk teaterkommitté avlöst de tidigare kommittéerna, Vasakommittén och gästspelskommittén. Den nyupprättade kommittén svarar nu för såväl gästspelsutväxlingen som vidareutbildningen. På grund av omläggningen har dock inga kurser hållits under 1977.

Av berättelsen om det nordiska teatersamarbetet (*Sak C 123/k*) framgår det att teaterkommittén utarbetat planer för ett utvidgat fortbildningssamarbete under en treårig försöksperiod. Till detta har knutits ett förslag om en liknande stödordning för nordiskt amatörteatersamarbete i Nordiska amatörteaterrådets regi.

Vidare meddelas att ministerrådet i november 1977 fattat beslut om att sätta i verket en permanent nordisk kursverksamhet för filmarbetare inklusive TV-arbetare med start i januari 1978.

Den i rekommendationen åsyftade fortbildningen på nordiskt plan inom teater, film och television har således numera åstadkommits. Det är därvid att förmoda att den nordiska kursverksamheten har positiva återverkningar på det nationella planet i form av permanent stöd till själva grundutbildningen. Utskottet förutsätter att även personal inom radion på samma sätt skall kunna beredas tillfälle till fortbildning på nordiskt plan i den mån behov för sådan yppar sig.

Utskottet kommer att följa med kursverksamheten på de i rekommendationen åsyftade områdena med hjälp av de årliga berättelserna till rådets session.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen förverkligats i tillfredsställande grad och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 21/1963 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Niels Bollmann (CD)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
<i>Kaarina Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och
2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggandet av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Frågan om lärar- och elevutbyte har varit föremål för behandling i kulturavtalets organ på basen av inkomna remissuttalanden angående utredningsarbetet kring lärar- och elevutväxlingen.

I samtliga nordiska länder sker i dag en decentralisering i fråga om beslutsprocessen för skolväsendet. Det betyder också ändringar i de statliga stödordningarna för skolväsendet. Mot denna bakgrund är utredningens förslag om avsevärda nya statliga bevillningar inte ändamålsenligt.

I utredningsarbetet pekas på lägerskolverksamheten som ett medel för att stimulera lärar- och elevutbytet mellan de nordiska länderna. Lägerskolan ger eleverna och lärarna möjlighet att umgås utöver den egentliga undervisningstiden och löser inkvarteringsproblemen som har visat sig vara stora i verksamheten med lärar- och elevutväxling.

På basen av gjorda utredningar beslöt Nordiska ministerrådet vid sitt möte den 9 november 1977 i Stockholm att avdela 250 000 dkr för en försöksverksamhet med intensifierad lärar- och elevutväxling inom lägerskolverksamhetens ram. De av ministerrådet beviljade medlen avser en stödordning som går ut på resebidrag och uppehållsbidrag för lärar- och elevutbytet. Enligt ministerrådets uppfattning bör utfallet av denna försöksverksamhet på nordiskt plan sedan utgöra grund för nationella, statliga respektive kommunala överväganden i frågan.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte. I denna rekommenderas de nordiska regeringarna att årligen ställa till förfogande ett visst belopp för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna samt att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggandet av reselektorsverksamheten mellan skolorna.

Av meddelandet framgår det att ministerrådet i november 1977 beslutat avdela 250 000 dkr. för en försöksverksamhet med intensifierad lärar- och elevutväxling inom lägerskolverksamhetens ram. Genom stödordningen skall resebidrag och uppehållsbidrag kunna beviljas. Avsikten är att resultaten av försöksverksamheten skall utgöra grund för nationella, statliga respektive kommunala överväganden i frågan.

Kulturutskottet har städse understrukt vikten av ökat lärar- och elevutbyte såsom väl ägnat att stärka den nordiska samhörigheten. Utskottet har särskilt rekommenderat satsningar på nordiska lägerskolor, om vilka man har goda erfarenheter. Ministerrådets beslut ligger alltså helt i linje med utskottets uppfattning i frågan.

Det konstateras i meddelandet att det i samtliga nordiska länder i dag sker en decentralisering i fråga om beslutsprocessen för skolväsendet, vilket enligt meddelandet betyder ändringar i de statliga stödordningarna för skolan. Frågan blir nu hur de nationella myndigheterna, framförallt de kommunala men också de statliga, skall kunna aktiveras till att stöda den nordiska lägerskolverksamheten. Det säger sig självt att den stödordning som nu etablerats inte ensam räcker långt, när det gäller att intensifiera lärar- och elevutbytet i Norden. Utskottet förväntar sig rapportering av utfallet av försöksordningen i samband med ministerrådets allmänna redovisning av kultursamarbetets utveckling.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen förverkligats i tillfredsställande grad och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 24/1964 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnade av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialicerad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga länder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (b o l i g m i n i s t e r i e t) meddelar den 12 januari 1978 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges vägnar*:

I sin meddelelse af 21. december 1976 til Nordisk Råds 25. session¹ henviste den danske regering (boligministeriet) som koordinerende myndighed på samtlige nordiske regeringers vegne til den tidligere til Nordisk Råd givne redegørelse for en af de nordiske arkitektforbund indgået aftale, der bl. a. går ud på, at den fællesnordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være "registreret arkitekt" eller sammensætninger med denne betegnelse, at der i hvert af de nordiske lande oprettes et nationalt register med offentlig status, således at de nationale registre tilsammen danner et nordisk register, og at kriteriet for optagelse i dette nordiske arkitektregister og dermed retten til at føre titlen "registreret arkitekt" er kompetence på højeste uddannelsesniveau eller ligestillet kompetence, som giver adgang til optagelse i et af de fem nordiske arkitektforbund.

Man henviste endvidere som tidligere til, at Island siden 1937 har lovbeskyttet arkitekttitlen, medens det for så vidt angår situationen i Norge, Sverige og Finland oplystes, at der ikke var sket nogen udvikling i sagen.

¹ Se Nordiska rådet, 25:e sess, s. 1578.

Endelig meddeltes det, at etableringen af en registreringsordning for kvalificerede arkitekter i Danmark blev vedtaget ved lov nr. 202 af 28. maj 1975 om registrerede arkitekter. Den indførte registreringsordning er i overensstemmelse med de principper, der er angivet i den af de nordiske arkitektforbund indgående aftale om gennemførelsen af en fællesnordisk arkitektordning.

Man kan til Nordisk Råds 26. session på Islands, Finlands, Norges Sveriges og Danmarks vegne henholde sig til den til Nordisk Råds 25. session givne udtalelse i sagen.

BILAGA

E 4. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor

(Se Sak E 4, s. 1822)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fællesnordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Det vises til tidligere meldinger om rekommandasjonen, samt til avsnittet om foreldelse i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 26 sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (Kap. II under punkt 5 under avsnitt 2 om avtalerett, kjøpsrett og konsumentvern).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965/j angående enhetlig tid för fordringspreskription och nr 30/1973/j angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Se C 1, Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

NOVU-projektet, vilket dels har varit ett forskningsprojekt, dels ett undervisningsprojekt, avslutades våren 1977 med sammanställning av en omfattande nordisk rapport som nu föreligger i tryck (*NU B 1977: 23*). Rapporten omfattar dels en beskrivning av den programproduktion som utarbetats nationellt och förmedlats genom radio och TV i de enskilda länderna, dels en värdering av de problemställningar och erfarenheter som projektet medfört.

Med bl. a. NOVU-projektet som en utgångspunkt har fortsatta möjligheter till ett nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och TV tagits upp inom ramen för det nordiska projektprogram för vuxenutbildning, som inleddes under hösten 1976. Ett av projekten behandlar frågeställningar kring ett utökat samarbete genom radio och TV. En nordisk arbetsgrupp har i samråd med sekretariatet planerat en konferens med representanter för radioblag och brukargrupper där dessa frågor skall diskuteras. På bakgrund bl. a. av resultaten från konferensen skall sedan tas ställning till fortsatta åtgärder på nordiskt plan inom denna sektor. Konferensen hålls 8—10 februari 1978.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV och rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV samt nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV. Den förra rekommendationen syftar till utbyggnad av samarbetet i fråga om vuxenutbildningen i radio och TV och den senare till en fastare organisation av den nordiska materialproduktionen för utbildningen i radio och TV.

I fråga om den förra rekommendationen hänvisas till det våren 1977 avslutade NOVU-projektet, som omfattat dels forskning, dels undervisning (*NU B 1977: 23*). Det anförs i meddelandet att möjligheterna till ett fortsatt nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen i radio och TV nu behandlas i kulturavtalets organ.

Även i fråga om den senare rekommendationen hänvisas till det ovan nämnda projektet. I meddelandet anförs att möjligheterna till samproduktion av material för undervisning i radio och TV kommer att diskuteras ytterligare.

Kulturutskottet finner det väsentligt med fortsatta ansträngningar att utveckla det nordiska samarbetet inom vuxenutbildningen i radio och television. Representanter för de i detta samarbete deltagande parterna har vid en konferens (Rungsted, 8—10 februari 1978) dryftat situationen inom utbildning i radio och TV och mot denna bakgrund diskuterat förutsättningarna för och möjligheterna till gemensamma nordiska utbildningsprogram.

De förslag som därvid lagts fram bör nu värderas av berörda instanser samtidigt som dessa bör uppmuntras till konkreta initiativ till att förverkliga förslagen för att därigenom lägga grunden för det samarbete som rekommendationen avser. Ett samarbete inom utbildningen i radio och television har det dubbla syftet att dels vara resursinbesparande, dels genom sin karaktär stärka den nordiska gemenskapen.

Med ovanstående kommentar får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendationerna nr 7/1966 och 9/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendena till nästa ordinarie session.

Oslo den 21 februari 1978

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Karl Skytte (RV)

Ingrid Sundberg (m)

Mirjam Tuominen (Skdl)

Bengt Wiklund (s)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1977:

De i meddelandena till Nordiska rådets 24 och 25 sessioner¹ omtalade förhandlingarna mellan representanter för den finska och den svenska regeringen om avgränsningen av området för en nordisk språkkonvention pågår ännu och beräknas kunna avslutas före Nordiska rådets 26:e session, varefter frågan skall behandlas av den samnordiska arbetsgrupp som tillsatts för att utreda förutsättningarna för att ingå en nordisk språkkonvention.

¹ Se Nordisk Råd, 24. sess., s. 1436 och Nordiska rådet 25:e sess., s. 1586.

*BILAGA***E 6. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om nordisk språkkonvention**

(Se Sak E 6, s. 1825)

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(*Overlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar*)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lemning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for gods-transport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

Danmarks regering (arbejdsministeriet) meddelar den 11 januari 1978:

ad pkt. C:

Der henvises til meddelelsen til Nordisk Råds 23. session 1975.¹

Ifølge skrivelse af 3. januar 1977 fra udenrigsministeriet (j.nr. 73.C. 30/3 a/18.c) har Danmarks mission i New York den 30. december 1977 deponeret det danske tiltrædelsesinstrument til den europæiske overenskomst af 1. juli 1970 om arbejdet for besætninger på køretøjer i international transport (AETR) hos FN's generalsekretær.

Arbejdsministeriet går ud fra, at yderligere rapportering vedrørende pkt. C i nævnte rekommandation 1/1967 hermed er uforuden.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 16 januar 1978:

ad punkt B:

I 1977 andførtes nye bestemmelser om køretøjers bredde, længde, højde, vægt og akseltryk.

¹ Se Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1204.

Bestemmelserne gælder overalt og afskaffer således de tidligere bestemmelser vedrørende det særlige eksportvejnet.

I forhold til de tidligere gældende regler er der tale om visse udvidelser af grænserne for så vidt angår vægt og akseltryk.

Som eksempler herpå kan blandt andet nævnes, at det samlede akseltryk for en sættevogn nu ikke må overstige 24 tons, at totalvægtgrænserne for motordrevne køretøjer med henholdsvis 2, 3 og 4 eller flere aksler nu henholdsvis er 18, 24 og 29,5 tons, og at et vogntogs totalvægt nu ikke må overstige 44 tons.

Forhandlingerne inden for EF om et direktivforslag om harmonisering af bestemmelserne om vægt og dimensioner for motorkøretøjer er fortsat ikke afsluttet.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 1 november 1977:

A. Lov av 4. juni 1976, nr. 6 om samferdsel og forskriftene til loven av 10. juni 1977, trådte i kraft 1. juli 1977. Rapport fra Utvalget for Norsk Samferdselsplan ble avgitt i juni 1977 (NOU 1977: 30 A og B).

B. De nye bestemmelser om brukstillatelser trådte i kraft 1. mars 1977 og går ut på at ordningen med utstedelse av generelle brukstillatelser bortfaller for alle tyngre kjøretøyer, bortsett fra de som er spesielt tunge, brede eller lange. Det nye systemet vil gi bedre utnyttelse av transportmateriellet, avskaffe unødig papirarbeid og spare arbeid for transportnæringen og vegmyndighetene.

Arbeidet med eventuelle endrede regler for tillatt totalvekt (totalvekttabellen) pågår og ventes avsluttet i inneværende år.

C. Regler om kjø- og hviletid for kjøretøyer i internasjonal transport er under utarbeidelse av Kommunal- og arbeidsdepartementet som vil samordne disse regler med regelsettene i den nye arbeidervernlovgivning.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 november 1977:

ad punkt B:

Inom kommunikationsdepartementet pågår beredning av trafikpolitiska utredningens betänkande (SOU 1975: 66) Trafikpolitik — behov och möjligheter.

Trafiksäkerhetsutredningen har i början av 1977 avlämnat delbetänkandet (DS K 1977: 1) "Långa fordon och fordonskombinationer". Remissbehandlingen har nyligen avslutats och ärendet bereds inom kommunikationsdepartementet.

ad punkt C:

Sedan den europeiska överenskommelsen den 1 juli 1970 om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) har trätt i kraft den 5 januari 1976 har regeringen utfärdat förordningen (1975: 883) om arbetsförhållanden vid vissa internationella vägtransporter. Under sommaren 1976 träffades representanter för bl. a. kommunikationsdepartementet och norska samferdselsdepartementet samt företrädare för den norska åkerinäringen för att dryfta gemensamma problem i fråga om tillämpningen av AETR-bestämmelserna. Bl. a. berördes frågan om inrättandet av en gränzson mellan Norge och Sverige, inom vilken nationella bilarbetstidsbestämmelser skulle tillämpas i trafik mellan de båda länderna i stället för AETR-bestämmelserna. Förnyade kontakter har tagits under hösten 1977. Frågan om kontrollen av efterlevnaden av bilarbetstidsbestämmelserna, främst AETR-bestämmelserna, i fråga om den gränsöverskridande trafiken diskuterades därvid. Vidare dryftades frågan om möjligheterna att träffa ett bilateralt avtal mellan länderna rörande en gränzson för att underlätta de mera kortväga gränsöverskridande transporter. Man enades om att respektive land snarast skulle undersöka förutsättningarna för att träffa ett sådant bilateralt avtal.

Den särskilda utredning som har övervägt frågor om arbets- och vilotid inom vägtrafiken, däribland också tillsyns- och kontrollspörsmålen, har våren 1977 överlämnat sitt betänkade (SOU 1977: 2) Bilarbetstid. Betänkandet har remissbehandlats. Inom kommunikationsdepartementet pågår beredning av ärendet.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkomna förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska medborgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger goda lösningar på dessa frågor, som berör bl. a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.

Under socialpolitiska kommittén arbetar sedan år 1973 ett nordiskt socialkonventionsutskott som har till främsta uppgift att göra en översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention.

I mars 1975 lade socialkonventionsutskottet fram ett förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension. Förslaget innebär en anpassning av konventionens bestämmelser om rätt till grundpension till de lagändringar som under senare år företagits först i Norge och därefter i Danmark och Island.

I enlighet med sitt mandat, som bl. a. anknyter till Nordiska rådets rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen.

I socialkonventionsutskottets mandat ingår också att överväga spörsmål som sammanhänger med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. Till följd härav är utskottet

för närvarande även sysselsatt med att från gemensam nordisk synpunkt granska och ta ställning till en inom Europarådet utarbetad europeisk konvention om social trygghet och dess förhållande till den nordiska trygghetskonventionen.

Trygghetskonventionens fortlöpande anpassning till nya förhållanden är kanske den viktigaste uppgiften för det nordiska socialpolitiska samarbetet. (Synpunkter förväntas av socialkonventionsutskottet.)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet.

Av meddelandet framgår, att Nordiska socialkonventionsutskottet fortsätter sitt arbete med att revidera 1955 års trygghetskonvention. Den uppgift som nu förestår avser de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. Möjlighet finns att följa arbetet med att ajourföra den nordiska trygghetskonventionen inom ramen för det program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet, som antogs år 1977. Utskottet finner det sålunda ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1967 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 13 december 1977:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommandasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere lov om viltstellet, jakt og fangst sin utredning 19. februar 1974. Arbeidet med ny viltstellov er blitt ytterligere forsinket, men Miljøverndepartementet regner med at proposisjonen om ny viltstellov vil foreligge i slutten av første halvår 1978.

Forslag til nye forskrifter om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard har vært ute til høring, og en er nå i ferd med sluttbehandlingen i Miljøverndepartementet slik at den nye forskriftene kan legges fram for regjeringen for endelig vedtak. Forslaget følger de prinsipper som er lagt til grunn i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 2/1968, og en venter at de vil kunne tre i kraft i god tid før sommersesongen 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings- tjänstemän

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidta åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjäntsgöra i annat nordiskt land än det egna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Den af Nordisk Ministerråds stedfortræderkomité den 17. januar 1975 nedsatte arbejdsgruppe vedrørende nordisk tjenestemandsudveksling afgav den 3. marts 1977 sin betænkning (NU A 1977: 5) med forslag til organisation af en mere effektiv nordisk tjenestemandsudveksling.

Betænkningen har været til høring hos berørte instanser i respektive lande.

Rekommandationen er for øjeblikket til behandling i ministerrådets forskellige organer.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän.

Vid Nordiska rådets 25:e session antogs ett yttrande, nr 3/1977, som hade följande lydelse: "Utredningen om nordiskt utbyte av förvaltningstjänstemän bör snarast slutföras och resultaten därav delges Nordiska rådet". I mars 1977 slutfördes den i januari 1975 av ministerrådets ställföreträdarkommitté tillsatta utredningen om nordiskt tjänstemannautbyte (*NU A 1977: 5*). Arbetsgruppen föreslog, att ett system med nordiska stipendier för tjänstemannautbyte inrättas. Dessa stipendier skall kunna sökas av statligt anställda på såväl central, regional som lokal nivå. Stipendierna avses täcka extrakostnader i samband med tjänstgöring vid myndighet i annat nordiskt land. Initiativet till tjänstemannautbytet förutsätts komma från myndighet, instans eller tjänsteman, som upplever ett behov därav. Syftet är att öka kunskapen om administration och lagstiftning i de nordiska grannländerna. Den tidsrymd som normalt tänkes komma i fråga är tjänstgöring i 2—12 månader.

Den utsändande myndigheten förutsättes bära ansvaret för de normala lönekostnaderna medan de extra kostnaderna tillskjutes gemensamt. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att den efterfrågade utredningen nu slutförts samt att utbytessystemet synes ha kommit igång i varje fall i Norge, där stipendier redan utlysts genom Forbruker- og administrasjonsdepartementets försorg. Utskottet förutsätter att motsvarande stipendiesystem träder i funktion så snart som möjligt i de övriga fyra länderna. Mot denna bakgrund finner utskottet det ej motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1968 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Paul Jansson (s)

Förman

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utikilen (H)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Overlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I verksamhetsberättelsen för år 1974 redovisade NÄT behovet av att utreda frågor som sammanhänger med transporter på den s. k. Trondheimsleden. En expertgrupp under NÄT har därefter haft till uppgift att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transport mellan Norge och Sverige över Trondheimsleden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skulle beaktas var fordonslängder, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

Resultatet av expertgruppens utredningsarbete, rapporten Godstrafiken i Trondheimsleden (NU A 1970: 10) överlämnades under hösten 1977 till Nordiska ministerrådet och trafikministrarna i Norge och Sverige. Dessförinnan informerade NÄT sommaren 1977 Nordiska rådets trafikutskott om utredningens huvudförslag.

Rapporten är f. n. under behandling i regeringskanslierna.

För närmare upplysningar om rapportens innehåll hänvisas till C1/1978.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1976:

Förslag til fællesnordiske færdselsregler blev afgivet af Nordisk Vejtrafik Komité, nu Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV), i 1966 og revideret i 1970.

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) følger og koordinerer arbejdet med tilvejebringelsen af de nye regler.

I Danmark er en ny færdselslov, der bl. a. bygger på det fællesnordiske forslag, trådt i kraft den 1. maj 1977.

I Finland behandles forslagene i trafikministeriet på grundlag af den parlamentariske trafikkomités forslag og de indhentede udtalelser. Et lovforslag forventes at foreligge i løbet af vinteren 1977—78.

I Norge vil den departementale behandling blive afsluttet i løbet af 1977, og reglerne forventes at kunne træde i kraft i løbet af 1. halvdel af 1978.

I Sverige er de nye trafikregler trådt i kraft den 1. januar 1973.

I forbindelse med det nye lovgivningsarbejde har NTR nedsat en særlig arbejdsgruppe, som skal udarbejde en fællesnordisk publikation om de nye færdselsregler.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Den fortsatta behandlingen av rekommendation nr 35/1968 angående enhetlig nordisk resebyrålagstiftning har under 1977 överförts för handläggning inom Nordiska ministerrådet. Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor har funnit att en revision av den civilrättsliga regleringen på området är aktuell i samtliga nordiska länder, varför ett nordiskt samarbete tillstyrkes.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalueringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Behovet av en utförlig evalueringsnyckel avseende betyg i grundskolan bedöms som tveksamt med hänsyn till att diskussionen på undervisningsområdet i flera länder pekar mot en alltmer betygslös obligatorisk skola.

I den terminologinyckel avseende högre utbildning som för närvarande utarbetas kommer dock att ingå en kort komparativ översikt över normeringssystemen vid betygsättningen i grundskola och gymnasieskola i de nordiska länderna.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet. Rekommendationen avser tillämpbara evalueringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Av meddelandet framgår det att man bedömer behovet av en utförlig evalueringsnyckel som tveksamt mot bakgrund av att utvecklingen inom undervisningen i flera länder pekar mot en alltmer betygslös obligatorisk skola.

Det är givetvis riktigt att behovet av en evalueringsnyckel avseende betyg över *kvalitativa* prestationer minskar i den mån det sker en övergång till en betygslös obligatorisk skola, vilket dock inte varit fallet i alla nordiska länder. I varje fall kvarstår svårigheterna att jämföra de *kvantitativa* prestationerna, vilka särskilt skolor som tagit emot migrerande elever fått kämpa med. Det framgår dock inte av meddelandet hur man tänkt sig att dessa svårigheter skall lösas.

Vidare meddelas att det i en terminologinyckel över högre utbildning kommer att ingå en kort komparativ översikt över normeringssystemen vid betygsättningen i grundskola och gymnasieskola.

Huruvida denna komparativa översikt kommer att kunna vara till hjälp vid lösandet av de praktiska problemen vid inlemmandet av migrerande elever i skolsystemet i annat land återstår att se. En absolut förutsättning är givetvis att terminologinyckeln, trots att den avser högre utbildning, i så fall distribueras till alla grund- och gymnasieskolor. Utskottet förväntar sig att få ta del av erfarenheterna av användningen av den komparativa översikten.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordiska rådet antog år 1969 en rekommendation nr 10/1969 i vilken medlemsländernas regeringar uppmanas vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning. Rekommendationen har sedan år 1974 varit föremål för överväganden i bl.a. Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, hälsodirektörsrådet och Nordiska socialpolitiska kommittén.

Ministerrådet beviljade i maj 1975 43 700 Nkr för genomförande av ett symposium om skeppsmedicinsk forskning. Vid symposiet som hölls i Nordiska samarbetsnämndens för medicinsk forskning regi i juni i Oslo behandlades bl. a. frågor rörande

första hjälp för sjöfolk, hälsolära för sjöfolk, trivsel ombord, hälsoproblem och familjeliv, registrering av sjuklighet och dödlighet samt hälsokrav vid anställning av sjöfolk.

I symposiet deltog ett stort antal experter inom området samt tjänstemän från hälsovårdssektorn.

Ministerrådets finansiering av ovannämnda symposium bör ses mot bakgrund av rekommendationen angående skeppsmedicinsk forskning.

Vid Nordiska rådets 25:e session redovisades de överväganden som varit avgörande som svar på frågan varför ett åtgärdsprogram på detta område inte utformats. Särskilt framhölls i svaret att en av målsättningarna för det nordiska samarbetet på hälsovårds- och sjukdomsbehandlingens område är att identifiera behovet av och förutsättningarna för konkreta insatser för särskilt utsatta riskgrupper i arbetslivet. Det synes såväl sakligt som administrativt sett välövägigt att angripa medi-

cinska problem och liknande hos olika riskgrupper i arbetslivet genom att ta utgångspunkt i sådana riskgruppers behov. Detta angreppssätt bör föredras framför att söka identifiera dessa grupper genom att etablera en speciell medicinsk disciplin, som mot bakgrund av dess utpräglade tvärvetenskapliga karaktär kommer att ställa mycket stora krav på de myndigheter, forskningsorgan med flera stora krav på de myndigheter, forskningsorgan med flera som skall verka för att ansträngningarna genomföres.

Förslagsställaren hoppades på att ministerrådet till nästa session skulle framlägga ett förslag när det gäller denna rekommendation.

Rekommendationen har återigen varit föremål för överläggning i Nordiska socialpolitiska kommittén. Kommittén ställer sig bakom det svar som lämnades vid Nordiska rådets 25:e session. Ministerrådet anser därmed att rekommendationen inte bör föranleda ytterligare åtgärder från ministerrådets sida.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Av meddelandet framgår, att ministerrådet ej anser det vara ändamålsenligt att försöka identifiera utsatta grupper i arbetslivet genom att etablera en speciell medicinsk disciplin. Istället bör, anser ministerrådet, tillvägagångssättet vara att man angriper de medicinska problemen hos olika riskgrupper genom att ta dessa gruppers behov till utgångspunkt. Ministerrådet avser inte att vidtaga ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation.

Social- och miljöutskottet har under de senaste åren uppmärksammat följt frågan om en gemensam skeppsmedicinsk forskning i Norden. Senast vid behandlingen av ministerrådsförslaget B 20/s om program för nordiskt samarbete i social- och hälsovårdsfrågor återkom utskottet till detta samarbete. Frågor till ministerrådet har ställts vid flera tillfällen under rådssessionerna. Utskottet måste emellertid nu konstatera, att syftet med rekommendationen inte synes möjligt att uppnå. Mot denna bakgrund finner utskottet det ej motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 10/1969 vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Petter Savola (K)

Förman

Paul Jansson (s)

Anna-Greta Skantz (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bernhardt Tastesen (S)

Bertil Jonasson (c)

Sigrid Utكيلen (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 5 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (*NU 1969: 4*) samt
2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Under 1977 har genomförts en omstrukturering av kursverksamheten vid Nordiska journalistkursen i så måtto att huvudkursen fått en mer modulindelad uppläggning och kortare specialkurser införts i programmet.

Således avhölls under året ett kortare seminarium med temat "Havet och vår framtid" samt en kurs rörande direkta val till Europaparlamentet. Erfarenheterna med kortare seminarier tyder på att denna form av journalistkurser röner stort intresse.

I övrigt hänvisas till egen berättelse från Nordisk Journalistkursus.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus. Rekommendationen avser utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister samt ett ökat antal stipendier till deltagare i denna fortbildning.

Det meddelas att kursverksamheten vid Nordisk Journalistkursus omstrukturerats under 1977, så att huvudkursen fått en mera modulindeldad uppläggning och att kortare specialkurser införts i programmet. Under detta verksamhetsår avhölls sålunda, förutom den sedvanliga tremånaderskursen, även två specialkurser med några dagars varaktighet. Erfarenheterna av dessa kortare kurser är enligt meddelandet goda.

Vad gäller frågan om stipendier för personer som deltar i undervisning vid samnordiska institutioner har huvudprincipen hittills varit den att stipendierna utbetalats av nationella myndigheter ur medel som inte upptagits på kulturbudgeten. Problemen härvidlag har närmast varit och är fortfarande att de tillbudsstående medlen inte alltid är tillräckliga.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen har förverkligats i tillfredsställande grad och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 11/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordiska läkemedelsnämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Nämnden upprättades av ministerrådet fr. o. m. den 1 januari 1975. Nordiska rådets rekommendation nr 16/1969 är därmed delvis uppfylld.

Nämnden har under året som grund för harmoniseringsarbetet infört ett notifikationssystem beträffande vidtagna och planerade åtgärder vad gäller lagstiftning och administrativa frågor samt information om läkemedel.

Samarbetet mellan specialitetskontrollerna har utökats med utbyte av utredningsprotokoll. Gemensamma nordiska riktlinjer för märkning av farmaceutiska specialiteter har utarbetats. Nämnden har rekommenderat de nordiska hälsomyndigheterna att lägga dessa riktlinjer till grund för nationella bestämmelser.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete.

En nordisk läkemedelsnämnd inrättades i början av år 1975. Därmed hade syftet med punkt 2. i rekommendationen uppfyllts och avskrivning av denna del av rekommendationen skedde vid den 23:e sessionen. Av meddelandet till årets session framgår, att arbetet på en harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter inletts genom att ett notifikationssystem etablerats. Frågan om instiftandet av en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information berörs däremot inte i meddelandet. Utskottet anser det möjligt att fortsättningsvis följa det samarbete som bedrivs på läkemedelsområdet dels genom den årliga berättelse som avges av Nordiska läkemedelsnämnden, dels genom att läkemedelsfrågorna ingår som en del i det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet. Mot denna bakgrund finner utskottet det ej motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 16/1969 vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Petter Savola (K)

Förman

Paul Jansson (s)

Anna-Greta Skantz (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bernhardt Tastesen (S)

Bertil Jonasson (c)

Sigrid Utkilen (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapi- pins område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977.

En slutrapport från det samnordiska förförsöket rörande musikterapi färdigställdes i december 1977. Kulturavtalets organ har därför ännu inte haft möjlighet att behandla rapportens förslag.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Finland utsågs att vara koordinerande land i frågan.

De nationella myndigheterna, dvs. Arbetsgruppen för zigenarfrågor vid invandrarverket i Sverige och Delegationen för zigenarärenden i Finland fortsätter finskt-svenskt arbete för zigenare i nya former. Representanter för dessa organ har haft ett sammanträde i Stockholm den 17.2.1977. I mötet behandlades bostads-, skol- och sociala frågor samt stats- och kommunala myndigheters samarbete med zigeniska föreningar och organisationer. Härvid underströks framför allt vikten av, att ett samarbete kommer till stånd mellan kommuner i Finland och Sverige samt att socialstyrelserna i respektive länder tillsammans med zigeniska organisationer utformar råd och anvisningar till kommuner samt i eljest också står i nära samarbete med varandra i zigenarfrågor. Från alla parter framhölls önskvärdheten och nödvändigheten om fortsatt utbyte på skilda kulturella områden. Från finsk sida föreslogs, att delegationen för zigenarärenden och Sveriges samrådsgrupp skall träffas årligen i syfte att vidare förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i Finland och Sverige.

Hänvisande till ovan sagda förslås, att rekommendationen nr 23/1969 (den 6 mars 1969) angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige avskrivs.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige.

Zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige har utretts på tjänstemannaplanet i de berörda länderna sedan 1970-talets början. En särskild finsk-svensk arbetsgrupp föreslogs tillsatt våren 1973. Uppgiften var att utreda förutsättningarna för att förbättra zigenarnas förhållanden, främst för dem som flyttar mellan Finland och Sverige. I maj 1974 tillsatte arbetsmarknadsdepartementet i Sverige en ny arbetsgrupp med mandat att utreda de finska zigenarnas levnadsförhållanden i Sverige mot bakgrund av de åtgärder som vidtagits i Finland och Sverige. Förbättringar skulle föreslås av de finska zigenarnas förhållanden utifrån förutsättningen att likartade åtgärder vidtogs i båda länderna. Expertgruppen för vissa zigenarfrågor i Sverige överlämnade hösten 1975 förslag till åtgärder beträffande utomnordiska zigenare. Dessa åtgärder kom sedermera att utvidgas till att omfatta också de finska zigenarna. Efter beslut av den svenska riksdagen gäller numera samma regler för såväl utomnordiska som finska zigenare.

Enighet råder på svensk och finländsk sida om att det behövs särskilda åtgärder från samhällets sida för att zigenarna skall uppnå jämlika förhållanden med den övriga befolkningen. Av till årets session avgivet meddelande framgår, att samarbetet mellan Finland och Sverige i frågor som berör zigenare funnit nya former. Årliga möten kommer att äga rum. Vid ett möte mellan de berörda arbetsgrupperna år 1977 underströks bl. a. vikten av att ett samarbete mellan kommunerna i de båda länderna kommer till stånd. Utskottet finner att samarbetet mellan Finland och Sverige i frågor som rör zigenarnas situation fått en godtagbar form och anser det därför fortsättningsvis ej motiverat att följa denna fråga. Utskottet förutsätter att berörda organ i Finland och Sverige på ett flexibelt och till varje situation anpassat sätt med stor uppmärksamhet följer utvecklingen vad beträffar zigenarnas situation i dessa länder.

Social- och miljöutskottet anser mot denna bakgrund rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige slutbehandlad för rådets del och föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 23/1969 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Paul Jansson (s)

Förman

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt
2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Samarbejdet har nu efter den i Göteborg i maj 1976 trufne beslutning fundet ind i en fastere form, idet et stående samarbejdsudvalg bestående af formanden og sekretæren for de respektive lektorats-administrationer mødes én gang om året for at drøfte aktuelle spørgsmål, og cirka hvert tredje år afholdes et større nordisk kontaktmøde med flere repræsentanter fra hvert land for at drøfte de langsigtede retningslinier for samarbejdet. Imellem disse møder sker samarbejdet skriftligt eller telefonisk.

I overensstemmelse med denne ordning har de nordiske lektorats-administrationer den 21. marts 1977 i Helsingfors holdt et kontaktmøde, hvor en række fælles problemer drøftedes.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Danmarks regering till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna. Syftet med rekommendationen är ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt en utredning av förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Enligt meddelandet har samarbetet nu funnit fastare former genom att regelbundna kontaktmöten mellan språklektorerna hålls vart tredje år, medan ett stående samarbetsutskott med förmannen och sekreteraren i respektive lektoratsadministrationer som medlemmar sammanträder årligen.

Frågan om de nordiska lektorernas ställning vid universitet och högskolor har under en följd av år sysselsatt kulturutskottet. Senast behandlades den i utskottets betänkande om *Sak A 481/k*, vilken resulterade i *rek. nr 12/1977* angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden. Utskottet är fortsatt uppmärksam på denna fråga.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen förverkligats i tillfredsställande grad och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 27/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbeite rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbeite på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Et prosjekt vedrørende nordisk utdanning av personell med veilederfunksjoner er under planlegging og skal gjennomføres i 1978.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal har en särskild arbetsgrupp fungerat sedan år 1972. Denna arbetsgrupp avlämnade år 1975 sitt slutbetänkande till ministerrådet. Arbetsgruppen föreslår att en vidareutbildning rörande social administration och planläggning skall genomföras på nordiskt plan på försöksbasis under en treårsperiod.

Som målgrupp för den vidareutbildning som föreslås anges i första hand socialtjänstemän från den lokala, regionala och centrala förvaltningen med erfarenheter från administration och planläggning. Utbildningen skall ha till huvudmål att ge deltagarna ökade förutsättningar att fylla sina uppgifter i social planering och social sektorsplanering. Utbildningen anges vidare kunna vara till gagn för den vidare utvecklingen av utbildningen i social administration och planering samt för vidareutveckling av den sociala planeringen och de sociala organens och befattningshavarnas medverkan i denna.

Arbetsgruppen föreslår att en eventuell försöksverksamhet skall förläggas till det år 1968 i Stockholm inrättade Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan).

Under våren 1976 har en nationell remissbehandling av utredningen genomförts. Frågan har därefter ytterligare beretts genom kontakter mellan dels ministerrådssekretariatet och Nordplan och dels mellan ministerrådssekretariatet och kultursekretariatet i Köpenhamn.

Ministerrådet har vidare hösten 1976 beslutat tillsätta en särskild

arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag till vidareutbildningsverksamhet rörande social administration och planläggning.

Utredningsgruppen överlämnade sin rapport till socialpolitiska kommittén i april. På förslag av utredningsgruppen har Nordiska socialpolitiska kommittén beslutat förorda

a) att det vid Nordplan fr.o.m. år 1979 skall under en treårig försöksperiod anordnas en förändrad vidareutbildning i samhällsplanering och

b) att denna vidareutbildning skall bygga vidare på och integreras i den utbildning i samhällsplanering som normalt förmedlas vid Nordplan och att utbildningen får till huvuduppgift att utifrån en helhetsyn på samhällsplaneringen förmedla ökade insikter om medel och möjligheter att bidra till att förbättra levnadsvillkoren för människorna i Norden.

Rapporten har av socialpolitiska kommittén överlämnats till kultur- ämbetsmannakommittén för vidare behandling.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Redogörelse för den samnordiska fortbildningen för lärare vid socialhögskolor lämnas i meddelandet om *re. nr. 5/1973*.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandena**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivna meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal. Frågan om vidareutbildning av socialpersonal har utretts i flera omgångar med början år 1970. Begreppet socialpersonal har därvid avsetts innefatta dels lärare vid socialhögskolor, dels tjänstemän inom social administration och planläggning. En första rapport avgavs sommaren 1971 "Fortbildning av lärare vid socialhögskolor", en andra hösten 1974 "Samnordisk vidareutbildning av socialhögskolelärare" (NU 1974: 23), en tredje i början av år 1975 "Vidareutbildning i social administration och planläggning" samt en fjärde våren 1977 "Rapport från utredningsgruppen rörande samhällsplanering". I den sistnämnda rapporten föreslås att en treårig försöksverksamhet inleds vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) i Stockholm avseende förändrad vidareutbildning i samhällsplanering. Utbildningen skall integreras i den vidareutbildning som normalt ges vid NORDPLAN. Utgångspunkten skall vara en helhetssyn på samhällsplaneringen och de mål och medel som kan bidra till att förbättra levnadsvillkoren för människorna i Norden. Av NORDPLAN:s årliga intag av elever skall en tredjedel av platserna besättas av personer verksamma inom socialsektorn uppfattad i vid mening. Medel för försöksverksamheten skall avsättas på den nordiska kulturbudgeten. Kontinuerlig utvärdering av försöksverksamheten skall ske såväl under som efter försöksperioden. Allt enligt 1977 års utredning. Utskottet förutsätter att den ovannämnda försöksverksamheten, såsom framgår i ett av meddelandena, inleds år 1979 och att medel för detta ändamål avsättes.

Mot bakgrund av att denna fråga nu varit föremål för utredning fyra gånger under en tidsrymd av nästan tio år måste tiden anses vara inne att förverkliga en samnordisk vidareutbildning av socialpersonal.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Oslo den 17 februari 1978

Liv Andersen (A)

Steen Folke (VS)

Asbjörn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Petter Savola (K)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Inom ramen för NOVU-projektet (se *meddelande angående rek. nr. 7/1966*) som arbetat med produktion av undervisningsprogram i radio och TV har även utarbetats undervisningsmaterial för dessa media. I anslutning till de utsändningar som NOVU producerat har man inom projektet framställt olika former av textmaterial, kurshäften, studie-brev, kassettband etc.

I samband med den gemensamma nordiska rapporten över NOVU-projektet som färdigställts och nu är tryckt (*NU B 1977: 23*) tas bl. a. problematiken kring undervisningsmaterial för radio och TV upp till behandling.

Bl. a. mot bakgrund av dessa erfarenheter kommer man inom ramen för det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning att diskutera vilka möjligheter som ytterligare finns till nordiskt samarbete på detta område.

Även inom ramen för det nordiska grannspråksprojektet har möjligheterna att stärka grannspråksundervisningen genom utbyggt samarbete i fråga om produktion och utbyte av program med tillhörande tryckt material utretts.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV och rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Se rek. 7/1966/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977.

Cirkulärbestämmelser om nordisk tentamensgiltighet föreligger nu för samtliga länders del (jfr meddelande om rek. till 25. sessionen)¹.

Härutöver har ministerrådet vid sitt sammanträde 14 juni 1977 beslutat att göra följande uttalande.

Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) rekommenderar att det vid högre utbildning med intagningsbegränsning i de nordiska länderna reserveras möjlighet att anta kvalificerade utländska och nordiska studerande till ett bestämt antal eller inom en bestämd andel av till buds stående platser vid en utbildningsgren. Denna kvot eller andel av totala antalet studieplatser bör fastställas med beaktande av antalet ansökningar om inträde från det egna landet till utbildningsgrenen/studieinriktningen.

Normalt bör kvoten eller antalet studieplatser icke överstiga 10 procent

¹ Se *Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1628.*

av totala antalet studieplatser, allt med beaktande av de särskilda förhållanden och bestämmelser inom utbildningsområdet och i landet.

Ministerrådet önskar att framhålla att i enlighet med kulturavtalets innehåll bör speciell uppmärksamhet härvid fästas vid de nordiska studerande som önskar få sin utbildning vid universitet eller högskola i ett annat nordiskt land än hemlandet. Den relativt omfattande mobilitet som redan råder i Norden inom detta utbildningsområde måste uppfattas som något positivt i det nordiska samarbetet. Med tanke på en viss nordisk samplanering vid utbyggningen av universitetsämnen och studieinriktningar är det även betydelsefullt att möjligheten till en fortsatt mobilitet mellan nordiska högskolor garanteras i så stor utsträckning som möjligt.

Genom att en speciell kvot införs vid antagningen till högre studier torde eventuella föreliggande hinder att bedriva studier i annat nordiskt land än hemlandet undanröjas.

Det i rekommendationens punkt 3 nämnda förenhetligandet av de studiesociala förmånerna har, som tidigare meddelats redan slutbehandlats i kulturavtalets organ.

Då de i rekommendationen upptagna förslagen således utretts och i möjligaste mån åtgärdats i kulturavtalets organ anser sig Nordiska ministerrådet inte ha möjligheter att för närvarande ytterligare behandla de rekommendationen berörda frågorna.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet. Rekommendationen syftar till att göra det lättare för nordiska studenter att i annat nordiskt land vinna inträde till utbildningslinjer med likartade intagningsvillkor i de enskilda länderna liksom till utbildningslinjer med olika intagningsvillkor. Ytterligare syftar rekommendationen till en utredning av förutsättningarna att förenhetliga beviljandet av studie-sociala förmåner i de nordiska länderna.

Syftet med den sista delen av rekommendationen nåddes 1975 i och med att det utarbetades nordiska regler för studiesocialt stöd (jfr *C 1/1976* samt kulturutskottets betänkande till meddelandet om rekommendationen angående nordisk tentamensgiltighet *D 1976/1/1966/k*).

Av meddelandet framgår det att ministerrådet avgivit en rekommendation om att till högre utbildning med intagningsbegränsning anta kvalificerade utländska och nordiska studenter till ett bestämt antal eller inom en bestämd andel av till buds stående platser vid en utbildningsgren. Ministerrådet har med hänvisning till kulturavtalet framhållit att särskild uppmärksamhet bör fästas vid de nordiska studerande som önskar få sin utbildning vid universitet eller högskola i ett annat nordiskt land.

Att göra det lättare för nordiska studenter att studera i annat nordiskt land än hemlandet är inte bara en fråga om att rationellt utnyttja de tillbuds stående studieresurserna, utan det är också fråga om ett effektivt medel att fördjupa den nordiska samhörigheten.

Kulturutskottet noterade under 1977 tilltagande svårigheter för nordiska studenter att idka studier i annat nordiskt land. Frågan diskuterades vid det gemensamma mötet mellan utskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i augusti 1977. Utskottet utvecklade sin syn på frågan ytterligare i en skrivelse till Nordiska rådets presidium i oktober 1977, vilken därefter tillställdes ministerrådet. Ministerrådets rekommendationer hälsas därför med tillfredsställelse. Utskottet delar helt ministerrådets uppfattning att den relativt omfattande mobiliteten inom den högre utbildningen i Norden är något positivt i det nordiska samarbetet.

I meddelandet uttalas slutligen förmodan att avgivandet av denna rekommendation undanröjer eventuella föreliggande hinder för att be-

driva studier i annat nordiskt land än hemlandet. Men detta är enligt utskottets uppfattning dessvärre inte givet. Även om ministerrådet inte anser sig ha möjligheter att för närvarande vidta ytterligare åtgärder på området, bör åtminstone rekommendationens efterlevnad på det nationella planet kunna följas av ministerrådets organ.

Kulturutskottet förväntar sig alltså rapportering om utvecklingen av nordiska studenters möjligheter att studera i annat nordiskt land än hemlandet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

**om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för
framtidspågor**

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska länder.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk Råds kulturudvalg konstaterede i sin betænkning af 27. januar 1975 om medlemsforslag A 455/k, der lå til grund for vedtagelsen af rekommandation nr. 9/1976 angående et øget nordisk samarbejde om fremtidsstudier, at det ikke forekommer hensigtsmæssigt at oprette et fællesnordisk institut for fremtidsspørgsmål.

Af denne grund, og da Nordisk Råd nu bliver orienteret om det nordiske samarbejde om fremtidsspørgsmål gennem de årlige meddelelser angående rekommandation nr. 9/1976, henstilles rekommandation nr. 14/1970 afskrevet.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 17 november 1977 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

På basen av den av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen har planeringen av väg- och broförbindelse i Karesuando fortsatts under år 1977. Vägförvaltningen i Norrbottens län har utarbetat en lokaliseringsplan för broplatsen och en detaljerad broplatsundersökning har utförts av Lapplands vägdistrikt. Med utgångspunkt häri skall en preliminär broplan utarbetas och gränsälvskommissionens tillstånd skaffas för byggande av bro. Broprojektet ingår i finska vägverkets åtgärdsprogram för år 1979.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Den 22. mars 1977 ble konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen undertegnet av de 7 Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold m. v. er det redegjort for i CI/1975.

Samtlige nordiske land som er parter i konvensjonen — Danmark, Finland og Sverige — har ratifisert konvensjonen.

I løpet av 1977 har det skjedd betydelige fremskritt i de to arbeidsgrupper som er nedsatt av interimskommisjonen for Østersjøkonvensjonen. Den vitenskapelig-teknologiske arbeidsgruppen har konsentrert seg om å utarbeide felles kriterier og forslag til standarder, samt å fremme utvikling av vannforurensningsteknologi. Den biologiske forskning på området ble behandlet på et møte i Forbundsrepublikken Tyskland og tilstanden i Østersjøen ble drøftet på et møte organisert av Polen. Arbeidsgruppens årlige møte ble avholdt i august 1977.

Den såkalte maritime arbeidsgruppen har avholdt to møter i Sverige samt et ekspertmøte i Polen. Dessuten har man på et møte i Sverige drøftet opplegget til et felles prosjekt vedrørende identifisering av oljerester fra tankfartøy.

Etter at ovennevnte rekommendasjon ble vedtatt i 1970 er det således skjedd betydelige fremskritt på begge de punkter som rekommendasjonen omfatter.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Spørsmålet har vært drøftet i ministerrådets organer, herunder den rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet.

Som meddelt i samrådsmøtet med Nordisk Råds kulturutvalg i Stavanger 17. august 1977 har ministerrådet imidlertid ikke funnet å burde prioritere denne oppgaven.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon.

I meddelandet hänvisas till det gemensamma mötet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i augusti 1977, vid vilket ministerrådets representant i fråga om denna rekommendation meddelade att ministerrådet funnit att ett nordiskt litteraturllexikon inte borde prioriteras. Tanken på ett sådant lexikon var visserligen värdefull, men genomförandet var alltför kostnadskrävande i förhållande till de knappa resurserna.

Eftersom det i dagens läge inte synes finnas några möjligheter att förverkliga rekommendationens syfte, finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 32/1970 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I de nordiske lande har kørekortsspørgsmålet i de seneste år været genstand for opmærksomhed fra flere sider. Således forsøger man i overensstemmelse med de internationale overenskomster (Genève- og Wienerkonventionerne) at nå frem til en ensartet inddeling af kørekortene for så vidt angår de forskellige køretøjskategorier. Herudover har problemerne omkring køreuddannelsen og køreprøven været rejst nationalt i de enkelte lande, hvilket i et vist omfang har bevirket, at der er eller overvejes gennemført ændringer på dette område. Også inden for ECE (FN's økonomiske Kommission for Europa) behandles for tiden spørgsmålet om køreuddannelsen og køreprøven. På denne baggrund har NTR nedsat en arbejdsgruppe, der foretager en undersøgelse af de eksisterende forskelle mellem de nordiske lande i køreuddannelsen og køreprøven samt årsagerne til eventuelle forskelle. Når resultatet af denne undersøgelse foreligger, vil NTR tage stilling til mulighederne for ensartede regler på området.

Arbejdsgruppen forventes at afslutte arbejdet i løbet af 1. halvdel af 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

I ministerrådets, senaste meddelelse om rekommendationen konstateredes det, at der på initiativ af de berørte forskere er blevet dannet et informelt nordisk samarbejdsorgan for Østeuropa-forskning. Ved hjælp af dette organ, som har fået navnet Nordisk Komite for Østeuropa-forskning, synes forudsætningerne at være blevet skabt for et væsentligt mere intensiveret nordisk samarbejde inden for især samfundsvidenskabelig forskning med sigte på Sovjetunionen og Østeuropa.

I marts 1977 er komiteen blevet bevilget et bidrag på 50 000 dkr til komiteens arbejde i 1977 og 1978. Det er blevet forudsat, at spørgsmålet om eventuelle fremtidige bidrag må bero på en evaluering af komiteens hidtidige virksomhed.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

(Överlämnade av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 17 november 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den av vägverken i Finland och Norge gemensamt gjorda utredningen om en riksvägsförbindelse mellan Virtaniemi och Tjærebukten har slutförts. I samband härmed och som alternativ till vägen Virtaniemi—Tjærebukten har också frågan om utbyggande av vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden upptagits till prövning. Vägmyndigheterna i Finland och Norge kommer att gemensamt lämna förslag till åtgärder för utveckling av vägförbindelsen Ivalo—Kirkenes.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 8 december 1977:

Som komplettering till sitt meddelande av den 17.11.1977 om Nordiska rådets rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten får trafikministeriet på norska samferdselsdepartementets och sina egna vägnar meddela som information till Nordiska rådets finska medlemmar, att trafikministerierna i Finland och Norge i sina förhandlingar har bestämt sig för att tills vidare ge utbyggandet av vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden högsta prioritering när det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten.

Rekommendationen anbefaller regeringarna i Finland och Norge att undersöka möjligheterna för att bygga en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten.

Trafikmyndigheterna i Finland och Norge har nu bestämt sig för att ge utbyggnaden av vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden högsta prioritering när det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes. Eftersom man har valt att prioritera vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden som alternativ till vägen Virtaniemi—Tjærebukten när det gäller vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes är det osannolikt att vägen mellan Virtaniemi och Tjærebukten kommer att byggas inom en överskådlig framtid.

Med utbyggandet av vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden kommer syftet med rekommendation nr 4/1971 till viss del att ha uppnåtts.

Trafikutskottet finner mot denna bakgrund inte några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Trafikutskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 4/1971 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (Kr.F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept har under året genomförts lagändringar i länderna som innebär ett uppfyllande av rekommendationens syfte.

Från och med 1 september 1977 infördes sålunda den nordiska receptgiltigheten. Den nordiska receptgiltigheten innebär att recept utställt av auktoriserad nordisk läkare upp till ett år efter förskrivningen kan expedieras i samtliga nordiska länder. Recept som innehåller narkotika får inte expedieras. Detsamma gäller bland annat sprithaltiga preparat. Apoteken kommer att ta ut fullt pris för läkemedlen. Eventuella återbetalningar sker i patientens hemland.

Med tanke på den starka rörligheten mellan de nordiska länderna, både vad gäller arbete och turism, kan reformen förväntas få stor praktisk betydelse.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept.

Den 1 september 1977 infördes giltighet för recept utskrivna av auktoriserad nordisk läkare i samtliga nordiska länder. En begränsning är att recept som avser läkemedel som innehåller narkotiska preparat undantages, en annan att receptet skall lösas in inom ett år från utskrivningsdagen. Ersättning för utlägg i samband med införskaffande av medicin sker i hemlandet och i enlighet med där gällande regler. Ministerrådet understryker att denna reform kan få stor praktisk betydelse. Detta om-döme kan utskottet instämma i. Sedan syftet med rekommendationen uppnåtts får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1971 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Förman

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 16 januari 1978 å samtliga regeringars vägnar:

Sedan senaste meddelande gavs, har rekommendationen inte lett till någon lagstiftning i Danmark, Finland, Norge eller Sverige.

I Finland har frågan behandlats i tullagskommittén, och man har där beslutat att i den nya tullskattelagen skall ingå ett stadgande, enligt vilket tillfälligt importerade maskiner och apparater för användning inom jord- och skogsbruk vid gränsområdet skulle vara helt tullfria, såvida de återutförs ur landet inom ett år räknat från importdagen. En proposition i saken kommer att lämnas till riksdagen under loppet av våren 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor NSS (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1977 hållit sammanträde i Lyngby den 14—15 april och i Stockholm den 1—2 december.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Beroende på nya eller reviderade bestämmelser synes fortlöpande ovannämnda frågor kräva behandling.

Med avseende på elmaterielfrågor har kommittén bl.a. meddelat rekommendationer om krav på att lamputtag skall vara utförda enligt de samnordiska bestämmelserna för lampanslutningsdon samt om utarbetande av gemensam nordisk standard och gemensamma kontrollbestämmelser för gruppcentraler.

Kommitténs arbete har emellertid liksom under föregående verksamhetsår till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med

kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat har kommitténs rekommendation om gemensamma nordiska föreskrifter för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus, avsedda att exporteras inom Norden, åter varit föremål för behandling. Den behandling av rekommendationen som hittills skett, har lett fram till att densamma skall meddelas officiellt som gemensamma nordiska föreskrifter med ikraftträdandedatum den 1 april 1978 i samtliga medlemsländer. Vidare har behandlats ärenden angående användning av PE-mantlade respektive PVC-mantlade ledningar i anläggningar inomhus, nollning i kanalsken-system samt svetsning under särskilda förhållanden.

Verksamheten med utarbetande av gemensamma nordiska föreskrifter för arbete under spänning, AUS, har fortsatt. På basis av rapport från den arbetsgrupp, som behandlar dessa frågor, har kommittén meddelat rekommendation om gemensamma föreskrifter för arbete under spänning vid anläggningar med högre driftspänning än 1 000 V. Arbetet med föreskrifter på detta område fortsätter närmast med föreskrifter för arbete under spänning vid anläggningar med högst 1 000 V driftspänning.

Bland andra frågor som behandlats må nämnas krav beträffande ljusarmatur med mekaniskt oskyddade "nakna" lysrör samt krav beträffande skarvsladdar och apparatsladdställ för allmän användning utomhus och på bygplatser samt för bilmotorvärmare. Särskilda rekommendationer har meddelats i nämnda frågor.

I anslutning till det internationella arbetet inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment), IEC (International Electrotechnical Commission) och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har behandlats ett flertal frågor rörande elsäkerhet, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No 64: Electrical Installations of Buildings).

Meddelande

om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inleverering till och förvaring hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Spørsmålet om felles regler for arkivering av dokumenter fra offentlige nordiske organer er blitt drøftet i forbindelse med betenkningen "Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsoppgaver" (NU 1974: 14), og det er fra 1976 vedtatt felles regler på dette området for ministerrådets sekretariater.

Rekommandasjonen har videre vært oppe til drøfting i ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet og saken vil bli vurdert nærmere i ministerrådets organer bl.a. på grunnlag av tidligere avgitt betenkning i saken fra de nordiske riksarkivene.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnade av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 2 december 1977:

Handelsministeriet har som de foregående år hørt en række institutioner.

Indførelsen af SI-systemet i Danmark er fastsat ved lov om ændring af lov om mål og vægt. Denne lov trådte i kraft den 1. juli 1977. Lovens kapitel I om måleenheder bestemmer, at grundlaget for mål og vægt er det af generalkonferencen for mål og vægt vedtagne internationale enhedssystem (SI). Handelsministeren fastsætter nærmere regler om, i hvilket omfang det internationale enhedssystem finder anvendelse. Inden for rammerne af internationale vedtagelser kan handelsministeren give regler om anvendelse af måleenheder, som ikke er SI-enheder.

Når der ved salg af varer og levering af tjeneste- og transportydelser samt i den offentlige administration benyttes måleenheder, anvendes de enheder, der er fastsat i loven eller — bestemmelser, der er udstedt i medfør af denne.

Der er til bistand for handelsministeren ved administration af bestemmelserne, herunder bistand ved godkendelse af nye enheder, nedsat et metrologiudvalg. Udvalget omfatter sagkundskab med hensyn til legal og videnskabelig metrologi og til måleenheders praktiske anvendelse. Metrologiudvalget skal sørge for, at prototyper og grund-

normaler tilvejebringes i fornødent omfang, og sørge for deres opbevaring og vedligeholdelse. I kapitel II om måle- og vejerredskaber bestemmes, at ved salg af varer og levering af tjeneste- og transportydelser i Danmark og ved skatters og afgifters og andre forpligtelsesberigtigelse, hvor betaling erlægges på grundlag af en masse- eller længdebestemmelse, må der kun anvendes justerede redskaber. Ligeledes må der kun anvendes justerede redskaber, når der erlægges særskilt betaling for den masse- eller længdebestemmelse, der udføres ved hjælp af redskaberne. Ud over loven er der endvidere udarbejdet en bekendtgørelse. Denne bekendtgørelse redegør dels for det af Generalkonferencen for mål og vægt vedtagne internationale enhedssystem (SI) og dels angiver bekendtgørelsen de omregningstabeller, der skal anvendes ved omregning fra tidligere benyttede måleenheder til det internationale systems enheder. Bekendtgørelsen berører ikke anvendelsen af enheder, som er fastsat af internationale regeringsoverenskomster eller konventioner på skibs- og luftfartens samt jernbanetraffikkens område.

Forsvarsministeriet bemærker, at

Meteorologisk Institut anvender SI-systemet inden for sit område.

Geodætisk Institut har taget handelsministeriets bekendtgørelse nr. 320 af 21. maj 1977 om indførelse af det internationale enhedssystem (SI) for mål og vægt til efterretning. Dette har ikke givet anledning til nye foranstaltninger eller overvejelser med hensyn til systemets anvendelse.

Farvandsdirektoratet har ikke gennemført ændringer i forbindelse med indførelsen af SI-systemet, idet enhederne grader og sømil, som hidtil er blevet brugt ved udarbejdelsen af søkort, fortsat kan benyttes.

Dansk Standardiseringsråd har udgivet en lille folder, der dels giver SI-enhederne og dels omregningsfaktorer fra tidligere, almindeligt anvendte enheder til SI-enheder.

Danske Statsbaner (DSB) meddeler, at spørgsmålet om anvendelse af de internationale måleenheder i forbindelse med specielt jernbanelægmæssige begreber er blevet behandlet inden for rammerne af Den internationale Jernbaneunion (UIC), hvoraf DSB er medlem.

Dette arbejde er resulteret i, at SI-systemet med virkning fra 1.1.1977 er blevet indført ved en obligatorisk UIC-fiche 800-01.

Handelsministeriet har rettet henvendelse til de øvrige nordiske regeringer, fra hvilke der endnu ikke er modtaget bemærkninger.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 14 december 1977:

Boligministeriet meddeler, at i Bygningsreglementet af 15. januar 1977, der er trådt i kraft 1. februar i år, er alle anvendte måleenheder i overensstemmelse med SI-systemet.

Landbrugsministeriet oplyser, at de i meddelelse af 25. november

1976 bebudede nye regler for privatpraktiserende landinspektørers udfærdigelse af matrikulære sager er trådt i kraft den 1. februar 1977.

Indenrigsministeriet meddeler, at Sundhedsstyrelsen den 8. august 1977 med henvisning til en af Handelsministeriet den 21. juni 1977 udsendt bekendtgørelse har udsendt et cirkulære om anvendelse af enheder til angivelse af radioaktivitet. Af cirkulæret fremgår:

Af det til grund for nævnte bekendtgørelse liggende EF-rådsdirektiv af 27. juli 1976 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om enhederne for mål og vægt fremgår, at det i EF-Kommissionens strålebeskyttelsesudvalg er blevet besluttet, at spørgsmålet om eventuel overgang fra enheden curie til enheden becquerel påny skal drøftes i 1979.

Sundhedsstyrelsen finder derfor, at enheden curie fortsat og udelukkende bør anvendes ved angivelse af radioaktivitetsmængder inden for sundhedsområdet, også fordi en samtidig eller alternativ anvendelse af de to enheder vil kunne indebære betydelig sikkerhedsmæssig risiko.

En eventuel senere overgang fra anvendelse af enheden curie til anvendelse af enheden becquerel forudsætter, at der forinden fastlægges en plan for overgangen med henblik på instruktion af medarbejdere og justering af forskrifter. Sundhedsstyrelsen vil derfor i givet fald til sin tid udsende nærmere retningslinier herom.

Sundhedsstyrelsens isotop-apotek vil fortsat levere radioaktive lægemidler, der er angivet i curie, ligesom sundhedsstyrelsen vil drage omsorg for, at registrerede radioaktive lægemidler, der leveres direkte til sygehuse, angives på denne måde.

Om overgangen til anvendelse af SI-enheder i øvrigt inden for sygehus- og sundhedsvæsenet vil der senere blive udsendt særlige retningslinier.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 25 november 1977:

I allmänhet införs SI-systemet frivilligt i Finland. Endast för justeringsverksamheten har utfärdats en förordning (1090/74) om måttenheter. På övriga områden har utgetts instruktioner som grundar sig på gällande nationella SFS-standarder och utländska övergångstidtabeller.

Den första allmänna anvisningen för införandet av SI-systemet i Finland utfärdades år 1972 gemensamt av fyra allmäntekniska autoritära föreningar. Övergången skulle förverkligas stegvis t. o. m. året 1977. Det viktigaste i denna anvisning var att undervisningen skulle gå över till SI från hösten 1974.

År 1974 utfärdade finansministeriet en instruktion (867/74) enligt vilken SI-systemet borde införas inom statsförvaltningen före slutet av året 1977. På basen av denna instruktion utgav handels- och industriministeriet ytterligare anvisningar för sina underställda anstalter och inrättningar. Näringslivet har försökt följa statsförvaltningens interna övergångstidtabell.

På grund av vissa preciseringar på det internationella planet och särskilt med anledning av det reviderade EG-direktivet föreslog Finlands

standardiseringsförbund i sitt brev av 1977-10-24 för finansministeriet att statsförvaltningens inre instruktion borde revideras ännu samma år. Den nya instruktionen torde utges som en inre (kanske bindande) standard för statsförvaltningen.

Sammanfattningsvis skulle kunna konstateras att, trots det ganska osamordnade införandet av SI-systemet i Finland, vi har väl kunnat hålla takten med andra industriländer.

Norges regering (Departement for handel og skipsfart) meddelar den 1 december 1977:

SI-enhetene ble lovfestet i Norge ved endring av lov om mål og vekt av 31. oktober 1946. Enhetene ble nærmere spesifisert ved Kgl. resolusjon av 10. juni 1977.

Standardiseringskommissionen i Sverige meddelar den 29 november 1977:

Åtgärder för införandet av SI har i Sverige vidtagits främst av statens provningsanstalt och SIS. Dessa organ har tillsammans drivit systematiska kampanjer. Man kan nu konstatera att SI är helt infört i undervisningen, inom de flesta industrier och inom flertalet statliga och kommunala verk och liknande organ.

Kampanj- och rådgivning fortsätter för säkerhets skull ytterligare cirka ett halvt år.

Den enda principiella svårighet som man stött på är övergången till tryckenheten pascal. Således pågår diskussioner med Arbetskyddsstyrelsen om acceptering av enheten pascal för tryckkärl. För närvarande används enheten bar.

Statens provningsanstalt, Sverige, meddelar den 30 november 1977:

Den år 1974 inledda treåriga SI-kampanjen har pågått planenligt under 1977 och avses bli avslutad under 1978. Det bör observeras att enligt tidigare rekommendationer skall övergången till SI, i likhet med EG-länderna, ha skett 1978-01-01.

Den i föregående års rapport nämnda effekt- och kunskapskontrollen genom intervjuundersökningar har senarelagts och avses bli genomförd under 1978.

Vidare bör nämnas, att räknat från 1976-04-01, SI-systemet har införts inom svensk sjukvård på ett mycket systematiskt sätt. Socialstyrelsen har haft en expertgrupp för detta ändamål.

SP emotser tacksamt kopia av motsvarande yttranden från de övriga nordiska länderna.

Endelig oplyses, at riksdagen bevilgede statens provningsanstalt 750 000 kr. til information om SI-systemet i finansåret 1977/78. Blandt aktiviteterne i løbet af året nævnes annoncering i dags-, uge- og fag-presse samt udsendelse af cirkulæreskrivelse til 4 000 virksomheder. Statslige myndigheder vil om kort tid blive underrettet på lignende måde. Endelig nævnes, at folderen "SI Fickdata", en tryksag på 12 sider til hjælp ved omregning, vil udkomme om nogle uger.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 19 december 1977 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Våren 1975 antog statsmakterna målen för Sveriges invandrar- och minoritetspolitik. Härvid fastslogs bl. a. att invandrarna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. En närmare redogörelse för målen och för de konkreta förslag som lagts fram i anslutning härtill har getts i 1976 års meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige.¹

För undervisning av vuxna invandrare har förbättringar genomförts. I de beslut rörande vuxenutbildningen som togs våren 1975 ingick bl. a. att studiecirklar i hemspråk för invandrare fr. o m. budgetåret 1975/76 räknas som s. k. prioriterade cirklar (vilket innebär att statsbidrag utgår med högre belopp per studietimme än för andra cirklar). Försöksverksamhet pågår inom kommunal vuxenutbildning i Stockholm med högst tio grundskolekurser och tio gymnasieskolekurser med undervisning på finska. Kurserna kombineras med stödundervisning i svenska. Medel för uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare uppgick budgetåret 1977/78 till 650 000.

Under anslaget till riksteatern har vissa medel beräknats för föreställningar på finska.

Från 1977/78 utgår ett litteraturstöd för utgivning på invandrarnas hemspråk på 300 000 och bidrag till folkbibliotek på 3,5 milj. kr. för

¹ Se Nordisk Råd, 24. sess., s. 1528.

anskaffandet av litteratur på invandrarspråken. Bidrag utgick 1977/78 till det nystartade bokförlaget Finn Kirja liksom till projektet Finsk film.

Stöd till utgivning av tidningar på andra språk än svenska utgår med 3,5 milj. kr. för innevarande budgetår.

Vidare ges stöd till bl. a. Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Finsk-svenska utbildningsrådet (Sveriges delegation), Finska folkhögskolan i Haparanda, Sverigefinska språknämnden och Hanaholmens kulturcentrum.

För Finlands del meddelas vidare:

I statsbudgeten i Finland har under flera år ingått en särskild post för upprätthållande av utlandsfinnarnas kulturella förbindelser med hemlandet. År 1977 uppgick beloppet till 1,76 milj. mk, varav största delen använts för behov som direkt avser i Sverige boende invandrare från Finland. Även andra budgetmedel för nordiskt kulturellt samarbete har använts för dylika ändamål.

Stöd har givits bl. a. åt Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finsk-svenska utbildningsrådet (Finlands delegation), Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Sveriges finska lärarförening, Svenska Finlands folktingsfullmäktige (Folktingets utlandsdelegation), Suomiseura r.f. (för stöd till verksamhet i Sverige), Finska språknämnden i Sverige och Finska folkhögskolan i Sverige (Haparanda) samt för forsknings-, utrednings- och informationsarbete. Ytterligare har bidrag givits till verksamhet vid Finlands hus i Stockholm (Stiftelsen Finlands hus) och Hanaholmens kulturcentrum.

Slutligen hänvisas till redogörelsen om frågan om nordiskt TV-samarbete i ministerrådets berättelse till 1978 års session och till särskild berättelse avgiven av Finsk-svenska utbildningsrådet.

Ytterligare hänvisas till meddelanden om rekommendation nr 18/1974 och nr 14/1975.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 januari 1978 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Sedan hösten 1968 har Sveriges radios TV 1 sänt finskspråkiga program producerade av Oy Yleisradio Ab. Sändningstiden har varit ca 2 timmar per vecka. Programmen har sänts på lördag och söndag förmiddag under höst- och vårterminen. Praktiskt taget alla program har varit producerade i Finland. I allmänhet har programmen behandlat finländska förhållanden. Dessa program har textats på svenska. Endast i undantagsfall har något program belyst förhållanden i Sverige. Avsikten med programmen har varit att bevara de finska tittarnas kontakter med YLE:s programproduktion. Sedan 1976 har även några program köpts av Oy Mainos-TV-reklam Ab.

1969 började YLE sammanställa en nyhetssändning "Uutisviikko" (Nyhetsveckan), med de viktigaste händelserna i Finland. Denna sändning producerades i Finland och behandlade i huvudsak endast finländska nyheter. Uutisviikko sändes varje söndag före den dagens finska program.

1972 började YLE producera ett veckomagasin, "Tapahtumia" (Det som hänt). Detta program sändes på fredag eftermiddag med repris på lördag förmiddag.

För de finska programmen på lördag och söndag förmiddag betalade Sveriges radio medan magasinet "Tapahtumia" helt bekostades av YLE.

När "Tapahtumia" ibland gjorde inslag om Sverige, ersatte dock TV 1 vissa tekniska kostnader. Bevakningen av sverige-finska förhållanden i Sverige har alltså skötts av en redaktion baserad i Helsingfors.

Det av Sveriges radio betalda nyhetsprogrammet "Uutisviikko" lades ner hösten 1976 på grund av att "Aktuellt för invandrare" fick en finsk version med tio minuter nyhetstelegram i huvudsak från Finland och en finsk textning av "Aktuellt i veckan".

Hösten 1977 flyttades Aktuellt för invandrare på finska till fredag och sänds nu i anslutning till "Tapahtumia".

TV 1:s barnredaktion har sedan 1974 inom ramen för "Halvfem" och sedan 1976 som särskilt rubricerat program "Språka" sänt finska barnprogram en gång i veckan under högsäsong.

Inom ramen för nordvisionsutbytet har Sveriges radio sänt både finska och en del finlandssvenska program på ordinarie sändningstid. Dessa program har dock i huvudsak varit valda för och anpassade till en rikssvensk publik men har givetvis varit av stort intresse för också finska tittare.

Fr. o. m. årsskiftet 1977—1978 torde Yleisradio minska sin produktion av Tapahtumia. Under våren skulle Tapahtumia ställas till Sveriges radios disposition endast varannan vecka. Detta vakuum torde fyllas av ett sverigeproducerat magasin. Därmed skulle Sveriges radio inleda produktionen av sverigefinska TV-program.

För Finlands del meddelas vidare:

Svenska TV-enheten i Yleisradio sänder per vecka i medeltal 12 timmar svenskt program, varav 60 % egetproducerat och 40 % import på sändningstiderna måndag kväll, tisdag efter 21.30 och lördag eftermiddag. Till detta kommer ett antal program (långfilmer eller nordvisionsintag) som sändes av de andra TV-enheterna TV 1 och TV 2. Vidare sänder YLE svenska TV-nyheter varje dag 18.00—18.15 och nyhets-telegramsammanfattning efter 22.00.

Slutligen hänvisas till Nordiska ministerrådets meddelande om rekommendation nr 15/1973/k.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland. Syftet med rekommendationen är en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Kulturutskottet noterar med tillfredsställelse att särskilt meddelande om denna rekommendation nu har avgivits. Utöver två allmänt hållna meddelanden till de två följande sessionerna, efter att rekommendationen antagits vid 19:e sessionen 1971, har i fråga om denna rekommendation alltid hänvisats till meddelanden om det allmänna radio- och TV-samarbetet i Norden.

I meddelandet ges för Sveriges del en översikt över de finskspråkiga programmen i svensk TV. Utmärkande för dessa program har varit deras starka anknytning till Finland, så att till och med bevakningen av sverigefinska förhållanden har skötts av en redaktion baserad i Helsingfors.

Detta sakförhållande kan inte vara tillfredsställande från sverigefinnarnas synpunkt. Att Sveriges radio vid årsskiftet 1977/78 inleder produktionen av sverigefinska TV-program, måste därför anses vara ett steg i rätt riktning mot bättre bevakning av sverigefinska förhållanden.

För Finlands del ges en kort redogörelse av omfattningen och planeringen av de svenskspråkiga TV-programmen på Yleisradios (Finlands rundradio) båda kanaler. Det meddelas att programvolymen till 60 % består av egenproducerat och till 40 % av import. Härvidlag kan konstateras att det importerade stoffet till viss del består av rikssvenska, danska och norska program, vilket givetvis från nordisk synpunkt är positivt.

Av meddelandet framgår dock inte huru strävandena att i högre grad än tidigare texta finska program till svenska har utfallit.

När det gäller att i allmänhet bygga ut TV-samarbetet, liksom också radiosamarbetet, mellan Finland och Sverige, önskar utskottet framhålla att detta skulle låta sig göra förhållandevis lätt och till relativt låga kostnader, genom att effekten på lämpligt belägna sändare höjdes och genom att särskilda sändare för minoritetens behov byggdes. Den ordning som genomförts på Åland, där Yleisradio sänder Sveriges radios TV 2 och nattetid radions P 3 över sina sändare, tjänar härvidlag som

utmärkta exempel på de stora möjligheter till framgångsrikt radio- och TV-samarbete som faktiskt existerar. Sveriges TV 1 åter kan följas i de västra och mellersta delarna av Åland via en riktad sändare på Vaddö.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 20/1971 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Oslo den 17 februari 1978

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

René Brusvang (CD)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Karl-Erik Häll (s)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Karl Skytte (RV)

Per Olof Sundman (c)

Mirjam Tuominen (Skdl)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordisk Ministerråds embetsmannskomit  for miljøvernspørsmål tok i 1975 initiativ til et utvidet forskningssamarbeid vedrørende Kattegat og Skagerak. Dette initiativ innebar bl. a. at Ministerrådets finansierte dels en forstudie over visse fakta vedrørende Kattegat/Skagerak, dels et symposium om utvidet samarbeid vedrørende forsknings- og unders kningsarbeid.

Symposiet, som fant sted i 1976 munnet ut i en rekke rekommandasjoner. Hovedkonklusjonen var at det finnes store fordeler — både faglige og økonomiske — med en koordinering av den marine forsknings- og undersøkningsvirksomhet i Skagerak/Kattegattområdet og spesielt med hensyn til forurensningsspørsmål. Arlig satser Danmark, Norge og Sverige ca 10 mill. Nkr. på forsknings- og undersøkningsvirksomhet i området. Ministerrådet har for 1978 bevilget midler til et prosjekt med følgende oppgaver:

1)   utarbeide forslag til et informasjonssystem for pågående og planlagt forskningsvirksomhet i Skagerak og Kattegat (bl. a. for å utarbeide projektkatalog)

2)   undersøke mulighetene til en samordning av miljøundersøkelsene i Skagerak og Kattegat i relasjon til konvensjonene for vern av det marine miljø, og i relasjon til allerede eksisterende organer (f. eks. Det internasjonale havforskningsr d (ICES) og de nordiske kollegene for fysisk oseanografi respektive marin biologi)

3)   kartlegge ressursene i de nordiske havforskningsinstitusjoner vedrørende muligheten for å utnytte utstyr og personell til arbeide i Skagerak og Kattegat

4)   undersøke mulighetene for å gjennomføre samnordiske prosjekter.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Med vedtak av desember 1975 og januar 1977 har ministerrådet opprettet et kunstsenter på Sveaborg i Finland. Vedtakene ble gjort på grunnlag av utredningene "Nordisk samarbeid om billedkunst" (NU 1975: 10) og "Nordisk kulturcentrum i Finland" (NU B 1977: 3), jfr. også rek. nr. 21/1973 angående et nordisk kunstformidlingssenter.

Sentrets virksomhet skal omfatte aktiviteter på billedkunstens og formgivningens områder og etter hvert også andre kulturaktiviteter med sikte på et mest mulig tverrfaglig kulturmiljø.

Sentret skal ledes av et styre på sju medlemmer og et råd på 15 medlemmer. Det er forutsatt at styringsorganene oppnevnes i januar 1978 og at virksomheten kommer i gang i løpet av 1978 .

Virksomheten på billedkunstområdet har som i tidligere år blitt administrert av Nordisk kunstforbund, som i 1977 har hatt en nordisk bevilgning på 420 000 dkr.

Det vises for øvrig til nærmere omtale av billedkunstsamarbeidet i ministerrådets beretning.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område. Rekommendationen avser stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet samt erforderliga medel för detta samarbete.

Det hänvisas i meddelandet till ministerrådets beslut från januari 1977 om att upprätta ett konstcentrum på Sveaborg i Finland. Verksamheten, som inleds 1978, skall omfatta aktiviteter på bildkonstens och designens område samt därefter också andra kulturaktiviteter med sikte på att åstadkomma en så bred kulturmiljö som möjligt.

I och med ministerrådets beslut att upprätta ett konstcentrum på Sveaborg har det skapats reella möjligheter att genomföra rekommendationens syfte. Det gäller nu att se till att centret tilldelas de nödiga resurserna för att kunna bedriva den vidsträckta verksamhet som planerna omfattar.

Vad gäller breddningen av centrets verksamhet ytterligare önskar utskottet återkalla i minnet det ursprungliga syftemålet med rekommendationen, nämligen samarbetet på bildkonstens område.

Utskottet anser att syftet med rekommendation nr 24/1971 nu kommer att kunna nås och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 24/1971 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

(*Överlämnat av Nordiska ministerrådet*)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakten for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere, at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelse ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1977:

Vedrørende første del af rekommandationen henvises til den meddelelse, som ministerrådet afgav til 25. session.¹ Det fremgår heraf, at sigtet med denne del af rekommandationen må anses for nået.

Om den sidste del af rekommandationen, der vedrører spørgsmålet om regulering af radioens og TV's gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed, kan ministerrådet oplyse, at sådanne regler er gennemført af radiofonierne i Norge og Finland i 1972. I Danmark har radiatorådet i juni 1977 vedtaget "almindelige retningslinier for programvirksomheden i Danmarks Radio". Heri uddybes kravet om "saglighed", "upartiskhed", "alsidighed" og "informations- og ytringsfrihed". På grundlag af det presseetiske udvalgs betænkning fra marts 1977 arbejder man nu videre på spørgsmålet om etablering af fælles presseetiske regler for radio/TV og den skrevne presse. Også i Sverige har man vedtaget sådanne presseetiske regler, der bl. a. tager sigte på at give en beskyttelse som anført i rekommandationen, om end der ikke blandt reglerne findes en udtrykkelig bestemmelse om netop dette spørgsmål.

¹ Se Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1666.

Ministerrådet har på baggrund heraf under fællesmødet med juridisk udvalg den 1. november 1977 rejst det spørgsmål, om ikke sigtet også med denne sidste del af rekommandationen kan anses for nået. Man har herved tillige henvist til, at dette område næppe er egnet til yderligere regulering gennem lovgivning, men at fastsættelsen af de fornødne presseetiske regler som hidtil bør henhøre under de kompetente organer ved radiofonierne.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 26. session 1978 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 27/1971 angående privatlivets fred.

Udvalget har drøftet meddelelsen på møder den 23. januar 1978 i Stockholm og den 18. februar 1978 i Oslo. Rekommandationen har endvidere været genstand for drøftelse på juridisk udvalgs møde med de nordiske justitsministre den 1. november 1977 i Stockholm.

Juridisk udvalg konstaterede i sin betænkning af 28. februar 1976 over meddelelsen, afgivet til Nordisk Råds 24. session 1976, at sigtet med rekommandationens første del, om ensartede regler om privatlivets fred i snævrere forstand og om dataregistrerede oplysninger, måtte anses for nået, medens det ikke var lykkedes at nå tilsvarende resultater i spørgsmålet om radiofoniernes og televisionernes gengivelse af optaget materiale.

Også i sin betænkning af 18. januar 1977 over den til Nordisk Råds 25. session 1977 afgivne meddelelse måtte udvalget konstatere, at sigtet med rekommandationens sidste del ikke var nået.

Af meddelelsen til dette års session og af de drøftelser, som juridisk udvalg har haft med de nordiske justitsministre, fremgår det, at arbejdet med de problemer, som rekommandationen omhandler, er nået så langt, som det på nuværende tidspunkt må anses for muligt at nå. De undersøgelser, som der i rekommandationen peges på bør foretages, har resulteret i, at der allerede i 1972 i Finland og Norge er gennemført regler, der beskytter medvirkende i radio og TV mod, at optaget materiale gengives på en sådan måde, at de medvirkendes personlighed krænkes. I Danmark har radiorådet i 1977 vedtaget retningslinjer for programvirksomheden, der ligesom de i Sverige vedtagne presseetiske regler bl. a. tager sigte på at give en beskyttelse som anført i rekommandationen.

Juridisk udvalg har over for justitsministrene ved flere lejligheder tilkendegivet, at det for udvalget havde været ønskeligt, om det på en mere direkte måde, end det har været tilfældet, havde været muligt for de politisk ansvarlige myndigheder at medvirke ved udarbejdelsen af disse regler. Juridisk udvalg har fremhævet, at der her er tale om forskrifter af en anden karakter end den, der i almindelighed vil være tale om, når der fastsættes retningslinjer for programvirksomheden, og at det netop på et så centralt område som privatlivet forekom mindre tilfredsstillende, at reglerne om radiofoniernes virksomhed i realiteten

overlod fastsættelsen af integritetsbeskyttelsesregler til radiofonierne selv.

De nordiske justitsministre har haft forståelse for disse synspunkter, men har under hensyn til, at der i de nordiske radiofonier til stadighed arbejdes med disse spørgsmål, ikke fundet grundlag for at tage initiativer til en ændring af de gældende fremgangsmåder.

Ministerrådet er imidlertid nu af den opfattelse, at man med de senest gennemførte presseetiske regler også må anse sigtet med den sidste del af rekommandationen for nået.

Juridisk udvalg erkender, at det med de eksisterende forudsætninger næppe er muligt at nå videre, og at rekommandationens ønske om en undersøgelse i hvert fald er imødekommet og har resulteret i konkrete forandringer i den retning, som rekommandationen anbefaler.

Under hensyn hertil kan juridisk udvalg tiltræde, at rekommandationen anses for færdigbehandlet for rådets vedkommende, idet udvalget dog forbeholder sig at tage de af rekommandationen omfattede spørgsmål op til fornyet overvejelse, såfremt der måtte vise sig behov derfor.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund til Nordisk Råd, at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 27/1971 om privatlivets fred til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo den 18. februar 1978

Erik Adamsson (s)

Kristian Albertsen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Ib Christensen (DR)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl) *Sinikka Karhuvaara (Kok)*

Tellervo Koivisto (Sd) *Liv Stubberud (A)*

Mogens Voigt (FP) *Lars Werner (vpk)*

Håkan Winberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 8 december 1977 å samtliga regeringars vägnar:

Man henviser till tidigare meddelelse til nordisk råd om rekommendationen, senest meddelelse af 26. november 1976.¹

Som anført i meddelelsen af 26. november 1976 har spørgsmålet om gennemførelse af rekommandationens 1. led, godkendelse af internationale frøcertifikater, været drøftet på 2 møder i Nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål i 1976, hvor det blev besluttet, at sagen burde drøftes på et møde mellem de ansvarlige på området fra de forskellige landbruksministerier.

Mødet blev afholdt i Köbenhavn den 16. december 1976, og der deltog repræsentanter fra de finske, norske, svenske og danske landbruksministerier samt direktørerne for de pågældende landes statsfrøkontrolanstalter. Island havde meldt afbud til mødet, men samtidig anført, at man var meget interesseret i at få tilsendt evt. skriftligt materiale fra mødet.

På mødet i Köbenhavn gennemgik man de nugældende regler. Det fremgik af oplysningerne på mødet, at Finland med virkning fra 1. september 1975 har ændret sin lovgivning, således at den finske statsfrøkontrol kan godkende udenlandske officielle analysebeviser som grundlag for garantibeviser. Dette betyder, at Finland nu godkender orange certifikater i henhold til ISTA's regler.

¹ Se Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1672.

For *Sverige* gjaldt, at der med virkning fra 1. juli 1976 var fastsat bestemmelser om, at man for både korn og frø godkender plombering af partier på op til 5 t på basis af en prøve til laboratorieanalyse. Der var således ved import sket en forhøjelse af mængderne for korn og bælgssæd. Den svenske delegation oplyste imidlertid, at Sverige godkender de internationale certifikater. For partier over 5 t skal da blot udtages flere prøver til analyse. Kravet til undersøgelse er i øvrigt ens for udenlandske og svenske partier.

I *Norge* godkendte man indførsel af grønsagsfrø i partier på op til 5 kg med orange certifikat og partier af storfrøede arter på op til 200 kg med orange certifikat. Den norske delegation oplyste endvidere, at når Norge havde de tidligere nævnte vægtgrænser for anvendelse af ISTA's orange certifikat, skyldtes det ikke mistillid til de andre nordiske statsfrøkontroller. Såfremt man imidlertid fulgte ISTA's partistørrelser, ville den norske frøkontrol miste størsteparten af sit erfaringsmateriale, da hovedparten af analysearbejdet da ville blive udført uden for Norge.

Som tidligere meddelt har såvel *Island* som *Danmark* opfyldt rekommandationens første led.

Det aftales på mødet, at delegationerne, herunder især den norske delegation, skulle overveje, hvorvidt der efter drøftelsen var åbnet mulighed for yderligere tilnærmelse af landenes regler.

Det kgl. norske Landbruksdepartement har herefter i skrivelse af 21. september 1977 meddelt, at Norge har vedtaget at hæve vægtgrænserne for partier, som kan importeres på internationalt organe certifikat uden krav om ny officiel prøvetagning.

Vægtgrænserne er hævet fra 200 kg till 400 kg for korn, ærter, vikke og lignende storfrøede arter og fra 5 kg til 10 kg for andre arter.

Det kan herefter konkluderes, at *Finland*, *Island*, *Sverige* og *Danmark* må siges at have opfyldt rekommandationens 1. led vedr. anerkendelse af internationale frøcertifikater udstedt i et andet nordisk land. For Norges vedkommende er vægtgrænserne for handel på internationale analysebeviser fortsat stærkt begrænsede, når henses til, at ISTA's partistørrelser er 20 t for storfrøede arter og 10 t for småfrøede arter, og også i forhold til partistørrelsen for egne analyser, der ligeledes er væsentligt højere. Som foran nævnt skyldes de norske begrænsninger hensynet til den norske statsfrøkontrol og muligheden for at bevare erfaringsmaterialet ved denne.

Det forelægges til overvejelse i Nordisk Råd, hvorvidt der bør søges opnået en videre gennemførelse af Rådets rekommandation.

For så vidt angår rekommandationens 2. led henvises til meddelelse af 3. december 1975, hvorefter arbejdet med gennemførelsen af denne del anses for færdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 8 december 1977:

Finlands representation vid det nordiska 29.10.1971 bildade samsarbetsorganet för tryckkärlsnormer och -bestämmelser består av för uppgiften bemyndigade tjänstemän från tekniska inspektoratet (efterträdare för tryckkärlsinspektoratet) och tryckkärlsnämnden. Vid organets möte i Stockholm 9—10.10.1972 beslöts inofficiellt om inrättandet av den Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT), som har haft till uppgift att bl. a. verka för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/72. Officiellt inrättades NGT vid sitt första egentliga möte i Oslo i mars 1973.

NGT:s möte ägde rum i Helsingfors i april 1975. Där behandlades frågor rörande samarbetet inom tryckkärlsområdet, och meningen var, att man skulle ha fortsatt med behandlingen av dessa ärenden i ett möte i Stockholm våren 1976. Ett dylikt möte är dock än så länge icke samman kallat.

Den uppkomna situationen torde bero på det principiella ställningstagande, i vilket den under den Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden sorterande Nordiska styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter uttalat sig, att kontrollmyndigheterna icke borde framdeles delta i NGT:s verksamhet.

I år har dock åter hållits NGT:s möte, som deltog av de övriga nordiska länders, utom Danmarks myndigheters representanter. Vid mötet

konstaterades NGT:s verksamhet vara tillbörlig och beslöts att följande möte skulle äga rum i Stockholm år 1978.

Handels- och industriministeriet anser att det nordiska samarbete som sker inom NGT borde fortgå i en eller annan form, emedan det vore ägnat att underlätta den växande handeln mellan de nordiska länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid møte i Helsingfors den 21 februar 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerende land for dette spørsmål.

Rekommendationen har følgende lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

På det metrologiska området stödjer Nordiska Industrifonden för närvarande ett projekt inom delområdet Termometri. Projektet har beviljats ca 275 000 nkr. och beräknas pågå drygt två år.

Hovedhensikten med dette prosjekt er å sette i verk optimal inter-nordisk utnyttelse av gode, eksisterende materielle kalibreringsressurser som hittil ikke har kunnet utnyttes fullt ut i de enkelte land. Når prosjektet er fullført, skal det for temperaturmålinger kunne fungere adekvate kalibreringsmuligheter, utnyttbare over hele Norden for hvilken som helst nordisk institusjon eller bedrift som ønsker å samarbeide på området. Prosjektet vil som direkte konsekvens føre til en alminnelig nøyaktighetsøkning av temperaturmåling med henblikk på å kunne tilfredsstille de krav som moderne teknikk i de nordiske land stiller.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de nordiska ländernas regeringar snarast vidtar åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa, samt

2. att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt i denna fråga till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

1. Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til prosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger". Prosjektet har til formål gjennom samnordisk innsats — i form av utvikling av metoder for måling og analysering av luftforurensninger — å bidra til etablering av et europeisk program for langtransport av luftforurensninger. Dette programmet startet opp 1.10.1977.

Selv etter at systemet er etablert, er det imidlertid mye å vinne på fortsatt felles nordisk innsats for metodeutvikling, for på sikt å muliggjøre at flere typer av forurensende stoffer — utover svovelkomponenter — kan studeres i det europeiske overvåkningssystemet.

I tillegg til prosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger" er det for 1978 på Ministerrådets budsjett bevilget midler til et forprosjekt om luftforurensninger i tettstedsmiljøer.

I C 1 for 1976 og 1977 er det gitt en omfattende redegjørelse for de nordiske lands tiltak for å begrense utslippene av svovelforurensninger. Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg foreslo i sin betenkning av 29.1.1976 vedr. rekommandasjon 3/1972 at rekommandasjonen skulle anses ferdigbehandlet.

Den 5. februar 1976 stilte imidlertid representanten Erik Adamsson et spørsmål til Danmarks regjering vedr. danske bestemmelser om svovelinnholdet i fyringsolje. Spørsmålet ble besvart av miljøminister Helge Nielsen på Rådets sesjon 1. mars 1976. Svaret gikk ut på at den danske lovgivning på dette område er harmonisert med lovgivningen i de øvrige nordiske land, i visse situasjoner er det imidlertid etter en streng vurdering mulig å gi dispensasjon fra bestemmelsene.

2. Punkt 2 i rekommandasjonen er ferdigbehandlet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar.

Samarbetet beträffande luftvårdsfrågor bedrivs dels på europeiskt, dels på nordiskt plan. Ett nordiskt projekt som avser utvecklandet av metoder för analys och mätning av luftföroreningar har satts igång år 1975. Det nordiska projektet utgör ett led i ett samarbete på europeiskt plan som avser långväga transporter av luftföroreningar. I det av ministerrådet framlagda förslaget till program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet utgör luftvårdsfrågorna en del. Utskottet finner att samarbetet i luftvårdsfrågor kan följas inom ramen för den rekommendation som kan väntas bli antagen på grundval av ministerrådsförslaget B 25/s. Utskottet finner det fortsättningsvis ej påkallat att följa arbetet med denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 3/1972 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Paul Jansson (s)

Förman

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Frågan om organisation och finansiering av det nordiska samarbetet i samefrågor utreds för närvarande i Nordiska ministerrådets sekretariat. Avsikten är att ett förslag till en mer ändamålsenlig ordning än den nuvarande, efter samråd med samernas organisationer, skall kunna föreläggas Ministerrådet under första halvåret 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spørsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiska samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Beträffande rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar utreds möjligheterna att på projektbasis kartlägga förutsättningarna för ett nordiskt samarbete.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den inter-nordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelser for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 17 november 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av de i rekommendationen avsedda korta rutterna kommer linjen Ivalo—Kirkenes—Ivalo att ersättas med linjen Ivalo—Alta—Ivalo. Denna beräknas bli trafikerad av Finnair Oy under sommaren 1978.

För att föra arbetet med tvärförbindelserna på Nordkalotten (Uleåborg—Luleå och Luleå—Bodø) vidare har en särskild beredningsgrupp med representanter från Finland, Sverige och Norge tillsatts.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og Stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 17 november 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Luftfartsmyndigheterna i Finland har ställt sig positiva till lägre landningsavgifter på flygrutten Mariehamn—Stockholm. Saken har dock inte behandlats av trafikministeriet. För svenskt vidkommande gäller att luftfartsverket får medge sådan rabatt på landnings- och passageraravgifter som kan anses vara förenligt med verkets ekonomiska intressen. Finnair Oy, som upprätthåller trafiken, har intagit en tveksam ställning till frågan på grund av att lägre landningsavgifter inte kommer att medföra väsentligt lägre biljettpriiser. Efterfrågan förutsätter inte heller att antalet flygturer på rutten skulle tilläggas. Till grund för rekommendationen låg bl. a. önskemålet att den aktuella flygtrafiken för svenskt vidkommande skulle utgå från Bromma flygplats. Den svenska regeringen har i slutet av år 1977 i proposition till riksdagen framhållit att Bromma flygplats bör behållas även på sikt.

*BILAGA***E 5. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet**

(Se Sak E 5, s. 1824)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

1. Ifølge oplysning fra Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) har ministeriet for offentlige arbejder i samråd med ministeriet for Grønland i marts 1977 godkendt en ændring af prisstrukturen på flyveforbindelserne til og fra Grønland. Herved har man imødekommet ønsker fra grønlandsk side om at fremme de individuelle rejsemuligheder. Et udvalg nedsat under ministeriet for Grønland har afgivet en betænkning om den interne trafik i Grønland (Betænkning nr. 807). En flyveplads ved Godthåb for fastvingede fly er nu under anlæg og forventes færdig i 1979—80. Endvidere er det besluttet at anlægge en flyveplads ved Jakobshavn til ibrugtagning i 1981—82. Selskabet Grønlandsfly har bestilt et passagerfly af typen De Haviland "Dash 7" til levering i september 1978, og selskabet har option på køb af et yderligere fly af samme type til senere levering.

2. Med hensyn til spørgsmålet om etablering af en skibsforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden henvises til C 1, afsnittet om transport og kommunikation.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklaration på tobaksemballage.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

År 1975 lämnade den s.k. Nordiska tobaksskadegruppen sitt slutbetänkande till myndigheterna i länderna. Betänkandet som bl. a. innehöll förslag till ett utbyggt nordiskt samarbete om tobaksupplysning m. m. remissbehandlades under våren 1976. På grundval av den nationella remissbehandlingen överlade herefter de nordiska hälsodirektörerna om de framtida formerna för nordisk samverkan rörande tobaksupplysning. Med hänsyn till förslagen i betänkandet och frågans vidare beredning enades Nordiska socialpolitiska kommittén vid sitt vårmöte 1976 om att samarbetet om tobaksupplysning skulle integreras i det löpande samarbetet mellan ländernas centralförvaltningar. Frågans behandling inom ministerrådsorganen får ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Redaktionskommittén, som utsetts att leda arbetet med utgivande av temahäften som belyser olika epoker i Nordens historia har under 1977 fortsatt sitt arbete och konkretiserat planerna på att utge sammanlagt sex häften i första omgången, varav tre beräknas föreligga i tryck i början av 1978.

Dessa häften behandlar följande ämnen: Norden under andra världskriget, Godspolitik och jordegendomsförhållanden i Norden 1550—1750 samt Från Kalmar brev till Stockholms blodbad; nordisk union, statsbildning, allians och brott 1397—1521 (preliminära titlar).

Övriga planerade häften kommer successivt att ges ut.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 16 januari 1978 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under år 1977 har representanter för olika myndigheter från Danmark, Finland, Norge och Sverige sammankommit 1977-01-18 och 19 i Helsingfors och 1977-08-30 och 31 i Oslo för behandling av följande frågor rörande fritidsbåtar och båtliv.

Frivilliga regler för typgodkännande av fritidsbåtar av glasfiberarmerad plast upp till 12 meters längd

Under året har man genomgått 1976 års regler för att 1978 ge ut ett reviderat regelverk där man har inarbetat regler för bl. a. termoplastbåtar och turistkanadensare. Vidare är regler för stål- och aluminiumbåtar under arbete och kommer att inarbetas i regelverket vid följande revision 1980.

Lista över rekommenderad utrustning i fritidsbåtar

Listan utarbetad under 1976 har godtagits och används i samtliga länder som rekommendation på minimiutrustning i fritidsbåtar.

Fartområde

Man har enats om definitioner på begreppen "skyddat" och "oskyddat farvatten" för att användas i bl. a. utrustningslistor och certifikat.

Olycksrapportblanketter och olycksstatistik

Den blankett som har använts i Finland och Sverige har efter några mindre ändringar rekommenderats som gemensam nordisk blankett.

Ytterligare har man kommit överens om enhetlig uppställning av olycksstatistiken som i fortsättningen kommer att kallas olycksöversikt.

Informationsbroschyr för nordiska båtturister

Man har utarbetat en gemensam ram för innehållet i en broschyr och enats om att den helst bör ges ut i format A-5 främst för att underlätta uppbevaringen ombord. Tyvärr har inget land hunnit trycka broschyren för säsongen 1977.

Uthyrning av fritidsbåtar

Man har enats om att det finns ett behov av regler för uthyrning av båtar och att ett koordinerat regelarbete bör startas.

Utbildning av fritidsbåtsförare

Man har enats om en ram för båtförarutbildning att användas som orientering för kursarrangörer, läroboksförfattare och speciellt för orientering då man skall informera myndigheter utanför Norden om nordiska båtförarbevis.

Sjösportskort

Denna fråga har man helt nyligen tagit upp, främst genom att kartlägga fältets behov av ensartade symboler för olika serviceformer, marinor, bunkringsställen, regattabanor och liknande.

Frågor rörande väderleksrapportering

Man har konstaterat att meter per sekund användes som enhet för vindstyrkan men att det fortfarande finns olikheter i den "meteorologiska" terminologin i de nordiska länderna som borde enhetligas.

Miljöfrågor

Bland miljöfrågorna har man främst berört bullerproblemen inom fritidsbåtsektorn med en norsk och en svensk utredning som bakgrundsmaterial. Efter kontakt med den Nordiske arbetsgruppen för stöy fra industrielt utstyr har överenskommit att den gruppen skall utarbeta förslag till emissionsgränser för buller från fritidsbåtar.

Vidare har man börjat diskutera avfallshanteringen i fritidsbåtar.

Allmänt

Man har diskuterat nordiskt samarbete i internationella organisationer där fritidsbåtproblematiken kan komma upp eller tangeras (ECE, ISO o. d.). Närmast har man tänkt sig något slag av arbetsfördelning för undvikande av onödig dubbelrepresentation på internationella möten.

Gruppen anser enhälligt att det föreligger behov av ett permanent nordiskt organ för fritidsbåtar. Som framgår av rapporten till Nordiska rådets 25:e session 1977 har detta anmälts till rådet. Gruppen har tagit kontakt med Nordiska ministerrådets sekretariat för diskussion av det fortsatta arbetets uppläggning och form. Besked från sekretariatet väntas i början av år 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

(Overlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 9 januari 1978:

Det ble i 1973 nedsatt et utredningsutvalg bestående av representanter fra hvert av de nordiske land. Utvalget avga rapport i februar 1976.

Rapporten har vært oppe til behandling to ganger i Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål, siste gang den 3. mars 1977. Det ble da besluttet å overlate det videre arbeid med rapporten til Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning.

Saken ble behandlet i dette organet i møte den 24. september 1977. Organet ga sin tilslutning til utvalgets innstilling om at det er viktig med intensivert forskning på dette området og at denne forskningen må samordnes innenfor universiteter, høyskoler og planteverninstitutter i Norden.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1977 å samtliga regeringars vägnar:

Den nordiska utredningen rörande samarbete på veterinärmedicinens område har i april 1977 lämnat sitt slutbetänkande vilket också har publicerats. Det resultat som åsyftades med rekommendationen torde därmed ha uppnåtts.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område och rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning**

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 26:e session avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område samt nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning.

I de båda meddelandena hänvisas till nordiska utredningar som företagits med anledning av respektive rekommendation, varefter uttalas förmodan att syftet med rekommendationen därmed skulle ha uppnåtts.

De ifrågavarande utredningarna har emellertid inte tillställts Nordiska rådet, varför det är omöjligt för rådet att genom dess kulturutskott avgöra huruvida syftet med rekommendationerna har uppnåtts eller ej. Kulturutskottet förväntar sig därför att utredningarna snarast tillställs Nordiska rådet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendena till nästa ordinarie session.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at forsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utanríksráðuneytið) meddelar den 10 februari 1978:

Havrettskonferansens sjette sesjon ble avholdt i New York 23. mai til 15. juli 1977. Sesjonen resulterte i en ny forhandlingstekst for konferansen ("Informal composite negotiating text"). I motsetning til de tidligere forhandlingstekster, som har vært separate for hver av de tre komitéer, utgjør den nye tekst et første samordnet og fullstendig utkast til konvensjon om havets folkerett. Den nye tekst ble ved sesjonens avslutning fremlagt av presidenten og komitéformennene i fellesskap, i samsvar med det mandat til dette som var gitt dem tidligere under sesjonen.

Den nye tekst reflekterer de fremskritt som på visse saksområder ble gjort under sesjonen. Dette gjelder bl. a. bestemmelsene om det internasjonale havbunnområde og spørsmålene vedrørende den økonomiske sones status. Særlig hva angår det internasjonale havbunnområde, er det imidlertid fortsatt betydelig uenighet til stede om en rekke av de sentrale formuleringer. Det samme gjelder flere andre saksområder.

De nordiske delegasjonene hadde regelmessige konsultasjoner under siste sesjon, og har også hatt et møte i Helsingfors etter sesjonen for å drøfte spørsmål av felles interesse. Dette nære nordiske samarbeid vil fortsette under neste sesjon av konferansen.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjningsbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973 en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentlighetslagstiftning. Arbetsgruppens mandat utvidgades år 1975 innebärande att utredningen även skulle gälla samlivsformer av äktenskapsliknande karaktär vilka har återverkan på försörjarbegreppet. Arbetsgruppen har i slutet av september 1976 avlämnat slutrapport.

Utredningsarbetet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning. Rekommendationen innehåller en uppmaning till länderna att företaga en genomgång av ländernas rättsregler med avsikt att avskaffa bestämmelser som leder till en olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende. Samtidigt uppmanades länderna till att ge försörjarbestämmelserna ett likartat innehåll som skulle gälla på samma sätt för män och kvinnor och skulle rikta försörjarplikten mot barnen. Rekommendationen innehåller även en uppmaning rörande utformningen av socialförsäkringssystemen i länderna.

Utredningen visar bl. a. att man i de nordiska länderna allt mera sällan stöter på försörjarbestämmelser som verkar olika för män och kvinnor. Däremot finns det fortfarande i stor utsträckning regler som gäller äkta makars inbördes försörjarplikter.

De krav som ställs för att försörjarbestämmelserna skall tillämpas varierar starkt t. ex. beroende på om det krävs formellt äktenskap, faktiskt underhåll m. m. Vissa olikheter kan registreras mellan ländernas försörjarbestämmelser. Ofta förekommer även stora olikheter rörande försörjarbegreppets innebörd i olika rättsregler i samma land.

Utredningen som innebär att ett av syftemålen i rekommendationen uppfyllts har publicerats i NU-serien (*NU 1976: 30, Ekteskap og forsørgelse i Norden*). Ministerrådet avser härafter att fortsätta rekommendationens handläggning med hänsyn till det som framkommer i samband med att utredningen kommer att diskuteras med berörda departement och ministerier.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning.

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973, mot bakgrund av en rådsrekommendation om försörjarbegreppets utformning, en utredning. Utredningsmandatet utvidgades år 1975 till att omfatta också samlivsformer av äktenskapsliknande karaktär. Vid utredningsarbetet har framkommit, att försörjarbestämmelser som är olika för män och kvinnor numera inte är vanliga medan däremot regler fortfarande finns om äkta makars inbördes försörjningsskyldighet. Utredningen "Ekte-skap og forsørgelse i Norden" har publicerats i NU-serien (NU 1976: 30). Syftet med punkt 1 i rekommendationen synes vara uppnått. Utskottet finner punkt 1 i rekommendation nr 1/1973 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

1. att rådet lägger meddelandet avseende punkterna 2 och 3 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,
2. att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser punkt 1. i rekommendation nr 1/1973 för rådets del vara avslutad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Förman

Paul Jansson (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén har våren 1976 beslutat att tillsätta en ad hoc arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker.

Enligt arbetsgruppens mandat skall gruppens arbete syfta till en översyn av förutsättningarna för yrkesutövning i länderna och på nordiskt plan för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Utifrån en sådan översyn skall förutsättningarna och formerna för en utbyggnad av den nordiska arbetsmarknaden för nämnda yrkeskategorier allmänt bedömas. Gruppen skall särskilt undersöka möjligheterna att genomföra gemensam arbetsmarknad för yrkesgrupper, för vilka krävs legitimation endast i vissa länder, utan att legitimationskrav införs i samtliga länder. Till de yrkesgrupper som uppdraget omfattar hör arbetsterapeuter, socionomer, psykologer, barnmorskor, distriktssköterskor, tandtekniker och optiker.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete september 1976, har inled-

ningsvis företagit en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda. Denna inventering har gruppen redovisat i den lägesrapport med plan för det fortsatta arbetet som gruppen enligt sitt mandat har avlämnat i mars 1977.

Mera ingående har gruppen hittills behandlat förutsättningarna för införande av gemensam arbetsmarknad ifråga om arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker och tandtekniker. Vidare har gruppen påbörjat en översyn av gällande överenskommelser för dels tandläkare, i syfte att ge möjlighet att erkänna specialistbehörigheter i de olika länderna, och dels sjuksköterskor. Översynen av den sistnämnda överenskommelsen har påkallats av den uppdelning av sjuksköterskeutbildningen i grund- och vidareutbildning som införts i vissa länder sedan överenskommelsen träffades. Genom beslut av socialpolitiska kommittén under 1977 har gruppens mandat utvidgats att omfatta yrkesgrupperna veterinärer och receptarier.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekomendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén har våren 1976 beslutat att tillsätta en ad hoc arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker.

Enligt arbetsgruppens mandat skall gruppens arbete syfta till en översyn av förutsättningarna för yrkesutövning i länderna och på nordiskt plan för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Utifrån en sådan översyn skall förutsättningarna och formerna för en utbyggnad av den nordiska arbetsmarknaden för vissa yrkeskategorier allmänt bedömas. Gruppen skall särskilt undersöka möjligheterna att genomföra gemensam arbetsmarknad för yrkesgrupper, för vilka krävs legitimation endast i vissa länder, utan att legitimationskrav införs i samtliga länder. Till de yrkesgrupper som uppdraget omfattar hör arbetsterapeuter, socionomer, psykologer, barnmorskor, distriktssköterskor, tandtekniker och optiker.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete september 1976, har inledningsvis företagit en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda. Denna inventering har gruppen redovisat i den lägesrapport med plan för det fortsatta arbetet som gruppen enligt sitt mandat har avlämnat i mars 1977.

Mera ingående har gruppen hittills behandlat förutsättningarna för införande av gemensam arbetsmarknad i fråga om arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker och tandtekniker. Vidare har gruppen påbörjat en översyn av gällande överenskommelser för dels tandläkare, i syfte att ge möjlighet att erkänna specialistbehörigheter i de olika länderna, och dels sjuksköterskor. Översynen av den sistnämnda överenskommelsen har påkallats av den uppdelning av sjuksköterskeutbildningen i grund- och vidareutbildning som införts i vissa länder sedan överenskommelsen träffades. Genom beslut av socialpolitiska kommittén under 1977 har gruppens mandat utvidgats att omfatta yrkesgrupperna veterinärer och receptarier.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1973 angående fortbilning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971:12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Den samnordiska vidareutbildningen för socialhögskollärare i form av försökskurser inleddes 1975.

Under 1977 har fattats beslut om att samnordiska vidareutbildningskurser för socialhögskolelärare fortsatt skall arrangeras och finansieras inom ramen för anslaget till nordisk kursverksamhet. I första hand skall om möjligt tre kurser hållas under sexårsperioden 1976—1982.

Kurserna planeras av en fast ledningsgrupp, som tillrättalägger varje enskild kurs och genomför kursen i samarbete med en för varje kurs tillsatt kursledning. Kursverksamheten tas upp till evaluering vid utgången av den nu beslutade sexårsperioden.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete tillsatt år 1968 av de nordiska hälsodirektörerna, har fortgått planenligt.

Scandiatransplantprojektet syftar primärt till att förbättra möjligheterna för Nordens njursjuka att få njurar med så god vävnadsöverensstämmelse som möjligt. Expertkommittén har fortlöpande samlat information om dialys och transplantationsverksamheten i Skandinavien, och har genom tre utredningar kommit med synpunkter på utbyggnaden av denna verksamhet.

Registreringen av njursjuka har inte i första hand ett vetenskapligt intresse utan framförallt ett socialmedicinskt intresse. Den ger möjlighet att få ett faktaunderlag till bedömning av resultaten av de utomordentligt stora insatser som gjorts för de njursjuka under det senaste decenniet. Genom att vården av de svårast njursjuka är bättre utbyggd i Skandinavien än på andra håll i världen är det också ur global synpunkt viktigt att resultatet av verksamheten dokumenteras så utförligt som möjligt.

Ministerrådets stöd till denna verksamhet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer.

Under året har frågan om ett nytt finansieringssystem förberetts. Detta träder i kraft från och med år 1978 och innebär att sjukvårdshuvudmännen i fortsättningen debiteras samtliga faktiska kostnader för Scandiatransplants tjänster. Ministerrådet kommer att förskotta kostnaderna.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer.

Samarbete beträffande njurtransplantationer inom ramen för Scandia-transplantprojektet har pågått under flera år. Samarbetets syfte är att ge de njursjuka i Norden möjlighet att erhålla njurar vars vävnadsöverensstämmelse är så god som möjligt. De senaste åren har medel för verksamheten tillskjutits via Nordiska ministerrådets budget. Från och med år 1978 skall ministerrådet endast förskottera erforderliga medel, då ett nytt finansieringssystem införes som innebär att kostnaderna bäres av sjukvårdshuvudmännen i de nordiska länderna. Utskottet kan fortsättningsvis följa utvecklingen av samarbetet på njurtransplantationsområdet inom ramen för det meddelande som avges beträffande rekommendation nr 9/1977 om program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation 9/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Paul Jansson (s)

Förman

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingepolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingepolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 6 december 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Danmark har åtskilliga av förslagen i betänkandet Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (NU 1970: 16) redan genomförts. Med anledning av anslutningen till EG ändrades avvisnings- och utvisningsinstituterna samt besvärsträtten. Vidare har administrativ praxis ändrats på några områden. Således meddelas permanent uppehållstillstånd normalt efter 4—5 års vistelse. Vid dessa ändringar har hänsyn tagits till förslagen i det nordiska betänkandet. På några punkter har det inte varit möjligt att följa betänkandet. Under hösten 1977 har fattats beslut om att tillsätta en utredning för att överväga en revidering av den danska utlänningslagstiftningen. Förslagen i betänkandet NU 1970: 16 kommer att beaktas i utredningens arbete.

I Finland har ministeriet för inrikesärendena den 3 september 1976 tillsatt en kommission med uppgift att utreda reformbehovet inom utlänningslagstiftningen. Till kommissionens uppgift hör bl. a. att utreda kompetensförhållandena samt uppgiftsfördelningen mellan de berörda myndigheterna och att undersöka möjligheter att överföra ärenden som för närvarande handläggs på ministernivå till lägre myndigheter. Enligt uppdraget bör kommissionen särskilt beakta de synpunkter som har förts fram i betänkandet NU 1970: 16, liksom lagstiftningen i de övriga nordiska länderna samt de internationella avtal som Finland har godkänt. Kommissionen avser lämna sitt förslag under innevarande år. Det slutliga ställningstagandet till när och i vilken utsträckning reformen

bör förverkligas kan inte ske förrän förslaget har lämnats och remissbehandlats.

Som tidigare meddelats i det *norska* Justis- och politidepartementets uttalande av 22.9.1971 (se *Nordiska rådet, 21:a sess., nr A 334/j Supplementband, s. 9*) avsåg man att vid en revision av den norska utlänningslagstiftningen utgå från de förslag om en harmonisering av de nordiska ländernas utlänningslagstiftning som framlagts i betänkandet NU 1970: 16.

I samband med införandet tills vidare av generellt invandringsstopp från den 1 februari 1975, dvs. ett generellt stopp vad gäller utfärdandet av arbetstillstånd, infördes genom kunglig resolution den 10 januari 1975 med tillhörande föreskrifter regler för meddelande av arbetstillstånd. Riktlinjer för meddelande av uppehållstillstånd utfärdades av Justis- och politidepartementet den 3 februari 1975. Dessa nya regler syftade bl. a. till att stärka rättssäkerheten för utlänningar.

Den nordiska kommittén föreslog bestämmelser i lag om att arbets- och uppehållstillstånd skulle meddelas för obegränsad tid under begreppet "bosättningstillstånd". För utlänningarna själva kommer ett genomförande av detta förslag att innebära liten reell skillnad, eftersom man i Norge i dag normalt meddelar s. k. "oppholdstillatelse på ubestemt tid" efter två års vistelse i landet. I samband med översyn av utlänningslagen kommer att övervägas om det verkligen är lämpligt att i lagen införa begreppet "bosättningstillstånd", med tanke på att det begreppet inte förekommer i de övriga nordiska ländernas lagstiftning.

Den 3 juni 1977 tillsattes en utredning med uppgift att revidera den norska fremmedloven. Utredningen har fått i uppdrag att framlägga förslag till ny fremmedlov. Den skall vidare särskilt ta ställning till hur de folkrättsliga reglerna om politisk asyl skall inkorporeras i intern norsk rätt. Dessutom åligger det utredningen att särskilt uppmärksamma rättssäkerhetsfrågorna i samband med de statliga utlänningsorganens myndighetsutövning och frågan om rättshjälp i vissa utlänningsärenden. Stor hänsyn skall tagas till övriga nordiska länders utlänningslagstiftning och till Nordiska rådets resolution om en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samordnad utlänningspolitik.

I *Sverige* har för kort tid sedan genomförts en omfattande reformering av utlänningslagstiftningen. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1976 (SFS 1975: 1358—1376). En redogörelse för de huvudsakliga ändringarna har lämnats i meddelande den 9 januari 1976, till vilket hänvisas.

I samband med reformarbetet togs betänkandet NU 1970: 16 upp till behandling. Vissa av förslagen i betänkandet infördes i den svenska lagen.

I propositionen till riksdagen om ändring i utlänningslagen (prop. 1975/76: 18) framhålls att en invandringspolitik efter de riktlinjer som

den nordiska kommittén har föreslagit redan förs i Sverige. Vidare pekas på att flera av förslagen i det nordiska betänkandet till ändringar i utlänningslagstiftningen motsvarar gällande rätt i Sverige. Vissa förslag förutsätter dock lagändring och tas upp till behandling i propositionen. Till svensk lag har överförts förslaget att jämställa svikligt förtigande med positiv oriktig uppgift som grund för återkallelse av tillstånd. Däremot har — med hänvisning till att andra och tillräckliga sanktioner finns — inte genomförts förslaget att återkallelse skall få ske när de villkor, som har förbundits med tillståndet, inte iakttas. Inte heller har det ansetts önskvärt eller möjligt att införa besvärsrätt vid vägrat uppehålls- eller arbetstillstånd. Mot avlägsnandebeslut med anledning av vägrat tillstånd (förpassning) får däremot talan alltid föras.

De förslag som den nordiska kommittén har lagt fram beträffande förutsättningar för avvisning och avlägsnande i övrigt av utlänning har ansetts böra ytterligare övervägas. Detta sker nu inom den nyligen tillsatta kommittén för en fortsatt översyn av utlänningslagstiftningen (utlänningslagkommittén). Kommittén — som nyligen har avgett ett delbetänkande (SOU 1977: 28) med förslag till kortare handläggningstider i utlänningsärenden — skall närmast behandla frågor om förvisning och utvisning. Enligt direktiven skall möjligheterna till förvisning och utvisning begränsas ytterligare. Man skall också undersöka om antalet avlägsnandetyper kan inskränkas från fyra till två — avvisning och utvisning. Enligt direktiven skall särskilt långtgående begränsningar övervägas när det gäller möjligheten att avlägsna nordbo.

Den särskilda, i det tidigare meddelandet omnämnda, tidsbegränsade lagen om tvångsåtgärder (telefonavlyssning m. m.) har genom beslut av riksdagen förlängts till utgången av år 1978.

Problemen i samband med tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen har behandlats i Nordiska utlänningsutskottet. Frågan har därefter dryftats senast vid möten i september 1976 och februari 1977 med representanter för de ansvariga ministerierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Överläggningarna har särskilt rört en avkortning av den nu gällande ettårsfristen för tillbakatagande samt införandet av en kort anmälningsfrist. Man har vidare behandlat frågan om att underlätta praxis vid tillämpning av reglerna för tillbakatagande.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1973 ingående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at forsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I Danmark har folketinget i november 1977 förelagts förslag om danskt tillträde till 1970 års konvention om patentsamarbete (PCT), 1973 års europeiska patentkonvention (EPC) och 1975 års konvention om europeiskt patent för den gemensamma marknaden (CPC). Förslaget avser också sådana ändringar i patentlagstiftningen som påkallas av de tre konventionerna. Tillika föreslås att Danmark nu tillträder 1963 års konvention om förenhetligande av vissa delar av patenträtten (den s. k. lagkonventionen).

I Sverige förelades riksdagen i oktober 1977 förslag att Sverige skulle tillträda PCT, EPC och lagkonventionen. Förslaget omfattar även ändringar i patentlagstiftningen. De föreslagna ändringarna är i första hand sådana som ansetts betingade av PCT och EPC, men i vissa hänseenden har ändringsförslagen föranletts av CPC.

I Norge har remissbehandlingen av den norska kommitténs betänkande rörande PCT och EPC (NOU 1976: 49) avslutats. Inom industridepartementet förberedes förslag till Stortinget angående konventionerna och patentlagstiftningen.

I Finland har den finska kommittén i augusti 1977 avgivit betänkande angående EPC. Betänkandet har remissbehandlats under hösten 1977.

Nordiska överläggningar mellan berörda departement och ministerier har föregått framläggandet av de danska och svenska förslagen till lagändringar. Dessa förslag är, frånsatt att endast det danska förslaget innehåller bestämmelser om marknadspatent enligt CPC, i allt väsentligt överensstämmande.

Mellan de berörda departementen och ministerierna har vidare samarbete inletts rörande utformningen av tillämpningsföreskrifterna till patentlagarna. Överläggningar har utsatts att hållas i Helsingfors under december 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1973 angående samarbeite rörande GATT-förhandlingar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningen for en felles nordisk holding under de kommende GATT-forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Møter mellom tjenestemenn i de ministerier i de nordiske land, som har ansvaret for GATT-forhandlingene, fortsetter. På møtene orienterer de enkelte land hverandre om de interne opplegg i forbindelse med forberedelsene til forhandlingene og utveksling av opplysninger om landenes holdninger. Danmark deltar i de generelle, orienterende møter. Island, Finland, Norge og Sverige har etablert et nærmere samarbeid om forhandlingene. Disse land har fordelt forhandlingsgruppene, slik at ett land har hovedansvaret for å fremlegge disse lands synpunkter i en bestemt gruppe og for samråd mellom de nordiske land om de saker som gruppen behandler. Det tas i størst mulig utstrekning sikte på felles standpunkter. Det land som har talsmannsfunksjonen og koordineringsansvaret i en bestemt gruppe, er imidlertid ikke alene om å representere de fire land i gruppen. Også de øvrige deltar i større eller mindre utstrekning. Man har ikke noe formelt opplegg med felles forhandlinger.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna.
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Slutbetänkandet från den statssekreterargrupp, som har utrett frågan om ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit, lades fram till ministerrådet i juni 1977. Rapporten föreligger tryckt i nordisk utredningsserie (*NU A 1977: 7—9: "Nordisk radio och television via satellit"*). Huvudbetänkandet har översatts till finska (*NU A 1977: 7 F*). En kortare version av huvudbetänkandet har tryckts upp, och denna kortare version har också tryckts i engelsk översättning.

Av utredningen framgår att ett nordiskt radio- och TV-satellitprojekt kan realiseras till rimliga kostnader och inom rimlig tid.

Den tekniska delen av utredningen visar att det är möjligt att upprätta ett satellitsystem med kapacitet att sprida samtliga nordiska radio- och TV-program till alla de nordiska länderna. Jämfört med de alterna-

tiv till internordisk programspridning via konventionella distributionsmetoder, som har framlagts i "TV över Gränserna", har satellittekniken den fördelen, att man uppnår så gott som hundra procentig täckning omedelbart vid systemets start. Också Island, Färöarna och Grönland kan vara med i programutbytet, som kan inkludera inte enbart TV-program, utan också radioprogram.

Utredningen har tagit del av de nordiska televerkens och radiobolagens preliminära synpunkter på utkastet till den tekniska delen av utredningen. Dessa motsäger inte slutsatserna att satellittekniken kan tjäna som ett realistiskt alternativ inom en nära framtid. Vad gäller den närmare utformningen av systemet, introduktionstidpunkt och ekonomi råder vissa meningsskiljaktigheter som bör beaktas vid fortsatt utredningsarbete.

Investeringskostnaderna för rymdsegmentet och markstationerna kan uppskattas till 575 mskr för ett system med kapacitet att sprida samtliga nordiska radio- och TV-program till alla de nordiska länderna. Motsvarande kostnad för att sprida ett nordiskt redigerat TV-program och samtliga radioprogram har beräknats till 475 mskr. Härtill kommer andra kostnader, som t. ex. utgifter för översättning av TV-programmen. En detaljerad bedömning av samtliga kostnader har ej kunnat göras på detta stadium i utredningsarbetet.

Det är emellertid statssekreterargruppens bedömning, att kostnaderna för att genomföra projektet får anses som överkomliga ställda i relation till t. ex. antalet TV-licensbetalare i Norden.

Vad gäller de *rättsliga* aspekterna, främst radiolagstiftningen, lagstiftningsområdet straff och skadestånd för innehåll i radio- och TV-program, upphovsrätt och den internationella folkrätten, står det klart att några direkta hinder inte föreligger för ett nordiskt programsamarbete. Ett visst mått av lagstiftning och lagharmonisering i de nordiska länderna förutsättes. Kontakt bör tagas med upphovsmännens organisationer på ett tidigt stadium.

De *programpolitiska* problem, som kan uppstå i samband med ett ökat nordiskt radio- och TV-programutbyte, t. ex. frågan om inköp av utomnordiska program, sändningstider och översättning, förefaller kunna lösas bl. a. genom samordning mellan radiobolagen.

De *kulturpolitiska* aspekterna har diskuterats ingående och projektets för- och nackdelar härvidlag redovisas utförligt i betänkandet. Bl. a. behandlas frågan om hur detta projekt stämmer med de kulturpolitiska riktlinjer och konkreta åtaganden, som de nordiska länderna står för, samt på vilket sätt publiken kan tänkas komma att utnyttja det ökade utbudet.

Den kulturpolitiska genomgången visar, att projektet skulle kunna ge positiva effekter i förhållande till de kulturpolitiska målsättningar som ställts upp i ministerrådets direktiv för ett utvidgat nordiskt radio- och

TV-samarbete. De mindre gynnsamma verkningar, som skulle kunna uppstå, bör enligt statssekreterargruppens bedömning i det väsentliga kunna lösas genom kulturpolitiska och programpolitiska insatser.

Vid sitt möte i juni 1977 i Húsavík beslutade ministerrådet att statssekreterargruppens slutrapport skulle sändas på remiss till ett stort antal nationella och nordiska instanser. Remissyttrandena skall vara inlämnade senast 1 november 1977. Ministerrådet underströk betydelsen av en bred offentlig debatt i frågan.

Ministerrådet har för avsikt att, när remissyttrandena inkommit, ta upp frågan på nytt bl. a. med sikte på vidare debatt vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1978. Ministerrådet rekommenderar en bred nordisk behandling innan frågan tas upp till slutligt avgörande av något enskilt land.

Ministerrådet har på sitt möte i Stockholm den 9 november beslutat att hålla ett gemensamt möte med trafik- och kommunikationsministrarna i januari 1978 för att diskutera organiseringen av det vidare samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 16 januari 1978:

I februari 1973 tillsatte Nordiska ministerrådet en kommitté — bestående av representanter från berörda ministerier och för de nordiska radioföretagen — med uppdrag att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att mottaga TV-program från de nordiska grannländerna. Kommittén, som antog namnet Nordiska ministerrådets TV-kommitté 1973 (MR/TV 73) lade 1974 fram sin slutrapport (NU 1974: 19) "TV över gränserna".

I december 1975 tillsatte Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) en utredning med uppdrag att studera de tekniska, programpolitiska, juridiska och finansiella aspekterna på internordisk programspridning via direktsändande satelliter (Ministerrådets satellit-utredning). (Jfr meddelande om rek. nr. 15/1973 till Nordiska rådets kommitté 1973 (MR/TV 73) lade 1974 fram sin slutrapport "TV över gränserna" (NU 1974: 19).

Utgångspunkten för satellitutredningen var densamma som utgjorde grundvalen i betänkandet "TV över gränserna", nämligen önskan om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete för att

- stärka den nordiska kulturgemenskapen och öka språkförståelsen
- öka individens valfrihet genom tillgång till grannländernas program
- öka möjligheterna för invandrarna att följa hemlandsprogrammen.

Enligt ministerrådets direktiv för satellitutredningen skulle den tekniska delen av utredningen vara en möjlighetsstudie innehållande underlag som visar de väsentliga tekniska problemen och hur dessa i princip kan lösas. För den programpolitiska delen av utredningen föreskrev

direktiven att utredningen skulle granska de programpolitiska och administrativa problem som kan uppstå vid vidgat nordiskt programutbyte. Vad de *rättsliga* aspekterna beträffar hade utredningen i uppdrag att studera främst tre rättsområden, nämligen förhållandet till gällande radiologstiftning, det straffrättsliga och skadeståndsrättsliga ansvaret för innehåll i sändningarna samt upphovsrätt och därmed jämställda rättigheter i anknytning till programspridning via satellit. Förhållandet till internationella överenskommelser och andra folkrättsliga regler skulle också undersökas. Slutligen hade utredningen till uppgift att belysa *finansiella* aspekter, d. v. s. förutsättningar för finansiering av ett operativt system för direktsändande nordisk satellitrundradio. Såväl den tekniska, programpolitiska, rättsliga som finansiella delen av utredningen skulle enligt direktiven ses som en förstudie.

Satellitutredningen arbetade under ledning av en statssekreterargrupp och överlämnade i juni 1977 sitt slutbetänkande "Nordisk radio och television via satellit" (*NU A 1977: 7—9*) till Nordiska ministerrådet vid dess möte i Husavik, Island.

Med utgångspunkt i betänkandet diskuterades vid mötet nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit, och ministerrådet beslöt följande (*utdrag ur protokoll MR 4/77*):

Enighed om at nævnte slutrapport skal sendes på remiss til et stort antal nationale og nordiske instanser. Remisudtalelserne skal være indleveret senest 1. november 1977. Samtidigt understreges betydningen af en bred offentlig debat i spørgsmålet. Det er hensigten når remisudtalelserne er indkommet, at tage spørgsmålet op på ny bl. a. med henblik på videre debat ved Nordisk Råds session i Oslo i februar 1978. Ministerrådet anbefaler en bred nordisk behandling af spørgsmålet inden dette tages op til endelig beslutning i de enkelte land.

Enighed om at statssekretærgruppen har ansvaret for sagen hvorunder gruppen tilknytter påkrævet sagkundskab fra andre departementer, myndigheder og institutioner.

För att möjliggöra den av ministerrådet beslutade förstärkningen av statssekreterargruppen beslöt statssekreterargruppen vid ett möte i juni 1977 att varje land skulle utse tre personer att i fortsättningen ingå i statssekreterargruppen. Härigenom är från och med augusti 1977 såväl kultur- och utbildningsdepartementen som kommunikationsdepartementen representerade i statssekreterargruppen.

I den av ministerrådet beslutade remissomgången har ca 300 nationella och nordiska instanser beretts tillfälle att yttra sig om betänkandet. Omkring 200 yttranden har kommit in. En sammanställning av remissvaren redovisas i "Nordisk radio och television via satellit, Remiss-sammanställning" (*NU B 1977: 36*).

Remissopinionen beträffande utredningen företer en sammansatt bild. Ett fåtal remissinstanser är oreserverat positiva och beredda att redan på grundval av det föreliggande underlaget tillstyrka, att ett nordiskt

satellitesystem för överföring av radio- och TV-program upprättas. Några remissinstanser — huvudsakligen kulturarbetarorganisationer — är helt negativa till utredningen i den meningen att de avstyrker även fortsatt utredning av frågan.

Den övervägande delen av remissinstanserna, däribland de nordiska radioföretagen och de nordiska televerken, ger i sina svar, direkt eller indirekt, uttryck för den inställningen, att det föreliggande utredningsmaterialet inte ger grund för att avgöra frågan om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit utan anser att frågan måste utredas vidare. Företrädare för denna inställning finns i samtliga remissgrupper.

En mer utförlig sammanfattning av remissutfallet finns i *Bilaga I*.

Vid Nordiska ministerrådets (kultur- och utbildningsministrarna) möte i Stockholm 9 november 1977 rådde enighet om att hålla ett särskilt ministerrådsmöte om nordisk radio och television via satellit i sammanställningen kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna.

På grundval av vad som framkommit i

- betänkandena (*NU 1974: 19*) "TV över gränserna" och (*NU A 1977: 7—9*) "Nordisk radio och television via satellit",
- remissammanställningen (*NU B 1977: 36*) av uttalandena om det sistnämnda betänkandet,
- den breda offentliga debatt i ämnet som ägt rum bl. a. i pressen och som ministerrådet via Nordiska kultursekretariatet fortlöpande tagit del av,

rådde vid Nordiska ministerrådets (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) möte, som ägde rum i Köpenhamn 16 januari 1978, enighet om

att det finns många skäl som talar för fortsatt utredning av frågan om överföring av radio- och TV-program mellan de nordiska länderna via satellit, men att ministerrådet före ett sådant ställningstagande vill avvakta debatten i frågan vid Nordiska rådets session i februari 1978, samt att ge statssekreterargruppen i uppdrag att till ministerrådets nästa möte förbereda underlag för fortsatt utredningsarbete, innefattande tidsplan, med sikte på ett slutligt ställningstagande till nordisk radio och television via satellit.

*BILAGA 1***Sammanfattning av remissutfallet beträffande betänkandet (NU A 1977: 7—9) ”Nordisk radio och television via satellit”**

Remissopinionen beträffande utredningen företer en sammansatt bild. Ett fåtal remissinstanser är oreserverat positiva och beredda att redan på grundval av det föreliggande underlaget tillstyrka, att ett nordiskt satellitsystem för överföring av radio- och TV-program upprättas. Några remissinstanser — huvudsakligen kulturarbetarorganisationer — är helt negativa till utredningen i den meningen att de avstyrker även fortsatt utredning av frågan.

Den övervägande delen av remissinstanserna, däribland de nordiska radioföretagen och de nordiska televerken, ger i sina svar, direkt eller indirekt, uttryck för den inställningen, att det föreliggande utredningsmaterialet inte ger grund för att avgöra frågan om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit utan anser att frågan måste utredas vidare. Företrädare för denna inställning finns i samtliga remissgrupper.

De allra flesta remissinstanserna är positiva till de mål utredningen ställt upp men ett stort antal uttalar tveksamhet vad det gäller möjligheterna att nå dels dessa av utredningen uppställda mål, dels nationella kulturpolitiska mål genom att använda överföring via satellit. Gemensamt för de allra flesta remissinstanser är åsikten, att ett eventuellt fortsatt utredningsarbete måste inrymma fördjupade utredningar bl. a. av de kulturpolitiska konsekvenserna av radio- och TV-överföring via satellit.

Synpunkter på utredningens kulturpolitiska slutsats

Många av de remissinstanser som uttalat sig om utredningens *kulturpolitiska slutsats*, synes ha den uppfattningen, att satellitsamarbete skulle främja de angivna målsättningarna. Majoriteten av de upphovsmanorganisationer som yttrat sig om de kulturpolitiska resonemangen finner dock inte att de kulturpolitiska målen skulle komma närmare om satellitsamarbetet för radio och TV skulle bli verklighet. Gemensamt för de allra flesta av de remissinstanser som uttalat sig om de kulturpolitiska avsnitten är åsikten, att fördjupade utredningar om de kulturpolitiska konsekvenserna av satellitdistribution är nödvändiga.

Många remissinstanser anser, att ett nordiskt TV- och radioutbyte via satellit, i själva verket motverkar de av utredningen angivna kulturpolitiska målen och de nationella kulturpolitiska målen. De förordar, att *alternativ* till satellitsamarbetet prioriteras, utreds och förverkligas. Sådana alternativ är t. ex. länköverföring till vissa regioner, utbyggnad av

regional och/eller lokal radio och TV, utvidgning av nordvisionssamarbetet, ökade satsningar på de nationella programmen samt intensifierad nordisk bevakning i massmedia över huvud taget.

Åtskilliga remissinstanser uttalar farhågor för att nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit skulle få negativa konsekvenser för utvecklingen av andra kultur- och massmedieområden, dels därför att en satellit binder kapital, dels därför att det ökade radio- och TV-utbudet medför att resurser i form av tid och pengar minskar hos den enskilde.

Ett stort antal remissinstanser påpekar att *valfriheten* p. g. a. publikens programval kan leda till ett ökat tittande på utländsk serieproduktion. Farhågor för negativa *sociala konsekvenser* av ett utvidgat TV-utbud — såsom familjesplittring och passivisering av resurssvaga grupper, bland dem barn — kommer fram i många remissyttranden. Många anser att valfriheten är fiktiv och att ett kraftigt ökat utbud av program leder dels till att seriösa program får vika för det lättare stoffet, dels till att annan kulturkonsumtion och andra fritidsaktiviteter påverkas negativt. Flera remissorgan gör gällande att TV-tittandet kommer att öka, särskilt bland barn, som dessutom i högre grad väljer underhållnings- och serieprogram att titta på. Det kan slutligen i detta sammanhang nämnas, att en del remissinstanser förespråkar alternativet totalutbyte av nordiska radio- och TV-program utifrån just valfrihetsaspekten.

Utredningen har inte i sitt kulturpolitiska avsnitt närmare berört *yttrandefrihetsaspekten* på ett utvidgat utbud av radio- och TV-program, men flera remissinstanser — företrädesvis kulturarbetarorganisationer — tar upp denna fråga till särskild behandling. Samtliga av dem som yttrat sig om detta spørsmål uttrycker farhågor för att nordiskt satellitsamarbete snarare skulle innebära risk för begränsning av yttrandefriheten än en vidgning av den. Som skäl för denna uppfattning anför instanserna i fråga bl. a. ländernas olika värderingar i etiska frågor, den hänsyn ländernas olika ekonomiska och politiska bindningar kan medföra samt risken för ett centraliserat programutbud. De anser vidare att risken för begränsning av yttrandefriheten finns både vid alternativet totalutbyte och vid alternativet nordisk redigerad kanal.

Den övervägande delen av de remissinstanser som uttalat sig om satellitsamverkans betydelse för invandrarna och de infödda språkliga *minoriteterna* i de nordiska länderna har uttalat sin sympati för utredningens målsättning ”ökade möjligheter för invandrarna att följa hemlandsprogrammen”.

De berörda gruppernas representanter betonar dock i sina remissyttranden vikten av att få tillgång till för dem avsedda program producerade i bosättningslandet och gjorda utifrån gruppernas villkor som minoritet i landet. Såväl finska och finlandssvenska grupper i Sverige som finlandssvenska grupper i Finland ger uttryck för denna uppfattning. Flera remissinstanser påpekar, att de nordiska samernas gemensamma

problem vad gäller tillgång till radio och TV bör beaktas närmare. Några organ diskuterar i sina svar möjligheten att samproducera program för icke-nordiska etniska minoriteter i de nordiska länderna.

Utredningen anför, att tillgång till de nordiska programmen främjar den kulturpolitiska målsättningen att stärka den *nordiska kulturgemenskapen* och öka *språkförståelsen*. De flesta instanser har uttalat sig positivt om målsättningen, men ett stort antal är kritiska till slutsatsen att en satellitöverföring har positiva effekter i förhållande till målet p. g. a. bl. a. publikens tendens att vid ett vidgat utbud välja lättare, utom Norden serieproducerade underhållningsprogram.

Utredningens resonemang om nordisk satellitöverföring i relation till de planer på *regional och lokal* utbyggnad av TV- och radioservicen som finns i de olika nordiska länderna har kommenterats av främst norska remissinstanser. Flera av dessa betonar i sina svar vikten av att den planlagda norska regionala utbyggnaden av TV och radio prioriteras före nordisk satellitsamverkan.

Det kan slutligen i detta sammanhang nämnas, att få remissinstanser explicit har tagit upp spörsmålet om de kulturpolitiska konsekvenserna för Norden av *frånvaron* av ett framtida *nordiskt TV-satellitsystem*. En del instanser har formulerat sin allmänna inställning till projektet utifrån antagandet, att satellittekniken ändå kommer och att man måste inrätta sig därefter.

Synpunkter på utredningens tekniska slutsats

Vad gäller remissinstansernas ställningstagande till slutsatsen att *satellittekniken* får anses som ett realistiskt alternativ till tidigare utredd teknik för överföring av radio och TV-program bör anmärkas att de nordiska televerken och de nordiska radiobolagen i och för sig instämmer i denna slutsats men ställer sig kritiska till det bakomliggande utredningsmaterialet. Deras ställningstagande i detta hänseende beror på bl. a. deras tveksamhet till att det beräknade antalet satelliter är tillräckligt, deras bristande tilltro till utredningens beräkning av satelliternas livslängd och på deras farhågor beträffande risken för haverier och utsändningsavbrott. Televerken delar uppfattningen, att om man önskar att praktiskt taget alla Nordens invånare inom överskådlig tid skall få möjlighet att ta emot samtliga nordiska ljudradio- och TV-program, så är satellitlösningen den enda möjliga från praktiska utgångspunkter och sannolikt den mest fördelaktiga från ekonomisk synpunkt.

Synpunkter på utredningens ekonomiska slutsats

Ett stort antal remissinstanser berör de *ekonomiska* frågorna och många av dem gör det utifrån antagandet, att kostnadsberäkningarna synes för optimistiska och att kostnaderna i själva verket blir betydligt

högre — i synnerhet när även sådana kostnadsslag som översättning, ersättning till upphovsmän m. m. beräknats och inkluderats.

Vissa andra remissinstanser framhåller däremot att den tekniska utvecklingen kan komma att göra kostnaderna för den tekniska delen lägre.

Många remissinstanser uttrycker oro för att kostnaderna för satellit-systemet skall medföra minskade resurser för annan verksamhet och/eller för att en stor del av kostnaderna kommer att vältras över på den enskilde.

De allra flesta av de instanser som berört frågan pekar på brister i utredningens beräkningar. De stryker under kravet på ytterligare utredning av kostnads- och finansieringsfrågorna ur både samhällsekonomisk och privatekonomisk synvinkel. De nordiska radiobolagen anför, att det ekonomiska beslutsunderlaget för ett slutligt ställningstagande till satellitprojektet bör omfatta bl. a. investeringskostnaderna; driftskostnaderna; upphovsrättsliga kostnader; individuella mottagarkostnader — såväl investerings- som driftskostnader —; radiobolagens merkostnader samt uppgifter om personalökning och om olika former för finansiering.

De nordiska televerken konstaterar inledningsvis i sina yttranden om de ekonomiska beräkningarna, att alla kostnadsuppskattningar för system vars genomförande ligger 5—10 år fram i tiden är relativt osäkra.

De nordiska televerken anför bl. a. att om man tar skäligen hänsyn till behovet av reservsatelliter m. m., så blir kostnaderna för rymdsegmentet uppskattningsvis nästan dubbelt så höga som de som anges i betänkan-

det. De nordiska televerken anför vidare bl. a. att uppskattningar av kostnaden för marksegmentet är svåra att göra, men att man t. ex. måste räkna med betydande kostnader för ombyggnad av befintliga centralantennanläggningar.

De nordiska televerken och de nordiska radiobolagen diskuterar i sina yttranden utförligt kostnadsberäkningar för text-TV-utrustning.

Om de ökade programkostnaderna vid ett eventuellt radio- och TV-samarbete via satellit är det i huvudsak de nordiska radiobolagen som yttrat sig. I deras yttranden redovisas utförligt de kostnadsslag som berörs av programsamarbete — såsom upphovsrättsliga ersättningar, översättningskostnader (inklusive bl. a. dubbning av barnprogram), kostnader för ökad nyproduktion, kostnader för nordisk samordning (inklusive lokaler och resor).

Vad gäller finansieringssidan diskuteras tänkbara modeller för fördelning mellan länderna i ett fåtal yttranden. Några fler — företrädesvis finska remissinstanser — uttalar sig om tänkbara finansieringskällor.

Ett antal remissinstanser ger i sina yttranden synpunkter på satellitprojektet ur industripolitiska och sysselsättningspolitiska aspekter och

några uppehåller sig vid projektets tänkbara effekter för kulturarbetarnas sysselsättning.

Synpunkter på utredningens programpolitiska slutsats

De flesta av de instanser, som har uttalat sig om utredningens *programpolitiska* avsnitt, påpekar att det alltjämt finns många obesvarade frågor och olösta problem på detta område. Det erfordras därför fördjupade utredningar av de programpolitiska konsekvenserna av nordisk programspridning via satellit.

En rad instanser tar inte ställning till om man vid en eventuellt fortsatt utredning om nordisk satellitsamverkan bör välja ett totalt programutbyte eller en redigerad nordisk kanal.

En övervägande majoritet av de instanser, som har tagit ställning till om man bör välja totalalternativet eller alternativet nordiskt redigerad kanal, menar att de målsättningar, som utredningen angivit, bäst uppfylls i *totalalternativet*. De nordiska radiobolagen och en del andra remissinstanser synes anse, att totalalternativet av olika skäl skulle innebära större fördelar än alternativet redigerad nordisk kanal. Det kan här anmärkas, att relativt få av upphovsmannaorganisationerna och kulturarbetarorganisationerna har uttalat sig om de programpolitiska problemen.

Några instanser anser att alternativet *en redigerad kanal* kan ha vissa fördelar utifrån kulturpolitisk synpunkt, men de tvivlar på att en sådan kanal skulle bli betraktad som ett fullvärdigt utbud i förhållande till den resursinsats som den skulle kräva.

Från flera håll påpekas det, att det vid totalalternativet kommer att uppstå behov av ett visst samarbete mellan de nordiska radiobolagen, när det gäller att köpa in utomnordiska program och att koordinera sändningstiderna. Enstaka instanser uttrycker emellertid fruktan för att ett sådant samarbete skall kunna medföra en försvagning av radiobolagens självständiga ställning. De nordiska radiobolagen betonar, att en förutsättning för *samordningen* är, att de nordiska radiobolagen behåller sin självständighet och sin handlingsfrihet vid en eventuell nordisk satellitsamverkan. Några remissinstanser betonar, att speciella hänsyn till vissa tittargrupper, t. ex. barn, kräver ett ökat redaktionellt samarbete mellan de samverkande länderna vid totalalternativet. Ett antal av de instanser som uttalat sig om koordineringsproblemen, tvivlar på att man kan uppnå stora resultat i samordningsarbetet. Det är främst de kulturarbetarorganisationer som har uttalat sig i frågan, som är skeptiska till möjligheterna att genomföra samordning på detta område.

Ett stort antal remissinstanser vill fästa uppmärksamheten på att de nuvarande *nordvisionssändningarna* kommer att utgå, om ett eventuellt satellitsamarbete kommer till stånd och några föreslår att nordvisions-samarbetet i stället bör utvidgas.

Åtskilliga kulturarbetarorganisationer stryker starkt under utredningens krav på att nödvändiga ekonomiska resurser ges till ökning av *egenproduktion och nordisk samproduktion* av program. Flera menar att det finns en risk, att den lediga sändningstid som kommer att uppstå till följd av bl. a. en eventuell koordinering av inköp av utländska program, kommer att fyllas av s. k. lätt, importerat programstoff. De påpekar, att sändningstiden i fråga bör täckas av egenproduktion och att det därför bör ställas ökade resurser till förfogande för egenproduktionen.

Det är få instanser som i en valsituation förordar en *nordiskt redigerad kanal*. Åtskilliga instanser har viss sympati för alternativet redigerad kanal men finner vid en närmare analys alternativet ohållbart.

I anslutning till sina programpolitiska överväganden anför några instanser att det kommer att finnas behov av *textning* och att *översättning* av finska och isländska är absolut nödvändigt.

Det är utredningens mening att Danmarks, Norges och Sveriges inställning till *reklam* i etermedierna förutsätter en lösning av reklam-TV-frågan för Finland och Island som hindrar att reklamen sprids till de övriga länderna genom oavsiktlig spill-over.

Av de remissinstanser som uttalat sig i frågan anser majoriteten att reklamslag måste undvikas i de länder som inte har reklam i sina sändningar.

Ett ganska stort antal remissinstanser påpekar i anslutning till sina programpolitiska och kulturpolitiska reflexioner, att *ljudradion* inte har ägnats tillräcklig uppmärksamhet i statssekreterargruppens utredning.

Synpunkter på utredningens rättsliga slutsats

De remissinstanser som har gjort en allmän bedömning av hela det föreliggande *rättsliga* utredningsmaterialet godtar i allmänhet utredningens huvudtankar även om några uttalar sig kritiskt i särskilda frågor. När det sedan gäller de olika delområdena anförs från många håll mer eller mindre kritiska synpunkter på speciella avsnitt. Slutsatsen blir dock att några avgörande rättsliga hinder inte föreligger mot ett nordiskt programsamarbete med hjälp av direktsändande satellit, men att de flesta frågorna måste utredas och belysas ytterligare, bl. a. i samarbete med upphovsmanorganisationerna.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session den 14 december 1977 avgivet meddelande jämte den 16 januari 1978 avgivet tilläggsmeddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete. Utskottet har behandlat meddelandena vid möte den 19 januari och den 17 februari 1978.

Kulturutskottet har tagit del av betänkandet "Nordisk radio och television via satellit" (*NU A 1977: 7—9*) jämte sammanställningen av yttrandena om detta betänkande (*NU B 1977: 36*). Redan tidigare hade utskottet behandlat betänkandet "TV över gränserna" (*NU 1974: 19*) jämte därom avgivna yttranden (se *Bilaga till D 1975/15/1973/k*). Vidare anordnade utskottet i maj 1977 i Saltsjöbaden utanför Stockholm ett radio- och TV-seminarium kring kultur- och programpolitiska frågor vid totalspridning av nordiska radio- och TV-program via satellit, vilket har dokumenterats i en stencil. I seminariet deltog bl. a. ett antal inbjudna kulturdebattörer med särskilt intresse för mediapolitiska frågor. Utskottets medlemmar har kontinuerligt följt diskussionen på hemmaplan och i mån av möjlighet också på nordiskt plan kring Nordsatprojektet.

Nordiska ministerrådet i den för ändamålet särskilda sammansättningen kultur- och undervisnings- samt kommunikationsministrarna dryftade frågan vid möte den 16 januari 1978 i Köpenhamn. Därvid råde enighet om

"att det finns många skäl som talar för fortsatt utredning av frågan om överföring av radio- och TV-program mellan de nordiska länderna via satellit, men att ministerrådet före ett sådant ställningstagande vill avvakta debatten i frågan vid Nordiska rådets session i februari 1978, samt att ge statssekreterargruppen i uppdrag att till ministerrådets nästa möte förbereda underlag för fortsatt utredningsarbete, innefattande tidsplan, med sikte på ett slutligt ställningstagande till nordisk radio och television via satellit".

Det råder enighet inom kulturutskottet om att det hittills utförda utredningsarbetet måste fortsätta. Den negativa hållningen hos vissa remissinstanser ger inte stöd för tanken att utredningen i detta skede bör avbrytas. Å andra sidan är utskottet också enigt om att det fortsatta utredningsarbetet särskilt måste beakta vissa problemkomplex. Dessa anges i det följande.

Utredningsarbetet kring radio- och TV-samarbetet har hittills genomförts på ämbetsmannanivå med biträde av teknisk och juridisk expertis.

Ett fortsatt utredningsarbete skulle enligt utskottets uppfattning vara betjänt av en bredare förankring. Sådan skulle kunna uppnås genom fortlöpande diskussioner med nationella referensgrupper representerande olika intressegrupper i samhället. Kulturutskottets roll i sammanhanget som nordiskt parlamentariskt organ förändras inte därigenom.

Upphovsrättsliga frågor

Inledningsvis vill utskottet — icke utan skärpa — framhålla att det på ett tidigt stadium och bl. a. i betänkandet till 22:a sessionen 1974 och upprepat i betänkandena till såväl 23:e som 24:e sessionen särskilt betonat det angelägna i att man i utredningsarbetet beaktade de upphovsrättsliga problemen och att man etablerade och därefter upprätthöll fortlöpande kontakter med de nordiska upphovsmännens organisationer.

Utskottet konstaterar att kontakt med upphovsmännen hittills inte tagits. Omständigheten innebär risker att det fortsatta utredningsarbetet fördröjs avsevärt på grund av ersättningsfrågorna.

Kulturpolitiska frågor

I anslutning till vad som ovan sagts vill utskottet även erinra om att det på ett tidigt stadium framhållit att utredningsarbetet i fråga om ett vidgat radio- och TV-samarbete i Norden inte får tillåtas kretsa enbart kring rent tekniska problem (som dittills varit fallet), utan att de kultur- och programpolitiska konsekvenserna av en sådan utvidgning måste ställas i centrum.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att dessa problem ägnats uppmärksamhet i själva utredningen, men framförallt i många av yttrandena. I det fortsatta utredningsarbetet, som utskottet alltså förordar, måste, såsom ovan sagts, vissa kultur- och programpolitiska ännu öppna frågor särskilt beaktas och belysas.

Strävandena att vidga det nordiska radio- och TV-samarbetet har sin bakgrund i en önskan att med etermediernas hjälp *stärka den nordiska gemenskapen* inte minst inom kultursektorn, att *öka språkförståelsen*, att *vidga de enskilda medborgarnas valfrihet* genom tillgång till grannländernas rundradioprogram, vilket sistnämnda skulle *gagna* särskilt *de nordiska invandrarna*.

Av vissa remissyttranden och av den allmänna debatten i tidningspressen framgår att man på sina håll befarar att ett vidgat utbud av i synnerhet TV-program skulle få negativa konsekvenser i kulturellt hänseende. Tittarna skulle "åka slalom" mellan enkla underhållningsprogram och undvika program av informativ och seriös karaktär. Tittartiden skulle öka, vilket uppfattas såsom något i sig negativt och passiverande. Problemen skulle kunna bli särskilt påfallande vad avser barn och ungdomar i de lägre tonåren (se vidare nedan).

Enligt kulturutskottets mening är det angeläget att dessa frågor granskas och analyseras ingående i det fortsatta utredningsarbetet.

Detta torde inte kunna ske utan en övergripande beskrivning av televisionens utveckling internationellt sett. Jämförelser bör göras mellan det kommersiellt präglade programutbudet i t. ex. Förenta staterna och programverksamheten i Europa och de särdrag som präglar de nordiska radioföretagens programpolitik. Vid sådana jämförelser bör utgångspunkten vara programmets innehåll och tillämpade programregler.

Inom Norden finns ett icke ringa mått av samlade erfarenheter av TV-publik som har tillgång till flera än två TV-program. Detta gäller TV-publiken i Osloområdet, Öresundsområdet och Kvarkenområdet, där överspridningseffekten är stor. Och det gäller i synnerhet områden i det centrala Danmark, där man bl. a. med hjälp av stora centralantenner kan ta emot inte bara nordiska utan också tyska TV-sändningar.

Inom ovannämnda områden har genomförts undersökningar om publikens reaktioner på ett vidgat utbud av TV-program. Samtidigt finns det stora områden i såväl Danmark, Norge som Finland, där man kan ta emot endast ett program. Det bör alltså vara fullt möjligt att genom jämförande studier utröna vilka konsekvenser ett ökat antal TV-program har. För kulturutskottet framstår det som angeläget att verkningarna av ett väsentligt större programutbud studeras ingående i den fortsatta utredningen. Härigenom skulle man få en betydligt klarare uppfattning om hur ett större utbud av TV-program påverkar dels den enskilde tittaren och dennes inställning till andra massmedier och kulturella aktiviteter, dels utvecklingen av dessa andra massmedier liksom kulturlivet i övrigt.

Det har uttryckts farhågor för att ett satellitsamarbete skulle kunna innebära att yttrandefriheten beskärs i stället för att vidgas. Redan i dag torde det vara möjligt att undersöka i vad mån det faktum att man i huvudstadsregionerna i Danmark och Norge, liksom på Åland följer med de svenska TV-programmen, påverkar Sveriges radios behandling av t. ex. danska, norska och åländska problem. Och omvänt torde det vara möjligt att undersöka hur t. ex. Danmarks radios resp. Norsk rikskringkastings vetenskap om detta faktum påverkar dessas behandling av svenska problem.

De jämförande undersökningarna, som föreslagits ovan, bör också kunna ge svar på frågan om grannlandsprogrammets betydelse för språkförståelsen. Det enligt kulturutskottets uppfattning helt rimliga antagandet att ett vidgat radio- och TV-samarbete i Norden ökar den ömsesidiga språkförståelsen får stöd i bl. a. undersökningen "Nabospråksförståelse i Skandinavien" (*NU 1976: 13*). Vidare bör givetvis behovet av, möjligheterna till och kostnaderna för översättning och textning av programmen ytterligare utredas.

Ytterligare bör utredas hur barn och yngre tonåringar påverkas av ett brett programutbud med många valmöjligheter. Detta är väsentligt inte minst med tanke på att tidsskillnaderna vid ett nordiskt programutbyte skulle förlänga den tid under vilken det i allmänhet sänds barnprogram. I detta sammanhang aktualiseras även frågan om TV:s eventuella påverkan av familjelivet överhuvudtaget.

Särskild uppmärksamhet kräver även det förhållandet att Färöarna och Grönland idag saknar television, liksom att Island i jämförelse med de övriga nordiska länderna har ett förhållandevis litet programutbud. Det är möjligt att i synnerhet Färöarnas och Grönlands deltagande i det nordiska radio- och TV-samarbetet måste göras till föremål för egna utredningar.

Kulturutskottet konstaterar att ljudradions roll i ett utvidgat samarbete på området hittills utretts mycket ytligt. Utskottet förväntar sig att förusättningarna för ett utvidgat radiosamarbete utreds i grunden .

Av remissbehandlingen av frågan om nordisk radio och television via satellit har det framgått att det råder en stark önskan i Norden att på allt sätt stärka den nordiska kulturgemenskapen. Samtidigt saknas dock så gott som helt en diskussion om de konkreta uttrycken för denna gemenskap. Detta förklaras säkert av att kulturgemenskapen numera av de flesta nordbor tas för given, vilket i och för sig är glädjande. Men detta kan samtidigt innebära att man inte alltid har klart för sig vad denna kulturgemenskap är och vad den inte är. Ett sådant förhållande gör det givetvis svårt att se vilka åtgärder som i ett givet ögonblick kan krävas för att effektivast stärka gemenskapen. Härvidlag kan en fortlöpande debatt på brett plan om den nordiska kulturgemenskapen vara av avgörande betydelse för dess fortbestånd och förkovring.

Programpolitiska frågor

En väsentlig utvidgning av det nordiska radio- och TV-samarbetet kommer av kulturpolitiska orsaker att kräva en viss programkoordinering mellan rundradioföretagen. I en fortsatt utredning är det därför ofrånkomligt att därmed sammanhängande problem noga analyseras med hänsyn till företagens självständighet och integritet.

Inköp av utomnordiska program bör enligt utredningen kunna göras samfällt av radioföretagen. Omständigheterna kring detta bör ytterligare belysas liksom de vinster som kan uppstå vid en koordinerad sändning av sådana program. Man bör dock inte utgå ifrån att därvid ledigbliven programtid nödvändigtvis måste fyllas helt med annat programstoff.

Ett utvidgat radio- och TV-samarbete torde medföra krav på ökad egenproduktion i de nordiska länderna, vilket skulle innebära stigande programkostnader. Denna fråga måste utredas ingående liksom möjligheterna till nordiska samproduktioner och annan produktionsamverkan

i enlighet med intentionerna i punkt 2 i den nu aktuella *rekommendationen nr 15/1973*. Hit hör också samarbetet kring utbildning i radio och television (jfr *rekommendationerna nr 7/1966* och *9/1970*).

Tekniska frågor

Kulturutskottet har noterat att uppfattningarna om de tekniska förutsättningarna att etablera ett nordiskt satellitsamarbete går starkt isär. Även om det råder enighet om utredningens slutsats att satellittekniken kan tjäna som ett realistiskt distributionsalternativ i en nära framtid, råder det dock fortfarande olika meningar om själva utformningen av systemet, starttidpunkt och kostnader. Det är givetvis absolut nödvändigt att ytterligare utreda dessa frågor för att få fram helt entydiga uppgifter.

Vidare bör utvecklingen av radio- och TV-distributionen på andra håll i världen studeras. Strävan bör därvid vara att utröna i vad mån en mera allmän övergång till distribution av rundradioprogram via direkt-sändande satelliter är att vänta och hur i så fall redan anlagda jordbundna distributionsnät kan komma att utnyttjas för t. ex. sändning av regionala program.

I anslutning till ett påpekande i utredningen vill utskottet betona vikten av att man i den fortsatta utredningen studerar konsekvenserna av frånvaron av ett nordiskt satellitsystem i en situation där angränsande utomnordiska länder etablerat sådana system.

Formella frågor

Vad slutligen gäller ministerrådets hantering av frågan om ett via satellit utvidgat radio- och TV-samarbete i Norden har utskottet noterat att ministerrådet vid behandlingen av detta ärende utvidgats till att omfatta, förutom kultur- och undervisningsministrarna, vilket är det naturliga, även kommunikationsministrarna. Utvidgningen har givetvis betingats av ärendets komplexitet och hälsas med tillfredsställelse av kulturutskottet. Under det fortsatta utredningsarbetet kan det bli nödvändigt att ytterligare utvidga ministerrådet till att omfatta även andra ministrar än de nyss nämnda. Detta får dock inte tillåtas skymma det faktum att frågan om att utvidga det nordiska radio- och TV-samarbetet framför allt är en kulturpolitisk fråga och därför bör behandlas som en sådan. Detta är redan manifesterat i det nordiska kulturavtalet, men utskottet finner skäl att på nytt understryka detta. Ytterligare erinras om att punkt 6 i *rekommendation nr 15/1973* syftar till en komplettering av kulturavtalet i detta hänseende med *särskilda* stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå

att rådet lägger meddelandena om rekommendationen nr 15/1973 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Oslo den 17 februari 1978

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)</i>
<i>René Brusvang (CD)</i>	<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Johannes M. Olsen (Sb)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

I slutet av 1975 tillsattes en departemental arbetsgrupp med uppgift att i samråd med kultursekretariatet utreda olika möjligheter till gemensamma åtgärder på nordiskt plan inom den högre utbildningen. Bl. a. är avsikten att finna områden som av resursmässiga skäl bör utnyttjas samnordiskt. Reformerna inom uppbyggnaden av den högre utbildningen i Norden under senare år har lett till att utvecklingen i viss utsträckning skett på olika sätt i de enskilda länderna. Därför är det relativt svårt att föreslå åtgärder för en reell samplanering i enlighet med intentionen i rekommendationen. Arbetsgruppen har dock försökt finna områden där gemensamma åtgärder bör ligga i alla länders intresse. Bl. a. har diskuterats samverkan rörande universitetspedagogiskt utvecklingsarbete och forskning om högre undervisning. En kartläggning rörande lågfrekventa studieinriktningar inom de filosofiska fakulteterna har genomförts. Vidare har en sakkunnig engagerats för att utarbeta en terminologinyckel över grundläggande studieorganisatoriska begrepp på nordiskt plan (betyg, kurser etc.). Arbetet med denna väntas vara slutfört under 1977. Andra frågor av intresse som är under behandling rör bl. a. problem kring examensgiltighet i Norden, i första hand rörande lärarutbildning.

Vidare har under 1977 en revideras utgåva av studiehandledningen "Att studera i Norden" utgivits.

Beträffande samarbetet mellan universiteten och högskolorna på Nordkalotten kan nämnas att anslag har beviljats ur ministerrådets dispositionsmedel för ökat samarbete mellan institutioner i Nordkalottregionen samt för ett symposium om bl. a. utbyggnad av undervisningsutbudet inom regionen.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp som utsågs 1973 för att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskning framlade i september 1976 sitt betänkande. Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor har tagit upp ärendet för behandling på sin dagordning. Det resultat som åsyftades med rekommendationerna torde därmed ha uppnåtts.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område och rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

(Se rek. 19/1972/k, Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Støtteordningen for oversettelse av nordisk nabolandslitteratur omfatter også de små språkområder i Norden, herunder det færøyske språksamfunn. Ved fordelingen av disse midlene i 1977 er støtte gitt til oversettelse av litteratur både til og fra færøysk, jfr. nærmere omtale av støtteordningen i ministerrådets beretning om litteratursamarbeidet.

Spørsmålet om ytterligere nordisk støtte til de små språkområders litteraturer er i løpet av året blitt drøftet i ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet og vil bli vurdert i forbindelse med behandling av et arbeidsprogram for den kommende 3-årsperiode.

Nordisk Kulturfond har gjennom særskilt bevilgning medvirket til iverksettelse av en undersøkelse av fremtidsutsiktene for utgivelse av litteratur på færøysk, islandsk og grønlandsk.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Danmarks regering meddelar den 25 november 1977 å *samtliga regeringars vägnar:*

Der henvises til afsnittet om ægteskabslovgivningen i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 26. session om det nordiske samarbejde på lovgivningens område (kap. II, pkt. 1.1.).

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motor-køretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1977:

Det vises til meddelelsen til Nordisk Råds 24. och 25.¹ sesjon samt til underpunktet om ansvar for trafikkskader i avsnittet om erstatningsrett i Ministerrådets melding til Nordisk Råds 26. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (kap. II punkt 5.3.).

¹ Se Nordisk Råd, 24. sess., s. 1614 och Nordiska rådet 25:e sess., s. 1773.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) har i en rapport udarbejdet af Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning foreslået indførelse af ensartede regler på dette område. En nærmere gennemgang af forslagene er gengivet i forbindelse med ministerrådets meddelelse af 30. november 1973 om rekommandationen.¹

NKV's forslag svarer til de gældende svenske regler. I Danmark indeholder den nye færdselslov, der trådte i kraft den 1. maj 1977, bestemmelser om invalidekøretøjer, der svarer til NKV's forslag.

I Finland og Norge overvejes forslaget i forbindelse med spørgsmålet om de fællesnordiske færdselsregler.

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1213.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Med utgangspunkt i rekommendasjonen ble det i 1975 utført en utredning om bestemmelser om terrenggående motorkjøretøy i Finland, Norge og Sverige. Utredningen konkluderte med at det i samtlige land var under utarbeidelse ny eller endret lovgivning som ville innebære en innskjerping av gjeldende bestemmelser. Det ville imidlertid ikke være behov for en harmonisering av bestemmelsene, men ved gjennomføringen av de nasjonale bestemmelser burde en likeartet regulering i grensetraktene etterstrebes.

I Sverige trådte Terrängkörningslagen i kraft i 1975. I Finland trådte Lagen om terränggående motorfordon i kraft 1.11.1977. I Norge trådte Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag i kraft 1.1.1978.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon.

I rekommendationen anbefalles att regeringarna i Finland, Norge och Sverige genom likartade bestämmelser begränsar användningen av terränggående motorfordon.

I anledning av rekommendationen utfördes år 1975 en utredning om bestämmelser om terränggående motorfordon i Finland, Norge och Sverige. Där ansågs det inte vara nödvändigt att direkt harmonisera bestämmelserna på området.

I Finland, Norge och Sverige har man nyligen skärpt bestämmelserna på området.

Av ovannämnd orsak kan man inte inom den närmaste framtiden räkna med ytterligare lagändring på området.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår trafikutskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 26/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (Kr. F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellan- riksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

På svensk sida är anläggandet av en mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. I prop. 1977/78: 31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden, som förelades den svenska riksdagen under slutet av år 1977, har uttalats att en förlängning av den nu befintliga Ritsemvägen till Norge ej bör genomföras.

BILAGA 1

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet.

Av meddelandet framgår att för svensk del är frågan om denna mellanriksväg beroende av ställningstagande till frågan om de obrutna fjällområdenas framtida användning. I prop. 1977/1978: 31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden har uttalats att en förlängning av den nu befintliga Ritsemvägen till Norge ej bör genomföras. Riksdagen har behandlat propositionen i slutet av 1977 och därvid beslutat att för närvarande inte ta ställning till propositionen i den del den avser byggande av vägen Skjomen—Stora Sjöfallet.

Utskottet finner det föga sannolikt att vägen Skjomen—Stora Sjöfallet kommer till stånd och anser därför ej skäl föreligga att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår trafikutskottet, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 27/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellkvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Folke Woivalin (ÅS)

*BILAGA 2***Betänkande 2 av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats ett meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet.

Trafikutskottet beslöt vid möte den 18 januari 1978 i Stockholm att föreslå Nordiska rådet att avskryva denna rekommendation.

Sedan detta beslut fattats har nya upplysningar erhållits i saken.

Mot denna bakgrund önskar utskottet fortsättningsvis följa detta ärende. Med hänvisning till vad som ovan sagts föreslår utskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 27/1973 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i saken till nästa ordinarie session.

Oslo den 21 februari 1978

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Thor Lund (A)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Folke Woivalin (ÅS)

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Etter at rapporten fra arbeidsgruppen for flyforbindelser i nord (*NU 1976: 17*) har vært på remiss, er den sammen med en sammenstilling av remissvarene, av Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål overlevert samferdselsministrene i Finland, Norge og Sverige. En arbeidsgruppe er nedsatt av de tre lands ministerier for å videreføre arbeidet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 januari 1978:

Frågan om flygförbindelserna dryftades vid ett möte mellan trafikministrarna och Nordiska rådets trafikutskott i november 1977. Vid mötet förklarade sig ministrarna positiva till att flygförbindelserna inrättades. Det klarlades emellertid att en statsunderstödd flygtrafik inte kan sättas i gång under 1978.

Den särskilda beredningsgrupp med representanter från de norska, svenska och finska kommunikationsdepartementen, som i enlighet med NÄT:s rekommendation arbetar med projektet, kommer att fortsätta med planeringen av flygförbindelserna så att dessa kan inrättas utan dröjsmål så snart detta är möjligt från bl. a. statsfinansiell synpunkt.

BILAGA

E 7. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Se Sak E 7, s. 1826)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem har en arbetsgrupp arbetat sedan hösten 1975. Arbetsgruppen har haft i uppdrag att undersöka behovet och utformningen av särskilda hälsoformulär på nordisk basis för olika åldersgrupper och sjukdomskategorier som kan bedömas vara i behov av sådan hälsodokumentation. Arbetsgruppen har bl. a. sökt avgränsa dessa ålders- respektive sjukdomskategorier och har mot bakgrunden av denna avgränsning företagit en enkätundersökning i länderna rörande bruket av olika sjukdomssymboler och s. k. ID-kort.

Arbetsgruppen har vidare genomgått relevant internationellt material rörande hälsodokumentation. Slutrapporten överlämnades till socialpolitiska kommittén i juni. Arbetsgruppen föreslog bl. a.

1. att ett särskilt nordiskt samarbete etableras rörande dokumentering av barns och skolungdomars hälsotillstånd m. m.

2. att ett hälsokort för vissa riskgrupper utarbetas för bruk i de nordiska länderna enligt enahanda principer,

3. att hälsokortet kan kompletteras med en symbol gemensam för alla riskgrupper,

4. att det internationella vaccinationsintyget utnyttjas som hälsodokument genom att intyget kompletteras med särskilda adekvata upplysningar,

5. att samarbete inleds på nationellt och nordiskt plan mellan intresseorganisationerna för olika riskgrupper och berörda myndigheter m. fl. rörande utformning samt tillverkning m. m. av en gemensam symbol

för de avsedda riskgrupperna att kunna användas tillsammans med hälsokort resp. vaccinationsintyg.

Socialpolitiska kommittén beslutade vid sammanträde i oktober att utredningen skall sändas ut på remiss. Frågan kommer att tas upp till förnyad prövning i socialpolitiska kommittén under våren 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande, fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Henimod 300 000 udvandrede nordiske statsborgere bor i dag i et andet nordisk land end statsborgerlandet. Omkring 200 000 af disse har opnået stemmeretsalderen i bosætningslandet, men har ikke haft mulighed for at øve direkte politisk indflydelse gennem deltagelse i valg til de almindelige folkevalgte forsamlinger i vedkommende land.

Efter et finsk regeringsinitiativ i 1972 henstillede Nordisk Råd i rek. nr. 30/1973 til Nordisk Ministerråd "snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande, fortrinsvis på grundlag af gensidighed".

På baggrund af udredningen "Nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed (NU 1975: 4)" og høring af Nordisk Råd, traf Ministerrådet i oktober 1975 principbeslutning om udformningen af en reform om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed. Reformen indebærer, at nordiske indvandrere, som i en vis mindsteperode (maksimum 3 år) har haft fast bopæl i indflytningslandet, indrømmes stemmeret og valgbarhed ved kommunale valg. Det blev taget sigte på at gennemføre reformen fra og med de nærmest forestående kommunevalg i Finland og Sverige i 1976, i Danmark i 1978 og i Norge i 1979. Fra islandsk side er der ikke taget principiel stilling til spørgsmålet. Men henblik på en bredere redegørelse for udredningsarbejdet henvises til beretningen for 1975 kap. XVI 2.

I Sverige er reformen gennemført ved ændring i kommunaloven med

virkning fra 1. januar 1976. Alle indvandrere uanset nationalitet omfattes.

Finland har gennemført ordningen for nordiske borgere ved ændring i kommunaloven og den kommunale valglov i april 1976. Statsborgere fra de andre nordiske lande kan indtil videre ikke være medlem af et politisk parti i Finland.

For Ålands vedkommende må beslutning om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed træffes af Ålands egne myndigheder.

En komitébetænkning, som rekommanderer gennemførelsen af reformer også på Åland, blev overleveret i november 1977 til landskabsstyrelsen. Man regner med, at reformen skal kunne gennemføres til høsten 1979, da det ålandske kommunevalg holdes næste gang.

I Danmark er reformen gennemført ved ændring i den kommunale valglov. Loven er trådt i kraft, og den finder anvendelse ved kommunalvalgene i 1978. Indtil videre må der dog tages forbehold for gennemførelse af ordningen på Færøerne og Grønland.

I Norge forberedes de nødvendige lovændringer, og reformen forudsættes gennemført ved næste kommunalvalg i 1979.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965/j angående enhetlig tid för fordringspreskription och nr 30/1973/j angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Se C 1, Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1977:

Som omtalt i tidligere meddelelser fik en embedsmandsgruppe i 1974 til opgave at gennemgå de nordiske landes lovgivning og administrative praksis på de områder inden for udlændingelovgivningen og udlændingekontrol, som kan anses for at være af særlig betydning ved forebyggelse og bekæmpelse af politiske voldshandlinger på nordisk område. Embedsmandsgruppen skulle særligt overveje, om der er muligheder for yderligere at udbygge det allerede bestående samarbejde mellem de nordiske lande. Undersøgelsens resultat forelå i december 1976 i form af en redegørelse, der i marts 1977 blev sendt til Nordisk Råd.

Det fremgår af redegørelsen, at embedsmandsgruppen har behandlet reglerne om afvisning og udvisning, viseringspolitikken og asylpolitikken, samarbejdet inden for den nordiske paskontroloverenskomsts område og inden for NALS (arbejdsgruppen vedrørende den civile luftfarts sikkerhed). Redegørelsen munder ud i, at der ikke synes at være behov for ændringer i de gældende regler, inden for hvilke der allerede finder et udstrakt samarbejde sted.

Ministerrådet kan tilslutte sig, at der i bestræbelserne for at forebygge terrorhandlinger på nordisk område ikke synes at kunne påvises noget aktuelt behov for ændringer i de regler, der gælder på de centrale områder, der er nævnt i redegørelsen. På mødet med juridisk udvalg den 1. november 1977 i Stockholm understregede ministerrådet imidlertid, at dette ikke kan tages som udtryk for, at ministerrådet viser tilbageholdenhed i bestræbelserne for at forebygge, at Norden bliver skueplads for sådanne aktioner. Ministerrådet lægger tværtimod megen vægt på,

at der søges tilvejebragt det bedst mulige værn mod terrorhandlinger med international baggrund. Men efter ministerrådets opfattelse bør man i det nordiske samarbejde på nuværende tidspunkt lægge hovedvægten på mulighederne for inden for de nugældende regler at foretage en yderligere udbygning og løbende tilpasning af det rent praktiske samarbejde mellem myndighederne i de nordiske lande. Ministerrådet vil da også fortsat have opmærksomheden rettet herpå. Dette er naturligvis ikke til hinder for, at spørgsmålet om en almindelig ajourføring af udlændingelovgivningen tages under overvejelse i de enkelte lande. I Danmark, Norge og Sverige er man således for tiden i gang med sådanne overvejelser.

På baggrund af redegørelsens konklusioner, som ministerrådet altså kan tilslutte sig, og efter at disse væsentlige problemer nu har været drøftet mellem ministerrådet og juridisk udvalg, har ministerrådet rejst spørgsmålet om, hvorvidt de formål, som ligger bag rekommandationen, nu kan anses for opnået.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 26. session 1978 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 31/1973 om nordisk samvirke til forebyggelse af voldsdåd med international baggrund inden for nordisk område.

Udvalget har drøftet meddelelsen på møder den 23. januar 1978 i Stockholm og den 18. februar 1978 i Oslo. Rekommandationen har endvidere været genstand for drøftelse på juridisk udvalgs møde med de nordiske justitsministre den 1. november 1977 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget og rekommandationen

Under drøftelserne i juridisk udvalg af det medlemsforslag (*A 408/j*), som resulterede i vedtagelse af den foreliggende rekommandation, gav de nordiske justitsministre tilsagn om, at man var villig til at iværksætte en undersøgelse af mulighederne for et forbedret nordisk samarbejde på området. Justitsministrene fandt det hensigtsmæssigt, at en foreløbig undersøgelse af problemerne blev foretaget af en nordisk embedsmandsgruppe.

Juridisk udvalg havde ikke principielle indvendinger mod denne fremgangsmåde, men pointerede i sin betænkning af 25. oktober 1973, at udvalget fandt det væsentligt, at vægten i arbejdet blev lagt i et udvalg med deltagelse af parlamentarikere, og at embedsmandsgruppens undersøgelser i løbet af så kort tid som muligt blev afsluttet og forelagt det egentlige udvalg.

2. Rapporten fra den af de nordiske justitsministre nedsatte embedsmandsgruppe

I november 1974 nedsatte justitsministrene en arbejdsgruppe bestående af tjenestemænd fra vedkommende departementer og styrelser til at gennemgå de nordiske landes lovgivning og administrative praksis på de områder inden for udlændingelovgivningen og udlændingekontrol, som kunne anses for at være af særlig betydning ved forebyggelse og bekæmpelse af politiske voldhandlinger på nordisk område, og herunder særligt at overveje, om der var muligheder for yderligere at udbygge det allerede bestående samarbejde mellem de nordiske lande på dette område.

Embedsmandsgruppens rapport er tilsendt Nordisk Råd i marts 1977.

I rapporten redegøres der for de gældende regler i Norden om afvisning og udvisning, visering og asyl samt for visse internationale overvejelser vedrørende flykapring og lignende terrorhandlinger.

Vedrørende spørgsmålet om *afvisning og udvisning* tages der i rapporten udgangspunkt i de svenske regler, som særlig blev fremhævet i medlemsforslaget. Ifølge den svenske udlændingelov skal en udlænding, som kommer til Sverige, afvises, hvis der er begrundet formodning om, at han tilhører eller virker for en organisation eller gruppe, som kan frygtes uden for sit hjemland at anvende vold, trussel eller tvang for politiske formål, og der tillige med hensyn til, hvad der er kendt om hans tidligere virksomhed, foreligger fare for, at han i Sverige medvirker til sådanne handlinger.

Efter de oplysninger, der foreligger for arbejdsgruppen, har den svenske lovgivning i det væsentlige virket efter hensigten. Den danske udlændingelov indeholder ikke hjemmel til afvisning og udvisning i fuldt samme omfang som de svenske regler. Efter dansk opfattelse vil der imidlertid inden for den gældende lovs rammer i en given situation være mulighed for at afvise eller udvise udlændinge, der udgør en sikkerhedsmæssig risiko. Også de finske og norske regler, der især, hvad angår betingelserne for udvisning af uønskede udlændinge, er betydeligt videre end de tilsvarende danske og svenske regler, indeholder efter disse landes opfattelse tilstrækkeligt værn mod formodede udenlandske terroristers indrejse og ophold.

Den svenske lovgivning indeholder bestemmelser om særlige foranstaltninger (telefonaflytning, brevcensur m. v.), der kan bringes i anvendelse over for udlændinge, der opfylder lovens betingelser for afvisning eller udvisning, men som ikke afvises eller udvises, fordi den pågældende bedømmes at være politisk flygtning. Tilsvarende bestemmelser findes ikke i de øvrige nordiske lande. Man finder imidlertid fra disse landes side, at lovgivningen giver tilstrækkelige muligheder for — hvor der er konkret behov derfor — at iværksætte de påkrævede foranstaltninger i situationer, der er omfattet af de svenske regler.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at en skærpelse af de gældende regler om afvisning og udvisning m. v. med henblik på at bidrage til en mindskelse af risikoen for politiske voldshandlinger på nordisk område ikke er påkrævet.

Vedrørende *viseringspolitikken* siges det bl. a., at siden den nordiske paskontroloverenskomsts ikrafttræden i 1958 har de nordiske lande i det væsentlige fulgt en ensartet politik med hensyn til visumtvang over for lande, med hvilke der består en regelmæssig samfærdsel. Der er dog i de senere år sket fravigelser.

Den sikkerhedsmæssige værdi af en almindelig skærpelse af reglerne om visumtvang betragtes af arbejdsgruppen som meget tvivlsom, og den vil næppe stå i rimeligt forhold til de betydelige administrative vanskeligheder, en visumtvang indebærer. Der findes derfor ikke grundlag for at anbefale en skærpelse af reglerne om visumtvang. Arbejdsgruppen

peger derimod på, at risikoen for fremtidige terrorhandlinger bør indgå som et moment ved eventuelle senere overvejelser om yderligere lettelser i viseringstvungen.

Vedrørende *asylpolitikken* er udgangspunktet den af samtlige nordiske lande undertegnede FN-konvention fra 1951 of flygtninges retsskilling. Imødekommelse af en asylansøgning betyder efter de danske, finske og norske regler, at den pågældende opnår status som politisk flygtning. Efter de svenske regler er ordningen derimod den, at den pågældende opnår arbejds- og opholdstilladelse, uden at det på dette tidspunkt tilkendes, hvorvidt han anerkendes som politisk flygtning.

Den omstændighed, at en udlænding på grundlag af de oplysninger, der foreligger om hans forhold, formelt opfylder betingelserne for flygtningestatus, er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at han rent faktisk kan opnå sådan status. Ved vurderingen af en ansøgning om politisk asyl kan der tages hensyn til oplysninger af sikkerhedsmæssig karakter. De gældende lovbestemmelser i de nordiske lande om politisk asyl er ikke til hinder for, at der tages sådanne hensyn. I praksis indgår sikkerhedsmæssige oplysninger i fornødent omfang i vurderingen af anmodningen om politisk asyl, og der kan derfor efter arbejdsgruppens opfattelse ikke antages at være behov for at overveje en ændring af den gældende praksis for behandlingen af asylsager.

Inden for Europarådet er der i løbet af 1975—76 udarbejdet en *konvention om bekæmpelse af terrorisme*. Konventionen omfatter en række af de typisk forekommende terrorhandlinger som f. eks. flykapring, sabotage mod luftfartøjer, gidseltagning m. v.

Spørgsmålet omkring *lufthavns- og flysikkerheden* behandles i en nordisk arbejdsgruppe for luftfartens sikkerhed. I arbejdsgruppen undersøges muligheden for fællesnordiske bestemmelser og rutiner for rejser uden medfølgende bevogtningspersonale og udarbejdelse af særlige rutiner og normer for gensidig nordisk information om forbrydelse mod den civile luftfarts sikkerhed eller trussel mod denne.

3. Juridisk udvalg

Som det fremgår af meddelelsen, tilslutter Nordisk Ministerråd sig embedsmandsgruppens konklusioner, hvorefter der i bestræbelserne for at forebygge terrorhandlinger på nordisk område ikke synes at kunne påvises noget aktuelt behov for ændringer i de regler, der gælder på de centrale områder, der er nævnt i redegørelsen.

Juridisk udvalg har på det foreliggende grundlag ikke anledning til at imødegå embedsmandsgruppens og ministerrådets konklusioner, men skal som ministerrådet understrege betydningen af, at man i det fortsatte nordiske samarbejde lægger øget vægt på uden for de nugældende regler at foretage en yderligere udbygning og løbende tilpasning af det

rent praktiske samarbejde mellem myndighederne i de nordiske lande.

Under henvisning til, hvad der som nævnt foran under punkt 1 blev fremhævet allerede under medlemsforslagets behandling, og til, hvad tidligere medlem af juridisk udvalg, riksdagsledamot Astrid Kristensson ved de to foregående sessioner har draget frem i spørgsmål til Nordisk Ministerråd, finder juridisk udvalg imidlertid ikke, at arbejdet med den foreliggende rekommandation er forløbet på en for udvalget fuldt tilfredsstillende måde.

Som af Astrid Kristensson fremdraget er der efter udvalgets opfattelse medgået betydelig længere tid end nødvendigt til udarbejdelsen af den sammenstilling af gældende nordiske regler, som embedsmandsrapporten indeholder. Juridisk udvalg finder endvidere, at det under alle omstændigheder i overensstemmelse med rekommandationens henstilling burde have været overdraget til et udvalg med parlamentarisk deltagelse at drage de konklusioner, som en sammenstilling af gældende regler kunne give anledning til. Det har for juridisk udvalg på det foreliggende grundlag ikke været muligt — og ligger i øvrigt også uden for rammerne for udvalgsarbejdet i Nordisk Råd — at foretage en så detaljeret gennemgang og vurdering af det foreliggende materiale, som et egentlig specialudvalg ville have haft mulighed for.

Juridisk udvalg finder, også af hensyn til den stadig aktuelle debat om de nordiske samarbejdsformer, at man i den foreliggende sag med fordel kunne have søgt udredningsresultater nået ad den mere utraditionelle vej, som juridisk udvalg havde anvist.

Som nævnt finder udvalget imidlertid ikke anledning til at anfægte konklusionerne fra det foretagne udredningsarbejde og kan derfor tiltræde, at hovedmålet med rekommandationen er opnået.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund til Nordisk Råd,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 31/1973 om nordisk samvirke til forebyggelse af voldsdåd med international baggrund inden for nordisk område til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 18. februar 1978

Erik Adamsson (s)

Kristian Albertsen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Ib Christensen (DR)

Astrid Gjertsen (H)

Guttorm Hansen (A)

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo Koivisto (Sd)

Liv Stubberud (A)

Mogens Voigt (FP)

Lars Werner (vpk)

Håkan Winberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 14 december 1977:

År 1971 upprättade justitieministrarna i Norden en ämbetsmannagrupp bl.a. för ömsesidig information om det aktuella läget på narkotikafronten, det s. k. Kontaktmannaanorganet för narkotikafrågor.

Kontaktmannaanorganet konstaterar att den tidigare iakttagna utvecklingen i befolkningsundersökningarna i riktning mot en minskande andel ungdomar som provat narkotiska preparat, har fortsatt och förstärkts. Tendensen synes vara gemensam för alla de nordiska länderna. Det är ovisst om utvecklingen kan hänföras till ett minskat utbud av narkotiska ämnen. Däremot synes förebyggande åtgärder i form av upplysning och en ändrad inställning bland ungdomen bidra till de sjunkande siffrorna.

En motsatt utveckling har ägt rum såvitt gäller de s. k. hårda narkotiska preparaten som morfin, morfinbas och heroin i det etablerade, grava missbruksklientelet. Enligt tillgängliga uppgifter saluförs nu heroin regelmässigt i Sverige. Det har förekommit i Norge och är introducerat i Danmark i mindre omfattning. Tecken finns som tyder på att heroin förekommit i enstaka fall i Finland. Umgänget i de kretsar där det tunga missbruket sker, kännetecknas av en tilltagande brutalitet och kriminalitet. Dödsfall förekommer på grund av svårigheter vid dosering och orena preparat. Erfarenheterna av behandling av heroinister är små. Åtgärder vidtas för att möta denna nya situation. De rättsvårdande myndigheterna har ytterligare utökat sitt internationella samarbete, som redan tidigare varit omfattande.

Det tredje nordiska narkotikasymposiet i Røros, Norge, hösten 1975 resulterade i ett antal rekommendationer för behandlingsforskningen i Norden av särskilt intresse mot bakgrund dels av Nordiska rådets *rekommendation nr 32/1973* angående vård av narkotikamissbrukare, dels av nödvändigheten av att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för missbrukare i de nordiska länderna m. m.

Den 6—7 december 1976 sammanträffade ett 15-tal forskare från samtliga nordiska länder för att dryfta olika problem i samband med befolkningsundersökningar av droganvändning. Ett sammanträffande mellan kartläggningskommittén och nordiska forskare har planerats första veckan av december 1977. Den 14 december 1977 träffas nordiska forskare till ett seminarium om uppkomstbetingelser och vidmakthållande av missbrukskarriärer, som syftar till förslag om forskningsprojekt på dessa områden. Ett seminarium i frågan om tvång/frivillighet i vården av drogmissbrukare förbereds för närvarande av en nordisk expertpanel att äga rum i dec./jan. 1977/78.

Socialministrarna i Danmark, Sverige och Norge möttes i december 1977 till ett arbetsmöte kring narkotikafrågor. Finlands och Islands socialministrar var förhindrade att delta.

Inför mötet hade utarbetats nationella rapporter om den aktuella narkotikasituationen i de nordiska länderna.

Huvudintrycket av rapporterna är att problemen synes vara någorlunda likartade i samtliga nordiska länder. Ett allmänt intryck är också att det förefaller att ha inträtt en viss stagnation av narkotikamissbruket.

Karakteristiskt för det nordiska mönstret är ett "blandmissbruk" i vilket alkoholen spelar en alltmer dominerande roll. För samtliga nordiska länder gäller vidare att introduktionen av heroin under senare tid har fört till att missbruksmiljöerna har blivit hårdare. I alla nordiska länder, möjligen med undantag för Island, har man "hårda kärnor" av missbrukare som ger stora problem.

Den "tunga" narkotikans inträde på den nordiska marknaden har lett till att polis- och tullväsendet har tvingats till att koncentrera sig kring kampen mot dessa. Socialministrarna underströk emellertid att det är nödvändigt att även i fortsättningen bekämpa cannabis. Inte minst i upplysningsarbetet måste man ha detta för ögonen.

Socialministrarna betonade vikten av att det är nödvändigt att bekämpa uppfattningen att narkotikamissbrukare inte kan botas.

Socialministrarna var eniga om att på nordisk basis få utrett problem knutna till behandlingen av "den hårda kärnan" av narkotikamissbrukare.

Vid mötet framhöll socialministrarna att det nordiska samarbetet på detta område i sina huvuddrag fungerar bra, men att man trots detta

lägger vikt vid att samarbetet fördjupas. Samarbetet bör vidare stärkas på det internationella planet — bl. a. genom att det på nordiskt plan tas initiativ till att främja åtgärder via FN. Som exempel på detta är de nordiska ländernas engagemang i aktuella projekt i opiumproducerande länder i Asien. Danmark stödjer till exempel projekt i Afganistan, Sverige i Pakistan och Laos och Norge i Burma. Det är viktigt att arbeta för att FN blir i stånd till att förstärka sina insatser i kampen mot narkotikan.

Socialministrarna var också överens om att de nordiska länderna bör öva påtryckningar för att så många länder som möjligt ratificerar konventionen om psykotropa medel — speciellt gäller detta de stora läkemedelsproducerande länderna. Konventionen innebär kontroll av produktion och försäljning av vissa vanebildande medel. Ministrarna var överens om att försöka få till stånd en effektiv kartläggning av och ett varselsystem för nya, vanebildande läkemedel.

Socialministrarna var eniga om betydelsen av en fortsatt utbyggnad av det nordiska samarbetet mellan tull- och polismyndigheterna med syfte att hindra införsel och marknadsföring av narkotika.

Socialministrarna var vidare överens om att fortsätta sina överläggningar om narkotikaproblem, särskilt frågor som är förknippade med behandling av narkotikamissbrukare, vid sitt nästa ordinarie möte i augusti 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade vid möte den 23—24 september 1974 i Oslo frågan om hur rekommendationen skulle handläggas. Kommittén ansåg härvid att rekommendationen inte förutsatte några föranstaltningar på nordiskt plan. Man utgick dock ifrån att det ankom på ministerrådet att fortlöpande informera Nordiska rådet om de åtgärder (utredningar, lagstiftning, m. m.) som på nationellt håll vidtagits på ifrågavarande område. I överensstämmelse härmed ges i det följande en översikt över utvecklingen på området under senaste tid i respektive land.

Mot bakgrund av att både Finland, Island och Norge har långtgående restriktioner mot alkoholreklam samt den svenska riksdagen tagit ställning emot alkoholreklam anser ministerrådet att den fortlöpande informationen till Nordiska rådet i denna fråga bör upphöra eftersom denna information i fortsättningen endast kommer att omfatta Danmark.

Danmark

Inrikesministern överlämnade i mars 1976 en redogörelse till folkettinget i alkoholfrågan.

Den efterföljande debatten på denna redogörelse visade att ett stort flertal av folketingets ledamöter fortfarande är av den uppfattningen att det inte bör införas ett generellt förbud mot alkoholreklam. Frågan bör i stället lösas genom allmänna regler, dvs. lagen om marknadsföring.

Alkoholrådets branschorganisationer antog i december 1976 ”Ret-

ningslinier vedrørende reklame for øl, vin og spiritus". Riktlinjerna ändrades i september 1977 mot bakgrund av en överläggning härom mellan "forbrugerombudsmannen", "forbrugerrådet" och branschorganisationerna.

Finland

Riksdagen godkände under år 1976 regeringens lagproposition om begränsning av alkoholreklam. De slutliga lagarna gavs t. o. m. på vissa punkter en stramare utformning än vad de hade i propositionsstadiet.

De nya stadgarna gäller sedan i mars 1977. Enligt stadgandena är reklam för alkoholdrycker i regel förbjuden. Reklam för alkoholdrycker är tillåten endast

- i hotell- och restaurangbranschens fackpublikationer
- i restauranger och minutförsäljningsställen som lyder under alkoholagen
- i sådan utländsk tryckt publikation, vars huvudsakliga syfte ej är alkoholreklam.

Det är än så länge svårt att överblicka verkningarna av alkoholreklamförbudet, eftersom det varit i kraft endast nio månader. Så mycket kan i alla fall redan sägas att de erfarenheter social- och hälsovårdsministeriet och alkoholbolagen hittills gjort av begränsningen av alkoholreklamen varit enbart positiva.

Island

Alkoholreklam har alltid varit förbjuden i Island i såväl tidningar, tidskrifter som på annat sätt. Endast prisändringar får bekantgöras. Den enda alkoholreklam som är tillåten i Island är den som sker via utländska publikationer och tidningar som säljs i utlandet.

Norge

Socialdepartementet arbetar fortfarande med en total översyn av regelverket på alkoholområdet. De rent alkoholpolitiska aspekterna kommer inte in i detta juridiska arbete.

Socialdepartementet arbetar också med utvecklingen av "alkoholistomsorgen" med utgångspunkt från riktlinjerna i Stortingsmedling nr 17 (1975—76) och behandlingen av densamma i Stortinget.

Föreskrifter om förbud mot alkoholreklam (etapp 2) trädde i kraft den 1 mars 1977.

Sverige

Den utredning rörande formerna för förbud mot alkohol- och tobaksreklam som överlämnades i oktober 1976 har nu remissbehandlats. Frågan bereds för närvarande inom handelsdepartementet, som beräknar lägga fram proposition under våren 1978. Riksdagen har vid riksmötet våren 1977 uttalat sig för förbud vad gäller alkoholreklam.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Med anledning av fråga vid Nordiska rådets 25:e session angående vidareutbildning av fysioterapeuter vill ministerrådet meddela följande.

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén har våren 1976 beslutat att tillsätta en ad hoc arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 3/1974 angående vidareutbildning av fysioterapeutlärare.

Enligt arbetsgruppens mandat skall gruppens arbete syfta till en översyn av förutsättningarna för yrkesutövning i länderna och på nordiskt plan för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Utifrån en sådan översyn skall förutsättningarna och formerna för en utbyggnad av den nordiska arbetsmarknaden för nämnda yrkeskategorier allmänt bedömas. Gruppen skall särskilt undersöka möjligheterna att genomföra gemensam arbetsmarknad för yrkesgrupper, för vilka krävs legitimation endast i vissa länder, utan att legitimationskrav införs i samtliga länder. Till de yrkesgrupper som uppdraget omfattar hör arbetsterapeuter, so-

cionomer, psykologer, barnmorskor, distriktssköterskor, tandtekniker och optiker.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete september 1976, har inledningsvis företagit en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda. Denna inventering har gruppen redovisat i den lägesrapport med plan för det fortsatta arbetet som gruppen enligt sitt mandat har avlämnat i mars 1977.

Mera ingående har gruppen hittills behandlat förutsättningarna för införande av gemensam arbetsmarknad ifråga om arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker och tandtekniker. Vidare har gruppen påbörjat en översyn av gällande överenskommelser för dels tandläkare, i syfte att ge möjlighet att erkänna specialistbehörigheter i de olika länderna, och dels sjuksköterskor. Översynen av den sistnämnda överenskommelsen har påkallats av den uppdelning av sjuksköterskeutbildningen i grund- och vidareutbildning som införts i vissa länder sedan överenskommelsen träffades. Genom beslut av socialpolitiska kommittén under 1977 har gruppens mandat utvidgats att omfatta yrkesgrupperna veterinärer och receptarier.

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade vid sammanträde den 14 november 1977 att, med utgångspunkt i det av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) antagna samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, genomföra en inledande kartläggning av pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal i de nordiska länderna. En utredare har engagerats för kartläggningen, som skall genomföras under första halvåret 1978. Kartläggningen skall även omfatta efter- och vidareutbildningen av fysioterapeuter. Kartläggningen kommer med största sannolikhet att bli föremål för överläggning i Nordiska socialpolitiska kommittén under hösten 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet rekommenderar Nordiska rådet ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Denna fråga är föremål för utredning eller remissbehandling i flera av länderna. Ministerrådet följer frågans utveckling.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 14 december 1977:

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade den 5 december 1974 att från och med den 1 januari 1975 inrätta "Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning":

Evalueringskommittén har i uppdrag att evaluera verksamheten i Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning samt pröva möjligheterna till en sammanslagning av de två organen. Kommittén skall även utreda på vilket sätt detta samarbete kan integreras i det övriga nordiska samarbetet rörande samhällsforskning.

Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning har under året samrätt med företrädare för såväl Nordiska samarbetsorganet för drogforskning som Nordiska nämnden för alkoholforskning samt sökt befrämja kontakterna mellan dessa organ. Härvid har Nordiska rådets rekommendation nr 8/1974 angående en förutsättningslös prövning av en organisatorisk samordning av det nordiska samarbetet på rusmedelsforskningens område särskilt uppmärksammats. Evalueringskommittén har under år 1977 anställt projektledare och lagt fast ett arbetsprogram för evalueringen.

Evalueringskommitténs uppdrag avslutas i juni 1978. Kommitténs förslag skall behandlas i ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) under hösten 1978. Ministerrådet har endast beviljat medel till kommittén avseende första halvåret 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordiska läkemedelsnämnden, som inrättades av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 5 december 1974, har med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 9/1974 om "märkning av mediciner och andra bedövande ämnen" tillsatt en särskild expertgrupp. Expertgruppen har avslutat sitt arbete och avlämnat en slutrapport. Den finns publicerad med titeln "Läkemedel och trafik" i NU-serien (NU A 1977: 11) och har av nämnden överlämnats för nationell remissbehandling inom läkemedelsnämnden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara.

Nordiska läkemedelsnämnden, som inrättades av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 5 december 1974, har med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 9/1974 om märkning av mediciner och andra bedövande ämnen tillsatt en särskild expertgrupp. Expertgruppen har avslutat sitt arbete och avlämnat en slutrapport. Den finns publicerad med titeln "Läkemedel och trafik" i NU-serien (*NU A 1977: 11*).

På grund av ovannämnda utredning anses syftet med rekommendation nr 9/1974 att ha uppnåtts.

Trafikutskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1974 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (Kr. F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Utredningsarbete rörande brobygge eller annan förbindelse för lätt trafik vid Utsjoki pågår och utförs av en gemensam arbetsgrupp från vägmyndigheterna i Finland och Norge. En rapport beräknas kunna läggas fram omkring årsskiftet 1977/78.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd *at* træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj samt *at* lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I 1974 ble det foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet. Et av utgangspunktene for utredningsarbeidet var ovennevnte rekommendasjon.

I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Bl. a. tok man opp spørsmålet om harmonisering og skjerpning av grenseverdiene for emisjon av støy. Med hensyn til forsknings- og utredningsvirksomhet på trafikkstøyområdet ble det foreslått en prioritering av de tre områder: målemetoder, beregningsmetoder samt virkninger av støy på menneskene.

Samarbeidsmulighetene på disse områder er senere blitt undersøkt nærmere av en nordisk arbeidsgruppe for trafikkstøyspørsmål. I 1975 ble det foretatt en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forskning vedrørende trafikkstøy i Norden. Videre ble det foreslått en rekke samnordiske støyprosjekter.

Ministerrådet har i 1977 bevilget totalt Nkr 470 000 til trafikkstøysprosjekter, bl. a. til et prosjekt for utvikling av en felles nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy, og til et prosjekt om metoder for måling av støyimmisjon fra vegtrafikk.

For 1978 har ministerrådet bevilget Nkr 196 000 til trafikkstøysprosjekter. Et av prosjektene gjelder vurdering av effekter av støyreducerende tiltak. Kunnskap om støyreducerende tiltaks virkelige effekter er begrenset. Prosjektets formål vil være å kartlegge de subjektive og

objektive konsekvenser for menneskene av forskjellige støyreducerende tiltak. Videre er bevilget midler til et seminar om beregningsmetoder for flystøy og til et seminar om støy fra sporbunden trafikk. Hensikten med seminarene er å samle eksperter og myndighetsrepresentanter for å vurdere hensiktsmessige samnordiske forsknings- og utredningsprosjekter vedrørende disse typer trafikkstøy, eventuelt som underlag for ensartede bestemmelser og retningslinjer.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fællesnordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Det mest omfattende prosjektet i 1977 har vært "Nordisk videreutdannelsesprosjekt for hotell- og restaurantfaget", som har tilknytning til *rekommendasjon nr. 13/1974*. En rapport som dekker fase 2 er utarbeidet og denne konstaterer et stort behov for lederutvikling innen bransjen i hele Norden. Det foreslås at utdannelsesmoduler for ledere bygges opp på fellesnordisk mønster og at disse delvis drives på nordisk og delvis på nasjonalt plan. Rapportene har vært på remiss til berørte instanser i de enkelte land. Fase 3 som innebærer utforming av utdannelsesmodulene, vil bli startet i 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune:

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I den av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi föreslås bl. a. att färjeleden vid Kolari ersätts med broförbindelse. I anledning härav påbörjade vägmyndigheterna i de två länderna under första halvåret 1976 projekteringen för upprättande av en sådan broförbindelse med tillhörande tillfartsvägar. En lokaliseringsplan, innefattande tre broplatsalternativ, har tagits fram av statens vägverk i Sverige och sänts ut på remiss.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Overlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

De nordiske lande er enige om, at man må søge at benytte de kontakter, som er mulige, for at nå længst muligt i en samordning og godkendelse af testresultater for at lette den internationale handel. På nordisk plan behandles en del af disse problemer i Nordtest og i Embedsmandskomiteen for samarbejde inden for byggesektoren. De nordiske EFTA-medlemslande deltager aktivt i EFTA's arbejde for at få nye områder ind under ordningen med gensidig godkendelse af testresultater og kontrol. Således er der hidtil indgået konventioner og overenskomster for trykbeholdere, farmaceutiske produkter, ædelmetaller, skibsfartsudstyr, landbrugsmaskiner og traktorer, gasudstyr, elevatorer, kraner og opvarmningsudstyr til anvendelse i forbindelse med flydende brændsel. Den metode, der anvendes, er den såkaldte "gensidige godkendelse af testresultater", som inden for visse rammer sætter nationale myndigheder i stand til at godkende testresultater leveret af korresponderende myndighed i et andet land. EFTA-ordningerne er åbne for andre lande, de tidligere EFTA-lande Storbritanien og Danmark deltager i de fleste overenskomster. De ansvarlige myndigheder i de fleste af overenskomsterne har indbudt de modsvarende myndigheder i de EF-lande, som ikke deltager, til at tilslutte sig.

Island har derefter tilsluttet sig lægemiddelkonventionen, Holland og Den tyske Forbundsrepublik har tilsluttet sig skibsudrustningsoverenskomsten, og Italien har tilsluttet sig gasapparatoverenskomsten.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internationale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl. a. kan føre til forvriddning af handelen.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Inom ramen för det grannspråksprojekt som pågått under 1976—77 har en särskild arbetsgrupp behandlat frågan om grannspråksundervisning i Finland och ledningsgruppen för projektet har framlagt förslag avseende åtgärder som kan stärka de övriga nordiska språkens ställning i Finland.

Förslagen avser sammanfattningsvis följande:

Lektorat i danska och norska borde inrättas vid alla universitet som ger undervisning i ämnet nordiska språk.

Läromedelspaket om den nordiska gemenskapen och det nordiska samarbetet borde utarbetas i samnordisk regi för bruk i universitet och högskolor.

Grannspråksundervisning och grannspråkskunskap borde tas upp som riksomfattande tema för en fortbildningsdag i den obligatoriska fortbildningen för lärare i svenska.

Anslagen för stipendier åt lärare som deltar i nordiska kurser borde ökas.

Sommaruniversiteten borde anordna fortbildningskurser i grannspråken och grannländernas kultur och samhällsliv.

Ett läromedelspaket om Norden, det nordiska samarbetet och de nordiska språken för den obligatoriska skolan, anpassat efter de olika skolenivåerna, borde produceras som samnordiskt projekt.

Filmer, diaserier osv. om de nordiska länderna borde göras lättare tillgängliga för skolorna, exempelvis genom distribution via ett föreslaget nordiskt språk- och informationscentrum och de regionala AV-centralerna.

Frågan om upphovsrätten till bandade TV-program borde utredas närmare med tanke på möjligheten att använda dem i undervisningen.

De nordiska radiobolagen borde som samproduktion låta framställa undervisningsprogram om de nordiska länderna, det nordiska samarbetet och de nordiska språken.

Antalet timmar i svenska i den finska grundskolan och det finska gymnasiet borde kraftigt utökas jämfört med nu planerade timantalet.

Fasta lärartjänster för vuxenundervisning i svenska borde skapas i anknytning till arbetar- och medborgarinstituten, studieförbunden eller det föreslagna språk- och informationscentret.

Reselektorsverksamheten borde kraftigt utökas, med heltidsanställda reselektorer åtminstone i svenska men helst också i danska och norska.

Ett nordiskt språk- och informationscentrum borde med samnordiska anslag grundas i Finland. Centrets främsta funktion skulle vara att tillhandahålla undervisningsmaterial om Norden och de nordiska språken och därtill kulle komma informationsverksamhet, biblioteksverksamhet, språkkurser och eventuellt reselektorsverksamhet. I första hand skulle centret dock koncentrera sig på förmedling av nordiskt undervisningsmaterial och i undervisningen användbart informationsmaterial.

Förslagen pekar således både på åtgärder som borde vidtas på nationellt plan för att stärka grannspråksundervisningen och på samnordiska åtgärder.

Ledningsgruppen för projektet har i sin rapport till kulturavtalets organ understött den finska arbetsgruppens förslag.

Vid behandlingen av förslagen i Nordiska ministerrådet i november 1977 beviljades 160 000 dkr till fortsatt arbete rörande grannspråksundervisningen i Norden. Medlen skall bl. a. användas till ett seminarium rörande fortbildning av modersmåls lärare och en utredning rörande ett språk- och informationscenter för nordiska språk i Finland.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordisk Ministerråd henviser til den i 1976 afgivne melding om rekommandationen.¹

¹ Se Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1813.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding fra Nordisk Ministerråd om rek. nr. 19/1974/e angående nordisk samråd ved utformingen av beskatningsreglene for fysiske personer.

Rekommandasjonen lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformingen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.”

Ministerrådet meddeler at siden rekommandasjonen ble vedtatt har en utvidelse av det nordiske skattesamarbeidet funnet sted. Således møtes de nordiske finansministre og deres nærmeste medarbeidere minst to ganger om året.

Videre holdes nordiske skattemøter med deltagelse av embetsmenn fra de nordiske finansministerier to ganger om året. Dessuten har det foregått drøftinger om utformingen av en internordisk multinasjonal dobbeltbeskatningsavtale.

I tillegg til ovennevnte møter finner det sted fortløpende uformelle kontakter mellom ministeriene.

Det er også en regel at ved skatteutredninger tas det kontakt med finansministeriene i grannelandene innen utredningsarbeidet avsluttes.

Til slutt kan nevnes at det nordiske skattevitenskapelige forskningsrådet utgir en publikasjon tre ganger i året, hvor det gis opplysninger om utredninger, avgitte forslag, lovgivning m. m. En gang om året holder forskningsrådet et to-dagers seminarium, som behandler saker av felles interesse for de nordiske land.

Økonomisk utvalg må på denne bakgrunn være enig med de nordiske finansministre i, at formålet med rekommandasjonen anses å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor,

at Nordisk Råd tar meldingen om rekommandasjon nr. 19/1974/e angående nordisk samråd ved utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer til etterretning og anser saken ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 17. januar 1978

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>
Formann	
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Henning Jensen (S)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 desember 1977:

I Nordisk Ministerråds meddelelse den 10. desember 1976¹ ble det informert om en igangsatt utredning om saken på oppdrag fra SAS' styre. Det har imidlertid tatt lengre enn ventet å gjennomføre utredningen. En rapport ble overlevert til SAS styre sommeren 1977. Behandlingen av rapporten ble satt igang i SAS' organer høsten 1977.

¹ Se Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1814.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningsituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

1. Samarbejde på olie og naturgasområdet

I løbet af de sidste to år er indledt energi- og industridrøftelser mellem Norge og de andre nordiske lande. Det konkrete udgangspunkt for disse drøftelser er olie- og gasreserverne på den norske kontinentsokkel. Produktionen af olie ventes at øge fra vel 17 mio toe i 1977 til ca. 60 mio toe i 1980. Norsk olieproduktion vil i begyndelsen af 1980'erne tilsvare omtrent 60 % af det samlede olieforbrug i de nordiske lande.

Dette giver Norge en råstof- og energitilførsel og på noget længere sigt en kapitaltilførsel, som åbner muligheder for et udvidet energi- og industrisamarbejde mellem Norge og de andre nordiske lande. Formålet er at udvikle et bredt samarbejde, som er af gensidig interesse for de deltagende lande.

Selv om disse drøftelser er af relativ ny dato, er de kommet godt i gang og spænder over et vidt område. For oversigtens skyld er det derfor naturligt at give en kort beskrivelse af disse drøftelser.

Drøftelserne mellem Norge og Sverige blev indledt i februar 1976 og skulle i første række omfatte olieforsyning og petrokemisk industri. Under arbejdets gang har det imidlertid vist sig at være naturligt at tage spørgsmål angående samarbejde også på andre industriområder op til diskussion.

En fælles komité ledet af statssekretærene i de to industridepartementer afgav en rapport den 2. marts 1977. Rapporten blev lagt til grund for en protokol, som blev undertegnet af de to landes energi- og industriministre.

Inden for olieforsyning og petrokemi blev de enige om, at følgende spørgsmål skulle tages op:

1. Forhandlinger med de berørte selskaber om

- leverancer af fyringsolier og andre raffinerede olieprodukter fra Norge til Sverige på kort og lang sigt
- norsk markedsføring af raffinerede olieprodukter på det svenske marked og
- drøftelser om en langsigtet principaftale om levering af råolie fra Norge til Sverige.

2. Det undersøges, om og i hvilken udstrækning Sverige kan deltage i koncessioner om søgning efter og udvinding af petroleumforekomster på den norske kontinentalsokkel.

3. Der optages drøftelser mellem de berørte norske og svenske selskaber om udbygningsmulighederne for den petrokemiske industri i de to lande med særlig vægt på, at tilgængelige ressourcer udnyttes rationelt. Speciel opmærksomhed skal vises de forskellige alternativer for fremtidig forsyning med etylen.

I protokollen bliver der endvidere henvist til de samarbejdsmuligheder på industriområder, som ikke er knyttet til olie og petrokemi, således træmasse, stålindustrien, aluminium, fosforråvare, bilindustrien og elektronikindustrien.

Drøftelserne mellem Norge og Danmark om energi- og industrisamarbejde blev indledt foråret 1976. En statusrapport om samarbejdet blev afgivet i marts 1977 af en norsk-dansk embedsmandskomité. Spørgsmålet, som her har været i fokus, er mulighederne for et naturgassamarbejde i tilknytning til en samleledning for gas fra den norske sokkel. Denne ledning må ses inden for et nordisk perspektiv, idet man her står over for opbygning af et større distributionssystem for naturgas, hvor også eventuelt Sverige vil kunne udgøre et vigtigt marked.

Komiteen har foretaget en undersøgelse af alternative veje for en samleledning set i sammenhæng med en rørledning fra de danske felter og et distributions- og transportsystem i Danmark.

De udførte undersøgelser viser, at investeringerne ved en samleledning direkte fx til Emden er af samme størrelsesorden som en ilandføring over Jylland til Hamburg.

Den dansk-norske komité's foreløbige konklusion er, at der foreligger forudsætninger for efter 1985 at knytte et eventuelt skandinavisk gas-system til en mulig ny gasledning fra den norske sokkel. Det er imidlertid klart, at nye gasreserver må påvises på norsk sokkel, før lægning af en sådan ledning kan retfærdiggøres. Der er her tale om et projekt på ca. 20 mia kroner. Usikkerheden vedrørende reserver, markeder og investeringer må være minimal, før der tages beslutning om en investering af det nævnte omfang. I forbindelse med Nordisk Råds 25. session i Helsingfors enedes de berørte regeringer om, at de dansk-norske drøftelser skulle intensiveres og videreføres på dansk-norsk-svensk basis.

Komiteen har også taget andre samarbejdsområder op. Det gælder bl. a. langsigtede leverancer af fyringsolier til danske elektricitetsværker

og andre sider ved en olielevering til Danmark, køb af Svalbard-kul og udvidet dansk-norsk elektricitetssamarbejde.

Der er også indledt et energi- og industrisamarbejde mellem Norge og Island. Et fælles industriprojekt, bygning af et ferrosiliciumanlæg, vil nu blive realiseret på Island. I tillæg har Norge tilbudt leverancer af olieprodukter til dækning af det islandske forbrug, og der vil blive givet norsk faglig bistand i forbindelse med eventuel søgning efter olie på den islandske kontinentalsokkel.

De norsk-finske samarbejdsdrøftelser blev indledt februar 1977 i Helsingfors.

I første omgang skal man få bragt på det rene, hvilke praktiske samarbejdsmuligheder der foreligger mellem de to lande inden for olie og naturgas samt en del industriområder. Mulighederne for et samarbejde om fælles projekter i og eksport til tredjelande skal også undersøges.

Der er nedsat en fælles arbejdsgruppe, som skal undersøge mulighederne for et udvidet samarbejde. Komiteen skal også opmuntre til kontakter og samarbejde mellem de berørte industribrancher og bedrifter.

2. Fælles forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet

Som omtalt i C 1 1976 fremlagde Nordisk Industrifond den 1. oktober 1976 en rapport: "Nordiskt energi-FoU-samarbete" (FoU = Forskning og Udvikling) for Ministerrådet. På sit møde den 23. november 1976 behandlede Ministerrådet denne rapport og besluttede at give Nordisk Industrifond ansvaret for det fortsatte nordiske samarbejde inden for de sektorer af energi-FoU-området, hvor nordisk samarbejde ikke varetages af andre organer. Til finansiering af dette samarbejde på energiområdet under Industrifonden har Ministerrådet i 1976 og 1977 totalt bevilget 3,6 mio nkr., og for 1978 er vedtaget en ramme på 3 024 mio nkr. (1978-priser).

Nordisk Industrifond har fortsat sin tidligere påbegyndte planlægning for at initiere det nordiske samarbejde på energiområdet. Situationen i de nordiske lande på nogle energi-FoU-områder er blevet kortlagt. Med hensyn til udbygningen af modtrykskraftens anvendelse i Norden tyder kortlægningen på, at mulighederne for forbedringer gennem fælles projektarbejde er små. Derimod bedømmes udsigterne for kommunal energiplanlægning af fjernvarmedistribution at være betydeligt gunstige. For at kunne initiere FoU-samarbejde omkring bestående energikilder kræves der kompletterende arbejde i forhold til den meget skematiske kortlægning, der hidtil er foretaget. Der planlægges endvidere et nordisk symposium vedrørende geotermisk energi. Inden for området energianvendelse i industrien lader Fonden, i forbindelse med sit planlægningsarbejde, bl. a. foretage kortlægning af det specifikke energi-

forbrug inden for nogle forskellige typer af industrivirksomhed i ensartede foretagender, som er virksomme i de nordiske lande.

3. Øvrigt energisamarbejde

Fonden bevilgede desuden i sin normale projektstøttende virksomhed midler til samarbejdsprojekter efter sædvanlig ansøgningsprocedure. Med hensyn til omfanget af projektvirksomheden henvises til tabel under afsnittet Nordisk Industrifond.

Her kan nævnes samarbejdet inden for Nordel, organ for nordisk elkraftsamarbejde. Nordelsamarbejdet pågår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og kernekraftudvalget) og i Nordels sekretariat. Dette sidste er ansvarligt for Nordels udadrettede virksomhed og kontakter, udarbejder årsberetning og udgiver andre regelmæssige rapporter, statistik etc. Sekretariatet er for perioden 1975—78 placeret hos NVE (Norges vassdrags- og elektricitetsvesen) i Oslo, men vil fra efteråret 1978 ligge hos ELSAM i Danmark.

Som konkret eksempel på elkraftsamarbejdet kan nævnes jævnstrømsforbindelsen Jylland—Norge, der blev taget i brug i efteråret 1976 og fra efteråret 1977 med to kabler over Skagerrak har en overføringskapacitet på 500 megawatt.

Herudover er der fra Nordel kommet to delrapporter, således en, der indeholder prognoser for elforbruget inden for Nordelområdet frem til 1990, og en, der behandler elvarmens rolle i energiforsyningen i Norden.

Vedrørende den fremtidige virksomhed kan siges, at der på Nordels arbejdsprogram, foruden behandlingen af den videre udvikling af elproduktionen og kraftoverføring i Norden, også står bl. a. en udredning af problematikken omkring kombineret el/varmeproduktion (modtrykskraft) og om anvendelsen af varmepumper til husopvarmning.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Stiftelsen ytkemisk forskning er en nordisk industristiftelse med målsetting å fremme kunnskap om grenseflate- og kolloidvitenskap og dens industrielle anvendelser. Flertallet av medlemmene er idag svenske foretag.

Bakgrunnen til interessen for anvendt grenseflate- og kolloidvitenskap er at de fleste industrielle prosesser og biologiske system har viktige innslag av denne spesialkunnskap. Vitenskapsgrenen blir derved i høyeste grad tverrvitenskapelig og kan ved problemløsning føre ny kunnskap sammen.

Idag finnes begrensede kunnskapsressurser i Norden, dog med Ytkemiska Institutet som den dominerende institusjon innenfor anvendt grenseflate- og kolloidkjemi. Dette institutt som drives av stiftelsen ytkemisk forskning, har under året gitt kurser i anvendt grenseflate- og kolloidkjemi i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Man har i disse kursene såvel som i den anvendte forskningen, forsøkt å samarbeide med andre institusjoner med interesse for grenseflate- og kolloidkjemi, deriblant Lunds tekniska högskola, Nordisk institut for maling og trykkfarver, for å nevne noen av de nordiske samarbeidspartnere.

Styrelsen för teknisk utveckling har under året forsøkt å kartlegge det industrielle behov for grenseflate- og kolloidvitenskapelige innsatser idag og på 5—10 års sikt i samarbeide med Stiftelsen ytkemisk forskning og annen svensk industri. Utredningen har også kartlagt tilgjengelige ressurser i og utenfor Sverige. Arbeidet har resultert i skisseringen av ulike teknologioverføringsmodeller.

Stiftelsen ytkemisk forskning har selv foreslått å komplettere utredningen for hele Norden.

Det store behovet, både i industrien og innen universitetet og høgskoler for en forskerkurs i teknisk grenseflate- og kolloidvitenskap har under året resultert i utarbeidelsen av et program for et slik kurs. Denne er foreslått gitt innenfor rammen av de nordiske forskerkurser.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har under 1977 börjat en utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet. Utvärderingsarbetet beräknas bli klart i början av 1979 och utmynna i förslag till program för och organisation av det fortsatta nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Vidare skall man utreda behovet av och förutsättningarna för nya nordiska insatser (t. ex. Nordiska rådets rekommendation nr 23/1974 om en utredning av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten).

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfattningen av samernas rättigheter,
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

ad.pkt. 1. på trods af de vanskeligheder, der fra svensk side består i, at den verserende retssag vedr. svenske samers retsforhold endnu ikke er afsluttet, er det besluttet, at en indsamling af enhver form for retsligt materiale, der vedrører sameforhold, skal tilsendes Nordisk Ministerråds sekretariat via udvalgte nationale kontaktpersoner, med henblik på en bearbejdelse — og for bedre at kunne danne sig et indtryk af sameproblematikkens omfang.

Størstedelen af materialet er nu indkommet til sekretariatet som har påbegyndt en sammenstilling af dette.

ad.pkt. 2. Nordkalottkommittén skall verka för ett fördjupat samarbete på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten. Inom detta samarbete behandlas också sådana näringar som har betydelse för samer. T. ex. hölls i Alta den 18 och 19 april 1977 ett omfattande seminarium, som behandlade rennäringen. Före seminariet utarbetades ett faktaunderlag rörande rennäringen i olika länder. Seminariets resultat och faktaunderlag skall publiceras. NKK har också bildat en arbetsgrupp som skall arbeta vidare med seminariernas förslag. Samerna har representation i denna grupp.

NKK har också andra arbetsgrupper som sysslar med andra näringar; turism, industri, byggverksamhet, grönsaksodling och handel.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) behandlar också som en del av sin verksamhet sådana frågor som rör sig om samernas näringar. NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp har försöksverksamhet på gång i ett område som består av Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och f. d. Karesuando kommun i Kiruna kommun i Sverige rörande gränskommunalt samarbete. Som en del av denna verksamhet behandlas också sådana näringspolitiska frågor som har betydelse för samer.

ad.pkt. 2. og 3. den ad.pkt. 1. nævnte indsamling af retslig materiale vedrørende sameforhold vil også bidrage til at kaste lys over hvilke foranstaltninger, der kan tænkes truffet for at beskytte samernes leveveje og miljø med videre.

Nordisk Samisk Institut

Nordisk Samisk Institut skal i følge sine statutter arbejde med spørgsmål på det sociale, kulturelle, retslige og økonomiske område.

Institutionen har tre sektioner hvoraf en har til opgave at arbejde med spørgsmål indenfor næringsliv, miljø og rettigheder. Miljøspørgsmål er således en central arbejdsopgave for institutionen. Af virksomhed på dette område indtil nu kan nævnes projekter under "Miljøprogram for de samiska områder."

Meddelande

om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Spørgsmålene omkring multinationale selskabers virksomhed er blevet aktuelle i forbindelse med den voksende internationalisering af de nordiske landes økonomi og produktion og de multinationale selskabers ekspansion i særlig de to seneste tiår. I de sidste år har disse selskabers rolle og virksomhed udgjort et vigtigt led i samfundsdebatten.

Efter udarbejdelsen af en foreløbig sekretariatsrapport og efter drøftelser med arbejdsmarkedets parter, vedtog Ministerrådet i december 1975 direktiver for en nordisk undersøgelse som forudsat i rekommandationen. Undersøgellesarbejdet tager sigte på at tjene som grundlag for overvejelser om mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at træffe fællesnordiske forholdsregler med henblik på løsning af problemer, der har relation til multinationale selskabers virksomhed. Der bør foretages en sammenligning og vurdering af eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrolinstrumenter for at se, om der er behov for vedtagelse af flere eller udførligere regler. Endvidere bør der tages hensyn til, om der på visse områder mest hensigtsmæssigt kan findes løsninger eller tages bestemmelser inden for en videre international ramme.

Undersøgelsen er påbegyndt i 1976 som et nordisk projekt. Projektlederen står for gennemførelsen af projektet, og Ministerrådets kontaktgruppe for spørgsmål vedrørende multinationale selskaber er styringsgruppe. Arbejdet sker i kontakt med arbejdsmarkedets organisationer. Undersøgelsen forventes afsluttet i 1978.

Ved nedsættelsen i 1975 af Ministerrådets særlige kontaktgruppe har man etableret et fast forum for information og spørgsmål vedrørende de respektive landes opfattelse af og stillingtagen til spørgsmål, der angår multinationale selskaber. De vigtigste opgaver for kontaktgruppen i 1977

har foruden arbejdet som styringsgruppe for Ministerrådets undersøgelse om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi været nordisk samråd om og koordinering af arbejdet med multinationale selskaber i internationale organer (særlig inden for FN (ECOSOC) og OECD). Det er Ministerrådets forudsætning, at den nordiske koordinering i forbindelse med internationale drøftelser om multinationale selskaber udbygges kontinuerligt, bl. a. på basis af det faktamateriale som fremkommer under arbejdet med den nordiske undersøgelse.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) foreslog i rapporten "Motorcykel- og mopedhjelmar" (nr. 8 i rådets rapportserie), at anvendelse af styrthjelm blev påbudt ved lov i de nordiske lande.

I Danmark er bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelm for motorcyklister og knallertkørere trådt i kraft den 1. januar 1977.

I Finland er bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelm for motorcyklister trådt i kraft den 1. juni 1977. Loven gælder ikke for knallertkørere.

Norge indførte den 15. april 1976 et sanktionsfrit påbud om brug af styrthjelm for motorcyklister og knallertkørere.

I Sverige har der siden 1. maj 1975 været pligt for motorcyklister til at anvende styrthjelm. Informationskampagner om knallertkøreres brug af styrthjelm har medført en stigning av anvendelsesfrekvensen hos denne trafikantgruppe. En undersøgelse og et udviklingsarbejde med henblik på at finde frem til fuldt tilfredsstillende hovedbeskyttelse for knallertkørere er næsten afsluttet og vil kunne danne grundlag for udfærdigelse af forskrifter.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

På grundval av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning påbörjades under 1977 en förstudie om samarbetsmöjligheterna mellan Stockholmsregionen, Åland och Åboland. Studien blev färdig hösten 1977. Inledningsvis presenteras fakta om skärgården i de tre nämnda regionerna. Sedan behandlas några generella uppslag som anses lämpade för nordiskt samarbete eller nordisk forskning när det gäller skärgårdsfrågor. Därpå följande avsnitt presenterar några aspekter på de regioner i Danmark och Norge som kan jämföras med begreppet skärgård i Sverige och Finland. Avslutningsvis poängteras de viktigaste samarbetsuppslagen, varav kan utrönas vilken fortsättning projektet skulle kunna få i fortsättningen.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordisk Ministerråd fastla i februar 1974 retningslinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

- 1) Truede dyr og planter i Norden
- 2) Naturgeografisk regioninndeling av Norden
- 3) Metoder for landskapsanalyser

Siden 1975 er det gjennomført tre større prosjekter på disse områder. Sluttrapporter fra de to første prosjektene ble publisert i Nordisk utredningsserie høsten 1977.

På grunnlag av ovennevnte prosjekter — i første rekke den naturgeografiske regioninndeling og en tidligere utarbeidet rapport om våtmarker — er det fastlagt et nytt rammeprogram for det fortsatte samarbeid om representative naturtyper og truede biotoper. Prosjektet "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden" er basert på følgende fem punkter:

- 1) De naturtyper og biotoper som finnes i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem
- 2) På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden, opprettes i hvert land en fortegnelse over de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region
- 3) Representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hvert land og en særskilt objektfortegnelse opprettes
- 4) De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste
- 5) En rapport om representative og truede objekter og arter utarbeides, inkludert forslag til tiltak for å redde de akutt truede artene.

Prosjektet startet i 1977 og vil strekke seg over flere år.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) meddelar den 9 december 1977:

En av finska myndigheter sammansatt arbetsgrupp håller på att utreda frågorna i samband med rekommendationen. I samarbete med Handelshögskolan i Vasa har en utredning verkställts rörande trafiken i fråga. I denna utredning har särskild vikt lagts vid att kartlägga de företags synpunkter som använder rutten. Utredningens resultat stöder den tidigare uppfattningen om att kapaciteten på rutten är tillräcklig, men understryker å andra sidan nödvändigheten av att upprätthålla trafiken året runt.

För att skapa bättre förutsättningar för vintertrafiken har farleden till Vasa förbättrats alltsedan år 1975. För att säkra isbrytarverksamheten och öka säkerheten på farleden har farliga grund uppmuddrats. I planerna ingår också en fördjupning av den nuvarande farleden från åtta till nio meter. För att underlätta navigeringen har sjöfartsstyrelsen i Finland fattat beslut om att utrusta farleden till Vasa med ett kabelnavigeringssystem som motsvarar den i Umeå befintliga typen.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, i påvente av eventuelle nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av reflexanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkrets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Nordisk Trafiksikkerhetsråd (NTR) har i rapporten "Fotgängerreflekser" (nr. 10 i rådets rapportserie) bl. a. anført, at det må anses for tvivlsomt, om der ud fra et færdselssikkerhedsmæssigt synspunkt er tilstrækkelig begrundelse for at påbyde anvendelse af reflekser. Derimod har NTR foreslået, at der føres tilsyn med reflexbrikkernes kvalitet, og at udbredelse af reflexbrikkerne søges øget dels gennem en bedre markedsføring, dels gennem mere propaganda. I Sverige er et arbejde vedrørende kvalitetskravene til reflexbrikker ved at være afsluttet.

Omfattende oplysningskampagner har inden for det sidste år været gennemført i både Danmark, Finland, Norge og Sverige og har forøget anvendelsen.

Arbejdet med yderligere at udbrede brugen af reflekser vil fortsætte i de kommende år.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Spørsmålet om innføring av en spesiell turistbillett gjeldende på de nordiske jernbaner har vært behandlet av jernbaneforvaltningene ved flere anledninger. Det ble således allerede i 1971 nedsatt en arbeidsgruppe med deltakere fra de 4 nordiske jernbaner med det oppdrag å utarbeide et forslag til et "Skandirailkort" til erstatning for "Nordiske rundturbilletter". Gruppen nådde imidlertid ikke fram til et resultat som kunne aksepteres av alle.

I de følgende år (1972—1975) stabiliserte imidlertid salget av de nordiske rundturer seg.

Samtidig skjedde en påtagelig øking i salget av Eurail-pass billetter. På denne tid (1972) ble "Interrail-billetten" lansert, og den ble straks meget populær hos ungdommen.

Ovennevnte forhold — sammen med effekter av oljekrisen 1973 — har i en lengre periode vært årsak til at jernbanen ut fra en kommersiell vurdering, ikke har funnet det riktig å lansere nye billett- og rabatttilbud.

Spørsmålet om etablering av en "Nordturist-billett" for ungdom gjeldende på de 4 nordiske jernbaner vil imidlertid kunne tas opp igjen og jernbaneforvaltningene vil bli anmodet om å se på dette på ny. Det forutsettes å kunne skje på et kommende persontariffmøte våren 1978 etter forutgående kommisjonsarbeid.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

De i rekommandationen nævnte undersøgelser foretages af en arbejdsgruppe nedsat under Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål. (NET), jfr. bemærkningerne i C 1, afsnittet om transport og kommunikation. En endelig rapport fra NET til Nordisk Ministerråd forventes at foreligge i første halvdel af 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utviklingen av matvaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Den første del af rekommandationen, udredningen af forudsætningerne for at udarbejde et handlingsprogram vedrørende øget madforsyning og bedre udnyttelse af ressourcerne i Norden, må siges at være behandlet i forbindelse med den nordiske råvare- og ressourceudredning (*NU 1976: 26*), idet den faktiske situation for så vidt angår landbrug i Norden og fiskeressourcerne i havet beskrives i denne udredning. Den videre behandling af rekommandationen, d. v. s. udredningen af mulighederne for et udvidet samarbejde om forskning og videreudvikling på fødevarerområdet, vil for en ikke uvæsentlig dels vedkommende kunne ske på baggrund af det materiale, der foreligger i Nordisk råvare- og ressourceudredning.

For at opnå den bedst mulige behandling af rekommandationen er denne oversendt til videre behandling i Nordisk Kontaktorgan for Landbrugsspørgsmål og Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål.

Meddelande**om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder også unngå dobbeltarbeid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Verksamheten har under året bedrivits i styrelse, fackgrupper och sekretariat. Styrelsen har under året hittills hållit 4 sammanträden i Oslo, Glostrup, Mariehamn och Bergen. Härutöver planeras ytterligare ett möte att hållas i Stockholm. Arbetet har under året bedrivits i 6 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik, NDT (oförstörande provning), VVS och Elektronik. Den sistnämnda fackgruppen utsågs under hösten 1976, men det egentliga arbetet i gruppen påbörjades under innevarande år.

Arbetet i Nordtest bedrivs enligt tidigare uppgjord plan i form av projekt. Hittills har inkommit sammanlagt 222 förslag till projekt. Av dessa har under år 1977 inkommit 72 nya förslag. Av inkomna förslag har hittills utvalts 35 nya arbeten jämte fortsättning på ett tidigare påbörjat projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 474 900 skr.

Fördelningen områdesvis av under året påbörjade projekt är följande:

Område	Antal projekt	Kostnad (1 000 skr)
Bygg	10	384,5
Brand	6	308,0
Akustik	6 (+1 från 1976)	242,0
NDT	1	65,0
VVS	4	94,0
Elektronik	1	10,4
Övriga	7	371,0
	<u>35</u>	<u>1 474,9</u>

Av sammanlagt 107 beställda projekt har hittills (per 1977-09-15) inlämnats slutrapport över 49 arbeten. Under året har hittills 17 projekt slutförts.

Igångsättningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1977-09-15)
1974	16	15
1975	18	17
1976	38	15
1977	35 (per 1977-09-15)	2
	107	49

Arbetet inom NORDTEST har hittills resulterat i 74 rekommenderade NORDTEST-metoder. Fördelningen fackgruppvis av rekommenderade NORDTEST-metoder är följande:

Fackgrupp	Antal rekommenderade NORDTEST-metoder
Bygg	45
Brand	7
Akustik	21 (varav 10 provdonsspecifikationer)
Övriga	1
	74

"Register of approved NORDTEST METHODS" har utgivits som NORDTEST Doc Gen 007.

"Annual Report 1976" har utgivits som NORDTEST Doc Gen 008. I denna publikation ges bl. a. kortfattad information om slutförda och pågående projekt.

"Förslag till NORDTEST långtidsplan 1978—1982" har publicerats som NORDTEST Doc Gen 009. Här har NORDTEST redovisat sitt arbetsprogram för de närmaste åren med uppgift om medelsbehov för genomförande av detta. Långtidsplanen är baserad på "NORDTEST primär behovsanalys" som utfördes 1975 och på detaljerade fackgruppsvis utförda behovsanalyser.

"NORDTEST scheme for certification of non-destructive testing personnel" är under tryckning som NORDTEST Doc Gen 010. Fackgrupp NDT har här utarbetat ett system för nordisk certifiering av provningspersonal i anslutning till det internationellt föreslagna UNICERT-systemet. I styrelsen har intensivt arbete utförts i syfte att uppställa en modell för avtal om ömsesidigt godkännande av provningsresultat. Modellen är främst avsedd för användning vid upprättande av avtal de nordiska länderna emellan.

NORDTEST har på sekretariatsplanet etablerat kontakt med EEC-kommissionen i frågor rörande prövning. Kontakten förväntas att bli kanaliserad genom kommissionens "Bureau Communautaire des References".

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1977 har Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling be-

viljat 2 milj. skr. För år 1978 har fonden reserverat oförändrat 2 milj. skr. till NORDTEST:s verksamhet, medan NORDTEST har beräknat att behovet för året uppgår till 3,35 milj. skr. Finansieringssituationen har presenterats för ministerrådet.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Med bakgrunn i Nordisk Råds rekommendation nr 7/1975 igangsatte Ministerrådet hösten 1975 en kartleggende utredning om förutsättningene for å samordne arbeidet med å skape en tilfredsstillende rettsbeskyttelse av likestillingen mellom kvinner og menn. Denne er publisert i NU-serien som nr. 1976: 31. Temaet rettsbeskyttelse av likestilling ble fulgt opp av et seminar på Hanaholmen i Esbo i juni 1977, der utredningen utgjorde en vesentlig del av bakgrunns materialet. Seminarets hovedemner var lovgivning mot kjønnsdiskriminering, demokratisering av arbeidslivet som middel til å avskaffe kjønnsdiskriminering, ILO's likelønnskonvensjon samt arbeidsmiljø og likestilling. Deltakerne var representanter for myndigheter, likestillingsorganer, arbeidsmarkedspartene og Nordisk Råd. Seminarets hensikt var å utveksle informasjon og synspunkter om rettsbeskyttelse som virkemiddel i likestillingsarbeidet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för män och kvinnors lika rättigheter.

Hösten 1975 inleddes en kartläggning av förutsättningarna för att samordna arbetet när det gällde rättsligt skydd av jämställdheten mellan män och kvinnor. En rapport i ämnet har publicerats i NU-serien (*NU 1976: 31*). Ett seminarium om bl. a. lagstiftning om förbud mot könsdiskriminering samt en demokratisering av arbetslivet som ett led i strävandena att avskaffa könsdiskriminering har avhållits i ministerrådets regi. Nordiska rådet har i form av ett ministerrådsförslag förelagt ett förslag till nordiskt handlingsprogram för jämställdhet mellan män och kvinnor. Ministerrådets avsikt är för närvarande ej att verka för en harmonisering av lagstiftningen på detta område, utan varje land förutsätts finna de former som bäst tjänar jämställdhetens sak. Utskottet finner att möjlighet föreligger att följa de lagstiftningsmässiga aspekterna av jämställdhetsarbetet inom ramen för den rekommendation som kan väntas bli antagen vid rådets 26:e session på grundval av det framlagda ministerrådsförslaget. Utskottet anser det fortsättningsvis ej påkallat att följa arbetet med denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 7/1975 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Paul Jansson (s)

Förman

Hans Jørgen Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkenen (H)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingår i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningssituationen i Bottniska viken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Østersjøkonvensjonen omfatter både forurensninger fra fartøy og landbaserte utslipp. IMCO-konvensjonen av 1973 omfatter forurensninger fra skip. Østersjøkonvensjonen er ratifisert av de tre nordiske land som er parter i konvensjonen: Danmark, Finland og Sverige (*jfr. rek. nr. 30/1970*) mens IMCO-konvensjonen foreløpig ikke er ratifisert av noe nordisk land (*jfr. rek. nr 9/1975*). Både Finland og Sverige har vedtatt bestemmelser for å regulere forurensninger fra fartøy og fra landbaserte kilder.

Forsknings- og utredningsarbeidet vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. En spesielt nedsatt komité (Komitéen for Bottenviken) fastlegger på sine årlige møter ettårige forskningsprogram som omfatter bl. a. felles monitoring-virksomhet vedrørende hydrografiske, hydrokjemiske og biologiske forhold, samt felles undersøkelser av materialsubstansen i Bottenviken.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg

2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

IMCO-konvensjonen av 1973 om förorensning fra fartøy trer i kraft 12 måneder etter at 15 stater med til sammen 50 % av verdens handelstonnasje har ratifisert konvensjonen. Foreløpig har bare 5 land ratifisert. Ingen av de nordiske land har ratifisert konvensjonen, men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i samtlige land.

I IMCO-konvensjonen er Østersjøen et såkalt "spesielt område" med særlig strenge bestemmelser. De tekniske og øvrige bestemmelser, herunder mottakingsanlegg for avfall i land, som kreves for gjennomføring av IMCO-konvensjonen, samarbeides det om mellom østersjøstatene primært innen rammen av Østersjøkonvensjonen. Samtlige nordiske land som er parter i Østersjøkonvensjonen — Danmark, Finland og Sverige — har ratifisert konvensjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Verksamheten vid flera nordiska samarbetsorgan omfattar frågor om livsmedelsforskning. Olika aspekter av forskningsaktiviteter inom detta område behandlas bl. a. av Nordforsk, Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning, Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor, Nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedelslagstiftning, Nordiska toxikologiska mötet för livsmedel och Nordiska metodikommittén för livsmedel.

Ministerrådet har under det gångna året inte företagit vidare åtgärder med anledning av rekommendationen. Remissbehandlingen av medlemsförslaget A 412/s visade att en prioritering av samverkan vid forskningsprojekt vid redan befintliga forskningsinstitutioner ansågs mera ändamålsenlig än inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning. Skäl för en ändrad hållning i fråga om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på området har ej heller framkommit. Ministerrådet avser undersöka möjligheterna och formerna för en koordinering av verksamheten på livsmedelsforskningens område mellan existerande nordiska samarbetsorgan.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Ministerrådets rådgivande komité for allmennkulturell virksomhet har behandlet spørsmålet og forslag til samarbeidstiltak er framsatt i komitéens langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle område (*NU 1975: 14*).

Spørsmålet vil bli nærmere vurdert i Ministerrådets organer bl. a. på bakgrunn av det pågående satelittutredningsprosjektet. Vi henviser i denne forbindelse til uttalelser i tilknytning til *rek. nr. 20/1971*.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt

2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 19 december 1977 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Genom riksdagens beslut (prop. 1975/76: 118, UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391) är landets kommuner skyldiga att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrabarn och barn inom ursprungliga minoriteter i Sverige.

Rätt till hemspråksträning i förskolan och hemspråksundervisning inklusive studiehandledning på hemspråk i grundskolan och i gymnasieskolan har med visst undantag alla barn och ungdomar för vilka ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö. Normalt förutsätter detta att förälder/vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som sitt modersmål och använder språket i sitt umgänge med barnet. Under förutsättning att barnets språkliga miljö kräver detta tillkommer denna rätt emellertid också barn vars familj i en eller flera generationer har bott i landet eller barn som tillhör en ursprunglig språklig minoritet i landet, t. ex. samer.

Liksom tidigare skall man i grundskolan med särskilt statsbidrag kunna anordna stödundervisning i svenska för invandrarelever.

Hemspråksundervisning kan ersätta undervisning i annat ämne inom den obligatoriska timplanen eller anordnas utanför den ämnesbundna timplanen (UbU 1972: 2, rskr 1972: 68). Detsamma gäller stödundervisning (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367). Undervisningen skall organiseras på det sätt som bäst tillgodoser elevernas allsidiga utveckling och deras studiesituation.

Statsbidrag utgår från 1 juli 1977 till kommunerna för hemspråksträning i förskolan och för hemspråksundervisning i grundskolan och

gymnasieskolan (prop. 1976/77: 22, UbU 1976/77: 10, rskr 1976/77: 111). För hemspråksträning i förskolan för sexåringar utgår statsbidrag till kommunerna med ett schablonbelopp per deltagande barn och år för närvarande 1 900. För hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan utgår även ett schablonbelopp till kommunerna.

För budgetåret 1978/79 beräknas för grundskolan ca 107,5 milj. kr. för hemspråksundervisning inklusive studiehandledning och ca 99 milj. kr. för stödundervisning. Motsvarande siffror för gymnasieskolan är 1,2 respektive 5 milj. kr.

Genom riksdagens beslut kommer också särskilda statligt reglerade tjänster som hemspråklärare att inrättas inom skolväsendet.

En finskspråkig gymnasiesklass motsvarande 2-årig social linje har inrättats på försök i Stockholm fr. o. m. läsåret 1977/78.

Inom högskolans lärarutbildning anordnas tvåårig *grundutbildning av hemspråklärare* (för tjänstgöring som hemspråklärare inom förskola, grundskola och gymnasieskola). Antalet intagningsplatser per år är 120. Under innevarande läsår avser 48 platser den finska språkgruppen. Vidare anordnas under innevarande läsår dels en *lågstadielärarutbildning* med 24 intagningsplatser, dels en *mellanstadielärarutbildning* med lika många intagningsplatser för studerande med finska som modersmål. Inom förskollärarutbildningen finns under innevarande läsår 90 platser för tvåspråkiga studerande. Ungefär 2/3 av de studerande som antogs till utbildningen har finska som modersmål.

Ytterligare hänvisas till dels meddelanden om rekommendationerna nr 18/1971 och 19/1971, dels berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Som anført i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde 1976 har det nordiske samarbejdsnævn for samfundsforskning (de samfundsvideenskabelige forskningsråds nordiske samarbejdsorgan) søgt at definere et antal områder, som kan være særligt egnede for komparative studier, idet også samarbejdsnævnet finder, at der er behov for et udbygget samarbejde på dette område. Forskningsrådenes kortlægning er resulteret i et antal emner til nordiske samarbejdsprojekter på dette område.

I samarbejdsnævnets regie er der endvidere i en vis tid foregået et planlægningsarbejde angående et nordisk samarbejdsprojekt inden for temaområdet "familieforskning". På dette område foreligger der for øjeblikket tre konkrete projektforslag:

1. undersøgelse af forandringer i nordiske familiers livsmønstre
2. undersøgelse af de konsekvenser familiens forsørgelsesgrundlag og det sociale sikringssystem har for familiemedlemmers indbyrdes forhold og for deres oplevelse
3. undersøgelse af større forandringer i familien med udgangspunkt i separations- eller skilsmisssituation

Det videre arbejde fortsætter inden for samarbejdsnævnets regie. Samarbejdsnævnet har endvidere nedsat en arbejdsgruppe til at forberede eventuel nordisk komparativ forskning inden for området fælles-nordisk datatjeneste for samfundsforskning. Arbejdsgruppen har ved et første møde opstillet en liste over mulige samarbejdsfelter.

Desuden drøftes for tiden muligheden for at etablere fælles projekter for yderligere nogle felter, idet de nationale råd vil blive bedt om at komme med motiverede forslag.

Inden for området komparativ nordisk statsvidenskabelig forskning har det nyligt dannede nordiske forbund for statsvidenskab etableret 4 samnordiske forskningsgrupper:

- partiforskning
- sociale og politiske ændringsprocesser i de nordiske lande
- komparativ udenrigspolitik
- komparativ nordisk offentlig forvaltning

De forskningsfelter, som tages op i disse projektgrupper, har nær tilknytning til de ønsker, Nordisk Råd har fremført om sammenlignende forskning vedrørende demokratiets vilkår.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottsamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Etter at en nordisk arbeidsgruppe hadde foretatt en kartlegging av den offentlige støtte til idrettsarbeid i Norden, vedtok ministerrådet høsten 1976 å nedsette et femmannsutvalg til nærmere å vurdere mulighetene for nordiske støttetiltak på idrettsområdet. I følge sitt mandat skal utvalget i første rekke vurdere støttetiltak innen breddeidrett og særlig initiativ for utkantområder.

Utvalget er i gang med sitt arbeid og ventes å kunne avgi sin innstilling i løpet av første halvår 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I henhold til Nordisk Råds *rekommandasjon nr 19/1975* vedtok Ministerrådet den 26. november 1975 et program for framtidig nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. Arbeidsmarkedsprogrammet og dets bakgrunn ble presentert i Ministerrådets beretning i 1975 (*C1/1976 s. 97—99 og 110—115 (vedlegg A til kap. 5)*). Arbeidsmarkedsprogrammet betyr en fordypning og videreutvikling av det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid innen rammen for 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked. I programmet har man tatt hensyn til de forandringer på arbeidsmarkedet og i arbeidsmarkedspolitikken som har funnet sted siden overenskomsten ble vedtatt.

Arbeidsmarkedsprogrammet har ført til en sterk ekspansjon av det nordiske samarbeidet på området.

Den organisatoriske utvikling og koordinering av det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har satt økte krav til personressurser både på nasjonal og nordisk nivå. Gjennomføringen av handlingsprogrammet skal skje i form av en etappevis konkretisering av de forskjellige programpunkter i Ministerrådets program og en tilsvarende redegjørelse for resultater av gjennomførte prosjekter til Ministerrådet. I henhold til NAUT's vedtak skal gjennomføringen av dette program også skje i nær kontakt med arbeidsmarkedets parter etter former som er vedtatt av Ministerrådet.

Den første etappe av gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammet er den tiltaksfortegnelse som Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) vedtok den 26. november 1975 etter at Ministerrådet godkjente arbeidsmarkedsprogrammet (*vedlegg B til kap. 5 i C 1 for år 1975, s. 115—123*). Tiltaksfortegnelsen som inneholder over 30 forskjellige prosjekter er i 1977 blitt behandlet i NAUT's underutvalg med sikte på gjennomføring

av de forskjellige delprosjekter. Denne første etappe av arbeidsmarkedsprogrammets gjennomføring vil stort sett være sluttført i løpet av 1978. De forskjellige delprosjekter i tiltaksfortegnelsen kommer naturligvis i mange tilfeller å føre til nye impulser og initiativ og forslag til ytterligere prosjekter. En revisjon og komplettering av tiltaksfortegnelsen er innledet høsten 1977.

Ved gjennomføringen av de forskjellige prosjekter er det praktiske ansvar for utredningsarbeidet m. m. for det meste tildelt noen av arbeidsmarkedsmyndighetene. Man har også forsøkt få en jevn ansvarsfordeling mellom landene. De nordiske lands medvirkning i de fleste prosjekter er sikret gjennom nordiske prosjektgrupper, styringsgrupper eller kontaktmenn, eller slik at prosjektlederen gjennom besøk i de øvrige land blir kjent med landenes forskjellige interesser i prosjektet. En slik ansvarsfordeling har fungert bra. Prosjektvirksomheten har dermed blitt knyttet til det nasjonale utredningsarbeid i hvert land. Samtidig blir det mer sannsynlig at prosjektets resultater kan gjennomføres i hvert enkelt land.

For noen prosjekter har man gitt utredningsoppdraget til utenomstående institusjoner, bl. a. forskningsinstitusjoner og universiteter, spesielt når det gjelder mere forskningsmessige prosjekter og oppdrag.

2.1. Arbeidsmarkedsservice

Området arbeidsmarkedsservice omfatter samarbeidet om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling, yrkesveiledning, attføring/yrkesinrettet rehabilitering og arbeidsmarkedsutdanning. På denne samarbeidssektor er følgende prosjekter prioritert. Gjennom prosjektet om attføringsinnrettet utdanning av personale utenfor arbeidsformidlingen forsøker man å finne målgrupper og et utdanningsopplegg for slike grupper som arbeidsformidlingen samarbeider med (f. eks. arbeidsledere). Et annet prosjekt har utredet tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten. Videre har man utarbeidet en oversikt over arbeidsmarkedsutdanningen i de nordiske land og forsøkt å finne former for en videreutvikling av samarbeidet i disse spørsmål.

I 1977 er det sluttført et prosjekt i arbeidsmarkedsprogrammet om systematisering og effektivisering av informasjonsutvekslingen mellom arbeidsmarkedsorganene i Norden. NAUT planlegger nå å etablere en nordisk informasjonstjeneste på arbeidsmarkedsområdet. I løpet av 1977 skal også informasjonsvirksomheten på yrkesveiledningens område vurderes. Samtidig er et prosjekt igangsatt for å utvikle den personlige veilednings metodikk. Dette prosjekt skal dels kartlegge hvordan individuelle forutsetninger tas i betraktning innen arbeidsformidlingen ved kundens valg av arbeid og utdanning, dels utvikle veiledningsmetodikken slik at den best svarer til den søkendes behov.

Et prosjekt om samordning av arbeidsformidlingsmetodene i Norden er igangsatt i 1977. Dette prosjektet skal utrede det kvantitative og inn-

holdsmessige behov for informasjon om arbeidsplasser for arbeidssøkere med sikte på å utarbeide forslag og rekommandasjoner. Prosjektet skal også skape grunnlaget for fortsatt utredningsarbeid om informasjon om ledige stillinger i hjemlandet og annet nordisk land i forbindelse med orienteringsbesøk på innflyttingsstedet.

Av andre spørsmål som har vært diskutert kan nevnes samarbeid mellom myndigheter og arbeidsmarkedspartene i yrkesveiledningsspørsmål og videre utvikling av utveksling av praktikanter mellom landene. Et nytt prosjekt vedrørende ikke yrkesaktive kvinners inntrede og muligheter på arbeidsmarkedet er planlagt for 1978.

I denne sammenheng skal også invandrerkvinnenes situasjon vurderes. En rekke av de prosjekter som er gjennomført i 1977 har gitt grunnlag for nye prosjekter i 1978. Det gjelder harmonisering av innholdet i arbeidsmarkedsutdanningen, samordning av arbeidsformidlingsmetodene og forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i skoleverket.

2.2. Arbeidsmarkedsforskning og -statistikk

I Nordisk Råds *uttalelse nr 4/1976* om Ministerrådets beretning C 1/1976 anbefales at en utredning igangsettes om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden. Denne utredning har pågått i hele 1977 og vil fortsette også i 1978. Utredningens viktigste spørsmål er om og i hvilken grad flytting av arbeidskraft kan erstattes med flytting av kapital. Nordisk Råd er høsten 1977 blitt informert om prosjektets status.

På forskningsområdet er det utført en sammenlignende analyse av arbeidsmarkedspolitikkenes mål og midler i Norden. Rapporten utgjør underlag for fortsatt utredningsarbeid og en nordisk arbeidsmarkedspolitisk konferanse som planlegges i 1978.

Det er avsluttet et prosjekt om dokumentasjon av arbeidsmarkedsforskning i Norden som vil resultere i en verdifull katalog.

Det foregår også et utviklingsarbeid omkring arbeidsmarkedsstatistikken, dels gjennom en sammenlignende utredning om arbeidsmarkedsstatistikk, dels gjennom et utviklingsarbeide på forskjellige delområder, bl. a. migrasjonsstatistikken og attføringsstatistikken. Man drøfter også mulighetene for å sette igang et nordisk arbeid for å oppnå sammenlignende regionale målinger av sysselsettingen.

I Sverige arbeider man med å opprette en ny sysselsettingsnomenklatur. I NAUT:s underutvalg for arbeidsmarkedsforskning og -statistikk har man diskutert mulighetene for å på nordisk basis utnytte den svenske utredningen.

Innen denne samarbeidssektoren er kontakter også tatt med de nordiske sjefsstatistikernes tilsvarende organ.

I 1978 er det planlagt å videreføre spesielt arbeidet med å utvikle arbeidsformidlingsstatistikken.

2.3. *Innvandrer spørsmål*

Innen dette området har man diskutert spørsmål i forbindelse med inn- og utvandring både innen Norden og mellom Norden og tredje-land. Det er tidligere drøftet mulighetene for en koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk. En har kommet fram til at det verken er mulig eller formålstjenlig med en generell harmonisering eller koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk. Imidlertid kan det på visse delområder i innvandringspolitikken finnes muligheter og behov for en koordinering. Et fortsatt utredningsarbeid i dette spørsmål pågår.

En spesielt utsatt gruppe på det nordiske arbeidsmarked er innvandrerkvinnene, og særlig ikke nordiske innvandrerkvinner. En kartlegging av disse gruppers problemer er integrert i det tidligere nevnte prosjekt om kvinnenes situasjon på arbeidsmarkedet. På samme måte er innvandrerungdommens spesielle arbeidsmarkedsproblemer samordnet med et prosjekt som planlegges i 1978 om forebyggende tiltak i skoleverket mot ungdomsarbeidsløshet. Man har også diskutert andre spørsmål som berører en forbedring av innvandrernes situasjon og tilpassing, bl. a. pensjonsspørsmål og overflytting mellom de nordiske lands sosialsystemer. Kontakter i disse spørsmål har funnet sted med aktuelle organer. Man har også diskutert spørsmålet om forbedret migrasjonsstatistikk samt spørsmålet om et utvidet samarbeid mellom migrasjonsforskerne i Norden.

2.4. *Arbeidsløshetsforsikringer*

Den 1. juli 1976 trådte en ny overenskomst i kraft mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om regler om godskrivning av avgifts- og arbeidsperioder for arbeidsløshetsforsikrede som flytter mellom respektive land. Overenskomsten erstatter den s. k. Fevikoverenskomsten av år 1959 av arbeidsløshetsforsikringer.

En oversikt over de nordiske lands arbeidsløshetsforsikringer er utarbeidet. Et prosjekt om forbedring av arbeidsløshetsforsikringsstatistikken er planlagt for 1978.

2.5. *Videreutdanning av tjenestemenn innen arbeidsmarkedsorganene*

Den samnordiske videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn er et viktig instrument for en videreutvikling av arbeidsmarkedsorganenes feltarbeid. Av ressurs hensyn er den nordiske videreutdanningen av betydning for såvel myndighetene som for de deltagende tjenestemenn.

Hvert år arrangeres et emneseminar for tjenestemennene. Høsten 1977 var emnet "arbeidsmarkedsutdanning som ledd i voksenopplæringen" som bygger på det ovennevnte prosjektet om harmonisering av

innholdet i arbeidsmarkedsutdanningen (se kap. 2.1). Seminarier i 1978 skal behandle de unges tilpasning i arbeidslivet.

Arbeidet med en nordisk-engelsk ordliste om arbeidsmarkedsterminologi nærmer seg produksjonsstadiet. Denne ordliste skal inneholde oversettelse både mellom de nordiske språk og fra de nordiske språk til engelsk. Et prosjekt om framstilling av utdanningsmateriale for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn på intervjuområdet er avsluttet. Det er også gjennomført et symposium om vernet sysselsetting, bl. a. mot bakgrunn av den utvikling av vernede bedrifter som har funnet sted i de nordiske land.

Når det gjelder nordisk samarbeid vedrørende yrkesveilederutdanningen, (Jfr. Nordisk Råds rek. 29/1969 og uttalelse nr. 3 IV ved Nordisk Råds 25. sesjon), er et prosjekt vedrørende nordisk utdanning av personell med veilederfunksjoner under planlegging. Prosjektet skal gjennomføres i 1978.

Man har også drøftet spørsmålet om deltakelse i andre nordiske lands tjenestemannsutdanning, felles utdanning av lærere for den nasjonale tjenestemannsutdanningen, m. m. Videre har man drøftet tjenestemannsutdanningens situasjon og framtidsutsikter i de nordiske land.

2.6. Øvrig arbeidsmarkedssamarbeid

Høsten 1976 ble en utredning igangsatt for å kartlegge gjeldende faktiske forhold samt regler og avtaler som gir retningslinjer for utenlandske uteleie- og entreprenørforetaks virksomhet i de nordiske land (foretak med s. k. grå arbeidskraft). Hensikten med prosjektet er å utarbeide forslag om enhetlige retningslinjer for denne virksomhet. Prosjektets oppgave er bl. a. å definere hva som bør betraktes som seriøs entreprenørvirksomhet og hva som bør betraktes som ikke ønsket utleie. Utredningen konsentreres om arbeidsmarkedspolitiske og arbeidsrettslige problemer, men skal også kunne peke på eventuelle problemstillinger i tilknytning til bl. a. skattelovgivning, etableringslovgivning og sosial-, industri- og handelspolitikk. Ettersom den virksomhet som utredningen gjelder baseres på nasjonale bestemmelser og avtaler og slike avtaler som regel ikke gjør forskjell på nasjonale og utenlandske foretak, gjelder utredningsoppdraget både foretak som opererer innen landenes grenser og foretak som opererer mellom landene. Prosjektet gjennomføres i samråd med arbeidsmarkedets parter og pågår i 1977 og avsluttes i løpet av første halvår 1978.

En adressekatalog over de nordiske lands sentrale og regionale arbeidsformidlingsorganer er ajourført.

Et bilateralt samarbeid mellom Sverige og Finland om kanalisering av den flyttende arbeidskraften via den offentlige arbeidsformidling har pågått også i 1977. Dette samarbeid reguleres av den svensk-finske avtaleprotokollen av 1973 mellom de to lands myndigheter og arbeids-

markedets parter. Ved en komplettering av overenskomsten i 1977 har det svenske kommuneforbundet og landstingsforbundet tiltrådt overenskomsten. Derved er samtlige offentlige som private arbeidsgivere i Sverige unntatt private arbeidsgivere som ikke er tilsluttet den svenske arbeidsgiverforeningen bundet av avtalen. Den svensk-finske samarbeidsgruppe som er etablert har konstatert at den del av både ut- og tilbakeflyttede personer som har anvendt den offentlige arbeidsformidlingen har økt siden avtaleprotokollen ble vedtatt. Retningslinjene for den internordiske arbeidsformidling ble fastsatt av NAUT i november 1973.

Mellom Finland og Sverige har det siden 1971 foregått en kontinuerlig utveksling av arbeidsformidlingstjenestemenn, som i 2—4 måneder tjenestegjør på steder i Finland resp. Sverige, hvor migrerende arbeidskraft finnes. Oppgavene er i første rekke å informere om situasjonen i det andre land, og hensikten med utvekslingen er å forbedre arbeidsformidlingens service og den informasjon som formidles til de personer som ønsker flytte til et annet land.

Et praktisk og resultatrikt nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanningen har siden år 1970 foregått ved Nordkalottens AMU-senter i Overtorneå. F. o. m. år 1975 er denne virksomhet blitt permanent gjennom en avtale som er inngått mellom Finland, Norge og Sverige.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at udarbejde og fremlægge et nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område med udgangspunkt i de forslag, som trafikudvalget har fremløst, samt de forslag, som er fremlagt af Nordisk Ministerråds komité for turisme (*NU 1974: 22*), og de synspunkter, som er fremkommet ved Nordisk Råds turistkonference 1975 (*NU 1975: 13*) samt

2. at vurdere og fremlægge forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Et forslag til program for nordisk samarbeid på turistområdet har vært under utarbeidelse i Ministerrådets organer i løpet av året. Et utkast til programmet ble sendt på remiss til Nordens Faglige Samorganisasjon, de sentrale arbeidsgiverforeningene i Norden og Nordisk turisttrafikkomite (NTTK). Programforslaget har også vært drøftet i et møte mellom Nordisk Råds trafikkutvalg og representanter for Nordisk Ministerråd. I desember 1977 ble et ministerrådsforslag oversendt Nordisk Råd fra Nordisk Ministerråd (turistministrene) for behandling på rådets 26. sesjon.

Programforslaget har som utgangspunkt først og fremst utredningen "Nordiskt samarbeite i turistfrågor" (*NU 1974: 22*) og Nordisk Råds *rekommendasjoner nr. 23/1973* om øket turisme i Norden og støtte til NTKK og *nr. 1/1976* om nordisk handlingsprogram for turistsamarbeidet. De synspunkter som kom frem ved Nordisk Råds turistkonferanse i 1975 har også vært iaktatt.

Programforslaget angir de viktigste innsatsområdene for det nordiske turistsamarbeidet og inneholder forslag til organisasjon for det nordiske samarbeidet samt en tiltaksfortegnelse.

Endelig vedtak om programmet vil gjøres av Ministerrådet i 1978 etter behandlingen i Nordisk Råd.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1976 om program för nordiskt samarbete på turistområdet.

Genom framläggandet av ministerrådsförslaget *B 26/t* om program för nordiskt samarbete på turistområdet har syftet med rekommendationen uppnåtts. Utskottet har möjlighet att följa ministerrådets arbete på turistområdet inom ramen för programmet. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1976 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1978

Ingvar Bakken (A)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (Kr. F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ralf Friberg (Sd)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Rolf Sellgren (fp)

Seppo Westerlund (Lkp)

Förman

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rute-fly- og charterflyselskaberne,

1) fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer

2) arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Den 1 januari 1976 infördes på vissa av de reguljära internordiska flygförbindelserna specialrabatter om 35 % för ensamresenärer och 50 % för familjeresenärer (s. k. gröna rutter). Under sommartrafikperioden år 1977 (april—oktober) uppgick antalet sådana förbindelser till närmare 100.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds Rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

II. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I. I Nordisk Trafiksikkerhedsråds (NTR's) rapport 6, "Kørkort i Norden", foreslås det, at der indføres ensartede regler for tilbagekaldelse og udstedelse af førerbeviser i de nordiske lande. Formålet hermed er, at det herefter ikke længere vil være nødvendigt at ombytte et kørekort udstedt i et nordisk land, hvis man tager bopæl i et andet nordisk land. Af rapporten fremgår det endvidere, at det formentlig vil være umuligt at få gennemført ensartede regler samtidigt i de nordiske lande.

Forslagene til ensartede regler behandles for tiden i departementerne med henblik på den nærmere udformning af reglerne og de praktiske muligheder for gennemførelsen heraf.

I Sverige har riksdagen i foråret 1976 principielt godkendt forslagene.

NTR følger det videre arbejde med reglernes gennemførelse.

II. NTR har nedsat en ad hoc-gruppe, der skal undersøge forskelle i de nordiske landes uddannelse af og køreprøver for førere af motor-køretøjer. NTR har under hensyn til rekommandationens 2. led besluttet at udvide denne ad hoc-gruppens undersøgelser til også at omfatte forskelle i uddannelseskraft til erhvervschauffører.

NTR vil, når denne undersøgelses resultat foreligger, tage stilling til mulighederne for at gennemføre ensartede nordiske regler på området.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese­m­ö­j­l­i­g­h­e­ter för pensionärer m. fl.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved

- a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
- b) et rabatberettigende legitimationskort

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Fra 1. januar 1976 er innført rabattordninger for en rekke flyruter mellom Norge, Danmark, Sverige og Finland, såkalte grønne ruter. Det antas at disse ruter i særlig grad vil kunne nyttes av pensjonister. SAS har senere i brev av 2. februar 1977 gitt en oversikt over sine markedstiltak og rabatter og denne ble oversendt Nordisk Råd med brev av 28. februar 1977. Det foreligger intet nytt i saken.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1976 angående samarbeite på barnkulturens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbeitet på barnkulturens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977.

Et nordisk utvalg under ministerrådet, nedsatt i 1975, har utredet mulighetene for et nordisk samarbeid på barnekulturens område. Utvalget vil ventelig avgi sin innstilling helt i begynnelsen av 1978.

Innstillingen vil inneholde en kartlegging av situasjonen på barnekulturområdet i hvert enkelt land og en vurdering av konkrete forslag til samarbeidsprosjekter på forskjellige områder.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Etter forslag fra en nordisk arbeidsgruppe som har behandlet spørsmålet om en eventuell nordisk språknemnd, og som i januar 1977 avleverte sin betenkning, ble det i mars 1977 besluttet at det fra 1.7.1978 skal opprettes et nordisk språksekretariat, samt at det i budsjettet for 1978 skal reserveres midler til dets virksomhet. Ministerrådsbeslutningen innebærer også at de nasjonale ministerier så vidt mulig sørger for at det blir opprettet en ny vitenskapelig stilling ved de nasjonale språknemndene (tilsvarende) i de nordiske land med tanke på nordiske samarbeidsoppgaver.

På ministerrådets møte i august 1977 vedtok man en instruks for språksekretariatet og besluttet at det inntil videre skal plasseres i tilknytning til Norsk Språkråd.

Ifølge instruksen blir det språksekretariatets oppgave å arbeide for å bevare og forsterke det språklige fellesskapet i Norden og å fremme den nordiske språkforståelse. Det får særlig til oppgave å a) være rådgivende og koordinerende organ i språk- og termspørsmål som angår flere enn ett nordisk språk, b) ta initiativ til utredninger og forskningsprosjekter av felles nordisk interesse som angår f. eks. språkrøkt, terminologi, nordisk språkforståelse og nabospråksundervisning, samt arbeide for at man viser oppmerksomhet for disse spørsmål i universitetsundervisningen, c) følge utviklingen innenfor nabospråksundervisningen på alle utdanningsnivåer i de nordiske land, d) samarbeide med massemediene — radio og fjernsyn, presse og bokforlag om tiltak til å fremme den nordiske språkforståelsen, e) arrangere nordiske møter, konferanser og seminarer i språkspørsmål, f) ta initiativet og medvirke til at det blir utarbeidet ordbøker og ordlister mellom de ulike språk i Norden, g)

medvirke til at resultatene av utredninger, terminologiarbeid m. m. blir publisert og tilstrekkelig bekjentgjort.

Språksekretariatet skal ledes av et styre som skal bestå av 12 medlemmer, og som skal representere det danske, finske, færøyske, grønlandske, islandske, norske, samiske og svenske språk. Medlemmene skal utnevnes av Nordisk ministerråd etter forslag fra de respektive språknemnder eller tilsvarende organ.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete. Rekommendationen syftade i första rummet till en skyndsam utredning av förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Ministerrådet meddelar att det i mars 1977 fattats beslut om att upprätta ett nordiskt språksekretariat, som skall inleda sin verksamhet den 1 juli 1978. Vidare meddelas att ministerrådets beslut innebär att de nationella ministerierna såvitt möjligt inrättar nya tjänster vid de enskilda språknämnderna eller motsvarande organ med tanke på nordiska samarbetsuppgifter.

Redan i sin promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete sommaren 1977 uttryckte kulturutskottet sin stora tillfredsställelse över ministerrådets beslut att upprätta ett nordiskt språksekretariat. Därmed hade ett länge känt, trängande behov kunnat tillfredsställas. Utskottet underströk dock livligt nödvändigheten av att de enskilda språknämnderna rustades upp och påpekade att det annars förelåg fara för att det nordiska språksekretariatet blev en halvmesyra.

I fråga om att utreda förslaget om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd kan konstateras att detta är en typ av utredningar som sekretariatet kan ta initiativet till.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen därmed har förverkligats och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 6/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna,

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

I løbet af foråret 1977 nedsattes en arbejdsgruppe med en repræsentant fra Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige med kendskab til såvel de centrale AV-institutioners arbejde og problemer som departementernes undervisningspolitiske ønsker med hensyn til brug af og samarbejde omkring AV-materiale.

Arbejdsgruppen fik et mandat i hovedtræk opdelt som rekommandationen, således at man *dels* skulle undersøge regler og procedurer for ind- og udførsel, såvel til lån som eje, af AV-materiale til undervisningsbrug, omhandlende såvel film, lydbånd og -kassetter, videobånd og billedbånd, plancher og kort som særligt billedmateriale med henblik på specialundervisningen, *dels* muligheder og former for et fastere og tættere samarbejde mellem AV-centraler og øvrige offentlige institutioners/organisationers arbejde med AV-materiale.

Arbejdsgruppens rapport med eventuelle forslag forventes at kunne forelægges for kulturaftaleorganerne til stillingtagen i løbet af 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Det pågår för tiden nasjonale utredninger på dette området. Man vil avvente resultatet av disse utredningene før en evt. nordisk utredning settes i gang.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Som nämnt i beretningen för det nordiske samarbejde for 1976 (C 1) blev det i maj 1977 besluttet at stille midler til rådighed for et tidsbegrænset seminarprogram omkring aktuelle temaer inden for området fremtidsstudier. Man har udnævnt en nordisk planlægningsgruppe, som skal have ansvaret for planlægning og gennemførelse af dette program, og som også har til opgave at overveje forudsætningerne og formerne for et mere formaliseret nordisk samarbejde samt fremlægge forslag om, hvorledes dette skal organiseres og finansieres.

Seminarprogrammet vil blive gennemført i løbet af 1978. Gruppens rapport, hvori også overvejelser og forslag om formerne for det fremtidige nordiske samarbejde på dette område indgår, skal afgives til Ministerrådet om muligt før 1.7.1978.

Som *bilag* vedlægges arbejdsgruppens kommissorium.

*BILAGA***Mandat för en planeringsgrupp för nordiskt samarbete rörande framtidsstudier**

Nordiska rådet har vid sin 24:e session 1976 beslutat att rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område (*rekommendation nr 9/1976*).

Med anledning härav tillsätts en planeringsgrupp med en medlem från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige. Medlemmarna utses av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

Planeringsgruppens uppgift är att planera och genomföra några samnordiska seminarier kring aktuella teman rörande framtidsstudier för att härigenom pröva förutsättningarna för nordisk samverkan inom detta område. Gruppen bör även överväga möjligheten att anordna någon nordisk forskarkurs inom området och inge förslag härom till styrelsen för Nordiska forskarkurser.

Med utgångspunkt i erfarenheterna från dessa seminarier bör planeringsgruppen vidare överväga förutsättningarna och formerna för ett mera formaliserat nordiskt samarbete rörande framtidsstudier och lägga fram förslag om hur detta bör organiseras och finansieras. 1

Seminarierna bör genomföras under 1977 och 1978. Gruppens rapport, i vilken dess överväganden och förslag beträffande formerna för det framtida nordiska samarbetet i dessa frågor bör redovisas, bör avges till Nordiska ministerrådet före 1.7.1978.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforsknings område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Som nævnt i beretningen om det nordiske samarbejde i 1977 er en sagkyndig blevet tilkaldt for at udrede organisationen og finansieringen af det nordiske samarbejde inden for massemedieforskningen.

Betænkningen blev fremlagt i januar 1977 (*NU 1976: 33*). Udredningens forslag indebar, at en nordisk samarbejdskomite for massekommunikationsforskning burde indrettes per 1.1.1978. Organets opgaver skulle være at dokumentere og informere om nordisk massekommunikationsforskning til forskere og dem, der måtte være interesserede i området, samt at lette og formidle kontakter mellem nordiske massemedieforskere og mellem forskere og interesserede på området. Dokumentationsvirksomheden — som i forsøgsperioden har været organiseret via den interimistiske nordiske dokumentationscentral for massekommunikationsforskning (NORDICOM) — bør efter forslaget fra og med 1978 organiseres således, at registreringsarbejdet knyttes til relevante nationale institutioner i hvert land og finansieres nationalt, medens de fælles funktioner finansieres via samnordiske midler.

Samarbejdskomiteen skal efter forslaget bestå af ni medlemmer, fire repræsenterende de berørte forskere, og fire repræsenterende dagbladsudgiverforeningerne, journalistforbundene, radio- og TV-institutionerne samt journalisthøjskolerne. Formanden skal repræsentere almeninteressen. Under komiteen skal findes en referencegruppe for dokumentationsspørgsmål, som skal have ansvaret for samordningen af de nationale dokumentationscentralers virksomhed.

Udredningen har beregnet omkostninger for samarbejdskomiteens virksomhed til 675 000 dkr. per år.

Betænkningen har været på remiss i foråret 1977. Samtlige remissudtalelser giver udtryk for en positiv bedømmelse af den dokumentationsvirksomhed, som har været udført af NORDICOM, og man mener at denne virksomhed bør fortsætte efter udgangen af den nuværende forsøgsperiode, som udløber 1977. I nogle udtalelser peges dog på, at visse praktiske problemer kan opstå, når dataindsamlingen i hvert land skal føres over til national finansiering. Flertallet af remissinstanser mener også, at der findes et behov for nærmere kontakter mellem massemedieforskere i Norden og støtter forslaget om en nordisk informationsbulletin for massemedieforskning, som kan erstatte det danske "Mediaforsk orienterer", som er blevet udgivet af de danske forskningsråds sekretariat for massekommunikationsforskning, men som ophører med at udkomme i slutningen af 1977.

Derimod råder der delte meninger blandt remisinstanserne om værdien af et nyt samarbejdsorgan på dette område, som skal disponere over midler til konferencer, stipendier, gæsteforelæsninger m. m. Pressens interesseorganisationer mener, at forslaget bør betragtes som et minimumsforlag, og at man på længere sigt bør stille væsentlig større ressourcer til rådighed. Lignende synspunkter fremføres af de forskersammenslutninger, som har udtalt sig. Derimod mener f. eks. de samfundsvidenskabelige forskningsråd ligesom også NORDINFO, at den foreslåede organisation er overdimensioneret, og at man i princippet bør indskrænke sig til at føre den allerede etablerede dokumentationstjeneste videre.

En stillingtagen til udredningsforslaget forventes ved udgangen af 1977. For tiden undersøges mulighederne for overgang til national finansiering af dokumentationscentralernes virksomhed. I det nordiske kulturbudget for 1978 er optaget et beløb på 400 000 dkr. for nordisk samarbejde inden for massemedieforskningen. Beløbet svarer i hovedsagen alene til omkostningerne for en videreførelse af den hidtidige dokumentationsvirksomhed.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utge ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Av økonomiske og arbeidsmessige prioriteringshensyn har det ikke vært mulig å ta fatt på denne oppgaven.

Ministerrådet vil imidlertid være oppmerksom på rekommandasjonen i det mer langsiktige planleggingsarbeidet på det allmennkulturelle området.

Nordisk Kulturfond har gjennom en særskilt bevilgning medvirket til en undersøkelse av kvinnes representasjon i det nordiske samarbeid.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 26:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan. Rekommendationen syftar till ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Det framgår av ministerrådets meddelande att det av ekonomiska och arbetsmässiga prioriteringshänsyn inte varit möjligt att ge sig i kast med uppgiften, men att ministerrådet kommer att uppmärksamma rekommendationen i det mera långsiktiga planeringsarbetet på det allmänskulturella området.

Till Nordiska rådet har riktats en skrivelse från Arbetsgruppen för nordisk kvinnohistorisk forskning. Skrivelsen innehåller förslag till allmänna riktlinjer för ett historiskt verk om den nordiska kvinnan jämte disposition samt en preliminär kostnadskalkyl för åren 1978—81. Arbetsgruppen, som bildats spontant oberoende av rådets rekommendation i ärendet, anför att det föreligger goda praktiska och institutionella förutsättningar på det nationella planet att realisera ett sådant samnordiskt projekt. Slutligen anholder gruppen om medel för att kunna sammanställa ett historiskt verk om den nordiska kvinnan i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 11/1976.

Kulturutskottet finner att arbetsgruppens förslag väl motsvarar de uppfattningar som kom till uttryck vid behandlingen av det medlemsförslag (*Sak A 461/k*) som sedermera ledde till rekommendationen om ett historiskt verk om den nordiska kvinnan. Det skulle nu gälla att ta vara på det spontana intresset för nordisk kvinnohistorisk forskning som kommit till uttryck i arbetsgruppens detaljerade förslag till ett sådant verk. Genom att arbetsgruppen bildats är det första och samtidigt viktigaste steget att genomföra projektet redan taget. Det faktum att rådets rekommendation inte påverkat bildandet av denna grupp visar tydligt att det existerar ett faktiskt intresse att även på nordiskt plan bedriva forskning kring kvinnans ställning i Norden. Detta intresse dokumenteras dessutom av den föredragsserie under XVII nordiska historikermötet i Trondheim 1977, av vilken en sammanfattning bifogats ovan nämnda skrivelse. Det komparativa kvinnohistoriska forskningsarbetet skall vidareutvecklas till följande nordiska historikermöte 1981 i Jyväskylä.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 20 januari 1978

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Niels Bollmann (CD)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johannes M. Olsen (Sb)

Sture Palm (s)

Kaarina Peltola (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Der er i 1977 foretaget en kortlægning af de regler og bestemmelser, der gælder i de respektive nordiske lande med hensyn til offentlige indkøb. Denne kortlægning består i en redegørelse for hovedtrækkene i de enkelte nordiske landes gældende bestemmelser på området. Den nævnte kortlægning er oversendt til Nordisk Råd.

*BILAGA***Kortlægning af gældende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige indkøb i Norden**

I medlemsforslaget A464/e, Nordisk Råds 24. session 1976, rekommanderedes Nordisk Ministerråd (NMR) at udrede mulighederne for at gennemføre ensartede og ikke-diskriminerende bestemmelser ved offentlige indkøb i Norden.

Nordisk Råds (NR) økonomiske udvalg, der har behandlet medlemsforslaget, finder, at det vil være af værdi, at NMR ville foretage en kortlægning af gældende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige indkøb i Norden. Udvalget konstaterer, at NMR allerede har taget dette spørgsmål til behandling for så vidt angår byggebranchen¹, men udvalget finder, at dette initiativ bør kompletteres således, at det gælder offentlige indkøb generelt.

Økonomisk udvalg foreslår, at Rådet vedtager følgende rekommandation:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at foretage en kortlægning af gældende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige indkøb i Norden.”

Denne rekommandation blev vedtaget på Nordisk Råds 24. session 1976 (*Rek.nr. 12/1976*).

Nedenfor gives en kortlægning af regler og praksis med hensyn til offentlige indkøb i hvert enkelt af de nordiske lande.

Bestemmelser og praksis i EF og EFTA bliver også omtalt i det omfang, det må anses for relevant.

Det er uhyre vanskeligt at sige noget sikkert om, hvordan praksis er på det nævnte område, hvilket medfører, at det må anses for mest realistisk at indskrænke behandlingen til en gennemgang af hovedtrækkene i de regler, der gælder generelt med hensyn til offentlige indkøb i de nordiske lande.

Selve notatet vil blive struktureret på den måde, at først vil de enkelte landes regler² blive behandlet, hvorefter de internationale organisationers regler på området vil blive omtalt. (Med hensyn til GATT og OECD kan det oplyses, at der for nærværende ingen regler eksisterer for så vidt angår offentlige indkøb, men at der er nedsat arbejdsgrupper under

¹ Vedrørende byggebestemmelserne kan henvises til CI 1976 p 174—175 (vedlagt som bilag 1)

² Island mener sig dækket ind gennem EFTA's regler og har således ikke fundet det nødvendigt at udarbejde specielle regler for området offentlige indkøb.

de pågældende organisationer i tilknytning til problemkomplekset offentlige indkøb.)

1. Danmark

Vedrørende danske statslige indkøb foreligger der tre cirkulærer:

- a) cirkulæreskrivelse om den kommitterede for statens indkøb
- b) cirkulæreskrivelse om tavshedspligt
- c) cirkulæret om gennemførelse af EF-direktivet om ophævelse af handelshindringer i forbindelse med offentlige indkøb

d) derudover foreligger der en række "generelle skrivelser", som den kommitterede for statens indkøb har udsendt til statens institutioner, hvori disse anmodes om at følge forskellige henstillinger i forbindelse med deres indkøbsvirksomhed.

Herudover kan det oplyses, at der ventes at komme et nyt direktiv fra EF om offentlige indkøb, samt at den kommitterede for statens indkøb¹ i nogen tid har arbejdet på en generel indkøbsvejledning for staten. Det er tanken at koordinere denne kommende generelle indkøbsvejledning med forsvarrets almene forvaltningsreglement, som står for en revision.

ad a) Cirkulæreskrivelse om den kommitterede for statens indkøb (Administrationsdepartementets cirkulæreskrivelse af 15. maj 1972)

Heri bestemmes det, at der skal oprettes en stilling som kommitteret i indkøbsspørgsmål, under økonomi- og budgetministeriet, administrationsdepartementet. Formålet hermed er at opnå de bedst mulige vilkår for statens indkøb.

Den kommitteredes virksomhed omfatter udformning af forslag til generelle retningslinjer for, samt kommerciel rådgivning ved statsforvaltningens indkøb. Den kommitterede skal beskæftige sig med samordning og eventuelt centralisering samt standardisering af den samlede statsforvaltningens indkøb, herunder også af tjenesteydelser samt med tilrettelæggelse af de enkelte institutioners indkøbsvirksomhed.

For så vidt angår bygge- og anlægsarbejder omfattes kun dertil knyttet løsøre.

Den kommitterede skal virke for uddannelse af det personale, der foretager indkøb for staten.

Den kommitterede kan optage forhandling med kommunale indkøbsorganer med henblik på en koordination af den samlede offentlige indkøbsvirksomhed.

Den kommitterede kan indhente oplysninger fra statens styrelser, institutioner og virksomheder af enhver art til belysning af forhold, der hører under hans forretningsområde, herunder om virkningerne af bestående eller nye indkøbsordningers indhold og administration. I øvrigt

¹ de forskellige EF-regler, herunder det seneste direktiv på området omtalt p. 22—29.

kan den kommitterede foretage eller foreslå undersøgelser vedrørende institutioners virksomhed. Ministerier, styrelser, institutioner m. v. bør på så tidligt et tidspunkt som muligt optage forhandling med den kommitterede vedrørende væsentlige ændringer i bestående indkøbsordninger eller planer om nye betydningsfulde aftaler om levering af varer, især for sådanne varers vedkommende, som må skønnes anvendt af andre statsstyrelser.

ad b) Cirkulæreskrivelse om tavshedspligt vedrørende statens indkøbsaftaler (Finansministeriets cirkulæreskrivelse af 25. marts 1974)

Kvintessensen af nævnte cirkulæreskrivelse er, at oplysninger om statens indkøbsaftaler skal behandles som fortrolige og (efter finansministeriets bekendtgørelse af 25. marts 1974) indkøbsaftaler er undtaget fra offentlighedens aktindsigt i medfør af § 1 i lov om offentlighed i forvaltningen.

ad c) Cirkulære om gennemførelse af EF-direktivet om ophævelse af handelshindringer i forbindelse med offentlige indkøb (Handelsministeriets cirkulære nr. 62 af 29. marts 1973)

Dette cirkulære fastslår, at ved Danmarks indtræden i De europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 er et af Kommissionen den 17. december 1969 udstedt direktiv (70/32/EØF) om levering af varer til staten, dens lokale organer og de øvrige offentlig-retlige juridiske personer trådt i kraft for Danmarks vedkommende. (EF-direktivet omtales separat i afsnittet om EF's regler i forbindelse med offentlige indkøb.¹ Bestemmelser af nogenlunde tilsvarende karakter som EF-direktivet af 17. december 1969 har indtil Danmarks tilslutning til EF den 1. januar 1973 været gældende i forholdet mellem Danmark og de øvrige 8 lande, der har været medlemmer af eller associeret med EFTA (Østrig, Finland, Island, Norge, Portugal, Sverige, Schweiz og Storbritannien og Nordirland). De bestemmelser, det her drejer sig om, er EFTA-konventionens art. 14 og den af EFTA's ministerråd i oktober 1966 i Lissabon truffne beslutning om offentlige foretagender. Med Danmarks og Storbritanniens udtræden af EFTA træder disse bestemmelser ud af kraft for disse to landes vedkommende, men der er mellem den danske regering og regeringerne i Norge, Sverige, Portugal og Schweiz truffet aftale om, at myndighederne i disse lande fortsat vil være rede til på gensidighedsbasis at rådføre sig med hinanden på grundlag af principperne i EFTA-konventionens art. 14 og Lissabon-beslutningen om konkrete sager, der vedrører det offentliges indkøbspolitik. Cirkulæret fra handelsministeriet fastslår således, at offentlige indkøb bør lægges således tilrette, at varer, hvadenten de hidrører fra de nævnte fire EFTA-lande eller fra EF-landene, ikke udsættes for forskelsbehandling i strid med de foran nævnte principper.

¹ omtales p. 22—24.

ad d) Vedrører de såkaldte "generelle skrivelser", som den kommitterede for statens indkøb har udsendt til statens institutioner, i hvilke disse anmodes om at følge forskellige henstillinger i forbindelse med deres indkøbsvirksomhed.

Disse "generelle skrivelser" skal ikke omtales nærmere her, da de i hovedsagen omhandler spørgsmål, som i denne sammenhæng må anses for værende af for speciel karakter til, at det kan anses for hensigtsmæssigt at medtage dem.

Der foreligger dog fra statens kommitterede i indkøbsspørgsmål en notatliggende skrivelse, som i hovedtræk redegør for forholdene omkring de indkøbsordninger, som den kommitterede har etableret.

Det fremgår heraf, at den kommitterede har formuleret statens indkøbsmålsætning således, at statens indkøb primært bør foregå efter forretningsmæssige principper.

Vedrørende de principper, der i almindelighed gælder for statens indkøb, hedder det, at den kommitterede har søgt udelukkende at centralisere de funktioner, hvor der er åbenbare fordele ved en centralisering, dvs central aftaleetablering og distribuering af aftaler. Hvilket gøres ved anvendelse af det såkaldte "størstebrugerprincip", hvorefter den statsinstitution, der har det største forbrug af den pågældende varegruppe, anmodes om at indgå en rammeaftale på alle statsinstitutioners vegne. Aftalen bliver herved indgået af folk, der i forvejen er vant til at købe den pågældende vare, der har det fornødne varekendskab, og som kender alle leverandørerne og ved, hvordan markeds- og prissituation til enhver tid ser ud. Hvortil kommer, at deres egne indkøb er så store, at ingen leverandør er uinteresseret i at handle med dem.

Rammeaftaler

Staten har ifølge skrivelse (februar 1976) omkring 70 rammeaftaler løbende, repræsenterende en nettoomsætning på ca. 355 mio kr. om året og med en anslået besparelse på ca. 65 mio kr. Vareområderne er udvalgt efter det princip, at det er varer, der bruges af et meget stort antal institutioner og i store mængder, samt at der er tale om almindelige handelsvarer.

Hvis der er store fordele ved det, indgås aftalerne som G-aftaler (generelle aftaler), som samtlige tilsluttede institutioner forudsættes at bruge. I så fald har man inden aftaleindgåelsen spurgt brugerne, der repræsenterer en stor andel af forbruget af den pågældende vare, om de kan acceptere de tilbudte betingelser.

Ellers indgås der en såkaldt T-aftale (der er at betragte som et tilbud) som institutionerne kan anvende, medmindre de selv har mere fordelagtige tilbud.

Udsendelse af aftaler

Når en aftale er indgået, trykkes den og udsendes af den kommitterede i ca. 3.500 eksemplarer. Da alle aftaler udsendes til samtlige tilsluttede institutioner, vil en del institutioner modtage aftaler på varer, som de måske ikke har brug for. Det er så tanken, at institutionerne skal kassere disse aftaler. Skulle en institution senere få brug for en sådan aftale, kan man af vareoversigten, der normalt udsendes to gange årligt, se nummeret på aftalen og rekvirere den hos den kommitterede. De kvaliteter, der indgås aftale på, vil være kvaliteter, der i forvejen er et stort forbrug af i staten. De kvantiteter, varerne skal bestilles i, vil være fastlagt ud fra det forhold, at der både er store og små institutioner, der skal rekvirere varerne.

Bestillingsintervallerne, som er det tidsrum, der bør være mellem hver bestilling, fastsættes ud fra, hvad der findes hensigtsmæssigt set i relation til økonomiske og administrative forhold.

Impulskartotek

Nogle vareområder er ikke egnede for indgåelse af fælles aftaler, eller man er endnu ikke nået til dem. For også at kunne bistå institutionerne på sådanne områder, er der opbygget et såkaldt "impulskartotek", som indeholder en stor mængde oplysninger om varegrupper, statslige indkøbere og leverandører.

Den kommitterede har anmodet alle tilsluttede institutioner om at give oplysninger hertil om større indkøb af varegrupper, der må formodes at blive anvendt af andre institutioner.

Skal en institution bruge en vare, der ikke er indgået aftale på, så ringer institutionen til den kommitterede og spørger om varen. Her vil man ud fra de oplysninger, der findes i kartoteket, henvise til institutioner, der har opnået fordelagtige betingelser på det pågældende område.

I øvrigt bistår den kommitterede på andre måder institutionerne, når de står over for indkøbsmæssige problemer. Det kan fx dreje sig om bistand ved udformning af udbudsskrivelser eller forhandlinger med leverandører og lignende.

Diskretion

Oplysninger vedrørende aftaler m. v., der udgår fra den kommitteredes afdeling, er at betragte som fortrolige. Hviiket betyder, at institutionerne ikke over for leverandører, brancheorganisationer eller institutioner, der ikke er tilsluttet den kommitteredes ordninger, må give oplysninger om det materiale, de modtager.

Statsstøttede institutioners tilslutning

Når en statsstøttet institution ønsker at blive tilsluttet, kræver dette, at det pågældende ressortministerium kan tiltræde det. Som følge heraf

vil en institution, der ønsker tilslutning, blive anmodet om at indsende en skriftlig anmodning til den kommitterede, som derefter sender den til det pågældende ministerium og beder om en udtalelse. Såfremt imidlertid det pågældende ministerium generelt har udtalt, at det anser en bestemt gruppe institutioner for berettigede til at blive tilsluttet, kan anmodningen behandles af den kommitterede.

I så tilfælde vil de pågældende institutioner få tilsendt en skrivelse med de betingelser, der knytter sig til en tilslutning, hvilket kort kan siges at være de tidligere nævnte forpligtelser til at anvende de indgåede aftaler og diskretionspligten. Det kan tilføjes, at institutioner, der overgår til amtskommuners eller kommuners tilsyn, ikke kan tilsluttes. Kan den pågældende institution godkende dette, underskriver den skrivelser og returnerer den til den kommitterede. Hvorefter institutionen optages i den kommitteredes kartotek, får tilsendt de indtil nu indgåede rammeaftaler samt et antal generelle skrivelser, der beskæftiger sig med forskellige forhold i forbindelse med indkøb. Fremover vil institutionen så modtage nye aftaler.

Såfremt en institution på et tidspunkt skulle ønske at ophøre med at bruge aftalerne, skal dette meddeles den kommitterede i god tid. Aftaler indgås normalt for et år ad gangen og omfatter da principielt alle på det tidspunkt tilsluttede institutioner. Man må ifølge notatet gå ud fra, at en sådan "udmeldelse" også vil blive forelagt det pågældende ministerium.

II. Finland

I Finland findes følgende bestemmelser vedrørende offentlige indkøb:

1. Förordning om statens varuanskaffningar 22 dec. 1965 (N:o 714)
2. Statsrådets beslut angående tillämpning av förordning om statens varuanskaffningar 30 dec. 1965 (N:o 715)
3. Lag om statens upphandlingscentral 19 april 1941 (N:o 265)
4. Förordning om statens upphandlingscentral 20 sep. 1974 (N:o 741)
5. Handels- och industriministeriets beslut angående tillämpning av förordningen om statens upphandlingscentral 20 sep. 1974 (N:o 742).

ad 1 Förordning om statens varuanskaffningar 22 dec. 1965

Bestemmelserne i denne forordning angives at omhandle statens vareanskaffelse, der ifølge forordningen skal ske på økonomisk forsvarlig vis. Ved statens vareanskaffelse skal den indenlandske produktion og arbejdskraft tilgodeses, medmindre andet følger af aftaler vedrørende udenrigshandelen. Indkaldelse af tilbud skal foretages hos, som det betegnes, et tilstrækkeligt antal leverandører. Hvis andre leverandører, som opfylder kravene til pålidelighed og leverancedygtighed, har meddelt, at de måtte ønske at indgive tilbud, har de ret til at få tilstillet

begæring om tilbud. Undtagelsevis kan tilbud indkaldes fra en enkelt leverandør i følgende tilfælde:

- a) hvis den vare, der skal anskaffes, ikke kan skaffes på anden vis;
- b) hvis acceptable tilbud ikke er indkommet;
- c) hvis der er tale om uopsættelige anskaffelser;
- d) hvis anskaffelsen angår et mindre prøveparti, specialanordninger i forsøgsøjemed, vedrører kunst eller lignende;
- e) hvis der er tale om tillægsanskaffelser, som ikke kan erhverves hos andre end den oprindelige leverandør, eller når service-, reservedels- eller lignende hensyn kræver hurtig anskaffelse;
- f) hvis der er tale om anskaffelser, som kræver hemmeligholdelse af hensyn til landets sikkerhed;
- g) hvis det, der skal anskaffes, har ringe værdi.

Vedrørende behandlingen af tilbud hedder det bl. a., at af de indkomne tilbud skal det for staten fordelagtigste tilbud antages. Et tilbud må ikke godkendes, hvis tilbudsprisen er ubestemt, hvis tilbudet afviger fra de opstillede krav, hvis tilbudsgiveren må antages at mangle forudsætninger for at præstere den ønskede leverance, hvis prisen er så lav, at det må anses for usandsynligt, at tilbudsgiveren er i stand til at præstere den ønskede leverance, hvis tilbudet for egen eller andres regning afgives af en person, som grundet sin stilling kan komme til at behandle eller afgøre den pågældende vareanskaffelse til staten, hvis tilbudsgiveren i konkurrence om leverancen optræder svigagtigt eller i strid med god forretningsskik, hvis tilbudsgiveren giver eller tilbyder gaver eller lignende til de i anskaffelsen involverede tjenestemænd, hvis tilbudet kommer for sent.

Alle indkomne tilbud kan forkastes, hvis de i tilbudene angivne priser må anses for at være for høje, eller hvis andre lignende grunde til forkastelse forefindes.

Når et tilbud godkendes, skal tilbudsgiveren have besked herom senest inden det tidspunkt hvorefter tilbudet ikke længere er bindende.

Hvor der er tale om en efter værdien betydelig leverance, en langvarig leverance eller leverancer i flere partier, skal der indgås skriftlig aftale omfattende parternes rettigheder og forpligtelser på grundlag af det godkendte tilbud. Derudover kan overenskomst om leverancer indgås enten skriftligt eller mundtligt. Leveranceaftalen skal mindst omhandle varens mængde, kvalitet, leveringstid, -sted og -måde, varens pris og betalingsvilkår samt, hvis der er behov derfor, etablerings- og installationsvilkår.

Forordningen fastslår videre, at en person er inhabil m. h. t. behandling af spørgsmål angående leveringstilbud, leveringsaftale eller tolkning heraf, såfremt tilbudsgiveren eller statens medkontrahent er vedkommendes ægtefælle, barn, adoptiv- eller plejebarn, fader/moder, broder/søster, søskendebarn eller sådannes ægtefælle eller sådant særskilt sam-

fund eller institution, i hvis styrelse eller forvaltning den tilbudsbehandlende hører.

Dokumenter vedrørende anskaffelser er hemmelige, indtil leveranceaftale indgås, eller bestilling afgives. Kræver landets sikkerhed eller bevarelse af forretningshemmeligheder det, skal ovennævnte dokumenter fortsat hemmeligholdes.

ad 2 Statsrådets beslut angående tillämpning av förordning om statens varuanskaffningar 30 dec. 1965 (N:o 715)

Heri hedder det bl. a., at der ved statens vareanskaffelser menes anskaffelse af råstoffer og fornødenheder, halvfabrikata samt færdige og på bestilling tilvirkede varer til brug for myndighederne. Der må ikke stilles større kvalitetskrav til råvarer og fornødenheder, halvfabrikata og færdigvarer, som anskaffes, end deres anvendelsesformål med rimelighed kan siges at forudsætte. For så vidt andet ikke flyder af gældende lov angående statens indkøbscentral skal anskaffelser så vidt muligt foretages direkte hos producenten eller grossisten.

I forbindelse med indkaldelse af tilbud hedder det, at tilbud i almindelighed skal indkaldes skriftligt, dog kan indkaldelse ske mundtligt, hvor det drejer sig om anskaffelser af mindre værdi eller hastende anskaffelser.

I almindelighed bør der indkaldes skriftlige tilbud, dog kan mundtlige tilbud indkaldes, såfremt den ønskede leverance er af ringe værdi.

I tilbudsindkaldelsen skal afhængig af anskaffelsens art og omfang angives mængde, art og kvalitet af det ønskede, betalingsvilkår, leveringstidspunkt, sted og leveringsmåde, hvor længe tilbudet skal gælde, hvorvidt der foruden totaltilbudet kan afgives deltilbud, hvorvidt der kræves prøver eller lignende vilkår med hensyn til import- og eksportlicenser.

Ved statens vareanskaffelser skal der tilstræbes konkurrence mellem tilbudsgiverne.

Hvis der indkaldes tilbud udelukkende fra en enkelt leverandør, skal der ske anmærkning herom i de aktstykker, der arkiveres i forbindelse med anskaffelsen.

Det bestemmes også, at der skal føres protokol i forbindelse med tilbudenes åbning. Antages et tilbud, som i pris overstiger det laveste tilbud, skal motivering herfor indføres i protokollen, i fortegnelsen over tilbudene eller i den pågældende tilbudsskrivelse. I forbindelse med indgåelse af aftale eller indgivelse af bestilling vedrørende anskaffelser hedder det, at skriftlig aftale skal indgås på en af handels- og industriministeriet stadfæstet kontraktblanket og under iagttagelse af de af handels- og industriministeriet fastsatte aftalevilkår for sådanne aftaler. Såfremt kontraktblanketter eller -vilkår ikke er fastsat, eller såfremt de ikke kan anses for formålstjenlige i en given forbindelse, skal i aftalen angives i det mindste anskaffelsens kvantitet, kvalitet, leverancetid, -plads

og -måde, varens pris og betalingsvilkår. I almindelighed skal der aftales fast leveringspris.

Med hensyn til leveringsmåden skal det så vidt muligt ordnes således, at statens forretningsvirksomheder eller indenlandske næringsdrivende tager sig af transport og forsikring.

Nærmere bestemmelser om gennemførelsen af denne statsrådsberetning udfærdiges efter behov af handels- og industriministeriet, som også er bemyndiget til at meddele undtagelser og lempelser med hensyn til beslutningens bestemmelser.

ad 3 Lag om statens upphandlingscentral 19 april 1941 (N:o 265)

Til overvågning og for at opnå koncentration af de statslige institutioners og myndigheders vareanskaffelse bestemmer denne lov, at der skal oprettes en statslig indkøbscentral. Vedrørende indkøb af korn og andre livsfornødenheder samt landbrugsprodukter og brændsel til statens institutioner er der lovgivet særskilt.

Loven fastslår, at statens indkøbscentral skal drives i overensstemmelse med almindelige forretningsprincipper. De nærmere bestemmelser angående iværksættelse og anvendelse af denne lov gives gennem forordninger.

ad 4 Förordning om statens upphandlingscentral 20 sep. 1974 (N:o 741)

Denne forordning er udformet med hjemmel i loven om statens indkøbscentral og fastslår bl. a., at statens indkøbscentral har til opgave sammen med statens kontorer og institutioner at overvåge og forestå vareanskaffelse til de nævnte statslige kontorer og institutioner samt at fremme en økonomisk rigtig varetagelse af vareanskaffelserne i overensstemmelse med forordningens bestemmelser. Indkøbscentralen kan også varetage leje, reparationer og anden servicevirksomhed, som direkte knytter sig til vareanskaffelsen. Indkøbscentralen er underlagt handels- og industriministeriet.

Det hedder i forordningen, at indkøbscentralen skal foretage vareanskaffelser såvidt muligt direkte fra producent eller grossist, og at opmærksomheden ved vareanskaffelser ikke blot skal rettes mod pris og kvalitet, men også mod leverandørens pålidelighed, leverings- og betalingsvilkår samt spørgsmål om service og muligheden for at skaffe de nødvendige reservedele.

Ved varetagelsen af sine opgaver skal indkøbscentralen, hvis andet ikke følger af aftaler vedrørende udenrigshandelen, bestræbe sig på at fremme den indenlandske produktion.

Indkøbscentralen skal, efter at have rådført sig med de pågældende statslige kontorer eller institutioner, mindst én gang om året udsende en fortegnelse over de varer og varegrupper, hvis anskaffelse varetages af indkøbscentralen. Når indkøbscentralen har meddelt, at den vil anskaffe en bestemt vare, må de statslige kontorer og institutioner ikke selv

skride til indkøb af samme slags vare uden særskilt aftale med indkøbscentralen. Tvingende behov eller exceptionelle forhold kan dog berettigg afvigelse fra ovenstående, men i så tilfælde skal indkøbscentralen underrettes herom.

Ved varetagelsen af sine opgaver skal indkøbscentralen udøve kontrol af varenes pris og kvalitet, overvåge opfyldelse af indgåede aftaler, udsende meddelelse om indgåede aftaler samt bistå og vejlede de statslige kontorer og institutioner gennem fremskaffelse af prisfortegnelser og vareprøver samt give forslag og råd med hensyn til vareanskaffelse.

ad 5 Handels- och industriministeriets beslut angående tillämpning av förordningen om statens upphandlingscentral 20 sep. 1974 (N:o 742)

Heri hedder det bl. a., at statens indkøbscentral, efter at have forhandlet med de pågældende statslige kontorer og institutioner, med bestemte tidsrum og mindst én gang om året skal tilstille de pågældende kontorer og institutioner en fortegnelse over de varer eller varegrupper, som indkøbscentralen har påtaget sig at forestå det centrale indkøb af. Med det formål at centralisere de statslige kontorer og institutioners indkøb bør statens indkøbscentral i den udstrækning, det ud fra statens synspunkt må anses for hensigtsmæssigt, og efter at tilbud i behørigt omfang er blevet indkaldt, indgå almene aftaler med producenter eller sælgere om leverance af bestemte varepartier eller varegrupper til statslige kontorer eller institutioner.

I disse aftaler skal optages de nødvendige bestemmelser angående vareart, kvalitet, kvantitet og pris samt betalings-, leverings- og øvrige vilkår. Statens kontorer og institutioner indkøber herefter varen eller varerne i overensstemmelse med en sådan almen aftale.

Købet af en vare på basis af en særskilt aftale sker på den måde, at indkøbscentralen for det pågældende kontors eller den pågældende institutions regning og anvisninger indhenter tilbud angående en bestemt vare eller varegruppe samt efter myndighedens godkendelse af tilbudet besørger anskaffelsen efter overenskomst med det pågældende kontor eller institution.

Såfremt en hensigtsmæssig organisering af vareanskaffelsen kræver det, er indkøbscentralen berettiget til uden for rammerne af de til formålet anviste midler at indkøbe varer til oplagring.

III. Norge

På nuværende tidspunkt gælder de såkaldte "anbudsforskriftene av 1927", hvis officielle betegnelse er "Forskrifter for bortsettelse av leveranser og arbeider for statens regning" af 21. juli 1927. Disse regler kan i det store og hele betragtes som ændringsforslag til "anbudsforskriftene av 1899".

1899-reglerne opstillede konkurrenceprincippet som generel norm, og

med sigte på at underbygge dette princip var offentlig tilbudsindkaldelse opstået som hovedregel. Dette indebar, at opfordring om at indgive tilbud skulle bekendtgøres via offentlig kundgørelse. Hvis offentlig tilbudsindkaldelse havde været forsøgt uden resultat, eller der forelå sikkerhedsmæssige eller andre grunde til at stille særlige krav til leverandørerne, kunne der imidlertid benyttes begrænset tilbudsindkaldelse, hvilket da skulle gøres skriftligt direkte til bestemte på forhånd udpegede leverandører uden nogen form for offentlig kundgørelse og kun de, der havde fået en sådan henvendelse, havde adgang til at deltage.

I specielle tilfælde var der også adgang til at købe direkte fra en bestemt leverandør uden at indhente tilbud fra andre, hvilket benævntes "underhåndskjøp" eller "underhåndsakkord". Vilklarene for at benytte denne fremgangsmåde var, at der måtte foreligge en leverandørsituation, eller at købet måtte være af beskedent omfang, eller at sagen hastede meget eller krævede speciel teknisk sagkyndighed. 1899-reglerne indeholdt også bestemmelser, der tog sigte på at værne norsk industri i konkurrence med udenlandsk industri. Disse præferencebestemmelser gik til dels ud på at udelukke udenlandske leverandører, når der fandtes norske leverandører, som var leveringsdygtige, og dels på at tillægge udenlandske tilbud et handicap sammenlignet med norske. Forskrifterne fastsatte således, at udenlandske tilbud skulle gives et vis pristillæg beregnet efter regler, som eksisterede fra tidligere.

1927-reglerne gik stort set ud på at gøre tilbudsreglerne lettere anvendelige i praksis. Den eneste ændring af principiel karakter består i, at man gik bort fra "billigste-tilbudsprincippet", dvs. det princip der ligger op til en ren priskonkurrence. Efter 1899-reglerne skulle ved offentlig tilbudsindbydelse fortrinsvis antages det laveste tilbud og under alle omstændigheder det af de tre laveste tilbud, som alt i alt så ud til at være det mest fordelagtige. Ved begrænset tilbudsindbydelse var det offentlige forpligtet til at tage det laveste tilbud. Denne regel blev ophævet med 1927-reglerne og blev erstattet med en regel, som giver anvisning på en generel vurdering af, hvilket tilbud der skal antages, idet det hedder, at prisen ikke i og for sig skal være afgørende, men at det tilbud, som med hensyn til varens eller arbejdets beskaffenhed og pris samt andre omstændigheder af betydning for spørgsmålet må anses som det fordelagtigste for staten, skal tages, hvilket betegnes "bedstanbudsprincippet".

Med hensyn til valg af indkøbsform blev adgangen til at benytte begrænset tilbudsindbydelse og til at købe "underhånd" noget udvidet, men offentlig tilbudsindbydelse skulle dog være hovedreglen, og undtagelse herfra forudsatte særskilt hjemmel og begrundelse.

Siden 1927 er der sket en række ændringer, hvoraf den vigtigste kom i 1967. De generelle regler om at favorisere norske leverandører blev ophævet, og der blev indføjet en bestemmelse om, at leverandører fra

andre EFTA-lande i det hele taget ikke kan udelukkes, og at beslutning om at udelukke leverandører fra andre lande skal bero på samtykke fra industridepartementet.

Derudover er adgangen til at købe "underhånd" blevet noget udvidet ved, at den øvre grænse for småkøb er hævet.

En udredning "Regelverk for statens anskaffelsesvirksomhet m. v." (NOU 1975: 9) blev afgivet til industridepartementet 27. juni 1974.

Det udvalg, der er fremkommet med udredningen, fik til opgave "å fremkomme med forslag om en revisjon av de alminnelige forskrifter til bortsettelse av leveranser og arbeider for statens regning med sikte på å tilpasse disse forskrifter til de oppgaver og funksjoner, som de statslige forvaltnings- og innkjøpsorganer er stillet overfor under de nåværende økonomiske og tekniske forhold" (p. 7, NOU 1975: 9). På baggrund af dette mandat har udvalget udarbejdet dels et "Utkast til instruks for kjøp av varer og tjenester" (p. 91—98, NOU 1975: 9) og dels et "Utkast til instruks for kontrahering av bygg- og anleggsarbeider" (p. 133—137, NOU 1975: 9).

A. "Utkast til instruks for kjøp av varer og tjenester" og

B. "Utkast til instruks for kontrahering av bygg- og anleggsarbeider".

ad A "Utkast til instruks for kjøp av varer og tjenester"

Det omfattede indkøb

Denne instruks skal gælde for køb af såvel varer som tjenester for statens regning, og der nævnes således fast ejendom, skibe og fly, hvorimod kontrakter om opførelse, reparation eller vedligeholdelse af bygninger eller anlæg ikke er omfattet, hvilket også er tilfældet med ansættelser ved staten eller kontrakter om arbejdsydelser af personlig karakter (fx aftaler om litterære eller kunstneriske ydelser, videnskabelige udredninger, antagelse af juridisk hjælp, bedriftslæger, revisorer m v). Instruksen skal heller ikke omfatte indkøb, der foretages af statsbedrifter, som driver produktions- og salgsvirksomhed i konkurrence med andre bedrifter, hvortil kommer, at industridepartementet også kan fritage andre statsbedrifter fra at følge instruksen, når særlige grunde foreligger.

Det offentliges adfærd i forbindelse med indkøb.

Ethvert indkøb skal (§ 2) uanset indkøbsform, så langt som det måtte være muligt baseres på konkurrence.

Den, som har deltaget i udarbejdelsen (§ 3) af tilbudsgrundlaget eller forespørgslen om tilbud, kan ikke deltage i konkurrencen, med mindre fagdepartementet eller vedkommende styre for den pågældende forvaltningsbedrift giver sit samtykke. Denne bestemmelse kommer dog ikke til anvendelse på kontrakter, som indgås efter fuldført forsknings- eller udviklingsopdrag. Endvidere er tjenestemænd udelukket fra at deltage i konkurrencen om leverancer til den administration, hvor vedkommende

måtte gøre tjeneste, og det samme gælder foretagender, som helt eller delvist ejes af sådanne tjenestemænd.

Specifikationer for det, der skal indkøbes (§ 4), skal ikke gøres strengere med hensyn til kvalitet, udførelse, ydelse eller lignende, end formålet tilsiger, og specifikationerne skal udformes således, at flest mulige kan være med i konkurrencen om leverancen.

Såfremt det må antages at ville være af særlig betydning for opretholdelse af stabil beskæftigelse, distriktsudbygning eller for udviklingen af en konkurrencedygtig norsk industri (§ 5), kan industridepartementet bestemme, at konkurrencen om en given leverance skal begrænses, for så vidt dette ikke strider mod forpligtelser, der flyder af internationale aftaler.

Indkøbsformer

Køb af varer og tjenester for statens regning skal ske på følgende vis:

- I) efter tilbudskonkurrence
- II) efter forhandling
- III) som direkte køb

ad I) Køb efter tilbudskonkurrence (Kap. III)

Ved tilbud forstås i instruksen bindende skriftligt tilbud afgivet på grundlag af tilbudsindbydelse med tilhørende tilbudsgrundlag. Med tilbudsindbydelse menes en skriftlig opfordring til en bestemt eller ubestemt kreds om, inden samme tidsfrist og på samme grundlag, at indgive tilbud, det være sig på varer eller tjenester.

Ved køb efter tilbudskonkurrence forstås køb som foretages efter konkurrence, og ved sådant køb kræves

- a) tilbudsindbydelse med tilhørende tilbudsgrundlag
- b) tilbud afgivet i overensstemmelse med vilkårene i tilbudsgrundlaget
- c) at valg af leverandør sker på grundlag af modtagne tilbud uden forhandling med nogen tilbudsgiver om tilbudet.

Tilbudsindbydelsen skal offentliggøres i Norsk Lysningsblad og evt. også i aviser eller tidsskrifter, dog kan tilbudsindbydelse også sendes skriftligt til leverandører, hvilket i så tilfælde træder i stedet for offentlig kundgørelse, men denne fremgangsmåde skal kun benyttes i særlige tilfælde.

Tilbudsgrundlaget skal specificeres med hensyn til navn og adresse på den myndighed, der ønsker en leverance, hvilke varer eller tjenester, der ønskes tilbud på, hvor længe tilbudet skal være gældende og lignende nødvendige oplysninger for tilbudsgiveren. Ved åbningen af tilbudene skal køber være repræsenteret med mindst to personer, og tilbudsgiver har ret til at være til stede enten selv eller ved en repræsentant.

Der skal snarest muligt efter tilbudsåbningen træffes afgørelse med hensyn til valg af leverandør, hvilket senest skal ske inden udløbet af den frist, inden for hvilken tilbudene skal være bindende for tilbudsgiveren.

Når der er valgt leverandør, foretages købet ved accept af tilbudet eller ved oprettelse af kontrakt.

Ved vurdering skal det i hvert enkelt tilfælde afgøres, om et tilbud skal afvises grundet mangel på ønskede oplysninger, grundet på, at prisen ikke er opgivet i overensstemmelse med tilbudsgrundlaget, hvis tilbudet afviger fra tilbudsgrundlaget, eller hvis tilbudet opgiver så lav en pris, at denne står i et misforhold til det, som skal leveres, og tilbudsgiveren ikke kan opgive fyldestgørende grunde til den lave pris.

Af de tilbud, som ikke bliver afvist, skal det tilbud, som angiver lavest pris, vælges, med mindre omstændigheder i forbindelse med tilbudsgiverens leveringsforhold, produktion, økonomi, servicetjenester m. v. fører til, at et andet tilbud må anses for at være mest fordelagtigt for køberen, eller at et tilbud med lavere pris er afgivet af en tilbudsgiver, som det må anses for uforsvarligt at overlade leverancen, grundet for-sømmelser og lignende i forbindelse med tidligere leverancer. I undtagelsestilfælde kan denne regel fraviges, jfr det som foran er refereret fra indholdet i forslagens § 5.

Køberen er ikke forpligtet til at antage noget tilbud overhovedet, dersom ingen af de indkomne tilbud kan anses for rimelige.

ad II) Køb efter forhandling (Kap IV)

Ved køb efter forhandling forstås køb, som foretages efter indkaldelse af tilbud fra en eller flere leverandører, og hvor vilkårene for købet, herunder også specifikationer vedrørende varen eller tjenesten, kan gøres til genstand for drøftelser eller forhandling.

Køb efter forhandling kan benyttes, når køberen finder, at det ikke er muligt at specificere tilbudsgrundlaget, så tilbudene kan blive direkte sammenlignelige, at der ikke foreligger tilstrækkelig konkurrence, at der foreligger stor usikkerhed med hensyn til omkostningerne, at købet grundet standardiseringskrav kun kan foretages hos en bestemt leverandør, at tilbudskonkurrence (nævnt under I) ikke har resulteret i noget tilbud, der kan akcepteres, eller når det måtte være nødvendigt af sikkerhedsmæssige grunde. Det samme gælder, når købet angår bl. a. under-visning og forskningsarbejder. Køb efter forhandling kan iøvrigt finde sted, når vedkommende fagdepartement eller styrelse i det enkelte tilfælde bestemmer det eller giver sit samtykke hertil.

Dersom den pågældende vare, der ønskes indkøbt, kan fås hos flere leverandører, skal forespørgsel sendes til så mange leverandører, som det måtte være nødvendigt, for at opnå tilstrækkelig konkurrence.

Ved forsknings- eller udviklingsarbejder, hvor køberen finder, at en

bestemt leverandør synes at være særlig kvalificeret, kan forhandlinger indledes med denne, uden at andre leverandører bliver forespurgt.

Ved valg af leverandør skal der tages sigte på at komme frem til det mest fordelagtige køb, og der skal således tages hensyn til pris, kvalitet og lignende, som fx hensynet til drifts- og vedligeholdelsesomkostninger. Køberen er ikke forpligtet til at antage nogen af tilbudene, dersom ingen af dem kan anses for rimelige.

Når der er valgt leverandør, foretages købet ved aksept af tilbudet eller ved oprettelse af kontrakt.

ad III) Direkte køb

Ved direkte køb forstås køb, som sker uden at der bliver indhentet tilbud efter konkurrence (nævnt under I) eller efter forhandling (nævnt under II).

Selv om købet sker uden konkurrence, skal der sigtes mod at komme frem til det mest mulig fordelagtige køb.

Direkte køb kan benyttes, når prisen på den ønskede leverance ikke overstiger 25.000 kr, når blot en enkelt leverandør er i stand til at levere det ønskede, når vedkommende vare eller tjeneste er af en sådan art, at forhandling om købsvilkårene ikke kan anses for at være nødvendig, når anskaffelsen grundes i uforudsete omstændigheder, eller når fagdepartementet i det enkelte tilfælde beslutter eller giver sit samtykke til det.

Særskilte bestemmelser om forsknings- og udviklingsarbejde (Kap VII)

Køb af forsknings- og udviklingsarbejder skal ske efter samme regler som for andre anskaffelser, men med enkelte særregler. Det hedder i udkastet til instruks, at kontrakt om forsknings- og udviklingsarbejder fortrinsvis skal indgås med norske bedrifter eller forskningsinstitutioner. Med mindre særlige grunde taler herfor, skal kontrakt om forsknings- og udviklingsarbejde ikke omfatte den evt. efterfølgende produktion.

ad B "Utkast til instruks for kontrahering av bygg- og anleggsarbejder"

Instruksens anvendelsesområde

Det hedder i denne instruks (Kap. I), at den gælder for bygge- og anlægsarbejder, der udføres for statens regning, herunder projekterings-, vedligeholdelses-, reparations- og ombygningsarbejder. Hertil kommer, at instruksens bare skal indgå som del af en given kontrakt i den udstrækning, hvori dette udtrykkeligt fremgår af kontaktsdokumenterne. Derudover gælder instruksens ikke for statsbedrifter, som driver produktion og salg i konkurrence med andre bedrifter.

Almindelige bestemmelser (Kap II)

Det hedder her, at enhver kontrahering uanset kontraheringsmåde skal, så langt dette måtte være muligt, baseres på konkurrence.

Ved projektering af bygninger skal der, med mindre andre grunde taler herimod, lægges norske byggestandarder til grund.

Afgivelse af ordrer på bygge- og anlægsarbejder skal ske enten

- a) efter tilbudskonkurrence, eller
- b) efter forhandling.

Kontrahering skal ske efter tilbudskonkurrence — med mindre særlige grunde tilsiger, at kontraheringen bør foretages efter forhandling.

Det tilbud skal vælges, som anses for mest fordelagtigt for staten.

Ved vurdering af tilbudene skal der tages hensyn til drifts- og vedligeholdelsesomkostninger m. v.

ad a) Kontrahering efter tilbudskonkurrence

For sådan kontrahering kræves

1. tilbudsindbydelse med tilhørende tilbudsgrundlag
2. tilbud afgivet i overensstemmelse med vilkårene i tilbudsgrundlaget

3. at valg af entreprenør sker på grundlag af de modtagne tilbud, uden at der forhandles med nogen tilbudsgiver om tilbudet.

Ved tilbudskonkurrence skal Norsk Standard 3400 af 1972, "Regler om anbudskonkurrence for bygg- og anlegg", anvendes.

Der skal anvendes åben tilbudskonkurrence, såfremt det ikke besluttes at anvende begrænset tilbudskonkurrence.

Begrænset tilbudskonkurrence kan anvendes ved mindre tillægsarbejder, eller når blot et begrænset antal entreprenører anses for kvalificerede, eller når åben konkurrence ikke har ført til et akseptabelt resultat, eller når sikkerhedsmæssige grunde taler herfor, eller når arbejdet af uforudsete grunde ikke kan udsættes, eller når det besluttes af vedkommende departement eller styrelse.

ad b) Kontrahering efter forhandling

Herved forstås kontrahering efter indhentelse af tilbud fra en eller flere entreprenører, hvor vilkårene for entreprisen, herunder byggebeskrivelsen, kan være genstand for drøftelser eller forhandling.

Kontrahering efter forhandling kan ske, når der ikke foreligger tilstrækkelig konkurrence, når tilbudskonkurrence ikke har ført til et acceptabelt resultat, når sikkerhedsmæssige grunde taler herfor, når uforudsete forhold gør, at arbejdet kan udsættes, når det drejer sig om mindre tillægsarbejder, når det drejer sig om forskning og udvikling, og når fagdepartementet måtte bestemme det.

Indhentning af tilbud i forbindelse med kontrahering efter forhand-

ling skal som regel ske ved direkte forespørgsel til de aktuelle entreprenører, men når forespørgsel sendes direkte, skal den tilgå så mange entreprenører, at der opnås størst mulig konkurrence.

Hvis den tilbudte pris eller det opgivne omkostningsoverslag i væsentlig grad må antages at være baseret på usikre omkostningselementer eller konkurrencen er lille, bør der ved større entrepriser foretages omkostningsanalyser, før der vælges entreprenør.

I marts 1977 fremmede industridepartementet en Stortingsmelding (St. meld. nr. 84 for 1976—77) om regelværk for statens anskaffelsesvirksomhed m. v. Departementet har her i det væsentlige givet sin tilslutning til de hovedprincipper, som er lagt til grund i udredningen af 27. juni 1974, men der er ikke foretaget nogen mere detaljeret gennemgåelse af de foreslåede bestemmelser.

Industridepartementet vil afvente stortingsbehandlingen af den nævnte melding, før det fremlægger forslag til kongelig resolution om nye regler for statens anskaffelser.

Stortingets behandling af meldingen ventes ikke at være afsluttet før i løbet af vårsessionen 1978.

IV. Sverige

Fra 1. januar 1974 gælder der nye bestemmelser for statslige myndigheders indkøb. Disse bestemmelser findes i Kung. Maj:ts indkøbskundgørelse, UK (SFS 1973: 600). Med henvisning til denne kundgørelses § 25 had riksrevisionsverket (RRV) meddelt anvisninger (1973-10-15, Dnr. 1973: 582) for kundgørelsens gennemførelse. Indkøbskundgørelsen af 1973 (UK) udfærdigedes 25.05.1973 (SFS 1973: 600) samt ændringer (SFS 1975: 788) med gyldighed fra 01.01.1974 (dog SFS 1975: 788 med gyldighed fra 01.01.1976).

De overvejelser, der har været lagt til grund ved udformningen af UK grunder sig i en udredning om statslige indkøb m. m. (SOU 1971: 88) og i Kung. Maj:ts proposition angående retningslinjer for offentlige indkøb (prop. 1973: 73). Disse retningslinjer har rigsdagen bekræftet (FIU 1973: 27, rskr 1973: 190).

1. Statslige indkøb

På grundlag af ovennævnte proposition kan det siges, at de grundlæggende principper for den statslige indkøbsvirksomhed er

- a) princippet om forretningsmæssig adfærd
- b) princippet om retssikkerhed og objektivitet

Det omfattede indkøb

Det fremgår af de svenske bestemmelser (§ 2), at de omfatter køb eller bestilling af varer, bygnings-, anlægs- eller tilsvarende arbejder samt tjenester.

I anvisningerne fra RRV hedder det i tilknytning til ovenstående, at reglerne ikke blot omfatter køb af færdige produkter, men også bestilling af forskellige slags arbejder, fx alle typer af entrepriser samt tjenester. Endvidere omfatter reglerne ifølge RRV projekterings-, konstruktions- og udviklingsydelser samt forskning, forsøg og prøver.

Det offentliges adfærd i forbindelse med indkøb

Ifølge indkøbskundgørelsen (§ 3) skal myndighederne udnytte foreliggende konkurrencemuligheder samt i øvrigt iagttage forretningsmæssig adfærd samt behandle alle tilbud og tilbudsgivere objektivt.

I tilknytning til ovenstående hedder det i anvisningerne fra RRV, at myndighederne ikke uden Kung. Maj:ts medgivende er berettiget til at gøre konkurrencebegrænsende undtagelser, samt at begrænsninger til blot svenske virksomheder ikke må finde sted, hvis myndighederne bedømmer, at bedre vilkår skulle kunne opnås gennem køb i udlandet.

Vedrørende den forretningsmæssige adfærd hedder det i anvisningerne, at der i forbindelse hermed må tages alle de hensyn, som det måtte være nødvendigt at iagttage, for at et givet indkøb kan blive så økonomisk og hensigtsmæssigt som muligt for den pågældende myndighed.

Det hedder videre i kundgørelsen (§3), at myndighederne især skal iagttage, at samvirke med andre myndigheder vedrørende indkøb sker for at tilgodese statens interesser, at kvalitets- og præstationskrav ikke sættes højere, end hvad der i hvert enkelt tilfælde er brug for, samt at gængs standard med hensyn til varer og tjenester anvendes, med mindre specielle forhold taler imod dette.

Derefter fastslås det (§3), at myndighederne skal tilse, at et fuldstændigt og tydeligt indkøbsgrundlag (beskrivelser, specifikationer etc.) udarbejdes, og at købet planlægges, så produktion og leverance så vidt muligt kan ske til den økonomisk set bedste pris.

Endelig hedder det (§3), at myndighederne skal iagttage, at tilbudsgiverne får rimelig tid til at afgive tilbud.

Indkøbsformer

Ifølge indkøbskundgørelsen (§4) skal indkøb ske gennem

- I) indkøb efter tilbud uden forhandling ("sluten upphandling"), eller
- II) indkøb efter tilbud med forhandling ("förhandlingsupphandling"), eller
- III) direkte indkøb ("direktupphandling").

ad 1) "sluten upphandling"

Herom hedder det, at dette skal ske gennem indkaldelse, prøvelse og antagelse af tilbud uden forudgående forhandling med tilbudsgiver(en)-ne.

Ifølge anvisningerne fra RRV er denne indkøbsform anvendelig ved indkøb af standardvarer, og i tilfælde hvor der iøvrigt er tale om et klart specificeret indkøbsgrundlag. Endvidere anbefales det, at denne indkøbsform, som fra leverandørernes synspunkt giver den største formelle garanti for objektiv behandling, først og fremmest tages i overvejelse under normale konkurrenceforhold.

ad II) "förhandlingsupphandling"

Det siges herom, at dette skal ske gennem indkaldelse, prøvelse og antagelse af tilbud hvorved forhandling med tilbudsgiver(en)ne kan ske. Der skal forhandles med det antal tilbudsgivere, som hensynet til konkurrence og forretningsmæssig adfærd tilsiger.

Dog må tilbudsgiverne være indstillet på, at et afgivet tilbud kan antages uden forhandling. Anvisningerne fra RRV omtaler endvidere en række tilfælde, hvor "förhandlingsupphandling" vil være det rimeligste:

- a) konkurrence foreligger ikke i tilstrækkeligt omfang
- b) ved indkøb af teknisk kompliceret eller specificeret art
- c) i tilfælde af betydelig usikkerhed med hensyn til omkostningerne
- d) hvis der er særskilt behov for teknisk standardisering
- e) indkøb af konsulenttjenester og totalentrepriser
- f) indkøb i tilknytning til tidligere indkøb
- g) indkøb i forbindelse med uforudsete behov (fx oversvømmelser, ulykker eller lignende)

h) i tilfælde, hvor tilbud er indkaldt efter bestemmelserne om "sluten upphandling", men ingen af de indkomne tilbud har kunnet antages

i) at myndighederne af særlige grunde finder "förhandlingsupphandling" mere hensigtsmæssigt end "sluten upphandling"

ad II) "direktupphandling"

Dette skal ske gennem køb eller bestilling på det åbne marked uden indkaldelse af tilbud. Ifølge anvisningerne fra RRV forudsættes det at dreje sig om køb over disken af artikler, som myndighederne ikke regelmæssigt forbruger, og som ikke er omfattet af afprøvningsaftaler eller anden form for indkøbssamordning, og det fremhæves, at myndighederne bør sammenligne priser fra forskellige leverandører.

Med hensyn til valg af indkøbsform hedder det (§8) generelt, at myndighederne skal vælge den indkøbsform, som i overensstemmelse med princippet om forretningsmæssig adfærd kan anses for hensigtsmæssig.

Indkaldelse og åbning af tilbud

Ifølge indkøbsskildringen (§ 9) kan tilbud indkaldes gennem annoncering eller skrivelse, dog kan ved "förhandlingsupphandling" tilbud indkaldes på anden vis. Ved indkaldelse gennem annoncering skal annonce indrykkes i "Tidning för leveranser till staten" (bilag til Post- och

Inrikes Tidningar), og i det omfang det anses for hensigtsmæssigt i en eller flere andre aviser. I forbindelse med tilbudsindkaldelse på anden vis end gennem annoncering skal tilbud indhentes fra så mange leverandører, som der måtte være behov for under hensyntagen til indkøbets art og omfang, samt mulighederne for at opnå tilfredsstillende konkurrence på det givne område, i forbindelse med hvilket det i anvisningerne fra RRV understreges, at myndighederne ikke bør benytte sig af samme kreds af tilbudsgivere hver gang, der på denne vis indhentes tilbud.

Med hensyn til tilbudsindkaldelsens indhold hedder det (§ 10), at denne skal indeholde oplysninger om, på hvilket tidspunkt (dag), tilbudet senest skal være indkommet, og den dag til og med hvilken tilbudet skal være bindende, hvortil kommer, at der også i tilbudsindkaldelsen skal være anført, om tilbud skal afgives skriftligt, med telex eller telegram, dog kan ved "förhandlingsupphandling" tilbud afgives på anden vis, fx. pr telefon eller anden personlig kontakt. Endelig skal tilbudsindkaldelsen også indeholde meddelelse om de bestemmelser og oplysninger i øvrigt, som måtte gælde for det pågældende køb.

Oversendelser med tilbud skal (§ 11) så snart som muligt efter tilbudsfristens udløb åbnes, ved hvilken lejlighed mindst to af myndigheden udsete personer skal deltage, og der skal oprettes en fortegnelse over tilbudene med angivelse af ankomst for de enkelte tilbud.

På begæring af tilbudsgiverne kan en af det pågældende handelskammer udpeget upartisk person være tilstede ved åbningen af tilbudene, hvis det kan ske uden omkostninger for myndighederne.

Prøvelse af tilbud

Tilbud skal (§ 13) prøves i så god tid, at meddelelse om antagelse af et tilbud kan være tilbudsgiveren i hænde inden udløbet af den periode, i hvilken tilbudet er bindende.

Også tilbud som (§ 14) afgives af tilbudsgivere, der ikke særskilt er blevet anmodet om et tilbud, skal optages til prøvelse.

Det tilbud, som under hensyntagen til samtlige forretningsmæssigt betingede omstændigheder er at betragte som det mest formålstjenlige, skal antages (§ 15), med mindre det (§ 17) er afgivet af en person, som på grund af ansættelse hos en statslig myndighed varetager spørgsmål i forbindelse med indkøb.

Derudover tilkommer det myndigheden at afgøre, om et tilbud skal antages

a) i det tilfælde det er afgivet af en anden hos staten ansat person (end i ovennævnte tilfælde)

b) hvis tilbudsgiveren, eller nogen på hans vegne, til tjenestemænd eller anden person, som på statens vegne har befattet sig med spørgsmål vedrørende indkøb, har lovet eller tilbudt gaver eller lignende

c) hvis tilbudet er indkommet efter tilbudsfristens udløb, og det er åbenbart, at dette må anses for utilsigtet

d) hvis der findes anledning til at antage, at konkurrence i forbindelse med tilbudsafgivelsen er blevet forhindret gennem oprettelse af tilbudskartel eller anden overenskomst mellem leverandørerne.

Den tilbudsgiver, hvis tilbud antages (§ 18), skal snarest muligt underrettes skriftligt herom. Antager en myndighed et tilbud med tillæg, indskrænkninger eller forbehold, som ikke stemmer overens med tilbudet, skal myndigheden begære skriftlig bekræftelse fra tilbudsgiveren på, om de nævnte indskrænkninger, tillæg eller forbehold kan accepteres. De tilbudsgivere, hvis tilbud ikke accepteres, skal uden unødigt opsættelse have besked herom.

Særskilte bestemmelser

Det hedder (§ 20), at myndigheden i forbindelse med ændringer i de med en given leverandør aftalte vilkår skal iagttage forretningsmæssig adfærd, samt at en myndighed (§ 21) kan tillade, at en leverandør overlader en eventuel aftale om en leverance til en anden leverandør, hvis dette kan anses for foreneligt med den pågældende myndigheds interesser.

Træffer en myndighed (§ 23) aftale om indkøb, som under hensyntagen til rigets sikkerhed bør hemmeligholdes, påhviler det myndigheden at indgå skriftlig overenskomst med leverandøren om de sikkerhedsmæssige bestemmelser, som måtte være nødvendige i det pågældende tilfælde.

2. Kommunalt indkøb

Til brug i forbindelse med primærkommunernes og landstingenes indkøb har Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet udarbejdet et forslag til kommunalt indkøbsreglement med anvisninger. Dette forslag knytter sig i alt væsentligt til de statslige bestemmelser, sådan som disse er resumeret ovenfor.

Ifølge den tidligere nævnte prop. 1973: 73 angående retningslinjer for offentligt indkøb, burde det kommunale indkøb tilpasses disse bestemmelser frivilligt, hvilket angives at være sket næsten fuldstændigt.

De forskelle, der er mellem indkøbskundgørelsen, UK (SFS 1973: 600) og det kommunale indkøbsreglement er begrænsede og skyldes forskelle mellem statslige og kommunale forhold i almindelighed.

V. EF

A. Direktiv af 17. december 1969 om levering af varer til staten, dens lokale organer og de øvrige offentligretlige personer (70/32/EØF).

Kommissionens hjemmel til at udstede sådanne påbud, som er indeholdt i det nævnte direktiv, findes i EØF-traktatens artikel 33, stk. 7,

hvorefter Kommissionen skal udstede direktiver for fremgangsmåden og tempoet for afviklingen af de foranstaltninger med tilsvarende virkning som importkontingenter, der består på tidspunktet for traktatens ikrafttræden.

Dette direktiv kan generelt siges at pålægge medlemsstaterne at opheve alle foranstaltninger, som er truffet i medfør af bestemmelser og forvaltningspraksis i forbindelse med det offentliges indkøbsvirksomhed og som måtte være i strid med direktivets regler.

Direktivet gælder (artikel 1) for levering af varer til staten, til dens lokale organer og til de øvrige offentligretlige juridiske personer. Ved leverancer forstås også leverancer, der er bestemt til opførelse eller udvidelse af bygninger og anlæg, uanset om de indgår som en bestanddel i en offentlig bygge- og anlægskontrakt.

Dette direktiv gælder (jfr. handelsministeriets cirkulære nr 62 af 29. marts 1973, nævnt i forbindelse med forholdene i Danmark) for leverancer af varer til alle dele af den offentlige sektor, dvs. såvel til centrale (statslige) som til lokale forvaltningsorganer (herunder også primær- og sekundærkommuner) samt andre forvaltningssubjekter. Ifølge samme cirkulære gælder direktivet også for leverancer til det offentlige af varer, der er bestemt til opførelse eller udvidelse af bygninger og anlæg, uanset om disse leverancer indgår som en bestanddel i en offentlig bygge- og anlægskontrakt, men der er alene tale om vareleverancer, ikke om tjenesteydelser.

I direktivet (artikel 3) er nærmere opregnet de forskellige foranstaltninger, som direktivet tager sigte på. Det drejer sig om foranstaltninger, som helt eller delvis udelukker, vanskeliggør eller fordyrer leverancer til det offentlige af importerede varer eller giver udenlandske varer en fortrinsstilling ved sådanne leverancer. Der opregnes forskellige eksempler på foranstaltninger, som særligt medfører disse virkninger, således bestemmelser

1. der til skade for importerede varer medfører forskelsbehandling i forbindelse med sikkerhedsstillelse eller a conto-betalinger

2. der gør adgangen til at anvende importerede varer afhængig af, at den medlemsstat, hvorfra varerne hidrører, indrømmer gensidighed

3. der forbyder, at varer, hvis oprindelse er angivet i en kontrakt, ved kontraktens effektivering erstattes af varer fra en anden medlemsstat, når disse har samme egenskaber som de i kontrakten angivne varer

4. der alene for adgangen til at anvende importerede varer gør det til en betingelse, at der foreligger en godkendelse eller en udtalelse fra et andet organ end det, der afgiver ordren

5. der alene for importerede varer forpligter leverandørerne til at åbne en post- eller bankkonto.

Endvidere fremgår det (stadig artikel 3), at direktivet vedrører visse bestemmelser, som formelt gælder på samme måde for indenlandske og

importerede varer, men som oftest vil være mere byrdefuld for leverandører af importerede varer end for leverandører af indenlandske varer, således

1. bestemmelser, der forpligter leverandører af såvel indenlandske som importerede varer til at vælge en postadresse eller åbne en post- eller bankkonto i den ordregivende myndigheds hjemland

2. bestemmelser, der uden forskelsbehandling fastsætter tekniske forskrifter for indenlandske og importerede varer, for så vidt de restriktive virkninger heraf for den frie vareomsætning overskrider rammerne for sådanne bestemmelsers virkninger.

Medlemsstaterne pålægges (artikel 4) at træffe alle nødvendige forholdsregler for at ophæve sådanne foranstaltninger, der er truffet i medfør af de tidligere nævnte bestemmelser (de i forbindelse med artikel 3 omtalte bestemmelser) og som har samme virkning som kvantitative restriktioner for varer, der i henhold til EØF-traktatens artikel 9 og 10 frit skal kunne omsættes.

Fra direktivets regler gælder dog visse undtagelser. Således (artikel 5) undtages for det første bestemmelser, der vedrører statslige handelsmonopoler. Herved forstås i henhold til EØF-traktatens artikel 37, stk. 1, ethvert organ, gennem hvilket en medlemsstat faktisk eller retligt, direkte eller indirekte, kontrollerer, leder eller øver mærkbar indflydelse på indførsel eller udførsel mellem medlemsstaterne (herunder hører også statskoncessionerede monopoler). For det andet undtages bestemmelser, der udgør en bestanddel af en national markedsordning for landbrugsvarer.

For det tredje berører direktivet ikke såkaldte "ordre public" — bestemmelser, der er tilladt efter EØF-traktatens artikel 36, og som forbyder eller begrænser indførsel ud fra hensynet til den offentlige orden, den offentlige sædelighed, den offentlige sikkerhed, beskyttelsen af menneskers, dyrs eller planter liv eller sundhed, beskyttelsen af nationale skatte af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk værdi eller beskyttelsen af industriel og kommerciel ejendomsret. Dog må disse forbud eller restriktioner hverken udgøre et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemslandene.

Endelig berører direktivet ikke medlemslandenes adgang til at gøre brug af EØF-traktatens artikel 223, der vedrører den nationale sikkerhed. Desuden kan enhver medlemsstat træffe de foranstaltninger, som den anser for nødvendige til beskyttelse af sine væsentlige sikkerhedsinteresser og som vedrører fabrikation af eller handel med våben, ammunition og krigsmateriel. Dog må disse foranstaltninger ikke forringe konkurrencevilkårene på fællesmarkedet for varer, som ikke særligt er beregnet til militære formål (jfr det tidligere nævnte cirkulære fra handelsministeriet).

B. Direktiv af 21. december 1976 om samordning af fremgangsmåderne ved offentlige indkøb (77/62/EØF)

EF ønsker at standse den nationale diskriminering, der ofte finder sted, når offentlige myndigheder foretager deres indkøb, idet EF-myndighederne fremhæver, at en ikke-kommerciel indkøbspolitik virker forvridende for den frie konkurrence og den frie handel.

Desuden er en restriktiv offentlig indkøbspolitik forbudt, dels i henhold til EØF (Europæiske Økonomiske Fællesskab) -traktatens artikel 30, der forbyder begrænsninger i de frie varebevægelser i forbindelse med offentlige indkøb, og dels som følge af de grundregler for det offentlige indkøbspolitik, der er fastslået i EF-Kommissionens direktiv (omtalt ovenfor) af 17. december 1969 om levering af varer til staten, dens lokale organer (dvs. amt og kommune) og de øvrige offentligtretlige juridiske personer (dvs. andre offentlige myndigheder) (70/32/EØF). Da det imidlertid har været umuligt at kontrollere og bevise, om det offentlige indkøbspolitik i de respektive lande sker i strid med EF-reglerne, besluttede EF-Kommissionen at skabe fuld åbenhed om offentlige myndigheders indkøb og udarbejdede derfor et direktivforslag, der angav faste regler for det offentlige fremgangsmåde ved indkøb af varer. Dette direktivforslag er blevet behandlet af EF's Ministerråd og foreligger nu som: Rådets Direktiv af 21. december 1976 om samordning af fremgangsmåderne ved offentlige indkøb (77/32/EØF).

Forinden der gives en mere udtømmende beskrivelse af direktivets indhold, kan man kort sige, at dette direktiv har til formål at sikre, at medlemslandenes offentlige indkøb udbydes i hele EF. Dog med visse undtagelser, således med hensyn til sektorerne transport, vand- og energiproduktion, distribution og telekommunikation. Bortset herfra skal alle indkøb til en værdi af 200 000 ERE¹ (europæiske regningsenheder) (ca. 1,3 mio danske kroner) og derover udbydes i hele EF, hvilket skal ske på standardiseret vis gennem "De Europæiske Fællesskabers Tidende", som udkommer på alle de seks fællesskabssprog.

Afsnit I: Almindelige bestemmelser

Det hedder i direktivet (artikel 1), at ved "offentlige indkøbsaftaler" forstås gensidigt bebyrdende aftaler, der indgås skriftligt mellem en leverandør og en ordregivende myndighed, og som angår levering af varer, (sådan levering kan som tillæg omfatte monterings- og installationsarbejder). Ved "ordregivende myndigheder" forstås staten, lokale organer og offentligretlige personer (i Danmark andre forvaltningssubjekter), samt at der ved "tilbudsgiver" forstås den leverandør, som har afgivet tilbud, og ved "ansøger" den, der har anmodet om opfordring til at deltage ved begrænset udbud.

¹ 1 ERE=6,59 dkr (februar 1977).

Ved indgåelse (artikel 2) af offentlige indkøbsaftaler følger de ordregivende myndigheder deres nationale fremgangsmåder, dog tilpasset dette direktivs bestemmelser.

Undtaget fra direktivets bestemmelser er:

a) offentligretlige indkøbsaftaler, som indgås af transportvirksomheder

b) offentligretlige indkøbsaftaler, som indgås af virksomheder, der fremstiller, transporterer og distribuerer vand og energi såvel som virksomheder, der beskæftiger sig med telekommunikation.

Endvidere (artikel 3) gælder direktivet ikke for offentligretlige aftaler, for hvilke der gælder andre procedureregler og som er indgået i henhold til

a) international aftale, indgået mellem en medlemsstat og et eller flere tredjelande og som vedrører leverancer bestemt til fælles gennemførelse eller udnyttelse af et projekt

b) aftale indgået i forbindelse med troppestationering

c) en international organisations særlige fremgangsmåde.

Direktivets bestemmelser (artikel 4) om "offentligt udbud" (vil blive omtalt senere) gælder for nationale fremgangsmåder, hvor enhver interesseret leverandør kan afgive tilbud.

Bestemmelserne om "begrænset udbud" (omtales senere) gælder for nationale fremgangsmåder, hvor kun de leverandører, som af den ordregivende myndighed har modtaget opfordring til at afgive tilbud, kan deltage.

Bortset (artikel 5) fra de nævnte undtagelser gælder direktivets bestemmelser for offentlige indkøb, der andrager 200 000 ERE (europæiske regningsenheder) (ca 1,3 mio dkr.) og derover, og intet indkøbsprojekt af en vis størrelse kan opdeles med henblik på omgåelse af denne bestemmelse.

De ordregivende myndigheder kan dog (artikel 6) i en række tilfælde indgå indkøbsaftaler uden at anvende de fremgangsmåder, der vedrører "offentligt udbud" og "begrænset udbud" (vil blive omtalt senere), således bl. a.

a) når der ikke er afgivet tilbud eller de afgivne tilbud er irregulære set på baggrund af en af de fremgangsmåder, der er fastsat i dette direktiv, eller de afgivne tilbud er uantagelige efter nationale bestemmelser, som er forenelige med dette direktiv

b) ved indkøb af varer, der af tekniske årsager, kunstneriske årsager eller lignende kun kan overdrages én leverandør

c) når det drejer sig om genstande, som alene er fremstillet med henblik på forskning, forsøg, undersøgelse eller udvikling

d) når uopsættelige grunde og uforudsete hændelser nødvendiggør dette

e) ved supplerende leveringer fra den oprindelige leverandør, hvor leverandørskift vil være forbundet med tekniske og driftsmæssige vanskeligheder

f) når det drejer sig om varer, som noteres og købes på børser inden for EF-området

b) når leveringerne erklæres hemmelige, eller særlige sikkerhedsforanstaltninger taler herfor

h) for så vidt angår indkøbsaftaler om databehandlingsudstyr (denne undtagelse skal gælde indtil 1. januar 1981).

Hvert år skal medlemslandene til Kommissionen indsende en opstilling over antallet og værdien af de indkøbsaftaler, som er indgået med henvisning til undtagelsesbestemmelserne a—f.

Afsnit II: Fællesregler på det tekniske område

I de dokumenter (artikel 7) som vedrører den enkelte aftale, skal anføres forskellige tekniske specifikationer samt beskrivelse af prøvnings-, kontrol- eller modtagelsesmetoderne. De tekniske specifikationer kan navnlig defineres ved henvisning til fællesskabsstandarder, internationale standarder, nationale standarder eller andre standarder.

Med mindre aftalens genstand berettiger hertil, skal det ved de tekniske specifikationer undgås, at der nævnes bestemte fabrikater, fremstillingsmetoder, varemærker, patenter eller lign.

Afsnit III: Fælles regler om offentlighed

Ordregivende myndigheder (artikel 9), som ønsker at udbyde et offentligt indkøb ved enten offentligt eller begrænset udbud, skal tilkendegive dette ved bekendtgørelse herom.

Sådanne bekendtgørelser skal offentliggøres i deres helhed i "De Europæiske Fællesskabers Tidende" på fællesskabernes officielle sprog.

Ved offentligt udbud (artikel 10) skal fristen for modtagelse af tilbud sættes således, at den ikke er på under 36 dage regnet fra dagen for afsendelse af bekendtgørelsen.

Ved begrænset udbud (artikel 11) må den nævnte frist ikke være på under 21 dage. De ordregivende myndigheder skal samtidigt og skriftligt opfordre de udvalgte ansøgere til at afgive tilbud. Anmodningen om deltagelse og opfordringer til at afgive tilbud kan ske i brev, telegram, telexmeddelelse eller telefonkiosk, i hvilket tilfælde der skal fremsendes bekræftelse i brev. I hastetilfælde (artikel 12, stadig vedrørende begrænset udbud) kan myndighederne fastsætte en frist for modtagelse af tilbud på ikke under 10 dage regnet fra datoen for opfordringen.

Ved offentligt udbud (artikel 13) skal bekendtgørelsen mindst omfatte: datoen for afsendelsen til Kontoret for De europæiske Fællesskabers officielle Publikationer (der udgiver De Europæiske Fællesskabers Tidende), den valgte udbudsform, stedet for leveringen, arten og mængden af varen, eventuel leveringsfrist, adresse etc. på den ordre-

givende myndighed, adresse på den myndighed, til hvilken anmodning om relevante dokumenter kan rettes, sidste frist for modtagelse af tilbud, personer, der har adgang til at overvære åbningen af tilbudene, oplysninger om sikkerhedsstillelse og andre garantier, finansierings- og betalingsbetingelser og oplysninger og formaliteter, som er nødvendige for en vurdering af, om leverandøren opfylder de økonomiske og tekniske minimumsbetingelser, som de ordregivende myndigheder kræver opfyldt ved tildelingen af ordren.

Ved begrænset udbud (artikel 14) skal bekendtgørelsen mindst angive de samme betingelser, som nævnt ovenfor, samt sidste frist for modtagelse af anmodninger om deltagelse, sidste frist for den ordregivende myndigheds udsendelse af opfordringer til at afgive tilbud, samt de oplysninger og formaliteter, der måtte være nødvendige for at leverandøren kan vurdere, om det er muligt at opfylde de økonomiske og tekniske minimumsbetingelser, som de ordregivende myndigheder måtte kræve opfyldt.

Ved begrænset udbud (artikel 15) skal opfordringen til at afgive tilbud mindst indeholde dels de tidligere nævnte oplysninger i forbindelse med offentligt udbud, og dels angivelse af det materiale, som evt. skal vedlægges, samt endelige kriterier for tildeling af ordren, såfremt disse ikke fremgår af bekendtgørelsen.

Afsnit IV: Fælles regler for deltagelse

Kap. 1: Kriterier for kvalitativ udvælgelse

Fra deltagelse i tilbudsgivning (artikel 20) kan enhver leverandør udelukkes

a) hvis bo er under konkursbehandling, eller hvis virksomhed er under likvidation

b) hvis bo er begæret taget under konkursbehandling eller lignende

c) som er dømt for et strafbart forhold, der rejser tvivl om den pågældendes faglige hæderlighed

d) som i faglige anliggender har begået en alvorlig fejl, som den ordregivende myndighed påviseligt har konstateret

e) som ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af ydelser til social sikring ifølge lovbestemmelserne i det land, hvor den pågældende er etableret eller i den ordregivende myndigheds land

f) som ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af skatter og afgifter i henhold til lovbestemmelser i det land, hvor den pågældende er etableret eller i den ordregivende myndigheds land

g) som har fremsat groft urigtige erklæringer i forbindelse med afgivelse af oplysninger, som forlanges i medfør af dette kapitel.

Bevis for leverandørens finansielle og økonomiske formåen (artikel 22) kan normalt afgives på en eller flere af følgende måder: egnede erklæringer fra bank, fremlæggelse af virksomhedens balance eller ud-

tog heraf og erklæring om virksomhedens samlede omsætning i de sidste tre år.

Leverandørens tekniske formåen (artikel 23) kan godtgøres på en eller flere af følgende måder

a) fremlæggelse af lister over de væsentligste leveringer, leverandørerne har gennemført i de sidste tre år

b) beskrivelse af virksomhedens tekniske udstyr og de metoder, som leverandøren anvender

c) oplysninger om de teknikere eller tekniske institutioner, der er til rådighed

d) prøver, beskrivelser og/eller fotografier af de varer, der skal leveres

e) fremlæggelse af certifikater udstedt af officielle kvalitetskontrolinstitutter eller lignende

f) ved tilsyn med leverandørens produktionskapacitet.

Kap. 2: Kriterier for tildeling af ordre

De kriterier (artikel 25) som den ordregivende myndighed skal lægge til grund ved tildeling af ordrer er:

a) enten udelukkende den laveste pris

b) eller når tildelingen sker på grundlag af det økonomisk mest fordelagtige bud, forskellige kriterier, som varierer alt efter det pågældende indkøb, fx. pris, leveringstid, driftsomkostninger, rentabilitet, kvalitet, æstetisk og funktionsmæssig karakter, teknisk værdi, service og teknisk bistand.

I tilfælde b) skal den ordregivende myndighed enten i udbudsbetingelserne eller i bekendtgørelsen anføre samtlige de kriterier, som den påtænker at lægge til grund så vidt muligt ordnet efter den betydning, de tillægges.

Hvis de afgivne bud er unormalt lave i forhold til ydelsen, gennemgår den ordregivende myndighed disse buds sammensætning, før der træffes beslutning om tildeling af ordren. Med henblik herpå anmodes tilbudsgiveren om at fremkomme med fornøden forklaring, og man underretter i givet fald den pågældende om, hvilken del af budet, der anses for uantagelig.

Hvis udbudsmaterialet fastsætter, at ordren skal tildeles den, der afgiver det laveste bud, skal den ordregivende myndighed over for "Det rådgivende udvalg for offentlige Aftaler" begrunde forkastelsen af de bud, der er blevet anset for at være for lave.

Afsnit V: Afsluttende bestemmelser

Der skal (artikel 29), med det formål at bedømme resultatet af direktivets anvendelse, fra medlemsstaterne til Kommissionen årligt fremsendes en statistisk opgørelse over de indkøbsaftaler, der er indgået af de centrale eller føderale ordregivende myndigheder, og som er i overensstemmelse med dette direktiv.

EF-regler om licitationer

EF-reglerne om det offentlige licitation er samlet i tre direktiver. To fra 1971, nemlig et liberaliseringsdirektiv og et koordineringsdirektiv, samt et direktiv fra 1972, der omhandler de nærmere regler og betingelser for offentliggørelse i De Europæiske Fællesskabers Tidende af licitationerne.

Direktiverne betyder, at offentlige myndigheder i hele EF har pligt til at udbyde stort set al deres bygge- og anlægsvirksomhed i en licitation, som samtlige entreprenører i EF på lige fod kan deltage i. Der er visse undtagelser fra denne pligt, bl. a. en beløbsgrænse for visse former for offentligt byggeri, ligesom en del bygge- og anlægsvirksomhed er undtaget fra reglerne. Det drejer sig især om forskellige energianlæg og forskellige former for entrepriser, hvor der i forvejen er indgået aftaler.

EF-reglerne gælder således kun offentlige myndigheders pligt til at udbyde i licitation. Der er på ingen måde tale om harmonisering af byggelovgivningen, tekniske normer, de juridiske forhold vedrørende kontrakter m. v., idet dette stadig følger de nationale regler.

(Kilde: EF-information nr. 16, 24. september 1974, p. 324.)

VI. EFTA

I EFTA-konventionen hedder det (artikel 14), at offentlige foretagender og myndigheder (ved offentlige foretagender forstås ifølge artiklen organer, som staten i de respektive lande har beføjelser til at kontrollere, hvilket må betyde, at amts- og primærkommuner er undtaget) skal afvikle eventuelle bestemmelser, som måtte give beskyttelse til den indenlandske produktion (hvis dette opnås ved hjælp af told eller lignende byrder, kvantitative restriktioner eller subsidier) eller som indebærer diskriminering af foretagender i andre medlemslande.

Men disse bestemmelser gælder dog kun for varer, som har ret til såkaldt "EFTA-behandling", hvilket betyder, at de fleste landbrugsvarer samt bygge- og anlægsarbejder ikke omfattes.

Ovennævnte regler er relevante for så vidt angår offentlige indkøb i Finland, Island, Norge og Sverige, da nævnte lande er bundet af EFTA-konventionens bestemmelser.

EFTA's ministerråd har endvidere fastslået, at offentlige indkøb anvendt diskriminatorisk eller beskyttende, hvad enten det måtte være som led i regionalpolitikken eller i den økonomiske politik, ikke kan finde støtte i EFTA-konventionen. Undtagelser er dog blevet diskuteret i EFTA, og det er blevet anset for tilladeligt at fravige bestemmelserne, når det gælder bestillinger, som afgives i beskæftigelsesfremmende øjemed, eller når bestillinger afgives som led i bestræbelser på at fremme den indenlandske industris udvikling på teknisk avancerede områder, hvor udviklingsomkostningerne er høje.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Med hensyn til denne rekommandasjonen vises det til Nordisk samisk institutt, som med økende aktivitet også i 1977, etter hvert er blitt et viktig ledd i utviklingen og bevaringen av samisk kultur.

Videre kan det vises til støtteordningen for oversettelse av nabolandslitteratur, som i 1977 i likhet med tidligere år har understøttet samiske prosjekter.

Spørsmålet om en styrking av den nordiske innsatsen i det samiske kultursamarbeidet er blitt drøftet i ministerrådets organer.

På bakgrunn av foreliggende rekommandasjon og tidligere, ad hoc bevilgninger til Nordisk sameråd og samekonferansene er det avholdt en konferanse med representanter fra samenes organisasjoner i Sverige, Norge og Finland, samerådets arbeidsutvalg, Nordisk samisk institutt, Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo og kultursekretariatet.

På konferansen ble behovet for varig støtte til Nordisk sameråds sekretariat sterkt understreket.

Videre kom det fram en rekke konkrete forslag til kulturpolitiske tiltak i de samiske områdene.

Forutsetningen er å diskutere disse forslagene nærmere med de nasjonale myndigheter og berørte nordiske instanser.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om to års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Kontaktpersoner er nu udpeget i alle nordiske lande med undtagelse af Island, og nationalt materiale er tilsendt ministerrådets sekretariat. Dette materiale bearbejdes nu i sekretariatet.

Ved den svenske regeringsbeslutning af den 17.11.1977 er rekommendationens første del blevet opfyldt for Sveriges vedkommende.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen, indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase at iagttage fremgangsmåder der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Gennem Ministerrådets stedfortræderkomité er der nedsat en ad hoc gruppe, som nærmere skal undersøge de i rekommandationen rejste spørgsmål.

Nationalt materiale er oversendt til Ministerrådets sekretariat. En bearbejdelse af dette materiale er påbegyndt.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iakttatte det internasjonale samarbeid på dette område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

De nordiske industriministre enedes ved deres møde den 23. november 1976 om, at NKA (Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål) skulle iværksætte det udvidede nordiske kernesikkerhedsprogram, som er beskrevet i udredningen "Utvidgat nordiskt samarbeite inom kärnsäkerhetsområdet", NU 1976: 28. Året 1977 skulle anses som et prøveår, hvor man søger at få et bedre grundlag for vurderingen af omfanget af det videre arbejde med gennemførelsen af programmet samt et nærmere grundlag for fastsættelse af tidsplan og finansiering.

Ministerrådet afsatte i overensstemmelse med denne beslutning et beløb på 800 000 nkr. for året 1977 som tilskud til nationale indsatser til dette program.

Arbejdet er i løbet af året igangsat på de tre mest aktuelle af de oprindeligt foreslåede seks prioriterede områder: Kvalitetssikring, kontrolrumsudformning og affald. Desuden vurderes de fremtidige programmer på radioøkologiområdet og for sikkerhedsmyndighedernes samarbejde. Det samarbejde, som således sættes igang på Ministerrådets initiativ, udgør et værdifuldt nordisk supplement til de indsatser, som gøres på kernesikkerhedsområdet i de enkelte nordiske lande.

De nordiske midler har i 1977 været fordelt på følgende måde (angivet i tusind norske kroner):

Kvalitetssikring	250
Kontrolrumsudformning	325
Affald	150
Andre	75

Kontaktorganet har udarbejdet administrative retningslinjer, ifølge hvilke arbejdet fordeles mellem styringsgrupperne samt respektive pro-

jektledere og værtsorganisationer. Kontaktorganet er selv ansvarligt for programmets gennemførelse i dets helhed.

Kvalitetssikringsprogrammet har som formål at fremskaffe metoder, som sikrer, at det ønskede kvalitetsniveau opnås både ved udformning, bygning og drift af kernekraftværker og -komponenter. Kvalitetssikringsarbejdet i Norden befinder sig i hurtig udvikling. Gennem NKA-programmet forsøger man at omsætte udenlandske regler og erfaringer til de nordiske forhold.

I 1977 er en nordisk terminologioversigt udarbejdet. Desuden er fire delprojekter igangsat under deltagelse af sikkerhedsmyndigheder og kraftindustri i de fire lande. Alle projekter er flerårige.

En styrende gruppe (med finsk formand) er oprettet til koordinering af nuværende og kommende kvalitetssikringsprojekter.

Kontrolrumsprogrammet har til formål at samordne det omfattende arbejde, som nu udføres i de enkelte nordiske lande vedrørende sikkerhedsmæssige aspekter af kontrolrumsudformning og personalets uddannelse og pålidelighed.

I 1977 er der afholdt en række arbejds møder af cirka tre dages varighed, hvor man er kommet frem til en fælles planlægning af indsatser i de forskellige lande. Det planlagte arbejde påregnes at strække sig over en treårsperiode og falder inden for områderne ergonomisk vurdering, menneskelighed samt operatørtræning.

En styrende gruppe (med dansk formand) er oprettet for at fremme koordineringen af nationale indsatser og for at lede de nordiske projekter.

På affaldsområdet har man i 1977 måttet begrænse arbejdet til lav- og middelaktivt affald fra den daglige reaktordrift. Der er specielt udført et forprojekt, som omfatter en analyse af vigtige led i affaldets behandlingskæde fra dets produktion til slutlagringen. Risikoen ved det enkelte trin skal også bedømmes. Dette projekt beregnes påbegyndt i 1978 og løbende over mindst tre år. Arbejdet ledes af et projektråd (med svensk formand), som i forvejen var oprettet inden for rammerne af Nordisk Atomkoordineringskomité, som er de fire nordiske atomenergiforskningsinstitutters fælles organ.

NKA har endvidere i 1977 tilsat en ad hoc-planlægningsgruppe for affaldsprojekter. Gruppen har til opgave at udvælge, hvilke af de mange aktuelle projekter der skal udføres i 1978 med økonomisk støtte fra Ministerrådet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 22/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Avtalet om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, som grundar sig på Nordiska rådets rekommendation nr 2/1977 undertecknades av de respektive ländernas samarbetsministrar den 26 maj 1977. Avtalet kommer att underlätta kommunalt och regionalt samarbete inom gränsregionerna.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang

(Overlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å påse at de nordiske land i internasjonal sammenheng virker for å bevare den frie skipsfarten, hvorved bare slike innskrenkninger bør aksepteres som motiveres av utviklingslandenes spesielle behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Der foregår et nært og effektivt virkende samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende bestræbelserne for at bevare den frie søfart. Dette samarbejde pågår inden for OECD's søtransportkomité og i den konsultative skibsfartsgruppe.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 21/e. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres under hensynstaken til mulige uønskede sosiale bivirkninger og i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Sedan Nordiska rådet vid sin 25:e session rekommenderat ministerrådet att anta ett framlagt förslag till reviderat handlingsprogram fastställde ministerrådet (bostadsministrarna) det nya handlingsprogrammet för samarbete inom byggsektorn den 1 maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram, vilket utarbetats av ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn och innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beräffande utvecklingsländerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,

2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utvik-

lingslandenes berettigede interesser tilgodoses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

1. I overensstemmelse med Nordisk Råds rekommendation nr. 3 af den 22. februar 1961 nedsatte regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige en ministerkomité med henblik på at samordne bistanden til udviklingslandene. I den såkaldte Oslo-overenskomst af den 18. juli 1968 findes de gældende retningslinier for det nordiske bistandssamarbejde. I et tillæg til overenskomsten af den 3. december 1971 tilsluttede Island sig ovennævnte overenskomst.

Det centrale ansvar for forvaltningen af de fællesnordiske bistandsprojekter ligger hos Nordisk Ministerråd og Styrelsen for nordiske bistandsprojekter, mens den løbende administration af de enkelte projekter varetages af bistandsmyndighederne i de enkelte nordiske lande.

En af styrelsen udnævnt permanent samordningsgruppe, SPES, har til opgave at undersøge behovet for en revision af Oslo-overenskomsten om samnordiske bistandsprojekter.

Med det formål at fremme en forenkling og effektivisering af den nordiske samrådsprocedure i bistandspolitiske spørgsmål besluttede Nordisk Ministerråd ved sit møde i Rovaniemi den 20.—21. maj 1976 at oprette en embedsmandskomité for bistandsspørgsmål. Herved samlede man behandlingen af multilaterale og bilaterale bistandsspørgsmål, som tidligere

behandlede hver for sig, i et forum, hvilket muliggør et bedre overblik over det bistandspolitiske område.

Embedsmandskomiteen er forberedelsesorgan for Nordisk Ministerråd i spørgsmål af fællesnordisk interesse, som vedrører det multilaterale og bilaterale udviklingssamarbejde. Komiteen skal bl. a. behandle rekommandationer og andre henvendelser fra Nordisk Råd og rapportere til dette. Embedsmandskomiteens møder giver også de nordiske lande mulighed for mere uformelt at udveksle synspunkter i spørgsmål, som vedrører det udviklingspolitiske samarbejde. Embedsmandskomiteen holdt sit første møde i september 1976.

Nedsættelsen af en embedsmandskomite for bistandsspørgsmål indebar ikke forandring af de arbejdsopgaver, som ifølge Oslo-overenskomsten påhviler styrelsen for nordiske bistandsprojekter. Løbende kontakter mellem tjenestemænd fra de nordiske landes bistandsadministrationer vil også fortsætte som hidtil.

Ligeså arbejder Nordisk Ministerråd videre på at opfylde de mål, der indeholdes i Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1977, der går ud på en udvidelse af samordningen af de nordiske landes bistandsindsatser og på, at de nordiske lande fortsat aktivt samvirker for, at udviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internationale handelspolitiske forhandlinger.

2. De fællesnordiske bistandsprojekter

2.1 Landbrugsprojektet i Mbeya, Tanzania

De nordiske lande indgik i 1970 en aftale med Tanzania om planlægningen af et landbrugsinstitut og en regional central landbrugsforskning, som man ville oprette i Mbeya i det sydvestlige Tanzania. Efter endt planlægningsarbejde indgik man en 5 års aftale i 1972 om nordisk bistand til oprettelsen af den omhandlede institution. Indsatsen administreres af afdelingen for udviklingssamarbejde i Finlands udenrigsministerium. De nordiske landes indsats beløber sig i aftaleperioden til ca. 45 mill. skr., hvoraf omkring 1/3 anvendtes til finansiering af personalehjælp svarende til ca. 145 arbejdsår og resten til investeringer i institutionens faste anlæg, dens landbrugsbedrift samt maskiner og anden udrustning.

Instituttet uddanner elever op til agrolog-niveau.

Forsknings- og forsøgsvirksomheden gælder såvel planteavl som husdyrproduktion, og målsætningen er først og fremmest at fremme levnedsmiddelproduktionen inden for området, der omfatter provinserne Mbeya, Ivringa, Ruvuma og Rukwa. Bygningsprogrammet afsluttedes i 1976, og instituttet er således etableret efter den indgående aftale. I oktober 1977 havde instituttet omkring 580 ansatte, deraf 23 inden for rammerne af den nordiske personalehjælp. Efter de eksisterende planer vil der i juni

1978 være omkring 15 personer inden for den nordiske ramme for personalehjælpen.

En resultatvurdering af projektet gennemførtes i juni—juli 1976 af en nordisk-tanzanisk vurderingsgruppe. Gruppen konstaterede, at centeret, der indviedes officielt den 1. maj 1977 af Tanzanias præsident Julius Nyerere, idag opfylder et behov i Tanzania, og at virksomheden har fået en lovende start. Evalueringsgruppen har også fremført kritiske synspunkter og fremhæver særligt de problemer, det kan medføre, at man søger at opretholde en høj mekaniseringsgrad.

Det betones, at hovedvægten i de nærmeste år bør lægges på en konsolidering af virksomheden for at garantere det bestående resultat af de investeringer, der er gjort i bygninger, udrustning og personale og et stipendieprogram for skoling af tanzanisk personale. Endvidere har evalueringsgruppen foreslået et antal tillægsinvesteringer, bl. a. i personaleboliger, garanteret vandforsyning samt opbygningen af et betryggende reservedelslager for landbrugsmaskiner. Tanzanias regering har i det store og hele været enig i de synspunkter og rekommandationer, som er blevet fremført i forbindelse med resultatvurderingen, og en anmodning om forsat støtte til centeret er allerede blevet rettet til de nordiske lande. Styrelsen for de nordisk bistandsprojekter har på et møde den 10. oktober anbefalet over for ministerrådet, at en sådan nordisk bistandsindsats gennemføres i årene 1978—81.

2.2 *Andelsprojektet i Kenya*

Planlægningen af andelsprojektet i Kenya indledtes i år 1965. Den første 5 års aftale blev indgået i 1967 og den anden 5 års aftale i 1972. Ifølge begge disse aftaler har de nordiske lande bevilget Kenya en personalehjælp, som sammenlagt beløber sig til over 450 arbejdsår. Indsatsen er et sektorprogram og er intimt forbundet med virksomheden i Kenyas ministerium for kooperativ udvikling og den kooperative bevægelses særlige institutioner. Målsætningen har under hele perioden været at udvikle den andelsbevægelse, som betjener landbrugserhvervet og særlig småbrugernes økonomiske foreningsvirksomhed. Inden for rammerne for bistandsindsatsen er endog Cooperative College of Kenya blevet etableret, hvortil de nordiske landes investeringsindsats beløb sig til 80 % af investeringen. Indsatsen har op til 30.6.1977 kostet de nordiske lande 87 mill. dkr. Indsatsen administreres af DANIDA.

Indsatsen er blevet vurderet tre gange, nemlig 1969, 1973 og 1976, af nordisk-kenyanske vurderingsgrupper. Den nuværende aftale udløber i juni 1977, men på basis af den resultatvurdering, som gennemførtes i 1976 har Kenyas regering allerede rettet anmodning om, at personalehjælpen forlænges ud over den nuværende aftaleperiode med yderligere tre år frem til 1980.

I år 1976 har man lavet standardiserede undervisningssystemer, ud-

viklet spare- og kreditvirksomheden i de lokale foreninger og Cooperative Bank of Kenya, særlige indsatser i centralorganisationen Kenya National Federation of Cooperatives samt virksomhedsøkonomisk planlægning, rådgivning og uddannelse på nationalt såvel som på provins- og distriktsniveau. Den seneste vurderingsgruppe henledte særligt opmærksomheden på, at indsatsen har haft en bemærkelsesværdig effekt i de områder, hvor markedsøkonomien har vundet terræn, men kun beskednen effekt i de områder, som endnu domineres af selvhusholdning.

I 1977 er der indgået en ny treårig aftale om en fortsættelse af bistanden til den kenyanske andelsbevægelse til midten af 1980. For tiden arbejder 28 rådgivere under projektet, hvortil kommer 9 konsulenter, som bistår med planlægningen af i første række by-kooperationens udvikling.

2.3 *Andelsprojektet i Tanzania*

Indsatsen i Tanzania er i lighed med den tilsvarende indsats i Kenya et sektorprogram for udvikling af landbrugets økonomiske foreningsvirksomhed og har form af en flerårig personalehjælp, som samordnes af et ministerium, der sorterer under statsministeren. Virksomheden indledtes i år 1968 i form af en dansk-svensk indsats, som i år 1972 udvidedes, hvorved Norge og Finland og i år 1973 også Island tilsluttede sig indsatsen. I perioden 1972—1975 omfattede bistanden 116 eksperter. Indsatsen er forlænget i 1976, og det er blevet vedtaget at fortsætte indsatsen også i 1977.

Tanzania afgav i 1975 en anmodning om en 5-årig personalehjælp i perioden 1977—81 omfattende ca. 300 arbejdsår. Anmodningen blev vurderet af en nordisk-tanzanisk gruppe. I 1976 — inden den nye aftale blev afsluttet — gennemførte Tanzanias regering omfattende strukturforandringer inden for den kooperative bevægelse i året 1976, hvorved bl. a. centralforeningerne på landsniveau opløstes, og deres funktioner er blevet overtaget af statslige opkøbs- og distribueringsvirksomheder. Ligeså er de tidligere lokalforeninger blevet integreret i den virksomhed, som organiseres inden for rammen for de planlagte byer og ujamaa-byerne, som efter Tanzanias udviklingspolitik udgør basisenheder for landsbyerne og mobiliseringen af disses befolkning. På denne baggrund har der indtil videre rådet usikkerhed om formerne for en fremtidig nordisk indsats inden for denne sektor for økonomisk virksomhed. Den tanzaniske regering har anmodet om en videreførelse af den nordiske bistand i perioden 1978—81, og det er blevet besluttet, at en fælles nordisk-tanzanisk mission på baggrund af denne anmodning skal vurdere behovet for bistand og de nordiske landes muligheder for at yde støtte til Tanzanias andelsbevægelse, der i 1976 gennemgik de omtalte meget omfattende strukturændringer.

Der er endvidere truffet aftale om at forlænge den gældende over-

enskomst indtil udløbet af 1978 for at sikre projektets kontinuitet, indtil der på grundlag af fællesmissionens rekommandationer kan tages stilling til den tanzaniske anmodning om fortsat bistand. Til og med 30.6.1977 har denne indsats kostet de nordiske lande ca. 30 mill. dkr. Indsatsen administreres af DANIDA.

2.4 *Institute of Development Management, Tanzania*

Danmark, Finland og Norge har siden 1971 i fællesskab bistået Tanzania med at etablere ovennævnte institut, som er beliggende i Mzumbe nær Morogoro. Inden for rammerne for indsatsen er sammenlagt 22,5 mill. nkr. blevet bevilget til investering i bygninger, og dertil er aftaler indgået om en personalebistand, der højst må beløbe sig til 21 ansatte pr. år i femårsperioden 1972—76. På baggrund af anmodning fra Tanzania er aftalen om personalebistanden blevet forlænget frem til år 1981, hvorefter antallet af ansatte højst må udgøre 21 pr. år, som efter den tidligere aftale.

Ved instituttet studerede ca. 700 elever i året 1975—76, og antallet formodes at stige til ca. 1 000 i 1977. Eleverne har i almindelighed en grunduddannelse, der ligger noget lavere end nordisk gymnasieniveau, samt nogen erhvervs erfaring, og studierne varer 2—4 år. Der afholdes også kortere kurser og seminarer. Efter endte studier rekrutteres IDM-eleverne til stillinger inden for statslig og lokal forvaltning, revision samt økonomisk og social planlægning etc.

IDM-indsatsen administreres af NORAD. Projektadministrationen (NORAD) har inviteret Island og Sverige til at deltage i projektet.

2.5 *Nordisk bistand til Mozambiques landbrug*

I interimfasen for dette projekt, der hidtil har kørt som et bilateralt hjælpeprogram fra de enkelte nordiske landes side, har der op til 1977 været anvendt i alt ca. 56 mill. skr.

I august i år besluttede Nordisk Ministerråd, at der skal ydes fællesnordisk støtte til landsbrugssektoren i Mozambique. Det bliver den hidtil største hjælpeindsats, de nordiske lande gør i fællesskab. Omkostningerne beregnes til ca. 50 mill. US\$ i treårsperioden 1978—1980. Støtten skal administreres af den svenske bistandsmyndighed, SIDA, og programmet iværksættes fra 1. januar 1978.

3. *Bistandens omfang*

Siden indledningen af de fællesnordiske bistandsindsatser år 1963 er der til og med 1977 bevilget og anvendt ca. 223 mill. skr. i nordiske bistandsmidler til disse projekter. I år 1977 beløber omkostningerne for ovennævnte fire igangværende indsatser sig til ca. 23 mill. skr. I relation til de nordiske landes totale bistand udgør de fælles indsatser for nær-

værende ca. 1/2 %. Deres betydning er imidlertid større i relation til de nordiske landes sammenlagte personalebistand. I år 1977 svarede personalehjælpen i de fælles indsatser til ca. 137 arbejdsår, hvilket svarer til ca. 7 % af de nordiske landes totale personalebistand. Som personaleindsatser repræsenterer de fælles indsatser de største, som overhovedet er blevet gennemført af de nordiske lande. Erfaringen har vist, at intet enkelt nordisk land ville have haft tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre tilsvarende indsatser på egen hånd under de nuværende forhold. Hidtil indvundne erfaringer viser, at der findes gode forudsætninger for en fortsat og udvidet samordning af de nordiske landes personalebistand ud over rammen for de fælles indsatser.

4. Øvrigt nordisk samarbejde på bistandsområdet

4.1 Samarbejde i multilaterale spørgsmål

De nordiske lande har fælles repræsentation i styrelserne for den afrikanske udviklingsfond, den asiatiske udviklingsbank og Verdensbanken/IDA ligesom i den af Verdensbanken og IMF oprettede udviklingskomité. Dette indebærer, at de nordiske lande sammen giver råd ved udformningen af beslutningerne i disse organisationer.

Et nært nordisk samarbejde vedrørende bistandsspørgsmål finder sted indenfor FN's forskellige organer, f. eks. i FN's generalforsamling, i ECOSOC, UNDP og UNCTAD. Samarbejdet udmunder ofte i fællesnordiske holdninger og beslutninger, hvilket giver de nordiske landes synspunkter øget vægt. De nordiske lande indtager på skift styrelsespladserne i FN's fagorganer og komiteer.

F. eks. inden for UNDP har de nordiske lande i fællesskab med fremgang virket for, at programmets ressourcer i stigende udstrækning omfordeles til fordel for de fattigste lande.

De nordiske lande har også bidraget til, at nye kriterier, som bl. a. vedrører udviklingslandenes sociale udviklingsbestrebelse, har påvirket fordelingen af UNDP's ressourcer.

4.2 Øvrigt samarbejde i bilaterale spørgsmål

Det konkrete samarbejde mellem bistandsadministrationerne giver sig udtryk i et antal samrådsmøder på tjenestemandsniveau i forskellige spørgsmål. Der afholdes regelmæssige sektorskoordineringsmøder og landekoordineringsmøder samt samrådsmøder om på den ene side bistandsvirksomheden på forskellige sektorer, på den anden side bistanden til sådanne modtagerlande, hvor flere nordiske land har bilaterale programmer. Disse møder giver værdifuldt udbytte og erfaringer. Endvidere holdes der regelmæssige samrådsmøder i forskellige spørgsmål, som vedrører personalebistanden, såsom rekruttering, uddannelse etc.

Det livlige samarbejde mellem de nordiske bistandsadministrationer afspejles også i nære kontakter mellem de nordiske repræsentationer i sådanne modtagerlande hvor flere nordiske lande har større bistandsprogrammer.

4.3 Samarbejde i informationsspørgsmål

Samarbejde i informationsspørgsmål koordineres gennem samrådsmøderne på tjenestemandsniveau et par gange pr. år. I fællesskab gennemfører man bl. a. hvert år journalistrejser til udviklingslande. En vis fælles produktion af informationsmateriel forekommer også. For 1977 planlagdes en fælles lærerejse til Sri Lanka i samarbejde med UNICEF. Stillingstagen i spørgsmål inden for rammerne af FN's informationsvirksomhed forberedes i fællesskab. Bl. a. er de nordiske landes frivillige bidrag til FN's Centre for Economic and Social Information (CESI) blevet forberedt ved samrådsmøder med informationsenhederne.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna, nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn och nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Se C 1, Bilaga 12)

Meddelande**om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Rekommendationen har behandlats vid en gemensam överläggning i Oslo i oktober 1977 mellan Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och representanter för arbetsmarknadens parter. Vid mötet informerades bl. a. om arbetet i den svenska delegationen för arbetstidsförkortning. Det rådde enighet om att det i varje fall för närvarande inte finns tillräckliga skäl att igångsätta den föreslagna utredningen.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Spørsmålet om et Nordisk Arbeidsmarkedsinstitut er tatt opp av Nordisk Råd (rekommandasjon nr 7/1977/s) og er til vurdering i NAUT:s underutvalg og vil bli tatt opp til nærmere behandling i forbindelse med fornyelsen av handlingsprogrammet på arbeidsmarkedsområdet.

Meddelande**om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag och
2. att därvid särskilt beakta följande punkter:
 - a. utarbета förslag till en nordisk arbetsmiljøkonvention,
 - b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbeidsmiljøforskning,
 - c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbeidsmiljøforskning,
 - d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbeidsmiljøforskning,
 - e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,
 - f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,
 - g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt
 - h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Et nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet (*se Bilaga*) ble i siste halvdel av året vedtatt av Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene). Utarbeidelsen av programmet hadde bl. a. sin bakgrunn i en rekommendasjon fra Nordisk Råd.

Utkast til handlingsprogrammet ble høsten 1976 oversendt Nordisk Råd med et ministerrådsforslag for behandling på rådets 25. sesjon i Helsingfors. Det hadde da vært til remissuttalelse hos Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS) og de sentrale arbeidsgiverforeningene i Norden. Nordisk Råd anbefalte på sesjonen i sin *rekommendasjon nr. 8/1977* at et handlingsprogram skulle vedtas i overensstemmelse med fremlagte forslag, samt at visse tiltak ble beaktet i forbindelse med programmet.

Handlingsprogrammet er bygget opp som et overordnet program for det nordiske samarbeidet på området. Det inneholder definisjon av begrepet arbeidsmiljø og angir målsetninger, prinsipper og kriterier for det nordiske samarbeidet. De viktigste hovedområdene er belyst hva gjelder

faglig innhold og i relasjon til nordisk samarbeid. I programmet sies at hensikten med det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet er ved utnyttelse av felles ressurser og kunnskaper å effektivisere de nordiske lands bestrebelser i retning av den målsetning som er formulert for virksomheten på arbeidsmiljøområdet generelt.

I tilknytning til handlingsprogrammet slik det er vedtatt i sin endelige form vil embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål som sitt arbeidsdokument føre en tiltaksfortegnelse med konkrete og skisserte tiltak for et antall år framover. Utviklingen av tiltaksfortegnelsen vil skje i nær kontakt med bl. a. arbeidsmarkedets parter.

*BILAGA***Nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet**

Nordisk Råd har i sin rekommandasjon nr 8/1977s, foruten å anbefale at et handlingsprogram vedtas i overensstemmelse med det forslag som ble behandlet ved rådets 25. sesjon, også satt frem forslag om en rekke enkelttiltak og -prosjekter.

Ministerrådet deler de målsetninger og det høye ambisjonsnivå som kommer til uttrykk gjennom de forslag rekommandasjonen inneholder. Nettopp på grunn av den vekt og aktualitet arbeidsmiljøspørsmål har fått i alle de nordiske land er det av stor betydning å finne frem til de tiltak som best oppfyller de bakenforliggende intensjoner og å nøye vurdere om de forventede resultater står i rimelig forhold til de ressursinnsatser som de enkelte tiltak vil kreve. Ikke minst viktig er det å få en rasjonell fordeling mellom virksomheten på nordisk plan og virksomheten på nasjonalt plan.

I rekommandasjonens del 2 gis uttrykk for at det bør utarbeides et forslag til en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon. I bakenforliggende uttalelser, først og fremst Nordisk Råds sosial- og miljøutvalgs betenkning over medlemsforslag A 483/s om arbeidsmiljøpolitiske innsatser, fremgår flere motiver for en slik konvensjon. Blant disse er at arbeidstakere som flytter mellom landene bør finne likeartede arbeidsmiljøbestemmelser, at en ulik arbeidsmiljølovgivning kan skape ubalanse i arbeidsmarkedet, at problemene i de nordiske land er av lik natur, at intet nordisk lands næringsliv skal dra konkurransemessig nytte av en mer liberal arbeidsmiljølovgivning, at en harmonisering vil kunne medføre forbedringer for arbeidstakerne samt at en harmonisert arbeidsmiljølovgivning vil kunne styrke de nordiske lands handlekraft i internasjonal sammenheng.

Nordisk Ministerråd er enig i at disse faktorer er vesentlige og bør beaktes i det nordiske samarbeidet. I tidligere beretninger til Nordisk Råd, bl. a. i beretningen om arbeidsmiljøsamrådet i 1976 (C1/1977), har Ministerrådet pekt på den harmonisering som har funnet sted på det forberedende plan under utarbeidelsen av de nye arbeidsmiljølover og forslagene til slike i alle de nordiske land, og på den harmonisering dette har ført til i praksis. Ministerrådet anser at denne harmoniseringen og det samarbeid som skjer ved utarbeidelse av verneforskrifter i tilstrekkelig utstrekning tilgodeser de ønsker som ligger til grunn for forslaget om en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon. Man finner det forøvrig vanskelig å trekke en parallell til den nordiske miljøvernkonvensjonen, idet negative eller positive arbeidsmiljøfaktorer ikke kan få effekt over de geografiske landegrensene på samme måte som forurensninger i vann eller luft.

Nordisk råd anbefaler videre at det opprettes et partssammensatt samarbeidsorgan for arbeidsmiljøforskning. Ministerrådet innser klart at arbeidsmarkedets parter med sin innsikt i problemene i arbeidsmiljøet bør ha vesentlig innflytelse på den overordnede styring av forskningsstrategien, også på den relativt begrensede del av forskningen som skjer som fellesnordiske prosjekter. Styringen av disse enkeltprosjektene bør imidlertid fortsatt ligge i Nordisk embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål. For å ta hensyn til arbeidsmarkedspartenes ønsker og dra nytte av deres kunnskaper er en utstrakt kontakt på formelt og uformelt plan utviklet mellom Ministerrådets organer og arbeidsmarkedets parter.

Ministerrådet har til hensikt å utbygge denne kontakten videre ved utvidet samråd mellom arbeidsmarkedspartene og embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål. Arbeidsmarkedspartene vil utover dette også til enhver tid være velkommen til å fremme konkrete prosjektforslag vedr. problemer som bør tas opp på nordisk basis. Ministerrådet anser at denne kontakten sammen med den kontakt som skjer på nasjonalt plan, vil gi arbeidsmarkedets parter en reell innflytelse, uten at noe nytt organ opprettes i tillegg til de allerede eksisterende.

I denne sammenheng bør presiseres den vekt Ministerrådet legger på at det nordiske samarbeidet får en så enkel, oversiktlig og rasjonell organisasjon som mulig. Erfaring fra internasjonalt samarbeid ellers tilsier stor forsiktighet ved utbyggingen av det internasjonale byråkratiet. Foruten den tungroddhet og de koordineringsproblemer et stort antall delvis overlappende organer uvegerlig medfører, betyr det også at oversiktligheten, og dermed muligheten for å dra praktisk nytte av samarbeidet, reduseres. I den grad det er behov for det, ønsker Ministerrådet istedet en kontrollert styrking av de allerede eksisterende organer.

Det er bl. a. på denne bakgrunn at Ministerrådet stiller seg tvilende til om det er meningsfylt å utrede mulighetene for et eget nordisk fond for arbeidsmiljøforskning. Et slikt fond ville kreve egen administrasjon og en betydelig grunnkapital for å kunne gi en rimelig årlig avkastning til forskningsformål. Ministerrådet anser det ikke er noe mål i seg selv at finansieringsmulighetene utbygges på nordisk plan, men at en utbygget arbeidsmiljøforskning bør skje nasjonalt med en styrket nordisk koordinering og arbeidsdeling. De midler som kanaliseres til fellesnordiske forskningsprosjekter på arbeidsmiljøområdet bør også fortsatt kanaliseres først og fremst over Ministerrådets prosjektbudsjett og Nordisk Industrifonds budsjett.

En utbygget forskning, såvel nasjonalt som fellesnordisk, må etter Ministerrådets mening gjøres mest mulig tilgjengelig, slik at forskningsresultatene i maksimal utstrekning kan omsettes i praktiske forbedringer av den enkeltes arbeidsmiljø. Spørsmålet om opprettelsen av et nordisk kartotek eller en databank for arbeidsmiljøforskning står sentralt i dette

arbeidet. Foruten det behov og den tilgang arbeidsmiljøforskerne selv har på resultater og informasjon fra eksisterende forskning bør det legges stor vekt på å øke den muligheten arbeidslivets folk har til å ta del i forskningsresultater fra hele Norden. Ministerrådet vil derfor utrede nærmere hvordan informasjon om forskningsprosjekter i alle berørte institusjoner i Norden kan samles og gjøres lett tilgjengelig for personer og institusjoner som ønsker det.

I forslaget om en forbedring av statistikken for yrkessykdommer og sykdomssymptomer pekes det på et viktig problem. Nåværende statistikk på dette området er meget varierende både hva angår kvalitet og samordning mellom landene. Ministerrådet vil ta opp dette problemet på nordisk plan, i første omgang ved at det arrangeres et nordisk symposium for å drøfte de erfaringer og muligheter som foreligger.

I alle de nordiske land er man nå i ferd med å bygge opp nasjonale produktkontrollorganer. Opprettelsen av slike registre har vist seg å støtte på mange vanskeligheter også på nasjonalt plan. En av grunnene til dette er de konfidensialitetshensyn som foreligger. Disse problemene vil i langt større grad gjøre seg gjeldende på nordisk plan, og Ministerrådet anser ikke at det i dagens situasjon har noen hensikt å utrede opprettelsen av et sentralt nordisk produktkontrollregister. Imidlertid bør det skje en utvidet nordisk koordinering ved utviklingen av informasjonssystemene, etterhvert som nye produktkontrollorganer bygges opp på ulike områder. Dette vil gi en betydelig rasjonaliseringsgevinst og styrke utbyggingen av slike organer.

Området psykososial arbeidsmedisin har fått en fremtredende plass i det nordiske handlingsprogrammet på arbeidsmiljøområdet. Det nordiske samarbeidet på dette feltet har også etterhvert fått en vesentlig plass i arbeidsmiljøvirksomheten under Ministerrådet. To større forskningsprosjekter pågår vedr. grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø og psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustri. Foruten de spesielt utskilte prosjekter på området inngår psykososiale arbeidsmiljøfaktorer også i de øvrige delområder. F. eks. omfatter samarbeidet om verneforskrifter også psykososialt arbeidsmiljø.

Et vel så høyt prioritert problemområde er de helsefarlige stoffene i arbeidsmiljøet. Sentralt her står vurdering av grunnlaget for fastsettelsen av hygieniske og biologiske grenseverdier. Et vesentlig nordisk samarbeidsprosjekt på dette området ble i 1977 iverksatt i den hensikt å sikre det best mulige faktaunderlag for å fastsette slike grenseverdier. Det er meningen dette samarbeidet skal utvikles på grunnlag av de erfaringer man vinner i løpet av de første årene.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

Förutom de kontakter ministerrådet fortlöpande haft med Nordiska rådets social- och miljöutskott har samråd mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter ägt rum. Vid dessa överläggningar har ministerrådets arbete avseende utformandet av ett samarbetsprogram för det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet diskuterats. Ett förslag till ett sådant program har i slutet av år 1976 genom ett ministerrådsbeslut överlämnats till Nordiska rådet för behandling vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors 1977.

Förslaget har varit på remiss hos arbetsmarknadens parter. Nordiska rådet rekommenderade ministerrådet att fastställa programmet, vilket skedde i ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 18 augusti 1977 i Ronneby, Sverige. Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1977* är därmed uppfylld.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet.

Bland de insatsområden som behandlas i samarbetsprogrammet läggs stor vikt vid en revision av den nordiska trygghetskonventionen, som i första hand har till uppgift att ge de nordiska medborgarna social, medicinsk och ekonomisk trygghet vid vistelse eller bosättning i annat nordiskt land än hemlandet.

Ett annat insatsområde utgörs av forsknings- och utvecklingssamarbete. Målsättningen är att befrämja ett praktiskt samarbete för att göra resultaten bättre, mera påtagliga och eventuellt billigare.

Andra områden som ingår i programmet är gemensam arbetsmarknad och efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, läkemedelssamarbete, samarbete på sjukvårdens område och samverkan vad gäller dokumentation och information.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. at det gennemføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkerisik dette medfører i trafikken,

II. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og

III. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøreprestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

I. Rekommandationens 1. led vedrører information om alkohols virkninger og information for at modvirke alkoholbrug i trafikken. Erfaring heri findes i de enkelte lande hos de myndigheder eller organer, som sædvanligvis tager sig af informations- og propagandavirksomhed på færdselssikkerhedsområdet (Rådet for større Færdselssikkerhed i Danmark, Trafikskydd i Finland, Trygg trafikk i Norge, statens trafiksäkerhetsverk i Sverige og Umferdarrad i Island). Samarbejde om sådanne spørgsmål er allerede i gang gennem den nordiske trafikikkerhedskomité.

Nordisk Trafikkerhedsråd (NTR) har derfor gennem de enkelte landes ministerier anmodet de pågældende myndigheder og organer om ved hjælp af det allerede etablerede samarbejde at medvirke til yderligere aktiviteter på dette område. NTR vil følge det videre arbejde hermed.

Den del af rekommandationens første led, som vedrører rutinekontrol, behandles i forbindelse med rekommandationens andet led.

II. NTR har anmodet Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV) om at foretage en kortlægning af de nordiske landes lovgivning på dette område. De nordiske landes lovgivning mod brug af alkohol i trafikken er allerede i vid udstrækning harmoniseret, særlig efter at Danmark og Finland har indført faste promillegrænser.

Når resultatet af NKV's undersøgelse foreligger, vil NTR tage stilling til, om det er muligt at gennemføre en yderligere harmonisering af lovgivningen.

III. Inden for OECD har en forskergruppe for nylig afsluttet et arbejde vedrørende "New research on alcohol and drugs". Forskningsarbejder af samme karakter foregår også inden for national forskning i de nordiske lande.

De tilgængelige forskningsresultater vil blive sammenstillet af en af NTR udpeget ekspert, der ligeledes vil blive anmodet om at fremkomme med forslag til, hvorledes yderligere arbejder på dette område kan iværksættes. Den pågældende vil blive bistået af en kontaktperson fra hver af de øvrige lande.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken

2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn

3. å arbeide for at pågående nordiske samarbeid vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1977:

1. Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT) vil afholde et seminar om børns trafiksikkerhed. Når dette seminar har været afholdt, vil Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) tage stilling til, hvilke foranstaltninger der bør vedtages for at opfylde rekommandationens mål.

2. och 3. Begge disse led af rekommandationen vedrører informationsvirksomhed, og NTR har derfor med den samme begrundelse, som er anført under rekommandation 10/1977 1, anmodet de ligeledes dér nævnte myndigheder og organer om i samarbejde at medvirke til udførelsen af disse led i rekommandationen. NTR vil følge dette arbejde.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Som kulturutvalget under rådets 25. sesjon bemerkat, (mars 1977) fantes det på det tidpunkt intet organ som kunne påta seg oppgaven å legge fram et samlet handlingsprogram og sørge for gjennomføringen av det.

Siden har ministerrådet vedtatt at det skal opprettes et nordisk språksekretariat, som skal begynne å virke den 1. juli 1978. Med dette språksekretariatet er det skapt et organ som trolig kan ta på seg oppgaven med å fremlegge et samlet handlingsprogram for å bedre språkførståelsen i Norden og i det nordiske samarbeidet.

Ministerrådet henviser i så måte til melding om rekommandasjon nr 6/1976, idet det er rimelig å tro at det handlingsprogram for nordisk språkforståelse som Nordisk Råd har rekommandert, kommer til å bli en av språksekretariatets vesentligste arbeidsoppgaver. Arbeidet med å utforme et slikt handlingsprogram kan likevel ikke ventes satt i gang før utpå høsten 1978 eller i 1979.

Ministerrådets organer har ellers arbeidet med andre prosjekter som *delvis* tar sikte på en forbedret språkforståelse mellom de nordiske folk, *delvis* er rettet mot forskningen av nordiske språk og nordiske språkproblemer. Disse prosjekter blir tatt med her, idet et eventuelt samlet handlingsprogram i noen grad må ta hensyn og standpunkt til dem.

Inom det grannspråksprosjekt, som inleddes 1976, har två olika arbetsgrupper kartlagt situationen och framlagt förslag till kulturavtalets organ avseende åtgärder som kunde bidra till att stärka undervisningen i grannspråken i Norden. Den ena arbetsgruppen belyste förhållandena i Danmark—Norge—Sverige och den andra dem i Finland. Till den samlade rapporteringen har också ett avsnitt avseende Island utarbetats.

Det material som framkommit ur den dansk-norsk-svenska kartlägg-

ningen og forslagskatalogen har resulterat i dels en beskrivande rapport, dels en lærarhandledning med bl. a. metodiska anvisningar og materialbeskrivningar for undervisningen i grannspråk på låg- og mel-lanstadiet.

Ett avsnitt med uttalsregler for finska og isländska ingår också.

For forslagen avseende grannspråksundervisning i Finland redogörs i meddelandet till rekommendation nr 18/1974.

Avsikten är att efter redigering låta publicera dessa kartläggningar og metodiska anvisningar.

Bland de slutliga forslag som framlagts av ledningsgruppen for projektet till kulturavtalets organ ingår också harmonisering av läroplanerna i Danmark, Norge og Sverige, fortbildning av lærare som förmedlar undervisning i grannspråk, samproduktion av skolradio-TV-program m. m.

Nordisk Ministerråd har i mars 1977 vedtatt et forslag om et tids-begrenset symposieprogram om anvendt nordisk språkvitenskap, særlig morsmålspedagogikk. Det er bevilget dkr 175 000 for ett års virksomhet når det gjelder et slikt program, som er å betrakte som en forsøks-ordning. Ministerrådets vedtak innebærer at virksomheten skal ledes av en nordisk planleggingskomité. Det er meningen at symposiene i første rekke skal ta sikte på forskningsoppgaver av grunnleggende karakter med relevans for språkrøktsarbeidet og den internordiske språkforståelse, med særlig vekt på spørsmål som har betydning for morsmålsundervisningen i de nordiske land.

Planleggingskomiteen, som skal ha ansvaret for emnevalg, planlegging og gjennomføring av de enkelte symposier, er allerede nedsatt og har alt holdt sitt første møte. Det første eller de første av de påtenkte symposier ventes holdt i løpet av året 1978.

Nordisk Ministerråd bevilget i juni 1977 midler til et forstudium om en nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap for perioden 1.7. 1977—31.12.1978. Hensikten med en slik sentral er å registrere all aktuell forskning innenfor emneområdet nordisk språkforskning i de nordiske land.

Arbeidet med dette blir lagt til avdelingen for språklig databehandling ved Göteborgs universitet og blir ledet av en styringsgruppe som allerede er nedsatt.

Styringsgruppen blir støttet av en nordisk referansegruppe med representanter for forskningen i nordiske språk i de nordiske land. Styringsgruppen skal innen utgangen av 1978 avlegge rapport om arbeidet og komme med forslag om organisasjon og finansiering av en eventuell fortsatt virksomhet..

Meddelande

om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

I samband med att frågan om fortsatt beviljning för lektoratet i modern nordisk historia vid University College i London behandlades i kulturavtalets organ 1976 framlades även ett förslag avseende en utredning kring de nordiska utlandslektorernas verksamhet. Sedan en preliminär översyn gjorts av befintligt nationellt material rörande lektorsverksamheten beviljades under 1976 medel för genomförandet av en undersökning av möjligheterna till nordiskt samarbete på området.

En sakkunnig har engagerats för att undersöka hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och andra läroanstalter är organiserat och hur en samordning och utbyggnad skulle kunna ske genom gemensamma nordiska insatser.

Utredningsarbetet förväntas vara slutfört vid årsskiftet 1977/78.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförelse av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt

2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförelse av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Rekommandasjonen tar opp spørsmål som er aktuelle for alle de nordiske land.

I enkelte land er det tatt initiativ til utredninger på dette området. Så snart en har oversikt over situasjonen i det enkelte land innen Norden, vil det bli foretatt en samlet vurdering med henblikk på felles nordiske tiltak.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

På jordbruksforskningens område har der länge eksisteret et omfattende nordisk samarbejde, som har været organiseret igennem Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (De Jordbruksvidenskabelige Forskningsråds Samarbejdsorgan) og Nordiske Jordbruksforskeres Forening.

Det er derfor naturligt, at ansvaret for den fortsatte udvikling af det nordiske samarbejde inden for jordbruksforskningen påhviler disse organer, i første række forskningsrådenes samarbejdsorgan, NKJ.

Det kan diskuteres, om det er motiveret fra statsmagtens side via øremærkede bevillinger eller på anden måde at søge at formå forskningsrådene og NKJ til specielt at prioritere forskning vedrørende landbrukskooperation. Den beskrivelse af forskningsområdet og forskningsbehovet, som gives i medlemsforslaget, overbeviser ikke om, at behovet for forskning om landbrukskooperationens problemer skulle være større, end hvad gælder andre økonomiske og organisatoriske problemer inden for landbruget, eller vigtigere end for eksempel biologisk og teknisk forskning med tilknytning til landbruget. Det er tænkeligt, at de former, som landbrukskooperationen har fået i de nordiske lande, kan være anvendelige som mønster for lignende organisationer, for eksempel i u-landene, men dette er næppe i sig selv motivering nok for øgede grundforskningsindsatser, når det gælder disse spørgsmål.

Det synes derfor ikke motiveret gennem det nordiske kulturbudget at anviser særskilte midler til forskningen vedrørende landbrukskooperationen. Behovet for forskningsindsatser på dette felt, ligesom behovet for ressourcer for nordisk samarbejde, bør på sædvanligvis prøves af forskningsrådene og vejes mod behovet af indsatser på andre områder. Man har derfor gjort de jordbruksvidenskabelige forskningsråd og NKJ opmærksom på rekommendationen og bedt dem redegøre for, hvorledes de hidtil har og fremtidig eventuelt agter at prioritere forskningsområdet landbrukskooperation i forhold til øvrige forskningsområder inden for den jordbruksvidenskabelige forskning.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Rekommandasjonen er behandlet av Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet (RKK), som har tilrådd at saken gis høy prioritet.

En har ennå ikke funnet en endelig form på organiseringen av dette arbeidet på nordisk plan. Dette har dels sammenheng med at man i flere land har arbeidet med forholdsvis omfattende utredningsmandat for nasjonale komiteer på det samme området eller på tilgrensede delområder.

Det har vært ønskelig å få en best mulig kontakt og koordinering med det nasjonale arbeidet og en har derfor villet ha noe bedre oversikt over dette, før et evt. nordisk prosjekt ble utformet.

Ministerrådet regner imidlertid med at et nordisk arbeid kan startes opp tidlig i 1978.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendatoinen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Rekommandasjonen har vært oppe til foreløpig behandling i Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet (RKK).

Spørsmålet vil bli nærmere vurdert i ministerrådets organer i forbindelse med det mer langsiktige planleggings- og prioriteringsarbeid på det allmennkulturelle området.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1977 angående samarbeite för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbeite med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 14 december 1977:

Spørsmålet om en ytterligere utbygging av det nordiske filmsamarbeidet som foreslått i rekommandasjonen, har vært forelagt ministerådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet.

Mulighetene for et bredere filmsamarbeid vil bli vurdert i ministerådets organer i forbindelse med drøftelsene av et arbeidsprogram for samarbeidet på det allmennkulturelle området.

BILAGA

E 3. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om spridning av nordisk film inom Norden

(Se Sak E 3, s. 1820)

Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om Öresundsförbindelserna*Till Danmarks och Sveriges regeringar*

Frågan om fasta förbindelser över Öresund har utgjort ett av de viktigaste ärendena på Nordiska rådets dagordning under flertalet sessioner de senaste 25 åren. En lång rad utredningar och rapporter har presenterats. Vid Nordiska rådets höstsession i Stockholm 1973 hade man kommit så långt, att ett avtal mellan de danska och svenska regeringarna kunde presenteras för rådet. Överenskommelsen innebar dels att Sverige åtog sig att bygga och finansiera en motorvägsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö, dels att en järnvägstunnel mellan Helsingborg och Helsingör skulle byggas och finansieras gemensamt av Danmark och Sverige. Avtalet hade samband med de danska planerna att bygga ut en flygplats på Saltholm.

Det visade sig emellertid inte möjligt att i det danska folketinget samla en majoritet för godkännande av avtalet, vilket främst sammanhängde med frågan om Saltholmsprojektet. I Danmark tillsattes en särskild kommitté för att företa en förnyad utredning av flygplatsfrågan, inklusive alternativet att bygga ut Kastrup. Dessutom tillsatte danska och svenska trafikministrarna vardera en delegation med uppgift att tillsammans verkställa en förnyad genomgång av frågan om de fasta förbindelserna, deras trafikmässiga förutsättningar och lämpliga utformningar.

Enligt vad som erfarits bland annat i pressen skall Öresundsdelegationernas beräkningar publiceras i april månad i år. Enligt några pressuppgifter har alternativet Köpenhamn—Malmö avskrivits, men detta har sedermera dementerats. Den svenske kommunikationsministern har uttalat som sin personliga uppfattning, att en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark måste aktualiseras de närmaste åren och har därvid förordat en avgiftsfinansierad bro eller tunnel. Detta besked innebär givetvis inte att något beslut i frågan är fattat. Först måste Öresundsdelegationernas rapport remitteras.

Frågan måste betraktas som av största intresse för Nordiska rådet, då rådet alltsedan sin tillkomst varit pådrivande i Öresundsfrågan. Utbyggnad av fasta förbindelser över Öresund skulle innebära lösningen på den största trafikfråga, som någonsin behandlats inom de nordiska länderna och utförandet av det kanske största nordiska samarbetsprojektet i modern tid. Även om frågan i sitt nya skede är långt ifrån färdigberedd, vill jag med hänsyn till sakens stora intresse för Nordiska rådet ställa följande fråga till Danmarks och Sveriges regeringar:

Vilka upplysningar kan regeringarna redan nu ge Nordiska rådet
angående slutsatserna i Öresundsdelegationernas rapport?

Stockholm den 25 januari 1978

Sven Mellqvist (s)

Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om avgiftslättnader för handikappfordon

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog år 1967 en rekommendation angående befrielse för handikappade från tull m. m. vid motorfordonsinköp (*rek. nr 17/1967*). Rådet rekommenderade därvid regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon. Det ansågs naturligt att handikappade, som för sitt arbete eller utbildning var beroende av bil, befriades från extraavgifter i form av tull och skatt. Rådet avskrev rekommendationen 1970 med hänvisning till att vissa åtgärder vidtagits nationellt för att befria handikappade från sådan avgift. Däremot syntes några initiativ inte ha tagits mellan de nordiska länderna i anledning av rekommendationen. En sammanjämkning av de olika bestämmelserna på området i de nordiska länderna syntes icke för tillfället kunna uppnås.

De gällande reglerna i de nordiska länderna är i stort sett att handikappade åtnjuter befrielse från tull, avgifter m. m. vid anskaffande av motorfordon i det egna landet. Däremot föreligger en lucka i bestämmelserna på så sätt, att handikappade som flyttar från ett nordiskt land till ett annat, ej kommer i åtnjutande av befrielse från tull och liknande avgifter för det fordon han för med sig. Reglerna om avgiftsbefrielse tillämpas sålunda endast inom vart och ett av de nordiska länderna, låt vara med vissa variationer, men däremot ej vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Denna brist i tillämpningen har illustrerats av ett fall, där en norsk handikappad studerande som flyttat till Danmark blivit instämd inför domstol och avkrävd avgifter för tull, omregistrering av fordonet samt dessutom böter för försök till smuggling av samma fordon.

Konsekvenserna av tull- och avgiftsbestämmelserna kan sålunda i sådana fall bli mycket olyckliga. Det bör i sammanhanget erinras att reglerna om avgiftsbefrielse för handikappade införts av sociala skäl och att de bör kunna tillämpas på samma sätt som andra sociala regler i enlighet med den nordiska socialkonventionen. Enligt denna skall ju medborgare i vart och ett av de nordiska länderna i annat nordiskt land vara likställd med landets egna medborgare vad gäller förmåner som utgår vid nedsatt arbetsförmåga, sjukdom, olycksfall m. m.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Är ministerrådet uppmärksam på de problem som tillämpningen av regler om avgifter m. m. för fordon kan vålla handikappade vid flyttning mellan nordiska länder och vilka åtgärder kan vidtagas för att underlätta situationen?

Stockholm den 25 januari 1978

Bertil Jonasson (c)

E 3. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om spridning av nordisk film inom Norden

Till Nordiska ministerrådet

Vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors antogs en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden. Utgångspunkten för det medlemsförslag som låg till grund för rekommendationen var det faktum att filmutbudet på biograferna runtom i Norden, liksom bland filmklubbarna, är så starkt präglad av utomnordiska filmer. Förslagsställarna, till vilka även jag hörde, ansåg att det krävdes åtgärder för att öka biopublikens kännedom om och intresse för nordisk film. På så sätt skulle man kunna skapa ett bättre underlag för en repertoar med ett väsentligt större inslag av nordiska filmer än som nu är fallet. Detta skulle givetvis gagna den nordiska filmproduktionen, som därigenom skulle få ett större avsättningsområde, men det skulle också vara ägnat att stärka den nordiska kulturgemenskapen. Det är ju så att nordiska filmer kan upplevas som livsnära och relevanta i hela Norden på ett helt annat sätt än utomnordiska filmer. Man kan alltså med filmens hjälp i hög grad öka tittarnas kännedom om och därmed också intresset för deras nordiska grannar och de förhållanden under vilka dessa lever och verkar.

Kulturutskottet var ense med oss förslagsställare om betydelsen av att nordiska filmer gavs större spridning i Norden än som hittills varit fallet. Utskottet ansåg bl. a. att en ökning av utbudet av nordiska kvalitetsfilmer skulle kunna vara en välbehövlig motvikt mot det massiva inslaget i repertoaren av underhållningsfilmer, ofta av tvivelaktig karaktär, producerade för den internationella marknaden. Vidare menade utskottet att strävan borde vara att distribuera nordisk film till så stora åskådargrupper som möjligt i de enskilda länderna och att det borde läggas särskild vikt vid uppsökande verksamhet.

Att det är fullt möjligt att åstadkomma distribution av och därigenom ökat intresse för nordisk film i ett annat nordiskt land visas med önskvärd tydlighet av den verksamhet som bedrivits av filmklubben Walhalla, forum för nordisk kvalitetsfilm i Finland. Sedan starten 1974 har på initiativ av Walhalla, som har fast verksamhet i Helsingfors, Åbo och Tammerfors, visats sammanlagt 120 nordiska filmer på olika håll i Finland. Föreställningarnas antal har uppgått till 300 med en publik på omkr. 65 000 personer.

Vilka åtgärder har då vidtagits med anledning av rådsrekommendationen? Av ministerrådets meddelande till denna session framgår det att frågan hänskjutits till ministerrådets rådgivande kommitté för allmänkulturell verksamhet (RKK). Vidare meddelas att möjligheterna till ett bredare filmsamarbete kommer att värderas i ministerrådets organ inom ramen för ett arbetsprogram för samarbetet på det allmänkulturella området.

Meddelandet kan nog inte tolkas på annat sätt än att några konkreta åtgärder ännu inte vidtagits, vilket givetvis är att beklaga. Men jag kan knappast tänka mig att orsaken till detta är brist på intresse för saken hos ministerrådet, utan jag förmodar att orsaken är prioritetshänsyn eller måhända olösta problem ifråga om hur distributionen av nordisk film inom Norden skall byggas upp. Rekommendationen gick ju ut på att ministerrådet skulle undersöka och lägga fram förslag till ett distributions-samarbete.

En möjlighet att skapa ett distributionsnät för detta ändamål skulle kunna vara att försöka engagera lämpliga organ t. ex. filmklubbarnas takorganisationer och/eller filminstituten och -stiftelserna i en sådan verksamhet. Denna tanke väcktes bland berörda instanser under remissbehandlingen av medlemsförslaget såsom mera realistisk än den i själva förslaget lanserade idén om att för detta ändamål skapa ett särskilt samarbetsorgan. En försöksordning med stöd till ett sådant distributions-samarbete skulle kunna vara värd att pröva.

Med hänvisning härtill vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att öka spridningen av nordisk film inom Norden?

Helsingfors den 27 januari 1978

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

E 4. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor*Till Nordiska ministerrådet*

Nordiska rådet antog redan 1965 en rekommendation om vissa frågor som rör arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor i Norden. Rekommendationen består av tre punkter. Den sista av dessa förklarade rådet för sin del slutbehandlad redan 1968. Trots detta spökar den fortfarande i våra handlingar. Jag skall därför bara beröra de två andra punkterna.

I den andra punkten uppmanade rådet regeringarna att undersöka förutsättningarna för att få till stånd en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden. Frågan hänsköts av regeringarna till de nationella arkitektförbunden. Arkitektförbunden ingick 1972 ett avtal, vars innehåll finns refererat i meddelandet om rekommendationen. Detta avtal översändes till Nordiska rådet, vars presidium samma år i en skrivelse uppmanade Nordiska ministerrådet att uppta saken till skyndsam behandling, när det gällde de förslag till åtgärder från staternas sida som avtalet förutsatte. I Danmark har en lag om registrering av kvalificerade arkitekter i enlighet med förslaget antagits 1975, medan Island redan tidigare har skyddat arkitekttiteln i lag. I de övriga länderna i Norden har saken inte förts vidare på det statliga planet.

Den första och kanske viktigaste punkten i rekommendationen gäller en utredning om förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning för arkitekter på nordisk basis. År 1969 tillsatte regeringarna en kommitté som skulle arbeta med saken. Efter en lovande start avsmnade kommittén dock ganska snart. Sedan rådets socialpolitiska utskott 1972 hade tagit upp saken till diskussion lovade Nordiska ministerrådet att man skulle överväga att på nytt inkalla kommittén. Vid sessionen 1974 ställde rådsmedlemmen Gerda Møller en fråga till ministerrådet om saken. I svaret hänvisades till att Nordiska institutet för samhällsplanering gav vidareutbildning för ca 50 stads- och regionplanerare per år. Ministerrådets representant medgav dock att detta inte fyllde någon väsentlig del av behovet av vidareutbildning för arkitekter, men trodde att det från alla regeringars sida fanns en positiv vilja till att nå fram till resultat i frågan.

Sedan dess har dock ingenting inträffat, och de senaste åren har meddelandena över huvud taget inte innehållit någonting om denna del av rekommendationen. Av de upplysningar, som ministerrådet i sina allmänna berättelser har lämnat om vidareutbildningssamarbetet, finns hel-

ler ingenting som tyder på att arkitekternas vidareutbildning skulle ha tagits upp till övervägande.

Då jag tror att det vore värdefullt att få ett definitivt avgörande till stånd när det gäller dessa saker, vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet för avsikt att låta utreda förutsättningarna för gemensam nordisk vidareutbildning för arkitekter och för att införa en gemensam benämning på kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden?

Jakobstad den 27 januari 1978

Bror Lillqvist (Sd)

E 5. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet*Till Nordiska ministerrådet*

Redan 1972 antog Nordiska rådet rekommendationen om flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet. Den riktades till regeringarna i Finland och Sverige. För två år sedan fann jag anledning att i en till Sveriges regering riktad fråga efterlysa åtgärder för att få till stånd förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet. Av det svar jag då fick liksom av senare erhållna meddelanden i ärendet har det framgått, att formella hinder inte finns för att genomföra en sänkning av landnings- och passageraravgifterna på den berörda sträckan. Även regeringarnas meddelande till årets session bekräftar detta. Då det har varit möjligt att i ett jämförbart fall — på linjen Vasa—Umeå/Sundsvall—Vasa — vidta konkreta åtgärder som ett resultat av samarbete mellan luftfartsmyndigheterna i Sverige och Finland frågar man sig osökt varför man inte har velat utnyttja de möjligheter som finns för att uppnå ett lika positivt resultat på sträckan Åland—Stockholm. Jag skall inte här upprepa de i denna sak tidigare framförda motiven för åtgärder i saken, de är minst lika starka som i fråga om den nyss nämnda rutten uppe vid Kvarken, endast understryka att vi från åländsk sida fäster stor vikt vid att vi har så effektiva och billiga flygförbindelser som möjligt till det för Åland mycket viktiga stockholmsområdet.

Med hänvisning till vad jag här har anfört får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att snarast vidtaga sådana åtgärder att förutsättningar skapas för förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet?

Mariehamn den 27 januari 1978

Folke Woivalin (AS)

E 6. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om nordisk språkkonvention*Till Nordiska ministerrådet*

Denna mer än ett decennium gamla rekommendation syftar till att nordiska medborgare då de vänder sig till domstol eller annan offentlig myndighet i Norden skall kunna använda sitt eget språk, något av de nordiska språken. Jag skall inte här gå in på de olika skeden denna fråga tidigare har genomgått. Då regeringarna inte hade kunnat peka på något praktiskt resultat i saken ställde jag vid senaste session en fråga i ärendet. På basen av det svar jag fick kunde man förvänta sig att något framsteg skulle kunna redovisas detta år. Så är dock inte fallet. Årets meddelande, som är mycket mindre uttömmande än ministerrådets svar i föl, tycks ge vid handen att förhandlingarna ännu kommer att kräva en oöverskådlig tid. Jag ser mig därför tvungen att så här snart på nytt ställa en fråga i denna sak.

Mot bakgrund bl. a. av att denna fråga är mycket angelägen särskilt i förhållandet mellan Finland och Sverige på grund av den stora rörlighet inom arbetskraften som har ägt rum och pågår mellan våra länder och därför verkligen har en stor praktisk betydelse för ett mycket stort antal nordiska medborgare får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att skyndsamt slutföra klarläggandet av förutsättningarna för att genomföra en nordisk språkkonvention och framlägga förslag härom före Nordiska rådets 27:e session?

Helsingfors den 26 januari 1978

Tellervo Koivisto (Sd)

E 7. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige*Till Nordiska ministerrådet*

Inom Nordiska rådet och särskilt dess trafikutskott har frågor rörande de tvärgående flygförbindelserna mellan de nordiska delarna av Finland, Norge och Sverige varit på tapeten i flera år. Som följd av bl. a. rådets ansträngningar har vissa resultat nåtts. I oktober 1976 lade Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor fram en förträfflig utredning om saken, som sedan har behandlats vidare inom regeringsorganen.

Vid trafikutskottets möte med trafikministrarna i Köpenhamn i november 1977 fick vi upplysning om att den utlovade nya flyglinjen mellan Uleåborg, Luleå och Bodø — orterna är visserligen inte definitivt fastslagna ännu — som ursprungligen var avsedd att öppnas den 1 april i år och senare blivit framskjuten till den 1 juli, nu ser ut att få vänta fram till 1979. Jag vore intresserad av att få höra om ministerrådets representant har några nyare upplysningar att komma med beträffande denna flyglinje, som vi i Nordiska rådets trafikutskott hyser stort intresse för.

Rekommendationen från 1973 om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av våra länder gäller dock också andra flyglinjer än den tvärgående flygförbindelse jag nyss talade om. Jag tänker naturligtvis på flyglinjen Vasa—Umeå—Vasa och Vasa—Sundsvall—Vasa, som har drivits av Finnair sedan slutet av 1950-talet med ett kortare avbrott 1973—74. Finnair återupptog trafiken den 1 april 1974, sedan man bl. a. på basen av en rekommendation från Nordiska rådet (*rek. nr. 8/1972*) från de finländska och svenska luftfartsmyndigheternas sida hade gått med på att sänka trafikavgifterna med hälften respektive två tredjedelar, för att på detta sätt göra rutterna lönsammare.

De uppges nu att Finnair överväger att på nytt lägga ner rutten räknat från den 1 april 1978, då det nu gällande avtalet om nedsättning av trafikavgifterna löper ut. De uppgifter som har publicerats om passagerarantalet på rutterna över Kvarken visar inte någon uppseendeväckande minskning. Tvärtom har passagerarantalet under vintermånaderna hållit sig tämligen konstant, och på det hela taget varit ganska stabilt, om man ser bort från årsfluktuationerna. Att det är fråga om en flyglinje med betydelse inte bara för den regionala trafiken i Kvarkenområdet visas av att inte mindre än 40 % av de ca 11 500 passagerarna 1975 var transitresenärer. Linjen har t. ex. en inte ringa betydelse när det gäller de sverigefinländska invandrarnas förbindelser med hemlandet.

Detta leder mig fram till följande tudelade fråga till ministerrådet:

Har någon tidtabell inom regeringsorganen fastställts för förverkligandet av den projekterade tvärgående flyglinjen mellan Finland, Sverige och Norge på Nordkalotten? Har ministerrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att förhindra att flygförbindelserna mellan Finland och Sverige över Kvarken nedlägges?

Helsingfors den 27 januari 1978

Ralf Friberg (Sd)

E 8. Fråga vid Nordiska rådets 26:e session om alkoholpolitikens samhällspolitiska konsekvenser

Till Nordiska ministerrådet

Forskningen rörande alkoholbruket och dess följder utgör en viktig del av det nordiska samarbetet på den socialpolitiska sektorn. Nordiska rådet mottar årligen en berättelse från det särskilda samsarbetsorgan, Nordiska nämnden för alkoholforskning, som koordinerar samarbetet på detta område. Årets berättelse visar att nämnden utför ett nyttigt arbete. De forskningsresultat som uppnås kan säkert vara till nytta då vi i de olika länderna utformar vår alkoholpolitik.

En fråga, som enligt min mening väl skulle lämpa sig för forsknings-samarbete på nordiskt plan, är en utredning av förhållandet mellan de totala kostnader, som samhällsekonomin åsamkas genom alkoholkonsumtionen, och samhällets intäkter från alkoholframställning och alkoholförsäljning. Saken har aktualitet åtminstone i Finland, men säkerligen också i de andra nordiska länderna.

Jag är övertygad om att en sådan undersökning, utförd i nordiskt samarbete mellan kvalificerade forskare, kunde ge oss politiska beslutsfattare viktiga fingervisningar när det gäller utformningen av alkoholpolitiken och ge oss en helhetsbild av de socialekonomiska konsekvenserna av alkoholbruket. Undersökningen borde omfatta beräkningar både av kostnaderna för den offentliga sektorn — vårdkostnader, kostnader för omhändertagande och brottspåföljder osv. — och för näringslivet — förlorade arbetsdagar, skadegörelse osv. Däremot kan kostnaderna för de enskilda familjerna vara svårare att kalkylera. Jag vet att motsvarande undersökningar har gjorts i USA och i åtminstone ett nordiskt land. Dessa undersökningar gav till resultat att de samhällsekonomiska kostnaderna med 6 respektive 3 gånger översteg samhällets intäkter från alkoholhanteringen. Vad som nu skulle behövas är en undersökning av det aktuella läget. De nordiska ländernas likartade samhällspolitik gör att en sådan undersökning enligt min mening med fördel kunde göras samnordiskt. Om undersökningen görs grundligt kan dess resultat bli ett viktigt inslag i debatten om mål och medel i alkoholpolitiken och kunde leda till omprövning av de metoder som används för att råda bot på alkoholproblemen.

Med hänvisning till vad jag här har framfört, får jag rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Är Nordiska ministerrådet berett att medverka till att ett forsk-

ningsprojekt på nordiskt plan genomförs rörande relationen mellan samhällets intäkter från alkoholhanteringen och de kostnader som alkoholkonsumtionen åsamkar samhällsekonomin?

Kuusankoski den 27 januari 1978

Raino Westerholm (Skl)

Rapport

Från Nordiska rådets presidium

I enlighet med Art 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsrapport från rådets presidium till plenarförsamlingen vid rådets 26:e session. Rapporten omfattar verksamheten sedan Nordiska rådets 25:e session.

Stockholm i januari 1978

För Nordiska rådets presidium

V. J. Sukselainen
President

Gudmund Saxrud
Presidiesekreterare

Indhold

<i>1. Indledning</i>	1833
1.1 Nordiske samarbejdsspørgsmål	1833
1.2 Opfølgning af 25. session	1834
1.3 Forberedelse af rådets 26. session	1836
1.4 Medlemmer og møder	1839
<i>2. Nordiske samarbejdssager</i>	1839
2.1 Juridisk udvalgs sagsområde	1839
2.1.1 Medlemsforslag	
2.1.2 Regeringsforslag	
2.1.3 Beretninger	
2.1.4 Meddelelser om rekommandationer	
2.1.5 Øvrige sager	
2.1.6 Medlemmer og møder	
2.2 Kulturudvalgets sagsområde	1842
2.2.1 Samarbejdet med Nordisk Ministerråd	
2.2.2 Medlemsforslag	
2.2.3 Ministerrådsforslag	
2.2.4 Meddelelser om rekommandationer	
2.2.5 Medlemmer og møder	
2.3 Social- og miljøudvalgets sagsområde	1846
2.3.1 Social- og sundhedsforsorg	
2.3.2 Arbejdsmarkedet	
2.3.3 Arbejds miljøet	
2.3.4 Miljøværn	
2.3.5 Ligestilling	
2.3.6 Beretninger og meddelelser	
2.3.7 Medlemmer og møder	
2.4 Samfærdselsspørgsmål	1851
2.4.1 NORDKOLT, STINA og TELEMIDDEL projekterne	
2.4.2 Transporter i tyndt befolkede områder, transport af handikappede, godstransporter i "Trondheimsleden"	
2.4.3 Mellemrigsveje og deres finansiering	
2.4.4 Nordisk storhavn, færgeforbindelser mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden samt Øresundsforbindelserne	
2.4.5 Flyveforbindelser og flyvefragtcharter	
2.4.6 Samarbejde om transportstatistik	
2.4.7 Turistspørgsmål	
2.4.8 C 1/1978 og ministerrådets program	
2.4.9 Beretninger og meddelelser	
2.4.10 Trafikudvalgets deltagelse i konferencer m. m.	
2.4.11 Medlemmer og møder	
2.5 Økonomisk udvalgs sagsområde	1856
2.5.1 Ministerrådets beretning og programmer	
2.5.2 Medlemsforslag	
2.5.3 Medlemmer og møder	
2.6 Budgetkomiteens virksomhed	1859
2.6.1 Ministerrådets generelle budget	
2.6.2 Komiteens øvrige virksomhed	
2.6.3 Medlemmer og møder	
2.7 Informationskomiteen	1862

3. <i>Foranstaltninger i anledning af Nordisk Råds beslutninger</i>	1863
3.1 Rekommandationer og udtalelser vedtaget på rådets 25. session	1863
3.2 Rådets arbejdsordning	1864
3.3 Forberedelserne til rådets 26. session	1864
3.4 Nordisk Råds litteratur- og musikpris	1865
3.4.1 Nordisk Råds litteraturpris	
3.4.2 Nordisk Råds musikpris	
3.5 Rådets konferencer	1867
4. <i>Delegationerne</i>	1867
4.1 Danmarks delegation	1867
4.2 Finlands delegation	1868
4.3 Islands delegation	1869
4.4 Norges delegation	1870
4.5 Sveriges delegation	1871
5. <i>Organisatoriske og finansielle spørgsmål</i>	1872
5.1 Budgetspørgsmål	1872
5.2 Præsidiensekretariatet	1873
5.3 Sekretærkollegiet	1873
5.4 Kulturfonden og Nordisk Investeringsbank	1974
6. <i>Informationsspørgsmål</i>	1876
6.1 Planlægningen	1871
6.2 Nordens dag, rådsveckorna	1876
6.3 Massmedierna	1878
6.4 De politiska partierna	1879
6.5 Skolorna	1880
6.6 Målgrupper utom Norden	1881
6.7 Utställningen "Kvinnan i Norden"	1882
6.8 Informationsmaterial	1883
6.9 Nordisk Kontakt	1883
6.10 Övrigt	1884
7. <i>Publikationsvirksomheden</i>	1884
7.1 Forhandlingerne	1884
7.2 NU-serien	1884
7.3 Nordisk Statistisk Årbog	1886
7.4 Register over rådsforhandlingerne	1887
7.5 Portrætatriklen	1887
7.6 Statutsamlingen	1887
8. <i>Delegationerne og parlamenterne</i>	1887
8.1 Danmark	1887
8.2 Finland	1888
8.3 Norge	1889
8.4 Sverige	1891
8.4.1 Berättelse om Nordiska rådets 25:e session	
8.4.2 Kommunalt samarbejde över riksgränser	
8.4.3 Övriga aktiviteter	
<i>Tillæg 1</i>	
Regnskab for 1977 samt budget for 1978 og 1979	1897
<i>Tillæg 2</i>	
Personalefortegnelse for præsidiensekretariatet	1901
<i>Tillæg 3</i>	
Præsidiets skrivelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske regeringer	1902
<i>Tillæg 4</i>	
Behandling af modtagne skrivelser	1903

I. Innledning

I samsvar med § 22 i arbeidsordningen for Nordisk Råd avgir presidiet, som det organ som tar hånd om rådets løpende anliggender mellom sesjonene, rapport om sin virksomhet mellom rådets 25. og 26. ordinære sesjon. Rapporten behandler også utvalgenes, informasjonskomitéens og budsjettkomitéens arbeid i denne periode.

Nordiske samarbeidsspørsmål

1.1. Arbeidet innenfor Nordisk Råds rammer har i det forløpne år på forskjellig vis avspeilet den bredde som ble vist i debatten og dokumentasjonen i forbindelse med den 25. sesjon i Helsingfors.

I forgrunnen for den offentlige debatt om nordiske samarbeidsspørsmål i tiden nærmest etter den 25. sesjon sto utredningen av mulighetene for radio og TV mellom landene via satellitt, som ble bebudet på sesjonen. Samtidig inntok økonomiske, sysselsettingsmessige og arbeidsmarkedspolitiske spørsmål en fremtredende plass i den offentlige diskusjon omkring det nordiske samarbeides mål og midler. Ved et kontaktmannsmøte i Reykjavik den 30. august og et seminar på Håsselby slott den 27. oktober 1977 ble spørsmålet reist om mulighetene for innenfor det nordiske samarbeide å forsøke å gjøre de strukturproblemer, som de moderne industrisamfunn står overfor, mindre smertefulle i de nordiske land ved forsterket samarbeide.

Presidiet bemerket at de fem nordiske statsministre på deres møte den 9. desember 1977 var enige om at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt burde kunne bidra til en gunstigere økonomisk situasjon i de enkelte land. Statsministrene uttalte at i denne forbindelse inntar energi-, industri- og regionalpolitikken en fremtredende stilling og at de norske gass- og oljeforekomster ville være et naturlig grunnlag for et bredere samarbeide på disse områder.

Samtidig fortsatte overveielsene innenfor Rådets egne organer om behovet og formene for en fortsatt forbedring av struktur og organisasjon med sikte på å sikre den størst mulige fleksibilitet og effektivitet i det interne arbeid.

Til presidiets møte den 1. april forelå medlemsforslag A 502/j med forslag om en utredning av Nordisk Råds organisasjon og arbeidsformer. Forslaget ble sendt på remiss til de nasjonale delegasjoner og til juridisk utvalg til behandling. Spørsmålet ble sluttbehandlet av juridisk utvalg på dets møte den 23. januar 1978.

Presidiet konstaterte at dets egen virksomhet i noen grad ble berørt av forslaget og av det ellers reiste spørsmål, som nylig var behandlet i den såkalte K. B. Andersen-rapport.

Presidiet påla derfor også sekretærkollegiet å drøfte presidiesekretariatets organisasjon og arbeidsoppgaver og dertil hørende spørsmål.

Dette arbeide er foregått dels i presidiesekretariatet dels i sekretærkollegiet i årets løp og var ved beretningsårets utgang ennå ikke avsluttet.

Presidiet møtte statsministrene den 2. april 1977 under Nordisk Råds 25. sesjon i Helsingfors. Samrådet var blitt avtalt på et møte mellom presidiet og samarbeidsministrene den 18. november 1976 i København. Det var da også enighet om at presidiet og statsministrene burde møtes regelmessig i løpet av høsten forut for de kommende sesjoner.

På dette grunnlag hadde presidiet forberedt seg på et møte med statsministrene i november 1977, men møtet måtte oppgis da ikke alle kunne være med den fastsatte dag. Ny møtedato ble fastsatt til den 20. januar 1978, og i mellomtiden holdt statsministrene et eget møte om nordiske samarbeidsspørsmål den 9. desember 1977.

1.2. *Oppfølging av 25. sesjon*

Nordisk Råds 25. sesjon vedtok 18 rekommendasjoner, hvorav fem dreide seg om programmer av sektoromfattende karakter. De omfattet handlingsprogrammer for byggsektoren og for arbeidsmiljøområdet, samarbeidsprogram for sosial- og helseområdet, handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden og et forslag til konvensjon om grensekommunalt samarbeide i Norden.

Handlingsprogrammene er siden godkjent av Ministerrådet i årets løp. Samtidig er nye fremlagt og remittert til behandling i Nordisk Råds utvalg. Det gjelder ministerrådsforslag om et revidert handlingsprogram for nordisk samarbeide på miljøvernområdet, som er en oppfølging av et tidligere handlingsprogram fra 1972, et handlingsprogram for samarbeide på turismens område og et handlingsprogram for nordisk samarbeide til fremme av likestilling mellom kjønnene.

Fra år til år vil deler av disse handlingsprogrammer bli varetatt innenfor det nordiske samarbeides rammer. Samtidig vil nye medlemsforslag foreligge på hver sesjon og føye nye aktiviteter til som enten skal overveies, utredes eller forberedes innenfor regjeringenes nordiske eller nasjonale organer.

Det påhviler Nordisk Råds organer å følge og vurdere arbeidet med både programmer og forslag og å vurdere de oppnådde resultater. Budsjettkomitéen vurderer for tiden disse arbeidsoppgaver. Samtidig ventes det at rådet og dets utvalg i deres egenskap av politiske organer tar stilling til hvorledes de til rådighet stående midler i de nordiske fellesbudsjetter er anvendt og bør anvendes innenfor de forskjellige sektorer. Endelig bør Nordisk Råds plenarforsamling ved sesjonene gi hele arbeidet politisk fundament og tyngde ved å være med å angi prioriteringer innenfor og på tvers av sektorene.

Under debatten på Nordisk Råds 24. sesjon i København ble det fremført ønske om et program fra Ministerrådet som ikke bare var basert på konkrete prosjekter, men som søkte å angi innbyrdes forenlige

målsettinger for de forskjellige arbeidsområder samt retningslinjer for hvilke midler man kunne anvende for å oppnå dem (NRs 24. sesjon, Protokoll, 3. møte).

Som konsekvens av dette og med statsministrenes samtykke la ministerrådet i slutten av 1977 fram et nytt program for sin virksomhet til uttalelse i Nordisk Råd. Programmets umiddelbare formål var å gi en sammenfatning av hele det nordiske samarbeide, å lette den fremtidige koordinering mellom de forskjellige samarbeidssektorer samt å trekke opp visse retningslinjer for det fremtidige nordiske samarbeide.

Programmet ble sendt til uttalelse i rådets utvalg, og ble tatt opp til drøftelse mellom presidiet og statsministrene ved møtet den 20. januar 1978. Forslaget og utvalgenes uttalelse om det vil sammen med C 1 og presidierapporten danne grunnlag for plenarbeid under 26. sesjon.

Under en diskusjon i presidiet i foregående beretningsår om forutsetningene for å oppnå en rimelig partipolitisk sammensetning av presidiet var det blitt fremført at presidiets partipolitiske sammensetning ikke burde ses uavhengig av formannspostene i rådets fem utvalg og to komitéer. For presidiets vedkommende ble også nevnt at en praktisk løsning muligens var lettere å nå fram til hvis bindingen mellom formannskapet i delegasjonen og medlem av presidiet ble opphevet. Spørsmålet var på dagsordenen igjen i presidiets møte den 1. april 1977, hvor det fra norsk side ble minnet om en enstemmig innstilling fra den norske utenriks- og konstitusjonskomité der det ble påpekt at presidiets sammensetning i 1976 hadde vært i politisk ubalanse. Innstillingen bemerket videre at "Presidiet muligheter til å fungere etter avtaleforutsetningene avhenger bl. a. av at delegasjonene samarbeider for å oppnå en balansert sammensetning av det organ som skal ha den øverste, koordinerende ledelse av Rådets virksomhet".

På sitt møte den 15. juni 1977 besluttet presidiet på foranledning av en skrivelse fra budsjettkomitéen, at man i god tid før den kommende sesjon i forbindelse med forberedelsen av valgene til formanns- og viseformannspostene i de faste utvalg også skulle ta hensyn til besettelsen av disse poster i budsjett- og informasjonskomitéen.

Budsjettkomitéen har som det senest tilkommende organ i rådets gransknings- og kontroll-prosedyre plassert seg på en meningsfylt måte men mener stadig at det kan være grunn til å se nærmere på både sin egen og de enkelte utvalgs muligheter for å følge med i utviklingen.

For utvalgenes vedkommende kan det knipe med saksbehandlingen av de omfattende handlingsprogrammer innenfor de gitte tidsfrister især hvis den også skal omfatte høring av de berørte organisasjoner i alle de nordiske land. Fremgangsmåten ved utarbeidelse, presentasjon og behandling av ministerrådsforslag er derfor et av de emner som kan bli aktuelle i de fremtidige samråd mellom presidiet og samarbeidsministrene.

Etter alt å dømme har informasjonen omkring den 25. sesjon bidratt til å befeste i den nordiske opinion Nordisk Råds rolle og betydning på nesten alle samfunnsområder. Det er grunn til å tro at denne befestelse av troen på Nordisk Råds funksjon også trenger ned i de yngre årsklasser i de nordiske samfunn, dels gjennom skole og undervisning og dels gjennom politiske og folkelige organisasjoner. En fortsatt og utvidet dialog mellom borgere og de nordiske samarbeidsorganer er imidlertid en forutsetning for å bevare tilliten og bør også kunne bli et nytt insitament i det nordiske samarbeid.

1.3. Forberedelsen av rådets 26. sesjon

Mulighetene for en styrking av det nordiske kulturfellesskap gjennom åpen adgang til andre lands TV-programmer via en felles nordisk satellitt ble et av hovedpunktene i debatten på 25. sesjon på grunnlag av en situasjonsrapport (NU B 1977: 1) fra den statssekretærgruppe, som hadde ledet en utredning herom. Den fullstendige rapport ble forelagt for kulturministrene den 14. juni 1977. Ministrene vedtok å sende rapporten til uttalelse i et stort antall nasjonale og nordiske instanser og anbefalte samtidig at prosjektet ble gjort til gjenstand for en bred nordisk behandling før det ble tatt beslutning i noen av de nordiske land.

Med utgangspunkt i den foreløpige rapport og i diskusjonen på 25. sesjon arrangerte Nordisk Råds kulturutvalg et radio- og TV-seminar i Saltsjøbaden i mai 1977. Dermed ble det bidratt til en utvidet debatt om TV over grensene, som fortsatte sommeren igjennom, og i løpet av høst- og vintermånedene fikk ny næring gjennom behandling av slutt-rapporten og av avgitte remissuttalelser og politiske innlegg.

Kulturutvalget tilsluttet seg for sin egen del ministerrådets bestrebelser på å utvirke den bredest mulige offentlige debatt om spørsmålet med tanke på at en slik debatt ville være egnet til å gi det av kulturutvalget etterlyste ministerrådsforslag om nordisk radio- og TV-samarbeide en fastere forankring i den nordiske opinion enn ellers kunne bli tilfelle.

Kulturutvalget har i årets løp hatt to samråd med Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene), den 14. mars 1977 i København og den 17. august 1977 i Utstein ved Stavanger. Møtet i mars var det annet fellesmøte om kulturbudsjettet for 1978. I møtet i august ble bl. a. behandlet kulturutvalgets memorandum om aktuelle spørsmål i det nordiske kultursamarbeide, prosedyren for budsjettsbehandlingen og behandlingen av satellittbetenknningen (NU A 1977: 7, 8, 9).

En av de større saker på sosial- og miljøutvalgets arbeidsprogram i det forløpne år var avfødt av et medlemsforslag om samarbeidet for bedret sunnhetspleie for landbruksbefolkningen i de nordiske land. Etter forberedende drøftinger i utvalget ble det 11—13 oktober 1977 holdt et seminar i Kuopio med sakkyndige innenfor de berørte områder med det formål å konkretisere problemene gjennom drøfting av sykdoms-

billede, ulykkesfrekvens, arbeidsmiljø, og arbeids- og sosialbeskyttelse for selvstendige og lønnstakere innenfor landbruket i de nordiske land.

Utvalget møttes med ministerrådet (miljøministrene) 25. oktober 1977 i Oslo og drøftet her utkast til et program for samarbeidet på miljøvernområdet, som i revidert form nå er forelagt Nordisk Råds 26. sesjon. Utvalget har også gitt sin støtte til et medlemsforslag om en felles nordisk innsats for å få utarbeidet en europeisk konvensjon om miljøvern.

Trafikkutvalget hadde fellesmøte med ministerrådet (trafikkministrene) den 23 november i København og drøftet her bl. a. forbedringen av ministerrådsforslag til et handlingsprogram på turistområdet. Blant trafikksakene har et medlemsforslag om en nordisk storhavn vært gjenstand for en inngående behandling i utvalget, herunder studiebesøk i Gøteborg i oktober.

Økonomisk utvalg har for behandling på rådets 26. sesjon hatt medlemsforslag om en tiårsplan for utvikling av fiskeriprodukter for u-landenes behov, om felles nordisk innsats for gjenvinning av avfall og om nordiske tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon. Utvalget besluttet på den 25. sesjon at en ni-mannskomiteé skulle være behjelpelig med forberedelse av sakene og den har bl. a. holdt møte for å drøfte fordelingen av ministerrådets disponeringsbudsjett for 1978. Utvalget har derimot ikke hatt samråd med ministrene i 1977.

Juridisk utvalg hadde møte med ministerrådet (justisministrene) 1. november 1977 i Stockholm og drøftet bl. a. arbeidet med spørsmålene om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger i de enkelte land, om personbeskyttelse i dataalderen og om nordisk samarbeid for å forebygge voldshandlinger med internasjonal bakgrunn.

Rådets konferanse for 1977 behandlet straffesystemer i Norden og ble holdt på Hotel Nyborg Strand i Danmark den 22.—24. mai. Nordisk samarbeidsråd for kriminologi (NSFK) bisto Nordisk Råds presidiesekretariat ved utformingen av program og dokumentasjon for konferansen. Konferansen ble åpnet av Nordisk Råds president, riksdagsmann V. J. Sukselainen, Finland og ble ledet av formannen i Nordisk Råds juridiske utvalg, folketingsmand Kristian Albertsen, Danmark. Kirkeminister og minister for Grønland, Jørgen Peder Hansen, talte ved åpningen. Hovedemnene for diskusjonen var "Eksisterende straffesystemer" og "Alternative straffesystemer". Et referat av møtets diskusjoner er utgitt i NU B-serien 1977: 25.

Budsjettkomitéens hovedoppgave har i årets løp vært å forberede og gjennomføre drøftinger med ministerrådet (samarbeidsministrene) om budsjettet for 1978. Ved samme anledning er budsjettkomitéen og ministrene blitt enig om en viss prosedyre for behandling av rammebudsjettene. Budsjettkomitéen har fått ministrenes tilsagn om at den vil bli rådspurt og få anledning til å uttale seg om prioritering av midler,

som ikke har kunnet anvendes under den opprinnelig fastsatte fordeling.

Komitéen har også beskjeftiget seg med sine granskende og kontrollerende oppgaver på andre nivåer og anmodet de enkelte utvalg om synspunkter på hvorledes dette ansvar best kan varetas i fellesskap mellom utvalgene og budsjettkomitéen.

Informasjonskomitéen har holdt to seminarer i beretningsåret, ett for arbeidsmarkedsjournalister på Hindsgavl, Danmark, den 25.—27. september, og ett for radio og TV-journalister (samfunnsredaksjonene) den 23.—25. oktober på Hässelby slott, Sverige.

Presidiet har på grunnlag av anmodning fra Foreningene Nordens Ungdomsrepresentantskap (FNU) om økonomisk bidrag til et seminar i forbindelse med rådets 26. sesjon bevilget et beløp på 70 000 Dkr.

Nordisk Råds sekretærkollegium hadde møte med Nordisk Ministerråds stedfortrederkomité den 23. februar 1977 i Helsingfors, hvor man traff beslutning om oppdeling av den nordiske utredningsserie i en A og B-serie, og den 29. august 1977 i Reykjavik for å forberede møtet mellom presidiet og statsministrene som opprinnelig var fastsatt til den 7. november 1977.

Rådets president representerte Rådet ved Nordisk Dataunions konferanse og ved Nordisk Byggedag XIII i København den 22. og 23. august 1977.

Et Nordisk Kontaktmannsmøte ble holdt i Reykjavik den 29. og 30. august med et 80-tall deltakere fra de nordiske administrasjoner og samarbeidsorganer. Møtet ble åpnet av den islandske statsminister Geir Hallgrímsson og handlet bl. a. om spørsmål om råvare- og ressursutredningen, betenkningen vedrørende Nordisk radio og TV via satellitt og fremtidsperspektiver i det nordiske samarbeid.

Sjefene for de felles nordiske sekretariater i Stockholm, Oslo, København og deres nærmeste medarbeidere møttes i april 1977 i Stockholm, i september 1977 i København og i januar 1978 i Oslo for å drøfte organisatoriske og administrative spørsmål av felles interesse.

Sekretærkollegiet hadde møte med utvalgssekretærene den 27. april i Stockholm for å drøfte de forskjellige utvalgs program etter den 25. sesjon. Utvalgssekretærene var samlet med presidiesekretariatet i Stockholm for å drøfte forberedelsen til den 26. sesjon.

Europarådets generalsekretær, Georg Kahn-Ackermann, besøkte Stockholm som den svenske regjerings gjest den 7.—9. mars. Nordisk Råds presidium med presidiesekretæren som vært ga en lunsj for ham den 9. mars.

Presidiesekretæren har etter invitasjon fra Europarådets generalsekretær deltatt i Rådets 29. sesjon som observatør, den 11. og 12. oktober 1977.

1.4 Medlemmar och möten

Vid rådets tjugofemte session utsågs till medlemmar av presidiet riksdagsman V. J. Sukselainen, Finland, som rådets president, fhv. statsminister Poul Hartling, Danmark, altingsmand Jón Skaftason, Island, stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge, och riksdagsman Olof Palme, Sverige, som rådets vice presidenter.

Till suppleanter för presidiets medlemmar utsågs folketingsmand Erling Dinesen, Danmark, riksdagsman Bror Lillqvist, Finland, altingspresident Ragnhildur Helgadóttir, Island, stortingsrepresentant Erland Steenberg, Norge, och riksdagsman Jan-Ivan Nilsson, Sverige.

Den 13 januari 1978 utsåg den danska delegationen Nathalie Lind till medlem av presidiet i stället för Poul Hartling.

Presidiet har sammanträtt i Helsingfors den 30 mars och 1 april 1977, i Stockholm den 18 maj, den 15 juni i Mariehamn, den 15 september i Oslo, den 7 november i Stockholm, den 19 december i Köpenhamn och den 20 januari 1978 i Stockholm. Två möten med Nordiska rådets presidium har hållits per capsulam, den 27 maj samt den 25 november 1977.

Vid mötet i Helsingfors den 30 mars var Olof Palme frånvarande. Palme ersattes av Jan-Ivan Nilsson. Vid mötet den 1 april var V. J. Sukselainen frånvarande. Sukselainen ersattes av Bror Lillqvist. Vid mötet den 18 maj och 15 september var Jón Skaftason frånvarande. Skaftason ersattes under bägge mötena av Ragnhildur Helgadóttir.

Ett möte mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna ägde rum den 20 januari 1978 i Stockholm.

2. Nordiske samarbejdssager

2.1. Juridisk udvalgs sagsområde

2.1.1. Medlemsforslag

Udvalget har behandlet følgende medlemsforslag, der har været henvist til udvalget: A 495 om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd, A 502 om udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer og A 503 om et nordisk domstolsorgan.

Behandlingen af A 495 om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd indledtes under sessionen i Helsingfors 1977 på et møde med deltagelse af repræsentanter for Færøernes lagting og landsstyre. Behandlingen er fortsat, bl. a. med deltagelse af forslagsstilleren, lagtingsmand Erlendur Patursson. Juridisk udvalg har i sin betænkning af 24. januar 1978 indstillet til Nordisk Råd, at der ikke foretages videre i anledning af forslaget. Et mindretal i udvalget har støttet medlemsforslaget.

A 502 om udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer er foregået på grundlag af udtalelser afgivet af de nationale delegationer i Nordisk Råd. Delegationerne har givet udtryk for forskellig stillingtagen til medlemsforslaget. Denne stillingtagen afspejles i juridisk udvalgs betænkning af 24. januar 1978, der i en flertalsindstilling indstiller til Nordisk Råd, at der ikke foretages videre i anledning af medlemsforslaget.

I en mindretalsindstilling indstilles det, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation delvis i overensstemmelse med forslaget.

Medlemsforslag A 503 om et nordisk domstolsorgan har været undergivet en bred remissbehandling. Udtalelserne har gennemgående givet udtryk for, at der ikke findes at være tilstrækkelig anledning til under de eksisterende forudsætninger at anbefale oprettelsen af et sådant organ. Juridisk udvalg har indstillet til Nordisk Råd, at der ikke foretages videre i anledning af forslaget.

2.1.2. Regeringsforslag

Juridisk udvalg har behandlet det af Nordisk Ministerråd fremsatte forslag om et program for Nordisk Ministerråd. Udvalget har i en udtalelse af 24. januar 1978 tilkendegivet, at udvalget ud fra et juridisk synspunkt ikke har indvendinger mod den form og det indhold, som ministerrådet i sit forslag lægger frem for arbejdet i de kommende år. Udvalget har dog understreget den vægt, som må lægges på Helsingforsaftalens målsætning om harmonisering af de nordiske landes lovgivninger i så vidt omfang, som det er muligt.

2.1.3. Beretninger

Juridisk udvalgs arbejde har først og fremmest været præget af overvejelser omkring det i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde — C 1/1977 — indeholdte nordiske lovgivningsprogram. Lovgivningsprogrammet var hovedemnet på dagsordenen for det årlige fællesmøde med de nordiske justitsministre, der fandt sted den 1. november 1977 i Stockholm. I dette møde deltog også medlemmer fra de fem nordiske ægteskabsudvalg. På mødet blev udvalget orienteret om det aktuelle arbejdes stade i ægteskabsudvalgene, og man drøftede koordineringen af de afsluttende faser af arbejdet med udarbejdelsen af lovforslag om ægteskabets økonomiske retsvirkninger.

Af lovgivningsprogrammets øvrige punkter har udvalget særlig overvejet — herunder på fællesmødet med de nordiske justitsministre — retsregler på det økonomiske område vedrørende ikke-ægteskabelige samlivsforhold, personbeskyttelse og EDB, strafferetlige sanktioner, strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold og spørgsmålet om lovgivningen om handelsrepræsentanter.

2.1.4. *Meddelelser om rekommandationer*

Af de til juridisk udvalg henviste meddelelser om rekommandationer har følgende været drøftet med de nordiske justitsministre på fællesmødet den 1. november 1977: nr. 27/1971 om privatlivets fred for så vidt angår spørgsmålet om arbejdet med regler for radiofoniernes gengivelse af optaget materiale, nr. 31/1973 om nordisk samarbejde til forebyggelse af voldshandlinger med international baggrund i relation til den af en nordisk embedsmandskomité afgiven rapport og nr. 24/1974 om samnordisk indsats for beskyttelse af miljøet i samernes kerneområder med henblik på mulighederne for at fremme arbejdet med rekommandationens gennemførelse på områder, der ikke direkte berøres af den ved de svenske domstole verserende retssag om samernes rettigheder.

Med baggrund i meddelelserne til Nordisk Råds 26. session har udvalget indstillet, at følgende rekommandationer anses som slutbehandlede for rådets vedkommende: nr. 13/1965 om ensartet forældelsestid, nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed og nr. 31/1973 om nordisk samarbejde til forebyggelse af voldshandlinger med international baggrund.

2.1.5. *Øvrige sager*

Nordisk Råds konference 1977 blev den 22. — 24. maj afviklet på Hotel Nyborg Strand i Danmark. Emnet var efter indstilling fra juridisk udvalg "Straffesystemer i Norden". Konferencens forhandlinger foreligger trykt i NU-serien som nr. B 1977: 25 "Straffesystemer i Norden". Konferencen blev ledet af formanden i juridisk udvalg, folketingsmedlem Kristian Albertsen. Fra juridisk udvalg deltog i øvrigt riksdagsmand Peter Muurman, Finland, stortingsrepræsentanterne John Austrheim og Olaf Knudson, Norge, og riksdagsmand Erik Adamsson og riksdagsledamot Astrid Kristensson, Sverige.

Riksdagsmand Erik Adamsson har repræsenteret juridisk udvalg under Nordisk Råds radio- og TV-seminar og under Nordisk Dataunions konference om EDB og samfundets sårbarhed.

2.1.6. *Medlemmer og møder*

Efter det norske stortingsvalg består den norske delegation i juridisk udvalg af stortingsrepræsentanterne Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen og Liv Stubberud.

Alttingsmand Halldór Asgrímsson har afløst alttingsmand Asgeir Bjarnason som islandsk repræsentant og næstformand i udvalget.

Udvalgets sammensætning er i øvrigt uændret.

Juridisk udvalg har afholdt møder den 3. og 4. august 1977 i Akureyri, den 30. oktober og 1. november i Stockholm med deltagelse af justitsministrene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige og den 23. og 24. januar 1978 i Stockholm.

2.2 Kulturutskottets sakområde

2.2.1 Samarbete med Nordiska ministerrådet

Enligt etablerad samarbetsordning har kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) under det gångna året hållit två gemensamma möten. För överläggningarna under det förra mötet, som hölls den 14 mars 1977 i Köpenhamn, har redogjorts i presidierapporten till 25:e sessionen (*Dokument 1/1977*).

Grunden för överläggningarna under det senare mötet, som hölls den 17 augusti 1977 i Utstein, utgjordes av kulturutskottets promemoria "Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete" (se *bihang* till utskottets betänkande om *C 1 Bilaga 13*). Utskottet tog först upp till diskussion det pågående arbetet med ett allmänt handlingsprogram för Nordiska ministerrådet. Utskottet påpekade att det för kultursamarbetets del redan fanns handlingsprogram, vilka utgjorde riktlinjer för detta samarbete. Dock fanns det enligt utskottets mening behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som kulturavtalet varit i kraft. Utskottet ansåg att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slagits fast 1974 ("Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", *NU 1974: 24*).

Vid mötet gick kulturutskottet ånyo in på proceduren för budgetsamarbetet mellan utskottet och ministerrådet. Utskottet erinrade om att den första överläggningen, som ägde rum innan budgetberedningen ännu påbörjats, ursprungligen var avsedd att gälla ramen för den kommande budgeten liksom givetvis den allmänna planeringen av kultursamarbetet. Det andra överläggningen skulle gälla prioriteringar inom ett framlagt förslag med den tilltänkta ramen. Utskottet hade dock kommit till att det var mest ändamålsenligt att redan vid den första överläggningen framlägga konkreta förslag till åtgärder inom de olika sektorerna, för att därigenom kunna göra ramdiskussionen mera realistisk än annars. Den andra överläggningen hade sedan kommit att gälla såväl det utarbetade budgetförslagets ram som dess olika poster. Denna procedur har kulturutskottet i olika sammanhang uttryckt sin tillfredsställelse över.

Behandlingen av budgetförslaget för 1978 vid det gemensamma mötet den 14 mars 1977 hade från kulturutskottets synpunkt varit mindre tillfredsställande, emedan det material som tillställs utskottet redan behandlats av det av samarbetsministrarna tillsatta budgetutskottet, vars synpunkter på budgetförslaget kulturutskottet dock inte fått kännedom om.

Kulturutskottet framhöll för ministerrådet behovet av en ändring av budgetproceduren på denna punkt, så att utskottet bereddes tillfälle att utan tidsnöd ta del av alla de synpunkter, även tekniska, som kunde komma fram under de olika skedena av budgetbehandlingen.

I fråga om det nordiska radio- och TV-samarbetet noterade utskottet att ministerrådet beslutat remissbehandla den s. k. satellitutredningens betänkande (*NU A 1977: 7, 8, 9*), ett beslut som utskottet fann vara helt på sin plats. Utskottet underströk vikten av att ministerrådet vidtog åtgärder för att åstadkomma en allmän debatt på brett plan om det nordiska radio- och TV-samarbetet mot bakgrund av möjligheterna till totalspridning av radio- och TV-programmen i Norden via satellit. En fördjupad debatt skulle vara ägnad att ge det av kulturutskottet efterlysta ministerrådsförslaget om nordiskt radio- och TV-samarbete fastare förankring hos den nordiska allmänheten än vad som annars kunde bli fallet.

Kulturutskottet hälsade med stor tillfredsställelse ministerrådets beslut att den 1 juli 1978 inrätta ett nordiskt språksekretariat. Detta beslut hade föranletts av en rekommendation i rådet, *nr 6/1976* angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete. Utskottet förväntade sig nu att ministerrådets beslut följdes av snabba åtgärder på det nationella planet, bl. a. upprustning av språknämnderna, utan vilka beslutet om det nordiska språksekretariatet blott blev en halvmesyr. Vidare förväntade sig utskottet att Nordiska rådet senast till 27:e sessionen förelades ett ministerrådsförslag avseende förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet i enlighet med *rek. nr 12/1977*.

Vad gällde gymnasieskolan och de 16—19-årigas utbildning konstaterade utskottet med tillfredsställelse att ett samarbete nu syntes komma igång. Utskottet meddelade att det för sin del noggrant skulle komma att följa med strävandena att utveckla samarbetet på detta område.

Slutligen tog kulturutskottet upp till diskussion kultursamarbetet 1979. Med utgångspunkt i den mycket blygsamma aktivitetsökningen inom kulturbudgeten under de senaste åren påpekade utskottet att aktivitetsökningen på 5,0 milj. dkr i det slutliga förslaget till kulturbudget för 1978 inte förslog till mer än viss korrigering av den eftersläpning som de tidigare årens svaga aktivitetsökning förorsakat. Utskottet förväntade sig därför att den nordiska kulturbudgeten för 1979 gavs en bas som tillät en väsentligt större aktivitetsökning än budgeten för 1978.

Vad gällde särskilda samarbetsfrågor under 1979 önskade kulturutskottet liksom tidigare understryka betydelsen av folkrörelsernas medverkan i det nordiska kultursamarbetet samt aktualisera frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden. Utskottet hade funnit det naturligt och angeläget att kulturförbindelserna med Grönland gavs ökad uppmärksamhet. Utskottet ansåg att frågan med det snaraste borde göras till föremål för en allsidig utredning, som skulle syfta till att med utgångspunkt i grönländska behov kartlägga möjligheterna till bättre kulturella förbindelser med Grönland.

2.2.2 Medlemsförslag

Kulturutskottet har inom undervisningssektorn beslutat föreslå rådet att antaga rekommendation om att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för dövblinda (*Sak A 497/k*) samt rekommendation om att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning (*Sak A 514/k*).

Inom forskningssektorn behandlar utskottet medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik (*Sak A 513/k*).

Slutligen behandlar utskottet inom den allmänkulturella sektorn medlemsförslag om en undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland (*Sak A 512/k*).

Orsaken till att utskottet sedan senaste session kommit att behandla endast fyra medlemsförslag står delvis att söka i den sena tidpunkten för denna session, till vilken utskottet hann färdigbehandla hela tio medlemsförslag.

2.2.3 Ministerrådsförslag

Kulturutskottet har behandlat ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet benämnt "Människan och resurserna i Norden". I sitt betänkande om ministerrådsförslaget konstaterade utskottet att det nordiska kultursamarbetet, dess mål och medel, givits en summarisk presentation, som till sitt omfång var mycket mindre än den som årligen gavs i ministerrådets berättelse till Nordiska rådet (*C 1*). Då utskottet tidigare avgivit betänkande om de två principskisserna på kulturområdet ("Planer för kultursamarbetet 1973—75", *NU 1972: 8* samt "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", *NU 1974: 24*), på vilka kulturavsnittet i ministerrådsprogrammet baserade sig, avstod utskottet från en detaljgranskning av programförslaget och anlade i stället några allmänna synpunkter på detta. Kulturutskottet föreslog att Nordiska rådet skulle anta ett yttrande till Nordiska ministerrådet att vid fastslåendet av det samlande programmet ta hänsyn till dessa synpunkter.

2.2.4 Berättelser

I sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse (*C 1*) konstaterade kulturutskottet i fråga om de till ministerrådsberättelsen bilagda och till utskottet hänvisade berättelserna att rapporteringen märkbart förbättrats, sedan på hemställan av utskottet i formuläret inryckts en tablå över finansieringen och ekonomin. Utskottet menade dock att det fortfarande verkade som om de båda avsnitten, verksamhet och framtidsplaner, var redigerade utan att i tillräcklig grad hänsyn tagits till det uttalade syftet med verksamheten.

Kulturutskottet har diskuterat sina möjligheter till effektivare kontroll av nordiska institutioners verksamhet.

2.2.5 Meddelanden om rekommendationer

Vid sin genomgång av de meddelanden om rekommendationer som inte varit uppförda på dagordningen för 25:e sessionen beslöt utskottet att till diskussion med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) uppta meddelanden om följande rekommendationer: *nr 24/1964* om vidgat lärarutbyte, *7/1969* om skol- och studentbetygs jämförbarhet samt *13/1970* om nordiska skol- och studentbetygs giltighet, *32/1970* om nordiskt litteraturrexikon, *20/1973* om stöd till den färöiska litteraturen samt *8/1976* om TV-program för sjöfolk. De övriga på utskottets dagordning varande meddelandena beslöt utskottet att med stöd av rådets fullmakt lägga till handlingarna.

2.2.6 Medlemmar och möten

Vid sitt konstituerande möte den 31 mars 1977 valde utskottet till förman Gylfi Þ. Gíslason och till viceförman Per Olof Sundman. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Kristian Slotte.

Efter 25:e sessionen har följande förändringar i utskottets sammansättning ägt rum:

Den 2 augusti 1977 valde Färöarnas lagting i stället för J. Fr. Øregaard lagtingsman Johannes M. Olsen.

Den 24 maj ersattes Veikko Pihlajamäki av riksdagsmedlemmen Marjatta Väänänen.

Vid den 27 oktober 1977 förrättat val inom den norska delegationen utsågs till medlemmar av kulturutskottet stortingsrepresentanterna Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli och Rolf Fjeldvær.

Utskottet har fram till 26:e sessionen hållit följande möten:

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkningar</i>
31.3—3.4.1977	Helsingfors	Protokoll 3: 1977
13.5.1977	Saltsjöbaden	Protokoll 4: 1977
15—16.8.1977	Stavanger	Protokoll 5: 1977
19—20.1.1978	Stockholm	Protokoll 1: 1978

Kulturutskottet har hållit gemensamt möte med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 17 augusti 1977 i Ustein.

En vid utskottets möte i Saltsjöbaden tillsatt arbetsgrupp bestående av förmannen Gylfi Þ. Gíslason och viceförmannen Per Olof Sundman jämte utskottssekreteraren höll den 19—20 juni 1977 ett möte i Köpenhamn för att bl. a. uppgöra utkast till promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete med hänsyn till den nordiska kulturbudgeten för 1979 inför ovannämnda gemensamma möte med ministerrådet.

Den 12—13 maj 1977 arrangerade kulturutskottet i Saltsjöbaden ett radio- och TV-seminarium om de kultur- och programpolitiska följ-

derna av en totalspridning av de nordiska radio- och TV-programmen i Norden, möjliggjord genom användning av satellit. Följande inbjudna deltog i seminariet: från Danmark direktør Erik Andersen, radiorådsformand Jørgen Kleener och kontorchef J. Harder Rasmussen, från Finland redaktör Juhani Artto, fil. mag. Margaretha Starck, professor Martti Tiuri och riksdagsmannen, professor Osmo A. Wiio, från Island avdelningschef Lilja Ólafsdóttir, avdelningschef Jón Þórarinnsson och författaren Indridi G. Þorsteinsson, från Norge journalisten Carl Fredrik Engelstad, førsteamanuensis Per Torsvik, redaktionschef Greta Tveten samt från Sverige redaktör Mauritz Edström, civilingenjör Ulf Gartelius, docent Stig Hadenius och direktör Harry Schein. En utskrift av seminariet har gjorts.

Vid ett av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete arrangerat symposium om arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning den 11—13 oktober 1977 i Höör representerades kulturutskottet av suppleanten, riksdagsman Bengt Wiklund samt utskottssekreteraren.

Tjänstemän vid kultursekretariatet har på inbjudan av utskottet deltagit som sakkunniga i utskottets möten. Direktörerna för föreningarna Norden deltog i mötena under 25:e sessionen i Helsingfors. Ytterligare deltog tjänstemän vid kultur- och undervisningsministerierna i det gemensamma mötet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 17 augusti 1977 i Utstein.

2.3 Social- och miljöutskottets sakområde

2.3.1 Social- och hälsovårdsfrågor

25:e sessionen

Vid sin 25:e session föreslog rådet i en rekommendation (nr 9) Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Utkastet till program hade behandlats vid möten mellan utskottet och ministerrådet den 12 mars och 9 november 1976 varvid enighet uppnåtts om att ett sådant program skulle föreläggas rådets 25:e session.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande till sessionen med tillfredsställelse att programmet förelagts rådet i form av ett ministerrådsförslag. Härigenom bereddes Nordiska rådets organ möjlighet att komma med sina synpunkter innan slutligt beslut fattades i saken. Genom den konstruktion som samarbetsprogrammet fått torde Nordiska rådet genom sin budgetkommitté kunna medverka vid det prioriteringsarbete

som följde i samband med behandlingen av de enskilda samarbetsprojekten, som avsågs bli finansierade via ministerrådets projektbudget.

Slutligen underströk utskottet betydelsen av de ekonomiska och personella resurser som ställdes till förfogande för programmet.

Medlemsförslag

På grundval av ett medlemsförslag om samarbete beträffande *förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (A 493/s)* anordnade utskottet den 12—13 oktober ett seminarium i Kuopio. Vid seminariet behandlades frågor om sjukdomsbenägenhet och olycksfrekvens hos jordbruksbefolkningen, arbetsmiljö och arbetarskydd inom jordbruksnäringen, försäkringsförhållanden för egenföretagare och anställda inom jordbruket, samt socialskyddet inom jordbruket. Seminariet avsåg att ge grundval för utskottets vidare behandling av medlemsförslaget inför rådets 26:e session. Förslaget behandlades därefter vid utskottets möten i Köpenhamn den 13 december 1977 och i Stockholm den 19—20 januari 1978 varvid beslöts att föreslå en rekommendation till rådets 26:e session.

Medlemsförslag A 508/s *Nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp* behandlades vid utskottets möten den 13 december 1977 och den 19—20 januari 1978. I förslaget hemställdes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbete i syfte att förhindra uppkomsten av handikapp. Utskottet beslöt föreslå en rekommendation till rådets 26:e session.

2.3.2 Arbetsmarknadsfrågor

25:e sessionen

Vid sessionen antog rådet på förslag av social- och miljöutskottet en rekommendation till ministerrådet att företa en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (*nr 7/1977*). Vidare antog rådet på förslag av utskottet en rekommendation enligt vilken Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra (*nr 6/1977*).

Medlemsförslag

Mot bakgrund av ovan sistnämnda rekommendation väckte några av rådets medlemmar ett medlemsförslag (*A 501/s*) om *internationell konvention om arbetstiden* vari hemställdes att Nordiska rådet måtte besluta rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO. Förslaget behandlades vid utskottets möten i Kuopio den 11 oktober, i Oslo den 25 oktober och i Köpenhamn den 13 december 1977. Utskottet beslöt föreslå en rekommendation i enlighet med medlemsförslaget.

2.3.3 Arbetsmiljöfrågor

25:e sessionen

På förslag av social- och miljöutskottet antog rådet en rekommendation om att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att därvid särskilt beakta ett antal punkter, som utskottet framfört vid sina överläggningar med ministerrådet och i sitt betänkande. Dessa punkter innebar att ministerrådet borde utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention, etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning, utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning, utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning, vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orskade av förhållanden inom arbetslivet, utreda förutsättningarna för inrättande av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan, vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor (*rek. nr 8/1977*).

Utskottet konstaterade i sitt betänkande över ministerrådsförslaget att programmet inte avsåg att täcka alla i de nordiska länderna förekommande aktiviteter på arbetsmiljöområdet, utan inriktats på de områden där samarbete var möjligt samt fått formen av ett ramprogram som skulle kunna revideras efter hand. Nordiska rådets organ borde beredas möjlighet att medverka i det fortlöpande revisionsarbetet.

Utskottet konstaterade att flera av de konkreta projekten i handlingsprogrammet återfanns redan i budgetprogrammet för år 1977 från den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och ville understryka betydelsen av den konkretisering som ämbetsmannakommittén avsåg att genomföra beträffande ramarna för 1978 års ministerrådsbudget. I den mån som denna konkretisering inte blev mycket långtgående fanns en risk för att resultatet av det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet inte skulle bli särskilt påtagligt.

2.3.4 Miljövårdsfrågor

Medlemsförslag

Vid utskottets möten i Beitostölen den 10 augusti och Kuopio den 11 oktober 1977 behandlades ett medlemsförslag om *nordisk insats för att minska tobaksrökningen (A 498/s)*. Vid sistnämnda möte beslöt utskottet föreslå rådet en rekommendation till ministerrådet om att bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (Nordisk utredningsserie 1975: 24), samt att undersöka formerna för nordisk medverkan vid arrangandet av den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa 1979.

Mot bakgrund av rådets tidigare rekommendation om luftföroreningar (*nr 3/1972*) och om en nordisk miljöskyddskonvention (*nr*

4/1972) samt det vidare arbetet med dessa konventioner som bl. a. lett till att en nordisk miljöskyddskonvention antagits och trätt i kraft i oktober 1976 beslöt utskottet vid sitt möte i Kuopio den 11 oktober att tillstyrka ett medlemsförslag (*A 500/s*) om *gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention*. Utskottet föreslår sålunda rådet att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Vid utskottets möten den 13 december 1977 och den 19—20 januari 1978 behandlades medlemsförslag *A 505/s om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarande av ozonskiktet*, vari hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för utarbetande och antagande av en internationell konvention till skydd för ozonskiktet samt att med hänsyn till kolfluormetanförningarnas farliga miljökonsekvenser kraftigt begränsa dessa föreningsars användning i Norden.

Utskottet beslöt föreslå rekommendationer om att följa den internationella forskningen om dessa ämnen och att undersöka andra faktorer inverkan på ozonskiktet, samt att verka för en internationell konvention.

Vid sina möten den 13 december 1977 och den 19—20 januari 1978 behandlade utskottet medlemsförslag *A 511/s om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer*, vari hemställdes att Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att utarbeta ett nordiskt program för att förbättra beredskapen mot oljekatastrofer, innefattande dels inventering och samordning av tillgängliga resurser för oljebekämpning och dels åtgärder för att förbättra metoderna och resurserna för bekämpning av oljeutsläpp.

Ministerrådsförslag

På inbjudan av Nordiska ministerrådet hölls i Oslo den 25 oktober 1977 ett gemensamt möte mellan utskottet och miljövärdministrarna om ett utkast till program för samarbetet på miljövärdsoområdet. Enighet uppnåddes om att ett reviderat program skulle föreläggas Nordiska rådets 26:e session som ett ministerrådsförslag. Ministerrådet noterade, att utskottet särskilt betonat följande huvudområden, vilka skulle beaktas i det vidare arbetet med programmet:

Internationella luftvärdfrågor. Enighet förelåg om att dessa skulle prioriteras med särskild vikt på nordiska strävanden att få till stånd ett avtal om begränsning av utsläpp som medför gränsöverskridande föroreningar.

Avfallsfrågor m. m. Frågor om avfall, återvinning och hälsofarliga ämnen var områden som ministerrådet skulle studera närmare och ge stor vikt i det vidare samarbetet.

Naturresurser. I diskussionen hade lagts stor vikt på resursfrågorna inklusive energifrågorna. Sistnämnda hörde närmast till det ekonomiska området, där resursutnyttjandet var den viktigaste aspekten, men måste även tas upp i miljösammanhang.

Det reviderade ministerrådsförslaget behandlades vid utskottets möte i Stockholm den 19—20 januari 1978 då utskottet enades om att föreslå en rekommendation i saken.

2.3.5 Jämställdhetsfrågor

Ministerrådsförslag

Ett förslag till handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor förelades Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Behandling av detta skedde vid utskottets möte i Stockholm den 19—20 januari 1978. Utskottet enades om att föreslå rådet en rekommendation i saken.

2.3.6 Berättelser och meddelanden

1. Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1)

Vid 25:e sessionen antog rådet på förslag av utskottet ett yttrande (*nr 3/1977*) där bl. a. framhölls vikten av gemensamma åtgärder för bekämpningen speciellt av bruket av tunga narkotiska preparat som morfin, morfinbas och heroin. Vidare framfördes önskemål att överenskommelsen om internordisk giltighet för recept borde träda i kraft, att en tidsplan för slutförandet av arbetet med upprättandet av ett nordiskt hälsokortssystem borde fastställas, samt att en överenskommelse, om att förmedling av arbetskraft till primär- och sekundärkommuner eller motsvarande rekommenderas ske via den offentliga arbetsförmedlingen, borde ingås mellan Finland och Sverige. — Dessa önskemål har under 1977 uppfyllts.

Vidare uttalades, att ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet borde utarbetas till rådets 26:e session (se ovan under miljövårdsfrågor) samt att ett nordiskt handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor borde utarbetas och föreläggas Nordiska rådets 26:e session (*se ovan*).

2.3.7 Medlemmar och möten

För den tid som denna rapport avser har social- och miljöutskottet hållit möten enligt följande:

31.3. och 2.4.1977 i Helsingfors

9—12.8.1977 i Beitostølen

11.10.1977 i Kuopio

25.10.1977 i Oslo

13.12.1977 i Köpenhamn

19—20.1.1978 i Stockholm

Till förman utsåg utskottet vid konstituerande möte den 31.3.1977 Asbjørn Haugstvedt och till vice förman Bror Lillqvist.

Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Claes Wiklund. (Sekreteraren har varit tjänstledig under tiden 15.4.—31.12.1977. T. f. utskottssekreterare under denna tid har varit byrådirektör Eric Hultén, Nordiska rådets svenska delegation.)

Vid mötet i Helsingfors deltog Ulla Ekelund istället för Bertil Jonasson. I Beitostølen närvar ej Erling Dinesen, Ib Nørlund och Ragnhildur Helgadóttir medan Ingvar Bakken och Doris Håvik ersatte Thor Lund respektive Paul Jansson. Vid Kuopio-mötet deltog ej Erling Dinesen, Ib Nørlund, Ragnhildur Helgadóttir, Asbjørn Haugstvedt och Thor Lund. Hans Jørgen Jensen och Einar Førde ersatte Erling Dinesen och Thor Lund vid mötet i Oslo medan Ragnhildur Helgadóttir var frånvarande. I Köpenhamn ersattes Erling Dinesen av Hans Jørgen Jensen under det att Kirsten Myklevoll och Sigrid Utkilen hade inträtt som nya medlemmar av utskottet. Ragnhildur Helgadóttir var frånvarande vid Köpenhamnsmötet. Erling Dinesen ersattes av Hans Jørgen Jensen vid mötet i Stockholm, då Ib Nørlund var frånvarande. Liv Andersen efterträdde Kirsten Myklevoll som medlem av utskottet.

Nordiska ministerrådet anordnade ett seminarium om rättsligt skydd för jämställdhet på Hanaholmen den 9—10 juni 1977. Utskottet företräddes av sin förman, Asbjørn Haugstvedt, och vice förman, Bror Lillqvist.

Vid ett av kultursekretariatet anordnat symposium om övergången från grundskola till de gymnasiala utbildningarna den 9—10 juni 1977 i Køge deltog från utskottets sida Ulla Ekelund, Petter Savola och t. f. utskottssekreteraren Eric Hultén.

Vid det socialpolitiska ministermötet i Ronneby den 17—19 augusti representerades utskottet av sin förman, Asbjørn Haugstvedt, åtföljd av t. f. utskottssekreteraren Eric Hultén.

Vid ett symposium anordnat av kultursekretariatet om arbetsmarknads- och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning den 11—13 oktober 1977 på Frostavallen i Höör deltog suppleanten i social- och miljöutskottet, Ulla Ekelund.

2.4 Samferdselspørsmål

2.4.1 *NORDKOLT-, STINA- og TELEMIDDEL-prosjektene*

Formålet med NORDKOLT-prosjektet er å redegjøre for og bedømme mulige framtidige persontransporter i mindre og mellomstore nordiske bysamfunn (innbyggertall mellom ca. 10 000 og ca. 200 000). Sluttrapporten ventes å foreligge i NU-serien i juni 1978. Trafikkutvalget regner med å drøfte den i løpet av 1978.

STINA-prosjektet er avsluttet og sluttrapporten foreligger i NU-serien (NU A 1977: 2—4).

Trafikkutvalget ble sommeren 1977 orientert om et oppfølgingsprosjekt til STINA. Det handlet om vurdering av forskjellige faktorer som er av betydning for dimensjonering av en veioverbygning. Også dette prosjekt er avsluttet og sluttrapporten foreligger i NU-serien (NU A 1977: 12).

Når det gjelder veiforskningen har trafikkutvalget dessuten drøftet ytterligere prosjektforslag med Nordisk Ministerråd, trafikkministrene. Prosjektforslagene kommer fra Nordisk Embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET) og handler om a) kartlegging, analyse og prioritering av pågående og planlagte nordiske forskningsprosjekter på veiforskningsområdet, b) måling av lastebilers akseltrykk — samnordisk form, metodikk og utrustning og c) energirasjonalisering under veibygging. Trafikkministrene bekreftet at man søker en samarbeidsform som på mest mulig konstruktiv måte engasjerer nordisk forskningskapasitet. Arbeidet gjennomføres delvis ved laboratorier ved veidirektoratene og delvis ved tekniske høyskoler. NET's samarbeid med Nordisk veiteknisk forbund bidrar til at nasjonale forskningsresultater gis videre slik at dobbeltarbeid kan unngås.

TELEMIDDEL-prosjektet er avsluttet og sluttrapporten ventes å foreligge i NU-serien i løpet av første halvår 1978. Nordisk Ministerråd, trafikkministrene, vil i løpet av Nordisk Råds 26. sesjon i Oslo gi trafikkutvalget en redegjørelse om prosjektet, som gikk ut på å fremme utviklingen og markedsføringen av forskjellig utstyr som gjør det lettere for handikappede å benytte seg av teletjenester.

2.4.2 Transporter i "glesbygd", transporter av handikappede og gods-transporter i "Trondheimsleden"

I de senere årene har trafikkutvalget anbefalt at utbudet av kollektive transporter i tynt befolkede områder kartlegges og at man søker å finne løsninger på eksisterende problemer. I denne forbindelse har utvalget besøkt Nord-Norge samt Åbos og Ålands skjærgårder.

På et møte i juni 1977 på Åland drøftet utvalget et "glesbygds" prosjekt med NET og ga sin tilslutning til gjennomførelsen av en første etappe i 1978, hvorefter man vil ha et bedre grunnlag for å beslutte hvorvidt prosjektet skal videreføres. På møtet med trafikkministrene ble det opplyst at prosjektet av budsjettmessige grunner måtte utsettes ut i året 1978, hvilket trafikkutvalget beklaget.

Omtrent samtidig som et medlemsforslag om tiltak for å gjøre det lettere for handikappede å benytte seg av kollektive trafikkmidler ble reist i Rådet, oppnevnte NET en arbeidsgruppe for å utarbeide forslag til fellesnordiske prosjekt for å bedre utføres trafikksituasjon. Utvalget behandlet medlemsforslaget med henblikk på NET's initiativ og vedtok en

betenkning, hvori det foreslås at Rådet anbefaler Ministerrådet å stille nødvendige ressurser til rådighet til gjennomføring av NET's utredningsarbeid samt å arbeide for at felles nordiske normer på området innføres så snart som mulig.

I løpet av 1977 drøftet trafikkutvalget to ganger godstransporter i "Trondheimsleden" med NET. En ekspertgruppe har avsluttet sin utredning om saken og sluttrapporten foreligger i NU-serien (NU A 1977: 10). Rapporten har vært til høring. I november 1977 hadde trafikkministrene ikke tatt stilling til de forslag som fremføres i rapporten,

2.4.3 Mellomriksveier og deres finansiering

De fleste aktuelle veiforbindelser er allerede under utbygging eller utredes ytterligere. Utvalget har fått opplyst at man har startet byggingen av en vei mellom Kiruna og Narvik. Når det gjelder den foreslåtte veiforbindelse mellom Ivalo og Kirkenes, har finske og norske samferdselsministre besluttet å prioritere utbygging av veien mellom Kaamonen—Sevettjärvi—Neiden. Trafikkutvalget hadde forståelse for den avgjørelsen.

Utvalget har tidligere anmodet om at Ministerrådet utformer forslag til finansiering av mellomriksveier som fremmer utbyggingen av slike forbindelser bedre enn någjeldende ordning. NET har drøftet saken og anbefaler at man fortsatt behandler mellomriksveiene individuelt, og vurderer såvel nordisk som nasjonal betydning i hvert tilfelle. NET mener at dette er særlig viktig i tider når statlig støtte i stor grad rettes in på selektive støttetiltak mot arbeidsløshet.

Trafikkutvalget aksepterte disse argumenter og besluttet foreløpig å ta denne sak bort fra sin dagsorden ettersom någjeldende ordning fungerer forholdsvis effektivt.

2.4.4 Nordisk storhavn, en ferge mellom Island, Færøyene og øvrige Norden samt Øresundsforbindelsene

Trafikkutvalget har hatt til behandling et medlemsforslag om en nordisk storhavn i forbindelse med transoceaniske transport. I den anledning besøkte utvalget i oktober 1977 Gøteborgs havn, hvor utvalget bl. a. ble gjort kjent med havnens investeringsplaner som går ut på å styrke havnens posisjon i konkurransen med kontinenthavnene.

Med henblikk på bl. a. nasjonale havneutredninger besluttet utvalget å foreslå Nordisk Råd ikke å foreta noe ytterligere i anledning av medlemmforslaget.

På møtet med trafikkministrene fikk trafikkutvalget opplyst at man ikke ennå har kunnet trekke noen konklusjoner når det gjelder en fergeforbindelse mellom Island, Færøyene og øvrige Norden. Arbeidet ventes avsluttet i løpet av noen få måneder.

Arbeidet med utredningene om Øresund-spørsmålene er nu i slutfasen. Trafikkministrene regnet med at utvalgene blir ferdige omkring april måned 1978.

2.4.5 Flyforbindelser og flyfraktcharter

Trafikkutvalget har på forskjellige måter søkt å få arbeidet med flyforbindelser mellom de nordlige deler av Norge, Sverige og Finland påskyndet. På møtet med trafikkministrene fremkom at på grunn av lavkonjunkturen er det usannsynlig at flyrutene åpnes før våren 1979. Den arbeidsgruppe som forbereder saken er ikke ferdig med sin oppgave, og det er for tidlig å avgjøre hvilke ruter det er som blir åpnet. Trafikkutvalget vil bli nærmere informert når arbeidsgruppen avslutter sitt arbeide.

Trafikkutvalget har til behandling et medlemsforslag om liberalisering av de nordiske lands regler for fraktcharter. Utvalget har besluttet å utsette den ytterligere behandling til etter Rådets 26. sesjon med henblikk på at de skandinaviske trafikkministre har pålagt Det skandinaviske departementale charterutvalg å gjennomføre en undersøkelse av dels det skandinaviske flyfraktmarkeds omfang, struktur og tendenser og dels hvorvidt det skandinaviske næringslivs behov for flyfraktjenester tilgodeses gjennom det nåværende og planlagte utbud.

Trafikkministrene trodde ikke at utredningen ville foreligge før etter april 1978.

2.4.6 Samarbeid om transportstatistikken

På et møte i april i Oslo ble trafikkutvalget orientert om det samarbeid som foregår innen NUSA's (Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk) rammer. På trafikkutvalgets anbefaling vil NUSA formodentlig ta opp spørsmålet om revisjon og ajourføring av NORDTRANS-statistikken. Statistikerne overveier også gjensidig informasjonsutveksling for bl. a. turiststatistikk, hvilket trafikkutvalget gir sin tilslutning til.

2.4.7 Turistspørsmål

I november 1977 fikk trafikkutvalget anledning til å drøfte et utkast til program for nordisk samarbeid på turistområdet med turistministre og berørte tjenstemenn. Fra trafikkutvalgets side ønsket man de sosiale aspekter fremhevet ytterligere i programmet og behovet for øket informasjon ble understreket.

I det ministerrådsforslag som ble oversendt til Rådet i slutten av desember tas hensyn til utvalgets synspunkter.

Utvalget gjennomgikk forslaget og besluttet å foreslå Nordisk Ministerråd å anta programmet samt kontinuerlig og i fortløpende samarbeide med Nordisk Råds organ å videreutvikle og fordype det nordiske samarbeide på turistområdet.

2.4.8 *CI/1978 og Ministerrådets program*

I overensstemmelse med den nordiske Transportavtales artikkel 11 har utvalget framført synspunkter på det av NET framlagte utkast til virksomhetsprogram for 1978.

På sitt møte i januar 1978 behandlet trafikkutvalget de deler av Ministerrådets program for Nordisk Ministerråd — ”Människan och resurserna i Norden”, som tilhører utvalgets saksområde. Utvalget vedtok i den forbindelse en uttalelse hvori det foreslås for trafikkutvalgets vedkommende at Nordisk Råd antar følgende uttalelse.

Ved Ministerrådets fastsettelse av programmet bør hensyn tas til bl. a. følgende punkter:

1) Trafikkspørsmålene bør i Ministerrådets program sammenføres under en rubrikk inklusive de sjøfartsspørsmål som kan henføres til utvalget

2) Energispørsmålenes forhold til ulike transportløsninger bør utredes

3) Trafikkmiljøet i vid bemerkelse bør ses i relasjon til ulike alternativer i samfunnsplanleggingen

4) Samfunns- og trafikkplanleggingen bør fremme individets frihet til å velge arbeidsplass

5) Samfunns- og trafikkplanleggingen må også ta hensyn til de handikappede

6) Samfunns- og trafikkplanleggingen må også ta hensyn til barna og de eldre.

2.4.9 *Beretninger og meldinger*

I henhold til Rådets bemyndigelse tok utvalget til etterretning de beretninger og meldinger som tilhørte utvalgets saksområde, og som ikke ble særlig behandlet under 25. sesjon.

2.4.10 *Trafikkutvalgets deltakelse i konferenser o. l.*

Trafikkutvalget var i 1977 representert på to av NKTF's (Nordisk komité for transportøkonomisk forskning) konferanser. I konferansen om trafikk og miljø — som ble holdt i Oslo i oktober 1977 — deltok riksdagsman Ralf Friberg, riksdagsman Eric Carlsson, stortingsrepresentant Bjarne Mørk Eidem og trafikkutvalgets sekretær Ólafur Pétursson. I konferansen om STINA-prosjektet, som ble holdt i Helsingfors i desember 1977, deltok trafikkutvalgets formann, riksdagsman Seppo Westermund og riksdagsman Rolf Sellgren.

2.4.11 *Medlemmer og møter*

På trafikkutvalgets konstituerende møte den 31. mars 1977 i Helsingfors ble riksdagsman Pekka Tarjanne valgt til utvalgets formann og folketingsmand Gustav Holmberg til nestformann.

I den periode som denne rapport omfatter har utvalget holdt følgende møter:

<i>Tidspunkt</i>	<i>Møtested</i>
31. mars—2. april 1977	Helsingfors (25. sesjon)
25. april 1977	Oslo
20.—22. juni 1977	Mariehamn, Långnäs, Kökar
24.—25. oktober 1977	Gøteborg
22.—23. november 1977	København
17.—18. januar 1978	Stockholm

Den 23. november 1977 hadde utvalget dessuten et fellesmøte med Nordisk Ministerråd, trafikkmministrene. Følgende statsråd deltok i møtet: Kjeld Olesen, Veikko Saarto, Ragnar Christiansen og Bo Turesson.

Et utkast til program på turistområdet ble behandlet på utvalgets møte den 23. november 1977. Statsrådene Ivar Nørgaard og Ragnar Christansen deltok i møtet.

Når det gjelder trafikktutvalgets sammensetning henvises til Nordisk Råds sesjonsprotokoll fra 25. sesjon. I perioden etter sesjonen er sammensetningen endret slik at den 14 oktober 1977 erstattet Ralf Friberg Seppo Tikka og Seppo Westerlund erstattet Pekka Tarjanne. Dessuten ble stortingsrepresentant Reidar T. Larsen den 27. oktober erstattet av Thor Lund.

På utvalgets møte den 24. oktober 1977 ble riksdagsmann Seppo Westerlund enstemmig valgt til utvalgets formann i stedet for Pekka Tarjanne, som hadde forlatt riksdagen i forbindelse med sin utnevning til generaldirektør for Post- og telegrafstyrelsen i Finland.

2.5 Økonomisk utvalgs saksområde

2.5.1 Ministerrådets beretning og programmer

Utvalget har behandlet de til utvalget henviste ministerrådsforslag, medlemsforslag, beretninger, meldinger og skrivelser.

Det har i tidsrommet mellom 25. og 26. sesjon ikke hatt noe møte med Nordisk Ministerråd.

I utvalgets betenkning om ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbeid (C1/1977) pekte utvalget på betydningen av at ministerrådet medvirker til at arbeidet med utredningen om den nordiske råvare- og ressursituasjon raskt leder fram til en presisering av de områder, hvor et nærmere nordisk samarbeid er hensiktsmessig.

Utvalget foreslo videre kartlegging av mulighetene for et samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige under forutsetning av olje- og gassfunn på kontinentalsokkelen utenfor Nord-Norge. Likeledes fant utvalget at rapporten om mulighetene for å føre i land gass fra Nordsjøen var et verdifullt grunnlag for nordiske forhandlinger om gassens utnyttelse.

Utvalget støttet ministerrådets oppfatning at det er betydningsfullt at de nordiske land gjennom sin økonomiske politikk kan opprettholde et høyt aktivitetsnivå. Betydningen av en koordinert opptreden av de nordiske land i internasjonale økonomiske organer ble sterkt understreket. Utvalget var enig med ministerrådet om å få fram et betryggende grunnlag for å ta stilling til og å finne løsninger på aktuelle kjernesikkerhets-spørsmål.

Utvalgets forslag til uttalelse ble vedtatt av Nordisk Råd med 54 stemmer.

I ministerrådsforslag *B 21/e*, handlingsprogram for samarbeid innen byggsektoren, ble Nordisk Råd bedt om å uttale seg.

Utvalget var enig i at samarbeidet i første rekke burde omfatte byggsektoren. Det kunne imidlertid også bli aktuelt å behandle byggmiljø- og bostedspolitiske spørsmål. Utvalget støttet også tanken om en utredning med det formål å lette samarbeidet mellom nordiske byggforetak med eksport utenfor Norden.

Med 60 stemmer vedtok Nordisk Råd en rekommandasjon til ministerrådet om å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag *B 21/e*. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres under hensyntaken til mulige uønskede sosiale bivirkninger og i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.

Til behandling på rådets 26. sesjon forelå et ministerrådsforslag *B 24*, Ministerrådets program om menneskene og ressursene i Norden.

Økonomisk utvalg har i sin betenkning vedrørende *B 24* uttalt at det ikke har noe imot at programmet vedtas som et program for Ministerrådet. Det har videre foreslått at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

Ved Ministerrådets fastsettelse av programmet bør hensyn tas til:

a) Øket samråd bør finne sted om den økonomiske politikken med sikte på å sikre alle mennesker et trygt og meningsfylt arbeid.

b) Det legges vekt på at drøftingene om et utvidet energi- og industrisamarbeid bringes fram til et snarlig resultat.

c) De annonserte forslag vedrørende dypere samarbeid om bedre utnyttelse av råvarer- og ressurser imøteses. Med hensyn til gjenvinning av avfall vises til utvalgets betenkning om medlemsforslag *A 509/e*.

d) Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling bør tillegges stor betydning i arbeidet med en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling bl. a. ved å støtte finansieringen av prosjekter som har industriell interesse i flere nordiske land.

e) Samarbeidet når det gjelder bistandsvirksomhet og en ny økonomisk verdensordning bør utvikles videre med sikte på en utjevning mellom industriland og utviklingsland.

f) Det nordiske samarbeid i internasjonale organisasjoner har stor betydning for de nordiske lands muligheter for å påvirke disse organisasjoners virksomhet og bør om mulig intensiveres.

2.5.2 Medlemsforslag

Til behandling på rådets 26. sesjon foreligger medlemsforslagene A 506/e, en tiårsplan for utvikling av fiskeprodukter for u-landenes behov, A 509/e, nordisk felles innsats for gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser og A 510/e, felles nordisk tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon.

I anledning av medlemsforslag A 506/e om en tiårsplan for utvikling av fiskeprodukter for u-landenes behov har utvalget foreslått at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

- a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,
- b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Med hensyn til medlemsforslag A 509/e om nordisk felles innsats for gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser har utvalget innstillet at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsarbeid for handtering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Hva angår medlemsforslag A 510/e om felles nordiske tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon, har utvalget foreslått at rådet ikke foretar seg noe i denne sak.

Rek. nr. 18/1975 om opprettelse av en nordisk investeringsbank ble avskrevet under 26. sesjon.

2.5.3 Medlemmer og møter

Utvalget valgte Kjell-Olof Feldt og Arne Nilsen til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært byråsjef Lars Blaaflat.

Etter 25. sesjon er utvalgets sammensetning endret idet Ib Stetter er gått ut og Poul Schlüter er gått inn i utvalget. Etter stortingsvalget er Trygve Bratteli og Erland Steenberg blitt erstattet med henholdsvis Reiuulf Steen og Johan J. Jakobsen.

Under 25. sesjon besluttet utvalget at for tiden fram til 26. sesjon skulle en nimannskomiteé kunne assistere utvalget ved å forberede saker før utvalgets behandling av dem. Komiteen fikk fullmakt til å ta til etterretning slike beretninger og meldinger som ikke var ført på sakslisten for 25. sesjon. Komiteen ble senere anmodet om å gjennomgå og avgi

uttalelse om fordelingen av disposisjonsmidler for 1978 på vegne av Økonomisk utvalg. Til medlemmer av komiteen ble utpekt Poul Hartling, Jens Riisgaard Knudsen, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Jón Skaftason, Lars Korvald, Arne Nilsen (viseformann), Kjell-Olof Feldt (formann) og Allan Hernelius.

Utvalget har holdt følgende møter:

<i>Tidspunkt</i>	<i>Møtested</i>
mars/april 1977	Helsingfors
27. og 29. juli	Torshavn
21. november	Oslo
17. januar 1978	Stockholm

I forbindelse med utvalgets møte i Torshavn ble det foretatt befaringer til færøiske bedrifter og gitt orienteringer om Færøyenes næringsliv.

Utvalgets formann og sekretær deltok på et seminar for ansatte ved nordiske sekretariater den 2. desember 1977 i Stockholm. Førstnevnte holdt foredrag om Norden i Verden.

Sekretæren representerte utvalget på kontaktmannsmøte 29. og 30. august 1977 i Reykjavik og på et journalistseminar 24. oktober 1977 på Hässelby slott.

2.6 Budgetkommitténs verksamhet

2.6.1 Ministerrådets allmänna budget

En av budgetkommitténs hovedoppgifter har under året varit att förbereda och genomföra överläggningar med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) om *ministerrådets allmänna budget för år 1978*.

Till grund för budgetkommitténs behandling av 1978 års budget vid överläggningarna med samarbetsministrarna under året har förelegat dels ämbetsmannakommittéernas ansökningar om anslag till projekt, dels ställföreträdarkommitténs förslag med anledning av dessa ansökningar. Detta material har efter behandling av de olika sakområdena i rådets utskott slutbehandlats i budgetkommittén. Kommittén har därvid sammanställt slutliga synpunkter och önskemål som framförts till samarbetsministrarna vid budgetöverläggningarna.

Inför överläggningarna i februari om totalramen för år 1978 hade ämbetsmannakommittéerna presenterat projektförslag till sammanlagt c:a 36 milj. nkr. Ställföreträdarkommittén hade föreslagit en nedskärning till c:a 23 milj. nkr. Budgetkommittén anförde vid sitt första möte med samarbetsministrarna 1977-01-28 att ställföreträdarkommitténs förslag innebar en drastisk nedskärning i förhållande till äskandena. För flera sektorer, särskilt där handlingsprogram förelåg, syntes en rimlig aktivitetsökning i det närmaste omöjliggöras. Dessutom saknades i ställ-

företrädarförslaget belysande underlag till de föreslagna sektorramarna samt uppgifter om ministerrådssekretariatets administrativa budget. Budgetkommittén var därför vid detta möte endast beredd göra preliminära kommentarer till de föreslagna sektorramarna. Kommittén önskade ett nytt möte med samarbetsministrarna sedan kompletterande upplysningar och material erhållits om ställföreträdarkommitténs budgetförslag. Mötet enades härom.

Vid det nya mötet 1977-02-23 yrkade budgetkommittén i första hand på att den föreslagna totalramen om 23 milj. nkr för nordiska projekt måste höjas. Även efter en noggrann genomgång av ämbetsmannakommittéernas äskanden hade rådets utskott och budgetkommittén stannat för att en ökning av ställföreträdarförslaget med 6,4 milj. nkr till närmare 30 milj. nkr syntes erforderlig för att upprätthålla en rimlig reell aktivitetsökning. Bland prioriterade områden framhölls bl. a. samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdena samt forsknings- och utvecklingssamarbetet på energiområdet.

Ministerrådet fastställde sedermera projektbudgeten för år 1978 till 25 milj. nkr. Totalt omfattar ministerrådets allmänna budget för år 1978 c:a 49 milj. nkr (1976: 28,2 milj. nkr), varav 10,6 milj. nkr avser utgifter för ministerrådssekretariatet i Oslo (1976: 8,4 milj. nkr), 13,8 milj. nkr medel till institutioner och 25 milj. nkr projektmedel (1976: sammanlagt 18,5 milj. nkr).

Vid budgetöverläggningarna i november fick budgetkommittén tillfälle att närmare kommentera ämbetsmannakommittéernas resp. ställföreträdarkommitténs förslag till projekt inom de olika sektorramarna. Detta skedde ånyo på grundval av behandling i de fasta utskotten.

Vid båda budgetöverläggningarna med samarbetsministrarna under året har också vissa principiella frågor diskuterats.

Budgetkommittén och samarbetsministrarna har sålunda enats om en viss ändring i *tidsproceduren för behandling av rambudgeten*. Denna innebär att ämbetsmannakommittéernas äskanden liksom hittills tillställs rådet i december och preliminärt kan behandlas vid utskottens januarimöten före den ordinarie sessionen. Ställföreträdarkommitténs förslag översänds senast i månadsskiftet januari/februari och kan behandlas av utskotten under sessionen. Först efter sessionen (och inte som hittills före denna) sammanträder budgetkommittén för att samordna utskottens synpunkter samt håller överläggningar med samarbetsministrarna. Denna uppläggning skapar bättre tid för en ordentlig budgetgenomgång på rådssidan.

Bland andra frågor som tagits upp med samarbetsministrarna kan nämnas ett förnyat önskemål att ministerrådssekretariatet fortsätter ansträngningarna att söka komplettera den undersökning av de *totala statsutgifterna för nordiskt samarbete* som var föremål för en preliminär uppskattning i slutrapporten från Nordiska rådets arbetsgrupp för bud-

get- och kontrollfrågor (NR 1975, s. 1473). Kommittén har redan något närmare utvecklat detta önskemål i sin föregående årsrapport.

Budgetkommittén har inför samarbetsministrarna ånyo understrukt vikten av att *outnyttjade medel på ministerrådets budget* inte undandras de ändamål och prioriteringar om vilka ministerrådet och budgetkommittén varit ense. Samarbetsministrarna har förklarat sig överens om att eventuella överföringar från ett år till ett annat sker mellan samma projekt, vilket inte reser något principiellt problem om prioriteringen, och att eventuellt påkallade överföringar från en sektor till en annan inte äger rum förrän efter samråd med budgetkommittén.

Vid överläggningarna om anslagen till projektprogrammet för 1978 påpekade budgetkommittén att ett osedvanligt stort antal projekt inte förelåg tillräckligt konkretiserade vid räkenskapsårets början. Detta skulle kunna medföra en olycklig forcering av projektutformningen. Båda parter var ense om nödvändigheten av att kraven på projektförberedelserna skärptes och att det i samband därmed lades särskild vikt vid realistiska kostnadsramar.

2.6.2 Kommitténs övriga verksamhetsinriktning

Budgetkommittén redogjorde i sin rapport över verksamheten 1976 för en rad frågeställningar som behandlats under året, bl. a. frågan om *samordningsmöjligheter* i det nordiska samarbetet, kommitténs huvudsakliga *verksamhetsinriktning*, kompetensfördelningen mellan kommittén och utskotten i fråga om *granskning och efterkontroll* av verksamhet inom ramen för det officiella nordiska samarbetet samt kommitténs befattning med de *internordiska revisionsordningarna*.

Ingenting nytt har egentligen tillkommit i dessa frågor under 1977. Budgetkommittén har emellertid beslutat att i början av 1978 fortsätta diskussionen om sina gransknings- och kontrollfunktioner. Därvid skall bl. a. redovisas hur utskotten kunnat utföra det uppdrag som budgetkommittén, med stöd av presidiet, givet dem angående skärpt uppmärksamhet vid genomgång av berättelserna (C-sakerna).

Vid kommitténs konstituerande möte beslöts att i en skrivelse rikta presidiets uppmärksamhet på att fördelningen av ordförande- och vice ordförandeposterna i utskotten samt i budget- och informationskommittéerna borde behandlas i ett sammanhang för att uppnå en totalt sett rimlig balans mellan partigrupper och nationalitet. Presidiet har sedermera beslutat att så skall ske vid förberedelserna av de val som äger rum i samband med 26:e sessionen.

2.6.3 Medlemmar och möten

Vid kommitténs konstituerande möte valdes Gylfi P. Gíslason till ordförande och Astrid Kristensson till vice ordförande.

Under loppet av 1977 har Seppo Westerlund inträtt i kommittén i

stället för Pekka Tarjanne, Arne Nilsen i stället för Erland Steenberg samt Håkan Winberg i stället för Astrid Kristensson.

Budgetkommittén har under året hållit följande möten:

<i>Tidpunkt:</i>	<i>Plats:</i>	<i>Anm.</i>
1977-01-27	Oslo	Förberedande möte inför budgetöverläggningar med samarbetsministrarna
1977-01-28	Oslo	Budgetöverläggningar med samarbetsministrarna ang. totalramen och sektorramarna för 1978 års budget
1977-02-22	Helsingfors	Fortsatta förberedelser för nya budgetöverläggningar med samarbetsministrarna
1977-02-23	Helsingfors	Fortsatta budgetöverläggningar med samarbetsministrarna ang. totalramen och sektorramarna för 1978 års budget
1977-04-03	Helsingfors	Konstituerande möte
1977-11-16/17	Helsingfors	Förberedande möte inför budgetöverläggningar med samarbetsministrarna Sakkunnig: Budgetchef Kjell Slyngstad, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo
1977-11-17	Helsingfors	Budgetöverläggningar med samarbetsministrarna ang. projekten i 1978 års budget

I mötena före 25:e sessionen deltog 1977-01-27/28 för Finland Bror Lillqvist (som suppleant för Lars Lindeman) och Pekka Tarjanne, för Island Gils Guðmundsson, för Norge Asbjørn Haugstvedt och Erland Steenberg samt för Sverige Knut Johansson (som suppleant för Sture Palm) och Astrid Kristensson (som suppleant för Allan Hernelius). Vid mötet 1977-02-22/23 deltog för Finland Bror Lillqvist (som suppleant för Lars Lindeman) och Pekka Tarjanne, för Island Gylfi Gíslason, för Norge Asbjørn Haugstvedt och Erland Steenberg samt för Sverige Kjell-Olof Feldt (som suppleant för Sture Palm) och Astrid Kristensson (som suppleant för Allan Hernelius).

Vid det konstituerande mötet 1977-04-03 deltog Sture Palm resp. Grethe Lundblad som suppleanter för Kjell-Olof Feldt.

Kommitténs nya medlemmar inträdde vid mötena 1977-11-16/17. Svend Haugaard deltog då som suppleant för Karl Skytte.

2.7 Informationskommittén

Informationskommittén tillsattes av plenarförsamlingen den 31 mars 1977. Till medlemmar utsågs för Danmark folketingsmännen Chr.

Christensen och Robert Pedersen, för Finland riksdagsmännen Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola, för Island alltingsman Gylfi Þ. Gíslason och alltingspresident Ragnhildur Helgadóttir, för Norge stortingsrepresentant Jo Benkow och stortingspresident Guttorm Hansen, för Sverige riksdagsledamöterna Sture Palm och Per Olof Sundman. Kommittén höll sitt konstituerande möte i Helsingfors den 1 april 1977 och utsåg stortingspresident Guttorm Hansen till förman och riksdagsledamot Per Olof Sundman till viceförman. I mötet deltog stortingsrepresentant Martin Buvik som suppleant för Jo Benkow. Medlemmarna Robert Pedersen och Ragnhildur Helgadóttir var frånvarande.

Informationskommitténs sommarmöte hölls i Sønderborg den 15—16 juni 1977 med en utflykt till Flensburg. Frånvarande var de isländska medlemmarna och Jo Benkow. I mötet deltog även redaktörerna för tidskriften *Nordisk Kontakt*.

Under verksamhetsperioden har ytterligare tre möten hållits. Den 20 oktober i Stockholm där de isländska medlemmarna samt medlemmarna Robert Pedersen och Petter Savola var borta, den 30 november 1977 likaledes i Stockholm varvid riksdagsman Ralf Friberg deltog som suppleant för Ilkka-Christian Björklund medan Gylfi Þ. Gíslason och Chr. Christensen var frånvarande. Den 18 januari 1978 deltog samtliga förutom Gylfi Þ. Gíslason och Guttorm Hansen i ett möte i Stockholm. I detta möte deltog även redaktörerna för *Nordisk Kontakt*.

Informationstjänstemännen vid Nordiska ministerrådets båda sekretariat har kallats till samtliga möten.

Informationskommitténs arbete och informationsverksamheten i övrigt redovisas i ett särskilt kapitel (6) i denna rapport.

3. Åtgärder i anledning av Nordiska rådets beslut

3.1 Rekommendationer och yttranden antagna vid 25:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats, att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer:

- Nr 1. Samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall*
- Nr 2. Avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna*
- Nr 3. Samverkan för att bevara den fria skeppsarten i internationella sammanhang*
- Nr 4. Handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn*
- Nr 5. Samarbete beträffande utvecklingsländerna*
- Nr 6. Förkortning av arbetstiden*
- Nr 7. Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor*

- Nr 8. *Handlingsprogram på arbetsmiljöområdet*
Nr 9. *Program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet*
Nr 10. *Samnordisk insats mot trafikonykterheten*
Nr 11. *Förbättring av barnens trafikmiljö*
Nr 12. *Handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden*
Nr 13. *Undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter*
Nr 14. *Utførsel av antikviteter från de nordiska länderna*
Nr 15. *Forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation*
Nr 16. *Undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna*
Nr 17. *Samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna*
Nr 18. *Samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden*

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (rekommendationerna 1—18 och yttrandena 1—5) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 29 juni 1977.

3.2 Rådets arbetsordning

I Nordiska rådets arbetsordning, som är fastställd av plenarförsamlingen den 17 februari 1971, har vidtagits ändringar den 4 mars 1976 och den 2 april 1977. Ändringen 1976 gällde socialpolitiska utskottet, som efter ovannämnda beslut heter social- och miljöutskottet. Med ändringarna 1977 infogades bestämmelser om de fasta kommittéerna i arbetsordningen: § 31 budgetkommittén och § 32 informationskommittén. De därefter följande paragraferna omnumrerades. Insändandefristen för berättelser och meddelanden (§ 43) ändrades från "senast en månad innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar" till "senast den 10 december året innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar". I enlighet med § 46 skall sessionens dokumentationsmaterial ut-sändas till deltagarna två veckor före sessionens början. Med ändringen 1977 uteslöts dock de utredningar, som hör till ärendena, dvs. remiss-materialet.

Arbetsordningen har i sin reviderade version tryckts som tilläggsblad till en svenskspråkig broschyr av Nordiska samarbetsavtal och ingår på samtliga språk i Nordisk Statutsamling 1977, som föreligger till den 26:e sessionen.

3.3 Forberedelserne til rådets 26. session

Præsiediet traf på sit møde den 18. maj 1977 i Stockholm beslutning om, at den 26. session, som finder sted i Oslo, skulle indledes den 18. februar. På sit møde den 15. juni 1977 i Mariehamn besluttede præsidiet endvidere at fastsætte tidsrummet for den 26. session til dagene

18.—22. februar, hvilket var ensbetydende med en halv dags reduktion i forhold til sessionernes traditionelle længde. Samtidig besluttede præsidiets at arrangere simultantolkning ved 26. session i samme former som ved 25. session.

Udsendelse af indkaldelse til 26. session besluttedes af præsidiets på dets møde den 15. september i Oslo, og indkaldelsen udsendtes den 13. oktober 1977.

På sit møde den 7. november 1977 besluttede præsidiets at indkalde de samlede arbejdsudvalg til møde fredag den 17. februar 1978 kl. 18.00. Dagsordenen for de samlede arbejdsudvalgs møde godkendtes af præsidiets på dets møde den 19. december i København.

3.4 Nordisk Råds litteratur- og musikpris

3.4.1 Nordiska rådets litteraturpris 1978

Nordiska rådets Litteraturpris för 1978 har tilldelats den norske författaren Kjartan Fløgstad för romanen Dalen Portland (1977). Den skildrar med ett nyskapande språk människor som påverkas av mot-sättningarna mellan en ursprunglig jordbrukarmiljö och ett modernt industrisamhälle. Romanen präglas både av realistisk berättarkonst och fabulerande fantasi.

Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris sammanträdde den 11 januari 1978 i Köpenhamn för att utse 1978 års pristagare. Prissumman är 75 000 danska kronor. Priset utdelas den 19 februari 1978 i samband med Nordiska rådets 26:e session i Oslo.

Följande verk hade uttagits för bedömning:

Danmark:

Elsa Gress: Salamander (roman 1977)

Tage Skou-Hansen: Den hårde frugt (roman 1977)

Finland:

Ralf Nordgren: Det har aldrig hänt (roman 1976)

Pentti Saarikoski: Dansgolvet på berget (Tanssilattia vuorella) (dikter 1977)

Island:

Thor Vilhjálmsson: Månskära (Mánasigð) (roman 1976)

Tryggvi Emilsson: Fattigfolk (Fátækt fólk) (självbiografi 1976)

Norge:

Kjartan Fløgstad: Dalen Portland (roman 1977)

Stein Mehren: Det trettende stjernebilde (dikter 1977)

Sverige:

Elsa Grave: Slutförbannelser (lyrik 1977)

Sara Lidman: Din tjänare hör (roman 1977)

Medlemmarna i bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris er:

Danmark: Lektor, cand. mag. Torben Brostrøm, professor Mogens Brøndsted och professor, dr. phil. F. J. Billeskov Jansen (suppleant).

Finland: Fil. dr. Kai Laitinen, författaren Sven Willner, bitr. professor Irmeli Niemi (suppleant) och redaktör Ingmar Svedberg.

Island: Lektor Njördur P. Njardvik, *ordförande*, programchef Hjörtur Pálsson och radiochef Andrés Björnsson (suppleant).

Norge: Dr. philos Arne Hannevik, professor, dr. philos Leif Mæhle och litteraturkritiker Odd Solumsmoen (suppleant).

Sverige: Författaren Petter Bergman, författaren Per Olof Sundman och redaktör Åke Leander (suppleant).

3.4.2 Nordisk Råds musikpris

Nordisk Råds musikpris 1978 tildeles den finske komponist Aulis Sallinen för hans opera "Ratsumies" (Ryttaren).

Komiteens motivering för tildelingen har följande ordlyd:

"Nordiska Rådets musikpris 1978 tilldelas den finländska komponisten Aulis Sallinen för hans opera Ratsumies (Ryttaren), till ett libretto av diktaren Paavo Haavikko. Verket segrade i en tävling om en jubileumsopera för festspelen i det femhundraåriga Nyslott och uruppfördes 1975. Ryttaren, en berättelse om 'man och kvinna, krig, hästar, lycka, död' utspelar sig på tröskeln mellan medeltid och nytid, i gränsmarken mellan Sverige och Ryssland, mellan Rom och Bysans, och ger samtidigt en vision av ett självständigt Finland. Sallinen företräder den nyromantiska strömningen i nutida tonkonst. De mytiska elementen i operan bottnar i karelsk folklöre och kyrkosång. Musikaliskt växlar operan mellan starkt dramatiska och utpräglat lyriska partier, i spänning och avspänning, som ger det monumentala verket en levande puls."

Bedömmelseskomiteen möttes i Köbenhavn den 25. januar 1978. Til bedømmelse forelå følgende værker:

Danmark:

Vagn Holmboe: Koncert for cello og orkester

Gunnar Berg: "Essai Acoustique 3" för piano och orkester

Finland:

Aulis Sallinen: "Ratsumies" (Ryttaren), opera

Paavo Heininen: "Maiandros", komposition för piano och elektroniska instrument

Island:

Jón Ásgeirsson: "Þrymskviða", opera

Jón Þórarinnsson: "Völuspá" (Sibyllans spådom)

Norge:

Finn Mortensen: "Hedda", verk for orkester

Knut Nystedt: "Lucis Creator Optime", værk for kor, orkester og solister

Sverige:

Lars-Gunnar Bodin: "Skärvor av en tid som kommer"/"For Jon"

Sven-David Sandström: "Culminations"

Medlemmer af bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds musikpris i 1978 er:

Danmark: Universitetslektor Jens Brincker, *formand*, komponist Per Nørgård og kapelmester Tamas Vetö (suppleant for begge ordinære medlemmer).

Finland: Kapelmester Ulf Söderblom, professor Erik Tawaststjerna og filosofie doktor Timo Teerisuo (suppleant for begge ordinære medlemmer).

Island: Musikchef Árni Kristjánsson, organist Páll Kr. Pálsson og organist Ragnar Björnsson (suppleant for begge ordinære medlemmer).

Norge: Musikchef Kristian Lange, docent Ola Kai Ledang og direktør Ole Henrik Moe (suppleant for begge ordinære medlemmer).

Sverige: Programdirektør Anders Jansson, komponist Lars Johan Werle og redaktør Bengt Emil Johnson (suppleant for begge ordinære medlemmer).

3.5 Rådets konferencer

Nordisk Råds konference 1977 holdtes den 22.—24. maj på Hotel Nyborg Strand i Danmark og er nærmere redegjort for under juridisk udvalgs arbejdsområde, punkt 2.1.5.

Emne, tidspunkt og stedet for Rådets konference 1978 blev drøftet af præsidiet den 20. januar 1978. Præsidiet godkendte præliminært, at konferencen holdes i Finland, forslagsvis den 25. og 26. september i Tammerfors, og at den skal beskæftige sig med økonomiske, erhvervsstrukturelle og beskæftelsesmæssige perspektiver i Norden.

Rådets internationale konference blev holdt sidst i 1975. Med normalt et mellemrum på to år skulle konferencen have været afholdt i 1977, men præsidiet besluttede på baggrund af udskydelsen af den 25. session til april måned 1977 og af muligheden for på grundlag af hidtidige erfaringer at drøfte den fremtidige form for den internationale konference at udskyde næste konference til 1978 i maj/juni i Finland.

På sit møde den 20. januar godkendte præsidiet afholdelsen af den internationale konference på Hanaholmen i Finland i dagene 17., 18. og 19. juni. Konferencens emner bliver det nordiske samarbejdes fundament, organisation og beslutningsprocesser, sagsområderne socialpolitik, regionalpolitik og grænsekommunalt samarbejde og kultursamarbejdet samt institutionerne: Nordisk Investeringsbank og Nordisk industrifond.

4. Delegationerne

4.1 Danmarks delegation

Den danske delegation består af følgende medlemmer:

Stedfortrædere:

Kristian Albertsen	(S)	Otto Steenholdt	(S)
Erling Dinesen	(S)	Hans Jørgen Jensen	(S)
Jens Risgaard Knudsen	(S)	Henning Jensen	(S)
Otto Mørch	(S)	Erik Andersen	(S)
Robert Pedersen	(S)	Inge Fischer Møller	(S)

Bernhardt Tastesen	(S)	Kaj Poulsen	(S)
Karl Skytte	(RV)	Svend Haugaard	(RV)
Nathalie Lind	(V)	Jørgen Brøndlund Nielsen	(V)
Gustav Holmberg	(V)	Ivar Hansen	(V)
Poul Schlüter	(KF)	Ib Stetter	(KF)
Robert René Brusvang	(CD)	Niels Bollman Nielsen	(V)
Chr. Christensen	(KrF)	Bent Honoré	(KrF)
Kirsten Jacobsen	(FP)	Ove Jensen	(FP)
Mogens Voigt	(FP)	Mogens Tange	(FP)
Ib Christensen	(DR)	Leif Glensgård	(FP)
Ib Nørlund	(K)	Steen Folke	(VS)

I forhold til delegationens sammensætning ved 25. session er sket følgende ændringer: Poul Schlüter blev nyt ordinært medlem i stedet for Ib Stetter; Hans Jørgen Jensen og Ib Stetter blev nye stedfortrædere i stedet for henholdsvis Svend Auken og Poul Schlüter fra 5. oktober.

Den 10. januar 1978 valgte folketinget Nathalie Lind til at indtræde i Nordisk Råds danske delegation i stedet for Poul Hartling.

Samtidig valgtes Jørgen Brøndlund Nielsen til ny stedfortræder i stedet for Nathalie Lind.

Den 12. januar 1978 valgte folketinget til ny stedfortræder for Voigt i Nordisk Råds danske delegation Tange i stedet for Glensgård. Samtidig valgtes Glensgård til ny stedfortræder i stedet for Erlendsson.

Den 13. januar valgte folketinget til ny stedfortræder for Brusvang i Nordisk Råds danske delegation Bollmann i stedet for Ingolf Knudsen.

Den 13. januar valgtes Nathalie Lind til formand for Nordisk Råds danske delegation og til medlem af Nordisk Råds præsidium.

Færøernes lagting har den 2. august 1977 valgt Johannes M. Olsen og Erlendur Patursson som medlemmer med henholdsvis Agnar Nielsen og Ove Mikkelsen som stedfortrædere. I forhold til delegationens sammensætning ved 25. session er der herved sket følgende ændringer: Johannes M. Olsen er nyt ordinært medlem i stedet for J. Fr. Øregaard; Agnar Nielsen er ny stedfortræder i stedet for Poul Jacob Olsen. Det bemærkes, at det nye medlem og den nye stedfortræder repræsenterer sambandspartiet, medens Øregaard og Olsen repræsenterede socialdemokratiet.

4.2 Finlands delegation

Vald den 4 februari 1977 för tiden intill nästa val äger rum. Kompletterad den 18 februari, den 10, 24 och 31 maj samt den 16 september och den 7 oktober 1977.

<i>Valda medlemmar:</i>		<i>Suppleanter:</i>
Björklund, Ilkka-Christian 4.2.	(Skdl)	Ekorre, Mikko 4.2.
(Tikka, Seppo 4.2.—6.9.)		Knuuttila, Sakari 4.2.
Friberg, Ralf 16.9.	(Sd)	Kanerva, Ilkka 4.2.
Holkeri, Harri 4.2.	(Kok)	Koski, Irma 4.2.
Karhuvaara, Sinikka 4.2.	(Kok)	Söderman, Jacob 4.2.
Koivisto, Tellervo 4.2.	(Sd)	Muurman, Peter 4.2.
Lillqvist, Bror 4.2.	(Sd)	Rainio, Kullervo 4.2.
Olander, Elsi 4.2.		(Alenius, Ele 4.2.—1.5.)
Saارين, Aarne 4.2.	(Skdl)	Hyvönen, Anna-Liisa 10.5.
Savola, Petter 4.2.	(K)	Tenhiälä, Hannu 4.2.
Sukselainen, V. J. 4.2. (Kalavainen, Meeri 4.2.—8.2.)	(K)	Saukkonen, Juhani 4.2.
Sundqvist, Ulf 18.2.	(Sd)	Ajo, Aimo 4.2.
Tuominen, Mirjam 4.2.	(Skdl)	(Kivistö, Kalevi 4.2.—20.5.)
(Breilin, Reino 4.2.—8.2.)		Peltola, Kaarina 24.5.
Tuomioja, Erkki 18.2.	(Sd)	Liikanen, Erkki 4.2.
Westerholm, Raino 4.2.	(Sk)	Järvilehto, Ulla 4.2.
Westerlund, Henrik 4.2.	(Sfp)	Stenbäck, Pär 4.2.
(Tarjanne, Pekka 4.2.—23.9.)		Nieminen, Terhi 4.2.
Westerlund, Seppo 7.10.	(Lkp)	Dahlman, Nils 2.11.76—
Woivalin, Folke 2.11.76— 2.11.77—31.10.78	(AS)	2.11.77—31.10.78
(Pihlajamäki, Veikko 4.2—20.5.)		(Hanhiova, Veikko 4.2.—24.5.)
Väänänen, Marjatta 24.5.	(K)	Pihlajamäki Veikko 31.5.

4.3 Islands delegation

Altinget valgte den 20. desember, for tiden indtil næste valg finder sted følgende medlemmer og suppleanter:

Efri deild (överste afdeling) E:	neðri deild (nederste afdeling.) N.
<i>Sjálfstæðisflokkurinn.</i>	(<i>Selvstændighedspartiet</i>) (Sj.)
<i>Fulltrúar (medlemmer)</i>	<i>Varafultrúar (stedfortrædere)</i>
Helgadóttir, Ragnhildur, f. 30.	Jónsson, Axel, f. 22. Bæjarfulltrúi
Forseti Alþingis (Altingspræsident), Reykjavík, N.	(byrådsmedlem), Kópavogi, E.
Hermannsson, Sverrir, f. 30. Útgerðarmaður (skibsreder), Reykjavík, N.	Bjarnadóttir, Sigurlaug, f. 26. Kennari (lærer), Reykjavík, N.

*Framsóknarflokkurinn.**Fulltrúar (medlemmer)*

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaróttar-
lögmaður (höjesteretssagförer),
Kópavogur, N.

Ásgrímsson, Halldór, f. 47. Lek-
tor (lektor), Höfn í Hornafirði, E.

*Alþýðubandalagið.**Fulltrúi (medlem)*

Kjartansson, Magnús, f. 19. Fyrrv.
ráðherra (fhv. minister), Reykja-
vík, N.

*Alþýðuflokkurinn.**Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi P., f. 17. Fyrrv.
ráðherra (fhv. minister), Reykja-
vík, N.

*(Fremskridtspartiet) (F)**Varafultrúar (stedfortrædere)*

Helgason, Jón, f. 31. Bóndi (bon-
de), Seglbúðum, V-Skaftafellssýs-
lu, N.

Pétursson, Páll, f. 37. Bóndi (bon-
de), Höllustöðum, A-Húnavatns-
sýslu, N.

*(Folkeforbundet) (Ab.)**Varafultrúi (stedfortræder)*

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöf-
undur (forfatter), Reykjavík, N.

*(Det socialdemokratiske parti) (A.)**Varafultrúi (stedfortræder)*

Björgvinsson, Sighvatur, f. 42.
Fyrrv. ritstjóri (fhv. redaktör),
Reykjavík, N.

4.4 Norges delegation

Etter Stortingets valg av 15. desember 1976 hadde den norske delega-
sjon følgende sammensetning:

Kåre Willoch	(H)
Håkon Kyllingmark	(H)
Olaf Knudson	(H)
Jo Benkow	(H)
Erland Steenberg	(Sp)
Per Borten	(Sp)
John Austrheim	(Sp)
Lars Korvald	(Kr. F)
Asbjørn Haugstvedt	(Kr. F)
Finn Gustavsen	(S. V.)
Reidar T. Larsen	(S. V.)
Trygve Bratteli	(A)
Rolf Fjeldvær	(A)
Guttorm Hansen	(A)
Thor Lund	(A)
Arne Nilsen	(A)
Liv Stubberud	(A)
Bjarne Mørk Eidem	(A)

På Rådets 25. sesjon i Helsingfors møtte de nevnte delegasjonsmed-
lemmer med unntak for Jo Benkow som hadde forfall og ble erstattet av

stortingsrepresentant Martin Buvik. Stortingsrepresentant Erland Steenberg var for denne perioden valgt som delegasjonens formann.

Etter stortingsvalget 12. september 1977 ble det foretatt nyvalg av norsk delegasjon. Det skjedde 27. oktober 1977 og delegasjonen har etter dette følgende sammensetning:

Trygve Bratteli	(A)
Rolf Fjeldvær	(A)
Guttorm Hansen	(A)
Reiulf Steen	(A)
Thor Lund	(A)
Arne Nilsen	(A)
Liv Stubberud	(A)
Kirsten Myklevoll	(A)
Bjarne Mørk Eidem	(A)
Kåre Willoch	(H)
Håkon Kyllingmark	(H)
Jo Benkow	(H)
Sigrid Utkilen	(H)
Astrid Gjertsen	(H)
Lars Korvald	(Kr. F)
Asbjørn Haugstvedt	(Kr. F)
Kjell Magne Bondevik	(Kr. F)
Johan J. Jakobsen	(Sp)

Denne sammensetningen gjelder for tiden fram til 31. desember 1978. Som formann for delegasjonen valgte delegasjonen for dette tidsrom stortingsrepresentant Lars Korvald.

4.5 Sveriges delegation

Nordiska rådet svenska delegationen vald den 19 oktober 1976 (för tiden intill dess val nästa gång äger rum)

<i>Medlemmar</i>		<i>Suppleanter</i>	
Nilsson, Jan-Ivan N.	(c)	Jonäng, Gunnel M.	(c)
Palme, S. Olof J.	(s)	Peterson, Thage E. G.	(s)
Hernelius, J. Allan	(m)	Nordstrandh, Ove H.	(m)
Feldt, Kjell-Olof	(s)	Lindahl, Essen H. G.	(s)
Carlsson, C. Eric	(c)	Eriksson, Olle	(c)
Adamsson, Erik S. J.	(s)	Håvik, I. Doris H.	(s)
Wirtén, Rolf G. S.	(fp)	Richardson, N. Gunnar E.	(fp)
Mellqvist, Sven A.	(s)	Lundblad, Grethe	(s)
Sundman, Per Olof	(c)	Håkansson, Alfred L.	(c)
Palm, N. Sture	(s)	Gadd, P. E. Arne	(s)
Kristensson, Astrid M.	(m)	Petersson, Per M.	(m)

Johansson, Knut B. M.	(s)	Häll, Karl-Erik	(s)
Jonasson, J. E. Bertil	(c)	Ekelund, Ulla G.	(c)
Skantz, Anna-Greta	(s)	Wiklund, Bengt O	(s)
Sellgren, Rolf O. M.	(fp)	Romanus, L. Gabriel	(fp)
Jansson, Paul G.	(s)	Johansson, Tyra A. S.	(s)
Sundberg, Ingrid E.	(m)	Carlshamre, Nils O. G.	(m)
Werner, Lars H.	(vpk)	Marklund, Eivor I.	(vpk)

Den 11 oktober 1977 företog riksdagen val av medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet för tiden intill dess val nästa gång äger rum. Den ändringen har skett i delegationernas sammansättning sedan den 25:e sessionen att Håkan Winberg (m) invalts som ordinarie medlem efter Astrid Kristensson (m).

5. Organistiska och finansiella spørsmål

5.1. Budgetfrågor

Utfallet av 1977 års budget ligger inom ramen för anslagna medel. Utgifterna har uppgått till 6 929 987 skr. och inkomsterna till 1 817 845. Nettoutgifterna är således 5 112 142 skr. Intäkterna av rådets tryck, främst Nordisk utredningsserie, har blivit avsevärt större än beräknat. Å andra sidan har överskridanden skett på några konton, särskilt under posterna resekostnader (flyttning utgifter) och rådets tryck; de senare uppvägs dock, som redan framgått, av större intäktsökningar. Enskilda överskridanden beror huvudsakligen på starkt stigande kostnadsutveckling under verksamhetsåret. Presidiet har emellertid i god tid före budgetårets utgång medgivit att enskilda poster i budgeten för 1977 vid behov fick överskridas inom ramen för den totala budgeten.

I den reviderade budgeten för 1978, som fastställdes av presidiet 1977-12-19, har några omdisponeringar företagits och nettoutgifterna uppjusterats med 196 000 skr. till 5 876 000 skr. Uppjusteringarna på ordinarie konton betingas av osäkerhet i fråga om löneutvecklingen på den svenska arbetsmarknaden under 1978 samt omfattningen av förväntade kostnadsstegringar. Kostnaderna för rådets tryck förväntas öka avsevärt främst p. g. a. utökat omfång av NU-serien. En ny post för utgivning av en bok om Nordiska rådets historia är också en nettoökning av budgeten. Höjningarna kompenseras dock till största delen av motsvarande uppräknade intäkter för 1978.

I den reviderade budgeten är det icke räknat med kostnader som kan uppkomma i samband med eventuell flyttning av presidiesekretariatet från Gamla riksdagshuset.

I budgeten för 1979 har räknats med fortsatta normala kostnadsök-

ningar. Dessutom har vissa belopp justerats på grundval av erfarenheterna från budgetutfallet de senaste åren. Budgeten för 1979 har en nettoomslutning på 6 430 000 skr. Av nettoökningen med 554 000 skr. i jämförelse med den reviderade budgeten för 1978 belöper sig 90 000 skr. på kostnader för en engelsk och finsk version av boken om Nordiska rådets historia, 80 000 skr. på ökade kostnader från Nordisk Kontakt (ökad upplaga) och 180 000 skr. på rådets tryck, den senare uppvägs dock delvis av ökade intäkter.

En uppställning över den reviderade budgeten för 1978 och ny budget för 1979, personalförteckning samt revisionsrapport bifogas som tillägg 1 och 2.

5.2 Präsidiesekretariatet

Präsidiesekretär Helge Seip, Norge, indgav sin afskedsbegäring till Rådets präsidium den 1. april og fik den bevilget med fratræden til 1. august 1977. Han efterfulgtes af afdelingschef Gudmund Saxrud; Norge, fra 18. august 1977.

Stedfortrædende præsidiesekretær Lasse Lindhard Madsen, Danmark, efterfulgtes den 1. august 1977 af Gunnar Næsselund, Danmark.

Stedfortrædende præsidiesekretær Arnold Willén, Sverige, efterfulgtes den 12. december 1977 af Jan O. Karlsson, Sverige.

På posten som sekretær for rådets trafikudvalg indtrådte Snjólaug Ólafsdóttir, Island, den 1. december 1977 som afløser for Ólafur Pétursson, Island, som søgte sin afsked fra 1. januar 1978.

Kamrer Eivor Andersson fratrådte efter ønske fra udgangen af 1977 og efterfulgtes af Pia Andersson fra 21. november 1977.

Ingegerd Wahrgren fik fra 1. januar 1977 tillagt titlen byråsekretære.

Udvalgssekretær Claes Wiklund var fritaget for tjeneste fra 15. april 1977 til årets udgang. I denne periode fungerede byrådirektør Eric Hultén som udvalgssekretær.

5.3 Sekretærkollegiet

Sekretærkollegiet mødtes mellem den 25. og 26. session i kalenderåret 1977 den 26. april i Stockholm, den 6. juni i Stockholm, den 19. august i Stockholm, den 29. august i Reykjavík, den 31. oktober og 1. november i Stockholm, den 12. december i København og i kalenderåret 1978 den 12. januar i Stockholm, den 20. januar i Stockholm og den 9. februar i Stockholm.

Sekretærkollegiet mødtes den 29. august 1977 i Reykjavík med stedfortræderkomiteen i Nordisk Ministerråd, dels for at forberede mødet mellem præsidiet og statsministrene, som fandt sted den 20. januar

1978, og dels for at drøfte forberedelserne til Nordisk råds 26. session.

Fra august 1977 indtrådte præsidiasekretær Gudmund Saxrud i sekretærkollegiet som formand efter præsidiasekretær Helge Seip. De faste medlemmer af sekretærkollegiet er for Danmark Axel Gormsen, for Finland Håkan Branders, for Norge Gudvin Låder Ve, for Island Friðjón Sigurdsson og for Sverige Christer Jacobson. I møderne den 31. oktober og 1. november mødte Birgitta Malmros for den svenske delegation som konstitueret generalsekretær. I mødet den 12. januar mødte stedfortrædende generalsekretær Niels Ove Gottlieb for den danske delegation.

5.4 Kulturfonden og Investeringsbanken

Nordiska kulturfondens styrelse och revisorer samt granskningsutskottet för Nordiska kulturfondens förvaltning

Enligt Art. 7 i Överenskommelsen om Nordiska kulturfonden av den 12 juni 1975 (Nordisk Statutsaml. NU 1975: 37) består fondens styrelse av tio medlemmar av vilka Nordiska rådet väljer fem. För dessa väljes personliga suppleanter. Valet företas för två kalenderår åt gången. Enligt Art. 15 beslutar Nordiska rådet om revision av fondens förvaltning och räkenskaper. För att följa upp bestämmelserna i artikel 16 i överenskommelsen beträffande granskning av kulturfondens berättelse och räkenskaper utser Nordiska rådet årligen ett särskilt utskott.

Som medlemmar i Nordiska kulturfonden för perioden 1977—78 valde Nordiska rådet den 28 februari 1976 följande: Karl Skytte med Poul Hartling som suppleant, Olavi Lähteenmäki med Georg Backlund som suppleant, Sverrir Hermansson med Gils Gudmundsson som suppleant, Guttorm Hansen med Jo Benkow som suppleant och Ingemar Mundebo med Bengt Wiklund som suppleant. Genom fyllnadsval den 31 mars 1977 invaldes Gunnar Richardsson efter Ingemar Mundebo, som lämnat styrelsen.

Som revisorer för Nordiska kulturfonden för perioden 1977—78 invaldes den 31 mars 1977 Otto Mørch med Ivar Hansen som suppleant och Jørgen Bredsdorff med S. Lenler-Olsen som suppleant.

Till medlemmar av *utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning* valde Nordiska rådet vid sin 25:e session:

Danmark: folketingsmedlem Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant,

Finland: riksdagsmedlemmen Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki-Olander som suppleant,

Island: alltingsman Gylfi Þ. Gíslason med Sverrir Hermansson som suppleant,

Norge: odelstingspresident Per Borten med stortingsrepresentant Rolf Fjeldvær som suppleant,

Sverige: riksdagsmedlemmen Paul Jansson med Eric Carlsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Gylfi Þ. Gíslason. Som utskottets sekreterare har fungerat kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte.

Sedan 25:e session har Per Borten utträtt ur rådet. Han har i utskottet ersatts av stortingsrepresentant Kjell Magne Bondevik.

Utskottet har sammanträtt den 20 januari 1978 i Stockholm och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under 1976 (*Sak C 16/k*). I mötet deltog de ordinarie medlemmarna förutom Robert Pedersen, Ulf Sundqvist och Paul Jansson. Suppleant för Pedersen var Svend Haugaard och för Sundqvist Elsi Hetemäki-Olander.

För Nordiska kulturfondens verksamhet redogörs i särskild berättelse (*C 16/k*). Som bilaga till berättelsen ingår bl. a. revisorernas berättelse och betänkande från granskningsutskottet för Nordiska kulturfondens förvaltning.

Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté

Enligt § 13 i Stadgan för Nordiska investeringsbanken (fastställd av Nordiska ministerrådet den 4 december 1975) har en kontrollkommitté upprättats med uppgift att kontrollera, att Nordiska investeringsbankens verksamhet bedrivs i överensstämmelse med stadgarna. Kommitténs tio ledamöter utses för en period av högst två år. Fem av ledamöterna utses av Nordiska rådet.

Vid tidpunkten för Nordiska rådets 24:e session 1976 hade överenskommelsen om upprättande av investeringsbanken ännu inte ratificerats av samtliga länder. Plenarförsamlingen bemyndigade presidiet att utse rådets fem första representanter i kontrollkommittén med verkan fram till nästa ordinarie session. Presidiet utsåg 1976-06-04 Poul Hartling, Mauno Forsman, Jón Skaftasón, Martin Buvik och Paul Jansson att ingå i kontrollkommittén. Plenarförsamlingen förlängde den 31 mars 1977 mandatperioden för ledamöterna t. o. m. den 31 maj 1977. Samtidigt utsågs Poul Hartling, Mauno Forsman, Jón Skaftasón, Håkon Kyllingmark och Paul Jansson för perioden den 1 juni 1977—den 30 april 1979. Poul Hartling lämnade kontrollkommittén den 1 januari 1978. Presidiet utsåg den 20 januari 1978 Poul Enggaard att efterträda Poul Hartling med verkan fram till fyllnadsval vid rådets 26:e session.

För Nordiska investeringsbankens verksamhet och kontrollkommitténs rapport redogörs i särskild berättelse, som lämnas till rådets 26:e session. Överenskommelsen och stadgan finns publicerade i Nordisk Statutsamling, NU 1975: 37.

6. Informationsfrågor

6.1 Planläggningen

Syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet finns formulerat i den informationsplan som gäller från början av 1976. Det är att inom och utom Norden verka för att 1) Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer, 2) uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 3) pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt, 4) arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt. Dessutom skall informationsverksamheten ha till syfte att 1) kontinuerligt följa utomstående grupper (t. ex. massmediernas, forskarnas, Föreningarna Nordens) behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom samt 2) följa upp det egna arbetets resultat med avseende på de uppställda målen.

Målgrupperna, till vilka informationsverksamheten skall riktas, har prioriterats. Vid sidan av de interna målgrupperna har följande externa grupper getts högsta prioritet: 1) massmedierna, 2) de politiska partierna, 3) lärarna.

Den långsiktiga informationsplanen kompletteras årligen med verksamhetsplaner, vilka utgör grunden för budgetarbetet.

Under 1977 var den utåtriktade informationsverksamheten synnerligen livlig. Den koncentrerades främst till vårmånaderna då Nordiska rådet samlades till sin 25:e session, då onsdagen den 23 mars firades som Nordens dag och då Föreningarna Norden arrangerade s. k. rådsveckor på många olika orter i samtliga nordiska länder. Informationen syftade härvid främst till att bekantgöra resultaten av Nordiska rådets arbete under 25 år. För ändamålet utgavs en särskild folder på danska, finska, isländska, norska och svenska. I föreningarna Nordens gåvobok till samtliga medlemmar skildrades Nordiska rådets 25-åriga verksamhet. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete lät utarbета en väggavis om nordiskt samarbete. Den distribuerades till skolor och organisationer runt om i Norden.

Strävan att i högre grad än tidigare koordinera den informationsverksamhet som bedrivs av de officiella nordiska samlingsorganen har under året främst gällt informationen till målgrupper utom Norden.

6.2 Nordens dag, rådsveckorna

Enligt presidietts beslut högtidlighölls onsdagen den 23 mars 1977 som "Nordens dag". Under främst mars och april månad arrangerade Föreningarna Norden därtill s. k. rådsveckor vid vilka Nordiska rådets

arbete uppmärksammades. Sammanlagt genomfördes ca 250 arrangemang av vilka en tiondedel koncentrerades till Nordens dag.

I *Danmark* var Nordens dag allmän flaggdag. Föreningen Norden arrangerade en fest i Köpenhamns rådhus, vid vilken statsminister Anker Jørgensen talade. Nordiska rådets danska delegation höll en presskonferens på Christiansborg. Fhv. statsminister Poul Hartling, folketingets formand Karl Skytte, fhv. minister Erling Dinesen, folketingsmedlemmarna Kirsten Jacobsen, Kristian Albertsen och Chr. Christensen informerade om aktuella frågor i det nordiska samarbetet. Regeringen företrädde av minister Lise Østergaard, som redogjorde för de fyra ministerrådsförslag som förelåg vid 25:e sessionen. I samlingen deltog ett stort antal journalister, ministrar och medlemmar av ämbetsmannakommittéer, de nordiska ländernas ambassadörer och nordiska kontaktmän. Vid presskonferensen presenterades vidare Föreningarna Nordens gåvobok, som överräcktes till Nordiska rådets presidium.

Folketingetsmand Chr. Christensen medverkade som talare vid en av Föreningarna Norden arrangerad fest i Tromsø den 24 mars.

Den danska delegationens sekretariat samarbetade med den danska Föreningen Norden i en skolkampanj. Till folkskolor, gymnasier, högskolor och seminarier utsändes ett informationspaket, som innehöll en folder om resultat av Nordiska rådets arbete under 25 år, ett standardföredrag om Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets verksamhet, den danska utgåvan av publikationen Nordiska samarbetsavtal, Föreningarna Nordens gåvobok 1977, samt en folder om Nordiska ministerrådet.

I *Finland* (utom Åland) förekom arrangemang på 48 orter. Arrangörer var de lokala avdelningarna av föreningen Pohjola-Norden, i vissa fall i samarbete med respektive kommun eller någon skola på orten. Föreningen Pohjola-Nordens centralkansli och Nordiska rådets Finlands delegation hjälpte till när det gällde att anskaffa föredragshållare.

Arrangemangen ägde rum under perioden 13 mars—17 april. Huvudparten koncentrerades till perioden 23—30 mars, därav en stor del på Nordens dag den 23 mars. Som föredragshållare medverkade ministrar, medlemmar och suppleanter i Nordiska rådets Finlands delegation, andra riksdagsmän, tjänstemän vid Nordiska rådet och riksdagen, förtroendemän inom Pohjola-Norden, samt tjänstemän vid de nordiska ländernas ambassader i Helsingfors.

Föreningen Norden på *Åland* uppmärksammade Nordiska rådets 25-årsjubileum dels vid sitt årsmöte den 27 februari, dels vid ett samkväm för på Åland inflyttade nordbor den 23 mars. Vid årsmötet medverkade generalsekreterare Håkan Branders, vid samkvämet talman Folke Woivalin.

På *Island* uppmärksammades 25-årsjubileet bland annat med ett stort möte i Nordens hus.

I Norge svarade Föreningen Norden för en hel rad arrangemang. Den norska delegationen hjälpte till med att anskaffa talare. Sammanlagt medverkade 22 talare på 19 orter. Från grannländerna kom f. d. statsminister Olof Palme, Sverige, som talade i Oslo och folketingsmand Chr. Christiansen, Danmark, som talade i Tromsø. Till arrangörerna distribuerades en del informationsmaterial om Nordiska rådet.

Föreningarna Nordens gåvobok hörde till det informationsmaterial som tillställdes samtliga stortingsrepresentanter. Inför jubileumssessionen arrangerades en presskonferens, som samlade ett trettiotal deltagare. I norsk radio och TV uppmärksammades rådsjubileet på många sätt. Programmedarbetarna erhöll bakgrundsmaterial om Nordiska rådets historia och verksamhet.

I Sverige utkom en broschyr "Sverige i Norden" som låg klar inför Nordens dag och rådsveckorna. Den distribuerades till massmedia den 21 mars. Skolorna hade tidigare uppmärksammats på rådsjubileet med en skrivelse till generaldirektören i skolöverstyrelsen. I den presenterades även "Väggavisen".

I samarbete med Föreningen Norden genomfördes, till större delen under tiden 25 februari—2 april, 52 s. k. rådsarrangemang runt om i landet. Som föredragshållare medverkade både tidigare och nuvarande medlemmar och suppleanter i den svenska delegationen, medlemmar ur Finlands delegation, tjänstemän och förtroendemän inom Föreningen Norden, tjänstemän från nordiska sekretariatet och från det svenska sekretariatet. Rekryteringen av föredragshållare påverkades i viss mån av att den 25:e sessionen kom att sammanfalla med den planerade tiden för rådsveckorna.

Antalet rådsvenemang som genomförts överskrider det ovan angivna antalet, bl. a. beroende på att några lokalavdelningar av Föreningen Norden själv skaffat föredragshållare utan det svenska rådssekretariatets medverkan. Så sent som i oktober 1977 genomfördes tre arrangemang, varav det ena ägde rum i Motala där f. d. statsminister Tage Erlander talade över Nordiska rådets utveckling under de 25 åren.

6.3 Massmedierna

Massmedierna gav våren 1977 Nordiska rådet och det nordiska samarbetet en synnerligen stor publicitet. Det skedde främst inför rådets 25:e session i Helsingfors och i samband med firandet av Nordens dag och rådsveckorna.

Servicen till massmedierna sköttes enligt tidigare riktlinjer. Pressmeddelanden har upprättats såväl centralt som nationellt och tillställts massmedierna. Inför den 25:e sessionen distribuerades inom artiktjänsten en serie intervjuer med rådspolitiker som deltog i rådsarbetet under de första åren. Kandidaterna för Nordiska rådets litteraturpris pre-

senterades i en serie artiklar. Till sessionen utarbetades även för massmediernas bruk en sammanställning av de ärenden som uppförts på dagordningen. Sammanställningen utkom även i upplagor på finska och engelska. Telexförbindelserna vid 25:e sessionen anlitas för 152 sändningar. Presskonferenser arrangerades vid sessionen och även efter flera utskottsmöten samt efter möten med rådsutskott och ministerråd.

Under år 1977 arrangerades två seminarier. Det ena hölls på Hinds-gavl den 25—27 september. Till det inbjöds arbetsmarknadsjournalister från massmedierna i de nordiska länderna. I seminariet deltog 24 journalister, 8 företrädare för arbetsmarknadens parter, 9 föredragshållare och 15 medlemmar från Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets sekretariat. Seminarieprogrammet upptog bland annat en redogörelse för det arbetsmarknadspolitiska läget i Norden, en presentation av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet och dess konsekvenser för individerna och nationerna samt en redogörelse för ministerrådets utredning om ungdomsarbetslösheten i Norden. Seminariet avslutades med en diskussion om arbetsmarknadsjournalisternas roll varvid också synpunkter på informationsarbetet framfördes. Seminarieförberedelserna skedde i samråd med företrädare för Nordens fackliga samorganisation (NFS) och de nordiska arbetsgivarföreningarna.

Det andra seminariet arrangerades på Hässelby slott i Stockholm den 23—25 oktober 1977. Till det inbjöds journalister från radions och televisionens samhällsredaktioner eller motsvarande. 13 journalister från fyra av de nordiska länderna deltog. Programmet upptog information om det nordiska samarbetets organisation och de aktuella arbetsuppgifterna, vilka genomgicks utskottsvis. Planerna på en nordisk radio- och tv-satellit presenterades och diskussionen kretsade främst kring de programpolitiska frågorna. Utgående från en inledning av informationskommitténs ordförande, stortingspresident Guttorm Hansen diskuterades framtidsperspektiven i det nordiska samarbetet.

Rapporter från de båda seminarierna har tillställts seminariedeltagarna och Nordiska rådets nationella delegationer. I NU-serien publicerades under året rapporter från informationsseminarier 1976 (*NU B 1977: 7 och 8*).

6.4 De politiska partierna

Frågan om informationen till de politiska partierna har utretts av en arbetsgrupp med riksdagsledamot Sture Palm som ordförande. I första skedet hölls på nationellt plan konferenser med partisekreterarna. Under 1977 förelåg resultatet av dessa överläggningar. Arbetsgruppen sammanställde därpå sin slutrapport som låg som grund för informationskommitténs behandling. Kommitténs förslag till åtgärder har godkänts av presidiet.

Åtgärderna skall sättas in dels på nationellt plan, dels centralt. De nationella sekretariaten uppmanas att 1) effektivisera distributionen av redan befintligt material, 2) bygga ut och effektivisera kontakterna till de olika undergrupperna inom målgruppen politiska partier och därvid göra partierna uppmärksamma om sina möjligheter att stå till tjänst med service. De nationella delegationerna uppmanas att förstärka sina informationsresurser. Informationssektionen gavs i uppdrag att 1) utarbeta ett nyhetsbrev och därvid söka samarbete med ministerrådets båda sekretariat, 2) arbeta vidare med produktionen av bildband, 3) i samarbete med de övriga sekretariaten överse distributionen av Nordisk Kontakt, Kalendarium, Statistisk Årsbok, program för sessionerna, viktigare dagordningar och NU-serien till främst partikanslierna, de politiska partiernas nyhetsbyråer, de politiska kvinno- och ungdomsförbundens kanslier samt föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap. Vidare godkände presidiet ett förslag om utarbetande av ett informationspaket och ett förslag om att distribuera nya medlemsförslag till de politiska partierna.

Nyhetsbrevet kommer att utges i samarbete med Nordiska ministerrådets sekretariat. Utgivningen inleds då det nya verksamhetsåret börjar efter Nordiska rådets 26:e session.

Inom informationskommittén har frågan om en Nordisk årsbok utretts av en särskild arbetsgrupp. Även i detta avseende har ett samarbete med ministerrådets sekretariat eftersträvat. Informationskommittén har av finansiella skäl inte kunnat förverkliga planerna. Frågan tas upp på nytt under år 1978.

6.5 Skolorna

Lärarna hör till de externa målgrupper som, enligt informationsplanen, skall prioriteras i informationsverksamheten.

Den av informationskommittén tillsatta arbetsgruppen, s. k. skolarbetsgruppen, hade ett första, konstituerande, möte den 3 februari 1977. Ytterligare två möten hölls under våren och hösten 1977. Därutöver har ett mindre arbetsutskott (4—5 personer) samlats vid tre tillfällen under 1977 samt i början av 1978. I skolarbetsgruppen, som har riksdagsman Per Olof Sundman som ordförande, ingår förutom sekretariatspersonal även företrädare för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, centrala skolmyndigheter, lärareorganisationer samt föreningarna Norden. Till vissa av arbetsgruppens möten har adjungering skett, främst från Föreningarna Nordens Förbund och föreningarna Nordens historiska facknämnd.

Enligt informationsplanen skall arbetsgruppen bl. a. (citat ur mandatet): . . . ”Föreslå konkreta åtgärder som på kort sikt och inom ramen för de innevarande undervisningsplanerna kan ge eleverna vid grundsko-

lans högstadium och gymnasier ökade kunskaper om nordiskt samarbete." samt . . . "Föreslå åtgärder som på sikt kan medföra att undervisning om nordiskt samarbete i högre grad än hittills tas med i läroplanerna."

Arbetsgruppen har för avsikt att avge en slutrapport under hösten 1978 enligt ovannämnda mandat. Arbetet har påbörjats genom bl. a. kartläggning av visst nordiskt undervisningsmaterial, främst historia och samhällskunskap, på grundskolans högstadium och gymnasier samt kontaktverksamhet gentemot utbildningsdepartementet och skolmyndigheter.

Vidare har arbetsgruppen haft fortlöpande kontakt med bl. a. lärare från lärarhögskolor, lärarorganisationer och läromedelsförlag. Arbetsgruppen har givit uppslag till artiklar och delvis medverkat vid planering och produktion av ett nordiskt temanummer av Aktuellt för historielärarna, en tidskrift som distribuerats till historielärarna i samtliga nordiska länder. Bl. a. har det skrivits ett avsnitt om modernt nordiskt samarbete i avsikt att vidarebefordra information även till eleverna, då lärarna förutsätts använda delar av tidskriftens innehåll i undervisningen.

Arbetsgruppen har, i samråd med främst föreningarna Norden, planerat en lärarkonferens, som är tänkt att äga rum under första hälften av år 1978 och vars resultat med uppföljning delvis skall ligga till grund för slutrapporteringen under hösten.

I samband med rådets 25:e session, jubileumssessionen, har skolorna informerats om det nordiska samarbetet. I Danmark och Finland skedde det i form av skolpaket som distribuerades i samverkan med föreningarna Norden.

Parlamentariker och även tjänstemän från rådet har hållit föreläsningar i en del skolor under nämnda period och även senare under året.

Den av Nordiska kulturfonden bekostade "väggavisen" om nordiskt samarbete, som distribuerats till skolorna i samtliga nordiska länder, har delvis följts upp av skolarbetsgruppen; dels genom Kultursekretariatets representant, dels genom kontakt och rapporter från vissa lärar- och elevprojekt runt väggavisen.

Ett samarbete har diskuterats med den svenska riksdagens skoltjänst angående lärarkurser (samhällskunskap) i syfte att öka kunskaperna om modernt nordiskt samarbete. Ett förslag om årligen återkommande nordiska fortbildningskurser har också inkommit från nämnda skoltjänst.

6.6 Målgrupper utom Norden

Frågan om informationen till målgrupper utom Norden har under verksamhetsperioden utretts av en arbetsgrupp med stortingsrepresentant Jo Benkow som ordförande. I gruppen har Nordiska ministerrådet båda sekretariat och utrikestjänsternas pressavdelningar varit represen-

terade. Gruppen lade i slutet av 1977 fram sin slutrapport.

Arbetsgruppen redogör för nuläget och den aktuella distributionen. Den utreder syftet med utlandsinformationen och kartlägger målgrupper och språkområden. Slutligen lägger arbetsgruppen fram förslag beträffande informationsmaterial och organisatoriska åtgärder. En fastare koordinering av denna del av verksamheten med ministerrådets båda sekretariat och de nordiska ländernas utrikestjänster eftersträvas.

Arbetsgruppens slutrapport har presenterats för informationskommittén som tar den till behandling våren 1978.

6.7 Utställningen "Kvinnan i Norden"

Utställningen "Kvinnan i Norden" som framställdes till den 24 oktober 1976 har även under 1977 visats på flera orter inom och utom Norden.

I *Danmark* visades utställningen under år 1977 på ca 30 platser. De flesta exemplar av utställningen har sedan överlämnats till lärarseminarier, folkhögskolor och andra undervisningsanstalter för permanent bruk.

Föreningen Pohjola-Norden i *Finland* har inte exakta uppgifter om de orter på vilka utställningen visats då exemplar av den i vissa fall har distribuerats vidare från den första utställningsorten till närbelägna orter utan att detta rapporterats till centralkansliet. Enligt föreliggande uppgifter visades utställningen under 1977 på 48 orter runt om i landet, oberäknat Åland. Eftersom utställningen på ett antal orter visats både i finsk- och norskspråkig version, stiger antalet kända visningar av den finskspråkiga versionen till 47 och av den norskspråkiga till 14. På Åland har utställningen visats i två olika lokaler i Mariehamn, varefter den cirkulerat i ett antal kommunbibliotek.

Även i *Norge* har utställningen visats även under 1977. Det gäller bland annat de stora biblioteken i Oslo, Deichmanske Bibliotek (med filialer) och Universitetsbiblioteket. Vid det förstnämnda visades utställningen under större delen av våren och sommaren, delvis samtidigt med Vägavisen och utställningen "Oljen i Norden". I Universitetsbiblioteket visades även utställningen under en längre period hösten 1977.

I *Sverige* distribuerades utställningen i ett första skede november 1976—februari 1977 till 58 mottagare. I Föreningen Nordens regi vandrade den därefter vidare i 3—4 nya led, då främst till skolor och bibliotek. I september 1977 uppskattades utställningen till att ha nått ut till drygt 200 olika orter och institutioner. Enligt reaktioner som inkommit till Föreningen Nordens centralsekretariat har utställningen nått resultat utöver vad man förväntat och den har dessutom visat sig tåla förflyttningar i fler omgångar än ursprungligen uppskattats. Nordiska rådets svenska sekretariat har även i viss mån placerat utställningen i egen regi i Stock-

holm. Så tillbringade den tre veckor i Kanslihuset och användes i samband med en familjepolitisk konferens och en kulturvecka för kvinnliga filmskapare i Stockholm.

Utom Norden har utställningen distribuerats av Svenska Institutet. Den har visats i England, Holland och Tyskland. Visningar planeras ytterligare i Belgien och Österrike.

6.8 Informationsmaterial

Till informationskampanjerna i anslutning till rådsjubileet förordigställdes en folder på samtliga nordiska språk. I den redogörs kort för resultaten av Nordiska rådets arbete. Samtidigt gjordes en affisch avsedd att fästa uppmärksamheten på foldern. Av föreningarna Norden inköptes en upplaga av föreningarna Nordens gåvobok 1977. Den har distribuerats centralt och via de nationella sekretariaten. Gåvoboken har i första hand tillställts samtliga medlemmar av föreningarna Norden. Den föreligger i två upplagor, en på skandinaviska språk, en på finska. Till rådsjubileet uppdaterades den allmänna broschyren om nordiskt samarbete och gavs ut i en svensk och en norsk upplaga.

En ny allmän broschyr om det nordiska samarbetet har utarbetats. Den utkommer på svenska och norska till 26:e sessionen. Även den finska översättningen föreligger klar. Översättningen till engelska pågår.

Under året har förre danske generalsekreteraren Frantz Wendt fortsatt arbetet på sin historik över Nordiska rådet. Den danska utgåvan beräknas kunna publiceras under 1978. Enligt planerna skall en sammanfattning av boken utges på finska och engelska. Detta väntas ske under 1979.

Nordiska ministerrådet har utarbetat en ny broschyr om sin organisation och verksamhet. En delupplaga har tillställts Nordiska rådet. Samma gäller för den broschyr om den nordiska miljöskyddskonventionen som publicerats på ministerrådssekretariatets försorg. Även den engelska översättningen av inledningskapitlet till ministerrådets berättelse C 1 har delvis distribuerats av Nordiska rådet.

Kalendariet över nordiska möten utgavs under 1977 med 10 nummer i en upplaga av 1 500 exemplar.

6.9 Nordisk Kontakt

Tidskriften *Nordisk Kontakt*, som orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och det nordiska samarbetet, utkom under 1977 med sin 22:a årgång. Numrens antal var 16 och utgivningen skedde varannan vecka under den tid av året då parlamenten är samlade. Antalet sidor var 968.

Redaktionen bestod av Erling Larsson, ansvarig utgivare och redak-

tionssekreterare, Carl Kauffeldt (till den 30.9.), Axel Nielsen (1.10—21.1.) och Poul A. Frederiksen, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Johansson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Uno Käärik (till den 30.4), därefter Olle Högstrand, Sverige.

Prenumerationspriset är 12 skr per år, oförändrat sedan 1966. Upplagan 11 000 exemplar. Under året utökades distributionen av tidskriften till främst förtroendemän och funktionärer inom de politiska partierna.

6.10 Övrigt

Inom ramen för den studiebesöksordning som avtalats med ministerrådets sekretariat besöktes presidiesekretariatet under året av bl. a. en grupp funktionärer i Arbejdernes Oplysningsforbund i Hvidovre och av Nordiska klubben i Helsingfors. Deltagarna i Nordisk journalistkursus företog ett studiebesök till råds-sessionen i Helsingfors.

7. Publikationsverksamhet

7.1 Förhandlingarna

Förhandlingarna vid tjugofemte sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

25:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band, ett huvudband om 2 146 sidor och ett supplementband om 933 sidor i vilket remissyttrandet och promemorior har samlats.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Verbum & Hässler Sambok AB, Hägersten, svarat. Huvudbandets upplaga har uppgått till 2 100 exemplar och supplementbandets till 1 600 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 25:e sessionen ägde rum under december 1977.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

7.2 NU-serien

Vid ett möte mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté i Helsingfors den 23 febru-

ari 1977 fattades ett beslut om uppdelning av NU-serien i en A- och en B-serie.

Under 1977 har följande nummer utkommit i A-serien:

1. Nordiskt språksekretariat (2 800 ex.)
2. STINA, slutrapport. Allmän del (4 600 ex.)
3. STINA, slutrapport. Teknisk del, text (4 400 ex.)
4. STINA, slutrapport. Teknisk del, bilagor (4 400 ex.)
5. Nordiskt tjänstemannautbyte (2 850 ex.)
6. Arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna under konjunkturbedgången 1975—76 (2 300 ex.)
7. Nordisk radio och television via satellit. Statssekreterargruppens slutbetänkande (8 800 ex.)
- 7 F. Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset (2 400 ex.)
8. Nordisk radio och television via satellit. Bilagor till den tekniska delrapporten (5 000 ex.)
9. Nordisk radio och television via satellit. Bilagor till den rättsliga delrapporten (5 000 ex.)
10. Godstrafiken i Trondheimsleden (2 600 ex.)
11. Läkemedel och trafik (3 400 ex.)
12. STINA II (4 450 ex.)
13. Tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten i de nordiske land (4 355 ex.)
14. Nordisk råvare- og ressourceudredning (3 030 ex.)
15. Førtdids- og invalidpension i Norden (2 900 ex.)
16. Nordiska rådet, register 1965—1974 (2 630 ex.)
17. Nordisk statutsamling (2 300 ex.)
18. Yearbook of Nordic Statistics, 1977 (Nordisk statistisk årsbok) (12 000 ex.)

Under 1977 har följande nummer utkommit i B-serien:

1. Nordisk radio och television via satellit (4 000 ex.)
2. Nordisk lederuddannelsesprojekt for hotel- og restaurationsfaget (2 000 ex.)
3. Nordiskt kulturcentrum i Finland (3 000 ex.)
4. Nordens Hus på Færøerne (2 500 ex.)
5. Grunnskolen i Norden, 1976 (6 700 ex.)
6. Nordisk miljöprovsbank (2 300 ex.)
7. Den nordiska nyhetens väg. Seminarium (1 975 ex.)
8. Seminarium för deltagare i Nordisk Journalistkursus (2 000 ex.)
9. Behandling i institusjoner. Rapport fra det tredje nordiske forskningssymposium om narkotikaproblemer (3 400 ex.)
10. Individualisering av engelskundervisningen (5 425 ex.)
11. Kontrollpolitik och psykofarmaka (4 000 ex.)
12. Forskningens roll för social- och miljövärdspolitiken (2 900 ex.)

13. Englannin kielen opetuksen yksilöistäminen (2 025 ex.)
14. Förörternas kulturliv (2 300 ex.)
15. Datorbaserad informations- och dokumentationstjänst för arbetsmedicin och yrkeshygien (2 150 ex.)
16. Miljövårdsutbildning vid universitet och högskolor. Konferens (2 700 ex.)
17. Produkters levetid (3 000 ex.)
18. Återkommande utbildning i Norden (4 350 ex.)
- 18 E. Recurrent Education in the Nordic Countries (2 100 ex.)
19. Likestilling i arbeid og familieliv (1 900 ex.)
20. Individualisering av matematikundervisningen (4 300 ex.)
21. Matematiikanopetuksen yksilöinti (2 950 ex.)
22. Förskola i glesbygd (3 450 ex.)
23. NOVU — Nordisk voksenundervisningsprosjekt. Slutrapport (2 550 ex.)
24. Integrering i förskolan av handikappade barn/funktionshämmande barn/barn med behov av särskilt stöd och stimulans (2 730 ex.)
25. Straffesystemer i Norden (2 000 ex.)
26. 10:e Nordkalottkonferensen (2 380 ex.)
- 26 F. 10. Pohjoiskalottikonferenssi (670 ex.)
27. Arbetsmarknadsutbildning i Norden (2 130 ex.)
28. Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden (2 300 ex.)
29. Nordiska interfaceprojektet (2 750 ex.)
30. Betald studieledighet i Norden (3 650 ex.)
31. Arbeidsmarked og arbeidsmarkedspolitik i Norden (2 200 ex.)
32. Handlingsprogram för nordiskt samarbete inom byggsektorn (3 170 ex.)
33. Kontaktmannamöte 1977 i Reykjavík (2 045 ex.)
34. Naturgeografisk regionindelning i Norden (4 300 ex.)
35. 16—19-åringarnas utbildningssituation i Norden I: Utbildning och ungdomsarbetslöshet (4 155 ex.)
36. Nordisk radio och television via satellit. Remissammanställning (5 765 ex.)
37. Lærerutdanning i de nordiske land (4 475 ex.)
38. Jämförande studie av arbetsmarknadsstatistik i Norden (2 300 ex.)
39. Arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning (3 750 ex.)
40. Konsumentundervisning i skolan (2 800 ex.)
41. Nye veier i voksenopplæringen — en kartlegging av forsknings- og utviklingsarbeid i Norden (4 000 ex.)

7.3 Nordisk Statistisk Årsbok

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av redaktör Harry de

Shårengrad vid Nordiskt statistiskt sekretariat i København. Årsboken utkommer i februari 1978 (*NU A 1977: 18*) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i København.

7.4 Register över rådsförhandlingarna

Register över rådsförhandlingarna 1965—1974 har utkommit som nummer *NU A 1977: 16*. Detta register har, liksom registret 1953—1964 (*NU 1969: 19*), redigerats av informationssekreterare Olof Wallmén.

7.5 Porträttmatrikeln

Till tjugofemte sessionen utgavs en upplaga på 850 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av informationsassistent Mary Ann Sørensen och tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner.

7.6 Statutsamling

Fr. o. m. 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statutsamlingen är byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet. Nordisk statussamling utkommer i februari 1978 i 2 300 exemplar (*NU A 1977: 17*).

8. Delegationerna och parlamenten

8.1 Danmark

Den danske delegations beretning til Folketinget om Nordisk Råds 25. session 1977 er trykt.

I anledning af medlemsforslag A 480/j om afgivelse af en regeringsberetning om det nordiske samarbejde til parlamenterne i de nordiske lande besluttede man i den danske delegation, at information om det nordiske samarbejde på regeringssiden kunne ske ved, at kapitel I i ministerrådets årlige beretning blev forelagt folketinget sammen med delegationens beretning.

Den danske delegation har siden 25. session bl. a.

a) afgivet en udtalelse i anledning af medlemsforslag A 502/j om en udrødning om Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer (delegationsmøde 6. oktober 1977)

b) ansat ny dansk redaktør (Poul Frederiksen) for Nordisk Kontakt (pr. 1. januar 1978)

8.2 Finland

Rådets Finlands delegations berättelse över Nordiska rådets verksamhet år 1976 överlämnades till riksdagen den 6 oktober 1977. Utskottet för utrikesärenden avgav betänkande över berättelsen den 2 december 1977 (UtUB nr 20/1977 rd.). I betänkandet framhöll utskottet bl. a.:

”Även under berättelseåret har det nordiska samarbetet utvecklats på många olika sätt och vittomfattande. Av de samsarbetsområden som under berättelseåret varit av central betydelse vill utskottet särskilt konstatera den betydelse som det nordiska lagstiftningssamarbetet samt samarbetet i anknytning till arbetsmiljö- och miljöskyddsfrågorna har vid utvecklandet av dessa områden. Utskottet värdesätter även högt det beslut som fattades vid ifrågavarande session och som går ut på att simultantolkning införs vid rådets plenarförsamlingar. På detta sätt har man skapat betydligt bättre och jämbördigare förutsättningar även för de finskspråkiga medlemmarna i rådet att aktivt och fullödigt deltaga i rådets verksamhet. Förverkligandet av den nordiska kommunala rösträtten och valbarheten i Finland och Sverige, placandet av det Nordiska konstcentrumet på Sveaborg samt de positiva åtgärder som utförts i Sverige för att bevara de finländska immigranternas modersmål och kultur, är likaså konkreta resultat av det nordiska samarbete som utförts inom rådet.

Enligt 5 § lagen om Nordiska rådets Finlands delegation avger delegationen årligen till riksdagen berättelse över Nordiska rådets verksamhet. I praktiken har berättelsen begränsat sig till de ärenden som behandlats vid den session som hållits respektive år och till följd av plenarförsamlingens centrala betydelse har man i berättelsen knappt alls befattat sig med den övriga verksamheten under berättelseåret i rådet. Under de senaste två decennierna har rådets plenarförsamlings ordinarie session traditionellt hållits på vårvintern vilket i praktiken har inneburit, att berättelsen om sessionen har kunnat avgas till riksdagen först cirka ett och ett halvt år senare, varvid det även från rådets följande session har förflutit nästan ett år. Då dessutom berättelsen till följd av anhopningen av ärenden i slutet av året i riksdagen har kunnat behandlas vid plenum i allmänhet först under vårsessionen av den riksdag som följer på det år då berättelsen avgavs, har berättelsen mist sin aktualitet och en del av sitt intresse. Utrikesutskottet anser det vara oundgängligt att man får aktuellare uppgifter än hittills för att en resultatrik uppföljning av Nordiska rådets verksamhet skall kunna åstadkommas samt för att förutsättningar skall kunna skapas för en på aktuella ärenden koncentrerad och idégivande debatt i riksdagen om det nordiska samarbetet. Därför förutsätter utskottet, att brådskande åtgärder vidtas och vid behov även stadgandena ändras för att berättelsen över Nordiska rådets verksamhet för varje ordinarie sessions vidkommande skall kunna bringas till behandling i riksdagen redan under samma år så snart som möjligt efter sessionen.”

Riksdagens behandling av utskottet för utrikesärenden betänkande ägde rum den 9.12.1977. Under diskussionen vid plenarbehandlingen presenterades utskottets betänkande av ordföranden i utskottet för utrikesärenden, riksdagsman Ulf Sundqvist, som framhävde betydelsen av

att skapa möjligheter för en aktuellare debatt än hittills om de ärenden som varit före vid rådets sessioner. Även ordföranden i Nordiska rådets Finlandsdelegation, riksdagsman V. J. Sukselainen uppehöll sig vid utskottets förslag om att påskynda rapporteringen till riksdagen om rådsarbetet och hänvisade i detta hänseende till den svenska riksdagen, vid vilken delegationsrapporten avges rätt snart efter råds-sessionen. Riksdagsman Elsi Olander fäste uppmärksamhet vid det vid 24:e sessionen fattade beslutet om att taga i bruk simultantolkning i försökssyfte vid råds-sessionen och betecknade detta som betydelsefullt ur Finlands synpunkt. Hon önskade samtidigt understryka vikten av att inte försumma att stärka undervisningen i svenska i Finland och förkovra kunskaperna i svenska språket, som behövs såväl inom Nordiska rådet som vid kontakterna med de övriga nordiska länderna i allmänhet. Talaren uttryckte samtidigt sin tillfredsställelse över förläggningen av det nya nordiska konstcentret till Sveaborg. Riksdagsman Seppo Westerlund berörde också frågan om simultantolkningen och fann, att emedan dess behövlighet vid plenarmötena har konstaterats, den även borde utvidgas att gälla alla av Nordiska rådet anordnade kongresser och dess utskott.

Sedan diskussionen förklarats avslutad beslöt riksdagen översända betänkandet såväl till Nordiska rådets Finlandsdelegation som till regeringen.

Delegationens arbete har under året i mycket hög grad präglats av Nordiska rådets 25-års-session, som efter att först ha varit utsatt att försiggå den 19—23 februari 1977 efter det nyval utlysts i Danmark försiggick i Helsingfors den 31 mars—3 april 1977. Rådets kvartssekellånga verksamhet celebrerades dels i samband med själva sessionen och dels genom en i Finland under verksamhetsåret genomförd nordisk informationskampanj, i vilken delegationen aktivt tog del. Till denna del hänvisas till framställningen under vederbörande punkter i berättelsen.

8.3 Norge

Den norske delegasjons rapport fra 24. sesjon ble avgitt 19. november 1976. Denne rapport fulgte som vedlegg til den norske regjerings stortingsmelding om nordisk samarbeid i 1976 (St.meld. nr. 30, 1976—77). Stortingsmeldingen og delegasjonsrapporten ble behandlet av Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité som avgav innstilling 3. februar 1977. I innstillingen heter det bl. a.:

”Komitéen viser til delegasjonens redegjørelse og vil på bakgrunn av den ikke betrakte presidiets uttalelse i fiskerigrensekonflikten ved Island som noe brudd på Nordisk Råds tradisjonelle ikke-behandling av utenriks- og sikkerhetspolitiske saker.

Bistandssamarbeidet er et avtalt og innarbeidet samarbeidsfelt under ministerrådets ansvar. Komitéen vil på ny gi uttrykk for det ønskelige i en mer uttømmende redegjørelse for hvilke nordiske fellestiltak og ar-

beidsformer som kan være aktuelle når de nå løpende prosjekter er fullført (jfr. Innst. S. nr. 177 for 1975—76).

Komitéen legger vekt på at utnyttelsen av olje og gass fra norsk kontinentalsokkel også vurderes i nordisk sammenheng, og at det skjer i sammenheng med mulighetene for samarbeid på det industrielle område.

Komitéen framhever Nordels betydning for utnyttelsen av de samlede kraftpotensialer. Selv om de nordiske land har forskjellig utgangspunkt når det gjelder energi, finner komitéen det nyttig at norske forskningsinstitusjoner deltar i de prosjekter som er satt i gang i nordisk regi.

Den nordiske investeringsbank kom i drift i løpet av kort tid. Komitéen imøteser rapporter om den innlåns- og utlånspolitikk som blir lagt til grunn for bankens virksomhet, enten i de årlige stortingsmeldinger eller på annen måte.

Komitéen tror det vil kunne komme positive resultater av det varslede program for turistsamarbeidet, og vil understreke betydningen av å forbedre flyreisetilbudet innen Norden.

For å styrke de fundamentale trekk i nordisk enhet er det viktig å ta nye initiativ innenfor arbeidsmarkedspolitikken, sosial- og helsevernet og når det gjelder utdannessystemene. Komitéen følger de nye programmer på disse felter med spesiell interesse.

Komitéen forstår de problemer som ulike nasjonale syn kan skape for lovgivningssamarbeidet. Spesielt når det gjelder familieretten, er det på det nåværende tidspunkt uklart etter hvilke retningslinjer en eventuell lovharmonisering på dette område kan skje. Det arbeidet som pågår på ekteskapslovgivningens område i de enkelte land foregår på fritt grunnlag.

Komitéens medlemmer Haugstvedt og Korvald vil peke på at fordelene ved en harmonisering må vurderes mot det prinsipielle syn som de enkelte land og partier har på ekteskapets status og funksjon. Disse medlemmer antar at en harmonisering vil bli lettere å gjennomføre dersom problemene med den såkalte "papirløse familie" løses utenom ekteskapslovgivningen.

Komitéen viser til sine merknader da Stortinget samtykket til ratifikasjon av ny avtale om Nordisk kulturfond, spesielt understrekningen av at den allmennkulturelle virksomhet også i framtiden måtte få en særlig begunstiget stilling.

Komitéen konstaterer med tilfredshet den enighet som foreligger når det gjelder informasjonsutveksling mellom Rådets og Ministerrådets organer, og finner at samarbeidsdokumentet er i pakt med den arbeidsform som har gitt det nordiske samarbeid et særpreg sammenliknet med andre internasjonale organisasjoner.

Komitéen har merket seg at presidiets sammensetning også i 1976 har vært i politisk ubalanse. Presidiets muligheter til å fungere etter avtaleforutsetningene avhenger bl. a. av at delegasjonene samarbeider for å oppnå en balansert sammensetning av det organ som skal ha den øverste, koordinerende ledelse av Rådets virksomhet.

Stortingsmeldingens innledningskapittel gir en oversiktlig oppsummering av resultater og planer. Det framgår for øvrig av kommunikeet fra statsministermøtet i desember 1976 at det arbeides med et overgripende program for alle samarbeidsområder, og komitéen går ut fra at dette viktige programarbeid vil bli ført videre ved de drøftelser mellom presidiet og statsministrene som det nå er enighet om å gjenoppta."

Denne innstillingen lå til grunn for Stortingets debatt om nordisk samarbeid. Ordskipet fant sted 15. februar 1976 og Stortinget besluttet enstemmig i tråd med utenriks- og konstitusjonskomitéens innstilling å legge stortingsmeldingen og delegasjonsrapporten til protokollen.

Den norske delegasjon bekreftet under forberedelsene til Rådets 25. sesjon at man ønsket å bidra til en partipolitisk balansert sammensetning av presidiet og at man ville foreta nominasjon av nasjonalt presidiemedlem uavhengig av delegasjonens formannsvalg. Norsk presidiemedlem på 25. sesjon ble stortingsrepresentant Trygve Bratteli.

Ved konstituering av den nye delegasjonen den 27. oktober 1977 gjen- tok man at det fortsatt var den norske delegasjons standpunkt at nominasjon av presidiemedlem og valg av delegasjonsformann er to spørsmål uten gjensidig avhengighet.

Delegasjonens medlemmer og sekretariat har på vanlig måte og som framgår av delegasjonens rapport fra 25. sesjon gjennom året deltatt i Rådets utvalgsmøter, konferanser og seminarer. I samband med "Nordens Dag" (23. mars 1977) og feiringen av Nordisk Råds 25. sesjon, del- tok en rekke av delegasjonens medlemmer med foredrag rundt om i lan- det. De fleste av disse arrangementene gikk i Foreningen Nordens regi. Det norske presidiemedlem, Trygve Bratteli, var i samme anledning ho- vedtaler ved et festmøte i Nordens Hus i Reykjavik.

Delegasjonens sekretariat har i forbindelse med Rådets 25. sesjon fo- restått utsendelse av en del brosjyrer og annet informasjonsmateriale om Nordisk Råd. Mottakere har særlig vært de lokale Norden-foreninger og en del skoler. Delegasjonen hadde innbudt sekretærene fra de poli- tiske partier til et møte 7. januar 1977 hvor man drøftet mulige informa- sjonstiltak fra Nordisk Råd til de politiske partier. Synspunktene ble se- nere referert til Rådets informasjonskomité og den nedsatte arbeids- gruppe for informasjon til partiene. Umiddelbart før 25. sesjon arran- gerte delegasjonen en sammenkomst for de norske pressedeltakere ved sesjonen. Presidiets norske hedersgjester, Einar Gerhardsen, John Lyng og Einar Løchen, var innbudt.

Den norske delegasjons rapport fra 25. sesjon ble avgitt 22. november 1977. Denne rapport fulgte som vedlegg til den norske regjerings stor- tingsmelding om nordisk samarbeid i 1977.

8.4 Sverige

8.4.1 Berättelse om Nordiska rådets 25:e session

Sveriges delegation har överlämnat skrivelse till riksdagen den 18 maj 1977 med berättelse om Nordiska rådets tjugofemte session. Utrikesut- skottet har behandlat berättelsen den 10 november 1977 (UU betänkan- de nr 1977/78: 1). I betänkandet anför utskottet bl. a.:

”Det nordiska samarbetet har tack vare Nordiska rådet nått en imponerande bredd och berör i dag på ett eller annat sätt de flesta samhällsområden. Det har därmed blivit ett grundläggande inslag i både in- och utrikespolitiken.

Rådet har inte minst på senare år visat stor livskraft, förmåga till förnyelse och smidig anpassning till konkreta behov.

När ministerrådet tillkom och de administrativa organen utbyggdes, yppades vissa farhågor för byråkratisering och för att det parlamentariska rådet skulle ställas i skuggan. Dessbättre har dessa farhågor till största delen visat sig obefogade. Tvärtom har det kunnat göras gällande att en vitalisering i rådsarbetet därmed inträdde och att de parlamentariska initiativen härigenom fick ett starkare och snabbare gensvar från regeringssidan.

I jämförelse med andra internationella samarbetsorgan har de nordiska klarat sig med en förhållandevis blygsam administrativ apparat. För den fortsatta effektiviteten är det emellertid av vikt att också framgent ge akt på faran för onödig ansvällning av administration och dokumentproduktion. Rådets nya budgetkommitté har härvidlag ett särskilt ansvar. I samma syfte bör man likaså oavslåligt sträva efter att arbetet koncentreras på huvudsaker och att det koordineras på bästa sätt.

Begränsning till väsentliga ting, måttfullhet i fråga om dokumentationsvolymen och framför allt överskådlighet i rapporteringens framställningssätt har också stor betydelse för parlamentarikernas möjligheter att följa och själva engagera sig i de nordiska samarbetsfrågorna.

Det kan också bidra till att de nordiska frågorna får ett större utrymme i medlemsländernas parlamentsdebatter där de ofta fått spela en rätt undanskymd roll. Tvivelsutan skulle Nordiska rådets verksamhet kunna vara bättre förankrad hos de riksdagsledamöter som inte ingår i rådsdelegationerna. De ansträngningar som görs — bl. a. på initiativ av rådets informationskommitté — för att effektivare sprida lättillgänglig information om rådet och det nordiska samarbetet förtjänar allt stöd.

Det nordiska samarbetet har också fått en stark position inom internationell politik utanför Norden. Även om Nordiska rådet anser sig förhindrat att på något mera förpliktande sätt behandla utrikes- eller säkerhetspolitiska frågor, är det uppenbart att det breda nordiska samarbete som utvecklats i rådets hägn indirekt kraftigt har bidragit till att stärka de nordiska ländernas inflytande vid internationella överläggningar inom FN-systemet, där ett samordnat eller gemensamt uppträdande från nordisk sida ofta förekommer.

Omvänt utgör denna nordiska samverkan på det internationella planet liksom den säkerhetspolitiska balans som de facto råder i Norden i sin tur otvivelaktigt ett styrkebalte för det samarbete kring konkreta samhällsfrågor som bedrivs inom Nordiska rådet.”

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 23 november 1977. Herr Hernelius framförde härvid att verksamheten inom Nordiska rådet för den svenska allmänheten och även för svenska riksdagsmän var relativt okänd. Detsamma kan sägas även om andra riksdagens organ utanför Norden, t. ex. Europarådet och Interparlamentariska unionen. Beträffande Nordiska rådet är emellertid den bristande kännedomen särskilt beklaglig dels därför att rådet behandlar frågor av

närallgande och konkret natur, dels därför att Nordiska rådet är ett de nordiska parlamentens eget organ, sammansatt av parlamentariker och valt av parlamentariker. Det är ett organ som dessutom nära samarbetar med de nordiska regeringarna.

Vidare anförde herr Hernelius att Nordiska rådets ärenden knappast någonsin behandlats särskilt ingående i Sveriges riksdag. I Norge och Danmark däremot ägnas Nordiska rådets verksamhet ofta dagslång debatt, och även i Finland är uppmärksamheten större i fråga om vad som sker i Nordiska rådet än hos oss. Ansvar för bristande debatt i svenska riksdagen ligger främst hos delegationen själv, som inte i tillräcklig grad informerat om rådets verksamhet.

Framtidsperspektiven i det nordiska samarbetet berördes även av herr Hernelius. Bland annat förväntas en rapport från Nordiska ministerrådet med omfattande förslag om industriell samverkan och energifrågor. Vidare nämndes, att rådet längre fram kommer att behandla ett projekt som, om det genomförs, blir epokgörande, nämligen en nordisk television. Herr Hernelius hoppades att detta projekt skulle komma att bli föremål för en ingående debatt innan beslut fattas, både i rådet och i de olika parlamenten.

Herr Hernelius pekade även på den form av nordisk politisk samverkan som bedrivs i t. ex. Förenta nationerna och vid den pågående europeiska säkerhetskonferensen, en samverkan som tar sig uttryck i gemensamma rådslag, ofta i gemensamt uppträdande utåt och i gemensamma röstningar. Denna samverkan som väckt omvärldens respekt och beundran tillskrivs av utländska iakttagare icke minst Nordiska rådets verksamhet och det faktum att nordiska politiker inom rådets ram ofta möts och diskuterar.

Herr Adamsson berörde i sitt inlägg främst samarbetet på det juridiska området. Initiativet till det juridiska samarbetet hade tagits för mer än 100 års sedan vid det första nordiska juristmötet i Köpenhamn. Redan vid starten av Nordiska rådet förelåg ett omfattande program för det nordiska lagstiftningssamarbetet, som hade antagits av de nordiska justitieministrarna 1946. Behandlingen av detta program har satt påtagliga spår i Nordiska rådets arbete under dess första 25 år. Under åren 1972—1974 blev det utarbetat ett nytt nordiskt lagstiftningsprogram i nära samarbete mellan juridiska utskottet och de nordiska justitieministrarna.

En riktlinje för arbetet i juridiska utskottet har varit och är att de frågor som föreligger för utskottets behandling haft direkt betydelse för de enskilda medborgarna i de nordiska länderna. Herr Adamsson framhöll också att hänsyn måste tas till opinionsläget i de olika länderna vid bedömning av olika förslag. Samarbetet får heller inte hindra ett fortsatt reformarbete i de enskilda länderna.

Herr Adamsson avslutade sitt anförande med att beröra rådets kon-

trollerande funktion och sade bl. a. att det är och bör vara en central uppgift för Nordiska rådets utskott att följa genomförandet av de av Nordiska rådet antagna rekommendationerna, granska ministerrådets årliga rapport och övriga samarbetsorgans berättelser och föreslå eventuella åtgärder i anledning av dessa.

Statsrådet Antonsson, den svenske samarbetsministern, uttalade sin tillfredsställelse över att utrikesutskottet ägnat Nordiska rådets berättelse en mera utförlig behandling än vanligt.

Statsrådet Antonsson kom i sitt anförande in på det arbetsprogram som ministerrådet planerar att lägga fram vid rådets 26:e session. Programmet omfattar det ekonomiska samarbetet, arbetslivets problematik, trygghetsfrågorna där socialpolitiken och lagstiftningssamarbetet kommer in, arbetsmiljön och miljöfrågorna i allmänhet och kultursamarbetet. Statsrådet ansåg också att man nu funnit formerna för dialogen om ministerrådets budget och över huvud taget den allmänna ekonomiska satsningen på det nordiska samarbetet.

De mest näraliggande och väsentliga uppgifterna för det nordiska samarbetet är enligt statsrådet Antonsson frågorna om energi- och resurshushållning. I ett läge där man internationellt för en energi- och resursdebatt är det mycket angeläget att resurserna i Norden samordnas. Ett treårigt program för forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet hade påbörjats i år.

Statsrådet framhöll också att förutom ovannämnda arbetsprogram beräknas förslag till handlingsprogram för bl. a. områdena miljövård och turism vara färdigställda till 26:e sessionen.

Avslutningsvis berördes informationsfrågorna. Statsrådet menade att trots att den svenska allmänheten har en positiv grundinställning, är det nödvändigt att informationen om sakinnehållet i det nordiska samarbetet förbättras. Vikten måste mer än tidigare fästas vid vad de politiska partierna, deras ungdomsförbund, deras kvinnoförbund och folkrörelserna i allmänhet kan göra för att sprida kunskap om det nordiska samarbetet. De nationella avdelningarna av föreningarna Norden har här en mycket viktig uppgift för att föra ut det s. k. nordiska budskapet.

Även herr Palme kom in på informationsfrågorna och den ringa debatt som förts i Sveriges riksdag om det nordiska samarbetet. Det är viktigt att informationen om det nordiska samarbetet i allmänhet och om Nordiska rådet i synnerhet får en bättre spridning. Herr Palme ansåg nämligen att Nordiska rådet och det nordiska samarbetet växer i betydelse.

Det finns inte något exempel på demokratiska stater som med bevarad självständighet nått så långt i internationellt samarbete som de nordiska länderna. Herr Palme konstaterade att i en tid av allvarlig internationell kris är resultatet av det nordiska samarbetet någonting viktigt att peka på. De nordiska länderna har för omvärlden stått som företrädare

för en enkel och handfast framtidstro när det gäller att gripa sig an med de för människorna väsentliga trygghetsfrågorna: sysselsättning, social välfärd, utbildning och framtid.

Herr Palme kom i sitt anförande in på de socialdemokratiska partiernas handlingsprogram för nordiskt samarbete. Med handlingsprogrammet önskar socialdemokraterna inbjuda till en fri diskussion om för Norden centrala frågor. Herr Palme uttryckte en förhoppning om att även andra rörelser — konservativa, liberala, centeristiska och vilka de än är — på samma sätt bör prestera handlingsprogram som grundval för en fri och öppen diskussion både över partigränser och över nationsgränser. Enligt herr Palme var detta ett led i att stimulera och vitalisera det nordiska arbetet.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelse från 25:e sessionen skulle läggas till handlingarna.

8.4.2 Kommunalt samarbete över riksgränser

Riksdagen beslöt den 30 november 1977 godkänna överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser. Ärendet hade behandlats i riksdagens konstitutionsutskott (KU 1977/78: 15) som i sitt betänkande hade tillstyrkt att riksdagen godkänner nämnda överenskommelse.

Vid behandlingen i riksdagen anfördes av statsrådet Antonsson bl. a. följande:

”Den överenskommelse vi nu behandlar syftar till ett ökat nordiskt samarbete på det kommunala planet. Enligt överenskommelsen förbinder sig fördragsslutande stat att göra sådana ändringar i lagstiftningen att hinder och svårigheter när det gäller önskvärt kommunalt samarbete över riksgränserna undanröjs.”

Jag vill uttala tillfredsställelse över det positiva mottagande som propositionen fått. Det finns anledning att motivera den enighet över partigränserna som finns om värdet av att driva det nordiska samarbetet vidare och att ständigt söka nya områden för ett intensifierat nordiskt samarbete i framtiden.

Låt mig konstatera att de nordiska land- och älvgränserna tillsammans utgör 2 850 km och att det i kommunerna längs dessa gränser bor omkring 600 000 människor. Skulle man till detta lägga Öresundsområdet, som Nordens mest tätbefolkade, får man ytterligare ett par miljoner människor i den krets som berörs av diskussionerna om nordiskt samarbete i gränsregionerna.

Den överenskommelse som riksdagen här behandlar utgör den grund på vilken en kommande speciallagstiftning, som avlägsnar rättsliga hinder för gränsregionalt samarbete, kan vila.

Sedan de fyra berörda parlamenten — Islands är alltså undantaget — i de nordiska länderna antagit detta förslag till överenskommelse blir det nu regeringarnas närmaste uppgift att aktivt informera gränskommunerna om vilka möjligheter till vidgat gränsregionalt samarbete som överenskommelsen medför.

Parallellt med detta måste regeringarna informera sig om vilka samarbetsprojekt man i skilda gränsregioner skulle vilja inleda och vilka krav som då kan ställas på speciallagstiftning för att gå sådana gränskommunala önskemål till mötes.

Den svenska regeringen kommer för sin del att vara mycket lyhörd för samarbetsönskemål från gränskommunernas sida. Närmast på programmet står nu en kartläggning av samarbetsmöjligheter och samarbetsproblem i gränsregionerna. Ministerrådet har för kort tid sedan på svenskt initiativ påbörjat en kartläggning. Jämsides härmed måste vi nu på svensk sida informera våra gränskommuner om vilka möjligheter som överenskommelsen erbjuder och vara lyhörda för de önskemål som kan komma från kommunerna.

För egen del ser jag överenskommelsen så att dess främsta syfte är att undanröja de formella hinder som ännu finns för nordiskt samarbete över riksgränserna mellan gränskommuner. Det syftet fyller överenskommelsen inte ensam. Det finns säkert anledning att längre fram komplettera den med viss speciallagstiftning. Riksdagens beslut i dag innebär sålunda att man får i gång en process som med visshet kan sägas få stor betydelse för befolkningen i de nordiska gränsregionerna.”

8.4.3 Övriga aktiviteter

Svenska delegationen har vid möte den 19 oktober 1977 avgivit yttrande över medlemsföretag A 502/j om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer.

Vid Nordiska rådets svenska delegations möte den 16 februari 1977 antogs en ny arbetsordning för svenska delegationens kansli.

Svenska delegationens arbetsutskott beslöt vid möte den 19 januari 1977, i enlighet med förslag från företagsnämnden vid delegationens kansli, att en personalnämnd med yttranderätt i alla tjänstetillsättningsärenden skulle inrättas vid kansliet.

Till rådets 25:e session utgav svenska delegationen en informationsbroschyr ”Sverige i Norden”, som innehåller intervjuer med delegationsmedlemmar och med den svenska samarbetsministern.

Den 6—7 oktober 1977 anordnade den svenska delegationen ett seminarium om nordiskt samarbete för medlemmarna i de politiska ungdomsförbunden i Sverige.

Den 1 maj 1977 utsågs redaktör Olle Högstrand till ny svensk redaktör för Nordisk Kontakt.

TILLÄGG 1

Reviderad budget för 1978 och ny budget för 1979

	Budget 1977	Utfall 1977	Reviderad budget 1978	Budget 1979
A. Arvoden och löner				
1. Anställd personal				
a. presidiesekretariatet	1 460 000	1 514 569: 75	1 600 000	1 690 000
b. utskottssekretariaten	380 000	330 764: 62	410 000	430 000
2. Diverse utredningsuppdrag och tillfälligt anställda	80 000	54 580: 13	85 000	90 000
3. Lönekostnadspålägg	550 000	573 124: 16	645 000	675 000
	2 470 000	2 473 038: 66	2 740 000	2 885 000
B. Förvaltningskostnader				
1. Sjukvård	7 000	7 855: 40	9 000	10 000
2. Lokalkostnader				
a. kontorslokaler	100 000	91 227: —	120 000	120 000
b. presidiets våning	32 000	30 761: 25	32 000	34 000
c. underhåll presidiets våning			10 000	
3. Expenser				
a. skrivmateriel, emballage	55 000	56 753: 58	60 000	65 000
b. kopiering, offset	55 000	63 699: 49	90 000	100 000
c. telefon, telegram	65 000	55 709: 52	75 000	75 000
d. porto	75 000	60 524: 60	80 000	80 000
e. adressering, transporter	25 000	20 248: 26	25 000	30 000
f. kontorsmaskiner, inventarier	25 000	17 373: 29	27 000	30 000
g. böcker, tidningar	15 000	16 390: 22	18 000	20 000
h. representation	40 000	36 893: 33	45 000	50 000
j. övriga utgifter	36 000	29 656: 64	50 000	50 000
k. simultantolkning	70 000	70 433: 20	55 000	120 000
l. särskilda kostn. 25:e sess.	50 000	17 045: 72		
m. utbildningskostnader			5 000	6 000
	650 000	574 571: 50	701 000	790 000
C. Resekostnader	300 000	326 325: 54	330 000	360 000
D. Rådets tryck				
1. Rådsförhandlingarna	800 000	767 118: 75	920 000	985 000
2. Nordisk utredningsserie	800 000	1 494 986: 40	1 300 000	1 400 000
3. Nordisk Statistisk Årsbok	150 000	146 700: —	160 000	175 000
4. Diverse tryck	55 000	22 519: —	60 000	60 000
	1 805 000	2 431 324: 15	2 440 000	2 620 000

	Budget 1977	Utfall 1977	Reviderad budget 1978	Budget 1979
<i>E. Information</i>				
1. Nordisk Kontakt	650 000	651 275: 02	750 000	830 000
2. Informationsverksamhet				
a. informationsmaterial m.m.	155 000	155 703: 35	215 000	240 000
b. seminarier, studiebesök	110 000	56 811: 71	120 000	120 000
c. till presidiets förfogande	150 000	158 182: 77	90 000	100 000
3. F. Wendts bok			110 000	200 000
	1 065 000	1 021 972: 85	1 285 000	1 490 000
<i>F. Konferenser</i>				
	130 000	102 754: 57	130 000	110 000
	6 420 000	6 929 987: 27	7 626 000	8 255 000
<i>Intäkter</i>				
1. Interna avgiftssystemet	580 000	598 466: —	650 000	675 000
2. Tryck, räntor m.m.	635 000	1 219 379: 55	1 100 000	1 150 000
	1 215 000	1 817 845: 55	1 750 000	1 825 000
<i>Kostnader netto</i>				
	5 205 000	5 112 141: 72	5 876 000	6 430 000

TILLÄGGSBIHANG 1

NORDISK KONTAKT

	Rev.- budget 1978	Budget 1979
1. <i>Arvoden</i>		
Redaktionen	100 000	120 000
2. <i>Övr. redaktionella kostnader</i>		
Författar- och tecknarhonorar	20 000	25 000
Översättning	22 000	25 000
3. <i>Tryckningskostnader</i>	460 000	500 000
4. <i>Expenser</i>		
Distribution	27 000	30 000
Portokostnader	70 000	75 000
Övriga kostnader	10 000	10 000
5. <i>Resekostnader</i>	36 000	40 000
6. <i>Oföruts. kostnadsstegringar</i>	5 000	5 000
	750 000	830 000

TILLÄGGSBIHANG 2

Revisionsrapport för 4 kvartalet 1977

Härmed överlämnas revisionsavdelningens rapport över verkställd revision av de vid Nordiska rådet, presidiesekretariatet, förda räkenskaperna avseende tiden 1.10—31.12.1977.

I bifogade resultaträkning för tiden 1.1—31.12.1977 samt i balansräkningen per den 31.12.1977 upptagna summor överensstämmer helt med de av sekretariatet förda räkenskaperna. Av slutredovisningen (bilaga 2) framgår delegationernas definitiva andelar av nettokostnaderna för verksamhetsåret. Samtliga till nämnda tid hänförliga men ännu ej reglerade poster — med undantag för inkomsträntor på det räntebärande kapitalkontot (ca 42 400 kr) samt vissa smärre inkomstrestorer — har bokförts som resultatregleringsposter. Inkomstresterna uppgår till ca 23 000 kr.

Årets utfall — 5 112 141: 72 — ligger som framgår av resultaträkningen 92 858 kr eller ca 2 % under den fastställda budgetens ram.

Vad beträffar kostnadssidan har budgeten överskridits med totalt

510 000 kr. Vad gäller de enskilda budgetposterna har tryckningskostnaderna överskridits med ca 626 000 kr. Förhållandet har — jämsides med en allmän volym- och kostnadsökning — främt orsakats av en väsentlig ökning av trycket i samband med införandet av en ny serie (B) för Nordisk utredningsserie. Likaså har resekostnaderna överskridits med ca 26 000 kr. Övriga budgetposter har — med undantag av ett mindre överskridande för löner och arvoden — hållit sig väl inom de budgeterade ramarna. Nordiska rådets presidium har inom ramen för den totala budgeten medgivit överskridanden i nödig omfattning (prot. nr 9 1977-11-07 § 16).

Till detta kommer att intäkterna visar ett i förhållande till de för räkenskapsåret budgeterade siffrorna betydligt bättre utfall, nämligen ett överskott på 603 000 kr.

De efter budgeten beräknade och uttagna förskottsinsbetalningarna har således kommit att överstiga nettoresultatet. Presidiesekretariatets skuld till de olika delegationerna per den 31.12.1977 framgår av bilaga 2. Härvid har för till svenska delegationen utlämnat tryck avräknats tillsammans kr 175 117: 50. För tryck till Danmarks, Islands, Norges och Finlands delegationer har tillsammans kr 577 948: 44 bokförts på tillgångskontot Utestående fordringar.

Kontantkassa och innehav av utländska valutor har inventerats varjämte behållningarna på postgiro och checkräkning avstämts, allt utan anmärkning.

Jag har även tagit del av de förda protokollen — från presidiet t. o. m. nr 9 den 7.11.1977 samt från sekreterarkollegiet t. o. m. nr 9 S den 31.10 och 1.11.1977 — och får härmed meddela, att den av revisionsavdelningen för nämnda tid utförda revisionen icke givit anledning till anmärkning.

RIKSGÄLDSKONTORET

Revisionsavdelningen

Lars Widestrand

TILLÄGG 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1978

	Lgr	Arvoden och löner (1977 års löneläge)	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	F 27	158 000	
Stf presidiesekreterare (2)	F 23	238 000	
Informationschef	F 23	119 000	
Redaktör	F 17	95 000	
Informationssekreterare	F 14	83 000	
Kamrer	F 10	71 000	
Byråsekreterare (2)	F 10	141 000	
Assistenter (2)	F 5	121 000	
Assistent (1/2-tid)	F 5	30 000	
Assistent	F 4	59 000	
Assistenter (2)	F 3	114 000	
Expeditionsassistent	F 4	59 000	
Expeditionsassistent	F 3	57 000	1 345 000
Personliga tillägg		163 000	
Utlandstillägg		92 000	255 000
<i>Utskottssekretariatet</i>			
Juridiska utskottet		28 000	
Kulturutskottet		71 000	
Social- och miljöutskottet	F 17	95 000	
Trafikutskottet	F 17	95 000	
Ekonomiska utskottet		74 000	
Extra arbetskraft för utskotten		25 000	388 000
<i>Diverse utredningsuppdrag</i>			85 000
<i>Lönekostnadspålägg</i>			645 000

TILLÄGG 3

Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

Datum	Mottagare	Angående (bokstavsbeteckningen hänсыftar till det utskott som deltagit i behandlingen av ärendet)
1977-03-02	Nordiska ministerrådet	Gemensam nordisk arbetsmarknad för präster och andra kyrkligt anställda. SU
1977-03-09 o. -03-10	Nordiska ministerrådet	Frågor vid Nordiska rådets 25:e session
1977-03-21	Nordiska ministerrådet	Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor. KU
1977-04-07	Nordiska ministerrådet	Grannspråksundervisningen i Norden. KU
1977-04-19	Nordiska ministerrådet	Gemensam nordisk arbetsmarknad för receptarier. SU
1977-05-23	Nordiska ministerrådet	Gemensamma nordiska slaktbestämmelser. SU
1977-06-29	Nordiska ministerrådet	Rekommendationer och yttranden antagna vid rådets 25:e session
1977-08-16	Nordiska ministerrådet	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (C 18/s). SU
1977-09-01	Nordiska ministerrådet	Vidareutbildning av arbets/ergoterapeuter vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. SU
1977-09-19	Nordiska ministerrådet	Optikerutbildningen i Norden. SU
1977-09-20	Nordiska ministerrådet	Översikt över samnordiska utredningar på kulturområdet. KU
1977-10-10	Nordiska ministerrådet	Nordiska rådets 26:e session
1977-10-11	Nordiska ministerrådet	Fortbildning av lärare i grannspråksundervisning. KU
1977-10-13	Nordiska ministerrådet	Kallelse till Nordiska rådets 26:e session
1977-10-13	Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse	Kallelse till Nordiska rådets 26:e session
1977-10-21	Nordiska ministerrådet	Berättelserna C 13/k, C 33/k och C 124/k vid rådets 25:e session. KU
1977-10-21	Nordiska ministerrådet	Läro- och elevutbyte, studiesamarbetet, samplanering av universitet och högskolor, publikationen "Att studera i Norden" m. m. KU
1977-10-27	Nordiska ministerrådet	Utgivning av litteratur inom de små språkområdena inom Norden. KU
1977-10-28	Nordiska ministerrådet	Kultursamarbetet mellan Grönland och det övriga Norden. KU
1977-11-22	Nordiska ministerrådet	Komplettering till skrivelse 1977-05-23 ang. slaktbestämmelser. SU
1977-12-29	Nordiska ministerrådet	Brevkontroll i Norge. TU
1978-01-30 o. -01-31	Nordiska ministerrådet	Frågor vid Nordiska rådets 26:e session
1978-01-30	Danmarks och Sveriges regeringar	Fråga vid Nordiska rådets 26:e session

TILLÄGG 4

Behandling av skrivelser riktade till Nordiska rådet

A. Skrivelser under behandling

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1975-02-07 (75: 6)	Skandinavisk Emballage Selskab	Emballagelagstiftning och internordisk handel	Ekonomiska utskottet
1976-02-26 (76: 4)	Oddleif Fagerheim	Uppförande av folkhögskola för norsk, isländsk och färöisk ungdom	Kulturutskottet
1976-05-22 (76: 16)	Fredrikstad og Omegns vannførelag	Försäljning från kiosk ombord på fartyg	Presidiesekretariatet
1976-07-16	Gunnar Skirbeck	Kulturcenter i Vanosc i Frankrike	Kulturutskottet
1976-10-07 (76: 28)	Övre Norrlands Köpmannaförbund	Gränshandeln i Tornedalen	Ekonomiska utskottet
1977-03-17 (77: 13)	Internordiskt seminarium vid Nordens folkliga akademi	Resolution ang. lättlästa böcker för vuxna	Kulturutskottet
1977-06-14 (77: 24)	The Federation of Nordic Commercial Agents	Ny revision av agenturlagstiftningen	Juridiska utskottet
1977-09-02 (77: 38)	Danmarks Agentforening	Agenturlagstiftningen i Norden (ang. Dnr 1977:24)	Juridiska utskottet
1977-09-16 (77: 40)	H. Hartzen	Utbyggnad av Nordens plats vid Roskildevej	Kulturutskottet
1977-08-31 (77: 41)	Nordens Humorforbund	Nedre åldersgräns för Inter-Railresor	Trafikutskottet
1977-08-29 (77: 43)	Nordiske Hørselskadedes Samarbejdskomité	Hørselskadedes tekniska hjälpmedel	Social- och miljöutskottet
1977-10-10 (77: 44)	Industrins livsmedelsgrupp	Märkningsbestämmelser i Danmark betr. kakao och chokladvaror	Social- och miljöutskottet
1977-10-18 (77: 45)	Alf Berglund	Radio- och TV-licenser inom Norden	Trafikutskottet
1977-09-07 (77: 47)	Louise Johansson	Skatteläggning i Norge	Ekonomiska utskottet
1977-10-31	Dansk Fagpresseforening	Intresse för utökat samarbete med NR	Informationskommittén
1977-11-03 (77: 53)	Skandinaviska transportarbetarfederationen	Sjöpersonalens utbildning och arbetsmarknad	Social- och miljöutskottet
1977-12-16 (77: 61)	Torben Rützou	Beskattningsregler Danmark—Norge	Ekonomiska utskottet
1978-01-02 (78: 1)	Arbetsgruppen för nordisk kvinnohistorisk forskning	Historiskt verk om den nordiska kvinnan (rek. 11/1976)	Kulturutskottet
1978-01-06 (78: 2)	Pohjola—Nordens ungdomsrepresentantskap	Uttalanden från seminariet Ungdom—idrott—kultur	Kulturutskottet
1978-01-17 (1978: 3)	Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap, Sverige	Uttalande ang. ungdomsarbetslöshet	Social- och miljöutskottet

B. Färdigbehandlade skrivelser

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1974-02-08 (74: 8)	Nordisk Speditörförbund	Tullagstiftningen i Norden	Besv. 1974 o. 1975 med anhängan om kompletterande material. För kännedom till TU och EU. Avförd 1978-02-01
1975-10-09 o. 1977-11-29	Kølegruppen Nordland— Västerbotten	Krutfjällsvägen	Besv. 1978-02-14 med hänv. till TU:s uttalande, över-sänd till NMR för kännedom
1975-12-31 (76: 8) o. 1976-09-13	Tom Høyem	Pensionsförhållanden för danska lektorer vid svenska universitet	Besv. 1976-03-29 o. 09-17 samt 1977-04-12. Hänv. till KU:s uttalanden och bl. a. bet. ang. A 481/k
1976-02-10 (76: 7)	Heimir Pálsson, Kristinn Johansson	Utländska lektors anställningsförhållanden vid svenska universitet	Besv. 1976-03-29 o. 09-17 samt 1977-04-12. Hänv. till KU:s uttalanden och bl. a. bet. ang. A 481/k
1976-10-11 (76: 30)	Lektoratsudvalget	Nordiska lektors tjänste- förhållanden i Sverige	Besv. 1976-10-28 och 1977- 04-12. Hänv. till KU:s bet. ang. A 481/k och rek 12/77
1976-11-29 (76: 36)	Biologsamfundet	Etologisk expertis på institutioner med djur- hållning	Besv. 1977-09-01 med hänv. till SU:s och KU:s syn- punkter på frågan
1976-12-03	Ronald Popperwell	Scandinavian studies i Storbritannien	Besv. 1977-03-07 o. dec 1977 av KU:s ordf.
1976-12-22	Nordiska samarbetskom- mittén för pensionärs- föreningar	Anhängan om att bli remissinstans	Besv. 1977-02-04. Uppförd på förteckningen över remiss- instanser
1976-12-27 (76: 42)	Kølegruppen Nordland— Västerbotten	Transportstödet utformning	Besv. 1977-04-28 med hänv. till TU:s uttalande och bl. a. E 10 vid 25:e sess. Översänd för kännedom till NÄT
1976-12-30 (77: 1)	Norddok/Nordinfo	Nordiskt samarbete inom det offentliga utrednings- väsendet	Besv. febr. 1978. JU och KU för kännedom
1977-01-07 (77: 3)	Knud Lauritzen	Postservice i Norge	Besv. 1977-06-06 o. 12-29 med hänv. till TU:s utta- landen. Övers. 1977-12-29 till NMR för kännedom
1977-01-25 (77: 4) o. 1977-08-22 o. 1977-11-04	Dyrevärnsforeningen Freja m. fl.	Gemensamma nordiska slaktbestämmelser	Besv. 1977-06-06 o. 09-13 o. 11-22. Hänv. till SU:s ut- talande samt presidieskriv. till NMR 1977-05-23
1977-01-25 (77: 6)	Industrins Livsmedelsgrupp	Märkningsregler för livsmedel	Besv. 1977-02-16 o. 07-26. Hänv. till SU:s uttalande
1977-02-07 (77: 7)	Sekretariatet för det stat- liga nordiska rationalise- ringsarbetet (SSNR)	Information om nordiskt statligt rationaliserings- samarbete och önskemål om kontakt med NR och NMR	Besv. 1977-08-17 o. 1978- 02-15 med inform. om aktuella frågor.
1977-02-09 (77: 8)	Förenade Fångars Central- organisation (FFCO)	Alternativ till frihetsstraff	Besv. 1977-08-16. Hänv. till SU:s synpunkter och till rådets konferens (NU B 77: 25)

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1977-01-28 (77 :9)	Otto Westerlund	Bestämmelser rörande halvljus på bilar under dagtid	Besf. 1977-05-16 med hänv. till att TU anser att tillräckliga fördelar föreligger för att reformen är ändamålsenlig. TU
1977-01-30 (77: 10)	Roar Stablum	Nordisk arbetsmarknad för receptarier	Besv. 1977-04-19 med hänv. till pres.skrivelse 1977-04-19 till NMR. SU
1977-02-28 (77: 11)	Sammenslutningen af danske Fanger fra Frihedskampen 1940—45	Enhetliga regler i samband med rabatterade resor	Besv. 1977-04-22 med hänv. till arbetet med NORD-TURIST-biljett för pensionärer m.fl., handlingsprogrammet för turistsamarbete och TU:s betänkanden. TU
1977-03-08 (77: 12)	Knud Rasmussens Højskole, Holsteinborg	Bidrag för verksamheten	Besv. 1977-04-22 o. 1977-10-28. Översänd med pres.skriv. till NMR 1977-10-28 med KU:s synpunkter
1977-03-23 (77: 14)	Sven Nordengren	Pensionsförhållandenas reglering	Besv. 1977-08-03 o. okt. -77 Hänv. till bestämmelser rörande egenlivränta
1977-03-10 (77: 15)	Torben Kjær	Priserne på fiskekort i Norge	Besv. 1977-10-11. TU för kännedom
1977-03-22	Nordens Kristna Nykterhetsråd	Ansökan om bidrag	Besv. 1977-03-28 och översänd till Nordiska kulturfonden
1977-03-31 (77: 16)	Forum Artis och Radio- och Televisionsredaktörernas förbund	Nordisk TV-satellit, upphovsrättsliga frågor	Besv. 1977-05-02 med hänv. till JU:s och KU:s ställningstaganden i frågan. Resolutionerna översända för kännedom till satellitutredningen, KU och JU
1977-03-30 (77: 17)	Finlands Svenska Radioförbund	Resolution ang. radio- och TV-satellit	KU för kännedom. Besv. 1977-05-02
1977-04-03 (77: 18)	Ungdomens Nordiska Råd — seminarium	Seminariets resolution	Besv. 1977-04-25 med hänv. till bl. a. rek. 5/77. EU för kännedom
1977-04-04 (77: 19)	Justitsministeriet Danmark	Rapport från arbetsgrupp rörande rek. 31/1973	Behandlas av JU i samband med rek. 31/1973
1977-04-21 (77: 20)	Föreningen Sveriges Arbetsterapeuter m.fl.	Vidareutbildning av arbets/ergoterapeuter vid Nordiska hälsovårdshögskolan	Besv. 1977-09-01 med hänv. till uttalande från SU. Skriv. översänd till NMR
1977-04-22	Kursisterne ved Nordisk Journalistkursus	Permanent studiebesök vid NR:s sessioner	Besv. 1977-11-14 med hänv. till Inf. komm. positiva uttalande
1977-05-11 o. 06-15	Arbetsgr. för utveckling av regionalt samarbete mellan Jämtlands län och Tröndelagen	Trondheimsleden m. m.	Besv. 1977-07-28 med bl. a. hänv. till att TU antecknat skrivelserna för kännedom
1977-05-04 (77: 21)	Pohjola—Nordens ungdomsförbund	Resolution från seminariet "Att studera i Norden"	Besv. 1977-06-06 o. 11-01 med hänv. till KU:s uttalande. Se också presidie-skriv. 1977-10-21

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1977-05-23 (77: 22)	Det Norske Videnskaps-Akademi	Nordiskt samarbete om medicinsk genetik	Besv. 1977-10-04 med hänv. till A 513/k. KU
1977-05-18 (77: 23)	Wilhelm Hansen Koncertdirektion	Nordiskt samarbete rörande musikkonkurrenser	Besv. 1977-10-11 och över-sänd till NOMUS. KU för kännedom
1977-06-09 (77: 25)	Nordisk Privatskoleunion	Riktlinjer för privata skolor och utbildningsinstitutioner i Norden	Besv. 1977-10-20 med inform. om att KU antecknat skrivelsen för kännedom
1977-06-16	Nordisk Fagpresseråd	Fackpressens representation i föreslagen nordisk samarbetskommitté (NU 76: 33)	Besv. 1977-11-01. Hänv. till rek. 10/1976. KU för kännedom
1977-06-26 (77: 26)	August Per Horn	Tullbestämmelser rörande handikappfordon	Besv. 1978-02-14 TU och SU. Hänv. till fråga E 2 vid 26:e sessionen
1977-07-14 (77: 27)	Nordisk Optiker Råd	Optikerutbildning och optikernas nordiska arbetsmarknad	Besv. 1977-09-19 med hänv. till SU:s uttalande. Översänd till NMR
juli 1977 (77: 29)	Ordförandena i modersmålslära- rföreningarna i Norden	Förslag till fortbildning av nordiska lärare i grannspråksundervisning	Besv. 1977-10-11. Översänd med presidieskrivelse till NMR 1977-10-11 med hänv. till KU:s uttalande
1977-07-25 (77: 30)	Fortbildningsavd. i Malmö	Ang. skrivelse Dnr 1977: 29	Besv. 1977-10-11. Se Dnr 1977: 29
1977-07-27 (77: 31)	Islands Forfatterforbund m. fl.	Stöd till litteraturen i de små språksamfunden	Besv. 1977-10-27. Översänd med presidieskrivelse till NMR 1977-10-27. UK
1977-08-09 (77: 32)	Gymnasieskolernes lærerforening	Ang. skrivelse Dnr 1977: 29	Besv. 1977-10-11. Se Dnr 1977: 29
1977-08-16 (77: 33)	Jens Anker Jørgensen, Peter Rugholm	Ang. skrivelse Dnr 1977: 29	Besv. 1977-10-11. Se Dnr 1977: 29
1977-08-09 (77: 34)	Fortbildningsavd. i Linköping	Ang. skrivelse Dnr 1977: 29	Besv. 1977-10-11. Se Dnr 1977: 29
1977-08-23 (77: 35)	Den tredje nordiska mediakonferensen	Resolution ang. nordisk radio- och TV-satellit	Besv. 1977-09-19. KU för kännedom
1977-08-26 (77: 36)	Folkets Bio och Svenska Kvinnors Filmförbund	Stöd till projekt med kvinnofilm dagar	Överförd till NR Sverige
1977-08-31 (77: 37)	KRIM, KRUM, KROM, KRIM	Resolutioner ang. utvisningsregler och isoleringsstraff	Besv. 1977-09-29. JU för kännedom
1977-09-06 (77: 39)	Lærerutdanningsrådet	Ang. skrivelse Dnr 1977: 29	Besv. 1977-10-11. Se Dnr 1977: 29
1977-09-14 (77: 42)	Foreningen Nordens Ungdomsrepresentant- skab, Danmark	Uttalande ang. stöd till nordiskt ungdomssamarbete	Besv. 1977-11-01. Hänv. till NR:s synpunkter ang. de olika stödformerna. KU och kultursekretariatet för kännedom

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1977-10-04	Norges Rutebileierforbund	Busstrafiken och kraven betr. miljöförbättringar	För kännedom i TU
1977-10-04	VI Nordiska kongressen för perinatal medicin	Uttalande ang. medlemsförslag A 508/s	Besv. 1977-10-05. Införd som spontant remissyttrande
1977-10-11	Nordisk journalistklubb	a) Stöd till seminarium på Grönland b) Nordisk journalistkursus utveckling	Besv. 1977-11-14. (a) NR har ej stödmöjligheter (b) för kännedom i informationskommittén och KU
1977-10-17 (77: 46)	Norsk kommuneforbund	Vissa bestämmelser i nytt nordiskt skatteavtal	Besv. av EU i jan. 1978. Hänv. till behandling i EU och JU
1977-10-24 (77: 48)	Nordisk Kolonihaveförbund	Önskemål om bättre förståelse för kolonihavenes betydelse	Besv. 1978-02-14. SU för kännedom
1977-11-03 (77: 49)	Nordiska kvinnosaksförningars samorganisation (NKS)	Resolutioner ang. arbetsmarknad på lika villkor samt samnordisk aktionsplan	Besv. 1978-02-14. Hänv. till SU:s bet. ang. B 23/s
1977-10-25 (77: 50)	Finlands hälsovårdarförbund	Rek. 29/1973 ang. enhetligt nordiskt hälsokortsystem	Besv. 1977-11-21 med inform. om utredningen. SU för kännedom
1977-11-04 (77: 51)	Chr. Christensen	Nordiska slaktbestämmelser	Besv. 1977-11-22 med hänv. till behandlingen av Dnr 1977: 4
1977-11-10 (77: 52)	Nordiska socionomförbundens samarbetskomité	Uttalande ang. rättssäkerheten och registrering av persondata	Besv. 1977-12-28 med hänv. till NR:s arbete med frågan
1977-11-21 (77: 54)	Nordiska samerådet	Resolutioner från samernas IX:e konferens i Enare	Besv. 1978-02-14. JU, KU, SU för kännedom
1977-12-02 (77: 55)	Nordisk Sportfiskerunion	Önskemål om att bli remissinstans samt uttalanden ang. nederbördens försurning och UDN-sjukdom	Besv. 1977-12-28. Uppförd på förteckning över remissinstanser. SU för kännedom
1977-12-02 (77: 56)	Nordiska Textilläraryförbundet	Anhållan om att bli remissinstans	Besv. 1977-12-20. Uppförd på förteckning över remissinstanser. KU för kännedom
1977-12-06 (77: 57)	Föreningen Fältbiologerna	Vargens framtid i Norden	Besv. 1978-02-15. JU för kännedom
1977-12-06 (77: 58)	Nordiska rådet för yngre läkare	Läkares framtida arbetsmarknad	Besv. 1978-02-15. SU för kännedom
1977-11-29 (77: 59)	Nordens Akademiska Idrottsförbund	Äskande om bidrag för verksamheten	Besv. 1977-12-15. Översänd till kultursekretariatet
1977-12-12 (77: 60)	Nordic Radio Evangelistic Association	Uttalande ang. nordisk radio- och TV-satellit	Besv. 1978-01-30. KU för kännedom

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1977-12-23 (77: 62)	Pohjola—Nordens ungdomsförbund	Uttalande från årsmöte	Besv. 1978-01-17. KU, SU för kännedom
1977-12-27 (77: 63)	Nordisk Magasinpresses Samarbeidsnevnd	Anhållan om att bli remissinstans	Besv. 1978-01-18. Uppförd på förteckning över remissinstanser. KU.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. Program för nordiskt samarbete på turistområdet
- Nr 2. Samnordisk utbildning av lärare för dövblinda
- Nr 3. Högre skoglig utbildning
- Nr 4. Kollektivtrafiken och de handikappades behov
- Nr 5. Handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
- Nr 6. Program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
- Nr 7. Europeisk miljöskyddskonvention
- Nr 8. Forskning om skydd för ozonskiktet
- Nr 9. Konvention till skydd för ozonskiktet
- Nr 10. Förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
- Nr 11. Samverkan om tobaksupplysning
- Nr 12. Internationell konvention om arbetstiden
- Nr 13. Åtgärder mot uppkomsten av handikapp
- Nr 14. Utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
- Nr 15. Återvinning av avfall och återanvändning av resurser

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet)
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (trafikutskottet)
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (kulturutskottet)
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet)
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet)
- Nr 6. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)
- Nr 7. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)
- Nr 8. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet)
- Nr 9. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)
- Nr 10. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *program för nordiskt samarbete på turistområdet*.

REKOMMENDATION nr 1/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (B 26/t) med 54 röster mot 2. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för nordiskt samarbete på turistområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Liv Stubberud</i>

Ulf Sundqvist
Bernhardt Tastesen
Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen
Lars Werner

Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Seppo Westerlund
Håkan Winberg
Rolf Wirtén

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samnordisk utbildning av lärare för dövblinda*.

REKOMMENDATION nr 2/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 497/k) med 62 röster mot 1. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till *samnordisk utbildning av lärare för dövblinda*.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen
Raino Westerholm
Seppo Westerlund

Håkan Winberg
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Mogens Voigt
Marjatta Väändnen

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *högre skoglig utbildning*.

REKOMMENDATION nr 3/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 514/k) med 61 röster mot 2. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>

Erkki Tuomioja

Sigrid Utkilen

Lars Werner

Raino Westerholm

Henrik Westerlund

Seppo Westerlund

Håkan Winberg

Kåre Willoch

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

Marjatta Väänänen

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *kollektivtrafiken och de handikappades behov*.

REKOMMENDATION nr 4/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 496/t) med 58 röster mot 2. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige ressurser til rådighet for hurtig gennemføring og udbygning av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappedes behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>

Rolf Sellgren
Jón Skaftason
Karl Skytte
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Ingrid Sundberg
Ulf Sundqvist
Bernhardt Tastesen

Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen
Raino Westerholm
Seppo Westerlund
Håkan Winberg
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor*.

REKOMMENDATION nr 5/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 23/s) med 50 röster mot 2. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt
2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>

Ingrid Sundberg
Bernhardt Tastesen
Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen

Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Håkan Winberg
Kåre Willoch
Rolf Wirtén

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet*.

REKOMMENDATION nr 6/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 25/s) med 45 röster mot 2. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Raino Westerholm</i>

Henrik Westerlund
Håkan Winberg

Rolf Wirtén

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *europaisk miljöskyddskonvention*.

REKOMMENDATION nr 7/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 500/s) med 46 röster mot 2. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Thyra Johansson</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Folke Woivalin</i>

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående forskning om skydd för ozonskiktet.

REKOMMENDATION nr 8/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 505/s) med 55 röster mot 1. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluormetanföröreningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>

<i>Ingrid Sundberg</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Bernhardt Tastesen</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Mirjam Tuominen</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Erkki Tuomioja</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Sigrid Utkilen</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Raino Westerholm</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *konvention till skydd för ozonskiktet*.

REKOMMENDATION nr 9/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 505/s) med 53 röster mot 1. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Thyra Johansson</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Seppo Westerlund</i>

Håkan Winberg
Rolf Wirtén

Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen*.

REKOMMENDATION nr 10/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 493/s) med 56 röster mot 2. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>

Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen
Raino Westerholm
Seppo Westerlund

Håkan Winberg
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samverkan om tobaksupplysning*.

REKOMMENDATION nr 11/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 498/s) med 49 röster mot 1. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (NU 1975: 24),
2. undersöka formerna för nordisk medverkan vid arrangerandet av den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa 1979.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>

Sigrid Utkilen
Raino Westerholm
Seppo Westerlund
Håkan Winberg

Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *internationell konvention om arbetstiden*.

REKOMMENDATION nr 12/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 501/s) med 57 röster mot 2. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvør</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

Bernhardt Tastesen
Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund

Seppo Westerlund
Håkan Winberg
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp.

REKOMMENDATION nr 13/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 508/s) med 54 röster mot 1. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt
2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>V. J. Sukseläinen</i>
<i>Thyra Johansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>

Erkki Tuomioja

Seppo Westerlund

Sigrid Utkilen

Håkan Winberg

Raino Westerholm

Rolf Wirtén

Henrik Westerlund

Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utveckling av fiskprodukter för u-ländernas behov.*

REKOMMENDATION nr 14/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 506/e) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

- a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,
- b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>

Raino Westerholm
Seppo Westerlund
Bengt Wiklund
Rolf Wirtén

Odd With
Mogens Voigt
Folke Voivalin

Oslo den 22 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser.

REKOMMENDATION nr 15/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 509/e) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Halldór Asgrímsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Sigrid Utkilen
Raino Westerholm
Seppo Westerlund
Bengt Wiklund

Håkan Winberg
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Odd With
Mogens Voigt
Folke Woivalin

Oslo den 22 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet.*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (B 24) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *ekonomiska utskottets* betänkande. 55 medlemmar röstade för yttrandet och 3 mot. 20 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

- Ved Ministerrådets fastsettelse av programmet bør hensyn tas til:
- a) Øket samråd bør finne sted om den økonomiske politikken med sikte på å sikre alle mennesker et trygt og meningsfylt arbeid.
 - b) Det legges vekt på at drøftingene om et utvidet energi- og industrisamarbeid bringes fram til et snarlig resultat.
 - c) De annonserte forslag vedrørende dypere samarbeid om bedre utnyttelser av råvarer og ressurser imøteses. Med hensyn til gjenvinning av avfall vises til økonomisk utvalgs betenkning om medlemsforslag A 509/e.
 - d) Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling bør tillegges stor betydning i arbeidet med en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling bl. a. ved å støtte finansieringen av prosjekter som har industriell interesse i flere nordiske land.
 - e) Samarbeidet når det gjelder bistandsvirksomhet og en ny økonomisk verdensordning bør utvikles videre med sikte på en utjevning mellom industriland og utviklingsland.
 - f) Det nordiske samarbeid i internasjonale organisasjoner har stor betydning for de nordiske lands muligheter for å påvirke disse organisasjoners virksomhet og bør om mulig intensiveres.

De 55 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

Erik Adamsson
Kristian Albertsen
Liv Andersen
Halldór Ásgrímsson
Gunnar Berge
Ilkka-Christian Björklund

Kjell Magne Bondevik
Trygve Bratteli
Eric Carlsson
Christian Christensen
Erling Dinesen
Bjarne Mørk Eidem

<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Magnús Kjartansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	

De tre medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård*,
Mirjam Tuominen och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet.*

YTTRANDE nr 2/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (B 24) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *trafikutskottets* betänkande. 58 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 18 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till bl. a. följande punkter:

1. Trafikfrågorna bör i ministerrådets program sammanföras under en rubrik inklusive de sjöfartsfrågor som kan hänföras till utskottet.
2. Energifrågornas förhållande till olika transportlösningar bör utredas.
3. Trafikmiljön i vid bemärkelse bör ses i relation till olika alternativ i samhällsplaneringen.
4. Samhälls- och trafikplaneringen bör främja individens frihet att välja arbetsplats.
5. Samhälls- och trafikplaneringen måste även ta hänsyn till de handikappade.
6. Samhälls- och trafikplaneringen måste också ta hänsyn till barn och äldre.

De 58 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ulla Ekelund</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ralf Friberg</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gylfi P. Gislason</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>

<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Magnús Kjartansson</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Johannes M. Olsen</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Olof Palme</i>	<i>Folke Woivalin</i>

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet*.

YTTRANDE nr 3/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (B 24) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *kulturutskottets* betänkande. 58 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 18 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att vid fastställandet av det samlande programmet för ministerrådets verksamhet ta hänsyn till följande:

1. I det nordiska utbildningssamarbetet bör mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten särskild vikt läggas vid de 16—19-årigas utbildning.
2. Ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet bör snarast föreläggas Nordiska rådet.
3. Ett ministerrådsförslag om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete bör föreläggas Nordiska rådet.
4. De nordiska folkrörelserna bör beredas möjlighet till fast medverkan i det nordiska kultursamarbetet. Därvid bör särskild vikt läggas vid ungdomssamarbete.

De 58 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ulla Ekelund</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Halldór Asgrímsson</i>	<i>Ralf Friberg</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gylfi P. Gíslason</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>

<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Magnús Kjartansson</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Johannes M. Olsen</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Olof Palme</i>	<i>Folke Woivalin</i>

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet*.

YTTRANDE nr 4/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (B 24) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *social- och miljöutskottets* betänkande. 58 medlemmar röstade för yttrandet och 3 mot. 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till följande punkter:

1. Ett program för nordiskt samarbete i syfte att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten bör utarbetas i skyndsam ordning.
2. Förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas sociallagstiftning bör klarläggas.
3. Reell jämställdhet mellan kvinnor och män bör eftersträvas.

De 58 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Otto Mørch</i>

Johannes M. Olsen

Sture Palm

Olof Palme

Erlendur Patursson

Robert Pedersen

Jens Risgaard Knudsen

Rolf Sellgren

Jón Skaftason

Karl Skytte

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Ingrid Sundberg

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Raino Westerholm

Henrik Westerlund

Seppo Westerlund

Håkan Winberg

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

De tre medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård*,
Mirjam Tuominen och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet*.

YTTRANDE nr 5/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet (B 24) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *juridiska utskottets* betänkande. 56 medlemmar röstade för yttrandet och 4 mot. 18 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordisk Råd har ud fra et juridisk synspunkt ikke indvendinger mod den form og det indhold, som ministerrådet i sit forslag lægger frem for arbejdet i de kommende år. Nordisk Råd skal dog understrege den vægt, som rådet lægger på Helsingforsaftalens målsætning om harmonisering af de nordiske landes lovgivninger i så vidt omfang, som det er muligt.

De 56 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Robert Pedersen</i>

Jens Risgaard Knudsen
Rolf Sellgren
Jón Skaftason
Karl Skytte
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Ingrid Sundberg
Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen
Lars Werner
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Seppo Westerlund
Håkan Winberg
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De fyra medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård*,
Johannes M. Olsen, *Erlendur Patursson* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 6/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *trafikutskottets* betänkande. 54 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 2 medlemmar avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Ministerråd anmodes om å påskynde forberedelsene for tverrgående flyforbindelser mellom de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland; beslutte snarest mulig hvilke ruter som skal opprettes; fastsette et datum for åpningen av rutene samt gi omfattende informasjon til almenheten om de forestående flyforbindelser.
2. Regjeringene i Norge og Sverige anmodes om å ta stilling så snart som mulig til de forslag som er framsatt i utredningen om godstrafikken i "Trondheimsleden" (*NU A 1977: 10*).
3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å påskynde det arbeid som er i gang med å etablere en tilfredsstillende skipsforbindelse mellom Island, Færøyene og øvrige Norden.
4. Nordisk Råd legger vekt på at arbeidet med harmonisering av de nordiske lands statistikk på samferdsels- og turistområdene gjennomføres snarest mulig.
5. Nordisk Ministerråd anmodes om å påskynde arbeidet vedrørende nordisk gyldighet for kjørekort.
6. Nordisk Ministerråd anmodes om å arbeide for gjennomføring av de forslag som er fremført i Nordisk Trafikksikkerhetsråds rapport nr. 13. "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion".

De 54 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

Erik Adamsson

Kristian Albertsen

Liv Andersen

Halldór Ásgrímsson

Ilkka-Christian Björklund

Kjell Magne Bondevik

Trygve Bratteli

Eric Carlsson

Christian Christensen

Erling Dinesen

Bjarne Mørk Eidem

Ulla Ekelund

Rolf Fjeldvær

Ralf Friberg

<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Johannes M. Olsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Magnús Kjartansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Folke Woivalin</i>

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Ib Christensen och Nathalie Lind *avstod från att rösta*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 7/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *kulturutskottets* betänkande. 64 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 12 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser

1. att det i det nordiska utbildningssamarbetet mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten bör läggas särskild vikt vid de 16—19-årigas utbildning och yrkesutbildningen,
2. att arbetet med utvecklingen av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna bör vidareföras,
3. att Nordiska rådets kulturutskott bör föreläggas förslag till handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten,
4. att det bör skapas möjligheter att ta till vara det intresse för nordiskt kultursamarbete som väckts genom Nordiska kulturfondens stöd till lokala kulturveckor och
5. att frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden bör utredas allsidigt med utgångspunkt i grönländska behov och i samråd med grönländska myndigheter.

De 64 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ulla Ekelund</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Steen Folke</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>

<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Magnús Kjartansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Johannes M. Olsen</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 20 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Berättelse rörande
det nordiska samarbetet.*

YTTRANDE nr 8/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *social- och miljöutskottets* betänkande. 54 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 22 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

- I: Ytterligare åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan i syfte att komma till rätta med missbruket av tunga narkotiska preparat.
- II: Frågan om sammanslagning av Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning bör under året bringas till ett avgörande.
- III: Utredningen om förutsättningarna för införande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika kategorier av social- och medicinalpersonal bör slutföras i skyndsam ordning.
- IV: De åtgärder om vilka enighet uppnåtts beträffande ett nordiskt hälsokortsystem bör snarast omsättas i praktiken.
- V: Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter bör ges möjlighet att medverka vid det fortsatta arbetet med det nordiska arbetsmarknadsprogrammet.
- VI: Intensifierade åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan, eventuellt genom utarbetande av ett särskilt handlingsprogram, för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.
- VII: Utredningen om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser bör slutföras under innevarande år.
- VIII: Arbetet med att förverkliga det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet bör vidareföras, men på en högre ambitionsnivå.
- IX: De nordiska länderna bör samfällt verka för att konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö i skyndsam ordning ratificeras av samtliga icke-nordiska signatärmakter.

De 54 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

Aimo Ajo
Kristian Albertsen
Liv Andersen
Halldór Ásgrímsson
Jo Benkow

Gunnar Berge
Ilkka-Christian Björklund
Kjell Magne Bondevik
Trygve Bratteli
Christian Christensen

<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Thyra Johansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Folke Woivalin</i>

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 21 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgitt yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbeidet.*

YTTRANDE nr 9/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbeidet (C 1) i överensstemmelse med vad som föreslagits i *ekonomiska utskottets* betänkande. 57 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 19 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Rådet stötter de nordiske statsministres oppfatning at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt kan bidra til en gunstigere økonomisk situasjon i de enkelte land. Det bør derfor være en nær kontakt ved utformingen av den økonomiske politikken.

Rådet har med interesse notert seg opplysningene om de industri- og energidriftinger som har funnet sted mellom Norge og de andre nordiske land i de siste to år. Rådet legger vekt på at disse forhandlinger så snart som mulig fører til konkrete resultater.

Rådet ser med tilfredshet at det foregår en fortløpende dialog i Ministerrådet og i Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål.

2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å følge utviklingen i den nordiske samhandel med sikte på å legge forholdene best mulig til rette for en utvidelse av denne. Det er viktig at samarbeidet med sikte på å løse praktiske handelshindrende problemer i Europa fortsetter. Det er av betydning at de nordiske land samarbeider om eksportfremmende tiltak.
3. Rådet mener det er viktig at de nordiske land fortsetter det nåværende samarbeid på det handels- og valutapolitiske området med sikte på å samordne landenes forberedelser og standpunkter i internasjonale fora.
4. Rådet har ikke noe å innvende mot Nordisk Industrifonds forslag når det gjelder innretningen av fondets virksomhet i kommende 5-årsperiode.

Rådet er enig i prinsippet om innføring av Nordisk Industriefond i Ministerrådets almene budsjett fra og med 1979. Rådet har ikke noe å bemerke til beslutningen om å tilføre fondet 15 mill. s.kroner for 1979. Fondet bør tilføres økede midler

- i kommende 5-årsperiode sammenholdt med foregående periode.
5. Rådet vil prinsipielt understreke betydningen av en øket integrasjon av det nordiske byggmarked uten dermed å ta stilling til de forskjellige spørsmål som det er redegjort for på dette området i C 1/1978.
 6. Rådet vil understreke betydningen av det regionalpolitiske samarbeid og konstaterer at det grenseregionale samarbeid i tråd med rådets syn, har vært høyest prioritert.
 7. Rådet har notert seg at et forslag til handlingsprogram for samarbeid på forbrukerområdet vil bli utarbeidet i 1978. Rådet forutsetter at forslaget vil bli forelagt Nordisk Råd til uttalelse.
 8. Rådet konstaterer at de fellesnordiske bistandsinnsatser i 1977 har holdt seg på samme relative nivå som i det foregående år. Når det gjelder samarbeid vedrørende de multinasjonale bistandsspørsmål legger rådet vekt på at de nordiske land i størst mulig utstrekning kommer fram til fellesnordiske holdninger og beslutninger.

De 57 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Thyra Johansson</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Liv Stubberud</i>

1960

Yttrande 9

V. J. Sukselainen
Ingrid Sundberg
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Lars Werner
Raino Westerholm
Seppo Westerlund

Bengt Wiklund
Håkan Winberg
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Odd With
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård*
och *Mogens Voigt*.

Oslo den 22 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 10/1978

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i *juridiska utskottets* betänkande. 51 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 6 medlemmar avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd tager indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om arbejdet med og planerne for gennemførelsen af nye ensartede regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, idet rådet samtidig understreger sin tidligere fremsatte anmodning om, at Nordisk Ministerråd, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.
2. Nordisk Råd anser det som en foreløbig tilfredsstillende ordning på spørgsmålet om koordinering af samarbejdet vedrørende de ikke-ægteskabelige forholds problemer, at dette arbejde varetages ved regelmæssige drøftelser mellem de nordiske ægteskabsudvalg, idet Nordisk Råd påregner, at Nordisk Ministerråd, på samme måde som i spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, hvis der måtte vise sig behov derfor, og samtidig opfordrer Ministerrådet til særlig at søge arbejdet med at skabe grundlag for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område fremmet.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.
4. Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at følge udviklingen i lovgivningen om handelsrepræsentanter uden for Norden, og, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tage de nødvendige initiativer til at søge lovgivningen i de nordiske lande tilpasset denne udvikling samt til Nordisk Råds session i

1979 afgive en vurdering af behovet for ny lovgivning på området.

5. Nordisk Råd tiltræder, at der, så snart det er muligt, etableres et praktisk administrativt samarbejde mellem organer i de nordiske lande, som skal behandle sager om udførsel og indførsel af registre og data, og at der træffes foranstaltninger til at indsamle og systematisere erfaringer fra praksis.
6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de strafferetlige sanktioner, som har fundet sted i de seneste år, kan etableres, og fremlægge en rapport om disse overvejelser snarest og om muligt inden Nordisk Råds session 1979.

De 51 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Liv Andersen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Sigrid Utكيلen</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Thyra Johansson</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Magnús Kjartansson</i>	

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Mogens Voigt*.

Kjell-Magne Bondevik, Eric Carlsson, Lars Korvald, Johannes M. Olsen, Raino Westerholm och Odd With *avstod från att rösta*.

Oslo den 22 februari 1978

Trygve Bratteli

Gudmund Saxrud

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(20 februari)

1. medlemsförslag om nordisk storhamn (A 504/t)

(21 februari)

2. medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap om oljekatastrofer (A 511/s)

(22 februari)

3. medlemsförslag om gemensamma åtgärder mot arbetslöshet och inflation (A 510/e)
4. medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (A 495/j)
5. medlemsförslag om nordiskt domstolsorgan (A 503/j)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spörsmål:

(20 februari)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1978/1)
2. berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan (C 1978/129/t)
3. meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete (C 1978/1/1976/t)
4. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1978/1)
5. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1978/21/1963/k)
6. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1978/24/1964/k)
7. meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (D 1978/11/1969/k)
8. meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande nordiska språklektorer (D 1978/27/1969/k)
9. meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (D 1978/32/1970/k)

10. meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (D 1978/24/1971/k)
11. meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete (D 1978/6/1976/k)
12. meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (D 1978/4/1971/t)
13. meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (D 1978/26/1973/t)
14. meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (D 1978/9/1974/t)

(21 februari)

15. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1978/1)
16. meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (D 1978/3/1972/s)
17. meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1978/9/1967/s)
18. meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1978/8/1968/s)
19. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (D 1978/10/1969/s)
20. meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedels-samarbete (D 1978/16/1969/s)
21. meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1978/23/1969/s)
22. meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (D 1978/5/1971/s)
23. meddelande om rekommendation nr 1/1973, punkt 1, angående försörjningsbegreppets utformning (D 1978/1/1973/s)
24. meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (D 1978/9/1973/s)
25. meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter (D 1978/7/1975/s)

(22 februari)

26. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1978/1)
27. berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1978/35/e)
28. berättelse om Nordel (C 1978/127/e)
29. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1978/128/e)

30. meddelande om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna (D 1978/2/1977/e)
31. meddelande om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn (D 1978/4/1977/e)
32. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 1978/42/e)
33. meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (D 1978/19/1974/e)
34. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1978/1)
35. meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (D 1978/27/1971/j)
36. meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (D 1978/31/1973/j)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(20 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1978/15/1973/k)
2. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1978/20/1971/k)
3. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1978/7/1969/k)
4. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1978/13/1970/k)
5. meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (D 1978/19/1972/k)
6. meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (D 1978/19/1973/k)
7. berättelse från Nordiska kulturfonden (C 1978/16/k)
8. meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (D 1978/11/1976/k)

(21 februari)

9. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1978/1/1970/s)
10. meddelande om rekommendation nr 1/1973, punkterna 2 och 3, angående försörjarbegreppets utformning (D 1978/1/1973/s)

(22 februari)

11. meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1978/7/1966/k)
12. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1978/9/1970/k)
13. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1978/13/1973/e)
14. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (D 1978/15/1974/e)
15. meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (D 1978/1/1977/e)
16. meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (D 1978/5/1977/e)
17. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (D 1978/27/1973/t)
18. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (D 1978/13/1965/j)
19. meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt (D 1978/30/1973/j)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling

(20 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Storstockholmsområdet (D 1978/1972/t)
2. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1978/28/1973/t)
3. meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (D 1978/18/1977/k)

(21 februari)

4. meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1978/5/1965/s)
5. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1978/29/1966/j)
6. berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning (C 1978/17/s)
7. medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna (A 516/s)

1968

(22 februari)

8. medlemsförslag om tillsättande av utredning av Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer (A 502/j)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1978/2/j)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1978/3/e)
3. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1978/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1978/5/k)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 1978/6/j)
6. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1978/7/s)
7. berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (C 1978/8/k)
8. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (C 1978/9/k)
9. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1978/10/s)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1978/11/e)
11. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1978/12/e)
12. berättelse från NORDFORSK (C 1978/13/k)
13. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1978/14/k)
14. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1978/15/j)
15. berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område (C 1978/18/s)
16. berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (C 1978/19/t)
17. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1978/20/s)
18. berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (C 1978/21/t)
19. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1978/22/k)
20. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 1978/23/k)
21. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1978/24/k)
22. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1978/25t)
23. berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet (C 1978/26/k)
24. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1978/27/t)

25. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1978/28/k)
26. berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 1978/29/k)
27. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1978/30/j)
28. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1978/31/e)
29. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1978/32/s)
30. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1978/33/k)
31. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 1978/34/k)
32. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977 (C 1978/36/s)
33. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (C 1978/37/s)
34. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1978/38/k)
35. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1978/39/e)
36. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1973—1976 (C 1978/40/k a)
37. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1977 (C 1978/40/k b)
38. berättelse från NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete), 1977 (C 1978/41/k)
39. meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1978/1/1967/t)
40. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1978/2/1968/j)
41. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1978/9/1968/t)
42. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1978/27/1968/t)
43. meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1978/35/1968/t)
44. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område (D 1978/17/1969/k)
45. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (D 1978/29/1969/s)
46. meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (D 1978/14/1970/e)

47. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (D 1978/15/1970/t)
48. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1978/30/1970/s)
49. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1978/35/1970/t)
50. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (D 1978/1/1971/k)
51. meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1978/6/1971/e)
53. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1978/7/1971/e)
54. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1978/11/1971/k)
55. meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (D 1978/12/1971/e)
56. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1978/19/1971/s)
57. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1978/20/1971/k)
58. meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund (D 1978/21/1971/s)
59. meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysat-tester rörande fröer (D 1978/31/1971/e)
60. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar .D 1978/1/1972/e)
61. meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1978/2/1972/e)
62. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samskolorna (D 1978/5/1972/j)
63. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning (D 1978/7/1972/e)
64. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1978/8/1972/t)
65. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1978/11/1972/t)
66. meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (D 1978/12/1972/j)
67. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1978/14/1972/k)

68. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1978/15/1972/t)
69. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1978/18/1972/k)
70. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1978/20/1972/j)
71. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (D 1978/2/1973/s)
72. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetmarknad för optiker (D 1978/3/1973/s)
73. meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (D 1978/5/1973/s)
74. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1978/10/1973/j)
75. meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (D 1978/11/1973/j)
76. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1978/17/1973/k)
77. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1978/20/1973/k)
78. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad för handikappfordon (D 1978/25/1973/t)
79. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1978/24/1973/t)
80. meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler äktenskapslagstiftning (D 1978/22/1973/j)
81. meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem (D 1978/29/1973/s)
82. meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (D 1978/32/1973/s)
83. meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förareutbildning för fysioterapeuter (D 1978/3/1974/s)
84. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vibus mot alkoholreklam (D 1978/2/1974/j)
85. meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet (D 1978/6/1974/s)
86. meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (D 1978/8/1974/s)
87. meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (D 1978/10/1974/t)
88. meddelande om rekommendation nr 11/1974 anförande begränsning av trafikbuller (D 1978/11/1974/t)
89. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1978/13/1974/t)

90. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (D 1978/14/1974/t)
91. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln (D 1974/16/1974/e)
92. meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (D 1978/18/1974/k)
93. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1978/20/1974/e)
94. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1978/21/1974/e)
95. meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (D 1978/22/1974/e)
96. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1978/24/1974/j)
97. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1978/25/1974/j)
98. meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälms (D 1978/26/1974/t)
99. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1978/27/1974/s)
100. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1978/28/1974/s)
101. meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (D 1978/1/1975/t)
102. meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (D 1978/2/1975/t)
103. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (D 1978/3/1975/t)
104. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1978/4/1975/t)
105. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1978/5/1975/e)
106. meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtest arbetsformer (D 1978/6/1975/e)
107. meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (D/ 1978/8/1975/s)
108. meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1978/9/1975/s)

109. meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1978/10/1975/s)
110. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1978/13/1975/k)
111. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (D 1975/14/1975/k)
112. meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (D 1978/15/1975/k)
113. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1978/16/1975/k)
114. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1978/19/1975/s)
115. meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (D 1978/2/1976/t)
116. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1978/3/1976/t)
117. meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl. (D 1978/4/1976/t)
118. meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens området (D 1978/5/1976/k)
119. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1978/7/1976/k)
120. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (D 1978/8/1976/k)
121. meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (D 1978/9/1976/k)
122. meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (D 1978/10/1976/k)
123. meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (D 1978/12/1976/e)
124. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1978/15/1976/k)
125. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1978/16/1976/j)
126. meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (D 1978/17/1976/j)
127. meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang (D 1978/3/1977/e)
128. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1978/6/1977/s)

1974

129. meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1978/7/1977/s)
130. meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1978/8/1977/s)
131. meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (D 1978/9/1977/s)
132. meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterhet (D 1977/10/1977/t)
133. meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (D 1978/11/1977/t)
134. meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (D 1978/12/1977/k)
135. meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (D 1978/13/1977/k)
136. meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförsel av antikviteter från de nordiska länderna (D 1978/14/1977/k)
137. meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation (D 1978/15/1977/k)
138. meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (D 1978/16/1977/k)
139. meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (D 1978/17/1977/k)

C. Beslut i interna spörsmål

(18 februari)

1. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(20 februari)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(22 februari)

3. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
4. tid och plats för nästa ordinarie session

Val*(18 februari)*

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av budgetkommitté
4. Val av informationskommitté
5. Val till Nordiska kulturfondens styrelse
6. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
7. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
8. Val av förmän och vice förmän till utskotten

(22 februari)

9. Val av förmän och vice förmän till de fasta kommittéerna

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.

Presidium

Trygve Bratteli, Norge, president
 Nathalie Lind, Danmark, vicepræsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Jón Skaftason, Island, vicepræsident
 Olof Palme, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Erling Dinesen, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Ragnhildur Helgadóttir, Island
 Lars Korvald, Norge
 Jan-Ivan Nilsson, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

René Brusvang
 Chr. Christensen
 Ib Christensen
 Erling Dinesen, næstformand
 Steen Folke
 Leif Glensgård
 Nathalie Lind, formand
 Poul Schlüter
 Karl Skytte

Finland

Ilkka-Christian Björklund
 Harri Holkeri
 Bror Lillqvist, viceordförande
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Raino Westerholm
 Henrik Westerlund
 Seppo Westerlund

Island

Gylfi Þ. Gíslason
 Ragnhildur Helgadóttir, vice ordförande
 Jón Skaftason, ordförande

1980

Norge

Trygve Bratteli, nestformann

Guttorm Hansen

Johan J. Jakobsen

Lars Korvald, formann

Kåre Willoch

Sverige

Allan Hernelius

Jan-Ivan Nilsson, vice ordförande

Sture Palm

Olof Palme, ordförande

Rolf Wirtén

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Andersen, Karen, assistent
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Holbech, Peter, vagtmester
 Svendsen, Annelise, assistent
 Sølling, Birgit, overassistent
 Thomsen, Henning, vagtmester

Finland

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare
 Husman, Paula, byråsekreterare
 Kihlman-Juokslahti, Ulla, yngre expeditionssassistent
 Lindberg, Dag, bitr. generalsekreterare
 Lindström, Seppo, translator
 Lohiniva, Greta, translator
 Pimenoff, Berith, avdelningssekreterare
 Poutanen, Pekka, informationssekreterare

Island

Sigurðsson, Friðjón, kontorchef

Norge

Bjørkvang, Lovelill, administrasjonssekretær
 Lindemann, Ragnhild, administrasjonssekretær
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær
 Vefald, Olav, konsulent

Sverige

Andersson, Eivor, byråassistent
 Gustavsson, Ebon, kontorassistent
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnsson, Vivi, byråassistent
 Järnebeck, Gunnar, byrådirektör
 Ländin, Ove, expeditionssassistent
 Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör
 Miskar, Lillemor, sekreterare
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, byråassistent
 Tjernström, Vanni, informationssekreterare

Presidiesekretariatet

Andersson, Pia, kamrer
 Borg, Ingrid, assistent
 Edwall, Åke, redaktör
 Hafslund, Marit, assistent
 Hagen, Gro, assistent
 Joneken, Anneli, byråsekreterare
 Juhlin, Rune, expeditionsssekreterare

Karlsson, Jan. O., stf. presidiesekreterare
 Koumí, Margaretha, assistent
 Næsselund, Gunnar, stf. presidiesekretær
 Saxrud, Gudmund, presidiesekretær
 Stenberg, Stig, expeditionssassistent
 Wahrgren, Ingegerd, byråsekreterare
 Wickell, Anita, assistent

Utskottssekreterare

Blaaflat, Lars, byråsjef, ekonomiska
utskottet

Lilholt, Peter, fuldmægtig, juridiska
utskottet

Ólafsdóttir, Snjólaug, sekreterare,
trafikutskottet

Slotte, Kristian, sekreterare, kulturutskottet

Wiklund, Claes, sekreterare, social- och
miljöutskottet

Informationssektionen

Granberg, Harry, informationschef

Rydbeck, Margareta, informations-
sekreterare

Sørensen, Mary Ann, informationsassistent

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare

Holmstedt, Sven, avdelningschef

Johansson, Solveig, sekretær

Järvinen, Annika, sekreterare

Kaipainen, Osmo, avdelningschef

Kiersgaard, Jette, konsulent

Knudsen, Kjell, avdelingssjef

Lundström, Stig, konsulent

Madsen, Carsten, konsulent

Pétursson, Ólafur, konsulent

Rekdal, Per, betjent

Sundby, Terje, konsulent

Talka, Anne-Riitta, sekreterare

Thornquist, Morten, konsulent

Westergård, Tom, informationssekreterare

Østergaard, Anne, konsulent

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Buer, Lars, sektionschef

Cold, Steen A., fuldmægtig

Magnusson, Ulla, informationssekretær

Olofsson, Klas, direktør

Skuthälla, Gustav, sektionschef

Stenroth, Ove, byråchef

Voss, Lilla, sektionschef

Wachtmeister, Anne-Margrete, fuldmægtig

Särskilt inbjudna

Carlsen, Reidar, direktør, Foreningen
Norden, Norge

Fløgstad, Kjartan, forfatter, Norge

Hoydal, Kjartan, cand. scient., Foreningen
Norden, Færøyene

Kristjánsson, Árni, fhv. musikchef, Island

Langeland, Arne, Dep. Secretary General,
EFTA
Lindeman, Lars, ambassadör, Finland
Möller, Yngve, ambassadör, Sverige
Njarðvik, Njörður P., docent, Island
Ólafsson, Hjálmar, konrektor, Foreningen
Norden, Island
Olsson, Bertil, generaldirektör, Foreningen
Norden, Sverige

Salo, Tuure, justitsminister, Foreningen
Norden, Finland
Sallinen, Aulis, komponist, Finland
Svensson, Hasse, chefredaktör, Foreningen
Norden, Åland
Thrane, Erik, ambassadör, Danmark
Tryggvason, Árni, ambassadör, Island
Vahlquist, Magnus, Director, Secretary
General Office, EFTA

Stenografer och tolkar

Danmark

Bierholm, Bente, assistent
Holle, Finn, referent
Jørgensen, Birthe, referent
Nordstrøm, Bodil, konsulent
Scheuer, Eja, overassistent
Sønderskov, Tove, assistent

Finland

Kirstua, Anneli, maskinskriverska
Meinander, Olof, stenograf
Räty, Unto, byråchef
Schalin, Carl Eric, stenograf
Siitonen, Pertti, stenograf
Sivula, Monika, maskinskriverska

Norge

Kvålen, Hallgerd, referentrevisor
Orten, Anne Grete, referent
Lund, Kari, referent
Smeby, Aase, referent

Sverige

Eriksson, Arnold, förste stenograf
Nilsson, Lars, förste stenograf
Schenning, Göte, förste stenograf

Simultantolker

Apeland, Aino-Elina, fru
Hafrén, Fredrik, byrådirektør
Huovinen, Sulo, fil. kand.
Kaljunen, Riitta, dipl. korrespondent

Sakkunniga**Nordiska**

Kræmer, Svend, utredningschef, Nordisk
 Investeringsbank
 Landqvist, Åke, sekreterare, Foreningene
 Nordens Forbund
 Lindström, Bert, direktör, Nordisk
 Investeringsbank
 Söderholm, Erik, dr. phil., Nordens Hus,
 Island

Danmark

Andersen, Birthe, overassistent
 Andersen, Åge, kontorchef
 Brynskov, Bjørn, departementschef
 Christensen, Karen Munck, fuldmægtig
 Djuurhuus, Johan, kontorchef
 Gersing, Jørgen, departementschef
 Hansen, Lars Teit, fuldmægtig
 Jensen, Anders, fuldmægtig
 Kjøller, Ib, fuldmægtig
 Leth, Tage, konsulent
 Melchior, Peter, fuldmægtig
 Noer, Eyvind, E., fuldmægtig
 Nørup-Nielsen, J., fuldmægtig
 Odel, Helge, departementschef
 Petersen, Bengt, presseråd
 Rasmussen, Jørgen Harder, kontorchef
 Staubo, Torben, direktør
 Thornit, Per, fuldmægtig
 Westerbye-Juhl, Karen, kontorchef
 Willerslev-Olsen, W., ministersekretær
 Zachariassen, Esbern, fuldmægtig
 Aasberg-Petersen, Finn, kontorchef

Finland

Auvinen, Reino J., kanslichef
 Cawén, Matti, konsultativ tjänsteman
 Groop, Elisabeth, äldre regeringssekreterare
 Gustafson, Matti, kultursekreterare
 Hannula, Matti, statsministerens sekreterare

Heinrichs, Erik, tf. konsultativ tjänsteman
 Hirsikangas, Päivi, politisk sekreterare
 Huldén, Anders, byråchef, legationsråd
 Jansson, Gunnar, kanslichef
 Karsma, Veikko, kansliråd
 Korpela, Tino, specialforskare
 Korte, Kai, kanslichef
 Käkälä, Reijo, politisk sekreterare
 Laatto, Erkki, avdelningschef
 Lehtinen, Markku, sekreterare för inter-
 nationella ärenden
 Lönnroth, Juhani, byråchef
 Lövkvist, Lars, sektionssekreterare
 Meinander, Ragnar, regeringsråd
 Niemi, Gunnar, överinspektör
 Numminen, Jaakko, kanslichef
 Pirttimäki, Paavo, politisk sekreterare
 Ojala, Olli, avdelningschef
 Pihlström, Bengt, direktör
 Porko, Lars, verksamhetsledare
 Puro, Kari, kanslichef
 Salmi, Raimo, tf. byråchef
 Tuovinen, Matti, statssekreterare
 Uronen, Reino, kanslichef
 Välikangas, Aarne I., byråchef

Island

Benediktsson, Guðmundur, departements-
 chef
 Eysteinnsson, Jónas, direktör
 Helgason, Hörður, ambassadör
 Thorlacius, Birgir, departementschef

Norge

Alstad, Brit, konsulent
 Arisholm, Hans, ekspedisjonssjef
 Arnesen, Gerhard, direktör
 Bråten, Elsa Rastad, ekspedisjonssjef
 Fort, Richard, byråsjef
 Fretheim, Atle, byråsjef

Gjesteby, Kari, siviløkonom
 Gulbrandsen, Øistein, statssekretær
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Halden, Kåre, ekspedisjonssjef
 Hegna, Leif, konsulent
 Hove, Olav, departementsråd
 Hundstad, Turid, byråsjef
 Jensen, Eskild, statssekretær
 Johansen, Halvard, P., konsulent
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Langåker, Lars, byråsjef
 Larsen, Bjørn, departementsråd
 Leite, Bjørg, personlig sekretær
 Lund, Rolf Lasse, statssekretær
 Lykke, Erik, ekspedisjonssjef
 Mork, Torbjørn, helsedirektør
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Olsen, Reidar Engell, statssekretær
 Paxal, John H., byråsjef
 Ribu, Erik, departementsråd
 Rognlien, Stein, ekspedisjonssjef
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef
 Skard, Halvdan, statssekretær
 Skåre, Jan, underdirektør
 Stabel, Ingse, konsulent
 Vindsetmo, Emil, departementsråd
 Walther, Arne, konsulent

Sverige

Andersson, Arne, direktør
 Berglind, Stig, informationssekretærer
 Bildt, Carl, sakkunnig
 Björkman, Gunnar, utredningssekretærer
 Bucht, Sven, departementsråd
 Cavalli-Björkman, Nils, departementsråd
 Dahlgren, Hans, sekretærer
 Damgren, Fredrik, departementsråd

Ekström, John, ekonomie licentiat
 Ennerfeldt, Kerstin, departementssekretærer
 Furbäck, Bengt, statssekretærer
 Gellstedt, Björn, departementsråd
 Gunnarsson, Gösta, statssekretærer
 Hagen, Tord, ambassadör
 Hedvall, Barbro, sakkunnig
 Hirdman, Sven, kansliråd
 Hjort, Lars, departementsråd
 Linton, Hans, kansliråd
 Leifland, Leif, kabinetssekretærer
 Levin, Bert, statssekretærer
 Levin, Jan, hovrättsassessor
 Lönnberg, Åke, departementssekretærer
 Moberg, Axel, departementssekretærer
 Montgomery, Henry, statssekretærer
 Nilsson, Bengt, departementsråd
 Nilsson, Manfred, presschef
 Nilsson, Robert, statssekretærer
 Nilsson, Valter, rättschef
 Persson, Sture, departementsråd
 Petri, Gunnar, departementsråd
 Senning, Claes, departementsråd
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Sterzel, Fredrik, statssekretærer
 Stiernstedt, Jan, expeditjonschef
 Stjernberg, Gustaf, sakkunnig
 Strömberg, Silja, departementssekretærer
 Sundfeldt, Sten, ambassadör
 Svensson, Gunnar, departementsråd
 Sylwan, Karin, departementssekretærer
 Söder, Gunnar, statssekretærer
 Tallroth, Tore, ambassadör
 Unger, Lisbeth, departementssekretærer
 Westerteg, Tommy, informationssekretærer
 Wiklund, Kerstin, departementssekretærer
 Örtendahl, Anders, statssekretærer

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS OCH MUSIKPRIS

Oslo Konserthus

19 februari 1978

Nordisk Råds norske delegasjons formann Lars Korvald:

Kjære nordiske venner, medlemmer av Nordisk Råd og andre som har kommet hit til dette festmøte i kveld hvor Nordisk Råds litteratur- og musikkpriser for 1978 skal deles ut. Jeg har den glede på vegne av den norske delegasjon til Nordisk Råd å ønske dere alle hjertelig velkommen til dette festmøte, og jeg retter et spesielt velkommen til de to prisvinnere, til litteraturprisvinneren, Kjartan Fløgstad, og til musikkprisvinneren, Aulis Sallinen, begge med ektefeller. Det er til deres ære at dette festmøte holdes her. Jeg ønsker også velkommen til talsmennene for de to komiteer som vil tale her i kveld og omtale kunstnerne og deres verk. Jeg retter også et velkommen til de kunstnere som skal delta med oss her i kveld, Taru Valjakka fra Finland, som vil tolke verker av Aulis Sallinen, akkompagnert av Robert Levin, og Oslo Kammerorkester, som vi allerede har hørt her, med solist.

Vi er glade for at Oslo Konserthus er ferdig når vi denne gang samles til Nordisk Råd her i Oslo, slik at vi kan nytte det og ha denne verdige ramme om dette festmøte.

Vi kommer til å følge det utdelte program, som dere har alle sammen. Selve programmet står på siste side og det vil bli fulgt uten nærmere introduksjon.

Jeg har så den ære å gi ordet til Litteraturpriskomiteens talsmann, Njörður P. Njardvik.

Docent Njörður P. Njardvik, Island:

Nordiska rådets president, ärade församling!

Kjartan Fløgstad debuterade som författare år 1968 med diktsamlingen *Valfart*, och under dessa tio år har han publicerat tio böcker av olika slag. Han har givit ut diktsamlingar, en essäsamling, noveller, översättningar av Pablo Neruda och kubanska dikter, romaner och t. o. m. två kriminalromaner under pseudonymen K. Villum. Det är därför ingen överdrift att han är både en produktiv och en mångsidig författare.

Kjartan Fløgstad föddes i Sauda på Rogaland i västra Norge år 1944. Han läste under en tid vid Norges Tekniske Høgskole, men studerade sedan filologi vid Bergens universitet och avlade cand. philol.-examen 1971. Dessutom har han arbetat som industriarbetare i sin hemtrakt och som sjöman på fraktbåtar. Under sin sjömanstid mönstrade han av i Sydamerika och drog kors och tvärs genom denna väldiga kontinent som en sorts modern *picaro*. Alla dessa olika erfarenheter har visat sig vara en nödvändig förutsättning för den roman som här skall diskuteras något närmare.

När bedömningskommittén beslöt tilldela Kjartan Fløgstad årets pris för romanen *Dalen Portland*, var det med motiveringen att "den skildrar med ett nyskapande språk människor som påverkas av motsättningarna mellan en ursprunglig jordbrukarmiljö och ett modernt industrisamhälle. Romanen präglas både av realistisk berättarkonst och fabulerande fantasi". Jag skall nu försöka förklara lite närmare vad som menas med detta.

Bokens titel kan förefalla något egendomlig. *Dalen Portland* är namnet på en stor cementindustri i Telemark, ägd av utländskt kapital. I en tidningsintervju har författaren själv kommenterat titelns innebörd på följande sätt: "Dels har jag varit ute efter cementet som symbol: det kan användas för att cementera något bestående, men det kan också användas till att bygga nytt. Dels är det ordsammanställningen som är viktig: det tryggt norska Dalen och det utländska, penningklingande Portland — du får gärna uttala med engelsk accent." (Dagens Nyheter 12/11 1977). Här bör man kanske understryka att cementindustrin aldrig nämns i boken, vilket självfallet framhäver titelns symboliska funktion.

Men det finns flera egendomliga saker som möter läsaren innan han börjar på själva berättelsen. På omslaget finns en reproduktion av Goyas berömda tavla "Karneval" som vid första ögonkastet förefaller ganska avlägsen både i tid och rum i jämförelse med bokens aktualitet. Framför berättelsens sex huvuddelar finns också små vinjetter som föreställer handens teckenspråk vid lastningen av en båt. Romanens motto hämtas från en hänvändelse från kommunerna i Tinn, Sauda, Odda och Kyrkjebø från året 1939 om att få fram en lagstiftning som skyddar norska kommuner mot följderna av villkorliga dispositioner från industriella företags sida. Ett brev från den svenske 1600-talsdiktaren och luffaren Lars Wivallius bildar en sorts ram om berättelsen. Och till slut bör nämnas att på omslagets baksida har författaren diktat två strofer där han säger att berättelsen å ena sidan beskriver det enkla arbetet för det dagliga brödet, å andra sidan vägen ut till det stora äventyret i den stora världen. Allt detta tyder på att man inte bör läsa romanen som ett realistiskt verk även om den har realistiska avsnitt. Den innehåller tvärtom samma sorts motsättningar och dubbeltydighet som finns i titeln: en realistisk skildring av det enkla, oskeptiska livet som leder till absolut anpassning till rådande samhällsformer och en sorts upprorsflykt från samma former som leder till de mest fantastiska äventyr.

Berättelsen börjar i författarens hemtrakter under 30-talet när de multinationella storindustrierna börjat hämta sig efter världskrisen och upprustningen inför det andra världskriget sätter i gång. Även i västra Norge kräver de ökad arbetskraft och håller sakta men säkert på med att totalförändra invånarnas levnadssätt. Läsaren får följa några indi-

vider tillhörande släkten Høysand som fått sitt namn efter släktgården. I romanens början skickas en liten pojke till sin farbror ute på ängen med budskapet att han fått arbete på fabriken. Detta kapitel beskriver på ett utomordentligt sätt hur pojken lever i landskapet som han springer genom, hur påtagligt han upplever sambandet mellan människa och natur i all dess mångfald. Så har dessa människor levt sedan urminnes tider. Budskapet innebär emellertid att pojkens farbror, Selmer Høysand, skall ryckas upp med rötterna ur sin tystlåtna jordbrukarmiljö för att anpassas till en internationell ekonomi och tillfredsställa dess behov. Han springer samma väg tillbaka, ty han skall börja arbeta omedelbart, men hans tankar är inte längre knutna till landskapet:

Selmer hoppades ingenting, men på andra sidan älven seglade fabriken med rök från skorstenspiporna som ett jättelikt fartyg på sin färd genom tiden. Och Selmer gick ombord (33).

Han lär sig ett nytt jobb, han lär sig lyda och acceptera. Han godtar allt utan knot, det hårda arbetet och den giftiga luften och visar dem tacksamhet som *gett* honom jobbet. Han är en man med fötterna på marken. Minst fyra, som det heter i boken.

Från och med nu handlar berättelsen om två kusiner, Arnold och Rasmus, Selmers son och systerson. De utgör romanens två motsatser och delar den i två ganska så olika avsnitt.

Selmer tillhör två olika tidsepoker och olika levnadsformer, och han glömmer inte sitt ursprung. Innerst inne upplever han sig själv som bonde snarare än industriarbetare. Han håller kontakt med sin familj på gården och röstar på Bondepartiet. Hans son Arnold växer däremot upp i arbetarmiljö. Hans väg riktar sig från början mot en monoton framtid. Han gör egentligen bara ett enda försök till uppror, när han mönstrar på en fraktbåt, men ångrar sig redan före avfärden. Därefter skriver han in sig i yrkesskolan och utbildar sig till rörmokare, stiftar familj och lever ett mycket vardagligt liv. Han blir socialdemokrat, och politik är i hans ögon att rösta på Arbeiderpartiet vart fjärde år och upprepa samma sak i kommunalvalet två år senare. Vid 34 års ålder har han så gott som helt avslutat könslivet med sin fru. Arbetsglädjen har försvunnit, istället riktas intresset mot att hitta en avsides krok på arbetsplatsen där han kan slöa eller ta sig en tupplur. Han tycker att folk är framfusiga och ställer höga krav istället för att nöja sig med det de har. Hans intresse är först och främst idrottsprogrammen i TV, framför allt fotboll. Han är ett lydigt och fogligt arbetsdjur i kapitalismens tjänst.

Någonting helt annat gäller om hans kusin Rasmus. Han är oäkta son till Durdei Høysand och lär sig varken lyda eller anpassas. Två vägar tycks kunna leda bort från fabriken: utbildning eller sjö-

fart. Han prövar båda två. Först börjar han studera vid Handelshögskolan i Bergen men ger snart upp och sticker till sjöss. Han hamnar så småningom i Sydamerika där han blir ensam överlevande efter en flygolycka. Sedan får han i snabb takt uppleva det ena fantastiska äventyret efter det andra: rån, slavarbete, flykt, mord, svek, hämnd, orkan. Till slut driver han ut till havs på en liten flotte och räddas på ett mirakulöst sätt av en norsk fraktbåt där hans bortsprungne styvfar finns bland besättningen. Han återvänder till Norge, börjar studera marxism, utbildar sig till bibliotekarie, bor ihop med en marxistfrälst överklassflicka som till slut visar sig vara hans halvsystem.

En dylik kortfattad resumé är naturligt ganska vilseledande genom sin oerhörda förenkling, men den är icke desto mindre nödvändig för att förklara romanens struktur och tematiska komposition. Man kan se att avsnittet om Arnold för det mesta håller sig inom ramen för den realistiska berättarformen medan avsnittet om Rasmus tydligen härrör från den spanska pikareskromanen. I kritik om boken har det bl. a. framhållits att dessa två olika delar inte riktigt förmått hålla berättelsen ihop, utan leder till en olycklig inre splittring. Jag är inte så säker på att detta är riktigt.

Enligt min mening leder ett dylikt påstående till att man fäster sig för mycket vid berättelsens realistiska avsnitt. Vid närmare betraktande blir det nämligen ganska klart att också dessa ideligen bryts av fantasins ingripande. Det gäller både mellanrubrikerna som används för att bryta det episka sammanhanget, författarens talrika kommentarer och förklaringar, och enskilda episoder. Som exempel kan nämnas att en gång träffar Arnold en man på arbetsplatsen som heter Kj. Fløgstad och som påstår att han sitter och bankar på tystnadens mur för att lyssna efter ett hålrum i språket! För att inte tala om ett karnevaltåg som yrkesskoleeleverna organiserar den 17 maj där fantasin får ett nästan obegränsat spelrum.

Detta för tankarna tillbaka till omslagsillustrationen med Goyas tavla, till företeelsen karneval och Kjartan Fløgstads berättarteknik. Sanningen är den att Fløgstads berättarform hela tiden utgör en blandning av realism och fantasi, dikter, satir, ironi och parodi. Han är ständigt ute efter att avslöja det moderna industrisamhällets myter och föreställningar. När man minst väntar det upplöses det djupaste allvar i ett gapskratt. Själv har han sagt i en tidningsintervju att "man måste ha en absolut förtrogenhet med den verklighet man skildrar för att kunna släppa in det fantastiska. Realismen måste vara minutiöst genomförd och alldeles äkta för att man ska våga spränga den" (DN 12/11 1977). I själva verket är en dylik berättarkonst ganska sällsynt i modern nordisk prosa. Förebilden hittar man delvis i den spanska pikareskromanen, delvis i trivallitteraturen, men icke minst i den moderna latinamerikanska romanformen. Tankarna förs onekligen till en för-

fattare som Gabriel Garcia Márques som är världsberömd för sin så kallade "fantasirealism".

Sålunda kan man hävda att det i berättartekniken finns en dialektisk laddning mellan motsatserna verklighet och fantasi på samma sätt som mellan de två huvudpersonerna. Romanens huvudtema tycks röra sig om dessa två individers olika reaktioner inför en samhällsform som de tvingas konfrontera. Den ena av dem, Arnold, anpassas utan vidare och faller för "resignationens vämjelse" som den isländske diktaren Jóhannes úr Kötlum en gång uttryckte det. Den andra, Rasmus, tar till flykten och hamnar på andra sidan jordklotet. Men också han fördöms vid berättelsens slut. Ty när han upptäcker att flickan som han älskar har en far som inte bara är en storkapitalist och nazismens kollaboratör under krigsåren, utan dessutom hans egen far, då framstår det alldeles tydligt att också han är ett kapitalismens barn, även om han är ett oäkta sådant. Och vid romanens slut får han det betyget att han är en misslyckad opportunist som aldrig kan erövra frihet och lycka åt sig själv allena.

Men kommer andra att förstå detta:

De som jag berättar hela denna patetiska berättelse om Rasmus Høysand för, kommer de att förstå tomheten och fåfängligheten i hans ensamma sökan efter lycka, och lära sig att i det grå tomrummet, i det klasslösa limbot utanför historien finns det bara olycka och förgänglighet? (208)

Här borde temats tolkning ligga nära till hands. Anpassningen fördöms och flykten leder ingenstans. Då återstår den utväg som borde prövas. Detta är ett politiskt budskap i all enkelhet. Till slut är det nämligen varken Arnold eller Rasmus som framstår som bokens huvudperson, utan den människotyp som den socialdemokratiska kapitalismen i Norden har skapat under de senaste 40 åren. Därför är berättelsen uppenbarligen en politisk roman. Men den predikar inte. Den ger inte heller sin läsare någon enkel formel eller patentlösning. Ty, som det heter i boken, vägen till sanningen är komplicerad och krokig som stigar genom ett landskap.

Nordisk Råds president Trygve Bratteli:

Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris 1978 har besluttet å tildele prisen, d. kr. 75.000, til Kjartan Fløgstad for romanen "Dalen Portland", med følgende motivering:

"Den skildrar med ett nyskapande språk människor som påverkas av motsättningarna mellan en ursprunglig jordbrukarmiljö och ett modernt industrisamhälle. Romanen präglas både av realistisk berättarkonst och fabulerande fantasi."

Jeg skal be Kjartan Fløgstad om å komme fram og motta prisen.

Forfatter Kjartan Fløgstad, Norge:

Herr president, mine damer og herrar!

Det er ei bok om norske industriarbeidarar som får Nordisk Råds Litteraturpris for 1978. Det vil seia at det er ei bok som skildrar industriarbeid som historisk forandrande verksemd, som skildrar den menneskelege kultur i kamp med den kvilande natur. Det er ei bok som handlar om koss fossane, som i tusenvis av år hadde styrta fritt ned gjennom vestlandsk gråstein, blei temma og lagde i røyr og førte til fabrikkar og samfunn i fjordbotnane, til heile perlerada av vestlandske industristader. Boka feirar tilværet til dei som bygde desse stadene, men det er ikkje berre ei bok *om* dei, det er også ei bok *av* dei. Utan deira kraft, utan deira språk, utan deira latter kunne denne boka aldri vore skriven.

Kunsten kan i ein sum samla opp i seg fortidas arv av erfaring og undertrykking. Den kan gi klassar og folk historie, sjølvmedvit, gjenkjenning. Ved si form overskrid den erfaringa og minner om kva lykke er. Kunsten er alltid ytterleggående, same kor god eller dårleg han er. Han dreiar seg aldri om mulige løysingar på enkeltsaker. Kunsten stiller krav som er absolutte og dogmatiske. Han krev det umulige: Fridom, lykke, overflod, venleik, generøsitet, her, nå! Og han inneheld sjølv, når han er på sitt beste, alle desse eigenskapene. I eit kapitalistisk samfunn, som det norske, er han ei røyst som syng ut folkets antikapitalistiske draumar, anten dei peikar i same retning som framsteget eller ikkje. Slik stiller kunstnaren fantasien sin til rådvelde for fellesskapet.

Norge er eit lite land, og eit oversiktleg land, seier mange. Men det er også eit vanskeleg land å forstå, og kulturelt sett eit trangt land, med ei eineveldig og ofte uopplyst offentlighet som har vokse tettare saman med maktapparata enn i andre land vi elles samanliknar oss med. Dette må vera noko av forklaringa på at vi ikkje høyrer om den gode diktinga i massemedia lenger. I avisene står det ingenting. Radioen held hardnakka tett. Og på fjernsynsskjermen er det ikkje den minste sprekk å spora. Spesielt sett frå våre naboland må denne undergrunns-karakteren gjera den norske litteraturen til ein ugjennomtrengeleg og vanskeleg ting å forstå.

Den kapitalistiske produksjonsmåten, som på genialt vis er i stand til å tildekka sin eigentlege utbytande karakter, har skilt dei menneskelege verksemdene etter sine eigne hjartelause lover, og spesialisert dei som arbeid, kunst, økonomi, fritid, kjærleik, kultur, og samstundes skapt den tvers gjennom falske motseiinga mellom finkultur på den eine sida, og på den andre sida det ordet som aldri blir nemnt: mellom finkultur og styggkultur.

Forvaltarane av kapitalen har påfallande nok også vore forvaltarane av den fine kulturen. Sine evige kulturverdiar har dei så formidla til eit meir eller mindre gjenstridig folk. Kultur til dei kulturlause, språk til dei språklause. Maktspråk ovanfrå og ned. Dette er klassesamfunnets urørlege, rangordna kultursyn.

Gjennom alle tider har kunstnaren prøvd å bryta ned dette hierarkiske kulturbildet, og stilt sitt eige menneskeskape verk opp mot den såkalla "naturlege" verdensordning. Med rå latter, banning og sverting, grove viser, har kunsten profanert og trekt ned på eit jordisk plan alt det som ønskjer å sjå på seg sjølv som opphøgd og tidlaust. På denne måten har kunsten stadig erobra nye område for menneskeleg skaping og historisk forandring.

Med ujamne mellomrom, og på ny dei siste ti-femten åra, har norsk litteratur med særleg kraft arbeidd i denne retninga. Grunnane kan vera mange, men noko av bakgrunnen for denne vitaliteten ligg utan tvil i den særeigne språksituasjonen i Norge, og dermed i det særlege språkmedvitet som pregar mykje av den norske diktinga. Den moderne skjønnlitteraturen blei også til på grensene mellom to språk. Bokmålet og folkespråket stirde lenge og intenst på kvarandre, og begge blei klar over seg sjølve, over sine muligheter og begrensingar, i lys av det andre. Slik har den norske språkstriden ein positiv verknad. Like lite som annan sosial strid gjeld det å få slutt på språkstriden. Historia er ikkje slutt, heller ikkje i det sosialdemokratiske Norden.

Diktinga har blitt kalla eit personleg uttrykk som får eit offentleg stempel, og dermed ei svært uoversiktleg makt. Karl Marx hevda at når produkta får form av varer, slik som i det kapitalistiske samfunnet, tar dei til å oppføra seg som sjølvstendige vesen med kropp og sjel. Han snakkar vidare om prislappane som dei talande tungene til desse vesena. Kunstverka er som vi veit også varer i forretningsvindaugene. Når Nordisk Råd har valt å setja ekstra pris på mi diktware, har det samtidig gitt denne boka ei tunge som talar med høg og tvetydig stemme i vare-samfunnet, og som dermed, paradoksalt, kan ropa ut alt det som samfunnet ikkje vil vita av, alt det forbodne og undermedvitne, fantasiens frigjerande kraft, som ei føregriping av røyndommar menneska kan skapa.

Derfor er det med stor glede eg har kledd meg opp til fest i kveld, og komme hit for å takka Nordisk Råd hjarteleg for Litteraturprisen.

Fhv. musikkchef Árni Kristjánsson, Island:

Ærede forsamling! Da Väinämöinen forlod Suomi blev hans *kantele* tilbage. Siden har musikken boet blandt hans efterkommere, og sangen i deres hjerter. Blandt de europæiske folk synes Finland at indtage en særstilling, for så vidt som folket, der bor der, er sin oprindelse tro og

endnu i den nationale bevidsthed gemmer sine guder og helte, sine gode såvel som sine onde vætter. Musikken, den ældste af de skønne kunster, har efter alt at dømmes en af sine oprindelige kilder dér, så original, oprindelig og stærk er senere tiders finske tonedigtning. Ingen doktriner, ingen intellektuelle teorier kan tøjle eller binde denne musikalske styrke. Den bryder frem og finder sig et naturligt leje, en naturlig form.

Men dette er ikke den rette lejlighed til en bred omtale af finsk musik, her gælder det udelukkende en af denne musiks betydeligste repræsentanter, den mand, som i dag skal modtage de nordiske komponisters højeste æresbevisning, "Nordisk Musikpris", *Aulis SALLINEN*.

Sallinen er den 7. komponist, der modtager denne pris, og den 2. finske komponist. Den første var *Joonas Kokkonen*, Sallinens tidligere lærer, der opnåede prisen med sin 3. symfoni i 1968. Begge komponister har også komponeret operaer, som der er gået ry af, og har dermed rammet en pæl gennem de usandfærdige påstande, der er fremsat af destruktive kræfter inden for musikken, der finder operaen forældet som kunstform og vil afskaffe den. Så længe musikken siger menneskene noget, er den ikke død, og så længe den er i live, er den en magt.

Aulis Sallinen er født østpå i de gamle runesangeres land, Karjala eller Karelen, i 1935, i Kalevala-jubelåret, da der var gået hundrede år, siden dette store nationalepos udkom, hvorom det er blevet sagt, at det har skænket finnerne deres oldtidshistorie strålende af digterisk ånd og magisk kraft og samtidig givet dem troen på nationens historiske fremtid. Det er ikke småting at være født et sådant jubilæumsår. Det er som at fødes med sejrsskjorte.

Aulis Sallinen er endnu ung af år, kun 43 år gammel. Ikke desto mindre har han komponeret mange værker af flere slags, orkesterværker, korværker, soloværker for forskellige instrumenter, sange, kammermusik, sceneværker: ballet og opera — kompositioner, som regnes for at høre til det bedste i moderne finsk tonedigtning. Han har fulgt sine egne veje i sin stræben efter det fuldendte i sin kunst, prøvet forskelligt, valgt og vraget. Hvert værk, som han komponerer, melder os om en ny opdagelse, en ny erfaring på den bane. Hans udviklingshistorie er derfor bemærkelsesværdig. I begyndelsen foretrak han kammermusik. I en redegørelse for nogle af sine kammermusikværker, som han lod ledsage en grammofonoptagelse af dem i 1975, beskriver han sin erfaring sådan:

"Det är uppenbart, att utvecklingen av mitt kammarmusikaliska tänkande har vandrat någorlunda olika vägar än densamma av det orkestrala, men beträffande två dimensioner, nämligen tonalitet och rytm, har de varit parallella. Skillnaderna mellan det kammarmusikaliska och orkestrala skrivsättet framgår alltså närmast av koloriten och formens omfattning."

Og om "Elegi för Sebastian Knight" op. 10, 1964, et værk for solo-violoncel, siger han:

"(Elegian) visar klart ett strävande att utvidga det för årtiondets början typiska tolvtonstänkandet mot tonaltmelodiska element."

I en udtalelse om "Quattro per Quattro" op. 12, (1964—65), "Fyra satser för fyra instrument" står, der:

'Under tiden jag komponerade detta stycke måste inom mig ha påbörjats en utveckling, som senare har lett till utvidgandet av det harmoniska tänkandet från treklang ända till cluster. Att konstatera detta i dag tycks vara enkelt och lätt, men sett emot de stilriktningar, som härskade i början av 60-talet, är saken annorlunda. Treklängen var då verkligen något, som man måste "uppfinna" på nytt. Ett tecken av det "nya" är Quattros treklanger, för första gången efter min atonala period. Trots detta är det lineära tänkandet ännu mycket viktigt. I Quattro per Quattro finns ännu ett drag, som troligen framträder i nästan alla av mina senare verk: en viss pastischartad behandling av verkets motiv, varierandet av dessa i äldre tiders stilar. I min strävan efter ett symfoniskt tänkesätt är ett av medlen att variera ett visst grundmaterial och få det till livs i talrika sammanhang, att alltid föda det på nytt."

Denne yderst interessante redegørelse fra Sallinens hånd kaster lys over hans udvikling som komponist, især i teknisk henseende, indtil han opnår den fuldkommenhed i sin musikalske stil, som finder et så smukt udtryk i hans sidste værker, operaen "Ratsumies" og den "3. symfoni". Variationsteknikken er her visselig på et højt plan. Den er en drivende kraft. Og det er interessant af Sallinens egen mund at få at vide, at han har måttet "opdage" treklängen, denne mystiske gamle akkord, der regnes for musikkens begyndelse, og som E. T. A. Hoffmann sagde at "alle andre akkorder var glimt af eller stjerner der spandt en stråleham omkring os", og som Wagner lader verden fødes af i "Rheingold". Denne opdagelse kan muligvis have ført Sallinen ind på det felt, der nu er ved at åbne sig i musikkens verden efter atonalismens uføre og som kaldes "det nyromantiske".

Men lad os nu gå over til operaen "Ratsumies".

I bedømmelseskomiteens motivering hedder det om det præmierede værk "Ratsumies" ("Ryttaren").

"Ryttaren", en berättning om "man och kvinna, krig, hästar, kvinnor, lycka, död", utspelar sig på tröskeln mellan medeltid och nytid, i gränsmarken mellan Sverige och Ryssland, mellan Rom och Bysans, och ger samtidigt en vision av ett självständigt Finland. Sallinen företräder den nyromantiska strömningen i nutida tonkonst. De mytiska elementen i operan bottnar i karelsk folklore och kyrkosång. Musikaliskt växlar operan mellan starkt dramatiska och utpräglat lyriska partier, i spänning och avspänning, som ger det monumentala verket en

levande puls.”

Dette er værkets indhold og væsenligste træk i en nøddeskal. Men i et tonedrama som dette sker der mere, end man kan beskrive med ord. Der er spøgeri og sære ting. Symboler og lignelser. Personer, der snart er besat af blinde drifter, snart tryllebundet af drømme. Det er i slægt med myten. Og alt, hvad vi får at se og høre, vækker genklang i os, selv om det af og til skorter på forståelse. Dramaet berører os direkte. Så snart påskeklodderne i Novgorod i begyndelsen af spillet falder ind under kirkesangen, kommer vi under dette storslagne værks indflydelse. Og da den mægtige russiske købmand, der holder det finske par Anna og Antti som livegne, istemmer sin klage som en slags kontrapunkt til kirkesangen, føler vi os som tryllebundne af handlingen. Begæret, sanseligheden flammer, der foregår en slags ”bjørnebryllup” mellem herskabet og tjenestefolkene på købmandsgården, og snart står huset i luer. Ilden raser, det syder fra violinernes strenge. Bag klageråb og skæbnetunge toner lyder endnu svagt klokkeklangen og opstandelsesnattens sang. Men Antti og Anna undslipper fra flammerne og når hjem til deres fædreland. Musikken beskriver denne første scene med så dæmonisk en kraft, at der går en gysen igennem én. Sallinen maler i toner: med tempoændringer — tempo di marcia, appassionato inquieto, adagio con rito — med vældig rytme, voldsomme deklamationer i taletone og kraftige, klart afgrænsede sangstrofer fremtryller han det barbariske Rusland, der skjuler sig bag gudsfrygten. Ledemotiverne, som Sallinen bruger med enestående opfindsomhed, fører tilhøreren ad lønlige stier i personernes bevidsthed. Særlig betagende er også brugen af space-sounds, elektroniske lyde, for at angive, at Anna og Antti bevæger sig i tid og rum. Man behøver ikke at se disse begivenheder på scenen, her bliver, som Wagner sagde om sin egen musik, ”selve musikkens handling tydelig for det menneskelige blik”.

I de senere akter finder man de lyriske partier, som omtales i bedømmelseskomiteens motivering. Virkningsfulde scener og mesterlige mellemspill, der knytter dem sammen. Disse akter viser Antti og Anna som fredløse i deres eget land. Det lykkes rytteren at komme ud i skoven ligesom Anna, og dér lever han i dette fristed for landets ufrie børn. Af en betagende skønhed er den scene, hvor rytteren, forklædt som en gråhåret olding, møder frem for dommeren for at hjælpe Anna og aflægge vidnesbyrd til hendes forsvar. Ligeledes kvindens sang: ”Ej finns en ström så snabb som livet,” og Annas sang: ”Han stiger ur min dröm och han er blott en dröm. Han kommer nattetid i drömmen. Han er frusen, tård av längtan. Han somnar inte ens av sånger.”

Jeg havde faktisk tidligere stiftet bekendtskab med denne mørke, forklædte drømmeskikkelse, rytteren på den blissede hest, der besøger kvinderne ved nattetid. Det var nogle år før jeg traf ham i tonedramaets historiske omgivelser. Han viste sig for mig i de drømmesange,

”Neljä Laulua Unesta”, ”Fyra sånger om Drömmen”, som *Taru Valjakka* sang for mine landsmænd tidligt på året 1974. Dengang var de temmelig nye, disse sange, komponeret i årene 1972—73 og tilegnet sangerinden. Det blev min opgave at tage mig af gangeren — hvis man kan sige det sådan — få klaveret til at udtrykke dens vrinsken og hovslag, og ringe med døds klokkerne. De betog mig dengang, disse gådefulde sange, selv om stemmens og instrumentets melodier var uden staffage. Men det anede mig ikke, at sangene skulle blive begyndelsen til det store drømmespil om ”Ryttaren”. De to digtere Haavikko og Sallinen har nok ikke kunnet frigøre sig for hans billede. Men da rytteren ligger lig på valen efter den mislykkede opstand mod tyranniet, da Anna har sunget ham ind i den sidste søvn, da sørgemusikken bruser over den mørke scene, der er svagt oplyst af ”2 000 rottegnavede” voksllys, og til slut dør hen i tavsheden, er forsoningen fundet. Så stiger værket op i tilhørerens bevidsthed, dets personer lever videre i deres tonedragt, uforglemmelige, ja, udødelige.

Vi takker begge de to store kunstnere, der skabte dem. Og vi mindes Joonas Kokkonens ord: ”Jag tror på musikens etiske kraft, hur naivt idealistisk denna tro i våra dagar än kan te sig.” Ord, som er en stor finsk komponists credo. Mon ikke de ord også er på deres plads her og nu?

Nordisk Råds president Trygve Bratteli:

Bedømmelseskomiteen for musikkprisen 1978 har tildelt prisen på d. kr. 75.000 til Aulis Sallinen for operaen ”Ratsumies” (Rytteren), med denne motivering:

”Rytteren, en beretning om ”mand og kvinde, krig, heste, lykke, død” udspiller sig på tærskelen mellem middelalder og nutid, i grænseområdet mellem Sverige og Rusland, mellem Rom og Byzans, og giver samtidig en vision om et selvstændigt Finland. Sallinen repræsenterer den nyromantiske strømning i nutidig tonekunst. De mytiske elementer i operaen har rod i karelsk folkløse og kirkesang.

Musikalsk skifter operaen mellem stærkt dramatiske og udpræget lyriske partier, i spænding og afspænding, som giver det monumentale værk en levende puls.”

Jeg ber prisvinneren komme fram til podiet.

Kompositör Aulis Sallinen, Finland:

Det var en vintrig onsdag jag fick den glädjande och — det medger jag öppet — väntade nyheten: Nordiska rådet har tilldelat mig 1978 års musikpris. I det ögonblicket var det förstas för mig den viktigaste nyheten i världen. Naivt nog trodde jag att den även i televisionsnyheterna

samma kväll skulle vara nyhet nummer ett, så att säga en förstasidesnyhet. Men det var den inte. Den första nyheten behandlade arbetslöshetssituationen i Finland och innehöll kalla siffror som översteg även de mest pessimistiska förutsägelseerna. Som punkt nummer två i nyheterna kom sedan meddelandet om en finsk kompositör som i dag har fått ett stort erkännande och som också för övrigt lever gott och har det bra. Han berättade i en intervju att han har arbetsuppgifter för många år framåt. Min glädje grumlades, jag blev offer för blandade känslor. Jag kom att tänka på några rader av diktaren Lassi Nummi:

”Blomsterängen blommar, den är mycket ineffektiv som sädesfält.”
Har inte musiken ofta av bestämmande organ ansetts vara just en sådan här blomsteräng, vacker att se på men i och för sig onödig, ett område vars behov fylls först när allt annat redan har satts i stånd? Jag frågade mig själv, är den tid nu kommen då han som sköter blomsterängen lever goda dagar medan samtidigt stora grupper av representanter för nyttiga yrken får gå arbetslösa.

Jag försökte få klarhet i mina tankar och komma ur min förvirrade sinnesstämning och fick hjälp av fortsättningen av den nyss citerade dikten om den ineffektiva blomsterängen. Fortsättningen av dikten lyder såhär:

”Men som blomsteräng är den i själva verket synnerligen effektiv: den flödar av dofter, den kallar till sig klövdjur och hovdjur, bin, diktare, till sina nyttiga uppgifter: att samla honung, att sprida pollen, att idissla, att dikta.”

Att sprida pollen! Där har vi den, konstens egentliga uppgift, värdefull och oersättlig. Dess uppgift är att föra vidare humanismens pollen, att sprida doften av andliga impulser och förståelse för det sköna även då — och kanske just då — när våra samhällen uppvisar allehanda brister och orättvisor. För är icke de själens landskap, ur vilka konsten spirar desamma ur vilka den verkliga humanismen hämtar sin näring, den humanism som hjälper mänskligheten fram på dess smärtsamt långsamma väg mot en bättre och rättvisare framtid.

När jag i dag med tacksamt sinne tar emot det nordiska priset, gör jag det för det första djupt medveten om att jag i Norden har många yrkesbröder som hade varit lika förtjänta av denna utmärkelse och samtidigt som jag riktar mitt personliga tack till Nordiska rådet, tar jag mig friheten att uttrycka hela min yrkeskårs tacksamhet över den kulturpolitiska vilja som detta pris är ett konkret belägg för.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

S a k

nr	r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 493/s	Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
A 495/j	Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
A 496/t	Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel
A 497/k	Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
A 498/s	Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen
A 500/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention
A 501/s	Medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden
A 502/j	Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer
A 503/j	Medlemsförslag om nordiskt domstolsorgan
A 504/t	Medlemsförslag om nordisk storhamn
A 505/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en konvention för bevarande av ozonskiktet
A 506/e	Medlemsförslag om en tioårsplan för utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
A 508/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp
A 509/e	Medlemsförslag om nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser
A 510/e	Medlemsförslag om gemensamma nordiska åtgärder mot arbetslöshet och inflation
A 511/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk beredskap mot oljekatastrofer
A 514/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning
A 516/s	Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna
	<i>B. Ministerrådsförslag</i>
B 23/s	Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
B 24	Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådet
B 25/s	Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
B 26/t	Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på turistområdet
	<i>C. 1978. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
345	278		10	1930		A 493/s
364	329				utan åtgärd	A 495/j
371	233		4	1918		A 496/t
389	212		2	1914		A 497/k
400	282		11	1932		A 498/s
414	272		7	1924		A 500/s
431	283		12	1934		A 501/s
448	337				fortsatt behandling	A 502/j
455	337				utan åtgärd	A 503/j
461	235				utan åtgärd	A 504/t
478	274		8, 9	1926, 1928		A 505/s
495	311		14	1938		A 506/e
509	286		13	1936		A 508/s
528	313		15	1940		A 509/e
544	315				utan åtgärd	A 510/e
562	277				utan åtgärd	A 511/s
579	213		3	1916		A 514/k
592	288				fortsatt behandling	A 516/s
596	256		5	1920		B 23/s
610	60		1	185	(ekon.) 1942	B 24
			2	186	(trafik) 1944	
			3	187	(kultur) 1946	
			4	187	(soc. o. miljö) 1948	
			5	188	(jur.) 1950	
652	266		6	1922		B 25/s
678	202		1	1912		B 26/t
692	60					1
		188	6		(trafik)	
		205	7		(kultur)	

nr	S a k
	r u b r i k
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/k	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden 1976
17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
*18/s	Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977
*37/s	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
		247	8		(soc. o. miljö)	
		291	9		(ekon.)	
		318	10		(jur.)	
1262	60				(berättelse ej avgiven)	*2/j
1263	60				(till handlingarna)	*3/e
1265	60				(till handlingarna)	*4/e
1267	60				(till handlingarna)	*5/k
1271	60				(till handlingarna)	*6/j
1274	60				(till handlingarna)	*7/s
1278	60				(till handlingarna)	*8/k
1282	60				(till handlingarna)	*9/k
1285	60				(till handlingarna)	*10/s
1293	60				(till handlingarna)	*11/e
1296	60				(till handlingarna)	*12/e
1298	60				(berättelse ej avgiven)	*13/k
1299	60				(till handlingarna)	*14/k
1302	60				(berättelse ej avgiven)	*15/j
1303	231				styrelsen beviljad	16/k
					ansvarsfrihet; till handlingarna	
1333	244				fortsatt behandling	17/s
1339	60				(till handlingarna)	*18/s
1340	60				(till handlingarna)	*19/t
1343	60				(till handlingarna)	*20/s
1347	60				(till handlingarna)	*21/t
1351	60				(till handlingarna)	*22/k
1359	60				(till handlingarna)	*23/k
1365	60				(till handlingarna)	*24/k
1371	60				(till handlingarna)	*25/t
1374	60				(till handlingarna)	*26/k
1377	60				(till handlingarna)	*27/t
1379	60				(till handlingarna)	*28/k
1381	60				(till handlingarna)	*29/k
1385	60				berättelse ej avgiven	*30/j
1386	60				(till handlingarna)	*31/e
1389	60				(till handlingarna)	*32/s
1394	60				(till handlingarna)	*33/k
1396	60				(till handlingarna)	*34/k
1404	291				till handlingarna	35/e
1444	60				(till handlingarna)	*36/s
1447	60				(till handlingarna)	*37/s

S a k	
nr	r u b r i k
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
*40/k a	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1973—1976
*40/k b	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning, 1977
*41/k	Berättelse om NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete), 1977
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken (NIB)
<i>D. 1978. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
5/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*1/1967/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
*9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*35/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam rescbyrålagstiftning
7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1450	60				(till handlingarna)	*38/k
1460	60				(till handlingarna)	*39/e
1463	60				(till handlingarna)	*40/k a
1473	60				(till handlingarna)	*40/k b
1478	60				(till handlingarna)	*41/k
1481	295				till handlingarna	42/e
1500	230				slutbehandlad	21/1963/k
1504	231				slutbehandlad	24/1964/k
1507	241				fortsatt behandling	5/1965/s
1510	318				slutbehandlad	13/1965/j
1512	291				nya meddelanden	7/1966/k
1515	242				fortsatt behandling	29/1966/j
1517	60				(till handlingarna)	*1/1967/t
1520	288				slutbehandlad	9/1967/s
1523	60				(till handlingarna)	*2/1968/j
1524	288				slutbehandlad	8/1968/s
1526	60				(till handlingarna)	*9/1968/t
1527	60				(till handlingarna)	*27/1968/t
1528	60				(till handlingarna)	*35/1968/t
1529	231				nya meddelanden	7/1969/k
1531	288				slutbehandlad	10/1969/s
1534	231				slutbehandlad	11/1969/k
1536	288				slutbehandlad	16/1969/s
1538	60				(till handlingarna)	*17/1969/k
1539	288				slutbehandlad	23/1969/s
1542	231				slutbehandlad	27/1969/k

S a k	
nr	r u b r i k
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
1/1970/s	Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Kare-suando
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Osteuropa
4/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
*21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
*31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1544	60				(till handlingarna)	*29/1969/s
1545	288				nya meddelanden	1/1970/s
1549	291				nya meddelanden	9/1970/k
1551	231				nya meddelanden	13/1970/k
1555	60				(till handlingarna)	*14/1970/e
1556	60				(till handlingarna)	*15/1970/t
1557	60				(till handlingarna)	*30/1970/s
1558	231				slutbehandlad	32/1970/k
1560	60				(till handlingarna)	*35/1970/t
1561	60				(till handlingarna)	*1/1971/k
1562	237				slutbehandlad	4/1971/t
1564	289				slutbehandlad	5/1971/s
1566	60				(till handlingarna)	*6/1971/e
1567	60				(till handlingarna)	*7/1971/e
1569	60				(till handlingarna)	*11/1971/k
1570	60				(till handlingarna)	*12/1971/e
1574	60				(till handlingarna)	*19/1971/s
1576	228				nya meddelanden	20/1971/k
1580	60				(till handlingarna)	*21/1971/s
1581	232				slutbehandlad	24/1971/k
1583	338				slutbehandlad	27/1971/j
1587	60				(till handlingarna)	*31/1971/e
1589	60				(till handlingarna)	*1/1972/e
1591	60				(till handlingarna)	*2/1972/e

nr	S a k r u b r i k
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*18/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
*5/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
9/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
*10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
*17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1592	274				slutbehandlad	3/1972/s
1594	60				(till handlingarna)	*5/1972/j
1595	60				(till handlingarna)	*7/1972/e
1596	60				(till handlingarna)	*8/1972/t
1597	193				fortsatt behandling	9/1972/t
1599	60				(till handlingarna)	*11/1972/t
1600	60				(till handlingarna)	*12/1972/j
1601	60				(till handlingarna)	*14/1972/k
1602	60				(till handlingarna)	*15/1972/t
1604	60				(till handlingarna)	*18/1972/k
1605	231				nya meddelanden	19/1972/k
1607	60				(till handlingarna)	*20/1972/j
1608	289				p. 1 slutbehandlad p. 2—3 nya meddelanden	1/1973/s
1611	60				(till handlingarna)	*2/1973/s
1613	60				(till handlingarna)	*3/1973/s
1615	60				(till handlingarna)	*5/1973/s
1616	289				slutbehandlad	9/1973/s
1618	60				(till handlingarna)	*10/1973/j
1621	60				(till handlingarna)	*11/1973/j
1622	292				nya meddelanden	13/1973/e
1624	215				nya meddelanden	15/1973/k
1641	60				(till handlingarna)	*17/1973/k
1642	231				nya meddelanden	19/1973/k
1644	60				(till handlingarna)	*20/1973/k

nr	S a k
nr	r u b r i k
*22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äkten- skapslagstiftning
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
26/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade be- stämmelser om terränggående motorfordon
27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
28/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*29/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälso- kortsystem
30/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kom- munal rösträtt och valbarhet
31/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
*32/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narko- tikamissbrukare
*2/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidare- utbildning för fysioterapeuter
*6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av pa- tientens rättssäkerhet
*8/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusme- delsforskning
9/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av me- diciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
*10/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
*16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
*18/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
19/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemo- krati i gemensamma nordiska företag

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1645	60				(till handlingarna)	*22/1973/j
1646	60				(till handlingarna)	*24/1973/t
1647	60				(till handlingarna)	*25/1973/t
1648	237				slutbehandlad	26/1973/t
1650	205	317			nya meddelanden	27/1973/t
1653	197				fortsatt behandling	28/1973/t
1655	60				(till handlingarna)	*29/1973/s
1657	318				slutbehandlad	30/1973/j
1660	338				slutbehandlad	31/1973/j
1666	60				(till handlingarna)	*32/1973/s
1669	60				(till handlingarna)	*2/1974/j
1671	60				(till handlingarna)	*3/1974/s
1673	60				(till handlingarna)	*6/1974/s
1674	60				(till handlingarna)	*8/1974/s
1675	237				slutbehandlad	9/1974/t
1677	60				(till handlingarna)	*10/1974/t
1678	60				(till handlingarna)	*11/1974/t
1680	60				(till handlingarna)	*13/1974/t
1681	60				(till handlingarna)	*14/1974/t
1682	292				nya meddelanden	15/1974/e
1684	60				(till handlingarna)	*16/1974/e
1685	60				(till handlingarna)	*18/1974/k
1687	317				slutbehandlad	19/1974/e
1690	60				(till handlingarna)	*20/1974/e

S a k	
nr	r u b r i k
*21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
*22/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
*23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
*25/1974/j	Meddelanden om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
*27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
*1/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
*2/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
*3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURISTbiljett
*4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
*6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
7/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter
*8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
*10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
*13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
*14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
*15/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
*16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
*19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
1/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1691	60				(till handlingarna)	*21/1974/e
1695	60				(till handlingarna)	*22/1974/e
1696	60				(till handlingarna)	*23/1974/e
1697	60				(till handlingarna)	*24/1974/j
1699	60				(till handlingarna)	*25/1974/j
1701	60				(till handlingarna)	*26/1974/t
1702	60				(till handlingarna)	*27/1974/s
1703	60				(till handlingarna)	*28/1974/s
1704	60				(till handlingarna)	*1/1975/t
1705	60				(till handlingarna)	*2/1975/t
1706	60				(till handlingarna)	*3/1975/t
1707	60				(till handlingarna)	*4/1975/t
1708	60				(till handlingarna)	*5/1975/e
1709	60				(till handlingarna)	*6/1975/e
1712	289				slutbehandlad	7/1975/s
1714	60				(till handlingarna)	*8/1975/s
1715	60				(till handlingarna)	*9/1975/s
1716	60				(till handlingarna)	*10/1975/s
1717	60				(till handlingarna)	*13/1975/k
1718	60				(till handlingarna)	*14/1975/k
1720	60				(till handlingarna)	*15/1975/k
1722	60				(till handlingarna)	*16/1975/k
1723	60				(till handlingarna)	*19/1975/s
1729	205				slutbehandlad	1/1976/t

S a k	
nr	r u b r i k
*2/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
*3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
*4/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer m. fl.
*5/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
6/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
*8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
*9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
*10/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område
11/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
*12/1976/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden
*15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
*16/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
*17/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
2/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1977 angående avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna
*3/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang
4/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1977 angående handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn
5/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna
*6/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
*7/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
*8/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
*9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
*10/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1731	60				(till handlingarna)	*2/1976/t
1732	60				(till handlingarna)	*3/1976/t
1733	60				(till handlingarna)	*4/1976/t
1734	60				(till handlingarna)	*5/1976/k
1735	232				slutbehandlad	6/1976/k
1738	60				(till handlingarna)	*7/1976/k
1739	60				(till handlingarna)	*8/1976/k
1740	60				(till handlingarna)	*9/1976/k
1742					(till handlingarna)	*10/1976/k
1744	232				nya meddelanden	11/1976/k
1747	60				(till handlingarna)	*12/1976/e
1777	60				(till handlingarna)	*15/1976/k
1778	60				(till handlingarna)	*16/1976/j
1779	60				(till handlingarna)	*17/1976/j
1780	292				nya meddelanden	1/1977/e
1783	292				slutbehandlad	2/1977/e
1785	60				(till handlingarna)	*3/1977/e
1786	292				slutbehandlad	4/1977/e
1788	292				nya meddelanden	5/1977/e
1796	60				(till handlingarna)	*6/1977/s
1797	60				(till handlingarna)	*7/1977/s
1798	60				(till handlingarna)	*8/1977/s
1803	60				(till handlingarna)	*9/1977/s
1804	60				(till handlingarna)	*10/1977/t

nr	S a k
	r u b r i k
*11/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
*12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
*14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
*15/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation
*16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
*17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
	<i>E. Frågor</i>
1.	Fråga till Danmarks och Sveriges regeringar om Öresundsförbindelserna
2.	Fråga till Nordiska ministerrådet om avgiftslättnader för handikappfordon
3.	Fråga till Nordiska ministerrådet om spridning av nordisk film inom Norden /D 1978/18/1977/k/
4.	Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor /D 1978/5/1965/s/
5.	Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet /D 1978/9/1972/t/
6.	Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention /D 1978/29/1966/j/
7.	Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland /D 1978/28/1973/t/
8.	Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällspolitiska konsekvenser /C 1978/17/s/
	<i>Utanför saklistan förelägges för rådet:</i>
Dokument 1	Rapport från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1806	60				(till handlingarna)	*11/1977/t
1807	60				(till handlingarna)	*12/1977/k
1809	60				(till handlingarna)	*13/1977/k
1810	60				(till handlingarna)	*14/1977/k
1811	60				(till handlingarna)	*15/1977/k
1812	60				(till handlingarna)	*16/1977/k
1813	60				(till handlingarna)	*17/1977/k
1814	198				fortsatt behandling	18/1977/k
1816	194					1.
1818	239					2.
1820	198					3.
1822	241					4.
1824	193					5.
1825	242					6.
1826	197					7.
1828	244					8.
1830	60					Dokument 1

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 329

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kollektiva trafikmedel för handikappade: 371

Yttranden:

Generaldebatt: 174, 175

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 319, 327

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 332

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 78, 79, 88

Andersen, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Jämställdhetsfrågor: 264

Beredskap mot oljekatastrofer: 277

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 93

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 104

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 335

Nordiskt domstolsorgan: 337

Áugústsson, Einar, Isl. del. (F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 139

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Yttranden:

Generaldebatt: 152

Lärare för döv-blinda: 212

Ökat nordiskt TV-samarbete: 215, 223, 224

Jämställdhetsfrågor: 263, 266

Nordiska investeringsbanken: 311

Berge, Gunnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska investeringsbanken: 301

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 90

Spridning av nordisk film (fråga): 198, 199, 200

Utbyggt RV-samarbete Finland-Sverige: 229

Nordiska investeringsbanken: 297

Bondevik, Kjell Magne, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 172

Ökat nordiskt TV-samarbete: 226

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden: 431

Yttranden:

Inledningsanförande: 57
 Generaldebatt: 127, 140
 Avslutningsanförande: 339

Brundtland, Gro Harlem, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Program på miljövårdsområdet: 268

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Hälsövård jordbruksbefolkningen: 345
 Kollektiva trafikmedel för handikappade:
 371
 Nordisk storhamn: 461

Yttranden:

Kollektiva trafikmedel för handikappade:
 233
 Alkoholpolitikens samhällsekonomiska
 konsekvenser (fråga): 246

Christensen, Ib, Danm. riges del. (DR)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 155

Dahlgren, Anders, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Bevarande av ozonskiktet: 275

Dinesen, Erling, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden:
 431
 Återvinning av avfall m. m.: 528

Yttranden:

Generaldebatt: 183

Egeland, Kjelv, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 142
 Spridning av nordisk film (fråga): 198,
 200
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (kulturutskottet): 208
 Ökat nordiskt TV-samarbete: 228

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fiskeprodukter för u-länderna: 495

Yttranden:

Generaldebatt: 111
 Flygförbindelserna mellan de nordliga de-
 larna av Norge, Sverige och Finland (frå-
 ga): 198
 Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet:
 205
 Nordisk storhamn: 237

Ekelund, Ulla, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

Konvention för bevarandet av ozonskik-
 tet: 478

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisa-
 tion: 448
 Återvinning av avfall m. m.: 528

Yttranden:

Generaldebatt: 118, 125, 126
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (ekonomiska utskottet): 293
 Nordiska investeringsbanken: 308

Fjeldvær, Rolf, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Ökat nordiskt TV-samarbete: 227

Folke, Steen, Danm. riges del. (VS)

Suppleant

Yttrande:

Generaldebatt: 79

Friberg, Ralf, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 183
 Flygförbindelserna mellan de nordliga de-
 larna av Norge, Sverige och Finland (frå-
 ga): 197, 198
 Samarbete på turistområdet: 203

Fälldin, Thorbjörn, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 79

Gestrin, Kristian, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 149

Program på miljövårdsområdet: 270

Gíslason, Gylfi P., Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Internationell konvention om arbetstiden: 431

Utredning om Nordiska rådets organisation: 448

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 206

Gjerde, Bjartmar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 64, 185

Nordiska investeringsbanken: 304, 310

Glensgård, Leif, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 178, 180, 182, 183

Konvention om arbetstiden: 284, 285

Nordiska investeringsbanken: 298

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 334, 335

Hallgrímsson, Geir, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 127

Hanhirova, Veikko, Finl. del. (K)

Suppleant till 24 maj 1977

Medlemsförslag:

Förebyggande av handikapp: 509

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 95

Utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer: 337

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 10 januari 1978

Medlemsförslag:

Beredskap mot oljekatastrofer: 562

Enhetlig sommartid: 592

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Europeisk miljöskyddskonvention: 414

Fiskeprodukter för u-länderna: 495

Yttranden:

Generaldebatt: 161

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 247

Program på miljövårdsområdet: 272

Konvention om arbetstiden: 285

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Europeisk miljöskyddskonvention: 414

Yttranden:

Generaldebatt: 169

Jämställdhetsfrågor: 265

Nordiska investeringsbanken: 305

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 331, 335

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 129

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Yttranden:

Generaldebatt: 157

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 210
Historiskt verk om den nordiska kvinnan:
232

Holkeri, Harri, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 81

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 181

Märkning av trafikfarliga mediciner
m. m.: 237

Hyvönen, Anna-Liisa, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 113

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 211

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 323

Håvik, Doris, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

Förebyggande av handikapp: 286

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Jakobsen, Johan J., Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 107

Ökat nordiskt TV-samarbete: 225

Nordiska investeringsbanken: 301

Jóhannesson, Ólafur, Isl. del. (F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 87

Johansson, Knut, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden:
431

Yttrande:

Generaldebatt: 83

Jonasson, Bertil, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Europeisk miljöskyddskonvention: 414

Förebyggande av handikapp: 509

Återvinning av avfall m. m.: 528

Yttranden:

Generaldebatt: 175, 176

Avgiftslättnader för handikappfordon
(fråga): 239, 240

Minskad tobaksrökning: 282

Jonäng, Gunnel, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

Konvention för bevarandet av ozonskik-
tet: 478

Järvilehto, Ulla, Finl. del. (SkI)

Suppleant

Medlemsförslag:

Förebyggande av handikapp: 509

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 70

Karhuvaara, Sinnikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttranden:

Ökat nordiskt TV-samarbete: 224

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 321

Kivistö, Kalevi, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 153

Kjartansson, Magnús, Isl. del. (Ab.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kollektiva trafikmedel för handikappade:
371

Yttranden:

Generaldebatt: 78

Kollektiva trafikmedel för handikappade:
234

Kleppe, Per, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 131

Koivisto, Tellervo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden:
431

Yttranden:

Nordisk språkkonvention (fråga): 242,
244

Korvald, Lars, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 68
Nordiska investeringsbanken: 302
Fiskeprodukter för u-länderna: 311
Berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 324, 327, 328

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)

Vald medlem till 11 oktober 1977

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455
Fiskeprodukter för u-länderna: 495

Yttrande:

Samarbete på turistområdet: 202

Larsen, Reidar T., Norska del. (SV)

Vald medlem till 27 oktober 1977

Medlemsförslag:

Kollektiva trafikmedel för handikappade:
371

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389
Minska tobaksrökningen: 400
Internationell konvention om arbetstiden:
431
Förebyggande av handikapp: 509
Återvinning av avfall m. m.: 528

Yttranden:

Generaldebatt: 168

Arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (fråga): 241, 242

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 249

Program på miljövårdsområdet: 271

Lind, Nathalie, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(trafikutskottet): 191

Ökat nordiskt TV-samarbete: 224

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 294

Lund, Thor, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden:
431

Förebyggande av handikapp: 509

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Europeisk miljöskyddskonvention: 414

Yttranden:

Konvention om arbetstiden: 283, 285

Matthiasen, Niels, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 146

Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

Öresundsförbindelserna (fråga): 194, 195,
197

Myklevoll, Kirsten, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Jämställdhetsfrågor: 258, 265

Mørch, Otto, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 179

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(trafikutskottet): 192

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Avgiftslättnader för handikappfordon (fråga): 240, 241

Arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (fråga): 241, 242

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 251

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455

Konvention för bevarandet av ozonskiktet: 478

Samarbete om högre skoglig utbildning: 579

Yttrande:

Generaldebatt: 112

Nordli, Odvar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 85

Nørlund, Ib, Danm. riges del. (DKP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Återvinning av avfall m. m.: 528

Olesen, Kjeld, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 2 mars 1977

Medlemsförslag:

Kollektiva trafikmedel för handikappade: 371

Yttranden:

Generaldebatt: 181

Öresundsförbindelserna (fråga): 194, 196

Olsen, Johs. M., Danm. riges del. (Sb)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 141

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 326

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Minska tobaksrökningen: 400

Utredning om Nordiska rådets organisation: 448

Yttranden:

Generaldebatt: 158

Tid och plats för nästa ordinarie session: 338

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden: 431

Yttrande:

Generaldebatt: 60

Patursson, Erlendur, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 364

Fiskeprodukter för u-länderna: 495

Åtgärder mot arbetslöshet och inflation: 544

Yttranden:

Generaldebatt: 76, 78

Åtgärder mot arbetslöshet och inflation: 316

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 333

Pedersen, Robert, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisation: 448

Pihlajamäki, Veikko, Finl. del. (K)

Vald medlem till 20 maj 1977

Suppleant

Medlemsförslag:

Förebyggande av handikapp: 509

Risgaard Knudsen, Jens, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Återvinning av avfall m. m.: 528

Romanus, Gabriel, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Minska tobaksrökningen: 400

Yttrande:

Jämställdhetsfrågor: 260

Ryste, Ruth, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (fråga): 245

Saarto, Veikko, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet (fråga): 193

Flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland (fråga): 197, 198

Salo, Tuure, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 160

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Hälsovård jordbruksbefolkningen: 345

Förebyggande av handikapp: 509

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 253

Hälsovård för jordbruksbefolkningen: 278

Nordiska investeringsbanken: 306

Schlüter, Poul, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska investeringsbanken: 299

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Europeisk miljöskyddskonvention: 414

Nordisk storhamn: 461

Beredskap mot oljekatastrofer: 562

Yttranden:

Nordisk storhamn: 235

Skaftason, Jón, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Hälsovård jordbruksbefolkningen: 345

Lärare för döv-blinda: 389

Minska tobaksrökningen: 400

Fiskeprodukter för u-länderna: 495

Yttranden:

Generaldebatt: 163

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 294

Nordiska investeringsbanken: 299

Skantz, Anna-Greta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Minska tobaksrökningen: 400

Förebyggande av handikapp: 509

Återvinning av avfall m. m.: 528

Skytte, Karl, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455

Beredskap mot oljekatastrofer: 562

Yttrande:

Generaldebatt: 67

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 115

Steen, Reiulf, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 167

Nordiska investeringsbanken: 305, 308

Steenberg, Erland, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 27 oktober 1977

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455

Konvention för bevarandet av ozonskiktet: 478

Fiskeprodukter för u-länderna: 495

Återvinning av avfall m. m.: 528

Samarbete om högre skoglig utbildning: 579

Stenbäck, Pär, Finl. del. (Sfp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Beredskap mot oljekatastrofer: 562

Stenius, Marjatta, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 4 februari 1977

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Jämställdhetsfrågor: 263

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttrande:

Öppningsanförande: 53

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Yttranden:

Öresundsförbindelserna (fråga): 194

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärare för döv-blinda: 389

Samarbete om högre skoglig utbildning:
579

Enhetlig sommartid: 592

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internationell konvention om arbetstiden:
431

Utredning om Nordiska rådets organisa-
tion: 448

Yttranden:

Generaldebatt: 106

Ökat nordiskt TV-samarbete: 217

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem till 14 oktober 1977

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455

Nordisk storhamn: 461

Beredskap mot oljekatastrofer: 562

Tastesen, Bernhardt, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förebyggande av handikapp: 509

Yttranden:

Generaldebatt: 78, 92

Jämställdhetsfrågor: 256

Program på miljövårdsområdet: 267

Tenhiälä, Hannu, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

Förebyggande av handikapp: 509

Tuominen, Mirjam, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 164

Ökat nordiskt TV-samarbete: 219, 223

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 176

Åtgärder mot inflation och arbetslöshet:
315

Turesson, Bo, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 151, 179, 181

Öresundsförbindelserna (fråga): 196

Flygförbindelserna mellan de nordliga de-
larna av Norge, Sverige och Finland (frå-
ga): 198

Utkilen, Sigrid, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 176

Europeisk miljöskyddskonvention: 273

Valle, Inger Louise, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordisk språkkonvention (fråga): 243,
244

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 136

Självständig färöisk representation i Nor-
diska rådet: 331

Westerholm, Raino, Finl. del. (Skl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Minska tobaksrökningen: 400

Yttranden:

Generaldebatt: 170

Alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (fråga): 244, 246

Bevarande av ozonskiktet: 274

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Återvinning av avfall m. m.: 528

Yttrande:

Generaldebatt: 148

Westerlund, Seppo, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 96

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 189

Nordiska investeringsbanken: 309

Wikström, Jan-Erik, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 144

Wiklund, Bengt, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

Undervisning i radio och TV: 291

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 121, 126, 127

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 294

Nordiska investeringsbanken: 295, 298, 306, 308, 309

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 328

Winberg, Håkan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 323

Wirtén, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt domstolsorgan: 455

Nordisk storhamn: 461

Återvinning av avfall m. m.: 528

Beredskap mot oljekatastrofer: 562

Yttrande:

Återvinning av avfall m. m.: 313

Voigt, Mogens, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 102

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 191, 192

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 330

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kollektiva trafikmedel för handikappade: 371

Samarbete om högre skoglig utbildning: 579

Enhetlig sommartid: 592

Yttranden:

Generaldebatt: 109

Förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet (fråga): 193

Nordisk storhamn: 235

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete om högre skoglig utbildning: 579

Yttranden:

Generaldebatt: 134

Högre skoglig utbildning: 213

Utbyggt TV-samarbete Finland—Sverige: 228, 230

Åsling, Nils, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 100

Østergaard, Lise, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 123

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 2003—2021, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien — se även förteckning i NU-serien)

- Acceleratorbaserad forskning: *C 126/k*, 1082
 ADB: se EDB
 Adoption: 722
 Af: se Av
 Afrikainstitutet: **C 24/k*, 1365
 Akademi, folklig: *C 100/k*, 945
 Aktiebolagslagstiftning: 732
 Alkoholforskning, Nordiska nämnden: *C 17/s*, 774, 1333
 Alkoholpolitikens samhällspolitiska konsekvenser: *E 8*, 1828
 Alkoholreklam, förbud mot: **D 2/1974/j*, 1669
 Almennkulturell verksamhet: 761
 Analysattester rörande fröer: **D 31/1971/e*, 1587
 Antikviteter, utförsel av: **D 14/1977/k*, 1810
 Arbeidets tilpassing til mennesket: NU 1975: 31
 Arbeids-: se även Arbets-
 Arbetslöshet: 79, 86, 116
 ungdomsarbetslöshet: 92
 åtgärder mot: *A 510/e*, 544
 Arbetslöshetsförsäkringar: 793
 Arbetsmarknad
 och arbetsmarknadspolitik: NU B 1977: 31
 för optiker: **D 3/1973/s*, 1613
 samarbete: 703, 789
 samarbetsprogram: **D 19/1975/s*, 1723
 ministerrådets: 790
 för social- och hälsovårdspersonal: 776
 utbildning: NU B 1977: 27
 Arbetsmarknadsforskning och -statistik: 792, NU B 1977: 38
 Arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkallottens: **C 36/s*, 1444
 Arbetsmiljöfrågor: 704, 796, NU 1975: 18
 — arbetsmedicin: 801
 — handlingsprogram: 796
 — yrkeshygien: 801
- Arbetstiden
 förkortning av: **D 6/1977/s*, 1796
 konvention om: *A 501/s*, 431
 Arkitekter, utbildning av: *D 5/1965/s*, 1504
 utbildnings- och arbetsvillkor, *E 4*, 1822
 Arkiv, samnordiska: **D 11/1971/k*, 1569
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommittén för: *C 117/k*, 1099
 Arvslagstiftning: 722
 Asieninstitut: *C 115/k*, 1089
 Atomansvar: 731
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för *C 128/e*, 1190
 Atomfysik, nordiskt institut för: *C 109/k*, 1025
 Auktorisation för optiker: **D 2/1973/s*, 1611
 Automobile: se Förare, Körkort och Motorfordon
 Avfall
 radioaktivt: *D 1/1977/e*, 1780
 utsläpp i Bottniska viken: **D 8/1975/s*, 1714
 återvinning av och återanvändning av resurser: *A 509/e*, 528, NU B 1977: 28
 Avfallsfrågor: 808
 AV-material, förbättrad distribution av: **D 7/1966/k*, 1738
- Barn
 medborgarskap för: NU 1976: 9
 trafikmiljö för: **D 11/1977/t*, 1806
 trafikolyckor: 102
 Barnkulturen, stöd till: **D 5/1976/k*, 768, 1734
 Bedövande och rusgivande ämnen, märkning av: *D 9/1974/t*, 1675
 Berusande: se Rusmedel
 Beskattning av fysiska personer: *D 19/1974/e*, 1683; se även Skatter
 Betyg: se Skolbetyg
 Bevis: se Skolbetyg

- Bilar: se Personbilar
- Bildkonst, samarbete om: *D 24/1971/k*, 1581, NU 1975: 10; se även Konst
- Bilfärja: se Båtförbindelse
- Biologisk bekämpning av skadedjur: **D 18/1972/k*, 1602
- Biotoper och naturtyper, skydd av: **D 28/1974/s*, 1703, NU 1973: 6
- Biståndssamarbete: 124; se även Utvecklingsländerna
- Blinda: se Dövblinda
- Bottniska viken
begränsning av utsläpp i: **D 8/1975/s*, 1714
bilateralt samarbete mellan Finland-Sverige om föroreningar: 807
- Bro
vid Karesuando: **D 15/1970/t*, 882, 1556
landsvägs, vid Kolari: **D 14/1974/t*, 882, 1681
över Tana älv vid Utsjoki kyrkby: **D 10/1974/t*, 883, 1677
- Brottsoffer, ersättning till: 732
- Buller: 808; se även Trafikbuller
- Byggesektorn, energisparing: NU 1976: 4
nordiskt samarbete: *D 4/1977/e*, 709, 850, 1786
- Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: **D 4/1975/t*, 1707
- Børn: se Barn
- Børnehavn: se Förskola
- CINA: se Asieninstitutet
- Dampkedler: se Ångpanne-
- Datalagstiftning: 733
- Demokrati
på arbetsplatsen: se Företagsdemokrati
det politiske i søkelyset, konferens: NU 1976: 27
- Devalveringar, nordiska: 90, 119
- Domstolsorgan: *A 503/j*, 455
- Drogforskning: 773
berättelse från samarbetsorganet för: **C 37/s*, 1447
- Dyrefredning: se Fridlysnig
- Dyrelæge: se Veterinär
- Döv-blinda, utbildning av lärare till: *A 497/k*, 389
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EFTA: 824
- EG: 77, 88
testresultat, ömsesidigt erkännande av: *D 15/1974/e*, 1682
- Ekologi, kollegium för: *C 114/k*, 1086
- Ekonomiskt samarbete: 68
- Eksamenskarakter: se Studentbetyg
- Eksport: se Export
- El-samarbejde: se Nordel
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: *D 7/1971/e*, 1567
- Energiområdet, samordning, forskning och utveckling och teknologiförmedling: NU 1975: 30
- Energisamarbete: 66, 69, **D 21/1974/e*, 831, 840, 1691
- Erstatning: se Skadestånd
- ETC (European Travel Commission): 900
- Etermedia, förbättrad information om Norden: **D 13/1975/k*, 1717
- Europarådet: 89
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Exportkrediter: **D 16/1974/e*, 822, 1684
- Fackpressen, seminarium: NU 1976: 5
- Faderskap: 721
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjarbegreppet
- Fellesmarked: se EG
- Film
spridning av nordisk: *D 18/1977/k*, 1814, *E 3*, 1830
uddannelse for: *D 21/1963/k*, 1500
samarbete: 767
- Finansutskottet, Nordiska: 82
- Finländska barn, språkundervisning för: 136, **D 14/1975/k*, 1718
- Finsk-svenska utbildningsrådet: **C 26/k*, 1374
- Finska invandrarna
emigration till Sverige: 113
kontakter med Finland: **D 19/1971/s*, 1574
- Firmalagstiftning: 729
- Fiskerifrågor, kontaktorganet för **C 12/e*, 1296
- Fiskeprodukter för u-länderna: *A 506/e*, 495
- Fjernsyn: se TV
- EDB og personvern: 733

Flygtrafik

underlättande av den internordiska på korta rutten: *D 8/1972/t, 1596
 mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: D 28/1973/t, 1653, E 7, 1826, NU 1976: 17
 mellan Åland och storstockholmsområdet: D 9/1972/t, 1597, E 5, 1824
 utvidgade resealternativ: *D 2/1976/t, 1731

Flygförbindelser i de nordiska utvecklingsområdena: 879

Flyv: se Flyg

Fonogramarkiv: *D 17/1977/k, 1813

Folkdiktning, nordiskt institut för (NIF): C 110/k, 1041

Folkeakademi: se Akademi

Folkupplysningssamarbete: 764

For-: se även För-

Forbruger-: se Konsument-

Fordringspræskription: se Preskription

Forskarkurser, nordiska: C 120/k, 1125

Forskning: 754

acceleratorbaserad: C 126/k, 1082

alkohol: 774

Nordiska nämnden för: C 17/s, 774, 1333

arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: C 117/k, 1099

asiensforskning, Centralinstitutet för: C 115/k, 1089

drogforskning, samarbetsorgan för *C 37/s, 1447

humanistisk: *C 23/k, 1359

jordbruks-: *C 33/k, 1394

konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: C 118/k, 1109
 lantbrukskooperation, samarbete om: *D 15/1977/k, 1811

lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: D 19/1973/k, 1642

om Latinamerika: *C 40/k a, 1463, *C 40/k b, 1473

livsmedelsforskning, nordiskt samarbetsprogram: *D 10/1975/s, 1716

massmedia: *D 10/1976/k, 757, 1716, 1742, NU 1976: 33

medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden: *C 5/k, 1267

naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnden för: *C 34/k, 1396

overflade og kolloid: se Ytkemisk forsk-

ning

regionalpolitisk: 861, NU 1974: 21

rusmedels-: *D 8/1974/s, 1674

samhällsforskning

samarbetsdelegationen för: *C 8/k, 1278

nordisk komparativ: D 15/1975/k, 759, 1720

skeppsmedicinsk: D 10/1969/s, 1531

skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 28/k, 1379

skärgårdsinstitut: *D 27/1974/s, 1702

transportekonomisk, Nordiska kommittén: *C 25/t, 1371

ytkemisk: *D 22/1974/e, 1695

om Östeuropa: *D 1/1971/k, 759, 1561

Forskningscentrum för lantbrukskooperation: *D 15/1977/k, 1811

Fortbildning av lärare vid socialhögskolor: *D 5/1973/s, 1615

Forureningsbekæmpelse: se Förorening och Miljövärd

Forældelse: se Preskription

Framtidsfrågor, forskningsinstitut: *D 14/1970/e, 1555

Framtidsstudier, program för: *D 9/1976/k, 758, 1740

Freds- och konfliktforskning: C 118/k, 1109

Fremtid: se Framtid

Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j, 1523

Frihetsstraff, alternativ till: 735

Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D 15/1972/t, 1602

Frågor vid 26:e sessionen: 1816

Fröer, analysattester: *D 31/1971/e, 1587

Fysioterapeuter, vidareutbildning: *D 3/1974/s, 1671, NU 1973: 6

Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG

Færdsel: se Trafik

Færdselsregler: se Trafikregler

Färjeförbindelse Vasa—Umeå: *D 1/1975/t, 1704

Färöarna

bilfärja mellan Island och det övriga Norden: *D 4/1975/t, 886, 1707

i Norden: NU 1974: 6

Nordens Hus: 765, NU B 1977: 4

kulturförbindelse med: 765

självständig representation i Nordiska rådet: A 495/j, 77, 364

- trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1599
- Färöiska litteraturen, stöd till: *D 20/1973/k, 1644
- Förare av motorfordon, utbildning av: *D 35/1970/t, 1560
- Förarskydd vid trafikförsäkring: *D 24/1973/t, 1646
- Førerbevis: se Körkort
- Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: *D 20/1974/e, 1690
- Författning, publicering av: se Statutsamling
- Förening: se även Luftföreningar
- Bottniska viken, begränsning av utsläpp: *D 8/1975/s, 1714
- i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: *D 21/1971/s, 806, 1580
- av Östersjön, åtgärder mot: *D 30/1970/s, 806, 1557
- Förskola: 786, NU 1973: 13, 1975: 15
- Förvaltningstjänstemän, utbyte av: D 8/1968/s, 1524
- Försäkringsavtal: 726
- Försörjarbegreppet: D 1/1973/s, 787, 1524, 1608
- GATT-förhandlingar, samarbete rörande: D 13/1973/e, 821, 1622
- Gemensamma marknaden: se EG
- Geoexkursioner till Island: C 112/k, 1077
- Giftiga laster i Östersjön: *D 9/1975/s, 1715
- Grannlandslitteraturkommittén: C 126/k, 1180
- Grannspråk och minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32
- Grannspråksundervisning: 749
- Grunnskolen
i Norden: NU 1974: 4, NU B 1977: 5
- naturorienterande ämnen i: NU 1974: 2
- Gränsregionerna, samarbete i: 859
- Grönland: 76
- trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1599
- Gymnasial utbildning: 744
- Handels- och valutapolitiska frågor: 707, 814
- Handelsrepresentanter: 726
- Handikapp, förebyggande av: A 508/s, 509
- Handikappade, kollektiva trafikmedel: A 496/t, 371
- Handikappfordon
avgiftslättnader för: E 2, 1818
- trafikregler för: *D 25/1973/t, 1647
- Handikappfrågor, Nordiska nämnden: *C 20/s, 1343
- Handikappprojektet: 888
- Handikappsamarbete: 775
- Havs rätt, samarbete om: *D 20/1972/j, 1607
- Historia
bok om den nordiska kvinnan: D 11/1976/k, 1744
- nordisk, utgivande av: *D 14/1972/k, 751, 1601
- universitetskurser i: C 106/k, 1012
- Hotell- och restaurantfacket, vidareutbildning: *D 13/1974/t, 1680
- Humanistisk forskning: *C 23/k, 1359
- Humanistiska tidskrifter: 1363
- Hushållshögskolan, Nordiska: C 103/k a, 989
- Hushållsvetenskap, Nordiska högskolan (NHH): C 103/k b, 995
- Husmödrar, socialskydd för: se Försörjarbegreppet
- Hälso- och socialvårdsområdet, program för nordiskt samarbete: *D 9/1977/s, 781, 1803
- Hälsokortssystem, nordiskt: *D 29/1973/s, 784, 1655
- Hälsovård för jordbruksbefolkningen: A 493/s, 345
- Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *C 10/s, 1285
- Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k, 1641
- ICAO (Internationella luftfartsorganisationen): 893
- Idrottssamarbete, utvidgat: *D 16/1975/k, 764, 1722
- ILO och kvinnor i arbetslivet: NU 1976: 6, 1976: 6 E, 1976: 6 F
- IMCO (Mellanstatliga sjöfartsorganisationen): 892
- Immaterialrätt: 728
- Indfødsret: se Medborgarskap
- Industrifond, nordisk: C 35/e, 83, 843, 1404
- Industriländernas ekonomiska kris: 61, 65, 79, 85, 95, 100, 131
- Industrisamarbete: 708, 831
- Industripolitiskt samarbete: 842
- Inflation, åtgärder mot: A 510/e, 544

- Inköp, offentliga i Norden: *D 12/1976/e, 822, 1747
- INSTA-bygg: 852
- Information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland: *D 18/1974/k, 1685
- Institutioner, nordiska, statuter för: 741
- Integritetsbeskyttelse: se Privatlivets helgd
- Internationella organisationer, konferenser för
- Frostavallen: NU 1975: 33, 1975: 36
- Hindsgavl: NU 1969: 21, 1970: 4
- Hässelby: NU 1965: 9, 1966: 1
- Imatra: NU 1968: 9, 1969: 18
- Reykjavík: NU 1973: 12, 1973: 20
- Røros: NU 1971: 13, 1972: 1
- Invandrare, finska kontakter med Finland: *D 19/1971/s, 1574
- Invandrarfrågor: 792
- Investeringsbank, nordisk: 123, 125, C 42/e, 698, 1481
- kontrollkommitté: 60, 1875
- Island
- Färöarna och det övriga Norden, bilfärja mellan: *D 4/1975/t, 886, 1707
- geoexkursioner till: C 112/k, 1077
- inflation: 87
- trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1599
- vulkanologiskt institut: C 121/k, 1132
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j, 1523
- Jordbruksbefolkningen, förbättrad hälsovård: A 493/s, 345
- Jordbruksforskarens förening: *C 14/k, 1299
- Jordbruksforskning, kontaktorganet för: *C 33/k, 1394
- Jordbruksmaskiner, förenkling av tullbehandlingen: *D 6/1971/t, 1566
- Jordbruksspörsmål, kontaktorganet för: *C 11/e, 1293
- Journalistkursus: C 102/k, 984, D 11/1969/k, 752, 1535
- Jämställdhetsfrågor: 61, 146, B 23/s, 596, 715, 908
- Järnvägstransport: 727
- Järnvägstrafik, säkerhet vid: 890
- Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 882, 1556
- Kattegatt, bekämpning av föreningarna i: *D 21/1971/s, 806, 1580
- Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t, 882, 1681
- Kommunal rösträtt: D 30/1973/j, 909, 1657, NU 1975: 4
- Kommunalt samarbete över de nordiska riksränserna: *D 2/1977/e, 1783, NU 1976: 10
- Kommunikation och trafiksäkerhet: 712
- Komparativ samhällsforskning: *D 15/1975/k, 1720
- Konflikt- och fredsforskning: C 118/k, 1109
- Konjunkturorgan: 84
- Konkurslagstiftning: 738
- Konst, ökat samarbete på bildkonstens område: D 24/1971/k, 1581, NU 1975: 10
- Konstförbundet: *C 38/k, 1450
- Konsumentfrågor: 711, 867
- Konstcentrum, nordiskt: 765, NU B 1977: 3
- Konsumenttjänster: 726, NU 1974: 16
- Konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e, 1595
- Kontaktmandsseminar
- i Hindsgavl: NU 1966: 6
- i Mariehamn: NU 1973: 2
- i Reykjavík: NU B 1977: 33
- i Røros: NU 1970: 12
- i Storlien: NU 1969: 12
- i Århus: NU 1975: 16
- Kraftsamarbete: se Energisamarbete
- Kreditköp: 725
- Kriminalpolitik: 734
- Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: *C 30/j, 1385
- Kringkasting: se Radio
- Kulturellt samarbete: 700, 739
- Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
- Kulturkonsumtionen i Norden: *D 16/1977/k, 1812
- Kunst: se Konst
- Kvarnenkonferens: NU 1975: 20
- Kvinden i Norden: 1882
- Kvinnan, nordisk bok om: D 11/1976/k, 1744
- Kvinnors och mäns likställighet: D 7/1975/s, 1712
- Kärnkraftens säkerhetsaspekter: 841
- Køb: se Köp
- Köplagstiftning: 724
- Körkort, nordisk giltighet för: *D 3/1976/t, 1732

- Lagstiftningssamarbete: 699, 719
 Landbrug: se Jordbruk
 Landsvägsbro vid Kolari: *D 14/1974/t, 882, 1681
 Landsvägstransport: 728
 Lantbrukskooperation, forskningssamarbete om: *D 15/1977/k, 1811
 Lantbruksundervisning och forskning, högre: D 19/1973/k, 1642
 Lastbilar
 belastningstryck: 884
 fordonslängd: 884
 Latinamerika, forskning (NOSALF): *C 40/k a, 1463, *C 40/k b, 1473
 Lektorer: se Språklektorer
 Levnedsmiddel: se Livsmedel
 Likestillingsspørsmål: 715
 Likställighet för män och kvinnor: D 7/1975/s, 1712
 Litteratur: se även Nabolandslitteratur färdiska, stöd till: *D 20/1973/k, 1644 kurser i: C 105/k, 1009 om nordiskt samarbete: NU 1975: 3
 Litteraturlexikon, nordiskt: D 32/1970/k, 1558
 Litteraturpris, Nordiska rådets: 1865
 Litteratursamarbete: 766
 Livsmedelsforskning, samarbetsorgan: *D 10/1975/s, 1716
 Livsmedelsförsörjning, handlingsprogram för: *D 5/1975/e, 1708
 Livsmedelslagstiftning: *C 18/s, 1339
 Lovgivning: se Lagstiftning
 Luftföreningar, åtgärder mot: D 3/1972/s, 809
 Lufttransport: 728, 1592
 Läkemedel och trafik: NU A 1977: 11
 Läkemedelsnämnden, Nordiska: *C 7/s, 1274
 Läkemedelssamarbete: D 16/1969/s, 780, 1536
 Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning: *D 5/1973/s, 1615
 Lärarutbyte: D 24/1964/k, 1504
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium: C 108/k, 1020
 Markedsspørsmål: 819
 Marknadsföringslag: 724
 Massmediaforskning, samnordisk: *D 10/1970/k, 757, 1742, NU 1976: 33
- Medborgarskapsregler för nordbor: *D 16/1976/j, 1778
 Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 1500—1815
 Medicin, publiceringsnämnden för: *C 29/k, 1381
 Mediciner och andra bedövande ämnen, märkning av: D 9/1974/t, 1675
 Medicinalstatistik: 785
 Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning
 Nordiska samarbetsnämnden för: *C 5/k, 1267
 Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: C 107/k, 1013
 Mellanriksvägar: 880, 1853
 Blå vägen: 881
 Graddisvägen: 881
 Kiruna—Narvik: 881
 Skjomen—Stora Sjöfallet: D 27/1973/t, 881, 1650
 Virtaniemi—Tjærebukten: *D 4/1971/t, 883, 1562
 Östersund—Trondheim: 880
 Meteorologiskt samarbete: 848
 Miljörätt, en nordisk översikt: NU 1976: 25
 Miljöskydd i samernas kärnområden: *D 24/1974/j, 1697
 Miljöskyddskonvention nordisk: 805, NU 1973: 5 europeisk: A 500/s, 414
 Miljövard; se även Förorening forskning: 812
 handlingsprogram: 805
 samarbete: B 25/s, 652, 705
- Ministerrådet, Nordiska allmän budget: 924 arbetsformer: NU 1971: 5 berättelse från: C 1, 692 budgetfrågor: 917 budget för nordiskt kulturellt samarbete: 938
 dispositionsmedel: 939
 informationsverksamhet: 718
 investeringsbank: 698
 kontakter
 med arbetsmarknedets parter: 717
 med Nordiska rådet: 716
 kulturbudget: 739
 kultursamarbete: 700, 739
 lagstiftningssamarbete: 699

- miljövårdsområdet, program för samarbete på: *B 25/s*, 652
 ministermöte, socialpolitiskt 1977: 771
 organisatoriske forhold: 914
 presskommunikéer: 932
 program för: *B 24*, 610
 projektbudget: 919
 sekretariat: 915
 i Köbenhavn: 916
 i Oslo: 915
 turistområdet, program för samarbete på: *B 26/t*, 678
 utredningar
 kulturområdet: 940
 skolsamarbete: 943
 ämbetsmannakommittéer: 914
- Minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32
- Motorfordon
 förare, utbildning av: **D 35/1970/t*, 1560
 konsumentupplysning om personbilar: **D 7/1972/e*, 1595
 terränggående, bestämmelser för: *D 26/1973/t*, 1648
- Multinationella företag: 909
 roll i Norden: **D 25/1974/j*, 1699
- Musikpris, Nordiska rådets: 1866
- Musiksamarbete: 766
- Musikterapi, samarbete om: **D 17/1969/k*, 1538
- Myndighetslagstiftning: 722
- Måle: se Mät
- Män och kvinnor, likställighet: *D 7/1975/s*, 1712
- Människan och resurserna: 64, 93, 118, 140, 183, *B 24*, 610
- Mätteknik, samverkan om: **D 2/1972/e*, 1591
- Nabolandslitteratur
 -kommittén: *C 126/k*, 1180
 översettelse/udgivelse af: 766, NU 1974: 18
- Nabospråksförståelse i Skandinavien: NU 1976: 13
- Namibien: 100
- Namnlagstiftning: 723
- Narkotika; se även Rusmedel
 frågor, kontaktmannaorgan: 774
 missbrukare, vård av: **D 32/1973/s*, 1666
 kontrollpolitik och narkotika: NU 1974: 9
- NARS (Nordiska arbetsgruppen för atom-säkerhet): NU 1975: 35
- Naturgas: 838, NU 1976: 1
- Naturgeografisk regionindelning: NU B 1977: 34
- Naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnd för: **C 34/k*, 1396
- Naturvård: 811
 -friluftsliv: 811
- NAUT (Nordisk arbetsmarkedsutvalg): 789
- Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
- Nedrustning, FN-undersökning om: 125, 166
- Neutronbomb: 113
- NIB: se Investeringsbanken, Nordisk
- Njurtransplantationer: *D 9/1973/s*, 781, 1616
- NOMUS (Nämnderna för nordiskt musik-samarbete): **C 41/k*, 766, 1478
- Nordbor, ändrade medborgarskapsregler för: **D 16/1976/j*, 1778
- NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation): *C 119/k*, 1118
- Nordel, berättelse: *C 127/e*, 1186
- Nordens dag: 1876
- Nordens Hus
 på Färöarna: 765, NU B 1977: 4
 i Reykjavík: *C 122/k*, 1140
- NORDFORSK (Nordiska samarbetsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): **C 13/k*, 812, 1298
- NORDICOM (Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning): 757
- NORDINFO (Nordiskt samarbetsorgan för vetenskaplig information: *C 119/k*, 760, 1118
- Nordisk investeringsbank: se Investeringsbank
- Nordisk journalistkursus: se Journalistkursus
- ”Nordisk Kontakt”: 1883
 budget 1978/79: 1898
- ”Nordisk statistisk årsbok”: 1886, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35, 1977: 18
- ”Nordisk statutsamling”: 1887, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34, 1977: 17
- Cooperation Agreements between the Nordic Countries: NU 1976: 8

- Nordiska kulturfonden: 742, 1874
berättelse: *C 16/k*: 1303
utskottet för granskning av berättelse: 59
val: 59
- Nordiska kulturkommissionen: se Kulturkommissionen
- Nordiska kvinnans historia: *D 11/1976/k*, 1744
- Nordiska rådet
arbetsordning: 1864
arbetsutskott: 1979
budget 1978 och 1979: 1897
budgetkommittén: 59, 1859
delegationerna och parlamenten: 1867, 1887
direkta val till: 99
ekonomiska utskottet: 75, 1856
frågor: 1816
färöisk representation i: *A 495/j*, 364
informationsfrågor: 1876
informationskommittén: 59, 1862
informationsmaterial: 1883
informationsplan: 1876
investeringsbankens kontrollkommitté: 60, 1875
juridiska utskottet: 74, 1839
kulturutskottet: 74, 1842
litteraturpris: 1865
medlemmar: 9
musikpris: 1866
nationella delegationernas sekretariat: 1981
NU-serien: 1884
organisation och verksamhetsformer: *A 502/j*, 448
personregister: 2022
porträttmatrikel: 1887
presidierapport: 1830—1908
presidiesekretariat: 1873, 1981
personalförteckning: 1901
presidiets sammansättning: 57, 1979
publikationsverksamhet: 1884
rekommendationer: 1912
meddelanden om: 1500
översikt över 1977 års: 1863
rådsförhandlingar: 1884
register över: 2001
rådskonferenser: 1867
sekreterarkollegium: 1873
skrivelser
färdigbehandlade och besvarade: 1904
inkommande: 1903
till ministerrådet: 1902
social- och miljöutskottet: 74, 1846
suppleanter för presidiemedlemmarna: 57, 1979
trafikutskottet: 75, 1851
uppföljning av 25:e sessionen: 1834
verksamhet
1952—1970: NU 1971: 14
1965—1974: NU A 1977: 16
yttranden: 1942
26:e sessionen
arrangemang, särskilda: 49
avslutningsanförande, presidentens: 339
berättelser till: 692
förberedelser för: 1836
generaldebatt vid: 60—185
kallelse till: 7
medlemslista vid: 9
namnupprop: 56
presidium vid: 57, 1979
protokoll vid: 51—341
regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
sakernas fördelning på utskott: 37
sakkunniga vid: 1984
saklista vid: 22
sekretariat vid: 1981
sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2045
utskott: 74
öppningsanförande, presidentens: 53
översikt över: 48
övriga beslut: 1964
- Nordiska språk, informationscentrum i Finland: **D 18/1974/k*, 1685
- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturllexikon: *D 32/1970/k*, 1558
- NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 109/k*, 1025
- Nordkalotten: 864
arbetsmarknadsutbildningscenter: **C 36/s*, 1444
flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t*, 879, 1653, *E 7*, 1826
industriellt samarbete: 864
Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 1556
Kolari, landsvägsbro vid: **D 14/1974/t*, 1681
-kommittén: 874

- konferens 10:e: NU B 1977: 26, 1977: 26 F
 regionalpolitisk fond för: *D 23/1974/e, 1696
 turistsamarbete: 865
 NORDKOLT: 876, 1851, NU 1974: 25
 Nordplan (Nordiska institutet för samhällsplanering): C 104/k, 751, 1002
 NordREFO (Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning): 861
 NORDSAT: 91, 94, 109, 134, 136, 142—155, 176, NU A 1977: 7, 1977: 7 F, 1977: 8, 1977: 9, NU B 1977: 1, 1977: 36
 Nordtest: 846
 arbetsformer: *D 6/1975/e, 1709
 NORDTURIST-biljett
 för pensionärer: *D 4/1976/t, 1733
 för ungdom: *D 3/1975/t, 1706
 Normaltid: se Sommartid
 NTTK (Nordiska turisttrafikkommittén): *C 19/t, 901, 1340
 NU-serien: 1884
 Nyre: se Njure
 NÄRP (Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik): 856
 NÄT (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor): 873
- Oceanografi, fysisk, nordiskt kollegium för: C 116/k, 1096
 Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för (NIOM): *C 32/s, 787, 1389
 Offentliga inköp i Norden: *D 12/1976/e, 1747
 Offentliga utredningsväsendet, samarbete om: *D 17/1976/j, 1779
 Offentlighetsprincipens användande: 922, NU 1974: 14
 Olja
 katastrofer, beredskap mot: A 511/s, 562
 samarbete: 838
 Ophavsret: se Upphovsrätt
 Optiker
 arbetsmarknad för: *D 3/1973/s, 1613
 auktorisation för: *D 2/1973/s, 1611
 Overflade- og kolloidforskning: 848
 Oversættelse: se Översättning
 Ozonskiktet, bevarande av: A 505/s, 478
- Patentsamarbete: *D 11/1973/j, 1621
- Patienters rättssäkerhet: *D 6/1974/s, 783, 1673
 Pension, förtids- och invalid: NU A 1977: 15
 Pensionärer, NORDTURIST-biljett för: *D 4/1976/t, 1733
 Personbilar, konsumentupplysning om: *D 7/1972/e, 1595
 Politik, internationell inklusive konflikt- och fredsforskning: se Fredsforskning
 Porträttmatrikel: 1887
 Postföreningen, Nordiska: *C 27/t, 1377
 Preskription
 av fordran: D 13/1965/j, 1511
 lagstiftning: 725
 Privatlivets helgd: D 27/1971/j, 1583
 Processrätt: 737
 Produktansvar: 731
 Produktsäkerhet: 868
 Psykosocial arbetsmedicin: 803
 Publiceringsnämnd
 för humanistiska tidskrifter: 1363
 för medicin: *C 29/k, 1381
 för naturvetenskap: 1401
 Publikationsverksamhet, Nordiska rådets: 1884
- Radio, utbildning för: D 21/1963/k, 1500
 Radio och TV: se även TV
 material till undervisning i: D 9/1970/k, 1549
 samarbete: 762
 vuxenutbildning i: D 7/1966/k, 1512
 Radioaktivt avfall: D 1/1977/e, 1780
 Recept, giltighet för: D 5/1971/s, 780, 1564
 Rejse-: se Rese-
 Reflexanordningar, ökad användning av: *D 2/1975/t, 1705
 Regionalpolitik: 710, 856
 Regionalpolitisk forskning: 861, NU 1974: 21
 Reklam; se även Alkoholreklam och Tobaksreklam
 och marknadsföring: 870
 Renskötsel frågor, samarbetsorganet för: *C 6/j, 1271
 Rente-: se Rännte-
 Resebyrålagstiftning: *D 35/1968/t, 1528
 Resepter: se Recept
 Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: *D 13/1974/t, 1680

- Rets-: se Rätts-
 Reykjavík, Nordens Hus: *C 122/k*, 1140
 Rusgivande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1075
 Rusmedelsforskning: **D 8/1974/s*, 775, 1674
 Råvaru- och resursfrågor: 699, NU 1976: 26, NU A 1977: 14
 Rättelagstiftning: 725
 Rättsäkerhet för patienter: **D 6/1974/s*, 1673
 Rösträtt, kommunal: *D 30/1973/j*, 909, 1657, NU 1975: 4
- Samarbete, nordiskt: *C 1*, 692
 Samerna
 kulturliv, stöd till: **D 15/1976/k*, 1777
 skydd för miljön: **D 24/1974/j*, 1697
 stöd till: **D 5/1972/j*, 1594
 Samespörsmål, samarbetsorganet för: **C 6/j*, 1271
 Samhällsforskning
 Nordisk komparativ: **D 15/1975/k*, 1720
 samarbetsdelegationen för: **C 8/k*, 1278
 Samhällsplanering, nordiskt institut för: *C 104/k*, 751, 1002
 Samiskt institut: *C 125/k*, 1158
 Sammenlignende: se Komparativ
 SAS: 178
 SI-systemet, införande av: **D 12/1971/e*, 1570
 Sigøjner: se Zigenare
 Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
 Sjukhusfysikersamarbete: 782
 Sjukvård: se Hälsovård
 Sjöfarten, bevarande av den fria: **D 3/1977/e*, 1785
 Sjöfolk, TV-program för: **D 8/1976/k*, 1739
 Sjörikt, nordiskt institut för: *C 111/k*, 1056
 Sjösäkerhet: 891
 Sjötransport: 727
 Skadedjur, biologisk bekämpning av: **D 18/1972/k*, 1604
 Skadeståndsrätt: 730
 Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: **D 21/1971/s*, 806, 1570
 Skatter: se Beskattning
 Skattevetenskapliga forskningsrådet: **C 39/e*, 1460
 Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s*, 782, 1531
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg: *D 27/1973/t*, 881, 1650
 Skoglig utbildning, högre: *A 514/k*, 579
 Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: **D 6/1971/e*, 1566
 Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: **C 31/e*, 1386
 Skogsforskning, samarbetsnämnden för: **C 28/k*, 1379
 Skol- och studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k*, 1551
 jämförbarhet: *D 7/1969/k*, 1529
 Skolsamarbete: 744
 verksamhetsberättelse: *C 101/k*, 959
 Skov: se Skog
 Skyddshjälm, påbud om: **D 26/1974/t*, 1701
 Skärgårdsforskning, institut för: 110, **D 27/1974/s*, 1702
 Skönlitteratur: se Litteratur
 Social trygghet: se Trygghetskonventionen
 Social- och hälsovårdsområdet, program för samarbete: **D 9/1977/s*, 781, 1803
 Socialhögskolor, fortbildning av lärare vid: **D 5/1973/s*, 1615
 Socialpersonal, vidareutbildning av: *D 1/1970/s*, 1545
 Socialpolitiskt samarbete: 702, 770
 Socialskydd för husmödrar: se Försörjarbergreppet
 Socialstatistik: 785
 Sommartid/ny normaltid i Norden: *A 516/s*, 592, NU 1974: 12
 Sommaruniversitetet, Nordiska: *C 113/k*, 1351
 Sprog: se Språk
 Språk
 nordiska kurser i: *C 105/k*, 1009, **D 18/1974/k*, 1685, NU 1975: 32
 undervisningsutbudet utomlands i nordiska: **D 13/1977/k*, 1809
 Språkförståelse, förbättrad i Norden: **D 12/1977/k*, 1807
 Språkkonvention, nordisk: 160, *D 29/1966/j*, 1515, *E 6*, 1825
 Språklektorer, samarbete rörande: *D 27/1969/k*, 1542
 Språknämndernas samarbete: *C 9/k*, 1282
 Språksamarbete: *D 6/1976/k*, 1735
 Språksekretariat, nordiskt: 755, NU A 1977: 1

- Språkundervisning för finska barn i Sverige: *D 14/1975/k, 1718
- Språkvetenskap, dokumentationscentral för: 756
- Spørsmål: se Frågor
- Statistiskt sekretariat: *C 3/e, 1263
- Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
- Statsborger: se Medborgare
- Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statutsamling"
- Stemmeret: se Rösträtt
- STINA-projektet: 874, 1852, NU 1975: 11, 1975: 12, NU A 1977: 12
- Stora Sjöfallet-Skjomen, mellanriksväg: se Skjomen
- Storhamn: 123, 125, A 504/t, 461
- Straffesystemer i Norden, konferens: NU B 1977: 25
- Straffrättskommittén: 737
- Studentbetyg: se Skol- och studentbetyg
- Støj: se Buller
- Sundheds-: se Hälso
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Sysselsättningspolitik: se Arbetslöshet
- Säkerhetskonferens: 106
- Sø: se även Sjö-
- Søfartsmedicinsk forskning: D 10/1969/s, 1531, NU 1976: 11
- Tana älv, bro över: *D 10/1974/t, 1677
- Teater
- kommittén, Nordiska: C 123/k, 1148
- maktstruktur och styrelseformer: NU 1976: 2
- samarbete: 766
- utbildning för: D 21/1963/k, 1500
- Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
- Teknologiförmedling m. m. inom energiområdet: 840, NU 1975: 30
- Telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete: *C 24/t, 1347
- Telemedelprojektet, 878, 1852
- Television: se TV
- Terränggående motorfordon, bestämmelser för: D 26/1973/t, 1648
- Testresultat, erkännande av: D 15/1974/e, 822, 1682
- Tidskrifter, publiceringsnämnd för humanistiska: 1363
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: D 8/1968/s, 1524
- Tjærebukten-Virtaniemi, väg mellan: D 4/1971/t, 1562
- Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: *D 12/1972/j, 1600, NU 1975: 24
- Tobaksrökning, åtgärder för att minska: A 498/s, 400
- Told-: se Tull-
- Trafikbuller, begränsning av: *D 11/1974/t, 1678
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1599
- Trafikförsäkring, förarskydd vid: *D 24/1973/t, 1646
- Trafikkort, internordisk giltighet för: *D 3/1976/t, 1732
- Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 1527
- Trafiklarm: se Trafikbuller
- Trafikolyckor: 102
- Trafikmiljö för barn: *D 11/1977/t, 1806
- Trafiknykterhet: *D 10/1977/t, 1804
- Trafikregler för handikappfordon: *D 25/1973/t, 1647
- Trafiksamarbete: 712
- Trafiksäkerhet: 873
- reflexanordningar, ökad användning av: *D 2/1975/t, 1705
- rusgivande och bedövande ämnen, märkning av: D 9/1974/t, 1675
- skyddshjälm, påbud om: *D 26/1974/t, 1701
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska (NTR): C 129/t, 1196
- Transittrafiken över Trondheim: *D 9/1968/t, 1526
- Transport, kommunikation och trafiksäkerhet: 873
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för (NKTF): *C 25/t, 893, 1371
- Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t, 1517
- Transporträtt: 727
- Transportstödsfrågor: 889
- Trondheim, transittrafik: *D 9/1968/t, 1526
- Trondheimsleden, godstrafik i: 883, NU A 1977: 10
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: *D 1/1972/e, 1589
- Trygghetskonvention: 772

- komplettering av 1955 års: *D 9/1967/s*, 1520
- Tulladministrativa rådet: **C 4/e*, 1265
- Tullbehandling
och distribution av AV-material: **D 7/1976/k*, 1738
av skogs- och jordbruksmaskiner: **D 6/1971/e*, 1566
- Turistfrågor: 714, 899, 1854
nordiskt handlingsprogram: **D 1/1976/t*, 1729, NU 1974: 22
- Turistkommittén, Nordiska: se NTTK
- Turistkonferens: NU 1975: 13
- Turistområdet, program om samarbete på: *B 26/t*, 678
- TV
över gränserna: NU 1974: 19
program för sjöfolk: **D 8/1976/k*, 1739
samarbete: *D 15/1973/k*, 762, 1624, NU 1972: 7
samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k*, 1576
utbildning för: *D 21/1963/k*, 1500
vuxenutbildning i: *D 7/1966/k*, 1512
- TV och radio, material till undervisning i: *D 9/1970/k*, 1549
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
- Ud(en): se även Ut-
- Uddannelse: se Utbildning
- Udlevering: se Utlämnning
- Udveksling: se Utbyte
- Umeå—Vasa, färjeförbindelse: **D 1/1975/t*, 1704
- UNCTAD: 100
- Undervisning
lantbruks, högre: *D 19/1973/k*, 1642
material till radio och TV: *D 9/1970/k*, 1549
medicinsk, Nordisk federation: *C 107/k*, 1013
i nordiska språk vid utländska universitet: **D 13/1977/k*, 1809
i språk för finska barn i Sverige: **D 14/1975/k*, 1718
för vuxna i radio och TV: **D 7/1966/k*, 1512
om Östeuropa: **D 1/1971/k*, 1561
- Ungdom, NORDTURISTBILJETT för: **D 3/1975/t*, 1706
- Ungdomsarbetslöshet: NU A 1977: 13 se även Arbetslöshet
- Ungdomssamarbete: 763, *C 124/k*, 1153
- Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: **D 17/1973/k*, 1641
- Universitetskurser i historia: *C 106/k*, 1012
- Upphovsrätt: 728, NU 1973: 21
- Utbildning: 743; se även Vidareutbildning
arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalotten: **C 36/s*, 1444
arkitekter: *D 5/1965/s*, 1507, *E 4*, 1822
av lärare för döv-blinda: *A 497/k*, 389
för film: *D 21/1963/k*, 1500
för fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 1671, NU 1973: 6
av förare av motorfordon: **D 35/1970/t*, 1560
gymnasial i Norden: NU 1974: 13
inom hotell- och restaurantfacket: **D 13/1974/t*, 1680
lärare, fortbildning av, vid socialhögskolorna: **D 5/1973/s*, 1615
för radio: *D 21/1963/k*, 1500
skoglig, högre: *A 514/k*, 579
för teater och television: *D 21/1963/k*, 1500
för yrkesvägledare: **D 29/1969/s*, 1544
- Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k*, 1374
- Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden: NU 1974: 11
- Utbyte
av förvaltningstjänstemän: *D 8/1968/s*, 1524
av lärare och skolungdom: 750; se även Lärarutbyte
- Utdannelse: se Utbildning
- Utländslektorer: 752
- Utlämningslagstiftning: 736
- Utlämningslagstiftning och utlänningspolitik: **D 10/1973/j*, 1618
- Utlämningsutskottet, Nordiska: **C 15/j*, 1302
- Utredningsväsendet, offentliga, samarbete om: **D 17/1976/j*, 1779
- Utsjoki kyrkby, bro över Tana älv: **D 10/1974/t*, 1677
- Utvecklingsländerna
bistånd till: 715, 902
fiskeprodukter, utveckling av: *A 506/e*, 495
kooperativ insats i Kenya: 904
kooperativ insats i Tanzania: 804
lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania: 903
lantbruksinsats i Mozambique: 906
samarbete: *D 5/1977/e*, 1788

- Valbarhet: se Kommunal rösträtt
- Valutaormen: 82
- Vandforurening i Kattegat og Skagerak: *D 21/1971/s, 1580
- Varemerker: 729
- Vasa—Umeå, färjeförbindelse: *D 1/1975/t, 1704
- Vedtægter: se Statutsamling
- Vej: se Väg och Mellanriksväg
- Veterinärmedicin, samarbete om: D 19/1972/k, 1605
- Vidareutbildning: 747
av fysioterapeuter: *D 3/1974/s, 1671, NU 1973: 6
inom hotell- och restaurantfacket: *D 13/1974/t, 1680
av social- och medicinalpersonal: 777
av socialhögskollärare: *D 5/1973/s, 1615, NU 1971: 12, 1974: 23
- Vidnesbyrd: se Skol- och studentbetyg
- Viltforskning: nordiskt kollegium för: *C 2/j, 1262
- Virtaniemi—Tjærebukten, väg mellan: D 4/1971/t, 1563
- Voksen: se Vuxen
- Vulkanologiskt institut: C 121/k, 1132
- Vuxenutbildning: 747, NU 1974: 10, 1975: 7
i radio och TV: D 7/1966/k, 1512
- Våldsdåd, politiska med internationell bakgrund inom nordiskt område: D 31/1973/j, 1660
- Väg: se Mellanriksvägar
- Vägfinansiering: 889
- Yrkesvägledarutbildning: *D 29/1969/s, 1544
- Ytkemisk forskning: *D 22/1974/e, 1695
- Zigenarnas förhållande i Finland och Sverige: D 23/1969/s, 1539
- Åland och stockholmsområdet, flygtrafik: D 9/1972/t, 1597, E 5, 1824
- Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: *D 1/1972/e, 1589
- Återkommande utbildning: 748, NU B 1977: 18, 1977: 18 E
- Ægteskab; se Äktenskap
- ÄK-bygg: 851
- Äktenskapslagstiftning: *D 22/1973/j, 720, 1645
- Äldreomsorg, samarbetsorgan för: NU 1974: 8
- Økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen: 812
- Økonomisk: se Ekonomisk
- Öresund
avtal mellan Danmark—Sverige: 807
bekämpning av föroreningarna i: *D 21/1971/s, 806, 1580
- Öresundsfrågorna: 887
- Öresundsförbindelserna: E 1, 1816
- Östersjön
förhindrande av skador genom giftiga laster: *D 9/1975/e, 1715
förorening, åtgärder mot: *D 30/1970/s, 806, 1557
föroreningssituationen i: 806
konvention om skydd för den marina miljön: 807
- Öststatsforskning: 759
- Öst-västhandeln, exportkrediter i: *D 16/1974/e, 1684
- Östeuropa, forskning och undervisning om: *D 1/1971/k, 1561

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Regeringsrepresentanter

15. Ágústsson, Einar, Island	74. Burenstam Linder, Staffan, Sverige
16. Andersen, K. B., Danmark	75. Matthiasen, Niels, Danmark
17. Antonsson, Johannes, Sverige	76. Mundebo, Ingemar, Sverige
18. Bohman, Gösta, Sverige	77. Myklevoll, Kirsten, Norge
19. Brundtland, Gro Harlem, Norge	78. Nilsen, Arne, Norge
20. Dahlgren, Anders, Sverige	79. Nordli, Odvar, Norge
21. Egeland, Kjøl, Norge	80. Nørgaard, Ivar, Danmark
22. Frydenlund, Knut, Norge	81. Olesen, Kjeld, Danmark
23. Fälldin, Thorbjörn, Sverige	82. Olsson, Elvy, Sverige
24. Gestrin, Kristian, Finland	83. Romanus, Sven, Sverige
25. Gjerde, Bjartmar, Norge	84. Ryste, Ruth, Norge
26. Hallgrimsson, Geir, Island	85. Saarto, Veikko, Finland
27. Haukvik, Olav, Norge	86. Salo, Tuure, Finland
28. Hentze, Demmus, Færøyene	87. Sorsa, Kalevi, Finland
29. Häggblom, Alarik, Åland	88. Söder, Karin, Sverige
30. Hækkerup, Per, Danmark	89. Turesson, Bo, Sverige
31. Jensen, Egon, Danmark	143. Työljäjärvi, Pirkko, Finland
68. Johannesson, Ólafur, Island	144. Valle, Inger Louise, Norge
69. Johansson, Olof, Sverige	145. Virolainen, Johannes, Finland
70. Jordahl, Asbjørn, Norge	146. Väyrynen, Paavo, Finland
71. Jørgensen, Anker, Danmark	147. Wikström, Jan-Erik, Sverige
72. Kivistö, Kalevi, Finland	148. Østergaard, Lise, Danmark
73. Kleppe, Per, Norge	149. Åsling, Nils G., Sverige

Valda medlemmar

2. Adamsson, Erik, Sverige	57. Koivisto, Tellervo, Finland
3. Albertsen, Kristian, Danmark	58. Korvald, Lars, Norge
4. Andersen, Liv, Norge	59. Kyllingmark, Håkon, Norge
5. Ásgrímsson, Halldór, Island	60. Lillqvist, Bror, Finland
6. Benkow, Jo, Norge	62. Lind, Nathalie, Danmark
7. Berge, Gunnar, Norge	63. Lund, Thor, Norge
8. Björklund, Ilkka-Christian, Finland	64. Mellqvist, Sven, Sverige
9. Bondevik, Kjell Magne, Norge	65. Mørch, Otto, Danmark
10. Bratteli, Trygve, Norge	66. Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
11. Brusvang, René, Danmark	67. Olsen, Johannes M., Færøyene
12. Carlsson, Eric, Sverige	90. Palm, Sture, Sverige
13. Christensen, Christian, Danmark	91. Palme, Olof, Sverige
14. Christensen, Ib, Danmark	92. Patursson, Erlendur, Færøyene
32. Dinesen, Erling, Danmark	93. Pedersen, Robert, Danmark
33. Eidem, Bjarne Mørk, Norge	94. Savola, Petter, Finland
34. Feldt, Kjell-Olof, Sverige	95. Schlüter, Poul, Danmark
35. Fjeldvær, Rolf, Norge	102. Sellgren, Rolf, Sverige
36. Friberg, Ralf, Finland	103. Skaftason, Jón, Island
37. Folke, Steen, Danmark	104. Skytte, Karl, Danmark
38. Gíslason, Gylfi Þ., Island	105. Steen, Reulf, Norge
39. Gjertsen, Astrid, Norge	106. Stubberud, Liv, Norge
40. Glensgård, Leif, Danmark	107. Sukselainen, V. J., Finland
41. Hansen, Guttorm, Norge	108. Sundberg, Ingrid, Sverige
42. Haugstvedt, Asbjørn, Norge	109. Sundman, Per Olof, Sverige
43. Helgadóttir, Ragnhildur, Island	110. Sundqvist, Ulf, Finland
44. Hermannsson, Sverrir, Island	111. Tastesen, Bernhardt, Danmark
45. Hernelius, Allan, Sverige	112. Tuominen, Mirjam, Finland
46. Hetemäki-Olander, Elsi, Finland	113. Tuomioja, Erkki, Finland
47. Holkeri, Harri, Finland	114. Utkilen, Sigrid, Norge
48. Holmberg, Gustav, Danmark	115. Voigt, Mogens, Danmark
49. Hyvönen, Anna-Liisa, Finland	116. Väänänen, Marjatta, Finland
50. Håvik, Doris, Sverige	117. Werner, Lars, Sverige
51. Jakobsen, Johan J., Norge	118. Westerholm, Raino, Finland
52. Grethe Lundblad, Sverige	119. Westerlund, Henrik, Finland
53. Johansson, Knut, Sverige	120. Westerlund, Seppo, Finland
54. Jonasson, Bertil, Sverige	121. Winberg, Håkan, Sverige
55. Karhuvaara, Sinikka, Finland	122. Willoch, Kåre, Norge
1. Kjartansson, Magnús, Island	123. Wirtén, Rolf, Sverige
56. Knudsen, Jens Risgaard	124. Woivalin, Folke, Åland

